JO. JACOBI

MANGETI,

MEDICINÆ DOCTORIS,

& Serenissimi ac Potentiss. REGIS PRUSSIÆ Archiatri,

BIBLIOTHECA CHIRURGICA,

SIVE

Rerum ad ARTEM MACHAONICAM quoquô modô spectantium

THESAURUS

ABSOLUTISSIMUS,

QUO OMNES PRORSUS HUMANI CORPORIS AFFECTIONES Chirurgi Manum, aut aliam aliquam ejusdem Operam exposcentes, *Ordine Alphabeticô* explicantur;

ET PER CURATIONES, OPERATIONES, CONSILIA, OBSERVATIONES, AC CADAVERUM Anatomicas inspectiones, è variis, iisque præstantissimis Autoribus, Veteribus ac Recentioribus petitas, abundè; imò & curiosè tractantur. *Cum* FIGURIS *æneis necessariis.*

TOMUS QUARTUS.

GENEVÆ,

Sumptibus CRAMER, PERACHON & CRAMER FILII

M. DCC. XXI.

JOH. JAC. MANGETI
BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ
LIBER DECIMUS SEXTUS
De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Literâ S. incipientibus.

SCARIFICATIO

Vid. Sub Titulo
OPERATIONES CHIRURGICÆ.

SCIRRHUS.

SCIRRHUS, Græcis & Latinis ita dictus, Arabibus Sephiros, hoc est Lapidosum Apostema, aliis durus tumor vocatur. Estque Tumor durus, renitens, doloris expers cum sensu exiguo, aut prorsus nullo, ex crasso, viscido, lento, & austero humore genitus.

II. Hunc autem Tumorem ab humore melancholico, aut pituitoso, aut simul ab utroque originem habere, non sine ratione censuerunt Veteres. Humorem namque Austerum, sanguinem facilè in aliqua parte fundentem, simulque lympham vehementer coagulantem, Præcipuam existimamus Scirrhi Causam.

III. Austerum, hoc est, Acidum potentius ac validius nos accusamus, sive in cruoris massa genitum, & ad partem aliquam propulsum, in eaque collectum & concretum, sive relictum ex alio tumore nimis tardè, negligenter, vel malè Curato, quapropter facilè in magis austerum desinere potest Scirrhus, ac in cancrum degenerare, qui tandem ob summam & pertinacem austeritatem vim corrosivam nactus exulceratur, atque incurabilis redditur.

IV. Igitur Scirrhus aliquando est Primarius fitque à principio, nullo præternaturali tumore præcedente; quum nimirum humor ille austerus, sanguinem fundens, Lymphamque coagulans, in aliqua Parte congeritur, minimisque ejusdem meatibus inhærens tumorem hunc excitat. Congeritur autem humor crassus, viscidus, austerus in partibus, vel propter malam victus rationem, vel ab Hepatis, lienis, aliusve visceris Dyscrasiam, vel ob Hæmorrhoidum aut mensium suppressionem, adjuncta partis affectæ imbecillitate, qua vitiosi hujusmodi humores in sanguine redundantes facilè suscipiuntur.

V. Sed nonnunquam symptomaticus est Scirrhus; viz. qui mala Phlegmonis, Erysipelatis, aliorumve tumorum curationi succedit, uti non rarò fit Chirurgi imperitiâ, quod præter modum usus fuerit narcoticis, aut nimium refrigerantibus, vel immodicè resolventibus, quibus tenuiores humorum particulæ discutiuntur, solis crassioribus viscidioribusque remanentibus, atque in parte induratis.

VI. Haud ineptè ergò Scirrhus dividitur 1. In Primarium, verum, exquisitum, & symptomaticum, illegitimum, spurium; qui magis propriè tumor Scirrhosus nominatur. 2. In purum & impurum; qui fit, quum humori viscido, crasso, austero, Scirrhum facienti admisceatur alius humor, unde Scirrhus dicitur Phlegmonodes, Oedematodes, Erysipelatodes.

VII. Distinguitur porrò Scirrhus ab aliis tumoribus hisce signis. A Phlegmone, dolore. Ab erysipelate, duritie & calore. Ab Oedemate, tactus renitentiâ. A tumoribus aquosis & flatuosis, quod hi percussi sonitum edant, Scirrhus verò minimè. A struma, ganglio, lupia, aliisque folliculis inclusis tumoribus, sua immobilitate. Denique à Can-

cro, quod in cancro dolor adsit pungitivus, scirrhus autem dolore caret; dein cancer citius augetur scirrho, quia materia ejus est magis mobilis.

Atqui deprehenditur scirrhus ex duritie summa, immobilitate, omnisque doloris absentia. Et hujusmodi scirrhosi tumores non tantùm in partibus consistunt externis, sed internis quoque, ut in hepate, liene, pancreate, utero, aliisve.

VII. Cæterum exquisiti scirrhi nullam admittunt curationem, atque remediis quandoque ita efferantur, ut in cancrum transmutentur. Verum scirrhosi tumores, in quibus aliquis, etsi valdè obscurus, superest sensus, aliquando licet admodum difficulter, curationem suscipiunt. Sed lividi coloris scirrhus valdè periculosus est, & sæpius in cancrum degenerat.

IX. Et curatione haud neglecta legitima rerum nonnaturalium dispensatione, usurpatisque humores crassos, viscidos, austeros preparantibus ac expurgantibus remediis, applicentur leviter emollientia, attenuantia, incidentia, resolventia. Fugiantur tamen nimis vehementer Emollientia, ne tumor in ulcus cancrosum abeat. Vid. Fabrit. Hildan. cent. 1. obs. 89. Immodicè quoque discutientia caveantur, ne crassiore tantùm humoris sobstantia remanente, discussa tenuiore, tumor reddatur incurabilis. Validioribus namque adhibitis digerentibus, primis diebus cura procedere videtur: sed quod remanet, id insanabile omninò evadit, quod resoluto tenuiore, crassum restitet lapidosum. Leviter igitur emollientia, & resolventia, nec non austerum humorem mitigantia tumori applicentur, quale est emplastrum de ranis cum aut sine mercurio. Idem efficiunt gummi in aceto soluta, quæ emolliunt simul, & resolvunt. Vel

℞. Gummi ammoniaci, galbani, sagapœni in aceto solut. Styracis liquidæ an. ʒiß. Empl. de meliloto, de mucilaginibus an. ʒij. M. F. S. A. Emplastrum. Barbette commendat emplastrum, & cataplasma.

℞. Gummi galbani, ammoniaci, opoponacis in acet sol. an. ℥j. Flor. sulphuris, myrrhæ rubræ an. ℥ß. camphuræ ʒj. olei lilior. albor. axung. anatis an. ʒvj. ceræ q. f. M. F. S. A. Empl.

℞. Rad. althææ rec. ℥iij. iridis ℥j. fol. brassicę, parietariæ, malvæ, flor. camomillæ, meliloti an. Mj. seminis lini ℥ij. coctis in aqu. pura ad mollitiem, & minutim contusis, adde stercoris caballini rec. ℥ij. cæparum coctarum ℥ß. axungiæ porci, olei chamæmelini an. ℥j. M. F. S. A. Cataplasma.

X. Sed priusquam admoveatur emplastrum vel cataplasma, nonnulli scirrhum foveri volunt decocto aliquo emolliente. Alii desiderant suffitum ex aceto forti & spiritu vini super lapidem molarem, pyritem, aut laterem candentem effusis: sic namque viscidum crassumque humorem incidi, attenuari, & resolvi censent. Mox per intervalla repeti volunt emollientia, hisque succedant resolventia ad reliquam portionem quæ simul evacuari non potuit, absumendam; atque sic Cercilii filio scirrhum sanavit Galenus. Verumenimvero etsi acetum crassos humores dissolvat, exsiccetque, quoniam equidem austerum, hoc est, acidum potentius & validius hic peccat, videtur mihi frequentem nimis aceti usum hunc affectum augere posse, adeoque usus ejus ut mediocris sit, necesse est, id quoqe monente Fabritio Hildano cent. 6. observ. 75.

XI. Itaque inter remedia scirrho imponenda præstant leviter emollientia, & resolventia, nec non austerum humorem mitigantia, ita tamen ut toto curationis decursu conjungantur, modo unius, modo alterius quantitatem augendo. Suppurantibus verò nunquam utendum, quoniam quæ exulcerationem, vel etiam minimam tumoris excoriationem promovent, facilè tumorem scirrhosum in ulcus malignum & cancrosum degenerare faciunt.

XII. Sunt qui exscissionem vel inustionem tentant, sed nimis audacter, nisi proprio contineatur folliculo, tuncque scirrhi nomen talis tumor minimè meretur. At quam periculosa sit scirrhosi tumoris exscissio docet Fabritius Hildanus cent. 3. observ. 82. exemplo cujusdam, qui, cum ipsi excidendus esset tumor scirrhosus ex interna femoris parte, inter operandum animam Deo reddidit. Insuper docet idem cent. 2. obser. 80. quomodo incipiens mammarum scirrbus ex lacte coagulato fuerit sanatus. Et cent. 3. obs. 79. scirrhi gravissimi in carpo curationem tradit. Quemadmodum cent. 2. obs. 49. scirrhi lienis compendiosam describit curationem. *Joh. Munnicks in Chir. ad hodiernam Praxin adornatâ.*

SCROFULÆ.

I. Strumæ, Grecis χοιράδες, Latinis Strumæ seu Scrofulæ dicuntur, quia frequenter Scrofis, hoc est suibus, in collô fiunt; vel à multiplici partu, quoniam sicut sues multos edunt partus, sic in scrofulis ex unâ postmodum plures fiunt.

II. Sunt autem strumæ vel scrofulæ tumores in glandulis, & quidem nihil aliud sunt quàm glandulæ induratæ seu schirrhosæ. Enimverò strumarum subjectum sunt glandulæ infarctæ crassô, lentô, viscidò ac tenaci humore, qui nonnunquam ita obdurescit & exsiccatur, ut gypseus ac calculosus evadat.

III. Sed plerumque in cervice strumæ consistunt; atque differunt quòd aliæ aliis sint majores, vel quod aliæ aliis sint benigniores, minusque malignæ. Non malignæ judicantur strumæ, quę sunt non admodum duræ, sine dolore & inflammatione, quæque circumscriptum habent tumorem rotundum, æqualem. Malignæ verò censentur, quæ ad schirrhi duritiem accedunt, inæquales sunt, ac inflammationem conjunctam habent cum dolore pulsante.

IV. Ortum habent strumæ ex humore viscidô, crassô, tenaci, ac gypseô, glandulis inhærente, easque opplente. Humor hic, ex sententia veterum Medicorum, à sanguine pituitosô, crassô, viscidô, & tenaci, producitur ac suppeditatur: quod tamen verosimile nobis non videtur, quoniam ex sanguine alteratô ejusmodi tumores induratos produci posse non putamus; sed planè alterius naturæ.

V. Alii censent strumarum materiem esse succum nervosum degenerem, atque è nervis in membranarum interstitia deponi, ibidemque in tumorem glandulosum ac strumosum concrescere. Sed in tantâ copiâ, per tam exiles nervorum funiculos, visibilem liquorem deferri, nondum liquido constat.

VI. Hinc potius statuimus, Continentem Strumarum causam esse, humorem lymphaticum in Glandulis hisce naturaliter segregari solitum, qui à particulis viscidioribus ibidem detentus, adeoque stagnans, ab exuperante acrimonia acida in materiam strumosam facilè concrescit, glandulas infarcit, opplet. Cæterum lympha ab acrimonia acida, simul cum glutinositate, ità in colli glandulis concreta materiem constituit viscidam, tenacem, gypseam, & quandoque calculosam, quæ à præterlabente sanguine ac lympha indies augetur, sicque ingentis magnitudinis strumas sæpè producit. Equidem si ab humore præterlabente acriores & subtiliores particulæ strumarum materiæ admisceantur, quibus effervescentia, ac dein exulceratio inchoatur, ulcus evadit Ferocius & Malignius, carcinomatis conditionem retinens; tuncque struma cancrodes appellatur.

VII. Causæ verò antecedentes seu remotæ sunt, Victus intemperantior, cibi crudi & crassi; unde & æ-

tati,

ætati puerili malum hoc familiarius esse prononciavit modò Hippocrates. Accedit potus aquarum crudarum & nivalium: qua de causa, qui Carinthiam & Styriam, & alia ibidem loca Alpes versus incolunt, plerique Strumis in gutture laborant. Langius *lib. 1. Epist. Medic.* 41. & *lib.* 3. *Epist.* 4 in Hydrargyrum, seu aquas ex montibus metallorum feracibus scaturientes, & Mercurium in se continentes, causam hujus rei refert.

VIII. Signa strumarum diagnostica ex iis, quæ nunc diximus, satis manifesta sunt, modo consideremus, eas esse Glandulas induratas, vel tumores in Glandulis, quæ asperæ arteriæ adjacent, scyrrhosos, duros, inæquales, indolentes. Porro non subito & confertim, sed paulatim generantur strumæ: etenim primò corripitur una glandula, quæ strumosa fit, hinc & aliæ similiter afficiuntur, in quibus itidem mollis excitatur tumor, qui deinceps induratur, donec tandem multæ glandulæ racematim quasi ex loco affecto dependent.

IX. Quoad Prognosin; strumæ tardioris ac difficilioris sunt curationis, in primis si plures fuerint, aut fiant. Periculum minantur simul ac dolorificę evadunt, adeoque cancrosæ, aut si cum nervo, aut vena, vel arteria insigni conjunguntur. Insuper haud absque periculo curantur excisione, ob nervos recurrentes eò loci latentes, qui si læduntur vox perit, & animal protinus obmutescit, uti id aliquoties Medicinæ studiosis in canibus demonstravimus.

X. Sed verò strumæ ut curentur, observatâ rectâ ac legitima rerum nonnaturalium usurpatione, medicamenta intus sumenda, quæ antecedentem causam consumere queant, ne omittantur. Prosunt hic Pharmaca cathartica, quæ viscidos, glutinosos, tenacesque humores incidere, attenuare, ac evacuare apti sunt. v. gr.

℞. Gummi galbani in aceto soluti, aloës rosatę an. ʒ r. myrrhæ, assæ fœtidę, vitrioli martis calcinati an. ℈j. trochisc. alhandal. ʒß. Olei Juniperi gutt. 15. M. F. S. A. Massa, ex qua formentur pilulæ num. 42. quarum bis in hebdomada duas capiat Ægrotans sub cœna.

Decocta ex ligno guajaco, sassaphras, radicibus salsæparillæ, chinæ, liquiritiæ, &c. quæ blandè sudores provocant, & urinas ducunt, admodum prodesse solent.

Insuper appropriata ab auctoribus Medicis proponuntur remedia, quæ à tota substantia strumas tollere dicuntur, & sensim imminuere. Hercules Saxonia, & Joannes Prævotius, tanquam longè certissimum ad scrofulas curandas remedium, pro secreto habuerunt hoc electuarium.

℞. Lacertas, sive communes, sive virides, n. 100. abscissis capitibus & caudis, exemptisque intraneis, infundantur in aceto vini acerrimo per quatuor dies; dein exsiccentur, & macerentur in alio aceto, siccenturque iterum in umbra aut sole, ac in pulverem redigantur, quo facto,

℞. Hujus pulveris ℥j. mellis despumati ℥iv. M. F. Electuarium, de quo per 30. aut 40. dies pueris quotidiè dentur ʒij. adultis verò ʒiv. vel ʒvj. Plurimum quoquè laudantur spongiæ recentes, si vel decoquantur in cerevisia, pro potu, bis terve quotidiè sumendo: vel eædem calcinentur & pulverisentur, hujusquè pulveris ʒß. mane ac vesperi exhibeatur. Alii alia specifica summopere extollunt, quæ passim apud Rei Medicæ scriptores inveniuntur.

XI. Verumtamen ad continentem strumarum materiem tollendam, conducunt topica mitiora, emollientia, incidentia, attenuantia, digerentia: vitentur acria & erodentia, iis quippe strumarum materies excitatur, effervescit hinc in cancrosum ulcus facilè eæ degenerant. Quidam sequens pro secreto habent.

℞. Folia acetosæ viridia, involvantur chartâ madida, & sub cineribus coquantur, eaquè postmodum cum cineribus per cribrum trajiciantur, pro cataplasmate. Sculterus post armament. Chirurg. observ. 3. oleum lagadorum, seu de lacertis valde extollit ad strumas absumendas; cujus hæc est descriptio.

℞. Lacertas vivas virides q. v. coq. in oleo communi, donec lacertæ comburantur, & oleum nigrescat. Colatura indatur vitro, & reponatur ad solem, usquè dum fæces subsideant, oleum clarescat, & fulvum colorem acquirat. Barbette hoc laudat emplastrum,

℞. Gummi galbani, ammoniaci, bdellii an. ℥ß. pulv. pyrethri, baccarum lauri, sem. cumini, staphysagriæ an. ʒvj. stercoris caprilli ʒiii. columbini ʒi. axungiæ porci ℥iß. olei chamomillæ ℥j. ceræ & picis q. s. M. F. S. A. emplastrum; insuper linimentum præscribit, quo scrofulę bis terve quotidie inungantur, ac dein emplastrum superponatur.

℞. Olei laurini, myrtini an. ℥ß unguenti martiati ℥j. argenti vivi floribus sulphuris extincti ʒvi. M. F. S. A. linimentum. Vel inungatur scrofulis id, quod sequitur, & desuper ponatur emplastrum de ranis cum simplici, vel duplici mercurio.

℞. Unguenti altheæ compositi ℥j. olei laurini ℥ß. Philosophorum ʒij. juniperini ʒß. spir. salis armoniaci ʒj. misceantur exactè pro litu.

Ex stercore quoque bubulo & caprillo, additis farinis resolventibus, utiliter fit cataplasma.

Quantam porrò scrofulis laborantibus opem ferat Paronychia folio rutaceo, ostendit Boyle tract. de utilitate Philosoph. Experim. part. 1. sect. 2. ubi refert, se vidisse juvenem, hoc morbo graviter afflictum, sine dolore, paucos intra dies vilissimæ hujus plantæ in cerevisia infusæ beneficio quam optimè curatum: sine ulla evacuatione sensibili humorem peccantem consumit, dolores sedat, tumores discutit, & ulcera sanat; ita ut ad hunc affectum oppugnandum mirabiles prorsus possideat virtutes.

XII. Atqui strumæ interdum non resolvuntur, verum suppurantur. Igitur id si contingat, ut struma in pus fuerit conversa, & aperta, applicandum hoc unguentum, quod Aquapendens Oper. Chirurg. part. 2. lib. 1. cap. 29. & ex eodem Sculterus observ. 31. summoperè commendant,

℞. Olei laurini, cerussæ pulverisatæ, & cum aquâ vitæ lævigatæ an. ℥j. aluminis rochæ ℥ß. salis comm. ʒij. M. S. A.

XIII. Quod si nec hoc modo strumæ curatio sperare liceat, eam per sectionem extrahendam esse multi volunt; sed quandoquidem nec suo caret periculo hæc operatio, non temere eam instituendam censemus.

XIV. Alii strumas tollere conantur per imposita caustica & erodentia medicamenta; sed illa quum suâ acrimoniâ diathesin cancrosam facilè inducant, prudenter admodum iis utendum est, ne subitò ingravescat malum, & in ulcus cancrosum transeat. Saltem istiusmodi erodentia si forent applicanda, sedulo tamen cavendum ab arsenico, id quod non solum strumas, sed & partes vicinas erodit, corrumpit. Videatur Hildanus Cent. 6. observ. 80.

XV. Etiam fertur vulgo, regibus Galliæ solo attacto sanandi strumas potestatem à summo numine concessam esse; atq; hinc passim è vicinis & peregrinis locis strumis laborantes quotannis affluere solent, quibus manum Rex imponit, & hæc verba gallico sermone profert: *Rex te tangit, Deus te sanat*; atquè, app[...] crucis signo, ab uno & triuno Deo vim eam d[...] publicè profitetur. De qua mirabili strumas [...] vi, solis Galliæ regibus concessa, peculiarem librum Andræas Laurentius qui videatur. *Joh.* [...] *in Chirurgiâ ad hodiernam Praxin adornata.*

Curationes.

„ Cum collum isthmus quasi sit per quem à capite ad Thoracem transitur, istius affectum unicum huic Libro subnectere non ineptum opinatus sum. Neque de Scrofulæ curatione agendi hunc inopportunum locum arbitrabar, cum Collum sæpissimè tumorum scrofulosorum sit sedes; licèt hujus morbi fomes & radix altiùs sint quærendæ. Antequam verò ad materiæ medicæ formulas pro strumis curandis perveniam, præmittendam duxi Consilii partem pro scrophuloso, ab Authore nostro missi ad D. D. Robertum Cunningham Medicum Edinburgo-Scotum, Idibus Novembris, 1649.

------ Tumores quibus sub aure utriusque lateris & circa Jugulares Venas conflictatur æger, indolentes omnes, duri & immobiles, sine ullâ manifestâ intemperie, ut optimè cenles, scrofulosi sunt. Strumatum stolones licèt sub cute præsertim circa adenes erumpant; attamen altas habent in visceribus radices, præsertim glandulis Mesenterii, quæ in plerisque nè dicam omnibus, hoc genus morbi patientibus, tumidæ, inæquales, duræ apparent. ejusdem planè materiæ cum ea quæ in mobilibus scrofulis novaculâ divisis conspicitur. Nosti etia esse maxima corporis humani emunctoria, sub auribus, sub alis, ad inguina. Tumores hosce præter naturam quos pituita congesta creat, facit viscerum κακοχυμία, ventriculi præsertim & hepatis, cujus infortunia cum sanguine facillimè gliscunt in partes remotissimas. ----- Huic malo debetur frequens purgatio cum iis quæ phlegma præcipuè ducunt; etsi non negligendum putem succum melancholicum in quem humores omnes tractu temporis transeunt. Ex tribus, elleboro nigro vero, colocynthide & scammonio in resinam reducto, præparo pilulas efficacissimas quæ potenter operantur in parvâ dosi. ad summum gran. 24. Hoc velim esse unicum, vel saltem præcipuum purgans morbi admodum refractarii ἀλεξίκακον. Id dabis aliquando solitarium, sæpius granis 12. admisce bis gr. 20. merc. dulcis, vel præcipitati albi (ex mercurio cinnabaris per aquam fortem dissoluto, atque per muriam separato & optimè loto) gr. 8. vel 10. vel 12. ex quibus fiant pilulæ deglutiendæ manè horis tribus ante jusculum sedulâ custodiâ. Mercurius ubique mirabilis, quem quocunq modo exhibeas, dummodo in ipso præparato per additionem salium, eorum aculeus retundatur, nihil est periculi. Do in hisce casibus Merc. crud. in conservis, vel electuario idoneo ex specificis concinnato, idque per plures septimanas sine ullo discrimine. Do itidem cinnabarin nativam & factitiam cum floribus sulphuris & argento vivo purissimo simul sublimans, necnon cinnabarin antimonii. Tu omne feres punctum si cum parte unâ auri purissimi & partibus decem argenti vivi ex cinnabari vulgari (additâ duplâ quantitate calcis vivæ) extracti per retortam in phiala oblongissimi colli solius ignis ministerio facias præcipitatum rubicundissimum instar papaveris rhœadis, cujus quotidie des duo grana aut tria in electuario prædicto. At forsan dices ptyalismum subsequuturum tot mercurialia, id quod non semper accidit; & si contingat, illud symptoma licèt sit laboriosum & importunum, attamen est salutare. Hoc mihi vulgare est, in strumosis, quasi laborarent lue venereâ, vel frictionibus vel fumo provocem salivationem cum effectu non pœnitendo, præsertim quando circa collum tumores extuberant. Mercurius incidit, attenuat, colliquat, eliminat per sputum blennam, & plus præstat quàm mille topica, quæ tamen nullo modo sunt negligenda.

In externorum censu duo præcipua sunt; alterum, litus glandularum cum oleo bufonum præparato cum additione vitrioli; alterum, emplastrum ex gummi ammoniaco dissoluto in succo cicutæ & cynoglossæ, cujus partes duæ permisceantur parti uni emplastri diachyl. ireati; addantur Mercurius crudus & pulvis subtilissimus bufonum ad solem siccatorum cum portione camphoræ. Illa, si opus sit, liquentur paucillo styracis liquid. Suspendatur autem collo radix cynoglossæ, quæ antequam exaruerit penitus, renovetur. Potus ordinarius esto cerevisia medicata cum radicibus cynoglossæ, scrofulariæ majoris, filipendulæ, graminis bulbosi, addito guaiaco admodum resinoso & bonâ quantitate spongiæ bedeguaris: Addantur etiam huic potui ramenta stanni Cornubiani puri purissimi in ea proportione, ut sint hujus metalli ℥iij. ad singulos quos vocant galones. ----- In quibusdam hasce glandulas litu quotidiano balsami arsenici, materiâ attenuatâ & per cutem reductâ discussi. Balsamum autem illud constat ex crystallis aut oleo arsenici mixtis cum axungia viperæ vel oleo bufonum. In aliis (non sine dolore tamen) putrefactos tumores (qui jam ulcerati erant) perductosque ad suppurationem, sustuli radicitus. Vidi etiam sæpius, vulneratis ad centrum usque tumoribus scalpello, & indito plagæ grano sublimati corruptas glandulas excidisse, idque Monspelii. -----&c. Hæc ibi ille.

Vescatur æger cibis boni succi, coctu facilibus, & qui minimum excrementi deponant; carnibus juniorum animalium assis potiùs quam elixis. Abstineat à salsis, piperatis, acribus. Carnem suillam vitet, vaporosa omnia, lacticinia. Aliquando jejunio calorem nativum incitet ad superfluitatum absumptionem: Potus delectum postulat eò magis quòd videre est eos qui in montibus habitant frigidis, & congelationi aptis aquis (liquidum saxum sua substantiâ occultantibus) utantur, strumis infestari utplurimum. Itaque sitim extinguat, vel aquâ vinosâ uvarum passarum, quæ inter fermentandum medicata reddatur ramentis ligni lentisci; vel decocto diluriore radicis chinæ vinum rubellum oligophorum quàm optimè diluat. Noxia sunt generosa vina (quale Hispanicum) aromatibus condita. mulsum, zythum & cerevisia.

Ritè institutâ Diætâ, everrantur primæ viæ strenuè primò, mox successione quadam ad alias cura transferatur. Ventriculus cum mesenterio (cujus glandulæ sunt vulgò strumarum centrum) subinde repurgetur. Temperetur hepar, ejusdemque obstructiones reserentur. In liene sanguinis fæx corrigatur, præsertim in tertiis qualitatibus quas formales vocant. Venosum genus liberetur ichore superfluo & maligno per ductus urinarios. Si quid emunctoriis impactum, dissipetur. Tunc demum ad Topica deveniendum est, sive strumæ in ulcera eruperint, sive non. Harum enim averruncationem (ita ut non recrudescat malum) nisi præmissis universalibus & extinctâ si fieri possit generali labe, sperare aut polliceri non est artificis.

Alvus inprimis & ante omnia subducatur clystere. Die proximo exhibeatur Emeticum, viz. vitriol. alb. depurat. ʒi. dissolut. in quovis liquore. Si vitriolum sit mitius æquo vomitorium, vel ejusdem sapor ingratus videatur, detur infusio croci metall. Si laboret plus æquo ventriculus in vomendo, post singulos conatus tantillum jusculi capi sorbeatur. Vomitus in reserandis obstructionibus & mundandâ partium naturalium sentinâ tanti est momenti, ut quater in anno vel etiam sæpiùs eum provocare necessarium perinde atque utile videatur.

Interpositis duobus diebus (quibus cibo & potu laudabili

laudabili vires instaurandæ erunt) exhibeantur pilulæ sc. ventrea.

℞. Pil. coch. min. calomel. an. ℈j. olei anisi gutt. ij. msc f. pil. pro dosi sumend. in aurora.

Mox contumaces humores præparentur simul & per ἐπίκρασιν aliquot diebus evacuentur, ut sublatis crassis succis teoues facilius fluant.

℞. Fol. senn. mundat. fol. ellebori nigri veri in pane hord. præparator. an. ʒiij aloës ʒß. gumm. guajac. naturalis ʒij. myrrhæ ʒj. diaphoretici vulgaris ʒiiß. f. omnium pulvis ut alkool, excipiend. s. q. balsami Peruv. formetur massa pilulat. de qua cap. ℈ij. singulis matutinis per dies xij. N.B. f. initium à ℈j. deinde procedatur ad ʒß. tandem ad ℈ij. Horâ unâ post assumptionem pilularum istarum exhib. jusculum capi, alteratum borrag. bugloss. oxylapath. summit. lupul. chærephyll. calendul. ophioglos. flor. primul. veris, in quo dissolutum fuer. ʒj. cremor. tartari albi, cum spiritu vitrioli corallato.

Tandem interposito uno die vel altero repetatur pilularum primò præscriptarum dosis, quod remedium deinceps cæteris omnibus præferendum erit, quoties strenuæ purgationis incidet necessitas.

Loco pilularum mitiorum, liceat ægro, si magis arriserint, aquas purgantes (quales sunt Ebeshamenses bibere per plures septimanas.

Ellebori (nigri) in eradicandis pertinacissimis morbis, quos humores exusti, in corporis centro geniti, & ad remotissimas partes delati creant, valida est efficacia. Is licèt in parva quantitate assumatur, si diu tamen & sine intermissione, tandem insignes prodit effectus. Foliorum pulvis aliquot granorum pondo quotidie devoratus, corpus renovare creditur. Quod à magnis morbis & hepatis, & cerebri & artuum liberet, certo certius est. Folia in pane hordeaceo præparentur, ut artis est, exhibenda post omnia ad renovationem universalem, & sanguinis ultimam depurationem. Ex radicibus tempore idoneo effossis, juxta Bovii Veronensis processum, Extractum sive mellago fiat, aut per se danda à gr. 5. ad 8. 10. 12. aut cum Mercurio dulci prædicto.

N.B. In Medicamentis fortioribus exhibendis Medici cum securitate procedant, à minori dosi (quæ tamen agat) paulatim ascendendo ad quantitatem causæ morbificæ tollendæ aptam, naturæ non gravem, ventriculo non infensam, & citra perturbationem, id quod in votis nobis est, præstituram.

Ita repurgato usque & usque corpore, de ineunda diæta sudorifica, alterantibusque exhibendis erit cogitandum.

℞. Rad. scorzon. condit. ℥ij. pulv. rad. contrayerv. ℥j. rad. tormentill. valerian. minor. vincetox. petasitid. ana ℥ß conf. flor. anth. & salv. ana ℥v. conf. alkerm. & de hyacintho ana ʒiii. carnis viperin. præparat. per siccationem & subtilissimam pulverizationem ʒx oculorum cancri ʒ vi. diaphor. vulgar. ʒ vii. vel Hartmanni pro singulis drachmis gr. iij. msc. & cum sapa cydon f. Electuar. instar Opiatæ, de quo cap. ad quantitat. jugland. superhaustâ decocti sequentis dosi, provocando sudorem superpositis stragulis, & circumpositis lagenis aut vesicis bubulis aquâ calidâ plenis.

℞. Rad. chinæ ℥ i ß. sarsæparill. ℥ ij. rad. tormentill. cyperi, scorzoneræ, contrayervæ, pentaphyll. bardanæ, petasitid. ana ℥ j. rad scrofular. major. filipendul. chelidon. minor. ana ʒ x. fol. ophioglos. pimpinell. agrimon. agerati, pilosell. bugulæ, brunell. pyrolæ recent. ana m. j. Omnibus ut decet præparatis & concisis affundatur ea quantitas aq. ulmar. scabios. card. benedict. bugloss. quæ supernatet 8. digitis, f. digestio per biduum in B. M. deinde post leviusculum fervorem decantatio & per chartam filtratio pro 6. dosibus matutinis post dosin Opiatæ sumendis. Reddatur hoc decoctum acidul guttis aliquot spirit. vitrioli. In hujus usu perseverandum per 12. vel 15. dies.

Vel ℞. Sarsæparill. ℥iiß. cortic. lign. sanct. ʒx rasur. buxi ℥iij. rad. petasit. & bardan. an. ℥iii. rad rub. tinctor. recent. & caryophyllat. ao. ℥ij C. C. ad albedinem calcinat. ʒv. Infund. s. a. in parte una vini Rhenani & part. 3. aquæ, pro 5. dosibus, post Electuar. dosin bibend.

Tertio quoque die loco Opiatæ deglutiat ante haustum decocti ʒß. pil. mitiorum suprà præscriptarum: & in medio & fine purgetur pil. fortioribus cum calomel.

℞. Conf. florum salv. & herb. paralyseos an. ℥ij. conf. meliss. & summitat. rorismarin. an. ℥j. pulv subtiliss. sarsæparill. ℥iij. pulveris heben. ℥iß. rad. scrofular. major. chelidon. min. filipendul. saxifragiæ bulbos. an ʒx. pulv. fumar. & chamæpit, an. ʒj. ocul. Cancr. præparat. coral. rub. præp. cum succo limonum, succini albi præp. an. ℥ß dentis equi marini triti in alkool ʒvj. antimon. diaphoret. vulgaris sive ceruss. mineral. Salæ fideliter præp. ʒij. msc. & cum syr. de pom. redolent. f. Electuarium instar Opiatæ, de quo cap ʒß. pro dosi quotidie mane, superhausto cerevisiæ medicatæ momento, idque per mensem unum & alterum.

℞. Salsæparil. alb. & medullos. ℥x. rad. chin rasur. hebeni nigerrimi an ℥vj. rad. filic. fœmin. & oxylapat. ao. ℥xi rad scrofular. major. chelidon. min. filipendul. gramin. bulbos. an. ℥v. rasur. C. C. eboris, dentis equi marini an. ℥ iii. folior. siccor. agrimon. chamæpit. ceterach. cuscut. betonic. an. m. ij. flor. herb. paralys. summit. meliss. an p vi. summ. salv. & rorismar. an. p. iij. nuc. moschat ℥j. Pulsiant. in galonibus vi. cerevis. lupular. recent ad duorum consumptionem. Sinatur fieri infusio per noctem vase tecto; mane f. per setaceum colatura, cui adde ejusdem cerevisiæ galones 4. Sinatur fieri fermentatio addendo succi nasturtii & beccabung an ℔j. succ. cochlear. ℔ij Liquor limpidus includatur lagenis lapid. probè obturat. reservandis loco subterran. pro potu ordinar. cujus usus sit per plures menses.

Pro effectu pil. cum calomel. repetatur eadem exhibitio semel singulis mensibus ultimâ Lunæ quadrâ; atque ab hoc remedio (si ægri naturæ conveniens id esse demonstrèt experientia) certissimam curationis partem expectet Atque semel in septimana purgetur pilulis mitioribus supra laudatis, vel pil. e tribus Ferrel. sumend. à ℈j ad ℈ij. ante levem cœnam. Vel, si mavis. loco superioris alterantis, sum Elect. seq. purgans, à quo satis purgabitur æger.

℞. Rad. siccat. cynogloss. scrofular. major. filipend. saxifrag. bulbos. an. ℥vi. rad. rusci & sem. ejusdem an. ʒv. fol. betonic. chamæpityos. chamædr. fumar. an ℥ß spong. marinæ siccat. interior. oss. sepiæ an. ʒivß. C. C. ad summam albed. usti, antimon diaphoret. fixiss. an. ʒj. ocul. Cancr. præp. pulv. subtiliss. Jovis an. ℥ß. curcum. ʒij. turbith. gummos. ʒxij. Terantur omnia ut alkool, & excipiantur s. q. syrup. præparat. ex succis saponar. & scrofular. major. cum saccharo sine magno calore, f. electuar instar Opiatæ, de quo capiat quotidie mane primò ʒvi. deinde ʒj. donec tota ista quantitas absumpta fuerit.

Loco cerevisiæ medicatæ suprà præscript. hanc sequentem (minoris apparatûs & pretii) aliquando præscribo.

℞. Sarsæparill. rad. rusci, ononidis, scrofular. major. an. ℥vi. rad. cynogloss. ℔j. saponar. m. viii. beton. m. iv. flor. herb. paralys. hyperic. sambuc. pœon.

mar. an. p. vi. sem. cochlear. Batav. ℥iß. nuc. moschat. ℥i. Omnia debitè siccat. & præparat. pendeant in galon. viii. cerevis. lupulat. cum ℥xvi. ramentorum Jovis. Sinantur fermentari pro potu ordinar.

N. B. In liquorum ad potum ordinarium præparatione id quæratur, ut post alimenti distributionem, aperiente & diureticâ facultate, serum copiosè per vias urinarias eliminent. Omne enim tulit punctum in scrofularum curatione, qui tartarum adhuc liquidum & aqueo humore dilutum, ante sui coagulationem, ad renes ablegare, & per vesicam expurgare citra concretionis præcipitationem potuit.

℞. Diaphoret. antimon. fixid. ℥ß. C. C. ad summam albed. calcinat. cranii human. eodem modo præparat. an. ʒii corall. rubr. præp. marg. præp. ocul. Cancr. præp. an. ʒj. cinam. interior. ℈iv. sacchar. albiss. ad pondus omnium. Terantur ut alkool, excip. s. q. mucag. rad. alth. extract. in aq. beton. addend. parum mucag. gumm. tragacanth. extract. in aq. cinam. f. pasta ex quâ formentur tabellæ pond. ʒij ad levem calorem sicc. & reserv. loco sicco: Cap. unam mane jejuno stomacho superhausto cerevis. medicat. momento, dilato si fieri possit ad hor. 3. cibo. Capiat etiam unam in ingressu lecti a cœnâ levi.

Vel. si pilulas facilè deglutire possit æger, sum. duabus hor. medicis pil. 5. ad pond. ℈ij. ex massa sequenti.

℞. Terebinth. Cypr. in aq. plantag. & rosar. indurat. ℥ß. corall. rub. prep. gumm. guaiaci; benzoin. partis alb. mollis, conch. ostreorum, succini albi præp. an. ʒij. ocul. Cancr. præp. ad pondus omnium, f. alkool ex: ipicud. s. q. bals. Peruv. nigri fragrantissimi, f. massa pilular.

Hu usque de medicamentis internis, quorum ope sperare liceat vel strumarum dissolutionem, si nondum in ulcera eruperint: vel etiam ulcerum sanationem faciliorem, topicorum propriorum usu. Strumæ etiam nondum ulceratæ citiùs dissolvuntur topicorum quorundam applicatione. Frustra autem, ut suprà dictum est, harum per remedia externa curationem quis aggrederetur, sine internis præmissis & comitantibus.

Cum topica incipiatur circa medium alterantium.

℞. Farinam seminis lini & radices recentes scrofular. major. subigantur longâ trituratione cum axungiâ suillâ, & f. cataplasma applicandum scrofulis non ulceratis quas potenter discutit hoc medicamentum.

Linimentum specificum. ℞ Bufones terrestres magnos vivos num. 2. virgis bis terve cædantur ut emingant urinam venenatam; colubros maximos num. 2. cortic. mediag. rad. cicut. cum toto, hyo cyam. an. ℥ij. rad. gladioli recentium, asphodeli, scrofular. utriusque an. ℥iv. verm. terrest. ℔j. olei lini recent. express. ℔ß. ol. amygd. dulc. ol. olivar. an. ℥viii. axung. suill. recent. ℔ij. succ. malv. sapon. scrofular. utriusque an. ℥xi. vin. Hispan. ℔j. Calefiant succi cum oleis, iisque bullientibus injiciantur animalia viva cum vermibus lotis, coquantur ad putrilaginem & tabefactionem, carniumque ab ossibus separationem, tandem addantur radices. f. decoct. ad succorum consumptionem & decrepitationem, mox f. expressio per canapatium & servetur oleum, quod vel per se usurpetur, vel (præsertim in partibus cerebro non adeò vicinis) additâ quartâ parte olei arsenici dulcis. Fricentur cum hoc linimento partes tumentes quotidie mane diu: mox detergatur optimè pars linteo mundo & molli.

Noctu verò gestetur Emplastrum sequens extensum in serico.

℞. Mass. emplastr. diachyl. alb. ℥vi. gumm. ammon. in succ. cicut. & scrofular. majoris dissoluti & coagulati ℥iii. gum. carann. & tacamahac. in vini spiritu dissolut. ana ℥iß. olei ex bufone præscripti ℥ij. pulv. subtiliss. rad. sigill. beatę Marię, gladiol. fol. cupress. an ℥j. amalgamatis ex parte una merc. crudi, & partibus tribus Saturn. præp. & in pulverem reducti, ℥iv. diaphoret. antimon. vulgaris ℥iij. ceræ flavæ q. s. f. Emplastrum applicand.

Simpliciora dissolventia sunt sequentia: Oleum Arsenici, quo ungantur glandulæ decies vel duodecies, donec pustulę efflorescant quæ fundant saniem. Emplastrum Opodeldoch à Wirtzio Chirurgo descriptum, quod superponatur, addito mercurio ex cinnabari extracto, & tandem lamina plumbi mercurio eodem illita, quibus si provocetur ptyalismus, citiùs & feliciùs rebelles isti tumores resolventur.

Emplastrum sequens plurimùm valet:

℞. Mass. empl. diachyl. ireati & de mucilag. ana ℥iv. empl. de ranis quadruplicato mercurio ℥ij. cinnab. subtilissimè pulverizat. merc. dulc. ana ℥iß. pulv subtiliss. rad. brion. & sigill. B. Mariæ ana ʒiij. camph. ʒj mis. & cum s. q. balsam. Peruv f. emplastrum, cujus portio extendatur in aluta molli, & glandulis applicetur.

Item hoc: ℞. Mass. emplastr. de minio ℥iv. diachyl. alb. ℥ij. plumbi alb. cum succo scrofular. major. subacti in porphyrite & siccati ℥i. amalgamatis ex plumbo & mercurio facti in tenuissimum pulverem reducti ℥iß. pulv. bufon. exsiccat. ʒvi. mis. & addito pauco oleo aliquo idoneo f. emplastra tumoribus applicand.

℞. Olei litharg. colophon. mumiæ an. ℥j. ol. ex vitellis ovorum q. s. f. unguentum. Oleum litharg. sic fit. Coq albumen & litharg. in aceto donec albescant, & postea donec in oleum abeant, quod fit multâ coctione.

Si hisce remediis tumores non cedant, tunc ad suppurationem perducendi sunt, applicatione gummi Arabici in succo scrofulariæ cocti & inspissati; vel sumatur pars una gumm. ammoniac. & duæ gumm. Arabic. &c.

Si tumores vel sponte, vel maturantibus admotis fiant ulcerosi, ulcera curentur sequentibus.

℞. Tutiæ præp. ℥j salis nitri purissimi ℥ij. sublimati optimi ʒj. Cerus. Venet. ʒj. mis. f. pulvis subtilissimus, applicetur manantibus scrofulis inspersus unguento basilic. ter, quater, quinquies, donec deciderint eschara, vel glandulæ; deinde vel basilic. simpl. vel unguent. diapalm. (cum alumine usto, si supercrescat caro) curetur ulcus.

Prosunt lotio ex saccharo Saturni, aquâ aluminosâ Fallopii, vel ex aquâ decoctionis arsenici: in malignioribus, suffitus ex cinnabari. Si ulcera sordida fuerint aut callosa, adhibetur cautè oleum arsenici, vel antimonii, unguento aliquo detergente exceptum; præcipitat. item rub. cum basilic. unguent. vel Arcei balsamo.

Ossa si fuerint corrupta, maximum opus exfoliationis Naturę committendum, quæ etiam erit adjuvanda. Liquor ex catagmaticis in optimo vini spiritu infusis inspissatus melle caprifolii, absinthii, centaur. min. instilletur fistulis ad ossa penetrantibus. Liquamen ex oleo caryophyllorum stillatitio & camphora, Dissolutio lapidis medicinalis Crollii per siphonem sinubus vel fistulis injiciatur. Nudata si sint ossa, nihil æquiparandum euphorbio, quod uno die multùm operatur & os alterat, ex Dioscoride.

Optimum exfolians est aqua aluminosa magistralis Fallopii.

℞. Aq. plantag. & rosar. an. ℔i. alumin. roch. merc. sublimat an. ℥ij terantur, bulliat aqua ad medias; sinatur fieri residentia per quinque dies, limpidum decantetur à fæcibus. Urere per se in ossium carie, vicinis partibus circummunitis filamento sic-

co

ro: alibi cum duplo, triplo, vel quadruplo aq. rosac. Agit sine vel cum pauco dolore.

Vel ℞. rad. peucedani ℥j. aristoloch. utriusque, ireos Florent. an. ℥ß. opopanacis & sagapeni an. ʒij. cortic. guaiac. ʒiij. caryophyll. ʒiiß. camphor. ℈iv. Omnia concisa & contusa ponantur in phialam, iisque affundatur ea quantitas optimi spiritûs vini quæ supernatet 4. digit. f. digestio per quatriduum, mox expressio fortis, & per lentam exhalationem reducatur liquamen ad consistentiam julepi. Liquor vel instillent ulceri, ita ut ad os perveniat, vel siphone injiciatur.

Trochisci exfoliantes. ℞. euphorb. ʒiij. rad. peucedan ireos Florent. aristol. rotund an. ʒj. camphoræ ʒij. terantur omnia, excipiantur paucâ micâ panis, vel glutine ex fariñâ & lacte, aut aq. spermat. ranar. Fiant trochisci, quibus addatur usus tempore gutta una olei caryophyllor. Serventur in pyxide. Applic. soli ossi exfoliando, partibus vicinis munitis. Superponatur filamentum carptum siccum & emplastrum defensivum.

Postquam os exciderit, curetur ulcus balsamo sequente.

℞. Ol. hyperic. ℥ij. olei nucum sine igne expressi, olei abietini ana ℥iß. gummi elemi purissimi ʒv liquentur simul, addit. viridis æris depurat. ʒij. fiat agitatio ad coloris viridis intensionem, mox f. balsami per linteum colatura, dum adhuc calet: serv. ad usum. Si rubrum velis, attamen non minus siccans, color procuretur radice anchusæ.

In strumarum curatione proficuæ erunt Fontanellæ in locis aptis excitatæ.

N. B. Si quis scrofulas purgantibus, alterantibus, &c. methodice curare velit, per plures menses, imo sæpe annos ægris medicamenta exhibere necesse habebit.

Vidi Doctorem *Wright* Medicum à quo hunc accepi processum, qui puer 10. ann. curatos fuit sequenti remediorum serie, absque ulla purgatione aut sudore sicco, à quibus professus est exacerbatum fuisse malum; eamque hujus affectus esse naturam, ut mutationem remediorum topicorum expetat. Vidi manûs ejus digitis ossibus detractis mutilos curatos.

Decoctum vulnerarium. ℞. Cariophyllat. angelic. sylvestr. quinquenerv. artemis. consolid. major. bellidis rorius, taraxaci, absinth menth. summitat. rubi, scabios. agrimon. betonic. sylvestr. ana m. j. sanicul. bugulæ ana m. ij. Bulliant per vj. hor. in galon. ij. aq. fluviat. vase probè clauso, ita ut nihil expiret, addendo post ebullitionem dimidiam pintam mellis, vel plus ad saporis gratiam. Dentur ægro cochlearia decem vel amplius ter in die. Sumpsit autumnali tempestate per duos menses consequentes; sequenti vere iterum sumpsit per duos menses, mox thermas sulphureas adiit Bathonienses secundo & tertio, in quibus aquam bibit cum sale & ramulo rorismarini, quâ purgabatur; sudavit, lutum applicavit ulceratis tumoribus. Evacuato balnei alveo sive receptaculo, supra fumantes scaturigines calidissimas, partes ulceratas tenuit ad eliciendum sudorem. Domum reversus nihil applicabat ulceribus præter petias aquâ balnei madefactas. Sic iterato labore perfectè convaluit. Eadem usus methodo in nepote ex sorore, eum sanitati restituit. Empiricus à quo habuit remedium, ulceribus applicabat unguentum genistæ ex filis carptis. Unguentum genistæ fit ex floribus sæpius lotusis in butyro Maiali & expressis instar olei hyperici.

Nonnullos magnas perficit curationes in scrofulis etiam ulceratis, linendo ulcera oleo ex bufonibus terrestribus distillato per descensum, inspergendo eorum ustorum ad nigredinem pulverem, exhibendo eundem pulverem nigrum diebus alternis pro diaphoretico, & superponendo emplastrum ex gummi. variis, pulvere bufonum & floribus digitalis rubr.

Quidam eas non apertas discutit litu ex oleo decoctionis bufonum & vitrioli Romani (aliquando albi) usurpando mane & vesperi ante ingressum lecti, superpositâ vesicâ; & diu propinat decoctum vulnerarium felici ut plurimùm successu. In ulceratis propinat etiam decoctum: applicat autem ad mundificandum & digerendum vulgare digestivum ex terebinthina & vitello ovi. item ipsi πανχρηστον unguentum in omnibus ulceribus quantumvis magnis ex hedera terrestri cocta cum butyro, cum quo miras perficit curationes.

Alexius Pedem. curat scrofulas, eas vulnerando scalpello, mox indendo foramini granum merc. sublimati, eschatam digerendo, detergendo, & siccando.

Vidi fœlicem istius methodi successum in muliere quæ Monspelii plerosque, ferè omnes pueros, scrofulosos curabat, non tamen sine magno dolore.

Præparentur placentæ (*macarons*) cum radice scrofular. & comedendæ pluribus diebus consequentibus exhibeantur. Hoc pro arcano dedit Doctori Diodati, Lugduno Batavorum discedenti Heurnius senior vir doctissimus.

Spongia usta in crucibulo vel ollâ fictili probè tect. operculo, & clausis luto optimo juncturis, si quotidie diu detur ad ʒß. plus minusve in vehiculo idoneo perficit curationem tractu temporis. Memento quàm sit efficax hoc remedium ad discutiendam bronchocelem.

℞. Herb. paronychiæ m. ij. magnos, bulliat in quartâ unâ cerevisiæ lupulatæ generosioris ad medietatis consumptionem. Colatura sit pro duabus dosibus, sumendis bis in die, tribus ante & duobus post novilunium & plenilunium diebus, idque aliquot mensibus consequentibus, sine ullô aliô medicamentô, observata tantùm bonâ victus lege. Generosa quædam Matrona Doctori Bates expertissimum hoc commendavit remedium ad scrofulas ulceratas agentes cuniculos. *Theodorus de Mayerne Praxeos Medicæ lib.* 1.

Cavendum in curatione scrofularum, ne calida nimis & exsiccantia applicentur in principio, quo in casu solent discuti mobiles magis partes, relictis terrestribus, & ita scrofulæ in scirrhos transire solent, sed applicanda veniunt quæ materiam viscidam & terrestrem incidere, attenuare & fermentare valent.

Quod potissimum præstabit Mercurius in præcipitatum redactus.

℞. Litargiri auri subtil. pulv. q. p. Huic affunde acetum still. ad emin. digit. 4. transv. coq. simul lenter, sæpius agitando spatula lignea, donec acetum de acrimonia sua amiserit, & dulcedinem saccharinam referat, filtretur solutio.

℞. Hujus solutionis, ℥vi. Mercurii præcip. alb. vulg. ℥iß. Lento igne evaporentur ad sicc. pulveris.

℞. Hujus pulveris, ʒj. Axung. porc. non salitæ ℥ß. M. F. Unguentum.

Et pars affecta prius pannis calidis fricetur & postea hoc linimento inungatur.

Vel, ℞. Mercurii vivi cum aq. fort. solut. ℥iv. Axung. porcinæ, ℥viii. Coq. in olla fictili continuo movendo spatula lignea, donec materiam obtineas mollem, adde Ceræ flavæ, ℥ij. Pulv. mastiches. oliban. an. ʒvi. M. F. Emplastrum.

Quod si discussionis spes nulla appareat, tentanda erit maturatio & concoctio in pus per sequens cataplasma.

℞. Rad. lilior. alb ℥iß. altheæ, ℥j. Fol. malvæ, altheæ, Flor. camomill. melilot. an. mj Coq. in cerevisiæ, f. q. his coctis & pistatis, adde Flor. rad. altheæ, hordei, fœnugræci, an. ℥ß. Butyri non saliti, ℥ij. Vitell. ovor. num. 2. Olei camomill. ℥j. M. F Cataplasma.

Quòd si verò scrofulæ fuerint dolorificæ, optime mitigabuntur per emplastrum vigonis de ranis cum duplici vel triplici mercurio.

Exhibeantur interius, quæ pituitam incidere & attenuare valent, quod præstabunt decocta ex lignis,

itidem sudorifera ex mineralibus & metallis desumpta, ut

℞ Reg. antimonii med. gr. x. Bezoard. min. gr. vııı. Mercurii diaphoret. jovialis gr. vı. Theriaces ven. ℥j. M. F. bolus sudorificus.

Pro purganti exhibeantur sequentes pilulæ,

℞. Extract. cathol. gr. xv. Mercurii dulcis, ℈ß. Mercurii purg. gr. iij Olei fœniculi, gutt. ıv. M. F. pilulæ purgantes num. vı.

His si non cedat malum, cura tantum instituatur palliativa, exterius applicando emplast. de ranis cum mercurio, quippe si glandulas hasce obstructas fortius agitaveris per gummi, olea calidiora, non raro ferocius etiam transeunt in cancros, vel ad minimum, particulis subtilioribus discussis, abeunt in schirros. *Anonymus in Praxi Chymatricâ Rationali.*

Consultationes.

Pro Reverendo admodum Canonico Congregationis Lateranensis Struma ad collum miserè detento.

Tumor circa collum ad sinistras in admodum Reverendo Canonico dubio procul est, quem Latini Strumam vocant, Arabes Scrophulam, sicuti & locus affectus hoc mali genus pati consuetus, & tumoris durities docent, est enim Struma teste Gal. decimo quarto Methodi undecimo, Scirrus in glandula, quod vitium quemadmodum ex Paulo, & Celso fit in inguinibus, axillis, collo ac facie, tanquam in partibus debilioribus, frequentissimè verò in collo propter capitis vicinitatem, à quo tanquam pituitæ maximè feraci sæpè materia communicatur, ita eos, qui nimium gulæ indulgent, & ob id pueros potissimum apprehendit, ut Scrophæ ob gulositatem (ut sic loquar) & ipsi in hoc morbi genus incurrant. Quòd autem tumor propositus non sit qui à Guidone glandula vocatur, ex eo planè convincitur, quoniam glandula est tumor æqualis, mobilis, parum mollis, ut plurimum in collo nascens: at noster tumor est fixus, aliqua ratione inæqualis, & durus, ergo Struma existit, & magna quidem quia ad aurem usque pervenit: Cæterum cum Strumarum aliæ sint legitimæ, aliæque spuriæ, illæ ab Aetio, & Paulo meliceræ vocatæ, hæ verò tum inflammatoriæ ab Avicenna ob admixtionem sanguinis fervidioris nuncupatæ, tum cancrosæ ... auctoribus prædictis malignæ ab humoris atri ... dictæ, Struma, de qua agitur certò est inflammatoria, quod rubor, & dolor aliquis cum pulsu, aliquodque sanguinis subdominium in nostro patiente suadent; A natura verò Carcinomatis quia abest, tumor non est venosus, nec admodum dolens, inæqualis, non lividus, ut cancer existit: Sit igitur Struma cum inflammatione, & cum ulcere, nam ab hinc per aliquot dies in inferiori parte quædam est subsequuta suppuratio, sicuti nunc in superiori parte ferè absolvitur, quando ibidem inundatio sentiatur.

Principia generationis hujus mali solent esse humores pituitosi, crassi, & lenti, necnon melancholici naturales (teste Galeno secundo simpl. ac tertio Aphorism. vigesimo sexto) aliquando simul aliquando sejunctim transmissi ad adenas, hic verò pituita seorsum locum habet, quemadmodum ex habitu admodum Reverendi patientis aliquo modo pituitam referente colligere licet, ex admixtione nihilominus sanguinis tenuioris, fervidiorisque, ut constitutum fuit, Struma hæc à vera Struma degenerat, ac tumoris spurii naturam induit.

Modus profectò hujus tumoris generationis inde liquet, quòd cùm ex Galeno 5. simpl. 4. induratorum triplex sit essentia, repletio, concretio, atque siccatio, necessarium est, Strumam, quæ tractatur, sub aliquo horum modorum secundum propriam generationem cadere, quoniam igitur tumor est insignis, necessariò quoque insignem humoris copiam arguit, at insignis humoris copia replet, quapropter sine dubio per repletionem genitus erit, verùm etiam per concretionem non tantum ob loci, sed etiam materiæ frigiditatem, siccatio tamen omninò ab hoc loco explodenda quando nulla causa siccans in casu nostro præcessetit. Ad hæc cum pituita, ac sanguinis fervidioris portio ad locum affectum fuerint transmissa, transmittanturq; rationi consentaneum est, ut sicuti, datur locus, in quo continuò generantur, & à quo continuò transmittuntur, ita & cognoscatur. gratia itaque pituitæ caput præcipuè, merito verò sanguinis fervidioris jecur talem locum constituo, & quemadmodum illa veluti opus præter naturam sequitur ad læsam cerebri coctionem ob intemperiem insigniter humidam cum aliqua propensione ad frigidum, cogentibus erroribus externis, ita & hic in fervorem jecoris feratur oportet; A quibus visceribus cùm ob multas causas, tum verò maximè ob principatum in corpore tanquam robustioribus illos præter naturam succos ad locum affectum viribus quasi destitutum, propriaque natura imbecillum transmitti par est, imò errores externos non tantum pituitæ, ut dictum fuit, sed etiam sanguinis fervidioris generationi famulari pro certo habeo, quando sciam, patientem nostrum & usu alimentorum, præcipuè verò vini meracioris, & motibus corporeis aliisque ferè innumeris modis sibi fervorem jecuris comparasse.

At quomodocunque se res habeat, in hujus mali curationem, materiam tumoris copiosam evacuare, moderatè calefacere, & emollire oportet, amotis prius impedimentis, fluxione scilicet ac ejusdem causis, illam quidem per retrahentia, his verò per alterantia cerebrum, & jecor in contrarium.

Quæ opera vix à Medico perfici posse existimo, quando mala hujus census, ut quæ à materia viscida, crassa, frigidaque circa partes propria natura imbecillas exorta difficillimè sanentur, atque hoc eo magis ubi grandia, fixa admodum, ac in anteriori parte colli constituta extiterint, sicuti accidit in præsentia.

Quoniam tamen patiens, qui tractatur, est adultus, & ab hujusmodi calamitate vindicari exoptans, se futurum obsequentem Medico curanti pollicetur, non dubito quin curari, vel saltem præservari possit.

Quare de curatione decernens à Chirurgia auspicatus, dico venam medianam cubiti lateris affecti quamprimum esse secandam, deinde post dies aliquot venæ ani per hirudines essent aperiendæ, tandemq; ut setaceum in cervice figatur etiam, æquè etiã probo; Sectionem à Gal. 14. Meth. propositam, qua malum, & mali radices radicitus auferuntur, non propono, quoniam præter id, quod molestissima est, sanguinis quoque persusionem irremediabilem sæpius adfert, ac mali radices altiores penitus non extirpat, non tamen à ferro aperiente locum, in quo pus continebitur (ubi materiæ suppuratio aliqua apparebit) abhorreo.

Post hæc medicamenta primum universalia, deinceps privata succedunt; Alvus ideo primum lenienda melle rosato solutivo, & manna, vel hiera simplici Galeni cum casia, mox humores præparandi decocto roris marini, betonicę, boraginis, sonchi, Scrophulariæ, adjecto syrupo de betonica, de cicorea, & oxymelle simplici, postremo humores hi deturbandi infuso Agarici, & Rhabarbaro cum melle rosato solutivo, vel Catapotiis cochiis, imo verò maximè conducturum arbitror, si pilulæ de tribus cum Rhabarbaro per intervalla certa, exhibito prius per tres dies oxymelle simplici, propinentur; Verum hoc tempore post medicationem universalem

propo-

propositam, patienti parandum est decoctum ex guaiaco ligno, visco quercino, & salsa cum cicoraceis, rore marino, & Scrophularia cum sandalis albis per plures dies assumendum, ea tamen ratione, ut ante syrupum matutinum bolus ex sale theriacali, pulvere roris marini calcinati, & conserva rosarum, vel florum cicorii offeratur, atque sudor omni studio, ac diligentia adhibita promoveatur.

Atque ubi toti fuerit consultum, ad privata medicamenta accedendum, ideo primum Catapotiis dictis, herrinis postmodum capite expurgato, alterantibus erit insistendum, quocirca conservæ capitales cum Castoreo, vel Mithridatio adjecta conserva rosarum, vel cicoreacea hora somni devoratæ mihi probantur, sicuti lotiones primum siccæ, quæ ex furfuribus, & floribus capitalibus calefactis, mox humidæ, quæ ex lixivio cineris quercus, & decoctionis baccaræ, anthos, absinthii, verbenæ, cariophyllorum, rosarum, & olivæ (loco saponis Agarico usurpato) parantur; Atque his non conferentibus, ad embrocam moderatè calefacientem, valenter verò siccantem, & hanc ipsam naturalem (quando remedia naturalia artificialibus efficaciora D. Hip. affirmaverit) suo tempore erit deveniendum.

Jecur similiter, temperandum usu confectionis ex tribus sandalis, & conservæ cicoreaceæ commixtarum, vel seri lactis caprini depurati, & infusionis sandalorum, ac denuò vel thermarum frigidarum epotatum, in quem usum (sub aere tamen calido, vel saltem temperato) balneum aquæ dulcis, non solùm hoc nomine, sed pluribus etiam aliis nominibus conducturum puto, & maximè si post ipsum regio jecoris unguento sandalino ex succo cicorii, & hepaticæ loto cum aceto illiniatur.

Sed remanet modò ut de topicis agam, propterea cùm scrophulam quæ tractatur resolutione, suppuratione, immò etiam extractione opus habere cognuscam, mihi ad hæc omnia medicamenta sunt proponenda Pro resolutione ergo ejus, quod suppurationi reluctatur, laudo, ut locus cum liquore per insolationem à verbena, vel rore marino extracto, aut balsamo naturali, aut oleo magni Ducis Hetruriæ foveatur, huc refero Cataplasma ex lentibus cum aceto coctis, aut quod ex cinere Cannarum, ac scylla cocta, melleque conficitur, tandem premissa partis fricatione & id quod ex Camphora, saccharo, succoque limonum medicamentum componitur imponerem, quæ omnia ea ratione probo, ut aliqua tum proprietate, tum manifestè operantia addantur, uti radix acetosæ, plantaginis, & Isidis, necnon ipsa colocynthis, ut hujus censsus medicamentum Diachilon magnum cum pulvere radicum plantaginis, & ireos mihi maximè accommodatum videatur; Verum quia sæpe in Scrophulis, (præsertim autem in hac) tota materia resolutioni est inepta, supputantibus quoque est agendum, ideò in hunc usum præter Diachilon gummatum, ceratum triapharmacum dictum, & emplastrum ex radicibus Altheæ coctis, farina triticea, & oleo factum, maximè, quod à Paulo ex radicibus cucumeris agrestis, & struthio confectum proponitur, commendo, facta suppuratione, apertoque loco, ad mundificationem à melle cum pulvere mirrhæ, & ireos, vel ab unguento basilico, itemque Apostolorum dicto non est recedendum, quo in casu nec pulvis Asphodeli, aut floris æris improbatur; mox pro implendo carne loco uti licebit unguentis de pompholige, vel de betonica, vel Isidis, tandemque ad cicatricem inducendam cerato phenicino, vel unguento, quod est in frequenti usu clarissimis viris.

℞. Autem olei laurini, aquæ vitæ lævigatæ, cerusæ pulveratæ an unc. 1. Aluroinis unc. ſ. salis communis drag. ij. M. & fiat unguentum.

Verùm tamen nec his tantummodo curantur Scrophulæ, ut ad extrahentia quoque caustica inquam, excedentia, ac putrefacientia devenire liceat, quare ubi hæc ad usum deducuntur, sicuti summoperè exopto, ut à venis, ac arteriis caveatur, locaque vicina in hunc finem unguento de Cerussa, & infrigidante Galeni muniantur, ita in eorundem selectionem causticum ex aqua saponis, vel etiam, secundum aliquos, ex lixivio fullonum factum, item & præcipitatum cum butyro, Argentum sublimatum cum succo plantaginis, vel unguento ex succis, postremoque arsenicum simplex, vel sublimatum cum pari portione masticis, vel radicis ari impositum omnibus præfero, quibus consumpta Scrophula, sarcoticis cicatrizantibusque dictis utendum, prius tamen crusta butyro vel digestivo loto eximenda, deinde locus detergendus, ut supra dictum fuit.

Cœterum, quoniam parum admodum hæc prodessent, nisi vivende ratio commoda injungeretur, ideo ut ab omnibus eduliis crassis, & viscidis, ab omni repletione, & cruditate abstineat patiens, vinoque paucifero cum rore marino, vel guaiaco, & Scrophularia medicato, modesteque poto utatur, in reliquisque omnibus modum servet est necessarium; Utinam modo hæc omnia prosint. *Julius Cæsar Claudinus in Consultationibus Medicis.*

De Strumis. Pro Nobilissima Puella.

Cum Nobilis Puella 11. annos nata fœdato ab incunabilis capite copioso lactumine, incolumis vixisset sine ulla operationum offensa, eò transmissis à natura excrementitiis humoribus, suppressa consueta illa evacuatione, atque alio conversa materia, accedente potissimum puerorum ingluvie, & nullo ordine assumpto cibo, tumores strumosi in variis corporis partibus suborti fuere, gula scil. brachiis, altero genu, & malleolo alterius pedis, qui biennio abhinc exulcerati sunt, cum osse nigro, & exeso, quarundam partium affectarum, ex continuo materiæ affluxu, modò tenuis, & ichorosæ, modò crassæ, & quandoque sanguineæ, in carpo potissimum, & utroque pedis malleolo: quibus accedit febris, qua duobus abhinc annis laborare cœpit, gravis aliquando, modò lenta; modò acuta, intermittens quandoque, nonnunquam continua, prout ex Medicorum præscripto utitur ratione victus, & medicamentis, quorum plurima topica hucusque fuere administrata à dogmaticis Medicis, & Empiricis, qui ad illius curationem acciti fuere. Quanquam verò hi tumores non videantur strumosæ conditionis, cum struma sit tumor scirrhosus, ex Galeno 14. Methodi undec. à materia pituitosa ortus, ex Hippocratis, & ejusdem Galeni sententia Sect. 3. Aphor. 26. germinans in collo, sub axillis, & inguinibus, ex Paulo lib. 4. de re Medica cap. 33. hi verò varias corporis partes obsideant, & sint exulcerati, ex quibus materia heterogenea manat: censeo tamen juxta cum Viro Clariss. strumosos tumores nuncupandos esse, & quidem spurios, materiæ crassæ, pituitosæ, necnon melancholicæ, & humorum etiam tenuiorum, atque ichorum biliosorum, & exustæ materiæ soboles, qui propterea à præpollente materia, strumarum nomine censendi sunt, suborti potissimum ætate hujusmodi affectionibus maximè opportuna & crudorum humorum feraci, Hippoc. testimonio 3. Aphor. 26. Varias autem afficiunt partes: quia frequentes in corpore occurrunt glandulæ, quas hic affectus potissimum exercet: quanquam frequentior sit illis ortus in locis memoratis, ex Paulo, ut & in mammis, quòd glandulæ illarum partium sint ampliores, imbecilliores, & laxiores, excipiendis partium principum, cerebri scil. cordis, & jecoris excrementis dicatæ.

Neque in assignanda caosa hujus affectus à Viro Præclarissimo recedimus: quam potissimá censemus materiam

teriam pituitosam, suppressam à sanatis achoribus, & favis, quos lactumina vocant, & quidem genitam in ventriculo, ob incompositam victus rationem, non tamen sine aliqua sanguinis crassioris, & melancholici copia, qui effluit, necnon materiæ biliosæ calidissimæ, in jecore, vel toto corpore, calidioribus redundantium, vel aliquo saltem viscerum principum, quod ex historia non constat, ex qua solum habemus, bos tumores esse adapertos, non verò expresse, an id ferro, vel medicamentis factum fuerit: quanquam natura solam materiam frigidam in pus vertere non potuerit: ut propterea non immeritò illis accenseri possint, quorum Celsus meminit lib. 5. de Re Medica cap. 18. cùm ait, strumam esse tumorem ex pure, & sanguine concrescentem, humoribus scil. calidioribus, frigidis immixtis, licet materia hæc suspicione insignis cujusdam putredinis, & malignitatis non vacaverit, tum quod febrem accendit, & quidem symptomaticam, ac lentam forsitan hecticæ affinem, ulceribus frequenter annexam, tum etiam, quod ossa ipsa nigra, & caesa fuisse accepimus, indicio manifesto insignis humorum malignitatis. Transmissa itaque materia hac heterogenea ad has partes imbecilliores, à jecore, cerebro, ventriculo, & toto corpore, quid mirum, si fluxio hæc varia remedia frustrata sit duorum annorum spatio, à Medicis dogmaticis, & Empiricis præscripta.

De salute tamen nobilissimæ patientis non omnis abjicienda spes; cùm ejus affectus in puerilibus sit, qui facilè sanantur mutatione ætatis, & victus; potissimum verò quia illi imminent menses, qui mulieres à gravioribus etiam malis vindicare solent: quod facilius consequetur usu medicamentorum præscribendorum; recta victus ratione, & obtemperantia.

Materiæ itaque fluentis prohibenda generatio; refrigerato jecore, & exsiccato cerebro, ventriculo, iisdemque corroboratis: cum recta victus ratione; genita verò ad alias partes derivanda; quæ fluait dissipanda discutientibus, & attenuantibus; nisi tumores fuerint patefacti; aut ad partes proximas expansi; nervos scil. aut vasa majora colli, quæ ipsorum sectionem prohibeant; educenda verò, si sint adaperti, nec resolvi possit. Ossa nigra, & caesa sunt radenda, ulcera detergenda, carne, & cicatrice obducenda, non sine aliqua partis affectæ corroboratione, atque vires fovendæ alimentis accommodatis; præmissa in primis totius purgatione. Quos scopos implebunt præsidia, deprompta ex fonte Chirurgico, & Diætetico.

Chirurgiam quod spectat, commendatur in primis sanguinis eductio ex salvatella partis non affectæ, ad uncias quatuor; nisi vires collapsæ fuerint: vel hujus loco, cucurbitulæ, non quidem evacuandæ materiæ parti impactæ; in quam rem non forent usui; scilicet ex Avic. solam tenuem materiam evacuent, non verò crassam: sed universalis evacuationis loco, & derivationis materiæ fluentis, cum scarificatione applicitæ, eductis quatuor circiter unciis sanguinis. A quibus postmodum hæmorrhoides resecandæ, quo sanguis ad uterum etiam proliciatur per locum proximum; quæ aliarum sanguinis evacuationum loco erit, viribus illas prohibentibus. Summopere quinetiam conferent duo fonticuli, brachio, & coxæ non affectis inusti, statim ab universali evacuatione; quorum alterum occludi consultum censerem erumpentibus mensibus, si melius habuerit: alia verò præsidia ex hoc fonte deinceps usurpanda.

In pharmaceuticis, lenienda alvus electuario lenitivo, & hiera; præparandi humores oxymel. simplici, & composito. syr. de fumaria, de cichorio, betonica, de stœchade, & byzantino cum aceto; primò quidem simplicibus, tum & compositis. ac validioribus; cùm accuratissima exigatur præparatio, & purgatio, ne frustra simus. Syrupi verò diluendi decoctione ex betonica, fumaria, lupulis, cichorio, scrophularia. Purgandi demum humores, vel pilulis de hiera cum agarico, & mastichinis, vel diaphœnico, vel speciebus elescoph, quæ facillimè assumuntur, vel compositione præscripta à Rasi, & ab Avicenna commendata, ex æqua dosi turbith, zingiberis, & sacchari ad drachmam unam, & semis cum jure. Quæ purgantia sæpius repetenda, cum validiora prohibeant ætas, & vires. Ab hac purgatione caput etiam evacuandum per nares, radice betæ, tabaco sut cyclaminis rad. vel pulvere nigellæ, per os verò pulveribus ex pyrethro, staphide agria, sinapi, & acoro, rara sindone in nodum collecta, exceptis, & in ore retentis, sine masticatione, ne motu materia confertim trahatur ad glandulas colli. Ventriculus vomitu quinetiam evacuandus, si patiens nobilissima eum facilem habuerit.

A quorum usu, internis postmodum præsidiis dissipanda materia supervacua; roborandæ & exsiccandæ partes affectæ, materia durior emollienda, atque externa topica adhibenda. Interno itaque usu conferet maximè bolus ex radice scrophulariæ, & talpa eliata, ac sole exsiccata, in pulverem redactis, atque therebinthina laricina exceptis, præmissus jusculo, assumendo quatuor horis matutinis ante cibum, ad uncias sex, & à prandio octo horis, & duabus ante cœnam, ad uncias quatuor hac formula.

℞. Radicis chinæ drach. vi. salsæ patillæ unc. ii. sassafras, & santalorum rubeorum, cujuslibet drachm. ii. rhabarb. immaturi scrup. iiii. Infundantur in libris quinque aquæ, in qua cocta fuerint scrophularia, betonica, scabiosa, iva arthetica, & lupuli per diem naturalem; additis mox duobus pugillis hordei, & carnis vitulinæ libra una, bulliant ad consumptionem mediæ partis, & facta valida expressione servetur in syrupum. Quod si paretur & secunda aqua in potus usum, addita radicis chinæ particula, non præter rem id foret; Proditum autem à Celso est, rusticorum experimento cognitum; Eum quem struma male habet, si anguem edat, liberari. In quam rem Aëtius commendat viperæ carnem, & Galenus Theriacam, quæ constat ex viperis; & Ambrosiam: quanquam ab his magnis antidotis lubens abstinuerim in pueris, quorum corpora non sunt admodum exsiccanda, nisi quis trochiscorum de viperis partem aliquam adjecerit bolo præscripto. In externorum verò localium usu observandum, quod si tumorum aliqui non fuerint adaperti, emollienda, & discutienda sit materia juxta præceptum Galeni 14. Methodi. Undec. quod scil. curandæ sint strumæ curatione scirrhi. Emolliendæ itaque materiæ, diachylon simplex ex usu erit, vel cum gummi, œsypus item, vel radix iridis, aut ammoniacum cum aceto, & succo iridis, quæ discutienda lenioribus primò digerentibus, in quibus sunt ficus arida contusa, oleo antiquo salito excepta, succus cucumeris agrestis, oleum ex cucumere agresti, ex ligno guaiaco, & ex Lutis nostris Divi Petri. Validiora verò erunt à Galeno præscripta Tertio de Medicam. per loca. Tertio; calx scil. viva, farina lupinorum, cum melle, cinis caulium, succus cyclaminis, fimus columbinus, & hujusmodi, quibusdam emollientibus immixta: ne validius discutiant, qualis erit adeps suillus. Quinimo summopere commendatur caseus antiquus externo usu cum carne porcina salita, ut digerens, & emolliens: ex quibus parari possunt cerata, & emplastra utrique scopo dicata. Quibus non conferentibus, ad sectionem deveniendum: exceptis colli strumis, Galeni consilio, Primo de Locis Affectis, Sexto, & Aëtii; metu sc. alicujus offensæ nervorum recurrentium, venarum jugularium, & arteriarum carotidum, cum in aliis

par-

partibus ignobilioribus hæc Chirurgica operatio admitti possit, fusius ab Aëtio descripta. Quod si tumores patefacti fuerint cum ossis corruptione, eximenda fuerit pars illa ossis corrupta, vel scalptis ratoriis, si corruptio levis sit, vel medicamentis exsiccantibus, & tenuium partium; mox ulcus à sordibus expurgandum, carne replendum, & cicatrix inducenda, pulveribus, ceratis, & aquis arte paratis, Chirurgis quàm notissimis: quorum propterea hæc fuerit his cura: quanquam in his affectibus potissimæ habeantur aquæ thermales sulphureæ, nitrosæ, & salitæ; quippe quæ detergendi, exsiccandi carnem, & cicatricem inducendi vi polleant. Quales sunt agri nostri Aponenses, & Divi Petri; sæpius in hujusmodi affectibus, Medicis, doctrina, & experientia celeberrimis usu comperti. Quibus tandem addendum quod à Joanne Costæo in Disquis. Physiol. proditum par. 116. Chœradas sell. sanari sputo illito ejus, qui septimus natus fuerit non interrupto ordine.

His accedat recta victûs ratio; tenuis sc. ex Avicenna Lib. 3. Fen. 4. Tract. 2. Cap. 10. ubi ait, quod radix fiduciæ in curatione scrophularum est evacuatio, & subtiliatio regiminis: & Rhasi 7. ad almanzorem cap. 5. in hæc verba: Curationis principium est, ut ægrum semper famem pati, & cœnam dimittere facias. Cibi verò debent esse in pauca quantitate, & attenuantes. Quod autem de cibis proditi, id universa victus ratione observandum. Quæ omnia, ut notissima Viris Clarissimis, brevitatis gratia omittimus, consultò etiam prætermissa curatione scrophularum, Galliæ Regum propria, quæ sit solo contactu, & signo crucis: cùm facultas hæc soli Dni gratiæ sit adscribenda, quam ministris suis ejus vices in terris gerentibus impertit. *Benedict. Silvaticus Cons. & Resp. Medic. Cent.* 1v.

Observationes.

Pro Scrofulis.

Poterit æger infra scribendis pilulis per quadraginta dies singulo mane ex monitu *Jo. de Vigo* unam deglutire.

℞. Euphorb. zinzib. turbith, succ. rad. ireos, agar. an. ℈j. contuta M. & formentur pil. numero 40. quod ad externa, strumas discentir lupinor. amaror. farina ex oxymel. cocta & illita. Ad idem etiam præclarè facit bubulum stercus aceto incoctum, & delinitum; id enim tumores scirrhosos omnes instar cataplasmatis appositum mirificè dissipat. *Petr. Forest. obs.* 10. *in scol. l.* 3. *obs. Chir.*

Cum quidam scrophulam in collo haberet, consului illi, ut ab omnibus frigidis abstineret, & ut omni septimana semel sumeret ex sequenti pulvere ad pondus unius Floreni Rhenani.

℞. Turbith. el. ℈iij. zinzib. mastich. an. ℈j. sacch. alb. ʒvj. F. pulvis. Manè bibat sæpius ex decocto rad. scrophular. filipend. & pimpinellæ; bis in die inungat se cum isto unguento.

℞. Empl oxycroc. ℥ß. ol. chamæm. lil. alb. ao. ℥j. M. Quidam lolium cum furfure, sem. lini & stercore columbino cum modico vino decocta pultis instar apposuere, quod duritiem mirabiliter resolvit; & à proprietate valere volunt agrimoniam collo suspensam; radicemque asphodeli contusam & impositam: sed egregiè confert pinguedo distillans ex anscre, inuncta; at hoc unguentum mirabile habetur ad scrophulas.

℞. Arsenic. rubr ℈ij. argenti vivi sublim. ℈ß. rad. serpentar. rad. beton. panis porcin. an. ℈j. aloës hepat. ℈j. F. omnium pulvis, & cum axungia F. unguentum: dissolvit enim scrophulas. Ego tamen cum cautione, si in collo sint; vel sub axillis, eo utendum suaderem; sed potius hoc sequenti uti vellem, quod ad scrophulas, Glandulas & nodos duros facit.

℞. Medull. crur. vituli ℥ ij. butyr. rec. dialth. an. ℥ß. M. F. unguentum. Ad glandulas in collo valet egregiè farina siligin. cum melle apum, emplastri modo. Cum juvencula quædam pateretur scrophulas in collo, *Laurentius Bruninc* Chirurgiæ Doctor ad eam accitus istud emplastrum apposuit.

℞. Ciner. caul. rubr. combust. sal. tosti, an. part. æq. cum melle fiat emplastrum super ignem, diu admotum fuit, sed parum aut nihil profuit, quare præscripsit forum partim maturativum, partim resolutivum: mox eodem emplastro apposito, citò suppuratæ sunt, natura faciente duo vel tria foramina, quæ tandem per concavitates intercutaneas in unum congregatæ sunt; hoc viso, forcipe aperuit in modum crucis, ac labia deinde abscissa cœpit primò mundificare cum unguento ægyptiaco, deinde cum dulcibus, & bene valuit cum populeo. Unde facta est incarnatio, & per alumen ustum superflua caro corrosa. Hæc sequentia pro scrophulis egregiè juvant.

℞. Scrophul. filipend. pimpinell. fl. genist. pilosell. caulium rubr. agrimon. rubiæ maj. an. M j. aristol. rot. rad. spatul. fœtid. raphan. an. ℥ j. cuulæ ℥ ß. sem. coriandr. ℨiß. F. decoctio ad ℔ ij. ß. in duabus partibus vini albi, & una parte aquæ: dulcoretur cum sacch. & F. Potus.

℞. Ammoniac. galban, in aceto dissolut. an. ℥j. bdell. ℥ß. medullæ cervi. axungiæ anatis, an. ℥ß. mucilag. alth. fœnugræc. sem. lini. an. ℥ij. lithargyr. ℥ß. pulv. ireos ℥j. olei aneth. ceræ an. q. s. F. emplastr.

Sed & hoc remedium mirabile habetur, valens à forma specifica in qualibet specie scrophularum.

℞. Succi rad. irid. euphorb. an. q. s. confice triginta pilulas ad quantitatem cicerum, & da unam omni die triginta diebus; nam mirabiliter valet ad eas removendas. Sed adde de spica & mastice q. v. est enim correctorium euphorbii. Ego tamen cum magna cautione ob euphorbium iis utendum suadeo. Pulvis rad. pentaphylli exhibitur per aliquot dies, præservat à scrophulis, sumatur cum optimo vino; idem præstat radix filipendulæ & agrimoniæ.

Confidenter affirmat *Tagautius* Christianissimo *Franciscum* Regi divinitus peculiari dono esse indultum, ut quam plurimos strumosos solo manuum attactu integræ sanitati restituat.

Rex etiam *Eduardus* (ut referunt Historiæ) solebat solo tactu sanare strumosos; quod immortale munus jure velut hæreditario ad Reges posteriores manavit: nam Reges *Angliæ* nunc etiam tactu, ac quibusdam hymnis, non sine ceremoniis prius recitatis strumosos sanant. *Petrus Forestus obser.* 11. *& schol. lib.* 3. *observ. Chirurg.*

Accipe quam promisi descriptionem emplastri ad scropulas & scirrhosos tumores emolliendos, resolvendos & discutiendos efficacissimi, & olim à Clarissimo Viro *D. Lamberto Wolfio* Medico Celeberrimo & *Cosmo Slotano* Chirurgo præstantissimo pro Aulico quodam præscripti, maximoque cum fructu, me præsente usurpati.

℞. Rad. bryon, cyclamin. helen. cucum. agrest. an. ℥j. coq. in vini albi & aceti, an. q. s. deinde pistentur, & per setaceum percolentur colaturæ adde sec pulv. rad. irid. myrrh oliban. mastich. croci aristol. rot. an. ℨj. ß. fl chamæm. melil. sambuc an. p. j. opopon. sagapen. ammoniac. bdell galban in aq. vitæ dissolutor. ao. ℥ß. gummi hederæ, styrac. calam. an. ℨiij. euphorb. ℨ v. sem. staphysagr ℨ ij ß. argent vivi, saliva hominis extincti ℥ij ol lil. de vitell. ovor hyperic. an. ℥v. adip. anser. anatin. suill. medull. cruris vituli, an. ℥j. mucilag sem. lini, fœnugræc rad. alth. an. ℥j. M. & cum s. q. ceræ flavæ & terebinth. F. emplastr.

emplaſtr. *Guil. Fabritius Hildanus. obſerv.* 38. *cent.* 3.

Mulierem quandam Scrophulis laborantem ita tractavi.

℞. Pilul. coch. ℈ij. cum aq. cinnam. F. pilulæ ix.

℞. Empl. de melilot. ℥ß. malaxetur oleo cheirino, tumori imponatur.

Ad diſcutionem Scrophularum.

℞. Aq. vitæ ℥j. ß. fl. chamæm. ʒß. ſem. fænugræc. ʒ j. lavendul. ʒß. M. bulliant parum, colentur, hoc decocto, noctu fomentetur tumor ſpongia calidè. Cùm tumor adhuc non cederet, ita egi.

℞. Sem. ſinapi ʒ j. ſem. urtic. ʒß. ſulph. vivi ʒß. gummi ammoniac. in aqu. vitæ ſolut. ʒij. empl. diachyl. ireat. ʒ j. malaxentur oleo lil. F. emplaſtrum. poſt fotum admovendum; hoc emplaſtro Scrophulæ imminui cœperunt. Cum poſtea de novo Scrophulæ increſcerent, denuo illam purgavi.

℞. Lign. guajaci. ℥iiij ſarſapar. ℥ß. fol. beton. M. j. rad. enul. ʒ ij. fol. ſen. ℥iß. ſem. cartham ʒj ſem aniſ. ʒ ij. fœnic. ʒ j. F. decoctio in colat. ℔iß. diſſol. agar. ʒ iij. zinzib. ʒ j. cinnam. ʒ iß. F. expreſſio, adde ſyr. roſ. ſolut. ℥ ij. F. potio pro tribus doſibus, Finita purgatione.

℞. Conſerv. maloran. ʒß. theriac. ʒ j. M. F. bolus capiat jejuno ſtomacho. Cataplaſma ſequens tumori adhiberi juſſi.

℞. Rad. ireos, ℥ iiij. incid. minutim, decoq. in vino albo: piſtentur. Adde farin. fabar. & hord. an ℥ iiß. mell. ℥ iv. M.

℞. Ol. lil. & cheirin an. ℥j. ſucc. rad. irid. ℥ß. aqu. vitæ ʒ ij coq. cum oleis ſuccus, adde gummi ammoniac. in aceto forti ſolut. F. linimentum. inungat. eo Scrophulas ante cataplaſtis applicationem. Ad ſudores movendos.

℞. Lign. guaiac. ℥jß. ſaſſafr. ℥j. rad. liquir. ℥ß. ſtent in infuſione in menſur. iij. aquæ, coq. lento igne ad conſumptionem tertiæ partis: adde ſacch. ℥ j. cinnam. ʒ j. Capiat noctu cubitum itura ℥ iiij. Juſſi laminam tenuiſſimam ſupra Scrophulas ligare: & fortius adhuc emplaſtrum præſcripſi.

℞. Sem. ſinapi, urticæ, ſpumæ maris, rad. ariſtol. rot. & pyrethr. an. ʒß. ſcillæ præp. pulp. colocynth. an. ℈j. ſulph. vivi ʒj. pulverizat. diligenter adde gummi ammoniac. bdell. in aceto fortiſſ diſſolut. an. ℥ß. cum pauca cera & oleo lilior. F. emplaſtrum, ſupra corium extenſum Scrophulis applicetur.

℞. Lapid. ſpong. ſpongiæ combuſt. corall. utriuſque, an. ʒß oſſis ſepiæ & rad. pimpinell. an. ℈ j. cinnam. ʒ j zinzib caryophill. an. ℈ j ſacch. roſar. tabul. ℥ iij. F. [illegible]. Capiat ʒ ij. pro vice; abſumit enim ſcrophulas. [illegible]entur duræ glandulæ ſubmento ante emplaſtri [ap]plicationem ſic.

[℞]. Fol. caulium rec. rubr. fol. hyoſcyami, chelidon. [ur]tic. mortuæ, pimpinell. an. M. j. rad. raphan. ℥ j. rad. [ar]iſtoloch. rot. ℥ß. incid. omnia, & decoq. cum aceto [...]ac. & foveatur pars affecta. Perſiſtebat in uſu empl. [p]rimo deſcripti quod continuò geſtabat: tandem ut quæ [re]manſerat Scrophula tolleretur, juſſi reiterare Cataplaſma prius præſcriptum, addendo ſulph. vivi ℥ß. [a]qu. vitæ ʒ ij euphorb. ʒß. ol. lilior. ℥j. Fiat Cataplaſ[m]a; nondum penitus ablata Scrophula applicavi emplaſtr. de *Vigo Felix Platerus obſ. lib.* 3. *pag.* 686.

℞. Spongiæ in furno adeo exſiccatæ ut comminui poſſit. pulverizatæ ʒj. Datur jejunis aliquot ſeptimanarum ſpatio; poteſt admiſto ſaccharo & aromatis gratus, ut libentius ſumatur, reddi. Probatur vinum in quo talpa decocta fuerit. Inter externa, pinguedinem quæ diſtillat ab anſere dum aſſatur, prius infarcto multis muribus, valde quidam approbabat. Butyrum in quo ſcroful. rad. contuſa macerata fuerit aliquandiu, vel cocta, commendatur. Hoc Matthiolus ita parare docet; radicem Autumni tempore effoſſam, repurgatam, tuſam, cum butyro recenti operculato fictili, in uliginoſo loco, per quindecim dies reponit & dimittit, poſtea lento igne butyrum illud liquefacit, & percolatum aſſervat. Eadem ſcrofulariæ radix, uti & mures aliquot vel conjunctim, vel ſeparatim in oleo ſic macerati vel coqui ad eundem uſum poterunt. *Felix Platerus. Pract.* 3. *cap.* 3. *pag.* 321. *& ſequentibus.*

Tres Bufones in oleo olivarum in vaſe terreo eoque lutato cocti, oleum faciunt præſtantiſſimum ad Scrofulas: ſed cujus vapores, dum fit, noxii ſunt, quare ab iis cave, & probè vaſa tua lutentur. Scrofulæ primo arſenico admoto veſicante excorientur, pars deinde ſublimati admotione corrodetur; & tandem oleo dicto utere, quod adhuc præſtantius erit, ſi in eo ſalem bufonum infuderis. Hinc forſan orta ſunt antiqua Galliæ inſignia, quæ erant tres bufones, juxta multos Authores, cum Reges Galliæ hujus morbi curam ſuſcipiant. *Petrus Borellus, obſ.* 38. *cent.* 4.

Quantam Scrofulis laborantibus opem ferat Paronychia folio rutaceo (quæ Bauhino eſt ſedum tridactylites, ſeu alſine petræa) luculenter oſtendit Nobilis D. Robertus Boyle Tractatu ſuo aureo *De utilitate Philoſophiæ Experimentalis, part.* 1. *ſect.* 2. Ubi refert ſe juvenem quendam vidiſſe, hoc morbo graviter afflictum, ſine dolore, paucisque diebus viliſſimæ hujus Plantæ in cereviſia infuſæ beneficio quam optime curatum, ſine ulla ſenſibili evacuatione humorem peccantem conſumit, dolores ſedat, diſcutit tumores, & ulcera ſanat; ita ut ad hunc affectum oppugnandum mirabile prorſus virtutes poſſideat.

Juvenis quidam viginti annorum longo tempore ſcrofulis in collo laborabat, ejus curationem inſtitui à lunæ oppoſitione uſque ad conjunctionem, à conjunctione verò ad oppoſitionem intermiſi, quia in rectè curandis ſtrumis, hæc tempora creſcentis videlicet Lunæ & decreſcentis, ſunt obſervanda Medicis. Curatus autem a me ſic fuit, per ſingulos dies bis, mane nempe & veſperi perungi curabam totam ſtrumam calente oleo ſulphuris, poſtea calida lintea circumplicabam. Præter hæc ſingulis quatuor diebus exhibui mane ſpiritus vitæ aurei ℥j. quo multùm expurgatus fuit à phlegmaticis humoribus, atque his paucis ſubſidiis tumor indies decreſcebat; & in quadraginta diebus totus evanuit, nec amplius recrudit, id quod etiam in multis aliis feliciter & veraciter ſumus experti. *Martinus Rulandus, curat.* 87. *cent.* 8.

℞. Cineris ſpong. marin. oſſis ſepiæ, piper. long. cinnam. ſal. gemm. pyrethr. nuc. cupreſſ. gallar. cortic. quercus, flor. roſ. rub. an. ℥ß. M. F. Pulvis, doſis ℈ij. vel ʒj. *Paulus Barbette. Prax. lib.* 2. *cap* 2. *cap.* 2.

Inter alia plurimùm valet ſpiritus ſalis armoniaci toties meritò laudatus internè, ut & externè juſto vehiculo mixtus. *Fredericus Deckers, not. ad cap.* 2. *lib.* 2. *Prax. Barbettiana.*

Pro Strumis in collo.

Præmiſſis debita purgatione & venæſectione hoc topicum adhibeatur.

R. Lentium cum aceto excoctar. ℥ iv. ſucc. apii. depur. ℥ ij. ſem. coriandr. ʒ ij. cum adipe porci maſculi F. cataplaſma extend. ſuper lintea, & bis in die affectis locis applicetur. *Item.*

R. Pulv. fol. & rad. tuſſilag. ℥ij. farin. ſem. lini. ℥j. cum adipe ſuillo F. cataplaſma. Interim ut electuarium noſtrum in hunc uſum maximè probatum ſumat etiam atque etiam hortamur: eſt tale,

R. Oſſium. gallin. elixat. oſſium vertebr. human. an. ℥ß. troch. de viper. ʒ ij. ſcord. margar. an. ʒß. mell. deſpumat. q. ſ. F. electuar. ſumat bis in die ad ℥ß. manè & veſperi dum it dormitum. *Joh. Zecchius conſult.* 70.

Pro

Pro Struma coxæ innata ingentis magnitudinis.

Mulierem quandam struma coxæ innata multos annos miserabiliter vexabat. Ad eam jam magnitudinem excreverat, ut occupante ea coxam ipsam ac crus, ambulare non posset, quo factum ut jam quinquennio misera in lecto jaceret: nec ex Medicis ullus inveniebatur, qui aut ferro aut alio quovis medicamento tollere tam ingens malum auderet: quare omni spe destituta, me cum junior adhuc essem, ad se vocans, operam nostram deposcit, lachrymis urget, & precibus, ut quamlibet miserabile, aliquod tamen ei præsidium afferam, mori se malle quam in tanta miseria & calamitate vitam ducere: moverunt me, fateor, infelicis mulieris lachrymę: ac propterea rem sanè arduam, & quam nullus qui saperet, attentasset, aggressus, strumam ipsam ea potissimum parte, qua coxæ pendebat, vinculo deligo: & quoniam resecanda crassitudo palmo plenior erat, singulis quibusque diebus vinculum ipsum arctius necto, donec pars media resecaretur: tum candenti ferro; quod supererat scindo, sanguinem supprimo, & mulierem ferè mortuam resumens molli cubiculo recreo, ac curiosa dein observatione, idoneisque medicamentis rite procedens, divino tandem auxilio eam in pristinam sanitatem reduco. Tanta autem fuit præcisæ carnis moles, ut pondus 60. Librarum excederet. *Antonius Benivenius, cap. 14. lib. De mirandis morborum & sanationum causis.*

Pro Strumis.

Post venæsectionem & porgationem foveatur pars affecta spongia in aqua calcis expressa & arcte alligata per decem dies, excipiatur suffumigium ex lapide pi[illegible] extincto in aceto fortissimo, bis in die per infundibulum cujus tubulus totum tumorem contineat; postea applicetur emplastrum de Vigo quadruplicato mercurio, cujus singulis unciis addatur vitrioli romani ʒj. & tantundem gummi ammoniac. in aceto soluti. *Lazarus Riverius, observ. 76. cent. 1.*

Virgo quędam decem annos nata tumores duros & strumosos patiebatur in tribus digitis, qui curari fuerunt halitu aceti supra silices candentes conjecti mane & sero per mensem integrum continuato, hoc remedium à Galeno miris laudibus effertur ad tumores scirrhosos discutiendos. *Samuel Formius observ. 49.*

Puella quædam quatuor annos nata laborabat scrophulosis tumoribus circa collum & aures valde eminentibus: consuluit aliquis parentibus ipsius, ut eam p[illegible] c[illegible] sinerent, qui tandem ulcera toti ca[illegible] inferre possent, per quæ materia morbifica, humor [illegible] in magna copia ritè evacuatus est per [illegible] menses; & ægra tandem liberata fuit absque alio remedio. *Simeon Jacoz. observ. 20.*

Ammonicus quidam à pluribus annis strumis circa collum & sub utraque axilla laborans, tandem ab Illustriss. *D. Gabr. Harduino de Saint Jaques* nosocomii charitatis *Lutetiani* Medico ordinario in hunc modum curatus est. Præmissis universalibus cataplasma ex foliis cucumeris asinini leviusculè contusis, partibus tumentibus admovit; præscriptaque dięta tenui, nec non modice exsiccante altera die opiata sequens præscripta est.

℞. Turbith. hermodact. an. ʒ ij. rad. utriusque scrofular. ℥ j. rad. angelic. ʒ ij. fol. senæ ʒß. scammon. crudi ℈ iv. F. omnium pulvis, & excipiatur cum syrup. rosf. pallid. dosis ʒ ij. addendo cuilibet, mercur. sublimati dulcis gr. xx. qua alternis diebus per xv. dies repetita, nec non renovato cataplasmate dissparuerunt tumores omnes scrofulosi, absque sectione, aut eradicatione ulla: & sic sanus & incolumis evasit. *Lazarus Riverius, observat.* 10. Inter observationes hinc inde decerptas.

Novi plures qui in strumosis tumoribus digitalis floribus valde confidunt: quos quidam in butyro majali quot possunt immittentes curant insolandos per æstatem, alii cum adipe porcino miscent, & sub terra defodiunt per quadraginta dies. Utrique flores cum unguento reservant, una linteis inducunt & tumoribus applicant: hosce tumoribus discutiendis vel maturandis ulceribus, detergendis vel explendis sufficere, ferunt se expertos: quinto & sexto quoque die diacarthamo purgant, interim continuò decoctum herbæ robertianę prębent: pars ulceris rubens parte unguenti tenuiore inungatur; pars autem unguenti crassior linteamini imponatur, quod nunquam mutetur: sunt qui novella & primò erumpentia plantæ digitalis germina accipiunt, eorumque succum expressum in butyro coquunt ad succi consumptionem; atque hoc novo succo addito bis terve repetunt. *D. Bates referente Johan. Rajo. Catalogo plantar. Angliæ.*

℞. Fol. lamii albi M. j. calefiat inter duos lateres calidos, & tumori applicetur: eum unius noctis spatio utplurimum aperit. Electuarium flor. genistæ pulv. & mellę rosato exceptum ad scrofulas expertum, si eo quis utatur continuò. *Johan. Rajus, Catalog. plantar. Angliæ.*

Homines fide digni observarunt strumas aliosque tumores aboleri, si pars affecta affricetur ad manum cadaveris humani, ita enim sensim putrescit cadaver; quod tardius hieme, citius æstate contingit. *Thom. Bartholinus, hist. 66. Cent. 3.*

Nos pluries vidimus, præmissis universalibus, brevi tempore & faciliter strumas curatas, non alio medicamento, quam Aloë, si nempe ipsius folia (præsertim, æstate, tunc enim abundant copioso humore) sub cineribus calidis aliquantisper posita, per longum & per medium dissecta super strumas quotidie apponantur: mundant etenim & abstergunt ulcus, humorum putredini summopere resistunt & vulneraria facultate prędita citissimè ad sanationem perducunt. *Dominicus Panarolus, observ. 22. Pentecoste 4.*

Sequenti remedio pluręs unico mense strumas evanuisse prægrandes vidi: ac subitò præfocationem à venenoso fungo illatam curari.

℞. Spongiæ marinæ in carbonem combustæ ℥ iij. ossis sepiæ usti, piper. long. xinaib. pyrethr. gallar. salis gemmæ, calcis testarum ovor. an. ℥ i. M. cum aqua stillata ex præfatis spongiis, & exsiccetur panlatim. Accipe hujus pulveris ʒ ß. decrescente Luna, ut paulatim liquatus deglutiatur, vel fac illinctum & boccium dissparebit: alii defectu spongiæ sumebant pilosam excrescentiam sylvestribus rosetis innascentem, exteriori cortici castaneæ persimilem, hirtam hispidamq; cujus solius pulvere utebantur feliciter. Item usus sum hoc unguento in strumis & scirrhis.

℞. Ol. laurin. ℥ viii. oliban. mastich. gummi Arabic. resin. abieg. ℥ iij. destilla tum iterum destilla cum cineribus clavellatis. *Johann. Helmontius tract. cui tit. Tartarus non in potu.*

SECTIO

SECTIO VENÆ.

Vid.

VENÆ SECTIO.

SECUNDINARUM EXTRACTIO.

Vid. sub titulô

PARTUS.

SETACEUM.

De methodô Setaceum applicandi vid. ex Clar. Nuckiô, sub titulô *Fonticulus*. Hic tantùm quædam de ejus præstantiâ ac curâ raucedinis per ipsum factâ ex Celeberrimô Guilielmô Fabriciô Hildanô.

Setaceum quam magni faciant præstantissimi Medici, satis perspectum habeo, nec ulla itaque usus ejus luculentissimus, apud eos indiget demonstratione: sed quia multi empirici, quos hujus remedii præstantia latet, id tanquam crudele rejiciunt: placuit hic, in gratiam juniorum Chirurgorum, exempla nonnulla in medium adferre, quibus ipsius præstantiam & summam utilitatem, in quamplurimis cerebri morbis comprobabo.

Exemplum I. Anno 1598. Juvenem Lausannæ 15. annos natum, curandum habui, qui singulis fere diebus, semel ad minimum, accessionem epilepticam patiebatur, cuique ob id multa, sed frustra, præscripta adhibebantur remedia. Ego purgato corpore pilulis aureis & cochiis, institutoque regimine optimo, Setaceum ipsi adhibui. Hinc accessiones remiserunt, & paulatim ab epilepsia liberatus fuit, corpore ejus post leniter aliquoties purgato.

Exemplum II. Filia SIMONIS ENGELGRAFF, habitantis Coloniæ, post variolas ophthalmia ex utroque oculo adeò laborabat, ut de visu periclitaretur. Multa ipsi quoque, sed frustra, præscripta fuerunt remedia. Ego tandem cum clarissimo Dn. D. ARNOLDO MANLIO, Medicæ facultatis in illustri Academia Coloniensi Professore primario, ad consilium vocati, setaceum ipsi consuluimus, & applicavimus, cujus beneficio, & divino favore, brevi quoque curata fuit.

Exemplum III. SIBILLA filia mea, ætatis suæ quinto quum Anno 1596. gravissimè ex variolis laborasset, & hinc inde defluxione ad oculos, duorum annorum spatio, miserè vexata fuisset: nec ullis remediis curari posset, setacei tandem, 1598. anno, adhibitione, quo defluxus ad nucham revocatus & evacuatus fuit, paulatim & ipsa, &. oculi ejus, defluxionum immunes, gratia Deo, convaluerunt.

Exemplum IV. Anno 1603. curandam habui puellam ex agro Muratensi, & filiam honesti viri *Hans Mann*, duodecim annos natam, quę præ defluxione & inflammatione ad oculos, visum planè amiserat; Purgato corpore, institutâque victus ratione, & setaceo adhibito, visum unius oculi recuperavit: Alterius enim oculi tunicæ, ante annos quatuor, ex simili defluxione & inflammatione excisæ, & planè corruptæ fuerant.

In Catarrhis & destillationibus ad pectus, nihil præstantius esse setaceo, quàmplurimis exemplis, si opus esset, probare possem, quæ tamen brevitatis gratiâ omitto. Hoc tamen Coronidis vice addo, me nonnullos semiphthisicos, qui & sanguinem & pus expuerunt, hoc remedio præcipuè curasse, ut in tertia Cent. Observatione 38. exemplo non vulgari demonstrabitur.

De *instrumento, quô setaceum clausum iterum aperitur.*

Clarissimo & Doctissimo Viro,

Dn. Iacobo Hagenbachio, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori celeberrimo, Amico singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

Rectè facis, clarissime amantissimeque mi Dn. Doctor Hagenbach, quòd ea, quę de instrumento, ad setacea consolidata iterum aperienda & renovanda, promisi, in mentem mihi revocas. Inter tot enim molestias, curas, atque labores, quibus dies noctesque circa ægros (ut de mœrore ac molestia meâ, propter obitum amicorum, taceam) occupatus sum, id ferè oblitus eram. Unum tamen ante omnia Te scire cupio, videlicet, impossibile esse, vulnuscula setacei clausa, & propter erosionem cutis contracta, iterum à se invicem distendere, nisi de novo forcipe apprehensa, & acu perfossa cute.

Cæterum quotiescunque setaceum undique cicatrice ita obducitur, & callosum fit, ut non fluat amplius, tunc vulgaris methodus practicorum est, ut laqueo, unguento aliquo corrosivo innocto, callositatem absumant. Verum enim vero cum viderem, hoc modo non tam cutem, quam fundum foraminis erodi, & proinde setacei usum penitus perire, instrumentum, cujus descriptionem annectam, excogitavi: Cupio enim ut (quando iterum prodibit) centuriæ primæ obser. 41. in gratiam chirurgorum, simul & ægrorum, annectatur epistola hęc: hujus enim instrumenti beneficio, plerumque ad annos aliquot, consolidationem setaceorum retardavi.

Est autem fistula ex argento fabricata, pollices circiter tres longa. & nonnihil incurvata, ut eo melius collo adaptari possit, crassa vero magnitudine setacei: est & ex interna parte aperta, desinitque aliquomodo in acutum. Habet prætetea ex utraque parte fundum, exiguo foramine pervium. Fistulæ adaptandum est filum duplicatum, vel triplicatum, quod fistulæ ad instar medullæ inhæreat. Filum hoc in medio, & quicquid fistulę ad instar medullæ, ut dixi, inditum, crassumq; ex utraque vero parte exile est, quo foraminibus traduci queat.

Cum itaque setaceum cicatrice obductum renovare volueris, nonnihil caustici nostri, guttula una aut altera aquæ plantaginis aut rosarum, dissolves in formam linimenti, atque hac mixtione filum, sive medullam fistulę insuccabis; postea fistulam setaceo infiges, ea tamen lege, ut pars aperta fistulæ introrsum, hoc est, versus spinam vergat, dorsum vero, sive pars clausa cutem respiciat: hoc modo posito caustico, infima pars setacei corrodetur, cutis vero illæsa conservabitur. Instrumentum autem cum suo caustico ad horas sex vel octo, donec facta sit Eschara, relinquendum est. Postea extrahendo instrumentum funiculus ex serico contortus, & digestivo inunctus, ad casum usque Escharæ immittendus, & quotidie donec Eschara excidat, renovandus est. Ne autem instrumentum loco suo excidat, sub mento filum connectere convenit. Quod si Eschara (ut aliquoties mihi accidisse memini) prima vice non satis profunda facta fuerit, iterandum est causticum.

Idem

Ad eundem

Virum Clarissimum Dominum Iacobum Hagenbachium, Medicinæ & Chirurgiæ Doctorem Excellentissimum.

QUo artificio setaceum clausum, Doctissime mi D. D. Hagenbach, rursus sit aperiendum, superiori Autumno ad Te scripsi, & instrumentum ipsum ad id à me inventum, misi. Ab eo tempore molestiæ & angustiæ illæ maximæ, in quibus matronam quandam, ex nobilitate nostra, cum suo setaceo cicatrice obducto, constitutam esse videbam, ansam mihi præbuerunt, intendere animum in id, videlicet ut modum aliquem, quomodo setaceum apertum, in statu suo conservari posset, invenirem: Idque non sine fructu mihi successit, ut mox intelliges. Est autem Matrona illa Nobilis, Domina Maria à Diesbach, nobilissimi ac strenui Viri, Domini Samuelis Wunderlich, Domini in Wurb, conjux, quæ à juventute fere doloribus capitis, propter maximam intemperiem calidam hepatis, obnoxia fuit, præsertim ab eo tempore, à quo in matrimonio vixit.

Quum enim sterilis esset, nec menses semper recte fluerent, aucta fuit intemperies hepatis, simul & dolor capitis. Multos quidem adhibuit Medicos, sed pauco cum successu. Tandem anno 1618. cum in consilium adhibitus fuissem, suasi, ut adhibitis universalibus, cervici setaceum, popliti vero dextro fonticulus adhiberetur. Setaceum quidem admisit (fructum enim ejus atque præstantiam in dolore capitis, ex aliis perceperat) fonticulum vero planè respuit. Originem enim mali ex hepate esse, persuaderi non potuit.

Setaceum hoc maximo cum fructu per annos aliquot gestavit: cum vero plane sanatam se existimaret, & suasu quorundam imperitissimorum, setaceum clausisset, non diu post, dolor capitis iterum ipsam exercere cœpit: qui & paulatim ita auctus est, ut lectica in urbem se vehendam curare, coacta fuerit Anno 1625. Mense Febr. ubi non solum setaceum de novo, verum etiam popliti dextro fonticulum applicui.

Vix credibile est, quanto cum fructu ab eo tempore aperturis istis usa fuerit. Ad illas enim natura veluti ad cloacam, excrementa principalium membrorum propellit, & intemperiem calidam hepatis corrigit. Superiori autem autumno, quum setaceum cicatrice obduceretur, nec pro more flueret, haud parum anxia fuit: etiamsi enim unguento nonnihil acri cicatrizationem retardare vellet, parum tamen efficere potuit: nec propter pestem, quæ apud nos grassabatur, in urbem venire voluit. Mense vero Martiu, cum pestis remisisset, ad me venit, tum prius purgato corpore, & aperta vena in dextro cubito, mediante caustico & instrumento, in præcedentibus literis descripto, setaceum renovavi, & aperui.

Cum vero solicitus essem, quomodo consolidationem in posterum impedire possem, sequens inveni, & ipsemet concinnavi instrumentum, quo tanto cum fructu utitur, ut nihil supra. Consolidationem enim setacei ex unâ saltem parte, videlicet spinam versus, impedit, humores attrahit, & cutem magis magisque corroborat.

Est autem stylus ex ligno hederæ arboreæ fabricatus, non rotundus, sed latus, & nonnihil incurvatus, ut collò adaptari possit: longitudinis duorum pollicum. Superna autem pars quæ cutem respicit, quam dorsum appello, lata, & nonnihil rotunda esse debet: opposita verò ad instar cultri in acutum desinit. Superna itaque pars, sive dorsum, quia lata & semi-rotunda est, cutem illæsam conservat, interna verò cùm sit acuta, carnem paulatim scindit, & ulcus profundius efficit.

Adapto itaque instrumentum cum suo filo, ex utraque parte, ulceri loco funis serici infigendum, filumque sub mento arcte, ne instrumentum suo loco amoveatur, stringendum est: Poterit semel in mense novum instrumentum infigi: Ex lignô autem hederę potiùs, quam ex aliquô aliô lignô, fabricandum esse instrumentum hoc, arbitror. Habet enim lignum hoc specialem aliquam facultatem attrahendi humores; Experior id quoque in meis fonticulis; quibus locô pisorum globulos, ex hôc lignô a torniariô concinnatos, impono. Commodissimi sunt: Egregiè enim attrahunt, & non nisi semel in mense eos mutare, & novos imponere, est necesse.

De fontanellis in cervice infantulorum, opinio Fabricii Hildani.

QUia pro setaceo pueris nonnunquam adhibetur fontanella in cervice, maximè circa primam & secundam vertebram, idque non sine ipsorum damno & detrimento magno, placuit, peculiarem nostram hac de re opinionem in medium adducere. Præscribunt autem practici infantulis fontanellam hanc pro setaceo, quòd tolerabilem credant, & minus dolorificam. Ego contrà plurimùm commendo setaceum. Primùm quòd quum sint pueri agiles & turbulenti, subinde excidit è vulnere pisum, sive aliud quippiam vulneri inditum: quo sublato statim coalescit ulcus, ita ut difficilè possit apertum teneri uti decet: ideoque nullus est cauterii effectus. Quæ duo incommoda ut tollantur, necesse est arctissimo ligare vinculo caput, in coronæ figuram: necesse item ad continendum in ulcere globulum, duplicatum linteum imponere, ut formetur ulcus altius: Nam in summa cute parum purgabit. At ex hac ligatura ecce majus incommodum. Quum puerulis ossa, imprimis verò cranium sit tenerum & cartilaginosum, id ligaturâ sic comprimitur, ut nihilo magis possit in latitudinem crescere, quam cucurbitæ, quas solent mulieres ad lagenarum usum in medio ligare, dum crescunt: in altitudinem verò totum excrescit. Inde perit capiti (ut vidi in pluribus) sua portio & rotunditas in longitudinem educta. Denique quod gravissimum est, cranio ita monstrosè educto in transversum, cerebrum ejusque ventriculi simul etiam arctantur & comprimuntur, unde, spiritibus non satis elaboratis & præparatis, debilitatur caput, & fit catarrhis obnoxius, & si adolescant, (quod rarum) ingenio sunt tardiore, nisi maturè omissâ ligaturâ, dilatatum sit cranium & nativę formæ redditum. His ego rationibus statuo, nihil juvari cauterio isto pueros, imò contra morosos effici. Compresso sic cerebro, quæ pars corporis humidissima, coguntur excrementitii humores, qui inibi assiduò oriuntur, vi quadam erumpere, unde quum non detur tempus quærendo naturali meatui, modò in dentes, modò in stomachum, modò in pulmones, aliave loca incidunt. Quod quum citra dolorem nequeat fieri, eò redduntur pueri morosiores, quòd defluxus in partes nervosas incurrat.

Setacei nostri dolor, cùm ex iis quæ suprà diximus, levis est, tum tolerabilior in loco extimo: nec non utilis ille ad attrahendos magis magisque humores superfluos à cerebro, ad colli emunctoria.

De raucedine, & ejus curatione per setaceum.

Viro Clarissimo & Doctissimo

Dn. JACOBO HAGENBACHIO, Medicinæ & Chirurgiæ Doctori Excellentissimo, Amico meo singulari.

Guilhelmus Fabricius Hildanus.

GRavissimus, & veluti deploratus est affectus, de quo sententiam meam intelligere cupis, Clarissime

Doctissime mi Dn. D. Hagenbach, Amicorum optime. In consistente tamen hacce ætate (scribis enim ægram triginta circiter annorum esse) non penitùs desperandum est, sed potiùs ea omnia, quæ secundùm rationem adhiberi possunt, porrò adhibenda sunt. Quod & hactenus à Vobis Viris Clarissimis, Dn. D. Chmielecio, Dn. D. à Brun, Tuaque Excellentia magna cum sedulitate, ac indefessa diligentia, & quidem ex arte factum fuisse, ex eis, quas ad me scripsisti, literis ita manifestum fit, ut quid Ego amplius in medium afferre possim, vix videam. Quia tamen vobis ita visum fuit, frater Dn. ægræ responsum meum urget, dicam paucis quid sentiam.

Scribis matronam 30. annorum, Hepate naturâ calido, Cerebro autem sicco præditam, à sesquianno Catarrho ad fauces, asperamque arteriam, imò & ad ipsum pulmonem, cum tussi, raucedine, & Vocis depravatione, obnoxiam fuisse; Glandulam quinetiam, sive amygdalam dextram erosam esse. Horum Symptomatum omnium causam, Calorem intensum Hepatis esse, non dubito. Ex Hepate enim præter modum calido, continuò vapores ad Caput ascendunt, ibidemque condensantur, & ad partes inferiores, utpote ad fauces, asperam Arteriam, pulmonem, & musculos Laryngis defluunt; Et quia materia illa, propter Hepatis calorem, facta fuit acris, partes illas laxas ac teneras, uti sunt fauces & Amygdalæ, facilè erodere potuit. Hepar itaque cum sit fons & scaturigo Morbi, & pars mandans, Cerebrum verò recipiens, inprimis quoque Hepati occurrere atque prospicere convenit, reliquis tamen Symptomatibus non neglectis. Suadeo itaque, ut corpus per intervalla clementer ac leniter expurgetur, idque Rhabarbaro, Syrupo rosato solutivo, de Cichorio cum Rhabarbaro, Mannâ, & similibus, decocto pectorali, vel aqua Cichorii infusis, & dissolutis. Non exiguum quoque fructum percipiet ægra, si frequenter post Cœnam Syrupum de Papavere, aut aliquid Meconii, cum decocto pectorali, parumque aquæ Cichorii sumpserit. Hæc enim intemperiem Hepatis mirum in modum corrigunt, materiam sobtilem incrassant, ejusque acrimoniam obtundunt. Decoctum autem pectorale pro potu ordinario (à vino enim ut penitùs abstineat, necesse est) ex Scabiosa, Hordeo, Liquiritia, Polypodio, radicibus & floribus Tussilaginis, Betonica & Botryde, præpararem: prospiciendum tamen, ne copia ingredientium modum excedat, saporemque injucundum efficiat. Ad majorem quoque abstersionem, & mundificationem Ulcerum, circa amygdalas & fauces, nonnihil mellis despumati adderem. Fonticulum ad internam partem poplitis dextri fecistis, & rectè quidem; Præsidiorum enim omnium, quibus intemperies Hepatis corrigi potest, præstantissimum esse, aliquoties, imò etiam in deploratis affectibus, observavi; Suadeo itaque, ut secundus Fonticulus ad poplitem dextrum, videlicet externam partem, aut si malit, ad sinistrum Crus efformetur, Brachio sinistro Emissarium, sive fonticulum, secundùm rationem à Vobis adhibitum fuisse, testor, sed quia procul à Capite abest, & ex uno tantummodò latere Catarrhum evacuat, ipsum haud sufficere posse, quis non videt? Cum itaque continuò Vapores ex calidiore Hepate ad caput ascendunt, si nunquam per nares & fauces, ut scribis, expurgata fuit, si denique nunc sine intermissione humor acris ad fauces, asperam arteriam, musculos Laryngis & pulmonem decumbit, & quidem in copia, necesse erit, & emissarium quoqoe, ad humores noxios evacuandos, magnum sit atque ingens. Illud autem est Setaceum, quod nisi cervici adhibitum fuerit, reliqua remedia, quantumvis exquisitissima & optima fuerint, inutilia tamen & inefficacia erunt omnia, tandemque catarrhus ille acris omnia devastabit. Similem casum Argentinæ mihi videre contigit hunc in modum:

Anno 1611. Patricius quidam, non obscuri nominis, Raucedine & erosione Amygdalarum, propter catarrhum salsum & acrem, laborans, Dn. D. Küeffer, & alii cuidam Medico seniori, cujus nomen nunc non occurrit, Medicis longè celeberrimis, se curandum commisit. Ex his Dn. D. Küeffer suasit, ut ad humores acres revellendos & evacuandos, Setaceum fieret. Hæc quum alter Medicus, cujus opinionem semper magni fecerat æger, acriter repugnaret, & altercatio inter ipsos orta esset, & per menses aliquot perseverasset, mirum in modum adauctus fuit morbus. Tandem mortuo seniore Medico, Dn. D. Küeffer iterum ægro applicationem Setacei proponit, cumque id sine meo consilio admittere nollet æger, Dn. D. Küeffer, sic petente & efflagitante ægro, ad me venit Lausannam, ubi cum omnia mihi exposuisset, petiit ut secum Argentinam mè conferrem, ubi prædictum ægrum, ex deplorata raucedine, cum summa labefactione Virium, feliciter restituimus, & ita quidem, ut anno 1617. ex Hassia rediens, cum Argentinam pervenissem, iterum multis honoribus me affecerit. Præcipuum autem præsidium, quo per DEUM, restitutus fuit, Setaceum censendum est: reliquis enim quum adhibebantur, jam antea quoque usus fuerat, sed sine fructu. Exemplum hocce eum in finem ad te scribo, ut ægra sciat, post Deum nihil præstantius esse Setaceo, ad debellandum morbum suum. Tu itaque mi Dn. D. fac ipsi animum, & Setaceum ad tertiam Vertebram, vel inter tertiam & quartam applica, sed vide, ut cutem, quantum fieri potest, in altum trahas, funemque profundè trajicias: sic minus molestum erit, ac longè efficacius. His vale, Vir clarissime, & cum tuis omnibus æternùm quàm feliciter vive. Saluta quàm demissè meo nomine Clarissimos Viros, Collegas tuos circa ægram, videlicet Dn. D. Chmielecium, & Dn. D. à Brun, & ut tecum omnia benignè interpretari velint, ipsos meo nomine quæso obsecra. Raptim Bernæ, 14. Nov. Anno 1626.

SIDERATIO.

Vid.
GANGRÆNA.

SINUS.

Vid. de eo sub titulo
ULCUS.

SPECULUM, *seu* SPECILLUM ORIS, ANI MATRICIS.

Vid. sub titulo
INSTRUMENTA CHIRURGICA.

SPHACELUS.

Vid.
GANGRÆNA.

SPINA VENTOSA.

Vid. de ea sub titulo
OSSIUM MORBI.

STAPHYLOMA.

Vid.
OCULORUM VITIA.

STEATOMA.

Vid. sub titulo
ATHEROMA.

SPLENIA & COMPRESSÆ.
Vid. de iis aliquid sub titulo
INSTRUMENTA CHIRURGICA.

STRABISMUS.
Vid. sub titulo
OCULORUM VITIA.

STRANGURIA.
Vid. sub titulo
URINÆ VITIA.

STRUMA.
Vid.
SCROFULA. *Item etiam* BRONCOCELE.

SUBLIGACULA.
Vid. sub titulo
HERNIA.

SUGGILLATIO.
Vid. sub titulo
OCULORUM VITIA. *Item* CORNEÆ MORBI.

SUTURA.
De ea in genere, Vid. sub titulô.
OPERATIONES CHIRURGICÆ.

SYNOVIA.
Vid. sub titulo
JUNCTURARUM MORBI.

SYNTHESIS.
Vid. sub titulo
OPERATIONES CHIRURGICÆ.

SYRINGOTOMUS & SYRINGOTOMIA.
Vid. sub titulo
INSTRUMENTA CHIRURGICA.

JOH. JAC. MANGETI
BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ
LIBER DECIMUS SEPTIMUS
De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Literâ **T.** *incipientibus.*

TALPA & TESTUDO.

I. ALtum inter Veteres de Tumoribus hisce fuit silentium, atque illorum ne ulla quidem ab Illis unquam facta est mentio; Hæc tamen nomina à Recentioribus excogitata sunt.

Testudo, ut inquit Guido, est Abscessus magnus, humoralis, mollis, & latiori formâ in modum Testudinis, unde denominationẽ sumpsit. Alii tamen definiunt Testudinem, quod sit Tumor mollis, vel nõ valdè durus, satis autem magnus, in quo pinguis materia, tunicâ quâdam inclusa contioetur, quę Calvariæ ita inhæret, ut ipsam plerumque vitiet. Talpa verò, sive Topinaria Guidoni & Aliis dicitur Testudiois species, & inquiunt esse Testudinem ipsam in Capite ortam.

II. Igitur *Testudo* seu *Talpa*, sive *Topinaria* dicta, est tumor in Capite, ortus ex impuris, viscidis, glutinosis, acri-salinis, nec non acido-acribus humoribus, è sanguine ibidem depositis, atque intra Craniũ & Cutem corrumpentibus, Testudinis seu Talpæ formam referens vel terræ à Talpa egestę similis. Sunt autem hujusmodi Tumores vel cum, vel sine exulceratione, & cranii erosione; atque subsistunt plerũq Cranium inter & Cutem, aut nonnunquam inter binas Cranii tabulas in Diploë, hinc ad crassam usque Menyngem totum Cranium non rarò eroditur.

III. Materia ergò Tumorem hunc faciens est Humor viscidus, glutinosus, acri-salinus, & acido-acris, exedens, Calvariam non rarò erodens, in eaque cariẽ excitans. Causæ verò Antecedentes sunt dicti humores in corpore redundantes, qui in capitis partes depositi exedunt, & ad subjectam usque membranam Carie frequenter Calvariam erodunt.

IV. Signa quibus dignoscitur hic affectus sunt; Tumor mollis & latus, Testudinis vel Talpæ similitudinem referens.

V. Est autem periculosus hic Tumor, ne Cranium erodat atque corrumpat. Qui tamen est absque Cranii erosione & corruptione faciliùs curatur, quàm qui Calvariæ corruptionem seu cariem jam induxit; Et si magna adsit Cranii corruptio, præstat Patientem dimittere, atque curationem non aggredi: vel si suscipere curationem coacti simus, curâ tãtùm palliativâ uti oportet.

VI. Sed quanquam Testudo seu Talpa nonnunquam sit sine Calvariæ erosione & carie, aliquando cum cranii carie & corruptione; utriusque tamen curandi ratio communia habet præcepta. Primum in universalibus consistit, *hoc est*, in causæ antecedentis correctione, ac eductione legitimo rerum nonnaturalium usu, Remediisque usurpatis generalibus, haud secus ac de Oedemate curando diximus.

VII. Secundum præceptum consistit in materiæ intra Tumorem contentæ evacuatione, dein ulceris mundificatione, hinc partis affectæ consolidatione. Id assequi debemus, vel resolventibus, vel suppurantibus, vel Manuali Operatione.

VIII. Si ergo Tumor sit sine Calvariæ corruptione, aut ulcere, incidentibus & resolventibus, Capite de Scyrrho proponendis, imprimis tentanda Curatio. At resolvi si nequeat, Suppuratio promovenda impensiro hoc vel simili Cataplasmate.

℞. Rad. Liliorum alborum rec. ℥iij. Cęparum sub cineribus assatarum ℥ij. Fol. Malvæ, Altheæ, Flor. Melilori an. Mj. Caricarum pinguium num. 12. Coctis in aqua pura ad mollitiem, & in mortario minutim contusis, adde Farinæ Fabarum ℥ ij. Unguenti Basiliconis ℥ij. Vitellos trium Ovorum M. F. S. A. Cataplasma. Equidem perfecta Suppuratio expectanda non est, sed eâ duntaxat incipiente, ne carie inficiatur cranium, profunda incisione mox tumor aperiendus, ac porrò ex arte curandus.

IX. Atqui cum Cranii corruptione si fuerit Testudo, sentit Guido palliativâ utendum esse Curâ: Et sanè si magna sit Cranii corruptio, solo utendum Prognostico, Ægerque ita dimittendus, vel cura sit tantùm fucata. Verùm parva si inveniatur Ossis corruptio, curandus erit Affectus, ut Fractura cranii; sc. factâ incisione, Cranium Trepano perforandum, Osque corruptum Modiolo tollendum, vel Scalpris radendum, deinde pars affecta detergenda, carne replenda, eademque tandem convenit curatio, quæ in Vulneribus Capitis cum cranii Fractura. *Johann. Munnicks in Chirurgia ad Praxin hodiernam adornata.*

TELA QUOMODO EXTRAHENDA.

Vid. sub titulo

VULNERA. *Iti* INSTRUMENTA CHIRURGICA.

TENDINIS SUTURA.

De ea compendio hæc habet Clariss. Antonius Nuck, in suis Experimentis Chirurgicis.

De Sutura Tendinis.

Musculi parte tendinosâ, vel secante, vel pungente instrumentô resectâ, non rarò contigit, post vulneris consolidationem, illius musculi actionem periisse, membrumque motu suo regulari destitutum fuisse. Quâ occasione Chirurgiæ cultores in eo omnem locârunt operam, ut operatione quâdam sutura Tendinis dicta, præscissi Tendinis extremitates ita adducerent, ut curâ peractâ membri illius motus integer servaretur.

Operationem hanc instituendi methodus occurrit duplex. 1. *Filo* per extremitates præscissi Tendinis trajecto, eædem adducuntur, & ligantur. 2. Filum per supremam mediamque tendinis partem trajicitur, inferiori parte sive tunica illæsâ manente: dein ligatura, ut suprà, sed interposito corio injicitur; hacq; methodo Galli communiter utuntur.

Nos verò nec hanc, nec illam calculo nostro probamus, sed parte læsâ decenter locata duobus in locis unamquamque Tendinis extremitatem perforamus, Filumque sericum cerâ obductum trajicimus; hinc interpositâ *Suberis* aut *Corii* particula extremitatum adductio, filorumque adstrictio certior redditur, neque enim Tendinis extremitates adeò facilè, ac in prima & secunda methodo lacerantur.

Si Tendo ex parte fuerit resectus remanente aliqua portione integra; eum resecare & Operationem instituere præstabit. Si verò major pars integra, resecanda illa non erit.

Operatione peractâ, pulvis *Terebinthinæ coctæ* Suturæ inspergitur, vulnerisque Deligatio, Digestivo vulgari seu *Balsamo Arcei*, instituitur.

Curandum interea partem affectam, dum cura peragitur, ita disponi, ut nec moveatur, nec extendatur nimium; Absolutâ curâ, membrum contractum quidem quodam modo apparebit, sensim nihilominus progressu temporis extendetur, extensumque naturalem usum recuperabit. Hac itaque methodo distinctè servatâ, felicem successum sperare licebit, uti non simplici constat experientiâ.

In nimia tamen extremitatum resecti Tendinis retractione, Operatio hæc nullatenus locum habet.

THERMINTHUS.

Vid.

EPINYCTIS.

TINEA.

Vid.

PILORUM MORBI.

TON.

Est morbus peregrinus super quo adducemus tantùm quod habet Clariss. Otho Heurnius in Observationibus quas Praxi Fernelianæ adjecit. Non omissis præterea aliquibus in eodem argumento explicationibus, quas habet Dominus de Rochefort in sua historia naturali ac morali Insularum Antillarum & alii.

HISTORIA

Sive

Observatio de Incognito regionibus Europæ morbo Brasiliæ endemio, qui digitos pedum atroci gangræna corrumpit, quem indigenæ appellant Ton.

Thomas van der Guychten Gandavensis Flander annorum 36. militaverat in Brasilia per menses 21. Ubi primò (menses quatuor ante reditum suum in Hollandiam) febre malignâ correptus, ab ea liberatus fuerat materiæ diadosi, sive translatione in digitum annularem manus dextræ, qui intra dies sex gangrænâ & sphacelo inde planè corruptus fuit, adeò ut extirpandus esset. Etenim in digitum eum magna est opportunitas decubitus materiæ à corde & arteriis, pro arteria quæ ei digito ex axillari implantatur. Observatum primò hoc fuit ab Ægyptiis, ideòque Græci & Romani in hoc digito annulos gestabant; sed in manu sinistra, quoniam cùm ea minus dextra actionibus inserviat, ibi etiam annuli minus incommodant.

Commemorat hoc Aulus Gellius *lib.* 10. *cap.* 10. *Causam esse cur in digito manus sinistræ qui minimo proximus est, Græci & Romani annulos usitaverint, Appion in libris Ægyptiacis dicit, quod insectis apertisque humanis corporibus (ut mos in Ægypto fuit) repertum est nervum quendam tenuissimum ab eo digito ad cor hominis pervenire. Propterea non incitum visum esse eum potissimum digitum tali honore decorandum, qui continens & quasi connexus esse cum principio*

vipio cordis videretur. Hollandi ideò nominant *de Hart-vinger*, hoc est digitum cardiacum, & eum in lipothymiis ad calorem ruboremque fricare consuevere, quo fiat humorum spirituumque à corde revulsio. Ægyptii autem, sicuti & ex eorum doctrina Aristoteles, Cor nervorum originem constituebant, verùm errat Gellius in nomine vasis, nam pro nervo arteriam scribere debuisset. Cùm autem hic ex hoc affectu emersisset, infirmior & febriculosus permanebat: ac tunc alius territus dolorificus, Brasiliæ endemius morbus, ipsum invasit. Sunt ibi exilia animalcula, per arenam divagantia, coloris fusci, instar pulicum, quæ Ton ab indigenis appellantur: incedunt & saltant ut pulices, sed sæpe Atomi, aut Arenulæ tantùm magnitudine. Hæc se circa unguem pollicis utriusque pedis illatebràverant, in cute delitescentia. Acerbo dolore urebant, & in ipsa etiam ossa penetrantia ea corrumpebant: adeò ut pollicis dextri duæ priores phalangæ extirpandæ fuerint: sinistri autem pollicis os secundæ phalangis, cùm etiam ab eadem pravitate gangræna corruptum esset, totum excisum erat. Commemorabat ægrotus ea animalcula præcipuè unguium circuitus, in pedibus interdum & manibus, & aliquando etiam digitorum interstitia, aliasque molliores corporis partes invadere, ibique delitescere. Et cùm in cutem irrepunt, ea interdum primo biduo non sentiri, sed quod postea excitent ingentem & intolerabilem pruritum, ex cujus acriore fricatione livida macula proveniat: quam statim tumor capitis aciculæ magnitudine comitatur. Ipsum autem illud insectorum Ton, in centro ejus tumoris recubat sicuti pupilla in oculo: & circa ejus peripheriam instar vermis se protendit, magno doloris cruciamento, pedetentim eum ad pisi magnitudinem augens. Insequitur gangræna, si congrua medela non succurratur: nam si nullum remedium adhibeatur, contabescit in se is tumor in gangrænam, quia vermiformis ea circumferentia plurimis Ton est fœta, quæ maleficè putrescunt & necrosin parti inferunt. Sin ejus extractio tentetur, & in media operatione distringatur, plurima inde Ton germinant, quæ diffusa in partes vicinas eas gangrænà destruunt. Aut si ea nondum animata sint, diffractus is vermiculus omnia eadem malefica excitat symptomata quæ Dracunculis laceratis supervenire solent, unde liquet, pravitatis venenatæ ea animalcula esse. Ideò indigenæ Brasilienses, & advenæ Nigritæ, qui eo ex Africa ad saccharacea opificia advehuntur, illicò cum feros eos hospites percipiunt, priusquam tumorem eum vermiformem procreent, acu sensim eruunt, succeditque ut plurimum genti industriæ & perspicaci felici eventu, licet sine doloris acerbitate non peragatur. Nostris autem ea encheireseos dexteritas deest. Minùs infestant Brasilienses ob cutis duritiem, quam Nigritas: sed Europæos facillimè invadunt ob cutis carnisque teneritudinem. Divagantur autem ea animalcula in Brasilia, præcipuè iis locis per arenam quibus arundo saccharifera provenit. Ideoque cum ob aëris fervidum æstum nudis pedibus, aut non bene tectis ibi inceditur, dum iter faciunt lassis & sudantibus, ideoq; incautis, Ton insidiosè insiliunt, & sine ullo dolore cuti se illatebrant. Meminit hujus morbi pater meus Johannes Heurnius Epistola de morbis novis & mirandis ad D. Henricū à Bra. Qui Americam adeunt ibi familiare observarunt malum Ton indigenis appellatum, quod pediculi animalculi idæa digitos pedum exedit, sub unguibus se insinuans, omnia in gangrænam convertens. Appropriatum est remedium inquilinum oleum rubrum, quod ibi ex fructu Couroq provenit. Enarrat rem uberiùs Lerius *cap.* 11. Historiæ Brasilianæ, Barbaros infestat exiguum insecti genus quod Ton nuncupant, in pulvere nascitur pulicis idæa, sed cùm sub pedum aut manuum unguibus se insinuavit, prurigo statim oritur acris, & nisi protinus evellatur brevi temporis spatio ad pisi magnitudinem excrescit, extrahique nisi magno cruciamento nequit. Non tantùm autem Barbari, qui toti incedunt nudi, sed & nos quoque etiāsi bene vestiti hoc insecto infestabamur. Ego licet diligentissimè mihi ab illis caverem, ita tamen fui infestatus, ut uno die ultra viginti ex variis corporis mei locis sint evulsi. Vidi & quosdam minus cautè degentes, quibus non tantum manus & pedes infestabantur, sed axillæ, aliæque molliores partes tumoribus pustulisque eorum insectorum erant oppletæ. Credo idem hoc esse animalculum quod scriptor Historiæ Indiæ Occidentalis, *lib.* 1. *cap.* 30. appellat Ni Gua, quod etiam Hispaniolam insulam infestat, inquiens, Ni Gua pulicis salientis formam refert, pulvere delectatur, pedes tantùm invadit cuti se insinuans, & illicò incredibilem lendium copiam progignit, quæ etiam mox alias fœtant. Nisi maturè succurratur, tantùm ferro & igni domantur & educuntur. Tempestivè si extrahantur, parvo dolore curantur. Vidimus Hispanos quosdam adeò iis fuisse afflictos, ut pedum manuumque officio privati fuerint. Brasilienses partes affectas inungunt oleo quodam spisso, rubro, expresso ex fructibus quos appellant Couroq, quod certò malum domat & curat, & nos Galli etiam hoc remedio, prospero successu, utebamur. Prævalet hoc oleum ad vulnera, aliaque corporis humani incommoda sananda, estque apud Barbaros in maximo pretio. Chirurgus noster in Galliam rediens, duodecim magna vasa ejus olei, totidemque pinguedinis humanæ, quam Barbari collegerant, cum suos captivos assarent, secum avexit. Cæterum ægrotus hic noster Thomas van der Guychten, cum digitus ipsi abscissus esset, paulò post acerbo hoc affectu correptus fuit. Chirurgi tentaverant Ton evulsionem, sed malè administraverant, multa eorum distringentes, & ingenti doloris cruce ægrotum torquentes. Ita miserè affectus solverat ex Brasilia anno 1636. in Martio, & eodem anno mense Majo in Zelandiam appulit. Venit sub nostram curam anno 1636. Decembr. 30. cum jam ferè desæviisset gangrænæ violentia, & abstersione, mundificatione, incarnatione ac cicatrisatione, recorporatio ac congrua consolidatio esset procuranda. Itaque primò corpus a cacochymia vindicavimus hac purgatione,

℞. Folior. Sennæ Orientalium à stipitibus mundatorum ℥iij. Rhabarbari in taleolas concisi ℥iiß. Agarici trochiscati ʒß. Sem. anisi contusorum ℈j. Cinnamomi ℈ß. ꝫa. g. v. infundantur per noctem calidè in aquæ fœniculi & cichorei an. q. s. mane colaturæ mediocriter expressæ ℥iii ß. adde electuarii diacatholici ʒß. Syrupi rosati laxativi ℥i ß. M. F. Potio. Sumat Decembris 31. Primo diluculo. Parti affectæ cum stuppa cannabina applicari jussimus decoctum scordii, rutæ, absinthii, cardui benedicti, rosarum rubrarum in aqua communi & vino confectum. Ita à residua gangrænæ violentia, parte vindicata, mundificatio porro facta fuit melle rosato, & postea ad mundificationem consummandam, gangrænam prorsus domandam, roburque nervosæ parti restituendum, adhibitum est oleum hyperici admistis paucis guttis Balsami Peruviani, quod sumpsimus loco olei Couroq utpotè remedium Americæ inquilinum, & colore oleo Couroq ferè simile. Anno autem 1637. Januarii 10. & 12. tertianæ nothæ paroxysmum expertus est, qui multo sudore finiebatur. Alvus satis liquida erat: itaque ad obstructiones reserandas, & intemperiem humorum, viscerumque eos generantium, corrigendam, hoc apozema 13. Januarii præscriptum est,

℞. Rad. graminis, rusci, fœniculi an. ℥ß. Rad. cichorei, dentis leonis an. ℥i ß. liquiritiæ rasæ ʒiß. florum cordialium an. p. i. passul. mund. ℥ii. Tartari vini albi ʒj. F. decoctio in aqua hordei, & detineantur in calida infusione tota nocte: mane leni facta ebullitione,

tione, admisce colaturæ fortiter expressæ ℔iß. Syrupi de acredine citri ℥iß. Syrupi bysantini ℥j. Succi citreorum ℥j. Misce pro Apozemate. Sumat bis de die ℥iv. Januarii 15. optime curatio procedebat, ferè omnis putredo evanuerat, particula duntaxat tendinis separanda & tollenda restabat, reliquum in parte à putredine protsus munitum erat, optimi pepasmipus proferens. Pollici pedis sinistri in parte carnosa, & supera (nam ea tantum affecta erat) tunc est applicatum unguentum aureum, desuper tenuiter imposito cum stuppa cannabina melle rosato. Sed tendinis residuæ parti gangrænosæ adhibitum est oleum hyperici cum paucis guttis Balsami Peruviani, uti antea factum erat. Januarii 16. non fuerat denuo febrilem paroxysmum expertus, urina erat bene colorata, sed cum amurcosa hypostasi alvus adstricta, datum est hoc purgans pharmacum.

♃. Agarici trochiscati ℈j. Rhabarbari in taleolas concisi ʒiß. 22. Cinnamomi an. ℈ß. fol. senæ Oriental. à stipitibus mundatorum ʒß. Sem. anisi contusi ʒß. Macerentur calidè tota nocte in decocto fruct. ... & florum cordialium, mane in colaturæ ℥iiß. Dissolve syrupi rosati lax. ℥iß. Diaphænici ʒiij. Pro haustu, cras mane assumendo. Bene officium præstitit. Cum ita tenuior febrilis materia sudore & halitu, crassior autem hac purgatione evacuata esset, major sanitatis fiducia allucebat. Januarii 23. tendinis residua portiuncula putrida planè separata erat, & quod in ejus loco sordidi supererat, eodem Balsamo Hyperici, & Balsamo Peruviano percuratum fuit: reliqua in parte ad perfectam mundificationem & incarnationem procedebatur usu unguenti aurei, & desuper toti parti applicabatur emplastrum diapalma oleo rosaceo malaxatum. In dextri autem pollicis tertiæ phalangis apice externo squamula sphacelo affecta restabat, ad cujus separationem adhibuimus hunc pulverem exsiccantem. Etenim ejus quod corruptum in osse est curatio, sola ablatio est: separatur autem iis quæ potenter desiccando omnem eam humiditatem excrementitiam cariei authorem, & alimentarium exhauriant & consumunt: nam ita permanet exangue, & nutritione vitaque destituitur. Ideoque privatum eo glutino quo finis partibus adhærebat, & cum iis vitæ communionem habebat, abscedit & separatur, sicuti folia arborum decidunt consumpto & arefacto eo humoris viscoso coagulo qui ramis cohærebant.

♃. Aloës, cretæ combustæ, pompholygos an. ʒij. Rad. ireos florentinæ, aristolochiæ rotundæ, myrrhæ, cerusæ an. ʒj. concharum ostreorum combustarum ʒß. F. Pulvis subtilis Januarii 27. omnia ex voto prosperrimè procedebant, cicatrisantia sinistro pollici adhibebantur, unguentum de minio cum stuppa cannabina, & desuper ex unguento diapompholygos emplastrum: Sed tendinis loco eadem quæ antea adhuc applicabantur. Februarii 3. laminula cariosa separata & extracta erat, sed nova ex corpore affluxio sinistrum pollicem infestabat, alvus adstricta erat, ad cujus aversionem hoc apozema præscriptum est, deobstruens, alterans, purgans,

♃. Rad. cichorei, dentis leonis an. ℥iß, liquiritiæ rasæ ʒiß, flor. cordial. an. p. j. Tartari vini albi ℥j. Tamarindorum ℥ij. Pruna nucleis confracta num. xv. fol. senæ Orient. à stipitibus mundat. ℥j. Sem. anisi contus. ʒij. ebulliant in aq. hordei; & detineantur in calida infusione tota nocte, mane facta leni ebullitione colentur pro Apozemate ad ℔iß. Sumat quotidie mane ℥v. ita porrò ad sanitatis consummationem procedebatur. Encheiresin administrabat vir doctus Mr. Johannes Camphusius Chirurgus ordinarius Reipubl. Leydens. historiam concinnavit & conscripsit anno 1637. Febr. 6. *Otho Heurnius.*

Eadem illa animalia, morbo descripto inducendo nata, à Domino de Rochefort in sua historiâ naturali ac morali insularum Antillarum, *Chiques* vocantur; habentque etiam ipse sub ungues digitorum pedum illa sese insinuare, indeque, ni in tempore extrahantur, alias omnes corporis partes pervadere; sub initio pruritum minùs molestum procreare; postquam verò cutem integram perforarunt, inflammationem parere; exinde etiam ita crescere ut a magnitudine vix oculis perceptibili, brevi vesiculæ pisum æquanti replendæ, paria evadant. Optimum esse pro arcendis hisce animalculis cubiculo sæpius aquam salsam inspergere, pedibus nudis nunquam incedere, tibialia è pelle contecta induere, munditiemque exquisitam observare. In ipsô autem morbô, pro continenda putredine, viridi æris, aqua forti, oleô vitrioli, ac alumine usto uti; ut & etiam succô citri minoris intente acidô. Unguentum præterea conficit è melle, aceto acrioti ac viridi æris; subjiciuque tandem, quod si pruritus in tibiis aliisque corporis partibus enascatur, ei minimè providendum veniat per unguium scalptum, at verò per emplastrum aliquod anodynum ac refrigerans; talique deficiente emplastrô, per imposita tabaci folia, succôque citri præmemoratô. Hæc ille.

E supra allatis satis apparet non multum abludere hunc morbum, ab aliô quem supra sub Dracunculorum nomine, quemque sub Venæ Medinensis titulô explicat Celeberrimus Welschius. Utrobique enim vermes illum pariunt, iique oblongi, teretes, ac tenues; sed in hoc differunt invicem, quòd Dracunculi sint aliis multò longiores, & exinde crassiores, quodque non sub unguibus, sed in ipso musculorum mediô lateant, imò quandoque tendinibus illigentur ac circumvolvantur, quæ causa est quòd, ni integri evellantur, sui retractione, quasi convulsivâ, partes quibus circumducuntur, dolorificè, sæpiusque etiam maximô cum periculô, constringant. De illis, præter præmemoratum suô locô Clarissimum Welschium, historicè scribit Nobilissimus juxta atque accuratissimus Peregrinator Dominus de Thevenot Itinerarii sui in Orientales mundi plagas peracti, parte 3.

TONSILLARUM CHIRURGIA

De Hâc Chirurgiâ sic scribit Claris. Hieronymus Fabricius ab Aquapendente.

Tonsillæ à Celso appellantur glandulæ, quæ initio faucium mutuò opponuntur; ideoque à Græcis ἀντιάδες dictæ sunt, quasi inter se contrarias dixeris, in quarum medio columella est; quamvis columella potius in fine palati, tonsillæ verò in principio faucium à lateribus hinc inde sint. Proponitur tum à Celso, tum à Paulo Chirurgia, ubi ex inflammatione obduruere, & deglutitioni, respirationique negotium facessunt. Ego qui nequaquam ex levi causa extrahendas esse duco; quod Chirurgiam difficillimam, ne dixerim periculosissimam existimem; tum propter earum excisionem, ex loci angustia, & longitudine audaem; tum propter sanguinis profusionem, glandulis fere conjunctam, & familiarem; cum ad vasorum divisiones, veluti cuoei incumbant; quam formidat etiam Paulus infra; omitto inflammationem, quæ in faucibus periculosissima est, & cum iis glandulis conjungitur, abstinendum a Chirurgia ex Paulo censeo, quibus de causis fit, ut multi perpetuò hujusmodi glandulas tum tumidas, tum etiam pertusas gestent, ita ut neque patientes, neque Medici Chirurgiam hanc administrent: quo magis admiror Auctores, qui rem hanc valde facilem proponunt, ita ut solis digitis ipsam auferri posse existiment; unde Celsus dixit, oportere digito circumradere, & evellere; si ne sic quidem resolvuntur, hamulo excipere, & scalpello excidere; quod etiam quam difficillimum esse, unusquisque vider. Quanquam dicat Paulus, manum esse admovendam glandulis, præsertim albis, contractis, & angusta basi firmatis; sed si putrefactæ interdum glandulæ sint, hamulis apprehensæ, extrahendæ sunt; idque non difficulter

culter evenit, si undique paulò minus separatæ, aut parum appensę sint. Ad quod opus peragendum, Paulus primò jubet, ut minister spatha, ad comprimendam linguam facta, & Glossocatocon appellata, linguam deprimat; postea Chirurgus hamulo acuto per tonsillam tracto, ipsam, quantum licet, ad se trahat, ita tamen ut membranæ non evellantur; postea monet Paulus, ut totam tonsillam ex basi amputemus scalpro, nos potius dicamus, scalpello, quia infra, non scalprum, sed scalpellum nominat, scalpello igitur amputabimus, ad ligandum apto, quod Græci ἀγκυλότομον nuncupant; & describens quid sit ἀγκυλότομος, ait, esse duo instrumenta adversas acies inflexas habentia; etenim ἀγκυλότομος, est vox deducta ab ἄγχω, quod significat laqueo stringo, & τόμος, quod significat incisionem, quasi sit instrumentum, quod stringendo, ut laqueus, etiam incidit. Succisa igitur tonsilla ex una parte, alia quoque, ex altera incidenda est; post monet Paulus, esse aqua frigida, aut posca gargarisandum; & metu profusionis sanguinis, nunc diluto rubi, & rosarum rubearum, ac myrti utendum; nunc plantaginis, symphyti succo, aut pastillo ex electro, præter alia pleraque, à Paulo proposita, & pręscripta.

Ex quibus licet colligere, quod à principio dicebamus, neque facilem, neque omnino tutam hanc Chirurgiam esse: ideoque nos, qui omnem in hoc opere vitandam esse violentiam volumus, tentavimus primò vecte, ipsam à subjectis partibus deducere, & resolvere; & ubi resoluta est, volsella tenuissima, ac longissima apprehensam, ita foras trahere, ut dexterè trahentem quasi sua sponte tonsilla sequatur.

Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, jam sequatur Clariss. Joh. Van Horne, qui in Microtechne hæc habet.

Sæpissimè apud me fui miratus audaciam veterum medicorum, qui *tonsillas* post inflammationem induratas, immillo hamulo excipiebant, & scalpello excidebant, ut Celsus testatur *l. 7. cap. 12.* Sic enim apud me cogitabam, non esse tutum, excisionem moliri harum particularum, quæ magnæ sunt in corpore necessitatis; & undique nervis, & ramulis arteriæ carotidis, intertextæ. Quodque magis est, video Aquapendentem unà mecum in eodem luto versari. Sed glaucoma hoc dispulit M. A. Severinus *pyrotech. chir. l. 2. cap. 64. qui sic scribit*; tonsillæ sępè solent excrescere turpibus emanentiis ex viscoso lentoque humore procreatis sive vi Gallici morbi, sive rheumatis cujuspiam. Exemplo sint mariscæ. Hunc casum, quamvis hactenus non viderim, in gratiam juniorum adnotare placuit. Depressa lingua hamulo prehensæ, per ἀγκυλότομον seu *scalprum recurvum* elevandę, nonnunquam ferramento candente inurendæ sunt.

Abscessus tonsillarum quod spectat; illi possunt aperiri modò ordinario, vel per instrumentum in *Ephemerid. Germanic.* Centur. 3. & 4. *depictum.*

TOPHUS.
Vid.
OSSIUM MORBI.

TRACOMA.
Vid.
PALPEBRARUM AFFECTUS.
in Oculorum Vitiis.

TREPANATIO & TREPANUM.
Vid. sub titulo
CRANII FRACTURÆ.

De Instrumentis autem ad hanc Operationem facientibus, *vid. sub titulo.*

INSTRUMENTA CHIRURGICA.

TRICHIASIS.

Vel est Ciliorum affectus, de quo in OCULORUM MORBIS;

Vel est morbus ille qui Mictio Pilaris dicitur, de quo in URINARUM AFFECTIBUS.

TUMOR.

Tumorum omnium, tum in genere, tum in specie, accuratissimam descriptionem tradit Galenus, librô de iis singulari. Verùm illic nihil de praxi in ipsis curandis adhibendâ propriè reperitur; sed aliunde ex ejusdem Operibus partim colligenda venit. Huncce itaque Tractatum prætereuntes, ad Recentiores accedemus: Interque eos seligemus primò Præclarissimum Guntherum Christophorum Schelhammerum, qui in hôc argumentô perquàm diligenter scripsit; cujusque Tractatum integrum jam producimus. Sic itaque,

GUNTH. CHRISTOPH. SCHELHAMMERI
De
HUMANI CORPORIS TUMORIBUS.

SECTIO PRIOR.

De Iisdem in universum.

I. Tumor quid sit, sensibus facilius quam quavis descriptione cognoscitur: totus enim oculis patet. *Hippocrati* & antiquioribus Græcis οἴδημα, alias etiam φῦμα, ut *Fallopius* docet, *Arabibus* Bothor, id est, Apostema, teste eodem vocatum est: cum tamen & φῦμα & Ἀπόστημα certo cuidam tumorum generi denotando alias inserviant, imo & Bothor, si Tagaultium audias. Marcus Aurelius Severinus, summus vir, & Chirurgorum nostri seculi Aquila, Abscessus vocabulo usus est, dum eruditissimo suo libro titulum fecit: *De recondita abscessuum natura*: cum in illo de omnis generis tumoribus agat. Etsi vero hujus, ut omnium illorum, quæ incurrunt in sensus, definitiones tradere, & difficile, & vix sit operę pretium, tamen, ne à recepta consuetudine recedere videar, aut aliorum diligentiam silentio meo tacite damnare, explorata prius illorum natura, eandem idoneis limitibus circumscribere, postea tentabimus: Interim rudius describi tumor potest, quod sit, *quando pars aliqua corporis, vel etiam totum, in molem præter naturæ consuetudinem attollitur.*

II. Non enim omnis illico tumor in corpore morbus est, aut medicam postulat manum, sed is demum, qui præter naturæ accidit leges, adeoque vel molestiam nobis creat, vel prorsus impedit operationes partium. Quapropter nonnulli *triplex* recensent *genus*: *Naturalium*, ut humeri, capitis, mammarum, ventris, articulorum prominentias; *Præternaturalium*, de quibus hic agetur; & inter hos *mediorum*, quales sunt venter mulieris gravidę, mammillæ ob generationem lactis, vel etiam aliàs magis quam pro natura turgidulæ. Qui tametsi ultra consuetum terminum exsurgentes, protuberent, nemo tamen eos præternaturales dixerit, cum maxime fecundum naturæ ordinem contingant. Consuli hic meretur Galenus.

III. Nec omnia, quæcunque in corpore altius exsurgunt, aut prominent, ad tumores referenda, sed ea demum, quæ non excedunt partis circumscriptionem. Nam quæ extra eam porriguntur, rectius excrescentias appella-

appellaveris: ut Exostoses, sarcomata, polypos, fungos, cornua. Hæc adeo à multis morbis in numero adscribuntur: perperam vero. Cujus enim nihil est simile in corpore secundum naturam constituto, illius non potest in numero excessus esse, sed totum abundat, ipsaque substantia peccatum est: neque ad partes respicere licet, talia enim partes vocari vel haberi nullo jure queunt. Verum hæc ad nos nihil nunc attinent: id tantum volebam, non esse excrescentias tales cum tumoribus confundendas: neque enim ex iisdem causis oriuntur, neque, ut istorum multi, discuti ac dissipari volunt, sed exscindi, atque exedi, & hinc peculiarem sibi locum merito postulant.

IV. De his autem qui vere & ἀκριβῶς tumores dicuntur, quædam in universum notanda sunt, quædam in singulis eorum generibus spectanda. Et in universum quidem, quibus contingat, & qua parte, & quotuplici modo, & ex quibus causis, & quid sit quod cutim extollat, quæve materia subsit; quid denique de iis sperandum, & quomodo vel inhiberi eorum incrementum possit, vel extirpari, aut disjici quod intus est, quo ad pristinam reducatur figuram, modumque, determinandum est. Itaque de his singulis primo loco dicemus.

V. Sunt itaque tumoribus præ primis obnoxia impura corpora, utpote quæ omnis generis materia prava abundant. Hinc *Marcus Aurelius Severinus*, modo laudatus, *Una est cachexia*, inquit, *quæ veluti fons uber, solet plerumque materiam subministrare crebrorum abscessuum.* Deinde illi, qui violenti qoid patiuntur, aut aliquando passi sunt: Ut quidem omnis contusio, ictus, vulnus, luxatio, fractura; quin & pressio fortis, illico tumorem habet pedisequum: quoniam his vel conquassantur, vel distorquentur, vel corrumpuntur planè, ac subsident tubuli, per quos latex vitalis transitum habet, ut cogatur subsistere. Quæ causa est etiam, cur veteres quoque, & olim factæ læsiones quotannis memoriam sui iteratis doloribus ac molestiis renovant, vel etiam defluxiones ac rumores criticos aut sponte ortos, haut infrequentes in se recipiunt ac sustinent. An & addendus his est ex *Severino* tradux à parentibus Character? Ni forte ad pravitatem humorum in universum hoc referas, non assentior, sed si qoid tale observetur, casu potius quam à tali charactere provenire arbitror. Ut quidem ne onum exemplum, quibus alias non destituitur, gravissimus autor adducit. Sufficit itaque quod ante expositum est: nunc quibus partibus competant tumores, considerandum.

VI. Alii eorum universales reputantur, totum corpus occupantes, quales fere sunt, qui à nimium turgente crassoque & extra vasa sita aberrante sero eveniunt, *Leucophlegmatiâ*, *cachexia*, & ex parte etiam *hydrope*; alii particulares: Qui rursum vel integram partem organicam affligunt, ut *caput*, *ventrem*, *pedes*, *manus*; vel non compositis, verum simplicibus partibus singulis, quas similares vocant Philosophi, familiares sunt: vel denique non partes ipsas obsident, verum his medii sub cute, vel inter musculos seorsim latent.

VII. De modis quibus tumores fiant, dici non potest prius, quam de causis eorum certius constet. Ut autem in tumorem assurgat corporis quæcunque pars, materia opus est, quæ eam extollit, & proximæ causæ meretur nomen. Hanc plerique vulgo quadruplicem, ad quatuor humores corporis respicientes, constituunt. Verum hæc doctrina ad Galenicas potius hypotheses quam naturę normam vel usum videtur efficta, quod mox clarius exponemus. Nunc verius ita statui posse arbitramur Subesse nonnunquam tumoribus flatum, ut in tympanitide, Bronchoceles aliquo genere, & Hernia ventosa, hausto etiam veneno, ubi totum corpus intumescit: Quales tumores, si occupent exiguum spatium, ἐμφυσήματα appellantur. Exemplum notabile Severinus recenset loco citato. Alias, & quidem frequentissime, ex humore subtus fermentante, aut stagnante rumor est, sive is sanguis sit, ut in Aneurismate, inflammatione, Apostemate, sive serum, ut in glandularum quarundam intumescentia, & in œdematosis; (Nam quia pituita est serum coagulatum, hoc autem coagulatum non est, pituitosum dicere hunc non possum) seu denique ex hisce ac aliis combinatis varieve alteratis ac subactis novus & toto genere præter naturam tumor exsurgit, ut in meliceride, aliisque id genus plurimis. Postremo ex solido etiam tument partes, vel in corpus admisso, ut telo, globo plumbeo, & aliis infinitis; vel intus succreto, ut in steatomate & scirrho partium, aut fungosa carne; quin etiam elapsis ex corpore ipsis partibus, ut in herniis accidit, formatur.

VIII. Quibus cognitis accuratiorem forte tumorum, si quis eam desideret, definitionem hanc licebit dare: *Morbus in conformatione, quo totum corpus, aut aliqua ejus pars, aut pars partis à contento suetus humore, vel solido, vel spiritu, in majorem quam pro naturali habitu, molem attollitur.*

IX. Nunc, quomodo hæc colligantur in partibus, & singula ista tumorum genera producantur, porro dicendum est. Ut autem flatulenti tumores rari sunt, ita & pauca de iis possunt vel debent commemorari. Flatum nempe fieri, ex versa in tenuem halitum serosi laticis particula, peritiores hodie non amplius fugit, quę dum inclusa est in angusto loco, & inter membranas (uti plerumque fit) hæret, expandit eas, haut aliter ac aër inflatus vesicam facit intumescere. Quod autem pertinaces sint tales & diu subsistant, mirum videri non debet, nihil enim impedit, quo minus per annos perstent, si nullum per quem elabantur, inveniant exitum; cumprimis si recentem amplectamur sententiam, flatus ex tenaci & viscida pituita generari, quę meo tempore à Francisco de Le B. Sylvio primum Lugduni publicata, nunc ubique applausum invenit: etsi non videam, quæ sit hujus dogmatis necessitas, cum tenacitas, si in libero aëre flatus expandendus sit, necessaria quidem videri posset, at in corpore, ubi alienis terminis includitur, nulla prorsus sit opus, & vel solus aër calore attenuatus ita elastica vi propria panditur, ut etiam metalla diffringat. Sed videmus id quoque ad oculum, solam aquam in Aeolipila ignis ope in flatum converti! Itaque etiam in corpore serum sola aquæ naturali, & consimili proprietate, nulla peregrina visciditate admista, expandi posse, nihil repugnat, etsi an ita etiam fit, & num humor omni tenacitate carens in corpore detur, quæri possit, ac forte non sine ratione negari. Ceterum novam rationem flatus tumorem efficientis vide apud Severinum.

X. At de illo, qui humorum soboles est tumore, difficilius est expedire omnia, quamvis sollicitos admodum ea res post veteres medii ævi scriptores habuerit. Illi Causas horum vel in parte sensim coacervari statuebant, quod vocabant συναθροισμὸν, *congestum*, *congestionem*, vel per ῥευματισμὸν, *affluxum*, *fluxionem*, eo confestim rendere: & per congestionem quidem frigidos, quod Guido addit, per fluxionem calidos tumores fieri: In hoc genere describendo per totum librum suum II. *de Recondita abscessuum natura Chiron ille Neapolitanus* occupatus est. Est autem illis συναθροισμὸς, quando propter imbecillitatem partis successive aliquid in eo colligitur, salvis alias humoribus corporis. Quod putabant fieri, quoniam illa alimento coquendo impar multas cruditates cumulet, tanquam excrementa tertiæ coctionis. In *affluxu* vero, seu ῥευματισμῷ partem mandantem & recipientem æstimabant, persuasi providam & nobiliores conservandi cupidam naturam facultatem illis dedisse, quâ quod ipsis molestiam facessit, & nominatim humores peccantes, ad ignobiliores partes depo-

deponerent: quę ipsa etiam nunc Helmontianorum, substituto saltim in naturæ locum Rectore quodam ignoto, sententia est. A mittente igitur fieri ὤσιν, a recipiente ἕλξιν tradebant. Trahere autem ad se cum dolorem tum calorem, natura parti affectæ spirituum & sanguinis copiam tanquam in auxilium submittente, quo possit adversus hostem peregrinum tanto felicius depugnare.

XI. Hæc ab illis ita sunt prodita, & passim hodienum quoque docentur. De quibus forte, quod Academicas *Tullius* de omnibus assertionibus asserit; idem optimo jure licet dicere: esse in iis multum veri, qui falsa adjuncta sint, tanta similitudine, ut difficilis sit judicandi & assentiendi labor. Tametsi enim negari nequit, aliquando paulatim & tractu temporis materiam tumorum colligi, aliquando confertim, (ἀθρόως καὶ βιαίως) in partem irruere, illamque haud aliter ac hostilis exercitus oppidum per tumultum oppressum insidet, occupare: concoctrix tamen illa facultas debilis, vel expultrix ferri non possunt, cum ne nutriantur quidem per appositionem partes, ut ego alibi sum planissime demonstraturus, nec expellant excrementa, si quid igitur in illis imbecillitatis est, id omne in pororum & fibrarum laxitate quærendum erit. Multo minus illud credi potest, attrahi a parte quod influit, aut à mandante aliqua alia submitti, cum perpetuæ circulationis legibus hoc manifesto adversetur. Nam omne, quod pretium fortassis faciemus, si originem collectionum istarum paulo altius repeteremus: sic enim apertius de his constabit. Itaque remotas etiam, ex quibus fiant tumores, causas exponam.

XII. Sunt autem illæ fere, quotquot vel materiam, pravosque succos in corpore augere, vel collectioni eorum & subsistentiæ corrumpendo fibrarum tubulos, quovis modo occasionem præbere possunt. Augent materiam vel suppeditant affectus alii graves, qui non satis exhausto malo aliquid pravitatis in corpore relinquunt, & hinc sæpe abscessus vel critici vel maligni incommodant convalescentes, quod in morbillis per est frequens. Laudatus toties auctor in phthisicis quoque observavit, multus tuberculis circa pectus erumpentibus infestatos, idemque etiam ex vitiis internorum ossium seu brachiorum seu crurum accidisse refert, latente intus materię copia ad exteras horum partes extensa: ne dicamus de febribus, lueque Venerea atque pestifera, quæ quales soleant producere fructus ex maligna radice, satis est notum. Addere tamen his licet a parentibus traductum non characterem quidem, sed simplicem humorum pravitatem, qua de re jam antea monuimus.

XIII. Subsistendi vero occasionem præbent & transeuntem sistunt, de quibus egimus numero V. læsiones externæ, omniaque illa, quæ in partibus arctius inhærent. Ex quibus est, quicquid in corpus advenit penetratque, ut vel spinę exemplo patet: nec multum absimili ratione ipsamet humorum crassamenta, dum cum sanguine advolvuntur, subsistunt in minimis poris, & reliquum morantur: quod in apostematibus de sanguine manifestum est, de lympha in glandulis: quam sæpe existimo in iis, exhalantibus partibus subtilibus, concretam indurari, unde lactearum est scirrhus, pueris familiaris. Quemadmodum contra aliquando solo humore turgent, ubi serum vehunt, ut salivales, aliæque pancreaticæ. quamvis in scirrhum & has verti, animadversum sit. In visceribus eadem manifesta est ratio, quoties in iis vel sanguis, vel crudus cum eo appellens chylus, ut in liene, vel biliosa pars, ut in hepate, vel aliud crassamentum, ut in renibus, alibique subsistit.

XIV. At maxime omnium externæ læsiones, contusiones, pressiones, teneriorum cumprimis & delicatarum partium, ut mammarum, aliarumq; glandulosarum, primum humores calore expulsis vel per angustias pororum sensim transmissis tenuioribus particulis sistunt, deinde subsistentes & incrassatos retinent. Juvare porro & promovere coagulationem aliquando solet frigus, quod serum coagulat, ut in salivalium intumescentia patet: dein & potus intempestive assumtus, si circa fauces fiat, item excretionis & assuetæ sanguinis evacuationis intermissio.

XV. Verum illi, qui solidi quid continent, ut solida sunt maxime diversa, sic à variis causis originem trahunt. Si partes corporis subsint, ut in herniis, ruptura & laxatio membranearum partium accidit, aut luxatio fortè ossium, vel excrescentia eorum in causa est: sin vero omnino præter naturam quid hæreat, nonnunquam ex humoribus corporis alteratis ac varie digestis conflatum est. Non raro & plus quam humana vi in corpus per incantamenta immittitur. Nam præstigias esse artificis Satanæ; & oculis captos adstantes eludi, ubique causari ineptum est, cum dolor ægri, ipseque non visus modo, sed tactus adstantium aliud suadeat, sensuum autem testimonium, plurium certe, & si à multis adstantibus, in objecto & organo bene habente, & congruo, & in distantia idonea fiat, repudiare, stolidi est, & præ nimia sapientia insipidi hominis. Multo vero insolentius est dicere, hæc in corpore nasci posse, cum sæpe non metallica tantum sint, verum & in figuram certam artificialem, naturæ nunquam præstandam efformata, ut acuum, clavi, glomi filorum, & instrumenta artificum certis usibus destinata: Nisi quis cum delirante Paracelso, omnia quæ sunt in macrocosmo, etiam in microcosmo existere, & posse fieri ab Archeo principe, statuere velit; is vero non refutationem sed risum omnibus mereri haud dubie, & quidem merito videbitur.

XVI. Cognitis tumorum causis, de signis dicendum est, cum curationis initium ex naturæ morbi cognitione petatur. Tametsi vero plerique tumores oculis pateant, tamen aliquando difficilius cognoscuntur: ut si valde prolixus sit, majoremq; partem membri locive occupet. Tum vero, si dubitatur, collatione partis tumentis, cum suo compari, vicinisque locis deprehenditur. Si internus tumor est, indiciis opus est, quibus ille se prodat: Admovenda itaque manus est, si forte palpari possit: quod si negatur, dubia sępe & incerta est conjectatio, sentiet tamen æger proxima viscera vel uri, vel premi gravariq; vel in angustias redigi, motumque si quo gaudent, inhiberi: sed & ex dolore, illoque tensivo, pungitivo, continuo vel remittente, item actionibus læsis, & consideratione situs partium causarumque, & ab ægro facta relatione, certius de eo constare non difficulter poterit. Ex quo facile patet quam sit necessarium, anatomico studio strenue operam Medicum dedisse, nisi in his tam abstrusis & intra corpus abditis hallucinari velit.

XVIII. Quid autem tumori subsit, ex partis extuberantis mollitie duritieve, renisu, colore, atque dolore cognoscitur. Mollis enim tumor, tactuique cedens humorem indicat, durus & renitens, si cum impetu talis, flatum, nisi tensus ab aquis vel fœtu incluso venter fiet. Ubi vero ne digitis quidem cedit, neque resilit, materia quædam solidior in eo latitare intelligitur. Porro si mollis tumor, rubicundus & floridus est, sanguinem; si albus, lympharum copiam, complectitur, præsertim si digitorum impressa vestigia insuper servat. Flavus, nisi in percussis contusisque post dies aliquot, vix occurrit. Si vero ingruat, sanguis corruptus vel acri sale coagulatus substitit, ad putredinem brevi, nisi eximatur, perventurus; & illud quidem maxime, si livor permixtus aspectum fœdet, & latius se diffuderit color: tum enim omnimoda etiam partis ac sphacelosa putredo metuenda. Dolor quoque materiam indicat, qui si tensivus, pituitosam vel solidam; si pungitivus, serum acre; si maximo cum ardore affligat, idem acerrimum, & partis affectæ adustionem perniciosam; si nullus, ejusdem morticinam & internecionem, pro ratione tumoris ostendit: Pro ratione inquam tumoris, quam alia signa ostendunt, quæ [illegible] sunt, bene est: Sic exostosin observavi ex lapsu p[illegible] pe

venu

genu perpetuo extuberantem, citra ullum etiam dolorem, quia extensum semel os quiescebat, neque vel compressione vel acutie lædebat partes adjacentes.

XVIII. Quid futurum sit de tumoribus, & quem exitum sint habituri, etiam cognoscendum est: Omnis tumor præter naturam (excipias eum, qui solidi quid continet, quod nec digeri nec consumi potest,) vel sponte evanescit, ut bubo, vel per insensilem transpirationem dispellitur, resorpta in vasa humore, vel suppuratur, vel in putredinem vergit, membrumque corrumpit, vel in scirrhum induratur, vel permanet etiam, dum vivitur. Quodnam autem horum eventurum sit, ex materia quæ subest, ejusque natura, crassitie vel tenuitate, benignitate vel malitia, deprehendimus. Molles & sanguinei præ aliis facile obediunt, serosi magis sunt rebelles; qui vero ex materia nova aut ex naturali plane mutata compositi sunt, difficillime dissipantur, duri & scirrhosi inveterati potissimum, raro vel nunquam; cancrosi etiam interimunt, ut & maligni & pestilentes, si introrsum tendunt. Venereus bubo quoque venenum suum in humores defert, totum mox habitum inquinaturum. Ad hoc & locus, ipsiusque partis affectæ natura & conditio, ætas, robur vel imbecillitas, & constitutio totius corporis, seu, ut planius dicam, sanguinis, est spectanda, in magnis potissimum, & qui à majori causa pendent, ut Venerei. Hernia in pueris facile sanatur, in adultis ægre, magisque id, si inveterata est. Tumores in capite, vel ad oculum, vel labia, non sine præcautione sunt tangendi, cancrosi neutiquam.

XIX. De curandi ratione tumorum in universum pauca doceri queunt, cum pro existente in iis materia plurimum variet: quod paucis observatum video, plerumque enim, dum de omnibus aliquid expectas, eos tantum enumerant, qui à quatuor vulgo sic dictis humoribus, proveniunt, de ceteris nihil monent. Est autem fortassis hæc tumoris omnis una & communis indicatio; Quod intus latet, quocunque tandem modo exturbandum esse: sed qua id fieri vel debeat vel possit, non una ratio est. Plerisque manuum opera salutaris est, sed non sine medicamentis, non sine exacta ratione obtinetur sanatio, quoties in humoribus simul est vitium: Hinc videmus apud auctores toties legi, Præmissis universalibus, operationes instituendas: Quod non modo in id necessarium est, ut aliò derivata scaturigine, mali fontes exarescant, sed etiam ut vulnus, quod plerumque faciendum, à pravis symptomatis tutum præstetur, & sine mora & impedimento, sine affluxu rursum consolidari queat. Licet tamen aliquando ea omittere, sed non sępè.

XX. Sunt & variæ tumorum naturæ ex causis, quibus ortum debent, cognoscendæ. Si enim in morbo contagioso & pestilente erumpunt bubones, aliter longe sunt curandi, quam si ex ætatis ratione, vel alia leviori de causa eveniant. Si à scorpionum ictu, aut morsu serpentis, vel alterius venenati animalis, pars intumescit, periculum conjunctum habere, nemo non videt. Scilicet non aliunde quam ea causa benignus vel malignus humor dijudicari potest: Sive ea nata in corpore & eo mandata, sive ab alio externo transfusa & injecta fuerit.

XXI. Quæ ut distinctius percipiantur, illud cumprimis notandum venit, in aliis tumorem, tanquam morbum, unice esse spectandum, in aliis causam præ ceteris, prout hęc vel influens adhuc est, vel jam stabilis aut fixa hæret. Si tumor solus tollendus, id quod intus latet, vel dissipandum, vel educendum venit. Sic in flatulentis, discuti flatum sufficit, si id fieri non potest, perforatis tunicis educitur. Eadem est ratio in solidis, ut Ganglio, Natta, & quotquot folliculis includuntur. Nam quavis via eduxisse, sat est, eo enim peracto, tumor concidit: At ubi cum tota cruoris massa adhuc communicat tumor, & exinde recipit quibus fovetur, non hæc tantum, sed alia quoque in auxilium adhibenda sunt, quæ indicare tum tempestivum erit, ubi ad singula accedemus: Nunc sufficit monuisse, universalia ejusmodi non una esse: Præcipua sunt, quæ alvum movent, vel leniter, qualia in fluxili & tenui humore adhibentur, & ubi vires prostratæ jacent, vel potenter, quæ in rebellibus & pertinaci tenacitate locum inveniunt. At quia non una humoris natura est, aut corporis conditio, etiam alia adhibentur cum fructu. Sudor movetur commode in malignis & contagiosis humoribus, aut seri copia; diuretica in acribus, saleque fixiore scatentibus; incidentia, in tenacioribus: Neque iis tantum pugnandum, quæ eliminant, sed & derivatione aut revulsione aliquando opus, tum sanguinis, tum seri. Ille per sectam, ut dictum modo, venam, & cucurbitulas revocari potest; hoc per fonticulos cumprimis, dein setacea, vesicantia, & ἀποφλεγματίζοντα, quæ singula suo loco, dextre & cum selectu usurpanda sunt. Sed & alterari posset sanguis: At quia hoc potissimum ad vulnera & ulcera pertinet, tum illa referam cum aliquando his addere ista licebit, nunc autem quod propositum est, id unum prosequar.

XXII. Prima itaque cura sit, cum fiente adhuc tumore, an facto, tibi res sit scias: In illo divertendus à parte est, vel uno ex dictis modis revocandus influens humor. In facto, si qua cum humoribus conspiratio & commercium; adhuc intercedit, non minus id necessarium, si nihil prorsus, ipse solus adoriendus. Tum itaq; expendendum est, qua potissimum ratione id queat fieri; Quarum prima est, discuti si possit: quod aliter fit in flatulentis, aliter in humoralibus, & ex his aliter in sanguineis & calidis, aliter in frigidis, & ex sero coagulatis humoribus. In flatulentis carminativa interna & externa officium faciunt. In sanguineis statim spectandum est, num liceat repellere: ad hoc vero septem conditiones Galenus requisivit, quas enumerat *Hieron. Fabritius Aquapendens*; quamvis hęc in compendium redigi queant & facile ad pauciores restringi. Ubi vero hoc non licet, vel nihil profuit, discutientibus proprie dictis utendum est, mitioribus tamen, quippe cum fortia non modo nihil promoveant, sed etiam insigniter possint nocere. His quoque nihil proficientibus, ad suppurantia veniendum. Sed de his quidem omnibus qualia sint, agemus suo loco, ubi de inflammatione, qui præcipuus est sanguineus tumor, instituemus sermonem, id unum nunc addentes: in frigidis & crudis calida, in calidis frigida maturantia adhibenda esse. Hic v. g. Ol. rosaceum cum vitello ovi sufficiet, illic crocus & styrax, & mel accedere possint, aliaque: quod latius disputat *Severinus Lib. I, III,* 16.

XXIII. Verùm in frigidis, id est serosis tumoribus, ubi destitutum tenuibus particulis, inter fibras subsistit, crassescit & coagulatur lymphaticus humor, paulo fortioribus utendum, & si forte duriores & inveterati sint, aut solidiorem substantiam includant, solidissimis, vi quadam insigni pollentibus, & valde resolventibus acribus, salinis, resinosis medicamentis opus est. Exemplum est in salivali humore subsistente, ubi solum emplastrum diachylon, de meliloto. &c. sufficit, in œdematosis balnea discutientibus herbis, & sale lixivo imbuta præstant: In extremis vero thermæ, & confictę ad earum imitationem balneationes, ex sulphure, nitro, alumine, muria, halecum potissimum; acetum, vitriolum, urina, herbæque ac radices acriores unice conducunt.

XXIV. Non autem ad solos humores, vel id quod includitur, respexisse sufficit, sed & Partis conditio consideranda venit, quæ itidem est varia: Primum est imbecillitas, quam tonum corruptum hodierni quidam vocant, eo nomine laxitatem fibrarum denotantes, quibus robur conciliandum est: Hoc potissimum fit terreis ac leniter adstringentibus, & in viscerum tumoribus dispellendis maxime habet locum, unde in Hepatis inflammatione tam sollicite commendantur: eadem vero ratio est Lienis, aliorumq; si forte morbus illa insederit. Verum & aliis externis partibus conducunt, quamvis fortiora, & sub

alia

alia forma adhibenda: ut in tumoribus laxis pedũ ſcorbuticis, vel aliis quoque thermę Aluminoſę. Secundum locum meretur natura partis & temperamentum, cui ſemper velificare oportet, ita ut humidioribus partib; minus, ſiccioribus magis ſicca & exſiccatoria applicentur, prout *Galenus* docuit, in *Meth. Med.* Quin & ex eo eſſe, quod actu frigida repellentia iis admoventur, quę non multum caloris habent, ut oculis, faucibuſque, cum in aliis, quæ valde ſanguinea ſunt, & hinc calida, ſphacelum inferant, extincto ſubito calore, exiſtimandum eſt: hęc enim innituntur axiomate methodi Medicinæ, Similia ſimilib; conſervanda: Si enim ſimilia conſervant, contraria deſtruunt. Neque minus hic ſenſus partium curationi leges ſcribit. Cum enim aliæ eum exquiſitum habeant, neque ferant acria & irritantia, alia vero obtuſiorem, ab illis abſtinendum in prioribus. Hujus vero rei iterum oculus eſſe exemplo poteſt, cui acria maxime inimica ſunt: Verum & nervis, tendinibus, ligamentis, & reliquis nervoſis vulgo dictis: quamvis cum hæc interna ſint potius ulceribus hæc cautio, quam tumoribus debeatur.

XXV. Hæc medicamentis peragere licet, quæ ubi nihil proficiunt, quę illa non ſanant, ferrum ſanare, meminiſſe oportet. Itaque, ſi humor ad maturitatem his perveniat quæ ſuppurantia appellantur, cutisq; craſſior ſit, quam ut eam perrumpere pus queat, aperiendus tumor eſt ſcalpello myrtiformi, quem Lancettam dicunt, vel alio commodo. Si vero nec diſcuti, nec ſupporari poſſit, ſi item extet atque promineat nimium, ut Natta, reſecandus novacula. Si nec diſcuti poſſit, nec colligi in purulentum & prominentem abſceſſum, nec exſcindi, ut ubi latius ſeper partes diffundit, ſcarificatio profundior prodeſt: ut levior & ſuperficiaria alio caſu, pro re nata nonnunquam ſufficit. Igne etiã ſęvire tum licet, cumprimis ſi corruptus humor partis corruptioné videatur minari; vel catheæreticis, huic ſuccedaneis, avertere diſcrimen. Quę omnia dextre eſſe adhibenda, & cũ judicio, quilibet videt: Nã exęreſis & aphęreſis medicinę ſunt generoſę, quę non niſi omnib; prius tentatis, & expenſis cunctis, in auxilium venire debent.

XXVI. His ita de tumoribus in univerſum expoſitis, de ſingulis agendum fuerit. Quod fiet, poſtquam prius de ordine cum hactenus uſitato tum à me ſervando, dixero paucis. Quotquot in hunc diẽ de tumoribus aliquid commentati ſunt, ad quatuor humores ſupra nominatos tanquam ad quatuor claſſes, illos retulerunt, *Galenum* in hoc ſecuti, qui in *Methodo medendi* potiſſimum, tum & alibi, eos vel flatuoſos fecit, vel humorales: hos rurſum in ſanguineos, pituitoſos, bilioſos, & melancholicos diſpeſcuit, prout ſolebat cuncta ad quatuor qualitates primas, & humores totidem referre. Et quamvis aliqui etiam alia addiderint, hos tamen tanquam baſin, nunquam non retinuerunt. At vero hęc Galenica tumorum diviſio partim lubrico nimis fundamento innititur, partim ad ea genera quoſdã refert, ad quę cõmode referri non poſſunt; imo nõnulli locum in ea prorſus non inveniunt. Nam quod ad primam attinet, notum haut paulo accuratius nunc quam olim, naturam humorum corporis noſtri innotuiſſe: ut hinc ab illa Galeni doctrina, (rigido præſertim ſenſu, quo nonnulli proximis poſt renatas literas ſeculis viventes eam tradidere, & in præſenti maxime negotio ſolent accipere;) in haut paucis liceat deflectere. Et quamvis neutiquam ſit probandus recentiſſimorum quorundam conatus, qui ſucceſſibus ſuis turgidi, & plus quam Vatiniano in veteres odio flagrantes, nullo diſcrimine eorum omnia ad orcum vellent detruſa, nullam adeo cavillandi occaſionem prætermittentes, cum hæc talia commoda interpretatione facile miteſcant: (Quid enim prohibet, tenuem, & ad φλογωσιν promtas particulas foventem ſanguinem bilioſum vocare, melancholicum craſſum & aduſtum, quomodo illum ipſimet antiqui non ſemel deſcribunt, & per atram bilẽ, ipſis experimentis id jubentibus, acidiſſimo ſucco corruptam intelligere; in pituitæ vero cenſum ſerum, quod tenue illi vocare ſolent, admittere? quo pacto omnia fortaſſis erunt in vado, & poſito omni metu ac trepidatione, licebit ad eorum lectionem accedere, quos omnino nihil in his vidiſſe, perpetuo in praxi viventes, cum ſcripta eorum, præ quibus iſti in ſuis, inſtar puerorum balbutiunt, ſummum in iis ingenium viguiſſe, abunde oſtendant, abſonum eſſet ſtatuere) Pręterierit tamen, forte, melioca doctos ſuo jure uti, & ſcaphã ſcaphã dicere, ſanguinẽ ſanguinẽ, ſerum vero ſerũ: quid enim attinet veritatẽ anhelantes per ambages ducere ad finem, & ſententiis dimidia ſui parte taſtis medicinã difficilẽ quęrere, cum maxime ſanis uti citra periculũ liceat.

XXVII. Ex quib; jam alterum apparet: Nam tumores à bile cum enumerant, pręter eryſipelas & herpetem vix quenquam in exemplum audent nominare: quorum prius ſuo quidem ſenſu bene habet, etſi ſine omni bile proprie dicta accidat: Aſt Herpetis non tam ad inflammationem pronus ſanguis cauſa eſt, quam acris potius, & ſalibus ſuis fœtus, quam conſtitutionem ad nullum ex quatuor iſtis licet referre: nam ſalſam vocare pituitam nimio forte illorum amori foret indulgere; cum ſerum acre à blenna differat. Sed quando jam ſcirrhum & carcinoma ad atram bilem, vel melancholicum humorem referunt, plane aberrant à janua: hoc enim à ſero acri & exedente, illum a ſtagnante incraſſato ſanguine, vel lympha coagulata eſſe, & hinc partes indurari, quæ ſæpe etiam ſubſtantiam inſtar lardi præ ſe ferunt, autopſia docet, ut in ipſo opere monebitur: Verum & glandularum tumores à ſero ſtagnante ad pituitam referre, durius forte fuerit, cum ſerum & pituita ſint res diverſiſſimæ, etſi una ex altero, mutata ſubſtantia fiat.

XXVIII. Sed & imperfecta eſt hęc enumeratio, nec omnia tumorum genera complectitur: Quorum enim illos referas, quorum tamen & ipſe Galenus meminit, quos anomalos appellat Severinus, & qui ſolida vel ſaltem duriuſcula continent? Item illos, quibus vel partes aliæ corporis ſubſunt, ut Herniis, vel etiam talia, quæ in corpore inexiſtere per leges naturæ non poſſunt, ut globi filamentorum, vermium, aliaque plura, varii omnino generis. Unde etiam eſt factum, quod laudatus ſupra Severinus illos qui ſolidi quid continent *anomalos* appellaverit, alios vero *noviter obſervatos*. Verum & hoc incommodi eſt, ſi eam ſequaris diviſionis formam, quod eundem affectum in diverſas claſſes reponere opus ſit. Nam bronchocele modo carnoſi & ſolidi quid offert, modo & flatum, quod idem in herniis & hydrope etiam alias obſervatur.

XXIX. Quæ cum ita ſint, nemo mihi vitio vertet, ſi relicta illa veteri, & recepta diviſione à quatuor humoribus petita, novam tradere mihi indulgeam, cum res ipſa eam exigat. Quemadmodum vero triplex occurrit morbos diſpeſcendi & in ſuas claſſes digerendi ratio, una, quæ ipſam eſſentiam eorum ſpectat; altera, quæ cauſas, qua eſſentiam ingrediuntur, ſeu ut apertius dicam, formam & materiam; tertia vero quæ partes quibus inhærent ſequitur, lubet jam poſtremam eligere, cum pars affecta alteram indicationum partem compleat, adeoque hæc futura in praxi maximæ ſit utilitatis.

XXX. Cum autem tumores fecerim Univerſales & particulares, & hos rurſum, vel ſingulas partes ſimilares, vel integram organicam obſidere dixerim, nunc quidem non eſſe noſtrum arbitror de his pariter omnibus agere. Nam de univerſalibus tumoribus, cum à vitio humorum ſint, eaque conſtitutio turgeſcentia potius corporis cacochymica, quam tumor appellari mereatur, de iis potius inter morbos univerſales practicis diſceptandum eſt. Neque quaſcunque protuberantias partium ad nos arbitrabimur pertinere: aliæ enim ex his non habent primam rationem tumoris, ſed alterius ſunt naturæ, ut Herniæ quarum prima ratio in prolapſis conſtituitur, tumor autem potius eſt ſymptoma; unde nec eandem quam reliqui tumores, curationem ſuſcipiunt. Cujus rei ille imperitus apud *Mar-*

chettum documentum dedit, qui testiculo in inguine delitescente, tentata diu suppuratione, incidere eum volebat: ubi manifestum, tumorem illum apparentem symptoma fuisse, qualia propriam considerationem non exigunt. Ejusdem generis sunt & illi sive flatulenti sive humorales, qui integros ventres impleore materia apparent. Nam & hic tumor est secundo loco, & inter symptomata, primario affectu ad cavitatum morbos pertinente. Sed etiam ecchymosis illud genus, quam dicit Sennertus in tumorem non attolli, inter affectus nostros haut apparebit: nec erysipelas, quod potius ad inflammationes, adeoque morbos intemperiei remittendum esset, satis commode huc refertur. Cui tamen ne quid omisisse videamur, nimiumque innovationi dedisse, nunc quidem locum inter illos relinquemus.

XXVIII. His igitur remotis, quæ supersunt, in suas classes asserendi sunt. Existimamus autem eos commode sic partiri: Tumores κυρίως sic dicti particulares, vel similares occupant partes, vel organicas seu dissimilares, integraque membra, atque ea varie vitiant. Quæ similares, vel *cuti* insident, (cujus partem esse cuticulam, anatomia me docuit, & facile omnes docebit, qui recte attenderint) vel sub cute latentes, eam attollunt tantum, vel *carnes* occupant, vel *glandulis* infesti sunt, vel *arteriis*: vel *venis* accidunt, vel denique *ossibus* inhærent. *Cuti* verrucæ & clavi familiares sunt, itemque ecchymoma, seu suffusio ab externa læsione. Eidem *subjacent* Ganglion, Atheroma, Steatoma, Meliceris ad quos Natta pertinet, Talpa, Testudo, & si quæ alia ejus generis occurrunt, & quicquid denique folliculis includitur, item Glandulæ sponte subortæ, quæ tamen, præterquam in strumis, vix merentur à nobis attendi. *Carnibus* familiares sunt Furunculi, Paronychiæ, carbones, Oedemata, Sarcoma. Quod si Gingivas ad carnes referas, etiam his sui sunt. Verum ipsæ *Glandulæ* variis tumoribus opportunæ deprehenduntur: & CONGESTÆ quidem (inepte conglomeratas vocant) *salivales* tam superiores, in Parotidibus, nomen retinentes antiquum, quam inferiores in Defluxionibus: verum *tonsillæ* etiam, in isthmo oris sitæ, & uvula, etsi hæc potius spongiosa sit, quam glandulosa; & denique Faucium Buccarumque. Scrophulas ad salivales quoque retulerim, Bronchocelen ad thyroidem. Nam etsi hæc etiam alia fiat ratione, tamen hæc potissima est. SINGULARES vero & globosæ, Bubonales præ ceteris, cum illæ quæ sub alis sunt, solent intumescere. *Arteriæ* patiuntur Aneurisma, quod est vel tumor arteriæ, vel ex arteria, qua de re videbo deinceps. *Venas* habent tortuosi varices. An huc etiam hæmorrhoides cœcæ pertinent? *Ossa* spina ventosa infestat. *Quæ vero dissimilaribus, integrisque accidunt organis*, iisque plurimis, hæc sunt: Inflammatio, Abscessus, Scirrhus, Cancrosus tumor, Gangræna, quam tamen perinde ac inflammationem huc potius refero ex communi sententia, quam ut vere esse tumores existimem: Hæc enim ad intemperiem manifesto pertinet, illa vero cum sit corruptionis ac destructionis omnemodæ principium, intumescit quidem nonnihil pars: hunc vero tumorem symptomatis quoque rationem habere potius quàm morbi, nequit dubitari. Sed quoniam difficile est, aliam inter morbos ipsi sedem invenire, & ita consuevit interim fieri, ad ultimum locum admittendum existimavimus. Et his forte tota tumorum historia absolvitur. Quibus in universum notatis, nunc ad singulos transibo, & eo ordine quo recensiti sunt, eorum naturam, quantum ad curationem notitia ejus est utilis, strictim præmittam, tum istanc exequar. Incipiam vero ab iis qui similaribus accidunt, utpote simplicissimis compositarum multis communium considerationem ad calcem rejecturus.

Sectio altera

DE

Tumoribus Speciatim,

Pars Prior

De iis, quibus similares partes intumescunt.

I. PRæcipiunt alias Philosophi, ab iis ordiri disciplinas, quæ nobis sunt notiora, quoniam ab his ad ignota, & abstrusa facilior via patet. Quod, tametsi de principiis rerum & universalioribus traditionibus potissimum intelligi æquum sit, tamen & in iis locum invenire potest, quæ particulatim de rebus singulis agunt: ubique enim & memoriam juvat, & intellectum ipsum secundat facilis ordo. Placet ergo oculorum ductum sequi & ab extimis ad ea progredi quæ interius occlusa sunt. Neque enim similares nunc summo rigore dictas intelligo, sed eo sensu, quo alias in latitudine sua accipimus nomen. Itaque primum locum nunc occupet statim.

II. CUTIS & CUTICULA; quæ ut in anatome seorsim exhiberi par est, sic ubi de eorum morbis agitur, cum unam, ut supra jam monui, partem organicam componant, earum tumores separari non debent: præsertim cum cuticula nullo prorsus modo possit intumescere, quippe quæ tenerrima & exsucca sit, etsi pingui exhalatione vel illinitione mollescat. Maculæ enim quæ apparent, sub illa sunt, non minus ac tota Æthiopum nigrities, quod Medicorum nostri seculi politissimus ad oculum demonstravit. Tametsi enim negari non possit, aliquantillum plerumque his quæ subsunt, eam attolli & asperiorem quoque fieri, neque tamen tubercula, neque tumores hæc merentur vocari, pertinetque ad Cosmêticen potius hoc omne, quam ad Chirurgicam. Itaque de his sollicitos ad Lautenbergii Pasicompsen, & alios amandamus.

III. Neque cutis tam tumores sunt obvii, quam tubercula potius & pustulæ: quod ejus natura propter texturæ rationem, qua sibi fibrillæ ex quibus constat, arctius innexæ sunt, tumores intra se non admittat. Appellare vero licebit forte pustulam melioris doctrinæ gratia, quando cuticula à substrata cute, abscedens attollitur, humore subtus hærente: tuberculum vero, si ipsa cutis leviter intumescat & in acumen emineat, quamvis Cornelius aliter hæc tradat, qui in iis minus quam pro more accuratus est. Ejusmodi pustulæ in scabie humida obviæ sunt; albicantes vel leviter flavescentes, ex quibus sectis, vel acu punctis, prosilit album pus, quo facto subsidit cuticula, & cuti sponte iterum agglutinatur. Tubercula vero majori numero obveniunt in sicca scabie, prurientia, rubentia, accuminata. Et ex horum numero ingenti quidem ipsa scabies sicca componitur, ut humida ex his & pustulis invicem subnascentibus.

IV. Provenit autem scabies ex acri, crasso & impuro sero cum sanguine calidiore, & infantibus, quoniam tali præ reliquis ætatibus abundant, familiarior est, dein juvenibus, raro in justa ætate constitutis infesta. Nonnunquam Sirones subsunt, minutissimum pediculorum genus, quod per mediam cutim procedens, veluti cuniculos agere consuevit. Unde Germani *Reitliesschen* appellarunt. An etiam fermentum malignum statuamus? certe contagium id videtur ostendere & præcipue maligna ac venerea scabies, & quod serpit, inficitque vicinas partes. Et hinc est, quod difficilius cedit externis ac vulgaris remediis.

V. Curatur variis modis. Et sigillatim quidem pustulæ,

ſtulæ, ruptis iis, & expreſſo pure, ut dictum; tubercula vero pertinacius reſiſtentia vix ſolis externis cedunt. Purgandum corpus, & diluendum acre ſerum, fermentum vero ſudore excitato diſpellendum eſt. Si Sirones lateant, eruendi, tum ſanatur ſine pure tuberculum, quod habitaculo erat. Cedunt tamen & acribus, ut Laurinis baccis, & ſimilibus. Humida præterea ſcabies ſiccantibus indiget, unde ſulphur laudatur, cui adduntur iſtæ, & quo dolor ex pruritu mulceatur, oleum. Hæc & ſimilia unguenta in præſens aliquid poſſunt, ſed non tollunt principium mali; itaque fermentū extinguentibus etiam pugnandum. Nonnunquam & univerſalibus prius memoratis opus eſt, & decoctis lignorum vel eorum eſſentia, ac ſi rebellior eſt, emullientibus, arcano & efficaci remedio. Fumaria, agrimonia, cichoreum, capillus veneris, bugloſſum, borrago, ſcabioſa, malva, althea, glycyrrhiza, polypodium, lapathum, & ex purgantibus Senna, Helleborus, Rhabarbarum commendanda. Balnea ſulphurea, ſi in vicinia ſunt, optima: cui medicata poſſunt ſubſtitui. Sal culinare exſiccando excellens remedium ſe præbet. Plumbea, quia edulcant & ſiccant potenter, non contemnenda: Lithargyrium præſertim, quod certò eam curat, ſed neſcio qua malignitate ſimul inſidiatur, ut, repulſa ſcabie, periculum inferat: caute itaque tractandum. Omnium potentiſſime dein juvat Hydrargyrum, certius quam Luna humoribus dominans, unde cingulum & unguentum Mercuriale in uſu eſt, ſed non ſine circumſpectione uſurpandum.

VI. PHLYCTÆNÆ nominantur poſtulæ ſeu veſiculæ, quales à fervente aqua vel ab igne admoto exſiliunt, ſero naturali & non mutato in pus, ſed tenui & flaveſcente refertæ. Quo differunt a puſtulis in ſcabie humida obſervandis: itemque illo, quod acrior inflammatio eas circumſtet, unde moleſte urens, rupta cuticula, ſupervenit dolor, cruſtam etiam duriorem relinquunt, quam igneus, veluti pruna, margo circumitat. Noctu potiſſimum aſſurgunt, & infantibus frequentius contingere ſolent, & quidem familiariter in cruribus. A fervido humore provenire neceſſum eſt, cum ab uno igne idem effectus conſpiciatur. Alia curatione opus non habent, quam refrigerante & demulcente dolorem medicamento, ad quod empl. de ſpermate Ranarum, vel unguentum aliquod infrigidans, lilior. alborum, albi cocti, de lithargyrio vel aliud ſimile poteſt ſufficere. Parietariæ folia ſingulariter laudantur.

VII. Ut Phlyctænæ humidæ ſcabiei puſtulis, ſic ſiccæ tuberculis PAPULÆ videntur reſpondere, neque differre, niſi quòd ſint ſingulares papulæ, cum alteræ, dum ſe ſcabies magis diffundit, univerſim corpus occupent. Cum autem pus non fundunt hæc tubercula, intus tamen humorem habeant, non aperiri, ſed diſſipari amant, quod emplaſtro vel unguento ſimili, dum calor reprimitur, fit facile, quin omnia hic repellentia videntur convenire. Hic obtumeſcant jam methodi per contraria cavillatores, & vel in minimis agnoſcant ſtupiditatem erroris ſui. Quis enim his, atque illis ſimilibus, calidâ potentiâ audeat adhibere? aut per ſolam diſcuſſionem ſpondere ſanationem?

VIII. VARI, ἴονθοι Græcis, *Finnen* ſunt noſtratium, tubercula dura & parva, faciei & proximis partib⁹ propria, aliquando cum levi dolore, quia calor circumſtat, aliquando hoc & dolore expertes, pruritu ſemper. Plerumque, ut facile oriuntur, ſic ſponte evaneſcunt, id quod fere intra triduum accidit: Hinc Celſus, pæne ineptias eſſe, curare varos, & lenticulas, & ephelides, pronunciat: ſed nonnunquam pus continent, & aſſurgunt altius: illud igitur exprimendū eſt. Has non tam abigendi quā præcavendi ne fiant, cauſa, medicus conſulitur: nā quibusdam moleſti admodum ſunt, & prope perpetui. His nihil utilius, quam diæta eſt, vitatis enim acribus, vinoque, non facile redeunt, niſi ſingularis iis ſit diſpoſitio: quo in caſu nihil præſtantius expertus ſum, quam lac virginis.

IX. Cum ſimiles puſtulæ ſunt perpetuæ, & rubedo naſum ac faciei integram partem occupat, vocatur GUTTA ROSACEA, quæ tam pertinax aliquando, ut naſus excreſcat in majorem molem. Cujus exemplum Sennertus vidiſſe ſe ait, tam grande, ut in legendo hominem ſuum impediret, ita ut fruſtula illius excreſcentiæ amputare, coactus ſit. Hoc plerumque ſtrenui potatores præmium reportant: raro enim ſobrie viventibus, & ſponte accidit: nec facile tollitur. Repellentia & frigida aliquid valere creduntur, ſed perparum id eſt, nec adſtringentia multum proſunt, vel camphorata, tota enim cutis jam plane mutata eſt. Vulgo ab hepatis temperamento calidiore eſſe, perſuaſum habent: quam vere, facile judicatur, cum ne bilis quidem, niſi perquam καταχρηστικῶς ſic vocata, accuſari poſſit. Si nondum plane confirmatum eſt malum, & juvenis ſit æger, diæta potius refrigerante, quam medicamentis corrigenda: at in adultis omnis labor fruſtra impenditur. Poſthæc de epinyctidibus, ſudaminibus, terminthis, non opus eſt agere, cum præſertim obſcura ſint, nec ſatis intellecta hæc verum nomina. Eſſere vel ſora, cum totum occuper corpus, ad particularia tubercula quoque non pertinet. His itaque relictis, ſequatur nunc inflammatio cutis, ſeu

X. ERYSIPELAS. Tametſi enim, ut ſupra monui, commodius ad intemperiei morbos quam ad tumores referatur, tamen cum fieri nequeat, ut in inflammatione, ubi ſubſiſtit ſanguis, in tumorem pars non attollatur, levem licet, ad iſtos referre medici non dubitant, in eo aberrantes, quod Symptoma potius quam morbū ſpectant. Interim tritam nos inſiſtemus viam, & quoniam hic alias recenſeri ſolet, ne quid omiſiſſe videamur, de eo pariter agemus. Eſt igitur *inflammatio cutis potiſſimum* (etenim neglecta, vel admodum gravis, nonnihil etiam ſubjectæ carnis occupat) *ex tenui & ad phlogoſin diſpoſito ſanguine, ſubſiſtente & æſtuante, intra ipſam producta.*

XI. Hanc affectionem biliofæ fluxionis ſobolem eſſe vulgo docent. Pro qua ſententia, etſi Galeni auctoritas videatur militare potius quam ratio, adeoque ipſo auctoris nomine hodiernis novatoribus eadem valde ſit exoſa, neque negandum ſit, bilem potius ex nimia aduſtione & calore fieri, quam à bile calorem, tolerari tamen facile poteſt, ſi bilioſas particulas eas intelligas, quæ potentia bilis ſint, ſive in eam caloris exceſſu facile vertuntur, hoc eſt inflammabiles, vel, ut uno verbo dicam, pingues ac tenues, nulla viſcedine involutas, quales in vini ſpiritu apparent: tales enim tenues ſunt, mobiles valde, adeoque facile alicubi hæſitantes exardeſcunt. Ceterum ipſemet Galenus, ex ſanguine tenuiſſimo eryſipelas fieri, Lib. ad Glauconem. fatetur, & *Hier. Fabricius* inquit: *Si Icterus & Eryſipelas fiunt ab una & eadem bile, qui fit, ut hi duo morbi tantum à ſe invicem differunt? Exiſtimo igitur, Eryſipelas fieri ſemper à bile alimentaria.* Eſt autem illius ævi bilis alimentaria, vel prorſus vana, vel illarum particularum copia, quam diximus.

XII. Eryſipelas aut fit, aut factum eſt: & præterea gradu differt, non autem cauſa. Nam quod eryſipelas phlegmonodes, œdematoſum, vel ſcirrhoſum ſtatuunt, inane eſt, & commentum ingenii Galenici, nimis accurate & ad normam à ſe excogitatorum humorum omnia expendentis. In ſolis externis partibus ſpectatur, nam in viſceribus ſi ſit, à phlegmone quid differt? Hic neſcio, cur Aquapendens ut plurimum circa nares & in facie putet excitari, cum in aliis partibus æque obſervetur, licet hoc certum ſit, ſemel ad locum aliquem impetu lato humore, eo frequenter reverti, & potius ibi quam in alia parte conſiſtere. Itaque Aquapendens forte

plures in facie laborantes quam alibi vidit: verum hoc casu potius, quam ex necessitate rei evenisse credendum est.

XIII. Cognoscitur ex colore florido, qualis est arteriosi sanguinis, quem cum tetigeris, subterfugit, rursusque illabitur, cum sensu caloris manifesto, & dolore tensivo, & pungitivo: qui & usum partis tollit, illæsis licet motus instrumentis. Crescit etiam ac serpit, & vicinas partes occupat. Aliquando & febris conjuncta est, sed non magna. Vacat ergo periculo, si rite instituatur curatio, & in tempore accedas, dum adhuc fit: estque unius fere diei, aut bidui. At si neglectim habeatur, aut irritetur temere, in facie quidem existens, in phrenitidem aut anginam potest abire, alibi vero in gangrænam & sphacelum: cujus rei indicium est, si nigredo quædam, & pustulę appareant. Nec non aliquando non suppurationem perducitur, de quibus Hippocratis aphorismus est, VII. 20. Ἐπὶ ἐρυσιπέλατι σηπεδὼν ἢ ἐκπύησις, κακόν.

XIV. Si adhuc fit erysipelas, fluxionem avertemus: quam in rem si magna metuatur, Venęsectio ex Celsi & Pauli præscripto locum habere poterit, præsertim si circa caput aut collum eveniat, sic enim non imminuetur duntaxat confluens sanguis, sed & revelletur eadem opera. Vacuationem autem totius corporis fieri, quæ Galeni est ratio, raro necessum est, nisi in constipatis, quamvis aliquando alvus clistere possit sollicitari. Sed præstat, omissis his quoque, diaphoreticum adhibere, qualia sunt ex plantarum genere sambucina, ex animalium C. C., ex metallicis ♁ calx, & sudorem prolicere. Præcipua enim indicatio est, discutere. Adjuvanda vero plerumque est eadem intentio externe applicatis topicis, quæ temperata, vel primo gradu calida esse oportet. Caveamus vero à refrigerantibus & repellentibus, ex prima cautione Galeni, ne scilicet calor partis extinguatur. Quod & monet Hippocrates *Aph. XII. 25.* ἐρυσίπελας ἔξωθεν μὲν ἔσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθόν· ἔσω δὲ ἔξω, ἀγαθόν. Hinc nolim cuiquam esse autor, ut sempervivum, lenticulam palustrem, umbilicum Veneris applicet, aut humida alia, aut frigida: funesta enim exempla testantur, facile abire in sphacelum. Multo minus adstringentia admiscenda sunt, uti id ostendit perspicue Aquapendens: nec emollientia, ut decoctum malvæ, probantur, cavendum enim a suppuratione, quam damnat Hippocrates. Laudantur vero pulveres, temperatissima indole, sua poros apertos tenentes, quo discutiantur, & ex illis evaporent particulæ igneæ, nimii caloris auctores. Talia sunt farina hordei, milii, fabarum, aut lupinorum, quæ cum melle miscebant veteres, sed quia obturat poros, omitti potest, & ista sola applicari: addi potest & myrrha, cerussa, Camphora, Liquiritia, quod Ludovico in more est, item creta. Possunt quidem & humida, sed ex discutientibus aquis destillatis constantia adhiberi, & quidem calide, quæ Sydenhamii est methodus, apud quem reliqua extant. Verum & hic solus spiritus vini, & camphoratus, & theriaca, maxime si ad gangrænam ne transeat, metus sit: Crocus etiam, sambuci cortex, & similia ex vegetabilibus alia commendantur.

XV. Erysipelas omnium periculosissimum in facie est, unde non solum topicis, sed etiam victus ratione & internis adversus illud pugnare jubet Hildanus, & enemate alvo subducta, sanguinem ex brachio lateris dolentis detrahi, & quidem copiose, ne inflammatio in Gangrænam transeat. Verum & alias diæta accedat commoda oportet, nam & cibus & potus, & aër, & animi corporisque motus nocere possunt. Si exulceratur erysipelas, ut ulcera reliqua curandum: si in gangrænam abit, ut posthęc dicetur. Sed etiam præcaveri desiderat: quod venæ sectione repetita fieri potissimum consuevit. Ceterum ut veteres erysipelas sanaverint, Celsus docet *V. 26.* etsi potius ut inflammationem vulneri supervenientem in cute, quam affectum peculiarem ibi illud consideret.

XVI. Ut ex sanguine puto fit erysipelas, ita ex eodem acri sero perfuso HERPES: qui quoniam non in una permanet sede, sed vicinas partes sensim occupat, nomen à serpendo tulit. Avicenna eleganter Formicam dicit, etiam ad speciem reflectens animum, Paulus ignem sacrum cognominat, quod nomen Celsus etiam ei tribuere creditur, quod mihi vix fit verisimile. *Est* autem *cutis cum rubore* (quod cur omittunt vulgo?) *exuberantia*, non ut in erysipelate, æqualis, sed *aspera*, & in *tubercula elevata*. Quidam duas ejus faciunt species, Miliarem & ἐσθιόμενον, Galenum secuti: quidam tres, Miliarem, qui summam cutim exulcerat, & qui profundius serpens, totam. Hujus differentiæ Aetium auctorem habent. Miliaris ad tumores, alter (qui gradu solum differt) ad ulcera solet referri. Sed ut erysipelas exulceratum eodem loco solet expediri, sic & herpes potest.

XVII. Describit eum Celsus demum, sed exulceratum & exedentem tantum, atque ita, ut malignior fuisse videatur suo tempore: Ego qualem viderim, dicam. Primum genus rubra est macula, in suprema cute, aspera, & minimis tuberculis constans, nullum tamen pus in se includentibus, sed arida, serpendo progrediens, & nisi obstiteris, tandem totam in qua sunt, partem occupans: Germani *Flechten* appellitant, Galli *des Dartres*. Hoc non exulceratur, sed prurit & mordet, tenditque cutim, atque in vulgus notum est. Alterum genus in puella observavi acri sanguine prędita, itemque in viris consistentis ætatis, in femoris parte interna maxime: in illa serum limpidum effluebat erosa cuticula, & parte rubente, mox etiam maxima acris seri copia continuo effundebatur: quod si exsiccantia valideque stringentia applicantur, crustam ducit, sed invalidam, & mox iterum copia humoris destruendam. Non quidem exedebat intimam cutis partem & ad carnes penetrabât, sed latius tamen se diffundebat, & magnam femoris occupabat partem. Qualem autem describit Celsus, rarior est, & nobis ignotus: hinc ego malui quod viderim narrare, quam, ut ceteri faciunt, ex aliis quidvis describere.

XVIII. Causam utriusq; esse acre sal, in priori siccius, in altero sero permistum & fluitans, in propatulo est. Hinc veteres non bilem tantum solam, sed pituitam etiā mistam accusabant. Videntur vero illic in cutis summo hærere particulæ, hic, erosæ & læsæ glandulæ intercutaneæ effundere serum, in postremo genere, ubi pus vel aliquid inter saniem & pus medium exit, malignius fermentum sanguinem quoque infecisse, vel in cute hærens, influentem inficere.

XIX. In herpete igitur indicatio præcipua est, acre corrigendum esse. Quod fit evacuatione, dilutione ac topicis, præsertim quia in loco etiam peculiaris causa hæret, sive fermentum sit, seu vitiosa quædam dispositio appellanda. Purgandum itaque corpus, ubi grave est malum & studendum dein edulcationi, nisi simul scarificationi & venæsectioni indulgendum videatur, quibus tamen vix opus est. Edulcatur vero diluentibus acrimoniam: decoctis lignorum, herbarum insipidarum, aquearumve, & radicum fructuumque dulcedine pollentium, emollientium. Quo Celsi monitum pertinet, potionem magis liberalem esse quam cibum debere. Reliqua cura in externis posita est. Veteres repellentibus uti jubent, & adstrictivis, terram præsertim Lemniam, Cimoliam, Solani succum, malicorium: deinde medicamenta ex plumbo, & acetum, & myrteum oleum, & thus, atque alumen commendantes, cornua quoque animalium. Sal fossile laudat Aetius, & Misy, quod atramenti sutorii genus est, æque ac Chalcitis. Nitrum porro, Sulphur, calcem, &

alia

alia multa: hinc aqua calcis vivæ nobis emergit. Ad miliarem sufficere aquam thermarum, quæ brevi tempore eam sanet, Hier. Fabritius testis est, cujus defectum aqua marina vel salita alia, addito sulphure & alumine, compensat. Lanam succidam ustam præ ceteris laudat in Elthiomeno Taranta, sed hoc non ex suo est, didicit ex Aetio, & Aegineta. Nihil præstantius mihi compertum est Argento vivo, in varias formas transmisso: cui soli, si miliaris sit, herpes obsecundat. Vidi tamen rebellem alterum, sero manantem, neque huic cessisse, & non nisi salivatione instituta desiisse. Oleum Tartari plurimum etiam valet. Denique præparato corpore, & lota parte aqua malvæ, multos brevi temporis spatio se curasse, asserit Scultetus, superimposito præstantissimo Nicotianæ cerato, in Pentateuch. Chir. Aquapendentis descripto, Vide ejus observ. septuagesimam.

XX. IMPETIGO Latinorum, Celso excepto, qui papulas vocat, Græcorum LICHEN ab Herpete miliari parum vel nihil forte differt: ad quam Mentagram Plinii quoque referunt: Nam ex salsis & acribus corporis succis itidem originem accipit. Eadem quoque apud auctores descriptio est, nisi quod hic pruritus, illic doloris meminerint, & quod Herpes à bile esse præsumatur, nullo rei indicio: Eadem igitur vel similis erit curatio. Præter superiora vero & oleum ovorum, & Camphora, atque hinc unguentum album camphoratum, Myrrha, borax, cetera commemorantur, siccando, vel corrigendo humorem, vel acrimoniam, vel fermentum absorbendo & enecando agentia. Ubique vero diæta est præscribenda, ex qua omne salsum, atque acre exulet; Non enim idem valet sal cum cibis assumtum, & externe illitum: illic adjuvat, hic destruit morbum, atque tollit è medio. Ad Lychenes etiam Marrhubii folia ex aceto illita laudantur.

XXI. Ad hanc classem etiam effusio sanguinis, qui in cute vel sub eadem sistitur, referenda venit. Ad eam vero non semper remedium petitur, sed si levis est ac simplex, hoc est intra ipsam cutim, sponte evanescit, vel remedio non magno vincitur, eoque repellente fere. Ut notum est tumori ex illisione capitis infantibus orto in albumine ovi conquassato cum aqua rosarum a matribus medelam quæri, vel etiam ipsam pelliculam ovi internam ab albumine adhuc madentem imponi, vel quodvis denique frigidum metallum. At graviores contusiones vinum juvat cumprimis, dein acetum quoque laudabile, cui radices & herbæ commode incoquuntur, Symphiti, Sigilli Salomonis, Rosmarinus, dein Flores Chamomillæ, præcipue Romanæ, Thymus, & præstantissimus Hyssopus. Testis de hoc Riolanus senior, Galenus, S. Pauli, & Boyle, qui vidit viri femur calceo equi gravissime concusum solis Hyssopi foliis butyro mistis intra paucas horas sanatum, ita ut non modo dolor cessaret, verum & livor dispareret in cute. Vini spiritus quoque camphoratus juvat, cui accedere potest Crocus, si fortius velis, & alia. At si maxima sit contusio, verendum, ne citius putrescat sanguis quam dissipari possit, aut inflammatio superveniat, quæ metum incutit Gangrænæ. Hoc autem præcaveri potest, si manum operi admoveas, & secto tumore, vel aperto, evoces copiam grumosi sanguinis. Inflammationi autem defensivis occurritur, quæ ex adstringentibus conflata sunt. Neque tamen calida humida sint, sed discutientibus mixta, illa enim sola, gangrænæ viam aperiunt. Dissecto tumore fit vulnus, quod ut reliqua, quibus contusio juncta, consolidandum est; unguento scilicet Ægyptiaco admisto digestivis, emplastro resolvente & à putredine defendente, conservando calorem partis nativum.

XXII. Quæ supersunt cutis vitia: exanthemata, papulæ, phlyctenæ, epinyctides, vari, lenticulę, sudamina & maculæ cujuscunque generis, ad cosmeticen, ipsius Celsi, Hippocratis Latini, consensu rejicimus. Itaque iis relictis nunc quæ cuti universæ ubique locorum contingere queunt, ad particulares ejus tumores, id est eos advertemus animum, qui in certis tantum locis reperiuntur, ut sunt verrucæ & clavi potissimum.

XXIII. Sunt autem ejusdem fere ordinis, & sub nomine verrucarum ambo possent non inepte collocari. Hæ nomen habent à protuberantia, suntque nihil aliud quam parvi tumores in cute prominentes, veluti monticuli, ex ipsius cutis substantia, ascendentibus & elatis ejus partibus, vel in squamulas facessentibus, & materia crassa in poris subtus turgente indurata: In triplici sunt differentia: sessiles, quæ vulgares sunt, μυρμηκίαι, pensiles, ἀκροχορδόνες; & Thymi: qui rariores.

XXIV. Verrucę, in manibus frequentiùs quam ceteris partibus apparent, vulgares maxime; raro etiam in pedibus, facie, vel aliis corporis locis conspiciuntur, potissimum post primam infantiam, colore nigricantes, sæpe eminente pilo longiore ex summitate ejus fœdę. Hæ profundius inhærent cuti, inde difficiliores se præbent, nec facile colluuntur. Acrochordones contra faciliores, nec renascuntur abscissę, ut ceterę. Thymi ab herbæ ejus nominis flore sic dicti, altius prominent, in summitate sæpe finduntur, & tactæ leniter, illico cruentantur: genus dolorificum valde, ut vulgare est indolens.

XXV. Tolluntur *verrucæ simplices*, vel plantarum acribus succis, ex radice dracunculi, arii, cyclaminis, chelidonii, lacte ficus, tithymali, allio, quod non semper succedit; vel rodentibus metallicis, auripigmento, calce viva cum sapone, &c. quod itidem fallit: Oleo denique vitrioli, aqua forti, & causticis aliis, quod certius, sed magis molestum quam pro morbi magnitudine remedium est. Extrahuntur quoque forcipibus, vel rasorio radicitus exscinduntur; neque hoc tamen sine molestia & dolore est. Expeditissimum remedium ego inveni, si acus immittatur per mediam verrucam, donec sensus eam ac fundum penetrasse testetur: hęc ad candelam incalescat, quousque ferri potest, idque tertia vice. Sic radix exuritur, & verruca sponte excidit: Levis inflammatio solet accedere nonnunquam, sed cito iterum cessat, si emplastrum refrigerans adhibeas. Quæ ratio longe preferenda est Falloppianæ cum ♃, quam Sennertus recenset. Ruta inter duos silices contusa, certe eas sanari dicitur. Vide *de iis Gal. M. M. XIV*, 17. Exempla vero Obs. a Munichen Cultr. An. subjecti XIX. Se & ad fornacem calidum per dies aliquot subinde attritę, solent recedere. Hæc de vulgaribus sufficiant: nolo enim nodos ad numerum verrucarum nexos, & gutturnis tectorum superstitiosa religione suppositos; aliaque anilia memorare. At *pendula* vel solo filo serico, successive magis magisque adstricto exscinduntur sine molestia, nec alio remedio est opus, nisi ex radicibus repullulent: quod ubi fit, cauterium actuale, vel potentiale dictum terminum ponit excrescentiæ. *Thymion* vero magis rebelle est, quod ego molestissimum, sub unguibus prominens, oleo tartari infuso feliciter soleo reprimere. Verrucas in facie potissimum fert ægre delicatior sexus. Hic nihil expeditius, quam oleo ☉li eas tangere, verum per calamum impositum comprehendi ita vult verruca, ne ceterę partes lędantur: uti quidem memini in fronte eminentem haut longe ab oculorum cantho à parente meo olim hac ratione sublatam.

XXVI. Alia ratio est clavorum, qui in pedibus prominent. Horum ortus est ex calceis angustioribus, quibus digiti comprimuntur: & quoniam ossa subsunt, quæ cedere non possunt, compressione illa excluditur nutritius succus, arescente cute quę hinc ita incrementum capit, ut crassissima reddatur. Quod si magna pars ejus super pulposam carnem vim patitur, eadem pari modo crassescit, sed quia periostium non premit,

nullum exquisitum, nisi excedat, dolorem infert. Tum latè diffusum hoc malum callus audit, uti, si particula rotunda, clavus, à capite clavi quod refert. Hic exscindi postulat usque ad punctulum nigricans, quod in medio est, imo donec cutis rubra & mollis sese subtus ostendat: Sic tollitur, sed non omnino, facile enim renascitur. Nonnulli exustoris medicamentis utuntur, quorum exemplum Aetius suppeditat notabile. Chirurgum felicissimum, Guernerum Rolfincium, memini mihi puero præcipere, ut lardum imponerem, sic enim sequacem fore, ut cultro excisorio promtius obediat. Hoc consilium secutus, citra excisionem liberatus sum, & clavus sponte evanuisse visus est. Vidi Anglum, linteo aceto imbuto, in quo prius cepa contusa macerata erat, verrucam fovisse, deinde exscidisse: post sectionem emplastrum emolliens imposuit per aliquot dies, quo ad annos aliquot æger liberatus est. Verum non opus est tot ambagibus ad exsectionem, vel enim extemplo institui potest. Quod si quis reformidet, etiam citra illam liberari datur, si pediluvio clavus mollescat, & sic cuticula una post alteram tollatur, quod fit nulla violentia, nam auferri sic sensim potest. Sed in eo difficultas, est ut ne redeat, efficiamus. Omnium primum est removere ea, quæ comprimere arctius antea solebant. Celsi consilium etiam optimum: Clavum subinde deradere, nam sine ulla vi sic emollescit, ac si sanguinis quoque aliquid emissum est, sæpe emoritur.

XXVII. Ex cutis tumoribus evasimus: Ad eos igitur, qui carnibus sunt familiares, accedendum foret: nisi sese offerrent sub ea promixe advoluti, & inter has illamve, vel etiam ossa medii interjacentes quidam, qui tamen neque ad alterutram, neque ad alias attinent partes, minime vero omnium ad glandulas, cum in locis glandulis prorsus destitutis oriantur, sed suo folliculo inclusi, eoque tanquam amiculo induti sunt, quibus ipsa cutis supra naturalem terminum attollitur. Hi omnes fiunt per congestum, successive, & quotidie magis ac magis apparent. Cystomata Hippocratem eos appellasse, existimat Marcus Aurelius, quod sublata à carnibus cute, gibbosin quandam varicibus similem referant. Sunt autem illa potissimum quatuor numero: Ganglion, Atheroma, Steatoma, Meliceris: etsi enim vulgo Ganglion huc non referatur, tamen ejusdem naturæ esse cum ceteris patet, nisi quod in hoc uno differat, quod reliqua tubera venis gaudeant suis; & nutriri existimentur, hoc iis careat. Hinc etiam Celsus videtur permotus, ut uno eodemque capite de iis agat, quem libenter sequimur. Omnia autem ista hæc habent communia, quod ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque increscunt, & tunica sua includuntur, ut idem etiam docet: in eo interim reprehendendus, quod capitis tubercula vocet, fateatur vero mox, & in cervice, & alis, & in lateribus oriri: quod de tribus postremis capiendum, ganglion enim in articularis potissimum manibus, & ubi ossa proxime subsunt, quantum me observare memini, solet exsurgere. Quin & à ceteris nullum corporis locum immunem esse, modo laudatus Chirurgorum maximus interponit fidem.

XXVIII. Cum itaque eadem specie appareant, eadem opera de iis peragi etiam æquum est; antequam vero ad singula perveniam, quædam adhuc de universis notabo, & quibus differant, potissimum exsequar, cùm internis contentis, tùm externis proprietatibus. Hic primum occurrit, quod nullo sint colore alieno, sed quia nec sanguinem, nec alium coloratum liquorem continent, cuti suus etiam maneat: est autem ad tactum quędam eorum diversitas. Quatuor nimirum duritiei gradus proponi possunt, quorum primus est Meliceridis, mellis tenuitatem habentis: proximus Atheromatis, pulticulæ similis, ex farina coctæ, quæ Athera Græcis appellabatur: Tertius Steatomatis, adipem in se continentis. Ubi dubium movet Aetius, dum tactus mollitudine à prioribus dicit differre: qui enim cedens pulticula melleve est mollior? itaque sic interpretor: quod digitorum apices facilius admittat, eorumque servet vestigia, nec ut priora, iis renitatur, molliorem ab ipso dici, hoc enim adipi est proprium, cum tenuiori materia tensus folliculus & fortius resistat, & resiliat pressus: ut videmus in vesica quolibet fluido impleta: Quartus vero & summus duritiæ gradus in ganglio deprehenditur. Est autem illa ipsa durities, quæ curationis rationem magna ex parte mutare jubet, quod in singulis nunc ostendendum est.

XXIX. Atheromata & Melicerides in eo conveniunt, quod in folliculo fluctuet humor. Descripsit ea omnium optime Aetius, quare & eum potissimum sequar. Atheroma, dicit, esse tumorem figura oblongum & sublatum; qui ad compressionem digitorum ob humoris crassitudinem tarde cedat, tardeque iis ablatis revertatur, à quo meliceris differat, quod & rotundior sit, & humoris essentia tenuior, & hinc ad digitorum compressionem celerius cedere, & celerius etiam reverti: cum quibus exacte Celsus aliique veteres consentiunt. Non autem hæc ita videntur posse discerni, ut certo omnia affirmare liceat: quin potius, quid intus habeant, ut conjectura præsagiri possit, sic ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt, non posse, Celsus monet, quod tamen non propter humorem, sed alia quædam simul ibi contenta ita fieri apparet: ait enim, in his quæ reniruntur, aut lapillis quædam similia, aut concretos, confertosque pilos reperiri. Quæ ad Atheromata refert Aetius, & in pultaceo humore existere dicit; addit etiam, alia tanquam sulphuris ramenta; & alia velut mansa Gallinarum ossicula offendi; quin Philoxenum animalia eruisse culicibus aut muscis parvis similia. Ossiculorum recentius exemplum est legere in Ephemeridibus. Nec minus notabile quod *Petrus Marchettus* in Meliceride se vidisse, ipse testis est: in ejus nempe folliculo alium ejusdem generis tumorem, sed minorem delituisse, sua & ipsum membrana inclusum. Ubi quis cum canis Æsopi apud Phædrum exclamandum putaverit:

Quid futurum est, si crearis liberos?

XXX. Steatomatis non multum diversa est ratio. Quod, qua vel auctoritate vel experientia ad solas glandulas pertinere vir quidam doctissimus hodie perhibeat, cum nemo usque adhuc idem affirmaverit, perinde scio atque illud, cur Celsus capiti velit esse proprium. Hoc ut reliqua sensim exoritur, nec nisi duritie ejus, quam includit materiæ, ab iis differt: sed tactu lene est excedens. Plerumque ampliorem basin habere consuevit, imo latissime patet, resolvitque totam cutim superpositam, sic ut ea labet, inquit Celsus, cum in ceteris sit adstrictior. Nec minus à Struma, quam reliquis mollitudine differt, quæ durior utique, & nullam à digitis compressionem admittit, sed iis resistit fortiter, nisi forte ipsum hic Steatoma pro struma sit: Nam etiam in collo oriri; cum reliquis, eidem Celso fides habenda est.

XXXI. Priusquam curationem tradam, de causis illud monendum habeo: plerumque citra manifestam causam sua sponte oriri, sed aliquando tamen externæ deberi violentiæ. Nam & Moniales, quæ genubus jugiter positis preces suas recensent, melicerides in his auferre; & ex equitatione incommoda steatoma militi in perineo enatum, meminit Etmullerus. Ex quibus hoc quidem rarius est, apparet tamen, partium attritionem malo ansam dedisse; illud autem ex laxata cute ortum est: cum enim sub tendinibus in unum concurrentibus magna pinguedinis copia soleat adesse, hinc facile fieri potuit, ut illa pariter cute ac tendinibus læsis, excreverit. De dignoscendis quoque his à ceteris Tagaul-

tius

tius nos instruit, indicio esse dicens cysti inclusum tumorem, si mobilis sit sub cute; si vero fixus carnibusque & cuti adhærens, nullum esse ei integumentum: quod apprime notatu utile est.

XXXII. Duplex hæc curandi modus est: discuti enim possunt, & exscindi. Quorum hic ultimus longe est potior; Nam & rectius multo, & promtius etiam opus succedit. Modus operandi hic est: Aeger ad commodam sectionem compositus, &, si ex re est, in sella collocatus, quiescit, cutis reprehensa manibus, ut in setaceo ponendo fieri solet, cultello acuto cujus dorsum obtusum sit, acie sursum spectante, inciditur, & folliculus hoc pacto ab omni læsione tutus, in circuitu scalpello, subtus vero digitis vel scalpelli manubriulo separatur, ubi id cavendum sedulò, ne vel intempestiva violentia rumpatur, & Atheromatis vel Meliceridis humor effluat, vel etiam, si vasa ad eum tendant, aut nervi adjacentes innectantur, læsionem accipiant, nam ex hoc sensus aliquis posset perire vel motus; ex istis vero ingens profusio sanguinis solet imminere: hinc & anatomes peritia, & industria non levis ad hæc requiritur. Peracta separatione, radices resecandæ, sique vasa sint, prius illa liganda sunt, sicque folliculus eximendus; cujus, si humorem continebat, isque effusus est, difficilior fit à subjectis partibus separatio: nisi vero totum exscindas, metus recrudescentiæ est, novo per easdem vias humore in inane spatium confluente. In Steatomate verò ex quorundam mente ipsa quoque folliculi tunica incidenda, quia non facile a subjecta carne separatur: Veruntamen Severinus & hic totum exemit, & per plures annos conservavit incorruptum.

XXXIII. Hic vero duo adhuc notanda: primum, hæc tùm habere locum, ubi latior basis est: si enim ex angusta propendeat tumor, nulla opus est separatione, sed totum steatoma brevi manu à basi rescindendum, hic enim chirurgiæ modus expeditus est, & sic ulcus parvum & planum fiet, & curatio compendio transigetur. Alterum, quod etiam supra tetigimus, quosdam folliculos exertos esse, & in superficie quosdam altius læsisse, in quibus caute agendum: solent enim nervi & vasa esse proxima, nisi inserantur plane, unde superior cautio hic est observanda.

XXXIV. Exemto folliculo, committenda vulneris ora, & si plus æquo laxa cutis ex magnitudine tumoris est reddita, pars ejus rescindenda est. Deinde suturis committitur, vel, quod salutare Aquapendentis Fabricii est præceptum, glutino, quod istum semper sequatur inflammatio, hoc facile evitanda. Quòd si folliculus totus non extractus sit, venam subjectam, unde incrementum alimentumque ad eum pervenit, transversim incidamus, sic enim arescere & exire reliquias necessum est. Sed & digestivis licebit rem tentare, &, si crassior forte membrana est, catharreticis. Vide in hoc P. Marchetti obs. XXXV. Dehinc superponendum tamen defensivum est, ad præcavendam externam inflammationem, & puris generationi studendum, ut in aliis abscessibus fieri solet. Exempla meliceridis sectione curatæ vide quoque March. Obs. XXI. & XXXI. Atheromatis vero XXXIV. & Joh. Sculteti Obs. LXXXVIII.

XXXV. Atheromati, si in capite extiterit, exemto folliculo, pericranium secari jubet Sennertus, & calvariam radi, ne radix ulla mali relinquatur. Idem monet Fabritius: uterque ex Aetio habet. Exemplum exsecti Atheromatis vide iterum apud Scultetū, Obs. LXXXIV. Steatomatis feliciter resecti historiam reperies apud Hildanum. Cent. IV. Obs. XVI. & XVII. ex qua cautelam licebit petere: neque enim omnes ejusmodi tumores resecandi sunt. Vide tamen & II. 79.

XXXVI. Et sic quidem chirurgica manu tolluntur hæc. At enim pro.l sunt; qui sectionem non reformident. His discutienda & suppuratoria commodare jubent, seu ratò succedere posterius arbitror, prius etiam rarissime. Suppuratio enim, quæ solis abscessibus carnosis debetur, in tali humore, heterogeneo & crasso vix succedet, deest enim calor, qui pus concoquat: multo verò difficilius credi potest, discuti in folliculo membraneo, imò nerveo contentum humorem, eumque crassum, & ad solidam proxime accedentem materiam. Forsassis antequam folliculus perficiatur, disjici potest materia: Nam Tagaultium recentes & tractabiles discuti seu resolvi posse, duros vero & jam inveteratos nequaquam, optime videtur monere.

XXXVII. Tamen nihil non tentandum, Incertum licet, si certa operādi ratio locum non invenit. Consultius interim esse arbitratus fuerim, caustico aliquo aperturam moliri, adeoque viam facere humori ut exeat: Quod idem placere video Aquapendenti, atque aliis, qui fatentur aperte, Atheroma non obtemperare discutientibus, quia materia solvi in halitus non potest: septicis igitur agendum esse. In quo, ut recte sentiat ille, non tamen audiendus, ubi Arsenicum & Auripigmentum miscet: Rectius acida & salina in usum veniunt, vel Barbette unguentum; mox describendum: Si quis tamen insistere velit blandioribus illis, Aetium adeat præprimis, qui magnam horum copiam conscripsit, ut quilibet habeat, quæ possit eligere. Commendantur autem maxime etiam emplastra ex Gummi Ammoniaco, Galbano, Terebinthina, adipe anseris, resina, oleis Liliorum, Chamæmeli, succini, sulphure: Oxycroceum porrò, & de ranis cum Mercurio. Barbette se aliquot curasse Balsamo Peruviano affirmat: commendat & unguentum Aegyptiacum cum Chalcantho & Ærugine. Balsamum sulphuris Ermullerus laudat, & laminam plumbeam argento vivo illitam, quod tamen ex alio didicit.

XXXVIII. Ganglion superest, quod durissimum ex his diximus. Γάγγλιον, Γάγγλια, Græca sunt nomina, Latinum Lupia, quod instar parvi Lupini sint, si credimus Vidio, sui ævi scriptoribus dicuntur. Tubercula sunt Nuci avellanæ magnitudine plerumque paria, ubi cuti tendines, nudaque ossa substernuntur, conspicua, specie glandularum, doloris expertia; seu brevius ex Philagrio, Paulo interprete, *Ganglion est nervi nodosa coactio & tumor, ex plaga seu labore subortus, raroque sponte proveniens, manuum juncturas & talos frequentius occupans, rarius cubitum & caput.* Quo tamen, locorum quibus fiat amplitudinem non plane exhaurit: nam & in medio metacarpi, alibique in extremis artuum, ubi nullæ sunt juncturæ, sæpe oboritur. Celsus, ut dixi, ad capiti propria refert, nescio quo errore, quem Aetius corrigit, & rarius cubitum & caput occupare, rectius perhibet. Quo pacto oriatur, non liquet: Ex succo nutritio nervosarum partium fieri, Klopron Havers, nuperus scriptor conjectat. Videri posset lymphaticus humor, qui partes nervosas alluit, nescio quo spiritu Gorgonico afflatus, congelari, nisi sensim excrescerer, & post labores ac vim factam oriretur, ut retuli modò. Itaque apparet, per appositionem novi liquoris quotidie augeri, ubi sensim cœpit, & subtilioribus evaporatis, indurari. An vasculum lymphaticum supra modum expansum, membranam constituat ubi vel ictu, vel alia violentia illata urgetur humor qui intus vehitur, non patet.

XXXIX. Non est magni momenti hic tumor: hoc enim habet beneficium, quod rupta membrana evanescat. Ad hoc expedite Helvetius, inter Batavos celebris, utebatur malleo ligneo, corio obducto, quo percutiebat tumorem. Hinc etiam forti manus allisione ut oritur, sic & tollitur. Non opus igitur admove-

re scalpellum, &c, velut in ceteris, exscindere. Nec emplastris tædioso labore resolvi postulat: Emolliri vero potest, dein vi dissipari externa, à chirurgo subito compressus, quam elegantem rationem apud Aetium videre licet. In eo resolvendo quod Hydrargyrum valeat, *Joh. Lossius* mirabili eventu expertus est, ut libro de podagra perhibet: ubi emplastrum ad sit à Zacuto Lusitano sibi communicatum, quod NODOS podagricos quoque dissolvat. De quibus si quis sit sollicitus (constant autem ex iisdem, ex quibus Ganglia, & quasi tasæ cartilagini, ut cum Celso loquar, simile quid contineant) is vel solus optime satisfecerit.

XL. Sed quid de illis dicendum, quos recentiores chirurgi, Barbaro-Latini Sennerto vocati, nobis memorarunt: Talpa, Testudine, Natta, Bocio, Lupia, & glandula? Bocium bronchocele est, Lupia & glandula ganglion, testudo & talpa idem sunt, & quia ad saniem plerumque tendit, Vido si fides, forte incipiens est meliceris, aut quid simile: Mirum interim à nostratibus non observari. Nattam vero, num ad steatomata vel alium folliculo contentum tumorem referemus cum vulgo? Ignoscant mihi Sennerti aliorumque manes, cum non satis pensitasse rem, verum ab invicem excripsisse dixero suos auctores. Ille sane se prodit liquido, cum seorsim considerari dicit, quia privatim capiti accidant; mox sui oblitus, in dorso & humero quoque erumpere tradit, Celsum in utroque secutus. Dicit autem Guido Cauliacus, aliquando cysti includi, nonnunquam in carne esse infiltratam, hoc est altius radices agere. Ex quo patet, illam huc quidem pertinere, hanc vero esse corpus extra cutim propendens, carnosum, vasisque ac glandulis suis instructum, paucis, id, quod Carcinoma nostratibus audit: non ergo ad tumores, sed ad excrescentias referendum, de quibus si tempus & otium id permittent, agemus in calce. Dicit hoc Guido aperte: In quacunque corporis parte provenire, & esse *carnosam excrescentiam*, sub forma cucurbitæ, aut melonis, aut utricæ; in quo reliqui, nominatim Tagaultius, & Vidus Vidius consentiunt.

XLI Iis jam expeditis, quæ intra cutim carnemque apparent ad hujus ipsius tumores animus applicandus est. In his *Furunculus* primum locum occupabit: Quem Celsus tuberculum appellavit, ego tumorem optimo jure dici posse arbitror: Enimvero est tumor acutus cum inflammatione & dolore. Nostro idiomate dicimus *einen Blutschwehren*, quia non sincerum pus, sed sanguine permixtum ex aperto effunditur. Furunculus vero fortassis, quia dolor, dum in pus vertitur, & tendit cutem, acerrimus est, & quasi cum furore pulsans. Nostrates ajunt: *Es gwurt, und wübert*. In iis quibus impurior est sanguis, & calidior tamen, erumpit: sive coagmenetur secum crassius & minus coctum, sive relinquatur aliquid ex morbis gravioribus acutisve, ut post variolas frequenter accidit. Familiarissimum infantibus est malum, deinde juvenibus, & ex his iis cumprimis, quibus crudior, & cocturæ difficilis cibus in victum cedit: his enim ubi aliquid indigestæ materiæ inter musculorum carnes hæret, Sistitur sanguis & calorem concipit. In eo nullum est periculum, etiamsi nulla curatio adhibeatur, præsertim si minor sit, & superficiem musculorum sub cute leviter occupet: si vero in adultis apparet, sitque major, dolor efficit ut medicina expetatur, quæ maturius liberet. Ea talis sit, ut quam citissime tumor suppuretur: Far triticeum vel panis cum butyro masticatus & impositus facile vulgi remedium est, his addi possunt radix Altheæ, ficus, & cetera emollientia & in pultis formam redigi, calideque imponi: sed commodius emplastro res peragitur: diachylo, vel tetrapharmaco Galeni; quod ad omnes abscessus commendat Chirurgus expertus Gualtherus Ryffius, vel simili: Proprium ejus medicamentum esse Galbanum, Celsus prodidit.

XLII. Non autem semper Carbunculi abeunt in verum statim pus, neque expectandum est in adultis ut sponte rumpantur, nam plerisque in locis cutis obstat densitas: ergo cum mollior apparet tumor, & in cacumen altius elevatur, digitoque admoto, in eo pus fluctuare percipitur, scalpello aperiendus est: cum sanguineus pure mixtus ichor prodit, sequitur mox verum pus, ad quod promovendum unguentum digestivum adhibendum est: Pure dein evacuato, sponte consuevit evanescere.

XLIII. Hæc de furunculo: Ecquid vero est Phyma & Phygethlon? Hæc aliud sunt apud Celsum, aliud apud Chirurgiæ scriptores reliquos: hi enim omnes, Galenum secuti, glandularum tumorem interpretati sunt: Cornelio autem abscessus furunculo major & rotundior est: nam utrumque parum inter se, & à furunculo differt; ut Galenica illa cum bubone concidunt: nisi propter magnitudinem ad abscessus veros quis malit referre: Quicquid sit, nulla hic tradi debet nova curatio, cum seorsim hodie illa non considerentur, & sub istis nominibus ignota sint.

XLIV. Furunculo *Paronychia* à me subjicietur, cum nihil aliud videatur esse, quam furunculus circa extremitates digitorum enascens: haud sane apparet in ceteris ab eo diversus, cum & calor & dolor, & subsequens pus, & reliqua quæ in furunculo adsunt, omnia compareant, & tantus quidem dolor sit, ut non ipse modo veluti cum furore quodam sæviat, sed & illos quos affligit, pene faciat furere. Nec causa diversa est: nisi quod acrius paulo serum; vermem enim subesse, vulgi est fabula: etsi semel deprehensus unus Johanni Agricolæ memoretur. Hinc ex aperto postea, perinde ac illinc, pus albicans cum sanguine erumpit. Quod autem dolor sit sævior & quasi intolerabilis, ex loci est conditione, cum periostium sit in propinquo, multo quam carnosa fibra magis sensibile. Sed nec multum carnis hic loci apparet, verum substratas cuti, cumprimis articulum versus, glandulas anatomicus oculus detegit, sat magnas, globosas, pellucidas; quas dum conspiciunt in ulcere imperiti, malignum esse & hoc aliquid præter naturam autumant: Et vero illud est quod vidit Guilielmus Fabritius, cum incipiente malo abraderet cutim. Hæ glandulæ pulpam digitorum componunt, & fibris nerveis arctissime connectuntur: Est etiam in dorso unguibus substratum subtegmen coccineum reticulatum, nondum ab Anatomicis descriptum, ex quo color per unguium cornu perlucet: quod ut in febrium accessu horrore ingruente, lividum fit, sic forte itidem hic inflammatur, & dolores conduplicat. Observatur autem, eos maxime, qui manuum operam collocant aliis, & vulgum hoc malum infestare: quippe quibus facile hic aliquid contunditur, & extra vasa erumpit. Huic si spatium subsistendi concedas, immanem ciet dolorem, & nisi exitus detur humori, os ipsum rodit & corrumpit, ut articulum resecare haut raro necessum sit, quoniam sanari nisi osse correcto vel exempto, ulcus non potest. Quod partim acredini humoris adscribendum, partim loci angustiæ, statim enim ubi diffundit se, periostium tangit, & hinc cruciatus, qui in & inflammatio augetur, & manum, totumque brachium occupat: Ex dictis liquet, Parœum falli, dum ab osse initium ducere hoc malum autumat. Nam & Fabritii observatio, & curatio ipsa, & omnis morbi historia contrarium evincunt. Quod si tamen unquam os corrumpitur prius, ut in Vigonis affectu, & doctissimo Merklino annotata historia factum videtur, ad spinam ventosam pertinere, non Paronychiam, non est ulla ratio ambigendi.

XLV. Cura-

XLV. **Curatio itaque non tam magna**, quã prompta requirit auxilia, eaque talia, quæ cito adigere tumorem ad suppurationem possunt, qui deinde promte (quod palmarium) scalpello adacto, aperiendus est: Sæpe mansus cum butyro panis huic rei sufficit: & subit equidem Sennertum atque alios mirari, qui in levi, acuto licet, malo per venæsectionem, purgationem, repellentia, atque alia longius petita ad suppurationem procedunt: cum Chirurgus quilibet vel intra paucos dies uno emplastro & unguentulo cum eo transigat quod citra periculum factum vidi frequenter, nec unquam male cessisse memini. Est tamen & alia in principio illud curandi ratio; quando incisa cute, prius nonnihil emollita, seri limpidi exigua portiuncula, quæ unam aut alteram guttam non excedit, evacuatur, essentia postmodum theriacali, vel vini spiritu cui theriacæ nonnihil admixtum est, cum linteo applicata: cujus methodi auctor est Hildanus. Verum hoc non sine dolore efficitur: nec methodicum est, cruda evacuare, sed cocta: Itaque potius emplastro diachylo vel alio pus movendum, quod intra biduum, vel promtius succedit, vel etiam cataplasmate utendum iisdem facultatibus instructo, emolliente scilicet & digerente. Nulla deinde mora, ut dictum, cutis incidenda: facit enim abscessus exilitas, puris paucitas & cutis durities, ut inde erumpere sponte non queat: effuso pure, digestivo & mundificantibus ex terebinthina, melle rosato, Aloe, Myrrha, thure, aliisque paulo ficcioribus, qualia serum quod peccat, & glandulæ supra memoratæ sibi postulant, ulcus curandum & sarcoticis occludendum est. Tertia ratio, eaque facillima est, si in principio statim cum theriaca allium contundas, vel ejus misceas cum illo succum, & imponas: sic discutitur, & redit in circulam lympha, ut nec opus apertione fiet. Idem etiam aperto ulcere, ubi chirurgi imperitia sordidum ac carne luxuriante spongiosaque plenum apparet, (ita ut fit) miraculi instar uno die morbum sustulisse novimus.

XLVI. CARBUNCULUS etiam in carne apparet: qui sphacelosa ejus corruptio est, a maligno humore veteribus excitata: Recentes, ut solet ævum esse oculatius, & quod illi per transennam, apertius videre atque discernere, ab acido acerrimo sanguinis purpuram everti & non secus ac caustica faciunt, exuri carnes, experimentis evincunt. Dicitur & Carbo, quod illum colore refert: quippe cinerea, vel prorsus atra crusta contectus est, seu pix ac bitumen splendere solet: sensus omnis, ut in sphacelatis accidit, extinctus est. Duplicem esse, simplicem ac pestilentem, auctores volunt: quamvis vix alius quam pestilens occurrat, altero pene nobis ignoto. Medicamenta à Galeno illi destinata vix satisfaciunt, multo minus missio sanguinis usque ad animi deliquium invenit locum, sed Alexipharmaca intus exhibenda, & ad ustionem veniendum est, de qua Celsus: nihil melius esse ait, quam protinus adurere: neque id grave, cum non sentiat æger; quoniam ea caro est mortua: Tum crusta idoneis medicamentis adhibitis, levatur, & fit ulcus, curandum sicut reliqua ulcera, mundantibus, sarcoticis & epuloticis.

XLVII. Hæc secundum illum: quod si ustionem ægrotus reformidet, ut sunt nostrates homines meticulosi, & minus efficacibus remediis adsueti, neque cucurbitæ, nec vesicatoria, nec bufones, (incerta) nec sapphirum, nec hyacinthum (vana) nec simpliciter acria attrahentia (nociva) laudaverim, sed attrahentia cum theriacalibus, spiritus confortantibus & gummatibus mista, vel tale, quod & Diemerbrock expertus, & Barbette laudat: ℞. Rad. consol. maj. sicc. Herb. Scord. à ℥iii. Rad. Alth. farin. sem. lin. tritic. à ʒß. M. F. pulv. subt. c. ▽ comm. coquendus ad pultis Crassitiem. Add. mell. tereb. Ung. Apost. a. ʒiij. Pic. liquid. Ung. Basil. a. ʒij. Vitell. ovor. no. j. Croci ℈j. M. Vel Mindereri: ℞. Bur. Ung. ros. popul. anodyn. ol Lil. alb Cham add. Ferment. vitel. ov. Vel Emplastru quod in Barbette chirurgia legitur: quæ remedia sæpissime renovanda sunt, quia vehementer carbunculus exsiccat; vel Empl. Arsenicale magneticum ejusdem Barberti. Sunt qui Cauterio potentiali utantur, vel circumscribunt carbunculum Butyro Antimonii; quo potissimum illud obtinetur, ne serpat per vicina malum: quod si fit, sæpe in longum protrahitur curatio. Posthæc levanda crusta, atque, ut dictum, mundificandum ulcus & consolidandum est, ubi bals. 🜍is, Ungu. tetrapharm. vel empl. Apostol. liquatum, vel Ægyptiacum, vel fuscum Wurtzii cum putredini resistentibus adhibenda: tum cicatrix ducenda qua fieri potest, minus deformis.

XLVIII. Hæc ex sanguine originẽ ducunt: Nunc qui sero debetur exponendus venit. Hic fit, illo in mediis carnibus subsistente, & proprio nomine Οἴδημα hodie vocatur; Hippocrati vero, qui tumorem quemlibet præter naturam eo solitus est notare, cum adjuncto: *Molle*. Veteres, quibus nulla seri & pituitæ fuit distincta cognitio, Pituitosum pronunciarunt & frigidum, ut contra sanguineos omnes calidos non sine causa habuerunt. A Celso nullibi ejus mentionem fieri mirum est. Et videtur post demum à Galeno hoc nomen ipsi attributum, propriumque redditum, cum quatuor humorum imperium stabiliret, quem ceteri pro more è vestigio sunt secuti. Non est vero existimandum, oedema tumorem esse quales reliqui consueverunt, qui definito certoque gaudeat ambitu; Nam intra carnium fibras se continet quidem, sed ita, ut modo majus, modo minus occupet spatium, seseque varie diffundat, nec limites agnoscat præscriptos, quib; contineatur: Sed præstat eum accuratius descriptum dare.

XLIX. Est ergo intumescentia manuum potissimum vel pedum; raro alibi visitur, & si totum corpus aliter aliterque occupet, Λευκοφλεγματία appellatur, quam ad Hydropem referunt nonnulli. Articulos tamen aliquando obsidet: uti quidem non in genubus modo, sed etiam in carpi regione illum observavimus, valde notabilem ac pertinacem admodum. Fieri fere solet, quoties vim patitur, ut per arterias influens in partes, remeare totus sanguis non possit, sive comprimantur, sive alia quacunque ratione per spatia intermedia advenientem tardius ægriusque transmittant: Sic enim accidit, ut proprie sic dictus, solus per venas refluat, relicto post se glutinoso & crassiore sero. Quod ita fieri, cum ipsa laborans natura aliquando manifestat, tum vinculis constricta & coacta prodit. Non enim aliunde est derivandus pedum in prægnantibus tumor, (rarissimum, quod nuperus scriptor chirurgus memoriæ prodidit se vidisse, ut totum corpus occuper) quam quod rami Iliaci ab utero comprimuntur: quod si, ut in modo allato exemplo, universum inundetur corpus, sine dubio ex ipsa cava idem passa id evenit. Imbecillibus quoque contingit hoc mali, ut qui ex febribus Chronicis convalescunt, & Phthisicis ad extrema reductis. Quod si experimento etiam discere illius rei rationem cupias, venam quandam ex majoribus ligato, pauloque post, partem ex qua illa reducit sanguinem, incidito: videbis inde non sanguinem, sed aquam promanare. Est igitur *Oedema, seu potius œdematosus tumor frigidus*, (hoc est præternaturali calore carens) *mollis, à sero in interstitiis fibrarum, carnearum potissimum, stagnante proveniens.*

L. Signum ejus est caloris ruborisque absentia, & quod vestigia recipiat digitorum, quod in illo qui carnem spectat, pathognomonicum est. Nullus adest dolor, nisi tensivus: quod si est acre serum, fibras tendinosas pungere, doloresque excitare solet: & tum vocant nonnulli tumores scorbuticos. Laxum hunc

tumorem

tumorem omnes statuunt, & mollem, quia digitis cedat: frustra tamen, nisi fallor; ubi enim magna copia in maximam molem attollit membrum, non sane mollis est, sed durus, tenditur enim cutis vehementer, omne vero, quod valde tensum est, renitet, adeoque est durum; & licet digitis cedat, non tamen id fit citra fortem compressionem: Interim hoc verum est, omnem digitorum vestigia aliquandiu servare, & ita laxum illud explicandum venit. Accidit nonnunquam & supervenit aliis affectibus, Phthisi, ut monui, hydropi, febribus quartanis diuturnis, & quibus menstrua rite non fluunt, cujus rei causa in aperto est.

LI. Oedema diuturnus morbus est, periculo tamen vacat, sic omnes loquuntur medici & sentiunt: ego distinctim pronunciandum existimaverim: Nempe ex quacunque corporis dispositione præternaturali fit tumor œdematosus, eo sublato, & ipse cessat: ut prægnantium, & qui post febres demum advenit tibiis, nam is quoque remediis non adeo difficulter cedit: Qui vero sponte, nulla ex manifesta causa, apparet, diuturnus esse & magis rebellis assolet. In senioribus sæpe incurabilis est, deficiente natura: in florente vero ætate obsecundat: & aliquoties à me, etiam ventre jam intumescente, adeoque hydropis ostendente se initio, feliciter sublatus est. Si simplex est, recedit, resorbent enim serum venæ & aliorsum abducunt: si vero depravatum illud sit & crudum ex indigesto chylo, sæpe diu affligit, & difficulter cessat, & in scirrhum quandoque degenerat, perraro etiam suppuratur. At scorbuticus dictus tumor, qui non insipido, sed salso sero solet tumere; correcto hoc ipso, & mali fonte exhausto, demum cessat: ut mos est symptomatum, vel eorum qui ex alio pendent morbo. Quod enim in foro suo solent ICti monere, id etiam in foro medico locum habet: Accessorium sequitur suum principale.

LII. Hinc etiam in curatione ad causam, ut fere semper, alterum oculum intentum habeat medicus: Si sui generis sit morbus, & à seri copia ejus per alvum studendum est eductioni, successive tamen potius quam simultaneæ, quæ potionibus commodissime instituitur. Diuretica quoque, & quæ incidunt, salia fixa urinosa, & composita, uti & diaphoretica, egregia sunt, decocta lignorum potissimum, sed tardius auxilium ferunt. Si vero & viscera labem suscepisse suspicio sit, & hinc crassiorem lympham stagnare ex cruditate, accedant alia, quæ debilem calorem ventriculi ac sanguinis excitent, viscera roborent, & tonum ipsis restituant. Hoc præstant plantæ quamplurimæ, Agrimonia, Chamædrys, Fumaria, flores Genistæ, Rorismarini, Epithymum, & ejus generis alia: sed & metallica quædam, Chalybeata maxime, liquores martis mitiores, & ejus vitriolum; illud aromata; itemque plantæ floribus verticillatis odoratę, & ex utroque genere parati cum sale Ammoniaco spiritus volatiles oleosi; denique omnia in cachexia usurpari solita, uti Absinthii summitates: si scorbutici quid subsit, strobuli pinastri (nam pinum natura negavit Germaniæ) semen urticæ, ipsiusque minoris succus, radix graminis, germinantis frumenti herba, & similia vulgata, sępe reliquis nihil valentibus præter spem ægrum levarunt. Externa vero etiam necessaria sunt. Galenus spongiam cum posca expertus commendat, cujus rei rationem explicare nititur Aquapendens: fasciis quoque usus. Quem imitatur Barbette, apud quem elegans quoque extat infusum. Mihi unguentum Aregon, de Arthanita, & ex emplastris Nervinum, de Baccis Lauri, admistis aliis pro re nata discutientibus, auxilio fuit. Thuri, myrrhę, sulphuri, nitrosis etiam locus in balneis; Liquor volatilis oleosus externe adhibitus egregiam operam mihi nonnunquam præstitit. Aquam in qua calx restincta sit cum vini spiritu, alii commendant, spongia vel lintea imbuta eo imponi jubentes. Euporista pro pauperibus optanti stercora caprilla, vaccina, columbina ex usu esse possunt, quæ insigni discutiendi vi pollent. Lixivia quoque satisfaciunt, quibus herbæ incoqui possunt. Quod si in scirrhum degenerat oedema, plerumque desperatum est, membrumque ut inutile abscindendum: raro enim tunc sola externa afficiuntur, sed glandulæ omnes mesenterii, aperto cadavere induratæ deprehenduntur: quales & sępe in non scirrhosis solent apparere. Sed de his postea agemus.

LIII. Sui generis carnem esse gingivarum substantiam, spongiosam scilicet, & mollem, (nam duriuscula videtur, quoniam ossibus substratis arcte inhæret) glandulis intertextam, recentium constat examine: Hanc quoque tumores suos pati, nemini credo, ignoratur. Etsi vero plerumque non magnum habeant periculum, non tamen semper ex omni parte expedit esse securos, sunt enim duplicis generis: Unum est eorum, qui ex quocunque circularis sanguinis motus impedimento accidunt, & facile evanescunt sponte, quale quid nemini non aliquando accidit, nulla manifesta de causa. Nec magis metuendus est, qui ex dentium dolore, cavorum maxime, cieri solet, non gingivam modo proxime occupans, sed etiam genam, ejusque infernam vel supernam partem, pro situ dentis, ita implens, ut pendere videatur: est enim hic affluxus humorum, qui calide adhibitis remediis exsiccantibus & discutientibus cedit, gingivæ vero tumor, si modo ex dentis dolore est, adeoque ἐπιγίγνεται, facile eo recedente subsidit, nam & ab externo quodam intra dentem cavum hærente compressa idem patitur, & eo remoto, illico cessat. Est verò præter hoc aliud genus, quod ad ipsam proxime spectat, ubi accedit inflammatio, tumor, & abscessulus ab acri sero stagnante, & incluso in ventriculo quodam, ut Aetius loquitur alibi, quod cum non sit contemnendum, proprium sibi commeruit nomen, ut Gręcis παρυλὶς nominetur, de qua & cognato malo epulide doctissimam legere licet inauguralem dissertationem elegantis ingenii, mihique amicissimi Georg. Frid. Franci à Frankenau, in illustri Leucorea nunc Professoris publici, ubi accurate omnia exposuit: Hęc cum magno & insolito dolore conjuncta est, eoque ab altero genere discernitur, tumet quoque & calet vehementius, & instar furunculi sævit: quam si sinas, ne maxillam erodat, & acrimonia sua fistulas excavet, valdopere est metuendum.

LIV. Huic igitur prompta adhibenda sunt remedia: neque tamen à reliquis abscessibus, ad quos tandem accedit, degenerans, multum diversa requirit, nisi quod loci conditio non omnia medicamentorum genera formulasque admittit. Repellentia hic, cum adhuc in fieri est, adhiberi quidem possunt, raro tamen prosunt. Discutientia præstantiora sunt, quæ simul attenuando, humorem disponunt ut resorberi possit. Fiant itaque gargarismata ex Salvia, Mentha, Calamintha, cum Plantagine; imo spirituosæ etiam addantur, ipsaque vinosa destillata adhiberi licebit. Quibus nihil juvantibus, emolliendus tumor venit, & si cesset perrumpere materia, ferro secandus. Emollientia tum gargarismatis forma possunt admoveri, tum vero ficus soli sufficient, per medium secti & impositi: evacuato pure unguentullis ex melle rosato, additis exsiccantibus, ulcus mundandum est, primum sanguine Draconis, Rosarum floribus, Balaustio; tum Tormentillæ radice, Sabinę pulvere: nam partis humiditas fortissima postulat. Quod si non cedat fœtor, & corruptus humor appareat, balsamus Peruvianus egregie juvabit, dein flos ęris, alumen, Chalcitis, adstringentibus admistis, interponi possunt. Sed forte omne absolvit punctum Chalcanthi spiritus, qui in Venereis etiam, aliisque pustulis solo attactu omnibus expectationibus satisfacit.

LV. Hic

LV. Hic jam forte expectari à me posset, ut etiam de Sarcomatis, seu excrescentiis carneis agerem, utpote quas carnosas esse, adeoque ad carnem quoque pertinere, ipsum indicat vocabulum. Sed in memoriam revocandum est, me in primordio statim monuisse, tumores & excrescentias distinctim esse considerandas. Cum autem tales propendeant extra cutim, merito his potius quam illis accensenda sunt, præsertim quum non vera constent carne: est enim caro congeries fibrarum tendinosarum, molli & spongiosa substantia, à perfluente sanguine rubente vestita; cum hæc sit massa quædam incondita plerumque, ex fibris membranaceis, nervosis vulgo dictis, sine ordine dispositis conflata, substantia varia, & cum carne nihil habeat commune præter tomentum simile, sed inordinatum, suis vasis (unde etiam rubet) instructum, cujusmodi substantiæ, licet carnosæ dici possint, tamen vera caro reputandæ non sunt, cum compertum sit, ex cute etiam excrescere, quod prudenter advertit Clopton Havers, discussu de accretione & nutritione. Agemus ergo de his suo loco forte in calce operis. Pergo jam ad Glandulas.

LVI. Hę quidem non modo turgente proprio humore extuberant, sed crescunt etiam & incrementum capiunt, neç tantum substantia, verum & numero augentur; denique & inflammantur, ut herpetis instar, sub cute rubentibus pustulis, malum serpat. Et turgere quidem, cum singulæ, tum gregatim positæ, & collectæ in unum pancreas, quos veteres corpora glandulosa appellabant, consuevere. Quod si internis in partibus accidit, & circa viscera, ut plerumque ignoratur, sic caret nomine hoc vitium nostratibus, nisi quod mesenterii glandulæ scirrhosæ post mortem, ubi aperto cadavere patent, communi nomine appellentur. Sunt autem hæ veræ veterum, Galeni potissimum, strumæ, ut deinceps patebit. Alibi num idem contingat, hactenus nos latet, cum profundius delitescant, & careant sensu exquisito, adeoque dolore nequeant se prodere. In iis vero, quæ sub cute proxime collocantur, ut sunt potissimum salivales, & manifestior est turgiditas, & sua gaudet appellatione tumori.

LVII. Sunt autem duplicis generis glandulę salivales, externæ, quæ tangi ad collum ac pone aures possunt, & internæ, in ore ac faucium isthmo latentes. Illæ rursum inferiores, Maxillares dictæ, & superiores, Parotides. Supernæ, si turgent, servant quod inditum est nomen; infernæ, utpote antiquitati omni, excepto Galeno, tantum non prorsus ignoratæ, ne quidem affici, huc usque existimatę sunt, licet nihil sit nobis familiarius quam sub maxillis tumor: quem ubi sentiunt nostrates, ad tonsillas referunt, & cum eas vulgus à similitudine amygdalas vocet, dicere consueverunt, amygdalas intumuisse: *Die Mandeln sind mir geschwollen.* Cum illæ non sub cute, sed intra oris hiatum ad paristhmia collocentur. Qui error tolerari amplius non potest: Etsi enim haud negandum sit, non raro & illas simul tumere, cum totum palatum atque universa membrana pituitaria in graviori malo humore ut spongia implere soleat, tamen neque perpetuum hoc est, & eo loco tonsillæ sunt positæ, ut digitis palpari, quod illi fieri persuasi sunt, non queant. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ; ad affectum ipsum revertor: Qui levis est, sed non semper patitur se contemni.

LVIII. Igitur si non magna est affluxio, facile dissipatur, idque vel solo calore: Cum enim ab externo frigore coagulata sit salivalis lympha, contraria qualitate in pristinum fluorem restituitur. Fit scilicet coagulum, quoniam sola cute vestitæ sunt, & raro veste quantum sat est, muniuntur: unde frigoris intensioris vim præ cæteris sentiunt, & stagnat in adstrictis acinulis humor congelatus, novoque affluenti vias occludit: resolvitur igitur calido, quod frigido erat concretum: cui rei vel ipsum Sal culinare linteolis involutum & admotum nonnunquam sufficit. Quod si vero pertinacius hęret, emplastrum emolliens & discutiens applicandum est. Eo nomine lippis tonsoribusque notum de Meliloto pene solum in usum venit: quo tamen Diachylon simples haud raro est utilius, pręsertim si calor & inflammatio accesserit, vel magis induruerit materia: fortius enim resolvit, & minus est calidum. Possunt vero etiam unguentis uleisque discutientibus ungi, quæ mox nominabo. In applicatione emplastri illud observandum, ut parotides etiam complectatur: communicant enim inter se, neque prorsus istę immunes esse solent, utpote & ipsæ frigori expositæ. Quod autem minus frequenter tumeant quam maxillares, capilli, & velamenta capitis in causa sunt, quæ maximam earum partem obtegunt, & à frigore eas defendunt.

LIX. Hoc pacto inferiores glandulę intumescunt, curanturque. Parotides vero suppurantur, modo in secunda valetudine, modo post febres eo propulsa materia: quale exemplum vidimus post tertianam, in honestissima fœmina, pravis succis repleta. Quod etiam in acutis, imo & pestilentibus aliquando accidit critice: verum quandoque & symptomatice. In sanis primum experimentum, reprimentium est, ut loquitur Celsus: reliquis inimicum hoc, maturarique, & quamprimum aperiri commodius: quod Galenus etiam docuit. Sed difficulter obsecundant, quia serosus, quem separant, humor obsistit. Hinc sæpe nolentibus Medicis, recedunt, & evanescunt. Conveniunt autem cumprimis, quæ emolliunt & laxant, quod promptius locum apertum invenit materia: Oleum Chamæmelinum, Lilium, Anethi, quibus simul dolor mitescit. Tum suppurantia & maturantia admovenda: Radix Altheæ, Lil. alb. Melilotus, Chamæmelum, Malva, Cepa, ficus: semina Lini, Fœnu Græci, Crocus, tandemque aperiendus abscessus ferro: non enim ut sponte rumpatur, expectare semper licet: periculosum autem, si recedat. Vide Hildan. *I. Obs. 39.*

LX. De Externis actum est: internæ nunc, ipsius oris glandulæ considerandę: quæ vel in buccarum & palati regione latent, à Cl. Stenone detectæ, vel faucium angustiis propius admotæ sunt. Illæ non facile intumescunt, vel si id accidit, leviter, nec multum habent molesti, nisi quod inter mandendum buccæ tumidior portio dentium ordini inferiori superiorique intervenit. Negligitur itaque, & sponte iterum cessat, si internum est: ubi vero extrorsum vergit, non spernendum inde malum potest exsurgere. Vidi in verbi divini pręcone primario, apertum in bucca ex talis tumore ulcusculum ad mortem usque summas molestias intulisse: sunt enim ejusmodi in his partibus abscessus ob lympham perpetuo affluentem difficillimæ sanationis, & facile degenerant in fistulam.

LXI. In interiori ad fauces cavo non unum genus glandularum residet. Primum tonsillæ, omnibus veteribus notæ, Deinde Uvula, de qua persuasum est, glandulosum quoque corpus esse: quod aliter se habere, secanti nuper apparuit in cervino capite, ubi non modo adest, cum in aliis quadrupedibus deficiat, verum & magnitudine sua egregie incurrit in oculos. Vidimus itaque eam in medio musculosam, circumfusam spongiosa substantia, qua tota involvitur: non dubitandum autem & glandulas adesse, ex quibus imbibat hæc spongia humorem, ut proinde ad earum affectiones turgentem uvulam referre, haud fuerit adeo ineptum: propendet enim ex membrana pituitaria, cujus appendicem esse & partem, docuit is, qui nuper accuratissime eam nobis descriptam dedit,

dit, stupendæ industriæ ac diligentiæ Anatomicus Raymundus de Senis antiquo, (*vieussens*) cui ad latus utrinque glandulæ suæ adjacent, itidem in cervino capite ubertim obviæ. Sed & infinitas alias exiguas glandulas non modo hinc inde circa gulam dispositas, verum & in linguæ radice, immediate sub membrana ejus latere autopsia me docuit, etsi non in omnibus cadaveribus easdem observaverim, sed in quibusdam copiosius, & inordinate positas, in aliis certo numero, in angulum acutum ad formam literæ V collocatas, eleganter rotundo foraminulo, tanquam ocello in medio earum hiante. Hoc igitur triplex earum genus vel in universum tumet, vel sigillatim unumquodque: Utrumque ut accidat, commemorandum venit.

LXII. Itaque in universum quidem sæpe salivalibus affectis, immunes sunt faucium glandulæ, aliquando tamen simul cum istis non intumescunt modo, verum & inflammantur: quod ex deglutitionis difficultate conjicitur. Singulatim vero non infrequenter vel tonsillæ præ ceteris, vel uvula laborant. Hæc omnium frequentissime, quod nemo, arbitror, non compertum habet: ita ut nomen quoque indicat, quod non nisi tumenti & pendenti competere, agnoscunt auctores: alias Gurgulio dicitur & Gargareon, vel Columella; ex alio vero affectu Lorum. Ubi intumuit, in longum protensa, descendit, pondere humoris tracta, copiaque turgens. Tunc deglutitionem impedit, & linguam attingens, eandem titillat, eoque tussim excitat: qua depressa, tota ejus longitudo se dat in conspectum. Huic peculiarem operam Chirurgia commodat. Et enim ab humoris serosi fusione & affluxu fiat, ubi opus, recte purgatio lenis admittitur, sed plerumque transigitur minori. Et vero a nimia repletione serosi humoris cum fit, placet Aetii consilium, repellentis facultatis pharmacis opus esse, quæ adstringentia sint, si moderatus sit affluxus, moderate; ubi vero fortius invaluerit, acerba etiam adjungenda esse. Hodie placent calida quoque adstringentibus mixta. Et olim quidem decoctis utebantur, nunc exiguo cochleari imposita, illique submissa inflari solent, quibus contrahitur se, & in locum naturalem redit. Clarissimus Hornius manubrium ejus fistulosum desiderat, illique etiam exiguum follem vult alligatum: Verum tanto apparatu non est opus, sponte enim pulveres ipsi, dum tangitur, adhærescunt. Commendat is Piper, Alumen ustum, Rosarum & balaustiorum, & ligustri pulverem: Celsus vero Alumen scissile; atramentum sutorium, gallam, myrrham, & misy ex Andronio commemorat: quæ cum fortiora sint, vel melle excipi jubet, vel cum vino in mellaginem coqui. Chelidoniæ quoque succum celebrat, multamque pituitam post illum effluere ait: quod si verum est, multo præstantior hæc erit curandi ratio. Tum ex vino calido gargarizandum præcipit, vel aqua in qua rubus & lenticula cocta fit. Huic nostrum diamoron cum aquis destillatis, lippis & tonsoribus notissimis, respondet. Omnium prolixissimus est Aetius, uberrimum penu omnis generis remediorum offerens. Sed quid de hoc dicendum est, quod sursum tracto ex pulmonibus spiritu, prehensis simul & attractis in vertice capillis eam attolli credunt? Non est negandum, ita fieri: musculosa enim ejus portio simul fortiter contrahit se, dum aer attrahitur sursum, ut in vivis quilibet inspecto ore poterit deprehendere, verum hoc quia causam non tollit, sine aliis remediis frustraneum est, uvula illico relabente; At cutis in vertice sublatio prorsus supervacanea & futilis.

LXIII. Si vero tonsillæ per inflammationem intumuere, etsi non sine consensu vicinarum partium id fiat, tamen & tum illis proprium auxilium debetur. Prius repellendum: quod non semper succedit, nam tanta nonnunquam inflammatio est, ut respirationem impediat. Hic alvus ducenda, gargarissandum decocto ex ficu, liquiritiæ radice, passulis, vel aqua Hyssopi, Prunellæ, seminibusque calidis ac dulcibus, &, si gravius urgeat, etiam externe cataplasmata emollientia ex radice Altheæ, Malvæ hortensis autumnalis, & papaveris erratici floribus, aliisque notissimis usurpanda, oleisque illinenda colli latera, quibus si discuti recusent, suppurentur. Dehinc melle Rosato, detergentibusque, ac vulnerariis constringentibus ruptarum solidationi studendum est.

LXIV. Hic obiter monere, operæ pretium est, doctissimum Hornium mirari, quod Celsus jubeat induratas tonsillas scalpello excidere: sed non satis expendit, quod induratas dixerit, quo posito, cessat dubium, magnæ esse in corpore utilitatis, hæ enim, si qua est, quæ tamen qualis sit, etiamnum ignoratur, postquam induruere, nulla amplius esse potest. Huic dubio aliud ex Aetio addi posset, difficilius etiam solvendum, qui non tonsillas sed glandulas nescio quas tonsillis adjacentes, ab ipso Auriades dictas, (quum hoc nomen reliqui auctores tonsillis etiam tribuant) exsecare jubet, neque totas, sed id quod in iis supereminet, juxta medium, & præter naturam excrevit; eos qui totas exscindunt, periculosæ sanguinis eruptionis auctores fieri monens. Quod sane competit optime ipsis tonsillis: arteriis enim a carotidibus immediate oriundis alluuntur: & cum glandulæ præter tonsillas hic nullæ sint, easdem intelligere eum; necessum est. Itaque cum Celso collatus, dubium solvit: incertum licet sit, quid secuerint veteres. Nobis hæc prorsus hodie ignota affectio est, & proinde totum hoc non sine causa exolevit.

LXV. Quod reliquum est glandularum, in postica oris parte, non sine inflammatione intumescit. Meminisse ejus rei videtur mihi Aetius, nomine oris inflammationum, talis enim vocari potest. Et hinc etiam remedium patet, quod in repellentium virtute quærendum est, suppurari enim & molestum & periculosum foret, cum spiritum vehemens tumor intercludat. Veteres plerumque hic affrixisse confectiones, ex eodem auctore colligere licet: recentes multo commodius diluunt easdem, & in gargarismata transformant. Abundarunt vero ejusmodi confectionibus pulcherrimis, non ex moro tantum, sed nucum putaminibus, rubi fructu, granatorum succo, musto & Rhoe coriariorum, quas apud eundem auctorem videre, & inde mutuari, etiam in Aphthis licebit. Nobis præter rob diamori, quod tamen ex rubi moris plerumque paratur, & nucum, quo raro utimur, vix quicquam est: ubi ergo opus, veterum illæ ex tempore imitandæ, & cum aquis Plantaginis, Prunellæ, aliisque combinandæ sunt. Quod si vero his non cedat, vel consultius videbitur discutere, uti quidem glandularum tumores, cum ex angustiis viarum humores difficulter elabantur, discuti fere magis amant, aqua Hyssopi, Salviæ, & similes in eorum locum succenturientur, quibus tum confectiones illæ antiquæ, compositæ quippe cum croco & myrrha, loco nostratium optime misceri, vel Origanum, Calaminrha, eadem Salvia, & similes herbæ decoqui cum adstringentibus, ut bellidis flore, malicorio, rosar. fol. myrti, eoque decocto collui fauces commode queunt. Frustra vero etiam his adhibitis, emollientia jungenda sunt, quibus dum laxantur partes, solet humor obsecundare. Exempla apud Forestum occurrent: externe vero omnia ista usurpari queunt, quæ ad salivalium intumescentiam commendavimus. Inunctio quoque ex ol. Chamæmeli & Amygdalarum præstat.

LXVI. Sed ad alterum genus glandularum nunc pergamus, quas vulgo globosas, & conglobatas perperam

ram occupare solent; cum non modo non conglobatæ, sed ne globosæ quidem sint, verum plerumque oblongæ, & nonnihil depressæ. Ex quibus illæ potissimum attenduntur quæ ad inguina posuit natura, quia hæ turgent frequentissime: deinde subaxillares, quæ rarius afficiuntur. Sunt omnino illæ quinque, sex, septem glandulæ majores, congregatæ, quæ bubonales nuncupantur, earum vero tumores Bubones. Cujus ratio non patet: quin Galenus non has præ ceteris, sed omnes adenas, sive glandulas, ubi intumuere, bubones vocari asserit. Veteres eorum meminerunt parcius: & Galenus quidem inflammationem glandularum esse, & ut alias curari, brevissimis verbis docet, ubi & Phyma & Phygethlon ad easdem bubonales refert, nec à bubone differre vult, nisi quod ad suppurationem jam tendant: quem ceteri Græci, Aëtius, & Aegineta imitantur, cum longe aliud Phyma & Phygethlon sit Celsi: nempe abscessus parvus quilibet incipiens, ut eum legenti patere potest. Habent autem Galenus & Aëtius pro malo non magno bubonem, unde & recensuisse, ipsis satis esse visum fuit, adeoque apparet, neque eum qui Venereus est, neque pestilentem ipsos agnovisse: meminit vero hujus Aegineta, & deterrimum esse pronunciat.

LXVII. Intumescunt autem non modo bubonales dictæ glandulæ, verum & sub alis delitescentes. An etiam alibi oritur bubo? sic non modo nonnulli ex nostratibus, qui etiam in brachio, variisque corporis partibus pestilentem erupisse proponunt, verum Paulus etiam, *sive femora, sive alas, sive cervicem invaserint*, ait Verum isti quidem nulla auctoritate id faciunt, & quadam forte petulantia in verbis luxuriant: nulla enim ratio est, cur abscessus reliquos cum glandularum intumescentia confundamus, cum varia sit eorum curandi ratio: Hisc autem, ubi de glandulis sermonem instituit, numquam fere non, & quasi per consuetudinem femora inguinave in ore sunt. Rectius ergo Galeni definitio servatur: nec tamen reliqua ejus, & veterum quos sequitur, prolixitas admittenda est, qua triplicem faciunt affectum, Bubonem, Phyma & Phygethlon; cum uno nomine potuissent esse contenti: sed tamen inter benignum & malignum bubonem distinguamus, curationis gratia. Prodit eum locus & dolor, non admodum exquisitus, sed ubi eas tangas, se exserens; tensio inde, & quod digitis renitatur, aliquando & pulset. Quibus signis caveri potest, ne, quod imperito barbitonsori apud Marchettum accidit, qui bubonocelen pro bubone Venereo habuit, secuitque, prodeuntibus ex intestinis alvi fecibus. Venereus ex prægresso impuro coitu potissimum, ceterisque ineuntis luis signis cognoscitur, ut pestilens ex epidemice grassante lue, febrisque vel aliorum signorum præsentia. Simplex, sive sponte ortus, sive post morbum criticos, nihil habet periculi, & non multum requirit curæ, attamen si diutina protrahitur curatio, nec justo tempore aperitur, facile in fistulam degenerat, de quibus Fabritii verbum scitum est, qui ait: *Animadvertendum esse, ut quando ex uno foramine plura incipiunt fieri, bubo festinanter curetur.*

LXVIII. Curationem simplicis à Pestilentia Venereique diversam esse, quivis facile intelligit. Ibi, ut lenis purgatio locum habet, sic non admodum tamen necessaria est, sed solet plerumque bubo sponte evanescere, aut modicis discutientibus & emollientibus superari. Aëtius parotidas, aurium, & bubones, inguinum abscessus se solo butyro sæpe perfecte sanasse scribit, puerilibus corporibus ac muliebribus affectis. Galenus cum inflammationem habeat glandularum, quæ extra istos morbos, & in simplici nostris numquam visa, fnere & deinceps non videbitur, repellentibus utitur & adstringentibus: Hinc forte Aster Atticus, qui inde Bubonium vocatur, singulariter à veteribus commendatur, & non solum illitus, sed alligatus etiam, bubonibus auxiliari creditur. Scilicet sponte recedentibus iis, visus est hic ejus rei extitisse causa: fallacia etiam nostratibus familiari. At in Venereis & pestilentibus longe efficacioribus opus est remediis. Tribus res absolvitur: Primum affluxus humorum promovendus, ideoque repellentibus nullus locus est: si enim retrocedit, in totum corpus vitium dispergitur. Itaque fortius attrahentia emollientibus commiscenda: Chamæmelo, Melilotho, Cucumis asininus, Aristolochia, Nasturtium, Flammula, Allium, Cepa, Cantharides, Sapo; & in pestilenti Theriaca, & Mithridatium: Cucurbitulæ etiam, si rebellis sit, nec justam in mensuram attollatur, adhibendæ. Post hæc emplastrum diachylon cum gummatis, pinguedinibus temperatum imponendum est, donec rumpatur, aut, quia hoc sponte non fit facile, aperiendus est potius, idque etiam ante maturitatem. Ubi miror Oribasium & Paulum docere, non statim incidendum esse, sed primum evacuationem digerentibus tentandam: quod, si de his volunt intellectum, non assentior, cum mihi sine periculo fieri id non posse videatur. Fiat igitur sectio transversa & oblique descendens in tempore, ut puri exitus pateat. Reliquam curationem docet optime Fabritius Aquapendens, quem consulendum hic præ aliis esse arbitramur. Recedente Venereo, curatio luis ne differatur, & primo statim tempore instituatur purgatio: vide Barbettum. Monendum tamen & illud: in omni glandularum suppurantium ulcere multo fortiora siccantia quam in aliis requiri, quoniam ob perpetuum ex lympha madorem, difficillime consolidantur.

LXIX. Ad glandulosos tumores videntur omnino Strumæ pertinere, de quibus in auctoribus non satis expedita res est, tantaque sententiarum diversitas, ut nulla major esse possit: cum neque veteribus cum recentioribus idem sit animus, neque utrisque conveniat inter se: *Galenus* enim esse *tumorem, veluti scirrhum in glandula*, id est scirrhum glandulæ alicujus, asserit: *Celsus; tumorem in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur.* *Aëtius* sibi plane non constans, *carnes subcandidas* in membrana continentas, & in summa, *glandulas induratas, quæ in collo, sub alis & in inguinibus appareant.* Postremum etiam *Aegineta* statuit, & tamen volunt hi auctores *membrana includi, ut steatomata, & reliqua ejus generis*. Hoc veterum dissidium: Recentiores vero plerique tam confuse de hac re loquuntur, ut ipsi quid dicant, videantur nescire, & Bronchocelen cum Strophulis turpiter confundere. Et ex his quidem de Bronchocele alicubi recte sentiunt *Hieronymus Fabritius*, *Franciscus Peccetus*, & *Joh. Langius*: mox tamen, ubi de Strumis agunt, veteri indulgent errori, tanta licentia, ut postremus etiam non vereatur dicere, *cum præstet vivere moribus præteritis, ac uti verbis præsentibus, consuetudoque dicendi magistra usu inoleverit, Bronchocelen & Choeradas Strumas quoque appellare, parum referre*: Cum tamen non de verbis, sed morbis inter se diversissimis disquisitio incidat, & Bronchocelen ac Strumas veteres omnes sollicite distinxerint, deque iis egerint diversissimis in locis. Accedit, quod ille steatomata quoque impune strumas mox appellitet, adeoque mire turbet limpidos doctrinæ fontes. Sane nemo veterum strumas ad Glandulas non referebat, Aegineta & Aëtio non negantibus, sed de suo saltem reliqua addentibus quos iste solos auctores habet: nec plane hunc, sed alterum forte unice. Manifestum autem, sibi istos non constare, adeoque potius errorem eorum rejiciendum esse, quam committendum, ut hinc

tanta evagemur licentia. Itaque sic putamus esse statuendum.

LXX. Strumæ & Scrophululæ idem sunt. Quod enim Latini strumas Græci χοιράδες appellarunt, ἀπὸ τῶν χοίρων, à scrophis, etsi ἀπὸ τῶν χοιράδων Petris ita dictis, derivatum velit Aegineta, vel, ut Manardus vult, à lapillis, qui in maris tranquilli fundo apparent, globosis & lenibus, magnitudine parva. Ex quo ipso vocis etymo manifeste patet, non unam glandulam, sed plurimas, illasque induratas, χοιράδες componere, quod Galenus manifeste dicit, quo eum pulcherrime convenit Cornelio: sed quia simul inflammatæ sunt & rubentes, quod Galenus indigitat, quando sequenti libro dicit esse *scirrhosarum glandularum phlegmonen*, credidit Celsus, non esse veras & naturales glandulas, ideoque dixit, *Concreta quadam ex pure & sanguine quasi glandula*, quia scilicet glandulas ipsas inflammari, sustulitum est. Et hinc porro fluxit Aetii dogma: *Aliquando ex carne fieri, quæ affinitate quadam ad strumarum naturam vertitur*. Ex quibus omnibus patet, nisi fallor, clarissime, χοιράδας vel strumas, esse morbum in Germania quidem incognitum, apud Hispanos vero notissimum, illique populo fere proprium cum vicinia Gallis, qui eum vocant, *Des Ecronelles*. Nempe tumorem in colli latere modo altero, modo utroque, non admodum magnum, sed diffusum, rubentem & inflammatum, ex plurimis glandulis talibus consertis conflatum. Quod licet etiam Hippocratis testimonio confirmare, postquam eum ingeniosissima interpretatione sibi vindicavit M. Aurelius, dicentem: *Has ipsas tangenti velut lanas esse positas*, ad quæ ille: *Comparatio enim non est ad mollitudinem, sed ad globos lanarum, qui oblongi sunt, coacti, pressiores, πιλήματα Græcis. Ita enim Hippocratem interpretor, ut nulla jam restet apud ipsum difficultas.*

LXXI. Quibus sic discussis, altera restat difficultas enodanda, de loco ubi strumæ oriantur. Nam strumas quales à me jam descriptæ sunt, tantum in collo Hispanorum & vicinorum ipsis populorum apparere, compertum est: cum Aetius & Aegineta etiam sub alis & in inguinibus eas oriri velint. Altius ergo, & ab ipso Galeno res repetenda est: De quo jam constat, strumas eum vocare scirrhum glandularum: cum autem duplex genus earum agnosceret, congestas, & globosas, uti ex *Meth. Med. XIV.* 11. apertissimum est quarum posteriores putabat ad fulcimenta vasorum solum datas esse, etiam in his ortum scirrhum strumam vocandam putavit, abiens ab Hippocratis, & forte aliorum quoque mente. Hunc isti, ut in more ipsis est, secuti, in alis & inguinibus strumas sunt commenti, quas quenquam vel ipsorum vel posterorum unquam vidisse, ex literarum monumentis, non constat: Neque tamen frustra plane id videntur prodidisse & citra rationem: mox enim ipse quid viderim, commemorabo. Interim *Celsus* quoque non id modo testatur, sed *in mammis etiam fœminarum strumas reperisse Chirurgum Megen*, auctor est: *Marcus* autem *Aurelius Severinus* nondum his contentus, *omnes prope partes capaces esse strumarum, ubi cava sunt loca, vasisque conferta, & se observasse multas in fœminis & viris*, disertis verbis prodidit. Quæ profecto assertio ita turbat omnia, ut nihil amplius salvi subesse videatur: cum nec ista cum tot seculorum experientia possint conciliari, nec in tantum virum falsi testimonii cadere possit suspicio.

LXXII. En itaque filum Ariadneum, quo uno possumus ex hoc labyrintho evadere. Strumas Galeni, quem omnes isti videntur in manibus oculisque habuisse, duplicis generis esse patet. Glandularum majorum singularium, & congestarum minorum, quæ glandulosa corpora vocare eum diximus. In illis scirrhum exortum strumam nominavit: in his vero insuper phlegmonem accedere, quæ in illis nunquam observata est, & ratio dictitat, vasis hic magna in copia eas subeuntibus, & experientia testatur. Hoc est, quod hodie vocare Gallos *Des Ecrouelles*, apertum est; illud vis unquam observatur. Quod autem perhibet Severinus, rarissimum quoque esse, (quicquid fiat de eo, *se illud sæpius me observasse*) vel ex hoc uno patet, quod in istis locis tales glandulas non esse, autopsia & culter apertum faciunt. Necessum itaque prius ibi novas oriri. Forsan indulsit aliquid sibi vir doctissimus: Nam glandulas oriri in partibus variis novas, novum non est, sed in Achoribus capitis frequentissimum, ubi ad nucham in magna copia subnascuntur, a nostratibus *Häupdrüsen* vocatæ, id est glandulæ capitis: quin Fernelius nonnunquam corpus universum iis scatens deprehendi, monuit dudum: verum indurari has & in strumam verti, non facile visum est, sed solent plerumque sponte disparere: vidit itaque forte has, & pro strumosis habuit Severinus, cum essent simplices: Si tamen vere in strumas unquam versæ sunt, ex altero genere strumarum Galeni fuisse, non ex primo, in aperto est. Quod quidem ut rarum sit tamen aliquando sese offert. An. MDCXXXVI. cum Hartzica metalla inviserem, & in pago quodam diverterem, venit ad me virgo quædam ignota, ostendit sub ala dextra tuberculum, quod cancrum esse, & exscindi oportere, amici voluerant persuasum: rogat ut quid sobsit quidque mihi videatur, ipsi indicem: nihil invenio livoris, nihil doloris se sentire asserebat, nulla itaque cancri signa: ergo de eo securam huc usque quidem esse jubeo, & nihil potius admovere, quam se ignotis & imperitis credere hominibus. Erat scilicet ejusmodi struma Galeni, alterius generis, glandulæ majoris & singularis duritiæ: ex quo simul Celsi assertio salva nobis est, & in inguinibus oriri, & sub alis, & etiam in mammis, eruditissimum, ut alibi appellat, Chirurgum Megen eam vidisse: nihil enim impedit, hic quoque aliquam glandulam vel novam talem generari, vel veterem indurescere. Quod vero Aetius dicit, *aliquando ex carne eorundem locorum fieri, quæ affinitate quadam ad strumarum naturam vertatur*, id manifesto error est, ex imperitia anatomica Aetii ortum habens, qui ad collum hic respexit, ubi existere glandulas illas maxillares ignoravit, easque pro carnosis habuit partibus.

LXXIII. His expeditis, omnia jam, quæ in auctoribus confuse satis traduntur, enodari ac solvi facile possunt, & simul differentiæ strumarum patent. Si enim folliculo inclusus humor sit, prorsus huc non pertinet, sed ad id quod bronchocelen nominare receptum est, factum enim contra veterum omnium auctoritatem, quod bini illi Græci posteriores strumas has nuncupare sunt ausi. Si vero simplex glandula, eaque indurata solum, & scirrhosa, est alterum strumæ genus Galeni, quod in collo non facile apparet, etsi ejus quoque rei exemplum memini me vidisse in quodam studioso, cui sub mento tres ejusmodi glandulæ oriebantur, cui etiam ex consilio meo feliciter fuerunt excisæ: sunt autem quas Aetius mansuetas nominat, ut descriptionem intuenti patet: ut contra malignæ ejusdem sunt cum inflammatione conjunctæ & exulceratæ maxillarium glandularum affectiones, strumæ Hispanicæ. Fœdum enim hoc genus, ex multis racematim dispositis glandulis, dolens, lividum, versicolor, ut quidem illud describunt Galli, etsi Fernelius quoque eum bronchocelia videatur confundere, prodit enim se, dum addit: *earum materiam acriorem tandem evadere, adenem ipsum, circumstantem carnem, cutemque exedere. His sæpe ortum esse in cervice, in qua plerumque longa serie disposita glandularum modo cernantur*. Quod de his tantum valet, nam quæ bronchocelen constituunt, nunquam exulcerantur acti ex succo, quem

nullum continent, ni forte glandulæ thyroides talem aliquando colligant, quod nondum observatum est. Cum Gallorum descriptione & Angli consentiunt, ex quibus unus sit instar omnium Thomas Warton, qui eas perquam egregie describit doctissimo de Glandulis libello, extremo capite.

LXXIV. Patebit autem ex his porro, quousque audiendus sit *Marcus A. Severinus*, dum asserit, omnes corporis partes ubi cavitas quædam est, strumis obnoxias esse, & tales in mammis apparentes sæpe pro occulto mammarum cancro imperitis haberi, & quando cum Celso etiam in lateribus obvias esse tales, sibique visas, contendit. Qui vir doctissimus, ut in his non fuit falsus, rem tamen expeditam, quod promiserat, minime dedit, etsi scribere non vereatur, sibi primo contigisse Dei favore, ut adverteret, variam esse strumarum naturam. Tametsi enim hoc verum sit, tam longe tamen abfuit à vera cognitione, ut omnia potius involveret, quam expediret nodos, nobisque potiori jure ea laus debeatur, prout ejus cum his conferentibus facile judicabitur. Erit autem forte ex re, hæc bina, ut reapse distinctissima sunt, sic etiam verbis distinguere, & majorum singulariumque glandularum affectum scirrhosum strumas, congestarum vero, scrophulas appellare, quam distinctionem meliorem arbitror, quam Wartonianam, qui Bronchocelen cum his videtur etiamnum confundere.

LXXV. Constare vero ex dictis potest, ut non eadem natura est, sic non eandem esse strumarum conditionem. Scirrhosæ enim glandulæ majores, ut plerumque præter naturæ ordinem nascuntur, sic vel tolerantur sine magna molestia, vel etiam sponte evanescunt, antequam abeant in scirrhum: quod an unquam faciant, nondum me docuit experientia, nec ex aliis satis certum est. Has glandulas absolute vocat Fernelius, & esse id quod Latino-Barbari eo nomine dignati sunt, à gangliis non nisi loci ratione diversum arbitratur: quod tamen ex sua non illorum senteotia sic statuit Vir doctissimus. At naturales globosæ, quando indurescunt, & scirrhum admittunt, non modo molestæ sunt ipsæ, sed etiam periculum est, ne in cancrosum desinant tumorem: Scrophulæ vero præcipue fatigant medicos, nec unquam facile vel maturescunt, vel etiam ferrum admittunt. Si enim glandulæ salivales ipsæ sunt affectæ, quis eas auderet exscindere? Si vero harum superfluitas, & nova progenies est, resectæ etiam, tamen juxta cicatrices suas resurgent. Hinc quia vix medicæ manui obtemperant, Regiam succurrere creditur, tum Galliarum scilicet, tum magnæ Britanniæ Monarchæ. Unde etiam Anglis proprio nomine vocatur *The kings evill*, ut Bronchocele *Wens*: Etsi ad Regium solium quoque qui bronchocele laborant, insigni confidentia, successu tamen non æque felici, quotannis confluant.

LXXVI. Nec minus quam prognosis, curatio strumarum & scrophularum diversa est. Si enim glandula major singularis molesta est, eaque recens nata, siquidem nondum induruit in scirrhum, ut alias sponte solent hæ dissparere, sic danda est opera, ut discutiatur. Si vero in scirrhum abierit sive hæc talis, sive naturalis etiam, tutissimum est exscindere, cum scirrhosas emollire difficile sit. Quod si tamen exscindi commode non possit, aut id renuat æger, tentanda est suppuratio. At scrophulæ quæ in salivalibus radicantur, ut sæpe sponte suppurant, & pus fundunt, sic difficillime sanescunt: neque tamen exscindi consultum est, cum saliva sit salutaris humor. Optime hæc omnia animadvertit monuitque Galenus: postquam enim distinxisset singulares à congestis, & salivales suo nomine notasset, addit: *Atque hæ quidem cum in scirrhoso sunt affectu, non aliter quam cætera omnes partes sunt sanandæ. At qui in medio vasorum consistunt, in iis alia curationis indicatio præstatur, qua simul cum vitio etiam pars ipsa* (utpote non magnæ secundum ipsum, utilitatis) *tollitur. Est vero duplex ea quoque; nempe vel totum quod vitiosum est, scalpello exscindentibus nobis, vel putrescere id medicamentis cogentibus.* Quæ sane ratio & longe alia est quam vulgo traditur, & multo exactior, nisi quod Galenus in illis esse simul phlegmonen, adeoque scirrhum inflammatum, non satis videatur expendisse: quod facit ut multo difficilior hujus quam simplicis scirrhi sit curatio, cum acrem propter, qui hic restat, & inflammationem constituit, tumorem, diluentia omnino non sint negligenda: adhibendaque externa quidem plumbea, interna vero decocta mox laudanda.

LXXVII. His de curatione in genere constitutis, quænam illa sint, quibus vel suppurari glandulæ possint, vel emolliri scirrhosæ, tradendum restat. Cum autem hoc in scirrhi curatione à nobis fiat, non omnia, sed ea tantum commemorabimus, quæ præ ceteris memorabile nomen adepta sunt: nam hoc fieri non nisi præstantissimis subsidiis potest. Purgantia igitur, & serum corrigentia præmittantur: Ubi præ ceteris pulverem ex partibus æqualibus sacchari, turpethi & Gingiberis Avicenna commendat, quo etiam ipso, & deinde eodem in electuarium redacto, usus cum fructu est *Scultetus*. Tum acerrimis quibusvis opus difficile aggrediendum est: Calcem, aqua nondum restinctam cerato Irino exceptam, sulphuris & Galbani æquales portiones, corticem Mandragoræ, Sandaracam, Nasturtium in cerato, pumicem cum aceto, Grossos Caprifici, ostreorum testas, *Aetius* laudat: *Aegineta* Bovillum stercus acero incoctum, calcis nitrique parem quantitatem, cum cardamomo & fœnugræco, Cucumeris silvestris radicem, Erucam, varias resinas; denique anguis combusti cineres. Quem ne putemus frustra laudari, facit Celsus, is enim quem struma male habet, si anguem edat, liberari, quorundam rusticorum experimento affirmat. Vide *Zacuti Lusitani Princ. Med. Hist.* Addunt his recentes Staphydem Agriam, Bryoniam, Scrophulariam: olea Myrtinum, Laurinum: unguenta Martiatum, Aregon: Emplastrum de ranis cum Mercurio Vigonis. Nucibus Cupressi se sæpe strumas incipientes coercuisse dicit Forestus. Paronychiam folio rutaceo, hoc est Alsinen tridactyliten Boyle solam in cerevisia strumam curasse perhibet: sed uni tantum experimento non est fidendum. Quæ omnia tamen in strumis, seu glandularum singularium induratione, & Bronchoceles initio potius quam scrophulis congestarum convenire, in aperto est.

LXXVIII. In quibus etiam interna calida, resolventia & exsiccantia alia possunt usurpari, quorum formulæ apud diligentissimum æque ac doctissimum nostrum Sennertum videndæ sunt, qui idem & suppurandi modum perspicuè proponit. His interim si non cedat malum, excisorius paratus culter est, cui succedere posset etiam exedens pulvis, vel liquor igneus. Interim & illa quæ in scirrho alias utilia deprehensa, negligenda non sunt, ex chalybe potissimum parata: uti quidem Tinctura Martis sanguinea Gailfusii pro specifico haberi à nonnullis meruit. Observatum enim est, non in externis solis, sed etiam internis partibus sæpe glandulas induratas & scirrhosas simul extitisse, maxime in Mesenterio: quod post alios nuper Caspar Bartholinus nepos monuit, forte ex *Riolano* sapiens, qui scrophulas in corpore nunquam erumpere asserit, nisi mesenterium strumosum fuerit: hic vero ex Guidone & Ingrassia id potest didicisse, qui idem tradidere. Verum & Regemortius quidam vidit in alicujus à multis annis struma laborantis cadavere hepar

iotus forisque glandulis pisi fabæque magnitudine refertissimum: quod narrat Glissonius de Hepate, quem vide.

LXXIX. Aliter in Scrophulis Hispaniæ endemiis procedendum: Dum enim inflammatus hic scirrhus est, & cancroso proximus, præcipua ferè acrimoniæ corrigendæ cura sit. Quod fit decoctis sarsæ, Chinæ, & lignorum, eorumque essentia, uti & variis vulnerariis diluentibus & leniter stringentibus potionibus, item ferratis, & potu Caffe aut Thee, quem Blancardus nuper laudavit. Interim & pulveres absorbentes dentur, Antimonii diaphoretici calx, lapilli cancrorum, mumia, crocus Martis, sanguis Draconis, Cinabaris. Mixtura quoque de tribus, Essentia fumariæ, scolopendriæ, aliarum vulnerariæ, cum ipsis liquoribus volatilibus addi possunt. Lacertæ quid valeant, Scultetus te docebit observatione supra citata. Externe emplastra mitigantia & extinguentia calorem, acoremque corrigentia conveniunt. In his est emplastrum de cynoglosso, quod mitis commendat modis *Rob. Sibbaldus prodromi Naturalis historiæ Scoticæ scriptor.* Idem unguentum ex floribus vel primis germinibus Digitalis, summæ efficaciæ esse testatur. Si effæratus est, plumbea commendatissima sunt: cumprimis Emplastrum diapompholygos correctum amicissimi hactenus Collegæ mihi Wedelii. Quod si ad cancrum declinet, proficuum præ ceteris Diasulphuris Rulandinum est quod Magnus Rolfincius in Chimis descriptum dedit. Mirificam etiam unguenti, quod Hier. Fabritius Aquapendens describit, efficaciam expertus est non ipse modo, ut testatur, verum etiam Scultetus, in quadam monacha, & puella, quarum illa scrophulas habuit exulceratas in mammis, hæc vero in collo.

LXXX. Hæc de strumis & scrophulis. A quibus differt plurimum Bronchocele, quæ illud est quod nos idiomate nostro vocamus, *Kropf*, Itali il Gollo, quem alium à Bronchocele, facit H. Fabritius, nescio quod vitium asperæ arteriæ commentus, ut Bronchocelen exponat, nemini mortalium unquam visam, cum res in aperto sit. Est enim κηλη Græcis quilibet tumor. Bronchocele vero non asperæ arteriæ tumor, sed ad illam, ut omphalocele, bubonocele, non dicitur à parte ipsa, sed à loco ad quem apparet. Ergo etiam Celsus intet cutem & asperam arteriam eam ponit, & Aëtius simpliciter tumorem in gutture orientem: Addit is, frequentissime eum ex partu contingere, cum in vehementissimis doloribus puerpera spiritum violenter detinuerit. Ex quo constat qualis sit; & quamvis dilatationem vasorum ille putet, tamen ea impetitia hoc est anatomes. Quin potius ex ruptione est, unde sanguis effunditur. Exemplo id patet unico in vitro annotato; *à M. A. Severino, L. de Rec. Abscess. IV. cap. 7. in fine p. m. 28.* Ut non liceat, quantum video, de morbi genere dubitare.

LXXXI. Neque tamen ex hac una causa Bronchocele accidit, neque sola: Nam eadem ratione & reliquæ herniæ species obtingunt parturientibus, & hæc ex aquis etiam crudis, gipseam materiam clam ferentibus & à sole minime excoctis provenit. Quæ causa est, quod, ut Strumæ Hispanis, sic Bronchocele Allobrogibus, Stiriæ & Carinthiæ incolis familiaris sit. Idem malum grassari in quadam Bergamensis agri parte, Hier. Fabritius fatetur, sed non agnoscit esse Bronchocelen. Agineta dicit, aliam adipe tumere, aliam dilatatione accidere. Esse itaque eam in universum Tumorem in collo magnum, mobilem, mollem, pendulum, qui non doleat, neque ullam offendat actionem, itaque chirurgia eos curare non esse opus. Cusus pace diaerim, nihilominus non modo molestum esse, & aspectu fœdom, sed etiam si magnum, suffocationis periculum inducere, quod Tulpii exemplo patet, in observatione, quam strumarum anatomen vocat. Nec colli actiones nullas impedit aliquando: vidi ego musculos sternothyroideos & sternohyoideos plane ex tali emaciatos, & membranaceos: Eorum igitur saltem usum impediunt, ne dicam de singularibus, & aliis quas comprimunt, partibus. Vide & Ephem. N. C. Ac Leop. XIII. 314. cum Scholio. Adeoque etiam curatione dignus est, etiamsi periculo careat.

LXXXII. Postquam constitit qualis sit tumor Bronchocele, ex quibus componatur, etiam cognosci par est. Quod non unum esse deprehenditur. Nam modo caro hebes, modo humor aliquis, mellis aquæve similis tunicæ suæ includitur, ut loquitur Celsus: qui & porro addit, interdum minutis ossibus pilos admistos deprehendi, quod inter raro observata in Atheromate supra quoque ex Actio produximus. Vidi ego in cadavere fœminoeo glandulas Thyroideas in ingentem molem, sextuplo naturalibus majorem excrevisse, & tumorem excitasse. Hæc forte est caro Celsi, nam valde rubent glandulæ istæ, ut carnem apud imperitos mentiri possint. Aetius omnis generis materiam in folliculo contineri asserit & modo esse speciem meliceridis, modo atheromatis, modo steatomatis: cancrosam quoque deprehendi addit, quod nemo alius notavit; Itaque hic forte cum strumis confundit perperam, etsi non repugnet in scirrhum abire, sicque malignum fieri, & magnitudine ingentem, qualem aggredi chirurgo haut licet. Cl. Tulpius, corpora glandulosa, quæ seminia appellat, in aliqua notavit, etsi strumam vocet hanc broncbocelen. Est autem digna observatio quæ legatur.

LXXXIII. Curatio subnectenda: Cum autem jam antea de tumoribus folliculo inclusis sit actum, non est opus hic multis eadem repetere. Jam dictum, non obedire scirrhosum, & maximum: qui etiam propter vasa magna & multiplicia aliquando formidabilis esse debet. Sed & illum qui ea fortissimo & inconsulto nisu, dum non deorsum sed inconsiderate antrorsum spiritum contentum propellunt, puerperis accidit, incurabilem esse putatur. Sed quid impedit quo minus secta vel puncta spiritum contentum dimittamus? Restat ergo triplex ille tunicatus, & carneus, sive, ut ego interpretor, thyroidis glandulæ. Quæ cum facile in scirrhum abeat & corrumpatur, ob spongiosam substantiam, exsiccari omnino debet, si alio modo corrigere non liceat, etsi metuenda hinc sit quædam colli deformitas. Verum hic est potissimum, quod vasa, quæ suscipit ex carotidibus, negotium factura sunt: Nervi etiam recurrentis viæ in memoria habendæ sunt, ne accidat, quod narrat Galenus de imperito Chirurgo, qui cum eos una evelleret, mutum reddidit ægrum. Et hanc operationem omnium credo esse difficillimam: inde potius omnia prius tentanda. est enim spes in discutientibus & suppurantibus haut parva, nam laxa est pars, & mollis ac porosa, & resorbere aptas amplasque venas habet. Diachylo quidam amicus mihi addidit ☿ dulcem, & omnibus ab aliis frustra tentatis, suppuravit statim tumor, & sanitas reducta est. Profuit etiam nonnunquam Emplastrum de Galbano crocatum Mynsichti, aqua calcis ignem non experta Vini spiritu temperata in spongia admota, Cataplasma porro ex foliis & radice (quid ni & seminalibus capsulis) cucumeris asinini, cum stercore caprillo: Emplastrum de Cicuta cum ☿ & terebinthina laudat Ethmüllerus. His tumul etiam interna jungi possunt, & quidem ex ejusdem sententia pulvis ex Spongiis marinis, Ossibus sepiæ, Mandibulis Lucii piscis, Lapidibus cancrorum, pipere, Zingibere, Pyrethro, testis ovorum: & in potu exhiberi radix scrophulariæ, filipendolæ, &c. Quorum alia exsiccando, alia dissipando, quædam etiam specifica quadam virtute agere credi possunt.

Ne

Ne quis tamen nunquam exsectam esse existimet, adeat M. A. Severinum toties laudatum, is enim, etsi eam non agnovit, cum huic morbo obnoxiam esse, ego primus ex oculati inspectione notaverim, tamen hanc glandulam omnino exsecuit. Verum alias etiam vitium, sed non agnitum hunc tumorem fuisse, non est dubium, & alio ab eodem adnotato exemplo licet ostendere; Hominis cujusdam, ut loquitur, subalpini, qui bronchocelen prævastam multos annos cum angore passus, tandem ab ea strangulatus oppetiit. Quo dissecto, grumos ingentes sanguinis undique circumfusos, cum adnatis quibusdam carunculis offendit. Nam sine dubio hæ carunculæ partes erant Thyroidis glandulæ, præ sanguinis copia distentæ ac divulsæ in partes, aliis sensim & corruptis, & colliquatis in sanguinem. Et hoc ipsum quoque est; quod doctissimus Wattonus dicit; Si scrophulæ, (sic vocat Bronchocelen, quod notandum est) rubescant, colorem floridiorem esse, minusque lividum quam strumarum. * Sed de his, quæ ad superiora pertinebant, nisi differentia strumarum & Bronchoceles fuisset ostendenda, satis.

LXXXIV. Post glandularum ægritudines, Arteriæ tumor referendus & venæ. In arteria ANEURISMA sese offert, de quo tamen, quid sit, obscurum est, aliis tumorem arteriæ ipsius, aliis arteriosi sanguinis in partes effusionem existimantibus. Omnes antiqui, ejus mentionem facientes, ruptam arteriam & effusum sanguinem esse tradidere, *Galenus* cumprimis & *Aetius*, qui tamen falso persuasus est, bronchocelen à nisu in partu accidentem esse Aneurisma, quod seduxit etiam *Aeginetam*, qui ex eo forte excerpsit, prout ipsum inspicienti patebit. Quod fieri id quidem potest, sed Aneurisma tamen etiam alibi visitur. Eandem quam veteres fovere sententiam, amplectitur etiam Pareus aliique. At recentium nonnulli de eo dubitant, existimantes esse externæ arteriæ tunicæ, interna rupta, dilatationem. in qua sententia etiam est Sennertus noster. Hujus novi dogmatis primum auctorem fuisse Fernelium, Doringius apud Hildanum it persuasum, & tamen postea Fallopium atque Vesalium ei adhæsisse tradit: quæ quam bene conveniant judicent historiæ Medicæ periti. Variis rationibus id assertum videas ab illis sed meo judicio parum roboris in illis est; quin autopsia quoque & experientia contrarium abunde docet, quam ex *Bartholini singulari libro, Messanæ edito, Horni* subnexa *epistola*, *Walai epistola*, *Bogdani observatione*, & *Severini cit. loc.* abunde est petere. *Scultetus* quoque *Tab. XLIII.* idem declarat *Sepius Ulmæ accidit*, ait, *ut ab imperitis balneatoribus, & chirurgi titulo certe indignis pro vena basilica arteria comes aperiretur, unde plerumque vel nimia sanguinis profusio, vel Aneurisma magnum, quod male curatum, mortem intulit.*

LXXXV. Est itaque *Aneurisma* (dictum ab εὐρύνειν, effluere, unde & Galenus Varicem vocat ἀνευρυσμένην φλέβα) tumor ex sanguine ex arteria incisa vel rupta effuso in interstitia carnearum fibrarum, pulsans plerumque, nonnunquam in massam sanguine concrescente. Causas, neque anastomosin, nec erosionem, nec diapedesin esse opinor, sed fere duplicem. Plerumque enim ab imperitis chirurgis pro vena secta arteria, viam ipsi aperire certum est: aliquando tamen ex ruptura idem accidere, illorum testantur exempla, quibus in collo, pectore, pedibus, & alibi, ubi non solet ea administrari, exoritur. Vide *Hildanum, Pareum L. VI. & Bourdeloti Zodiacum M. G.* in qua licet multa inepte differit, causas tamen occasionales aliquas non rejiciendas recenset. Id saltem cave, ne Varices his confundas. Nam ex venis quoque exsudare posse sanguinem, & constituere Aneurisma summus ille Chirurgus Severinus putavit, sed perperam, solo ejus pulsu facile refellendus, quo nullum carere Aneurisma, initio saltem, credi par est, etsi demum cesset, si maximum occupet spatium.

LXXXVI. Est enim omne Aneurisma in principio exiguum, rotundum, potestque digitis in arteriam iterum impelli sanguis, idque sæpe non sine sibilo: Pareum confer *cit. loc.* & Bartholinum. At post menses duos vel tres, ubi negligitur, in immensum excrescit. Totum brachium occupari Bartholinus & Bogdanus, pedem, Walæus & van Horne; pectus Hildanus; brachium ac anteriorem thoracis partem immani prorsus tumore Severinus videre: quæ utrum ex dilatata arteria contingere queant, videant qui eam solam admittunt. Mirum est, carneam massam ex sanguine concrescere cordi similem, pulsantem ut cor. Quod notarunt *Bartholinus, Van Horne, Bogdanus, & Bourdelotius.* Mirum autem post hæc non est, (quod obiter dico) carnem in vulneribus absumtam recrescere.

LXXXVII. Neutiquam neglectius habendum est aneurisma: nisi enim obsistas principiis, incrementum lentum capit, donec vel sponte rupto, anima cum sanguine effundatur, ut apud Severinum, vel, si ad collum sit, strangulationis immineat periculum, vel intolerabilis dolor perimat, ut apud eundem, vel Gangræna & necrosis superveniat, ut Pareus monet. Est autem in principio facile curabile: difficillimum, ubi diffusum & vastum est; Internum quoque difficile, imo incurabile est. Nam & in interioribus corporis visceribus illud observavit *Pareus*, & in his oriri illis præ ceteris pronunciavit, qui inunctione Mercoriali nimis attenuatum reddi passi sunt sanguinem, & pluta talia vidit Dodonæus. Raro evenit, ut ruptum, sponte desinente sanguinis fluxu, evanescat, quod à *Moinichen* advertit.

LXXXVIII. Curatio itaque, si fieri possit, statim ubi advertitur, instituatur. Tunc vero sola compressione arteria omnis coalescit: quin unico emplastro illud repressit Hildanus. Commodissime tamen & tutius id fit instrumento, quod ita formatum, ut unam comprimat arteriam, reliquis partibus vicinis intactis, ne compressione omnimoda æqualiter stringens, sanguinis per venas reditum intercipiat: Exemplum vide Bourdelotii, in seipso experti. At vero ubi increvit, ut neque sanguinem in arteriam retro pellere, neque hanc comprimere liceat, tum frustra hoc utaris: nec quid agendum sit, protenus obvium: Fortunatus fuit uterque æger Bogdani, quibus post sectionem & alterius insuper ustionem reducta est integra valetudo: sed ista imitari non licet. Veteres arteriam separare supra tumorem jubent, & dissecare. Verum hoc in minori locum habet, in majori neutiquam: præterea nemo hæc ferret, crudelia nimis delicato hoc seculo: & cum tentare ausus esset clarissimus Ruyschius, non fuit factus Voti compos: qui adeo in minoribus à Chirurgo de improviso sectis quanta difficultas operationem comitetur, expertus est. Itaque plerumque tum res desperata est, & in arena consilium capiendum, quod anceps remedium præstat experiri, quam nullum: quod si succedit, ut modo allatum, non omnino nihil fortunæ beneficio debebit Medicus.

LXXXIX. Hic tumor etsi non sit arteriæ, tamen quoniam ex ea ortum duxit, nobis hic commode memorari posse, visus est. Est vero & alia arteriæ, veraque intumescentia, quando ampliatur ipsa, ac turget. Quod circa cor ita evenit alicui, Pareo inspiciente, ut pugnum caperet; ex quo tandem malo, rupta eadem, mors consecuta est. Hinc Fallopius duplex Aneurisma facit: unum arteriæ dilatationem, alterum ruptionem; Rectissime, sed quia alterum hoc raro contingit, & si contingat in internis partibus fere apparet, ubi curatio instituti non potest, ultimo loco à nobis est expositum.

Accidit hoc in majoribus potissimum arteriis ubi obstructio est, ut in cordis palpitatione est frequens; & tunc quoque pulsus percipitur novus, qualem in liene quoque ejus arteria, eadem de causa dilatata, evenisse legimus. Verum huic, ut dictum, remedium malo nullum paratum est, neque si esset, aperto corpore, adplicare liceret. Itaque arteria relicta, ad venas transeamus.

XC. Quod istis evenire, ultimo modo loco diximus, his quoque evenit, itque Varix, *κίρσος* Græcis Medicis, quam affectionem describit Galenus, eamque secuti breviter: *ἀνευρυσμένη φλέψ*: Vena dilatata. Hujus causam olim credebant sanguinem melancholicum, qui huc soleat secedere: Unde in exscindendis iis maxima formidulositas non paucis, quod quia legerant in Hippocratis Aphorismo *insaniam iis erumpentibus solvi*, quibus exscinderentur melancholicos fieri crederent, verentes scilicet ne occluso diverticulo, humor inundet cerebrum, spiritusque involvat; id quod etiam sæpius esse factum, Sennertus ausus est prodere: nihilominus futile esse, & hic experientiam fallacem, nimis manifesta ratio declarat; perinde atque alterum commentum, quod ipsum Coum auctorem habet, calvis magnas non accidere, si superveniant, turius capillatos fieri. Neque illud credo, quod *lib. de articulis* prodidit: Gibberem iis solvi: Cessat ergo metus, Varices, quia ab aliis morbis præservent, & liberent, corrigendi.

XCI. Verius dixerim, quia non sunt molestæ, vel quamdiu non sunt, curandas non esse, cum ne morbi quidem tum sint, quippe non lædentes actionem, etsi morbosi quid præ se ferant. Siquidem varias descriptas legimus: primum simplices, tum cum inflammatione exulceratas, denique prægrandes, & monstrosas. Illæ nihil habent mali, non magis quam gestationis tempore in mulieribus venæ uteri ita turgentes, ut totæ varicosum opus haberi possint. Alia longe est reliquarum natura: nam inflammatæ dolorificæ sunt: ulcerosæ, id est cum ulcere existentes, impediunt hujus consolidationem: Et notabile est, quod Severinus habet, ulcere in imo existente, si varices multo sint superiores, ubi excisæ sunt, nil protius mali restate. Magnitudine autem conspicuæ, metus est ne rumpantur, & fiat profusio sanguinis cum vitæ periculo conjuncta, qualem vidit Fallopius accidere: duos vero inde mortuos notavit Severinus.

XCII. Patet ergo, quando tollendæ sint varices, quod etiam expedit Fallopius eleganter etsi prolixius, *L. de Ulcer* Locum affert doctissimus Severinus, apud quem potest videri: Quod moneo, quia non extat in Francofurtensi Fallopii editione, quæ primo hujus seculi anno prodiit, ut necessum sit, alio exemplari usum Severinum. At quo potissimum modo curatio debeat fieri, maxime controversum videri potest. Veteres Græci, secta cute, separabant venæ partem sanguine turgidam, acu filoque traducto utrinque ligabant, & exscindebant varicem. Arabes pungere jubebant, præeunte illis uno Hippocrate: Celsus ante istos etiam urere solitus. Excidit quoque Severinus plurimas, ad veterum morem, qui valde crudelis est, & summis doloribus affligit: cujus tamen operationis, patente sanguinis circulo, necessitatem video plane nullam. Quid si ligamnta venam intercipiendo, vel si profundior aut major sit vena, quam ut intercipi profusio sanguinis possit, instrumento quod ad Aneurismata compescenda commendavimus, eam comprimendo ab hæmorrhagia caveamus, venamque evacuemus, lanceola apertam, deinde colligatam spleniisque munitam, emplastris aliisque constringentibus aggrediamur? Nam & Arabum compunctio talis fuit, quæ nescio cur non ubique locum habeat. Evitabimus vero simul hoc pacto abscessum quem sequi ut plurimum excisionem venarum, Neapolitanus Chiron, isque unus monuit. Quod si hoc non placet, aliud in promptu est certissimum: venam per medium dissecare, & aqua stiptica tangere. Sic enim & via in varicem sanguini in perpetuum negabitur, & hæmorrhagiæ nullum erit periculum. Sic puto: fateor tamen, expertum me non esse, cum Germaniæ meæ id beneficii contigerit, ut quemadmodum à multis aliis, sic ab hoc quoque malo liberos & immunes fere incolas suos præstet. Quod si expertum magistrum desideras, vide Vigonem, qui multa utilia Te docebit.

XCIII. Hoc in artubus fieri commode potest, alibi quoque ligacula aptare loco commodo, difficile forte adeo non est. At in Cirsocele id fieri nequit. Hinc ad illam trepidari video. Verum nihil est hic opus violenta manu: cataplasmate stringente & discutiente applicito res peragitur, vel catagmatico etiam emplastro, non neglectis internis vulnerariis, quibus remediis levatus elegans juvenis hæc scribenti adveniens, adstat & gratias agit. Quod si hoc frustra est, non tamen magnum hinc metuendum incommodum, & sæpe ipsum tempus, modo abstineas à Venere intempestiva, malum aufert.

XCIV. Explanatis partium mollium tumoribus, ad duras venio. Ex quibus cartilagines nullo tumore affici observatum est, os vero uno, eoque difficili, non re tantum, sed etiam ipsa denominatione: Vocant enim *spinæ ventositatem*. Cujus vocabuli ratio satis spinosam sese exhibet investigantibus, & posset ab aliquo Helmontio videri excogitatum, nisi ab Arabum seculis ad nostra constaret pervenisse. Dubitat vero Severinus, an recte translatum sit: quod nobis supponendum. Est autem auctoribus spinæ ventositas, quando ab interna & in osse subsistente causa illud corrumpitur; quo differt à carie, quæ fit ab externa. Ventositatem ergo dictam vel quasi inflationem, quoniam tumor est, cum Pandolfinus, tum Severinus, optimi de hoc affectu scriptores existimarunt; spinæ vero, vel, ut nonnullis placet, quia sæpius Dorsi vertebris accidit, vel quia dolor acutus, qualis spinæ infixæ in carnem, conjunctus est. Græci *Τερηδών*, teredinem nuncupasse videntur, quod ut vermis Teredo ligna, sic spinæ ventosæ materia ossa perforet: etsi non unum hoc in nostro affectu occurrat, sed facies ei sit varia: ut mox patebit.

XCV. Tametsi vero ad ulcera cum osse subtus corrupto potius quam tumores pertinere rarissimus hic affectus, videri queat, quia tamen in ossis tumore primus est mali fons, unde & ulcerosam affectionem, non ulcus ossium vocat Avicenna, huc potius referendum putavimus. Siquidem existimandum non est, quamlibet ossis corruptionem ulcerosam hic intelligi, sed solerti distinctione est opus. Aliud enim est ulcus cui corruptio ossis supervenit, aliud quod ab acri sero eroso osse succedit. Spina Ventosa est ossis à causa interna, sero scilicet corrupto & subsistente, tumor, cum superveniente ulcere, in totius ossis corruptionem tendens, desinensque. Vide M. A. Severinum.

CXVI. Nunc, quibus potissimum, & qua parte contingat hic ossium tumor dicendum est. Dixi ex quorundam opinione dorsi potius ossibus quam reliquis accidere. Verum non video huic affectioni respondere experientiam, sed frequentius multo in artubus esse obvium: Imo, si audiamus Severinum & Petrum Marchetti, in ipsis articulis, quibus tamen alii jure album calculum negant, & omnia pariter corporis ossa ipsi obnoxia pronunciant. *Josephus Pandolfinus*, Medicus Firmanus, plerosque ejus oppidi pueros afflictos vidit Anno XIV. seculi currentis. & *M. A. Severinus* his tantum non solis contingere putat. unde & pertæsus inconditi illius veteris vocabuli *παιδαρθροκάκην* nominat, quasi diceret, malum articularium puerorum: Attamen

alii & in adultis observarunt & contrarium plane perhibent, ut Petrus de Marchettis, qui ad vigesimum quintum annum ut plurimum cum v ros tum fœminas eo laborasse notat: Ut nulla sit causa cur novum hoc Severiot nomen à doctis in civit tem recipiatur. Vide doctissimi Merkliot in Pandolfinum commentarium.

XCVII. Causa tanti mali non est Menstrui sanguinis relicta post variolas impuritas, ut statuit Severinus, quem prolixe, & quantum sat est, confutavit laudarus modo Merklin. Et sane cum hoc dogma duplici fundamento superstructum sit: Menstruum sanguinem esse natura corruptum atque impurum, & eundem talem esse materiam fœtus; utrumque vero hoc sit falsitatis abunde convictum, facile paret, etiam hoc ipsum protenus omne concidere. Longe itaque rectius, ipso prior Pandolfinus asserit, esse humorem corrumpentem, eumque vel acutum, (acrem) vel salsum, atque nitrosum, vel aquosum phlegma, vel virulentum. Omnia enim hæc & competere possunt sero, & reaple in hoc morbo observantur. Neque acre & salsum idem esse quis putet, quod ipsum auctor prudenter & ex veterum mente distinxit. Tale itaque serum, quoties cetera sanis unum hoc accidit incommodum, vel sponte sua, & diuturna mora, vel à latente in ipso osse fermento maligno, acrimoniam pravumque morem contraxit: Quod si vero simul in variis partibus erumpat, in ipso sero jam ante extitisse causam manifestum est: etsi non repugnet, morbum diutinum reliquam seri massam inficere, sensimque corrumpere, quod etiam evenisse videtur binis filiis pueris, quos in exemplum adducit Merklinus c. l. Uti omnia hæc Pandolfinus eleganter, etsi verbis Veterum utens, exponit.

XCVIII. Mirum est & inter singularia referendum quod Lavaterum notasse legimus: se vidisse in Monasticæ vitæ novitio, octodecim annorum, femoris spinam ventosam, ex qua facta sectione, nil nisi flatus exspiraverit, cum ægroti interitu. Hunc sane flatum, si causa mali fuit, valde acrem fuisse oportet, etsi magis sit credibile humorem qui eroserat, quacunque de causa in flatum fuisse versum.

XCIX. Colligitur itaque sensim hæc materia, vel nulla ex manifesta causa, aut post variolas, aut luem Gallicam, aut post malignos morbos, vel in artubus, vel in cranio & maxillis, vel in vertebris, vel sacro ileove uno aut altero, vel quocunque tandem alio osse, & sese insinuans, illud facit intumescere, ac rodit, id quod primum obtuso & remittente nonnunquam cum dolore accidit, mox vehementius redeunte: tum insignis fit, lancinans, ut æger referat, se veluti spina pungi: denique pars altius attollitur, & fit abscessus, id quod fere, annotante Severino, post alterum mensem solet accidere. Qui pure evacuato, tenui humore fluit, & sinum ostendit, quo dilatato, specillo os corruptum deprehenditur. Est autem varia illa corruptio, pro humoris vel erodendi, vel corrumpendi facultate. Nam si lenis & mitior humor, exasperatur fere, & excrescit tantum; si acris, veluti lima vel verme, ut loquitur Pandolfinus, eroditur; si vero malignus, putrescit. Hinc Petrus de l' Argellata focile (id est cubitum & radium) totum putrefactum vidit. Joh. van Horne calcis os tantum in magnitudinem insignem adauctum, porosque ejus ampliatos, & materia cartilaginea repletos, callosaque crusta obductum os invenit: *Gaspar Hoffmannus* pelvis ossa in puero tam foraminulenta, quam ullum potuit esse lignum cariosum, vel putridum: *Severinus* cariosum malleoli os, maxillæ, & pectoris. item os mediæ tibiæ tumore tentatum vidit. Mihi quoque in cadavere puellæ quod publice in theatro secui, ulcerosum crus repertum, cujus & tibia & fibula pene tota erat insigniter acta, quam etiamnum mecum asservo. Hæc autem tanta diversitas non ab alio, quam humoris corrumpentis diversitate produci credendum est. Neque dubitandum & ante omnimodam corruptionem ossis attolli carnes posse, ulcusque oriri, & esse aliam spinam ventosam fieri, aliam in facto esse; etsi id nolit admittere doctissimus Merklin, adeoque Pandolfinum suum hic deserat. Nam & potest attolli os neque tamen corrumpi, & per poros transudans humor carnibus se inferre, & abcessum facere, antequam corruptio solidissimæ partis perficiatur. Unde & teredinem Græcorum non exhaurire affectus latitudinem, sed esse ejus tantum genus aliquod, puto esse manifestum: cum omnem ab interna ossis parte provenientem corruptionem spinam ventosam vocent auctores, eam vero variam esse ostensum est. Insuper *Severinus*, aliam cum dolore, aliam sine eo esse, aliam etiam cum febre: nonnunquam cum macie totius corporis conjunctam prodidit, quæ de teredine dici non possunt.

C. Hic controversiam movent auctores de Cancro ossium Celsi; cujus meminit L. VIII. cap. 10. an is cum nostro affectu sit idem: Primus Clarissimus Tulpius id movit, & affirmavit: negavit vero Hornius, quem rursus refellere tentat doctissimus Merklin. Sed ignoscant mihi viri celeberrimi, si non satis intellectum illis Celsum putem, excepto van Horne, qui se non satis explicat, brevitatem nimiam sectatus. Nimirum Celsus non loquitur de cancro ossis, sed carnium: Quod ipsum attente legentibus erit manifestissimum, sic enim ait: *Si* (extensio) *primis diebus amissa est, inflammatio oritur: sub qua & difficile & periculose vis nervis adhibetur: Nam distentio (an distentionem) nervorum vel Cancer sequitur, vel certam, ut diutissime alatur pus.* Hic nulla cancri ossis fit mentio, & loquitur Celsus aperte de Sphacelo, quem cancrum ipsi vocari, evicit Hornius. Quis enim non videt, ab extensione intempestiva, qua non ossibus, sed musculis vis infertur, nihil ossi metuendum, minime vero omnium spinam ventosam, at carni plurimum? Quod & sequentia deinde comprobant: dicit enim articulo ultimo, de communibus curationibus: *Gravius aliquanto est, cum ossis fracturæ carnis quoque vulnus accessit, maximeque si id musculi femoris aut humeri senserunt: Nam & inflammationes multo graviores, & promtiores cancros habent.* Ex quibus res patet manifestissime: Itaque frustra excitarunt hanc disceptationem viri de arte meritissimi, & fluctus in simpulo concitarunt. recteque sensit Van Horne, sed præcidit sermonem suum & plus quam dixit, lectoribus cogitandum reliquit. Ceterum ego talem quoque morbum hunc deprehendi: Juvenis egregiæ indolis, sed paulo tristioris temperaturæ & sedentariæ vitæ quam consortii hominum amantior, conqueritur de dolore pedis, in ejus dorso insigni & lancinante: nihil apparet mali Inspicientibus, Ego. spirituosis & volatilibus oleosis dissipare studens rodentem materiam, nihil efficio: Tandem post mensem dimidium ingens tumor pedis oritur, sine rubore: mox etiam coloris fit mutatio. Ergo emplastro pus movente oritur per biduum, & cum viderem illud ibi fluctuare, sed cutim nondum posse perrumpere, nihil cunctans, aperire jubeo tumorem, immaturum licet. Fit ulcus, sanatur, neque tamen cessat dolor, sed mox in vicino loco denuo apparet exiguum foraminulum, ex quo tenue serum exprimo. Eo ampliato prius, & mundificato, iterum consolidationi studemus: quæ etiam succedit, verum alibi recrudescit ulcus, & variis foraminulis cutis perforata sensim apparet: hic specillo immisso ad fundom, os metatarsi quartum asperum & scabrum offendimus, causam mali: quo cognito injectiones adstringentes mundantes ossa, & balsamicæ variæ adhibentur, dilatatur ulcus, etiam facta sectione, ut sat amplum fieret,

sed os denudari tamen non potuit, adeoque insanabile hactenus malum, cum exscindere totum non videretur consultum, relinquere fuimus coacti.

CI. Quam difficile vero sit, spinam ventosam tollere, & ad suam integritatem os reducere, partim ex dictis patet, partim ipsa nos ossium natura docere potest, quam corruptam nulla ars restituere in integrum valet, sed sola natura: neque tamen hoc prius, quam omne quod corruptum est, auferatur, effectum dabit, cum enim nova calli materia per fibrarum ossearum rectitudinem affluat, ubicunque hæc pervertitur, quod ubique hic fit, tumore poros obstruente, illa permeare non potest. Ex quo patescit, nullum in consummata & vera præter excisionem remedium superesse. Quod si negligitur, non modo ne serpat malum periculum est, sed etiam ubi profusio puris aut seri augetur, & major fit exulceratio, ne cum tabe committatur ægrotans, tandemque consumtus, intereat. Et hoc agnoscit sane, quisquis ipsius affectus naturam satis novit. Ex quibus eminentissimam Chirurgorum trigam, *Severinum*, *Marchetti & Hernium* nominasse suffecerit; quorum ille etiam antiquissimum Del' Argellata so testimonium advocat: Petrus vero, incipientem, & minorem ossis corruptionem facilius cedere antiqua, & graviori, nunquam tamen sanari ait, nisi remota fluxione, & sublato osse corrupto vel igne vel ferro: Van Horne totam etiam tibiam amputavit. Quamvis in incipiente aliquam spem faciant vulgaris viæ sectatores, omnes morbos eodem modo, id quod vocant methodice, enarrantes: In cujus rei exemplum licet fortassis Pandolfinum citare, qui nulla non cumulat remedia, usque ad errhina & apophlegmatismos: quæ etsi in cranii corruptione fortassis aliquid possent, perperam tamen quis etiam ad pedes aliaque ossa laudaverit.

CII. Quamvis itaque ad præservandum hęc possent fortasse commendari, irritam tamen & hanc reddit spem, quod malum in fieri, ut loquuntur, adhuc constitutum, vix animadvertitur, neque adeo de remediis in futurum cogitari potest. Interea quia etiam in constituto assidue nova materia affluit, & viscera perennem, Guern. Rolfincio judice, fomitem suppeditant: neque tum sunt omittendi purgantia, sudorifera, diuretica, & si in capite est, errhina, cum reliquis modo ex Pandolfino memoratis, quorum apud ipsum exempla ubertim extant. Sed præterea etiam vulnerariæ potiones propinandæ, ex siccantibus maxime, ut. Scolopendrio, Osmunda, & reliquis capillaribus & reliquis, quæ dulcorant acre serum: item ex Chalybe paratæ, magisteria ac tincturæ aperitivæ, Antiscorbutica quoque, & præ reliquis Lignorum, sarsaparillæ, chinæ, corticis Saccorillæ, ligni Guajaci & aliis balsamicis parata; in quibus est eximium Barbettianum: Angelicæ etiam, Pini, Myrrhæ, Theriacæ essentia, mistura simplex, & viperarum sal, quas supra modum extollit M. Aurelius. Sed Mercurius etiam, fortis ille ichorosæ corruptionis domitor est arcessendus: cujus inunctione, succedente salivæ fluxu, felicissimus Rolfincius puellam hoc ipso affectu detentam sanatam memorat: Dum interim externe injectiones ex aqua Mercuriali, Vitriolo, Alumine, Balsamo Peruviano, oleo Caryophyllorum, Hypericonis, & si tanti est, Momordicæ, ac similibus tentanda est mali pertinacia: quæ tamen omnia fuisse frustra, experientia doctus, asserere queo. Itaque potius primo quoque tempore fiat incisio, nullo licet apparente tumore, ait Marchetti, ossisque inæqualitas abradatur, si id fieri possit, si vero altius corruptum est, excindi partem cariosam ac putridam necessum fuerit. Si neque hoc fieri potest, ut in manibus & pedibus, juncturis, & magnorum ossium capitibus, van Horne imitandus restat, qui cum agnovisset affectum *in illustrissima Duce de Merode, & juxta consilium Argelata* (ejus verba refero) *non posset os morbosum removeri, necesse fuit, ad ultimam anchoram, amputationem scilicet tibiæ precedere.* Non potest autem os removeri, propter ligamenta, tendines, & vasa confeita: Vel Marchetti amplectenda ratio, qui dilatato foramine sectione, spongia præparata, radice Gentianæ, medulla sambuci aut sorgi, cannulam jubet immittere ferream & mox cauterio actuali os inurere quantum petito artifici videtur, cavendo, ne tendines offendantur, metu convulsionis: vel trepano parvo (imo terebra) si internodium affectum est integrum, utrinque perforandum, & medium forficulis affabre ad hoc paratis media pars eximenda. Reliquum curationis callum promoventibus, sarcoticis & epuloticis consueto more peragitur.

PARS ALTERA:

DE

Tumoribus quæ pluribus vel universis partibus accidunt.

I. HActenus illi tumores expositi sunt, qui singulis partibus conveniunt; quos qui nunc sequuntur, variis, iisque compositis fere solent accidere. Neque tamen omnes istos ad nos jam pertinere arbitror. Leucophlegmatia enim solis internis medicationibus cedere consuevit, & pertinet ad affectus universales, internis tantum non solis cedentes. De œdematosis vero qui totum crus, manumve occupant quidem, sed in carnosarum fibrarum interstitiis duntaxat hærent, jam actum est. Sed nec Herniarum genera tangi à nobis fas est. Ut enim Leucophegmatia ad solos pertinet Medicos Physicos, quos vocant, Ita hæ manuali unice operationi subsunt: Qui igitur tollantur, ex illorum, qui operationes istas tradidere seorsim, libris discenda sunt.

II. Quę autem cum externis maxime medicamentis, tum operationibus levioribus indigent, illi sunt. Inflammatio, Abscessus, Gangræna, Sphacelus, Scirrhus, Cancer; & quę de his participant. Qui, si postremum excipias, omnes prope à priori, Inflammatione scil. pendent, uti mox apparebit: adeoque ad illam possent referri. Sed quoniam tamen aliquando etiam citra eam videntur oriri, atque ita à Medicis fieri consuevit, singula seorsim spectabimus.

III. INFLAMMATIONEM solas carnosas partes pati, *Galenus L. de Tum. c. 2.* memorię prodidit; quod secus est: Cum & cuti eam competere, ex Erysipelare constet, & membranis quoque glandulosis atque parenchymaticis partibus, sive visceribus, hoc est omnibus illis quæ sanguinem recipiunt, accidere, experientia testetur. Nam quoties omentum, hepar, pulmo inflammantur? quibus nihil est carnosæ pulpæ: ne quid dicam de Strumis aliisque innumeris: quin imo nonnunquam ipsa ossa eam contingere fatetur Galenus, & plerique omnes, qui de spina ventosa scripsere, non obscuri auctores produnt. Etsi concedi illud possit, carnem præcipue, & facillime inflammari, quia tota est sanguine plenissima. Vide *Hier. Fabr. de Tum. p. 11. cap. V. plane cum his consentientem.*

IV. Est autem Inflammatio caloris naturalis in vehementem, & quasi flammeum in parte corporis conversio. Nam qui ad humores quoque & nominatim sanguinem extendunt morbum, cum contra recepta dogmata, & *ἀκριβίαν* citra ullam rationem peccent, causam cum morbo, morbum cum causa confundentes, institutum suum mihi non probant. Calere

enim humores nimium, & æstuare, non inflammari dicendum videtur: inflammantur vero potius solidæ partes & ex eorum occulto igne patiuntur incendium, non flamma quidem, sed rubore manifestum. Hoc enim certum est: ut omnis calor naturalis in sanguine existit, & cum illo in partes influit, etiam hic tanquam in subjecto causæ, calorem in sanguine considerandum esse: quem non semper inflammatio consequitur, alias in omni inflammatione febris adforet comes. Influit scilicet in partem naturæ convenienter, ibique inveniens incendii causam, efferatur in majus: quod quomodo fiat, explicandum est. Interim videri Sennertus potest, qui sanguinem esse inflammationis causam abunde probat. Quod si cui Galeni sententiam nosse sit animus, illam inveniet Meth. Med. L. XIII. cap. 6.

V. Ut vero cum eo facile hic in eandem conspiramus sententiam, ita nec illi nec Galeno adhærebimus amplius, ubi ad proximam causam perventum est: quam sic se habere existimamus. In sanguine esse ignei quid, quod calidum nativum appellamus; etsi enim non ignoremus, quid Dubitatores opponant illi sententiæ, securi tamen de his omnibus, tanquam certum istuc intrepide hic supponimus. Hoc autem motu & agitatione augeri, docet experientia. Non est igitur ambigendum, in partibus ubi fit inflammatio, motum auctum esse. Is autem, cum vel intestinus sit, vel externus, quem fluminis vocant nonnulli, ille autem à peregrino fermento ac turbatione (quod novum, sed ineptius vocabulum magis ad palatum est quibusdam recentibus,) hic à corde contingat, facile patet, externum hunc, non intestinum accusandum: cito enim per totum liquorem diffunderetur, ut in febribus fieri, liquido patet. Unde itaque novum hic suscipiat incitamentum, dicendum est. Patrum memoria per affluxum fieri, ἀθρόως καὶ βιαίως in partem sanguine effuso, existimabatur. Hoc autem dogma cum circulatione sanguinis conglutinari nequit, quantum etiam laborem hic suscipias: Quin contra accidit, ut transmissus placide sanguis ea parte iterum non dimittatur, obstructis vel obsessis vel interceptis viis, quibus itur ad venas. Hinc stagnat ante ostiola, &, dum alius continuo affluit atque impellitur per arterias, tumultuatur, & motu illo perpetuo ac præternaturali excitatur inclusus undulansi purpuræ ignis (est enim hoc igni omni familiare ac proprium) augescit, partes pingues & inflammabiles sanguinis rapiens veluti in flammam, sicque inflammationem constituit.

VI. Qua re nihil est planius. Nam ut calida, aromatica, & spirituosa vinosa motusque animi ad inflammationem subeundam sanguinem disponunt, sic vulnera, lapsus, contusiones, luxationes, infixa, & quæcunque tandem tubulatos carnis aliarumque partium fibrosarum meatus corrumpunt, pervertuntque, dispositum illico ad incendium invitant: hæc autem omnia ipsi remoram ponunt & circulationem sufflaminant. Quod si citra hæc oboriatur, obstructionem accusandam prodit, quod tumor omnis recens inflammationem mox habet sociam, modo in parte sanguinea excitetur.

VII. Quæ, cum manifesta sint, nec fermentatione, nec effervescentia, nec salibus ad hæc opus esse, itidem manifestum arbitror. Nam quod nonnulli fingunt, salia obstruere poros partium, id ab iis qua talibus fieri, haut facile monstraverint, per accidens vero, cum terreis juncta iisque incocta, id posse præstare, lubens concesserim, etsi nondum videam, quomodo in magna ac notabili inflammatione hæc potius argui debeant quam crassum & coagulabile ex facili serum; ut illa in minoribus pustulis, scabie aliisque prædominari. ipsis vicissim concedendum puto.

VIII. Consequitur inflammationem qua cum calor coincidit, tensio primum, ac tumor manifestus, deinde ex ea dolor, & ubi major evasit, renitentia ac durities, ruborque adest, sanguinis per diaphanam cutim transparentis proditor. Hæc perpetua sunt ejus signa, quibus positis ponitur, sublatis tollitur affectus. Plerumque alias supervenit vulneri, ulceri, & reliquis nominatis: raro sponte & sine causa oritur. Nihil habet ab invicem discriminis: nisi quod à puriore latice suavius rubeat, à corruptiore obscurius; Commenta veterum de φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης &c. nemo vel Lynceus cognoscet: nec refert quicquam; nulla enim hinc curationis resultat diversitas.

IIX. Prognosis meretur attendi, quæ arctissime cum curatione nexa est & ab illa pendet. Vel dissipatur enim ac discutitur malum, sive in auras evanescant particulæ calido, sive resorbeatur quod partem in tumorem attollit; vel in pus vertitur ejus pars, transitque in abscessum; vel induratur & congelascit in scirrhum sanguis; vel in gangrænam abit, ex qua dein sphacelus, necrosis, totiusque partis, imo & vitæ, ni ocyus abscindatur, amissio.

IX. Ad curationem jam animus applicandus est. Ut vero de causa inflammationis dissentiunt immane quantum à veteribus recentissimi scriptores, illis affluxum, his detentionem causantibus, & liberum transitum negatum euntibus, sic etiam in curatione maxima horum & illorum discrepantia est, ut rem expedire difficillimum videri possit: præstandum tamen, nisi cum maximo artis opprobrio vel hanc nihil habere certi, sed ad ludificandum simplices excogitatam esse, vel veteres aut recentes turpiter aberrare, & in curandi ratione protenus deceptos, velimus fateri. Primum itaque illorum, tum nostratium rationem exponam, deinde qui possint locum & quando hæc vel illa invenire, conabor ostendere.

X. Cum ergo affluxum sanguinis putarent illi in causa esse, quippe cum calor & dolor attrahant, hunc quantocyus & ante omnia inhibendum censebant: Distinguere itaque tempora accurate jubebant: In principio V. S. instituere, & affluentem adhuc sanguinem per revulsionis modum abstrahere ad remotam partem; ubi vero ultra principium processisset inflammatio, derivationis ergo eandem fieri in propinquo jubebant. Tum, si impurus sit sanguis (ut fere nunquam plane immunem à labe, existimare licet) etiam purgatione κένωσιν moliebantur. De hinc defensiva ac repellentia administrabant statim, quæ vel refrigerantia humida, vel adstringentia sicca commemorabant: *Herbas Endiviæ, Solani, Sempervivi, Plantaginis: folia Quercus, flores Rosarum, bol. Armen. Balaustia, Sumach, & alia vel aquea vel adstringentia*: item amara, ut *Absinthium, Agrimoniam, Pentaphylum*; huc referebant quoque, vulneraria sicciores. Non tamen diu solis utebantur, sed antequam ex tensione dolor oriretur; Id est antequam affluxus plenior, infarcto sanguine, pedem fixisset: Nam hoc facto, statim quæ dolorem compescant, Galenus adhibere suadet, cujus dignum omnino lectu est *cap. 2. Lib. II. Cur. ad Glauc.* Paregorica vero talia commemorata leguntur: *Radices Althea, Lil. alb. Malvam, Sambuci folia, Linariam, Anethum, flores Chamameli, Meliloti, Verbasci, semina lini, Fænugr. crocum, axungias, mucilagines, olea*: Galenus ipse mirum in modum *oleum Rosatum commendat*. Illa tamen non sola adhibebant, sed cum adstringentibus: Unde Galenus Attalum reprehendit, quod Theageni, Philosopho Cynico, hepatis inflammatione laboranti mera relaxantia (emollientia) adhibuerit. Alii ergo hic, omissis paregoricis, quæ, ne dolor attraheret, admittebantur, mox discutientibus agebant, mistis repellentibus, maxime siccis, quæ adstringerent. Discutientia vero illa sunt, quæ tenuitate partium penetrant & resolvunt, qualia sunt fere

Ane-

Anethum, *Abrotanum*, *Origanum*, *Melissa*, *Serpillum*, *Chamamelum*, *carvi*, *cuminum & similia.* Quæ deinde augebaut sensim, subtractis repellentibus, sicque discutere tumorem & inflammationem solebant, quod nisi succederet, suppurantia admovebant, & in abscessum degenerante inflammatione, illi prospiciebant methodo deinceps tradenda.

XI. Ab his recentes scriptores recedunt, maxime circa repellentia, & defensiva, quorum usum non modo putant circulationis dogmate protenus destrui, verum etiam illa, dum incrassent sanguinem atque inspissent, inflammationem potius augere quam reprimere. Neque venæ sectionem probant, sed ea omissa, diaphoretica interne exhibent, & sudorifera terrea, quæ inepte ab iis alcalica vocantur, præ ceteris commendant, ab acido sanguinem coagulante inflammationes fieri arbitrati. Externe vero applicare suadent calida potentia, balsamum sulphuris, Vini spirituum, & ex discutientibus atque aromaticis fumenta, Emplastrum de spermate ceti, & similia. Ut itaque, turbatis plane fontibus, hæreat aqua plurimis, qui non modo quid agendum, redduntur dubii, meritoque ambigunt, verum & quo se vertant, & quomodo artem nobilissimam à calumniis salvam præstent, nesciant, quam, veteres tam longe aberrare prodentes, haut parum prostituunt. Si enim illi inflammationes inepte curarunt per tot secula, quis credat deinceps asserentibus, se intra paucos annos recte sapere præ illis cepisse, & non iterum falli, si decipi potuerunt majores omnes, quos ingenio & judicio acri longe modernos plerumque superasse, sine præjudicio libros ipsorum legentibus fatendum est. Si vero, quod concedi omnino debet, illi inflammationes, æque feliciter, ne dicam felicius recentibus sustulerunt, quid fiet de disciplina rationali, quam pro se allegant nostrates: cui repugnat & contradicit tot seculorum experientia? Itaque ostendendum est, in quo error lateat, & quid probandum utrinque atque rejiciendum sit, omnibus æqua lance sine ira ac studio, sineque arrogantia aut contemtu expensis.

XII. Recte itaque in hoc recentiores pronunciarunt, stante circulatione sanguinis, quomodo affluere aliquid ad partes singulares, attrahi atque allici queat, intelligi non posse: hinc etiam nos à veterum dogmate recedere non dubitavimus. Ast cum pergentes, etiam causam negare, & ab acido inflammationem atque obstructionem derivare voluere, indeque adhibere in remedium alcalica pene unice jusserunt, merito reprehensionem vicissim incurrunt, cum ex falsa hypothesi ineptam curationem instituant. Siquidem nullum est certum acidi indicium, & quæ alcalica vocant, talia neutiquam deprehenduntur: prætcrea acida intra corpus assumta, ferventem potius sanguinem compescere observantur & congrumatum solvere, externe vero discutere tumores, si suo tempore admoveantur: ut de aceto compertum est. Perperam deinde sanguinis detractionem prætereunt, vel etiam rejiciunt plane, cum nullum sit promptius aut generosius auxilium, quod duplici indicationi satisfacit: illi scilicet quæ ulteriorem affluxum, sive confluxum impedire jubet, & quæ collectum dissolvere. Nam dum pars effluit, alia quæ urgeretur mox versus locum afflictum, in inane venarum spatium succedit, & eadem opera æstuanti ac hærenti in parte subtrahitur noviter affluxurus, tempusque interim conceditur, ut se expediat, dumque subsequens subtracta sui parte, parcius & placidius illabitur, eluit molliter quod impetuosius ante impegerat. Quod autem diaphoretica interne propinant, externe vero efficaciora excogitant, & discutientia calidiora, magisque subtilium partium ministrant, laudi est, in eoque medicinæ dignitatem augent: utrum tamen his solis rem omnem possint ubique peragere, ipsi viderint, quibus curta supellex domi, & qui vastum illud materię medicæ æquor ingredi recusant, parvis navigiis ad littora Chemicorum proxima vagari contenti: unde sola isthæc fere solent commendare.

XIII. Sane enim dum repellentia plane rejiciunt, falsa argumentatione ducti, non poterunt doctis probare sententiam: Est enim non una inflammationis ratio, sed pro partium quibus contingit, natura diversa. Nemo nescit in oculorum inflammatione maximo cum fructu repellentia, etiam actu frigida adhiberi; imo in illa utramque facere paginam. In cristis ani, puerperis familiaribus, ubi summo & intolerabili dolore inflammatio excruciat tenerrimam partem, unguenta consueta faciunt quidem officium, at nullum præsentaneum magis remedium quam aquam rosarum, in qua cydoniorum semina mucilaginem suam deposuere, linteo intincto, frigide admotam, experimur. Capitis dolor quoque ab æstu sanginis actu frigidis mulcetur; & aceto rutaceo, rosaceo, & similibus aliaque multa licet comminiscere exempla de frigidis. Scilicet nititur hæc curandi ratio æternæ veritatis regulæ & fundamento Methodi tot evanidis machinamentis quorundam inconcussa: contraria contrariis expelli, ut enim aqua igni, sic frigidum inflammationi & nimio æstui sanguinis contrariatur, illumque extinguit vincitque. In hoc vero etiam decipiuntur, quod incrassare hæc sanguinem & altius impingere putent, non considerantes Defensiva non in parte affecta, sed extra illam applicari suis scriptoribus: quod Aquapendens illos docere poterat. Deinde non semper actu frigida, nec ubique esse hæc admota, verum calentia: quod, dum à vulneribus inflammationem arcent suo lacte virginis Chirurgi, norunt optime, & semper observant. Sed etiam terrea & adstringentia non impingunt altius quod illi putant, & incrassant hærentem in partibus sanguinem, sed stringendo earum tum poros, tum vasa, impactum exinde, imminuto spatio expellunt: experientia in ophtalmia atque alias manifestante: etsi non omnibus locis, temporibusque, ut dictum, conveniant, sed inter initia, hiantibus adhuc poris, & materia existente fluida, ut possit elabi; uti in contusionibus indeque exsurgente tumore vel sola frigidi ferri compressio juvat. Unde & nosse poterant, si attente legissent veteres, in magnis inflammationibus non facile frigida actu, sed calefacta admoveri, quo pori aperti sint: & ne aquosæ ac adstrictivæ solæ agere jubeantur, plerumque admixtum aliquid illis fuisse tenuium partium, coagulationi ulteriori præcavendo, oxycratum scilicet, rosaceum, aut vinum, aut ex plantis aliquid: adstringentia quoque partes roborantium nomine usurpata. Sed & ipsi quod verbis negant, re comprobant obnitentes: quid enim aliud agunt suis plumbeis, quam repellunt, quemadmodum & astacorum (quos cancros fluviatiles vocant) succum. plantaginis item, solani, sempervivi, aquam de spermate ranarum, concedunt, & defensivis vulgaribus substituunt; Nam quod in his alcali occultum fingunt, ex illis est, quæ cautione Arithmeticorum opus habent: salvo errore calculi: qui in his, accuratius subductis ex arte rationibus, facile ostenditur. Et ne huic soli adscribendum putent egregium, quem ex unguentis infrigidantibus percipimus effectum, sciant me inflammationes tam validas, ut etiam è longinquo admota manu, ad duorum digitorum distantiam calor sentiretur, unguento Alabastrino & infrigidante Galeni æque ac de Cerussa, aliisque plumbeis plus vice simplici quam optime repressisse, magno cum ægri solatio.

XIV. Ex quibus patet, quædam in recentium doctrina esse admittenda, quibus veterum peritiam, (quod eorum erat officii) auxerunt; at non omnia ipsorum

æque

æque laudem mereri, sed in quibusdam necessarias esse illas cautiones, non in omnibus. Quod non ignorarunt illi, sed cum repellentibus caute incedere jusserunt, prout quidem septem ex Galeno cautiones in principio primæ partis allegavimus. Itaque distingue loca & tempora & res erit salva. Nam nec discutientia quæ sola atque una commendant, statim in principio convenire, vicissim monent antiqui, sed si subtilissima discutiantur, crassa remanere, & in scirrhum abire, haut immerito verentur. Itaque patet, antiquorum rationem & pleniorem esse, & tutiorem, verum tum demum speratum obtineri eventum, si quodlibet suo loco atque tempore adhibeatur: quæ ex specialibus Methodis addiscenda sunt. Unum adhuc monendum habeo, quod scrupulum injicere possit, de Angina quam ouperus Bontekoei discipulus Gehema non repellentibus esse tentandam, sed gargarismate ex vini ardente spiritu, quo sæpius se cito eam dissolvisse, sibi ipsi est testis: quod quidem novum ejus experimentum non quidem omnino temere imitari velim, sed nec ausim prorsus rejicere, memor ejus quod legi apud Martianum, judiciosissimum Hippocratis interpretem, qui eum nunquam repellentia in angina suasisse, & à Galeno perperam ea methodo universali hæc fuisse præscripta, non contemnendis documentis ostendit, solis discutientibus uti præcipiens. Quod etiam veræ methodo optime congruit: ut alias ostenderetur. Attamen tot seculorum experientia in contrarium declinans, non est propterea prorsus rejicienda. Videri interim in exemplum curationis inflammationum Galenicæ potest, cumprimis Galenus ipse, qui & hepatis, & cerebri, & oculorum inflammationes curare docet accurate L. XIII. Meth. med. capitibus aliquot, & deinde doctissima sub immortalis Conringii præsidio habita dissertatio commentatoria in h. l. si ad manum sit. Nos jam ad suppurationem deduximus inflammationem, ad quam promovendam ubi frustra discutientia adhibentur, Medicus properare debet: Itaque & nos eo properamus: Fit autem tunc.

XV. ABSCESSUS, ab abscedendo, ut Græcis eadem de causa ἀπόστημα quia in eo aliquid à reliquis corporis partibus abscedit: differt vero ab ἀποστάσει Hippocratis, quæ & ἀπόσκηψις, ἀποσκήμμα, eidem; aliis apostasis & metastasis dicitur: etsi recte dicatur, alium abscessum fieri αὐτομάτως, alium per metastasin. Est vero abscessus proprie dictus & restricta ad suos terminos voce, tumor, sub quo plerumque puris, seu materiæ purulentæ in parte aliqua fit collectio: etsi non repugnet, aliquando & alia ibi reperiri: Plinius suppurationes nominat, ea autem quæ præter pus in iis reperiuntur, admodum varia sunt, & aliquando maxime mira: quæ vide recensita à Sennerto.

XVI. Ex quibus facile patet, non à sola inflammatione abscessus esse expectandos, sed à variis etiam aliis causis internis externisque: ex quibus supernaturales minime sunt excludendæ. Etsi enim illa quæ rebus naturalibus similia sunt, ut ossa, lapides, vermes, & quæ alias in corpore p. n. deprehendi solent, non statim ἀπὸ τῶν ὑπερφυσικῶν promanasse, existimanda sint, tamen illa quæ à natura animalium nimis aliena sunt, ut ligna, testæ, carbones, non possunt pro naturæ partibus haberi: multo vero minus artificem manum prodentia, ut acus, & stupæ contortæ cilindri, quos novimus in suras ac femora maximo & sensibili dolore adstantibus nihil ejus cernentibus, intrusos, & chirurgica manu facta apertione inde exemtos. Solent autem talia plerumque abscessus etiam producere, & ruptis iis vel apertis deinde cum pure ea mediis carnibus erumpere.

XVII. Magnam itaque abscessuum differentiam continens hæc causa & contenta constituit, eaque etiam genuina & essentialis haberi debet. Alii videlicet, abscessus sponte sua & αὐτομάτως γινόμενοι observantur, alii per μετάστασιν, alii per ἐπιγένεσιν fieri: sic enim discernere solertius jubet, ut per μετάστασιν Criticos vocemus qui natura aliunde admovente materia nascuntur; per ἐπιγένεσιν vero, symptomaticos ex abundantia materiæ præter naturæ institutum turgentis oborientes. Sed spontanei materia rursum diversa prorsus impleri solent: alii scilicet humoribus, alii solida substantia, eaque vel naturali, ut sunt ossa corrupta, vermes, & similia, vel præternaturali, ut ferrum, glomi filorum, & reliqua quæ apud auctores commemorata leguntur. Sed illi quibus humor subest, rursum boni sunt alii, & laudabiles, exigui illi, rotundi, fastigiati, rubicundi, uniti & æquales, alii mali ac perniciosi, humiles, lati, bicipites, semirepentes Hippocratis, circa articulos ac tendines orientes: quæ omnia etiam symptomaticis evenire solent.

XVIII. Horum autem omnium licet una sit, in universum indicatio, quod intus latet, esse educendum, hoc tamen exequi non uno licet modo. Si enim ab inflammatione abscessus est, suppurantibus utendum, & ut ad maturitatem perductus, vel sponte dissiliat expectandum, vel ferro aperiendus est.

XIX. Ubi itaque inflammatæ partis locus aliquis magis intumescit & circa illam dolor & calor augetur, & pulsatio quasi aliqua percipitur (Teuto id elegantissimo & ex natura ipsa desumto vocabulo effert, difficillime aliis nationibus pronunciando: *Es quurt*) denique attollitur in acumen, ad suppurationem tendere, & ibi collectionem fieri existimandum est. Quare adjuvandus statim naturæ conatus, maturantibus, & pus moventibus medicamentis: qualia sunt quæ emolliunt, mitigantque dolores, sive in cataplasma seu unguentum, seu denique emplastrum redigere commodius sit, quorum quod eligendum sit præ ceteris situs indicat & natura partium. Nam facilius obediunt carnes: ubi vero circa tendines, & articulos, vel etiam in glandulosis partibus pus movendum est, difficilius ac tardius res procedit, valentioribus ergo indiget. In illis igitur althææ, malvæ folia ac radices, Liliorum alborum bulbi, flores meliloti utriusque, Chamæmelum, Lini, Milii, Fabarum & Fœnigræci semen, Hordei, vel ex dictis postremis seminibus parata farina, adipes, butyrum, olea & similia possunt sufficere, additis caricis, croco, vel aliis: quibus etiam in glandulis salivalibus & tonsillarum abscessu in gargarismatis idoneis cum successu fuimus usi. Vulgus butyro cum pane subacto & imposito solet pus movere, imo novimus qui pice sola omnes tumores calidos minoris momenti, feliciter curabat. In difficilioribus vero & frigidioribus abscessibus gummata & resinæ in auxilium trahenda, ubi empl. diachylon cum gummatis est celebratissimum, quod proinde vocant *das Zugpflaster*, quia dispersam materiam urget & colligit in unum, adeoque pus movet potenter. Est autem vehementer calidum: itaque in iis ubi moderatioribus opus est, cum aliis temperandum.

XX. Pure confecto, evacuatione opus est. Sunt autem ejus signa, si tenuis sit cutis, transparentis color albus; si crassior, versus acumen nigricantior, cum flosculo ex livido fusco, deinde mollitudo tumoris, & puris, manifesta fluctuatio: etsi pro loci ratione & cum crassitie cutis, tum & profundo abscessus situ non æque semper hæc appareant, unde profundis plane sectionibus non raro opus est. Igitur pure animadverso, id educendum vel sponte rupto abscessu, vel aperto scalpello: nam Galeni rationem sequi, & discussionem puris tentare prius, minus tutum esse apparet: interim enim pus acre reddi potest, & exedere, vel corrumpere partes subjectas. Quare cavendum quidem est, ne crudus secetur perperam, ubi conceditur mora, quod ex duritie & colore optime cognoscitur

scitur

scirrus, non tamen & rursum in longum extrahenda, si quid metuitur, apertio : & sæpe non expectata perfecta puris absolutione maturandum opus. Uti ejus rei exempla tota die apud Chirurgos occurrunt, effluente serosa tenui & cruentata materia, & pure mox postridie bono subsequente.

XXI. Fit autem tutissime, si non sponte rumpatur abscessus, quod ubi densior est cutis, raro fit scalpello apertio : neque ægroti consulendus est timor, sed eo inscio, quasi aliud agendo, justa mensura loco declivi ferrum adigendum est. Quo facto, pus leniter exprimendum, & digestivo invitanda est pars, ut totam prodat mali materiam, addito dein melle rosato, & si sordidum sit ulcu, unguento apostolorum, fusco, vel Aegyptiaco mundandum, denique consuetis sarcoticis & epuloticis consolidandum est. Inter secandum vero, ne pars nervea, ne vena, ne arteria paulo major, ne musculorum fibræ secentur, cautio est, ne profundius adigatur cultellus, aut apertura fiat ultra modum ampla, vel nimis exigua. Quod si locus commodus sectioni non est, tum demum cauterio potentiali utendum aut, si etiam hoc opus, (ratissime vero opus est) candente ferro urendum.

XXII. Hæc in iis valent, qui oculis sunt expositi: in profundioribus autem & altius abditis, difficilis deliberatio est. Si viscus quoddam obsedit, discutientia frustra adhibitis, naturæ opus committendum, cujus beneficio abscessum hepatis ex ipso abdomine pus effudisse conspeximus ad libram unam fere quotidie, sed funesto tandem exitu. Ubi vero hæc sunt immunia, non parcendum est, sed audacter secandum profundius: quod nisi fiat, ne introrsum erumpat alicubi, & gangrænam inferat partibus, metus est : cujus rei exemplum Sennertus narrat, ubi & bina alia ex Hildano reperies, qui alta admissione novaculæ inevitabilem ceteroquin mortis necessitatem declinavit. Addam quod norom & mihi, memorabile & lepidum. Matrona quædam, mari vivens, cum ex ancillis quædam alterius mammæ inflammationem passa, ingentem ejus tumorem, & flammæ instar rutilantem summeque dolorificam amarissime plorans, ostenderet, adjiciens, se ferre amplius non posse, illa familiam lustrans, & forte scalptrum excisorium, quo fabri lignarii utuntur, manu gestans, ostendere mammam, jussit, eaque contrectata, cum pus subesse existimaret facile, magna violentia, scalprum in eam repente conjiciens, ad ima adegit : Ruit in terram pallida & exanimis puella, ex mamma vero exilit puris bilibra plus minus: quo evacuato, & mundificato ulcere, insolita licet medicandi ratione, quam nunquam admisisset rogata, qua vero non admissa, ingens instituit periculum, servata est.

XXIII. Hæc de abscessu bono, cui quod subest, sanguini debetur: qualis vel ex inflammatione est, vel illam tamen conjunctam habet: Sive jam sponte ortus sit, nulla alia præ ia occasione, seu morbo primo vel secundo modo supervenerit. Horum qui symptomatici sunt, raro ad suppurationem veniunt, sed recedunt fere, ac evanescunt, crudi & rebellis humoris pleni. Critici non ut priores plane, sed pro loci & materiæ ratione, paulo aliter nonnunquam cupiunt curari : ut si ad glandulas materia defidat, vel maligna sit ac pestilens, quale quid observatur in bubonibus & carbunculis, contagiosa lue obortis. Hic Theriacalia & quæ malignitati resistunt, adhibenda sunt, atque admiscenda, præsertim si ad suppurationem ventum sit; ibi fortius attrahentia & maturantia requiruntur: quorum effectus sæpe non expectandus, sed ante tumor pertumpendus est, ut jam supra monuimus.

XXIV. Alterum autem genus, quod non pure, sed quavis potius alia materia naturali vel non naturali scatet, alias curas postulat. Et in hoc quidem præcipue argumento explicando ille rarissimæ eruditionis Chirurgus M. A. Severinus, totus est, itaque hujus de Recondita abscessuum natura opus unice hic commendandum: interim qoid agendum, per compendium quoque edisserendum est. Non est autem dubitandum quin materia quæ intus est, unice hic legem ferat. Ea igitur probe expendenda, discuti an suppurari possit, an denique utrumq. recuset. Quo adverso, incidendum esse, patet, & quovis modo educendum quod molestum est, vel acri rodenteque medicamine utendum, vel ignito etiam ferro sive per ipsa initia sive postea, ad eradicandū penitus malum adhibete placeat: etsi apud nos hoc fere extra usum sit, cum interim tamen non sine fructu aliquando usurpetur, ut in parotidibus ex febre maligna, in quibus generoso hoc remedio felicissime le usum narrat laudatus Severinus, c. I. quem vide. Idem vero in pestilentibus quoque admovemus maximo cum fructu, ubi nihil usitatius, neque salubrius quam anthraces exurere. Si vero abscessus talis ad suppurationem tendit, pariter adjuvandus, deinde, rupto eo, sollicite an quid subsit toto genere p. n. explorandum. Patet autem hoc, si ad superficiem est, ipsis oculis, si altius latet, ex eo, quod sanari recusat. Itaque specillo explorandum, & quovis modo educendum est, sive telum illud sit, sive ferramentum : eo enim non sublato, nunquam rara erit curatio : soli plumbei globi, si non possint attingi, coalescere vulnera sinunt, neque tamen sine molestia retinentur : verum hoc ad vulnera potius pertinet. Quod si vero ossis particula abscessit, eximenda; si totum os quoddam corruptum sit, radendum est, vel sitinga injectis variis corrigendum, iis præsertim, quæ supra de spina ventosa memoravimus: etsi hoc rarius succedat. Memorabile exemplum fetri in abscessu faciei altius latentis apud Hildanum reperies: & talia passim extant.

XXV. Neque de illis desperandum abscessibus, qui supernaturalia ostendunt contenta : solet enim Dæmonum vis tandem quoque medicamentis cedere, eductis crassis humoribus, corporeque fortioribus purgantibus exterso: exemplum ejus tel extat memorabile apud Cabrolium, qui in abscessu cauterio aperto invenit pilos, ungues, clavos, castaneas, uvas, fiens, caseum, pulmentum, mel, ossa, aut eis similia, & animalcula quædam: quæ sane (nam illud *Eis similia* non nisi ad proxima his verbis referenda puto, certe ad clavos, castaneas & uvas non extendetur temere) naturæ lege ibi nasci non potuere: tamen eum persanavit; Quin etiam recrudescentem post triennium, & prodigiosa magis materia referum feliciter iterum repressit, idque oleo vitrioli, sulphuris, & Mercurii sublim. in tali casu ergo post universalia ferrum & oleosa illa acerrima multum valete, hoc discimus exemplo. Commodum vero & fuerit, potiones vulnerarias præscribere, quibus plantæ addantur sociæ, quæ ab antiquis temporibus contra veneficia credita sunt valere, quæ recensentur cum alibi tum in Ill. Cooringii Dissertatione de incantamentis circa morbos.

XXVI. Ut Phlegmone sæpe in abscessum degenerat, idque non omnino male, sic in scirrhum aliquando pessime. Hic Avicennæ Sciphos dicitur, nonnullis apostema lapidosum, non satis bene. Barbaris etiam Sclirus, à Græco sine dubio, σκλῆρός, quod durus sit. Est enim scirrhus tumor durus & indolens, cum sensu vel exiguo vel prorsus nullo : A qua tamen regula exceptionem patitur musculosarum partium & cancrosus glandularum, ut mox patebit.

XXVII. Contingit enim & hic partibus corporis permultis: mollibus scilicet plerisque omnibus, tam internis quam externis : nominatim vero musculis, visceri-

visceribus, & glandulis. Sic vidi in hac patria mea in pellione quodam scirrhum totum brachium partemque pectoris occupantem: cui omni ex parte similis quoque Aquapendenti observatus est, qui: *ego vidi*, inquit, *aliquando in spatulis, circa humerum & circa pectus scirrhum, qui agrotum interemit.* In Hepate & Liene frequens est, & auctoribus celebratus pluribus: utero contingere Hildanus deprehendit: in glandulis Mesenterii quoque, puerorum præsertim, frequentissimus est, ut quoties atrophia ipsorum medicam manum eludit, nihil certius sit quam immedicabile hoc malum adesse, uti in defunctis & adapertis constanter id deprehendi, ac nuper quoque mirabili ratione, quam anno huic Ephemeridum nostrarum inserendam transmisi. In salivalibus scrophulas fieri, ex supra dictis patet.

XXIIX. Causam duplicem potissimum veteres fecere, internam quidem, Pituitam, præternaturalem, & humorem melancholicum, naturalem: à quibus si exhalet quod tenue sit, crassum relinquatur, indurari in tumorem ejusmodi existimarunt: sive sponte id fiat, sive medicorum imperitia. Quod inflammato hepati contingere, quoties nimis fortiter resolventia adhibeantur, omissis stringentibus, prolixe monet Galenus, & ex eo alii. Sed & tum fieri, ubi frigida actu & repellentia intempestive admoveantur, idem Pergamenus notat. Quæ quidem postrema ut recte habent, sic de prioribus si non sentire, loqui tamen aliter nos jubet posterior ætas, humorem melancholicum naturalem pernegans: Quin & pituitam indurari in dubium vocans.

XXIX. Videtur vero nostratibus in sanguineis visceribus per obstructionem retentum sanguinem, partibus subtilioribus discussis, consistere, & coagulari, dein in summam duritiem adduci, quod quidem ab acido fieri putant multi. Quandoquidem vero illius rei nullum est indicium, acidumque tam vehemens in corpore neque existit forte unquam, neque si esset, tantæ duritiei causa esse posset, utpote quod non nisi coagulat, rectius forte putaverim id fieri à calore ipso interno, ut in farciminibus fieri per cocturam, videre est. In carnosis vero partibus, & musculis serum potius crassum aut chyli crudioris partem subsistere credibile est. Quin imo pinguedinem membraneis inhærentem staminibus induratam intermistam esse, non omnino ineptum, cum tale quid in dissectis non raro deprehendamus. Et hoc est quod dicunt auctores hujus ævi, crassum, viscidum, glutinosum & frigidum humorem eum componere: quod alias uno nomine pituitam veteres vocavere, eamque nil esse aliud quam serum frigido vel alia quadam occultiore ratione, exhalante subtili, concretum, nimium hodie manifestum est. Ut adeo in scirrho viscerum sanguineorum calor sanguinem, in musculis frigus serum cogat, mox eodem calore in justam duritiem excoquendum. Præcedente ibi obstructione à sanguine, hic seri stagnatione, unde ut ille inflammationem sic iste oedematosum tumorem sequi solet. Aliquando tamen utrumque misceri videtur, ut nuper in cadavere, scirrhosum Lienis viscus ea facie, qua externum latus & diaphragma spectat, membranam crassissimam albidam & duram instar cartilaginis ostendebat, altera qua dorsum, cruentum & ad nigredinem inclinans à nobis repertum est. Præcedunt autem hunc scirrhum sæpe mensium, hæmorrhoidumve suppressio, & quicquid ad cachexiam indirecta vel directa via perducit. Hinc Galenus, sapientissime, ut solet: *tum scirrhos nasci potissimum, monet, si quod viscus phlegmone laborat, & crassis cibis, succisque lentis quis utatur.* At glandulæ quomodo indurescant, patet, idque facilius contingit in pueris, ubi licentior diæta, & voracitas crassum, ipsius ætatis indole legeque naturæ, chylum reddunt, segniorem, & nimis impurum, adeoque aptissimum qui in glandulis hæreat: ubi volatilibus, subtilibusque particulis pulsis, subsistit reliquum, totamque receptaculi porositatem occupat.

XXX. *Scirrhus viscerum* etsi non doleat, quoniam ipsamet sensum valde habent obtusum, pondere tamen suo, quasi lapis, proximis partibus incumbens, non tantum permolestus est, sed cum insuper affectorum actio cesset, sanitatem prorsus non raro pessundat. Itaque quantocyus curandus, vel potius, ne perficiatur, cavendum, & nascenti pro virili resistendum est: si enim perficitur, corrigi deinde amplius non potest: cujus rei reddit rationem, etsi ex veterum mente, sufficientissimam tamen, si quis recte ea sciat uti, *Hieron. Fabritius*, ut nihil desiderari possit. Neque impune circumfertur in corpore scirrhosum, ut innuimus, viscus. Si enim hepar vel lien affecti sint, hydrops certo sequitur. Exempla notavit Hildanus: & ipsa id ratio manifestissima dictitat. Intestinorum scirrhum idem recenset, ileum induxisse in cœco, retracto in ileum. Scirrhus in utero sterilitatem infert, quod idem expertus affirmat, isque, quia attingi non potest, incurabilis est. Quodsi prægnans sit mulier, partum impedit.

XXXI. *Ast Glandularum scirrhus*, difficilis est, eandemque habet cum priori rationem; quod ipse Galenus confirmat: nec minus ex eo consummato periculum, quia plerumque malignitatem contrahit, & in cancrum degenerat. Sic de mammarum scirrho memorabile exemplum reperies apud Hildanum, uti & de scirrho glandulæ bubonalis, apud eundem Chirurgum expertissimum. Neque aliud esse scrophulas quam scirrhos cancrosos, veterum testimoniis non minus ac ipsa re fecimus liquidum antea: in mesenterio quoque, nisi mors præveniret, idem futurum arbitror. Quin nuper factum vidi, in illo puero, cujus Dissectionis historiam communicasse me Ephemeridibus inserendam, dixi modo.

XXXII. Denique is, qui in musculis oritur, si verus sit, (nam atheromata & ceteros tumores distinctim proposui) ubi major, summum in periculum ægrum inducit, estque prorsus etiam incurabilis. Vidimus in pellione supra allegato, cui ex oedematoso scapulæ & brachii tumore sensim aucto & indurescente, scirrhus oriebatur, usque ad extrema digitorum tumore maximo extenso, & ex altera parte ipsum thoracem occupante, horrendum exemplum, nullis prorsus remediis cedente malo, donec homo robustus, & ætatis optimæ, citra aliam affectionem, nisi quod immanibus doloribus, qui ex cancroso sero acerrimo orti, huic generi videbantur peculiares, excruciatus miser plerumque insomnes inter ejulatus noctes duceret, tandem interiisse. Eadem fuit illius, quem Aquapendens vidit, fortuna. Vix autem in horum utroque viscera immunia fuisse arbitror: nam solet talis externus tumor plerumque interiora aliqua in consortium trahere, contagio in eodem corpore serpente: quod tale est, ut etiam lactantes mulieres infantes inficiant, notante id rursum experto Hildano.

XXXIII. Quamvis autem sit tanta mali atrocitas, tamen sine omni auxilio relinquendus æger non est, sed omnia potius tentanda. In scirrho itaque viscerum, præmissis universalibus, quæ eleganter exponit Aquapendens, emollientibus cum digerentibus ac discutientibus est agendum, sive sanguis sive chylus substiterit: ita tamen, ut in hoc fortioribus & calidioribus, in illo lenioribus & temperatis res peragatur: Cataplasma ex Althæa & ejus radicem cum pinguedine anserina se usurpasse dicit Galenus, silvestremque malvam: quorum bina extrema emolliunt, digerit medium, his flores Chamæmeli, Meliloti, Sambuci admisceri par est,

&, si scirrhus, quia inveteratior, discuti his, si tanquam levioribus, recuset, gummata & resinæ, Colophonium, Styrax, Bdellium, Ammoniacum postea accessi possunt: non tamen initio, cum iis facile in lapideam duritiem adigi tumor queat, Galenus per initia butyro, resina & cera candida utitur, non vetusta, Gummi porro Ammoniaco in aceto soluto, quod sæpe unum suffecisse affirmat, emollientibus alternatim succedere voluit. Vide ipsum, qui expertissimus, id cumprimis laudat. Ex recentibus commodissimum hic esse emplastrum de Mucilaginibus, consideranti, ex quibus componitur, parebit: nec dubito emplastrum de Ranis Vigonis fore egregiæ virtutis. Unguentum ad splenem induratum & emplastrum de cicuta Hildani præstantissima sunt: nec minus egregium Fabricianum videtur ceratum ex G. Ammoniaco aceto soluto, succo Tabaci, resina terebinthinæ, succo Ebuli, oleo de Capparibus & Cera, quo plurimos sanatus à se, asserit. Meminit etiam spongiæ ex aqua calcis expressæ, & exemplum curationis ea perpetratæ insigne refert. Neque omittenda sunt interius exhibendæ potiones humectantes, attenuantes discutientes, roborantes, eo ordine, ut si pituitosus, id est ex Chylo coagulato tumor, ortus sit calefacientibus & incidentibus utamur admistis; si à sanguine esse suspicio sit, emollientibus & diluentibus felicius successurum opus credatur, roborantibus ubique esse locum, siquidem stringendo leniter, emollitæ materiæ expulsionem adjuvant. Interim nec alia etiam interna negligenda prorsus sunt, vel hoc solo nomine, quod raro scirrhus unus in corpore est, sed duplicatus, triplicatusve, quod non modo expertissimus Collega G. W. Wedelius scribit, & exemplo illustri confirmat, sed ipse quoque in apertis cadaveribus observavi. Non frustraneum erit Pil. Tartarear. Quercetani purgationem præmittere, decocta humectantia propinare & diluentia, ut sunt lignorum, vel resolventia exhibere ex ♁ diaph. C. C. phil parato: Crocus ♂ saccharinus, vitriolumque ejus ad roborandum partes idonea sunt: licebit & dare antiscorbuticam mistutam, simplicem, seu de tribus, aliaque plura addere ejusmodi. Vide *Guilielmi Fabrit. Observ. Cent. II. 49.* decoctum spleneticum insigne.

XXXIV. Glandularum scirrhos Strumas constituere, parte priori ostendimus, & cum ibi curatio earum sit tradita, de ea amplius non est ut simus solliciti: id unum rursus notare lubet, cum tantus sit metus, ne cancrosam naturam induant, nihil tutius esse quam mature exscindere: exemplo Hildani, qui omnino hic legi meretur. Etsi aliquando eisdem cedat, quibus viscerum scirrhus, remediis, ut apud ipsum rursus videre est. In iis vero scirrhis, qui oculis patent, cum materia nec in pus facile verti possit, nec discuti se patiatur medicaminum vi, scarificationes & cucurbitulæ in usum trahendæ; sunt enim, ut ait Sennertus, efficax plane remedium, ad ea evacuanda, quæ in alto hærent & jam in scirrhum abitura videntur. Possunt vero istæ scarificationes Aegyptiorum more profundius institui, eo modo quo Prosper Alpinus docet. Reliqua omnia externa, præter unam exstirpationem, si forte minor sit & circumscripta concretio, quale exemplum iterum Hildanus habet, irrita & inania usque adhuc deprehendimus

XXXV. Ut multo est Scirrhus ceteris tumoribus difficilior, sic CANCER scirrhum vincit: Græcis *καρκίνωμα*. Est tumor rotundus, nigricans, vel lividus, durus, immobilis, per initia quidem torpidus sæpe, post vero dolorificus, venas inflatas, liventes, & cancri pedum in modum recurvas ostendens circum: *Vide Aquapendentem* In principio ciceris aut fabæ magnitudinem Cancri vix æquant. in processu ovum superant, venæ, ut dictum modo, in orbem nigro sanguine turgent. Malum oriri consuevit in oculis, naribus, auribus, labris, palato, sede, muliebribus, aliisque quibuslibet partibus, sed præcipue in fœminarum mammis. Et quidem à variis causis, quarum præcipua esse vulgo putatur melancholicus humor: argumento ex eo petito, quod nigricantior sit sanguis qui malum circumsedit: cujus tum in victu, tum suppressione evacuationum consuetarum, & maxime lienis pravitate, aliisque variis, causas quærunt. Quæ ut ex Galeni doctrina fluxere, ita mirum in modum hodiernis quibusdam displicent. Et hoc quidem non sine omni ratione. Hæc enim non esse adæquatas mali causas, saltem ex eo potest patere, quod non omnibus talia passis idem eveniat, aliis vero, alia omnia, pariter accidant. Sic non ex lacte modo coagulato fieri in mammis cancrum, fidem gemina observatione *Hildanus* facit, sed etiam ex levi contusione, imo compressione paulo fortiore, si temeraria manus licentius lasciverit, ibidem oriri visus est. Scirrhum vero glandularum in eum facile degenerare, modo ostendimus: Idem vero & illo falsum ostenditur, quod, qui eum humorem gustare non sunt veriti, aliquando quidem acidum, aliquando muriæ admodum salsæ, nonnunquam & aquæ similem deprehenderunt, in qua notabilis portio salis Ammoniaci soluta esset, observante id alicubi *celeberrimo Meibomio Nepote*. Quo tamen experimento non minus illorum, qui vel ad acidum, vel alcali in universum referunt cancri sævitiem, sententia corruit.

XXXVI. Tametsi vero non semper bilem atram in causa esse, ex his constet; aliquando tamen esse, non licet forte ex toto negare. *Johannes* enim *Scultetus* observavit, ex obseratione pori Cholidochi in internis partibus cancrum generatum: semel in utero, semel iterum in colo, ejusdem bilis parte ad oculos apparente. Non est autem dubium, eam ex stagnatione vel sponte vitium contraxisse, vel acido accedente, acerrimam redditam, & cancrum inde natum: Recte igitur docuerunt hoc veteres, Galenus, Avicenna, Oribasius, ac reliqui prope omnes: cancrum oriri ab atra bile: talis enim fit, acido commixto: Neque obstat, quod bilem atram, vel melancholicum humorem non existere in corpore naturæ, contendant: ut enim hoc recte moneant, Galeni tamen interpretes omnes dudum de præternaturali sermonem esse monuerunt: quod an menti auctoris ejus consentaneum per omnia sit, licet possit dubitari, negari tamen nequit, atrum atque acerrimum humorem cum alias, tum in cancro non raro observari. Nam aceto, vel stillatitiis humoribus in illo similem perhibent; quoties acidus sit: atque eodem modo suam atram bilem describit Galenus, effusum nempe in terram, ebullire ibi, & fervere.

XXXVII. Est autem hic ubi increverit, omnium maxime & molestus, & periculosus, & lethalis: neque solum misere eo ægri plerumque intereunt, sed miserius etiam, donec mors venerit, vivunt. Est tamen quædam ejus differentia non levis: Dum enim exiguo tuberculo malum circumscribitur, curari haut raro, nec difficulter potest: aliquando etiam relinqui, etsi non negligi se patiatur. Ast cum in ulcerosam degeneravit pravitatem, tum & summis doloribus affligit, & ferocit, serpit, depascit, non secus ac ferum aliquod animal, quod carnibus humanis vescens, nonnunquam satiatur, donec ad ipsum cor submisso veneno, vel sævis doloribus atque vigiliis confectum, hominem enecet. Non autem amplius fidendum illi est, qui venis circum lividis aut pallentibus tumet, tamen nec tentandus medicamentis, sed ferro castirpandus: si modo id fieri potest, nec altiores egit radices.

XXXVIII. Ad duplicem itaque hanc faciem curatio accommo-

n odanda. Primum omnium est, non exulceratum non tangere, quod monuit *Hippocrates*; externis puta, Nam internis uti remediis, tantum abest, ut prohibitum sit, ut *Galenus* potius tales se curasse alleveret non paucos, idque purgantibus, *iteratis*, & *institutu optima victus ratione*, *quibus promte succumbat*; quod experientia nova firmavit expertissimus Spigelii discipulus, Johannes Scultetus, qui *solius decocti purgantis usu multos fuisse curatos*, liquidus testis est. Verum etiam si non tollat, tamen perdiu cum tali possunt vivere: ut feminam, per quadraginta annos cancrum in mamma gestasse, *Hildanus* notaverit, Tulpius etiam quinquaginta. Hic dicat aliquis: tamen exempla legi, externis quoque egisse medicos nonnullos, idque feliciter. Sed hoc movere nos non debet. Ut enim difficile est, inter illa initia cancrum cognoscere, sic forte illi tubercula benigniora pro cancris acceperint; qualia strumas appellare Severinum, supra monuimus. Fugienda vero sunt emollientia præ ceteris, quæ illico, in usum tracta, malum exulcerant.

XXXIX. In exulcerato major sollicitudo, imo maxima difficultas est. Præserti n si altius egerit radices: nam alias perinde ac alter, excindi etiam potest, quod postea non licet tentare. Ne quis ergo speret unquam se talem funditus curaturum, summorum medicorum auctoritas obstat: ineptientibus plane, qui soli Hippocrati & Galeno incurabilem fuisse putant, modernis vero quibusdam beneficio alcali sulphurei (ἀνθρακώδης) citra partis jacturam tolli. Arsenicum à multis quidem commendatur, & cumprimis à *Joh. Agricola* & *Petr. Joh. Fabro*, verum istorum hominum non magna est apud me auctoritas. *Fallopius* tamen etiam & *Greg. Horstius* prædicant, sed non video ab aliis præstantibus & dignis fide viris confirmari, quin imo cauticum ex arsenico cum maxima noxa adhibitum Scultetus vidit, & Doctissimus *Pechlinus* nihil eo in cancro mammarum se profecisse ingenue fatetur. Vide omnino *Hildanum*. Itaque vel totus cum parte tollendus talis, vel mitigantibus saltem & anodynis mulcendus est, non omissis internis, acrimoniam sævi laticis infringentibus. Fit autem hoc v.l attemperantibus & diluentibus, quæ in omnibus affectibus, ubi acrimonia humorum, maxime vero atræ bilis affinium, regnat, longe sunt utilissimi; vel pulveribus absorbentibus. Præ ceteris inservit Lac, serumve caprillum, vel asininum, neque dubitaverim, decoctum pugillare, quo, loco herbæ Thee, quædam propius ad malum respicientia bullierint, præstantissimum futurum, ipsamque Theam maxime laudabilem. Hæc omni competunt: quod si acidus sit humor, etiam terrea & quæ vulgo absorbentium nomine veniunt, propinari possunt, uti quidem Job. Crato in sedandis doloribus immanissimis lapillos cancrorum plurimum posse ait: possimt vero eadem etiam inspergi, exemplo Sculteti, qui tutiam, alumen ustum, lapidem Chrysolithum (aliæ gemmæ parem referunt utilitatem) & scordium socia. Et hoc quidem ad putredinem insigne est: Verum & alia externa, eaque non una commendantur: quæ anteq iam recenseamus, sudorifera quoque laudanda sunt insipida, alexiphatmacis mixtis, sed non acribus valde.

XXXX. Externa jam ut prosequar, pulveribus inspergendis accenseri debent etiam ea, quæ Felix Platerus laudat, Cortices Granatorum, (ipsa balaustia addi possunt) Galla, Bolus Armena. Calaminaris lapis, ac cremor calcis in superficie eidem recenti aqua supernatans; Paucis: omnia terrea & adstringentia, sed non sola usurpanda, verum cum plumbeis maritata, quæ omne probavit ævum: etsi in illis ubi salsum non acidum in humore peccat, ut nonnumquam fieri, irrefragabilis experientiæ testimonio freti, asseruimus antea, aut vetrum acre, sine dubio frustra adhibeantur. Ubi vero prosunt, commodius in unguenta coguntur; vel sola cum oleo, vel cum succis plantarum, hic summe laudatarum: neque tamen earundem promiscue. Solanum præ reliquis omnibus commendatur, jam tum Galeno usurpatum, æque ac unguentum Diapompholygos. Reliqua nota sunt: Persicaria, Portulaca, Sempervivum, Geranium Robertianum, in quibus tamen minus est præsidii, temperant enim tantum, cum Solanum sit anodynum insuper. Præstantius est paulo Polygonum, Virga aurea, Scrophularia, & solarium illud vulnerum atque ulcerum, Plantago. Sed præcipue narcotica etiam prosunt, Cicuta, Hyoscyamus, Mandragora, Tabacum: Quo refer & succum gammatorum, quorum Paracelsus meminit, cancrorum, & ranas, Helmontii delirias, item theriacam. Non autem emplastra tantum, quorum descriptiones innumeræ apud auctores leguntur, verum & cataplasmata hinc fiunt, quorum in censum & Stercus humanum, nisi nimis esset fordidum, recipi posset. At Stercus vaccinum etiam conducet, & Humanum quidem interne etiam prodesse, si quis devorare sustineat, anserinum externe, *Vide Eph. nostr. An. II. obs.* 14. Præter ista vero à quibusdam & poma putrida commendantur. Supra laudatus doctissimus Meibomius Mercurium vivum confertæ expertus est. & aliquando plus præstare quam plumbum. Ettmüllerus quoque amalgama Mercurii cum Saturno laudat, quale quid etiam clarissimus Tulpius describit. Verum in exulcerato hæc: In non exulcerato irritam declarat ☿ii potestatem Bartholini *historia Anat. I.* 7. Expertissimus Wedelius, Magisterium Mercurii album à se inventum adhiberet: idemque inunctionem Mercurialem, si quid aliud, profuturam, conjectat. Istud mirum est, quod narrat Petrus Marchetti, feminam cancro exulcerato nasi laborantem, solo unguento de cerussa potius ad dolorem sedandum, quam curationis causa præscripto, nec ullo alio remedio adhibito, brevi persanatam esse. In hac nec sanguinem infectum fuisse, nec aliud præter acidum illud peccasse, recte quis colligat. Ex emplastris Saturninum Mynsichti præstat, & Diasulphuris Rulandinum, quod a Medico illo maximo, Guernero Rolfincio, antecessore & Avunculo meo magno cum fructu usurpatum memini, cum adolescens ipsi domesticus, artis discendæ gratia adhærerem, quod revocat mihi in memoriam *Galenum*, qui medicamentum ex Chalcitide in usu habuit. Hæc enim cum Colcothare, Rulandini parte, coincidit, etsi Chalcitis isto sit mitior. Alia vide apud *Phil. Jac. Sachs. in Gammarologia*. Quam necessarium sit etiam, aetem ad ulcus non admittere, disces ex *Tulpio* c. l.

XLI. Tametsi vero hæc mitigent, non tollunt tamen morbum. Est autem huic sævo ac refractario ultimum in sectione præsidium: Et quidem tam exulcerato quam non exulcerato par, non tamen facile isti adhibendum, quoniam & cum eo possunt ægri superesse, modo coërceatur: tam crudele itaque remedium citra causam urgentem haud facile est tentandum. Ubi vero venis est lividis circumfusus, & graviora minatur, tum vero & non exulceratum tollendum esse, patet. Maxime vero exulcerato debetur excisio, modo commodus sit locus cui inhæret, ut in mammis maxime est, minime in utero, oculis, faucibus. Unde plerumque hic incurabilis, ad mortem sensim possessores abducens. Ubi vero patet sectioni, nec jam profundius abiit ac radicatus est. præmissa corporis præparatione sollicita, cultro vel incurvato instar falcis, si in mammis sit præferrim, ut vult Hornius, vel recto, sed lato tamen, ubi lo us tale admittit, profunda & celeri manu fortiter prehensæ excisio fiat. Si mamma est affecta, separatio à musculo

pectorali non cultro sed digitis moliendo est, nec acu trajici semper opus. Vide Joh. van Horne elegantissimam Microtechnen. Facta excisione, sanguis non supprimendus est, sed ejus fluxui paulum indulgendum, ne recidiva oriatur: dein si radicum inhærentium suspicio sit, candente ferro admoto consumendæ, si non, abstineamus ab hoc, & sanguinem sistentibus pulveribus, vel liquore stiptico contenti simus. Exempla excisi cancri inhærentis variis partibus habet Hildanus: labio Marchetti, in quo novacula non forfice utendum esse, Scultetus te docere poterit, suo sapiens damno; Mammæ, idem Scultetus; Ad radicem ocularis dentis extantis, itemque in mala, rursum Hildanus, ubi simul exemplum est bene præparati corporis, ejusdemque rei necessitas docetur. Sed de cancro satis; superest ultimum tumorum genus & terminus laborum, si tamen tumor est Gangræna & Sphacelus.

GANGRÆNA autem dicitur affectio illa, quæ est in parte, dum emoritur: SPHACELUS vero, dum emortua est, ut eleganter *Hieronimus Fabritius* loquitur: Cum ergo utraque passio sit mortificatio, nec nisi gradu differant, una opera de ambabus agi, par erit. Ut autem in aprico est affectio, sic quo pacto fiat ut pars emoriatur, vivente & vidente homine, non facile dicitur: Difficile enim est creditu, cum vitæ principium, id asserente ipso æterno Numine, sit in sanguine, cumque eo manifeste influat, etiam mortis causam ex eodem fonte manare, nec qui fiat patet, si in eo vitium omne est, ut in circulum illo perpetuo redeunte, non æque omnia quæ tangit, illico destruantur affecta labe. Hunc igitur in ipsa parte corrumpi cum illa, ibique subsistere, putridæ instar paludis, certum est. Vulgo putant calorem partis extingui: sed cum illa sibi proprium nullum habeat, nec alio gaudeat præter eum qui cum sanguine influit, non potest hoc dogma emunctæ naris hominibus placere.

XLIII. Itaque forte non erit abs re, causas tanti mali propius intueri, & sollicitius rimari. Videmus autem oriri gangrænam tam à calore nimio, & quasi assante, qualis est in inflammatione gradus extremi, quam etiam à frigore quo pars affecta penitus mollescit: non secus ac pomis accidit, quæ glaciata, illico in putredinem abeunt. Notum in hoc est, per frigora iter facientibus pedes, manus, nares, aures emori. Aliquando & interna viscera id pati, memorabile restatur exemplum, quod anno currentis seculi LXXXIV. in Polonia patuit, cum hyems rigidissima magnam partem exercitus in hyberna sero tendentis, nova hostis insurgens conte it: Apertis cadaveribus, omnibus intestina sphacelata inventa sunt. Simile contigisse Germanis anno MDLXXXVIII. à Gallis fusis, sed in extremis artubus, *Hildanus* memoriæ prodidit. Cumprimis vero frigus in partes erysipelate affectas vel quavis alia de causa æstuantes injurium est: ut etiam manus febre ardente laborantes in aquam frigidam demissæ, sphacelatæ retractæ sint: plura exempla habent *Ephemerides nostræ Acad. Leopoldinæ passim*: & *Gregorius Horstius*. Porro in quas partes humor acris post variolas, pestem, malignamque febrim decumbit, sphacelum prompte incurrunt, quod etiam contingit tibiis acri sero hydropico inondatis, & liquore ex aculeis animantium venenatorum perfusis. Raro etiam nulla prævia causa, ex sanguinis corruptione spontanea in corpore oriri observatur. Ulterius, contusiones magnas, maleque curatas, & ulcera difficilia consequitur. Denique intercepto sanguinis circulari motu, non quidem in prorsus sanis, sed vicino vulnere aut fractura, vel scirrho laborantibus. Quorum omnium plura exempla notavit Guilielmus Fabritius, Lib. de Gangræna & Sphacelo: quibuscum, an possint componere suum alcali, qui huic & acido tantum non omnia acceptum ferunt, ipsi videant. Mihi sic videtur: non hic intemperiem, non actimoniam solam sufficere, sed utrumque esse admittendum: acre scilicet salsum, vel aliud etiam. in peste, & ubi per metastasin gangræna nascitur, & in hydrope, manifestum est; At calidum & frigus in reliquis: Quod eo modo agere, quo ignis solet humidior, utique sum persuasus. Utraque vero causa non partis temperiem, sed substantiam pervertit, totamque corrumpit.

XLIV. Testantur vero immanes dolores lancinantes & urentes, quid fiat in parte; horror & rigor, quid fibrillæ sentiant; color vero mutatus lividus, nigricansque, quid factum sit: Pustulæ aut vesicæ magnæ salso sero refertæ cuticulæ adustionem ostendunt, nam à ferro candente pariter elevatur, & à subjecta cote abscedit, lineæ autem rubicundæ ex centro excurrentes, igneum sunt microcosmi meteoron, infausti præsagii: pulsus denique sensim subducens se, putridum fœtorem, quem spargit membrum cadaver, spiritibus quoque necrosin inferri, persuadet.

Curationem non admittit Sphacelus: Nec Gangræna quæ integrum membrum, sive pes sive manus sit, ad corpus usque occupavit, sine ignominia artis tangi potest: Sed nec illius cura suscipienda est, quæ febrim acutam, & vomitum, & syncopticos insultus conjunctos habet, etiamsi non nisi extremam pedis infimamque partem insederit: Hæc enim signa lethalia sunt: sed illius demum, quæ modo orta est, ac nondum plane tenet. Et hinc quoque si à calore ortus fuit, sine ulla mora tempestive succurrendum, ne pars sensim emoriatur & brevi temporis spatio hominem jugulet: Nam exempla quidem prostant, quod aliquandiu sine ullo motu & sensu existentes partes gestentur impune, quale habet *Smetius L. X.* & vidimus ipsi in quodam Typolico, Juris studioso, post febrim malignam sphacelatum crus, cunctante medico & chirurgo, per integrum triduum, citra corruptionem partis vicinæ stetisse. Sed hoc in iis duntaxat contingit, quibus vel frigus admissum est acre, vel ex humoribus per metastasin fit sphacelus. Senes sæpe unica die pereunt, interdum pluribus juvenes, ut *Fabritius* recte perhibet. Idem dicit, raro se vidisse feliciter terminatam, quæ ab humorum affluxu eveniat. Si eam intelligit, quæ fit per metastasin, quod verosimile est, recte ait & hoc: Non enim admittit medicum ex peste, febre, & similibus oriens, quoniam Gangræna non perstat, sed sphacelus confestim adest, ejusque curam excludit.

XLVI. Ex quibus apertum fit, curationem aggredientibus probe ante omnia expendendum esse, ex qua contigerit causa: Si enim ab inflammatione oritur, (quam fortis ligatura solet non raro inferre,) & sanguinis urgeat copia, *Galeno* docente, vena secanda erit, quæ ab ipsa parte laborante, sanguinem celeriter avertat: tum potionibus refrigerantibus, quando causa continens non minus urget, est utendum, pulveribus, aliisve cordialibus roboranda virtus vitalis, & à sanguine arcendus inflammatorius calor: Huic inservit cumprimis succus Citri, illius cortices, confectio Alkermes, Theriaca, Diascordium & Mithridatium. Camphora quoque utcunque adhibita, vel propter instantem putredinem in subsidium venire debet: Externe epithemata cordialia, & spiritus instaurantia odoratissima quæque ex usu sunt. His dum partes internæ & sanguis muniuntur, pars affecta quoque altero oculo spectanda est, & defensivo cavendum, ne latius malum serpat: egregium emplastrum, & quod in usum servari aliquandiu potest, *Gu. Fabritius* describit. *Barbette* laudat Defensivum rubrum, aut ceratum Vigonis: Unguentum Wurzii quoque, & quod fortissimum est, Butyrum antimonii huic usui

commo-

commoda sunt. Quodsi interim altius inhærere malum videtur, scarificare profundius partem conveniet, non curando, si venæ minores simul discecentur. Hanc lanienam crudeliorem visam, si reformident æger vel adstantes, simplex fiat, appositis cucurbiculis, quæ sanguinem corruptum vel nimium incalescentem proliciant: hinc, post profundiorem maxime, abluatur pars lixivio forti, cui acetum additum sit æquali portione; vel incoctæ sint plantæ putredini resistentes, amaræ; vel aqua calcis, igneas particulas adhuc occultante, spiritu vini maritata, quam recentes Medici præprimis commendant. Sed scarificatione non semper opus est: sufficitque decoctum modo laudatum: sunt autem plantæ huic accommodatæ Absinthium, Ruta, Scordium, Carduus benedictus, flores Sambuci, Chamæmeli, Rosarum, radix Carlinæ, Angelicæ, Vincetoxici, &c sane decocto tali ex Scordio, Absinthio, Rosis, ruta, sale & aceto feliciter usus est *Boedanus*: *Joh. Mauritius Hofmannus*, amicus noster, farina Orobi, Scordio, Sambuci floribus cum aqua eorum destillata & Oxymelite simplici pedem restituit. Addi possent & Aloes, Myrrha, Camphora: quæ quidem ipso etiam in principio mali, spiritui vini immixta, solent esse præstantissima, & vel sola sufficere, si præsertim spiritus theriacalis insuper addatur, & pars imbutis hac mixtura linteis involvatur sollicite, subinde renovandis. Olibanum porro, & Mastiche laudantur, eadem vi pollentes resistendi putredini, & balsamicis virtutibus clara. Unguentum Aegyptiacum in vini spiritu solutum prædicat *Ranchinus*, quod ubi profundius serpit, ex usu est. Salis quoque & Aluminis & Vitrioli magna est efficacia, unde aqua nigra Chirurgorum celebris est: Hæc non modo adstringunt, fibrasque partis roborant, ut possint expellere hærentem sanguinem, verum & hunc ipsum, ferique pravitatem exsiccando ac destruendo emendant. Alii aliis remediis utuntur: Memini matronam honestissimam decocto cerevisiæ lupulinæ cum pane & butyro in formam pultis [illegible] inflammatione gravissimi vulneris jam imminentem gangrænam coercuisse. Stercus equinum valde laudatur: ℞. F. equini g. v. coque in aceto ign. in aceto acerrimo, colaturam [illegible] & cum mica panis redige in cataplasmatis consistentiam. Joh. [illegible] ratu sap. [illegible] vidisse ait Gangrænam hac victam sequente. Farinæ Lupinor. Fabar. a ℥ v succi Rutæ ℥j, Oxymel. [illegible] ℥ij lixivii. g. [illegible] addi o[illegible] Scordii pulvere nonnunquam. Videntur autem farinæ tales ea facultate agere qua primo gradu calida valere dicit Galenus. E his quidem Olibanum & Mastiche commode addi possunt. Cataplasma Emporiston contra Gangrænam proponit etiam Sculterus, ex sola Malva farina, & aqua Rosarum. Restincto incendio, & oppresso malo, danda est opera, ut corrupta separetur caro: quod obtinetur unguento Aegyptiaco, mixto digestivo, Apostolorum, & præ ceteris præstantissimo illo quod componere nos docet *Fabricius Hildensis*: deinde ubique [illegible]da pars cataplasmate ex farina Lupinorum, quam mire prædicat, alterius tamen experientia, Cl. Ermüllerus, additis reliquis tum farinis tum herbis, & rebus supra enarratis. Meretur autem de modo præparandi hæc cataplasmata consuli ipse auctor doctissimus. Sed Operæ pretium forte est, audire & *Laz. Riverii* rationem: Sic ait: *Ego locos scarificatos humectari jubeo spiritu sulphuris, quo caro mortificata & exusta est: post foveri jubeo totum brachium calide spiritu vini, in quo aloes & Myrrha infusa est, postea inspergebantur toti brachio pulveres ex Aloe & myrrha, magna quantitate, & supra pulveres admovebantur lintea spiritu vini madefacta, quo remedio per aliquot horas usurpato, brachium miraculi instar calorem nativum recepit, tumore imminuto: & Gangræna fuit extincta.* Notari & hoc forte meretur, Joh. Petr. Fabrum unicam curam ejus in spiritu salis posuisse. Nam sal, inquit, acre & mordax quodcunque, si in spiritu salis rectificato solvatur, *ad miram reducitur dulcedinem.* Sed quid de iis dicendum, qui liquorem insipidum jactant, domitorem tanti mali? Non de nihilo omnino est: vidit enim post omnia remedia vulgaria frustra tentata colem ex Lue Gangrænosum Elegantissimus Medicus, Joh. Nic. Pechlinus, aqua non adeo acri ab empirico servatum.

XLVII. His Gangrænæ ex causa calida & inflammatione ortæ occurritur, quæ quia frequentissima est, plurima remedia adversus illam excogitata sunt, & in libris Chirurgicis plerisque, aliis morbi generibus omissis, sola memorantur. Diversa tamen nonnihil est ratio illius, quæ ex principio interno, vel per metastasin generatur, vel sua sponte. Illa plerumque ut dixi, tam celeriter decurrit ad metam, ne locum medelæ nullum relinquat, sed statim Sphacelus adit. Vidimus ipsi ex ardenti febri pedem & crus citius pene sphacelosum quam Gangrænosum, excisione totius mox tollendum: idque sic fieri plerumque assolet, ut deliberatio de Gangræna corrigenda, frustra instituatur. At quæ sponte generatur, etsi difficillime tollatur & sit plerumque lethalis, moram tamen aliquam concedit. Hic ergo quo modo curatio instituenda sit, ex *Gul. Fabricio* potissimum, qui optime omnium eam depinxit, tradémus: Primum injiciatur clister, ut alvus laxa sit, deinde sudorifera potio & alexipharmaca propinetur sine mora. Inserviunt decocto & infuso, Radix Angelicæ, Contrayervæ, Levistici, Herbæ Cardui Benedicti Fumariæ, Scordii, Rutæ, Diptamni albi nostratis una cum radice, & Cretici Diascordium, & reliqua electuaria & opiata notissima sunt. Aqua theriacalis, Alexipharmaca, Rob Sambuci internis potionibus materiam præbent: Pulveribus ejusdem ordinis & confortantibus [illegible] Antimonium diaphoreticum, Lapis Bezaar, terra sigillata & pulv. bezoardici compositi alia fixa, & volatilia, crocus: quibus species liberantes, theriaca & alia addi possunt. Mixturæ quoque bezoardicæ dictæ præstantissimæ credi debent. Purgantia, quamvis qui illis in morbo acutissimo & celerrimi motus locus sit, non video, præsertim eo quo volunt auctores modo, inter initia scilicet, præmittendis, & Venæ incisionem minime convenire, & hic noster auctor, & Barbette se experientia didicisse confirmat. Contra sudorifera, etsi non semper sudor insequatur, tamen proficua prædicantur, idque rectissime: continuandus ergo alexipharmacorum usus est, & externe interim, ut in priori loco recensito Sphacelo, agendum, scarificatione profunda, ablutione, unguento Aegypriaco, fuco Würzii, cataplasmatis, donec corrupta omnia sint consumta: Et, quod non negligendum, ulcus diu tenendum apertum, donec scilicet internis præscriptis vitium seri, ex quo malum ortum est, correctum fieri. Nisi malis Barbettum sequi, viaque brevissima per ferrum candens totum excidere, & sub ipsis initiis è medio tollere. Quo quidem ego, si locus permittat, nullum esse salubrius consilium existimo.

XLIX. Huic generi adnumeranda venit Gangræna quæ ex summa humorum acrimonia scorbuto supervenire aliquando, Barbetto (nam apud alios vix legitur) observatum est, cui & peculiaria remedia adaptavit, signum ejus piedens, quod à pollice (pedis forté) initium sumere soleat, maculisque ac lineis subnigris se manifestare, quæ in crustam siccam degenerent, dolore aliquando nullo, nullo prorsus fœtore. Commendat autem ad eam emplastrum ex seminis Cominiæ, Urticæ Romanæ, Rutæ Absinthio, Gummi Galba-

no & Ammoniaco: Linimentum ex oleis Lumbricorum, Laurino, Rutaceo, cum Castoreo & spiritu vini, item infusum ex lignis, radicibus & plantis scorbuticis, de quibus ipse inspiciendus est, si affectus occurrat, quod rarius fieri existimo, modo debita scorbuti cura habeatur. Superest Gangræna ex frigore, quæ septentrionalibus regionibus, ubi frigus regnat intensius, est peculiaris.

L. Hæc ut natura à reliquis diversa est, sic non eadem ipsi debetur curatio. Quin imo dubitari posset, num Gangræna dici mereatur: Verum enim par est ratio caloris & frigoris, idemque in carnem humanam utriusque effectus, ut apertius constabit alias, & nunc vel ex hoc patet, quod neglecta abeat in sphacelum. Cognoscitur, si pars rubet, & dolor pungens atque urens sentitur, quod accidit, si mediocris est: si major adustio, sensus omnis amittitur, & nisi idonea adferantur remedia, putrescit quod affectum est male.

LI. Præsentaneum huic paratum remedium est, vel nive, si ea in promtu sit, probe partes confricare, vel in aquam mittere frigidissimam: quo facto, postquam gl[illegible]tum illud, quod corruptum est, circumsedi[illegible] alio auxilio sanescit, & restituitur. Hoc[illegible] experium & certissimum æque ac vulgatissimum populis Septentrionalibus solatium est: sed jam olim etiam multis retro seculis, Avicennæ scilicet temporibus, non ignotum fuisse, ostendit sæpe hic nobis in m[illegible]dus Guilielmus Fabritius; Qui & exemplum recenset viatoris jam rigidi gelu, cui, in frigidam d[illegible]to, ita illud erupit, ut glacie quasi cataphracta ferrea contextus conspiceretur. Verum hoc cito fieri oportet, nulla mora: si enim ad ignem accedas vel leviter, non modo non juvat amplius, sed illico etiam, ante quam adhiberi possit, pars computruisse reperitur, nec in alterum dilata diem hæc immersio utilis est. Cur autem salutaris sit, docebit Te Medicorum decus magnum, *Pechlinus*, Libro *de aeris & alimenti defectu*.

LII. Post eam lenes frictiones adhibendæ, fotusque ex lacte dulci, cui herbæ odoratæ & aromaticæ incoctæ fuerint instituendus: Rosmarinus puta, Lavendula, Mentha, Lauri baccæ, Salvia, Origanum. Muria & halec etiam juvat, & Raparum decoctum. His jam accedat, si major est læsio, sudor in lecto, theriaca vel mithridatio, vel bezoardica dicta essentia in aqua calido spirituoso, ut spiritu sambuci, vel simili concitata. Illini quoque potest pars oleo lateritio, cerat, terebinthinæ, petroleo maximè, adjunctis destillatis ex plantis supra laudatis vel aliis, quibus penetrantissimis calor partis emortuus allecto novo sanguine resuscitetur. Quod si magis desperata res est, scarificatio, & unguenta credentia corruptionem adhibenda sunt, & ulcera excitanda, sanandaque ut alibi docetur. Et hoc est, quod in calcaneo PERNIONES solemus appellare, qui ad sphacelum sunt gradus proximus.

LIII. De GANGRÆNA peregisse videri possem: sed nulla de cauteriis ignitoque ferro facta est mentio: quod tamen tot laudibus plerique Chirurgiæ doctorum cumulere, præsertim etiam Hildanus: qui incessit dictis acerrimis Wurzium, hæc paulo vehementius increpantem. Verum enim vero, quod potest jucunde fieri & minus sæviente manu, cur potius cum cruciatu perficias? Ego autem tutis atque certis po[illegible]ibus transigi cum hoc malo posse, si opus sit a[illegible] ejusmodi, sum persuasus, neque semper his opus esse, præsertim si in tempore advoceris: Quin tota pars jam sphacelata sæpe illinatione butyri an[illegible] separata est. Ad rationes illorum, qui ignem præferunt, non difficile est respondere, quas idem Guilielmus ordine recenset. Primum enim non Ar-

senico, non sublimato quod videtur supponere, agi necessum est, sed aliis potest indicationi satisfieri; æque (quod ad secundum) determinate agentium ac ignis actualis: Tertia objectio majoris momenti est, cito scilicet operari ignea præsidia, medicamenta tardius; esse vero periculum in mora. Sed neque hoc plane insolubile: alia enim quæ corrigant malum, præcedant necesse est, nec nisi corrupta jam pars, reliqua sana, & extra periculum posita, tollenda est. Nisi enim hoc supponis, quid poterit etiam hic candens ferrum, unum aut alterum si tangas locum: neque enim credo totum Gangrænosum quam late patet, exurere licet, alias nervos omnino tangere necessum foret, quod à perito Chirurgo non fieri, dicit ipse Hildanus. Ex quibus patet, non fuisse causam eidem tam duriter tractare Felicem Wurzium, maxime, cum ejus de nervis ratio non omnino sit contemnenda, ipseque cogatur fateri, non in ea convenire adustionem, quæ fiat ab inflammatione, gangræna. In secundo igitur genere, cum alexipharmaca & putredinem coercentia cataplasmata sint aptiora, in tertia vero plane non sit his locus, cum nulla tam crudele facinus exigat ratio, in aprico est constitutum. Verum solet fere, nescio qua de causa, Hildanus Wurzio esse paulo iniquior. Cum quo non ita tamen facio, ut plane omne ignitum ferramentum damnem, sed in secundo genere, si æger sit patiens injuriæ, & videatur præ ceteris præstare; itemque cum pars exigua, & quæ nequeat exscindi, corrupta appareat, ut casus sunt varii, non omnino pertimescendum esse arbitror. Interim de cauteriis quid ipse *Avicenna* pro Wurzio allegandum dicat & fateatur, vide *c. l. cap. 17. p. m.* 803.

LIV. De SPHACELO restat dicere, qui ut est terminus postremus valetudinis, sic nobis quoque terminus hac vice, & extrema erit linea laboris. Sic autem vocatur corrupta partis substantia, quando citra spem omnem restitutionis emoritur, desinitque in putrilaginem. Ex quo patet, restitui eam non posse, nihilque aliud superesse, quam miserum, ut ait Celsus, sed unicum auxilium: ut cetera pars corporis tuta sit, quod mortuum est, abscindere. Hoc itaque, qua potissimum ratione fiat, edocendum est. Notandum vero, & hic properandum esse maxime, ut ex supra dictis patet, tum saltem cum malum serpit. Duplex autem curandi ratio est, suo quæque loco adhibenda. Si enim insit sphacelus parti quam totam exstirpare, aut non licet, aut non necesse est, quod rarius contingere solet, jubet Hildanus excedente remedio, quod vocant cauterium potentiale, consumere corruptum, & eschara mox cultello ablata, ut ulcera alia sanare.

LV. Quoties autem integer digitus, pes, manus, brachium corrupta sunt, quantocyus exscindenda, ne pars sincera trahatur. Ubi duplex occurrit dubium. Primum, quali instrumento id fieri debeat, alterum, quo loco. De priori Botalli sententia est, id perficiendum securi, vel simili findente, fortiter adacto, vel ex alto demissu cum pondere, quod ex suo auctore describit elegantissimus Hornius in Microtechne. Ex quo duplex beneficium jubemur expectare: Nam in momentaneo ictu, vix dolor ullus est, adeo, ut putent ægri, scintillam ignis in membrum incidisse; & præterea magna sanguinis profusio evitatur, dum in serra ducenda nonnullam ducit Chirurgus moram. Verum quod ad hoc attinet, nullum esse ex Hæmorrhagia periculum, modo ligatura instituatur fortis, asserit expertus Van Horne, & Hildanus dudum monuit, ipseque aliquoties vidi. De cetero miris modis improbat eum postremo nominatus Vir Præstantissimus, & putat, ossa neutiquam æqualiter findi, sed comminui in frustula, quæ dum per-

periostio adhæreant, indeque tarde abscedant, multum negotii possent Chirurgo facessere: Quod non æque Hornio, judicio in his pollenti viro, metuendum esse, visum est.

LVI. Videri posset, dum crebrior experientia vel firmaverit metum hunc, vel sustulerit, nihil certi esse statuendum, cum hunc postremum modum Guilielmus Fabritius inexpertus rejiciat, Clariss. Hornius vero alieno testimonio diffidens, laudare non audeat: Si tamen aliqua sit eligenda sententia, in partes Hildani lubenter pedibus irem: sive enim experientiam consulas, sive rationem, utraque dissuadebit hunc modum. Ratio quidem, quoniam & cava omnia, si simul dura sint ac rigida, per transversum findi non posse, certum est, sed vel acuto etiam instrumento percussa, in frusta fortuita dissilire; & illa quæ fibris rectis gaudent, nisi ad ductum earum adigas ferrum, ægerrime per rectam lineam dividi solent, omnium vero difficillime per transversum, neque id æqualiter, si itidem duritie ac rigiditate gaudeant. Quod si cavitas insuper accedat, fiet facile ut aliquæ fibræ adferri impulsum secutæ ductum suum naturalem, hinc vel illinc abripiant partem aliquam sui, adeoque inæqualiter resiliant à sociis. Experientia vero etiam hoc confirmare videtur: Dum enim Lanii aut qui culinis præsunt, partes animalium in frusta ollis percoquenda discindunt, quod fit securi præacuta, maximaque adacta vi, subjecta ossa neutiquam ad perpendiculum frangi, sed inæqualiter, & ruditer dissilire, nec legem recipere observantur. Idem ergo omnino in humanis ossibus futurum, existimandum venit: ut hinc Potali sententia minime recipienda, isque hunc modum potius excogitasse ingenio, quam ex usu notasse, atque laudasse videatur. Adhæc Hildanus, in tanta chirurgicarum operationum, quam acquisiverat experientia, iniquus profecto fuisset, si modum compendiosissimum & tutissimum inexpertus damnasset: Hæc ita videntur; dum ut dixi, res ipsa & usus aliud docuerit: quod fieri facile per occasionem posset, si & chirurgi hujus rei sint cupidi, & qui præsunt bello, tot occasionibus sese offerentibus, in conservationem humani generis proni, consentiant in operationem ambiguam, sumtusque non magnos tali instrumento fabricando impendere non renuant.

LVII. Alter modus, ab omnibus usque adhuc probatur: ut carnibus falcato cultro divisis, serra os rescindatur, quem, ut perficere deceat, ubi prius aliud, quod restat dubium, exposuero, paucis tradam. Est illa vero de loco dubitatio, cum enim plerique in carne viva, fieri sectionem oportere autument, alii in emortua eam jubent institui, eadem bona ex hac electione promittentes. Et cum objiciunt priores, altius sæpe malum intra carnes, quam in cute appareat, perrepsisse, ossaque ipsa corrupisse intimius, quoniam occlusus calor, humorque in imo magis putredini obnoxiam carnem habeat; illi exurere cauteriis quod superest pravi, assolent. Verum hæc nondum in salvo collocant istum secandi modum, cum, si sanam partem igne tetigeris, evitari, quod cupis, dolor non possit, si eo extendere ustionem nolueris, de curatione certus esse haut queas. Verum & crusta inustione producta obesse plurimum videtur, dum cohibet putredinem, efficitque, ut in recenti sanctitate facile novus fomes malo non satis certo abolito subnascatur; maxime, cum nec sanguinis effluere, quantum sat esse, commode possit. His atque aliis, quæ apud Hildanum legi possunt, nova illa methodus labefactatur, qui & rationibus pugnat, & exemplis, eos, quibus eo modo crura amputata fuere, non satis tutos esse, ostendens, & simul fontem erroris detegit.

LVIII. Ad operationem ipsam nunc accedo. Hæc aliter in minoribus partibus, ut digitis, aliter in manu, aliter in membris integris tormentis institui desiderat. Et in digitis quidem non esse utendum forcipe aut tenaculis excisoriis, sæpe celebratus Guilielm. Fabritius sedulo inculcat, sed novacula incisa cute, & ligamentis in articulis separationem esse instituendam. Itque in prima & secunda articulatione prompte ubique succedit. In pollice, si ad tertium os serpere corruptionem contingat, ministro quatuor reliquos firmiter tenente, attrahitur ad se à Chirurgo pollex, sicque incisione recta ad carpum ducta, primo vel altero ictu totus pollex aufertur. At in mediis digitis, si tertia articulatio solvenda sit, hac fieri ratione commode non potest. Excogitavit ergo scalprum excisorium Hildanus, rotundum, qualia Scriniarii etiam, sed minora, ad cavata opera perficienda adhibent, eoque, manu in tabula locata, malleo valide percusso, uno ictu digitum a metacarpo separat. Hanc operationem à clarissimo quondam Collega, medicoque æque ac chirurgo felicissimo Henrico Meibomio, feliciter institutam novimus, uti reliquorum digitorum amputationis dicto modo peractæ exempla ipse narrat Hildanus.

LIX. Manum vero in ipso carpo amputandam esse tradit, ligata, & fortiter retracta ad cubitum cute. Ad quod notare atramento lineam jubet quam chirurgus sequatur: minister cordatus teneat brachium, ipse cutim & carnem incidat, parumque deprimat manum, & celeriter operationem absolvat. Hoc optime procedere, anatome docet: Nam carpus non nisi externis ligamentis radio innectitur, quibus dissectis, decidit manus. Non est autem necesse, lineam ducere, neque enim potest aberrare, si tubercula cubiti radiique prominentia observet, & manum fortiter deprimat. Id tantum teneat carpi os postremum duplex in cavitatem sat profundam inseri; adeoque introrsum nonnihil inclinata cultri acie, cuspideque, ubi opus, insinuata, ligamenta dissecet.

LX. Neque tamen prorsus rejiciendus est scalpro exscindendi manum modus, à Scultero, contra Hildanum, ut ipse ait, depictus: si enim digitus sic exscindi possit, quidni & manus? Verum hoc habet incommodi, quod ossa postrema carpi scalpro franguntur, ac deinceps tamen ab adhærentibus ligamentis liberanda, illaque abscindenda videantur, quia scalprum intra cavitatem rotundam penetrare non potest. Videtur ergo nihilominus Hildani modus, tanquam expeditior, præferendus.

LXI. Venio nunc ad artuum integrorum amputationem. Quæ ut est omnium operationum Chirurgicarum generosissima, sic multo plus & apparatus & difficultatis habet. Cum autem illa prolixe quidem à Guil. Fabritio, integro illo, quem toties citare necessum habuimus, libro; per compendium vero nuper à Doctissimo Hornio sufficienti ratione exposita sit, licebit mihi esse breviorem. Primum itaque omnium apparatus ad eam necessarius omnis erit sollicite disponendus, ut in promtu sint, quibus usus esse possit, cum, si ullibi alias hic celeritate quanta maxima opus habeamus: & paulo momento res deduci in periculum possit. Dein, cardiaco propinato, & vel ad scamnum alligato membro, eum in modum quo vult Hildanus; vel fortissimis ministris idem tenentibus, culter falcatus in parte sana, ligatus probe infra supraque vicinis, & attracta sursum cute, celeri manu circumducatur, & pariter si unum os resecandum, abradatur periostium, si duplex, μαχαιρὶς σπαθοειδὴς Hippocratis, in auxilium veniat, quo non modo periostium utrinque radatur, sed etiam intercedens inter utrumque ligamentum tendinosum pertundatur: tum serra ponderosa æqualiter ducta & adacta fortiter, os

tribus vel quatuor ductibus repetitis secetur; si ad malleolos est malum, infra genu, si in femore, brachiove, unius digiti interstitio à parte corrupta. Quo peracto solvatur superius vinculum, nisi admodum recens sit sphacelus, ut nihil corruptionis superare, possis esse securus. Proxima cura est, ut qui laxatis habenis, prolixe erumpit cruor, sistatur. Ubi nec ferro candente agendum, nec volsellis arreptæ arteriæ ligandæ sunt, sed optimum quia placidum & sufficiens, Van Hornii remedium erit, quod promtus admovendum est, si modo crepitus ille Lupi (quem rarissime in Thuringia aliisque mediterraneis Germaniæ locis inveni) sit ad manum: qua si destituaris, stuppa locum suppleat, Oxycrato & pulvere à Hildano descripto turgens. Cui & colcothar utiliter additur, & fortissime stringens alumen, quo uno Chirurgum usum esse ad sistendum in hac operatione sanguinem, Borallus testatur. Pulvilli autem seorsim parati exigui apponantur magnis vasis, & fungus vel stupa cum pulvere super illos applicetur.

LXII. Sed non tacenda hic aqua styptica est, quæ in Anglicanis navibus probationem sustinens, magno premio Inventorem suum beavit. Hæc enim si adsit, non alio opus est remedio, etsi posset idem pulvis tutius forte adhuc illi superaddi, ut sit oxycrati loco. Vide de ea. Joh. Cornelium Weberum, qui talem descriptum dedit: num tamen fortassis illum, qui tantam Serenissimi Britanniæ Regis munificentiam proliciebat: Potest enim variis modis parare, & est mihi elegans, & paratu facilis ad manum, quem nulli alii cedere, persuasus sum, cujus conficiendi modum tradam alias. Nunc reliqua peragenda subjungam.

LXIII. Adductis quæ ad sanguinem sistendum apta sunt, unguentum defensivum adstringens, quale Hildanus cap. 13. vel potius 19. describit ex Chalmeteo, cum emplastro diapalma vel alio applicandum est; quo etiam cruciatim imposito, firmari fungus pulveribus conspersus optime potest, & denique fascia cruciata, quam Scultetus delineavit, contineri omnia. Hæc non ante tertium diem solvantur, ægerque interim cordialibus & refrigerantibus remediis, victuque tenui sustenetur, totumque brachium aut femur bis de die oleo rosaceo vel myrtino inungatur: defensivum quoque quotidie reiteretur. Ubi primus tandem apparatus tollendus est, in promtu sint pulvilli parvi, albumine ovi & pulvere adstringente inspersi, si priores sponte decidant, in eorum locum substituendi: jamque etiam ossibus filamenta carpta, nec quicquam admoveatur aliud: reliquum ulcus digestivis unguentis & mundificantibus curandum, attracta sensim cute, & mox glutino inductis linteolis arctissime adhærentibus, filoque per hæc traducto, non autem per ipsam cutim, tensim attractis: denique, ubi prius etiam os ipsum catagmaticis pulveribus conspersum, particulas corruptas deposuerit, siccantibus & cicatrizantibus percuretur.

LXIV. Unum superest monendum: Hildanum suadere, ut ægro admodum debili, sanguinis produvium illico sistatur. Quem in finem cultro candente ad secandam carnem utitur, quem vocat cauterium cultellare, quo vasa majora corrugentur, sanguinisque produvium omnino præcaveri possit: & graviter increpat Chirurgos, qui hoc præstans summum remedium rejiciant, quo ipse aliquoties cum fructu sit usus. Verum enim vero, cum metum illum magnæ profusionis nobis ademerit penitus doctissimus Hornius, & oculorum fides, & in ægro debili tantus impetus sanguinis, qui pulveres repellat, (quod ipse causatur) neutiquam sit metuendus, præterea ab igne actuali corrugatio nervorum fiat, maxime, ut ipse fatetur, periculosa, summusque sit dolor, & inflammatio facile excitetur, denique aqua styptica non minori vi polleat quam ignis, nullo eum periculo conjuncta, non video quomodo & hic locum habeat ferrum candens, & aspectu terribile, ut vel solo oculorum intuitu ægrum exanimare possit.

Et nunc quidem de Excrescentiis quoque appendicis loco agere decretum erat, Polypo scilicet narium, Sarcomate uteri, Natta, aliisque similibus, quæ neque ad tumores recteque referuntur, ne ad reliquos tamen affectus chirurgicos pertinent, verum sunt quasi excessus quidam tumorum: sed revocant animum aliæ, quæ eum sibi jam totum vendicant, curæ: itaque in aliud tempus istæc quidem differre cogor, & hic filum abrumpere.

SOLI DEO GLORIA.

Hactenus Praeclariss. Schelhammerus; qui quamvis sæpius de Celeberrimo ac verè accurato Autore, Marco Aurelio Severino mentionem faciat; ejus tamen raras admodum ac curiosas explicationes & operationes Tractatu speciali de novissimè a se observatis Abscessibus, comprehensas, ac generaliori de Recondita Abscessuum natura, Tractatui insertas, nec describit, nec etiam satis indicat. De Lectoris utilitate omnino arbitrati sumus, si Experientissimi illius Viri Tractatum integrum super prædictis abscessibus, seu potius 4. Tumoribus, jam exhiberemus. Sit itaque

Marci Aurelii Severini, *apud Neapolitanos Medici ac Philosophi Regii, de Novissimè observatis Abscessibus Liber.*

Cap. 1. *De abscessibus progerminis.*

Recte illud à Galeno propositum est l. 13. meth. med. cap 4 principium scil. apprimè firmum in doctrina de abscessibus, quod omnium tumorum, qui præter naturam sunt, varietas, ex ejus, quod influit natura nascitur, &c. qui idem vir l. 10. de com. medic. per loc. cap 2 quod est inscriptum de Ischiade, meminit humoris pituitosi crudi crassique ad similitudinem puris crassioris. Sed Corn. Celsus l. 5. rei medic. c. 28. strumas fecit concrementum sanguinis, & faeci. An igitur ex hoc humoris genere secundum hunc aut illum auctorem explicato censeamus ins tumores, & abscessus eos, quos progerminos appellavimus? quasi dicas ex terra humoris luxurie germinantia tubera. Rectius autem, ac planius ex lenta, & corrupta, aut si mavis semiputri pituita, aut hujus superfluitate, quæ diutissime stagnantibus aquis palustribus, aut lacustribus, aut tacitis multo lentore situq. locis aliis, & arboris vetustis respondent, provenire dixeris limosa hac, & fungea concrementa: quæ sæpe in laxis debilibusque corporis locis extuberare peculiariter consueverunt: in manibus, inquam, pedibus, labiis, auribus, facie, partibus obscœnis, auricis, posticis, virorum, fœminarum. Sed hæc accommodatis ad rem exemplis declarare commodius erit.

Siculum quendam hominem XLV. circiter annos natum licuit vidisse valetudinarii nostri lectis decumbentem, qui cum exesa late per ulcus altera bucca, tuberculum castaneæ nucis magnitudine obtulisset, excectum hoc & ustum denuo repullulavit in numerosam sobolem majorem, quæ incrementa rursus ferro & igne detracta novos similiter suos stolonos emisere. Cujus quidem excursus non factus est finis, donec faciei partem illam totam, & oculum frontemque occupassent, enormi quadam, & horrenda specie renata tuberum incrementa. Interim autem cibi provolutu demissuque intercepto, hisque imbecillitate virium, & febre conjunctis, miserabilis homo semel morbo concessit.

Sed

Sed & in femore supremo externe, qua vacuitas iliorum incumbit, & in manu digitis extantia ejusdem verticilla, ac tubera vidi, non aliter, quam humiles colliculos aliqua terræ planicie superantes. In coxa, inquam, Cataneo è Cataneis nobili Januensi inæqualia tubera tria mala punica hortensia, tum magnitudine, tum colore referentia, è quibus omnibus resectum id, quod maximum erat, plus libra pependit. Cætera autem ignava caro, quæ sesquilibræ pondo fuisset, velut Q. Marius Imperator varicosum alterum crus, concidi sibi non permisit. Erant autem singula fomitibus, & radicibus nixa, quæ distentis circum venis alebantur, dura, putida, perpetuum ichorem tenuem atque aqueum reddentia, pusilla comite febre, ac dolore interdum punctorio, interdum tensivu molesta, color homini pallens & subalbidus, qualis in leucophlegmatia visitur, aut qualis his, qui diuturnis quibusque fluxibus diu tenentur.

Simili ferme sorte Hieronymus Damianus Rochæ Mondraconis adolescens vigesimum secundum annum natus gibber, strigosus, & pusillo virium robore, dexteram manum secundum quatuor phalangis digitos gravem ita, ut sustinere non posset, cubans quidem capiti innixam, stans vero subjecta altera manu suffultam gestabat. Comparasses dura tubera partim magnitudine limoniis corticosis, partim etiam colore non adhuc maturis malis insanis; sic alte rutilabant, sic particulis quibusdam livescebant. Una alteris implicita secundum digitorum nodos excreverant adeo circa extremos ungues, ut hi summis apicibus vix apparerent.

Affectum, quod ad nomen attinet, atheroma nodosum: quod vero ad figuram subiit interdum animo mihi comparare, vel tuberosis ample difformibusque radicibus Chamæiridos latifoliæ Lobelii; vel fructibus fici opuntiæ, vel complexui tuberum radiciformium, quæ vocata nostris hispanica cocta igne sunt esu multis non insuavi; vel monstrosis belluarum secundum digitos nodis, quos sepulchralibus urnis sculptores appingere consueverunt. Huic monstroso vitio haud scio equidem, an ulla parte respondeat id, quod scripsit Ioannes Schenkius ob. etvat. med. lib. 5. tit. de manu his verbis.

Vidimus nos puellæ cujusdam annum decimum tertium agentis manum sinistram, non quidem natura, seu prima uteri conformatione talem, sed post octavum ætatis suæ annum a postbrachiali ad digitos, & ungues usque sensim in tantum auctam, tumidam, sordidi lividique coloris, subalbidis etiam maculis respersam, adeoque fœdam evasisse, ut primo cujusvis aspectu, grandis alicujus bufonis imaginem referret nullo prorsus dolore, aut manus usus offensa; ad tactum mollem, veluti substratam cuti spongiam; articulis digitorum ob laxam elevatamque cutem minime conspicuis. Hæc ille.

Verum enim verò quodcunque vitii fuerit illud, amputatum per nos secundum primos digitorum phalangis articulos, ac perductum ad sanitatem integram brevi perduximus. Quam rem tota urbe famosam videre quamplurimi, inter cæteros Nicolaus Angelus Elisæus acris ingenii medicus, Jo. Baptista Ferrarius, Alexius Alonia, medici. Cæterum materia, quæ sub inciso vitio reperta est, veluti coctæ carnis bulbi cyclaminis apparuit, friabilis insuper, & lenissimo quoque contactu cessilis.

Alius alterius non exiguis defœdatæ tuberibus manus, à Clarissimo Medico Nicolao Larcheo Româ nobis cum alterius hujus generis abscessus schemate, transmissæ historiam, his nostris lucubrationibus inserere placuit.

Prioris historia est talis.

Ecce tibi nuper sponsam manum deformem ac tuberosam, mi Marce Aureli, tuis abscessibus contendam mitto; quæ paulatim congestione in tantam molem crevit, ut septem librarum Romanarum cum unciis tribus pondus æquaret. Tanti affectus ipsemet patiens exordium ignoravit, sed sic à parentibus acceptum nunciavit, id à morsu vertis principium traxisse, eoque increvisse, donec materiæ multitudine obruta natura succubuerit. Cum itaque tantam molem moderari non posset, in medio metacarpo computruit, non ipsa cutis aut caro duntaxat, verum etiam ipsamet ossa. Unde febris miserum corripuit, ot indies in deterius progrederetur, quæ causa fuit, cur infœlix in Nosocomium S. Jacobi incurabilium sese contulerit, ibique sibi amputari manum libenter passus fuerit, secus, nisi mortem timuisset, haud annuisset, cum ex tam portentosa manu sibi victum compararet, facilique negotio pias mentes ad eleemosynam flecteret, à quibus annuos reditus exigebat.

Nicolaus Larche Romæ in Nosocomio incurabilium S. Jacobi chirurgus.

Posterioris sequens:

Marco Aurelio Severino Nicolaus Larcheus Medicus Romanus S. D.

Quod diu literas ad te non dederim, non est, quod eruditissime Marce Aureli mireris, silui equidem, tam quia nihil novi foret, quod offerrem, te tuisque sensibus dignum, tum etiam, ne te minus gravibus, minusque seriis rebus distinerem, virum, quem novi equidem in medendo, profitendo, scribendoque continenter occupatum. Jam verò gratissimis tuis literis excitatus, oblataque novæ historiolæ occasione confestim arripui calamum atque parumper ad te diversari volui: Historia sive observato nostra, cujus memineram, hæc est.

Puella 5. annos nata concrementum carneum oculo dextero subnatum habuit, pugnum contractum æquans, à plerisque nostrorum Chirurgorum pro carcinomate curatum; Tum vitii contumacia, tum inopia pressi parentes, quibus numerosa natorum natarumque soboles alenda erat, miseram hanc puellam ad valetudinarium D. Jacobi deferunt meis manibus tractandam, qui post aliquot dies nulla propemodum habita medicamentorum fiducia, sarcoma resecui simul & inutile, quod brevi coalitum est; septimo verò aut octavo à resectu die tumor sublividus, inæqualis, indolens, tactui nonnihil cedens, multis undique circum venulis repens sub oculi sinistri palpebra subortus est, qui paulatim adauctum jam totum lateris sinistri tempus & auriculam nec non cervicem latè occupabat, quin & genam adeò ut ós obstrinxerit ad capiendam escam angustissimè; eodem ipso tempore ex adversa parte simillimus huic tum figura tum colore tum etiam progressus more modoque erupit; quæ itidem tubercula maximam colli partem sic obsederant, ut junctis utrinque operis cervicem humeris exæquassent, quod vitii complementum duorum cum semisse mensium curriculo peractum est. Illud autem silentio non obducendum est, quantumvis tubera naturæ modos excesserint, tantundem incomparabilem puellæ patientiam perstitisse, quæ nunquam fuit vel de morbo conquesta, vel vagitibus molesta. Veruntamen erat illi satis esurienti, si vel panis, vel casei, vel castaneæ vel offa quælibet offerretur, quibus refecta cæterum omne tempus piscibus mutior ducebat. Tandem pridie Calend. Novembr. è terris jam felicior Cœlo puella discessit. Tubera hæc insecta, fungosam & pituitosam, suo folliculo

folliculo contectam substantiam nobis aperuerunt.

Ad hæc & aliud relatu dignum ostensum est, cranium tractantibus nobis, mirum foramen è rimis calvariæ per amplum à dura meninge ad tubercula ista petens, per quod videlicet materia de cerebro ad tumores alendos transmitti fuerat consueta: postremum dicti mirum ad pedes cuncta erit pedes utrosque puellæ negatos dirupto que primordio; alimento scilicet amplo à superioribus partibus ad se rapto: Quorum omnium testes fidelissimi æquè ac gravissimi fuerunt excellentes viri, tuique amantissimi, D. Angelus Colius. D. Paulus Zachias, qui tum confirmandi Chirographi nostri, tum salutandi tui gratiâ subscripserunt: V feliciter, ex ædibus nostris Romæ 3. Idus Novembr. 1636.

Tuorum

humillimus

Nicolaus Larcheus.

EGo Angelus Colius in Archospitali Incurabilium ιατρὸς πρακτικὸς αὐτοψίᾳ singula enarrata confirmo αὐτόγραφῳ, quo etiam perpetuam tibi observantism exhibeo.

Ego Paulus Zachias Medicus singula à D. Nicolao observata & diligentissime enarrata eo modo se habere affirmo, tibique addictum ex animo me in tui memoriam redigo.

Historia alia.

Horatio Bergazano in foro magno Neapolis opera nostra sectus & ultus abscessus in umbilico progerminus magnus, qui 40 jam annos connutritus libras novem pependit, à nullis tamen unquam medicis attrectatus, utpote qui periclitari suam existimationem in tam ardua re minimè vellent. Vivit autem hic homo liber, ad hunc usque diem, ceu nihil unquam mali perpessus fuisset, sexagenario major; progerminum autem ulcus descripsit Marcellus Donatus lib. 3. mirab. histor. med. c. 5

Obveniunt hujus generis germina potissimum oculis graviter ulceratis aut perperam principio curatis, illud autem certum esse debet, quod sæpenumero mihi compertum profiteor, obicunque tuberculum aut exarcons ex ulcere exsurrexerit, ibi putrilaginem aut humoris scaturiginem subesse., ab osse nimirum carioso aut parte alia computrefacta obnascuntur & ulcera progerminina partibus præsertim cavis, laxa venosis, quare etiam gingivis, de quarum sarcomate memorando idem Marc. Donatus lib. 5. hist. med. mirab. c. 3.

Maximum etiam germen palatum Francisci Firmitani Rhetini à Francisco Mosca Medico peritissimo ad me missi investiens, curatum à me fuit ustione.

Ex hoc etiam curata fuit conjux Michaelis Angeli Pinti collegæ Joanne Dominico Mallocho.

Obierunt autem ex hoc eodem vitio per sola medicamenta à nostris medicabolis tractati Sanctimonialis D. Gaudioli tonsor quidam Holanus atque alii.

Cap. 2. *De abscessibus carniformibus & musculis.*

De abscessu carnoso nemo nostrorum hominum ad hunc diem scripsisse visus est: adeo nimirum insolens, & deprehensu difficilis est ejusdem species. Ego vero, si Deus affuerit, illius ideam, & characterem una sub naturæ luce demonstrare non dubido, neque vero id intelligo sarcoma, quod aliqua humorum luxurie extra cutem exultat, memoratum ab autore definitionum medicarum, neque carnosum alioqui sub cute tumorem intelligo, qualis est sarcocelis diffusus, & laxus nonnulla parte, neque etiam qualis strumis glandulosus tuberosusque; sed est carniformis noster abscessus coactiore firmioreque substantia: ostracosa duritie; subjectæ particulæ affinis; tubere haud multum elato, sed lato expansoque, membranis plerumque fibris filisve intertextus; plurimum ad musculos, sed qua se ad articulus appellunt, oriri suetus.

Ex quarum plurimis notis perspicitur melancholicam coactique sanguinis superfluitatem in hujusmodi concrementum secessisse; contra quam tumorum aliæ formæ modo collatæ: quæ doctorum hominum judicio à pituitoso mucosoq; excremento solum præcipue proficisci, quare cum sarcoma exterius non sarcocele, non strumæ. neq. hujus generis sit carniformis abscessus; haud videtur hunc cognovisse Fœlix Platerus licet praxeos medicæ tom. 3. cap. 1. titulo, quem de extube antia præfixit §. de causis pag. 294. de tumore carnoso fuerit professus, neque item Antonius Benivenius, neque Marcellus Donatus, neque Iohannes Schenckius, qui variorum hujusmodi tuberum meminêre.

Quamquam Platerus l. de privatis suis observationibus retulit, sibi visam glandulam in cerebro supra callosum corpus insigni magnitudine, pomiformem fungosa scirrhosaque substantia, quę peculiari tunica convestita venulis erat consita; à cerebri corpore sic laxa, & libera, ut digiti solius abstractu resoluta, foveam insignem aqueo humore mox repletam, quo & ventriculi admodum dilatati diductique, referti erant, post se reliquerit, quam glandulam sua mole cerebrum hujusque ductus comprimentem lbrigantemque, illius ignaviæ & corporis, tandemque exitii causam fuisse homini, cujus cadaver à morte sectum est. deprehendit. Hactenus Plateri observatio, qua monstratur membranas sanguineasque fibras interseri sępe carneis concrementis.

Est nunc inquisitione dignum, eoquo pacto tumores hos creari sit probabile, quam rem equidem paucis expedio. Effunditur sive diapedesi, sive anastomosi è plenis vasis nonnunquam humor superfluus, præsertim in locos corporis plurimum agitatos; & hæ cordarum sunt partes lacertorum agilium fines; qui sanguinis effluxum attenuatu nonnihil promovent, congestus hic sanguis cum melancholica, ac pituitosa portione mixtus, & multa sua crassitie non discussus à natura, id est, ab ingenito loci calore nunquam in opus vacante subigitur, & in meliorem, ut alias explicui, formam præparatur, abit pituita in fibras albas, sanguis vero percoctus, & melancholia in carneum ostracole concrementum: cujus quia viscidula fuit materia, inhæsit hæc subjectis locis non laxè. Ita non est difficile carniformem illum tumorem creari nonnihil suffragante Platero. Quod si callosæ sub infimo calce carnis procreatio sit exemplo; facilius hujus rei multam partem comprehendes. Sed hæc fortasse plenius illustrabuntur exemplis. quorum perplura memoria servata en tibi do hæc.

Vespasianus Prænestinus juris utriusque peritus ab ineunte ætate tuberculum dimidiati secundum longum ovi anserini magnitudine pone carpum in brachio dextero interne 40. jam annis pertulerat pro cacoethe, atque insanabili ab omnibus medicis existimatum, quod carnosum, quale appellavi, fuisse declarat quod ca-10 porylorum modo prædura tam longis annorum curriculis indiscussa persistens lato tubere membraneis tunicis contecta se obtulit.

Fuit & in Sacris Conceptionis ædibus Neapoli Capucinus (Innocentius nomine) quem genus hoc abs-

cessus

cessus manifeste multis annis perpessum equidem curare requisitus, sola virium imbecillitate & senio refragante recusavi.

Fuit & bis similis abscessus, quem in cervice duodeviginti jam annos non sine dolore, ac distentione gestaverat Joan. Antonius Badius Romanus a nobis etiam sectione, & medicamentis cathæreticis curatus.

Evidentissimus autem inter omnes ejusmodi fuit abscessus, quem Pancratius Mostarolus Turracusiensis intempestæ, ut retulit, atque improbę exercitationis homo secundum supremum fæmur lente jam duos annos in magnam molem accretum expertus est, autorem aboliti fere motus nullis aut forensis aut externis valentissimis medicamentis excussum, neque emotum, itaque vel multis crustis retortidi ferramenti, vel de lectis in loco pyroticis curandum equidem senseram, si tantum molestiarum admisisset hic homo.

Processit experimentum & in vetulo Agafone, qui in extrema nare protuberantem ejusmodi abscessum nobis in valetudinario curandum obtulit profunda carnis, quam dixi, farctnta obsitum.

His adjo Stephanum Terracianum juvenem rusticum cui fœdum abscessum habenti sub aure, & inferiore maxilla multis ejus materię carnosę factis excisionibus multo cum labore ulcus obduxi.

Denique in aliis multis hoc experiri licuit, ęgrotantibus, inquam, nosocomii, quas nostras chirurgias, & animo intrepido factitatas, & eventu semper felices admirati sunt adstantes omnes, & medici, qui curiose venerant spectaturi.

Compertum mihi curanti Michaëlem Mataxam Samnitem, atque alios multorios in speciem steatomatis videri tubercula; quæ concremento sunt carneo naturali venolis nutrita & arteriis fota.

In extrema penis glande, qua meatus est, tuberculum caeneum, seu sarcoma nucis avellanæ magnitudine ac formâ, cum depravato mictu, ac sine dolore habuit puer quadrimus Holæ cum eo vitio natus, cui lotium quodam fotulo descendebat, sic ut se ipsum commingeret urinam reddens.

Coryli fructus magnitudine & formâ turberculum curavi, filio quinquenni Alexandri Caractæ, itemque Benedicto Arvino Licell Fractensis puero 12. annorum, qui sic constans animo fuit, ut accensum fomite pesfulum ipse sibi spiritu insufflato excitaret, dignus qui hic cum laude commemoretur puer, non ut alii indigni virilitate, qui vel auditu hoc remedii genus exhorrent.

Dura ani tubercula innominatè tradit Petrus Argelata l. 2. tr. 2. c. 3. quæ ad ani verticillum per nos propositum licebit referre.

Sunt & qui carnem, seu carnosam quandam substantiam præ se ferunt abscessus, quos credo cysticos; schemate oblongo, toroso, musculi formi seu Lacerti formi, concolores sint & membra amantes solida, pulposa, fluctuantem intimè humorem referunt, supinæ manus digitis alternæ nunc compressis, nunc sublatis, nunquam etiam ad longa tempora extenuata cute.

Talia in femore coxave infima tum interna parte tum externa, quandoque etiam sub poplite concrementa hujusmodi vidi plurima, in Illustri Viro D. Alexandro Carmiliano viro Patricio Neapolitano. In Doctore Medico Joanne Baptista Benenicasa, in quo vitro per decocta sarsaparellæ perque cibi ac potus parcitatem compressus tumor creditus est abiisse discussu. Verum non longo post tempore recurrit folliculi subsistentis forsasse vitio. Curatus autem à nobis in integrum fuit ejusmodi abscessus in sodali Antonia de Siano Janitrice vetula Parthenopbylacii Spiritus S. Neapoli. Apertus autem scalpro candente, pultem albam aut gypsum dilutum referentem emisit, est & cum sub poplite se abdit hæc materia; verum sub hisce cavitatibus aut alarum hic excrescit tumor, ut humanis existat nec ita facilè etiam per doctas manus curetur.

Possem & alias hujus ordinis producere narrationes: sed his quidem non ita paucis possumus etiam contenti esse.

Cap. 3. *De abscessibus mucocarneis myxosarcomatis græce.*

Sunt & tumores quidam abscessusve, quos secundum communem omnium normam ignores profecto ad quam ipsorum differentiam, speciem referas, nam neque exacti judicii est ad œdemata referre formam hanc abscessuum, qui partim interne carnei, partim interne mucidi sunt, id est, ex mucosa pituita concreti; quæ referant execta limonia corticosa medullam acidam interne conditam offerentia. Hinc μυξοσαρκώδεις, id est, mucocaneos placuit appellare. Ex quo ordine facio myxosarcoma præputii trium librarum pondo æstimatum, quod quia tam magno pondere tumet testeique pertraheret, ad talosque dejiceret manu duplici sex annos circumferendum & continendum fuit Joanni Olivæ Neapolitano homini quadragesimum circiter annum naro, cui perpetuo languenti, atque opem utcumque successuram in valetudinario cum precibus, & ejulatu petenti (exulceratum enim infra, supraque tuber punctorios gravesque dolores inferebat) commiseratus ego feliciter annuente Deo, tum scalpro, tum igne succurri, cauda duos digitos latos à pube relicta. Cujus jam præcisæ molis inquirentes nos materiam, ex qua conflata fuerat, & qua resectura fuit, & aliis aliis cultri scissutis: apparuit mucida concreta species, quæ densata obdurataque forinsecus scirrhi formam exhibeat. Monstrosam molem, & servatum nostra curatione hominem viderunt eruditissimi nostræ urbis medici Marius Schipanus, Stephanus Rinaldus, Joannes Dominicus, Malliochus Donatus Douna, Antoninus Tardinus, Gregorius Scalfatus, Josephus Chiricus, atque alii valetudinarii nostri medici, tum physici, tum chirurgi sæpe hoc opere nominati.

Hoc quidem exemplum singulare & admirandum esto myxosarcomatis præputii: cæterum eorum, quæ in nostro incurabilium nosocomio syphilis hominibus, frequentissime curamus; infinitus prope numerus est, quæ tædiosum esset referri.

Respondet autem his & myxosarcoma alatum vulvæ, quale unum mox referam. Scorteculo propendebat in labio pudendi majoris pineæ magnitudine tuber carneum basi minore, quam extremo alteo pendulum, quod ex parvo jam annum affatim extumuerat. Fœmina etsi trepidans, tamen partim metu majoris incrementi, partim molestia oneris jam præsentis, urgebat me precibus ad demolitionem. Constrictum vinculo die uno, ac tantum non stupefactum postridie resecui, cute in ambitu crassissima plus unius digiti latitudine; interne concrementum mucoris, aut visci modo pallidum, licet non admodum multum.

Jam verò, discis nunc, consimilibus viri, fœminæ que partibus pudendis, eundem ad unguem affectum advenire: ut veram jam cognoscas anatomicorum opinionem, qui censuere, præputii virilis modo usque pari vulvæ fœminarum esse alas. Ea hoc item genere ponere licet, & sarcocelen, quam Paulus Ægineta scindentibus ferramentis expurgat lib 6. c. 63. nec non inflationem carneam, & phlegmaticam, quæ à multis chiragra dicitur, adnotante Guidone in tract. 2. doct. 2. cap. 4. Hanc observatione n ca porissimè fœminæ patiuntur: quatum in Parthenophilacio Spiritus sancti Virgines aluntur duæ: in valetne dinario verò

vero incurabilium muliebri vivunt & aliæ, quas habitu corporis pallentes omnes viscera, credo delinquentia, reddunt insanabiles.

Sed & articulos genuum præsertim submucido abscessu elatos persæpe vidimus nos, qui cultrisormibus scalpellis aperiendos judicavimus, ubi per distentiones acerbissimi cruciatus suaterent, ac prope cogeret; nam & levamento remedii genus fuit, & à vitio subjectas partes vindicavit puris evocatione.

Cap. 4. *De quassibili quodam, & utriformi cruris abscessu.*

Jo. Baptistæ Vallo Sacerdoti Presbytero Panormitæ LX. circiter annû nato crasi ad sanguineâ vergente, sed aliquantulum exusta, coloris propterea vividioris, & crassioris habitus, quadratique corporis homini; ad crus aliquando concitata fluxione frequentiore succrevit œdema vastum & supra modum laxum; in quod pituitæ mucidæ confluxa illuvies talis; ut utrem olei vulgarem fluctuatu, forma, & magnitudine à genu ad superiorem pedem, & ad malleolum usque descendente referret: nisi, quod tactu callosa quædam extrema facie durities plurima sui parte pertentabatur; cætera namque mollior, ac tenuior cutis erat. Homini tumor omnis tantum indolens, quantum onerosus & ingressui statuque gravis. Id vitii, quo nomine designandum, aut in quo tumorum genere reponendum, pronunciatu facile non est. Enimvero œdema haud plane apparet exacte rem expendentibus: & quassabilis enim affectus & callea durities, & suffusi humorum sensus & nullæ post impressos digitos fovea consequens, dissuadent. Nonnulli fuerunt, quibus Arabum elephantia videretur: sed suffusus humor, & partica mollities cum blando ac minime tuberoso, neque aspero habitu, qui cum elephantia conjunguntur: diversum ab hoc pane virium ostendunt. Nobis igitur placet affectum esse, cujus veteres non meminêre, fictique, ut umbilici serosive hydrosarca, aut hydrophlemmosarca, & hoc genus. Porro laxata cute corporis, aut alia parte qualibet; quid vetat ad hanc serosum humorem spiritumque in corpore redundantem sub cavitatem quidem confluere; in parte vero soli sa crassiorem succum carnis ostracosæ specie concrescere? itaque vocatum à nobis est hoc genus œdemosarca cutis privatum, non aliter, quam cancrum elephantiam particulæ peculiarem dictitare medici consueverunt. Huic viro, tametsi sæpissime flagitasset, ut periculosa quantumvis curatio exerceretur, hanc tamen in homine vetulo experiri cavimus. Id quod licuit, setaceum ad inguen ejusdem lateris obliquè transfiximus, & post longum sarsæparillæ usum ad Æneniani litoris medicatas arenas, quibus crus totum obtueret, suo tempore confugiendum sibi diximus.

Hominem viderunt, & tractaverunt Horatius Carbunctus Chirurgus Apulus peritus, Johannes Baptista Ferrarius Reginanus, Alexius Alonia Castelvetranus medici, qui me chirurgias administrantem sæpe visere consueverunt, rerum novarum studiosissimi.

Cap. 5. *De abscessibus adenosis & aliis reconditis.*

Vidimus sæpe per artus, thorace anteriore, posteriore, subcoxas, & inguina prorumpentia quasi tubercula glandulas extare uno eodemque loco consertas, quæ in viscerum impuriorum, atque habitus corrupti hominibus ac pueris limosi pituitosique sanguinis sunt soboles, crudæ, duræ, atque omnino discussu contumaces. Hujusmodi tubercula equidem plus sexaginta universo corpore dispersas vidi in nostri valetudinarii vetulo gracilioris habitus homine, qui longinquis ab oris venerat curandus. Quod autem maxime admirabile super cætera visum est, extabant tubercula quam plurima circa loca, quæ glandularum sunt prorsus expertia. Itaque venit in mentem illud Aetii, qui Tetrabl. 4. cap. 5. quod est de strumis, professus est, ex integro nasci plerumque candidas, & rubras carunculas in corpore, sed satius erit aliqua prius attingere de strumis.

De strumarum natura, generatione, materia, loco, & adnexis corporibus multæ ac variæ fuerunt auctorum sententiæ. Itaque perplexos nos tenent controversiæ; neque enim cum Galeno maxime credamus, cum nec eundem semper in hac re sequi certo possimus: cujus tamen doctrinam principio proponemus, ut hæc conferri cum aliis ritè queat. Is lib. 14. meth. med. cap. 15. & l. de tumoribus c. 18. & plerisque aliis in locis tradidit strumam esse tumorem obduratum veluti scirrhum in glandula ex accreto humore frigido, qui vel pituita vehementer exiccata, vel humor melancholicus est, ut 13. meth. c. 5. at in lib. definitionum medicarum, si modo is author fuit, declaravit; quod struma sit caro sicca, quæ difficulter solvatur.

Celsus vero dixit esse tumorem, in quo subter concretæ quædam ex pure, & sanguine quasi glandulæ oriuntur. Aetius verò ex Leonida libr. 15. cap. 5. voluit strumas esse carnes & subcandidas facile augescentes in membrana contentas, & in summa glandula obduratas quæ in collo, sub alis, atque inguinibus oriuntur, ubi glandulæ vasis substratæ sunt, aliquando etiam, sed tamen raro ex carne eorundem locorum fiunt, quæ affinitate quadam ad strumarum naturam vertitur, & materiæ accessione augetur. Paulus vero lib. 6. cap. 35. omnes suis membranis includi voluit, ut steatomata, atheromata, meliceritides. Post hos Guido Cauliacus strumas, & glandulas longe diversas fecit, dicens glandulas esse mobiles, strumas vero immobiles, cum tamen nullus ex veteribus discrimen hoc inter illas statuerit; si recte cunctos observavi.

Sic apparet omnes istos auctores adinvicem dissentire, quos tamen magno studio multi ex posterioribus voluerunt conciliare: quam rem tamen neutiquam fecerunt: utpote quod diversam vere sententiam illi priores habuerunt, vanum autem studium est, aliud atque aliud intelligentes velle conciliare. Ego enim sic sentio variam esse strumarum naturam, sive secundum accidentales sui rationes, quas singulas nominati auctores descripsêre. Quam rem cum monstravero, sic demum finis fiet tot quæstionibus, & ambiguitatibus, quot ad hunc usque diem viguere. Primus enim nobis contigit Dei favore, ut rem hanc adverteremus; contra quam Manardus, Philippus Ingrassias, Fallopius, & Hieronymus Fabritius Celsi omnes interpretes credidêre. Sed nihilominus videamus, quæ & qualia recentiores pro componendis istis auctorum dissidiis protulerint.

Primum igitur dissentientes sunt Galen. & Celsus in assignanda strumarum natura: Galenus quidem frigidum hunc facit affectum ita, ut sit insuppurabilis, ut qui, vel à pituita nimium exiccata, vel ab atrabilario succo nascitur; in summa aut scirrhum facit, ut 7. aphorism. 8. aut scirrhosum affectum, durissimum scilicet, & inexpugnabilem, quod factum est, ut aliqui inter quos Manardus est, dixerint strumas dictas esse græcis chœrades à lapillis, qui maris tranquilli fundo apparent, globosis, & lenibus, magnitudine parva. Neque mireris tamen ab Hippocrate libr. de glandulis has ipsas tangenti velut lanas esse positas: comparatio namque non est ad mollitudinem, sed ad globos lanarum, qui oblongi sunt, coacti, pressiores ac duriores πιλήματα græcis. Ita equidem Hippocratem interpretor, ut nulla jam restet apud ipsum difficultas.

Phlegmonæ igitur strumæ non sunt, ut recte etiam colligit Philippus Ingrassias, neque facile suppurantur.

Celsus

Celsus verò cum credidit strumam esse concrementum puris, & sanguinis in glandulæ modum conglobatum, sic rectè significat strumam esse calidiorem affectum, & quandoque mamrescentem, licet non facile. Addidit præterea, quod febreâ movet halitu nimirum sanioſæ materiæ quoquo pacto fervescentis. Galenum ignit, & Cornelium oritur conciliare Philippus, dicitque Celsi sermonem non esse tam amplum, ut comprehendat omne strumarum genus, sed tantum aliquas, quæ maturescunt, sanguinem in se ipsis, & pus habentes. Itaque de quadam specie strumarum differuisse Cornelium vult hic homo. Quæ opinio si admittatur necesse est, imperfectam, & diminutam esse Celsi doctrinam, qui de omni strumarum natura tradere omittens, de una tantum specie sermonem fecit: quæ res cum indigna bono scriptore sit, minime probabilis videtur mihi Philippi interpretatio.

Deinde discrepat Aëtius à Galeno, qui strumas dixit esse carnes subcandidas facile augescentes, & in membrana contentas, quorum omnium nullum Galenus attigit dicens, strumam esse scirrhum in glandula, sive glandulam obduratam. Certe cum Aetio convenit auctor definitionum medicarum, qui dixit; struma est caro sicca, quæ difficulter solvitur. Convenit etiam in genere definiti, neque non consentit cum Aetio Paulus in eo, quod dicunt ambo contineri strumas membranis. Ad hæc igitur dicit Philippus neglectam hanc differentiam Galeno, atque addit, hanc ipsum etiam libro de morborum differentiis, cap. 9. in fine posuisse strumas morbum in genere auctæ magnitudinis, auctia præter naturam testibus, linguâ, mammis, atque oculorum angulis æquiparans. Sed neque hac Philippi responsio satisfacit, dicentis, Galenum neglexisse differentias, qui exactus, & profusus est in omnibus: itemque assimilasse strumas auctis præter naturam carnibus linguæ, mammarum, oculi angulorum, & testium, non est strumas in carnibus posuisse: sed si probe Galenum legeris, neque hæc ejus est sententia; quod strumam mammarum, testium, oculorum fecerit: sed longe semotus à strumis est Galeni sermo.

Quod autem ad illud, quod proposuere Paulus, & Aetius affirmantes strumas omnes membranis contineri quemadmodum atheromata, steatomata, & melicerides. Hunc nodum porrò Philippus non solvit, quare digladiantur inter se bonorum auctorum sententiæ. Quas nos inimicitias si non patiamur; quid excogitamus ad componendas easdem? nisi forum si concedis hæc, quæ sequuntur theoremata.

Puto equidem plane diversa esse strumarum genera, quæ & Cornelius, & Galenus proposuere nobis, quæ tamen utraque constant pro his, quę sui auctores voluere. Porro Galeni strumæ de genere sunt scirrhi, sive hic quidem tumor subjectam habeat glasteam pituitam, sive etiam melancholicum humorem, sive simplicem, sive atrabilarium: qui communiter humores attribuuntur scirrho in via Galeni, quiq; humores apprehendunt, incurruntque glandulas, sive his attrahentibus aliunde, sive ab aliis transmissas recipientibus; dummodo tamen sint ipsæ glandulæ quæ recipiant, non glandulosa corpora, ut testes, mammæ, lingua, & oculorum anguli: quibus non accidere strumas putavit Galenus lib de morb differentiis cap 9. sicut opinatus est Ingrassias; sed similitudine quadam hoc modo dictarum partium tumotea strumis æquiparavit.

Contraria porro sunt in definitione Cornelii, in qua positum est non glandulas esse strumas, sed quasi glandulas, id est, glandulosa potius corpora, aut cava loca, quæ vasis substernuntur uti glandulæ: atque ad loca cava facile deductis humoribus tum frigidis, tum calidis fit in particula cumulus, a tumor: cujus materia postmodum computrescens, sanguinem & saniem repræsentat: sive cum aliquando maturescens longo post tempore per acrimoniam humoris aperitur, sive cum medicamento, & artificis manu dirumpitur. Hujusmodi profecto strumæ difficultate sua medicos fatigant: atque his non benè præcindentibus vitiosas radices, cum coalitæ aliquando fuerint, rursus juxta cicatrices resurgant, & novam curationem expostulant. Nihilominus cùm febres oriuntur, & licet cum difficultate maturescant, fit, ut non ita rebelles, neque ita contumaces sint, ut alteræ Galeni; tum si ad caussam respexeris, quę in toto corpore subest; tum si ad morbum. Nascuntur quippe in cervice, atque etiam in alis & inguinibus, in lateribus & in mammis fœminarum, ut etiam advertettunt præter ipsum Celsum chirurgici, quæ loca omnia præter unam cervicem non addidit Galenus, sed tantum Paulus. Addidit, inquam, Paulus, si quidem ex aliqua parte cum Celso consentit, ut dicemus postmodum.

Benè autem addiderunt utrique in lateribus & adjacentibus locis; quia experientia comprobatum est, omnia propè artus capaces esse strumarum, ubi cava scilicet loca sunt, & vasis conferta, ita & nos etiam sæpissime observavimus multas, tum in viris, tum in fœmellis: quæ tamen una potiuntur observatione maxima quod principio sunt concolores carni proxim æ, vix attolluntur, & tactæ dolent; mox vero, ut dicit Aetius, accrescunt, & rubræ fiunt, abunde longiores, quam rotundæ, ut glandem referant, ob id fortasse, quasi glandulas refert Celsus, & longo, ut ipse inquit, spatio detinent ægrotantes.

Ab his quippe non admodum differunt strumæ ab Aetio descriptæ, nisi quod membranarum non meminit Cornelius. Et certe mirum est, quod & Aetius, & Paulus munitas membranis strumas requirunt, sed dicam ego super hac re sententiam meam. Magis autem mirum est, quod Paulus velit esse membranas, quemadmodum steatomatis, atheromatis, & melicetidis. Porro sunt membranæ nil aliud nisi summa superficies obdurata strumarum, quæ cum tenuissima sit, non ita facile a medicis præcipuè imprudentibus observatur, tn verò si dextere aut manu uteris, aut oculo, si minus id non potes in caeteris strumæ corpore membranam advertere; luculentius hanc deprehendes in pediculo, quem vulgares fœminæ solent vocare radicem. Hæc autem non oiti difficillimo negotio solet ex irpati.

Hujus quidem Celsus non meminit expressis verbis, sed significavit hanc nobis per illud, quod addidit plerumque iterum juxta cicatrices ipsas resurgere id quod recte fit propter residuas fibras. quæ negligenter fuerunt à principio resectæ, enim vero Celsus hanc habuit opinionem: strumarum genera esse duo; corpus apprehendentium profunde, & superficiale; sicut divinè scripsit Paulus in hoc loco apertis verbis: profundiores quidem maligniores sunt; superficiariæ verò benignæ, de his credo locutum nostrum Cornelium; quâ distinctione posita, concordat etiam Guido cum omnibus.

Unus nunc restat scrupulus, vel una difficultas, quam à principio significavi quid caussæ sit, quod Celsus unius speciei strumarum meminerit. Ad quod quæsitum respondetur, id fortasse factum quod suo tempore alloquin viræ frigidioris non obs vabantur allæ strumæ, ex crassioribus genitæ: s b sequente vero ætate corruptione rerum etiam atque etiam potuêre comperiri.

Alteram difficultatem exhibet Theodorus Priscianus libr. primo ad Timotheum cap. 9 qui inquit; sin vero magno phlegmate supervenit, nec solvi non potuerit fu-

runculus, vel parotis, ſed calloſitate permanente chæradas fecerit. Porro dicit hic vir fieri ſtrumas ſuccedentes ad furunculum, vel parotidem calloſiores, & duriores factas: Novum hoc & à nemine unquam productum aut effatum: tamen in promptu dicimus ſtrumas hic dici impropriè, quod vel calloſum ulcus, vel fiſtula aptius diceretur.

Hactenus de perplexa diſſidiis ſtrumarum diſcuſſione. Cæterum id, quod maxime inſtitueram obſervationem nobilem non te celabo, quæ eſt; Comperta ſæpe nobis, quæ primus Aetius poſuit, concrementa ex carnibus eorundem locorum, quæ affinitate quadam ad ſtrumarum naturam accedunt, & materiæ acceſſione augentur. Inter cæteros autem id vidimus in Matthæo Rittayno, quem Illuſtris vir Vincentius Strambonus Dux Salſenſium curandum commendaverat in latere abſceſſum diu paſſum, ex qua re diſcis etiam, quod in lateribus veraci Cornelii teſtimonio ſtrumæ oriantur.

Tandem & inter reconditæ naturæ abſceſſus illud erit annotandum, tubercula quædam planiora, quæ nulli planè viſa fuiſſent ſanie vel pure fœda, hæc eadem aperta per me pyrotico medicamento prodierunt pure fœdata, tum, inquam, in Doctore Bartholomæo Lombardo auditore meo, ſub maxilla inferiore, tum in famulo meo, cui nomen Angelo Airoro è Mirabellæ oppido ſub ala. Retulit autē utrumq; glanduloſum abſceſſum & fortaſſe phygethlon propterea, quod perdolens natura compertum eſt utrumque. Item in R. P. Paulo Samblaſio Jeſuita, qui abſceſſum adeo ſub collo veſicæ reconditum fovit, ut mirum ſit, eundem me divinaſſe, nam divinatio fermè fuit, impoſuiſſe ignem fomitis & recluſum abſterſiſſe, & curaſſe perfoſſum ad vacuitatem locum, & ferramento candente, quo demum eſt mirabiliter obductum ulcus.

Dicam in hanc rem ſimile ea ictu colliſuque rei gravis & obtuſæ productus abſceſſus in ſuperioribus thoracis coſtis, qui nihil apparens, ſed conjectura probatus à me candente cautere adapertus penetrans in vacuitatem repertus eſt; adeo prudenter Hipp. l. de articulis colliſas coſtas principio voluit inurendas, ne provocato per ovum lentorem vitio contererentur coſtæ & malum gravius acceſſeretur. Aliud adenoſorum tuberum genus eſt, quod inexcuſſum jure merito vocabimus, quod cum parti cuipiam adhæſerit ſemel, nulli medicaminum vel valentiſſimorum generi diſcuſſile ſeſe exhibet, nec etiam annorum longinquitate, ſiquidem ad annos 20. atque amplius ſtabiles & firmos hujuſmodi vidi abſceſſus. Illud autem cum in pleriſque multis obſervârim & quod in memetipſo ſenſi, teſtificabor, cùm ab una capitis lotura per æſtatem obortus ala ſub ſiniſtra fuiſſet adenoſum ovo gallinæ par tuber, hoc ad 25. annos adhuc fero, quanquam verè non eadem mole, ſed ſub vigecuplo minor, principio quidem perdolens, ab uno verò menſe, nullo dolore moleſtus.

Puellæ 11. annos natæ filiæ Marchionis Orioli nomine Iſabellæ Siriſali ſectione atque uſtione multiplici curatum atheroma, cujus vitium interiora thoracis tantùm non penetraverat, à quibuſdam urbis noſtræ medicis famatiſſimis pro ſimplici abſceſſu habitum & unguentis liparis tractatum, quod ipſum tamen noſtris pyroticis quàm acerrimis principio inculcatis nec aliquâ parte ceſſerat, nec fuerat quicquam emotum, quas ob res ad extrema tandem devenire oportuit collegâ Franciſco Moſcha medico peritiſſimo atque aliis conſentientibus multis, quæ cùm prædixerim cogor nunc reliquam abſceſſus productionem attexere; Paſſa jam fuerat nobilis puella ſeptimeſtris noſtræ curationis tędia, cùm jam immuni ac liberæ, ut videbatur, ſubrepit dexterum in brachium eryſipelas, ad quod incurſionis genus prævertendum, fuerat in ſiniſtro fonticolus excavatus primordio, verùm, ut dixi, fruſtrâ. Adeò ſc. memorabili exemplo prævalet aſſuetudo fluxionis huic noſtræ medicorum providentiæ: adeoque etiam fonticuli revulſorii plerunque vana eſt proviſio.

Cap. 6. *De bronchocele.*

Bronchocele teſte Joanne Langio l. 1. epiſt. 2. 43. tumor eſt pendulus circa guttur à bocii ventroſi poculi ſimilitudine bocium appellatum inter cutem, & aſperam arteriam auctore Celſo increſcit, in quo modo caro pituitoſa, modo humor aliquis melli, adipi, aut pulti ſimilis membranula includitur. interdum etiam pili minutulis oſſibus mixti reperiuntur diuturno (quod l. 3. epiſt. 4. addidit) alteratione, ac putrefactione, nam lignum quercinum ſub terra defoſſum mutatum in cortem lapideam hiſce manibus erui. Alterationem autem explicavit Martinus Acakia in lib. 2. artis curativæ ad Glauc. Pro humoris, tum calore, tum concretione, & caloris magnitudine, temporiſque ſpatio aliæ atque aliæ formæ in aliis & diverſis abſceſſibus fiunt, nempe duræ, molles, liquidæ, nigræ, rubræ, flavæ, albæ. Craſſam enim materiam in duritiem temporis proceſſu cogit calor vehemens, quæ ſi nigra ſit, carbonis ſpeciem repræſentabit. Mediocrem vero calor mediocris in pus mutabit, liquidam digeret; Hæc quidem communi nominum ſententia Bronchoceles eſt materia: Verum ego, quæ comperetim in reſectis compluribus defunctorum bronchocelis referam.

Anno Chriſti 1625. Julio E. ſecta bronchocele cadaveris educta ſtruma libræ unius pondo, quæ ſic adſtricta gutturis venis, ut nimirum fuerit quomodo avulſa. Tempora huic nomini preſſa atque invicem adducta ſit, ut confirmaret aperte judicium phyſiognomonum noſtrorum, qui temporum anguſtiam naturalem ſtrumarum effectricem ponunt.

Anno 1626. Februario Bronchoceles in homine opifice inauratore anteriorem totam colli partem, quam δειρὴν græci vocant, apprehenderat, alto plus quatuor digitos tumore: qui aneuriſma exiſtimatus eſt à compluribus propterea, quod ſub eo vivente homine perſentiretur pulſatio non callis. Nihilominus id equidem retuli ad jugulares arterias, quarum ea ſuimet compreſſione neceſſarius erat ſenſus. Reperta eſt cyſtis ſanguineæ prope membranæ, quæ amplo veluti ſacco ab externa facie ad uſque trachæam arteriam ab ea compreſſam extendebatur. Intus laminulæ veluti ſanguinea concrementa, & carnes pulmonis atrioris ſubſtantiam referentes univerſam loci amplitudinem complebant, niſi quod ſuperne concretus humor flavidior, gelatinam vulgatem propemodum referens, exiſtebat. Diſces nunc uno noſtro parergo corollarium, quod eſt. Non injuria quidem magiſtro inauratori productum iſtiuſmodi vitium: quod genus opificum Joannes Langius judicio mire ſubjectum eſt bronchocelis viroſo argenti vivi contagio.

At bronchocelæ, quæ multifidæ ſunt, glandulas continent prærubras, & prædnras: Tales enim viſæ in puella Parthenophilacii D. Mariæ viſitantis pauperes per nos ſecta in domo ejuſdem templi. Anno 1625. ſpectante Andrea Sgambato viro digno, qui centum annos vixiſſet.

De frigidis abſceſſibus plura quidem eſſent inſerenda, ſed cùm nemo celebrius Petro Argelatá Chirurg. ſuo opere l. 1. tract. 2. de hac materia & ſimul de coſtarum frigidis abſceſſibus ſcripſerit tanto libentius, quòd medici noſtrates, hos non cognoſcentes, eoſdem credant eſſe calidos, benevolum lectorem eò remittere voluimus, qui tibi abundè ſatisfaciet.

Cap. 7. *De abſceſſibus ſanguifluis, ſive aneuriſmate.*

Abſceſſus nos ſanguifluos vocavimus, qui ex multo effuſo in ſinum aliquem ſanguine, ſeu ſimplici & ſolo, ſeu cum aliis humoribus ſuperfluitatibuſve & ſolidarum partium fibris permixto conflantur. Ex hoc genere facile per noſtros omnes aneurÿſma eſt, de quo primum dicam: mox enim non præter hunc ſint & alii abſceſſus ſanguiflui diſputabo. Quod ad aneuryſma pertinet, facit vocabuli obſcuritas, ut ab ipſius declaratione ducendum ſit initium. Aneuryſma (vox) ab unis græcis recte propoſi-

tum

situm, ab Arabibus nostris auctoribus, & hujus factionis amicis dictum est Emborisma, Aphorisma, Hyporisma, & aliis hujusmodi corruptis semper vocabulis: è latinis quidem primus eorum, quos equidem legi, Hieronymus Montuus enervationem transtulit ab α) privativa particula, & τοῦ νευροῦ, quod quidem etymon non probatur, tum preterquam, quod nescieris, quo referatur, cum specie differant nervus, qui sedes non est affectus, & arteria, quę sedes est affectus.] Ego igitur credo dici, aneurysma ἀπὸ τοῦ εὐρύνειν, quod est exilire effluereque. Quanquam de nominibus curiosos nos esse disquisitores non debere monuit Galenus l. 6. meth. med. c. 1. & aliis in locis quamplurimis. Quapropter, quæ natura sit rei, brevi præstat inquiri. Circa quam rem ita magna fuit scriptorum dissentio, ut etiam de genere controversia fuerit: aliis volentibus affectum hunc esse à causa externa, id est, ab ictu violante scindenteque arterias; aliis referentibus humorum irruptioni, quæ producat aut inchoatam solutionem, aut tumorem aut abscessum; aliis verò non discretis causis utrique dicentibus dilatatam arteriam citra effusionem sui sanguinis: aliis verò cum effusione extra vasculum. Et qui sanguinis effusionem credidere tum transcolationem arguerunt, quæ sine solutione est, tum cum solutione, vel ex perruptu absoluto, vel ex divisione vel apertione. Hi modi sunt omnes quibus aneurysma creari dixêre priores. Disputatum à plerisque est, & à Joan. Baptista Sylvatico præsertim diligentissimo ejus rei scriptore, quæ vera & propria sit ex his cunctis aneurysmatis species & essentia, ego ejus disquisitionis non sumo laborem, præsertim in hoc libro, cujus mihi cancellos perangustos posui. Instituto meo satis est, quod ex effuso extra vasculum sanguine possit aneurysma esse, quod sane verum est adeo, ut inter plurimas hanc maxime sententiam fuerit amplexus tum ipse Sylvaticus, à quo definitum aneurysma est tumor à sanguine calidissimo tenui vaporosoque ex arteria sub cutem effuso productus: tum Fælix Platerus in tom. 3. prax. med. qua de causis vitiorum ab exuberantia, qui frequentissime nascens ex effusione sanguinis aneurysma confirmavit his argumentis. Primo quod extra cutem sinum sibi formaret effusus sanguis: quæ quidem effusio facile fit, quia arteriarum oscula desinunt in cutem. Deinde tumor aneurysmatis rotundus est semper, non autem teres, & oblongus, teres autem alioqui deberet esse perpetuo: siquidem à dilatatione, non ab effluxu esset. Tertio ex vasculi dilatatione non humoris effusione profectum aneurysma non continuo profluvia sanguinis infrenabilia promeret: atqui promit: indicium scilicet in promptu stagnantis sanguinis. Quod si videtur difficilè, ut extra suum, qui conservabat, locum, effusus sanguis non corrumpatur: huic ambiguitati & Sylvaticus in eodem tractatu de aneurysmate satisfecit & nos etiam occurremus brevius etiam, & in rem nostram accommodatius; quod corrumpitur quidem sanguis affatim in aliqua cavitate collectus: atque hæc fuit mens Hippocratis lib. prognost. com. 4. lib. 6. apho. 20. at in sanguifluis nos sanguinem, seu communiter dictum, sevlchoroden ac dilutum statuimus dispersum, & cum fibris partium aliquo pacto conglutinatum; ingenio, ac vi naturæ, quæ, sicut in anomalis explicavimus, unumquodque superfluum potissimè; cum aliqua parte utile est: perpetuo reducit in meliorem quamcumque valet formam, modo ne corrumpatur. Dispersi autem sanguinis & veluti per grumos conglutinati, nec non universum in hoc affectu prævalentis ipsius indicia sunt; nulla in tumore fluctuatio, concolor atque ad rubrum vergens habitus exterior cutis, cumque dolore gravante venæ, & cætera.

His sic ante propositis illud contendo, quod si ex arterioso sanguine fieri ejusmodi abscessus doctorum omnium hominum opinione firmatum est; itemque ex sanguine fieri potest, nam quemadmodum ex arteriarum tubulis suus educi sanguis potest: ita etiam è venis suus. Quod si tenuiorem arterialem sanguinis dicis, qui facile foras erumpere valeat, ego contra duplicem & ferme cartilagineam vasorum istorum fabricationem allegabo. Deinde si arteriis perpetuus est motus, ex adverso venis, & laxitas, & porositas est.

Preterea anne legisti, quæ de supervomitu venarum Hippoc. prodidit l. 2. de morb. num. 1. Audi autem, quæ Petrus Salius ad id loci interpretatus est. Sanguis, si qualitate & admixtione pravorum succorum, vel quantitate copiosior, quam sit ex naturæ præscripto peccaverit: vix amplius in venis coerceatur à natura, imo sæpius irritatione facta, earum aut adapertis osculis, aut rarefactis tunicis, ad diversas corporis partes effunditur, in qua effusione vel intra membrorum porositates, vel in ampla quædam, quæ inter ipsa sunt, spatia, recipitur; ex quo diversa, vel tumorum, si in porositates, vel abscessuum, si in cavitates receptus fuerit, genera oriuntur.

Hunc effusionis modum, per quem sanguis è venis erumpens non in porositates, sed in spatia corporis partes mediantia recipitur, vocat Hippocrat. venarum supervomitum, metaphoricè sumpto nomine à vomitu propriè dicto. Qui supervomitus, si fieri potest, è venis universi corporis ad cerebri sinus: quid ni inquam fieri queat in alias ex iisdem vasis cavitates? nam quis è gravibus causis ad effluendum sanguini non potest esse motus? Porro narratum est à Jo. Schenck. lib. 3. obs. med. rit. de venis. Religiosam & nobilem fœminam quandam monialem, cum in irruentium hostium strictos gladios, ac præsentem jam mortem intentantes incidisset, adeo perterritam fuisse, & totis interne visceribus commotam, ut sanguis ab omnibus corporis partium meatibus continenter efflueret, & exanimis sub hostium oculis concideret, itemque notante eodem Schenckio narravit Gulielmus Rondeletius, cuidam homini per omnes corporis meatus, per oculos, aures, nares, penem ac partes alias sanguinem erupisse adapertis venis usu nimio brassicæ marinæ.

Porro sunt exundantis sanguinis causæ multæ notatæ per Galen. in 5. methodi, perque Sylvaticum in aneurysmate declarando, una autem & prima est ad raritatem resolutio à calidis rerum occursibus veniens; igne, inquam, Sole, cursu, ira, furore, cibis acribus, & nimio aromate conditis, vinorum veterum & odoratorum potu. Præter quæ sunt & ad vasa collisus, percussus, distentus, prægravatus, violentus membri raptus atque discerptus, vincula, de sublimi loco casus, gravissimorum ponderum tractatio atque sublatio adjuvant, & plerunque spiritus cohibitio, vehemens efflatio, clamor, & si quæ sunt hujusmodi plura. His omnibus atque aliis tum externis, tum internis causis fieri posse sanguineum hunc, quem dicimus, abscessum non dubito: neque dubitabunt alii, me judice, qui revera non unum aut duos, sed quamplurimos hujusmodi abscessus vidi. Primus occurrit Josephus Palumbus Merculatius in compito Divæ Catharinæ, cui multos menses ingravescens æquabilis tumor tibiæ diruptus sua sponte fatum acceleravit. Similis casus fuit græci cujusdam hominis, qui distentione acerbissima tumoris ad femur inferius pone genu partem exteriorem multos item menses vexatus sic, ut nullus vociferandi, ac ejulandi finis esset: tandem his cruciatibus, perpetuisque vigiliis, & irrequiei cessit.

Tertius, ponetur homo Subalpinus, qui bronchocelem prævastam multos annos cum angore passus, tandem ab ea strangulatus oppetiit, quam nos vitiatam partem in Nosocomio dissecantes, grumos ingentes sanguinis undique circumfusos cum adnatis quibusdam carunculis offendimus. Porro sunt

mea quidem opinione bronchocelæ pleræque, cum supervomitu vasorum impense dilatorum complexæ.

Quartus fuit homo Pausylipi villicus, qui à Petro Antonio Provenzano medico integerrimo missus in Nosodochium spontaneo subalaris abscessus magni diruptu, accisuque quotidiano virium è vivis excessit. Consimilem autem tumorem narravit Amatus Lusitan. in centuria 6. cur. 12. à chirurgis male cognitum, & perperam apertum languentem miserum neci dedisse.

Quintam mirabilis à nobis curati aneurysmatis cum ingenti tumore sanguifluo historiam à Francisco de Natali Doctore Medico solertissimo descriptam & nostris scholiis illustratam babeas benevole lector sequentem.

Accersitus Doctissimus Medicus Marcus Aurelius Severinus à R. D. Anselmo Pagano, hunc invenit magno laborantem tumore in dextero supremo femore juxta inguen, qui cùm per quatuor menses à multis & omnigenis medicis fuisset principio curatus, nullus est inventus qui benefecerit, quin imò medicati sunt omnes semper in pejus ruente casu, cùm enim tumor fuisset quidem principio magnitudinis nucis avellanæ maxima cum pulsatione, ita ut cubanti sublevaret stragula dupla vel tripla superjacentia & quicquid aliud superimponeretur, cumque jam progressu fuisset amplior factus, cessavit pulsus (veluti mihi retulit æger) & interim per paulatioam congestionem devenit tumor ad magnitudinem hyemalis cucurbitæ triplici tubere fastigiatus, seu triplex monticuli jugum repræsentans, quo tempore accedens Illustris D. Severinus invenit R. laborantis tumorem jam ad gangrænam vergentem ac livescentem, phlictenas plurimas circumferentem; livor etiam descenderat ad magnum usque pedis digitum, sensuque pes totus carebat; erat autem homo multis & gravibus symptomatibus vexatus, vigiliis scilicet insomniis perturbatis, oculis gravatis veluti in comate vigili, febre continua & aliquando paraphreniti, urina erat turbida, viresque per tantùm gravamen imbecilles, denique totum grus motus erat expers, magnisque doloribus genu, tibię pedisque vexatus æger, ita, ut loco stare nescirei, semperque clamando astantes rogabat, nunc attollerent, nunc deprimerent femur, quò requiescere posset.

Cum hæc omnia perpendisset animo Cl. Severinus enunciato de mortifera affectione prognostico, die, qui fuit 28. Januarii 1641. vesperi dedit nepenthes Quercet. gr. vij. tum ad sopiendas vigilias, tum ad intercipiendos dolores, ac præterea novum curandi modum iostituit, namque ut alii fovebant locum oleis lenirivis, ipse mandavit ut imponeretur cataplasma ex farinis aliisque corroborantibus & constringentibus: imposito cataplasmate ac factis inunctionibus ex ol. mastichino, roboratâ hoc modo parte, livor discussus est, remanente duntaxat in summitate particulâ quâdam sensu privatâ quatuor digitorum latitudine, videns bunc profectum primo Julii expurgavit corpus decem granis antimonii peculiari suo modo præparati, quo supernè & infernè evacuavit, per supernam quidem maximam humoris phlegmatici nimis ; viscosi copiam, per inferna verò acutissimos humores, nempe prassinam vitellinam porraceamqoe bilem nonnulla cum conferentia ac virium tolerantia. Porro concessit continuo febris, tum & insigniter decrevit, somnum recepit languens & tandem omnia vel abolita vel imminuta sunt symptomata: Et quoniam à tumore ad pedem usque longè productum erat œdema, adhibita sunt balnea ex corroborantibus & vim exiccantem habentibus, quibus indies applicatis sensim excussus est tumor, licet hic deinde recurrerit, humores aggregante plus justo parte tum propria imbecillitate, tum caloris inopiâ. His jam peractis post tres dies à medicamento particulam illam emortuam incepit segregare natura, quâ re perspectâ die Jovis 4. Julii super necrosi prehensas partes imposuit ignem artificialem quibusdam inditum pessulis, qui ignis à Cl. viro dictus per fomitem, repetitus & inculcatus per quinque dies mane & vesperi, donec destructa extiterit necrosis, sublatâ eschatâ apparuit membrana carnosa multis partibus perforata, tumor verò grumoso & nigro sanguine plenus. Quo viso die ♂ 9. supradicti mensis imposuit ferramentum ignitum latum, & deinde cauterium prægrande, itemque ignitum circumquaque comburendo & desuper illinendo larido loco dedit cataplasma; Die verò sequente immisit intro dicta ferrea instrumenta & alia desuper duo, eductaque est plus sanguinis libra vesperi, deinde tandem cataplasma imposuit, nocte autem exivit aliquantum sanguinis pravi odoris: Mane Jovis 11. ejusdem mensis eadem candentia ferramenta, quæ continenter extinguebantor, perinde ut in aquam confecta, quibus cauteriis usus quatenis tum crassis tum latis, vesperi sublato cataplasmate, extraxit grandi cochleari sanguinis plusquam duas libras, mane verò sequenti iterum immisit supradicta ferrea instrumenta ignita, continenter educto sanguine grumoso ac fluido, graviterque olente, qui pravus odor indies augebatur, vesperi autem ejusdem sic descripti sanguinis eductæ cochleari plures quam duę cum dimidia librę, tunc verò immisit in latam lacunam pulveres corrosivos, id est, chalcanthum rubrificatum, squamam viridis æris, sal armeniacum & alumen scissile, desuper verò immisit unguentum ęgypriacum, & turundas eodem ægyptiaco illitas, superaddito cataplasmate concoctrice facultate excellens prius; hoc modo medebatur vigenis quaternisque horis, interim extrahendo copiam immensam corrupti sanguinis (Tabo à Latinis dicti) intollerabilis prorsus fœtoris usque ad 17. supradicti mensis, tamen 14. die forcipe excidit frustrum carnis cruentę, quam comparasses spongiæ, pondere plus minus unius librę, postridie eundem medicamenti usum retinuit, verum id adhibuit parcius: Die verò ♂. 16. ejusdem mensis minimè se madefecit pars ejusmodi sanguine, sed visa tantùm putrida caro, apparueruntque funiculi venarum, arteriarum, tendinum & musculorum fibræ computrefactæ fœtorem reddentes planè abominabilem maxima parte extractæ, non tam multam portionem mane sequenti videns voluit imponere mundificativum. Die vero ♃. qui fuit 8. mensis prædicti lota parte vino, melle, aqua vini, sale atque ægytiaco, quod adhibitum fuerat antea, post extractum nervum putrem longitudine semipalmari, atque etiam carnem putridam, inventum est ulcus mundum, quam ob rem visum est imponere mundicativum & seq. die, qui fuit 19. ulcus totum apparuit repurgatum & os denudatom laritudine unius digiti & longitudine semipalmari; In quam versus faciem & in totam cavitatem inspersit pulveres catagmaticos spiritu inflato per fistulam arundineam, quoniam autem cavitas erat vasta, tam ubere copia filamentorum carptorum ex linteis in turundas se non suppeditante, jussit ex stuppa lini subtilissima has pręparari, cujus in qualibet medicatus requirebatur ℔ß. deinde aucta carne ex gossypio turuodas parabat, quod autem ad nos attinet, sic illud curare suetus inspergebat super os catagmaticum modo memoratum pulverem, deinde ad hos, quoquo versum diffundendos modico aquæ ardentis affuso, postmodum aptabat turundas madentes vino medicato atque hæc diebus his, ☉ & ☽ .h. e. 20. 21. & 22.

22. Die verò ♂ seu 23. lavit ulcus aqua gurgitelli, ossi medens imposuit præter supradicta ol. ceræ rectificatum & unguentum de gummi elemi in petiola ad æquum commensum ossis, h. e. secundum longitudinem ejus & latitudinem, turundis verò inducebatur mundificativum constans ex melle, terebinthina ac pulveribus ante dictis, ex priori verò mundificativo additâ paucâ farinâ hordei confectum est hoc cataplasma, impositumque ad partes exteras, quod medicamentum plurimum eduxit puris, die verò 24. observatum os aliquantulum nigricans, sed caro quia jam detersa, stubidior, pleniorque sinus, quare & minori turundarum apparatu deinde fuit opus: tunc imposita eadem medicamenta pariter & die seq. Die verò ♀, qui fuit 26. quoniam ulcus abundè manabat sanie, bis quotidie solvi necessum fuit, quę medendi ratio ad usque 2. Augusti servata est, & quia pes totus à summo genu dolore nimio premebatur, nervique apparebant sub poplite convulsi, sunt hi continuo remolliti & illiti oleo lumbricorum, itemque ol. ceræ & terebinthinæ & adipe gallinæ. At verò 3. Augusti immodica sanie ulceris cogente, impositę sunt turundæ siccæ ex carptis filamentis linteorum mundorum cum frustulis spongiarum. In abstinentia contentus ęger, hoc modo dolor supradictarum partium mulcitus est, in lavacrum verò additum centaurium minus, quo victus & medicamentorum usu continenter ulcus proficere visum est, caroque rectè ali, die verò 4. & 5. mensis Augusti manè appositę turundę madentes memorato supra mundificativo: vesperi verò eædem siccæ imponebantur, nullo tamen tempore suo ossis medicamento relicto, quod idem repertum die 6. carne aliquantulum obductum, quæ caro sicciotibus nutrita medelis indies accrescere cępit, sinumque complete, usque ad 7. hujus turundæ impositę siccæ. Quoniam verò die ♃. 8. fortassis ægrotantis errato offensum est ulcus nimiopere madens & caro defœdata, inspersi sunt pulveres consueti, tum sicca filamenta, mundificativum verò vesperi subditum, ejus diei mane seq. idem prorsus modus, sed os undequaque contectum carne præpurgatâ & bellè rubente, impositum oleum ceræ & terebinthinæ cum pulveribus supradictis, sed & vesperi auctior puris modus inde & dolor genu tibiæque exacerbatus est. Ideoque ad exiccandum tantum humorem decretum est, ut ter diu solveretur ulcus, quod & postridie factum. Vesperi tum inventum est pus modicè cruentum, similiter & die 10. mane, meridie & vesperi madefacta linamenta sunt aqua gurgitelli, in qua decoctum fuerat centaurium minus, die verò ☽ gratiori colore repertum ulcus, dolor remissus & reliqua de more peracta. Die ♂. 12. Aug. abstersum ulcus vino, in quod immissi pulveres sarcotici supradicti, ex quo vino expressæ turundæ in ulcus injectæ: Retenta est hæc medendi ratio, donec ad unguem repletum est ulcus, nihilque mali fuit reliquum, nisi quod œdema tibiæ non abstitit diu. Cui finiendo cæterisque causis foventibus submovendis mense Octobris & Novembris expurgatum corpus cathartico propinataque longa decocta sarsæparillæ, fotumque crus totum vinaceis, probatæque inunctiones adhibitæ, quibus medicamentis bene se habuit, jamque rectus incedit innixus aliquantulum humili baculo, absque quo fultu suo fruitur, incessu etiam aliquando: Directori ac Autori Deo laus & gratia in ævum esto.

Scholium. Ex multis omnibus, quę venire cuiquam in mentem possunt, pręcipuum est problema, qui factum sit, ut principio tumor hic cum pulsatione vehementissima conjunctus, postremò verò exors illius fuerit, adeò, inquam, vehementem pulsum initio retinuit, ut ne dum manu, sed oculis fuerit conspicuus, ac ne dum quidem una particula, sed & universo tumoris corpore, pręterea molestus adeo pulsus, ut etiam auditu perstrepens ægrotanti misero videretur, serra serrari, finibus prætensis discerpi ac lancinari, quid, quod trepidi perpetuo astantes ne tantis pulsatoriis doloribus succumberet ægrotans, quare faciei jam Hippocraticæ homini assidui astitêre custodes domestici & sacerdotes piique viri, qui jam discessuro præforent in officiis memorandæ vitæ futuræ: Ad hæc, quod stragula triplicia superiora excussu summo, instar manuum continenter attollentium diducebantur ac sublevabantur, noctuque diuque. Denique quod sit summum omnium & confirmatio plenissima atque certissima; Medici ex universa urbe præcipuè atque indies lectissimi ad consultationes acciti, hi quidem plumbeas deligationes cum plumbea lamella, hi comitissæ inscriptum ceratum Varignanæ, hi embrochas astringentes, hi emplastra de pelle arietina, aliaque ad ramices & hernias celebria, hi denique adusque nivis Nicolai præcepto necessario usum dicebant compulsum, administrarunt. Istorum verò omnium hi continenter abscedere, hi quàm citissimè sese expedire, hi vix audire & parumper consistere, hi cum protestatione mortis certissimæ consultare, hi refugere ab horrore & calumniæ periculo, hi vespillonibus hominem & libitinæ devovere ceperunt, fuit & famigeratissimus herclè medicus qui viso statim casu piamen crucis ut sit pro luce perpetua tantum ægro prætulerit. Ita rem summè extremam certo crediderunt omnes, ita nil quidem fuit certius aneurismate: Veruntamen ipse instans & quid dices abolitus pulsus, nimirum hic aneurismatis perpetuus & pathognomonicus est.

Hanc equidem ambiguitatem, ut dissolvam, ante mihi pręstruam aliqua, quę sunt hæc; primum anteacta vita decumbentis laxa nimis commessationibus, crapulę, vini meri potationibus & veneri dedita; Intempestivę item corporis agitationes atque jactationes tum à prandio, tum à cœna quotidianæ, quæ res sc. unâ cùm sint cumulatę omnes, promptas potuerunt parere cruditates & superfluitates: Porro cùm plurima mihi se obtulerint aneurismata visenda, quæ quidem αὐτόματα suaque sponte obvenientia fuerunt, voracitatis & bibacitatis, atque adeo cruditatis soboles visa sunt omnia, quanquam, ut verè dicam, sanguineam impuritatem & ἰλὺν sicut Galenus ad Glauconem scribens, vocavit, agnoscunt communem parentem. Ita etiam plerumque cachexia quidem omni sed præsertim ęvo nostro syphilia proficiscuntur, sed hæc obiter obrepsêre, dum causas externas sequor, quæ Pagano nostro vastum aneurisma peperere. Nunc autem internas, verum ex his, paucas & reconditas exponam, quæ altius repetendæ sunt in hunc modum; Per Galenum, perque anatomicos doctos, per ipsam anatomen & αὐτοψίαν constat nonnullam esse venarum & arteriarum anatomosin, i. e. inter utratumque oscula communionem, quantum enim arteriæ materia sanguinis egent ad spiritum colligendum & confingendum, tantundem venarum sanguis opus habet vivida luce & actu perpetuo, ne corrumpatur, atque adscito quodam nitore ac splendore fruatur, qui quidem usus, quantum per inculpatum corporis statum atque integritatem pulcher est & probatus, tantùm per sinistram valetudinem teter eorundem est abusus & fœda labes, porro si copia multa & inquinamentis multis impurus subeat sanguis in arterias, tum insuper labefactari vitales functiones & conturbari fermè omnia circa ternorum principiorum felices gubernatus: ad hæc ipsa vasa arteriarum amplè distracta, quæ sua sponte dissiliunt laxanturque, ita ut vim solutionis experiantur.

Hoc in nobili viro facilè per antedictas causas advenire potuit. Quoniam igitur secundum femora præcipuè

dextrum agitabatur, atque exercitabantur hujus lateris partes & hæc vasa subinde debilitari ac laxari maximè debuêre, atque adeò arteria emeoso primò ramo iliaco, postquam cruralem init, hic debuit diduci nimium & percelli, sic ut anurisma produceretur, quare in eductam jam cavitatem irrepens ubertim & ample spiritus, sic ingentem palpitationem & gravem pulsum initio induxerunt, ut jam non miremur amplius, quod triplicia cubilis stragula ac tegmina superiora dilulcu perperoo magnoque spirituum sublevarentur, neque miremur etiam amplius afflictatione inquietum ac turbatum nostrum ægrotantem.

Jam verò quod spectat ad abolitam sub fine pulsationem, non fiet sanè mirabile, si perpenderis ac discreveris ex magno quidem morbo pejora incrementa; Nempe arbitror ex latè diffluente intra vas sanguine & infinito ipsius dissultu quandoque factam vel apertionem vel emissionem τὴν διαπήδησιν, per longos igitur menses inhærens extra sanguis, qui computruit Hippoc. doctrinâ, qui dixit sanguinem in cavitatem quampiam extra venam fusum necessariò putrescere, sic secum computrefecit & arteriam; siquidem enim durissima putrescunt adhæsu putrido, quantò magis aut modicè dura aut nonnihil mollia, quale corpus arteriæ dixeris? Habes nunc problematis enodationem apertam: quippe ubi dissoluta arteria fuit, dissoluta fuit & pulsatio, subinde verum, quod dissoluta & penè corrupta fuerit arteria, tum gangrænæ abscessu, tum edoctis sub ulceris funiculis arteriarum, tum eodem ipsâ pulsus privatione dolorumque immanitate, quæ omnia symptomata soboles fuêre dissultantis & verberantis perpetim arteriæ.

Alterum nunc super est, quonam pacto, vel non secuta immensa sanguinis profusio post exulcerationem, vel quomodo obductum fuerit jam diffractum arteriæ vas? sed omnes hos sedare strepitus argumentationum vel uno licet objectu valentissimi ignis, quem & principio quidem, antequam aperiretur tumor, & postquam apertus est, quotidie inculpavimus, ad quod ignis beneficium omnia bona, i. e. primariam hominis, & citam uno mense libertatem recuperatam referendum indubitato.

Porrò quod incantamento, vel ope magicâ tam insuperabile malum superaverimus (ut quidam nostris ex æmulis dixerunt) tum ridiculum, tum invidentiæ ore prolatum apparet; incantamenti certè vim & magicam præstantiam æmulatur, & exæquat ritè rectèque comparata aptè accommodata & opportunè administrata vividi præsidij manusque divinæ vis, quod ignem appellamus energiâ. Hujus quanta sit virtus, amplitudo & inter cuncta medici adjumenta Majestas in opere pyrotechnia fusè ac plenè per nos est credo demonstratum. Hactenus de problematum enodatione primò propositorum, reliquum esset nunc satisfacere nonnullorum subtilitati, qui quærent, absolvi se ambiguitate ac perplexitate binorum nominum aut appellationum in unum veluti coalitum, quos huic vitio adscripsimus, tum aneurismatis, tum abscessus sanguiflui; sed hanc difficultatem si perspexeris acutè, nullam & vanam feceris ipse: siquidem aneurisma protogenium est vitium; Abscessus verò sanguifluus δευτερότεκτος: vel aneurysma dum pulsatio persistit & dum ex arteria facta non fuit effusio revomitusque sanguinis, abscessus verò sanguifluus. postquam illa humoris facta est effusio exundatioque: porro factam affectionem utramque quid vetat? utrumque verò quis negat? Aneurisma, cùm præ se tulerit tam grandem tamque doloriferum palpitatum, abscessum sanguifluum, cujus humoris tam multa copia per cochlearia multis diebus exhausimus. At de re ista jam satis.

Alij casus demonstratu digni: suppuncto temerè aneurismate thoracis à Presbytero Medicum se profitente haud multò post tempore defunctus homo, chirurgus verò insolens expulsore nullo sponte de urbe tota impostorum exulavit.

2. Aneurysmate vi sub poplite abditi mortuus est miserè sutor quidam calcearius.

3. Aneurysmate ad sternum syphylia cachexia producto commortuus alius.

4. Aneurysmate à prava phlebotome præreptus Calaber quidam.

5. Micat aneurysma perpetuò à perversa phlebotome productum Religiosissimo P. Puderico Jesuitæ sub cavum brachij dextri, cujus pulsu ac distensione productum alterum aneurysma minus sub vas cephalicum.

6. Jurisperitus Gallipolita factus gibbus est aneurysmate sub medio sterno per se ipsum discusso, sive fortassis abducto, quod ovo majus non erat.

7 Cæterum fuit & qui internum expertus Aloysius Loapane Burgundus, arteriâ cœliacâ, ut locus pulsatione perpetuâ tortus indicare videbatur, dilatatâ. Inde periodicos hebdomadis dolores acerrimos, nec alio quam nepenthe Querc. placabiles, perpeti suetus, itemque vigilias, anorexiam; atrophia denique & lenta tabe mortuus est in valetudinario incurabilium phthisicis dicato: quod in Pompeiano prope Tæbias à Galeno memoratas colitur: creditus miser incurrisse malum à voracitate & meracitate inauditâ, consuetus ad sitim venandam & ad vanam ostentationem vorare vasculorum ex rubra argilla tornatorum fragmenta.

8. Curatus autem ab ejusdem arteriæ pulsatione molesta, verum non consummata affectione Carolus Nenna Joannis Doriati corregi Auriga fuit, qui quantum mero & esca immodica primum se compleverat ad morbum excitandum, tantumdem etiam abstinentiæ Cereris & Bacchi parcitate longa, ad se restituendum usus est me hortatore.

Sed istos omnes facile superat casus Hispani cujusdam gracili adustoque habitu hominis, cui brachium usque ad summum humerum & anteriorem thoracis partem, quæ ad alas spectat; tam nimium extumuerat, tam ample distentum fuerat, ut confectus dolore perierit; cujus turgoris immanitatem videre medici & chirurgi omnes Sacri Incurabilium domicilii, & ad hunc locum proxime habitans Bernhardus de Magistris medicus, & Astronomus non vulgatis.

Cap. 8. *De Gangrænode abscessu.*

Ne me quis putet ineptire, qui privatis à me propositis selectis abscessibus vulgatæ nunc cognitionis aliquem interseram, qui gangrænodes est; equidem longe diversum gangrænæ generationem, ac modum pono, quam plerisq; visa videntur. Hanc primus deprehendisse diserrisque verbis exposuisse creditus à nonnullis est Hieron. Fabritius, qui (licet hunc etiam Fallop. attigit) lib. de tumor. præt. nat. 2. partis chirurgicorum operum primo gangrænam posuit ex influxu, id est, ex humoribus quibusdam venenosis ad partem aliquam allapsis, qui calidum ejusdem nativum extinguunt, & membrum in mortem præcipitant, (id quod in febre continua maligna, & pestilenti fit) & cum dolore gravissimo, & pustula quadam, sub qua est macula nigra, extremis ut plurimum partibus, utpote pedis pollice ad usque tibiam & totam coxam brevi transcurrit.

Alium ego gangrænæ modum agnosco ex abscessu, inquam, & corruptione subjectarum quarumlibet partium solidarum; puta ossis, cartilaginom, chordarum. Et ex osse quidem male habito credo fuisse, quam illustri

ſtri viro Domino Arithmanno Pignono Marchionis Otiolenſium fratri germano curavi ſecundum totam tibiam ſiniſtram ex talo progreſſam, ab oſſe, inquam, progreſſum opinor; tum, quod perpetuis podagræ incurſibus ſubditus fuit hic vir, tum quod confeſtim & à principio ſe prodidit alienatum os utrumque, quapropter non multo poſt tempore neceſſum fuit totam exſecari lætam tibiam, & mutilari; ex quo affectu ſeptuagenarium, & ſupra hominem evaſiſſe loſpitem meum etiam atque etiam fuit. Favet autem mihi non parum Ambroſius Paræus, qui chirurgicorum operum ſuorum lib. 11. cap. 12. profeſſus eſt in gangrænis humorum influxibus interdum oſſa primum imbui, atque ab his inflammationis initium habere, quanquam aliter eruditiſſimo viro Collegæ meo Mario Scripano viſum eſt, qui credidit ex venenato humoris, qui per febrem invaluerat, influxu profectum marcorem. Utcunque apparet gangrænam fuiſſe ab influxu; res, quæ parum eſt adverſa noſtris hominibus, qui gangrænas omnes faciunt ſolum à partis inflammatione conſequentes.

Sed & aliud in hoc argumento aperiam; rem quidem, quam à me frequentiſſime in noſodochio Incurabilium obſervatam novêre plerique docti, qui me nova quædam adminiſtrantem perſæpe viſerunt; gangrænas & cum necroſi abſceſſus lente acceſſiſſe atque exiriſſe ob vitiatos infra tendines ac nervos, qui antipathia quadam, & occulta humoris proprietate potius, & prius quam carnes, aut muſculi fuerint obſeſſi.

Cap. 9. *De certis partium abſceſſibus.*

Hac jam majorum, & genere vagantium abſceſſuum expoſita ſerie: deinceps alios partibus definitos, & circumſcriptos enarremus: ſed ita, ut brevitate quidem legentes alliciamus, varietatis vero, & novitatis gratia recreemus. Quis autem perbrevis inſpectus pretio, placituras raritate ac lepore narratiunculas non coëmerit.

De ventricoſis abſceſſibus. §. 1.

Tumor mammæ ventricoſus adeò, ut anguriam aut melopeponem quàm maximè fieri poteſt mole adæquaret ejuſdemque formam repræſentaret, obſervatus a me eſt in ſanctimoniali templi ſplendoris fœminæ vetulæ cognomento de Georgio.

De hydrocephalo, §. 2.

Eſt Hydrocephalon puerorum quidem affectus proprius; ſed non ſic, ut grandes ætate non temere quoque Hippoc. n. lin. 2. de morb. nulla ætatis diſtinctione, & ſi qua eſt illa in viris maxime propoſita, ejus morbi meminit: quanquam non admittit facile hoc in viris Pet. Salius ob ſolidam ligamentorum oſſeorum firmitudinem. Quod ſi tamen eveniat ex malefacta vinculo um materia ſuccubiturum ante hominem credit, quam iſtiuſmodi futurarum hiatum paſſurum. Nihilominus Hier. Montuus in puerorum pragmatia meminit opifici furnario caput auctum ad tantam magnitudinem, ut cum naſo facies occultaretur; cui ſimile hydrocephalum mihi viſum eſt hoc;

Hydrope extumeſcens monſtroſè caput obſervare licuit Anno 1600. in filiolo magnificæ, lectiſſimæque fœminæ Claricis Caraphæ, nonum jam menſem nato: cui à quinto natalium menſe cæpit inire tumor; qui poſtmodum auctus eſt adeo, ut circumductus funiculus non brevior eſſet, quam duorum palmorum, & quinque digitorum tranſverſorum communis menſuræ. Creditus à me tumor eſt cerebri intercapedinis, multa humorum copia turgentis ita, ut commiſſuras omnes oſſium, & frontis medij aperta vacuitate teneret ample diſtractas, & ciſca inferiora diſtentum convulſumque crus dexterum. Revulſi ad obtutum inferiorem oculi, ex ulcuſculis vero in capite ſpontaneis ad denudationem uſque oſſis cutis diffiſſa, quæ ipſa capiti prætenuis ollæ extrinſecus mollitudine. Lapſi ſponte aliquot dentes, quos ab uteri clauſtris tulerat. Ad poſtrema morbi tempora non ſugenti lac infundebatur ex cochleari. Infans hebes, & ſopitus fere perpetuo, nil unquam obſtrepens, aut ore ſignificans, morbo ſuccubuit non multis ab extreme aucto ipſo diebus.

His ſimiles hiſtorias ſcriptis mandarunt Albucaſis 4. chir. cap. 1. F. & Razes in l. de morb. puer. cap. 3. & Philippus Ingraſſias, l. de tumor. præt. nat. pag. 380. qui retulit de puero quodam bimulo, cui per hydrocephalon ſuperiores omnes, & legitimæ ſuturæ, præter unam lambdoiden, quæ parum hiabat; ita erant diductæ, ut aqua incumbens cerebro diaphanam per cutem appareret.

Hydrocephalus etiam ſummæ magnitudinis, qui 24. libras noſtrates certa ſectionis fide continetet aquæ, deſcriptus eſt à Guilielmo Fabritio Hildano cent. chirurg. l. 1. obſer. 10. Edit. Baſileæ editæ Anno 1606. In qua ſua obſervatione cum pleraque digna problemata non enodarit vir alioquin eruditus, enucleabimus hæc nos libenter.

Quod è robuſtiſſimis parentibus ortus puer hic languido capite prodierit, referendum eò eſt, quod duro homines corpore & hàc ipsâ firmitatis fiduciâ, arbitrario & prompto qualicunque victu & potu quantocunque uſi, vim ſuperfluitatum inſolentem congerunt; ſic obſervatum eſt mihi plerunque ex ſanis & præfectis parentibus morboſos ac tenues obortos fuiſſe filios.

Sed quod non profectus utero hydrocephalus, verùm jam ſeptimeſtri puero inijt malum, eam cauſam puta, quod ſub materni clauſtri foco fomentis vegetior pueri calor noxam præterfugere poris erat, inde elapſus eam vim amittere & cauſis ſe ſubjicere morbiferis jam paſſis lente aſſuevit.

His verò ſeptimo ſe menſe ſubdidit, quod judicationibus aptum eſt tempus & propè fatale.

Quod integris jam viſceribus reliquum corpus nutriebatur, non mirandum fortaſſe propterea, quod ſimiliter noxæ non apparent benè ſe habentibus alioquin organicis.

Nullo id progreſſo morbo factum, admitto, quin imò ſi variolæ & morbilli, exanthemata denique alia præceſſiſſent, præcurriſſet utique malum & hunc miſer non incurriſſet puer.

In lethargum incidit non incongruè ſapientibus nimirum aquis, quæ ſtagnantes trigeſimo jam menſe ſulphuream anathymiaſin & narcoſin inducere debuerunt.

Maturè è lethargo deceſſit, quod & veternos minatus videre potuit, lethaliter jam preſſis omnibus cerebri receptaculis.

Aqua cryſtallo clarior parti videlicet conſona ſale cerebri reſoluto, ut chymiatri volunt & ex his maximus Joannes Petrus Faber in chirurgica ſpagyrica, ubi de œdematis.

Cerebri corpus diſtendebatur aquosâ colluvie propterea quod ſpongiforme & glanduliforme videtur τῦ ἐγκεφάλυ ſubſtantia, non ita parencephalon, quod ſiccius, durius, denſius, ſolidius, id eſt, minus cavum, atque adeò crebris aut laxis ſuturarum hiatibus, aut oſſium raritate aut tenuitate patulum, idcircò pſeudocephalon, ut parencephalon æquè dicetur me autore, quare & autore Hippocrate partem anticam capitis plus continere cerebri dictum, quaſi ipſa verè contineat cerebrum, non ita verè poſtica.

Anfractus autem & gyri seu Spiræ cerebri nullæ apparebant: quippe quæ nimiopere propter distendentem copiâ humorem explicatæ; quo referri potest, spirarum istarum causam haud solo usu esse venarum & arteriarum commodè applicandarum, ut omnes anatomici voluêre; verùm causas adbuc testare materiam, effectorem & formam; materiam, inquam dissimilem sibiipsi, quando septi lucidi, callosi corporis & intercolumnii densior, pressior & compactior, rarior verò, laxior & solutior spiralis cerebri circumductus: in quas binas materias & formas adaptavit se bifariam effector, ita plicatilis is fabrefactus discussos est, facile explicante hydero cerebrum?

Crassa tenuisque membrana intaminatam propterea, quod incumbens aqua intermixta & salsa nonnulla parte, ut salsa sunt omnia excrementa hominis, & fœtus præsertim novelli, utpote, quæ sal concoctorum omnium armoniacum eluerunt ac secum abstraxerunt.

Cranium adhuc membranosum non osseum, quippe quod humore multo circumfuso nequiverat exiccari aut addensari, in pueris siquidem omnibus calvariæ cartilagineæ magis quàm osseæ videantur.

Tertius ventriculus cum reliquis anterioribus confusus non apparebat, eadem distentus vi & insolentia.

In quarto sinu concrementum viscidius & parcius, eâdem quâ dixi, partis posticæ naturâ exuccâ.

Corpus inferum gracile ac prætenue videbatur nulla existente labe viscerum interiorum, absumpto sc. & rapto in superioribus alimento, vel quemadmodum aburdè distento splene cætera membra contabescant. Ea sc. est œconomiæ corporis communitas, ut uno læso viscere præcipuo, bellè valere nequeat cœterum corpus.

Brachia, femora, crura, etsi relicta mobilia, convelli sueta, difficile fit id, quod cerebellum & postica pars cerebri bene se habeant, veruntamen & sine labefacta secundum suam structuram, nihilominus quia necesse fiebat ut comprimerentur hæc, unde convulsionis ansam capiebant.

Cæterum febris & dolor nullus: hebetudine & longinquo reductu cerebri.

Ad hunc quidem modum evenerunt singula congruenter, licet tamen nimium incongruus esset status naturæ.

De Turgore fervido, laxoque capitis, & faciei. §. 3.

Nonnullis aut secundum faciem, aut secundum caput superius, qua circumsepit capillus: accidit tumor nunc accensus, nunc laxus, quem vulgus hominum, & medicorum erysipelam appellare consuevit, quam haud satis video num erysipela sit, multa enim id opinari dissuadent, nam plerunque fœminis accidit id vitium, & his maxime pituitosis, mollibus, & inertibus, deinde cum color non flammeus, sed laxitas, & cessilis digitorum impressio tumori sit; quid non œdema magis, quam erysipela vocitetur? Si memoraveris ascensum ad superiora humoris, qui propterea levis & biliosus judicandus appareat: occurram equidem dicens; fieri posse etiam, ut illud eveniat, quia caput omnium maximè partium ad defluxus patulum, & debilissimum est, quare ad hanc partem veluti ad minime resistentem prompte collimat expultrix irritata morbo facultas. Verum enim vero illud, quod certe judico, sunt aliquando cum bili commixti simul & alii succorum ichores omnes, quorum coacervatu, & violento raptu ad caput, hoc aliquando turgere vidi sic undique quibusdam decumbentibus in nostri valetudinarii lectis, ut supercilia quidem occultarentur, oculorum vero palpebræ conniventes vix aperiri possent; qui quidem abscessus interdum per se discussi, interdum in suppurationem abiêre: ita falsum apparet erysipelam hanc esse verè, quam dicunt. Confirmat autem & remedii utilitas, etenim provide anticipata fœminis venæ sectio tumorem prævertit: ut in uxore Antonii operarii Typographi compertum est, & in parthenophilacii Spiritus sancti virginibus fœminia natu grandibus plerisque.

De exostosi. §. 4.

Est exostosis definitore Galen. in lib. de tumor. præt. nat. c. 5. Cujuspiam ossis eminentia intrinsecus à melancholica superfluitate profecta, visitur autem eodem auctore in his, qui elephantiasi laborant secundum utraque tempora genasve conspicua, Dionysisci appellati, qua scilicet Satyri quibus elephantici æquipatantur, cornua exporrigunt. Sed & aliis absolute hominibus in quibusque partibus observati sunt à nobis ejusmodi ossis excessus: in jumentis omnibus multò frequentissime visi, quos veterinarii soprosso, quasi super ossa factos accessus dicere consuevere. Primum hoc ego genus incrementi vidi tetigique veluti clivum extare in medio fronte filiæ natu maximæ viri spectabilis Aloysi Saggi: Gestavi autem & ego secundum infimos utrosque cubitos diu, perpetuo dum his inniterer, incommodantes, qui post aliquot annos nullo remedio sunt discussi: id quod, & memoratæ modo puellæ evenisse audio. Portò sunt hi nullius interdum prægressi morbi soboles: cæterum enim lue venerea confectis hominibus sunt plane frequentissimi, capite, fronte, pectore, brachiis, manibus, tibiis, pedibus & reliquis pauca carne munitis ossibus. Solent autem contagiosæ exostoses, cum plurimum putredinis fermentum incitat, in oleus, & manationem abire: cum pleræque maneant etiam infractæ, & quanium quidem abscessus immunes, tantundem etiam perdolentes.

Hordeoli nova observata materia. §. 5.

Et Hordeolum tenue tuberculum sua servat recte medendi laudis argumenta. Veteres quidem, & in hujus causa continente dignoscenda, & in curatione tradenda haud satis, quantum debebatur, præstitisse videntur, nempe curatio, quam ipsi ex panis, & ceræ calentium fomento probant, tametsi multum commoda videatur, tamen infrugiferam, & minus felicem usu se prodit, materia verò creditus est humor glasteus, & concrementum durum, atque scirrhode, quale ipsum vere non est. Quippe nos unica punctione & curandi virtutem, & causæ notitiam veraciter assecuti sumus. Namque suppungentes interiorem inversam palpebram, & materiam continenter expressimus, quæ caruncula inutilis cerebri forma visa est, & oculum semel istiusmodi opera liberavimus. Primus, quem ad hunc modum curasse obtigit, fuit Leonardus Cyminus chymicarum rerum non indiligens administrator & noster quondam in chirurgia auditor. Secundus Salvator à Crescentio scriba Regiæ, quam dicunt, Cancellariæ ordinarius. Tertia Franciscana minor Sodalis Sacri Incurabilium templi, atque alii quamplurimi, quos adnotare necessarium non est: Verum enim vero credidi quidem hactenus nemini priorum tractatam hanc curandi rationem: cum legi nuper tum apud Alfarabium tract. 4. pract. c.8. tum apud Misueum lib. 2. Grabadin eandem ex amussim descriptam: quod & purgandarum assertionum nostrarum, & confirmandæ administrationis chirurgicæ gratia dictum volui.

De milliolo exterioris palpebræ tuberculo. §. 6.

Si profitear ingenue, quod sentiam, equidem ignoro, num vel antiqui scriptores medici meminerint, etsi cognorint; vel nostri cognorint, licet non meminerint tuberculi cujusdam exigui in cilio palpebræ ciliari nascentis, & se cum pilis oblique proferentis; quod magnitudine duritieque milii semenculam refert; si tantummodo flavum hujus colorem in exquisitum alborem intelligas mutatum. Ex qua sane similitudine κεγχρίδιον miliolum, seu miliolum, hordeoli modo placuit appellare: ovo autem tenuissimo furmicarum facile comparassem; nisi quod corticulam duriorem, ac ferme corneolam huic tuberculo advertit, usque adeo, ut medicamentis acerrimis, id est, liquidis caustícis tentatum nullam vel tactus, vel coloris mutationem senserit. Itaque pinnæ galli Africani cuspide acuto, cujus identidem pluma medicamento tincta prius usus fueram; potamen vix ad secundum, vel tertium ictum penetravi, eduxique molliculam chartæ bombycinæ madidæ similem portiunculam. Fuit autem is, in quo primum rem expertus sui, miræ indolis puer Antonius Flotillus Jacobi filius, qui per austrinum anni flatum chæmosis vix dum elapsæ reliquias eodem oculo præ se ferebat.

De varicula oculi. §. 7.

Rem planè novam, & à nullo priorum hactenus advertam, à me vero non sine animi voluptate pridem compertam adnorabo frugiferam alloquin auditu nostris rei medicæ candidatis. Oculi portio candida, quam adnatam tunicam nominavere majores, venulis alitur sic exilibus, ut sint inespectabiles atque inter omnes universo corpore minimæ, quæ tamen conspicuæ redduntur morbo, id est, inflammatione, quæ turgescant. Hæc autem sublevamenti species, quæ sæpe visitur, non est amplior, quam muliebris capilli magnitudine in ophthalmia, in chæmosi, in ungula, & pterygio. Et hæ quidem cum affectu rubro venarum sunt exaltationes, medicorum vulgo cognitæ. Cæterum citra inflammationem agnatæ tunicam, vehementer ab Iridis terminis extumescentes vidi venas non viridi quidem, & rubelli, sed atri sanguinis distentione; quas sic primum notatas variculas nominavi atque habui, procreatas ac visas perpetuo mea quidem observatione in hominibus sanguine crassiore redundantibus, qualis unus fuit in valetudinario nostro decumbens homo Romanus, cui Antonio de Joanne nomen, quem cum Adamo Marchio medico physico vigilantissimo & aliis hospitalis ejusdem domus chirurgis observavimus. Est & ex hoc ordine Franciscus Carfatius Neapolitanus, qui ex hoc vitio, levibus primum initiis in magnos accessus incurrit tandem oculi proptosin inemendabilem.

Didicisti nunc, siquidem attentas aures adhibuisti; ex hoc genere varicularum, si negligenter aut perperam curentur, graviora mala proficisci: quæ si prævertere primum volueris, dicam equidem, quid faciendum sit. Atque illud est, ut hasce venulas, quæ maxime exporriguntur (est autem, qua gibberum tollunt torumque induerunt) provisa primum universitate corporis, acu aurea, vel argentea pupugeris; sanguinemque redundantem detraxeris; mox, quæ reprimunt medicamenta seu fluida, seu solida, ad coæquandum adhibueris: extrinsecus vero, si sit opus, lamella plumbea, tum diu, tum noctu, sed noctu potissime continenda est.

De hæmorrhoidis narium. §. 8.

Hæmorrhoidas narium Arabes primi nominaverunt eo consilio, sicut adnotavit Jo. Costæus in Avicen. quod cæcarum instar hæmorrhoidum lateat hic tumor. At Alexander Benedictus l. 5. de morb. cap 10. sic dictas interpretatur, quod statuto tempore sanguinem exomant & eructent. Mihi potius sic appellatæ videntur, quod varicosas sedis venas referant, è naribus infimis oblique gybhoden caruncalam exerentes. Has quidem cum polypo plerique confundunt, nullum inter hos discrimen agnoscentes: at vero nonnullum interest. Siquidem majoris molis, ac malignioris naturæ vitium apparet polypus, utpote, qui latioribus atque altioribus radicibus nixus longis inter vallis externe atque interne excrescit, pleniluniis præsertim austro euroque flantibus incommodus. Ad hæc cartilaginea prope duritie polypus est; hæmorrhoides vero, eodem Alexandro auctore, carunculæ sunt quædam similes mulierum papillis, hæque narium imis partibus, quę carnosissimæ sunt, cohærent. Audiendus ergò Gabriel Falloppius non est, qui coloribus tantum distare tumores istos ait. Rectius vero Petrus Baytus, qui lib. 5. practicæ c. 3. discretis utrisque vitiis aperte posuit hæmorrhoidas carnes molles; quanquam interdum adeo excrescant, ut multum pendeant extra oares: polypum vero carnem habere prædutam, & polypo pisci similem dixit. Quid quod difficillimus tractatu polypus est; hæmorrhoides vero (quantum experimentum ostendit mihi), faciliores, cædentioresque sunt. Porro solum concisæ sanguine multo effuso deletæ sunt semel Franciscanę Minori Sacri Incurabilium templi, quam rem novere Franciscus Romanus chirurgus, qui rem ad me delegaverat ac Scipio Aversanus ordinarius ejus cœnobii phlebotomus.

De miris duobus faucium & palati abscessibus. §. 9.

Faucium abscessibus loci importunitate & angustia terrifici, & verendi sunt omnes, quorum ego gravissimos & memoratu dignissimos comperi duos. Alter, qui tubere inæquali ab hac parte & ad nares protendebatur latus autem ad longa tempora nullo cum incommodo; disruptus excreatu sanguineum exclusit teres, & oblongum hirudinis modo concrementum, quam Hippocratis bdellam opinatus ostendi Schipano, qui meam ad sententiam non illibenter accessit. Ipse autem aliquando monstraverat ejectos cum urina curculiones. Fuit autem is, de quo loquor, puberis ætatis filius, ni fallor, procuratoris, quem dicunt, fiscalis. Sed mirabiliorem alteram audi historiam. Villicus adolescens ex frequenti & diu producta subdialis frigidique aeris usura, provocato viscidæ pituitæ destillatu, sentit sibi primum nescio quid ad palati forulum adhærescere: quod aliquot post diebus in tuberculi formam se prodidit, atque ex majoribus indies incrementis ad eam magnitudinem tandem excrevit, ut totas homini fauces opplens, nedum firmioris alimenti traductum, sed etiam potum inspiratumque præcluderet: renixu duro, colore carneo, variis aliquot plicamentis in ambitu excurrentibus prærupium. Decoctum sarsæparillæ diu potum nil profecerat, ac neque buccatus & gargarismata variæ discussorils multis soccis roborata, cum deposita propemodum spe salutis ad Incurabilium morborum hoc sacrum asylum translatus est. Cui tuberculo extenuando cuncta nostri medentes experti nil

frugis

frugis attulêre: cum ego re inspecta nova & insolenti, præfocatum hominem iri certo cognoscens, collegis meis laryngotomiam non dubitavi proponere, qua sola velut sacra anchora tam miserandæ fortis exitio posset occurri: addens si periculosum & audax id auxilii videretur hos demum esse casus, quibus ope dubia foret succurrendum, nam si res cesserit, opitulatus utique fueris: sin minus; eveniet id, quod futurum erat, id est, interitus, quod fere oraculum ad hydropis paracentesin amplectendam enunciaverat Hipp. l. de loc. in homine. Præterea proditum est temerariis ac fortuitis percossionum casibus insanabilia mala multa sublata, quid igitur à magistra manu faciant secturæ certis rebus omnibus ac modis accurate provisis?

Hæc & alia tum ego. Quæ nostra suasio, quid dicam, ut amissa approbatave fuerit: quando sit in promptu medicis omnibus hisce seculi non usitatas, & obsoletas operas quasque refellere, neq; enim quadragínta, aut supra scriptorum auctoritas, aut omnis ratio, quas ego tum memoravi, atque ex sermone proprio de laryngotomia singulos citavi; quicquam operata sunt, quid autem operarentur inter homines, qui neque experiendi cupidine, neque rerum viriliter gerendarum gloria moventur ac ne tanguntur quidem. Itaque denegatis vitalis auræ somentis fato functus est miser homo, quo frigente mox corpore in anatomicam inspectionem vocato, præsectum tuberculum ostracinum intro repertum est totum, cum aliquo particulæ conformatu & quarundam quasi alarum, & rostri discretu. Itaque non inepte à plerisque adstantibus, & à nobis ipsis æquiparatum est testudini terrestri parvulæ.

Sed ante hanc tuberis excisionem, experimentum, quod fecimus, laryngotomiæ narrabo: dissecta enim primum cute secundum longitudinem corporis, ex hoc aditu facto resoluta transversim tracheia, qua bronchia per synchondrosin conjunguntur, confertim & subito visus est humor prodiisse cum spuma, auditusque fragor spiritus veluti dissilientis ab angusto conclusoque loco. Qua re sic plane cognita docti viri præsentes plerique, qui visum advenerant, censuerunt valde probabile, ut viventi jam ad prorogandam spiritus usuram ejusmodi pertusio subventura singulariter fuisset. Quod autem magis erat optandum, nunc vero tantundem dolendum est; fortasse quotidianis epidemicæ anginæ casibus conclamatis eo exemplo medici nostrates animari didicissent aliquando succurrere.

Sed hujus ejusdem hominis visceribus exectis, quę offendermus, utile fuerit etiam enarrare. Reperta dextera cordis auricula durior, & cartilaginea, plurimo atro sanguine distenta sic, ut pugni magnitudinem æquasset: quæ dissecta neque resedit aut repressa est, sed eodem modo fornicata perstitit, velut, obfirmata huic statui, & velut tigillis affabricata, sinistra quoque auricula nil à priore varians. Intestina fibris quibusdam veluti laciniis aut appendiculis disteota luteis, quas & in hominis suspensi cadavere secto per nos Anno 1630. plenis hominum spectaculis observavimus.

De strumis mammarum.

§. 10

Duros quatuor affectus, ac tumores incurrunt mammæ; glandularum, strumarum, scirrhi, cancri. Sed hic quidem ex adustis perpetuo gignitur succis: quam ob causam, & teterrimus ipse est, & gravissimis symptomatis torquet. Reliqui omnes, ut non ex adustis humoribus proficiscuntur; sic longe minus infesti sunt. Has ob res, ut hoc utrumque genus facillimè discretus est: ita difficilius aliquanto cæteri distinguuntur, sed scirrhus totum frequentius mammæ corpus occupans, immobilis est propemodum. Strumæ glandulæque, neque totum mammæ corpus occupant, neque immobiles sunt, sed prehensæ digitis hac illucque distrahi possunt. Difficile autem glandulis, & strumis discrimen poni: ac multi facile confuderint utrumque nomen propterea, quod ostenderit Galen. strumam esse scirrhum in glandula: glandula autem quid sit nisi induratum quasi scirrhode tuberculum plane non invenias apud eundem virum ubilibet: nihilominus apud Aetium è posterioribus Græcis memini secundum Tetrab. 4. serm. 3. c. 5. leges accedere aliquid ad strumas glandulas.

Ad omnem modum deteriores sunt plane strumæ, ac difficiliores contumacioresque glandulis; imò quæ longos in annos natura, & medicamentis inexcussæ manent, quanquam autem per dierum intervalla rarum & momentaneum excitant dolorem, cæterum immutationem nullam doloris aut tactus inferunt. Itaque falluntur egregie, neque defendi possunt hi, qui affectum ejusmodi sub mammis cancrum arbitrantur insanabilem, & curatione tantummodo fucata tractandum volunt. Porro cum non hæreat quanquam subjectæ carni, concolor sit, venisque turgentibus septus non varicescat, cancrum nisi quis ineruditus non dixerit. Itaque cum ejusmodi tubercula mihi se offerunt, extrahenda statim propono, ne vitii mora negotium posthæc incurabile facessant. Nimirum potest scirrhus in laxa parte facto succorum acriorum cumulo in affinem cancrum facessere. Meminit autem horum à se curatorum Amatus Lusitanus Cur. 32. cent. tertiæ, & Io. Schenckius in observ. l. 2. tit. de mammis pag. 336. fortasse autem hæc & Megetis antiqui chirurgici struma est, de qua Celsus lib. 5. c. 28. In mammis quoque fœminarum strumas se reperisse Chirurgicus Meges auctor est. De hac etiam Ludovicus Mercatus, exscindendæ extrahendæque ratione hac tradita l. 1. c. 17. p. 137. Qua struma subest, particulam digitis utrinque comprehensam, acu filum ducente subtus quidem primum transues, mox fili capitibus utrinque cum struma sequente attractis, hanc adacto scalpro secundum suas radices exsecabis, nulla sui parte relicta membranula, quæ tuberculum investit: qualis & in steatomatis atheromatisque cautio est. Quam quidem excindendi rationem à Paræo & in cancro labiorum propositam memini, à quo auctore traditam rem mutuatus est fortasse Mercatus, deducta autem atque immutata est ex primo Cornel. Celso, qui hanc l. 7. clavis oculi extirpandis proposuit. Addidit autem Ludovicus liberatam mammam quemadmodum recentia vulnera consuendam, nisi quid intus remanserit; quo casu non consuendum, sed detergentibus, & purgantibus utendum. Meminit & hujus quoque curationis Joannes Fragosus in opere chirurgico tract. de apostem. q. 61. sub finem nominato, sicuti sua gens consuevit, hoc vitio zaratana.

Hanc ego curandi rationem cum in complurium medicorum convento proposuissem honestæ cuidam fœminæ Lucanæ Ducis Illustrissimæ Bucinensium ancillæ, quæ eidem suo vitio consultura Neapolim è composito venerat; insolenti quadam & insulsa, quam docti riserint, adversione, medicus quidem senior, negavit hæc quaquam attingenda, nedum excindenda tubercula propterea, quod corpora sunt mammis quidem glandulosa, aliis verò partibus glandolæ. Unde autem hanc rem didicerit homo sapiens, quis est, qui induare queat? Ipse nihilomi-

pominus Hipocratem asseverebat auctorem, qui ne id per somnium quidem: quin vero ait: ἀλλὰ καὶ ἀδένες αὐτοῖσι εἰσὶ μαζοὶ καλέονται, καὶ διείρονται, καὶ γάλα ποιέουσιν, &c. quæ ad amussim reddita latine per Ianum interpretem sunt hæc; quin etiam glandulæ in pectoribus, mammæ appellantur, & attolluntur, & lac faciunt, &c. Sed & præter Hippocr. nemo non aliorum omnium glandulosa corpora dixit mammas, non autem adenas ipsas mammarum. Præterquam quod, si glandulosa corpora sint eadem, quid prohibet, ut excindi vitiata non possint; quando & ipsas mammas feliciter exectas tum integras, & inculpatas, in Amazonum historia l. de aere, aquis, locis perbibuit Hippoc. tum etiam male valentes, ut de quamplurimis commentus est Io. Schenckius. Itaque apparet nil facere ad impediendam chirurgiam, quod glandulosa quæpiam sint corpora; contra quam homo iste volebat. Sed his abunde jam cognitis, cæterum opinionem meam eventus rei singulariter comprobavit. Etenim mulieri medicamentis variis tum internis, tum externis & victu tenui sudoribusq; diu multum exagitatæ, ac prope lassatæ, ne dum non aliquis profectus accessit: quinimò fieri non potuit, ut ne tumor, qui fomitem vitii tamdiu aluerat, demum exulceratus fuerit, quod illi tam impensè molestum mox evenit, ut jam rursus ad nos redire, ac discrimen omne subire certa sit, commisissetque se utique nostris manibus, nisi bromalia frigora, quæ testimonio Hippocratis inimica sunt ulceribus, remorata essent.

Interim opinioni nostræ veritatique divino quodam numine casus adstipulatus est. Scilicet Aureliæ ab Alexandro Ebulitæ fœminæ lectissimæ cancro mammæ dexteræ duos jam annos vexatæ glandulam spongiformem putredine laxatam, quæ ulceris medio adæserat, eodem ipso contradictore atque aliis medicis, tum physicis, tum Chirurgicis præsentibus levi forficula exempla exemimus, qua re confecta commodius per ea tempora vixit. Hoc unum exemplum esto glandulæ spongiformis in fœminæ mamma. Sed & in viro comperta est hujusmodi altera, quam de alæ diuturna fistula subsecui proximis diebus homini, qui perfanatum jam vix se sanum putat: adeo spem ejus rei dejecerat ab aliis omnibus immedicatus. In cujus spongiolæ aliqua parte carunculæ teretes adversæ duæ prominulis utrinque labellis, quæ rostellum raiæ, vel erinacei marini præferebant, hiatus scil. unde eructabat fistulæ sanies.

De Zona herpetis, sive ignis sacri specie. §. 11.

Zonam quidem ad hoc tempus nemo tradidit à se observatam; usque adeo, ut veram ejusdem formam, ipse, qui vidisset, testificari cæteris posset. Quo circa mihi amplissimis in valetudinariis medicinam quotidie factitanti, cum non semel visenda obtigisset ejusmodi species: facinus aut inertis, aut inconsulti hominis committere mihi videar, si rem hanc inter hos de novis observatis abscessibus, ac tumoribus sermones, candidatos medicinæ cœlem, rem alioqui non minimi momenti, quando Plinius admonuerit extingui hominem hoc affectu, præterquam quod assequi sensus nostrorum auctorum ea de re varie differentium etiam ad bonum professorem pertinet. Primus ergo Scribonius Largus Paulo posterior, quantum apparet, Celso vir, atque à Gal. memoratissimus l. de comp. medic. præmissis cap 244. & 245. & 246. ad ignem sacrum, mox caput 247 248. inscripsit, ad Zonam, quam græci herpetem dicunt. Quibus iisdem verbis usus est & c. 63. qui idem vir, &c. 166. ejusdem zonæ meminit. Itemque Marcellus Empiricus l. de medicamentis cap. 20. Sed Plinius auctor operis de re medica l. 2. cap. 33. inscripsit (Ad cingulum, quam zonam vocant) & subdit; cingulum quem alii zonam vocant, talis est; vesicæ tanquam combustæ exeunt, & crepant, primum paucæ, deinde cito multiplicantur, quæ si hominem cinxerint, occidunt, &c. sequenti ad ignem sacrum inscriptos e. ,ait, genus sacri ignis, quod zoster vocatur, quod occidit eum, quem appetit, si præcingit. Sed Plinius secundus scriptor historiæ naturalis lib. 26. cap. 11. Ignis, ait, sacri plura sunt genera, inter quæ medium hominem ambiens, qui Zoster appellatur, & enecat, si cinxerit.

Hęc auctores latini de Zonæ appellatione, more, natura, quæ ejusdem natura plenius ut intelligatur operæ precium judico, ut inquiratur etiam tum genus ejusdem tum materia. Certum est quidem, calidissimum & fervidissimum hunc tumorem ex tali etiam humore procedere, sed hæc bilis una est, quæ vel erysipelas, vel herpetem parit; quorum appellationes & situs latinis fuerunt alii, atque alii, nempe quidam ex his herpetis, & erysipelatis nomen græcum attigêre; quidam non attigére latino ignis sacri nomine contenti. Incertum autem herpetenicum igni sacro comprehenderint, aut confunderint, nimirum exacti rerum istarum æstimatores & judices minime placuit esse Romanis, quorum gravitas minus quam græci consueverant, medicam rem excoluit, aut dignata est, Plinio adnotante histor. natur. libr. 29. proœmio: unus Cornelius Celsus erysipelas aperte discrevit ab igne sacro: quod genus duplicis herpetis potuit æsthiomenis, & secus. Erysipelam verò atq; ignem sacrum hi, qui subsequuti sunt, aliter atq; aliter acceperunt, nam hi confuderunt, hi discreverunt: atque alii sacrum ignem cum herpete unum eundemque affectum censuerunt, quorum unus est Io. Manardus lib. 7. epist. 2. Alii verò sejunxerunt, è quibus est Oribasius ad aphorismum 23. l. 5. Ita scilicet nomina græca, & latina distracta atque accepta varios singulis sensus atque opiniones pepererunt.

Foret autem hic infinitus, aut etiam alienus ab instituto nostro labor, si cunctas componere lites, aut universam rem pertractare vellem; satis huic loco videtur si latinorum, qui zonæ meminerunt, sententiæ duntaxat expendantur, quam rem sic brevi constituo. Scribonius, Apuleius, Marcellus, uterque Plinius abjecto græco erysipelatis vocabulo ignis sacri nomine sunt usi: herpetem si quando nominavere, græcis etiam characteribus expressere. Apud hos quidem Zonæ nomen extitit non semel, at hoc quidem discrimine: nam apud Scribonium herpetis species est Zona: at verò Plinio ignis sacri, hoc est (quæ opinio nostra, & Ingrassiæ fuit) erysipelatis forma quædam. Marcellus vel dubius est, vel ad Scribonium accessit. Cornelius nusquam locorum, seu zonæ, seu zosteris meminit: fortasse, quæ suo seculo vel non extitit, vel non adversa est. Cæterum enim absolutus auctor rem alioquin non contemnendam non contempsisset, aut preteriisset.

His sic expositis inquirendum nunc occurrit, quem in modum aut situm hoc se cingulum ad corpus accommodet: an transversim scil. ut baltheum inducitur; an verò satis est, ut secundum se ipsum tantummodò nullo situ corporis discreto formam illam orbis adsciscat. Plinius quidem videtur ad usum cinguli posuisse: alium vero fascia circui cum attribuit zonæ Ioannes Langius, cum ob nimiam sub febre continua effervescentis choleræ copiam inflammationem à lumbis, ombilico, ac testiculorum oscheo usque ad genua hominem cingit atque circumdat.

Verom, quem nos Zonæ modum, & formam observa-

ſervavimus, audi. Sæpius enim hæc viſa poſteriore thorace, & ſecundum ſuperiores lumbos circinata, quam in Societatis Jeſu Sacerdote ſacrarum collegii ædium vidi cum Mario Schipano diligentiſſimo rerum iſtarum obſervatore: alteram cum Franciſco Nola Medico ſatis induſtrio curavi Mario Canello Sacerdoti integerrimo. In palma ſimiliter cujuſdam ſutoris calceonarii, qui ſyphile fuerat affectus, luculenta nuper fuit obſervata cumprimis Zona: qui primum dolorem acrem in pectore perpeſſus fuerat. Itemque aliæ pleræque ſe obtulerunt in valetudinario morbis Incurabilibus dicato: quas omnes explicare longum eſſet. Perſequitur hic affectus pallidiores, habitu corrupto, ac viſceribus male valentibus homines: qui his ipſis de cauſis jugulantur, non autem exilis zonulæ vi, aut pravitate, quanquam equidem non inficior, malignitatem ad pernecandum ineſſe zonæ: ſed nihilominus à me nulla comperta perniciosa; propterea fortaſſe, quod homineio ſecundum utrumque latus præcinxiſſe viſa eſt nulla; quod ad necem requiſiſſe viſus eſt Plinius.

De abſceſſu per umbilicum. §. 12.

Umbilicus, ut omnes anatomici definiere, complexus eſt quidam duarum arteriarum, & unius venæ præter unam aponeuroſin, ſive nerveum proceſſum, qui nonnullis quidem cavus eſt ductus, ſolidos vero multis; quæ vaſa mirifico naturæ commento ſunt inſtituta, ut per hæc alimentum vitamque capeſſat fœtus dum utero geſtatur, quemadmodum per pedunculum poma, & fructus omnes, à quo uteri ergaſtula poſtquam egreſſus eſt infans, emerita & vieta reddita iſta vaſa coaleſcunt & occæcantur ita, ut in ligamentum hepatis appenſi ſecedant, quo hepate aut cognatis partibus male habentibus, ac tumore, vel liquore vitioſo ſcatentibus, ac madefactum hoc vas, natura procurante ſic hiat, ut effluere poſſit inde quælibet concepta labes: per quam viam ejecta lotia puellæ, cui per multos menſes fuerant ſuppreſſa, narravit Bartholomæus Cabrol. obſerv. 20. & ex hoc auctore Andreas Laurentius lib. 6 quæſt. 17. Cujus ſimilem hiſtoriam retulit Ioan. Fernel. l. 6. cap. 13. Conſtantius vero Varolius memoriæ prodidit aquam Hydropici per unam hanc viam effluxum habuiſſe. Ego vero ſervo memoria viſos à me complures, quibus in multos annos expurgatio non hepatis tantum, ſed totius etiam corporis facta eſt; ſaniem nunc cruentam, nunc ſolum ichorodem ducente abſceſſu, in hominibus quippe non admodum integris, aut inculpata valetudine. Ex his unus Thomas Cariafa Ordinis Prædicatorii vir facundia non minus quàm genere clarus: qui longo cum hoc effluxu commortuus eſt; florentibus adhuc annis, dignus qui Neſtoreos ſuperaſſet. Alter, qui nunc vivit Honophrius Clarellus adoleſcens vigeſimum annum natus; qui jam tertium, & amplius hoc abſceſſu tenetur. Dubius autem ſum, an hujuſmodi fuerit abſceſſus umbilici, quem decem jam menſes plurimo pure manaſſe retulit modo citatus Bartholomæus Cabrolſus in obſerv. 19. Tenia fuit mulier natu grandis, quæ ex abſceſſu ad eam partem nato ulcus inſanabile geſtabat. Sunt porro non obducenda hæc ulcera, neq; impediendi abſceſſus, quos natura inſtituit, aut plurima humorum copia fovet. Credo autem non ex hoc genere, ſed ſimpliciorem abſceſſum fuiſſe, quem Annæ Eſteaſi curaſſe teſtatus eſt Antonius Muſa Braſavolus in commentario lib. 3. Aphor. 22. Sed neque hic judico ſilendum à Philippo Ingraſſia lib. de tumor. præter naturam propoſitum plus ſemel genus quoddam abſceſſus umbilicalis à ſanguine conflati, quod æmatomphalon græce vocatum eſt. Hoc autem in infantibus potiſſimum viſum crediderim: quod ad ſanguifluorum abſceſſuum genus referri memento.

De varicibus infimi ventris, & femorum mire implicatis. §. 13.

Aurelius Cornelius Celſus in libr. 7. cap. 17. & Hieronymus Fabricius in oper. chirur. volum. teſtati ſunt inſolentes eſſe ventri variculas. Quod fit propterea quia exterior abdominis habitus admodum parvis & paucis irrigatur vaſculis; quæ trunco circa centrum agitato parum dilatari non ita facile poſſunt, magis id eminentibus locis accidit. Quæ ut vera ſint omnia: nihilominus viſæ mihi per hypogaſtrii ſumma varices mirum in modum implicitæ, atque diſtentæ, ita, ut venter quidem appareret Meduſæ caput; inter verò femora & crurum excurſus anguibus veluti coeuntibus ſub cutem fæti. Quibus affectibus non mediocriter homo gravari ſe referebat, at vero cum decumberet nihil ejuſmodi rerum totis hiſce locis exiſtere. Juvenis erat ex familiaribus illuſtr. Marchionis Macchiegolanæ, procerior aliquanto, quàm ſtatæ menſuræ homo; habitu mediocri, colore corporis florentiore, ſed diluto, oculis variis, capillitio prope phœnicino, quas ob res minime melancholicus exiſtimatus eſt ab omnibus, qui viderunt. Itaque ſcrutantibus nobis exteriores cauſas illud admirationem facti ſummovit, quod aliquot ante annis de ſublimi admodum loco caſum expertus eſt; à quo uno quaſi quaſſatus ſanguis, & ad inferiora propulſus diſtendere vaſcula laxareque facile potuit, ita, ut in poſterum imbecilla redderentur, quid, quod, & in partes inferiores ſactus corporis prægravatus atque concuſſus varicoſas dictas dilatationes onera bajulantibus, curſoribus, ligones exercentibus, excitare compertum eſt. Quod etiam Arabs Avicenna notavit. Sed & longus recto corpore ſtatus acceſſum provocat variculatum: id quod intellexiſſe videtur Juvenalis poëta, qui ait.

Varicoſus fiet Aruſpex.

Ex grandi ſcilicet conſtitutione, & quaſi ſtabulatione, ac longo ſtatu.

De abſceſſu tereti, ac fermè trunculato. §. 14.

Sed & teretem trunculi modo paulo minus, ſemi ſpithama productum tumorem, è carne atque adipe extantem, neque muſculos attingentem intus, à putrilagine perinde, ut caniculatim excavatum obſervari licuit in ſacri noſtri noſocomii languentibus. Id autem eſſe videtur vitii genus, quantum equidem conjectura aſſequor, quod tentare ſoleas eam hominum ſortem, qui inopiam, aeris udi atque hyberni, proximeque attacti corpore ſoli, dum duriter cubant, injurias, pravoſque victus, & aquarum malarum potus quotidie experiuntur. E multis, quos ex eo morbo curavi, memoria ſervavi Petrum quendam Leodienſem, tenuis procerique corporis juvenem, qui ſtudiorum gratia ſuis è laribus Patavium peregre profectus hic Neapoli & febre, & pleriſque tuberculis corruptitiis omnibus ægrotavit. Inter quos illud ipſum erat, quod modo deſcripſi, ab interiore ſupremo femore ad altum filiorum clivum exporrectus: quem ſupputatu mollem totum unico ſcalpri adunci tractu diſcidi, atque expurgatum brevi curavi. Intus caruncula ſemiputris, carneis corroſis fibris pleriſque locis diſtenta, & veluti lacer panniculus contrita. Quod abſceſſus genus enarratum volui, tum novæ formæ, tum ſitus locique obſervatione; equidem dubius

ſæpè

ſæpè an hic ipſe de his ſit, quæ Hipp. com. 2. progn. text. 25. eyrtomata vocavit. Verum enim verò & majora, tum mole, tum poteſtate eyrtomata ſunt, ſiquidem in partes infra cutem abditiora.

De abſceſſibus ſuppuratis artuum mediorum. §. 15.

Abceſſus artuum duplici ſe forma medentibus offerunt; alteri quidem ex una quaſi planicie, ac lata baſi in anguſtum papillæ modo extenuantur, qui tum ægrotantium incolumitati, tum medicis hos dicernturis curaturiſque commodiſſimi ſentiuntur: ob eas cauſas probati, quod alias oſtendimus ab Hippocrate. Alteri ſunt, qui ſecundum nullam privatam partem, ac neque etiam longo tempore ſublati tota æquabiliter membrorum forma ſervata extumeſcunt. Quorum cum obducta cutis, nullibi ſit extenuata, difficilem abſceſſus notitiam, aut opinionem facit imperitis hic chirurgis, qui tractandis hiſce negotiis minime ſunt aſſueti, qui neque tam multum arguendi eſſent, ſi culpam ſuam cognoſcerent. Sed hanc etiam ipſimet infinite augent; cum valetudinaria, & in his occupatos medentes obnixe vituperant, quo jure quave injuria viderint experti doctique alii, enim vero me (quod non meæ quidem laudi, ſed occupationi tributum volo) perpetuo affluentibus in æde ſacra valetudinariis mane veſperique medendis multos jam annos exercitum admirati ſunt non ſemel pleriqne tum noſtrates, ſed candidi quidem, tum exteri medici non eruditi; quod planos, & nil exiſtentes illos abſceſſus ſeu ferro frigido, ſeu per ignem rutilo certis ſemper adminiſtrationibus aperuerim. At verò famigerati aliqui noſtri leviter in levi, & medicamentaria chirurgia verſati jam pridem genus hoc tumoris in brachio Domini Fernandi de Cardinas Illuſtr. Marchionis Layni filii, etiam atque etiam à ſe contrectatum licet præmoniti non dignovêre; ſed ad maturitatem uſque ſuam fovendum, & adjuvandum ſtatuere, à quo jam intus late ſtagnante pure miſellus eques diu lancinatus fuerat ſic, ut noctes inſomnes, dies vero longos in ejulatibus duceret non ſine gangrænæ periculo, niſi feſtine ſuccurſum fuiſſet apertura, qua una declaratum eſt demum, utri recte ſenſerimus in hac re: quam teſtificari poteſt & Petrus Foglia chirurgus, ut cum honore nominem, in valetudinario verſatus. Quæ te volui non ignorare mi homo, qui legis, ut prudens cautuſque ſis hiſce caſibus, qui perperam aut recte diſcreti, tanti momenti ſunt ad vitas ſive tuendas, ſive perdendas miſerorum mortalium ad extremum autem, ni vitæ ſit alea ſubeunda; muſculorum nervorumque mutilatio certa eſt; ſi diutius ab acri ſanie ſinantur hi conſici, & abrodi: quem partis organicæ violatum atque abruptum mutilationem dici recte monſtravit Paulus Zacchia Romanus medicorum, & juriſconſultorum Mercurius in lib. 5. quæſtionum medico legalium tit. 3. quæſt. 1. De abſceſſibus verò hiſce articulorum maturè aperiendis lege Nic. Florent. l. 7. ſum. 2. tr. 5. c. 68. p. 224. col. 2. F. Galen. lib. de Theriaca ad Piſonem v. 90.

De flatulentis abſceſſibus artuum. §. 16.

Abſceſſibus, qui nulla præeunte phlegmone naſcuntur, à Galeno libr. 14. meth. cap. 12. memoratis & ab hominum vulgo frigidis appellatis: duplex ad cognitionem ſpectans difficultas ineſt, altera, qua ſuppurati, ſive puris profunditate, ſive cutis craſſitie non deprehenduntur; altera, quæ mollitudine ſuppurationem ementiuntur: quod utrumque diſcriminoſum eſt. Nos hic de ſecundo genere magis dicemus, ex quo ſunt halituoſi tumores emphyſemata græcis dicta, quæ pleruṁque medicis imponunt, ut credant aperiendos eſſe, qui minime ferro ſunt attingendi, quam rem aliquot expoſitis exemplis illuſtremus. Evenit enim non raro, ut abſceſſus frigidi ſectionem meditati medici, cum poſtridie mane rem accedunt adminiſtraturi, deletum inveniunt jam affectum. Id quod ad unguem accidit honorato viro Joſepho Capovæ tabellioni publico, Bartholi chirurgi parenti: in cujus genu dextero abſceſſus cum medicis veſperi fluctuantem ſaniem contrectantibus oſtendiſſet: poſtridie, incertum qua vi, diſcuſſus eſt totus. Idem accidit & Gabriæ (vulgo Caprii) ſabri ſartoris filiæ, quam Dominicus Moſcha diligens in arte chirurgica vir me plerunque collega curavit: quam rem & alii medici ſibi compertum etiam plana fide teſtantur, quod ejuſdem rei meminit Avicen. lib. 4. fen. 3. tr. 2. c. 19. De hiſce cautè ſecandis eſt tibi legendus Avic. apud Nic. Florent. tr. 5. ſum. 1. ſerm. 3. c. 42. p. 204.

De hydrocele præputii. §. 17.

Sed & alterum redundantiæ inchoandis abſceſſum non pœnitendæ lectionis enarrabo; quem nemo priorum ad hanc diem advertit, nominavit, attigit. Conſenſu omnium, & Hieronymi Mercurialis teſtimonio in lib. de fœtus creatione firmatum eſt, ſemen ex feroſa ſanguinis portione prima proficiſci: quæ ipſa morbi venerei contagione accidente inquinatur, & quoque pacto alienata rejicitur à natura, & formam ichoris nacta in partes infimas amandatur. Hujuſmodi autem eſt inter multas præputium, quod irruente aqua ſic diſtenditur, ut quam ampliſſime excreſcat: quod compunctum undique ſcalpello multam aquam, ſeu tenuem ichorem reddere ſolet; res, quæ per nos in ſacro valetudinario pene in dies ſingulos obſervatur. Quoniam autem evenire facile poteſt, ut illata vulnuſcula coaleſcant: protinus danda ſunt medicamenta, quæ id vetent, eſt autem inter omnia valentiſſimum Sal, quo Græci, Latini, Arabes, & poſteriores noſtri omnes uſque ad Chymiatros multifariam uſi ſunt in paracenteſi hydropis, tum etiam in ancyloblepharo, atque aliis pleriſque hoc genus curatis: de qua re nos fuſe in operis de auxiliis chirurgiæ parte, quæ inſcripta eſt pharmaco-chirurgicum, qua de materia foſſili ac de ſale.

De typocele, ſeu tophaceo abſceſſu ſcroti. §. 18.

Multiplicibus plane vitiis obnoxium eſt ſcrotum, ut quod & multiforme eſt ipſum quaternis intertextum tunicis, & pendula laxitate concuſſile, in proclivi poſitum, infirmæ conditionis & exangue. Decurſus igitur glaſteæ pituitæ cum ad hoſce locos ſit; hic exiccatus ac diu duratus tophaceam induit formam: in quo ſuſcitato aliquando putredo ob admixtum aliquod acre fermentum, quod diu latuit: ſic ulceratur accenſus tumor, & contumax ulcus parit, quæ quam difficile curata ſit, cognoſces facile, ſi undique circumſtantem offartum animo propoſueris. Sic unus exectus, qui veterem ſartitatem reſtituere valeat, reliquus eſt cujus adminiſtrandæ rei præcepta quidem tradidit Paulus Ægineta lib. 6. c. 63. exempla nos perplura in efficaci chirurgia propria ſuo loco.

De verticillo ani vitio. §. 19.

Obtigit mihi vidisse complurimis hominibus circa podicis peripheriam, nescio dicam sarcoma, an intestini recti caput extremum eversum aliquo sive suo, sive altiore vitio corporis obduratum, atque firmatum extra sic, ut à primo exortu nequaquam remeabile, aut discussile fuerit, nimirum ostracode, ac scirrhode duritie, exerta, sed pressula planaque forma, lævi facie, ac passeo plane colore. Ad summam si dolorem detrahas, Ita conformatum, ut verticillum, quod mulieres medio fuso appendunt, referat: verticillum igitur ani pleri͏ſque per me spectatum admisis, & nobis nominari non inepte visum est, quod credo nulli priorum adversum vitium, aut descriptum, nam neque fungus apparet, quem l. 6. cap. 18. F. descripsit Cornelius Celsus: tum, quod discrepat fungi figura; tum quod verticillum tuberculum est potius, quam ulcus, quale voluit is autor: ni tamen haud ita studiose, & examussim sint ea, quæ Celsus proposuit accipienda. Omnibus autem modis concrementum opinor à non dissimili, aut communi condylomatum & hyposarcomatum lapsorum, quæ hisce locis obvenire solent, causa productum. Sed enim è melancholico succo, & melancholicicis naturis hæc observavi semper oborta. Curavi autem non medicamentis vehementioribus, quorum opera tum inefficacior, tum acerbior est, ferro equidem candenti, quod & Celsus postremo præcepit, malum omne repressi tum vetulo cuiquam honorando compatriotæ Aleaii Aloniæ medici Castelvetrani diligentissimi, qui hominem ad me perduxit: tum Gregorio Catariæ Scribæ libellorum Prætorii Neapolitani; tum Calabro cuidam aliisque compluribus in Nosodochio hospitatis: quarum omnium curationum exitus felix fuit. Res apprime notæ toto nostro valetudinario, atque extra.

De *terminthis.* §. 20.

Terminthus species est phymatis, ait Oribasius, supra quod pustula nigra eminet; qua rupta inferne similis desquamato apparet; eo autem dissecto pus invenitur. Dioscorides Alexandræus scriptis prodidit terminthum esse cutis excrescentiam rotundam, ex nigro viridem terebinthi fructui similem. Id quod etiam Galeno visum est libet. de voculis usurpatis ab Hippocrate, qui idem Galen. tex. 37. comment. 3. lib. 6. epidemiarum literis mandavit, terminthorum nomen nigras quasdam pustulas in cruribus maxime orientes significare, à figuræ, coloris, magnitudinisque similitudine, quam cum terminthorum, hoc est, cicerum fructu habent, derivatum. His addere mihi libet, si licet, pleraque, tum quæ intelligentia consequutus sum; tum quæ observatione, atque experientia comperi. Difficile autem etiam atque etiam pronunciare, quid hoc morbi sit ex his, quos ætate nostra cognovimus; quandoquidem ignorantur hodierna die terminthi, planeque sunt exoleti tum nominis, tum notitiæ; quasi defierint extare ab antiquorum ævo, quemadmodum dracunculi, quorum penitus interiit memoria. Nihilominus & ad nostra tempora existere terminthos, & frequentissime nobis obtingere affirmo, nil prorsus evariantes ab his, quos antiqui descriptos reliquêre. Enimvero duo sunt hujus vitii tempora: non exulcerati quidem nulla apud nostros est appellatio, neque notio, tuberculum non distinguentes, aut dignoscentes; exulceratum vero quandoquidem desquamato similis, id est, arrosus est; referunt ad ulcera contumacia. Mirum autem, quod hæc non enarravit aut Falloppius, aut Vidius, aut Tagautius, aut Fabricius, aut reliqui nostri scriptores industrii. Manardus verò, & Ingrassias qui argumentum hoc tractarunt, rem hanc exacte non explicantes majorem admirationem attulêre. Arabes, & barbaros, & horum amicos non nomino, qui subtiliores res istas græcorum minime comprehenderunt. Sed nos pauca, quę veteres proposuerunt, vestigantes, alia, quæ desiderantur, eruamus, & adjiciamus.

Prima autem inquisitio esto generis, quod anceps est nempe phyma, id est, tuberculum ponit Oribasius, & Aetius lib. 1. cap. 6. & Paul. 4. cap. 24. pustulam Galenus loco cit. Dioscor. vero Alexandrinus dixit τῶν ὑπερχουσῶν, id est, ut Rasarius, Andernacus, & Cornarius verterunt, excrescentiam. Qui græci omnes autores, etiamsi discrepare appareant; tamen re vera non discrepant. Quippe vides universum vitium constare & phymate secundum majorem sui modum, & adnata pustula, quæ cum suppuratio accedit, tum maxime gignitur, atque extenuata demum cute dirumpitur. Hanc igitur alii privatim, alii tuberculum inspexere. Quo factum est, ut terminthi fructibus equales, id est, ut Matthiolus censuit, juniperi baccis compares, nos vero majores terminthis faciamus; atque eo magis quod Oribasius eminere supra phyma pustulam dixit. Accedere autem ad phyma pustulam confirmatur, & quod ἐπαναστήματα φυγεθλώδη hancdixit Paulus: quamvis autem ἀνεστάτω corrigat Andernacus; nihilominus priori lectioni favet Aetius, qui prior fuit Paulo Ægineta: favit & Manardus l. 7. epistol. 2. Itaque si inferne supeme pustulæ tomudę incumbunt, liquet majusculum esse phymaterminthum.

Sed causas nunc, quæ materiam procreandi tumoris exhibent, & aliqua, quę ad has attinent, exponamus. Enunciatum est ab Hippocrate l. de humor. similem humoribus efflorescere calorem: at qui color suis cum succis respondeat, horum substantiam non declarare non potest, si recte animum adverterimus. Porro colorem, alii nigrum, ut Oribasius, Aetius, Paulus: μελανόχλωρον nigroviridem retulit Dioscor. Alexandræus, qui certe secundum Hippocrateio l. 2. prorheticorum colores sunt pessimi. Pessimi igitur succi, qui atrę bilis erunt, soboles: quapropter epinyctidis communem curationem habent apud Aetium relato loco. Assati vero calidique sanguinis causam expressit Georg. Bertinus l. 13. suę medic. cap. 3. & Franc. Vallesius in l. 2. epid. sect. 2. tex. 6. Accedit, quod hujus vitii proprium est, inopes & malis opsoniis uti consuetos, ac dura omnia patientes homines insectari. Oritur autem in cruribus, qua pronus ab jecinore in partes humiles, exercitas, ac debiles vitiati sanguinis est excursus.

Ad hunc modum expositus est prior tumoris status. Restat nunc ulceris disquisitio, quod natura est ferme maligna: serpit enim tacite labes, & curatione contumax est ita, ut pro herpete habeant quidam: fortassis autem hi non male cum herpete congruunt esthiomeno: ἑλκώδεις appellat absolute Cornelius Celsus, adnotante Manardo citato loco. Verum enimvero herpetici dici possunt: naturam herpetis revera non habent, sunt autem tubercula tumoresve potius quam ulcera, transmigrant autem in hæc ea illis, ut quam plurima phymata. Cæterum hos principio cognoveris, quia fructus primum baccarum oxycedrię qui virescentes sunt, mox juniperinarum melanchloron colorem maturescentes immutant, ita formam, figuram, colorem, magnitudinem ab antiquis posita singulatim comprobaveris. Illud unum inter omnia maxime advertendum est, terebintho arbori, cujus fructibus hæc tubercula sunt æquiparata, binos provenire fructus: alteros in ramorum majorum corpore, qui crassiores, fabę & amygdalæ forma sunt. secundum Matthiolum: alteros in pericarpio, qui sunt antedictis minores cice-

ris

ris scil. magnitudine, qualem fortasse voluit, non ciceris formam Galenus. Credo equidem terminthos, aut magnitudinis ergo dictos, quales majoribus terebinthi ramis adnascuntur: vel quales pericarpio quidem sunt, dictos hos tumores propterea, quod, sicut pro variis maturitatis temporibus terebinthi fructus diversos colores adsciscunt: ad hunc modum hæc tubercula, quæ illis comparantur. Atque hæc mihi subeunt in præsenti de terminthis, alias fortasse subtilius explicandis. Pauca nunc, quæ ad curationem spectant, exequar in hac etiam demonstratione accommodata.

Terminthos, ne serpant, consuevi quidem scalpro rescindere, quanto autem magis ab radice, & à sana parte amputaveris, eo consultius feceris, effluet autem sanguis atrior, & mororum nigrorum succo, interdum etiam vini fæculæ similis. Quod si plurimum rescindi carnis ab homine laborante veretur, maneatque caruncula putris; valenter exiccantia sunt imponenda, studiosiusque ulcera sunt tractanda: quippe quæ & difficilia sunt & cum sanescere apparuerint, conceptam fiduciam imprudentium subinde ludere consueverunt.

De flexu supremi pedis alto, ac toroso tubere velut torquato. §. 21.

Cingulum pedis supremi, qua flectitur, pollicis duplicati crassitudine vidimus in homine rustico, qui se curandum in sacrum nostrum incurabilium nosodochium receperat. Tuber quidem insolens atq; hactenus à nemine observatum, aut certe descriptum, facile judicasses à longo gestatu compedum inductum. Sed neque ejusmodi quidquam compertum in his, qui toto vitæ decursu compedes duros pertrahere consueverunt, ortum autem illud ab erumpente pituita crassa, & melancholico succo: asperum autem extime velut in elephantico tumore cutis, & subnigrum. Hunc nos circumscissum, & exustum facile curavimus. Qualem ad amussim totolum pedis cingulum nos & in alio etiam inope vidimus in valetudinario, qui chirurgiæ se manui committere nullis suasionibus passus est.

Cap. 10. *De perdolentibus, abscessu nullo apparente, impressuris.*

Dum novos abscessus consequi pergo: duo mihi post alios adhuc se offerunt abscessus mutis nominibus digni, qui describantur. Præter enim unam novitatem, inest & virii exilitas aperto alioquin loco non aspectabilis. & cacoethia, ac præterea contumacia, quæ mortales ad mortem usque comitatur. Res quæ præter alia, difficultate investigationis, & obscuritate nulli secunda videtur: enormitate verò plerisque omnibus anteponenda. Antonius à Cavio Provinciæ Romanæ oppido, Sacerdos sodalis Franciscanus ex his quos Conventuales appellant: homo vigesimum quintum, aut circiter annum natus, pusillo corpore, babitu gracili, dejecto plane colore, crasi omnino biliosa & non nihil exusta; id sibi molestiarum & morbi decem jam annos questus est incessisse. Ad medium inferioris maxillæ locum, qua cum labio, item inferiore mediis membranis connectitur, nullo unquam apparente tumore, vel alieno colore, prurigo insultat in dies sæpe sic gravis & effera, ut necessum sibi sit, ot dolor ejusmodi prehendit: nunc dextera, nunc læva manu, partitis scil. quasi vicibus laboris. locum, qua mentum incboat, vehementissime quatere prellumque huc illuc varie deducere, quo facto in horas particulæ destricatu sic posse quiescere, ut furiente illo dolore non deprimatur, atque dispereat: Quamquam qualis illa quies, aut qualis illa levatio sit, cui superfit amaritudo incomparabiliter potior? Cui malo nullæ pares corporis aut inanitiones, aut expurgationes, aut aliæ sudationes: ut neque diversoria remedia, fonticuli, externa epithemata, instinctus medicamentorum acerrimi, & quæ denique non medelæ? Adde neque diruptus concisusque particulæ, quæ perpetuo, credo, lancinatu callum obduxerat. Quid plura? sed neque vis ignis ex ferro diaphano, & scintillante virii virus excoquere, quid dicam autem extirpare? valens fuit: adeo sc. atrox fomes altis nixus radicibus intime se reduxerat. Cui contumaciæ, quid remedii reliquum, præter quam resolutis omnibus operimentis pateret os, abraderetur, atque ad medullam (siquidem opus esset) effoderetur, unde manaret demum atque exhauriretur cæca vis mali. Sed hæc quis adeat? quis sustineat? qui suasisset, aut administravisset, certe non defuit: Sed etiam si idem ipse vir huic operæ pro defungendis quoquo pacto doloribus non difficile annuisset: cæterum sodales, & in D. Laurentii Sacris ædibus antistites sui, nequaquam id attrectandum permisêre: Quamobrem vivit adhuc vitæ pertæsus homo, vigiliis nocturnis molestiisque diurnis quassus actusque sic, ut aridus, & squalens toto corpore, futurum sit aliquando, ut doloribus salis in modum, quod Plautus ait, liquescat. Res nota nostris noo Cœnobii fratribus, medicisque Neapolitanis, quo homo miserabilis singulos consuluit, Patavinis, & Venetis, & Romanis etiam exacto tempore immedicabilis. Inunc, & assere malum exile loco perexiguo circumscriptum, externum, & quasi hilum in se coactum, multis & magnis medicamentis omnis generis, & exquisitis cessurum. Sed enim opinor spiritale malum, id est, auram fumidam & oitrosam, diu aliquando collectam periostium aut os ipsum vitiasse, interim autem, ut foveatur & conservetur ab affluente & perenni sub venis materia perpetuari; atque persistere. Quapropter remediis semper exiccantibus agitatum malum, nedum non elevatum est aut fractum, sed fotum etiam atque auctum, fortassis autem serapia fumariæ majoris compositionis, ex aqua fontana balnea aut lactis asinini usus commodiora fuissent.

Sed venio jam ad alteram, quam relaturus promiseram, affectus consimilis enarrationem. Dominus Antonius Lombardus venerabilis Sacerdos, & Curator Plebanus in Sacris ædibus Sancti Angeli ad signum -o. annum attingens, homo plane melanchalicus, habitu mediocri, sed dimensu procero corporis: septem ab hinc annis dolorem, prunæ modo flagrantem, ac perurentem persentire perpetuum apud Franciscum Nolam & me medicos amicos, sæpe conquestus est. Qui omni remediorum genere pulsus, nunquam excussus est aut levatus, tantum venarum summis per commissa ritè multa cardui pericarpia compunctis molliri tantisper acerbum fervorem asserebat; sed mox tameo recurrebat infractus dolor; ut gravius torqueret; ita ferox ejusdem, ita solida semper perstitit causa, quam equidem ad scaturiginem, & ad affluxum interiorem referendam certus sum. Porro seni sub umbilicum affatim irrequieta micabat arteria: Indicio scil. quod fumidus ille spiritus ater tetetque plurimus utraque vasa, sed maxime arterias distringat, atque distineat, ex qua aura discoquente suggeritur perenniter alimonia morbo. Hunc ego sane quemadmodum & priorem hominem curassem: Sed vemlo, nescio quam ob causam, nostra exaudita suasio non est. Ita scil. ad sensum hominum cadere darique consili debent ut suscipiantur, & ineantur. Habes jam duos mirificos,

& fortis agnatæ casus, quos equidem impressuras afficientis mali vocavia propterea quod impressum semel parti vitium, tum causa assidua fovente, tum remedio non attingente, nusquam emortum perstat, etiamsi à spiritu natum.

His adjicimus sequentia: Perdolens impressura & contumax ea non cognita vel causa, vel generatione modo oobis observata supra vesicam, quæ post tentata in cassum multa præsidia generosa, brevi fomitis igne discussa est in melancholico quodam viro, cujus oomen non annotavi.

Scipioni de lu Previte Fractensi Tonsori perdolens impressura fuit ad indicem digitum extremum, quam ex usu gummi, seu spuma venenata diorum draconum lustuli: adeò hæc mala grandia medicamenta requirunt.

Atrabilaria impressura in volvæ uxoris Cæsari Fortunati, nullis unquam vel valentissimis medicamentis emota post diuturnos laocinatus fœminæ miscellæ mortifera, Poriò tam ope medicâ indelebilis hæc noxa, ut ad τὴν βασκανίαν fascinum nos aut incantamentum magicum dicemus, retulerint plerique R P. Benigno minoritæ observanti ex oppido Castellucii intra podicem perdolens impressura tic pertinax fuit & infesta, ut caudens ferramentum immitti passus fuerit in cœnubio crucis, non sine cruce; Verùm hoc præsidio sic constanter est sanatus, ut nunquam amplius ad se redierit dolor.

Cap. 21. *De carunculis ad exulceratos abditos canales corporis adnascentibus.*

Exulceratis particulis plerunque visum emergere carnem superfluam: quod fit, scil. quia multa veniens in alimentum potio, quæ viscida est, coagmentata sæpe cumulum aliquem facit. Verum substantia, aut modus non unus ubilibet est. Canalibus, qui membranei netveique sunt, suus & proprius est accretus. Sic ad urethram, quam acris & fæda sub venerea contage proluvies exasperavit, frequentissime lucrescunt carneæ quædam ligulæ. Quanquam autem auctor est Jo. Riolanus l. 3. anthropologiæ c. 30. chirurgicis indoctis catetberem adurentibus imponere renixu carunculam naturalem, quæ valvulæ instar orificium oromque claudat, ne urina in urinarium meatum effusa, posthæc in vasa seminaria refluat, nihilominus & hoc eodem loco vitiosas gliscere ligulas experimento quotidiano comprobatum est ita, ut hæc inficiari prudens homo non possit: Sed & infimo intestino post olcera suboratas carneas appendiculas, & tactu digitorum, & dioptria sæpe numero compertum est. Majus his omnibus est, quod enarrare nunc institui.

Delatam ea Capuano marmoream statuam opificis egregii mano laboratam, sed pulvere cænoque propterea, quod obruta diu fuerat, obsitam & fædatam, Josepho Riberæ pictori præcipuo perpoliendam & exornandam commiserat illustrissimus & Excellentissimus Dux Alcala, meus utique Dominus rerum omnium inclitarum, & antiquitatis investigator inter Principes viros maximus, cui operæ rite peragendæ pictor industrius lixivium primum opificis saponarii parari jusserat: quod famulus ad horam quartam aut quintam in vitrea phiala delatum, & alicubi repositum, alter puer forte vinum rarus in stratam mensulam transtulit. Ad quam accedens primus Petrus Panus de los Reyes Madritensis pictoris alumnus, & contubernalis patum multæ experientiæ juvenis lixivii rubelli pro vino protropo plenum haustum (imprudentia commiseranda ari eacusanda magis) in stomachum demisit. quæ potio quas gulæ acerbitates, quæ ventriculo detrimenta invexerit potes ipse tecum reputare, nimirum præter dolorem ab ustilagine flammeum, corpis æstum, spiritus angorem: ad hæc ulceratio toto œsophago late restitit: quæ medicamentis ad usturam accommodatis, ex aceto, inquam, oxycrato, lacte, sero gargarissatu, ac Pititatu non nihil quidem principio contedit. Verum fieri non potuit, ut brevi obduceretur; quin late circum ad nudata cute loca succrevit inutilis caro: cujus illud experimentum fuit, quod per cereum funaliculum sæpe adactum nonnulla extrita portio, & per vomitum ejecta est, hic quidem spongiosa, hic fungea forma. Quo subit id quod narravit Albucasis par. 2. chirurg. cap. 36. sæpe recurrisse id exulceratas gulæ radices hypersarcosin, ut hæc igne perurenda denique fuerit in muliere, quæ jam abscessum hoc loco fuerat experta. Quod ægro nostro hypersarcoma tantum molestiarum, & in cibo deducendo difficultatis peperit. Ut solis apalis ovis, & jusculis dissoctarum pulli carnium etiam cum vi, & manu forinsecus impellente vix delabentibus, ac sæpe etiam recurrentibus pendula de tenui filo vita sustentetur, extenuato omnis & esucco reddito jam corpore, quod plumbeus colot investit. Curatus primum ab Andrea Tamajo Serenissimæ Ungarorum Reginæ chirurgo diligentissimo, & Jacobo Sublier medicinæ scientissimo, postremum ad me delatus est, quam hisce remediorum generibus curatus sum.

Principio, quoniam prima se offertindicatio amplandæ viæ, per quam alimenta necessaria, & hotum vehicula, quæ porulenta sunt, libere atque expedite ferantur: huc duo sunt à nobis excogitata remediorum genera, alterum per cucurbitulas ad locum scil. qui maximam angustiam ferit, quod superius sternum ad secundam, tertiamque costas est, ostensore ægro. Porro cucurbitulis, & ad anginam dilatandam vim esse sermone de cucurbitulis in Pyrotechnia nostra monstravimus testimonio Aretæi, Mesuæi, Guidonis Caoliacensis, Gulielmi Briaiensis, Joannis Arculani, Felicis Plateri. Sed & Jacobus Hollerius, & hujus imitator Ludovicus Duretus similibus in caussis idem consuevere. Deinde quoniam in angustiis urget solertia rebus, commentus sum membraneum, œsophagi ductum inflatu recurvæ fistulæ diduci non mediocriter posse: quod cum proposuerim plus semel; neque ad hanc diem aut paratum, aut administratum est instrumentum. Quod autem ad ulcus spectat; ut hoc exiccaretur, ad exteriora datæ spongiæ novæ nunc aridæ, nunc ea lisalvio salso, aut aqua nitrata expressæ, interne veio pitissatum decoctum ligni Quajacini quindecies inextinctis crassissimis æramentis inalteratum. Præterea fumus cinnabaris per tubiforme instrumentum ore haustus. Denique candente auro ttrs circum inustæ crustulæ. Quæ remedia atque alia dum factitantur quotidie, spes est restitutum iri hominem: quandoquidem ad hoc tempus, quo scribo hæc typographo moa committenda profecisse non parum is homo videtur.

Cap. 12. *De Rosa capitis, ulcere rotundo; planoque.*

Nunc è spina quidem natam rosam, floridam, rubore nobilem, ambitu flexili circumductam; sed minime tamen aut suave halantem, aut verno decore atque elegantia perplacentem exponam: Id est, nullo adhoc nomine donatum ulcus, rosæ nomen nunc primum auspicatum propterea, quod ad declive capitis & super aurem ex parva quæ abscessit pustula, vel thymio maligno, vel parvo hepete profectum, rotundum, inversus plerumque oris planum & in

& in tenues verrucas identidem sublatum se objicit: quod scaturigine foetum humoris mali saniem non reddit pittaciis, præterquam ichoroden, perdolens ad aliqua tempora; nullis remediis quantumvis præstantibus cedere suetum propterea, quod altius infixus fomes pericranion, aut cranion, nedum cutem & carneam membranam infecit. Adde, quod a vasis partes bregmatis irrigantibus, quæ à jugularibus profecta in anteriora capitis inflectuntur, alitur & conservatur perpetuo. Sic vitium apparet valentibus multis causis immortale, vel verius cum morte finiturum; ni Chirtonia manus occurrerit, quod ut fiat, enim verò licebit caustica quidem primum experiri: sed enim scalper & ignis hi fuerint qui vehementer hærentes mali radices extirpare queant: quæ observata comprobataque sunt à me in viris quidem compluribus: sed præcipue fœminis valetudinarii nostri decumbentibus: quam rem Dominico Moschæ, Francisco Romano, & Bartolo Capouæ Chirurgis Incurabilium assiduis indicavi.

Cap. 13. *De ossea tuberculi capitis duritie.*

Inter omnia symptomatum humanorum, affectuumque genera; si summam recte subducimus: apparebit sane rimantibus, nil non etiam incredibile in abscessibus tumoribusque fieri. Ostensurus equidem sum paulo posterius ossiformes humano corpori fieri abscessus, sed hos præcurrit osseum ad bregma tuberculum, quod in vestali fœmina Parthenophilacii Spiritus sancti delubri Neapolitani clarissimi primum vidi, magnitudine mali mediocris. At dixi equidem osseum, ut a finito genere non discederem: sed enim insolens illa durities nulli secunda visa est: quæ causa fuit, ut adnotandam ipsam hoc loco judicaverim. Ex qua una re didiceris interdum, haud minim esse, quod Ovidius mythologiarum arcanus textor in metamorphosi Pythagoræ nostro consentiens versos in saxa homines fecerit.

Cap. 14. *De oculorum abscessibus.*

Summa boni est acres homini contingere visus, in hexametra medicina Q. Serenus ait, quod cum fortasse miraris extreme dictum: te quæso refer ad id, quod propositum est metaphysicorum initio: cognosces suapte natura effectum esse hominem ad scientiam, argumentum autem præbet sensuum dilectio & inter ceteros oculorum, qui plurimas nobis rerum formas ostendunt. Siquidem igitur ad bene beateque vivendum adeo conducit vivendi sensus: in hoc autem, cum ad cæcitatem laborat, curando, quoniam maxime cœcutiunt quam plurimi; ob eam rem de oculorum abscessibus, inopinatis peculiariter hoc sermone dicendum volui; natura partis sic primum adumbrata.

Sunt oculi natura sic debiles, ut ab unaquaque causarum facile offendantur, quod Hipp. l. de medico prodidit. Verum ab internis multo maxime perturbantur, nam & conceptaculo magno cerebri plurimum humido substant, & laxi sunt non solidi; tenuissimis cavis & multiplicibus tunicis intertexti; vasisque duplicibus, & nervorum maxime ductibus pervii; posthæc agiles, & perciti musculis ad unam quamque loci differentiam, glandularum asseslu gravibus malis plerisque in orbita subciliari conditi, ut sint inter alia superfluitatum capitis emissaria. Quibus omnibus rebus fit, ut humorum præcipue calidorum in capite oberrantium decubitus in ipsos facile fiant, atque adeo quemadmodum Cassius 66. suorum problematum arbitratus est, humores in meatibus oculi defiguntur atque infarciuntur ita, ut calore per obstructum intro coercito, cum perspirare non possint, vehementer excandescant & effervescant, quam ob rem oculi, qui sub his sunt, gravissima plegmonarum & abscessuum pericula sunt incursuri, quæ pericula quidem Hippoc. l. de veter. medic. num. 32. prodidit hæc; quæcunque fluxiones ad oculos vertuntur, ut fortes, & omnigenas acrimonias habentes exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas & sub oculis, & partes ad quascunque tandem influxerint, rumpunt, ac perdunt eam, quæ oculum ambit tunicam, dolores autem & ardor & inflammatio & extremæ adsunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint concoctæ, & crassiores redditæ, & lemæ ab ipsis extiterint, sic autem concoctio permistione temperaturaque mutua & quasi coctura. Hæc Hippocrates.

Atque hæc una quidem ratio, sed aliquanto mitior est malorum, quibus oculi nostri patent. Alter modus est (Celsi verbis dicam) oculos inflammatione occupante, ubi cum tumore in his dolor est; sequiturque pituitæ cursus nonnunquam copiosior, vel acrior, nonnunquam utraque parte moderatior, cognitam hanc M. Cicero 23. epist. l. 8. epiphoram vocavit. Differt igitur hic modus ab illo, quod in posteriore confertus, & præceps est ex capite pituitæ raptus in oculos; in priore vero semel simulque non fit affluxus. Hæc secundum influxus modos expensæ ophthalmiæ prima diorasis est. Altera secundum Celsum partitio est, qui triplicem omnem ophthalmiam fecit ῥοώδην, fluidam, ξηρὰν aridam, φθινώδην corruptivam, imitatus primum Hippocr. qui alia præter hæc genera non cognovit. Sed nos singulas explicemus, Cornelii sententiis (si quando inciderit, incidet autem sæpe productis atque expositis.) Humida seu fluxilis ophthalmia discreta est tumore ac fluxione. Tumor has habet differentias: modicus amplus: mollis durus, longus brevis: oculum occupans alterutrum, vel utrumque. Fluxio duplex, lema, & lacryma, hæc quidem ex serosa portione sanguinis, illa vero ex crassa, & glutinosa. Lema sic dirimitur, alba, mollis, sicca, multa, pauca. Lacryma vero sic distinguitur, multa, longa, calida, salsa. Horum quidem hi sunt modi circa quos suos eventus, & temporis & viæ terminique prædictiones tradidit Cornelius, prout variæ miscentur, sibique ipsis occurrunt notatæ differentiæ. Si enim simul hæc cœperint, id est, lema alba & mollis, lacrymæ calidæ mista, tumore minime duro perstante; longi morbi metus non est, quod evenit quia simul convenientia hæc, robur virtutis expultricis ostendunt, non sine humorum lenitate ac benignitate. & quia ex laxo tumore effluit tum crassa, tum tenuis portio recrementi; non potest non breviusculus esse morbus.

Videtur autem in hoc Celsi prognostico aliquid, quod discrepat ab Hippocrate, siquidem hic ponit in hypothesi lacrymam non valde calidam; Celsus verò simpliciter calidam: si igitur legatur, ut Hippocrati placuit, multo certior problematis nostra ratio. Aliud addidit Hippocr. quod oculus agglutinatur: idque fit propter lemam, mollem, & agitatam. Ex adverso, inquit Cornelius, si lacryma multa sit & calida, lema pauca, tumor modicus, unum utraque oculum occupans, longum vitium erit, sed periculo tamen vacans, & dolor vix ante vigesimum finitur; nonnunquam duos menses protrahitur, sed quandoque finitur. Fit autem id potissime, quod materiæ satis in capite corporeve subsit; minime autem foras educatur, præsertim per unum oculum, longe autem à periculis est homo; quippe qui effluxum habet omnibus modis, neque etiam urgetur dolore: qui ex adducta ad oculum & non educta fit superfluitate. Est autem diversa non nihil hæc prædictio apud Hippocratem, quod hic observans vigesimum indicationis diem, cum non finitur, transcur-

sit ad quadragesimam : qui si non judicatur, ad sexagesimam diem producit. Aliud addidit Senex; interea temporis, cum ad vigesimum perventum est, sordem sive lemam observari oportere: nam cum desitura hæc est, alba & mollis appatet quasi concoctionem consequuta.

Pergit Cornelius; si lema alba, & mollis esse incipit, lacrymæque miscentur, aut hæ simul utrunque oculum invaserint: poterit quidem affectio brevior esse, sed periculum ulcerum est. Verborum hæc sententia nullam, me judice, rationem reperit: quin contrarium dictat eventum ejus, qui expressus est in codice, quando lema alba & mollis, quæ caloris nativi vigentis est soboles, & concoctionis perfectæ comes, ulcus afferre non debet. Quodque difficultatem auget, cum hæc prædictiones translatæ ex Prothet. Hippocr. dicto loco sint longe aliter quam, ut ibi leguntur: sunt hic expositæ, quare facient hæc, ut homo titubet facile super Cornelii doctrina. Sed equidem hoc non committam, qui videam sectatorem hunc inter omnes Hippoc. fidelissimum, dicam verò mendum in hac lectione valde probabile, tum in quam interpunctione, tum depravatione ipsa verborum. Interpunctione quidem. Namque ubi hæc sententia primum incipiena distinguitur per finale punctum; debet eadem legi dependens a superiori sic, (sed quandoque finitur, si pituita alba, & mollis ipse incipit, lacrymæque miscentur) deinde ubi legitur (Aut) reponendum est (At) tanquam contrarium aut diversum quidpiam subsequatur. Quam codicis lectionem eo equidem affirmarius judico retinendam, quod & nullam jam, aut priorem patitur difficultatem, atque illa ipsa est, quam Hippocrat. reliquit. Quid igitur hac re certius? aut opinione nostra verius? Difficultatem, inquam, non sentit lectio: & prætterea ratione non caret sua: quæ ratio est hæc. Quandoque finitur, & vincitur diuturnitas ophthalmiæ si pituita alba & mollis esse incipit, subeunte scil. maturitate humoris morbosi. Id verè, quod sequitur; (si lacrymæque misceantur) equidem interpretor; si serosa lacrymæ tenuitas, crassitudinem nacta viscidior sit reddita: id quod Hippoc. dixerat; ἐν τῷ δακτύλῳ μύσγεται

Deinde cum dixit ex nostra castigatione Celsus. At si simul hæ utrumque oculum invaserunt, potest esse brevior: consentaneum id rationi vides: quando divisa in duos oculos materia facilius excuti potest. Sed periculum est. Hoc extulit Hippoc. comparatè ἐπικινδυνότεραι γίνονται ἑλκώσιες, quod moderatius est, & explicatius. Sed enim utrumque sua ratione fulcitur. Nam multa materia longinquo tempore pergens, & utrumque oculum occupans, ut aliquid nitrositatis, aut uredinis nanciscatur est facile: quapropter exulcerare potest.

Pituita autem sicca, & arida, &c. Jam ab his transit Celsus ad prædictiones ophthalmiæ siccæ, dicitque si lema sit arida, diu futura, & quod dolorem inducet virium, & quod citius expedietur: idem nisi tamen interea exulceraverit: atque ita succedat tertia ophthalmiæ species. Demonstrabimus hæc nos vera. Dolor quippe sequitur ophthalmiam siccam: quod partes occupatæ tumore sunt adstrictiores, non laxæ: adeoque cum sit eadem intentio, feret hæc continuo tristificum sensum; erit tamen valetudo brevior, quod humoris fluxione parciore manente, nihil est, quod protogare malum possit. Verum tamen id periculi subest, ne ulcus obrepat, quippe cum aspera sua natura sit fluxio; quid mirum, si exasperare possit? magis autem, quod humor expeditum in horas exitum non habens, nitrositatis & uredinis initurus est aliquid. Vel dic cum siccitate conjunctam esse posse salsedinem, quæ suapte natura exulcerat.

Tumor magnus. Altera Celsi prædictio. Ophthalmia sicca doloremque non movens, periculo vacat. Rationem habes ex proxime superioribus, dicens; periculum quidem exulcerationis est omne, hæc autem ex una proficiscitur acrimonia, quæ nulla potest esse cum dolor non est: ergo &c. Atque hæc prima prædictio est de ophthalmia ulcerosa. Sequitur alter fluxionis modus

Si siccus quidem, sed cum dolore est, fere exulcerat, & nonnunquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Hujus ipsius sententia hæc est ratio: quod dolor oriri cum non possit ex nulla solutione, ac distentione: est enim tumor ille siccus: cæterum oportet acrimoniam agnoscar, adeoque exulcerabit: atque indè fieri poterit ut oculus cum palpebra conglutinetur; sicut profecto conglutinari consueverunt, quæ mutuæ se contingunt ulceratæ proxime partes, ut anguli labiorum, digitorum, &c.

Ejusdem ulcerationis. Sed & malos ad hinc eventus docet præsentius: quorum p imus est. Si præter magnum dolorem lacrymæ salsæ, & calidæ fuerint, aut si tumore nullum finem habente, lacrymæ diu cum pituita profluant, periculum est, ne palpebræ ut ul, & pupilla exulceretur. Hæc quidem difficilia persuasu non sunt, expensa symptomatum vi, & superfluitatum oculi nitrositate, & caliditate. (Aut etiam si tumore infinito diu lacryma cum pituita profluit) si cum dolore conjuncta sit in arida ophthalmia, lacryma salsa calidaque, aut si tumori non excusso lacryma cum lema diutius effundatur, idem ulceris periculum oculum manet. Harum prædictionum prior pars facile suadetur ex calidæ salsæque lacrymæ erosione. Posterior verò pars plana fit ex communi ratione excrementorum, quæ cum putridi nonnihil habent, per sanam partem ad alluentes exulcerant, ut in fonticulis vulgo dictis, exulceratum autem iri pupillam periculum est propterea, quod tumore per oculum manente diu, ex hoc lacryma profluens actis, per pupillam descendens nil contineat, ne hanc exulceret. Notandum autem, quod Hippoc. per species, & distribute protulit, Celsum complexim enunciasse. Dixit enim ille viris quidem palpebrarum eversionem, mulieribus verò, ac pueris exulcerationem, & palpebrarum eversionem. Dixit verò hic infinite; exulcerationis tumor in palpebris pupillisve est, non sine artificio scil. compendii; licet explicatior Hipp. Pejus etiamnum est ubi &c. Prædictio sequitur absolutæ ulcerationis non evitabilis ex hac hypothesi, si lema sit calida (fortasse pallida) namque Hipp. χλωρὴ; lacryma calida, aut multa; in capite percalentiatur æstus; descendere de temporibus ad oculos dolor videatur & vigilia comitetur: sub his necesse fuerit oculum dirumpi, ac tandem non exulcerari. Horum certe necessitas est hæc: Siquidem maximopere consentiunt ad oculi exitium omnes causæ tum partis mittentis, tum excipientis, tum viarum, & humoris. Mittens quidem pars, est princeps, propterea robusta: recipiens verò cum exanguis, & excarnis ex adversa debilis, capax, laxa, subdita in proclivi; viæ apertæ, & natura ad transmissum humorum expeditæ; humores ipsi tum copia multi, tum qualitate acres, & erosivi. Jam igitur hæc omnia collecta quasi manu si conspirent: quæ vis obstiterit contra? quid auxilii succurrere possit?

Addit; intus ruptum oculum febricula juvat. Aliter Hippocrates in lib. 6. aphor. 17. in quo monstratum est, solvi hanc ophtalmiam alvi profluvio. Sed quod Celso rupturæ verbo est, taxat Marsilius Cagnatus lib. 7. var. obser. 27. & ex hoc viro transcribens Hieronymus Rubeus dicit, hæc ex Hippocrate translata non recte satis suam ad sententiam expressa, nimirum Hippocratem scripsisse febrem conducere ad oculi tutelam, ne rumpatur; non ad rupti mede-

medelam, sed solvit tamen idem ipse suum nodum: quod oculum rumpi Celsus intellexit, id quod ait Hippoc. ulcus fieri: & idcirco non simpliciter dixit rumpi; id est, continuum solvi, quod autem sequitur apud Celsum. (Si foras jam ruptus procedit sine auxilio est) idem esse, interpretatur Hieronymus, quod apud Hippocratem ῥαγῆναι rumpi, & pertundi, velut acinum uvæ pedunculo educto. Hanc autem prædictionem Hipp. ad hunc modum extulit. Quibus rumpuntur oculi, & postea prominent, ut extra locum oculus sit, his & tempore, & arte opem ferri non datur ad hoc, ut videant. Cujus utriusque rei communis ratio plana est, quod effusus humor, & oculi substantiæ pars nullo unquam modò redimuntur, dirupto autem oculo substantiam hujus abjici necessarium unusquisque videt.

Si de nigro aliquid albidum factum est, diu manet. Cum dixisset de aliquo oculi ulcere sanabili: subdit nunc de cicatricibus ab ulcere relictis, quam rem expressit Hippocrates ita: si splendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat adeo; ut si multo tempore permaneat, & aspera & crassa memoriam sui relinquat. Differunt autem autorum sensa, quod Hippocratis una prædictionis est sententia, quam Celsus divisit: deinde πολλὸν χρόνον παραμένει per hypothesin dictum Celsus fecit eventus. Ratio autem Celsiani dicti est: quod extrema cum sit mutatio de nigro in album, tempore brevi non videtur posse restituere oculum. Deinde addit; si asperum, & crassum est: id est, si cicatrix aspera, & crassa incumbit, etiam curatus oculus hanc non deponit. Per id enim extremè ulceratus oculus apparet. Atque hactenus bona malave, seu fluidæ, seu siccæ oculorum affectionis, & inflammationis habes omnia. Post quæ si placet, & curationis modos, quos Hipp. tradidit enarremus.

Ait is aph. 31. l. 6. Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamentum epotum solvit: qui aphorismus, ut dicam quod sentio, visus est inter omnes lapis offensionis; sic in eodem enarrando titubarunt plerique. Primus Celsus autorem suum propemodum accusavit ἀσαφισμοῦ, & neglectæ distinctionis & absolutionis. Galenus verò, quasi non ausus magistrum reprehendere, vel diffisus à reprehensione defendere, professus est, hæc eidem empirice collecta, necnon experiendo singulatim tentanda. Sed Aetius quasi reformidans vinum merum, quod Hippocr. explicate tradidit: præcepit, ut diluatur aqua: deinde monet, ne si expandatur in caput hominis lippientis facilè lædatur. Quæ monita sequitur & Jac. Hollerius. Ad hos verò Hieron. Mercurialis miratur, ecquo pacto Hippocr. solo proferat enumeratu genus omne remediorum, quæ conducunt oculis male affectis. Id autem aut solenne vulgaribus, & indoctis, qui nulla sibi proposita medendi norma, nullis que perquisitis, aut rite consultis variorum affectuum indicationibus, jis offerunt remedia, quæ tantum usus medendi comprobarit. Post hæc aliud quasi denuo meditatus Mercurialis, non dubitat suadere nobis, Hippoc. hæc scripsisse ad medicos ocularios, & empiricos, qui plerisque maximis indiscretis corporum circumstantiis, certa quædam remedia ad eorum affectus adhibebant.

Sic illi omnes: post quos alius quispiam & rationes meditatus proponat, quæ sint propemodum ejusmodi. Primum enim, quod de mero proponitur, insolens videtur, quandoquidem Homero 5. Iliados appellante aithopa oinon, ardens vinum, inflammationem augere, nedum non levare natura comparatum est, qua causa & venenum oculis dixit Valerius Martialis. Quod si devenis ad nostros medicos: Archigenes apud Galen. l. 4. de comp. medic. per loca cap. 1. decrevit oculorum phlegmonia aquæ potum inter cætera, quæ memorat, imprimis convenire. Quin etiam idem ipsemet Hippocrates in l. de affect. num. 2. scripta reliquit hæc; vinum in capitis doloribus per partem illam calefactam, & humori attrahendo aptam non est exhibendum. Hæc & hujusmodi, quædam non obscure læsa summi dictatoris authoritate tum isti, tum alii nostri professores adstruxerunt: qui suam inconstantiam liquido monstrarunt. Non ita quidem nos, sed medicinæ parentis effata oraculi loco suspicientes optimam ejus particulæ interpretationem allaboravimus; relatis interim aliis quas alii quilibet in medium protulere.

Galenus quidem partitas fecit ophthalmiæ curationes ex mero, ex balneo, ex fomento, ex detractione sanguinis, ex pharmaco; distinctis secundum causam antecedentem conjunctam, defluxus tempora, secundum in summa quantitatem, aut qualitatem humorum, nam ubi peccent humores acrimonia, plenitudine non conjuncta corporis, tum conducibile balneum est. Si vero succi crassiores oculorum venulas distenderint, nulla toto corpore plenitudinis affectione apparente: meri potus hoc excutiet, ut quod attenuare, ac vacuare motusque vehementia obstructiones expedire queat. Ad firmitatem autem curationis, & certitudinem proponitur & fomentum, vel usu dignoscendi, vel curandi, gnosticum quidem via tentativa, ut cum usu præsentis medelæ levatur homo, moxque recurrit dolor: argumento est fluxionem adhuc vigere, quare affectu jam cognito ad inanitionem aliquam corporis converti scopum oportet, nam si plenitudo subsit; necessaria est sanguinis detractio: si vero cacochymia se prodat; purgatio. Ut verò therapeuticum aliquod probatur fomentum, cum partem infestat fluxio, tunc enim humorem in angusto contentum digerit & abducit. Hic Galeni logismus, & hæc expositio est. Alia methodo viaque progressus est Ludovicus Duretus gravissimus Hipp. doctrinæ professor, quæ est. Fit ophthalmia multis de causis, primum ex decubitu acrioris & erodentis humoris, cum affectu vitioso corporis & capitis; ad hanc opus est cathartico. Deinde ex distentione tunicæ adnatæ ob vehementem sanguinis affluxum; cui commoda sanguinis est missio, tum universalis, tum particularis. Ad hæc ex implicitis ad oculos atque irretitis crassis humoribus, aut flatuoso cœmento. His remedio erit meri potio, alias vero balneum, quod materiam primo fundat, mox resolvat. Huic affectui fomentum aliqua commoderandi virtute conducit, quod communi omnium, & solenni ritu fit ex decocto fœnugræci, meliloti, & hoc genus.

Aliam rationem addit Jac. Hollerius laudatissimus Hippoc. interpres: quæ est scil. variæ sunt oculorum dolentium causæ: quibus suæ singulis occurrunt medendi formæ, causa primum antecedens amolienda; quæ si plethora quidem est; hæc sanguinis missione tollitur, si cacochymia sit, hæc purgante medicamento resolvetur, eadem verò caussa conjunctæ; si crassus, & tenax humor sit; meri potione tum attenuabitur, tum discutietur. Si tenuis, & acris, & mordax is humor sit; accommodato suo fomento castigabitur. Si vapor aut fumida materia sit, quæ organo se miscuerit: balneum ad hanc rem commodissime deligetur. Hæ multorum interpretum enarrationes sunt: per quas omnes neque recitatæ nuper ambiguitates eluuntur.

Alia igitur ineunda via est, quæ luculentam huic problemati conferat enodationem. Primum igitur statuendum est, dolores oculorum aliis acceptos pro doloris latissimo quodam vocabulo, qui ad morbosam

affectionem se extendit. Ita Jac. Hollerius, & Jo. Heurnius: Vel minus late, & speciatim pro Ophthalmia: quod Celsus, & Galen. fecere. Nos dolores oculorum intelligimus pro ophthalmia diuturna, & pertinaci conjuncta cum pluribus affectibus, id est, plenitudinis, & cacochymiæ, cum apparatu succorum acrium, & crassorum: plenitudo autem non solum fit corporis, sed totius corporis, & capitis; ex quarum causarum omnium incursu facili negotio ruptum iri debeat oculus: quemadmodum ex eodem Hipp. ostensum est, quo circa dolores intelligas discriminis nomine propositos.

Secundo suppones in hac ophthalmia tantum esse causæ conjunctæ, ut venulæ oculorum distentæ turgeant humore plurimo.

Tertio non ignorabis, vinum veteres cum usu balnei miscuisse: quam rem testatur Andreas Baccius in ultimo libro de Thermis, & Jac. Hollerius hoc eodem loco.

Quarto scire licet, vinum veterum, meracum & vetustum fuisse, & subtilitate partium cuncta medicamenta superare potuisse; præsertim quod potum alimenti causa, natura hoc amice complectitur.

Quinto verò constitue balneum esse corporis universi remedium; fomentum verò particulare. Sed balneum liquat funditque succos; fomentum discutit: hoc quidem minime cognoscente sensu; illud verò tum cognoscente, tum secus.

His omnibus ante propositis videbis, discrimen inter nostram & aliorum expositionem esse maximum, nimirum plerique omnes volunt singula illa remedia disjunctim, administranda: nos verò, vel conjunctim omnia, vel plurima. Siquidem ex hypothesi ophthalmia hæc discriminosa plurimum est, tot tantarumque causarum, & affectuum concursu; plenitudine corporis totius, & capitis, causa antecedente; conjuncta, infestante secundum quantitatem, & qualitatem; tum crassam, tum tenuem. Ad plenitudinem autem sanguinis valet detractio; ad universale verò vitium humorum in corpore redundantium, conducit purgatio; His de more permissis universalibus & communibus medicamentis: cæterum humores crassi ac viscidi stabuluntur intra venas, adversus quos peccantes confert meri potio: ad evocandos autem extra venas, mirifica vis est balnei, quod tum evacuat, tum revellit, tum à corpore, tum à capite: quo capite inanito, ad tumorem hujus excutiendum usus summi fomentum est. Ita suum singulis beneficium pro vario medici scopo adimplentibus, solvitur ophthalmiæ diutinus dolor. Id quod confirmatur. Nam illa tandem est felix methodus curandi longas & periculosas ophthalmias, quæ ipsam mali causam exhaurit & ex toto undique corpore confestim, & ex ipsa singulariter parte, simul revellendo: obsecundat autem trahenti libenter evocatus humor, & viæ patent. Atqui methodus Hippocr. præstat hæc singula, sicut ostensum est: igitur, &c.

Deinde confirmatur, quod vinum, quale deligebat Hipp. vetustate elaboratum, atque ut ita dicam, æthereum redditum non lædit, aut ferit caput, quemadmodum, neque spiritus vini: verumtamen eadem tenuitate permeat facile per vias urinæ: atque ita serosos acres humores ophthalmiæ causas educit, ut in diætetico chirurgico demonstravi.

Tertio confirmatur nostra hæc expositio: nam per hanc maxime servatur autoritas Hippoc. veneranda, tolluntur que singulæ obtrectationes, quæ derogabant fidei aphorismi. Prima Celsi, qui imputat Hippoc. inexplicationem: atqui sic satis explicita videtur ejusdem sententia. Secunda Galeni, qui voluit hunc empirice traditum aphorismum, constat autem ratione munitissimum eundem esse. Tertia eorum, qui vinum volebant aqua diluendum & modificandum, metu fortasse inflammationis. Erat quidem merô abstinendum ad inflammationes, & Ophtalmias recentes, non ad eas, quæ sunt inveteratæ, pendentque plurima parte ex crassis succis. Atque adeo non contradicit sibimet Hipp. aliter loquutus in secundo de affect. nec eidem Hipp. incommodant allegatæ adversus oculos vini noxæ; quando apud antiquos medicatus usus meri longe alius fuit. Jam igitur si constant hæc, ut constare satis possunt: quis est jam, qui de aphorismi veritate ambigat: quis Hippocr. non applaudat, & accinat?

Cap. 15. *De aurium abscessibus.*

Auriculæ, quæ nulla prorsus carne participant, quibus modis abscessus ineant, & in quo sinu primum excitam saniem, quæ in dies multa fluit, contineant: & à nemine video satis explicatum, & difficile id expeditû sentio. Comprehendit autem & hæc res problemata perobscura, minimeque à nostris adversa: quæ tamen resolvi nonnullius momenti sit. Quas ob causas in talibus periclitari meum ingenium facile passus sum, qui res tritas atque vulgatas non sequor. In universum ergo mihi videtur externus hic affectus, & à causis cieri solitus item externis; si id quod plurimum accidit, intelligas: nam & interne consentiunt interdum. Ad hunc autem modum, ut puto, se res habet. Ubi calida vi conciti succorum ichores ad exteriora, & superiora sunt elati: tunc hos frigidum succedens exprimit: quos natura, quæ parti insidet, in locum maxime pervium & sinuosum remittit, hæ sunt auris partiumque suarum laxitates atque compagines: enim vero Anatomica fide cognitum est, auriculam velut extremum tubæ, quod ipsum resectum concipe; commissum quidem cum pericranio: sed cum hoc admodum laxe coagmentatum & conjunctum, quam rem ostendit luculenter mobilitas quoquo versum actæ particulæ. Inter hæc igitur auris internæ prætegmina se se colligit humor è venarum osculis effusus: cujus pars & in declivem organi tubulum refunditur, neque enim, ut multi sibimet ipsis suasetunt, ex internis auriculæ latebris humor elisus prodit. Sic enim plane muti, surdique omnes, quibus secundum interiores aures illuvies purulenta fuerit. Verum enim vero quærenti, num aliqua sit pars, quæ peculiariter abscessum concipiat: protinus responderim, illam non deesse. Refert enim Jul. Cæsar Arantius tum in libro de tumor. c. 25. tum l. de anat. observ. c. 29. in auris anteriore particula situm quoddam adenosum corpus solidæ substantiæ replens cavitatem, quæ supra massetērem est; multis usibus serviens Primum vasorum jugularium ad summum caput contendentium dirempui muniendo. Deinde articuli motui per madorem perpetuo refusum conservando. Tertio ad terrimenta, quæ ex eisdem vasis emanant, suo sinu colligenda. Hæc igitur una sedes est, & hic locus, qui primum advectæ materiæ suppurantur. Argumento autem est, quod si stagnantes hi sinus manu comprimantur, pulsus humor sursum ex auris concha efferetur facile.

Est autem affectus subcutanei plus centesima observatio per mefacta quorum experimentorum jam aliquot memoriæ servata narrabo. Primus fuit sodalis Franciscanus Conventualis in Divæ Annæ, cui Dionysio nomen, patria Cremensis, atque alii duo Incurabilium valetudinario decumbentes Anno 1624 quorum alter Josephus de Eriodo Eubulita homo: alter Josephus Sanna adolescens Apulus Thranensis Quartus Leonardus Durandus Jatrochymiæ & rerum naturæ studiosus, qui ex parotide, ac maligna febre mortuus est. Porro, quod ad parotidas, scire licet; has raro, qua extu-

extubetant, aperiri per se se, sed per viam obliqui ductus effuodi: quemadmodum aute de purulentis auribus explicui.

Verum enim verò non dissimulabo, quæ transvadentes lntrorsum extrorsumque meatus in auriculis persoadent. Primo compressis naribus, atque ore sursum compulso spiritu, puruleotas aures exhauriri prodiderunt & Rases, qui de boc eodem affectu tradit; & Mesuæus l. 2. Grabadin partis primæ sum. 2. c. 8. quos sequitur & Nicolaua Florentinus serm. 7. tract. 4. sum. 2. cap. 54. quam nos rem periculo in multis facto veram comprobavimus. Inter cæteros memini Domini Hierooymi Montaquilæ, Sacerdotis Regularis, quem apostema post autem expertum cum Excellentissimo Medico, Sebastiano Vecchiono curavimus. Itemque comperimus in Felice Paduano, Tabularum æneatum sculptore, & in modo memoratis hominibus, atque alus compluribus. Deinde Alchmæon Calaber, Crotoniata rei anatomicæ primus autor Philosophuique vel ab Aristotele celebratus; sicuti scriptum est in libr. 1. de natura animal. cap. 11. capras non ore solum, & naribus, verum & auribus spirare sentit, quam rem aliquando admonitus Bartholomæus Eustachius, seculi nostri studiosissimus, ideoque subactissimus anatomicus Inventis explorare viis spiritus, hoc ipso sermone de auditus organis mirum in modum admiratus est, babet autem osus in medicina præclaros Horum unum, & admirabilem indicavit Autor l. de rem. fac. parab. ad Solo. c. 10. qui vel ex hoc Galen. aut magnus homo cognoscitur, quod ad dolentes aures citra ulcus sulphur ignem non expertum per nares interventu calami inspirat. Sed & Gulielmus Rondeletius in practica methodo c. isto scripsit, maxime conferre sternutamenta tinnitibus aurium resolvendis si frequenter excitantur: nam flatus, ait, cerebri non minus per aures, quam per nares, discutiuntur.

Hæc illi: quæ quanti sint ad nostra deprimenda momenti jam vides. Spirare apud Alchmæonem nostrum interpretor, & spiritum auribus allidentem, & & ejus omnes modos sentire: quod Virgilius fortasse cum Crotoniaca consentiens dixit haurire. Donata verò capreis nimirum ardua petentibus, ac de summa rupe pendentibus (unde caprleiola dicuntur ingenia) κατ' ἐξοχὴν disciplina, quæ alioquin est & damis, cervis, leporibus, ut per hunc exactissimum sensum se suamque vitam maxime tueantur. Sed & animantibus omnibus ad disciplinam aptis hæc dos non deest. Equus quippe meus inter multos sagacissimus, sed quia cantherius, & nigro universo tegmine amictus, id est, exilius, & melancholicos: ob hæc pavidæ naturæ, & ad omnia antrorsum semper arrectis auribus incedit, ut differentias omnes spiritus, id est, rerum capter. His jam apparet, nil nobis Alchmæonem nostrum contradicere.

Sed neque Rondeletii doctrina quicquam adversus nos facit: quandoquidem infinite tenuior est spiritus, quam humoris purulenti substantia. Post hæc autem cum Raze, & cæterorum Arabistarum huc productor experimentum: illud hac ratione explico. Siquidem ore naribusque compressis compulsus ad superiora spiritus partim tenduntur musculi temporum auribus affinium; partim interne distenditur auriculæ tympanum: itaque compressa externe, expulsa interne sanies sic foras non exilire non potest, non igitur illud fit, quod ex inferioribus tympano sinubus erumpat per obtensam organo membranam, ut falso quidam existimarunt.

Cæterum, quod dixi, parte auriculæ subcutanea procreari solitum abscessum, & quod super tympanum externe conscendens sanies expressa pellitur, non ex interioribus venit (nempe sic prompta surditas) non sic intelligendum est absolute, ut non interna etiam sub auricula creari posthæc abscessus: quo tempore occupatis à sanie membranis, neque etiam sequitur surditas perpetuo; quippe quod interdum educitur sanies vel per rarefactam membranam, vel per rimam inter porum auditorium, & os calvariæ. Scribit autem Fallopius, annulum, quo tympanum continetur, esse chartilagineum. non osseum, nec conjunctum sic cum osse Calvariæ, ut non sit contiguum, in pueris autem separari facile posse. Confirmat hæc & Rodericus Fonseca in consul. 59. 10. 1. quæ propterea retulimus, ut ne videantur contradicere nostris. Quamquam nihil in medicina perpetuum dixit Celsus in procemio generali: & nos ea, quæ plurimum, & frequentius accidunt, producta volumus. Sic de aurium abscessibus, & horum problematis expeditam, brevi rem habea.

Cap. 16. *De Sclirosarcomatis gingivarum:*

Proditum est à Bartholomæo Eustachio l. de dentibus; ad horum præsepiola sæpe, tum multum affluere gypseæ pituitæ, ut sinubus ipsorum repletis dentes à vinculis exsolvantur, forasque sensim propellantur, Mea verò est observatio, ex eadem eluvie concrementum enasci carneum; subrubrum, durum, progermioum, quod interdum galli coronam, interdum ostracodermi carnem purpuream refert. Hoc genus epulidem nostrates medici nominant, verum quam rectè videtint. Et si enim epulis excrescentia quædam est carnis: hæc tamen succedit ad male purgatam & minime resiccatam parulidem, quæ Paulo, & Aetio testibus inflammatio quædam est particulæ cujuspiam gingivarum. Utraque autem espullatio quædam est sanguis, & calida διαπύησις: quæ Pauli est doctrina partim in l. 3. partim in l. 6. descripta. At vero, quod nos proponimus germen est carnis nulla unquam prægressa phlegmone sed sola humoris viscidi crassique scatebra profectum: quod genus σαρκώδη βλαστήματα Galen. vocavit lib. de tumor. præt. nat. c. 21. παρουλίδας vero latino non invento nomine dixit Cornelius Celsus libr. 6. rei medicæ c. 13. Non difficile autem est, ut germen latiusculum intellexerit carnia; quandoquidem ait: si major is tumor est, commodius totus exciditur sic, ut ex utraque parte dens liberetur. Quod si minor interdum etiam hic tumor à Celso describitur: id propterea non facit, quo minus & major hoc genere comprehendatur.

Rectè igitur Aldinus uterque codex, id est, Venetus, & Romanus παρόντιδας, non parulidas legit: quod nomen perperam reponunt primus Joannes Manardus l. 7. Epist. 2. mox Gulielmus Pantinus, & Robertus Costantius in scboliolis. Neque enim quicquam facit, quod apud Græcos id nominis non extet. Nempe fieri potuit, ut neque omnes istorum libri ad nos pervenerint: præsertim Alexandrinorum, quos ubique citavit latinorum antiquissimus Celsus. Jam verò, quod asseruit hic auctor vocatas à Græcis parontidas: id adstruit & vere vocatas, quippe suum nobis abunde testimonium satisfacere potest. Quid quod recte formatum, apteque impositum nomen videtur parontidum: id est, positi juxta dentes affectus virlive qua de te laudo summopere constantiam Balduini Ronsei viri medius fidius de medicina benemeriti, qui parontidon nomen mutari nullo modo passus est. Quod ego germen, tum ex substantia, tum ex duritie sclirosarcoma vocandum judico: quale ferme descripsit idem Balduinus in histor. medicinal. miscellaneorum 7. aut quale narravit Felix Platerus in observat. Sed & quæcunque nos ejus generis curavimus, omnia citra phlegmonem evenêre. Quæ, si placet, experimenta de plurimis selecta narremus.

Pecsia

Persiæ Peregrinæ conjugi Michaelis Angeli Pinti triginta quinq; annum natæ ad antepenultimum molarem oblique nata caruncula principio lentis magnitudine, mox dimidiæ fabæ modo. Quod coocrementum à medicis, & chirurgis leniter tractatum, & per medicamenta plurima non repressum, intus extraque septa dentium excrevit sic, ut molarem altera parte revulserit, & cooperuerit, quo tempore infrenabilia profluvia sanguinis exitierunt: atque eo magis verenda, quod cumulatissime prægnantem offenderunt, à qua jam sarcina diu levata; sed incremento latiore sarcomatis, & putore saniei, quam grypi duxerant, afflicta & pertæsa, jam me fermamenta liquido adhibiturum accersit. Quibus ego tum frigidis, & rescindentibus, tum igne retorridis varie, atque apte administratis viraginem alioqui fœminam ab annua, & amplivaga noxa liberavi; collega ad eam rem Ioanne Dominico Mallincho efficacis medicinæ cumprimis amico. Quo ipso item præsente, & Io. Baptistæ filio Andreæ Piscicelli octavum annum nato scirrhosam istiusmodi carunculam mole quidem aliquanto minorem, sed pro immedicabili ab aliis summia chirurgis relictam, seu el igneo discindente scalpro curavi. Post hos etit tertia filia Tonsoria, Antonii Fusci, quam rem in l. privatæ chirurgiæ c. de sarcomatia gingivarum exposui. Sed aliis nominibus admiranda narratio fuerit de Victoria Antonii Conradi Sartoris filia, quæ adhunc se modum habuit. Maxilla inferior dextri lateris mirum in modum turgida virium alebat; qua molaris secundus est. Hic si ferro plusculum attrectaretur, audiri tum fragor, & resonitus vaginulæ veluti quassæ. Ita f. minus amicua dentium complexus erat, quamobrem de excuriendo saltem uno molari alioquin infirmiore significatum à me est: qui sic quidem hærebar laxe, ut matris manu per filum fuerit exemptus. Sic carnis inutile glomet, quod radicibus extracti dentis exultaverat, tractati commodius fuit, adeoque resectum primo per scalprum, mox ignito amo repressum est: quæ cum semel opera exhauriendo virio non satisfecisset rursus ac tertio repetita est. Mirumque fuit, ut extumescens diu facies, atque etiam maxillæ turgor residere brevi sunt visæ: quanquam ad exteriorem malæ facirm & medicatæ cinnabaris fumo spongiolæ, & diapyriti emplastra, & ex plumbo hydrargyroque conflatæ lamellæ, nonnihil adjumenti dederc. Quas meas omnra administrationes, & curationes confidenter admittendas, atque exequendas parentibus suaserat excellens in arte medica vir Horatius Thesaurerius Salernitani Collegii Doctor. Ad hæc exempla possem & de caruocula spongiformi dicere, quam Illustri fœminæ Victoriæ Pyrrhoniæ de primo molari dente subduxi. Quibus jam omnibus expositis expriimentis satis perdiscere potuistis, initiis, materia, substantia, magnitudine, more, atque aliis accedentibus propriis, & privatis sclirosarcoma esse. Tantum abest, ut de parolidia genere sit, quod fi- marum aliorum opinione fuerat.

Cap. 17. *De genuini dentis eruptu ementiente abscessum.*

Graves, ac perdolentes singulorum dentium omni ætate sentiuntur exortus: in quibus f. excludendis, magnus in dies à natura commissus apparet conatus. Ex qua causa febres, æstus, convulsiones, languor & immutatio multa corporis visuntur: in pueris maxime, de quibus Hippocrat. in libr. 3. aphor. 23. Narravit autem Ambrosios Paræus in lib. 23. suorum operum cap. 57. complures teneros soos natos ad usque fancea orci perductos, una vi pronumpentium denticulorum: usque adeo ut scalpri necessaria fuerit expediendis obicibus, & habenia ipsorum. Quam rem & Andreas Vesalius in l. 1. de fabrica corpor. humani cap. 11. docuit, atque etiam Alexander Benedictus in 8. lib. de cur. morb. c. 10. & post hos omnes Iacobus Fontanus in l. 1. pract. med. F.

Sed ne minus quidem molestus est proruptus dentis prudentiam ducentis (sophronisterem graci dixerunt) sub obduratis ævo membranis dum vigesimo post anno, aut etiam trigesimo contingit, sub quo tuoi inchoante, rum in dies ac gescente, abscessus, musculorum masseterum distentus & genarum gingivarumque tumor non exiguus cum oria maxillarumque impedimentis advenitint. Quibus omnibus fit, ut parum expertі medici nil discernentes ætatem, affectiones habitudinemque corporis, circumstantias denique totum obtuse perspicientes, ad multas sanguinis detractiones, ad solennes corporis expurgationes protinus accedentes, illud operis, quod à natura sedulo curatur pro phymate proque inflammatorio abscessu tractant, ex quo genere, quod hisce diebus evenit noh. Decio Favillæ Neapolitano supra xxv. annum nato juveni; narrabo. Doluerat homini diu multumque fotinsecus commissura malorum interne verò molarium utrorumque confinium parte sinistra propterea, f. quod extremi molaris nuper exeti mentula parum exerta, ac tantum non gingivæ fibrulæ contecta, eibos solidiores nedum commandere non posset, sed graves etiam distentus noctu diuque sentiret. Cum verò sub firmitecta particulæ lacuna sanies aliqua collecta putorem redderet, opioio multis fuit ulceria, aut fistulæ. Ego vero perspecta re continuo suspicionem exurgentis dentis sophronisteris objeci, qua sic, ut absurda te audita decensom est ad demoliendam Incumbentis gingivæ particulam qua confecta te continuo quidem putor, ac dolor abjicere: verum ad extremum luculenter apparuit affectionea omnea malas una dentis eruptione producta. Sic luss sæpe sententi'æ, quæ firmamento nituntur aliquo, præstabiles exitu seipsas produnt: & contra falsa, quæ primum specie probatæ fuernnt, ad extremum levea & inanes deprehenduntur. Quæ de senilis dentia eruptu primo relata volui; ut ementiitam abscessus imaginem præmoniti sint inexperti quicunque porro quemadmodum Gemmarius artifex lapides orientis pretiosos ab his omnibus, qui oexiles, aut culti non sunt, secernit, atque secludit: ita & qui de morbosis affectibua agit, ementitos à legitimis sejungere debet.

Cap. 18. *De lepido sarcomate, seu squamiformi tumore buccæ interioris.*

Post illud verò, quod modo audisti, semipntridæ pituitæ germen, tradam & alterum loco quidem proximum, forma verò, & materia longe dissitum. Homini cuidam statæ ætatis, corporis aliquanto procerioris, nigris oculis, nigrisque capillis, venis ad brachia manusque extantibus, colore fusco, melancholico ad summam habitu; gena tonus dextera interne magna velut inclusa ossa sublatum tuber carneum globosum quidem initio, mox ligulæ cujusdam crassioris modo ad guttur oblique flexum, multos jam annos cum incommodo multiplici loquendi, mandendi, deglutiendi perlatum fuerat, à medicis omnibus pro immedicabili relictum: cum ad me & ad Flamminium Crassum Calabrum Tropiensem Curtorum instaurandorum peritum ab homine, qui nostram operam etiam in arduo negotio expertus fuerat, missus est, quem noa inito consilio curandum suscepimus, jussum interim, & suasum, firma spe ut esset sui brevissime restituendi. Quibus ille malum, air, omne futurum sua miseria levius. Ventum ad agendi commenta, ac rite patratis omnibus, quæ necessaria visa fuerant, collocato in humili sella homine, diductoque ad proximam opetam ampliter ore per ministri manus; & lignea forsi-

forficula confectum est glomer carneum acuto scalpro; qui primum obtusus est cum offendit ad aliqua, quæ mox referam. Nempe rescisso per vim majorem & firmiorem toto sarcomatis corpore, in conspectum se dedere squamæ propemodum osseæ perspersæ per ipsum, nulloque ordine dispositæ sic, ut hirtum hortensis brassicæ thyrsum referret. Res ostensa multis amicis medicis, qui nulla non admiratione sunt completi. Sub exectionem, aut post ipsam offensa nulla præterquam aliquid sanguinis effusum est, è reticulata quadam vena, quam vitii creditam nutriculam cauteriolo ad id parato facile repressi. Vixit autem exinde homo minus pro mense liber, famulus & pedissequus Illustris Viri Fr. Horatii Majorani ea ordine militum Melitæorum jam vetuli. Rem quam annorum duodeviginti memoria vidit Ioannes Baptista Nauclerius vir præter multam rei physicæ scientiam optimis moribus excultus.

Cap. 19. *De subatro farcimini simili tumore.*

Prodidit memoriæ Thomas Cnrulinus autor ab Joanne Schenckio in opere medicin. observat. sæpe relatus, puello nuper in lucem edito vivido & eleganti, sub dorsi finem paulo supra coccygem vivum tumorem farciminis modo extantem, è quo Chirurgica manu aperto saniei modicum effluxit; quo rursus aliorum medicorum consilio funditus exsecto, quarto post die puer jam novissime relictum revisit Orcum. Id ad unguem, ut nil ferme detrahas; An. 1621. evenit filiolo Domini Flaminii Constantii criminum quæstoris in magno prætorio probarissimi, quem atro cruentum intestinulum, cum contra sentiente Tarquinio Mokio Chirurgo satis perito, discidisset alter quidam non postremæ notæ Chirurgus; lepidissimo protinus puello (proh facinus) tenue vitæ stamen incidit. Vidi & ejusmodi aliam quasi jecinoris subatri fibrolam fronti appensam; in puellulo nuper nato Antonii de Luca in valetudinarii Sancti Angeli ad Nilum ordinarii nosoduli. Item in tenerrimo infantulo Hieronymi Dentii quotidiani in Parthenophilacio Spiritus Sancti obsonatoris. Atque item in filio Francisci Albini Fabri Stannarii ad subsellia Portus Neapolitana: atque in aliis ætatis primæ puellulis, sed maribus perpetuo. Ut jam conjicere liceat ex multa tum materię, tum facultatis attrahentis vi, talia concrementa nasci: quæ aceti ego fæcula, & diluto vividæ calcis spongiolis accommodatis, & hujusmodi medicamentis exiccantibus sæpè discussi.

Atq: hactenus quidem de lacteolorum homuncionum atrosanguineis abscessibus: nam & natu grandibus, ac bene firmis hac coloris specie vidi nonnullos; inter cæteros quale morum semimaturum coloratus, varicosus, & pulmonis instar laxus tumor de superioris labri angulo Escharæ marinæ specie pendulus est illustris & integerrimi Consiliarii Sanfelicii sorori germanæ, qui tumor cum vulgare mulierum verticillum in præsenti superet magnitudinem: fuit & quo tempore vix etiam juniperi baccam attigit: arbitror autem; (quod nemo propter atechniam referendo discrevit) ortum habuisse ex tenui varicula, quam affluxus postmodum humoris multus ampliavit, atque distendit sic, ut formanti voces, & manducanti nonnihil incommodum, & grave sit additamentum.

Cap. 20. *De faviformibus abscessibus.*

Faviformes abscessus vocavi subputria quædam & cæca ulcera, quæ circum adductis digitis primoribus expressa saniosum mucorem foraminatim reddunt, ad eum prope modum, quo favus mel. Adveniunt autem plurimum postica corporis parte à cervicibus pone dorsum adusque coccygem, senibus, aut grandi jam ætate hominibus, qui crassum & semiputrem sanguinem cumularunt. Ego vetulos homines, qui labem hanc subiêre, possem numerare quamplurimos: sed paucis ero contentus.

Primus, quem adhuc invenis ad curantem magistrum Julium Iasolinum observavi; fuit Horatii Cytharellæ medici pater septuagenarius: qui cum eo morbo in dies proserpente commortuus est. Secundus ab eodem præceptore curatus Hieronymus Albertinus, vir patricius octogenario non minor, qui ab eodem affectu spathulas grassato præreptus est: Tertius Martius Cinnamus sexagesimum annum natus, qui secundum cervices id vitii perpessus distentiones exitiales jam à medicis interminatas incurrisset, nisi Chironia per nos opera succursum esset; cujus rei descripta plene legitur historia libro Pyrotechnię nostræ Chirurgicæ cap. de anthracibus, enimvero sic ibi cum vulgo medicorum appellare libuit eos, qui nonnullam cum anthracibus cognationem habent. Quarta vetula fuit monacha veneranda Parthenophilacii Spiritus sancti, cui Franciscæ Castigliæ nomen, secundum cervices etiam caperta sævituram in mortem affectionem; nisi provido equidem consilio totum ulceris ambitum ad radices usque præsecuissem. Quintus Melchior de Gaudio supra sexagesimum quintum annum natus; qui vir etiam ad inion foraminosum hoc malum sensit: liberatus item à me vi scalpri. Sextus Marcellus Ferrellius custos nostri valetudinarii septuagenario major, qui binis ad nates amatia ejusmodi favis post importune suppressam à se scabiem, postque diram in scroto sedeque feliciter à nobis curatam gangrænam, gravatus est. Post hos omnes ultima recensebitur Catharina Scarpata Cler. Francisci Antonii Masulli mater quinquagenaria, quæ ab amico quodam nostro in Chirurgica satis exercito valentissimis quidem medicamentis, sed sine respectu diù curata vitam prius, quam sinuosum mali fomitem reliquit. Porro sis admonitus velim, malum hoc spongiæ favique modò perfractum; propterea, quod secundum omnes suos cuniculos expurgari probe non potest, putredinem nutrire latentem; qua sensim ἄνω καὶ κάτω proserpens affatim ampliato vitio serpit, ac debiles homines febre, doloribusque opprimit, quanquam non ita eos, qui robore valentes reperit. Adversus quæ discrimina nostrum est experimentum vel ab initio scalptum & post hunc, si multa vitii vis exegerit; ignem etiam salutariter adhiberi, pauco & momentaneo doloris sæpe dispendio, periculis præsentibus inclusam vitam facile vendicaveris.

Cap. 21. *De vastissima omphalocele atque enterocele.*

Patiemur & in hos quoque sermones aliquando veniant abscessus, qui fiunt cum illapsu partium certarum corporis: has κήλαι veteres græci nominaverunt. Ex his autem omnibus formis commemoranda esto multo ante tempore à me notata omphalocele atque enterocele, quotquot cernere licuit vastissimæ: nos umbilicarium ramicem prius exponamus. In Parthenophilacio Spiritus Sancti virgo fuit adolescentula, (Sabellæ Carbonæ nomen) cui ab assumpto leviter veneno, concitatis cum vi plurima vomitibus & inconsultis, sicut in casibus hisce fit, ejusmodi concussibus corporis: ad umbilici laxitatem, partem agitato ventriculo proximam: diruptum est principio parte tenus aliqua diploidis peritonæum, quam inchoatam unitatis solutionem imprudens

puellæ

puella victu promiscuo ciborum flatulentorum, & frigidæ potibus intempestivè, nec non ex catarrho, cui se subdidit, & consequente, quam acetariis fovit, russi; non mediocriter promovit; usque adeo, ut ab exomphalo in luculentam devenerit Omphatocelen: quam fatus puella præ rubore nulli medicorum ostendente, ac negligente, sub pannis etiam fuit facile deprehendere nobiliter exuberantem, quo tempore admonita (sodales etiam ad suadendum hortatæ) ut obligaculis abscessum reprimeret, & cohiberet, atque etiam, ut se curari permitteret: levitate nescio dicam in fœminis miranda magis an miseranda rem in contemptum in dies ponens, tandem supplicium incuriæ plenissime tulit. Porro abscessus in magnitudinem excrevit non mediocris utris, aut distenti potius ferrarii follis, ut figura referatur: nam mirum est sane quantum impellentibus interne intestinis possit distendi cutis. Visus enim Neapoli plurimos annos inops homo, qui nudata publicitus enterocele medio tritici pari, stipem in triviis emendicabat. Itemque fuit alter, cui laxatum cum hypogastrio scrotum obtecto undique pene ad media usque femora lato circumambitu descendebat. Illud autem non dubito, ex distracto seu quod perdoleat, seu quod prægravet, tum epigastrio, tum hypogastrio, concitatos ex superioribus interioribusque confluxus humorum assiduos; unde tam multa sarcomati facta fuerit accessio: quod idem in bronchocelis compertum à nobis alias narravimus. Sic major admiratio sarcomatis, quam ingentis intestinorum dilapsus esto.

Cap. 22. *De abscessibus perinæi, ani, & partium proximarum.*

Non sunt autem in his omnibus prætereundi perinæi affiniumque partium abscessus: quorum & naturæ consideratio, & propria curandi ratio gravissima est. Prius autem agendum est de natura ad quam conditio partis privata, causa, & effectus modi pertinent. Sunt hæ partes, ut quæ distendi, ad usus, mox contrahi debent, ad spiritus excursurosque recursurosque porosæ, ac laxæ, summo naturæ studio comparatę; ad quos ipsos meatus cum illuvies putrida seu corrupti seminis, seu materiæ purulentę, quæ de vesica, aut urethra exulceratis pervenerit: hęc viscidicate sua prompte sub angustiis locis adhærente, ac quotidianis se additamentis toller sic, ut aliquo post tempore computrescens abscessum faciat. Cujus & carunculis, quę per tubulum colis expullularit, sæpe causa est. Siquidem obstructa per se fistula, quæ per hanc effluxura fuerat, sanies subiens alio, quæ proximæ viæ sunt; huc divertens, atque consistens apostema creat, cujus jam procreandi modum quæsieras ante.

Sed illud insuper intelliges eisdem, quas retuli, causis naturalibus nimirum, & pręter naturam vocatis fieri, ut non uno ejusmodi phymate contenta sit materia, quę diffluit: verum pluribus etiam excursus faciat: usque adeo, ut cum unum f. ex his summa cura perpurgaveris, subinde tuberculum aliud proximo loco appareat, idque tertio quarto quintoque visetis, quę res curatori medico fiduciæ plurimum ademptfcrit. Quam ob rem natura in curando, seu potius præverrendo providentia opus est; quę meo quidem experimento multis constat adversionibus.

Prima ut simul ac hisce partibus quid vitii dolorisq; senserit is, qui difficultatem mictus experitur: has continuo fluxiones revulseris ac diverteris vomitionibus, dejectionibus, sudoribus, vinculis, frictionibus, omnibus denique aversionum generibus: victus quoque modum præscripseris, quo minus alimenti causa morbificæ suggeratur. Ad hæc affectus hic morbiferus tollendus est ingenti cura destructis ulcerum carunculis, expeditisque viis &c. Atque hi quidem occurrendi modi sunt adventanti malo: sed enim, ubi vel non principio curaveris hominem, vel sic curato facere non potueris, quo minus abscessus plenis se incrementis provexerit: tum alter prudentiæ modus est in effluxu festine dando, nam neque ad ultimam maturitatem sinendus est idem. Verum ubi se suppuratæ substantiæ portio sub cute prodiderit, continuo per scalptum aperies phyma, quod tu quidem, tum accommodatis medicamentis exacte expurgabis; tum victus potusque parcitate siccabis. Non nimium autem utilis est expressio, qua pati doloris detrectatu nonnulli medentes abstinent.

Multo autem omnium maximè necessaria est sinuum quorumlibet, præsertim ad alterum respondentium. Ad hunc quidem modum Joannem Donatum Corregium Bergomatem Civem industria & virtute sua nobilem septuagenarium propè hominem ex multiplicibus ad scrotum atque interfœmineum abscessibus; per quos ampliter urina defluebat; ex vicennali vesicæ purulentia profectis, liberavi. Cui curationi interfuerunt ab initio Marius Schipanus, & Aloysius de Gratia Medici nostræ urbis consultissimi. Aliter vero curatus Surrentinus ille Patritius Cognatus Illustris viri Domini Antonii de Bologna fistulam in medio cole longos in annos duraturam servat, quod dictum volui propter eos, qui lenissima curandi ratione delectantur. Cæterum istiusmodi fistulas per quas urina destillaverat in valetudinario nonnullis ad unitatem perduximus, quod Thomas Zampalia civis Montecalvensis chirurgus pro te admiranda prædicat, habetque inter omnia verè maximi. Hæc jam de perinæi abscessibus, & vomitis monitus easdem ferme de ano statues observationes. De his autem Langius l. 3. epist. 4.

Cap. 23. De *elephantia privato pedum tumore.*

Cum de vastis quibusdam tibiarum abscessibus aliquando retulerim: consentaneum rationi visum est, ut dicendum esset quod de tumore pedis amplissimo, calli modo prædurо, intime crasso, concolore, ac non perdolente: in quo si quidem ulcus aut prurigine aut extrinsecus aliter excitatum sit; hoc cum priore malo sit insanabile. Accidit autem hoc mali genus melancholicę quidem crasis hominibus cujusque vitæ generis & instituti; sed potissimum inopibus & victu quocunque contentis. Hujusmodi autem in valetudinario nobis occurrerunt complures: inter cæteros unus, cui vis abscessus pollicem admodum ad interiora retraxerat. Hujus autem causa continens non omnibus judicibus una est: aliis referentibus ad humorem melancholicum: è quibus est Haliabbas in 8. Theoricæ; aliis, quorum unus est Avenzoar. 2. Theisir. tr. 7. c. 26. P. ad crassos humores promiscue: aliis ad phlegma gypseum aut glasteum. Avicenn. vero l. 3. fen. 21. tr. 1. c. 16. dixit elephantiam additionem esse ad pedes accidentem modo varicum. At vero Guido Cauliacus in tract. 2. doctr. cap. 7. singulari quadam opinione censuit, elephantiam esse carneum quoddam additamentum in pedes ac tibias ultra dimensum proprium, sed similem pedibus elephanti.

Cui placito firmiter adhæsit Rembertus Dodoneus, professus insuper incrementum hoc esse non ex humoribus quidem qualitate peccantibus, qui fint ad eum locum affusi, sed ex superfluo ad partem illapso alimento nondum tamen rite agglutinato, quo copiosius huc adjecto pes crassior ac veluti præturgidus redditur superioribus particulis, ut alimento destitutis, magna

dellit tis, magna ex parte extenuatis, quanquam autem Guidoni placuit, & tibias esse his iisdem affluxibus incrementi participes; nihilo tamen minus ait Dodonæus sibi perpetuo partes superiores visas extenuatas. Addit autem ad hæc Rembertus pro modo prævalentis auctricis facultatis hæc incrementa pedum evenire, quæ quidem opinio, nisi fallor & ex Felice Platero videtur deducta, rem hanc ex professo discutiente in tomo 3. prax. medicæ titulo de extuberantia, qua de causis affectus disputatur, opinio profecto non asperanda: quam propterea retuli libentius, quod nostræ de cancriformibus abscessibus sententiæ non parum suffragatur, suadet autem, & ad confirmationem facit; quod gracilibus corporibus accidisse nunquam visa est affectio, plurimum autem supra mediocritatem plenis corporibus gaudet, quam tam equidem observatione mea consequor. qua causa mihi visus est hoc morbi genus experttus aliquot ab hinc annis Dominus Franciscus Caracciolus Binetti Marchio vir alioqui belle procero atque æque secundum latum perfarcto corpore: cujus morbi curationem, quam rescripsi consultus; tum quia plurimum huic loco congruit eadem; tum, ut me multorum labore levem: huc libuit referre, quæ fuit.

Hippocr. l. 2. prorh. num. 17 constituit; abscessus, & ulcera rite dignotutis, spectandas esse primum hominum naturas, ætates, & habitudines, quę meliores ad eadem perferenda sint aut deteriores: deinde perspiciendos esse locos, quibus hæc acciderint. Subdidit autem species hominum commendari, quę leves sunt, & commoderatę, quęque visceribus non sint vitiatis, aut malis obductæ coloribus. Horum aliqua si nos observare curemus in Ill. viro; difficiles hercle curandi conditiones offendemus. nam quod ad naturam corporis spectat, hæc non levis, & commoderata; sed contraria prorsus apparet. ex visceribus verò sibi sit unum aliquod, quod non bene habeat, oportet, quale equidem puto jecur: cujus vitio fit proterentis humores ineptos, ut hos natura non amplexetur, sed ad subjectas sibi partes deponat, quam transmissionem promovent fuventque multa primum humorum plethora cum superfluitate multa conjuncta, exemplo vini, cum dolium magnum complentis multa subsidet fecula. Prętetea favet abscessui proclivitas & imbecillitas partis recipientis, unde dixit Hippocrates, quod morę fiant in ipsis & recidivæ. Favet & robur partis mittentis, quod est jecur impense vegetum ac magnum. Adjuvant & vicinitas; & viæ brevitas; & humoris gravitas, & hypostasis; quæ nutu facili vergit, ac penè procumbit ad inferiora. Ita consentiunt ad hunc unum defluxum causæ multæ, quas omnes, aut plurimas, quantuncunque licet medicus prudens incumbere aut etiam retundere debet.

Igitur, ut jam ad curationem deveniam; appetente proximo vere, quod commodissimum tempus puto: minuenda nimietas est & plethora sanguinis plusculis detractionibus ex utroque brachio: & postquam etiam cacochymia fuerit elevata per accommodatos corporis evuderatus: sub hæc ex venis sedis etiam eliciendus est sanguis; deinde decocto sarsæparil. & chinæ radicum & rhapontici, quod à Dioscoride suisque maxime commendatum est ad defluxiones cohibendas, atque ad humores fervidos contemperandos; additis herbis aliquot aliis aut harum succis peccantes viscerum discrasias commoderantibus, ad viginti dies utetur: at non sine sudatione competente; quam plenitudini minuendæ necessariam statuo: quas sudationes eodem inanitionis nomine ad Anianæ Cryptæ, quæ in agro Puteolano est, mirificos evaporatus captabit. Interim optima victus ratio ciborumque parcitas amice colitor. vinum pauciferum cum lixæ rhapontici portione tum prandio, tum cœna bibitor. omnibus autem modis si contra radix recens. vel conservæ, vel zulapii, vel aquæ stillatinę, vel lixæ modo parata usui esto quotidiano, esto magno hanc usui futuram conducibile & pro comperto habetur.

Atque hæc quidem universi corporis medicamenta sunt. cęterum extumescens membrum procurandum ita videtur. primum fonticulus, ut cum præclarissimo collega Stephano de Rinaldiis decrevimus, de loco inferiori tibiæ, qui nimiis humorum incursibus patet, ad supremum fæmur interceptus gratia transferendus. spongiis verò ex aqua nitrata expressis fovendus in singulos dies crebro pes est, Rondeletius ad pedum œdemata lixivium commendat cinerum sarmentorum, & hujusmodi, ex quo etiam madefactum exiccatumque tibiale dies ac noctes indutum geret. Sed duo subeunt hic advertenda: alterum quidem, ut topici medicatus non administrentur pręterquam ubi diu multumque tum plethoræ, tum cacochymiæ consultum satisfactumque fuerit: alterum, ut ab hoc tempore nullus sit metus superdandorum exteriorum, quantumvis astringentia, atque exiccantia sint. etenim non placet consilium illorum œdematum, qui postquam corpori providerint unis quibus uoice confidunt catholicis remediis: cæterum partem, quæ languore pressa est, immedicatam relinquunt, per epithemata pręcaventes ad interiora recursum humoris, qui longo jam tempore fuit castigatus, atque repressus; atqui, ut unaquæque pars de universitate corporis est: sic junctim cum illa gaudet curari. Hæc quidem ego in Illustri persona; qualis quidem, ut Celsus ait, fieri non potest, ut sine verecundia curetur: verum dulcioribus efficacissime medicatus sum, ad inguina setis affixis chirurgicis, & ad partem extumescentem facto crebro se artificatu & per fomitem a me dictis usturis: de quarum omnium rerum administratione mox in efficaci Chirurgia nostra propediem edenda leges.

Cap. 24. *Super Syphilide morbo selecta aliquot adversiones.*

POst hęc omnia non indictus abibit mihi venereus; qui totus abscessorius est affectus; dignus profecto, qui dum consistat, perpetuo ab optimis ingeniis observetur, ab industriis quibusque scriptoribus pertractetur. Primum autem theorema esto de natura ejus & vi, quæ summam ob suam insolentiam atque atrociam nulli morbo comparabilis, sed super omnes admirabilis visa est ita, ut veneno contulerint plerique. Alii verò crediderunt affectus totius substantiæ, id est, qualitatum omnium exuperantiis exercentem ac labefacientem temperamentum humanam; nempe nulla ex his, quas primas appellant, facultatibus circumscriptus, & fervidos evagatus, & frigidos infirmatus, laxos madores & graciles squalores æque parit. Ad hos accesserunt & alii, qui scripserunt affectum, ut secundum singula quidem symptomata nulla non parte perspicuum; ita secundum formam humanæ menti abditum & incomprehensum. Mihi verò post magnos viros, explicandus, quando certe non demonstrandus, sic brevi videtur. Syphilis est impressura prodiens ab inquinabulo impense putri crassoque & a tota substantia oppugnante temperamentum humanum, ad partes primum spermaticas spectante, mox alias actis fermenti facultate, ac virulentæ auræ transmissu pervadente; quod si intro perstiterit, nec effluxu aliquo abscesserit: hepate occupato corpus omne conterit & tabefacit. Scire licet per impressuram exprimi formam ac vim apprime fixam: quę tinctura vocata per Theophrastum, infectio vulgo; nobis alioquin insigni vehementia & inaudita contumacia rectius impressuræ nomine censetur. primum quod extrinsecus inducta, ut nota quædam insulta est: deinde velut ictus morsusque feræ venenatus,

latius sese promovet ac propagat; eademque vim deleteriam conservans, varia producit toto corpore symptomata, quę multo negotio vix delentur, in filios usque traducta; quanquam hoc utique necessarium aut perpetuum non est, ut Ludovicus Mercatus in libr. de morbis hę editariis ostendit.

Aptissime autem inter omnes morbos elephantiasi propter easdem causas æquiparatur sic, ut à multis pro illa fuerit habita; revera tamen elephantiasis non est. Siquidem hæc definitæ facultatis, & actionis est, semper cum calore conjunctæ. At verò morbus venereus, quemadmodum inferius exacte demonstrabimus, summe varius secundum primas alterationes sentitur: itemque dissita, nec unius ordinis, sed omnis generis symptomata profert; quorum sua, & probabilis non invenitur causa. At vero effectorum omnium ab elephantiasi productorum sua & certa apud omnes est causa. Prętcrea syphilis partes omnes tum sanguineas, tum spermaticas æque tentat, causis morborum & morbis omnibus ad has invectis. Et, quod maxime mirum est, in una eademque particula, puta membrana varios & acres, humore præsente frigido, dolores; in diversis verò membris plurimos cruciatus modos creat; quæ res in elephantiasi visuntur nullę, sicut cuique discurrenti per seipsum est facile comprobare. Taceo discrimina duorum complura, quæ Gabriel Fallopius exposuit, leviora non dubito, ac minutiora, quam antedicta.

[Ab inquinabulo, seu mavis inquinamento] causa scilicet effectrice atque materia; cujus tanta est necessitas eaque vis, ut Hieronymus Capivaccius seminarii solius interventu judicarit omnia primum mala fieri, & ab hoc uno vitio succos utiles corrumpi; hac facultates impediri; indeque cætera detrimenta in corpus derivare singula. Verum enim verò, quod non causa, sed morbus vere syphilis est; hoc nonnulli demonstraverunt: inter quos Thomas Minadous & Fabius Pacius fuerunt. [Impense putri crassoque.] Hæ sunt conditiones inquinamenti syphilii perspectæ, cæterum enim ejusdem antipathia & admiranda proprietas non perspectæ. Putredo inquam, manifestè se prodit ex universo sui fervoris, & acrimoniæ complexu, qui phymata, abscessus, ulcera, & caries usque ossium excitat. Advertendum autem cum duplex putredo sit; consummata, qualis ab Aristotele definita est; semiperfecta, qualis à Galeno suisque proposita est: hanc nos, qui Galeni dogmata profitemur, intelligi volumus: quam ipsam intensa quadam ratione valentem nos statuimus propterea, quod usque ossa sublevat & erodit, quid mollia & cedentia dicam? Adhæc & universum corpus absumit, nisi quemlibet effluxum nacta fuerit. Alterum putredinis indicium est contagiosa natura: à qua putredo non sejungitur; ne diserte quidem Fabius Pacius l. de morbo gallico; sed multo satius id ostendit exactissimus inter nostros multos Hieronymus Fracastorius, qui l. 5. de contagio cap. 1. definiit contagionem esse consimilem quandam misti secundum substantiam corruptionem de uno in aliud transeuntem, infectione in particulis insensibilibus primo facta. Sed Fracastorio quidem auctor Aristoteles in problematis fuit.

[Partes spermaticas, &c. Hac re porro nihil certius esse debet; quando sic maxime servatur analogia venereę materiæ; quod semen est, ad partes ex hacce substantia conflatas quam rem oculatus homo Franciscus Vallesius in librum tertium epidemiorum sect. 3. super historia ægrotorum decima disertis hisce verbis expressit; Venere putrescit semen; quod computrefacit rores partium, utpote succos analogos. Confirmatur & quod partibus spermaticis, id est, cuti, membranis, nervis, unguibus, articulis, dentibus, ossibus infesta plurimum est syphilis; minus verò sanguineis, & carnosis. Quod si neque jecinori parcit: illud quidem non ista, sed abdita, & excellenti quadam alia ratione fit; quæ veneni est antipathia, per hoc affectum principium hominem peditura: quam rei subtilitatem nescio an attigerit alius quispiam. Interim ea re sic exposita cognovisti duplici nobis usu significationis esse spermaticas. Verum enimvero è partibus spermaticis; i. usui seminis universo dicatis, præcipuum syphilicis considentis diversorium pono glandulas prostratas, vesiculatque parastatas; utpote quę loco structura & usu ad alienam excrementitiamque rem omnem suo sinu excipiendam sese exhibent accommodatissimas. Jam vero sic non omnes universi corporis glandulas complector, quas Pacius adstruxit propterea, quod his adstantia perpetuo vasa transcursuræ labi ductus paratos præbere possint. Porro fit alia ratione, ut etiam non seminariis quibusque viis conceptum vitium, in alias partes omnes transfundatur, nempe quod, ut adverti principio, plurima fermenti vi & mirifica energia disseram hic cum Petro Castello Romanæ scholæ doctore, & scriptore in evicendis suis placitis acerrimo atque efficacissimo; in epistolarum, inquam, medicinalium 3. 4. 5. in quibus unius divinum hominis ingenium facile respexerint docti. Quos enim in his disputationibus maximos ex omnibus Theologos, Philosophos, Hermeticos, medicos confirmatores, ac testes suos non produxit? aut, ut rectius dicam, quos horum locos ad hanc diem incomprehensos non attigit? aut quos eorum abditos sensus non aperiit? aut quæ subtilissima naturæ secreta non evestigavit? de αὐτουργῷ plaste, discretore, formatore, perfectore, moderatore, panturgo spiritu philosophatus; sed nos pathologiam hujus potius, quam physiologiam comminiscemur.

Est fermentum, secundùm præcipuam, atque energeticam suam naturam, acidum: sic enim, ut ipsum est, & alia coacescere facit, est autem acidi participatio certe ab aceto, quod paronymiæ fundamentum præbuit, profecta; sed aceti mira profecto est natura: quod calidi simul & frigidi potestatem atque effectus complectitur & comprehendit; ut à Galeno monstratum est 3. de temperam. & lib. 1. de simpl. medic. facult. Ad hæc acetum, & humidum est, ut Hippocr. 2. de dięta, & eodem ibidem auctore humiditatem consumit; sic sitim sedat & infert. eod. 1. de simpl. Vulgata autem opinione etiam adusque tertium ordinem arefacit. Item adstricta laxat, quæ methodicorum & Prosperi Alpini fuit opinio l. 19. de medic. metho. c. 15. atque ex adverso adstringit, siquidem phthoæ subvenit, qua ad unguem sententia fuit Aureolo Theoprasto tract. 3. Paragrani. Ad hæc acute perrodit, ut 8. simp. & acute perrodentes humores obtudit, dentatque & gracilia reddit corpora, quod Jo. Mesuæo visum est. Reprimit quoque putredinem, & corpora conservat, deinde substantiam à nonnullis exprimit extrahitque quotidianum Alchymistarum est experimentum, sed præterquam detrahit (l. 1. & 8. simpl.) etiam reprimit 1. de comp. medic. per loca. Prętcr hæc & venas aperit, & sanguinem provocat: quam rem Ambrosius Paræus alicubi suorum operum ostendit; nec non cohibet, cogitque, postremo exasperat excitatque dolorem, ut 5. simpl. & mitigaret etiam: nempe podagram Agrippæ sedavit, ut est apud Plinium. Itaque si recte summam subducimus à primo qualitatum ordine ad usque quartas, in singulis contrarios effectus acetum promit.

Illud autem fit multas ob causas. Primum quod unum ad unguem non est: quin etiam è contrariis constat partibus, ut primo simplicium; deinde & præteriti status energiam, quæ vini fuit, retineat conservetque nonnihil: quemadmodum ligni ab extincto igne cinis: mirum autem atque etiam mirum, quod vini calorem

putredine

putredine amiserit & calorem ipsum ex putredine retinet, ut primo, & quarto simpl. & alibi. Sic & hac postquam acidum redditum est & dulcia acescentia omnia contrarias & mirificas complectuntur in se conditiones: quas & fermentum quoque refert, & quę ab ipso sunt homologa contacta. Item & quæ acetum acida & fermentum æmulantur omnia. Sic una quidem atra bilis est: sed quid ipsa multiciplius & inæqualius est? nimirum hæc calida simul & frigida; humens & sicca; varia & inæqualis; neque ad unum morem determinata; atque illud maxime fit, quia fermento, acidis, & aceto persimilem naturam est nacta. Quid igitur si his respondeat Syphilis? sed respondet utique plurimum, si rectè singula pervisantur.

Porrò si veneream luem qualitatibus & affectionibus comprehensam accipias; harum nulla Syphilidi determinata est: verum nunc sub hujus, nunc sub illius est forma, veluti Protheus, & Hyle, quam singularem atque admirabilem conditionem, ut indicaret Theophrastus Paracelsus, etiam cum duplicibus antithesibus expressit 2. de orig. morbi gallici, dicens: in frigido quidem corpore calidum, in calido frigidum. Similiter autem siccus est in humido, quando quidem obesa plene corpora marcore conficit, quæ res Dominico Antonio de Alexiis accidit. Itemque siccos multam in plenitudinem perducit: quod expertus Doctor Fulgentius Phasanarius testari veraciter potest; usque adeo, ut ne mirum quidem sit, quod intelligentissimi rerum scriptores alii quidem ad exuperantiam calidam; alii verò ad frigidam retulerint, mite nocentem hominibus; hique madidatu multo, hi squalore intrinsecus indito corrumpentem corpora dixerint. Deinde sicut putredo inchoata in acido multarum est vitium, ac potestatis: ad eundem propemodum computrefactum Syphilide semen, & ad hoc attinentes partes alias prætetea contaminat, & coafficit. Sed & progressilem fermenti vim adscivit syphilis, qua se celeriter in omne corpus dedit, lateque diffundit: atque id quidem cum subjecta seminarii materia calidior, accommodatiorque secundum cętera se obtulerit. Fit autem & cum segnior ipsa est, ubi torpidiores & obtusiores succos offenderit, sub quibus sane vim suam omnem expedite & cito exerere non potest, velut ignis nimirum qui lignis implicitus viridibus, festine flammam edere non valet.

Quæ communis morbis omnibus est una, unde Syphilis nos incurset ratio. Cęterum est & alia trivenefica propria, quę per inexplicabilem antipathiam symptomata plane contraria, tum in uno eodemque homine, eademque corporis parte (quid autem in multis & diversis?) producit. Hæc autem apte comparari potest aceto & acidi succi portioni, qui solidos uniones, corallia, metalla, silices resolvunt ac molliunt; mollia vero adstringunt & indurant.

Præter quæ sunt & alia subtilius eruta: in quibus conferri bina rerum capita reliquum sit; nam quæ Syphilidi potestas ac varia vis inest, hæc & in uno fermenti acore reperitur plane plurima; quæ res futuro mox sermone parescet. Deinde, quæso te, qualis & unde illa per exilem, ne indivisibilem dicamus, micam propagatio? ut exanthematum instar in corporis usque summa se rapiat? & unde nisi à præpotenti seminis semicorrupti fermento? proruptus autem quis, aut qualis? in ampullatus varios toto corpore papularum, verrucarum; elephantica tubera; bubones; terminthos; adenas; strumas; atque (ut unum pro multis argumentum feram) in satyricós diunysíscos, atque exostoses gummi vulgo vocata; quam quorum ossium duritiem ac soliditatem quid in altum extulerit, præterquam unica fermenti vivida vis? quam cognosces insuper & Syphilidi præcellenter inesse propterea, quod eadem & sua symptomata, (febrem etiam ut Capivaccius notavit) hydrargyri; tum liquor fluorque tum πταρμικὸς immutive dulcot exolvet? nam quid ptyalismus sub hydrargyro tam conducibilis; quam laxata per ipsum acoris putridi vis & compago.

Jam verò, quid fermentum apud nos (si rectè sententiam assequutus fueris;) quam invecta sub parte plurima, vel præcipua corporis præpotens, licet non absoluta putredo? Atqui hanc syphilidi summam esse, quis homo doctus inficietur? de qua dicerem quidem quantum satis: sed tem relegari satius est ad Fabium Pacium; qui desertissime super omnes de hac ipsa re disputavit peculiari, quem alias memoravi, libello de morbo gallico. At ne sic quidem illud affero voloque, ut putredinem cum syphilide conjunctam opiner solam mali causam effectricem, longe gravior, ac sensibus nostris abstrusior vis ejus omnis est; quam totius substantiæ scriptores optimi censuetunt. Nam quid præterquam abditæ naturæ medicamentis non expelli? vides etiam quos syphilis tabefecit, suis alexipharmacis, non aliis medicamentis restitutos? Deinde ut tam effera, tam inemendabilis putredo temporis momento subeat corpus, & complexu venereo, basiatu, compotatu, convictu, lactatu, supta communem omnem putredinis morem modumque communicetur? Qui tot ac tanta & insolentia & admiranda & contraria proferat & producat? Putredo autem humoris quomodocumque constituti vis, siquidem in elephanticis, & melancholicis affectibus mirâ facit: horum utique causę rimantibus notæ; sed insolentiæ syphiliæ, non prorsus ignorę: nisi quantum cum admiranda fermenti natura, & cum acidi varia & multiplici conditione sit collata, hac enim unice ratione patescere posse contendo: quamquam alius aliorum est modus. Ad extremum hoc nostra traditione lucrifeceris, ut singulari; & incomparabili hujus naturæ satius intellecta non sic offendaris, ac torquearis, quando rei cuipiam inveneris hanc plurima parte correspondentem.

[Quod si intro perstiteris.] Declarandum hoc à me posterius & experimentis usque monstrandum, sustine tantisper amice lector. Cæteras autem omnes definitionis particulas, quoniam planæ sunt & à plerisque nostris expositæ, declarare non sum sollicitus.

Post hæc si grata futura sit definitio Chymistarum, quæ nostræ nonnulla parte respondeat: hanc dabimus ex Petri Joannis Fabri chirurgia spagyrica translatam: quæ est, morbus veneteus est corruptio universalis trium substantiarum i. salis, sulphuris, Mercorii; cum alteratione, & corruptione spirituum vitalium & calcinatione ac desiccatione salis balsami naturalis; ita ut lepram imitetur, & communem cum ea curationem deducretur; ubi si absoluta fuerit corruptio trium substantiarum quas dixi.

§. II Descriptus autem & enarratus sic Aphrodysias peculiaris & proprios suos motes habet: quorum ego species seu modos fecerim quaternos: unus, qui ad intemperiem spectat, licet materiæ non expertem exustorium appellarum: sub quo sunt phlogosis manuum præcipuè; erysipela, fervor urinæ penisque, quæ pisse chaude dicta est gallis, pustulæ, exanthemata; pruritus; scabies, psora; alopecia; de quibus lege commentarium Joannis Baptistæ Montani: qui calidam siccam intemperiem morbo venereo tribuit. [Alterum genus est sicosorum, sub quo sunt marisca, thymi, verrucæ; songi; tubercula; gummi; atheromata, steatomata; sycoses; tonsillæ; carunculæ præsertim urethræ; interfœmineorum, interstitiorumque in digitis maxime pedum.] Ab hac symptomatum idea, qui lue venerea correpti sunt, sicosos perpetuo vocavit Levinus Levinus in opere de naturæ miraculis: non aliter, quam nos syphilios, alii putide gallicosos appellant.

Sic villicus universo corpore verrucosus, avellanæ magnitudinem exuperantibus verrucis visus est, & descriptus à Leonardo Botallo lib. de morbo gallico c. 8. itemque ab aliis & à Marcello Donato l. 5. medic. hist. c. 5.

Tertius censeri potest pustulosus: sive quidem hæ pustulæ sint minutæ ac variolarum modo per corpus perspersæ, quales erumpere consueverunt in suppressa pseudogonorrhęa: sive sint papulæ majores ac latiores, quę sæpe crustis renascentibus & recidivis obsitę visuntur. has hispanice bubas, gallicè dartres, apud vulgus hominum nostrorum scabies gallica dicuntur.

Quartus corrosivus est character: sub quo equidem observo penis ulcuscula, herpetem, phagedenas, mutilationes narium, &c. de quo genere cecinit hæc aptissime Fracastorius:

Quin etiam erodens alte, & se funditus abdens
Corpora pascebat miserè; nam sæpius ipsi
Carne sua exutos artus, squallentiaque ossa
Vidimus, & fœdo rosea ora dehiscere hiatu;
Ora atque exiles reddentia guttura voces.

Ad hunc accedit proxime rimosus venereæ contagis affectus: qui loca post aures, linguam, angulos labiorum, mammas, umbilicum, penem, vulvam, anum, sed maxime palmas manuum, plantasque pedum, & interstitia digitorum occupare consuevit. Mirum autem, ut manus acerbe findit ac multifariam arat; rhagades seu rhagadia fissuras ejusmodi græce dicimus; ex quibus mire molestis ac jam annuis & recidivis Illustrem quendam virum patriciæ gentis Neapolitanum, hoc titulo non dehonestandum liberavi, collega Marco Antonio Galterio gymnasii nostri professore, ac medico multis nominibus ornatissimo, ipse autem semet editis plerisque libris declaravit. Jam autem hos ordines omnes affectionum disposueris ad hunc modum. Comprehenduntur simul æstuosus, corrosivus, rimosus, quippe qui veniunt ab unis humoribus fervidis. Sed eo tamen discrimine, quod corrosivus & rimosus aguntur à vi quadam salsa & nitrosa, quanquam corruptorius cum humido, rimosus cum arido conjunctus est, ut alias ostendimus. At vero nitredinis inesse aliquid æstuosæ affectioni non est necesse. Hæc omnia partim ad sulphur, partim ad salem referret facile Theophrastus Bombastius; ad argentum verò vivum revocaret ficosum & pustulosum, quanquam in pustuloso videtur plus sulphuris, apud nos fermenti subesse. Sed doloribus gravem ideam ad crassamenta salis, qui ad sublime corpus ex interioribus agi non potuit acriorem agitatu caloris perpetuo redditum, refert Petrus Io. Faber in sect. 3. cap. 13. apud quem auctorem hæc & alia perpulcra de hac re leges. Nos enim vulgatæ philosophiæ causis rerum compendio consulentes abstinere latius esse duximus.

Alius mos dolorum & vigiliarum est sator: cujus vis hærere videtur halituosæ simul & crassæ materiæ, quę sub periostii musculorum membranis intime se defigit, ut has perinde ut ampullata lancinet ac divellat; sed & juncturas ossium, seu qua finiunt, seu circa intercapedines inflatu distendens, quotidie nobis observantibus in vesperam ferit lacessitque ita, ut de his apte cecinerit Fracastorius in l. primo Syphilidos:

Illis nulla quies aderat; sopor omnis in auras
Fugerat; his oriens ingrata aurora rubebat;
His inimica dies, inimicaque noctis imago.
Nulla Ceres illos, Bacchi, non ulla juvabant
Munera; non dulces epulæ; non copia rerum;
Non urbis, non ruris opes; non ulla voluptas.
Quamvis sæpe amnes nitidos, jucundaque Tempe,
Et placidas summis quæsissent montibus auras.

Hæc ille: qui descripsit etiam quo pacto & ad solis occasum invadant ejusmodi cruciatus. Aliam partitionem plane prolixam, & longe diversam exposuit Antonius Musa Brasavolus in opere de morbo gallico; quæ meo quidem judicio ad nostram hanc facili negotio redigi ac replicari potest; nam lapsus capillorum, dentium, unguium, ad calidam laxitatem proxime referentur.

§. III. Post hæc intelliges miram naturæ providentiam in tetertimo ac viroso fomite abigendo ac profligando esse; perspicitur autem à principio summum hoc ejusdem studium. Nempe gubernatrix nostri tota in hoc est; ut per quamprimum foca virium venit, genitales loquam & his attiguas partes: per has easdem vias quasi facto recursu pellat. Sic parat lurida per penem effluvia: quæ falso quidam, si substantiam rite spectes, gonorrhæam appellant: aut etiam proximo quasi bivio per inguina bubonum orditur abscessus. Vidi autem sæpe per expeditas ani venulas erupisse virulentam materiam, quę primum inguinibus fuerat concepta: contra verò per sedem, quę prima contagia senserat aliquo facto gyro ad bubonas, aut ad colis vias illuviei transcursus est factus. Facient autem, ut in ejusmodi re non dubites impuberes pueri innuptæque puellæ, qui contracti postica syphilide, sæpe per antica subeunte lue, seu turgidos adenas inguinibus, seu suppurabiles bubonas, seu perpetuas, interfœminiorum uligines, seu thymos eruptiles, seu effluxus denique luridos per naturalia sensêre. Ita conversis quasi vicibus sibi mutuo communicant quidpiam alterutræ partes.

Quoniam autem id me locus admonuit, referam huc abscessum, ut mole quidem aspernabilem, ita conditione mirificum. Etenim vero nescias primum plus ulcus an tumor sit; deinde cum tumores quilibet novi non sint, quos ducit aphrodysia lues præterquam in hac una duntaxat, non in alia qualibet affectione tuberculum, ulcusculumne, quod prædico videris: ut mirum sit, cur illud nemo nostrorum ad hanc diem adverterit. Hæc autem humoris est eruptio pinguis & semiputris odore viroso & rancido propemodum; ab epidermide nudata, & exultata parvo lupioi gyro, cute manans; pustulam aut verruculam planam dixeris, pachys à vulgo vocatas non absurda hercules voce; quando παχὺς crassum aliquid & pingue significet, atqui crassus est humor, quem ejusmodi verrucæ ducunt ac pinguis etiam & glutinosus, ut adhæsus ostendit.

Ad hæc, ut de cæteris eruptionibus dicam: ubi vel habitudo materiæ vel locorum aptitudo sic requisiverit: per sudores excretionem amplexa est sæpe natura, qui sudores si uberes fuerint sic satisfecisse visi sunt, ut hominem ab omni labe liberarint, quin & si bubo unus aut alter initiatus etiam erit; materia per aliquot corporis exsudationes fusa, & extra cutem acta, etiam ipsa abiit sorte felici laborantis. Quæ mea quidem observatio non semel, sed plus sexcenties comprobata est: qua una nixus equidem sæpe non mitto sciscitari, cum discussum bubonem quæritur quispiam, num per infinitos cutis extimæ canales exturbata prodierit clandestina tabes, ut possim scil. judicare bonus, an suspiciosus fuerit tumoris ille discessus.

Dixi de sudoribus; at neque per sedem difficilis excretio est; licet admodum rara, neque adeo fœlix: quando s. à venis ad intestina non sic opportuna transitio fit, etiamsi non sum nescius, quando ipsa deligat tutrix unamquamque commodam esse viam languenti. Audi verò quam singularis, quam admirabilis in hac re perspicientia in se sit: nempe si quando sic correptus homo fuerit; ut ab his protinus excretionibus adjuvari nequiverit; neque in præsenti possit propterea s. quod hæ partes apprime densæ coactæque sint: continuo toto lustrato corpore, atque artubus, qua laxitas major apparet, hac humoris exitialis exitum machinatur. Sic & post aures; perque jugulorum fossulas; per umbilicum; per intefœminia; per glandis urethrę meatus insensiles; per scrotum; per digitorum pedum intercapedines, & per ungues manuum

manuum & pedum aphthis veluti quibusdam, aut pustulis exulcitatis ichorodem ac terræ illuviem diu exhausit. Vidi autem & cum per carpos interiores exterioresque virus infestum elui procuravit. Porro Anetho Barbaro nunquam satis laudandi viri Scipionis Roviti Regii supremorum libellorum & caussarum Regentis servo sellulario, qui conceptam hanc luem nulla primum excretione levaverat: post aliquod tempus natura sagax ad simos ulnarum fines exasperata cute veluti per lichenas, & achores artuum novos, purilaginem intro exulcerantem expromere multos menses conata est: quin hæc ipsa emissaria adobstruentibus quibusdam Chirurgis, qui rem hanc minime perviderant: ipsa nihilominus suum institutum perpetuo retinuit, atque recrustata per aquas fortes ulcera sæpe redintegravit. Rem quidem, quam serio advertere debebunt hi, qui syphiliorum hæc symptomata curant. Quam omissorum achorem viam cognovit unus lectissimus poeta Hieronymus Fracastorius, qui l. 2. syphilidos ad hunc modum cecinit;

Protinus informes totum per corpus achores
Rumpebant faciemque (horrendum) & pectora fede

turpabant. Et rursus l. 2. curationem istorum attingens ait.

Verum ipsos ope non alia consumere achores,
Urentum quam vi poteris: quibus addere debes
Pingue aliquid, quod secum intro siccantia portet.

Sed & per phlictænas atque psydracia (quod adnotavit Joannes Langius in epistola 42. l. 1.) consuevit optima curatrix obsessorum corpora levare. Descripsimus autem nos superius hydrocelem præputii, quo de spermaticis sedibus detlvat labes maligna, non aliter, quam sæpe etiam in hydrocele simpliciter dicta.

Sunt jam plurimi narrati loci, quos in emissaria torquet natura. Jam verò qui fieri posse videatur, ut per plantas pedum noxius humor effundatur? at nihilo tamen minus novi ego adolescentem familiarem ejusdem Illustriss. Regentis, cui manantibus in dies singulos affatim pedibus per sesquimensem, & amplius, discussio bubonum facta est fælix: quem perniciosum ille regellum certo crediderat, rem quam plurima animi delectatione cognovit Alexander Alexius philosophicas & medicas res non vulgariter professus. Ita luis opificiis satagit natura parens; ita in adversis prospicit; ita nullam viam relinquit intentatam, ut nos adjuvet.

§. IV. Atque hi quidem abscessus sunt fluidarum effusionum, quas extra corpus omnino molitur natura: ad hæc autem alterum effluxûs est genus, humorum, inquam, è partibus principibus atque intimis effusorum, nam ubi cutim alioqui densiorem succi crassiores attigerunt, utraque hæc caussa fit, ut sub extima pellicula consistant, formam glandularum, tonsilarum, sycosium, nodorum, terminthorum, tuberum, ectymatumque duriusculorum, verrucarum, & usque strumarum. Quas res omnes ad levanda lue viscera, quis non videt maxime commodas? Ad hunc equidem modum non raro vidi homines, quibus suppressa pseudogonorrhæa fuerat, extima coporis ejusmodi desquamatione levatos; atque ita etiam aliqui docti bono laborantis indicio perhibent, quod principio defluxerint his capilli: diffuso s. extrorsum, vel ab incunabilis vitio, quod natura non tulerat intro.

Aliud inter hæc privatim enarrandus est affectus, plerumque cum bonis quidem ægri rebus eveniens; sed profligatu contumax, & refractarium: quod est scil. sclirroma testibus utrisque, vel alterutri circumjectum. Hoc præterquam collisu, equitatu, post calidam affectionem refrigeratu, & cæteris causis externis, sæpissime proficiscitur: ex congressu venereo seu perperam exercito, seu syphilin, quem nos dicimus, alii Gallicum. Nimirum, ut notat G. Rondeletius in meth. pract. c. de ardore urinæ semen coëuntis interdum agitatum, & non emissum, ad laxatas scroti partes per venas, quæ sunt ibi multæ, confluit, & ibidem hæret, ut extra suum locum perfrigeratum in durum tumorem abeat, & persistat.

Jam autem hujusmodi sclirroma in pueris interdum automa, cum insuetum, & extra genus omne sarcocelarum statuunt observatione Francisci Hildesii Joannes Schenckius in l. 3. Paratitlicon medicarum: quid & nos præter ramicum omne genus non faciamus? Cui demoliendo mirabile sane cataplasma descripsit ipse Gulielmus eodem opere cap. de testibus, & scroti Inflammatione. Gravioris autem notæ symptoma est, quod referam. Porro solent ad articulos manuum superne transversi quidem obnaici tumores propemodum oviformes, itemque genubus, & malleolis, qui neque corpus levant & perdolent: non levant, inquam propterea, quod ex multa materiæ ubertate sunt. Indicio autem est, quod præterquam sudoribus aut spontaneis, aut Laconico prolectis non exhauriuntur. Arthritim hanc siphiliam vocare possis: cujus materiem frigidam, viscidam, crassam facile concipis: pituitam nimirum vitream aut hujusmodi. Atque hæc quidem exposita sunt cum effunditur ad exteriora syphilidis materia. Cæterum enim cum eadem intra corpus consistit: hæc accipe.

Luis venereæ duo sunt status & summa tempora: interminati, sive inchoantis unus; absoluti jam & late grassati alter; in schesi, & in hexi dixere græci. Ab absoluto nulla primum manatione, sed multo languore sequutis marcescit corpus, vel fædis excretionibus exercetur, sive per penem, sive per uterum, sive per intestini ac sedis ulceratæ vias, quæ effluvia certè sunt tanta, ut vix fieri posse videatur: præsertim si ad ulcera referas, sed nihilominus sunt manationes non ex ulcusculis privatim, sed ex universo corpore; quemadmodum scilicet alba fœminarum profluvia non ex utero privatim; quod Altimarus noster advertit, sed ex corporis universitate eluuntur. Has tu nullo pacto cohibeas oportet; præterquam si labem omnem & caussam prius exemeris atque deleveris. Quod dum facturus meditaris sedulus expende, num rite fidem opinata mereantur; nimirum etiam atque etiam difficile ut tantæ proluviei causa, quæ summa intemperie fit viscerum, pauco negotio fuerit abolita. Ipse tamen interea videris, an cachexia, vel quod Cornelio malus est corporis habitus, vel quę Hippocrati κακοσπλάγχνοι καὶ κακόχροια sit: sub his enim nulla unquam recta fiducia fuerit. Cæterum si juventutis vigore aut si mala ætate, aut virium robore munitus homo sit, nonnihil subire spei possis. Hæc observatione mea longa firmata fac comprehenderis; plurimum ad usus medendi compereris ipsa facere.

§. V. Extremis his memoratis statibus, tertius & medius est quidam; id est, neque adeo gravis, neque adeo commodus, qualis est excretio periodicæ pseudogonorrhϾ, quæ statis temporum intervallis obrepit; cujus equidem haud novi, qui meminerit. Quanquam nescius non sum equidem Joanni Langio quadruplicem discretum fluxum, ex quo viro mutuatum Hieronymum Fabricium certus sum; verum periodicam pseudogonorrhæam, quæ contagio syphilio profecta non est, ambo explicarunt, primus ego de periodica aut etiam inordinate recurrente sermonem feci; quæ plerisque, tum viris tum fœminis in singulos, binos, ternos, quaternos senosque menses accedit interdum cum levibus subuculæ inquinamentis, interdum etiam cum majoribus & longioribus; sunt & quibus in annum resurgit: cujus quidem circuitus causas difficillimum est assequi sic, ut probabiles appareant. Quas tamen facillime produxerint hi, qui congenitis ex causis evenire syphilidem opinati sunt, Theophrastus inquam Paracelsus, dein Alexander Petronius, & Gregorius Vella Brixiensis, & si qui sunt alii, nimirum in horum placito

recursus istos habuerit syphilia pseudogonorrhæa non aliter, quam collectis suo tempore saniebus in pseudogonorrhæa septentrionalium incolarum, quas memorant Langius & Fabritius, vel in statis muliebrium mensium anaphoris. Sed enim hac eadem ratione & in syphilia pseudogonorrhæa pariter uti commodum non est propterea, quod morbosior & enormis hæc plane; neque tam ex peculiari quatuor humorum statu & conditione, quam privata sua cacoethia & fortasse totius substantiæ proprietate nititur Syphilis, oisi quod fortasse servata humorum & sui quaternionis legitima atque, systasi etiam verò potest ad hæc accommodari syphilia anomalia.

Atqoi ego cum plerisque doctis sentio venereum hunc affectum, & si propriis privatisque suis prærogativis exlegibusque conditionibus censeatur gaudere, certaque sua specie consistere, quæ humoribus analoga non est: tamen hæc analugia sua vacuitas in humorum etiam affectiones & motiones non suam absolutè hyperchen sequetur; quemadmodum vigor æthereus stellarum rebus hisce generabilibus accedens, borum se materiæ qualitatibus accommodat: aut ot pestilens omnis causa & divinum, quod Hippocrates dixit ad eadem nostra corpora & ad humores allapsa sic agitant, ut subjectorum diatheses popolcerit; verum ejus rei caussam medicus eruditus agnoscet, quod syphilia vis omnis & inexplicabilis forma principio adalligata & concreta fuit corpori substrato seminis, cujus & secundum se discreti & corrupti per morbum affectiones atque elementarias qualitates omnes non sequi non potest impressa forma: quemadmodum indita flamma ligni ac subjecti cujusque corporis protogonas conditiones naturali quodam formarum concilio mutuoque transitu necesse est sequatur. Itaque quid est quod dubitemus syphilidem morbum eximium prævalentibus singulis bumoribus & horum apparatibus variisque flexibus coaptari: ot expeditum jam babeas problema de statis syphiliç pseudogonorrhææ recursibus.

Sub his aliud non ignorare te velim, duos à me poni modos morbi venerei, sanabilem & insanabilem, hujusmodi quidem syphilis est consummata atque perfecta: ante quod tempus & ante quem terminum sanabilis ipsa est. Porro perfecti morbi subjecta sedes hepar est, ut qui aptus est veluti fons, & scaturigo ad diffundendum perpetuandumque malum cum vita finiturum, oon ita quidem inchoatus: qui quoniam in fluxu est, & non permanet: (etenim vel ad confirmandum se pergit, vel à natura per excretiones exercetur) sic morbus adhuc non est, sed passio vel pathema, quod Galeno vocabulum est in meth. Hujus nulla certa sedes est quam statuere quis possit: sed satis est, vel ot toto sanguine & bumorum universitate vagetur, ex solidis verò partibus nunc enti, com primum exoritur, nunc altius extimo carnium habitui, nunc membranis, nunc vasis particulisque spermaticis inhæret. Fabius quidem Pacius in commentario de morbo gallico, quem tractatum ad expositiones librorum sex methodi priorum appendit; glandulas adæquatum, ut ipse vocat, gallici morbi subjectum posuit: Id quod plurimum ego verum affirmo tum io morbo confectis, tum in nuper expertis: tamen in utrisque non semper, verum in confectis quidem frequentissime: porro quotquot syphiliorum nos cadavera insecuimus, qui fuerunt certe quam plurimi; in omnibus fere aut maxima istorum parte vitiatas quoquo modo partes has offendimus. Atque hæc nostra sententia, rataque observatio de partibus syphilide correptis esto. Ad alia ounc experimenta nostra recensenda transeamus.

§. VI. Hic ordo fælicis effluxus est, Verum cum hi modis omnibus allaborati non eveniunt: alteri succedunt illa quidem invita progressi; sed sic tamen, ut causam ipsorum non negligat, interdum enim vi materię productos io halituum primo, si datur, quod ejus fieri potest, dispergit: vel si illud non conceditur, ad apostemoden aliquem maturarum perducit aliasque item operas & conatus edit io his gubernatrix corporis, in quibus mira sui studii vis elucet: ut in discludendis emarcidis ossibus, quæ sub gummosis suppuratibus abscedunt: in procreando item & promovendo poro sarcoide, & in obductu demum ulceris procurando. Quoniam autem de abscessibus cum ossis marcore suppuratis, incidit sermo: placet, ut hic explicetor problema inter cætera bujus argumenti omnia nobilissimum, cujus expositionem scribeotes omnes de morbo gallico oeglexere: rem alioqui nedum quidem non negligendam, sed maxime curandam & pertractandam.

Scire licet affecto capite per bos abscessus, sic uberes aliquando subesse puris & saniei manationes, ut cerebri membranas affatim alluant: quæ res quidem exitio multis fuisse deberet: illod observantibus nobis, siquidem abscessus ab illato vulnere fiat circa cerebrum, aut ejus membranas, è sanguine de venis effuso perniciosum hoc esse. Cujus tamen causæ discrimen commentus est unus, oi memoria fallit, Baptista Leo, qui in opere de vuln. capitis dixit à syphiliis capitis abscessibus aliquod periculum non esse propterea, quod huic vitio alioquin automato, noo autem per vim illato, assuescit natura sic, ut non lædatur extremo vitæ dispendio. At quæ lethalem vim inferunt, illę sunt confertæ ac subjectæ mutationes; noo quæ sensim modice se insinuant graduque testudineo, id est, lenibus quasi momentis obrepunt. Hoc judicium hæc dividendi ratio visa est multis satisfecisse, sed enim ambiguitatem parit, quod cerebrum omnibus modis aeri circumfluo subditum, omni cœlo patefactum; hujus vim ad immutandam promptam ac non lentam neque inefficacem sentire deberet: at nihilominus non sentit.

Sed occurritur, quod fortasse obduratum antea cerebrum ad suppurationis attactum videtur, ob id, &c. Atque illud quoque te perturbet, quod narrat Vidius Florentinus in opere de curatione gener. tract. de morbo gallico c. 18. homini cuidam a putrida ossis calvariæ ac teredine curato non multo post tempore frequentem ac vehementem epilepsiam accessisse; mox vero sanitatem restitutam ustione per ferrum candens administrata, qua parte guttula saniei tam prava quam parva supra crassam cerebri tunicam desluebat. Quod si guttula, inquam, in cerebri membranam incidens, epilepsiæ ministraverat; quid est, quod plurima incumbens sanies epileptica cunctis non est? an peculiaris locus & capitis privati crasis aliquod facit? sed neque sanies ad membranas vulnerati capitis interdum accidens hominem perdit. Quæ faciunt omnia, ut quæ particulas circa cerebrum repente permovent ac transmutant: hæ discriminum maximę sint causæ: quæ sensim obrepunt & latenter obtruduntur, non item.

§. VII. Inter hęc omnia & pulchræ indaginis usu & optato curationis fructu præcipuum est theorema contumaciæ; qua super omnes affectus teterrima & odiosa summe sit Syphilis. Noveris igitur syphilidis duas esse summas facultates, alteram, quam suæ qualitates effectusque produnt, nititur enim hac parte temperamentis singularium corporum & humorum; atque hoc sic afficit prout habentes invenerit. Alteram cujus σωματικὴν energiam admirati quidem sunt omnes semper; comprehendit huc usque oemo: ita nimirum abdita est, ita sensuum omnium nostrorum & intelligentię vim exuperat. Ex hujus igitor vehementia tum, quod minime nota, quatenus his aut aliis remediis expugnatur; tum quod omnino summę potestatis est totius substantiæ morb. proficisci pertinaciam posse quis non videt? ex altero verò qualitatum & humorum apparatu proficisci eandem posse monstratur.

Primum

Primum aphrodysius morbus exercet homines pro modo temperamenti, proque more materiæ prævalentis. Sic melancholici cumprimis hoc affectu correpti vexantur: secundi sunt biliosi; minus his sanguinei; multo minime pituitosi; quæ opinio quæque gradatio fuit Joannis Almenaris Hispani in libello de morbo gallico, cujus quidem rei ratio ac norma nititur in eo, quod tradidit mirus Hippocrates initio libri de locis in homine per hæc. Quod enim siccius est, morbos magis recipere ac magis dolere à natura solet; humidum verò minus; morbus enim, qui in sicco est, stabilitur & non cessat; qui verò in humido, diffluit, & alius aliam corporis partem occupat; semper transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur, utpote non stabilitus.

Hæc ille, quam quidem hominis doctrinam, ut universo de statu corporis latam approbas, ita & de parte ejusdem principe veram existima: quippe cum siccius calidiusque jecur extiterit, neque imperiti dubitant tunc efferatiorem vim syphilidis futuram.

Accedit ad hæc textura, quam dicunt habitumque corporis, qui si vel densus vel gracilis, sive natura sive exercitatione fuerit, hæc firmius hanc labem sunt receptura, quod scite advertit Jacobus Cataneus Genuensis non contemnendus de morbo gallico scriptor; non absimili s. ratione, quam quę producta fuit nuper ex Hippocrate.

Sed humoris crassitudinem ac viscìditatem quid non memoro? quæ si quod aliud morbom quemcunque fovere diuque conservare & hunc maxime possunt: atque ita Hieronymus Fracastorius propterea valentissimam hanc contagem facit, quod phlegmati crasso sordidoque putat hærere; quanquam difficilis percuratu visa est eadem Joanni Baptistæ Montano, cui calida quidem, sed magis sicca intemperies censita est. Succedunt his ætates: ex quibus omnibus senilis accommodatissima est; nimirum quæ melancholica est & sicca. Deinde etiam quia Razes docuit senibus salsos plurimum succos provenire; pręterea crassos humores esse; poros suimet coalitu angustos; expultricem verò vim debilem. Sed & imbecillitas concoctricis multum facit, ut minus dextere discuti possit syphilis, nam quæ bona, aut quæ verius non mala proferat syphilis? His adde postremas morbi causas malasque corporis diatheses, quæ sunt s. viscerum tum obstructio vetus, tum debilitas; cacochymia, cachexia, gibbosis, ad tabem propensio; congeniti morbi: de quibus Hippocr, in l. Coac. prænot. & in aliis. His comprehensis utique possis & contumacissimæ syphilidos causas cognoscere, & eventus insuper, solvendęque ejusdem tempus & modos pręsentire.

§. VIII. *Syphilia metamorphosis.*

Nunc super omnia maximum prævalentis in nostrum genus Syphilidis monumentum exponam: quod est scil. cum male feriatum, direque interminatum à se hominem, in satyricam usque formam immutat: quàm quidem nonnullorum scribentium narrationem fabulæ cujusdam loco admirationis excitandæ libidine confictam, juvenis adhuc habueram: verum ab hinc longo medendorum ejusmodi valetudinariorum usu comperi, tam verum id esse, quod circumferebatur, quam nulla nunc ratione vellem, spectata nostri mortalium miseria. Inter cæteros enim occurrit unus Neapoli, qui potuit à multis adverti; præter omnem modum ad hyrcinam speciem faciè tenus abreptus. Utinam autem par mihi styli dexteritas, quæ graphice talem exprimere queat, utcunque illum ego meo modulo describam. In memoriam autem revocandum est primum, syphilidi vocato morbo fermenti plurimum inesse: cujus vis in sublimem faciem, rerum ita ferente conditione, cum attollitur; enormem plane deformitatem inducit, sic alicui nasum verrucix undique turgidum, limonii corticosi magnitudine vidi. Aliis tuberosa undique facie, ac frons est notata. Alii rictu prope canino se obtule runt: sic labia foras extulerat tumor. Quæ cum singulatim immutata, tantum admirationis pariant: quid cum omnia simul perversionum modos faciei partes singulæ coacervarint? Primum enim homini misero circa frontis utramque partem, quæ temporibus respondet, projectura quædam veluti nodosa subsultantis inferne ossis, gummi dixerunt aliqui, cujusmodi & alia complura sub cutem obducta glabrum caput obliquè dextra levaque coronæ modo præcinxerant. In cujus capitis utroque latere proclivi turgentium auricularum tum supremas pinnas, tum infimos lobos vidisses ample distractos. Sed epicenium, quod oculis attrahimus, cum deglabratis superciliis atque glabella, tuberculis uno quasi clivo confertis sic extabat; ut subgrundium utrinque ingens appareret: sub quibus, & verrucosis depilibusque palpebris occulebantur à nimia viscerum aciditate retracti oculi, fibris quibusdam velnti sanguineis tincti. Inter quos nasi jugum plus semisse deficerat: nimirum ossis firmamento, quod interseptum vocant, per abscessum collapso. Cæterum autem nasi globus flammeo circum rubore obsitus, & ad philtrum humile depressus, cum labiis nescio quo madore turgentibus; rictum delphini vel nescio cujusmodi pecudum efficiebant. Consonum etiam universo faciei vitio mentum, quod lichene scabrum & pugni modo præturgidum infesto pondere maxillam ad infera detrahebat, quod proxime loco dictus antheron ludibundas barbæ reliquias ostendebat. Sed malas quas dico, vel quales nunc adumbro cum reliquis partibus? porro, liquatis circum carnibus exertisque pene ossibus; oris musculi convulsi sic, ut risum ludere videretur homo ridendus, quin verò miserandus, qui cætero corpore qua quidem abrosus & phagedænis infossus qua scaber ac tuberosus, languidus ad summam totus, squallens ac dolorosus, ut etiam commemorantem ac describentem me compleat horror. Satius igitur lepidissimi poëtæ Fracastorii sit audire rapsodiam.

Ipse ego Cenomanum memini, qua pinguia dives
Pascua Sebina præterfluit Ollius unda:
Vidisse insignem juvenem, quo clarior alter
Non fuit, Ausonia, nec fortunatior omni.
Vi pubescentis florebat vere juventa,
Divitiis proavisque potens, & corpore pulchro.
Cui studia aut pernicis equi compescere cursum,
Aut galeam induere & pictis splendescere in armis,
Aut juvenile gravi corpus durare palastra;
Venatuque feras agere, & prævertere cervos.
Illum omnes Olliquæ Deæ, Erydanique puellæ
Optarant, nemorumque Deæ, rurisque puellæ:
Omnes optatos suspiravere Hymenæos.
Forsan & alteris superos neglecta vocavit,
Nec nequicquam aliqua, & votis pia numina movit.
Nam nimium fidentem animis, nec tantà timentem
Invasit miserum labes; qua sævior usquam
Nulla fuit; nulla unquam aliis spectabitur annis.
Paulatim ver id nitidum, flos ille juventa,
Disperiit vis illa animi: tum squalida tabes
Artus (horrendum) miseros obduxit & alte.
Grandia turgebant fœdibus abscessibus ossa
Ulcera (proh divûm pietatem) informia pulchros
Pascebant oculos, & dia lucis amorem,
Pascebantque acri corrosas ulcere nares;
Quo tandem infelix fato post tempore parvo,
Ætheris invisas auras lucemque reliquit.
Illum Alpes vicinæ, illum vaga flumina flerunt,
Illum omnes Olliquæ Deæ Erydanique puellæ,
Fleverunt nemorumque Deæ, rurisque puellæ

Sebinusque alvo gemitum latus edidit omne :

Hi blandæ scilicet voluptatis, hi tenerorum complexuum sunt fructus; heu tragici tantum & miserabiles, quantum inter multiplices cruciatus amisisse vitæ dulcedinem & quantum ex humana specie transmigrasse in brutam.

§. IX. Jam autem ad exactas syphilias adversiones incertus equidem sum, an ab ullis medicinæ candidatis requirat, ut ejusdem morbi curationem exponam; dubius etiam quod vulgata jam sunt hęc & nullis non antehac pertractata: ad quę alioqui longe plurima quis aliquid addere vel audeat vel possit? verumtamen præreptam cuiquam ad hoc tempus ea de re tradendi facultatem haud opinor; qui videam vastissimam exhiberi materiam à morbo; qui ad hanc ætatem ad usitata remedia plerumque contumax & inexcussus manet; quapropter ad insueta & nova transire sæpe necessum fuit. Ex quo genere cum sint Chymica & ad Hermetem primum experimenta relata: de his est animus inquirere; quæ præstantissima puto: rem autem cum experientissimis aliquot doctoribus exequar: qualem inter cæteros existimo Josephum Quercetanum, & Rodericum Fonsecam, qui de hoc argumento tradidere scriptis ea de re consiliis, quæ tu visas opto.

Fonseca quidem illam ingressus fortasse viam, quam præmonstraverat Hippocr. in lib. de alimento, pharmaciæ modum in escas induxit; ad has adjectis alexipharmacis abdita quadam facultate valentibus adversus luem, cogitatum, ut equidem arbitror, amplexatu dignum. Enimverò dum partes solidæ nutrimentum adveniens in sui substantiam applicant & convertunt, medicata vis, quę subest, morbosam partium affectionem paulatim corrigit, munitque ipsas, ut cum sublevato calore nativo vitium omne depellant, ita panem initio confici docet cum diluto decoctove spatti parilis Indici vel ligni Quaiac. vel radicis Chinæ; cum quibus & carnes pullorum atque aliorum præcepit incoqui, prisanam item ac necessariam omnem escam, præparat autem & vinum Indici Sparti radice medicatum ad hunc modum.

Cape Sparti parilis Indici concisi lib. 2. vini albi mediocris non dulcis lib. 30. vase, quod receperit, ad ignem admoto; vino primum infervescenti præparatum Spartum immittito, quorum ebullitione competenti facta, removendum ab igne vas, pannisque obvolutum triduo servandum, & rursus igni subjiciendum. quoad ferveat, quo tempore transcolatum vinum infundito in doliolum, quod capiat libras centum: & de hoc tribus diebus obturato, atque intacto deinceps hauri, quod necessarium est, mane vesperique tum in prandium, tum in cœnam. Hæc in victu curatio est; quæ continenter in longos menses servari debet. Post hæc cogitandum est de medicamentis, quæ nullo non judice viro docto vel experto non alia sunt, quam, quæ gens omnis amplexa principia retinet ad hanc diem: lignum inquam Quiacinum dictum, & hydrargyrium seu quidem hęc à prudentibus experimento seu ratione primum excogitata fuerint.

Nempe Dei hac pietas terras non posse malorum,
Nec simul expertas vindices esse manus.

Verum enimvero Quercetano delectus horum & apparatus est, qui requiritur solum. Itaque rejectis vulgatis hominum modis, exquisitas aliquot horum præparationes proponit, tum experimentis, tum rationis suffragio maxime commendabiles. Primum autem statuit, ut in rebus quidem omnibus, ita & ligno Quajacino spiritus esse acidos plurimum necessarios, qui vi sua extenuent eleventque mali constabilita concrementa; non aliter, quam acidus fermenti spiritus panis crudi crassamentum leve reddit ac sublevat. Indicio autem est clarissimo, quod elicitus ex eodem Quiacino sicut ex quercino juniperinoque ligno spiritus calcanthinus non minus, quam ipsius calcanthi spiritus corallia, margaritas & alia dissolvere visus est: quod quotidianum Chymistarum est experimentum. Accedit, quod pręstabilis ejusdem spiritus aciduli virtus est extenuandi crassas humorum materias, in sudores elevandi, ac per corpus omne diffundendi. Adeo autem præstans aciduli ejusque spirituum est vis, ut hujus ex Quaiacino, junipero, sulphure, calcantho atque hydrorica omni materia secreti guttulas decoctis, quibusque Quaiacini vulgo pararis anteponat longe Josephus: id quod suo non semel facto periculo testatus est. Deinde, supposito quod iisdem simplicibus medicamentis spiritus faciles exoluti dissipatique sunt diu ad ignem exercitu sine cautione fervorisque torridi moderatione: sic tertio damnato more nostrorum hominum, qui ad quadrantis aut semissis absumptionem dilutum igne urgent, sic enim ut tenuissima atque optima medicamenti pars non in auras rapta dissolvatur & expiret?

Prætetquam halituosam calcanthi portionem & alteræ Mercurialis sulphureaque sunt ad sudores exprimendos apprime nobiles; quæ perperam usitatis illis ligni decoctionibus, quo pacto non difflentur rapaci & longo ignis adhęsu? Sic probatissimam suam apparandi rationem exposuit Quercet. quæ est. Principio tum scobe ligni, tum aqua quanta suffecerit, conjecta in retortum vitrum, quod nosti; hoc Hermetico luto conclusum igni cinerum vel ad halitum aquæ ferventis impone. Exrillabit tum aquea quędam, tum acida portio Mercurialis & spirituosa; atque hac tenuior etiam sulphurea sive oleaginea, tertia hæc & preciosa & palato non insuavis Quajacini secretio suo ipsius decocto millenis momentis præcellit, ut uncias hujus binas aut ternas, libræ vulgaris decocti potiores sis experturus. Licebit etiam universum humorem destillare ad semissem, & quod exceperis cum decocti reliqua parte percolata commiscere. Cæterum in sedimentum ex prima destillatione residuum, affusam rursus aquam plurimam per horas 12. cum primis cęmentis ad coalitum relictam secundo premes igne; ut qui prolicitur humor sacchato vel cinnamomo conditus, tum prandio tum cœna & reliquo etiam tempore possit usui potus esse.

Ad hæc residuis illis binos jam ignis adhæsus expertis, & Mercuriali suo symbolo exutis, si tertium ignis furorem immiseris, oleum inde recipies ex nigro rubens, quod gummi, phagedænis ulceribusque syphiliis & cancrosis percommodum erit. Sed neque fæculas illas post inculcatos tot ignei caloris impressus sua carentes gratia reperies; has enim modo cinerum arefactas atque contritas, si ultimæ destillationis aqua principio per te servata dilueris sæpe ac sæpius; prægnante cremoris utilis aqua reclinata & separata; salem demum habebis ad sudores ciendos præcipuum, ad alvum verò bis terve dejiciendam non contemnendum.

Post hæc Argenti vivi præparamenta sunt recensenda: quorum turbith minerale primum ab eodem auctore Quercetano in pharmacopęa restituta descriptum ad unguem est; non recitandum hic à me superfluo labore, quod illud opus omnium manibus teri videam. Est & altera turpethi mineralis descriptio apud Oswaldum Crollium libr. quem Basilicæ chymicæ inscripsit. Alterum est spiritus Mercurii, qui Quercetano auctore parabitur facile, si super fluidum argentum oleum armoniaci salis affuseris, hoc enim metalli compages continuo resolvetur, cujus resoluti portio cum interne cum vini haustu, tum externe illita mira præstabit eorum, quæ tu quæsieris syphilidem & ejus symptomata propellens. Præter hæc & illo medicamento strumæ dissolventur si credimus experimentis, quæ multa Josephus exposuit. An autem homini præterea crediderimus, qui scripsit oleo Mercurii palmis plantisque pedum illito luem hanc discuti per sudores. Id certe confessum ab omnibus ad syphilios quos liber

contu-

contumaces affectus expugnandos nil præstantius extare Mercurio: cujus etiam varios apparandi modos descripserunt Oswaldus Crollius, Bernardus Penodus, Jacobus Vecchetius, Philippus Mullerius, & Joannes Beguinus, & horum omnium postremus Petrus Joannes Faber io Chirurgię Spagyricę sect. 5. c. 13. quorum omnium auctorum singulos locos in Chirurgica chymiatria nostra produximus.

Cap. 25. Hisce novissimè observatis abscessibus adjicimus & alios non minus lectu jucundos quàm scitu necessarios.

Cap. 26. *De cornu referentibus abscessibus.*

CUm Jacobo Rigitano Locrensi Medico Doctore probato vidimus corniculuto in frontis angulo siborttuo Carolo Sartore ad D. Dominici Sartoriam officinam habente, corniculum inquam parum eductum, quale vel cervæ vel vitulæ primordio exurgit. Tale quidem mirè depinxit Flaccus ad Julum Antonii Triumviri filium scribens l. 4. carmin. 2. per hæc

Me tener solvet vitulus relicta
Matre, qua largis juvenescit herbis,
In mea vota:
Fronte curvatos ignes
Tertium lunæ referentis ortum.

Cap. 27. *De abscessibus naturalibus, h. e. inoffensâ sanitate incipa a materiæ turgore venientibus.*

REstant è tot multis abscessuum generibus quidam, qui me judice & adverfore nullo cum hominis detrimento, quin etiam augmento fieri consueverunt, quos vel hoc ipso titulo, quod solius naturæ præstantiâ & accessu meliore proficiscantur, statim cum admiratione excipient non pauci; verùm si me audient & mecum ipsi concordabunt & admirabilis naturę factum, posita jam admiratione, collaudabunt. Cum primum induunt ephebi ac sentiunt sese hirquitallos, h. e. crassescere sibi vocem & inter acutum & grave modis inæqualibus asperique stridescere, quemadmodum natura fit hircis gręcè τραγίζειν, sub hoc inguina sponte sua sibi distendi atque extumescere advertunt, durabit autem hic tumor luna una vel circiter, donec sua itidem sponte secedat; similiter & puellæ, quæ pubescunt jam jamque nubiles fiunt, in unanimis adenas in glubulum exaltari experientur, & sua sotoriandi primordia, quam rem non intelligentes Medici vulgares medicamentis providi tractant, stultitiam natura ridente. Porro fiunt utraque glandularum incrementa capessente jam hominis natura præstabiliorem conditionem & usum, qui est viro quidem ad seminandum, fœminæ verò ad excipiendum non pręmaturè semen. Ratio autem συμβιβικὰ pueris quidem dum ad loca generationis proxima commotos derivat succus; puellis verò dum plusculus ad mammas affluit humor alimento pueri [illegible]: qui affluxus à nostris dicitur la fava, quod fabæ nimirum voceotur ab his glandulæ universæ: quod genus quidem tumoris in Parthenophilacio Spiritus S. Neapolitano plus centies observatum & à nobis comprobatum fuit.

Quoniam verò de fœminis & de bubone criticum ementiente dictum est, utrorumque mentione ac rerum similitudine factum est, ut alius jam succurreret animo memorandus & criticis accensendus bubo, qui mulieribus jam grandibus ex mensium mora nasci suetus est; de quo Hippocr. in l. de nat. pueri & principio de morbis mulierum scripsit hęc; quibusdam ubi bimestres aut trimestres, aut diuturniores fuerint menses & ad lateris mollitudinem allapsi fuerint, cùm non suppurari sint menses, velut tuberculum fit supra inguen sine capite magnum, rubrum & vulgus medicorum ignarum quid hoc esset, jam sæpe secuerunt & sic rem in periculum induxerunt. Cęterum illud, quod veluti tuberculum fit, tali modò fruitur sanguine caro ipsa, utpote osculo uterorum lateris mollitudini adjacente & impletur caro ab ipso & insurgit & eminet velut sanguine repleta, & aliquando si transmotum fuerit os uterorum & ad pudendum conversum & menses processerint per pudendum, id quod circa lateris mollitudinem eminuit, sedatur, in uteros enim distribuitur, hi verò foràs laxantur. Hactenus Hippocr. de bubonis fœminei generatione & modo.

Vias autem abscessus proprias astruxit Julius Cæsar Arantius in libr. de tumoribus p. 11. c. 46. per hæc; scire enim licet vasa, quæ per inguina feruntur, majoris illius jam soboles esse, à quo vasa in uterum propagantur, ut ab utero ad inguina turgens in venis humor facile derivari queat. Hactenus nos de triplici bubone salubri.

Cap. 28. *De abscessu ἐπίσημα dicto morbum originarium elevante.*

HIppocrates in l. de morbo sacro numerò nono scripta reliquit hæc; Si verò modica existens pituita in utrasque venas defluxum fecerit aut in alterius partis: supervivunt, nota ex morbo impressa relicta, aut enim os convellitur, aut oculus, aut cervix, aut manus, ubicunque sanè vena pituita repleta superata fuerit aut gracilis reddita. Hanc itaque venam necesse est debiliorem esse, & hanc corporis partem læsam defectuosiurem. Verùm ad longius tempus plerumque prodest, non enim amplius morbo apprehenditur, si semel notata impressam susceperit.

Et numero decimo, quibuscunque aut imperfectas & valdè modica pituita defluxerit & ea in dexteras partes, hi citra notæ impressiunem supervivunt, verum periculum est, ne morbus connutriatur, & simul augescat, si non his, quæ commoda sunt, curetur. Hæc quidem ille cum aliis pleris que superius traditis; Quæ divini hominis effata si perpenderis, si plenè comprehenderis, vides lector, materiam morbi sacri, quæ pituita est ut plurimum suffusa in tenues infantium venas, atque his succi crassitudine & copia confarctis obstructisque sic, ut via spiritui præcludatur, sanguisque congeletur, perimi pueros; sic ex adversu modicâ pituita in utriusque lateris venis aut in alterutras delapsâ non perimi pueros, verùm ipsos in vita relinqui, notâ, quam ἐπίσημα vocavit, à morbo impressa relicta, hoc est, oculo, ore, cervice, manu convulsis; quæ causa interim est, ut pars venam ambiens reddatur debilior, venis sc. reliquis simul repleris & gracilibus factis. Dixi jam, si modica irruens pituita notam reliquerit in infantibus, quod si valdè modica pituita defluxerit, præsertim in dexteras corporis partes; Vides etiam per Hippocratem ἀσήμως, id est, citra notæ impressuram pueros supervicturos, quanquam non sine periculo, ne morbus connutriatur, & cum augescentibus pueris simul augescat, nisi arte prævertatur.

Itaque jam noscis, quæ sit ejusmodi nota, ac quanti in morbo sacro momenti sit, quatenus aut fermè liberet, aut pueros retineat sub periculo, ne connutriatur. Verum enim verò si licet novum quidpiam cum Hippocratis norma statuere notam hanc, ne dum in morbo sacro, sed etiam in apoplexia, comate, caro, catoche, catalepsi & in alia quacunque, sed gravi cerebri nota, si relicta in subjecta aliqua parte fuerit à morbo impressa, credam equidem hanc pari pacto bene facturam, nec solum notam convulsioois sed & paralysis, tremoris, atrophiæ, languoris & cujusque contracturæ, qualem Aureolus Theophrastus nominavit. Quas ob res, siquidem abscessum, ἐπίσημα græcè, latinè notam, notare scriptis hisce nostris & inter alios multos reponere voluerim,

voluerim, ne ineptum quidem illud videatur, præsertim quando ex divini magistri placitis petita observatio fuit, sed hæc ut neque incongruè videamur fecisse, qui notas istas inter abscessus reposuerimus, en ipsius magni Dictatoris exemplum, qui l. 2. prędict. scripsit, impetigines & lepręs & vitiligines albæ leucæ appellatę, quibus quidem juvenibus, aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit, his non putare oportet, abscessum tam popularem eruptionem aut morbum. Quę quidem Hippocr. verba ut plenè intelligantur; est annotatio lucida Hieronymi Mercurialis, qui subdit hæc; quid sit abscessum esse & non morbum, atque è converso forsan non omnes intelligunt, verùm intelligent facillimè, si sciant, tumores vel sponte oriri atque ex sese operationes lædere, si enim primo modo fiant, morbi sunt, ut docet Galenus l. de differentiis morborum cap. 9. sin autem secundo modo, symptomata potius, quam morbi sunt appellandi; quod itidem in lichenibus & lepris statuendum est, quæ si sint symptomata, abscessus esse scribit, autor, sicuti si fiant citra alias ægritudines, vocat morbos.

Cap. 29. *De Tuberculis lapidicondis.*

RETulerunt quidem priores rei medicæ scriptores in abscessibus anomalis reperta corpora lapidiformia, factis scil. his heterogeneis & pluriformib. Verùm, qui tuberculum præsertim exteriori habitu corporis ex unica uniformi lapidea substantia constans memoriæ prodiderit, hactenus legi neminem. Hoc autem genus obtigit vidisse mihi anno hujus seculi 40. mense majo. Porro, speciosa quædam & honesta fœmina oppidana Fractensis, cui Arborellæ nomen à viro suo, & a Damiano de lo Proite Doctore Chirurgo perito, meo quondam auditore ad me perducta, qui scirrhosum fœminæ tuberculum pone jugularia vasa situm dextera, dexterè extirparem. Attrectato equidem tuberculo professus sum confestim, supra quam scirrhodem esse duritiem, atque adeo lapideam videri, quod meum enunciatum continuo medicus confirmavit, nimirum, quod diceret propemodum incredibile, quàm multis quamvè valentibus malacticis tentatum; tamen indies solidius permansisset, eundem ventum est ad id, ut omnibus modis vellet mulier eximi sibi malum etiam cum respectu, quippe quæ informem affectum in tota vita pati nollet. Nempe apposité Celsus in sexto, fœminis quidem ornandi sui cura eripi non potest.

Itaque aperta per semilunarem sectionem cute, deinde pollicum binorum expressu facilè sectum est, castaneæ formâ & magnitudine concrementum, at inæquale & semisepulris quasi botris undique discretum, lapidea duritie ac densitate, quod in aquam conjectum rubellum perstitit propterea, quod amiculum prætenue venulis & fibris obsitum pusillulis secum protraxisset astrictissimè obductum. Interim una ad æqualitatem recepta fibula & eccrysi enæma sanguinis microcosmi tractata plagula brevi est coalita. Quod lapidis genus vidit & hoc anno 1641. dum apud me degeret Neapoli solertissimus naturæ investigator Joannes Georgius Volcamerus Norimbergensis, atque alii plerique maximè admirati. Aliàs autem vidimus & de battachio detractum lapillum coryli forma jurisperito, cui Octavio nomen. Quà meâ jam observatione demonstratâ idem modo memoratus vir retulit continuò visum à se lapillum nuclei dactulatis formam repręsentantem, quem dexterrimus & sagacissimus anatomicus ac peritissimus Chirurgus, Johannes Georgius Wursung, Bavarus, Practicus Medicus Patavinus, fœminæ cuipiam anno præterlapso 1640. Patavii extraxerat ex angulo linguæ subdito, secundum ductum ejusdem linguæ locatum.

Hæc dum accepisti, lector erudite, credo discrevisti duos jam modos considerandarum lapidearum materierum esse abscessibus, alterum quidem eorum, qui immergantur & innatent propemodum in sinu cystive anomalorum sub infarctu pultaceo adipeve pleniore, qui totum sinus ambitum complet, adeoque hæc illorum substantia omni undique superficiei cavæ conceptaculi non arctè adhæret, neque idem conceptaculum unà complet aut exæquat.

Alterum modum continendi vides, qui est, quantum sinus arctè materiam comprehendit, & vicissim hic comprehenditur ab eôdem, qui modus à priori distat, tum quidem in eo modo complectendi, quem modo dixi cum mutuo adhæsu perfecto, tum etiam quia modus hic est cum simplicitate materiæ conjunctus, quare privatus est anomali calculos, ille verò promiscuus. Verum enim verò nec tantum homogeneę & heterogeneæ substantiæ varietas est, nec solum inhæsus receptusve discrimen est, verum etiam generis anomalorum nobilis est diversitas: Quando novum hoc genus ducendum videatur, non autem species sub atheromate vel steatomate comprehensâ: Quod enim tria tantum genera non plura priscis sint prodita, credo equidem factum, quod præcipua hęc genera voluerint trinario solum anomala conclusa, prętérquam quod omnia semel simulque mortales consequi divinitatis potius videtur quàm humanitatis. Atque hoc περὶ τοῦ φύματος λιθοφόρου nostrum esto judicium.

Jam verò quod lapidum interiore corpore concrétorum memini nolens, de his jam volens dissero paucis. Hippocrates quidem in 5. epidem. 2. lapidis asperi in utero concreri meminit. Paulus verò Ægineta l.3. c.41. ejus, qui in tenesmo rejectus est; sic calculus sub lingua procreatus Avenzoari l. 2. Theyzir. tr. 2. c. 2. & Gentili referente Nicolao serm. 4. tr. 1. c. 6. Jacob. Foroliv. l. 4. aph. c. 29. Montuus l. 4. c. 1. Joubert. decad. 2. paradox. 8. Forestus l. 14. observ. 26. Zacutus Lusitanus l. 1. de princip. med. histor. 10. Aetius Tetrabibl. 3. serm. 1. c. 30. natos raro licet calculos in colo testatus est. Johannes Centimanus l. huic ipsi narrationi dicato, duodena lapidum genera variis humani corporis locis accreta prodidit. Nos duas hujus generis exploratissimas historias trademus.

Prior hęc esto: Franciscus Compagnus auditor quondam meus, nunc Medicus & Chirurgus arte probatus certa fide narrabat, Scipionem Pelusium, qui dolorem incensivum in meiendo acerrimum terrę ac viscidæ sputcitici emissu senilte consueverat, calculos per anum tres nucis juglandis forma excrevisse. Hanc autem & omnes superat tum rei magnitudine, tum fide probatissima traditio lapidis, qui apud nos est anserini ovi magnitudine & formâ, hunc in colo demortui cujusdam hominis dissecti Romę in valetudinario D. Jacobi Incurabillum oculis & mente rimatus reperiit anatomicus exercitatissimus & Physico-Chirurgus præstantissimus Nicolaus Larcheus, qui, quâ est humanitate & animi candore, pleraque hujusmodi sua observata solitus est ad me transmittere, quippe qui rara & nova gestiam indies adnotare; sed de lapidiformibus concrementis nolim jam plura quam satis.

Cap. 30. *De atro cruento labii tuberculo.*

SEd & lacteolæ Infantis vix semestre spatium emensæ Andreæ cujusdam holoserici mercatoris filiolæ atro cruentum tuberculum labio inferiori agglutinatum nedum observare mihi contigit, sed & curare mollinsculum, non ęquabile, internè etiam prominulum testudinis terrestris ovo majus, cujus objectu laboriosè cumque ejulatu simul & exuctu minus felici remixtis infantula victum attingebat. Ac ne attingebat quidem, ne proinde adjutans nutrix prompta manu compressis assiduè mammis quęsitam nectaris guttulam aridum in

os

os infunderet: ad quam calamitatem diurnam nocturnamque levandam accitus ego miseris in rebus adhiberi solitus sum, non tam pæoniam quam chironiam opem necessariam denuncio; cui decreto remissus à parentibus nuncius continuò fuit, qui tamen post aliquod tempus auxilii cujusque puellulam videntes exsortem infortunioque obnoxiam perpetuo per Deum perque homines orarunt me supplices maturè succurrerem, ferre nec se nec misellulam infantulam posse longiora supplicia.

Tum accedens paratis omnibus, quæ de more requiruntur aureis ignitis scalpellis sanguineum offensamentum omne sum demolitus, sanguis quidem fluere paratus & abundè fluens nostris nonnullis adminiculis retrocessit: Curatum enim pneuma per dies plusculos; interea dum capressa de papilla per manum lacte sustineretur infantulæ vita, perpurgata caro, cicatriculam recepit, vivitque puella læta jam annis & libera. Illud jam non est omittendum natam infantem de matre sanguineæ plenitudinis & corpore sanè præfarcto, ut videantur jam aptè respondisse superflua fœtus concrementa generationi & sanguinis affluentis undique primordiis.

Alter infans mihi sese obtulit hoc anno 1642, sexto plus minus mense natus, cujus labium item inferius mirabile visu fuit, nam magnitudine præaltum, ut pueri ipsius pugillum æquaret, naturalem formam tum internè, tum externè excedens, colore violaceo, aliquando dilutius, venarum surculis quam creberrimis distinctum; sigu à linguæ testudinis marinę, id est, crassis seu bucca seu mento tenus initiis in quoddam quasi rostrum & in sinum dedolatum ad summam de ore infimo extabat, modo pinnulæ pulmonis leporini, quæ quidem animantis pinnula objecta matri fuerat cum utero gestaret in esum appetita medici mentibus, extra autem opinionem nostram de suctu infantis sciscitati rescivimus, in tam magno offensamento neque amissum infanti suctum & hoc etiam lac sibi prolicere non difficile: sic edocti, sic & instructi à natura procedimus ad exuctum, quam rem adulti vix ullo possumus ingenio comparare. De vitii verò curatione requisiti respondimus, præterquam ablactatum infantem non adigendum in chirurgi manus nisi grandiusculum factum, tum futuram tutiorem curationem, quando vita pultibus & sorbilibus substineatur, in cujus alioquin discrimen facile hoc præcipuè tempore & per ulcus & per sanguinis compescendi necessitates, sublato suctu liquido conjiceretur, qui puer & matre prognatus est summè melancholica atque hepate torrido: ut pertacri phantasia illud monstri pareret in suo genito; sed de hisce natis infantium sub utero impressis alias fortasse privatim.

Cap. 31. *De abscessibus naturâ fistulatis.*

QUantum quidem observavi diu factitans medicinam terna sunt à totidem causis prodita fistularum genera; Unum quidem earum, quæ fiunt malo medentium consilio, qui tubercula, collectiones & ulcera curantes sinunt hæc facilè fistulari, vel in cavitatem quampiam serpere & penetrare desito vitio, vel quod ante callus obducatur ulceribus sinubusque, quam hos sanie depleverint aut carne repleverint. Hujus generis meminit Ludovicus Duretus in Hippoc. coacas prænotiones corollario de fistulis. Aliud genus est earum, quæ producuntur à morbi vi, quæ vinci non potuit, utpote cùm amplissimus sinus & vasta lacuna vel exhauriri superfluitatum affluxu, vel carne jam longè lateque absumpta compleri, atque adeo coalescere nequit. Tertium genus est earum, quæ naturæ, vitæ & sospitatem homini satagentis & providentis consilio parantur, materia scilicet mala de toto corpore vel de hujus obsesso viscere per destinatas huic operi vias in villosiorem ac laxiorem partem quampiam amandata, sine cujus effluvio deterius malum futurum animali fuisset. Itaque sunt hæ fistulæ rei statusve melioris, si rectè naturæ prospicientis arbitrium intueri noverimus, quod institutum quoniam à Magistra nostra bonorum nostrorum discreta parente proficiscitur, facinus hercle sit, aut arte tentare, aut divertere, aut retro trahere, aut amoliri, aut cohibere, conari; tametsi enim haud criticum est illud opus, nihilominus, quia cum profectu est animalis, amplectendum est beneficium, & à parente benefica agnoscendum. Porrò, præterquam in cachecticis, i. e. habitus corrupti hominibus id non fit, aut fit nova succedente affectione sub morbi prioris superfluitatibus & reliquis: de quo secundo genere professus Avicenna fuit hæc; ulcera generata successione ægritudinum sunt mala, quoniam natura repellit ad ea residuum corruptionis superfluitatum. Mala autem hæc germina censuit Avicenna, quia sanationem non sint adeptura, hæc autem fistulas non malas visus est judicasse Hipppoc. qui lib. de humoribus 28. & l. epidem. sect. 3. §. 55. fistulæ, dixit, abscessuum alio um medelæ: ab his enim fistulis, inquit Galen. in com. de humoribus, sicut etiam ab hæmorrhoidibus repurgatur redundantia humorum in animantis corpore collectorum, ac plerique non secus quam ex hæmorrhoidum excretione, hujus evacuationis beneficio integra valetudine perfruuntur, ut igitur neque oscitanter neque sine magna diligentia curare hęmorrhoides oportet, ita, ne fistulas quidem: necesse enim est, ut humores suppressi & dolores & morbos pariant; eosque ejusmodi, cujusmodi sunt humores, qui redundant, non igitur à ratione alienum est, quod dixit, fistulas esse aliorum morborum remedio, sicut de hæmorrhoidibus loquens, affirmavit eos, in quibus illæ essent, neque lateris dolore, neque pulmonis inflammatione, neque cæteris corripi morbis posse: Hæc ille; Cęterum, ut discernantur hæ fistulæ naturæ providentia paratæ ab his, quas vel prava medentium curatio, vel morbi vis peperit, operę pretium erit exponere. Utinam autem id tradere nobis primis hujusce rei authoribus liceat; sed allaboremus. Hæc igitur discrimina tum corporum status varii, tum morbi vitiaque docebunt. De corporum habitudine nunc pauca: si hæc bene colorata, si bonis visceribus succisque prædita; sive per hæc sive per evidentes causas fistulas promant, à medicis parum scientibus curata, dicito fistulas ab homine non autem à naturæ opera factas; sin minus intueri naturas patientium oportet; quemadmodum docefecit nos Hipp. in l. prædict. 2. num. 17. professus hæc; species hominum bonæ sunt, hæ leves & commodoratę & bonis visceribus præditæ, & neque valdè carnosæ neque durę, juxta colorem verò sit species alba aut nigra, aut rubens; hę enim omnes bonæ sunt, si purę sint; si verò pallidus color admixtus fuerit, aut color ipse pallidus aut lividus fuerit, pejus est: species verò, quæ prædictis contrarię sunt, eas deteriores esse scito. Hæc naturæ discernicula si ritè recteque spectaveris, Lector, facilè discreturus es & corpora, quæ fistulatis abscessibus sunt parata, atque ita, si me Deus bene amet, nonnullos & divina vi malo huic obnoxios, qui verè jam erant, nec quiquam aperuerant, & præterea nonnullos ex his curari se volentes dimisi, monitos, ne se curent, quibus tamen ulcus obduci fuerat facile. Narrabo huc auditu non indignam & memorabilem historiam, quæ est; Sacerdos quidam apprimè pius, cujus nomen reverentiæ E. non audeo publicare, perpeti solitus, hæmorrhoidas lenes ex tuberculo pone podicem residuas curandas obtulerat fistulas, doloribus diurnis ac nocturnis affligentes, adeò secundum pubem

atque

atque os coccygis, ut nulla se miser consolatione tueretur, nisi quod hæc quasi martyria reciperet voveretque Servatori Christo. Exhorrescere fuerus secum excernendarum necessitatem propterea, quod supplicii modo torqueretur in his reddendis. Hanc ob causam emetico levi stomachum imbecillo viro perpurgo; secuto levamento per eductam bilem amaram, ad fistularum negotium appello manus, quas fistulas cùm judicaverim respondentes ex altero orificio in alterum delicto, specillo stanneo funiculum ducente, relinquo funiculum cerato ecpyitico tinctum: mirum visu fuit, quam subinde levari dolores ceperint omnes, retroagi febricula, somni diu expetiti obrepere, ventriculus reconciliari, vires denique restitui non triduo vel quatriduo, verum etiam indies; quare non tam laudandum funiculum medicatum quàm suspiciendum θεόδωρον ac divinitus missam existimavi sic, ut eundem provisioni malorum & cautioni perenni decreverim: de curandis vero affatim fistulis cura renunciata. Quod consilium ut sequerer, multa suasêre, atque ut in unum complura referam physiognomonicâ: Pusillus & macer homo, voce exili, penè glaber tum mento, tum superciliis, tum toto corpore, fronte perampla, pulsu arteriarum exiguo, colore inter plumbeum & pallescentem medio, paucæ escæ ventriculus & pauci potus, quanquam ad potum propensior quam ad escam, actiones omnes lentę, laxantib. quibuscunque citatior alvus. Hęc homini naturalia fuêre, ex his verò quę p. 11. præsertim quæ circa ulcus superfluitates, ichorodes quam plurimæ; quod unum inter multa fuit argumento sanguinem huic viro crudum & ichorodem fore, venit autem hûc observatione in mentem mihi, quam accuratè Hippocr. melancholicam cruditatem appellaverit, quis ob res itaque maximè confirmatus sum, ut fistulas hasce crederem morbum congenitum, indelebilem, incurabilem, sicut curandum non attrectatim, Hippoc. monitori parem & suasionibus naturæ jam dictis.

Cap. 32. *De abscessibus forulatis.*

SUnt abscessus qui sponte dirupti forulum relinquunt, qui forulus vix spectabilis est, quare ut curentur expressione sola, velut furunculi contenti sunt; curantur autem citò propterea, quod carnium natura minimum fuerit extrita suppuratu, materia quippe substrata plurimum ichorosa: forulatos hos fere vocaveris ad eum propemodum, quo natura fistulatos abscessus dixit Hipp. l. de humoribus; sic linguę tumorem magnum, adeò, ut os totum oppleret cum collega Josepho Civella Benincata solertis ingenii medico curavi, qui abscessus quidem suppuratus & diruptus, eo quem dixi modo, compressus resedit.

Cap. 33. *De abscessibus qui in partes solidas putredinem invexêre.*

IN puella bimæ Ferrantis de Afflicto filiæ post apertum abscessum, qui 20. quinque diebus suppuratus fuerat, repertum ligamentum humeri & radii jam diruptum, quâ calamitate in tenellula infantula quid miserius? In Joannis Dominici Mammoli Florentini atheromate, quod genam prehenderat, ossis jugalis caries. Itemque sub atheromate selectæ matronę Aureliæ de Ligorio verticis os labefactatum & cancrosus affectus est inductus, qui postmodum à me vividi ignis præsidio curatus est, sic etiam in aliis plerisque longo atheromatis inhæsu cariem & teredinem ossi substrato convectam vidi. Quam rem discant hi, qui, quod nihil molestent hi abscessus, neutiquam attrectari volunt; quando autem solidissimis ossibus non parcit vitium, qui cæteras partes spermaticas prætereat innocuum?

Cap. 34. Steatoma in coxa cancriformi specie mulieri cuidam in valetudinario nostro decumbenti redditum, ex carnoso perpetram curato abscessu. Talis fortassis fuit, quę descripta est à Benevinio l. de abd. c. 13. Itemque Aureliæ de Ligorio nobili fœminæ Neapolitanæ ex malè curati steatomatis reliquiis obvenerat cancrosum ulcus, quod nos igne compressimus & obduximus.

Cap. 35. *De abscessibus qui sua vel vi, vel mali peremerunt.*

IOannes Salias Glavensis sanguifluo sub poplite abscessu peremptus est. Itemque Sutor vestium Magister prope Palatinas ædes. Celebris genere Isabella Garilia Lucæ de Alimentis uxor, ex sanguifluo in crure abscessu mortua, quam ad hospitale nostrum ulcerosorum domum duxerat tonsor quidam amicus. Victoriæ Carinolę bronchocele livens mortifera: R. P. D. Stephanus Tuccius Societatis Jesu Sacerdos ac Theologus ex appendula ad collum naptha aliàs bronchocele, quæ 18. ℔. pependit præfocatus est. Itemque presbyter spectatissimus in ædibus Domini Clementis N. amici nostri fuerat hospitio receptus. Puellum nuper natum, quę de materni uteri claustris detulit ad posthemum ivion molle tuberculum sanguinis concreti colore, pomi Aurantii mediocris magnitudine, secunda à partu hebdomade sepeliit parens.

Abscessus omnes magni, quæ nostra est observatio, proferunt mala symptomata vel mortem.

Cap. 36. *Anatomicæ de abscessibus observationes.*

POst hæc, & comitatos ad mortem abscessus corporis interioris describi par est. nam si qui oculis & manuum administrationi non se subduxerunt, sed se cominus obtulerunt; hos enarrari prætio fuit: quid non & latentes atque altiores, qui mentem medentemque torsere? gratiora profectò scitu fuerint hæc, quæ præter quam Oculus & umbræ, non fuerat aliquis inspecturus. Ea igitur his gratis esto; quę jam erutis à caligine monumentis esse solet.

Cap. 37. *Hydropicus in utero, tum abdomine tum pectore, collectis aquis.*

§. I. PRincipio rem exponam nulli hominum ad hoc tempus aut visam aut auditam: quæ dexterâ nobis forte sub Junium anno labentis seculi trigesimo primo Neapoli visenda obtigit. Quis opinetur acerba hydropis illuvie vixdum vitam, nedum non lucem expertum puellum; non plenum adhuc uteri gestamen & crudum jam hominis rudimentum, in ipso non tam mortalis matris, quam foventis & educantis naturæ sinu conceptum? quomodo enim integro jam & vivido & late se diffundente calore naturali, ubertimque vigente spiritu æthereo & vitali, solidissimis & firmissimis formationis nostræ principiis & fundamentis mire munitum & custoditum agalma novum: invida morbi vis attigerit, & insolens intercus penetrarit? profectò non debuerant infestę aquæ tantum virium & facultatis habuisse, ut congenito visceribus igni prævaluerint: sed tamen ita demum evenit, ut plus molitus plusque potentiæ nactus morbus naturam vicerit, ac symptoma produxerit, quod est hydrops. Itaque quod difficile visum est, id plane necessarium & verum apparet: nimirum ut præsidia corporis & ad hæc spectans omnis apparatus labefactati prius fuerint, sic incredibilis ille morbi languor accesserit. Anne igitur res evenit toto habitu & ipsa crasi uteri complectentis eversa? An male habitis utrorumque principiorum seu quidem efficientium, seu substratorum generationi circumstantiis?

præcipuè

præcipui quando relatum est, ternas aut quaternas abortiones exactis annis tenuem alioqui fœminam commisisse. An denique anteacta vitæ victusque ratio, & sine lege potus omni tempore plurimas, qualis quantusque solennis mulieri fuisse dicitur, hoc mihi peperit? non attinet autem ad nos hæc disquiti tantum ut vere narrati. In qua re facienda nomina quidem parentum aut historiæ lege, aut fidei cumulandæ necessitate pandenda, essent: verum quia dubito, quam æquo animo rem tulissent parentes, illustres in urbe Neapoli viri: parcendum nominibus existimavi. Satis est ad fastellia Nili cum integerrimis atque optimis testibus rem esse hanc peractam, inter quos alter est omni reverentia colendus Andreas Albertinus è Societate Jesu Sacerdos: alter Marius Schipanus omni literarum genere spectatissimus. Ioe ara tuerat abortiva nctimestris distento sic abdomine, ut magnitudine reliquum corpus exuperari facile dixisses. Qui venter discissus è vestigio fluentem astatim reddidit aquam, qua patinæ argenteæ quam amplissimæ vacuitas repleta est, sed & totum pectus eodem humore perfusum erat; ex abdominis (quod Fernelius in l. 5. Pathologiæ cap. 11. credidit) cæcis ductibus profecto illuc. Quod autem oppido mirum fuit, hepati nulla labes aut vitium; nisi quod scissuræ omnis expers, ac penduli lobis nullis: sed globosum & ubtusæ non præruptæ rupi simile: qualem huic speciei fides anatomica refert esse.

§. 2.) *De coli inflammatione mirabili.*

HOMINI cuidam, qui ex colico diuturno, id est, viginti dierum dolore afflictus & omni remediorum genere nihil adjutus in valetudinario decesserat, mox execto sic ample turgens inventum est intestinum, ut ocreas itinerarias magnitudine superaslet, qua mesenterio complexus est inflammatum totum, cætera parte cyaneum, & pene ad gangrenæ modum emortuum: distentum quidem mire fecibus, sed maxime flatibus, quibus & omnes item intestinorum ductus extumescebant; quam ob rem forsasse suppressa lotia postremis vitæ diebus. Ad hæc illorum vacuitas & mollitudo contage viscerum utrinque nigrescentes, & flaccidæ, ventet anteqnam inscaretur, hydropis in modum elatus, qui ex subito flatus exultu fragorem edidit adminiltro pungenti terrificum. Sed hepar flaccidum subnigrumque aqua sub liene crocea multa; subque intestinis sanies crassa putidaque, qui putor etiam undequaque multus. Observationi dissecti corporis interfuerunt medici chirurgicique valetudinarii nostri omnes, qui fuit Adamus Marchius, Josephus Chiricus, Dominicus Moscha, Franciscus Rumanus & Bartholus Capova; viri quidem omnes à me suas ob virtutes plurimum honorandi. Narrat autem ejusmodi quoddam Franciscus Tidicæus, apud Joannem Schenckium tom. 3. medicarum observ. rit. de gravidis pag. 625. cum qua sua observatione nostram conferre non erit abs re.

§. 3.) *De abscessu putrido callosoque vesicæ.*

ANno 1624. April. 26. interierat in sacro Crucis Cœnobio Neapolitano Sodalis quidam Franciscanus ex abolito mictu, cui dissecto cadaveri curante Antonio Sanctorello naturæ morborumque observatore solertissimo: reperti sunt inter cætera meatus utrinque flatu distenti renes interne pustulosi, lividisque carunculis obsiti varie, callus enormis & inæqualis sub collo vesicæ; quæ ipsa undecumque turpi sanie desedata, eademque toto habitu prætensa tenebatur atque prædura.

Cap. 38. *Mira quædam in internis visceribus reperta.*

§. 1.) *Concrementum gelatinæ specie in cordis utroque sinu.*

ANno 1616. Februario, in hominis cadavere per me secto in nosodochio Cæsariæ inventus utrique sinus cordis humore obsitus concreto instar vulgaris gelatinæ flavioris, quem ego putavi putrem pituitæ mucceginem bilis aliqua portione tinctam. Hic primum epilepticus & elinguis, demum occubuit cum sinistri brachii convulsione: quæ spectantibus Horatio Cytharella ejus valetudinarii medico & suis auditoribus omnibus, itemque Francisco Antonio Caietæ medico vigilantissimo facta dissectio est. Ejusmodi ad unguem concrementum repertum est & in venis magnis, quæ cordis inferuntur atque etiam in hujus auriculis dissecti cadaveris non vulgariter religiosi P. Nicolai à S. Francisco ex sodalibus teleatis D. August. cui operæ interfuit Franciscus Nola medicus Neapolitanus, quē honoris causa nomino, ac Dominicus Coccia & Petrus Anellus Costa, qui dulci novitatis amore visu rem venerant, Neapolitanus uterque medicus eruditus.

§. 2.) *Fungi in hydropici abdomine.*

ANNO 1624. Augusti in sectis Incurabilium ædibus secti hydropici abdomine parte interiore pallidi quasi fungi boleti ubertim reperti; cui administrationi atque observationi interfuerunt Reverendi Patres assistentes ægrotis, Doctor physicus Josephus Chiricus, atque alias à me sæpe citati Doctores in eodem valetudinario rem Clinicam & Chirurgicam factitantes non sine laude.

§. 3.) *De Atheromatis interni corporis.*

NAturæ quidem in œconomia corporis humani sæpe ludenti, non satis fuerat pomiformia tubera mortalibus admiranda sub externum conspectum subjecisse; nisi & per intima quoque viscerum caloris ingeniti thesauros, illa eadem interdum materia se suggerente produceret. sed enim hæc cum quis in animum haud fortassis inducat facile: proferam huc ego certa & testificantia luculenter exempla: primum autem singulari urar uno, quod apud Bartholomæum Cabrolium Anatomicum & Chirurgicum Monspeliensem observatione postrema legi. Puella fuit illustribus parentibus Tholosæ decimo tertio mense nata, cujus longo morbo commortuæ facta dissectio protulit hæc. A sinistro latere immensæ molis abscessus duplici tunica donatus apparuit à transversis vertebrarum lumborum apophysibus natus, qui deinde transiens sub lienem totum id latus occupabat; erat autem cystula varicosis pluribus vasculis intertexta, revulsus autem abscessus x. libras pependit. Sed neque hic admiratio finit: in eodem enim abdomine tres alii abscessus pondo lib. trium inveni, singuli sua cysti contecti, similibus distincti vasculis, eodemque cæmento referti: quę res pulmentum, ova cocta, ficus, carnem hujus generis alios insolentes naturæ fætus referebant. A dextro latere duo abscessus immensi tanquam gemelli prope vertebras exorti, cum similibus membranis venarumque ramis, oculis aspectanda se dederunt pondo singula librarum quatuor; quorum una cavam hepatis partem complebat; alter ad os pubis ferme descenderat, eadem, quâ alii farragine refertus. Hæc ferme ille.

Nos minores nostros, quod videre licuit, abscessus, exponamus: minores, inquam, molles, sed partium affectarum dignitate haud secundos fortasse:

 liqui-

ſiquidem cadavera diſſecantibus & hepatis & pulmonis & renum, & teſtium & uteri exteriore habitu ſæpenumero meliceridis & atheromata viſenda ſe obtulerunt. Atheromatis quidem ſub pulmonis corpore viſus eſt meminiſſe vel ipſe Hippocrates l. de oſſium natura, numer. 19. per nomen τρώνθ@, quod interpreti verſa eſt calloſa durities; Hieronymo verò Mercuriali creditum eſt tuberculum; utcunque autem ea, quæ pulmonibus innaſcuntur dura tubercula diſſecta præ ſe ferunt atheromatis ſpeciem: ſteatomatum autem non memini an ullum unquam obtigerit: utpote quod difficillimum hiſce locis ortum nanciſcitur: tum quod benigniorem hujus materiam partim emendare: partim ad ſe rapere viſcera calore munitiſſima poſſunt: tum quod uodiorem & majorem ejus globulum oporteret intimius recondi, quod ne pati quidem natura videtur. Dixi jam in humani generis extis creari hæcce tubercula: ſed & in beſtiis brutiſque omnibus ſanguineis multo frequentiſſima ſunt eadẽ à me reperta,dũ multigenas ſpecies ad Zootomiam Democritæã exercendam & conſcribendam quotidie domi exſeco, quæ ipſa minutiora cum ſint, non eſt qood explicanda quiſpiam à me requirat.

§. 4.) *De ſyphiliis internis abſceſſibus.*

PLerique viri graviſſimi, quales ſunt Alexander Benedictus, l. 23. de morbis curandis & Jo. Fernel. l. 1. de abditis rerum cauſſis: & Laurent Jubertus l. de variola magna: & Conr. Tigurinus in obſer. & Bernardinus Tomitanus; l. 2. de morb. gall. cap. 13. certos nos fecerunt vita ex ſyphilide defunctis hominibus ſtudioſe conſectis viſcera quælibet nullis exclusis, reperta tum phymatis, tum abſceſſibus, tum ulceribus fœda non aliter, quam extimo corporis habitu papulæ, collectiones, tubercula. Sed aliud longe majus addidit Nicolaus Maſſa; diſſectas quorondam ſyphiliorum, qui vita deceſſerunt, venas minimum ſanguinis, plurimum albæ pituitæ reddidiſſe: itemque diffiſſos muſculos, qui privare perdoluerant, mucida multa pituita ſcatentes extitiſſe: quæ mihi admirabilia quondam viſa, comperi mox omnia quam veriſſima; etenim in valetudinario Syphiliis decumbentibus, ſi quod alius, ſeſtiſſimo, qua viſendarum ego rerum novarum cupidine diu moveor, & quo diſſectionum exercendarum munere teneor, dum accommodatis temporibus plurimos inſeco: ex his, qui conſpecti fuerant illo morbo laborantes, compluſes offendi, quibus exulcerati tum œſophagus, tum trachea; quibus item puſtuloſus pulmo, puſtuloſumque jecur, apoſtemodes verò proſtatæ ſunt adverſi. Fuit autem & cui (cadaveri ſc. ſuſpendioſo, quod Anno 1631. ſub ſaturnalib. in publico anatomico theatro ſcholæ Neapolitanæ diſſecui) repertum eſt ſiniſtrum vas deferens ſpermatis, qua ſuper interfœminio ad penem inflectitur, ſub ejus loci glandulas interiores aliqua parte demerſum atque ſepultum, cùm autem eidem homini bubo ſyphilicis ulceroſus fuiſſet adverſus; prompta fuit omnium opinio & ejaculatoria, nedum glandulas ſyphilios iſtos abſceſſus expertas, quod hactenus nemo deſiuivit aut prodidit eorum, qui novas obſervationes medicas deſcripſêre.

§. 5.) *De hydropica fæmina cruenta aqua.*

HYdropicæ fœminæ in umbilico ſuppunctæ, non aqua mehercules pellucida, ſed dilutus ſanguis erupit, quod admirationi non mihi ſolum, ſed & Sebaſtiano Vecchiono valetudinarii Incurabilium Medico Phyſico Primario, cùm autem id quidam inconſultè retuliſſent in ſcalpri vim & in ſanguinem è ſecta cute cum aqua hydrotica commixtum, evicit hos falſitas, quod ejuſdem poſtmodum demortuæ cadavere per nos diſſecto toto circum abdomine viſus eſt exundans idem albidus cruor.

Hactenus de Tumoribus in genere & in ſpecie. Sequantur jam variæ circa eos Obſervationes.

De Tumore in genu, ex quo aperto puris loco flatus egreditur.

Mulier triginta annos nata, ab octo menſibus tumorem patiebatur, partem femoris inferiorem occupantem & ipſum genu, nullus rubor aderat, ſed dolor eam infeſtabat, ut claudicare cogeretur; multis remediis reſolventibus adhibitis, tumor in eodem ſtatu permanebat. Tandem in duobus locis, parte ſcilicet interna & externa, elevatio ſatis inſignis apparuit, eaque circumſcripta cum mollitie & fluctuatione, ita ut purulentam materiam adeſſe omnes exiſtimarent. admotum eſt cauſticum potentiale parti magis tumenti, quæ erat exterior, poſtmodum ſcalpello inciſà eſchara & aperto tumore, flatus quidam emanavit, & nihil aliud. Simile exemplum habetur apud *Zacut. Luſitanum lib. 1. prax. admir. obſerv. 163.* Ubi docet ex *Galeno & Avic.* hujuſmodi tumores in genu ſæpe à Medicis aperiri, pus intus latere exiſtimantibus, & nihil aliud tamen quam flatuoſum ſpiritum egredi. *Lazarus Riverius, obſerv. 13. cent. 3.*

Pro Tumore pedum.

℞. Stercor. vaccin. q. ſ. aceti q. ſ. coq. ſimul ad pultis conſiſtentiam. Hæc cum aliquoties tumentibus pedibus applicata fuit, tumor brevi admodum omnis abſumptus eſt. *Martinus Rulandus, curat. 12. cent. 9.*

Tumida membra hoc ſequenti oleo manibus perunctis bene erunt conſricanda.

℞. Ol. nucum vel amygdal. amar. ℥ iv. ſem. aneth. cumini, an. ℨiij. vel iv. bacc. juniper. ℨß. ſal. & alumin. an. ℨj. vini albi, opt. ℥iij. coque trita & miſta ad vini conſumptionem, deinde exprimendo cola, & ſervetur oleum in uſus prædictos. *Reinerus Solenander. conſil. 7. ſect. 3.*

Præmiſſo cathartico & ſudorifero.

℞. Fol. fumar. eupator. origan. ſerpill. abrot. an. M. j. rad. hirundinar. cortic. ſambuc. an. ℥ iiß. ſem. aneth. cumini, fenic. an. ℨß. bacc. juniper. lauri, an. M. j. contund. & incid. & coq. in aq. ſ. q. pro fomento ſicco, ſupra quod decoctum efferveſcens ponantur pedes linteis obvoluti, quoad ſudor è vapore erumpat; idque repetitis vicibus. *Joh. Petrus Lotichius, obſerv. 15. cap. 3. lib. 6.*

Pro Tumore ſuppurato reſolutione curato.

Filia mea octo annos nata tumorem phlegmonoſum & œdematoſum ſatis exiguum paſſa eſt in parte externa mandibulæ inferioris dextræ, qui ad ſuppurationem venit. Ego metuens ne à cicatrice facies fœdaretur, antequam ad abſceſſus apertionem venirem, reſolutionem prius tentare decrevi, Guidonis authoritati innixus, qui dicit aliquando apoſtemata ſuppurata reſolutione finiri: quod etiam ſolemni Paræi experimento confirmatur, qui ſe apoſtema ſuppotatum mercurio crudo cum emplaſtro diapalma ſubacto, per viam reſolutionis curaſſe teſtatur. Ad cujus imitationem dicti mercurii ℨj. cum emplaſtr. diapalm. ℥j. admiſcui, & tumori ſuppurato admovi; qui intra quatuor dies omnino reſolutus eſt. Ad materiam ſuppuratam reſolutione diſcutiendam, ſequentes conditiones neceſſariæ ſunt. Primo ut materia ſit quantitate exigua. Secundo ut ſit tenuis & ſeroſa. Tertio ut cutem & corporis ſuper-

ſuperficiem occupet, non autem partes profundas. Quarto ut ſit in corpore robuſto, juvenili, & molles carnes habente. Quinto ut ſit tempus æſtivum. *Dionyſius Pomaret. obſerv. 1.*

Eadem filia mea paſſa eſt tumorem œdematoſum crudum & minimè ſuppuratum ſupra regionem lumborum, magnitudinis volæ manus, qui eodem remedio intra paucos dies diſcuſſus eſt. *Idem obſerv. 2.*

Tumor carneus palpebræ inferioris, prope angulum externum oculi, ſectione feliciter ſanatus.

Simili ferè morbo laborabat quidam Pater ex Franciſcanorum Reformatorum cœtu, qui variis in locis curatus incaſſum, Neapoli nempe, Romæ, Florentiæ, & Genuæ, tandem meæ curæ ſe commiſit, qui tumorem vidi carneum in palpebra inferiori, prope angulum externum oculi obortum, inſtar acini uvæ. Præmiſſis itaque univerſalibus, humores noxios evacuantibus, forfice totum tumorem ſecui, applicatâ ſtatim ovi albumine, cum aqua roſacea; necnon poſt aliquos dies adhibita portiuncula viridis æris, erodendis quibuſdam fruſtulis radicum ipſius tumoris, in parte ſuperſtitibus, demum pulveribus exſiccantibus cicatrice inducta, perfecte ſanatus æger ſpatio viginti dierum. *Petrus de Marchettis in Obſervationum Medico-Chirurgic. Sylloge.*

Tumor gingivæ, ſub quo, non ſolum dens, ſed & ejuſdem alveolus, tum parte mandibulæ inferioris, uſque ad os jugale, corrupta, ubi ſubortus novus tumor, qui ſectus, patefecit labē, quæ abraſione & inuſtionibus ſuperata, æger ſanitati fuit reſtitutus.

Tumores quidam in gingivis aliquando oriuntur, parulides à Græcis vocati, ex ſanguine, qui ante ſuppurationem dolores graves inferunt, atque ſuppurati, niſi diſrumpantur, alveolos dentium corrumpunt, unde plurimum fiſtulę, quæ abſumunt partem, non ſolum alveolorum, ſed mandibulæ quinetiam; prout ſuperiori anno præ manibus habui Monachum quendam juvenem Divæ Juſtinæ, cui obortus tumor in gingiva, ſub qua dens non ſolum corruptus fuit, ſed & alveolus, cum parte mandibulæ inferioris, inſigni adeo labe, ut pertingeret ad os uſque jugale, ubi ſubortus fuit tumor inſignis, qui à me ſectus maximam copiam puris effudit; quem cum aliquot poſt dies ſpecillo explorarem, inveni oſſa prædicta omninò corrupta, erumpente per foramen eodem pure ex cohibito in ore ſpiritu. Curationem itaque molitus ſum ſcalpris prius abraſoriis; verum quia os erat corruptum uſque ad alveolos inferiores dentium, pluribus propterea inuſtionibus inurendum fuit, foramine patefacto uſque ad ſeparationem ipſius, quo educto, ad cicatricem totum deduxi. Quæ monuiſſe volui, ne ſuppurationem horum tumorum expectetis, à qua facillimè corrumpuntur hæc oſſa, & oriuntur fiſtulæ inſignes, ægreque ſanabiles; ut propterea apparentibus his tumoribus in gingivis, ante ſuppurationem ſtatim ſint ſecandi ſcalpello, & quidem longa ſectione, quo ſanguinis confluxus ad ipſam gingivam evacuetur, qua ratione prohibebitis omnes prædictas affectiones; quod tum propria experientia, tum aliena firmatum; facta ſiquidem ſectione, & evacuato concluſo ſanguine, abſque ulla medicamentorum ope, ſola ſaliva natura ſectionem ſanat, ceſſante quarta poſt horæ parte, dolore. *Idem ibidem.*

Tumor colli inflammatorius in puero menſem nato, cū læſa deglutitione, quatuor cucurbitulis cum ſcarificatione ſcapulis, & infra eaſdem adhibitis, ſanatus. Aliquot exempla venæſectionis feliciter adminiſtratæ in pueris acuto morbo laborantibus.

Præter alios tumores colli ab omnibus autoribus deſcriptos, vidi in infantulo menſem nato, nunc Canonico Patavino, inflammatorium, externum, ad glandulas bronchiales. Tumor hic progreſſu duorum dierum ita adauctus fuerat, ut nobilis infans non poſſet lac deglutire, cum proximo vitæ periculo; cui cum adhibitæ frictiones, & lotiones pedum, leviores forent pro magnitudine morbi, præſcripſi ſtatim quatuor cucurbitulas parvas, vulgo cornetti dictas, duas ſcapulis, duas verò infra eaſdem applicandas, tribus tantum, & quatuor ſcarificationibus adhibitis, & educto ſanguine ad uncias duas, quarum uſu tumor paucas poſt horas imminutus, ac ſenſim & ſenſim ſublatus, & feliciter ſanatus eſt, lethalis alioquin.

Neque metuendum hoc genus præſidii in tenella adeo ætate, poſcente potiſſimum morbi magnitudine; cum ſæpius ego, ſecta quinetiam vena, ſanguinis miſſionem præſcripſerim, & quidem primo ex ſalvatella ejuſdem lateris, nobili Patavino ex familia Tergolina, decem annorum, pleuritide graviſſima laboranti, qui hoc præſidio ſub veſperam ſequenti die fuit liberatus, & omnino convaluit; quod contigit & alteri nobili Patavino ex familia Ridi, annorum ſeptem, laboranti itidem pleuritide, cum vehementiſſimo dolore pungitivo; cui educto pariter ſanguine ex ſalvatella, ad ſex uncias circiter ceſſavit dolor, cum febris remiſſione, qui aſſumto poſtmodum ſyrupo roſaceo, cum manna, quarta integræ ſanitati fuit reſtitutus: quo præſidio quinetiam uſus ſum in aliis pueris angina laborantibus, hac ratione adductus, & propria experientia, quod quam pluribus pueris trium, quatuor, vel quinque annorum, vulneratis, aut ſaxo, aut cultello, vel aliquo alio inſtrumento, ſanguinis libra effluxerit aliquando; atque illi potiſſimum, cui ex ſecta arteria muſculi temporalis magna vis ſanguinis erupit; quem tamen juxta cum aliis ſanavi citra ullum in facultate auctrice detrimentum: quinimò ipſorum aliquos novi, adhucdum ſuperſtites, robuſtos, pingues, & ſanoſos; ut propterea in morbis cum vitæ diſcrimine, poſcente indicatione venæſectionis, hoc præſidium non ſit reformidandum. *Idem ibidem.*

Tumores jecoris ſuppurantes, in gibba potiſſimum ejuſdem parte tutò ſecantur; in cava verò, per urinam expurgandi, exemplo Virginis, quæ tumore ejuſdem partis laborans, per urinam magna vi puris excreta, eo liberata eſt.

Tumores aliquando in Jecore ſuboriuntur, in quibus alii ſunt crudi, & nunquam ſuppurant, alii verò ad ſuppurationem veniunt: & quia Jecur pauci eſt ſenſus, nervulis quippe gibba tantum ſui parte donatum, non ita facilè propterea, niſi progreſſu temporis horum differentia dignoſcitur: tunc enim qui ſuppurant, gibba potiſſimum ipſius parte in acumen prominent, & ſectionem indicant, nullo vitę diſcrimine; prout ego in multis ſum expertus, ſectis licet integumentis communibus, muſculis, & peritoneo: quod ſi in cava delituerit, per urinam expurgandus, ut

fibrillas periostei, ac post ipsius etiam ossis discidit, ejusque salem volatilem corrupit, qui ossibus naturalis est, ac magna copia in illis reperitur, sicut liquet ex destillatione cranii homani, ex quo multum spiritus, multumque salis volatilis in forma sicca elicitur.

Quod si autem aliquis in hisce meis ratiociniis nondum acqoiesceret, nec credet hanc cariem ab acido esse indoctam, illi juberem, ut oleum vitrioli, quod valde acidum est, applicaret dentibus, nam sic damno suo animadverteret illos tandem inde reddi cariosos ac frustulatim excidere.

Imo Fabritium Hildanum, expertissimum illum ac celeberrimum - medico chirurgum, hoc non latuit, quamobrem ille in carie ossis nihil magis damnat, quam oleum sulphuris, vitrioli, aquam fortem &c. acida, & quidem merito.

Jam dudum sciebam ulcera cum carie ossis comite sanari non posse, nisi osse prius restituto, atque ideo ossis cariosi medelę primo incubui.

Non ignorabam quoque pinguia ossibus valde nocere, quia illa ramulis suis facile obstruunt augustos poros & tubulos ossium, & quidem satis pertinaciter, qua de causa omnia pinguia cane pejus & angue hic vitavi, ac ossi carioso inspersi pulverem euphorbii, quod multum salis volatilis, & quidem acerrimi, continet, atque ita brevi tempore omnis caries sub forma pulveris impalpabilis ex ulcere sensim evacuata fuit.

Quod acredo euphorbii non sit acida, ut aliquis forsan conjiceret, sed salina, manifestum redditur ex eo, quod tam vehementer sternutationem moveat, non aliter quam spiritus salis armoniaci, qui à nemine salsius esse negatur. E contra naribus admoveto spiritus acidos nitri, vitrioli, salis & sulphuris, animadvertes illos, licet acerrimi sint, sternutationem tamen minime movere.

Ut autem externis medicamentis per interna operam ferrem, inter usum euphorbii ægrotulæ ex china, sarsaparilla, aliisque multum salis volatilis continentibus constans.

Si caries hisce cedere noluisset, adhibuissem ferrum candens, quod à quibusdam dicitur cauterium actuale, ad distinctionem cauterii potentialis, sed male, nam cauterium potentiale non datur; omne cauterium, hoc est, omnis res urens agit; & si illud cauterium potentiale dici meretur, quod, quamvis jam urere nequeat, brevi post tamen illud præstabit, tunc glacies optimo jure habebitur pro cauterio potentiali, quia illa reduci potest in aquam bullientem, & quam inepta sit talis locutio, aliis judicandum relinquo.

Ferrum candens autem duabus de causis in osse carioso juvat; primo namque fermento acido-corrosivo in osse hærenti tantum de motu suo communicat, ut illud evaporare possit, sicut spiritus vitrioli in distillatione per ignem in altum elevatur; secundo illam portionem fermenti acido-corrosivi, quę reliqua manet in osse carioso, temperare potest, nam ferrum egregie resistit acido, ut patet confectione vitrioli Martis, in qua manifesta satis excitatur fermentatio, dum spiritus vitrioli infunditur limaturæ chalybis, atque ita brevi temporis intervallo spiritus vitrioli multum amittit de sua vi corrosiva ac de acore suo, imo dulcescit.

Carie ossis sublata reliquum ulcus brevi carne impletum fuit sola therebinthina communi cum vitello ovi imposita, ac cicatrix per lintea carpta sicca inducta fuit, quæ imbibunt continuo pus, quod in ulcere relictum cicatricis generationi non parum obstat.

Complures sunt, qui arterias & venas ex parte sublatas nunquam regenerari existimant, quia nempe sunt partes spermaticę sic ab illis vulgo nuncupatæ. sed falluntur, nam qua de causa sanguis ex arteriola abscissa prorepens non posset ad latera protrudere particulas quasdam ramosas & ad motum minus aptas, quæ sibi invicem implicitæ formarent ibidem rudimentum alicujus tunicæ, quæ arteriolæ nomen mereretur, & cur idem sanguis, in cursu suo tandem impedimentum aliquod offendens, non posset reflecti, & sic, particulis ramosis iterum ad latera projectis ibidem producere rudimentum alicujus venæ, non aliter, ac videre licet post aliquot ab incubatione dies in ovo, in quo arteriæque venæque eodem modo ex colliquamento proveniunt? hæc res sanè intellectu est facilima.

Imo blandus tantummodo contactus illius tenellæ carnis, quà ulcus de novo impletum est, statim sanguinem prodire facit, quod certe non fieret, nisi arteriæ, venęque eo usque essent prolongatæ.

Sed si forsan aliquis adeo incredulus reperiatur, ut dictis fidem adhibere nondum queat, illum dimitto ad industrium dominum Blanckart in collectaneis Medico-Physicis, ubi narrat, vel se, vel alium quendam in ulceribus prius cavis ac nova carne iterum repletis detexisse venas & arterias per microscopium, imo per nudos etiam oculos ac nullo microscopio munitos, si pars sanata prius aliquandiu sugeretur.

Atque hoc pacto puto me phænomena in hac ægrotula occurrentia modo tam perspicuo explicuisse, ut ab omnibus queat intelligi, longe aliter, quam facere consuevêre nimis anxii veterum sectatores, nam si illos interrogassem, unde tumor ille humeri, de quo antea locutus sum, exortus esset in ęgrotula febricitante, mox reposuissent, naturam se ibidem loci exonerasse, sed hoc æque absurdum judico, ac si ego interrogarem, cur cerevisiæ recens coctæ fæx per dolii foramen evacuetur, ac alter regereret, naturam cerevisiæ se ibidem loci & hoc pacto liberare ab onere suo, cum potius dicendum foret, cerevisiam fermentari, hoc est, motum quendam intestinum esse in parvis cerevisię particulis, atque ab illis particulas ramosas aliasque ad motum illum non satis idoneas protrudi eodem, ubi ad motum tam celerem non coguntur.

Si porro rogassem, quare tumor ille potius in humero, quam alibi se prębuerit conspiciendum, in promptu sequens habuissent responsum, nempe hoc contigisse ob debilitatem facultatis expultricis in humero, bellum sanè ratiocinium, tot Chimæras, quot verba, continens.

Quod si aliquis ex vase capaci liquorem quendam tenui ac æquali semper radio infunderet in cantharum angustioris colli per infundibulum, ac primo videret liquorem eadem celeritate egredi ex infundibulo, quā intraret, deinde autem observaret, liquorem in infundibulo magis magisque accumulari, an ille non egregie se unicuique exponeret ridendum, si pro causa hic in medium afferret debilitatem facultatis expultricis in infundibulo, cum vera causa sit obstructio in inferiore ac angusta infundibuli parte, aut in angusto canthari collo, inducta à corpore aliquo crassiore in liquore forte contento? quicunque jam hęc omnia attento animo perpendere voluerit, rem in utroque casu eodem mudo se habere animadvertet, utrobique allatam inveniet æquè ridiculam.

Antequam hanc observationem finiam, unum adhuc problema mihi discutiendum restat, nempe an ulcus aut vulnus cavum non posset impleri alia quâdam carne, quæ toti agglutinaretur, sive illa caro desumeretur ex alia quadam parte ejusdem hominis, seu etiam ex alio homine, aut bestia aliqua? præsertim cum

videamus ungues, quibus galli contra gallos gallinaceos in pugna utuntur, ex pedibus eafectos capiti non tantum agglutinari, sed egregie etiam augeri brevi tempore, sicut hoc quotidie videmus, dum galli gallinacei castrantur, imo etiam nemo ferè est, qui non aliquando conspexerit, quàm belle ramulus ex una arbore excisus cum trunco alterius arboris coalescat & uniatur.

Sed dispar longè ratio est, nam tubuli in ungulbus gallorum, inque ramulis arborum constantes sunt, ita ut sectio illos distorquere non possit, quare liquorum circulatio per eosdem facile peragitur, etiamsi in alienam partem aut aliud corpus inserantur. In carne verò nostrà tubuli adeò tenelli sunt, ut à sectione, aut alià quâdam vi statim valdè distorqueantur, atque eorum latera hoc pacto ferè ad se invicem accedant, atque ita tùm temporis & humorum circulatio per eosdem prorsus impeditur. *Joh. Muys in Praxi Chirurgicà rationali.*

De Tumore frontis connato.

Puella semestris erat in fronte deformata tumore valdè rubente ac doloris experte, quem in utero adhuc delitescens contraxerat. Mater ægrotulæ, dum utero gerebat, vulnus in fronte accepit, ea quo multum sanguinis profluebat, & quod dolorem satis magnum inferebat; quare mater, infortunii sui certior fieri volens, adiit speculum, & sic non parum perterrebatur.

Quis nescit jam temporis quam arcta sit unio inter matrem, suumque fœtum? idque mirum videri non debet, quandoquidem sanguinis circulatio utrique communis est.

Sic Parisiis in nosocomio stultus ad annum usque vigesimum vixisse perhibetur, cui ossa brachiorum, crurum, aliarumque partium à nativitate fuerant disrupta, non aliam ob causam, quam quia mater illius prægnans non sine terrore conspexerat malefico cuidam ossa à carnifice publice confringi.

Si jam gravida mater tenello suo fœtui tantum malorum accersere potis est, dum alium molesto dolore aspicit affectum, cogita, quid contingere possit, ubi illa in proprio corpore vulnus sanguinolentum & cernit & sentit.

De modo autem, quo illud eveniat, utpote ad praxin parum faciente, hic loci scribere supersedeo; & si quis curiosior sit hac in re, illum adire jubeo L. de la Forge in notis ad tractatum Cartesii de homine, ut & acutissimum Auctorem tractatus cujusdam gallici, qui inscribitur *la Recherche de la Verité*, qui non ineleganter de modo, quo hic effectus producatur, ibidem disserit.

Ego conspecto huic tumori imposui corrosivum ex calce viva & sapone communi simul mixtis tantum, quantus erat ipse tumor, & sic inducta fuit eschara.

Sapo communis scilicet conficitur ex lixivio & pinguedine simul coctis tam diu, donec multi ramuli particularum pinguium disrupti sint, quod vel ex eo liquet, quod pinguedo in vestibus producat maculas pertinaciter inhærentes ob ramulos, quibus se implicat fibrillis vestium, & sapo contra sola aqua facilè eluitur.

Calx verò viva est sal alcalicum fixum & quidem satis acre.

Calx viva igitur miscebatur non cum aqua, quia hæc ob effervescentiam suam cum calce vires ejusdem frangit, nec quoque cum pinguedine, quæ poros cutis nimis obstruit, sed cum sapone communi sale suo lixivo calcis vires non parum juvante.

Imposito hoc corrosivo vapores pro more solito egrediebantur ex arteriolis per poros cutis in aërem, ex quo iterum in locum à se relictum propellebant materiam subtilem, quæ in transitu suo agitabat particulas salsas tàm calcis quàm saponis teretes, rigidas & pungentes, easque secum tulit usque in cutim, & quidem secundum longitudinem particularum, non secundum latitudinem, sicut sagitta in altum missa non transversum aërem secat, sed per longitudinem suam, quia hoc pacto minus resistit, & faciliorem viam invenit in aëre.

Particulæ hæ salsę in cutim usque adactæ, ac à materia subtili egregie ibidem agitatæ, fibrillas cutis disruperunt ita, ac tubulos ejusdem ita distorserunt, ut sanguinis, humorum ac spirituum circulatio illic prorsus impediretur, ac illa pars emoreretur & sub forma escharę in conspectum veniret, quâ brevi separatâ omnis tumor oberat, quare placentulam meam duriusculam, de qua sæpius mentionem feci, imposui, quæ carnem alias facile luxuriantem comprimebat, ac insuper cicatricem lævem inducebat, quæ primò quidem aliquatenus rubebat, sed ille rubor postea in totum sublatus est, ubi cicatrix aliquoties leviter tangebatur oleo tàrtari per deliquium.

Hæc puella ab omni frontis deformitate hoc pacto feliciter liberata Chirurgis calcar addere debet ad tollendas multas deformes masculas ac tumores, infantibus, dum in uteri ergastulo captivi retinebantur, impressos, qui à non paucis pro insanabilibus habentur. *Idem ibidem.*

De Duro Tumore abdominis.

Puella quinque annorum malæ diætæ assueta vexabatur per longum tempus abdomine admodum tumido, duroque, ac facies existebat pallida.

Frustra jam fuerat usurpatum linimentum sequens.

♃. Ung. alth. comp. Ol. lilior. alb. an. ℥ß. de lateribus ʒi. M. S. Quod tamen in simili casu non parum laudatur à Clarissimo Sylvio in praxeos libro primo, cap. 14. titulo 56.

Rem benè considerans judicabam sanguinem hujus ægrotulæ existere nimis viscosum ac acidum atque ea propter multas omenti glandulas esse obstructas, ac miram in molem adauctas; & quo pacto pallor faciei ex tali sanguine producatur, unicuique notius esse puto, quam ut opus sit illud explicare.

Mirabitur forsan aliquis, nec credet, glandulas omenti in tantam excrescere posse magnitudinem, ut causa sint tanti, adeoque duri tumoris, qualis in abdomine hujus puellę tactu percipiebatur, sed illum inspicere volo Fabritium Hildanum, qui narrat in Centuriæ tertiæ observ. 50. se aperuisse cadaver, cujus omentum ob glandulas intumefactas habebat pondus quinquaginta sex librarum.

Rebus ita constitutis nihil proficuum magis esse judicabam emplastro styptico Paracelsi, quod abdomini imponi jussi, post quam super linteum esset extensum ac inunctum oleo nucis myristicę.

Ac ut sanguinem viscosum & acidum corrigerem, puellæ quotidie bis exhiberi jussi guttas aliquot salis volatilis oleosi, atque hoc pacto ægrotula nostra paucorum mensium spatio feliciter pristinæ sanitati restituta fuit. *Idem ibidem.*

De Tumore sanguineo ad palatum.

Maria de Waart, filia natu minima Amplissimi Consulis D. Gerbr. Nicolai Pancras ex morbo diuturno, capitis, auris, dentiumque dolore gravi, tumorem contraxit albicantem, nucis joglandis magnitudinem habentem, circa palatum.

Pure repletus nobis similiter ac Medico Lusitano Ephraim Booma videbaur, unde apertionem ejus neces-

necessariam omninò judicabamus, quam nisi admisit ægrotans, lanceolæ ope peractam, non pus, sed sanguis calidus purus, rubicundus insigni copia effluxit, cùm tamen, uti indicavimus, albedine notabilis tumor occurreret, fluorem hunc pressione digiti continuâ sistere coacti fuimus.

Diebus quinque aut sex elapsis tumor dictus de novo à nobis apertus fuit, quod & majoris amplitudinis occurreret, & de purulentiæ in eo præsentia nullus dubitaret. At dissectione peractâ eâ copiâ sanguis ardens active impetu effluxit, ut linteo combusto vulneri imposito hæmorrhagiam sistere coacti fuerimus.

Frustra sic hactenus laboravimus, iterare adeoque apertionem consultum minimè visum, quin potius sanguinem temporis diuturnitate, usuque medicamentorum commodorum, in pus verum converti necessarium. Ad hoc collutio sequens aliquoties calide ore detinenda à nobis præscripta.

℞. Rad. Alth. Liliur. an. ℥ ii. Fol. Malv. Bismalv. Parietar. an. Mi. Sem. Lini ℥ ß. Ficus recent. n. vi. Coq. in aq. purâ, in Colat. ℔ i. dissulve Syr. de Alth. Fernel. ℥ i. M. F. Gargarism.

Usu gargarismatis hujus tumorem indies imminui observavimus, continuatio adeoque necessaria. Consolidatio tamen vera neutiquam secuta, priusquam fragmentum aliquod ossis palati separaretur.

Curatione sic insperatâ absolutâ, nostrum credidimus esse, unde collectio sanguinea dicto loco se exhibens provenerit, cognoscere: Nullus hic occurrit, qui vel verbis, vel scriptis vias commodas indicare potuit. Aliquid lucis huic difficultati adferunt quæ obs. 24. Armant. Chir. proponit Joan. Schultetus, Medicus & Chirurgus Ulmensis, ductum hic describit circa dentes molares à palato ad nares extensum, in quo vena æque ac arteria, commoda tunicæ inclusæ detinentur, de quo loco cit. plura legi possunt.

Post hæc tempora affectus priori similis bis nobis occurrit, sanguinis majorem uterque exhibuit quantitatem, quam puris. Aliis, quod si eadem occurrerint, facilius, certiusque ea curare poterunt. *Jobus à Meeckren in Observationibus Medico-Chirurgicis.*

De Tumore femoris insigni.

Anna Laurentii Anno 1655. peste laboraverat, ex qua Anthracem contraxerat femur sub osse ischio occupantem. Hujus curatione, quæ tamen tarda valdè, peractâ, tumore concepta ab inguine ultra genu se extendente, magis hic magisque indies increscebat, adeò ut ulnæ cum dimidia longitudini accederet mensura crassitiei ejus. Hinc in partes duas divisus.

In consilium vocati Clar. Viri Dn. Franciscus Sylvius, Franciscus van der Schaagen, Henricus Lons, Medici, & Dn. Henricus Roonhuysen, Chirurgus. Variis pro & contra propositis, quæ allegare supersedebimus, verosimile nobis visum, humorem aliquem pinguedinẽ locũ dicto occupasse, imò vi sua acriore ad facilem influxum insequentis disposuisse. Hanc sententiam nostram confirmare studui exemplo eorum, quorum pedes anthrace laboraverant, his enim (quod in nobis ipsis experti) tumores omnes postea supervenientes solito majores. Causam ejus rei in eo consistere judicabamus, quod natura in eas partes venenum suum, venenique materiam ableget, quæ hic ob pinguedinem suppositam magis magisque corrumpitur, undè pars ipsa & debilis, & porosa magis.

Ad curationem, præmisso usu Medicamentorum purgantium, menses moventium, imprimis apozematis ex oculis cancri, fascia adhibita, ejusque usu legitimo, ab inferioribus nempè sursum instituta ligaturâ, integrè Dei gratia restituta ægrotans. *Idem ibidem.*

Tumor Vulvæ insolitus.

Clariss. Jacobi Augustini Hunervvolffii Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 1.

Mulier pagana ad quintum gravida mensem, durâ alvo, nauseâ, cardialgiâ, dispnœa, ventris femorumque tumore afflicta, petit à me auxilium. Cui ex gialapio præbui pulverem, & benè hunc tulit. Nauseam & dolorem ventriculi vici mixturâ theriacali. Tumor inde cessit de ventre, & incessit ad vulvam, cujus labia tali augebantur incremento, ut caput æquarent hominis robustissimi, & gravidæ impedirent penitus itum. Dura vero & vexata illa labia ad mollitiem & suppurationem redacta convenientibus rumpebantur, & magnam cruentæ purulentæque materię copiam fundebant. Sulcô postea genitali restitutô in integrum oleo hyperici composito Lebelii, nixibus maturis grandi capite puer in lucem fuit editus.

Scholium.) Casum ferè *ἀνάλογον* in Piscatoris cujusdam conjuge gravidâ hîc Norimbergę, ante biennium me observasse recordor: quæ, cùm ob insignem abdominis, crurumque pedumque tumorem, nec sedere nec decumbere valeret, meum implorans auxilium, ex usu Electuarii mihi valde familiaris, ex Rob Ebulino Juniperino & Elect. Tamarindinato, cum Extracto Diacarthami composito Dispensatorii nostri parati, haud parum allevata, detumuit quidem in majorem è contra molem vix credibilem excrescentibus vulvæ labiis, quibus frustra applicatis Cataplasmatibus Emplastrisque emollientibus, pulverem inspergere jussi Erysipelatodem Mynsichti, tanto cum successu, ut evanescente tandem omni tumore, penitus restituta hæc Piscatrix, justo partûs termino, filiolum & sanum & adhuc cum matre sua viventem, peperit.

Stupendus brachii dextri Tumor.

Clariss. Pyrrhi Mariæ Gabrielis Miscell. Curios. Ann. 2.

Petronella virgo Claustralis in Magno Senarum Xenodochio Sanctæ Mariæ de Scala, viginti sex Annos nata, temperamento calido & humido prædita, corporis habitu ad gracilem inclinante, staturâ mediocri, facie floridâ, vultuque non minus eleganti, quàm modesto constituta, dum infantiles ducebat annos, Tuberculis, modò in temporibus, modò in collo, & in ipso Thorace hinc illinc divagantibus cœpit vexari, quorum nonnulla, præcipuè circa Collum, strumas repræsentabant, alia verò, Tumoribus, qui Bronchocelæ appellantur, erant consimilia, & quidem carnosa apparebant. Quæ quidem longo temporis spatio, nullo remedio adhibito, & sine suppuratione, aut materiæ exitu sanabantur, quandoque verò a quibusdam præsertim à carnosis, factâ in iisdem spontaneâ excoriatione serositas extillabat, unde prorsus evanescebant. At per plures Annos nimirum nedum infantiles & pueriles, sed & ipsius Adolescentiæ, prædictos Tumores modò in uno ex dictis partibus, modò ex pluribus alternatim subortos, nec non Ulcera dexteram Capillatam capitis Partem occupantia infelix Puella passa est; rarò enim ab iisdem vitam traduxit immunem.

Tempore pubertatis accedente, consuetum mensium beneficium expectans cum spe inculpatâ corporis salute fruendi, vix eorum signum unica dumtaxat vice in uno nimirum ex Mensibus Anni suæ ętatis decimi quarti prospexit, & exinde toto ejus vitæ decursu cessavêre.

Ipso eodẽ Anno decimo quarto varii Tumores, ne dũ in partibus desuper memoratis, sed in humeri summitate,

& Brachiis ipsis tam dextero, quàm sinistro supervenêre, modò cum majori, modò verò cum minori Tumefactione, hinc Pedes quoq;, & Crura consimiles tumores infestare cœperunt, necnon molestę scissurę Pedum digitos occupãtes usq; ad Annum decimum sextum circiter perdurârunt, quo tempore singulis mensibus, interdum verò alternatim augebantur, & tunc febres vehementes cum magna siti,& capitis dolore intenso nostram Patientem per tres, aut quatuor dies continuò vexabant, unde Tumores aliquantulum minuebantur, & pręcipuè dum serum ab iisdẽ, ipsisq;scissuris effluebat,quandoq; verò prorsus evanescebãt.

Decimo septimo suæ ætatis Anno, supervenerunt in Brachio dextero circa Cubitum, præsertim in parte exteriori quidam Noduli, ex quibus dolore suborto, contractio ipsius Brachii subsecuta est, quæ per plures dies perduravit, atque hinc cùm in statum fere naturalem, & sine ulla contractione Brachium ipsum fuerit redactum, Tumor quidam in parte ejus cubiti versùs humerũ externà, exortus est, qui quidem dum augmentum celeriter assumebat, cæteri Tumores varias partes occupantes paulatim in tantùm minuebantur, ut pauco tẽporis intervallo, exceptis Capitis Ulceribus, quæ continuò emittebant serosam ac purulentam materiam, evanuerint.

Spatio septem Annorum, quàvis plura ac varia fuerint adhibita medicamenta, & pręsertim ex sarsaparilla, Ligno seneto, & similibus parata, Tumor tamen tale sumpsit augmentum, ut centum & viginti libras circiter penderet, unde absq;auxilio,aut adminiculo Ligneo ab aliis gestãdo, neutiquam ipsum sustinere, nec asportare poterat, & quàquam maximæ fuisset molis, ut totum spatium à Metacarpo usque ad medium humerum occupasset,ei fuit liber omnium musculorum motus, ut digitis opera quędã Acu fœminali, sinistro tamen Brachio in auxilium vocato, ritè peragere valebat. Tumor erat mollis ad instar carnosę alicujus partis, ac veluti Abdominis in homine, aut Mulieris admodum carnosę & pinguis; Tactûs sensatio aderat per totam molis cutẽ adeò exquisitus, ut calorẽ,frigus, pulicis morsum, & pedes cujuscunq; Animalculi super ipsã perreptantis ęque ac in aliis Partibus perciperet. Color,& calor ipsius Cutis sicut & in aliis partibus in statu naturali positis aderat,pręter quã quòd statutis temporibus, singulis nimirum mensibus, aut omni tertio mense, quibus per aliquot dies, dum ei febres accedebant,inflamationẽ in dicto Tumore, maximo cum dolore patiebatur, atque hinc color lividus, & durities in nonnullis ipsius Tumoris particulis, præsertim in circumferentia superveniebat, quæ quidem omnia minuebantur, vel per sudorem,quandoque per urinam,& interdum ex effluxu copioso aqueę materiæ ex Tumoris poris admodum dilatatis, ac interdum ex Ulcusculis in dicto Tumore subortis, ut præsertim evenit duobus abhinc annis, quo tempore à poris solumodò dilatatis,absque ulla exulceratione pauco temporis cursu humor aquosus effluxit ad libras circiter quadraginta. Indeque verò mirum in modum ex Usu cujusdam suffumigii vaporosi,ex vapore Aceti mediis lapidibus ignitis elevato, à quodam Chirurgo præscripsi, majus suscepit augmentũ, & quotiescunque, quod sequebatur singulis, aut alternis mensibus,dolor adveniebat cum duritie & cutis livore,cõsueta febris accedebat, iterumque humor aqueus in magna copia egrediebatur, & quidem cum puellę levamine, Tumor enim aliquantulum minuebatur, & quando febribus non laborabat,color faciei erat rubicundus,appetitum habebat vegetum, quin imò sæpe sæpiùs fame torquebatur Morbosa, præcipuè verò duobus abhinc annis, quibus Tumor maximè augebatur, absque ulla corporis emaciatione; Alvus rarò respondebat, parum mingebat, & maximum frigus in dicto Tumore patiebatur, unde pannis calidis ad Brachium tumidum cooperiendum, & præsertim hoc anno transacto, ne dum Hyemis, sed æstatis tempore maximè indigebat. Occasione qua febribus cruciabatur, dum celebrata fuit phlebotomia, sanguis mediocris consistentiæ, & in colore floridus fuit observatus, prætérquam in ultima emissione, iis postremis diebus, quibus febre consuetâ, sed acutiori laboravit per quatuor dies, qui quidem sanguis fuit aliquantulum serosus. Quo tempote quamquam effluxisset maxima humoris copia à Tumore mirum in modum aucto cum dolore summo, colore livescente, & nigricante circa extremitates, ut eveniebat in aliis febribus, oborta est in extremis hisce periodis maxima durities indolens, unde propter mortificationem imminentem fuêre factæ à perito Chirurgo nonnullę incisiones, attamen superveniente quoque copiosę serositatis alvi fluxu, minimè evasit, sed quinta die à febre, die nimirũ decimà quintà Novembris 1693. ab hac in ęternàm vitã migravit.

Post mortem non pauca Materię aquosę Copia spacio octo horarum effluxit, quę quidem unà simul cum eà quæ emanavit ab incisionibus arte Chirurgicâ factis ultimis quatuor diebus, dum febre laborabat pondus librarum octuaginta circiter superavit, unde Brachium à scapula in humeri summitate recisum, cùm ponderis esset librarum centum viginti, facta computatione cum supradicto fluido jam effuso,librarum circiter ducentarum pondus ęquabat, & cùm reliquum Cadaver, excepto brachio, libras centum & viginti penderet, hinc tumidum Brachiũ totius corporis pondus ferè duplum attigisse manifestum est.

Tumoris figura erat similis maximo Utri repleto, & ex uno latere aliquantulum depresso, quo nonnulli utuntur pro asportando Oleo, cujus magnitudo, dum viveret, per circumferentiam erat palmorum, loquendo de Romanis Geometricis, undecim & digitorum quatuor, & secundùm nostram mensuram Senensem, vulgò dictã, *Braccio à Canna*, quatuor æquabat mensuras cum quarta ejusdem parte. Ejus diameter in parte magis latà continebat quatuor palmos, & digitum unum, hoc est, unam ex nostris mensuram cum dimidiã. Diameter verò in parte minùs lata tres palmos, & digitos duos, seu mensuram unam Senensem, & ferè quartam ipsius partem, & in profunditate in loco nimirum elatiori desumpta, palmum unum & digitos quinque, seu dimidiũ ex nostris Senensibus cum quinta totius mensuræ Parte continebat.

Hisc totum Brachium super Tabulam Anatomicam depositum,fuit nudis oculis observatũ continere Cuticulę, & cutis poros admodum dilatatos & inter se plurimùm distantes,per exquisitum autem Microscopium pori videbantur latissimi, unde Cutis substantia Retis latiusculam texturam repræsentabat, substantia verò, quæ inter poros nudis oculis apparebat satis densa, mediante Vitro oculari ad instar stipatæ retis contextę, nec non cum quibusdã laminulis albis inter se densè complicatis, & cum liquore gelatinoso cõgesta fuit observata. Atque interim glãdulę conspiciebantur consueto majores,& inter se distantiores, ac tandem Rugę, sulci, & Areę, nec non reliqua ex accuratissimo Malpighio in ipsa cutis substantia detecta, solitò majora apparuere. Inde verò factà per Cultrum portionis Cutis separatione, medietatis digiti crassitiem ipsa Cutis ęquabat, & statim aqueus liquor cœpit stillatim effluere, qui quidem ulteriori procedente incisione, magis, magisque profluebat: Unde factã dilatatione pluribus incisionibus per totam humoris molem, substantia ipsum componens observabatur mẽbranosa, porulis latis,sed limpido humore repletis, plurimisque hydatidibus interspersis, nec non vasis lymphaticis admodum dilatatis, ac lymphâ turgidis, & per totam substantiam membraneam dispersis, ex pluribus pelliculis mucillaginosis constructa. Inter Lymphica vasa & memoratas membranulas, Lobuli constructi erant ex Vesiculis, seu adiposis sacculis, qui adipe repleti inter se inęqualiter, modò majori, modò minori distantiâ dispositi ac disjuncti cernebantur, ita ut inter unum, & alterum Lobulum plurimis sacculis compositum nulla esset ęqualis distantiæ, vel spacii proportio. Hi Lobuli adiposi, si fuissent uniti, composuissent crassitiem solummodò membranæ adiposæ, quæ in parte Brachii non tumida

pollicis

pollicis crassitiem non excedebat. Præter dictos sacculos adipe repleros, nonnullę minimæ glandulæ albicantes inter substantiam membranosam dispersæ conspiciebantur. Vasa arteriosa, & venosa, quæ per dictam substantiã rarissimè disseminabantur, erant adeò exilia, ut oculum effugerent. Remotâ totius molis substantiâ, quæ in omnib⁹ partibus eandẽ & consimillimã constitutionẽ, quam descripsimus, servabat: circa cubitum tam in parte interna, quã externâ, mẽbranea substantia majori cũ densitate & crassitie fuit reperta, unde difficiliorem patiebatur incisionem, atque hinc mẽbrana carnosa, & musculi omnes per totum brachium ferè in naturali constitutione, præterquam quòd aliquantulum tumidi, & albicantes, fuêre observati; Arteriæ quoque, venæ & nervuli erant naturaliter constituti, quæ omnia à Tumore jam descripto taliter circumdabantur, ut brachium ferè in ejus centro permaneret absconditum. Liquor, qui per plures incisiones factas affluenter è tota mole stillavit, pependit libras centum sexaginta, unde moles carnea ad libras solummodò quadraginta fuit redacta, & tunc substantia ejus interna apparebat substantiæ Uberis Vaccæ non lactantis consimilis, aut Mammarum muliebrium, sed minus glandulosa conspiciebatur, quæ quidem post liquoris mucilaginosi expressionem ad libras duntaxat viginti & prorsus exsiccata ad septem, aut octo circiter fuit redacta; unde quælibet libra Tumoris post exsiccationem, dimidiam tantùm unciam æquavit; Materia verò aquosa, quæ emanavit ex Tumore, erat limpida, ad saporem insipida, cum aliquali salsedine, & igni exposita, ad instar seri sanguinis, aut albuminis Ovi, brevi temporis spatio evadebat albicans & condensabatur, atque hinc saporem albumini ovorum cocto consimiles gustantibus inducebat.

Tumor Pedis monstrosus.

Clariss. Joh. Victoris Jagerschmidt. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 2.

Cristophorus *Seber* rusticus in *Sanspach* Dominatûs Wisensteigensis, habebat dextrum pedem usque ad genu ingenti tumore affectum, magnitudine medium corpus hominis ferè ęquantem, quem per multum temporis raptum, ingentem ob molem, ampliùs tolerare nequiverat, de illius amputatione consilium iniit, eôque Chirurgis patefactô, quoniam jam multa à multis Medicis & Chirurgis omnia quamvis incassum adhibita, illum ut amputarent, instanter rogat, quapropter illius precibus ut satisfieret, per supra genu amputatus erat, qui ponderatus sexaginta libras habebat, cumque ulterius incideretur, gelatinæ pedum vitulinorum speciem referebat, neque carne neque sanguine in eo repertis, prçterlapsis aliquot diebus, fato functus.

Tumor brachii & manûs insignis.

Clariss. Lucæ Schrockii. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 2.

Notatus in principio harum Ephemeridum ab Excell. D. Gabriellio Casus, historiam alterius à me observati ut hîc recenseam, persuadet; Matronę scilicet quinquagesimum ætatis annum supergressæ, quæ sanguineâ constitutione & inculpatâ sanitate prædita, inque conjugio sterili, menstruo fluxu ordinato olim gaudens, à multis annis in mamma sinistra tumorem durum, ex papilla ichorẽ absque molestia nonnunquam fundentẽ, nullâ, quantùm recordabatur, causâ externa prægressâ, senserat, qui cùm increscerct, à continuato Emplastri Saturnini Mynsichii, aliorumque internè sumptorum, resolventium ac sanguinem depurantium remediorum usu, sensim diminui, ac tandem omninò evanescere cœpit, ipsa mammę substantiâ unà penitiùs disparente, ut cutis reliquo corpori ibidẽ ęqualis, nisi quòd rugosior esset, appareret, ipsaque bellissimè valeret. Sed A. 1689. m. Majo cum febre continua dolore, & Inflammatione, tumor sub axilla sinistra obortus, tandem in abscessum abiit, ex quo multùm serosæ ac purulentæ materię cùm effluxisset, ex arte, non neglectis etiam internis remediis, iterum consolidatus fuit. Anno tamen sequente, tempore æstivo brachium sinistrum tumidum & quasi œdematosum evasit, sed ab adplicitis discutientibus sensim ad pristinum statum rediit. Quamvis paulò pòst denuò, magis tamen in parte inferiori, in cubito nempe, quàm in superiore vel humero intumuerit, ipsamque etiam manum cum insigni duritie tumor occupaverit; qui equidem non omnem tangentis manûs impressionem subterfugiens, ad scirrhosam tamen duritiem magis inclinabat, atque indies magis magisque, in ipsis etiam digitis in immensam molem distendebatur, ac durior evadebat; ut brachium illud monstrosum, quod in Guilelmi Fabricii Hildani Centuriâ 4. Observ. chirurg. 69. delineatum sistitur, referret. In digitorum interstitiis, utplurimum ex poris visui non patentibus multùm seri, interdum limpidioris, modò etiam crassioris, quandoque & acri odore nares ferientis, nunquam tamen exulcerationem inducentis prodiit: quo largius fluente, manus nihilominus pristinam molem servavit, brachium autem, quod non adeò durum erat, nonnihil interdum subsedit; nullo interea dolore urgente, nisi quem oborta, vel ab Emplastris Galbano similibusve resinosis permistis, vel parca vini degustatione, aut etiam stomacho ab assumpto paulò difficilioris digestionis cibo gravato, inflammatio, facillimè succedens & ęgriùs abigenda, nonnunquã excitabat; mole tamen suâ & pondere, ac immobilitate multùm molestiæ inferebat. Interea cuncta, quæ ars suggerere poterat, in usum ducebantur, & juxtà cum sanguinem ac serum depurantibus atque attenuantibus, humoris etiã serosi diminutio purgantibus, diureticis, diaphoreticis, quin & moderatâ per Mercurium dulcem salivatione intendebatur: quæ equidem operationes suas ex voto, ast sine ulla partis tumidæ decremento, peragere videbantur. Externè, præter fonticulum, emplastris, unguentis, fotibus siccis humidisque, cataplasmatibus, spirituosis liquoribus &c. discussio, resolutio, emollitio, aut etiã suppuratio, sed frustra, tentabantur; quę & ipsis partibus tumẽtibus adplicabantur, & tandem sub axilla quoq; (ubi A. 1692. M. Febr. denuò leve inflammationis indicium, cum seri viscidi exsudatione, observabatur,) ad viã stagnanti sero parandã imponebatur. Et quàvis difficillimã vel nullam hujusmodi scirrhi curã esse scirem, cuncta tamen, collato etiam cum aliis præclaris Medicis consilio, experiri, quàm ægrotam, sine remediis esse quæ recusabat, derelinquere malui. Usque dum A. 1693. M. Februar. difficilis respiratio, cum aliquali caloris prçternaturalis sensu, & pulsu intermittente, nescio ex qua occasione vel causâ externâ, & quod mihi videbatur, ob sanguinem in corde polyposam concretionem subeuntem, accedens eandem, medicamentorum tandem pertæsam, intra paucos dies valde debilitaret, ipsaque inopino animi deliquio oppressa placidè exspiraret.

Uti verò noster hic tumor in brachio œdematosis accenseri, in manu autem scirrhos inter reponi meretur: ita causam utriusque, stagnationi lymphæ, glandulosam cutis substantiam, subjectasque fibrosas partes extendentis atque exhalantibus tenuioribus particulis, viscidiores hinc eò magis concentratas & coëuntes servantis, imputandam esse judicavi; cujus motus à vasorum lymphaticorum in brachio ad axillares induratas, compressione vel obstructione, sufflaminabatur;

tur; ita ut lympha à manu & brachio aliàs naturaliter refluа, sanguini reaffundi cordique inferri prohiberetur. Utrum exsuperantes acidas coagulantes lymphæ particulas, quæ accusari in similibus tumoribus sępiùs solent, simul hîc producere debeam, hæreo; præsertim cùm mihi persuadeam, quòd eædem diuturna stagnatione concentrari & acriores magis reddi, atque insignes excoriationes ac dolorum molestias inducere debuissent; id quod tamen non contigit. Ipsum manûs brachiique post mortem scrutinium denegatum, conjecturis meis uberiùs discutiendis obstitit.

Tumor Scroti cancrosus, cum testiculi extirpatione, sanatus.

Clariss. Joh. Acoluthi, Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

Senserat à multo tempore Theologus, in Ducatu Olsnensi nobis vicino, Vir probus & doctus annorum 46. habitûs obesioris, tuberculum in dextrâ scroti parte enatum, quale descriptum videre licet in Marc. Aurel. Severini aureo de reconditâ abscessuum naturâ Tractatu lib. IV. Cap. IX §. 18. p. m. 201. Concolor Idem reliquę scroti substantiæ: parum sollicitudinis ab optimo viro sibi vindicaverat, usque dum Anno 1692. mense Decembri, mutata ejus facies, in nigrum vergeret. Tum malè secum agi auguratus, ad Medicum properat, ex cujus senio, uberes prolixę experientiæ fructus se lecturum, confidebat, ejusque consilio nixus, fila cruda ex lino contorta (*robes Garn*) lacti incocta, sedulus affecto loco applicabat. Tum verò, quiescens intra tuberculi (vel penitus, non attingendi, vel orbiculatim mox exscindendi) parietes, malignum fermentum, intempestivè motum, oras transcendere, atque in majorem molem extolli cœpit. Ejusdem Medici jussu, cum validè compressus tumor crepasset, aliquot libris emetienda hæmorrhagia successit quàm horrenda labiorum inflatio, livor, & cum intolerabili fœtore mortificatio, exceperunt. Jam demum ad ægrum evocatus ad adspectum scroti capite humano majoris horreo, labia ulceris inversa, aliquot pervia foraminibus, magnam partem omnis expertia sensûs, varios insuper offerebant sinus, ichorem fundentes, turpissimæ sentinæ fœtore graviorem. Nulla hîc efficacis Medicinæ præsidia admittebat remotus ab urbe locus, ad quam negotia eadem die me revocabant, usque dum propior mihi ęger, consiliis accuratè sublevari posset. Jussus itaque ad urbem deferri, requisitis pro circumstantiarum ratione medicamentis, interea sustentabatur ulcus decocto absynthii, Centaurii minoris, Myrrhę, Aloës, Olibani, Camphorę &c. Sinubus injecto, eluendo, cavitatesque plumaceolis eodē imbutis, implendo, totâ postmodum mole, linteis, decocto nigro, cui spiritûs vini partem addideram, imprægnatis, involutâ. Internè humores acriores temperantia, resolventia, Balsamica blanda &c. propinabantur. Moram non ferente malo ulteriorem, ad urbem ubi deventum, quicquid sphacelati aderat labii, omne quàm profundè licebat carnem aggredi sanam, rescindi jubeo, quaquaversum candente ferro applicato, ut insigniorem hæmorrhagiam compescerem, & si quę absconditę laterent cancrosi fermenti reliquiæ, radicitus evellerentur. Escharę unguentum digestivum Hildani subveniebat, Emplastro defensivo rubro tectum, ambiente partes universas decocti nigri fotu. Crusta post aliquot dies sponte decidua, pus laudabile, cum colore carnis debito, comitem ducens, spes nostras erexit, sic, fore sperans ut brevi sanatio succederet, nisi caro testiculum dextrum involvens, inferiore sui parte excrescentia fungosa deturpata, omnia medicamenta, ipsum denique ferrum ignemque susque deque habuisset. His igitur, irrito conatu per aliquot hebdomadas adhibitis, totum illud testiculi velamen relecandum, statuo, ne serpente ulteriùs ad interiora malo, hospitii culpam infelix hospes lueret. Tum judice visu, quantitas lymphæ subflavæ, uncias tres excedens cum impetu prosiliebat, inferior autem testiculi pars arctè integumento, eo, quo caro luxuriabat, loco adhęrens, cautè erat separanda. Denudatus hac ratione testis nihil monstrosi alere videbatur, unde balsamico fomento ab injuria aëris studiosè præmunitus, eam expectabat fortunam, quâ aliis sui generis obtigisse, Hildanus Cent. 5. observ. 76. Thiermayer Cons. 1. p. 1. p. 106. Timæus à *Güldenklee* L. vi. Cas. 32. Borellus Cent. 3. observ. 17. recensuit. Contrariam autem rerum faciem postera exhibebat dies, quâ, non testiculum tantùm insigniter tumentem, sed cancroso insuper fungo, per noctem enato, deformem, conspiciebamus, manifestô indiciô, malignum hostem, ad secretiora hæc penetralia, jam tum fuisse admissum. Consiliô proinde ex arenâ depromtô (cùm ab extirpatione testiculi, ferrô perficienda, nimiâ ejus ad inguina factâ retractione, excluderemur) ligamento sericeo rotundo, vasa præparantia pedetentim constringebamus, nodo indies arctiore reddito, usque dum nutrimentum omne interceptum, testiculum penitus destitueret, brevi sequente illius aridura, & casu. Interim ab externo balsamice partium fotu, nunquam recessimus, tensum autem, ab exquisito, quem ligatura inferebat sensu, abdomen oleo chamomillæ, Castorei, Verbasci, Hiperici, Rosarum &c. assiduè unximus; Emplastrum defensivum viride, illique sacculos herbis anodynis atque resolventibus, refertos, calidè superimponentes. Difficilius tamen interna medicamenta ægro admittente, evitari non poterat quin ex diutorno decubitu, largioreque sanguinis profusione, cachecticam diathesin, tumore pedum œdematoso notabilem, corpus acquireret, quam Medicamento Salino-Balsamica, imprimis Essentia mumiæ Clauderiana, de methodo balsamandi corpora p. 196. descripta, interpositis amaricantibus atque martialibus, rarò evacuantibus, tandem levabant. Sic magis magisque pristino redditus statui æger, vires colligebat, ablati testiculi vestigium, firmâ carne obliterabatur, continuatus decocti nigri usus, reliquum scroti tumorem discutiebat, ut pro deplorato ab omnibus habitum Pastorem, Festo Paschatos, ad obeunda sacra munia, Ecclesiæ suę, omnium cum admiratione, salvum & incolumen reddere per Dei gratiam licuerit.

Tumor pirguedine refertus.

Clariß. Eliæ Camerarii, Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Quantâ haud rarò incertitudine circa varias tumorum species versentur Chirurgi de contentis dubii, ejus tota die praxis exempla exhibet, externa enim facie, consistentiaque tactu explorata facilè ipsis imponi contigit, ut siquidem sint cautiores, non possunt non hæsitare in cura istiusmodi tumoris suscipiendâ, ne temerè quidquam tentare videantur. Sequenti id casu comprobatum existimo. Vir ann. 30. duodecim abhinc & quod excurrit annis tuberculum fabam magnitudine æquans in exteriore dextri genu parte sentit, lento primùm gradu increscens, ita, ut post plurium annorum decursum juglandem magnitudi-

gnitudine non excederet, nec dolorem ullum nisi motu frigidaqoe aqua accedente (coriatius autem erat) excitaret. Mens. Januar. 1695. (celeriùs jam aucto tumore) pugnum quantitate superabat; quoscunque verò & Medicos & Chirurgos adiit, ii quidem Emplastra similiaque commendabant præsidia, sectionem verò tumoris dissuadebant uno ore omnes. Occupabat jam magnam femoris supra genu partem, eratque ea protuberantiæ durities, qualis glandulosorum tumorum esse solet, cùm, nactus tandem qui apertionem susciperet Chirurgum. Mens. Jun. 1695. in eminentiore tumoris parte incisio institueretur, extillabat sanguis haud paucus, hians verò vulneris orificiom, pinguedine cupiose protrusa, puris expectati loco explebatur, cujus, cochlearis ope non exigua portio sensim absque dolore exempta fuit. Increvit mox majori celeritate tumor latiusque terminos suos extendit, exundante liberius indies pinguediue, accessit ingenti tumori, & quà parte patebat horrido, totius tabes, cordis vehemens palpitatio, lassitudo summa & debilitas &c. quæ tamen aliquandiu medicamentis repressa sunt. Cæterum irriti erant in curando tumore tum Chirurgorum, tum (quod fieri solet Agyrtarum conatus, aliis Emplastra, aliis ex nasturt. aquat. Cataplasmata, aliis alia suadentibus.) Cùm verò in tumore coërcendo frustra laborarent, itum est quorundam consilio ad corrosiva, admotumque arsenicum, nitro, ot ajunt, correctum, quod tamen largissimâ & contumaci hæmorrhagiâ insequente in tempore removendum erat. Brevi alius tonsor eum invasit, atq; una cũ aliis externis internisque remediis aliquam, quod adstantes referunt, admovit aquam, quę nunquam absque ingenti dolore applicabatur, recurreute unà subinde à motu hæmorrhagiâ. Isthęc verò brevi dolorificę quędam colli constrictiones, linguæ impeditus motus, vocesque inarticulatæ sequebantur, dehioc tensivi dorsum dolores occupabant, sensim vox intercipiebatur, concutiebatur corpus, urgebant dorsi dolores, maxillam porrò spasmodici motus agitabant, sicque convulsus tandem rigidusque obiit. Aliquot verò ante obitum diebus, horrenda ulceris facies, immanis fœtor, atque rubedinis loco cœruleus livor successerat. Incusabat Chirurgum qui tumorem audaciùs aperuit defuncti uxor, ipsique actionem iorentabat, qua lite effectum est, ut loci Magistratu judicium ea de re meum expetente, sectione instituta contumax tumor penitiùs inspiceretur. Ea verò se facie secanti tumor, haud adeò durus tactui visus, obtulit: occupaverat non genu solum sed mediam quoque & quod excedit femoris partem, pede infra supra tumorem eadem cum universo corpore, macie & tenuitate conspicuo, non verò æquabili intumescentia affectam partem vidimus tumidam, sed & in interiore genu parte & in exteriore cumprimis, primâ mali & tuberculi sede, multùm eminebat ingens protuberantia reliqua superficie longè elatior, cui & in incisione vulnus inflictum erat, fœda mollique & saniosa pinguedine nunc hians atque turgidum. Separatis sollicitè cute atque musculis, stupendam istam partis affectæ molem non nisi pingui materiâ constare oculis patuit, (si excipias purulentæ saniei, stagnantisque inter corruptos circa medium femur musculos, sanguinis quandam portionem) ordinariam verò piognedinis consistentiam, utpote mollior, non referebat. Plurimis quasi alveolis inclusa erat, è quibus nullo negotio exprimebatur; istius verò pinguedinis pars in medio femoris (circa genu nulla corruptione conspicua) unà cum insignibus quorundam musculorum portionibus computruerat, eandemque sortem vasorum sanguivehorum minores rami (truncis adhuc integris) experta erant; tantaque pinguedinis & incredibilis moles non musculorum modò interstitiis intrusa eos violentè distenderat, sedibusq; ordinariis desturbaverat, sed & in ipsâ ossis femoris cum fibula tibiaque articulatione sub patellam, in ossis femoris inferiorem sinum, interque omnes loci istius tendines membranasqoe sese copiosissimè insinuaverat. Hæserat verò primùm tuberculum (sectioue id nunc ostendeute) circa internam atque inferiorem ossis femoris protuberantiam, ubi cartilago desinit, & quamvis durior ea in regione tumoris substantia fuerit, nulla tamen ibi aderant corruptioois vestigia, sed quantùm licuit assequi in tendinosâ membranâ hæserat tuberculum. Ossis femoris duæ tertiæ partes flavebant, non solum p. n. sed & erosæ scabræque comparuerunt, excavatis corrosisque, in iofima maximè ossis parte juxta cartilagiois marginẽ, profundis sulcis creberrimisque foraminibus, totaque superficie admodum asperâ redditâ; nulla tamen cariosâ nigredine ossis substantiam fœdante. Quodque obiter addere lubet, pulmones dextro lateri firmiter adnati atque ex cœruleo lividi, tenaces valde atque sicci conspiciebantur, vesiculis aëre turgidis. Cordis summè flaccidi ventriculi sanguine (ut totum ferè tabidum corpus) destituebantur. Hepar durum lividumque conspeximus &c. Ita scilicet rupto semel vasculo, & pinguedinis qoadam portione suis elabente utriculis, prima tumori fatali ansa data videtur, qui tardiùs primùm robustis adhuc fibris fortiter resistentibus increvit, usque dum cedentibus iis tandem, & sectione spatium concedente, liberiùs in interstitia effunderetur (pari ratione ac in Hydrope semel patente Lympha uberior in cavitates depluit) subducebatur hac viâ sanguini corporisque universę machinæ balsamico-oleosa, blanda, & melior portio, unde presso pede lenta febris, tabes & (deficiente Salium moderamine) acrimonia, cordis palpitatio, lassitudo summa non potuit non insequi, tandemque, accedente hæmorrhagiâ, acribus remediis, ipsaque saniei in ulcere acritudine, nervis lacessitis convulsiones colophonem miserię imposuerunt.

Tumor fungiformis supra dextrum genu fæliciter curatus.

Clariss. Joh. Mauricii Hoffmanni. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Tumor hic genu dextrum Illustrissimæ Comitissę NN. obsederat per biennium & medicamentis non solùm, sed & pręstigiosis remediis atque incantamentis cedere renuerat, ita ut spem medelę futuræ omnem abjecerit; idem verò magnitudine ovum gallinaceum fermè æquaverat, albus, insensibilis, & contactui spongiæ instar obsequens: Illo igitur viso cùm sciscitatus essem, num ex contusione aut lapsu, aut contorsione violenta enatus fuerit, nil autem horum præcessisse rescivissem, culpam attribui genubus propter preces religiosas diutissimè flexis, & ideò fibrillis genu afflictum tegentibus membranaceo-nerveo-tendinosis ruptis ac divulsis, indeque subsecutâ lymphæ effusione & coagulo. Applicandum igitur suasi Emplastrum mixtum ex Malactico Emplastro & Cerato de galbano crocato Mynsichti, sic paulatim tumor subsidere cœpit tandemque evanuit. Emplastri malactici compositio seq. io modum se habet. ℞ Olei communis ℥iij. io his coque cerussę pulverisatę ℥iij. Dein admisce Resinæ pini ℥iiij. Ceræ ad lentum ignem liquefactæ ℥j. gummi galbani, ammoniaci in aceto soluti, myrrhæ pulverisatę an ℥ß. M. f. l. a. Emplastrum. Ceteroquin utriusque nominati Emplastri amico fœdere juncti ope Emphysema in Olecrano ex allisione vehementiori ad pavimentum lapideum factâ, exortum brevi curavi, imò solo etiam malactico imminentem strumarum deformitatem in aliquot feminis anteverti.

Tumor

Tumor axillæ prægrandis infæliciter curatus.

Clariss. Joh. Georgii Hoyeri Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Fœmina 54. annos nata phlegmaticę constitutionis & vitę sedentariæ dedita, quin etiam collo strumoso multis ab hinc annis deformata, pręcisis subitaneis terroribus, curis & afflictionibus variis, ante annum & quod excurrit, tumorem circa scapulæ sinistrę regionem versus axillam protensum observat, sine doloris & sine molestiæ sensu. Fallente igitur ἀπαθείᾳ, nihil periculi subesse putans, negligit illum imò ulteriùs de eo ne quidem cogitat. Hebdomadis aliquot elapsis manum forte admovens ad ovi gallinacei formā & molem excrevisse tangendo notat: Brevi post ad pugni duplicis magnitudinem auctam, singulisve diebus incrementa capientē, non sine mentis perturbatione animadvertit. Ideoque jam & nunc eò ardentius proficua remedia quærit, quo magis magisque motum brachii sinistri depravari, dolorumque faces simul accendi sentit. Adhibira sunt emplastra & cataplasmata, queis Chirurgi solent uti, varia sine successu, tumore nihilo seciùs indies crescente: Ex meo denique consilio purgantibus phlegmagogis mercurialibus & sudoriferis, antimoniatis, cinnabarinis fortioribus, emplastris resolventibus, item de ranis Vigonis cū mercurio aliquandiu continuatis, non quidē increvisse, parum verò decrevisse notatus. Non desiit alia plura ab aliis Celebrioribus Chirurgis hinc inde conquisita in usū vocare: Sed in cassū fiebant omnia, indies adaucta mole plures libras jam ponderante. Parum aberat quin desperarē de tebellissimi tumoris curatione, memor observationis 1. Ann. 2. Decur. iij. Ephemeridum N.C. ab Experientissimo D. Pyrrho Maria Gabriele communicatę. Quare ut prorsus intactum relinqueret tumorem talem ac patienter ferret, quod mutari vix posset, suasor eram. Enim verò empiricus quidam afflictissimæ, quæ intra annuum spatium tanto tumore veluti sarcinā quadam pressa, spondet auxilium. Huic credulas præbens aures summo cum desiderio juvamen expectabat. Prolescit enim sicuti pluribus aliis in locis, ira & sic prava consuetudo, ut cuivis agyrtæ vel circumforaneo thrasonico fides habeatur major quam nostratibus Medicis Expertientissimis, pręsertim si forté fortunā curatio quędam successerit. Curam itaque superstitioso quodam magnetico remedio sine successu tentans, caustica attrahentia & corrodentia vocabat in usum: Quibus mediantibus erosa & abrasa sensim cute, tumorem oblongum subligatum & hinc magis magisque pendulum factū, audax agyrta sine ope cultelli solis manibus separabat septem libras civiles ponderantē. Sanguinis verò & lymphę copiā, tum durante erosione, tum post separationem effusā quinque librarum civilium pondus exsuperabat. Tumor ita separatus tetrum spirans odorem, dissectus anatomico cultello ex glomeraminibus glādulosis fermè innumeris magnitudine variantibus (quorum substantia axungiæ humanæ sive potiùs adiposę materiæ conformis admodum) compositus erat. In glomeraminum illorum interstitiis, pluribus fibris & ductibus quasi refertis, serum quoque ad instar albuminis ovi conspiciendum. Admiratione dignum aberrantem naturam, à sarcinā dictā quidem liberatam, nihilominus alimento vitiato parti saucię tam curiosè prospexisse, & sic nova quasi glandularum glomeramina majuscula & minora sub vicina cute quotidie in tanta copia progenerasse ut vicibus iteratis eadem separare necessum haberet empiricus, qui de separatione dicta frostraneos egerat triumphos. Neque enim ullis remediis defendere poterat ulcus cancrosum ab affluxu & effluxu materiæ vitiosæ & glomeraminum illorum glandulosorum generatione. Appetitum toto curationis tempore sentiebat auctum & hinc quævis oblata esculenta & potulenta avidè absorbebat. Inde verò reliquis corporis partibus parum vel nihil nutrimenti accedere, quin potiùs macie sensim consumi, omnem verò succum nutritium ad partem sauciam & cancrosam ferri notabat & quasi sentiebat. Ulcus interea temporis longè latèque vicinas arrodebat partes, adeò ut ab axillis infra os scapulę ad costarum regionem protensum notaretur: Quin imò cùm ne minima spes salutis affulgeret, miseræ per sex menses crudeliter sæpe discruciatæ novæ & lethales afflictiones superaddebantur. Nam præter fœtorem intolerabilem quem putrilago cutis & subjacentis musculosæ carnis spirabat, novi torrores accedebant dolores, inquietudines & vigilias causantes. Hinc lipothymiis, nauseâ, vomitu, singultu, viribusque summè prostratis subsequentibus animam Redemptori suo tandem committebat.

Tumor in axillâ ad cubitum usque propendens in septuagenario feliciter extirpatus.

Clariss. Joh. Pauli Wurffbainii Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Anno 1696. in Nosocomium Novimbergense Spiritui Sancto sacrum, receptus est civis quidā pauperculus filorū ferreorum ductor, *ein eisserner Dratzieher* nomine *Magnus Erhard*, Anno ætatis suæ LXIX. à cujus brachio dextro ab osse humeri & sub cavitate axillari ad cubitum usque, Tumor propendebat Capitis magnitudinem excedens, ventriculum suillum quoad figuram externam aliquo modo referens: Hic Musculo brachii bicipiti adnatus, totum ambiebat brachium, & radices suas in Musculum Brachialem externum, seu gemellum majorem, inque Brachialem internum & Deltoidem, usque ad bicipitem alterius lateris extendebat, variis vasis sanguiferis intertextus, & quod mirum, hactenus mole sua solùm molestus, quem ob viri ætatem & Venarum tam magnitudinem quàm multitudinem maximè axillarium viciniratem, intactum relinquere primùm visum fuit.

Sed cùm A. 1697. Mense Septembri prævia insigni tumoris hujus inflammatione spontaneâ, magna vasorum horum oborta esset hæmorrhagia, Præ-Nobilissimo atque Excellentissimo Dn. D. Scheurelio Collegii Norimbergensis Seniori primario & Nosocomii ibidem ad Spir. Sanct. Medico ordinario, Dn. Collegæ & Fautori meo honoratissimo, rectius esse visum fuit, cum Medicorum Cicerone Celso, anceps adhibere consilium quàm nullum; Expertam hinc manum suam operi admovit dextre, Daniel Robertus noster, Chirurgus ibidem ordinarius exercitatissimus, & fundo utriusque lateris abscessûs hujus proximè à Musculo bicipiti & Deltoideo secundùm longitudinem, causticum admovit potentiale, tanto effectu, ut vena etiam (ceu ex cruore extracto innotuit) sex horarum spatio corrosa, obque inductam Escharam, sanguinis simul profluvium cohibitum fuerit: Escharam verò inunxit Balsamo ex Terebinthina Veneta, Vitello Ovi, Croco, Gummi Elemi oleoque Hyperici parato, vulnusque artis lege deligavit.

Elapsis aliquot diebus, applicatio Cauterii denuò fuit repetita, & quidem in superficie cutis tam sub brachio, quàm versus cubiti regionem: exoptato, exinde subsecuto effectu, separabatur his ipsis in locis cutis, & denudabatur simul tumoris interior substantia, quæ ex parte fasciculum intestinorum convolutorum, ex parte verò lobos, quasi pulmonum mentiebatur; omnia verò bene multis venarum & arteriarum ramulis erant intertexta.

Hinc acus incurvata, qualis Herniotomis in usu esse consuevit, funiculo serico instructa, circa vasorum horum fundum, summa cum cautione variis in locis, imprimis verò ad tumoris radices adacta, ipsaque vasa modò dicta, funiculi hujus ope fortiter constricta fuerunt.

Finito jam decennio magnus obortus est fœtor; à putredine partium carnosarum & glandulosarum, sanguinisque ope ligamentorum, intercepto motu, ortum ducens, quæ cùm in dies magis magisque ipsâ Chirurgi manu sicitè separata fuisset, sub ipsius axillæ cavitate ipsâ, Abscessus hujus radix principalis in conspectum venit brachii crassitie, quæ variis in locis, mediante acu subducto filo, fortiter ligata fuit.

Decimam tertiam cùm æger supervixisset noctem, circa proximè insequentis medium ob inopinatò exortam hæmorrhagiam vocatur Robertus noster Chirurgus, qui repentè advolans, observavit filum ob partium circumjacentium putredinem injectum, quodam in loco relaxatum fuisse, sicque venulam quandam hiantem, sanguinem buncce stillasse, cui crepitum, ut vocant lupi imposuit, cumque levamine exoptatissimo forti firmavit ligaturâ, Ægro de intolerabili fœtore, & fancium siccitate valde querulo: Quibus cum à Medico Xenodochiano Ordinario Excellentiss. Dn. D. Scheurb convenientibus prosperè fuisset remediis, d. 15. Septembris ad ipsum sese accinxerunt opus, & auditâ priùs concione matutinâ, totum hunc tumorem digitorum ope, quantum potuit, separavit Chirurgus, reliqua forfice, sine tamen magna hæmorrhagia abscidit, cutimque partibus denudatis citè iterum imposuit, Emplastrisque firmavit, ut suppuratione tandem feliciter absolutâ, vulnere consolidato & clauso, Patiens LXIX. jam ætatis suæ anno, cùm à tumore hoc septem ponderante libras civiles, quem magnâ molestiâ per integros viginti annos gestaverat, penitus liberatus sit, hodienum sine incommodo vivat.

Tumor ex pudendo fæmineo, feliciter ablatus.

Clariss. Joh. Mauricii Hoffmanni. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Cum Chirurgi in extirpandis tumoribus experientissimi Dn. Johan. Michaëlis Sutorii τῇ χειρὶ ὑπερ[illegible] feliciſſimam aliquoties ipse observaverim, & testari possim: memoratu dignam quoque censui observationem sequentem ab illo communicatam. Quinquennio ab hinc femina trigenaria virgo tum sat matura viro, plenis jam nubilis annis sensit juxta orificium vaginæ uterinæ extremum in sinistro latere tumorem duriusculum, qui, cùm illa postea per matrimonium viro juncta esset, ad magnitudinem pruni Damasceni excrevit, postea autem anteriora versus simul amplior factus *συνουσίαν* connubialem intercepit, successu autem temporis per insecutum triennium tantum sumsit incrementum, ut triginta unciarum civilium pondus adæquaverit; sustulit nihilominus misera mulier gravem ejusmodi molem magnâ animi constantiâ, & hancce quidem eò magis molestam, quòd inter crura pendula ingressus facilitatem remoraretur, tandem autem cùm morbidus ille tumor in medio sponte rimam egisset, & caro inde propullulans fungosa putris carcinoma futurum minata esset, laudati Chirurgi opem implorare coacta est. Hic verò inspectione institutâ, situque & nexu tumoris priùs exactè explorato, ab Interiori vaginæ tunicâ ultra modum extensâ & labio pudendi sinistro, imposito ex arte caustico suo probatissimo ensem feliciter separavit, vulnusque relictum ipsatio nonus mensis optime consolidavit, adeoque ægram sanam & habilem ad concipiendum reliquit.

Tumores pedum monstrosi.

Clariss. Danielis Nebelii, Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Virgo sedecim ferè annorum, quæ ob præclaras animi dotes omnibus magnam de se spem fecerat, & ob roseum faciei colorem integra sanitate frui videbatur, anno MDCXCVII. autumnali tempore per febrilem sanguinis motum in crure dextro supra genu tumorem contraxit, ovi magnitudine dolorificum & cuti concolorem, qui semet latiùs paulatim extendens intra spatium quatuor mensium (quo præter interna sudorifera volatilia & externa Spirituosa discutientia & exsiccantia nihil medicamentorum adhibitum fuit, virgine parentibus ob pudorem hunc affectum aliquandiu celante) totum femur occupavit, quod æqualiter tumidum & duriusculum erat, venis per cutem serpentibus varicosis. Accessit paulò post mensium suppressio & major cruris debilitas cum dolore indies accrescente. Chirurgus femur inspiciens in internâ & mediâ illius parte locum molliorem deprehendit, cui cataplasma maturans & anodynum appostuit, emplastro mirabili Ammanni quod in Cl. Job. de Muralto operib. Chirurg. p. 713. describitur, toti femori desuper applicato. Præterea decoctum lignorum cum lixivio aperitivo Clauderi manè atque vesperi fuit exhibitum. Dolores primò in parte cruris molli & dein in toto femore, hinc magis aucti, fecerunt, ut die 19. Februarii MDCXCVIII. Tumor in parte molli lanceolâ fuerit apertus, profluente sero cruento ad ℥iv. quod mox sub aëre frigido in gelatinam concrevit, tumore prope genu nonnihil subsidente, quem ubi tunc primùm vidissem, consimilem in Jobi à Meckren Obser. Chirurg. posthumis Cap. X. depictum reperiri indicavi, & ab eo tempore de prosperâ inveterati tumoris medelâ dubitavi, præsertim cùm talem tumorem femoris monstrosum in puero nulla arte medica tollendum viderit & descripserit Celeb. Wedelius in Ephem. Nat. Cur. Dec. I. A. III. obs. LXIX. inflicto vulnusculo turunda immissa fuit, sed quia seqq. diebus nihil ampliùs seri effluxit, idem brevi consolidatum, femore ad seri discussionem oleo petræ & philosophorum sæpius inuncto, & adhibito simul cataplasmate resolvente spirituis penetrantioribus imbuto, quibus tumor nonnihil emollitus fuit, & vulnusculum reseratum, è quo die 13. Martii seri cruenti ℔ß. circiter prosilit & mox in gelatinam concrevit, vespertque sub eadem fere quantitate effluxit, unde tumor paululum diminutus fuit & venæ varicosæ nonnihil subsederunt, præsertim cùm indies aliquid seri ex vulnere promanarit. Peritum, tunc per literas fuit à celeberrimo Dn. D. Brunnero consilium medicum, de quo in seqq. Post biduum sellæ insidenti ægræ vena varicosa in infimâ cruris parte subitò disrupta fuit, è qua sanguinis serosi mensura plusquam dimidia profluxit, virgine mox animi deliquium patiente; obligatâ tamen venæ rupturâ, brevi ad se rediit, & mixturâ analepticâ refocillata fuit; Vires autem isto sanguinis profluvio ita debilitatæ erant, ut deinceps lecto semper incumbere coacta fuerit maximè cùm ex vulnere jam patentiore seri cruenti major copia quotidie non sine fœtore prodierit. In consilium itaque vocatus Cl. Dn. D Schrood Physicus Marburgensis expertissimus, qui mecum interna analeptica & ex-

terna epithemata putredini resistentia debitè adhibuit & mortis periculum imminere prædixit, quoniam facies pallida atque collapsa, pulsus celer, debilis & inæqualis serumque cruentum ex vulnere majori copiâ & vehementiori cum fœtore indies profluens, id satis indicabant. Nec fefellit nos triste præsagium, quia die .o. Martii post meridiem superveniens lipothymia, omnem corporis sensum motumque sustulit, succedente morte placidissima. Altero die in crure inciso, magna cavitas aperta fuit, cruento & putrido ichore madens, in qua musculi esesi & ipsum os femoris ad medullam usque in minimas particulas corrosum variisque excrescentiis osseis hic illic inæquale visum. Ex venis varicosis aliquot polypi tenues atque prælongi extracti fuerunt. Paulò post seriùs mihi allatæ Celeberrimi D. Brunneri responsoriæ Literæ, quas bonâ cum veniâ illius, mei hactenus Fautoris plurimùm colendi,
,, ut lectu dignissimas, bis annectere liceat: Casum des-
,, cribis, de quo non viso difficile est judicium Gra-
,, vis sanè est & curatu difficilis ejusmodi tumor, id
,, quod experiundo didici. Memini me talem vel con-
,, similem vidisse Parisiis, *à la Charité*, in quo percu-
,, randu Chirurgorum quos Gallia alit, dexterrimi ole-
,, um & operam perdiderunt. Consimilem tractavi
,, Ravensburgi in Suevia, ubi decumbebat Mercator
,, è Saxonia, cui usque eò intumuit pes totus, femur
,, præsertim, ut planè monstrosus apparuerit cum tan-
,, tis cruciatibus, ut instantis gressus vix, attactum
,, vel levem minimè ferre potuerit. Ruptus tandem
,, tumor circa genu fudit serum, quod in gelatinam
,, abiit, ad instar albuminis ovorum. Varia adhibita
,, fuerunt à variis & diversis cùm Chirurgis, tum Me-
,, dicis, tandem advocatus, præter decocta lignorum
,, & imprimis sassæparillæ, dedi Turpetbum minera-
,, le à gr. ij. iij. usque ad V. alternis diebus, id quod
,, nec vomitum, nec dejectiones, nec ptyalismum;
,, sed à quartâ, ni fallor, dosi, tantam cievit diu-
,, resin (etsi viribus jam antè prostratis, labiis in-
,, sidentem tenebat mortem) ut nyctemeri spatio
,, ultra ses aquæ mensuras per urinarias vias reddi-
,, derit, cum extrema debilitate virium, vicit tamen
,, natura; pes incarnamenti instar detumuit; ulcera
,, fistulosa circiter genu coaluerunt, & ita ferruminata
,, fuerunt extrema ossium, ut diriguerint immobilia
,, per vitam. Quid si frustraneis omnibus aliis ean-
,, dem calcaris viam? imponendo fotis Cataplasma
,, *de quatre farines*, quod Galli vocant. cum aceto aut
,, spiritu vini paratum. Evolve super hac materia Mor-
,, toni phthisiolo 9. cap. de phthisi ex ulceribus & fistulis,
,, quo potentiorem Medicum circa talia non inveni.
Hactenus vir prælaudatus. Consimilem ferè cruris dextri tumorem serosum, sed medicamentis tandem, favente Divinâ Clementiâ cedentem, contraxit ante tres annos Vir Nobilis in viciniâ degens, qui defluxionibus catarrhalibus dolorificis ob seri acrimoniam obnoxius, & modò à talibus collum & fauces afficientibus liberatus, dum anno MDCXCIX. mense Aprili sub cœlo pluvioso equo vectus unius diei iter fecit, sensit in media & externâ femoris dextri parte tumorem oviformem, digitis nonnihil cedentem & admodum dolorificum, absque inflammatione subitò exortum, cui imposuit emplastrum à Chirurgo in itinere datum, quod dolorem auxit & incessum difficiliorem reddidit, sequente febre quotidiana intermittente, quæ quidem medicamentis brevi cessit, sed tumor ex continuato emplastrorum emollientium & suppurationem promoventium usu, nova sensim incrementa sumsit, donec totum femur occupaverit cum inflammatione gravi & intenso ardore atque dolore lancinante in femoria parte interiore. Die 14 Junii cum Dn. D. Schrood in consilium advocatus, vidi crus valde tumidum & post externum Spiritus, salis ammoniaci aromatici usum, minus inflammatum, digitis impressis nonnihil cedere eorumque vestigia aliquandiu servare, œdematis instar, qualis tumor etiam totum pedem infra genu absque ulla phlegmones notâ simul occupaverat. Serum igitur viscidum & acre, non pus, uti Chirurgus præsens sibi persuaserat, tumoris causam esse ratus; suasi ut lixivium forte ex cineribus ligni fraxini cum semine sinapi coctum, calidè instar epithematis cum linteis cruri applicetur & Elixir aperitivum Claud. Tincturâ tartari mixtum, in decocto lignorum mane atque vesperi guttatim assumatur, noctu verò pulvis cordialis pretiosus cum arcano duplicato exibeatur, quibus tumor in superiore femoris parte nonnihil diminutus, sed dolor ardens atque lancinans ad levem cruris motum mitigatus fuit. Ad instantiam igitur Amicorum die 28. Junii interna & declivior femoris pars paulò supra genu, quæ mollior erat, lanceolâ paulò profundiùs perforata fuit, paucis sanguinis guttulis prodeuntibus, & brevi post sequente sero limpido & acri, cujus duæ circiter mensuræ intra tres dies guttatim ferè transudarunt, citra tumoris decrementum aut doloris levamen. Cùm potius tumor circa & supra genu major & durior rubicundiorque visus, majorem dolorem intulit qualem etiam paulò pòst livescentia & duriuscula vulneris jam siccati labia excitarunt, quæ tamen admoto Elixirio Balsamico D. Juncken cum Tinctura anodyna, & applicato cataplasmate ex rad barbæ caprin. herb. scord. absinth. ag imon. flor. chamom. samb. farinâ fabar. myrrhâ atque aloë vino incoctis, exhibitisque diaphoreticis mitioribus, ad pristinum colorem & debitam mollitiem redierant, cessante dolore & pauco pure bonæ notæ ex vulnere profluente. Cùm autem dolor lancinans & ardens circa tumidum durumque genu adhucdum maximè molestus esset, fonticulus in parte interna tibiæ sub genu lapide corrosivo inustus fuit, & vulnus supra genu postea consolidatum, totum verò crus spiritu vini camphorato ac crocato ob redeuntis inflammationis notas, fotum, hac verò mox discussa spiritu salis ammoniaci aromatico circumlitum. Internè, præmisso purgante leni, Liquor aperitivus B. Wepferi seq. cum subjunctis pilulis resolventibus in usum vocatus ℞. limat. ♂lis puri ℥ij. ei in vase vitreo robusto, affunde spirit. sal. ammoniaci urinosi ℥iij. spir. salis dulc. ℥j. salis absinth. ʒij. salis tartari ʒj postquam defervbuerint bene tecta in locum temperatum reponantur & subinde agitentur, tandemque post 48. horas liquor supernatans decantetur & per chartam emporeticam filtretur. Hujus liquoris aperitivi drachmæ duæ, & deinceps tres; aquæ fragariæ & petroselini singularum unciis tribus diluebantur; & istius mixturæ cochlear unum manè atque vesperi cum haustu jusculi carnis insulsi ac tenuis quotidie assumebatur, postquam decem pilularum seqq. cum pauxillo syrupi papaveris erratici vel violarum deglutitæ fuerunt. ℞. diaphoret. ♂lis ʒij lap. canc. præp. milleped. præp. ana ʒj. flor. salis ammoniaci cum hæmatite sublim. ℈j. sal. vol. lumbr. terrest. cinnab. nativ. præp. ana ℈ß. extract. trifol. fibr. ʒij. ol. terebinth. gutt. iv. m. f. cum elix aperit. Claud. pil. n. 260. consperg. pulv. glycyrrhizæ. His medicamentis per integrum mensem assumtis, tumor œdematosus totius tibiæ discussus & cruris supra genu paulatim magis emollitus, seroque multo ex subortis in toto femore pustulis prurientibus, indies effluente, valde diminutus fuit, ac tandem penitùs disparuit, viribus corporis & appetentia redeuntibus, postquam ex salubri consilio Dn. D. Joh. Georgii Gmelini & Joh. Casp. Herlini Sereniss. Ducis Wurtembergici Archiatrorum celeberrimorum, (qui in auxilium vocati. suum de hoc affectu judicium erudito calamo ad ægrum perscripserunt)

Essen-

Essentia mumiæ & fuliginiis Claud. mane, vesperi & noctu assumta; & in prandio sal volatile oleosum Sylvii exhibitum, ususque pilularum resolventium ex Massa pilul. de Succino Crat. resin. jalappæ, mercurio dulci, cinnab. nativâ præp. & extracto resinoso ligni guajaci menstruatim interpositus fuit. Pristinæ sanitati sic quidem restitutus videbatur æger, qui jam genu omnino flectere & ob cruris imbecillitatem restitutem baculo innixus obambulare poterat, proptereaq; sub aere pluvioso atq; frigido rheda vectus, negotia in vicinis pagis curavit & domum rediens, accedente animi excandescentia, mox febrem continuam protraxit, cum cruris dextri inflammatione, dolore ac tumore, qui brevi totum pedem occupavit & circa genu maximos cruciatus induxit; Pulvis bezoardicus Senoerti cum antimonio diaph. & nitro depur. manè atque vesperi datus, febrem quidem sustulit, & spiritus vini camphoratus atque crocatus inflammationem cruris discussit, sed tumor atque dolor in eodem maximam molestiam creavit; redit igitur æger ad usum liquoris aperitivi, & pilularum resolventium, interpositis cataporiis scribendis supra descriptis, quavis septimanâ semel assumtis, ex quorum usu rursus quàm plurimæ pustulæ serosæ & pruriginosæ in crure subortæ fuerant, è quibus scalpendo læsis, serum limpidum & acre copiose promanavit, atque ita tumor dolorque paulatim diminutus, tandem penitus disparuit, remanente saltem cruris imbecillitate & tumore circa genu duriusculo ac œdematoso, qui genu inflexile reddit, & admoto spiritu vini camphorato permixtoque salis ammoniaci vinoso nequicquam cessit, tametsi decocta lignorum cum pilulis ex antim. diaphor. lap. Cancr. & mercurio dulci, mucilagine tragacanthi subactis, pro sudore leni alternis diebus eliciendo, simul hausta fuerint. Jussi tunc fonticulum in brachio sinistro extrare & alterum in crure consolidare, simulque suasi usum Thermarum Serpentinarum ad Svalbacum sitarum, qui tamen ob impedimenta varia in proximum ver sequentis anni dilatus fuit & tandem æstate præterita admissus, tam felici cum successu, ut æger, depositis fulcris subalaribus, quibus innixus obambulabat, cum scipione incederet, tumor prorsus discusso, sed genu adhuc dum inflexili permanente. Hinc sponte sua ex Thermis Serpentinis ad Wisbadenses transiit & ibidem, cùm vix una vel altera vice iisdem usus fuisset, febrem contraxit continuam non sine cruris dolore, quo tamen post fugatam brevi febrem cessante, domum incolumis rediit, & paulò post longum iter sine omni incommodo confecit, jamque subjecto scipione, facilè etiam per acclivia obambulat, hoc vere ad Thermas Emsenses profecturus, earum adminiculo, favente Divinâ Clementiâ, pristinam genu flexibilitatem recuperare possit. Cùm præterita æstate hunc Virum Nobilem inviserem, vocabar ad juvenem 19. annorum, qui pauperculis parentibus natus, ante aliquot annos contraxerat in femoris dextri parte externa paulò infra coxam, tumorem pugni magnitudine duriusculum, minùs dolentem, & cuti concolorem, cui varia topica frustra per aliquod tempus applicuit. Tandem Medicaster eundem cultro aperuit, effluente magnâ seri cruenti copiâ, & post aliquot dies sequente pure albo atque spisso. Ulcus deinde sua sponte fuit consolidatum, pes autem circa talum sensim ad genu usque intumuit, (digitorum impressorum vestigiis in eodem aliquandiu remanentibus) nec ab initio doluit, postea verò tumor istin œdematosos indies augmenta capiens, in altero quoque pede conspectus fuit, dolore tandem succedente in utroque valde molesto. Anno sequente ex femoris abscessu, sua sponte rursus aperto prodiit pus varium, malè olens, cum dolore cruris osteocopo, dies noctesque urgente, adeò ut citra finem præteriti anni æger continuis hisce cruciatibus & vigiliis defatigatus, superiore corpore contabuerit sensim & pedibus ad genua usque monstrosè intumuerit; protuberantibus in metatarsio & ipsis pedum digitis tumoribus subrotundis & molliusculis, sine ulla inflammatione, è quibus non minùs ac digitorum valde tumentium interstitiis serum tenue per cutis poros largiter transudavit, ita ut paucarum horarum spatio multiplicia lintea pulvinaris instar pedibus supposita, undique maduerint. Ipsi sero graveolenti multos vermiculos ascaridum innatare vidi, qui suis motitationibus molestum cutis pruritum intulerunt. Retulit autem mihi Æger ad genua usque valde emaciatus, sese sudoribus nocturnis Tantaleâ siti dies noctesque, quas in sella ab integro fere anno sedendo miserrime transegerit, admodum divexari, & paucam urinam, eamque valde tinctam ac lixiviosam emittere. Pulsus debilis, frequens & inæqualis erat: Vires valde prostratæ: Somnus brevissimus: Pedes adeò tumidi, ut eos duabus manibus meis complecti non potuerim. Venæ varicosæ hederæ instar per genua proserpebant. Aliquot diebus post discessum meum, æger fractis penitus viribus, placidè vitâ defunctus est.

Tumor horrendus cervicem ac dorsi partem occupans, feliciter curatus.

Clariss. Andreæ Myrrhen. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Puer Rusticus undecim annorum, Georgius Hulm dictus, Filius Prætoris pagani Gammelsbacensis, ditionis Serenissimorum Comitum ab Erbach, tertio suæ ætatis anno tumore aliquo duriusculo in regione colli, in latere sinistro, inter Musculum splenium & scapulæ levatorem sinistros, sine præcedante vi externa, jactu, contusione, plagis, lapsu, contorsione &c. corripitur, sed à parentibus spe futuræ evanescentiæ parum æstimatur, ast cùm tractu temporis observassent, tumorem hunc vix nucem avellanam æquantem, non solùm Lunâ crescente augeri, sed & indies permagnum sumere incrementum, de filii salute anxii, hinc inde (licèt frustra) quæsivêre consilium atque auxilium, ast persuasionibus Empiricorum & pseudochirurgorum per multos annos lactari, quidam enim per discutientia, alter per emollientia & maturantia, tertius per caustica cum interveniente hæmorrhagiâ adeò enormi, ut desistere necesse haberet, se viros præstare conabantur. Ast parentes quid jam faciendum in ancipiti hærentes, dum non solùm hactenus ab adhibitis nullum levamen, è contrario horrendum tumoris incrementum indies cum aliis circumstantiis toti machinæ interitum minantibus, animis trenuli observarent, DEI credo providentiâ, & interventu Serenissimæ cujusdam Personæ Principis & consilio factum, ut hoc omni commiseratione dignissimum, sceleto in plurimis simillimum corpus exsuccum, & portentoso tumore deformatum subjectum curæ concrederetur Viri, sicut in omnibus aliis ad probum chirurgum pertinentibus requisitis, sic imprimis in parte Chirurgiæ ἀφαιρετικῇ probè instructi & solertissimi viri, Domini Joh Michaelis Sutorii, Chirurgi Norimbergensis, AUGUST. Imperatoris, ac Serenisss. Electoris Palatini Chir. Aulici qui summâ curâ ac diligentiâ eò feliciter processit, ut spatio sex hebdomadum horrendum illum tumorem, cum non levi adstantium admiratione exstirparet, Patiensque planè convalesceret. Ego licèt nondum trium lustrorum tempus in facienda praxi medica consumserim, tamen sine vanâ jactantiâ verificare ausim, me plurimis non ubivis obviis operationibus chirurgicis, tum in castris

xii, anni 1677. pepererat, vergente præterita æstate morbo extinctam: hunc partum lochia in principio sat copiosè & ritè fluentia exceperunt, quæ autem ex improviso fœminæ suspectæ Pharmaceutriæ attactu è vestigio rursus subsistere, nec amplius comparuêre, & quidem ad proximum autumnum usque, ubi aliqua sed obscurissima catamemiorum vestigia denuò sentiebat, abdominis interea tumore à lochiorum subsistentia in dies incrementum sumente, imò is medicaminum vim non tantùm elusisse, verùm in majorem inde quoque assurrexisse molem fertur, fortè ab uterum irritantibus & moventibus medicinis oiminum lacessitus. Vixerat olim minimè valetudinaria, sed sana & vegeta, donec insecuta à puerperio lochiorum infausta suppressio, omnium malorum lerna, necem per tot ærumnas miseræ tandem attulerat. Et cùm ipsa diem suum obeunte opportunè St. Galli substiterim, facto nescio quo, pluribus Chirurgis & Pharmacopæis præsentibus ac sectionem desiderantibus cadaver aperui, visurus, num suspecta mola, vel alius affectus (meam enim de Mesenterii abscessu conjecturam Rever. Dno Pastori Sclumfio, ante sectionem recensueram) absconditus lateat. Sciendum igitur abdomen hujus fœminæ in tantum intumuisse, ut spinamæ duæ cum dimidia spatium ab umbilico penitus distentu, ad spinam dorsi usque non emetirentur; circa hypogastrii regionem summa tumoris tensitentia ac durities notabantur: unde fortè sub molæ alicujus specie imposuisse potuit. Vestigia digitorum impressa, nullibi manebant, sicut in alliticis, pedes parum vel nil tumebant, superuè & ultra diaphragma tabida & extenuata fuit. Nec serosam nec gelatinæ similem continebant substantiam dissecta integumenta communia, verùm naturali inter se cohærebant nexu. Incisione abdominis decussatim continuata: ac cultello paulatim intra peritonæum prope regionem lumbarem ad λαγόνα versus adacto, ingens seri subflavi copia ad amtoram semissem usque ex ipso abdominis cavo prosiliit, hoc emisso deprehendi corpus durum peritonæo, regioni umbilicali, nec non epigastricæ & hypogastricæ substrato, quàm firmissimè annexum: quod ab hoc studiosè dum liberarem; complures diversæ magnitudinis & figuræ hydatides offendi, corpori huic superficietenus adhærentes: isto verò leviter pertuso vere præconcepti abscessus præsentia, copioso puris effluxu ad sex mensuras usque sese manifestavit: cujus folliculo crasso & tenaci à peritonæo supernè separato perresi ulterius, primordia ejus sciscitaturus, ubi totum ferè abdomen adimplêre mox cernebatur: cuncta enim intestina quaqua versum loco detrusa abscessui cedebant: Hepar. quod sublividum erat, membranâ p. n. ceu arancarum obvelatum, cum maximâ felle flavissimo repletâ cystide, abscessus pondere, sursum protrusum diaphragma membranæ instar extendendo, plusquam thoracis medietatem occupavit: Ipsi folliculo intestina alicubi firmiter connectebantur, alibi tamen facillimè separabilia: Omentum maximam partem putridum erat & consumtum: Mesenterium itidem mera videbatur putrido glandulis induratis tantùm spectabile, nec ullam cum hoc abscessus iste habebat connexionem, vel eò protendebatur; verùm bina efformabat crura (quorum quodlibet 3. digitos crassum) utrinque uteri cornubus & tubis sese inserentia: quæ duo corpora in magnam glandulam induratam concreta videbantur: figura hinc naturalis eorum à crassa crurum insertione ferè formabatur, ita ut totius abscessûs ad minimum ultra 6. libras civiles pendentis primordia exinde augurari haud videatur difficile: Duobus igitur his pediculis ceu fulcris notabilis hic abscessus innitebatur, tenacissimo folliculo cinctus, ac permultis variæ magnitudinis corporibus glandulosis infarctus, quibus diversæ formæ hydatides, majores, minores, flavescente lymphâ turgidæ undique adhærebant: pars abscessûs reliqua tum carnosa, tum glandulosa, eapropter in pus vertenda hinc inde certas fovebat cellulas candidissimas & ferè cartilagineas, sanieque refertas. Toto abscesso ubique liberato & exemto, alius minor pugni magnitudine comparuit, intestino cœco fortiter cohærens, aliquibus etiam hydatibibus corruscans ac eadem cum majori compage constans, cujus portio ad proximas mesenterii duas glandulas pertingebat, hinc ex iisdem ortum habuisse dubium non est. Notandum omnes totius abdominis glandulas majores ac duriores fuisse pancreatis & testiculorum exceptis, quæ parum majores ac molliores erant: Ventriculus & colon flatibus distenta: cœcum pariter sat inflatum: Intestinum rectum sphacelatum & nigerrimum, glandulis oblongis ceu Papillis annulorum instar circumdatum; Tenuia passim inflammata fuerant. Extracto & altero hoc abscessu, uterus cum cornubus tubis & testiculis in apricum magis veniebat, horum sinister, nigrior & subputridus, uterque tamen mollis: Cavitas uteri vix pisum capiebat: crassitie tres digitos superabat, extima ejus superficies glandulosis portionibus ceu papillis undique consita erat, sicuti intestinum rectum, hinc glandulas uteri non omnino negandas censeo: Orificium interius planè cartilagineum ac firmissimè coalitum: Collum uteri perangustum sanie concretum: Renes cum vesica ritè se habebant. Lienis ex imam partem ing ns occupabat hydatis. Medii ventris Sectionem declinavit Dn. Pastor Schlumf, vanis tamen rationibus.

TURUNDA.

De eâ vid. sub titulô

INSTRUMENTA CHIRURGICA.

Finis Libri Decimi Septimi.

JOH. JAC. MANGETI BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ

LIBER DECIMUS OCTAVUS

De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Literâ V. incipientibus.

V A L G I

De iis vid. ex Marcô Aureliô Severino, sub titulô Luxatio. Ubi scilicet de Luxationibus Internis, ad quas pertinet hæc affectiô.

V A R I

De iis itidem vid. sub eôdem titulô, ob mox memoratam rationem.

V A R I X.

Super hôc morbô sic scribit Clariss. Joh. Municks.

I. Quemadmodum *Aneurisma* Arteriæ, sic VARIX *Vena præter naturam Dilatatio* est: in qua tamen non simpliciter dilatantur Venæ, sed & quodammodo intorquentur, subindequè ceu nodos quosdam contrahunt, & efformant, nigricantes.

II. Accidunt autem Varices in variis corporis partibus: frequentissimè in cruribus; aliquandò in temporibus; nonnunquam in ima abdominis parte sub umbilico; quandoquè in scroto supra testiculos, qui tumor in specie κιρσοκήλη nominatur. Etiam in internis corporis partibus hujusmodi venarum tumores oriri possunt, atquè in pulmonis venis quondam Varices notavit Hippocrates. Nec mirum; venæ quippè ubique valvulis scatent, ad quas crassus & terrestris sanguis subsistens, ac continuò incrementum capiens, venarum tunicas (utpote teneriores) facilè distendere potest.

III. Equidem non semper Varices fiunt, quod crassior sanguis circa valvulas stagnans, venas ità extumescere faciat. Sed & Varices nonnunquam oriuntur, haud secus ac Aneurismata, cum intima venarum tunica disrupta sit, exterioribus integris, at solummodò dilatatis: Venæ namque ac Arteriæ quatuor donantur tunicis, tenuioribus licet, uti per ἐγχείρησιν anatomicam palam nunc ostensum est.

IV. Enimverò haud infrequenter contingit, ut crassus ac terrestris sanguis, qui præ crassitie venas commodè pertransire nequit, circa valvulas subsistens, intimam venarum tunicam ibidem dehiscere faciat, unde magnam in latitudinem reliquæ distenduntur: atquè hinc fit, quod malum hoc melancholicis & hypochondriacis familiare sit, præsertim in cruribus, ubi ingentes nonnunquam observantur Varices. Meminit Lovverus *tract. de Corde cap.* 2. Varicis in crure, magni farciminis adinstar, circiter duas sanguinis libras continentis. Hildanus quoque *Cent.* 4. *Obs.* 85. scribit de Varice Monstroso, longitudine spithamam, latitudine aut crassitie brachium æquante, ab ipso curato.

V. Porrò facilè cognoscuntur Varices, cum in membrorum, præsertim crurum, superficie turgentes, venæ conspicientur, atquè pars affecta aut livida, aut nigra appareat, & pressus tumor retrocedat, sed mox iterum revertatur.

Solent quoquè Varices plus molestiæ afferre, quam periculi.

VI. Equidem ut Curentur Varices, cautè hîc procedendum: sanguis mittendus, corpus aliquoties purgandum, ac talis porrò instituatur Cura, qualis institui solet in Affectione Hypochondriaca. Deinde Adstringentibus, Exsiccantibus & Digerentibus Topicis Medicamentis, Fasciisque & Ligaturis, quæ sanguinem superiora versus protrudunt, utendum. Atquè a Compressione aliavè Externa Causa si intumescat Vena, Adstringens aliquod Emplastrum, & ad Partem Affectam firmiter ligandum, haud secus ac in Aneurismatis Cura fieri solet.

VII. C. Celsus *libr.* 7. *cap.* 31. duos proponit Curandi modos, quorum alter fiebat Ferramentis Candentibus; alter Excisione Peragebatur, sub Ferramento Candente adustus contabescit Varix ex Celso, & Ustio fit in Varice recto, aut simplici, transverso, & exiguo. Cutis superinciditur, tum patefacta Vena tenui & retuso Ferramento Candente modicè premitur, vitaturque ne plagæ ipsius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile est; id interpositis ferè quaternis digitis per totum Varicem fit, & tunc Medicamentum superimponitur, quo adusta sanantur. Altera Cheirurgia, quæ Excisione Varices curat, cutem supra Varicosam Venam incidit, dein hamulo oras cutis excipit, & Scalpello Venam

undique

undique separat, cavetque ne Scalpello Vena lædatur, quæ hamulo attollitur, & primum in uno, mox in altero extremo præciditur, evellitur, & foras trahitur. Similem ferè Varicum per Excisionem Curandi modum proponit Paulus Ægineta *lib. 6. cap.* 28. Sed hæ Antiquorum ad Varices curandos Chirurgiæ adeò difficiles & crudeles sunt, ut unum tantum Cajum Marium, qui septies Romæ Consul fuit, stantem sibi extrahi passum fuisse Plinius, auctor est.

VIII. Hinc Aquapendens *in Operat. Chirurg. de Varicum Chirurgia* mitiorem proponit Operationem; viz. cutem Sectione lata aperit, dein Varicosam Venam a circumjacentibus solvit partibus, ac supra & infra Filo duplicato Varicem firmissimè ligat, eundemque aperit, & sanguinem effluere permittit. Sed de hac Aquapendentis Chirurgia scribit Scultetus *in Armament. Chirurg. Tab.* 43. se hunc operandi modum semel tentasse; sed errore Patientis, motu scilicet nimio (qui nullus esse debuisset) sequutam fuisse inflammationem, quæ Ægrum vehementer afflixit, & prohibuit, ut voto non potuerit respondere exitus. Atque è hoc famæ naufragium semel passus Scultetus, Varicibus in extremis Affectos, deinceps solis Topicis, sub tibialibus ex Felle Canina confectis, tractavit.

IX. Atqui multi & variè complicati Varices si in cruribus existant, & fasciis, ligaturis, similibusque externis Curari nequeant, Scalpello tunc aperiendi; deindè compressione sursum deorsumque factâ contentus sanguis exprimendus atque evacuandus, hinc aliquot dierum imperatâ quiete, & convenientibus appositis medicamentis vulnuscula curentur.

Hactenus Clariss. Joh. Munnicks in suo Opere Chirurgicô, Cui jam Clarissimum subjungemus Godefridum Bidloo, qui super eadem argumento hac habet in suis Exercitationibus Anatomico-Chirurgicis.

Anno MDCCI, postridie Kalendarum Aprilis, accessit ad me *Jan Robberts*; Goudâ Batav. ætatis XLI, vir macilentus, scipioni inhærens, præ dolore repens potiùs, quam incedens, & ne minimum quidem gressum sine querela & gemitu promovens. Denudato pede dextro, veniebant mox in conspectum in genu regione exteriore, varices ingentes tres, livido subrubroque colore extus conspersi, intus multò sanguine impleti eumque turgentes in modum, ut jam jam cuti rupturam minari viderentur: inquisivi mox in eorum causam, ortum, ætatem & de tempore in tempus mutationem; hauriens ex ipso ægro ejusque uxore, ipsi annos nato octo, in genu parte, quâ ad tibiæ os descendit, erupisse tuberculum pisi magnitudinis subrubrum, quod: etsi continuo caperet incrementum, negligenter tamen ab ipso tractabatur, usque dum ad ovi columbini magnitudinem assurrexisset atque *Trajecti ad Rhenum*, Chirurgo cuidam Gallo inspiciendum exhibuisset, qui, postquam ei timoris sat injecisset incuriaque arguisset vehementer, curationem est aggressus: ligaturâ, nempè toti tumori circumjectâ eâque firmiter constrictâ, scalpello majore, eum abstulit; sed verò non sine relicto postea ulcere impuro; cui alius Chirurgus, post multos labores multumque tempus, dubiam injecit cicatricem: expullulante indies hocce & duobus novis ejusdem generis tumoribus, res de mala in pejorem abibat: de causa hujus mali suspicabatur ipse æger, eam ex gravibus laboribus & gestationis onerum molestia, quibus ab ipsa juventute fuit expositus verisimiliter fuisse productam, saltem auctam, degens postea hac in urbe (Lugduno in Batavis) & ad fores civium lac vaccinum circumferens & vendens, ea tandem in varicem unum erat sanguinis coacervatio, congeries & affluxus: ut ille caput infantis magnitudine æquipararet inque ejus superficiem cum gangræna jam videretur ruiturus sphacelus, nigrescente, videlicet, quibusdam locis cute & dehiscente cuticula ab eadem: auxiliatrices itaque postulat, febre sæpius correptus, doloris impatiens & animo, neque viribus constans, famigeratissimi quondam Chirurgi, *Christiani à Steeveveld*, manus, qui, usus consilio celebris: viri H. *Oosterdyk Schacht*, renuntiato morbi titulo (varicem enim dicebat) eum mederi conatus est incisione & aperturâ, cujus ad tibiæ os vestigium expulsa ergo de varice, ingente sanguinis copia plagâque continuò, secundum artem, exceptâ, ulceri postea expurgato, omni molitus est modo, cicatricem inducere; sed verò (docta enim plus valebat arte malum) non sperato eventu, existente vulnere & ulcere quidem inferius consolidato, varice autem non suppresso, vel ablato; è contrario, de novo protuberante sarcomaque cutaneum, vel hypersarcoticum fingente ulcus.

Postquam aliorum Medicorum & Chirurgorum medicationes palliativas esset expertus, observassetque cum iis varices continuò de minoribus in majores, doloresque de levibus in gravissimos, cum perditione motus genu abire, me quoque convenit & consuluit: egi itaque cum quibusdam ex medicis & chirurgis, quos habuerat consultores aut sectores, & quamvis eorum plurimi, moniti veterum dogmatibus, statuerent, hosce varices esse intactos, ut incurabiles, relinquendos; sedulus tamen desperato huic incubui negotio & hoc noli me tangere, tangere eâ, quâ par videbatur, prudentia mihi proposui.

Ex tribus itaque hisce varicibus, examinatis cæteris omnibusque eorum circumstantiis, ovum, pugni magnitudinis, curatu aptiorem & faciliorem tractitare incepi, quâ methodo, sequetur inferius. Qui curandi spem & opportunitatem mihi faciebat, is erat, qui infra apicem genu ad ejus latus eminens, interioribus partibus, tendinibus, aut ligamentis non adhærebat & cum sibi vicinis varicibus nullum commercium habere videbatur quique rupturæ proximus, spatii satis inter se & sibi vicinos relinquebat, ut solus tractaretur: persuadebam ultimò mihi miserandam hanc hominis conditionem, per meum aliquod, prudenter institutum conamen, in pejorem non posse verti denique: sed videamus, priusquam ad curationis actum progrediamur? Primò; quid sit varix; Secundò; an unus ab alio differat? nomine, re &c.

Ne multis te, Lectorem & sæpèsæpius citatis moror, incipe cum Hippocrate & pone lectioni tuæ, cum hujus ævi scriptoribus finem, experieris denique, omnes, mutatâ literâ, solummodò supponere, *varicem venæ dilatationem*; cujus causam Veteres *sanguinem melancholicum, atrum, concretum*; Neoterici *crassum, terrestrem*, statuunt; primi; *splenis oppilationem, hepatisve debilitatem*, secundi; *venæ valvularum laxitatem, affluente in eas prævisto sanguine easque extendente*, inculcant; asserentes, arteriæ aneurisma, quemadmodum venæ varicem, esse vasis sanguiferi dilatationem præter naturam; sed o! falsam & tyrones chirurgos decipientem varicis descriptionem: etsi enim ab quibusdam addatur, venam non simpliciter dilatari: sed quodammodò intorqueri subindeque quosdam nigricantes nodos contrahere; illud ad varicis veri designationem, ne hilum quidem facit; sed verò è contrario varicem verum, cum hæmorrhoïde & multis aliis, tum venarum, tum harum & arteriarum morbis atque symptoma-

tibus confundit; nisi forsitan sufficiat, pro distinctione & descriptione hujus (varicis) morbi specifici venæ, venam in eo dilatari & vice versa, cui tamen assertioni nemo prudens medicus suffragabitur: nam etsi in varice verò vena dilatetur; aliud tamen quid hæc vena morbificum habet, præter dilatationem, quod facit ad morbi hujus ab aliis morbis distinctionem & ex quo petendus est morbi titulus, notitia & curatio.

Inspiciamus quàm parum, cum varice, conveniat aneurisma.

Primò; aneurisma, cum reliqua vicina sibi cute, concolor; varix discolor est.

Secundò; in aneurismate unus & solus ille tubus arteriosus, in quo aneurisma, non unus & alter; in varice verò major vena & ejus ramificationes simul plus, minusve, pro ætate morbi, extenduntur.

Tertiò; ex aneurismate, licet inveterato, ipse sanguis nunquam inter partes vicinas diffunditur; quod vero frequens in varice: nam etsi in aneurismate quandoque partes vicinæ inflammatione corripiantur, idem hoc symptoma aliis morbis multisque, imò omnibus ferè tumoribus familiare est: sic ab exostosi, talpa, steatomate &c. distentis, compressis vasis sanguiferis, vicinæ inflammantur partes.

Quartò; aneurisma nunquam chirurgicè; varix verò semper cum fruge aperitur.

Quintò; aneurismate, sponte sua, rumpente, mors certa; varice vero suapte distentione crepante, doloris levamen & ullo sine vitæ periculo, ulcus, præ foribus est.

Sextò; aneurisma cum cute nunquam; varix semper cohæret: cum igitur comparatio aneurismatis cum varice & vice versa non procedat, (audi lector) quid, secundum me, sit varix, nempè, venæ alicujus cutaneæ majoris, unà cum suis ramificationibus morbosa dilatatio, ex qua in corporis superficie livido ruber, inæqualis & sine pedunculo tumor oritur; proinde varices in in- & externos distinguendi non videntur: etsi enim primorum meminerint cum Hippocrate veterum multi, eorum & secundorum omnes posteriorum temporum Chirurgiæ scriptores: qui enim pro varicibus habentur interni quidam tumores, puta sic dictæ herniæ vasorum spermaticorum, hæmorrhoïdes & alii, venarum quidem; sed non sine dilatatis simul & arteriis, dilatationes sunt: argumentor itaque morbum, quo vasa dicta spermatica distenduntur, non esse herniam: in omni enim hernia peritonæum extenditur, quod in sic dicta hernia vasorum spermaticorum non plus, quàm in illa, sic dicta, gutturis, obtinet contendoque prædictum morbum non esse varicem, utpote in quo & venæ & arteriæ simul peccent & distenduntur fiatque ea iis sarcomatis quædam species, aliquando ab vicinis partibus solubilis, sine laceratione, nexu, ipsis affixa.

Varix porrò ab varice non differt; nisi magnitudine, loco, tempore; quia autem primariò, hac in dissertatione, mihi proposui agere de varice in cruribus & artubus oriundo, relicta ulteriore cæterorum investigatione & ratiocinatione, an omnis varix, methodo ab me describenda, auferri possit? ad prædictorum varicum causam detegendam accedo, non facilè iis accedens, qui ab sanguinis acredine interiorem venæ lamellam corrodi, perforari & ita varicem fieri affirmant, statuens violentos artuum motus & multam mox insequentem quietem amissionemque toni partis alicujus venæ, porrò venarum ultra modum compressiones, constrictiones & similia, varicem prodocere; exemplis uti si liceat, ea habemus in cursoribus, oneratum gestatoribus iisque, qui pedibus diutiùs insistere coguntur ut & iis, quibus pedes, aut brachia catenis vincta, uno loco firmius comprimuntur. Exploremus nunc, an varicis curatio factu facilis, an verò difficilis? in aliquod tempus differenda, an verò acceleranda; corporis decori solummodò, an verò corpori omnimodo inserviens & necessaria sit?

Primæ propositioni favent quidam neoterici, asserentes, scilicet; *varices plus molestiæ adferre, quàm periculi*: porrò, *varices nec dolorem inferre, nec vitæ impedimentum parere, nec per se periculum adferre; sed eorum curatio em saltem propter decorum, & non necessitatis gratiâ expeti*: item; *quosdam vulgares Chirurgos varicum curationem aggredi reformidare: verum ad hunc eliminandum tumorem ea conducere, quæ ad melancholiam hypochondriacam melancholicamq; insaniam consignata sint: quinimò, varices præservare & liberare ægros ab omni morbo melancholico: hic enim morbus* (varix) *præterquam quod nullo modo periculosus, corporis insuper* (sic aiunt) *utilissimus est*. Bellè, me Hercle! sed, si liceat & pateris (lect. beniv.) tacebo horum auctorum nomina; ne ipsis videar gravis & ut aliàs, ineptam solummodò exercere criticam. Bellè inquam me Hercle; quoniam ipsissimi hi scriptores, huic suæ assertioni mox subjiciunt, *ut curentur varices cautè hic procedendum; si intempestivè tollantur varices insaniam, pleuritidem, renum dolores, hæmorrhoidum fluxum, tussim, sanguinis exspuitionem, apoplexiam, cachexiam, hydropem adferunt*: porrò; *difficilem esse varicum curationem, docere cum omnibus veteribus compendiosè Forestum & varicem morbum esse contumacissimum*. Tu lector, artis chirurgicæ & simul pacis amans, dictita mihi, quæso, verba, quibus sine horum auctorum indignatione & extra odium potius, liceat dicere, eos sibi non constare, & verisimiliter varices veros nunquam tractitavisse.

Sed apage verba! demonstrem potius, *primò*; *omnem varicem curatu difficilem*, *secundò*; *ejus curationem accelerandam*, *tertiò*; *corpori toti esse necessariam*; quod si hæc probavero, habebo te (lect: beniv.) eosque scriptores mihi amicos: amant enim, ut spero, nobiscum, veritatem & ægrorum salutem.

Primò; ad primum, militant pro me ipsi illi auctores, experientia & quæ hisce prior tempore & jure est, ipsa ratio: quæ enim vis, ab inhærente sanguinis mole venæ accidit extendendæ, superat cutis resistentiam immensùm, desiccantibus adstringentibus medicamentis; quinimò, nec ligaturis, aut pulvillis, partibus innoxiis vicinis, coercenda; quoniam venæ interque partes adjacentes molliores recedendi seseque extendendi datur opportunitas; cum itidem in varicum curatione, nunquam levi peracta, opus sit violentiore medicatione, igne, ferro; imò & hisce, in hocce morbo, nunquam aliquid boni efficiatur, patet, *varicis curationem factu esse difficilem*.

Secundò; ad secundum: accelerandа est, quæ fieri potest, curatio: *tempestivè enim si non tollantur varices* (teste ipso modò citato auctore) incurabiles prostant; *tempestivè* autem significat hoc loco, mox ubi erumpunt, mox ab ortu: inveterati enim multos secum trahunt morbos symptomataque varia: *acceleranda ergo est varicis curatio*.

Tertiò; ad tertium: Toti corpori varicum curatio necessaria est & maximè, totum enim corpus in quo varices deteguntur, periclitatur dirisque exponitur morbis (Vide supra eorum elenchum) varicibus verò ablatis, hic metus omnis abest; ergo, *varicum curatio* (totum namque spectat corpus) *toti corpori necessaria*: festinemus itaque eam, tueamurque totum corpus contra infestum, toti corpori, prædictum morborum agmen.

Suppono (ut brevius rem ipsam expediam) methodos curandi varices, ab veteribus atque neotericis

ricis descriptas, notas esse nimiùm, quàm ut illæ ab me singulatim & quasi ex proposito recitentur; tentavisse, nempè, eos adstringentibus remediis, ligaturis, incisionibus, percussionibus, transfixionibus, extirpationibus, ferro auroque ignito, huncce superare atque curare morbum, præscriptâ insuper conveniente diætâ, memoriæ proditum extat luculenter; quam parum autem frugis in curando vero varice, ex hisce mediis, hauserint cum medentibus varicosi, docent & dolent omnium temporum monumenta medico-chirurgica.

Sed en, Deum è machina! sed en, qui agenti & patienti omnem adimat sollicitudinem ac difficultatem felicemque catastropham huic adjiciat tragœdiæ, *Carol. Musitanum*: is enim gloriatur de curandis varicibus *pag. 93.* His verbis: *nos expertum habemus remedium, ad varices curandos, quod nunquam nos felici defraudavit eventu, hoc est bryoniæ succus, qui sanguinem in gurgite stagnantem, fluxilem reddit, venam dilatatam corrugat, pristinoque statui restituit.* Miror hominis jactantiam & temerarium assertum, edoctus multâque experientiâ certus, isto succo ecchymoses maculasque quasdam cutaneas dissipari: sed varices veros hocce remedio, æque minus ac Dæmones monachorum exorcisticis imprecationibus carminibusque, aut futilibus lustrationibus expelli fugarique. Posthabitis hisce & aliis nugis relictisque in integrum aliorum tentaminibus, appendam artis trutinæ meam, non infelicem & hoc tempore inspiciendam varicis curandi methodum, de qua, ex tractatione inchoata, & jam nunc absolvenda, velim statuant renuntientque, quod ipsis videbitur æquum, medico-chirurgi. Præscripta conveniente vivendi methodo, toti genu injeci *emplastrum defens. Vigon*: sed ad modicam duritiem concoctum; ut partes varici vicinas contra corrodentis, tumori applicandi, medicamenti vim tuerer unoque in emplastro haberem simul, ut vocant, agglutinatorium & inflammationi resistens: foramine emplastro huic inciso, ad varicis magnitudinem, et imposui *butyro antimonii* madens carptum (plumaceolum) hujus tamen circuitum carpto, *aq. lithargyrcâ* consperso, ornavi intraque limites compescui, non neglectâ ligaturæ, modicè comprimentis adhibitione.

Accedens, post aliquot horas ad ægrum, eoque terentem de intolerando dolore, videbam totum apparatum multo madere sanguine, partim fluido, partim concreto, solutisque ligaturis, tumorem, partim crustulâ obductum, partim rimulis perscissum: ex quibus, levi digitorum compressione, quod potui, expulsi sanguinis, penicilloque denuò *butyrum antimonii* iis & toti tumori inspersi, illinens lautè *ung. alb. caphur.* partibus vicinis; ullo sine motu pedem seseque in lecto detinuit, hac die, æger; postero, linteamina quidem extus conspurcata, liquore sanguineo; sed iis resolutis, varicem incrustatum, nigricantem partesque vicinas nullo modo corrosas ipsumque ægrum doloris patientem observavi: ut ergo incepi, perrexi, usque in quintum diem, quo mihi tentaturo spatulâ escaram elevare, magna obstitit sanguinis effusio, quam tamen pulvere meo stiptico suppressi, supersedens per biduum cæteræ & omni disquisitioni; nisi quod senssim relaxarem ligaturas. Prudenter iterum ablato apparatu, crustam inveni duram ac nigerrimam, omni itaque molimine eam augere studui & eo quidem cum successu, ut intra decem, aut duodecim dies, pertusâ interim primo puncturis, deinde incisionibus (scarificationibus dicunt) escara, adhibitisque de die in diem, supra memoratis mediis, conservatis partibus vicinis, totam de fundo separarem, nullâ insequente hæmorrhagia; ulcere citè purgato, id porrò instar plani, comprimendi & consolidandi, tractitavi, eique, conservata genu mobilitate, tandem cicatricem probam injeci; ab quo tempore æger, doloris expers & ex hoc experimento multum spei concipiens, non desistit me precibus efflagitationibusque prosequi; ut cæteros varices, indies incrementum capientes, eodem modo, quo descriptum, amoliri, vel intra limites compescere, tentem; quod, ut supra retuli, mihi in animo est: ausu ergo dicam, an spe, si excidam, sciolorum sugillationibus non vapulabor meritò, neque temeritatis accusabor ab artis Chirurgicæ peritis hujusque historiæ æquis lectoribus, utpote, qui secundum rationem & artem, proximo laboranti succurrere, pro scopo habui unicè dicturus, data in collegio opportunitate, corrosiva & escarotica diversè applicanda & de eorum & in specie butyri Antimonii usu & abusu, in morbis medicamentis acrioribus chirurgicè tractandis; adhibiturus illi dissertationi eorum varia exempla observationesque multiplices.

VENÆSECTIO.

Super Venæ sectione, jam non exquiremus; an illa sit in omnibus morbis adhibenda, tanquam primaria ac vera eorum medela, ut Botallo placuit? An verò eadem semper veniat repudianda, ex aliorum plurium, ac præcipuè Chimicorum, sententiâ? An tandem modicus sanguinis missionis usus pluries admodùm proficuus non evadat? Illas etenim quæstiones, tanquam Chirurgicam Artem nullatenus spectantes, ad Bibliothecæ nostræ Medico-Practicæ Editionem secundam rejicimus, eòque Lectorem remittimus, hic pauca tradere contenti super Venæ sectionis ratione, formâ, instrumentis; super venarum secandarum diversitate, aliisque aliquibus, ex variis. Veniat autem primò Clariss. Joh Van Horne, qui de Venæ sectione hæc habet in Microtechne.

Venæ sectio licet parvam industriam requirere videatur; frequenter tamen accidit, ut ea variis modis artifici negotium, & patienti dolorem non exiguum inferat. Nam contingit aliquando, venam feriendam nullo modo se offerre, præsertim in obesis, quorum venæ ut exiguæ, ita pinguedine obvolutæ sunt: quid hîc chirurgo faciendum? arreptum brachium fricare oportet planâ manu & calente; hinc ligatura injicienda paullo supra cubitum, aut talum; eaque non nimis arcta, ne pulsus arteriæ intercipiatur, nec laxa nimis, ut sanguis præterlabatur: mox pollex intra volam abditus, arctè à digitis comprehendendus, ut tensis musculis, sanguis ex iisdem magis expellatur. Tum venam ipsam dividere necesse habet, quæ *aliquando* aciem scalpelli subterfugere solet, ob suam mobilitatem; *aliquando* etiam vena dividitur quidem, sed cutis vulnus eidem non respondet; in *primo* casu metus est, ne in arteriam aut nervum cuspis derivetur, in *secundo* casu omnino ecchymoma evitari nequit: utrique autem incommodo licebit occurrere, si superaddita in brachio, infra sectionis locum alia ligatura, vena firmiter in suo situ retineatur; tum etiam, si chirurgus aciem scalpelli venæ insertam, non per eandem viam reducat, sed potius attollendo, venam cum cute dividat. *Forma* sectionis omnium optima est obliqua; quod si id non liceat ob angustiam venæ, eidem succedit per longitudinem facta, neutiquam transversa. *Instrumenta* duplicia sunt, quorum *unum*, in Germania & Helvetia usitatum est, quod una manu comprehensum alterius manus digitis per talitrum est adigendum intro in venam, apparet autem quod ab illo non exiguum sit periculum feriendi nervum aut tendinem: licet enim *alterum*, quod *lanceolam* vocamus, & Hispanorum aut Gallorum est in-

inventum, suo quoque periculo non careat, tamen in frequenti apud nos usu est, cum prioris ne vestigium quidem supersit. Ut autem venæ sectio rite peragatur, ambidextrum artificem esse convenit, eo, quod dextrum ægri brachium dexterque malleolus dextram manum postulent, sinistram vero partes oppositæ, quare bonum chirurgum decet utramque manum frequenti usu exercitatam & promtam habere, non ad secandas venas tantum, sed & alia munera, quæ subinde occurrunt. Multiplices sunt venæ, è quibus, de medicorum consilio, sanguis mitti solet; præcipuas tamen enarrare libet. Occurrit primò *vena frontis*, de cujus sectione mentionem facit *aphoris.* 68. *lib.* 5. hanc ubi animus est incidere, eodem modo procedendum, ut in apertione venarum *raninarum* seu *sublingualium*, nimirum collo circumdanda est linea mappa, eaque sensim coarctanda, ut intumescant venæ. In *capitis* confinio sunt *venæ jugulares externæ*, has memini me vidisse apertas manu M.A. Severini: neq; formidare oportet eas; quia nec magis operose, nec periculosius, quam cæteræ venæ secantur, teste cl. Moreau *in epist. ad Bartholin.* oportet autem easdem prius benè intercipere & firmare, ne vacillent; extractoque sanguine, eodem clauduntur modo, quo venæ in brachio. Venæ *brachiorum* succedunt examinandæ, quæ *triplices* sunt, *cephalica* exteriori in parte, *basilica* s. *jecoraria*, & quæ ex amborum concursu efformatur in ipsa brachii flexura, *mediana*. Hanc novit vulgus chirurgorum, cum tamen nulla periculosius secetur, ob subjectum tendinem musculi bicipitis. *Cephalica* etiam non est id, quod dicitur, quia nec habet cum capite consensum aut connexum majorem, (licet id persuadere nobis conetur Vesalii *tab.* 1. *l.* 3. cum qua confer 17. Higmori) nec proinde capitis affectibus plus prodest quam alia quævis. Hoc scrupulo semel ademto, inposterum secabimus magis apparentem ex illis tribus In *manu* ipsa ejusq; *dorso*, innoxiè & cum non pauca utilitate secantur venæ; partim quia oculis patent, nullique periculo sunt expositæ; partim, quia sanguinis magna copia, citra detrimentum virium, ex iisdem extrahi potest, propter angustiam viarum, id est, vasorum capillarium; quæ ratio est, cur *salvatella* seu salubres etiam dictæ fuerint: quanquam hoc nominis inditum sit peculiariter venæ *illi*, quæ in manu sinistra reperitur inter digitum annularem & minimum, referente Jac. Carpo *comment. in anat. Mundini p. m.* 166. *versa.* sed mittamus hæc Arabum figmenta, & cum Anglorum Herophilo statuamus, nullum esse venarum, sibi invicem proxime adsitarum, delectum habendum, cum promiscue hauriant liquorem ex communi arteria: sed si quis venam, parti affectæ proximam invenire posset, operam in secando non luderet. Quæ de venis brachii diximus, intelligenda quoque veniunt de venis in *pede*, inter quas sola *saphenæ* sectio in usu est, quæ requirit immersionem pedis in aquam calentem.

Præter venas inciduntur etiam *arteriæ*; est autem *arteriotomia* nostræ regioni valdè infrequens, licet omissa fuerit Galeno. ut dilucide testatur idem *lib.* 5. *m. m. cap.* 7. ut & *l.* 13. *cap.* 22. *ejusdem oper.* Prosper Alpinus de Ægyptiis (quorum chirurgia mascula proximè à Græcis derivata est) refert, eos felicè cum successu hoc remedii genere uti: nec reticuit utilitatem & administrandi rationem Fernelius *l.* 2. *m. m. c.* 18. Severinus *efficac. chirurg. part.* 2. Ejusdem exemplum exstat apud amplisss. Tulpium *obs. l.* 1 *c.* 48. Quamvis autem hoc remedii genus olim fuerit cognitum, vix tamen reperti fuerunt, qui id ausi sunt in usum ducere, ut liquet ex commentario Heurnii ad *aphorism.* 23. *lib.* 1. metuebant enim, ne arteria divisa posset iterum occludi, aut, si contingeret eam coalescere, ne aneurysma generaretur postmodum: sed Galenus *l.* 5. *m. m. cap.* 7. jubet nos hac de re securos, quia licet difficilius coëat, quam vena, est tamen par utrobique ratio, differens tantummodo secundum majus & minus, quippe postulat emplastica medicamenta fortiora & arctiorem ligaturam; qua sola testatur amplisss. Tulpius *l.* 4. *c.* 26. aneurysma incipiens fuisse sanatum. Administrandæ arteriotomiæ porro hæc ratio est: supra temporalem musculum decurrentes, frontem versus, arteriolæ, spongia calente aqua imbuta, abrasis primum accuratè pilis, fovendæ, & ægri collum mappâ stringendum, capitis quoque situs declivis omnihil sit, ut intumescentes arteriæ se in conspectum dent, quas deinde facile est pertundere, idque transverso vulnere, ut sanguis fluat liberius. Quod si metus, vel minima futuri aneurysmatis suspicio sit, licet easdem omnino discindere, ut partibus oppositis sub cute retractis & corrugatis, fluxus sanguinis cohibeatur. Sed ignoscat mihi lector, si paucula hîc adjecero de *aneurysmate*, ejusque natura & curatione. Nunquam sane potui concipere, quomodo rupta interna & crassa arteriæ tunica, integra remanente externa tenuissima & aranearum telis simili, (quod placet Sennerto *l.* 5. *p.* 1. *cap.* 43.) aneurysma posset generari, cum ejusmodi tunicarum distinctio omnino sit à rei veritate aliena. Sed *duplicem* agnosco generationis *modum*, *unum* à causa externa, *alterum* ab interna: *externa* est vulnus arteriæ ab imprudente chirurgo factum: consolidatur enim superficietenus arteria, sed non tam firmiter, quin sanguis impetuose irruens in imbecillem tunicæ partem, eam in tumorem non attollat: *interna* causa est apertura seu anastomosis arteriolæ, è qua sanguis egrediens in spatium seu interstitium musculorum, densatur in thrombum, qui sensim adauctus magisque per moram excoctus, in carniformem massam transit, musculis haut absimilem, quæ & reperitur concava, & in sui centro copiam nigri concretique sanguinis continet. Hæc autem à me non dicuntur, nisi suffulto experientia per dissectionem hujus affectus acquisita Venetiis *anno* 1642. de quo casu tractatus à me prælo subjectus fuit *Panormi anno* 1644. Nuperrime autem vidi confirmatam hanc experientiam à cl. Bogdano *observatione medica* VIII. subjuncta *cultro anatom. cl. Lyseri.* Sicut autem prior casus adstringendo comprimendoque tumorem sanari potest, ita secundus casus curationem vix admittit, nisi quis velit comprimendo arteriam, cutemque dividendo, globum carneum auferre, arteriamque disruptam, sarcoticis adhibitis, nova carne replere.

§. 26. Hæc de venæsectione, quæ adhibetur evacuationis gratia. Non existimo, ingratum fore lectori, si subjunxero eam, quæ nostro tempore in lucem exposita est, venæsectionem, repletionis caussa institutam. Intelligo autem *Chirurgiam infusoriam* cl. Professoris *Jo. Dan. Majoris*, aut *D. Elsholzii clysmaticam novam*, quando per apertam venam immisso tubulo, mediante siphone liquor aliquis nutriens, alterans, cardiacus aut purgans injicitur, qui ad cor transiens, & deinceps arterias universumque corporis habitum perambulans, eosdem producit effectus, sed breviori tempore, ac si ore haustus in ventriculum demissus fuisset. Hoc ipsum artificium postea amplificatum fuit. facta *transfusione* sanguinis arteriosi canis in venas alterius canis. Imo, ut *diarium Doctorum* 28. *Junii anni superioris* Gallico idiomate conscriptum, nobis retulit, tentatum fuit hoc experimentum in duobus hominibus, in quorum venas, ad aliquot uncias, exinanitas, transfusus fuit sanguis arte-

arteriosus agni, qui etiam exinde habuerunt: nec mirum, in locum enim ſanguinis haut ita probi, alius inculpatus ſubſtiturus fuit. Alium modum transfuodendi ſanguinem excogitavit *D. Tardy M. Doct. Pariſienſis*, ex uno homine in alium: quandoquidem vero arterias majores aperire fas non eſt in homine, conſuluit idem, ut ſanguis ex unius hominis vena emiſſus in alterius venam derivetur mediante tubulo: quod & nos in canibus duobus, multis præſentibus oſtendimus. Nihil amplius addam, quia chirurgica operatio eſt nova, cujus utilitas frequentioribus experimentis eſt confirmanda.

Hactenus Clariſſ. Joh. Van Horne, ſequatur jam Celeberrimus Antonius à Nuck, qui in Experimentis Chirurgicis ſic habet de Venæ ſectione, & punctura Nervi.

Venæ-ſectio, communiſſima quamvis operatio, magnamque induſtriam requirere non videatur; Artifici tamen, licèt experto, multum aliquando faceſſit negotii, & patienti non rarò dolorifica eſſe ſolet. In corporibus enim obeſis, quorum vaſa exigua admodùm, multaque pinguedine obvoluta, vix oculis venæ dignoſcuntur.

Ligaturâ itaque nec arctè nimis, neque nimis laxè injecta, brachiôque manû calente frictô, circa cubiti flexuram talumque, vena (obſcurè quamvis in conſpectum prodeat) quanta fieri poteſt circumſpectione ſecanda. Si vero non occurrat vena, ſed in pinguedine abſcondita lateat, eam cæco impetu ſecare non licebit, ſed alibi in manu vel pede vena quærenda, ne Chirurgi imprudentiâ vas vicinum, aut arterioſum, aut nervoſum, lædatur.

Si ob mobilitatem ſuam *Lanceolæ* aciei cedat vena, quædam ligatura infrà vulnus infligendum erit injicienda. Eodem modo procedendum, ſi ob profundiorem venæ ſitum, inflictum vulnus vulneri cutaneo non reſpondeat: hocque malum facilius evitari poteſt, ſi ſectâ venâ extrahendæ Lanceolæ mucronem Chirurgus attollat, vulnuſque cutis hoc modo dilatet, & amplius reddat; potiſſimum ſi ſectio non rectilinea, ſed obliqua, quæ ubique præſtat, inſtituatur.

Inter Venas ſecandas occurrit *Primò Frontis*, *Secundò Raninæ* dictæ, quarum Sectiones ut minus neceſſariæ, ſic etiam non ſatis tuto inſtituuntur. Si cui tamen volupe fuerit eas ſecare, collum circumjectâ mappâ ex linteo confecta tantillum conſtringat, quo conſtricto dictum ſactum venæ diſtinctius apparent, facilius inciduntur.

Tertiò occurrunt *Venæ jugulares externæ*, quas, ſi ullam in toto corpore, tutò ſecare licebit: quia neque nervi punctura, neque tendinum arteriarumque læſio hîc metuenda. Quod autem dicant ab ejus Sectione nuper quendam fuiſſe extinctum, falſiſſimum credo, illúdque non hujus Sectioni, ſed Symptomatibus aliis adſcribendum puto, cum tutiſſime has incidi poſſe expertus noverim.

Quartò vulgatiſſimæ occurrunt Sectiones venarum brachii, *Cephalica*, ſcilicet, *Baſilica* & *Mediana*, Veteribus ita vocatæ, quòd peculiaribus partibus deſtinatas crederent. Verum invento circulari ſanguinis motu, hæc opinio exſpiravit. Ex his autem tribus Cephalica tutius inciditur, dein Baſilica, ſed minus tutò Mediana, propter ſubjectum ſæpe nervum, aut arteriam, aut muſculi *Bicepitis* partem tendinoſam. Hoc tamen ſemper non eſt metuendum, ſæpe enim eadem ſine ullo planè periculo ſecatur, quòd ſitus ejus tendinis, arteriæque aliquando profundior, & nervi curſus tantillum aberret.

Quintò ſequuntur Sectiones venarum in manu & pede, *Salvatella* & *Saphæna* dictæ, quæ nec ſtare illud exigente circumſpectè incidendæ. Quod ſi Saphæna incidi debeat, pes in aquam calentem prius immergatur: quod in Sectione Salvatellæ ſæpius quoque neceſſarium.

Dum vena inciditur, non rarò Nervus vel Tendo punctus, doloris, pulſationis, inflammationis, convulſionis vel Spaſmi cauſa exiſtit. In dolore convenit Pulticula ſupra præſcripta ex *Mica Panis albi*, *Croco*, *Lacte*, &c. Vulneri inſtillentur calidè ſequentia:

℞. *Ol. Thereb. Hyperic aa.* ʒvj. *M.*

Vel, ℞. *Ol. Cera.* ℥j. *Hyper. Spir. Vin. aa* ʒß. *Euphorb.* ʒiß. *M.*

Vel, ℞. *Thereb.* ℥j. *Ol. Cer.* ʒij. *Vitell. Ov. N.* j. *Mel.* ʒß. *M.*

Ut autem hæc intimius penetrent, linteum carptum oleo dicto madidum admovendum, ſpatulâque ferreâ ignitâ tamdiu comprimendum, quamdiu patiens id ferre poterit.

Sectâ vena aliquando ſanguinis extravaſati portio in partibus cutaneis vicinis hærens (*Ecchymoſis* dicta) maculas liveſcentes aut flavi coloris inducit, vel nodulus ab humore viſcoſo productus, poſt V. S. remanet: quorum curatio haud difficile abſolvitur ſequentibus:

℞. *Spir. Vin.* ℥ij. *Sal. Armon.* ʒß. *M.*

Vel, ℞. *Spir. Vin.* ℥iß. *Sal. Vol. ol. oſ.* ʒij. *Succ. Abſint.* ℥ß. *M. & plumaceolis aut linteis ter de die applicentur.*

De Vulneribus Vaſorum Lymphaticorum, in Venaſectione, hæc habet idem Clariſſ. Antonius Nuck.

Præter incommoda Venæſectioni ſupervenientia, & paſſim obvia: Vaſorum quoque Lymphaticorum Vulnera, toties à Chirurgis, in arte cæteroquin peritiſſimis, Venæſectionis occaſione læſorum, examinanda erant.

Inſtitutâ enim Venæſectione, præſertim in brachii flexura, lymphæ aliquod non rarò remanere ſolet ſtillicidium, à Vaſe Lymphatico vulnerato cauſatum, quod omnibus ferè Chirurgis, Anatomen & Vaſorum Lymphaticorum curſum neſcientibus, magnam creavit moleſtiam, idque non tantùm in dicta flexura, verum etiam in pede obſervatur ubi *Saphæna* ſectio inſtituitur; nec non in multis aliis corporis partibus, quæ dum vel punctim, vel cæſim, vel quovis alio modo læduntur, lympham ſæpe copioſiſſimam exſpuunt.

Reliqua ut prætercam, illa ſolummodo notabo, quæ in brachii occurrunt flexura, nec non venæ Saphænæ, quæ ſocia ſunt lymphatica. Ab extremitatibus enim digitorum, tam manuum quam pedum vaſcula hæc exeuntia, in duos treſve abeunt ductus lymphaticos, hederæ in modum vel etiam rectilineo attactu per latera venarum Cephalicæ & Saphænæ aſſurgentes, metam, alio loco examinandam, attingunt.

Si jam fortè contingat (quod Chirurgus etiam dexterrimus evitare ſæpius non poterit) præter venam ſectam, ſimul Vas Lymphaticum eſſe inciſum, omni ope curandum, ut quàm citiſſimè fieri poteſt, non modò venæ ſectæ, ſed & Vaſis Lymphatici læſi vulnus claudatur.

Nihil jam dicam de iis, quæ alii communiter hoc in caſu commendare ſolent, quæque rarius ejuſmodi vulne-

vulnera, nisi summâ cum molestiâ restituunt; sufficerit indicasse, lymphæ istiusmodi stillicidium haud difficilè curatari, si quàm primum parti læsæ sequentis pulveris portiunculâ aspergatur.

℞. *Bol. Armen.* ℨj. *Nuc. Cupr.* ℨiß. *Sang. Dracon. Sem. Hyper. aa. gr.* xv. *M. F. Pulvis.*

Mox vulnusculum compressulâ liquore styptico irroratâ, comprimatur. Neque hoc sufficeret, nisi & alterâ compressâ eodem liquore madidâ, & infra partem vulneratam locatâ, eâdem fasciâ fortius constringatur, ut hoc modo vase lymphatico compresso, lympha per aliud vas lymphaticum viam sibi quærendo, motum suum absolvat.

Hæc observatio non tantùm circa Vasa Lymphatica jam proposita locum habet, verùm etiam circa alios lymphæ ductus, aliis in partibus occurrentes, de quibus hoc loco studiò nihil dicam.

Si verò hisce stillicidium non cedat, ad Cauterii Actualis applicationem confugiendum erit, quo solo ejusmodi vulnus subinde fuisse curatum experientia docet.

Hactenus Nuckius. Sequantur jam de Vena sectione.

Observationes.

Vena sectio infelix, cum arteriæ læsione & horrenda brachii tumefactione.

Clariss. Eberhardi Gokeclii. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 1.

ANno 1691. die 14. Septembris Balneator vicinus Adamo Zechen Murario, venam basilicam sinistri brachii phleboromo aperuit, eandemque pertudit, ac simul arteriam tetigit, quo facto, sanguis statim cum saltu copiosissimè prodiit, cujus tel Balneator nullam ulteriorem curam habuit, sed saltem sanguinem compescuit atque refrenavit, monendo insuper, ut patiens de dolore ac tumore conquerens in peragendis suis negotiis & perficiendis operibus manualiis brachium alacriter moveat, sicque in pristinum sanitatis statum reducat. Patiens autem hisce monitis obtemperans, indies cum monstroso brachii tumoris incremento pejus ac deterius habuit. Cùm itaque dictum malum quotidie non sine magno gangrænæ insequentis periculo incrementum sumeret, prænominatus Patiens præterfluxis septem post hancce læsionem hebdomadibus, Ulmam se contulit ibidemque exercitato Chirurgo Georgio Riedlino brachium circa dictam venam basilicam capitis magnitudine tumefactum, purpureisque maculis variegatum monstravit, ipsiusque opem & auxilium anxiè expetiit.

Cui Chirurgus, quòd hic tumor à læsione arteriæ ac multo sanguine extravasato inter cutem carnemque brachii musculosam stabulante latitanteque (sine tamen manifesto aneurismate) provenire, neque leve periculum ratione supervenientis funestissimæ hæmorrhagiæ, quin etiam gangrænosæ putredinis atque corruptionis subesse, significavit, sicque Patientem rursus ad suum Balneatorem ablegavit. Et hoc Chirurgi de præsenti judicium etiam insulso illi balneatori, ut alio tempore cautiùs mercaretur, notificatum est, quòd verò ex malevolentiâ quâdam erga ipsum conceptâ provenire statuit, & hoc malum usque ad 11. diem Martii insequentis anni 1692. flocci pependit ac neglexit. Post quem terminum ægrotus doloris ampliùs impatiens, totiusque corporis atrophia cum languore vitium laborans prænominatum Riedlinum rursus adiit, ipsique brachium duro, nodoso magnoque tumore affectum ac insuper plumbeo fuscoque colore tinctum inspectioni subjecit, ac salutarem ejus medelam imploravit, quam vero, (cum ipsi maximum subesse periculum indicasset) ante sui Reverendissimi Magistratûs notitiam atque ad faciendam inspectionem per Deputatos ordinarios, consensum, recusavit. Impetratâ itaque veniâ, dicta inspectio facta est, ubi Deputati unanimiter, quod hoc malum ab infelici venæ sectione & simul arteriæ læsione per balneatorem in ferendo auxilio neglectâ, ac patientem ad laborem subeundum monente & instigante, ac per consequens sanguine extravasato inter cutem carnemque contento corrupto ac putrescente lethalem hæmorrhagiam, (quæ jamdudum per vices prorumpere conata, sed à grumoso interposito sanguine impedita, perque quietem interea temporis læsa arteria consolidata sit) minitante provenire, maximumque proinde periculum patienti imminere pronunciarunt ac concluserunt.

Post factam inspectionem sæpe nominatus Chirurgus dicto malo manum admovit, brachium emplastris exsiccantibus ad rupturam, & stictico, quæ confestim humorosam materiam guttatim extillantem extraxerunt, circumdedit, & præter hæc cataplasma ex farina hordei volatili, fabarum, micâ panis, gallis, vitriolo, alumine & sale tartari, cum lixivio coctum quotidie bis applicavit, sed una quavis tertia vel quarta die ptoter cutis excoriationem, uberioremque aquæ proventum cataplasma imponendo, quievit, brachiumque madidum unguento albo de cerussa tractavit atque exsiccavit: Quibus remediis tam diu pergere non dubitavit, donec tandem natura prope locum venæ pertusæ in cutis lividâ ac nigricante parte viam aperuit, quæ apertio successivè mitè dilatata fuit, ac tandem per eam materiæ coagulatæ, duræ & carniformis frusta pugni magnitudine cum maximo fœtore & relictione ingentis cavitatis exiverunt, quæ cavitas postea lavamento ex prunella, betonica, agrimonia, scordio, aliisque herbis vulnerariis cum melle rosaceo coctis, mundificata, ac insuper Emplastris convenientibus atque glutinantibus, itemque spleniis, pulvillis & fasciis super impositis ac per ligaturam applicatis carni adaptata, sicque brachium priori suo statui naturali restitutum, patiensque per Dei gratiam pristinæ sanitati restitutus fuit.

Venæ sectionis utilitas, per experimenta probatur.

Clariss. Joh. Conradi Brunneri. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

Anno superiori mittendi sanguinis necessitatem experimento luculento demonstravi, quo sanguis nimio motu & calore rarefactus & intumescens usque eò distendere ac dilatare thalamos & auriculas cordia visus est, ut contrahendi se & sanguinis circa præcordia accumulati molem propulsandi potentiam amiserint, haut aliter atque animal ex insufflato per tubulum in vacuum aëre extingui ocyus & suffocari *experimento Wepferiano* constat. Idem phœnomenon hactenus vel oculis usurpavi in duobus, qui sanguinem particulis peregrinis refertum, fermentescibilem habent & elasticum. Quidam illustri *Hochbergerum* stemmate oriundus, Regulæ D. Francisci adductus, patre podagrico natus, fratres habet simili morbo conflictatos: facilè is respirat & elata voce per horas concionatur, lateraque innoxiè quatit; longiùs autem si pedibus eat, aut acclivia scandat, aut cum contentione quadam procedat, præcordia angustantur, spiritu & animo linquitur, suffocationis-

que

que imminet periculum, id quod urgentius venæ sectione prævertit feliciter.

Illustrissima quædam Imperii Comes, procreata à parente podagrico, matre Cancrô mammarum affectâ, sanguinem elasticum, particulis peregrinis refertum nacta, varias patitur phlogoses & sanguinis ebullitiones. Imprimis vernales sanguinis effervescentias graviores experitur, æstum scilicet, & capitis dolorem, qui in libero aere, aura præsertim frigidiusculâ mitigatur; nec tamen cessat, nisi à misso sanguine, unde præsentaneum levamen percipit. Nuper præcordiorum dolore & ingenti anxietate correpta, nullo remedii genere liberari nec levari potuit, nisi venæ sectione ad extremum usque vitæ habitum, mulierum hortatu intempestivo dilata. Vix autem incisa vena sanguis impetuosè prosiliit, rediitque respiratio, & cum hac fugiens vita. Nimirum intumescens æstu sanguis præcordia replet, farcit & obruit cordis thalamos, & auriculas distendit, ut fibræ supra modum extensæ ad propulsandam aggesti sanguinis molem & continuandum circulationis filum, inhabiles fiant & impotentes. Illustre præterea exemplum mihi Viennæ hoc Anno videre contigit, in personâ illustri Cœlibe, monasticæ addictâ vitæ. Fuscus faciei & niger crinium color, vultus & totus corporis habitus floridus, ætas consistens, satis superque prodebant morbum hactenus occultum; succi enim & sanguinis plena mihi visa fuit. A multo tempore, ejus cœlibatum perpetuum concessit malè se habere cœpit; crevitque morbus magis magisque: miras præcordiorum anxietates expetta fuit, quin ceu retano correpta præcordia distendebantur; ut sæpius spiritus & pulsus deficere adiictum viderentur, dolores insuper per universos artus vibrantes intentissimos. Variis obruta malis medicationes subiir, antihystericorum calidiorum, inutilium efficaciam nimis multum experta. Cumque Carthusianorum regulæ auscultaret, qua non tantùm carnibus, sed & ab his pro doctis vesci, tum ovis tum butyro prohibitum est, inculcarunt medentes, ut strictiori absolveretur regulâ, vires ut constarent morbo pares; crevit eò usque morbus, ut sese diutius ferre posse diffideret ægra. In consilium vocatus, copiam sanguinis & particulas elasticas undecunque advectas, indeque intumescentem circa præcordia sanguinis molem, tanta tamque horrenda patrantem symptomata suboliaciens, affectum *spasmum* seu *cordis tetanum* vocare nullus dubitavi, rationes exposui, & contraria planè methodo institi. Omni liberaliori victu interdixi, vinum, quod suaserunt alii, abrogavi, ac refrigerantia omnis generis substitui, tàm alimenta, quàm medicamenta: *Sanguinem singulis mensibus mitti* jussi, & ut poraret acidulas author fui, quibus tantundem perfeci, ut mitiorem senserit affectum, mox continuato horum usu integram recuperarit valetudinem. Nuvissimè de conservanda porrò valetudine per literas consilium rogatus fui. Et experimento juxta mecum didicerunt graves medici plures, quæ monasticam constituerant vitam, vel invitas occultos sentire morbos, quæ tandem in convulsiones miras prorumpant, nec meliùs, nec citiùs, quàm frequenti sanguinis missione levantur.

Quæ à sanguinis rarefactione in enumeraris casibus contigit præcordiorum angustia, candem à condensatione ac concentratione ejus contingere posse, sequenti experimento didici.

Serenissima quædam, florido vultu atque corporis habitu, ejus temperamenti, quod sanguineum vocarunt veteres, mortem infantis quem habet & primogenitum & unicum, graviter mœrebat, altoque premebat pectore dolorem, quem sub mamma sinistra sensit alatum, ut in abscessum vel quid gravius ne terminaretur metueret. Terrore abhinc novo eoque panico perculsa, pejus sese habuit, & impensius circa præcordia angi cœpit, ut spiritum vix ducere potuerit, quo sese verteret nescia. In vicinum conclave manu ductâ, insciâ de ingenti præcordiorum dolore conquerebatur; extrema rigebant, pulsus silebat, suffocationis periculum imminebat; Lumine capta, lucidis oculis se non videre quiritabatur; loquebatur interdum delira, interdum loqui non poterat, artus convellebantur, respiratio modò citata, modò intercepta, inæqualis semper fuit. Consilium in arena cepimus: extrema pannis calidis & spirituosis liquoribus fricuimus, fortiter graveolentia naribus admovimus. Sal volat. Oleos. Sylvii affatim infundi & liquores alios spirituosos; tandem urgente suffocationis periculo (nec enim citiùs adfuit Chirurgus) venam incidimus: prorupit quidem ab initio sanguis, mox stillavit, inpelvi in grumum concrevit, nec tantumdem effluxit, quantum desiderabamus: Sentim nihilominus pulsus micare cœpit, rediit extremis calor & præcordiis spiritus: brevi abhinc ad mentem rediit Serenissima unicè conquesta, aperris se non videre oculis. Infuso abhinc jusculo calido, & vini generosi aliquot cochlearibus visum recuperavit; sentit nihilominus dolorem in præcordiis; postridie iterata venæ sectio dolorem sustulit. Liquet ex dictis, nimio mœrore sanguinem spirituibus non satis collustratum, lentum in motu, circa præcordia accumulatum tantum dolorem & anxietates intulisse, nec debitò ad extremas corporis oras emanasse. Etenim rigebant extrema, pulsus silebat, suffocationis periculum imminebat, lucidis non videbat oculis, sanguis sectâ vix effluxit venâ, & tantùm non substitit *Circulatio*, quâ frictionibus spirituosis & inprimis sectione venæ prosperè & cum hac Serenissima in vitam revocata fuit.

VENTRICULI MORBI.

Præcipui, ac omnes propè hujus partis morbi, abundè descripti reperiuntur in Bibliothecâ Medico-Practicâ, sub titulis, Anorexia, Bulimus, Cholera morbus, Digestio læsa, Vomitus &c. Hic tantùm per Observationes pauca de periculosis orificiorum Ventriculi obstructionibus &c. ex Gulielmo Fabricio Hildanô, ut & de Anatome Feminæ Ventriculi ulcere extinctæ ex Ephemeridibus Germanicis trademus, omissis, quæ ex Clariss. Corneliô Stalpartiô ac aliis adjungi possint, quia alibi reperiuntur.

De periculosis Orificiorum ventriculi obstructionibus.

Ex Celeberr. Gulielmô Fabriciô Hildanô.

VEntriculus duobus orificiis donatus est, utrumq; non sine vitæ discrimine obstruitur, ut præter experientiam testatur Clarissimus Da. Riolanus Practic. Meth. Med. Sect. 3. cap. de ventr. his verbis: *Obstrui etiam potest ventriculus in utroque orificio. Obstructio superiore prohibetur introitus alimenti. Obstructio inferiore, non est liber chylo in intestina exitus. Hæc vitia quamvis dignoscantur, curari tamen non possunt.* Hactenus Riolanus. Judicium atque prognosticum celeberrimi Domini Viti Riolani, profectò durum est, ideoq; ne studiosos & Tyrones Medicinæ ab instituto absterreat, aut practicos negligentes reddat. Exempla aliquot in medium producam, ex quibus manifestum fiet, utrumque orificium occlusum, arte reclusum esse. Primò autem agam de obstructione superioris orificii, quod & gula, fauces, & Oesophagus nominatur, & multis ob causas obstruitur, uti sunt inflammationes, apostemata, scirrhi, ossicula, spinæ piscium, & similia, quæ inter comedendum gulæ infiguntur, & tam tenaciter inhærent, ut ad ventriculum descendere nequeant.

De inflammatione superioris orificii triste exemplum habuimus Coloniæ Agrippinæ, circa annum, si rectè recordor 1592. in Viro genere, pietate, & Virtute verè Nobilissimo, Domino N. Pilgram, Consule prudentissimo, Patre Patriæ. Hic quum in decrepita ætate catarrho

ad fauces correptus fuisset, & difficulter deglutire posset, celeberrimos Viros, Dn. D. Arnoldum Manlium, Academię Coloniensis Medicinæ Professorem primarium, & Dn. D. Henr. Botterum, Illustrissimi Landgravii Hassiæ Medicum, in consilium vocavit, qui & protinus omnia ex arte præscripserunt, nec ab initio sine successu. Quum verò in augmento, & circa statum morbi, symptomata, ut fieri solet, ingravescerent, & deglutitio aliquantum difficilior fieret, Medicis visum fuit, ut clysteres nutrientes, & leniter alvum moventes, injicerentur. Quid fit? Vix exhibito primo, en vetula ægroto accedens, omnibus modis usum clysterum vituperare, & maledico dente carperę non erubescit. Falsis hisce persuasionibus cum æger ad iram atque excandescentiam maximam in Dn. Botterum, qui hujus præsidii præcipuus autor erat, incitatus fuisset, & Medici circa vesperam ad ægrum venissent, contumeliosè Dn. Botterum insequitur ac lacerat. Injuriam hancce, quum Dom. Botterus, ut qui omnia se ex arte præscripsisse sciebat, ęgre ferret, & Dom. Consuli viriliter contradiceret, ipsumq; desereret, nec amplius invisere vellet, magis magisque ad iram commotus fuit æger. Incenso itaq; humore bilioso, adaucta fuerunt symptomata omnia, & quia propter altercationem inter Dominum Botterum, & ægrum, ipsiusque Botteri absentiam, interrupta fuerat curatio Methodica, omnia in deterius abierunt, ita ut intra paucos dies animam Creatori suo pie placideq; reddiderit, maximo cum civium luctu. Hæc ex relatione Dn. Manlii & Botteri habeo. Hinc videre est, non sufficere, ut Medicus suum faciat officium circa ęgros, ut rectè monuit Hippocrates lib. 1. Aphor. 1. nisi assidentes adjumentum administraverint. At singularia illa vetula hic non adjumentum, sed detrimentum, non solatium, sed exitium attulit. Æger tamen excusari non potest: sui infortunii enim ipsemet ex parte author fuit. Ille enim, ut Vir prudens, & Urbis præcipua Columna, potius Medicorum præclarissimorum consiliis, rationibus stabilitis obtemperare, quàm garrulam illam auscultare debebat. De periculosâ obstructione Oesophagi lector videre poterit Exemplum singulare Cent. 3. Obs. 34. Hæc obiter: nunc ad lætiora exempla transeo.

Exemplum I. Civis & sutor quidam Coloniensis, cum inter confabulandum frustum corii in ore contineret, & inopinanter ad medium gulæ deglutiret, parum abfuit, quin suffocatus fuerit. Divino tamen aspirante Numinę ipsum restitui. Vide Cent. 1. Obs. 21.

Exemplum II. Anno 1592. Mulierem quandam ab ossiculo undique aspero, & gulæ cum suffocationis metu infixo, feliciter me restituisse, in eadem Cent. 1. Obs. 22. dictum fuit.

Exemplum III. Anno 1603. Cum apud Paterniacenses Medicinam facerem, quadragenario cuidam ossiculum ex gulâ feliciter extraxi, qui & feliciter restitutus fuit, uti in prædicta Cent. 1. Obs. 36. lector videre poterit, unà cum delineatione instrumenti, quo ossicula, spinas piscis, & similia ex gula extraho. Quod si tamen instrumentum hoc ad manus non fuerit, spongiola cathetere, quo in exploratione calculi vesicæ utimur, aut filo ferreo mediocris spissitudinis, annectenda est.

Exemplum IV. Anno 1612. cum Hildenam in patriâ profectus fuissem, accidit Coloniæ Agrippinæ 11. Octob. ut puella quatuordecim annorum, & filia Dn. Wilhelmi ab Hæsz civis Coloniensis, cum post cœnam aciculâ mediocris longitudinis dentes circumpurgaret, nec satis prudenter ineptum hocce dentiscalpium duceret, versus fauces delapsa & linguæ infixa fuerit acicula. Quid fit? Oritur statim dolor, deglutitio quin etiam impeditur, ita ut noctem in maximis transegerit doloribus, nullisque remediis à parentibus & amicis, qui accurrebant, adhibitis, sublevari potuerit. Sequenti die summo manè vocantur duo ex primariis Chirurgis urbis, qui quidem omnem adhibuerunt diligentiam atq; industriam, sed frustra. Cùm itaq; parentes ex amicis meis intellexissent, me præcedenti die Hildena Mulhemium propè Coloniam pervenisse, & versus Helvetiam ad meos properare, puellam Mulhemiú ad me ducunt, & omnia, quę acciderant, exponunt. Ego cum instrumentis (pręter pauca ad praxin quotidianam necessaria) instructus non essem, unà cum parentibus atq; ægra (quam in maximis angustiis videbam constitutam) anxius fui. Precibus tamen parentum & ægræ commotus, malui aliquid tentare potius, quam afflictissimam ægram sine auxilio ablegare. Invocato itaque auxilio divino, speculo simplicissimo, linguam quidem deprimo; aciculam tamen visu, imò ne digito, leviter in gulam immisso, detegere potui. Iterum itaque anxius fui. Quum verò ęgra auxilium meum magis magisque efflagitaret, & ut digitum profundius gutturi intruderem, aciculamq; perquirerem, rogaret, ac se mori potius, quam in tantis angustiis diutius vivere paratam esse, exclamaret, immisso indice ad radicem linguę usq;, & quidem cum violentia quadam, tandem aciculam linguæ infixam reperi; In transversum autem, & tamen profundè infixa erat, ut caput aciculæ vix persentiri posset. Tentavi quidem aliquoties, an ungue apprehensam illam extrahere possem, sed propter crassitiem digiti irritato ventriculo, ab opere desistere coactus fui. Quapropter diligenter observato loco affecto, & situ aciculæ, hamulo, aciculam toties apprehendere conor, donec tandem illam, magná cum admiratione adstantium, pręsertim ęgrę, quę alacritate & lætitia ad Deum laudandum incitata fuit, extraho. Postea gargarisma ex betonicâ, rosis, plantagine, in aqua coctis, addito melle rosaceo, pręscripsi, quo & brevi restituta fuit. Operationi, pręter parentes, interfuerunt Dominus Hubertus Freyalderhouen, Bertramus Brevver Hildanus, Henricus Grilenberg, Petrus von Werdt, Cives Colonienses, quos honoris causâ nomino.

Anno 1624. cum adolescenti cuidam, ex domesticis Mag. Joh. Bergroldi Breitelii, Civis & Sclopetarii Bernensis, Hans Ballier nomine, inter prandendum os satis grande Oesophago infixum fuisset, & mox dolores ingentes, & suffocationis metus supervenissent, ad ædes meas conductus fuit, ubi uxor mea, unà cum filio meo Petro p. m. (qui operationem hanc aliquoties à me viderant) me absente, beneficio instrumenti, in prima Cent. Obs. 36. delineati, os feliciter extraxerunt, deinde brevi convaluit. Non est igitur omnis obstructio superioris orificii ventriculi, ut Riolanus voluit, mortalis. At quoties quæso in Angina vera & magna, obstruuntur fauces, nec tamen moritur homo? Exemplum singulare lector videre poterit Cent. 3. Obs. 27.

Orificium inferius ventriculi, sive pylori, rarò obstruitur: est enim superiori paulò amplius, ita ut quæ per superius orificium ingeruntur, per inferius facilè excernantur. Deinde superius orificium defluxionibus ex capite, uti etiam vaporibus calidis, in morbis acutis ascendentibus, valdè obnoxium est, inferius verò non item: quapropter mihi non nisi semel videre contigit. Fuit id Anno 1627. in parvulo ac tenello semestri puero, Dn. Henrici Othonis p. m. filio: huic puero, cum nutrix sive gerula pulta spissa ac viscida per dies aliquot ventriculum adimplevisset, & calor innatus, ut pultem digerere, & in tempore ad intestina ablegare posset non satis validus esset, paulatim in ventriculo coacervata fuit puls, adeoque pylorus obstructus, ut omnia quæ ingerebat, iterum per vomitum rejiceret, nec quicquam per inferiora excerneret. Hinc adeò debilitatus fuit tenellus ille puer, ut ipsum jam jam spiritum emissurum esse astantes arbitrarentur. Tum ego accersitus fui, puerumque divinâ gratiâ feliciter restitui: quibus verò remediis id perfecerim, recensebo, dum prius adscripsero, quomodo nostrates pultem conficiant, puerisque infarciant.

Farinam purissimam tritici, vel speltæ, cum lacte integro, in sartagine tam diu coquunt, donec in spississimam ac viscidam pultem abeat: plerumq; quoq; aliquid butyri admiscent. Deinde nutrix aut gerula, indice suo dextro apprehensam particulam pultis, pueri supini jacentis ori, & plerumq; (pręsertim si ipsam recusaverit) ad fauces ferè usq; intrudit, & ita quidem, ut volens nolens cogatur ipsam deglutire. Hinc sæpè numero gravissima oriuntur symptomata, dum ventriculus infantulorum adhuc imbe-

cillis ipissa illa pulte oneratur. Ventriculus enim horum infantulorum non recipit id quod appetit, sed id quod nutrix vi intrudit. Hæc verò ut rectè intelligantur, deglutionis modus considerandè est, videlicet, an naturalis an verò animalis, & à nostra voluntate dependeat? Sunt qui deglutionem naturalem actionem, alii animalem esse voluunt, in rei tamen veritate mixta est actio: masticatio enim cibi in ore, & ad Oesophagum propulsio, est actio animalis, & à nostra voluntate dependet, fitque musculorum beneficio: descensus verò cibi ex ore per Oesophagum ad ventriculum, qui fibris rectis perficitur, naturalis est: Qamdiu itaque appetitus cibi adest, Oesophagus quoque beneficio fibrarum rectarum ipsum ad se trahit, & ad ventriculum mittit, dum tamen prius voluntariâ actione ad Oesophagum missus fuerit. Ubi vero appetitus cessat, cessat quoque facultas attractrix Oesophagi, cibumque etiamsi ipsi oblatus fuerit, non attrahit, sed respuit. Porrò si nutrix infantulo pultem ad Oesophagum ferè usque, ut plerumque nostrates faciunt, protrudit, tunc actio animalis inutilis est, naturalis verò attrahendi facultas Oesophagi operabitur, pultemque ad disruptionem ventriculi, ut ita dicam, attrahet, idque non sine magno periculo infantis, ut in hoc nostro ægro vidimus. Ut itaque periculum evitemus, cochleare, non digito, infantulis puls offerenda & ingerenda est: hoc enim modo quamdiu naturalis appetentia adest, animalis suo quoque fungetur officio, pultemq; ex ore ad Oesophagum deferet, satiato verò ventriculo, infans pultem protinus, & antequam ad Oesophagum perveniet, exspuet. Hæc in gratiam nutricum abscribere volui. Nunc quomodo in curatione processerim, paucis annectam.

Primò prohibui, ne pultes, aliaque edulia, ex pane aut farina cocta, sed juscula tantummodò carnis infantulo exhiberentur, quibus & aliquid Olei amygdalarum dulcium admiscui. Et quia insignis obstructio pylori, propter pultem in ipso retentam, aderat, ideoque sequentibus oleis ventrem regionemque ventriculi inungere jussi.

R. Ol. Amygdalarum dulcium
Liliorum alborum an. ℥. j.
Ol. ex floribus ℥. ß. Misce. Sequentem quoque sacculum emollientem, aqua coctum, calidè ventriculo applicui.

R. Radicum Altheæ Liliorum alborum an. ℥. ß. Foiorum Altheæ Malvæ an. m. j. Menthæ Absynthii Pontici Florum Meliloti an. m. ß. Seminis lini Fœni græci Anisi an. ℥. ß.

Indicantur & contundantur omnia pro sacculis. Et quia natura omnia per superiora rejiciebat, nihil verò per inferiora excernebat, singulis diebus Enema unum aut alterum nutriens ex consummatis cum vitello ovi, & pauco sacchari miscellanei exhibui. Beneficio horum enematum infans per multos dies nutritus fuit, quãdoquidem omnia, quæ per os assumebat, protinus evomebat. Enematibus autem vitam hominis ad tempus conservari posse, Lector exemplum habet in 4. Cent. Observ. 30. Hisce remediis feliciter restitutus fuit puer iste, & in hunc usque diem 2. Decembris 1629. quo hæc scribo, vivit, & quàm optimè valet. Non est igitur omnis obstructio inferioris orificii ventriculi insanabilis.

De vitrivoris Exempla aliquot, admiratione digna.

Viro Amplissimo atque Doctissimo,

Dn. Gregorio Horstio, Philosopho summo, & Medicinæ Doctori Excellentissimo, Nec non inclytæ Reip. Ulmensis Archiatro longè celeberrimo, Amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Ante menses aliquot Vir Amplissime, Amice colendissime, cum Centuriam meam quintam ad prælum præpararem, Epistolam de matrona, trichiasi laborante, ad Te quidem scripsi, & Centuriæ inserui, hactenus tamen illam non misi: Putabam enim, librum propediem in lucem proditurum. Nunc verò quia impressio differtur, propterea quod inter hæredes Domini de Bry p. m. (apud quos manuscriptum Exemplar delitescit) non satis rectè convenit, apographum literarum ad Te mittere volui, quibus portionem aliquam pilorum, à matrona illa cum urina excretorum, inclusi, ut videas, veros esse crines. Mitto quoque Lithotomiam vesicæ, quam ut A. V. serenâ fronte accipere, suumque judicium liberè rescribere velit, etiam atque etiam rogo.

Nunc quod speculationibus Ampl. viri dignum sit, nihil singulare habeo: Ne tamen planè vacuæ sint literæ, occurrunt Exempla aliquot de vitrivoris, quæ Ampl. V. communicare volui. Tres novi viros robustissimos, & ebrietati à juventute addictos, qui inter pocula, ex merâ petulantia, plura dentibus contriverunt & devorarunt vitra, & quidem tantâ cum aviditate, ut sanguis per os emanarit, idque sine detrimento valetudinis: horum duo etiamnunc vivunt, tertius verò, cum sexagesimum ferè annum attigisset, phthisi quidem obiit, an verò morbum, quo extinctus est, ex devoratis vitris contraxerit, non constat. Ab eo enim tempore, quo vitra devoravit, per aliquot annos incolumis vixit, sed adeò intemperanter, ut, an morbum ex devoratis vitris, an potius ex ingurgitatione vini & ebrietate contraxerit, valdè dubitem. Unum ex duobus illis, qui adhuc superstites sunt, Paterniacensis, & amicitiâ mihi junctus, quemque à multis annis non videram, hisce diebus hîc offendi, & miratus fui. Est enim, quamvis nunc sit senex, & in florenti ætate quàm plurima vitra devoraverit, attamen etiamnunc robustus, & morbis parum obnuxius.

Cæterùm, Vir Amplissime, non satis mirari possum, quomodo fragmenta illa acutissima, & in copia devorata, intestina, exquisitissimo sensu prædita, sine incredibili cruciatu, ac vitę exstinctione, permeare potuerint? Rationes naturales, quæ mihi satisfacere possint, non invenio: ideoque id divinæ bonitati potius adscribo, quàm causas physicas perquiro. Deus enim pro infinita sua misericordia ac clementia, clementer nobiscum agit, & resipiscentiam nostram patienter exspectat, uti quoque in tractatu meo Germanico, de Christianorum comessandi ratione pag. 25. monui. Mirando autem quodam modo, ac solâ divinâ bonitate atque misericordiâ, prædictos viros servatos esse, fidem faciunt exempla vitrivororum, qui temeritatis suæ atque stultitię pœnam morte persolverunt, ut videre est apud Johannem Manlium, tomo 2. in quinto pręcepto, sub titulo De Conviviis Cyclopicis, his verbis:

Satellites Regis Galliæ, largius se vino ingurgitantes, contuderunt vitrea pocula, ac alter alteri prębibit illum pulverem. Elapsis vix duobus mensibus, omnes mortui sunt. Hæc mihi narravit quidam multis nobis notus, ipsisque assidens, cui tamen, ut homini Scholastico, pepercerunt.

Ante paucos annos fuerunt quidam Ambergæ in Bavariâ, qui longâ potatione inebriati, tandem vasa testacea, è quibus biberant, contundunt, seu in pulverem redigunt, & alter alteri illum pulverem in vino præbibit: tandem ventum est ad vitra, quę similiter in pulverem redacta sunt, ac invicem sibi præbiberunt. Hæc ante paucos annos historia huc scripta est, additumq; erat in literis, tres ex nobilium numero eo die esse mortuos, reliquos ægrotare, & mortem certissimam exspectare. Et paulò post addit Dn. Manlius; Credo non fuisse tam nociva illa vasa testacea, quam sunt vitra, quæ, in alvum demissa, intestina erodunt, unde homo superstes esse nequit. Hactenus Dn. Manlius. Ex quibus magis magisque in opinione meâ confirmor, videlicet prędictos viros, ut antea dixi, miraculosè servatos fuisse. Ignosce, Vir Amplissime, si tibi molestus sim. Vale, & cum lectissimâ tuâ Conjuge æternum quàm felicissimè vive. Raptim Bernæ, 19. Junii Anno 1626.

Responsio ad Observationem de Vitrivoris.

Viro Clarissimo, Experientissimo,

Dn. Guilhelmo Fabricio Hildano *Medico & Chirurgo ordinario Reip. Bernensis Helvetiorum, Domino & Amico suo.*

GREGORIUS HORSTIUS,

S. P. D.

GRatissimę mihi fuerunt literæ tuæ, Vir Clarissime & Experientissime, Fautor & Amice plurimùm colende, unà cum Germanico tuo Tractatu de Lithotomia Vesicę, pro quo gratias ago maximas. Lubenter insuper quoque legi epistolam inclusam, qua singularem Observationem de τριχιάσει continuas. Vitrivororum natura non admodum admiranda videretur, si Temperamentum hoc ævo ejusmodi vitris conveniret, quale Plinius olim Tiberio Principe excogitatum fuisse refert, ut scilicet flexibilitatem vitra nanciscerentur. At cum vitrum ultimus transmutationis terminus aliàs constituatur, vix ejusmodi artificium exspectandum erit; Imò potius contrarium sequeretur, quod in ejusmodi pellucida consistentia, vi ignis ad summum puritatem deducta, videatur Εντελέχεια, & perfectio quędam absoluta, quo nonnulli finalem Mundi transmutationem quoque referunt, unde Civitas Dei gemmea, tota pellucida, cujus plateæ aurum mundum, ὡς ὕαλος διαφανής, juxta Apocal. Joh.

Quanquam a. acutissima fragmenta Vitrorum aliàs acumine suo facillimè partes corporis lædant, alia tamen est ratio, quando masticationis beneficio conteruntur, ac posteà cum alimentorum ac potulentorum liquoribus commiscentur, ubi non dubito, quin ad primarum Viarum purificationem faciat ejusmodi Vitrum, comminutum in partes minimas, acrimonia suâ facultatem expultricem ad excernendum stimulante. Novi quoque tales qui petulanter Vitrorum particulas devorarent, sæpius non absque faucium Hæmorrhagia, qui num petulantiæ suę pœnas dederint, ignoro. Sed fortassis hac de re pluribus communis noster Amicus, Clariss. Hoffmannus, cujus literas mihi inclusas hic accipies. Libellum de Lithotomia, propter Occupationes & peregrinationes, nondum perlegi, sed eundem nostro Merckio communicavi, maximè eam ob causam, quod hoc mense Generosus quidam Baro è Styria ipsius dexteritati sese subjiceret, à quo quidem Calculum ℥ij. dextrè extraxit, laborante tn. sexta die ex Inflammatione, & Sphacelo Vesicæ mortuo. De quo casu, tum etiam de iis, quę Merckio nostro aliàs, ut nosti, exercitatissimo, in hac manuali operatione, in libro tuo dubia videntur, pluribus posthac agam. Hisce bene vale, cum familia. Raptim Ulmæ 17. Augusti, 1626.

Idem Ad Eundem.

Prioribus meis has addo, Vir Clariss. Excellentissime, Fautor & Amice plurimùm Colende, tibique gratias ago pro Scripto tuo Germanico, Lithotomiam Vesicæ continente. Rectè facis, mi Fabrici, quod nihil non tentes, quò diversas Medicinæ partes illustriores reddas. Assertiones tuas quod attinet, perplacet imprimis, quod in generatione Calculi potiùs cum paucis veritatem defendere, quàm cum multis errare velis. Miror, cur toties celebriores Medici viscidam materiam, & calorem exurentem inculcare soleant: cum tamen ejusmodi figulinæ concretioni res ipsa contrarium demonstret, ne quid dicam de varietate Calculorum, è Vesica detractorum, quorum quilibet ferè, quoad consistentiam, colorem, & uno verbo, quoad diversitatem Tartari sui nativi, diversimodè productus conspicitur: quemadmodum satis mirari non possum talia, cùm tot Calculorum humanorum diversa genera penes nostrum Lithotomum (qui jam ultra bis millè manu propria a Calculo Vesicæ, & Herniis, sectione & tractione liberavit) reservata perpendo. Quoad modos extrahendi Calculum, nosti quem noster Lithotomus præferat aliis, non absque certa diuturnaque experientia, qui penitus rejicit illorum sententiam, qui statuunt, Vulnus illud Tirondis & aliis apertum retinendum esse, propterea quod hac ratione facillimè fistulosis Ulceribus occasio præberi queat. Imprimis inhumanum omnino, & ab Artis operibus alienum esse statuit inquisitionem Calculi, ubi ex voto non succedit extractio totaliter, tertia vel quarta die reiterare, quod absque insigni dolore, virium que jactura fieri non posse verisimile est, cum vulnus post triduum contra rationem de novo sit irritandum.

Quoad Balneum nosti dissensum ipsius, ubi puto differentiam inter Balneum aquæ dulcis temperatum, ac inter Balneum calidius, vel etiam cum herbis apparatum, dubitationes istas tuas conciliare posse. Illustris Baro Carinthius, Joh. L. B. à Medeli, p. m. de subsequente inflammatione valdè sollicitus fuit; qua de causâ paulò ante sectionem, Acidularum potu, præmissis præmittendis, usus fuit: imò Victus rationem exquisitam temperatamque talem adhibuit, ut nihil quicquam in eadem desideraretur. Sed quid fit? Calculus è Vesica vix fuit extractus, en ecce dolores circa pubis & Vesicæ locum, nocte primâ subsequuntur intolerabiles, quibus remissis, matutino tempore, grumi sanguinis è Vulnere cum Urina excernuntur. Dolor hic remissior secunda die, circa tertiam noctem ita exacerbatur, ut signa inflammationis Vesicæ, viciniarumque partium inde colligerentur, quod omnis generis remedia; tam interna quam externa, nobis extorsit: frustrà tamen adhibitis omnibus, sub finem sexti diei Vir optimus exspirare vitamque cum morte commutare cogitur. Aperto post mortem corpore, Vesica interius, una cum subjacente Intestino recto, Sphacelo correpta conspiciebatur. Quod cùm tam brevi tempore factum esset, tuæ Obsev. olim ad me perscriptæ mox recordabar, ubi 24. horis post contusionem gravia lethaliaque subsecutâ fuerunt. Integrum Casum, cum consiliis Clarissimorum Medicorum, huic ægrotanti communicatis, σὺν Θεῷ, per occasionem aliam transmittam, ubi diebus hybernis cum Deo plus otii dabitur. Hisce bene Vale, cum familia tua, diutissimè, felicissimè. Ocyùs Ulmę 20. Augusti 1626.

Clarissimo Viro,

Dn. Guilhelmo Fabr. Hildano, Anatomico & Chirurgo præstantissimo, & Amico meo magno.

CASPARUS HOFFMANNUS

S. P. D.

VIr Clarissime & Præstantissime, non injuria doles occasum Anatomiæ. Quidni enim ita loquar? Vix ego novi jam ullam Germ. Academiam, in qua exercitia illa obeantur, ut par erat Patavium amisit non Spiegelium tantum, sed & concurrentem ipsius, ut vocant, Plazzonum. Qui successisse his videri vult; Pompejus Caymus, mira de se excitat Discipulorum judicia. Soleo Ego apud amicos deprædicare felicitatem meam, cui audire, & secantes videre contigerit duos summos Anatomicos, Dn. D. Aqua-Pendentem, & Bauhinum. Feci ego hactenus, quod potui: verum jam tradita est ea lampas alii. De Vesalio melius sentis. Potuisset verò esse major, si minor esse voluisset, si, inquam, explicare Gal. maluisset, quàm reprehendere. Ego hactenus seriò laboravi in enodandis quibusdam difficultatibus; sed mirum est meum fatum, sunt enim quidam, qui velint, etiam errores Galeni me defendere. Nimirum eo ipso Galeni sibi videntur, si semper in ore habeant Galenum. Hac de re dicent tibi aliquid hæ duæ orationes, quas mitto. Interim strenuè ego pergo in Galeno, securus quid deblaterent isti. Rogo autem, si quid habeas, quo possit Galeni illa Editio reddi ornatior, ut mecum communices. De communicatis exemplis illis rarioribus, gratiam habeo.

De

De vitrivoris ita judico, descendere fragmenta Vitrorum, immista cibis & excrementis, atque ita minùs lædere, obtusâ videlicet acie illorum a lentore istorum. Sed cur non fit in omnibus? Credo fieri in iis tantum, in quibus Natura est robustior, ideoque expeditior ad obeundas res suas. De Calculo Lindaviensi jam totus sum tuus. De cavitatibus supra oculos ἐπίχω, Puto autem voci servire, ut doceo comm. in lib. de usu partium; Aerem pro spiritibus Animalibus quò minùs credam præparari in illis, multa faciunt. Vide autem, si vacat, in libro de Digressione illa libri octavi, dictorum Commentariorum, quis verus sit usus ossis illius; quod in quibusdam Animalibus distinguit Cerebrum & Cerebellum, tum demum sciemus, ubi sciverimus, cur Cerebrum sit divisum in Cerebrum & Cerebellum? Hoc autem ut obscurissimum est, ita illud quoque, quominùs credam sensui servire, facit, quod solùm ab utraque Maxilla tantum sit, nihil conferente Calvaria, & præcertim parte ejus aliqua interna, qualis est Os, de quo agimus. Et si gallinæ etiam habent, quid rodunt illæ? Sed neque credo sphæricam figuram quicquam facere ad robur Capitis. Vide hac de re Hypomnemata Mauritiana Sreinl. Visum instrumenti Hydragogi mitto, ut accepi a Dn. Christophoro Burckardo, Medicinæ Candidato, qui nunc Patavii vivit. Ab hoc scire possumus, si quid amplius necesse sit ad instituendam operationem. Rogo autem significes mihi, quid putes de toto negotio? Tractatum de Ichoribus mittam, si Deus volet proximâ occasione: jam enim ad manus non est. Promiserat Augustanus quidam, se totum Tractatum de Humoribus (cujus particula est libellus de Ichoribus) excusurum: sed fefellit spem meam. Tempora illa scilicet studiis nostris valde inimica sunt, & perdunt etiam illos, qui nobis auxilio esse solent in his talibus. Hæc causa est, cur VVecheliani etiam refrixerint de Galeni Græco-Latinâ editione. Sed abrumpo, & commendo Te tutelæ divinæ. Bene Tu vale, mi Fabrici, & perpetua mihi amorem tuum. Scribo Altorffii, 4. Aug. 1616.

De aciculis, absque insigni molestiâ diu in corpore retentis,

Quę horrenda ac crudelissima Symptomata post deglutitas aciculas in Virgine quadam sequuta fuerint, Lector videre poterit Centur. 1. Observat. 34. In alia tamen matrona robusta, & consistentis ætatis, per annos aliquot in corpore sine magno Incommodo delituisse aciculas, observare mihi contigit Coloniæ, in hunc modum.

Anno 1612 Cum in Belgium profectus essem, à nobilissima quadam matrona in consilium adhibitus fui. Illa mihi exposuit, se ante annos sex, cum quodam die caput exornaret, & aciculas aliquot, ut solent mulieres, in ore retineret, eas inopinanter deglutiisse, statimque pungitivos dolores, sed non usq; adeo vehementes, in Oesophago exortos fuisse, eosque tamen adhibitis præsidiis quibusdam à Medicis præscriptis, paulatim remisisse, præterquam quod ab eo tempore inter comedendum, præsertim degluriendo cibum solidum, adhuc dolorem fixum in Oesophago percipere se ajebat. De dolore quoque pungitivo in fundo ventriculi, uti & in quibusdam aliis partibus ventris, conquerebatur, præsertim post pastum, forsan, quod aciculę ab onere cibi deprimebantur. Ex quibus omnibus facilè colligere mihi fuit, diversis in locis aciculas adhuc delitescere.

Consului, ut medicamento lenitivo corpus per intervalla expurgaretur, si forsan hoc modo aciculæ suo loco amoveri possent. Deinde ut usum olei amygdalarum dulcium cum sacchaio in formam Electuarii mixti, familiarem sibi faceret, & singulis diebus bis aut ter de hoc Electuario, & præsertim ante pastum, sumeret, idque in eum finem, ut beneficio olei dolor leniri, ulcera verò, si quæ forsan adessent, saccharo abstergi & consolidari possent. Hoc medicamento per menses aliquot, & quamdiu ego Coloniæ substiti, maximo cum fructu usa fuit, quid verò post meum abitum cum ipsâ acciderit, ignoro.

Ventriculi ulcere, extinctæ Mulieris Anatome.

Clariss. Adami Christiani Thebesii Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Uxor Domini Dipoltii (qui Illustrissimi Comitis de Slrotim Districtûs Chemnicensis Præfectus est) a multis annis cachectica, dolorem jam majorem, jam minorem prope scrobiculum cordis in sinistro latere sensit, cui accesserunt varia Symptomata & maximè vomitus pertinacissimus post pastum. Cessit tandem fatis, postquam nonnili per quatuor dies decubuerat Anno 1713. mense Februario; & quoniam ipsa vivens voluerat, ut post mortem secaretur, saltem ut intensissimorum dolorum causa patefieret, mihi, in absentia Medici ordinarii Dn. D. Sissenbachii, sectionis cura commissa fuit. Invenimus abdomen pure, & aquâ repletum cum insigni fœtore. Pus erat spissum, glutinosum, ex albo & luteo hinc inde virescens, partim intestinorum canali arctè adhærens, partim cum intermixta materia alba, ceracea vel sebacea aquæ innatante. Heterogenea hęcce corpora igni admota liquescebant instar ceræ, & ut opinabar, mastichis grana erant ægræ à Medico pro Medicinâ ordinata, quæ in ventriculo soluta postmodum coagulum tale iterum subierunt. Fons puris & materiæ hujus heterogeneæ in ipso orificio superiori ventriculi deprehensus est, ubi foramen nucis myristicæ magnitudinem excedens, in cavitatem ventriculi & œsophagi hiabat, quorum uterque pure plenus fuit. Huic foramini aliud ex opposito in eodem œsophagi fine visum fuit, pariter puri exitum præbens. Utrumque horum foraminum circa limbum valde tumidum, nigrescens & Sphacelatum se exhibuit. Ulcus autem, antequam perforavit viscus, sat amplum fuisse collegimus, quia tum œsophagus valde dilatatus, tum ventriculus cum stomacho tantùm depressus erat, ut pylorus locum illo superiorem teneret. Vasa sanguifera circa nervos stomachales, circa plexus mesentericos, circa plexus minores in pelvi, inprimis in Sinistro latere turgebant, membranæ lividæ erant & tumidæ, propterea haud dubiè pes sinister & totum latus sinistrum, quasi paralytica facta; ab ægra vix moveri potuerunt. Testes sive ovaria inflammata & ex parte cum utero paulisper ulcerata fuerant, ita, ut per tubas fallopianas utero compresso pus exiret, atque via ex tubis in uterum, & ex utero in tubas valde patula esset. Renes solitò flaccidiores erant. Pancreas tenuissimum; glandulæ mesentericæ parvissimæ. Vesica urinaria ne guttam quidem urinæ continebat, quamvis ęgra multis ante mortem diebus nihil urinæ reddiderit. Forsan quia post perforationem stomachi plurimus potus in cavitatem abdominis effluxit, & reliquus per corpus prorsus emaciatum facilè transpiravit. Renes bene constituti: bilis solitò spissior: Liquor pericardii copiosissimus & sanguinolentus. Neutiquam tamen colorem illum rubicundum per Incautam manum in dissectione adeptus est; id quod studiosissimè fuit prohibitum. Neque illum è glandulis Malpighianis contraxit, ut pote quæ pariter ac omnes glandulę tenuissimę & inprimis hæ in hoc cadavere prorsus invisibiles. Verùm auricula cordis dextra tantùm dilatata erat, ut dextrum cordis ventriculum non modò æquaret, sed magnitudine superaret. Per hujus membranam, accedente lenissima digiti compressione, transsudabat sanguineus ille pericardii liquor, id quod sine dubio eadem ratione in vivente corpore per impulsum sanguinis factum est, inprimis cùm in articulo mortis, cessante jam motu auriculæ sinistræ & ventriculi sinistri, nihilominus ventriculus dexter; &, cessante etiam ejus motu, ultimo adhuc auricula dextra systolen & diastolen ordinario patiatur. Hunc novum liquoris pericardii fontem declaravi in dissertatione de Circulo sanguinis in corde & alibi. In ipsis cordis ventriculis parum substantiæ polyposæ carnes deprehensum est.

VERPUS.

Vid. sub titulô RECUTITI; seu potiùs in PENIS MORBIS, ubi Operario Celsi in Recutitis adhibenda ex Hieronymô Fabriciô ab Aquapendente, enarratur.

VERRUCA.

VErrucæ sunt tubercula in cute enata quæ pro variis quas obtinent, formis, diversas sortiuntur appellationes; aliç enim sunt sessiles Græcè μυρμηκίαι dictæ, quæ humiles sunt infra latæ, & radices altè infixas habent; dolore etiam affligunt: aliæ rursus sunt pensiles ἀκροχορδόνες Græcis appellatæ, quæ parte quidem summa latiores sunt, imâ verò versus cutem, tenuiores, qua quasi pediculo innituntur, thymia denique vocantur, quæ colorem thymi repræsentant, ad cutem etiam sunt tenues, in summo autem latæ, durç, & asperæ, pensilibus minores; oriuntur autem omnes vel à materia crassa melancholica & pituitosa, vel ex succo cuti & cuticulæ alendæ destinato.

Pater meus cum juvenis manus verrucis repleras haberet, ei consultum fuit à *Spiringio* Medico, ut omni die sale & aceto eas fricaret; quo remedio sanatus fuit. nostra ætate quidam succo calendulæ solo inuncto sanati sunt. *Petrus Forestus. observ.* 10. *lib.* 4. *observ. Chirurg.*

Ad verrucas, myrmecias & acrochordonas tollendas sæpè feliciter usus sum succo tithymali. Præterea raphanum excavato, sale impleto, operculi occluso in catino per noctem servato, salem in liquore versum invenies: eo verrucas confricato, & panno in eodem liquore tincto superligato, postea decident; est hoc secretum *Alexii Pedemontani*. Ad verrucas etiam valet radix chelidoniæ cum axungia trita & admota, eas enim absumit & tollit, agrimonia quoque cum forti aceto emplastrata verrucas tollere dicitur. *Idem. observ.* 11. *lib.* 4. *observ. Chirurg.*

℞. Limac. rubr. q. v. ponantur in vase plumbeo aspersô sale, & sic maneant per quatuor dies, abjectis limaciis, ter, quaterve in die cum liquore illarum linientur verrucæ. *Idem. schol. observ.* 11. *lib.* 4.

Verrucas nobilis cujusdam puellç totas manus occupantes, sola sanguinis tauri jam mactati calidi illitione sublatas vidi. Idem etiam sanguinem cervinum quidam præstare referunt. *Philippus Salmuthus. observ.* 27. *cent.* 2.

Ut subitò verrucç omnes manuum curentur, lotio tantum earum instituenda est, ex aqua communi in qua sal armoniacum solutum fuerit; quod à *Dom. Videl.* Medico *Delphin.* qui millies expertus est cum felicissimo successu, acceptum teneo. Nuper famulum *Dom.* legat. *Hollandia* curavi, qui innumeris verrucis à duodecim annis scatebat, nec ab ullo curari potuerat: curatus autem fuit solà aquà cum sale armoniaco sæpè fricando ut dictum est. *Petrus Borellus observ.* 46. *cent.*

Quidam patiebatur multas verrucas in digitis manuum, quas curavit meo consilio, illitu lactis ficulnei quater aut quinquies adhibiti. Idem præstitit idque multò efficacius spir. sulph. per campan. per aliquot dies admotus in rustico quodam. *Simeon. Jacoz. observ.* 87.

Intra septem vel octo dies, curantur verrucç portulacâ contusâ, eâ pars confricatur, deinde instar cataplasmatis admovetur, iterando bis in die. *Samuel Formius observ.* 34.

Esto pomum transcissum, cujus pulpa interna sit affricta verrucis, donec intepuerit, & religatis medietatibus per filum, donec pomum putruerit, tum enim videbit verrucas attactas disparuisse: simulatque enim vita pomi ultima perit, cui verrucarum impressio fuit conglutinata, perit etiam verrucarum vita ultima. *Joh. Helmontius. tractat. cui tit. Magnum oportet.*

Verrucæ atque stigmata à perturbatione prægnantis fœtui inducta, attactu cadaveris sensim ac sponte mortui, donec pars intimè refrixerit; sponte evanescunt. *Joh. Helmontius. tract. cui tit. Tumulus pestis.*

Pro Verrucis in virga & locis secretis ex lue gallica.

Post universales purgationes, dissolvo parum sublimati in aq. plantag. cum exiguo aluminis, & plumâ verrucas illino, quibus exsiccantur, & cum crusta decidunt. Chirurgi in nosocomio *Delphensi* in *Gallica* lue verrucas tollunt, inungentes unguento morbi gallici, quo si non desinunt, etiam utuntur sublimato & alumine cum aq. plantag. (quo remedio & nos uti consuevimus, antequam illi eo uterentur) donec decidant & perfectè curentur: *Isbrandus* Chirurgus *Delphensis* hac aqua egregia utitur ad condylomata, verrucas, thymos ani, virgæ & membrorum muliebrium consumenda & aufetenda in lue gallica.

℞. Aq. plantag. ℔ß. sublimati ℈iv. alumin. ℥ß. pulverizentur in aqua penna intincta vel petia lini verrucç tangentur: hac aqua nos felicissime usi sumus. *Nicolaus Massa cap.* 5. De cura ulcerum morbi *Neapolitani*, describit modum faciendi aquam separationis auri ab argento, qua utitur in verrucis hoc modo.

℞. Vitriol. roman. ℔ii. alumin. roch. ʒvi. (forte ℥vi.) salis nitri ℔j. pone in cucurbitam corvam lutatam, vel si vis pone in rectam cum capello suo & recipiente ad ignem fornacis, & habebis aquam cum qua separatur aurum ab argento, & cum qua fit pulvis angelicus, quç aqua est mirabilis ad removendas verrucas in quacunque parte, & maximè in ano & vulva; cauterizat etiam ista aqua ulcera maligna ambulativa, ubicunque etiam fuerint, ut in gutture, & prohibet progressum ulcerum virgæ & vulvæ. Sed cum est nimis acuta, oporter lymphare ipsam cum aqua rosac. at ego [inquit Massa] sæpe sanavi ulcera mala gutturis, tingendo bis in die cum aqua dicta, cum medietate aq. rof. admixta, & est de secretis nostris. *Petrus Forestus. observat.* 11. *lib.* 4. *observat. Chirurg.*

Pro Verruca Gallica in mucrone lingua enata:

Æger multis pressus angustiis, medicos, pacta liberali mercede, rogat, ut pro sui salute veterum ac juniorum monumenta revolvant: ego stipendii compendio adductus, amicos, i. e. libros, tota nocte consului. Multas pro tanto malo remediorum myriadas inveni. Octiduo tentavi omnia frustra, Ultimò adii *Lacunam. lib.* 2. *in Dioscor. cap.* 17. qui pro Verrucis curandis nullum aliud præsidium utilius esse inculcat, quam chelidonii maj. folia pista cataplasmatis forma super verrucosam partem imponere. Ad ægrum lætabundus accedo, remedium experturus, & emplastrum exertæ linguæ appono lineo panno involutum, & in medio linguæ triplicato filo ligo, non pertransierant dies duo, quando verruca omnino contabuit, ita ut ilico exciderit. Hoc exemplo edoctus plures in volis manuum & plantis pedum renatas, quæ miserrimè ægros excruciaverant, radicitus hoc facili & certissimo auxilio extirpavi. *Zacutus Lusitanus. observ.* 79. *lib.* 1. *prax. admirand.*

Clariss.

Clariss. Godefridus Bidloo de Verrucis hac habet in Exercitationibus Anatomico-Chirurgicis.

MOrbos quosdam, si eorum definitiones descriptionesque examinemus, nomine inter sese; non verò re & vice versa convenire, docet *Verruca*, utpote, cujus sub titulo, diversissimos ab ea, tumores morbosque recensent auctores.

Sive itaque *Verruca* ab eminente de monte loco nomen habeat comparativè, sive aliis rebus, puta vestium cuidam generi, vel incultis hominibus, ex sua similitudine, nomen dederit, id ipsum nomen *Verrucam* non exprimere, constabit ubertim: datur enim *Verruca* (taceo alias) plana, lævigata, glabra, clavum mentiens; ut inter digitos, in vola manus, planta pedis aliisque in corporis partibus, videre est; sed missa faciamus nomina comparationesque, videlicet, claudicantes omnes videamusque potiùs, quid, in hoc usque tempus, hocce de tumore ejusque essentia, renuntiatum sit ab medico-chirurgis & an parte affecta, non cognita, ejus curatio rationi poterit esse conveniens?

Ut singulorum auctorum nomina non commemorem, hic *Verrucam* definit; *excrescentiam carneam, fungosam, vel sylvestrem, sensu expertem, cuti concolorem*; statuens ejus causam, *crassiorem sanguineam materiam, quam robustior calor de toto latice sanguineo separavit*: ille, *melancholicos, terrestres & phlegmaticos* inculcat *humores*: neque desunt, qui *Verrucam ex succo verò alimentitio: sed vitioso, poris cutaneis infarcto & tandem propullulante extra solidas fibras, ortum ducere contendunt*: sunt & qui *eam ab externis injuriis, puta vermibus, araneis, fimo, sale leniter corrosivo &c. poros cutis intrantibus succumque naturalem vitiantibus* generari & germinare sustinent.

Hæc ut figmenta (esse namque figmenta demonstrare mox conabor) exponent sualque regant hallucinationes, confundant cum *Verruca* varias excrescentias carneas tumoresque fungosque vasos; exempli gr. Thymum, Sycosin & alios, de quibus latiùs infra.

Verrucam, non quod ab auctoribus est dictum; sed verò esse papillarum nervearum cutanearum excrescentiam, oculo apparebit, inspicienti eam, armato, distinctè; ad oculum autem hæc cum possit demonstrari veritas, ab ea omne abscindo inutile verborum plurium syrma;

Quia verò hasce inter papillas cumque iis aliquando glandulæ, protuberant luxuriantque cutaneæ; variæ conspiciuntur quasi *Verrucarum* species; cum ipse tamen morbus solummodò in prædictas papillas vim exerceat suam & *Verruca*, propriè loquendo, carnea, vel glandulosa sit nulla eoque in casu mixtum quoddam extruatur excrescentiæ genus.

Verrucarum varietates in magnitudine, colore, figurâ &c. quærere, laboris videtur infructuosi; quoniam hæ & similes varietates, differentiæ & distinctiones ipsam morbi essentiam non variant atque pro tempore mutantur; pro loco tamen atque proinde respectu methodi medicandi, *Verrucas* differre inter sese, docebitur inferiùs:

Orbicularis itaque, vel sessilis sit, lato, vel tereti pedunculo inhærens, asperitatibus una, vel pluribus, magnis, vel parvis *Verruca* assurgat, vel multa pressione, vel crebra frictione obtundatur, modo una, vel plures papillæ nerveæ cutaneæ cuticulam perforando ultra suos limites exuberant, *Verrucam* constituunt.

Glandulæ quoque cutaneæ; etsi non rarò protuberent, aliud tamen excrescentiæ genus (ut statim innui) efformant, abeuntes in callosam duritiem nunquam.

Qui porrò clavum, spinam cutaneam, vel nerveæ tunicæ callum *Verrucam* nuncupant, vel ad ejus speciem revocant, non magis eam habent perspectam, quàm qui eam schirrhum pronuntiant.

Colligi ex hisce poterit facile, acrochordonis & myrmeciæ nomen ejusque morbi essentiam, cum ea *Verruca* nequaquam convenire; Morum itidem, Cristam, Ficum, Mariscam & inprimis Condyloma, ad carneum suum luxurians genus esse referenda, patentque harum excrescentiarum differentiæ inter sese, ut & cum *Verruca*, ex ipsa *Verruca* descriptione.

Verumenimverò, tametsi in partibus pudendis quoque *Verruca* quandoque assurgat, illi sanè cum spurcissimis & ex mala Venere ortum ducentibus excrescentiis, dictis (præter nomen) *Verrucis*, commune est nihil:

Nam *Primò*; fœdæ istæ & obscœnæ, tumentes citò, excrescentiæ madent mox ab earum exortu fœtentque deinde horrenter; *Verruca* non.

Secundò; putridæ hæ protuberantiæ mittunt suo de corpore continuò sanguinem; *Verruca* nunquam & quod sanguinis circa, vel de *Verruca* fluere aliquando observatur, non de *Verruca*, sed verò partibus ei vicinis læsis, vel eâ ipsâ ultra & per basin lacerata, hauritur.

Tertiò; turpes hæ excrescentiæ de die in diem, medicamentis sedulò non adhibitis, de malis abeunt in pessima semper; *Verruca* verò sæpissimè, nullo adhibito medicamine; quinimò, ulla sine cicatrice, curatur.

Quartò; prædicti tumores gangrænâ & Sphacelo, sive putredine corripiuntur pro parte, aut toti facilè; indurantur verò nunquam; *Verruca* è contrario prioribus symptomatibus nunquam, posteriori, imò & incurabiliter, exponitur semper.

Quintò; scirrhosa *Verruca* extitit nunquam, utpote quæ in glandularum carnearum, vel vesicularium neutro versatur systemate atque schirrhus aliis in partibus fieri nequit.

Operæ pretium non videtur (*Lect: Beniv:*) te moneam demonstremque in palpebris grandinum & mixtum hordeolorum genus; quinimò, vesiculas lapidosâ materiâ turgentes cuticulæque assurgentis indutas squammulas, ab quibusdam; sed & imperitis, pro *Verrucis* haberi; cum hi tumores & protuberantiæ distinctu, viro medico-chirurgo, satis sint faciles.

Quod tamen tecum (*Lect: Beniv:*) *De Verrucis*, priusquam earum curationem describere aggrediar, communicandum habeo, est;

Primò; me, ex multa observatione Anatomica practicaque mea Chirurgica, compertum habere, juniores homines, præsertim pueros, hocce malo; senio verò confectos, nunquam vexari.

Secundò; *Verrucas* dolorificas & contagiosas esse ramosas easque non solum superiùs; sed & inferiùs; imò, usque in ipsam membranam musculorum communem, extendi.

Tertiò: *Verrucas* omnes hiemali feliciùs, quàm ulla alia anni tempestate, curari.

Ne autem hæc à posteriore solummodò longaque praxi tandem & tantum posse comperiri videantur, adjiciam hisce assertis, mea in singula hæc observata, cogitata & rationes, quæ, quod suppono, docere & adstruere, quoque à priori, videntur plenissimè.

Ad Prim: cùm *Verruca* sit morbus, sive excrescentia nerveæ molis, vel nervearum papillarum cutanearum (quod ad oculum est demonstrabile) mirum non est, in pueris juvenibusque (lauta quibus largaque succi nervum concomitantis est copia nervique ipsi sunt molliores) eas luxuriare; in senibus verò, quibus nervi hocce liquido destituti, rigent, non oboriri & inveniri.

Ad Secund: illæ etenim parti infiguntur admodum sensili, unde motæ, quod cum cure ferè continuò fit, doleant,

do. ..it, oportet maximè; adde ad earum circumferentiam liquidi, ab stagnatione, acrioris quid, vicinis, aut pluitunum tum, militare de partibus inflammaris: pono itaque *Verrucarum* contagium non tam in ipsas *Verrucas*, quam partes iis vicinas læsas & jam nunc, ab aliquo tempore, ichorosâ materiâ obsessas, hancque ad *Verrucæ* margines & fissuras eructantes exhalationesque suas ejicientes: hac ratione sequitur (vide *Artic. Tertium*) hiemali faciliùs, quam quavis alia anni tempestate *Verrucas* extare curabiles: omne enim contagium, luis Venereæ, pestis, scabiei, verbo, omnes conspurcationes infectionesque calore & sub jove calido, vehementiùs, quàm è contrariò promoveri, grassari & dispergi de vivente in viventem, [supersedeo rebus inanimatis] inficias credo ibit nemo, ad quod accedit; curationem *Verrucarum* fieri palliativè, induratione, absolutè, exsiccatione, quâ decidunt; utrum autem hoc medicamentis, an verò manuali operatione fiat tutiùs, citiùs, jucundiùs, indagare & exponere tentabo dilucidè.

Etsi remedia, quæ in genere, ad curandas *Verrucas*, in specie quoque ad eas palpebrarum tollendas, adhibenda videantur: monitos tamen Chirurgophilos volo; ne hoc, axiomatis instar, accipiant, statuantve: auferuntur enim *Verrucæ* & ut volunt auctorum præscripta, secundùm artem, medicamentis corrodentibus; ut *Spir. merc. alb. auripigment. turpeth. mineral. merc. Præcipit. ol. Sulph. per campan. ol. vitriol. butyr. antim. arsenic. lapid. infernal. aq. fort. &c.* Quid autem ego (salvo experientiore judicio) hisce de remediis in genere & specie sentiam & experimentis variis didicerim, videbis (*lect: beniv:*) statim: tu autem quisquis es, cave, ne hæc palpebrarum *Verrucis* injicias unquam: teneræ quippe hæ & continuò movendæ partes, levissima etiam acrium & corrodentium medicaminum, prudenti licet adhibitione, perforantur, constantque sæpius ægris visus partiumque nobiliorum jacturâ: huc itaque spectat, quod in antecessum, de differentia loci *Verrucæ*, indigitavi: quamvis etenim medicamentis corrodentibus forsitan (de quo tamen dubito) ablata de palpebra, sine magno vicinarum partium damno & detrimento fuerit *Verruca*, istam nihilominus curationem, bonæ deæ Fortunæ potiùs, quàm Apollini adscribendam, reor: audi itaque, audi insuper (*lect: beniv:*) horrendam hujus audaciæ, dicam an imprudentiæ? pretium & alieno disce mercari periculo cautiùs.

Anno MDCXC. *Hagæ-Comitum*, Chirurgus quidam, cujus nomini, propter res ab ipso sæpius, in Republica Chirurgica, viriliter gestas, parcere duco æquissimum, *Verrucæ* majusculæ, dextram superiorem palpebram, juveni XVI annorum, non longè ab naso, pro sede, habenti, scalpello punctulis pertusæ multiplicibus (leviter scarificatæ ajunt) communis ruptorii injecit frustulum. Æger, quamvis intra horam, totus ipsi jam doleret oculus, statuens consumi debere *Verrucam* prævioque hoc & non sine comite dolore posse fieri, Chirurgum non accersit & ille non, nisi elapso quatuor; sed, ut æger, referebat, sex horarum spatio, redit remque indagat: omni seposita ligaturarum supellectile (curaverat etenim, ne palpebrarum motu, qua vellet, aliorsum, cederet apparatus flueretve caustieum medicamentum) vix oculum inspicit, quin, non *Verrucam* tantùm; sed & totam ferè palpebram; imò & istius lateris tempora genasque: in eas enim & in dorsum occubuerat quandoque æger, levi nigredine conspersa intuetur; ut verò, absterso liquore, rem perscrutatur propiùs, ipsam palpebram, adnatam corneamque tunicam suo contactus medicamine, horret, meque in consilium vocat ducitque ad patientem. Quantum possum, dolores arrosionesque lenio, sisto quodque ex arte medica judico, sedulus perago fotibus, cataplasmatibus medicamentisque topicis: detergo, nempe, Croco & Opio, cum lacte mixto seminumque cydoniorum & psyllii mucilaginibus, albumine ovi cum alumine conquassato, omnes partes: injicio quidem, hoc modo, repentini malo moram; sed verò demortuis & moribundis partibus, jam nunc & vita & vigor deerat: non levis quippe postea palpebræ adnatæque pars tunicæ ablata & corneæ condensata fuit; ita ut postea nullum per eam pupillæ, vel ligamenti ciliaris vestigium appareret, totusque oculi bulbus unicolor & tumidè prominens manserit: brevi, imprudentiæ hujus historiam expeditums, ei nihil addo; nisi hominem, hoc oculo, restitisse visu privatum sibi, de se luminis aliquid percipere, persuasisse aliquando.

Curationem quod spectat in genere, triplici illam posse absolvi methodo, sustinent auctorum plurimi; medicamentis, videlicet, chirurgia & occulta rerum adhibitarum qualitate. Harum ultimam, utpote fabulosam; ne quid pejus dicam, & insulsam, rejicio in totum: quis enim mente constans Medico-Physicus sibi habebit persuasum, *Verrucam* manu mortua contactam, emori mox & decidere? aut aquâ pluvia ex cippis haustâ, conspersam, evanescere; aut filis, ex indulio *Verrucosorum* demortuorum in nodulos, ad *Verrucarum* auferendarum numerum, contortis & stillicidio fontis naturalis suppositis, putrescere: de cute separari atque sine cicatrice curari? vel pomum *Verrucosum* per medium scissum & postea uvidæ demandatum terræ, huic morbo non fallax esse remedium? Quis genio, moribusve admodum est austerus; ut, ubi hæc legerit: *Accipe tot grana cicerum, quot sunt porri & singulis granis, singulas tange verrucas, deinde liga grana cicerum in linteolo & post tergum projice; sed hoc non fiat, nisi luna nova*, risum teneat? vereretur sanè rectiùs phantastico-lunaticus quispiam, memor Apologi Deucalionis & Pyrrhæ, *Verrucarum*, hac ex arte, regenerationem & multiplicationem; Sed ineptiarum harum satis & plus erit festinandumque ad methodos priores duas elustrandas.

Medicamentis causticis posse tolli *Verrucam*, non nego; sed verò tutò, citò & jucundè, pernego: nulla enim ex medicamentis corrosio, depastio, corrasio impediri cùm pro necessitate & lubitu queat, temporis indefiniti intervallum requirat, non sine dolore fiat; tuta, cita, jucunda renuntiari potest minimè.

Medicamenta itaque, secundùm me, *Verrucis* adhibenda, sint emollientia & blandè desiccantia; prima, ad ipsas *Verrucas* reddendas aptas extirpationi, secunda, ad earum consolidationes exstruendas: sic bono cum eventu ipsis injeci; *F. pl. de mucilaginibus, menses muliebres cum sputo mixtos ceràque obductos, gum. Sandaracum & similia*: Nam *querni de trunco, aut esula succum* hunc morbum non tollere, certus sum: *atramentum* enim & *fel* huic si immisceantur liquori eoque modo *Verruca* auferatur, agentis & patientis periculo (causticum enim est) fieri sustineo; sed emollitas, nostra arte, *Verrucas*, posse tutò erui; imò & extrahi, ipsa, testatur Empyria.

Sed liceat (*lect: beniv:*) quod æquum & utile videtur, effari reverenter: omni medicamento, in curanda *Verruca*, potior est Chirurgia, quæ triplex hoc in casu existit; *Verrucæ*, nempè, *Ligatio, excisio, inustio*.

Agam primò, ut statim, de ultima methodo, utpote rejicienda, aut non nisi summa cum cautela, adhibenda quæque nihilominus non erit tuta, cita & jucunda.

Inustio (cauterium actuale) ad auferendas *Verrucas*, æquè minus quàm potentiale convenire, docebit ipsa cum ratione praxis: etsi enim per cannulam, partibus vicinis ab injuria candentis ferri defensis, comburatur *Verruca*; impossibile tamen est, plùs, aut minùs quam oportet, non comburatur: quod enim in desiccandis ossibus, partibus duris carie &c. correptis, pro lege est infallibili; ferrum, nempè, ignitum parti esse adhibendum desic-

candæ

candæ, omne usque dum sileat ebullientis liquidi murmur; in *Verruca*, parte molle partibusque molliotibus ad & inhærente, locum obtinere non potest: murmur enim illud deciperet, vel prudentissimum Chirurgum persisteretque usque dum unà cum *Verruca*, combustæ essent vicinæ quæque partes.

Inustione tamen curari posse *Verrucam*, quâ sequitur methodo, expertus sum ipse; acu, nempè, candescente, *Verruca* sæpè sæpiùs intrusâ escaràque postea medicamentis suppurantibus separatâ cicatriceque ulceri desiccantibus inducta; utrum autem hoc tutò, citò & jucundè fuerit peractum, judicet æquus lector, quem instructum insuper volo, me illud coactum & ex mandato ægri perpetravisse quasi artificium.

De liganda *Verruca*, vel volsellâ comprimenda, inutilis non est instructio; utrumque illud artificium solummodò fieri (secundùm artem si fiat) ad tutam, citam & jucundam *Verrucæ* ablationem: radicitus enim ligaturâ auferuntur *Verrucæ* nullæ; sine periculo recidivę, unquam.

Curatio *Verrucæ* itaque spesque ejus omnis in extirpatione, excisione, collocanda existit; forfice autem illud, sive scalpello fiat, non moror: posse hanc operationem tutò, citò & jucundè peragi, nemo negabit; nisi forsitan is, qui eam tentaverit in vetustiores & jam nunc, ab multo tempore, induratas *Verrucas*, plus valentes pertinacitate sua, omni doctissima medicatione atque manu.

Cavè quoque (*Tyro Chirurge*) ne, ubi cum *Verruca* palpebræ tibi negotium est, eam pertundas: vulnus enim illud, fœdissima sine cicatrice, consolidari poterit nunquam; neque laceres palpebræ musculum violenter: tuâ enim culpa relaxabitur palpebra incurabiliter, videsis porrò concedas nunquam, dente, aut ungue avellatur, aut abscindatur *Verruca* (hæc tamen methodus ab quibusdam commendatur) quæ enim inevitanda huic ineptię & pedissequa sunt symptomata, noveris, facilè. Exemptâ *Verruca* fundo injicienda sunt balsamica, nervis amica, calidè: Ultimò; quæ hoc scripto proposui, singulatim exemplis confirmarem multiplicibus; nisi assertionis meæ vim ipsa confirmaret ratio.

Verruca Scroti pensilis fungi-formis.

Clariss. Joh. Mauricii Hoffmanni, Miscell. Curios. Decur. iii. Ann. 1.

Verrucas ex ruptis fibrillis cutaneis, & succô nutriciô inde extillante produci, sicuti aliquoties observavi, easdemque sæpiùs solô flor. calendulæ recentium affrictû adhibitô periisse, & in me & in aliis expertus sum; ita singularem verrucam annô superiore vidi in viri cujusdam obesi corporis scrotô ex attritûs ipsius inter deambulandum factô enatam, tenui pendentem pedunculô, dehinc verò instar fungi terrestris in capitulum latum expansam, & sub æstivô calore à sudore salsô allabente, intertriginem quasi passam, cum luxuriantis carnosæ substantiæ, contactûs impatientis, & hinc sub deambulatione maximopere dolentis, ulteriori excrescentiâ; ita ut de abscissione ejusdem, aut per corrosiva absumtione sollicitus fuerit afflictus Vir: Ego verò neutrum approbans, filô sericeô duplicatô inceratô pedunculum fortiter constrinxi, & nutrimenti affluxum in verrucam intercepi. Capitulum autem, hujusque additamentum atramentô vulgari illiniri jussi; sic, spatiô paucorum dierum intercedente, verruca tabida cum pedunculô decidit, atque domicillum pristinum reliquit.

VESICÆ URINARIÆ MORBI.

Vid. sub titulis

CALCULUS, ac URINARUM MORBI.

VESICATORIUM.

De Vesicatoriis sic compendiô scribit Clariss. Antonius à Nuck, in suis Experimentis Chirurgicis.

Ad Fonticulos commodè referuntur *Vesicatoria*, medicamenta seu epithemata ex particulis acribus & volatilibus composita, quibus necessitate ita suadente in quadam corporis parte vasorum cutaneorum extremitates ita irritantur, ut variæ indolis humores serosos copiosè evomant, & per aliquod temporis intervallum, in aliis tamen longius, in aliis vero brevius, eosdem evacuare continuent.

Usitatiores æque ac commodiores eorum compositiones utplurimum ingrediuntur *Cantharides*. En formulam.

℞. Pulv. Canthar. cum alis & pedibus ℥j. Euphorb. ℈ß. Empl. de Melilot. q. s.

Incorporentur hæc manu calidâ, sumendo tantum pulveris, quantum Emplastri massa capere potest.

Hujus portio super alutam extensa (ita tamen ut margines ejus non attingantur, quo eo melius parti impositę adhærere possit) applicetur per horas 7.8.9.12.15.

Si cui Hildani Vesicatorium magis arrideat.

℞. Fermenti acris ℥ß. Canthar. pulv. N°. vj. Aq. beton. q. s. F. Maßa.

Vel ℞. *Canthar. N°. ij.*

Ung. Basil. q. S. Incorporentur hæc manu & F. Massa.

Vesiculis satis magnis excitatis massa illa est removenda, vesiculęque leviter saltem, vel forfice aperiendæ, vel acu hinc inde perforandę, ut materia intus collecta exprimi possit: Cave autem cuticulam vesiculæ in modum elevatam nimis cito à cute divellas; Hæc enim epidermide sua destituta, aeris subjecta injuriis, intolerabiles patienti dolores excitare posset. Si igitur Emplastrum solummodo aliquod huic parti superimponatur, cuticula successu temporis suâ sponte decidet.

Horum vesicatoriorum particulę causticæ volatiles, cuticulam absque læsione penetrantes, vasculosam cutis & musculorum substantiam profunde satis subingrediuntur, ubi si particulas crassiores viscidioresque inveniunt, eas attenuant, salsas & acidas diffringunt atque involvunt, sicque multis morbis Catharticis & Diaphoreticis frustra impugnatis, imo exquisitissimis quibusvis eludentibus eludentibusque remediis, finem feliciter imponunt. Particulę vero illorum crassiores & acriores circa cutim subsistentes vasculorum quasdam fibrillas diffringendo humores ibidem circulantes ex parte impediunt, qui in superficie cutis collecti, cuticulam in vesicæ formam attollunt. Quapropter in intemperie sanguinis acida & salina vesicatoria hæc maximam afferunt utilitatem. Hinc in Scorbuto, Leucophlegmatia & quavis cacochymia cum fructu applicantur. Præsertim vero in doloribus capitis pertinacibus, Vertigine, Affectibus Soporosis, Catharris, Apoplexia, Epilepsia, imo doloribus quibuscunque magnæ sæpius sunt efficaciæ.

Non tamen omnibus, prædictis morbis laborantibus, Vesicatoria conveniunt. Nephritici enim, Stranguriâ laborantes, gravidę & puerperæ vix eadem ferunt.

Quibus denique summum pariunt dolorem, Inflammationem, Ulcuscula serpentia, Mictum cruentum, & præsertim ubi ex vasculis tanta humorum serosorum copia profluit, ut virium inde sequatur debilitas, Vesicatoria ut intermittant, Autor ero.

Hactenus Clariss. Nuckius: Sequuntur jam de Vesicatoriis, eorumque utilitate ac efficaciâ, quatuor observationes.

Vesicatoriorum utilitas.

Clariss. Sigismundi Ledelii. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

Quantæ hæc sint utilitatis in foro Medico, notum est practicis. Fœmina primaria Gersicensis incommodabatur defluxione ad fauces, quæ omnem Balneatoris eludebat sagacitatem & diligentiam. Convocatas jubebam brachiis vesicatoria applicare, & intra biduum for-

nix colli

nix culli integrè erat restitutus & renovatus. Hanc dum signo, meç subest capsæ pecuniarum collector nostri districtûs, hic nimium quantùm colicâ scorbuticâ excruciatus, tandem incurrebat febrem ardentem, cum delirio insigni, & obscuritate visûs. Suadebam medianæ sectionem & vesicatorium in nucha. Dictum factum, mens sana, Deo secundante, redibat, & paucis adhibitis, pristina sanitas. Zullichiensis fœmina nobilis, tantâ laborabat debilitate capitis scorbutica, ut è lecto surgere non valeret vertigine & scotomiâ præpedita. Datis plurimis selectis & specificis, nihil remissionis mali videbamus, tandem ad vesicatoria pedibus applicanda deveniebamus, & malum erat superatum. Virgo 30. annorum hic loci, imminuto fluxu mensium detenta, per annum, & ultra, tantam perferebat cephalalgiam, ut exinde indies Apoplexiam metueret. Expurgabam, dein confortabam debitè, jubebamque saphœnatum sectionem, & tandem vesicatorium cervici apponendum. En! ne guttula seri aderat: applicabantur meo jussu brachiis emplastra talia, at nec hic ulla gutta seri erat extorquenda. Tandem descendebamus ad pedes: verùm cum simili fato, siquidem nec hic ulla vesica aut seri apparebat effluxus. Propinabam demum sudoriferum, ad infringendam humorum visciditatem, quem tandem magno molimine expellebamus, cum aliquali doloris capitis remissione. In febribus ardentibus & petechialibus mortem vidi, ubi a vesicatoriis nullæ vesicę fuere exsiccatæ, aut cutis nigredine fuit picta.

Vesicatoriorum efficacia.

Clariss. Ernesti Sigimundi Grassii. Miscell. Curiosor. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Inter quamplurima, quæ in Praxi contigêre, vesicantium prosperè adhibitorum, exempla, eminere videntur sequentia. Anno 1683. 28. Aug. Puerperam dignitate primariam hujus civitatis, 14. à partu diebus, Paroxysmus subitò invadebat epilepticus, ad 17. usque mensis sequentis diem, septimâ vice recurrens. Facies, Paroxysmo incipiente, rubore notabili suffundebatur, imò & collum & brachia, quousque nuda conspiciebantur, rubescebant. Extra tales insultus sincipitis varias partes, dolores infestabant acerbissimi & continui. Tollendis hisce malis imparia erant omni studio adhibita remedia tam interna quàm externa, interque ea sectio Saphœnarum, hirudines fronti affixę, ipsaque nuchæ applicata vesicatoria. Quin imo dolorum vehementia, delirium primo mitius, tandem vero plenariam mensis emotionem furibundam pariebat. Idcirco aliis vel nihil proficientibus vel ampliùs non admissis, inter medios furores ægrę nescienti duo vesicatoria majora supra malleolos pedum interiores per decem horas fuêre applicata, eo quidem cum successu, ut paucis post admotionem horis, adeoque ante vesicarum adhuc exortum quietior, sequenti vero die, primo post tot vigilias obveniente somno, à delirio sensim libera fieret, sibi reddita omnium præteritorum immemor, sicque brevi integram sanitatem recuperaret.

Vir Illustris ac Generosissimus quinquagenario haud multùm major, & per annos 10. posteriores arthriticus, tandem in cephalæam incidebat gravissimam, quam si in tali subjecto arthriticam cognominaveris, fortè non errabis, præsertim cùm & durante capitis dolore arthritici paroxysmi primordia gliscerent. Atrocitas effectûs atque symptomatum concomitantium Nobilissimum Ægrotum in statum redigebant moribundo similem. Nimirum 16. 17. & 18. Martii 1686. cum pulsu languidissimo loquela deficiebat, atque interrogata rarissimè & vix ampliùs intelligebat, urina involuntariè profluebat sicut & alvinæ feces, corpore præter brachium dextrum planè immobili existente, & spiritu quoque, quem ore hiante ducebat, tandem sæpius intercepto. Inprimis verò 18. Mart. omnia ad interitum vergebant, quem adstantium corona tanquam certissimum lacrymis jam urgebat acerbis nec immerito; sensus enim omnes & motus, etiam adhuc priùs adhuc sponte mobilis brachii dextri, erant aboliti, neque inclamationes in aures fortissimas audiebat æger, provoluto in latus sinistrum, corpore priùs semper resupino, ex ore profluebat amurca nigrescens, & dejectio alvi, clystere sollicitato, haud multùm absimilis erat, acidissimi præterea fœtoris. Mihi tamen tantillum spei repullulabat ex indole blando universali cum corporis totius incalescentia oboriente, qui postea usque ad 20. Mart. constanter continuavit. Hinc quamvis jam, antequam res ad has angustias devenirent, 4. vesicatoria ad nucham & tibias adhibita periculum avertere nequivissent, tamen ad eandem denuo confugere anchoram non dubitavi, & dictâ die 18. Mart. post horam 11. antemeridianam, etsi omnium oculis res penitus conclamata videbatur, ad 4. pedum malleolos 4. vesicatoria latiora unicâ vice applicare jussi, ad quorum effectum obtinendum, usque ad crastinum mane adeoque triplò majori, quàm alias fieri solet, tempore expectandum erat; 19. Mart. manè ex vesicis tum demum apertis ichor flavus largiter emanabat, cujus effectum auspicatum sensûs & motûs ut & loquelæ, quam versus meridiem hujus diei recuperare incipiebat, tam parvô 4. vel 5. horarum intervallô restitutio abundè testabatur. Delirium succedebat per plures dies cum siti valde intensa, & tandem mense sequenti sanitatis redintegratio, licèt far brevis. Recidiva proximo mense Majo superveniens lethalis haud permittebat, occasionem subministrante casu ab equo gravissimo. Laudibus tamen vesicantium hactenus recensitis, tenebras forte non offundet, quod repetitus eorum variis in locis usus hac vice non ampliùs suffecerit; vel enim planè non operabantur, vel ægerrimè & multo labore excitatæ vesicæ, mox iterum exarescebant, succedente notabili partis excoriatæ intumescentiâ. Ubi inprimis relatu dignum, quod in pedis dextri malleolo externo vesica tandem obtenta instar ovi subventanei inanis & nullo planè humore stillans fuerit inventa, id quod conclusionem ex aliis id genus casibus jam formatam magis confirmabat: *Vesicatoria nempe eo difficilius effectum sortiri, quò magis humores ad coagulationem tendunt, unde & actio eorum frustrata in malignis semper mali ominis habenda.*

Vesicatoriorum rursus efficacia.

Clariss. Danielis Crugeri. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Quæ Excellentiss. Dn. D. Grassius de Vesicatoriorum Efficaciâ notavit in Ann. 5. Decur. 3. p. 37. tribus exemplis confirmare libet. Evocatus enim ad Illustrissimum quendam Ægrotum, ubi per octiduum commoratus, domum rediens, video cum luctu animi uxorem meam jam per octiduum lecto decumbentem, oculis clausis & sine loquelâ, varia adhibita à Medico præsenti remedia, ast sine effectu; ordinavi ut abrasis capillis toti capiti mitrâ instar vesicatorium imponeretur per noctem, etsi vesicâ non excitatâ propter cutem densam, attamen multùm seri effluxit, item retrò aures duo vesicatoria applicata & manè duæ magnæ cucurbitulæ super regionem palpebrarum, omnia tanto effectu, ut altero die, remotis vesicatoriis, oculos aperiret, loqueretur, & sensim convalesceret.

Nobilis quidam à Steinbach post febrem malignam petechialem, decimo quarto die, per malam Crisin in eundem affectum incidebat, ita ut maligni humores

totu

totum cerebrum obruerint, & apoplectici instar sine loquela clausis oculis decumberet per 6. dies, applicato toti capiti vesicatorio & duobus retrò aures, perfectè liberatus est.

Quemadmodum & virgini Nobili post febrem petechialem accidit, quæ eodem modo curata fuit.

Reliquiæ deinde per fomentationem ex herbis cephalicis in vino coctis discussæ sunt & cerebrum roboratum.

Vesicatoriorum suris applicatio Asthmaticis salutaris.

Clariss. Gothofredi Klaunig. Ephem. German. Centur. 1. & 2.

Consensum, qui pectori intercedit cum cruribus, vix ratione, satis verò evidenter experientiâ quotidianâ posse demonstrari, vix indiget ulteriore probatione, cùm præter nostra observata, ipse *Hippocrates* jam olim intimam dictarum partium harmoniam *l. 2. Prognos. 67. In Pulmoniis, quicunque tumores fiunt ad crura, boni, nec potest aliud quicquam melius accidere, præsertim si mutatò sputò sic appareant:* & alibi passim innuerit. Hujus forsan Prognoseos memor famosissimus *Capivaccius*, in asthmate inveterato adhibuit ustiones tantâ cum euphoriâ ut *l. 2. c. 2. Medicinæ practicæ*, candidè fateatur, se, si asthma foveatur à materia, nescire remedium excellentius ustione cruribus applicatâ. Nostris temporibus ad eundem scopum, mitiori tamen viâ collineasse videtur celeberr. *Baglivius in Dissert. de usu & abusu vesicantium*, qui ustioni substituit vesicantia, eaque in Pleuriticis, ubi adest magnæ spirandi & expectorandi sputi difficultas, adeò ut Patiens in summo vitæ discrimine appareat, tibiis admota maximè extulit. Quapropter jam ante aliquot annos avidè arripui hoc consilium, & *Pleuriticis*, juxta normam *Baglivii*, *non sanguine acri, sed crasso, viscido, ad coagulationes stagnationesque dispositio præditis*, vesicatorio in utraque sura applicato expuitionem liberrimam & sæpius sanitatem procuravi. Vocatus postmodum ad ægros asthmate modò humoroso, modò convulsivo vexatos, ob morbi vim morti proximos, & ad senes quandoque grandævos, qui jam frustraneo conatu medicamenta pectori dicata cujuscunque generis assumserunt, non amplius attendens sanguinis diatheses, promiscuè ob analogiam ad vesicatoria tanquam ad sacram anchoram confugi, & nunquam non inveni salutem. Huic methodo obicem, quam tribus vicibus observare contigit, posuit temerarius Balneator, qui ex febre symptomatica venæ sectionis necessitatem judicans, venam in brachio, me inscio, secavit, quâ apertâ, expuitio penitùs intercepta, nullôque remediò, ob turbatum naturæ motum revocanda morti occasionem præbuit. Si itaq; modo memoratum Chirurgi errorem in duobus juvenibus & Fœminâ commissum excipiam, Asthmaticis hactenus vesicatoria utique suræ per aliquot dies adhibita nunquam sine maximo sanitatis emolumento deprehendi, quem exoptatissimum & imitatione dignum effectum alios etiam experturos confido. Causæ indagationem cuilibet lubens relinquam. Si vero mihi meam circa hoc phænomenon mentem brevissimè explicare liceat, persuasus sum, vesicatoria suris imposita, dum dolorem excitant, animam, hincque dependentem humoris affluxum divertendo, auferre in respirationis organis, arteriâ scilicet asperâ, bronchiis, pulmonum vesiculis &c. spasmodicam illam contractionem, quæ respirationi impedimento fuit. Idem obstaculum pariter occurrit in asthmate sic dicto humoroso, dum infarctus materiæ pituitosæ in bronchiis ob violentam extensionem non potest non spasmos inferre, quibus per Vesicantia in remotis partibus adhibita, sublatis, materiæ liberrimus conceditur exitus & instans præcavetur suffocatio. Accedit quòd etiam Emplastra vesicatoria energiam suam exerceant solvendo humorum coagulationes, juxta *Baglivium*, & diuresin promovendo, prout clarissimus *Olaus Borrichius in Act. Hafn. ad An. 1676. p. m.* 187. ingeniosè docet, ut hac ratione effectu Asthmaticis salutari triplici, resolvente, diuretico & inprimis antispasmodico, in morbis suffocativis utramque faciant paginam Vesicatoria.

VIRGÆ MORBI.

Vid.

PENIS MORBI.

VISIONIS MORBI.

Vid.

OCULORUM MORBI.

VITILIGO.

Vid.

CUTIS VITIA.

ULCUS.

De Ulceribus plura videri possunt tum apud Veteres, tum apud mediæ ætatis Medicos. Nobis inter eos instar omnium erit accuratissimus Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, cujus propterea Librum integrum, quem super hoc argumento scripsit, jam exhibebimus.

Cap. 1. *De Nomine, Definitione, Differentiis, Causis, & Prognosticis Ulcerum, in genere.*

Ulcus, τὸ ἕλκος, multa significat; primo, omnem membrorum noxam, Tex. 17. lib. 2. de art. cap. 6. lib. de inæqu. intemper. nam omnis morbus ulcus dici potest, quia immodicus calor, & frigus proximè accedunt ad id, ut unitatem solvant; calor quidem segregat, ac incidit substantiæ continuitatem; summum vero frigus, constipando, tum introrsum intrudendo, quædam exprimit, quædam quassat. Sumitur deinde ulcus, pro continui solutione, quæ in carne facta est, cap. ult. lib. de caus. morbor. Denique sumitur pro unitatis solutione, sive hæc fiat in carne, sive in nervo, osse, capite, pulmonibus, intestinis, &c. De Ulceribus ergo nos agemus in hac tertia significatione; & quidem de iis, tantùm, quæ Chirurgi manus possunt attingere, ut sunt ulcera externa, nam de internis, ut sunt ulcera pulmonum, & similia, nihil dicemus.

Ad definitionem ulceris investigandum, videre oportet, quomodo vulnus & ulcus differant; nam Hippocrates li. 1. de Ulceribus & Gal. lib. 3. Meth. hæc nonnunquam confundere videntur. Gal. penes causam efficientem distinguit; nam cap. ult. lib. de caus. morb. causas duas affert, quæ unitatem solvunt, alias, quæ extrinsecus adveniunt, ut omnia, quæ vulnerare, & contundere possunt, alias, quæ ex ipso corpore ortum ducunt, ut humorum vitia quæ corrodendi vim habent; è qua distinctione cap. 6. lib. de Constit. art. colligit vulnus fieri à causa externa, ulcus ab interna, id est, ab humore in corpore. Avicennas, cap. 4. Doctrina 1. Fen. 4. Can. 1. vulnus vocat solutionem continui, in qua nondum factum est pus: Ulcus autem, in qua fit pus: ideoque ait ulcera sæpe è vulneribus generari. At Galeni distinctio potior est: nam multa etiam ulcera sicca sunt, ut in morituris.

Proinde ulcus est solutio continuitatis, ab interna causa, ex erosione proveniens. Adjecimus, ex erosione, ut cum Gal. c. 4. lib. 3. Meth. &c. c. 1. lib. 4. Meth. indicaremus, omne id, quod ex erosione provenit, id est, omne Ulcus, compositum esse affectum, è solutione continui, & diminuta quantitate.

Ulceris

vulnera, nisi summâ cum molestiâ restituunt; sufficerit indicasse, lymphæ istiusmodi stillicidium haud difficilè curatari, si quàm primum parti læsæ sequentis pulveris portiunculâ aspergatur.

℞. *Bol. Armen.* ℨj. *Nuc. Cupr.* ℨiß. *Sang. Dracon. Sem. Hyper. aa. gr.* av. *M. F. Pulvis.*

Mox vulnusculum compressulâ liquore styprico irroratâ, comprimatur. Neque hoc sufficeret, nisi & alterâ compressâ eodem liquore madidâ, & h sta partem vulneratam locatâ, eidem fasciâ fortius constringatur, ut hoc modo vase lymphatico compresso, lympha per aliud vas lymphaticum viam sibi quærendo, motum suum absolvat.

Hæc observatio non tantùm circa Vasa Lymphatica jam proposita locum habet, verùm etiam circa alios lymphæ ductus, aliis in partibus occurrentes, de quibus hoc loco studiò nihil dicam.

Si verò hisce stillicidium non cedat, ad Cauterii Actualis applicationem confugiendum erit, quo solo ejusmodi vulnus subinde fuisse curatum experientia docet.

Hactenus Nuckius. Sequantur jam de Vena sectione.

Observationes.

Venæ sectio infelix, cum arteriæ læsione & horrenda brachii tumefactione.

Clariss. Eberhardi Gokeclii. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 1.

ANno 1692. die 14. Septembris Balneator vicinus Adamo Zechen Murario, venam basilicam sinistri brachii phlebotomo aperuit, eandemque pertudit, ac simul arteriam tetigit, quo facto, sanguis statim cum saltu copiosissimè prodiit, cujus rei Balneator nullam ulteriorem curam habuit, sed saltem sanguinem compescuit atque refrenavit, monendo insuper, ut patiens de dolore ac tumore conquerens in pesagendis suis negotiis & perficiendis operibus manualis brachium alacriter moveat, sicque in pristinum sanitatis statum reducat. Patiens autem hisce monitis obtemperans, indies cum monstroso brachil tumoris incremento pejus ac deterius habuit. Cùm itaque dictum malum quotidie non sine magno gangrænæ insequentia periculo incrementum sumeret, prænominatus Patiens præterfluxis septem post hancce læsionem hebdomadibus, Ulmam se contulit ibidemque exercitato Chirurgo Georgio Riedlino brachium circa dictam venam basilicam capitis magnitudine tumefactum, purpureisque maculis variegatum monstravit, ipsiusque opem & auxilium anxiè expetiit.

Cui Chirurgus, quòd hic tumor à læsione arteriæ ac multo sanguine extravasato inter cutem carnemque brachii musculosam stabulante latitanteque (sine tamen manifesto aneurismate) provenire, neque leve periculum ratione supervenientis fusissimæ hæmorrhagiæ, quin etiam gangrænosæ putredinis atque corruptionis subesse, significavit, sicque Patientem rursus ad suum Balneatorem ablegavit. Et hoc Chirurgi de præsenti judicium etiam insulso illi balneatori, ut alio tempore cautiùs mercaretur, notificatum est, quòd verò ex malevolentiâ quâdam erga ipsum conceptâ provenire statuit, & hoc malum usque ad 11. diem Martii insequentis anni 1692. flocci pependit ac neglexit. Post quem terminum ægrotus doloris ampliùs impatiens, totiusque corporis atrophia cum languore virium laborans prænominatum Riedlinum rursus adiit, ipsique brachium duro, nodoso magnoque tumore affectum ac insuper plumbeo fuscoque colore tinctum inspectioni subjecit, ac salutarem ejus medelam imploravit, quam vero, (cum ipsi maximum subesse periculum indicasset) ante sui Reverendissimi Magistratûs notitiam atque ad faciendam inspectionem per Deputatos ordinarios, consensum, recusavit. Impetratâ itaque veniâ, dicta inspectio facta est, ubi Deputati unanimites, quod hoc malum ab infelici venę sectione & simul arteriæ læsione per balneatorem in ferendo auxilio neglectâ, ac patientem ad laborem subeundum monente & instigante, ac per consequens sanguine extravasato inter cutem carnemque contento corrupto ac putrescente lethalem hæmorrhagiam, (quæ jamdudum per vices prorumpere conata, sed à grumolo interposito sanguine impedita, perque quietem interea temporis læsa arteria consolidata sit) minitante provenire, maximumque proinde periculum patienti imminere pronunciarunt ac concloserunt.

Post factam inspectionem sæpe nominatus Chirurgus dicto malo manum admovit, brachium emplastris exsiccantibus ad rupturam, & stictico, quæ confestim humorosam materiam guttatim extillantem extraxerunt, circumdedit, & præter hęc cataplasma ex farina hordei volatili, fabarum, micâ panis, gallis, vitriolo, alumine & sale tartari, cum lixivio coctum quotidie his applicavit, sed una quavis tertia vel quarta die proter cutis excoriationem, uberioremque aquæ proventum cataplasma imponendo, quievit, brachiumque madidum unguento albo de cerussa tractavit atque exsiccavit: Quibus remediis tam diu pergere non dubitavit, donec tandem natura prope locum venæ pertusæ in cutis lividâ ac nigricante parte viam aperuit, quæ apertio successivè mirè dilatata fuit, ac tandem per eam materiæ coagulatæ, duræ & carniformis frusta pugni magnitudine cum maximo fœtore & relictione ingentis cavitatis exiverunt, quæ cavitas postea lavamento ex prunella, betonica, agrimonia, scordio, aliisque herbis vulnerariis cum melle rosaceo coctis, mundificata, ac insuper Emplastris convenientibus atque glutinantibus, itemque splenils, pulvillis & fasciis super impositis ac per ligaturam applicatis carni adaptata, sicque brachium priori suo statui naturali restitutum, patiensque per Dei gratiam pristinæ sanitati restitutus fuit.

Venæ sectionis utilitas, per experimenta probatur.

Clariss. Joh. Conradi Brunneri. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

Anno superiori mittendi sanguinis necessitatem experimento luculento demonstravi, quo sanguis nimio motu & calore rarefactus & intumescens usque eò distendere ac dilatare thalamos & auriculas cordis visus est, ut contrahendi se & sanguinis circa præcordia accumulati molem propulsandi potentiam amiserint, haut aliter atque animal ex insufflato per tubulum in venam aëre extingui ocyus & suffocari *experimento Wepferiano* constat. Idem phœnomenon hactenus vel oculis usurpavi in duobus, qui sanguinem particulis peregrinis refertum, fermentescibilem habent & elasticum. Quidam illustri *Hochbergiorum* stemmate oriundus, Regulæ D. Francisci adductus, patre podagrico natus, fratres habet simili morbo conflictatos: facilè is respirat & elata voce per horas concionatur, lateraque innoxiè quærit; longiùs autem si pedibus eat, aut acclivia scandat, aut cum contentione quadam procedat, præcordia angustantur, spiritu & animo linquitur, suffocationisque

que imminet periculum, id quod urgentius venæ sectione prævertit feliciter.

Illustrissima quædam Imperii Comes, procreata à parente podagrico, matre Cancrô mammarum affectâ, sanguinem elasticum, particulis peregrinis refertum nacta, varias patitur phlogoses & sanguinis ebullitiones. Imprimis vernales sanguinis effervescentias graviores experitur, æstum scilicet, & capitis dolorem, qui in libero aere, aura præsertim frigidiusculâ mitigatur; nec tamen cessat, nisi à misso sanguine, unde præsentaneum levamen percipit. Nuper præcordiorum dolore & ingenti anxietate correpta, nullo remedii genere liberari nec levari potuit, nisi venæ sectione ad extremum usque vitæ habitum, mulierum hortatu intempestivo dilata. Vix autem incisa vena sanguis impetuosè prosiliit, rediitque respiratio, & cum hac fugiens vita. Nimirum intumescens æstu sanguis præcordia replet, farcit & obruit cordis thalamos, & auriculas distendit, ut fibræ supra modum extensæ ad propulsandam aggesti sanguinis molem & continuandum circulationis filum, inhabiles fiant & impotentes. Illustre præterea exemplum mihi Viennæ hoc Anno videre contigit, in personâ illustri Cælibe, monasticæ addictâ vitæ. Fuscus faciei & niger crinium color, vultus & totus corporis habitus floridus, ætas consistens, satis superque prodebant morbum hactenus occultum; succi enim & sanguinis plena mihi visa fuit. A multo tempore, ejus cælibatum perpetuum concessit malè se habere cœpit; crevitque morbus magis magisque: miras præcordiorum anxietates experta fuit, quin ceu tetano correpta præcordia distendebantur; ut sæpius spiritus & pulsus deficere afflictam viderentur, dolores insuper per universos artus vibrantes intensissimos. Variis obruta malis medicationes subiit, antihystericorum calidiorum, inutilium efficaciam nimis multùm experta. Cumque Carthusianorum regulæ auscultaret, qua non tantùm carnibus, sed & ab his pro doctis vesci, tum ovis tum butyro prohibitum est, inculcarunt medentes, ut strictiori absolveretur regulâ, vires ut constarent morbo pares; crevit eò usque morbus, ut sese diutiùs ferre posse diffideret ęgra. In consilium vocatus, copiam sanguinis & particulas elasticas undecunque advectas, indeque intumescentem circa præcordia sanguinis molem, tanta tamque horrenda patrantem symptomata suboluficicas, affectum *spasmum* seu *cordis tetanum* vocare nullus dubitavi, rationes exposui, & contraria planè methodo institi. Omni liberaliori victu interdixi, vinum, quod suaserunt alii, abrogavi, ac refrigerantia omnis generis substitui, tàm alimenta, quàm medicamenta: *Sanguinem singulis mensibus* mitti jussi, & ut potaret acidulas author fui, quibus tantundem perfeci, ut mitiorem senserit affectum, mox continuato horum usu integram recuperarit valetudinem. Novissimè de conservandâ porrò valetudine per literas consilium rogatus fui. Et experimento juxta mecum didicerunt graves medici plures, quæ monasticam constituerant vitam, vel invitas occultos sentire morbos, quę tandem in convulsiones miras prorumpant, nec meliùs, nec citiùs, quàm frequenti sanguinis missione levantur.

Quæ à sanguinis rarefactione in enumeratis casibus contigit præcordiorum angustia, eandem à condensatione ac concentratione ejus contingere posse, sequenti experimento didici.

Serenissima quædam, florido vultu atque corporis habitu, ejus temperamenti, quod sanguineum vocarunt veteres, mortem infantis quem habet & primogenitum & unicum, graviter mœrebat, altoque premebat pectore dolorem, quem sub mamma sinistra sensit alatum, ut in abscessum vel quid gravius ne terminaretur metueret. Terrore abhinc novo eoque panico perculsa, pejus sese habuit, & impensius circa pręcordia angi cœpit, ut spiritum vix ducere potuerit, quo sese verteret nescia. In vicinum conclave manu ducta, inscia de ingenti præcordiorum dolore conquerebatur; extrema frigebant, pulsus silebat, suffocationis periculum imminebat; Lumine capta, lucidis oculis se non videre quiritabatur; loquebatur interdum delira, interdum loqui non poterat, artus convellebantur, respiratio modò citata, modò intercepta, inæqualis semper fuit. Consilium in arena cepimus: extrema pannis calidis & spirituosis liquoribus fricuimus, fortiter graveolentia naribus admovimus. Sal volat. Oleos. Sylvii affatim infundi & liquores alios spirituosos; tandem urgente suffocationis periculo (nec enim citiùs adfuit Chirurgus) venam incidimus: prorupit quidem ab initio sanguis, mox stillavit, in pelvi in grumum concrevit, nec tantumdem effluxit, quantum desiderabamus: Sensim nihilominus pulsus micare cœpit, rediit extremis calor & præcordiis spiritus: brevi abhinc ad mentem rediit Serenissima unicè conquesta, apertis se non videre oculis. Infuso abhinc jusculo calido, & vini generosi aliquot cochlearibus visum recuperavit; sentit nihilominus dolorem in præcordiis; postridie iterata venæ sectio dolorem sustulit. Liquet ex dictis, nimio mœrore sanguinem spiritibus non satis collustratum, lentum in motu, circa præcordia accumulatum tantum dolorem & anxietates intulisse, nec debitò ad extremas corporis oras emanasse. Etenim frigebant extrema, pulsus silebat, suffocationis periculum imminebat, lucidis non videbat oculis, sanguis sectâ vix effluxit venâ, & tantùm non substitit *Circulatio*, quâ frictionibus spirituosis & inprimis sectione venę prosperè & cum hac Serenissima in vitam revocata fuit.

VENTRICULI MORBI.

Præcipui, ac omnes propè hujus partis morbi, abundè descripti reperiuntur in Bibliothecâ Medico-Practicâ, sub titulis, Anorexia, Bulimus, Cholera morbus, Digestio læsa, Vomitus &c. Hic tantùm per Observationes pauca de periculosis orificiorum Ventriculi obstructionibus &c. ex Gulielmô Fabriciô Hildanô, ut & de Anatome Fęminæ Ventriculi ulcere extinctæ ex Ephemeridibus Germanicis trademus, omissis, quæ ex Clariss. Corneliô Stalpartiô ac aliis adjungi possint, quia alibi reperientur.

De periculosis Orificiorum ventriculi obstructionibus.

Ex Celeberr. Gulielmô Fabriciô Hildanô.

VEntriculus duobus orificiis donatus est, utrumq; non sine vitæ discrimine obstruitur, ut præter experientiam testatur Clarissimus Dn. Riolanus Practic. Meth. Med. Sect. 3. cap. de ventr. his verbis: *Obstrui etiam potest ventriculus in utroque orificio. Obstructo superiore prohibetur introitus alimenti. Obstructo inferiore, non est liber chylo in intestina exitus. Hæc vitia quamvis dignoscantur, curari tamen non possunt.* Hactenus Riolanus. Judicium atque prognosticum celeberrimi Domini Viri Riolani, profectò durum est, ideoq; ne studiosos & Tyrones Medicinæ ab instituto absterreat, aut practicos negligentes reddat. Exempla aliquot in medium producam, ex quibus manifestum fiet, utrumque orificium occlusum, arte reclusum esse. Primò autem agam de obstructione superioris orificii, quod & gula, fauces, & Oesophagus nominatur, & multis ob causas obstruitur, uti sunt inflammationes, apostemata, scirrhi, officula, spinæ piscium, & similia, quæ inter comedendum gulæ infiguntur, & tam tenaciter inhærent, ut ad ventriculum descendere nequeant.

De inflammatione superioris orificii triste exemplum habuimus Coloniæ Agrippinæ, circa annum, si rectè recordor 1592. in Viro genere, pietate, & Virtute verè Nobilissimo, Domino N. Pilgram, Consule prudentissimo, Patre Patriæ. Hic quum in decrepita ætate catarrho

ad fauces correptus fuisset, & difficulter deglutire posset, celeberrimos Viros, Dn. D. Arnoldum Manlium, Academię Coloniensis Medicinæ Professorem primarium, & Dn. D. Henr. Botterum, Illustrissimi Landgravii Hassiæ Medicum, in consilium vocavit, qui & protinus omnia ex arte præscripserunt, nec ab initio sine successu. Quum verò in augmento, & circa statum morbi, symptomata, ut fieri solet, ingravescerent, & deglutitio aliquantum difficilior fieret, Medicis visum fuit, ut clysteres nutrientes, & leniter alvum moventes, injicerentur. Quid fit? Vix exhibito primo, en vetula ægroto accedens, omnibus modis usum clysterum vituperare, & maledico dente carpere non erubescit. Falsis hisce persuasionibus cum æger ad iram atque excandescentiam maximam in Dn. Botterum, qui hujus præsidii præcipuus autor erat, incitatus fuisset, & Medici circa vesperam ad ægrum venissent, contumeliosè Dn. Botterum insequitur ac lacerat. Injuriam hancce, quum Dom. Botterus, ut qui omnia se ex arte præscripsisse sciebat, ęgre ferret, & Dom. Consuli viriliter contradiceret, ipsumq; desereret, nec amplius invisere vellet, magis magisque ad iram commotus fuit æger. Incenso itaq; humore bilioso, adaucta fuerunt symptomata omnia, & quia propter altercationem inter Dominum Botterum, & ægrum, ipsiusque Botteri absentiam, interrupta fuerat curatio Methodica, omnia in deterius abierunt, ita ut intra paucos dies animam Creatori suo pie placideq; reddiderit, maximo cum civium luctu. Hæc ex relatione Dn. Manlii & Botteri habeo. Hinc videre est, non sufficere, ut Medicus suum faciat officium circa ęgros, ut rectè monuit Hippocrates lib. 1. Aphor. 1. nisi assidentes adjumentum administraverint. At singulata illa vetula hic non adjumentum, sed detrimentum, non solatium, sed exitium attulit. Æger tamen excusari non potest: sui infortunii enim ipsemet ex parte author fuit. Ille enim, ut Vir prudens, & Urbis præcipua Columna, potius Medicorum præclarissimorum consiliis, rationibus stabilitis obtemperare, quàm garrulam illam auscultare debebat. De periculosâ obstructione Oesophagi lector videre poterit Exemplum singulare Cent. 3. Obs. 34. Hæc obiter: nunc ad lætiora exempla transeo.

Exemplum I. Civis & sutor quidam Coloniensis, cum inter confabulandum frustum corii in ore contineret, & inopinanter ad medium gulæ deglutiret, parum abfuit, quin suffocatus fuerit. Divino tamen aspirante Numine ipsum restitui. Vide Cent. 1. Obs. 21.

Exemplum II. Anno 1592. Mulierem quandam ab ossiculo undique aspero, & gulæ cum suffocationis metu infixo, feliciter me restituisse, in eadem Cent. 1. Obs. 22. dictum fuit.

Exemplum III. Anno 1603. Cum apud Paterniacenses Medicinam facerem, quadragenario cuidam ossiculum ex gulâ feliciter extraxi, qui & feliciter restitutus fuit, uti in prædicta Cent. 1. Obs. 36. lector videre poterit, unà cum delineatione instrumenti, quo ossicula, spinas piscis, & similia ex gula extraho. Quod si tamen instrumentum hoc ad manus non fuerit, spongiola cathetere, quo in exploratione calculi vesicæ utimur, aut filo ferreo mediocris spissitudinis, annectenda est.

Exemplum IV. Anno 1612. cum Hildenam in patriâ profectus fuissem, accidit Coloniæ Agrippinæ 31. Octob. ut puella quatuordecim annorum, & filia Dn. Wilhelmi ab Hæsz civis Coloniensis, cum post cœnam aciculâ mediocris longitudinis dentes circumpurgaret, nec satis prudenter ineptum hocce dentiscalpium duceret, versus fauces delapsa & linguæ infixa fuerit acicula. Quid fit? Oritur statim dolor, deglutitio quin etiam impeditur, ita ut noctem in maximis transegerit doloribus, nullisque remediis à parentibus & amicis, qui accurrebant, adhibitis, sublevari potuerit. Sequenti die summo manè vocantur duo ex primariis Chirurgis urbis, qui quidem omnem adhibuerunt diligentiam atq; industriam, sed frustra. Cùm itaq; parentes ex amicis meis intellexissent, me præcedenti die Hildena Mulhemium propè Coloniam pervenisse, & versus Helvetiam ad meos properare, puellam Mulhemiũ ad me ducunt, & omnia, quę acciderant, exponunt. Ego cum instrumentis (pręter pauca ad praxin quotidianam necessaria) instructus non essem, unà cum parentibus atq; ægra (quam in maximis angustiis videbam constitutam) anxius fui. Precibus tamen parentum & ægræ commotus, malui aliquid tentare potius, quam afflictissimam ægram sine auxilio ablegare. Invocato itaque auxilio divino, speculo simplicissimo, linguam quidem deprimo, aciculam tamen visu, imò ne digito, leviter in gulam immisso, detegere potui. Iterum itaque anxius fui. Quum verò ęgra auxilium meum magis magisque efflagitaret, & ut digitum profundius gutturi intruderem, aciculamq; perquirerem, rogaret, ac se mori potius, quam in tantis angustiis diutius vivere paratam esse, exclamaret, immisso indice ad radicem linguę usq;, & quidem cum violentia quadam, tandem aciculam linguæ infixam reperi; In transversum autem, & tamen profundè infixa erat, ut caput aciculæ vix persentiri posset. Tentavi quidem aliquoties, an ungue apprehensam illam extrahere possem, sed propter crassitiem digiti irritato ventriculo, ab opere desistere coactus fui. Quapropter diligenter observato loco affecto, & situ aciculæ, hamulo, aciculam toties apprehendere conor, donec tandem illam, magnâ cum admiratione adstantium, pręsertim ęgræ, quę alacritate & lætitia ad Deum laudandum incitata fuit, extraho. Postea gargarisma ex betonicâ, rosis, plantagine, in aquâ coctis, addito melle rosaceo, pręscripsi, quo & brevi restituta fuit. Operationi, pręter parentes, interfuerunt Dominus Hubertus Freyalderhouen, Bertramus Brevver Hildanus, Henricus Grilenberg, Petrus von Werdt, Cives Colonienses, quos honoris causa nomino.

Anno 1624. cum adolescenti cuidam, ex domesticis Mag. Joh. Bergroldi Breitelii, Civis & Sclopetarii Bernensis, Hans Ballier nomine, inter prandendum os satis grande Oesophago infixum fuisset, & mox dolores ingentes, & suffocationis metus supervenissent, ad ædes meas conductus fuit, ubi uxor mea, unà cum filio meo Petro p. m. (qui operationem hanc aliquoties à me viderant) me absente, beneficio instrumenti, in prima Cent. Obs. 36. delineati, os feliciter extraxerunt, deinde brevi convaluit: Non est igitur omnis obstructio superioris orificii ventriculi, ut Riolanus voluit, mortalis. At quoties quæso in Angina vera & magna, obstruuntur fauces, nec tamen moritur homo? Exemplum singulare lector videre poterit Cent. 3. Obs. 27.

Orificium inferius ventriculi, sive pylori, rarò obstruitur: est enim superiori paulò amplius, ita ut quæ per superius orificium ingeruntur, per inferius facilè excernantur. Deinde superius orificium defluxionibus ex capite, uti etiam vaporibus calidis, in morbis acutis ascendentibus, valdè obnoxium est, inferius verò non item: quapropter mihi non nisi semel videre contigit. Fuit id Anno 1627. in parvulo ac tenello semestri puero, Dn. Henrici Othonis p. m. filio: huic puero, cum nutrix sive gerula pulta spissa ac viscida per dies aliquot ventriculum adimplevisset, & calor innatus, ut pultem digerere, & in tempore ad intestina ablegare posset non satis validus esset, paulatim in ventriculo coacervata fuit puls, adeoque pylorus obstructus, ut omnia quæ ingerebat, iterum per vomitum rejiceret, nec quicquam per inferiora excerneret. Hinc adeò debilitatus fuit tenellus ille puer, ut ipsum jam jam spiritum emissurum esse astantes arbitrarentur. Tunc ego accersitus fui, puerumque divinâ gratiâ feliciter restitui: quibus verò remediis id perfecerim, recensebo, dum prius adscripsero, quomodo nostrates pultem conficiant, puerisque infarciant.

Farinam purissimam tritici, vel speltæ, cum lacte integro, in sartagine tam diu coquunt, donec in spississimam ac viscidam pultem abeat: plerumq; quoq; aliquid butyri admiscent. Deinde nutrix aut gerula, indice suo dextro apprehensam particulam pultis, pueri supini jacentis ori, & plerumq; (pręsertim si ipsam recusaverit) ad fauces ferè usq; intrudit, & ita quidem, ut volens nolens cogatur ipsam deglutire. Hinc sæpè numero gravissima oriuntur symptomata, dum ventriculus infantulorum adhuc imbe-

cillis

cillis ipissa illa pulte oneratur. Ventriculus enim horum infantulorum non recipit id quod appetit, sed id quod nutrix vi intrudit. Hæc verò ut rectè intelligantur, deglutionis modus considerandè est, videlicet, an naturalis an verò animalis, & a nostra voluntate dependeat? Sunt qui deglutionem naturalem actionem, alii animalem esse voluut, in rei tamen veritate mixta est actio: masticatio enim cibi in ore, & ad Oesophagum propulsio, est actio animalis, & à nostra voluntate dependet, fitque musculorum beneficio: descensus verò cibi ex ore per Oesophagum ad ventriculum, qui fibris rectis perficitur, naturalis est: Qamdiu itaque appetitus cibi adest, Oesophagus quoque beneficio fibrarum rectarum ipsum ad se trahit, & ad ventriculum mittit, dum tamen prius voluntariâ actione ad Oesophagum missus fuerit. Ubi vero appetitus cessat, cessat quoque facultas attractrix Oesophagi, cibumque etiamsi ipsi oblatus fuerit, non attrahit, sed respuit. Porrò si nutrix infantulo pultem ad Oesophagum ferè usque, ut plerumque nostrates faciunt, protrudit, tunc actio animalis inutilis est, naturalis verò attrahendi facultas Oesophagi operabitur, pultemque ad distruptionem ventriculi, ut ita dicam, attrahet, idque non sine magno periculo infantis, ut in hoc nostro ægro vidimus. Ut itaque periculum evitemus, cochleare, non digito, infantulis puls offerenda & ingerenda est: hoc enim modu quamdiu naturalis appetentia adest, animalis suo quoque fungetur officio, pultemq; ex ore ad Oesophagum deferet, satiato verò ventriculo, infans pultem protinus, & antequam ad Oesophagum perveniet, exspuet. Hæc in gratiam nutricum abscribere volui. Nunc quomodo in curatione processerim, paucis annectam.

Primò prohibui, ne pultes, aliaque edulia, ex pane aut farina cocta, sed juscula tantummodò carnis infantulo exhiberentur, quibus & aliquid Olei amygdalarum dulcium admiscui. Et quia insignis obstructio pylori, propter pultem in ipso retentam, aderat, ideoque sequentibus oleis ventrem regionemque ventriculi inungere jussi.

R. Ol. Amygdalarum dulcium

Liliorum alborum an. ℥. j.

Ol. ex floribus ℥. ß. Misce. Sequentem quoque sacculum emollientem, aqua coctum, calidè ventriculo applicui.

R. Radicum Altheæ Liliorum alborum an. ℥. ß. Foiorum Altheæ Malvæ an. m. j. Menthæ Absynthii Pontici Florum Meliloti an. m. ß. Seminis lini Fœni græci Anisi an. ℥. ß.

Indicantur & contundantur omnia pro sacculis. Et quia natura omnia per superiora rejiciebat, nihil verò per inferiora excernebat, singulis diebus Enema unum aut alterum nutriens ex consummatis cum vitello ovi, & pauco sacchari miscellanei exhibui. Beneficio horum enematum infans per multos dies nutritus fuit, quâdoquidem omnia, quæ per os assumebat, protinus evomebat. Enematibus autem vitam hominis ad tempus conservari posse, Lector exemplum habet in 4. Cent. Observ. 30. Hisce remediis feliciter restitutus fuit puer iste, & in hunc usque diem 2. Decembris 1629. quo hæc scribo, vivit, & quàm optimè valet. Non est igitur omnis obstructio inferioris orificii ventriculi insanabilis.

De vitrivoris Exempla aliquot, admiratione digna.

Viro Amplissimo atque Doctissimo,

Dn. Gregorio Horstio, Philosopho summo, & Medicinæ Doctori Excellentissimo, Nec non inclyta Reip. Ulmensis Archiatro longè celeberrimo, Amico meo singulari,

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Ante menses aliquot Vir Amplissime, Amice colendissime, cum Centuriam meam quintam ad prælum præpararem, Epistolam de matrona, trichiasi laborante, ad Te quidem scripsi, & Centuriæ inserui, hactenus tamen illam non misi: Putabam enim, librum propediem in lucem proditurum. Nunc verò quia impressio differtur, propterea quod inter hæredes Domini de Bry p. m. (apud quos manuscriptum Exemplar delitescit) non satis rectè convenit, apographum literarum ad Te mittere volui, quibus portionem aliquam pilorum, à matrona illa cum urina excretorum, inclusi, ut videas, veros esse crines. Mitto quoque Lithotomiam vesicæ, quam ut A. V. serenâ fronte accipere, suumque judicium liberè rescribere velit, etiam atque etiam rogo.

Nunc quod speculationibus Ampl. viri dignum sit, nihil singulare habeo: Ne tamen planè vacuæ sint literæ, occurrunt Exempla aliquot de vitrivoris, quæ Ampl. V. communicare volui. Tres novi viros robustissimos, & ebrietati à juventute addictos, qui inter pocula, ex merâ petulantia, plura dentibus contriverunt & devorarunt vitra, & quidem tantâ cum aviditate, ut sanguis per os emanarit, idque sine detrimento valetudinis; horum duo etiamnunc vivunt, tertius verò, cùm sexagesimum ferè annum attigisset, phthisi quidem obiit, an verò morbum, quo extinctus est, ex devoratis vitris contraxerit, non constat. Ab eo enim tempore, quo vitra devoravit, per aliquot annos incolumis vixit, sed adeò intemperanter, ut, an morbum ex devoratis vitris, an potius ex ingurgitatione vini & ebrietate contraxerit, valdè dubitem. Unum ex duobus illis, qui adhuc superstites sunt, Paterniacensis, & amicitiâ mihi junctus, quemque à multis annis non videram, hisce diebus hîc offendi, & miratus fui. Est enim, quamvis nunc sit senex, & in florenti ætate quàm plurima vitra devoraverit, attamen etiamnunc robustus, & morbis parum obnoxius.

Cæterùm, Vir Amplissime, non satis mirari possum, quomodo fragmenta illa acutissima, & in copia devorata, intestina, exquisitissimo sensu prædita, sine incredibili cruciatu, ac vitæ extinctione, permeare potuerint? Rationes naturales, quæ mihi satisfacere possint, non invenio: ideoque id divinæ bonitati potius adscribo, quàm causas physicas perquiro. Deus enim pro infinita sua misericordia ac clementia, clementer nobiscum agit, & resipiscentiam nostram patienter exspectat, uti quoque in tractatu meo Germanico, de Christianorum comessandi ratione pag. 25. monui. Mirando autem quodam modo, ac solâ divinâ bonitate atque misericordiâ, prædictos viros servatos esse, fidem faciunt exempla vitrivororum, qui temeritatis suæ atque stultitiæ pœnam morte persolverunt, ut videre est apud Johannem Manlium, tomo 2. in quinto præcepto, sub titulo De Conviviis Cyclopicis, his verbis:

Satellites Regis Galliæ, largius se vino ingurgitantes, contuderunt vitrea pocula, ac alter alteri præbibit illum pulverem. Elapsis vix duobus mensibus, omnes mortui sunt. Hæc mihi narravit quidam multis nobis notus, ipsisque assideus, cui tamen, ut homini Scholastico, pepercerunt.

Ante paucos annos fuerunt quidam Ambergæ in Bavariâ, qui longâ potatione inebriati, tandem vasa testacea, è quibus biberant, contundunt, seu in pulverem redigunt, & alter alteri illum pulverem in vino præbibit: tandem ventum est ad vitra, quæ similiter in pulverem redacta sunt, ac invicem sibi præbiberunt. Hæc ante paucos annos historia huc scripta est, additumq; erat in literis, tres ex nobilium numero eo die esse mortuos, reliquos ægrotare, & mortem certissimam exspectare. Et paulò post addit Dn. Manlius; Credo non fuisse tam nociva illa vasa testacea, quam sunt vitra, quæ, in alvum demissa, intestina erodunt, unde homo superstes esse nequit. Hactenus Dn. Manlius. Ex quibus magis magisque in opinione meâ confirmor, videlicet prædictos viros, ut antea dixi, miraculosè servatos fuisse. Ignosce, Vir Amplissime, si tibi molestus sim. Vale, & cum lectissimâ tuâ Conjuge æternum quàm felicissimè vive. Raptim Bernæ, 19. Junii Anno 1626.

Responsio ad Observationem de Vitrivoris.

Viro Clarissimo, Experientissimo,

Dn. Guilhelmo Fabricio Hildano Medico & Chirurgo ordinario Reip. Bernensis Helvetiorum, Domino & Amico suo,

GREGORIUS HORSTIUS,

S. P. D.

GRatissimæ mihi fuerunt literæ tuæ, Vir Clarissime & Experientissime, Fautor & Amice plurimùm colende, unà cum Germanico tuo Tractatu de Lithotomia Vesicę, pro quo gratias ago maximas. Lubenter insuper quoque legi epistolam inclusam, qua singularem Observationem de τριχιάσει continuas. Vitrivororum natura non admodum admiranda videretur, si Temperamentum hoc ævo ejusmodi vitris conveniret, quale Plinius olim Tiberio Principe excogitatum fuisse refert, ut scilicet flexibilitatem vitra nanciscerentur. At cum vitrum ultimus transmutationis terminus aliàs constituatur, vix ejusmodi artificium expectandum erit; imò potius contrarium sequeretur, quod in ejusmodi pellucida consistentia, vi ignis ad summum puritatem deducta, videatur ἐντελέχεια, & perfectio quędam absoluta; quo nonnulli finalem Mundi transmutationem quoque referunt, unde Civitas Dei gemmea, tota pellucida, cujus plateæ aurum mundum, ὡς ὕαλος διαφανής, juxta Apocal. Joh.

Quanquam a. acutissima fragmenta Vitrorum aliàs acumine suo facillimè partes corporis lædant, alia tamen est ratio, quando masticationis beneficio conteruntur, ac posteà cum alimentorum ac potulentorum liquoribus commiscentur, ubi non dubito, quin ad primarum Viarum purificationem faciat ejusmodi Vitrum, comminutum in partes minimas, acrimonia suâ facultatem expultricem ad excernendum stimulante. Novi quoque tales qui petulanter Vitrorum particulas devorarent, sæpius non absque faucium Hæmorrhagiæ, qui num petulantiæ suę pœnas dederint, ignoro. Sed fortassis hac de re pluribus communis noster Amicus, Clariss. Hoffmannus, cujus literas mihi inclusas hic accipies. Libellum de Lithotomia, propter Occupationes & peregrinationes, nondum perlegi, sed eundem nostro Merckio communicavi, maximè eam ob causam, quod hoc mense Generosus quidam Baro è Styria ipsius dexteritati sese subjiceret, à quo quidem Calculum ℥ij. dextrè extraxit, laborante tn. sexta die ex Inflammatione, & Sphacelo Vesicæ mortuo. De quo casu, tum etiam de iis, quę Merckio nostro aliàs, ut nosti, exercitatissimo, in hac manuali operatione, in libro tuo dubia videntur, pluribus posthac agam. Hisce bene vale, cum familia. Raptim Ulmæ 17. Augusti, 1626.

Idem Ad Eundem.

Prioribus meis has addo, Vir Clariss. Excellentissime, Fautor & Amice plurimùm Colende, tibique gratias ago pro Scripto tuo Germanico, Lithotomiam Vesicæ continente. Rectè facis, mi Fabrici, quod nihil non tentes, quò diversas Medicinæ partes illustriores reddas. Assertiones tuas quod attinet, perplacet imprimis, quod in generatione Calculi potiùs cum paucis veritatem defendere, quàm cum multis errare velis. Miror, cur toties celebriores Medici viscidam materiam, & calorem exurentem inculcare soleant: cum tamen ejusmodi figulinæ concretioni res ipsa contrarium demonstret, ne quid dicam de varietate Calculorum, è Vesica detractorum, quorum quilibet ferè, quoad consistentiam, colorem, & uno verbo, quoad diversitatem Tartari sui nativi, diversimodè productus conspicitur: quemadmodum satis mirari non possum talia, cùm tot Calculorum humanorum diversa genera penes nostrum Lithotomum (qui jam ultra bis mille manu propria à Calculo Vesicæ, & Herniis, sectione & tractione liberavit) reservata perpetuò. Quoad modos extrahendi Calculum, nosti quem noster Lithotomus præferat aliis, non absque certa diutinaque experientia, qui penitus rejicit illorum sententiam, qui statuunt, Vulnus illud Tinundis & aliis apertum retinendum esse, propterea quod hac ratione facillimè fistulosis Ulceribus occasio præberi queat. Imprimis inhumanum omnino, & ab Artis operibus alienum esse statuit inquisitionem Calculi, ubi ex voto non succedit extractio totaliter, tertia vel quarta die reiterare, quod absque insigni dolore, viriumque jactura fieri non posse verisimile est, cum vulnus post triduum contra rationem de novo sit irritandum.

Quoad Balneum nosti dissensum ipsius, ubi puto differentiam inter Balneum aquæ dulcis temperatum, ac inter Balneum calidius, vel etiam cum herbis apparatum, dubitationes istas tuas conciliare posse. Illustris Baro Carinthius, Joh. L. B. à Medech, p. m. de subsequente inflammatione valdè sollicitus fuit; qua de causâ paulò ante sectionem, Acidularum potu, præmissis præmittendis, usus fuit: imò Victus rationem exquisitam temperatamque talem adhibuit, ut nihil quicquam in eadem desideraretur. Sed quid fit: Calculus è Vesica vix fuit extractus, en ecce dolores circa pubis & Vesicæ locum, nocte prima subsequuntur intolerabiles, quibus remissis, matutino tempore, grumi sanguinis è Vulnere cum Urina excernuntur. Dolor hic remissior secunda die, circa tertiam noctem ita exacerbatur, ut signa inflammationis Vesicæ, vicinarumque partium inde colligerentur, quod omnis generis remedia; tam interna quam externa, nobis exercuit: frustrà tamen adhibitis omnibus, sub finem sexti diei Vir optimus expirare vitamque cum morte commutare cogitur. Aperto post mortem corpore, Vesica interius, una cum subjacente Intestino recto, Sphacelo correpta conspiciebatur. Quod cùm tam brevi tempore factum esset, tuæ Observ. olim ad me perscriptæ mox recordabar, ubi 24. horis post contusionem gravia lethaliaque subsecuta fuerunt. Integrum Casum, cum consiliis Clarissimorum Medicorum, huic ægrotanti communicatis, σὺν Θεῷ, per occasionem aliam transmittam, ubi diebus hybernis cum Deo plus otii dabitur. Hisce bene Vale, cum familia tua, diutissimè, felicissimè. Ocyùs Ulmę 20. Augusti 1626.

Clarissimo Viro,

Dn. Guilhelmo Fabr. Hildano, Anatomico & Chirurgo præstantissimo, & Amico meo magno.

CASPARUS HOFFMANNUS

S. P. D.

VIr Clarissime & Præstantissime, non injuria doles occasum Anatomiæ. Quidni enim ita loquar? Vix ego novi jam ullam Germ. Academiam, in qua exercitia illa obeantur, ut par erat Patavium amisit non Spiegelium tantum, sed & concurrentem ipsius, ut vocant, Plazzonum. Qui successisse his videri vult; Pompejus Caymus, mira de se excitat Discipulorum judicia. Soleo Ego apud amicos deprædicare felicitatem meam, cui audire, & secantes videre contigerit duos summos Anatomicos. Dn. D. Aqua-Pendentem, & Bauhinum. Feci ego hactenus, quod potui: verum jam tradita est ea lampas alii. De Vesallo melius sentis. Potuisset verò esse major, si minor esse voluisset, si, inquam, explicare Gal. maluisset, quàm reprehendere. Ego hactenus seriò laboravi in enodandis quibusdam difficultatibus; sed mirum est meum fatum, sunt enim qoidam, qui velint, etiam errores Galeni me defendere. Nimirum eo ipso Galeni sibi videntur, si semper in ore habeant Galenum. Hac de re dicent tibi aliquid hæ duæ orationes, quas mitto. Interim strenuè ego pergo in Galeno, securus quid deblaterent isti. Rogo autem, si quid habeas, quo possit Galeni illa Editio reddi ornatior, ut mecum communices. De communicatis exemplis illis rarioribus, gratiam habeo.

De

De vitrivoris ita judico, descendere fragmenta Vitrorum, immista cibis & excrementis, atque ita minùs lædere, obtusâ videlicet acie illorum a lentore istorum. Sed cur non fit in omnibus? Credo fieri in iis tantum, in quibus Natura est robustior, ideoque expeditior ad obeundas res suas. De Calculo Lindaviensi jam totus sum tuus. De cavitatibus supra oculos ἐπιχω, Puto autem voci servire, ut doceo comm. in lib. de usu partium; Aerem pro spiritibus Animalibus quò minùs credam præparari in illis, multa faciunt. Vide autem, si vacat, in libro de Digressione illa libri octavi, dictorum Commentariorum, quis verus sit usus ossis illius; quod in quibusdam Animalibus distinguit Cerebrum & Cerebellum, tum demum sciemus, ubi sciverimus, cur Cerebrum sit divisum in Cerebrum & Cerebellum? Hoc autem ut obscurissimum est, ita illud quoque, quominùs credam rationi servire, facit, quod solio ab utraque Maxilla tantum fit, nihil conferente Calvaria, & præsertim parte ejus aliqua interna, qualis est Os, de quo agimus. Et si gallinæ etiam habent, quid rodant illæ? Sed neque credo sphæricam figuram quicquam facere ad robur Capitis. Vide hac de re Hypomnemata Mauritiana Steinl. Visum instrumenti Hydragogi mitto, ut accepi a Dn. Christophoro Burckardo, Medicinæ Candidato, qui nunc Patavii vivit. Ab hoc scire possumus, si quid amplius necesse sit ad instituendam operationem. Rogo autem significes mihi, quid putes de toto negotio? Tractatum de Ichoribus mittam, si Deus volet proximâ occasione: jam enim ad manus non est. Promiserat Augustanus quidam, se totum Tractatum de Humoribus (cujus particula est libellus de Ichoribus) excusurum: sed fefellit spem meam. Tempora illa scilicet studiis nostris valde inimica sunt, & perdunt etiam illos, qui nobis auxilio esse solent in his talibus. Hæc causa est, cur VVecheliani etiam refrixerint de Galeni Græco-Latini editione. Sed abrumpo, & commendo Te tutelæ divinæ. Bone Tu vale, mi Fabrici, & perpetua mihi amorem tuum. Scribo Altorfii, 4. Aug. 1626.

De aciculis, absque insigni molestiâ diu in corpore retentis,

Quę horrenda ac crudelissima Symptomata post deglutitas aciculas in Virgine quadam sequuta fuerint, Lector videre poterit Centur. 1. Observat. 34. In alia tamen matrona robustâ, & consistentis ætatis, per annos aliquot in corpore sine magno Incommodo delituisse aciculas, observare mihi contigit Coloniæ, in hunc modum.

Anno 1612. Cum in Belgium profectus essem, à nobilissima quadam matrona in consilium adhibitus fui. Illa mihi exposuit, se ante annos sex, cum quodam die caput exornaret, & aciculas aliquot, ut solent mulieres, in ore retineret, eas inopinanter deglutiisse, statimque pungitivos dolores, sed non usq; adeo vehementes, in Oesophago exortos fuisse, eosque tamen adhibitis præsidiis quibusdam à Medicis præscriptis, paulatim remisisse, præterquam quod ab eo tempore inter comedendum, præsertim degluriendo cibum solidum, adhuc dolorem fixum in Oesophago percipere se ajebat. De dolore quoque pungitivo in fundo ventriculi, uti & in quibusdam aliis partibus ventris, conquerebatur, præsertim post pastum, forsan, quod aciculę ab onere cibi deprimebantur. Ex quibus omnibus facilè colligere mihi fuit, diversis in locis aciculas adhuc delitescere.

Consului, ut medicamento lenitivo corpus per intervalla expurgaretur, si forsan hoc modo aciculæ suo loco amoveri possent. Deinde ut usum olei amygdalarum dulcium cum sacchato in formam Electuarii mixti, familiarem sibi faceret, & singulis diebus bis aut ter de hoc Electuario, & præsertim ante pastum, sumeret, idque in eum finem, ut beneficio olei dolor leniri, ulcera verò, si quæ forsan adessent, sacchato abstergi & consolidari possent. Hoc medicamento per menses aliquot, & quamdiu ego Coloniæ substiti, maximo cum fructu usa fuit, quid verò post meum abitum cum ipsâ acciderit, ignoro.

Ventriculi ulcere, extinctæ Mulieris Anatome.

Clariss. Adami Christiani Thebesii Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Uxor Domini Dipoltii (qui Illustrissimi Comitis de Sirotim Districtûs Chemnicensis Præfectus est) a multis annis cachectica, dolorem jam majorem, jam minorem prope scrobiculum cordis in sinistro latere sensit, cui accesserunt varia Symptomata & maximè vomitus pertinacissimus post pastum. Cessit tandem fatis, postquam nonnisi per quatuor dies decubuerat Anno 1713. mense Februario; & quoniam ipsa vivens voluerat, ut post mortem secaretur, saltem ut intensissimorum dolorum causa pateficeret, mihi, in absentia Medici ordinarii Dn. D. Sissenbachii, sectionis cura commissa fuit. Invenimus abdomen pure, & aqua repletum cum insigni fœtore. Pus erat spissum, glutinosum, ex albo & luteo hinc inde virescens, partim intestinorum canali arctè adhærens, partim cum intermixta materia alba, ceracea vel sebacea aquæ innatante. Heterogenea hęcce corpora igni admota liquescebant instar ceræ, & ut opinabar, mastichis grana erant ægræ à Medico pro Medicinà ordinata, quæ in ventriculo soluta postmodum coagulum tale iterum subierunt. Fons puris & materiæ hujus heterogeneæ in ipso orificio superiori ventriculi deprehensus est, ubi foramen nucis myristicæ magnitudinem excedens, in cavitatem ventriculi & œsophagi hiabat, quorum uterque pure plenus fuit. Huic foramini aliud ex opposito in eodem œsophagi fine visum fuit, pariter puri exitum præbens. Utrumque horum foraminum circa limbum valde tumidum, nigrescens & Sphacelatum se exhibuit. Ulcus autem, antequam perforavit viscus, fat amplum fuisse collegimus, quia tum œsophagus valde dilatatus, tum ventriculus cum stomacho tantùm depressus erat, ut pylorus locum illo superiorem teneret. Vasa sanguifera circa nervos stomachales, circa plexus mesentericos, circa plexus minores in pelvi, inprimis in Sinistro latere turgebant, membranæ lividæ erant & tumidæ, propterea haud dubiè pes sinister & totum latus sinistrum, quasi paralytica facta, ab ægra vix moveri potuerunt. Testes sive ovaria inflammata & ex parte cum utero paulisper ulcerata fuerant, ita, ut per tubas fallopianas utero compresso pus exiret, atque via ex tubis in uterum, & ex utero in tubas valde patula esset. Renes solitò flaccidiores erant. Pancreas tenuissimum; glandulæ mesentericæ parvissimæ. Vesica urinaria ne guttam quidem urinæ continebat, quamvis ęgra multis antę mortem diebus nihil urinæ reddiderit. Forsan quia post perforationem stomachi plurimus potus in cavitatem abdominis effluxit, & reliquus per corpus prorsus emaciatum facilè transpiravit. Renes bene constituti: bilis solitò spissior: Liquor pericardii copiosissimus & sanguinolentus. Neutiquam tamen colorem illum rubicundum per incautam manum in dissectione adeptus est; id quod studiosissimè fuit prohibitum. Neque illum è glandulis Malpighianis contraxit, ut pote quæ pariter ac omnes glandulę tenuissimę & inprimis hæ in hoc cadavere prorsus invisibiles. Verùm auricula cordis dextra tantùm dilatata erat, ut dextrum cordis ventriculum non modò æquaret, sed magnitudine superaret. Per hujus membranam, accedente lenissima digiti compressione, transsudabat sanguineus ille pericardii liquor, id quod sine dubio eadem ratione in vivente corpore per impulsum sanguinis factum est, inprimis cùm in articulo mortis, cessante jam motu auriculæ sinistræ & ventriculi sinistri, nihilominus ventriculus dexter; &, cessante etiam ejus motu, ultimo adhuc auricula dextra systolen & diastolen ordinario patiatur. Hunc novum liquoris pericardii fontem declaravi in dissertatione de Circulo sanguinis in corde, & alibi. In ipsis cordis ventriculis parum substantiæ polyposæ carneę deprehensum est.

VERPUS.

Vid. ſub titulô RECUTITI; ſeu potiùs in PENIS MORBIS, ubi Operatio Celſi in Recutitis adhibenda ex Hieronymô Fabriciô ab Aquapendente, enarratur.

VERRUCA.

VErrucæ ſunt tubercula in cute enata quæ pro variis quas obtinent, formis, diverſas ſortiuntur appellationes; alię enim ſunt ſeſſiles Græcè μυρμηκίαι dictæ, quæ humiles ſunt infra latæ, & radices altè infixas habent; dolore etiam affligunt: aliæ turſus ſunt penſiles ἀκροχορδόνες Græcis appellatæ, quæ parte quidem ſumma latiores ſunt, imâ verò verſus cutem, tenuiores, qua quaſi pediculo innituntur, thymia denique vocantur, quæ colorem thymi repræſentant, ad cutem etiam ſunt tenues, in ſummo autem latæ, durę, & aſperæ, penſilibus minores; oriuntur autem omnes vel à materia craſſa melancholica & pituitoſa, vel ex ſucco cuti & cuticulæ alendæ deſtinato.

Pater meus cum juvenis manus verrucis repletas haberet, ei conſultum fuit à *Spiringio* Medico, ut omni die ſale & aceto eas fricaret; quo remedio ſanatus fuit, noſtra ætate quidam ſucco calendulæ ſolo inuncto ſanati ſunt. *Petrus Foreſtus. obſerv.* 10. *lib.* 4. *obſerv. Chirurg.*

Ad verrucas, myrmecias & acrochordonas tollendas ſæpè feliciter uſus ſum ſucco tithymali. Præterea raphanum excavato, ſale impleto, operculo occluſo in catino per noctem ſervato, ſalem in liquore verſum invenies: eo verrucas confricato, & panno in eodem liquore tincto ſuperligato, poſtea decident; eſt hoc ſecretum *Alexii Pedemontani.* Ad verrucas etiam valet radix chelidoniæ cum axungia trita & admota, eas enim abſumit & tollit, agrimonia quoque cum forti aceto emplaſtrata verrucas tollere dicitur. *Idem. obſerv.* 11. *lib.* 4. *obſerv. Chirurg.*

℞. Limac. rubr. q. v. ponantur in vaſe plumbeo [illegible]ſo ſale, & ſic maneant per quatuor dies, abjectis [illegible]ciis, ter, quaterve in die cum liquore illarum linantur verrucæ. *Idem. ſchol. obſerv.* 11. *lib* 4.

Verrucas nobilis cujuſdam puellę totas manus occupantes, ſola ſanguinis tauri jam mactati calidi illitione ſublatas vidi. Idem etiam ſanguinem cervinum quidam præſtare referunt. *Philippus Salmuthus. obſerv.* 27. *cent.* 2.

Ut ſubitò verrucę omnes manuum curentur, lotio tantum earum inſtituenda eſt, ex aqua communi in qua ſal armoniacum ſolutum fuerit; quod à *Dom. Videl.* Medico *Delphin.* qui millies expertus eſt cum feliciſſimo ſucceſſu, acceptum teneo. Nuper famulum *Dom.* legat. *Hollandia* curavi, qui innumeris verrucis à duodecim annis ſcatebat, nec ab ullo curari potuerat: curatus autem fuit ſolà aquà cum ſale armoniacò ſæpè fricando ut dictum eſt. *Petrus Borellus obſerv.* 46. *cent.*

Quidam patiebatur multas verrucas in digitis manuum, quas curavit meo conſilio, illitu lactis ficulnei quater aut quinquies adhibiti. Idem præſtitit idque multò efficacius ſpir. ſulph. per campan. per aliquot dies admotus in ruſtico quodam. *Simeon. Jacoz. obſerv.* 17.

Intra ſeptem vel octo dies, curantur verrucę portulacâ contusâ, eâ pars confricatur, deinde inſtar cataplaſmatis admovetur, iterando bis in die. *Samuel Formius obſerv.* 34.

Eſto pomum tranſciſſum, cujus pulpa interna ſit affricta verrucis, donec intepuerit, & religatis medietatibus per filum, donec pomum putruerit, tum enim videbit verrucas attactas diſparuiſſe: ſimulatque enim vita pomi ultima perit, cui verrucarum impreſſio fuit conglutinata, perit etiam verrucarum vita ultima. *Joh. Helmontius. tractat. cui tit. Magnum oportet.*

Verrucæ atque ſtigmata à perturbatione prægnantis fœtui inducta, attactu cadaveris ſenſim ac ſponte mortui, donec pars intimè refrixerit; ſponte evaneſcunt. *Joh. Helmontius. tract. cui tit. Tumulus peſtis.*

Pro Verrucis in virga & locis ſecretis ex lue gallica.

Poſt univerſales purgationes, diſſolvo parum ſublimati in aq. plantag. cum exiguo aluminis, & plumâ verrucas illino, quibus exſiccantur, & cum cruſta decidunt. Chirurgi in noſocomio *Delphenſi* in *Gallica* lue verrucas tollunt, inungentes unguento morbi gallici, quo ſi non deſinunt, etiam utuntur ſublimato & alumine cum aq. plantag. (quo remedio & nos uti conſuevimus, antequam illi eo uterentur) donec decidant & perfectè curentur: *Isbrandus* Chirurgus *Delphenſis* hac aqua egregia utitur ad condylomata, verrucas, thymos ani, virgæ & membrorum muliebrium conſumenda & auferenda in lue gallica.

℞. Aq. plantag. ℔ß. ſublimati ℈iv. alumin. ℥ß. pulverizentur in aqua penna intincta vel petia lini verrucę tangentur: hac aqua nos feliciſſime uſi ſumus. *Nicolaus Maſſa cap.* 5. De cura ulcerum morbi *Neapolitani*, deſcribit modum faciendi aquam ſeparationis auri ab argento, qua utitur in verrucis hoc modo.

℞. Vitriol. roman. ℔ii. alumin. roch. ℥vi. (forte ℥vi.) ſalis nitri ℔j. pone in cucurbitam corvam lutatam, vel ſi vis pone in rectam cum capello ſuo & recipiente ad ignem fornacis, & habebis aquam cum qua ſeparatur aurum ab argento, & cum qua fit pulvis angelicus, quę aqua eſt mirabilis ad removendas verrucas in quacunque parte, & maximè in ano & vulva; cauterizat etiam iſta aqua ulcera maligna ambulativa, ubicunque etiam fuerint, ut in gutture, & prohibet progreſſum ulcerum virgæ & vulvæ. Sed cum eſt nimis acuta, oportet lymphare ipſam cum aqua roſac. at ego [inquit Maſſa] ſæpe ſanavi ulcera mala gutturis, tangendo bis in die cum aqua dicta, cum medietate aq. roſ. admixta, & eſt de ſecretis noſtris. *Petrus Foreſtus. obſervat.* 11. *lib.* 4. *obſervat. Chirurg.*

Pro Verruca Gallica in mucrone lingua enata:

Æger multis preſſus anguſtiis, medicos, pacta liberali mercede, rogat, ut pro ſui ſalute veterum ac juniorum monumenta revolvant: ego ſtipendii compendio adductus, amicos, i. e. libros, tota nocte conſului. Multas pro tanto malo remediorum myriadas inveni. Octiduo tentavi omnia fruſtra, Ultimò adii *Lacunam. lib.* 2. *in Dioſcor. cap.* 17. qui pro Verrucis curandis nullum aliud præſidium utilius eſſe inculcat, quam chelidonii maj. folia piſta cataplaſmatis forma ſuper verrucoſam partem imponere. Ad ægrum lætabundus accedo, remedium experturus, & emplaſtrum exertæ linguæ appono lineo panno involutum, & in medio linguæ triplicato filo ligo, non pertranſierant dies duo, quando verruca omnino contabuit, ita ut ilico exciderit. Hoc exemplo edoctus plures in volis manuum & plantis pedum tenatas, quæ miſerrimè ægros excruciaverant, radicitus hoc facili & certiſſimo auxilio extirpavi. *Zacutus Luſitanus. obſerv.* 79. *lib.* 1. *prax. admirand.*

Clariſſ.

Clariss. Godefridus Bidloo de Verrucis hac habet in Exercitationibus Anatomico-Chirurgicis.

MOrbos quosdam, si eorum definitiones descriptionesque examinemus, nomine inter sese; non verò re & vice versa convenire, docet *Verruca*, utpote, cujus sub titulo, diversissimos ab ea, tumores morbosque recensent auctores.

Sive itaque *Verruca* ab eminente de monte loco nomen habeat comparativè, sive aliis rebus, puta vestium cuidam generi, vel incultis hominibus, ex sua similitudine, nomen dederit, id ipsum nomen *Verrucam* non exprimere, constabit ubertim: datur enim *Verruca* (taceo alias) plana, lævigata, glabra, clavum mentiens; ut inter digitos, in vola manus, planta pedis aliisque in corporis partibus, videre est; sed missa faciamus nomina comparationesque, videlicet, claudicantes omnes videamusque potiùs, quid, in huc usque tempus, hocce de tumore ejusque essentia, renuntiatum sit ab medico-chirurgis & an parte affecta, non cognita, ejus curatio rationi potuerit esse conveniens?

Ut singulorum auctorum nomina non commemorem, hic *Verrucam* definit; *excrescentiam carneam, fungosam, vel sylvestrem, sensu expertem, cuti concolorem*; statuens ejus causam, *crassiorem sanguineam materiam, quam robustior calor de toto latice sanguineo separavit*: ille, *melancholicos, terrestres & phlegmaticos* inculcat *humores*: neque desunt, qui *Verrucam ex succo verè alimentitio; sed vitioso, poris cutaneis infarcto & tandem propullulante extra solidas fibras, ortum ducere contendunt*: sunt & qui *eam ab externis injuriis, puta vermibus, araneis, fimo, sale leniter corrosivo &c. poros cutis intrantibus succumque naturalem vitiantibus* generari & germinare sustinent.

Hæc ut figmenta (esse namque figmenta demonstrare mox conabor) exornent suasque tegant hallucinationes, confundunt cum *Verruca* varias excrescentias carneas tumoresque fungosque varios; exempli gr. Thymum, Sycosin & alios, de quibus latiùs infra.

Verrucam, non quod ab auctoribus est dictum; sed verò esse papillarum nervearum cutanearum excrescentiam, oculo apparebit, inspicienti eam, armato, distinctè; ad oculum autem hæc cum possit demonstrari veritas, ab ea omne abscindo inutile verborum plurium syrma;

Quia verò basce inter papillas cumque iis aliquando glandulę, protuberant luxuriantque cutaneæ; variæ conspicimur quasi *Verrucarum* species; cum ipse tamen morbus solummodò in prædictas papillas vim exerceat suam & *Verruca*, propriè loquendo, carnea, vel glandulosa sit nulla eoque in casu mixtum quoddam extruatur excrescentiæ genus.

Verrucarum varietates in magnitudine, colore, figurá &c. quærere, laboris videtur infructuosi; quoniam hæ & similes varietates, differentiæ & distinctiones ipsam morbi essentiam non variant atque pro tempore mutantur; pro loco tamen atque proinde respectu methodi medicandi, *Verrucas* differre inter sese, docebitur inferiùs:

Orbicularis itaque, vel sessilis sit, lato, vel tereti pedunculo inhærens, asperitatibus una, vel pluribus, magnis, vel parvis *Verruca* assurgat, vel multa pressione, vel crebra frictione obtundatur, modo una, vel plures papillæ nerveæ cutaneæ cuticulam perforando ultra suos limites exuberant, *Verrucam* constituunt.

Glandulæ quoque cutaneæ; etsi non raro protuberent, aliud tamen excrescentiæ genus (ut statim innui) efformant, abeuntes in callosam duritiem nunquam.

Qui porrò clavum, spinam cutaneam, vel nerveæ tunicæ callum *Verrucam* nuncupant, vel ad ejus speciem revocant, non magis eam habent perspectam, quàm qui eam schirrhum pronuntiant.

Colligi ex hisce poterit facile, acrochordonis & myrmeciæ nomen ejusque morbi essentiam, cum ea *Verruca* nequaquam convenire; Morum itidem, Cristam, Ficum, Mariscam & inprimis Condyloma, ad carneum suum luxurians genus esse referenda, patentque harum excrescentiarum differentiæ inter sese, ut & cum *Verruca*, ex ipsa *Verruca* descriptione.

Verumenimverò, tametsi in partibus pudendis quoque *Verruca* quandoque assurgat, illi sanè cum spurcissimis & ex mala Venere ortum ducentibus excrescentiis, dictis (præter nomen) *Verrucis*, commune est nihil:

Nam *Primò*; fœdæ istæ & obscœnæ, tumentes citò, excrescentię madent mox ab earum exortu fœtentque deinde horrenter; *Verruca* non.

Secundò; putidæ hæ protuberantiæ mittunt suo de corpore continuò sanguinem; *Verruca* nunquam & quod sanguinis circa, vel de *Verruca* fluere aliquando observatur, non de *Verruca*, sed verò partibus ei vicinis lęsis, vel eá ipsâ ultra & per basin lacerata, hauritur.

Tertiò; turpes hæ excrescentiæ de die in diem, medicamentis sedulò non adhibitis, de malis abeunt in pessima semper; *Verruca* verò sępissimè, nullo adhibito medicamine; quinimò, ulla sine cicatrice, curatur.

Quartò; prædicti tumores gangrænâ & Sphacelo, sive putredine corripiuntur pro parte, aut toti facilè; indurantur verò nunquam; *Verruca* è contrario prioribus symptomatibus nunquam, posteriori, imò & incurabiliter, exponitur semper.

Quintò; scirrhosa *Verruca* extitit nunquam, utpote quę in glandularum carnearum, vel vesicularium neutro versatur systemate atque schirrhus aliis in partibus fieri nequit.

Operæ pretium non videtur (*Lect: Beniv:*) te moneam demonstremque in palpebris grandinum & mixtum hordeolorum genus; quinimò, vesiculas lapidosâ materiá turgentes cuticulæque assurgentis induratas squammulas, ab quibusdam; sed & imperitis, pro *Verrucis* haberi; cum hi tumores & protuberantiæ distinctu, viro medico-chirurgo, satis sint faciles.

Quod tamen tecum (*Lect: Beniv:*) *De Verrucis*, priusquam earum curationem describere aggrediar, communicandum habeo, est;

Primò; me, ex multa observatione Anatomica practicaque mea Chirurgica, compertum habere, juniores homines, præsertim pueros, hocce malo; senio verò confectos, nunquam vexari.

Secundo; *Verrucas* dolorificas & contagiosas esse ramosas easque non solum superiùs; sed & inferiùs; imò, usque in ipsam membranam musculorum communem, extendi.

Tertiò; *Verrucas* omnes hiemali feliciùs, quàm ulla alia anni tempestate, curari.

Ne autem hæc à posteriore solummodò longaque praxi tandem & tantum posse comperiri videantur, adjiciam hisce assertis, mea in singula hæc observata, cogitata & rationes, quæ, quod suppono, docere & adstruere, quoque à priori, videntur plenissimè.

Ad Prim: cùm *Verruca* sit morbus, sive excrescentia nerveę molis, vel nervearum papillarum cutanearum (quod ad oculum est demonstrabile) mirum non est, in pueris juvenibusque (lauta quibus largaque succi nervum concomitantis est copia nervique ipsi sunt molliores) eas luxuriare; in senibus verò, quibus nervi hocce liquido destituti, rigent, non oboriri & inveniri.

Ad Secund: illæ etenim parti infiguntur admodum sensili, unde motæ, quod cum cute ferè continuò fit,

do. .. oportet maximè; adde ad earum circumferentiam liquidi, ab stagnatione, acrioris quid, vicinis, aut plurimum tam, stillitare de partibus inflammatis: pono itaque *Verrucarum* contagium non tam in ipsas *Verrucas*, quam partes iis vicinas læsas & jam nunc, ab antiquo tempore, ichorosâ materiâ obsessas, hancque ad *Verrucæ* margines & fissuras eructantes exhalationesque suas ejicientes: hac ratione sequitur (vide *Artic. Tertiam*) hiemali faciliùs, quam quavis alia anni tempestate *Verrucas* extare curabiles: omne enim contagium, luis Venereæ, pestis, scabiei, verbo, omnes conputrcationes infectionesque calore & sub jove calido, vehementiùs, quàm è contrariò promoveri, grassari & dispergi de vivente in viventem, [supersedeo rebus inanimatis] inficias credo ibit nemo, ad quod accedit; curationem *Verrucarum* fieri palliativè, induratione, absolutè, exsiccatione, quâ decidunt; utrum autem hoc medicamentis, an verò manuali operatione fiat tutiùs, citiùs, jucundiùs, indagare & exponere tentabo dilucidè.

Etsi remedia, quæ in genere, ad curandas *Verrucas*, in specie quoque ad eas palpebrarum tollendas, adhibenda videantur: monitos tamen Chirurgophilos volo; ne hoc, axiomatis instar, accipiant, statuantve: auferuntur enim *Verrucæ* & ut volunt auctorum præscripta, secundum artem, medicamentis corrodentibus; ut *Spir. merc. alb. auripigment. turpeth. mineral. merc. Præcipit. ol. Sulph. per campr. ol. vitriol. butyr. antim. arsenic. lapid. infernal. aq. fort. &c.* Quid autem ego (salvo experientiore judicio) hisce de remediis in genere & specie sentiam & experimentis variis didicerim, videbis (*lect: beniv:*) statim. tu autem quisquis es, cave, ne hæc palpebrarum *Verrucis* injicias unquam: teneræ quippe hæ & continuò movendæ partes, levissima etiam acrium & corrodentium medicaminum, prudenti licet adhibitione, perforantur, constantque sæpius ægris visus partiumque nobiliorum jacturâ: huc itaque spectat, quod in antecessum, de differentia loci *Verrucæ*, indigitavi: quamvis etenim medicamentis corrodentibus forsitan (de quo tamen dubito) ablata de palpebris, sine magno vicinarum partium damno & detrimento fuerit *Verruca*, istam nihilominus curationem, bonæ deæ Fortunæ potiùs, quàm Apollini adscribendam, reor: audi itaque, audi insuper (*lect: beniv:*) horrendum hujus audaciæ, dicam an imprudentiæ? pretium & alieno disce mercari periculo cautiùs.

Anno MDCXC. *Haga-Comitum*, Chirurgus quidam, cujus nomini, propter res ab ipso sæpius, in Republica Chirurgica, viriliter gestas, parcere duco æquissimum, *Verruca* majusculæ, dextram superiorem palpebram, juveni XVI annorum, non longè ab naso, pro sede, habenti, scalpello punctulis pertusæ multiplicibus (leviter scarificatæ ajunt) communis ruptorii injecit frustulum. Æger, quamvis intra horam, totus ipsi jam doleret oculus, statuens consumi debere *Verrucam* prævioque hoc & non sine comite dolore posse fieri, Chirurgum non accersit & ille non, nisi elapso quatuor; sed, ut æger, referebat, sex horarum spatio, redit remque indagat: omni seposita ligaturarum supellectile (curaverat etenim, ne palpebrarum motu, qua vellet, aliorsum, cederet apparatus flueretve causticum medicamentum) vix oculum inspicit, quin, non *Verrucam* tantùm; sed & totam ferè palpebram; imò & istius lateris tempora genasque: in eas enim & in dorsum occubuerat quandoque æger, levi nigredine conspersa intuetur; ut verò, absterso liquore, rem perscrutatur propiùs, ipsam palpebram, adnatam corneamque tunicam suo contactus medicaminis, horret, meque in consilium vocat ducitque ad patientem. Quantum possum, dolores arrosionesque lenio, isto quoque ex arte medica judico, sedulus perago fotibus, cataplasmatibus medicamentisque topicis: detergo, nempe, Croco & Opio, cum lacte mixto seminumque cydoniorum & psyllii mucilaginibus, albumine ovi cum alumine conquassato, omnes partes: injicio quidem, hoc modo, repenti malo moram; sed verò demortuis & moribundis partibus, jam nunc & vita & vigor deerat: non levis quippe postea palpebræ adnatæque pars tunicæ ablata & corneæ condensata fuit; ita ut postea nullum per eam pupillæ, vel ligamenti ciliaris vestigium appareret, totusque oculi bulbus unicolor & tumidè prominens manserit: brevi, imprudentiæ hujus historiam expedituros, ei nihil addo; nisi hominem, hoc oculo, restitisse visu privatum sibique se luminis aliquid percipere, persuasisse aliquando.

Curationem quod spectat in genere, triplici illam posse absolvi methodo, sustinent auctorum plurimi; medicamentis, videlicet, chirurgia & occulta rerum adhibitarum qualitate. Harum ultimam, utpote fabulosam; ne quid pejus dicam, & insulsam, rejicio in totum: quis enim mente constans Medico-Physicus sibi habebit persuasum, *Verrucam* manu mortua contactam, emori mox & decidere? aut aquâ pluvia ex cippis haustâ, conspersam, evanescere; aut filis, ex indusio *Verrucosorum* demortuorum in nodulos, ad *Verrucarum* auferendarum numerum, contortis & stillicidio fontis naturalis suppositis, putrescere: de cute separari atque sine cicatrice curari? vel pomum *Verrucosum* per medium scissum & postea uvidæ demandatum terræ, huic morbo non fallax esse remedium? Quis genio, moribusve admodum est austerus; ut, ubi hæc legerit: *Accipe tot grana cicerum, quot sunt porri & singulis granis, singulas tange verrucas, deinde liga grana cicerum in linteolo & post tergum projice; sed hoc non fiat, nisi luna nova*, risum teneat? vereretur sanè rectiùs phantastico-lunaticus quispiam, memor Apologi Deucalionis & Pyrrhæ, *Verrucarum*, hac ex arte, regenerationem & multiplicationem; Sed ineptiarum harum satis & plus erit festinandumque ad methodos priores duas elustrandas.

Medicamentis causticis posse tolli *Verrucam*, non nego; sed verò tutò, citò & jucundè, pernego: nulla enim ex medicamentis corrosio, depastio, corrasio impediri cùm pro necessitate & lubitu queat, temporis indefiniti intervallum requirat, non sine dolore fiat; tuta, cita, jucunda renuntiari potest minimè.

Medicamenta itaque, secundùm me, *Verrucis* adhibenda, sint emollientia & blandè desiccantia; prima, ad ipsas *Verrucas* reddendas aptas extirpationi, secunda, ad earum consolidationes exstruendas: sic bono cum eventu ipsis injeci; *F. pl. de mucilaginibus, menses muliebres cum sputo mixtos ceráque obductos, gum. Sandaracum & similia*: Nam *querni de trunco, aut esulæ succum* hunc morbum non tollere, certus sum: *atramentum* enim & *fel* huic si immisceantur liquori eoque modo *Verruca* auferatur, agentis & patientis periculo (causticum enim est) fieri sustineo; sed emollitas, nostra arte, *Verrucas*, posse tutò erui: imò & extrahi, ipsa testatur Empyria.

Sed liceat (*lect: beniv:*) quod æquum & utile videtur, effari reverenter: omni medicamento, in curanda *Verruca*, potior est Chirurgia, quæ triplex hoc in casu existit; *Verruca*, nempè, *Ligatio, excisio, inustio*.

Agam primò, ut statim, de ultima methodo, utpote rejicienda, aut non nisi summa cum cautela, adhibenda quæque nihilominus non erit tuta, cita & jucunda.

Inustio (cauterium actuale) ad auferendas *Verrucas*, æquè minus quàm potentiale convenire, docebit ipsa cum ratione praxis: etsi enim per cannulam, partibus vicinis ab injuria candentis ferri defensis, comburatur *Verruca*, impossibile tamen est, plùs, aut minùs quam oportet, non comburatur: quod enim in desiccandis ossibus, partibus duris carie &c. correptis, pro lege est infallibili; ferrum, nempè, ignitum parti esse adhibendum desic-

candæ

candæ, omne usque dum sileat ebullientis liquidi murmur; in *Verruca*, parte molle partibusque mollioribus ad & inhærente, locum obtinere non potest: murmur enim illud deciperet, vel prudentissimum Chirurgum persisteretque usque dum unà cum *Verruca*, combustæ essent vicinæ quæque partes.

Inustione tamen curari posse *Verrucam*, quâ sequitur methodo, expertus sum ipse; acu, nempè, candescente, *Verruca* sæpè sæpiùs intrusâ escaràque postea medicamentis suppurantibus separatâ cicatriceque ulceri desiccantibus inducta; utrum autem hoc tutò, citò & jucundè fuerit peractum, judicet æquus lector, quem instructum insuper volo, me illud coactum & ex mandato ægri perpetravisse quasi artificium.

De liganda *Verruca*, vel volsellà comprimenda, inutilis non est instructio; utrumque illud artificium solummodò fieri (secundùm artem si fiat) ad tutam, citam & jucundam *Verrucæ* ablationem: radicitus enim ligaturâ auferuntur *Verrucæ* nullæ; sine periculo recidivę, unquam.

Curatio *Verrucæ* itaque speciesque ejus omnis in extirpatione, excisione, collocanda existit; forfice autem illud, sive scalpello fiat, non moror: posse hanc operationem tutò, citò & jucundè peragi, nemo negabit; nisi forsitan is, qui eam tentaverit in vetustiores & jam nunc, ab multo tempore, induratas *Verrucas*, plus valentes pertinacitate sua, omni doctissima medicatione atque manu.

Cavè quoque (*Tyro Chirurge*) ne, ubi cum *Verruca* palpebræ tibi negotium est, eam pertundas: vulnus enim illud, fœdissima sine cicatrice, consolidari poterit nunquam; neque laceres palpebræ musculum violenter: tuâ enim culpâ relaxabitur palpebra incurabiliter, videsis porrò concedas nunquam, dente, aut ungue avellatur, aut abscindatur *Verruca* (hæc tamen methodus ab quibusdam commendatur) quæ enim inevitanda huic ineptię & pedissequa sunt symptomata, noveris, facilè. Exemptâ *Verrucæ* fundo injicienda sunt balsamica, nervis amica, calidè: Ultimò; quæ hoc scripto proposui, singulatim exemplis confirmarem multiplicibus; nisi assertionis meæ vim ipsa confirmaret ratio.

Verruca Scroti pensilis fungi-formis.

Clariss. Joh. Mauricii Hoffmanni, Miscell. Curios. Decur. iii. Ann. 1.

Verrucas ex ruptis fibrillis cutaneis, & succô nutriciô inde extillante produci, sicuti aliquoties observavi, easdemque sæpiùs solô flor. calendulæ recentium affrictû adhibitô periisse, & in me & in aliis expertus sum; ita singularem verrucam annô superiore vidi in viri cujusdam obesi corporis scrotô ex attritûs ipsius inter deambulandum factô enatam, tenui pendentem pedunculô, dehinc verò instar fungi terrestris in capitulum latum expansam, & sub æstivô calore à sudore salsô allabente, intertriginem quasi passam, cum luxuriantis carnosæ substantiæ, contactûs impatientis, & hinc sub deambulatione maximopere dolentis, ulteriori excrescentiâ; ita ut de abscissione ejusdem, aut per corrosiva absumptione sollicitus fuerit afflictus Vir: Ego verò neutrum approbans, filô sericeô duplicatô inceratô pedunculum fortiter constrinxi, & nutrimenti affluxum in verrucam intercepi. Capitulum autem, hujusque additamentum atramentô vulgari illiniri jussi; sic, spatiô paucorum dierum intercedente, verruca tabida cum pedunculô decidit, atque domicilium pristinum reliquit.

VESICÆ URINARIÆ MORBI.

Vid. sub titulis

CALCULUS, ac URINARUM MORBI.

VESICATORIUM.

De Vesicatoriis sic compendiò scribit Clariss. Antonius à Nuck, in suis Experimentis Chirurgicis.

Ad Fonticulos commodè referuntur *Vesicatoria*, medicamenta seu epithemata ex particulis acribus & volatilibus composita, quibus necessitate ita suadente in quadam corporis parte vasorum cutaneorum extremitates ita irritantur, ut variæ indolis humores serosos copiosè evomant, & per aliquod temporis intervallum, in aliis tamen longius, in aliis vero brevius, eosdem evacuare continuent.

Usitatiores æque ac commodiores eorum compositiones utplurimum ingrediuntur *Cantharides*. En formulam.

℞. Pulv. Canthar. cum alis & pedibus ℥j. Euphorb. ʒß. Empl. de Melilot. q. s.

Incorporentur hæc manu calidâ, sumendo tantum pulveris, quantum Emplastri massa capere potest.

Hujus portio super alutam extensa (ita tamen ut margines ejus non attingantur, quo eo melius parti impositę adhærere possit) applicetur per horas 7.8.9.12.15.

Si cui Hildani Vesicatorium magis arrideat.

℞. Fermenti acris ℥ß. Canthar. pulv. N°. vj. Aq. beton. q. s. F. Massa.

Vel *℞. Canthar. N°. ij.*

Ung. Basil. q. S. Incorporentur hæc manu & F. Massa.

Vesiculis satis magnis excitatis massa illa est removenda, vesiculęque leviter saltem, vel forfice aperiendæ, vel acu hinc inde perforandę, ut materia intus collecta exprimi possit: Cave autem cuticulam vesiculæ in modum elevatam nimis citò à cute divellas; Hæc enim epidermide suâ destituta, aëris subjecta injuriis, intolerabiles patienti dolores excitare posset. Si igitur Emplastrum solummodo aliquod huic parti superimponatur, cuticula successu temporis suâ sponte decidet.

Horum vesicatoriorum particulę causticæ volatiles, cuticulam absque læsione penetrantes, vasculosam cutis & musculorum substantiam profunde satis subingrediuntur, ubi si particulas crassiores viscidioresque inveniunt, eas attenuant, salsas & acidas diffringunt atque involvunt, sicque multis morbis Catharticis & Diaphoreticis frustra impugnatis, imo exquisitissimis quibusvis eludentibus eludentibusque remediis, finem feliciter imponunt. Particulę vero illorum crassiores & acriores circa cutim subsistentes vasculorum quasdam fibrillas diffringendo humores ibidem circulantes ex parte impediunt, qui in superficie cutis collecti, cuticulam in vesicæ formam attollunt. Quapropter in intemperie sanguinis acida & salina vesicatoria hæc maximam afferunt utilitatem. Hinc in Scorbuto, Leucophlegmatia & quavis cacochymia cum fructu applicantur. Præsertim verò in doloribus capitis pertinacibus, Vertigine, Affectibus Soporosis, Catharris, Apoplexia, Epilepsia, imo doloribus quibuscunque magnæ sæpius sunt efficaciæ.

Non tamen omnibus, prædictis morbis laborantibus, Vesicatoria conveniunt. Nephritici enim, Stranguriâ laborantes, gravidę & puerperæ vix eadem ferunt.

Quibus denique summum pariunt dolorem, Inflammationem, Ulcuscula serpentia, Mictum cruentum, & præsertim ubi ex vasculis tanta humorum serosorum copia profluit, ut virium inde sequatur debilitas, Vesicatoria ut intermittant, Autor ero.

Hactenus Clariss. Nuckius: Sequuntur jam de Vesicatoriis, eorumque utilitate ac efficaciâ, quatuor observationes.

Vesicatoriorum utilitas.

Clariss. Sigismundi Ledelii. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

Quantæ hæc sint utilitatis in foro Medico, notum est practicis. Fœmina primaria Gerlicensis incommodabatur defluxione ad fauces, quæ omnem Balneatoris eludebat sagacitatem & diligentiam. Convocatas jubebam brachiis vesicatoria applicare, & intra biduum for-

totum cerebrum obruerint, & apoplectici instar fine loquela clausis oculis decumberet per 6. dies, applicato toti capiti vesicatorio & duobus retrò aures, perfectè liberatus est.

Quemadmodum & virgini Nobili post febrem petechialem accidit, quæ eodem modo curata fuit.

Reliquiæ deinde per fomentationem ex herbis cephalicis in vino coctis discussæ sunt & cerebrum roboratum.

Vesicatoriorum suris applicatio Asthmaticis salutaris.

Clariss. Gothofredi Klaunig. Ephem. German. Centur. 1. & 2.

Consensum, qui pectori intercedit cum cruribus, vix ratione, satis verò evidenter experientiâ quotidianâ posse demonstrari, vix indiget ulteriore probatione, cùm præter nostra observata, ipse *Hippocrates* jam olim intimam dictarum partium harmoniam *l.* 2. *Prognost.* 67. *In Pulmoniis, quicunque tumores fiunt ad crura, boni, nec potest aliud quicquam melius accidere, præsertim si mutatô sputô sic appareant:* & alibi passim innuerit. Hujus forsan Prognoseos memor famosissimus *Capivaccius*, in asthmate inveterato adhibuit ustiones tantà cum euphoriâ ut *l.* 2. *c.* 2. *Medicinæ practicæ*, candidè fateatur, se, si asthma foveatur à materia, nescire remedium excellentius ustione cruribus applicatâ. Nostris temporibus ad eundem scopum, mitiori tamen viâ collineasse videtur celeberr. *Baglivius in Dissert. de usu & abusu vesicantium*, qui ustioni substituit vesicantia, eaque in Pleuriticis, ubi adest magna spirandi & expectorandi sputi difficultas, adeò ut Patiens in summo vitæ discrimine appareat, tibiis admota maximè extulit. Quapropter jam ante aliquot annos avidè arripui hoc consilium, & *Pleuriticis*, juxta normam *Baglivii*, *non sanguine acri, sed crasso, viscido, ad coagulationes stagnationesque dispositio præditis*, vesicatorio in utraque sura applicato expuitionem liberrimam & sæpius sanitatem procuravi. Vexatus postmodum ad ægros asthmate modò humoroso, modò convulsivo vexatos, ob morbi vim morti proximos, & ad senes quandoque grandævos, qui jam frustraneo conatu medicamenta pectori dicata cujuscunque generis assumserunt, non amplius attendens sanguinis diatheses, promiscuè ob analogiam ad vesicatoria tanquam ad sacram anchoram confugi, & nunquam non inveni salutem. Huic methodo obicem, quam tribus vicibus observare contigit, posuit temerarius Balneator, qui ex febre symptomatica venæ sectionis necessitatem judicans, venam in brachio, me inscio, secavit, quâ apertâ, expuitio penitùs intercepta, nullôque remediô, ob turbatum naturæ motum revocanda morti occasionem præbuit. Si itaque modo memoratum Chirurgi errorem in duobus juvenibus & Fœminâ commissum excipiam, Asthmaticis hactenus vesicatoria utique suræ per aliquot dies adhibita nunquam sine maximo sanitatis emolumento deprehendi, quem exoptatissimum & imitatione dignum effectum alios etiam expertos confido. Causæ indagationem cuilibet lubens relinquam. Si vero mihi mea circa hoc phænomenon mentem brevissimè explicare liceat, persuasus sum, vesicatoria suris imposita, dum dolorem excitant, animam, hincque dependentem humoris affluxum divertendo, aufferre in respirationis organis, arteriâ scilicet asperâ, bronchiis, pulmonum vesiculis &c. spasmodicam illam contractionem, quæ respirationi impedimento fuit. Idem obstaculum pariter occurrit in asthmate sic dicto humoroso, dum infarctus materiæ pituitosæ in bronchiis ob violentam extensionem non potest non spasmos inferre, quibus per Vesicantia in remotis partibus adhibita, sublatis, materiæ liberrimus conceditur exitus & instans præcavetur suffocatio. Accedit quòd etiam Emplastra vesicatoria energiam suam exerceant solvendo humorum coagulationes, juxta *Baglivium*, & diuresin promovendo, prout clarissimus *Olaus Borrichius in Act. Hafn. ad An.* 1676. *p. m.* 187. ingeniosè docet, ut hac ratione effectu Asthmaticis salutari triplici, resolvente, diuretico & inprimis antispasmodico, in morbis suffocativis utramque faciant paginam Vesicatoria.

VIRGÆ MORBI.

Vid.
PENIS MORBI.

VISIONIS MORBI.

Vid.
OCULORUM MORBI.

VITILIGO.

Vid.
CUTIS VITIA.

ULCUS.

De Ulceribus plura videri possunt tum apud Veteres, tum apud mediæ ætatis Medicos. Nobis inter eos instat omnium etit accuratissimus Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, cujus propterea Librum integrum, quem super hoc argumento scripsit, jam exhibebimus.

Cap. 1. *De Nomine, Definitione, Differentiis, Causis, & Prognosticis Ulcerum, in genere.*

Ulcus, τὸ ἕλκος, multa significat; primo, omnem membrorum noxam, Tex. 17. lib. 1. de art. cap. 6. lib. de inæqu. intemper. nam omnis morbus ulcus dici potest, quia immodicus calor, & frigus proximè accedunt ad id, ut unitatem solvant; calor quidem segregat, ac incidit substantiæ continuitatem; summum vero frigus, constipando, tum introrsum intrudendo, quædam exprimit, quædam quassat. Sumitur deinde ulcus, pro continui solutione, quæ in carne facta est, cap. ult. lib. de caus. morbor. Denique sumitur pro unitatis solutione, sive hæc fiat in carne, sive in nervo, osse, capite, pulmonibus, intestinis, &c. De Ulceribus ergo nos agemus in hac tertia significatione; & quidem de iis, tantùm, quæ Chirurgi manus possunt attingere, ut sunt ulcera externa, nam de internis, ut sunt ulcera pulmonum, & similia, nihil dicemus.

Ad definitionem ulceris investigandum, videre oportet, quomodo vulnus & ulcus differant; nam Hippocrates li. 1. de Ulceribus & Gal. lib. 3. Meth. hæc nonnunquam confundere videntur. Gal. penes causam efficientem distinguit; nam cap. ult. lib. de caus. morb. causas duas affert, quæ unitatem solvunt, alias, quæ extrinsecus adveniunt, ut omnia, quæ vulnerare, & contundere possunt, alias, quæ ex ipso corpore ortum ducunt, ut humorum vitia quæ corrodendi vim habent; è qua distinctione cap. 6. lib. de Constit. art. colligit vulnus fieri à causa externa, ulcus ab interna, id est, ab humore in corpore. Avicennas, cap. 4. Doctrina 1. Fen. 4. Can. 1. vulnus vocat solutionem continui, in qua nondum factum est pus: Ulcus autem, in qua fit pus: ideoque ait ulcera sæpe è vulneribus generari. At Galeni distinctio potior est: nam multa etiam ulcera sicca sunt, ut in morituris.

Proinde ulcus est solutio continuitatis, ab interna causa, ex erosione proveniens. Adjecimus, ex erosione, ut cum Gal. c. 4. lib. 3. Meth. &c. c. 1. lib. 4. Meth. indicaremus, omne id, quod ex erosione provenit, id est, omne Ulcus, compositum esse affectum, è solutione continui, & diminuta quantitate.

Ulceris

medici auxilio, nimirum siccatione, & detersione hujusmodi excrementorum; in amissione cutis, quia hæc, ceu pars spermatica, regenerari nequit, ideò caro ulceris, eatenus siccanda & densanda, est, ut cutis suppleat officium.

Practici in ulcerum curatione quatuor scopos observant. Primo imponunt pus moventia, seu suppurantia, ab ipsis digestiva dicta; Secundo, detergentia, ab ipsis mundificativa; Tertiò, implentia; Quartò, cicatricem inducentia. Sic enim procedit Rhases, cap. 3. l. 14. Continent, sic Avicennas, sic Celsus, cap. 26. l. 5. sic Gal. c. 9. l. 13. Meth. c. 12. l. 1. per gen. Com. 7. l. 3. de fract. Com. Aphor. 22. Sect. 5.

Ratio autem, cur primùm usurpentur suppurantia, est hæc; quod nimirum materia, quæ extra propria vasa fluit in porositates, cogitur putrescere; nos igitur ipsam concoquere debemus, ut pus bonum generetur. Alia est ratio, quod caro in ulcere, per sarcotica, & siccantia generari nequit, nisi cratis generans carnem sit sana, id est, nisi materia concoquatur, & purgetur; sic enim ulcus redditur idoneum ad carnis generationem. Ultima ratio est, quòd omnes morbi per sua tempora curantur, ideoque pro temporum diversitate, remedia diversa poscunt. Tempora verò ulcerum sic se habent; primùm sanies tenuis, & aquosa ex ulceribus defluit; deinde in augmento parcior, & crassior; postea in statu, non amplius sanies, sed pus tenue; postremò in declinatione pus exit, colore magis album, consistentiâ crassius, & minùs copiosum, cap. 3. lib. de totius morbi temporibus; proinde, in principio sanies tenuis crassior est reddenda, ut tandem concoctionis beneficio, in pus vertatur, atque hoc in album, crassum, & minùs copiosum.

Galenus quidem lib. 3. Meth. curans ulcus planum, & cavum, nullam facit concoquentium mentionem; quia modum saltem docet ulcus carne implendi, & supponit ulcus idoneum factum jam esse, ut repleri carne queat. Præterea, Comm. Aphor. 22. sect. 5. ait in ulceribus putridis, & fluxione vexatis non competere suppurantia; putridis enim addenda non sunt, quæ putredinem augere possunt; & si fluxio à toto corpore habeat originem, sanè pus moventia non conveniunt: quia sunt laxantia, & partem valde dispositam efficiunt ad receptionem materiæ fluentis, unde postmodum phlegmone corriperetur; quod si verò fluxionis causa sit in parte recipiente, seu affecta, ut dolor vel inflammatio, tum suppurantia, quæ imponuntur, erunt blanda, quæ dolorem leniendo, ac inflammationem moderando, fluxionis causas intercipiant.

Interim huic præcepto, ulcerum initio usurpandi, quæ pus movent, non adversatur Galenus, licet cap. 11. lib. 1. per gen. adstringentia, & repellentia probet in ulceris principio, quæ suppurantibus contraria videntur. Nam hoc fit diverso respectu; quia suppurantia diriguntur ad evacuationem materiæ influxæ, quæ cum acris, & calida sit, partem inflammaret, nisi suppurata expurgaretur, facta enim suppuratione, cessant inflammationes; at repellentia respiciunt fluxum materiæ influentis, c. 2. lib. 13. Meth. Possumus autem utriusque uti præsidiis; quia enim materia parti infixa propelli nequit, ideò suppurantia in parte ulcerata ponenda; & quoniam materia in partem influens necessariò defluit è partibus ipsum ulcus circumstantibus; proinde repellentia, quæ fluxionem arcent, non imponenda sunt ipsi ulceri, sed partibus circumstantibus; Aphoris. 23. sect. 5. Hinc ergo patet, pus moventia conducere in principio omnium ulcerum, nisi putrida; in iis autem quæ fluxione tentantur, eo modo imponenda, quem jam tradidimus, circumponendo scilicet repellentia; sic enim, primò repellemus materiam influentem; deinde efficiemus, ut medicamentum suppurans, quod calidum est, nihil possit à partibus circumjacentibus attrahere; tertiò facultate adstringentia, partem ulceratam corroborabimus; Quartò partem per se sanabimus, quia adstringentia sicca sunt, & quia etiam materiam aliò propellendo, per accidens exsiccant cap. 6. lib. 1. per gen. Ultimò, vis suppurantis intenditur, per antiperistasin frigoris medicamenti adstringentis; sic enim fiet, ut calor partis ulceratæ, fugiens frigidum, quod circumcirca est, in ulcere uniatur, & validiùs concoquat.

Neque a suppurantium usu deterrere nos debet, quod Galenus Com. Aphor. 22. sect. 5. ait, ulcera maligna, quæ corrosas habent partes circumstantes, esse insuppurabilia; non enim suppurationem hic negat Gal. sed summè difficilem eam esse innuit; unde in malignis ulceribus suppurante medicamento, nimirum thure, utitur Galenus c. 18. lib. 1. per gen.

Porrò quæritur etiam de crasi pus moventium; quoniam igitur suppurantia debent roborare calorem nativum, ut postea facilè concoquat, & pus moveat, c. 6. l. 5. Simp. patet sanè, pus moventia in temperamento convenire debere cum partibus, quibus applicantur, quia calor nativus in quantitate augendus; ut si calido ut 1. addamus similiter calidum ut 1. non autem augendus in qualitate, quia sic verteretur in febrilem; ut si calidum ut 2. adderemus calido ut 1. hinc si pars fuerit temperata, temperatum quoque erit pus movens, si calidior, paulò calidius & illud; quoniam verò natura humana est calida, ac humida, Galenus voluit, pus moventia in genere esse calida, & humida.

Dubitatur autem, cur Chirurgi imponant siccantia, ut sunt thus, resina, terebinthina, & abiegna, oleum mastichinum, succus apii, &c. Responsio; in ulcere duas habemus indicationes; Primùm enim materia incocta, est in pus vertenda; secundò, detergendum, & expurgandum est id, quod in pus est versum, quod si ergo separatim his scopis satisfacere voluerimus, pus moventia semper ejus erunt craseos, cujus est pars cui applicantur; qua ratione Hippocrates cap. 2. lib. de Ulceribus, præcipiebat, ulceribus apponendum esse cataplasma calidum, & humidum. Galen. cap. 5. lib. 3. Method jubebat in naturis temperatis thus addere; sicut enim hoc in naturis humidioribus siccum est, & carnem generat, ita in temperatis, & ad siccum vergentibus, thus non siccat, sed humidum est, & pus movet. Si autem duobus his scopis simul cupimus satisfacere, miscenda sunt suppurantia cum siccantibus, & detergentibus; unde suppurantia evadunt calida, & sicca; in hac tamen mistione observandum, non indifferenter hæc miscenda esse; sed temporis adhibendam distinctionem, ita ut in principio suppurantia; in fine detergentia præpolleant; ita resina abiegna, & terebinthina, quatenus sunt calidæ, & humidæ, pus movent; quatenus siccant, & detergunt, reliquo scopo satisfaciunt: ita succus apii, & oleum mastich. calore, & vi emplastica, pus movent, siccando verò detergunt. Hic autem postremus modus, qui amboa scopos simul respicit, priore potior est: natura enim nunquam, ac ne in principio quidem, otiatur à carnis generatione, & propterea semper segregat illa duo excrementa humida, & crassa; unde fit, ut ulcera perpetuò siccatione indigeant; & proinde eo tempore, quo puri movendo studemus, ulcus similiter exsiccabimus; unde Galenus thus addit, cap. 18. lib. 1. per gen.

In talibus suppurantibus insistendum, donec pus bonum appareat; quod est album, quia fit à crasi arteriarum, venarum, nervorum, membranarum, quarum alba est substantia; æquale etiam est, non grumosum, quia calor naturalis per omnes ejus partes permeavit, & æquale illud effecit; qua de causa

etiam læve existit tangenti; postremo minimè est fœtidum pus bonum; cum omnes pravæ qualitates materiæ jam sint à calore naturali ablatæ. His ita peractis, ulcus mundificandum, & pus expurgandum, tum carne implendum: Postremò regendum operculo, id est, cicatrix inducenda, quæ omnia cap. sequenti docebimus. Et hactenus in parte affecta immorati sumus.

Verùm, cum ulcus, manente causa, perfectè curari nequeat, cap. 4. lib. 4. Meth. ideò etiam causæ ulcerum sunt auferendæ. Ulcus igitur omne fit ex influxu humorum acrium, & corrodentium, ad partem aliquam, influxus excitatur à redundantia humorum vitiosorum in toto corpore; atque hæc redundantia interdum fit vitio jecoris, aut lienis, perpetuò autem à causis externis, id est, à rebus non naturalibus. Fluxio igitur tribus aufertur instrumentis; revulsoriis. repellentibus, & intercipientibus. Primùm enim humorem revellere possumus ad loca contraria, c. 6. lib. 4. Meth. c. 2. lib. 2. ad Glauc. Deinde eundem retrò pellere possumus, c. 16. lib. 13. Meth. c. 6. lib. 1 κ. γ. c. 4. lib ejusdem c. 17. lib. 5. Simpl. Tertiò, humorem fluentem, in itinere quasi detinere, & intercipere possumus; ut si ulcus sit in summa manu, & humor illuc fluat, nos eum in carpo, aut cubito detinebimus, c. 1. lib. 1. Meth. Aph. 23. sect. 5. hoc præstatur per medicamenta, quæ communiter defensiva vocantur, & sunt frigida; quoniam cogunt humores, ne ulterius influant; fiunt è bolo Arm. sanguine drac. myrtillis, balaustiis, in pollinem redactis, deinde cera, seu ovi albumine, & aceto subactis, seu mistis; quæ omnia sunt adstringentia, & proinde frigida, ac siccantia; imponuntur autem ante adventum humoris ad locum ulceris. Repellentia etiam sunt frigida, & possunt vel humida esse, vel sicca, quamvis in ulceribus siccantia conveniant, c. 12. lib. 1. κ. γ. Revulsionem molimur attrahentibus, ut sunt Calor, Dolor. Vis vacui. Calore attrahunt, balneum, inunctiones calidæ, & digerentes. Dolore vinculum dolens, ligatura: Calore, & dolore simul, cucurbitulæ, vesicatoria. Vi vacui attrahit purgatio, fonticulus, sive emissarium, quia humores sequuntur id, quod evacuatur. In revulsione autem, observanda est rectitudo, tum partis, tum vasorum; partis, ut si ulcus fuerit in crure dextro, revellimus in brachio dextro; vasorum, ut si ulcus sit in crure dextro, revellimus in crure sinistro, quia sic servatur communicatio vasorum, sic igitur fluxioni occurrimus. Cacochymiæ purgatio est accommodata, c. 6. lib. 13. Method. Causæ denique ulcerum externæ, nisi abierint, amovendæ, ne ampliùs ulcus foveant, & hæc de generali ulcerum cura.

Cap. 3. *De curatione Ulcerum simplicium, planorum, & cavorum.*

Simpliciora appellamus ulcera, quibus, præter unitatis solutionem, ab erosione factam, non copulatur morbus, causa, vel symptoma. Hæc ulcera, si tantum in iis amissa sit cutis, & cuticula, dicuntur plana, seu æqualia, cap. 3. lib. 3. Meth. si carnis etiam amittatur portio, appellantur ulcera cava. Agemus ergò primùm, secuti Gal. lib 3. Meth. de ulcere cavo; in cujus doctrina, de plano etiam ulcere agendum erit.

Cùm igitur in ulcere cavo duplex sit affectus, nimirum solutio unitatis, & cavitas; indicatur unio, carnis generatio, & cicatricis inductio, quæ operationes tantum à natura fiunt; sed natura medici eget auxilio, non alia de causa, quam propter ulcerum excrementa, quæ ulcus reddunt δύσκρατον, cacochymum, dolens; quare si hæc excrementa sint bona, id est, si pus sit album, læve, paucum, crassum, minimè fœtidum, significant ulcus posse carne impleri, Com. ult. lib. 1. Prognost. contrà, si mala, id est, si pus sit nigrum, inæquale, asperum, seu grumosum, & fœtidum, indicant, non posse ulcus carne impleri, nisi reddatur idoneum, id est, nisi materia illa suppurantibus bona reddatur, & expurgetur. De excrementorum in ulceribus differentiis Celsus agit c. 25. lib. 5. Galenus cap. 3. lib. de totius morbi temporibus, hæc excrementa dividit in saniem, & pus, & utriusque duas facit species; prima saniei species, est sanies tenuis, & aquosa, primùm ex ulceribus defluens, altera species, est sanies paucior, & crassior; prima species puris, est pus tenue, & copiosum, secunda, pus albidum, crassum, minùs copiosum. Ex hac igitur excrementorum observatione conjiciendum, quando pus moventibus, vel sarcoticis uti, aut non uti, aut quando his magis, quàm illis uti debeamus.

De conficiendo pure laudabili.

Quod si igitur à copia, & qualitate excrementorum, quæ ex ulcere defluunt, cognoscamus, opus esse pus moventibus, hæc imponenda, sunt autem alia simplicia, alia composita; simplicia sunt thus, resina abiegna, & terebinthina, oleum mastichinum ovi vitellus, &c. Composita debent consentire temperamento partis, cui applicantur, & modicè esse emplastica, ut caloris halituosi transitum detineant, ac includant, quò materia in pus vertatur. c. 6 1. lib. 5. Simpl. quocirca, si corpus fuerit humidum, suppurans medicamentum tale erit, ℞ olei rof. completi unc. sem. ovi vitellum dimidium. Misce. Si corpus non ita sit humidum; ℞. ol. mastich. unc. sem resinæ terebinthinæ unc. iii. ovi vitellum dimidium, misce, si corpus adultum sit, ℞. resinæ abiegnæ unc. i. olei rosati drach. vi. farinæ hordei q. s. ad inspissandum. In corporibus duris, & maximè siccis, ℞. farinæ fœnigræci, sem lini, ana drach. iii. farinæ hordei, terebinthinæ, pingued. anatis, & gallinæ, ana unc. sem. succi apii q. s. ut fiat medicamentum, quod commodè concoctionem præstare queat.

In circumjacentibus autem partibus, imponemus repellentia, & linteum madefactum in vino nigro austero, ac expressum, &c.

De Pure, Sordibusque expurgandis.

Ubi pus horum medicamentorum beneficio bonum apparet, relinquemus pus moventia, ut monet Rhasis 13. Continent. aliàs enim ulcus fit sordidum, & carnis generatio retardaretur, ut plerunque Chirurgis stolidis accidit. Debemus verò pus factum detergere per mundificativa, simplicia sunt talia; lintea melle infecta; hordeacea, fabaceaque; farina, cum melle. melicratum, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. Composita hujusmodi sunt, ℞. mellis rof. unc. ii. farinæ hordei, q. s. ad mel inspissandum. Vel ℞. terebinth. drach. ii. syr. rof. unc. sem. succi apii unc. i. sem. farinæ hordei, & lupinorum q. s. ad inspissandum. Sæpenumero autem eodem tempore, & concoquimus, & detergimus: nam quæ pus movent, ut resina terebinthina, & abiegna, apii succus, & aliarum bona pars, etiam detergunt. Cùm verò detersio non est facta per suppurantia, propositis mundificantibus tamdiu utemur, quandiu pus in ulcere apparebit.

Signa ulceris puri, vel impuri, tradit Celsus cap. 26. lib. 5. si enim ulcus rubet, ac nimiùm neque siccum, neque humidum est. purum existit: contra. quod sensu caret, quod nimiùm est aridum, aut humidum,

aut

aut pallidum, albidum, lividum, vel nigrum, non est purum. Quomodo autem ulcera in profundo sita cognoscantur esse detersa, docet Galenus cap. 2. lib. 4. γ. κ. purum enim ulcus est, si medicamenta incipiant sensum mordicationis inferre.

De Carne generanda.

Purgato autem ulcere, sequitur ut carne impleatur, per sarcotica. Gignitur quidem caro à natura, id est, à partis ulceratæ temperatura; at quoniam in carnis generatione, dum sanguis in carnem mutatur, tenue, & crassum excrementum segregatur, fit ut natura medici egeat auxilio, aliàs, si sanæ sint partes, in tertia concoctione singularum partium, tenue excrementum est insensibilis illa perspiratio, quæ si interdù, aut ex motu, aut cibo, aut imbecillitate, aut alia de causa visibilis fiat, sudor dicitur, crassum verò excrementum sunt sordes, quæ extrinsecus corpori adhærescunt, hæc excrementa in parte sana à natura detruduntur extra corpus, sensibiliter, & insensibiliter; at cum exulceratæ partes imbecilles sunt redditæ, excrementa non possunt ampliùs à natura extra ulcus propelli; unde à crasso excremento ulcus sordidum redditur, à tenui, humidum. Hinc ergo patet, ulcus duplici indigere medicamento, scilicet sorditiem detergente, & humiditatem exsiccante; & quia nullum est tempus, quo natura à carnis generatione cessat, nullum etiam est tempus, quo non hæc duo excrementa segregentur, & ulcus non indigeat siccantibus, & detergentibus, hæc, medicamenta Sarcotica, id est, carnem generantia dicuntur, nostri vocant, generativa carnis, seu implentia ulcus; non quod ipsa carnem generent; quia natura hoc facit, sed quia siccando, & detergendo, impedimenta auferunt.

Jam autem investigandum, quantum sit siccandum; proinde experientia observatum est, sarcoticum medicamentum esse exsiccans in primo gradu, in natura humana; sed cum primi gradus magna sit latitudo, non sufficit hoc scire, verum etiam indagandum, num vis siccandi primi gradus, remissa, aut intensa esse debeat; hoc autem æstimabimus ex iis, quæ in ulcere apparent; ut sunt crasis corporis totius, & maximè partis ulceratæ, quæ per similia custodienda; deinde copia saniei, quæ per contrarium tollenda, quapropter si multa est saniei copia, ut in ulcere magno, valentioribus indigemus siccantibus, mitioribus in ulcere minori: item si natura corporis ulcerati mollior est, ac humidior, similis quoque caro, nimirum humida, & mollis regeneranda, ideoque mitioribus indigemus siccantibus, at si caro sit densa, & sicca, valentiora sint siccantia, sic ergo siccantium quantitas decernenda. Si ulcus parvum, & corporis temperies humida, ratione utriusque, siccante egemus mitiori, ideoque thus erit accommodatissimum; si ulcus magnum, & temperies humida, siccantia paulò erunt valentiora, quia indicationes pugnant, unde farina hordeacea, & fabacea conveniet: si ulcùs magnum, & temperamentum vel temperatum, vel ad siccum vergens, siccantia adhuc erunt valentiora, ut farina ervi, & iris: si ulcus magnum, caro verò admodum sicca, & dura, indigemus medicamento valentissimè in suo, nimirum in primo gradu, siccante, ut est aristolochia, tuthia, pompholyx. Hæc omnia medicamenta siccant tantùm in primo gradu; differunt autem ratione intensionis, & remissionis; nam alia in primo remisso, alia in æquali, alia in intenso exsiccant, tale autem medicamentum num conveniat, nec ne; cognoscimus è signis, quæ afferuntur à Gal. c. 2. lib 4. κ. γ. nimirum, si pars ulcerata eam siccitatem adipiscatur, quam antea secundùm naturam habuit, ut ex ulcere nec pus, nec sanies effluat.

Eadem in detergentibus est ratio; licet enim hæc non sint distincta in quatuor ordines, seu gradus, ut siccantia, nihilominus pro ulcere cavo implendo, detergentia mitiora requiruntur; unde Galenus ait nitrum, aphronitrum, & scyllam, quæ valentem facultatem salsam, & amaram possident, ad detergendum ulcus in carne non esse accommodata, ut autem sciamus, qualenam conveniat detergens, perpendenda est natura ægrotantis, magnitudo ulceris, & sensus ipsius partis. Si enim ulcus sit parvum, & corporis laborantis temperatura mollis, sive humida, & pars sensu exquisito prædita, usurpanda sunt quæ moderatè detergunt; ut manna thuris, farina ervi hordei, fabarum, & mulsa aquosa, cap. 4. lib. 8. Meth. cap. 2. lib. 6. κ. γ. Parvum enim ulcus, non omninò multas efficit sordes, caro autem mollis facilè colliquatur, & pars εὐαίσθητος facilè exacerbatur à validiore detergente, unde in tali casu, quod modicè detergit, solum ex usu est; si verò ulcus fuerit magnum, caro mollis, seu humida, & sensu exquisito prædita, valentiora requiruntur detergentia, ut iris, panacis radix, aristolochia, licet pugnantes sint indicationes; si verò ulcus magnum sit, & caro sicca, & sensus obtusus, adhuc valentiora indicantur detersoria, ut staphisagria. Denique, si ulcus valde magnum sit, & corpus valde durum, & obtusum habeat sensum, magis valentia indicantur detersoria; ut cyminum, semen erucæ, mel rosaceum; &c. quæ in genere sarcoticorum sunt valentissima. Signa autem sunt medicamenti detergentis accommodati, si purum appareat ulcus, & sine mordicatione; nam si impurum sit ulcus, & morsum sentiat æger, non est bonum detergens, quia sic impeditur carnis generatio; imò cavitas fit major, & ora ulceris rubentia, atque calidiora evadunt, totumque ulcus veluti inflammatione afficitur; quod si hæc signa non compareant, sed ulcus sit purum, & caro rubra, sine sordibus, crassisve excrementis adhærentibus, certi sumus nos invenisse medicamentum detersorium ulceri implendo accommodatum, cap. 6. lib. 3. Meth. med.

Verùm cum siccantia, & detergentia etiam activis agant qualitatibus, cavendum, ne ulcus ad calidam, frigidamve intemperiem deducatur, & carnis generatio ita impediatur, cap. 8. lib. 3. Meth. Hinc alterćum, meconium, mandragora, fugienda; quia suprà modum refrigerant; resina verò, sive asphaltum; non usurpanda sola, cum præter modum calefaciant; proinde sarcotica eum tenebunt caloris gradum, quem pars, cui applicantur, qui gradus est primus, aliquam tamen habens latitudinem, & hoc intelligendum, de naturali partis constitutione quam per similia conservabimus; unde si caro ulcerata sit temperata, ut in summa manu, ubi modica est caro, & plurimi nervi temperatum erit sarcoticū; si verò paulò calidior fuerit, ut locus supra cubitum, vel in humero, &c. ubi major veræ carnis est copia, calidius erit sarcoticum: quod si caro subjecta recesserit à naturali habitu, vel per frigiditatem, vel per calorem, non ampliùs similibus; sed contrariis utendum, ut caro ad pristinam temperiem reducatur; in quo casu Galenus monet, aeris quoque ambientis, id est, anni temporis, regionis, & constitutionis habendam esse rationem, ut horum excessui occurratur; sic enim Hippocrates, frigidioribus anni temporibus; paulò calidioribus utebatur medicamentis, & contra: nos item, verbi gratia, emplastrum capitale, æstate conficimus cum aqua; hyeme, cum vino. Signa autem, quibus innotescit, num invenerimus accommodatum sarcoticum ratione caliditatis, sunt, color, tactus, & laborantis sensus; color enim partis interdum rubet, interdum

albicat; tactu in parte affecta modò calorem vehementem percipimus, modò nullum; ipse verò patiens interdum ustionem sentiet, interdum manifestum frigus, gaudebitque calidis, vel frigidis medicamentis. Spatio autem unius, duorumve dierum, certi esse poterimus, num accommodatum sit remedium, an verò aliquid addere, vel detrahere oporteat. c. 1. lib. 7. per gen.

Porrò, quantum ad Sarcotica attinet composita, solent ea unguentorum forma administrari: debent enim esse lævia, æqualia, non aspera, tenuia, mollia, alioquin facilè partem ulceratam irritabunt. Si ergo ulcus fuerit parvum, & temperatura humida, sensus acutus, ac tempus anni temperatum; unguentum de betonica convenit, potissimùm factum è succo betonicæ, oleo, & cera, sine pulveribus. Si verò ulcus magnum sit, corpus durum, & siccum, ut nautarum, & rusticorum, sensus obtusus partis ulceratæ, & tempus hyemale, Sarcoticum erit valens, & calidum, ut est unguentum Isidis dictum, quod à Galeno describitur lib. 2. per Gen. si eædem adsint indicationes, sed tempus fuerit æstivum, convenit unguentum de tuthia, & de cerussa. Si indicationes fuerint contrariæ, ita ut ulcus sit magnum, & temperatura humida, & habeat sensum exquisitum; sarcoticum erit medio loco constitutum, quale hoc est. R. resinæ terebinthinæ unc. iij. ceræ unc. i. thuris, mastiches, fœni græci, ana unc. sem. olei communis q. s. ad unguenti formam. In quo casu, & Basilicum magnum, & unguentum Apostolorum commendantur.

In horum unguentorum usu, duos errores incurrere possumus, primùm, si nimis sint mollia: tum enim propter partis calorem liquantur, & undique diffluunt, mundumque linteum relinquunt supra carnem ulceratam quod eam mordicat, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. unde Galenus monet, in ulceribus non admodum profundis, sed in summitate hærentibus, medicamenta crassiori debere esse consistentia, nè scilicet liquentur; deinde, si nimis mollia sint unguenta, propter & remollientem naturam, caro ab hoc medicamento gignitur nimis, laxa, & mollis, carni subjectæ dissimilis, quod potissimùm in naturis scciotibus, & corporibus duris contingit; quapropter si puer ulcere laborer, quia caro generanda debet esse mollis, & tenella, utendum est mollioribus; in dura autem carne, non ita, mollibus utendum, sed minus admiscendum olei; vel pulvis aliquis sarcoticus medicamento adjungendus, proinde nos in duris, & siccis corporibus, ubi carnem experimus duram, ut plurimùm, vice unguentorum, utimur medicamentis, quæ potentia, & actu sunt sicca, cujusmodi sunt pulveres sarcorici, qui insperguntur parti ulceratæ. Ut, R. thuris, resinæ, colophoniæ, ana unc. sem. redacta in pollinem, inspergantur. Vel, R. aloes, sarcocollæ, sang. dracon. tuthiæ præparatæ, æqualia pondera, misce. Pulveres etiam sarcotici fiunt è radice iridis, manna thuris, myrrha, sarcocolla, radice panacis, resina laricis, qui pro scoporum varietate, permiscebuntur. Si utamur mollibus, extendi debent supra linamenta sicca, si non adsit dolor, & sensus partis sit obtusus: at verò si sensus sit acutus, detasa melius usurpantur, quæ conficiuntur ad formam splenis, id est, rotundam, & longam, qua de causa, splenia dicuntur.

De roboranda parte Ulcerata.

Non tantum verò parti ulceratæ, sed etiam circumstantibus medicamenta admoventur; primùm ad detinendum sarcoticum, quæ tamen non est causa principalis, quia etiam fascia, & linteo possemus detinere. Secundò, ut pars ulcerata à frigore defendatur, quod ulceribus mordax esse solet. Aphor. 2 . sect. 5. Tum. ut calor innatus magis detineatur, & includatur. Quæ causæ & ipsæ non sunt præcipuæ, quia stupa, lana, aut gossypio partem à frigore defendere, & calorem fovere possemus. Tandem, ut partis ulceratæ substantia, sicut Gal. ait, c. 90. art. med. salubris conservetur, quæ causa est potissima. Multa autem sunt quæ partem à pristina salubritate deturbare possunt. Primum enim, cum ex ulcere perpetuo segregentur excrementa, seu humiditates, quæ propter imbecillitatem partis extra ulcus propelli non possunt, ideò periculum est, ne hujusmodi humiditates in carne vicina imbibantur, & absorbeantur, atque sic eam deducant ad intemperiem humidam. Deinde, quia ulcus partem reddidit debilem, unde licet nullus sit fluxus, semper tamen timenda est fluxio, quia natura consuevit semper corporis excrementa propellere ad partem debiliorem. Tertiò, cum Sarcotica parti ulceratæ imposita sint mollia, & oleosa, metus est, ne laxando & effeminando, partis robur exsolvant, & eam fluxioni reddant obnoxiam. Ut autem saluti partis consulatur, his tribus incommodis obsistendum. Humiditates sunt exsiccandæ, fluxio repellenda, pars laxa astringenda, & roboranda. Hoc assequimur medicamentis astringentibus, quæ repellunt, siccant, roborant, c. 4. l. 2. ad Glau. Varia autem hujus generis medicamenta recensentur, c. 5. l. 4 κ. γ. cum enim ulcus est altum, tunm ipsius cavum medicamento indito replebitur, postea aliud platysma accommodabitur, quod etiam labia comprehendat, hæc ergo respiciunt partem ulceratam, quæ carnem postulat; hinc deinde rursus linteum frigida madens injiciendum, postremò extrinsecùs spongia mollis fascia ex linteo obducenda. Frigida hic utitur Gal. ad repellendum, spongia, ad absorbendum humiditates. Et c. ult. l. ejusd. ait, supra splenium lanam succidam, vino, & oleo intinctam alligari debere, vinum enim facit ad repellendum, & siccandum, oleum, & spongia, ad leniendum dolorem, ibidem spongiam ex aqua, vel posca madentem, & expressam imponit, nam aqua, & posca repellunt, spongia, & posca exsiccant. Utitur etiam Galenus emplastris, quæ nos vulgo cerata appellamus, ut est Diapalma, quod describit l. 1. κ. γ. & tempore potissimùm temperato usurpatur, quemadmodum hyeme emplastrum Barbarum, & æstate ceratum de Cerussa. Admovemus etiam partibus circumjacentibus rubi germina, & folia in aqua cocta, item folia plantaginis in aqua decocta, aut in vino nigro, si hyems sit. Præstantissimum est vinum nigrum austerum, aut ex linteo duplicato, aut spongia expressum, vinum enim optimum est medicamentum omni ulceri, qua ulcus est, cap. 4. lib. 3. Meth. Quod si pars admodum sit laxa, aut corpus repletum, & cacochymum, ita ut mirum in modum fluxum timeamus, alterandum est vinum nigrum austerum, & in eo ebullienda quæ validam habent vim adstringendi, ut balaustium, malicorium, scabiosa, olivæ folia, myrti, germina cupressi, ejusdemque folia, & nuces, denique alumen in vino liquari, & incoqui potest. Si non adsit vinum nigrum austerum, alumen similiter vino liquandum, si ceratis uti libet, horum forma solidior erit, ne propter multum oleum remolliant. Postremò, quia sanguinem, è quo caro generatur, & quantitate, & qualitate bonum esse oportet, accommodatam victus rationem servari in quantitate, & qualitate necessum est.

De absumenda carne superflua.

Hactenus, quomodo ulceris cavitas carne replenda sit, docuimus, quia verò sæpe vel medici ignorantia, vel ægri errore, caro superflua

in

in ulceribus generatur, huic quoque occurrendum. Causæ, cur generetur caro superflua, duæ sunt; primum, si alimentum superabundet, si æger in victus quantitate deliquit, unde sanguis in majori copia, quàm debet, ad ulcus accurrit. Deinde, si ulcera à medico minus purgentur, & exsiccentur, quam res postulat, unde humiditates in ulcere consistunt, quarum causa superflua caro generatur.

Quod si igitur caro inutilis gignatur ob sanguinis tantùm abundantiam; hoc inde cognoscitur, quia caro genita est similis carni subjectæ. Hinc oritur indicatio sanguinem minuendi, per venam sectam, cucurbitulas; vel secundo, per purgationem, si corpus superfluis scateat humoribus; nam ex evacuatione excrementorum, partes corporis redduntur sicciores, in detinendo avaræ, in expellendo promptæ; vel tertiò, per victus rationem tenuem. Ulceri verò Sarcoticum siccans magis admovendum, quàm si nulla adesset superflua caro.

Quod si caro generetur, ut plerunque contingit, culpa medici, qui minùs exsiccarit, & purgarit, sive deterserit ulcus, quàm par est, hoc inde cognoscitur, quia caro genita est laxa, mollis, flaccida, & veluti spongia. In hoc casu oritur indicatio carnem minuendi: quod fiet, si valentiùs ulcus exsiccetur, & purgetur, cap. 8. lib. 3. Method. Proin si modica fuerit caro superflua, & corporis natura humidissima, stupæ cannabinæ minutim incisæ satis erunt, ex Avicennæ sententia; vel spongia mollis sicca, similiter incisa, & imposita, sicca quoque linamenta, modicè carnem reprimunt, è Celso: si caro excrescens sit modica, & corpus humidum, carnem minuet lana combusta, caro porci salita, & macra, similiter linteum infusum in aqua salsa, secundùm Paulum; item linteum in aqua aluminosa, si caro supercrescens luxuriet, & pars ulcerata humida: conveniunt, misy, chalcitis ærugo, c. 8. lib. 3. Method. cum iis, quæ desiccant, & detergunt. Secundùm Dioscoridem in hoc ordine sunt cinis quercus, tithymali, & ficus. Secundùm Rhasin sal melli permixtum, cepa cum melle, nuclei dactylorum usti, semen urticæ, radix vitis albæ, 4. Continent. Secundùm Avicennam, ostrea contusa, fæx aceti, & vini, pulvis hermodactylorum, Aristolochia rotunda. Si caro supercrescens sit adhuc copiosior, pars verò sicca, & dura, usurpentur, quæ validissimè detergunt, ac siccant, ut æs viride, alumen ustum, & è compositis præcipitatum, unguentum Aegyptiacum, calx viva, cum melle involuta in pasta, & in fumo cocta, nigrum veratrum in pollinem redactum, & inspersum, oleum vitrioli, & de sulphure.

In horum medicamentorum usu duo notanda, ex Avicenna, quarta quarti, tract. 3. c. proprio: primum enim partes ulcus circumstantes aliquo refrigerante inungi debent; quia carnem exedentia interdum inflammationem movere solent: hinc frigidis fluxio repellenda, nutritum cerato, aut unguento de cerussa, vel de tuthia, aut vino nigro austero, aut alio quodam ejusmodi, de quibus & antea. Deinde ab oleosis abstinendum, quæ propter unctuosam naturam magis remolliunt, quàm carnem minuunt.

De cicatrice ulceribus obducenda.

His ita expeditis, restat, ut ulceri cicatrix inducatur. Idem vero est inducere cicatricem, & curare ulcus simplex, planum, quia eadem utrobique est indicatio uniendæ cutis. Natura autem in utero cutim generat, extra verò procreare eam nequit, ob materiæ seminalis defectum, proinde ars supplet aliquid cutis simile, quod ejus præstet officium. Ducere igitur ulcus ad cicatricem, est, tegere carnem aliquo naturali tegumento, è subjecta carne comparato. Cutis carne est durior, densior, siccior. Caro ergo eatenus alteranda, donec ita durescat, densetur, & siccetur, ut cutis suppleat officium. Indurant autem tum refrigerantia; quia constringunt, & veluti exprimunt partes tenuiores, crassa verò in unum cogunt, ut in glacie videmus: tum siccantia, quia tenuiores partes absumunt; quomodo rusticorum manus è nimio exercitio duræ sunt, lib. 5. Simpl. Ea autem refrigerantia oportet esse adstringentia, non humida, quæ emolliunt, non indurant. Cum ergo cicatrix sit caro densata, siccata, & veluti callosa reddita; certè quæ carnem callosam inducunt, pro cicatrice accommodata, cap. 16. lib. 1. Simpl. Hæc medicamenta dicuntur, *συνουλωτικὰ καὶ ἐπουλωτικά*, à nostris, Cicatricem inducentia, à Barbaris, consolidantia, ab Avicenna, Sigillativa.

Hæc autem medicamenta sicca esse dicuntur in gradu tertio, cap. 1. lib. 4 *κ.γ.* nam carnem generantia sicca sunt in primo, quia tantum siccare debent excrementa, quæ in carnis generatione resultant: glutinantia verò sicca sunt in secundo; quia non tantum excrementa, sed etiam totum illud exsiccare debent, quod aliunde affluit: cicatricem inducentia, sicca sunt in tertio; quia non tantum excrementa, nec tantum quod aliunde affluit, sed etiam naturales humiditates ipsius partis exsiccare debent. Quod si his conferamus ea, quæ carnem minuunt; hæc tertium siccitatis gradum transcendere debent; quin & excrementa, & id quod aliunde fluit, & naturalem carnis humiditatem, & subjectam etiam substantiam, sive carnem siccare debent. Ut autem scire possimus, in qua mensura tertii gradus, cicatricem inducens debeat exsiccare, oportet duo considerare; primùm, naturam ægrotantis, nam naturis siccioribus, magis sicca medicamenta adhibenda; deinde, ulceris magnitudinem; quia cicatrix modica fieri potest siccantibus mitioribus; proinde naturis humidioribus, ut pueris, & mulieribus, cicatricem inducent gallæ immaturæ, malicorium, id est, cortex granatorum, fructus spinæ Ægyptiæ cap. 5. lib. 3. Meth. si autem ulcera sint majora, & corpora non ita humida, prosunt misy, chalcitis, æs ustum, æris squama, alumen scissile; vehementia sunt misy, & chalcitis; mitior æris squama; adhuc mitius æs ustum, quod, præcipuè lotum, præstantissimum *ἐπουλωτικὸν* esse prodidit Gal. cap. 10. lib. 5. Simpl. & nos sæpe experientia comprobavimus. Composita sunt ceratum diapalma, de minio, barbarum, quod tamen in naturis humidioribus, & parvis cicatricibus, hyemali tempore solum accommodatum est, & hæc medicamenta cicatricem inducentia sunt adstringentia per se, & propriè; quæ verò siccant tantum, & carnem densant sunt linamenta sicca, cap. 5. lib. 13. Meth. item myrrha, lithargyrum, ostreum, diphryges combusta, sicca, illita, cap. 26. lib. 5. Simpl. item pini cortex, resina sicca, abrotanum assatum, ossa combusta, folia ficus, aristolochia combusta, radix iridis, secundùm Avicennam 4. 4. tract. 1. cap. 10. quibus addi possunt os sepiæ, cornu cervi ustum, tuthia præparata, & id genus alia.

Quæritur autem, quo tempore epouloticis utendum: si enim ulcus ad æqualitatem carne sit repletum, tunc fiunt cicatrices, circumposita cute magis eminentes; cap. 5. lib. 13. Meth. Causam reddit Avicennas; dum enim studemus cicatricem inducere, natura carnem generat; quia natura nunquam cessat carnem generare, licet epoulotica imponantur, ideoque ne hoc accidat oportet epouloticum imponere, non quando caro est ad æqualitatem producta, sed quando aliqua adhuc inest cavitas, non tamen notatu digna.

Modus inducendi cicatricem describitur à Galeno c. 5. lib. 13. Meth. qui, ut intelligatur, sciendum, epouloticum duplex esse; vel & actu, & potestate siccum,

vel potestate siccum, actu verò, & consistentia humidum: deinde notandum, ulcus omne, quod indiget cicatrice, & habet aliquam cavitatem, semper majorem habere cavitatem in ulceris medio, minorem in circuitu; proinde, cum cicatrix est inducenda, imponatur epuloticum potentia, & actu siccum, oria ulceris, seu in circuitu; cujusmodi est æs ustum, æris squama, & quæ superiùs retulimus, in pulverem redacta, & hoc fit, ut citissimè in his partibus inducatur cicatrix, quia cavitas media major est, nec tam forti eget epulotico. In medio autem ulceris Galenus imponit epuloticum molle, & humidum consistentia, ut unguentum ex lithargyro, è cadmia, quod prout siccum est, cicatricem inducit; prout verò molle existit, eatenus non præproperè, sed tardiùs, quàm pulvis, cicatricem facit; quia mollities, & humiditas actualis, carnem emolliendo, retardat etiam cicatricem, ut sic carne generata, major illa cavitas quadantenus impleatur; quod si modica hæc caro in olceris medio generata fuerit, amovebitur medicamentum consistentia humidum, & siccum tantùm usurpabitur, lato specilli mucrone super toto ulcere voluttato, & insperso toti ulceri aliquo epulotico: hic modus in praxi optimè succedit, à nullo tamen hodie nec observatus est, nec animadversus. Ego in praxi feliciſſimè induco cicatricem, insperso ære usto, loto, aut tuthia præparata, super ulceris ora, in medio autem ulcere imposito unguento de tuthia, de cerussa, aut è lithargyro, aut alio epulotico consistentia humido: foris superjiciet linamentum, vel siccum, vel vino madens, optimum quod sit è mollibus elychniis.

Ex hoc modo id notandum, loco coro larii, quando in ulcere plures oriuntur indicationes, his omnibus satisfaciendum esse diversis medicamentis, diverso loco impositis. Sæpe enim, potissimùm in magnis, & latis ulceribus, natura in una parte ul.us purgat, in alia carne implet, in alia cicatricem inducit; proinde, si bene operetur natura, id est si cicatricem inducat, ubi ea necessaria est, & carnem generet, ubi decet, &c. naturam imitari debemus, imponentes in una ulceris parte epuloticum, in alia sarcoticum, in alia detergens; si verò natura non bene operetur, ejus defectum supplere debemus. Sic Gal in cura Carbunculi, cap. 5 lib. 5. κ. γ. aliud medicamentum imponit crustæ, aliud parti vicinæ.

Et hæc ratio est curandi ulcera, quæ facilis sunt curationis, & quæ nec fluxione, nec intemperie, nec ulla quapiam alia re præter naturam afficiuntur, unde totius corporis providentiam, venæ sectionem, purgationem, ac diætam omisimus; hæc enim ad ulcera ægrè sanabilia spectant.

Cap. 4. *De Ulceribus ægrè curabilibus; & primùm de ulcere cum vitiosi humoris affluxu, proinde difficulter cicatricem admittente.*

Hactenus egimus de ulceribus simplicibus, planis, & cavis, quibus nihil inest vitii, præter cutis & carnis amissionem; quæ ob id facilis sunt curationis: jam ad ea deveniemus ulcera, quæ junctum habent vel morbum, vel morbi causam, vel symptomata; quæ ob id difficulter curari possunt, cum enim in omni ulcere requiratur, ut natura carnem, eutemque generet, per crasin partis ulceratæ, è sanguine bono, ratione quantitatis, & qualitatis; proinde si crasis partis illæsa est, sicque sanguis quantitate, & qualitate moderatus affluit; facilè curantur ulcera: at si vel crasis vitiatur, vel sanguis peccat, non nisi cum difficultate caro generari, ulceraque queunt.

Sunt autem potissimum quatuor species ulcerum ægrè curabilium; quando enim ulcus oritur ex influxu humorum multorum, vel acrium; vitium autem crassos in carne ulcerata non adest, dicuntur ulcera δυσεπούλωτα Quando vitium est in temperamento partis ulceratæ. dicuntur ulcera maligna, cacoethe, C. 18. lib. 1. κ. γ. c. 1. & 13. lib. 4. κ. γ. si hæ causæ misceantur, ut & vitiosus sanguis affluat, & para dyscrasia laboret: dicuntur ulcera supra modum maligna, c. 5. lib. 4. κ. γ. Quod si humor influens admodum sit vitiosus, & intemperies ita intensa, ut pars habitum pravum contrahat, oriuntur cacoethe, id est ulcera, quæ vicinas partes putrefaciendo, & erodendo, depascunt, febresque inferunt, c. 1. lib. 6. κ. γ. De speciebus ulcerum ægrè curabilium, vide etiam Galenum c. 1. lib. 4. Meth. & c. 5. lib. 4. per. gen.

De Ulcere Dysepouloto.

Ulcus cicatricem difficulter admittens, dicitur δυσεπούλωτον. alias vocant ulcus fluxione vexatum, quia provenit à vitioso humore influente: in hoc ulcere cum duplex sit affectus, nimirum ulcus, & fluxio; duplex oritur intentio, nimirum & sanandi ulceris, & removendæ fluxionis, quia verò sanari ulcus nequit, nisi fluxio auferatur, contra hanc omnia nostra dirigetur intentio; ulcere tamen non omninò neglecto: primùm ergo videbimus signa ulceris fluxione vexati; deinde causa fluxionis; tandem ut fluxio sit curanda.

Primum signum est, quod ulcus hoc non sanatur, ob vitiosum humorem affluentem, etiamsi ritè peragantur omnia, quæ aliàs ad ulcus curandum requiruntur; unde ulceris diuturnitas sequitur. cap. 5 lib. 4. Meth. Secundum signum est, quod hoc ulcus semper plus minus erodit, ac dilatatur: & eò magis, quò copiosior, & acrior fuerit humor fluens. Tertium, quod ulceris labia tumida, similiterque partes ulceris circumjacentes tumefactæ apparent. Quattum est, quod major copia sanici, & virulentiæ semper effluit quam pro magnitudine ulceris. Quintum quod ut plurimum hoc ulcus fit cum dolore, qui provenit è solutione continui, facta in partibus nervosis, villisque ob humorum acrimoniam, quem dolorem plerumque sequitur inflammatio.

Causæ fluxionis sunt, pars mittens, & pars recipiens, cap. 7. lib. 2. ad Glauc. Humor non fluit è se, & proprio impetu, aliàs omnis fluxio ad inferiora fieret; sed vel à parte mittente propellitur; vel à recipiente trahitur: pellitur à mittente, tum quia robusta; tum quia irritata, c. 1. lib. de Caus. Morbor. Irritatio fit à natura vitiosa, cujus causa vel internum vitium jecoris, aut lienis, perpetuo autem sex res non naturales, ut aër putridus, motus nimius, cibi acres, & calidi, nimius somnus, nimiæ vigiliæ, vacuationis suppressio, ira, agonia, &c. Recipiens attrahit tum calore, tum dolore, cap. 3. lib. 13. Methodi med.

Curatio primùm ad fluxionis causas, deinde ad ipsam fluxionem dirigitur. Externæ igitur causæ si ulcus, & fluxionem adhuc fovent, emendandæ; unde Aër frigidus alterandus, ut calor, & putredo ejus emendetur. Cibi erunt boni succi. qui non generent humores pravos, & erodentes. Potus non sit vinum, vel saltem parcissimum, aut aqua cum vino granatorum, quod refrigerat, & constringit humores, ut in propriis maneant receptaculis. Habenda etiam ratio est motus, quietis, somni, & maximè eorum, quæ præter naturam detinentur

tur, omnesque viæ naturalium vacuationum speriendæ.

Causa interna est redundantia vitiosorum humorum plerumque a jecoris, aut lienis vitio ortum ducens, quorũ curatio à præctis petenda. Perpetuò autem adest copia vitiatorũ succorum, qui fluxionẽ concitare, & exulcerare possunt, quorum tres potissimùm sunt, nimirum, bilis, humor melancholicus exustus, & pituita salsa: hi ergo humores, priùs præparati, purgandi sunt. bilis præparatur syrupis cichoraceis ut. R. syr. de cich. sim p. unc. i. de succo acetosæ unc. sem. decocti endiu. sonchi, hepaticæ unc. iiij. Misc. pro syrupo. Purgatur hoc modo. R. rhab. el. pulver. drach. i. sem. spicæ gr. v. vini albi parum, fiat infusio in decoctione tamarindorum, & expressioni adde syrup. ros. solutivi unc. iiij. Mis. & fiat potio. Hoc medicamentum mite est; si desideretur valentius, addentur elect. de succo ros. drach. ii. aut etiam electuar. rosati Mesues drach ii. Humor melancholicus exustus præparatur refrigerantibus, & attenuantibus, ut syrup. de fumar. de succo borrag. cum decoctis melissæ, buglossi, fumariæ lupulorum. Purgatur hoc modo. R epithymi, polypodii, ana drach. i. sem. fol. senæ drach. ii. schœnanthi, zinziberis ana gr. vi. vini albi aromatici parum, fiat infusio in decoctione florum & fructuũ cordialium, & expressioni adde syr. de polyp. unc. iv. Misce, fiat potio. Hoc medicamentum valentius reddetur, additis confect. Hamech. drach. ii Vel in forma boli. R. elect. lenitivi drach x. confect. Hamech. drach. iij. cum saccharo fiat bolus Pituita salsa præparatur syr. de beton. de stœchade, cum decoctu cichorii, betonicæ, &c. Purgatur hoc modo. R. agar. trochis. scr. iv. zinziberis gr. vii vini albi aromatici parum, fiat infusio in decocto betonicæ; expressioni adde mannæ calab. unc. iij. mellis ros. sol. unc. ii. Misce, & fiat potio. Valentius hoc si copis, adde diach. i. diaphœnicon. Vel in forma pilularum. R pil. coch. drach i. de agarico Mes. drach sem. M. & cum syr de beton. fiant pil. num. v. deaurentur. Verum, præter humores jam dictos, considerandus etiam est humor serosus, qui & ipse ulcera excitat & perpetuò aliorum humorum est vehiculum: vacuandus ergo vel per urinam, vel per sudorem: per urinam, diureticis, unde syrupis prædictis addi potest, vel syr. de capillis veneris, vel decoctum polytrichi, aut apii, aut betonicæ. aut alterius diuretici. quod vel frigidum sit, vel moderatè calidum. Potest etiam in hoc casu dari serum lactis caprini. Aquæ thermatum D. Petri, aut Lucensium, conveniunt. Victus ratio eandem habebit facultatem: unde laudo cucurbitas, lac seminum melonum, &. Per sudorem serosi vacuantur humores, si datur decoctum salsæ patillæ, cui adjectum sit parum guaiaci, & si guaiacum calore noceat, præparanda est decoctio cum cichoraceis hæc de parte mittente. In parte recipiente, causæ fluxionis sunt, calor accensus, & dolor; unde indicatur refrigeratio partis, & doloris mitigatio; quæ, ut præstanda sint, infra docebimus, c. 7. de ulcere calida intemperie affecto, & dolente. Hæc igitur de fluxionum causis.

Jam ad ipsam fluxionem, seu humorem fluentem oculos dirigemus. Superatur autem fluxio tribus instrumentis, Revulsoriis, Intercipientibus, & Repellentibus.

Revulsoria sunt, quæ humorem ad partes contrarias trahunt, calore, dolore, aut vi vacui; ut venæ sectio, purgatio baineum, frictio, inunctiones calidæ, & digerentes, vincula, setacea, fonticulus. Quoad venæ sectionem, quamvis cacochymia adsit, attamen si repletum fuerit corpus, vena secanda contraria parti affectæ, & è directo De purgatione antea dictum. reliqua etiam revulsoria in partibus contrariis instituenda, ut frictiones, una cum inunctionibus calidis, & digerentibus, ex oleo castorino, liliaceo, rutaceo, caryophyllorum, &c. item balnea calefacientia, ex origano, pulegio, hyssopo, &c. Fonticulus etiam in parte contraria, maximè à me probatur, in ulcere cum fluxione.

Intercipientia sunt, quæ faciunt, ne humor fluens ulterius procedat, alià defensiva dicuntur; quia partem affectam defendunt & præservant à fluxione. hoc faciunt frigiditate, & astrictione, hæc enim vasa constringunt illa vero & vasa cogunt, densantque, & humorem incrassant, quò ad fluendum sit promptus. Sumuntur autem æquales portiones boli Armen. sang. drac. myrtillorum balaust. corticum granatorum, quæ in tenuissimum pollinem rediguntur, deinde excipiuntur ovi albumine. oleo myrtino, modico aceto, ac cera, & conficitur medicamentum. Idem præstat vinum nigrum austerum, vel simplex, vel in quo alumen sit liquatum, aut calx sæpissime fuerit exstincta: & hæc medicamenta ponuntur ante adventum humoris in locum exitus; ut si ulcus sit in summa manu, imponantur in carpo, ubi vasa magis apparent, & partes minùs sunt carnosæ; si supra, in cubito, si magis supra, in humero; si in coxa, ad inguina: si in capite, ad collum; si in mamillis, sub his, & etiam ad inguina; hinc enim vena quædam è venis uteri ad mamillas ascendit; imo etiam ad hypochondria, in quibus vena quædam prodit consensum habens cum mamillis. Oportet autem hæc defensiva frequenter immutare, ne calefiant.

Repellentia sunt frigida, & sicca, humida enim laxando partem, fluxioni eam magis faciunt idoneam: diriguntur autem in materiam, quæ influit; & propterea circum partem affectam ponuntur; sicut revulsoria in loco contrario, & defensiva in spatio intermedio.

Porrò, humor qui ad partem affectam fluxit, vel consistit in venis exiguis ipsius partis: vel effunditur extra vasa; at tunc, aut in spatiis vacuis hæret, quæ sunt inter partes similares, nimirum arterias, nervos, venas, membranas; aut moratur in ipsarum partium substantia, seu porositatibus, si in vasis est spatiisve vacuis, adhuc in ipsa parte movetur, & propterea faciliùs repelli potest; magis quidem, qui in vasis: minus, qui vacuis detinetur spatiis; prout qui in porositatibus substantiæ firmatur, quoniam impactus, & induratus est, repelli non potest. c. 5. l. 13. Meth. Hanc autem repellendi vim habent spongia, aut linteum, si exprimantur in posca, vel vino nigro austero, vel vino, & aceto, c. ult. lib. 4. per gen. Nos utimur spongia nova, quæ maximè sua natura exsiccat, & combibit humores, eamque sæpe exprimimus in vino nigro austero, cui tamen balaustia, gallæ immat. cortex granat. myrtilli, scabiola, quinquefolium, olivæ folia, &c. priùs sint incocta, ipsamque spongiam procul ab affecta parte ponimus. Si fluxio sit vehemens, corpus robustum, & durum; vino miscemus quartam aceti partem, inque his copiam aluminis liquamus. Si minor sit fluxio, & corpus mollius, sufficit germina, & folia incoquere vino nigro austero, aut in posca, & contundere; ac modo cataplasmatis imponere, conferunt etiam folia plantaginis in vino, posca, aut aqua decocta, impositaque; deinde linteo superaddito, quod expressum sit è vino austero Hæc medicamenta fascia obvolvenda sunt, & ita circunducenda. ut humores procul ab affecta parte exprimantur; nisi inflammatione, aut dolore prematur ulcus. Hæc de fluxionis curatione.

Ad ulcus accedamus, hoc tollitur siccantibus. quæ valentiora esse oportet, quàm in ulcere simplici: nam & propter excrementa, quæ in carnis generatione segregantur, & propter materiam in partem influxam, siccans requiritur. Debent autem hæc quidem valentiora esse, ita tamen ut ne propriam speciem transcendant, id est, ne sarcotica, gradum primum,

mum; aut epouloticα tertium in ficcitate excedant; licet, ratione mansionum, intensiora esse debeant, quàm in ulcere sine fluxione, cap. 3. lib. 4. Meth.

Inter simplicia ergo conveniunt cadmia, terra lemnia, æris squama, chalcitis combusta & lota, æruga cremata; præterea buccinorum testæ crematæ, ut purpurarum, ostreorum, &c. item aristolochia, artemisia, panacis radix, dracunculus, gladiolus, calx. Inter composita, si corpus sit molle, tempus anni humidum, & ulcus exiguum, convenit Sarcoticum mitius siccans, ut. R. chelidonii majoris exsic. & pulverisati, radicis panacis ana unc. sem. resinæ abiegnæ unc. i. ceræ drach. vi. olei vetusti q. s. ad conficiendum medicamentum. Si corpus siccius, ulcus magnum, materia influxa copiosa, tempus anni sicci[illegible] quia pugnant indicationes, hoc uti possumus, R. terebinth. unc. i. sevi taurini unc. sem. plumbi usti unc. i. sem. vel unc. ii. Misce. Si corpus sit durum, ulcus magnum, materia influxa copiosa, pars sensu obtuso prædita, sarcoticum valentissimè exsiccabit; ut hoc R. aristoloch. usti, gall. immat. ana unc ii. calcis semel extinctæ unc. sem. mellis colati quantum sufficit.

Notandum, si materia influxa sit acris, incocta, & mordex, ut ulcus videatur aliqua concoctione indigere, tunc dictis medicamentis portionem thuris esse addendam.

Deinde observandum, ut hæc medicamenta non sint consistentia humida, ac mollia; quia sic partem magis laxarent, cap. 6. lib. 1. per gen. Hinc Gal. cap. 8. & 13. lib. 1. per gen. ait, in ulceribus dysepouloticis vitari debere, quæ generis sunt oleosi; ut adipes, præsertim porcorum, resina, cera id est, hæc per se, & sola non esse usurpanda, sed cum aliis; additque, aquam, & oleum omnium maximè humectare; ac proinde his, nec cum aliis mistis utendum esse; quod de oleo commuui intelligendum est, nam myrtinum, rutaceum, lentiscinum, masticinum, &c. siccant, non humectant.

Porrò, in his ulceribus detergendis, monet Gal. loco citato lib. 4. per gen. sæpè accidere, ut medicamentum, quod semel, vel bis ulceri est impositum, tertia vice non amplius sit commodum; ob resiccatum videlic. humorem, qui prius vim medicamenti modicatorem obtundebat; proinde si sub medicamento imposito pars ulcerata fiat sicca, & rubra, immineat mordicatio; ideoque medicamentum mitius est eligendum.

Ulcere carne repleto, opus erit cicatricem inducere. Si ergo corpus sit mollius, & ulcus non admodum magnum, hoc conveniet epouloticum: R. cadmiæ unc. i. aristolochiæ, iridis, ana unc. sem. olei myrt. unc. ij. ceræ q. s. ad conficiendum medicamentum in forma solidiore. Si ulcus sit parvum, corpus siccum, anni tempus humidum, pugnant indicationes; valentius tamen exsiccans requiritur priore; quale hoc. R. testarum ostreorum crematarum dr. vj. rad. panacis dr. iij. gallarum immat. dr. ij. olei myrtini unc. j. sem. ceræ q. s. Misce. Si omnes indicationes postulent valentissimum exsiccans, & adstringens, hoc proderit. R virgæ pastoris unc. sem. antimonii drach. vi. radicis dracunculi unc. sem. olei lentiscini, aut myrtini unc. I. ceræ parum. Misce. Ad candem intentionem hoc valebit. R. aluminis, malicorii, ana unc. sem. chalcitidis ustæ drach. iij. calcis vivæ drach. ii. ol. myrtini unc. ij. ceræ parum. Misce. Optimè quoque in hoc ulcere fluxione vexato, cicatricem inducit aqua vitæ, potissimùm chalybeata: insuper oleum de sulphure, aut de chalcantho; quibus tamen non utendum est puris, cum sint caustica, sed permistis cum aquis myrti, scabiosæ, aut aliis.

Cap. 5. *De ulcere Maligno, quod Cacoëthe dicitur, & primùm de eo, quod junctam habet siccam intemperiem.*

De prima specie ulcerum ægrè curabilium, dictum est, quæ oriuntur è vitioso sanguine alinodè affluente ad ulcus; sequitur altera horum ulcerum species, quę Maligna, & Cacoëthes dicitur; quoniam partis ulceratæ crasis, & temperies læsa est; unde fit, ut difficillima fiat curatio, licet omnia rectè, & ordine administrentur.

Intemperies autem octo esse possunt in ulcere, calida, frigida, humida, & sicca; sine materia, & totidem cum materia, cap. primo lib. quarti Meth.

De Ulcere cum sicca intemperie sine materia.

Signa, quibus hoc ulcus cognoscitur, sunt quatuor. Primum, caro ulcerata apparet squalens, & sicca, ita ut vel nulla ichorosa sanies affluat, vel certè quàm paucissima, c. 2. l. 4. Meth. Deinde pars ulcerata est quodammodo asperior, & durior, hi enim siccitatis sunt effectus. Tertium signum sumitur à causis siccitatis prægressis, quales sunt ambientis temperatura sicca, lavacra rerum exsiccantium, medicamenta nimis siccantia ulceri imposita. Postremum signum sumitur à toto membro, cui ulcus insidet; vel toto etiam corpore, si hæc nimis sint resiccata.

Quoad præsagium, omnia ulcera maligna curatu sunt difficilis; omnium autem maximè ulcus hoc, quod siccam habet junctam intemperiem; nam in aliis ulceribus, eodem tempore intemperii possumus occurrere, & tamen ulcus non negligere, admovendo scilicet siccantia; at hic, cum indicationes prorsus sint contrariæ, neglecto ulcere, tantum dyscrasiæ cogimur occurrere.

In cura ulceris sicca affecti dyscrasia removendæ sunt causæ siccitatis, c. 1. lib. 1. Meth ut regio sicca, cœli status siccus, aër, lavacra, medicamenta ulceri imposita nimis siccantia. Ablatis causis, neglecto prorsus ulcere, auferenda intemperies; quæ oritur, vel quia pars alimenti laborat penuria; vel quia sicca intemperies est impressa; vel quia utrumque accidit Si ulceris exsiccatio proveniat ab alimenti penuria, oritur Indicatio attrahendi alimentum ad partem, corpusque nutriendi, secundùm Albucasin. Ut attractio fiat ad partem, hæc fovenda est panno linteo, aqua calida imbuto, donec rubra efficiatur; & hoc de Albucasis sententia. Rhases c4. Continent. monet, siccandam esse partem, non quidem ulceratam, sed circunjacentem; ut attracto sanguine ulcus nutriatur; suadet etiam Albucasis, ut calida medicamenta partibus circunjacentibus imponantur, nimirum picationes, ita ut pix ducatur super linteum, & parti admoveatur, deinde auferatur, quod tandiu faciendum, admovendo, & auferendo, donec pars rubra fiat; hoc quippe signum est alimentum jam esse attractum. Corpus etiam nutriendum est cibis boni succi, carnibus laudabilibus, ovis, vino, &c.

Si Intemperies sicca impressa sit in parte ulcerata, tunc si exigua sit, non impedit carnis generationem in ulcere; ideoque ulceri, siccantibus mitioribus, satis prospicere possumus, non valentioribus, ne intemperiem in parte imprimamus; verbi gratia, si ulcus postulat siccantia in secundo gradu, & i cunda mansione, utemur nos medicamentis siccantibus quidem in secundo gradu, sed mitioribus, omnium, in prima mansione, c. 2. lib. 4. Meth.

Sin in ulcerata parte vehementer impressa est dyscrasia, pars redditur imbecilla, secundùm omnes quidē facultates, potissimùm tamen secundùm attractricem si enim alimentum non attrahitur, nec sanè retineri

t nec

nec concoqui, nec excrementa ejus expelli poterunt. Hic ergo oritur indicatio, & humectandi siccam intemperiem, & attrahendi nutrimentum ad ipsum locum: hoc efficit Galenus, dum ulcus aqua madefacta, & tepida fovet, atque humectat, donec pars rubescat, & ipsius moles attollatur, assumit aquam, quia hæc humectat, non frigidam, sed temperatam, ut meatus ob siccitatem strictos laxet; quin & tepida aqua fundit, ac liquat humores, faciliùs penetrat, c. 7. lib. 1. Simp. c. 2. lib. 4. Meth. Sunt quidam aliàs ulcera non nisi vino madefacienda, libro de ulceribus, vel posca, c. 2. lib. 4. Meth. quia videlicet, ulcus perpetua eget exsiccatione, ut humectantia ei non conveniant, cap. 7. lib. 1. x. γ. At in ulcere cum sicca dyscrasia ulcere sepotico in intemperiem oculos dirigimus: ideoque aqua illa tepida est convenientissima; qua partem Gal. primùm fovet, deinde perfundit. Avicenna partem ulceratam cooperit, ut vaporem ab aqua exhalantem suscipiat, & tandiu detineat, donec pars fiat rorida, & quasi sudet.

Quoties autem aqua hac est utendum? Galenus com. cap. 15. lib. 3. de his, quæ fiunt in medic. vult, ultra tres vices aquam perfundendam: ego verò aut bis, aut saltem ter in die perfunderem: nam pars ulcerata debilis, forsitan non posset plures perfusiones tolerare; & sic quotidie pergendum, donec exsiccationis signa recesserint. meta in singulis vicibus, est rubor in parte contractus: si enim diutiùs persistatur, quod attractum est, rursus discutietur, quod si corpus supervacuis redundet humoribus, dum aqua ut mur, hi priùs purgandi, ne ad ulcus confluentes, carnis generationem impediant. Fallopius, aquæ videtur hydrelæum præferre, maximè hyeme: ait enim, aquam tepidam, præter id quod humectat, etiam refrigerare, calorem scilicet evocando, c. 17. lib. 3 de iis quæ fiunt in medic. Dum autem quotidie bis, vel ter ulcus aqua perfundimus, non debemus temporibus intermediis dyscrasiam siccam relinquere, sed tum in ulcere, tum in partibus circumjacentibus imponere humectantia. Gal. cap. 7. lib. 1. Simpl. laudat linamentum siccum imbutum aqua temperata; quod si amovere velis hoc linamentum, & invenias esse humidum, persistes in eodem, si invenias siccum, non convenit, quoniam siccat; & propterea in eodem casu, vel linamenta, aqua imbuta, superponenda sunt, aut spongia, aut linteum hydrelæo imbutum, quod ratione olei conservabit linamentum humidum; vel linamentum non aqua, sed hydrelæo est imbuendum. sic enim oleum conservabit aquam, ne effluat, aut digerat; vel denique linamentum inficiatur hoc unguento. R. olei dulciss. unc. 11. succi malvarum unc. i. ceræ mollis, recentis, & aqua ablutæ, q. s. ad conficiendum unguentum mollissimum, quod humectat. Partibus autem circumjacentibus extra sunt imponenda quæ jam diximus, nimirum spongia, vel lintea hydrelæo madefacta. Sic ergo pergentes, siccitatis signa sensim recedent, ipsaque sicca ulceris intemperies curabitur.

Curata autem siccitate, ad ipsum ulcus deveniendum, quod carnis generationem, & cicatricem postulat, debent autem siccantia in his ulceribus mitiora esse, quàm in ulceribus quæ non habent adjunctam intemperiem; ne videlicet per vehementiora siccantis, in siccam dyscrasiam recidant, cap. 2. lib. 4. Method. Avicenna 4. 4. tractatu 3. c. 10

Laudatur ergo hoc. R. mastich. thuris, picis Græcæ ana drach. i. sevi arietini unc. i. olei rosati unc. ii. ceræ parum, Misce. Oportet autem nos in his medicamentis eligendis, perpendere aëris constitutionem, ulceris magnitudinem, crasin ægrotantis, ut fusè supra diximus. Probatur etiam hoc. R. resinæ terebinth. unc. ii. thuris, aloes ana drach. i. olei rosati unc. i. ceræ mollis, q. s. ad conficiendum unguentum. Ego quoque unguentum conficio è succo betonicæ cum multo oleo, ut mollissimam substantiam contrahat; estque moderatissimæ siccitatis, ac insuper concoquit. Cicatrix obducenda erit, vel cerato de minio, vel linamento sicco, vel Diapalma, vel alio epoulotico, de quibus supra.

Cap. 6. *De ulcere cum humida intemperie.*

Signa humiditatis in ulcere sunt, primùm, si caro humidior videtur, quam pro naturali habitu, c. 2. lib. 4. Method. Deinde caro est mollis, flaccida, & quasi relaxata. Tertiò, præcesserunt causæ humectantes; ut ambiens humidum, lavacra rerum humectantium; aut medicamenta humectantia ulceri imposita. Quartò, multæ humiditates in ulceris porositatibus continentur, & effluunt. Ultimò, si vel membrum, cui ulcerata pars adhæret, vel totum corpus est humidum, verisimile etiam est, ulcus per societatem esse humidum. Fallopius addit carnem supercrescentem; quod signum dubium mihi est, quia caro in malignis ulceribus non gignitur, ob intemperiem; nisi dicatur, carnem illam superfluam non bonam esse, sed malam, & pravam; ut sunt tubercula in ani fistulis.

Faciliùs autem curari hoc ulcus potest, quàm præcedens; nec enim hic ulcus negligere cogimur.

Quoad curam. Causæ externæ, si quæ adsunt, amovendæ; ut aer humidus, medicamenta humectantia, vel parum sicca adhibita. Deinde ulcus indicat siccantia; intemperies humida, & ipsa indicat siccantia, & præterea, quoniam partem imbecillam reddit, roborantia flagitat & adstringentia. Siccantia autem hic non solum tanta esse debent, quantum partis humiditas præter naturam aucta est; sed oportet etiam nos magnitudinem ulceris perpendere, & exsiccare excrementa, quæ secernuntur; unde in gradu medicamenti siccantis definiendo, oportet nos respicere ad ulceris magnitudinem, dyscrasiam humidam, sensum partis, temperamentum ægri, cæli statum; si enim humida intemperies non sit admodum intensa, nec ulcus magnum, corpus molle, aër temperatus, pars ulcerata ἰκανῶς ἐπιπαθής, mitiora erunt siccantia; ut, R. cadmiæ drach. i. sem. æruginis, æris combusti, ana drach. i. aluminis scissilis drach. sem. ceræ novæ pinguis unc. v. Misce ad ignem. Hoc medicamentum optimè satisfacit omnibus indicationibus; nam cadmia, ærugo, æs, alumen intemperiem humidam corrigunt, ac ulceris humiditates exsiccant; præterea alumen etiam valenter adstringit, ac roborat, c. 1. lib. 4. x. γ. ærugo, & æris squama, tum exsiccant, tum detergunt, hoc medicamentum compositum est mitissimum, ratione humidæ intemperiei; licet enim quæ ingrediuntur, valenter siccant, cera tamen in quantitate decupla assumitur, quæ aliorum medicamentorum facultatem remittit. Si humida intemperies fuerit valentior, & ulcus parvum & sensus partis obtusus, & crasis fortior, anni etiam tempus siccius; pugnantes sunt indicationes; ideòque medicamentum requiritur, quod prædicto valentius exsiccet, detergat, & adstringat. ut. R. æris squamæ, æruginis rasæ ana drach. 1. lanæ combustæ drach. ij ceræ sem. resinæ laricis unc. sem. Resinæ, & ceræ liquatis, arida affunduntur, & miscentur. Si indicationes requirant valentissimum exsiccans; detergens, & adstringens, hoc conveniet. R. æris squamæ, calcis bis lotæ ana drach. ij calcitidis combustæ drach. 1. stibii. drach sem. ceræ unc. ii. resinæ terebinth. unc. i. Misce, affundendo liquida siccis. Cera autem in hoc medicamento, tripla est ad re-

ad reliqua medicamenta, sicut in priore est quintupla, in primo decupla, prout videlicet magis, vel minùs vim medicamentorum retundere volumus, in mitiori enim siccante sumit Galen. ceram decuplam; in valentiore, quintuplam, vel quadruplam, in generoso tandem triplam; non verò ceræ q. s. apponit, ut nostro tempore chirurgi faciunt, in componendis medicamentis ulcerum. Proposuimus autem in hoc affectu, saltem composita medicamenta; quia vix unum est simplex, quod omnibus scopis possit satisfacere.

Notandum, nos in medicamentorum compositione, nec adipes, nec olea usurpasse, quia maxime humectant, cap 3. lib. 4. κ. γ. ceram quoque, & resinam videtur damnare Gal. quia unctuositate sua carnem remolliunt, quæ siccanda potius, & constringenda erat, cap. 1. lib. 4. κ γ. At hoc de cera, & resina verum est primaria ratione, itemque si sola usurpentur, nos vero iis uti cogimur; tum ut medicamento unguenti, aut cerati formam aptemus; tum ut aliorum facultates valentes horum permixtione frangamus. Et sanè, nisi primaria ratione ingrediantur, non multùm nocere possunt, quia parum unctuosa sunt.

Veruntamen, ubi humida intemperies valde intensa est, & caro valde flaccida, ac relaxata, ut devitem unctuosam naturam medicamentorum, usurpo composita in forma sicca seu pollinis. Mitius ergo erit, thutiæ præparatæ, cornu cervi usti, aloea, ana drach. i. subtilissimè pulverizata misce. Valentius, R. calcis lotæ drach. ii. aluminis drach. sem. cerussæ drach. i. Misce. Valentissimum; R. Antimonii drach. i. tuthiæ drach. sem. Misce.

In his medicamentis, usurpari etiam feliciter potest aqua vitæ chalybeata: si modo cum humida intemperie, frigida quoque fuerit conjuncta.

Hæc porrò medicamenta opportuna esse cognoscimus, si nullum, aut levem tantùm dolorem, morsumve inferant; si enim contra fiat, statim mitigandum, moderandumque est, medicamentum.

Si ulcus est abluendum, id fiat vino, vel posca, vel decocto austerorum, ut si rosæ, germina rubi, folia myrti, balaustium, malicorium, alumen, hypocystis, &c. in vino decoquantur: Sic ergo curabitur humida intemperies, id quod è signorum remissione cognoscetur.

Ulcus postea sarcoticis, & epouloticis sanandum, quæ hic majoris esse debent exsiccationis, quam si ulcus non fuisset passum humidam dyscrasiam; facilis enim aliàs in hanc posset, esse relapsus. Componentur medicamenta ad imitationem eorum, quæ in altis supra proposuimus.

Cap. 7. *De ulcere, cum intemperie calida, sine materia.*

Signa desumuntur, primum à colore; nam in particula rubor levis apparet, & caro ulcerata, est rubicundior, quam pro naturali habitu. Deinde à tactu: nam pars ulcerata calidior sentitur, quam partes reliquæ. Tertio, à sensu laborantis; qui manifestum calorem, & quasi ustionem percipit, ut propterea frigidis medicamentis impositis gaudeat. Tandem dolor hunc sensum sequitur. In curatione, causæ externæ si adsint, amovendæ; ut aër calidus, lavacra rerum calefacientium, medicamenta calefacientia imposita. Ulcus indicat exsiccantia, & detergentia. Caliditas indicat refrigerantia, & quatenus calor ad se trahit, indicat etiam repellentia, defensiva. & astringentia. Quoniam autem caliditas humiditates absumit, quæ in ulcere existunt; indicatur utendum esse quidem exsiccantibus, sed mitioribus, quàm si ulcus non esset affectum intemperie calida. Proinde in hoc ulcere iodicantur refrigerantia, siccântia, detergentia, & astringentia.

Quantitas horum medicamentorum conjecturis indaganda. Si enim calida intemperies mitior fuerit, mitiora requirit refrigerantia, & astringentia, sed ratione ulceris siccantia valentiora; quia mitior intemperies minus siccat. Si ulcus sit parvum, tempus anni calidum, pars ἀναίσθητος, crasis calida; mitiora erunt refrigerantia, siccantia, detergentia, astringentia; unde commodum erit, intra quidem unguentum santalium, extra verò ceratum infrigidans Gal. Si indicationes pugnent, ut indigeamus mitiori refrigerante, & siccante, convenient intra ulcus quidem, unguentum de tuthia, de cerussa, extra vero, linimentum simplex. Si omnes indicationes valens postulent medicamentum, intra ulcus conveniet unguentum populeum, extra; vel hoc, vel aliquod propositorum. Præter hæc omnia, maximè conduceret linteum duplicatum, aut spongia è vino nigro austero expressa, & superposita; possunt etiam refrigerantia, & adstringentia in vino decoqui, ad refrigerandum, repellendum, & siccandum, ut balaust. myrt. gallæ immaturæ, malicorium, &c. Avicenna laudat solanum, cum bolo Armena, & aceto, aut cum santalis. & caphura, præcipuè in externa parte imposita. Optimum quoque est, si lithargyrum contritum, & acero dissolutum, oleo rosaceo, aut myrtino subigatur, & misceatur cum modico cerussæ, plumbi, caphuræ. Sic ergo curata intemperie ulceris calida, ipsum postea ulcus sarcoticis, & epouloticis curabimus; quæ, ut supra diximus, minùs erunt sicca, quàm si pars non laboraret calida discrasia. Medicamenta verò accommodata supra retulimus

Cap. 8. *De Ulcere cum frigida intemperie.*

Signum primum est color ulceris albicans: Tactu deinde frigiditatem in parte sentimus; & ipse æger frigus sentit, gaudetque calidis.

In curatione, causæ externæ removendæ. Porrò, ulcus indicat siccantia, & abstergentia; frigiditas, calefacientia; & quatenus frigus carnem ulceratam densat, ac meatus constringit, indicat rarefacientia, & relaxantia poros obstructos.

Quantitas calefaciendi, siccandi, detergendi, rarefaciendi, relaxandi, subministratur nobis à conjecturis sæpè propositis. Si ergo ulcus sit parvum, dyscrasia non valenter impressa, ætas puerilis, anni tempus calidum, indicatur mitius medicamentum. Forma autem medicamentorum, in intemperie frigida, est fomentum, quod & actuali caliditate, & vaporatione meatus laxare, partemque rarefacere potest: quo administrato, alia medicamenta imponenda sunt, mitius ergo fomentum parabitur è vino albo, calido, & non admodum potente, in quo madefacta spongia, vel panno, pluries pars fovenda, intra verò, imponatur unguentum Isidis, quod calefacit, exsiccat, & detergit; aut etiam Apostolorum; extra, in partibus circunjacentibus usurpare possumus, aut ceratum de Betonica, aut Isidis, quod valentiùs calefacit;

Si indicationes sint pugnantes, ut indigeamus valentiori medicamento, fomentum parabimus è vino malvatico, aut vino albo, in quo decocta sint salvia, calamenthum, origanum, mentha, & alia. cal. sicca; ulceri postea imponetur resina laricis, aut pini, sive colophonia, emollita oleo de spica; extra usurpabitur emplastrum cerussæ Galeni.

Si denique ulcus valentissima poscat, fomentum fiat è lixivio: intus utamur cerato sacro, remollito tamen, cum oleo de spica, aut de caryophyllia, extra admovebimus ceratum ipsum Sacrum, quod valenter siccat, & calefacit; possumus etiam pro fomento usurpare aquam calcis vivę. valet etiam aqua vitæ, quæ valenter calefacit, & siccat, cui si immisceatur

quid

quid ſyrupi roſ. aut mellis, redditur medicamentum etiam deterſorium, & poteſt iotrs ulcus, & extra hæc aqua uſurpari, intra quidem, filsments ſicca imbuta; extra verò linea madefacta. Sic curata intemperie, olcus poſtea ſarcoticis, & cicatricem inducentibus conſolidabimus.

Cap. 9. *De Ulcere Verminoſo.*

VErmes interdum in ulceribus gignuntor; præcipuè æſtate; quorum generatiu eſt è putredine, ſolùm in ulceribus immundis, ſordidis neglectis, quæ cava ſunt, & ſinuoſa. Materia vermium in ulceribus eſt potiſſimum excrementum pituitoſum, Paul. c. 17. lib. 4. Cauſa efficiens eſt calor putredinis, exortus à putridis excrementis, Com. Aphor. 26. Sect. 3. ad quem calor etiam nativus accedit, cum nihil putreſcens, ſed concoctum gignatur, c. 2. lib. 3. de genet. animal. In ulcere ergo verminoſo præter naturam ſont putredo, calida intemperies, & ulcos.

Quoad ſigna, interdum oculis conſpiciuntur, ſi ulcus pateat; interdum morſu dolorem inferunt, aut ſaltem triſtem quoodam ſenſum, quin etiam vermes moventur proprio quodsm motu, qui undam imitantur, & hic uodoſus motus à partibus percipitur; ultimò fœtor adeſt maximus, propter inſignem putredinem. Vermes hi eximendi ſunt manubriolo, ſeo ſpecilli mucrone, vel alio inſtrumento; quia autem ita interdum pertinaciter carni inhærent, ut ſine maximo cruciatu avelli non poſſint, primum necandi ſunt, deinde auferendi. Necantur amaris; ut ſucco abſinthii, abrotani, calaminthæ, aloe, filice, felle taurino, farina lupinorum ex hydromelite decocta; item ſi folia perſicorum, vel capparum contundantur, & imponantur, vel eorum ſaltem ſuccus; ſic & marrubium, ſcordium pulverizatum, matricaria, ſuccus cucumeris aſinini, centaurii, menthaſtrum, decoctum lupinorum; quorum uti poſſumus ſucco, decocto, vel pulvere. Necantur etiam vermes ab acribus, ut medicamento Archigenis; è ceruſſæ & polii, pari pondere, cum pice liquida illito. Conveniunt etiam ſulphur, miſy chalcitis, viride æris, ſuccus hellebori nigri, itemque hujus decoctio, & pulvis; præterea epithymi, ſuccus cepæ, pyrethrum, urina antiqua, lac tithymallorum. Si ulcus admittat, præſtantiſſimum eſt, ferramento candente vermes interficere; quibus interſectis, & ablatis, detergendum eſt ulcus valentioribus deterſoriis, ut eſt ariſtolochia cum melle, marrubium cum melle; ſed inter hæc valentiſſimum eſt, unguentum Ægyptiacum. Amota putredine, ſi aliqua intemperies calida in ulcere fuerit relicta, auferenda eſt medicamentis ſupra poſitis. Ultimò curandum eſt ulcus ſarcoticis, & epuloticis.

Cap. 10. *De ulcere cum oſſe corrupto.*

OS, quod ulceri ſubeſt, corrumpitur à cauſa externa, vel interna. Externa eſt, vel ambientis frigus nimium, quod oſſium calorem nativum extinguit; vel nimius calor, qui evocando, reſolvendoque humidum ſimiliter corrumpit. Internæ cauſæ, quæ in noſtro hoc caſu ferè ſemper locum habent, ſunt vel humiditas viſcoſa, & ſuperflua, remolliens primò ſubſtantiam oſſis, deinde corrumpens; cap. 7. lib. de cauſ. morb. vel humiditas virulenta, ſeu prava ſanies ulceris antiqui, quæ contactu os corrumpit; t. 37. lib. 4. de fract. vel humor acutus, & corrodens, cap. 7. lib. de cauſis morbor. vel humor, qui occulta proprietate magis adverſatur oſſi, quàm reliquis partibus; ſæpè enim experientia comprobavi, corrupta fuiſſe capitis oſſa, id eſt, carioſa evaſiſſe, ſuperpoſita cute non exulcerata: quæ tamen, ut ad patiendum magis idonea, prius debuiſſet erodi, ſi humor qualitate manifeſta os corrupiſſet.

Signa corrupti oſſia ſont, ſi os conſpiciatur, primum, quod os redditur pingue, & unctuoſum, quia ſeparatur naturalis humiditas; ſecundo fit nigrum, & carioſum; nigrum, quia ablatum eſt temperamentum, quo os album conſervabatur; carioſum, deficiente propria oſſis ſubſtantia. Si oculis conſpici os nequeat, primum eſt ſignum, quod ulcus interdum cicatrice obducetur, & ſanum apparebit, ſed pauco interpoſito ſpatio, rurſus abdiſrumpetur cicatrix, & ulcus renovabitur; humoris enim valido curſu, ab oſſe putreſcente, ac contabeſcente, tum inflammatio, tum pus obotitur, quæ cicatricem lacerant, Com. Aphor. 45. Sect. 6. Paulo c. 10. l. 4. renovato ergo ulcere ſemper os ſuſpectum eſſe debet. Alterum ſignum eſt, ulceris diuturnitas; tunc enim neceſſe eſt os abſcedere, quia ob continuum contactum os madet & remollitur, Aphor. 45. Sect. 6. Tertium eſt quod caro ulcerata, oſſi corrupto ſuperpoſita, impensè mollis, flaccida exiſtit, ita ut ſpecilium rotunda, & convoluta linteamina facilè per ipſam penetrent, cum enim os a ſanie corruptum eſt facilè, propter viciniam, caro remollitur, & in corruptionem tendit, & hoc eſt Avicennæ. Quartum eſt, quod immiſſo ſpecillo ad os, per partem ſuperpoſitam, hoc non reperitur lubricum & læve, ſed aſperum, & carioſum; vel non reperitur ſtabile, & reſiſtens, ſed penetrat per ſubſtantiam oſſis corrupti remollitam. Quintum eſt, quod conſpicitur ſupra os corruptum, frequenter caro livida, & corrupta, Aphoriſ. 2. ſect. 7. Sextum, humores ex ulcere effluentes, primò copia plures ſunt, quàm conveniat ulceris magnitudini; deinde qualitate ſimiliter pravi ſunt, nimirum tenues, & plurimum valde fœtidi; unde Fallopius addit, ſi lioamentum ſiccum in vulnus iodsgatur, ut os contingat, & amotum altero die, valde fœteat, os corruptum arguere.

Quod ad prognoſticum, tale ulcus inter maligna recenſetur, nihilque medicos in curandis ulceribus magis fatigat, quàm oſſis corruptio.

In curatione, ulcere neglecto, os eximendum; quia corruptum eſt, & vita privatum; & hoc facilius fit oſſe detecto. Quod ſi os carne operiatur, denudendum eſt os, ulcere abſciſſo, cap. 7. lib. 8. Celſi. Ut plurimum tamen ſectio hæc tutò fieri non poteſt, quia oſſa in corpore alte ſepulta ſunt, & undique obvolvuntur muſculis, nervis, arteriis, ac tendinibus; ſi ulcus eſſet cum oſſe corrupto, in pede, aut ſumma manu, propter numerum tendinom, non poteſt os ſectione denudari, in hoc igitur caſu; nos os corruptum detegimus, & dilatamus, quantum poſſumus, vel immiſſa radice gentianæ, vel ſpongia compreſſa, & contorta, vel medulla cannæ, quam Sorgo noſtri vocant, compreſſa, & indita, vel aliquo alio, quod vehementer dilatare ulcus queat.

Detecto ulcere, & oſſe, eximendum eſt os, vel medicamentis, ſi os tantum in ſuperficie corruptum eſt, quod cognoſcitur dolore, & febre remiſſis exiſtentibus, indicatur enim ſic parva corruptio: vel Chirurgia, in oſſis corruptione profunda, ac intenſa, quæ è dolore, & febre intenſis cognoſcitur.

Medicamenta, quibus os eximitor, ſont valenter ſiccantia, ſecondum Paulum, quod ipſe deſumpſit, è Com. Aphor ſect. 6. ubi Gal. jubet ulcera valenter ſiccare, uſque dum ſquama decidat, ſi os fuerit corruptum. Quare ſubinde majora exſiccantia imponenda ſunt, donec os corruptum decidat, ſiccitas autem facit os decidere, dum humiditates, quæ in oſſis ſub-

ſtantiæ

stantia imbibitæ sunt, & hanc mollem reddidere, absumit, hinc enim os exsiccatum redditur firmius, surgensque facultas expultrix os corruptum à sano separat; vel natura ossis, beneficio siccantium firma reddita, carnem generat inter os corruptum, & sanum, quæ deinde aucta os corruptum expellit, & separat. proinde, si corruptio est superficialis, & exigua, natura molus, ut in pueris, inter valenter exsiccantia, mitiora eligimus ad os eximendum, ut est radix vitis albæ, iridis, aristolochiæ, myrrha, &c. si latior fuerit ossis corruptio, & natura sit mollis, valentioribus utimur; quale ad extrahendas squamas ab Avicenna componitur; ex æqualibus portionibus aristolochiæ rotundæ, iridis, myrrhæ, aloes, corticum opopanacis, plantæ, pumicis usti, scoriæ æris, & corticum pini. Radix etiam dracontii in hoc genere consistit, & aqua vitæ. Gal. etiam quædam habet composita, unum c. 6. alterum c. 7. Tertium c. 11. lib. 8. κ τ. Si adhuc latiùs pateat ossis corruptio, & natura ægri robusta sit, ac dura, aliæ etiam indicationes, circa aërem, & reliqua, valentissimum expostulant medicamentum; laudatur à Dioscoride euphorbium pulverizatum, & vitriolum Romanum; huc etiam facit aqua illa fortis, per quam fit separatio auri ab argento; item oleum de sulphure, de vitriolo, quæ valentissima sunt. In usu horum valentissimorum, quia aliquo modo vim causticam habent, muniendæ sunt partes circumjacentes linteis, ne adurantur.

Quod si chirurgia uti cogamur, vel quia medicamenta jam proposita non è toto squamam expulerunt; vel quia profundior est ossis corruptio, sciendum, hanc manualem operationem perfici posse ferro, vel igne. Ferrea instrumenta hic duo possunt usurpari. Scalprum, & Terebra. Scalpro utimur, ubi non ita profunda est ossis corruptio, ideoque deradimus, donec ad os sanum perveniamos, quod cognoscitur, si aliquid cruoris emittatur, si os appareat album, si solidum, secundùm Cellum c. 2. l. 8. Terebra utimur in corruptione profundiore, donec nigra esse desinant ossa, nam per scalprum operatio esset longa, ac difficilis. Amoto osse corrupto supra os scalpro derasum, est inspergendum vitrum bene tritum, & post terebram, utendum candente ferro, ut si forsan humor extranens in osse relictus fuerit, exsiccetur. Post ustionem factam candente ferro, imponimus succum porri, cum sale, ad ulteriorem exsiccationem, aut trochiscos Andronis, Pasionis, & Polyidæ, aut pulverem radicis hellebori nigri; studemus postea crustæ, iride cum melle, radice panacis, aristolochiæ, acori. In corporibus mollibus, Gal. putat sufficere orobi farinam, cum melle, & thure.

Porro, si os corruptum nudatum quidem sit a suo perioſtio, ut perpetuò in ossis corruptione contingit, sed non sit tamen conspicuum, ut non possimus omnia remedia proposita administrare; quemadmodum contingit in corruptione ossis in manibus, & pedibus in quibus non possumus cutem secare, & os, ut par est, detergere, tunc ferrum candens administramus per cannulam, quam prius immittimus, ut os corruptum attingat; & postea subinde, quoties opus est, ferramenta. per cannulam etiam possumus injicere pulveres, & instillare oleum de sulphure; quod facimus, ut partes nervorum adjacentes à causticis defendantur.

Cap. 11. *De Fistulis.*

Fistula, quam Græci syringa vocant; est sinus angustus, & longus. Celsus ait esse ulcus, altum, angustum, callosum, c. 28. lib. 5. Rectius pro genere ponetur sinus, quàm ulcus; nam hoc genus valde est remotum. Sinus enim est cavitas partium priùs unitarum, quæ jam distant, evacuato pure, ob humorum affluxum, c. 4. & 5. lib. de tumoribus præter naturam, c. 8. lib. 2. ad Glauconem. Quoniam verò sinus est altus, & angustus, curari citò nequit, unde necessariò callum contrahit.

Genera fistularum sunt varia; nam aliæ breves. aliæ longæ, & altiùs penetrantes; aliæ directè intus feruntur, aliæ sunt simplices, aliæ duplices, triplices, &c. aliæ uno orificio oriuntur, aliæ pluribus, desinunt in carnem, aliæ ad ossa, cartilagines. Ad eam eæ maximè faciunt differentiæ, quibus fistulæ dicuntur simplices, vel multiplices; item quæ desumuntur à partibus, in quas terminantur fistulæ.

Si fistula desinat intra carnem, cognoscitur, quia specillo immisso, molle est, quod ejusdem extremo tangitur; deinde, pus læve, album, copiosius fertur. Si ad nervum terminetur, immisso specillo, dolor excitatur intensus; pus item pingue est, & oleo non dissimile. Si perveniat ad venas, aut arterias, & hujusmodi vasa erosa non sint, veluti fæx è fistula egreditur; quia sanguis è vasorum poris exsudans, cum saniè miscetur, & ita ex ambobus resultat excrementum, quod est veluti fæx, si autem vasa fuerint erosa, & quidem si vena fuerit, sanguis excidit crassior, obscurior, & sine saltu; si arteria, rubicundior, clarior, non sine ejaculatione.

Si perveniat ad os, durum est, & renitens, quod specilli extremo tangitur; nec dolor excitatur; porrò, os hoc corruptum arguitur, si immissum specillum ossi innititur, nec relabitur; & si os adhuc æquale deprehendatur, ad corruptionem saltem est dispositum; si inæquale, caries os jam planè tenet; contra, si specillum elabitur, non adest caries, quia os sanum est, lubricum, & politum. Aliud signum ossis corrupti est, si humiditas tenuis, citrina, & fœtida dimanat à fistula. Num autem fistula simplex sit, an multiplex, è puris modo colligitur. Si enim plus fertur puris, quàm simplici spatio conveniat, plures sinus esse constat.

Quoad prognosticum, fistulæ omnes difficilis sunt curationis, quædam etiam incurabiles: quia medicamenta difficulter imponuntur; nec ad fundum devenire possunt, ac partes ut plurimùm non tolerant medicamenta opportuna; præcipuè si pertingant fistulæ ad venas, arterias, aut nervos:

Antequam verò curationem aggrediamur, sciendum quasdam fistulas curari non debere, Com. 39. Sect. 3. lib. 6. Epid. & lib. de Humor. per quas videlicet supervacui corporis humores expurgantur, & quæ homines propterea ab aliis morbis præservant; hujusmodi autem fistulæ si sunt antiquæ, in loco declivi, procul à parte principali; hæ apertæ sunt relinquendæ, immò clausæ rursus sunt aperiendæ. Multos vidimus qui fistulas habuere circa anum per 15. aut plures annos, & saluberrime vixerunt. Fistulæ etiam quædam sua natura sunt incurabiles, secundùm Albucasin cap 88. lib. 1. quæ perveniunt ad magnas venas, arterias, vel nervos, spectantes ad siphac, seu peritoneum, intestina, vesicam, vertebras dorsi, ani, & costas; denique quæ consistunt in aliqua junctura, ut manus, & pedis; hæ enim medicamenta commoda non admittunt.

Curatio fistularum alia est ficta, mendosa, & palliata, alia vera. Fictam insinuat Galen. cap. 4. lib. de Tum. Præt. Nat. & Avicen. 4. 4. Tract. 4. c. 11; & est, quando fistula exsiccatur interiùs, consolidatur exterius, intus adhuc sinu consistente; & hoc fit siccantibus in fistulas impositis, proba victus ratione, & corpore à superfluis purgato. Sic cohibitus sinus aliquanti-

quantisper manet, & orificium occlusum; at post, aliqua humiditate subventitia in sinu illo collecta, tursus fit abscessus, reditque fistula. Hac mendosa curatione interdum, & ego usus sum, ut verum fatear, pro consolatione ægrotantium; purgato enim corpore, ac ordinata tenui diæta, turundas abstuli, quas in fistulis illis incurabilibus diu adhibueram; alligavi spongiam novam, expressam ex aqua thermali, vel lixivio, vel aqua calcis; unde foramen exterius velatum est, ut sana fistula videretur, & sic ęgros dimisi; quæ curatio interdum bene cessit, interdum minus: plurimum enim in curandis morbis externis, refert habere cutem sanam, vel aptam, & non incisam; naturalis enim calor ex incisione expirat, & operationes partis naturales pereunt; clauso autem orificio, calor naturalis, includitur, tumque bene concoquit, digerit, & dissipat excrementa, ita ut interdũ coalescat sinus, qui alioquio non potuisset uniri, aperta fistula existente; non igitur è toto spernenda est, ficta fistularum curatio.

Alia auté curatio fistularum est vera; cujus duplex est via, secundùm Celsum, cap. 28. lib. 5. & Galenum c. 8. lib. 2. ad Glauc. Prima via fit per glutinantia; secunda per sarcotica; possunt etiam hæc misceri.

Sed hic in primis expendendum, quænam sint causæ, quę glutinationem, aut carnis generationẽ impediant, sumuntur auté è definitione fistulę; primum enim fistula dicitur sinus, id est, cavitas, quę non unitur, propter affluxum humorum; unde primum impedimentum est humorum influxus; secundum est fistulæ altitudo, cujus ratione medicamenta non possunt ad fundum usque pervenire; quo fit ut in fundo colligatur sanies, quę carnis generationem, & unionem impedit; tertium est angustia fistulæ; hujus enim ratione imponi medicamenta non possunt, nec fistula probè expurgari potest; unde humores qui in sinu angusto relinquuntur, prohibent consolidationem; ultimum est caro callosa, & dura; omnia enim dura difficulter uniuntur, ut lapis cum lapide, mollia contra, ut mel cum melle. Hæc igitur impedimenta sunt tollenda, antequam fistularum curationem aggrediamur.

Primum impedimentum est influxus humorum; qui ut sit removendus, docuimus in ulcere fluxione vexato.

Secunda indicatio est, eximere callum, id est, partem, quæ dura est reddita, propter influxum, & infarctum materiæ crassæ, quæ in porositatibus ipsius partis est imbibita, & cujus partes tenuiores resiccatæ sunt, & resolutæ à calore, tum nativo, tum extraneo. Humor autem crassus, pariens callum, vel pituitosus est, & tum callus est albus, vel melancholicus, & est fuscus, seu lividus. Gignitur callus potissimum in orificio fistulæ externo, id est, in ipsa cute, idque potiùs, quam in carne; quia primum facilius indurescit cutis, quæ densa est, quàm caro, quę mollis; deinde, quia natura perpetuò protrudit excrementa ad cutim. Cum autem inveteratæ sunt fistulę, in carne etiam subjecta callus contrahitur, & per totũ ipsius fistulæ ductum. Quibus verò locis consistat, & quantus sit callus, facilè cognoscitur; si enim est in fistulæ orificio, & tactui, & oculis apparet: in partibus verò profundioribus si consistat, tunc immisso stylo nullus sentietur dolor, aut exiguus etiam erit sensus, deinde verò sanguis è styli contactu nullus exibit, stylo etiam persentietur durities. Contra, si vel sanguis exeat, vel dolor excitetur, nullus in fistula est callus. Num callus sit profundus, & magnus, an verò exiguus, cognoscitur è signis propositis, remissis, aut intensis. Callus porrò aufertur medicamento, ferro, vel igne. Medicamentum eum aufert qualitate manifesta, vel occulta. Quæ manifesta, ea sunt mitiora, aut valentiora. Mitiora sunt mollientia & digerentia; valentiora, detersoria; valẽtissima caustica. Si ergo callus sit exiguus in carne molli, & ętate puerili, aufertur iis, quę humores infarctos dissipant, ut sunt calida, & sicca non valde tamen, ne, siccatis partibus tenuioribus, reliquæ lapidescant, & callus durior evadat; ideoq; mollientia, & discutientia misceri possunt. In hoc casu laudatur à Dioscor. lenticula cum melle, cinis ficus pinguedini anseris admistus, diachylum magnum cum gummis, unguentum Apostolorum Avicennæ, emplastrum ex oxelæo. c. ult. lib. 1. κ. γ. tabacum, seu herba reginę dicta, si ejus vel folia imponantur, vel succus immittatur. Si callus sit major, vel in ętate magis adulta, detersoria valent, quæ corrodendo callum eximunt; ex his mitior est radix Sphondylii derasa & imposita, secundum Paul. cap. 49. lib. 4. Valentius est, si sumantur, æruginis drach. xij. Ammoniaci dr. ii. aceto dissoluta, quæ imponantur. Hoc valẽtius est unguentum Aegyptiacum, quod felicissimè usurpatur. Valentissima sunt chalcanthum ustum, præcipitatum, cantharides in pulverem redactæ, & niger sapo. Occultis qualitatibus callum eximunt, radix hellebori nigri tribus diebus relicta in fistula, maximè si callus ab humore melancholico sit ortus; occulta enim proprietate evacuat humorem, callum facientem; corrosione verò manifesta, callum quoq; demit. Laudatur etiam elaterium, terebinthina exceptum, in callo pituitoso; pręterea radix cucumeris asinini. Si callus ita sit magnus, & durus, ut his non possit auferri, recurrimus ad caustica; inter initia igitur confert lac tithymalorum, mys. sory, chalcitis, lixivium è cinere, è calce viva, arsenicum pulverizatum &c. Ferro etiam callum pręcidere possumus, si admittat ęger, quod fit levi doloris sẽsu. Pręcidere autem debemus, donec ad sanum deveniamus; quod dignoscitur è sanguine, & doloris sensu. Ferramento candente, præduri calli, & expeditius, & minori dolore auferuntur.

Tertium & quartum impedimentum, est angustia & altitudo ipsius sinus. Quia autem propter angustiã medicamenta difficulter in fistulam immittuntur; propterea vel fistula dilatatur, vel medicamenta liquida redduntur. Dilatatio fit instrumentis, quę altera parte tenuiora sunt, altera crassiora, & pars tenuior primũ in fistulã infigitur. Fiunt auté hęc instrumenta è radice gentianæ, bryonię, aristolochię, è spongia vehementer contorta, & expressa: quidam utuntur medulla sambuci; ego medulla fungi quæ contorta & intra fistulã imissã, dum attrahit, & imbibit humiditates, turgescit, fistulamq; dilatat. Hęc medicamẽta, ad dilatandum comparata, interdum imbuuntur medicamentis, quæ valent ad callum auferendum, carnemve gignendam. Medicamenta etiam redduntur liquida lixivio, mulsã, aut vino mulso; hæc tamen minus sunt valentiora, quàm quæ forma solida usurpantur. Ut autem propter altitudinem ad fundum usque pervenirent medicamenta, & fistulæ comodè expurgarentur, excogitarunt chirurgi instrumenta quędam, quę turundę appellantur, quibus medicamentum ad fistulæ fundum deduci potest, excogitarunt clysteres, seu injectiones, quibus totam colluviẽ è fistulæ fundo eluunt; hi parantur è lixivio, vino mulso, aqua mulsa, aqua marina, muria, aqua calcis, aquis thermarum, aqua vitæ, vel hordei aqua cum melle rosaceo, vel aqua aluminosa.

Ut autem sciamus, quęnam ablutio sit conveniens, notandum est, ablutionem respondere debere medicamento postea imponendo. Si enim medicamentum imponendũ, ad callum eximendum valebit; ablutio etiam futura est, quę similiter callum adimat, ut lixivium, aqua calcis, aqua vitæ, Aegyptiacum unguentum lixivio dilutum. Si glutinans est imponendum medicamentum, ablutio erit glutinatoria; ut aqua aluminosa, decoctum plantaginis, rubi, hypocystidis, vinum nigrum & austerum, maximè si prædicta ei incoquantur.

Si medicamentum imponendum est sarcoticum, etiam ablutio sarcotica erit, siccans, & detergens; ut aqua mulsa, vinum mulsum, aqua marina, muri, aqua hordeacea cum melle, aquę thermales, &c.

Impedimentum etiam est, quod fistulæ curationem moratur, si supra incipiat, & infra terminetur, unde humores pondere suo inferius descendunt; hic ergo, aut inferius foramen perforandum, si propè cutim terminetur, & si non obstet vena, arteria, nervus, tendo, vel membrum collocandum [illegible] humorum sit accommodum.

Impedimentis ablatis, deveniendum est ad ipsam fistulæ curationem, quæ fit, primum sinus carne impleatur, deinde reliquum glutinetur. Carnem in fistulis generat succus pimpinellæ, virgæ aureæ, centauri minoris, radix aristolochiæ; unguentum Isidis, & de tuthia. In his perpendenda natura ulcerum, tempus anni, ætatis ægri, &c. de quibus aliàs diximus. Quoad glutinantia, primum ablatis turundis, deinde adductis labiis ad mutuum contactum, ligatura è duobus initiis circundari debet, quæ ritè facta, sæpè sola sufficit. Glutinantia etiam imponenda, quale hoc R. gummi olivarum, aloës, ana partes æquales, excipiantur succ. foliorum Persici, & in mortario plumbeo terantur. Optimum etiam ad fistulas glutinandum, est emplastrum Barbarum; item Galeni emplastrum gilvum, c. 12. lib. 2. κ. γ. Valet etiam plurimum, emplastrum ex oxelæo, quod fit è parte una lithargyri, duabus aceti acerrimi, & oleo vetustissimo.

Proprietate sanant fistulas, gentiana, cum vino epota, radix aristolochiæ rotundæ contrita, è vino bibita, quæ expurgant materiam fistularum per intestina. Ranæ pulverizatæ etiam prosunt.

Fistulæ autem perfectè curatæ cognoscuntur, si humor emanans sit paucus, crassus, coctus, si locus sine tumore, dolore, & ad unguē siccus, capite 8. lib. 2. ad Glaucon.

Cap. 12. *De Fistulis in ano.*

ANI fistulæ, particularem curationem exposcunt: frequentissimè autem circa anum excitantur, primò, quia hæ partes molles sunt, & admodum laxæ, unde facilè humores suscipiunt; deinde quia locus ille, etiam in sanis corporibus, aquosa humiditate refertus est, &c. licet autem hæ fistulæ curari non debere videantur; cum distent à partibus principalibus, situmque habeant declivem; nisi tum curentur, facile multiplicantur, & ex una, duæ vel tres fiunt; item, intra intestina, tubercula quædam dura oriuntur, quæ obstruendo meatus, secum prohibent exitum.

Porro, in curatione videndum, ne supprimantur humores, neve fluxio intra corpus intercludatur: obsistimus autem fluxioni, primum frequentibus totius corporis purgationibus, interdum quidem per intestina, ut plurimum autem per vomitum, si fieri potest; deinde per aversionem fluxionis, & potissimum per fonticulos in cruribus, item per exsiccationem totius corporis, cujus gratia sudor provocatur decocto salsæ parillæ. Hippocrates desiccat fluxionem per urinam, datque mulsam, in qua radix seselios macerata est, ternos jejuno cyathos; in summa, totius corporis procuratio repetatur è doctrina ulceris fluxione tentati.

In ipsius autem fistulæ curatione, primum explorandum num hæc sit unica, an multiplex, id est, num unum habeat orificium, & ductum, an verò plura orificia, pluresve ductus: deinde, num intestinum penetrent fistulæ: num sit unica interdum cognoscimus visu, interdum immisso stylo; num penetret in intestinum, cognoscimus, si stylo in fistulam immisso digitoq; indice in anum indito, nudus digito stylus occurrat. Si propter fistulæ tortuositatem, in hanc cognitionem devenire nequeamus, alia sunt signa; nam num è fistula penetrante interdum fæces exeunt, si amplior sit; vel spiritus & ventus, aut saltem fœtor, si angustior; interdum & lumbrici exeunt. Secundum signum est, quod ex ano profluit sanies, & indusia inficit; tandem in fistulam liquor immissus, exit per anum, & vice versa.

Quod si ergo fistula circa anum existens, admodum profundè progrediatur, ut incidi non possit, primum dilatanda est; deinde abluenda per clysterem, factum è flore æris, myrrha, lycio, vino dilutis, ut callus auferatur; quo ablato, reliqua curatio est eadem, quæ in aliis fistulis, nisi quod vehementiora hic requiruntur; quoniam partes admodum humidæ. Laudantur ergo diphryges, ostreorum cinis, lithargyrus, sicca magis consistentia, quàm humida.

Verum hujusmodi fistulæ sæpè propositis medicamentis curari nequeunt, ideoque ad sectionem veniendum; quæ nisi administrari queat, relinquendæ ut incurabiles, ægrisque præcipiendum, ut apertas teneant.

Si incidi possunt, incidendæ sunt, quousque penetrent; pro quibus mihi gladiolum paravi, acie donatum longa, & angustissima, circa cuspidem aliquantum recurva; apertione facta, æris flos inspergendus, ad diem usque quintum, pro callo auferendo; extrinsecus cataplasma imponendum ex aqua polentæ, & betæ: quod Hippocr. facit ad inflammationem arcendum; reliqua curatio, absolvetur glutinatoriis ut supra dictum est.

Si intestinum penetret fistula, aliquando ab Hippocrate sine incisione curatur, nam primum turundam fistulæ inserit succo tithymali madidam, pro callo eximendo, deinde florem æris inspergit. In anum, ad phlegmonem prohibendum, glandem immittit corneam, exterius illitam, usque ad quintum diem. Ablato callo, glandem alumine implet, anoque imponit; ad glutinandum, ad inflammationem arcendam; ad locum affectum circunquaque exsiccandum.

At curatio hæc, ut quod sentio apertè dicam, vix unquam dextrè succedit: melior est multò, quæ incisione fit; cujus duplex est modus. Vel enim sumimus filum sericum, quod ob tenuitatem, & tincturam faciliùs incidit, & erodit, hocque trajicimus ab orificio fistulæ ad anum, & transverso quodam parvo ligno obvolvendo, arctiùs subinde stringimus, donec universus ille locus incidatur.

Postea, ad calli absumptionem, æris flore locū respergimus; deinde imponimus, quæ ad inflammationem modò recensuimus. Incisio etiam brevi absolvi potest syringotomo, quod instrumentum est recurvum, altero extremo capitulum crassius habens, & hoc fistulæ unico ictu, seu adactu incidimur, ne diu ægri doloribus torqueantur; contra, quæ filo peragitur incisio, cruciatuum diuturnitate aliquot diebus molesta est; locum tamen hæc apud eos habet, qui meticulosi ferrum expavescunt.

Facta incisione, & callo ablato, vulnus carne implemus, & glutinamus iis, quæ supra retulimus. Peculiariter autem in hisce fistulis, aquas thermales, enematum forma in anum infundo, & ex iisdem aquis insessus parari jubeo; ut tum ulcus intra intestinum siccetur, tum omnes etiam partes circunjacentes, siccando, roborentur, ne in posterum tam promptè humorum colluviem recipiant.

Appendix ad Doctrinam de Vlceribus.

Cap. 13. *De Vlcere in urethra, è Gonorrhœa.*

GOnorrhœa est assiduus seminis fluor, cui nec voluptas, nec tentigo conjuncta est. Causæ sunt acrimonia, & tenuitas seminis, unde intra vasa contineri nequit. Item abundantia seminis in his qui Cereri, & Bac-

& Baccho ſunt dediti, vel cœlibatui ſeſe addixerunt. Imbecillitas quoque reſticulorum, ob dyſcraſiam ſimplicem, aut compoſitam, ob tumores præter naturam, ob omnimodam contioentiam. Ignavia enim exſolvit, teſte Platone, exercitatio auté robor addit particulis. Solet etiam oriri ob inexhauſtam libidinem, acceſſumque ad ſcorta, præſertim dum menſtruæ fluunt purgationes. Sæpè ſi quis vel virginem, vel matronam inexorabilem per vim ſtuprare tentat, nec eam expugnare poteſt, oritur hic affectus.

Sic longa ſub ardenti cœlo equitatio laxat arterias illas, & venas, quæ juxta renes ſunt, ut per illas ſucci liquati ad teſtes facilè delabantur. Nonounquam tres, vel quatuor annos hoc durat profluvium, corpuſque ad extremam maciem deducit; ſi enim, quod ſæpè fit, ex uno, alteroque concubitu corpora contabeſcunt & labefactantur, multò ſanè magis id accidet è tam diuturno benigni ſeminis effluxu; inſuper ut menſtrua ſingulis mentibus prodire ſolent mulieribus: ita viris quibuſdam redundantia ſanguinis, quæ nec per urinam, nec ſudores, nec inſenſibilem tranſpirationem diſcuti poteſt, ad teſtes confluit, & per lotii meatus excernitur. Hinc viri nonoulli effeminati, & lac gignunt, & purgationes, inſtar muliebrium ordinata viciſſitudine, patiuntur, in Germania & Lotharingia.

Si igitur ſemen, quod effluit, ſit purum, pellucidũ, õniſq; alienæ qualitatis, & odoris expers, nec adhæreat meatui, nihil nocet: indicat tamen plenitudinem, vel imbecillitatem facultatis retentricis, vel convulſionem vaſorum, ut in epilepticis. Si verò ſit infectum vitioſis ſuccis, odore viroſo, conſiſtentia & colore referens pus non probè concoctum, tunc id collum veſicæ caleſacit primùm, poſt etiam erodit, pungit, & exulcerat; licet à calculis quoque anguloſis, & urina acri ſæpè exulceratio oriatur.

Diſtinguendum verò eſt, inter colis, & veſicæ ulcus. In colis ulcere pus una compactum, & collectum orinam præcedit; dolor inter meiendum acerbiſſimus. In veſicæ ulcere, non ita ſævus eſt dolor, nec pus ab urina ſecretum meitur, ſquamulæ etiam quædam excernuntur, fœtet lotium. Si urinæ meatus ſit exulceratus, colis tenſus eſt, doler, curvatur ad inferna, nec niſi inter femora indolenter teneri poteſt.

Ulcera in penis cavo, niſi citò curentur, in carunculas præter naturam tranſeunt, quibus urinæ meatus obſtruuntur. Ut enim è ſanguine bono caro laudabilis, ſic è ſuccis vitioſis ſpongioſa, ac prava creſcit, quę ægrè exterminatur in locis abditis, & inacceſſis; ideoque ulcera his in locis citiſſimè curanda.

Curatur ulcus in veſicæ, vel urinæ conſiſtens meatu, ſi exſiccetur, & cicatrice obducatur; quod fieri nequit, niſi humor affluens coerceatur. Si igitur plethora adſit, vena tundenda, victuque tenui æger alendus. Si ſuccorum acrimonia, & tenuitas adſit, hi incraſſandi, ad ſymmetriam reducendi. Corroboranda vaſa ſpermatica, ſi imbecilla. Si labor, & æſtus pręceſſerint, corpus refrigerandum.

Ut autem res magis fiat perſpicua, caſum quendam, ſeu exemplum ſpeciale proponemus, totam curandi rationem, ſubjectis formulis medicis, breviter adumbrantes. Vir quidam quadragenarius, ſanguineus, & bilioſus, venas habens amplas, hirſutus venereus gonorrhœa corripitur; indeque in collo veſicæ ulcus contrahit; calculoſus item, & urinæ ardore affectus: hic ſub veris initium curandus venit, in regione calida, & humida, fluxionibus obnoxia, nimirum Romæ.

Alvus huic primùm ſubducenda eſt, clyſmo emolliente, qualis hic eſt. R. fol. malvæ, violariæ, parietariæ, lactucæ, ana. Manip. j. hordei mundi Pugil. I. prun. dulc. n. xii. coq. ſ. a. ex aqua; Colaturæ libræ i. adde pulpæ caſſiæ unc. i. rhodomeliris, ol. violati, an. unc. ii. injiciatur. Alvo ſubducta, ſecanda vena Baſilica, & extrahendus ſanguis ad unc. vi. circiter. Poſtea quinque, vel ſex diebus continuis, mane hauriat æger ſyrupum præparantem, indeque poſt quinque horas prandeat. R. ſyr. violati, & de endivia, ana unc. i. aquæ hordei unc. iv. ſpec. diatrionſantal. ſcrupul. ſem. Miſ. Septimo die, niſi novilunium ſit, vel plenilunium, jejunus hoc ſumat. R. glycyrrh. raſæ prun. Damaſcen. tamarind. hordei mundi, ana drach. iii. quatuor ſem. frig. major. mundatorum ana drach. ii. ſem. florum cordial. ana Pugil. i. coque, In decocto diluantur electuarii diacathol. & pulpæ Caſſiæ, ana drach. v. vel, horum loco, mannæ unc. ii. ſyr. roſ. laxativi unc. II. ſpec. diatrionſantal. ſcrup. i. Miſce. Atque hæ vacuationes repeti toties poſſunt, quoties opus erit.

Abſoluta vacuatione, ſumat aliquot diebus mane, conſervæ roſ. unc. i. ſuperque bibat aquæ hordei cyathum. Abluantur crura decocto roſarum rubear. hordei, viol. calycumque papaveris. Ablutis cruribus, plantæ pedum radantur, ungues reſcindantur, renes ac tota ſpina, teſticulique & pudendi radix, refrigerentur. R. unguenti roſati Meſvæi, & infrigidantis Galeni, ana unc. i. ol. violati unc. ſem. pulv. roſ. rub. ſantali citrini, ſpodii, ana drach. i. camphoræ grana v. Miſce diligenter, addito aceti roſati pauxillo. Si ſpermatis fluxus non ſiſtitur, lamina plumbea mediocris craſſitudinis lumbis admoveatur, qua meatus relaxati comprimantur. Vel hoc. R. boli Armenæ, terræ ſigillatæ, ſangoinis dracon. coral. rubeor. roſ. rub. ſpodii, ſantali citrini, an. drach. ii. acaciæ, thuris, maſtiches, ana drach. ſem. terebinthinæ, ceræ, ana unc. i. olei myrtini unc. ii. fiat éplaſtrum, quod perpetuò adhęreat renibus, donec decidat. Bibat diebus aliquot cyathũ ſeri lactis caprini, cui ſyrupi violati unc. i. ſit addita.

Quoad ipſum ulcus, hoc purgandum, & glutinandũ, unde aqua hordei, cum modico melle roſato per ſiphonem injici debet, ad detergendum, & eluendum. Cicatrix poſtea inducatur. R. aq. roſarum, & plantaginis, ana unc. iv. ſacchari canditi unc. i. ceruſſæ, argenti ſpumæ, aluminis ropeiana dr. i. ſem. camphoræ ſcrup. ſem. fiat collyrium; cui addi poterunt unguenti Aegyptiaci drach. ii. ſi valentiùs ſiccare placeat.

Victus ſit mediocris, refrigerans modicè, & humectans, ſuccorumque acrimoniam retundens. Paſtum inchoet ſemper a prunis Damaſcenis, ex aqua cum ſacchato coctis: potus ſit non vinum, ſed glycyrrhizæ & hordei decoctum. Caveat æger à diureticis validis; itemque à venere. Utendum his, quę dolorem minuunt, Impetumque ſiſtunt humorum turgentium; ideoque dum æger ſomno ſe daturus eſt, quatuor à cœna horis, ſingulis noctibus ſorbeat emulſionem amygdalarum dulcium, hoc paratam modo. R. amygdal. dulc. excorticatarum unc. i. ſeminum quat. frig. major. recentiũ unc ſem. papaveris albi drach. i. tundantur & extrahator. emuls decocto glycyrrhizæ; colaturæ adde ſacchari roſati tabulati. unc. i.

Cap. 14. *De Caruncula in collo veſica.*

SI ulceri in veſicæ collo accreſcat caro ſuperflua, tunc inſignis eſt urinæ difficultas: lotium enim oon niſi guttatim, maximoque conatu redditur, ita ut ſæpè alvi etiam fæces una egerantur; in venere ſemen frigidum languidè, & citra voluptatem ſtillat; nec lotium recto filo excernitur, verum in unam alteramve partem infringitur; interdum divaricatur, prout caro meatus partem occupavit; ſæpè omninò non excernitur, ſed per alias partes erumpit, ut per ſcrotum, peritoneum, ſedem, per inguina. Præterea, ſpecillum ſi per veſicam inſeras, penetrare ad veſicam uſque non potes, ſed in tumorem ipſum impingis.

Signa distinguentia à calculo; primò discernitur tactu ipso per specillum; deinde è prurigine juxta penis radicem; tum è diverso modo suppressionis urinæ; interdum enim calculo laborantes liberè, & copiosè meiunt, lapide scilicet se revolvente, dum supinus collocatur æger, ut crura sint sublimiora corpore.

Curandi duplex est methodus; una violenta & periculosa; cujus Galenus meminit Opere de loc. affect. scilicet, si ænea fistula carunculam illam deteramus; altera mitis, & facilis, nec periculosa, quæ fit medicamentis.

Præmissis igitur evacuationibus, ac diæta mollis cauliculus apii, aut malvæ, oleo amygdal. dulc. inunctus, molliter vesicæ collo est inferendus; qui, si facile penetrat, significat carunculam non adeò excrevisse; unde spes magna surgit curationis.

Si verò impingens flectatur, aut frangatur, emolienda est excrescentia, ut tractabilior reddatur, fomentis, collyriis, & emplastris eam ad rem aptis, Fomentum. R. fol. malvæ Manip. i. rad. apii, fœnic. altheæ, ana unc. iij. seminis lini, cydon. ana unc. i. florum chamæmeli, stœchad. meliloti, pulegii, origani, ana p. ii. caricarum ping. unc. i. sem. coque ad rad. dissolutionem. postea æger decocto insideat mane, & vesperi, ut vaporem universum ab eis sublatum pudendis excipiat, ac præcipuè ipsa colis radice; vel spongiam imbutam, & expressam impone.

Et dum hæc fiunt, æger reddat urinam; postea, partes abstergantur linteolo, & ungantur. R. unguenti dialth. Agrippæ, œsipi, butyri bubalini, ana unc. i. ol. amygd. dulcium, lilior. albor. chamæmeli, ana unc. ii. Ammoniaci unc.ii. sem. succi apii, & chamæactes, ana unc. iii. mucilag. rad. althææ, sem. fœnigræci, ana unc. ii. coque ad consumptionem succorum, adde ceræ modicum, & fiat sec. art. unguentum.

Inunctæ partes lana succida integantur. Postea siphone hoc injiciatur. R. rad. althææ, sem. lini. & fœnigræci, ana drach. iii. coq. è tribus cyathis aquæ fluvialis ad tertias; cola, adde ol. amygd. dulc. unc. 5. His peractis, cauliculis dictis tenta carunculam prêterire; quod si potes, brevi discutietur tumor, cauliculus longus sit palmum unum, & duos digitos ipsius ægri.

Quod si adhuc renitatur, inserenda leniter cerea cãdela tenuis, è forti filo, & cera, cui aliquid terebinthinæ additum sit, ne frangatur; perungatur prius ol. amygdal. dul. modicè inflexa, juxta tenuiorem partem; quæ si ultra carunculam progreditur, bonum; quia sic compressa digitis, signum loci affecti denotabit: quam postea candelæ partem signabis, & medicamentum aptum ei applicabis, & si plures partes læsæ conspiciantur, etiam pluribus medicamentum appones. Quod si autem candela tumorem superare haud possis, virgulam plumbeam confice, ac illine oleo dicto; plumbum enim & anodynum est, & ulcera exsiccat, & excrescentes carnes supprimit, constringitque ut sideant.

Si & hanc caruncula respuat, aureo, vel argenteo cathetere utendum; tutius tamen prioribus res agitur; hoc enim instrumentum sanguinis fluxum excitare solet; ad quem compescendum, siphone in meatum injiciantur, aq. plantag. & rosar. quibus albumen ovi sit permistum; sic enim fluxus sistitur, & extra apponatur hoc cataplasma. R. aquæ, vel succi plantag. aquæ ros. ana unc. iv. aceti ros. unc. ii. albumina ovorum num. ii. pulv. boli Armen. sang. drac. corall. rub. myrtill. corticum mali Punici, terræ sphragitidis, ana drach. ii. Misce, fiat cataplasma.

Siphunum autem sit quantitas, pro varietate sexus & ætatis, pro maribus, maximus sit 15. digitorum, medius 12. minimus 9. Pro mulieribus, major 9. minor 6. viriles magis curvantur; quod viris magis intorqueatur collum vesicæ. Aeger super sellam ponatur supinus, Chirurgus à dextris illi assistens, sinistra colem teneat, dextra immittat siphonem, & ubi ad collum vesicę pervenerit, simul cum cole fistulam inclinatam, sensim in vesicã compellat, & per totã diẽ intus relinquat; cogaturque æger lotium sic reddere, ut tum ab urina, tum ab organo, ductus ille dilatetur. Educto cathetere, inserenda cãdela cerea, ibidemque sinenda, donec ipsi à caruncula signum imprimatur.

Parti autem candelæ, ubi carunculam contingit, sequens emplastrum applicandum, partes sanas defendens, excrescentiam vero absumens sine insigni dolore, R. æruginis, auripigmenti, chalcitidis, id est, vitrioli offic. aluminis rupei ana unc. ii. infunde in aceto acerrimo, interque lapides marmoreos reducantur in levissimum pollinem, exponantur soli caniculari, idque octo vel novem vicibus, donec summa partium tenuitate acquisita, omnem prorsus vim mordicantem amiserint.

Præterea, R. argenti spumę unc. ii. ol. ros. unc. iv. coque ad ẽplastri consistentiã, adde pulv. dicti unc. ii. fiat medicamentum duriusculum, ut candelæ, vel plumbo adhærens, diffluere à propria sede non possit.

Sed ob varia corporum temperamenta, duplex habeatur compositio; una mitissima, quę pręhumidis, atque maximè sensibilibus administretur; altera robustissima, quæ robustis applicetur, quas dein varie commiscebis, pro mediis constitutionibus. Auspicandum semper a mitioribus, progrediendumque ad acriora, si ex usu fore videantur.

Fortissima erit compositio, è pulveris dicti, & argenti spumæ æquis partibus. In summa, curandum, ut medicamentum adhæreat carunculæ. Sic 5. vel 6. dierum spatio caruncula consumetur.

Interim si quis dolor, aut insolitus rigor, aut febris, aut symptoma aliud acciderit, extrahenda candela, eluendus meatus lacte caprino, aut aqua rosar. cum pauca caphura; idque tamdiu, donec sedata illa impedimenta videbuntur.

Signa exstirpari carunculam, habentur è mordicatione circa partem, & è copia effluentis puris.

Signum absumptę carunculę est, quando facilè candela, etiam parte crassiore transire potest, usque ad vesicam, si lotium liberè, cito, cupiose, & recto tramite profluit, sicque celeriter genitale excernitur semen.

Discussa carne, ulcus abstergendum, injecto hoc collyriu, R. centaurii minoris, apii, caudæ equinæ, ana Manip. sem. hordei contusi unc. i. coque in lib. ii. aquæ purissimæ, donec media pars absumatur, colaturæ adde rhodomelitis, vel mellis centauriati, unc. ii.

Laudatur collurio ex aqua destillata è cochleis, & fabis viridibus, cui additum sit nonnihil mellis rosati; si vero sordidum sit maxima colluvie, adde unguenti Aegyptiaci parum.

Ulceri puro cicatrix inducenda, R. aquæ plantag. & ros. ana unc. iv. seri lactis caprini unc. ii. cerussę drach. vi. aluminis rupei, marmoris candidissimi, spodii, crystalli, ana drach. i. sem. caphuræ scrupul. i. terantur terenda tenuissime, & cribrentur; postea humidis misceantur. Victus interim alterandus, ut sit paulo tenuior. Diuretica exhibenda, cum non amplius humor affluit.

Fabricium ab Aquapendente jam excipiat famosissimus Aur. Philipp. Theophrastus Paracelsus Bombast ab Hohenheim, Medicus & Philosophus celeberrimus, ac Chemicorum omnium verè Princeps. Hic etenim de ulceribus plura sanè momentosa, suâ Chirurgiâ, tum Majori, tum minori, quamvis aliis forsan levioribus, imò futilibus ac superstitiosis, i. mista tradit; quæ non absonum fuerit hic in majus Bibliothecæ nostræ complementum, exhibere; omissis illis quæ Luem Veneream spectant; quandoquidem ea abundè videri poterunt sub propriô titulô à Clarissimô Musitanô allata. Sic autem Paracelsus, de Ulceribus.

Tractatus

Tractatus Primus.

De Antiquorum Medicorum tam verorum quam pseudomedicorum ad ulcera Experimentis.

Cap. 1. *De vulnerariorum remediorum usu inutiliter in ulceribus attentato.*

POst inventam vulnerum curationem, cùm & ulcera paulatim fieri inciperent, remedia vulnerum in ulceribus usurpari cœperunt, secundo quandoque, quandoque improspero successu. Maxime vero potiones, olea, unguenta, traumatica, ac Emplastra, in usum recepta sunt: inter omnia tamen plurimum valere Emplastra experientia docuit, unde non mediocris laus illis conciliata est. Verum enim domesticum hoc semper malum fuit in Medicina, rerum causas & origines ignorari, quod & hic contigit. Ejus mali causa fuit semper, oscitantia, lucri & voluptatis studium inter medicos, qui tibias, Cytharam, cantum, magis quàm ægrorum salutem sectati sunt, quod in aliis mechanicis artibus non contigit: eæ enim semper cultores habuêre, quibus virtus ac laus majori quam emolumentum curæ esset. Hic vero proximi dilectio statim extincta est, ac præceptum quo non tam nostræ quàm proximi salutis studiosi esse jubemur, omnino neglectum: cùm tamen hoc pręceptum omnibus sanis inquirendi consilii pro ægris, necessitatem imponat. Quin ipsemet Deus naturæ hujus author, quærere ut inveniamus præcipit, cùm inquit: Discite ex me, quia mitis sum, & humilis corde. Quamobrem diligens remediorum indagator nunquam desperare debet, sed ejus quod quærit inventionem sibi certò polliceri: nam nihil tam secretum natura habet, quod ipsi denegatum sit. Hinc in paucis quibusdam fraternæ charitatis scintillæ enituerunt, qui canum exemplo ægrorum ulcera lingere non exhorruerunt, ac sanitatem summum bonum posuerunt, omni pompa ac voluptatis studio posthabitis: diligens dein indagatio ista docuit, acriora ac vehementiora ulcerum, quàm vulnerum remedia esse debere: edocti quinetiam hinc sunt, magnam ulcerum varietatem esse, suamque singulas species curationem propriam desiderare: tandem per indicationem contrarii remedii, ulcerum putredinem, aqua salis, fabrorum, ac similium, arcere tentarunt: non ita multo post Chelidoniæ, fol. quercus, ac musci, craniotum, resinæ, ac Terebinthinę usus innotuit. Verum curationis perfectio semper desiderata adhuc est. Donec tandē adulterata ac Sophistica Medicina, nugis ac loquacitate, sic falsa remedia palliavit, ut passim pro veris haberentur: sed quia Sophistæ ventris ac gulæ tantum commodum quęrebant, nil solidi indagare solliciti fuerunt, sed ruinosis fundamentis contenti, nescio quas nænias superstruxerunt. Isti tamen ut maxime vulgata remedia extenuare conati sunt, tamen Deus Opt. Max. ea tali effectu donavit, ut passim iis uti quàm fucatis (quæ medici falsarii obtrudebant) vulgus mallet.

Cap. 2. *Dolor ulcerum, quas inquirendi remedii occasiones dederit.*

DOloris magnitudo, malam medicinam, ut scilicet contrarium contrario, malum malo pelleretur, primum omnium induxit. Hinc illa per acres ac rodentes medicinas, Salem, Vitriolum, Lixivium, ex herbis Radiculam & Chelidoniam, &c. curandi ratio orta, sed ferè ubi gravius aliquod malum erat, inutilis ea fuit, quamvis in vulgaribus non omnino contemnenda esset. Post hęc ad sectionem ventum est: verum quia radix mali resecari non potuit sua ipsorum explodenda temeritate cognita, mox eam abjecerunt, ad Ustionem se convertentes, in qua tanta luserunt varietate, ut nil supra, alii candente Metallo, auro scilicet, argento vel ferro: alii liquefactis, Plumbo ac Stanno in ulcera infusis, mali radicem frustra extirpare conati sunt. Et sane meo quoque tempore fuerunt, qui ipsum attentarent, sed frustra omnia, nam nisi quandoque Natura ipsis remediis efficacior ulcera curasset, nullus unquam sanitati ab illis restitutus esset. Fuêre qui non irrito conatu, Mercurium calidum ulceribus infunderent, & sane non spernenda salutis spes in hoc remedio apparebat, nisi Tremor & odontalgiæ quæ sequebantur, curationis hanc rationem derelinquere coëgissent. Atque sic subinde in eo laboratum est, quomodo minus malum, per majus incommodum tolleretur, sed à Medicinæ veris theorematis hoc alienum esse, facile palàm fecero. Contrarietatis ista indicatio certe non malum remedium ostendit (nam malum malo simile potius est, quàm contrarium) sed bonum, clemens, benignum: nam iram patientia, non ira vincit: iram à majore ira vinci ac pelli contrà dicunt illi: ita sane: nam nec ego hoc inficias eo, sed cruenta victoria est: etenim si fortis à forti vincatur, victoria non sine incommodo paratur: sic si malum ulcus à malo remedio superetur, talem hæc curatio memoriam post se relinquit, ut æger se non curatum mallet. Quamobrem omni studio in id incumbendū, quo pacto leni remedio malum evincas, qua in re quid ego præstiterim, sequentes tractatus testabuntur.

Cap. 3. *Alchymistarum in Medicina ulcerum labores & inventa.*

CUm Alchymistæ didicissent, Medicos per acria, ac rodentia medicamenta ulcerum curationem tentare, ipsi Chemico more remedia illa parare cœperunt, ac sūmas illis rodendi vires inducerę, sunt conati. Sic salem communem, & salem petræ ac gemmeum per Reverberatorium in calcem redegerunt, Vitriolum quoq; calcinatum, medicis utendum exhibuerunt, qui deinde ad usum adhibitis remediis, non parum virium ad sanandum inesse illis experti sunt, maximè ubi ea mali radicem attigissent. Verum cùm varietas quędam ulcerum appareret, illis particularibus relictis, ad universalia animum adjecerunt, inter quæ Mercurius sublimatus palmam tulisset, nisi ob intentissimos dolores quos creabat, contemptui haberi cœpisset. Secundum locum Arsenicum meruit: post Realgar aliaq; deinceps Corrosiva, quibus omnibus in quibusdam singularibus personis, suas vires non deesse observatum est. Atque hinc Physici perspecta varietate ista, juxta diversitatem remediorum ulcerum differentias quasdam meditati sunt, sed omnia manca, ac mutila erant, quòd originem morbi non intelligerent: originem dico quam Astronomia ac Genealogia, non hominum modò, sed & cœli indicant. Nam cœlum (in cujus consideratione Medicum perpetuo versari decet,) subinde movetur ac senescit, suasque operationes senis hominis instar, accuratius ac severius perficit. Humana vero Genealogia, sēper in deterius abit, veneno per parentes cōmunicato, ut jā posterior priore sēper morbosior, sit & habeatur. Hęc hujus secretioris philosophiæ ignoratio, omnium illorum errorum mater est.

Verum sciendum omnibus seculis Medicinæ vehementiam affectatam esse, hoc est, malo malum pellere attentatum, sed decebat considerasse iram nullam, quamvis maximam sibi opposita patientia non evinci. Etsi enim ulcera venenata esse, certum erat, non tamen ideo venenis ea curare statim oportuit, cogitandum potius erat, duo contraria, iram scilicet ac lenitatem in eodē corpore inesse posse. Sic in Mercurio, (qui in ulceribus curandis primas tenet) duas contrarias facultates, dulcem scilicet & corrodentem inesse videmus, itaque per Mercurii dulcedinem non corrosionem curandum esse scire debebant

debebant, ſed quia dulcedinem ignorabant: nil mirum eſt, ſi hoc modo egericat. Scorpio item veneni ſui medela eſt, ſed certe non qua venenoſus eſt, ſed quia duas diverſas naturas obtinet. Hęc in eu ſinè protulimus, ut oſtenderemus, vulgatum illud quaſi Axioma, Malum malo pellendum eſſe, in Medicina non valere: ſed cum in quovis corpore bona & mala quædam natura inſit malam ſeparandam ac bonam Medicinam faciendam eſſe.

Cap. 4. *De compoſitis Medicinis ex corrodentibus & vulnerariis, earumque uſu ac noxa.*

Cognita jam ac perfecta corrodentium medicamentorum natura, quomodo ſcilicet ea Eſcharam facere nata eſſent: porrò illa vulnerariis medicamentis admiſcere tentarunt, ac utiliſſime ea Reſinoſis ac Emplaſticis remediis jungi & miſceri didicerunt: unde poſtea innumerę Emplaſtrorum ac unguentorum deſcriptiones extiterunt. Sed quia nec iſta vera Methodus erat, qua ulcera curari oporteret, varia & hic acciderunt adverſa ſeu mala, quæ curationem turbarent. Namque immenſus hic eſt errorum Oceanus, enavigari impoſſibilis: etſi enim Eſchara ſatis magna decidebat, nil tamen de radice mali adhuc ademptum erat. Nā in origine ac radice mali inquirenda ac tollenda, omnes & Phyſici ac Medici à ſcopo aberrarunt, in quo tamen attingendo ſcriptores plurimi ſtrenue laborarunt: verum quia ex iiſdem fontibus argumenta ſua (ex quibus & priores) haurirent, non minus quàm illi ſpe ſua dejecti ſunt. Interim ſi quando Naturam per ſe ulcus curare accideret, illi jam perſuaſum habebant, rem acu ſe tetigiſſe.

Sciendum porrò, vulnerariam medicinam hic magnum uſum præſtare, Corroſivis dulcibus junctam, ſed ſemper ad originem reſpiciendum, quod niſi fiat, oleum & operam lu les: nam nulla plane medicina proficier, fonte mali neglecto, ſed ſi hic ulcus ſanes, alibi aliud protrudet natura, priore longe pejus. Itaque & illa quorundam perſuaſio ſtulta & ridicula eſt, qua quidam ulcus in uſtionem, vel vulnus tranſmurare conati ſunt, ipſumque dein tamquam vulnus vel ulcus curare: nam roſio, ſectio, uſtio non ſunt legitimi curandorum ulcerum modi, quemadmodum Phyſici ac Chirurgi nonnulli prodiderunt. Neque ea curandi Methodus, quā abſtinentia & uſus Ligni Guajaci imperatur, vitæ ac cum mali fontibus conſentiens eſt: nam niſi ultrò jam natura curare velit (tum enim non contemnendum auxilium putamus) nil ea proficies. Hęc eo nomine dicimus, ut admoneremus, curationem, quæ tempore, occaſione, ab ipſamet natura perficitur, non expectandam. Ea enim vera Medicina eſt, quæ & ipſam naturam celeritate prævertit.

Cap. 5. *Quomodo artifices quidam Studio ſanitatis varia remedia invenerint, per quæ multorum morborum cauſæ innotuerunt.*

Veterum Chemiſtarum tanta fuit in inveniendis ac inquirendis remediis diligentia & induſtria, ut eam non celebrare ac memoriæ mandare indignum videatur: nam etiamſi non ſemper quod ſperabant conſequebantur, tamen hac occaſione Magnalia Medicinæ innotuiſſe manifeſtum eſt. Per ipſos enim metallorum viliorum tranſmutatio tentata eſt, quam etſi naturæ impoſſibilem eſſe non aſſeram, pluribus tamen difficultatibus obrutam conſtat. Nam ferrum in Cuprum, Venerem in Saturnum mutari, nemo eſt qui ignoret, &c. Illi ergo miranda hac ſpecierum tranſmutatione obſervata, cā in medicum agrum transferre voluerunt: nam cùm Tincturas ſuas malè curatas, à gallinis domeſticis devoratas, id efficere caſu obſervaſſent, ut plumæ deciderent, novæq; ſuccreſcerent, (quod & ego teſtari poſſum.) Experiri placuit, an in humano corpore ſuperflua, ſic quoque abſumpta irent, unàque ulcerum radices tollerentur, & ſanè, uti in tractatu de curatione ulcerum oſtendemus, non plane irritus conatus fuit. Hujuſmodi experimenta facere, naturæ non inconſentaneum eſt, ſed maxime gratum: nam & illa ipſa quandoque hac ratione vires ſuas oſtentat. Etſi autem per hujuſmodi experimenta curatio ulcerum non plane inventa eſt: nam ſtatim ea per ſophiſticam quatuor humorum commentationem adulterata ſunt, partim omnino contemni cœpta (etenim quamprimum loquacitas in medicina dominari cœpit, veræ Medicinæ fontes turbati ſunt.) Tamen donec iſtis Arcanis inquirendis invigilatum eſt, lumen quoddam naturam illuxiſſe credere licet. Nam quid majus in tota medicina eſſe poſſit iſta expurgatione, qua omnes ſuperfluitates totius corporis radicitus evelluntur, conſumuntur, reſolvuntur. Illa enim vulgata purgatio, an purgationis nomen meretur, cùm ea latem detrahat, quæ paulo temporis momento regenerari poſſunt? In ſumma, ſi ſemen primarium mundum reddatur, tum juſtam purgationem factam eſſe dicendum eſt. Nam etſi ab antiquis, quæ ſinguli humores purgent, deſcripta inveniantur, ſcripta tamen inania, & ſine pondere ſunt, eo argumento, quòd etſi humores purgaſſe ſe glorientur, morbos tamen curaſſe teſtari non poſſint. Verbi gratia: In quartana, etſi Melancholiam vel Choleram aduſtam expurges, non tamen cedit febris. At ſi antiquatum ſanguinem expurges, regeneres, novum facias (quod in Liene effici oporter) jam quartanam curaſti, quod niſi præſtes, nunquam quartanarium quemquam ſanitati reſtitues. Similiter Hydropis curatio contingit, ſi novus ſanguis generetur, qui deinde reliquum corruptum inveteratumque expellit. Sic dentes eroſos, putrefactos, quo nullis remediis curare poſſibile erat, per hujuſmodi Arcana, ex alveolis extractos, ac novas dentium radices regeneratas ſcimus, atque eadem ratione ſciendum, in quartana Lienem ſic renovari debere, imò in omni morbo, maxime vero in ulceribus ſemen illud, in quo morbi radix latet, expurgandum eſſe: nam ſine hoc medio curatio omnis irrita erit.

Cap. 6. *Cauſæ Ulcerum quam variis modis inventæ. Et cur radices eorum quandoque loco cedant.*

Mala illa Medicina, de qua ſuperioribus capitibus ſermo fuit, quæ malum pejore malo pellit: etſi per ſe noxia eſſet, egregiarum tamen inventionum ac experimentorum occaſionem præbuit. Nam Aquę Gehennæ & Mercuriales, cùm in ulceribus uſurparę eſſent, ob nimium quem faciebant dolorem, etiam ulcerum cauſas ac radices ad ſuperficiem eduxerunt. Ea enim eſt corrodentium medicamentorum (ob ſpirituum quos continent penetrationem, ac tenuitatem) vis, ut per ulceris occultos meatus intrò ferantur, illicque mali radices diſcutiant ac reſolvant, extràque ad ulceris oras pellant. Sed quod ſæpe hactenus monuimus, non mediocre periculum ſubeſt: nec niſi à rerum peritiſſimo artifice (qui ſuperventuris ſymptomatis reſiſtere poſſit) ac in robuſtiſſimo corpore, iis uti licet. Ego ſanè, qui periculorum illam multitudinem expertus ſum, omnes, ut iis abſtineant, hortor. Eſt inſuper alia quoq; Naturę actio, quæ Magnetica quaſi facultate per aſſumpta medicamenta ulcera curat: nam aſſumpta medicamenta cauſas ulcerum intrò ad ſe trahunt, ut poſtea levi admodum remedio cedant, ſed pſeudomedicorum ambitio, ac avaritia huic arti exitioſæ fuerunt. Quamobrem hortor, ut denuo omnes in recolendis hujuſmodi remediis operam locent ſuam. Nam prodigii certe inſtar eſt, tales morbos exteriores per intrinſeca pharmaca non aliter quàm alium aliquem morbum, Icterum ſcilicet, hydropem, aut ſimilem alium, percurari poſſe, obſcurata autem hæc medendi ratio eſt, per peſtiferum illud medicorum dogma,

ma, quo extrinſecos morbos, exterius ſaltem abhibitis remediis curandos præcipiunt, quo dogmate recepto, uſtio, ſectio, corroſio, ac aliæ mille ægrorum carnificinæ, ac peſtes introductæ ſunt. Ad hæc in uſu corrodentium remediorum, alius adhuc intolerandus error dominatur, quo omnibus perſuaſum eſt, officinarum medicamenta, non artificioſas Chemiſtarum præparationes oſurpandas eſſe, cum tamen luce Meridiana clarius ſit, pharmacopolia iſta nil niſi peſtifera medicamenta ſuppeditare. Sed ſic res nunc ſunt comparatæ, ut ſi quis medicamentum etiam præſtantiſſimum habeat, niſi ipſum à pharmacopæo præparatum ſit, pro veneno habeatur ac explodatur.

Cap. 7. *Novorum morborum Origo, ut cæptam curandi rationem inverterit.*

NOvorum morborum, ac prius ignotorum ortus, tum ipſorum inter ſe complicationes ſeu ſyndromæ, novorum remediorum inquiſitionem cùm requirerent, variorum iterum errorum ſeminaria præbuerunt: quemadmodum enim humanum genus novitatis ſtudioſum eſt, & varietate delectationem capit: Sic facultates illæ morborum effectrices, nova ſubinde machinantur mala. Itaque ſimiliter ut Mechanici artifices nova ac varia opera, quæ placeant & delectent, architectantur: ita & Medicos perpetuo in inveniendis novorum morborum remediis occupatos eſſe decet: novus enim morbus novum deſiderat remedium. Ut jam veterum ſcriptis nemo contentus eſſe poſſit ad medicum opus faciendum, niſi forſan in vulgato, ac antiquis noto morbi genere, ſed ad initium redeat oratio noſtra. In ortu novorum morborum Chemiſtæ ac Empyrici homines diligentes ac laborioſi, quo pacto nova remedia experirentur ac invenirent, operam dederunt: & certè inſtitutum eorum fructu non caruiſſet, ſi non ſophiſtica illa ac loquacitatis ſtudioſa Medicina unà irrepſiſſet: ſed de ſingulis effectus ſatis ſuperque teſtatur.

Morbum Gallicum, jam verbi gratia, conſideremus, unde is originem duxerit. Ex coitu nimirum Leproſi Galli, cum ſcorto impudenti, Bubonibus veneris laborante, quod deinde ſcortum contagio omnes infecit, qui poſtea in ejus amplexus venerunt, atque ſic ex Lepra & Bubone venereo, Gallica iſta Lues orta, per contagium totum pererepavit orbem, quemadmodum ex Equi & Aſinæ coitu Mulorum genus exiiſit. Neque vero inter initia alio quam per venereos amplexus contactu, malum contagioſum fuit. Luis venereæ exemplo, quis dubitet, per coitum alios quoque morbos mixtos, ac complicatos extitiſſe? Cùm omnibus manifeſtum ſit, veneris uſum multorum morborum hæreditariorum matrem ac radicem eſſe. Hos itaque morbos, ſi cum ulceribus complicentur, accuratè diſtinguere oportebit, quo facilius aptis adhibitis remediis curationem recipiant. Nam hoc jam experientia docuit, in omnibus ulceribus, cum morbis veneris complicatis, Mercurium tamquam ſacram anchoram ac Patronum eſſe, & unicum Arcanum, de quo Venus gloriari poſſit.

Cap. 8. *Univerſalia quædam veterum medicorum ſecreta pro ulceribus remedia, quomodo reperta.*

DE ulceribus hactenus ſermo fuit, cum quibus quia per venereos ãplexus Gallica lues complicata quandoque eſt, quidam luem gallicam iiſdem cum ulceribus remediis curandam magno errore putarunt: cum enim alia hujus origo ſit (Venus nimirũ) alia ulcerum reliquorum, non poteſt non diverſa remedia ab iis deſiderare. Semper tamen Mercurius ſublimatus in hoc caſu pro univerſali ſeu catholico remedio habitus eſt, quòd ejus mirifica facultas omnibus nota eſſet. Hoc de eo experientia manifeſtam fecit quoque, illum per os aſſumptum ptyliaſmo concitato malum curaſſe, non quòd cauſa morbi ſaliva eſſet, ſed inerat in ea tamen, quẽadmodum crocum aquæ injectum, aquam tingendi virtute donat: nec tamen aqua tingere dicitur, ſed ex ambobus mixta eſſentia. Mercurii virtutibus hac ratione publicatis, invidum Sophiſtarum genus, ut eas obſcuraret, correctiva quædam medicamenta, nil ad rem pertinentia (Nam in ſolo unico Mercurio (mihi crede) totus curationis theſaurus conditus eſt, qui correctione nulla eget) adjecit: ſicque ejus uſum verum ex manibus medentium excuſſit, ut jam ſola Gallicæ luis remedia in omnibus ulceribus uſurparentur, ſed quanto malo norunt omnes: nam cùm venerea non eſſent, hoc remediorum genere juvari neutiquam potuerunt. Hæc propterea admonere placuit, ut oſtenderem, Gallicę Luis curationem, tanto mortalium multorum incommodo, in ulcerum chirurgiam introductam, rurſus ejiciendam, ac intra ſuos limites pellendam eſſe. Etſi enim ulcera quoque variantur, commiſcentur, ac cum aliis morbis complicantur: tamen niſi venerea aliqua concauſa acceſſerit, neutiquam Luis Gallicæ curationem iis adhibendam eſſe manifeſtum eſt. Imò etſi Veneris uſu ulcera quodammodo immutata viderentur, nullum tamen manifeſtum morbi Gallici ſignum apparet, Mercurio abſtinere præcipimus. Gallica enim lues non ſolum ex naturalibus cauſis, ſed Divino permiſſu originem duxit: ſicuti enim Peſtis non ſolum naturaliter ſævit, ſed pœnæ loco à Deo immittitur: ſic luem veneream, diram Scortatoribus pœnam à Deo Opt. Max. conſtitutam eſſe putandum eſt, adeo ut perſuaſum habeam, Sophiſtas ac Pſeudomedicos iſtos quoque ceu carnifices divinæ pœnæ adjunctos eſſe, ut ſcortatores falſis ſuis curationibus magis adhuc excrucient ac torqueant. Verum in ulceribus aliis ſolum naturales cauſas agere certum eſt, nihilque pœnarum adeſſe.

Cap. 9. *Ulcerum cauſas minerales eſſe, nec humoribus adſcribendas.*

BRevem hîc ac ſuccinctam cauſarum ulcerum explicationem, non prolixam diſputationem expectabis, amice lector, uberiorem omnium tractationem ſequenti libro accepturus. Corrodentem itaque quandam vim ipſi quoque ſenſui non abſconditam, in humano corpore conſiſtere, mirum quoſdam non animadvertiſſe: ego planioris doctrinæ gratia, eam quam poſſum, dilucide exponam. Sudorem hominis ſalſum ſapore eſſe, nemo eſt qui ignoret: at ſudorem Sal non dixeris recte, Salis tamen excrementum ſi appelles, nil à vero aberraveris. Sal ille ubi lateat, inquirendũ ulterius eſt: nam ex eodem fonte & ulcera fieri, & ſudorem emanare conſentaneum eſt: quia autem ex venis ſudor prodit, venas ſalis illius receptacula eſſe, una & ulcerum primas origines continere manifeſtum eſt. Jam vero Salem iſtum in venis contentum, juſtam multitudinis portionem, ad opus ſuum perficiendum obtinuiſſe, & quidquid ſuperfluum eſt, per ſudorem deponere, à natura edoctum eſſe, credibile eſt. Quoniam autem fatalis quędam ataxia ſeu inordinatio omnibus rebus ineſt, quæ ad corruptionem deducit, eam quoque Sali huic natura impoſuit, quam præcavere, vel factam immutare, medici officii fuerit. Iſta itaque inordinatio, ſi humanum corpus apprehenderit, ejus quandã efficientem cauſam adeſſe conſtat, quæ aptam temperaturam deſtruat, eam autem ſanguinem eſſe, convincere non difficile foret, ſanguinẽ dico ſalſum ac Mineralem, in quo Sal jam prævalet, quamobrem non eſt, humoribus hanc actionem tribuamus, ſed Minerali corpori: quàm vero abſurdum ſit, Mineralia humores appellari, quis ignorat? non minus quoque temerarium eſt, cùm unica ſit ulcerum cauſa ma-

terialis, quatuor tamen eorum differentias juxta humorum diversitatem, constitui. Nam neque Melancholia, nec bilis, nec pituita, ulcerum causam continere comprobari potest, verum in sale, qui per sudorem ad locum affectum defluxit, eam residere ex jam dictis, puto manifestum esse. Cor vero certum aliquem locum occupet Sal iste, causa est, cùm per inordinationem illam quam dixi, Harmonia totius corporis dissoluta est, Sal ille turgens in eum locum decumbit, qui propter excellentiorem inordinationem ad suscipiendum aptissimus est. Quò ubi pervenerit, contra naturam pugnans, si superior evadat, jam in illius loci venas se insinuans, illic radices agit, unde postea paulatim illius loci temperie corrupta se prodit, vixque tandem à natura, nisi presenti auxilio, evincitur iterum.

Cap. 10. *De Semine Senii causa efficiente, quodque ad futuros morbos faciendos prædestinatum est.*

STatim in primo nostro ortu, ipsaque etiam conceptione ad mortem nos prędestinari, notum omnibus est. Ex quo sequitur, nos in morbos incidere, qui non ex nostra natura, seu essentia proveniant, sed extrinsecus nobis ingenerantur. Verbi gratia, Pestilentiam contra ac præter naturam esse scimus omnes, itaque semen ejus ab extrinseco nobis contigisse patet, sicque de reliquis morbis judicandum quoque, singulos scilicet à suis colonis, quorum infinitus numerus existit, nobis implantari. Homo enim ad Dei imaginem sanus ac perfectus creatus primo est, in qua perfectione cum non perstitisset, tantum miseriarum sibi contraxit, ut Deum etiam, quòd eum creasset, pœnituerit: post illum ergo lapsum, Deus hominibus omne morborum genus inseminavit, ut jam quivis homo in suum morbum prædestinatus oriatur seu nascatur.

Cùm ergo ortus ille, morbum seminarium fato quodam secum adducat, illum primam omnium morborum causam, hunc finem ac terminum vitę rectè dicemus. Hęc autem nil ad eum morbum, circa quem medicina versatur, pertinent: nam morbus is quem medici objectum facimus, ortus sui causâ, extra istam prædestinationem habet, seminaturque à nostra corruptibilitate. Sed ut & in materia ulcerum, negotium tenearis, sciendum est, nullam *ἀταξίαν* in humano corpore esse, quàm quę à semine primo excitatur, quod tamquam seditiosus in republica, sic ipsum in humano corpore agit: nam quemadmodum seditionum origo insensibilis est, sic ulcerum primam causam videre impossibile est: nam uti conceptus mentis sensibus, sic & naturæ istæ operationes nobis incognitę sunt. Est ergo quiddam, quod nemo verbis exprimere potest, quod habilitatem illam ad actiones suscipiendas efficit, verbi gratia, Sal, quod in sanguine continetur, habilitatem habet, ad curem & carnes erodendas. Itaque quantum Luminis naturæ de istis colligere concedit, in eam sententiam devenio, interiorem quendam hominem in nobis esse, à Deo Opt. Max. ea industria donatum, ut nocendi varias artes calleat: vult enim Deus variis nos calamitatibus affligi. Utut sit, hoc indubitatum esto, aliter quàm demonstratum est, primas morborum causas indagari non posse, hocque certum esse, ex Sale ulcera nasci. Unde vero illam habilitatem Sal nactus sit, ut hoc vel illo modo agat, aliter explicare nescio, quàm quòd occultos quosdam horum actionum architectos imaginari oporteat: nam & in semine ex quo arbor nascitur, quis illum certæ formæ sculptorem, aliter quàm imaginatione concepit unquam? Itaque intrinsecum quid omnium rerum habilitatum præstans in homine, mente concipiendum est.

Cap. 11. *De Elementis, eorumque in humano corpore actionibus.*

IN humano corpore quatuor humorum harmoniam antiqui somniarunt: istam autem commentationem vanam esse, multis argumentis convincere promptum est. Etenim cùm humanum corpus ad exemplum majoris illius mundi creatum sit, quatuor elementa non humores in se continere manifestum est. Elementum dico non calidum, humidum, frig. sicc. &c. qualitatem scilicet; sed veram substantiam, quę non unicam tantum qualitatum syzigiam obtinet, sed omnes unà comprehendit. Ut verbi gratia, Elementum terrę voco, non quod frigidum & siccum saltem in ea est, sed & quod, frig. & hum. cal. siccum: calid. & humidum est, omnia scilicet quæ terra continet, Elementi terrę nomine veniunt. Sic, aqua, quæ ex aqua fiunt, quæque in aquam resolvuntur, aquæ Elementum dicuntur. Aër, ventus, &c. aëris elementi nomen fuerunt, non complexionis solius, sed totius substantiæ ratione habita. Item ignis elementum voco Firmamentum, & quæ in eo insunt omnia: calidum scilicet, & frigidum, ut Sol ac Luna: humidum item ac siccum, ut nix, aqua, &c. Idem de homine judicandum est, ex quatuor scilicet Elementis ipsum compositum esse. Ut verbi gratia. Ignis in homine est anima: Terra, quidquid è sicco corpore nascitur. Quod vero ex Liquore nascitur, Aquę est Elementum: sic quod ex vacuo, ubi nulla substantia est, oritur, Aëris Elementum voco, ex quo sequitur colicam ab aëre fieri, & Melancholicos rectius Lunaticos, Cholericos Martiales, Phlegmaticos Aquarios appellari, sicque de reliquis, quę in præsentiarum memorare nil refert: sufficiat quæ ulcerum negotium attinent tetigisse. Sciendum quoque, Epatis morbos Epati, Capitales capiti, Spleneticos Lieni, non Bili, Pituitæ, Melancholiæ, Sanguini, &c. adscribendos esse: siquidem multi istis in partibus morbi accidunt, nullo istorum humorum præsente. Quamobrem phantastica illa humoralis Morborum origo explodenda est. Longè alia etenim causarum morbificarum ratio est, quàm hæc in istorum cerebro enata phantasia. Siquidem in confesso quasi jam est, Stellas Morbos inducere posse, & quidem omnes: valeant ergo humores illi: nam Morbi ex hominis corpore, tamquam plantæ ex terra existunt, quomodo ergo ex Melancholia, &c. morbum esse dicis? Intolerandus est error dogmatis illius apud medicos, quo ex temperaturæ similitudine morborum causas arguunt, verbi causâ, Morbus iste Melancholicus est, inquiunt, causa: quia frigidus & siccus, ejusdem scilicet cum Melancholia temperamenti. O insignem philosophiam, quasi vero Elementi, & Elementatis diversa non sint temperamenta. Flammulam ex terra natam, quis quæso dixerit frigidam? filium diversi à parente temperamenti esse, quis non sexcenties observavit? Itaque sic ego judico ex terræ, quod in homine est, elemento, calidum, ex Aquæ Elemento siccum (exemplo lini palustris in majori mundo) morbum nasci posse. Similiter quæ rationis oblæsionem in homine efficiunt, ex suo Firmamento veniunt: nec est ut quispiam dicat ab aliqua quatuor qualitatum malum extitisse, sed diversitas ex stella effectrice auguranda erit, Luna scilicet vel alia aliqua, quare in curando non humores purgare, sed contra stellas pugnare intentio esto. Nam quemadmodum ferrum vulnerat, non quòd ipsum frigidum calidumve est, sed quia acutum, ac ad vulnerandum prædestinatum: vel sicuti lapis, inter volucres aut canes conjectus, eos ad fugam vel iram concitat, non qualitatis ratione, sed quia lapis est: sic de morborum causis tam internis, quam ulcerum externis judicandum erit, neque quidquam Humoribus acceptum ferendum.

Cap.

Cap. 12. *Empyricorum Secretiora, per fidem ac imaginationem, tum naturalium facultatum considerationem, inventa.*

QUia experientię in constituenda medicina primas me tribuere non semel professus sum, tempestivum fortasse jam fuerit, eorum qui idem sensere, sententias adducere: itaque artes illas per quas illi sibi rerum experientiam compararunt, breviter enarrare instituo. Superiori capite antiquorum dogmaticorum experientię adulteratos fontes, satis superque aperuimus, ut jam in illis confutandis, nil operæ amplius ponendum esse videatur. Quare experientiam liberam à rationis imperio esse debere, cùm jam ostensum sit, modos comparandæ ejusdem hos tenete. Primum omnium magni in istis Fidei autoritas est, hinc quidam visiones per lapides, Berillum scilicet & similes affectarunt. Verum sciendum hic quid illud sit, quod in hujusmodi visionibus apparet. Nil hic contra naturam est sanè, neque quidquam contra creaturarum essentialem proprietatem: at num sic se res habeat, vel minus, ipsorum Fidei relinquitur. Tantum hic admonuisse sufficiat, quòd constellatus ascendens, ejus qui secreta naturæ (quæ Dei opera sunt) studiose inquirit: quia cum ipso artifice (si modo bonus artifex sit) cognationem habet, jam omnia illi secreta aperit, pro cognationis magnitudine nimirum, hinc summi ac integerrimi artifices, qui experimenta per Berillos, Specula, ungues, volucres, &c. inquisiverunt, quia excellenti fide præditi fuerunt, suos vicissim Ascendentes habuerunt, qui fidem ipsorum præclarissimis inventionibus remunerarunt. Hic modus varia, salubria ac insalubria, certa ac incerta remedia suppeditavit, juxta cujusvis artificis, ad suum ascendentem, genituram. Hæc qui intelligit, non jam ignorat pseudomedicorum experientiam, utpote matri experientiæ oppositam repudiandam esse. Quinetiam & ipsamet natura per Anatomiam, Chiromantiam, Physiognomiam, seipsam satis superque contemplandam proponit, dum hostem ejusque victorem semper conjungit: nam nullus morbus est, quin suam formam habeat, quę forma suum quoque remedium ostendit statim. Exempli gratia: Oculorum Anatomia, & Euphragiæ herbę anatomia similem plane rationem obtinent: nam ex eodem plane semine oriuntur: soloque visu discernuntur, quę cognatio jam ostendit Euphragiam omnia oculorum vitia præcavere ac curare. Quamobrem sedula opera navanda erit medico, in Anatomiæ studio cognoscendo: ipsa enim cujusvis morbi remedium ostendit cognationem hominis, cum exteriore natura innuens. Nam quivis morbus cum suo remedio similem Anatomiam, Physiognomiam, ac Chyromantiam observat. Quod nisi quis consideret, oleum & operam in inquirendo ludet. Etenim si invenire propositum est, certe per medium id fieri necesse est, medium autem illud Lumini naturæ cognatum sit oportet, sive Astronomicum illud sit tandem, ut Fides, sive naturale per formarum similitudinem: nam propter istos duos inveniendi modos, nullus artificialis superest, nisi casum (de quo sequentibus capitibus docebimus] etiam annumerare placeat.

Cap. 13. *Remedia ut Mirabiliter inveniantur, & quomodo is qui ea prodit, ignotus lateat.*

PSeudomedicorum, in gradibus medicamentorum inveniendis, de quibus multa Dioscorides, Avicenna, Serapio &c. conscripserunt commenta: etsi ad ostendendam ulcerum curationem non plane nullam conjecturam continere videantur: tamen si quis penitius rem introspiciat, artis fundamenta ridicule ab ipsis tractata cognoscet: nam per illorum gradationes quibus diu noctuque defatigantur, nemo unquam artis opem sentiet, cùm & arti & naturę adversissimæ sint. Qua de causa ego aliam inveniendorum remediorum rationem ostendere permotus sum, & quidem de iis quæ casu inveniuntur, sic sentiendum existimo, à summo bono ea proficisci, quod tamen pro datore (liceat sic loqui) haberi non vult. Quemadmodum enim ejus, qui eleemosynam dat, sinistra nescire debet, quid faciat dextra [hoc est, prædicari beneficium suum, à nemine debet) sic hujus præcepti autor Deus, idem quod jussit observat, hoc est, clam beneficia impertit, ex quo patet hypocrisin vitandam esse. Nam & Deus secreta sua, ac natura mirabiliter, sed clanculum hominibus patefacit: hinc quosdam Chemistas vidimus, qui nec usu, nec eruditione præditi, sed unica spe, ac simplicitate nixi, admirandorum operum inventores fuêre: quorum dein usum alii excoluerunt. Hæc eo nomine prolixius proponere placuit, ut ostenderemus pseudomedicorum, in remediorum experientia comparanda, errorem, tum ut nostræ methodi certitudinem testatam faceremus. Quamobrem, cùm Deus Opt. Max. clam remediorum inventionem largiatur, omni studio in id incumbendum erit, ut ea quocunque tandem modo id fiat, experiamur; ut jam & Astrologiam ac Geomantiam non omnino repudiandas horum causa putem, etsi enim artes ipsæ per se ridiculæ sunt, si tamen iis mediantibus utile aliquid præstari possit, quis eas planè contemnendas dicat?

Cap. 14. *Medico ante omnia morbos creaturarum majoris mundi, post humani corporis inquirendos esse.*

CUm omnes medicorum scholæ, in ulcerum causis explicandis, ad unam Humorum τετράδα suam recurrant, quæ tamen nusquam ad radices mali ostendendas sufficere potest, aliam illis viam monstrare (Per Philosophiam scilicet exteriorum terræ nascentium] haud inconcinnum fuerit. Nam & illa terrestria suos morbos habent, humani corporis affectionibus respondentes, ut jam in eo solo, Philosophi ac Medici differentia consistat, quòd ille in cognoscenda exteriorum natura & affectione, hic in homine morbos & naturas indagando occupatus sit. Quamobrem qui bonus Medicus esse volet, philosophię cognitione instructus sit oportet: idem enim quod ligna, herbas, frutices, &c. lædit, in homine idem causare putandum est. Verum quemadmodum in herbis, &c. nemo humores inesse rectè dixerit, sed unica illic humiditas adest, quam nos liquoris nomine afficimus. (namque omne corpus ex liquore, Sale & Sulphure constructum est, neque ipsorum unum abesse, neque quartum aliquod superaddi posse manifestum est.) Sic in homine Liquor, non humor aliquis inesse dicetur, qui cum reliquis duobus, quæ totum corpus constituant, omnium morborum interna causa constituendus erit. Atque hæc de morborum materia in præsentiarum dicta sufficiant. Quæ vero ipsorum efficiens causa ponenda sit, primum Philosophicis, post Physicis rationibus indagandum veniet: etenim nisi per Physicas rationes, ad veræ Medicinæ fastigium evadere datum est, quòd si alia via in Medicam artem quis ingrediatur, irruisse, non venisse: furtivè ac clanculum, non precario eam occupasse dicemus. Quare philosophiæ ante omnia studendum erit: nam quemadmodum is causas putredinis, cariei, &c. in ligno explicat, sic Medicus in Microcosmo, hoc est, in homine morborum efficientes causas ostendit.

Itaque Philosophicis rationibus manifestum est,

ulcera

ulcera alia à Sale fieri, alia ab astris imprimi. Illa Philosophus, hæc Astronomus considerat, sed quoniam Medicus non unice speciali, sed omnibus universalibus causis inhiat, præter philosophiæ peritiam, astronomi quoque cognitionem eum habere decet. Hæc paucis proponere libuit, tum ut fontes veræ Medicinæ, tum ut Humoristiam illam Medicinam, nullis principiis veris innixam, explodendam meritò esse ostenderem, quæ hîc præterea dicenda fuerant, ex Philosophicis nostris libris, ad quos te remittimus, petes.

Cap. 15. *Medici Generationem, ut Rationalis ex irrationali esse.*

Hominem sine ullo sapientiæ, intellectus, artiumque habitu in hanc lucem prodire mirabilium tamen operum autorem ac effectorem fieri, atque in artibus, tùm utilibus, cùm noxiis (omnes enim æquè ex ratione proficiscuntur) mirum in modum proficere manifestum est. Contrà tamen pseudomedici hoc nobis persuasum volunt, nullas deinceps invenras iri posse, sed eas, quæ jam extant, saltem excolendas esse jubent. Verum rectius sentientes Medici, subinde in requirendis novis versantur, non ignari, posteriora secula prioribus semper aliquid superaddere posse: nam pictores modernos primo pictore, &c. præstantiores esse pronunciare quis dubitet. Sed nihil horum admittit Medicorum vulgus, imò hoc urgent, Avicennam, ejusque sequaces sic in Medicina suscipiendos esse, ut vel latum unguem ab iis discedere nefas habeatur. Verum qui.. nobis constat, illorum doctrinam imperfectam esse, jam tandem fundamenta humanæ sapientiæ, ejusque doctores declarare tempestivum videtur. Cœlum ac terra, homine mediante, hominem generant: nam terra corpus, cœlum mentem suppeditat: corpus, ut ex terra est, sic in eam rursus abit: at Mens, quia cœlestis est, & in firmamento consistit, ac in idem muratur. Veruntamen propter ista tertium adhuc superest, Divinum scilicet donum, quo homo non juxta firmamentum, sed per illud vivit. Verum de naturalibus nobis hic sermo est. Etsi enim Dei Opt. Max. dona ista sunt, tamen interim ex naturæ præscripto quodammodo fieri intelliguntur. Nam homo artes discit, ac fallitur vicissim ab astris: namque & ab astris homo sic procreatus est, ut ad artes, vel non artes, ad sapientiam vel stultitiam inclinatus videatur. Ex quo manifestum fit, quamobrem homines alii plurimarum artium inventionibus inclaruerint, atque adhuc clareant, alii Sophisticis nugis se intricaverint. Nam Firmamenti natura, bona vel mala, hoc ipsis suppeditavit. Sic Christus ad bene faciendum natus est, Iudas ad proditionem, sed his non nasci melius erat: nam ex malis astris nati sunt, quorum instinctu scribunt quoque, docent, omniaque justorum exemplo faciunt. Sed Christi regula nos ipsos discernere docet, qua jubemur ex operibus illorum ipsos judicare. Quamobrem (ut jam de Medicis loquamur) eum Medicum imitandum (ceu justum) nobis proponemus, qui opera sua ad verum finem deducit, prædestinationemque consequitur: namque ex his judicabimus, ex bonis astris eum natum esse: uti contrà ex malis astris ortum esse dicemus, cui contrarium acciderit. Sed sciendum, virum sapientem, omnia astra sive bona sint, sive mala, cùm ex Deo sit, superare, solique Theodidacti, non etiam naturæ periti, hoc præstare possunt. Nam qui à Deo docti sunt, doctissimi sunt, multoque spatio post se relinquunt eos, qui ab astris instructi fuerint: medio inter hos spatio sunt, qui ex *lumine naturæ* Docti evaserunt. Tres itaque modi discendi sunt, seu ut rectius dicam, Doctores, à quibus discimus. Iis tamen semper à latere adhærent falsarii, à quibus Pseudomedicos suam artem edoctos esse, pronuntiare non dubito: nam nec de astris, nec de Lumine naturę quidquam, paucissima verò de Deo in ipsorum scriptis invenire possis.

Cap. 16. *Antiquis Medicis insignioribus, quomodo multorum remediorum usus innotuerit, absque principiorum etiam cognitione.*

Astra sic medicos in Lumine naturæ constitutos genuerunt, ut suopte marte, cogitando ac ratiocinando varias artes indagare non desisterent, in ulceribus curandis præcipue. Primus autem fons inventionum istarum in constellationibus ac influentiis erat, qui in Alchymiam derivatus, non mediocri accessione artem Medicam locupletavit. Est autem Alchymia Pyrotechnia quædam Medica, qua mirandæ præparationes, transmutationes, transsubstantiationes, &c. rerum medicarum artificiose producuntur. Hac itaque ratione inventis remediis, accessit quoque dispositio quædam remedii inveniendi, cum ipso ulcere. Talis enim est Firmamenti constellationis, cum terrestrium corporum natura, cognatio, ut is, qui cœlesti doctrina instructus sit, terrestrium rerum cognoscendarum studio non destitutus sit: quibus conjunctis, tandem cœlitus influentia illa copulatur, sique ex tribus istis simul junctis, verus medicus existit: quo modo si Medicus generatus sit, nunquam illum remedia etiam subitò, ac in rem præsentem necessaria, destituent. Sed aliud genus Medicorum jam ad artis gubernacula sedet, quod sophismatis inani loquacitate, magnis conscriptis centonibus, suas nugas tuetur, verum ij Astronomię nullam nisi voluptatis causa operam impendunt, cùm tamen præ omnibus aliis artibus illi studendum esset. Ea enim ars, si quæ alia, certissima est, maximumque ad communem vitæ usum commodum præstat: ipsa namque cujusvis hominis, sive senis, sive recens nati, naturam ac inclinationem monstrat, cujus respectu postmodum ad quasvis actiones aptitudinem suam cognoscunt homines. Et sanè si nostro seculo (nam priscis temporibus hoc præstitisse Astronomos, testantur tot admirandæ magnorum ingeniorum inventiones) accuratius Astronomiæ cognoscendæ invigilaremus, multo sapientiores, doctiores, ingeniosiores homines evaderent, quàm fiant alias: nam si quis ad suæ inclinationis, ac naturę contrariam artem detrudatur (quod non potest non sæpissime accidere ex Astronomiæ ignorantia) perversus, hebes, stupidus potius, quam artificiosus, seu ingeniosus evadet. Atque hæc omnis mali in omnibus Religionibus, Facultatibus, Artibusque radix, atque origo semper extitit, cujus mali devitandi gratia, majore certe studio in Astronomiam incumbendum est: hæc enim unicus thesaurus totius orbis existit, sed hominum oscitantia, magno malo ista in desuetudinem venerunt.

Cap. 17. *De novorum remediorum inter Medicos vero usu, ac abusu.*

Medici vulgares, non ita pridem repudiatis antiquorum ac suorum præceptorum remediis, alia in eorum locum receperunt rescripta, Ligni nimirum, unctionum, fumigationum, ac lotionum usum. Sed non quemadmodum verè geniti (ut priori capite monuimus) medici, sed ut spurii, re male considerata, hoc perpetrarunt. Nam quaternitate humorum proposita, juxta eam sua remedia partiti sunt; veruntamen cum causa mali non ad humores, sed ad Sales referenda sit, ipsos

toto

toto cœlo erraſſe, non poſſumus non pronunciare. Hinc & ſuis remediis, vel novos induxêre morbos, vel illos ipſos longe graviores effecêre. Remedia ipſorum primaria ſunt Guajacum & Mercurius, qui non juxta humorum differentias, ſed pro Salium varietate diviſionem ſortiuntur. Itaque Salium diverſitate conſiderata, jam dicta remedia ſuis ſingula ſpeciebus applicata proderunt, atque Medicina à calumniis libera reddetur, quibus illa jam pridem notata fuit, ob inconcinnam curationem, quæ non aliunde, quàm ex Humorum quaternione orta eſſe videtur. Quamobrem tandem Humoribus repudiatis ulcerum differentias pro Salium diverſitate conſtituamus: hinc enim cognoſcemus, quæ ulcera uſum ligni vel in aquæ vel in liquoris forma, cumque cum vel ſine abſtinentia poſtulent, quæ Mercurio per ſuffumigia, unctiones, loturas, &c. hoc vel illo modo juventur. Hęc in medium adduximus, ut Pſeudomedicis perverſam ſuam mentem aliquo modo emendaremus, quo abjecta ſua Humoraria quaternitate, aliquando reſipiſcerent, ac noſtram dividendorum morborum, tum præparandorum remediorum rationem, ęquiore judicio cenſerent: nam ea unica eſt, quæ certam ſalutem polliceri ægris nos patitur.

Cap. 18. *Non qualitatum contrarietatem, ſed actiones, in curando ſpectandas eſſe.*

CUm morbus omnis non ex Elementi qualitate, ſed ab actionibus ejus, curationem recipiat, quid opus eſt frigidusne vel calidus ſit morbus, multum inquirere? Exempli cauſa Febris calida eſt, quam tamen frigus non pellit, ſed Medicamenti actio potius, in hanc igitur inquirendum accuratius erit: nam frigus in calido morbo, calor in frigido, potius ad diætam, quam ad ipſum medicamentum referri debet. Itaque in omni morbo Medicus virtutes, ac actiones primum omnium conſiderabit: eæ namque ad curandum ſufficient. Atque idem ſpecialiter in ulceribus præſtabit quoque: etenim quod antiquitus ipſorum alia frigida, humida, calida, ſicca, &c. judicata, ac per contrarias qualitates curata ſunt, quàm ſit inconcinnum, curationis ipſius finis teſtatum facit. Quamobrem ſi ulcus calore exuperet, non ipſum ulcus, ſed Salem, qui urticæ inſtar urit, calidum dicemus, cujus actio ſi evicta ſit, jam ulcus curatum erit. Sic humiditas non per ſiccitatem tollitur, ſed coagulatione curatur. Sciendum ergo, Exiccationem à coagulatione non parum diverſam eſſe: nam illa ſaltem ad rivos, non ut hæc, ad fontes (liceat enim hoc exemplo uti) penetrat. Iterum, ſiccitatis curatio non in humectando, ſed in diſſolvendo nobis conſtituitur. In ſumma, omnis curatio virtuti ſeu facultati, non qualitati accepta ferenda eſt. Quo falſo dogmate, dum medicina imbuta eſt, plurimorum errorum occaſiones non deerunt. Quis autem tam ſtupidus fiet, qui non humiditati potius quàm frigori, vim extinguendi ignis tribuat? Simili ratione nec Incarnandi, Purgandi, &c. vim quiſque ad frig. cal. hum. ſicc. retulerit. Itaque omnibus modis Medicos admonitos velim, ne multum in qualitatum contrarietatibus inquirendis operæ ponant, vel maxime tamen in ulcerum curatione eam averſentur: etſi enim iſtis quandoque aliquid moveant, nil promovent tamen, verbi cauſa, Camphora in ulceribus, quibus phlegmone juncta eſt, calori averſatur quidem, verum non extinguit, quemadmodum Attamentum ſutorium, Myrrham, Thus, &c. id efficere videmus, quare omni ſtudio in id incumbendum erit, ut non qualitatum ſaltem reſpectu habito, medicamenta conficiamus: imò potius ut ubique univerſalia remedia adhibeantur, efficiamus, quæ & Salium acrimoniæ primum reſiſtere, tum incarnationem promovere nata ſunt, quibus procuratis, omne genus ſymptomatum ſine negotio, poſtea tollemus. Quæ dicta hactenus ſunt, de morbis, non ſymptomatis intelligi volumus: nil enim prohibet ad mitigandum calidum dolorem frigidis, ad frigidum calidis uti: ſic phlegmonas quæ vulneribus, fracturis, &c. ſuperveniunt, tantum abeſt, quod curare prohibeamus, ut etiam refrigerantibus mitigari, non ſemel præcepetimus hactenus. Diſtinguendum quamobrem inter morbum, & ſymptoma erit. Nam Morbi per ſe elementa ſunt, pugnant autem invicem ignis & aqua, aqua & aër, aër ac terra, &c. Itaque in morbis ipſa elementa, non qualitates invicem opponi debent, at in ſymptomatis quæ morborum (ut fumus ipſius ignis) excrementa ſunt, qualitates non omnino aſpernamur. Quemadmodum autem fumus ignem, ſic ſymptoma morbum oſtendit: atque ut nemo ignem reſtincturus de fumo ſollicitus eſt, ſic nemo de ſymptomate curando laborare debet.

Cap. 19. *Singularia quædam in ulcerum cognitione obſervanda.*

SImultates quæ mihi cum pſeudomedicis exercentur, cùm hinc ortæ ſint, quòd faſtu ac ſuperbia, quibus ſuam velabant inſcitiam, manifeſtatis, ipſorum reditus non parum imminuerim (cùm tamen ipſis præmia laborum non invideam, ſed id agam potius, ut virtutis, quàm inſcitiæ præmia malint.) Hoc præſenti libro veterum, de ulceribus ſententiam commemorare: ſequenti verò, ex Aſtronomiæ ac Philoſophię fontibus demonſtratam poſtliminio in ſcholas medicorum reducere propoſitum eſt. Itaque quod ſæpius antea, & jam quoque monendum putamus, ſine cognitione Philoſophię, (quæ Elementorum ac Elementatorum Majoris mundi contemplatio eſt) neminem in perfectum medicum evadere poſſe. Eam itaque primum quis ſibi comparabit, pòſt per Phyſicam (phyſiologia alias) humani corporis abſolutam cognitionem, quæ illi exteriori mundo, omni ex parte reſpondet, venabitur, verum quia & utriuſque cognationis ſcientia ad curandos morbos mirificè conducit, hanc quoque (quam Aſtronomiæ nomine nos afficimus) ad Medici perfectionem pertinere, affirmare non dubitamus: nam altera hominis pars terrea, ex terra per Phyſicam, altera cœleſtis ex cœlo per Aſtronomiam cognoſcenda eſt. Verum ut de Phyſica (quæ una ad Medicinæ cognitionem plurimum facit) dicamus, ea quadruplex eſt, juxta Elementorum numerum: una ejus ſpecies Hydromantia, id eſt, aquatilium corporum, Philoſophia eſt. Altera Pyromantia de igneis corporibus, Aſtronomia eſt. Tertia ſpecies, quę de terræ naſcentium naturis ſolicita eſt, Geomantia dicitur. De quarta parte quę Aërearum rerum contemplationem continet, nil admodum ab antiquis annotatum invenias, nihilo minus tamen cum reliquis addiſcenda. Hic autem non poſſum non animadvertere, in quorundam ſophiſtarum ridiculam phyſiologiam, qui Geomantiam in punctis, Hydromantiam in aquatilium ſortilegiis, Pyromantiam in igneis quibuſdam Auguriis conſtituerunt, hiſque nugis magnum Philoſophiæ m l m conciliarunt, contempto plane *naturæ lumine*. Sed iſtis nugis Medicus nil moveatur moneo: hoc illi curæ potius ſit, quomodo Deo ſuam artem, omneſque actiones (quæ certe de hujuſmodi rebus frivolis eſſe non debent) comprobet. Cùm enim Deus nos ratione, atque intelligentia præditos voluerit, rerum optimarum (qualis humanę naturæ eſt) cognitione nos exerceri vult, &c.

Cap. 20. *Adhortatio ad novam hanc Medicinam ulcerum capeſcendam.*

MEdicinam deſcripturo, quot, quantæque difficultates obſtent, vel unica iſta quam jam attulimus Philoſophiæ quadripartita diviſio manifeſtum facit: etenim nulla ejus pars hactenus (ne vel minima quidem) ſine erroribus tradita eſſe invenitur, cujus rei cauſam nos omnem ad *luminis naturæ* contemptum ferimus, quòd

niſi

nisi nobis scopum proponamus facillime in summos errores impingemus: illius ergo tenebras discutere, si Deus faveat, animus est. Scio tamen, quantam impatientiam quorundam subire cogar, in illarum quatuor partium declaratione, sed nil istis permoveor. In hunc quaternionem medicæ perfectionis, Chemiam refero quoque multis de causis: ipsa namque est, quæ vera, simplicia, Magnalia, Arcana, Mysteria, Virtutes, Vires, imò omnia, quæ ad Remediorum scientiam pertinent, suppeditat, multò quàm vulgata Pharmacopœia perfectius. Sed apud omnes Alchimia male audit, objicis: bona verba quæso: aliæ quoque artes, Astronomia sc. Philosophia &c. contemptæ sunt, nihilo tamen ob id imperfectiores. Ad hæc de illa saltem Chemia, quæ in præparationibus Magnalium, extractionibus Mysteriorum & Arcanorum, tum in separationibus puri ab impuro consistit, sermo hic est, per quam Medicinam habere datur, omnibus modis absolutam, puram puta perfectamque. Nam etsi Deus Opt. Max. omne genus medicamentorum de terra creavit: non tamen statim ea perfecta voluit, sed illi placuit, ut in illis perficiendis, & nos aliquam operam poneremus. Nam ut panem quotidianum, quem oramus subinde, largitur: non tamen sine nostris sudoribus colenda terra est, serendum, metendum, molendum, pinsendum, &c. sic medicamenta nobis præstat, quæ nos ad perfectionem dein, ad quam prædestinata sunt, deducere tamen vult. Perficiet itaque medicus remedia sua, ope Alchimiæ non Pharmacopœiæ, quæ vile tantum ac inutile Medicinæ servitium est. Nec est ut mihi quis vitio vertat, quòd tam varias artes, facultates, scientias ad Medicinam tefero. Si enim in medico universarum rerum scientia requiritur, certe Philosophiam, Physicam, Chemiam, ut potissimas artes Medicum callere necesse erit: nam omnium hominum in rerum natura, naturæque Lumine, medicus perfectissimus existit, tum consilio, tum auxilio.

Peroratio.

QUæ hucusque præsenti de ulceribus opere à nobis commemorata sunt, prima hujus Medicinæ incunabula, tum theorica, tum practica, continent. In eo vero qui mox subsequitur tractatu, Causas atque originem omnium ulcerum copiosius describemus, in quo si ab aliis dissentire visus fuero, ne mirere: nam ut maxime virulentis in me conviciis detonare soleant antagonistæ mei, manifestum tamen faciam, illorum istis de rebus scripta nil solidi continere, sed mera figmenta, erronea dogmata, hominumque pestes esse. Etenim cum Exitus acta probet (quod ajunt) haud difficile mihi erit, nostra tum dogmata, tum remedia ipsorum nugis potiora esse demonstrare. Quamobrem, humane lector, ne præcipiti judicio in censendis nostris scriptis, ut sis, oro, sed opera quæ de scriptis abunde testari possint, expecta ac inspice. Cæteros qui vel rerum ignari, vel ex desidia, vel avaritia artem conviciantur, nil moror: cum enim non in ea palestra, in quam nati sunt, se exerceant, indignos judico qui responsum mereantur. Itaque Lector optime sine bile ac stomacho ista legas velim, amore potius erga ægros permotus ista intelligere ac discere, in votis sit tibi, quo si præditus sis omni superbiæ, odio, invidiæ, avaritiæ valedices.

Tractatus Secundus.

De Origine & Causis ulcerum.

Præfatio.

QUamvis multi multa hactenus de origine, materia, essentia, ac curatione ulcerum scriptis tradiderint: tamen cum duabus præcipuis in rebus mihi non satisfaciant, nostrum laborem inutilem fore non mihi persuadeo. Alterum est, quòd iis fundamentis, quibus Medicina nititur, ut sunt Philosophia, Chemia, Astronomia, &c. destituti penitus penitusque fuerint, sidem dictis faciunt nugæ illorum, quas in chartas retulerunt. Alterum vero, cur in ulcerum medicina severiorem censuram non sustineant, est illud, quòd nulla plane rerum experientia prædìti, magnos centones ex tonsorum, ac veterinariorum tantum placitis deblaterarunt, in quibus si forte quid insit laude dignum, non ex seipsis, sed ex aliis suffurati illud habent: fuit enim hoc ab aliquot seculis scriptoribus solenne, ut alienis plumis cornicula suas ornarent. Verum non tam hoc detestandum, quàm illud admirandum est, tanto tempore neminem extitisse, qui fucum subolfaceret: nam unanimi consensu ab omnibus in horum verba tanquam ad sacra Evangelia juratum erat: interim non inficias eo, quædam ab ipsis (quorum tamen parum semper extitit) recte intellecta, bona fide proposita fuisse. Omnium vero maximè medicinæ nocuit illud, quòd Imperatorum etiam edictis, ad horum Magistrorum placita, discipuli astringebantur, atque istis canonibus ea authoritas tribuebatur, ut quæ juxta eos administrata essent, etiam in ægrorum perniciem, rata rectaque haberentur. Verum sic ego judico, quòd magis ex re Medicæ artis foret [siquidem Evangelia non sunt, quæ de ea scripta inveniuntur) si in Inquirenda veritate, cuilibet laborare licitum esset, atque novis ad vetera subinde adjectis artem locupletare. Etsi enim quod Christus inquit: Discipulus non est supra magistrum, tamen cum unicus sit Magister, pater scilicet qui in cœlis est, nec isti Magistri nobis (quos superate conari non liceat) habendi erunt: imò in Medicina sic agendum, ut ipsemet Christus præcepit, cum inquit: Exemplum dedi vobis, ut sicut ego facio, sic & vos faciatis. Si ergo Christus nobis imitandus est, dicta cum factis jungenda erunt: nam & ipse, & verba, & opera adhibuit simul. Itaque qui inani loquacitate sophisticis disputationibus, nullo adhibito opere, tempus terunt, Christi imitatores non sunt: hinc nec veri Medici habendi, ac plane relinquendi. Alia quinetiam Medici ac Theologi ratio est: nam qui divina loquitur, etsi divina non faciat, Theologus tamen habetur. At Medica qui dicit, nisi medica faciat, Medicus dicendus neutiquam erit. Ars ipsa perfecta est, nos ut perfecti simus, ut & pater noster cœlestis, studeamus quòd si ob nostram naturæ corruptionem, neque ab hominibus, neque ex Lumine Naturæ consequi eam possumus, ab eo discamus, qui dixit, Discite à me omnes, quia mitis sum, & humilis corde. Hæc ille.

Cap. 1. *Duplex Addiscendæ Medicinæ Methodus: hinc duorum generum Medici existunt.*

DUplex via seu Methodus addiscendarum omnium artium est: altera quæ ad certitudinem, altera quæ in errores deducit. Errorum causæ mens ac ratio aberrantes existunt: aberrant autem, si nimium sibi tribuant. Certitudinis causæ sunt, ea quæ experimentorum nomine veniunt, quæque naturæ consona habentur, talesque actiones producunt. Hinc alii Medici autodidacti sunt, alii à natura edocti. Atque his duobus modis omnia quæ in Philosophia, Medicina, Astronomia &c. scripta sunt, tractantur. Utriusque methodi originem ac causas ostendimus, quò manifestum faceremus, Medicinam, quæ & ipsa Methodo tradenda est, non phantasmatis ac speculationibus, sed per experientiam docendam discendamque esse: non enim decet, ut homo qui ad Dei imaginem factus est, Medicinam quæ & ipsa divinum opus existit, pro libito ac rationis suæ judicio torqueat. Expellendi itaque ex medicorum scholis erunt, qui animi tantum gratia de Medicina disputare, ac pro & contra arguere solent: cætera nil opus est, eos refellere, cùm summet Inscitiam celare non possint. Sunt præterea quemadmodum Methodi, duo discipulorum genera: alii enim phantasmatis se dedunt, alii Empyriam sectantur, quæ sanè unica veritati perpetuo juncta est, quòd vero ratiocinatio colligit,

ligit, non raro vacillat. Sensibilibus namque objectis solis natura cognosci vult ac potest, nil ratione indigens. Exempli causa: in montis visceribus quid contineatur, neutiquam ratiocinatione, sed sensibus cognoscimus, qui manifestè ab objectis moventur, rerumque naturas nobis patefaciunt. Sic in religionis quoque negotio beatitatis, seu vitæ sempiternæ negotium aures à Christo hauriunt, nec opus est nostra ut ratio plura confingat. Similiter in cœlestium motuum doctrina, sane nil nisi quod experientia manifesto sensu prodidit (rejectis ratiocinationibus) dominatur. Itaque quidquid homo dicere, vel scribere vult, ut alios doceat, illud non nisi mediante experientia facere debet, quod ut in aliis omnibus, sic maxime in iis, quæ vitam ac sanitatem concernunt, observandum erit. Constat itaque naturam non rationem nos artes docere. Exemplo rem manifestiorem reddamus. Scripsit Aristoteles de cœlestibus impressionibus librum, quem de Meteoris inscripsit, in quo à capite ad calcem usque nil nisi mera mendacia, anilibus ratiocinatiunculis confirmata, prodita invenias: quorum Mendaciorum cultores habuit, Petru Tartareum, &c. & sexcentos alios hujus farinæ philosophastros, ne dicam fatuos. At certè si ex naturæ penetralibus Meteororum causæ, ut sunt pluviarum. nivis, tonitrui, &c. eruantur, multò aliæ eæ apparebunt, quam ab Aristotele proditæ sint. Hujus generis phantasmata Astronomicam quoque scientiam invaserunt, ejusdem cum Aristotelicis Meteoris valoris, ut sunt quæ de Auguriis, Geomanticis, aliisque id genus sortilegiis prodita habentur. Sic de Metallorum generatione Albertus: sic de morborum causis Avicenna disputarunt, ratiocinationibus nimirum, cum experiētia ex diametro pugnantibus usi. Quamobrem cum Medici subjectu sit corpus humanum, animæ sc. domicilium, consideranda illi erit ejus nobilitas: nam cùm ipsum Deus crearit, Medicoque subjecerit (ut & sanitatem sc. & morbos in eo cōservet, vel depellat) nihil opus est, novis excogitatis phātasmatis ac ratiocinationibus id perficere, siquidē ars Medica non in contēplatione, sed in actione potius constituta est. Ideoque non tam rationibus, quam experientia firmanda. Cùm enim medicina instar omnium activarum artium, per experientiam nata sit, Experientia duce perfecta opera in ea efficere, & quæ de ejus veritate testentur, conveniet. Est itaque primus jam Medicinæ Magister, corpus ac materia naturæ, ex quibus non ex temeripso discendum, si discere animus sit. Sic etiam in rebus metallicis, per experientiam admirandæ artes innotuerunt, quas nemo unquam ratione consecutus esset: hinc ex ipsis metallis, plurimæ artes extiterunt. Itaque cùm Medicina in natura consistat, sic ut natura ipsa sit Medicina, sane illa ipsa nullibi, quam in natura disci ac inquiri debet: nam quemadmodum ex luto & igne figulorum ars: ex ferro & igne fabrilis (per malleum) extitit: ut inquam ex igne, ac cineribus vitriariorum artificium, ex lana & fuso textrina, ex argento & igne aurifabrorum ars nata est: sic per experientiam natura Medicinam, omnesque artes absque ratiocinationum adminiculo produxit. Hæc Sophistæ, qui repudiata experientia, suis rationibus quodvis confingunt, accuratius considerent velim, ut tandem Lumini naturæ tenebras offundere desinant. Memínerintque Medicum à natura per ignem generari: nam ignis & in igne labor, naturam manifestā faciunt: itaque ut Fusores ex ære aurum & Argentum, sic & Medici mediante igne ex corporibus Arcana, Mysteria, Magnalia, essentias, &c. producere debent, per separationem aliaque vulcania opera. Quin & Microcosmus ad medici generationem plurimum quoque confert: nam per ignem resolutio, ex quibus ille (tribus primis videlicet) compositus sit, manifestum facit. Ex igne ergo Medicus quid homo, quid medicamentum sit discit, & extra ignis disciplinam nulla alia schola est, per quam Medicinam addiscere liceat. Quare non immerito forsan ad operis nostri limen, duplicem discendæ medicinæ methodum explicemus: contemplandi enim ac cogitandi ansam, de repurganda ab erroribus medicina, Medicis nos dedisse persuasum habemus.

Cap. 2. *De omnium morborum generalibus causis.*

IN morborum, ulcerum vero præcipue causis indagandis, multi variis rationibus laborarunt, multorumque erroneorum dogmatum semina sparserunt, cùm tamē unica omnium sit causa Corruptio, quam Deus Opt. Max. omnibus Elementaribus, ac sublunaribus corporibus sic inoplastavit, ut omnia corrumpi, interire, morte dissolvi, experientia doceat. Huic corruptioni cùm homo assidue subjectus sit, semper occurrere debemus: quod si ea ingruat, Morbus jam à Medicis appellatur. Itaque corruptio ista, quæ inevitabilis contrarietatem consequitur, omnium morborum mater dicenda erit. Ea autem quibus modis fiat, Anatomia plurimarum partium, ex quibus homini compages constat, edocet: partes illæ, quia temperaturas contrarias invicem obtineant, non possunt non corruptionis seminaria fovere: nā omnes unica cutis membrana conclusę, certam, tum qualitatem, tum quantitatem obtinent quidē; sed cōplexione, essentia, actionibus, mirum quam invicē pugnent. Aliud Epatis, aliud Pulmonu, aliud ventriculi, aliud vesicę munus est, aliaque substantię, alia humoris, alia partis ratio est, alio loco hoc, alio illud continetur ac subsistit: hæc tanta diversitas, quomodo non corruptionem aliquando moliatur? Cęterum non ista soluta, sed & hęreditaria a parentibus seminaria per generationem communicata, ac subinde in natos propagata, Morborum manifestas occasiones præbent: nam semper nati parentibus, quod sanitatem attinet, deteriore fuerunt conditione. Sic Abelus & Cain, minus quam Adamus & Eva, illi filiis magis, hi nepotibus plus valuerunt. Adeo ut nisi Deus avertat, conjiciam fore, ut aliquando futuri sint morbi (ex ista hæreditaria veneni communicatione) plane incurabiles, suspicionem Pestilentia auget: hanc enim jam crebrius fieri, pluresque quam olim corripere apparet, sicut jam quinto ferè anno recurrat, cùm olim vix quinquagesimo repetere visa sit: tum mille jam en corripi videas, quorum vix 110. antiquitus correpti fuissent. Accedunt ad hæc tot morbi Epedemii, tantaque ulcerum frequentia.

Quamobrem cùm ea sit humani corporis conditio, ut tum generationis, tum creationis ratione perpetuo ad corruptionem declinet, adeo ut si omnes actiones optime quis perficiat, sibiq; probè valere videatur, corrumpi tamen pergat, necessario tamen in morbū aliquando incidit, hinc non inconcinne *oportet*, omnium morborum causam, dixerit quispiam: nam tam ea quę intrinsecus insunt, quàm ea quę extra ipsum corpus circumstant, sic in corruptionē conspirant omnia, ut unica Medicina excepta illis resistēdi omnis spes adēpta sit. Itaq; Medici officium erit, corruptionis modum, & differentias, & ad curandum, & ad præcavendum necessarias memoria tenere: discet autem eas quemadmodum faber ignē ac ferrum per ignē addiscit, hoc est, per sensum & experientiā, sine ōni ficta & fucata Physicæ jactatione. Ex quo sequitur, cùm nimirùm corruptio, tam sensu percipi possit, quàm ignis calor tactu percipitur, ulterius naturam Microcosmi inquirendam esse, ut quomodo morborum causas effectrices in se contineat, sciamus: nam cum contra illas medicamenta pugnent, necessariò cognoscendæ erunt. Sic ubi morbi ab Astris facti sunt, ex astris eorum cognitionem venabimur, ex eo nimirum corpore in quo insunt: est enim hoc in omnium rerum scientia cōparanda universale, ut illinc ubi res inest, petatur: sic Piscationem aqua docet, cœlum cœlestia, terram terrestria, morbum morbosa, ju-

ft'um justa, ignem igneæ ostendunt, quidquid verò aliter, vel docetur, vel dicitur, stultum est, ac repudiandū: nam is, no qui ex Diabolo est, de Deo loquitur, nec inferiores de vita beata differunt, sed ex eo omni in quo est, ad ... Puet ergo duo esse, ex quibus generetur medicus: Morbum & Medicamenta: Morbum per morbum cognoscit, Medicamenta verò per Medicamenta: hoc est, unumquodque ex eo quod est. Cognoscit autem Anatomia ...: hæc enim apertum illi hominem, Corpus physicum scilicet omnibus suis partibus absolutum proponit, quod corpus Physicum si cognoscat, tam verè Medico philosophus erit. Atque tū ubi philosophus desinit, ibi incipit Medicus, hoc est, ubi morbum cognoscit, philosophus adhuc est: at si morbum curet, jam verè Medicus ... appellabitur. Hi ergo duo modi sunt ... artis Medicinæ, ad quorum priorem Anatomia mundi, ac Astronomia: ad alterum, Alchymia & virtutum ... cognitio referendi sunt. Nam quòd a... rebus medicis scripserunt, cùm in Theoria solos humores, in Praxi solum Macrum cum Lumine Apothecariorum sciant ac proponant, nec fidem nec laudem ullam merentur.

Cap. 3. *De Causis Naturalibus Corporis Ægri.*

Ut autem aliquando naturam corporis ac materiæ, ex qua ulcera oriuntur, quantum ejus in Physico corpore natura, ac experientia nos docuerunt, apertiamus. Sciendum hominis corpus ejusque singulas partes, ex tribus corporibus, Liquore, Sulphure & Sale cōponi. Ex quibus Sulphur siccarum rerum, Liquor humidarum est, & utrorumque coagulatio per Salem facta, Physicum corpus continet. Atque hæc cujusvis corporis, tam animati quam inanimati compositio est: humidum scilicet Liquor est, quod ardet Sulphur, quod verò post ustionem remanet Sal, omnia justo pondere, quovis in corpore creata à Deo, quæque Vulcani beneficio, qui quidquid in Physico corpore est, eruit, ad oculum demonstrari possunt, sive ex igne, sive aqua, seu aëre, vel terra sit: nam in universum omnium corporum tria ista prima materia, ultima materia, initium, medium, finisque sunt. Hæc etsi philosophica magis quàm medica sunt, tamen quia omnium ulcerum causam Salem constituimus, de eo brevibus differere oportuit. Cùm autem omne corpus, sive vivum sit, sive mortuum, ut à putrefactione tutum sit, causam requirat, Balsamus quidam omnibus rebus perfusus à Deo creatus est, qui si non esset, statim putrefactio subsequeretur. Sic in cadaveribus quæ Balsamo peruncta sunt, putredinē arceri videmus: sicque in Physico corpore naturalem quendam ac congenitum Balsamum esse auguramur, qui si homini non inesset, vivens integerq; à putrefactione tutus non foret. Balsamum hunc nemo nisi mors aufert: differunt autem inter se Balsamus iste, ab illo verè vocato Balsamo, quòd alter vivorum, alter mortuorum conservationi inserviat. Quò autem rectius Balsami hujus naturam sciamus, intelligendum est, Salem de quo diximus, vitę necisque Balsamum esse, cujus dein variæ species juxta corporum diversitatem existunt. Itaque quemadmodum carnes Sale conditæ à corruptione immunes esse videmus, à Balsami virtute, qui in Salis naturam abire solet: sic intrinsecus in nobis Sal gustu percipitur, cujus beneficio à putredine conservamur. Hęc de Sale ulcerum causa dixisse sufficiat, quæ Corollarii vice in unam summam colligemus. Tria corpus nostrum constituunt: Sal, Sulphur, & Liquor, quorum hæc tria ad ulcerum generationem nil præstant. Sal verò Balsamus corporis Physici, ulcerum causa hoc loco constituitur. Est tamen & hoc notandum, Salem coagulare, duritiemque conciliare omnibus corporibus, metallis scilicet, lapidibus, lignis, homini, omnibus nimirum juxta coagulationis mensuram. Verùm cum nil tam præstans in rerum natura inveniatur, quod labe ac vitio careat. Huic quoque Balsamo duo inhærent non vulgaria mala: unum quod ipse interitui, ac corruptioni æquè ac alia sublunaria (quorum nullum suæ corruptionis terminum transgredi potest) subjectus sit. Itaque si corruptio illi Balsamo accidat, jam causam ulceribus præbet: namq; ut primum ille alterationem senserit, illius membri seu corporis putredo sequitur: mēbri dico: nam Balsami variæ species sunt, quemadmodum & partes variæ, hinc Epar, hinc pulmones suæ aliarum partium detrimento putrescere quandoque videmus. Alterum Balsami vitium est, quod ipse Sal est, Sal inquam diversus, nunc dulcis Sacchari vel mellis instar, nunc acer & acetosus, in summa, tam multiplex quam sunt sapores varii, quæ temperamentorum diversitas in causa est, ut Balsamus iste Corrodendi nonnunquam facultatem adipiscatur, quam dein calor, febris, phlegmone, &c. consequuntur, pro natura scilicet salis peccantis. Hęc generalis theoria est causę ac peccantis materię in ulceribus, ex qua particularia multa, eaque utilia documenta haurire licet, verbi causa: ulcerum diversitas, in forma, figura & imaginibus magnam Salium differentiam innuit, eamque in Physico corpore, accuratè à Medicis discendam & inquirendam monet, ut ex formę habitu de materia peccante pronuntiare possint. Sed de istis in singulorum generationis modo, specialiter & accuratius disseremus postea. Hic notabis, uti aquarum variæ species sunt, omnes tamen aquę generaliter dicuntur, sic hominum varia genera inveniuntur, quæ tamen omnia hominum nomen merentur, ita ulcerum varia genera existere, quæ ex naturæ diversitate formam, ex Physionomiæ differentia alios mores habent: nam alia figura aliam significationem, alia forma aliam essentiam, alia imago aliam proprietatem ostendit.

His quæ de Salibus dicta sunt, non sine usu excrementorum rationem subjunxero fortassè. Itaque sciendum, Liquorē sua excrementa per Poros, Sulphur per intestina, Salem per urinam deponere. Urina itaque si in terra nitrescat, Salem nitri efficit percocta: hoc quidem in animatis Salis excrementum est, in animatis verò Salis excrementum dicitur Alkali: extrahitur autem Alkali hoc ex eo quod post Salis, Sulphuris, Mercurii separationem residuum mansit corpore. Hæc ad ostendendam Salis & Balsami naturam in medium adduximus, quæ multis alii adhuc rationibus confirmare non difficile fuerit. Nam cùm in nutrimento & nutrito similitudo quędam insit, omnia autem nutrimenta ex Sale, Liquore, pinguedine seu sulphure constent, manifestum est, illud quod nutritur ex similibus compositum esse. Simile enim simili nutritur, itaque Sulphur Sulphure, Sal Sale, Liquor Liquore nutriri dicimus: fit autem nutritio, cùm ingesto in ventriculum alimento, Archeus vi Vulcani coctam materiam digerit, & ad sua loca transmittit.

Cap. 4. *Remedia Quomodo à Formæ & imaginum similitudine ostendantur.*

Ulcerum generationis modum, etsi aliqua ex parte in Physico corpore ostendat philosophia, sciendum tamen alios adhuc duos modos, quibus ulcera fiunt superesse: Impressionis sc. & Fontis, quos sic intelliges. Homo variis externis injuriis expositus est corporalib. Spiritualibus, Elementis, Firmamentis, visibilibus & invisibilibus, ex quibus facile corrodens influentia sequi potest, à Firmamento & syderibus exagitata. Etenim si Solis calorem in tantum augeri quandoque videmus, ut nemora & segetes aduceret, & in flammam converteret: si conspicillis cutis cauterizari, ac pustulæ

stulæ excitari possint: certe & ab astris hominum corpora sic affici per influxum cogitandum est, quasi actuali cauterio cutis usta esset. Et sane hujusmodi impressiones consideratione dignæ sunt: nam quemadmodum fulmen turrim, vel arborem, vel (quod non raro accidit) hominem tangit, sic & hujusmodi impressiones fieri solent, quæ ob id Metaphoricè fulmina, ac fulgura dici poterunt.

Fontis ulcera, quæ vocavimus, ut fiant, exemplo & analogia declarabimus. Fontes ex petris quemadmodum erumpere videmus, sic in humano corpore fluxionem oriri posse, quæ aliquem in locum decumbens, tandem erumpat, cujus fons & origo nemini nota sit, atque hinc seminaria, ac radices mali eruere impossibile habeatur, credibile utique est. Atque ut verorum fontium alii calidi sunt, alii frigidi, alii Sulphurei, alii Aluminosi, &c. sic & in humano corpore factas fluxiones analogia quadam partiri licebit. Sunt autem & præter jam dictas, ac superius commemoratas, ulcerum causæ aliæ, quæ in corruptione Salis ac Balsami radices habent, adeo ut ex seipsis malitiæ suam causam habeant, hujus generis tres sunt: Pestis, Bubo, & Pleuritis.

Alia insuper ulcera sunt, quæ Balsamo vim faciunt, cujusmodi ea, quæ à bestiarum morsibus, vulneribus, & Erysipelate fiunt. Superest & sextum genus, quod ex raucedine ortum habet. Ultimo denique loco ulcerum duo adhuc habentur genera, Gangræna scilicet, & Elephantiasis. Atque hæ in universum sunt ulcerum differentiæ, quæ extrinsecus apparent. Sunt qui & viscerum ulcera his annumerare velint, Hepatis puta, Pulmonum, Renum, Vesicæ, Oesophagi, &c. verum istis, quia accuratior eaq; medica magis curatio competit, nil admodum immorabimur, cùm hic exteriora tantum, & quæ Chyrurgi opera curentur, tractemus, verum ne nihil de iis dixisse videamur, unico saltem capite ea edisseremus.

Notandum insuper, ad ulcera cognoscenda maximopere conferre ipsius affectus, operationem, formam, figuram & imaginem accuratè contemplari: nam nihil in rerum natura sine forma generatum, perfectumque est, nihil est, quod operatione careat: itaque per formam ac operationem cujusvis corporis, suam essentiam expiscamur, sic omnia, quæ terra marique generantur, suas essentias per formam ac operationem produnt. De operatione exemplum tale esto. Salia corporis Physici exterioris unam eandemque cum salibus Microcosmi (si ea ad ulcerum generationem pergant) operationem habent, atque ob id similitudo operationum, invisibilem ex visibili indicat, hoc est, exterior figura, interiorem quãdam præfigurat, ut salia exteriora, internorum indicationem habent. Atque sic quævis exterior figura imaginationem, id est, æqualem formationem de interiore quadam ostendit. Per hasce ergo operationes, earumque signa cujusvis ulceris differentiæ manifestæ, fiunt, ut scilicet ex quo genere salium, vitriolato scilicet Aluminoso, &c. ulcus ipsum sit, cognoscamus, ad quam cognitionem mirificè quoq; conducit formarum contemplatio: nam qualis forma salium exteriorum à coagulatione fit, talis quoq; in homine efficitur, sed tamen in forma resoluta: est enim formæ ad formam sua similitudo, ac coagulata forma significatur à forma resoluta, itaq; cujus generis fuerit forma exterior coagulata, ejus generis censebitur forma interior resoluta: conjunges ergo formarum syzigias cum operationum similitudinibus. Hæ namque concordantiæ expeditam atq; ab erroribus tutam habent dignotionem, nec ulla phantastica indigent ratiocinatione: sunt enim hæc (formam & operationem puta) ex lumine naturæ desumpta: imò ipsum lumen naturæ sunt, juxta quod jam tandem morbis nomina impones, nimirum qualem formam ac operationem invenies in physico corpore, tale nomen tibi confinges, atque sic ab omnibus erroribus te liberum constitues.

Observandum autem & hoc sedulo est, nihil plane naturam produxisse, cui non suæ effectionis signum impresserit; pro exemplo hominem sumamus, huic nulla inest facultas animalis, naturalis vel vitalis, quæ non exteriore aliquo vel gestu vel habitu, vel mẽbro, lingua scilicet, oculis, auribus &c. consignata sit: sed ista jam relinquo, ut de quibus in libro de Proportionibus Physiognomiæ dissereturn, tum quòd hunc ad locum non õnia pertineant. Quæ diximus, etsi in homine appareant manifestissime (est enim homo pluribus affectibus refertus) non desunt tamen in aliis quoque corporibus. Sic plantago, quæ nervis referta est, suam virtutem ostendit. Sic Savinæ forma usum ipsius prodit. Atque etiamsi in homine visus manifestissime de apperitu, aures de animi voluptate, Lingua de cordis agitatione ac affectu testentur: tamen hæc omnia, & in floribus, & iis, quæ linguarum loco sunt, inveniuntur. Quamobrẽ qui in Medicina experientiæ titulum ambiunt, ii studeant hanc artem, qua natura in exterioribus interna designat, addiscere: hæc enim sunt Medicæ artis Scholasticalia, quibus si quis principio destituatur, verum ac optatum artis finem nunquam consequi poterit.

Cap. 5. *De Morbis, qui ex temporum alterationibus fiunt.*

ANteqoam particulares ulcerum descriptiones aggrediamur, pauca quædam ad rem facientia præmittere visum est. Itaque notandum, naturam in omnibus metallis producendis, antequam ea perficiat, alteratione temporis florida reddere, sicuti arbores antequam fructus producant, florere videmus, hoc & omnibus mineralibus commune est, & à Salis generatione non alienum: nam & ipse dum generatur, ante perfectionem floret, quod illius tempus studiose medicis est observandum. Quod de exteriore mundo dictum est, in homine similiter se habet: cùm ergo talis in homine minera contineatur, ea si floreat (quod tempestatem hîc appellat) certe agitata, ad corruptionem inclinat, quod tamen in exterioribus non accidit: nam ea si floreant, fertilitatem potius quàm corruptionem portendunt: nam ea hominis cum majore mundo cognatio non sæpet materiata est, sed ferè spiritualis, qui spiritus, etsi corpus contineat, differt ab illo tamen, ut caro à ferro, quorum utrumque corpus quidem est, diversa tamen existunt. Ex quo sequitur, si hominis minera efflorescat, corpus concuti (concussio illa accidit tum propter sensum, tum ea ratione, quòd in tam minuto corpore, universæ majoris mundi proprietates conclusæ sunt,) itaq; si homo tum obstructionibus laboret, rigores ac horrores fiunt. Ubi itaque talis tempestas ingruit, frigus sentitur (nam omnia tempestas cum frigore incipit) quod totum corpus pervadit, similiter ut Boreas aërem refrigerat: hinc itaque horrores oriuntur, qui eousque durant, donec hujus venti omnis essentia absumpta sit, qua absumpta, tandem ex ea, quæ in rigore facta est, agitatione, calor corpus apprehendit, isque etiam totum corpus pervadens, non prius remittit, donec omnis materia absumpta sit. Quòd si supra modum corpus incalescat, fumi ad caput feruntur, atque quandoque rationem oblædunt, quandoque soporem faciunt, maximè ubi illa tempestas stupefacieote natura participet. Ut autem tandem quomodo ulcera fiant ostendam, observandum est, ubi ventus ille vehementissime materiam exagitarit, in eum eam locum decumbere, unde locus statim in tumorem attollitur, phlegmone accedit, rubedo accrescit: quòd si tantum virium modum habeat, ut erumpere possit, locum relinquit, ac turgens huc illucque fertur, rubicundo colore se prodens, quare si tempestas illa adhuc debilis sit, solutu facilis est: sin jam radices egerit, aliquo loco fixa hæreat, negotium medico facessere solet, atque fere sub hypochondriis

firmari solet, & illic partem aliquam rodere ac exulcerare. Tempestates hæ ferè in sanguine consistunt ac fiunt primum, sed paulatim etiam in solidiores partes agere incipit, ibique venas nervosque erodens, tumorem facit, ac ulcus, sæpe cum veno totum corpus pervadens. Ejus varia nomina apud Germanos sunt, Latini Erysipelata appellare solent.

Cap. 6. *De Signis ac Generatione Fistularum.*

Est ulcerum quoddam genus, quod ex Sale Petræ oritur, is Sal clemens est, nec usque adeo acris ac erodens: nascitur autem in hunc fere modum. Terra Salis Balsamum in se continet, quæ si purum ab impuro separet, & excrementa deponat, contingit ea quandoque foras erumpere, atq; tum ab aëre & sole exiccantur, & in nihilum abeunt: sin in terræ meatus ac remas detrudantur, qua nec aër, nec calor, nec solis radii penetrant, tum formam quandam turbinatam, & oblongam deorsum propendentem nanciscuntur, indurantur, ac in Salem Petræ mutantur. Itaque Sal Petræ terræ excrementum est, ex Sale & Balsamo natum. Simili ratione in homine Sal (qui Balsamus est) existit, qui corpus conservat, cùm excrementa sua per poros deponere diximus: quòd si poti illi obstructi sint, vel natura non excernat, corruptio quædam subsequitur: nam illa excrementa intrinsecus in lacertorum cavitates decumbunt, ac cum iis in locis propter calorem coagulari in turbinem non possint, resolvuntur, & intra exteriora versus rodunt, ac depascunrur circumjectas Partes, donec ad cutem pervenerint, ibi demum ulcusculum, vel pustulam faciunt, quod sensus judicio levem curationem requirit: ubi curationem aggressus fueris, tum demum morbus se prodit, intus basim extra conum ostendens, non aliter quàm de Sale Petræ diximus: nisi quòd Sal Petræ corpus est, hoc cavitas. Verum loca, in quibus generari possunt, multa sunt, verbi gratia, juncturæ omnes, contiguæ diversæ partes, (id est, ubi ligamenta, nervi, tendones, &c. carnem contingunt) nates, oculi, aures, costæ, malleoli, in summa, nullibi ferè non generatur. Ubi ergo jam aliquo in loco ulcus factum est, subinde excrementa eo deponuntur, non solùm naturalia, sed & quæ ex inconcinna diæta auctiora fiunt, perpetuoque madet locus, ac ferè ubi jam confirmatum malum est, nullo dolore amplius molestat. Hoc mali genus à Fistulæ similitudine Germani cum Latinis Fistulam appellant.

Cap. 7. *De Ulceribus, quæ ex Sale nitri corporis fiunt.*

Superioribus capitibus monuimus, Salem sua excrementa per urinas deponere (eum Salem nimirum, qui principium partium conservationi subseruit) Excrementum hoc, urina scilicet, ubi in terra copiosum collectum fuerit, in pultem abit, qui Nitrum Latinis appellatur, quod si coquatur, Salem quendam ex se fundit, quem Salem nitri dicunt, ejus prima origo ex Balsamo animati corporis est: iis enim Balsamus, cū subinde se expurget per urinam, causa est illius Salis, qui acrimoniam Balsami obtinet. Quamobrem sciendum, cùm necessario corruptio nobis incumbat, & hujus excrementi non debitam evacuationem destructionis causam fieri: nam nisi per urinam dejiciatur, io carnosas partes decumbit, illicque paulatim alienam naturam contrahit (quēadmodum de Nitro ostendimus) donec tandem ad effectum suum perveniat, quem antequam contingat, Scyrrhosos multos tumores excitat, qui paulatim magis magisq; indurantur, ac attolluntur, non aliter quàm in nitri præparatione conos fieri, & magdaleones apparet. Itaque ubi jam aliquandiu hic detenta ista excrementa fuerint, & sua ipsorum acrimonia, tum insiti caloris accessione rodere incipiant, donec tumores illi singuli in singula cava ulcera abeant, quæ omnia coacervata videntur, quemadmodum & Sal nitri gleba plura tubera ostendit. Familiare istis ulceribus est, ut nunc humida, nūc sicca sint, pro symptomatum nimirum varietate: hoc tamen à prioribus differunt, quòd hæc non ut illa perpetuo madeant, sed ferè ubi humectata fuerint, ad exiccationem se iterum accingunt. Hoc mali genus Scrophulas Latini nuncupant, sed rectius quis forsan Nitri ulcera ea quis vocaverit, à materia scilicet, quæ illa facit.

Cap. 8. *De Ulceribus, quæ dolore nullo molesta sunt.*

Quamvis acris & calida Salium natura est, tamen quandoque calor ipsorum superatur: nam cum ad summum suæ malignitatis pervenerint, nec ultra progredi possint, ipsamet emoriuntur, nam ubi ea ad Salis Gemmæ naturam accesserint: horum namque ea est proprietas, ut vires suas non exerant, nisi ubi jam interficere volunt: itaque eorum actio non vitalis, sed lethalis est, & quod dolore perficere debebat, hoc insensibilitate efficit. Hujus rei ea causa est, quòd Salis spiritus, ut animalia noxia, semper negotium different, quò tandem subito ingruentes, ægrum opprimere possint. Sed cùm ex improviso mors accidat, nec ipsi, quod propositum erat, efficere possunt. Sciendum quapropter est, ulcera hęc ex morte ejusque operatione (quæ putrefactio est) originem ducere: non quòd totus homo moriatur, sed unum solummodo membrum emoritur, quemadmodum manus abscissa sine totius corporis interitu, emori videtur. Quapropter observandum medico erit, ut omnium rerum, quæ in homine sunt, scientiam habeat, ut si contingat aliquod membrum ad interitum suum inclinare, nec per vitales actiones, sed per lethales, corrūpi, sciat in hujusmodi casibus nil contra vitales actiones artentandū, si vitales sint, nec contra lethales, si lethales sint: in hoc enim ulcerum curationes differunt maximè. Sed hujusmodi ulcerum causas manifestius declaremus. Coquitur in nobis suopte matre quidam sal, quem gemmæ salem vocant, qui purgandi tum sui ipsius, tum ulterium humorum facultate pollet: in quam actionem dum non satis intendit, ab aliis evincitur, quæ victoria ipsius interitus ac mortis causa evadit, qua occasione ex Sale gemmæ sit Alumen scissum, quod si emoriatur, Entali appellari solet. Veruntamen etiamsi operatio ipsa emortua sit, non tamen ab operationibus statim quiescit omnino: nam mortua æquè ac viva, quandam actione participant: nam donec aliquid plane nihilum abierit, ipsum nunquam à generando quiescet. Etenim mors nil nisi primum vitæ spiritum aufert, manente interim secundatio spiritu, qui pro sua natura agere non desistit.

Itaque in humano corpore ad hujusmodi generationes ulceratio sequitur, quæ sensu omni vacat: nam ferè illic colligitur, ubi tangendi vi minimum homo pollet, verbi causa: sub genu, & intra cubitum: quia autem Sal gemę naturam Glandulationis obtinet, pluribusque lapillis, & angulis scatet, idem ergo & in hac resolutione fieri videmus, ut nimirum ad exemplum grandulationibus sparsim per totum membrum ulcera parva fiant. Quapropter in curatione sedulo observanda erit ista mortis differentia, quæ neglecta multis imposuit, multis grande malum conciliavit: nā etsi lethalis aliq; operatio ingruat, nihilominus tamen operatio alia non quiescit: nam mors primæ operationis vires frangit quidem, statim tamen alias generat: mors enim nullā morbi causam aufert, morbi propositum si frangat, è vestigio aliam producit causam. Hęc ratio etsi Sali gemmæ singularis, ac propria non est, sed & omnibus Salibus communis, tamen quia reliqui Sales, hoc modo affecti, non unā aliquam partē, sed simul universum corpus occupant hic uni Sali gēmeo

eam

eam facultatem tribuere placuit. Istorum ulcerum nomina cùm tam variè in medicina usurpentur, hic reticemus, sufficiat tibi ea ulcera ex Sale gemmæ orta nuncupare: hæc verâ nominis ratio est: nam ipsa ex Sale gemmæ per putrefactionem generata sunt, cùm ipse in summo gradu, sua operationis morte præventus esset.

Cap. 9. *De Ulceribus ex Physico Vitriolo.*

Funt etiam ulcera, quæ & forma & operatione sua Vitriolum referunt. Est autem vitriolum minerale corpus, ex coctura ad eam quam refert consistentiam percoctum, majoris usus gratia. Hujus inquam similitudine ulcera in humano corpore oriuntur, in tibiis ferè fiernata: nam si Sal ille Vitriolatus corrumpatur, ista in loca decumbens, primum varices facit, quę Vitrioli domicilium factæ ipsum terinent, donec ex seipso Erodétem vim nanciscatur, quum ubi nactus fuerit, paulatim partes illas in tumorem attollit, dein tumores illos erodens, cava ulcerā facit, quæ postea instar Vitrioli circumjacentes partes depascuntur. Est notandū, hic, vitriolum raro absque dolore agere, nisi forsan ubi jam ex corpore effluxerit, quod etsi factum sit, tamen statim iterum coacervatur, nec prius eger intermittit, quàm universam tibiam in ulcus converterit, ac si quid ulcerationem effugiat, illud ipse stupidum reddit: nam omne vitriolum Sulphur stupefactivum in se continet.

Evenit tamen non raro, hujusmodi Salia & Vitriolum ad Erosionem non pervenire, propterea quòd ad tantam acrimoniam, quæ corrodere possit, non evadant: quòd si fiat, facile Spasmi ac punctiones accidunt. Vitriolum enim intus conclusum Sinoniam inflammat, quæ inflammatio postea Spasmos, ac puncturas causare efficax est. Quin non raro accidit, Vitriolum superiora versus per illas venas ferri, donec ad earum radices pervenerit, ubi dein consistens lethale ulcus facit. Ad hæc cum ea Vitrioli forma sit, ut in lapillos concrescat, etiam in humano corpore multas strumas, ac scyrrhos lapillorum similes & forma & duritie efficit: quorum dein alii, qui corrodendi vi pollent, in ulcera abeunt: alii qui ea destituuntur, integri permanent. Operatio Vitrioli sequitur quæ numquam non (ob prohibitam eventationem) putredinem ac fœtorem facit: ea enim omnium Salium natura est, ut quò calidiore ac humidiore loco sint, eò citius putrescant: contrà in loco calido, sicco, accidit, utut sit, Vitrioli ea semper natura est, ut cava ulcera facere ac fluere desideret.

Similis plane vitriolo, in carabe operatio existit, eo solum differens, quòd pauciorem inflammationem, nullumque spasmum, majorem vero dolorem efficiat: cognoscuntur ulcera hęc ex defluente aqua citrina, cui quandoque sanguis concretus copulatur: aqua enim illa sanguinis grumos unà educit secum. Peculiare huic ulcerum speciei est, quòd ea laborantes, acerrimo visu, capiteq; integerrimo sint, antequàm tamen ea aperiantur ulcera, capitis dolores, ac visus debilitas ægros habent, cujus rei causa non ad decumbentes fluxiones, sed ad sursū elatos vitrioli vapores referenda est: at ubi jam apertum ulcus est, vapores non ascendunt amplius, itaque morbi solvuntur. Atque hinc patet, ulcera hæc claudenda non esse, nisi prius omnis vitrioli substantia radicitus evulsa sit.

Cap. 10. *De ulceribus aluminosis.*

Sunt porrò ulcera quę primū cum tumore ac inflatione sine calore & erosione se produnt. Primum enim ibię in tumorem humidum attolluntur, humor is facile exiccationem admittit, successu tamen temporis putrescere incipiens, ex qua putredine postmodum fœtor, ac fluor, ulceraq; oriuntur: ulcera hęc Alumini cōparantur: etsi enim per illud neq; tumor, neq; putredo causatur: imò ad eorum curationē non mediocre auxilium præstat: tamen eatenus, qua calore quodam participat, putredinis causa fieri per accidens potest: ōnis namq; putredo à calido est, & rectè calor Mater putredinis nuncupatur. Ulcera quæ tractamus hic, raro dolore molesta sunt, insignem tamen tumorem, humiditatemque præ se ferunt, non in scyrrhos vel œdemata excrescunt, sed potius ex diuturna putredine invicem ortus causam præbent: ipsa & profunda sunt, non raro totum crus occupantia, diuturna omnium ulcerum maximè sunt, ac si non debitam victus rationem præscribas, fere in hydropem universalem convertuntur: at ubi diæta legitima observata fuerit: prospera admodum valetudine homines sunt, his ulceribus laborantes: ad hæc magnam quoque in Peste, Pleurisi, ac Lue Venerea, præservationem præstant.

Ulcera quinetiam inveniuntur (ut jam antea meminimus) quæ diuturnitate temporis in sydeerationem abeunt, quam intensissimi dolores consequuntur, frequens hoc est in vitriolatis: etenim ubi Alumen, ac Vitriolum semet ipsa in calcem redegerint, vi insiti caloris, aliam plane quàm antea adipiscuntur essentiam: at moram requirit hæc calcinatio, qua humor omnis absumitur, solumque alumen siccū relinquitur, non aliter quàm Alumen & Vitriolum vi ignis in calcem redacta; acriora, rodentiora, magisque dolorifica fieri videmus: sic & hic intrinsecus vitriolum calcinatum, subter cutim cavitatem facit, ossa arrodit, quæ omnia mala primum quidem à fluxione fiunt, at ea postea exiccata, exarescunt ulcera, nisi quàdo ex improba victus ratione, collecta excrementa illac evacuantur: tum enim & humida apparent. Similiter de Alumine in calcem redacto judicandum, quòd si juxta calcinationis suę naturā agat, hyderum non facit, sed exiccat potius, sitimq; inexaustā efficit. Hujus generis ulcera à Sale cōmuni fiunt quoq;, si ipse corrumpatur, humida ea primum apparent, mox intrinsecus exiccātur, majore quàm Aluminosa dolore affligunt, calore vero nullo participāt. Causa horum ulcerum est corruptio Salis cōmunis, à calore humido, quem natura dum expellere conatur, in artus detrudit, ubi si exitum invenerit, à fonte ipsius, usque ad ostium illi natura viam præparat, per quam subinde effluere solet. Salium horum non unum genus est, omnes tamen cōmunes appellantur, eodem omnes modo agunt, eodemque curantur. Qui si suopte marte (uti illis peculiare est) exiccentur, facilem curationem faciunt: sin calcinentur omnium difficillime sanari solent. Considerantur itaque ulcera Aluminis, vitrioli, ac Salis communis bifariam: vel cruda enim sunt, vel calcinata.

Cap. 11. *De ulcerum pessimo genere, quod difficillimè restinguitur.*

Sunt præterea Sales quidam, qui in principibus humani corporis partibus consistunt, quemadmodum in Auro & Luna Arsenicum. Sales isti, si sua ipsorum virtute à partibus, quibus insunt, segreganrur, (uti per ignē Realgar ab Auro) tum spiritus Microcosmi vitales, eos, in exteriores partes propellunt, ceu ventus à Deo excitatus, fumum (qui & ipse mobilis est) exagitare solet: sunt enim Realgaria hæc simili quoq; natura prędita, ut à corde ad exteriores artus facile se propelli patiātur: imò ultro ferantur, tot tantisque affectionibus, ac periculis expositus homo est, ut vel eo nomine justissimè Microcosmum illum appellemus, ut qui omnia majoris mundi pathemata in se contineat. Atqui Realgaria ista in homine creata substantialiter esse putandum non est: nam postmodum in eo generari contingit, ut exemplī causa: Realgar, Aurum, Chymus, tria hęc ęs unum sunt, quorum quodvis singularem virtutem, obtinet, quam tamen dum unà consistunt omnia, neutrum exerit. Similis planè in homine Orizon est, substantia non viribus. Sed ad exemplum redeo. Homo itaque à divina providentia, ac prædestinatione per artem impellitur, ut Aurum

ut Aurum per suum Fulmen, Chymum in Scoriam, Realgar sub forma fumi in sublimatum corpus separet, ut jam Aurum, Realgar, Chymum, loco, viribus, substantiaq; separata ante oculos constituat. Quę de exterioribus dicta sunt, de internis etiam accipienda sunt, ut scilicet intelligamus, intrinsecus in nobis esse aliquem, qui corruptionis hujus efficiens causa fiet: hunc nos destructorem Archeū vocamus, novo vocabulo & inaudito hactenus: nam nunquam adhuc usque Medicina per Philosophiam adolevit, ut destructorem hunc, quisnam esset, intelligeret ac agnosceret. Notandum itaque, hunc Archeum intrinsecus in homine omniá Vulcania artificia disponere, facere, ac perficere, ac quamvis rem in ultimam suam materiam deducere. Ultimam autem alicujus rei materiam voco, si ipsa ad suam jubilationem, ac exaltationem perveniat, ut in superiore exemplo Aurum in suam virtutem à reliquis duobus separatum in ultimam materiam deductum esse diximus. Hac ratione per Archeum in igne Vulcani, ab orizonte Realgar quoddam separatur, quod dein pro ea qua pollet natura ulcus facit: sunt namque variæ Realgaris species: nam pręter dictum, aliud est Realgar Lunæ, aliud Mercurii, aliud Jovis, aliud Veneris, aliud Saturni, itaque quot Realgaris species, tot sunt horum ulcerum differentię, diversis proprietatibus prędite: sunt quæ bulimiam quandam congenitam habeant, adeo ut carnes ipsas in quibus consistunt, vel etiam alias exterius admotas, aliaque edulia depascantur: alia corrodentē venenosam materiam nacta, pro ejus veneni natura agunt, quasi exterius admotum Realgar esset. Quin etiam sunt Realgaria, quæ ex Salibus fiunt, simili modo, ac in artificialibus separationibus Sales produci videmus: nam dum illi expurgantur, sordes suas à se expellunt: itaque aliud Realgar à sale communi, aliud à vitreolo, aliud ab Alumine se expurgante generatur. Realgar ergo hoc singularia quædam ulcera producit, quorum symptomata pro materię diversitate evariant: nam ulcus à Realgare vitriolato factum bulimiam: ab aluminoso corrosionem comitem habet. Quare quancunque partem Archeus præparaverit ac separaverit, ea excellit, atque in operationem erumpit, realgarinum ulcus pessimum ac venenatum efficiens, cui nemo unquam per officinarum putidas compositiones auxiliabitur: nam antiqui, cùm originem mali non intellexerint, nec remedia iis adhibere docere potuerunt, &c.

Cap. 12. *De ulceribus faciei, aliarumque partium arsenicalibus.*

ADmirabuntur scio, & ridebunt non pauci, si viderint me in Microcosmo fusorem (quem Archeū appello) ac fusoriam officinam constituere, ii admirari quæso desinant: nam ista in ægrorum commodum (cujus omni ętate studiosissimus fui) facilius probavero omnia, quàm mei antagonistæ vel unicum de humoribus ac sex rebus naturalibus dogma confirmare queant: qui cùm tot sectas, hæreses, Schismata, inter se alant, mirū si quid certum constansque apud illos sit: sed missos istos, qui contra jus fasque in Apollinis cathedra sedent, faciamus. Ulcera, de quibus hic nobis sermo instituitur, variis modis Medicorum vulgus partitur, variisque nominibus insignita profert: sed nullus istarum distinctionum usus est: vos isthæc signa observate potius, quæ Realgarinorum ulcerum parognomonica sunt. Dolor intensissimus si vexet, si comparatione aliorum ulcerum maxima deformitas adest, si caro, cutis, ossa, nervi, ligamenta, &c. exeduntur, si statim ac aliquem locum materia occupaverit, varii colores apparent, judica Realgarinum ulcus esse, quod omnibus veterum remediis resistit. Quamobrem ego, qui à natura ab istis Hæresibus separatus sum, atque ad desperata restituenda donatus, per vulcanicam pharmacopœiam istorum auxilia inquirere ut queā, omnem movebo lapidem, uti infra apparebit.

Post signorum explicationem tempestivum fuerit locum affectum quoq; ostendere: itaq; sciendum, ulcera hęc variis in partibus consistere ac enasci posse: nam quæ à Realgare Lunę ac Veneris fiunt, faciē ferè occupāt, labia, nasum, mentum, malas, &c. non raro oculos auresq; depascentia: quę vero à Realgare Jovis fiunt, & Mercurii, omoplatas & sterno exedunt: Martis realgar in dorso ac ventre ut plurimum sęvit: Saturni deniq; ab inguininib. ad plantas usq; tota crura obtinet. Ulcera hęc etsi omnia periculosa sunt, & nō nisi artis auxilio pelluntur, alia tamen aliis remedio magis obediunt: faciliora curatū sunt ergo, quę à Mercurii, & Solis & Jovis existunt: quæ vero à Veneris, Lunę, Saturni, & Martis realgare facta sunt, accuratissimam artificis industriam requirunt: alioquin spiritus vitales inficiunt, mortemque inevitabilem inducunt. Generationis modus, quo hæc ulcera fiunt, explicandus adhuc superest, qui talis ut plurimum est. Primum, si Realgar per caminum Vulcani evadere conatur, nec exitum invenit, pustulas parvas, cum perpetua scalpendi necessitate excitat, quæ nunc tardius, nunc celerius ad maturitatem perveniunt, prout vel scalpendo, vel inconcinnis remediis magis minusque irritantur: quòd si factum fuerit, illo loco centrum suum nanciscitur, cui adherescens dein Realgar incipit partes exulcerare, urere, dolore torquere, ac vel in latum, vel profundum depascere, pro suę nimirum essentiæ proprietate, unde quoque horum ulcerum differentiæ constituendæ sunt. Itaque quæ in facie & collo sunt, Syreia appellantur: quæ inter claviculas & inguina, ante & retro sunt, Cancrum vocare solent: quæ vero sub hypochondriis sunt omnia, Malum S. Joannis nuncupant Germani, forsan ex eo, quòd divinam potius quàm humanam opem requirant. Atqui non raro evenit, verrucas ac dura tubercula eadem ex causa oriri, quæ tamen utilia potius quàm noxia putanda sunt, itaque non ut vulgus Medicorum facit, Corrosius irritanda sunt, sed relinquenda: siquidem tentata statim efferantur: est enim ea Realgaris ex Salibus natura, ut ab hujusmodi externis objectis inflammetur ac sæviat, non secus ac de Realgare metallorum jam dictum est. Ultimo loco sciendum, præter jam dicta Realgaria speciem adhuc existere, quæ nunc ex Antimonio, nunc Plumbagine, nunc ex Margasita, vel Thalco, vel Kakimia, aliisque hujus generis Mineralibus ortum ducat: verùm cùm ab ea effecta ulcera, eandem cum superioribus curationē requirant, nil opus est multum de ea laborare.

Cap. 13. De *ulceribus transmutatis.*

ITerum quoddam ulcerum genus explicandum est, quod exemplo hoc innotescere poterit. Cum homo in exteriori mundo, tam variis artibus instructus sit, ut etiam ipsas rerum formas transmutare possit, cujus rei locupletissimum testimonium in melle crudo, & pręparato, quę & substantia, & viribus, ex diametro quasi pugnant, habemus. Si, inquam, in exterioribus talia perficit homo, quantò magis intrinsecus in minori mundo, in quo omnes thesauri reconditi sunt, & ex quo omnia, quę exterioribus efficit, proficiscuntur, talia pręstare ipsum posse putabimus? Si itaque homo extra se naturas contra naturam transmutare potest, & illa ars ab intra procedit, quę in attentando consistit, quam dein experientia confirmatur. Sic enim artes inveniuntur: primùm dum homo ex se attentationē, ex majore mundo experientiam assumit, atq; tam diu laborat, donec utriusq; similitudinem comprobarit: quare nemo vitio mihi vertat, quòd hominem intra corpus ad transmutationē naturarū tantum, quantū extra, laborare dicā: nā de interioribus quàm de exterioribus major mihi sollicitudo est. Ad hæc sciendum, hominē dupliciter agere: in exterioribus corpore, in interioribus spiritu: illic externarum rerum, hic humani corporis decorem ac usum respiciens. Spiritum interius agentem distinctionis causa, Adech vocare soleo.

Itaque

Itaque sunt in exterioribus Sales quidam, magno artificio compositi, ut Alkalia, & Sales sublimati, hi sales ad naturæ defectus sarciendos, necessario ab arte fiunt: nam natura non omnia simplitia perfectè creavit, sed aliqua etiam arti perficienda reliquit, pro libito, & ad eum quem desiderat finem, consequendum, ut jam ars rectè altera natura sit, & dicatur. Hæc si in majore mundo fiunt, etiam argumento sunt, in minore mundo, ab Adech hujusmodi transmutationes tentari: atque hac ratione quandoque ulcera non simplicia, sed composita (nam ad transmutationes compositionem molitur natura) oriuntur, de quibus meritò hoc loco paucis edisseremus. Itaque (ut jam dictum est] si homo in exterioribus bona malaque, utilia & noxia efficit, quid prohibet, idem intrinsecus fieri, dicere? quare si ita intrinsecus laboret Adech pro loci natura simplex vel compositum, mite vel corrosivum ulcus facit, cujus dein forma, formam illius Salis, à quo factum est, imitatur. Formas hasce nil opus est hic multis depingere, atque ab invicem distinguere: infinitus namque labor foret, parumque ad curandum utilis. In hoc genere mali describendo antiquitas (pro more, quem in obscuris rebus semper tenuit) mira verborum inutilium profusione multis paginis disseruit. Ego negotium paucis expediam. Artifices interni, dum ad opus aliquod se accingunt, loca sibi deligunt, in quibus simplicia compositis suis idonea inveniant, quę ubi nacti fuerint, talibus formis exornant, quales & ipsorum naturæ, & instrumentorum habilitas ferunt. Spirituales isti artifices variis arcanis ornati sunt, bonis scilicet ac noxiis, quæ pro loci natura diversa fabricant. Operum horum jam prognostica paucis aperiantur. Si itaque contigerit, homines multo quam ipsorum ferant prudentia, mores, ac naturæ, morosiores evadere (quod fieri non raro animadvertimus) variisque morbis incognitis antea conflictari, Cœlum malè dispositum judica, à cujus perversa operatione non ita multò pòst Pestem causatam iri, metuendum. Quod de universalibus dictum est, in particularibus quoque considerationem meretur, itaq; si ulcera cacoëthe appareant, internos artifices in opere aberrare scias: etenim quandocunq; exterioris mundi negotia claudicant, interiorem periclitari non potest non verum esse. Hæc de morbis transmutatis hactenus dixisse sufficiat, in quibus non tam universaliter, quam de ulceribus specialiter admonendi mihi fuistis.

Cap. 14. *De ulceribus, quæ cælitus imprimuntur, ac influunt.*

COelum ejusque influxus contemplari, (propter eos morbos, quos à Firmamento imprimi omnibus in confesso est,) Medicum debere, non minus quàm simplicia ea, quæ ad remediorum compositionem adhibet, ex eo manifestum est, quòd cùm quatuor sint, quę Medicum perfectum reddunt, Philosophia, Astronomia, Alchymia & Medicina: Astronomia, quæ circa cœlestium versatur contemplationem, eam nobis ad Medicinę perfectionem necessariam ostendat. Sunt qui tribus repudiatis unà, Medicina contenti esse velint, eo argumento, quòd nusquam Galenus de cœlestibus impressionibus (etiam in Pestis consideratione, quæ tamen omnibus ad cœlum refertur) verba fecerit. Quasi vero non vitio potius quàm virtuti tribuendum sit, eum, qui principatum Medicinę affectarit ac usurparit, ista ignoraisse, sine quibus in Medicum perfectum evadere non datur. Sed noxium hoc artis Medicæ dogma est, quod uni homini tantum tribuitur, atque imitationem rationibus præfert: ex eo enim accidit, ut omnes impunè Medicos se esse profiteantur, ac ex arte rem faciant, qui alias artes vel desidia, vel ignorantia relinquere coacti fuere. Verum jam tandem ostendam; quomodo cœlum vi sua attractrice multorum ulcerum efficiens causa sit. Magnetem, Succinum, Mastichem, Resinas, aliaque hujus generis, ferrum, sordes ac similia attrahere videmus. Sic in cœlo stellæ plurimæ existunt, quæ in homine recondita, ac sibi familiaria (sive humores sint, sive quid aliud) ad exteriorem corporis regionem educunt atque attrahunt: certum enim est, nihil in hoc sublunari globo esse, quod non Stellis aliquid de sua natura communicare cogatur magno suo malo: uti enim solem ex humida extrahere eaque arefacere videmus: sic quælibet stella ex suo corpore, cui dominatur, attrahit quædam, quibus deperditis, ipsum corpus ad interitum inclinare apparet. Huc respicere manifestum est eos, qui non nisi inspecto prius cœli situ, ligna cædunt, ac lutum fodiunt: quippe non ignari, cariem, aliaque vitia à superioribus accidere. Quin & illud experientia docuit, Saphirum gemmam Anthracem aperire attrahendo, donec ulcus fiat manifestum: quod si ea lapidis natura est, eaque in astris quoque tribuere, ut scilicet ab ipsis Carbunculum, Anthracem, Apostema, &c. fieri dicamus, cùm Gemmæ eam virtutem non nisi ab astris habeant. Longè alias harum affectionum causas adferunt pseudomedici, verum quia omnia occultioris naturæ cognitione destituuntur, quid mirum cœlestium influxionum effectus illos non intelligere? Iterum, cùm angelicam ursinam iis, quos Radiis suis apprehenderit, omnem virtutem subtrahit, non video, quomodo non Firmamento illam quoque vim tribuamus: siquidem jam constitutum sit, nil in Elementari orbe esse, quod non in Firmamento existat quoque. Quamobrem notandum, si ulcera fiant lethalia, vel quæ methodicam curationem non admittant, curandi rationem invertendam esse, aliaquè remedia usurpanda: nam in iis cœli influxum perdominari certissimum est, in hoc ergo ulcerum genere nil sane spei in vulgaris medicorum libris ac pharmacopœorum officinis ponere licet: putida enim ac inutilia sunt, quæ ipsi præscribunt, ac componunt remedia. Itaque ad Astronomicæ Medicinę canones recurrendum erit, illicque remedia petenda. Quæ diximus hactenus, uberiore explicatione non indigent: unicum enim argumentum à majore omnem dubitationem tollit: nam si cœlum pluviam, nivem, tonitru, fulgur, &c. efficit: si cœli tempestas alterationem corporibus inducit, ut juxta eam magis minusque valeamus, manifestum est, cæterorum quoque morborum, maximèque ulcerum efficiendi potestatem ei tribuendam esse, quidquid Galenus ejusque sequaces deblaterent.

Cap. 15. De *Ulceribus fontis* (*appellatis.*)

VLceris hoc genus, quod fontis appellavimus superius, explicaturus, exempli loco adducam illud. Fontium calor, frigusve, sive ex cœlo sunt, sive à terra, à calido & igneo fonte sub terra latente, suasque actiones perficiente, consistunt, augenturque. Atqui nihil in his inferioribus, vel calidum, vel frigidum est, quod non caloris, frigorisve sui causam cœlum agnoscat: at terram interim ceu concausam istarum qualitatum augmentum ac decrementum procurare non negaverim, Radix tamen, ut dixi, in cœlo est, quæ in prima rerum creatione sic ut apparet, est segregata, iterumque terrestribus mutua cognitione juncta. Simili plane ratione, de fluxionibus humani corporis judicandum est, eas scilicet à cœlestibus operationibus dependere, ut dirimi facile non queant. At ut maximè difficulter ab iis alienentur, atque medelam accipiant, tamen hominem coactè illas impressiones ferre non fatemur, sed per Astronomicam Medicinam resistendi præsidiis confirmari posse, contendimus. Generationis quoque horum modus fontibus aquarum omni ex parte respondet: nam quemadmodū illæ ex Petris scaturiunt, ortus tamen sui rationem ac semina manifesta non habent, sed perēnes fluunt semper, sic & istę fluxiones humani corporis, ex nullo, vel saltem obscuro

ſemine emanantes, perennes quaſi ſunt. Iſtis ſanè ſingularem curationem adhibendam eſſe, differentia horum ab aliis ulceribus (quæ ortus ſui manifeſta ſeminaria habent) innuit. Homo cùm ex terra ortus ſit, terræ quoque naturam refert, atqui terra Flammulam, Linum Aquaticum, &c. cauſtica & puſtulas excitantia producit. Ergo in homine ſimilia quædam germina naſci poſſunt, quæ huic ſenſu moleſta ſunt, illi ob craſſitiem inſenſibilia.

Itaque fontium hac analogia conſtituta, notandum deinceps eſt, quemadmodum fontium varia genera ſunt tempetie, actionibus, accidentibus variis invicem differētia, ſic & harum fluxionum non unam eſſe diſtinctionem, ſed plurimas, quas curandi ratio ſtudioſè obſervandas innuit: nam frigida, ſtupefacienſque defluxio à calida longè aliam curāndi methodum requirit.

(*Curatio.*)

Etiamſi autem iſtis fluxionibus curationem adhibere, & impoſſibile ſit, & inconveniens: (nam nemo fluminis impetum in fonte ſuo remorari poteſt, uti radicitus ex ſemine ortam plantam evellere licet) tamen non deſunt ad ſuſtentationem remedia, neque Medicum eſt, ſtatim de curatione deſperare. Etſi enim pſeudomedicorum decreta incurabiles iſtas fluxiones pronuncient, tamen eæ conſultationes quæ cœli influxum præſupponunt (quas neque apud Galenum, neque alios ejus farinæ logodædalos invenias) aliquid ſpei adhuc ſupereſſe quandoque oſtendunt.

Cap. 16. *De Ulceribus Quæ tum Vulnere, fractura, ac morſu complicantur.*

Ulcerum quæ vulneribus, fracturis, morſibus, aliiſque non bene curatorum vulnerum ſymptomatis ſuperveniunt, hinc fere radices trahunt, quòd dum illis medicamur, niſi probè ab externis injuriis ea muniamus, ex ſua natura, vulnetis ſcilicet in alienam abeunt, ac in ulcera tranſmutantur. Veluti ovum cujus putamen confractum eſt, facile quoque putredinem contrahere apparet. Sic & homo ſi ab extra illius corpus apertum fuerit (id eſt, unitas ſoluta) tum externa elementa, ac aër circumſtans in interiora agere incipiunt, eaque corrumpere: eſt enim exterioum multo quàm interiorum natura durior, adeo, ut inter ea ſimilis ac inter Silicem ac Carbunculum gemmam comparatio ſit, itaque corruptio facilis exiſtit, ac ſtudioſe præcavenda. Etenim cùm ea ſit immundorum natura ut, mundis ſemper quoque labem aliquam inferre conentur, ſummo ſane ſtudio in tuendam mundiciem incumbendum erit, maxime ſi à Firmamento alterata eſſe Elementa intellexerimus. Ex quo ſequitur, humoris corporis continuitate ſoluta, ſive per Arma, morſum, uſtionem, fracturas, &c. ipſum corpus extremorum & circumſtantium Elementorum injuriis expoſitum eſſe, & in ulceroſam diſpoſitionem facile prolabi. Quamobrem Medicamenta parietis inſtar collocanda inter corpus & circumſtantia Elementa erunt: quod niſi & ipſa medicamenta ſint ritè præparata, ſed æquè ac externa elementa immunda, facilior multò erit ad ulcus tranſitus. Atq; hinc nata putredo corruptionis vehementis cauſa evadit, quam auferre niſi tota ea parte, quam ipſa occupavit, ablata, impoſſibile eſt. Actiones iſtæ Elementorum exteriorum ſumma diligentia propter curandi rationem obſervandæ ſunt: nam ab impreſſionum ac Salium actionibus non parum diverſæ apparent, quas quia Humoriſtæ illi medici ignorarunt, non eſt ut multum utilitatis ex ipſorum lectione reportaturos nos ſperemus. Etſi enim non negaverim, ipſorum curationes confirmari poſſe, ſi eæ eſſent cauſæ quas illi aſſignant: verum illi eas indemonſtratas aſſumpſerunt, atq; hac ſumptione totā artem fœdiſſime conſpurcarunt. Vos hoc axiomatis inſtar habete. Quēadmodum reſpiratione ac inſpiratione corrupti aëris bominis interiora inficiuntur, ſic & per vulnera non probè munita, venenum ambientis aëris communicari nobis poſſe. Atque hoc ut in quavis unitatis ſolutione catholicum eſt; ſic in venenatis morſibus, ac vulneribus ab intoxicato telo factis, unicè conſiderandum: etenim veneno cum ambientis intemperie conſpirante, celerrima ingruit deſtructio. Quin & in fracturis, (ubi eæ perperam curatæ fuerint) cum ulcere complicatio admodum periculoſa exiſtit, ac fere curationis ſpem adimit. Itaq; ubi tale ulcus oblatum fuerit, ſciendum, curationem per Elementa (id eſt, ipſorum Elementorum remedia) faciendā eſſe: ſemper enim ex eadem claſſe, è qua morbus eſt, remedium petere convenit, quod qui non intelligit, ſed de ſemper contrario remedio cogitat, is ut à curatione abſtineat, admoneo.

Cap. 17. *De Ulceribus qui ex propria conſtellatione generata ſunt.*

Occidunt quandoque ulcera, quorum infectio ex ſua ipſorummet conſtellatione originem ducit, nulla accedente vel cœleſti vel Elementari cauſa procatarctica, hujus generis ſunt ulcera mammarum, quæ ab utero oriuntur, verbi gratia, Cor ſuam conſtellationem habet, habet & ſuam uterus quarum ſicut Archeus interior ad exteriorem ſe habet utraq;. Uteri itaque Syderea virtus ſi à vero tramite aberret, totam illius regionem, quāra ea eſt, ad deſtructionem diſponit, ac inficit, haud aliter quàm Anthracem à cœlo accendi videmus: nam & ſic quoque uterus, hic ex intrinſeca illa ſua influentia ulcera creat, putredinem in lacte uberibus &c. efficiens. Simili ratione Bubones fiunt, corrupta ſcilicet Oſei conſtellatione. Nam Oſei operatione ſummet Sydus corrumpente, ac quaſi effœtata deſtruente, Peſti ſimile hoc malum oritur: etenim quemadmodum cœleſtis illa influētia partem ſibi cognatam inflammat, ſic radios Syderis Oſei hic ſe habere cogitandum eſt. Peſti ſimile malum dixi: nam ſunt quędā ſingularia loca, in quibus frequenter Bubones peſtilentiales fiunt, cujus generis & Oſei regio eſt, Quin & ſydus Oſei interna quædam peſtilentialium ſtellarum conſtellatio eſt: verum ſuperiori tandem conſtellatione accedente, tum demum exterioris Oſalcæ Peſtis cauſa evadit (obſcura omnia ſunt.)

Itaque quod ſupra monuimus, ſcilicet in Phyſico corpore totum contineri Firmamentum, ipſumque juxta cœli Phyſici regiones dividi, hic denuo memoria reddendum eſt, ac obſervandum prætereà. Quod ſi ex cœleſti conſtellatione peſtis fiat, ſuo ad quem eam influxus deſtinavit loco, eaque lethalis non ſit, ſed loco cedat ac ſolvatur, nec plane tamen, quòd, inquam, niſi ea concinne titis adhibitis remediis, percuretur, ulceroſa ac fiſtuloſa ſequatur diſpoſitio: ac dein interiore deſtructo ſydere alia ſuperveniat peſtilentialis conſtitutio, ab illa diverſa quidem, ex ea tamen orta. Quamobrem moneo in peſtis curatione ſedulo in conſolidatione laborandum eſſe, quòd ſine ea nulla curatio abſolvi poſſit. Pauca hæc exempli quaſi loco ad oſtendendam conſtellationis vim, in medium attulimus, monentes interim, & hujus generis alia innumera exiſtere, & iſtis conſideratis facile cognoſci, quid Æther Olympius, ac Phyſicū ſydus poſſint. Hęc ſcio Medicos Firmamēti ignaros non intelligere, ſed ipſimet hujus inſcitię cauſa ſunt.

Cap. 18. *Ulcera quædam per incantationem à Lamiis fieri.*

Ulcera per incantationem à Sagis fieri poſſe, vel facta deteriora effici, etſi vulgo incredibile ac fabuloſum putetur, ſapientioribus attamen non plane fictum videtur. Et ſane duo omnino modi ſunt quibus iſta fiunt: vel enim à ſpiritibus, vel ex incredulitate accidunt, quæ ambo cùm extra *Lumen naturæ* poſita ſint,

ſint naturaliter, ſeu ex naturæ fontibus, de iis diſſerere nemo poterit. Spiritus autem quomodo hujuſmodi operationes perficiant, ſcitote, quod Sacræ literæ admonent de hoc caſu in Hiſtoria Iobi: is enim antequam à diabolo tentaretur, integra & fortuna & ſanitate fuit, ſed poteſtati diaboli ſubjectus, toto corpore ulcerato eſſe cœpit, à ſanata nimirum percuſſus. Hæc ſi concedamus, ut certè inficiari nefas eſt, quis dicat jam tum hujuſmodi tentationes deſiiſſe, nec ad hæc uſque tempora, imò ad finem ſeculi durare ac duraturas eſſe? Sane non contemnenda Satanæ potentia eſt, ut qui mille fallendi ac tentandi artibus præditus ſit, & qui, Scriptura teſte, ſemper rugiens obambulat, ſicut leo quærens quem devoret. Quamobrem firmiter credendum, non tantum animę, ſed & ejus domicilio, corpori ſc. noſtro ipſum arciter inſidiari, cum & experientia conſtet, & Evangelium doceat, ipſum corpora noſtra obſidere, ac miris modis deformare poſſe. Stat itaque ſententia, Satanam divino permiſſu omnis generis plagis humanum genus afficere poſſe. Atque quemadmodum homines variis artibus præditi ſunt, quas omnes ex rebus à Deo creatis, ac per ſenſum & rationem cognitis faciunt, perficiunt. Sic Spiritus homines longo intervallo ſuperare conſtat: ii namque ſimplicia ac ſpecies ſuas non ex corporeis, ſed ex incorporeis, cœleſtibus, ac Firmamentalibus, quibus æque ignis, ſulphur, ac Sal Petræ ineſt, ac iſtis Elementaribus corporibus deſumunt. Qood ſi ergo ut hominibus, ſic & Satanæ ſcientiam componendi largitus Dominus Deus eſt, certum eſt ipſum ventum excitare, ignem accendere, ex ſale Petræ & ſulphure grandinem ac fulmina efficere, quibus omnibus nos fortunis exuat, poſſe: nam quò ars à Deo repoſita eſt, illic ipſam vigere probabile eſt. Sic ergo Iob, ſic alii, in tentationem Induci Deus permiſit, à Satana afflicti, tractati, percuſſi ſunt. Sciendum itaque eſt, eam quorundam hominum perverſitatem eſſe, ut cùm toto corde, & ex tota anima Deum diligere deberent, ad ſatanam converſi, ejus mancipia evadant, ac odio proximi flagrare incipiant. Qua dein malevolentia cum malis ſpiritibus juncti, eorum ſibi ſcientiam uſurpat: atque ſic ſpirituum miniſterio conceptum odium in proximos evomit. Sed præmium hujus nequitiæ ęquale cum Iuda proditore ferent omnes ij, & ſanè quicunque tales ſunt, ſub exitum vitæ hujus rei manifeſtiſſima indicia produnt: eſt enim æqua cum labore ipſorum merces. Veruntamen nec in illis, quibus mala à ſpiritibus inſtiguntur, ſine divino permiſſu quidquam proficit hoſtis malevolentia: at ille ipſe, qui proprio Filio non pepercit, nobis quoque crucem ac afflictionem à proximo imponit, ac conciliat, &c.

Porrò nunc incredulitas, quę horum malorum cauſa altera nobis conſtitura fuit, expedienda ſupereſt, qua de re dilucidiſſ. Chriſti verba in Evangelio extant, cùm inquit: Si fuerit fides veſtra, ſicut granum ſinapis, & dixeritis huic arbori, &c. Ex iſtis enim conſequitur, ſi fidem habuerimus in Chriſtum, fore, quæ ille pollicitus eſt: ſin fidem in Satanam habeamus, itidem illius promiſſorum participes futuros: utroque enim modo Divina operatur potentia, teſte Chriſto, cùm loquitur de Pſeudoprophetis & Antichriſto. Signa & miracula facient (inquit) per Satanam, & ego Satanæ ſcientiam ac poteſtatem tribuam, ot ipſorum miracula de illis teſtentur: nam propter fidem ipſorum Satan talia perficiet miracula per ipſos. Quapropter, in Satanæ poteſtate aſſerenda, nemo nimium ſit incredulus: nam quemadmodum Deus de piis teſtimonium perhibet per miracula, ſic de impiis Satan. Itaque non immerito de incantatione & ſimilibus, per quæ ulcera quandoque infliguntur, hoc loco diſſeruimus.

Cap. 19. De *Vlceribus, quæ ex Elementis duobus, igne & glacie fiunt.*

VLcera, quæ ex Elementorum manifeſtis qualitatibus, (id eſt, intemperie) oriuntur, cùm ſingularem curationem requirant, ſingularem quoque theoriam non immerito ſortita ſunt. Quapropter quod initio diximus, hominem tribus è rebus compoſitum eſſe, quarum una Sulphur eſt, ſciendum, hoc genus ulcerum in Sulphure radices ſuas habere. Itaque ſi Sulphur inflammetur, jam operationem ſuam auſpicabitur, ac in igneam degenerabit naturam, igneasque actiones producit, hoc eſt, cauſtica ſua vi puſtulas excitat quandoque membrum, non raro totum corpus adurens. Neque eſt, ut quis admiratione ducatur, ſi audiat Sulphur me in humano corpore conſtituere. Etſi enim ad oculum non apparet, ineſt tamen in omnibus ſuis facultatibus in corpore Phyſico, non aliter quàm de Salibus dictum eſt hactenus, quorum eſſentia quoque etſi conſpicua non eſt, tamen virtus & actio latere nequit. Sic etenim in prima rerum creatione comparata ſunt omnia, ut Sulphur quandoque caro ſit, quandoque lignum, &c. Sed omne id, quod ab igne evincitur, Sulphur putandum eſt: reliqua vero duo (Sal ſcilicet & Mercurius) igni reſiſtunt, ac in ultimam materiam reducuntur. Quia ergo ex carne, oſſibus, & ſimilibus Sulphur generari diximus, quod dein inflammatum ulcera faciat: Scitote, quod corpus ab initio omne Sulphur fuit, à quo dein in mediam materiam perductum eſt, ut jam caro, ſanguis, &c. eſſet, unde illæ partes corruptibiles effectæ, intrinſecas concitarunt incommoderationes, ut jam homini ſuęmet ipſius ſubſtantiæ adverſentur, ac ſubinde appetant rurſum reductionem ad primam materiam: nam media creatio primæ omnino inimica eſt, ambęque mutuam corruptionem ſatagunt, atque prima alterius in ſe reductionem machinatur, qua facta, homo denuo in terram ac pulverem, ex quo (media creatione) factus erat, redit. In quo pulvere etſi manifeſte Sulphur non apparet, nil refert: nam & ex terra lignum fit, cùm tamen terra lignum nec ſit, nec dicatur. Itaque omnibus modis primum corpus, in quo morbus inhæret, cognoſcendum eſt: pòſt, cauſa morbi, & quæ rurſum ad primam materiam corpus reducere cogitat, contemplanda: ſic namque omnes prædeſtinati ſumus, ut variis modis corrumpamur, ac in primam materiam relabamur, corruptionis, inquam, hujus quædam ſpecies Sulphuri quoque ineſt, quæ à media creatione ad primam inclinat, ac Elementariam inflammationem contrahit, ut rectè ignis iſto in caſu corruptionis materia dicatur.

Ignis ergo iſte, per quem Sulphur hoc accenditur, variis modis naſcitur, quemadmodum & externi ignis ortus varios eſſe conſpicimus: hic ex ſilice excutitur, alter per ſpeculum adorens concipitur, tertius ex motu (quod in funiculis apparet) nonnullus alia ignifera arte comparatur. Eodem dico modo ignis interior inviſibilis exoritur: nam ſilicum ignem refert is, qui fit per cœleſtes impreſſiones, Solis interioris, qui Sulphur accendit. Solem illum, ut qui nec diem nec noctem faciat, Galenici medici non intelligunt, quippe cujus naturam numquam didicerunt. Verum ſi ſol externus lignorum Sulphur accendere poteſt, rectè interiori noſtro ſoli eandem vim tribuimus. Sunt porrò in homine motus quidam, qui pro natura ſua Liquorem exiccare valent, ac Salia in calcis formam adurere, à qua poſtmodum membra in Sulphuream naturam deducta, vi caloris inflammantur. Accenſionum genera etſi plura exiſtunt, jam commemorata duo tamen præcipua quaſi ſunt, & reliqua in ſe continent omnia. Quæ ambo (ut ſummatim omnia quæ diximus colligam) corpus primum inflammant, & ad primam materiam retrudere conantur (unde poſtea ad conſpiciendam flammam aptum redditur, &c.) Quod hominem ab igne conſumendum pono, non uſque adeo inſolens putandum eſt: nam & hujus rei terra quoque documenta manifeſta prodit: quoties enim terreſtres ignes emicant? qui ſane medicum commonefaciunt de hominis igne. Etſi enim non eadem ratio eſt primę ac mediæ creationis, ac materiæ, terræ ſcilicet & hominis,

nis, ignis scilicet terrestris, ac humani, attamen eorum æquales Operationes esse, experientia docuit: nam ot maxime ignis terrestris, qui corporeus est, ac visibilis, interno hominis igni (qui soli ei, io quo est sensibilis, omnibus invisibilis cognoscitur) æqualis non videatur, est tamen juxta hanc differentiam amborum essentias metiri facile. Verbi causa, Montes plurimi sunt perpetuo igne deflagrantes, alii non perpetuo quidem, sed eousque durante, donec omnimoda ad primam materiam reductio facta sit. Sic in Srytia vidimus, ex male curato igne nocturno totos campos deflagrasse, cùm ad ignis restinctionem frustra concurreret plebs, verum istas ignis externi causas indagare philosophos relinquimus, sufficiat novisse, hæc quandam ad Medicam artem præfigurationem habere. Simili ratione igneas operatiooes quæ in Adoptis fiunt Chemiæ (cujus Medicum peritum esse volumus, antequam ad artem accedat,) considerandas volumus. Harum conflagrationum exemplo, contingit in humano corpore, post diuturnas ulcerationes, Sales quandoque calcinari, atque Sulphurea corpora in primam materiam reduci tandemque acceodi. Quin & idem ex inconvenientibus adhibitis remediis accidere videmus, maxime à Mercurio vivo: itaque Medicos hortor, ut Chemico studio ipsius venenositatis scintillas tollere discant. Ad hæc post dioturnas ægritudines hujusmodi inflammationes accidere possunt, verum ubi in sanis factæ fuerint, atque ubi nulla in remedio culpa est, sciendum mali causam eam esse, Sydus illac influere, ac impressionem facere velle: sumus enim superiorum influxibus recipiendis non aliter subjecti, quàm elychnium ad ignem è silice excussum excipiendum, quæ dico nova ac impossibilia non sunt: etenim si arbores, ædificia, &c. cœlo fulmine tanguntur, an non & nostra corpora hujusmodi ignes excipere queant? hoc saltem interest, hic invisibiliter fieri, illic omnia ad sensum apparere.

Cap. 20. *De causis & Generatione Lepra.*

AD uberiorem Lepræ intellectum, ante omnia Leprosæ putredinis à quavis alia differentiam observare convenit. Est enim Leprosum corpus putridum, omni Balsamo ac Sale privatum, vita tamen, Sulphure, & liquore non destitutum. Reliquæ vero putredines sine Balsami vel Salis interitu accidunt, quamobrem minus periculosæ habentur. Sciendùm itaque, ubi in Balsamo vita noo inest amplius, jam & Salem quoque deperdi, quo deperdito, reliqua duo, Liquor scilicet & Sulphur, pro sua natura, ac conditione agere incipiunt, & sic sine Sale generant, quod generatum nos *Lepram* appellamus: quæ etsi in putredine consistat, omnis tamen adeo diversa est, ut nunquam in duobus similis appareat. Diversitas hoc se modo habet, artifex manuarius juxta varias dimensiones opera diversa producit, ex insita sua virtute. Sic putredo hæc pro varietate complexionum ac conditiooum, diversi generis venenositates concipit: sunt enim corruptionis nostræ causa miris modis differentes, veneni diversitas omnis ad insitam refertur dispositionem, quarum omnes quidem unam causam habent, sed variis modis se produnt. Dicimus itaque Lepram fieri per putredinem sine Sale & Balsamo causatam, ab operationibus Sulphuris & Liquoris: duo enim hæc, si tertio (Sale scilicet) destituantur, non possunt nisi Lepram efficere. Neque vero hoc saltem modo Lepra generatur, sed & si Sal naturam suam deperdat, quod per cœlestes quandoque influentias accidit, Lepra quoque fit omnium pessima. Quin & ubi Balsamus per magnas corporis refrictiones congelatus corrumpitur, Lepra fieri potest, uti & in vino per magna frigora abeunte, corruptionem quandam inemendabilem fieri videmus. Lepræ denique noonullæ fiunt in generationi subservientibus partibus, quę si in posteros propagetur, omnino incurabilis est. Nam obicunque Balsamus corrumpitur, vel absumitur, nulla amplius sanationis spes superest: nam quemadmodum cinis non amplius in ligneam substantiam reduci potest, sic nec ullum corpus, cujus Balsamus assumptus est, pristinæ sanitati restituere Medicus poterit: etenim sine eo tanta est reliquorum trium corporum malignitas, ut eo absente, vivum corpus sic putrefaciant, ut cadavera post mortem putrescere solent. Itaque magna hujus morbi varietas & malignitas existit, quandoque universum corpus, quandoque unicum membrum, sæpius solos pulmones, vel manum solam invadens. Ea tamen malignitate est, ut etsi unica parte consistat, integram tamen corpus inficere, sensu privare, ac stupefacere queat, atque hoc in correptis infallibile signum futuræ in aliqoa parte lepræ est, si illa pars stupore corripiatur, deinde sensum paulatim amittat. Sciendum tamen, Balsamum (qui lepræ causa dictus est) corpus suum non amittere, sed vim saltem, id est, formam solum abire per putrefactionem) cùm autem forma quævis à Salis corpore fiat, Salis corruptionem fieri debere manifestum est, ex qua ulcera, pustulæ, duri tumores &c. oriuntur, omnia pro loci & temperaturæ diversitate evariantia. Est autem Lepra talis affectus, qui etiamsi pro sua natura omnibus animantibus accidere queat, uni tamen homini evenire solet, vel quia unus homo ad talem corruptionem constitutus est, vel quia ciborum quorundam talis effectus est: hinc videmus porcos, qui temperie ad humanam naturam bestiarum omnium proxime accedunt, ab hoc malo non usque quaque tutos esse. Sed plura de lepra hominis, ut quæ nec præcaveri, nec curari possit, scribere supersedeo. Attamen quæ ex perfrictione fiunt, tum ex cœlestibus influentiis, lepræ per Medicinas cœlestes curationem admittere videntur: illę vero, quæ vel hæreditario factæ sunt, vel divinitus immissę (ut immitti non dubitamus) ad mortem ferè comitantur. Denique non ignorandum, intrinsecas quasdam lepras esse, quæ vix post duodecimam generationem se prodant, ac si prodeant, finiuntur, & in perfectam sanitatem abeunt: veruntamen frequenter raucedinem, scabiem, mala ulcera efficit, quæ quia ex lepra (etsi imperfecta ea erat) originem habent, curationem non admittunt. Itaque Medico accurata consideratio adhibenda est, in hujusmodi incerti judicii occultis morbis, ne forsan sanabiles pro incurabilibos, & vicissim pronuncier, cujus generis erroribus multas occasiones præbent falsa & inconcinna Pseudomedicorum de Lepræ juxta humores differentiis scripta, itaque ab illorum lectione abstinendum jubeo.

Cap. 21. *De Ulceribus, quæ Chaos intrinsecus in nobis generat.*

FLatuum ac aëris retentionem (est autem aër chaos quoddam, corruptionis causam continens) ulcera facere, exterioris mundi theoria ostendit. Aër namque exterior, Firmamento circumscriptus, intra ejus circumferentiam coactus est, ibique omnia quæ sunt pervadens, etiam in hominem agit: nam cum ipse corruptionis causa sit, imò ipsemet corruptus venenum concipit, quod dein omnibus corporibus, quæ ipse contigerit, communicat: hinc in pomis putredines, in arboribus caries, in homine ulcera oriuotur. Sic io homine cutis exterior firmamentum est mundi minoris, in quo chaos æquè ac in majori mundo insunt, & ex seipsis, & à majore mundo corrumpi idonea, ex qua corruptione interiorum partium ulcera nascuntur, multò quàm io exterioribus frequentiora, ac graviora: nam illic sensus vegetior est, & facilius immundicies colligitur. Generatio putredinis in hunc ferè modum contigit: ubi pars aliqua venenum illud concepit,

jam

jam inflammari incipit, ac suppurari, unde ulcus oritur, quod interius saltem consistit, nec unquam extrà fertur, hinc morbi isti periculosi, ac lethales habentur. Et quò major partis dignitas ac cum corde cognatio est, tanto periculosius malum est: nam dignitatis partis ratione morbi Acuti, Chronici lethales ac sanabiles evadunt. Porrò quæ de generatione ac virtutibus ventorum alibi diximus, ad hominem quoque hic referenda sunt: nam & in homine venti generantur, qui cum ventis majoris mundi cognationem habent: hinc sequitur, exterioribus corruptis, interioribus quoque illam corruptionem communicari, neque tamen exterioribus ventis vim generandorum ulcerum tribuimus, sed interioribus solum: verum nisi hi ab illis irritarentur, nec isti operarentur, perinde ac Silicis ignis, igni pulveris pyrici junctus, flammam facit, hoc est, in silice ignis est, est & in pulvere tormentario, attamen nisi ille in hunc conjiciatur, ignis non fiet, simili plane ratione de ventis judicandum est. Notandum etiam, ventorum quamvis multæ differentiæ sint, unicam tamen saltem esse ulcerationem, cujus tamen differentiæ ex hoc petendæ, quòd alia aliarum partium substantia ac essentia est. Verum quòd ventus ille externus non omnibus ex æquo nocet, causa est divina providentia quæ membraneam cutem pro propugnaculo opposuit, tum quod regiones earumque situs magnam diversitatem habent, ut in unica nostra Germania centuplex & ultra inveniatur, omnis à cœlestibus constellationibus dependens. Quamobrem Medicus juxta constellationum diversitatem Astronomicis rationibus mundum partiri debet, totiusque mundi, juxta easdem descriptionem conficere. Nam in populosis urbibus cœli cum hominibus conspirationem videre est, ut jam ubi venti illi climata illa pervenerint, eos homines inficiant: sin nulla conspiratio illic fit, sine noxa illas regiones transit. Atque hæc de ulceribus internis, earumque ex Chao ortu dixisse sufficiat.

Pororatio.

QUÆ hactenus de causis ac generatione ulcerum prodita a nobis sunt, quam difficulter locum apud plerosque inventura sint non me latet: tam enim mordicus tot seculorum consensu confirmatam quatuor humorum in ulceribus theoriam, plerique retinere conantur, ut satis mirari nequeam, neminem hactenus extitisse, qui fucatam illam, ac Sophisticam humorum quaternitatem accuratius censeret. Sed mali causa ea est, quòd cùm ad capessendam Medicinam maximopere necessaria sit Philosophiæ cognitio, passim omnibus persuasum sit, ex Aristotelicis eam libris hauriendam esse, cùm tamen pro Græcorum more, quibus mentiri non insolens est, nil nisi meras nugas, ac mendacia in libros effuderit Aristoteles ille. Ad hæc Astronomiæ imperitia, ac Alchymiæ ignoratio, ejusdem malis causam præbuere: nam sine Alchymia Medicinam facere velle, perinde est, ac si Architectus sine norma, & perpendiculo ædificium construere animum inducat. Fundamenta itaque nostræ Medicinæ experientia jam confirmata sunt, nimirum quòd Salium corruptio, & ex ea corrodens nata virtus omnium ulcerum causa existat, adeo ut si plane ferreus homo esset, hac corruptione facta, ab ulceribus tutus non foret. Etenim tanta, vel non minor hujus Salis resoluti malignitas est, ac illa Aquæ fortis ex alumine & Sale nitri præparati, nec ullus Sal calcinatione, præparatione, vel sublimatione vehementior parari potest, Sale corporis Physici: hinc tanta ulcerum diversitas, tot distinctionibus ab invicem discreta, quæ tamen ad pauciora capita facile contrahi posset, curationis descriptionem diu multum ex antiquis me haurire posse persuasum fuit, sed in cassum omnia. Itaque stultum est, quod tantum scientiæ antiquis tribuitur: nam si docta juventus fuisset, forsan erudita senectus judicanda foret, sed quale senium rudem juventutem consequatur, omnibus manifestum est: hoc ego verè pronunciare possum, omnes antiquos iis rebus ætatem trivisse, quæ scientiæ ac sapientiæ primaria sunt impedimenta. Quamobrem vos juvenes senesque jam tandem labia comprimite, & me audite de morborum causis, ac curatione præsenti opere disserentem.

D. Paracelsi

De Ulcerum Curatione Tractatus Tertius, In Tres Partes Divisus: Quarum Prima est.

De Universi Corporis Renovatione.

Proœmium.

SUmmum mysterium ac pretiosissimum thesaurum in hac corruptibili vita esse Medicinam, quæ in tollendis humani corporis morbis consistit, ex eo manifestum est, quòd post summum bonum (quod in dilectione Dei consistit) nil majus sit Dilectione proximi: an vero quidquam est in hoc mundo, quo proximo tuo magis gratificari, ac commendare queas, quam si auxilio artis Medicæ, dolores ac morbos illi molestos, & tantum non jamjam vitam eripientes depellas? Itaque cum hujus dilectionis nos moneat Deus, imò ejus gratia creaverit, summo studio manibus pedibusque enitendum medico erit, ut in officio sit, hoc est, morbos ab ægrorum corporibus pellere discat. Ægri vero magnitudinem hujus doni divini, quo mediante à pœnis peccatorum ipsos liberari permittit, metiantur. [esse autem morbos ac ulcera peccatorum pœnas, Morbus Gallicus argumento est,] nam Deus Opt. Max. dissimulata peccatorum labe, Medicinam humano generi largitus est, quo Lazari redivivi instar, è faucibus Erebi eripiantur: hinc rectè proximus illorum Medicus, Medici Deus habetur. Medici ergo cùm ægrorum proximi sint, exemplo Samaritani in Jericho, qui non solum vinum & oleum vulnerato infudit, sed jumentum, pecuniamque suppeditavit, ac pro ipso fidejussit, ægros ut semetipsos diligant, quod nisi fecerint, rationem non præstiti officii, in novissimo judicio reddere cogentur.

Cap. I. *De Tincturis Sanguinem gubernantibus, ac renovantibus.*

ANtiquorùm Philosophorum in indagandis causis longæ vitæ, quantum studium, quantusve labor fuerit, ex ipsorum in rerum natura indaganda collocata operâ colligere licet, quo omnia omnium generum remedia, eorumque usum indagarunt, atque eô nomine sapientiæ studiosi appellati fuêre. Verum perfecta componendorum, ac præparandorum medicamentorum scientia destituti, eam ab Alchymistis petere non sunt veriti, atque sic utrorumque conjunctis laboribus, tandem genuina præparandorum remediorum scientia exorta est, quæ dein variis Chemicis experimentis in Medicinam transfusis, mirificè aucta propagataque est. Ante omnia vero Tinctura, quam vocant, excelluit, cui tamen deinceps non mediocrem infamiam conflarunt Aurifices ac Chrysopoei, qui eam ad metallorum transmutationem imprimis utilem censuerunt: sed quantum & quid de istis quivis sibi polliceri possit, ac debeat, ex Naturæ lumine demonstratum nobis alibi est, itaque hic sicco pede transeundum, Tincturam illos confecisse, qua metallorum colores transmutarent, sordes purgarent, &c. satis constat, unde deinde de ea in Medicinam transfundenda cogitare cœperunt: sic & Metallorum flores majoribus quàm ipsa Metalla virtutibus præditos videntes, eos Medicis utiles

facere

facere sunt conati. Itaque illis temporibus, sive ex cœli conversionibus benignis, sive ex ingeniorum fœcunditate hoc accidit, Tincturæ illæ inventæ excultæque sunt: quorum quanta fuerit efficacia, antiqui ea de re codices testantur, quos diu à pseudomedicorum turba suppressos, nos publicos facere non dubitavimus, nobis sane experientia cognitum est, ad sanguinem purgandum mirificam illis facultatem inesse. Verum cùm ego de ulceribus curandis in præsentiarum agere constituerim, non præter rationem erit, si remedia nostra, unde ea sumpserimus, ostendamus. Itaque ex Chemistarum ea scholis prodiisse fateri non dubito, attamen quæ in Chrysopœia, & Argyropœia conspexi utilia ad renovationem corporis esse sola, (repudiatis inutilibus) prodidi. Et quoniam Chemica ars infinitis erroribus scatere visa est, qui vel ex transpositione, vel omissione invidiosa irrepserunt, unde postea artifices, dum scripta sequuntur, seducti, alias semitas, prioribus relictis, ingredi coacti, varia, noxia ac innoxia, & utilia invenerunt, illud quoque Augiæ stabulum repurgandi pro virili nobis laborem sumpsimus. In quo eò facilius mihi versari licuit, quòd ab ineunte ætate, magno artis studio captus, summa diligentia sub excellentissimis præceptoribus, adeptæ Philosophiæ peritissimis, arti huic studuerim. Præceptores fuerunt primum Vuilhelmus Hohenhemius, parens meus fidelissimus aliique infiniti, qui ea qua debebant fide nil me cælabant. Ad hæc plurimorum doctiss. hominum scriptis non mediocriter adjutus sum, Scrtgahii nimirum Episcop: Lavantalii, Nicolai Hipponensis Episcopi, Matthæi Schachtii, suffraganei Phreisingensis, Abbatis Spanhemii, aliorumque doctiss. Chemistarum. Quin & Chemistarum variis experimentis locupletior factus sum, inter quos honoris causa nominandus mihi venit, nobilissimus vir Sigismundus Fueger Schwvatzensis, qui magnis sumptibus pluribus ministris sustentatis, magna artem Chemicam accessione locupleravit, alios, ne longior sim, enumerare omitto. Quamobrem cùm experientia primum, post philosophiæ cognitione, tum Vulcanicæ artis, ac corporis Physici scientia non fucata, præditus sim, corrigendi hosce errores mihi non immerito partes sumpsi. Laboris nostri specimen ac rudimentum in Tincturis hic proponimus.

Simplicia ex Quibus Tincturæ præparantur, sunt hæc.

Aurum.
Mercurius.
Antimonium.
Sal Philosophorum.
Balsamus.
Coralli Rub.
Mumia.
Melissa.
Chelidonia.
Valeriana.
Gamandræ.
Cichorea.
Hyrundinaria.

Omnium horum (ab auro initium facientes,) Tincturæ ut sint extrahendæ, breviter ac methodice docebimus, quo labore, si nos levassent antiqui, quibus nugis quam seria tractare semper magis arrisit, magnas illis gratias deberemus: verum cùm illi deficiant, nos defectum restituere conabimur.

Cap. 2. *Tinctura Auri pro Curandis ulceribus ut separetur.*

Tincturam auri voco, ipsius corporis colorem quem si à corpore separaverimus, ut corpus album remaneat perfectum opus erit. Sunt enim color ac corpus res ab invicem differentes, atque ob id separari se patiuntur, hoc est, purum (quod color est) ab impuro, [id est, corpore] sejungi, quod nisi primum fiat, omnis labor inutilis evadit. Separatione ergo facta, statim ad coloris clarificationem, ac ad summum gradum exaltationem, properandum erit. Gradus autem ad quem tinctura exaltari potest, quinquies duplus est, id est, quinquies in bis xxiiij. nam sublimior non evadit. Tinctura hæc summum in expurgando, renovando, restituendo, cum membro affecto, tum universi corporis sanguine, mysterium continet, cujus administrationem docebimus infra, jam præparationem dixisse sufficiat.

Praxis.

Corpus auri primum per aquam Salis, à Malleatione, ac natura Metallica removeatur, id est, corrumpatur, deinde residentia per Aquam dulcem abluatur, color per Spiritum vini extrahatur, spiritus denique à colore elevetur, & in fundo remanebit tinctura quam optas. *Aquæ salis compositio. ℞. Salem (absque artis accessione ab ipsa natura) albissimum, quem aliquoties fundes, post in pulverem tenuissimum redactum, cum succo raphani mixtum agitabis, post resolutionem destillabis, destillatum cum aqua portione fuci Sanguinea, destillabis adhuc quinquies. In hac aqua lamina folis per Antimonium repurgata in pulverem facile resolvuntur. Pulvis deinceps hoc modo preparatus, aqua dulci destillata abluendus eousq; est, donec nullum amplius Salem resipiat: nam Sal cum in ipsius substantiam non penetret, facile lotione abluitur. Spiritus vini compositio. ℞. vini generosissimi sextarium unum, infundatur in vas circulatorium justa magnitudinis (hoc est, in quo vinum facile agitari possit) ponatur in Balneum Maris, ad profunditatem quam vinum occupat, ac fiat decoctio ad dies 10. commissuris vasis optime circumlitis, ne quid expiret: dein cucurbitæ indatur, ac lento igne Spiritus abstrahatur, qui ut primum transierit (quod ex suis signis cognosces) urgere desine: nam reliquum nil nisi unum sublimatum est.* Hunc itaque spiritum superiori pulveri, qui instar Alcool esse debet, infunde, ut palmum superet, ac vitro inditum, probeque munitum in Balneo calido per mensem digeritο, & separabitur color, ac Spiritui commiscebitur, atque in fundo remanebit pulvis albus, his omnibus separatis finde pulverem, ac transmutabitur in aquam Metallicam, cujus spiritus juxta artem evaporentur, & residebit in fundo liquor optatus. Cujus deinde gradationem auspicaberis, quam in Retorta justæ magnitudinis quinquies, hoc est, ij. iiij. o. facies, fiet autem commodissimè per elevationem, quæ valde attenuat.

Cap. 3. *Tinctura Corallorum pro mundificatione sanguinis extractio.*

Corallorum seu tinctura mundandi sanguinis, tum secretam ac arcanam continet facultatem ut cui ejus usus perspectus sit, Lepræ præcavendæ ac curandæ maximum teneat mysterium: tanta namque illi virtus est, ut ne vel minimum ulcusculum generari patiatur, sed omnem omnium venarum sanguinem exquisitissimè perpurget. Tincturæ autem corallorum extractio, sic attentanda, ut solum id unde coloratæ sunt, separare conemur: nam illud tincturam dicimus, non ipsum corpus. Itaque studiose considerandum medico, ut tincturas iis ex rebus quærat, quæ excellentibus coloribus præditæ sunt: ex namque summam mundificandi sanguinis vim obtinent, quod in corallis facturus sic procedes. Primum omnium ex Corallis in subtiliss. Alcool redactis, per spiritum vini color abstrahitur, dein præparetur ad summum suæ bonitatis gradum.

Praxis.

Corallorum color simili ut Auri ratione extrahitur, qui deinceps sedecim vicibus igne aperto, ascendat, ac denique in Balneo M. sexies à fecibus oleum ababstrahatur, servetrnq; usui, Exhibetur scrupuli instar cum ʒj. Aquæ Theriacalis.

Auva

Aqua Theriacalis.

℞. Spiritus vini ℥v. Theriaca bona ℥ij. ß. Myrrha Romana rubea ℥ j. ʒ ij. Croci Orientalis ℈ij. mixtis omnibus fiat destillatio, per alembicum, &c. Hac ratione exhibita Corallorum tinctura, seu mysterium, omnis generis Fistulas, Cancros, Syreia, Phagadenas, &c. radicitus curat.

Cap. 4. *De Tinctura Balsami extrahenda & praeparanda.*

ACcidit non raro ulceratos, ubi longo tempore ulcera perstiterint, vel male curata fuerint, in affectis partibus Lepræ similẽ quandam dispositionẽ contrahere; unde nullum dein restaurans vel renovans remedium, propter summam putredinem, proficere videmus, in quo casu omnis deinceps spes in Arcano Balsami constituenda erit: ipsum enim solum, & hoc genus mali, & alia corrodentia ulcera, percurare potens est. Itaque Balsamo mirificam facultatem inesse, si ut docebimus administretur, dubitandum non est.

Praxis.

℞. Balsami ℥ß. Spiritus vini lib. j. ß. ℥ij. circulentur in vase circulatorio ad mensẽ unum, dein per alembicum (qui in hoc remedio Retorta præstat) destilletur, ac denuo cum ℥ß. Balsami commixta digerantur, commissuris vasis probe curatis. Et orietur mixtum quoddam à priore corpore alienum (hoc enim in omnibus reb. Gradandis catholicum est, ut sui corporis naturam ac essentiam amittant.) Idque quater reiterandum erit, si ipsum volatile factum sit.

Medicamentum hoc Balsami tanta penetrandi facultate pollet, ut nulla sit humani corporis particula, quam non penetret, nullus morbus, nullave corruptio quam non curet: corruptio enim necessario accidit, ac medici subjectum est: nam Deus est qui corrumpit, Medicus qui restituat: vult enim Deus hoc medio nos ad secreta naturæ perquirenda instigare, &c.

Cap. 5. *De Tinctura Antimonij Restaurante ac renovante.*

INveniendorum remediorum, eorumque naturæ indagandæ rationem, vel unius Antimonii exemplo, quis facile addiscere possit. Quemadmodum enim primum arte Chemica, ipsi soli virtutem repurgandi Auri inesse, ac perfectam, quæ nullas relinquat sordes inesse cognitum est. Sic Medici ejusdem vires in humano corpore experturi, illius Arcanâ inquirere non sunt veriti: Atque hinc didicerunt tincturam, quę illi inest, extrahendam esse, quę idem in humano corpore expurgando præstet, quod in Auro mundificando efficere ipsum apparet: Exempli gratia, Urticæ, Flammulæ, Cantharides, vi caustica pollere videntur, qua pustulas excitant, at Chemica arte si præparentur, non solum aquam in pustulas: sed certum quemvis humorem attrahent. Sic Magnes arte Chemica præparatus, ferramenta telorum è vulnerib. attrahit, hinc stictica emplastra ex eo præparanda præcepimus. Atq; sane hujusmodi subtilib. secretis primã nostrę chirurgiæ partem ornare animus erat, sed Alchymiæ contemptus, ac Pseudomedicorum Sophismata à proposito nos absterruerunt: at ne quid indictum nobis abitet, in minorem Chirurgiam ea reservavimus.

Sciendum præterea est, quemadmodum Antimonium solum aurum purificat, reliqua metalla omnia consumit, (adeo ut argento adhibitum, ejus pondus mirum in modum minuat) sic solum humano corpori expurgando dicatum esse, non ita reliquis. Homo enim quoad vires ac perfectionem maximam cum auro similitudinem habet, atque hinc Stibium Aurum tantum & hominem ad summum usque puritatis gradum evehit, reliqua omnia absumit: instar ignis enim est, qui quædam purgat, quędã penitus absumit. Antimonii hujus itaq; natura cathartica est, sine fæcũ ac excrementorũ rejectione: etenim illud solũ pellit (supra omnia reliqua Arcana) quod immundum hominem reddit, eumque expurgatis omnium morborum ac ulcerum causis, ad summam sanitatem reducit. In elaborando illo summi Philosophi desudarunt, sed in cassum omnia: nostra tandem ętate, nostra inquam opera elaboratus perfectusque est. Itaque illud secretum est, quo omnis curatio auspicanda erat: multorum namque perditio per illud præcaveri posset, quam Pseudomedici ac Opinionistæ nostri ægris conciliant. Ejus præparandi rationem Chemiæ peritis: (nam juxta vulgatas pharmacariorum regulas tradi nequit) nos impertiemur.

Praxis.

℞. Antimonii in subtilissimum Alcool redacti quantum sufficit: in clauso reverberatorio, ad spacium unius mensis reverberetur, & evadet volatile leve, primo album, mox luteum, dein rubrum, postremo purpureum, seu violaceum: quo facto ab ipsius Lilio essentia sua per spiritum vini, qui viginti digitis supereminear, extrahatur, dein separetur: separatus iste vini spiritus namque nobilissimam, pretiosissimam, & tantum non divinam Lilli essentiam ad omnes morbos percurandum præsentissimam continebit. In quo perquirendo remedio omnium qui ante me vixerunt Philosophorum ac Artistarum labores vani fuere.

Cap. 6. *De Tinctura Salis Philosophorum.*

PHilosophi veteres quàm indefesso studio in perquirendis Arcanis naturæ, ad sanitatem facientibus, laborarint, omnibus manifestum esse puto; sed an ii ad optatum finem usque pervenerint, apud plerosque dubium est, præparationis sane ignorantiam intra meras ipsos continuisse certum est: itaque ad nos usque perfectionis finis pertinuit, quamobrem nobis acriter in perficiendis ipsorum principiis incumbendum est: neque est ut quisque de Humoristis me loqui existimet: ipsorum namque ars (si modo artis nomen meretur) jam dudum inventa perfectaque fuit. Ad priores nostra jam redeat oratio: illi, inquam, quam in excolenda Medic. sudarint; (quia oscitantia illius seculi annotatum non est,) nobis satis non constat. Ingentium tamen laborum certissima argumenta in Salibus habemus. Hos etenim cùm viderent, quicquid uspiam est, à putredine tutum asservare, non temere ratiocinati sunt, ad humani corporis putredines præcavendas quoque utilès futuros. Itaq; Sales præparaverunt, ex primariis Arcanis invicem, ac cum Sale mixtis, ut Florib. Auri, Antimonii, & Corallorum, &c. (quos à se Philosophorum sales appellare placuit) eosque ægris cum cibo exhibuerunt. Quin non ita multo pòst ex omnibus rebus, Sales istos conficere didicerunt, quorum singulorum vires; cùm illis perspectæ non essent, plures invicem miscuerunt, ac ægris exhibentes eorum effectus observarunt: hujus generis sunt Sales Valerianæ, Melissæ, Chelidoniæ, Angelicæ, Eryngii, &c. de quibus mox plura.

Quoniam autem inventiones variæ fuerunt, varię quoque descriptiones ac formulæ Salium istorum sparsę sunt, in quibus deligendis accurato judicio opus est, nec sufficit ad commendandum remedium, Salis philosophici titulum habere. Salomon loquaci homini peccatum non deesse pronunciavit, per peccatum Mendacia intelligens, itaque si aliqua hujusmodi formula occurrit, verborum lenociniis fucata, Mendosam illam esse judicabis: siquidem simplex est veritatis oratio. Verum quod superius monuimus, optima quæque Salium compositio adhibita esse, præcipuè vero Flores Antimonii: admonitos tamen vos velim interim, Fl. Antimonii vulgatam præparationem, ut & quintæ essentiæ Auri, à Rupecissa loquacissimo Monacho pro-

dicam, & à Raimundo Lullo haustam, genuinam non esse: nam ut verum fatear, nulla eorum descriptio ad me pervenit, quam usurpandam consulam, nisi ea quam nos invenimus, forsan alicui arrideat: sed ad Sales redeo, quorum ex nostra correctione ac præparatione duas formulas proponemus. Ut,

Recipe Salis Auri, Salis Antimonii, Salis Melissæ, ana ℥ j. *Salis communis* ℥ *viij. misceantur, ac singulis matutinis cum mica panis torrefacti mod cum utere.* Ne mireris quòd Salem Solis, & Salem Antimonii dicam, cùm tamen Sales non sint, si scires quæ scire debebis, admirari desisteres. Alius.

Recipe Salis Gamandreæ, Salis Cichoreæ, Salis Valerianæ, ana ℥j. *Salis absynthii*, ʒ j. *Salis Vitrioli*, ʒj. *Salis communis lib. j. misce ac utere, ut suprà.* Reliqua quæ supersunt in administratione docebimus.

Cap. 7. *Cur ista arcana prodiderit Paracelsus.*

Tincturas rejuvenescere facere, dictum jam aliquoties est, quod quidam sic intelligentes putabant, uti Gallinis ac volatilibus pennæ deciduæ fiunt, sic cutem, pilos, ungues, &c. hominis abscedere ab earum usu debere: verum non sic accipiendum erat, sed potius id eas pellere, quod pennis volatilium in homine responder, humores puta, ulcerum causas effectrices. Itaque humores istos, tanquam noxios ac superfluos à tincturis pelli credendum est: nam ridiculum foret, de partibus corporis nostri, quæ aliqua functione ac usu non carent, quales sunt cutis, pili, ungues, &c. intelligere velle. Etenim natura interim non paucis in locis quid in hoc casu in homine possit, testatu facit, ut in Serpentib⁹ senectas exuentibus apparet, (sed hæc præsentis loci non sunt.) Sic sepida avis, cujus cutis quotannis post mortem etiam, novas plumas producit, argumentum hujus renovationis esse potest. Sic etiam Merulę, Turdelæ, aliæque aves, araneis vescuntur ad corporis sui renovationem ac restaurationem.

Quia ergo in homine, qui & ipse ejusdem cum bestiis (quoad materiam substantiæ est) aliquid hisce respondens inesse, extra dubium sit, (nam satis superque hoc restatũ fecimus hactenus) quod scilicet à tincturis istis edometur, dico illud residuam humiditatem esse à Sale resoluto (nam de ulcerib. nobis sermo est) pronatam: humor nãque iste humori pennarum similis plane existit, quod ex eo innotuit, quòd eodem Medicamento, & ista humiditas in homine, & gallinarum pennæ deciderent ac ejicerentur. Hæc etsi ridicula plurib. videbuntur, quia tamen sensu & experientia confirmata sont, fidem merebuntur. Nam si in effectu Medicinę perfectio consistit, necesse est Medicũ per exteriora objecta rerum causas venari: hujusmodi ergo experimentis mirifice locupletatus, ergo aliã Medicinę constituendę rationem ingressus sum, quàm in Medicorum scholis hactenus factitatum sit, quam etiam tueri mihi facile erit, cùm vel Cæsare judice, saltem per effectus, facta, signa &c. non verbis inanibus causam tueri, & actor & reus cogatur.

Quamobrem præsentis hujus tertii Tractatus primam partem, quæ curationibus consecrata est, eò direxerimus: ut quo pacto universali ratione quorumvis ulcerum causę ex suo loco radicitus evellantur ac nova substantia generetur, ostenderemus, confidentes, omnibus cordatis medicis rem gratam nos fecisse: inscios enim ac ignaros non moramur.

Cap. 8. *De Virtutibus ac Operationibus Tincturarum.*

Cum inter omnia animalia, homo solus aurum sit, hoc est, Auri similitudinem gerat, rationi consentaneum est, ipsum ut aurum tractari debere, ex quo sequitur, quemadmodum Aurum à suis sordibus perpurgatur, sic & hominem à suis excrementis emundandum esse. Quod si analogiam istam deserat Medicus, ac per solos Clysteres, syrupos, potiones, &c. humanum corpus expurgare instituat, jam in crassissimo versatur errore: nam non causam morbi, sed stercora sola pellere tentat. Cùm enim duo sint in homine, quæ morbos efficiunt, corruptio nimirum trium primorum corporum, quam nos destructionem vocamus, & Stercorum collectio, inter utraque accuratè distinguendum erit: nam ut stercora evacuentur, omnes omnium Humoristarum Medicorum libri scatent: at Destructionem quomodo tollere oporteat, nemo discere nedum scribere, vel per somnum cogitavit, cùm tamen hoc unicè in omni morborum genere considerandum sit. Verbi causa, Laboret quis ulcere, quid prodest singulis diebus stercora evacuari? quid confert tenuem diætam præscribi? an ne stercora morbum fovent? an crapula morbum fecit? minime gentium, itaque aliò se convertit medicus, ut nimirum per tincturam expurgare animum inducat: ea enim genuina curatio est, & utilis. Itaque cùm destructio quàm stercorum collectio causa vehementior sit, magis quoq; in renovatione quàm purgatione Medico laborandum erit. Atque hęc pręcipua causa fuit, qua permoti destructiones omnes accuratius pertractavimus: hinc quoque manifestum evadit, purgationem, clysterem, abstinentiam &c. genuinas curationes ulcerum non esse: nisi enim Tincturæ renovatio fiat, curatio nullá dicenda est: nam quæ aliàs fiunt curationes, fortuitæ sunt; verbi causa, si ea in illud tempus incidat, quo ipsamet natura renovationem moliebatur (ut in Serpentibus & Merula, &c. apparet fieri) tum enim expeditiorem curationem fieri non inficior, si stercora subtrahantur: at huic evacuationi curationem acceptam ferendam esse plane pernego. Exempli nobis loco Mercurius esse potest, qui omne ulcus, etiam à morbo Gallico factum, curat radicitus: ipse enim purgat, ipse rejuvenescere facit, ipse invertit, ipse renovat, atque propter has causas ipsum curare dicimus, non quia virtus incarnativa illi insit: illam namque Balsamo naturæ acceptá ferimus, sed quia illum ipsum purificat, renovat, ab omnibus sordibus expurgat: quo expurgato, purificato, renovato, vera sequitur curatio, uti de curatione morbi Gallici manifestius patebit.

Necessaria itaque Tincturarum consideratio est: eæ enim non hominem, hominem faciunt, id est, ægrum sanum efficiunt: nam qui excrementitiis ac noxiis humoribus scatet, jam homini vero non æquipollet. Quemadmodum ergo Aurum si ipsum finum non sit, per Antimonium expurgatur, donec ad summum suæ bonitatis gradum perveniat: sic Medico hominum corpora consideranda veniunt, distinguendum scilicet illi est, quoto gradu sanitatis quisque constitutus sit: eo enim cognito, facile per Antimoniales Tincturarum virtutes quemvis hominem ad summã sanitatem exaltare poterit. De gradibus istis à nemine hactenus quidquam proditum est, nos de iis scitu dignissima in nostris Archidoxicis paragraphis annotavimus, ista sane consideratio & utilis, & necessaria admodum est, nisi parum referre dicamus, quantum quis ab optimo statu declinarit novisse. Immundities illæ, de quibus jam antea locuti sumus, in duplici inveniuntur differentia: aliud enim ab aurea natura hominis, aliud à nutritione excrementum provenit: etenim quemadmodum in auro sordes quædam sunt, quæ ab optimo gradu ipsum declinare faciunt,

quęque

quæque per Antimonium expurgari debent: ſic in homine excrementa quoque ab Auro, (liceat perpetuam analogiam obſervare) provenientia latent. At cum homo in hoc aurum ſuperet, quòd nutritione opus habeat inſuper, aliud quoque excrementi genus colligere neceſſe habet. Hac itaque excrementorum differentia obſervata, facilis erit ſuperioris dubii ſolutio: ubi enim minerale excrementum fuerit crapula, morbi cauſam augebit: atque binc curatio per abſtinentiam ac purgatiooem inutilis erit: nam in Minerali excremento expurgando, Mineralis medicina, quæ in ſolis tincturis, utputa, Solè, Mercurio, & Antimonio, &c. conſiſtit, neceſſaria eſt, quo expurgaro, ſponte reliqua ſtercora evacuantur. Tincturarum autem operatio (ut & illud aliquando annotemus) in bunc ferè modum fit. Veluti ignem videtis, ligna ac ſimilia corpora, quæ nullam ut aurum &c. hominis figuram gerunt, in univerſum facit abſumere: ſic & tincturas operari credendum eſt. Sic & quemadmodum Antimonium omnes auri ſordes expurgat, ipſumque perficit, ad ſummum gradum exaltat per cementationem. Similiter cementi ſimilem naturam Tincturas ipſas obtinere manifeſtum fit, ex eo quòd hujus ac ignis plane ſimiles operationes perficiat. In tincturis cum igne conjungendis mire defatigarunt ſe antiqui artiſtæ: videbant enim ex iſtorum conjunctione plane ſacra Medicinam prodituram, ſed fruſtra omnia.

Cap. 9. *De Tincturarum Uſu & Adminiſtratione.*

Uſus Tincturæ Auri.

Adminiſtratio tincturæ Auri, ad tollendam ulcerum radicem hujuſmodi ferè eſt: ʒ ejus cum ℥ Theriacę optimæ commiſcetur, mixturæ hujus ℈ j. jejuno exhibetur, & in lectum compoſito ſudor imperatur. In adminiſtrationibus obſervandum, ubi eæ factæ fuerint, noxios humores ſtatim per ipſum ulcus, vel per hæmorrhagiam, vel alium fluxum effluere, adeo ut in ipſomet ulcere tincturæ operationem videre liceat. Sciendum tamen, tincturam non diutius exhibendam, quàm donec humores per ulcus effluere deſinant, quod ferè x. vel xij. die accidit, atq; tum curationem ulceris leviſſimo quovis remedio perficere promptum eſt.

De adminiſtratiane Tincturæ Corallorum.

Arcani Corallorum uſus is eſt, ut in ℥ x. aquæ Cichorii vel Chamædrios ℥ j. ß. tincturæ Corallorum diſſolvantur, ac ubi uſus expoſtularit, ejus mixtura ʒ ij. 5. horis ante prandium, ac 5. à cœna exhibeantur, continuando per 6. vel 7. dies. Interim tamen accuratè cibandus ęger eſt, eduliis Euchymis, à potu vel planè arcendus, vel ſola aqua Cichorii, vel fumi terræ ſitis compeſcenda. Cætera quod attinet ſciendum, ſi ex olcere ſubito copioſus humor effluat, ac ipſum deinceps exiccetur, ac dolere deſinat, jam ab exhibitione tincturæ deſiſtendum eſſe. Sedulo verò mali magnitudinem conſiderabis: nam juxta illam doſim tincturæ attemperare oportet.

Adminiſtratio tincturæ Balſami.

Balſami tinctura exhibetur in ſubſtantia, doſi v. granorum, aliàs vino albo veteri permixta exhibetur, bis quotidie à ſumpto cibo: uſus ejus continuandus eſt, donec plane exaruiſſe ac exiccata ulcera videamus: nam fonte mali ſublato, tanta varietas ulceribus accidit, ut in contrarium plane ſtatum tranſiiſſe videantur, atque illius operationem ab intra extrorſum fieri apparet, cujus obſervandum etiam, Balſami tincturam ſolam ad ulcera curanda exhibitam ſufficere, & levi remedio extrinſecus impoſito, ad tegendum ſaltem ulcus, curationem perfici poſſe.

Adminiſtratia tincturæ Antimonii.

Vindemiarum tempore, ♃. *muſti boni, quantum ſufficit, ac ſingulis xx. ſextariis, impone* ℥ ß. *tincturæ Antimonii: deferbeant omnia, ac reſerventur ad uſum.* Atque ubi neceſſitas poſtulaverit, ęgros ad Menſis ſpatium hoc potu ſuſtentato, nec quidquam bibant pręterea. Miram illius in repurgando, mundificando, incarnando, ac claudendo ulcere virtutem experieris: nam ulcus ceu vulnus ipſum eſſet, inſtar potionis vulneratiæ perfectè conſolidat, nec opus eſt extrinſecus, niſi vulgato emplaſtro uti. Optarim ſane omnium Receptarum ac compoſitionum vulgarium, hanc unicam potionem ſubſtitui, forſan non tam malè audiret Medicina, minuſque periclitarentur ægri.

Tinctura Salis philoſaphorum adminiſtratio.

Salis nomen meruit hæc tinctura, quod Sal ſit, & Salis inſtar uſurpanda veniat, itaque eo cibi omoes, qui ægro exhibentur, condiendi erunt: nam ejus uſu radix ac origo mali penitus extirpatur, ipſumque ulcus ab omni veneno repurgatur, ut deinceps recens ſanguis, qui affluit paulatim, ipſum conſolidare poſſit. Paulò diuturnior iſta, quàm reliquarum Tincturarum curatio exiſtit: tam vero certa ea eſt, ut nec Cancer, nec Fiſtula, nec Syreon, &c. ipſi diutius reſiſtat, ſed ut primum mali radix extirpata fuerit, ſine negotio conſolidatio ac incarnatio ſubſequuntur.

Cap. 10. *Ut poſt curationem factam ſanitas conſervetur.*

Cum ſanorum ad morbum prolapſus in proclivi ſit, multò magis eorum qui neutra ſunt conſtitutione prædíti: morbis accommodæ naturę habentur, itaque pręcautionem ſeu prophylacticen illis præſcribere officii Medici erit. Itaque ſanitatis conſervatio in iis, qui ulceribus obnoxii ſunt, vel fuerunt, boc ferè modo fit. Sole in primum punctum Arietis ingrediente, tincturæ (quamcunque tandem eligere placuerit) doſim præſcriptam ea quo in adminiſtratione docuimus ratione adhibe, non ſecus ac ſi jam ex ulcere laboratet æger, idque quotannis itera, & erit ab omni ulcerum genere tutus. Etſi autem præter enumeratas tincturas aliæ plures habeantur, ut Aſclepiadis, Mumiæ, Camedrios, Mercurii &c. eas tamen certis de cauſis deſcribere omiſimus: etenim Mumię eadem cum Balſamo præparatio eſt, Irundinariæ verò, Gamandreæ &c. Meliſſæ, Antimonii vel Salis Philoſophorum tincturam referuot. Ad hæc cùm illorum operatio minus efficax ſit, eas conſulto reticuimus. Veruntamen Mercurii tincturæ ſummum ſecretum, etſi hic commemorandum fuerat, propter ulcera, tamen commodior de ea tractandi occaſio in ulceribus morbi Gallici offeretur.

Epilogus.

Fundamenta artis extrahendarum tincturarum ex Sole, Corallis, Balſamo, Antimonio, & Sale philoſophorum, omnibus cognoſcenda eſſe, vel ex uſu ipſorum excellenti manifeſtum eſt, quæ etiam pro eo ac potuimus dilucidiſſime proponere ſtuduimus. Etſi autem non ſint defuturi, qui noſtram in his obſcuritatem calumnientur: tamen cùm Medicis ſcripſerimus, medicos autem

ſecus impones Emplaſtrum ex Calcinato præparatum. Sunt præterea & alia præſtantiſſima, ac certiſſ. in Fiſtulis curandis remedia, oleum Saturni & Mercurii, cum aqua mercuriali, &c. aliaque plura.

Notandum inſuper eſt, ubi loci incommoditas Emplaſtrum non fert: ut verbi gratia, ſi in oculis vel auribus fiſtulæ fiant, potionem & injectionem illam ſufficere. Nec eſt præterea ut de aliis remediis ſollicitus ſis, monia ea præſenti capite deſcripta ſunt, qui neſcit, diſcat.

Cap. 3. *De Vlceribus nitroſis curandis.*

SI in ægro ulcera cava coacervata unum in locum plura occurrant, eaque ſicca ſint, cum modico pure, originem eorum inquirito: nam ſi primum puſtulæ minutæ fuêre, deinceps autem in Scyrrhos tranſmutatæ ſunt, paulatimque in ulcera degenerarunt, hoc qui ſequitur modo curabis. Obſervandum tamen ante durationem eſt, ne Scyrrhos curare attentes, ſive per digerentia, ſive per corrodentia: periculo enim recidivæ ambo non vacant, ſed potius expecta, donec ex ipſis ulcera percoquantur à natura.

Conſolidandum unà & mundificandum eſt hoc remedio. ♃. *Unguenti de vitellis ovorum, quartarium j. olei de Mercurio* ʒj. *miſce, utere de horis xij. in xij. donec abſoluta penitus curatio ſit: vel ſi mavis, loco olei recipe duplum, id eſt,* ʒij. *Calcinati majoris: imò ſi ſticticum Emplaſtrum magis arriſerit, eo uti poteris: omnia enim æquè conducunt.* Forma horum ulcerum plurimum evariat, tum & ſitus: quandoque enim in ventre cinguli inſtar corpus ambiunt, quandoq; in artubus colliguntur, ſed iſta curativas indicationes non immutant, ſi omnia ex Scyrrhis extiterint: iſtud enim quàm illud conſiderare potius oportet. Quæ de iſtis ulceribus antiqui prodiderunt, ridicula, frivola, ac plane puerilia putanda ſunt, qui noſtra remedia tenuiſſent, non tam in diſtinguendis illis luſiſſent: tot enim ſpecies eorum quilibet numeravit, quot remedia inutilia conficere potuit, &c.

Cap. 4. *De Vlceribus emortuis curandis.*

SI æger quiſpiam ulcus oſtendat, ejuſque generationem, ſic ſymptomata enumeret, ac dicat inter cætera, nunquam antehac, nec in præſens etiam dolorem ſe ſenſiſſe, curationem ut ſequitur aggredieris. Primum mundandum ulcus, dein incarnandum, ultimo claudendum: mundabis per Calcinata, Incarnabis per Emplaſtrum ſticticum ſimplex, claudes croco Martis: iſtis tribus curandi modis ac remediis, nullum ulcus eſt, quod reſiſtere queat, nos uberioris doctrinæ gratia ſpecialius omnia docebimus. Mundificatio.) ♃. Unguenti de melle, quantum ſufficit, Calcinati modicum, deligetur ulcus, donec nullus fœtor, nullaque putredo ſuperſit amplius, quod fere intra vj. diem accidet, quo facto conſolidationem cum Emplaſtro Stictico de Lythargiro vel Colofonia auſpicare, ac continua, donec conſolidatum ſit, renovando Emplaſtrum quinto quoque die: quod ſi interea temporis majore mundificatione opus fuerit, conſolidationem aliquamdiu ſuſpendes, ac ejus loco mundificativo uteris. Tandem ubi claudendum ulcus erit, Recipe Crocum Martis per reverberationem præparatum, eumque quotidie bis inſperge, quando autem ſecunda vice eum inſperſurus es, locum eluere ſequenti lavamento conveniet. ♃. *Aquæfortis* ℥j. *Aluminis* ℥j. *ſalis communis* ℥ß. *mixtis omnibus lavetur locus, ac denuo inſperge Martis crocum, donec cicatricem feceris.* Denique victum ægris præſcribere accuratiſſime conveniet, ut & ſanguinis miſſionem, ac Thermarum naturalium uſum imperare.

Cap. 5. *De pedum Vlceribus manantibus curandis.*

SI ſub genu in tibia magnus tumor appareat, cum multis ſumis, ad hæc plurima ulcera ſerpentia ac erodentia cum duritie, aliiſq; in figura affectibus, quæ mali prima origo fuerit, interrogabis: ſi ex pluribus puſtulis coacervatis, atque paulatim auctis primum extitiſſe audietis, talem curandi rationem ingredi properabis: nam malum hoc à ſeipſo numquam curatur, ſed ſubinde pejus evadit. Curandi ratio quinq; capitibus abſolvitur: fumigatione, tumoris ablatione, mundificatione, conſolidatione, & cicatricis inductione, non ignorandum tamen, ſi forte ex peccato in victu, fluxio quoque complicetur, aliam curandi viam, de qua deinceps tractabimus, ingrediendam eſſe. Fumigatio.) *Recipe rad. Aſclepiadis* ℥ij. *Sanicula, Potamogeti, Muſci lapidum, & fl. Sambuci, ana M. j. coquantur in aqua fontis, & excipiatur fumus, non tamen lavandum eſſe ægrum memineris:* quod ſi efficacius remedium deſideres, adjicere poteris fl. Camomillæ M. ij. ſtercoris columbini, M. iij. Gallinarum M. ß. fumigandum quotidie bis, mane & veſperi, antequam deliges.

Ut autem pes detumeſcat. ♃. *fl. tapſi, hypericonis ana M. ij. fl. Sambuci M. iij. fl. camæmeli M. ij. fiat decoctio in vini & aceti, ana partib. æquis, exprimatur materia, ac cataplaſmatis inſtar calida imponatur eouſque, donec de expurgando conſilium capere tempeſtivum fueris.* Mundificaturus deinceps ulcus, ♃. *unguenti de vitellis ovorum quantum ſufficit, acuatur cum Calcinato, ac quotidie bis imponatur, ſordeſq; ſtudioſe detergantur, dum in fundo recens caro appareat,* quo facto, ad conſolidationem progredieris, in hunc modum. ♃. *Emplaſtri ſtictici de Colofonia quartarium j. de Lithargyro lib. ß. Reſinæ mundatæ* ℥j. ß. *coquantur lento igne, ac cum croco Martis malaxetur, f. ſ. q. magdaleon: poteris, ſi ita viſum fuerit, calcinato acuere:* uſus ejus eſt, ut quotidie bis renovetur, omiſſa fumigatione, &c. Denique ubi claudendum ratio juſſerit. *Recipe putaminum ovorum uſtorum* ℥. ß. *Aluminis uſti cum aceto reſtincti,* ʒj. *Croci Martis* ℥j. ß. *Thuris, Mirrhæ, Maſticis, ana* ʒß. *fiat pulvis ſubtilis, inſpergatur, donec vera cicatrix fiat.* Quoniam autem non raro accidit, ut pes tumere non deſinat, ſed perpetuò morbus in magnitudine ſit, nil adeo de eo laborandum conſulo: nam diuturnitate morbi hoc accidiſſe certum eſt. Interim tamen ſubinde ægri movendi ſunt, ut tempore convenienti phlebotomia utantur. Deniq; obſervandum, ſi ex intemperantiore victu cum ulcere fluxio complicata fuerit, curationem evariare. Exhibenda ergo tum erit theriaca de Corallinis, ut ſupra infraque dejiciant, ac confortandi ægri cum Electuario Diacubebe, ſingulorum doſim ex ægri natura, habitu, ac temperatura ipſemet metieris. Ad hæc ut accuratiſſima victus ratione utantur, præcipies.

Cap. 6. *De Putrido ac Fœtente Vlcere curando.*

SI ægrotus offeratur, cujus pes putreſcat, cum magna fluxione, ſine tamen Erodentis alicujus materiæ ſigno, adſint quoque phlegmone, tumor, fœtor, ac ſordes, eum de principio mali interrogabis, ſi ex violenta aliqua cauſa, ut vulnere, punctura, contuſione, &c. primum contigiſſe cognoſces, hoc modo curationem aggredieris. Mundabis primum, pòſt conſolidabis: in iſtis namq; duobus tota curandi ratio conſiſtit. Mundificatio hunc in modum fit.

Recipe Cancrorum ſeu Locuſtarum. fluviatilis recentium, Maio menſe, adhuc humore turgentium, collectarum, numero xxx. fiat decoctio, donec reſina omnis exierit, tum fiat expreſſio, ac rejectis inutilibus, coquatur reſina reliqua, uſque ad aquæ conſumptionem. Reſina remanens cum ovis aliquot redigatur in formam unguenti, cui prout res poſtularit, aliquid calcinati adjicere poteris, & ſic pro mundificativo. Mundato ulcere, ad conſolidationem procedendum.

Recipe ergo Ceræ lib: j. Colophoniæ lib: ß. picis superioris, quartarium j. liquefactis ad ignem, insperge Aristolochiæ, symphiti majoris ana ℥ ß. Masticis ʒij Myrrhæ ʒv. Succini ʒj. ß. Fernicis ℥ij. fiat unguentum, quo ungatur pars affecta bis quotidie. Sin inter consolidandum mundificatione rursus propter collecta excrementa indigebis, omninò illam non intermittendam scias: nisi enim fundus ulceris semper mundus servetur, frustra consolidationem molieris. Sic ubi alia ulcera complicata fuerint, distinctione quoque opus erit, & sua quoque singulatis cura proprio capite descripta adhibenda. Denique curatione absoluta, utile fuerit ægro balneum Salinarum imperare, ad putredinis reliquias (quæ ex humida aluminis frigiditate pruvenerant) absumendas.

Cap. 7. *De Ulcere Cacoëthe curando.*

VLcerum hoc genus nullo alio signo, quàm ipsiusmet ægri relatione optimè cognoscitur. Proinde si æger de perpetuis, summisque doloribus, quales in Phagedena, cancro, &c. fiunt, conqueratur, curationem à mitigante remedio auspiceris: cùm enim ob intensissimos dolores imposita medicameota nulla ferat affectus iste, manifestum est, dolorem ante omnia mitigandum esse, quod non considerantes nonnulli, turpissimo errore ista ulcera incurabilia pronunciarunt: nam cùm nec remedia tenerent, nec doloris causam scirent, ut suæ inscitiæ tegumentum haberent, Medicæ arti hanc notam inurere non sunt veriti. Sed ad mitigationis formam pergo, quæ *Recipit, Gariophyllorum quartarium j. baccarum juniperi quartarium ß. sulphuris vitriolati ℥ j. ß. destillentur, vase probe occluso, oleum, cui adde olei laterini dimidium, trium mitigantium majorum ana duodecimam partem, destilletur iterum.* Oleo hoc quemcunque dolentem locum oblinieris, omnem dolorem statim remittere senties. Mitigato dolore, ad renovanda ulceris interiora properandum, quod ut efficias, *Recipe olei de Arsenico fixo ℥v. olei de Gariophyllis ℥ iiij. Realgaris clari, perspicui crystallini ʒj. misceantur omnia, in mixtura intingantur petiæ, ac loco passo imponantur, renovando post duodecimam horam, idque ter iteretur,* & videbis Escharam abjici à natura, sub qua carnem vividam invenies, in qua quoniam sordium aliquid ferè adhuc inest, mundificativo cum calcinato superius descripto, ter, quaterve ulcus deligabis, & sic ad consolidationem descendes, quam simplici Emplastro stictico facilè absolvere poteris. Observandum tamen frequentissime, pessima symptomata hisce ulceribus supervenire: nam ferè venę ac nervi erodantur, ossaque cariem contrahunt: si itaque hujusmodi ossa cariosa occurrant, cave, ne lima vel alio instrumento ea atterere vel frangere, juxta carnificum tonsorum vulgatum modum, attentes: sufficiat tibi ea mundasse, & si usta vel inflammata fuerint, extinxisse: nam facile deinceps carnem ossi superinducere tibi erit, nec est, ut sic miseros ægros excarnifices. Remedium nostrum, quo ossa erosa, inflammata, &c. restituere solemus, *Recipit olei de Camphora, per albumen ovi præparati, olei Caryophillorum, ana ℥ ß. mixtis invicem, juxta reliqua remedia, utor felicissime.*

Cap. 8. *De Vulnere depascente Curando.*

SI æger quispiam ulcus ostendat in facie, omoplata, pectore, coitis, vel simili aliqua humani corporis parte, quod circumjacentes partes carnosas omnes depascitur, atque ad aures, dentes, maxillas, costas, scapulas, &c. usque penetrat, omnium ulcerum pessimum genus esse judica. Quæ duobus præcipuè remediis evincere possibile est, oleis scilicet Metallorum, ac dulcedine Mercurii: istis namque quotidie bis si perungatur ulcus, Salem morbi causam radicitus extirpari observavimus. Præcipua autem virtus est olei Saturni, dehinc Lunæ, post Martis, deinceps Veneris, ultimo loco Jovis, omnia autem ista longis intervallis superat dulcedo Mercurii, & ipsa olei formam referens. Sunt tamen & alia remedia, quæ istis malis medeantur quoque, ut Arcanum Regis, Aquæ mercuriales, &c. sed ea ut recentia ulcera curant, sic in inveteratis sola non sufficiunt, sed ut morbus magnus est, sic vehemens requirit remedium. Proinde Medicos adhortatos volo, iis comparandis animum adjiciant. Sed præparatio subtilior est, & magnam laborantis industriam requirit, quam quia isti Medicastri fastidiunt, explodendam è Medicorum Scholis vociferantur, at ut primum nomen talis remedii audiunt, Alchimicum est, clamitant, rejicite: quasi vero eorum non interfit ista novisse: sed an isti Medicorum nomen mereantur, suum cuilibet relinquo judicium. Præparandi rationem brevibus aperiam: Metallorum Arcanum fit, si ipsorum essentia destruatur, quemadmodum de Auri tinctura præparanda superius admonuimus. Mercurii vero dulcedo, quæ oleitatem quandam omnis rosionis expertem refert, ut extrahere conveniat, posterioribus libris ostendemus. Realgaris vero ac Aquarum Mercurialium compositionem, utpote vulgo decantatam, nil refert commemorare.

Cap. 9. *De ulceribus Transmutatis curandis.*

SI æger conqueratur, ulceris sui formam primo talem fuisse, mox aliam factam, iterumque aliam, sicque perpetuo mutari, nec unquam ad pristinam formam redire, sed novam semper semperque fieri, jam sufficiunt ista tibi ad affectus speciem cognoscendam: quamobrem statim ad id, quod jam sub sensum cadit, non ad id quod olim fuit, curandum animum adjicies. Curationem Mercurio ac Colophonia, Lythargito, ac Gummis perficies; ista enim perfectè consolidant, ille verò ex centro etiam ulcus mundificat, ac ad recipiendam consolidationem aptum reddit. Itaque Mercurium coagulato per aquam Aluminis, coagulatum in tenuissimum pulverem conterito, ac cum unguento fusco permisceto, atque ulceris totam interiorem regionem perungito, donec interiora vivida plane appareant, tum ♃ *Emplastri de Lythargiro lib. j. olei communis, Ceræ ana lib: j. Colophoniæ tantundem, liquefiant ad ignem, liquefactis insperge pul. Thuris albi ℥j. ß Fernicis ℥ij. ß. malaxentur, & fiat magdaleon, de quo pro vulgato emplastra facies, & impones,* nec sollicitus ulterius sis de curatione: ista enim ritè adhibita, facilè eam perficiunt: nam & ipsum ulcus è sua natura curationem facilè recipit: ut maxime autem tuta sint ulcera hæc, tamen cùm de una forma in aliam subinde degenerent, nisi præcaveamus, impossibile est illa non tandem in Lepram abire: itaque hic Medicum sui officii studiosè meminisse decet.

Cap. 10. *De Curandis ulceribus à cœlesti influentia impressis.*

VLcera hæc non nisi Astronomica ratione cognoscuntur, itaque ab ægro annus, mensis, dies, ac hora invasionis perquirantur, & ad illud tempus thema cœleste erigatur, tùm apparebit, num ab aliqua cœlesti impressione ulcus factum sit: quod si cœlestis impressionis vi effectum esse ulcus apparuerit, de curando illo cogitandùm erit. Itaque vel influxio à cœli iniquitate, vel transiit ac desiit jam, vel durat adhuc, si illud sit, ut simplicis ulceris curationem institues: sin hoc remedium indagandum tibi erit, quod juxta cœlestes impressiones comparatum sit. Apparet itaque, duplicem curandi methodum esse: naturalem scilicet, & supernaturalem, naturalis consolidando ac mundificando perficitur: itaq; hoc genus ulcerum ad aliud quoddam caput referes, ac juxta illius canones percurabis. Si vero impressio adhuc

duret,

duret, per ea operandum eſt, quæ occulta quâdam vi (vulgus incantationem eſſe putat) agunt, ut ſunt Perſicaria, Serpentaria ſylveſtris, Conſolida media, id eſt Sophiæ herba) adhibentur autem in hunc modum: primum eas frigidas abluas, pòſt ulceri imponas, dein ſub fimum ſeu terram pinguem ſepelias, ac lapide contegas, ut cito putreſcant: nam ut primùm putreſcere incipiunt, ulcus quoque curationem auſpicatur: ubi autem jam plane computruerint, & ipſum ulcus percuratum erit. Neque per incantationem iſta fieri quiſque credat, ſed virtute potius cœleſti, quam Deus Optimus Maximus ſic diſpoſuit, verùm iſtis curationibus malum nomen conciliarunt Pſeudomedici, qui cum Aſtronomię ac Magiæ ignari penitus ſint, iſta quomodo intelligerent?

Cap. 11. *De Fluxionibus Humani corporis curandis.*

VLcera ex defluxionibus nata ſic diſtingues: ſi quis à parentibus hereditario malum contraxit, à defluxione factum pronuncia: itidem ſi æger aliàs humida complexione fuerit, judicandum: contra verò, ſi diverſum appareat. De horum curatione longè quàm de reliquorum aliter cogitandum: nam quemadmodum fontem nemo ſupprimere, niſi in ipſa ſcaturigine, poteſt, ſic etiam in hoc caſu aliquid nobis deeſſe credendum eſt. Atqui ſicuti ſæpius à ſole fontes exſiccari videmus, adeò ut plane nullus humor effluat, eodem modo ſoles quidam ſunt, (id eſt Medicinæ) qui horum fluxionum exſiccandarum vim ſimilem cum Sole habent. Adhæc ſunt quorundam hominum conſtitutiones admodum ſiccæ, ut facile iſtas humiditates diſſipent, ſicque ulcerum cauſas tollant. Duo itaq; modi ſunt exſiccandarum fluxionum, à Sole alter, alter à propria natura, de quo nihil inpręſentiarum. Curaturus ergo ulcera à cauſa iſta pronata, ante omnia tenuem victum præſcribendum ſcias: quid enim proderit ſolem exſiccare, ſi ſtatim pluat iterum? deinceps exſiccandum per crocum Martis erit, is enim naturalem Solis operationem in homine perficit: pręter illum in hujuſmodi fontibus exſiccandis nil cognitum habeo: at ſufficiet iſte, ſcio, ſaltem eo procurato, ut ſubinde ulcus mundum ac apertum ſervetur, pro fluoris evacuatione, ſive fluat, ſive minus.

Supereſt & alia curandi ratio, per derivationem ad alia loca, ſed ferè ſtabilis ac diuturna non eſt: imò ſæpius priore malo pejus aliquod naſcitur. Quin & purgationes ad exſiccandos hoſce fluxus non improbarem, niſi ea alio loco damnum forſan darent, priore pejus.

Cap. 12. *Curatio ulcerum cum fractura, uſtione, Ulcere, &c. complicatorum.*

ULcerum iſtorum cauſæ, quia manifeſtę ſunt, facilè ex ægri relatione cognoſcuntur: generationis tamen modus ferè ab inſcitia Chirurgorum provenit, qui vulnera, fracturas &c. dum inconcinnis adhibitis remediis curare tentent, in ulcera peſſima ea tranſmutant. Membrum proinde affectum, vel os ipſum fractum, an reſtitui ſuæ integritati poſſit, ex iis, quæ in vulnerum curatione dicta ſunt, dijudicabis: quod ſi ob corruptionem nequeant, ſanum ab ægro, mundum ab immundo, juxta præcepta primæ partis ſeparabis, ac tandem ejus impreſſionem per Sophiæ herbam, Perſicariam &c. ut monuimus, curabis.

Cap. 13. *Ulcera ex Conſtellatione nata ut curentur.*

COgnoſcendorum ulcerum hujus generis hæc unica ratio eſt, ut ſi nullis naturalibus remediis, qualia ſunt Mumia, Conſolida, Emplaſtra, Unguenta, &c. ea obediant, Conſtellata eſſe, ac hujuſmodi quoque remedia deſiderare cognoſcas. Remedia hæc à ſuamet natura conſtellata eſſe debent: verbi gratia, ut Chelidonia, Folia quercus, Plantago, &c. hæc enim certiſs. ac tutiſſime curant: quod ſi in ſubſtantia adhibita non proſint ſtatim, tum *Recipe Chelidoniæ M. iij. fol. quercus M. ij. contundantur, & putreſiant in fimo, diſtilleturque oleum, quo ulcus abluatur, atque ut incarnetur, etiam eorundem exſiccatorum pulverem inſperges, donec curatio abſoluta ſit.*

Peroratio.

In curandis ulceribus quibuſvis quatuor ſumma capita obſervanda eſſe monuimus: primò Doloris ſcilicet ſedationem, ſecundò mundificationem, tertiò conſolidationem, ac quartò clauſionem, eaque omnia abſoluta nobis hactenus ſunt, quorum rationem ſi Chirurgi tenerent, nullum plane ulcus eſſet, (niſi forſan divinitus inflictum) quod curationi ipſorum non obediret. Verùm cùm avaritia, ſuperbia, invidia, aliiſque vitiis laboret, non illis, ſed ægris potius iſta ſcripſiſſe volumus, quos etiam monendos duxi, ne temerè ab hujus farinæ hominibus remedia recipiant, etſi ſub meo nomine circumferantur: cùm enim eorum præparatio ſit artificioſa, non facilè niſi à rerum iſtarum peritis hominibus ea confici poſſe ſciendum eſt. Doctis itaque hęc, non rudibus ac tyronibus ſcripſiſſe nos meminerint omnes.

De Curandis Ulceribus, Tractatus Tertii, Pars ultima.

Proœmium.

QUamvis ſecunda hujus Tractatus parte, omnia ad ulcerum curationem pertinentia abunde ſatis explicata nobis ſint, tamen cùm ea ſubtiliora ac difficiliora ſint, quàm quæ vulgus medicorum aſſequi poſſit, ad ipſorum me captum accommodare, amore ægrorum per motus, ac periculorum, quę illis ex perperam facta curatione imminent, territus, placuit, non quòd ipſorum hac in re pigritiem ac inertiam fovendam duxerim, ſed quia intelligo, hebetiora ac rudiora quorumdam ingenia illis, quę ſupra dicta ſunt, percipiendis non ſufficere. Proinde ſi qui ſunt Medicinam exercentes, qui ante dicta non intelligunt, ii juxta ſubſequentes canones opus Medicum faciant, quo, ſi non omnino, ex parte tamen ægri levamen ac curationem ſentiant.

Quas autem deſcripturus ſum remediorum formulas, ab antiquis quandoque mutuatas, magno judicio delectas, multa ac diuturna experientia à me comprobatas, artificioſa mixtione locupletatas ſcias velim: nam cùm ab antiquis quondam prima ætate mihi communicatas, & ego & non pauci alii in uſum adhibuiſſemus, tàm periculoſas, inutiles ac putidas eas experti ſumus, ut de alia componendorum pharmacorum ratione cogitandum mihi putarim: itaque ad illam animum adjiciens, immutatis pleriſque, ſic excolui, & experientia comprobavi, ut eorum uſu, quantum natura fert, ad omnia ulcera percuranda, non mediocre auxilium Medicis, ægriſque acceſſurum ſit. Quia autem magni quidam morbi, ut Cancer, Fiſtulę, Syreon, Mordax, Phagedena, &c. univerſalia Arcana ac Myſteria requirunt, (nam iſta particulari ferè contemnunt) moneo, ut vel ab eorum curatione deſiſtant Chirurgi, vel Remedia ſecundi Tractatus pręparare ac adhibere diſcant.

 Itaque

Itaque sciendum, quę deinceps descripturi sumus, particularia omnia esse, atqui ut particularia describerem, vestra me coegit ignorantia. Duplici autem ratione uti placuit: quarum prior omnibus ulceribus curandis communis est: altera particularium quorundam malorum, ut Cancri, Fistulæ, &c. curationem ostendit, quibus eo modo utaris hortor ac moneo, ut si non lubet, vel licet difficiliora illa cognoscere, juxta hos tamen canones procedendum tibi putes, ne si illa vulgata medicorum via incedas, contra naturam in ægri perniciem laborasse videaris.

Cap. 1. *De Ulceribus per mundificativa curandis.*

AN equam autem cujusquam morbi, seu ulceris curationem agg ediaris, distinguendum tibi sedulo, inter morbos & remedia erit, ne quod vulgus medicorum factitare solet, dum varia, tibique incognita adhibes, vel damnum inferas, vel, si forte succedat, casu curasse dicaris. Quamobrem si ulcus Corrodentem Salem, causam non habuerit, hoc remedii genus adhibere tempestivum erit: quod *Recipit, Terebinthinæ lib. j. vitellorum ovorum, numero xx. agitentur, ac cum aqua portione mellis coquantur ad ignem, fiat unguentum, quo mane ac vesperi deligetur ulcus, & mundabitur ab omnibus sordibus*: quia vero non solum mundare, sed & perfectè consolidare, ac claudere ulcus oportet, sequenti quoque remedio ad operis perfectionem uteris: quod *Recipit, Unguenti prioris lib. j. Terebinthina lota, ac agitata lib. ß. calide (ne ferveant tamen) coquantur ad ignem, ac injiciantur Galbani, Oppoponacis, Bdellij. in aceto dissolutorum, ana ℥j. pul. Aristolochia ℥j. ß fiat mixtura. qua omnia ulcera sine Corrosione facta, curare promptum est.*

Cap. 2. *De curatione per calcinata.*

CAlcinata (ea intelligo, quæ corrodente vi carent) singulari curandorum ulcerum, ex ipsis fontibus, facultate prędita sunt. Atqui in eorum usu distinguendum prius inter ulcera est: nam iis solum conducunt, quę à Sale Corrosivo, jam olim emortuo facta ac relicta fuêre. Apparet enim non raro nimborum instar, in aliquem locum materiam quandam irruere, ac subitò ulcus amplum, ac latum efficere, quod si indebitis remediis quis curare attentet periculo non vacabit, ne Sal Balsami inflammetur & aduratur, fiatque ulcus diuturnum. Tu, si simile occurrat, per Calcinata in hunc modum curabis. *Recipe vitellos ovorum, numero x. Terebinthinæ ℥ vij. ß. fiat unguentum, cui adjice Calcinati ℥ß. deligetur hoc unguento bis quotidie, & mirandum successum experieris.* Atque ubi jam claudendum ulcus est, Emplastro sequenti uteris: quod *Recipit, Resinæ lib: j. ceræ lib. ß. picis Græcæ quartarium j. liquefactis ac commixtis adjice Calcinati ℥j. utere.* Hoc Emplastro omne genus ulcerum recentium, nec ita profundiorum, facillimè curatur: atqui ubi in latum ac profundum serpere visa fuerint, superius unguentum in pulvillis quoque adhibere utilissimum fuerit. Sciendum quinetiam est curationem non aggrediendam, nisi materia fluere ac turgere desierit: etenim videas vulgares Medicos, dum initio statim curare volunt, doloris ac maximè diuturna ulcera efficere. Proinde Canonem hunc studiosè observabunt Medici.

Cap. 3. *De Curandis Ulceribus per Corrodentes Sales Calcinatos.*

EST & tertia curandi ratio, per Corrodentes Sales Calcinatos, cujus generis sunt, Alumen, Vitriolum, &c. quorum usus ferè est, in perperam facta ante ulcerum curatione restituenda: cum enim absque fundamento vivido, nullum ulcus curari possit: (nam si eo destitutum, cui rei caro increscat?) de depravato illo restituendo per isthęc remedia cogitandum erit. Observandum quinetiam est, hoc genus ulcera frequenter curatu facilia apparere, nullis tamen interim remediis obedire, in quo casu inspiciendus quoque ulceris fundus erit: nam ferè putridus est, atque sui ablationem ostendit: quamobrem nisi illum antea removeris, ab istis remediis abstineto: nam tantum abest (eo persistente) aliquid ut proficias, ut etiam officias plurimum. Remedii formula cum correctione hæc est.

Recipe Aluminis usti aceto extincti, Olei de Arsenico à propria resolutione facti, ana quantum sufficit, misceantur. Iterum fiat unguentum ovorum cum alumine mistum: vel, ♃ *Calcinati, Vitrioli ana quantum sufficit, misceantur cum unguento de Cerussa, utere.*

Quia vero plerumque de ulceris profunditate puttida non constat, curationem ab unguento de alumine calcinato auspicari utile fuerit: quod nisi intra quatriduum ad curationem inclinare ulcus videbitur, ad unguenti de oleo Arsenici & Aluminis usum descendes: sin ne istis conceдат malum, tandem unguento, de Vitriolo uteris: neque verò putes ordinem hunc, ob id quod posteriorum quam priorum curatio velocior est, invertendum esse: nam et maximè enim cito cures, toto tamen ut cures potiore loco reponendum erit, &c. Sciendum porro est, si necessitas posterioris usum imponat, Escharam fieri, quam ut projicias oleo Laterino, post hoc Butyro (ad dissolutionem) uteris: verumtamen etsi statim non abscedat, non tamen ab usu Calcinati desistendum erit, sed pergendum, donec Eschara motu decidat, quo facto, nil nisi cicatricem ducere superesit amplius. Sunt hujus generis Corrosiva alia, ut Mercurius sublimatus, Arsenicum, &c. verum ab eorum usu, ac carnificina omnes, ut abstineant, moneo.

Neque vero clam te habere possum, tutiorem, utiliorem, ac magis artificiosam curationem horum ulcerum sų eresse, quam etiam publici commodi causa supprimere diutius nolo: modus est, ut absque eschara fundus putridus abscedat, quod bifariam accidit: vel enim putrefacere, vel si venenosa materia illi insit, eam extrahere sine carnis oblæsione licet: Putrefactionem hoc remedio percurabis.

Recipe aluminis usti, aceto extincti ℥ß salis armoniaci ℥j. vitellorum ovorum numero iiij. mellis cochleare unum, farinæ hordei ℥ß misceantur omnia ad formam unguenti, quo singulis viginti quatuor horis deligetur ulcus, ac impleatur, & ne denuo effluat unguentum panno crassiore caveatur, idq; iteretur quarto, & abscedet omne, quod putridum est, relinqueturve in fundo caro vivida, quam incarnantibus cuti adęquare deinceps licebit. Alter modus sic habet. *Recipe succini in pollinem redacti quantum sufficit, vase occluso, ad lentum ignem liquescenti tertia pars terebinthinæ infundatur, misceaturque: et ties iteretur, donec pro singulis ℥ß succini, Terebinthinæ ℥j. habeat: huic materiæ si crassior videatur, aliquantulum olei lini adjicies, ut linimenti formam acquirat,* usus ejus est, ut cum pulvillis adhibeatur, & extrinsecus ulcus emplastro sticticо de colophonia contegatur, & absolves curationem in diebus quatuordecim: poteris, si ita videbitur, post quintum curationis diem aliquid calcinati adjicere, sed illud tuæ industriæ relinquimus.

Cap. 4. *De Curatione ulcerum per Tartari Balsamum.*

PRæstantissimi hujus remedii usum, non mediocri infamia ac suspicione onerarunt duo præcipuè errores: alter, quòd tempore, & loco indebitis, rerum ignari eum usurparunt: nam cùm saltem curat ulcera, quorum radix in ipso loco (non intrinsecus in corpore) exittit, frustra quis eo utatur, si alibi mali origo consistat. Alter error in præparatione ejus commissus est: pauci enim ut illum natura desiderabat, conficiebant, id est, solum calcinabant, calcinatum in olei formam resolvebant, & hoc sufficere putabant.

Præparati certè legitimè Balsami hujus mirifica facultas est, (si cujus alius remedii) in absumendis superfluis humiditatibus, phlegmonis, carne supercrescente, &c. ante omnia verò in pedum putridis ac manantibus ulceribus excellens remedium est: ut maxime enim tumeant, putrida, antiqua, cava, atque erosa ea sint, unico tamen hoc remedio perfusa, uncta, illita, &c. ex ipsa usque radice longè lateque percurantur: nam tumorem laxum primo absumit, ac miranda sua exsiccandi facultate morbum in universum enecat, adeo ut nullus Sal tam vehemens sit, qui illi resistere queat, sed omnia ab eo exsiccantur, non secus ac solem paludes maximas quandoq; combibere videmus.

Etsi autem multa passim ab antiquis remedia descripta inveniuntur, ad ista ulcera sananda, opinione hominum, ac prædicatione illorum, qui ea describant, utilia: tamen quia nec illi ipsi, multo minus ipsorum discipuli in iis curandis, utilem aliquam operam ponunt, satis constare puto, ipsos rerum fontes non intellexisse, sed saltem, ut de omnibus scripsisse viderentur, mendacissimo ore effutiisse, vel quia de rebus incertis consultandum sibi putabant, hunc laborem suscepisse. At quia consultationes saltem sunt, non demonstrationes, licebit nobis, relictis illorum nugis, meliora inquirere. Itaque de Balsamo nostro hoc verè affirmo, ipsum, si ulcus pedum manans sit (nam de cæteris non tam certa est mihi experientia) non tantum superficie tenus, sed ex ipso fonte percurare. Præparatur autem in hunc ferè modum *Recipe salis petræ lib. j. Arsenici ℥j. calcis vivæ ℥iij. tartari, quartaria iij. pulverisentur omnia minutissime, & vase non vitreato calcinentur, calcinata solvantur, ac per filtrum destillentur, solutum illud deinceps uratur tribus vicibus, quod fiet ipso coagulato, & cum aqua portione Salis petræ calcinato, idque tertia vice: ultima calcinationi affundo aceti destillati quantum sufficit, abstrahatur igne fortissimo ad dulcedinem usque.* dein.

Recipe olei hujus quantum sufficit, aluminis calcinati aceto extincti tantundem, misceantur, & fiat pulticula, quæ (fomentato prius pede) imponatur ac deligetur, post circa duodecimam horam locum considera, qui si rubeat admodum, cave ne properes: imò sufficiat tibi viginti quatuor horis semel deligare: continuabis autem hujus usum, donec rubedo ac phlegmone ultro remittant: quo facto.

Recipe olei superioris quantum sufficit, tragaganti in aqua rosarum dissoluti pro libris ij. camphoræ ℥ ß. mixtis omnibus ungantur, ac perfundantur ulcera, eorumque cavitates, ac sine dolore ac periculo videbis pedem suæ pristinæ formæ restitui ac exsiccari. Quod si cava quoque adsint ulcera, quæ incarnationem desiderare videbuntur: tum *Recipe olei præcedentis ℥v. Mumiæ ℥j. croci Martis ℥j. ß. olei ovorum ℥x. misce, ac utere, donec clausum fuerit.* Penitus absoluta curatione, jubeo, ut adhuc ad spacium decem dierum quotidie semel præsenti Balsamo (sine adjectione) pes ungatur: quin singulis annis poplitis vel malleoli venam (ex consilio periti medici) incidere, atque semel unctione uti, magnum ad præcautionem auxilium præstat.

Cap. 5. *De Curandis ulceribus per præsectionem nervorum & venarum.*

FRequenter hoc in ægris evenit, ut superiores partes excrementa sua inferioribus transmittant, hinc quandoque in tibiis ulcera eveniunt, mali origine in superioribus existente. Si ergo Sales non venenosa qualitate, sed sola quantitate peccare contingat; nimirum quia copiosi in alieno loco continentur, manifestum est, alio in loco, quàm in quo consistunt, curationem faciendam esse: quia autem curationis intentio est, ne in partem affectam defluant amplius humores, primi rerum inventores considerato eo, quòd in affecto loco non ita in superioribus partibus materia peccaret, secundum eos ductus retrogredientes supra affectum locum, venas & nervos per ac iuxta quos defluxiones fieri animadverterunt, non inutili invento præciderunt.

Sciendum tamen, hoc curationis genere utendum non esse, nisi in defluxionibus quæ supra affectam partem, nulla venenosa qualitate participant: etenim alias usurpata, duplex periculum exoritur: namque vel alio suprà loco denuo erumpit, atque tum cordi propinquius malum est, quòd natura fortior antehac in distantiores partes detruserat, vel si forsan efflorescentię Paroxismus ingruat, si non ad necem usque, certe ad summum periclitabitur æger. Quamobrem distinctio illa sedulo observanda erit, ne tuum Medicari sit potius dicendum Latrocinari.

Modi hujus curationis varii sunt, ferè supra genu venæ commodissimè se produnt, ubi eas scalpello, cauterio, vel corrosivo medicamento dividere, ac vulnus amplum facere, atque inter utrasque vulneris oras callum generare solent, qui fluxioni viam præcludat. Atque frequenter hoc contigit, fluxiones in alias venas decubuisse, vel alterum latus, non raro utrumque occupasse, vel intro pulsas, cachexiam fecisse, ventriculum, Epar, &c. oblæsisse: imo ipsam quandoque mortem attulisse. Proinde monitos Chirurgos volo, meminerint ab inveteratis, atq; consuetis fluxionibus omnino abstinendum esse, recentibus vero magna sollicitudine prospiciendum atque utilem phlebothomiam præscribendam.

Incisionis modum nil opus est præscribere, cùm nullo artificio perficiatur, quemadmodum & ustionis rationem ut quę rusticis quoque nota sit: hoc potius notandum, cavendum ne reliquo malo paralysin quoque membri superaddas, quod in incisione frequenter accidisse memini. Corrosivorum tandem usum (inter quæ Mercurius sublimatus primas tenet) quibus Escharam generant, quid opus est annotare? cùm carnificinæ istæ plus satis Chirurgis notæ sint, nec nisi summa necessitate urgente, usurpandæ. Quæ si iis uti cogat, ad curationem perficiendam meo consilio exhibebis potionem traumaticam vulgaris usus, quæ rursus per ulcus emanare apparebit: si ergo incorruptam eam iterum effluere observaveris, scito fontem ab ulcere non ita multum distare, itaque in propinquo venas præcidendas esse: nam quò propius, eò res habet melius: & ferè præstat sub genu quàm supra eas præcidi; quo facto, unguentum parti vulneratæ impones, dum callum faciat, qui quarta sive quinta perficietur hebdomade.

Istis absolutis ad ipsius ulceris curationem descendendum erit, quæ Emplastro stictico, aliove vulgari quovis remedio facile perficitur. Quin non raro vidi absque ullius medicamenti usu quandoque ulcera sanata esse, at aliis in locis denuo erupisse, quę facile quoque Martialibus remediis postea curarentur. Sed de istis omnibus docti Medici judicabunt accuratius, an ex morbi benignitate, vel naturæ efficacia acciderint.

Cap. 6. *Ut Per Balnea Aerea, Aquæ Dulcis, & pediluvia ulcera curentur.*

PArticularis hujus remedii ea est natura, ut si illud ulceribus adhibeatur, quibus hoc curationis genus non competit, ea multò deteriora efficiat, atque multò periculosissimam hæmorrhagiam concitet. Proinde accurato judicio opus est, ne in remedii hujus delectu aberremus. Sunt enim sub hanc curationem, ea saltem ulcera referenda, quæ sub poplite sunt, ampla, putrida, carne luxuriante abundantia, ac crebra hæmorrhagia (quæ levissimo quoque contractu exasperatur) molesta, neque in tibia saltem, sed & alio quocunque loco si fuerint, hanc curationem admittunt. Cognita ergo affectus specie sciendum quid remedium hoc præstet, nimirum

purredinem omnem, ac sanguinem superfluum extrahit, neque quidquam præterea efficit, itaque statim ac ab ejus usu desistemus (quod fiet, ubi jam bonus ac utilis sanguis fluere inceperit) consolidandum erit. Remedii formula hæc est: *Recipe conorum abietis recentium, ac succi plenorum M. ij. locustarum juniperi, corticum fagi arboris, ana M. j. Chelidonia, potamegeti, fol. quercus ana M. ss. rad. Asclepiadis, Aristolochia, ana lib. ss. fiat decoctio sufficiens, in eo laventur pedes mane & vesperi quotidie.* Aliud:

Recipe Sanicula, Limonii, Opioglossi, fol. quercus ana M. iij. rad. Vinca toxici M. j. symphiti, Aristolochia ana M. ss. conorum abietis M. j. ss. fiat decoctio, in qua per triduum lavent pedes. Absoluta lotione, Emplastris consolidantibus ad operis perfectionem laborandum: non enim simplex lotio sufficere potest. Interim dum lotionibus utemur, curabimus, ut ad manus sint sanguinem sistentia remedia, aliaque ad hanc rem facientia, quo in omnem eventum præparari simus.

Cap. 7. De *Vlcerum Curatione per destillata Olea, gummi, & aquas.*

EST ulcerum quoddam genus punctorio dolore supra modum molestum, in quo curando, nulla nec corrodentia, nec calcinata remedia, ut Vitriolum, ut Alumen &c. sufficiunt: quin nec unguentis, oleis, emplastris, cæterisque hoc genus remediis cedit, sed medium, quod ajunt, digitum porrigit, ac subinde deterius evadit. Huic ergo solis destillatis remediis auxiliari possumus, nec iis solum, sed semper consolidantia præstantissima conjungere oportet: nam sola destillata cùm saltem ulcus ad curationem suscipiendam habile efficient, hoc meminisse te volo, ea saltem ulcera sub hæc remedia pertinere, quæ aliis non obediunt remediis, sed calore, punctione, summisque doloribus, die noctuque affligunt.

Remedia destillanda pauca sunt, inter quæ excellunt oleum commune, Petroleum, Terebinthina, Caryophilli, Zingiber, Nux Muscata, &c. Ad hæc faciunt quoque omnia ea, quæ fluxum Sinoniæ sistunt, quęque ad Solem destillata habentur olea: omnia namque hęc mirifice dolorem sedant, atque ad curationem suscipiendam aptitudine inducunt.

Remediorum Formula aliquot.

Recipe Cariophyllorum ℥ v. Zinziberis ℥ j. Nucis Moschata ℥ ß. destillentur per Alembicum, fiat separatio per gradus, & pro magnitudine doloris alterentur.

Aliud.

Recipe Olei communis lib. j. Thuris albiss. ℥ ß. Caryophillorum ℥ ij. ß. fiat destillatio per alembicum, & separentur per gradus.

Aliud.

Recipe Terebinthina lib. j. Petrolei quartarium ss. destillentur in Alembico, juxta gradus.

Aliud praterea incarnans, consolidans, & claudens.

Recipe Thuris, Mastiches ana ℥ j. ß. Caryophillorum ℥ j. Mummia ℥ ij. ss. Bdellii, ʒ ij. Galbani ℥ j. destillentur, & inter destillandum fiat separatio per gradus, dein destilletur oleum olivarum quoque per gradus, ac mutui singuli oleorum gradus commisceantur, ac floib. Hyperici vasa impleantur, serventurque ad usum. Utendi ratio est, ut cum penna oleo intincta totum ulcus ac circumjacentes partes tingantur, quotidie bis, mane ac vesperi, quod si interea temporis dolor, ac calor recudescant, nil prohibet remedium iterare. Extrinsecus autem imponendum erit Emplastrum de Calcinato, primo cap. descriptum: sufficiunt namque ista ad curationem perficiendam. Sciendum ergo, cùm hæc ulcera nulla Attractiva (ne Terebinthinam quidem) Emplastra, unguenta, &c. sive anodyna ac paregorica ea sint, sive minus, perferre, exceptis per destillationem paratis: itaq; non immerito in Medico Chemiæ peritiam requiro, ut siquidem pharmacariorum cocturæ non sufficiunt, ipse defectum sarcire queat.

Sunt præterea Collíria, quæ cùm ad oculos parata sint, tamen excellentem usum in istis ulceribus persanandis præstant: nam cum pinguia ac destillata sint (ea enim præcipue commendo) Corrosivi Salis compescendi vim obtinent. Quin etiam Balsama nonnulla ex Corrosivorum destillatione composita, mirifica in hoc casu virtute pollent: etsi enim corrosivam vim non plane exuunt, tamen diuturnitate temporis eam mirum in modum temperatam acquirunt.

Cap. 8. *Vt per Thermas Vlcera Sanentur.*

THermis seu aquis natura calidis, magnam ad humanæ vitæ sustentationem vim inesse nemo est qui dubitet: etsi enim aquæ nulla pene autoritas est, tamen ejus usu certe quàm vini, meliora omnia conservari animadvertimus: sic potus cerevisiæ quàm vini salubrior habetur quoque, ut qui non tam frequentium morborum causa existat. Quòd si vulgaris aquæ tanta virtus existit, quantò majorem efficaciam iis tribuemus, quibus aliquam manifestam qualitatem impressit natura? quales sunt Calidę, Sulphureæ, Vitriolatæ, acidulę &c. Experientia sanè docuit, quemadmodum terræ nascentium varię ad humanæ naturæ morbos curandos virtutes existunt: sic Aquarum, & quæ illis insunt, salium varias facultates haberi, illis quasi respondentes, verum negligentia Medicorum (qui ea, quæ maximè cognoscere debebant, flocci pendunt) aquarum virtutes hactenus ferè incognitæ latuerunt. Nos de thermis, quantum ad præsens negotium facere videbitur, brevissime differemus. Itaque sciendum, eos solum ulceratos ad thermas mittendos esse, qui ulcerum radicem non intrinsecus in visceribus, sed in ipsa affecta parte habent, hac distinctione, ut Aluminosum ulcus, Aluminoso balneo &c. curare velimus: nisi enim ista concordantia observetur, frustra omnis curatio attentabitur. Veruntamen istud quoque remedii genus tum recentibus (nam ea statim curat) tum inveteratis planè, non incommode adhibebitur, maximè ubi illic nulla fluxio, nullumque vehementius symptoma adfuerit. Cùm autem ipsęmet thermæ, Incarnandi, Consolidandi, &c. vires satis manifestas faciant, non difficile erit Medico dijudicare, quæ cuivis commodissimæ sint futuræ. Sciendum quoque, ut maximè quis evelcis sit, tamen nisi in ipso ulcere origo consistat, à balnei usu eum plane arcendum esse, nisi mortem quàm vitam malit. Sed ne ille auxilio planè destituatur, inspice an typicum malum sit, quod si cognoveris, frequentes ac tempestivas illi venæ sectiones ad pręcavendam recidivam imperabis.

Cap. 9. *Quomodo tempus, Quod Ipsum Medicus est, ulcera curet.*

QUemadmodum (quod aiunt) post nubila Phœbus redit, sic quandoque ulcera apparent, quæ cùm diu multumque sævierint, tandem desæviunt quoque, atqui non planè remittunt: etsi enim tempus diuturnum causam ulceris tollat, ulcus tàmen ipsum planè curandum Medico relinquit. Proinde in hoc casu unica

hæc consideratio relinquitur, quomodo ulcus ipsum consolidetur, siquidem de causa sollicitum esse, nil refert amplius. Hujus rei ignorantia ducti Medici quidam sexcenta in ulcerum curatione experti sunt, sine fructu tamen omnia: siquidem tempus legitimum nondum præterierat, quibus deinde succedentes alii æquè imperiti levissimis remediis, fumigio scilicet, unguento, lotione, usu ligni, aliisque hujus farinæ medicamentis adhibitis, ulcera illa percurarunt: hinc videmus quoque levissima ulcuscula ab accuratiss. ligni usu non evinci: vicissim maximos morbos anili remediu sanari; temporis scilicet ratione curationem concedente vel prohibente. Ubi ergo tempus elapsum de curatione monuerit, levibus saltem remediis utetis, unctione scilicet, fumigiis, ligno; p̄ omnibus autem unguenta traumatica, ac stictica emplastra commendantur: ea namque ubi ulcus sævire desierit, quale illud sit, curare sufficiunt. Dignotio sic ferè in hoc casu habet. Si videris ulcus antea dolorosissimum ac pervicacissimum à doloribus & malitia sua subito desistere, non curationem aggredi tempestivum esse: habebis enim auxiliantem naturam, quod si succedat, ne statim de quovis ulcere curando glorieris: In omnibus siquidem singulare quiddam inest.

Cap. 10. *De Ulcerum curatione per Sparadrapum.*

Ulcera quæ in tibiis consistentia, causam foventem intrinsecus in corpore latentem, illac tamen effluentem, habent, singularem quandam curationē obtinuerunt, quæ præfectioni venatum superius explicatæ, quodammodo respondet: impedientur namque deligatitis arte factis fluxiones, ne ad ulcus decumbant, atque sic uni ulceris curationi invigilatur: verum fucata quædam Medicina hæc est, & in paucis usurpanda: etenim ferè periculum est, ne alibi erumpat iterum, priore longè deterius malum. Itaque sciendum Sparadrapi usum solummodo conferre, si à manifesta, ac procatarctica aliqua causa fluxio concitata fuerit, ut à scalpendo, contusione, &c. atque si hioc fluere illuc humores incipiant. Sparadrapi usus modernus, qui per tenias seu fascias simplices fit, antiquitus incognitus fuit, & penitus omni artificio caret: antiqui namque præparabant ex sanguinem & Sinoniam sistentibus remediis: nos ut ea in usum revocentur, unicam descriptionem dabimus. *Recipe putaminum ovorum ustorum, testarum cochleæ ustarum ana* ℥v. *lap. hæmatitis* ℥j. ß. *Boli Armeni* ℥iij. *terræ sigillatæ.* ℥j. ß. *pulverisentur, ac cum tragaganto in rosacea dissoluto commisceantur in formam pulticula, qua fascia inducta ubi fueris, fiat deligatura ab infernis sursum versus, juvat mirum in modum.* Facta deligatura quia necessario supra eam humores colliguntur, de iis educendis cogitandum erit, sive per purgationes, sive abstinentiam, sive usum ligni, &c. id fiat, exiccari certe oportet, nec antea fascias dissolvere, quàm omnis humor absumptus sit, omniaque pristinæ sanitati restituta: verum hoc numquam sperare licet, si fluxio à toto corpore fuerit, quamobrem moneo, ut antequam curationem aggrediaris, de prima ac fovente causa cogites.

Epilogus.

Descripsimus hoc tertio tractatu ulcerum remedia, quibus ferè vulgus medicorum abutitur, eo fine, ut sublato abusu, cujusque remedii genuinum usum ostenderemus, monentes, ne uno remedio õnia ulcera curati posse sibi persuaderent: sed ut singula singulis convenientia adhibere discerent, ne sibi ignominiam, ęgro damnum (si sine delectu operentur) concilient. Sunt particulariū horum remediorū x. quibus etsi plura quis adjungere posset, tamen commodiore loco (quarto nimirum de curatione morbi Gallici libro describi possunt) eò rejecimus. Optarim tūc, omnes qui Medicinam facere cogitant, in istis Particularibus studiosè exerceri, forsan melius & ęgris & medicis consultum foret. Rogatos quoque medicos omnes volo, (si modo exorari se patiuntur) ne ipsos pigeat, ea quę scribimus, perlegere ac discere: siquidē hoc solo fine scripsimus, ut ex ipsorum animis falso conceptos errores evelleremus.

Sequitur Tertiæ Partis Chirurgiæ magnæ Paracelsi de Ulceribus:

Liber I.

Causas corruptionis sanitatis, in continui solutionibus, quæ ad Chirurgiam pertinent, externorum corporū exemplo discere licet: illic enim Erucę, vermes, blattę, aliçq; sexcentæ pestes, quomodo continuum solvatur, ostendunt. Etenim nisi in ligno (verbi causa) corrosiva quædam vis inesset, ipsumq; ex tribus primis compositum constaret, nunquam morbus fieret. Nam putredini ulcerationem acceptā ferre quàm sit incōveniens, hinc patet, quod putredo nullum plane dolorem humano corpori inferre possit, cùm omnia putrescentia sensum destruant. Itaq; ubi dolor, ac Erosio persistunt, virtute Salis operantis, qui in parte dolente plurimus collectus est, omnis putredo arcetur. Arqui si livida, nigra, fœtentia, &c. putrida quis dicere fortitan velit, is Medicè non loquetur: siquidē etiāi admodumà Corrodente Sale pars decoloretur, nisi tamen sensu omni plane privetur, putrida dicenda neutiquam erit, cùm nec illud putredinis veræ nomen mereatur, ubi omnis omnino vita non evanuit: verum late patens putredinis significatio est, ac ferè pro cujusque arbitrio usurpatur. Ego vero ulcera nullo modo à putredine originem duxisse, dicenda puto, ut maximè quidam contendant dolorem illum, qui ea comitatur, putredinis principiū esse: at illi Salis permixtionē esse non intelligunt: posset quidem putredinis rudimentū dici: propterea quod omnis hujusmodi contrarietas mortem efficere queat, cui postea putredo subsequeretur: sed arte caret ista loquendi ratio. Exulare ergo ab ulcerum theoria putrefactiones, à Praxi purificationes ac mundificationes jubeamus. Consideremus potius coocordantiā ac contrarietatem Salium ac remediorum, ex quibus nova temperies dolore ac calore longe expulsis inducitur. Veluti enim igne lignum depascente, aqua affusa restinctio fit, ac ulterioris corruptionis causa præcavetur: sic in Microcosmo hic accidere putandum est: imò quanto homo ligno præstat, tantum perfectius omnia effici. Proinde cū veteres causam & effectum in ulcerum theoria omnino ad putredinem referant, eoque in Praxi omnia dirigant, juxta suas scilicet Cholerę, Melancholiæ, &c. acidę, salsę, adustæ, &c. distinctionum rationes. Ego nil horum credendum penitus affirmo: siquidem & ratio & experientia docent, omnia cùm sensibilia, tum vegetabilia corpora ex Sale, Sulphure, & Mercurio, tanquam principiis initio extitisse. Ex iisdem his trib⁹ sanitas ac morbus diversimode causantur: itaq, omnia theoremata Medica ac Philosophica, juxta ternariū hunc metiēda sunt, repudiatis quatuor humoribus, quos etiamsi speciosa quadam ad numerum ac temperaturam Elementorum analogia palliant, tamen à Philosophia ac arte Medica plane abhorrent, ac aliena sunt, cùm juxta eam morbos partiri impossibile sit: quod enim de calido frigido, &c. dicunt illi, inconveniens omnino est: eam quomodo Salem cal. sicc. Sulphur, calidum siccum, Mercurium cal. siccum, vicissim verò Mercurium, Sulphur, Salem, frigidum & humidum, juxta eos dicemus? quamobrem Elementa quæ in suo gradu fixa consistunt, nec augentur, neque decrementum suscipiunt, in assignandis morborum causis omittamus. Siquidem non secus, ac Sol omnia corpora eodem calore afficit, sic & Elementa in omnibus hominibus qualiter se habere constat. Verum quod complexiones attinet, duæ sunt: Calida, scilicet, & frigida: hæc constans

ac im-

ac immutabilis, seu nix: illa ut ignis permanet à quibus omnium rerum vita existit, nullaque ægritudo causari potest. Frivolum ergo est, morborum causas ex iis desumere, ut videlicet dicamus, hunc hominem illo frigidiorem vel calidiorem esse, cùm omnes æqua caliditate ac frigiditate participemus: quin multò magis temerarium illud est, juxta hunc calorem, vel frigus hoc morborum gradus metiri velle, sicque morbos ipsis Elementis subjicere, cum tamen in eo vitam ac sanitatem posuerim antea: quomodo ergo ægritudinem tu illis constituis? Sane, sanis omnibus æquus complexionum gradus est, ægris vero (ut qui jam à natura & calore declinant) admodum inæqualis: sunt enim in alia jam dispositione, orta à prima materia. Itaque sanum corpus Elementis non sine ratione contulerit quispiam, (si complexionem spectet) non ita ægrum, quod ab horum essentia diversum factum est. Quis enim ignem Persicum, ex igne ortum dicat, cùm eo loco ignis nullus sit? sed morbus saltem, qui absque igne venit, & quo veniente, ignis Elementum aufugit. Cedunt enim morbis Elementa ipsa, & ubi morbus est, ibi nullum Elementum superesse scimus.

Ignis Persici ignis, est Sal nitrum Sulphuris, ex eo ceu ex silice erumpens, & instar ignis artificialis nostri omnia depascens, imò ipsum omni ex parte referens. Quemadmodum namque ignis ex silice excutitur, in silice tamen non esse constat, sic ex corpore morbi existunt: item veluti ignis, è silice erumpens, Elementum non est, sed arte factus ignis, illiusque tantum imaginem ac ideam referens: at corruptibilis interim contra elementorum naturam, cum nullum Elementum intereat, ante cœli terræque dissolutionem quod Maris exemplo addiscere potes: ipsum siquidem non consumitur ac etsi in cicubo ejus portionem concoquas, donec nil supersit amplius, non tamen absumptam rectè dices: nam per cocturam in Chaos, ex hoc iterum in aquam transmutatur. Sic terra, lapides &c. usta, friata, &c. quocunque tandem modo tractata, semper in se redit. Similiter & aëris elementum consumi nequit, quamque est impossibile elementum consumi, tam quoque difficile est de novo fieri. Verum lignorum ignis corrumpitur, quia Elementum non est, sed Sulphureum corpus, vento quam simillimum: qui & ipse aër verè non dicitur, sed generatum quoddam corpus corruptibile. Elementum namque ignis illud verè, quod Firmamento excepto nemo nec corrumpere potest. Sic Sol cum suis astris Elementum est: nam illius calorem nemo augere, vel minuere potest. Itaque toto cœlo aberrant medici, cùm Elementa quæ nil nisi vitam tribuunt, corporaliter nobis inesse imaginantur. Quia enim sine calore, ac frigore vita non consistere potest, sive in sensibilibus, sive in vegetabilibus, mirum eos, sic delirare ut in iis ipsis morbos constituere velle, variisque nominibus humorum, qualitatum, complexionum &c. afficere considerandum erat, morbos omnes corruptibiles esse, ac instar flammæ vel scintillæ consumi, manentibus interim Elementis ac complexionibus illæsis. Elementa enim ut in hominem ingressa sunt: sic ea eo rursus abeunt, terra scilicet in terram, aqua in aquam, chaos in aëra, ignis in Solis calorem, ibique perstant, donec cœlum ac terra dissolventur. Ista inquã vera Elementa sunt, quibus frivole admodum morbos adscribitis, juxta ea morbos calidos, frigidos, humidos, siccos &c. dicentes, Atqui non hæc, sed id quod evanescit, morbum efficit: imo morbus ipse est Elementorum insensibilitatem efficiens.

Quod si omnino quis urgeat, omnem morbum calidum, vel frigid. vel humid. vel sicc. &c. esse, hoc est, cum complectione seu natura Elementari consistere: ei sic responsum volo: ea quæ frig. & cal. &c. sunt, vera elementa non esse, alioqui nil sub cœlo esset, quod Elementum non foret: siquidem constat omnia Sublunaria corpora, seu vitâ prædita sint, seu eadem destituta, necessariò vel frig: vel calida esse. Interim non inficias eo, in corporibus nostris quatuor Elementa consistere, verum in sanis hoc est, non perinde in ægris: nam præsente morbo calor ac frigus, &c. aufugiunt, sicq; corpus Elemento destitutum Mortis imperio subjectum est. Calor nativus qui in nobis est, ignis Elementarius est, non sic calor præter naturam. Caro ergo quæ jam corroditur, vivit adhuc, ac tum demum ubi abscedit à corpore, id est, quod vos illam facitis. Sin illa erosa caro alia carne restituatur, ei calorem naturalem, seu Elementarium inesse non rectè quis dixerit, cùm calor ille non consistat, non nisi in iis quæ ex spermate generata sunt, sed calorem, si quem habet, aliunde ex vicinia mutuatur. Atquã ut de calore ac frigore præter naturam, seu morbido loquamur, sciendum variis modis accidere: primo ab exercitio vehementi, quandoque ab oppilationibus seu obstructionibus vehementibus, aliisque multis modis: verum istos calores, &c. nec complexiones, nec Elementa esse cogitabis: si enim complexiones forent, complexionem levi momento immutari posse contingeret, quod impossibile esse ostensum est. Perinde se ac in putrefactionibus res habet: illic enim stercus, etsi duplo calidius evadat (ut incalescere apparet) quàm ab equo rejectum sit, nemo tamen calorem illum Elementum appellat, &c. sed digestum solummodo. Hæc pauca protheoremata ad vestibulum operis de ulceribus præmittere placuit. Sũt & alii errores, qui incautis facilè imponunt, verbi causa, Sales Elementum in se habent, cum tamen juxta illud non operentur, non rectè quis Elementum illis curandis administraverit: nam virtutibus Sales vacui sunt, solamque vitam, non operationem ab Elementis habent: quæ enim illis differentia inest, exempli gratia: quòd Alumen Rochę à Plumoso, Sal Armoniacus à Sale Maris differt, non superabundantis Elementi ratione hoc fit, cùm omnibus æqualis insit, imò potius propter acerbas, dulces, acres, salsas, &c. qualitates. Itaque salsedo, amaritudo, dulcedo, ponticum, acerbum, acetosum, &c. inter qualitates, non inter complexiones numerari debent: qualitates enim æquè sunt, ac in homine pulchritudo qualitas est, quam, quis est, qui ad Elementa referat? Sic Sal gemmæ acrior est, quàm Sal Anathron, eoque pulcrior quoque, ceu homo homine, lingua linguâ acrior conspicitur, etsi in utrisque eadem forma eademque insit materia. Hinc apparet cur diaphanes sit: cùm enim in sua sit exaltatione, necessariò quoque purum ac pulcrum est. Discere quoque hinc licet, cur Sal Sale, homo homine fortior ac acrior existat, Camphoræ quis frigiditatem inspiciat, ea ab elemento certe non est, sed à qualitate: item Cantharidum caustica vis an elemento adscribenda? minime vero, cùm ne grii quidem ignis plus habeant, quàm camomilla. Sic urtica urit, non elementi ratione, sed propter formæ subtilitatem. Hæc, hęc, illa divina mysteria ac Magnalia sunt, quę si ex verę Philosophiæ fontibus hauseritis, facile vobis morborum originem, ac causas assignare fuerit. Atqui, illa Philosophia non est, quam Aristoteles, Averrhoës, Albertus, &c. docuerunt, qui Medicinæ nil, vel minimum tenuerunt: imò quæ in chartas effuderunt, omnia absque experientia eblaterarunt. Itaque verum illud dictum nostrum esse apparet, cum Philosophum ex Medico (non autem vicissim) generari debere pronunciamus. Sed fidem dictis faciunt ars vestra, opera vestra, facultates vestræ.

Theo-

Theophrasti de Ulceribus

Liber II.

EX iis proinde quæ præcedenti libro dicta sunt, manifestum evadit, ulcerum causas non complexionibus, non Elementis, non qualitatibus, sed Salibus, quorum differentiæ sunt, Corrosivum, acutum, acerbum, acetosum, &c. adscribendas esse, ea observata ratione, quòd cum nullum plane ulcus absque corrodente virture consistere posse dicamus, Corrosio autem extra Sales nulla fit, omne ulcus Salibus acceptum ferendum esse: neque tamen putandum est, Sales seipsis meliores, vel deteriores evadere (quemadmodum de suis complexionibus fabulantur pseudomedici) sed certò sciendum, prò cujusque Salis natura, atque mixtionis varietate, novum subinde ulcus, ante incognitum oriri. Itaque observandum, corporis sani constitutionem seipsa meliorem numquam evadere, sine naturæ propriæ corruptione, verum deteriorem facile fieri, propter congenitum corruptionis seminarium, quod dum Microcosmus separatus nondum est, in optima concordantia consistit: verum ubi separatus fuerit, à sua temperatura alienum evadit, hæc ergo causa est, cur morbo ingruente totum corpus horreat: propter dissolutam nimirum illam corporis concordiam: nam ut primum aliqua species separata est, jam viribus suis integra existit, quas in illa harmonia ostendere non poterat. Illud itaque quod separatur, Salis species necessario est, (si de Chyrurgicis istis morbis, ac ulceribus loquamur) cùm ergo constet, Sales ulcerum causas existere, eorum plus centum species in corpore nostro inesse, ignorandum non erit, ex quorum malignitate ac mixtione ulcera diversa evadunt, alia curatu faciliora, alia difficiliora, ista hac, illa, alia forma ac natura prædita: quemadmodum enim alia est Salis Urinæ, alia ferruginis, alia Aluminosi, &c. natura: alius Vitrioli, alius Salis communis, Nitri, Aluminis, &c. sapor: sic alius aliorum dolor est, si à concordantia universi Sales separati fuerint, instar Salis mineræ. Observandum tamen, antequam Sales separentur, talem illorum temperiem esse, ut salem gustu dijudicare nequeas, non secus aç variis succis invicem permixtis, de certa aliqua saporis specie pronunciare impossibile est: at ubi ad separationem inclinare cœperit, quò fini proprior, eò facilior dijudicatio apparebit: tandem verò separatione absoluta, manifestissime Salis sapor apparet: etenim in omnibus tam terreis, quàm aqueis corporibus, integra manente compositione, ut certa species animadverti non potest: ita facta separatione, illa latere nequit: separatio enim species Metallorum, Gemmarum, Salium, &c. prodit. Quæ hactenus de Salibus dicta sunt, ad omnes Catholica sunt: jam ad specialia descendendum. Sales ex Realgare progredientes, quales sunt Arsenicalis, Auripigment. Usneæ, Petreus, Aluminosus, Vitriolatus, Maris & hujus generis alii, pro sui veneni malignitate tumores & punctiones vehementiss. in ulceribus excitant, quos omnes sales in humano corpore existere ignorandum non est: tot namque Microcosmus Salium species obtinuit, quot major mundus ostendere potest. Sic quemadmodum per proprium Salem Venus in viride æris converti cernitur, eodem modo Sales separati corpus destruentes, extrinsecus ulcera faciunt: verum ceu in ære argentum, plumbum, bona, mala, utilia, inutilia, &c. nemo ante separationem discernit: facta autem separatione, Arsenicus, Realgar, Auripigmentum, Antimonium, Sulphur, &c. ad oculum apparent, quæ in composito venenum non erant, resoluta autem, vel pisi magnitudine lethale venenum existunt, (sic Sales ante & post separationem se habere intelligendum)

Quamobrem jam tandem separationis (quæ ulcerum antecedens causa est) modum ostendamus. Sunt Sales quidam subtiles ac liquorosi, qui in corpore consistentes cum reliquis, ex sua ipsorum subtilitate corruptionem efficiunt: quod exemplo vini clarum evadit. Vinum integrum, salso omni sapore destitutum, sed insigni dulcedine gustui adblandiens apparet, quod tamen diuturnitate temporis Tartarum acerrimum, scilicet Salem generat: simili modo in humano corpore cutis dolium est, liquores verò vinum, qui si Salem (qui Tartaro respondet) deponant, is ad usque cutis membranam decurrit, cujus cùm non tanta (quæ lignorum in dolio est) durities sit, ab illis erosio oritur, sicque ulcus. Iterum vinum acescens consideremus, quod amisso spiritu acorem contrahere scimus, at acetosum saporem quis animadvertit prius? nemo: unde ortus autem? ex separatione nimirum: consimile ergo plane de liquoribus corporis nostri judicium est, quorum cum sit infinitus numerus, aliquo tamen, eorum acescente, corrosiva facultas exoritur. Sed tantum salium numerum admirabitur forsan aliquis: verum mirari desinet, si ulcerum varietatem intueatur, quam ab una aliqua Salis specie extitisse impossibile est. Phagedenam quis inspiciat, ea si in viginti hominibus sit, viginti Salium instar ab invicem different, quam diversitatem stultum ac puerile est, ad Choleram, Melancholiam, complexionem, &c. referri: tam enim cholera ac melancholia non sunt, quàm inconveniens est ad lupum transferri, varietas illa aliò referenda est. Auri variæ species sunt, Arabicum, fluviatile &c. sic ferrum, sic stannum aliud alio durius ac malleo magis obediens: hujus diversitatis causam si cognoveris, unde tam varia ulcera sint, scies etiam. Corrosivorum itaque salium separatio quomodo ulcera efficiat, exemplo Tartari & aceti dignoscere facile fuerit: velut enim vinum vino actius ac durabilius est, sic Sal Sale tardius vel citius, actius, vel remissius ad suam exaltationem pervenit: atque ut Minerale unum alio velocius perficitur (quemadmodum in opere de generationibus demonstravimus) sic morbus morbo citius maturescit. Cùm itaque nil ulcus faciat, nisi corrosivum sit: nil corrosivum sit, nisi ipsum & sal existat: quomodo non istis potius fundamentis, quàm inanibus Avicennæ & sequacium deliramentis Medicus fidem adhibeat?

Ne pigeat quæso, naturæ operationes in ipsis elementis considerare. Aquam primo tibi propone, ac considera obiectò, quot Sales illa producat: Alumina scilicet, Vitriola &c. Terram dein inspice, quàm varios Sales illa ostendat in Pipere, Zinzibere, Atona &c. ut interim de Tereniabin & Nostoch nil dicam. Atque isti Sales, horumque Salium species tam ab invicem diversæ sunt, ut unam ab alia differre, & in quo differant, dijudicare promptiss. sit: non secus enim se habent, ac omne hominum genus: ceu enim illic unum ab alio facile dignoscere est, sed duos invicem omni ex parte similes invenire impossibile: sic & Sales ab iisque procreati morbi dignotionem facillimam obtinent, similitudinem verò plus quàm difficile. Consideretur etiam corpus omnes elementorum formas in se continere: quod si est, ut verè est, quomodo licet ergo in calidis, frigidis, humidis, siccis morbos fingere? hoc eò dictum est, ut meminerit quivis in corpore vim producendi fructus, ac Mineralia bona, mala, utilia, noxia, non secus ac reliqua Elementa obtinere, uti luculentiss. in lib. de sanat. & ægritud. Microcosmi & Elementorum demonstravimus. Aurum fructus sui Elementi est, Smaragdus item sui, atque hi fructus sunt sanitatis, perinde in homine res habet: alius enim alio longio-

ris vitæ est, ob id quòd fructus sanitatis huic crescant, ille vero nulli. Sic aurum dicimus Lepram curare, aurum illud fructus sanitatis est eorum, qui Lepram non patiuntur. Eodem modo si dicam: hic Elixir habet, pro vita longa, in eo Smaragdus crescit, non lapis, sed Smaragdus tamen. Medici ergo officium fuerit, horum fructuum (si alicubi sit) defectum resarcire: contra verò generationem prohibere, ubi morbosi fructus generentur: nam & illos corpus producit. Verbi causa, Arsenicum major mundus habet, quod & in homine est; illud ergo si separetur, mors supervenit, ut in Prunella: eodem modo qui Ictericia laborat, ejus crocum Auripigmenti generatum dicimus. Quia ergo corpora quædam exterioris mundi incorruptibilia quasi sunt (velut aurum) qui non eum cui fructus talis nascatur, longioris vitæ futurum pronunciet? Vicissim si velut in Elementatis, ut in ferro rubigo, & lephanteo caries, sic in corpore similis fructus nascatur, sanitatem quis hic polliceatur? Atque sic in universum de omnibus Elementis judicandum est, quòd scilicet & noxia & utilia producunt: ipsa tamen per se noxam non sentiunt, propter singularem suam Anatomiam, quâ insensibilia corpora existunt: verum quia corpora nostra sensu prædita sunt, non ita horum fructuum venenum latere potest, sed ubi separationis tempus advenerit (quod exemplo Tartari & Aceti cognoscere potes) morbi subito prorumpunt, haut aliter quàm quandoque ex Elemento quopiam unico die Mineram prodire videmus, quæ uti se produnt, sic & morbi proveniunt; itaque hos juxta illorum ortum artificiose distingues: si enim cognoscas tempus efflorescentiæ Mineræ alicujus, facile morbos ex ea oriri solitos prognosticabis, quæ efflorescentia quia ex separatione oritur, manifestum est, morbos quoque ipsos ex separatione existere. Nisi enim separatio in majore mundo esset, nullum Metallum: in minori vero si non esset, nulla nec sanitas, nec morbus oriretur, sed omnium æquabilis, ac perpetua temperatura foret. Ex quo patet, quantam operam Medicus in separationis recta cognitione ponere debeat.

Porrò nunc ostendendum superest, quomodo homo Elementum esse, ac quatuor Elementorum formas in se continere dicatur: ea enim de causa ipse quintum cœlum, ac quintum esse appellatur, non quòd hac vel illa complexione præditus sit: nam complexiones Elementum non constituunt, & proinde nec quintum cœlum. Mineralia vero quæ inde nascuntur, ea inquam sunt, quæ Elementum constituunt. Atque sic homo Elementum dicitur, cujus Mineralia sunt, sanitas & ægritudo, quæ ex corpore ceu ex matrice producuntur: semen autem matricis illud est, ex quo omnia Mineralia existunt: sed de semine hîc tractare omitto, quòd ad Philosophiam quam Medicinam pertineat rectius. Etsi autem non Aristotelis ac Aristarum lyra hîc cano, parum refert, natura mihi potior testis est, quæ uti hæc fiant, manifestè ostendit: verum exemplo sequenti divisio manifestior evadet. Elementum aquæ corpus suum in aqua habet, ac sua Mineralia ex se in aliud Elementum, terram videlicet producit. Similiter & terræ Elementum sua Mineralia in alia educit Elementa, ut jam quæ ex Elemento aquę prodeunt, consistant in Physico Elemento corporeo: quæ vero in isto, ea jam in lucem prodeant. Statute ergo eo quòd ulcera Mineralia sint, sciendum, quòd veluti in terra, quæ Mineralium corpus est, (materia rectius) hîc Aluminosa, illic Vitriolata, alio loco Salia, non nullo loco nihil prodnci appaset. Sic in humano corpore facta Elementorum separatione, sanitatem vel morbum fieri: corpus enim instar Elementi terræ est, suscipiendis reliquorum etiam Elementorum actionibus subjectum.

Sumus itaque universum nos humanum genus, unum corpus morborum, in quod pro regionum varietate Mineralia variè divisa sunt. Atqui ut in uno homine solo non consistunt, sed in variis divisa, sic sciendum, tot divisiones eorum esse, quot venæ sunt in hominibus: itaque prout in venam aliquam inciderit, eatenus sanus vel æger homo videbitur. De quibus uberius in Philosophia de Generationibus naturalium disseruimus, quam consules.

Theophrasti de Ulceribus,
Liber III.

ANtequam ad Morborum divisionem descendamus, docendi ratio postulare videtur, ut antiquorum de istis rebus scripta & placita producantur. Sciendum itaque, ulcera veteres Apostemata appellare solitos fuisse, magno sane errore: nam ex illo deinde innumeri alii pullularunt, ut vere dicere jam possim, hanc primam omnium qui in Receptis illorum sunt, errorum radicem esse. (Admonendus mihi lector es, ulcus hîç Paracelso esse, quod alibi aperturam cutis, novo apud Latinos Chyrurgos vocabulo appellat: etsi autem hîc ulcus ab apertura Germanis *offner schaden* distinguat: tamen cùm ulcus non raro hucusque appellaverit, hanc continui solutionem nos quoque per totam hanc tertiam partem, ulceris, quàm aperturæ nomine uti maluimus, quod semel admonuisse sufficiat.) Quapropter si istis nominibus confule forsan usus fuero, scias causam in libro de suppuratione à nobis redditam esse. Nam alioquin apostemata sub ulceribus pertractare animus non est, ne forsan in eam difficultatem me quoque conjiciam, in qua omnes tum antiqui, tum recentiores inextricabiles hærent. Quinetiam sunt quæ sub ulcera retulerunt antiqui, quæ nos sub Syronibus maluimus comprehendere: vicissim de nodis quædam habemus, quæ ad Apostemata ipsi referunt. Quamobrem etsi contingat, quandoque nomina veterum excidere, seu studio à me poni, memineris hâc sola causa id fieri, quòd plerique vestrum illorum nominibus uti assueverint: itaque ne in nominibus remora esset, cavere studui. Alioquin illa nomina non usurpo, quòd ea tueri velim, vel defendi posse existimem, cùm non me fugiat, nomina ipsorum quandoque cum rebus convenire, ut album cum nigro: namque ea perpetua sunt, cùm interim infinitis vicibus morbus mutetur. Ad hæc ex variis linguis Arabica, Syriaca, Caldaica, Hebræa, &c. consarcinata, quarum hæc isto, illa alio nomine eundem morbum exprimit: cujus rei simile quiddam inter Germanos accidit, ubi ejusdem morbi nomina in locis etiam proximis invicem varia existunt: ut interim taceam, Rusticos quandoque morbis nomina imponere, nulla similitudinis, causæ, vel curationis habita ratione. Quamobrem omnia peregrina nomina repudianda nobis duximus, & ea solum usurpanda, quæ latina sunt, & vel ex curatione, vel causa, vel similitudine ad alium aliquem morbum exrirerunt: nam reliqua quæ antiqua fuerunt, quia alia nunc morborum ratio est quam olim, cur reservari oporteret non video? qui eorum Patronos agunt, ipsi viderint quomodo defendant. Sane, si Astronomi eam sibi merito licentiam sumunt, ut pro libito signis cœlestibus nomina, ab hominibus & bestiis desumpta imponant, cùm tamen sola figuræ similitudine, non ratione formæ substantialis invicem conveniant: quid prohibet in re medica morbis nomina affingere, juxta suas cum Mineralibus, quæ ex quatuor matricibus fiunt, similitudines? cum non hîc formas seu corpora intelligam, sed saltem cognationem quam in operando videntur observare. Etenim in Microcosmo hujusmodi formas ac corpora non rectè quis constituat, cum ipsorum

tan-

tantum naturæ & affectiones insint. Itaque Corrosiva Microcosmi Salibus, Vitriolaris, aluminibus, Arsenicis, &c. similia nomina rectissimè obtinebunt.

Sciendum itaque, primam morborum divisionem ratione materiæ instituendam esse, dein ratione loci, post juxta motus diversitatem subdividendum. Hinc enim similitudinem morborum cum motu, ac natura exteriore cernere licebit. Alia enim ulcera ut ventus fiunt, & abeunt: item quemadmodum signa Firmamentum percurrunt, sic quædam mineralia totum corpus pervadunt: item veluti quidam fructus statis anni temporibus florent ac crescunt, sic non pauca ulcera certo tempore florent, sed hæc loci ferè ratione accidunt, itaque Anatomia sedulo Medicis perdiscenda est, ut motu illo durante, ubi ulcus futurum sit, præjudicare queant: ex anatomia enim Medicus discit morborum metas, semitam, motum, &c. ut in sua arte Nauta, tabellio, venator. Ad hæc augmenta & declinationes morborum, tam frigidè ab antiquis distincta sunt, ut ex eorum scriptis te extricare nequeas, nam cæcum principium faciunt, statum & decrementum oculatum, hoc est, illud sola conjectura, hoc ipso sensu manifestari asserentes. Sed ad mineralium materiam progrediamur tandem, & ostendamus quomodo ea cum Miueralibus exterioribus consentiant. Si ergo dicam: hoc ulcus ex Realgare est, progrediendum ulterius erit, & quot ejus species sint, indagandum. Et apparebit Realgaris exterioris quatuor species reperiri: nam terrestre Realgar spongia est, aqueum Arsenicus, aëreum seu ex Chaos Tereniabin quarta, Igneum conjunctio Saturnina: his itaque quatuor Realgaria Microcosmi respondere necessarium erit, itaque species distinguere facile. Quæ de Realgare dicta sunt, ad alias quoque Mineralium species transferre licet. Distinctio originis morborum in duobus capitibus constituta fuit: in materia nimirum, & in materiæ motu: prior jam explicata, posterior adhuc explicanda superest. Quamobrem observandum, morbos quandoque fieri instar Venti, adeo ut ulcera quandoque centrum faciant in loco, in quo causa multò, quàm in radice debilior existit: causa hujus rei est, quia morbus Elementi ejus, in quo est, verbi gratia, ignis, motum ac materiam repræsentat: motum invasione, materiam consistentia. . Ex quo manifestum evadit, cur quædam lustra in Microcosmo Nymphalem cursum (seu motum) aliquot tempora terrestrem, quidam Menses igneum, nonnulla minuta, ipsius Chaos observent: itaque in prædictionibus ac inquisitionibus morborum, non juxta unum aliquod Elementum, sed juxta omnia quatuor pronunciandum esse constat, sive de præsentibus, sive de futuris sententiam feras: etenim motus ac impressiones in multiplici sunt differentia, quemadmodum & conjunctiones: sed quò & ante dicta, & pòst dicenda de separatione rectius intelligas, Exemplum adducemus. Ferrum Inspiciamus, quo pacto diuturnitate temporis, Elementa rubiginem ex illo extrahant, quæ post separationem manifestè se prodat: causa hujus est Motus, quo cxjnon cnte ens factum est: similiter, inquam, in humano corpore, si talis motus ingruat, accidens quoddam supervenit, à quo corpus exeditur (ut à rubigine ferrum) veluti in Noli me tangere, accidere videmus. Iterum aquam intueamur, quæ perpetuò ipsa decurrit, corpore aquæ persistente, ac veluti fluxus ille crescit, ac decrescit: eadem ratione illud Elementum in Microcosmo moveri, augeri, minui, &c. putandum est. Sic & Chaos varie alterari videmus, varieque agere: jam labia findit, jam cutim, ut in leoninis, &c. huic itaque exteriori actioni, interioris ac sibi correspondentis actio similis apparet. Atque quemadmodum terra aëris injuriis, pluviæ, nivi, pruinæ, &c. subjecta est: sic humanum corpus sui quoque Liquoris actiones suscipere cogitur. Ista exempla abunde ostendere causas, ac originem, loca & principia ulcerum mihi persuasum habeo: proinde Medicum decet, ex quatuor Philosophiis, & natura Microcosmi expertum loqui, ut ubi ad curationē ventum fuerit, proprietates matricum perspectas habeat. Sequitur ergo jam tandem ulcerum divisio, non ab Elementis, sed à materiarum proprietate desumpta. Sunt itaque Materiæ tres in universum, Materia scilicet Salis, Materia Realgaris, & Materia Kakimiæ: hæ, inquam, omnes omnium ulcerum subjectæ materies sunt, quæ & alias jam subdivisiones sortiuntur, nam Sales sunt tres, Alumen, Vitriolum, Sal. Realg. duo, Arsenicum & Auripigmentum. Kakimię itidem tres species habentur, Marchasita, Thalcum, & Kakimia: harum specierum deinceps aliæ habentur magis speciales, verbi causa, sub Vitriolo sunt Cuprosum viride: album, sub Alumine, Rocbum, crudum, plumosum, entali &c. Sales itidem varij sunt, ut Sal gemmæ, Petræ, Nitri, Alkali, quemadmodum & Arsenicum aliud Rubrum est, aliud album, flavum, &c. Thalci species sunt Aureum, Argenteum: Marchasitæ, Aurea, Argentea, Mineralis, Granarosa, &c. Ad hæc species istas, tam multipliciter invicem complicari contingit, atque pro loci ac regionis varietate alterari. Itaque pro istius divisionis trimembris ratione, jam deinceps tres libri sequuntur, causas signa, & curationem singulorum ulcerum continentes, in quibus ostendemus quoque rationem, quamobrem alia Mineralia Metallica, alia Diaphona appareant: ista enim explicatio ad cognitionem causarum ulcerum, non mediocre adjumentum præstabit. Etsi autem ulcerum divisionem, juxta doloris rationem instituere potuissemus, ut alia dolorosa, alia dolore carentia constitueremus: tamen quia Corrosivorum natura, operatio, motus, &c. ferè diathesin ad mortem obtinent, imperfecta fore videbatur hujusmodi divisio. Notandum præterea de Corrosivis, hoc est, ea ex quibusdam simplicibus fieri, quæ sua natura aliàs non rodunt, ut alkali: causa est, quod cùm omnia in tribus primis constituta sint, nequeant tamen absque ipsius simplicis destructione separari: nam in separatione virtus Mercurii, Sulphuris, Salis evanescit, ac retrò in primam Materiam abit, uti extra Microcosmum videris, Mercurium in fuliginem, Sulphur in oleitatem, Salem in Alkali transmutari: nam Oleum, Fuligo & Alkali, à tribus primis differunt: materiam enim primam, in ultimam materiam, sine medio non transire manifestum est. Quamobrem non tam primam quàm ultimam materiam contemplari medico incumbit, quod ex exemplo patere persuasum habeo.

Ubi itaque prima Materia trium primorum in ultimam eorundem materiam in Microcosmo abiturire cœperit, fiet hoc juxta naturam Elementorum, hoc est, Alkali corporis ceu terra, Alkali liquoris instar aquæ, Alkali liquoris instar Tereniabin, & Alkali ignis velut grando: nam omne corpus, quod ex materia prima fit, in ultimam abire tandem cogitur. Itaque ultima Magna materia principium suum habet in fine augmenti primæ materiæ: proinde si corpus Microcosmi in suam materiam transeat, tum ulcera fiunt ex tribus primis Salibus, qui tribus primis insunt, quæ quidem virtus diathesis dicitur: sic si liquor Microcosmi alteretur, suum Alcali facit, Chaos & ignis itidem suum: nam veluti Æthna terram in Alcali reducit, Elementum suum Diaphanon incinerat: Chaos suam Mannam: ignis suum Crystallum in calcem redigit: sic de invisibilibus istis finalibus operationibus judicandum quoque est. Hucusque proposita divisio ulcerum, quæ in Mineralibus Corrosivis magnam quoque differentiam inesse innuit: nam Saccharum dul-

ce est, Acetosa acerba, Gentiana amara, Piper acre, Vitriolum rodena, &c. ista tamen omnia Sales sunt, ob id corrodendi facultate prædita. Veruntamen hæc posterior divisio, ut in Theoria, propter distinctiones necessaria est: sic in praxi non usque adeo singularem usum habet. Cæterum observare quoque convenit, non pauca ulcera in desuetudinem venire aliis insuper novis ac superiori ætati incognitis supervenientibus: cujus rei ratio, etsi ab elementis nulla adferri potest, sufficit tamen Microcosmi sensus & experientia, qui in generationibus omnes reliquas conjunctionibus suis longo intervallo superat: nam vegetabilia ac sensu carentia corpora impossibile est, tantas vires continere, quantas Microcosmus obtinet. Etenim ut de morbis recens ortis ac exoletis dicamus, sciendum Microcosmi virtutes aliorum corporum efficaciam longè anteire: nam Elementa duo (ut exemplo res clarior fiat) extra Microcosmum conjungi, nedum, generare simul impossibile est: nam singula per se seorsim manent, ac seminum suorum diatheses servant, at non perinde in Microcosmo res habet: nam is non solus, sed alio accedente generat. Ex hac autem conjunctione, duo elementa in suo procreato unum elementum producunt: hæ ergo, ac hujusmodi aliæ miationes novorum morborum causæ evadunt. Nam contradictione hoc omnino vacat, ex duorum conjuncta operatione, procreari tertium ac novum aliquod. Etsi non inficior quosdam morbos Elementis implantatos esse: sed illud nil attinet, istam de causis morborum ex conjunctionibus tractationem. Ista quæ diximus magnam ad intelligendum diligentiam requirunt: sunt enim abstrusiora.

Atqui jam tandem quid Sal sit, Realgar, vel Kakimia explicare tempestivum fuerit. Sunt itaque Realgar & Kakimia, sales quoque & Salium nomine veniunt: etenim quòd paulo aliter superius ea distinximus, propter curationem fieri oportuit. In summa, quæcunque in ulceribus, ac carnis erosionibus, causæ vim obtinent, omnia Sales vocantur. Sic salium quoque nomine appellantur jam dictorum species, ut Sal petræ, gemmæ, &c. Arsenicum, Marchasita. Verum omnes ab invicem ferè differunt, ratione accidentium: nam quod formam Arsenici refert, Sal Saturni vel metallorum est: quod acido gustu prævalet, Aluminosum dicitur. Sic Marchasita, Sal Sulphuris nuncupatur &c. Atque sic de reliquorum dignotione Iliadus docet. Denique notandum ex tribus primis quoque singulos salea produci: est enim Sal Mercurii alius à Sale Sulphuris, hic rursus alius à Sale Salis corporalis, ex quibus singulis singulæ quoque ulcerum species existunt. Istam prolixam theoriam, non semper opus est in Praxi observare: sufficit quandoque ad solam vim corrodentem, qualis qualis ea sit, respexisse. Cæterum si cui forsan nomina Realgaris, Thalci, Kakimiæ, &c. negotium facessant, vel odiosa fuerint, is hoc suæ inertiæ, non nostræ obscuritati tribuet. Quæ prætera ad Medicinam ulcerum pertinent, sequentibus libris accuratè describentur.

Theophrasti de Ulceribus
Liber IV.

Jam porrò de operationibus Salium differere necessitas postulat: septem modi operationis ac dolorum in illis observati in universum sunt, juxta nimirum saporum diversitatem: etenim doloris ac saporis specierum numerus unus idemque est: itaque ab amaro & acerbo diversi dolores, ab acido & acri itidem dissimiles fiunt: atqui quemadmodum sapores linguæ adversantur, sic & reliquæ carni: etsi enim reliqua caro gustu non ut lingua prædita est, attamen dolorum perinde ac illa differentias dijudicat. Intelligendum proinde est, Morbos sub Sale acido (ceu Alumen est) comprehensos, quales sunt Syreon, Fistula, Esthiomenos, Polypus, &c. astrictorum quendam dolorem repræsentare. Quæ vero mala à Salibus acribus fiunt, ut sunt Ignis Persicus, Prunus, Cancer, Antrax, &c. aquis fortibus ac Mercurialibus æquiparantur. Vicissim quæ ex urentibus Salibus existunt ulcera, velut Formicæ, Essere, malum S. Ioannis, S. Quirini, &c. dolorem faciunt, qualis à Canthatidibus, & Urtica excitantur: contra ulcera Rodentia, perinde ac Aronia, & Zingib. doloris speciem efficiunt. Ulcera dein putrida, & perpetuo manantia, quia à Sale amaris fiunt, sub gustum Colocynthides & amarissæ referuntur. Quæ vero sub Salibus corrodentibus continentur ulcera, Erisipelas scilicet, Cancrena, Cambucca (ex parte) Lupus, ulcera cum magno tumore & adustione, &c. Realgaris & Colchotaris instar dolorem inferunt. Denique si quæ sunt ulcera quæ ex dulci Sale fiunt, ut sunt Scrophulæ, Fistulæ, ulcera ex Scythis, &c. facta, tum dolore carentia, Liquiritiæ ac Polypodii saporibus comparantur. Dolorum hasce species sic dijudicabis, qualem scilicet dolorem res illa, si in ulcus conjiciatur, fecerit: ejusmodi dolur à re illa nomen accipit: verbi causa Liquiritia quia sapore nullo molesta est, sic ulcera quoque dolore carentia sub eam referuntur, ac ab eadem nomen accipiunt: è contra Corrosiva vehementiora uti crura integra depascantur, sic à Salibus corrodentibus nomina sua meruerunt, in omnibus scilicet similitudine observata.

Notandum præterea est varias ipsorum in ulcerum effectione operationes existere, quemadmodum & coloris, formæ, ac proprietatum ratione magnam quoque differentiam animadvertimus: nam colorem & formam omnino à Salibus effici putandum est: nam ubi Sal non est, color nullus esse potest, quod in colorum ac tincturarum extractione manifestissimè patet. Etenim perinde ac à Sale, color, herbarum, lapidum, aliorumque corporum differentias sortitur, sic in homine sive sano, sive ægro, à Sale prædominante colorem causari necessarium est. Quamvis autem nonnunquam ex putredine coloris alteratio accidere videatur, tamen illic non de ulceribus ac morbis, sed de sola putredine contentio est, quod ex fœtore testatum evadit: nam ubicumque fœtor est, ibi & putredo, ut in stercore: ipsum enim ubi à colore intestinorum putrificatum est, fœtorem ac colorem contrahit, quo antea dùm in ventriculo adhuc esset, omnino caruerat: atque veluti huminea, inter se variis modis differunt, sic fœtor & color diversi evadunt. Formæ autem quod ex natura Salis prædominantis variæ sint, Crystallus, Citrinolus: Saphirus, Granatus, &c. variis & abinvicem differentibus formis præditi ostendunt: sicut & Alumen, Vitreolum Sal: &c. humida, sicca, granulosa, &c. formis, à Sale donantur. Exemplo horum in corpore, ulcera alia lunga, lata, rotunda, angulosa, &c. evadunt, formam disponente Sale prædominante. Sed formarum non adeo necessaria descriptio est, cùm doloris species peccantem materiam satis superque demonstret. Ad hæc Salis natura incorruptibilia est, simili ratione, ac in Elementis apparet, ex quibus quæ prodeunt omnia ab invicem differunt, adeo ut in Elemento terræ non liceat ostendere duas plantas, omni ex parte invicem æquales, in Elemento aquæ nunquam duos lapides omnino similes invenias, &c. Omnia namque suam proprietatem à Sale suo sibi implantatam retinent, ut in externis, sic etiam in homine.

Opta-

Optarem sane, ut ex Pseudomedicorum aliquo liceret mihi colorum ac formarum causas audire. Si Melancholia est, si Phlegma est id, unde color est, ostende quæso colorum causas in generatione Metallorum, arborum, herbarum ac similium; color enim in homine, & aliis quibusvis corporibus ab una communi causa efficitur. Unde humores prodierunt, ut formam, colorem, proprietatem, &c. tribuant? ex prima certe materia ista prodeunt, & ex ultima materia mores: quomodo ergo proprietates ex posteriori describentur, cum posteriora ex prioribus dependeant? namque omnis ultima materia ex prima operatur. Exempli causa: vinum sui generati ultima materia est, cujus prima materia, Sulphur, Sal & Mercurius sunt. Ex quo sequitur, Ebrietatem faciendi vim, non vino sed Sali Mercuriali adscribendam esse, qui & Lupulo eandem facultatem communicat. Item Aqua quod humectat, certe Sali Resoluto hoc acceptum fert. Itaque tam inconvenienter Vino & Aquæ, sine tribus primis quis ista tribuat, quàm inconcinnè vos ulcerum radices humoribus adscribitis. Atque si omnino humores constituendos urgeatis, sequeretur certe tot humores constituendos esse, quot sunt morborum species: siquidem pro confesso habetur, quemvis morbum ex suo singulari semine prodire, uno eodemque hoc argumento concidit quoque dogma illud vestrum, quo Chyrurgicales morbos instar aliorum morborum, ex iisdem internis causa deducitis: verum errorem istum aliis scriptis libellis nos refutavimus, ad quo lectorem ablegamus.

Cæterum accidit non raro Sales invicem diversimode misceri ex quo dein formæ, colores, dolorum species, omnia scilicet mirabiliter permiscentur: itaque in causarum distinctionem sedulo tunc Medico intendendum erit, maximopere autem conducit doloris speciem animadvertere. Etenim ubi dolores punctorii accidunt, quibus ægri se ceu cultro secarentur, vel pungerentur, aiunt dicunt, certissimum argumentum habebis permixtorum Salium: dum enim invicem permiscentur, in se mutuo agunt etiam, ac furere incipiunt. ex quo furore ebullitio, ex hac dolor ille punctorius existit. Hinc ergo illa ulcerum inæqualitas, qua jam in profundum, jam in latum serpunt, nec ullam certam ulceris speciem referunt, oritur: pugnantia enim illa nullam certam admittit generationem. Etenim perinde ac Mineralium, sic & ulcerum magna varietas existit: quod si omnia Mineralia in idem centrum concurrere contingat, necesse est cujuslibet speciei proprietates in forma, dolore, colore, &c. cum congeneris sibi tumore, calore, ariditate, humiditate, &c. unà apparere. Itaque detestandus error est, quo tam gravis morbus ex Sale ortus, sub putridos humores refertur: quos tamen ad eum finem pervenire impossibile est, ad quem illi eos cogere conantur. Siquidem corporis regiones ante omnia partiri oportet ex qua partitione deinceps manifestum evadit, quinam Sales Corrosivi in qua is regione generari ac consistere queant, namque veluti orbis regiones aliæ, alios fructus producunt, sic & corporis partes aliæ aliis abundant. Atque quot in mundo Salium differentiæ notantur, tot quoque in Microcosmo ostendere licet: itaque formam ulcerum humorum differentiis plane non respondere credendum est. Præterea sciendum, ulcera non esse Emunctoria statuenda, seu loca quædam appellanda, per quæ corpus exoneretur. Nam non aliter hic se res habet, ac si corrodente medicamento os sanum excaves ac erodas, in quo, donec corrodens virtus operatur, omnis curatio inutilis est. Jam porro de foraminibus seu ulceribus aluminosis, quorum in profundum (sicut probatum est) dicere convenit. Hominis ulcera in generibus Aluminum figuntur: atque ut Aluminum variæ species sunt, sic & horum ulcerum magna varietas existit. Namque si Alumen à suo corpore separetur, jam statim corrodentem facultatem asciscit, qua (juxta Salium corrodentium naturam) carnem sub acentem depascitur. Separatio hæc quomodo fiat, sic intelligendum est, cum nil tam noxium sit, quod non suum quoque singularem usum obtineat: veluti Araneam videmus, præter suam venenositatem, mirificam quandam vim ad omnes Febres chronicas percurandas obtinere: similiter Creticum vinum, (saluberrimus aliàs potus) summe corrodens acetum, quod nil nisi Alumen est, in se continet, &c. Cum inquam sic à natura comparatum sit, sciendum est, semper ad Arcani constitutionem bonum æquè ac malum requiri tam enim venenum quam antidotus, tam dulce quam austerum corpori inest: nam corpori colores omnes omnesque sapores inesse demonstratum est. Etenim quemadmodum Saturno tres colores insunt, flavus, albus, ruber: in Marte itidem tres, purpureus, ruber & niger, neque tamen Saturnus vel Mars color est: Sic de Salium coloribus per separationem judicandum est: atque veluti rubedo Saturni, rubro; flavedo, flavo colore tingit, virtute scilicet separationis: eodem modo Alumen, ut Alumen, Sal, ut Sal hî in ulceribus agit. Quod si admirari subeat, quomodo sic invisibiles Sal, Alumen, &c in corpore subsistere queant, statim ad acetum recurres: illud enim dubium tibi solvet. Quis enim in vino incorrupto acetum inesse sensu judicavit unquam? attamen quis inesse dubitavit? Similiter in Venere Calchantum inest, imò ipsa Calchantum est, atque separatione in Calchantum reducitur, nemo tamen Venerem Vitriolum esse rectè dixerit. Quamobrem sic de separatione judicandum est, eam formæ esse non speciei, quin & illa alia separatio Veneris, qua Venus in Sal, (quod Vitriolo multò vehementius rodit) convertitur, non speciei, sed formæ quæ que est, & dicitur. Sed separationem jam tandem nullam faciamus. In eum itaque (quem diximus) modum separatione facta, constat pro natura separationis corrosionem diversam esse, aliudque dolorem, aliud ulcus (seu forameo) dici. Itaque aluminis à viridi æris, ipsius crudi, ac usti differentias consideres velim: perinde enim ac in his ulcerum differentiæ se habent, Veruntamen hoc omnibus commune existit, ut in profundum serpant. Quod si malignitate sua Saturnina ulcera superare videantur, jam certo statuendum est, symplocin quandam variarum causarum subesse, à qua non raro Lupum, Esthiomenum, Fistula, Scrofulas, aliaque hujus farinæ ulcera exorta esse animadvertimus.

Sales porro quæ transmutationem à corporibus aliorum mineralium suscipiunt, similem ferè ac prædicti dignotionis rationem habent, verbi causa: Sales qui è corporibus Metallicis extrahuntur, magnam cum Alcali cognationem habent. Sic in ægritudinibus quibusdam in quibus Sola Planetarum loca obsidentur, ut in Noli me tangere, in Ærugine &c, prima causa Sal est: at talis Sal, qui Martis naturam sequatur. Atqui quemadmodum ex Marte tres vel quatuor Salis species extrahi arte possunt: sic plures una rentiginis (puto ferruginis legendum esse) species occurrere constat. In hoc itaque ulcerum genere curando (si quidem vulgata curandi ratio non sufficit) sedulo loca Planetarum in homine, tum ægritudines quæ illis in locis fieri possint distinguere medicus debebit. Nos propter sequentes curationum canones breviter loca & ægritudines planetarum distinguemus. Mars faciem occupat, Sol umbilicum ei sque circumjacentes regiones, Luna spinam dorsi, Venus

genitalia ac in mulieribus uterum, Iupiter occiput, ac posteriora cranii, Mercurius interiora viscera, Saturnus vero artus. Præter umbilicum autem, obiervandum Solem quoque suo imperio complecti collum, hypochondria, & quidquid inter inguina & claviculas continetur. Lunam verò præter spinam costas quoque, scapulas & lumbos obtiuere. Martem autem cum facie omnes reliquas partea carnosas faciei respondeotes: ut sunt manus interiora, plantæ pedum &c. una cum vulva muliebri sibi usurpare. Saturno insuper tribuuntur etiam canales omnes, ligamenta, nervi, medulla, juncturæ, occiput, nucha, cranium, frons ac oculorum cavitates cum superiore nasi parte. Venus tamen præter pudenda Oseum & quæ generationi subserviunt membra nil ad nodum singulare habet. Mercurio denique sine exceptione interiora omnia subserviunt, Lingua, gingivis ac paucis aliis, quæ Marti tribuuntur, exceptis: quamobrem autem Mars interiora quædam sibi usurpet, suis locis in curationibus non indictum nobis abibit. Jam enumerata partitio majorem in praxi, quàm in theoria usum habet. Itaque si cui ea arte opus medicum facienti (juxta scilicet superiorem Salium simplicium partitionem) res successu careat, certò statuendum esse, à Sale transmutato, qui à corpore Metallico separatus, certum locum occupaverit, malum originem duaisse. Sic hæmorrhoides, sic Saphenam, sic Salvatellam, &c. aliis quam suis locis ulcera causare observatum est: imò sanguis quandoque, ac Liquor carnis (corpus Metalli non solvens) alius apparet quàm esse debebat: itaque ista distinctio non floccipendenda à quoquam est: nam sanguis, medulla, Sinovia, cæterique Liquores respectu Metallorum diversa ratione, causæ sunt. Etenim Morphea quandoque naturam Metallicam referre videtur, cùm tamen revera ejusmodi non sit. Verum prava tentigo plane Martialis sanguinis est. Non raro Hydrops in ulcus mutatur, atque sic curationem suscipit, non sine opinione concurrentis virtutis Metallicæ. Ad hæc Ictericiam sæpius vidimus virtute Mercurii sæpissimè per poros cutis expulsam in scabiem & pruritum abiisse, cujus rei causam quoque rectissimè ad Metallicam vim Mercurii retulimus. Atque sic in pluribus ulceribus Physica curatio cum Chirurgica conjungenda erit, maximè ubi morbus Physicus in Chirurgicum transmutatus fuerit: itaque Medicus primum Physicum morbum, pòst Chirurgicum expellere tentabit, semper Sales transmutatos in Remediorum delectu, ac compositione præ oculis habens; etenim in hoc maximè curandi ratio differt, quòd aliam methodum curandi Alkalia, ac Sales Metallorum requirant, veluti sequentibus libellis manifestum evadet.

D. Theophasti de Ulceribus

Liber V.

UT causas sanationis ulcerum cognoscamus, sciendum ante omnia est, corpori nostro Balsamum inesse, cujus virtute ipsum à putredine tutum existat. Balsamum illud singulare omnibus corporis partibus inest: aliud namque in medulla, allud in arteriis, ossibus, &c. ostendere licet. Balsamo hoc integro & incorrupto permanente, impossibile est cutis apertionem fieri: at ubi per Salium separationem (veluti jam ante monuimus,) ipsum corrumpi contigerit, jam corrosionis principia jacta sunt. Itaque in curatione hoc unice, ut id quod de Balsamo corruptione absumptum est, restituamus, studendum erit: hæc namque totius curationis summa existit. Balsamum per jacturam illam resarcimus, quia nostro corpore insufficiens inest, ex aliis Elementatis corporibus extrahere necesse habemus, illuc inquam Balsamum in exterioribus Elementis reperitur, estque id, à quo & reliqua generata se a putredine tuentur. Quamobrem rectè quis Mummiam exterioris Elementorum corporis, (id est, suorum fructuum) ipsum appellaverit: itaque ubi Balsamum Microcosmi ad curanda sua ulcera non suffecerit, ad Balsama corporum Elementarium recurrendum erit, quæ in radicalibus quorumcunque nascentium Matricibus congenita inveniuntur: omne namque vita præditum corpus, ex Balsamo hoc vitale est. Quocirca in Balsami extractione primum hoc spectandum erit, quantum scilicet ejus in subjecto corpore insit: etenim non corpus, non forma, sed unicum Balsamum in corpore delitescens, ex quo ipsum vivit, inquirere animus est.

Extractio horum Balsamorum ferè separatione absolvitur, nimirum dum Arcanum à corpore, quod ipso Balsamo sustentabatur, aufertur. Sciendum autem, Balsamum Elementate nil aliud esse, quam quod in tribus primis Liquorem Mercurialem appellare solemus, ex quo consequitur, omnem curationis vim in Mercurio inesse, Mercurius hujusmodi manifestissimè in Tereniabin, & Nostoch apparere solet, tum in Mineralibus aquæ, fructibus terræ, atque in astria. Hinc ratio elucescit quoque, quamobrem tantam vim ad ulcera percuranda Antimonium contineat, nimirum quia Liquore Mercuriali magis, quàm reliquæ Marcasitarum species abundat. Hinc itidem Auri vis curatoria spectatur, etenim nullum corpus ex aquæ Elemento productum copiosiorem, ac subtiliorem Liquorem Mercurialem obtinuit. Sic ea terræ nascentibus non est secretius remedium, Liquore Mercuriali Realgaris Cheirini, atque Similiter de Chao ac Firmamento, pro ratione suarum operationum judicandum erit. Ad cognitionem autem cujuslis Liquoris Mercurialis, scire oportet, metalla in hujusmodi quandam materiam transmutari, ut Ferrum in Crocum Martis, Venus in florem æris, Stannum in spiritum Jovis, &c. atqui isthæc veri Liquores non sunt, sed accuratiore juxta suos canones separatione opus est, qua ad ulcera quævis persananda ea apta reddas. Balsamorum variæ formæ, ac descriptiones juxta classes Mineralium quatuor Elementorum, apud antiquos extant: alii sub Emplastri, alii sub pulveris, alii sub olei aquæ & impressionis, &c. forma describere solent. Verum illas ego descriptiones ut ineptas, artificio omni carentes, & naturæ plane repugnantes, atque unica diæta (seu ut vocant regimine) obsignatas (quæ tamen naturæ hostis verè est, & dicitur) omnino rejiciendas puravi, quid enim opus est tanta confusione, & ægrum & lectorem spe sua fallere? cùm unius Balsami usus, id quod separatum est, perfectè expurget ac removeat, ac corpus accessione novi Balsami, in pristinam dispositionem reducat. Quæ commemorata sunt hactenus omnia, quomodo præparare, ordinare, applicare, &c. conveniat, tum addiscemus, ubi Generata omnia, quæ Balsami specie ornata ac dotata sint, cognoverimus, ac separandi modum genuinum tenuerimus, veluti consequentibus exemplis abunde manifestum evadet. Itaque Balsamum Solis extracturus, ipsum absque spiritu Salis, Realgare, & similibus in pulverem, oleum vel aquam transmutabis, id est, ut ex natura Metallica in corpus Resinæ, seu Mirobalano simile convertatur curabis. Eadem plane ratione aliorum Metallorum corpora tractanda erunt. Etenim sine hac transmutatione, id est, ex sua natura in naturam mediam, inter primam & ultimam Materiam reductione, impossibile est aliquod Minerale perfectam operationem, suæ naturæ convenientem, perficere: etsi enim quandoque ad speciem actionem suam perfecisse videantur, tamen non ex veris causis ac fundamentis ea progreditur. Quia enim omne generatum ad suam prædestinationem pergit, necesse erit Medi-

cum

cum illud ipsum ex sua prædestinatione in *Arcanum* deducere. Quamobrem Aurum per Crudum Thereniabin in succum quendam reducitur absque omni destillatione: etenim per destillationem Sal exaltatur, qui in Auro neutiquam prædominari debet, vel in pulverem, &c. sic ut Metallicam essentiam amittat nec in primam vel ultimam Materiam convertatur, sed in utrarumque medio consistat, in hunc modum. *Recipe Solis foliati ℈ iiij. Alcool vini de Pino, de Melissa ana ℥ ij. digerantur ad spacium unius mensis, post Butyrum abstrahatur, ac per mensem digestum, sepore balnei destilletur, & prodibit Balsamum Solis, etiam cum ulceribus graviores morbos persanans.*

Quòd si forsan pretium remedii nimium accusent aliqui, eos nil moror: etenim fucum, si ita velint, minoris facere possunt: verum ubi ægritudo ac necessitas postulaverint, neminem laborum, ac sumptuum pigeat, pœniteatve, quo ægro (qui absque Balsamo sanitatem consequi non potest) certum ac indubitatum auxilium præstare possit: maximè cùm æque magni sumptus quandoque pro albo cocto, Oxy roceo, & similibus inutiliter expendantur.

Simili ratione ex ferro balsamum extrahemus, ipsum cum aceto destillato reverberantes in crocum, & ab illo croco octies vel novies Salem Armoniacum abstrahentes, donec in oleum abeat, quod dulce efficiemus arte. Usus balsami Solis & Martis ejusmodi est, ut illud singulis septimanis ter, hoc post duodecimam subinde horam ulceri imponatur. In cupro deinceps ejusmodi quoque balsamum reperitur: si ipsum in vitriolum, hoc in aquam, hujus colcothar in oleum rubicundum (reducatur, ambo hæ) miram in quibusvis difficilioribus morbis Cancro, Lupo, Fistula, (in quibus pro speciei proprietate nil reliqua proficiunt remedia &c.) per curandis efficaciam præstant.

Plumbi quoque Spiritus ex cinere ejus per acetum destillatum extractus, ac in oleosam dulcedinem reductus, non in ulceribus solum, sed in vulneribus & apostematibus mirifice conducit. Similiter ex Argento vivo oleum extractum, Balsamo auri viribus plane respondet. Ad hæc coagulatum à colchotar, & cum aqua Parthenionis adhibitum, reliquorum mineralium Balsama longo spacio superat: Quin etiam ipso in florem vel Crocum converso, in horum ulcerum curatione non infeliciter uteris. Sanè si pseudomedici qui scientiam Metallicæ artis sibi solis ascribunt, ista penitus introspicerent, intelligerent forsan majus in fabrorum officina quam Francofordiania Myropoliis, commodum (ad curandum) inesse: verum compatriotæ, affines, veteres Pharmacopœorum consodales, ac amici sunt, nec facilè amicitiam hanc sibi relinquendam putant, cùm tamen fusoria fornax rinoitu mortarii longè præstaret.

Superioribus remediis viliora non sunt, quæ ex Realgaridibus præparantur: nam Arsenici ea virtus est, ut omne ulcus qualecumque illud tandem sit, percurare solum possit, verum acrimoniam veneni sui prius auferre oportet in hunc modum: nimirum ut per Salem urinæ figetur, tum enim ultro in Oleum resolvetur, ea qua diximus virtute præditum. Antimonium quoque aqua Vitrioli in pultem coctum, ac per Salem armoniacum purificatum crassum, ac purpureum, seu fuscum liquorem fundit, superioris viribus parem. Ne mireris hujusmodi simplicibus ulcera persanari, ut quæ virtutes suas ab ipsamet natura compositas acceperint, nam Auro supra lx. virtutes, Cupro xx. Realgari xxx. &c. natura concessit, ut jam meritissimo jure Pharmacariorum inutilia Remedia, à Medicis stupidissimis composita, repudianda duxerint: nam & naturam ipsammet Compositorem esse ignorantes, naturæ defectus resarcire conati sunt, & ex suis thecis, arculis, & pyxidibus, ea depromere voluerunt, quæ natura in sua Arcanis recondiderat.

Simili modo Sales in ulceribus usurpati, curatoriam facultatem sibi inesse ostendunt. Itaq; si Alumini corrosivum dematur, & absque stipticaris corruptione (non tamen per calcinationem) in liquorem reducatur: Vitriolum non in liquorem, sed in oleum transmutetur, Salis viriditas rejectis rei quis extrahatur, eam quam diximus virtutem illia usus testabitur, qui regimini Thermarum omni ex parte respondet, nam & Thermæ ex hujusmodi Salibus separatis primum extiterunt: hinc per virtutes hasce aquæ frigidæ incalescunt, ac ad curanda ulcera efficacissimæ evadunt; latet enim hîc causa ob quam Thermæ calidæ sentiuntur.

Modus extractionis Balsamorum, ex generatis Elementi aquæ, Metallis scilicet, reliquisve mineralibus Antimonio, Granatis, &c. ad generata Elementi terræ, commode quoque adaptari poterit, nam Liquor Mercurialis hic æque, ac in Auro, serpentinam ac Consolidam facit, pro moritque. Atque quemadmodum Celsius Balsamo suo, reliqua in genere (ceu & Aurum in suo) superat, sic juxta Celsii naturam omnia transmutare opus erit, consolidam scilicet serpentinam, &c. Etsi autem Celsius extra separationem quoque ulcera persanare solet, nihili tamen ea est ratione suæ latentis naturæ, cum in desperatis ulceribus ejus usus certissimus, ac indubitatus plane sit, at non periode in mediocribus. Quamobrem necesse quoque habebimus hîc ex prædestinatione In Arcana naturaa cogere: in Arcanis enim herbæ exaltantur. Modus transmutationis sic fere habet, ut sæpius per calidam reiterentur aquam ac persundantur, donec liquor à fæcibus separari se patiatur, tum enim exiccari ac sub pulveris forma reservare utiliss. fuerit. Atque hic generalis modus est, quo omnes serpentinæ ac consolidæ, quæ sub forma Herbæ sunt, in suam potentiam reducuntur. Modus in radicibus ac seminibus consimilis plane est, nisi quod prius ad tempus ea digerere oportet.

Ex lignis autem sic extrahes, ligna in suum Alcali reducito, cujus Sulphur asservato, latet enim in eo Mercurialia Liquor, quem separare impossibile est. Itaque observandum quantum Balsami in hujusmodi consolidis insit, ne pro Mercuriali alium forsan Liquorem asserveris: verbi causa, si quis Buxum pro borin accipiat, hoc ei eveniet. Resinæ verò, Gumina, & similia per digestionem ut concoctionem suscipiant, similiter transmutari debent: sed istis nemo nimium tribuat, siquidem perfectum Balsamum non contineant. Elementi aëris generata perinde ac terræ, præparari volunt: verum cùm iis Thereniabin ejusque species desint, difficulter myrobalanus extrahitur. Generatorum insuper ex igne (ea puto quæ materialiter ex ipso generantur) operationes difficillimè transmutationem accipiunt: itaque ut in Arcana convertas, frustra tentaveris. At quæ materiatæ sunt, non ita inobedientes se artificis industriæ præbere solent, & facile ipsorum Arcana ad potentiam quivis deducat, veluti in impressionibus manifestum evadit: verbi causa, si ulcus Lentiginosa conspergatur, ipsa dein sub lapide putrefacta curationi occasionem præbeat, hanc curationem, impressionem super cælestem usurpant, & ignis Elemento plerique tribuunt, admirationem ista forsan alicui movebunt, sed majora his, ignis præstare observatum est. Est & super cælestis alia impressio, qua ægro non animadvertente absque omni remediorum usu, per (conjunctionem scilicet supercælestem) morbi curantur, perinde ut de Lentiginosa dictum est. Conjunctionum harum peritiam singularem nos in medico requirimus, ne forsan superstitionibus tribuere velis, quæ illas non attinent: hinc

enim fontes sunt Figuratorum & Signaculorum, quibus ulcera curantur: ad hæc preculæ hinc confirmantur, quæ immeritò à quibusdam superstitiosis calumniam sustinent, cùm Cabala precularum & Signaculorum, tum Lentiginosæ, de qua diximus, operationes neutiquam Magicas esse, sed naturaliter ab Elemento ignis proficisci comprobet. Operationes hæ à Medico cognosci debebant, sed plerique quia incorporea ista sunt, in his hallucinantur, vel planè cæci sunt. Hactenus tradita de præparationibus Balsamorum quatuor Elementorum, accuratè à Medicis perpendenda & excolenda sunt, & ad specialiora accommodanda, uti in sequentibus magis elucescet.

Natura autem Balsami, quod extrahitur dulcis, & temperata nullaque excellenti qualitate prædita esse debet: nam in curationibus ulcerum ridiculum est, per siccam qualitatem, humiditatem: per frigidam, caliditatem curare velle: cum ista potius impedire quàm curationem promovere animadvertatur. In ulcerum curationibus enim, Balsami temperies & dulcedo, frigus, calorem, humiditatem, siccitatem, dolorem, omniaque mulcet & curat. Itaque summum in hisce curationibus est, ut Medicus verum Balsamum extrahat, ac superantes qualitates corrumpendo attemperet: nisi enim hoc fit, omnis curatio inutilis futura est. Ad hæc attractiva vis Balsamo inesse nulla debet, cum attractio summum sit venenum in istiusmodi curationibus: atque materia peccans in centro abscondita, per purgantia non attrahentia pelli debeat. Itaque si aliqua talis attrahens virtus, vel etiam corrodens vis, tuo Balsamo inesset, eam destrues: verbi causa, Arsenicum ac Mercurius sublimatus primaria consolidantia sunt, atqui eorum Corrosivam vim prius corruptam iri oportet, ne scilicet urant, tumorem vel puncturas excitent, sed æquabili temperie lactis vel mellis instar mitescant ac dulcescant. Quocirca moneo in præparatione Balsami, solam illius virtutem consolidativam spectandam esse, cui nulla insit virtus Diaphoretica, nulla caustica vel rodens facultas, vel ab Elementis orta complexio. Atque hæc temperies in causa est, quamobrem tantum Auro ac Lentiginosæ tribuamus: sic Consolida crassa, quàm rotunda ad incarnationem aptior est, etsi utrique unus, idemque Balsamus insit: itidem Mumia sicca Mastiche in curatione præstat (quod non ut hæc calore excellat) etsi ambo parem Balsamum obtineant. Itaque hoc universale in omnibus nostris formulis remediorum esto, etsi non semper moneamus, nullam hic complexionem, nullam virtutem (sive ea attractiva sit, sive alia aliqua) considerari debere, sed in omnibus corruptionem machinandam, quo absque omni qualitate sola dulcedo ac temperies applicari possit.

D. Theophrasti de ulceribus

Liber VI.

De Syronum Ozenarum & Fistularum ortu, & curatione.

SI in faciei ea parte, quæ Marti subjacet, naso puta, labiis, genis &c. ulcus fiat: Ferrugo nuncupari malum solet, nimirum quod instar ferruginis in metallo, ab extra introrsum, non autem contra subjectas partes depascatur, ubi scilicet per poros cutis materia peccans expulsa, diutius illi adhæserit. Malum hoc faciei solum, non item reliquis Marti subjectis partibus, volæ scil. ac plantis pedum, &c. propter singulare quoddam venarum genus accidit. Causa mali est conjunctio duarum diversarum essentiarum, liquoris scilicet Metallici, qui Sal sanguinis est, & liquoris Martialis, qui Sal Martis dicitur: ex istis inquis duobus Salibus conjunctis, hujusmodi malū existit, in hunc ferè modum incipiens. Si nares sanguine abundent, vel ipsum copiosum gingivæ profundant, vel denique sanguine caput repletum sit, ejusque fluxus supprimatur, tum sanguis ille in Martia partem decumbens, illic erosa vena, morbi centrum facit. Alia quoque occasione fieri quandoque conspeximus, cùm nimirum inscitia medicorum, verrucæ labiorum, nasi, faciei, &c. erosæ essent, radice verrucarum in venis existente, venas illas in morbi centrum degenerasse.

Distinguendum inter ista hoc ferè modo est: si enim ex regione nasi progrediatur, Cancer nasi, sin è genarum medio, Fistula, sin prope aures fiat, Syreon appellatur: ferè tamen in omnibus istis ad labia, & nasum usque extenditur malum: sunt enim illic loculæ illarum venarum, quæ hoc morbi genus efficere aptæ sunt. Si itaque ex immodico fluxu vena erodatur, (uti monuimus) scitote illud a Sale Colcotharino fieri: namque ubi iste cum Sale Martis junctus fuerit, una operantur ac ferruginis initia faciunt. Operatio ejus ubicunque tandem fiat, semper sui similis est: perpetuo namque Sal Colcotharius per poros extruditur: ac ab exteriore ambiente nos aëre, cui cum interno nunquam vel raro convenit, irritatus furere incipit, ac pro quantitate & acrimonia utriusq; Salis tum natura affectæ partis, ac sanguinis copia, cutem, carnem, omnesq; subjectas partes erodit, quemadmodum in affectis sensus optime dijudicat. Furor iste ac rosio durat, donec omnia quæ Martis imperio suberant abolita sint, quod si hujus quoque limites serpendo transgrediatur, jam lethale malum est. Lethale quoque ubi aures occupaverit: nam ea ejus natura est, quod si nil in superficie quod depascatur supersit amplius, interiores quoque Mercurii partes subingrediatur, ac dentes cum gingivis erodat, ubi scilicet jam nasum, labia, genas, &c. devoraverit antea. Subjecto dein omni absumpto, Salis quoque acrimonia & venenositas perit tandem, ex quo sequitur, quòd ubi Sal Colcotharinus & Martis suam venenositatem non exerunt amplius, retro juxta venarum rectitudinem ipsa feratur & mortem efficiat. Sæpissime quinetiam accidere solet, ut hujusmodi conjunctio tardè & occultè admodum fiat, nec ullis certis signis, sed sola eschara, pustula, &c. se prodat, atque tum hunc Syronem periculosissimum & curatu difficillimum pronunciabis, nam horrenda symptomata ob Sales se mutuo pellentes expectare oportet.

Curatio.

Curandi scopi duo potissimum sunt: alter ut furorem illum temperemus, ut facto jam affectui medeamur. Ille duobus modis perficitur: vel enim Salium malignitas (perinde ac Arsenici virulentia per butyrum tollitur, vel ignis ab aqua restinguitur) compescenda est, vel venæ illæ præsecandæ. Prior modus hisce quinque pinguedinibus Oleo de Camphora, liquore corallorum alborum, Liquore Lithargirii, Resina de Marte & axungia cupressi, perficitur, si nimirum illarum una affecto loco imponatur ac deligetur, donec dolor omnis remittat. Posteriori modo perficiendo necessario Anatomiæ peritiam præficimus: hæc namque venarum ductus ostendit, quibus cognitis quæ vena, quo loco præsecanda veniat, quod ipsum variis quoque modis fieri potest, cauterio, sectione, Escharæ procuratione & similibus modis, quos jam velut & Anatomiæ rationem in præsentiarum non doceo, cùm lectorem requiram jam in artis principiis abunde edoctum.

In facto jam affectu curando ista potissimum observanda veniunt: primum absumptam jam partem restitui & adimpleri amplius non posse: dein reli-

quum

quum quod adhuc superest per Oppodeltoch, vel aquam, unguentum, pulverem &c. eidem adscriptum, curandum esse. Notandum tamen remedia aliqua existere, quæ utrumque scopum adimpleant: hujus generis sunt Realgar fixum, Operimenta fixa, Aquila fixa, quibus obtinendis maximopere studere medicus debet, propter ingentia pericula quæ priori modo frequenter juncta sunt: nam venas præsecare, earum impetum divertere, juxta Anatomicos canones, majoris certe & difficilioris artificii est ipsamet curatione. Observandum denique est, curationem istorum ulcerum diuturnam esse, si quorum aliorum: nam ratione ætatis ulceris ferè curatio longa existit: itaque festinare nullo modo consultum videtur: nisi forsan Balsamo Solis, Mumia Mercurii, &c. remediis quæ radicitus Syrones curare possunt, instructus sis. Remedia reliqua quibus Syrones percurantur sunt Emplastrum quod *recipit, Resina abietis, Colofoniæ, Terebinthina ana lib. ß. Ceræ virgineæ lib. jß. Armoniaci, Mirrhæ ana ℥ij. Realgaris fixi ʒiij. fiat emplastrum pro more*, quod quotidie bis renovatum ad finem usque curationis impones. Quod si debile nimis sit, & tardius agere videatur, sequenti unguento uteris, quod habet *Olei Realgarini, de aquila fixa, ana ʒiiß. olei de vitellis ovorum ℥j. Terebinthinæ lotæ ℥ij. Litargirii acetosi ℥ß. fiat unguentum subtile.* Sequens quoque pulvis quamvis Syronem intra suam regionem consistit procurare sufficiens est. *Recipit autem Croci Martis, florum æris ana ℥ß. Operimenta fixa tantundem fiat pulvis.* Similiter aqua Lentiginosa ab Aquila vel Realgare destillata mirifica expurgandorum ulcerum facultate pollet, si quotidie locus affectus semel ea lavetur. Verum præstat in omnibus speciebus, juxta Anatomicas rationes venas præcidere, ad præcavendam recidivam &c.

De Carcinomatum ortu & curatione.

Si in mulierum mammis, vel virorum scapulis, ampla rubedo, cum apertione pure fœtida, magno calore, multisque cavitatibus ac fistulis intrò pertinentibus, tumoribus, Scyrrhis, &c. appareat, ægerque de punctionibus conqueratur, Cancrum appellabis ulcus hoc, à similitudine Cancri fluvialis cocti. Atque etsi non omnino ista statim loca occupentur, sed lumbi, brachia, venter, costarum regio, spina, &c. similiter ut dictum est, afficiantur, nil prohibet affectum Carcinoma quoque appellare. Hoc tamen ab invicem differunt, quod quæ in mammis & scapulis fiunt Carcinomata, Lethalia semper sunt: at non perinde de reliquis pronunciandum statim est, cùm illic salutis spes non omnis præclusa sit. Carcinomata quævis pro sexuum varietate causas diversas obtinent, nam quæ viris accidunt, hæmorrhoidalem sanguinem causam agnoscunt, & posteriora corporis occupant, ut sunt spina omoplatæ &c. quin non raro in artubus conspiciuntur. Quæ verò Mulieres affligunt, ferè in anteriore corporis parte resident, à sanguine menstruo originem ducentia. Observare quoque convenit, occultos quandoque Cancros fieri, quales sunt, qui uterum, anum, mammarum interiora affligunt, atque eos fore Lethales, esse meminimus. Sed ut de Cancri materia aliquid admoneamus, sciendum utrumque ex Realgarino sanguine fieri, menstrualem tamen hæmorrhoidali venenosiorem esse: est enim Sal Mercurialis, qui in mulieribus frequentius quàm viris coacervatur. Et sane cuivis mulieri ratione menstrui Carcinoma fieri potest, cùm ob hæmorrhoides quæ rariores apparent, in viris paucissimis Cancri generentur.

Principium Cancri ferè ex redundantia, quam natura Mineralium expellere conatur, oritur: quod si expulsio per oppilationes impediatur, jam sanguis ille retro fertur (virtute expulsiva alium exitum quærente) & pro natura Salis Mercurialis, rodere incipit; ac dictis signis, quæ omnia Mercurialis salis naturam sapiunt, se prodit: accidit tamen quandoque oppilationes istas Cancrum non producere, maximè ubi illud Realgar Mercuriale non excelluerit, verum vel Colcotharinum, Aluminosum, Sal Zuccharinum, &c. primas tenuerit, ex quorum deinceps naturæ varietate, clementia vel periculosa ulcera existunt. Quamobrem sciendum ab oppilatione Cancrum Lethalem evadere, vel non evadere. Etenim si hæmorrhoidalis vel menstrui sanguinis retentio fiat, Lethalis est, Lethale quoque ubi in partem aliquam incubuerit, illiusque viæ, seu meatus obstruantur: retrò enim tum fertur, & aliis locis ulcera facit: quod si in mammis & scapulis ea fiant, præsentissima mors est. Itaque summo studio enitendum erit, ut congenita vis expulsiva, ab oppilationibus liberetur: nam virtus ista seu naturaliter, seu præter naturam agat, certis periodis recurrit: quod si ergo tempore motus illius ea per oppilationes impediatur, illa certè impeditio mater mortis evadit: nam virtus expulsiva non quiescit donec mors finem ei faciat. Quocirca sedulo ista in curatione consideranda sunt, maxime ubi morbi magnitudo dilationem non concedit. Sciendum autem Carcinomata in mulierum mammis à lacte provenire, sive album illud sit, sive rubeum: quæ verò in ventre fiunt, non ab hoc, sed à Menstruo illarum venarum sanguine nasci: omnium autem periculosissima sunt, uteri ac pudendorum Carcinomata, nimirum omnibus menstrui speciebus ad illius generationem concurrentibus. Possibile tamen etiam est, antequam cancer fiat, multo retrò tempore scyrrhos, chærades aliosque tumores duros extitisse, qui sero admodum aperientur, atque hoc genus Carcinomatum omnium rarissimum esse solet: nec est quod aliis nominibus mala hæc (ubicunque in corpore ea sint) nominanda putes quàm Carcinomatis: nam omnium una eademque causa, sanguis scilicet, seu Sal hæmorrhoid. & menstru. est, omnibusque una curatio convenit.

Curatio.

Summum quod in curatione spectare convenit, illud est, ut hæmorrhoidum ac menstrui fluxus in suam potentiam deducatur. Etenim menstruum quod in sua potentia non consistit, oppilationes efficit, sic & hæmorrhoides agunt: itaque horum Salium legitima temperies procuranda erit, certis quibusdam remediis: nam sanguis menstruus, sicut & hæmorrhoidés, dum suam essentiam observant, nullius mali effectrices esse possunt. Curatio etsi duplex est, Physica altera, altera Chyrurgica: tamen utramque Chyrurgum tenere convenit, tam eam quæ in suam temperiem humores reducit, quàm illam quæ ei quod jam à corrodentibus absumptum est restituere intendit. Itaque remediorum duo quoque genera constituenda erant, ut sint quæ intrinsecus incommoderationem emendent, & quæ foris adhibita curent: hæc tamen non agunt, absque interioris Medicinæ accessione: ad hæc non adeo difficile foret, hanc quoque Medicinam sic comparare, ut perinde ac illa insensibiliter ageret. Curaturus itaque Cancrum, ante omnia hæmorrhoides ac menstrua in suas potentias deducas, atque nihil constrictionem, fluxum album vel nigrum, spissum vel tenue curabis, neque multum de aperiendis oppilationibus sollicitus eris: etenim illis ad suam potentiam deductis, ista ultrò evanescunt. Post hæc ad restitutionem eorum, quæ Corrosio absumpsit descendendum erit, sed ferè ut in Syronibus, sic & hoc loco procedere con-

conveniet, itaque parum de illa sollicitum esse necesse est. Atqui hoc non inficior, in Carcinomate quædam Arcana esse, quæ in Syrunibus venenurum instar sint. Ad hæc sciendum, exteriora Arcana interioribus nihil conferre, itaque de solis internis sollicitum esse oportet, quod iis procuratis à quavis deinde Serpentina, Cancer curetur. Quamobrem interna Medicina, non solum potentias duarum interiorum causarum roborare potis esse debebit, sed una quoque ut consolidativa sit necesse erit. Sic namque in re medica comparatum est, ut ubicumque morbus ab erosione est, illi specificum consolidativum opponatur, hinc nos non immerito rejicimus ea medicamina, quæ solum deopilant, probamus vero quæ una & consolidare possunt. Ex hoc sequitur in externis remediis, nos vulgatis contentos esse debere. Verum interna, menstrua & hæmorrhoides attemperare debebunt, Veluti est Resina auri, quæ non solum eos, qui in artubus, sed etiam qui in scapulis & mammis fiunt Cancros, simpliciter absque ullius alterius medicamenti admixtione curare sufficiens est. Verum si dicto remedio destituamur, ejus loco usurpabimus gluten aquaticum, vulgo Sperma de piscibus nuncupatur, nimirum cum Spermate de aquatico ipsum in aquam redigentes, & epithematis loco parti adhibentes: omnes namque Cancri malicias tollit, nisi ubi puncturæ molestant, hæ enim si adsint, Lethale malum pronunciandum erit.

De Reliquis Ulceribus & Aperturis in universum.

Sunt insuper plus viginti aperturæ species, variis nominibus appellatæ, variisque causis attributæ, ab antiquis, quas tamen omnes cùm ab unica causa proficiscantur, uno nomine afficere, unoque remedio curare nihil prohibet. Principio ergo nil sollicitum esse oportet; æqualis ne vel inæqualis ulcerationis forma sit, profunda ne vel superficialis tantum: nam ista pro loci natura evariant: ad hæc etsi Salium omnium variæ species existunt, omnium tamen una eademque origo est. Cùm itaque formæ ac signa ulcerum tam diversa sint, neque considerandum admodum, Aluminis ne, Nitri, Vitrioli, Plumosi, Entali, &c. sint nec ne, vel an sub Eufurbio Pipere, Flammula, Urtica, &c. comprehendantur, vel denique an juxta Metallorum, vel Marchasitarum species dividi oporteat: nam hæc Theorica magis sunt, eaque de causa suis Paragraphis descripta: sed sufficiat cujusque generis species onis iisdemque signis dignosci, verbi causa quemadmodum Mineralia cum quatuor Elementis efflorescunt, sic & quatuor Alumina, &c. constituuntur: quibus tamen omnibus dignoscendis, communia quædam signa sufficiunt, sicque in reliquis Plumosi, Entali, &c. ulcerum speciebus agendum quoque erit. Neque admodum anxium esse convenit, in præcedentibus & coincidentibus signis cognoscendis fallacia namque sunt, & ex accidente originem ducunt: accidente dico, quod antea locum passum occupaverat, ut si Apostemate, duritie, Sephyro, vel Sclyrosi ea parte molestatus antea fuisset, eaque mala jam tandem in aperturam, seu ulcus abirent, constat enim necessario ulcerationem fieri, itaque anxiè de istis inquirere nil opus erit, cum in Theoria nihil admodum conducant, minimum vero in Praxi.

Ulcerationes istæ ubicunque in corpore consistant: consistunt autem frequentissimè in capite, Scapulis, humero, brachio, lateribus, &c. initio magno calore ac rubore apprehenduntur, mox minutiss. cavitates exoriuntur, quæ successu temporis in unum amplum ulcus degenerant: ulcus hoc sive in brachio, tibia, lumbis, spina, capite sit, perinde est: veluti & causa, Sal nimirum etsi multiplex existit, nulla admodum distinctione indiget: nam sufficit in theoria novisse, Salem causam esse, nec refert an gemmæ, Nitri, Petræ &c. sit, nec ne: verum Sales juxta suam acrimoniam partiri non usque adeo inutile in opere practico foret, ut scil. primum Sal salis, dein Sal gemmæ, pòst Sal nitri, ultimo loco Sal urinæ constitueretur: nam juxta hos gradus de calore dein judicare facile fuerit, ut scilicet postremo summum calorem tribuamus.

Exoriuntur quoque ulcera Plumosa: his ferè signis dignoscenda, scalpendi desiderium adest, calor, rigor, pustulæ, similea iis quæ ab Urticis fiunt, ingruunt: quæ ubi ad tempus perstiterint in ulcera cava transmutantur, multò quàm antea calore magis molesta: sicque ex Alumine Roche, Iameno &c. ulcera, non tamen perinde ut ex Plumoso dolorosa: quę deniq; ex alumine glaciali fiunt, omnium sunt mitissima & clementissima. Hujusmodi proprietates & signa in inquirendis ac dignoscendis ulceribus ex ipsorum simplicibus & simplicium gradibus desumes, cave tamen, putes, morbi quantitatem ex gradu te metiri posse: pugnant enim cum theorematicis Medicinæ principiis, ut ex humoribus eorundemque gradibus morbi magnitudinem deducamus, sed cæcorum quorundam medicorum commentum hoc est, itaque explodendum.

Simili modo ex Vitriolatis diversa oriuntur ulcera, quæ ubi aperta fuerint, copiosam aquam cum multa spuma subinde profundunt. Signa, quibus dignoscantur, ista fere sunt, cavitas parva apparet, primùm profunda quidem, & undiquaque ceu factis cunicolis subtus excavata, quam circa dein & alia oriuntur, similia huic, à quibus deinceps & ossa cariosa ac putrida redduntur, tandemque ulcerum labia decidunt, novamque figuram adipiscuntur. Omnia hujus formæ ulcera nos Vitriolata appellamus, omnibusque æqualem curationem adhibemus: differunt ab invicem non gradu, sed colore, qui alius in Colcotharino quàm Glaciali inest Vitriolo, ruber scilicet ille, hic albus: cæteri colores qui ferè à pure & carne putrescente causantur, cum diversis temporibus diversi incidant, in Theoria difficilem causarum assignationem habent. Omnium mitissima hujus generis ulcera à sale Zuccharino fiunt: nam ea rarissimè dolorem comitem habent. Reliqua ulcera, quæ universalia dicuntur, non facile ad certam aliquam normam partiri quispiam queat, perinde enim res habet ac si 1000. semina ejusdem speciei, quis in terram projiciat, quæ certè inde enascentur plantæ, vix duæ invicem similea invenientur: eodem plane modo ulcera quæ universalia vocantur, omnia ejusdem generis sunt, diversarum tamen interim specierum, veluti malum & pyrus diversa sunt quidem ab invicem: at unicam primam materiam obtinent: hac ergo ratione Medicum suam theoriam instituere oportebit, si ulcerum curatione ex arte disserere velit: quælibet namque curatio ex ultima materia oriri debet, nec ex illis falsis ac inutilibus distinctionibus, quibus tota Medica ars turpissimè conspurcata est producenda.

Sed ad curationem pergamus, tandem in hac spectandum erit, ut remedium aquæ instar præparetur, quæ omnia suffocat insensibilia, qualiacunque ea tandem sint, atqui veluti quædam aquæ subesse possunt, veluti lignum, lapides, &c. quæ ab aqua non suffocantur, (id est, evincuntur:) sic quædam aperturæ sunt ut cancer, Syrones, &c. quæ hisce remediis itidem non cedunt: vicissim quemadmodum lignum aqua putrefacit, sic quædam ulcera sunt, exempli gratia, ut Lupus, herisipyla, &c. quæ tantum abest, ut istis obediant, ut etiam longè deteriora ab usu horum remediorum evadant. Quamubrem observandum erit quomodo aquæ potentia operetur, ut & sic

sensu

sensu carentia ulcera ad germina, insensibilia comparantes, sciamus quæ ulcera sub hanc curationis legem collocanda sint. Nam si quid aliud hoc à Medico accuratè observandum erit, ut virtutes exteriorum naturalium, ad internas comparet, (nam istæ juxta naturam illorum disponi volunt) atque miserandam illam Humoristicam Theoriam rejiciat. Etenim ulcerum Anatomia sic comparata est, ut illas humorum distinctiones, approbationes plane respuat. Sed curationis leges, & remedia jam tandem scribere tempestivum est. Ulcus sub aliqua harum Salis specierum constitutum, sequenti Mundificativo primum omnium eluito. *Recipe succi Lentigirosæ, lib. ij. Realgaris fixi* ℥ß. *Croci Mercurialis* ℥j. ß. *digerantur unà per triduum.* Mundificativum Mercuriale appellamus, cujus usus est, ut quotidiè bis mane, scilicet & vesperi eo ulcera laventur, ac deinceps Oppodeltoch imponatur, donec satis mundum ulcus appareat, quo facto per Oppodeltoch, tandem curationem absolves.

Mundificativum aliud.

Recipe Operimenæ fixæ, ℥j. *Aquæ Caliculæ lib. j. utere ut prius.* Quod si suspicio adesset, alicujus superventuri mali, vel novi ulceris, ad priorem modum recurres: ea enim ulcerum singularis, quædam proprietas est, ut si ipsa non jam existerent, tamen tandem orirentur: si ergo talis casus occurrat, tanquam verum ulcus non ut symptoma curabis. Accidit denique ulcus à natura ultro mundificari, proinde solo Emplastro utendum esse manifestum evadit. Cave autem festines vel naturam cogere præsumas. nam vim ac coactionem natura non patitur, si verè curari ulcus debebat.

D. Theophrasti de Ulceribus

Liber VII.

De Igne Persico.

IGnis Persici ejusque specierum explicationem instituturi considerationis principia paulò altius repetenda erunt. Fundamenta in duobus primis Sale & Sulphure insunt: quod enim urit & ardet Sulphur est; quod vero accendit, potentia Salis appellatur: ex hac namque potentia quodvis lignum accenditur: lignum enim sua natura Sulphur est (illud intellige quod conflagrat) sic ignis ex Silice, marmore, &c. excutitur, nimirum ex ipsorum Sale. Notandum ergo Salium discrimen, alius namque Alabastrinus est, & igne caret, alius Marmorinus ignem continens. Atque veluti Salis dulcities ignem dat, non tamen urit, sed in ligno, id est, in Sulphure suam operationem perficit: itaque quemadmodum si lignum flammam conceperit, illud jam ad corruptionem suam properat: sic si in Microcosmo microcosmica hujusmodi inflammatio accidat, de corruptione corpus periclitatur: verum sicut lignum ligno, conflagrat velocius & urit vehementius, ut faginum abietino, &c. sic pars una corporis, quàm alia ad concipiendam inflammationem aptior existit: causa hujus rei coagulatio est, quæ in corporis partibus consistit: quivis namque gradus igni, ex coagulatione Salis omnes progrediuntur: etenim quanto Sal vehementior est, tanto Gangræna major, quo tenuior ac purior, eò calidior existit. Hinc ratiocinari licet, quamobrem ea quæ paucam coagulationem habent, paucam quoque flammam contineant, nam quæ ex puris consistunt Salibus, ut sunt Resina, Colofonia, &c. citissime flammam concipiunt, dant enim suum gradum ex natura Salis Diaphani. Quòd autem Sal Petræ, Sal Nitri, Argentum vivum, &c. tantam habent tempestatem: causa est excellens perspicuitas Salis, & humiditas, quæ illi ægrè dissolubilis inest: ea enim cujusvis salis natura est, quod ex sua humiditate furorem illum habeat: atque hinc varii oriuntur ustionis modi, pro Salium nimirum diversitate, sic Sal Petræ respectu Sulphuris furit, Sulphure quiescente, sic inquam in abiete Sal Petræ, & Sal Sulphureus in Fago inest. Quæ de Sale accensionis Sulphure, flammæ causa in universum dicta sunt, specialiter omnia ad humanum corpus in Igne Persico adaptari poterunt.

Quemadmodum ergo Elementata exteriora ab igne exuruntur, sic de igne Persico in humano corpore accenso judicandum est: nam quatuor Astra æquè in humano corpore, seu Microcosmo insunt, ac in majori mundo conspiciuntur. Sunt autem accensionum duo modi, alter cum ex Silice ignem excutimus: huic modo respondet Ignis Persicus; qui causam extrinsecam habuit contusionem, fracturam, aut illegitimi remedii usum. Altera accensio ex Astris est, id est, ex natura & fit in hunc modum, ut si à sole quid exsiccatum ab ipso accenderetur & exureretur, rarum hoc est, itaque raro quæ ab astris ignis Persicus excitatur, nam perinde ut de Sole dictum est: sic & Sulphur Microcosmi ab interiore Astro accenditur, accensio hæc pro diversitate partium, intensior ac remissior esse solet.

Est & tertia inflammatio illi respondens, qua montes & saxa conflagrant, ignem à nostro igne inextinguibilem concipientes, in quo casu tamen aliqua Saltem pars (quæ subjectum est) ardet, reliqua illæsa: talis est cùm Esthiomenos & Carcinoma ex facili aliqua causa calorem præternaturalem concipiunt. Item quemadmodum, in fodinis Zinnabrii, Mercurii, Salis Nitri, &c. à vento quandoque illa Mineralia accenduntur, sic & per Chaos nostrum materia peccans aliquo in loco consistens inflammatur. De affecto loco inquirendo nil admodum sollicitum esse oportet, ferè in digitis pedum, juncturis, medulla, carne, intrinsecus in iis regionibus, quæ suprà & infra Diaphragmati adjacent, non raro in capitis regionibus malum consistit. Hinc variæ ignis Persici species sunt: alius enim montano igni respondet, ut Lupus, qui verus Ethna est: alius cum pustulis & Erysipelate incipiens, sero admodum flammam concipit, respondens diuturno, at debiliori igni: tertius subito ingruit, & unius horæ spatio totum membrum exurit, veluti Prunus: alius per contactum seu contiguitatem urit, & ignis Persicus verè dicitur. Plures horum species antiqui Apostematum nomine affecerunt, atque ad portentosas causas retulerunt, sed res ut diximus se habet. Mirabuntur scio imperiti Medici, quo pacto Sol & Ethna in hominis corpore consistant, verum illi suos humores, quos finguot, admirentur potius. Nostra sane Theoria hæc principiorum firmamenta ex tribus primis certissima habet, ex illis namque omnia Mineralia perfectè continemus. Ad hæc cum quatuor quoque Elementa in nobis insint, ipsorum etiam potentias in nobis dominari manifestum evadit.

Sed ut de Gangræna aliquid dicamus, sciendum ipsam Anodynam quandam ustionem esse, inde ortam, quod initio partes Microcosmi à natura Narcoticâ stuporem contraxerunt, abolito sensu: his ergo membris si præternaturalis aliquis calor superveniat jam ea Gangrænam habere dicuntur: hujus nos Ignis singularis remedia in curatione seu praxi describemus. Sed ad Theoriam revertamur, in qua sciendum à calidis & urentibus herbis ac simplicibus, ignem hunc persicum

persicum excitari posse: remedia talia sunt, imò deleteria medicamenta, urtica, flammula, Canthatides, Realgar, Arsenicum &c. Fit etiam ignis Persicus Iliado aliquod Minerale ex sua cathena protrudente, omnia namque mineralia in nostro corpore continemus. Itaque quicunqoe pedem seu tibiam prurientem habent, cum multis pustulis, eorum motbus virtutibus urticæ respondet: quæ verò mala, pustulas aqua plenas habent, virtutibus flammulæ conferuntur. Si itaque flammula talia in corporibus nostris efficit, an non mineralibus quis easdem imò majores virtutes tribuat? cùm omnia velut in theoria & praxi extrinsecus in majore mundo, sic & in iisdem intrinsecus eadem eveniat: itaque rejicienda omnino erit illa fucata inutilis ac anilis humorum, coleræ, phlegmatis, & Melancoliæ theoria, ut quæ contra philosophiæ princ'pia, contra naturam Microcosmi, contra ipsammet experientiam ceu ex Diametro pugnet.

Curatio.

In curando igne Persico illa in primis ratio tenenda erit, quæ in restinguendis exterioribus ignibus observati solet, ut nimirum quemadmodum in theoria illos restingui diximus, sic & in praxi hos extinguendos tibi proponas. Itaque ignem ex lignis suscitatum quam facile affusione simplicis aquæ extinguant homines, at eadem ipsa aqua non ita in igne Persico operari observata est, itaque penitus medico introspiciendum in aquæ essentiam erit, & cognoscet eam nil aliud esse, quàm Alumen resolutum dulce, ex quo eruitur Alumen ad restinctionem ignis Persici adhibendum esse: alia tamen ratione quàm in lignatio igne, ut maximè eadem sit materia.

Cognitum præterea est Ethnæ ignem à nulla penitus aqua extingui posse: quòd si ergo similis passio in humano corpore foret, frustra sane Alumen Zucchatinum adhiberetur, itaque quia Sulfuris lacte Ethnæ ignis restinguitur, illud ipsum quoque ad ignem Persicum accommodari debebit. Itaque sedulo specierum ignis persici meminisse oportet: nam alius comparatur lignario igni, alius montano seu Ethnæo, tertius Salis Nitri, alius Resinæ, &c. Hac ergo ratione in extinguendo Sulfure Microcosmi progredieris, nec ulla alia compendia ex Medicinę fontibus excogitare licebit, illis ipsis exceptis quæ de Mineralibus annotata sunt. Itaque non mirum est, pseudomedicos ac chirurgos ignes istos non modo non extingnere posse, imò malum deterius sæpius efficere, adeo ut ex partis alicujus inflammatione, non raro totum corpus in maximum discrimen deducant, cum veros medicinæ fontes legitimaque remedia tantum abest ut affectent, ut avertantur etiam maximè. Denique observandum morem illum rescindendatum Gangrænosatum partium plane inartificialem esse, atque omnino cum Medicina pugnare, medicina dico non vestra fictitia, sed vera, certa, ac legitima: verum ut maximè cum arte pugnet, tamen quandoque ubi imperitia Chirurgi malum conflatum est, ense rescindendum est, ne pars sincera trahatur. Nos non serra vel instrumento, sed subscripti emplastri usu emortuas partes ab integris separare solemus. *Recipe Colofonia lib. iij. Liquorum Myrrha ℥ vj. Ex quatuor Gummis lib. ß. fiat emplastrum, quod ea parte applicetur qua sanum emortuo contiguum est:* verum ubi os ex ustione nimium induruisse constaret, non præter rationem putarem ipsum serra discindi, sed à sanis partibus sedulo cavendum & abstinendum. Hac ratione emortuæ partes auferuntur, integris etiam quandoque manentibus ossibus. Consolidatio denique per aquam Salis & Oppodeltoch auspicanda erit, sed inter omnia præstant quæ sequuntur. Aqua, sanans sanam partem, ægra jam remota. *Recipe aquæ Salis ex raphano ℥j. ex Cuticula ℥iij. succi plantaginis digesti ℥viij. mixta mane & vesperi adhibeantur.*

Alia.

Recipe Succi chelidoniæ, aquæ Aluminis Rochi, Jameni ana ℥ j. ß. Nitri resoluti ℈ ij. misce & utere ut prius.

Emplastrum.

Recipe Olei de frumento, de ovis ana ℥ ij. ß. de Glandulis ℥ v. Ceræ, picis communis, ana ad pondus omnium, fiat ceratum secundum artem, adhibeatur pro more vulgato. Gangrænæ autem Salnitrosæ per solum Vitriolum resolutum, quod curentur, ignorandum non est: Ethneæ deinceps per bituminis navalis, & Camphoræ resolutæ, æqua pondera curari consuevetunt. Gangrænæ autem igni lignario respondentes Thure & Myrrha: Sulphureæ vero, ac Resinosæ, per Lac virginis ex Sulphure paratum curantur plerumque; in usu autem omnium horum curandum est, ut subinde nova imponantur, nec unquam pars sicca relinquatur, sed perpetuo humectetur. Verum ubi tarde nimis vocatus fueris, & jam malum inveteratum sit, procedes ut supra edoctus es.

De Ulceribus Depascentibus.

Depascentia ulcera formam ac materiam ex Salibus habere, ut plerisque dubium non est, sic modus generationis paucissimis cognitus, explicandus nobis relictus est. Intelligendum ergo, generatum nullum absque Resina existere, dempta ea quæ Sulphuri adest pinguedine. Resina hæc liquor quidam est, generatis omnibus præter tria illa prima, congenitus. Atqui quemadmodum in non paucis arboribus, imò in quibusdam herbis etiam, Resinas erumpere videmus, cum interim in reliquis plantis latitent: Sic etiam in Microcosmo Emunctoria sua, quandoque nancisci, Resinas hasce contingit. Atque veluti isthic à forma eruptio fit, eodem modo in Microcosmis formam quandam specificam dominari credendum est. Hinc ergo manifestum evadit, quamobrem Resina ista Salis, ubi ad suam exaltationem pervenerit, in aliis plantis sub forma picis, in aliis forma Resinæ, Gummi, Terebinthinæ, &c. erumpat. Nimirum similiter in Microcosmo res habet, ubi varia quoque formâ ulcera hujusmodi prodeunt nonnullis scabiei, quibusdam pruriginis, aliis pustularum formæ, (quæ singula tandem in ulcera abeunt) proveniunt. Præterea quibusdam (quemadmodum de Resinis latentibus dictum est) Resinæ non erumpunt statim, nisi ubi ad exaltationem suam pervenerint, atque tum nulla (ex commemoratis) signa in illis invenias: hæc ergo catholica horum ulcerum fonto. Porro autem ignorandum non est, quod in Resinis, Gummis, Terebinthinæ speciebus, &c. natura quædam seu proprietas Salis plumosi insit, qua de re considerandam vobis urticam proponite, quæ acuitatem ac malitiam suam, non in profundo suæ substantiæ, sed extra eam obtinet: similis affectio in hoc ulcerum genere mente & imaginatione concipienda erit, cum differentiis quoque iis, quæ in Iva Rubea Pipere, Zinzibere, Cubebis, &c. (quorum omnium singularis quædam proprietas urticosa in substantia mortua quasi, extra vero eam efficacissima existit) insunt. Sal itaque iste extraneus in Gummis & Resinis, peccans Materia cum sit, atque Microcosmus similes quoque extraneas passiones, pruritum scilicet, scabiem, tineam, aliasque similes, ad oculum ostendat: quis non Theorematis nostris, jam antea propositis fidem habeat?

beat? Etsi autem non inficior, Apostematibus aliisque hactenus commemoratis ulceribus accommodari posse: verum cum finalis materia, in qua Medicus concludere debet, separationem faciat atque curationem, signa, materiam atque dictatum causarum concordantias distinguat, tandemque per ultimam materiam ea confirmet, quis non singulari huic affectui, singularem quoq; causam tribuat maximè cum hinc eximia illa ratio fidem mereatur qua in depascentibus ulceribus Salem extraneum, quem rectè in hoc casu Plumosum quispiam dixerit, Urticosum etiam esse, neque ullius alterius speciei asseritur.

Signa autem dignoscendorum ulcerum, istorum usu atque experientia potius quam ex scripto quis addiscat: veluti & resinam abietis à Borin & Pini &c. sensu quàm ratione rectius dignoscimus. Sed diversa paulò in Microcosmo ratio est, ob ipsius formam corporeum, & naturalem, ac insirum calorem, quo externa generata destituuntur. Signis istis ferè dignoscuntur tamen, quod Estiomena gummata, ulcera resinata, &c. naturam Colophoniæ ac Picis repræsentare scimus: quæ vero pustulas, urticam, scabiem que, plumosum, &c. sequi, veluti & Ivæ Rubeæ sua quoque peculiaria signa nemo ignorat. Atque sic velut omnes Sales æri gines, &c ac quidquid in universum virtutem Corrosivam participat, in exterioribus agere conspicimus. intrinsecus quoque ubi in Microcosmo & in actum erupterint, ex forma, colore, calore, dolore aliisque symptomatis, facile dignoscuntur.

Neque vero est, ut ad unum certum locum morbum aligemus, vel generali aliquo nomine à loco sumpto app lic idum putemus: nam nullum Chirurgicum nomen à loco ducitur, nisi ubi loca Planetarum morbus aliquis occupaverit, uti in Syronibus: atq; ut longa alia in Esthiomenis ratio est: Veluti enim arco s aliis lo is R nes protrudunt, sic & Liquores in Microcosmo p llentur, atque ut maximè & in arb oribus, & in Macrocosmo certus quandoque erumpentis fluxionis locus existit, nil tamen opus est novi nominis, nova remedia excogitare, unum omnibus generale nomen unum omnibus Esthiomenis, Catholicum tem dium esto. Etsi autem hic naturæ refragari difficile est, quæ (particulariter) non raro uno aliquo simplici, Esthiomenum cruris curat, eo ipso vero brachii non curat: tamen cum Medici officium requirat, ut uno nomine appellatum morbum, uno remedio p. tcurer, sive in supernis partibus ille sit, sive in inf rnis, nil nostris rationibus hanc objectionem obstare puto. Itaque nominum multitudinem causarumque diversitatem ab Humoristis Medicis assignatam in hoc affectu, ab arte nostra exulare jubeamus.

Porrò quemadmodum exteriora generata videmus corpus nostrum afficere, tum ubi illa in materiam peccantem abeunt verbi causa, si Arsenicus in corpus nostrum agit, tum illud exulcerat, sic alumen plumosum, sic urtica longo usu cutem exulcerant, velut omnia cætera corpora quæ talis naturam participant: similiter de intrinsecis Mineralibus judicandum est. Proinde ipsorum naturas accuratè distinguemus, quo si ea in actionem erumpant, illis perinde ac extrinsecis mederi possimus. Veruntamen externa generata ab internis differre. In eo quod illa ad tempus solum, hæc verò perpetuo agant, paucis incognitum esse puto: quin interna fixa esse, externa autem mobilia perinde manifestum est. De ulceribus denique depascentibus, uberiore sermone disserere, eorumque signa, ac differentias assignare conveniebat: verum quia hæc materia nimis ampla, copiosa, & intricata est, nec nisi summa experientia præditis pervia, neganti, m hoc ad secretiorem quandam Philosophiam remittimus.

Curandi autem ratio hoc ferè modo se h bet. Prima ut Sal exterior extrinsecus, non intrinsecus auferatur. Deinde more Chirurgorum vulgaro ulcus lavatur. Remedium anodynum, & restinguens pro doloribus ac ulceribus depascentibus, id est, Esthiomenis tale esto.

Recipe Salis Meta'lorum ℈ij *Aquæ de Bitumine veris* ℥vj.

Mixta digerantur per quatriduum. Dein hoc remedio per quatuor vel quinque dies, seu donec dolor omnis remiserit, ulcus lavetur, quo facto, sequenti mixtura ad consolidandum utetis (quæ sic habet.

*Recipe Cinerum de Saturno lib. ß. Olei olivæ lib. lib. vj Lithargiri præparati in vi*f*cum quartari*a *vij fiat mixtura, coquatur in calidis cineribus ad horas xij. imponatur mane & vesperi.*

Aliud prioris Formæ.

Recipe Salis urinæ ℥iij. *Salis Metallorum è Saturno* ℥v *coquantur & digerantur in aceto destillato, donec fiat fermentum simile Elixiri, cui deinceps adjicies decimam sextam partem Camphoræ liquefactæ, & uteris velut dictum est*: post hujus usum ad claudendum ulcus recipies Oppodeltoch vel Emplastrum pro Fistulis sequenti capite descriptum.

De Fistulis.

De causis & origine Fistularum varia, & fabolosa ab antiquis memoriæ prodita invenias, quæ recentiores quidam obstinatè defendere non dubitant, & ea maximè quæ ad Fistularum differentias pertinent: quasi vero Fistularum plures essent differentiæ, nec omnium eadem penitus natura, quamvis enim loco quodammodo à cæteris la hrymalis differat, tamen una omnium essentia, ac originis ratio est, Itaque quod omnibus ulceribus commune est, hoc ipsum quoque ad Fistulas referemus, nimirum quod Salem Corrosivum causam agnoscant. Neque est quod doloris ratione aliquam differentiam statuendam hic esse, quis sibi persuadeat: siquidem Sales etsi omnium formarum causæ sunt, non tamen statim dolores efficere quoque necesse habent, cum experientia edoceamur, Sales quosdam sine omni dolore corrodere posse: itaque nil opus est de nova Theoria cogitare, ulcerationis ratio sufficit, nec plura requiruntur.

Sal itaque is qui Fistulas efficit, idem ille est, qui in Cassia est, in arundine, &c ac ex quo Conchilia, & Æ hites lapides fiunt: est enim excavationis omnium corporum, una quædam ac communis causa, quam tamen in curatione non admodum respicimus, cum dolor & natura Corrosionis ferè curationem ad se pertrahant. Etenim quamvis ulceratio nulla fiat sine forma, tamen ipsa sola ad invertendam curationem, insufficiens est Formarum quidem absolutam cognitionem in Medico, quatenus Philosophus est, ac Theoricus, omnino requiro, ut sc. differentiam omnium formarum tam in ulceribus, quàm externis generatis, Granato sc & Marchesita, unde ea sit ostendere queat, non tamen sic in curatione procedendum. Sed ad exemplum redeamus. De Cassia & arundine similitudo nobis proposita fuerat ex quo Fistularum Theoriam nos deducturo polliciti sumus, sc. ut materiam ac ipsorum cavitatis causam ostenderemus. Proinde scitote, quod veluti arundinum variæ differentiæ existunt, sic non unum genus Fistularum esse, atque ut illæ variis de causis, varias formas nanciscuntur, sic Fistularum formas diversas, diversis à causis produci. Neque tamen præ-

ter Salem, alia aliqua causa afferri potest: qui cum omnibus communem formam largiatur, ex ea ipsa formarum æqualitate, non potest quod ipse materia primitiva sit semetipsum prodere. Quapropter Medicos hortor ut formarum differentias sedulo discernant, quo accuratius de morbi materia peccante pronunciare queant, namque (ut crasso exemplo rem confirmem) veluti nemo marem à fœmina distinguet, nisi formarum ratione, sic causas morborum nemo sine formarum diversitatis cognitione internoscet, causam autem morbi necessario cognosci ad rectam curationem, quis est qui dubitet? Notandum porro est, quemadmodum formæ ratione arbor ab arbore, lignum à ligno differt, quævis vero arbor, ac quodvis lignum ab igne absumitur, sic in curandis Fistulis, quæ varias quidem formas quandoque sortiuntur, tamen unam communem curandi methodum sufficere. Curatio enim ignis consumentis instar se habere debet, qui velut in comburenda pyro aliud non requiritur, quam in fago, pino, tilia, &c. sic curatio una omnibus Fistulis accommodari potest: itaque illa subtilis & accurata disquisitio, Medicum non usque adeo sollicitum tenere debet: namque qui hujusmodi subtilitatibus se exercent, nunquàm veræ Medicinæ absolutam cognitionem sibi comparabunt. Illud certe fateri omnino cogimur, sensus nostros non intra cutem hominis penetrare: at contra nimiis speculationibus indulgere, æquè cognitioni officit. Proinde recte ergo subinde moneo & inculco, ut in naturis quatuor Elementatorum indagandis (quæ vera experientia est) sedulo laboremus: illic enim experientiæ matrix quasi est, quæ sensuum indicio penitus sese subtrahere nequit. Itaque cognatio hominis cum quatuor Elementaris observetur, sin & de locis sollicitus esse quis velit, is Cassia fistula, Aristolochia rotunda, Zuccharum &c. quatenus locis distant contempletur, & intelliget quomodo Fistulæ aliæ pone oculus, aliæ post aures, aliæ aliis in locis generentur: neque tamen quisquam cogitet, novam ob id Theoriam, vel novam curam excogitandam esse una omnibus Theoria, una Praxis sufficit & abunde est.

Sal autem quem diximus Fistularum causam esse, Sal petræ est: is enim non potest sine cavitate consistere: proinde si ipse ab Iliado separetur, intrinsecus in corpore, vel etiam extrà perinde ut in Arundinibus, ac Aristolochia rotunda (quæ & ipsa intrinsecus cava est) cavitates efficere solet, quæ operationes Salis petræ etsi uniusmodi non sint, tamen à Medico distingui (quantum ad curationem attinet) necesse non habent. Quemadmodum autem in arundinibus contenti succi, alii dulces sunt, alii austeri: sic Humores qui per Fistulas effluunt, varios quoque sapores obtinent: humores verè illi nil aliud sunt, quàm nutrimentum medullarum, ad quas cùm ob affectum corpus pervenire nequeant, per Fistulas extrà derivantur, in pus mutati. Quapropter sciendum, quod ubi Sal in materiam peccantem abierit, quód Cuniculos agere incipiat, cui si deinceps præternaturalis calor copuletur, jam ad efficiendam putredinem nil amplius deesse. Sin calor externus nullus accedat, tum nulla fluxio nullumve pus apparet, sed simplex cavitas existit. Itaque sciendum, calorem præternaturalem finalis formæ corruptorem esse, ac intentiones Salium, in operando impedire posse. Præterea loci ratione (quod sæpius jam monuimus) meminetis, nullam in curandis Fistulis differentiam observati: est enim Salis natura à calore liquefieri, quod cùm omni corporis parte fieri possit, ubique quoque Fistulæ generari poterunt, verum quemadmodum in plantis, aliæ aliis plurem humiditatem requirunt, sic in Fistularum genere, pro loci varietate Humor copiosior, vel paucior fluere solet, pro Salis scilicet multitudine vel paucitate.

Quod si verò cui ista ratio non sufficiat, sed planius causas ac originem Fistularum sibi explicari velit, cum secretiore quadam Philosophia dotatum huc accedere volo, quo sequentia penitius introspicere possit. Itaque ceu quis eam teneret rem explicemus. Quemadmodum omnia, quæ in rerum natura crescunt, ex suo semine crescunt: sic Fistulæ quoque suum ex quo crescant semen habent, semen illud materia peccans est: peccantem autem materiam non voco, omne id quod per cavitatem effluit, sed id quod intus latitans fluxionem causatur: idipsum verò (veluti omnium rerum semina) minutum admodum est. Proinde sciendum, morbum non esse omne illud, quod ex semine nascitur, sufficit radicem ipsam, quæ seminis naturam maximè servat, morbum appellasse. Ex quo curativa intentio oritur, in curatione radicem evelli debere. Cæterum quod ad causæ causam (hoc est ad seminationis rationem) inquirendam attinet, tam est Medico factu impossibile, quàm rationem reddere, cur si quis ex fractura fistulam contraxerit, cur ipsum crus fractum sit, sc. utrinque occultæ causæ sunt, hic fortuitę, illic fatales.

Ad curationem autem Fistularum progredientes, observabimus, primò Fistularum quoddam genus esse, quod vel membri affecti atrophiam, vel totius corporis consumptionem efficere natum sit: cujusmodi est illud quod ex perperam facta curatione primitus natum est. In hoc genere curatio fere desperata est, maxime si membrum intumescere inciperet, verum quid facto opus sit in symptomatis vulnerum, explicatum est supra.

At si Fistulæ legitimæ fuerint, tum *Recipe Olei de ferro, de Saturno ana ℥j. Olei Mercurialis ℈j. ß. misce*, ungantur labra fistulæ per dies novem & curabitur, nec sollicitus sis de fundo fistulæ: præstat medicinam eo pervadere quàm oculos tuos. Aliud simile sub forma emplastri. *Recipe Ceræ, Colophoniæ ana quartarium unum, ex majoribus quatuor gummis ana ℥j. ex quatuor Resinis ana ℥ß. fiat magdaleon, temperetur cum oleo Lauri & Terebinthina secundum artem.*

Aliud sub forma Potionis.

Recipe Aquæ foliorum cervi, foliorum tinearum ana lib. ß. Aquæ sophiæ ℥ij. misce, singulis diebus bis, mane & vesperi hauriatur uncia una cum vino ad mensis spacium, & sanabitur. Plura remedia non desunt: verum ista mihi usualia sunt & præstantissima, quibus contentus eris.

Peroratio.

Causis ac curatione ulcerum ac aperturarum omnium absolutis, jam Medicos fideles monendos duxi, ut nostram Theoriam, quæ in causarum inquisitione, Praxim quæ in Remedii legitimi inventione ac usu descripta nobis est, sedulo legant ac relegant. Ego quidem non inficias eo, vicies pluribus dictis, & causas & remedia describi potuisse, ac debuisse. Verum prolixitas si in aliqua alia arte in Medicina certe locum non habet, verba pauca, sensus perfectus, remedia succincta, virtutes immensæ in arte nostra probantur, quæ omnia sane sedulo Medicos considerare decebat, ut ex parvis magna depromere possent: tantis enim nos thesauris donavit natura, ut nil supra, adeo ut ne Thymi, quidem (majora jam prætereo) virtutes omnes describi possint. Quapropter præstare unius herbæ virtutes absolutè cognitas habere, quàm omnium dotes per transennam saltem inspexisse, affirmo. Sed plerique Medicorum nostros labores corrugata fronte inspicient, non quòd artem veram proditam videant, sed quod suam nequitiam doleant. Verum illos rubros & nigros

Galenos

Galeros nemo sic suscipiat moneo, ut ipsorum superbia se seduci patiatur.

Idem Paracelsus de Ulceribus hæc rursus habet in Chirurgiæ suæ Minor. Lib. II.

Cap. I. *De Quorumvis Ulcerum Originibus in genere.*

VT primo de fundamento loquamur ulcerum, ignorandum non est, ulcus aliquod in corpore præter corrosiva nullo modo posse fieri: nullum etiam corrosivum extra genera salium reperitur. Inde quævis ulcera suam ex salibus originem ducere sequi necessum est: non ea via quidem, ut sal transmutetur, melius aut pejus reddatur, uti de complexionibus fictum. Quapropter primum hoc est, quod sciatis, in corpore nil pejus reddi, sed quod malum ibidem existit, à nativitate simul ortum esse, ac in temperatura sic permansisse, ut nulla suæ substantiæ manifestatio facta sit.

Uti jam ulcerum originem salia fore diximus, hoc etiam est scitu maxime necessarium, centuplicatam in corpore salium existere varietatem, quorum quodque genus peculiare suum ulcus efficit: ex quorum conditionibus juxta salium existentiam, ulcus pejus fit, aut melius alio. Inde suam formam, conditionem & essentiam, ut externa salia sumunt. Sal, quod limaturæ ferri permiscetur, peculiarem suam ferruginem habet: item sal urinæ suam, & alumina propria n, &c. Quamquam ferrum unum & idem existit, nihilominus transmutationes, quæ per salia fiunt, haudquaquam similes, quod in salium conditiones transeant. Et prout unum gustu vehementius est alio, quod à differentia percipitur inter vitriolum, sal commune, sal nitrum, & alumen, quodque peculiarem dolorem infert, uti gustum habet proprium. Hæc de salibus.

Non secus, imo pejus ea, quæ proveniunt ex Realgaribus efficiunt, ut Arsenicalia sunt, auripigmenta, ustea pettea, &c. ut ista pro sui conditione veneni tumefaciunt, pungunt, &c. hic etiam ubi produ unt ulcera sese palam faciunt. Horum omnium primum fundamentum est, cognoscere totum corpus in hujusmodi salibus constitutum: & quantum externa mineralia comprehendunt, Microcosmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fiunt ulcera, non alias quam super ferrum ferrugo, quod proprium sal consumit. Sic & cuprum suo sale proprio convertitur in æris florem, aut viride æris: non secus in sui consumptionem per sali sua transmutatur corpus.

Alia nonnullorum ulcerum origo fit ad hunc modum. Salia quædam subtilia sunt, & liquorosa quæ per propriam subtilitatem corrumpuntur, eo quod in aliis liquoribus existunt aut separantur postmodum in hunc modum. Vinum integrum & sanum videtur, & in eo sal ejus non percipitur, quia dulce bonumque, nec non in sua substantia potentissimum suo tempore post ab eo sal proprium separatur, ac tartarum producit ad latera vasi. quod sal acutissimum existit. Pariter in corpore liquor, qui necessarius est illi, temporis etiam successu talem in separationem transit pellis ejus est vas: cui tartarus adhæret, ut in dolio, cum sua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum acescit, qui substantia sua separatur ab eo. Nam alias in corpore si qroribus accidit, qui centuplicare variantur, ubi similem in acetositatem incidunt, statim adest corrosivum.

Nec est, quod miretur quispiam ob salium in corpore multitudinem, cum idipsem vari tas demonstret ulcerum corporis, in quo generationes omnes elementorum existunt. Latius notandum salia correstiva juxta separationis tartari, nec non aceti processum à vivo similiter ulcerum originem esse, qui um in suam exaltationem ad hunc modum veniunt. Et prout unum diutius altero vinum conservatur, & acutius exitur, in corpore salia haud absimilem differentiam habent. Quinam in corpore posset aliquid existere, quod præter corrosivum ulcus formare posset? aut corrosivum esse potest, quod tal non sit? Quam ob causam igitur n cdieus ab hoc fundamento recedere vellet, tum ab originibus veris ulcerum? & id quod ipsamet natura dedit, in quo posita sunt etiam omnia non erit considerandum, secundum ejus tenorem ac ordinem? & in bis peculiares nugæ, quas effutit Avicenna cum adhærentibus ei, forent obsetvandæ.

Inspicito naturam suis in proprietatibus conditionibusve, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementum Aquæ, videque diligenter, quam varia salia nascuntur ex eo, prout communia, tum alumina, &c. Pariter elementum Terræ, qui mitum in modum sua salia producat in pipere, zingibere, Aromatibus, Urtica, &c. ut interim tereniabin, & nostoch subriceam. Item in quot fines salia tendant, & quam varias operationes sub finem den onstient. Ad hæc etiam considera, corpus in se conditionem elementorum habere, tum etiam ipsummet elementa fore, non ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut siccitatis Hæc dicta puta o, quod aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa.

Aspice, quinam generetur aurum, quod non nisi fructus est elementi sui: aliud aspice, nempe smaragdus, qui sui sunt etiam elementi fructus, ut horum incorruptibiles nonnulli, & alii magis. Ubi tales in corpore fructus generantur, quis non judicabit illud ad vitam longam & sanam? Contra, cum ex elementis ferrum etiam confluat, quod sua ferrugo rodit: item Lephanteus, quem edunt vermes: si corporis elementum similem fructum etiam producit, quis hominem ejusmodi sanum judicabit? Ad h c notandum, prout quodvis elementum in seipso bonum atque malum producit, absque damno sui ipsius hoc Anatomiæ quidem ordine caussante sic etiam in corpore, quum in damnum tendit ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Ut videris accidere sæpius, ex elemento mineram tempore quodam produci, quod eo loco nimime fuerat auditum antea: hac ratione pariter origines morborum intelligo: nam prout illæ sese patefaciunt, & morbi sequentes prorumpunt. Quapropter originem ad hunc modum exprimito, quum investigare poteris, ut quum separatio metallorum sinis fere emittere cœpit. eriam scire poteris, quum similia prodant ulcera. Non alias enim atque se palam faciunt illa per separationem, & morbi sese pariter manifestant. Quæ quidem separatio nisi fieret nulla neque bona, neque mala metalla prodirent in lucem. Sic etiam in corpore nisi fieret separatio, nulla sanitas, neque morbus ullus accideret. Cum igitur in separationem ordinata sunt omnia, primum hoc fundamentum est, ut separatio cognoscatur à medico? Qua ratione homo sit elementum & quatuor elementorum in se conditionem habeat, intelligendum, non juxta complexiones, quæ quidem elementum nullum efficiunt: at inde quæ nascuntur mineralia prabent elementum. Sic & homo etiam elementum existit, ac in a aritas & in simnias mineralia sunt item corpus, ex quo productio sit, ut Matrix, & in ea istius est id, ex quo procedunt omnia mineralia. Hoc de fœmine licet hic tacеam,

ceam, quod philosophicum potius quam medi um exiftit. Quanquam Ariftotelica ly a, tum artiftarum fi.tulæ viles, talia minime canant, propterea non eft, quo moveatur medicus: nam ipfa natura demonftrat, ubi femen hoc lateat: quid fit Matrix, & q id poftmodum ex iftis duobus enafcatur.

In cujus liquidem diftinctionis declarationem, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquæ fuum in aqua corpus habet, ac fua mineralia producit in aliud elementum, id eft, in terram. Similiter elementum Terræ producit mineralia fua in aliud elementum, videlicet in aërem Non alias elementum corporale fua mineralia producit in elementum aliud, ficut quod ex elemento aquæ provenir, exiftit in Phyfico elemento corporeo · tum quod ea eo latius nafcitur, in lucem erumpit. Cum igitur ulcera fint mineralia, hoc ad exemplum referuntur. Terra corpus eft mineralium: accidit ut uno loco reperiantur aluminofa, vitriolata quidem in alio, falia fimiliter in tertio, quarto vero nihil, &c. Sic etiam in corpore. Sunt homines omnes corpus morborum unum, & inter nos omnes genus omne mineralium divifum eft, æqua repartitione. Inde fequitur in uno folum homine minime, fed repartitum, ut quotquot homines exiftunt, particiones totidem fint, & juxta venas & meatus ejufmodi hominem concernentes, fanitas ejus aut infirmitas erit. Ad hæc, è libro de generationibus rerum naturalium inftrueris latius.

Cap. 2. De Cujufvis Ulceris origine peculiari.

Scribendi fuit penes Antiquos hic ufus, ut ulcera pro majori parte vocaverint *Apoftemata*: fed errore factum, & intellectus fui defectu. Quare non eft quod quifpiam curet, fi quando vocem in pofterum apoftema quodpiam ulcus :,ejus rei caufa declarabitur, ubi de apoftematibus agetur. Apud veteres etiam nonnulla *foramina* dicta fuit, quæ quidem ego vocavi *Syrones*. Multa *nodos* vocavi *damna*, quæ veteres apoftemata fcripferunt & ulcera fore, non ea eo fundamento, fed ea abufu potius, Licet in pofterum etiam antiquorum ego nominibus una cum meis utar, caufam hanc effe putes, quia veteta vobis aut aliis nomina funt notiora. Non quod ea defendere velim, aut eorum fignificata cutem, vel declarationea quas una cum textu prorfum rejicio. Quę Latina funt nomina, & à Latinis deprompta, illa manent: in his origo morbi fere femper includitur, aut ex cura. vel a fim litudine quadam, vel accidentali morbo fuo deducta. Apud veteres tamen nomina cum fuis morbis valde parum conveniunt, quo fit etiam, ut hactenus plus errorum inde quam boni furrexerit.

Cap. 3. De *Noli me Tangere*, vel alias *Lentigine prava*, vel *ferrugine*.

Primum eft, quod in hoc morbo notes, alibi quam in facie non produci, quia ferrugo eft ex fale Calebino, quæ prorumpit per vel trans cutem, & poftmodum introrfum rodit ea martiali natura carnem ferream, è feptem unam ufque ad radicem alterius carnis. Ad hæc tibi fumme foret utile, genera carnium juxta metalla, Kakimias, margazitas, vitriolata, &c cognofcere, quibus ineft, locumque proprium habet omne. quod hunc inficit, eique nocet.

Ulterius ejus productionis tale fignum habetur Locus Martialis ad eorem fal fuum expellit, cruftas & fciffuras una cum bullis & puftulis producit. Statim atque hoc apparet, adeft falis iftius copia, quæ violenter, & ita prorumpit in corrofivam naturam, ut hujufmodi cruftas abedat, fub nafo fodiat, poft ad maxillas, fuper & fubtus labia, nafi cartilagines, maxillas, in palatum ufque, diftenditur in latum, ad aures, oculos, & frontem. Et nifi remedium adhibeatur, fumit incrementum, ac ad oris interiora tendit ea corrodens, ut fame pereundum fit. Ad cerebrum vergit intrinfecus, capitis offa rodit, ac piam cerebri matrem, fubitaneamque poft mortem infert. Item oculos & auriculas foraminibus circum excavat, & evellit.

Quod jam de lentigine prava dictum eft, alia pariter fimilium ulcerum genera faciunt aliis locis corporis: at alia via demonftrationeque, modo formaque tamen fimilibus. Origo materiaque morbos hujufmodi producens, in Anatomia fimilis exiftit fali vitrioli colcothanino, juxta Martis conditionem. Quapropter notandum atque fciendum, ftatim atque fal iftud colcotharinum, alias quam ipfius Martis regionea artipit, fignum adeffe mortis.

Cap. 4. De Cancro.

Root colcotharis eft conditio circum fe rodere, ac abedere, quum ab eo feparatum fuerit, à quo temperatur, ac tum pro fitu fuo corporis aliqua parte fuam tyrannidem exercere: non fecus colcotharinum fal acrum eft materia producens cancrum, fub hac differentia videlicet viris ea hæmorrhoidalibus fluxionibus: fœminis autem ex menftrualibus. Ex his colliges cancri fitus & loca non alibi fore poffe, quam ubi fluxus ejufmodi fibi centrum faciunt. Nec alio fefe loco ponere poffunt, quam ex hæmorrhoidibus inter fcapulas, & ex menftrualibus ad pectus.

Quum ejufmodi cancer exoriri cœperit, eius notanda figna veniunt. Primo fal colcotharinum feparatur, & minim in modum prorumpit in lucem, ut quandoque in verrucæ duræ fimilitudinem, aliquando cruftatum inftar: quocunque modo fit, ubi fuerit apertum: fi verruca dura fit, fal corrofivum hoc caedit carnem, & fœtore quod reliquum eft, replet: fi crufta, has abedit etiam, & foramen apertum efficit, in latum protenditur, & ea corrofivorum conditione, circum fe, rodit omnia cum calore maximo: ea quo rubedo prope vulnus oritur, temporis longo fucceffu tamen fummum dolorem adfert, gelu, caluremque, fali colcotharino præter fuum affimulatur in lentigine prava fuas operationes tyrannicas exercenti. Sub terminum fal colcotharinum hoc in regiones cordis penetrat, non alias quam lentigo prava cerebrum invadit, & ut ifta mortem inducit.

Notandum etiam, fluxus menftruales acutiffima falia continere. Quare fi corrofivi falis in matrice fieret hujufmodi feparatio, ut à menftruo fejungeretur, cancrum, ut fupra dictum, & pravam lentiginem ibidem oriri poffe, dubitandum non eft, fummo cum periculo, quod via aut patum cognofci valeat. Eft etiam in hujufmodi fale, tealgatis quidam concurfus qui quidem in fale Calebino minime fit: quo lentigine prava cancer ifte periculofior eft eo loco judicandus.

Cap. 5. De Gangrana.

Ari modo quum fal vitriolatum acrum feparatur ad alium corporis locum, quam fupra dictum eft, ut ad pedes, brachia vel alias partes. Alia ratione duobus prænarratis ulceribus comparandum venit, excepto folo, quod huic alumen plumofum admixtum fit. Ejus in carne materia fita eft. & liquor exiftit illius, in quo eft, ac mercurialis morbus. Et quamvis alios etiam locos arripiat, ejus occafio falia vitriolata funt, quæ totum perfundunt corpus.

Quam

Quum in aliquo membro separatio contingit, ut sal vitriolatum cum alumine plumoso, inciperet carnem & cutem corrodere, primo rubedo quædam oritur, & aliquando calli duri glandium instar apparent, in carnosis partibus, at super ossis rubedo major: & non alias quam cancer & lentigo prava primum incipiunt circum se rodere: sic istud etiam, peculiaribus cum doloribus, stimulis & punctionibus, ob salis plumosi concurrentiam. Item prout est corrosivi conditio, quæ de salibus acutis provenit, circum se rodit in altum, ac intra cutem & carnes, cavitates facit: ubi cum se receperit, humiditate sua perquam acuta, quodvis excavat, ossaque prorsum exedit, ut eis colorem adimat, & nervos contractos reddit: infra membrum tumores excitat, sensum tactus adimit, mirum in modum exulcerat, postremo totius in corporis virulentiam infectionem terminatur.

Sunt & alia salia, quæ solum in latum circum se rodunt, & locum sui centri positionisque retinent: quibus quum aliud sal admiscetur, sive ex aluminibus, realgaribus, nitris, &c. juxta naturam hanc dolores majores concipiunt, & ab ejusmodi proprietate rubedinem, corrosionem, & tumorum conditionem. Quapropter notandum, ulcera quotquot similia sunt, & in corpore hunc ad modum apparent, sive lentigines pravæ, sive cancri, vel gangrenæ fuerint, una sub cura tria comprehendi posse cum illis, quæ sibi similia sunt apparentibus signis. Poteritis etiam tribus unicum assignare nomen, aut unumquodque per se relinquere. Non est inter hæc alia differentia locorum & liquoris, ex quo profluunt. Hoc etiam conclusum volo: qualecunque fuerit ulcus in corpore, superius aut inferius, originem hac via ducere suam, ex vitriolatis, una cum salium speciebus admixtis.

Quinam poticor ea quatuor humoribus ista procedere? quæ si procedere dicantur ex eis, quare Melancholicus humor aut Cholericus, &c. juxta situm loci corrodit, & non alibi? Unde conditionem istam accipiunt in latum? & excepto solum eo loco, in quo pauciores habentur humores, operantur? Si diaetis eo meatu acquirere, purgatique pravum quod exstitit. Dic igitur, quando fluere cesset? aut instrue me, num bonum una cum pravo non effluat? Si de morborum locis loqui voletis, & origines eorum vere demonstrare, quare hoc vel alio loco simile, vel aliud ulcus existat, cur istud ab alio sic differat, ista sine Anatomia elementa probare minime potestis: nam corporis oportet regiones vobis ut proponatis. Et quum eas repartiemini, reperietis, qui mineralia suam originem ducunt, & quid ex eis procedere locis valeat: modo cognoveritis, quænam salia corrosiva quolvis producere loci queant. Nam prout exempla superius data docent, videlicet regionem unam alia continere mineralia, quam altera, juxta Solis differentiam in earum productis hoc ipsum etiam in corpore non alias reperitur. Item postquam salium naturam omnium probe cognoveritis, & quæ sit eorum operatio: earundem in Microcosmo similiter invenietis. Quid vos ergo dicere movit, ulcerum formas tam varias ex quatuor humoribus procedere, quos tribuitis naturæ? Est etiam quod sciatis, ulcera non fore emunctoria, nec meatus per quos aliquid repurgari debeat, vel etiam repurgetur: sed non alias intelligenda veniunt, quam ubi foramen suis corrodentibus, vel trappanantibus sapum in os inducit: quam diu rodens in foramine fuerit, nulla sanatio potest adesse: talis est salis corrosio suis locis, & in propria sua natura semper, donec adfuerit.

Jam de aluminosis ulceribus dicendum, quorum conditio solum est in profundum caedere. Hæc suam ducunt originem ex aluminum generibus, & quot alumina, tot etiam eorum sunt ulcera. Quum a suo corpore sal hoc separatur, quod sibi datum erat, & illud amittit, mox inde suum in corrosivum transit, carnesque (prout omnis corrosivi salis est conditio) rodens exedit. Separationem hanc ad hunc modum intelliges. Nihil tam execrabile vides, quod non etiam aliquid boni contineat, exemplum ab aranea, quæ summum venenum est, è contra summum arcanum in febribus chronicis. Item vinum creticum optimum, & supremum vinum, è contra tamen in se maxime præ cæteris corrosivum acetum habet, quod merum est alumen. Ut ea ordine constat naturæ, bonum & malum semper unum arcanum efficiunt, & venenum æque ac balsamum, acidum æque ac dulce fore debent in corpore: nam in isto colores & sapores omnes existunt, ac similia quæque. Prout in Saturno tres colores videtis latere, scilicet rubeum, flavum, & album: tamen in seipso non est color aliquis horum, in ipso nihilominus existunt. In ferro similiter colores, puniceus, rubeus, & niger latent: ferrum in seipso non est colorum istorum etiam aliquis. Ab hoc exemplo jam intelligite, non alias ac per separationem hujusmodi colores manifestantur, salia pariter in separatione cognoscuntur. Et prout Saturni rubeus color tingit in rubedinem, flavus ejus in flavedinem separationum viribus, sic etiam alumen, & sal in ulceribus. Quod si mirari te contingat, quinam alumen aut sal, &c. sic in corporibus existere posset: considera, quinam acetum sit in vino ut minime percipiatur. Latius in cupro latet vitriolum, & ipsummet cuprum est vitriolum, & in separatione tale nec non idem fit. Nota super his in forma separationem existere, fierique, non in specie. Una separatio cupri transit in sal Veneris, quod longe corrosivius est vitriolo, fitque separatione formæ, non speciei. Per formæ separationem concludentes ista relinquemus.

Ulterius quum simile quid per separationem oritur, juxta separationem est corrosivum: aliud dolor existit, & foramen aliud. Differentiam inter aluminum & æris viride conspice; crudum & adustum; inter quam dissimilium conditionum existant: sic & foraminum aut ulcerum est conditio (tamen in profundum tendunt omnia) tum eorum malitia, hoc est, quum pejora sunt, quam salium sit conditio, considerandum est, id à concurrentibus mixtionibus fieri, quæ magnitudinis multitudinisque sunt ulcerum vel foraminum causæ. Sic Lupus, Erysipela, profunda Esthiomena, Fistulæ, Scrophulæ, nec non id genus similia nascuntur, quibus veteres admiranda nomina dedere multa, quod quidem valde minori poterat exequi.

Lupi talis est origo. Si corporis aliquo loco fieret separatio, præsertim carnosis in partibus, quod illæ sint ejusmodi foraminibus obnoxiæ (nam super tibias, vel in siccis locis corrosiva non ita possunt ac in aliis operari) lupusque foret: hunc aliud nil existere scito, quam sal Mercuriale, hoc est, Alumen: ex Mercurio namque sal hoc procedit aluminosum, quod pari modo, quo vitriolum à corpore salis, à Mercurio separatur, nec non alumina quæque. Inde sequitur hunc sui centri locum esse, quo generatur, & manifestum se facit: quamvis hepati perperam adscribitur, quod morbus attestatur per seipsum. Huic si quid ex aliis membris afflueret, aliud nihil quam separationis resolutio ejusdem salis, & est in externis partibus corporis. Aluminis igitur conditio est, ut quum separatur, suam in carne speculantiam exerceat, hanc putrefaciat & exedat, aliis proprietatibus quam

de præcedentibus diactim. Qua de causa quum in ulcus hoc imposita fuerit alla caro, peroptimeque ligata, miscetur alumen istud alienæ carni, quam etiam edit, viva tantisper in sua quiete relicta. Permanentis etiam & fixæ conditionis est, circumferentiam .... indurat, ac si muniret aggeribus, ne quid alienum subintret, præter suum resolutum, quod urit absque requie: durat annos circiter quinquaginta, suo loco manet, circum se latius non rodit, quam regia suo continet. Si morbus acutus, ut Anthrax vel carbunculus, accesserit, tum primum suam proprietatem amittit, mitisque redditur, in signum tamen mortis.

Fistularum origo passformiter exsurgit, ut quum alumina simul una cum nutrimentis aliquo loco resolvuntur. Hæ suum locum inclusum appetunt, hoc est, putrefaciunt, & non corrodunt: estque dulce, quoddam alumen earum. In lacertis primum oriuntur, etiam in juncturis arterias inter, aut ligamenta. Postquam occultam ejusmodi putrefactionem fecerint, aut in latum extenderint, spiraculum sibimet patant non alia de causa, quam ad respirationem. Ob debilitatem istius aluminis corrodi cutis nequit. Possunt etiam ea omnibus ulceribus & vulneribus nasci, ratione, quam de vulnerariis fistulis prius enarravimus.

Hujus generis alia multa foramina fiunt in corpore, quæ minora sunt extrinsecus, quam intrinsecus. Istorum est conditio, dolores non inferre, sed prout aluminis dulcis est natura, ferre humiditatem emittere, vel in aquam resolvi sic & fistularum conditio, spumam, aquam, & saniem ejicere. Ubi tamen glaciei non fuerit alumen, aut ejus acuitas mortificata; nam per istud fistula cavernosum ulcus efficeret. Cum fistula perseverat in exhalatione sua, manet, quousque morbus ad eam alius accedat: nam ea fistulis mors nulla producitur.

Latius in alumine considerandum id, quod plumosum vocatur, sæpius manifestari, de quo mirabiles admodum conditiones oriuntur, ut scrophulæ, formicæ, & id genus alia, quæ producuntur ex alumine plumoso: quum separatur, tria, quatuor, quinque, vel plura centra facit, usque in centum vel ducenta, hunc in modum. Quoties gutta separatur, toties ea coagulatur, & hac duritie circum se corrodit in foraminis productionem: & ubi multæ guttæ resolvuntur, multa foramina pariter fiunt, nodi, glandesve donec incidant. Quandoque mitigatur per aluminis dulcis accessionem, ut sua foramina dolores non ita vehementes inferant, ac per se: nonnunquam ab arsenico malitiam suam adauctam habet, qua pejus efficitur, quam alias existeret. Quicquid fit, ignorandum non est ejus fore conditionem, ut multa foramina corrodat, primo bullas vel pustulas emittendo: postmodum ubi satis corroserit, unaquæque foramen suum adfert. Hujusmodi plumosi conditio quum incipit oriri, duplici via manifestatur: Priore, nodis ac duris glandibus præmissis, ex quibus fiunt scrophulæ, nec non id genus ulcera multa, quæ sub scrophulis omnia comprehendenda sunt. Posteriore, pruritibus & ustionibus primum aggreditur, ex quibus non adeo magna vel profunda fiunt ulcera, sed pejora satis & acutiora, juxta miationis incidentiam, sese multo minusve manifestare possunt. Notandum insuper, fœtorem, profunditatem, vermes, & similia, quæ occurrunt in similibus, occasione carnis fieri, quæ conditionis illius existit, ut istorum facile generationem admittat. In carne vermes quandoque nascuntur, quandoque putrefactio nimiam in resolutionem tendit, ut in fœtorem transeat: quæ tamen omnia curam non concernunt. Pariter si cum Gangræna quod ulcus appareat, causam esse putandum est, quia bonum atque malum acidentia sua recipiunt.

Sal etiam urinæ varia producit ulcera, per urinæ viam omnia, prout in cambuca, similibusque. Sal istud una cum urina simul, ut acetum cum vino bibitur, effluere debet. Quum tamen in separationem transit, inde mox centrum sequitur, post eruptio manifestatioque foraminis, quod pro conditione sui salis formam habet. Simili processu cognoscuntur salia hæc omnia, quæ ex salino vero corpore profluunt, quæque plura sunt, sub fundamento comprehensa tamen omnia, prout ipsa cambuca continet.

Cap. 6. *De Conditionibus, essentiis, & proprietatibus ulcerum.*

Sciendum etiam de coloribus, qui videntur ulceribus accidere, solum ex salibus, è quibus oriuntur omnes, procedere pariter & formas. Ubicunque sal non fuerit, ibidem & color nullus, & in extractione proprietatum salis, colores fiunt manifesti: sic etiam ex forma varia curantur, idque juxta species. Crystallum in angulos cudit aliud nihil, quam sui salis proprietas: quod citrinus lapis aliam formam habeat, alterius est sui salis causa: sal aliud in Saphyro, quam in Granato: similiter aluminis est alia forma, quam in vitriolo. Salis communis formæ variæ sunt, una quidem aquea, cotis instar alia, granulata quædam, &c. Sic & ulcera corporis apparent, longum unum, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod salium suorum, ut cujusque quæque proprietas, efficit.

Quales in quatuor elementis formæ producuntur, ut arbor nulla sit alteri similis, herbæ semina quoque similiter: hoc in elemento terræ. In elemento aquæ lapis nullus alteri similis etiam existit: quæque proprietas manet in seipsa, prout suum sal ordinat: sic etiam in homine proprietas.

Libenter autem à medicinæ Sophisticis audirem, ubi colorum origines forent, ac formarum. An in Melancholia vel phlegmate respondeant: hoc mihi demonstrent in metallorum, lapidum, & arborum generationibus. Nam unum & idem est, quod formam dat hominibus, & quod elementis. Unde prodeunt hue humores? unde suam originem ducunt? potestis ipsi vos considerare, corpus internum, externo corpori nullum chirurgiæ morbum introducere posse: nam hoc loco separantur ambæ medicinæ, videlicet interni corporis, & externi. Si forte putatis, uni foramini quemcunque clavum adaptare, latius in mea Physica librorum paragraphorum documentum recipere poteritis, quam hoc loco, qui chirurgiæ tantum existit.

His paucis origines, materias, & causas, ex quibus ulcera quævis oriuntur, abunde satis à me declarata fore volo. Quanquam ulcera plurima, variæque formæ possunt ex salium diversis conditionibus oriri, cum tamen cura eorum minime requiret, manere volumus. Summa cura fuerit in istis necessitas, id à fundamento probe curam intelligere.

Cap. 7. *De curis & sanationibus patentium ulcerum.*

Cura sanatioque patentium ulcerum in Balsamo solum consistit, quod eo corporis loco simile Balsamum deficiat. Verbi gratia: Corpus in se Balsamum continet, quod à putrefactione conservat quicquid in illo continetur, ubi tamen eorum aliquid à corpore separatum fuerit, huic balsamo non subest amplius. Inde sequitur medicamentum in corporis natura latius esse quærendum.

Balsa-

Balsamum, quo sanari debent ulcera, consistit in exterioribus elementis, & est id, quod alia genera defendit a putrefactione. Merito dici potest igitur, quod sit Mumia corporis exterioris elementorum, hoc est, fructuum eorundem. Quamvis etiam Mumia sit, cum tamen ab uno in aliud corpus applicatur, Balsamum est. Nam quod ex uno corpore transfertur in aliud, vel permutatur, est Mumia transmutata sub nomine Balsami comprehensa. Ut sciatur tamen, ubi lateat Balsamum, in unoquoque naturaliter composito fore minime dubitandum est.

Hujus extractio Balsami fit in separatione; sic, ut hoc ipsum, quod sustentatur a Balsamo, sanatur. Jam ad hæc animadverte, Balsamum existere, præter liquorem Mercurialem. Unde sequitur in Mercurio sanationem omnem contineri similis & potentissimus in Thereniabin, & Nostoch, item in aquæ mineralibus, terræque fructibus Mercurius habetur. Ex eo colligi potest, Antimonium excellentissimum ulcerum exhibere medicamentum, cum hujusmodi liquoris Mercurii plus in se continet, quam aliæ quævis Margaritæ, Kakimiæ, & cætera similia. Solum ex eo curam & sanationem suam recipit aurum, quod supremum arcanum & remedium habeat. Subtilior enim liquor Mercurialis inter ea, quæ per elementum aquæ producuntur, minime reperiri potest. Similiter eorum, quæ terra profert, nullum excellentius arcanum sanationis habet, quam liquor Mercurialis ex Realgare Cheiri. Sic de cæteris.

Ad uniuscujusque liquoris Mercurialis cognitionem, animadverte, quum in hujusmodi liquorem metalla transmutantur; ut pro parte crocus Martis existit, ex alia flos Veneris, & pro sua parte spiritus Jovis; non tamen eo prorsum adductus: quum separatio vera facta fuerit, juxta sui recepti, vel processus potius tenorem unusquisque liquor Mercurialis hujusmodi potentissime curat ulcera.

Plurima describuntur ad ulcera balsama, juxta mineralia quatuor elementorum, in emplastrorum formam aliqua nonnulla pulverum, aquarum, oleorum, &c. quocunque modo fiant, ejusdem curæ sanationisque balsama sunt. Quamvis apud veteres varia sunt recepta, nec non ordinationes cum regiminibus, quæ hic adducere minime volo, cum naturæ prorsus contraria sint in ulcerum curis, ad hoc tam inepte posita sunt administrataque, tum præter necessitatem regiminibus onusta, naturæ potius inimicis quam acceptis, minime considerata necessaria, tamque varia, quæ penes antiquos scripta reperiuntur, quibus quidem seipsos, nec non alios misere seduxerunt, ac ægros perdiderunt.

Quapropter latius de Balsami curis & natura notandum, hoc ipsum fore, quod separatum adimit, & abstergit, corpusque restituit in hujusmodi naturam & conditionem, ut proprium ejus Balsamum rursus in pristinum locum antea corruptum redeat.

Primo, quod ad Balsamum attinet ex auro productum, ad hunc modum elicitur, ut aurum hoc absque spiritu salis omni, tum realgare vel similibus, in pulverem, oleum, aquam, aut hujus generis tale quid adducatur: quod nedum in auro, verum etiam in quovis ei simili corpore per transmutationem fieri debet. Nam absque simili transmutatione, minera nulla suas operationes adimplere potest, ut in se continet ac habet à natura, licet aliquam similitudinem exhibeat, ex fundamento vero non procedit. Ejus extractionis processus est, ut aurum per Thereniabin crudum in succum reducatur absque destillatione quavis. Nam per destillationem sal exaltatur, quod in hoc auro nullo modo prædominari debet: nec alia via quacunque reducendum est in pulverem. Receptum ejus hoc esto, quod sequitur.

℞. Auri laminati drachmam, Olei de pino drachmas quatuor. Pone simul digestionem septimanis quatuor: postmodum oleum ablue, manebit in fundo pulvis. Hunc una cum Thereniabin crudo poteris administrare. Vel alio modo sic facito.

℞. foliorum auri drachmam, Olei Mastichis drachmas sex. Digerantur per mensem. Postea separabis ab oleo, sicut prius, & affundes alcohol vini, digeri permittes octo diebus, postmodum abstrahatur è balneo Mariæ. Hoc oleo quidem utere. Si dicant alii medici, hoc medicamentum nimis sore pretiosum, aut subtilius a quo, loquetur eorum inscitia. Nam levins, minusque medico decipere volenti, vel ægris imponere, satisfacere poterit. Qui sanare vero cupit, morbos quoque rite pellendi suscipit onus, tantum accipiet pro suo medicamento, quod compensare sumptus valeat.

Ex ferro similiter habetur balsamum ad hunc modum, scilicet, ut cum aceto destillato reverberetur in crocum, à quo postmodum octies aut novies elevetur sal armoniacum, & inde post in oleum redigatur optime dulcificatum. Horum usus, auri videlicet ac ferri sit, ut illud qualibet septimana ter ulceribus patentibus imponatur, ferrum vero singulis duodenis horis semel.

Pariter in cupro simile Balsamum existit, quum in vitriolum rursus convertitur, & hoc in aquam, ejusque postea colcothar in rubeum oleum: quæ quidem ambo valent ad omnia vulneraria ulcera, sicut cancer, lupus, fistula, vel similia corrodentia quæque fotamina fuerint.

Etiam ex plumbo poterit haberi spiritus iste, si per acetum destillatum ex cineribus ejus extrahatur. Quæ dulcedo, postquam in oleum venerit, nedum ulcerum patentium, verum etiam apostematum & vulnerum admirandum est remedium.

Similiter ex Argento vivo, quum in oleum convertitur, auri balsamo comparandum venit: & ubi congelatum postmodum fuerit à colcothare, postea cum aqua Parthenionis administratum, omnia quotquot sunt excellit balsama. Et in crocum versum, aut præparatum in florem, ulceribus ejusmodi summam curam exhibet. Si medici, qui medicam hactenus exercuerunt artem, tales forent, quales fore præ se ferunt, metallorumque proprietates cognoscerent, in fabrorum officinis metallariis meliorem fore medicinam, quam in pharmacopoliis Francofurdianis perciperent. At ipsi quo longinquius habent negotium, eo sapientiorem sub rubeo pileo stultum existimari.

Præstantissimum etiam ad ulcera patentia remedium adferunt ipsa realgarida, prædictis non immerito comparandum. Arsenicum enim quodcunque patens ulcus, cujusvis etiam conditionis fuerit, validissime sanandi sufficientes vires habet. hoc suo processu tamen, ut sibi venenum quod habet, auferatur ad hunc modum. Fixandum est per sal urinæ demum in oleum per seipsum convertitur, quodvis ulcus patens persanandi potentissimum.

Hac via cum Antimonio feceris idem, ubi hoc in pulvere aqua vitrioli decoxeris, & postmodum ab eo sal armoniacum elevaveris, colato & invenies rubeum obscurum colore, liquorem & spissum, eundem, ut ante dictum, virium.

Nec est quod miretis, ulcera curari sanarique simplicibus hujusmodi, quod natura per seipsam has virtutes composuerit, ac dederit mineralibus, ut auro circiter sexaginta, cupro viginti, realgari triginta, &c. Quapropter ego merito recipra prorsus invalida teji io, quæ polucte medici nullius artis aut peritiæ. Hi conati sunt suis compositionibus integram reddere naturam: interim non consideratunt, istam per seipsam esse compositricem, nec sciverunt locum, in quo pharmacopola naturæ moratur, imo naturam contempserunt, & istius medicamentis meliora se putarunt æneis capsulis includere posse, quam arcana sint naturalia.

Salium etiam vires ad ulcera patentia maximæ virtutis existunt, quum alumina suis privantur corrosivis, absque stipticæ suæ conditionis corruptione, sic, ut ab alumine liquor sumatur, non tamen a calcinatione. Contra capiatur à vitriolo suum oleum, & liquor n llus à sic color puniceus, alio semoto. Quis præparationis eorum sit processus, optime satisque notum. Usus tamen, ut cum eis procedatur, est ut ipsæ thermæ continent. Quandoquidem ex salibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aqua frigida calescit in balnea, quæ patentia quævis ulcera curare, sanareque possunt.

Quæ supra posita sunt, elementum concernunt aquæ: jam latius quinam elementi Balsama terræ veniant in usum ad sanationem ulcerum audite. Primo notandum est, Mumiam terræ balsamum exhibere, quum ad eundem salis ut næ modum in alcali reducitur. Postmodum omne, quod ex terra nascitur, Mumiam latius præbet. Gradus ejus melior omnino redditur, ubi simul illa fuerint in mixtionem adducta, de qua postmodum extracta Mumia sit.

At vera balsama, quæ latent in arboribus, & pro parte sese patefaciunt, prout gummi non sunt, hoc loco pro balsamis habenda. Sed quod Botin & Juniperus exhibet, partim in ulceribus aliquid potest, in uno quam in alio magis tamen: aliquando frondea, alias fructus excellunt alia. Cum tamen in particularem usum adduci debeant, eorum hic ego præparationis meminisse nolo: quod ulcerum curationis & sanationis in eo fundamentum consistat, ut generale balsamum fiat, quod omnia curet. Non est utique cætera quævis, inter producta naturaliter, arbores aut herbas, aliquod Parthenioni simile, quum liquores ejus in modum extrahantur, ut sua virtus Mercurialis maneat, cum administratione sui vera: hac via potens evadit chirurgia in fistulas ulcera corrodentia, cancrum, ferruginem, &c. quocunque modo vel forma fuerint. Et non aliasac moscus aromatum odores excellit omnes, Parthenion virtutes omnium vegetabilium, arborum, herbarum, &c. quæ terra producit. Hia ego Balsamis terræ Mumiæ, compositionis ejusdem & Parthenionis, omnium terrenorum balsamorum vires conclusisse volo.

Pari modo quod elementum aëris in suo Theteniabin exhibet, liquosa Theteniabin existit, supremi balsami. Sed pro tenore suæ conditionis, & elementi proprietate, separari debet à sua humiditate, per additionem Parthenionis non aliss & Nostoch. Cum tamen ista non sint in usu, repertu satis difficilia. Quapropter in præcedentibus curas admodum potentes posui.

Tandem ut ad usus ordinem deveniamus, & unicuique morbo suum peculiare medicamentum assignemus, ut utriusque species Anatomiæ demonstrant, prout in prava tentigine, excepta practica tamen antea data, curam ejus accipe, notaque diligenter. Principio mortifica materiam, postea mundifica, deinceps cura sanaque. Mortificationem etiam notato fieri debere per dulcia realgaria, quæ nullam acuitatem vel asperitatem habeant: nam istis fieri non potest, ut recte cura succedat, quantum ipse morbus expetit: similiter in aliis ulceribus. Mundificatio fieri debet sub emplastro curativo, sic ut ligatione, quavis ejus materia sumatur, quantum hac vice docebitur. Cura talis erit, ut maturum efficiat ulcus, attrahat immunditiam, utque natura sanare valeat: quod nisi fiat, nulla sanitas venit exspectanda. Mortificatio necessaria est ad morbi tollendam vitam. Mundificatio quidem, ut successu temporis, quod mortificatum est, auferat: cura vero facit in defensionem.

In prava tentigine, noli me tangere, vel ferrugine talia recepta sunt.

℞. *Realgaris sublimati* ℥. j. coquatur in aceto duabus horis, & quum exiccatum fuerit, adde huic *olei Majoranæ* ℥ iij. simul commisceto. Hoc unguento ligabis ulcus ad extensionem sui, quam tenuissime potest, & repetitis vicibus extrinsecus inunges oleo, ne siccetur. Maneat ita diebus duobus cum suis noctibus. Tandem incipiet saniem & aquam emittere, quo signo percepto, hoc emplastrum superponito, maneatque tantisper, donec nulla sanies effluat amplius, aut alia fluxio.

Mundificatio.

℞. *Picis navalis unam libram. Visci pini & abietis ana lib.* ß. *Visci locustarum è larice. lib.* ß. *Pici larigina* ℥ i j. liquefiant omnia simul cum sui omnium ceræ medietate, ac olei quantum satis fore videbitur, ut formam acquirat emplastri. Quod istud non extraxerit, alia quæque nequibunt. His peractis curam aggredere.

℞. *Ceræ, Picis communis, ana lib.* ß. *Aristolochiæ rotundæ* ℥ iij. *Mumiæ* ℥ij. *Artim nii triti* ℥iiij. ß. Fiat emplastrum, & eo mane vesperique ligabis, juxta consuetudinem.

Aliud emplastrum.

℞. *Resinæ abietis lib.* ß. *Visci consolidæ* ℥iij. *Succi chelidonii quantum sufficit*, inde fiat emplastrum. Notato, maximam hujus artem & curam in unguento primo sitam, & in altero scilicet emplastro fluxus extractionis.

In Erysipela cura communis esto hæc.

Primo cape *glutinis aquatici* ℥iij. *destilletur in aquam*, cui fimum injice mineralium, & fiat decoctio per horam, donec in pulres utcunque spissas evadant, quibus adde *camphoræ* ℥j. ß. fiat unguentum, quo tibias ligato singulis tertiis diebus semel, tribus septimanis continuis. Postmodum ulcus hoc ablue foliorum quercus aqua mundum servando, vel aqua salsa: sic fiet ut æque sanetur, ac si medicamentum superpositum foret. Nam conditio talis est hujus medicamenti, ut septimanis tribus postmodum operaretur.

Ad Cancrum.

Postquam gluten aquaticum in aquam reduxeris, huic tantundem adde colcothari, & ad istorum singula pondo libramve, floris æris ℥i. ß. adde: simul commisce, primoque super ulcus pone, putrefietque, super illud permitte, quod

plerunque

plerunque fieri die quarto solet. Postmodum emplastrum appone mundificativum, quod in tentigine prava descriptum est. Et ubi totam immunditiem extraxerit, pulverem hunc supersperge. Recipe pulveris ex succo *chelidoniæ*, *Parthenionis*, *Centaureæ ana* ʒß. *Mumiæ* ʒj. sub istis pulveribus mane vesperique ligatum ulcus hoc optime persanatur.

Ad Lupum.

℞. *Realgaris crystallini* ʒj. *Olei ardentis* ℥ij. *Cerussæ drachmas duas:* fiat unguentum, quod circum lupum apponatur, ut ulcus non intret. Ligationes innova singulis duodenis horis semel in sextum aut septimum diem. Postmodum aufer hanc ligationem postremam, abstine tandem ab ea, tantisperque relinquatur ulcus, donec locus ille circumseptus abeat & per se. Quo facto, lavetur mane vesperique hac aqua, frequentique ligetur sub emplastro, juxta communem usum. Recipe *aquæ glutinis*, *Rosarum ana* ℥vj. *Parthenionis* ℥v.

Aliud Emplastrum.

℞. *Olei lini lib.* ß. *Viridis æris* ℥iij. Ceræ tantum, ut istius posterioris, coquantur simul in cerotum. Cui gummi Bdelii colati ℥ij. adde, ligaque juxta morem, ordinis quoque naturam.

Ad Fistulas.

℞. *Aquæ de cornibus cervi lib. j. Centaureæ, Consolidæ aureæ ana* ℥iij. *Parthenionis* ℥iiij. ß. His impone *Reubarbari*, *Mannæ electæ*, *Spermatis ceti ana* ℥j. Hujus optime commoti singulis vicibus mane vesperique bibatur cochlear unum, & mox inde vini cochlearia tria. His potiunculis mundificatur interne fistula, per seque sanatur, absque medicamento latius externeque posito. Si tamen aliquid superponere velis, hoc sit emplastrum.

℞. *De gummi quatuor*, ℥ij. *Ceræ lib. j.* coquantur simul, & injice *visci bovini* ℥iij. fiat emplastrum.

Ad Gangrænam.

Eodem utere medicamento, quo ad pravam tentiginem, etiam ad ulcera corrodentia, excepto quod additionem hanc facias, ut curatius emplastris ad *lib. j. Sammonæ* ℥ß adjicias, cui peculiaris ad corrodentium virtus inest ulcerum curam.

Ad ulcerosa putrida cavernosa.

Primo *croci*, *Hermodactylorum accipe grana vj. Olei nucis grana iiij.* Permisce, ac in quinque partes divide: quarum unam singulis noctibus administrabis. Postmodum sequens emplastrum super totum crus pro damni latitudine, vel extensione ligato.

℞. *Ceræ abietis albæ lib j. Visci de Bovin lib. ij. Resinæ communis lib. j* ß. Liquefiant omnia simul. & eis adde nucum *olei lib. iij. Minii*, *Lithargyrii Lapidis calaminaris ana lib.* ß. *Tutiæ* ℥j *Carabis* ℥ij, terenda conterantur, & ex omnibus fiat cerotum. Et postquam satis coctum fuerit, adde *calcis corticum ovorum* ℥vij. ß. & in magdaliones agitato. Hujus emplastrum super damnum duobus relinque diebus atque noctibus. & amoto post, recens aliud superponito repetendo ter processum hunc. Eo crus in floxiorem pervenit, qua tota virulentia repurgatur, tumorque residet, ac sedatur dolor, & hoc deinde curatur unguento:

℞. *Butyri non cocti lib j. Terebinthinæ lotæ lib.* ß. *Succi Parthenonis, Chelidonii ana* ℥iij. *Cerussæ* ℥j *drachmasque ij. Ceræ*, quantum ad incorporationem satis fuerit.

Ad Scrophulas.

℞. *Vini ardentis* ℥v. *à colcothare & fimo mineralium sua extrahas alcalia*, Deinceps *ejus ardentis vini sume* ℥. ß. *Aquæ rosarum* ℥ij. *aquæ chelidoniæ* ℥iij. Intinge fila, quibus madidis ulcerum foramina mane vesperique repleto, donec sanentur ultra medietatem; postea sub unguento, quod supra datum est ad ulcera cavernosa ligato. Pari modo si Gangrænæ his innascerentur, amoveri possunt, vel si fœtorem aut vermes conciperent. Item eadem via formicæ curantur, esletæ, circumrodentiaque foramina.

Recepta plurima reperiuntur alia: quid ad rem? cum eis melior chirurgus minime reddatur, nisi tritus & expertus in illis fiat. Recepta jam quæ satis fore possent, scripsi, diligentiam latius adhibeat medicus chirurgusque, ut eorum conditiones & proprietates intelligant, & cum eis indies progredi valeant. Optimum hoc loco habendum artificium, ea probe tenere ac intelligere, quæ quicunque noverit, opus non erit illi multos libros volvere. Unicum siquidem ex æquo notum receptum plus prodest, & majoris est momenti, quam tot ac tam copiosas monasteriorum bibliothecas perlegisse. ac inter millena folia vix medium intellexisse. Alia quæ penes alios Doctores scripta sunt, passimque multorum manibus volutantur, quo magis nota fuerint, eo majores inde nascantur errores, & ægrorum infinitæ ruinæ. Quapropter notandum ea quæ natura dedit remedia, solum in longis receptis esse consideranda.

Sunt & alia medicamenta quædam, quorum hactenus mentionem adhuc nullam feci, chirurgorum excogitata nequitiis, loculis suis quam ægris utiliora. Nonnulli chirurgiam agunt rubeo (ut Henrico prout vocant) alumine quidem aliqui, una pars arsenico, plerique sale armoniaco, ex quibus lixivium parant, panniculos, ac alia potius histrionum opera, quam proborum chirurgorum. Viventibus corrosivis ulcera sanare præsumunt, quibus omnino depravant cum eo damna, quæ tandem occurrunt, amovere nequeunt, nec evitare. Nihil prorsus emplastrorum habent, quod bonum in finem tendat. Gloriari jactabundeque seipsos extollere, potissimum eorum est magisterium, imponere, mentrique optimum unguentum. Hujusmodi pravis medicamentis utuntur medici nequam, & chirurgi plurimi, cum uno loco residentes, tum campivagi circulatores. At istorum nemo finem perfectum attingit, imo potius eo tempore, quo de fine bono sperandum esset, per idem foramen, quo se vaccæ conferunt ad prata, hoc est, per portam aufugiunt: nedum privati medici, verum etiam altius intitulati, hujusmodi nequitiis ac imposturis alere se minime verentur. Quanquam eorum id etiam exigit necessitas, cum in libris suis nihil extiterit veri, tum in suis compositionibus aliud non præter imposturarum in ordinem dispositio quædam: itaque studuerint, ut quæstum in dies novum dolo fraudeque facere possent; quod eorum est fundamentum artis. Talis medicorum fraudulentorum nequitia, confirmata & approbata est ab Ecclesia, si potestatem & authoritatem eis concedat, ut volunt imposturis uti, cum istas Avicenna, Galenus, &c. scripserint, hac de causa bene se habere debent omnia.

Hæc non admitor, cum in medicina major impostura sit, à sanctorum vicariis usitata, qui quidem ulcera patentia, quæ natura patit ex defectibus, in di-

in divi Joannis pœnitentiam, & in S. Kiriaci vindictam alii, vel in ignem S. Antonii transmutant, & similia: missas legere committendas injungunt, orationes & jejunia, Sancti maonm supra fontis aquam olefacere, nec non illi perquam humiliter ooerre, perpetuum ei servitium addicere, pollicerique, singulis annis juxta facultates porrocdere manum, in locietatem interibi: Sanctum quotannis invisere, oum adhuc vivat, an celebrari ibi nuptias velit, uxoremque ducere. Similes nequitias tam avide spirituales amplectuntur aliqui, sanctosque fingunt medicos, & pharmacopœos ex aquis hoi faciunt. Cur mihi displiceat, tam hæc est (ut intelligi facile potest) si medicos eos fore decet, qui talia committunt, boni, veri, probique fiant medici potius, quam his truffis maculatos fore ac onustos. Quod vero sanctos exsulem, & ejusmodi vicarium sanctum appellem: hac de causa factum, quod aliquando medicinam tantillum norit, ut ex chelidonia cum aqua facere decoctionem, ex quercinis foliis, & similibus aliis (de his plura, quam par sit loqui nolo) per quæ naturæ talia curare foramina & ulcera possibile est ex aliqua parte. Sed ut imposturis suis faciant satis, bonorem Sanctis attribuunt, ac manus suas lavant, æque ac Pilatus innocentes. Interim ego valde majus taceo, quod revelatione dignius foret, utpote multis magicis operationibus eos uti, quibus aliqua sua complent opera. Nisi Theophrastus in eo Xenodochio decubuisset, meritum esse nebulonibus istis ipsum toties quoties oportetet. Hæc & similia producit hominum avaritia, progressum dat ac defensionem. Item fritellam infernalem erga suos superiores.

Experimenta quædam ad hæc plurimum utilia tum ad prævenienda accidentibus, doloribus ac depravationibus ulcerum detegere, doceteque volo. Non ea conditione vel opinione tamen, ut perditis medicis, qui fraudibus & imposturis assueti sunt, instructionem ad suis nequitiis faciendum satis, dare cupiam, sed quod ipsos minime celare queam: nam si velim ægris impartiri, cogor & illis exponere. Hoc me contra solatur, nebulonibus id prodesse parum, quo nituntur ad nequitiam uti.

Experimentum ex alæpotico sumitur ad hunc modum.

Hoc in crudo Thereniabin destillabis, quod Balsamum optimo jure vocare potes, quo curantur gangræna, cavernosa ulcera, patentiaque: hæc illi pecuniarii perditi, perdentesque medici *S. Joannis pœnitentiam* vocant atque vindictam. Quot homines fraudastis vos nominibus sacris, patres memorandi, scilicet. Verum necessitate ferrum perstringitur: eo vos adducunt concubinæ vestræ cum spuriis.

Aliud experimentum, penes hos & pretiosos medicos habetur ad hunc modum.

℞. *Salis armeniaci* ℥ *iij. Salis communis* ℥ *ß. ponantur in aquam & bulliant.* Postmodum adde gummi atramentarii ℥ *iij.* ut simul omnia liquescant, & in dulcitiem excoquantur. Hujus ad fabæ quantitatem in aquæ mensura particulam injice. Lava tandem, ulcera quævis ac aqua mundantur, fiunt recentissima, nec non ad sanationem disponuntur. O quoties fons vestra hac via temperatus existit: fat scio vos intelligere me.

Aliud experimentum ad ulcera cavernosa.

Aperiantur venæ tres ad pedes existentes. Postmodum coque Thereniabin crudum cum alœpatico, hac decoctione laventur ulcera. Vidi quondam Diabolorum conjuratorem, qui sacris multis exorcismis curabat ulcera, nihilominus utebatur medicamentis etiam. Hominibus persuadebat ex tibiis Diabolum se propulisse, tandem superponebat sal benedictum ut in eas non rediret amplius. Hac via Medicina sua privata fuit honore, quo diabolus ornatus existit.

Aliud experimentum.

℞. *Parthenionem, & Consolidam auream,* simul contusas ulceri superponito, maneantque tribus horis, abjiciantur postea, lavetur ulcus foliorum quercinorum aqua: sic periculosa vulnera sanati possunt: Plurimi sanctorum, quos dixi, hoc aluerunt opere se.

Aliud experimentum.

℞. *Chelidoniæ succi lib. j. Alœpatici* ℥ *ij. Mumiæ* ℥. *j. Viridis æris drachmam j. Aluminis usti* ℥ *ij.* Terantur omnia subtilissime, quæ terenda sunt, & simul cum succo digerantur in calore per dies octo. Postmodum ulcera pannis eo madidis ligentur. Plurimi Doctores aluerunt se medicamento hoc, alias per Aviceonam è medicis mendici facti fuissent.

Aliud experimentum.

℞. *Quercinorum foliorum aquæ lib. ij. Olibani* ℥. *j. Visci ex serpentina* ℥ *iij. Liquoris Mumiæ* ℨ *vj.* simul omnia misceto. Medicamentum istud doctoribus emit vestem novam, & laceram quam eis dederat Hippocrates, ad sepes dumetaque suspenderunt.

Aliud experimentum.

℞. *viridis æris* ℥ß. *Aluminis usti* ℥ij. *Henrici rubei quem vocant, vel colcotharis* ℨ *vj. Terebinthinæ destillatæ lib. j.* Misce simul, & ulcera perline. Melius medicamentum hoc est, quam prolixa Galeni scripta sint.

Aliud experimentum.

℞. *Olei Ardentis lib.* j. ß. *Consolidæ aureæ, Parthenionis ana manipulum j.* Hoc experimentum innumeros Monspelianos Doctores perditos, atque decoctos relevavit, qui lacrymis conquerebantur de rubeo pileolo, suisque liberis, quod eos in summam paupertatem delabi siverant, eis de hac causa postmodum inimici facti.

Aliud experimentum.

℞. *Argenti vivi mortificati* ℥ ß. *Cerussæ* ℥ *ij. Euphorbii* ℥ *ij. Saxifragiæ, Lithargyrii, Sandalorum ana* ℨ*j. Axungia porci rufi, quantum sufficit.* Plurimi Judæi cum suis nobilibus hoc aluere se, per fas & nefas etiam, &c.

Experimentorum hujusmodi plura sunt, verum ego majora docui: quæ fuerint alia, non detinebuntur à suis authoribus. Etsi quæ plura forent ad hæc utilia,

utilis libro de Liquoribus, id est, de Pustulis, à me ponentur.

Conclusio.

Postquam origines & curas ulcerum descripsi, pariter admonitos velim eos omnes, qui fideliter medicinam aut chirurgiam exercere cupiunt, ut breve hoc fundamentum originum & curatum hujusmodi bene considerent, ac addiscant. Potuisset quidem unumquodque receptum augeri vigecuplo demonstrationibus, & origines latioribus verbis: verum in medicina scriptio longa minime locum habet, imo potius brevis & sententiosa, prava recepta magis prædita viribus à quovis medico desideranda, considerandaque veniunt. Quo longior descriptio fuerit, minor intelligentia: quantoque receptum prolixius aut copiosius, tanto minus habet virium & virtutum. Quapropter unusquisque medicus ex minimis maxima debet elicere: natura siquidem tantis à Deo virtutibus donata est, ut Thymus in agris abunde satis cognosci nequeat, quanto minus ea quæ Thymo longe majora sunt? Quare decentius est unicam in nostro fundare cognoscere quantumcunque pravam herbam, quam universa perlustrare prata, & eorum quæ continent nullam prorsus habere notitiam. Si quippiam hortus calendulis tantum floribus replerus esset, vel aliis, unius cognitio solum est necessaria, quod omnes patefaciat. Quid opus est igitur medico singula cognoscere, quæ sub una specie sunt individua, si probe cognitum unum habeat? Quapropter ego fundamentum istud in hunc modum concludo, prout extrahendum est, ex omnibus tamen balsamum unum, quamquam ex plurimis oritur locis, ut seminibus, radicibus, &c. canistro nihilominus cariophyllis pleno floribus comparandum venit, in quo similem & unicum odorem de se præbent omnes.

Verum enimvero pauci medicorum quos tetigi, quibus etiam conculcavi caudam, boni consulent: non ea quidem indignatione, quod ars in lucem veniat, sed quod eorum nequitia cum imposturis palam fiat hominibus. Nemo se permittat ab his seduci, cum ex eis fundati nihil, nec veri quicquam, ex libris eorum proveniat, quo subventum ægris iri quoquo modo possit: at solum fortunæ coguntur, & ambiguo casui suam artem committere miseri.

Chirurgiæ Minoris, seu Bertheoneæ Paracelsi

Liber III.

Cap. I. *Quinam tempora morborum adveniant, & qua via generentur apostemata.*

DEclaratis prius omnium causis morborum, à quibus apostemata potissimum suam deducunt originem, jam de suis temporis aliquot exempla notato primum. Arbor suos quotannis fructus profert. Item in singulos messis annos redit: nonnulla tertio: quarto plus minus alia suum autumnum exhibent anno. Sed omne quod ex tempore nascitur elementi terræ, determinatum annum tempus habet.

Non secus aliquot morbi præcisum annorum suorum tempus observant, qui quidem ex elementi sui proprietate sunt inclinati. Sunt & alii similiter ex mineralibus, qui ex elemento procedunt aquæ. Quæcunque ab ista producuntur, unum fructum proferunt sæpe, nullum amplius, quandoque in metallis: alia quædam tertium. In crudis lapidibus unum à primis materia quidem usque ad ultimam, tunc totum est autumnus. Non aliàs aliqui morbi semel influxi, nunquam iterum percipiuntur.

Elementum ignis pro suis temporibus suum fructum exhibet, quæ varia sunt: carbo quoties unus, toties peculiaris fluxus tempestivus unus, tardus alius, determinatis, & non temporibus. Ut sæpe contingere solet, ex elemento ignis produci ventum, qui domos diruat, arbores eradicet, quique centum annos ante, postque nunquam auditus est: item quandoque sex, octo, novem, decem terminis, brevius aut longius grando cecidit, aliave tempestas orta est, aliquando fulgur cum frigore vel calore.

Ut & alia prædicta, sic & aër exhibet quædam inæqualibus, æqualibus alia temporibus: jam decidunt Terniabin, jam Manna, lac jam candidum, &c. quandoque semel à decem annis, aliquandoque semel tantum, quandoque quater, quinquies, sexies, plus minusve.

Prout elementis in suis fructibus simile tempus datum est, eisque præfixum, sic & apostematibus magis, quam aliis morbis quoad sua tempora: quædam præcisis, indeterminatis alia temporibus erumpunt, cujus incertus cursus in elementis existens, & hominibus ignotus causam præbet.

Itidem in corpore morbi quidam juxta elementum terræ cursum accipiunt, ut *pruritus & scabies*, & secundum tempus determinatum terræ fructus nascuntur: nonnulli juxta cursum elementaquæ, prout *oculta paralysis*, &c. quidam juxta certum cursum ignis elementi, prout *Pleuresis*: aliqui secundum elementum aëris, ut *febres*: alii per transversum contra certos cursus omnes, ut *apostemata*: qui suum tempus juxta venti similitudinem accipiunt, eisque uniuscujusque nota & ignota maturatio.

Quæ sit apostematum causa.

Sequitur inde causa, quod apostemata non nulla quandoque juxta cursum elementi terræ procedunt, ut *communia*: quædam secundum elementum aëris; ut *zephirus*, &c. nonnulla juxta elementum ignis, ut *bonarum pustularum genera quædam*: & alia per transversum penetrant, ut *Pestis*. & est similis in corpore cursus, qualis extra procellæ sunt, æstates calidæ, frigidæque hyemes.

Quare cum enormes hujusmodi cursus eveniunt, causam alicujus morbi gravissimi præbent, & corpori mirabiles contrarietates. Nam tunc fit conjunctio cursuum in suis proprietatibus, ut nondum inter se diviserint hæreditatem, quæ data fuit illis à natura, tanquam ab unico patre. Non est itaque de certo determinatoque tempore loquendum apostematum, neque per naturam à Medicis, nec ab Astronomis cognoscendum. Cum talia suis in cursibus occulta nimium existant, ut apud nos philosophia nulla valeat perscrutari. Quapropter comparanda non sunt aliquibus morbis, qui juxta naturam certo suum cursum habent. Potest nihilominus aliqua ex parte medicus investigare juxta conditionem & consuetudinem regionis prout ventus aliquis eo loco magis, quàm alio flare consuevit, non est tamen hujusmodi cognitio tam certa, ut per juramentum affirmari debeat.

Materialis causa vero provenit ex tempore, quoniam realgaricus ille cursus oritur ex arbore de radice morborum proveniente, quo tempore pariter morbi similes oriuntur, ut artifex ille præparavit.

Non

Non secus ac faber, qui modo hoc, illud cras opus facit, juxta suos cursus & negotia sibi convenientia, & occurrentia, & ille realgar fabricat, ad negotium, quod illum concernit eo tempore.

Ad hæc scito, medicum simili cursui fabroque, non minori periculo, nec alia opponi, quam tormento bellico thorax chalybeus. Et, ut in certa natura contra suum artificem, æque medicus contra morbos existit. Verum uti prudentia quid in Internis in bonum potest, sic & ea nonnunquam in illis resistere, juxta morbum uninscujusque, ut etiam in suis conditionibus occurrit.

Ad hujusmodi causas de mineralibus non immerito scripsi, quod etiam ipsa Philosophia requirit. Quandoquidem ille medicus qui naturam elementorum extrinsecus non cognovit, multo minus ad intrinsecus fuerit aptus. Origines & causas utique de mineralibus accipere debet, quæ si non docuerint eum in cognitionibus & curis morborum, accidit illi prout iis qui suas ad patibulum aures reliquerant: ut eorum omnium communis usus est.

Cap. 2. *De Processibus & Signis cujusque particulariter morbi.*

Ejus processus ac ordo primom est, ut quum in suum transire morbum cupit, illud quod messis tempus ac kakimiam, simili modo realgar maturescere facit: & uti fuerint eo tempore fructus varii, tot etiam apostematum varietates oriuntur.

Quare quodvis apostema per se cognosci peculiariter debet, ex quo realgare proveniat, & quod sit hujus initium. Ejus processus & signa, quodlibet præ alio cognoscendi sequuntur. Nec est, quod nomina sive Græca sive Latina, Hebraica sint vel Arabica, vos moveant: signa siquidem atque processus morborum proprietates & conditiones exhibent. Quapropter anthracem & carbunculum non ex nominibus, at à suis conditionibus cognosci debent, ac inde post ex conditionibus nomina sumi, prout sequitur.

Cap. 3. *De Anthrace.*

Anthrax est apostema, quod ex Realgate Mercurii generatur, & in radice venarum earundem oritur, postea sibi facit exitum, suo centro nihilominus in radice manente. Inde sequitur unamquamque venam hujusmodi minerale realgar continere. Quare quot venæ, tot Anthraces, ut Anthrax salvatellæ, Anthrax medianæ, cephalicæ, &c. Ubi primum in apostema transire cupit, cum calore frigoreque sumit exordium. Nam quivis morbus venatum ex isto fluxu, corpus concutit semel tantum,. postea se recipit in emunctorium: rubeam ponit vomicam quandoque nigram albedine permixtam, quæ mirum in modum dolet: somnum aufert, & si dormire contingat, gravia somnia plurimum inducit, phrenesin, &c. Quandoque nullibi dolor percipitur, quam in apostematis loco. Quum termino proximum fuerit, apostemata duo producit: unum in radice, alterum in locustis, & nonnunquam externus disparet Anthrax, indeque sequitur mors.

De hydrophorbia.

Hydrophorbia est apostema separatum à sale trium primorum, estque demonstratio quædam unius naturæ lepræ, & est rubeum sal narcoticum, utcunque leprosum. Quum id à se natura pellit, in pustulam transmutatur ad modum fellis, vel bullatum à cantharidibus excitatarum, transparentium instar aquæ, nec non, ut speculom splendentium, &c. Alia quæ concurrunt in hydrophorbia, sunt in hoc morbo, sed lepram attingit, ab hac divisa, quod Hydrophorbia producat apostema, Lepra vero transit in morbum universalem.

De Panaricio, seu Verme.

Origo Panaricii, aut vermis, est in carnis locustis, ut digitis manunm, pedumve, materiæ quidem illius, ex qua nascuntur ungues. Transmutatur in duos exitus, ut in vermem, ratione putrefactionis & in apostema radicale, causa loci. Ab exordio sui centrum invisibile ponit, & postea tumorem ardentem concipit, cum puncturis maximis: locustarum enim dolores. Terminatur eo nempe, quod unguem atque digitum exedit, consumptaque locusta cessat.

De Ranula.

Ranula est apostema quoddam ex omnibus venis, quæ sub lingua sunt accumulatum, ex radice linguæ sumens originem: quare tam late, ac lingua fuerit, extenditur: estque sal resolutum ejusdem sanguinis ex debilibus venis tantum. Quandoquidem in ætate provecta hujusmodi resolutio minime fieri potest. Signum ejus est, sub lingua tumor glaucus, quanto junioribus, tanto major exsurgens, asper, & quandoque niger. Terminatur aliquando cum oris putrefactione, vel in saniem erumpit, quandoque per naturam absumitur, & est ea materia, de qua balburies oritur.

De nacta.

Nacta est apostema, quod mulieribus ad ubera contingit: oritur quum fluxus menstrualis immature lacti commiscetur, & illud in suo vase, quo continetur, separat: hæc separatio generat acedinem, quæ postmodum intumescit in carne, corrodit, & edit foramina. Lac omne, quod separatur in uberibus, asperum fit serum lactis, quod corrosivam recipit in se conditionem, ex fluxu de matre proveniente. Quare similia foraminibus, quod ad curam, annumerantur uberum apostemata.

De Undimia.

Undimia quidem oritur ex conditione carnis, & est sal resolutum, à sano separatum hoc loco, in quo centrum suum ponit. Et quia sal est dulce, producit apostema, quod non aperitur. Sed cum premitur, humectatur, prout aliquis tumor, qui foveas à compressione relinquit. Quare signum ejus est, dum intumescit apostema, quod nullum dolorem infert, ac in Chronicum tempus transiret: item compressione foveas relinqueret, Undimiam fore dicito. Postremo terminatur eo, quod foramen ponat, ex quo fit cavernosum ulcus.

De Sephiro.

Sephirus est apostema quodvis, quod cum duritie terminatur, & est fluxus ex sicco sale productus, in maturationem transire minime potest, at in sua duritie semper manet atque tumore: coloribus omnibus tingitur, curam & sanationem à resolutione recipit.

De Squinantia.

Squinantia est apostema, quod ex omnibus venis, quæ ab inferioribus partibus sursum, aut à superioribus deorsum ad collum in centrum concurrunt: & est apostemati carbunculo simile. Terminatur in cura solum, in eo quod concernit locus ipse requirit. Ab eo loco producitur, in quo nascitur, & centrum est ibidem, ubi apostema. Protenditur in circumferentiam, quantum regiones ambæ continent, colli scilicet, capitisque. In circulo nuchæ collum intumescit, ac folium etiam, una rubefit, caput admodũ calet. Postea maturescit, ut apostema: deinceps foramen post uvam incidit: inglutionem & electionem aufert. Cave tum à purgationibus, à phlebotomiis, & ventosarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus est apostema, quod peculiarẽ locum non habet: nam ubicunque se Realgar ponit, ibidem fit etiam demonstratio. Est illud realgar hujus morbi tam subtile, ut latius & magis aliis inficiat, eoque differt etiam, quod hoc loco magis in aliis rubefiat. Estque morbus, qui cum febrili paroxysmo sumit initium, eaque signa continet. Ubi foramen concipit, sperandum est de vita, alias non: in Carbunculo & Squinantia maxima cura est animadversio, ne quid reprimatur: solum exstinguatur, & refrigeretur mundificationibus, tum demum per se ipsa maturescunt.

Varia sunt adhuc apostematum in corpore genera: unum hac via, sic aliud oritur, prout ex eorum conditionibus & natura: tũ inter se differunt ea ratione, qua fructus, in quibus alia forma pisorum, alia quidem hordei, fabarum item alia: &c. Sic etiam alia forma est in Anthrace, in Carbunculo similiter alia: sic de reliquis aliis apostematibus. Hic de causa quodque peculiariter ob formam & qualitatem describere minime necessum est, ut Hippocraticorum est consuetudo medicorum. Solum animadvertendum, quinam in suis signis dolores & paroxysmi differant, ex istis tandem conditionibus fiunt recepta.

Item colores in apostematibus occurrentes ex realgaris conditione proveniunt. Nam carbunculus rubedinem suam accipit ex realgare rubeo, non ex sanguine, venis, aut carne: saphyrus etiam ex suo realgare: chiadus etiam, cum in eo nigredo contineatur, albedo, cœruleitas, & postmodum flavedo cum viriditate. Quapropter medicus minime curare debet eos, qui sanguinem ponunt colorum causam, ac dicunt, rubedinem ex sanguinis conditione procedere, nigredinem ex adusta cholera, vel melancholia. Similes conditiones, proprietates, & essentiæ sunt omnes ex realgaris natura, hoc est, mineræ sunt, & nullæ complexiones. Quæque namque minera, quod ad complexiones attinet, ab aliis separatur: etiam quæque species ab alia. Sequitur inde postmodum cura contra realgar, per quam apostemata curantur.

De curis.

In apostematum curis tria potissimum consideranda veniunt. Primum, ut spiritus vitæ fortificetur, ne ab apostematibus superetur: at non alias, quam in venenato corpore medicamentis hujusmodi veneno præveniatur. Secundum, ut venenum hoc morbos aut apostemata producens diaphoreticis expurgetur, & hoc per specifica, quę non solum clarificant, sed etiam mitigant. Tertium, ut locus, in quo venenum receptum est, superetur, & si caro, vel pars illa extra suam naturam, conditionem & essentiam devenerit, omne quod invalidum est atque destructum, auferatur. Nam per infectionem ejusmodi bonę carni damnum infertur, non alias ac si lignum ab una parte comburatur, & non alia.

Quanquam apostemata sub una simul omnia communi cura minime debent apprehendi, vel unico medicamento, quod ad vitam omnia fortificationibus non indigeant, ut illa communiora demonstrant: similibus oppodeltoch de Mumia superponito, hoc ipsum curat, & avertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quę, ut illa minime tendunt ad mortem (nisi depravata sint incuria perdita prorsus) illa sola mundificatione sanguinis, carnis, aut venarum indigent.

Quod ad peculiares curas attinet, primo notandum, ut in Anthrace, quivis caveat à corrodentibus: sive realgare fiat: aut alia quacunque via: vel alias pro majori parte mors istis introducitur. Ab initio hujusmodi radici venarum diaphoretica virtus est applicanda, postmodum Saphiricis circumcirca fiat urendum, & postremo tandem ad consolidationem accelerandum.

Diaphoreticum medicamentum.

℞. Vini correcti ℥x. Theriaca ℥.ß. Myrrha, Croci ana ʒj. Liquoris Zingiberis, Piperis, ana ℥ß. Misce simul, & hujus ʒß. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbia.

Hydrophorbia medicum exigit, à quo perquam optime cognoscatur, & ab usu medicamentorum caveat eo non pertinentium, ut unguenta pustularum sunt, & morbillorum. Ejus cura duplex est, una per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Postmodum applicanda est hæc aqua extrinsecus.

℞. Aqua regis ℥j. Olei de realgare ℥ß. Olei Euphorbii, quantum sufficit pro incorporatione.

De cura Panaricii seu Vermis.

Panaricii cura tripertita est, ut per characteres, qui fiunt in Carinthia, per superstitionem, & per medicamenta naturalia. Cura naturalis fit per unguentum narcoticũ ex ranarum sperniolo. Sumatur optime pręparatũ corium, ex quo theca digito fiat apta, prius hoc sperniolo ter aut quater madefacta, postmodum induatur ita madida.

De cura Ranula.

Ad Ranulam aperi venulas, è quibus fluere sanguinem facito: postmodum illinantur aut laventur potius aqua *Brassatella, Achimilla, Diapensia, Agrimonia, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaurea.* Si post curã hanc Ranula rediret, iterum fiat eadem cura: sed si Ranula magna minime foret, utere superius dicta aqua.

De cura Nacta.

Nacta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

℞. Oppopanaci, Bdellii ana ℥j. *Serapini* ʒij, aceto cõtempera, liquide satis, & cola per pannum: colatum hoc in spissitudinem excoque mellis: huic adde *Mumie* ʒj. *aristolochia rotunda* ʒiij. *Liquoris de Kakimia pondere tantundem*, ut reliquorum: fiat emplastrum.

De cura Undimia.

Undimia provenit ex sale resoluto, sive sanguinis aut carnis, ita curabitur.

℞. Realgaris ʒj. *Calcis* ʒiij. *Visci quercini*, quantum satis fore videris ad incorporationẽ: inde fiat ẽplastrũ. Quum apertum apostema fuerit, appone de nostro *Oppodeltoch*. Mundificativũ ejus. Accipe *colophonia* ℥j. *Cera* ℥ iiij. *Resina de Botin*, quantum ad incorporãdum satis

erit in ungentum. Post hujusmodi mundificationem, Accipe *Consolidæ majoris, Aristolochiæ rotundæ ana* ʒj. *Vitellorum ovorum, Terebinthinæ, amborum æqualiter*, & fiat emplastrum.

De cura Sephiri.

Sephirus est nomen omnibus duris apostematibus commune, priusquam fiant matura & mollia, cui prǽstantissimum est remedium Viscus de *Betin*, & Viscus *juniperorum*, in quibus mitigandi mollefaciendiq; magna virtus inest. Cura fit ad hunc modum:

℞. *Visci Juniperi lib.* ß. *Fœnugraci* ℥iiij. *Aquarum iringii, Lappacis acuti ana* ℥ij. *Succi Althea*, satis ad incorporandum.

Aliud.

℞. *Olei Lithargyrii, Colophoniæ, Mumiæ ana* ℥j. *Olei vitellorum ovorum satis ad faciendum unguentum.* Hoc Sephitum mollificat, & in maturationem adducit. Oleũ ex lithargyrio fit ad hunc modum.

℞. *Alumen, Acetum, & Lithargyrum*, & coque, donec albescat, postmodum coque rursum eodem processu. Quum excoctum fuerit, erit oleitas: cujus Archelaus etiam fecit mentionem.

De cura Squinantiæ.

Squinantia, tum omnes in gutture morbi, curari suo loco debent, & non in confinibus. Quum balsamus naturæ deficit in gutture, fit in eo putrefactio sursum tẽdens, quæ uvulam & folium inficit. Ejus cura fieri debet per gargarismum incarnativum ad hunc modum:

℞. *Mellis rosacei* ℥iiij. *Aristolochia rotunda, Pirolæ ana* ʒß. *Aquarum de prunis, de Prunella ana* ℥*septem.* Fiat inde gargarismus, quo patiens gargarizet sępius, quũ apostema fuerit apertũ. Si tumor adesset, extrinsecus applicari debet optimum defensivum ad mitigandos dolores, & sedandum ipsum tumorem. Defensivum hoc esto: ℞. *mucillaginis de fœnugreco* ℥x. *Cerussæ* ℥ij. *Camphoræ vitæ* ʒß. Misce, fiat inde Cataplasma, quod apponatur. Bene poteris capiti mitigationes pręstare, pannis in aqua rosarum rubearum bursæ pastoris solatri, barbę Jovis madefactis, & capiti superpositis atque ligatis.

Sequitur jam Aureoli Theophrasti de Apostematibus, Vlceribus, Sironibus, & Nodis, in Lxii. Capitula divisum opusculum.

Cap. I. *De Communibus Apostematibus ex sanguine provenientibus.*

DIco quidem ego Theophrastus Paracelsus, apostemata communia, cum ex sale sanguinis, tum ex utriusque humorum abundantia suam originem ducere, tanquam ex boni superfluo, propter excessum in apostema translato, post hujusmodi superabundantis separationem à natura factam: quod cum collectum est, in corruptionem transire cogitur, per locum, in quo situm habet, quia repletus est ultra suum diametrum.

Nota.

Ubi jam in sanguinę superfluitas orta est, ex qua generantur apostemata communia, si cutis eo loci naturale cõtri foret ejus emunctoriũ, transit in apostema, quod alias per nasum distillasset. Abscessus hujusmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionem excitat, eo; quod excessus in sua puritate minime permanere possit: cum superfluum quodvis putrefactionis sit exordium.

Signa.

Si tumor sine calore frigoreque, sed cum intensione & rubedine surgeret, ac absque febrium aliqua demonstratione, judicabis illud apostema fore commune, tam in junioribus, quam in senioribus.

Terminus ejus.

Si per seipsum terminari permittatur, maturescet, erumpetque: verum si forte natura balsami parum eo loco habeat, orietur inde, vel apostemosum ulcus, aut fistula cum dolore maximo. Si tamen balsami satis habuerit, per se, vel parvo saltem auxilio curabitur, & naturaliter.

Cautela.

Est medice, quod hic abstineas à magno magisterio, vel artis chirurgicæ nimia subtilitate, quæ potius, quam curabunt, inficient.

Cura.

Animadvertendum est in omnium ulcerum cura, naturam sui ipsius esse medicum atque medelam, innato proprioque suo balsamo. Sed si forte balsamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutum foret, balsamum erit introducendum per emplastrum oppodeltoch: quod quidem apostemata recentia maturando & mundificando curat vigesima quaque hora renovando, ligandoque.

℞. *Lithargirii cocti in cerotum* ℥iij. *de incarnativis quatuor* ʒß. *de gummi liquefactis* ℥ij. & fiat emplastrum secundum artẽ. In principio tutũ erit pręvenire phlebotomiis venarũ, à quibus apostema generatur, & situm habet: his enim aufertur illa rubedo membrorum per sanguinis diminutionem, & una cum ea tollitur superfluitas sanguinis abundantis, nedum in his tantum, verum etiã in omnibus aliis apostematibus.

Inter curandum admonitio.

Tria potissimum in apostematum curis observanda sunt. Primum, ut spiritus vitę fortificetur, ne præ dolore debilis fiat: sicuti solet in his, qui venenum hauserunt, præservantibus medicamentis noxæ præveniri. Secundum, ut infectio, quam introduxit morbus, diaphoreticis mundificetur, & specificis, quæ non solum clarificant, sed etiam dolores mitigant. Tertium, ut locus occupatus à toxico præmuniatur. Si carnis aliqua pars à sua natura sit alienata, quod puttefactum est ejus, auferatur: nam ex erodendo, maxillas & labia consumit, spargitur tenuiter cum fœtore.

Terminus.

Nisi præveniatur, nasum, aures & faciei formam à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius descẽdit. Si latius quam sint confinia martialia progrediatur, ad mortem id judicandum est fieri.

Cura.

Initio si ferrugo non admodum late roserit, curetur emplastro de resinis. ℞. *Resinæ abietis lib.* j. *Farinæ hordei* ℥vj. *Resinæ pini* ℥v iij. reduc ad formã cetoti. At latius progressa medium aut finem si propemodum attigerit, mortificatio præcedat, ut ærugini diminutum sit in origine, quod per anladar fit aqua rosarum superposita, & super

Nota.

Ejus invectio privativa consurgit ex Mercurii mineralibus, & est mineralis cuiliber innatus venæ flos. Inde sequitur, tot anthraces, quot venæ fuerint, existere, ut anthracem salvatellę, medianæ anthracem, & cephaliæ, &c. quę causantur ex venarum hujusmodi corruptis cavitatibus.

Signa.

Si calor aut frigus invaserit cum alicujus venę livida nigredine, circumsepta rubore albicanteque centro, cum uredine, somni privatione, gravibus somniis, & irrequieto motu, anthracem fore dicas alius membri, & pro asperitate critica lenitateque suis ad mortem est judicanda.

Terminus.

Meatum suum accendit, ac retrocedens apostemata bina producit: unum in radice, alterum in locusta: mox inde sequuntur inflammationes, laterum compunctiones, sitis absque multa bibendi potestate, labrorumque fissura, quę mortem indubiam indicant.

Cautela.

Realgaris, aliaque fugè cauteria.

Cura.

Primum est virtutis diaphoreticæ medicamentum adhibitum illius venę radici. Postmodum ustio saphirica circumcirca facta. Deinceps in eschpharam ducta consolidativis curetur.

Virtus diaphoretica est descriptio lithontripon, si fuerit separata à sua substantia: quia tum accedit radices venarum, humectat sanguinem excitatum, & tum venit sudor, & est signum optimum. Species, quæ ingrediuntur lithontripon, debent à sua substantia separari per spiritum vini.

Diaphoretica medicina talis est.

℞. *Vini correcti* ℥ x. *Theriacæ* ℥ß. *Myrrhæ rubeæ, Croci singulorum* ℥j. *Liquoris Zingiberis*, *ana* ʒ. ß. Misce, de quo bibatur, uncia semis in optimo vino.

Cap. 3. De *Cancro.*

Cancer est apostema, quod ex hęmorrhagialibus effluxionibus provenit, in viris atque mulieribus, ex menstrualium corrosivo sale meatuum, in locustis manifestato: cujus salis duplex est, plumosi videlicet, ac arsenicalis differentia.

Nota.

Cancrorum non est alia, quam duorum, quæ dicta sunt, fluxuum origo. Quapropter in corpore nullis aliis locis imprimuntur, quam virorum inter humores, & mulierum ad ubera. Pars eorum maxima rodendo fodit intrinsecus, externeque minime cognoscitur, donec sedem suam fixerit.

Signa.

Quum humeros, aut in uberibus rubeus tumor exsurgit cum propria maturatione, postmodum in ulcerationem transit, rubicundis late radiis expansis, & fœtorem cum intervenientibus uredine, frigore, calore, doloreque diutius persistenti concipit.

Terminus.

Successu temporis corrodit, foditque rectà cor versus, mortemque repentinam in sua molitur periodo.

Cura.

Hæmorrhagiales menstrualesque fluxiones amovendæ sunt per physicum: demum per chirurgum anodyno mortificandum erit ter, vel quater, ut in Noli me tangere dicitur: postremo descriptione consolidativa eodem loco posita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam, ubi reduxeris, accipe semper ad unam libram colchotaris ejus ℥j.ß. *florum æris* proportionem hanc à quantitate colchotaris observando, mixta simul, ulcerique vel cancro superposita maneant, donec putrescant: quod plerumque fieri solet in quatuor diebus. Deinceps amovendo superpone mundificatum, quod in Noli me tangere describitur, & quum putridam extraxerit materiam, superpone pulverem hunc.

℞. *Pulverem ex succo chelidoniæ, parthenionis, centaureæ ana* ℥ß. *mumiæ* ℥j. mane vesperique ligabis.

Anodyni descriptio.

℞. *Sperníoli, succi solatri ana* ℥j. *liquoris de firnis* (vernicis puto legendum) ℥ß. & reducatur in formam unguenti.

Cap. 4. *De Noli me Tangere, prava lentigine, vel ferrugine.*

Noli me tangere, quod & *Lentigo prava* dicitur alias, aut *Ferrugo*, calepini salis est ærugo: quæ se primum ad superficiem recipit: demum intrinsecus rodit, consumitque Martialis naturę viribus, carnem quoque ferream unam è septem corrodit.

Nota.

Genera carnium secundum metalla, cachymica, marchasitæ, vitriolataque notando veniunt, ut cognoscatur unumquodque proprium locum inficere.

Signa.

In facie sumit exordium cum aquosa quadam scabie, bullisque minimis cum periodo, postea transit in corrosivam, nasi cartilagines rodendo, maxillas & labia consumit, spargitur tenuiter cum fœtore.

Terminus.

Nisi præveniatur, nasum, aures & faciei formam à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius descendit. Si latius quam sint confinia martialia progrediatur, ad mortem id judicandum est fieri.

Cura.

Initio si ferrugo non admodum late roserit, curetur emplastro de resinis. ℞. *Resinæ abietis lib. j. Farinæ hordei* ℥ vj. *Resinæ pini* ℥viij. reduc ad formam ceroti. At latius progressa medium aut finem si propemodum attigerit, mortificatio pręcedat, ut ęrugini diminutum sit in origine, quod per anladar fit aqua rosatum superposita, & su-

& super hanc emplastro de resinis apposito. Notandum erit in hac cura, si ferrugo firmam radicem fixerit, ut jam secundo vel tertio cedere nollet, imo resistere videretur potius, non est ab anladar abstinendum, nec ab una ad aliam curam transcurrendum.

Resina abietis fit ex ejus fructu viridi in aquam posito, quoad spissitudo malignosa conspiciatur: deinde recentem aquam affundes, & aqua decoctione ferme consumpta, materiam spissam, ut resinam habebis.

Excellentissima cura est, cum similibus & perniciosis morbis materialibus; medicus ab initio realgari dulcificato vitam adimere nititur (non corrosivo quidē: hoc minime tutum, eo quod patienti foret impossibile tolerare tantam istius actionem, quanta ad curam hanc bene foret necessaria) postmodum emplastro mundificare: postremo curam eo dirigere maturationibus, ut materia putredinis ablata, naturale balsamum ipsius naturæ curare valeat, alias frustraneè curabit medicus.

Mortificatio.

℞. Realgaris crystallini ℥j. coquatur in aceto per duas horas, & usque ad exsiccationem, huic olei majorana ℥iij. affundes, misce simul: hoc unguento super panū pro loci continentia subtiliter extenso ligabis & oleo sæpius madefacies forinsecus, ne siccetur emplastrum, quod duobus diebus naturalibus immotum ita maneat. Post quos sanies & aqua profluet, quibus etiam perceptis, ea, quæ sequuntur, superposita maneant, quo usque nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

℞. Picis navalis, Visci pini, Visci abietis ana lib. j. Visci ex locustis de larice (puto larice legendum esse) *lib. j. ß. Larigna quar. j.* Mixta liquefiant cum cerę & olei partibus æqualibus, ut ambo sufficiant ad emplastri compositionem: quod isto, non alio quovis extrahi poterit: eo peracto, cura mox inde sequetur.

Consolidatio.

℞. Ceræ, picis communis ana lib. ß. Aristolochiæ ℥iij Mumia ℥ij. Antimonii ℥iiij. Fiat emplastrum, quo mane vesperique ligabis, ut moris est.

Aliud consolidativum.

℞. Resina abietis lib ß. Visci consolida quartam j. Succi chelidonia, quantum sufficit ad formandum emplastrum. Maximum in ista cura magisterium consistit in unguento primo, & in emplastro secundo pro fluxionum extractionibus.

Cap. 5. *De Herysipila.*

Herysipila est consumptum sal vitriolatum; hoc primum in rubedinem, & corrosionem, postmodum in ulcerationem transit. Locus ejus est inter genua & calces, circumcirca crus: ibidem etiam morbus Mercurialis.

Nota.

Quamvis vitriolatum sal morbum efficiat, est tamen ipsa minera Mercurialis tantum, à qua proprium recessit balsamum, & liquor salis, ejusque species pro quantitate recessus demonstrantur.

Signa.

Apparet primo rubedo cum dolore uredineque maximis, postea cum tumore, deinceps cum foraminibus fœtidis ac corruptis, uno penes aliud, & in planum subtus excavatis, nonnunquam siccis, alias flavo claroque liquore madentibus in cancri formam, aut Noli me tangere: totum crus inter duas (ut est Mercurii natura) continet.

Terminus.

Sale resoluto fluxus eo loco producitur, & sal ibidem, ac postmodum reliqua totius corporis salia resolvit, faciei colorem aufert, operationes impedit ventriculi. Postea sal cordis, hepatis, & cerebri surripit, ac tandem chronisatione facta per hujusmodi resolutionem subsequitur mors.

Cura.

Curæ principium est, ut ligamenta stringantur cum allahol, ne concurrant alia salia, postea spernolo mortificandum est, deinceps amoris doloribus per oppodeltoch consolidandum.

Descriptio allahol.

℞. Salis anathron ℥j. Anodi ℥ß. reduc ad formam cum oleo de spica.

Descriptio Spernioli.

℞. Spermatis ceti, Ranarum, Cerefolii, Juniperi ana. Fiat destillatio in sole.

Alia descriptio.

℞. Glutinis aquatici ℥iij. destillentur in aquā cui fimus mineralium imponatur, & bulliant simul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde *caphura ℥j.* fiat unguentum, quo cum ligetur crus temo quoque die semel, per tres septimanas continuando. Postea sæpius abluendo mundetur aqua foliorum querci, vel aqua salsa. Curabitur optime non alias, ac si medicamentum superpositū esset: nam ejus est naturæ medicina prædicta, quod tribus hebdomadibus etiam operetur post ejus omissionem, donec omnino curaverit. Anathron est genus salis, quod crescit in petris, veluti muscus lapidibus supernascens, nitri similitudine: non est nitrum tamen, quod à vitrariis conficitur. Est sicut usnea quid, ac decoctum aqua fit, ut alumen acidum. Postremo vitri formam accipit, spumamque producit, quam antiqui falso putarunt *anathron.*

Cap. 6. *De Fistula.*

Fistula est sal ex nutrimentis illius membri tantum, in quo sita est, vel eorum excrementorum, latius non extendens seipsum, quàm illud sit excrementum vel nutrimentum. Ad aëterē tantum, fit apertio cutis: quia sal istud est debilius, quam ut cutem sub qua latet fistula, corrodere valeat.

Nota.

Ex omnibus apostematibus, item ex vulneribus, fodicationibus, & accidentibus, cum sal illius loci moritur, oriri possunt: etiam ex morte nutritivi salis & excrementorum.

Signa.

Signa.

Angusta profundaque sunt foramina, pro majori parte in juncturis & angulis penes emunctoria, in locis depravatorum vulnerum fodicationum, aut accidentium, spumam & aquam emittentia, spatio duodecim horarum sese purgant; dolorem non inferunt, quia de glacie præter acuitatem sunt emortua.

Terminus.

Mortis non est effectiva, nec alicujus accidentis, ac in statu suo chronico permanet in mortem usque.

Cura.

Mundificativis & incarnativis præter omne corrosivum opus est hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut oppodeltoch. Non est, quod ventilis angustiam cures; nam trium horum quodlibet operatur excellentissime.

Potio vulneratorum.

℞. *Aquarum ciclaminis*, *& de foliis serpentina ana* ℥ iij. Fiat mixtura ad haustum. Dosis ℥ iiij. mane & sero in finem usque curæ.

Alia.

℞. *Aquarum de cornibus cervi lib. j. Centaurea, Consolidæ aureæ, Parthenionis ana quartarium j.* ß. Quibus impone *Rheubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana* ℥ j. Hujus potionis agitatæ prius, ut bene misceatur, cochlear unum singulis diebus bibatur mane: post quod vini cochlearia tria sumantur per os. Hoc poto fistula mundatur intrinsecus, & per se coratur absque medicamento superposito forinsecus. Poteris tamen hoc emplastro uti exterius.

℞. *De quatuor gummi* ℥. ij. *Ceræ vj.* Liquefiant ambo simul & adde *Visci de botin* ℥ iij. fiat emplastrum.

Aqua localis.

℞. *anodyni* ℥ ij. *Crystallini praparati in lapillos* ℨ j. *Aquarum plantaginis, Ciclaminis ana.* ℥ x.

Cap. 7. De *Herpeta Mordace, vel Estiomena, vulgo Lupo.*

Lupus oritur ex sale Mercuriali tantum in eo loco, in quo est, ejusque centrum figitur ubi defectus major fuerit: & quamvis adscribatur hepati, vel per ejus curam procedatur, morbus tamen eam per se recusat.

Nota.

Eo, quod in musculis absconditur, in quibus periodus movetur, ab apostematibus est separandus lupus.

Signa.

Fixus est, & in circumferentia centrum suum coagulat introrsecus ad os fodiens, urit callososque nodos tandem procreat, usque ad mortem.

Terminus.

Herpetæ mordacis ætas est annorum triginta, vel quadraginta, membrum non consumit, suo loco manet: verum si morbus acutus inciderit, mortalis est: pariter si carbunculus vel anthrax accesserit, de cura desperandum est.

Cura.

Refrigerio primum opus erit, demum remediis mucilaginosis, ad callos, nodosque tollendos, postea curetur per oppodeltoch.

Mucilaginosum remedium.

℞. *Liquoris de Mumia, de Mastice, de Caphura, singulorum* ℥ ß. *Mucilaginis de fœnugraco, de Psillio, de Citoniis, ana quantum sufficit pro incorporatione.* Usus ejus est, sicuti emplastri oppodeltoch. Refrigerium, vel in frigidatio fit sperniolo anodyno, per quinque aut sex dies, post quos mumiam addes.

Alia cura.

℞. *Realgaris crystallini* ℨ j. *olei ardentis* ℨ ij. *cerussæ* ℨ ij. fiat ungoentum. Circumponatur lupi circumferentiæ tantum, ut in medio nihil fit. Renovetur singulis duodenis horis semel, usque ad sextum vel octavum diem: depone postmodum, & permitte. Circulus ille totus aufertur per se, quo facto, lavetur mane vesperique hac aqua, superponatur etiam infra scriptum emplastrum, secundum artem Chirurgicam.

Aqua, vel ejus lavamentum.

℞. *Aqua glutinis, rosarum ana* ℥ vj. *parthenionis* ℥ v.

Emplastrum.

℞. *Olei lini lib.ß. æris viridis, Ceræ ana quartarium j.* Fiat cerotum, cui superaddantur *Bdellii colati* ℥ j. Liga secundum artem.

Cap. 8. De *Malo Mortuo.*

Malum mortuum est colchotar narcoticum, non inter apostemata, sed inter pruritus connumerandum potius: à centro surgit in superficiem, loca sola Saturni Mercuriique solum occupat.

Nota.

Cum spiritus somniferi separantur à sua circumferentia, membrumque suum arripiunt, uti quodvis narcoticum, non alias & colchotar istud expellit.

Signa.

A pedibus primum incipit, ac sursum assurgit, cutemque post duos aut tres annos, ut corticem insensitivam efficit, cum augusto foramine.

Terminus.

In ulcerationem terminatur, sibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, postmodum in lepram tendit.

Cura.

A cauteriis est incipienda cura, quibus tollitur id, quod in superficie fuerat, & postea per oleum de piperibus ad menses tres administratum.

Cauterium.

℞. *Sulphuris liquefacti, liquoris de colophonia, olei de carabe ana* ℥iiij. *Thuris* ℥iij. *Resinæ abietis* ℥viij. Fiat mixtura super ignem, calefac optime: postea superaffunde singulis diebus duodecies, & pes bene perfusus hac pinguedine, per dies tres aperitur.

Cap. 9. *De Serpigine.*

Serpigo nihil aliud est, quam sal aluminatum, ab aëris elementis extra suum chaos expulsum ad cutem secundum aëreorum expulsivorum operationem.

Nota.

Cum elementatum aëris per suum chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, substantiam salis aluminati relinquit in superficie sui chaos,& quia sal aluminatum est, minerale suum effectum habet in superficie.

Signa.

Ubi maculæ quædam nascuntur in cute permanentes, vel non: fixæ sive vel non fixæ suo loco fuerint: rubeæ, luteæ, vel albo permixtæ colore, quamvis in parte corporis, judica serpiginem existere.

Terminus.

Ultimo per totum corpus dispergitur, bullas pravas producendo, postea crustas, inde fissuras, postremo tandem ulcerationes.

Cura.

Aëris purgatio præcedere debet, post usus cauterii, sicut in malo mortuo: deinceps per plantaginem curabitur.

Mundativum aëris.

Succi cichoreæ, Gamandriæ ana lib. j. *Succi capillorum Veneris lib.* ß. *Mannæ* ℥ij. *Liquoris vitrioli* ʒj. Fiat mixtura & destillatio per alembicum, usque ad oleitatem. Dosis à ʒ. usque ad tres.

Cap. 10. *De Gutta Rosacea.*

Gutta rosacea provenit ex croco, Martis habente naturam, qui in carne subjecto Marti, per totam cutem circa poros expulsus est, & crocea tinctura, Martialisque sine tinctura sanguinis, aut carnis est.

Nota.

Caro quævis in suę mineræ naturam transit, pro augmento mineralium eo loco sanguinisque metallici.

Signa.

Faciei color primo flavus, deinde rubicundus, indies magis absque bullis, vel pruritu, donec coccineum colorem cutis & caro simul acquisierint.

Terminus.

Ultimo transit in putrefactionem, quæ sal in se generat, cum pauca mordacitate.

Cura.

Ejus cura sita est solum in citrinula, & fabiola, nec non in re bona destillatis, aquam in & ista cura dicitur ex tincturis.

Alia cura.

℞. *Albuminis ovorum coctorum numero x. calcis ovorum* ℥vj. *Destilla in aquam, & adde, Foliorum argenti, Stanni, Plumbi, Veneris ana* ʒj. *Foliorum auri, Marchasita argentea, Aurea Chimolea ana* ʒij. Fiat digestio ad mensem, & destillatio.

Cap. 11. *De Morphea.*

Est morphea trium horum, scilicet sanguinis, carnis, & cutis, per mineralia salia causata corruptio, transiens in corrosivam putrefactionem, internam & externā.

Nota.

Cum substantia naturæ per sal mineræ corrumpitur, & figitur per se, tunc illa tinctura secundæ generationis est initium morpheæ.

Signa.

Quando pars Martis in rubedinem tingitur, & ex gutta rosacea transmutatur in alium colorem cœruleum, aut nigrum, cum bullis, nodis, aqueisque vesiculis, atque tumet, morpheam esse dixeris.

Terminus.

Incipit in fine sui putrescere nigramque ponere aschpharam in carnis medio, quo cum pervenerit morphea, est incurabilis, & in mortem usque permanens.

Cura.

Ejus cura duplex est, prior ex tincturis, posterior ex mundificativis. Prior iterum fit in modum curæ guttæ rosaceæ, posterior, ut in malo mortuo.

Cap. 12. *De Glandulis & Napta.*

Apta quidem ex nutrimentorum proprii membri liquoribus originem ducit, eorumque liquorum, à quibus provenit, similitudinem recipit. Inde sequitur aliquas naptas cartilaginosas, aliquas carnosas, & ligamentosas esse nonnullas, aut aliis membris similes, ut ossibus & articulis.

Nota.

Quodvis nutrimentum est triplex. at si digestionem ejus separatio præcesserit, in suæ formæ substantiæque separationem etiam transit, & inde naptæ proprius locus oritur & generatio.

Signa.

Si globuli glandulæ, vel superfluum os proter inæqualitatem ipsius membri nascantur sub cute recondita: mobilia vel fixa: sive doleant, vel non, dura vel mollia fuerint, naptam esse judices. Termi-

Terminus.

Successu temporis putrefit, augmentoque suas membro vires deprædatur.

Cura.

Aluminis plumosi filo tollenda est, in oleo de gilla prius madefacto, postmodum ungendo & excorticando venulæ per gillam consolidentur.

Cap. 13. *De Hydrophorbia, vel lepra expulsa.*

Ex trium primarum substantiarum centro, quæ separantur in lepræ generationem, per virtutem expulsivam balsami liquorem expellentem, oritur hydrophorbia, rotundam in formam instar gallæ, & est de sale non acuto, sed leproso.

Nota.

Quodvis resolutum narcoticum sine ulceratione manet, estque de natura urticæ, salisque vitriolati.

Signa.

Cum bulla nascitur similis ei, quæ fit à cantharidibus, aut flammulis, vel in gallæ tumorem turgens, & circumquaque cœruleo colore perfusa, tanquam erumpere vellet, dura tactu sicut est aquosa vesica, hydrophorbiam esse dixeris.

Terminus.

Si penes oculos sita sit, fistulam ex se generat absque detrimento, putrescit introrsum versus ex originis abundantia suæ, calore augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra subsequitur.

Cura.

Duplex est hydrophorbię cura: prior, ut per liquorem orizontis natura corroboretur; altera quidem, ut bullarum liquor exsiccetur forinsecus.

℞. *Aqua regis* ℥j. *Olei de realgare* ℥ß. *Olei de euphorbii*, quantum satis fuerit ad incerandum.

Cap. 14. *De Alopecia.*

Alopecia scabies est in partibus Jovis nascens, & ex spiritibus istius originem & materiam peccantem, dolorem, & locum simul unico contextu ponit.

Nota.

Cum spiritus Jovis à naturalibus separatur humoribus, & in mineram propriam transit: si in metallis operabitur, in cachinam: si in arboribus, in spongiam, & in humano corpore transmutatur in alopeciam.

Signa.

Si cutis in capite post fricationes emittat sanguinem, postmodum crustas, deinceps flavam aquam, & extenditur pro crinium terminis in cervicem usque, mox ad hanc ubi pervenerit, alopeciam esse dicas.

Terminus.

Nisi præventum sit, acquirit radices, post quas fluxio sanguinis indies subsequitur, & extremus dolor mordaxque: nulla foramina profert, sed in mortem usque perseverat.

Cura.

Ejus cura triplex est, una per picem, alia per corrosivas aquas, & tertia per gillam. Quidam tonsores auferunt pilos & cutem, primamque Jovis partem ad nucham usque.

℞. *Picis calcificum lib. j. Colophonia lib. ß. Bituminis de cornibus* ℥j. *Casei preparati lib. ß.* & commisceatur. Primo pici colophoniæ liquefactis, alia paulatim addenda sunt, & erit factum emplastrum viscosum in fundo. Caseus, qui præparatus est, exsiccetur, & postea teratur. Hoc est eorum commune receptum.

Poteris tamen bitumen & caseum coagulari permittere sine detrimento. Quidam putantes id melius reddere posse, tantum apponunt ceræ, quantum eorum est medietas. Postquam cutis una cum ipso morbo fuerit adempta, mox unguento de cerussa, quod pulcram cutem generat, utere. Nonnulli caseum admodum nigrum accipiunt quem optime lavant, ac eo, quod in fundo resider, caput inungunt. Et quamvis hoc remedio repellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non est: nam hac ratione pulsam inde post annos duos rediisse vidi.

Alii quidem corrosivis & calcinato solent uti tartaro, quod etiam laudare minime possum, eo, quod ad nucham usque rodant, unde mania subsequitur, & quandoque mors. Cura per gillam fit, ut per novem dies continuatos caput inungatur ea, sed quia plurimum urit olivarum oleb desuper illito, absque intermissione dolores isti mitigandi sunt: eo temporis spatio plurimum humiditatis attrahitur in spissam crustam concretæ, quæ post eos dies novem decidit, cutisque subtus nudatur pulcherrima.

Cap. 15. *De Alcola.*

Alcola carnis est quædam superfluitas, in surgens ex venis Jovialibus per Martis regiones transeuntibus, & nascitur solum in emunctorio Martis, hoc est, in oris labiis.

Nota.

Cum spiritus Jovis, qui duntaxat in alopeciam trãsire deberet, alio se recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excrescentium transmutatur, & pro natura Jovis, fit alcola.

Signa.

Primo nascuntur in labiis porri: postea cum emittunt sanguinem per se, vel per incisionem, enascitur caro quædam: quæ si spongiosa fuerit, ac foraminibus undique repleta, judicabis alcolam fore, non spongiam.

Terminus.

Finis ejus est indies magis crescere, donec locum suum penitus occupans, os obstruat, ut comedi nequeat: in posterum phrenesin, atque maniam excitet.

Cura.

Venarum ductus atque meatus deflectendi per transversum secundum regionem: & postmodum hoc unguento fuerit inungendum, alias frustraneè curabitur. Recipe realgaris præparati, succi chelidoniæ quantum sufficit, & formetur unguentum.

Cap. 16. *De Cancrena.*

CAncrenæ locus eſt in cruribus, inferius ad calces originem ducit ex ſalibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab utraque parte præter omnem acuitatem.

Nota.

Quodvis ſal duce balſami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: nam in eo non eſt acuitas: in Mercurii ſuperficie tantum etiam emergit, eſtque ſal à ſale ſeparatum armoniaco.

Signa.

Dies noctesque dolor non remittitur in eo loco, in quo cancrena fuerit, ſplendentique rubore crus totum depingitur: annos triginta perſeverat præter exulcerationem.

Terminus.

Cum poſt multos annos ad extremum pervenerit, natura præ ſenio deficiente, ad mortem aperitur.

Cura.

℞. *Succorum nenupharis, Solatri, Papaveris, Lolii, ſingulorum ℥ij. Papaveris tritici ℥iij. Opii ℥xv. Mandragoræ ʒiij. Succi ex radicibus hyoſchiami exterioribus ℥v.*
Reduc in unguentum cum oleo de lithargyrio. Dolor eſt mitigandus per anodyna. In hoc morbo nulla digeſtio nec purgatio, vel phyſica, chirurgicaque minus, alicujus momenti ſunt. Poteris etiam ad cancrenam uti medicamento pravarum lentiginum, cum additione ſcammoneæ ℥ß. ad libram unam illius unguenti: peculiarem habet in urentibus potiſſimum ulceribus & apertis ſcammonea virtutem.

Cap. 17. *De Panaritio Pandalitio, vel Paſſa.*

DIco panaritium, quod vos vermem appellatis, eſſe vermé & naturalem paſſam, quę poſtquam naſcitur, ventile quoddam aperiendum eſt: hoc idem ipſemet vermis efficit animali natura, ſuoque loco ſeipſum fovet atque nutrit.

Nota.

Duæ ſunt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quæ in naturalibus fiunt, æſchphares generant: quę in mineralibus vero, panaritium: hoc in radicibus ſolum ad ungues locum habet, ibi etiam eſt radix ſalis nitri: vel in eo loco, per quem tranſitum facit.

Signa.

Cum in unguium radicibus dolor, uſtio, tumor, & inflammatio tanquam ignis ſævierint, & corroſio vermiũ inſtar, panaritium eſſe dixeris.

Terminus.

Ejus hic eſt finis, ut poſtquam vermis natus fuerit, radicem unguis & membrum totum, atque digitum cũ dolore maximo, prolixoque mortificat.

Cura.

Triplex eſt ejus cura, per characteres una, quam triſomniſtis ſuperſtitionalibus, ac aliis ejus farinæ magiſtris relictam velim. Secunda per naturalia, ſicut ſunt ſperniolum & anodyna, cum ex corio ſacculus digito constructus, aptuſque ſperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, ut porcorum ſtercore cum aceto decocto, ſuperpoſitoque.

Cap. 18. De *Aſtchachilos.*

AStchacilos ratione loci formæq; potius cancrena vocari deberet: eſt tamen ſal minerale ex oſſibus Mercurii, inde ubi minime exſtiterit, originem ducit, à juncturis pedum ad genu per crus aſcendens: tactu depravatur, & intrinſecus ſodendo foramina fodit.

Nota.

Hujuſmodi ſal in oſſibus, eſt & alumine glaciei, quod in carne conſumitur, ad ſuperficiem ſe recipit, roditque pro natura mineralium.

Signa.

Cum rubedo ſuper juncturas ad calcis radicem inceperit, cum ulceratione lata ſuperficialique, plurimis etiã ulceribus ad genu tendentibus, dic aſtchachilos fore; quod araneum ego voco.

Terminus.

Status ejus annorum eſt viginti, non admittit accidens, manet in carnis tenuiore parte, ſuper crura ſemper in eodem ſtatu, per terminum, qui ſupra dictus eſt.

Cura.

In primis panaritii medicamentis utendum erit, quibus cum curatum fuerit, perſanetur emplaſtro de myrrhã, quod ſequitur: ℞. *Olei de vitellis ovorum ℥ij. Ceræ ℥ß. Colophoniæ ℥iij. Myrrhæ rubeæ ad pondus omnium,* Fiat emplaſtrum ſecundum artem.

Cap. 19. *De Struma.*

STruma ex mineralibus, ut alia quæ oriuntur ex eiſdẽ, ſicut in tempeſtiva marchaſita, vel mineralia cruda, naſcitur. Inde fit, ut ſtrumoſi magis ad maniam, quam ad intellectus temperantiam proni ſint, propter mineræ cruditatem in ſtruma ſitam, quæ collum occupat, in quo mineralium eſt principium.

Nota.

Quodvis minerale crudum prope radicem crudam generat excreſcentiam illi ſimilem, quod inde fieri debuiſſet: nam crudum quodque mater & origo nodorum eſt.

Signa.

Cum in collo nodoſi tumores excreverint, cute contecti raparum inſtar, ſtrumam fore judices.

erminus.

In eodem ſtatu permanet in mortem uſque, niſi fuerit elatior, quæ reſtringitur ante mortem, cujus etiam eſt præſagium.

Cura.

Strumarum cura duplex eſt, inſtrumentalis, & medicinalis:

nalis: hæc per pulveres aut potiones ejus fit, illa per actualia cauteria, vel.

Cap. 20. *De Polypo.*

Polypum dico fore carnem deviatam, & buccellos, qui per poros extra locum suum in excrescentiam nodosam transierunt.

Nota.

Diviatum quodvis nutrimentum in alin quam sui situs loco, generat eandem carnem suæ generationis in magna copia.

Signa.

Cum alicui carn nascitur in naso, quæ cum sanguine prorumpit, polypum esse dixeris.

Terminus.

Sub finem ejus incrementi venę confluunt, sanguinemque suum prorsus affundunt, & in ulcus transiens polypus transmutatur in pravam rentiginem, vel Noli me tangere.

Cura.

Ejus, ut in alcola cura est, ambo debent incidi buccelli, nutrimentumque tolli, demum curari per oppodeltoch.

Cap. 21. *De Ficubus vel Verrucis hæmorrhoidarum.*

Ex hæmorrhagiali sanguine, cum nutritivus humor separatus est à substantia sanguinis & per porum suum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, transit in excrescentiam, quæ ficus existunt, aut Verrucæ.

Nota.

Quicquid à suo nutritivo separatur, in suæ substantiæ similitudinem transit, ac in cancrum pro loci vitriolique salis ratione dividitur: estque generatio talis quæ de verrucis vulvæ.

Signa.

Si in tenasmone porri, vel polypicæ demonstrationes apparuerint in sanguinei ruboris similitudinem, ficus, vel verrucas esse judicato. Si tamen & una cum stercoribus sanguis admistus foret, cum exitus difficultate, sudore quoque, vel aliquo labore dolores excitarentur in tenasmone, ficus intrinsecus nasci judicabis.

Terminus.

Si perseveraverint usque ad vigesimum annum, in cancrum transmutantur. Si tamen eo tempore cancer non erumpat, unaque plures exstiterint verrucæ concretæ, simul constipant anum, vel orificium vulvæ.

Cura.

Ficuum cura duplex, una quidem stercoralibus medicamentis: altera vero dulcibus fit corrosivis.

Corrosivum dulce.

℞. *Olei laterini* ℥j. *olei de juniperis* ℥ß. *Olei ex myrrha* ℥ij. misceantur.

Corrosivum dulce mixtum cum aceto.

℞. *Olei laterini* ʒj. *Aquæ aluminosæ* ℥ß. *viriditatis salis ad pondus omnium.* Fiat mixtura.

Cura de stercoribus.

℞. *Patientis dejectum stercus, misce cum oleo de vitellis ovorum*, premat patiens, ut exeant verrucę ficusque, quibus tunc medicina superponatur.

Cap. 22. *De Tinea.*

Tinea provenit ex salibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, postmodum ex pulsinne transeuntibus in crustas.

Nota.

Cum humor mineralis à proprio sale separatus in carnem se recipit, si hunc elementum igneum arripiat, eo per poros agitur in crustas.

Signa.

Si crustæ nascantur in capite, cum capillorum fluxu, vel aliàs, sudoremque non libenter emittunt, & crustę cadentes die tertio rursus enascantur, tineam esse dicas.

Terminus.

Post decimum sextum, aut quartum & vigesimum annum ætatis morbi, spargitur per universum corpus, & crustæ per se decidunt: cum incidentia pollicum subsequitur, lepram ex tinea natam esse judices.

Cura.

℞. *Cichorii, Gamandrea, Capillorum Veneris ana* ℥ij. *Cassia extracta* ℥ß. *Manna electa* ℥j. Reduc in haustum cum aqua artemisiæ: omni anno, menseque Majo debet administrari, quia revertitur.

Cap. 23. *De Bubone vel Bufone.*

Bubo est infectin ex duorum similium commixtione proveniens, & ex tertio in apostemarum generationem, ac per talia luxuriosa tandem in ulcerationem producta.

Nota.

Cum illa duo mineralia simul in matricem veniunt, inde generatur bubo, tum ex accessione tertii subsequitur bubo vitrinlatus: & causa hujus est, quod sperma luxuriosum scabie sua infectum est.

Signa.

Si tumor in altero sulco penes pudenda surrexerit cũ rubore succedente, viresque deficiant, calor atque frigus invaserint, eadẽ die transierit appetitus, bubonẽ adesse dicas.

Cautela.

Cave à resolutivis, corrosivis, & attractivis medicamentis.

Cura.

Ejus cura pet apertinnem fieri debet maturatione propria, postmodum per oppodeltoch curandum est.

Descriptio.

Descriptio maturativi.

De quatuor resinis ℥ß. *De liquoribus althia, Bismalva ana.* Fiat mixtura superponenda.

Descriptio oppodeltoch.

℞. *De quatuor seminibus incarnativis* ℥ß. *Ceræ Colophoniæ ana* ℥j. *Picis navalis* ℥iij. Reduc in emplastrum.

Cap. 24. *De Cambuca.*

CAmbuca provenit ex bubonis materia, quę citius quam oportuit sedem fixit: ejus ulceratio fit eodem loco, in quem figitur.

Nota.

Quęvis cambuca bubo est, nec ab eo, quàm propter locum differt.

Signa.

Si post actum Venereum cum calore tumor exsurgeret, ac in urina sanies aliqua cerneretur, & inde sequerentur ulcerationes cum putrefactione, cambucam esse dicito.

Terminus.

Ultimo transit in ulcerationem corrosiva, quæ foramina in unum exedit, & cambucam putrefacit.

Cura.

Caphurato & emplastro de mumia curetur.

Formula Caphurati.

℞. *Caphuræ* ʒj. *Vitellorum ovorum* ℥iiij. Fiat mixtura, quæ posita super marmor in loco humido, vertitur in oleum.

Emplastri descriptio.

℞. *Mumiæ* ℥ß. *Resinæ de botin ablutæ per aquam rosarum quantum sufficit pro incorporatione*, fiat emplastrum.

Cap. 25. *De Varicibus.*

VArices oriuntur ex sale plumoso, quod cum substantiæ resolutum est: illis evenire solet, qui cavernosũ ulcus exspectant: ac mulieribus gravidis: ideo quod ulcus hoc in matrice debeant exspectare, per generationẽ in easdem venas expulsam.

Nota.

Cum sal aliquod ex operatione propria seipsum aperit, ejus est sanitas: ubi non, transit ad radices hujusmodi venarum, & ulcus cavernosum intrinsecum generat.

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualescunque sint, nodosæque fiant globulorum instar, cum nativi coloris in cœruleum, nigrum, aut subviridem transmutatione, velut inflata cutis præter carnis detrimentum varices fore judicabis.

Terminus.

Ultimo cutis in turpissimum fœtentissimumqu foramen aperitur: quod si cum laterum punctionibus accidat, morti judicato morbum obnoxium esse.

Cautela.

Cave plurimum à corrosivis aquis, balneis, purgationibus ab omnibus unctionibus morbillorum, à Mercurio & sulphure.

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digesto, postmodum liquoribus gingivarum leporum unguendum erit per tres aut quatuor septimanas: una tantum est aperienda vena per vicem, & postmodum altera, non ambæ simul. Digestum tẽpus est, cũ per annum abfuerint, ac postea redeunt. In anno semel si venerint, & venæ semel aperiantur, si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporum gingivas, aut pinguedinem humanam superponas.

Cap. 26. De *Ranula.*

RAnula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiam, antequam linguæ radix sit firmiter affixa.

Nota.

Si caro senuerit, ranula minime nasci potest, quod in varices transire deberet, in linguæ regionibus fit apostema.

Signa.

Si venæ sub lingua tumuerint cum cœruleo colore, ranulam esse dicas.

Terminus.

Ultimo cum ranula transit in maturationem, generat apostema, quod in infantibus mortale est: si vero non coagulari potest ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireque facit.

Cura.

Venulis apertis eliciatur sanguis, postmodum illines aquis brassatellæ, agrimoniæ alchimillæ, diapensiæ vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si post curam hanc ranulá redierit, curam iterum incipias: at si parva sit, atque prædictæ sufficiant.

Cap. 27. *De Nacta.*

NActa est immaturum apostema, proveniens ex menstrualibus fluxionibus, cum illę per sal plumosum in congelationem tractę sunt, & ex ea post in resolutionẽ.

Nota.

Omnis immaturitas admixta maturo non recipit justius emunctorium, sed proprium sale suo plumoso hoc operante.

Signa.

Si gravida vel puerpera mulier conquereretur de uberum dolore, præ tumescentia, duritia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tum nactam esse dixeris.

Terminus.

Sal plumosum ultimo fit corrosivum, & in ulcerationẽ transit, post in putrefactionem, & postremo pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentiam terminatur.

Cautela.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosivis, à cauteriis candentibus metallis factis, ab Arsenico cum aqua rosarum, ab oleis destillatis, ut sunt *laterinum*, & *terebinthina*. Cave pariter à cerussa, à refrigeriis & ab oleis rosarum & violarum.

Cura.

Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet: ♃. *Oppopanaci, bdellii ana* ℥j. *Serapini* ℥ij. Liquefac in aceto colato per pannum, postmodum inspissabis in modum mellis. ♃. *Mumia* j. *Aristolochia rotunda* ʒiij. Liquoris de chachimia ad pondus omniũ, fiat emplastrum.

Cap. 28. *De Scrophulis, Scrophis, vel suillis.*

Scrophulæ prodeunt ex sale de milio: quodvis foramen peculiare centrum habet, estque hujus operatio similis operationi salis lapillati de grandine.

Nota.

Cum alumen resolvitur in aquam, & in primam redit materiam, ac postmodum in grana rursus coagulatur, gutta quælibet suum foramen edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Si bullæ surrexerint in carnoso quopiam loco, rubei coloris cum flavo centro, cum uredine maxima, tumoreque, postea mirum in modum & citissime tuberint, ac postremo foramina, quorum unum alterum non tangat, inciderint, scrophulas esse judicandum est.

Terminus.

Ultimum, si terminum attingere permittantur, post tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem, cœruleum nempe nigro commixtum: postea nova crisis incidit cum vehementi calore: cutis subtus excausatur, ac in mortem usque permanet.

Cautela.

Caveas à pice, calidis oleis, ab aristolochia, viridi æris, ab arsenico, sale armoniaco præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab ungula caballina: tum ab omnibus herbis attractivis.

Cura.

Earum cura fit corrosivis & consolidativis,

Corrosivum.

♃. *Vitrioli albi* ℥j. *Aqua rosarum* ℥iij. *Lithargirii absoluti* ℥ß. Commisceantur cum oleo rosarum, & pannis in eo madefactis: foraminum orificia quæque leniter impleantur.

Consolidativum.

♃. *Consolida regalis lib.* ß. *Aristolochia longa* ℥iij. *Myrrha* ℥ß. *Mumia* ℥ij. Post triturationem. ♃. *Olei rosarum quantum sufficit pro incorporatione*, formetur in modum emplastri.

Cap. 29. *De Ulceribus Cavernosis.*

Ulceris cavernosi, quod ex chordis nervisque provenit, origo, ranularum & verrucalium ulcerum origini similis est.

Nota.

Quod ex uno morbo transit in alium, etiam aliud medicamentum requirit, uti hic, ulceris cavernosi cura, similis est illi, quæ de varicibus.

Signa.

Si quis varices habeat, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atque tumor una cum spasmo sequerentur, ulcus judicabis adesse cavernosum.

Terminus.

Si terminum suum attigerit, in ignem persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosivis, cauteriis, pariter & attractivis ex gummi compositis: nam si his usus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Duplex est ejus ulceris cura, scilicet, una ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, ut in eis dictum est.

Ad vulnera.

♃. *Lithargyrii, Minii ana lib.* ß. *Olei olivarum lib.* j. *Cera lib.* ß. Reduc in emplastrum. Postmodum accipe *Pulverem aranciarum, Chelidonia, Aristolochia rotunda ana* ʒ. iij. & formetur emplastrum.

Cap. 30. *De Bocio.*

Bocium nascitur ex menstruis & hęmorrhoidibus; eodem loco, in quo ambæ hujusmodi fluxiones uniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Cum liquor (fluxus) constipatus fuerit, ut ad locum pervenire nequeat, nec idipsum exequi valeat, quod sui fuerit officii, retrograditur, donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Si mulieri bullę nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium agmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Ultimo, violentissime tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem convertitur.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementissime provocato menstrua, val hęmorrhoidas. Postremo sistenda est fluxio, sicut in Noli me tangere.

Provocatio menstrui cum deopilationibus venarum est:

♃. *Liquoris pulegii, Arthemisia ana* ℥iij. *Vini correcti* ℥vij *De*

Descriptio maturativi.

De quatuor resinis ℥ß. *De liquiritibus althea, Bismalva ana.* Fiat mixtura superponenda.

Descriptio oppodeltoch.

℞. *De quatuor seminibus incarnativis* ℥ß. *Ceræ Colophoniæ ana* ℥j. *Picis navalis* ℥iij. Reduc in emplastrum.

Cap. 24. *De Cambuca.*

Cambuca provenit ex bubonis materia, quę citius quam oportuit sedem fixit: ejus ulceratio fit eodem loco, in quem figitur.

Nota.

Quęvis cambuca bubo est, nec ab eo, quàm propter locum differt.

Signa.

Si post actum Venereum cum calore tumor exsurgeret, ac in urina sanies aliqua cerneretur, & inde sequerentur ulcerationes cum putrefactione, cambucam esse dicito.

Terminus.

Ultimo transit in ulcerationem corrosiva, quæ foramina in unum exedit, & cambucam putrefacit.

Cura.

Caphurato & emplastro de mumia curetur.

Formula Caphurati.

℞. *Caphuræ* ʒj. *Vitellorum ovorum* ℥iiij. Fiat mixtura, quæ posita super marmor in loco humido, vertitur in oleum.

Emplastri descriptio.

℞. *Mumiæ* ℥ß. *Resinæ de botin ablutæ per aquam rosarum quantum sufficit pro incorporatione,* fiat emplastrum.

Cap. 25. *De Varicibus.*

Varices oriuntur ex sale plumoso, quod cum substantia resolutum est: illis evenire solet, qui cavernosū ulcus exspectant: ac mulieribus gravidis: ideo quod ulcus hoc in matrice debeant exspectare, per generationē in easdem venas expulsam.

Nota.

Cum sal aliquod ex operatione propria seipsum aperit, ejus est sanitas: ubi non, transit ad radices hujusmodi venarum, & ulcus cavernosum intrinsecum generat.

Signa.

Si crurum venæ tumeant, qualescunque sint, nodosæque fiant globulorum instar, cum nativi coloris in cœruleum, nigrum, aut subviridem transmutatione, velut inflata cutis præter carnis detrimentum varices fore judicabis.

Terminus.

Ultimo cutis in turpissimum fœtentissimumque foramen aperitur: quod si cum lateram punctionibus accidat, mortti judicato morbum obnoxium esse.

Cautela.

Cave plurimum à corrosivis aquis, balneis, purgationibus ab omnibus unctionibus morbillorum, à Mercurio & sulphure.

Cura.

Aperiantur venæ cum tempore digesto, postmodum liquoribus gingivarum leporum unguendum erit per tres aut quatuor septimanas: una tantum est aperienda vena per vicem, & postmodum altera, non ambæ simul. Digestum tēpus est, cū per annum abfuerint, ac postea redeunt. In anno semel si venerint, & venæ semel aperiantur, si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporum gingivas, aut pinguedinem humanam superponas.

Cap. 26. De *Ranula.*

Ranula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiam, antequam linguæ radix sit firmiter affixa.

Nota.

Si caro senuerit, ranula minime nasci potest, quod in varices transire deberet, in linguæ regionibus fit apostema.

Signa.

Si venæ sub lingua tumuerint cum cœruleo colore, ranulam esse dicas.

Terminus.

Ultimo cum ranula transit in maturationem, generat apostema, quod in infantibus mortale est: si vero non coagulari potest ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutiteque facit.

Cura.

Venulis apertis eliciatur sanguis, postmodum illinea aquis brassatellæ, agrimoniæ alchimillæ, diapensiæ vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si post curam hanc ranula redierit, curam iterum incipias: at si parva sit, atque prædictæ sufficiant.

Cap. 27. *De Nacta.*

Nacta est immaturum apostema, proveniens ex menstrualibus finaionibus, cum illę per sal plumosum in congelationem tractę sunt, & ex ea post in resolutionē.

Nota.

Omnis immaturitas admista maturo non recipit istius emunctorium, sed proprium sale suo plumoso hoc operaste.

Signa.

Si gravida vel puerpera mulier conquereretur de uberum dolore, præ tumescentia, duritia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tum nactam esse dixeris.

Terminus.

Sal plumosum ultimo fit corrosivum, & in ulcerationē transit, post in putrefactionem, & postremo pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentiam terminatur.

Cautela.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosivis, à cauteriis candentibus metallis factis, ab Arsenico cum aqua rosarum, ab oleis destillatis,ut sunt *laterinum*, & *terebinthina*. Cave pariter à cerussa, à refrigeriis & ab oleis rosarum & violarum.

Cura.

Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet: ♃. *Oppopanaci*, *bdellii ana* ℥j. *Serapini* ℥ij. Liquefac in aceto colato per pannum, postmodum inspissabis in modum mellis, ♃. *Mumia* j. *Aristolochia rotunda* ℥iij. Liquoris de chachimia ad pondus omniū, fiat emplastrum.

Cap. 28. *De Strophulis, Scrophis, vel suillis.*

Scrophulæ prodeunt ex sale de milio: quodvis foramen peculiare centrum habet, estque hujus operatio similis operationi salis lapillati de grandine.

Nota.

Cum alumen resolvitur in aquam, & in primam redit materiam, ac postmodum in grana rursus coagulatur, gutta quælibet suum foramen edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Si bullæ surrexerint in carnoso quopiam loco, rubei coloris cum flavo centro, cum uredine maxima, tumoreque, postea mirum in modum & citissime rubuerint, ac postremo foramina, quorum unum alterum non tangat, inciderint, scrophulas esse judicandum est.

Terminus.

Ultimum, si terminum attingere permittantur, post tres aut quatuor annos mutastur io alium colorem, cœruleum nempe nigro commixtum: postea nova crisis incidit cum vehementi calore: cutis subtus excausatur, ac in mortem usque permanet.

Cautela.

Caveas à pice, calidis oleis, ab aristolochia, viridi æris, ab arsenico, sale armoniaco præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab ungula caballina: tum ab omnibus herbis attractivis.

Cura.

Earum cura fit corrosivis & consolidativis.

Corrosivum.

♃. *Vitrioli albi* ℥j. *Aqua rosarum* ℥iij. *Lithargirii absoluti* ℥ß. Commisceantur cum oleo rosarum, & pannis in eo madefactis: foraminum orificia quæque leniter impleantur.

Consolidativum.

♃. *Consolida regalis lib.* ß. *Aristolochia longa* ℥iij. *Myrrha* ℥ß. *Mumia* ℥ij. Post triturationem. ♃. *Olei rosarum quantum sufficit pro incorporatione*, formetur in modum emplastri.

Cap. 29. *De Ulceribus Cavernosis.*

Ulceris cavernosi, quod ex chordis nervisque provenit, origo, ranularum & verrucalium ulcerum origini similis est.

Nota.

Quod ex uno morbo transit in alium, etiam aliud medicamentum requirit, uti hic, ulceris cavernosi cura, similis est illi,quæ de varicibus.

Signa.

Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atque tumor una cum spasmo sequerentur, ulcus judicabis adesse cavernosum.

Terminus.

Si terminum suum attigerit, in ignem persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosivis, cauteriis, pariter & attractivis ex gummi compositis: nam si his usus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Duplex est ejus ulceris cura, scilicet, una ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, ut in eis dictum est.

Ad vulnera.

♃. *Lithargyrii*, *Minii ana lib.* ß. *Olei olivarum lib.* j. *Ceræ lib.* ß. Reduc in emplastrum. Postmodum accipe *Pulverem araneiarum*, *Chelidonia*, *Aristolochia rotunda ana* ℥. iij. & formetur emplastrum.

Cap. 30. *De Bocio.*

Bocium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco, in quo ambæ hujusmodi fluxiones uniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Cum liquor (fluxus) constipatus fuerit, ut ad locum pervenire nequeat, nec idipsum exequi valeat, quod sui fuerit officii, retrograditur, donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Si mulieri bullę nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium agmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Ultimo, violentissime tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem convertitur.

Cura.

Fluxum exiccato per deopilationem, vehementissime provocato menstrua, val hæmorrhoidas. Postremo sistenda est fluxio, sicut in Noli me tangere.

Provocatio menstrui cum deopilationibus venarum est:

♃. *Liquoris pulegii*, *Arthemisia ana* ℥iij. *Vini correcti* ℥vij

De

De liquoribus splenis castrati bovis ℥ j. Reduc ad mixturam, dosis ℥ß. *mane & sero.*

Additio.

℞. *Aqua ex fructibus savina, vel oleum de granis ejus.*

Hæmorrhoidarum provocatio.

℞. *Serapini colati* ℥ß. *bdellii, masticis ana* ℥j. Fiat emplastrum per se, secundum artem super locum hæmorrhoidarum.

Cap. 31. *De Testudinibus vel Celsa.*

Testudinem, celsam (hoc est, id, quod huc atque illuc discurrit) ex salibus accidentalibus coagulatum esse dico.

Nota.

Cum celsa ex corpore sub transit in coagulatum, vagationem suam retinet secundum coagulationem.

Terminus.

Postremo putrefacta in ulcus transit cancrosum in vigesimum quintum, aut sextum & vigesimum annum, & in crisin.

Cautela.

Caveas ab unguentis, unctionibus, & corrosivis.

Cura.

Ejus cura talis est, ut regio circumdatur ejus alumine plumoso, & postquam eschphara deciderit, superponatur oppodeltoch: hac via testudo putrefit in ejectionem: communibus emplastris concluditur.

Cap. 32. *De Igne Persico, & Pruna.*

Persicus ignis est sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est illado cum omnibus speciebus sulphuris, & est calx viva sicca, & calx viva liquida, quæ suam accensionem à liquido sale recipit. Postmodum urit, consumitque membrum penitus, uti calx cadaver aliquod.

Nota.

Trium priorum transformatio mortalem consumptionem efficit: nam in persico, vel pruna consumptio talis impediri non potest, cum proprium & innatum in ipso calidum sit elementum occultum.

Signa.

Hujus morbi signa sunt duplicia, videlicet ex frigido & calido. Quæ ex calido rursus duplicia, chronica & acuta scilicet. Chronica sunt, cum primo herysipela nascitur, postea bullæ flavæ penes foramina surgunt, pariter cum occulta rubedo cum uredine splendoreque tumuerit, in eoque statu per annos ternos, vel senos perseveraverit, calidæ prunæ chronicæque signa sunt, ignisque calidi.

Acuta vero, cum repente calor membrum invadit cum flavis urentibusque bullis: ubi postmodum sicut in creticis color in cœruleum transit, ignem vehementissimum ibidem esse dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at si membrum hoc antea varices habuisset cum nigredine prunam frigidam natam esse judices.

Cautela.

Abstineas à medicamentis secundum elementa compositis, à repercussivis, à morbillorum unguentis, unctionibus, suffumigiis, & guajacano ligno.

Cura.

Ignis persici cura duplex est, una, priusquam natus sit morbus, altera, cum jam est vigentesimus.

Ad priorem curam.

℞. *Spermatis ranarum lib. ß. Caphura* ℥iij. *Myrrha Thuris ana* ℥j. Reduc ad destillationem solis: quod sic intelligas. Ponatur in nitrum ad solem, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos intinctos superpone loco dolenti, cum siccati fuerint, rursus intinge, superponeque tam diu, donec sedetur.

Ad posteriorem curam.

℞. *Terebinthina indurata lib. ij oppopanaci lib. ß. colcotharis* ℥iij. Reduc in emplastrum. Poteris etiam bulliens despumare mel, cui præcedentia cum imposueris, inde fiet emplastrum tenue, hoc pannis illitum secto jam pedi superponatur.

Induratio Terebinthina fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lente, postmodum bacillo huic immerso & extracto, vide num dura si effecta: quo percepto, removeatur ab igne, fiet in vitri modum utcunque dura, quę terenda est in mortario, &c. Postmodum in aceti mensuris duabus oppopanaci cum leviter coquendo liquefiat, coleturque per pannum, & coquatur tam diu, donec evaporet acetum, & materia spissa fiat: quo facto, colcothar imponatur & terebinthina. Dum hæc materia calida est, fiant ex ea pinnacidia longa xxiiij aut circiter: nam frigefacta materia durescit, ut vitrum: cum his uti volueris, melli ad spissitudinem cocto despumatoque, partem ejus vel totum impone pinnacidium, & in emplastrum tenue resolvetur, quod secto membro superpones.

Cap. 33. *De Cinzilla.*

Cinzilla est, liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento.

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem transit, ac à loco suo non removetur.

Signa.

Cum sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flavę bullæ, longo post intervallo foramina cum uredine, rubore, doloreque maximo successerint, cinzillam esse dicas.

Terminus.

Ultimo retrorsum ad radicem redit, accenditque diaphragma, postea mor subsequitur.

Cautela.

A corrosivis abstine, morbillorum unctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusque.

Cura.

Cura.

In cinzillę cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda, postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, ut Chirurgiæ mos est, liganda.

Descriptio oppodeltoch.

℞. *Colophonia lib. j. pulverum chelidonia, aranciarum ana* ℥ *iiij.* Visci de botin, quantum satis est ad incorporationem.

Cap. 34. *De Gibbo.*

GIbbus est ex quarta generatione concretum quid, & postmodum ex inæqualitate membrorum alicujus reliquum deformatum.

Nota.

Quicquid extra proportionem suam existit, in excrescentiam transit, quæ si vergat intrinsecus ad membrorum principalium regiones, indicat eum, qui huic morbo fuerit obnoxius, ad sanitatem aptum non esse.

Cap. 35. *De Elephantia.*

ELephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus, menstrui, vel nutrimenti, descendentibus ad locustas membrorum.

Nota.

Quælibet elephantia serpit in modum naptæ, solum eo differt ab hac, illa, quod ejus substantia liquorque simul nascantur.

Signa.

Membra fiunt naptalia, tumentiaque plurimum, & supra juncturas consumuntur, postremo succedunt foramina. Tandem si ex menstruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iste processerit, flava profluit aqua: si tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Elephantia terminatur in vulcus cavernosum, quo membri consumptio transit ad principale membrum, & inde sequitur mors.

Cura.

Triplex est elephantiæ cura: quarum una est hæmorrhoidarum: secunda menstruorum provocatio: tertia liquorum exiccatio.

Cap. 36. *De Scissuris Manuum.*

MAnuum scissuræ proveniunt ex sale alopeciæ, hoc est, vitriolato, membrorumque locustas propter virtutem expulsivam occupant.

Nota.

Cum alopecię generatio deviat in alias quam proprias locustas, in eis fit ejus etiam productio.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quę postmodum in crustas, & inde tandem in fissuras carnem subintrantes mutentur, in corpore nihil ejus existente, alopeciam judicabis in manibus fore.

Terminus.

Postremo totam cutem occupant, crustisque decidentibus cessant.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosivis, cantharidibus, à purgationibus, unctionibus, fumigiis, & ligno guajacano.

Cura.

℞. *Ex quatuor gummi, Oppapanaci, Serapini, Galbani, Bdellii ana* ℥ *j. Colophonia* ℥ *ij. Terebinthina lota* ℥ *iiij.* fiat unguentum. Liquefac illud super carbones & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps laventur aqua munda, rursusque superponatur eis calefactum: hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius non emittant, quod plerunque fit in quindecim plus minusve diebus. Quatuor gummi, peculiarem admirandamque virtutem abstersivam, exiccativamque habent.

Cap. 37. *De Pruritu & Scabie, deque Sapharis & Furfuribus.*

QUatuor horum origo provenit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum.

Cautela.

Caveas à potionibus, digestionibus, purgationibus, à diaphoreticis, ab exiccativis, & morbillorum unguentis.

Cura.

℞. *Aluminis repei lib. j. aluminis armeni lib. ß.* Fiat mixtura pro scabie.

Alia.

℞. *Aluminis plumosi, Entali, ana lib. ij.* Fiat mixtura pro pruritu.

Alia.

℞. *Alcaculi Alcali de albuminibus, Salis fusi ana.* Fiat mixtura pro furfuribus.

Alia.

℞. *Vitrioli, aluminis scissi, ana lib. ß.* Fiat mixtura in sapharis.

Cap. 38. *De Formica.*

FOrmicę generantur ex cruoribus in virtute expulsiva deficientibus.

Nota.

Quando gradus expulsivæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum est morbi novi.

Terminus.

Generatio quævis deficiens in expulsiva virtute, morbum

bum novum excitat in suo centro, qui terminatur postmodum in ulcerationem, prout sua signa continent.

Signa.

Si bullæ parvæ una penes alterã, & ex fricationibus exeat aqua flava, crustæ decidant, earumque loco renascantur aliæ cum uredine maxima, formicam esse judices.

Cautela.

Abstineas ab omni medicamento, præterquam à refrigerio.

Cura.

Descriptio unguenti Astarzof.

℞. *Lithargyrii abluti* ℥j. *Sperniolı* ℥j ß. *de liquoribus barbæ Iovis, Succi ex nenuphare ana* ℥iij. Fiat cerotum sine cera, super pannum illine, & administra per noctem, inhigidat, ut non redeat.

Alia formula.

℞. *Aquæ rosarum* ʒ ij. *resoluta caphura* ʒj. commisceantur.

Cap. 39. *De Cosso.*

COssum est apostema, quod nascitur ex albo sulphure, saleque scisso, quæ prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Cum sal scissum in parte Martis erumpit, ibidem extra cutem sua signa profert in locis, in quibus cartilagines existunt: nam, ubi cum carne caro jungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Cum nasus admodum uritur, postea fricationibus crustæ ponerentur, quæ per annum perseverarent, cossum esse natum judicabis.

Terminus.

Nisi cossum auferatur, incidunt fistulæ, quarum etiam terminum habet.

Cautela.

Caveas tamen à fistularum cura.

Cura.

℞. *Succi agrimoniæ* ℥j. *de porris* ℥ß. *Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat mixtura, cui pannum intinges: hunc superponito non aspergendo, liquor exibit, ac per se curabitur.

Cap. 40. *De Branco.*

BRancus est liquor in faucibus suum centrum ponnes, & sibimet exitum facit

Nota.

Quivis liquor scissus descendens, cum à vera deflectit origine, transit in emunctorium externum.

Signa.

Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis, & postea fiat ulceratio, brancum existere judicabis.

Terminus.

Cum Brancus progreditur, uvulæ partem arripit, postea descendens squinantiam generat.

Cura.

Ejus cura est in arcanis: & aqua brunellæ curat brancum optime.

Gargarismus ad Brancum.

℞. *Pirethri* ℥. j *Succi hypericonis* ℥ij. *Succi persicariæ* ℥iij. *Oximelli scylliтici,* ad pondus omnium commisceantur.

Aliud.

℞. *Liquoris mumiæ* ℥j. *Succi persicariæ* ℥ij. *Aceti communis* ℥iij. Fiat mixtura.

Cap. 41. *De Squinantia.*

SQuinantia quidem oritur ex eodem loco, ex quo nascitur apostema, ejusque centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam utriusque regionis nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Omnis morbus in gutture proveniens hujus loco curari debet: in confiniis alius non est investigandus.

Signa.

Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis ejus ac folii, caput inflammatum sit, non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retro cacumen foramen inciderit, inglutionem & sputum prorsus hæc abstulerint, signa sunt ejus.

Terminus.

Si forte balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius, & uvulam atque folium inficit.

Cautela.

Abstineas à purgationibus, à phlebotomiis, & ventosarum positionibus.

Cura.

Per gargarismum incarnativum curari debet squinantia: cujus descriptio talis est: ℞. *mellis rosarum* ℥ iij. *Aristolochiæ rotundæ, Pirolæ ana* ʒß. *Aquarum de prunis, de prunella ana* ℥vij. Fiat gargarismus, accipiat in os, gargarizet, si apostema est apertum, ter vel quater in die, ut intret apostema, tunc balsamum naturę curabit: sed si non sit apertum, non proderit: verum si magnus sit tumor, superpone defensivum extrinsecus.

Defensivum in Squinantia.

℞. *Mucilaginis de fœnograco* ℥x. *Cerusæ* ℥ij. *Caphuræ tritæ* ʒß. Fiat mixtura & cataplasma extrinsecus, ut mitigentur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

℞. *Aquarum rosarum rubearum, Bursæ pastoris, Solatri, Barbæ Iovis, singulorum æqualia pondera:* cõmisce, & eis immerge

merge linteum, quod ita madidum liga super caput.

Cap. 42. *De Albora.*

ALboram ex tribus mixtam ſate dico: ſcilicet morphea, ſerpigine, & lepra.

Nota.

Cum plures origine una concurrunt in idem centrum, ibidem & novus morbus generatur ſub nova denominatione.

Signa.

Ubi cicatrices natæ fuerint in facie, ſerpiginum inſtar, poſtea tranſmutantur in bullas morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adeſſe dicas.

Terminus.

Preter omnem ulcerationem terminatur, ac cum fœtore maximo, cum naſi, tum oris, ejectionibusque. Non alias quam ejus morbi demonſtratio eſt extrinſecus, in linguæ radice pariter exiſtit.

Cautela.

Abſtinendum eſt à medicamentis intrinſecis, ab aquis fortibus & corroſivis.

Cura.

℞. *Stanni, Plumbi, Argenti ana* ℥j. *Aquæ albuminum ovorum deſtillatorum lib.* ß. *commiſceantur*, &c. Albumina ovorum cocta deſtillanda ſunt in aquam, & huic limituræ dictorum metallorum imponendæ, qua madefiat albora.

Cap. 43. *De Panno.*

EX colore pannus emortuo provenit, quapropter colorum vitam atque mortem cognoſcere deberet medicus.

Nota.

Quicquid ex coloribus moritur, in corpore fixum manet, aliaſque non eſt intelligendum, quam de lepra.

Signa.

Cum infans ex utero matris ſuæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum eſſe judices.

Cura tincturæ in panno.

℞. *De floribus fabarum* ℥. ß. *Calcis ovorum* ℥. *ij. Salis peregrinorum lib. j. Aquæ conſolidæ, Alcool vini ana* ℥ *xv.* Deſtilla per alembicum, & hac medicina pannum inunge: fiet albior quam cutis altera.

Alia tinctura.

℞. *aluminis plumoſi, Sciſſi, ana lib. j.* Deſtilla in aquam cum iſta additione.

℞. *Caphuræ* ℥ß. *ſigilli Salomonis* ℥ *ij.* Rurſum deſtilla, poſtea linteolo hac aqua madefacto, pannum inunge lavaque.

Cap. 44. *De Sciſſuris Siccis.*

SCiſſuræ ſiccæ ſunt ex ſale carnis vel ſanguinis, quod cum ſudore prorumpit ſine corruptione: producuntur in locis, in quibus venæ ſiunt, & in illa carne.

Signa.

Cum in plantis pedum, voliſque manuum ſciſſuræ ſciſſæ ſiunt, quæ contraherentur præter aliud quodpiam accidens ſciſſuras ſiccas fore judicabis. Si ſint in minimo digito, & in ſequenti, ſal eſt ſalvatellæ. Siccæ ſunt omnino cruſtis & ſanie carent. Fiunt etiam in calcaneis ſciſſuræ ſiccæ, quales habere ſolent milites.

Terminus.

In eodem ſtatu manent, uti cœperunt prius, & nullas ponunt cruſtas.

Cura.

Earum cura fieri debet eo loco, in quo ſunt, prout ſequitur.

℞. *Radicum urticæ minoris* ℥ *vj. Reponticæ* ℥ *iij. Conſolidæ regalis* ℥j. ß. Aquæ puræ quantum ſatis eſt pro decoctione. In decoctione ſuperpone manus, & olla ſit optime cooperta, ut vapor eas melius tangat: hoc fac ſingulis diebus quater aut quinquies poſtea purgabis ſanguinem, uti ſequitur.

℞. *Gamandreæ, Cichoreæ ana*, bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat ſanguinem tantum, quantus ejus hauſtus fuerit: eſt enim vera & naturalis minutio ſanguinis.

Alia cura.

℞. *Farinæ hordei, Siliginis ana* ℥ *j. Pirolæ, Agrimoniæ, Centaureæ, Prunellæ ana* ℥ß. Aquæ puræ quantum ſufficit pro decoctione.

Unguentum ad hoc.

℞. *Petrolei, Axungiæ cati ſylveſtris, Axungiæ cervi, Taxi ana* ℥ß. Fiat unguentum ſuper carbones, mane & ſero inunge.

Cap. 45. *De Moro.*

EX entalico ſciſſoque ſalibus naſcuntur mori, originemque ſuam ſumunt, ſicuti ſciſſuræ ſiccæ.

Nota.

Cum duæ ſpecies in unam generationem concurrunt, duas inde formas oriri contingit, uti de moris. Entalicum ſal non educitur per ſudorem, ſed ex eo, porri, & ex ſale ſciſſo ſiunt ſciſſuræ.

Signa.

Si porri ſupercreverint ſiſſi, præter cruſtas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus.

Mox atque porri ſimiles emiſerint ſanguinem per inſtrumentalem inciſionem, aut corroſivis: id ſi fiat, morus novus enaſcitur. poſt quem ſequitur fungus, & ſpongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemque duriſſimam habet.

Cura.

℞. *Oleorum ex juniperis* ℥j. *De spica* ʒij. *Laterini* ℥vij. fiat mixtura. Ungantur hoc unguento sæpius, & evanescent: exscindi non possunt, nec evelli. Minutio per gamandreæ, cichoreæque potum optime valet ad mundandum sanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

℞. *Oleorum benedicti* ℥j. *Masticis* ℥3. *misceantur*, & inunge mane & sero.

Cap. 46. *De Ragadiis in orificio vulvæ, & in ano.*

Ragadia proveniunt ex sale menstruoso, cum actus venereus & menstruum simul concurrunt, seseque mutuo complectuntur: ex hujusmodi separatione ragadii nascuntur: Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quando sal hoc ad locustas se recipit.

Nota.

Quævis separatio salis scissi transit in fissuras tantum, ubi cum alio mixtum non fuerit.

Signa.

Cum circulus in orificio vulvæ aut in ano finditur, & per ejectionem urinæ vel stercoris proscinduntur, utruntque fissuræ tales, visibiles sint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Ultimo transeunt in ulcerationem intrinsecam, & putrefiunt in ejectionem saniei.

Cura. Pessarium in ragadiis vulvæ.

℞. *Aloe succotrini* ℥j. *Radicis aristolochiæ rotundæ* ßiii. Terebinthinæ lotæ quantum satis est: fiat pessarium ad sufficientem longitudinem.

Aliud.

℞. *Terebinthinæ lotæ* ℥vj. *Albi græci* ℥j. *Ceræ* ℥ß *Pulverum agrimoniæ, Consolidæ, Pyrolæ ana quantum sufficit pro incorporatione*: fiat pessarium, quod ragadia tegat, ulteriusque non procedat, nec sit ragadiorum loco brevius.

Alia descriptio sparallii per vulvam.

℞. *Mucilaginis psyllii* ℥j. *Olei amygdalarum amararum* ℥iij. *Succi florum rapsi* ℥.vj. Fiat sparallium hoc modo: Linteum ejusdem longitudinis, cujus ragadia fuerint, huic intinge liquori: postmodum indes in vulvam, in qua per tres horas maneat: his transactis iterum intingatur, induretur que.

Alia.

℞. *Succorum pyrolæ, Consolidæ ana* ℥. iiij. *Florum hypericonis, Prunellæ, Centaureæ ana* ℥j. *Betonicæ* ʒ. vij. *Olei anethini* ʒiiij. Fiat mixtura.

Pulvis ad ragadia vulvæ & ad hæmorrhoides.

℞. *Mumiæ* ʒ.j. *Laccæ rubeæ* ʒ. ß. *Pulveris, aranciarum, antimonii ana* ʒij. *Chimoleæ* ʒ.ß. *Cachimiæ* ʒ v. fiat pulvis.

Cap. 47. De *Esseris.*

Esseri proveniunt ex vaporibus mineralium extrinsecorum, ubi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Extrinseca medicum accidentalia cognoscere decet, ut extrinseci spiritus cum imprimuntur, ab eo cognosci queant.

Esseri plerunque sævire solent in illos, qui salia montana, vitriolum, aut cuperrossam excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntque. Fodinarum artifices morbo simili tum pulmonis cordisque passionibus, doloribusve torquentur.

Signa.

Si nodus quispiam tumorque vermiculos pediculorum instar ederet, qui postmodum in latum extenderentur, crustasque rubeas, ut sunt squamæ piscium, producerent, esseros fore judicato.

Terminus.

Cum in spiritibus mineralium hæreat hic morbus, nullum per se terminum facit, imo potius in uno statu permanet.

Cautela.

Cavendum est à physicis: hoc est, illis, qui purgationes extrinsecas dare cupiunt: nam quivis morbus exteriorem etiam curam libenter admittit, non interiorem.

Cura.

℞. *Olei ex juniperis lib.* ß. *Olei amygdalarum dulcium lib. j. Olei de coste* ʒ. *viij*. Fiat mixtura: postremum fit sicuti oleum de guaiaco, aut buxo. Oleum de juniperis non fit per descensum: sed oleum de coste, hoc est ex fagino ligno.

Aliud unguentum.

℞. *Olei de spica* ʒß. *Olei quercini lib. iij. Axungiæ cassi lib. j.* commisceantur: ungantur, & his oleis præservabuntur à spiritibus, qui morbum hunc generant: quia unctuositas illa non sinit hujusmodi spiritum subintrare. Natura quidem aluminis est officiumque findere. Cum tamen his curis peruncta fuerit axungiis, tales spiritus nullos recipit, qui sibi detrimentum inferre valeant.

Cap. 48. *De Undimia.*

A Sale resoluto producitur undimia, sive carnis sal hoc sit, aut alterius, & in eo loco centrum posuit, in quo situm est.

Nota.

Quodvis sal resolutum, acuitate carens, apostema generat absque lepra. Undimia est apostema, quod expressione fossulam remanentem concipit, ut in hydropisi fieri solet: estque morbus absque dolore prius, tandem ad putrefactionem pervenit, incipitque dolor.

Signa.

Cum apostema surrexerit absque dolore, fossam ex compressione retinens, estque sine colore, quo reliqua tincta sunt, undimiam esse dicas.

Terminus.

Terminus.

Putrefit intrinsecus prius, postmodum extrinsecus, & in ulcus transit cavernosum.

Cautela.

Abstinendum est à pharmacis physicis: nam iste morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

℞. *Realgaris* ʒj. *talci* ʒiij. visci quercini quantum satis erit pro incorporatione: fiat emplastrum super undimiam.

Post apertionem.

℞. *Colophonia* ℥j. *Cera* ℥iij. Resinæ de botin, ut satis sit pro formando emplastro.

Post mundificationem.

℞. *Consolida majoris*, *Aristolochia rotunda ana* ʒij. *Vitellorum ovorum*, *Terebinthina ana* quantum sufficit: agitando fac unguentum, & uodimiam inunge.

Cap. 49. *De Sephiris.*

Sephirus est fluxio proveniens ex sale sicco, quæ non potest in maturationem transire, sed in sua duritie semper manet, atque tumore, quosvis colores induit.

Nota.

Nomen est omnibus duris apostematibus commune, sephirus, priusquam maturescant, aut mollia fiant, curam per resolutionem expetit.

Cura.

Excellentissimum est ad morbum hunc remedium viscus de b[illegible] & juniperorum, ob eorum mitigationem & maturationem. ℞.*Visci juniperorum* ℥ß. *Fænugræci*. ℥iij. *Aq*[illegible] *iringi*, *Lappatii acuti ana* ℥j. *Succi altaea*, quantum satis fuerit pro incorporatione: fiat cataplasma.

Alia descriptio.

℞. *Olei ex lithargyrio*, *Colophonia*, *Mumia ana* ʒj. *Olei ex vitellis ovorum*, sufficit ad formandum unguentum: hoc sephirum mollificat, maturumque reddit.

Oleum *lithargyrii fit hoc modo*: *alumen*, *acetum*, & *lithargyrium*, eoque simul omnia, donec albescant: postea rursus acetum & alumen addes, & ad consumptionem usque liquoris decoques, & sic in oleaginosam convertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

Cap. 50. *De Fugile vel Fugilico Apostemate.*

Ex Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema: quod est indicium principii Noli me tangere. Archelaus vocat *fuliginem*, Hermes vero *ferruginem*. Nos autem *ferruginem Martis* nominamus. Iis potissimum accidere solet, qui nondum adoleverunt, videlicet infra quartum & vigesimum annum exsistentibus: aliis vero si contigerit eam ætatem prætereuntibus, hos, *Noli me tangere*, dixeris expectare.

Nota.

Quivis liquor materialis apparet antea quam locum fixum ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, transit in pravam leotiginem.

Signa.

Cum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earum circumferentia, tertio post die rubicundæ fierent, postea calor atque dolor capitis, partim una cum squinantia concurrerint, ferruginem fore dicas.

Terminus.

Si per se terminatur, in putrefactionem transibit, quę vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caveas ab aquis fortibus & corrosivis, à purgationibus, a capitellis, aut lixiviis acutis, quia per suum emunctorium purgari debet, id est, per anum.

Cura.

Tripartita est ejus cura: una per mutationem: per mundificationem alia: tertia per consolidationem.

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde sequuntur accidentia prava: per se maturescere potius erit.

Nota.

℞. *Olei laterini* ℥j. *Oppopanaci colati* ℥ß. *fiat emplastrum super carbones*. Oppopanacum per acetum colatur: deinde fit iterum massa, & induratur.

Mundificatio.

℞. *Mellis*, *Brunella ana* ℥j. *Aristolochia rotunda Aloes patici ana* j. Fiat mixtura in modum emplastri, administra quum jam apostema fuerit apertum.

Consolidatio.

℞. *Vitellorum ovorum numero* iiij. *Resina de botin* ℥iij. *Farina tritici*, *Hordei ana* quantum satis fuerit pro incorporatione: fingatur unguentum.

Cap. 51. *De Nata vel Nasda.*

Cum ambæ virtutes simul concurrunt in unum latus, nasda producitur, eo, quod natura tribuit uni, quod ab altero surripit, estque naturalis concretio.

Signa.

Quando membrum aliquod ipsamet hoc operante natura majus fit altero, nullusque dolor in eo loco fuerit, nec in stomacho, nasdam fore judices. Si ventriculus aut thorax doluerint, signum erit phthisis.

Cautela.

Noli sumere potiones aliquas, quia natura per seipsam effluit.

Cura.

℞. *De fecibus vini* ℥ x. *Vini ardentis* ℥ iiij. *Axungia vulpis* ℥v. *Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat unguentum.

Cap. 52. De *Phlegmonibus.*

PHlegmo quidem est apostema, quod non tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota,

Apostemata quævis præter corporis detrimentum orientia, producuntur ex aluminibus liquefactis: & ab aliis apostematibus hoc solo differunt, quod non sint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

℞. *Oleorum ovorum* ℥. vj. *Camomelini* ℥ *Serapini, Galvani ana* ʒ vj. *Visci de abiete aut pino ad pondus omnium; Farinarum hordei, Fabarum ana quantum sufficit pro incorporatione:* commisce in formam unguenti. Mel rosatum & salis aquam simul permisceas, quo liquore sero maneque lavabis.

Cap. 53. De *Hernia Aquosa vel Humorosa.*

HErnia aquosa provenit ex eo loco, in quo sita fuerit, estque liquor in osseo resolutus: producitur ab externis accidentibus & causis, cum quisquam læsus fuerit, vel ex abundantia spermatis putrefacti, quod in liquorem est resolutum.

Nota.

Quodvis resolutum sal in suo loco remanet solum, nisi per poros deorsum transeat, & tunc destillat in exitum, quod in osseo fieri nequit.

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, compressioneque foveam remanentem contraherent ante maturationem, herniam esse dicito.

Terminus.

Cum hernia per se terminari permittitur, in testiculorum putrefactionem transit, & postmodum bubonis initium præbet: si per tres aut quatuor septimanas non recesserit, tu morbus incurabilis.

Cautela.

Cave ne aperias, at medice diligenter animadvertas, an hernia sit aquosa, vel inflatio testiculorum, ut unum pro alio non cures, indeque maximum periculum subsequatur.

Cura.

℞. *Ficuum lib.* j. *Olei granorum juniperi* ℥ iiij. *Farina fabarum* ʒ vj. Fiat cataplasma super ignem, quod superponatur, quanto calidius pati valeat, mane, sub meridiem, & sero; nam ipsam materiam separat.

℞. *Farina fabarum lib.* j. *Seminum psyllii, Citoniorum ana* ℥j. *Consolida majoris* ℥ iiij. *vini & aceti quantum satis est*, & fiat emplastrum. Recepta quævis evacuantia vel exiccantia hoc loco sunt inutilia.

Cap. 54. *De Hernia Ventosa.*

HErnia ventosa provenit etiam ex accidentalibus, & est arsenicalis inflatio præter salis resolutionem.

Nota.

Omnis inflatio sicca producitur ex arsenico puro, quapropter apprime considerandum est in hac cura, quod ea, quæ mitigant arsenicum, herniam ventosam etiam curent.

Signa,

Cum oseus inflabitur cum duritie, & intensione, illaque duritie, insensi tuum oseum efficit & absque colore, herniam ventosam esse judicabis.

Terminus.

In suo statu manet, donec altero anno subsequenti rursus in crisim incidat.

Cautela.

Abstinendum erit ab apertione, rebusque siccis.

Cura.

℞. *Ficuum lib.* j *Olei ex baccis juniperi* ℥ iiij. *Farina fabarum* ℥ vj. Resolvatur materia, sicuti supra de hernia aquosa scriptum est: animadvertendum tamen in primis curando herniam ventosam, ut per pinguia, viscosaque procedatur, non propter duritiem, cum sit ventus: & quamvis diacuminum ad ventum in ventre clausum optime valeat, nihilominus in ista cura non est idoneum, quia tumor hic ab arsenico crudo, & realgare causatur, quæ quidem oleum amygdalarum dulcium, viscus abietis, & emplastrum ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

℞. *Olei amygdalarum dulcium* ℥ij. *Farina fabarum* ℥ß. *Fimi columbini, Fimi caprarum ana* ℥iij. *Aceti quantum sufficit*: fiat cataplasma, quod superponatur mane, sub meridiem, & sero.

Alia Descriptio.

℞. *Visci abietis* ℥ vj. *Mumia* ℥ v. *Foliorum ebuli* ℥j. *commisceantur.*

Alia formula.

℞. *Terebinthina lib.* ß. *Cumini* ℥iiij. *Seminum lactucæ* ʒ vj. *Cera* quantum satis erit: reduc in emplastrum.

Cap. 55. *De Hernia Carnosa.*

NOn aliàs quam alcola vel naphtha suam originem hernia carnosa ducit, loco formaque solum ab eis differt.

Nota.

Postquam liquor nutritivus, quo sustentatur oseus, à vera substantia separatur, & in excrescentiam transit, herniam carnosam profert.

Signa.

Signa.

Si tumuerit oſeus, induruerit, ac ſub cute, vel trans cutem excreverit caro, herniam carnoſam dicas.

Terminus.

Ultimo tranſit in putrefactionem, & producit fiſtulam, & ſi non maturuerit infra quinque ſeptimanas, nullam curam admittit amplius.

Cautela.

A potionib. vel cutis intrinſecis à reb. pinguib. & à ſuperpoſitione ſiccorum & exiccantium abſtine.

Cura.

Ejus cura duplatur, ſcilicet per inſtrumenta, perque medicamina. De inſtrumentis ſcriptum eſt in ulceribus.

Deſcriptio curæ.

℞. *Olei laterini* ℥vj. *Oppopanaci, Galbani Bdellii ana* ʒ iij. Reduc ad formã liquidã cum iſta additione. ℞. *Fabarum farinæ* ʒ iij. *Ficuum numero* iiij. *Caphuræ, Rutæ ana* ʒ j. fiat in modum emplaſtri: maturat, reſolvit, putrefacit, creſcere magis non ſinit, nec etiam dolorem inferre.

Reſolventia herniam carnoſam, alcolam, & naphtam, ſunt iſta.

Oleum benedictum, Oleum laurinum deſtillatum, Oleum nucum, Oleum de ſeminibus papaveris nigri, Oleum aneti, Axungia ceræ deſtillata, Alcool vini deſtillatum cum fabis, Alcool deſtillatum cum ſeminibus pſillii, Aqua flammulæ, Aqua hirundinaria, Aqua de perſicaria rubea, Aqua de iringo, Succus ex lapatio, Liquor diſtillatus ex vino caprino.

Notandum hic, olea deſtillata rebus pinguibus non annumerari.

Cap. 56. *De Tentigine obſcura & prava, hoc eſt, Noli me tangere, in matrice.*

EX ſuperfluitate ſalis acetoſi, quod in profluvio, vel in menſtruis exiſtit, oritur obſcura tentigo.

Nota.

Si menſtruum aut profluvium tranſeat in ſalis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matris ſubſtantiam ſe confert, ac tentiginem excitat obſcuram.

Signa.

Quando ſui temporis ordinem profluvia menſtruaque non obſervant, ac una cum illis fluxionibus aqua permiſcetur, & cum urina ſanies dolore pudendorũ effluit, torminaque fiunt in ventre, quæ tempore coitus augentur, & inde poſt quatuor ſeptimanas ſanguis profluit, genus tentigenis fore judices.

Terminus.

Si per annum continuarit, mulierque ſterilis fiat, in ulcerationem incurabilem tranſit.

Cautela.

A purgationibus, conſolidationibus, & mundificationibus prorſus abſtinendum erit.

Cura.

Ejus cura tripartita eſt, una per ſparallium, alia per potiones, tertia per unguenta; parũm differt hæc ab ea, quæ de matricis ulcerationibus cura fieri debet.

Cardonium.

℞. *Agrimoniæ, Saniculæ, Pyrolæ, Utriuſque pervincæ ana* ℈j. *Ariſtolochiæ rotundæ* ℥j. *Herbarum paſtinacæ, Perdetis ana* ℥j. Multi non maturi ex vino rubeo uſq; ad centum kiſt, fiat cardonium, hoc eſt, ponatur in muſtum herbæ ſupra dictæ, macerentur, & ſimul repurgentur, de quo vino per medium annum continue bibat mulier. Kiſt vini duas menſuras implet.

Aliud cardonium.

℞ *Conſolidæ regalis lib.* ß. *Ariſtolochiæ rotundæ* ℥vj. *Diapenſæ, Alchimillæ ana* ℥x. *Serpentinæ minoris, ad pondus omnium;* fiat cardonium ſecundum uſum.

Salis compoſitio, cujus uſus ſit in omnibus periculis laborante tentigine matricis.

℞. *Salis communis lib.* ß. *Thuris, Mumiæ, Hæmathitis ana* ℥ ij. Fiat mixtura cum ſale, quo condiatur omne quod, ederit.

Sparallium in tentigine obſcura.

℞. *Aquarum plantaginis, Serpentinæ, Perſicariæ, Hypericonis ana lib.* ß. *Lumbricorum terreſtrium* ℥vj. *Dragacanti* ʒj. *Conſolidæ, Foliorum ariſtolochiæ longæ ana* ℥iij. Fiat ſparallium optimo Saccharo permiſtum, hoc eſt, fiat metrenchita, vel clyſterium, vulvæ imponatur, perq; tres, quatuor vel quinque horas in ea maneat ſingulis diebus.

Aliud ſparallium.

℞. *Succi hypericonis, Perſicariæ ana lib.* ß. *Aqua de prunis, de ceraſis ana lib.* j. *Terebinthina lota in aqua roſarum* ℥ vij. Fiat ſparallium pro matrice, quod indatur in vulvam, quolibet die bis, aut pluries, pro neceſſitatis exigentia.

Aliud ſparallium.

℞ *Olei hypericonis, Perſicariæ, Ariſtolochiæ rotundæ, ana lib. j. Olei ranarum Lumbricorum ana* ℥ xij. *Olei ex vitellis ovorum adpondus omnium*, formetur ſparallium, & ob ſuã pinguedinẽ, nõ eſt opus, ut in tanta quantitate hoc adminiſtres, quia quicquid lubricum eſt, matrix ad ſe libenter attrahit.

Unguentum ad dorſum.

℞. *Mercurii abſq. ſubſtantia frigida, & omni mordicatione correcti* ℥ß. *Boli ſciſſi* ℥iij. *Axungiæ cervinæ lib.* ß. *Olei anethi, Olei ex vitellis ovorum ana* ʒ vj. fiat unguentũ cum cera. Iſta medicamina, ſcilicet unguentũ, ſparalliũ, & cardonium ſimul adminiſtrari debent quolibet die bis.

Cap. 57. *De Mola Matricis.*

NIhil aliud eſt mola per ſe, quam menſtruum, quia iſtud eſt matricis nutrimentum, & una ſpermatis.

Nota.

Quodvis menſtruum ſpermati permixtum in gene-

rationem transit: nam in eo loco nulla separatio fieri potest amplius, præterquam nascentis impleto jam termino separatur à suo loco decoctionis. Vita molæ est in spermate: nam donec sperma habuerit, inflatur venter, quo deficiente cessat etiam tumor augeri, donec, &c. Nonnunquam in renibus generatur excrescentia, quam Friburgi vidimus in vitulo (puto in intersignio vituli esse legendum) albo nigrove coloribus permixtam.

Signa.

Si mulieris uterus ex prægnanti natura tumuerit, menstruaque fluant, & modo venter minueretur, alias augeretur, aut extra verum terminum in duram inflationem exsurgeret, una cum, vel absque doloribus, moveretur que, molam esse matricis dicito.

Terminus.

Crescente mola matricis, spermatibusque vehementer in coagulationem commixtis, augetur in mortem usque.

Cura.

Duplex est medicina molæ, una quidem in expulsione, altera in præservatione.

Ad expulsionem.

℞. *Croci orientalis* ℥ iiij. *Boracis* ℥ ß. *Caraba* ℥ ß. *Scammonea* ʒ vj. *Lapidis lazuli* ʒj. Fiat pessarium cum oppopanaco inspissato. Animadverte, quod hujusmodi medicamentum adhiberi nullo modo tuto possit: nisi mola prava sit adhuc, & per vulvam exire queat, ante partus veri terminum alias mulier exponitur mortis maximo periculo, si magnam expellere molam conatus fueris.

Præservativum contra molam.

℞. *Agaraci trochiscati* ℥j. *Euphorbii* ℥ ß. *Oppopanaci colati & inspissati ad pondus omnium*: fac pessarium, utere antequam habeant molam magnam: si non desierit una tantum nocte, siste gradum in eo medicamento, quia signum est generationis prolis.

Cap. 58. De *Exitura.*

EXitura habet exordium ex proprio defectu, sic, ut illa tria prima, quæ continent excrementum, in putrefactionem transeant.

Nota.

Quodvis excrementum primam suam materiam habet, ab eoque separatur, quod expellit, illud: postmodum aliud nihil præter infirmitates generat.

Signa.

Cum sanies per nasum flava fœditaque decolat, una cum dolore capitis, vel eo sine, pariter si aurium excrementa putrida fuerint, sputumque fœteat, urina saniem proferat, ac stercus naturalem colorem amiserit, sudor sit fœtens, ungues corruptionem patiantur, ex auribus flava pinguisque sanies proflexerit, oculorum lacrymę salsę destillarint, & acutum apostema turgeat, ac menstrua fœtentia cum impertinenti colore fluxerint, pręter dolores renum aut fęmorum, ex his omnibus exituram judicabis.

Terminus

Si exitura sępius abierit, redieritque per quatuor annos idipsum continuando, permansuram esse judicabis.

Cura.

In exitura non est alia cura, nisi quod excrementum extrahatur continuare.

Descriptio ad nares.

℞. *Lolii*, *Seminis nigella*, *Ellebori albi ana* ℈j. *Majorana*, *Salvia ana* ℥ ß. *Musci grana* ij. Fiat sternutatorium, quod singulis diebus mane per nasum attrahatur patum: per vicem.

Descriptio ad aures.

℞. *Diagridii* ℈j. *Bdellii* ℥j. *Cera* ℈j. ß. Fiat in modum emplastri: cum aures spumam aut quam emiserint, impone pinnacidium his constructum.

Medicamentum ad urinam.

℞. *Croci orientalis* ʒ ß. *Pilorum zenii* ℥ ß *Cantharidum numero v.* Fiat mixtura, sacculusque sub canali, subtusque vesicam, urinam provocabit, per unum aut alterum diem, donec sanies cesset. Zeni sunt folliculi circum leporum caudas existentes.

Medicina pro stercore, vel intestinis.

℞. *Mellis quantum sufficit*, *Diagridii* ℈j. *Hermodactylorum*, *Turpeti ana* ʒj. Fiat suppositoria secundum artem: pręter sal in exitura, verum in constipatione poteris uti sale.

Medicina pro sudore.

℞. *Theriaca* ℥ j. *Alcool vini* ℥ ij. *Euphorbii grana vij.* Fiat haustus ante ingressum balnei, sudet, postmodum calide contectus decumbat in lecto, bis hoc, ter, vel quater, ac toties repetas, donec fœtor abeat.

Cap. 59. De *Callo.*

GAllus est arsenicalis tumor, ex liquore carnis aut sanguinis proveniens.

Nota.

Quodvis apostema per fricationes excitatum in superficie carnis ponit suum emunctorium.

Signa.

Si post fricationes aliquod exurgat apostema rubeum atque tumens, callum esse dixeris.

Terminus.

Si fluxiones arsenicales conjunctę fuerint, cum affluentia terminatur in ulcerationem, & postmodum in esthiomenam transit, maxime cum apostema, vel foramen in crus siccum inciderit ex fricationibus, aut in alio loco.

Cura.

In calli cura postquam in apostema transierit, hac

utere descriptione. ℞. *Olei rosarum* ℨvj. *Calcis vivæ extinctæ* ℥iij. *Caphuræ* ℈v. Fiat mixtura, quę superponatur unguenti loco. Si tamen prius in ulcus transisset callus, hoc utere.

℞. *Sperniolí* ℥j. *Olei de caphura* ℨij. *Succi papaveris, Hyosciami ana ad pondus omnium.* Fiat cataplasma, quod superponatur, calorem sedat: postea sume descriptionem hanc. *Emplastrorum apostoliconis, Diaquilon ana* ℥ ß. *Mumiæ* ℥iij. *Cerussæ* ℨij. *Caphuræ* ℨj. Misceantur, & fiat emplastrum super carbones.

Cap. 60. *De Porris.*

Porri proveniunt ex avio liquore, qui nutrimentum radicum esse debet unguium.

Nota.

Ubi porrus, non lõge distant ungues: itaque radices earum in excrescentiam transeunt, quæ porros efficit.

Signa.

Cum in digitis pedum aut manuum porri nascuntur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excrescunt in avellanæ nucis medietatem, porros fore dixerit.

Terminus.

Ultimo simul carne crescunt in unguium duritiem, & cum per corrosivas aquas, vel incisionem aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, incisioneque majores efficiuntur.

Cautela.

Ab incisionibus & corrosivis aquis abstine.

Cura.

℞. *Oleum ex baccis juniperi, Besonna, Agarici ana* ℨj. *Fellis bovis, quantum satis erit pro unguento.* Unge dies & noctes linteolo, quo magis triveris, eo melius efficiuntur nigri, siccanturque. Postea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinque septimanas.

Alia cura.

℞. *Realgaris* ℈j. *Olei vitellorum ovorum* ℨß. *Calcis extinctæ*, quantum sufficit in unguenti formationem, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

Cap. 61. *De Sclirosi.*

Sclirosis est apostema, vel nodus, qui nascitur per excrescentiam novæ generationis.

Nota.

Quando natura superfluitatem ex centro generationis producit, accumulata postmodum in excrescentiam juxta membrum, in quo fuerit, generatur.

Signa.

Cum in corpore durus & immobilis tumor, & caro simul cum ligamentis creverit, quod si tactu simile quid percipitur, sclirosim fore judices.

Terminus.

Sub finem indies magis ad suam generationem tendit sclirosis, ultimo contorquet membrum, intestina debi[illegible]ationibus, & in regionibus existens membrorum, seipsum ad mortem suffocat.

Cautela.

Ab omni medicina, qua solitum est in apostematibus uti, caveas, & ab omnibus instrumentis, quibus tonsores utuntur, & ab eorum magisterio.

Cura.

Cura sit, quod sclirosis non accrescat, nec alias curari potest.

Descriptio unguenti.

℞. *Olei mirtillorum* ℥ij. *Nucis muscatæ* ℥ß. *Axungiæ jumentorum* ℨij. *Petræoli ad pondus omnium.* Fiat mixtura, qua spermatica vasa, prout renes & fœmora, mense quolibet inungantur: hac enim scliroſi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio major est, quam ubi corpus nascitur: possibile est, ut fiat secunda regeneratio: & est pura superfluitas regenerationis. Sclirosis aliquoties in fronte nascitur, ut nodus, in cervice, & in manibus. Quando sub costis, aut sub ventrem nascitur, tunc ejus durities non bene percipitur.

Cap. 62. *De Lentigine.*

Inexperti, nec non doctores, asserunt, ex cholera nasci lentigines: monachi dicunt ex cœlibatu. Verum ego liquoris Mercurii esse dico.

Nota.

Ubi liquor Mercurii fuerit, qui vergat in sui regenerationem, oriuntur lentigines. Omni anno quivis carnis liquor florescens regeneratur, & qui lentigines habent, illis, qui carent saniores existunt: sub axillis & sub genubus pallent, quas vulgus pulmonis maculas appellat, multasque sub lentiginum vocabulo concludit.

Signa.

Cum in facie, vel sub genubus, aut supra maculæ nascerentur, crocei luteique colorum, sive maneant, aut recedant, lentigines fore judicabis.

Cura.

Curandum est, ut expellantur, quo vehementius, eo melius.

Descriptio contra lentigines.

℞. *Heliotropii Gamandreæ ana* ℥iij. *Mannæ electæ* ℥ß. *Spermatis ceti, Baccarum lauri ana* ℨx. *Aquarum melissæ, Verbenæ, Valerianæ ana* ℥v. Fiat potus, ejusque dosis à quatuor in uncias quinque sit, cum incipiunt exire, bibatur: si Rheubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minime bonum est. Vide quæso, quam egregia res sit experientia, per hoc unicum.

Heliotropium herba solaris, quæ penes me est melissa, mirum in modum carnem & sanguinem regenerat, eaque nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apostemata, quorum

rum ego, quod hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminisse volui. Quod eos, qui ad Physicam & Chirurgiam pertinent morbos, mihi per experientiam cognitos, descripserim, boni consule.

Theophrasti Paracelsi Bombast, Vtriusque Medicinæ Doctoris, & Philosophorum Principis, tres utilissimi Tractatus: Vnus de Cutis apertionibus: de Cura ulcerum alius: tertius autem de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, cancris, & naturalibus à nativitate maculis, &c.

Libri Primi de Cutis Apertionibus.

Cap. 1. CUm Deus Medicum atque Medicinam creaverit, non est, quod his immoremur, at solum de rebus dicamus per se. hoc est, ex opere naturæ, quod nobis manifestant, hoc ipsum, ut suscipiamus, nihil ex propria phantasia fingentes vel adjicientes. Demonstrat ipsa natura corpus hominis cute sua conclusum, ex tribus in unum corpus esse positum, id est, corpora tria fore, sed unum in istis tribus, quod hominis est corpus, in quo morbi quivis oriuntur ex eo, quod separentur à se invicem, aut unum ab alio: hinc fit, ut in corruptionem transeat, quod separatum est. Corpora tria hæc sunt, *Mercurius, Sulphur, & Sal.* Quid unum quodque per se, tū tria simul unita, satis in chirurgia corporis enucleatum est, & in nostra philosophia latius. Iam est, quod chirurgus instruatur quo valeat ex ejusmodi principiis intelligere, quinam ex tribus illis quæ dicta ulcera, nec non cutis apertiones procedere queant. Per exemplum sic declaratur. Quodvis metallum etiam in tribus illis positum est, Mercurio nempe, Sulphure, Saleque. Sunt inter illa corruptibilia quædam, ut *ferrum, cuprum,* &c. ea de causa videlicet, quia sal consumit omnia: quod nisi foret, nihil absumeretur in similibus. Verum non consumit sal, nisi quòd in corruptionem separatum est, ejusque habet initium: data sibi tamen occasione, prout si palea reperiat ignem, eam sequitur, & corruptionem ab ea sui recipit. Cum igitur sal occasionem habet, corpus in quo continetur, corrumpit, & corrodit, inde fiunt ærugines varię juxta corporum & salium conditiones. Ærugo talis igitur à sale proveniens, corrumpit ac circum se rodit assidue, donec totum corpus absumpserit, quo continebatur, vel tam late ac potest, nisi reprimatur ejus malitia. Nec solum in ferro hoc ipsum contingit, aut cupro, sed etiam in aliis corporibus omnibus ærugo generatur, quæ suum corpus absumit, hoc est, idipsum quod fore deberet, corrumpit. Non secus etiam in homine salis natura quędam habetur, quod postquam occasionem acceperit, hoc loco chirurgice non declarandam, cutem, & carnes abedit, venas ac nervos: item ossa, cartilagines, &c. juxta cujusque salis conditionem & locum. Ex ejusmodi sale, quod unum est è tribus illis corporibus & materiis primis humani corporis, producuntur in eo cum interna, tum externa quævis ulcera. Satis igitur unicuique chirurgo dictum sit, omnia corporis foramina, vel ulcera sale fieri, quod corpus tertium existit in humano corpore. Prout enim pluvia sali ferri prębet occasionem, hoc in æruginem transmutandi, non aliter in homine judicandum est. Qui volet ęruginem hujusmodi curare, debebit instar alchimistæ fore, qui ferrum aliquod præservare novit, ut nulla sibi detur ad æruginem occasio, cuprum etiam ac alia metalla: quibus ubi damnum ejusmodi contigisset, optime supplere scit. Quandoquidem ejusmodi naturæ quodlibet metallum est, ut cum à Philosopho juvatur, non secus ac in homine, quod in illo defuerit, crescentia propria repleatur. In exemplum: Homo patiens ulcus auxilio medicinæ curatur, sic metallum etiam foraminatum remedio, quod adhibetur ei fit rursus integrum, quod enim in hominis natura fieri potest, in corpore metalli possibile fuerit: ut unum, sic etiam alterum fit. Hæc sunt mysteria naturæ, nec non magnalia artium quibus Deus dotavit & ornavit medicum. Artes istiusmodi mirabiles ei sunt oblatæ, ut ex luce naturæ depromat, quæ quidem lux homo est, & corpus universi, quod propter illum tantum creatum est. Sciat ergo medicus-chirurgus breviter his instructus, quod corpus & cutem aperit, & quod curat, utrumque ex natura quærere ac reperire.

Cap. 2. Sal est ejusmodi naturæ, ut radat edatque. Proinde dicitur *ignis occultus*, quem nemo videt, neque sentit essentialiter, ut in urtica latet. Per exemplum sal intelligi potest. Ut videntur herbæ, nec non radices, quę carnem in bullas exurunt, ut *flammula, flos ejus, & radix, apium aquaticum, sinapium, urtica,* &c. reperiuntur etiam animalia, quæ tale quid efficiunt, ut *cancri, vermes,* & alia, quæ quidem occultum ignem in se continent, operatione tantum perceptibilem. Similiter ut in istis exterioribus, in homine salia quædam habentur, non aliter corpus intrinsecus urentia, quam flammula. Unum aliud accendit, unde resultat, quod ex naturæ potentia fuerit. Hæc omnia sunt à creatione divinitus sic ordinata, ut videamus quid natura, quid nos existimamus, quid ars, & quid magnalia Dei sint. Pariter arbores sua salia habent, & alia vegetabilia, sic ut in aliquibus hominum talis natura salis inveniatur, quæ in vermes transiens, ut isti ligna corrodit, &c. Non secus in homine Lupus, cancer, & similia nascuntur, quę non aliter quam animalia viventia repunt ac circumrodunt, qualia sunt *arsenicum, auripigmentum,* &c. Quæ foramina per putrefactionem in cutem & carnes hominum excedunt, ea de causa, quod salia sint ex sua natura. Et prout in extrinsecis rebus naturalibus multæ videntur differentiæ, sic etiam in homine variæ salium conditiones habentur, ut unum foramen alteri simile non existat. Nonnulla salia perurunt instar urticæ vel vitrioli: quędam pruritum excitant, ut plumosum, & esula: pustulas elevant alia: prout sinapium aquaticum, cantarides, & similia, quę in homine juxta rerum naturalium conditiones dividenda sunt in sua genera, speciesque. Reliqua duo corpora Mercurii, nec non Sulphuris, à Sale, quod seipsum rodit, eisque permixtum est in eodem corpore, pariter exeduntur, cum sal occasionem proprię corruptionis habet, suum etiam corpus una cum aliis consumit. Contra similes ęrugines hominibus contingentes, naturę vires opponendę sunt, quę tollunt eas, modo quis expertum eligere medicum noverit. Medicina Dei donum est, cui concessum fuerit, is etiam habet eamque prompte poterit exercere. Initium doni sapientia, hoc est, artis experientia juxta naturę demonstrationem, unde nascitur medicus: is enim accipit omnem scientiam & instructionem ex manifestatione operum naturalium. Quisque medicus igitur operam dare debet, ut ex ea medicina discat, quam Deus creavit, ac dedit hominibus, & non pręter istam seipsum extollat, ut putaticii pręsumentesque medici faciunt indies. Ut supra de sale cœlestis ignis in rebus naturalibus dictum est, sic etiam in hominibus occultus habetur ignis, & invisibilis, qui nihilominus ardet, postquam scintillis suis accensus fuerit ex influentia, quę est in homine: tum existit in suis flammis, prout calx aqua perfusa bulliens. Corpus enim eo loco, ut aqueum corpus cognoscitur, in quo latet sal, rodit, uritque, prout *piper, alcali,* &c. quod in sequentibus capitulis narratur sępius. Non aliter hoc sal corpus suum exedit, quam ferreum sal ferrū, & non cuprum: itē cupreū sal cuprū & non ferrū. Ad hunc modum salia reperiuntur, *nervorum, carnis, venarum, medullarum, ossium, cartilaginum* &c. quodque juxta suam naturam ab aliis divisum atque differens: de quibus abunde satis ad intelligentiam exemplorum *flammula, cantha-*

cantharidum, arsenici, calcis, &c. dictum. Quicunque hæc exacte cognoverit, ulcerum originem ignorare minime potest.

Cap. 3. Proverbium hoc inter doctos versatur: *A finis termino Philosophiæ, Medicina sumit exordium.* Hoc innuit juxta Philosophiam rerum naturalium, in operationibus, viribus, malis atque bonis, medicinam esse nobis addiscendam, ut judicemus ex eis in hominis corpore pariter flammulæ sal existere, sal calcis, sal boracis, arsenici sal, &c. Non est imitanda hoc loco veterum theorica, judicans originem ulcerum non ex demonstrationibus Philosophiæ, sed ex suis opinionibus & phantasiis: super quas nihil ædificandum est, quod non inceperint, ubi philosophia desinit, at potius à seipsis, philosophicum finem ignorantes. Quinam incipiendum sit à fine Philosophiæ, notate per exemplum. Videmos lac esulæ pruritum excitare: per hoc Philosophia docet aperte nos, esulam in corpus assumendã non esse, ne sit apertionis illius occasio. Post ejusmodi philosophicã rationem & instructionem, physicam ad hunc modum incipias, videlicet: pruritum in homine per esulam hominis ortum, tal esulæ fore judicato, cum homo sit Microcosmus. Cum ergo philosophia sit ea, quæ nobis naturam suis in operibus proponit atque demonstrat, in eo naturæ fundamento medicum esse fundatissimum oportet: inde reperiuntur infinitæ rationes ac documenta rerum originum, de quibus jam scribimus. Erroneum curarum fundamentum olim positum fuit. Hoc enim curat hominem, quod exulcerat: id res naturales minime faciunt, aut efficere possunt, videlicet, ut illud, quod ipsæ produxerunt, curent. Nonnulla reperiuntur impedimenta, ne perurat urtica, flammula exulceret, ac chelidonia cicatricet, &c. Similia perquam utilia sunt contra salium exulcerationes, ut quę tollunt escarã ab arsenico, salis arsenici pariter escaram tollunt in homine, curantque non aliter quam in illis, in humano corpore: hoc ipso natura docet, ulcera medicum ex fundamento cognoscere, qui per ipsam, & non ipse per seipsum efficitur. Quapropter, ubi docere suis demonstrationibus natura desinit, ibidem in homine medicum operari, scire debet. Non potest igitur fore medicus ille, qui philosophus non erit, cum in philosophia fundetur ipsa medicina, nec non ipse medicus.

Non est arti fabrili comparanda medicina, quod antiquos fecisse doctores videtur. Faber enim, ut in animo domum concipit, eam ædificat: non ita medicus excogitare per se morbum aliquem potest, cum hunc non efficiat, sed natura, quæ pariter eum novit. At quia medicum etiam cognoscere decet, à natura petere debet, ac addiscere quantum ea docet, æque tantum scit, & esse vere côperit. Faber lignarius truncat arborem, eamque pro suo parat ac captat arbitrio; medicina vero præparare se non sinit pro voluntate medici cujuslpiam, at in suo statu manet, in quo similiter uti cogitur ea. Discere medicum igitur oportet in his, in quibus ars consistit, ut ab exemplis, quæ quod loqui non possunt, indicant ea, quæ natura continet, quæque fieri non velit, ut unicuique sapienti, cui datum fuerit intelligere, singula tanquam per parabolas & subtilitates ad oculum proponantur, & offerantur. Docet itaque nos philosophia parabolico modo per figuras, formas, virtutes, ac similitudines, ut per eas addiscamus quæ necessaria sunt. Ad hunc modum etiam Christus locutus est, non omnibus sapientibus, at solum illis, quibus datum est intelligere. Sic medicina quidem est ars non omnibus data, sed illi tantum, qui ut supra narravimus, intelligit. Quare non immerito veterum theoricæ, causæ, rationes, & similia, cum suis cæcis deridenda sunt, ut ex proverbio, *Cæcus cæcum ducit, & ambo in foveam cadunt.* Nã quod ex errore maxime, tot in eam sese violenter, & præter æquitatem inducant, non considerantes, eam peculiare Dei donum esse non concessum omnibus, conscientiam suam non examinantes, &c. Qui nullius pretii vel intellectus existunt, cor ad medicinam attentum habent, non ea de causa, propter quam à Deo creata est, quo fit, ut hoc meo tempore, post monachos, nulla gens medicis contemptior existat: non propter artem, sed personas, ex omni genere nequitiarum ad medicinam, ut ad refugium confluentes. Penes antiquos itidem accidisse non dubito, quod eorum artis fundamentum aperte satis docet: cum istorum plurimi vociferatores atque seductores fuerint.

Cap. 4. Natura salis, quod in homine tertii corporis locum habet, hęc est, ut alia duo putrefieri minime sinant, & ea de causa naturaliter eis incorporatum fuit: nam ubi sal nullum extiterit, putrefactio libenter subsequitur. Hac ratione quibusvis in rebus natura sal ordinavit, atque posuit, ut corpora conserventur in sua sanitate. Varia reperiuntur salium genera, Sulphuris, & Mercurii, quo fit, ut variæ corruptiones etiam existant. Quod gustum exhibet, sal est, quamvis acutus, ut in *Pipere, Mercurio, Sulphureque gustus*: item in Gentiana sal amarum est, in saccharo dulce, & acetosum in acetosa: nihilominus omnia salia varia, quotquot fuerint, inter se divisa tamen, uti carnes existunt, istius vel alterius cõditionis: hic, ut quadrupes animal, ibi tanquam avis, alibi sicut pisces aut vermis. Ubique tamen istorum locorum caro sui spiritus inest earundem rerum, vel anima: quamvis homines in dudiũ assumant, an hoc vel illud carnẽ judicare debeant, aut nõ. Ac si quispiam dicat, mel non habere sal in se, piper autẽ illud continere, cum tamen ãbo sal habeant, sine quo persistere non possent. Multa salia sese manifestant, ut medicus oculariter eorũ cõditiones addiscere queat: itẽut ista suis differentiis in multas species dividuntur per naturam, non secus in homine fore judicanda sunt juxta specificas naturas suas & conditiones. Eorum quę comeduntur multę varietates existunt: aliquot ex aquis profluunt, alia quidem ex terra depromuntur, quędam lapidum instar, mineralium alia coagulantur: & postmodum ex præparatione variantur, & unum alio pulchrius, clarius, & purius, uti sal, gemæ, similiaq;. Sunt nihilominus hęc omnia conditionis hujus atque naturæ ut in corruptionem concordẽt. Alia vero salia corrosiva reperiuntur, quę seipsa rursum curant, ut aluminosa: corrodit enim alumen, & sanat iterum. Vitriolata similiter efficiont, ut etiã diversimode per se demonstrant. Postmodum salia plumosa, quę varia sunt, peculiarem naturam habent: item auripigmenti salia, calcis, & similium, quæ separantur ab aliis corporibus. Hoc notandum, ea videlicet in corpore per se sola non existere, sed ut tertia pars aliis permixta & integra facta. Habet enim corpus anatomiam suam, etiam & corpora metallica juxta sua membra. Hac de causa corpora prædicta mortem citius, quam alia membra percipiunt, quod sal eorum arsenicum sit, &c. Sic de reliquis generibus corporum intelligendum erit. Prout Globulus universus ex ejusmodi corporibus constat, non secus & homo, per quem transeunt meatus, id est, venę salium repartiuntur omnes per universum corpus, ut in terræ globo videre licet ex ejus regionibus. Una pars exsudat per poros, quę pluvię de cœlo cadenti per similitudinem comparatur, quam istud per suos poros etiam ejicit. Hac ratione discernuntur in corpore duo hæc, nempe cœlum & terra. Quod ad terram attinet, per lotium emittitur, veluti ista fontes in mare profundit ac fluvios, Danubium, aliosque: sic in vesica reperiuntur fontes corporis. Quod vero secundum corpus, utpote cœlum exhibet, per poros exitum facit. & aëre vel consumitur, prout pluvia cœli per terram absorbetur pro parte aut evanescit in aëre. Cum igitur aqua sit, & elementum aquę, lapidem efficiunt, sic etiam in urina lapides fiunt, & in similibus locis. Ista physicis potius quã chirurgis cognitu necessaria sunt: ignorare tamẽ Chirurgus minime

me poteſt ſalia, quæ ad per ſe naſcentia vulnera, ſecundum præpoſitum exemplū operatur in anatomię curſu, natura & eſſentia. Quicunque ſimilla novit & phyſica, tanto fundatior exiſtit in medicina. In terra damnum ex eis non oritur, hoc eſt, in corpore, donec in eo manſerint. Non aliter quam in terra globuli, dum in illa relinquuntur, ex eis nihil fit: nemo ſal aut ſimile quid videt, quouſque per præparationem artis hominis extrahantur illa, quæ in terra continentur, & aqua, tum primum apparent: ut per bullitionem ſalia cibotum, per ſeparationem vitriola, per præparationem alumina, per inveſtigationem calces, &c. Poſtquam extracta ſunt, non prius nocent, hoc eſt, ad operandum potentiā habent. Similis in homine later artifex, qui præparat arte ſua naturali, per cujus operationem ea reſultant, quæ in corroſivis apparent. Verum ubi tales pręparationes eorum, quę dicta ſunt, non fiunt, non niſi laudabilia, bonaque fore comperiuntur. Et niſi pręparatio fuerit ibidem in exaltationem paroxyſmi, nullus apertionis morbus fit, at in uno corpore manent omnia, prout in terra.

Cap. 5. Prout cœlum cum ſuo firmamento, nec non terra cum ſuis elementis utrumque duo ſunt, & utriuſque partium alterutra per ſeipſam eſt una: ſic & homo duo cōtinet in ſeipſo, videlicet *influentiam*, quam ei cœlum præbet, curſum vero corpus adminiſtrat. Inde ſequitur producta per illa terræ meliora vel pejora fieri, conſervari, aut corrumpi. Pluvia ſiquidem nimia deſtruit fructus, & pauca ſimiliter. In proportione conſiſtit igitur ipſa natura, medium habere cupiens. Prout ergo cœlum terræ ſimile quid infert, corpori pariter accidit, quæ quidem occaſio tranſmutationis eſt ſalis in ultimam ſuam eſſentiam. Hæc eſt ultima rerum eſſentia, cum iſtæ poſtremo ſeſe manifeſtant, in ea fuerunt ab initio, ſub occulta forma, velut minera, quam nemo diſcernit quidnam exiſtat, donec veniat extra terrę firmamentum, in ignem, tum demum apparent partes ejus, una repræſentat argumentum, alia realgar, tertia vero loppam: jam adeſt ultima dictę minerę eſſentia. Ut eſt iſtius cauſa, ejuſmodi ſunt cauſę per ſpiritus accidentes, quorum labores hominum operibus haud abſimiles exiſtunt: item inviſibile ſua in corporibus manifeſtum efficiunt. Iſti ſunt Xeni, Nephirei, qui delectantur in ipſa natura conditiones iſtius manifeſtando, quod ipſis etiam permiſſum eſt. Nihil enim tam occultum, quod hominibus non reveletur, hoc eſt, quia per materiam ultimam, initium & occultam eſſentiam cognoſcant. Id ipſum efficit occultus ignis in ſuis effectibus. Et prout videmus accendi ſulphur per calcidonium vel ſilicem, pariter & hic intelligendū, utpote ſal recipere Nephidicos ictus, & accendi, ac in ſeipſo ardere quodam igne prorſus inviſibili. Item, ut Ætna mons lapides in calcem & cineres adducit, & omnino conſumit, præter ignem exiſtentem in ipſis, at accidente ſolum, non ſecus in ſale quidam latet ignis, qui ſuſtentator & nutritur in ſulphure. Hic ipſius eſt, qui corrodit, per occaſionem ex accenſione ſalis acceptam, eoque perducitur, ut manifeſtum fiat: ejuſmodi cauſa non provenit ex eo ipſo: quid enim contra ſeipſum eſſe vellet? Verum, quia nihil tam occultum, quod nobis ob oculos quandoque venire non debeat: inde ſequitur, quaſdā eſſe cauſas, quę ſimilia ſuccedunt. Uti firmamentum eſt cauſa lapidum & fulminis, quod ſylvas atque domos accendit, cujus cauſa quidem ignis eſt: non aliter in hominis corpore tonitru, fulmen, & lapides exiſtunt, quæ ſuo tempore prorumpunt in ignem ſuum. Itidem in calcedonio videtur, qui ſuper terram ignem exhibet, hic pręter ipſum & chalybem cum ſilice, nec non id genus talia non haberetur. Hoc modo manifeſta fiunt omnia. Quiſnā homini diceret in ſilice vel in calybe latere ignem, arte manifeſtum ſi non fuiſſet antea. Sic etiam in homine ſimilis ars habetur, qua talia palmam ei fiunt & īnoteſcunt, una cum ſuo detegente. Cœlum peſte laborare poſſe, nec non aliis morbis, haud ſcire poſſumus, niſi nos hoc eo doceat, quod ejuſmodi morbos in mundū inferiorē imprimat. Mirandum incredibileque nobis eſſe videtur, ac apud nos impoſſibile: verum Deo poſſibilia ſunt omnia, qui hoc ipſum etiam facit: aliud in his habere judicium non poſſumus, quam in ejus poteſtate cuncta fore. Hæc à nobis dicta putato, quod firmamentum noſtrum, & exiſtens in nobis, cum peſtilentiam producit, id per ſal efficiat, cui quidem & firmamento noſtro peſtis ineſt, ut ea, quæ ſuperna influit: verum ejus loco præbet *Æſtiomenum*, *Herpetem mordacem*, *Ignem Perſicum*, &c. No aliter quā ſupra dictum, de prænarratorum originibus morbum judicare poſſumus, penes quæ relinquendę ſunt. Quis enim demonſtrare naturam poteſt apertius, quam eo, quod in tribus corporibus elementa quatuor occulta ſunt, per quæ ſumunt occaſionem in ultimam ſui tranſire materiam? Non ſecus atque lignum igne ſeparatur in Sal, Sulphur, & Mercurium. Ad hunc modum Phionitides occaſiones & cauſas exhibent, ut nihil maneat occultum, ſed in lucem prodeant omnia, ſic, ut oculariter appareant, quæcunque ſunt in terris. Sciendum utique tam in rebus inſenſibilibus, quam ſenſibilibus unum alteri ſemper contrarium exiſtere, ut canes felibus, gallos baſiliſcis, ſic de cæteris, uti muſtelis, leonibus, Tabanis, vel aſilis, equis & aliis, quorum unum ſemper aliud in corruptionem & mortem perſequitur. Phionitides vocantur illa, quæ in corruptionem proſequuntur alia, prout ciconia, ranas, falco perdices, &c. Ut iſta ſibi mutuo contraria ſunt, Phyſica medicum docet in ſuis ſubjectis agere. Hic enim, ut piſcator fore debet, quo rerum conditiones atque naturas cognoſcat, quæ in aquis exiſtunt: item uti venator, ut ſciat naturas eorum animalium, quæ in terris & in aëre ſunt, &c. Si quis noverit, quid Nilus faciat, rapiat, &c. cognoſcere pariter in corpore poterit, qui ſemper unum concernat aliud: nam, ut falco & perdices ſe habent ad invicem, ſic etiam in corpore ſe res gerunt una contra aliam. Hæc eſt naturæ lux, de qua naſcitur medicus, & non ex ſeipſo, quamvis in ſeipſo maneat.

Cap. 6. Salis duo fontes habentur, unus ex venis, id eſt, in ſanguine, alter in liquore, hoc eſt, in carne. Prout in terra videntur aquæ fontium ex venis ejus fluere, & non ex ſeipſis, at in ſe pariter, qui per terram in venis ejus defluunt; item quinam ipſa terra ſudat, ac in ſe continet humiditatem præter fontes, cum non omnes aquæ fontes exiſtant, quæ ſuper terram ſunt veniuntque? Nam ubicunque ſe terræ liquor aliquis recipit, & congregatur in torrentem vel ſtagnum, liquor eſt ejus, & non fons: iſti namque liberas habent ſuas origines ex ramis venarum. Non aliter eſt intelligendum, hominem in ſe dupliciter continere ſal, id eſt, penes ipſum in duabus columnis exiſtere, videlicet in ſanguine, tum in liquore: quorum uterque peculiare ſal habet in operationibus, quod in ſanguine eſt, non repurgatur, at in venis manet: ſimiliter & liquor ipſe. Verum occaſionibus datis, per ſuos meatus & emunctoria tranſeunt eo, vel ad loca, in quibus conveniunt, veluti per poros cutis, per meatus renum, prout ipſa confluunt, & ſimul in mixtionem veniunt omnia.

Poſitis itaque duabus iſtis columnis, adjectus eſt fluxus quidam aſſiduus, ut Nilus, qui ſemper fluit, hic eſt urina. Ex iſtis tribus proveniunt ſalia, nec non omnes fluentium torrentium apertiones, per ſuos meatus vi ſuorum ſalium tranſcurrentium, hoc loco latius non declarandorum, quòd libro de *Tartaro* ſatis abunde tractentur. Priora duo ſalia libri ſunt hujus argumentum, quod demonſtratur, chirurgiam ſalis in duas diviſam eſſe vias, videlicet in ſcabiem, & in ulcera. Scabies procedit ex ſale liquoris, quod in ſpumam tranſmutatur,

transmutatur, aut in locustis exsiccatur, & super cutem non aliter, quam sal super urticam extrinsecus adhæret. Non secus illud, scabiei nempe, vel prurituum in extremitates erumpit ex liquore varias in cuspides, prout in urtica videtur. Alterâ viâ progreditur ex sanguine sal, & rodit cutem, carnem, ac ossa prorsum una cum venis, ligamentis, nervis, juncturis, &c. Salia liquoris in varias species dividuntur, similiter illa quæ sunt ex sanguine, in diversa partiuntur ulcerum genera, juxta cujusque salis existentiam in ipsa natura, quæ nos per exemplum docet ad hunc modum: Quædam in latitudinem crescunt, ut *fungi*: nonnulla in fistularum formam, ut *sambucus*, *juncus*: alia per aggregatam multitudinem, ut *lavendula*, &c. quodque juxta suam formam: quod quidem sal efficit, cum ejus officium sit exhibere formas. Quapropter ulcera nonnulla fistularum instar, & juncorum enascuntur, ut *fistulæ*: quædam in latitudinem, prout *cancer*: in multitudinem aliæ, sicut *scrophulæ*, cum similibus: quædam aquosa, prout *fungi*: sicca nonnulla, ut *usnea super lapides*, sic de cæteris: uti natura nobis extrinsecus terræ sal ob oculos ponit in mineris, in lignis, & aliis crescentibus: pariter in corpore sal per suas operationes, ejusmodi formas etiam exhibet. Inde sequitur simile per simile curari, id est, ulcera similia per similes formas: quod quidem in generibus omnibus ulcerum apparuit evidentissimè, videlicet formam similem, simile medicinam semper extitisse. Pertinet igitur ad medicum Anatomia comparationum rerum per similitudinem. Ulcerum itaque, nec non prurituum varia sunt genera, juxta salium conditionum diversitates: nonnulla dulcia, hoc est, absque dolore, & comparantur sali *cerebri saccari*, *liquiritia*, &c. quędam ardentia, quę *piperi*, *Zingiberi*, *granisque paradisi* comparantur: alia sunt escharæ, sali quidem *arsenici* comparata: comedentia quædam *alcali* sali similia, *vitrioli plumosi*: stiptica nonnulla, quę comparantur *aluminibus*. Sunt etiam ulcera frigida, *solatrina*, *nenufarina*, &c. calida, ut *anacardina*: sicca, ut *acorina*: humida, *barba Jovina*, sic de cæteris, ut supra, sal eorum acceptum, &c. Non aliter de scabie & pruritibus dolorem inferentibus, & non, cutis generis plures aliæ species existunt, una dissimilis aliis. Tam subtiliter & artificiosè creatus est homo per manus Dei, ut si nobis ipse non manifestaret, incredibile foret hominem ex eis ita compositum esse rebus, quas in ipso philosophus atque medicus ita microcosmicè detegit per species omnes. Non potest ista cognoscere propria phantasia de humano corpore, si per naturam solam, cujus officium est ejusmodi comparationes, formas, atque similes operationes manifestandi.

Cap. 7. De signis etiam quod scribamus, quamvis ex rerum naturalium proprietatibus depromenda sint, ut ulcus omne, quod nigram carnem habet, ac escarizat, est ex arsenico: hinc fit, ut una cum prædictis, tumorem, calorem, & liposychiam inferant, ut ex arsenici natura. Sal ejusmodi persæpe contingit effluere, quandoque non: cum verò fluit, est in operatione sua, prout salis fuerit conditio, proprietasque. Sunt & xlix salia, quæ tumores concitant, emittunt sanguinis plurimum, ac vehementer effluunt, quocunque modo hoc faciant, hirundinariæ salia sunt, quæ sanguinem extrahunt instar sanguisugæ. Nonnulla reperiuntur, quæ duntaxat urunt, & non rodunt, nec tumores adferunt, ac si commune sal ulceribus imponeretur: aliqua tumores excitant rubeos, ut *vitriolata*: pleraque alia tumores albos, ut aluminosa: quædam una cum incidentibus circum foraminibus, ut *salia gemmea*: nonnulla cum caveis, ut *alcalia*. Talis est natura salium, unius, ut ad hunc modum, & alterius manifestetur ad alium, juxta suas conditiones, quas hoc loco non recitabo, sed philosophiæ potius committam, cujus fundatissimam peritiam habere medicum oportet in istiusmodi rerum & morborum cognitionibus. De doloribus dictum sit hactenus. Prout in sua naturæ salia sunt, animalia pariter in sua reperiuntur, & herbæ quædam, quorum, salia comparantur illis, ut sal colchotarinum, cancer, & persicaria salis unius existunt, ut sal entali, juncus, & fistula pariter unum sunt. Quare sal colcotharinum operatione sua cancrum in corpore concitat, itidem efficit persicaria, nec non cancer aquæ. Similiter entali sal fistulam efficit in corpore, quod juncorum & fistulosorum salis existat. Ex forma namque similia cognoscuntur, ut cum dicitur, hunc aut illum habere lupum, aut eo laborare. fit, quia sal ejusmodi est unius, & ejusdem cum vero lupo naturę. In lupo quidem est idem sal, quod adscribitur choleræ, vel, ut nonnulli volunt, felli: hoc ipsum est origo cholerę, seu invidiæ, corrosivæque naturæ. Non est istius verum choleræ nomen, sed lupinum sal. In tribus enim corporibus homo positus est: Mercurio videlicet, Sulphure, Saleque, & non in quatuor: at in spiritum cum quatuor elementis, ex quibus nulla hoc loco signa sumenda sunt, at ex sale duntaxat. Sal etsi nonnunquam igneæ complexionis existat, ut arsenicum: aëreæ quandoque, prout vitriolum: terreæ, sicut entali: & aqueæ quandoque, ut alumen: nihilominus id non judicatur ex elementis, cum ista non fecerint illa, sed è contra sint ab eis elementa facta. Non sunt etiam elementa corpora, sed ventus, aër, aut spiritus tantum. Item non sunt operativa, sed hoc est operativum, quod sal existit: illud enim operatur, & non elementum, sive frigidum, calidum, aut qualecunque fuerit, sal cum extiterit, evenit, ubi non, etiam non contingit. Complexiones ergo dividuntur in illa tria corporæ, non in quatuor, & in unoquoque corpore quatuor illa, cum eis ultra centum gradus & essentiæ. Non sunt igitur ex illis quatuor sumenda signa, prout cum dicitur: si cholericus existat, ex cholera: si melancholicus, ex melancholiæ: si phlegmaticus, ex phlegmate: si sanguineus, ex sanguine procedere nihil minus. At si sal sanguinis occasionem habeat, sal erit ejus, quod in sanguine fuerit: si autem ex sale, quod in liquore latet, erit ejusdem etiam judicandum, & juxta talis essentiam formabit ulcus aut pruritus. Item cujus generis sal extiterit, hoc effluet: sive sit homo phlegmaticus, melancholicus, cholericus, aut sanguineus: ista sal non curat, sed juxta suam naturam agit. Morborum ejusmodi signa faciunt ad intellectum eorum, ut medicus ex philosophia valeat eos cognoscere, judicareque juxta verum fundamentum, quod autem nisi cognoverit, judicium præbet hominibus existimandi se fundamentum artis suæ super arenam posuisse. Pariter signorum ex philosophiæ cognitio, receptorum optimum componistam efficit, qui cogitur aliàs ab aliis opus emendicare suum, unde surgunt enormes admodum errores. Inde recepta vera sumuntur, videlicet ubi quis morborum signa cognoverit. Hæc eadem cum docent origines eorum, quas unà cum signis repetit ex luce naturę: sic ut ex eo genere rursum in ipsam naturam iterum redeat, ex qua recepta sibi proponuntur similium cum similibus, & non contrariorum ad contraria. Non est enim ad hunc modum intelligendus homo, ut in eo contrarium contrario pelli debeat, uti per aquam ignis: quid ergo foret, quod aquam expelleret, quid aërem, quidnam terram, hyemem, quid ęstatem? &c. Sal igitur suum sal habere vult, Mercurius suum Mercurium, & Sulphur suum sulphur: id naturæ demonstrat: in similibus expetere similia se.

Cap. 8. Ut fundamentum ac initium istius absolvantur philosophiæ, sciendum est, salia rursum in duas partita vias fore: videlicet onam, quę curam & sanationem recipit: & alteram, quæ non admittit eas. Nam, ut in terra fluxus aquarum existunt, qui tolli minimè possunt, in corpore pariter occasiones aliquæ non possunt amoveri: nonnullæ super terram abeunt, vt fontes aliqui, postmodum autem redeunt: non secus habentur salia, quæ hoc ipsum faciunt. Sunt etiam quæ fluxus non existunt, sed exiccantur, & revertuntur: plurimi torrentes ad hunc modum fluxerunt antea, qui jam exiccati non redeunt ampliùs eò loci, verum aliò discurrunt: itidem accidere solet in homine. Similia multa reperiuntur, quæ medicina sua, nec non ars ejus aufert & exiccat, ut per Solem, aërem, atque tempus fieri suis viribus videmus, quæ quidem omnia pariter in medicina sunt. Quare si medicus recepta componere velit, ejusmodi res quæ soli similes vel aëri comparatione sunt, & non elementis, non calida, frigida, sicca, nec humida capere, sed corpora contra corpora, hęc ipsamet sua secum deferunt elementa. Verum enimvero prout in terris aquę multæ sisti nec exiccari possunt, non secus in homine fluxus quidam, ubi jam occasionem acceperunt effluendi, non juvant aversiones, minus exiccationes. Quandoquidem atque res aliqua sumpserit iter ad ultimam suam materiam, ad quam omnino corrupta sit, non potest amplius reduci, quamvis ad hoc regimina quædam abstinentiæ, exiccationes, exhaustiones, & similia sint excogitata, quæ quidem omnia diutius non juvant, quia n nova congregatio fiat humorum: quibus remediis humoristarum duntaxat utuntur consilia, sed frustrà. Nisi medicamentum aut cura fuerit conditionis ejus, cujus morbus ipse, vana sunt omnia remedia, quod eis minimè curetur. Hæc est morbi conditio, videlicet, ut sit reducibilis ab ultima sua materia, cujus in via fuerit, ad primam. Ut cum lignum aliquod ardet, nisi per aquam ejus ignis extingui valeat, nihil jovat amplius, at aqua prę manib. existente, jam adest remedium, sic ut lignum solum sit igne sine. Si tamen lignum amplius non fuerit, sed carbo, non juvat extinctio, cum ad lignum à carbone redire possibile non sit, carbones enim tales manent, aut accensione transeant in cineres. Oportet igitur materiam adhuc adesse, quæ reduci debeat ad primam, sic, ut id, quod absumptum fuerit, abeat, quod autem adhuc restiterit, servetur. Salia similiter pondere suo diminuuntur, ut lignum pro parte jam adustum, & pro parte non: & non pondere solùm, at multa salia prorsum ab homine fluentia recedunt, quibus jam expurgatis, eorum damna facilè curantur. Quapropter medicus ista juxta Philosophiam perpendere debet, ut cognoscat, an fluxus expurgatus sit, vel in via diminutionis, & eo finito, cura facilis erit, ut etiam per se fieri queat, quod ejus materia penitus effluxit. Accidere quandoque solet ut pars una fluat, altera non: aliquando parumper, & postea cesset, ac per se, qui terminum hunc attigerit, feliciter, at non artificiosè curabit. Ejusmodi fluxus etiam fiunt inæqualiter: nam sæpe corrumpitur sal quodcunque fuerit, sibique foramen excavat, quousque deveniat eò quò tendit: sudore corpus ipsum penetrat usque ad cutem, ibidem congregatur, operationemque suam aggreditur. Evenire solet etiam, ut cesset ibidem, & alio loco se reciplat, in quo non aliter operatur, quàm in priore, post ab eo recedens iterum in alium tendit: ejus rei causa est, quod species ejusmodi salis per corpus huc atque illuc discurrentes, cataractas suas quęrant, prout aurum & argentum in terra per venas expanduntur, in quibus inventa sunt: hic declinant, ibidem assurgunt, ibi terminantur, illic incipiunt. Ad hunc modum genera salium fiunt, multisq; locis inveniuntur, in quos erumpunt: non semper tamen, quod emoriantur, ut uno loco, vel duobus tantum reperiantur, quæ si diutius viverent, aut vigerent, multis aliis extendereotur. Similiter plurimi fluxus in corpore cessant, & in mortem usque manent, qui si diutius vigerent, ampliarentur. Philosophia namque docet, hominem etiam in seipso globulum & sphæram esse, res prędictas omnes continentem: ei necessarium est igitur, ut microsmicorum conditiones probè cognoscat, in quibus similia cum sibi similibus conveniunt, cum in Theorica, tum in Practica.

Animadvertite vos igitur medici, ne cum hominibus ita leviter agatis, at optimè ponderate prius, quid præ manibus habearis, quidque vobis faciendum sit. Nam si fluxus ejusmodi curaveritis, necatis homines: itidem facitis, cum pręter naturam eorum reprimitis eos. Si curaveritis ulcera per se curabilia, videte, ot indicare possitis ea rursum eruptura, vel aliter hominibus imponitis. Non enim propter salia medicina creata fuit, sed propter manifestationem artis in proximi dilectionem: æger siquidem vester est proximus ô medici, quapropter est, quod cureris eum ex ordine, quo Deus curas in medicina creavit. Postquam sanus fuerit ope tua, tu proximus ejus es: item est quod ipse tibi gratias referat, ut ille, qui cuperet à te sibi fieri, si tibi hoc ipsum præstitisset, quod ergo ipsum implevisti. Medicinæ veritas igitur consistit in philosophiæ fundamento, postmodum cura feliciter succedit erga Deum & homines. Absque fundamenti hujus cognitione, quid est tua caritas? quam etsi libenter exerceres, ista mors est alterius. Habe cognitionem artis igitur, atq; naturæ, nec non lucis istius.

Liber Secundus de Cura Ulcerum.

Cap. 1. CIbus atque potus ad ventris impletionem à Deo non sunt ordinati, sed ad naturæ contentationem: quę si jejunium expetat, id observetur: si famem, abstinentiam &c. Item non, solum illi sunt ad ventriculi famem sedandam & sitim hepatis assumendi: verum etiam ad istarum corporis partium in officiis, quæ habent à natura sustentationem, & earum, quæ corpori deficiunt supplementum. Nedum enim caulis est nutrimentum, at medicamentum etiam: sic & rapæ, caro, panis, &c. Vinum etiam & sitis appetitusque non tantum expletionem continet, sed medicamentum. Aqua similiter non sola potum exhibet, ac cervisia, fructuum succi, lac, &c. sitim extinguunt. In istis autem hæc servanda potissimum differentia est, ut non solum appetitus hepatis & ventriculi sedetur, verum etiam ipsa necessitas ex ordine suppleatur. Hæc est necessitas, ut corpus ea ratione cibis & potibus contentetur, ut per istos in sanitate conservari queat, & ejus morbi pelli: nam in eis arcana, mysteriaque magna latent. Hac ratione Deus tam varios dedit hominibus cibos & potus, qui tamen à medicis haud bene cogniti sunt, & pejus in usum assumpti. Morbi reperiuntur, qui repetitionem habere necessariò volunt. Scitis enim ulcus esse, quod *lupus* appellatur, hoc assiduè repletum fore carnibus vult. Non aliter etiam in corpore lupini morbi nonnulli sunt. Item varii stomachi reperiuntur inter homines, ut canini vix satiabiles, istis est danda repletio, quòd hæc sanitas eorum sit. Sunt & ursini stomachi, qui melle delectantur, atque rebus dulcibus, istæ sibi sanę sunt, sic de cæteris conditionibus atque naturis. Ut in brutis peculiares conditiones repartitæ sunt, stomachorum hominum etiam diversę proprietates existunt: aliqui libenter oleribus vescuntur, acetariis, &c. quare vaccei ventriculi sunt: alii carnibus, qui canini reputantur: piscibus alii, qui lutrę stomachi dicuntur: sic de relionis. Hac de causa Deus, quòd hominum ventriculos in tam diversis appetitibus posuerit, etiam tam varios cibos atque potus ordinavit. De naturalibus & agnatis natura dicta sint hæc appetitibus, & non gulosis:

gula·

gulæ namq; stomachi suam peculiarem sumunt originem in cibis atque potibus.

Varia sunt vini genera, prout etiam diversæ conditiones hepatum existunt, & potuum appetitus varii, hic ad julep, ad hydromel alius, ad aquam ille, vel ad cerevisiam, fructuumve succos, aliosque nondum inventos, quibus jecur delectatur, & qui medicis juxta similes conditiones cognoscendi sunt ac ordinandi: natura siquidem hoc nos docet, ex ordine suo servare diversimodè.

Ad salium fluxiones accedit maxima depravatio per sale conditarum carnium, aut similium piscium esum: nam ejusmodi sal carnibus aot piscibus admixtum unà cum suæ substantiæ corruptione facilè prębet occasionem sui simili sali corruptionis. Idipsum etiam efficiunt acuti cibi, multis aromatibus conditi, prout zingibere, pipere, nec non aliis salibus, ut raphano, sinapio, alleo, similibusquę. Hæc omnia corruptionem accelerant, quod sal accedat ad sal, Mercurius ad mercurium, & sulphur ad aliud sulphur. Sic in stomacho triplices coquuntur ex tribus illis corporibus, pariter in hepate fit ex potibus. Quapropter medici peritia consistit in eo hac in parte, ut hominem in spiritu salis cognoscere discat: postea sal unumquodque, tum ex natura similem cibum, in eo sale constitutum, ne hunc administret: nam eo pondus augebitur, quo fieret ex abundantia quępiam eruptio. Verùm contra sal amarum est medicina sibi simile sal, sed dulce, non amarum: contra sal asperum suum, ac mite: contra siccum simile, sed humidum, & ita consequenter juxta proportionis demonstrationem. Ejusmodi servata prius concordantia, tum demum adest in cibo regimen & potu, ut in his tribus contineetur verè salibus ad sanitatis conservationem adductis, & contra morbos præservationem. Quare cum irruperunt morbi, jamque sumunt argumentum, subsequitur etiam ea, quæ dicta est, necessitas.

Animadvertendum etiam, ad salis fluxum alios accidentales accedere, prout videtur in torrentes alias aquas incidere semper velle. Non aliter ad salis fluxum alii duo fluxus concurrunt, videlicet ex cibo & potu. Stomachus & hepar nutrimentorum sal accidentale, salis corpori naturali coaptant, ea ratione, qua nutrimentum in salis fluxum convertitur pro parte, simulq; fluunt. Latius ex poris venarum & carnis liquor affluit, & sudor, qui cruor est ibidem, & guttatim in ejusmodi fluxus decidunt, ac ita propter vicinitatem in suam essentiam transmutantur cum aliis, & simile seducit hac via sibi simile. Sic triplex salis fluxus efficitur, qui corpus est pro tertia parte: videlicet ex sale ciborum & potuum ad hujus tertii corporis nutrimentum existente, ex cruore, tum ex liquore & sudore, qui in carne sunt: affluxus isti tres per unicum excitantur. Hæc à me dicta sunt, ut repletio vitetur prorsum in similib. at potius abstinentia servetur, id est, ex signis fluxuum & ulcerum tantum ordinetur ipsa diæta vel abstinentia. Quo facto salis corpus virulentiam relinquit, citiusque persanatur ulcus: nam exiccatur corpus ejus, ut non valeat amplius ad cutem fluere, sed suo loco manens exiccari cogitur. Similis exiccatio minime fieri potest, nisi corpus salis mitigatum sit, aliàs iterum fluendi sumet occasionem. Non tamen hac de causa volo, ut abstinentia medicamentum sit, aut æstimetur, sed Empiria solum, quæ aliquo tempore locum habet: nam aliquando per nimiam diuturnitatem æger moritur, aut incidit alius accidentalis morbus: tum loquuntur imperiti medici, *nisi hoc aut illud oblitisset, omnia se bene habebant*, &c.

Sancti piique viri strictam in eremis vivendi rationem servarunt, non (ut nonnulli dicunt) quod hac via sese castigare voluerint, sed potiùs, ut vitam longam consequerentur, quam etiam adepti sunt. Non per se repererunt, ejusmodi cibos atque potus ad longam vitam idoneos esse, verùm à spiritu medicinæ didicerunt per diligentem investigationem. Diætam igitur habuerunt ad vitam longam. Etenim quicquid homo desiderat, idque summa diligentia prosequitur, acquirit. Sic etiam Joannes Baptista vixit ab adolescentia sua, usque ad suæ decollationis diem absque morbis, ea de causa, quia cibus ejus mel fuit, non permisit, ut sal in suam transiret malitiam, neque mel cibis aliis admiscuit, nec vino, sed locustis ramorum arborum tenellis & virentibus: quare sanus admodum vixit, non ob sanctimoniam, aut meritum erga Deum, sed propter sobrietatem, quæ decuit ejus officium. Hujus vitę victûsque ratio medicis in exemplum esse deberet, qui consilium ad sanitatem hominibus dare cupiunt. At cum ipsi turpiter, immundè, nec non adulatoriè medicinam factirent, consilium in regimine coquinæ solùm adhibent, non autem ad sanitatem, sed in quantum videtur eis cibum non defluere. Tales medici prorsus ad chirurgiam sunt inutiles, ut in ea regimen aliquod instituant, verùm ad repletionem tantùm. Alii, qui victus rationem juxta necessitatem intelligunt, sanos conservant homines, & quos curant, vivificant, id est, in sanitate perseverantes efficiunt. Hoc dico solùm, ut medici per exempla sanctorum ad abstinentiam naturę suos admoneant, quos curant, ut sani facti perseverent in sanitate.

Cùm igitur adsint exempla certorum hominum atq; sanctorum, per quæ judicare potest medicus, qua ratione componi recepta debeant, ab exemplis videlicet piorum, & non Epicureorum, sequitur inde medicamenta reperiri, quę dictos morbos externos intrinsecus, & extrinsecus persanant. Nam prout vulnera potionibus curantur ab internis extra, non secus & cibis fieri potest, ad hunc modum scilicet, ut *butyrum*, *caro*, *panis*, *herba*, *vinum*, *aqua*, &c. talia sint, ut locum potionis vulnerariæ supplere queant: nam ejusmodi cibis nutrimentum aptum sit suo corpori. Si consolidativa sint, & mundificativa, conditiones istas etiam in corpore servant, idque conservant juxta suam naturam. In nutrimentis naturæ conditio talis est, uti medicamentum unumquodque nihil aliud existit, quam instauratio quædam ægri membri, confirmatio, sustentatioque, nec non augmentatio sanguinis & carnis ei competentem. Cum ergo cibus nutrimentum sit, ęquum etiam est, ut ad hunc modum adhibeatur, quo membrum ægrum ab eo consolationem recipere valeat, & sui lumbi nutrimentum ibidem inveniat, auxiliumque. Hac de causa nutrimentum continere debet, non quòd stomachus illud instar medicamenti cujuspiam degluttiat, verùm ut nutrimentum digerat: sic de jecinore judicandum. Postquam latiùs & ad loca sua devenerit, adest naturæ balsamum, quod hoc ipsum recipit, & potentius eo factum, absumit una cum ejus causa damnum: hàc via pars similis illi parti suam potestatem adimit, integramque reddit Anatomiam, ac in pristinas vires suas redit, sic ut fluxus amplius emanare minimè possint. Postmodum sanatio per medicamentum in cibis situm sequitur, hoc est, progreditur in finem usque.

Si verò sumpseris ea, quæ proveniunt ex herbis, ut ex lacte butyrum, fac ut ejusdem vaccis plurimum salis adhibeas lambendi, nec non vulnerariis herbis alas, ut *serpentina*, *hirundinaria*, *agrimonia*, &c. tandem ab earum lacte butyrum extrahas, edendum præbeas ęgris, & bibendum lac, excepto caseo: nam vires herbarum vulnerariarum non transeunt in alia lacticinia, solum in lacte manent, aut in butyrum se recipiunt. Animalium, quæ lac non exhibent, carnes administrentur ejusmodi nutrimento factę, ut suprà de lacte habetur, inde nil nisi bonum oriri poterit. Hac ratione suillę carnes Judęis prohibitæ sunt, quod inde morbos & lepram conciperet, cum eis in escam adhiberentur. Consuetum est enim, ut omni quod immundum fuerit cibentur porci, qui si, ut supra narratum est, alerentur, quę caro suilla vel porcina

Biblioth. Chirurg. Tom. IV.

excellentior? Herbæ vulnerariæ pariter ad hoc optimę sunt, ot serpentina similesque: nam isti cibi malignos salis omnes spiritus digerunt. Reperiuntur herbæ quædam, quæ sumptæ vel comestæ, quævis ulcera persanant, cancrum etiam atque lupum: verum Latinis carent nominibus, Græcis, Arabicis, Chaldaicis, &c. Veteres enim & primi medici nullam faciunt mentionem earum, aut Pandectæ falsò, perperamque nobis tradactæ fuerunt. Verum contemptui sunt habitæ, virtutes earum tamen innumeræ, nec non inexplicabiles ad ulcerum curam existunt. In Germania nascuntur absque nominibus: non est enim, qui nomina dederit, vel audiverit hactenus: quare si nova darem eis & prima, vitio mihi verteretur. Nihilominus cum herbarium in lucem venerit, eas manifestabo formis atq; figuris, quæ hoc loco poni minimè possunt, ut intelligantur. Ponam tamen inferius vocabularium sub hujus libelli finem, quo quidem intelligentur admirandæ virtutes earum supra quævis extrinseca medicamenta. Meo tempore cerevisiæ juxta suam artem coctæ sunt, cum additione dictarum herbarum, quæ singulis diebus potæ, præter alia mirabiliter curarunt ulcera, fluxus quoque represserunt, qui prorsus incurabiles existimabantur. Item in vino suspensę hoc ipsum effecerunt, at non tam citò, quod vinum adversari magis, quàm prodesse conetur. Similiter hydromel excoctum fuit, ut suprà de cerevisia dictum, quod ista fuit excellentius. In jure carnium etiam coctæ, mirabiles curas operatæ sunt, etsi prioribus decoctionibus in cura tardiores, ad anni tertiam partem videlicet: curata sunt ad hunc modum ulcera, quæ multis annis patientes suos torserant. Æquum est igitur, ut earum faciamus hoc loco mentionem, quo cum herbarius venerit in lucem, per ejusmodi remedia subvenire possitis hominibus, illa relinquentes, in quibus auxilii nihil hactenus invenistis, ob quæ merito vilipendimini. Mirandum est sanè Germanos medicos, in præsentem usque diem tantum expertos non fuisse, quo potuissent ejusmodi herbis indere nomina, deque suis virtutibus aliquid scribere: solùm juxta veterem picturam dicere, siquidem est, esto. Percipere non possunt etiam aliquem fore, qui fideliter ægris subvenire cupiat: solùm id, ut pecuniam habeant, omnes curant, hoc modo curatur nemo.

Cap. 2. Posito vero corpore prout supra, sequitur inde cura per admixtionem, quæ similis existit. Ubi verum corpus adfuerit, cura consistit in herbis vulneraribus, aliâ viâ tantùm præparatis, quàm herbarum communis præparatio fieri solet, coctione scilicet cum vino veteri, vel commixtione, repurgationeque simul cum recenti, postea potis, &c. Non ita hoc loco: fieri liquores enim debent præter mixtionem. In exemplum. Qui præparare consolidę radicem novit, & per se, ut bibi queat, medicamentum habet ad ulcera, sic de cęteris herbis & radicibus: excepto solo, quod sine mixtione vel additione præparentur in potionem, & bibantur, non ut in vulneribus. Optimæ sunt ad hoc negotium & opus herbæ *Consolida*, *Serpentina solida*, *Persicaria*, *Ciclamen*, *Chelidonia*, & aliæ plures quæ hactenus in usum non venerunt. Ad hunc modum in potiones adducuntur. ℞. *consolidæ radices optimè rasas & repurgatas, contunde: postmodum adde panis tantundem, & iterum tundendo simul commisce, plusque panis adde, tandemque postea ponas in vesicam porcinam bene ligatam, & in fimum equinum calidissimum in quo maneat aliquo tempore, singulis octonis diebus aspiciendo.* Fiet inde rubea materia quædam, & postremo pultium instar mollis: non prætereat verum tempus, id est, in fimo longiori tempore, quàm decet non relinquatur. Extractum postea torculari fortiter exprimatur, secus manente pasta durissima: cui pastę plus addito panis, & putrefac, ut supra, tam diù processum hunc servato, quousque radix & panis expresè penitus existant. Accipe tandem succum ejusmodi viscosum, & per se putrefac in vitro suo tempore, postea destilla totum in cineribus, & ab eo quod ascenderit separa phlegma per balneum, ut nullum ascendat amplius. Manet in vitro consolida pane quidem in phlegmatis albi forma per balneum separato. Non solum in consolida processus hic servari potest, sed in omnibus aliis herbis & radicibus vulnerariis etiam, quarum numerus magnus est, & quæ postquam in præparationem adductæ sunt, nedum ulcera manifesta, verum etiam occulta curant intrinseca, pariter ossium & pudendorum rupturas, ut per saniculæ radicem albę, similesque. Succus ejusmodi vulnerarius aut oleum ita præparatum, administrari debet cum admixtione medicamenti salini, prout supra, vel vino bibendum, aut in aqua destillata, quo curantur ulcera quęvis, ab internis ad exteriora. Et quamvis hic novus processus existat, & non verus, nihilominus majoribus præditus virtutibus, quàm veteres omnes, cum in illo substantia rerum in corpus transmittitur, & spiritus ejus non solum, qui minimum auxilii præstare potest in similibus. Admirandę reperiuntur in montibus herbæ, nec non aliis in locis, quæ non sunt in usu, rusticis magis notæ quàm medicis ipsis, & per seipsas rudi modo mirandas virtutes patefaciunt: præparatæ quidem operationes perficiunt incredibiles, ut etiam Apothecarios omnes, herbarios eorum, & medicinæ codices pudefaciant. Quapropter medicinæ discipulo nihil utilius, qui discere per quàm optimè cupit, quàm, ut in varias regiones peregrinetur: hoc fit, ut audiat, ac ut videat ea, in quibus omnes libri surdi cœcique prorsum existunt. Quandoquidem schòla medicinæ tegulis non, sed integri firmamenti, cœlique magna testudine circumtegitur.

Cap. 3. Ulcerosis ordinandi cibi potusque ex herbis ad id medicamen congruis, aliis prohibitis in finem usque sanationis. Quo facto primum capitulum præsupponendum venit; ex quo diæta sumenda est. Verùm quia materia peccans præ manibus existit, eam unà cum cibis repurgare conveniens erit. Ejusmodi purgatio fit ante cibi sumptionem duabus horis, postmodum est quod edatur, idque singulis diebus continuandum erit absque intermissione. Hæc purgatio competens ulceribus, talis non est, qualis humoristarum illa: nam ibidem humor non est, quod isti putant: quare nihil præter ulcus purgatur, non stomachus, non cutis, nec simile quidpiam. Processus istiusmodi purgationum consistit in istis corporibus, nempe vitriolo, tartaro, esula, centaurea, sylanda, juniperique locustis. At quod ista purgent alio modo non pręparata, hac de causa præparari prius debent, quàm ab ista prębeantur. Anatomiam ulcerum solum purgant, ut postmodum eâ purgatione factâ, reliqua corpora, scilicet incarnativa, & consolidativa suas operationes exercere valeant.

Præparatio vitrioli.

Suspendantur ejus unciæ quinque in viginti mensuris vini, & cum isto repurgentur. Ejus vini sumatur cochlear unum, ut supra narratum est.

Præparatio tartari.

Tartari liquoris destillati libra, in vini recentis mensuris quadraginta, repurgetur, ut supra per se naturaliter, & ejus vini cochlear unum detur qualibet vice.

Præparatio

Præparatio centaureæ.

Maceretur hæc in aqua ardente, postmodum extrahatur ejus essentia quinta, juxta communem usum. Hujus extracti guttas administrabis decem in aquæ destillatæ ex herbis vulnerariis uno cochleari, prout suprà diximus.

Præparatio Esulæ.

Hujus virentis radicem & herbam, atque semen in serô lactis coquito, quousque liquorem habeas; hunc exprimito, coquendoque suaviter elixato, donec induréscat: Ejus administrabis aliquantulum singulis diebus manè potandum. Lac omne liquidem hôc locô sumitur, eô modô, quô tyrus in theriacâ.

Præparatio Sylandæ.

Coquatur in aquâ Ciclaminis destillatâ, cooperta quidem in vitrô per horam. expressa postmodum aqua, recenti ciclaminis aquæ permixta, bibatur, manè singulis diebus, ad quantitatem unius cochlearis.

Præparatio Juniperi locustarum.

Præparandæ sunt in liquorem cum oleô de spicâ: Hunc vino permixtum partibus æqualibus administrabis. Et quamvis alia multa reperiantur ejusmodi simplicia contra fluxus salium, principalia tamen enumeravi, quibus contentus esto. Medicus omnis, defectus hominis cognoscens, eosque explere cupiens, juxta potestatem à Deô concessam, per naturæ medium, primò funditùs quidnam sit corpus hominis, & in quô sit constitutus hic, unà cum suô corpore materiàque scire debet: Eô cognito, facilè reperiet quid sibi faciendum sit. Absque scientiâ fundamentoque nemo debet Medicinam aggredi, maximè Christianorum, quibus veritas insita est. Verùm Gentiles atque Judæi quodvis præsumunt pro suo facere arbitrio.

Chirurgiæ Paracelsicæ Liber Secundus Curas Ulcerum continens.

Cap. 1. *De cura ulcerum sævientium.*

Cum tibi fuerit oblatus unum aut plura patiens ulcera, perquire primùm eorum origines ab exordio. Si dixerit à frigore priùs incepisse, tandem in calorem fuisse mutatum, & aliquoties id accidisse: post rubedinem ortam in ulceris loco, tumore cum, incendio, duritieque, &c. huc atque illuc vagatum esse, in uno loco non quievisse donec temporis aliquo successu radicem fixerit, eoque loci fecerit exitum. Nunc adest sæviens ulceris infirmitas.

Istius cura dividenda est in tres partes. *Prima*, priusquam ulcus enatum est: *secunda*, post ortum istius: *tertia*, postquam curatum erit: quinam in sanitate conservandum.

Primam ita curam aggredere: cum frigus advenerit, nihili faciens illud transire finito per se, quamvis æque foret intensum, ut in pestilentia. Verum ubi calor irrupetir, animadverte naviter, in quem locum ponere centrum velit. Hoc percepto, myrrhę rubeæ semunciam accipe minutissimè tritæ, & albi thuris tantundem etiam contusum, per se ponatur in sacculum lineum utrumque, & coquantur ambo in aceti mensura ß. & in vini albi mensura una: postmodum linteum hoc liquore madidum, & ita calidum super centrum collocabis: & ubi siccatum fuerit, humectatum iterum & calidum toties applicetur, donec omne incendium consumptum sit. Melius medicamentum ad ulcera sævientia reperire non potes: bullire permittas optimè. Calefieri sæpius poterit, ac materię plus & pulverum juxta proportionem addi, coqui latiùs, &c. Non indiges alio medicamento: nam ablato calore tantùm, cura hæc erit absoluta.

Secunda fit, ubi jam ulcus patulum os habet, origine simili cognita, quam supra narravimus. Amove primùm calorem atque tumorem, si adfuerint, dictis medicamentis: postmodum olcus inspice, num indigeat mundificatione: hanc adhibe, si non consolida.

Mundificatio talis est: Accipe *aluminis usti* ℥ß. in aceto quidem extincti, *mellis* ʒß. *aloepatici* ℈j. pulveranda pulverizentur, & super ignem coquendo modice commisceantur, & in emplastri non duri formam reducantur: hoc manè vesperique ligentur ulcera. Si vetera sint, & prava, calcinati parum adde, & sic mundificabuntur ad fundum usque. Mox inde sequitur consolidatio talis: Accipe *fodicationum emplastri lib.* 1. *secundum artem Chirurgiæ compositi*, cui croci Martis addatur ℥ß. & calcinati ℥ß. & inter manus commisceantur: hoc medicamento ligentur ulcera manè vesperique in finem conclusionis. Pro tertia cura videndum erit, ut quod consolidatum est, hac ratione stabiliatur, ut singulis annis aliquot vicibus venæ magnæ vel varices apetiantur, & venæ sævientes in suris aut nodis extrinsecus, aut intrinsecus, pro damni respectu, naturæ proprietatisque. Animadvertendum etiam inter curandum quales venæ sęvientes appareant: si putridæ sint, aut leprosę, tum aperiantur, & fluant pro necessitate, quoties opus fuerit. Nam laxationibus conservantur.

Cap. 2. *De cura fistularum.*

Si patiens offeratur, qui tibi foramen parvum ostendat spumans, instrumentoque reperias tentando, latius intrinsecùs, quàm extrinsecùs, & profundum admodum existere, petas quod ejus exordium fuerit, & qualis origo. Si fuisse primò dixerit apostema, quod eò se contulerit post eruptionem, aut inconveniens medicamentum, fistulam fore judicato.

Nunquam hactenus auditum est, genus hoc ulcerum sanatum per se fuisse, verùm per medicamenta solùm, & optimè conditionata, vel alias minimè curabuntur. Duplex est illorum cura, videlicet interna per potiones, & externa per aquas & emplastra, vel alias illitiones. Cùm verò semel consolidata fuerint, nunquam ampliùs erumpunt, nec indigent conservationibus, & minus diæta.

Potio talis erit.

♃. *Ciclaminis m.* ij. *sanicula alba m.* j. *herba sophia m.ß.* coquantur in vino prout vulnerares potiones. Postmodum adde *caryophyllorum olei per alembicum tracti* ʒ j.ß. Ter quovis die patientibus dabis in potum, ut in quovis haustu justa sit olei portio mixta & æqualis. Hac potione solâ quæ recentes fistulæ fuerint, curabuntur, at si veteres latiùs procedendum erit.

Ablutio talis esse debet.

Destilla simul ℥iij. *olei laterini*, ℥vj. *olei terebinthina*, ℥ j. ß. *olei charyophyllorum, per alembicum*: & postmodum cum additione hac rursum destilla. ♃. *Mastricis, myrrha, thuris ana* ℥ij. *mumia* ℥iij. Destillato hoc ablue fistulam immissione per syringam usque ad fundum quovis die bis: & intermissis vicibus abluatur eodem instrumento sæpius vino vel aquâ salsâ, ut in eis nulla putredo maneat.

Extrinsecùs applicetur fodicationom emplastrum cum calcinato mixtum, & eo manè vesperique ligentur, secundum usum. Alia multa reperiontur, quæ fistulas & similia curant efficaciter, ut *oleum Saturni*,

oleum Mercurii, *aqua Mercurialis*. Hęc certissima sunt, & minime fallentia medicamenta.

Sepius evenire solet, ut accidentia similia vel alia nascantur in oculis, auribus ac locis, in quibus emplastris uti non bene convenit, potionibus & ablutionibus conteorum esse te decebit, & utcunque poteris guttulas tres, quatuor, aut plures, juxta commoditatem immittere.

Cap. 3. *De cura ulcerum simul accumulantium.*

CUm patiens aliquis multa foramina tibi unum penes alterum ostenderit profunda, & in latum disposita, sicca, vel paucam saniem proferentia, in quovis loco sita corporis, pauca sive multa sint, originem perquirere. Si prius multę rugæ fuerint, durique nodi plurimi, quæ postmodum aperta sunt, & mediocrem dolorem inferunt, curabis, ut infra.

Ab eorum exordio fine, ut sibi per se faciant exitum, quæ nodosa sunt, & nulla durities ibi maneat: nam curare minimè poteris, quamdiu duri nodi fuerint ibidem: & si concludantur, non permanebunt. Ad hæc noli corrosivis uti: nam istis applicatis in aliam conditionem incidunt, & alio loco. Noli etiam propellere quæ certò reversura sunt. Poteris tamen duros nodos circa foramina medicamento in ista resolvere.

Unica est eorum cura, videlicet in consolidatione sita, præcedente mundificatione: liganda sunt singulis duodenis horis incarnativo hoc.

℞. *Unguenti vitellorum ovorum* ℥iij. *olei Mercurii* ℥j. his mixtis ligando curabis ea, usque ad conclusionem. Vel accipe *loco oleorum calcinati magni* ℨij. & *cum unguento prædicto misce*. Vel omnium accipe loco fodicationum emplastrum, cum calcinato magno mixtum, juxta conditiones ulcerum. Quocunque horum usus fueris, similia quævis ulcera curabis in quolibet corporis loco sita. Quamvis talia foramina varias conditiones habeant, ac nonnunquam superiorem partem crurum occupent, inferiorem alias, aliquando latera, vel regionem ventris instar cinguli, & quandoque brachia: licet etiam aspectu similia fore non videantur, nihilominus unius omnia generis existant, ac sub hac una cura comprehenduntur. Hoc unicum animadvertendum est ab initio, num duros nodos habeant, quibus cognoscenda sunt.

Cap. 4. *De cura ulcerum emortuorum.*

CUm tibi patiens sui dixerit ulceris initium atque finem hęc fuisse, videlicet nunquam, nec pro præsenti sensisse dolorem aliquem. Qualecumque sit ulcus, ubi signum hoc audiveris, curabis, ut sequitur.

Primo quidem erit mundificandum: & postea consolidandum: postremò verò concludendum, & his tribus operationibus curari poterit, alias non, nisi fortassis pusillum foret hoc damnum. Mundificatio fit calcinatis: cura fodicationum emplastris: & conclusio, croco Martis. His curantur hujus generis ulcera, præter ullam resistentiam.

Mundificatio.

Calcinata misce cum unguento de melle, hoc ligabis tamdiu, donec bonum fundamentum appareat, absque putrefactione carnis, & fœtore sine, aut similibus, quod quinto ad summum die fieri solet. Post fundamentum hoc operare latiùs, ut sequitur.

Cura.

Fodicationum emplastra ex lithargyrio, vel colophonia superpone, & liga: quinto quoque die renovabis emplastrum ab initio semper continuando. Si tamen successu temporis majore mundificatione sit opus, iterum ac toties mundificabis, & rursum ligabis amplius juxta necessitatem. Postmodum fodicationum emplastro prosequere, usque ad conclusionem.

Conclusio.

℞. *Crocum Martis* in igne per se combustum, aut reverberatione paratum, non per acetum hunc ulceribus istis insperge quoquo die bis. Et cum secundò voles eundem inspergere, lavato priùs ulcus hac aquâ. ℞. *communis aquæ mensura partem quintam*, *aluminis* ℥ j. *salis communis* ℨß. Et ubi mundè laveris, exsicca, postmodum insperge crocum Martis & conclude. Patienti post poteris diætam aut ordinem in cibo & potu præscribere, nec non phlebotomias convenientes supra damni locum. Etiam in thermis balneare fuerit utile.

Cap. 5. *De cura crurum, quæ per se aperiuntur.*

SI tibi quis offeratur, sub genibus crus inflatissimum & humorosum, cum plurimis foraminibus putridis, concavis, circumrodentibus, & maxima duritie habens: origine diligenter examinata, si compertiatur, ab initio bullas quasdam aggregatas fuisse, quæ longè post auctæ creverint, incurabile damnum fore per seipsum indicabis, & indies pravius futurum.

Ad istorum curam operationes quinque requiruntur. *Prima* est in vaporibus balneario: *secunda*, tumorum ablatio: *tertia*, mundificatio: *quarta*, consolidatio: *quinta*, conclusio: quæ omnes cum diligentia maxima perfici debent.

Balneatio in vaporibus.

℞. *Hirundinariæ* ℥ ij. *fæniculæ vel diapensiæ*, *anagallidis aquaticæ*, *usneæ lapideæ*, *florum sambuci ana m. j.* coquantur in aqua, post in vapore calido crus teneatur, aqua non tactâ. Potes etiam addere *camomillæ m. ij. fimi palumbini m. iij. fimi gallinarum m. ß.* erit eo melius balneum. Hoc manè vesperique fiat ante ligationem.

Ablatio tumoris.

Florum taxi, *florum hypericonis ana m. ij. florum sambuci m. iij. florum camomillæ m. ij.* coquantur simul in vino & aceto. Postmodum expresso prorsus humore, flores tantum superponantur universo damno, tamdiu, donec hic humor cesset.

Mundificatio.

Unguentum de vitellis cum calcinato mixtum, hoc implebis quoquo die sine intermissione, donec fundamentum bonum, & fœtorem omnem atque putredinem recessisse videas, tum demum ad consolidationem transi.

Consolidatio.

℞. *Fodicationum emplastri ex colophonia* ℥ *iij.* & *fodicationum emplastri ex lithargyrio* ℥ *vj. resinæ mundissimæ* ℥ j. ß. igne lento misceto simul, & in formam reduc emplastri cum croco Martis, & calcinato pro discretione sumptis. Hoc liga secundum emplastrorum usum quolibet die bis, & renova juxta necessitatem. Postmodum abstineas à tumoris medicamento, & à balneo supra dicto, solùm utere hoc emplastro.

Conclusio.

Conclusio.

♃. *Corticum ovorum calcinatorum* ℥ ß. *aluminis usti & extincti* ʒ j. *croci Martis* ℥j. ß. *thuris*, *masticis*, *myrrhæ ana* ʒ ß. his omnibus optime tritis utere, ut moris est. Non est, quod cures, etsi crus gibbum retineat: nam sæpius evenire solet, ut aliquoties hoc loco tanta fiat induratio, quę per naturam auferri nequit. Animadvertas, ut post curam tuos in convenientibus venarum phlebotomiis opportunis temporibus fiendis instruas. Si forte contingat, ex cibo & potu fluxus aut aliquos humores accedere, tollantur per theriacam de corallinis purgando subtus & superne simul, & electuario diacubebæ confortandum erit, juxta personarum complexiones. Est etiam patientibus diæta in abstinentiam præscribenda, prohibendaque replerio quævis.

Cap. 6. *De cura fœtentium Ulcerum.*

UBi quispiam habens putridum crus, oblatus fuerit, non ex corrosivorum genere proveniens, at ex seipso putrescens, maximo cum fluxu, tumore, fœtore, putredineque, perquiras originem. Si perceperis, illum eo loco quandoque percussionem, trusionem, sectum aut fodicatum vulnus recepisse, vel alias ex læsione provenisse, quocunque modo curabis, ut sequitur. In primis hoc loco mundificabis, & postea consolidabis.

Mundificatio.

♃. *Recentia pinnacidia abietis de mense Maio numero triginta, succo plurimo resinaque plena: coquantur in aqua tamdiu, donec resina tota exiverit.* Postmodum in evaporationem bullitione cogatur aqua, ut resina pura solaque maneat in terebinthinæ formam. Ex ea cum vitellis unguentum confice, quod cum calcinatis mixtum pro necessitatis exigentia, mundificat optimè.

Consolidatio.

♃. *Ceræ libram unam, colophoniæ lib. ß. resinæ quam coxisti*, ℥iij. & liquefac omnia simul. Postmodum injice *pulverem hunc, masticis* ℥ij. *myrrhæ* ʒ vj. *carabis flavi* ℥j. ß. adde postremo *consolidæ majoris*, *aristolochiæ rotundæ ana* ℥ß. Redige simul in Emplastri formam, quo manè vesperique ligabis. At si necessarium sit in curæ medio mundificare, non prætermittas, ut semper fundamentum recens habeas, aut frustra curabitur. Animadvertendum erit, an cum damnis hujusmodi non sit admixtum aliud: quod si contigerit, juxta signum operaberis: hoc loco non, at suo describetur. Post curam patiens mittendus erit in balneum salsum per decem dies aut amplius, ut illa corruptio cesset: nam ex humida frigiditate procedit aluminis, quæ per salsum balneum calefit ac superatur.

Cap. 7. *De cura ulcerum curatu difficilium.*

OMnium pessima & intolerabilia maxime cognosces vulnera, cum patiens de continuo dolore, nullaque requie conquestus fuerit, ob inflammationis uredinem, propriam corrosionem, ut in lupo & cancro, &c. contingere solet, ac in cruribus apertis: nulla poteris istorum alia signa habere. Cura primò fieri debet per mitigationem: secundò per fundamenti boni recentisque positionem: tertiò per consolidationem, quartò per accidentium, si quę sint, expulsionem. Hoc genus ulcerum, non nisi quod mite sit medicamentum, patitur. Quapropter ante omnia mitigandum est, & postmodum, ut sequitur, operandum.

Cura.

Destilla per vas retortum hæc olea. ♃. *caryophyllorum* ℥ iij. *baccarum juniperi*, *sulphuris vitriolati ana* ℥ j. ß. clausa peroptimè destillentur in oleum. Huic adjice olei laterini, quod mediam partem omnium precedentium æquet, trium majorum mitigantium, omnium cum additione quartam partem, at istorum inter se partes æquales fore debent. Hęc simul omnia secundò destilla. Quicquid ulcerum illicitur hoc oleo, dolorem omnem remittit, qualecunque fuerit. Postea mundificationem aggrediaris oportet, quæ talis est.

Mundificatio.

♃. *Olei de arsenico fixo* ℥v. *olei cariophyllorum* ℥ viij. *realgaris clari, perspicui cristallini* ℥ j. permisce, & in eo linteum humectatum superponatur ulceri, damnoque toti, singulis duodenis horis iterando tertiò, tum demum efficit squamam tenuem, & inferiùs fundum recentem efficit. Postea sume parum ex mundificativo de calcinatis antea posito ad alia ulcera, hoc ipso ter quaterve ligato.

Consolidatio.

Fodicationum emplastris demum ligato solis in finem usque. Non est quod cures admodum, si primo fueris usus medicamento, nempe mitigationis, & mūdificationis, fundum ita recentem ponunt, ut ulcera, vulnera fiant levissimè curabilia.

Accidentium expulsio,

Animadvertendum etiam est accidentia, quę solent ulceribus commisceri: nam aliquoties rodunt os, aut nigrum faciunt, quandoque nervos & venas, aliaque similia. Quod ubi percipies, ac ad fundum veneris, non est quod ullo modo radas aut frangas ossa, prout ex usu Chirurgorum inexpertorum: at potiùs extingue caloris inflammationum refrigeriis tantùm, & post curam prosequere: nam ea via caro subducit ossa præter ullum detrimentum. Fatuum est ea radere, limare, trapanareve tortorum instar, cum Deus aliud medicamentum dederit. Hoc medicamento quæ usta sunt ossa, vel corrosa, restituuntur. ♃. *olei de camphora per aerem clarificati, olei de caryophyllis ana* ʒ ij. *misce simul*, & bis liga cum aliis ligaturis, donec ossa carnibus obducta sint.

Cap. 8. *De Ulceribus in latum corrodentibus.*

SI tibi quis damnum aliquod in facie, scapulis, pectore, costis, & similibus ostenderit locis aridioribus corporis: animadverte, cum in latum extenditur, carnem erodit omnem, ac ad venas tendit usque post auriculas, dentes & maxillas nudat, costas & scapulas ac similia corrodit, ut inter cętera quævis ulcera pravius, nec pejus fore valeat. Duo sunt, quibus istæ curantur stulæ, videlicet oleum ex metallis, & Mercurii dulcedo, si quolibet die bis abluantur aut illinantur. Oleum hoc à radice mortificat sal, omne damnum istud inferens. Optimum ad hoc oleum est Saturni, post Lunæ, postea Martis, deinde Veneris, & postmodum Jovis. Excellit hæc omnia tamen dulcor Mercurii, qui formam etiam habet olei. Plura sunt, quæ curant hęc ulcera in principio, ut arcanum regis, aquæ Mercuriales, nec non alia quædam experimenta. Verùm graves admodum sunt infirmitates, quę lenioribus medicamentis minimè curari possunt. Quapropter excellentissima quęque sunt eligenda remedia.

Cap. 9. *De cura ulcerum, quorum unum in aliud genus transmutatur.*

CUm patiens conqueritur, ulcus suum in varias mutatum esse formas, nunc in hanc, jam in aliam, & nunquam ad priores rediisse, nec in una persistere, sed novam semper induere: indicium hoc tibi sufficiat, ut contra præsentem formam operetis, non contra præteritas. In duobus horum cura sita est. In Mercurio scilicet, qui bonum fundum efficit absque fallacia: postmodum in colophonia, lithargyrio, & gummi quæ consolidant.

Præparatur Mercorius coagulando ipsum cum aqua aluminis, & istud coagulatum in pulverem subtilissimum reducendo: hic nullum dolorem excitat. Commisceatur cum unguento fusco, hoc illinas ulcera, donec fundum bonum acquirant.

Postea fiat emplastrum ex emplastri *lithargyrii, olei, & ceræ ana lib.* j. & in hoc emplastro sive ceroto liquefiat *colophonia lib.* j. Postmodum injice *thuris* ℥j. ß *& inde mox vernicis* ℥ij. ß. Reduc in formam emplastri, quo ligabis ulcera sæpius, ut audivisti.

Non est quod plura medicamenta cures, hoc loco tibi sufficiunt, quę supra posuimus. Nam ulcera similia curam leviter admittunt.

Ubi diutiùs ita ex una in aliam sese transmutatint formam, ultimo in lepram libenter transeunt. Animadverte igitur ad signa præsentia, ne majora suscipias, quam per naturam valeas exsequi.

Cap. 10. *De cura fluxuum corporalium.*

SI cuipiam agnatum sit à parentibus ulcus, est fluxus corporalis, præsertim ubi juxta complexiones & proprietates personarum correspondent. Istorum cura non est similis aliorum curis: nam fonti naturali fluxum adimere, non est facile negotium, aut impedire. Verùm sæpe visum est, exsiccatos fuisse fontes, vel ardore solis, aut ipsius terræ siccitate, ut nullum fluxum emiserint ampliùs. Sic etiam naturales inveniuntur soles, hoc est, medicamenta naturalia, quę siccam in se naturam habent, & exsiccantem, ut sol cœlestis: hæc perquirenda sunt. Qui tamen siccæ sunt admodum naturæ, fluxus tales naturaliter absumunt, ut in ulcus erumpere non possint.

Primùm sit abstinentia remedium: nam quid prodesset exsiccatio solis, ubi rursus incideret pluvia, repleretque? Post diætam exsiccatio sequatur per erocum Martis subtilissimum, qui naturalem operationem promover in homine. Sufficit hoc medicamentum istis ulceribus, abundè mundificat, ubi tamen opertum semper teneatur, sive fluat, sive non, aërem expetit. Non secus etiam, ut fons per aliam viam duci potest, & corporalis fluxus, at cum summa difficultate: nam etsi quandoque sit eum sistere possibile, rursum erumpit, fiuntque posteriora pejora prioribus. Corpus evacuare non est ad exsiccationem hanc inutile, quo melius absumi fluxus valeat: at è contra metuendum est, ne purgationes alio loco noceant.

Cap. 11. *De generibus ulcerum & eorum cura, quæ ex crurum fracturis, adustionibus, vulneribus, &c. oriuntur.*

GEnus istud ulcerum cognoscitur ex eo, quod ipsemet patiens, de suorum ulcerum, vulnerum, adustionum, aut morsuum animalium cum origine, tum depravationis successu loquitur: cujus quidem pravitatis caussa, Chirurgorum ignorantia est potissima, quod nihil addiscere cupiant, donec occurrat ac periculum adsit, unde processit omne malum. Cognoscere quidem oportebit, utrum eo loco potest remedium hac adhiberi viâ, vel aliâ, tum an iterum ad vegetationem adduci queat, os ruptum, vel membrum, cui damnum illatum est: quod in vulnerum Chirurgia posui. Si tamen industriâ tuâ non possis id assequi, sic facito. Primò quod impurum est mundifica, tum ut in Chirurgia vulnerum doctus es, prosequere.

Cap. 12. *De cura ulcerum ex propria constellatione provenientium.*

ACcipe *chelidonia m. iij. foliorum quercus m. ij.* trita simul, in fimo putrefiant, & post in oleum destillentur, quo laventur hęc ulcera: tum ad incarnationem insperge tritum pulverem ex eisdem, quæ dicta sunt factum, in finem usque. Non est quod in hoc medicamento metuas, quod ad constellata pertinet ulcera.

Chirurgiæ Paracelsicæ Libri II. Tractatus Secundus de Curis Ulcerum.

Cap. 1. *De cura Ulcerum per mundificationem.*

NOnnulla reperiuntur simplicia, de quibus composita fieri possunt absque dolore mundificantia. Jam consideratu necessarium est, quænam ulcera mundificationibus curari queant: nam istis minimè cedunt omnia. Quæ tamen eo referuntur, his operationibus curantur perfectissimè. Hoc te p.imò scire convenit, quod medicamentum cuique sit ulceri congruum, ut propria suis appropriatis adhibeas, aut secus faciens errabis, & depravabis omnia.

Cum sal adurens in se non continuerint ulcera, vel corrosiva, sub hoc medicamento comprehenduntur absque reluctantia.

♃. *terebinthina lib. j. vitellorum ovorum num.* 20. misceantur in unguentum, postea tantundem adde mellis ut ambo tum est pondus, & coquantur igne lento, spatula semper agitando (ne comburatur) donec fuscum inde pulmentum fiat. Hoc ligabis ulcera manè vesperique: mundificat, enim impuritatem omnem, & fœtorem aufert. Quo peracto, fundum ad curam habes optimum, ut nihil relinquatur, quod curam impediat. Si tamen hoc fundamentum ab initio jactum non sit, ad curam pervenire minimè licet.

Notandum est, hanc mundificationem priorem ad perfectam denique curam non sufficere: quapropter sequens hoc receptum posuimus, quod perfectam docet mundificationem, hoc modo: ♃. *mixturæ superius positæ libram j. terebinthinæ lota lib.* ß. *permiscenda simul, non tamen bulliant, & injice galbani triti, opoponaci, bdellii ana* ℥j. Scinde, contundeque minutim ut potes, & ut supra coque cum aceto, ut mixturam habe s omnium. Deinceps adde *aristolochiæ rotundæ contusæ* ℥ j. ß. *optimè commisce.* Hoc omnia curabis ulcera, quibus nullum corrosivum inest, nec sal adurens.

Cap. 2. *De cura ulcerum per calcinata.*

IN calcinatis peculiaris est operatio: hoc est, in his quæ corrosiva non sunt, ulcera mirabiliter illa curant, & vi quadam. Hoc tamen ignorate minime potes, ea tantum ulceribus convenire, in quibus urentia vel corrosiva salia (quæ causa sunt ipsorum) operationem suam perfecerunt, c emortua sunt. Sæpius enim accidere solet, ut fluxus abundantia, tanquam nobis repentina laceratio fiat, indeque mox ulcus erumpat, & postmodum nihil efficiat ampliùs. Ex eo concluditur, ubi congruum non adhibetur medicamentum, pejus quid oriri posse,

ſe, quod ſal balſami rurſus incendit, unde permanens ulcus enaſcitur. Cum ergo ſimilia tibi fuerint oblata, calcinatis cura, prout ſequitur: ℞. *Vitella ovorum decem, terebinthine* ℥ viij. ß. *in unguentum age, prout moris eſt*: huic adde calcinati ℥ ß. His bene permixtis, manè veſperique liga: videbis mirabiles operationes hoc loco.

In concludendis ulceribus bis, emplaſtro de reſina poteris uti, quo meliùs pellem obducat. ℞. *Reſinæ communis libram j. ceræ lib. ß. picis Græcæ* ʒ iij. *liquefac ſimil. & his permiſce calcinati* ʒj. & utere hoc emplaſtro ſolùm in ulceribus non uſque adeo profundis, aut magnis, & facilè curabuntur. At ſi profunda lataque fuerint, poteris hoc ipſum emplaſtrum indere filis in pinacidium contortis, &c. Curabis omne genus horum ulcerum ex abundantia fluxuum ortum habentium.

Animadvertendum in his, ut in principio ſævire permittas. Nam hæc eſt multarum infirmitatum depravatio quod Chirurgi curare velint ante maturum tempus, & cum adhuc ſæviunt morbi. Quicquid eo tempore fuerit aſſumptum, ſive ligno, fumigiis, aut unctionibus, hoc omne depravatur, & ita fit enorme, ut nullum amplius medicamentum, non niſi poſt multos annos admittere velit. Quapropter Chirurgus optimè ſævientis naturæ terminum obſervare debet antequam incipiat curam: ut non ſævientem naturam laceſſit magis, dum in opere ſuo fuerit, at expectet finem turbationis ejus, & fatigationem, poſtquam omnia requiem quærunt. Hoc ipſum felices curas efficit, & Chirurgus eo ſibi laudem acquirit non exiguam.

Cap. 3. *De cura ulcerum per corroſiva ſalia calcinata.*

NOnnulla per corroſiva calcinata ſalia curantur ulcera, ſed ea ſolùm, quæ depravata, & non ſunt in proprio corroſivo ſuo genere, nihilominus curam alia vi tractum abhorrent. Ejus cauſam eſſe ſcias, quod fundamentum nullum habeant, ſuper quod carnem plantare poſſint, aut in quo vegetare quidpiam aut creſcere valeret. In his animadvertendum eſt, nonnunquam ulcera curam ſuſcipere nolle, quæ tamen aſpectu pulcra juxta conditiones ulcerum exiſtunt. Hoc fit, quia fundus eorum non valet. Quapropter amovendus eſt, donec bonus inveniatur. Ubi quæ diximus jam non apparuerint, iſto medicamento non erit utendum: nam eo damnum fiet majus, & ita pravum, ut vero ſuo medicamento reluctabitur. Certiſſimum hoc eſt, ſtatim atque medicamentum incongruum adhibitum fuerit, in deterius damnum vergit, ut longo tempore poſt nulli curæ morem gerat.

Cura.

℞. *Alumen uſtum in aceto exſtinctum, & oleum de arſenico per propriam ſuam reſolutionem paratum, permiſce ſimul in unguentum.* Poſtea fac unguentum ex vitellorum unguento cum alumine mixto. Item fac unguentum cum calcinato vitriolo, & unguento de ceruſa. Sic oret.

Cum itaque ſcire non poſſimus, quàm profunde caro ſit auferenda, primò nobis utendum erit unguento ex unguento cum alumine calcinato, ligandumque tamdiu, donec ſanum ſit ulcus, quod plerunque fit in quatuor diebus, aut citiùs. Si hoc non juverit, utendum erit unguento cum alumine & oleo de arſenico. Et ſi hoc ſecundum nihil proderit, unguentum de vitriolo rem perficiet. Animadvertendum, ut quod unguento primo poteſt fieri, fiat, & non aſſumatur ad hoc tertium, ac ſi crederetur iſto rem abſolvi citiùs, utrinſque, nempe Chirurgi patientiſq; damnum erit: nam raro bene ſuccedit hoc negotium, ubi meliùs operari præſumitur, quam res ipſamet exigat. Chirurgo dedecus maximum eſt, ordinem Chirurgiæ non obſervare.

Latiùs notandum erit, ubi neceſſum fuerit uti poſtremo, quandoque ejicit eſcharam, hanc oleo laterino ſubleva, butyroque ſtatim ſuperpoſito, ut ſeparari melius valeat. Nihilominus curandum non erit, etiamſi eſchara ſit adhuc in foramine, ſed abſque butyro & oleo ligandum unguento de calcinato ſemper, aut cum eiſdem calcinatorum emplaſtris, & ejicitur. Ubi jam ceciderit, æquatum eſt ulcus, & ſola conſolidatione, poſitioneq; pellis indiget.

Plura corroſiva reperiuntur, ut Mercurius ſublimatus, arſenicum, & ſimilia. Verùm ab eis caveat unuſquiſque. Nam ex ordine Chirurgiæ non ſunt hoc loco idonea, quod martyria carnificum adferant tormentis haud abſimilia. Levius negotium hoc alia via rationeque perfici poteſt.

Dicam & hoc: Ubicunque talia fuerint ulcera, quæ fundum perverſum habent, corruptione meliùs & perfectiùs, præter eſcharam curari poterunt. Aut ubi caro bona foret, at infecta veneno, ſine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in utilitatem patientum hanc artem penes Chirurgos omnes ſore communem. Puncta duo hæc notatu digniſſima ſunt, ad evitandum intolerabiles calcinatis ſalibus dolores excitatos, & præſertim eorum abuſus maximos. Unum eſt putrefactio, & alterum à carne veneni præter læſionem extractio.

Putrefactio.

℞. *Aluminis adusti per acetum correcti* ℥ ß. *ſalis armoniaci* ʒj. *vitella ovorum numero quatuor, mellis cochlear unum, farinæ hordei* ℥ß. in unguentum ſimul omnia permiſce, quo ſingulis viginti quatuor horis ligato ſemel, foramen implendo: tum incerato linteo ſuperius obſtrues optime ne quid exeat. Hoc fac ter aut quater, & ſatis erit. Quod nullius eſt momenti, putrefit, ac ſeparatur à bono ſine corroſione, dolore, & præter eſcharam, ac ſimilia: quodque remanet, bonum eſt, ut ſuper hoc incarnare tutum ſit.

Extractio veneni de carne, quæ adhuc bona eſt.

℞. *Carabe tritum optime, & in vaſe cooperto poſitum, igne lento paulatim liqueſiat*: mox atque liqueſcere cœperit, injice terebinthinæ tertiam partem, & miſce. Poſtmodum infunde plus terebinthinæ, & miſce: qualibet vice, parum hujus affundes, donec in ℥ ß. *carabe* ℥ ij. *terebinthinæ* miſcueris. In hac materia fila madebant: ſi durior extiterit, admiſcebis oleum lini, ut illiniri ſe permittat, & ulceribus indi calida. Deinceps mundicationum emplaſtra ſuperpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in ſanie. Poteris poſt quinque dies addere calcinatum juxta negotii conditionem.

Cap. 4. *De cura ulcerum per balſamum tartari.*

VLcera, quæ centrum habent in eodem loco, in quo ſumpſerunt originem, utiliſſimè curantur balſamo tartari. At ſi origo non ſit ibidem, ejus erit cura fruſtranea. Maximi namque per abuſum tartari ſunt ab ignaris errores orti, præſertim cum locis quibus non convenit, applicarunt, eoque plurimos ſeduxerunt. Errarunt etiam turpiter in præparatione, dum non calcinatum reſolverunt, &c.

Maximæ virtutes in præparato tartaro latent, ut in ejus balſamo, quo ad conſumptionem humorum ſuperfluorum, putredinum, inflammationum, & corroſionum, ut in cruribus putridis, in quibus operatur potentiſſime, qualiacunque, & quantumvis magna, tumefacta, vetera, putrida, foraminata, vel corroſa fuerint. Ubicunque Balſamum hoc uſurpatum eſt, inſtillationibus, unctionibus, illitionibus, aut ſuperpoſitionibus, ad interiora

interiorà penetrat, & in os tam profunde ac origo latet ulceris, ibidemq; mortificat, omne quod inutile repererit, a radiceque prorsum evellit : consumit, & exiccat omnes tumores, & admirandâ siccandi virtute suâ tollit omnem infirmitatem à fundamento & origine. Salia quævis, hæc ulcera causanria mortificat, & mundissimè repurgat, ut nullus humor eo loco redire potest amplius, & ut sol aquam in terræ superficie siccat. Nihil est, quod huic balsamo comparari valeat : nam radicitus & fixè curat, & in pristinum statum adducit ea, quæ putrida crurum sunt ulcera. Verum in aliis non est ejus experientia tam perfectè probata, ac in illis.

Præparatio balsami tartari.

℞. Salis petræ lib. j. arsenici ℥j, calcis vivæ ℥ij. tartari ℥ix, terantur omnia minutissime simul, & ponantur in ollam ad ignem, & calcinentur. Quod calcinatum fuerit, solvatur, & per filtrum destilletur. Solutum hoc iterum calcina ter : primò coagula, & adde salis petræ tantundem, & iterum calcina, postmodum bis iterum ut priùs. Ad postremam coagulationem affunde acetum destillatum, & per destillationem separa toties, donec in dulcedinem transeat, cum calore maximo, tum demum ita compones.

Hoc oleo crus madefac optimè, postmodum cum alumine calcinato per acetum extincto, quod residuum est, in unguentum permisce, quo ligabis ulcera juxta consuetudinem. Post horas duodecim animadverte, qui se res habeat : si cum rubore tumoreque, paulatim progredere, & singulis viginti quatuor horis liga semel tantum, nec cesses, donec rubor & tumor abierint : tum demum ista compositione ligabis à priore non usque adeò dissimili.

℞. Purum hoc oleum, & lib. ij. addito draganti in aqua rosarum soluti ℥ij. camphoræ tritæ ʒß. optime permisce, & eo totum damnum unge, tum in foramen injice, donec apertum fuerit. Tum demum incipit operari sine damno, doloreque & exsiccare, ut non secus ac à facie solis aqua dispareat. Sequere processum hunc, donec in pristinum statum crus adductum sit.

Animadverte, si foramina sint, quæ incarnari debeant, alia compositione fieri debet, utpote *℞. hujus olei ℥v. mumiæ ℥j. croci Martis ℥j. ß. olei ovorum* ʒx. misce simul, & hoc ligato : nam incarnat, & concludit. Post conclusionem bonum erit, ut eodem oleo balsamoque per se præter additionem totum perungas membrum dies decem, &c. Deinceps quolibet anno vicibus aliquot venas in futuris aperire juxta commoditatem, & experti medici consilium erit utile.

Cap. 5. *De cura ulcerum per ablationem venarum & nervorum.*

CONtigit aliquoties, ut ex originibus ulcerum, humores deciderint subtus genua, &c. ac ibidem ulcera generaverint : & licet eorum salia non sint infecta veneno, tamen quia sunt in aliis locis quam suis, & ob eorum abundantiam in ulcus erumpunt, quod in eo loco non potest curari, sed in alio. Quapropter factum est, ut juxta meatum retrogressum, ac inventum ibidem fuerit, materiam peccantem non ampliùs fore venenosam, indeque venarum & nervorum ablatio sumpserit originem. Hæc tamen fieri nulla ratione debet, nisi fluxus hujusmodi peccent inferiùs tantùm, & non superius, alias frustra futura sunt omnia, nec solum frustra, sed in dubium adferent utrum accidere possit, nempe ut vel incurabilia reddantur, vel ad mortem tendentia. Nam si natura fluxum infra direxerit ad crura, & Chirurgus eum retrorsum ad corpus resciderit, eo cordi fit proximior, & ad infectionem pronior. Et si contigerit paroxysmum intercedere, vitam impedire vel auferre cogebitur omnino : aut si forte concludatur, operationem in corpore suam excercebit mortalem, vel absque spe curationis, damnum hoc relinquet. Quamobrem vide quinam operaberis, ne fias homicida. Siquidem curare vel medicinam agere præter artem & experientiam, latrocinio pejus est artificium.

Truncatio venarum aut nervorum in ablationem, fieri debet supra genua, ubi proprius & convenientius videbitur abscissionibus, adustionibus, corrosionibus, aut aliis quibusvis truncationibus, ut satis amplum vulnus fiat. Et inter ambas extremitates venarum & nervorum fluxus est attrahendus, cum superior & inferior pars conjungi nequeant, fluxus etiam quo priùs, descendere minimè potest. Contigit aliquando, ut fluxus super alias venas deciderit, ac per eas ad suum locum rursum venerit, eruperitque : alias ut in aliud latus defluxerit, illudque destruxerit: quandoque ob abundantiam ambo latera. Nonnunquam etiam per membrorum hujusmodi truncationem intrinsecæ fuerunt infirmitates ortæ, ut flavi colores, stomachi debiles, infirmia jecora : quandoque successu temporis est subsequuta mors. Admoneo te igitur, in his ut non erres, abundantem fluxum arripiendo, vel assuetum, sed mitem & recentem, in juvenibus tantum. Phlebotomiis etiam indies curato pro necessitatis exigentia.

Truncationum istarum usus, nec docendus, neque laudandus est, cum nulla sit ars. Alius est venas truncandi modus per adustiones etiam non adducendus, quod rustici non ignorent. Solum animadvertas, ut locum quæras proprium, ne quem contractum reddas, una cum aliis accidentibus ex truncationibus facillimè provenientibus. Latiùs consuevit Mercurio sublimato, & aliis corrosionibus escaram ejici : pariter non est memoratu dignum, cum una cum cæteris præcedenribus sit carnificum ars, non nisi propter summam necessitatem usurpanda, Latius vulnerum, post curæ modus est communis, adustio & corrosio, quæ describendæ non, at solum industrię cujusvis relinquendæ.

Si tamen expertum sit per truncationem venarum & nervorum ulcera talia curari, compertumque latius in damnum incidi posse, meum hoc documentum est, ut potionem vulneratem componas juxta communem usum, & in potum administres, ita fiet ut ex foramine fluat egregiè : si clarus liquor exstiterit, indicium est, ablationem non procul à foramine fiendam, & quantò proximius, tantò melius, & sub genu potiùs quàm supra. Cum locum sciveris, unguentum istud superpone, tam late ac opus fore videbitur : hoc enim coagulatur fluxus intrinsecus, & in venis atque nervis, durescitque, & non amplius defluit. Maneat hoc emplastrum quatuor aut quinque septimanas, tum demum certus eris nihil amplius descendere. Quod citra dolorem omnem fit, ac apertionem. Quo peracto, curabis ulcus communibus medicamentis à me recitatis antea, & cum fodicationum emplastris, per mundificationem aut alias : nam facilè post curam admittit.

Cap. 6. *De cura ulcerum per vapores aquarum, & sudores.*

SUnt & alia multa ulcerum genera, quæ sub genubus accumulantur, tamen sub cura balneorum non comprehenduntur. Quapropter optimè cognoscenda sunt ea, quæ curam istam habere cupiunt, alias plurima depravabis ulcera. Nam in isto balneo particularis conditio sita est, ut ea, quæ ad hoc non sunt ordinata naturaliter, in aliam quam propriam naturam transeant, utpote in sanguinis maximam effluxionem, præter eorum usum. Quæ verò sub curam hanc pertinent, ea sub genu sita magna, putredinis & cruoris ac similium plena sunt, crurum putridorum instar, & mox atque tacta fuerint. sanguinem emittunt. Illa per hujus balnei proprietates curari

curari possunt, etsi alio quovis loco posita sint, modo signa, quæ diximus, edant. Si medicamento simili voles uti, vide ut ipsum optime cognoscas: nam ejus operatio talis existit, ut cruorem putridum & carnem inutilem extrahat ab ulceribus in aquam. Ubi jam fluxus omnis exiccatus fuerit, aliis medicamentis postea curandum & consolidandum erit: siquidem balneum ad evulsionem sanguinis superflui tantum ordinatum est à carne venisque, propter quem ulcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animadvertendum, ne diutius æquo balneum continues: nam ubi terminum ejus præterieris, aut non reperieris, in posterum & sanguinem bonum attrahit, ut non facilè, nec sine periculo sisti potest.

Cura talis est.

℞. *viridia pinnacidia abietis, quæ succi resinaque plena sint, m. ij. summitates recentiores juniperi, corticum fagi ana m. j. chelidoniæ, cepeæ, foliorum quercus, ana m. j. radicum hirundinariæ, aristolochiæ rotundæ ana lib. ß.* Coque simul in aquæ tantùm, ut sat est ad pedum balneum. In eo manè vesperique balneo teneatur ulcus.

Alia.

℞. *Saniculæ vel diapensiæ, pirolæ, dragunculi, foliorum quercus ana m. iij. hirundinariæ radicum m. j. consolidæ majoris, aristolochiæ rotundæ ana m. ß. pinnacidium abietis viridium m. j. ß.* Coquantur ut supra. Hujusmodi balneum ad tres dies sufficit, ni fortè fœteat, tum demum innovetur.

Post balneum habeas unguenta vel emplastra, quibus cures, optima: nam solo balneo curari nequeunt. Est etiam, quod ea, quę sistunt sanguinem, tibi sint promptissima, ut supervenientem quandoque fluxum retinere valeas: abstine prorsus ab ista curandi via. Non sis etiam temerarius in suscipiendis hujusmodi curis, nisi cognoveris optimè, sub istis medicamentis ulcera talia comprehendi.

Cap. 7. *De cura ulcerum per olea destillata, gummi, & per similes aquas.*

ALia reperiuntur ulcera, quæ maximum dolorem inferunt inflammationibus & stimulationibus, in eis tamen corrosivum aut calcinatum vitriolum nullum: nec alumen aut aliud quidpiam operari potest, neque medicamentum quodvis aliud optimum illa recipere vel admittere volunt, or fodicationum emplastra sunt, unguentaque: nec ad ulcera quævis alia perquam utilia quicquam in eis efficere possunt, imo his omnibus indies redduntur praviora. Ista quidem ulcera pertinent solùm ad curam, quæ fit per destillata. Verum his cum curare voles, vide ut etiam optima consolidativa quæque habeas: nam per destillata solum curari non poterunt, ac præparari, & medicamentis obedientia reddi. Quæ potiora sunt enarrabo: tamen est quod animadvertas sub istam ea tantùm comprehendi curam, quæ nullis medicamentis volunt cedere, queque dolores noctes & dies inferunt cum ardore, acerrimisque stimulationibus absque requie.

Pauca sunt ea, quę ad hoc negotium destillanda veniunt, ut oleum petroleum, terebinthina, caryophylli, zingiber, miristica nux, & similia. Ubi destillata juxta conditionem ulcerum istis indita sunt, omnem dolorem auferunt & ita mitigant, ut libentissimè curam admittant. Pariter omnia, quæ glarealem aquam sistunt, in sole digesta vel destillata conducunt.

Cura.

℞. *Caryophyllorum ℥v. zingiberis ℥j. nucis muscatæ ℥ß. destilla simul per alembicum*, & separa gradus, quos juxta dolorum gradus applicabis.

Alia.

℞. *Olei communis, vel olivarum lib. j. thuris albi ℥ß. caryophyllorum ℥ij. ß.* destillentur omnia per alembicum, & separentur eorum gradus.

Alia.

℞. *Terebinthinæ lib. j. petrolei ℥j. ß.* destillentur per suos gradus, & secundùm eos applicentur.

Alia quæ cum præcedentibus incarnat, consolidat, & concludit.

℞. *Thuris, masticis ana ℥j. ß. caryophyllorum ℥j. mumiæ ℥ß. bdellii ʒij. galbani ℥j.* destilla simul, & separa gradus inter stillandum. Postmodum olivarum olei per gradus etiam destillati partem æqualem adde misceque, & in vitro positis ambobus oleis impone flores hypericonis, ad summum usque digerantur, & in usum assumantur. Usus eorum destillatorum est, ut illinantur plumis integra damna circumquaque manè vesperique. Et si forte interea dolores inciderent aut ardores, mox iterum illinendum erit absque intermissione.

Quod ad superpositionem, optimum erit emplastrum de calcinato, ut in priori particulari ponitur, aut in secundo. Horum ulcerum conditiones attractiva nulla patiuntur, nullam terebinthinam crudam, aut emplastrum, nullum etiam unguentum, &c. sive mitia sint, aut non, at solùm destillata, vel destillatione præparata. Quapropter, Chirurgus omnis rerum omnium destillationem callere debet optimè, ut ea, quæ pharmacopolarum coquina restaurare non potest, id potioribus efficere valeat.

Sunt etiam nonnulla collyria ad oculos ordinata, quæ in istis ulceribus admiranda pandunt, quosvis dolores auferunt, corrosiva mortificant, illisque vires adimunt, & potissimum, quæ destillata sunt, imbutaque pinguedine.

Nonnulla balsama ex prædictis destillantur cum corrosivis, & corrosivam naturam amittunt, fiuntque mitiora per destillationem, nihilominus etiam retinent qualitatem: ista mirabiliter operantur in vulneribus.

Cap. 8. *De cura ulcerum per naturalia balnea.*

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere potest, quòd vires in se non contineant, ac virtutes hominibus plurimùm utiles, ut sunt *aluminosa, vitriolata, sulphurata*, sive acida, sive dulcia balnea. Per medicinam expertum est, ea, quę nascuntur in terra, maximas habere vires, & nonnullas aquas illis esse conformes, ac talia plurima variaque hoc loco non adducenda. Hac de causa tantillam istorum hic facio mentionem, ut cognoscatur viribus aliis etiam crescentibus ad curam ulcerum conducentibus, non impares aquas fore, cum ut alia productæ sint naturaliter.

Ulcera quæ non habent originem ab interioribus regionibus corporis, at ab eo loco tantùm, in quo sunt, balneis curari debent, naturâ similibus: hoc est, si ulcus aluminosum fuerit, aluminoso curandum est balneo: cum illa duo convenirint, cura feliciter subsequitur: & ubi similis concordantia non fuerit, frustra curabitur. Est igitur hæc observanda Chirurgis & cognoscenda.

Ulcus omne quod fluxum prorsus ejecit, expurgavitque, facilè curari potest: quapropter ubi Chirurgus tale cognoverit, ad balnea relegare debet: nam citiùs & meliùs quam aliquo medicamento curabitur, ac illa quæ sunt adhuc recentia, & fluxu, necnon accidentibus carentia. Demonstrant etiam balnea propriam virtutem, ut quæ incarnativa, quæ consolidativa sunt, & quid simplex eorum sit, aut species, juxta similitudinem ulcera sunt, illis committenda.

Summe cavendum est, ne remittantur ad balneum illi, qui suapte naturâ facilè curantur, & ulcus patiuntur, quod non priùs curari debet, quàm à radice prorsus extirpetur, ac origo non sit eodem loco, in quo foramen apertum est: nam in istis ulcerum conclusio pejus accidens, & quandoque mortem adferet. Si tamen à sævitia deprehendantur ulcera fore, similiaque, tum demum concludi poterunt, & phlebotomiis juxta sævientem eorum succurre naturam: his enim propulsantur accidentia quæ succedere possent. Accuratissimè cum balneis igitur agendum est, & certissimè, ne quispiam ad sui ruinam seducatur.

Cap. 9. *De cura ulcerum à tempore.*

NOn alias quam pluvia diu decidens tempore suo postmodum cessat & per seipsam, ulcera quę jam ubi diu satis malitiam suam exercuerunt, & adimpleverunt, quiescunt. Verùm hac de causa nondum curatum est ulcus: id est, foramen illud à tempore solùm curari non potest, quamvis ablata radix & origo sit, remanet adhuc ulcus. Hoc loco non est opus alio quam ad ulcera medicamine, quibus nulla materia peccans inest ampliùs. Inde colligi potest, plurimos Chirurgos, qui talia conari variis medicamentis ante suum à natura tempus determinatum, frustra laborasse: at ubi tempus advenerit levissima quæque res ea curare potest, ut emplastra, unguenta, fumigationes, lotiones, guaiacum, & similia, quę nil operantur in istis ulceribus, donec tempus dictum prætereierit, & fuerit consumpta radix eorum. Alias ubi hæc adhuc aderit, frustra sunt omnia. Hinc fit, ut multi guaici decoctionem bibant, ungantur, & fumigentur: quibus hæc omnia prosunt nihil, nisi tempus adimpletum sit originis consumptionis.

Tempus hoc igitur animadvertendum est, & cùm venerit, omnibus remediis uti poteris, quę tibi sunt cognita, prout unctionibus, fumigationibus, & guaiaco: si verò non, abstine penitus: quoniam praviora per te fient omnia. Ea quę diximus rudissima sunt medicina, meliora quidem sodicaticnum emplastra, & unguenta vulneraria, quibus ulcus omne qualecunque sit, ubi tempus originem illius abrumpserit, facillimè curatur.

Cognoscuntur ulcera hæc, ubi dolorem omnem relinquerunt, ac per se disponuntur ad curam: hoc est, ubi rebellitetur, & nihilominus veterem suam reliquerunt malitiam, ad hujusmodi curam satis apta sunt: nam juvat ipsa tunc natura. Non existimabis, ideo, quod unum curaveris ulcus, & casu potius quàm arte, reliqua te curare posse: tempus in omnibus non est impletum: hoc te considerare decet, ne patientes unctionibus, fumigiis, & guaiaco ruines.

Cap. 10. *De cura Ulcerum per sparadrap, id est fluxuum retentionem.*

ULcerum sub genibus, quorum fluxus à corpore provenit, est alia cura non multum ab ea quę venarum & nervorum truncationibus fit, absimilis, ac pariter intelligenda, quod in illa prout in ista fluxuum retentio fiat, ne decidant ampliùs: & postquam steterint, sub genibus curatur ulcus. Verùm considerare non solùm te oportet, quâ ratione curare valeas, at etiam, ut ea cura pejus non adferat accidens, ut hoc loco per fluxus retentionem intelligi potest. Nam per seipsam ars dici nullo modo, sed potius deceptio (cui magis videtur æquiparari) debet. Nequaquam etiam istius retentionis usus in omnibus admitti, nec usurpari deberet, at solùm ubi fluxus eo moliuntur exitum, non ex propria malitia, sed ex occasione data. Verbi gratia, si damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus, aut contusionibus, &c. ob contemptum vel injuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad se quandoque fluere cogit, quæ tamen aliàs eo non descendisset. Ubi simile quid acciderit, sparadrap usurpari poterunt, donec foramen conclusum fuerit: in eis tamen, quibus causæ tales non interveniunt, nulla ratione utendum est.

Sparadrap ars ligationum linteis & similibus exsecuta, non fuit antiquitus, ut jam in abusu maximo: sed facta fuerunt olim ex eis, quæ sanguinem & glarealem aquam sistunt, hoc modo videlicet: ℞. *Limacum domuncularū vastarum, & corticum ovorum calcinatorum etiam ana* ℥ v. *lapidis hæmathitis* ℥ j. *boli armeni* ℥ iij. *terræ sigillatæ* ℥ ij. ß. minutissimè terantur omnia simul, & cum dragaunto gummi in aqua rosarum dissoluto misceantur in pultes, quibus ligandum est ab imo ad supremum. Hæc est omnium optima ligatura. Nonnulli decem assumpserunt materialia, quę superposuerunt, eo suam inscientiam patefacientes.

Cum fluxus itaque retenti sunt, facilè fuerit inferiùs ulcera concludere. Verùm humores, qui superiùs hærent, absumendi sunt aut abstinentiâ, vel purgationibus, phlebotomiis, guaiaco, vel exiccantibus, quocunque modo poteris. Hoc enim tamdiu fieri debet, donec omnino certus fueris, post solutionem vinculorum humores ampliùs non descensuros, at in propriam rediisse naturam: quod omne minime fieri poterit, ubi fluxus corporales extiterint: nam semper iterum erumpent, & constantiam nullam habituri sunt. Quapropter cognoscere te priùs decet, in quibus utendum erit hoc remedio.

Chirurgiæ Paracelsicæ

Liber Tertius de Morbillis.

Cap. 1. *De prima cura morbillorum practica.*

HUjus curæ communis & primus ingressus fore debet, ut anatomia cognuscatur: id est, locus, origo, finisque morbi. Maximi hic oriuntur, & enormes errores, dum lavantur aut unguntur juncturę, scapulæ, vel aliæ corporis partes, sive doleant, sive non, inconsideratis accidentibus, quæ subsequi possent ea de causa. Nam si latiùs extendatur unctio, quam ipse morbus venenum est aliis partibus: & si non ungatur locus integer ęque latè ac anatomia morbi comprehendit, debilis erit unctio. Primus est hujus practicæ punctus iste, quem audivisti: nam cum junctura fuerint unctæ, latius jam dilatatur medicamentum, quam sit morbi locus. Est igitur arbor cognoscendi morbi, nec non ramorum ejus extensio, ut in ea maneat Chirurgus, & limites non prætereat. Si morbus in venis foret, ut in ulceribus, qui procederet salvatella, in vena locus ejus est quærendus, & ejus medicamentum solummodo recipiet, aliud non.

Cap. 2. *De potissimis ingredientibus medicamenta morbillorum.*

IN morbillorum medicamentis primatum obtinet Mercurius, Marchasita, & metalla, sine quibus morbilli curari nequeunt. Vis Mercurii summa purgatio est præter quam evelli morbi nullo modo possunt. Eorum purgatio fit per excessum, per os, per lotium, per sudorem, &c. Nihil excellentius, felicius fixiusque, purgare potest essentiâ Mercuriali, cum præparatur in laxativorum ordinem & vires, quorum ista sunt nomina.

Sulphur vitriolatum, est sulphur à vitriolo per elixationem tractum, cujus dosis est, ut ellebori albi.

Vitriolum liquefactum, est id, quod ex minera trahitur: & coagulari se non permittit.

Mercurialis seva, est aqua ex aluminibus tracta, in qua Mercurius natus est.

Laxa chimolea, est pulvis abrasus à salis mineræ floribus.

Mercurius metallorum præcipitatus, est reductio metallorum in primam suam materiam, postmodum in seipsam subsidere coacta.

Mercurius mineralium, est oleaginitas, quę ex mineris argenti vel auri trahitur, vel ex eis, quibus immixta sunt naturaliter.

Cap. 3. *De abusibus in medicamento Mercuriali factis, & eorum correctionibus.*

SUa quibusvis ordinata sunt tempora, morbi etiam determinatum suum terminum habent ad curam, ultra quem accelerari minimè debent, imo potiùs medicamentorum hac ratione dirigendum est, ut ejus tempus cum infirmitatis tempore simul concurrat. Aliàs ubi

medicamentorum tempus æquo citiùs exspiraverit, idem accidit, ac dum æstas nimis tempestivè desinit. Hoc potissimè notandum in Mercurio, nempe nihil fore, quod potentius maturitatem promovet. Quapropter Chirurgo maximè necessarium, ut istius tempus morbi tempori valeat aut sciat accommodare: nam ille nec præcipitari, nec tempore Mercurii pelli sese patitur. Quamobrem unumquodque non ut aliud medicamentum ordinari debet, nec sana membra Mercurialibus viribus aripi, veluti fumigationibus, unguentis, aut lotionibus. Istorum omnium maximam habere notitiam oportet eum, qui volet uti Mercurio, vel argento vivo: pstitet & corpus ita cognoscere, ut sciat, an occultus aliquis morbus, aut ejus initium in eo lateat: quod in posterum erumpere possit.

In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxativa, constrictiva, repercussiva, oppilativa, stupefactiva, &c. sunt usurpanda, sed penes Mercurium tanquam scopum erit manendum. Hic tribus concluditur, utpote minera sua cum sanguine, quæ præparatur ut Mercurius. Postmodum corpus à minera separatum repurgatur igne. Tertium verò corpus est, cum in formam adusti metalli reducitur. Ex tribus istis corporibus omnis morbillorum cura ponenda est, ungendo, fumigando, lavando, &c.

Cap. 4. *De præparatione Mercurii in unguentum.*

Postquam tempus morbi repeteris ordine, locum, & expellendi modum, cum simili medicamento auxiliari, Mercurium in unguentum sic præparabis.

℞. *Minera ex qua Mercurius, prout in prima coagulatione reperitur, antequam indurescat, vel in corpus facta sit, libras xx.* Tere, & in aqua pluviali coquas per horam, sic decidit impuritas à puro quod effusum tesservabis, & cucurbita destillabis igne vehementissimo: ascendit liquor albus coloreque cœruleo mixtus, hunc serva. Postea destillato phlegma, separatoque balneo Mariæ, manebit in fundo quædam oleaginitas æquè ponderosa fere, ut Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc utere, nempe *granis ij. cum olei spica granis vj.* juxta consuetudinem & argenti vivi conditiones.

Aliud medicamentum corporis Mercurii.

℞. *Mercurium corporalem, & amalgama cum tanto sui pondere flami*, fluere permittas, & in aquam verti, quam unà cum tanto sulphure destillabis, & ascendit oleum in forma lactis ponderosum, absque aliqua asperitate. Hoc utere cum ustione, ut supra, juxta pondus, &c. Omnis Mercurii præparatio fieri debet tam diu, donec fatigetur, & nullam habeat asperitatem ampliùs; post utere, ut supra.

Cap. 5. *De fumigatione Mercurii.*

Si vapore Mercurii voles uti, primo præparandus est in attractivam naturam. Est etiam, quod scias, usum ipsius varium fore posse, videlicet ad constipandum, purgandum, laxandum, consolidandum, mundificandum, corrodendum, &c. Istius ad fumigium præparatio talis est.

℞. *Mercurium, & cum sulphure mortifica, prout ad cinnabarim fieri consuevit.* Postmodum à sulphure cum tanto sale petræ, quantum utriusque ponduis fuerit, sublimato. Ponatur in vas aliquod altum palmis duobus à terra, quod latum sit inferiùs, & strictum superiùs, ab utraque parte vel extremitate patulum. Applica damnil locum extractæ supra vasis orificium strictius, ut istud emunctorium, à quo fieri debet extractio, è directo conveniant. Calefiat igne lento Mercurius, ut non evaporet: fiant hæc omnia juxta morbi respectum & personarum. Per calidos vapores, quos recipit emunctorium à Mercurio per vas sursum ascendens, operatio melior, ac si Mercurii corpus damnum subintraret: efficitur, & sine damno: quoniam ab istius corpore cavendum est, & à substantia, ne ad curam usurpetur, alias usus ejus novas infirmitates producet.

Cap. 6. *De cura morbillorum per lotionem.*

Cum lotio præter Mercurium nullas vires habeat; nihil juxta communem usum addendum est, ut *piper, cardamomum, flammula*, &c. Nam ista Mercurium incitant ac inficiunt. Nulla etiam ardens aqua fuerit assumenda, quod illum ad cor usque penetrare faciat, unde ventris purgationes & ardores oriuntur.

Antea dictum est, Mercurium, non latida, quam ipse morbus extenditur applicari debere, ne venenum ejus operetur, ubi non est opus. Cùm igitur lotionibus uti voles ex Mercurio, noli prætirire locum infirmitatis. Hæc etiam ad contracturas plurimùm conducit.

Lotio per Mercurium.

℞. *Mercurium per seipsum absque additione sublimatum & aliquot vicib. à liquefacto sale sub imetur*, ab eoque destilletur ardens aqua, donec ampliùs non sit corrosivus, st absq; asperitate. Coq; post in aqua hirundinariæ per mediam horam, & effundatur liquor, ut Mercurii corpus non permisceatur, neque assumatur in usum, at spiritus ejus tantùm.

Cap. 7. *De cura morbillorum per corrosionem correctione.*

Usus corrosionis omnis est, ad superfluum aut infectum veneno tollendum. Et quicquid in ulceribus nascitur superflui, non oritur ex eis, at ex radice intrinsecùs existente. Sequitur inde, cum origo non sit extrinsecùs, omnes corrosiones fore superfluas. Nam quicquid per eas tollitur, iterum ut priùs ex intrinseca radice corporis nascitur. Quapropter frustranea sunt corrosiva, solùm ad internam confluendum, & postmodum externa tollenda sunt.

Ex altera parte fluxiones in ulceribus carnem, sanguinem, nervos, & ossa cum inficiunt, primum imperitorum Chirurgorum est remedium, carnem, nervos, &c. corrodere tam latè, ac infectio se extenderit: quod etiam factum est. Nam etsi caro sic infecta, mortua fore prorsus appareat, & os nigrum ac si mortuum etiam foret: nihilominus ut linteum album jam infectum & maculatum, lotionibus ut prius album & mundum redditur, non secùs etiam caro & ossa lavari possunt emplastris & unguentis quæ venenum extrahunt, & mundant carnem sine corrosivis: omne tamen quod aufertur, putrefactione rebusque separantibus, ut supra fieri debet. In Chirurgia igitur, corrosiva nullius valoris existunt, eorum vero loco hoc emplastrum est usurpandum. ℞. *Mellis sylvestris libram. alcopatici* ℥j ß *aluminis adusti & in aceto extincti ad quoties* ℥j *vitella ovorum numero xx. terebinthinæ lib.* ß. permisceantur in patina omnia, & bulliant in sartagine, donec emplastrum croceum & obscurum fiat. Hoc utere: tam venenum attrahit, & mundificat.

Potest etiam emplastrum hoc, ut omnia cum gummi juxta modum Apostoliconis coqui, & optimè mundificat. Nam absque melle, gummi, ovis, terebinthina, lytha-

lythargyrio, cera & oleo non potest ullum ulcus mundificari. Hæc omnia Chirurgus juata necessiratem & respectu uniuscujusque patientis & morbi, debet quænam ordinanda sunt, cognoscere, uoo so uno permanere semper.

Cap. 8. *De cura morbillorum erronea, qua fit per adustionem.*

NOnnulli solent adustionibus uti, quod ut corrodere fatuum est: nam ferrum vel aurum nibil ad rem adferunt. At medicamento solùm, ut supra de corrodentibus opus est.

Cap. 9. *De incisionibus.*

EX ignorantia simili Chirurgorum imperitorom incisiones ortæ sunt, quibos novam ad veterem infirmiratem adduxerunt. Dum putant antiqua recentibus loco cessura, nova curant veterum obliti. Verùm hac via tam possibile foret morbos in aliam adducere conditionem, ac albam cretam ex carbonibus facere. Quamvis ab iocisionibus hujusmodi curæ nonnunquam promoveantur, nihilominùs corrosionibus aut illis ne pilo meliores existunt. Verùm est quod ea abundanti sanguinis effusione curæ possint accelerari, quod accumulatus & infectus ille sanguis effluat. Nullâ ratione tamen fieri debeter, at solùm per medicamenta, prout supra de corrosivis habetur, curandum est. Ratione sanguinis venæ sunt aperiendæ, quæ ex damni radice profluunt, & ulceribus affines existunt, ut ex phlebotomiarum ordine cognosci potest.

Cap. 10. *De cauterisatione pustularum ex morbillis.*

PUstularum ex morbillis provenientium cauterisationis usus etiam est ineptissimus: tamen admittendus magis, quam illæ quæ præcesserunt operationes ob calorem, qui hac viâ frigore gelidis locis introduci potest. Contrà quia membra possiint exsiccari, & humores eorum absumi, non facile cura similis est assumenda: solùm in bis ubi dolores congregantur absque fluxu sub loco, io quo dolores existunt, ea conditione tamen, ut post apertionem pustularum, attractivorum applicatio fiat, ut infectio quævis extrahatue. Cauterium in pustulis per se medicamentum non est perfectum, at apertio tantùm, cui medicamentum infirmitati congruum (hoc scilicet) applicari superponique debet.

Attractivum potentissimum ad cauteria.

℞. *Viridia pinnacidia abietis numero xx. coquantur in resinam, ut superius dictum est.* Huic terebinthinæ tantumdem adde. & alterurtius medietatem resinæ folioeum: coquantur simul io mixtionem.

Aliud quod nihil relinquit.

℞. *Gummi oppopanaci* ℥ß. *galbani, armoniaci ana* ʒ ij. *bdellii* ʒ. *iij. solvantur in aceto, cola*, & in emplastrum reduc, huic impone *rheubarbari* ʒ *duas*, *colchiconis* ʒ ß. *galbani, carabis ana* ℥ß. terantur & immisceantur.

Cap. 11. *De cura morbillorum per sudorem.*

NOnnullæ morbillorum species curantur sudoribus. Non tam efficaciter cum theriaca, vel aqua pestilentiali, atque fit, cum ipse Mercurius sudorem eacitat: tum demum in sanitatem ejus hominis id futurum est certissimum. In aliis sudoribus oon est fidendum, quam a natura vel Mercurio pulsis hoc medio. ℞. *Mercurium cum stanno coagulatum, & postea minutissimè tritum, & in aureum vas profundum satis positum, ita mergatur in acetum acerrimum & vinaceum, cui quidem ardens aqua rectificata prius affundatur: accendatur & aduratur aliquot vicibus*: bac operatione Mercurius, vivum, & stannum in oleaginitatem reducuntur. Hanc serva. Dosis ejus est. granum unum in optimo vino veteri potum. Postmodum sudoe imperetur in lecto, odorque servetur & experientia.

Cap. 12. *De ligaturis per rotulas.*

ROtularium usus ligaturatum est potissimùm ad crura, quibus ulcerum fluxiones retinentur. Eorum ad interiora nullus est usus, at ad fluentia solùm. In his metuendum est, ne retenti fluxus accumulentur in corpore, ac ibidem generent apostemata, post indubie mors irruat. Huic solus prævenit malo Mercurius laxus, qui resolvit apostemata morbillorum fluxuum in corpore coogregatorum. Ligaturæ similes retinent fluxiones, at contrà sunt apostemarum internorum origo, tum etiam post curam eruptionis. Duo hæc per Mercurium laxum modo, qui sequitur præparatum, evitantur accidentia.

℞. *Mercurii pulverem, per ovorum aquam toties actum, ut coaguletur.* Hujus dosis est ʒ viij. cum optima confectione: fluxus ex ligaturis rotularibus, aut alia via simili congregatos aufert. Sæpius tamen administrandus est.

Aureoli Theophrasti Paracelsi Tractatus Prior de Contracturarum Origine.

Cap. I. Multigenus inter homines contractuarum numerus me summopere movit, duos de contractutis in præsentiarum tractatulos in lucem edere, partim in Chirurgorum utilitatem, ut ea bis earum originem & curam addiscere valeant: partim, & potissimùm, ut patientibus meliùs tutiùsque subventum fit. Inprimis de Contracturis ex læsione dicemus. Earum ego differentiam quintuplicem esse reperi, quarum quidem omnes, & per se quælibet membrorum contractionem modo curabilem, aliquando persus incurabilem efficit. Singularem quævis originem habet, sed non sunt unius & ejusdem omnes principii, per eandem viam ad locum diversum, & diverso modo perveniunt, una quæque pro suæ naturæ proprietate, sicuti suis capitulis infra dicetur latius. Illa quæ fit ea læsione corporis, est omnium pessima, de qua primo tractandum etiam esse duximus, cæteris accidentibus fit, ut pote verberationum, vel fodi a- tionum ictibus, casu, vel alias diversimode, jacu s, telis, bombardis, abstrusionibus, fractionibus, &c. Quandoque propter constipationem in carne, quæ n- trimentum impedit, contracturæ fieri solent, vel i- duræ, quarum suo loco mentionem facimus, bi de aridura loquimur. Similiter accidere solet prop ee venarum obstructionem, quæ nutrimento suum tr a- situm impediunt, non per naturam, sed accide i- bus extrinsecis, ut si cuipiam venæ truncatæ f e- rint, nisi per competens medicamentum in vulne m conclusione rite jungantur, quod vias atque meatus c a- oes aperiat: ex alteratione pororum & meatuum in a e- tiis, oriuntur contracturæ. Sæpius etiam eve re consuevit, ut propter abbreviationem alicujus m n- bri, vel curæ defectum (quod plerumque fit ex e- dicamentorum impertinentia, sicuti loco de il- peribus habetur) contractura nascatur, c us ta

cura sub ante dictis accidentaliter factis continetur, quia causa per quam lapsus jam factus fuit, carnes & venas obstruait, atque mortificavit, ut nervi prorsus in seipsis deficiant, membroque nullas vires adhibere valeant, unde ipsum etiam deficere cogitur: quod patebit clarius, ubi de cura per quam mortificata membra quæque refocillari, vivificatique rursus possunt, agetur in posterum.

Cap. 2. *De contracturis ex tartaro calculove provenientibus.*

Offertur & alia contractura, quæ procedit ea calculo vel tartaro, sub cingulo duntaxat regionem habens doloribus quandoque maximis præcedentibus, totam illam corporis plus mediam partem foletimit, insensitivam & immobilem reddit. Nonnunquam in ventre solum intminibus intestina contrahit, quod caterne videri nequit. Aliquando nates & fundamentum arripit, dorsum incurvat, & femora, feminaque super genua, tunc in fundamento contracturam facit. Aliquoties usque ad ipsa genua extenditur, & etiam postmodum totam corporis partem sub cingulo contractam, impotentemque reddit omnino. Jam de hujusmodi contracturarum origine loquemur, calculi relinquentes originem, ant renum & vesicæ tartari, quæ licet istarum sint contracturarum exordia, libro de Lithiasi tamen, & arenis abunde satis explanantur. Arena & lithiasis in spiritu terum, in sanguine, & in omnibus, quæ concavitates habent, existunt, præsertim in renibus, & cum sanguine per totum corpus expanduntur. Ubi jam ista materia congelata, vel ad congelationem eo loci, quo se recepit, ex sua natura proprietateque disposita fuerit, spiritus vitalis & humor vitæ cordisque (in quo sumit exordium) qui ad femora, crura, pedesque totos pertinent, (cum per totum corpus diffusum sit) ejusque portio, quæ partibus inferioribus competit, per loca transiens, in quibus tartarum, & calculus situm habent, ibidem sophisticatur: & propter suam humorum attractionem, per quos transitum facit, à tartaro vel calculo recipit impressiones, tartareasque proprietates, quas retinet, secumque vehit ad regiones, ad quas a natura disponitur, in singula membra scilicet inferiora. Quod si pauca fuerit hujusmodi substantia, manet in fundamento hærens, & incurvationem dorsi facit. At si paulo plus fuerit substantiæ, prægreditur ad femora: si plurimum, ad extremas corporis partes, infi nasque transiens, contrahit omnes, impotentesque reddit. Non omnes hac ratione, qui tartaro laborant, vel calculo, contracturas patiuntur, quod eorum calculosa, tartareaque substantia compacta coagulataque sit, ut humori spirituique vitæ permisceri non possit, illæsique renes, & vesicam transeant. Est & alia ratio, videlicet, quod arenosæ, calculosæque substantiæ paucitas, parum etiam inficiunt spiritum, isque non plus damni potest, quam recepit, inferre. Hæc est indubia ratio, cur vitæ spiritus & humor, quod nempe materiam ad se talem receperint, membra contrahant. Arenæ lithiasisque materia lapidea est, acerrimæ concretionis & coagulationis: eum igitur venis, junctutis, ossibus, medullis, & carnibus admisceetur, horum naturam immutat, outrimenti ductus obstruit, venas & medullam ossium frigefacit, ut instar aceti congelati fiant, &c. Natura sua tamen per commiationem eum spiritu vitæ non immutatur, imo semper acrior evadens illum in qualitate magis falsificat, qui rursus id ipsum quod nur ire tantùm deberet, etiam falsum, non ea suo, sed ea alieno facit. Ea ista qualitate, complexionum, & naturæ contrarietate, nascitur constipatio pororum, arteriarum, carnis, & medullarum in ossibus congelatio: sic ut per acetosam & tartaream hujusmodi frigiditatem prorsus immobilia membra facta sint: nec solùm propter frigiditatem, sed etiam ob aciditatis asperitatem ipsæ venæ corroduntur. Corrupta quædam est frigiditas omnis spiritus expers, & materia spiritu carens, tanquam acetum, quod fixum est absque spiritu corpus, & membris inhærens humida frigiditas, spiritum nullum habens: quod aliis corporibus frigidis & humidis non contingit, quia viventem ista spiritum continent, qui non permittat ea contra naturam aliquid moliri, sicuti scripsimus de acetosis, in libro de *Lapide & arena*; quorum etiam generatio, contracturarum ex arena tartaroque provenientium est origo, spiritumque vitæ, necnon ejus humorem impediens tartarea calculosaque sua proprietate membris in inferioribus dispersa divisaque materia, prout supra dictum est.

Cap. 3. *De contracturis, quæ ex colica ducunt originem, in manus atque pedes repartitis.*

Contracturæ quædam in colicis passionibus oriuntur, de quibus colicam & originem ejus, quod in alio Libro particulariter tractemus, eam relinquentes hoc loco scribere prætendimus: quarum variæ sunt species. Nonnullæ cum ariditate: aliæ cum tremore: aliæ cum membrorum & venarum attractionibus: aliæ cum venatum prominentia: cum doloribus aliæ: quædam per membrorum ludormitionem: aliæ cum vomitu prorumpunt: quarum omnium colica, ut in posterum audietis, causa est. Primò cùm tormina colica ventrem exagitant, ut eorum est proprietas, ejus loci natura quærens auxilium ab ipsa natura, de membris earne minùs onustis, utpote brachiis, cruribus, & spina dorsi (quibus vitæ spiritus debilior existit, ideo facilior ad recedendum à suo loco, membrisque læsis succurrendum) attrahit humorem hunc vitæ, qui quòd in illis membris paucissimus existat, totus affluit: non ita quidem à carnosis. Ubi jam humor vitæ relictis suis membris pervenerit in ventrem, à colica etiam materia propter conjunctionem inficitur, illiusque veneno quoque tingitur (de quo meoti fit in descriptionibus colicæ) & inde contracturarum tres species oriuntur. *Una*, postquam per se jam cessaverit morbus absque medicamento, rediens unde processerat, victoriam adeptus humor iste vitalis, ad singula sua membra colicæ perniciem secum vehit, quæ non alias, quam arena & lithiasis est contractura naturæ. Talis corruptio, quod contra membrorum naturam illa subintrarit, aliarum instar in contracturam transit, & inde sequitur impotentia. Quod ex qua vi se colica non accidat, ratio est, quia substantiæ colicæ parum hoc, ab humore vitę penitus absumitur. *Secunda* colicæ contractura fit ex insufficienti, vel impertinenti medicamento, quod omnem hujusmodi materiam consumere minimè potuit, & quod residuum fuit, humori vitæ permixtum est, qui postmodum sparsus in omnia sua membra, contracturas induxit. *Tertia* colicæ contractura nascitur, cùm sub istis passionibus intratur in balneum, quia statim atque membra calefacta sunt, calor ille rursus humorem vitæ revocat in suum locum, maximè quod ejus sit proprietas, ad calorem se recipere. Ubi jam in sua venerit, secum adfert colicæ materiam sibi permixtam, & membris refrigeratis relinquit eam, quæ eandem operatur ex proprietate sua, capitaliaque membra quatuor impo-

tentia reddit. Nonnunquàm inter balneandum, si talis materiæ plurimum fuerit, quia jam alias quàm allecta sit (in ventre scilicet, in brachiis, & pedibus se reperiat) continuò membra contrahit: ejus namque salsedinis asperitas (cum nihil aliud sit colica, præter sal, ut ignis calore, aciditateque vehementissimis utens) venas atque juncturas impotentes reddit, ut in aliis suis agnatis proprietatibus efficere solet: aliquando carnes & musculos, ut acidorum est natura, corripit. Talis est in istis locis contracturarum origo, quæ nihil aliud esse videntur, quam humoris vitæ in colicam attractiones, & postmodum istius in quatuor membra capitalia cum concepta malitia receptio, ibidemque manens corruptio similis tamdiu, donec per eam humor ille vitæ penitus absumatur. Ex hujusmodi corruptionibus membrorum aridura nascitur, eo quod natura retrocedere, suasque nutriendi vires cogatur his amittere: tum propter fellis aciditatem abundantissimam, tremor in membris excitatur: in uno tamen quàm in alio magis: aliquando cum retractione membrorum, quod fellis natura sit, in quæ dominatur, ea stringere: aliquoties cum extensione superflua, propter humoris vitę fortitudinem, qua membrum læditur ad impotentiam: & persæpe cum debilitatione propter ejusdem humoris deprædationem à colica factam. Intensitivæ contracturæ sunt emortuæ, propter humoris corrosionem ab aciditate, frigiditateque materiæ colicæ temporis successu factam, sic ut stupefecta membra non sentiant. Sunt & aliæ sensitivæ, quòd robustum humorem vitæ retineant, qui se contra morbi conflictum defendere nititur. Quę vomitum excitant, à colica procedunt, membra nondum obsidente prorsus, sed partim in ventriculum recepta per fel, eum infestat, uti libro de *Colica* demonstratur. Quicquid præterea de prædictis contracturis scitu necessarium fuerit, capitulo de cura continetur.

Cap. 4. *De contracturis, quæ ex cholera proveniunt.*

OMnium est pessima, quæ à cholera gignitur contractura: nam transmutatione contra naturam, ex totius corporis accensione, cum externorum, tum internorum membrorum in cholericis tantùm, & præsertim in mulieribus, in omnia membra producitur in hunc modum. Ad excessivam hominis choleram, fel aciditatis stipticitate sua calorem addit in corpore, quo tandem in venis omnibus accendit sanguinem, ex cujus fervore sudant venæ sub cute: sudor hic est sal, in quo vivit & conservatur sanguis, uti de sanguine suo loco dicitur: hujusmodi sal ad venas, nervos, & carnes transit, ac ad omnia, quæ corripere potest asperitate suâ. Sic etiam ex impressissima cholera solet accidere, cum per universum corpus sævit, hujus motu sudor excitatur perquam acidus, qui nulla alia motiva cogi potest in exitum, quam superfluo calore per choleram ortum habente, quo fel accenditur in amaritudinem, eam adfert, ac una cum sudore per venas ad sanguineum transit: postmodum acrimonia fluxionis istius, in materialem aquam sal hujusmodi resolvitur, per quam dictorum quatuor in unicam formam essentialem fit in venis & juncturis commixtio, sicut in aliis. Postquam sudor hujusmodi cholera motus jam cessaverit, fel ad suum locum redit, sedatur calor, sed remanent illæ commixtiones in locis, ad quæ cholera sudoreque promotæ sunt, quia non recedunt à juncturis, in quas receptæ semel fuerint. Cholera pariter abeunte, mox adest humor vitæ, qui cum dictis commixtionibus junctis, acrimoniæ materialem earum subtilitatem recipit: hac etiam brachia, pedes, & exteriora membra quæque reddit contractionibus impotentia. Periculosa tandem cura subsequitur, atque difficilis, & potissimùm in mulieribus, quibus tam inordinata cholera naturaliter inest, ut sanguinem vitæ spiritu suo prorsus evacuet. Quapropter in mulieribus choleræ contracturarum curæ difficiliores existunt, quam in viris, & plerumque mortem inducunt: maximè quod accedat invidia, per impressionis ascensionem orta: quę non alia ac fel ascendit, ac movetur ab invidia, sicuti fel è cholera. Fieri potest igitur, ut ex invidia nascantur incurvationes, & ex istis contracturæ, prout ex cholera proveniunt. Est itaque choleræ contractura, calor ab exterioribus choleræ motibus ascensus, quo spiritus, & humor vitæ contra venas & juncturas inficiuntur, & corpus suum in contracturam ducere, motumque similem in his magis, quam in aliis contracturis exserere coguntur. Inde fit etiam, ut minus aliis curabiles existant, raroque penitus curari possint: nisi spiritus adhuc aliquid residuum sit in membris, totusque non fuerit exiccatus, sic ut ex tantillo rursus multiplicari queat, alias frustra curabitur, ut in practica latiùs.

Cap. 5. *De contracturis ab excessivo potu provenientibus.*

EX vino superfluè poto generantur etiam contracturæ, quæ prolixissimæ durationis, membra præ cæteris exedentes, & ex sua natura difficillimæ curationis existunt, hac de causa. Vinum spiritus habet subtilissimos: quos ubi potum fuerit, unà cum humore vitæ permiscet, facilèque recipiuntur, cum propter similitudinem, tum etiam ad humoris vitalis nutrimentum. Permixtione facta, vini qualitas calida & sicca suas operationes exercet indomitè: propter sui subtilitatem tartarum in se resolutum etiam continet: inde fit, ut cum tempore magis atque bibitum, humorem vitæ magis exiccet, absumatque, nec vegetare permittit: quod ubi perfecerit, membrum eo loco privatur suo nutrimento, mox post, & ultimò vitâ: venæ siquidem ut ex sua natura stringuntur, arescunt ariduraque subsequitur, aut crassus spiritu vitæ vacuus humor effluit. Non tamen omne vinum id efficit, potissimum illud, quod subtiles admodum, tartareosque spiritus non habet. Quapropter ex aliquo podagra vel calculus oritur, sicuti libro de Podagra & Lythiasi diximus, hoc fit ex diversitate naturæ, cum vini, tum hominis, ut libro de varietate crescentium secundum naturam ponimus.

Medicorum Excellentissimi Doctoris Aureoli Paracelsi Tractatus alter, de cura & medicamentis, quæ sunt Contracturis adhibenda.

Cap. 1. *De ordine differentiaque servandis in practica.*

CUm supra quinque contracturarum origines posuerimus, æquum etiam fuerit, earum curas ex ordine describere, quod præsertim hoc Capitulo facere conabimur. Eadem, præmissæ contracturæ, non diversa ratione curandæ sunt omnes, & in sui cura non separandæ, quod eundem habeant exitum, & principiorum causa medicamentis non indigeat. Nam atque morbus à membris expulsus est, & spiritus humorq; vitæ restituti sunt in pristinum suæ naturæ statum, isti per sese entant, ac omne, quod vitiosum est, explodũt. Primo de cura dicimus, medicamenta quævis ad contracturas aperitiva pororum, humorum calefactiva humectantiaque nervos & arterias esse debere. Hoc tamen animadvertendum est, ut in eodem gradu sint, in quo morbus ipse: nam si leviora fuerint, inutilia prorsus futura: qualitates eorum morbi qualitatibus oportet ex æquo correspondere. Non omne calidum nec humidum quodvis, licet etiam aperitiva sint, &c. faciunt ad curam hanc: sed ut inclinationem habeant à forma specifica necessarium est, particulariterque particularibus

etiam

etiam contracturis apta sint: quà viâ, non aliâ, cura possibilis. Notandum super, contracturas in supremo gradu morbi constitutas, & postremò non solùm siccitatis, humiditatis, caloris aut frigiditatis, verùm etiam exstinctionis humoris, & mortificationis, æqualibus etiam extremum sanationis gradum obtinentibus medicamentis, & quæ ad vitam restituendam membris valeant, curari debere, non aliis. Talia proprietatum præparationibus rerum naturalium quæ sequuntur, at non omnium, acquiri possunt medicamenta. Spiritus vitæ revocandus est, recuperandus, & renovandus, excellentissimis & confortantibus plurimùm remediis, quorum humore novo spiritus ille vi quadam introducatur in membra, de quibus pravi cum suis venenis & infectionibus humores expellantur, singulari medicinæ practicâ naturaliter hoc ipsum operante. Considerandum est ulterius, hujusmodi medicamentum, quod istis morbis resistere debeat, non commune, non crudum, nec inseparatum (nisi forte levis, & quæ jam cessare cœpit, contractura sit) existere debere, sed spirituale quid, corpus totum penetrans cum proprietatibus antedictis. Duobus modis ista cura fieri debet: uno quidem, ut illa membra, quæ sunt à suo loco mota, restituantur, ut decet. Altero vero, quod maximis confortativis, uti sunt *Aureum potabile*, *Oleum Solis*, *Materia perlarum*, *Essentia antimonii*, *Arcana quinta essentiæ*, *Aqua vitæ*, *Oleum vitrioli*, *Aqua tartari*, *Quintum esse gemmarum*, *Coralliorum*, *& similium*, paulatim subleventur, confortentur, & in pristinas vires revocentur. At licet hæc vocabula sint medicis antiquis, vel qui saltem antiquorum nomine medicorum se venditant, cum tamen antiquas denominationes & medicinas ignorent, incognita, non est quod cures aliud, quàm ut benè cures: illa tibi clarius in libro nostro *Quintarum essentiarum*, *& earum preparationes* pro majori parte ponimus. Nunquam D. O. M. sufficienter canere laudes, nec agere gratias totum genus humanum poterit, pro tanto medicamento, quod paterna sua liberalitate suis dedit creaturis: nam illud est ad calorem & frigiditatem, omniumque supplentissimum, humoris & vitæ spiritus ita restaurativum, ut isti postmodum quasvis infirmitates naturaliter pellant, quæ ad finem à Deo positum impediunt corpora pervenire: verùm unde similem efficaciam nactum sit, hic loco non: quia libro *Quintarum essentiarum* apertissimè declaramus. Admirabilis profectò medicina, quę pariter humidum atque siccum, calidum æquè ac frigidum curat. Hæc est ratio, cur generalem curam ad omnes contracturas ponimus, ut in auro potabili: cujus etiam non miratur quicunque verè philosophus existit, quod aurum & ejus proprietates, ejusque supremum operationis gradum novit, in confortatione totius naturæ humanæ, per quam solam omnes morbi sunt, & potissimùm illi, qui supremum gradum occupant, ut contracturæ curandi. Non alias in perlis vel unionibus, cum præparatæ fuerint: & magis quam in illis in antimonio, qui virium in corpore est renovator omnium uti loco de restauratione, vitæque renovatione ponimus: item in arcano quintæ essentiæ, in aquis vitæ, quæ per earum subtilitatem virtutes omnes in universa corporis membra ducunt, augentque: singulariter in viribus olei vitrioli, & aquæ tartari, cum ad similitudinem essentiæ quintæ præparantur. Non minor est in corallio, pretiosisque lapidibus virtutum efficacia, quæ singula præfatis libris enarravimus quod magis requiritur, addemus ad hanc practicam.

Est & alius contracturas curandi modus, per externa medicamenta non inutilia, ut per fumigationes ex balsamis, & arcanis: per balsama terebinthi, lauri: per oleum ranarum, adipum, gummi: per arcana, compositum, solidum, & elementatum: quorum descriptiones ponemus: aut præparationum processus, cum in libro de Essentiis existant, hîc superfluè non repetendi. Pariter ad unguenta nullam demonstrationem, quod in libro de *Ægritudinibus membrorum* habeantur, facimus, at solùm practicè docemus, curas cuique suam dosin & usum adscribentes.

Cap. 2. *De auro potabili, & oleo solis ad membrorum contractiones.*

Diximus antea, contracturas alio modo curari minimè posse, quam per medicinas in supremis gradibus existentes, ut est earum aurum potabile, similesque, de quibus in gradibus maioribus egimus: quamobrem earum, ut in libro de *Quinta essentia* dicitur, est habenda maxima cura.

Dicitur aurum potabile, quoties una cum aliis spiritibus & liquoribus, in substantiam, quæ bibi possit, redigitur. Oleum ejus est, cum ex sola sui substantia præter additionem, oleum jam factum est aureum. Quinta essentia dicitur auri, quoties ab eo rubea tinctura tracta separataque fuerit à suo corpore: nam virtus, activaque vis in tinctura duntaxat existit. Dosis auri potabilis est ℈j. *qualibet vice.* Olei dosis aurei pondus granorum hordei decem non excedat. Et quintæ essentiæ auri, granorum est trium similium per vicem aquæ vitæ bonæ, vel alterius aquæ subtilissimæ commixtorum, manèque, sub meridiem, & vesperi sumptorum, pro medicinæ quidem exigentia: qua sine corrosivorum, aut corrumpentium additione fit, ejus naturam immutare minimè valentium, vel cum ea permisceri.

Auri potabilis descriptio.

℞. *Auri foliati, pulverati, nec non in succum soluti* ℥j. *& aceti destillati, quantum satis est*, addito, simulque destillando toties à se mutuo separato, quoad saporis ejus, quod adjunctum est, nihil prorsus maneat. Postmodum sume subsequentis aquæ vitæ ℥v. quas in pellicanum affusas una simul per mensem digerendo, perfectum habes aurum potabile, cujus practicam ex libro nostro de *Quinta essentia* discas oportet: quæque licet multis coloribus non depingatur, ut moris est, par tamen hoc sæculo medicina reperiri non potest.

Ejus aqua vitæ descriptio.

℞. *Vini ardentis lib. decem*, *Rosarum*, *Melissæ*, *Rorismarini*, *Anthos*, *Cheiri*, *Foliorum utriusque ellebori*, *Majoranæ*, *ana m. j.* *Cinnamomi*, *Macis*, *Nucis muscatæ*, *Caryophyllorum*, *Granorum paradisi*, *Piperum omnium*, *Cubebarum ana* ℥j. *Succi chelidoniæ*, *Tarsi*, *Melissæ*, *ana lib. ß.* *Cancrorum fatarum* ℥v. Mixta simul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur, separa tandem, & utere, sicuti dictum est.

Olei solis descriptio.

Postquam succus ab auro per acetum, uti supra fuerit separatus, bulliat quindecim dies in digestione, quæ sequitur, deinceps balneo separetur, & in fundo manebit oleum spissum, quod aurum est permixtionis expers. Hoc utere, sicut supra.

Corpus digestionis ejus fit hoc modo.

℞. *Succi chelidoniæ*, *Aquæ vitæ ana lib. j.* *Resoluti*

fol. s, ut supra ℥iij. Misce simul, & operare sicut audivisti.

Formula quinta essentia.

Accipe quantum voles auri, per cementum regale, vel antimonium repurgati, cui per aquam salis metallicam proprietatem, aut malleationem auferas. Postmodum ablue residentiam aqua dulci. Tincturam ejus extrahas per spiritum vini. Posttremò spiritum elevabis ab ea, manebit in fundo quinta essentia.

Aquæ salis constructio.

Sal tritum accipe mundissimum, & albissimum per se, quod sine decoctione, bullitione, vel alia quavis arte, qua sal fieri consuevit, à natura productum sit, hoc ipsum liquefacias aliquot vicibus, & subtilissimè tritum, ac unà cum succo radicum raphani mixtum, atque solutum destillabis, & cum sanguinea dum viridis extitit, iterum ponderibus æqualibus admixtum destillato quinquies. In isto liquore laminatum solem, ut supra diximus, in pulverem solves. Abluatur hic pulvis aqua limpidissima, destillataque toties, donec omnis ab eo salsedo recedat: libentet enim sal separatur ab eo, quod non misceatur corporibus in profundo, quapropter ablato corrosivo, manet aurum per se solum, ut oportet.

Spiritus vini extractio.

℞. *Vini in nsu*. *am unam optimi, naturalis, & rubei potius quam albi*, quod in circulatorium vas amplum (ut melius rotetur) positum, & obstructum, ac in balneum maris ad profunditatem vini mersum, per quadraginta dies bulliat. Postmodum effusum in cucurbitam distilla frigidè tam diu, donec spiritus exierit, & postquam signum suum non dederit amplius, cessato mox (alias in secunda parte Chirurgiæ magnæ sic habetur.)

Postquam dederit signum suum, cessabis: nam quod sequitur, est aqua vitæ, non spiritus, utrumque valet: quia signum hoc loco duplum apparet, unum spiritus, alterum aquæ vitæ.

Hunc vini spiritum ad residentiam effundes, quæ est pulveris instar mundissimi, sic ut sex digitorum latorum altitudine supernatet, clausaque simul omnia vitro peroptimè, digerantur in balneo dies triginta: quibus tinctura spiritum subintrat, in fundo residet pulvis albus. Separa per artem, & fluat pulvis, inde fiet aqueum metallum, vel aqua metallica. Spiritum evaporare permittas ut Alchimia docet, manebit succus liquoris similitudinem habens in fundo. Liquorem hunc ad quinam vicem graduabis, per vas retortum pro quantitate materiæ, substantiæque capax: graduatio talis fit per elevationem duntaxat, quæ subtilem reddit hujusmodi substantiam, sed ultra quintam essentiam se trahi non permittit.

Alias eodem Chirurgia magna, quo supra loco subsequitur, hoc est, ij. iiij. o. ulteriùs comburitur.

Usus istius essentiæ quintæ est, ut superius, & libro de Quinto esse latiùs declaratur.

Cap. 3. *De medicamine materia perlarum, & essentia antimonii.*

Materia perlarum succus est ex margaritis & unionibus tractus, & potabilis, ita potens, ut inter spermata nullum illi simile ferme reperiatur, cujus extractionis modus talis est.

Formula conficiendi margaritarum succum.

℞. *Lib. j. aceti destillati mundissimi, aquæ vitæ circulatæ libram semis, margaritarum mundatarum uncias quatuor*, quæ postquam pulveratæ subtiliter, & præparatæ fuerint, unà cum aliis in circulatorio digerantur per mensem: subsidebit materia perlarum, ut pinguis liquor: qui eùm apparebit, separentur aquæ per effusionem succo reservato, de quo dentur grana sex per vicem. Sunt & aliæ succum hujusmodi parandi viæ, sed hæc est omnium utilissima.

De essentia antimonii.

Essentia antimonii est purgatio præter secessum, quæ purgat hominem excellentissime super alia quævis arcana, radicitus evellit auferendum, ac omne quod immundum reddit humanum corpus: hoc in supremum usque sanationis gradum purum efficit, ac ab omnibus ægritudinibus mundat, etiam illis, ex quibus oriuntur ulcera. Quidquid penes hominem fuerit impuri, delet, ac magis omne, quod in homine per hominem incidentis inveniri potest. Si rumedicinam hanc vel potiùs arcanum reperias, impetito ne dederis. Philosophi, nec non artistæ plurima tentarunt in antimonio, verùm ad fundamentum ejus purum & perfectum pervenire non potuerunt ante mortem quam etiam priusquam nascerer, persoluerunt. Hæc loco præparationis ejus principium non, quod in libro nostro de *Quinto esse* reperiatur, sed remedium contra colicam ponimus, ut sequitur.

Ad colicam.

℞. *Aquarum melissæ, Vitæ circulatæ, Succi chelidoniæ ana* ℥ *sij. Florum alborum antimonii* ℥ *j.* ß. Digerantur dies duodecim. Postmodum in separando per balneum, invenies essentiam antimonii, de qua dosin unam facies ℥ß. qualibet vice.

Cap. 4. *De remediorum arcanis essentiæ quintæ, sulphuris, & aquarum vitæ pro contracturis.*

Accipe *florum sulphuris lib.* ß. *Florum alborum antimonii* ℥j. ß. *Succi atri* ℥j. *Aquæ vitæ circulatæ* ℥x. Digerantur ad mensem, & in massam duram congelentur. Hujus qualibet vice ʒj. administrabis.

Aquæ vitæ mirum in modum penetrativæ compositio.

℞. *Aquarum melissæ, Rosarum, Cheiri, Salviæ, Balsami ana lib. j. Piperum omnium, Cubebarum, Zingiberis, Cinnamomi, Masticis, Myrrhæ rubeæ, Maceris, Caryophyllorum ana* ℥ij. *Succi mellis lib.* ß. *Aquæ vitæ rectificatæ lib. v.* Digerentur omnia simul per novem dies, & postea separentur, & in pellicano destillentur ad spiritum. Tandem ad liquorem hunc adde pomum tostum, & fractum, & simul unà cum subsequentibus digerantur super cineres per iij. dies: de qua fumantur grana quinque singulis diebus.

℞. Cin-

℞. Cinnamomi, caryophyllorum, macis ana ℥ ij. anthos, cheiri ana ℥ ß. ambræ ʒ ij. musci grana v. Zibetæ ʒ ß. zingiberis, cubebarum, nucis muscatæ ana ℥ j. ß. amomi ʒ ij. zedoariæ ʒ ij. ß. granorum paradysi ℥ j. ß. Post horum omnium digestionem separa, servaque vasis vitreis obstructissimis.

Cap. 5. *De medicamento vitrioli & tartari pro contracturis.*

Oleum vitrioli per seipsum absque additione, sed ex proprio succo medicina est: at quia non omne vitriolum perfectum, non immeritò quod optimum fuerit eligendum, ex quo phlegma totum, & oleum, exhauritur, postea rectificatur à suis fecibus toties, donec ad spiritum exaltetur: de quo tres guttas administrabis cum alia convenienti quapiam aqua mixtas: porcis & aquatum vitæ pauxillum affundere. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius membra citius, aut materialius isto perquires à fundamento, quam tibi jam posuimus. Est & aqua tartari tracta de vero tartaro, perquam excellens ad ea, quæ dicta sunt, ut etiam libro de Quinta essentia scripsimus.

Processus in extractione phlegmatis, & olei vitrioli, tendens ad contracturas.

Ad extractionem spiritus vitrioli, qui est omnium excellentissimus & potentissimus, licet ab aliquibus phlegma nuncupetur, hoc modo procedendum est. Igne violentissimo, nec non in erecta cucurbita, usque ad nonum alembicum, per reverberatorium in athanar locatum ad quatuor diem naturalem urgeatur, & spiritus hic præparatus erit.

Processus ad aquam tartari pro contracturis.

Tartarum optimum acerrimè destillatum, in pellicano subtilissimè rectificabis, cui quidem aquæ vitæ rectificatæ partem æqualem addes, ejusque decem guttas administrabis qualibet vice. Habet enim tartarum peculiarem vim ad membrorum contractionem curandam, & proprietatem ad penetrandum per universum corpus. Sunt alii lapides, quorum liquores eandem vim obtinent à natura, prout corallia, coloratque, quorum hoc loco mentionem nollam facimus, quod pauci sint, ac Essentiarum libro continentur. De confortantibus & internis dictum sit hactenus, licet breviter. Libro de Essentiis quære latius.

Cap. 6. *De fumigationibus membrorum contractorum per extrinseca medicamenta.*

Possunt etiam contracturæ per extrinseca remedia curari diversimodè, sicuti ponemus per suffitus & fumigia, prout sequitur. Contractum sive pedem sive brachium includes in vas appropriatum satis amplum, ut in eo constrictum non sit, ac vas cooperiri valeat, ne fumus exhalare possit. Postmodum accendes quod sequitur, & in vas secundum cooperi, tantisper ibi maneat, donec fumus ille cessaverit: hoc fac per medium diem. Si suffimen unum videatur non sufficere, plura fiant, vapores in vase densabuntur in liquorem, ut in alembico solent.

Hujusmodi subtilis vapor, qui propriè fumus non est, penetrat, membrum calefacit, venas & humorem vitæ resocillat, ac ad naturalem vitam revocat. Processus hic tenendus erit, donec durabit infirmitas. Instrumenta, vas, & alia, quæ necessaria sunt ad hanc sem, ponimus in libro de Curis ulcerum, ultimo cap. de vaporibus.

Receptum.

℞. Olei olivarum olei juniperi ana ℥ v. masticis lib. ß Terebinthinæ ℥ iiij. ß. Salis petræ ʒ j. ... Mixta simul in cacabo succendens, accensa propriè optimè super fundum vasis inferiùs, & intus pones, ac membrum teneatur supra vaporem, cooperiatur vas fundo superiore, ne vapor exeat. Cùm perceperis extinctam esse materiam, exemptam rursus accendas & impones toties, donec tempus supradictum impletum sit. Vapor iste mirum in modum calefacit ac recreat membra. Sunt & alia suffimenta, quorum hic unum adhuc ponemus.

Accipe *taxi pinguedinis, olei olivarum, adipis ranæ minime viridis, & calamites appellatæ ana lib. j. myrrhæ, masticis, therebinthinæ ana lib. ß.* Accende, sicut supra dictum est.

Cap. 7. *De balsamis, quibus & contractura curantur.*

Fiunt & quædam laudabilia balsama, quibus contracturæ curantur, & quorum magnus est numerus: nos tamen ea solum huc adducemus, quæ nobis cum usu, tum experimento probatissima sunt. His enim calidis membra sunt optimè perungenda, singulis diebus ter, & absque intermissione.

Primum balsamum.

℞. Therebinthinæ destillatæ lib. ij. Galbani destillati lib. j. Gummi elemni destillati lib. ß. Rursus destilla simul, & inde fac balsamum à suis fecibus & phlegmate separatum, eo demum utere, ut supra.

Aliud balsamum.

℞. Terebinthinæ, oleorum laurini, olivarum, juniperi, ana lib. j. masticis, myrrhæ, thuris, ... ana lib. ß. Destilla per se, quæ sunt ejusdem qualitatis, videlicet olea per se, reliqua tria etiam per se, quæ mixta simul iterum destilla semel, & utere, sicut audivisti.

Aliud.

℞. Adipis taxi, sevi cervini, ranarum adipis, ceræ ana lib. j. masticis lib. ij. thuris lib. ß. euphorbii ℥ iij. Destilla, sicut narratum est.

Aliud.

℞. Gummi oppopanacis lib. j. Galbani lib. ß. Armoniaci quartam j. Bdellii quartam ß. Simul commixta cola per acetum, & in oleum destilla, cui tandem ea, quæ sequuntur, addes. *℞. Terebinthinæ destillatæ lib. iij. Olei philosophorum lib. ß. Olei laurini destillati lib. j. Masticis, Thuris ana lib. j.* Destillentur omnia cum oleo prædicto rursus in oleum, huic ea, quæ sequuntur imposita simul, in sole digerantur vase vitreo.

℞. Styracis liquidæ ℥ j. ß. ranarum numero xx. adipis taxi lib. ß. aceti destillati, vini ardentis ana ℥ j ß. Postmodum mensem exprimens, usuique reservabis. Notandum est insuper, ex prædictis naturalibus corporibus, quolibet per seipsum sufficiens esse, cum destillatum & rectificatum fuerit, uti per Alchymiam hujusmodi præparationum unicam artificem docetur.

Aliud.

℞. *Lignorum juniperi, Fraxini, Sabinæ, id est, Tamaricis, Fagini ana lib. j.* E quibus arte communi destilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanum, utere.

Aliud.

℞. *Sevi cervini lib. iij. Adipum felium, Ursi ana lib. j. Taxi lib. v. Hirci lib. ij.* Ex quibus etiam oleum destilletur, huic ranarum viventium sex libras addito. Postmodum rursus destillato, quæque sequuntur imponito: videlicet.

Sevi cervini lib. j. Adipis taxi lib. iij. Ceræ lib. ß. Aceti quartam ß. Et unà cum præcedentibus fiat unguentum: hoc in contracturarum diebus primis utere potissimùm.

Cap. 8. *De arcanis & contracturarum aliis medicamentis.*

Larius te lectorem facere cupio participem arcanorum, quibus non alias quam balsamis contracturæ curari possunt, quorum etiam forma non olei, vel pinguedinis, at aquæ similitudinem refert. Quia de re dicuntur arcana, quod reliquas excellant aquas. Horum arcanorum species quatuor existunt: videlicet Arcans compositum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compositi.

℞. *Alcool vini lib. vj. Cantharidum ℥ x. Canapi, foliorum Tapsi, Camomillæ, Hypericonis ana m. vj.* Tere, misceque simul, & in sole, vel fimo digerantur per mensem, destillentur postmodum, & huic, ea, quæ sequuntur, impones.

℞. *Canapi, Florum tapsi, Camomillæ, Hypericonis, Centaureæ, Prunellæ, Betonicæ ana lib. ß. Masticis, Mumiæ ana ℥ j. ß. Thuris ℥ v. Lumbricorum terrestrium, Ranarum ana lib. ß.* Destillentur in circulatorio per octo dies, hoc utere non alias, quàm de Balsamis supra dictum est.

Arcanum solidum.

℞. *Succi flammulæ, ex tota substantia: hoc est, ex floribus, caule foliis. & radicibus, Succi florum tapsi ana lib. j. Alcool vini lib ij.* Digerantur in ventre equino per decem dies, & his utere, sicut supra.

Arcanum elementatum.

℞. *Chelidonia, Melissa, Erucæ, Juva arthetica, Florum tapsi. Papaveris, Centaureæ, Bethonica, Parthenionis. Hypericonis ana m. ij.* Terantur omnia simul, & aceti parumper addito, putrificentur, & exprimantur optime, succusque per circulatorium vas decem diebus ascendat absque intermissione, quo liquore tandem utere: nec erit inutile masticem addere, similiaque.

Arcanum metallicum.

Resolutum accipe metallum, quod circuletur octo diebus, dulcificetur postmodum, & in usum assumatur. Metallorum tamen discrimen erit faciendum: Solis est aqua metallina præ cæteris ad contracturas præstantissima. Breviter hoc loco discurrimus ea, quæ de Quinta essentia libro latissimè contenta sunt.

Cap. 9. *Conclusio de contracturarum curis, per quam earum vires declarantur.*

Jam aliquot recepta pro contracturis posuimus, pro majori parte non incognita, quorum si debito præparatum fuerit ordine pariter & administratum, quodlibet est ad curam sufficiens. Verùm quod aliquibus non subventum est aliquando causa duplex assignatur. Prior atque minor, quod membro spiritus humorque vitæ prorsus relicto, nullo residuo depetiit, naturæque medentis intrinsecùs, vel naturalis balsami nihil in eo remanserit. Altera maior, est fatum à Deo sic ordinatum, de quo libro de *Fatis* agimus. Utrasque non alias innotescere medico potest, quàm ex perfectorum adhibitorum ad curam hanc medicamentorum effectuum nullâ demonstratione, per quod indicium, alteram, utramque dijudicare poterit occasionem, cur nihil efficere possit in contractoratum cura. De cætero nulla reperitur infirmitas, quæ proprium non habeat ex adverso medicamentum: etiam nulla contractura per Infirmitatem orta, cui resisti non possit. Quapropter quoties una morbi, toties & ejus remedii causa reperitur. Quod fatalibus morbis difficilè mederi queat medicus, fidei defectus erga medicinam, & naturæ cursum id efficit. Quamobrem hîc in terris spe constantissima duci, & mortalitatis, ac medicinæ vires, ut morborum etiam occasiones, & inimicum à corpore nostro pellendi modum cognoscere deberemus. Fatum nos etiam docet, per certitudinem exspectare hoc ipsum, quod impedire nullo modo possumus, & in nobis ipsis nullam, at in eo solo spem, ad quod Pater Ille noster Deus, & ordinavit omnibus in operibus nostris ponere docet: unde proveniunt ea, quæ libro nostro de *Fatalibus* profitemur. Verùm enimvero, cum jam medicinæ tantam perfectionem habeamus, & quod magis est, misericordiam ejus, qui creavit eam, spe firmissima freti progredimur, quantum ex ejus voluntate nobis est permissum ad resistendum Fatis, medicamentis in supremo gradu, contra supremum infirmitatis gradum constitutis: in quibus etiam infirmitates superandi, post ea, quæ dicta sunt, magnam habemus fidem, uti prologo primo librorum omnium ponimus.

Operis Conclusio.

Ad eorum veram & fundatam conclusionem quæ dicta sunt, notandum erit his, qui metallorum essentiam & originem ex ratione vera cupiunt cognoscere, metalla nostra nihil aliud fore, quàm lapidum communium partem potissimam, optimamque, lapidum, spirituum, gluten, fruum, butyrum, oleum, & pinguedinem, quæ adhuc in lapide mixta non bona, non pura, nec sincera minusque perfecta sunt: hæc est ratio, cur in lapidibus quæri, reperiri, cognosci, separari, & per contusionem ac liquefactionem extrahi debeant. Quo facto non sunt ampliùs lapides sed præparata completaque metalla sydeibus cœlestibus comparanda: quæ quidem lapides à terrestribus secreti sunt. Postremò si quispiam investigare cognoscereque mineralia metallique voluerit, est quod firmiter sibi proponat, in communibus cognitisque mineris semper non esse quærendum, nec in profundo montium: quia sæpe numero faciliùs inveniuntur in superficie terræ, quàm in ejus utero, copiosiúsque. Hac de causa quivis lapis in aspectum oblatus, sive magnus,

gnus, sive parvus, rupes integra, vel cos exstiterit, diligenter examinandus, cujus proprietatis, aut naturæ sit: nam aliquando coticula reperitur, quæ licet aspernata, vaccæ valorem excedit. Non est etiam opus considerare latiùs, unde lapis hic originem habeat, aut à quo majore sit avulsus, ut ejus copia major haberi queat, quia non aliunde quàm à cœlo, quod habet, ortum est. Reperitur & vilis terræ pulvis, aut arena, quæ ☉ & ☾ plurimum contegit secumque vehit: hæc notato.

Ex illis magnâ pompâ turgentibus, quæ nobis hallenus Theophrastus Paracelsus, non minori cum fastu quam obscuritate ac barbarie, (quamvis non paucis auri granulis hinc inde interspersis,) obstruxit, tanquam ulcerum ac ulcerosorum morborum medicamentis infallibilibus; jam ad alia regrediamur simpliciora, ac probatis magis usûs, quæ compendiô, ac maximâ cum evidentiâ nobis exhibet Clariss. Joh. Munnicks in suâ Chirurgiâ ad Praxin hodiernam accommodata. Quæ hæc sunt.

De Ulceribus Liber.

Cap. 1. *De Ulceribus in genere.*

I. AT quandoquidem cum Vulnus tum Ulcus sint continui solutio in eodem subjecto, nimirum in parte corporis molli; & in utriusquè curatione eundem quoquè finem ac intentionem habere soleamus, viz. unire seu agglutinare; haud abs re erit, perspectis Vulneribus, de Ulceribus nunc verba facere.

Hippocrates tam latè Ulceris nomen extendit, ut scriptum reliquerit *omnem morbum esse ulcus.* Strictius tamen Galenus 3. *Meth. cap. ult.* Ulcus accipit *quarumcunque partium carnosarum continui solutione à quacunquè causa facta.* Adhuc strictius Ulcus ipsi, *libr. de artis constitutione*, dicitur *continui solutio partium carnosarum ab erosione orta.*

II. Et sanè non malè Ulcus definitur *solutio continui, in parte carnosa, cum sanie aut pure*, Vel potius dicatur *Ulcus solutio continui, cum imminuta magnitudine, in parte molli, à materia erodente ortum habens.* Quæ Ulceris definitio cæterarum omnium videtur perfectissima; quoniam hæc Vulnus & Ulcus exactè inter se distinguit. Enimverò in Vulnere tantum est soluta unitas, nihil verò ex necessitate de parte affecta amissum est: in Ulcere autem semper aliquid de parte imminutum & amissum observatur. Cum namque Ulcus sit à causa erodente, fieri non potest, quin aliquid à parte affecta auferatur. Et sic Vulnus Profundum & Cavum, præsertim si sit cum substantiæ deperditione, cujus curatio diu nimis protrahitur, in verum Ulcus non rarò commutatur.

III. *Differentiæ* porrò *Ulcerum* sunt, vel Essentiales, vel Accidentales.

Essentiales Ulcerum Differentiæ sunt, quæ ab ulceris ipsius forma, subjecto, & causa efficiente sumuntur. Ab *Ulceri forma* quæ sumuntur, petuntur ab ejus figura, magnitudine, æqualitate, & inæqualitate; & sic ulcera alia sunt magna, parva, longa, brevia, lata, angusta; alia recta, obliqua, intorta, fistulosa, &c. *A Parte Affecta* sunt externa; interna superficiaria, profunda, & quidem in hac vel illa parte. *Ratione Causæ Efficientis* differunt ulcera, quod alia ab interna, alia ab externa proveniant causa, uti ex iis, quæ de Ulcerum Causis sumus dicturi, palam fiet.

Accidentales verò *Ulcerum Differentiæ* desumuntur ab iis, quæ sunt extrà ulceris naturam & constitutionem; quales sunt, quæ petuntur ab ulceris situ, tempore, nec non causis quibusvis accidentalibus, & symptomatibus: hinc ulcerum quædam recentia sunt, antiqua, alia pura, sordida, depascentia, maligna verminosa, &c.

IV. *Proxima Ulcerum Causa* est quævis materies erodendi vim habens, quæ sub se non solum acres in corpore genitos humores, verum & causas externas erodendi vim habentes comprehendit. Enimverò acris hic, ac erodens humor in corpore genitus, ubi consistit in parte affecta, continuò evadit Ulceris Causa: ubi autem in toto redundat, Causa Remota tantum dici potest. Insuper ab igne, aqua, oleo, aliisquè succis ferventibus, nec non à causticis admotis Ulcera quandoquè excitari haud infrequenter observamus. Sed quæ ulcerum in specie speciales sint causæ, suis locis exponemus.

V. Cæterum Ulcera manifestis satis innotescunt *Signis.* At licet externa ulcera sensibus exposita sint, nec Signis, quibus cognoscantur, opus habeant: interna tamen, & latentia cognoscuntur specillo, si ad ea aditus patescat; item tactu, excrementis, dolore, deniquè & actione læsa. Enimverò partem affectam excrementa indicant: & si per quemcunquè corporis meatum, sive anum, sive vesicam, sive nares, sive aures, pus aut sanies effluat; vel vomitu, aut tussi, & sputo ejiciatur, ulcus aliquod intus latere indicio est. Sed qua in parte lateat, doloris proprietas & situs, ac partis læsæ actio indicabunt.

An verò ulcus magnum vel parvum, rectum, vel obliquum, vel alterius figuræ sit, uti & reliquæ differentiæ, cum specillo tum visu cognoscuntur in ulceribus externis: at in internis facilè cognosci non possunt. An tamen ulcus magnum vel parvum sit, puris copia significabit. Quod sit cum humorum affluxu, signa cacochymiæ in toto docebunt. Specialium verò ulcerum signa quoquè suis locis trademus.

VI. Quoad *Prognosin*: periculosa fiunt ulcera ob loci affecti, *hoc est*, partis ulceratæ præstantiam; qua ratione ulcera externa, de quibus potissimum nos agimus, minus periculosa sunt. At quantò profundius est ulcus, & quò affecta pars cute nobilior est, eò difficilius curatur.

Dein magnum ulcus, cæteris paribus, longiore tempore pro sui curatione eget, quam parvum. Item angustum & oblongum ulcus facilius, rotundum difficilius curatur. Etiam si ulcus longo tempore non curetur, aut si cicatrice obductum recrudescat, in osse subjecto corrupto causa est.

Deniquè & periculosum redditur ulcus ob malignam qualitatem, hinc ut omnibus decenter factis, vix tamen, aut omninò non sanari possit; qualia sunt ulcus putridum, sordidum, fistulosum, &c. Quapropter Hippocrates *Aphor.* 4. *Sect.* 6. ostendendo ulcerum malignitatem, ait: *ulcera circumglabra maligna.* Ratio est, quod, ubi pili decidunt è parte ulcerata, vitiosi admodum, ac erodentes humores in affecta parte abundent.

Si corpus purum sit, & viscera benè sint constituta, parsquè affecta rectè se habeat, de facili ulceris curatione spes est. E contrario, si corpus sit cacochymicum, viscera malè affecta, parsquè ulcerata debilis, diuturnum ulcus futurum meritò conjicitur. Dehinc quæ aliis morbis succedunt ulcera, difficulter curantur, cum natura vitiosos in toto redundantes humores eò transmittat.

Ulcera porrò diuturna & inveterata non sine periculo curantur, nisi diligenter corpus purgetur, & bona victus ratio observetur, cujus rei exemplum recenset Hildanus *Cent.* 3. *Obs.* 39. de viro, qui cum ipsi ulcus inveteratum in crure sinistro ab Emperyco *ἀμεθόδως* curatum fuisset, post menses aliquos Pleuritide in sinistro latere correptus, atquè ex ea mortuus fuit; at morbo durante, talia exspuit, qualia ante ex ulcere fluere solebant.

VII. Ad *Universalem* verò *Ulcerum Curationem* quod attinet: cum essentia ulceris in soluta unitate, & imminuta partis affectæ magnitudine consistat, soluta unitas conjunctionem, id quod amissum & imminutum est, sui instaurationem indicat. Ulcus nimirum, ut ulcus, replendum carne, & uniendum, denique & cicatrice claudendum.

VIII. Sed quibus mediis indicationes hasce exequi in simplicibus ulceribus oporteat: omnes concordes ajunt *Exsiccantium Medicamentorum ope Ulcera curari ac uniri.* Et profectò sanari nequit ulcus, nisi prius fuerit exsiccatum: nam quamdiu humidum manet, aut sordidum, non consolidatur. Proptetea ulcera hydropicorum censentur insanabilia, quia exsiccari nequeunt. Hinc Hippocrates scribit, *in princip. Libr. de Ulceribus*, quod siccum est ad sanum, quod madet ad vitiatum propius accedit; atquè Siccantibus semper Ulcera curari jubet.

IX. Practici in Ulcerum Curatione quatuor observant scopos. 1. imponunt pus moventia seu digestiva. 2. detergentia seu mundificantia. 3. carnem gignentia. 4. cicatricem inducentia. Haud secus ac *Libr.* 2. *Cap.* 2. *&* 7. de Generali Vulnerum Cura, abundè dictum fuit.

Si verò cum ulcere aliquis alius affectus fuerit complicatus, à quo ulcus fuerit genitum vel foveatur, vel aliquod symptoma sit conjunctum, quod causæ rationem habeat, vel propria ulceris causa adhuc permaneat, sine quorum ablatione ulcus curari non possit, in primis hæc omnia auferenda. Quoad causam adhuc permanentem, sine cujus ablatione ulcus perfectè sanari nequit; si externa adhuc adsit, ne amplius ulcus foveat, amovenda: si interna, ut est fluxio acrium, erodentium humorum, qui vel totius corporis vel præcipuæ alicujus partis vitio, vel ex illegitimo rerum nonnaturalium usu gignuntur, plures intentiones habere debemus; quemadmodum in specialium ulcerum curatione suis locis sumus dicturi.

X. Et in specie si Ulcera considerare velimus, primo loco occurrunt *Simplicia* dicta; quibus, præter unitatis solutionem ab erosione factam, non copulatur morbus, causa, vel symptoma. Atquè hæc, si tantum amissa sit cutis cum instrata sibi cuticula dicuntur *Plana* & *Æqualia*: si verò subjectæ carnis portio quoquè amittatur, appellantur *ulcera cava.*

XI. In hujusmodi Cavo Ulcere Curando, cum affectus sit complicatus ex soluta unitate & cavitate, indicatur unio, carnis generatio, & cicatricis inductio: quæ operationes quidem à Natura fiunt: Medici tamen auxilio Ea eget, non alia de causa, quam propter ulceris excrementa, quæ id reddunt δύσχρωλον, cacochymum, dolorosum. Quare si ea sint bona, *id est*, si pus sit album, leve, paucum, crassum, non fœtidum; significant ulcus posse carne impleri. E contrario, si mala, *hoc est*, si pus sit fusci coloris, inæquale, grumosum, fœtidum: indicant non posse ulcus carne impleri, nisi materia hæc Suppurantibus corrigatur; dehinc expurgetur. Enimverò cum fieri vix queat, quin in partium porositatibus sanguinis è vasis effusi aliquid hæreat, ut illud digeratur & in pus mutetur, Digestiva seu Suppurantia sunt usurpanda. Ut verò ulcus mundum reddatur, quando pus apparere incipit, Suppurantibus admiscenda Detergentia, ut ab omni eo, quod præter naturam ibidem continetur, ulcus expurgari possit. Istiusmodi medicamenta, pro diversa corporum temperatura, diversimodè parari possunt. v. gr.

℞. *Therebint. Venet.* ℥iij. *Olei Rosacei* ʒvj. *Vitellum unius Ovi. Misceantur.*

℞. *Mellis*, *Therebinthina an.* ʒ v. *Vitellum unius Ovi. Misceantur.*

Si majore abstersione opus sit;

℞. *Mellis Rosacei* ℥j. *Therebinth. Venet.* ℥ß. *Farinæ Hordei* ʒiß. *Vitellum unius Ovi. Pulv. Croci* ℈j. *Spir. Vini* ʒiij. *Fiat ex his S. A. Digestivum.*

Applicentur verò Suppurantia ac Detergentia, quousque laudabile pus appareat; nam si diutius, quam convenit, Suppurantia imponantur, sordidum evadit ulcus.

XII. Verum deterso ac purgato satis ulcere, usus obtinet, ut id carne impleatur per imposita Sarcotica. Sunt autem Sarcotica Medicamenta talia, quæ modicè abstergendo, nec non Puris acrimoniam acidam corrigendo, & exsiccando impedimenta carnis generationis removent: qualia sunt *Unguentum Aureum*, *Basilicon*, & cætera plura; inter quæ haud infimum locum meretur *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum* vel *Succinatum*; quod vel solum, vel Unguento Basiliconi permixtum si ulceri imponatur, ad ejus mundationem seu consolidationem admiranda non rarò præstat.

XIII. At carne ubi repletum fuerit ulcus, cicatrice claudendum; cutis scilicet, ejusvè loco cicatrix gignenda, cujus beneficio unitas soluta erit unienda. Efficiunt hoc Medicamentum plus, quam Sarcotica dicta Exsiccantia; qualia sunt *Tutia*, *Plumbum Ustum*, *Alumen. Bolus Armenus*, *Terra Lemnia*, *Sanguis Draconis*; *Unguentum de Minio*, *de Cerusa*, *de Tutia*, *Diapompholigos*, *Desiccativum Rubrum*, *Fuc Totum Magistri Christiani*; *Emplastrum Diapalma*, *Gryseum*, *&c.* in quibus eligendis, ulceris constitutio probè est consideranda.

Tempus autem Epulotica apponendi est, quandò ulcus carne non omninò erit repletum, sed parum desit; & hoc faciendum, ne cicatrix cute circumpositâ eminentior sit. Sed hæc omnia prolixius *Lib.* 2. *Cap.* 7. exposuimus.

Cap. 2. *De Ulcere cum vitiosi humoris affluxu, ac proindè difficulter cicatricem admittente.*

I. Ulcera verò quibus conjungitur vel morbus, vel morbi causa, vel symptoma, non ità facilè Curam suscipiunt. Etenim cum in omni ulcere requiratur, ut natura carnem curemquè gignat per crasin partis ulceratæ, è sanguine laudabili satis in copia affluente; proinde si partis affectæ crasis illæsa sit, siquè temperatus cruor in quantitate sufficiente accedat, haud difficulter ulcera sanantur: atqui partis ulceratæ dyscrasia si adsit, vel si sanguis qualitate peccet, non nisi cum difficultate caro generari, ac ulcera sanari queunt.

II. Occurrunt igitur hujusmodi ægrè curabilium ulcerum duæ potissimum species. Quando enim ulcus oritur ex humorum vitiosorum affluxu, atque in parte ulcerata dyscrasia non adest, dicuntur *Ulcera*, *Dysepulota.* Sed quum vitium sit in parte affecta, (sive vitiosorum humorum affluxus adsit, sive non) *Ulcera* nuncupantur *Maligna*, *Erodentia*, *Depascentia.*

Simili prorsus modo ulcera ægrè curabilia duplicia considerat Georgius Faber, qui *in Epistola ab Hildano Cent. 4. Obs. 79. recensita* sic scribit: „ Quemadmodum ligna quædam propter nodorum abundantiam ex naturali defectu & corruptela adeò degenerant, ut findi nullo modo possint, ità etiam in quibusdam naturis (proprietatibus peculiaribus præditis, ad sanationem inidoneis) sæpius frustrà instituitur sanatio, ubi præexistente insigni cacochymiâ, & pravorum humorum abundantiâ, Mumia illa innata Medicina esse nequit. Quandoquè etiam intemperies alicujus particulæ in causa est, quo minus ulcera consolidationem recipiant.

III. Ulcus igitur difficulter cicatricem admittens

Dyſepuloten dicitur: alii tamen vocant *Ulcus Fluxione Vexatum*; quod affluxus vitioſus humor in cauſa ſit, tale ulcus agrè ſanari.

Cognoſcuntur autem Ulcera cum Humorum Affluxu 1. ex tumore, qui non ſolum in labiis, ſed & vicinis partibus apparet. 2. ex dolore, qui non rarò moleſtus eſt Ægro. 3. ex copia excrementorum, quæ major, quam pro magnitudine ulceris eſſe ſolet. Deniquè, licet omnia ad curationem neceſſaria adhibeantur, ſanatu quoque difficilia ſunt; cum affluentes perpetuò humores ſanationem impediant.

IV. Atquè ideò in hoc ulcere, cum ſit duplex affectus, nimirum ulcus & fluxio, duplex quoquè oritur intentio curationis; viz. & ſanandi ulceris, & removendæ fluxionis. Primum igitur, cum ulcus curari non poſſit, niſi fluxio tollatur; fluxio ipſa, ejuſquè cauſa tollenda, ac proindè vitioſi humoris generatio prohibenda, humorquè affluens ritè præparandus & evacuandus. Et quidem externæ cauſæ, ſi ulcus & fluxionem adhuc fovent, emendandæ *Rebus Nonnaturalibus ritè uſurpatis*. Cauſa verò interna, quæ conſiſtit in vitioſorum humorum redundantia, ut emendetur, eorum generatio prohibenda, affluentesquè humores præparandi & evacuandi, tum *Venæſectione*, tum *repetitâ corporis Expurgatione per Sudores, Urinas, ac potiſſimum per Alvum*. Quem in finem hic meritò laudamus *Decocta ex Guajaco, Saſſaphras, Sulſaparilla, China, &c. additis Liquiritiâ, Saniculâ, Pirolâ, Veronicâ, Virga Aurea, & ſimilibus*: quorum uſu continuò acres vitioſi humores temperantur, nec non inſenſibiliter abſumuntur cum per tranſpirationem, tum per urinas, nonnunquam & per leviter excitatos ſudores. Vel ſi craſſiores & viſcidiores per alvum quoquè educere velimus humores. Incoctis ſimul Carthartiicis, eadem Decocta id efficient. v. gr.

℞. *Raſura Ligni Guajaci* ℥iij. *Saſſaphras.* ʒvij. *Rad. Salſaparilla* ℥iß. *China* ℥j. *Macerentur per noctem calidè in Aqua Pura* ℔v. *dein S. A. vaſe clauſo coquantur, add. Rad. Polypodii querc.* ℥iß *Turbith Gummoſ.* ʒv. *Herb. Sanicula, Pirolæ, Veronica an.* Mj. *Pulpæ Colocynthidis* ℈j. *Liquiritiæ raſæ* ʒvj. *Fiat Decoctio ad* ℔iiij. *Bibat Patiens quotidiè ſemel vel bis cyathum, prout magis vel minus operatur.*

Inſuper ad humores, ne in partem affectam fluere continuent, revellendos ac per alium locum evacuandos, in primis hic locum habent *Fonticuli*, in parte contraria excitati: qui in ulceribus diuturnis ſæpe ità neceſſarii ſunt, ut non rarò abſquè iis curatio abſolvi nequeat.

V. Ipſi verò Ulceri imponenda Medicamenta admodum Siccantia: nam & propter ichoroſa in hujuſmodi ulcere ſecreta excrementa, & propter affluentem continuò humorem, validius utiquè exſiccare hic oportet. Quem in finem conducunt *Plumbum Uſtum & Lotum, Tutia Præparata, Bolus Armen. us, Os Sepia, Oſtreorum; Teſta Calcinata, Unguentum de Ceruſa, de Tutia, Diapompholigos, &c.* Igitur Sarcotica hic eſſe debent validiora, quam in ulcere ſimplici & fluxione non tentato, ut humorem in partis ulceratæ poris hærentem exſiccent magis; citrà mordicationem tamen, ne dolor excitetur, fluxioneſquè provitentur.

VI. Enimverò tale ulcus in primis Detergentibus, quæ partem minimè mordicant, purum reddendum: dein propter influxos humores, hinc & excrementorum copiam, validius exſiccandum. Cui Indicationi ut ſatisfiat, ſi præſertim profundum & ſinnoſum ſit ulcus, conducit *Iuectio, ex Abſynthio, Artemiſia, Ruta, Centaurio, Hyperico, in Aqua Pura decoctis, additis colaturæ Melle Roſaceo & Spiritus Vini tantillo*. Petiis vero imponatur Digeſtivum. v. gr.

℞. *Therebinthinæ* ℥j. *Mellis* ℥ß. *Pulv. Oſſis Sepiæ, Tutiæ Præparatæ an.* ℈ij. *Plumbi Uſti & Loti* ʒj. *vel* ℈iiij. *Vitellum unius Ovi. Fiat ex his S. A. Digeſtivum.* Cui aliquid *Thuris* nonnunquam utiliter addi poteſt.

De forma verò medicamentorum hic obſervandum, ne ſint conſiſtentiâ nimis humida, neque oleoſa & pinguia, cùm partem ulceratam laxent magis, & humectent, adeoquè ſordidum ulcus reddant.

Notandum quoquè, non ſemper hic in eodem medicamentorum genere eſſe perſiſtendum. Sæpius enim accidit, ut quod ſemel atquè iterum profuit, poſtea, humore quodammodo exſiccato, amplius utile non ſit, ſed mordicationem excitet; atque ideò tum medicamentorum mutandum, & mitius adhibendum.

VII. Ulcere carne repleto, cicatrix inducenda Epuloticis ſiccioribus è quibus hoc vel ſimile confici poteſt:

℞. *Plumbi Uſti & Loti.*

Pulv. Teſtarum Oſtreorum Calcinat. Rad. Iridis Florent. an. ʒj. *Unguenti Diapompholigos, de Tutia an. q. ſ. Miſceantur exactè pro Unguento, vel Emplaſtro.*

Guido hujus modi ulceribus imponit *tenuem Plumbi laminam perforatam*. Cenſet namquè refrigetare Plumbi laminam, atque ulceribus hiſce curandis utilem eſſe, ſi commoda accedat ligatura; qua humor è parte ulcerata exprimatur, ejuſdemquè in eam defluxus prohibeatur.

VIII. At verò in ulcerum curatione non raro luxuriat Caro, eaquè nimis quam par eſt excreſcit, quod malum ὑπερσάρκωσις nominatur. Hoc ſi contingat, impedimento eſt, ne cicatrice ulcus occludi queat. Accedit autem id haud infrequenter ob impoſita Sarcotica & Epulotica nimis debilia, & minus quam oportet exſiccantia; atquè hinc excreſcens hæc caro non ſolida, verum laxa & ſpongioſa eſt. Auferri autem ſolet medicamentis adhibitis exſiccantibus, ac erodentibus, uti *Libr.* 2 *Cap.* 4. dictum fuit.

IX Inſuper contingit interdum, ut ulceris hujus curâ diutius protractâ, partis ulceratæ labia dura & calloſa evadant; tumquè ulcus curari nequit, nec cicatrice occludi, niſi callolitas hæc tollatur, & pars affecta ad naturalem ſtatum reducatur. Quapropter minor ſi ſit durities, uſurpanda Emollientia, ex *Mucilagine Seminis Lini & Fœnugraci, Oleo Amygdalarum, Lumbricorum, Pinguedine Gallinæ, Anatis, &c.* Quum verò major ſuerit calloſitas, hinc ut Emollientibus non cedat, tutiſſimum eſt *Labia præſcindere, & forfice Calloſitatem in totum auferre ad partem uſquè ſanam*. Ità etiam Joh. de Vigo *in Chirurgia Parva* inquit, „ ulcera dura non ſanantur, niſi prius eorum callo„ſitas, & labia dura auferantur. Atquè eadem eſt „ Hippocratis ſententia, quando ait: *ulcera antiqua* „ *prius recentes fieri oportet*. Horum quoquè con„ſiliis ſuffragatur Galenus 4. *Meth. cap.* 2. ubi ſic „ ſcribit: „ Cum labra tantùm ulceris decolorata du„ravè pluſculum fuerint, excidendo ea tontad ſanam „ uſquè carnem. Cum verò amplius progreſſus ejuſ„ modi affectus eſt, deliberatio incidit, excidendum „ ne omne id ſit, quod præter naturam viſitur, an „ ſpacio potius curandum Proculquè dubio eſt, Ægri „ animum hoc in caſu conſulendum eſſe. Alii enim „ longiori tempore curati citrà ſectionem malunt: alii „ qui quidvis ſubire, dummodo citius ſanentur, ſunt „ parati.

X. Cæterum Ulcera hæc, quæ ſunt cum Humorum Affluxu, ſi inter curandum malè tractentur *Sordida* non rarò evadunt; cum nimirum illud craſſum & mucoſum excrementum, quod *Sordes* in ſpecie appellatur, copiosè affluat; & *Putrida*, ſi graviter e ca-

dave-

daverosum odorem idem spiret; adeò ut *Sordida* & *Putrida Ulcera* gradu tantum videantur differre. Sed quandoquidem hæc vix distinguuntur ab iis, de quibus nunc diximus, & eandem cum iis curam habent, plura superaddere operæ pretium non duximus.

Cap. 3. *De Ulcere Maligno, Depascente, Phagadæna, Cacoëthe, &c.*

I. ENimvero Ulcera Dysepulota seu ægrè sanabilia in genere dicuntur omnia ea, quę ægrè sanationem recipiunt, & difficulter cicatrice clauduntur. Quoniam tamen horum alia propter ulceratæ partis dyscrasiam, alia ob affluentem humorem talia fiunt: hinc Galenus inter ulcera δυσεπούλωτα seu quæ vix ad cicatricem perducuntur, & κακοήθη seu maligna, haud absquè ratione distinguit, atque *Dysepulota* ea nuncupat, quæ ex acrium humorum confluxu oriuntur & foventur; quæ verò partis ulceratæ dyscrasiam tantum agnoscunt, dicit *Cacoëthe* seu *Maligna*.

II. *Chironia* seu *Telephia Ulcera* quod spectat: χειρώνιον ἕλκος à Chirone Centauro nomen accepit; nominis tamen rationem, alii aliam tradunt. Censent nonnulli, Chironem ictum ab Hercule plagam in pede accepisse inemendabilem, unde perierit, ut ita immedicabilia ulcera *Chironia* dicantur. Alii ab Hercule vulneratum Chironem non putant, sed Chironi hospitio ab Hercule excepto fortè sagittam Herculis in pedem incidisse, ipsiquè vulnus periculosum & venenatum intulisse, & *Centaureâ*, quæ inde à posteris Chironium dicta fuit, Chironem semet ipsum sanasse; atquè eum fuisse Cheirurgiæ inventorem. Ut adeò Chironium Ulcus dicatur *Ulcus contumax & malignum, quod ob contumaciam Chirone aliquo in curando opus habeat, quodquè à Chirone primò curatum sit.* Celsus *libr. 6. cap. 28.* definit *Chironium Ulcus*, „quod magnum sit, habeatquè oras du„ras, callosas, tumentes. Exeat sanies non multa, „sed tenuis. Odor malus nequè in ulcere, nequè in „ejus tumore sit. Nulla inflammatio, dolor modicus „sit, nihil serpat, ideoquè nullum periculum adfe„rat; sed non facilè sanescat. Interdum tenuis ci„catrix inducatur, deinde iterum rumpatur, ulcus„què renovetur. Fiat maximè in pedibus & cru„ribus.

III Sed præter Chironia hæc Ulcera insuper recensentur *Telephia*; vel potius eadem, & Chironia & Telephia habentur Ulcera. Ità scribit Paulus Ægineta *lib. 4. c. p. 46.* „Inveterata & quæ vix cicatricem reci„piunt Ulcera, nonnulli Chironia nominarunt, tan„quam Chirone ipso ad sanitatem indigentia: alii Telephia, propterea quod Telephus in tali ulcere diutius perseverarit. Et sanè Telephia Ulcera eadem sunt cum Chironiis, ità dicta à Telepho, qui tali ulcere longo tempore afflictus fuit. In genere equidem *Maligna* vocamus *Ulcera*, quæ malitiâ suâ partem, quam jam occupaverunt, erodendo, ac interdum escaram gignendo, majora atquè ampliora indies fiunt; hinc & *Virulenta* & *Corrosiva* nominari possunt. Quod si hujusmodi Ulcus adeò crescat, ut non modo ulceratas atquè corruptas carnes, sed quoquè sanas absumat & depascatur, *Nome* seu *Ulcus Depascens* appellatur: cujus species censetur *Phagadæna* seu *Ulcus Ambulatorium*; quod huc atquè illuc serpendo, cutem eiquè subjectam carnem exedat, atquè in penitiora nonnunquam penetret.

IV. Cæterum oriuntur Maligna hæc Ulcera *ab humore acri-salino, nec non subacido, alitervè depravato, & quodammodo glutinoso*; qui partis ulceratæ poris pertinater inhærens, allabentem pro nutritione sanguinem omnem in humorem sui similem convertit; sicquè talem in parte affecta efficit dyscrasiam, ut non solum istiusmodi ulcus magis indies depascatur, erodatquè vicinas partes, sed & non nisi difficulter admodum sanari queat.

V. Ulcus verò Malignum esse suspicamur, quando labia ejus sunt malè colorata, nec non rubent ac pruriunt; & licet leviter saltem abstergatur, alitervè tractetur, dolet: tument quoquè vicinæ partes, ulcusquè indies dilatatur, atquè cutis non tantum, sed & subjecta ei caro continuò exeditur magis, ereditúrquè. Hinc & contumax est, & curatu difficillimum quodvis verè malignum ulcus.

VI. Ulcerum horum Curatio vix differt à curatione ulceris dysepuloti. Viz. ratio totius habeatur, si forsan dyscrasia partis ulceratæ quoquè à sanguine intemperato, visceribusquè malè constitutis foveatur. Ipsi autem Ulceri applicentur leviter abstergentia, exsiccantia, adstringentia, nec non acri-salinos, acidosquè humores temperantia; qualia sunt *Plantago, Agrimonia, Scordium, Rosa Rubra, Balaustia, Thus, Mastix, Tutia, Cerussa, Lithargyrum, Minium, plumbum Ustum, Mercurius, Unguentum Fuscum Felicis Wurzii, Diapompholigos, Desiccativum Rubrum, de Minio, Album Camphoratum, &c.*

Primò igitur ulcus abluatur & foveatur hoc vel simile Decocto,

℞. *Herb. Plantaginis, Agrimoniæ, Scordii an.* Mj. *Flor. Rosarum Rubrarum, Balaustia an.* Mß. *Coq. in s. q. Aquæ Fabrorum ad* ℥xv. *Dein colentur.*

Utiliter quoquè hîc usurpatur *Aqua Pura, in qua Sal Commune & Vitriolum Album, modica in quantitate, sunt dissoluta.* Qua frequenter, ad istiusmodi ulcera sananda, in Xenodochio nostro utuntur Cheirurgi, & *Aquam Nostram* dicunt. Cætera peragantur, ut superiore capite exposuimus.

VII. Testatur Galenus, *Plumbum* ulceribus malignis & inveteratis esse utile remedium. Quin & hujusmodi *Laminas Plumbeas, Hydrargyro oblitas*, malignis ulceribus, quæ cæterorum remediorum vires eludunt, velut quoddam alexipharmacum esse, quo ipsorum malitia dometur & absumatur. Guido, lavato ulcere cum *Aqua Aluminosa*, laminam plumbi tenuem desuper apponit, & strictè ligat; quæ in omni ulcere maligno & cancroso admiranda sæpè præstat. Insuper laudandum hîc est *Mercurii Amalgama*, si aliis medicamentis prudenter admisceatur. Sed quoque circa horum ulcerum curationem notandum, medicamenta externa singulo triduo aut quatriduo mutari quodammodò debere; natura enim etiam optima diutius justò applicata respuit.

Cap. 4. *De Ulcere Verminoso.*

I. NOnnunquam etiam Ulceribus innascuntur *Vermes*, potissimum Cavis, Sinuosis, Sordidis, quæ ritè non mundantur, nequè à sanie & pure purgantur; in primis æstate, & aëre existente præcalido ac humido. Atquè Ulcera hæc si patentia sint, Vermes haud difficulter conspiciuntur: & si ob sinus angustiam vel profunditatem videri nequeant, aliis ex signis non rarò dignoscuntur; viz. ex punctione, morsu, & motu undoso, qui in ulceribus ab Ægrotantibus persentitur: sæpè insuper adest magnus fœtor, ob immunditiem atquè putredinem insignem.

II. Curandi ratio in eo consistit, ut Vermes tollantur, atquè Ulceris Putredo inhibeatur. Quapropter si in propatulo sint Vermes, specilli cuspide, vel exiguâ volsellâ, aliovè idoneo instrumento sunt extrahendi. Sin lateant, aut pertinaciter parti ulceratæ adhæreant, necandi pharmacis, quæ simul loci affecti immunditiem ac putredinem tollere possunt: quod

quod præstant medicamenta amara & abstergentia, qualia sunt *Absynthium*, *Marrubium*, *Centaurium*, *Scordium*, *Dictamnus*, *Gentiana*, *Helleborus Albus*, *Aloe*, *Myrrha*, *&c.* Hinc ulceri per siphonem injiciatur hujusmodi Decoctio, qua diligenter quoquè ulcus abluatur; v. gr.

℞. *Herb. Absynthii*, *Marrubii*, *Centaurii Min. an.* Miß. *Rad. Hellebori Albi* ℥ß. *Coq. S. A. in Aqua Pura ad* ℥xvj.

Deinceps imponantur ex linteo discepto penicilli imbuti *Spiritu Vini*, *cui permixtus est Pulvis Aloës & Myrrha.* Vel usurpetur Digestivum. v. gr.

♃. *Aloës*, *Farina Lupinorum an.* ʒij. *Myrrha*, *Floris Æris an.* ʒj. *Fellis Taurini* ℥ß. *Mellis. q. s. Misceantur.*

♃. *Myrrha*, *Aloës an.* ʒj. *Therebinthina.* ʒvj. *Unguenti Apostolorum* ʒiij. *Vitellum unius Ovi. Misceantur.*

Vermibus interfectis & ablatis, ulcus ritè detergendum ac porrò curandum.

Cap. 5. *De Ulcere cum Ossis Corruptione.*

I. Accidit quoque interdum, *ut Ulceri subjectum sit Os Corruptum seu Cariosum*; quæ ossis corruptio in causa est, ut ulcus sanari nequeat, quoniam ad cicatricem si nonnunquam perducatur, iterum post breve temporis intervallum rumpitur, & ulcus denuò renovatur, idquè quod ab osse corrupto purulenta materies continuò prorumpat, quæ obiter consolidatum ulcus denuò excedat, erodat. Etenim *Ossis Caries* nil aliud est, quam *Ejus Corrosio seu Exulceratio*: atquè idem quod in parte molli seu carne dicitur *Ulcus*, in parte dura seu osse *Caries* nuncupatur.

II. *Corrumpuntur* autem *Ossa*, & *Cariem* contrahunt, inprimis ab affluentis humoris *acrimonia acida*, quæ fibrillas periostei, ac ipsius quoquè ossis discindit; ejusquè salem volatilem (qui magnâ copiâ ibidem reperitur) planè corrumpit; hinc & reliquam ossis substantiam penitus excedit, ulceratquè.

Corrumpitur quoquè *Os* & *Cariem* contrahit, inquit Hildanus *Cent.* 4. *Obs.* 95. si *Oleosa*, *Petrefacientia*, & *Acria Medicamenta* fuerint applicita.

Adhæc *ambiens Aër* denutato ossi facilè *Cariem* adfert. Sed Aër licet maximè inimicus sit denutatis ossibus; tamen ut ab ipso ossa alterentur & corrumpantur, non semper sequitur, præsertim si diligentem curam Cheirurgus circa vulnus vel ulcus adhibuerit, nec quicquam acre applicuerit, uti nos Praxis non semel docuit.

III. *Signa* verò *Ossis Corrupti* varia sunt. Enimverò ossis corruptio facilè patet, si in propatulo id sit, quia, ut ait Celsus *libr.* 8. *cap.* 2. quod vitiatum est, ferè fit pingue, dein flavum, post nigrum & inæquale. Atqui si lateat os, cariem adesse judicant Cheirurgi, 1. si fistula præcesserit, aut diuturnum ulcus adfuerit. 2. quod ulcera talia ad cicatricem quidem perducantur, post iterum renoventur, rupta cicatrice. Humor namquè & sanies, quæ ex osse corrupto promanat, cicatricem erodit, ulcusquè renovat. 3. si caro superstrata fiat flaccida, spongiosa, pallida, livida. 4. si ulceri specillum ad os usquè immittatur, idquè non glabrum, læve, & durum, sed inæquale, asperum ac molle deprehendatur. 5. si pus effluat copiosum, tenue, ac fœtidum. Addit Fallopius, *si linamentum siccum in vulnus infigatur, ut os contingat, & amotum altero die valdè fœteat, os corruptum arguere.*

IV. Igitur ossis caries curationem ulceris impedit, nullumquè ulcus perfectè sanari potest, cui os corruptum subest. Insuper ex osse ægrotante caro livida malum. Hipp. *Aphor.* 2. *Sect.* 7. Enimverò, ut Galenus addit *in comment.* non mediocrem ossium labefactationem, sed insignem corruptionem significat. Porrò si prope partes nervosas & tendinosas, vel in manubus pedibusquè, vel in juncturis ac magnorum ossium capitibus, ossium caries fit, non facilè curatur, & ferè tendines partesquè nervosæ simul corrumpuntur. Atquè similiter sese res habet circa majores arterias, venasque.

V. Cæterum præter Indicationes Curativas, quas Ulcus præbet, Ossis Caries monet, id, quod corruptum est, esse auferendum. Neque enim quod in osse emortuum est, corrigi & emendari potest. Sed ut tolli possit os corruptum, primò detegendum & denudandum est, si carne operiatur, ulcere dilatato vel per sectionem, vel immissa turundâ ex *Radice Gentiana* aut *Spongia Praparata.*

VI. Os, verò corruptum ubi detectum fuerit, auferendum vel Cheirurgiâ, vel Medicamentis. Cheirurgiâ utendum, quando ossis corruptio est profundior, aut quando celeriorem desideramus curationem. Idcircò si Caries ossis superficiem duntaxat occupaverit, cumquè os detectum fuerit & carne nudatum, tum satis erit *id abradere ad partem usquè sanam*: quod cognoscitur, quando os album apparet, & aliquantulum cruentum. Quo facto *ossi imponatur Carpia Sicca*, donec caro viva & laudabilis renascatur.

Sed quoniam separatio ossis corrupti à sano solis medicamentis adhibitis non rarò succedit, hac ossis abrasione semper opus non est. Verum inspergatur Pulvis ex validè siccantibus, & rodentem acrimoniam acidam mitigantibus; quæ idcircò *superfluas in osse carioso rodentes humiditates absumere*, *hinc & os corruptum à sano separare*, *sanum verò à corruptione praeservare valent.* Talia sunt *Radix Aristolochia Rotunda*, *Iridis Florentina*, *Aloë*, *Myrrha*, *Sabina*, *Sarcocolla*, *Pumex Ustus*, *&c.* Inter hæc equidem summopere laudandum censemus *Euphorbium*, quod multum salis volatilis, & quidem acerrimi, continet, cujus ratione citius os corruptum tollit, uti prolixius refert Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 92. *Cent.* 4. *Obs.* 96. *Cent.* 5. *Obs.* 22. *Cent.* 6. *Obs.* 3. item *libr. de Ichore & Meliceria Celsi cap.* 29. ubi inter alia hæc habet: „ Nonnulli ossi carioso *Oleum Vitrioli* vel *Aquam Fortem* „ applicant. Maximam enim exsiccandi vim habere „ referunt; quod quidem verum. Cariem tamen „ ossis non corrigere, sed partes adjacentes destruere „ observavi. Quapropter caveant sibi Chirurgi, ne „ hujusmodi medicamenta ossi applicent; sunt enim „ subtilissimarum partium, ità ut ad proximas partes longè latequè perfluant, & quæ sana sunt, destruant. Requirit quidem os cariosum medicamentum, quod insigniter exsiccet, sed necesse est, ut „ simul sit crassarum partium, quale est *Euphorbium*, „ quod cariem ossis corrigit, carnem tamen non „ adurit, aut inflammationem excitat; quapropter „ *Eô* etiam in pueris uti possumus.

Igitur ex simplicibus hiscè medicamentis composita fiant, quæ vel formâ pulveris, vel additô *Melle Rosaceo* unguenti specie applicentur. v. g.

♃. *Rad. Aristolochia Rotunda*, *Iridis Florentina an.* ʒß. *Euphorbii* ℈ij. *vel* ʒj. *M. F. Pulvis subtilis.* Ex quo, addito *Melle Rosaceo*, Linimentum confici potest, ope discerpti lintei ossi corrupto applicandum.

♃. *Rad. Aristolochia Rotunda* ℥ß. *Sum. Absynthii*, *Centaurii Min. an. Mj. Fol. Sabina* Mß. *Coq. in Aqua Pura ad* ℥x. *Colatura add. Spir. Vini* ℥iij. *Pulv. Aloës*, *Myrrha an.* ʒiß. *aut.* ʒij. *Misceantur pro Injectione.*

Atquè istiusmodi medicamentorum usui insistendum est, donec os cariosum à sano separatum sit.

VII. Docet tamen Marchette *Obs.* 57. quandoquè à me-

à medicamentis validè exsiccantibus & ossa adurentibus esse abstinendum, quia illorum usu nonnumquam prohibetur corrupti ossis abscessio. Nimiâ enim exsiccatione alimentum ossi nutriendo accedens ità absumi putat, ut carnem supra os sanum gignere nequeat, corruptum os extrudentem. At eo in casu totum os corruptum scalpro potius abradi vult, donec ex ipso sanguis exsudet.

VIII. M. S. Severinus *Pyrotech. lib. 2. p. 1. c. 4.* de „Carie Ossis Curanda sic scribit: Procurabimus os„sis abscessionem per exsiccantia remedia valentio„ra, quæ testulas ossis perinde, ut fermentando ve„hementi quadam facultate sublevent & elidant, „quale est *Euphorbium & ejus Oleum.* Quæ si nequè „diu adhibita plurimum præstiterint, nil melius, ne„que Medico generoso dignius, quam vitiatum os „*Ferro Candente* perurere. Et sanè si tanta sit ossis corruptio, ut tota medicamentis tolli nequeat, *Chirurgia* opus est; & vel *Abrasione*, si denudatum sit os leviorquè corruptio; vel, si profundior ea fuerit, *Actuali Cauterisatione* os corruptum tollatur. Enimverò Ignitum Ferrum si ossi carioso admoveatur, acri-acidos ibidem superfluos humores domat non tantum, sed & exsiccando ita absumit, ut separatio corrupti ossis à sano brevi succedat. Sed ne in ustione hac caro vicina simul aduratur, ignitum ferramentum per cannulam immittatur, qua circumsitæ partes optimè defendantur.

At circa Actualem Cauterisationem Joh. de Vigò in *Chirurgia Parva* hoc monet: „si contigerit „corruptio in osse spongioso, veluti est os calcanei, „tunc remotio ossis corrupti in illo loco non debet „fieri cum igne, quid in osse spongioso Cauterisa„tio ignis rarò facit separare os corruptum ab in„corrupto; quamvis in aliis corporis partibus egre„gia sit medicina.

IX. Cæterum adusto per ferramentum ignitum ossi Chirurgi vulgò inspergunt *Pulverem aliquem Exsiccantem*; sed malè; potius omnquè imponantur *Pinguia quæcunquè*, ut corruptum os eò citius separetur & abscedat. Factâ ossis cariosi à sano separatione, ulcus carne replendum, & tandem claudendum.

Interim tamen post cauterisationem, ad inflammationem arcendam, & dolorem leniendum, partibus ustioni vicinis imponatur *Aqua Rosacea cum Ovi Albumine agitata*, vel *Oleum Rosaceum cum Ovi Vitello*, vel *Butyrum recens cum Melle Rosaceo.* Verum de Ossis Carie, & qua ratione sit Curanda, legi meretur Celsus *libr.* 8. *cap.* 2. ubi præclarè hac de re agit. At de ossium tibiæ & cubiti ad medullam usquè corruptione, inspiciatur Scultetus *Armament. Chir. Tab.* 27. De scapula cariosa & curata, videatur Idem *Obs.* 61. Et *Obs.* 81. de tibia corrupta ejusdemquè ferè usq; ad inferius caput ablatione, & curatione casum refert lectu dignum.

Cap. 6. *De Ulcere Profundo, Sinuoso, seu Cavernoso.*

I. SI verò pus aut sanies diu in apostemate aut abscessu contineatur, atquè acris sit, vel ob moram talis evadat, cuniculos quasi agit, & sinum, Græcis κόλπον dictum, efficit: quale Ulcus *Sinuosum, Cuniculosum*, seu *Cavernosum* dicitur, & à quibusdam malè *Fistulosum* nuncupatur, cum citrà callositatem ac duritiem sit: Ulcus namquè Fistulosum semper est cum duritie ac callositate.

Est igitur *Sinuosum* seu *Cavernosum Ulcus*, *cujus orificium angustum, & profunditas magna simul & occulta, quodquè multos anfractus seu cuniculos hinc inde extensos, citrà tamen duritiem ac callositatem, habet.*

II. Sunt autem plures Sinuum seu Cuniculorum Species ac Differentiæ, quæ sumuntur inprimis à cavernarum magnitudine, situ, numero, figurâ: sic alii sinus breves, alii profundi & altè penetrantes, alii sursum, alii deorsum, vel ad latera tendentes, alii simplices, alii duplices, vel triplices; alii directi, alii flexuosi, &c.

III. At Sinuosum seu Cavernosum redditur Ulcus à sanie aut pure, quod acrem ac erodendi facultatem, ob longam in parte affecta moram, contraxit. Quoties enim in abscessibus pus diutius moratur, sive quod tardius aperti, sive quod negligentius expurgati fuerint, morâ longiore corrumpitur, vicinasquè carnes exedit; hinc Ulcus fit Sinuosum Cavernosum.

IV. Cæterum sinuosum seu cavernosum ulcus esse dignoscitur, quod foris parvum appareat, & angustum habeat orificium, atq; major puris copia excernatur, quam pro ulceris magnitudine: insuper ex blanda plumbei specilli vel cereæ candelæ intromissione haud difficulter sinus percipiantur, eorundemquè differentiæ deprehendi possint.

V. Curationis scopi sunt, ulcus replere, agglutinare, cicatrice obducere. Sed quoniam cavitas carne impleri nequit, nisi mundum prius & diligenter detersum sit ulcus; inprimis id fiat detergentibus Injectionibus. Pus facilè evacuatur sinu declivi, acclivi verò difficillime. Tum, si fortè sinus non admodum magnus sit & profundus, forcipe aut cultello secundum ulceris longitudinem tota cutis incidatur, atque ità totum ulcus aperiatur. Sic enim fiet, ut liberè pus effluat, & facilè ulcerata pars repleatur. Quod si commodè fieri non possit ob vicina vasa, adjacentesquè partes nervosas, aut sinus sit valdè profundus; aperiatur in fundo, ut sic saniosa materies per utrumquè orificium liberè exire queat.

Quod si constitutio partis affectæ non permittat, novam incisionem fieri, exprimente ligaturâ puris excretio erit molienda: sinus propè fundum arctè ligandus & comprimendus; at orificium versus ligandus & comprimendus; at orificium versus ligatura paululum relaxanda, ut hoc modo pus veluti elidatur.

Felicem sinuosi ac periculosi ulceris curationem licet videre apud Valleriolam *Obs. Med. libr.* 5. *obs.* 1. & aliam *obs.* 7. Sed plura, quæ de Ulcere Sinuoso seu Cavernoso forent addenda, palam fient ex iis, quæ de Fistulis nunc sumus dicturi.

Cap. 7. *De Fistulis.*

1. IGitur ab Ulcere Sinuoso saltem differunt *Fistulæ*, quod præterea callosæ & duræ sint. Namquè celeriter si non curetur sinus, Pus cuniculos portò agit, pars ulcerata callum contrahit, duriorquè efficitur, sic ut agglutinari nequeat; quod malum tunc *Fistula* nuncupatur. Enimverò est *Fistula Sinus Angustus & Oblongus*, seu *Ulcus Sinuosum Angustum, simulquè Callosum, ac proinde Curam non facilè suscipiens.* Id quod fit, quoniam orificio existente angusto, fundo autem lato & calloso, copiosa simul & virulenta sanies ibidem colligitur, indequè continuò emanat.

II. Sunt autem plures *Fistularum Differentiæ*, quæ desumuntur à magnitudine, numero, figurâ, situ. Aliæ enim breves sunt, aliæ longæ & altius penetrantes. Aliæ unum duntaxat orificium, unamquè tantum cavitatem; aliæ verò plures sinus, diversasque cavitates habent. Aliæ sub cute extensæ, aliæ in altius penetrant, aliæ in carnem desinunt, aliæ ad ossa, vel ad nervos, vel ad venas aut arterias pertingunt.

III. *Causæ Fistularum* haud immeritò censentur omnes illæ, quæ Sinum efficere possunt. Quandoquidem enim Fistula à sinu tantum differt callositate & duritie; facilè datur intelligere, in fistulam sinum dege-

degenerare, quum malâ sinus curatione callus circa ipsum obducatur, ac tandem durus evadat.

IV. Cognoscuntur verò Fistulæ in primis stylo in sinum immisso; quô & quò tendat, & quam altè pertingat observamus. Quod si obliqua fuerit Fistula, ut stylus rectâ adigi nequeat, specillum plumbeum, aut potius cerea candela, quæ flecti potest, immittatur. Insuper caro, quæ fistulam circumdat, alba apparet, sicca, dura, sine aut cum parvo dolore, nisi sit juxta nervum, partemvè nervosam. Sed an unus, an plures sint sinus, specillo vel candelâ cereâ explorandum est, idquè Pus etiam, quod effunditur, non ratò testatur. Enimverò si plus puris, quam probabile sit unico in sinu contineri & generari, effluat, aut si, ubi Æger situm mutaverit, pus, quod prius substiterat, denuò fluere incipiat, plures sinus adesse, altiusquè fistulam penetrare indicio est. At plura si sint fistulæ orificia, per stylum non ità facilè explorari potest; sed potius per syringam uni orificio liquor injiciatur, siquè per omnia orificia is effluat, unâ est fistula: sin per omnia non reddatur, plures fistulæ adsunt.

V. Cæterum omnes Fistulæ difficulter sanantur. Recentes tamen, simplices, quæquè in partibus solum carnosis sunt, non profundæ, in corpore juvenili & boni habitus, facilius curantur: difficilius verò, in quibus plures partes sunt erosæ, quæquè antiquæ sunt, sensu non prædìtæ, profundæ, flexuosæ, & varios sinus habentes, membris nobilibus vicinæ, in corpore senili, emaciato, cacochymico. Imò quædam fistulæ ne quidem curari debent, quoniam antiquæ sunt, & à partibus nobilibus remotæ, per quas superflui ac vitiosi humores expurgari jam diu consueverunt.

Sicut & eæ difficulter curantur, ac ferè insanabiles sunt, quæ ad musculorum principia, venas, arterias, nervos, ossa, articulos, dorsi vertebras pertingunt, quæ ad thoracis vel abdominis cavitatem, aut ad contenta intus viscera penetrant. Tales enim fistulæ vel medicamenta non ferunt, vel ad eas medicamenta pervenire non possunt. Hinc Celsus *libr.* 5. *cap.* 28. inquit: ,, expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intrà carnem: adjovatquè ipsum corpus, si juvenile, si firmum est. Inimica contraria his sunt. Itemquè si fistula os, vel cartilaginem, vel nervum, vel musculos, læsit, si articulum occupavit, si vel ad vesicam, vel ad vulvam, vel ad grandes venas, arteriasvè, vel ad inania, ut guttur, stomachum, thoracem penetravit. Ad intestina quoquè eam tendere semper periculosum, sæpè pestiferum est. Quibus multum mali accedit, si corpus vel ægrum, vel senile, vel mali habitus est. Et Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap.* 49. ait: si fistula ad os usquè decumbat, curari hanc absquè manus opera impossibile est, nisi temporis spatio sua sponte squamma, vel os abscedat.

VI. Quoad *Cnrandi Methodum*: duplex occurrit fistularum Curatio; una vera & perfecta; altera palliativa seu imperfecta, qua nimirum fistula exsiccatur intus, & foras consolidatur, manente nihilominus sinu. Hanc Curam innuit Galenus *libr. de tumoribus præt. nat. cap.* 4. ubi hæc habet: ,, coërcetur tamen sinus siccatus à medicamentis, ut habere sanitatem irreprehensibilem pars videatur: siquidem perpetuò quis accurato victu utens, salubre ferè, & superfluitatibus vacans corpus habet, cohibitus manet sinus. Superfluitate verò aliqua collecta rursus repletur, iterumquè fit qui ab initio fuit abscessus: rursus verò, ut convenit, medicamentis evacuatur, siccaturquè & coercetur, & semper longè facilliora ei hæc omnia fiunt, quam iis, quæ primò abscedunt. Nequè enim quæ divelluntur dolent partes: etenim jam distant, celerrimequè replentur, facilè fluorem suscipiente sinu. Atquè istam Curationen non omninò spernendam esse existimat Aquapendens, & interdum benè sibi successisse scribit, etsi non semper. Perficitur autem hæc Cura *legitimo Rerum Nonnaturalium usu*, nec non *Purgato per intervalla Corpore*; dehinc *Fistulæ Sinui immissis validè Siccantibus*. Hoc enim modo coalescit orificium, ut sana videatur fistula: quæ quidem interdum planè coalescit; ut plurimum tamen tamdiu clausa solummodò manet, quamdiu superflui in corpore non colliguntur humores. At postquam aliquid humoris denuò in sinu colligitur, fistula quoquè iterum aperitur.

VII. Altera autem Fistularum Curatio Vera est, atquè hoc modo perficitur. Primum, conveniente institutâ Diætâ, vitiosi in corpore redundantes humores emendandi ac expurgandi, usurpatis tum Vulnerariis dictis, tum humoribus istis evacuandis aptis Decoctis, *præced. cap.* 2. nec non *libr.* 2. *cap.* 7. abundè traditis.

Deinceps danda opera, ut callus removeatur. Sed cum Medicamenta callum absumentia ritè applicari nequeant propter fistulæ orificii angustiam, *istud dilatare* necesse erit. Id verò fieri potest vel *per Sectionem*, vel commodius & absquè dolore *per immissas turundas ex Radice Gentianæ, aut Spongiâ Præparatâ*. Hæ enim fistulæ sinui immistæ humiditates imbibunt, & crassiores redduntur, atquè ità pedetentim absquè dolore orificium dilatant: quæ interdum quoquè, cum callus dilatationem impedit, imbuuntur & illinuntur medicamentis quæ callum auferre apta natæ sunt.

VIII. Sed dilatato quantum satis est fistulæ orificio, callus removendus. Fit autem hoc vel medicamentis, vel ferro, vel igne. Medicamentis aufertur callus in iis præcipuè, qui nequè incisionem, nequè ustionem ferre volunt, ubi recens est fistula, & callus non admodum durus: hujusmodi autem medicamenta acria & erodentia esse debent, & eò acriora vel minus acria, quò callus crassior vel tennior fuerit.

Ad temoveodum fistulæ callum Sculcetus *post Armament. Chir. Obs.* 75. hoc laudat Unguentum:

℞. Aluminis Usti, Mercurii Præcipitati, Viridis Æris, Salis Nitri an. p. æq. Album. Ovorum q. s. F. S. A. Unguentum.

Barbette istud commendat.

℞. Pulv. Rad. Brioniæ, ʒj. *Thuris, Myrrhæ an.* ʒij. *Æruginis* ʒß. *Salis Armoniaci* ℈j. *Olei Olivarum, Axungiæ Porci an. q. s. Misceantur pro Unguento.*

Vel quod magis efficax:

℞. Vitrioli Albi ℥iiij. *Aluminis, Æruginis an.* ℥ß. *Aceti fortis* ℥vj. *Calcinentur, & fiat exinde Pulvis, qui misceatur cum Unguento Ægyptiaco pro Litu, eòquè inungatur turunda fistulæ inserenda.*

Eum in finem quoquè conducit *Unguentum Fuscum Felicis Wurtzii.*

Vel fiat acris Injectio, quæ fistulæ callum erodat v. g.

℞. Aquæ Aluminosæ seu *Mercurialis* ℥iß. *Plantaginis* ℥iij. *Rosarum* ℥j. *Unguenti Aegyptiaci* ℥ß. *Misceantur pro Injectione. Fistula verò post Injectionem bombace, cerâ, vel emplastro occludatur, ut quod injectum sit intus maneat: atquè talis Injectio quotidie semel fiat, aut bis pro re nata.*

IX. Sed cum semper callositas fistulæ medicamentis non cedat, atquè interdum hac in re plus auxilii & commodi adferat manuum opera nonnumquam etiam ad Ferrum & Ignem accedendum. Aperiendus nimirum totus sinus est, dehinc Actuale Cauterium adhibendum.

X. Ablatâ tandem omni callositate, sinus detergendus est, ac purus reddendus, ut caro regenerari, hinc & sinus conglutinari possit. Hoc verò fiat adhibito *Unguento Aureo, Basilicone,* aut *Digestivo, cui Aloë, Myrrha, similiavè Sarcotica sint addita.* Vel huic inten-

tioni ut fatisfiat, nfurpetur Injectio. *ex Abſynthio, Agrimonia, Cent ureo R. dice Ari olochia Rotunda, in Aqua Pura decoctis addito pauxillo Vini cum Pulvere Myrrhæ. & Aloës*; q.. & unus apertus probe abluatur.

Fistulæ autem perfectè curatæ cognoscuntur: si humor emanans sit paucus, crassus, coctus; irmis locus affectus sine tumore, dolore, & omninò siccus sit.

Cap. 8. *De Ambuſtione.*

I. AD particularia verò priusquam descendamus ulcera, de *Ambuſtione* quoquè dicendum venit, quæ etiam ulcera excitat. Enimverò non rarò contingit, ut casu fortuito vel aquâ, vel oleo fervente, vel liquefacto metallo membra perfundantur, vel in ignem, aq am ebullientem, aut oleum fervens al quis incidat: quod si contigerit, dolor, vesicæ, exulcerationes excitantur.

Sed Ambustio tametsi affectus sit omnibus notissimus, clarioris tamen doctrinæ gratiâ cum sic describemus: *Ambuſtio continui ſolutio eſt cuticulæ, & cutis ut plurimum, nonnunquam & carnis muſculoſæ, venarum, arteriarum, nervorum, cæterarum partium ſubjectarum. vi ignis impreſſa.* Hanc autem Ambustionem sequuntur mox dolor acerbissimus, inflammatio, pustulæ: & si combustio profundior corpusque cacochymicum fuerit, in sordidum ac difficulter sanabile ulcus non tarò degenerat. Etenim in leviore combustione, particulæ igneæ cuticulam absque continui so utione penetrantes, cutem ipsam, ubi venarum, arteriarum, nervorum, ac lymphæ ductuum extremitates, terminantur subeunt; ibidemque suâ potissione sua alterantes, variè contorquent, & totius texturæ cutaneæ conformationem pervertunt: in tantum ut è vasis omnibus summè irritatis humor aq.eus igneis particulis imbutus in magna copia exspuatur. Lympha istæc, quia cuticulam penetrare nequit, eam à cute separat, atque in pustulas vesiculares attollit; è quibus demum spontè, aut occasionaliter disruptis effluit. Sed gravior si sit combustio, particulæ igneæ altius penetrantes cutem non tantum, sed & ejusdem vasa, eique subjectas partes corrugari ac constringi faciunt, atque escatam inducunt; sic ut sanguis, aliique continuò affluentes humores retineantur, & sub cute illa indurata quasi incarcerentur: hinc magis incalescant, effervescant, tandemque suâ acrimoniâ locum affectum erodant, & magnum ulcus efficiant.

II. Notandum autem, multiplices & diversas occurrere materias, quibus vim & qualitatem suam ignis imprimit; quæ ut substantiâ differunt, sic etiam una multò vehementius urit q.am altera. Sed quamvia combustio à diversis fiat materiis, nihil tamen, vel parum ad curationem id facit. A què adeò nulla desumenda est indicatio curativa à materia ignita, sed potius ab effectu, quem communicavit. Ut verò Curatio ritè instituatur, omnes A.bustiones, à quacunque fuerint factæ materia ignita, distribuemus in tres gradus seu species; viz. in levissimam, mediocrem, insignem.

III. Enimverò materia quæ urit si non diu adhæserit corpori, & levis fuerit, ut stramen, linum, stupa, aut leve aliquod lignum, vel aqua quæ citò defluit, solummodo pustulæ seu parvæ vesiculæ elevantur: estque hic primus gradus seu species; cujus ildicio indicia sunt, cutis rubicunda, dolor pungitivus, & nisi statim remedia adhibeantur, cuticulæ à vera cute separatio. cum vesicularum eruptione, in quibus limpida aqua c ntinetur.

IV. Secunda Ambustionis species censetur si materia urens diutius corpori adhæserit, aut violentiose calore imbuta fuerit, quemadmodum ferrum ignitum, aut liquefactum aliquod metallum, lignum durissimum, pix, oleum, cera, vel simile: tunc enim non solum elevantur pustulæ, verum & cutis ipsa aduritur, exsiccatur, contrahitur; nondum tamen facta est crusta vel escara.

V. Tertius gradus excitatur, si res ignita diutissimè adhæserit, & violentissimum in so continuerit calo em: tunc enim non solum cutis, verum & carnis, venæ, arteriæ, nervi, & cæteræ partes subjectæ comburuntur, contrahuntur, & in escaram siccantur. Hujus signum est, si subjecta cutis nigra, vel subrem livida conspiciatur, & quum scalpello pungitur obtusè sentiat; durâ nimirum, & exsiccatâ existente crustâ, quam demum deciduam ulcus excipit profundum, putridum.

VI. Cæterum levis Combustio, ubi solummodo cutis læsa est, quamvis dolorifica, facilè tamen & brevi sanatur, vixque cicatrix apparebit, modo recta & methodica instituta fuerit curatio. E contrario insignis Ambustio difficulter sanatur, imprimis quæ, ob cutis contractionem & deperditionem, rugosam relinquit cicatricem.

Combustiones Capitis & Faciei, si magnæ & profundæ fuerint, glabras relinquunt cicatrices, quandoquidem adeò arefacta & contracta ab igne cutis est, porique ità sunt occlusi, ut dehinc pili erumpere nequeant.

Oculorum Combustio, inprimis Ciliorum, ac Tunicarum Adnatæ & Corneæ, quantumvis levissima sit, periculosa tamen est facillimeque visus depravatio, aut saltem imbecillitas sequitur, palpebræque invertuntur.

Periculosæ item sunt Combustiones Inguinum atque Abdominis, & difficulter sanantur. Periculosa quoque est Ambustio à Fulmine, & plerumq; lethalis.

Ad Vasa Majora quæ penetrat Ambustio periculosa est, profunda inprimis si fuerit; atque Gangrænam non tarò accersit.

VII. Quoad *Curandi Methodum*: quamvis passim infinita ad Ambustiones in usu sint remedia, omnia ad hunc finem tendentia, ut empyreuma sive particulas igneas in parte combusta relictas aut suffocent, aut resolvant, dissipentque: docet tamen Praxis, frigida ambustiones non curare: sed iisdem, igneis particulis intrò retrusis, dolorem summopere augeri, nec non inflammationem, gangrænam, imò & sphacelum quandoque excitari: calida verò, quæ empyreuma evocant, solummodò prodesse; unde & Plebeis æque ac Practicis haud ignotum est, partes combustas non frigidæ aquæ immergendas, at potius igni admovendas esse.

VIII. Ut igitur Methodica instituatur Ambustionis Curatio, diligenter examinandi & inspiciendi sunt omnes ejus effectus & accidentia. ut remedia pro re nata applicentur, & moveantur.* Inprimis autem, si nondum elevatæ fuerint pustulæ, evocetur empyreuma, *hoc eſt*, igneæ in parte affecta relictæ particulæ resolvantur, dissipentur, parte læsâ igni admotâ, vel calidæ aquæ immersâ: aut, si fieri id nequeat, intingatur spongia aut linteum reduplicatum aquæ calidæ, & loco ambusto applicetur; vel imponatur *Sapo Vulgaris*; seu *Flores Cerevisiæ* admoveantur; *Cepa* quoque *in mortario cum Sale contuſæ*, & loco combusto applicatæ, igneas particulas educunt, nec sinunt ut pustulæ eleventur. Enimverò sic præcaveri possit, ne pustulæ oriantur, non est, quod Patiens deinceps ullam molestiam vereatur.

Euodem in finem Hildanus *libr. de Combuſt. cap. 6.* hoc laudat Unguentum:

℞. *Ceparum* ℥iß. *Salis, Saponis Veneti an.* ℥j. *Simul*

mul in mortario contundantur, & , addito Oleo Rosaceo & Amygdalarum Dulcium, fiat Unguentum.

Laudibus suis quoque merentur sequentia:

℞. *Saponis Veneti* ℥iij. *Ceparum* ℥iij. *Salis* ʒvj. *Olei Ovorum* ℥ij. *Rosarum, Amygdal. Dulc. an.* ℥iß. *Mucilaginis Seminis Cydoniorum* j. *M. F. Unguentum.*

℞. *Ceræ Citrinæ, Resinæ, Adipis Ovilli, Olei Raparum an.* ℥j. *Misceantur S. A pro Unguento.*

Barbette ad omnis generis Ambustiones valdè extollit sequens Unguentum, si liquefactum parti combustæ sæpius illinatur; dehinc *recens Folium Brassicæ, Betæ*, aut *Plantaginis* superimponatur.

℞. *Fol. Salviæ rec.* Mj. *Plantaginis* Mij. *Butyri recentis insulsi* ʒvj. *Stercoris Gallinæ rec. albiss.* ℥iij. *Frixentur per horæ quadrantem, & expressio servetur usui.*

Paræus in Xenodochio Parisiensi hoc feliciter usurpari scribit;

℞. *Lardi Concisi* ℔j. *Liquefiat in Aqua Rosacea, & coletur per linteum rarum; hinc quater Aquâ Plantaginis laveтur, tandem add. Vitellos trium Ovorum. M. F. Linimentum.*

Alii illud commendant:

℞. *Tincturæ Saturni, Olei Rosarum an.* ℥iß. *Agitentur probè pro Linimento.*

De omnibus tamen Unguentis hoc notandum, ità comparata esse debere, ut tenaciter parti combustæ non adhæreant, sed facile abstergi & removeri possint. Neque enim ulcera hæc ferunt, ut fortiter abstergantur, at ferè linteo subtilissimo parti admoto à pure mundari debent.

Notandum quoque, pleraque hæc non convenire *Ambustioni Oculorum*, neque iis esse adhibenda; quin potius imponendum Collyrium, *ex Aqua Rosarum & Plantaginis, cum Mucilagine Seminis Cydoniorum, Fœnigræci, &c.*

Vesiculæ aut Pustulæ si adfuerint, nec malum idcircò sit gravius, non statim aperiendæ. Si enim mox aperiantur, ob denudatam cutem excitatur dolor, & tardius curatio absolvitur. Verum tertio circiter die, ubi cuticula regenerari jam incipit, aperiendæ: quin & diutius apertio non protrahenda, ne contentus humor acrior fiat, cutemque porrò erodat, exedat.

Cæterum ad primum hunc Ambustionis gradum pertinet ea, quæ à pulvere tormentario fit, de qua *libr. 2. cap.* 14. dictum fuit.

IX. Atqui Ambustio si tam altè penetraverit, ut non solum pustulæ eleventur, verum & cutis combusta, siccata, & contracta fuerit; tunc neque *Cepa, Sapo, Sal*, & quæ sunt hujus generis medicamenta sunt applicanda: sed imponantur Ea, quæ combustam & corrugatam cutem emollire ac lubricam reddere queant, quæquè humida & temperatè calida sint.

Igitur pustulæ omnes forficibus inprimis incidantur, quò lympha particulis igneis imbuta effluere possit. Cuticula quoquè, ubicunquè separata est, à vera cute abstrahatur, ne saniosa materies sub ipsa colligatur. Dehinc parti combustæ imponatur nunc laudatum Unguentum, ex *Oleo Raparum, Resina, Cera Citrina, & Adipe Ovillo.* Vel,

℞. *Olei Rosacei, Liliorum Alborum an.* ℥ß. *Unguenti Basiliconis* ℥j. *Vitellos duorum Ovorum. M. F. Unguentum.*

℞. *Butyri rec. insulsi, Pingued. Galinæ rec. an.* ℥i. *Ceræ Citrinæ, Olei Liliorum Alborum. an.* ʒß. *Simul liquefiant, & in mortario admisceantur Croci pulv.* ℈j. *Mucilag. Sem. Cydoniorum* ℥j. *pro Unguento.*

Hildanus hoc laudat Unguentum emolliens, dolorem leniens, & paulatim cicatricem inducens.

℞. *Butyri rec. & loti Aquâ Rosaceâ* ℥iij. *Olei Violarum, Ovorum, Amygdal. Dulc. an.* ʒß. *Farinæ Hordei* ℥iß. *Pulveris Croci* ℈j.

Mucilag. Sem. Cydoniorum ℥j. *Ceræ q. s. Misceantur S. A. in mortario pro Unguento.*

Proderit item, imposito uno ex præscriptis Unguentis, cum reduplicatis linteaminibus desuper applicare *Muriam, in qua Mala Limonia conservantur, modicè calefactam*, quæ mirum in modum empyreumati adversatur. In Facie tamen hujusmodi medicamenta, quæ *Acetum* aut *Sal* recipiunt, propter Oculos, non sunt applicanda.

Emollitâ & satis lubricâ factâ cute combustâ, doloreque mitigato, nonnulli Medicamentis Exsiccantibus, veluti *Unguento de Tutia, Diapompholigo*, similibusvè, cicatricem inducendam esse volunt. Sed ut fatear, quoniam hujusmodi Exsiccantia cutem contrahunt, hinc & turpes non rarò efficiunt cicatrices, horum usus semper tutus non est. Præsertim quum suprascriptis Emollientibus, ad finem usquè curationis usurpatis, voti sui compos plerumquè fieri soleat Cheirurgus.

Interim quia Ambustiones, præsertim quæ in cutis sunt superficie, ut plurimum vehementer dolent, observent Cheirurgi, ut blandè ulcera hæc abstergant. Hildanus, ne abstergendo ulcera excitet dolores, telâ subtilissimâ, qualis est Cambriacensis, aut syndone cooperire solet totam partem ambustam, nec illam removet, donec ulcera sint sanata; testaturque, per hanc telam pus facillimè effluere, & virtutem medicamentorum ad ulcera satis pervenire posse.

X. Sed periculosior est Tertius Ambustionis Gradus, propterea, quod in Gangrænam & Sphacelum nonnunquam soleat degenerare. Enimverò graviore illâ combustione cutis vasa, partesquè ei subjectæ corrugantur, ac ità constringuntur, ut tum sanguis affluens, spiritus influentes liberè permeare, atquè per partem ambustam radiare, eamquè vivificare amplius nequeant: hinc suffocato extinctoquè nativo calore, pars emoritur, corrumpitur.

XI. In hac ambustionis specie pustulæ omnes vesiculares primum sunt incidendæ, ut acre, urensquè serum effluere possit. Deinceps escara leviter est separanda, aut saltem diversis in locis ad sanam usquè carnem incidenda, quò acris sub crusta retenta lympha effluere, medicamentum penetrare, & quicquid à combustione induratum est emolliri possit.

Hæc autem escaræ separatio primô aut secundô die fieri debet, priusquam affecta pars inflетur; estq; hoc quoq; Unguentum statim ab initio adhibendum:

℞. *Butyri rec. insulsi* ℥iij. *Unguenti Basiliconis* ℥iß. *Olei Liliorum Alborum, Amygdalar. Dulc.* ʒß. *Vitellum unius Ovi. M. F. Unguentum.*

Dehinc linteum reduplicatum sequenti Emulsione imbutum, tepidè ut applicetur suadet Hildanus.

℞. *Sem. Cucurbitæ* ℥ij. *Cydoniorum* ℥ij. *Fœnigræci Contund. in mortario & emulg. cum Aqua Pura* ℔vj. *in colatura solvatur Saponis Veneti* ʒß.

Sed in Facie si fuerit Ambustio, *Sapo* minimè est addendus, propter oculos; sed ejus loco admisceatur *Aqua Rosarum & Plantaginis.*

Vel loco Emulsionis ad mitigandum dolorem, cutem emolliendam, & digestionem promovendam imponatur Fomentum. v. gr.

℞. *Rad. Althææ* ℥iß. *Sem. Cydoniorum, Fœnigræci an.* ℥ß. *Fol. Malvæ, Althææ, Flor. Camomillæ, Meliloti an.* Mj. *Coquantur in Aqua Pura, aut, si dolor vehemens fuerit, in Lacte Dulci, & Colatura sit pro Fotu.*

Ubi escara, & quod combustum est separatum fuerit, Ulcus mundificandum, carne implendum, & cicatrice occludendum. Verum Cicatrisantia non nimis siccà sint, ne turpis & rugosa fiat cicatrix. Atquè ideò hic ab Hildano hoc laudatur Emplastrum.

℞. Emplastri Diapalmæ ℥ij. *Ping. Gallinæ, Anseris an.* ℥ß. *Liquefiant simul; hinc admisceantur Aluminis Usti, Plumbi Calcinati, Lythargyri, Lapidis Calaminaris an.* ʒj. *Agitentur in mortario plumbeo, & addendo Mucilag. Sem. Cydoniorum & Fœnigræci q. s. Fiat. S. A. Unguentum.*

At si adeò magna fuerit Combustio, ut in Gangrænam & Sphacelum commutetur, curetur, eo modo, ut *libr.* 1. *cap.* 17. docuimus.

XII. Si verò ad Supercilia, Labia, aut in Digitis facta fuerit Combustio, diligenter ea curetur, nequè partes hæ contrahantur, & ad invicem conglutinentur; quin potius linteamina, filamenta, aut laminæ plumbeæ tenuissimæ partibus, ubi conglutinationis periculum est, interponantur.

XIII. Oculi sin Ambustione læsi sint, statim instilletur *Lac Muliebre vel Vaccinum recens ac tepidum*, idquè vel *solum*, vel *mixtum cum Aqua Rosacea, in qua parum Croci integri maceratum fuerit.* Linteum item reduplicatum, & hoc lacte imbutum Oculis tepidè imponatur, & quotiescunquè siccum fuerit renovetur. Aut loco lactis usurpetur Collyrium: v. gr.

℞. Aquæ Rosarum ℥iij. *Plantaginis* ℥j. *Sem. Cydoniorum, Fœnigræci an.* ʒß. *Croci integri* ℈j. *Macerentur quatuor horas, & Colatura fit pro Collyrio;* cui *Lac Muliebre vel Vaccinum recens* admisceri possit. Dehinc inter duo tenuia linteamina calidè applicetur Cataplasma.

℞. Pulpæ Pomorum repurg. ℥iv. *Coctæ in Aqua Rosacea & Fœniculi ad mollitiem, & minutim contritæ ad. Mucilag. Sem. Fœnigræci* ℥iß. *Pulv. Croci gr.* xij. *Albumen unius Ovi. Lactis Dulcis recr. q. s. M. F. Cataplasma.*

Atquè horum medicamentorum usui est insistendum, donec ab inflammatione & dolore immunis sit Oculus. Tunc enim applicetur Collyrium magis exsiccans, & visum roborans.

℞. Aquæ Rosarum, Plantaginis, Fœniculi an. ℥iß. *Troch. Albor, Rhasis subt. pulv.* ʒj. *Tutiæ præpar.* ℈ij. *Sacchari Saturni gr.* v. *Misceantur pro Collyrio.*

Curandum quoquè diligenter, ne Palpebræ retrahantur: id enim maximam affert deformitatem. Hoc tamen si contigerit, siquè cutis prope oculos indurata fuerit, Emolliente aliquo Unguento affecta pars inungatur; vel illinatur identidem loco combusto *Pinguedo Anguillæ assatæ*, ut indurata ac retracta cutis ita emolliatur, & lubrica reddatur.

XIV. Inguina si comburantur, quum sint loca humida, laxa adroquè humorum affluxui obnoxia, remedia usurpentur magis siccantia, quam in partium aliarum ambustionibus. Atquè ideò si pustulæ nullæ eruperint, medicamenta ex *Sapone*, *Cepis*, similibusquè parata utilia sunt. Quod si elevatæ sint pustulæ, statim aperiantur, ut acris effluere possit humor. Dein applicetur Unguentum. v. gr.

℞. Unguenti Rosacei ℥j. *Basiliconis* ʒvj *Olei Ovorum, Amygdalarum Dulc. an.* ʒß. *Liquefactis admisceantur, Pulv. Aloës, Myrrhæ an.* ʒj. *Pro Unguento, cum tenuibus filamentis applicando.*

Insuper totam partem affectam Hildanus cooperit hoc Cataplasmate;

℞. Farinæ Hordei, Fabarum an. ℥iij. *Pulv. Rosarum Rubrarum* ʒß. *Fiat ex his cum s. q. Oxymellis. S. A. Cataplasma, quod calidè applicetur.*

XV. Sed verò Articuli seu Juncturæ si comburantur, cum partes sint excarnes, nervosæ, ac magno sensu præditæ, ne humorum affluxus fiat, hinc & gravius malum excitetur: medicamenta ex *Sapone*. *Cepis*, & hujusmodi acrioribus (nisi combustio levis fuerit) minimè sunt applicanda; sed emollientibus, lenientibus, & anodynis affecta pars est tractanda. Atqui diligenter præcavendum in magnis Juncturarum Ambustionibus, ne tendines, articulorumquè ligamenta retrahantur, & juncturæ incurventur: quamobrem totum membrum sæpius inungendum *Oleo Lumbricorum, Anethino, Liliorum Alborum, Axungiâ Gallinarum, Caponum, Unguento Althææ*, similibusquè; ut quæcunquè indurata sint lubrica reddantur, & ità serventur. Interim quoquè Ferulæ, aliaquè ex ligno vel papyro crassiore facta Instrumenta, circum juncturas sunt ponenda, ut tendinum retractio impediatur. Blandè tamen omnia agenda, ne dolor excitetur. Qui si supervenerit, protinus sedandus est, imposito Cataplasmate. v. gr.

℞. Micæ Panis Albi ℔ß. *Coctæ in Lacte Vaccino ad formam pultis, add. Butyri Recentis, Olei Amygd. Dulc. an.* ℥j. *Ovorum.* ℥ß. *Pulv. Croci* ℈j. *Vitellum unius Ovi. M. F. Cataplasma, calidè applicandum, & identidem renovandum.*

XVI. Verum in principio si satis diligens non fuerit Chirurgus, nec ferulas aliavè convenientia instrumenta adhibuerit, sic ut juncturarum combustarum tendines, partesquè nervosæ retrahantur, hinc & articulationes incurventur; pars affecta foveatur Decocto Emolliente, ex *Radice Althææ, Bryoniæ, Liliorum Alborum, Foliis Althææ, Malvæ, Chamæpityos, Floribus Camomillæ, Hyperici, Semine Fœnigræci, Lini, &c.* Atquè deinceps inungatur *Unguento Althææ. Pinguedine Gallinæ, Anseris, &c.* Tandem applicetur *Emplastrum de Mucilaginibus* in corio extensum. Tendinibus autem & ligamentis articuli sic satis emollitis, ad extensionem accedendum est: quæ sine dolore & periculo satis commodè fieri potest, instrumentis ad hoc negotium accommodatis.

XVII. Denique post graves Ambustiones, ob nimiam cutis ab igne contractionem & indurationem, *turpes* non rarò relinquuntur *Cicatrices*; præsertim si sicca nimis cicatrisantia usurpata fuere. Hæ ut tollantur, inprimis durities cicatricum est emollienda, & lubrica facienda Litu ex *Pinguedine assatæ Anguillæ, Caponum, Gallinarum, Oleo Liliorum Alborum, Ovorum, &c.*

At in Facie si fuerit cicatrix, atquè ita elevata, contracta, & indurata, ut maxima inde turpitudo & deformitas sit, ea tolli nequit nisi per excisionem. Hildanus *libr. de Combust. cap.* 14.

Cap. 9. *De Ulceribus Particularibus.*

De Oculorum Ulceribus.

I. PErpensis Ulceribus in genere, haud abs re erit, in specie de partium præcipuarum ulceribus quædam superaddere. Inter has *Oculi*, partes sanè nostri corporis haud ignobiles, Ulceribus nonnunquam infestantur. Atqui quæ in *Adnata* vel *Cornea Tunica* excitantur *Ulcera*, auctore Celso *libr.* 6. *cap.* 6. ex pustulis interdum fiunt, aut ab ictu, percussione, medicamentis acribus, aut ab acri affluente lympha, quæ membranas seu tunicas, nec non tenerrima illarum vascula erodens, inflammationem prius excitat. quam & exulceratio non rarò sequitur.

II. Hæc verò Ulcera variis nominibus à Paulo Ægineta, & aliis appellari consueverunt. Quod enim cavum, angustum, durum est, *βόθριον* seu *Fossula* dicitur. Sed latius & minus profundum si extiterit, *κοίλωμα* nuncupatur. Quod in Iridis circulo exterius exortum ambientia quoquè comprehendit, variiquè coloris est, & circa externam Iridis partem rubicondum apparet, circa internam candidum, quibusdam ab albedine *ἄργεμον* dicitur, nonnulli *Ulcus Coronale* vocatur. Quod deniquè profundum, sordidum, asperum & quasi crustosum est. *ἐπίκαυμα καὶ ἔγκαυμα* vocant. Avicenna septem differentias enumerat: quatuor superficiarias, & tres profundas; quæ

quæ saltem ratione magnitudinis, & quod ulcus aliud latius aliud angustius, aliud superficiarium, aliud profundum est. discernuntur.

III. Cæterum magnitudo & figura Ulceris in Oculo visui ferè patet. Atque in Tunica Cornea si ulcus consistat, pustula præcessit alba, & ulcusculum album apparet in nigro oculi. Si verò Adnata Tunica sit exulcerata, punctum subrubicundum in albo oculi conspicitur, ob sanguinem ecotis hujus tunicæ vasculi extravasatum.

IV. Sunt porrò omnia Oculorum Ulcera periculosa, & non rarò cæcitatem inducunt; inprimis quum cornea tunica ità erosa sit, ut aqueus humor, nonnunquam etiam crystallinus corruptus effluat. Insuper periculosius semper est ulcus corneæ tunicæ, quàm adnatæ præsertim si è regione pupillæ consistat; quod post sanatum hujusmodi ulcus opaca plerumquè relinquatur cicatrix, quæ visionem lædat.

V. Quoad *Indicationes Curativas*: ut aliarum partium ulcera, ità quoquè Ulcus in Oculo indicat, solutam unitatem esse uniendam; si quid imminutum, id regenerandum, & locum cicatrice claudendum esse. Igitur universalibus (viz. *Venæsectione*, *Purgatione*, *Cucurbitulis*, *Vesicatoriis*) haud neglectis, Topica Oculo sunt imponenda Detergentia & Exsiccantia. Verum Inflammatio si ulceri huic adsit, inter duo tenuia linteamina calidè imponatur hoc vel simile Cataplasma, ac identidem renovetur.

℞. *Pulpa Pomorum Dulcium repurg.* ℥vj. *Coq. in Aq. Rosacea & Fœniculi ad mollitiem, hinc contritæ add. Mucilag. Seminis Fœnigræci* ℥ij. *Albamina duorum Ovorum. Cort. Granator. subtilis. pulv.* ʒij. *Lap. Hæmatit. exactè trit.* ʒj. *Lactis Vaccini rec. q. s. F. S. A. Cataplasma.*

Interim Desiccantia & Detergentia blandiora ipsi oculo admovenda; qualia sunt *Sarcocolla*, *Aloë*, *Tutia Præparata*, *Corallium Præparatum*, *Saccharum Candum*, *Aqua Chelidonii Maj.* & similia. Ex quibus Collyrium fiat abstergens oculo instillandum. v. gr.

℞. *Aq. Chelidonii Maj. Euphrasiæ, Rosarum an* ℥j. *Troch. Alb. Rhasis subtiliss. pulv. Tutiæ Præpar. an* ʒß. *Sacchari Cand.* ℈ij. *Misceantur.*

Vel,

℞. *Aq. Rosarum* ℥iß. *Euphrasiæ, Chelidonii Maj. an.* ℥j. *Mellis Virginei Despumati* ʒß. *Misceantur pro Collyrio*, cui pro re nata *Fel Lucii Piscis* addi potest.

Collyrii loco majori oculi angulo inungatur, nec non ipsi ulceri bis quotidiè imponatur Unguentum Exsiccans & leniter Abstergens. ex. gr.

℞. *Tutiæ Præpar. Nihili Albi an.* ʒij. *Corall. Rubr. Præpar. Margaritarum Præpar. an.* ʒj. *Camphoræ* ℈ß. *Unguenti Rosacei* ℥ij. *aut* ℥iiß. *Terantur exactè in mortario, pro Unguento.*

℞. *Butyri Rec. exactè loti* ℥ß. *Tutiæ Præpar.* ℈iv. *Vitrioli Alb. gr.* viij. *F. S. A. Unguentum.*

Atque horum remediorum usui insistendum, usque dum ulcus mundum & sufficienter detersum sit. Dein ut cicatrix inducatur, Collyrium hoc laudat Barbette.

℞. *Plumbi Usti, Sarcocollæ, Sacchari: Saturni Sief Albi Rhasis an.* ℈ß. *Aq. Rosaceæ* ℥iv. *Misceantur simul pro Collyrio.*

VI. Sed sanatis ulceribus hisce, non rarò in Cornea Tunica relinquitur *Alba & Eminens Cicatrix*, quæ nonnunquam Corneam totam, vel ex parte solummodo tegens, visionem vel tollit, vel imminuit, aut depravat.

Curationem hujusmodi crassarum, densarum, callosarum, ac inveteratarum cicatricum nequaquam tentari vult Aëtius; cum non nisi Collyriis acerrimis, partes oculo vicinas exulcerare potentibus, tolli queant. Superficiariæ verò, & minores aliquam curationem suscipere possunt, præsertim in pueris & adolescentibus. In quarum curatione Rhases vult, ut *Aquæ Dulcis tepidæ aut calidæ vapor oculo excipiatur, donec oculus rubeat.*

Vel,

℞. *Rad. Althææ, Liliorum Albor. an.* ℥ij. *Fol. Malvæ, Violariæ an.* M j. *Sem. Fœnigræci* ℥j. *Fiat Decoctio in s. q. Aquæ Puræ; ejusque decoctionis vapor oculo excipiatur.*

Remedia autem Detergentia, quæ leniter attenuare & discutere possunt, sunt *Fel Caprinum vel Lucii Piscis*, *Mel Despumatum*, *Saccharum Candum*, *Vitriolum Album*, *Succus Chelidonii Majoris*, *Succus Rutæ*, *Succus Fœniculi*, *Succus Cerefolii &c.* Ex quibus Collyria Unguenta, vel Pulveres pro re nata præparari possunt. Præstat tamen medicamenta oculorum maculis & cicatricibus sub formâ Pulveris admovere v. gr.

℞. *Tutiæ Præpar. Sacchar. Cand. Albi an.* ʒj. *Vitrioli Albi. gr.* iv. *Camphoræ gr.* ij. *Corall. Alb. Præpar.* ℈ß.

M. F. Pulvis subtilissimus, quotidiè bis terve oculo inspergendus. Sed hujusmodi albicantes corneæ tunicæ inhærentes maculas, cicatricesvè sæpius sanatas, & penitus ablatas vidimus, *Sacchàro Cando Albo in impalpabilem pollinem redacto, identidem Oculo insperso.*

VII. Verum & aliquandò contigit, purulentam materiem sub Cornea Tunica ante Pupillam, prope Humorem Crystallinum colligi, sic ut visio planè impediatur: qui affectus Græcis *Hypopyon*, Nostratibus (*Een Etter-Oogh*) nuncupatur. Fiat verò *Hypopyon*, seu *Oculus Purulentus*, dum tumor sive Corneæ, sive Uveæ in abscessum degenerat, ut materia purulenta ibidem consistat.

Si igitur Pus inter Corneam & Uveam contineatur, exactius illud conspicitur, & affectus oculus sano eminentior apparet. Hoc autem Pus si per Cataplasmata, Fomenta, & Collyria leniter Discutientia resolvi nequeat, alia tentanda sunt remedia. Galenus & Aëtius narrant, Medicum quendam Romæ capitis concussione Pus loco suo dimovere solitum, ne visioni obesset, id tamen sæpius frustrà à se tentatum, scribit Jobus Meekeranus.

Aëtius acu obliquè, sive à latere immissâ Pus per puncturam Corneæ educit, tum *Albumen Ovi* instillat, ac dein *Ovum Integrum cum Vino Mulso conquassatum, & molli lanâ exceptum Oculo imponit.* Sed quo modo illa Corneæ apertio, ac purulentæ materiæ evacuatio sit facienda, & quid porrò ad hanc Operationem requiratur, videatur apud Jobum Meekeranum *Obs. Chir. cap. 9.*

Cap. 10. *De Fistula Lachrymali.*

I. CÆterum in interno oculi cantho inter duo puncta lachrymalia *Caruncula* locatur, *Lachrymalis* dicta, quæ continuum lachrymarum per genas defluxum impedit; sed eas imbibendo ordinatè per vicina puncta lachrymalia in nares dirigit. Hæc caruncula acrium humorum affluxu turget nonnunquam, intumescit, & abscedit, ulceraturque, ulcere non rarò in Fistulam abeunte, ut adeò tandem subjectum os carie corrumpatur: qui affectus *Lachrymalis Fistula* nuncupatur.

II. Est itaquè *Fistula Lachrymalis Tuberculum inter majorem oculi angulum & nasi radicem ortum, plerumque cum inflammatione, nonnunquam & sine inflammatione.* Atque hic tumor aliquandò quidem in superficie se ostendit, aliquandò magis profundum obsidet, & non nisi tactu ac compressione percipitur. Tumor hic ruptus & malè curatus in ulcus

abit, quod vel simplex remanet, à quo pus coctum plerumque exudat: vel serpens & malignum evadit, à quo pus crudum effluit; id quod non rarò sub inferiore palpebra viam sibi facit, & per tuberculum ibi elevatum, exulceratumque aquosam & ichorosam materiam effundit: aut si abscessus tardius rumpatur, in sinuosum ulcus, seu *Fistulam* oculi, *Lachrymalem* dictam degenerat.

III. *Causa* humor est tenuis, acris, salsus, qui eò stillans primò inflammationem, dein erosionem, exulcerationem, ac tandem fistulosum & sinuosum ulcus, nonnunquam cum subjecti ossis carie, producit.

Tuberculum autem ipsum aliàs majus, aliàs minus est, in superficie eminens & visui expositum, aut in profundo latens, & cum soluta unitate in *Ægilope*, citrà hanc in *Anchilope*. Rumpitur autem tuberculum hoc, aut intus versus oculum, aut extrà per cutem, aut utrimque. Interdum & os naris proximum perforat, nonnunquam cartilaginem palpebræ, ac ipsam palpebram corrumpit.

IV. Igitur dignoscitur malum hoc, quod tumeat locus affectus, rubore in ambitu perfundatur, lancinante dolore affligatur, inprimis Inflammatio si adsit. Ubi verò cute exulceratâ rumpitur tuberculum, fit abscessus cum ulcere; quod si legitimè non curetur, pus diutius coërcitum cuniculos porrò agit, sinumquè facit, per quem collecta intus sanies aut spontè effluit, aut presso angulo extruditur, tumorquè nonnihil subsidet, usquè dum nova colligatur materies. Nunnumquam ad os usquè subjectum sinus penetrat, illudquè erodit, viamquè in narem proximam aperit, è qua graveolens quid continuò excidit.

V. At verò affectus hic ægrè sanatur, nisi maturè ei occurratur. Atquè difficilius redditur hoc vitium, si sit conjuncta soluta unitas, siquè tumor profundas occupet partes.

Si ruptio sit interiora versus, periculosior; quia metuenda est subjectorum ossium corruptio.

Fistula recens, & quæ orificium habet extrinsecus manifestum facilius curam suscipit.

In genere tamen Fistula Lachrymalis chronicum malum est, cum propter perpetuum materiæ affluxum, & motum oculi continuum, tum quia conveniens ligatura ea in parte fieri nequit, tum denique quia medicamenta debilia parum agunt, fortia vero oculum lædunt.

VI. Quoad *Curandi Methodum*: Quandoquidem eodem modo non semper se habet Fistula Lachrymalis, non semper eadem erit hujus affectus Cura. Curatur namque vel ut incipiens; vel ut abscessus jam ruptus, cujus tamen latera minimè sunt callosa; vel ut Fistula perfecta, osse tamen subjecto sano, minimequè corrupto; vel denique ut Fistula perfecta, osse subjecto carioso: atquè tum aut Medicamentis, aut Chirurgia.

VII. In genere ut Ægilops vel incipiens vel perfectus Curetur, primùm instituenda est optima victus ratio. Dein redondantes in toto acres tenuesquè humores sunt corrigendi, & tum per alvum, tum per urinas, tum per auctam transpirationem evacuandi. Quem in finem conducit Decoctum, *ex Ligno Guajaco Sassaphras, Radicibus Salsaparilla, China, additis Betonicâ, Majoranâ, aliisque Cephalicis*, nec non (si Purg ns id desideramus) *Pulpâ Colocynthidis, Glycyrrhyzâ. &c.* Insuper *Setaceum* nuchæ adhibere quantum conducat in Curanda Fistula Lachrimali, praxis docet; affirmat Hildanus *Cent. 4. Obs.* 19

VIII Generalibus hisce præmissis, si Ægilops incipiens sit, atque nondum apertus, secetur ferro ac aperiatur, idque fiat maturè. Si enim apertio differatur, pus vicinas partes erodit, & Fistulam sæpè inemendabilem gignit.

Aperto autem abscessu, seu naturâ, seu arte, imponantur Desiccantia, Detergentia, Consolidantia: quem in finem conducit *Unguentum de Tutia*, vel simile ex *Aloë, Myrrha, Plumbo Usto, Tutia, Spodio Preparato*, &c.

Chalmeræus *Enchir. Chir. lib.* 5. *cap.* 20. se nihil præstantius sequenti esse expertum testatur;

℞. Vini optimi, seu potius *Spiritus Vini*; *Mellis Rosacei an.* ℥j. *Myrrhæ optima* ʒij. *M. F. Linimentum*, *quo manè & vespers locus illinatur.*

Insuper Ipsi ulceri postquam Exsiccans aliquod impositum sit Unguentum pars affecta comprimatur instrumento ab Aquapendente descripto, & à Sculteto *Armam Chir. Tab.* 8. *Fig.* 1. depicto, aliovè simili, ut ulcusculum ita consolidetur, & cicatrice occludatur.

IX Si verò perfecta sit Fistula, lateribus adeò callosis, incidatur ferro, ac dilatetur. Sed si Patiens ferrum admittere nolit, dilatetur Turundis ex *Radicibus Gentianæ*, aut *Spongiis Preparatis*. Quod si hoc fieri nequeat, *tantillum ex Caustico quodam* prudenter applicetur. Diligenter interim oculus claudatur, ne forsan liquefactum Causticum in oculum fluat.

Apertâ & sufficienter dilatatâ Fistulâ, *Mercurius Præcipitatus Ruber* ulceri inspergendus, aut filamentis imponendus est, ac superponendum Emplastrum ex *Gummi Elemni.*

Atque hoc modo callus consumendus, quo attrito, pars affecta nunc citato Aquapendentis instrumento, vel simili comprimatur, ipsique ulceri *Balsamum Peruvianum*, vel *Tolutanum*, aliudve Unguentum Exsiccans, Detergens, Cicatrizans imponatur, sicque consolidetur ac cicatrice occludatur.

X. At verò subjectum os si cariosum observetur, (quod deprehenditur, si immisso specillo asperitas quædam in osse appareat, aut sonus quidam percipiatur osse pulso, consumpto scilicet periosteo) quantum fieri potest detergendum est, dein ferro abradendum: quo sublato, ossi superstiti filamenta arida applicanda, quousque caro laudabilis ab ipso excreverit. imponendum quoque vulneris labiis *Unguentum de Tutia*, Sarcotici loco, propter continuum ichoris ad angulum oculi fluxum. tandem cicatrix inducenda *Gummi Elemi* aut *Emplastro Diapalmæ* similivè exsiccante. Si autem os cariosum & probè detectum commodè abradi nequeat, *Euphorbium in subtilissimum pulverem redactum* inspergitur. Enimverò nihil præstantius esse *Euphorbio* in Ossibus Cariosis, & in Fistula Lachrymali ostendit praxis, subscribit Hildanus *Cent.* 5. *Obs.* 21. & *Cent* 1 *Obs* 92. Quippe quod adjacentem carnem non adurit, ut perperam nonnulli metuunt.

Sunt qui cariem ossis *Oleo Vitrioli, Sulphuris*, aut *Aqua Forti* corrigere tentant, sed malè; ad circumjacentes enim partes fluunt, & os ulterius corrumpunt.

Alii ossis fistulæ lachr mali subjecti cariem *Cauterio Actuali* corrigunt, idque non malè; quæ enim ferrum aut ignis non sanat, insanabilia esse *Hippocrates* pronunciavit. Scribit tamen Fabritius Hildanus, sibi curationem fistulæ lachrymalis cum Euphorbio semper tam feliciter successisse, ut Cauterio Actuali nunquam fuerit usus. Interim vero illud non rejicit, atque ideò fistulâ planè occalescente Inustionibus utendum, si Ægri admittant; utpote quæ callum non modo atterunt, partemque ipsam corroborant, sed etiam citius separant os corruptum.

Quandoquidem igitur & callus fistulæ, & ossis corruptio consolidationem impediunt, hinc callositate ossisquè carie absumptis, nec non deterso satis ac mundificato ulcere *Balsamum Peruvianum*, vel *Tolutanum*, vel *Unguentum de Tutia*, aut simile filamentis applicetur ut plana ac pulchra fiat cicatrix.

XI. Per totum autem curationis tempus, Collyrium Exsiccans ac Anodynum oculo frequenter instilletur, & linteum reduplicatum, eodemquè Collyriô madefactum applicetur, sicque omnia fasciâ diligen-

ter

ter ligata, ut oculi motus quoad fieri possit, impediatur. Exempli loco esto id, quod sequitur:

℞. Aq. Rosarum. Plantaginis, Euphrasiæ ℥iß. Sem. Cydoniorum ℈iß. Maneant in infusione per horas, dein colaturæ admisceatur, Troch. Alb Rhasis subt. pulv. Tutiæ Præparatæ an ℈iiß. Fiat Collyrium, calidè oculo identidem adhibendum.

In genere tamen de Fistula Lachrymali inveterata cum magna subjecti ossis corruptione notandum, quod difficulter ea curetur; & si curata fuerit, adhuc tamen ex oculo lachrymæ effluant, ob carunculam lachrymalem absumptam.

Sed genuinam Fistulas Lachrymales curandi methodum videre licet apud Hildanum *Cent. 6. Obs. 3.* & Petrum de Marchettis *Obs. Chirurg. 22.*

Cap. 11. *De Aurium Ulceribus.*

I. Aliquandò quoquè in *Auribus*, haud secus ac aliis in partibus, excitantur *Ulcera*, eaquè sunt vel apparentia & visui exposita, vel occulta ac in profundiore Auris parte sita: iterum vel recentia, vel antiqua, vel cum pauca, vel cum multa sanie.

Fiunt autem in Auribus Ulcera, vel ab Externis Causis, vel ab Internis. Enimverò casus, percussio, vulnus hîc eodem modo, quo in cæteris partibus Inflammationem, dehinc Abscessum, tandem Ulcus excitare queunt. Interdum quoquè à diu in meatu auditorio retento Cerumine amaro & viscoso, ibidemquè ob salinam oleaginositatem putrescente, hujusmodi Ulcus procedit. Deniquè acres, pungentes, mordicantes, partesquè Auris interiores exulcerantes humores in causa non rarò sunt. Communiter verò hic observamus, magnam materiæ quantitatem inde profluere, & difficulter admodum hujus partis Ulcera sanari, ea inprimis, quæ sunt in meatus auditorii parte ossea. Quantitas autem materiæ non solum à sanguine venit, qui suppuratur: sed etiam ex tunicæ meatum auditorium succingentis glandulis, quæ à Pure continuò irritatæ, magnam liquoris quantitatem è canaliculis suis excretoriis emittunt.

II. Quoad *Diagnosin*: horum ulcerum Signa sunt satis manifesta; cum ex dolore, ardore, punctione, prutitu, sanie vel pure ab illa parte emanante, in cognitionem devenire possimus: & si sanies copiosa effluat, sordidum ulcus, si tenuior virulentum: si fœtens, putridum indicat; siquè nonnunquam post saniem aliquid sanguinis emanet, corrosivum ulcus arguit. An vero ab externis, aut ab internis causis hujusmodi ulcus fuerit excitatum, ex Ægrotantis & adstantium quærelis, aliisque circumstantiis facilè innotescet.

III. Cæterum Recentia Aurium Ulcera facilius, at Inveterata difficilius sanantur. Difficultas autem sanandi hæc ulcera inde est, quod semper à liquore ex meatum auditorium succingente glandulosa membrana profluente humectentur, adeoquè siccari nequeant; quo fit quod materia, è glandulis hisce profluens, acris quippe & salsa reunionem partium & cicatricem impediat. Difficilius quoquè sanantur ulcera in meatus auditorii parte ossea, quam in parte cartilaginea, quia osseus canalis versus tympani membranam declivis est, & ubi in planum descendit, fossam efficit notabilem, ex qua purulenta materies non nisi difficulter eximi potest; cum è contrario meatus cartilagineus concham versus sit declivis, hinc & quævis excrementitia materia statim ejiciatur.

IV. Ad *Curandi Methodum* quod attinet: Aurium Ulcera quamvis interdum per se sanentur, post cohibitum puris effluxum, plerumque tamen artis auxilio egent. Et quidem, universalibus haud neglectis, sanies erit detergenda, ulcusque exsiccandum, à levioribus semper incipiendo, & quanto recentius fuerit ulcus, tanto tutius abstersione & exsiccatione curatur. Eum in finem eluatur auris *Vino calente.* Atquè Injectiones fiant Detergentes, ex *Urina Pueri*, aut *Hydromelle*, aut *Aqua Hordei cum Melle Rosaceo*, & si fortioribus opus sit, fiant Decoctiones ex *Aristolochia Agrimonia, Centaurio, & similibus in Vino Albo*, quibus misceatur *Mel Rosarum.* v. gr.

℞. Rad. Aristolochia Rot. ʒiij *Herb. Agrimonia,* Miß. *Sum. Absynthii, Cent. Min. an.* Mj. *Coq. in s. q. Vini Albi ad* ℥xij. *colaturæ admisceatur Mellis Rosacei* ℥iß. *M. pro Injectione*: cui si ulcus putridum sit & valdè sordidum, addi insuper potest *Fel Bubulum*, vel *Aloë cum Spiritu Vini*, aut similie. At verò Pinguia omnia & Oleosa vitanda sunt, quippe quæ aurium ulcus sordidius indies reddunt.

Galenus testatur, se hujus generis ulcera inveterata sanasse cum *Ferri Scoria in pulverem redacta, hinc cocta cum Aceto acerrimo, quoad mellis acquirat consistentiam.* Etiam putredinem, qua hæc ulcera sæpe diffluunt, emendare & siccare valet *Fel Bubulum in forti Aceto dissolutum, ac tepide instillatum.*

Valescus de Taranta sequens ex Haly commendat, & scribit, se eo Presbyterum, qui aurium ulcere & sanie octo annos laboraverat, sanasse;

℞. Mellis ʒx. *Aceti* ℥j. *Coq. leviter & despumentur, dein add. Viridis Æris* ʒj. *Misceantur, & cum turunda auri impone.*

Cap. 12. *De Narium Ulceribus.*

I. Post Oculorum, Auriumque Ulcera, proximum est, ut ad *Narium Ulcera* accedamus, & quæ inde oriantur symptomata perpendamus. Igitur *Narium Ulcerum plures occurrunt Differentiæ.* Alia enim à Causis oriuntur Externis, ab ictu viz. casu, vulnere. Alia ab Internis, ab humoribus puta acribus, malignisve: sive ii toto sanguine ad Nares ferantur, ut fit in Lue Venerea; sive à cerebro, aut à crassa pituitaria membrana eò expellantur.

Adhæc Narium Ulcera in se considerata alia recentia sunt, alia inveterata; atque hæc etiam vel crustosa sine sanie, vel sordida, vel putrida ac virulenta, vel corrosiva, vel fistulosa, vel cancrosa. Denique quoad partem affectam; alia externa sunt & oculis exposita; alia interna, in intima narium parte, vel in osse ethmoide.

II. Signis vero discernenda sunt hæc ulcera, cum inter se, tum ab aliis narium affectibus. Recentia enim ulcera non rarò nec acrimoniâ, nec dolore sese produnt; nares tamen plerumquè ichore sanguineo madent, aut crusta sicca, vel nigra emungitur. Dum autem crustula diutius hæret, perpetuò sub ea aliquid exeditur, quod ulcus majus efficit. Vetustius tamen & putridum ulcus, quod *Ozæna* vulgò nuncupatur, fœtorem emittit talem, ut Æger tum sibi, tum aliis tetri spiritus vapore admodum molestus sit. Et si diutius duret, paulatim serpit longius, atque vel alas narium, vel earum interstitium, vel tenella ossa exedit, paulatimque perforat, præsertim si vel cancri speciem habeat, vel à lue venerea contractum sit.

III. Igitur Narium Ulcera fœtorem ferè spirantia, *Ozænæ* dici consueverunt, *ἀπὸ τοῦ ὄζειν Ozæne*, ut inquit Celsus *lib. 6 cap* 8 sunt ulcera circa nares plures crustas & fœtidum odorem habentia. Et Ægineta *lib. 3. cap.* 24. inquit, *Ozænam* esse ulcus cariosum ac putridum, ex acrium humorum alluvie prognatum. Possumus ergò & nos dicere, *Ozænam* esse *Narium Ulcus profundum ac putridum, ut plurimum crustosum, fœdumque odorem spirans.*

IV. Quoad *Causam Ozænæ*: Galenus *lib. 3. de simpl. med. comp. cap. 3.* ait: „Ozænæ ex humorum

acrium

„ acrium,& putrilaginoforum influxu gignuntur : nam „ fi humor faltem acris effet , ægrè curabilia ulcera „ produceret, non graveolentia. Galeno fubfcribunt Alexander Trallianus, & Aëtius. Efto igitur *Proxima Ozena Caufa* humor acri-falinus, ac erodens, qui ipfa quandoque offa, & maximè cartilaginem narium interftitium corrumpit, ficque faciem miferè deformat. Hic autem acria malignua humor, cujus influxu hujufmodi putridum ac cruftofum, nec non graveolens Narium Ulcus, *Ozena* puta, generatur, vel à Venerea Lue procedit, vel ab acribus fetinifque Catarrhis è cerebro, aut ex membrana pituitaria eò ftillantibus; quibus propter acrimoniam corruptio facilè accedit, unde putridum ac graveolens hoc ulcus evadit. Adhæc oritur quandoquè hic affectus à Suffumigiis è Mercurio & Cinnabare incautè adhibitis; cujus rei tres quatuorvè hiftorias recenfet Fabritius Hildanus *Cent.* 2. *Obf.* 23.

V. Cæterum Externa Narium Ulcera oculis confpiciuntur; Interna autem & Occulta ex effluente fanie & cruftis decidentibus cognofcuntur. Munda porrò, ex fanie laudabili : fordida, ex eraffiore : putrida, ex fœtore : corrodentia, ex fanguinis cum fanie effluxu : cancrofa, ex præfentibus cancri fignis cognofcere licet.

In fpecie verò Ozæna cognofcitur ex effluente fanie, & decedentibus cruftis; Laborans præterea non ipfe fibi graveolet tantum, fed & adftantibus tetri fpiritus contagio moleftus eft.

VI. Sunt quoque Narium Ulcera curatu plerumq; difficilia, ob humiditates viz.tum ex cerebro,tum ex pituitaria membrana, continuò ad partem hanc de fluentes; & quo magis vel minus inveterata, eo curatu faciliori evunt vel difficiliora.Celfus de Ozænâ verba,faciens inquit : „ fciri quidem debet, vix ei malo fuccurri, „ nihilominus tamen quædam tentanda funt, quan„ quam curatu fit difficile. Porrò tametfi narium ul„ cera externa, fuperficialia, recentia, munda, fa„ cilius curentur; occulta tamen, profunda, antiqua, immunda, cruftofa, fiftulofa, narium offibus communicata, difficulter : putrida verò, corrodentia, cancrofa periculofa plerumque exiftunt.

Etiam Narium ulcera & Ozænæ, fi omnibus ritè adminiftratis non curentur, pro defperatis non fine ratione haberi folent, quia fufpicio eft, ne in cancrum talia degenerent, quem fatius eft, non attingere.

Infuper pro defperatis hæc ulcera haud immeritò habentur, quando offa narium tenella exedunt, vel narium alas, earumque interftitium magnâ deformitate putrefaciunt, & exefum palatum perforant; præfertim fi à lue venerea fuerint orta, quod ut plurimum evenit.

VII. Sunt deniquè eædem in Narium Ulceribus Curandis Indicationes, quas aliarum partium fordida ulcera exigunt. Viz. totius corporis primò habendam effe rationem, & humores in toto fuperfluos evacuandos. Et quoniam vel à Lue Venerea, vel faltem ab acribus & ferinis Catarrhis profundum, cruftofum, fœtidumquè narium ulcus ut plurimum procedit; hinc in primis peccantes humores Medicamento conveniente è toto corpore iteratò expurgandi. Dein Vena in brachio fecanda. Cucurbitulæ per intervalla fcapulis nunc Siccæ, nunc cum Scarificatione applicandæ. Nec non Setaceum ad tertiam colli vertebram pro majore acrium humorum diverfione adhibendum. At interim, caput, impofitâ ei Cucuphâ, & Fiftulâ Tabaci fumifuctione fumptâ, fimilibufquè exficcandum, roborandum.

VIII. Verum fi omnibus hifce ritè adminiftratis, nihilominus tamen non curetur affectus, quin potius recrudefcat, Curatio inftituenda, qualis in Venerea Lue inftitui folet. Utatur Patiens Decocto Sudorifero, ex *Ligno Guajaco, Corticibus Ejufdem, Salfaparilla, China, Turbith, Hermodactylis, Foliis Betonicæ, Majorana, Salvia, Liquiritiâ*, fimilibus. Et potò in omnibus fefe gallici morbi curæ fubmittat.

IX. Sed ad partem affectam, Nares puta, quod attinet : ulceris cruftæ prius funt auferendæ; quod fit aliquo pingui, v. gr. *Butyro Recenti ac Loto* illito. Celfus *Mel cum tantillo Therebinthina in nares immitti, & fpiritu fuccum attrahere jubet, donec in ore guftus ejus fentiatur* : ita enim cruftæ refolvuntur, quæ dein per fternutationem haud difficulter ejici folent.

Cruftâ remotâ Ulcus eluatur *Vino, in quo Mel coctum fit*; vel *Vino Decoctionis Agrimonia & Verbena, cum Melle*. Vel, fi nimis fordidum fit, ad abfterfionem ejus & exficcationem adhibetur *Unguentum Apoftolorum*, aut *Ægyptiacum, cui parum Succi Tabaci admixtum fit*.

Dein aliquamdiu fequens Medicamentum naribus injiciatur, ac filamenta eôdem imbuta imponantur.

℞. *Sem. Cydoniorum groffo modo contuf.* ʒj. *Aq. Plantaginis, Rofarum Spermatis Ranar. an.* ℥ ij. *Maneant in Infufione per horas in loco calid. Debine expreffioni mucilaginofa add. Mell. Rofarum* ℥ j. *Pulv. Corall. Rubr. Præpar. C. C. Ufti & Prap. Lapid. Calaminar. Præpar. Nihili an.* ℈j. *Mifceantur*.

vel immittatur hoc, aut fimile Unguentum.

♃. *Plumbi Ufti & Præpar.* ℈iiß. *Pulv. Aloës, Myrrhæ an.* ℈ij. *Unguenti Nutriti* ʒ iij. *Albi Camphorat.* ℥ ij. *Ol. Rofacei q. f. Diu terantur in Mortario Plumbeo, & F. S. A. Unguentum.*

Nonnulli commendant *Aquam Plantaginis, in qua diffolutum eft aliquid Mercurii Dulcis, cum petiis Ulceri admovendam.*

Etiam *Succus Scarleæ Melli Rofaceo mixtus* valdè hîc prodeffe dicitur. Platerus fequens laudat Unguentum :

♃. *Cerufsæ* ℥j. *Tutiæ Præparatæ, Lithargyri an.* ʒß. *Plumbi Ufti* ʒvj. *Pulv. Myrrha, Arifto. Rot an* ʒ ij. *Ol. Rofarum, Omphacini, Succi Plantaginis an.* ℥ij. *Agitentur diu in Mortario, & F. S. A. Unguentum.*

Barbette hoc valdè extollit :

♃. *Plumbi Ufti, Cerufæ Lotæ, Tutiæ Præparatæ, Lithargy i an.* ʒij *Cort. Thuris* ʒ j. *Myrrhæ, Ariftol. Rot Mercurii Dulcis an.* ʒß. *Unguenti Fufci Fel. Wurtzii* ʒ iij. *Alb. Camphorat. q. f. M. F. S. A. Linimentum.*

Uti & hoc Fabrius Hildanus.

♃. *Succi Geranii, Solatri, Sempervivi Maj. an. p. æq. Lithargyri. Plumbi Ufti, Cerufæ, Lapid. Calamin. an.* ʒij. *Indantur in mortarium, affufo cochleari Olei Rofacei, & Succi fuperioris alterna im,probè agitando, donec in Unguentum coëat quo turunda illita Naribus indantur.*

Conducit & hîc *Aqua Aluminofa feu Mercurialis* vel fola, vel diluta cum petiis prudenter ufurpata.

Præftans quoque eft *Aqua Viridis Hartmanno ufitata*, quæ non tantum in Ozænis, fed in omnibus Ulceribus Fœtidis Narium, Palati, Uvulæ, Gingivarum, & Linguæ mirificè valet. Cujus hæc eft defcriptio.

℞. *Mellis Rofacei* ℥ij. *Sulph. Vivi, Aluminis Crudi, Æruginis an.* ℥j. *Albi Græ i, Sabina an.* ʒß. *Flor. Sambuci p j. Fol. Plantaginis, Hyperici, Pulegii, Rofmarini, Rutæ an* Mß. *Coq in Viui & Aquæ lib.* ij. *ad cafum tranfverfi digiti. Aft notandum, quod Ærugo nonfimul coquatur. fed in fine ad atur, & relinquatur donec refrixerit; poftea coletur & ufui fervetur. Viz. ejus aliquid in cochleari calefiat,tum intingatur penicillum, eôque locus ulceratus attingatur.*

X. Gulielmus Rondeletius *Pr. lib.* 1. *cap.* 65. In Ulceribus Narium poft fufficientem deterfionem nihil efficacius fe invenifle fcribit. *Suffitu* qui partea illas profundas attingit & ficcat Parandus autem ex potentiffimè ficcantibus hoc modo;

♃. *Lada-*

℞. Ladani puri, Hypocistidis, Mastichis, Mirrhæ an. ℥iij. *Styracis Rubr. & Calam. Cert. Thuris, Sandarachæ, Auripigm. an.* ℥ij. *Excipiantur omnia Therebinthinâ, & F. Trochisci, quibus suffiatur Æger serò & mane in cubiculo, atque suffitus naribus infundibuli ope excipiatur.*

Optimum etiam est parare Caudelas ex Cerâ Rubra: etenim ob (*innabarim*, cum qua hæc cera conficitur, fuligo istiusmodi candelæ plurimum juvat exsiccationem, si præsertim accendatur in cubiculo benè clauso & augusto. Quod autem fuligo accensæ candelæ cum inspirato aëre excipi soleat, experimur, cum diutius in studiis moram trahimus noctu; namque sputum & narium excrementa fuligine denigrata redduntur. Dein addit: *hac ratione nos ulcus curavimus, quod neque ab Italis, neque à Gallis curari potuerat.*

Suffitus sequentis Pulveris (inquit Barbette *in Chirurgia*) prunæ impositi multa præstat, modò cautè, & non nisi semel, aut ad summum bis quotidiè usurpetur, ne salivatio excitetur.

℞. Benzoini, Sandarachæ, Mastichis, Thuris, Styracis an. ʒj. *Cinnabaris Factitii* ℥ß. *M. F. Pulvis, pro Suffimigio.*

Quæ porrò in inveteratæ ozænæ curatione sunt observanda, videri possunt apud Scultetum *Armament. Med chirur. tab.* 37. Historiam ozænæ gravissimæ cum ossis palati erosione sanatæ refert Hildanus *Cent.* 2. *obs.* 22 Exemplum quoquè nasi ulceris, apicem illius depascentis, feliciter curati, habetur apud Platerum *lib.* 2. *Observationum.*

Cap. 13. *De Labiorum Ulceribus, & Fissuris.*

I. NOnnunquam & *Labia* occupant *Ulcera Crustosa*, sæpè quoquè *Serpentia*, orta ab *humoribus biliosis, acri-salinis, & quodammodo glutinosis,* qui miserè hujusmodi exulcerationibus Labia inquinare & corrumpere solent.

Talia ulcera nonnunquam per modum criseos in febribus intermittentibus contingunt, atque febris solutionem indicant. Sæpè etiam absque crisi ab humoribus vitiosis è toto corpore eò protrusis ortum habent. Vel à gallica lue proveniunt.

II. Hujusmodi autem Labiorum Ulcera oculis obvia sunt: causæ verò signis investigandæ. Si per Crisin accidant, febris adest. Si à Morbo Gallico, is etiam suis signis sese prodit. Si & febris & luis venereæ signa absint, ex latente in corpore Cacochymia ortum habent.

III. Cæterum labiorum ulcera, si in febribus cum coctionis signis appareant, plerumque bonum sunt signum, atque febris perfectam solutionem, vel imminutionem significant, ac per se facilè sanantur. Sed cum viribus debilibus, aliisque malis signis, si os & labra exulcerentur, sæpè lethale est. Etiam curatu difficiliora & pejora sunt, quæ à morbo gallico proveniunt.

IV. Igitur in febribus Labiorum Ulcera, si critica sint, per se facilè sanantur. At à lue venerea quæ oriuntur, curanda sunt ut venerea lues: curatione sc. instituta per Salivationem, Decocta Sudorifera, & similia. Talium ulcerum curatorum exemplum habetur apud Forestum *Lib.* 14. *Obs.* 2. ubi scribit, se Juvenem (qui ex lue venereâ labia ulcerata, inflata, nigra, tumida, dura, carcinomatis instar, habuit) curasse universalibus ad morbum venereum, & panno hac Decoctione imbuto labiis apposito:

℞. Ligni Sancti p. ij. *Bulliat in pinta una Aquæ Solatri, dein coletur, & colaturæ add. Aluminis* ʒj *iterum simul ebulliant, & colentur, ac colatura detur usui*

Si vero ulcera hæc absque febre & morbo gallico oriantur, ab humoribus nempe vitiosis acribus, è toto corpore eò protrusis; Universalibus usurpatis, & Diætâ conveniente haud neglectâ, adhibeatur *Unguentum de Cerussa*, vel *Album Camphoratum*, vel *Nutritum*, aut simile. v. gr.

℞. Unguenti Rosacei, nutriti, Albi Camphorat. an. p. eq. Terantur diu in mortario Plumbeo, donec Linimentum evadat.

Quod si tale ulcus exsiccari non possit, tangatur *Aquâ Aluminosâ Fallopii*, descriptâ *Cap. de Ulceribus Venereis.* Aut prudenter usurpetur *Aqua Viridis Hartmanni*; vel vulgaris *Aqua Mercurialis* seu *Aluminosa*, quæ *Vino Gallico* & *Aquâ Plantaginis* diluta frequenter admoveatur.

V. Atqui cutis, cum carni in labiis connexa sit tantâ tenuitate, tantâ subtilitate, ac teneritudine, ut nisi labris laceratis, ab iis separari non possit; hine facilè à causis externis, ventis, frigore; ut & internis, humoribus puta & vaporibus salsis & acribus, vitiantur, finduntur, & ità scinditur, ut interdum etiam sanguinem fundant. Vitium hoc Græci *ραγάδας*, Latini *Fissuras* seu *Scissuras Labiorum* vocant. Quæ sanè non planè sunt negligendæ: namquè turpitudinem pariunt, atquè in crustosa & difficulter curabilia ulcera quandoquè degenerant.

VI. Solent verò haud difficulter sanari Labiorum Fissuræ, inuncto *Candelarum Sevo*: vel inungatur *Unguentum Rosarum*, aut *Pomatum*: vel fiat Linimentum ex *Recenti Axungia Gallinæ, & Cerâ Albâ Rosaceâ, Aquâ sæpius lotis.*

Aëtios *Ovi pelliculam Internam* fissuras labiorum agglutinare tradit.

Sed ad Labiorum ut & Mammarum Fissuras admodum conducit *Sevum Hircinum liquatum in Aqua Rosacea*, si pars affecta eò illinatur. Etiam utile est *Oleum è Vitellis Ovorum recenter expressum*; uti & *Oleum Ceræ sine fuco recenter destillatum.* Vel quod sequitur:

℞. Butyri Insulsi ℥j. *Ceræ Flavæ* ℥ß. *Liquatis admisceatur Succi Uvarum Cærulearum recentis q. p. F. exinde S. A. Globulus, quò labia fissa oblinantur.*

Cap. 14. *De Ulceribus Oris.*

I. PRæter Ulcuscula, quæ in internis Oris partibus oriuntur, illarumque superficiem depascunt, & *Aphthæ* vulgò nuncupantur (de quibus verba facere nunc animus non est) *in Ore, Faucibus, alusque intrà Os contentis partibus Serpentia* non rarò observantur *Ulcera*; quæ Aphthas Exulceratas nonnunquam sequuntur; aliquandò post Inflammationes & per se, ut in aliis partibus, ex affluxu vitiosorum humorum fiunt, quemadmodum & in Gallico Morbo excitantur.

II. In Ulceribus hisce Curandis, quoquè totius corporis habenda erit ratio per Purgantia identidem exhibita, quandoquè Venæsectiones, &, si malignitas adfuerit, Decocta Sudorifera, Antivenerea, quæ hîc magni usus sunt.

Externa Media etiam hîc Abstergentia sint, atque Siccantia. Quem in finem Barbette hanc Oris Collutionem valdè extollit.

℞. Fol. Quercus Mj. *Flor. Rosarum, Balaustiæ an. p.* j. *Cort. Granator.* ℥ij. *Alum. Ust.* ℈ij. *Vitriol. Alb.* ℈ß. *Coq. in s. q. Vini Rubri Adstringentis ad* ℥viij. *colaturæ add. Diamoronis, Mellis Rosacei an.* ℥j. *Misceantur pro Oris Collutione.*

Ad Sordida Oris Ulcera utilis quoquè est *Aqua Viridis Plateri*:

℞. Æruginis ʒj. *Aluminis* ʒß. *Vitrioli, Minii an.* ʒj. *Coq. in Vini Albi* ℥iv. *Aq. Vitæ* ℥j. *Huic Aquæ intincto penicillo loca in faucibus ac ore tangantur, cavendo ne quid deglutiatur. Postea Lacte Dulci, in quo*

Calx

Calx Ignitus sit extinctus, os colluatur.

Etiam à multis usurpatur *Unguentum Ægyptiacum in Aqua Plantaginis cum pauco Aceto dissolutum, addito Melle Rosaceo.*

Verum acria hæc serpentibus Oris ulceribus, inprimis si in carcinomatis naturam vergant, adversissima sunt. Hildanus *Cent.* 3. *Obs.* 86.

Hinc in oris ulceribus non cancrosis hoc conducit Linimentum:

♃. *Mellis Rosacei* ℥iß. *P. Alum. Usti* ʒß. *Myrrhæ optimæ* ℈j. *Ol. Sulphuris gutt.* x. *Misceantur.*

Barbette laudat Linimentum *ex* ʒiij. *Unguenti Fusci Felicis Wurtzii*, & ʒij. *Mellis Rosacei*, *inter se mixtis.*

Sed ad oris, omniumque ejus partium ulcera (sive sint uvulæ, sive tonsillarum, sive linguæ) serpentia, etiamsi cancrosa, sequens Linimentum utilissimum semper observavi:

♃. *Mellis Rosacei* ℥iij. *Tinctura Saturni* ʒiij. *vel* ʒiv. *Misceantur exacte.*

Eum in modum quoque fieri potest Gargarisma vel Oris Collutio:

♃. *Aq. Caprifolii, Plantaginis an.* ℥vj. *Mellis Rosacei* ℥iij. *Tinct. Saturni* ʒiij. *vel* ʒiv. *Misceantur.*

At verò si in latere Linguæ nascantur ulcera, videndum num dens aliquis acutior sit, qui sanescere sæpè ulcus non sinit, quique proindè limandus, vel evellendus est.

III. Cæterum in oris exulceratione *Os Palati* ab humore corrodente non rarò perforatur & corrumpitur: quod ubi evenit, sermo viciatur; cum aër, qui per os elidi debeat, simul per foramen illud ad nares penetret, per easque egrediatur. In tali casu si os nigrum sit, radendum id prius, dein ex arte curandum. Sed antequam foramen illud claudatur, vel si planè claudi non possit, ut vitium illud sermonis tollatur, fabricanda est minutissimis foraminibus perforata lamina aurea vel argentea, instar clypei, quæ in medio eminentiam habeat, cui spongiola sicca, foraminis magnitudini respondens, alligetur, atque ità foramini adaptetur: ubi enim spongia humorem imbiberit, dilatatur, ut lamina firmiter hæreat, foramenque claudat.

IV. Ad ulcera oris, Gingivarum præsertim, scorbutica conducit Linimentum *ex Melle Vulgari vel Rosaceo, cum Alumine Usto & Spiritu Vitrioli.* Vel talis Oris Collutio:

℞. *Aq. Plantaginis* ℥iij. *Antiscorbutica, Vini Albi Gallici an.* ℥iß. *Cinamomi* ʒij. *Alum. Crud. pulv.* ℈iiß. *Misceantur.*

Si verò gingivæ, partesque vicinæ nigrescant, adèò ut gangræna metuatur;

♃. *Aq. Antiscorbutica* ℥vj. *Theriaces, Salis Absynthii an.* ʒj. *Mellis Rosacei* ℥j. *Alum. Crudi* ʒiß. *Sp. Vini* ʒvj. *Misceantur.*

Denique *Fistulosa* sæpè *Ulcera* Gingivas obsident, unde vicini dentis radix cariem contrahit eò usque, saniei acrimoniâ omninò denudetur. Quo in casu cariosum dentem evellere oportet: sic enim brevi curabitur fistula.

Cap. 15. *De Pectoris Ulceribus, & Fistulis.*

I. Quandoquè & *Ulcera* in *Pectore* excitari solent, quorum alia sunt *Penetrantia* & *Fistulosa*, hinc & *Fistulæ Thoracis* meritò dicta; alia verò *non Penetrantia*: & ex his alia majora, alia minora, alia profundiora, alia minus profunda, alia antica, alia lateralia sunt.

II. Hujusmodi autem Thoracis Ulcera, Fistulosa, inprimis, oriuntur vel ex causis internis, vel ab externis. Atque sequuntur non rarò aut Empyema, aut Pleuritidem, quæ ritè per sputum evacuata non fuerit, dehinc foràs apostema effecerit. Insuper post tumores, aut vulnera thoracis malè curata, Fistulæ in Pectore sæpè excitari solent, quæ difficilis sunt curationis; præsertim si ossa, sternum puta, spina dorsi, aut costæ simul afficiantur.

III. Hæc autem Thoracis Fistulæ cognoscuntur facilè, & oculis patent; sique penetrent, stylo, vel aëris egressu observantur.

Cæterum Penetrantia Thoracis Ulcera in Fistulas perfectas non rarò terminantur; & quandò pus non ritè expurgatur, ac in thoracis cavitate retinetur, Patiens empyicus fit; hinc thabidus, macilentus & marasmodes evadit. „ Omnes thoracis fistulæ, ait „ Pigræus *Prax. Chir. libr.* 5. *cap.* 5. difficilis sunt cu- „ rationis, longèquè est satius eas palliativè curare, „ optimâ vivendi ratione adhibitâ, quam accuratius; „ hac spe, quasi persanati brevi possent.

Atque ideò, inprimis si vetus sit fistula, curâ tantum utendum palliativâ, cum harum partium fistulæ rarò sanentur: unde qui fistulâ thoracis penetrante laborant, solent plurimum toto vitæ tempore argenteam gestare fistulam. Et scribit Aquapendens, nonnullos se novisse, qui viginti quinque & triginta annos talem gestarunt, & vitam satis commodam duxerunt.

Porro quæ in Dorso sunt Fistulæ, periculosiores sunt ob majorem nervorum copiam & spinalem medullam vicinam, ac rarò sanantur. Quæ in musculis sunt circa magna vasa, non satis rarò curantur. At non Penetrantia Thoracis Ulcera, quæ sunt absque ossis corruptione, facilè curam suscipiunt.

IV. Enimverò thoracis ulcera non penetrantia, sicut aliarum partium ulcera; & si putrida sint, ad putridi ulceris curationem respiciendum.

Penetrantia autem seu fistulosa quæ sunt, & Medicamentis Internis & Externis curari debent, haud secus ac de Ulcere Fistuloso superius indicavimus. Orificium verò, nisi id satis hiet, in primis dilatandum, immissâ Turundâ ex *Spongiâ Præparatâ*, vel *Radice Gentiana*, vel *Medullâ Sambuci contortâ*, vel aliquo simili; quæ filo appendenda, ne in Thoracis cavitatem ingredi possit. Dein Turunda Cava Plumbea vel Argentea similiter filo alligata immittatur, ut sic materia sæpè & sensim evacuetur. Ulcus interim, partesquè internæ detergantur Injectionibus *ex Decocto Hordei cum Melle Rosaceo*, cui & *Hydromel* addi potest. Vel fiat talis:

℞. *Rad. Aristoloch. Rot. Iridis Florent. an.* ʒiij. *Herb. Agrimoniæ, Hyperici, Centaurii Min. Vincæ per Vincæ an.* Mj. *Flor. Rosar. Rubr.* Mß. *Hordei M. pug.* iij. *Coq. in duabus partibus Aq. Comm. & una parte Vini Albi ad* ℥xxij. *Colaturæ add. Mellis Rosacei* ℥iij. *vel* ℥iv. Et quum opus fuerit ulcus carne replere, *Pulv. Myrrhæ Iridis, Sang. Draconis an.* ʒj. *M. F. ex his Injectio.*

Quum verò glutinare & exsiccare expedit, haud inutile erit id, quod sequitur:

♃. *Therebinthina optimæ* ℥j *Mellis Communis* ℥iß. *Farinæ Lupinorum* ℥ß. *Fabarum* ʒij. *Succi Apii, Plantaginis, Agrimoniæ an.* ℥j. *Pulv. Myrrhæ, Mastichis, Thuris an.* ʒij. *F. ex his super igne S. A. Unguentum;* quô turundæ & penicilli illinantur, ac desuper ponatur *Emplastrum de Scavona*, vel *Diapalma*, vel *de Minio*, sicquè ulcus carne oppleatur, & cicatrice occludatur.

V. Verum obliquus, flexuosusque si sit fistulæ sinus, nec fistulæ finis declivis; præstat universum fistulæ flexuosum, declivemque sinum *Turundâ ex Spongiâ Compressâ, vel Radice Gentiana* dilatare non tantum, sed quoquè scalpello, aut potius parvo cultello unam aciem habente, eamque in extremitate paulo intus recurvatam, (cujus cuspidi insuper exiguus affixus sit globulus ex cera alba) discindere, ac ad fundum usque aperire. Enimverò citissima & quasi momentanea fistulæ thoracis incisio est, quæ fit Syrin-

Syringotomo, quod in altera extremitate habet aciem, circa cuspidem globulo cereo obvolutam, quo minus in immissione carnes laceret. Hinc in fistulam immittatur, ac ubi ad fundum ejus pertingit, per carnem & cutem superincumbentem dextrâ adigitur, ut globulo cereo in ulcere remanente cuspis cultelli per foramen factum exeat; qua digitis sinistræ apprehensâ, amborum foraminum interstitium, unico quasi ictu, incidatur.

VI. Insuper contingit nonnunquam, quod Fistula non solum declivis sit & terminum habeat inferius, sed etiam à spatio intercostali superiore subtus costam sese insinuet; viz. inter pleuram & costam, donec in alterum intercostale spatium subjectum terminetur. In hoc casu C. Celsus vult, præcidendam esse, & eximendam ex utraque parte costam. Sic enim loquitur *de Re Med. lib. 7. cap. 4.* Solent autem inter costas fistulas subterire, quod ubi accidit, eo loco costa ab utraque parte præcidenda & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Quæ operatio quam difficilis sit, quam periculosa, unicuique facilè patet. Hinc potius talis fistula pertundatur instrumento ab Aquapendente excogitato. Immittatur viz. cannulæ argenteæ & incurvatæ extremitas, ad fistulæ fundum usque, ut exterius spectet: dein per cannulam fistulę immissam impellatur acus longa (quæ non longè à cuspide foramen habet, & filum ducit) ut fistulæ fundus perforetur, & filum per superiorem & inferiorem sinus portam exeat. Perforato fistulæ fundo, eximatur acus per novum sinus foramen, & fili extremitates colligantur, ut fistulę foramina teneantur aperta, ac materia purulenta per inferius effluat, donec sinus subtercostalis vel carne repleatur vel agglutinetur. Hunc fistulam thoracis curandi apparatum exponit Scultetus *Armament. Med-chir. Tab.* 38. Atquè thoracis fistulæ acu pertusæ, & hoc modo sanatæ exemplum adfert. *Obs.* 44.

VII. Sed non rarò quoque accidit, Fistulam intus penetrare in Costam, vel Claviculam, vel Sternum: quæ ossa cum sint cavernosa, solet facilè in iis Pus colligi, & serpere perpetuò corruptio vel Costæ, vel Claviculæ, vel Sterni. In hoc casu Candens Ferramentum per Cannulam ad Costam aut Claviculam inferatur, omnisque putredo exsiccetur & absumatur, parsque corrupta roboretur; ita enim cicatrice obducentur. Vel fistulæ sinu ad costam aut claviculam cariosam usquè, immissâ ex *Compreßa Spongia* vel *Radice Gentianæ* Turundâ, abundè dilatato, ossi carioso inspergatur *Pulvis Euphorbii*, sicque caries auferatur, ac sinus consolidetur. Fistulę Thoracis, cum erosione claviculæ, brevi tempore Curatæ, exemplum videre est apud Scultetum *Obs.* 40.

At verò si Sternum corruptum, aut aliqua saltem labe affectum sit, amplianda fistula, aut ferramento incidente, aut turundâ ex Compressa Spongia vel Radice Gentianæ; dein pars ossis corrupti abradenda, usquè dum caro laudabilis paucas post horas illi accrescat. Quod si caro isto temporis spatio non succreverit, indicio erit, totum corruptum os non esse abrasum, ac proindè rasionem repetendam, donec caro optima adnascatur, quò aliis postmodum remediis detur locus, & curetur fistula. At nunquam deveniendum est ad inustionem ipsius Sterni, uti rectè monet Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 39. quia non abscedit, aliorum corruptorum ossium more: additquè se observasse, inustum sterni os in multis non abscessisse, nisi elapsis duobus tribusvè annis. Quod idem affirmat Dom. de Marchettis P. F. *Anatomes cap.* 9.

Cæterum Ulcera Fistulosa in Pectoris dextra sede, juxta papillam, curata: videri possunt apud Platerum *lib.* 2. *Observ.* ubi habetur quoque Ulcus Fistulosum in Dorso, à scapula ad lumbos usque pertingens, sanatum. Fistula Mammæ Dextræ curata extat apud Scultetum *post Armament. Med-chir. Obs.* 75. Ex vulnere thoracis Fistulam subortam, quæ spatio aliquot mensium pervadens ad capsulam cordis, hujus substantiam ad cavitatem usque absumpsit, observavit Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 47.

VIII. Omnes autem Thoracis Fistulæ difficillimam recipiunt curationem, ita ut interdum tum Medici, tum Ægrotantes defessi, & spe destituti, curam ipsi naturæ relinquant: quo in casu Aquapendens fistulę orificio imponit *Pilam ex Cera Alba*, appensum filum habentem; præcipitque ut quotidie ea mundetur, ac tractetur, veluti si esset fonticulus, curando ipsam in posterum ut fonticulum, non ut fistulam; sicque temporis progressu caro gignitur quandoquè per totum fistulæ ductum, atque ita fistula, alioquin insanabilis, non rarò sanatur.

Cap. 16. *De Abdominis Ulceribus, & Fistulis.*

I. HAud secus ac in *Thorace*, ita quoque in *Ventre Inferiore* quæ excitantur *Ulcera*, alia sunt *Penetrantia*, alia *non Penetrantia*. Non penetrantia dicuntur illa, quæ peritonęum non perforant; penetrantia vero, quæ usquè ad partes intrà peritonæum contentas pertingunt.

II. Oriuntur autem Ulcera in Infimo Ventre iisdem ex Causis, ex quibus in aliis partibus excitari solent: ex casu viz. percussione, inveterato vulnere, post suppuratum apostema, ex acris erodentis materiæ confluxu, ex acribus medicamentis appositis, hisque similibus. Et sanè Abdominis Abscessus, è quibus posteà Ulcera relinquuntur, frequentius occurrunt, quam vulgus Medicorum putat. Ita Galenus *lib. 5. de Locis Affectis cap.* 7. refert, Sresianum quendam, quasi abscessum in hepate haberet, ab aliis Medicis curatum fuisse: id quod Galenus negavit, & monstravit abscessum fuisse inter musculos transversos & obliquos abdominis. Similem ferè historiam habet Dodonæus *Obs. Med. cap.* 29. de quodam Scriba, qui cum dextri lateris dolore cum febre esset correptus, juxtà ac paulò infra costas nothas, Medicumquè accersivisset, qui ipsum ut Pleuriticum curaverat, atque inde pejus haberet, Dodonæum vocavit; qui exhibito primum leni Purgante, Cataplasma Emolliens applicavit, ac tumore emollito tandem Sectionem instituit; cumque ex abscessu copiosum pus effluxisset, Æger, adhibitis ulceri idoneis remediis, convaluit. Scribit quoquè Sennertus, *Prax. lib. 3. part. 10. cap.* 8. Victoris uxorem simili tumore ad ipsam ferè ventriculi regionem laborasse, qui cum in tantam magnitudinem excrevisset, ut propemodum duos pugnos æquaret, Sectione eum aperiri curavit: ex quo abscessu maxima Puris copia effluxit, magno cum fœtore, fluxitque Pus postea aliquot dies, Ægraque, idoneis ulceri curando medicamentis adhibitis, tandem convaluit. Narrat insuper Fabritius Hildanus *Cent.* 2. *Obs.* 38. virum quadragenarium, robustum, dolore lateris dextri ad finem costarum notharum laborantem ad se Lausannam venisse. Cum verò nullus tumor appareret, sed saltem dolor cum febricula adesset, atque Purgantia, Fomentationes, Cataplasmata, Inunctiones, Discutientia, Resolventia, & Anodyna per aliquot dies sine fructu applicarentur, nihilominus dolor punctorius & pulsatorius circà regionem hepatis & peritonæum persisteret, etsi in cute nihil appareret, dolore locum affectum monstrante, Sectio facta est: quâ peractâ Pus copiosè effluxit, neque diu post febris, dolor lypothymia paulò cessarunt; ulcus tamen propter Puris copiam quæ effluxit, per aliquot menses apertum servatum fuit, Ægerque tandem sanatus. Et certè si pus collectum esse animadvertatur, maturè abscessus aperiendus, ne nimia puris copia colligatur, quę dein vel peritonæum penetret, & in abdominis cavitatem defluat; aut postea sine vitę periculo evacuari non possit: cujus rei historiam habet *Cent.* 2. *Obs.* 29. de viro quadragenario, qui in dextro hypochondrio

abſceſſum immenſę magnitudinis habebat, ut cutis totius ferè lateris ab ilii eſſe uſque ad coſtas veras, lineamque albam & ſpinam dorſi Puris plena & elevata eſſet, cum dolore continuo, lypothymia, nauſea, appetitus & virium proſtratione. Vocatus Hildanus ob periculi magnitudinem tumorem aperire recuſavit; quod cum poſtea Barbitonſor quidam feciſſet, & vomicam aperuiſſet, maxima puris copia inde effluxit, & dolor quidem aliquo modo imminutus eſt, ſed intra biduum Æger exſpiravit. Unde ille monet, ut juniores Chirurgi in aperiendis magnis abſceſſibus cauti ſint, & materiam non confertim, ſed ſenſim & per vices evacuent. Scribit porrò Petrus Eſtanove *Obſ.* 2. puerum quendam ventris tumore laborantem, hydropicum habitum fuiſſe, cumque umbilicus valdè promineret, apertio tandem facta eſt, ex qua puris laudabilis octo vel decem libræ profluxere, ſicque omnino Æger curatus eſt. Adhæc plurima & admiranda Abſceſſuum Abdominis exempla adferri poſſent, quorum quędam licet videre apud Th. Burnetum *in Theſauro Medicine Practica libr.* 1. *ſect.* 4. Ex quibus poſtea non exactè curatis, non rarò ulcera relinquuntur in abdomine, non penetrantia; imo & nonnunquam penetrantia ſeu fiſtuloſa.

III. Enimverò *in Abdomine* quoquè interdum *Fiſtula*, in primis ſuper pubis latera fiunt, cum eum in locum humores facilius decumbant, atque ibidem hæreant. Inſuper & corrumpuntur ſæpè, putredine inficiuntur, ac corroduntur ſimul Inteſtina, ut per Fiſtulam etiam fæces alvi egreſſas fuiſſe, compertum ſit. Sic per umbilicum, poſt abſceſſum inter pectinem & umbilicum ruptum, Puero cuidam Mediolanenſi fæces alvi exiiſſe, refert Cardanus *de Subtilitate lib.* 18. Et Alexander Benedictus *Prax. lib.* 10. *cap.* 24. narrat, cuidam Puero Veneto ex abſceſſu inteſtina perforata fuiſſe, ut per umbilicum magnam excrementorum partem ſingulis diebus emitteret; ſano tamen ſimilem per domum ambulaſſe. Scribit quoquè Fabricius Hildanus *Cent.* 1. *Obſ.* 51. ſe vidiſſe adoleſcentem duodecim annos natum qui tumore muſculorum abdominis laborabat, quo rupto excrementa per quatuor aut quinque hebdomades per eum locum, nil verò per alvum egeſſit. Quæ autem in ejus cadavere inventa ſint, ibidem licet videre. Atquè *Cent.* 1. *Obſ.* 54. & 55. ſimiles ferè narrat hiſtorias. Refert quoque Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 53. ſibi viſum Patrem quendam Theatinum, laborantem Fiſtulâ Umbilici, ad inteſtina uſque penetrante, de quorum dolore erant querelæ ex demiſſo ſtatim in eandem ſpecillo; qui tamen brevi temporis ſpatio curatus eſt. Adhæc Platerus *Obſ. lib.* 3. ſcribit, Capitaneum quendam ante multos annos in ventre vulneratum, ſtercus per fiſtulam, quę ſanato vulnere illic remanſerat, multos annos incolumem alioquin, & ſuperſtitem excreviſſe. Etiam de muliere gravida refert, cui tuberculum nucis juglandis magnitudine in ſiniſtra abdominis ſede, tranſverſæ manus ſpatio ab umbilico erupit, quod in abſceſſum, indeque in ulcus ſinuoſum abiit, ex quo aperto ſanies & pus copioſè effluxerunt, tuncque pruritu ſaltem quodam remanente, dolor penitus remiſit, ipſaque nihil mali paſſa, fœtum vivum & ſanum, ſtato partus tempore peperit, niſi quod excrementa alvi, per ulcus illud ſinuoſum apertum progrediebantur; quę ab eo tempore omnia, non amplius per alvum, per hanc aperturam expurgabantur, & ut procedente re, mulier ipſa manibus ventrem premendo, bis quotidiè ſic ab illis ſeſe exonerabat. Narrat quoque Chirurgus hujus urbis experientiſſimus Ravenſvvay, ſibi viſum in muliere, ob eroſionem inteſtini, non tantum excrementa, verum etiam duos vivos lumbricos ex inguine prodiiſſe, quę tamen perfectè fuit curata.

IV. Cęterum Penetrantia hæc Infimi Ventris Ulcera dignoſcuntur ex ſtyli vel candelæ cereæ immiſſione: cum nimirum multa horum portio ingrediatur; & ex Vini injectione ſyphone facta. Enimverò in penetrantibus Abdominis ulceribus intrà peritonæum vinum penetrat. In non penetrantibus verò refluit, ſtyliquè ſivè cereæ candelæ pauca portio intrà ulcus ingreditur. Porrò quæ non ſunt penetrantia Abdominis Ulcera, facilioris ſunt curationis. Quę vero ſunt penetrantia, frequenter in Fiſtulas abeunt, & difficulter ſanantur.

V. Ad *Curationem* verò quod attinet: non Penetrantia Abdominis Ulcera, ſicuti aliarum partium ulcera Curari debent, cum nihil peculiare habeant. Atqui Ulcera hæc ſi ſint Magna, Sinuoſa, vel Fiſtuloſa, non aliter quam Inciſione curantur; & quidem ſi Fiſtula unum orificium habeat, utendum eſt Syringotomo altera extremitate acuto, ut finis fiſtulæ perforetur, & totus fiſtulæ meatus diſſecetur, atque aperiatur. Si vero Fiſtula plura orificia habeat, Syringotomo utendum altera parte obtuſo, & exiguum globulum præfixum habente, quo etiam tota fiſtula aperiri poſſit. Vel fiat apertio Cultro ſeu Scalpello Longo, & manubriolum ſimiliter longum habente; qui Culter unâ tantum parte aciem habeat, in extremitate paulò intus recurvatam, exteriorem vero partem retuſam obtineat, ad cujus cuſpidem ex cerâ globulum infixum eſſe oportet, quo intus per totum fiſtulæ ductum ſine obſtaculo demittatur.

VI. At verò ſi Penetrantia & Fiſtuloſa fuerint talia Ulcera, fucatâ curatione, ſicut de Penetrantibus Pectoris Ulceribus diximus, uti debemus, ſervatâ optimâ victus ratione, utque decet deterſo ac mundificato ulcere. Scribit tamen Fabritius ab Aquapendente, ſe iſtiuſmodi Abdominis Ulcera Penetrantia ac Fiſtuloſa, affectis etiam Inteſtinis curaſſe, & curata vidiſſe; non manu, non ferro, non igne, non aliis medicamentis: ſed ſolis *Aquis Thermalibus*, per inſeſſiones mane & veſperi in iis factas, ita ut aqua per fiſtulæ foramen in cavitatem abdominis ingrederetur, inteſtinorumque eroſiones ſuâ ſubſtantiâ pertingeret, & attingendo exſiccaret, purgaret, impleret, tandemque cicatricem induceret. Et in Thermarum defectu *Sulphur, Alumen, & Sal in Aqua liquare & decoquere*, ac Inſeſſiones moliri, utile cenſet.

Cap. 17. *De Veſica Vrinaria, & Pudendorum Vlceribus.*

I. Fiunt quoquè *Ulcera* in *Veſica Urinaria*, vel in *ejus Fundo*, vel in *Collo*; idquè ab affluentibus humoribus acribus; vel Pure è locis ſuperioribus tranſeunte, ibidemquè nimiam ob viſciditatem hærente; aut Medicamentis veſicàm exulcerandi vim habentibus, inter quæ pręcipuè numerantur *Cantharides* incautè aſſumptæ. Inſuper poſt inflammationem, & abceſſum veſicę malè curatum, non rarò Ulcus relinqui ſolet. Oriuntur quoquè Veſicæ Ulcera à Calculo aſperiore veſicam lædente, quale exemplum refert Platerus *lib.* 3. *Obſerv.* Atquè à vaſorum ruptione & læſione, ex percuſſione, lapſu, vulnere, ac ſimili cauſa violentâ externâ.

II. Cognoſcitur verò hujus partis Ulcus è ſquammulis & pure, quæ cum urina minguntur; nec non gravi urinæ odore, ſi ulcus ſit ſordidum: dolor quoquè adeſt gravis in pectine & pube, quoties Ægri mingunt; nonnunquam etiam cum ulcus ſerpit, ſubcruenta & ſanioſa eminguntur. Urinę quoque difficultas accedit, ſępè & continuus egerendi conatus, ac membri virilis erectio.

An autem in fundo veſicę ulcus conſiſtat, an juxta urinarium meatum, eo diſcernitur: quod ſi in fundo

vesicæ fuerit, dolor circa pubem percipitur: si verò juxta meatum urinarium, tempore mictionis magis deprehenditur, ac imprimis ubi mingere incipiunt & desinunt Ægri.

III. Porrò Vesicæ Ulcera ferè incurabilia sunt; quia in parte sunt membranosa, & urina, quæ mordax est, continuò illô transitu vellicat, & consolidationem impedit. Periculosiora autem sunt istiusmodi ulcera quæ ex erosione sunt orta, quam quæ ex aliis causis. Etiam difficilius & rarius curantur in senibus, quam in juvenibus. Ulcus quod est à calculo, non curatur, nisi prius is extrahatur.

IV. In Curatione abstersionem & consolidationem quoquè requirunt Vesicæ Urinariæ Ulcera. Interim tamen præcavendum, ne ulcus irritetur, latiusque serpat; sed ut dolor leniatur danda opera, uti & urinæ ardor ac difficultas. Id quod præstant Emulsiones ex *Amygdalis, Seminibus quatuor Frigidis Maj. &c.* Atqui ad Ulcus Abstergendum, simulque Leniendum sumat Patiens bis in die, sequentis Electuarii particulam magnitudinis avellanæ:

℞. *Therebinth. Venet. cruda* ℥j. *Cassia Fistula rec. extr.* ℥iß. *Pulv. Liquiritia elect.* ʒiij. *Ocul. Cancr. crud.* ʒij. *Salis Prunella* ʒj. *Merc. Dulcis* ʒß. *Balsam. Sulphuris gutt.* xxvj. *Syr. Althaa Fern. q. s. M. F. Elect.* Dein superbibat largiorem haustum hujus Decocti:

℞. *Rad. Althea, Consolid. Maj. Liliorum Alb. an.* ℥iß. *Glycyrrhyza rasa* ℥j. *aut* ℥ij. *Herb. Bugula rec.* Miij. *Agrimonia, Veronica, Pyrola, Sanicula an.* Mj. *Capit. Papaver. cum Seminibus* ℥ß. *Coq. in s. q. Aq. Pura ad* ℔v. Electuarii loco proderit bis quotidiè sumere guttas 6. aut 7. *Balsami Sulphuris Therebinthinati*, vel *Succinati*, vel *Balsami Copaive*, vel cochlear *Aqua Gonorrhaalis Quercetani.* Vel mane & vesperi usurpentur *Pilula ex Therebinthina, Liquiritia, Troch. Alkekengi, &c.*

Barbette sequentes laudat:

℞. *Troch. Alkekengi, de Carabe, Gypsi Usti an.* ʒß. *Boli Armeni, Terra Sigillata, Cranii Humani an.* ʒj. *Therebinthina Venet. q. s. F. S. A. Pilula pisi magnitudine.* Multi hoc in casu miris laudibus extollunt *Trochiscos Gordonii.* Ulcus enim mundant, dolorem sedant, & urinæ ardorem mitigant, simulque conglutinant.

V. Interea in Vesicam per Catheterem infundatur *Lac recens cum Melle Rosaceo.* Et certè quæ per Catheterem injiciuntur non raro tantum prosunt, quam ore sumpta; cum longa à ventriculo ad vesicam via sit, in qua vires medicamenti non parum alterantur. Barbette hanc proponit Injectionem:

℞. *Aq. Calcis Viva* ℥iij. *Plantaginis* ℥ij. *Sief Albi Rhasis* ʒj. *M. pro Injectione, singulis diebus ter quaterve usurpanda. Aqua Calcis* nihil aliud est, quam *Aqua Communis, in qua Calcis Viva particula sit extincta.* Sed cavendum, ne acris nimis efficiatur.

VI. Ulcus verò quod est à *Calculo* non curatur, nisi Calculus tollatur: quem tamen extrahere nonnunquam periculosum est propter ulcus. Ideoque si ulcus sit profundum, tutius est Emplasticis & Lenientibus saltem Medicamentis uti, ut lapidi quædam lævitas inducatur, ulcusquè mitigetur; quod optimè fit *usu Lactis Dulcis, in quo Althaa Radix sit decocta.*

VII. Si Ulcus sit *à Cantharidibus* atquè id recens, *Lac Dulce* copiosè bibendum; vel sumenda *Emulsio ex Seminibus quatuor Frigidis Maj. Papaveris Albi, &c.* Vel *Emulsio fiat ex Semine Cannabino, addito colatura Syrupo Althaa Fern.* Dein consolidandum cum *Tragacantha, Bolo Armeno, Terra Sigillata*, similibusque. Si verò antiquum sit, ut alia ulcera tractandum.

Insignem ulceris vesicæ curati historiam licet videre apud Fabric. Hildanum *Cent.* 3. *Obs.* 69. Adhæc vesicæ ulcus, multis aliis frustrà tentatis remediis, tandem

Aquarum Spadanarum continuò usu sanatum fuisse refert Tulpius *Obs. Med. lib.* 2. *cap.* 53.

VIII. At verò in *Virili Pudendo* non rarò etiam excitantur *Ulcera*; eaque sunt vel externa, vel interna; atquè alia sunt in præputio, alia in glande, alia circa glandem, alia per reliquum membrum: insuper alia sunt pustulis similia, alia sicuti excoriatio, alia corrosiva & virulenta; alia porrò recentia sunt, alia antiqua, putrida, & cavernosa.

IX. Horum Ulcerum origo aliquandò est à causa externa, ut à difficili ac violento coitu cum virgine vel fœmina, cui angustius pudendum est; vel à coitu non difficili quidem, sed multiplicato nimis, Penemque inflammante; uti & è dura longaquè equitatione: quandoque à causis internis, uti à sorde simplici & non contagiosa inter glandem & præputium hærente, ibique putrescente, contracta ex coitu cum muliere non infecta. Hinc enim pustulæ exiguæ instar granorum milii è glandis superficie emicare solent, quibus maturatis ruptisque ulcuscula rotunda, & in medio punctum albicans habentia expullulant, aliàs dispersa, aliàs ita densa, ut ex pluribus unum tandem fiat.

Præterea è Contagio excitari possunt hujusmodi ulcera, ut iis accidit, qui rem cum infecta muliere habent; viz. ex seminali humore corrupto, ac inter glandem & præputium retento, partemque istam erodente, exulcerante.

X. Sunt autem manifesta satis partis hujus Ulcera, cum glans à præputio denudari possit, & ideò aliis signia non est opus. Si verò propter tumorem præputium deorsum trahi non possit, & ulcera oculis non appareant, tunc dolore, tumore, & saniei ejectione dignoscuntur.

XI. Cæterum periculosa sunt Ulcera in Pene, utpote in organo fungoso, hinc & corruptioni facilè obnoxio; unde serpunt facilè, & difficulter sanantur, inprimis quum urina per penis meatum effluens curationem impediat. Præterea pars ipsa sensu exquisito prædita est; qua de causa istiusmodi ulcera Acria Medicamenta sustinere non possunt, quæ alioquin hîc prodessent. Ulcera quæ à Lue Venerea in his partibus excitantur, non curantur, nisi morbo illo prius curato; cum ab ejus malignitate foveantur.

Insuper ulcera hæc aliquandò in cancrum abeunt, vel gangrænam inducunt, ut totum membrum virile abscindere opus sit, cujus rei habent exempla Valescus de Taranta, Fabritius Hildanus, aliique.

XII. Quando igitur Penis Ulcera parva & benigna sunt, Topicis facilè curantur; atquè in hujus partis excoriatione sufficit partem *Vino Gallico*; vel *Aquâ Rosaceâ & Plantaginis, cui & Vinum addi potest*, identidem abluere; & si majori exsiccatione opus sit, iis parum *Aluminis* addatur: vel illinatur *Unguentum de Tutia*, aut *Album Camphoratum* aut *Diapompholigos*, similevè. Enimverò Medicamenta in ulceribus hisce conducunt, quæ insignem siccandi vim habent, & hoc non solum ulceris, sed & partis affectæ ratione, qualia sunt *C. C. Ustum, Ostreorum Ebur Ustum Concha Combusta Alumen, Tutia, Lithargyrum, Plumbum Ustum, Æs Ustum, Flos Æris, Cerussa, Antimonium*, & similia; ex quibus Pulveres, Linimenta & Lotiones parari solent v. gr.

℞. *Aq. Ferrata* vel *Plantaginis* ℔j. *Rasur. Cort. Guajaci* ℥j. *Aluminis* ℥ß. *Rosar. Rubr.* ʒj. *Coq. S. A. & colentur. Abluantur ulcera hoc Decocto sapius.*

℞. *Aq. Decoctionis Mytilorum q. v. Florum Æris. q. s. Stent in digestione ad radios solares aliquot dies, dein liquor. decantetur, eòque frequenter abluantur hujus partis ulcera.* Si verò Ulcera fuerint antiqua, sordida, putrida, saniosa, callosa, virulenta, ac serpentia, in primis abluenda sunt *Hydromelite cum Alumine*; cui & *Spiritus Vini* addi potest. Vel,

℞. *Vini Albi* ℥ij. *Aq. Plantaginis, Rosarum an.* ℥ij *Floris Æris* ʒß. *Aluminis Crudi* ʒiß. *Misceantur, & parum ebulliant.*

Utile quoquè est *Unguentum Ægyptiacum*, & *Apostolorum*, ut & *Aqua Viridis* ab Hartmanno & Platero descripta, ac identidem laudata *Aqua Aluminosa* vel *Mercurialis*.

Etiam *Mercurio Præcipitato Rubro cum Linimento convenienti mixto* utendum; non tamen in ejus usu diu perliltendum: sed quandò quod callosum & virulentum absumptum est, fovenda pars affecta *Decocto Malvæ Althææ, Seminis Lini, &c.* & Medicamentum Digestivum idoneum ulceri imponendum, donec quod corruptum est separetur, ut in curatione luis venereæ fieri solet.

Si verò Penis & Præputium vald: intumuerint, *Cataplasma imponatur ex Floribus Camomillæ, Sambuci, Meliloti, Rosarum, Farina Seminis Fœnigræci, & similibus*. Quod si nec hoc modo pars exulcerata detumescat, & dolor perseveret, ulcusque serpat, præputium secundum longitudinem incidendum, ut ulcus mundari, ac convenienti modo curari possit. Hoc tamen in Ulceribus Penis Curandis semper est observandum ne pendens pudendum teneatur; verum suspendatur, & superioribus partibus alligetur, ità tamen, ne dolor excitetur.

At si gangræna & sphacelus Penem corruperit, tutissimum est, id quod corruptum, vel etiam si opus sit, totum Penem abscindere, & Medicamenta posteà, quæ in aliarum partium gangræna & sphacelo adhibentur, usurpare. Exemplum hujus rei habet Forestus *Lib. 26. Obs. 6.* de quodam, cui Penis post inflammationem ità putrefactus fuit, ut cataplasmati adhærens exciderit, & putrefactio Scrotum quoque occuparit, Æger nihilominus, idoneis medicamentis adhibitis, vivo manente, & ex ventre per foramen saltem urinam emittente. Similè prorsus historiam refert Fabritius Hildanus *Cent. 3. Obs. 88.*

XIII. Sed accidit aliquandò, quod *Ulcera* oriantur in *Virga, hoc est*, in *Meatu Urinario*: viz. ex tuberculo seu apostemate intus oborto; vel ex urina acri; vel ex calculis asperis & angulosis, qui inter transeundum meatum hinc læduut; vel, quod frequentius fieri solet, ex semine acri & virulento, uti in gonorrhæa virulenta neglecta & inveterata contingit.

XIV. Cognoscuntur autem Meatus Urinarii Ulcera præcipuè ex dolore, qui inter mejendum percipitur, & ex pure quod ante urinam excernitur. Insuper ex tactu & compressione ulcerata pars invenitur, cum in parte ulcerata ex compressione dolor excitetur. Ad hæc Penis interdum tensus & aliquantisper tumidus est, dolerque, & ad inferiora curvatur, nec nisi inter femora indolenter teneri potest.

XV. Ulcera hæc si ex virulenta gonorrhæa oriuntur, non ità facilè sanantur, nisi sublatâ penitus gonorrhæâ: quæ verò ab aliis humoribus eveniunt, *Emulsione Seminum Melonum & Cucumeris, ac Amygdalarum*, per plures dies usurpatâ, sæpè sanantur. Curantur autem hujus partis ulcera, venerea in primis, facilius in juvenibus; è contrario in senibus raro aut nunquam curationem suscipiunt. Sed curatio semper maturanda. Nisi enim maturè curentur, vel Carunculę in Meatu Urinario gignuntur, quę urinæ emissionem impediunt; vel ad interiora proserpit malum, & vel vesica, vel perinæum, aliæve altè exulceratæ partes ad summam usque cutem exeduntur, ut per varias partes vicinas ad anum, scrotum, ipsumque penem urina, quasi cuniculis factis, continenter effluat: sicquè Fistulosa evadunt, & non rarò vix curabilia hujusmodi ulcera.

De Fistulis in Perinæo audi Hildanum *Cent. 3. Obs. 75.* „ Videant Juniores Chirurgi, ut in prognostico fistularum perinæi sint prudentes. Si enim ex „ causa interna facta fuerit fistula, nunquam perfectè sanatur. Obducitur quidem nonnunquam cicatrice, sed „ facillimè à causa aliqua interna recrudescit, & nonnunquam, si ad tempus clausa persistit, gravissima „ symptomata subsequuntur; uti porrò exemplis demonstrat: quapropter monet, ne Ægri tantoperè de integra & perfecta consolidatione harum fistularum sint solliciti.

XVI. Igitur ulcus hoc ut detergeatur & conglutinetur, atque adeò ritè curetur, meatui urinario per siphonem injiciatur *Aqua Hordei*, vel *Lac Dulce cum Melle Rosaceo*. Vel talis, aut similis fiat Injectio:

℞. *Lactis Dulcis in quo Silices Igniti extincti sunt* ℥xij. *in eo dissolv. Mellis Rosacei* ℥ß. *Mucilag. Gum. Tragacanthæ, & Rad. Consolidæ an.* ʒß. *Therebinthinæ in Ovi Vitello solut.* ʒj. *Cerusæ* ʒiß. *Pompbol. Alb.* ʒj. *Misceantur diligenter, triduoque vel quatriduo renovetur, ne Lac acescat, aut Mucilagines corrumpantur.*

℞. *Lithargyri, Cerussæ, Tutiæ Præparatæ an.* ʒj. *Sacchar. Cand.* ℥ß. *Camphoræ* ℈ß. *Aq. Rosarum, Plantaginis an.* ℥iv. *Misceantur pro Injectione*; cui addi potest *Aluminis* ʒj. Ad cicatricem inducendam utile est hoc.

℞. *Aq. Plantaginis, Rosarum an.* ℥iv. *Troch. Alb. Rhasis* ℥ß. *Boli Armeni* ʒß. *Misceantur*. Est quoquè efficax valdè *Balsamum Peruvianum*, illinendum tenui candelæ cereç, quæ dein virgæ immittatur.

Petrus de Marchettis ulcera hæc curat Candelis tenuibus, *compositis ex pulveribus Plumbi Usti, Cerussæ, Tutiæ Præparatæ, mixtis cum Cera*, in urethram immissis, & continuò ibidem detentis: mejendi tamen prurituu sollicitante, educantur. Verum & observandum, non esse immittendas fluente gonorrhæâ, ne ab iisdem suppressa exulceret collum vesicæ, & alias partes proximas: atquè si malignitaris aliqua suscipio subsit, eædem Candelæ imbuendæ *Unguento Albo Camphorato, misto cum Præcipitato Rubro*, absque ullo metu, ne hoc exulceret partes sanas; tum quia est correctum Unguento Albo Camphorato; tum quia non excoriare eas solet, sed tantummodò extinguere malignitatem ulcerum, quæ, eà sublatâ, dictis Candelis postmodum facillimè sanantur.

Interim Patiens bibat *Emulsionem ex Seminibus quatuor Frigidis, Amygdalis, &c.* Nec non subinde sumat cochlear *Aquæ Gonorrhealis Quercetani*; vel aliquod ex medicamentis in Vesicæ Ulceribus propositis, quo urinæ meatum perlabente, ejusdem vi exsiccante & consolidante Ulcera Urethræ facilius consolidentur.

XVII. Cæterum istiusmodi Ulcera quia perforare solent Urethram cum integumentis, aliquandò *in Perinæo*, quandoque in *Scroto*, ab illis tandem oriuntur *Fistulæ*: quæ si in Perinæo sint, absente gonorrhæâ, pars callosa circà urethram, partesque vicinas, imposito Cauterio Potentiali absumenda; vel Ferramento Candente inurenda, quò caro illi accrescat, & ad cicatricem deducatur fistula: hac tamen cautelâ, ne urethra ipsa erodatur vel inuratur, atque fistula amplior fiat: vel alioquin Fistula usque in urethræ cavitatem incidatur, & dein Sarcoticis ac Epuloticis cicatrice claudatur.

XVIII. Si verò pars urethræ scroto opposita Fistulâ laboraverit, urina ex ipsa effluens scrotum corrodit pluribus foraminibus: quæ curatio ardua & difficilis est, licet eandem felici successu aliquoties tentaverit Petrus de Marchettis, hac methodo: expurgato prius corpore, & exhibito *Decocto Guajaci, Salsaparillæ, Chinæ, &c.* ad ipsam partem affectam accedit, quæ si multiplex sit, omnes fistulas secat, & per candelam propositam omnem operam in sananda urethra adhibet; cum alia ratione fistulę scroti non omninò sint sanabiles, nisi curâ palliativâ, qua denuò recrudescunt: quod si non possit curari urethra candelâ propositâ, scrotum secandum, usq; ad illius fistulam, ipsaque inurenda, vel Potentiali Cauterio consumenda materia ejus callosa, & sectæ partes Sarcoticis carne replendę, tandemque Epuloticis cicatrix inducenda. Idem refert *Obs. 59.* historiam cujusdam, cui ex inveterata virulenta gonorrhæa, collum vesicæ, prope urethram, variis fistulis fuit pertusum, cum effluxu urinę non solum ex scroti pluribus locis, verum etiam ex inguinibus, Ægro tamen sanitati præter spem restituto.

XIX. Non-

XIX. Nonnunquam *Caruncula*, *Callus Carnosus*, *Verruca*, aut omninò *Carnosa Excrescentia* in *Meatu Urinario* nascitur. Id quod sæpè iis accidit, qui gonorrhæâ virulentâ, & hinc orto ulcere in meatu urinario laborant. Talia enim ulcera si negligenter tractentur, *Caruncula* seu *Excrescentia quædam Carnea in Urethra* relinquitur, urinæ difficultatem inferens. Enimverò succrescens inibi caro, primùm mollis & exigua est; sed temporis progressu ità induratur, & augetur, ut urinam non rarò omnino supprimat.

XX. Dignoscitur autem hoc malum, quod liberè non excernatur urina, sed difficulter & guttatim exeat; idque aliquandò tanto cum cruciatu, ut Æger nonnunquam alvinas fæces simul egerat, haud secus ac vesicæ calculo laborans. Adhæc dolor in mictionis fine magis discruciat, quam dum urina profluit. Exploratur quoquè caruncula cathetere, vel candelâ cereâ in meatum urinarium immissâ, quę toties in via offendit, quoties carunculæ obstruentes occurrunt. Insuper compresso digitis pene, durum tuberculum deprehenditur.

Porrò indagandum, num caruncula meatui urinario innata sit recens, num inveterata. Nam quantò antiquior eò difficilius curatur, quia in callum non rarò induratur. In genere omnis caruncula in hac parte oborta difficulter absumitur, ob loci angustiam, & tractandi difficultatem.

XXI. Absolvitur verò Curatio carnem absumentibus, ulcusque consolidantibus; auspicando semper à mitioribus, progrediendumque ad acriora, si ex usu fore videantur. Alfonsus Ferrius, *l. de Caruncula seu Callo* specillo carunculam dissolvere tentat: „ Nec est, *inquit*, cur sanguinis effusionem timeamus, saluberrima enim ea est; quinimò tum Chirurgicum opus prosperè succedit. Vidimus enim plures solâ specilli ope curari, cum in carunculam penetraverit: urina namque egrediens suâ abstergendi atque exsiccandi vi, sine ullo alio artis præsidio, sanare potest.

Hanc carunculam curandi methodum violentam prodidit modo Galenus *l. de Loc. aff.* viz. ut æneâ fistulâ caruncula deteratur. M. A. Severinus de *Effic. Chir. p. 2. de Section. cap.* 114. hanc operationem quoquè commendat, refertque Hieron. Cardanum testari, se vidisse perforatâ cathetere carunculâ rem optimè cessisse; tametsi sanguinis & saniei multum profluxerit. Quam rem & sibi compertam esse testatur. Adhæc Paræus inquit: „ nec debemus terreri, si per intervalla sanguis ex latentibus carunculis fluere cernatur. Est enim ad curationem compendium; quia materiæ conjunctæ portione sublatâ, incrementum ejus prohibetur, pars ipsa pondere premente levatur. Itaque nisi talis hæmorrhagia spontè supervenerit, utile erit eam provocare instrumento duriore, quam est ipse catheter. Sicquè carunculas cathetere atterendas vult, eundo, ac redeundo toties per eandem viam, quoties ipsis atterendis & comminuendis necesse videbitur; attritasque sanguine multô manare suadet, ad affectæ partis levamen. Sed contrà hos, & in primis Alfonsum Ferrium, acriter insurgit Julius Palmarius *lib. 2. de Lue Venerea cap.* 10. ubi hęc habet: „ falsum est, quod scriptum reliquit Alfonsus Ferrius, Chirurgicum opus rectè ac prosperè succedere, quum caruncula specillo repugnat, eoque superata sanguinem multum profundit. Sic enim curatos non paucos notavi inflammatione prehensos, ac jugulatos ante septimum diem: multoque magis quòd ait, urinam abstergendi, siccandique, qua pollet facultate, sine artis beneficio sæpè persanare carunculam. Nam si recens genitum ulcus, sive in cervice vesicæ consistat, nec abstergere, nec siccare urina potest, quomodo genitam jam carunculam atteret, atque adæquabit? Ego quidem urinâ acriore nec siccari, nec cicatrice obduci ulcera, sed potius augeri, atque exasperari notavi.

Barbette *in Chirurgia* scribit, se multoties hujusmodi carunculas integrè curasse usu Suppositoriorum exilium ex sequenti Unguento, leni coctione incrassato;

℞. *Unguenti Fusci Fel. Wartzii, Mellis Rosacei an.* ʒij. *M. F. S. A. Unguentum.* Vel,

℞. *Lithargyri, Flor. Sulphuris an.* ʒiij. *Tutiæ Praparat.* ʒij. *Minii* ℥ß. *Unguenti Ægyptiaci* ʒj. *Mellis Rosacei q. s. M. F. S. A. Unguentum. Quod illinatur candela ceres, eaque in urethram immittatur, bis terve quovis die renovando; usque dum mundificatio absoluta sit.*

Hieronymus Reusnerus *Obs.* 91. refert, carunculam meatus urinarii certissimo experimento in pluribus sustulisse Antonium Fuchsium Medicum Norinbergensem: *Oleum Succini cum Ovi Vitello mixtum* applicabat candelæ cereæ, quam meatui urinario immittebat. Sanè securum remedium, & reliquis omnibus pręferendum, si respondeat eventus. Nam in carunculis meatum urinæ obstruentibus cavendum, ne malum acribus medicamentis irritetur: lenientibus & validè siccantibus, si fieri queat, potius curetur. Inter mitiora siccantia & leviter admodum corrodentia præ cęteris commendatur *Pulvis Sabinæ*.

Emplastrum quô Doctissimus Fernelius uti solebat:

℞. *Aloes Optim.* ʒij. *Myrrhæ, Aristolochiæ an.* ʒiß. *Tutiæ Praparat.* ʒß. *F. omnium Pulvis, ex quo cum Styrace Liquida fiat massa; quæ Emplastri crassitiem habeat.* Cereolo è quo ceræ tantillum abrasum sit, qua parte carunculam attingere oportet, agglutinetur: idquè penis calore liquescens, tuberculum cui insidet, absumit.

Si Alfonso Ferrio credimus, omnem carunculam tutissimè, ac sine dolore sensim radicitus exedit & exsiccat id, quod sequitur;

℞ *Sabinæ in umbra siccatæ, & tenuissimè tritæ* ʒiß. *Cerati de Mucilaginibus* ℥ß. *Misceantur.* Egregium Unguentum ad carunculas in meatu urinario absumendas, hoc est

℞. *Cerusæ Prap.* ℥ß. *Tutiæ prap. Corall. Rubr. Prap. Lithargyri, Sarcocollæ. Camphoræ cum Oleo Rosaceo tritæ an.* ʒß. *Aloes, Mastiches, Olibani an. gr.* vj. *Plumbi Usti & loti* ʒiß. *Antimon. prap.* ℈ij. *Troch. Alb. Rhasis sine Opio* ʒß. *cum s. q. Olei Rosacei, & Amygdalar. Dulc. F. S. A. Unguentum; quod candela cerea ope carunculæ identidem admoveatur.*

Vel ne aliæ partes, pręter carunculam in meatu urinario tangantur, nevè effluens per intervalla urina medicamenta applicita eluat; immittatur peni Cannula Argentea, tenuis, a latere perforata, & aperta foramine, quod magnitudini carunculę respondet, eamque excipit; dein vel specilli, vel tenuis candelæ cereæ ope medicamenta applicentur, cannulaquè ibidem relinquatur.

Haud multum absimile excogitavit instrumentum Hier. Fabrit. ab Aquapendente, cujus beneficio nil nisi caruncula absumitur, prohibeturque ne medicamentum carunculæ admotum ab urina, quæ sæpius excernitur, elui possit. Fit autem Cannula ex linteo, cerâ albâ oblinito, (longitudine digiti transversi, & latitudine eâ, ut ęquet argenteum catheterem) quæ filum longum habet appensum. Hæc Cannula prius extrinsecus idoneo medicamento sit oblita, quale est propositum Unguentum, vel id, quod, teste Sculteto, carunculas meatus urinarii absque dolore, & sanarum partium excoriatione, consumit:

℞. *Mellis Communis in cineres usti, Tutiæ Prap. Butyri rec. in Aq. Plant. loti, Therebinthinæ similiter lotæ, Ceræ Flavæ an.* ℥ß. *Aluminis Usti* ʒß. *M. F. Linimentum.* Cannula igitur medicamento oblinita, stylo extra fistulam argenteam prominenti adaptetur, atque una cum argentea fistula & stylo, in meatum urinarium immittatur, donec occurrat carunculæ. Et cum jam est in loco carunculæ, argentea fistula cum suo stylo retrahatur: cannula verò ex linteo cerâ inducto parata, & immissa relinquatur in meatu, ut per eam urina excernatur; quæ simul prohibet, ne medicamentum carunculę admotum ab urina elui possit; filum autem dictæ cannulæ appensum trahitur, cum volumus ut cannula cerea foràs trahatur, & medicamentum renovetur.

Gabriel Fallopius, *lib. de tumorib. pr. nat. cap.* 28. pro Caruncula in Meatu Urinario inter alia unum familiare

habet ſecretum, *Arſenicum* ſc. quo utitur hoc modo. Emollit ipſum ſuper lapide pictorio cum *Succo Limonum*, poſtea ſoli, donec ſiccatur exponit, dein ipſum diluit *Aceto Stillatitio*, iterumque ſub ſole ſiccat, & hoc quater facit. Ultimà vice abluit *Aquà Roſaceâ*, deinde cum Cerato aliquo miſcet, ut cum *Diapalma*, vel *Diachylo*, vel cum *Oleo Roſaceo & Cera*, facitque Emplaſtrum pro ratione duritiei caruneulæ. Adhæc minimam portiunculam hujus Medicamenti ponit in extremo candelæ cereæ, ac quotidiè ſemel vel bis in meatum urinarium feliciſſimè immittit. Interim tamen ſi dolor, aut inſolitus rigor, aut febris, aliudvę ſymptoma ex acrimonia admoti medicamenti acciderit, extrahenda candela vel canula medicamento oblinita, meatuſque urinarius eluendus *Lacte recenti calido*, aut *Aquâ Roſaceâ cum Camphora*, idque tamdiu, donec ſedata illa impedimenta videbuntur.

Signa autem extirpari carunculam, habentur è mordicatione circa partem, & è copia effluentis puris.

Carne abſumptâ, ulcus abſtergendum, eique cicatrix dein inducenda, quod nullo medicamento melius perficitur, quam *Amalgamato Mercurii, ſi Ungnento Diapompholigos miſceatur*: hoc unguentum modis nunc expoſitis carunculæ admoveatur, & ſępius renovetur; vel eo inuncta candela cerea urethrę inſeratur.

Atqui abſumpta caruncula & abſoluta curatio creditur, quum urina liberrimè ac citrà ullum dolorem effluat, & candela cerea (etiam parte craſſiore) vel catheter ſine ullo offendiculo tranſeat, & in veſicam facilè intromittatur. Enimverò horum remediorum viciſſitudine nulla eſt tam inveterata, neque tam contumax caruncula, quæ non ſemper, ſenſim, ac ſine dolore excedatur, ac radicitus extirpetur; modo prudenter ea adhibeantur, & bene valeat reliquum corpus.

XXII. Cæterum inter Pudendorum Ulcera meritò numerantur *ea*, quæ *teſtium* ſunt. Enimverò poſt inflammationem interdum Ulcus in Teſtibus relinquitur: & Scroti Ulcera nonnunquam Teſtibus communicantur. Suntque hæc ulcera valde periculoſa, & ſæpè in cancrum abeunt, aut in gangrænam terminantur.

At verò ut ritè curentur, primò corpus convenienti modo purgandum: deinde ulcus mundandum *Ungnento Apoſtolorum* vel *Aureo*, vel ſimili; mundatum autem & abundè deterſum, conſolidandum & cicatrice claudendum Epuloticis ſæpius propoſitis.

XXIII. In *Utero* quoque, & præcipuè in *Ejus Cervice & Collo* non raro contingunt *Ulcera*. Sunt autem talia Ulcera nunc magna, nunc parva, nunc ſuperficiaria, nunc profunda, nunc ſimplicia & munda, nunc ſordida, erodentia, depaſcentia, maligna. Quæ ſi diutius protrahantur, aut negligentius curentur, non rarò in *Fiſtulas Colli Uterini* degenerant.

XXIV. Cauſæ verò Uteri cervicem vel Vaginam Exulcerantes ſunt vel Internæ; affluxus viz. acrium humorum diuturnus, id quod in fluore muliebri albo diu nimis protracto accidit; & ſi ut acres, maligni, pravique humores cum ſanguine menſtruo in hanc quaſi corporis muliebris ſentinam confluunt, & per hunc locum evacuantur; aut ſecundinę corruptæ, lochia item diu poſt partum retenta & corrupta; inflammationes in abſceſſum converſæ, qui ruptus poſtea in ulcus abit: vel Externæ & Evidentes; acria viz. & erodentia medicamenta; partus difficilis, cum grandior fœtus, prȩſertim à minus perita Obſtetrice extrahitur; violentus concubitus, imprimis cum lue venereâ vel virulentâ gonorrhæâ infecto; contagium namque venereum iſtiuſmodi ulcera ut plurimum inducit. Tandem vulnus, caſus, percuſſio, quæ in aliis locis, ſi non rectè tractentur, ulcera excitare poſſunt, hîc quoque, rarius, locum obtinent.

XXV. Hoc autem Ulcus cognoſcitur primùm ex dolore & perpetua mordicatione eo in loco, quæ ſenſim augetur & intenditur, ac inprimis ſi tangatur, ut & in concubitu; mariti namque congreſſum ægrè perferre poſſunt. Inſuper punctiones acutas in pube, ardoreſque vehementes circa pudendum & anum experiuntur, cum dejiciendi conatu maximo, & ſtupore circa ſedes inferiores. Deinde viſu cognoſci poſſunt ſi in extremitate vaginæ conſiſtunt. Adhæc ex effluente pure, quod interdum eſt doloris; expers, uti & odoris, interdum flavum, viride, fœtidum, prout ulcus nunc mite eſt, nunc ſordidum.

Si iſtiuſmodi Ulcus in Fiſtulam degeneravit, cognoſcitur ex ipſa figura ulceris, quæ in formam fiſtulæ protenditur. Habetque fiſtula conjunctum callum, funditque tenuem ac pravam ſaniem, & præcipuè ſi locus prematur plus ſaniei effluit. Adhæc Colli Uterini Fiſtula aliquando ad Veſicam uſque penetrat, & tunc per fiſtulam urina exſtillat, aliquandò ad Anum, ut etiam excrementa alvi per fiſtulam exeant. Sed monendi hic ſunt juniores Practici, non rarò Anatomes minus periti, ne unquam meatum urinarium (cui inſignis præeſt caruncula) pro fiſtula pudendi muliebris tentent curare, uti ille Barbitonſor, cujus meminit Petrus de Marchettis *Obſ. Chir.* 60.

XXVI. Hæc Colli Uterini Ulcera periculo non vacant, nullumque ex his contemnendum, ſuntque difficilia curatu; cum ſint in parte tenera, exquiſito ſenſu prædita, & humida, ac ſuſcipiendis humoribus valde idonea, atque hinc inflammationi & putredini obnoxia; ita ut levis etiam excoriatio requirat diligentiam, ut rectè ſanetur, ne in gravius ulcus abeat.

XXVII. Quoad *Curationis Præcepta* hic eadem erunt, ac in aliarum partium ulceribus curandis. Igitur univerſalibus præmiſſis, ad ulceris deterſionem frequenter in Collum uteri Metrenchytâ injiciatur *Serum Lactis, cui vel Saccharum, vel Mel Commune, vel Mel Roſaceum ſit admixtum.* Vel fiat talis Injectio:

℞. Therebinth. Venet. ʒij. *Vitellum unius Ovi. Mucilag. Seminis Cydoniorum* ℥j. *Diſſolvantur cum Serò Lactis, Aquà Plantaginis an.* ℥vj. *Pro injectione.*

Si autem dolor magnus ſit, ad eum leniendum ità immutetur:

℞. Aq. Roſarum, Plantaginis, Spermat. Ran. an. ℥ij. *Opii diſſol.* ℈j. *Albumen unius Ovi. Olei Roſacei* ʒij. *Agitentur probè pro Injectione.*

Etiam doloris ulceriſque cauſâ, hoc vel ſimile præſcribatur Unguentum; quod cum linteo diſcerpto Uteri Vaginę intrudatur:

℞. Mucilag. Seminis Pſyllii cum Aq. Roſ. facti ℥ij. *Troch. Alb. Rhaſis cum Opio, Butyri Rec. an.* ℥ß. *Vitellos duorum Ovorum. Miſceantur ſimul pro Unguento.*

Ad ardorem quoque & cruciatum, qui hujus partis ulceribus utplurimum adeſſe ſolet, conducit *Emulſio ex Seminibus Melonum, Cucumeris, Papaveris, Amygdalis, &c.*

Et ad majorem deterſionem ac ulceris ſanationem, hęc fiat Injectio:

℞. Rad. Conſolida, Althæa an. ʒvj. *Biſtorta* ℥ß. *Herb. Plantaginis, Equiſeti, Conſolida Saracen. an.* Mj. *Sem. Lini* ℥j. *Pſyllii* ʒij. *Hordei Mund. p. j. Decoq. in ſ. q. Aq. Communis ad* ℥xvj. *colaturæ add. Mellis Roſacei* ℥ij. *Sacchar. Thomai* ℥j. *Miſceantur pro Injectione.*

Dein Unguentum admoveatur, ex *Unguento de Tutia, Nutrito, Albo Camphorato, Diapompholigos*, ſimilibuſque. Vel præſcribatur tale;

℞. Pulv. Iridis Florent. Lithargyri, Flor. Sulphuris an. ʒij. *Maſtichis* ʒj. *Merc. Dulcis* ℥ß. *Unguenti Fuſci Felicis Wurtzii* ʒij. *Mellis Roſacei q. ſ. M. F. S. A. Linimentum.*

℞. Unguenti Roſacei ℥j. *Merc. Præcipitati Albi* ʒß. *Miſceantur exactè pro Unguento.*

Interea Inſeſſiones à quibuſdam valdè hîc commendantur,

dantur, ex *Radicibus Althæa*, *Liliorum*, *Consolida*, *Herbis Plantagine*, *Equiseto*, *Artemisia*, *Lauro*, *Alchymilla*, *Floribus Camomilla*, *Meliloti*, *Seminibus Lini*, *Anethi*, *similibusque in Aq. Communi decoctis*.

Suffitum quoque per infundibulum, injecto sequenti Pulvere super carbones, excipiat Patiens;

℞. *Gummi Juniperini* ℥j. *Thuris*, *Mastichis*, *Myrrhæ*, *Ladani an.* ʒij. *M. F. Pulvis.* Cui, si originem debeant hęc ulcera morbo gallico, addi insuper potest *Cinnabaris* ʒj. Quo in casu etiam cum linteo discerpto admoveatur *Aqua Viridis Hartmanni*, vel *Aqua Aluminosa seu Mercurialis*, vel aliquod è Medicamentis de Penis Ulceribus Venereis propositis.

In genere pro hujus partis ulceribus curandis, *Thermæ siccantes*, *Sulphurea*, *& Aluminosa*, valdè efficaces sunt, eæque non rarò ulcera, quæ aliis medicamentis sanari non potuerunt, curarunt.

Cap. 18. *De Ulceribus, & Fistulis in Ano.*

I. Etiam solent intus in *Ano* oboriri *Ulcera*, ægrè admodum sanabilia. Ea ortum ducunt à lue venerea; ex gravi dysenteria, ac succedente tenesmo; item ex hæmorrhoidibus exulceratis, aliisvè causis: sic abscessus gravissimi circa podicem ex inepta venæsectione sequuti, notabile exemplum habetur apud Fabrit. Hildanum *Cent. 5. Obs. 63.* Atque adeò humorum ad partem hanc affluxus varii, item inflammationes, vulnera, equitatio longa, aliæque externæ læsiones, horum ulcerum causæ esse possunt.

II. Hæc autem Ulcera, si externa sint, oculis patent: quæ verò intus latent, ea ex sanie emanante & dolore percipiuntur. Nonnulli in hoc casu anum inspicere conantur instrumento, Speculo Ani dicto, parum calefacto, & ut lubricum reddatur, Oleo oblinito; sed quoniam hoc instrumento vix observari possunt istiusmodi ulcera, quin potius partes cum dolore & inflammatione lacerentur; hinc usum speculi hujus non probo, cum facilius quod optamus consequi possimus. Viz. indice digito in anum immisso non solum ulceris magnitudo, sed insuper durities, & tubercula melius percipiuntur. Adhæc ulceris quantitatem conjicere possumus ex copia saniei excrementis immistæ; quanta enim est sanies, tantum est ulcus: sicuti ulceris qualitatem, ex qualitate saniei. Etiam ulcerum ani statum exactissimè cognoscimus turundâ ano immissâ, & per integrum diem relictâ: qua eductâ, observatur, cui parti materia purulenta adhęreat; quæ tunc locum & magnitudinem ulceris indicat.

III. Sed externa & benigna hujus partis Ulcera ut facilius deprehenduntur, itâ etiam facilius curantur: sic ex dysenteria quę fiunt hujusmodi ulcera, brevi temporis spatio non rarò sanantur detersione & consolidatione; viz. *Aquâ Hordei*, *& Melle Rosaceo iterum*, *& tertio per Siphonem infusis*; vel injecto identidem Clystere ex *Lacte Dulci*, *cum Therebinthina in Ovi Vitello dissoluta*, *addito Melle Rosaceo.* Quæ verò maligna sunt & occulta, difficulter curantur; cum pars hæc exquisito sensu prædita sit & Medicamentis acrioribus facilè exasperetur, ac à transeuntibus excrementis inquinetur: atque ideò hujusmodi ulcera venerea non adeò facilè sanantur; serpunt namque plurimum suprà musculum sphincterem aut superius, seu inferius, vel ad latera. Sic refert Marchette *post Observationes Chirurgicas*, in cadavere observasse plusquam triginta distincta ulcera suprà sphincterem musculum, per totum rectum intestinum & aliquam coli intestini partem serpentia, quibus dissectis insignis Puris quantitas effundebatur.

IV. Quoad *Curam horum Ulcerum*: (Venereorum præsertim) primò totum corpus est expurgandum; dein exhibendum Decoctum ex *Ligno Guajaco*, *Corticibus Ejusdem*, *Salsaparilla*, *China*, & similibus, cum Sudore, & observata tenui Diætâ, prout in Lue Venerea fieri solet; vel Salivatio movenda, bis, tervè sumpto *Bolo ex Conf. Rosar. Rubr. cum Turpeto Minerali.*

Interim dum hæc fiunt, Topica adhibenda Remedia: Inprimis Injectiones hic concutunt Detergentes & Consolidantes, sine acrimonia & morsu. v. gr. ex *Aqua Hordei Chalybeata cum Melle Rosaceo.*

Petrus de Marchettis à principio Injectiones laudat ex *Aqua Hordei cum Unguento Ægyptiaco*, ad abstergenda sordida ulcera, usque dum dolorem inferant, atque ex ipsis aliqua portiuncula sanguinis effluat; tunc verò abstinendum ab *Ægyptiaco*; cujus loco erit *Decoctum Guajaci*, *Scordii*, *Virga Aurea*, *&c.* Vel fiat talis;

℞. *Hordei Integri p.* ij. *Ligni Guajaci* ℥iß. *Herb. Plantaginis*, *Scordii*, *Verbasci an.* Mß. *Flor. Rosar. Rubr. p.* j. *Coq. in s. q. Aq. Fabrorum ad* ℥xvj. *colaturæ add. Mellis Rosacei* ℥ij. vel ℥iij. *Misceantur.*

Valdè efficaces quoq; sunt *Aqua Thermarum siccantes*, *Sulphurea*, *& Aluminosa*, si calidæ per siphonem Ano frequenter injiciantur.

Adhibitis autem ejusmodi Detergentibus, ne dolor exacerbetur, mox aliquid lenientium & consolidantium admoveatur; v. gr. *Oleum Hyperici cum æquali portione Olei Ovorum*, vel simile. Seu potius ab injectionibus immittenda Turunda longa & crassa, imbuta *Unguento de Tutia*, vel sequenti:

℞. *Unguenti Albi Camphorati* ℥j. *Lithargyri*, *Tutiæ Præpar. an.* ʒj. *Sarcocollæ*, *Thuris*, *Balaustia an.* ʒß. *Terantur diu in Mortario Plumbeo*, *donec Fuscum fiat Unguentum.*

Cui pro curandis istiusmodi ulceribus venereis, semper addatur aliquid *Præcipitati Rubri.*

V. At verò quanquam hac methodo multa Ulcera Ani Venerea quotidiè sanantur, quandoque tamen adeò maligna occurrunt, quæ dictis remediis non cedunt: in quibus curandis deveniendum ad Ignem, quod inurenda non semel tantum, sed iterum, & tertio, ac quarto; atque ne partes sanæ lædantur, Inustio fiat hoc modo: Cannula longo manubrio donata & ad latus perforata (Scult. *Tab.* 16. *Fig.* 2. 3.) linteo, in Vino Austero expresso & similiter perforato, obducatur, ac Ano immittatur, dein Candente Ferramento (Scult. *Tab.* 16. *Fig.* 4.) in eandem immisso repetitis vicibus ulcus inuratur; hac tamen cautelâ, ne frequentius id fiat, & citius remoto ferramento candente, potius quam eodem diutius intrà cannullam detendo, ne sc. intestinum rectum altius inuratur, & perforetur.

Factâ inustione, duos aut tres dies utendum Turundâ imbutâ *Butyro Recenti*: postmodum deveniendum ad laudatas nunc Injectiones, impositâ semper Turundâ dictis Unguentis imbutâ. Atquè hac methodo istiusmodi Ulcera ut plurimum sanantur; & quæ hoc modo curam non suscipiunt, in *Fistulas* abire solent. Enimverò Ulcera Ani si vel Medici negligentiâ, vel Ægri morositate non rectè curentur, ex sanie intus relicta, ibidemquè cuniculos quasi agente, atque vicinas partes corrumpente, excitantur *Fistulæ.*

VI. Est autem *Ani Fistula Ulcus angustum*, *longum*, *callosum*, *sedem habens in substantia Intestini Recti*, *vel Musculi ejus Sphincteris.* Exulceratur verò Sedes hac Fistulâ variis modis. Interdum namque circa Anum oriuntur Fistulę rectum intestinum haud quaquam perforantes; sed circà Anum consistentes, & in carne terminum habentes. Aliæ exedunt intestinum rectum, simulque perforant communia integumenta, ut sanies exterius per cutem egrediatur. Nonnullę ad intestini recti tunicam tantum exteriorem pertingunt, & serpunt suprà Intestinum, quod tamen non perforant. Aliquæ inter tunicas intestini recti sursum tendunt, modo ad medium sphincterem, modo ulterius. Quędam

ad vesicam deflectunt. Adhæc aliæ uno tantum sinu, aliæ pluribus perreptant: quædam rectæ, quædam tortuosæ ut non possit earum ductus investigari: quandoque verò sunt multæ simul & contortæ, atque conjunctæ, habentes tamen unum orificium. Sunt etiam aliæ pertingentes ad articulum coxæ. „ Harum Fistularum „ principium excurrit nonnunquam ad lumbos, sive „ thoracis vertebras, imò interdum ad ipsas scapulas, „ *inquit* Ampl. Tulpius *Obs. Med. lib.* 3. *cap.* 28. „ Cujus oras licet forfice diducas, & amplies, (quod „ tamen ad cutaneas fistulas summè utile) operam ni„ hilominus ludes: nec pervenies unquam ad remotissi„ mum sinuosurum flexuum principium.

VII. *Causæ* verò *Fistularum Ani* aliæ externæ sunt, aliæ Internæ. Inter *Externas Causas* frequentissima est tuberculum exterius circa Anum enatum & suppuratum, cujus sanies si exitum non habet, sinum efficit profundum. Enascitur autem istiusmodi tuberculum ex contusione partium ani, ut sæpè equitantibus, & aliquando remigantibus contingit: item ex ictu, vel casu in partibus circa anum facto, cum exinde partes ani proximæ atterantur, & perruptis vasis sanguis ad nates, & circa anum cogitur, qui extravasatus putrescit, & putrescendo acrimoniam acquirit, & molles illas partes exedit, sinuat, Fistulamque efficit. Insuper vulnera hujus partis non rarò in ulcera degenerant, atque hæc in fistulas. Inter *Internas* utrumque *Fistularum Ani Causas* primò numeratur ulcus intestini recti non ritè curatum: dein apostema in partibus hiscè obortum, & serius apertum; viz. expectatà ejus maturatione, cum tunc temporis sanies illa intus contenta corrodit, ac sinum, tandemque fistulam efficiat: atque ideò in hac parte apostemata, antequam ad maturationem perveniunt, sunt incidenda.

Ceterum ab humoribus vitiosis ad intestinum confluentibus, & musculum sphincterem erodentibus hujusmodi Fistulæ oriuntur; dum à materia salsa, mordaci, vel virulenta, ex lue potissimum venerea, exulceratur rectum intestinum, hinc sensim evacuato ulcere ab eadem in eo congesta, & diu ibi hærente, paulatim perfoditur; atque materià inter partes musculosas collecta; tantem oritur tumor in partibus Ani externis, qui disruptus in fistulam abit, tum rectum intestinum, tum musculum ejus sphincterem pertundentem. Deniq; hæmorrhoides tumentes & malè curatæ, atque exulcerantes, in sinus nonnunquam, tandemque in Fistulas abeunt.

VIII. Cognoscuntur autem Ani Fistulæ, quod orificium ulceris sit angustum, sinus vero intus latens, & labia ejus callosa sint. Excernitur etiam inde sanies (modo orificium ejus non claudatur. Tum enim nihil excernitur, & vicinæ partes tumidæ fiunt) aliquandò aquosa, aliquandò virulenta.

An verò unus, vel plures sinus sint; item an penetrent. vel non penetrent; vel sintne rectæ aut intortæ hæ fistulæ, stylo immisso exploratur. Si namque fistula sit in partibus externis propè anum, quæ licet musculum sphincterem non perforaverit, in intestinum rectum tamen penetraverit, id specillo patebit, intruso siquidem digito oleo inuncto in anum, specillum nudum illi occurret. Si vero fistula sit tortuosa, ut stylus in anum facilè penetrare non possit, ex excrementis id deprehenditur; cum aliquandò per fistulam fæces alvi reddantur, & liquor in fistulam injectus per anum exeat, seu in anum infusus per fistulam egrediatur. Porrò fistulæ inter intestini recti tunicas dignoscuntur immisso specillo, si digito id non fuerit obvium, sed membranâ ipsius intestini tectum. An verò fistula perforat intestinum rectum in musculo sphinctere, vel suprà eundem, hoc prodit signum: siquidem si digiti in anum intrusi apex ab eodem non constringi, sed in loco veluti vacuo hærere sentiatur; quo stylus quinetiam in fistulam demissus pervadat ad extremum usque digitum, in illud scilicet cavum, fistulam perforare intestinum suprà sphincterem indicio erit. Utrum verò fistula fuerit in musculi hujus principio, medio, vel fine, quoque digito & specillo patet. Si ad vesicam perveniat, urina per eam redditur. Interdum ad rectum intestinum & vesicam simul penetrat, ac tum inter mingendum crepitus ex pudendo, perindè atque podice emittitur.

IX. Quoad *Præsagia* de *Ani Fistulis* facienda: Ani non penetrantes Fistulæ penetrantibus minus periculosæ sunt. Nihilominus tamen omnes ferè Ani Fistulæ sanabiles sunt. Et gloriatur Petrus de Marchettis, se ultra sexcentas ani fistulas perfectè curasse, alias difficilius, alias facilius.

Ægrè admodum sanantur Ani Fistulæ, quæ suprà musculum sphincterem intestinum perforant; ut & quæ à lue gallica proveniunt. Facilius verò, & brevi tempore, quæ in orificio ani; minus facilè, quæ in medio musculo intestinum perforant.

X. Atqui *Fistulas hasce Curandi Indicationes* vel totum corpus, vel partem respiciunt affectam. Totum corpus quæ respiciunt, permittunt, (si viscera Patientis benè fuerint constituta, ut patet ex inculpata ejus valetudine) fistularum curationem mox aggredi, non expurgato corpore, absque ullo futuri morbi periculo. Alioquin præmittatur corporis Purgatio, præparantibus, & purgantibus lenioribus; nec non Vena secetur. At verò si Patiens fuerit mali habitus, & cacochymicus, propinetur insuper Decoctum ex *Ligno Guajaco*, *Salsaparilla*, *China*, *&c.* Ut tum per sudores tum per Auctam Transpirationem & copiosiorem excretam Urinam, ab humoribus vitiosis liberetur: præsente siquidem cacochymiâ, rarò admodum ex toto sanantur fistulæ ani. Fonticuli item in cruribus excitati non rarò multum conducunt, cum per hosce materia derivetur, & evacuetur: sic in senibus ex antiqua fluxione si sint fistulæ, ex tutò nunquam curantur, nisi ante consolidationem excitetur Fonticulus in crure, pro evacuatione materiæ quotidiè collectæ.

XI. Partis autem Affectæ Curatio multiplex est, pro varietate & differentiis fistularum. Atque hinc in ipsius fistulæ curatione explorandum prius, num hæc sit unica vel multiplex, *hoc est*, num unum habeat orificium & ductum; an verò plura orificia, pluresvè ductus: deinde num in intestinum penetrent fistulæ, nec ne; & sic porro. *Fistulæ* quippè *propè Anum, quæ non pertingunt ad ipsius orificium*, facillimè sanantur, non tamen absque Sectione: & quidem si rectæ sint, sectione unicâ; si autem sinuosæ, pluribus curari solent sectionibus.

Primò igitur foramen fistulæ dilatandum immissis Turundis ex *Radice Gentianæ*, vel *Spongia Compressa*; ac quotidiè eædem crassiores immittendæ, donec foramen fistulæ dilatatum admittat Scalpellum ad Sectionem: satis verò dilatato foramine, immittendus Cultellus rectus atque facienda unica Sectio, ad fundum usq; ipsius fistulæ; postmodum ad prohibendam inflammationem imponendum linteum discerptum, *Ovi Albumine* imbutum, superinjectis stupis in eodem madefactis; quibus postero die remotis, diligenter stylo inquirendi alii sinus: qui dilatandi, atque secandi modo nunc dicto: supra fistulam sectam adhibendum Digestivum ex *Melle Communi*, *Therebinthina & Ovi Vitello*. Quod si fistulæ callum consumere nequeat, imponatur illud Sculteti,

℞. *Merc. Præcipit. Rubr.* ʒß. *Mellis Rosacei* ℥ß. *Misceantur*. Unguentum hoc linteo discerpto excipiatur, & fistulæ apertæ callo imponatur.

Consumpto callo, detersoque vulnere, caro generanda, non quidem Sarcoticis Unguentis admotis, utporè humidio-

humidioribus; sed ficcioribus, *Unguento de Tutia* scilicet, *de Plumbo*, similibusvè; atque linteo discerpto his imbuto vulnus omninò implendum, ut caro è fundo succrescat; ac superponendum *Emplastrum Diapalma*, vel simile.

Productâ autem æqualiter carne, inducenda cicatrix, non Pulveribus, nec Filamentis Aridis, quibus labia vulneribus callosa evadunt, & cicatrix non ità facilè obducitur; at impositis iisdem Exficcantibus Unguentis; quibus dura ac solida evadit cicatrix, quæ difficilius dehiscit.

XII. Sed *Fistula, quæ ad Orificium Ani pertingunt, & serpunt exterius suprà Intestinum Rectum, non tamen ipsum perforant*, non ità facilè sanantur, ob copiosas humiditates, quæ ab intestinis continuò defluunt. Istæ sunt quoque dilatandæ, & secandæ; nullo quippè alio præsidio sanantur.

Igitur si occurrat Fistula Ani non penetrans rectum intestinum, sumendum Specillum, quod in una sui extremitate capitulum rotundum & pro fili serici trajectione foramine donatum habeat; in altera, pro incisione fundi fistulæ, instar acus tricuspidis acuminatum sit, cujus apici affigatur pila cerea, qua instrumenti acumen liberiorem transitum habeat ad sinus fundum, neque timor sit, ut in latera ejus impingat, operationem impediat, & dolorem excitet.

Præparato ita specillo incerato, fistulæ fundus inquirendus, eoque invento, specillum fortiter trudendo cutis perforanda, totumque illud per fistulam ducendum, propendente ex utroque foramine filo serico; dein educto specillo, fili extrema colliganda, arctissimè stringenda, sicque universi sinus incisio filo peragenda. Atque hic modus fistulam non penetrantem incidendi proponitur à C. Celso *lib. 7. cap. 4.* hisce verbis: in fistulam „demisso specillo ad ultimum ejus „caput, incidi cutis debet; dein novo foramine specillum educi lino sequente, quod in aliam ejus partem ob id ipsum perforatam conjectum sit. At verò „quia fistulæ totius per filum incisio & curatio nimis tardè procedit, illamque assiduus comitatur dolor, meritò rejicit eam Fabr. ab Aquapendente, nec locum habere ait, nisi in iis, qui meticulosè ferrum expavescunt. Unde & nos potius ducimus fistulâ specillo perforatâ, & foraminibus pro usu syringotomi quod altero extremo capitulum crassius habet, sufficienter dilatatis, filum sericum removere, atque fistulam ipsam incidere. Et hæc fistularum per filum & aciem scalpelli curatio Celsi & recentiorum Practicorum votis satisfacit, atq; simplici per filum incisione melior est, & tolerabilior, in primis quando orificia propter sinus longitudinem nimium distant. Si tamen & hæc operatio æquo tardior videbitur, omnibus bonæ operationis conditionibus satisfaciet Chirurgus, si statim fistulam inciderit Syringotomo acutam aciem habente, globulo tamen cereo munitam quo syringotomi acumen transitum habeat liberiorem ad fundum fistulæ, neque metus sit ut in latera impingat, operationem impediat, doloremq; excitet.

Verumenim verò licet hoc modo, per Sectionem partium externarum, Fistulæ Ani non Penetrantes ut plurimum curari soleant; facilius tamen eædem curam suscipiunt, si ipsum intestinum intus secetur. Neque omnino metuenda est musculi sphincteris & intestini recti sectio; hac equidem cautelâ, musculus totus non secetur, ne sic fæces involuntariè effluant. Scribit Hipp. *lib. de Hæmorrh.* sphincterem tutò posse incidi, quovis modo, sine læsione sui officii, si saltem octava ejus pars relinquatur intacta, aliàs sequeretur involuntaria fæcum excretio, & tandem ipsa mors.

XIII. Tertiò occurrunt *Fistula, quæ Intestinum Rectum perforant, sive in inferiore Musculi Sphincteris, sive media, sive suprema ejusdem parte*; quæ tamen loci diversitas non mutat curationem, sed solummodò ejusdem tempus; extremi quippè musculi fistulæ citius sanantur, medii verò, vel supremi tardius, propter profundas sectiones, quibus ad perfectam earundem sanationem opus est.

Hujusmodi fistulæ aliquandò ab Hippocrate sine Incisione curantur. Nam primùm Turundam fistulæ immittit *Succo Tithymali* madidam, pro callo consumendo; deindè *Florem Æris* adspergit: in anum ad inflammationem prohibendam, Glandem immittit Corneam, exterius *Cretâ Detergente* illitam, usque in quintum diem: ablato callo, Glandem *Alumine* implet, anoque imponit, ad glutinandum, ad inflammationem arcendam, ad locum affectum exficcandum. Sed vix unquam hæc curatio succedit. Præferenda autem quæ primùm hasce fistulas dilatat Turundis accommodatis, deindè eas secat, vel Syringotomo, vel Filo Serico. Utendum Filo, pro Patientibus ferrum reformidantibus; licet hæc sectio longa sit, & dolore molesta: frequentius verò Syringotomo, quia citius & minore dolore operatio perficitur: & quidem hunc in modum. Specillum sumendum argenteum, in utraque extremitate rotundis capitibus præditum, illudque pro necessitate incurvandum. Hujus extremo, & Syringotomi globulo filum ex lino duplicato alligandum. Quibus peractis, fistulæ orificio lente intrudendum specillum, illudque ut & filum duplicatum, & globosum scalpelli caput, per ani orificium trahendum. Deinceps manu sinistrâ arripienda syringotomi superior pars, atquè sic instrumentum trahendo & impellendo fistula uno ictu, ne diu Ægri doloribus torqueantur, integrè incidenda. Qua incisa, sanguis sistendus, inflammatio prohibenda, callus (modo nunc dicto) absumendus, vulnus recenti carne implendum, & cicatrix inducenda.

XIV. Ad *Fistulas* autem, *quæ Intestinum perforant ultrà Musculum Sphincterem, parte superiore*, quod attinet: Istæ à multis habentur Insanabiles, nisi præsecto toto sphinctere, ex quo involuntaria fit fæcum alvinarum excretio. Hasce tamen se sæpius feliciter sanasse scribit Petrus de Marchettis, citra illud incommodum: facta viz. congruâ dilatatione, ut in omnibus aliis ani fistulis curandis fieri solet; musculus sphincter eousque secandus, ut aliqua ipsius pars Integra supersit, ac intacta, quæ suo fungatur officio. Factâ sectione, superstes fistula Actuali Cauterio erit inurenda, ut callus tollatur, cujus crustâ *Butyro* vel *Digestivo* sublatâ, implenda cavitas linteo discerpto imbuto *Unguento de Tutia*; hac ratione, ut imminuatur quotidiè donec proba caro æqualiter generetur, & cavitas oppleatur.

XV. At nonnunquam observantur *Fistulæ quæ serpunt inter Intestini Recti tunicas, & superius tendunt, modo ultrà latitudinem Sphincteris, modo infrà.* Eæ tamen rarò fiunt callosæ, propter humiditatem in intestinum, ejusque membranas continuo allabentem; quæ proindè statim sunt dilatandæ Turundis ex panno lineo confectis, (vitatis illis ex Radice Gentianæ, vel Spongia Compressa, quæ plus satis dilatando, lacerant membranas intestini) dehinc secandæ secundum longitudinem, absque ullo metu læsionis musculi sphincteris: ad interna verò facienda est sectio.

Sed Fistulæ hæ dum secantur, immittenda intrà Anum cannula rotunda, altero extremo clausa; at à latere fissurâ patefacta, in cujus medio lana mollis vel gossypium lateat, ne acies scalpelli hebetetur: illius cannulæ usus est, ut sectâ fistulâ, excipiat gladiolum, illæsis proindè Intestini partibus oppositis.

Curantur autem facilè hæ fistulæ sectæ, obductâ cicatrice Injectionibus exficcantibus bis quotidiè infusis, nec non immissis Turundis imbutis *Unguento de Tutia* atque Pulveribus itidem Exficcantibus. Factâ namque Sectione, mox immittenda Turunda longa, ad fundum

usque

usque sectionis pertingens, illita *Ovi Albumine cum Bole Armene conquassato:* ad detersionem verò injicienda *Aqua Hordei cum Melle Rosaceo*; & suprà Turundam inspergendi Pulveres *ex Bolo Armene*, *Terra Sigillata*, similibusque, tum ad exsiccandum, tum ad adstringendum. Notandum verò, quod hujusmodi fistulis nunquam adhibeatur Digestivum, ne tenues intestini membranæ nimium flaccescant & resolvantur. Post quatuor aut quinque dies, parandæ Injectiones ex *Aquis Thermalibus*; vel, hisce deficientibus, *Artificialibus ex Vitriolo, Nitro, Sale, Alumine, cum Aqua Communi*, immissâ semper Turundâ imbutâ *Unguento de Tutia*, ac Pulveribus dictis Exsiccantibus; quibus remediis obducenda cicatrix, quę durior licet, & callosa, nequaquam tamen impedit constrictionem musculi sphincteris; quinimò si mollior foret, brevi resolveretur denuò ab humiditate continuò partem illam alluente.

XVI. Tandem *ad Vesicam serpentes Fistulæ* succedunt; quarum quędam perveniunt ad ejus collum: & quidem aut juxta ejus exortum, vel medium, vel finem, ipsum tamen non perforant: aliæ ipsum pertundunt in ejusdem exortu, aut medio, aut circa finem, ubi cervix vesicæ oriri vulgò perhibetur. De hiscè vix est dicendum, cum omnino sint insanabiles, & solo Prognostico relinquendę, infamentur artis præsidia. Quoad illas tamen, *quæ pervadunt ad cervicem vesicæ, ipsam tamen non perforant:* in iis curandis majore dilatatione opus est, quam in pręcedentibus; in quam rem, ex usu sunt Turundæ ex *Compressa Spongia*, vel *Radice Gentiana*, atque fistulâ dilatatâ facienda Sectio gladiolo admodum recurvo, dorso lęvi, ne lædatur collum vesicæ, acutâ acie, quod partes illud investientes sint membranosæ, quæ difficulter secantur. Si sint plures sinus, ii pluribus sectionibus sunt patefaciendi, illęsò semper vesicæ collo; turpe quippè, & fœdum foret, urinam per aliam partem effluere, quàm naturalem. Facti sectione, callus removendus, tum absolvenda curatio uti in aliis fistulis.

In genere verò de Fistularum Ani Curatione Medico observandum, ut statim ad eam se accingat, nisi renuente Ægro; suppressâ siquidem, ut sæpè fit, purulentâ materiâ, varii sinus excavantur, unde tandem Fistula in plures diffunditur; è qua suppressa materia oriuntur abscessus, non sine magno dolore, gravi febre, & aliquandò morte ipsius Patientis.

Perperam itaque existimant multi Pseudo-Medici, & Barbitonsores, se sanare posse fistulas ani & intestini recti Balsamis, Unguentis, Injectionibus, aliisque hujusmodi præsidiis; sed frustrà laborant, cum hæ non nisi Sectione sanabiles sint.

Cap. 19. *De Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus.*

I. TAndem restant *Ulcera*, quę in *Tibiis*, *Articulis*, & *Pedibus* fiunt. Sed quæ in genere de Ulceribus nunc diximus, facilè quis ad harum partium ulcera applicare poterit: adeò ut dubitaverim, de Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus quicquam superaddere. Nihilominus tamen, quoniam non infrequenter contingit, ut salsi, acresque humores ad hasce extremas partes expulsi, Ulcera excitent, de iis pauca adjungere haud abs re putavi. Etenim acres, austeri, acido-salini humores cum sanguine per arterias ad partes illas delati, ibidemque relicti, nonnunquam ulcera excitant, ægrè curabilia; idque præsertim post erysipelas partes illas frequenter Infestans accidit; quemadmodum & in fœminis menśium obstructione laborantibus. Insuper è scorbuto hujusmodi ulcera sæpè nascuntur. Etiam quibusdam familiis talia ulcera admodum familiaria sunt; ut omnes, fœminæ præsertim, etsi aliàs benè valere videantur; ulcera illa diuturna in cruribus habeant.

II. Hiscè autem partium extremarum ulceribus maturè omninò occurrendum est. Nisi enim statim sanentur, natura adsuescit ad hasce partes vitiosos in corpore redundantes humores amandare; qui posteà, si ulcus occludatur, & corpus non diligenter, sępiusque purgetur, alios morbos graviores excitant. Solent etiam neglecta incrementum sumere, partes vicinas corrumpere, callosa fieri, ut ità, si maturè iis non succurratur, incurabilia fiant. Sed istiusmodi pedum ulcera, in primis quæ tibiæ anteriora occupant, multum laboris Chirurgo creant, ex eo quod corporis universi humiditates continuò ad partes affectas defluant; quę res efficit, etiam optima medicamenta frustrà usurpari, nisi fasciis per arctè, ab inferiore parte ad genu adscendendo, constringatur, semelque aut bis quavis septimanâ Purgatio justa instituatur.

III. Igitur ut Ulcera hæc ritè curentur, primò corpus diligenter ab humoribus vitiosis Purgandum, ac viscerum dyscrasia corrigenda. Et si plethoricus sit Æger, Vena brachii secanda, & sanguis mittendus. In Topicis autem, ac localibus præsidiis semper partium affectarum natura consideranda, cum non eadem Medicamenta siccioribus partibus & humidioribus competant. Et si Ulcera in Articulis fuerint, ratione humiditatis partis affectæ, Sicciora & Aridiora Medicamenta sunt applicanda, *inquit* Paulus Ægineta *lib. 4. cap. 5.* qui in hisce ulceribus curandis inter alia laudat *frequentem irrigationem, Aquâ Marinâ vel Muriâ factam.* Enimverò articulorum ulcera sunt quamprimum exsiccanda & sananda, cum in partibus hiscè sæpè ulcera cava & cacoëthe gignantur; tum propter ossium articulationem, tum quia pauco calore sunt præditi articuli, tum quia crasso & viscido humore perfunduntur. Quapropter pro his ulceribus curandis, Exsiccantibus Medicamentis *Spiritus Vini* miscendus erit, qui partes illas roborat, exsiccat, & maximè putredini resistit. Sed cū dictæ partes declives sint, & ideò ad recipiendos humores aptę, plano loco inter curandum sunt situandę.

IV. Tibiarum verò Ulceribus imponatur *Unguentum Diapompholigos*, quod in hoc ulcerum genere efficacissimum semper deprehenditur, eò usquè, donec pus bonum & album appareat. Vel applicetur *Unguentum Desiccativum Rubrum*; vel, quod efficacius, *Unguentum de Minio*, cujus hæc est descriptio:

℞. *Axung. Porci rec.* ℥xij. *Ceræ Albæ, Cerusæ, Minii an.* ℥ij. *Lithargyri, Lapid. Calaminar. Præpar. an.* ℥j. *Vitrioli Albi* ℥ß. *M. F. S. A. Unguentum.* Et quia Oleosa, & Pinguia, propter immediatè cuti subjectum periosteum in ulceribus hiscè curandis omninò sunt vitanda; laudatur à multis *lamina Plumbea tenuissima*, Tibiæ Ulceratæ firmiter alliganda: nec non *Emplastrum Gryseum.* Vel,

℞. *Empl. Gryseí, de Plumbo an.* ℥j. *Cerusæ, Lithargyri an.* ℥iij. *Sacchari Saturni* ʒß. *Gummi Elemni* ʒj. *M. F. S. A. Emplastrum.* Efficacissimum quoq; hisce ulceribus curandis est *Fac Totum Magistri Christiani*;

℞. *Ol. Rosacei* ℥xij. *Cerusæ, Mucilag. Rad. Consolidæ an.* ℥vj. *Ceræ Albæ* ℥iv. *Lithargyri, Minii, Lapid. Calamin. Præparati an.* ℥iij. *M. F. S. A. Unguentum.*

Platerus *lib. 2. Obs.* hoc Medicamentum, utpotè validius exsiccans, extollit:

℞. *Cerusæ, Aluminis, Vitrioli an.* ℥iß. *Aceti Vini q. s. Coq. donec in formam Calcis sicca redigantur. De hac Calce dissolvo portiunculam in Vino Albo, quô illinatur Ulcus, in eoque intinctum linteum discerptum ulceri imponatur: dein superponatur hoc Emplastrum:*

℞. *Lithargyri, Cerusæ, Plumbi Usti an.* ℥j. *Tutiæ Præparatæ, Matris Perlarum an.* ʒij. *Mastichis, Thuris an.* ʒiß. *Camphoræ* ʒj. *Colophoniæ* ℥ß. *Sevi Cervini* ℥j. *Therebinthinæ* ʒij. *Ol. Rosacei. q. s. M. F. S. A. Emplastrum.* Insuper pro Crurum, Pedumvè Ulceribus inveteratis Curandis, non semel ęgregium & efficacissimum expertus sum quod sequitur:

℞. *Herb.*

℞. *Herb. Artemisiæ, Agrimoniæ, Scordii, Sum. Absynthii, Centaurii Min. an.* M j. *Aquæ Pluviæ* ℔vj. *Coq. ad* ℔ij.

In colaturâ madefiant lintea discerpta, quæ ulceribus hisce imponantur, & bis quotidie renoventur; ac mappa lanea, similiter madefacta, superinjiciantur.

Laudatur & hoc.

℞. *Aquæ melissæ* ℥vj.
Tutiæ ppta ʒiß. vel ʒij.
Fiat mixtura, eòdem modò usurpanda.

V. Sed harum partium ulcera magnas sæpe Medico & Chirurgo pariunt molestias, nec curam recipiunt, nisi è directò ulceris, sub genu, vel supra genu, excitetur fonticulus, quò effluentes continuò humores deriventur, & evacuentur: qui non occludatur, priusquàm ulcera sint curata, & affecta pars, ex morbi diuturnitate labefactata, satis robusta observetur.

Hactenus Clariss. Munnicks; cui continuò subjungendum nobis veniret aliquid de Celeberrimi Magati methodo in curatione Ulcerum olim adhibitâ, & ab Experientissimo Chirurgò Dominò Bellosto nostris temporibus felicissimè renovatâ. Verùm consuli super hôc argumentò poterunt Præclarissimi Dionysii Andreæ Sancassani, Comacchii Medici Primarii, Aphorismi è prædicti Magati Operibus magnâ curâ collecti, quos capite de Vulneribus inserimus, eorumque tractationi à Clariss. Munnicks traditâ, ibidem subnectimus. Sequentur jam itaque de Ulceribus variæ

Observationes.

Ulceris pudendorum, cum erosione testiculorum curatio.

JUvenis quidam robustus, & viginti annorum circiter ætatis, natione Sabaudus (cujus nomini parco) nicus è Lue venerea, in parte decliviore scroti contraxerat, cum capitis & articulorum doloribus nocturnis, aliisque signis certissimis luis venereæ. Venit ad me Lausannam Anno 1601. tum dimidiam partem scroti, simul & testiculorum exesam reperi. In palato quoque ulcus cum ossis carie erat. Instituta optima victus ratione, corpus sequentibus pilulis purgavi.

℞. Mass. pilularum aurearum, Aggregativar. & de fumo terræ an. ℈i. Troschisc. alhandal. & Diagridii an. gr. iv.

Cum syrupo de betonica fiant pilulæ quinque, involvantur pulvere cinamomi, denturque in crepusculo matutino, cum custodia. Postridie basilicam sinistram incidi, & sanguinem ad uncias septem extraxi, sinistram autem propterea eligere visum est, quod caput ipsi maximè in illa parte doleret, & ulcus in palato præcipuè ad sinistram mandibulam vergeret.

Deinde sequens apozema exhibui.

℞. Radicum cichorii rot. radic. polypodii, lapat. acuti, Corticum interior. radic. frang. an. ℥i. scabiosæ, veronicæ, betonicæ an. m. i. passular. enucleatarum, liquiritiæ rasæ an. ℥i. sem. anisi & fœniculi an. ʒß. trium florum cordialium an. p. i. Coquantur in s. q. aquæ purissimæ, ut colatura redeat ad ℔. iij. quibus infundantur, macerentur & coquantur s. a. Foliorum senæ à stipitibus repurgat. ℥ij. agaric. recenr. troschisc. hermodactylorum, rhabarb. optim. an. ʒß. cinamomi ʒij. zingib. ʒi.

Maneant in maceratione horas octo, inque loco calido, orificio vasis bene clauso. Deinde iterum leviter calefacta omnia, fortiter exprimantur, addanturque, syrupi de epithymo, rosarum solutivi an. ℥ij.

Misce, fiat apozema pro quinque dosibus, in aurora sumendum. Porro, quia à primo & altero haustu mediocriter purgatus fuit, per diem unam aut alteram quievit: Denique reliquam partem sui apozematis sumpsit, postremâ dosi, ut violentius ipsum evacuaret, drachmas duas Conf. Hamech admiscui. Interim dum corpus ita præpararem atque expurgarem, nihil eorum quæ circa ulcus necessaria videbantur, omisi. Deinde juncturas, cubitos scilicet, carpos, genua, pedesq; unguento ex Mercurio, usque dum dolor & inflammatio gingivarum, & expuitio pituitæ subsequeretur. Hinc dolor capitis & juncturarum remisit, ita ut à Lue venerea simul & ab ulcere scroti & testium feliciter curatus fuerit, & ad huoc usque annum 1608. quo hæc scripsi, sanus & incolumis vivat, prolesque ab eo tempore procreaverit; ex ulcere palati tenuis excidit squama ossis, quod itidem postea curatum fuit. *Gulielm. Fabricius Hildanus observation. Chirurg. cent. 3.*

De ulcere maligno & cancroso, circa radicem linguæ.

Viris Amplissimis atque Doctissimis D. D. D. Doctoribus Marco Offredo, Andreæ Boneto & Paulo Offredo, Medicis longè celeberrimis Petrus Robinus M. D.

S. P. D.

Singularis vestra humanitas atque in me benevolentia, Viri Amplissimi, qua hactenus me amplexi fuistis, facit, ut in casu quodam gravissimo, & veluti immedicabili, consilium vestrum prudentissimum implorare ausus sim, obnixè rogans, ut auxilio, remediisq; nobis adesse non gravemini. Casus autem talis.

Vir sexagesimum sextum ætatis annum decurrens superiori mense Novembri ulcus in Latere sinistro linguæ contraxit, quod ex parvula vesica in profundum ictus, illudque sordidum, est excavatum: quod ut curaretur, cœlo terraque præsidia exquisitissima comparata curavimus admoveri, quorum ope aliquando ad cicatricem productum ulcus, & penitus curatum videbatur; interea dolor perpetuus, mira ciborum degluttiendi & trajiciendi difficultas, dolor lancinativus ad aurem lateris affecti identidem hominem ferè peremit, ex ulceris nimirum erodentis vicinia & malignitate. Primò itaque occursu purgationem integram celebravimus, ex lenientibus, ex apozematis, & reiteratione purgationum, sanguinis missione, hirudines pone aures sunt admotæ, Pyroticum regioni occipitii ad primam cervicis vertebram inustum. Pilulæ Cochiæ, aggregativæ, & aureæ, an. ad ℈i. & aliquanto plus, quolibet decimo die paratæ. Emplastrum de thapsia, betonica, &c. suturæ coronali detalæ inductum, ulcus sordidum quater in die, primò quidem vino diluto tepente, tum aqua secunda detersum, per dies plus quàm quindecim: tum consequenter oleo de chalcantho per dies plus quam quindecim detersum. Clysteres quolibet octavo die injecti: reiterata secundo integra & absoluta purgatio ex leniente apozemate, & secunda purgatione. Paratum gargarisma pro ulcere detergendo, ex omni genere detergentium, & astringentium, melle rosato & aliqua parte Aloës succotrinæ, & aluminis. Quibus omnibus superioribus præsidiis, tantum abest ut ulceris malignitas illa sit efferata: & sub lingua versus linguæ frenum partes excavat & depascitur, salvo tamen œsophago & larynge. Chirurgus Chapusius Burgundus, casu quodam in hisce partibus præsens, hominem invisit, totiusque ulceris originem & malignitatem denti putrido & eroso tribuens, me absente eundem dentem eduxit, eidem ulceri curando gargarisma ex detergentibus & astringentibus & unguento Ægyptiaco præscripsit. Clarissimus Dom. Saracenus Lugdunensis Medicus, in hujus urbis viciniam accersitus, & aliud agens, me rogante hominem adivit: cum eodem Viro clarissimo consilium inivi. Decoctum ex duabus partibus salsæparillæ, & una guajaci per dies quin-

quindecim paratum, quo mane & vesperi, & in potu ordinario usus est, non omissa tertio integra purgatione, & ab initio morbi hactenus congrua victus ratione per petuo observata, & aqua aluminosa à diebus aliquot ulcere deterso, nihil utilitatis sumus consequuti: morbus artem evincit exhausta pharetra, ulcere magis ac magis desæviente & serpente, vim præsidiorum artemque eludente. Magna itaque humorum corruptela, pessimus totius corporis habitus, ulceris telephia, aut chironica natura, perpetua salivatio, eaque viscida & glutinosa, ex ore defluens indesinenter, à morbi primordio ulceris curationem arcent. Hæc totius morbi origo, historia, & præsidiorum series: ut si quid vestra consilia possint, si quæ sint arcana pro tanto morbo profligando, eadem nobis pro vestro erga nos amore testatissimo impendatis, & si quis Chirurgus apud vos cæteris omnibus hac in parte excellat, eundem nobis mittatis, hoc vos iterum atque iterum rogo. Bellitii 10. Februarii 1614.

- Primi ulceris in linguę latere curati labia sunt callo similia, eaque indurata, quæ linguæ obvolvenda incredibiles pariunt dolores. *Hactenus Dom. D. Robinus.*

Porrò cum à Collegio medicorum clarissimè constitutum esset, ut ego advocarer, ac Dn. D. Paulus Offredus nomine reliquorum ad me scripsisset & ego 7. Febr. 1614. Bellitium ad ægrum D. Claudium Monteilletum, ibi tem in Curia procuratorem prudentissimum, pervenissem, ulcus tale, ut in præcedentibus Dom. D. Robini literis descriptum est, inveni. Convocatis itaque mecum Dn. D. Robino, & Magistro Claudio Pennino, Chirurgo Bellicensi, curationem sic instituimus. Primò corpus sequentibus pilulis iterum expurgavimus.

℞. Pil. aureatum, cochiarum an. ℈iß. Trochiscorum Alhandal & diagridii an. grana iij.

Cum syrupo rosato solutivo formentur pilulæ quinque, involvantur pulvere Cinamomi. Purgato corpore, setaceum nuchæ applicui.

Capiti cucupham ex sequentibus simplicibus præparatam applicuimus.

℞. Florum betonicæ, Salviæ, rosmarini, lavendulę an. p. ii. radicum & seminis pæoniæ,macis,caryophyllorum,olibani, masticis,cinamomi,stiracis calamitæ an. ʒß. rosarum rubearum,nigellæ Romanæ an. p. ii. Granorum Kermes ℈iii.

Contusa omnia, & exquisitè pulverisata, excipiantur bombace pexo, & cum panno serico carmesino fiat cucupha interpunctim consuta, pro cranio obducendo. Hisce administratis, ægrum iterum sequenti potiuncula expurgavimus.

℞. Decocti communis pectoralis cum seminibus anisi, melonum, citri, acetosæ, adde passularum mundatarum, prunorum Damascenorum an. ℥i. sub finem decocti polypodii, & visci quercini, epithymi, seminis carthami an. ʒiii. fol. senæ mundatorum ʒii. sem. malvæ ʒi. Fiat decoctio ad ℥iv. In quibus infunde agarici trochiscati ʒi. rhabarbari ʒiß. turbith. ʒß. gingib. & sandali citrini an. grana sex. In expressione dissolve diaphœnici & confectionis hamech an. ʒiß. electuar. diacarthami ʒi. syrupi rosati solutivi simpl. ℥i. Misce fiat potio.

Quâ expurgato corpore, ad humoris atrabilarii acrimoniam arcendam, serum lactis cum syrupo violaceo per dies quindecim, & plus exhibuimus, & vinum decocto veronicæ, & agrimoniæ, saccharo & cinamomo aromatizato diluimus.

Loco affecto sequentia applicuimus.

℞ Aquæ ranarum aquatilium,gammarorum, plantaginis, rosarum an. ℥ii. mellis rosacei ℥i. Misce, fiat gargarisma, quo os sæpissimè abluatur, & siphone in ulcus ipsum injiciatur.

Postea sequens pulvis beneficio follis, insufflatur.

℞. Pulveris ranarum aquatilium & gammarorum s. a. præparati, cornu cervi usti & præparati an. ʒi. Misce, fiatque pulvis, qui fistulæ follis imponendus est.

Tandem sequens medicamentum in forma linimenti præparatum, bombace in eo intincto ulceri imposui.

℞. Cerussæ lotæ, cornu cervi usti & præparati, pulveris ranarum & gammarorum s. a. præparati an. ʒß.

Cum sufficiente quantitate mucilaginis seminis cydoniorum factæ cum aquis supra descriptis, fiat instar linimenti.

Hac observata methodo, & adhibitis medicamentis, malignitas ulceris brevi castigata fuit, penitusque remisit. Cùm verò per mensem apud ægrum moram traxissem, & ulcus ferè ad cicatricem pervenisset, ita quidem, ut res tam domesticas, quàm forenses iterum administrare posset, domum me recepi, & quæ prætereà agenda, Clarissimo Medico Dn. D. Robino, & Magistro Claudio Pennino perficienda commisi. Sed quid fit? Post meum abitum cum agyrta & circumforaneus quidam Bellitium percurreret, multumq; & ad cœlum usque (ut hujusmodi impostores facere consuevere) secreta sua extolleret, ægro adductus fuit. Is acceptâ pecuniâ, cum præter intentionem Medici atque Chirurgi, ægro medicamenta sua applicuisset, tertio post die hæmorrhagia ex ipso ulcere adeò magna consequuta est, ut nisi sedulam diligentiam adhibuisset Mag. Claudius, in ipsa hora extinctus fuisset æger. Hinc maxima consequuta est virium prostratio. Cum denuò advocatus essem, non solum vires mirum in modum labefactatas, verùm etiam ulcus pristinam ferè malignitatem adeptū esse, reperi; profundum item & fordidum erat. Ulceris quidem malignitas blandis & benignis illis superiùs recitatis medicamentis castigata fuit,sed humidum radicale adeo erat absumptum, innatusque calor extinctus, ut nulla arte aut industria resocillari posset; ita quidem, ut non diu post animam suam Deo reddiderit. Quod sanè mirum non est: erat enim cùm ratione constitutionis corporis, tum etiam senectutis supra modū extenuatus: tantaque copia sanguinis (quemadmodum Chirurgus & adstantes referebant) effluxerat, ut vix credibile sit, corpusculum adeò exile atque extenuatum tantâ copiâ sanguinis posse esse præditum. Verisimile autem est, Empiricum illum (quicquid pro defensione sua adstantibus persuadere voluerit) medicamento aliquo acri & erodente usum fuisse, carnemq; ad ramum aliquem insignē venæ jugularis internę non tantum erosisse, verum etiam pristinam malignitatē ulceri iterū induxisse. *Idem Cent.4.*

De ulceris inveterati & cacoëthis, ex intempestivo usu Medicamentorum frigidorum, in combustione applicatorum orti, felicissima curatione.

Etiamsi in tractatu nostro de combustionibus, uti quoque in Centuria prima Observatione 90. luculenter satis monstravimus, quàm à ratione aliena, quamq; periculosa sit methodus curandi combustiones per medicamenta frigida; non erit tamen abs re sequenti exemplo id denuò confirmare.

Puella quędam ex nobilissima familia oriunda, Ursula von Utenheim nomine, 16. annorum ætatis, cùm pede sinistro in aquam fervidam delapsa esset, & secundum vulgarem, ac passim à Practicis usurparam Methodum, Medicamenta frigida, & quæ insigniter exsiccant applicata essent, paulatim malum exacerbatum est. Pes totumque crus mirum in modum intumuit, & ulcus circa talum exteriorem remansit: ubi Medicamenta quàm plurima, tam interna quàm externa, absque fructu adhibita fuere. Ulcere illo cùm in quartum usque annum laborasset, & ego Anno Millesimo sexcentesimo Decimo octavo Durlachium vocatus essem, me, unà cum Clarissimo ac Doct. Viro D. Lud. Schmidt, Serenissimi Principis ac Dom. Domini Georgii Friderici Marchionis

Marchionis Badensis & Hochbergensis &c. Doctori medico celeberrimo, in consilium adhibuit. Ulcus autem istud latitudinem Thaleri Imperialis excedebat: labia in circumferentia inæqualia, nonnihil elevata, prædura & callosa erant; Articulos quin etiam, propter impactam, atque à frigidis istis medicamentis induratam materiam, adeò erat rigidus, ut vix ipsum movere & incedere posset.

Sequenti autem modo curationem instituimus: Primò potiunculâ hâc corpus expurgavimus.

℞. Extracti Cnicopharmaci ℈. ij. Extract. mechoacæ ℈. i. Syr. rosf. solut. compositi ʒ. vi. Decocti communis foliot. sennæ ℥. i. misce fiat potiuncula.

Ulceri pulverem præcipitatum, optimè & s. a. rectificatum cum filamentis imposui. Pedem, & quicquid induruit, sequente Linimento inunxi:

℞. Pingued. caponis, Ol. liliorum albotum, Ol. lumbricorum an. ℥ ß. Misce.

Postea sequens Cataplasma calidè applicui:

℞. Farinæ fabarum, Lolii, an. ℥ iß. Pulver. radic. altheæ, Bryonæ, Sem. fœnigræci, an. ʒ ß. Flor. rosarum, odoriferarum, Myrtillorum, balaustiorum an. ʒ j. Masticis, olibani, an. ʒ ij. sapæ ℥ ij. Croci ʒß.

Cum decocto radicum altheæ & fœnigræci f. s. a. Cataplasma.

Post dies etiam aliquot fonticulum caustico, sub genu, è directo ulceris fecimus, in eum finem, ut esset affluentis humoris ex corpore interceptio: quapropter ne clauderetur, antequam pars affecta, ex diuturniiate morbi labefactata, satis esset roborata, injunximus. His adhibitis remediis, cùm labra prædura & callosa emolliri non posse videremus, caustico ea absumpsimus, inductâ escharâ sequens Digestivum applicuimus.

℞. Ceræ novæ ℥j. Colophoniæ, Gummi elemi, Terebinthinæ an. ℥ ß. Pulver. masticis, olibani ao. ℈ij. Croci ℈j.

Cum oleo rosaceo & amygdalarum dulcium q. s. fiat Unguentum, addendo vitellum ovi, parum olei de vitellis ovorum.

Præscriptum cataplasma per mensem ferè integrum applicatum, pulvis verò præcipitatus ad finem curationis inspersus fuit. Post usum cataplasmatis, sequens Ceratum circumcirca juncturam pedis applicuimus.

℞. Emplastr. de mucilaginibus ℥ iv. Gummi ammoniaci ʒß. Ceræ ℥j. Croci ʒß. Argenti vivi extincti ʒiiß.

Misce, fiat ceratum, quod supra alutam extendatur, & applicetur ut dictum est. Notandum autem est, ab usu hujus cerati nonnunquam pustulas erupisse: id quotiescunque accidit, usum Cerati intermisimus, & unguentum aliquod exsiccans, veluti de Cerussa, applicuimus: consolidatis pustulis, ceratum iterum ad eruptionem usque pustularum applicuimus. Hoc modo enim materiam induratam satis emollitam, paulatim quoque evacuavimus. Tibiam à digitis pedum ad genus usque fasciâ sequenti decocto imbutâ, involvimus.

℞. Radic. consolidæ major. Tormentillæ, Bistortæ, an. ℥j. Herb. Beton. Ivæ arthriticæ, Absinthii, Salviæ, Rosmarini, Flor. Primul. Veris an. m. j. Coquantur in ℔. vi. aquæ, addendo Salis m. j. Fasciam usque ad finem curationis præscripto decocto madefactam applicuimus: post curationem verò ut siccam illam, per annum integrum & quidem mane applicaret, & per intervalla corpus expurgaret, venaque in brachio tunderetur, jussimus. Sic Divino favore ab ulcere isto inveterato feliciter, & parvo cum negotio convaluit. *Idem Cent. 5.*

De ulceris fistulosi & inveterati felicissima & compendiosa curatione.

Anno 1586. Excellens quidam Medico-Chirurgus (cujus nomen hic lubens prætermitto) Genevæ matronam, quæ ex abscessu in crure ulcus fistulosum contraxerat, curandam habuit: circa quam cùm ultra menses sex occupatus fuisset, summamque diligentiam frustrà adhibuisset, tandem Dominus Johannes Griffonius, Chirurgus scientiâ simul & experientia clarus, Præceptor & Fautor meus perpetuo honorandus, in consilium adhibitus fuit. Iste Chirurgus circumspectus, & in inquirendis causis morborum longè diligentissimus, com stylum exploratorium adhibuisset, & cognovisset, præcipuam & unicam causam, quæ consolidationem impediebat, tenuitatem esse cutis, quæ ulceri adjacebat, spem dedit ægræ, se brevi, juvante Deo, illam in integram sanitatem restituere posse.

Purgato itaque & satis præparato corpore, caustico cutem illam tenuem erosit, & ex fistula ulcus oblongum fecit. Post casum eschare, unguento de succo apii mundificato ulcere, spacio trium aut quatuor circiter septimanarum feliciter cicatricem induxit.

Ab eo tempore frequentissime in curandis ægris idem mihi observare contigit. Quotiescunque enim in abscessibus pinguedo, & panniculus à putredine aut pure absumuntur, cute remanente integrâ, non coalescit, neque cum carne reunitur. Quæris causam? In promptu est. Venæ enim capillares ad cutem tendentes, à putredine & pure eroduntur & absumuntur: Quibus erosis, sanguis & nutrimentum consolidationis materia non amplius ad cutem defertur. Hinc cutem hoc modo à subjecto panniculo carnoso separatam, colorem naturalem in lividum aut obscurum mutare videmus, arescit enim. Quapropter veluti inutile quid abscindenda aut erodenda est.

Hæc in gratiam juniorum Chirurgorum adscribere visum fuit, ut in inquirendis causis, quę sanationem ulceris impediunt, diligentes prudentesque sint, atque videant, frequenter ex minimo etiam errore sanationem ulceris retardari posse. *Idem ibidem.*

De fistula, ex parotide orta, curatione.

Studiosus quidam, circa annum duodecimum ætatis, abscessu sub aura dextra (parotis vocatus Medicis) correptus fuit, qui quum paulatim in fistulam abiisset, per tres integros annos frustrà à Barbitonsoribus excruciatus fuit. Tandem 28. Julii Anno 1620. rum Bernam venisset, & mihi adductus fuisset, fistulam cuniculosam inveni, exterius rute duo saltem erant foramina angustissima, quorum unum sursum versus cranium tendebat, & in duos sinus dividebatur: alterum deorsum versus jugulares venas descendebat. Sed omnia intus erant callosa. Optima præscripta victus ratione, semel quinetiam atque iterum expurgato corpore, caustiro meo cutem, quæ fistulis illis adjacebat, erosi, & digestivum, nec non Ungueotum Basilici ad casum escharæ applicui. Deinde eodem caustico, nec non pulvere Angelico, diligenter rectificato, callositates omnes paulatim absumpsi, ita ut intra septimanas septem plenissime convaluerit.

Prædicto autem pulvere ad finem ferè curationis usus sum. Non tantum enim mundificat, & superfluam carnem absumit, verum etiam consolidat, & optimæ carnis generationem promovet.

Sensim præterea viscosos humores, qui in ambitu vulnerum, & ulcerum male curatorum delitescere solent, ad se trahit & evacuat.

Porrò diligenter attendendum est, ne quicquam de cute à subjecta carne musculosa separata, & venis capillaribus

pillaribus destituta, remanest. Consolidationem enim impedit, ut præcedenti Observatione tyrones fusius monui. Et quia illa in prima applicatione in hoc nostro ægro, propter callositatem insignem erosa non fuerat applicationem caustici aliquoties iteravi; ubi diligenter prospiciendum est, ut quantitas caustici cum cute, quæ erodenda est, justam, & ut dicimus, ad pondus habeat propoitionem. Et ita quidem, ut partes integræ & sanæ conserventur, male affectæ verò destruantur. Id autem rectè ut fiat, necesse est ut Chirurgus optimam habeat notitiam facultatis sui caustici.

Deinde etiam ut naturam subjecti cognoscat, hoc est, an molle, rarum, humidumque, an vero solidum, densum, & siccum existat? Quam periculosum enim sit, in applicatione causticorum medicamentorum errare, Lector ex observatione 49. Centuriæ 1. & observ. 72. Cent. 4. videre poterit. *Idem ibidem.*

Inveteratum ulcus, in pollice pedis existens, quo modo sanatum?

Tigurinus quidam Juvenis contusionem ad pollicem pedis receperat, exortâ inflammatione in ulcus degeneravit; id cum inveterasset, nullisque, ut videbatur, remediis ampliùs curari posset, venit ad me Genevam Anno 1595. Digitus intumefactus, & inflammatione obsessus erat. Ad externum latus digiti ulcus erat cum excrescentia carnis, quæ magnitudinem fabæ excedebat, & dimidiam ferè partem unguis velabat. Hanc Barbitonsores causticis aliquoties absumserant, sed frustra. Quicquid enim de die absumebatur, id noctu fungi instar repullulavit. Ego diligenter perquirens, quænam sanationi hujus mali obstare possent, inveni unguem, subter carnem illam extuberantem, à subjectâ carne separatum esse, & proinde continuò carnem sanam, versum radicem unguis pungere, dolores excitare, humoresque copiose attrahere. Cognitâ causâ ægro spem feci, brevi ipsum sanitatem recuperaturum. Purgato corpore, & sectâ venâ in cubito ejusdem lateris, excrescentiæ carnis pulverem aluminis usti inspersi: Digito verò simul & toti pedi sequens Cataplasma, quod refrigerat, & dolorem lenit, applicui.

℞. Farinę Fabarum ℥ ij. Pulveris rosar. rubear. Balaustiorum, & Nucum cupressi an. ʒ ij. Croci ℈ ß.

Coquantur cum aqua plantaginis & rosarum, parumque aceti ad formam Cataplasmatis, addendo sub finem vitellum ovi, parumque olei rosacei, applicetur tepidè.

Beneficio hujus Medicamenti dolor simul & intumefactio multum remiserunt, excrescentia quin etiam carnis aliquantum imminuta est, ita ut unguis à subjecta carne separatus, quem excrescentia carnis obtexerat, in conspectum veniret. Illum cùm scalpello & forfice, eâ quâ fieri potuit diligentiâ abscidissem, & pulverem exiccantem aspersissem, necnon Emplastrum diapalmeum applicuissem, brevi convaluit. Discant Chirurgi, quantum intersit, morbi causam præcognoscere. *Idem ibidem.*

Pro Ulcere in genere.

Proponam hic Medicamentum polychrestum ad omnia ulcera sananda etiam composita, & est unguentum mirabile dictum, quia mirabilia præstat, confectio talis est.

℞. Lithargyr. auri ℥ ij. ol. rof. ℔ j. ponantur ad ignem in vase vitreo, & bulliant eo usque quo si mittatur intus calamus comburatur, adde ceræ novæ ℥ ij. ft. rac. liquid. ℥ j. mell. ℥ iß. bulliant & incorporentur optime, postea extrahatur ab igne, adde pulv. thuris mirrh. præcipitati, ol. terebinth. ceræ, resin. pini an. ℥ j. M. optimè. Hoc unguentum exsiccans est, & abstergens, & malignitatem extinguit ob præcipitatum. *Rodericus à Fonseca, tom. 2. consult. 17.*

Pro ulcere calido in tibia.

Corpore decenter purgato ulcus lavari mandavimus cum aqua plantag. rof. & similibus. Deindè unguentum commodè desiccativum & incarnativum etiam refrigerans in tibiis maximè expertum præscripsimus.

℞. Ceruss. ℥ j. lithargyr. ℥ j. mastich. corall. rub. rof. sang. drac. camphor. an. ʒ j. unguenti popul. quarta ß. ol. rof. viol. aqu. solani & plantag. q. s. lapid. calamin. & ossis sæpiæ an. parum. F. unguentum. *Petrus Forestus, observ. 5. libr. 7. obs. Chirurg.*

Quidam in ulceribus parvis excoriantibus cutem & carnem tibiæ cujusdam, prius apposuit emplastrum ex cerussa, lithargyro auri, myrrha & oleo rof. coctis ad duritiem convenientem; sed interim succo senecionis excoriationes, tum ulcera lavabat, deinde pulvere aristol. long. & baccarum lauri insperso; hinc pannum lineum in succo senecionionis madefactum circa tibiam excoriatam volvebat, superinductis fasciis à talo ad genu usque; & ita tibia excoriata ab omnibus ulceribus sana evasit. *Idem. obs. 4. lib. 7. obs. Chirurg.*

Pro ulcere verminoso.

Unguentum hoc in ulceribus ad vermes descriptum à *Bertapalia* adhibuimus.

℞. Olei amygdal. amar. succ. arant. acidor. vini malvatici, an ℥ ß. pulv. colocynth. cent. min. an. ʒ ij. ceræ, q. s. F. unguentum. *Petrus Forestus, observ. 10. lib. 7. observ. Chirurg.*

Pro ulcere cum ossis corruptione.

Chirurgus ut squammæ exsiccarentur, & exciderent ossium cortices, & ut bona caro renasceretur, commodè hoc sequenti pulvere usus est.

℞. Aristol. rot. ireos, Aloës combustæ, rad. peucedan. scoriæ æris, cortic. pini, an. part. æq. F. pulvis, adjectum est deinde mel ut fieret emplastrum. *Petrus Forestus, obs. 11. lib. 7. Chirurg.*

Pro ulcere virulento, corrosivo & ambulativo.

Chirurgus quidam hac lotione commodè utebatur.

℞. Myrobal. citrin. ℥ ß. myrtill. rosar. an. M. ß. santal. omnium an. ʒ iß. aq rof. ℥ iv. aq. plantag. ℥ viii. bulliant omnia simul ad tertiæ partis consumptionem. Idem hoc pulvere ad cicatricem inducendam utebatur.

℞. Bol. armen. ℥ ß. alumin ʒ ij. balaust. myrtill. myrobal. citrin. an. ʒ iß M. F. pulvis. hoc etiam unguento prohibente ulceris deambulationem utebatur.

℞. Tutiæ præp. plumbi usti, antimon. an ʒ ij. pulveriza subtilissimè, & cum oleo myrtino F. unguentum. Carpus hoc utebatur pro exsiccando ulcere.

℞. Aristol. long. rot. cent. min. an. M ß. caud. equin. M j. cortic. rhus. ʒ j. vini nigri ℔ x. mell. ℔ ß. bulliant ad consumptionem duarum partium, & coletur.

Quidam cum ulceratam haberet tibiam ulcere virulento & corrosivo, pulverem cranii humani adusti inspergebat, & supra dictum pulverem linamenta sicca apponebat, & ita curatus est: unguent. hoc valdè est expertum mundificans & consolidans omnia ulcera corrosiva, ambulativa, & difficilis consolidationis.

℞. Suc-

℞ Succor. depurator. pentaphyll. pilosell. consolid. min. bugulæ, absinth. an. ℥i. succ. caud equin. virgæ pastoris, an. ℥ij. succ. plantag. ℥v. ol. ros. ℥iv. ceræ ʒiij. mell. rosac. ℥iiß. terebinth. ℥ij. vel q. s. ceruss. lotæ in aqua plantag. lithargyr. auri, tutiæ præpar. plumbi usti & loti, spodii. balaust. an. ℥ß. sang. drac. sarcocoll. nutrit. in aq. plantag. myrrh. thuris, aloës, ros. sicc. ciner. sarment. vitis, an. ʒ. ij. F. unguentum.

Hæc aqua mirabilis habetur in exsiccatione ulcerum virulentorum.

℞. Succi portulac plantag. succi uvarum non maturarum an. pintam. j. album. ovorum numer. 8. alumin. crudi ℔j. optimè pulveriz. & extrahatur aqua per alembicum. *Petrus Forestus, observ. 13. lib. 7. observ. Chirurg.*

M. Jodocus Chirurgus ad ulcera sordida & putrida, & ad gangrænas, hoc unguento abstersivo utebatur.

℞. Micam panis siliginei, & tempera eam in aceto vini ad horas sex, postea eam contunde, & adde mell. ros. & salis, q. s. extend super licinia, postea superpone plumaceolum infusum in aceto & aqua, ita ut comprehendat totum ulcus, interim non omittendo defensivum circa partes vicinas. Sed & nos hoc unguento mundificativo mirabili ad ulcera putrida sine corrosione commodè utimur.

℞. Succ. depurator. apii, absinth. beton. an. ʒj. succ. plantag. ℥iv succ. agrimon. ℥ij. mell. rosat. colat. ℥iv. bulliant omnia simul leviter semper movendo usque ad consumptionem quasi succorum, deponendo spumam, deinde removeatur ab igne, & incorporetur cum eo pulvis sequens ad mellis spissitudinem.

℞. Gallar. quercus ℈iß. el. myrrh. ℈ij. thur. mastich. aloes succot. sang. drac. sarcocoll. an. ℈j. psidiæ, ros. rubr. balaust. ciner. sarmentor. vitis an. ʒj. F. pulvis subtilissimus. Aliud unguentum mundificativum mirabile in ulceribus sordidis & fraudulentis.

℞. Succi folior. lilii ℥iv. aceti ℥j. mell. ℥ß. M. & coque in vase æneo ad perfectionem: aliqui addunt succ. absinth. apii, & plantag. q. s. & mirabiliter operatur. *Idem observ. 14. lib. 7. observ. Chirurg.*

Pro ulcere profundo & cavernoso in mulieris cujusdam coxa.

Cum eam sæpè purgassemus, ad decoctum ligni guajaci devenimus: ipsis ulceribus abstersis cum injectionibus & lotionibus ex lixivio, melle rosato, & alumine factis: aqua maris hîc egregiè confert, ut & aqua aluminosa, quæ in hoc affectu præstantissima est.

Pro putrefactione circa labia, & ut etiam ulcera ampliarentur, aliquando præcipitatum imponere mandavimus: deinde ablata eschara, ad majorem mundificationem, etiam unguento Ægyptiaco cum decocto hordei, & mellis modico abluimus, ulceribus satis abstersis, per tres dies hac lotione ulcera ablui jussimus.

℞. Aquæ hord. ℔ß. mell rosac. ℥iij. M. deinde ad incarnationem Chirurgus devenit hoc sequenti unguento, quod est *Joh. De Vigo.*

℞. Terebinth. claræ ℥ij. mell. ros. ℥j. sarcocoll. ʒij. glutin. piscium, tragacanth. an. ʒj. antimon. plumb. usti, an. ʒiß. succ. centaur. ʒij. vel ejus loco pulv. ʒiij. farin. hord. cribrati ʒiß. croci ℈j. bulliat terebinthina cum melle rosac. parum deinde omnia simul misce, in hoc casu est mirabilis incarnationis, interim ab initio etiam in circuitu aliquod defensivum appositum est, postea unguentum de minio super linteum admotum est, & ita cicatrizatum est hoc ulcus, sequens etiam Medicamentum quod in frequenti usu est apud Chirurgos, miram vim habet in glutinandis seu incarnandis ejusmodi ulceribus.

℞. Decoct. hord. ℔j. mell. ros. ℥iij. sarcocoll. ʒij myrrh. thur. an. ʒj. vini odorifer. ʒvi. coq. omnia simul usque ad tertiæ partis consumptionem, interdum potest addi aliquid aloës, post glutinantis Medicamenti impositionem sola spongia nova mulso imbuta circumponenda est, quam fieri potest mollissima, ejus autem deligatura à sinus fundo incipiat, & ejus ore finiat; fasciarum verò spiræ, sinus profundum sine dolore arctent, ac paulatim usque ad os ejus relaxentur: spongia ideo circumdatur & alligatur ut exsiccet, manantemque è sinu saniem excipiat, alioqui partem eroderet; sit mulso imbuta, ut detergeat, mollis, ne asperitate lædat, nova verò, ut deducet. *Petr. Forestus, observ. 15. & schol. lib. 7. observ. Chirurg.*

Pro ulcere fistuloso.

Mirificè prodest in antiquis fistulis & admodùm callosis hæc injectio.

℞. Unguenti Ægyptiac. ℥ß. sublimati ʒß. lixivii. ℥iv. aq. ros. ℥ij. arsenic. ℈j. aq. plantag. ℥iv. bulliant usque ad consumptionem tertiæ partis injecto Medicamento, fistulæ os linamento concerpto claudendum est, ne id resiliat; nisi enim aliquandiu maneat nullum affectum effatu dignum præstare poterit: quæ ex arsenico illinuntur penicilla, neminem unquam fefellerunt, ut propter experientiam quotidianam, recentiorum ferè omnium scripta testantur. *Petrus Forestus, observ. 16. lib. 7. observ. Chirurg.*

Pro ulceribus tibiarum.

Quidam hoc cerato de plumbo, quo uti solebat *Angelus de Parma*, curatus est.

℞. Antimon. ceruss. lotæ, an. ℥ß. plumb. usti, lithargyr. terebinth. an. ℥i. ol. ros. complet. ℥ij. ceræ alb. ℥iß. ceræ in oleo liquefactæ, addatur terebinth. Deinde pulveres, & F. unguentum. Hoc etiam egregie probatum est ad ulcera tibiarum ostracola.

℞. Ceræ. resin. an. ℥j. sævi castrati ℥j. picis naval. ol. an. ℥iij. mastich. thur. an. ʒiij. lithargyr. ℥iß. ceruss. ℥ß. coq. simul oleum, resina, sævum & cera, usque ad bonam glutinositatem; postea addantur reliqua. De tertio autem die in tertium ulcus debet lavari vino calido. Hæc etiam tela quæ ad Galenum refertur, competit ulceribus tibiarum.

℞. Ol. ros. ℥xii. ceross. ℥iij. lithargyri ℥ivß. thur. mastich. an. ʒß. sang. drac. ℥ß. myrrh. sarcocoll. an. ʒij. coq. parum, usque ad rubedinem, & extrahatur ab igne, & imponatur tela antiqua ex lino. *Idem observ. 8. lib. 7.*

Pro ulceribus Chironiis ex Galeno.

℞. Ceræ ℔j. ceruss. ℥viii. ol. rosac. ℔j sal. ammoniac. ℥iij. squamm. æris ℥ij. thur. alumin. ærugin. malicor. calcis vivæ, an. ℥i. quæ liquari debent, liquata & frigefacta aridis vino tritis admisceto, & placidiore igne decoquito. *Petr. Forestus, schol. observ. 12. lib. 7. obs. Chirurg.*

Pro ulcere sordido putri virulento, depascente in brachio cujusdam mulieris cum ossis carie.

Post ritè purgatum corpus, & exhibitum decoctum ligni sancti, ulcus quotidie per tonsorem abstergi post sudorem præcipio decocto primo ligni & linteolis exsiccari, tum os corruptum eradi, donec aliquid cruoris vel humiditatis appareret: postea illini tribus aut quatuor guttis balsami sulphuris, tandem applicari emplastrum meum diasulphuris jubeo, quibus omnibus caro in osse latè denudato procreata, & ulcus ad consolidationem perductum fuit in quadraginta diebus. Emplastrum diasulph. ita fit.

℞. Ol. sulph. ℥iij. ceræ ℥ß. colophon. ℥iij. myrrh. ad pondus omnium, cera, colophonia, oleoque liquefactis simul, & benè commixtis inspergatur myrrha subtilissimè trita, paulatim igneque lento coquantur, spatha semper agitando, donec benè permixta fuerint. Postea nimium post quartam horæ partem, ab igne deponantur, & paulatim frigescant; & habebis emplastrum præstantissimum & infallibile in curandis omnis generis ulceribus & vulneribus quibuscunque. *Martinus Rulandus, curat. 93. cent. 1.*

Corpore purgato ulcera diebus alternis semel lavabantur mane, & per se siccabantur, sequenti aqua nostra.

℞. Aq. plantag. ℔i. aq. rosl. ℔ß. fl. malorum arantior. ℥iij. argenti vivi sublimati & pulver. ℥ß. M. coq. omnia lento igne per quartam horæ partem. Deinde removentor ab igne, & cum deferbuerint, in phialam vel vitrum imponuntor pro usu, & sic mulierem quandam cujus totum corpus ulcerosum erat, brevi tempore curavimus. *Martinus Rulandus, curat. 19. cent. 5.*

Fœdissima cruris ulcera.

Curavit Illustrissima Comitissa quædam in *Moravia*, cum decocto fol. quercus, cui addidit parum alumin. myrrh. & thuris, quo decocto eluit ulcus; folia verò decocta calide emplastri loco applicavit ter in die renovando. Sic levissima subinde, & quæ vulgaria videntur, plurimum juvant. *Wolfgangus Hoferus, lib. 4. Herc. Medic. cap. 2.*

Pro ulcere in dorso sinuoso, profundo & sordido.

Post universalia ad detergendum & mundificandum ulcus, his usus sum auxiliis.

♃. Decoct. hord. integr. ℔ij. mel. rosat. colat. ℥iv. M. F. injectio intra ulcus per siphonem rectum: absque mordicatione detergit & eluit ulceris ichores. Verum quum & crassa sanies sordida multa inesset, hoc altero fortiore mundificativo usi sumus, nempe Ægyptiaco unguento præfato decocto admixto, adjecta aq. vitæ ℥ ij. interdum & post dies aliquot ubi hoc secundo decocto usi essemus, nec satis pro voto detersio procederet, hac injectione nobili & efficaci utendum censuimus.

℞. Ligni sancti subtiliss. pulverati, cortic. ejusd. an. ℥ij. aristol. long. cent. min. absinth. agrimon. caud. equin. fol. oleæ myrti, pimpinell. consolid. maj. an. M j. cortic. thur. myrrh. sarcocoll. an. ℥ß. Vini rubr. odorif. ℔ iij. mell. despumat. ℥iv. omnium decoctio; ex cujus colatura fiat injectio intra ulcus, addendo hora injectionis aq. vitæ el. ℥ i. pro qualibet vice. Ubi animadversione dignum & observatione visum est, aquam vitæ cum præfato decocto potentissimam esse & efficacissimam in detergendis sordidis ulceribus sine morsu, iisdemque exsiccandis & ad glutinationem promovendis: quin si cum præfato decocto adjiciantur aq. vitæ, el. ℔ ij. & in alembico vitreo in B. M. destillentur, mirabilem inde elici liquorem ad ulcera sordida & cava tum detergenda, tum glutinanda; quod crebro experimento nobis exploratum est: mira namque profectò aquæ vitæ vis est in detergendis ulceribus & glutinandis; præsertim nervosarum partium, ut diuturna observatione nobis est comprobatum, ut qua nihil est præstantius. Cum carnem in hoc ulcere regenerare vellemus, altera injectione usi fuimus, cujus est vis, & modicè detergere, & carne cavitatem implere, unde sarcotica dici meritò potest.

♃. Fol. plantag. M. ij. Agrimon. herbæ Roberti, pentaphyll. an. M. j. summitat. absinth. num. 3. utriusque consolid. caud. equin. ceterach. hyperic. an. M. ß. beton. M j. F. decoctio in aq. in fine adde vini rubr. astring. ℔ij. rosl. rub. fol. myrti, an. p. ij. hord. integr. p. ij de colatura cape ℔iv. quibus adde farinæ fabar. ℥j. farinæ orobi ℥ß. thuris, mastich. sarcocoll. resin. pini, an. ℥ i. myrrh. aristol. rot. an. ʒ vi. irid. flor. ℥ ß. mell. rosar. colat. ℥ iij. M. & ex hoc liquore F. injectio intra ulcus hoc sequenti unguento, post injectionem, intra ulcus cum turundis, spleniis ac licinils commodè utebamur.

♃. Succ. plantag. ℥ iv. succ. agrimon. ℥ij. succ. absinth. ℥ j. vini rubr. ℥ vi. ol. rosl. omphac. ℔j. coq. simul. ad vini & succorum consumptionem, in fine addendo farin. fabar. ℥ iiß. farin. orob. ʒ ß. thuris, mastich. sarcocoll. resin. pini, an. ℥j myrrh. el. irid. flor. & aristol. rot. an. ℥i. terebinth. in vino albo lotæ ℥ iij. mell. despumat. ℥vi. ceræ quod satis est, F. unguentum. Pulvere item sarcotico hoc post completam ulceris detersionem intra ulcus usi feliciter sumus.

♃. Aloës el. ʒij. thur. & cortic. ejusdem, myrrh. sarcocoll. an. ʒj. rad. irid. flor. ℈iv. F omnium pulvis tenuissimus admovendus cavo ulceri ad impletionem cavitatis. Sed sequenti unguento celerrimè omnium est perfecta mundificatio; miram namque in detergendis ab ichoribus & surde ulceribus vim habet.

♃. Succi apii ℔ß (mirabile est in detergendis ulceribus) mell. el. ℥ iv. farin hord ℥ij. farin. orobi ℥ß. myrrh. el. ʒij. terebinth. ℥ iß. coq. omnia simul ut fiat unguentum quo turundæ & licinia imbuantor, & in ulceris cavitatem indantur; optimè ulcera & citra morsum purgat. Ad carne implendum ulcus hoc sumus emplastro usi.

♃. Lithargyr. auri ℥vi. ol. rosl. omphac. ℔iß. acet. rosac. ℔j. coq. simul lento igne, perpetuò cum baculo agitando, donec acquirat colorem nigrum ad bituminis & cerati consistentiam ut F. magdaleon, ex quo fiat emplastrum supra ulcus apponendum, in fine verò curationis emplastro diachalciteos cum diapompholig. usi sumus; & sic tandem curatum est fistulosum hoc ulcus citra sectionem. *Franciscus Valeriola, observ. 1. lib 5.*

Pro Ulcere in pede.

Ulcus in pede fœminam quandam affligebat, & licet quandoque sanaretur, certis temporibus remeabat, erat enim illi hæreditarium malum. Hoc remedium præ cæteris laudabat, quod ei profuit.

♃. Lithargyr. ʒij. cerus. ʒiij pulverizata laventur aqua rosac. & sicceotur, adde tutiæ præp. pompholig. alb. an. ℥iß. plumbi usti & loti ʒij. F. pulvis tenuiss. Excipiatur infusione gummi tragacanth. facta in aqua rosl. add. sævi capr. ℥ij vel paulo plus, ut F. instar emplastri, addendo camphor. ℈j. *Felix Platerus, obs. lib. 2. pag. 561.*

Ex glabritie sciemus virulentam & malignam qualitatem invasisse partem ulcere detentam, unde ferinum ulcus suboleicit. Propterea Chirurgis illud studium semper adsit, ut partem firment, & totius cacochymiam castigent. Utantur sępe à purgatione decocto sarsæ, & chinæ & ligni Indici, & ulceribus talia topica adferant, quæ unà partis calidum nativum tueantur, ac intemperiem flectant. *Joh. Heurnius, ad aphor 4. sect. 6.*

In contumacibus ulceribus, mirum in modum solatio esse solent remedia revellentia succos à parte vulnerata. Hinc est quod ita juvent vulnerariæ potiones, nam urinas movent unaque ichorosam materiam, quæ quotidie in partem ulceratam ferri solebat. Inde etiam decoctiones rad. chinæ & sarsæ juvant: nam talem materiam sudoribus & vaporibus evacuant ac revellunt. Hoc itaque dicere velle videtur Hippocr. hîc, quia à talibus ulceribus periculum est, ut ossa affligantur, vos cavete ne in longum tempus trahatur eorum sanatio, & ne inveterascant. *Idem ad aphor. 45. sect. 6.*

Pro Ulceribus in genere.

Ulcera multa & maxima in multis corporis humani partibus, sequenti emplastro ad curam perfectam deducta sæpissime vidi.

℞. Mastich. ℥j. terebinth. venet. ℥iij. ceræ flavæ ℥iv. liquescant in terrea olla, primò cera cum terebinthina, postea removeantur, & in aqua tepida diu laventur, & malaxentur, dumque malaxantur pulvis mastiches cum iis incorporetur, & in magdaleones redigantur. Sequentia etiam emplastra miros produxerunt effectus.

℞. Beton. agrimon. verben. pimpinell. an. M. j. ceræ, terebinth. resin. an. ℔j. mastich. ℈j. vini alb. opt. ℔iij. coq. ad consumptionem tertiæ partis, & cola, coques autem herbas solas, & post consumptionem tertiæ partis, addes reliqua; rursusque parum ea coques, deinque emplastrum à vino separabis. Nicotianæ decoctione etiam sola in oleo cum cera q. s. F. optimum emplastrum ad idem. *Petrus Borellus, observ. 16. cent. 1.*

Pro ulceribus serpentibus oris, labiorum, gingivarum & faucium.

℞. Ærugin. æris ʒj. auripigmenti ʒß. trita subtilissimè, coque in vini albi ℥iv. ad mediæ partis consumptionem. Post refrigerationem adde aq. ros. & solan. vel plantag. an. ℥iß. ut fiat aqua viridis pro illitione ulcerum. *Felix Platerus, libro observ. pag. 907.*

Pro Ulceribus oris & faucium venereis.

℞. Aq. plantag. ℔ij. unguenti ægyptiac. ℥iv. M. pro lavatorio: quo ab ulceribus istis quam plurimi per me curati sunt, est mirabile. *Petrus Forestus, obs. 21. lib. 32. De Lue Venerea.*

Pro ulcerum hæmorrhagia.

Admove farinam tenuissimam molendinarum cum bolo, sanguineque drac. maxima hæc copia aspergantur. *Joh. Heurnius, ad aphor. 21. sect. 7.*

Ulcus amplum depascens totius cruris, malè curatum, frequenti scilicet inustione, & exsiccatione nimia ossis, ejusdem abrasione, & accommodatis remediis sanatum.

Nobilis Veronensis ex familia Lisca, laborabat amplo ulcere, in totum crus serpente, cum ossis corruptione, atque efflixu ipsius medullæ, cujus causa, ut credo, Lues Venerea, hoc indicio, quod Veronæ diu curatum, nunquam tamen cicatrice obductum fuerat; cum verò à patiente quærerem, qua Methodo Medici ulcus curassent, fassus est, illos frequentissimis potissimum ossis inustionibus usos, carni, & labiis ulceris sarcoticis adhibitis; frustra tamen, quod me judice, adeo exsiccaretur os, ut alimentum femori accedens illi nutriendo, ita absumeretur, ut carni sub ipso producendæ par non esset; ac proinde nec statuto tempore hoc abscedere posset, nec cicatrix induci, quod Medicos illos latuit, hoc verò cum animadverterem, scalpro abrasorio totum os tum corruptum, tum combustum erasi, donec sanguis ex ipso exsudaret, adhibitis postmodum filamentis aridis, & supra carnem ambientem, sarcoticis; quibus paucis diebus os munitum fuit tum carne circumposita, tum propria; cicatrice tandem, tempore illi opportuno obductum epuloticis. Observandum propterea hæc ulcera curantibus, abstinendum à medicamentis valdè exsiccantibus, & ossa adurentibus, ob rationes superius allatas; cum illorum usu semper prohibeatur abscessio ossis, à carne supra os sanum genita, corruptum extrudente, documento Chirurgis, ut hos errores vitent, nec velut insanabilia hæc ulcera dimittant. *Petrus de Marchettis Observationum Medico-Chirurgicar. Sylloge.*

De ulceribus cruris varicosis.

Virgo quadraginta annorum, jam per longam annorum seriem malæ diætæ dedita, ac inter cætera noxia, viscosis, aceto, aliisque acidis nimium delectata, pedesque æstivo tempore in aquam frigidam sæpiùs immergens, nunc per quindecim annos laboravit varice tibiæ sinistræ ab imo pede ad genu usque pertingente, ac ulceribus duobus circa malleolum internum ejusdem tibiæ profundis, sordidis, valdè dolorificis, ac materia quadam acri ac tenui ferè semper ad summum usque impletis, & circum circa erysipelas pro comite sæpiùs habentibus. Horum ulcerum medelæ plures medici ac chirurgi per longum tempus frustra incubuere, imò etiam celeberrimus ille practicus Feii, dominus Cranenburgi.

Scilicet ab acidi & viscosi nimia quantitate assumpta sanguis hujus virginis redditus fuit crassus & aptus stagnare, quare portio quædam illius delata ad tibiam sinistram substitit & moram aliquam traxit circa valvulas alicujus venæ, cujus membranæ à majori sanguinis copiâ ibidem congestâ ita distendebantur, ut humores ex arteriolis inter membranas illius venæ dispersis egressi (nam inter membranas venarum arteriolas, venulas nervulosque per microscopium detegere potes, & absque dubio adsunt etiam vascula lymphatica) & per membranarum tubulos errantes, libere transire nequiverint, sed stagnaverint illic seseque posuerint inter interstitia fibrillarum tanta copiâ, ut interstitia illa ampliarentur non tantum, sed ut præterea etiam aditus intercluderetur spiritibus animalibus ex nervolis in tubulos illos prolabentibus, ac venam alias aliquatenus constringentibus, inque illa motum quendam peristalticum producentibus ad sanguinis circulationem in vena promovendam, atque ita sanguis in vena illa aliquatenus stagnans membranas illius supra modum distendens varicis citati causa extitit.

Sed cur varix ille potius in tibia, quam alibi se conspiciendum præbuit? quia scilicet sanguis venosus ibi ascendere debet per viam horizonti perpendicularem, & præterea hæc via aliquatenus occluditur à ligaturis illis, quibus crura constringere solemus ad retinendas caligas; sic in virgine hac suum etiam huc contulit immersio pedum in aquam frigidam non rarò instituta.

Sanguis igitur majori, quam par est, copia congestus in hac vena, partea quasdam ipsius venæ membranatum minus resistentes distendit magis quam alias crassiores, & sic recessus quosdam seu sinus sibi formavit, ac præcipuè quidem circa valvulas, in quibus sanguis, naturâ suâ jam acidiusculus, majorem adhuc acorem sibi contraxit, quia ibi diutius absque circulatione commorabatur.

Sanguinis autem hujus particulæ multæ acidiores in carnem vicinam transsudarunt per partes varicis magis distentas ac per consequens rariores, hoc est, per sinus illos, & sic fibrillis ibi irritatis, & post discissis dolor excitatus est, ac postea duo ulcera dolorifica, quæ deinde, pluribus fibrillis, disruptis aeddebantur profunda.

Particulæ illæ acidæ pertinaciter hærentes in poris labiorum ac fundo ulcerum humores sinceros adhuc affluentes convertebant in acidos, qui ob tubulos ab ulceribus interruptos circulationem continuare non valentes, ab humoribus à tergo continuò insequentibus propellebantur foras in cavitatem ulcerum, quam ad summum usque ferè semper adimplebant humore acri, acido ac tenui, sed ita tamen tenui, ut interim admixtæ essent particulæ quædam viscosiores ac magis ramosæ, quæ ramulis suis sibi mutuo implexæ, ac hærentes in superficie ulcerum, illa sordida reddebant.

Huc usque explicuimus, quomodo particulæ quædam acidæ per sinus varicis transsudaverint in carnem vicinam; nunc tempus est, ut animadvertas, particulas acidas multo plures ea sinibus illis abreptas esse in massam sanguineam, cum qua circulantes magna sui portione ingressæ sunt ulcera magis quam alias partes, ob acidum fermentum illic delitescens, eo modo, quem explicuimus in observatione secunda; & sic adaucta fuit copia humoris acidi ulcera implentis & ex illis promanantis.

Erysipelas, quod ut plurimum circumvallabat ulcera, ab acido ibidem hærente itidem suam trahebat originem.

Hæc omnia dum aliquantisper mecum volutabam, tandem me converti ad varicem, ut ad primam mali originem, quæ causa procatarctica vel primitiva dici posset, si terminis artis inutilibus uti alicui volupe foret; ac è varice lancettâ aperto eduxi uncias aliquot sanguinis stagnantis, acidi & nigricantis.

Deinde pervenit ad massam sanguineam acido fermento imbutam, quæ causæ antecedentia nomine gauderet hoc in casu apud illud subtile nimis eruditorum genus, quod magis de vano verborum apparatu, quam de rebus sollicitum est; illamque corrigere cæpi per bonam diætam institutam, viscosa, acidaque cuncta prohibentem, atque per pulverem acidum temperantem quotidie assumptum constantem ex scrupulo uno oculorum cancrorum, ac eadem quantitate coralli albi.

Denique ad ulcera ipsa accessi, in quorum fundo, labiisque delitescebat acidum fermentum, quod, si quibusdam forte placeret, causæ conjunctæ nomine posset appellari,

Præcipuum quod mihi jam restabat agendum, erat, ut fermentum illud temperarem ac tollerem, atque ut labia ulcerum ad fundum usque sensim sine sensu deprimerem, nam ex hoc ultimo negotio triplicem mihi pollicebar utilitatem.

Primo sciebam, quod sublata hoc modo ulcerum cavitate, nihil in illis posset colligi humoris illius acidi ac aliqua saltem ex parte viscosi, qui particularum viscosarum ac ramosarum ratione ulcera antea sordida reddebat, atque acidarum ac scindentium particularum respectu illa quotidie magis magisque excavabat: quandoquidem in ulcerum cavitate continuo magna copia congerebatur prius, sed quod ille humor, si ad ulcera adhuc veniret, statim post adventum suum deberet foras propelli, hoc est, ad latera ulcerum à corpore duro labiis ulcerum deprimendis validius appresso.

Secundo certus eram hoc pacto circulationem sanguinis ac humorum iri restitutum, in quo magna pars curationis ulcerum sita est, nam labiis ulcerum non prominentibus, ut ante, supra fundi superficiem, effici posse videbam ut humores per tubulos in labiis ulcerum contentos circulantes, qui prius ob tubulos ab ulceribus interruptos in ulcerum cavitatem defluebant, jam viam sibi quærerent per tubulos in fundo ulcerum repertos, atque ita prorsus novam circulationem iterum inirent, quæ non impediretur ab aëre ambiente, uti prius, quia ille satis arceretur ab eodem corpore, quod ulcerum labia deprimeret, quoniam illud satis crassum, solidum, durumque reddere mihi proposueram.

Tertio sæpius in ulcerum vulnerumque curatione observaveram, cicatricem generandam nunquam initium capere à centro, aut alia parte vicina ulcerum, vulnerumve, sed semper incipere ab extremitate cutis ambientis ob similitudinem superficierum, quæ inter cutim ac cicatricem reperitur; atque hinc firmiter persuasus eram, ulcera ab acido fermento sordibusque liberata prius, planaque reddita modo prædicto, ac circulatione restitutâ gaudentia, brevi temporis spatio contecta fore cicatrice.

Congessi igitur nonnulla idonea medicamenta acidum temperantia contra fermentum peccans in ulceribus delitescens, atque, ut unâ fideliâ duos dealbarem parietes, formavi ex illis placentulam satis duram crassamque ac ulceribus paulo majorem, sic ut tegeret etiam portionem parvam labiorum, eamque ulceribus imposui, ac per strictam satis ligaturam validius appressi, & reliqui per horas duodecim, post quas transactas vidi, quod spes, quam inde conceperam, me non fefellisset, nam ulcera reperi plana prorsus, à sordibus omnibus liberata, ac jucundo rubore conspicua, parumque aut nihil fere dolentia, unde propemodum raptus in admirationem, collegi acidum in ulceribus fermentum jam magna ex parte esse temperatum, ac brevi totum temperatum iri.

Post paucos dies, circulatione restituta, particulæ bonæ notæ per tubulos cutis ambientis euntes, illius extremitati adhæserunt firmiter ob similes cum cute superficies, atque ita nobis in conspectum venit rudimentum quoddam cicatricis quæ intra quinque septimanas ulcus utrumque plane occlusit, quandoquidem quotidie magis magisque accrescebat.

Tandem singulis annis semel aperui varicem citatum, ex eoque eduxi libram unam sanguinis, atque ita effeci ut ulcera illa postea nunquam iterum disrupta sint;

Erysipelari, quod ferme oblitus eram, interea, dum medebar ulceribus, imponebam linteum quadruplex imbutum mixturâ conflata ex aqua florum sambuci, spiritu vini, camphora & saccharo Saturni ad acidum peccans temperandum, quo temperato omnia erysipelatis symptomata cessarunt, ac inter cætera etiam ardor inductus prius à particulis acidis, dum laterum suorum acie fibrillas citius solito commovebant.

Sed unde contingit, ut ulcera hæc longo temporis intervallo sanari non potuerint à tot Medicis ac Chirurgis, etiam provectæ satis ætatis viris, quique ideo, solidum aliorum ratiocinium spernentes, nil nisi experientiam suam semper crepabant.

Experientia sine vera ratione parum potest; nam sicut inter mille facies humanas nulla reperitur alteri

per

per omnia similis, sic inter totidem morbos nullus est, qui cum alio in omnibus prorsus conveniat; & præterea valde credibile est, sanguinem & partes internas unius hominis non minus differre à sanguine & partibus internis alterius hominis, quam externas, unde iterum exsurgit varium hominum temperamentum, cujus varietas varia remedia postulat, ac præterea præter experientiam etiam sanum medici judicium, quod alia pr hoc, alia pro illo remedio novit eligere.

Ad hæc ut dicamus, quod res est, Medici illi ac Chirurgi secundum vanam ac inutilem quandam theoriam ac philosophiam conceptus suos dirigentes, nec causam varicis nec illius effectus, neque etiam ejusdem remedium invenire potuerunt.

Deinde illi omnes fere morbos deducebant ex quatuor suis humoribus, cum tamen interim nescirent, quid foret unusquisque & quibus particulis constaret, ut bilis, pituita, sanguis, melancholia; atque hinc factum est, ut vera remedia eligere illis esset impossibile. Multo prudentius egissent, si respexissent potius ad varias sanguinis particulas, quæ figura, magnitudine ac motibus suis à se invicem differunt, & præcipuè, si attendissent ad acidum & sal, ut liceret ipsis expiscari, utrum horum in sanguine teneret dominatum, & si foret hoc acidum, purgationes per alvum nunc minime convenire.

Præterea illi conceptus suos nimis confundebant, cum putabant ulcera illa prius per quædam medicamenta debere detergi, deinde per alia incarnari, & tandem cicatricem iterum ab aliis indui debere, nam, hanc nimis anxiam distinctionem valdè inutilem esse, vel hinc manifestum evadit, quod ego solâ & unicâ meâ placentulâ utrumque ulcus tam brevi sanaverim.

Denique illi inter medendum attendebant ad axioma suum, quod contraria contrariis curentur, ac animadvertentes ardorem in erysipelate ulcera cingente, illum propellere tentabant per frigida, quæ sanguinem & humores sistebant, unde illi accrescebant, sicque ardorem erysipelatis non parum adaugebant; sed abutebantur illi suo axiomate, quo si benè uti voluissent, debuissent scire, ardorem esse tantum effectum & pro causa agnoscere particulas quasdam acidas propter obstructionem circa ulcus hærentes, quæ lateribus suis scindentibus fibrillas nervosas citatiore solito tremore concutiebant, & tunc rectiùs contraria contrariis curassent, applicantes scilicet talia, quæ acido vellicanti atque viscoso obstruenti resistere pro comperto habebant. *Joh. Muys in Praxi Chirurgica rationali.*

De Ulcere mirando.

Extra Arnhemium ultra Rhenum, & quidem in illo loco, qui dicitur belgice de Praest, fœmina septuaginta annorum Patris mei, dum viveret, Medicinæ ac Chirurgię Doctoris, consilium petiit, quandoquidem laborabat in ea femoris parte, quæ sex digitorum latitudine circiter distat ab inguine, ulcere, cujus cavitas quatuor palmorum latitudinem superabat.

Ex hoc ulcere una vice prodierunt triginta ova humore limpido plena, deinde per aliquot subsequentes dies plura alia egrediebantur, quæ omnia simul sumpta numerum centenarium superabant, eorumque quædam ovi gallinacei, quædam columbini, quædam etiam ovi passeris magnitudinem habebant, singulaque eorum propria ac à cæteris separata, candidaque cingebantur membrana, quæ chartæ lusoriæ crassitiem habebat.

Ovis subventaneis hæc ova valde similia apparebant, omniaque simul in communi crassaque membrana inclusa jacebant.

His ovis per vices ex ulcere hoc evacuatis, sequens injectio in usum revocabatur, aut similis.

℞. Rad. aristol. rot. ℥ii. Herb. card. bened. veronicę an M i ß. Oculor. cancr. ℥i. Myrrhæ, Aloës an ʒiß. Coque sec. artem in vino gallico ac colatura usurpetur.

Atque ita communis ac crassa illa membrana sensim consumebatur, ac patiens tandem pristinæ sanitati restituta fuit.

Hanc fœminam astantium plerique incantatam esse putabant, ac Diabolum hujus morbi authorem asserebant, honorem ac potentiam, quam Deo omnipotenti ascribere debent, Diabolo malè tribuentes; nam Deus est causa primaria motuum, qui in hoc universo fiunt corporeo, & secundum leges horum motuum, attendendo tantum ad corporum magnitudinem, figuram eorumque situm, non modo hujus morbi phænomena, sed etiam multa alia longè mirabiliora feliciter satis possunt explicari.

Si animus tibi sit cognoscere, quo pacto ex grano prodeat planta, oportet te attentè perlegere Anatomiam plantarum per microscopium factam Domini Grevv Anglice & Gallice editam, illic in faba majori conspicies rudimentum radicis ac plantæ jam jam contentum; illic intelliges, quo pacto succus per fabæ telluri commissæ membranas transcolatus in fabæ corpore fermentetur, quo pacto per parvum fabæ foramen aëri aditus, ac vaporibus supervacuis exitus ibidem concedatur, quo pacto succus ita fermentatus propellatur ad rudimentum radicis, illudque in veram radicem convertat, quæ tunc ex terra nutrimentum accipiens, alium succum ab altera parte venientem repellit sursum ad rudimentum plantæ, ut ita vera tandem planta in conspectum veniat.

Si stupendarum in magnete virium, si ignis fatui, Iridis, aliarumque rerum causas scire desideres, consule Cartesium, qui illas tibi clare explicabit.

Idem Philosophus in tractatu de meteoris itidem te docebit, quod milites in aëre aliquando præliantes, de quibus ignarum vulgus tam multa fabulatur, non sint nisi nubes quædam.

Nescio sane, unde tam male fundatum sit populi judicium, à quo tales casus, qualis hic est noster, habentur pro incantamento, & lumbrici per vomitum ac secessum ab hominibus tam crebro ejecti pro rebus merè naturalibus, cum tamen longè mirabilior sit lumbricorum, quam horum ovorum in corpore humano generatio.

Vegelius Matheseos Professor equum ex metallo confecisse perhibetur, qui unico die per aliquot horas incedere potest ope rotularum, instar bestiæ viventis.

Reyselius machinam homini similem fabricasse dicitur, in qua liquor quidam per os immissus sanguinis instar nostri circulare cernitur, cujus liquoris pars tenuior per penem ut urina, crassior per anum, velut fæces alvinæ, excernitur.

Quod si homo talia possit, quid Deus, summus ille Architectus non efficere poterit secundum ordinarias leges motuum?

Quo pacto igitur hæc ova producta sunt in hac muliere? multi scilicet pori hujus aut illius arteriæ diversimode distorti ac ampliati sunt hac aut illa de causa in femore hujus fœminæ, unde multi humores profluxerunt & congregati sunt in uno loco, in quo cùm fermentari incipiebant, particulæ ramosæ ac ad motum minus aptæ protrudebantur ad latera, ubi ad motum tam celerem non compellebantur, atque ibi cohærentes & sibi invicem implicitæ efformabantur in membranam satis crassam, quæ omnia ova post generata simul continebat.

Qui autem pori arteriæ citatæ diversimodè distorti erant, ideò particularum in hac crassa membrana contentarum quædam ab aliis in figura ac magnitudine aliquatenus differebant, ac particulæ consimiles forsan in centum fermè locis diversis confluxere, & sic una quæque particularum præter propter similium congeries adhuc fermentationem quandam exercens, iterum particulas magis ramosas protrudebat ad latera, & sic membranæ efformatæ sunt, quibus singula ova includebantur.

Atque hoc pacto puto me hujus phænomeni, quod propriis oculis conspexi, causam satis intelligibilem attulisse. *Idem ibidem.*

De Abscessu mirando.

Vir quinquaginta annos habens, abscesso infra aurem sitô, rotundo, dolente, ondulante, ac molli, quo ante aliquot dies correptus erat conquerebatur.

Certò persuasus pus maturum delitescere in hoc abscessu, aperturam feci scalpello sieque statim haud parum puris albicantis profluxit, sed ubi premente digito affluxum puris aliquatenus promovere volebam, ecce mox in conspectum venit frustum fistulæ, qua tabaci amatores utuntur, adæquans longitudinem dimidii digiti, quod forcipe ex recens facto foramine protraxi.

Pure sensim evacuato affectum hunc more aliorum abscessuum brevi temporis spatio sanavi, sicut in cura nihil evenerit, quod observatu dignum reperiatur.

Frustum autem illius fistulæ inopinatò ex hoc abscessu prodiens astantibus non modo occasionem præbuit admirandi tarum adeo phænomenum, verum eosdem etiam extemplo ad Diabolum, ejusque incantamenta confugere fecit.

Sed ignarum, ideoque superstitiosum ac miserum vulgus mox ad Diabolum, consuetum, sed impium ignorantiæ suæ asylum, procurrit, quando eidem effectus aliquis occurrit, cujus similem nunquam antea vidit.

Nam licet aliquid conspiciat, cujus causam expiscari ignorat, non ideò illud Diabolo statim ascribi, dummodo hoc sæpius antehac conspexerit; sic Ignivori illius, qui nulli ferè harum regionum ignotus esse potest, stupendas actiones pro naturalibus habet, non pro præstigiis Dæmonum, quia scilicet hæc sunt talia, quæ sæpius vidit, licet eorum rationem reddere nequeat, ac causam penitus ignoret.

Sic ante aliquod tempus Lugduni Batavorum Italus quidam fuit, qui, post magnam aquæ limpidæ copiam assumptam, evomebat eandem in varia vasa crystallina non limpidam, sed diversi coloris ac saporis in singulis vasis.

Hic effectus crebro spectatus populum causæ ignarum tantùm in admirationem rapuit, de Diabolo verò erat illic altum silentium. Dominus Overcamp. autem hujus phænomeni causam, sicut in primogenito ingenii sui partu refert, statim expiscatus est, in singulis nempe vasis crystallinis vidit & olfecit diversum oleum subtile, quod aquam immissam aliter tingebat in hoc, aliter in illo vase.

Non sine ratione ait Virgilius, quod sit felix, qui potuit rerum cognoscere causas, nam illis notis phænomena nunquam antea conspecta non valde mirabimur, multo minus eadem referemus ad potentiam quandam imaginariam Diabolicam desidioso populo, qui de veris rerum causis parum sollicitus esse deprehenditur.

Verum enimverò quid tandem in causa fuit, quod frustum fistulæ ex affectu nostro prodierit? ubi ægrum bene examinavi; ex eodem intellexi, quod ante sex menses, dum plateas obambulabat ac tabacum sugebat, in terram prolapsus sit, & fauces interne per fistulam læserit, ex quibus sæpius magna sanguinis copia promanavit; scilicet frustulum fistulę confractæ profundè in fauces adactum primo hanc hæmorrhagiam, ac postea externum abscessum citatum infra aurem produxit, ex quo aperto fistula prodiit. *Idem Ibidem.*

De ulceratione & vulnere Cordis.

Cor, *Aristotele* authore, fons vitæ, corporis pars præcipua, etiam impetus, spirituales æque ac corporeos sustinere valens, nunquam in homine aut animali alio abiens, nullam patitur continui solutionem.

Non minoris Cor habetur *Hippocrati sect. 6. aphor.* 18. quod confirmat *Galenus* 5. *de locis affect.* inquiens: Cor nullam fert continuitatis separationem.

Veteres aphorismum hunc vulneri Cordis applicarunt, ex eo quod cognoscerent structuram ejus miraculosam, motum continuum, vires summas, Officia necessaria, imprimis situm valde remotum, adeo ut medicamentis id attingere, curareque sit impossibile.

Ovidius observationem hanc respexisse videtur, dum 1. *de Ponto* 4. hoc modo canit:

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera Cordis ope.

Dicto nihilominus Aristotelico contradicere videtur *Telesius rerum naturalium lib.* 5. *cap.* 28. adducendo exemplum alicujus viri diuturno morbo emaciati, in cujus post mortem aperti thorace Cor nullum, sed solum pericardium repertum.

Non aliter dicta *Hippocratis* intelligit *Hollerius lib.* 6. *comm. in aphor. Hippocr.* (quod & multorum, tum antiquorum, tum modernorum scriptorum, judicium est) quam ac si cor neque introrsum neque extrorsum penitus pati nil possit; Narrat insuper lapillos duos, ac varios poris tumores in fœminæ cujusdam corde observasse.

Columbus lib. 15. *de re anat.* in Corde ulcera, tumoresque duriores, imprimis ventriculo sinistro, observasse se refert. Ultimum hoc in Cardinale *Gambara* notatum scribit.

Thomas Bartholinus cent. 2. *observ.* 45. ex corde Urbani octavi Pontificis maximi calculum triangularem extractum tradit.

Audiamus quæ ad confirmationem dictorum Medicus regius *Johann. Fernelius lib.* 5. *de morb. partic. & sympt.* proponit, cujus verba magni habuerunt plurimi. Cor (*dicit*) morbi omne genus obsidet, maximè vero simplex intemperies, phlegmone, erysipelas, omnisque præter naturam tumor, ulcus quoque ac vulnus: sed hæc, sane rarius, imo vulnera Cordi inflicta, quæ non alte in ventriculos penetrant, non protinus interimunt: in quodam qui sensim extabescens è medio sublatus tandem tria ulcera in corde reperi, non parum cava & sordida, multo ante jam tempore contracta.

Lazarus Riverius cent. 1. *observat.* 87. in dissecto cadavere filiolæ alicujus 14. annorum invenisse, scribit, præter alia, cor albicans, & media fere sui parte, quæ diaphragma respicit, exesum atque exulceratum, ut fibræ carnosæ semiputridæ summis digitis avellerentur; & talia frustula carnea hujusmodi fibris simillima cum sanguine per sputum rejecta fuisse.

Barthol. Cabrolius dogmata excellentia magni *Fernelii* confirmat hac relatione, *observ. anat.* 26. ipse ego, *inquit*, præsente Rondeletio duo mirabilia satis in duo-

duobus cadaveribus exhibui: Primo in basi cordis ad coronariam cicatricem, duos latos digitos longam, secundo eodem loco, ulcus latitudine folii myrtici, sat profundum.

Fabr. Hildanus part. 2 observ. 27. in Corde adhuc vivente corruptionem notavit non levem.

Plura huc facientia, Cor nempè unitatis solutioni etiam subjectum esse, qui scite desiderat, legere poterit quæ habent *Amatus Lusitanus cent.* 6. 68. *Cornel. Gemma lib.* 1. *cap.* 6. *Felix Platerus in observ. lib.* 2. *cap.* 18. *Marcus Aurel. Severinus de abscess. cap.* 38. *Thomas Barthol. cent.* 6. *observ.* 46. aliique varii.

Cor morbis variis gravioribus revera affici posse, observatione duplici, à nobis notatâ, illustrabimus.

Anno 1651. 26. mensis Maii cum *Cornelio Kerchem*, Chirurgo civitatis hujus ordinario, ex mandato Ampliss. Magistratus, aperuimus cadaver *Ottonis Christemi* interfecti. Hujus in Thora (præter alia ad quorum explorationem missi eramus) invenimus Cor ulcere exedente profundo circa auriculam dextram affectum.

Morbo hoc jam à longo tempore defunctum laborasse, indicare videbatur frequens ipsi dum in vivis erat animi defectio, quam observasse se referebant domestici, huic exemplum simile in discipulo suo Romę à se dissecto observasse se scribit *Real. Columb. de re anat. lib.* 15. Ante mortem rariora fuerunt animi deliquia, forsan quod corrosio cordis minor, observabamus etenim ulceris labia augmentum sumpsisse, quoties multiplicarentur lypothymiæ.

Anno 1655. 26. mensis Aprilis, præsentibus *Medicis Clarissimis, Dom. Samuele Costero*, & *D. Joanne Deimanno*, nec non *Dn. Daniele Floriano*, *Chirurgo*, jussu Magistratûs nostri, in valetudinario publico aperuimus cadaver *Johannis Roeloffen*, ex vulnere demortui. In cavitatis pectoris parte sinistrâ aquæ acrioris tenuiorisque copiam insignem reperiebamus, unde capsula cordis, tunica ejus, imò ipsa substantia, corrugata adeò, ut pyro æstu ignis exsiccato simile Cor appareret. Hujus conditionis Cor in *Cassemira Comite Brandenburgensi* apertum narrat *Philipp. Melanchton lib.* 1. *de animâ*.

Cabrolii, *Ferneliique* sententiam, posse nempè Cordi supervenire continuæ solutiones, quæ tamen subitaneæ mortis causa haud sint, & scriptorum variorum testimoniis, & observatione propriâ, admirandâ confirmabimus, hoc tamen antequam efficere aggrediamur, permittas precor, benevole Lector, unicum hoc hic addamus, Morbos scil. cordis absolutè non esse lethales, adeoque, quoties propria cordis substantia constitutione aliqua præternaturali afficitur, æquè sollicitos deberę esse medicos Chirurgosvè, ac in morbis hepatis, cerebrivè, neque negligenda esse media quæ in aliarum partium morbis similibus ex usu fuerunt.

Mediis ex debito in Cordis affectibus usurpatis, ægroque eorum opera sic restituto, quid obstabit, quo minus in ejusmodi hominibus postea demortuis, atque apertis, cicatrices, morborum quibus, dum in vivis erat homo, Cor obnoxium fuerat, indices, reperiamus, quales *Cabrolius* supra citatus observavit.

Sed mittamus hæc, usque dum quæ *Cabrolius* proposuit, alii magis confirment, quæ enim cadavera terræ mandantur eorum qui Cordis morbis fuerunt obnoxii, neutiquam aperta, nihil ad confirmationem, vel destructionem doctrinæ, conferre poterunt.

Vulnera cordis, externo aliquo illata, (quæ nunquam curata vidi) licet ejus conditionis vulgò habeantur, imò etiam revera sint, (quod vel vicies pluriesvè observavi) quæ subitò hominem, aut animal è medio tollant.

Occurrunt tamen exempla eorum, qui Corde vulnerato ad dies aliquot supervixere, imò *Galenus* 5. *de locis affect. cap.* 2. Vulnere Cordis ad ventriculos haud penetrante, sed in solâ tunicâ desinente hominem ad horas viginti quatuor vivere posse, scribit.

Chir. Regius *Ambros. Pareus l.* 9. *c.* 30. hæc habet: Vidi dum Taurinos agerem nobilem quendam, qui singulari certamine cum alio decertans accepto sub sinistrâ mammâ vulnere in cordis substantiam penetrante, vibratis in adversarium aliquot ense ictibus ipsum fugitantem ad ducentos passus est prosequutus, donec in terram mortuus caderet, dissecto cadavere vulnus comperi in cordis substantia amplitudine quæ digitum capere posset, ingentem præterea sanguinis in diaphragma affusi copiam.

Amplissimus Consul *Nic. Tulpius lib.* 2. *observ.* 28. hæc proponit: Extra portam nobiscum ivere plurimi Medici, spectatum cadaver cujusdam hominis interempti à duobus vulneribus, penetrante altero, per hepar ac ventriculum in septum transversum; altero vero per membranas mediastinas, & involucrum cordis in profundissimum ventriculi dextri recessum, cum tam effusa sanguinis copia, ut illi undiquaque innataret nobilissimum hoc viscus: quod tamen fuit adeò calidum, ut extenderit huic homini vitam usque in finem diei secundi.

Thomas Bartholinus cent. 1. *obs.* 77. Historiam seq. exhibet. Juvenis petulans naucleium alioquin amicum domesticis œnopolæ negotiis districtum cultro transfixit inter tertiam & quartam costam sinistram, vulnus sub sterno ad cordis penetravit ventriculum dextrum, ut aperto post mortem cadavere patuit foramine angusto & obliquo. Læsus tamen non solum ex suburbio domum pedibus ivit, sed per quinque dies supervixit.

Nicolaus Mullerus tabulam suspendit in curia Groningensi, historiam continentem militis alicujus, qui, vulnerato corde, ad dies quindecim in vivis mansit.

Adductis etiam nostram addemus observationem: *Ambrosius Conradi*, bajulus, vir dissolutæ vitæ, ebrius, præmissâ altercatione gravi, vulneratura nautâ quodam sub musculo pectorali sinistro, cum cartilaginum costæ quartæ & quintę dissectione, vulnere in Thoracis cavitatem penetrante.

Die sequenti, qui octavus Novembris anni 1654. jussu Magistratûs nostri cum *Abrahamo Sluyter*, Chirurgo vulnerati Ordinario, accessimus decumbentem, in quo pulsum notabamus tardum, debilem, sudorem frigidum, difficillimam respirationem. Et in hoc, desperato sanè statu, permansit ad diem hujus mensis decimum tertium, qui lethalis ipsi fuit, postquam plus quam sex dies vulneratus decubuisset.

Thorace, post mortem, aperto, pulmonem firmissime undique pleuræ, imprimis verò pericardio, febrillarum, ligamentorumque ope, connexum reperimus.

Pericardio nulla continebatur aqua; arcto tamen ipsi cum corde, beneficio filamentorum latorum planorumque, cohærentia, sic ut à corde id separare difficillimum nobis.

Corde undique soluto vulnus se exhibuit, profunditatem digiti transversi, latitudinem pollicis habens, circa septum, ad mucronem.

Observationi huic antequam finem imponamus, considerandum offero, annon causæ satis adfuerit, in nostro vulnerato, ob quam diutius aliis vixerit, profundiora enim aliorum vulnera fuere.

Imò haud inutile judicamus eidem addere eam, quam

quam *Philibertus Saracenus literis ad Fabr. Hildanum datis part. 4. observ. 22.* proponit, quo ex utrinsque collatione hæc facientia varia Chirurgiæ cultori innotescant: Ne solus asymbolus sim, nihilque quod centuriis tuis accenseri possit, conferam, en habe observationem ratam, ac prorsus admirandam. Decessit nuper post puerperii labores *Illustr. D. D. Halincourt* proregis in Gallia Lugdunensi conjux, cujus rimato cadavere cordis illud involucrum quod pericardium dicitur, cordi ipsi adhæsisse, humoreque illo naturæ providentia ad ejus irrigationem & refrigerium instituto, vacuum fuisse repertum est. Res stupenda profecto, & nemini antea, quod sciam, observata, persensit sane illa ex humoris istius inopia evidentia incommoda. Nam æstuans perpetuo aërem captabat frigidum, siti molesta torquebatur, ne tenuissimi etiam tegumenti patiens pectus nudabat, quin etiam à fervidiore corde concalefactis pulmonibus, in eorum bronchia attractis atque exturrefactis humoribus, difficili respiratione laborabat, quæ symptomata nulli alii causę potius quam pericardii ariditati imputanda sunt.

Quæ in Matrona hac, etiam in bajulo nostro observata, vivens & hic avidè desiderabat aërem, potumvè frigidiorem, die nocteque nudus ferè incedebat.

Quæ causa, quod diutius aliis vulneratus hic in vivis fuerit, ut constare queat, operatio cordis legitimè consideranda; triplex hæc, Systole S. contractio, Diastole S. dilatatio, & Perisystole S quies.

In systole Cordis mucro accedit ad basin, latera verò extenduntur causâ expellente longitudinem in latitudinem mutante, eò quod basis cordis immobilis, mucro autem libera, nulli corpori nexa.

In Dyastole latera flaccessunt, ventriculi amplianrur, recipitur sanguis ex vasis venosis utroquè latere Cor intrantibus.

In quiete mucro recedit à basi, & in quibusdam basis à mucrone, hinc etiam partes ex internæ internæque ad costas accedunt.

Systole perficitur quoties auriculæ cordis sanguine repletæ eum sua contrictione in ventriculum Cordis expulerunt.

In Dyastole sanguinis peragitur receptio ex venâ cavâ, & venâ arteriosâ.

Operationibus hisce ritè consideratis, quam facilè (nostro judicio) cognoscere, cum cordis & pericardii in vulnerato nostro arcta fuerit connexio, etiam systolen atque diastolen ritè perfici haud potuisse, unde spiritus & sanguis in hâc officina diutius justo hærere coacti, imò ne quidem per vulnus ejecti. Et hanc causam suspicamur, cur diutius noster vixerit aliis similiter vulneratis.

Plura hæc facientia, Cordis nempe motum varium atque actiones diversas explicantia, qui desiderat, legat libellum de motu cordis Cl. Guili. Harvei & quæ habet Renatus des Cartes. De Cordis affectibus mirabilibus etiam scripsit Albertinus Cæsenatis. *Jobus à Meekren in Observationibus Medico-Chirurgicis.*

Totum tibiæ os corruptione exesum.

Præstantissimus Chirurgus La Marche Delphis Batavorum habitans retulit mihi opiferas se manus applicuisse quatuordecim annorum adolescenti cui diutius caries tibiæ os exedisset, ita ut longiore mora totum os corruptum sustulerit Chirurgus; cujus in locum sensim accrescens callus tandem ita successerit, ut absque fulcro adolescens ille postea incesserit. *Cornelius Stalpartius Vander Wil Observat. rarior. Cent.*

Non ita feliciter curatus est juvenis quidam, cui humor erysipelatosus pes applicatum à Chirurgo minùs attento oxycratum ad tibiæ interiora sepressus, totum facilè majus ita corrupit & exedit, ut brevi & levi etiam adhibita opera per ulcus grandius, sic enatum, exierit, callus quidem postea successit, sed minime ita firmus, ut sine fulcro, magnoque labore, incedere potuerit.

De Ulcere cum carie ossis maxillæ.

Matrona 28. annorum laborabat ulcere maxillæ inferioris exiguo, profundo, dolorifico, ex quo magna puris copia quotidie profluebat, ac caro semper spongiosa in ulcere luxuriabat, dentemque ulceri vicinum caries excavaverat, & præterea in partibus ulceri conterminis durities non exigua digito palpanti sese offerebat.

Prout ægrota mihi referebat, ulcus hoc originem suam debebat tumori ingenti ac valde duro maxillæ inferioris ac simul fere dimidiæ partis faciei, qui suppuratus ac in oris cavitate sponte apertus multum puris emittebat; hæc autem apertura à saliva in ore contenta brevi sanabatur; sed tumor hic extrinsecus à Chirurgo scalpello fuit apertus, hæcque apertura jam per aliquot septimanas affuerat, nullisque remediis obsecundabat.

Ego igitur accersitus ad omnes circumstantias accurate attendebam, easque satis exacte examinabam atque ita tandem, omni præcipitantiâ in judicando evitatâ, certissimè mihi persuasi os maxillæ inferioris existere cariosum, illudque præcipue mihi liquebat ex carne semper luxuriante, ac majori puris copiâ, quam ulceris angustia requirebat, si non fuisset os carie infectum.

Sed unde caro fungosa in ulcere cum carie ossis luxurians originem trahit? ut huic quęstioni satis fiat, in memoriam revocanda sunt ea, quæ dixi In primæ Decadis observatione octava, quæque latius ibidem deduxi, nempe ossis cariem induci, ab acido corrosivo. quod etiam ex sequenti experimento patere potest.

Cani ossa quædam devoranda exhibeto, ac brevi ex ejusdem excrementis alvinis manifestum fiet, ossium deglutitorum compagem egregie esse solutam à fermento in canis ventriculo contento, cujus aciditatem nemo, ut puto, inficiabitur.

Acidum igitur corrosivum ossa cariosa reddit, idemque vasa sanguifera aperit magis quam par est, ex quibus tunc prolongatis effluens humor efformatur in carnem spongiosam.

Sed unde tanta puris copia in ulcere, quod caries comitatur? quia illud ulcus profundum est, sic ut non tantum humores ex cute ac carnę, sed etiam ex periosteo ac ipso osse prodeuntes puri generando suppeditent materiam.

Mentis oculis hanc cariem jam dudum perspexeram, sed hujus rei etiam certius fieri cupiebam sensibiliter, & quia ulceris angustia ferrum exploratorium non admittebat, ideo adhibui pilum qualem sues in dorso gerunt, eoque os nudum & cariosum tetigi.

Quid igitur hic agendum erat? scilicet acidum corrosivum temperari, fragmentorumque cariosorum separatio promoveri debebat, ac durities in ulceris vicinia emolliri.

Sed ante omnia dentem cariosum extrahi jussi, metuens nimirum, ne ille maxillam adhuc magis inficeret, verum dentis radix apparebat incorrupta.

Tunc ulceri imposui turundam oblitam sequenti unguento.

℞. Thereb. ℥ij. Vitell. ovi N. i. Aloës, Myrrhæ ar. ʒj. M. S.

The-

Terebinthina resistit acido, sicut docet ipsius oleum effervescens cum oleo vitrioli acido, sic aloë & myrrha etiam temperant acidum sale suo, quo abundant.

Interdum etiam, ad ulcus magis patulum reddendum, turundę aspersi pulverem croci metallorum, qui carnem luxuriantem tollebat, vel imponebam turundam ex radice gentianæ paratam: turundæ summitati autem plerumque imposui pulverem euphorbii, ut illud copioso suo sale volatili acidum corrosivum temperaret, ac ita non tantum ossis sani corruptelam impediret, verum etiam fragmentorum carie affectorum separationem maturaret.

Carni luxurianti extra ulcus protuberanti sæpius imponebam alumen ustum.

Ad duritiem in ulceris vicinia sitam tollendam applicabam emplastrum stypticum Paracelsi.

Durities hoc pacto brevi sublata fuit, & postquam per trimestre spatium hujus ulceris medelæ industriè satis incubuissem, tria fragmenta albicantia ex ulcere prodierunt, unum post aliud, quorum duo priora valde parva existebant, sed tertium satis magnum & latum.

Tunc temporis, ubi fragmentorum aliquod separari incipiebat, pus apparebat sanguinolentum, ex eo quod vasa sanguifera à fragmento illo læderentur, & unde eodem tempore dolor exacerbaretur, non est quod explicem.

Hic etiam facilè intelligi potest, quod fragmenta vacillantia puris copiam adauxerint & quod carni occasionem præbuerint magis luxuriandi.

Sed quo pacto hæc fragmenta disjuncta sunt? ut illud explicetur, naturam in auxilium advocare non oportet, quam Empedocles jam dudum explosit his verbis,

Jam quod mortales naturam
Nomine dicunt, hoc nihil est.

Rideo sane illos Medicos, quibus hæc verba semper in ore sunt, ac instar oraculi habentur: Natura morborum curatrix, medicus naturæ minister &c. cùm nesciant ipsi, quid velint his verbis nihil significantibus, quæ tamen audacter satis effutiunt apud ægros suos, à quibus non raro Deorum instar æstimantur ob inanem suam garrulitatem.

Valedicamus igitur hic naturæ, ac dicamus id, quod res est, quodque ab unoquoque clare ac distinctè percipitur; scilicet particulæ per os sanum circulantes appellunt ad fragmenta cariosa, atqui per illa ob tubulos valde distortos cursum suum continuare non possunt, sed vi unitâ quotidie sæpissimè in ipsa impingunt, atque ita eadem, quantum possunt, divellentes, usque ad ruptionem fere tendunt fibrillas, quæ os sanum cum corrupto adhuc connectunt, tandemque particulæ puris acidæ laterum suorum acie fibrillas hasce intermedias discindunt, quod ideo facilius & citius contingit, quod eædem valde tensæ sunt, sicut filum tensum multo felicius quam flaccidum cultro dividi videmus.

Postquam fragmentorum ultimum ex ulcere prodierat, puris copia mox minuebatur, ac caro fungosa alumine usto sublata non renascebatur amplius, sicque ulcus intra quatriduum prorsus coaluit, remanente tamen cicatrice cava duraque, quam nemo mortalium præcavere potis est in ossis carie, quandoquidem particulæ nutrientes quæ per ossis tubulos circulantur, atque ita perveniunt ad ossis illam superficiem, à qua fragmentum cariosum separatum fuit, sunt multo solidiores quàm particulæ carnosæ, ideoque, cum ibi ob similitudinem superficierum ossis extremitati adhærescunt, multò arctius sibi invicem incumbunt & connectuntur, ac quasi parvum quendam callum efficiunt. *Joh. Myns in Praxi Chirurgicâ rationali.*

De Fonticulorum utilitate in Ulceribus chronicis.

Quantum ex Chirurgia per administrationem Fonticulorum quandoque in ægro redundat commodi, norunt ii, quos per benè longum tempus pharmacia divexavit amplius, absque tamen ullo levamine, nec minoribus cum impensis. Exemplo esse potest adolescentula quædam hic loci quæ superato primæ ætatis lustro tubercula passim in corpore, illaque albicantia cum duritie non leviori sensit prominere. Perseverarunt hæc per mensem unum alterumque. Varia in usum trahuntur speciosiris medelæ pharmaca, quæ vulgus suggessit & domus. Emolliuntur tandem, sed in apostemata transeunt, quibus sanandis per plura quoque adhibentur è facilè parabilibus. Sed frustraneo conatu: Quippe ulcera non solum majus quærunt spatium; verùm numero etiam augentur. Hinc Medicus quidam vocatur in consilium. Propinantur præmissis purgantibus, decocta lignorum per menses duos & ultra: applicantur quoq; externa idonea. Quibus effectum quidem ut unum alterumq; apostema sanationem promitteret; alibi tamen novum exsurgeret turberculum, in ulcus deinceps quoque versum. Cura hæc tamdiu continuatur, usque dum & oculi primò dolorem cum tumore & lacrymis continuis experiri, postea ipsissimam minitari cœperunt cœcitatem. Sanatis itaque oculis ulcera priùs coalita postliminio fuere aperta: sanatis vero ulceribus & oculi reciprocè cœperunt ægrotare. Tandem pharmaca plane deferuntur; & fonticuli applicatio in humero sinistro celebratur, quæ subsequente tempore in tantum profecit, ut ex ulceribus & oculis caligantibus universim convalesceret optima juvencula, serosis humoribus copiosè per eum repurgatis. *D. Ehrenfrids Hagendornii.*

Crurum ulcera contagiosa.

Non est quidem illud contagium adeo virulentum, ut spargatur ad plures, sed ad eos, qui in eodem lecto decumbunt, tandem proserpit, nisi maturè obviam eatur. Designantur autem hic potissimum ulcera cacoëthe, non fugacia, aut levia. Id cum pluribus ostendi posset exemplis, unico hic acquiescemus, sed clarissimo. Vir meritis illustris, sed scelotyrbe per intervalla divexatus duxerat puellam septendecim annorum, sanissimam, pulcherrimam, quæ sensim, licet mater liberorum aliquot, evitare non potuit, quin è contubernio mariti omnia ferè corporis ejus vitia in se quoque derivaret, illo tamen nullum ex eo solatium inveniente. Laborabat asthmate maritus, correpta est eodem malo uxor, madebat nocturnis sudoribus maritus ultra modum aliis familiarem, madebat & illa, quamvis initio conjugii siccior; distendebantur pedes mariti humore scorbutico, nullum fere commodum afferentibus sub utroque genu cauteriis, similia passa est conjux. Tandem exulcerantur crura mariti ulceribus variè serpentibus, & licet subinde cura periti chirurgi coirent, recrudescunt ferocius, idem pedetentim contigit uxori. Nec tantum potuit vel Medicorum diligentia, vel Chirurgorum assidua sedulitas, quin utrinque idem malum fuerit mortiferum. Non indignum est, quod hic memoretur celebris Itali tentamentum adversus ulcera illa funesta. Videtat parum profici pharmacis vulgaribus, eoque ad insolita conversus magnam in ægro spem sanitatis pristinæ excitaverat. Jubebat quotidie afferri ex ædibus artificis, qui aurum in bracteas extenuat, tunicas allantoideas plures, namque his inter auri foliola extensis, convenientius, & planius tundendo

dendo ultimam manum recipiunt lamellulæ; has membranulas sollicitè tumentibus & exulceratis admovebat cruribus, in hanc ingressus opinionem, fore; ut ab auri contactu vires novas mutuarentur, & propria subtilitate poros exsudantium ichorum occluderent. Sed nihil his profectum. Tandem ingessit se Chirurgus Batavus, qui omnia brevi salva fore pollicitus, toto trimestri ita ptisana quadam medicata vinum optimum exercuit, ut quotidie vel duodecies ad sellas discederet Patroclianas. Miram ægri patientiam! jubebat tum Chirurgus crura fasciis strictè involvi, ut humores de novo illuc decumberent, atque ita ægrum jam visum sibi saniorem, quasi re bene gesta, dimisit, nec diæta sicciori imperata, nec pharmacis roborantibus commendatis. Quid fit? ne unum quidem mensem durabat imaginaria hæc sanitas, antequam ex adstrictis fascia cruribus humores noxii in artus omnes penetrarent, atque adeo intolerabilem accerserent arthritin, cui demum, grave malum, calculus se associavit, & urnæ interceptio, quibus novissime, frustra in adversum nitentibus Medicis, longiore vita, dignissimus, succubuit. *D. Olai Borrichii.*

Ulcus in brachio circa articulationem, tandem lethale.

Clariss. Joh. Laurentii Febrii. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 3.

PUer septem annorum, die 26. Septembris, anno 1682. à condiscipulo in dextro brachio, circa cubiti articulationem, fune nodoso paulò fortius percutitur, dolores quidem sentit, sed vel asperiorem Parentum animadversionem fugiens, vel grata instantia vindemiæ tempora respiciens, mussitat per aliquot dies, interim cum cæteris pueris in vinea uvas legit, tertio vel quarto die, ubi dolores ingravescebant, matri rem aperit, partemque dolentem eidem ostendit. Mater nihil mali metuens, partem affectam parum tumefactam videt, eamque linteo vino calefacto immerso munit, aliaque quæ ex usu videbantur, agit per tres septimanas, interim dolores cum aliquo tumore atque rubore continuant, tandem die 22. Octobris Chirurgus in consilium vocatur, qui parti affectæ nonnihil dolenti atque rubenti primò discutientia & exsiccantia, deinceps dum hæc nihil proficerent, & materia purulenta sub cute lateret, cauterium potentiale in loco tumefacto, & à cubiti articulatione remotiore, nec non emplastrum defensivum apponit, contentis Parentibus & Medico ordinario, ea de causa in consilium adhibito, deinceps lancetâ purulentæ materiæ, qua dimidia ovi testa impleri potuisset, exitum parat, & modô in Chirurgiâ usitato quotidie obligat; intra aliquot septimanas ossicula quædam carie affecta ex ulcere prodeunt, & aliquot ulcera in brachio affecto spontè oboriuntur, quæ Chirurgus lege Methodi Chirurgicæ tractat, & curat, excepto ulcere primo atque primario, ob continuum pravorum humorum, quibus patiens ex naturæ debilitate scatebat, affluxum, atque ossis cariem sub cute latentem, optatam curationem non admittente. Chirurgus per annuum ferè spatium omnia, quæ juxta artis Chirurgicæ leges facta opus erant, agit, sed dum curationis difficultatem observat, eandem Parentibus aperit, & in ejusmodi casibus sæpius membrum ita affectum serâ esse ablatum pronunciat. Parentes in re difficili atque periculosa consternati suadent, ut Chirurgus sibi Collegam asciscat, & nihil, quod ad feliciorem curationem facere possit, omittat. Chirurgus autem Collegam non vult admittere & se hactenus omnia, quæ in arte Chirurgica fuerint necessaria atque possibilia, fecisse, nec quicquam, quod ad meliorem ulceris conditionem facere potuerit, omisisse regerit, si verò alium Chirurgum vocare animus sit constans, sostrum priùs sibi solvi petit; Parentes in maximis angustiis versantes, deliberatis rebus omnibus, Physicos & alterum Chirurgum juratum convocant, qui exploratâ Patientis constitutione, quæ à juventute nonnihil tenuis & ad hecticam prona videbatur, nec non ulceris qualitate satis pravâ in loco circa cubiti articulationem admodum periculoso, præmisso difficilis, si non impossibilis curationis prognostico, medicamenta tam interna quàm externa ordinarunt, quæ etiam per trimestre temporis spatium, ast successu minùs optato fuerunt adhibita, inter quæ & pulvis euphorbii, in ossis carie removenda, alias maximè proficuus, fuit præscriptus, sed dum Chirurgus observabat, ab hujus usu gravissimos oboriri dolores, cum præscitu Medici ordinarii ab eo abstinuit, & consueto suo sæpiusque in similibus casibus probato usus est pulvere, ossa purificante & cariem auferente. Interea per aliquot annos varia ulcera sinuosa, tam in brachio, quàm dorso fuerunt excitata, quæ omnia Chirurgus per octo annos convenientibus curavit remediis, excepto primo atque primario circa cubiti articulationem notabili, quod omnem etiam per tot annos diligentissimè tentatum respuit curationem, tandem corpus emaciatum & longâ tabe consumtum animam exhalavit. Post beatum filii obitum Chirurgus mercedem sæpius antehac postulatam, & à parentibus promissam, instantiùs exigebat, sed cùm nihil obtineret, res ad Magistratum deferebatur, & variæ movebantur quęstiones, nos ad potiores sequentem in modum respondebamus.

Ad 1. An Chirurgus ordinarius rectè fecerit, quòd, cum per remedia resolventia & exsiccantia tumorem solvere non potuit, & materiam purulentam sub cute latentem observavit, cauterium potentiale in loco à cubiti articulatione nonnihil remotiore applicuerit, & lancetâ mox materiæ exitum paraverit? Resp. quod sic: Si enim materia illa purulenta & acris, quæ jam nimis diu sub cute moram traxerat, diutiùs sub cute fuisset detenta, graviores dolores & majora mala excitâsset, partesque vicinas membranosas, tendinosas, nervosas atque osseas, circa cubiti articulationem obvias, magis corrupisset, audiamus saltem Sennertum hac in parte nobiscum consentientem, dum *lib* 5. *part.* 1. *cap.* 5. *pag* 48. inquit: „Si enim animadvertimus, pus esse confectum, danda est opera ut ex parte affectâ quamprimum evacuetur, nam si pus diutius detineatur membri temperiem evertit, partes vicinas corrumpit, ulcusque sinuosum evadit, vel in fistulam degenerat, quod præcipuè contingere solet, cùm materia est acris & maligna, vel ad articulos, anum, & similes partes est inflammatio. Item *pag.* 49. Verùm tutum non est semper apertionem spontaneam expectare. Inprimis autem non differenda est apertio, si caro & cutis sit crassior, & si in illa parte sint nervi, venę ac tendines, tum enim quamprimum aperiendus est abscessus, ne si differatur apertio, pus corrumpat & corrodat nervos ac tendines, præcipuè si abscessus sit circa articulos; & *pag.* 52. ait. Verùm quia applicato cauterio potentiali eschara vix intra aliquot dies decidit. & tamdiu pus, nisi statim sub cute hæreat, in abscessu detineatur, tutius longe est ferro abscessum aperire. Vid. etiam *cap.* 13. *loc. cit. p.* 234.

Ad 2.

Ad 2. An Chirurgus omnia secundùm methodum in arte chirurgica consuetam fecerit? Etiamsi melius fuisset, si Chirurgus statim in principio esset vocatus, nec pars affecta à puero aut Parentibus neglectim habita; ipse etiam Chirurgus melius fecisset, si, ubi per trimestre temporis spatium ulceris pravitatem atque curandi difficultatem observabat, jussu Parentum sibi Collegam ascivisset, & communicatis consiliis, uti in casibus difficilioribus articuli Chirurgici requirunt, omnia, quæ ad curationem promovendam erant conducibilia atque necessaria, egisset, tamen in reliquis præcipue post publicam à Physicis & Chirurgo jurato factam ulceris inspectionem ferè nihil, quod in purificandis, deligandis atque sanandis ulceribus erat utile atque necessarium, intermisit, atque per octo annorum spacium cum Parentum consensu ulcera plura sinuosa, variis in locis excitata, vel ipse debito modo deligavit, vel per alium artis peritum deligari curavit.

Ad 3. Cur ulcus primùm atque primarium tam diuturnum, curatu difficile imò impossibile fuerit? Resp. Quia 1. pars principaliter affecta mox in principio à facta forti contusione fuit neglecta: quia 2. interea materia per fortiorem contusionem extravasata, in partibus subcutaneis stagnavit, & per diuturnam moram acrimoniam contraxit: quia 3. Materia illa acris partes sub cute latentes membranosas, tendinosas & nervosas, quin & successu temporis osseas erosit, atque erodendo graviores dolores peperit, hinc major pravorum humorum affluxus est concitatus, & ulceris conditio adeò depravata, ut etiam aliquot particulæ osseæ carie infectæ intra duos aut tres menses ex ulcere spontè prodierint. Natura autem, teste Sennerto cit. loc. cap. 13. p. 235. tardè & vix ante 25. l. 40. dierum spatium ossa carie corrupta separat. Quia 4. in parte membranosa, tendinosa atque nervosa non æque atque in carnosa instrumento acuto secare, ulcus ampliare, partesque osseas carie affectas sub cute delitescentes juxta articulationem radicaliter auferre licuit, hinc mirum non est, si ulcus ob continuum pravorum humorum affluxum à Chirurgo non potuit ad optatum curationis scopum perduci: Omnis enim ulceris caries, ut Sennertus, in loco supra allegato, ait, curationem ulceris impedit, nullumque ulcus perfectè sanari potest, cui os corruptũ subest; itẽ, si juxta nervosas partes, ut in manibus & pedib⁹, vel in juncturis & in magnorũ ossium capitibus sit ossium caries, vel circa musculorum capita, nervos ac tendines, non facilè curatur ulcus, cùm operationes chirurgicæ tutò non possint institui.

Ad 4. An Chirurgus, dum per octo annos omnia, quæ potuit & quæ lege artis chirurgicæ opus erant, peregit mercede suâ dignus sit? Resp. Quod sic: teste enim Scripturâ sacrâ, operarius mercede suâ dignus est. Ita salvo aliorum, sentiebam, judicio. Magistratus post multas hinc inde disceptationes, his aliisq; rationibus atque circumstantiis bene consideratis atque pensitatis, Chirurgo ordinario, qui in principio curationis non omni ex parte suo satisfecerat officio mercedem, ad æquitatem reductam, solvendam esse decrevit; atque ita diuturnis litigationibus finem imposuit. Ut autem hisce meam paucis superaddam epicrisin, in primo anno Chirurgi, ubi ex pessima ulceris conditione, & ex carie in ossibus hærente curationis difficultatem, imò impossibilitatem observârunt, bene fecissent, si Parentibus mille mala consecutura in tempore indicâssent, & secundùm commune Medicorum atque Chirurgorum effatum, in malis extremis extrema remedia esse tentanda, pro corpore servando partem externam pessimè constitutam ferro auferendam, aliamque è ligno artificiosè fabrefactam substituendam dixissent, aut à curatione omnino abstinuissent, neque per tot annos tam multos sumptus fecissent, & cum artis ignominiâ curam tamdiu frustra protraxissent; At Parentes nimio & satis intempestivo unici filii amore flagrantes curam tam cruentam atque crudelem, apud nos raro usitatam, admittere noluerunt, cùm tamen absque vitæ periculo in parte externa hæc fieri commodè potuisset; alia est ratio, si in partibus interioribus similia oboriuntur ulcera, qualia nos in praxi, tam in abdomine, quàm in dorso observavimus, uti sectio ob majora metuenda mala omnino nullum inveniebat locum, & post primum ulcus successivè plura excitabantur ulcera sinuosa, ac licèt Chirurgus nihil omiserit, quod ad rem præsentem facere potuit, quandoque etiam, internis simul medicamentis cum præscitu Medici adhibitis, felicem curationis scopũ attigerit, non tamen diu in tali statu permansit, sed intra dimidium annum malum plerumque recruduit, ac in corpore impuris humoribus repleto, & ad cachexiam disposito, plura tandem ulcera sinuosa atque fistulosa sunt excitata, donec corpus doloribus per aliquot annos perpessis emaciatum & longâ tabe consumtum omni privabatur vitalitate.

Ulcus labii acidum & erodentem stillans liquorem.

Clariss. Christiani Helwichii Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Puerulus quinque annorum semper hactenus cum variis luctatus morbis, ulcere in labio corripitur, ex quo tàm acris & acidus effluebat liquor, ut, in quascunq; corporis partes incideret, easdem illico eroderet & vulneraret. Perluerat, jam varias partes & in pectore ac manibus plures solutiones continui excitarat, cùm 7. Martii meum requireretur consilium à Patre milite, quod, DEO juvante, felicem habuit exitum, ita ut jam satis belle agat puer ille. Notare verò volui hanc Historiam Medicam ad universalitatem passim receptæ propositionis, quod omnia ulcera à salsis humoribus producantur, infringendam etiam hôc singulari, non dubitans, quin & salsa & acida, imò etiam humores nullâ acrimoniâ linguæ molesti exulcerare partes corporis valeant.

Ulcus tibiæ manans, ac pro eô repertum euporistum.

Clariss. Joh. Ludovici Apini, Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Quantum difficultatis in curando offerant tibiæ ulcera, notissimum est Chirurgis. Vocabar d. 22. Mart. A. 1698. ad sutorem hujus loci, Johannes Seiix dictum, quadragenario majorem, cui jam ante semestre crus sinistrum Erysipelaceo tumore fuit comprehensum, tanto ardore & inflammatione comite, ut ad internam tibiæ partem pustula seu vesicula quædam albicans mox oboriretur, quam Chirurgi balneatoris commisit manibus. Ille Emplastra, vel centies mutando nihil profecit, donec æger curæ tam tædiosæ impatiens, omnia Emplastica rejecit, remque omnem n turæ reliquit. Quod cùm ita factum, crustâ nigricante ulcusculum obducitur. Ex subtus verò pungente dolore atrociora sibi metiens suror, meo tandem utitur consilio. Remotâ igitur, quam diximus, crustâ, detegebatur ulcusculum admodum profundum, fabam minorem capiens, intus mucida quædam tunica, quæ eximi poterat, cinctum. Indobium mihi erat, sanationis remoram esse ab infesto acore fermenti li, Balsamicam nutrimenti indolem corrumpente, & ita consolidationem prohibente, quare seqq. præscripta.

℞. Spir. Matrical. Ers. Balf. Peruv. Myrrh. an. ʒß. D. S. *außtrinigender Balsam etliche Tropffen in das offene zu giessen.*

℞. Empl. de ♄ oo Mynſ. ℥ß. Malax. c. Ol. hyperic. inducat. linteamini. D. S. *persussendes Pflaster, so viel als nöthig uberzulegen.*

Dum hiſce utimur, lætiorem in fondo ulceris faciem conſpicere dabatur. Ex cute autem vicinâ, ulcus ambienre, ceteroquin ſanà, per minutiſſima foraminula magoa incipit fluere ſeri acris copia, ut coactus fuerim d. 28. Mart. ſeqq. inſpergere pulverem.

℞. Sacch. ♄ ni, Cinab. nativ. præpar. Crer. albiſſ. Ceruſſ. Ven. an. ʒß. f. Pulvis

Quo tamen fluxus ille penitus reſiccari noo potuit, foramen verò ulceroſum bono omioe pus oſtendebat laudabile. Interim ægro aliquot doſes Antimonii Martialis cachectici præbentur; largiter inde provocaro ſudore, ſubinde eriã aliquot cochlearia ſucci naſturtii expreſſi ebibuntur, & d. 1. April. quod nondum ſubſiſtat aquoſi laticis rivus, ſequens pulvis foraminulentæ cuti adſpergitur.

℞. Cinab. nativ. præpar. ʒß. Vitriol. dulc. ♁ii. diaphoret. Croc. ♂ris an. ℈j. f. Pulvis ſubtiliſſimus petiæ ex linteo raro includendus. D. S. *Trucken Pulver den Schaden neben herum damit einzustüppen.*

Ulceri ſuprà dictus liquor balſamicus cum filamentis imponitur, & laudatum ſuper inſternitur Emplaſtrum. Quid fit? Locus, quẽ pulvis inſperſus contigit, reſiccatur & ſaneſcit, alius quoque intra paucos dies firma occluditur carne, ſed quod maximè mirum infrà ulceroſæ modò cutis oram ibi multæ turgidiſſimæque veſicæ oriuntur, è quibus diſciſſis ichor acris & mordax exſtillabat. Inſpergo & hic laudatum pulverem hoc ſucceſſu, ut intra noctis unius ſpatium locus conſperſus, ſanaretur, & veſicę ad pedem ampliùs deſcenderent, aliis poſt alias ordine renaſcentibus. Proſequor itaque & ego inſperſionem, & veſiculas per extremum urgeo pedem, ſicque curam feliciter abſolvo, ubi ſanè oportuit fermentum acre potiſſimum io poris cutaneis hæſiſſe, per quos etiam ſine dubio ad extimum uſque pedem dimanavit. Bienniô ab hac curâ exactô ejuſdem cruris Eryſipelacea inflammatione prævio rigore denuò corripitur, iterumque ob oimium ſanguinis fervorem & neglectam curam convenientem, puſtula ulceroſa locô tameo profundiore relinquitur. Vocatus adhibeo eadem medicamenta, coaleſcente mox ulcere, ſed ſimul, ut ante biennium pluribus erumpentibus, infra ſanatæ puſtulæ locum, veſiculis. Inſpergitur laudatus pulvis reſiccatorius, non tamen æquè felici ſucceſſu, nec interna negliguntur. Doloribus autem ſubinde atrociter ſævientibus, & ichore acri ſemper è veſiculis fluente & cutem dilaniante, tandem ex methodo Carrichteri, ſpecies Traumaticas ſpecifica, ut ille vult, virtute ad pedum affectus prædictos ſuadere cœpi cum vino & aquâ decoquendas; quale decoctum mane & veſperi hauriebat; ſpecies verò à decoctione reſiduas cataplaſmatis locô pedi ulceroſô applicabat, unde dolor illico mitigabatur. Præſcriptæ autem ſpecies erant tales. ℞. Herb. Equiſeti Miß. Rad. Ariſtoloch. longæ ℥j. Rad. Scabioſę ℥ß. Concis. D. ad chart. Præterea juxta ejuſdem Carichteri ſententiam folia ſempervivi majoris ſiccata in pollinem redegi, quo veſiculis eroſis & manantibus inſperſo, intra diei unios ſpatium ulcuſcula omnia ſunt reſiccata, quod ego mirari ſatis non potui à tam neglecto ſimplici tam ſubitò coaluiſſe omnia. Cumque anno ſequẽnte 1697. hic ipſe ſutor pedem in itinere diſtorqueret, ac pro firmando articulo emplaſtrum corroborans à balneatore imponeretur, ſtatim obortę ſunt veſiculæ admodum urentes & ichorem acrem ſponte ſuâ effuodentes, ubi, quæcunque tentaret, fuêre fruſtanea, donec meo conſilio inſperſus fuit pulvis ſempervivi majoris qui brevi fluxum compeſcuit & ſanavit.

Ulcus antiquum in meatu urinario feliciter curatum.

Clariſſ. Theodori Zuingeri. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Dum nuper Manuſcripta mea, quorum magnum jã ab *Abavo meo Theodoro Zuingero Philoſopho, Medico atque Polyhiſtore*, ante centum ac triginta anoos colligi inceptũ, poſſideo numerum, per conceſſum ab occupationib⁹ otium luſtrarem, incidi quoq; ioter alia in Obſervationes Medicas magis minuſve curioſas, è quibus hac vice ſequentem notatu ſatis dignam judicavi, quam Medica Praxis *Celeberrimi Viri, Dn. Johannis Caſpari Bauhini, Collegii Medici in univerſitate noſtra Anteceſſoris & Profeſſoris*, dum viveret, *primarii* ſuggeſſit, ſequenti modo accurate ab ipsâ Auctoris manu conſignatam.

Elias N. Auguſtanus, anuorum circiter 40. à decennio & ultra laborans puris ἐξ ὀυρήθρας effluxu, occaſione ulceris illis in locis vetuſti, ſæpius quidẽ variis medicamentis tentati, nunquam tamen planè curari, An. Chr. 1642. d. 22. Maji & ſequentibus, hiſce uſus eſt medicamentis. Die dicta 28. Maji Pilulas ſumpſit. *℞. Extracti Catholic.* ℈j. *Extract. Rhab. gr. vj. Ol. Still. Succ. q. ſ. M. f. Pilula N. XI. Deaurentur.* Leviter inde purgatus fuit. XXIV. Maji Vena brachii dextra ſecta. XXVI. Curam ſudatoriã cœpit: *℞. Raſur. Lign. Sanct. ℥vij. Cortic. ejuſd. ℥iij. Rad. Chin. ℥ij. Aqu. font. ℔vj. M. Stent in infuſione per horas 24. in loco tepido, vaſe clauſo: Pòſt decoquantur igne lento ad conſumptionem dimidii d. ad uſum.* Sumpſit ℥v. ab initio aſcendendo ad ℥viij. circiter, manè, & copiosè ſudavit. Cibo uſus ex aſſaris, cũ panis non oimiâ quantitate, paſſulis majorib⁹ & amygdalis ſub finẽ paſtûs ad 12. abſtinendo à juſculis & humidis. Carnis quantitas tanta comeſta, quantũ mediocris columbæ aut pulli dimidium habet, hac proportione habita eſt vitulina, agnina, vervecina, gallinacea &c. Potus ſequens fuit: *℞. Reſiduum decocti præſcript. Paſſular. minor. ℥iij. Rad. Liquirit. raſ. ℥ij. Sem. Coriandr. ppt. ℥ß. Aqu. fontan.* ℔ *XXII. Infuſa ſtent per horas 6. decoquantur poſtea ad remanentiam* ℔ *XVI. Aromatiſentur Cinam. ʒiij. d. ad V. pro potu ordinario.* Quoniam autem Ægro videbatur paulo acrius, ſequenti diluebat: *℞. Radic. Chin. ʒij. Gramin. ʒiß. Paſſul. minor. ʒvj. Aqu. fontan. q. ſ. M. f. Decoctio ad* ℔ *iv. Aromatiſetur Cinamon. ʒj. d. ad Vitrum.* D. XXVIII. manè io diluculo jejunus hauſit: *℞. Terebinth.* ℈ij. *Vitell. ovor. ʒj. Mellis ʒij. Ducantur invicem in Mortario marmoreo, donec probè mixta fuerint, addo vini Malvatic. ℥ß. Aqu. Parietar. ℥i. Miſc. ad V.* Ea die abſtinuit à Potione ſodorificâ, & aliquoties dejecit. Cùm deficeret Potus ordinatius, ſuppetente adhuc ſudorifero, in ſubſidium ejus D. XXIX. præſcriptum ſeqq. *℞. Ligni Sancti torno deraſi ℥ij. Cortic. ejuſdem, Radic. Chin. aa. ℥ß. Aqu. fontana* ℔ *XX. Stent in infuſione per horas XII. in loco tepido, vaſè probè clauſo, tunc additis Paſſul. minor. ℥iij. Radic. Liquirit. raſ. ℥ij. Semin. Coriandr. ppt. ℥ß. F. Decoctio ad remanentiam* ℔ *XVI. Aromatiſentur Cinamon. ʒiij. d. ad V.* Hocq; potu tamdiu uſus eſt, donec ſudoriferus iterũ parandus fuit, & tũ quoq; potus ordinarius ex reſiduo parabatur, ut ſuprà: hocq; iterũ deficiente iſte rurſus, & ſic porrò. D. II. Junii Pilulas ſeqq. ſumpſit: *℞. Pulveris panchymagogi albi (h. e. Mercurii dulcis) ʒß. Gummi gutt. gr. IX. Terebinth. q. ſ. M. F. Pilula N. IX. Deaurentur.* Inde ſemel atq; iterum dejecit hac die, & ſequẽti ter vel ãpliùs. Doſis pulveris panchymagogi eò uſq; aucta, quoniam antehac gradatim eò uſq; aſcenſum & viſum Ægrum hanc doſim facilè ferre poſſe. *D.* 4. Jun. Ut alternis diebus & ter uteretur, liquor hicce præſcriptos. *℞. Terebinth. limpidiſſ. ʒiß. Vitell. ovor.* ℈ij. *Mellis ʒij. Vin. malvatic. ℥ß. Aqu. Parietar. Equiſet. aa. ℥j. Miſc. d. ad*

d. ad V. Sumat sub vesperam, duabus horis ante cœnâ alterâ semper die, postero manè sudando. D. 6. Junii Cœpit uti injectione seqq. tepidè per syringam manè ac vesperi horâ unâ vel alterâ ante cœnam. ℞. *Aqu. Equiseti, Agrimon. Parietar. Plantag. aa.* ℥ß. *Mellis rosat.* ʒvj. *Sief albi sine Opio* ℈j. (*abstersionis blandieris causâ ab initio*) *Misc.* Quia autem abstersio levior videbatur, quàm puris copia & sordes ulceris postulabant, hocce usus est: ℞. *Aqu. Parietar. Equiset. aa.* ℥ ß. *Aqu. Plantag.* ℥iß. *Mell. rosat.* ʒx. *M.* In hac mixturâ diluat *Unguenti Ægyptiaci*, quantum ferre ad sensum, sine insigni dolore & morsu potest; in eum finē præscriptum: ℞. *Unguent. Ægyptiac.* ℥ß. *d. ad Oll.* Et hæc d. x. Die XI. Purgatus iterum; ℞. *Pulveris panchymag. alb.* ʒß. *Gum. Gutt. gr. XI. Cum mucilag. Gumm. Tragac. q. s. F. Pilulan. IX. Deaurat. d. ad scat* Potentiùs quàm præcedentes operabantur per vomitum & per secessum. Eodē & seqq. dieb' incepit uti candelis ex *Emplastr. de Ranis Vigon. cum Mercur.* paratis; post injectionem in Urethram indendo, & quamdiu fieri potest, retinendo, tempore mictionis extrahendo, & hac finita iterum reponendo. Quia verò molliores nimis videbantur, & à Chirurgo minus commodè paratæ, postea talibus usus: ℞. *Cera* ℥iv. *Terebinth.* ʒß. *Spermat. Cet.* ʒj. *Liquefiant unà, postea sensim inspergē pulverem subtilissimum sequentium: Plumbi usti ac loti, Tutia ppt. Lapid. calamin. ppt. aa.* ʒj. *F. Intinctio fill, & trahatur per canulam aut ferrum foraminulentum F. Candela ut artis est crassitie catheteris.* Cùm & hæc molliores & fragiliores, quàm ex re foret, jussus est Pharmacopœus in earum concinnatione addere aliquid picis. D. XIII. XIV. & XV. sumpsit sub vesperam duab' ante cœnam horis: ℞. *Aqu. Parietar. Equiset. aa.* ℥j. *vini malvatic.* ℥ß. *Vitellor. Ov.* ʒj. *Terebinth.* ʒiß. *Mellis* ʒiij. *Misc. pro dosi*, quæ alvum & urinam potenter movit. D. XV. Injectio reddenda efficacior: Talis itaq; præscripta, quæ simul præter vim abstergendi, consolidandi quoque facultate prædita: ℞. *Radic. Liquirit.* ʒiij. *Herbar. Sanicul. Nicotian. aa. M* jß. *Absynth. Agrimon. Card. bened. Plantag. aa. M*j. *Summit. Centaur. min.* pij. *Rosar. rubr. pl. Lupinor. contus.* ʒij. *Cortic. fabar.* ʒiij. *M. F. Decoctio in Aqu. fontan. partib. iij. & Lixiv. part. j. In Colat.* ℥ix. *solve Mell. rosat. Syrup. de Absynth. aa.* ʒvj. *M. ad V.* Tempore usûs misceatur quoque *Unguent.* Ægyptiacum, uti suprà. D. 6. Jun. XIX. ℞. *Pulveris panchymag. albi* ℈ij. *Gumm. Gotte gr. XI. Mucilag. Gumm. Tragac. ex Aqua Rosar. q. s. M. F. l. a. Pilula n. IX. Deaurentur ac sumantur una vice.* Idem inde effectus, qui D. II. secutus est. Eodem die ad robur partibus ulceratis conciliandum exteriùs jussus est calidè inungere Regionem Perinæi, ubi Parastatæ sitæ: ℞. *Unguenti Martiati* ʒiij. *Ol. Absynth. Cydonier. Mastich. aa.* ʒß. *Misc. utatur calidè.* Sub vesperam passus Ephemeræ febris Paroxysmum, cum horrore, siti, & calore insigni, ut & sequenti die manè. In hanc rem bibit duobus haustibus Julepum seqq. ℞. *Aqu. Cichor. Frager. aa.* ℥ij. *Syrup. Citr. Granat. acidor. Berber. Violar. purpur. aa.* ℥ß *Spirit. Vitrioli ad suavem acidit. q. s. Misc. ad Vitr.* D. XX. sæpe bolum castaneę magnitudine de sequenti mixturâ sumpsit: ℞. *Conserv. Rosar. rubr.* ʒvj. *Citri, Roob Ribium aa.* ℥[illegible] *Syrup. Granator. q. s. Misc. F. Electuarium ad formam Opiata.* D. XXI. denuò sumpsit pilulas Die XI. præscriptas, cum similis operationis effectu. Pulvis seqq. injectioni interea continuatæ mistus, ad validiorem ulceris abstersionem: ℞. *Radic. Aristol. rotund. ver.* ℈iijß. *Aloës succotrin.* ʒj. *Myrrh.* ℈iiß. *Misc. F. pulvis tenuissimus.* D. XXVII. purgatus est ex pilulis die 18. præscriptis. Interim puris excretio successivè valde minuebatur: hinc D. XXIX. consolidationis causâ injectio sequens in usum vocata: ℞. *Rad. Consol. major.* ℥iß. *Bistort. Tormentill. aa.* ℥iß. *Liquirit.* ʒij. *Herbar. Sanicul. Pyrol. Alchymill. aa. m. j. Agrimon. Parietar. aa. M* ß. (*abstersionis gratia*) *Flor. Rosar. rubr.* pij. *Balaust. Malicor. aa.* ʒiß. *Decoquantur in aqua extinctionis fabrorum ferrariorum q. s. In Colatura* ℥viij. *solve Trochisc. alb. Rhas. sine opio* ʒij. *Ocul. cancr. ppt. Boli Armen. ppt. aa.* ℈ij. *Camphor.* ℈ß. *Syrupi de Plantagin.* ℥j. Spissus fuit Liquor, qui tamen calefactus Syringam facilè permeabat. Vena interim adhuc bis secta fuit, ultimò etiam Poplitis sinistri. Tandem D. XXX. Curam finiit, & sese libero aëri iterum commisit: sentiens tamen conatum quendam egerendi, ab humoribus acribus, irritantibus vim Intestinorum expultricem, sequens hausit d. VI. Jul. ℞. *Syrup. rosar. sol. compos. cum Rhab. Agar. & Senn.* ℥iß. *Aqu. Cichor.* ʒvj. *Aqu. Cinamon.* ʒj. *M.* Copiosissimè dejecit. Hinc perrexit adhuc in usu Candelarum, & Basileâ discessurus seqq. adhuc medicamina accepit: ℞. *Sacch. rosat. tabul.* ℥ij. *Radic. Consolid. maj. sicca* ʒiij. *Ocul. ©. ppt.* ʒj. *Corall. rubr. ppt. Santal. rubr. pulveris aa.* ℈j. *M. F. Pulvis tenuissimus, d. ad Scatul.* Ad internam consolidationem firmandam sumat inde jejunus cum panis tosti in vino albo macerati buccellâ cochleare circiter plenum. ℞. *Olei Hypericonis* ʒiij. *Terebinth.* ℈j. *Emplastr. styptici* ʒij. *M. F. Linimentum*, quo candelas inungat, loco immissurus. ℞. *Aqu. aluminos.* ℥ij. *Plantag. Brunell. Sanicul. Pyrol. aa.* ℥j. *Trochisc. alb. Rhas.* ℈iiß. *Lapid. hæmatit.* ʒß. *Tut. ppt.* ℈j. *Misc. ad Vitr.* Utatur tepide cum syringâ.

Ulcera pedum, per spontaneam Gonorrhæam curata.

Clariss. Joh. Henrici Hottingeri, Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Mira sæpius in Praxi Medica accidunt, quæ ipsa ratio assequi nequit. Metastases morborum, Criticæ variæ excretiones ac corporis à sarcinâ suâ exonerationes tot & tantæ, imò nonnunquam ferè imperscrutabiles annotantur: Empyematum, exempli loco, per Urinam vel alvum evacuationes, &c. Ejusmodi Metast[illegible]seos satis curiosæ specimen Vir Quadraginta annorum nobis porriget: Is ab annis aliquot in brachio, præcipuè verò pedibus, eorumque Tarsis ulcera cacoëthica & exedentia gestavit; Plurimorum Chirurgorum, Medicastrorum etiam diversorum operâ, absque tamen ullo optato successu usus est: Omnia tentarunt, quæcunque acredinem istam corrigere, ulcera mundificare, mundificata consolidare valerent; Sed omnium etiam expertissimorum manus eluserunt, vix enim uno consolidato, mox aliud tuberculum cum subsequente exulceratione prodiit; Imò haud omnino vanus erat ossium Tarsi cariosorum metus, dum ægrè & non nisi baculo ac claudicans incedebat, quem metum pus fœtidum, fluidum & serosum adaugebat. Externis nihil proficientibus, suasu meo ad interna, sanguinem & lympham acrem corrigentia, depurantia ac edulcorantia confugit, à quibus levamen statim percepit. Supervenit mox materiæ albicantis & ferè purulentæ per virgam fluxus, seu Gonorrhæa cum membri erectione & dissuria, ad quem inopinatum ac sibi ignotum fluorem maximè perterritus erat, nesciens quid hic portendat. Ad aliquot dies præ nimio pudore eum reticuit, nemini que revelavit, animadvertens puris ex ulceribus egressum esse imminutum, nihilominus tamen rem hanc ipsi secretissimam patefecit, consilium auxiliumque imploravit; Fluxum hunc ob acceptum levamen, materiæ purulentæ ex ulceribus prodeuntis decrementum, non statim sistendum, sed potiùs promovendum, materiamque per hanc viam expurgandam esse, suasor eram: Sed impatiens tædiosi hujus ac obscœni affectûs pertæsus, ut ulterius profluvium inhiberem & sisterem, petitionibus instabat; Quare me id proximè

facturum eſſe, ſpe eum lactavi. Quieto hinc animo promiſſi implerionem ac curam expectavit, quæ intra quatuor hebdomadas ſubſecuta eſt, qua temporis intercapedine omnia ulcera perfectè conſolidata ſunt, abſque ullo relicto incommodo, ac cum omnium, ipſius etiam Ægroti ſtupore ac gaudio quaſi exaruerunt, ut ne gutta quidem puris amplius prodiret, imò & pedes œdematoſi ſubſidebant. Liber hinc ultra annum ab ejuſmodi ulceribus permanſit. Cùm verò diætam minùs ſtrictam obſervaſſet, frenaque nimis in Bacchum relaxaſſet, maſſa ejus ſanguinea, pluribus acribus, ſalſis, acidiſque particulis referta exiſteret, tubercula de novo hinc inde propullularunt, quæ verò internis ſolùm ſanguinem depurantibus, præcipuè Decocto Trifolii Fibrini mox curata & abacta erant, quibus nunc, rariùs quamvis ſeſe manifeſtantibus, iiſdem remediis optato cum ſucceſſu obviam imus.

Ulcus mammarum ex Phthiſi.

Clariſſ. Michaëlis Erneſti Ettmülleri Ephemer. German. Centur. 1. & 2.

Fœmina 50. annorum, fabri murarii uxor, bilioſæ conſtitutionis, rixoſa, per aliquot menſes phthiſi laboraverat, excreverat per os copioſa purulenta, fœtidiſſima. Accerſitus ad eam, varia, quæ morbi conditio exigebar, propinabam, malum tamen, quòd altas nimis egerat radices, extirpari penitus non poterat. Levamen tamen ex balſami ſulphuris aniſati & pilularum de cynogloſsâ uſum optimum ſemper percipiebat. Sed accidit, ut ſenſum punctorium cum duritie in mammâ dextrâ perciperet. Apponebat, quæ olim pro ſuppurando mammarum abſceſſu proficua obſervaverat, domeſtica remedia. Paucis interjectis diebus rumpi abſceſſum obſervat lætabunda, mox ſe convalituram ſperans. Profluebat enim ex mammâ ſimilis materia purulenta, eodem fœtore nares feriens, ac illa, quæ antè per os erat rejecta. Quanquam igitur variis injectionibus ulcus mundificare tentaſſem, paucas tamen poſt ſeptimanas ſuperveniente diarrhæa moriebatur. Similem ſe caſum obſervaſſe mihi tum referebat Magnificus noſter Decanus Dominus D. *Johannes Bohnius*, in Ædilis conjuge, quæ tamen iridem fatis ceſſit. Ætiologia phœnomeni hujus latêre nullum poterit, qui perpendet contingere frequentius, potiſſimùm in phthiſicis, ut pulmones pleuræ ac coſtis hinc inde adnaſcantur, quæ facta continuitate p. n. facili negotio puris acrimonia ex ulcere pulmonum ad muſculos intercoſtales penetrans, mammarum glandulas arrodere poteſt. Non tamen funeſti ſemper obſervantur ejuſmodi caſus. Annotavit enim *Zacutus Luſitanus Prax. hiſtor. Lib. II. cap. X. obſ.* 5. quòd phthiſicum quendam tanquam conclamatum & mox moriturum deſeruerit, obortus tamen eidem eſt in ſterni vicinia tumor durus, rotundus, faſtigiatus, qui denique apertus in fiſtulam abiit, per quam continuò virulentus emanabat humor. Sicque æger per quatuordecim annos vitam produxit. Et D. *Johannes Wrigthus* refert *in Act. Philoſoph. Angl. Ann.* 1703. *N.* 285. puellam ex variolis in ulcus pulmonum incidiſſe, ubi inter ſeptimam & octavam coſtam nodi aliquot exiles ſe offerebant tactui, quibus per cauſticum apertis pus effluxit, ac tandem illa cum ſanitate in gratiam rediit. Confer *Act. Erudit. Lipſ. Ann.* 1705. *pag.* 211. Spectat aliquo modo ad hunc caſum obſervatio in *Zodiaco-Medico-Gallico Ann. II. pag.* 154. allegata pueri phthiſici, cui abſceſſus ſupra apophyſin maſtoideam fuit enatus.

Ulcus cancroſum per ſympathiam factum.

Clariſſ. Joh. Georgii Hoyeri. Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Fœmina paupercula in vico, tria propemodum milliaria Mollhuſa diſtante degens, infantem lactans, à veterinario quodam precibus pretio permota, tantum lactis ſuppeditat, quantum pro ulcere antiquo verminoſo equi eluendo ſufficiebat. Quo quidem lacte veterinarius equum ab ulcere perfectè liberat, ſed peſſimo, proh dolor! omine. Ulcere ſcilicet equi perſanato, ſimili fermè ulcere mamilla dextra fœminæ citatæ, ceterum ſanæ, corripiebatur, adeò incurabili prorſus, ut non ſolùm mammilla à cancroſo ulcere penitùs conſumeretur, ſed ipſa etiam fœmina miſerabili fato tandem extingueretur. Ex his colligere licet, (1.) cauto opus eſſe in curis ſympatheticis, ſcilicet ex nobiliori vivente in ignobilius vel vegetabile quoddam, traductione facienda. (2.) Talismodi curam, ſiquidem veterinarius animo nocendi forſan à citatâ fœminâ lac impetraverit, curationibus Sympatheticis tertii generis ſeu magicis accenſendam.

Ulcus cancroſum, in interno uteri collo, variis ſymptomatibus notabile.

Clariſſ. Godofredi Klaunig Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Tragicam cancroſi in interno Matricis collo ulceris hiſtoriam ut conſignem, phœnomena, quæ mihi morbi curam dirigenti obſervare licuit, non ubivis obvia poſtulare videntur. Fœminam ſiſto 29. annorum, temperamenti ſanguinei, gente Polonam, formâ ac animi dotibus, & etiam corporis ærumnis multas poſt ſe relinquentem. Hæc infelici matrimonio Viro nullius frugis juncta, primis ſtatim annis filium enixa eſt, reliquo verò tempore Mariti, utinam & aliorum! conſuetudinem abhorrens à prole permanſit libera. Belli & Peſtis calamitatibus permota domicilium Varſavia Dantiſcum tranſtulit, ibique commorata ſubinde per anni ſpatium circa internum uteri orificium ſenſum vix dolorificum, ac ſi aciculis leniter pungeretur, ſe advertiſſe dicebat, perſolvens interim debitè lunare tributum. Cùm poſtmodum nuptiis intereſſet, inter choreas, quas ducebat, hæmorrhagiam uteri enormem paſſa fuit, ex quo morbum non magni æſtimatum attentiùs indagari decrevit. In auxilium vocati fuerunt & Chirurgus & obſtetrix, huicque concedebatur facultas explorandi manûs beneficio locum affectum, ambo verò, quæ ipſis auditu aut tactu obveniebant, flocci pendentes, haud diſſuadebant, quo minus iter Vratislaviam præmeditatum ſuſciperet. Quapropter nil mali metuens, velociſſimo curſu per equos veredarios acceſſit: vix autem menſe Julii anno 1709. urbem ingreſſa, experta fuit hæmorrhagiæ ex utero recidivam: quâ ſedatâ fudit per vaginam ſaniem lividam, ichoroſam variegati coloris & cadaveroſi fœtoris, indies augmenta ſumentem. Itineris comes, Chirurgus Gallus, per aliquot ſeptimanas lignorum decocto & emulſione ex ſeminibus frigidis ſuccurrere tentavit, uſque dum meum conſilium imploraſſet miſerrima. Sepoſitis itaque Chirurgi medicamentis, explorari virtutem Potionum ex herbis ac radicibus uteri-

uterinis & vulnerariis calidè sorbendarum, ut & balsami Cobaivæ, non neglecta injectione per Syphonem ex balsamicis, abstergentibus & mundificantibus præparata. Cùm huic methodo aliquot diebus inhæsissem, rediit proh dolor! hæmorrhagia sanguinis grumis, vel si mavis, frustis pugnum magis adæquantibus stipata, quorum excretio ægræ sæpius ex dolore & virium prostratione animi deliquium ac si abortum pateretur, provocavit. Continuarunt dicta Symptomata unà cum hæmorrhagia ad tertium usque diem, sensimque auctus fuit dolor circa regionem ossis sacri & pubis, quem tantum esse exclamabat, ut cum Platone credidisses, uteri vices supplere animal aliquod voracissimum, vicinas sibi partes indesinenter arrodens. Post mensis spatium ex recurrente hæmorrhagiâ uteri cum grumato sanguine permixtâ, ægra in vitæ discrimine hærebat, qua cessante, cùm nec internè omnis generis vulneraria & balsamica, nec externè injectiones, fotus, linimenta &c. levamen afferrent, ad morbi statum melius investigandum, matricale speculum adhibebatur, quod nobis exhibebat orificium uteri internum ulcusculis hinc inde callosis, fœtidis lividisque, copiosissimam saniem plorantibus defœdatum. Spe melioris successus orbatus, mihi adjungi rogabam Celeberrimum nostrum Collegam D. D. de Helwich, initoque consilio commendabantur D. Beccheri pilulæ balsamicæ, quibus effecimus ut sanguis rarò ac sine grumis proflueret. Externè ope speculi uterini bis in die exulcerato orificio applicabatur balsamus vulnerarius, & callositatis exstirpatio lapide infernali intendebatur, ex quo callorum color antea albicans degenerabat in magis naturalem, rubicundum scilicet, post aliquot autem dies priorem induebat faciem, procul dubio à saniosa colluvie continuò ibidem nidulante & solidas partes destruente. Dolor interim permanebat intensissimus, & præter dorsum, in hypochondrii regione spatium magnitudine vulgaris orbis tanta ferocia occupabat; ut quasi furibunda nocturno inprimis tempore percurreret cubiculum. Aderat febris, vigiliæ, quandoque Ischuria, saniesque effluens de die in diem augebatur. Cùm itaque non ex voto succederet negotium, alius Medicus nostræ curæ se introducebat, jactitans Panacæam Mercurialem, quâ radicitùs malum se extirpaturum promisit. Lubentissimè ipsi lampada tradidimus, brevi verò experti fuimus, quòd mutando quotidie Medicamenta Ægram post sex septimanas dereliquerit pejoribus quàm antea symptomatibus vexatam. Tandem Auctor fui suasorque, ut aliorum adhuc Medicorum mentem in debellando pertinaci & verè deplorato morbo exploraret, quem in finem octo ex famosissimis convocabantur, qui ferè omnes, informati de Ægræ vitâ olim liberiori & ad Venerem proclivi, de doloribus circa noctem ingravescentibus & de morbi atrocia nullis hactenus remediis cedente meum amplectebantur Consilium, proponens salivatoriam curam, tanquam pertinacissimè decumbentium ultimum Azylum. Et ecce? mira, sed vera loquor, eodem momento quo salivæ fluxus per Mercurium dulcem provocatus apparuit, disparuit omnis dolor, febris reliquaque symptomata. Interim uteri Carcinoma, cùm ad inungenda balsama, mediante speculo denudabatur, parum ichoris, multùm verò fibrosæ atque putridæ materiæ instar filamentorum secernens, & mihi & Chirurgo quotidie videbatur magis mundari. Transacta per quatuor septimanas ptyalismi cura, Aegra adeo bene se habebat, ut saltando, jocando tempus tereret. Verùm hoc gaudium nimis breve fuit, sequenti enim septimana Ischuria, quam nec interna, ut demulcentia, antispasmodica, anodyna &c. nec externa, unguenta intellige, fotus, clysmata, nec ipse catheter auferre potuerit, eam adeò affligebat, ut in balnei usum condescendere fuerim coactus. Hoc ingressa reddebat urinam, insimul verò tria frusta fibrosa cadaveroso fœtore infecta, & tandem sanguinem nullis frœnis compescendum, cujus profluvium doloribus liberam, ast viribus exhaustam, 12. horis post balnei ingressum placidâ analysi circa finem anni 1709. è medio sustulit. Cadaver apertum nullam viscerum labem ob oculos ponebat, si excipias sæpius nominatum collum uteri internum; ab orificio uteri interno ad ejusdem cavitatem se extendens, in adultia pollicis longitudinem attingens; illud ipsum nil nisi externam tunicam sive membranam ostendebat, reliqua substantia penitùs consumta. Ipsam uteri cavitatem jam intraverat sphacelus, cujus vestigia nigredo cadaverosâ, parietes & latera cavitatis ultra medium tingens, demonstrare poterat.

Nec rejicere debeo causam hujus lernæ malorum, quam ipsa Ægra non sine ratione suspicabatur. Scilicet fassa fuit, se rem habuisse cum viro nimis hastato, qui oestro venereo instigatus, orificium uteri violento & sæpius reiterato ictu contudit, quos masculé excipiendo inflammationi, subsequuto ulceri cancroso, & hinc exesis vasis sanguiferis lethali hæmorrhagiæ ansam dedit.

Ulcera faucium gravia curata.

Clariss. Geraldi Arnoldi de Vincquedes. Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Propter transpirationem capitis impeditam catharros oriri, consequenter tonsillas utplurimum & uvulas inflammari cum tumore, rubore & deglutiendi difficultate, à sanguinis & lymphæ circulatione præpedita, in confesso est; unde tandem fermentatione sociâ, accessuque aëris peregrini ibidem locorum pus generatur, aptum natum pro sui acrimonia dirrompere, non solùm vasa lymphatica, verùm etiam sanguinea iisdem vicina, neque adeò facilè consolidationem admittentia ratione aëris inspirandi, prætterquam quòd lympha sanguisque illas partes prætterluendo absorbeat continuò aliquantulum illius materiæ acris ulcerosæ, sicque integram œconomiam animalem pervertat, sitque in causa quò minùs partes affectæ refici queant, hinc mente volvendo & revolvendo sæpe sæpius, deveni in notitiam cujusdam compositi, quo malum hoc corrigatur, præveniatur, nec non in integrum consolidetur, methodoque subsequenti laudabiliter, idque iteratis vicibus pendente praxi effectum consecutus fui. Præ cæteris circa juvenem sedecim annorum circiter, cui res erat angusta domi, & per catharrum neglectum uvula in totum, uti & tonsillæ maximam partem erant absumptæ, eousque ut loquelâ fermè privaretur, alimentumque nonnisi liquidum, idque satis paucum deglutiendi esset libertas, cætera per os & nares ejicere coactus, ita & fatis cessisset brevi, nisi opitulatum fuisset ei, id quod methodo sequenti aggressus fui. ℞. Mechiceanæ grosso modo contusæ ℨiß. infundendo 24. horis in vini albi meracioris ℥iiiß. hinc fortiter exprimendo, adde Syrup. rosar. comp. ℥iß. M. sumatque jejuno ventriculo; unde alvum deposuit cum euphoria. Die sequenti, & per integrum octiduum hausit decocti subsequentis ad ℥iv. idque quater de die: ℞. rasuræ ligni guajaci ℥iij. Salsæparill. ℥iiij. putamin. nuc. jugland. sic. & subtilissimè pulverisator. ℥vj. anti-

antimon. crud. pulveris. & in nodulo ligati ℥iv. glycyrr. rasæ ℥ij. Coq. simul in aqu. cœlest. ℔XXXV. ad remanentiam tertiæ partis in ollâ novâ vitreatâ igne leni, deinde colando servetur pro usu dicto. Remanentiæ verò affunde denuò parilem aquæ quantitatem, coque ut suprà, quo secundo decocto usus fuit pro potu ordinario. Utrumque verò ubi opus erat reiterandum. Singulo autem octiduo eundem purgavi potione prædicta, iisque medicamentis usus fuit per sex septimanas, sicque integrè convaluit. Eodem etiam tempore exulare feci omne symposium cerevisiarium atque vinosum, salsa & salsomuriatica, acida & acria quævis, pariterque usum panis secalini ob acidam qua gaudet qualitatem; econtra jus-cula juniorum animantium, maximè verò eorundem extremitates ejus pastui annumerare non inconsultum duxi, quæ ne quidem ad satietatem concessi; quibus rite observatis, optatus curationis scopus impetratus fuit. Pannifex quidam quintum supra quadragesimum annum natus, eodem quo suprà affectu tactus, post varia incassum per Medicos & medicastros administrata remedia, tandem opem nostram imploravit, cui præter decoctum in superiori casu memoratum, majorique quantitate sumendum, porrexi singulo octiduo pilulas spadanas num. VII. pondere ℈iiij. Postquam verò morbum superasse videbatur, contigit ipsum incidere in coma somnolentum; unde per enemata appropriata injecta, medicamina varia, tum aperitiva tum sudorifica, eaque volatilia hic hostis oppugnatus & expugnatus fuit, remanente nihilominus aliquantulô ulceris tonsillarum, cujus in totum subjugandi ergo decoctum reiterare jussi, cum binis in dies pulveribus, manè & vesperi cum eodem decocto sumendis, nempe ℞. Cretæ ʒiij. lapid. cancr. ℥ß. corall. rubr. præp. ʒij. antimon. diaphor. corn. cerv. philos. præp. aa. ʒiß. M. F. pulvis, in dos. num. XVI. dividendus. Post quarum usum utrique vitæ insidiatori valedixit, observato tamen legitimo vitæ regimine.

Anatome juvenis ulceribus tibiæ defuncti.

Clariss. Joh. Henrici Hottingeri. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Die 29. Decembris 1701. cultro Anatomico subjecimus Juvenem octodecim annorum H. T. *von Zallicken*, Præsentibus Reverend. D. I. B. Ottio, ejusdem loci Pastore, & D. Hospiniano, Chirurgo ibidem commorante. Dictus juvenis à septem ab hinc mensibus graviter ex ulcere genu ac Tibiæ dextræ decumbebat, quæ referente suprà nominato Chirurgo à febri lenta per aliquot tempus continuante originem, traxerunt: Quadam nocte summis horroribus febrilibus correptus, manè conqueri incipiebat, de maximis doloribus circa genu, quod etiam ob insignem rigiditatem non nisi magnis cruciatibus flectere potuit, intumescentia quædam eodem in loco observabatur, absque tamen ulla inflammatione aut rubore. Medicamenta sudorifera, discutientia, tam internè quam externè propinata & applicata, spem omnem fefellerunt. Tumor in dies majus incrementum sumpsit, tandemque ob materiæ acris ac salinæ continuum affluxum, exitum sibi ipsi paravit, in magna quantitate effluxit, interea temporis, non minùs internis decoctis vulnerariis, quàm externis Emplasticis, fomentis &c. ad malum funditus extirpandum, sed frustra institit. Corpus enim per se æquè ac per malam diætam planè cacochymicum ac depravatum erat. Sed ulcus non solùm genu possidebat, sed omnes etiam musculos Tibiæ pervadebat, cuniculos ac plurima foraminula hinc inde in eodem membro agebat, uno loco sanato, in altero majori impetu prodibat; Interea miser summis cruciatibus vexabatur, se se non ampliùs movere, multò minùs incedere novit. Alterum pedem insuper etiam in consensum traxit, adeò ut ad crepaturam intumuerit, appetitu remanente salvo, imò nimio. Excrementa alvi quoad colorem puri ulcerum correspondebant semper, noctes insomnes peregit. Tres dies ante ipsius obitum, Gangræna Tibiam ulceratam concomitantibus intolerabilibus lancinationibus prehendebat, tandem vitæ ac doloribus valedixit. Externè, cùm accuratius ulcera ista fœtida inspexissemus, omnes musculi ac circumjacentes partes putridæ, materiâ viscidâ serosâ repletæ, oculis nostris subjiciebantur, salvis tamen incorruptis, ac ab omni carie liberis ossibus, imò & periostio. Mirum sanè, quod hæc acris materia non itidem infecerit.

Abdomine aperto, Omentum omni planè pinguedine orbatum ac corruptum prodibat. Intestina observabantur flatu distenta, crocea, à bile tincta. Mesenterium, præsertim prope Intestinum ileum & jejunum, glandulis prægrandibus purulentâ materiâ repletis, scatebat. Hepar magnum, pallidum, ac aliquo modo friabile, omni sanguine, ut totum corpus, hunc enim liquor limpidus, serosus, viscidus constituebat, carebat. Lien, Renes ac cæteræ partes nihil præternaturale ostendebant. Pulmonum parenchyma non minùs acrimonia hæc salsa sanguinis etiam salutavit, viscidamque materiam in ipsius vesiculis, ac vomicas post se reliquit.

Anatome Iuvenis, Ulceribus thoracis penetrantibus, defuncti.

Clariss. Joh. Henrici Hottingeri Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Juvenis vigesimum septimum annum agens, à duobus annis, ab ulceribus scrophulosis in capite, circa collum, ac in pectore exercebatur, Medicastris, Carnificibus Corpus suum ita malè dispositum commisit, qui de ipsius restitutione & curatione, pro more horum nauci ac fœcum hominum, spem ipsius semper lactarunt, non subsequente autem fœtidarum harum prolium sanatione, sed aliorum malorum acceleratione, dolorumque provocatione: Miser homo, quo se vertat nesciens, Magistratûs imploravit opem, quam Clementissimus nulli hoc modo egeno denegat, sed curam ipsius Chirurgo satis experto credidit, qui omnem lapidem, saltem pro dolorum graviorum mitigatione, si non ulcerum persanatione, admovit. Nonnunquam reconvalescentiæ spes quædam affulsit, sed mox iterum in auras abiit: Variis remediis internis massam sanguineá purificantibus, consolidantibus, balsamicis curam promovere studui, sed superiori effectu, ulcera in uno loco sanata, in altero majori impetu repullularunt. Materia purulenta copiosè sub sinistro brachio sese collegit, ac exitum sibi paravit, succedebat tussis ferina, absque ullius materiæ, vel sputi excretione, huic sese associabat diarrhæa impetuosissima, contra quæ feliciter armis, remediis convenientib⁹ puto, oppugnavi: Æger sanitatem nunc aliquam sibi promittens, diætam neglexit, appetitum se stimulantem: variis fructibus horæis, Uvis crudis, rapis &c. sedari, sed suo cum damno credidit; Febris lenta hectica accessit, statim fallere nescivit, tussis aucta est, materia purulenta ex ulceribus presertim sub axilla ex Thorace, Venti maximo

cum

cum sibillo ac impetu egressi sunt, ut adstantes, imò extra cubiculum degentes, eum facillimè perceperint, Appetitus ad ultimum usque halitum integer permansit: Dolorum ac vitæ fatur, tandem Diem suum obiit. Cadaveris ita emaciati sectionem postea suscepimus. Abdominis integumentis tam comunibus, quàm propriis remotis & depositis, Intestina omnia flatibus repleta eminebant, aquæ in abdomine contentæ ad Mensuras duas effluebant: In omentum inquirens, parvum putredine ferè consumrum ac scirrhosum, inter intestina reconditum reperi; Mesenterium plurimis scirrhosis ac scrophulosis quasi vomicis conspurcatum observavi; In Hepate, præter exteriorem aliquam rigiditatem, & colorem pallescentem nihil desideravi; Vesicula bilaria non multùm dilutę flavescentis bilis condebat; Pancreas nil mali indicabat; Renes nec sanis cedebant; Lien, lienem sanum vice simplici superabat, sinistro hypochondrio firmiter adnatus, totus quantus putredine, ulceribus fœtidissimis obsessus, compressus copiosum pus stillabat. In thorace pulmonum lobus dexter sincerus, nonnihil tamen pleurę accretus erat. Sed ecce; alter sinister, ex quo flatus & venti, per ulcus exiverunt, putredine planè absumtus, scirrhosus, absq; pleurę dilaceratione à Costis avelli nequibat; Costę ab humore hoc corrosivo cariosę redditę animadvertebantur, ex Cavitatib⁹ & sinubus pus albicans copiosè prodibat: Cor involucro suo inclusum, magnę quantitatis liquori innatabat, nihil prçter naturale, nisi duos polypos, alterum in dextro ventriculo venę cavę introitu, alterum sinistro venæ pulmonalis ingressu fovebat. Diutiùs inspectioni huic immorari fœtor cadaverosus, temporisque circumscriptum angustum spatium prohibebat.

UMBILICI MORBI

De illis quædam videri possunt in Bibliothecâ Medico-Practica, ubi de Infantium morbis, ut & alibi. Hic tantùm Affectum ejus rarum à Celeberr. Gulielmô Fabriciô Hildanô curatum, tradimus. Sic autem Ille.

De raro quodam affectu Umbilici, ejusdemque felicissima Curatione.

Ad Virum Amplissimum,

Dn. D. Casparum Bauhinum, &c.

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus S. P. D.

IN postremis meis ad te literis, Vir amplissime, Fautor & amice ęternùm honorande, quas prçterito mense Junio: de laboriosâ mictione, post ineptam hernię sectionè ad te scripsi, de raro quodam affectu umbilici mentionem quoq; feci: eumq; ampliss. Viro me comunicaturum promisi. Fuit autem ille talis. Patricius quidam Bernensis, Ursus Lerber, Vir robustus, torosus, & vigintiquinq; circiter annorum ętatis, superiori hyeme ad me venit, ostendens mihi Excrescentiam fungosam umbilici, quam sex vel plurium mensium spacio paulatim ex ipso centro umbilici provenisse dicit: sine ulla tamen causa externa. Decima nona itaque Martii cum primò vidissem affectû, magnitudine sua nucè juglandem superabat. Colore erat livido ac fusco ad instar carcinomatis, substantia mediocriter durâ & carneâ, atque instar casei putridi fœtente. Ab initio nullum ferè adfuisse dolorem affirmat; postea tamen crescente fungo, ipse quoq; dolor increscebat, & per intervalla ægrum vehementer torquebat. Interdû quoque subito horrore corripiebatur: qui tamen mox iterum per umbilicum quasi erumpere, ipsi videbatur. Nonnunquam etiam sanguinem profundebat: cæterâ tamen sanus erat, omnesque functiones integrè exercebat. Cum itaque vererer, ne insolens & rarus hic affectus malignitatem aliquam cancrosam sibi conjunctam haberet, nonnisi precibus ab ægro victus, manum adhibere volui. Difficultate igitur affectus ægro significata, malui primò curationem palliativam adhibere, quàm extrema statim tentare. Præscriptâ itaque victus ratione convenienti, corpus aliquoties melanagogis expurgavi: & venam in dextro cubito incidi: fungo verò sequens applicui Collyrium.

R. Aquæ Rosarum, Plantagin. Cardui benedicti an. ℥j. Ranarum ℥ ij. Seminis Cydoniorum contusi ʒ ß.

Maneant simul in infusione per horas aliquot: postea exprimantur fortiter addanturque

Tutiæ præparatæ, Plumbi Fernelii præpar. Cornu cervi usti, Lapidis calaminaris, Cinerum Ranarum, & Gammarorum, ana ℈. ij.

Misceantur, & fiat instar Collyrii, quod filamentis & linteis suavibus tepidè applicetur bis terve in die.

Cum per menses ferè duos prçscriptam victus rationem observasset, & Collyrio hocce usus fuisset, omniaque ad votum succedere viderem, auctus mihi fuit animus ad reliqua quoq; cum ipso tentanda. Constitui itaq; Excrescentiam illam filo aquâ Mercurii sublimati infuccato, iterumque exsiccato, ligare. Sed quia propter obesitatè ęgri fungus ille inter musculos veluti absconditus jacebat, & non nisi superficies ferè ipsius apparebat, non parum solicitus fui, quomodo ipsum cum suis radicibus prehendere possem. Tandem instrumentum, quod meritò *Speculum Umbilici* appello, excogitavi: hujus beneficio depressis musculis, cum totus fungus in conspectū venisset, animadverti, non unum, quemadmodum primo intuitu apparebat, sed tres distinctos esse fungos. Hujus itaque instrumenti beneficio, fungum cute tenus ligare, adeoque radicitùs extirpare potui, quod alioquin propter obesitatem ægri sine instrumenti hujus ope fieri non potuisset.

Adaptavi autem instrumentum hocce ex catillo stanneo, cujus fundum excidi, & ex utraque parte fasciam oblongam annexi, eamque in dorso tam strictè ligavi, ut catillus musculos reprimere posset. Nonnunquam tamen aliquem ex ministris constitui, qui speculum interiorsum ambabus manibus intruderet, ne hypochondria fasciâ comprimerentur, & ut respiratio liberior esset. Nona itaque Maji adaptato filo circumcirca fungum, & apposito speculo, eoq; impresso filo usq; ad radicem fungi, illud, quantum fieri potuit, constrinxi. Quia autem propter ingentes dolores, imò & lipothymias, quæ protinus ex arctâ ligatuâ supervenie bant, primâ vice radicem fungi non satis arctè ligare potui, subsequentibus dieb⁹, videlicet alternis, aut de tertio in tertium diè, filum nonnihil, & prout æger id sufferre potuit, constrinxi, idque semper prædicti instrumenti beneficio. Interim quę dolorem leniunt, fungo apposui: linteum quinetiam reduplicatum in decocto herbarum astringentium, veluti plantaginis, Geranii, Equiseti, Rosarum, radicum Scrophularię, & hujusmodi cum pauco aceto madefactum applicui. Non autem una vice propter dolorem: imò & palpitationes, quæ post arctam ligaturam statim superveniebant, fungos omnes simul ligare potui. Prima itaque vice duos tantum filo prehendi: quibus ablatis, tertium quoque eodem modo aggressus sum. Post casum fungorum pulveres pro præscripto collyrio, quibus nonnihil aluminis usti admixtum erat, umbilico inspersi, & collyrium linteo in eo madefacto applicui: non omisso tamen decocto astringenti prçdicto. His adhibitis remediis, feliciter, laus sit Deo, restitutus fuit: nec ullum incommodum ab eo tempore sensit. Porrò quemadmodum tria vasa ad umbilicum concurrere scimus: ita etiam tres fuisse fungos, eosque separatos, observavi, ita ut fomitem mali tam ex corde, quam ex hepate promanasse constet: unus enim

In medio, reliqui ad latus versus hypochondria erant. Ex arteriis præterea provenisse, arguunt lipothymiæ quæ supervenîebant, quotiescunque filum arctè nimis constringere tentavi.

Et profectò affectus iste apud me perquàm rarus, nec similem vidi unquam: Imò nec quidquam me de ipsô legisse, memini, nisi apud Celsum, qui lib. 7. cap. 14. ejus tribus saltem verbis meminit. &c.

UNGUIS, PINNA & ALA OCULI.

vid. sub titulô

OCULORUM MORBI.

UNGUIUM MORBI.

Unguis venit ab ὄνυχ@ genitivo Græco unguem significante. Mulra enim ab obliquis descendunt. χ conversum est in G. quomodò ab ἄγχω est ango; à χαλβάνη galbanum.

Quâ ratione unguis & ungula differant, quidam non satis videre Grammatici. Unguis est in iis, quæ digitos habent: ungula in illis, quæ solidos vel bisulcos habent. *Plinius initio cap.* 45. *lib.* 1. ungues clausulæ nervorum summæ existimantur. Omnibus hi, quibus & digiti. Et mox de Elephanto *inquit*, huic informes numero quidem quinque, sed indivisi ac leviter discreti, ungulisque, haud unguibus, similes.

Ungues, similiter ac pilos vitâ donatos esse, verâque nutritione augescere, probabile est: eademque argumenta huc faciunt, quæ suprà pro pilis adduxi. Consentit huic opinioni *Hippocrates lib. de alim.* in pilos, *inquit*, alimentum, & in ungues, & in extremâ superficie intrinsecùs pervenit. Item *Galenus lib. de anat. adminis. cap. ult.* pari modo sanè & ungues ligamento quodam externo internodii termino conjunxit: symphysi verò carni cutique intrinsecùs universim; extrinsecus toti radici adnasci fecit. Cæterùm in radicem ipsam non modò nervus, sed etiam arteria venaq; porrigitur, unde sensum, vitam, & alimentum, sicut aliæ partes, accipiunt. Ibidem: ungues arteriæ & venæ nervoque propter radicem junguntur, sensus, vice & alimenti gratia: ossi verò & cuti committuntur, ne suspensi vacillent: partem enim oportebat & hos esse toti animanti cohærescentē sicut alias quoque. Istas venulas in digitorum unguibus inter se distinctas, ac mirificâ arte dispositas perspexit microscopii sui beneficio *Franciscus Fontana Neapolitanus*.

Officium & utilitatem unguium disertè accurateque explicat *Galenus lib.* 1. de usu cap. 7. & 8. ostenditque *Platonem & Aristotelem* negligenter de eorum usibus locutos fuisse. Qui *Galeni* locus dignus est ut adeatur videaturque.

Vitia porrò unguium sunt inæqualitas, crassities, rugositas, scabrities, color mutatus, curvatura, fissura, casus, pterygium.

Ungues inæquales, crassi & rugosi evadunt ob succum, quo ungues nutriuntur, copiosiùs adfluentem. Id quod fit ex validis laboribus, quibus ungues circa radices commoventur, ideoque alimentum copiosius suspiciunt.

Scabrities unguium fit ex humoribus vitiosis & excrementitiis, præsertim melancholicis, alimento unguium sese permiscentibus.

Malè colorati sunt ungues, vel quia subjecta unguibus caro malè colorata est: vel quia ipsorum unguium alimentum vitiosum & tali colore præditum est; à quâ causâ oriuntur & maculæ illæ albæ exiles; à pituitâ scilicet crassâ alimento sese admiscente. Aliquandò ex contusione sanguis sub unguem effunditur, & per unguem tralucens colorem rubrum vel nigricantem parit.

Fissura unguium plerùmque à causâ externâ venit, ut à vulneribus: aliquandò ab humorum malignitate in Lue venereâ & leprâ.

Casus unguium fit ab acribus humoribus radices unguium erodentibus. Sic post ulcera & vulnera circa radices unguium, decidere solent ungues, pure eorum radices exedente. Ita aliquandò post febres malignas & pestilentes deciderunt ungues, & post venena quædam sumta, & in lue venereâ.

Pterygium est incrementum carnis partem unguis operiens: sequitur sæpe paronychiam, vel aliud ulcus circa unguem.

Crassities, inæqualitas & rugositas unguium si à validis laboribus orta est, emendatur cessante illâ causâ. Nam progressu temporis unguibus illis crassis excrescentibus & resectis, meliores alii succedunt.

Scabrities unguium tollitur abrasione: dein impositione hujus emplastri:

℞. Resinæ drachmas duas, terebinthin. drachmam. ceræ novæ, sevi hircin. an. drachmas duas & semis, mastiches scrupulos quatuor, thuris drachmam. Misc. f. emplas.

Color unguium si mutatus sit ob contusionem:

℞. Sagapeni q. v. misc. in mortario cum oleo nucum, ut fiat emplastrum; quod superponatur.

Si unguis nimium incurvatus sit, & subjectam carnem pungat; quod non rarò fit in pedibus, caro imprimis superflua tollenda insperso alumine usto, vel præcipitato: postea unguis, qui carni insedit, resecandus.

Ad pterygium consumendum valet unguentum ægyptiacum, alumen ustum, præcipitatum. *Vopiscus Fortunatus Plempius de Unguium affectib.*

Nihil est, de quo negligentius tractarunt scriptores Chirurgiæ, quam de affectibus præter naturam in unguibus occurrentibus. cum tamen omni tempore se exhibuerint, imò quotidie adhuc se exhibeant qui Chirurgo æque ac ægrotanti molestiam non unam creent.

Quod si judicio accuratiore consideraverimus, haud adeò quem in usum conditi, quàm quibus partibus juncti, nullus erit qui non nobiscum plura hic necessaria esse auxilia, quam hactenus proposita, confitebitur.

Antequam verò examen morborum quibus affici possunt aggrediamur, structuram eorum, originem, & usum cognoscere conveniens.

Quoad Originem valde inter se dissentiunt Medici; arridet omnium maximè sententia Galeni, quæ com. ad prognost. proponitur, vaporem nempè aliquem ab extremitatibus digitorum extrorsum motum ab externo aëre condensari, indeque cornu similem squamam produci.

Felix Platerus de superf. corp. dolor. cap. 17. ex nervorum extremitatibus eos produci statuit.

Aliis placet ossiculorum digitos constituentium extrema hic ut materiam assumere.

Haud crediderim à vero nos aberrare, siquidem non solùm ex nervis atque ossibus eos constitui dicamus, sed etiam secundùm Galenum ex digitorum extremis, eò quod, absque omni dubio, totam partium compositionem respexerit Galenus, quæ ad membri structuram concurrunt, quales Tendines, venæ, arteriæ, nervi, cutis & ossa, cum hæ omnes circa digitos terminum suum nanciscantur proximè sibi invicem connexæ.

Digiti anatome curiosa satis superque patefaciet tendinem superiorem digitorum in pede, manuque ad internodium ultimum sensim indurari.

Venas

Venas extremitates suas per cutem diffundere ex eo constat, quod cutis ad unguium marginem rubicundioris coloris reperiatur, quam aliis locis, ubi etiam separatione ejus ab ungue dolores gravissimi exoriri solent.

Eadem ratio arteriarum, quæ nunquam destituuntur venâ vel nervo, relictâ cute ungues ipsos accedentium. Ungues porosos esse, variis vasorum ramulis gaudentes microscopio evidenter notari potest. Imò, non semel nobis observare licuit, ubi festucam sub ungue hærentem extrahere animus, & ad hoc peragendum per partes unguem tollere necessarium, quo instrumento apto festucam apprehenderet concederetur, guttas sanguinis varias se exhibuisse, certo judicio vasa sanguifera unguem variis modis perreptare.

Nervos ab unguibus tegi sententia Plateri est; imò etiam sensum aliquem eorum ope unguibus adferri exemplo seq. demonstrabimus.

Maria Jacobi, Religiosa, acu vulneraverat unguem digiti indicis manus sinistræ, undè intumescentia gravis, inflammatio, dolor; periculosa videbantur omnia, ad quorum sublationem & tempore & patientiâ opus, præterquam quod ossiculi ultimi ablationem metueremus. Non unguem ipsum, sed locum unguem partemque tendinosam (duo enim hæc accuratè distingui vult Plempius tract. de musculis cap. 25.) interjectum acu læsum credebamus, quale quid observatum narrat, Horatius Augenius Tom. 1. consult. & epist. med. lib. 9. cap. 2. in sartore quodam, qui etiam vulnere tali obiit.

Ægrotans unguium suorum sensibilitatem summam, jam aliis Chirurgis notam prædicans, non applicari voluit medicamenta extremis digitorum, sed vero ipsis unguibus; nos desiderio ipsius satisfacere studentes eodem modo vulnus hoc unguis tractavimus ac vulnera nervorum tractari debere supra docuimus, & brevissimo tempore integrè curata.

Usum unguium antequam declaremus, scire convenit, Cuticulam etiam aliquomodo unguem investire.

Galenus digitorum extremis inhærere eos judicat ad meliorem apprehensionem.

Felix Platerus nervis esse pro integumento & propugnaculo.

At ulterius priusquam progrediamur, nostrum esse judicamus, Lectori curioso periculum indicare, cujus subjecti omnes illi, quorum ungues quovis modò læsi.

Plinius cap. de morte repentinâ variorum 36. lib. 2. Q. Æmil. Lepidum ex percussione unguis mortem contraxisse narrat.

Veterum exemplis haud indigemus, cùm nostra tempora eorum numerum sufficientem exhibeant.

Justo Brescis, Mercatori celebri pollicis pedis dextri unguis resectus mortis causa fuit, eò quod symptomata accederent gravissima.

Petrus Johannis Koning, postquam jam per quadriennium unguis resecti curam habuisset, symptomatum supervenientium vi exstinctus est.

Johannes Isbrants Faber lignarius festucam igneam excepit loco eo qui est sub ungue, quæ symptomatibus variis, & tandem morti ipsi ansam dedit.

Goose Pieterson lanio cultro vulneraverat digiti minimi unguem, mox ejus quod solutum à parte sana separavit, & intra triduum mors supervenit.

Exempla alia eorum qui per morbos unguis, iisque supervenientia symptomata vitâ privati, non est quod proponamus; accedamus vitia ea quæ unguibus supervenire solent parvæ considerationis sæpius habita, cum tamen non rarò satis molesta, periculosaque.

Hier. Fabr. ab Aquapendente de operat. Chirurg. part. 1. cap. 102. Quamvis, *inquit*, ungues paucissimi usus esse videantur, quod ferè non nutriantur, & corporis partibus vix annumerentur, tamen quadruplicem Chirurgiam requirunt.

Considerabilis hìc unguis pedis, potissimum digiti pollicis ad angulos introrsum in carnem intrusio, ex usu calceorum aliorumque externorum plus justo comprimentium, undè membri actio vitiatur, imù in totum sæpius tollitur, præterquam quod dolor & inflammatio sæpius valdè soleant molestare. *Ab Aquapendente* præter alios propemodum innumeros à se curatos quendam aliquando nobilem gallum curasse se scribit, qui palam fatebatur se plus ipsi debere quam proprio genitori propter restitutam digiti sanitatem ex unguis pollicis insinuatione intrusioneque in carnem ad ejus scilicet latera.

Contigit nobis aliquando plus honoris lucrique reportasse ex restitutione hujusmodi in *Nob. D. Martino Thiisen Ankerhelm, Architalasso Suecico*, quam unquam ab ullo ægrotantium.

Unguem alte se sub carnem & cum dolore defigentem quoties observamus, forfice valido, acutissimo, sectionem instituere necessarium, initio facto circa partem superiorem, procedendoque sic ad inferiora, ubi ejus radix; hoc peracto volsellæ opera particulam unguis abscissam levi manu separare convenit, ne alias liquidem violentia quadam procedat Chirurgus inferatur periculum.

Operatione hâc peractâ plumaceolum loco læso apponatur Ung. digestivo calido inunctum. Utimur hoc quod balsamo quodam gaudeat tendines & ungues calefaciente.

Quod si exulceratio quædam carnis accesserit, præstantius nihil reperi, similiter ac io omni incipiente digitorum ulcere, aquâ Mercuriali, veneni erenim aliquid unguibus inesse, cujus vi cutem, carnem, tendinesq, atterant, quo non priuantur nisi applicatione sublimati ex quo aqua hæc conficitur, quod etiam venenum eorum tollit. Ungues enim, dentesque animalium docente *de Vigo lib. de vulner. cap. 4.* Medicisque aliis nunquam veneno destituuntur.

Unguibus eorumque scobi venenum inesse clare satis felium scalptura declarat *Fabr. Hildanus part. 1. observ. 86.* & scobe *Eustach. Rhudius.*

Ungues enim referente *Abele-Roscio* apud *Hildanum* excrementis constant siccissimis, nullasq; humiditates reservant; hinc est quod vulneribus venenositatem adferant, imò cordi, totique corpori communicant; ex scalpturâ unguibus peractâ quosdam in delirium incidisse *Cel. Aurelianus lib. 3. de celer. morb. cap. 9.* testatur.

Summa adeoque cura habenda, ut tendo inflammatus aut ab ungue alteratus, similiter ac caro ipsa, defendatur, & primo tempore exsiccetur.

Levissimus licet sæpius visus nobis fuerit affectus unguium, negotii tamen non semel tantum nobis eos attulisse confitemur, ut pudorem iotulerit diuturna curatio, sine successu instituta.

Medicus Clarissimus, scholæ publicæ in nova orbis nostræ regione moderator magni nominis *Johannes Pantinus*, intrusionem hanc unguis pollicis pedis in carnem contraxit, cujus curatio ultra septimanas sexdecim miris modis nos vexavit, etiamsi singulis diebus eum accederemus; quæcunque secando, separando, exsiccando tentaremus frustranea omnia; latebat nos tardioris curationis causa, carnis læsæ crassities eadem perdurabat, cum effluxu materiæ purulentæ optimè digestionis. Tandem instrumento nostro exploratorio particulam ab ungue forfice separatam carni prædictæ inhærere notavimus, qoo ablato curatio ex voto absoluta fuit. *Jobus a Meekren in Observationibus Medico-Chirurgicis.*

UNGULA

UNGULA
Vid.
CORNEÆ VITIA;
URETHRÆ MORBI
Vid.
GONORRHOEA; Item
CARUNCULA in Meatû Urinariô, &
ULCUS URETHRÆ, ſub
titulô ULCUS.

URINAM SPECTANTES MORBI.

Curationes.

IN Iſchuria ſupprimitur omninò Urina, aut ob Veſicę langaorem, quæ nequeat urinam propellere, aut ob ipſius meatus anguſtiam, & obſtructionem; ideoque vel à paralyſi ſeu reſolutione muſculi ſphincteris, vel à nimia ejuſdem diſtentione ex immodico urinæ confluxu, undè nequeat illa ſeipſam exonerare; vel à calculo veſicæ collo hærente, vel ab ejuſdem inflammatione, aut tumore; vel à viſcoſa tenacique materia, pure, grumo ſanguinis, urethræ ductum opplente; ſicut etiam à callo ibidem genito; vel denique à verme alioque corpore per eas partes delato, atque ob loci anguſtiam in tranſitu hærente: quæ ſanè pro curatione internoſcenda ſunt.

Et quidem ſi à paralyſi, ſtupor atque ſenſûs hebetudo in ea parte aderit, itemque in aliis, per quas ramuli ſextæ conjugationis, & nervi ab oſſe ſacro prodeuntes, deducuntur; undè ſenſu motuque orbatus ſphincter muſculus voluntatis imperio ad meatus urinarii reclusionem non obſequitur.

Si à calculo veſicæ orificio infixus urina remoretur, aderunt indicia calculi alibi memorata.

Si à nimia veſicæ diſtentione, atque Urinæ repletione, diutiùs illa retenta eſt, & tactu percipietur inflatio in perinæo, ubi pondus, & meiendi deſiderium, cum conatu irrito.

Si ab inflammatione aut tumore, alterutrius ſigna tùm per tactum, tùm per viſum innoteſcent, præter febrim, ſitim, dolorem, & alia accidentia inflammationem comitari ſolita. Neque verò omninò neceſſe eſt, ut veſica ipſa inflammetur, aut tumeat, cùm etiam à ſuperincumbentium aliarum partium tumore compreſſa nequeat urinam egerere.

Si à viſcoſo tenacique humore; urina perdiù ſabulo, mucoſiſque ſuccis ſaturata, mox tenuis, & veluti percolata excernitur, ac tandem ſenſim ſupprimitur.

Si à grumo ſanguinis, aut pure, præceſſit mictus ejuſdem ex vaſis alicujus apertione, eroſione, ictu, vulnere.

A verminibus denique eventu ipſo potiùs, quàm certà notâ deſignabitur.

Quod ſi, veſicâ vacuâ, urina ſupprimatur, vitium in renibus quærendum.

In ſtranguria guttatim urina mingitur, & veſica ad illam reddendam aſſiduò ſollicitatur; quocirca urinæ ſtillicidium ægritudo hæc dicitur, cum dolore & conatu, præſertim in fine mictionis. Hujus cauſa eſt nimia ipſius urinæ acrimdo, ac mordacitas; undè veſica in ſuo orificio, vel ſphinctere ulcerata, ſtatim ac illuc urina appulerit, micturire cogitur. Fit autem aliquandò, ut illa inaniter ad expulſionem ſtimuletur, à ſolo ſcilicet vapore acri, vel à mucu, pure, arenulis, calculo, aliave re ſimili tenaciter hærente; nec diſſimili modo, ac in Teneſmo fit. Ex Gonorrhœa gallica pleroſque etiam experiri contigit, ſtranguriâ moleſtiſſimâ laboraſſe, adnatâ nimirum carunculâ ulceri urethram occupanti. Ab uteri quoque, vel recti Inteſtini inflammatione urinæ ſtillicidium fieri docet Hipp. 5. Aph. 58. tractâ ſcilicet in conſenſum veſicâ ipſis adjacente.

Dyſuria demùm ſeu meiendi difficultas, quamvis à nonnullis cum ſtranguria confundatur; propriè tamen ab illa differt: etenim in Dyſuria non cogitur veſica tam frequenter & guttatim urinam reddere, cum poſſit nedum juſto tempore illam continere, ſed etiam diutiùs quam deceat. At verò cùm emittitur, difficilis ſimul, & dolorifica eſt, quamvis cùm prodierit, ubertim profluat. Hujus cauſa refertur quoque, vel ad vitium urinæ, quæ mordax & acris ſit; undè dici conſuevit Ardor urinæ; vel ad veſicæ cervicem, & urethram eroſam & ulceratam fortaſsè à calculo, arenulis grandioribus & aſperis, lue gallica, medicamentis acribus, pręſertim ex cantharidibus, injectionibus in penis ductum aquarum erodentium, aliiſque. Quod autem urina tam infenſa veſicæ ſit in ſtranguria, ut illam illicò ad mingendum ſolliciter, & laceſſat: referendum videtur ad acidum ſalſum lixivium urinæ permiſtum, quod vel è ſucco pancreatico non convenienter correcto à fermento ſelleo procedat, vel à potu ciboque acidiori, nec dum bene fermentato, ut de cereviſia novella, & vino Rhenano Germani ferunt. Cùm itaque ſenibus deficiat vel langueat fermentum hoc felleum, quo ſuccus pancreaticus, atque acores alii ex languore viſcerum orti queant corrigi, & temperari; fit propterea, ut ii ſtranguriam patiantur; eoq; magis quia acidum ſalſum crudis viſcoſiſque ſuccis adjungitur, quibus ſenes plurimùm ſcatere ſolent; undè iſti tenaciùs ſphincteri, atque veſicæ cervici hærentes, etiam citra lotium ad micturiendum crebrò ſtimulant, & compungunt. Hinc Helmontius ait, Senum ſtranguria fit, quoties fermentum bilis juſto debilius eſt; & non poteſt acidum ſtomachi chylum in ſalem ſalſum commutare.

Tam itaque ſtranguria, quàm dyſuria ad mortem ſępè ægros comitantur; cùm præſertim in ſenibus immedicabiles ſint; Si verò ſtranguriæ Ileum ſuperveniat intra ſeptem dies, lethum minatur ex Hipp. 6. Aphor. 44. niſi febris ſuperveniens urinam promoveat affluentiorem. Longè autem periculoſior Iſchuria, nam retenta diutiùs urina ſanguinem, & viſcera quæcumq; coinquinat, & corrumpit: nonunquàm etiam ſoporem affert, & Apoplexiam. Cæterùm ex cauſis gravior, vel levior erit, prout illæ faciliùs, vel difficiliùs removeri poſſunt.

Suppreſſa urina omni induſtriâ promovenda eſt, amotis primùm cauſis, quæ illam remorantur. Quare ſi ex paralyſi nervorum, & muſculi ſphincteris ſuppreſſio oriatur, adhibenda ſunt quæ paralyſi occurrant; intereà verò per catheterem aditus urinæ præbeatur, non neglectis topicis medicamentis, quæ robur, ſenſum, motumque muſculo recludenti impartiantur. Cumque ſæpenumerò reſolutio iſta ſphincteri accidat ab ictu, contuſione, aut vulnere oſſi ſacro inflictis, undè nervi ejus motui conferentes promanant, peropportunum, ſummeque utile erit, ad citam urinæ egeſtionem, contuſæ, aut vulneratæ parti ſpecialius opitulari, ut vis per nervos veſicæ ſuggeratur, atque unà ſimul vulneri, aut contuſioni, perquam ocyſſimè ſuccurratur.

A nimia veſicæ diſtentione ob retentam diutiùs urinam, (qua de cauſa Tychonem Brahe Daniæ lumen, atque Aſtronomiæ reſtauratorem occubuiſſe ferunt) ſi fieri poſſit, uſu catheteris, vel ut mavult Sylvius ex Helmontio, ope candelæ cereæ, illa educatur; adhibitis intereà extrinſecùs medicamentis emollientibus, & laxantibus ex decocto malvæ, althææ, violarum, parietariæ, florum chamæmeli, ſeminum lini, illitoque oleo amygdal. dulcium, ſcorpionum, & ſimilium; clyſteres quoque emollientes proderunt ob conſenſû recti inteſtini cũ veſica. At ab internis remediis abſtinendum, quouſque urina

urina profluxerit; ſicut pariter à potibus præſertim diureticorum, ne magis urina cumuletur, & affluentiùs in veſicam irruat. Poſtquam verò æger minxerit, ſi inflammationis ſuſpicio adſit, locum habebunt, quæcumq; in gratiam veſicæ demulcendi vim habent, ut ſunt lenientes expreſſiones, ex condituris violarum, florum nymphææ, lactucæ, ſeminibus hordei, melonum, halicacabi; quibus & ſanguis hircinus, & ſal prunellæ, & ſaccharum ſaturni, atque alia ad inflammationem ſedandam peculiariùs conducentia adjici poterunt. Si verò à ſuperincumbente alterius generis tumore Veſica comprimatur, huic omninò diverſis & pro re nata, congruis remediis, occurrendum, prout perito expertoque Chirurgo melius viſum fuerit; ſicut pariter cum à calculo urinæ egeſtio impeditur.

Si à calculo, ea conferent quæ ſuprà ad veſicæ & renum calculum ſunt memorata: quamquam, ut urinæ exitus promptè paretur, catheter neceſſarius videatur dextrè tamen adhibitus.

At cùm retentionis iſtius cauſa fuerit tenax, & viſcoſus humor, ad ejus attenuationem remotionemque incumbendum; quamobrem quæ ſuperiùs in impedita ſeri urinarii è renibus ſecretione ſunt recenſita, hic quoque optima erunt, vitatis inſuper alimentis craſſos ſuccos cumulare valentibus, imminutoque potu, quoad fieri poterit, ne plus juſto veſica gravetur, & oppleatur.

Ad grumum ſanguinis, & pus, proderunt diſſolventia; neque ab his verendum ne ſanguinis mictus magis promoveatur; gravius quippè damnum imminet ex grumo, & pure, quàm ex ſanguinis exitu; & conſultò admonet Fridericus Hofmannus, neque ſubitò ſanguinem ſupprimentibus utendum, cùm urina cruenta ex calculo provenit. Verùm ſi hæc diutiùs perſeveret, ſpeciatim prodeſſe ſcribit Hartmannus arcanum agrimoniæ, & quinquefolii ad grana aliquot exhibitum; itemque tabulas Plateri, & ſpecies diaplantaginis Mynſichti, atque ex Marte, & ſaturno medicamentum Cardilucii, ad ſiſtendam hæmorrhagiam, trochiſcos Gordonii, aliaque ſuperiùs memorata. Hippocrati commendabatur lac ovillum epotum, ſicut & poſca ad grumos diſſolvendos; ejuſque loco oxymel. Aliis eſt in uſu rhabarbarum torrefactum, & cum ſucco portulacæ exhibitum; atque ivæ artheticæ decoctum. Eſſentiæ hyperici, agrimoniæ, burſæ paſtoris, & plantaginis ab aliis magnifiunt; ſicut pariter tinctura, & ſyrupus coralliorum, pulvis hæmatites, & croci Martis. A Cantharidibus verò, lac, expreſſiones ſeminum melonum, & cucurbitarum, jura, cæteraque demulcentia proſunt.

Ulceri fortaſſis relicto abſtergendo conducunt quæ de ulcere renum dicta ſunt, præſertim decocta vulneraria cum balſamo ſulphuris, extractum hyperici, conſolidæ, verbaſci, pulveres ſarcotici dicti, terebinthum, tragacanthum, cera. Sylvio perutiles cenſentur injectiones ex decocturis plantarum aromaticarum in aqua, vino, vel hydromelle, addito balſamo ſulphuris, vel Peruviano. Seligit autem ex plantis Rondeletius radicem conſolidæ majoris, caudam equinam, plantaginem, hypericum. Immitti autem priùs debet catheter, mox aptandus ſyphon, ſeu ſyringa, ut liquor injiciendus veſicæ cavum ſubeat, ex Primeroſio de vulgi error. lib. 4. cap. 54.

Vermium denique Curatio ex alibi traditis petenda quoque erit.

Nulla autem cauſarum Iſchuriæ ratione habitâ, nonnulla recenſentur, quibus illa affecti curati referuntur. Narrat Foreſtus quoſdam, poſt multa fruſtrà tentata, fimo equino cum vino calido Rhenano per filtrum trajecto, & epoto, illicò minxiſſe. Et Formius apud Riverium efficax remedium eſſe ait cerebrum picæ exiccatú, & cum vino albo propinatum: eo enim intra horá urinæ exitum promoveri ſubdit. Proditum eſt ab Helmontio Mercatorem urinæ ſuppreſſionem octiduo paſſum, jamque morti vicinum, ſumpto ſucco millepedum, & conchyliorum nigrorum; in quo granum unum cantharidum fuerat incoctum, ſanitati fuiſſe reſtitutum. Fatetur Hartmannus urinam hirci calidè epotam, ejus verò omento, & inteſtinis ventri interea applicatis, retentam urinam ſubitò propellere, unàque etiam calculum, ſi is fortaſſe ſuppreſſionis cauſa fuerit. Magnifaciunt alii infuſum calcitrappæ in vino: expreſſionem è ſeminibus violarum, & nucleis perſicis cum aqua radicis urticæ, vel raphani: teſtas ovorum: eſſentiam lumbricorum terreſtrium, vel eorundem pulverem cum vino mulſo: ſuccum cancrorum fluviatilium itidem in vino; ſicut & ſal radicis lupinorum ℞ ℈ß. ad ℈i. ex eodem Hartmanno, Decoctum plantaginis aquaticæ cum pari quantitate vini græci ad cyathum unum ferè poſt horam urinam promovet.

Extrinſecùs, Parietaria decocta, & cum oleo ſcorpionum inſtar cataplaſmatis pubi appoſita proficere plurimùm dicitur Foreſto: quam eamdem oleo frixam & nedum pubi, ſed etiam perinæo ſuperimpoſitam laudat Amatus Luſitanus; pariterque cæpam excavatam, & oleo anethino imbutam ſupra cineres calidos excoctam, ac pari modo applicatam. In pueris verò commendat radicem Meu, ſeu dauci Cretici oleo decoctam. A lapide Nephritico brachio patientis alligato calculum veſicæ excretum vidit in Nicolao Treviſano Medicinæ Theoreticæ Profeſſore Jacobus Zabarella; indeque nunquam ampliùs urinæ retentæ incommoda eum paſſum teſtatur. Eandemque opem ab eodem lapide Coxæ interiori admoto perſentiiſſe alium faſſus eſt Jo: Andreas Schogatgus Medicus Patavinus, ex teſtimonio Jo. Rhodii. Sed admiratione dignum eſt, quod ſcribit Nicolaus Monardes de lapide Nephritico ex nova Hiſpania nuper ad nos delato, quem Praſio lapidi ſimilem eſſe, atque ad viridem colorem permiſtum tendere notat, præferri verò viridiorem. Is enim tantæ dicitur virtutis, & efficaciæ, ut brachio geſtatus ingentem arenularum quantitatem per urinam promoveat, atque ab renum dolore, & calculo tueatur. Verùm plures ex his mihi contigit experiri, ſed fruſtrà; niſi fortè illi adulterini fuêre, ne aliis Obſervatoribus derogem.

Ad ſtranguriam ea potiſſimùm convenire videntur, quæ urinæ acritudinem temperant. Hinc Helmontius ſalia è lixivio parata conferre ſcribit, qualia ſunt ſal ſtipitum fabarum, aut glandium in decocto cicerum rubrorum. In ſpiritu ſalis ſummum etiam arcanum latere ait. De ſucco betulæ magna etiam prædicat, ſicut etiam de oculis cancrorum. Vinum etiam pleriſque efficaciſſimum dicitur, in quo igniti ſilices pluries fuerint extincti. A ſpiritu vini ex floribus roriſmarini in julapii formâ redacto, & manè ad cochleare unum aſſumpto, aliquot etiam vidi in melius abiiſſe: quamquam pleriq; Medicantium refrigerantibus, & humectantibus inſiſtant ex malva, viola, portulaca, quatuor ſeminibus majoribus, lacte, ſero, aliiſque, quæ potiùs ad acrimoniam urinæ temperandam uſui eſſe poſſent. A ſeminibus Halicacabi, glycyrrhiza, & floribus chamæmeli, cum modico pulveris nucis odoratæ, vel macis, magnum confici remedium pleriſque creditur. Et Foreſto decoctum foliorum ribium nigr. expertum dicitur. Olei ceræ guttæ tres, vel quatuor in decocto cicerum rubrorum exhibitæ, inquit Hartmannus, ſtranguriam ſolvunt. Externè verò axungia Hirci umbilico applicata, & oleum maſtiches ſtillatitium; nec non inſeſſus, & fomentationes ex herbis emollientibus elixis. Cùm denique calculum, arenulas, inflammationem aut veneream luem ſtranguria conſequitur, medicamenta his opportuna in uſum ducenda erunt.

Speciatim autem in Dyſuria danda opera eſt, ut urinæ mordacitas temperetur; illaque quodammodò dulceſcat; quamobrem expreſſiones alias memoratæ

ex ſe-

ex ſeminibus, & condituris anodynis hic locũ habebunt, & multò magis ſi urinæ ardor ex cantharidum uſu oriatur. At verò ſi ulcus in veſicæ orificio timeatur, inutilia iſta erunt; ſicut etiam in ſenibus ex languore, & mucoſis acidiſque ſuccis; in quibus expoſtulantur roborantia, attenuantia, & aromatica ſubamara, vinum, vinique ſpiritus. Commendat Heurnius vinum tenue cum nuce myriſtica, & lixivium ex cineribus roriſmarini & vino albo. Thonerus oleum ſuccini puriſſimum ad guttas VI. in aqua petroſelini. Et Horſtius etiam aromata in urinæ ardore præſcribit, quamvis vitioſus humor acer, & calidus videatur. Apud Nicolaum Cheſneao refertur arcanum mirabile ex pulvere vitri ad ʒ i. cum ℥iii. aquæ roſarum manè jejuno ſtomacho exhibito, quo multos fatetur à Dyſuria curatos, excretis per urinam fæculentis ſordibus.

Illud poſtremò ſupereſt in hiſce Urinarum vitiis obſervandum, ut victus ratio ejus ſit conditionis, ut neque urinam crudoſque ſuccos cumulet, nec ad vias urinæ recrementa deducat; undè Helmontius nonniſi poſt pituitæ evacuationem, diuretica exhibenda docet. Modico igitur cibo, & parciori potu utatur æger: acria, & acida devitet; ne urinam acriorem moleſtioremque faciant, quæ potius, quoad fieri poterit demulcenda: eâ namque temperatâ ſæpiſſimè hujus generis ægritudines, citra alius medicamenti opem, ſponte ſuâ deſiêre: nec aliud quidpiam præſtant quæcunque ex expreſſionibus ſeminum plantarum conficiuntur. Cæterum Narcotica, & opiata tuta non ſunt, niſi dolor urgeat nimis. Et in cibum urtica minor, ſyſymbrium aquaticum, raphanus, ſiler, cæpa, aliaque his ſimilia in juribus excocta ſæpè ſæpius contulere.

Aliquando Urina contineri non poteſt, ut debito tempore egeratur; non rarò etiam dormientibus ſponte ſua profluit; quod plerumque accidit.

Hoc quoque vitium tribuitur muſculo ſphincteri veſicæ orificium claudere nequeunti, vel quia paralyſi affectus; vel quia à maligno ulcere eroſus, & conſumptus urinæ exitum ex arbitrio non moderatur. Pueris verò potiſſimùm à laxitate ejuſdem urina proſiliit; quamvis aliquandò ob vehementem imaginatricis vim illa in dormientib. per retractionem muſculi propellatur; adjuvante ejuſdem irritamento. Quamobrem novi quendam, qui quoties in ſomno mingeret, ſeipſum reverà mingere ſomniabat, atque ità recluſo ſphinctere, urina effluebat; cum verò inter mingendum expergiſceretur, illico contracto muſculo mictum continebat. Non rarò etiam accidit, ut oppleta nimiùm veſica per fibras ſuas carneas & motrices urinam promoveat, obſequente intereà muſculo; ſicut pariter cùm à comprimentibus muſculis abdominis laceſſitur, aut etiam ab inflatis tumefactiſque inteſtinis, præſertim Recto, cogitur, coarctatur; itemque à dolore vehementi, à Riſu, à repentino Timore, in quibus illa vel concitatur, vel laxatur.

Cùm pueris, & ſenibus accidit minus malum; in illis enim plerumque ſolet ætatis mutatione deſinere; in iis verò quamvis inſanabilis ſit, non tamen mortem affert: cùm ità affectos multos viderim diutinam vitam protraxiſſe, in juvenibus autem gravius, & eò magis, ſi alia ægritudine illi teneantur.

Ea igitur danda opera eſt, ut cauſa primùm languoris in ſphinctere removeatur; deindè verò peculiaribus auxiliis is roboretur, ſuoque munere ex arbitrio fungatur. Paralyſi autem inprimis occurrendum, ſi ab illa malum oriri videatur, fotâ ſpeciatim ſpinâ, quâ parte nervi in veſicam proficiſcuntur, adhibitiſque etiam interiùs remediis ſuo loco memoratis. Veruntamen referuntur nonnulla peculiariùs huic affectui profuiſſe; Guttur galli toſtum exiccatumque, atque in pulverem redactum, & in vino rubro ante cænam exhibitum: Veſica capræ, Apri pari modo exiccata & pulverata atque ad ʒ i. in vino rubello epota, ſæpiuſque repetita: Pudendum ſuis cum braſſica capitata; necnon & piſcis in ventre lucii inventus; Cinis erinacei: gummi arabicum, ſtyrax calamintha, cera, myrrha, mentha, glans, hypericus. Vinum in quo decocta ſint ruta, caſtoreum, calyces glandium quernarum, ſemen myrti, & thus commendatur à P. Bayro. Magnifaciunt alii pulverem à Rhaſi deſcriptum. Mus decorticatus, & in cibum exhibitus perutilis dicitur ex eodem Bayro; fateturque ſe hoc idem edoctum à mulierculis Delphenſibus Foreſtus. Fomenta quoque ex verbaſco, mentha, myrto, abſinthio, balauſtiis, roſis punicis, adjecto alumine, proſunt. Balneum, & unguentum valde efficax conficit Hartmannus: & Bayrus emplaſtrum, quod habet: Ladani, & maſtich. ſingul. ʒ ii. ligni aloës, ſtyracis calaminth. cinnam. & terebinthinæ ſingul. ʒ i. & cum ſucco menthæ pubi, & perinæo applicatur.

Sed elegans ſanè, atque admirandum remedium memorat Henr. ab Heers obſervatum in Puellâ Malmundarienſi, quæ ob ulceratam ab imperita obſtetrice in primo partu veſicam, in urinæ incontinentiam inciderat; ſanata tandem fuit conſilio Cingari, ſuſpenſo è collo ſacculo, in quo erat pulvis bufonis vivi in nova olla uſti; quod & remedium expertum ipſe deinceps vidit in quodam Mercatore Leodienſi eadem Urinæ ægritudine laborante. *Lucas Tozzi Medicina Practica Parte* 2.

In Mictu cruentô. Intentiones ſunt ut humorum acrimonia, ſi adſit, obtundatur, aut impetus minuatur; inflammatio, ſi adſit, tollatur, & vaſa conſolidentur, & conſtringantur.

Venæſectio utplurimùm convenit, partim revulſionis gratiâ; partim ad plethoram minuendam.

Si purgatio neceſſaria videbitur, commodiſſimè præſtatur bolô ſequenti.

℞. Caſſiæ rec. ʒ vi. pulver. ſubt. rhabarb. ʒ i. terebinth. Cypriæ ℈ iv. pulver. glycyrrh. gumm. Arab. an. ℈ i. M. F. bolus mane ſumendus, & pro re natâ intra triduum vel quartiduum repetendus.

℞. Rad. tuſſilag. ſcabioſ. an. ℥ vi. raſur. lign. ſanct. inter. nigerr. ℥ iv, rad. enulæ ℥iii. glycyrrh. Hiſpan. ℥ii. polypod. rec. ℥ v. fol. veron. mar. ſanic. bugul. hyper. totius an. m. ii. hederæ terreſtr. m. iii. flor. paralyſ. ſambuci an. p. vi. ſem. malv. bombac. an. ℥i. coriand. præparat. ℥iß, nuc. moſc. ʒ vi. bulliant in gallon. iv. alę & tribus cereviſ. lupulat. ad duorum conſumpt. adde eorundem liquorum an. gallon. iii. Infunde per noctem vaſe bene ſtragulis tecto. Coletur & doliolo indatur, addendu mell. puriſſ. ℔ iv. fermenti alæ rec. ℔ ii. fermentetur ad perfectam depurationem, pro potu ordinario. Doliolo indatur ſacculus continens ℥ xvi. ramentor. Jovis puriſſ.

℞. Conſerv. roſ. rub. ℥ iv. conſerv. rad. ſymph. maj. flor. archangel. alb. an. ℥ i. conſerv. flor. malv. utriuſque, pulp. rad. alth. cum ſacchar. coct. an. ℥ i ß. pulv. ſubtil. glycyrrhiz. ℥ ß. pineor. mundat. ſem. citrull. melon. amygdal. dulc. mundat. aqu. roſ. infuſ. an. ʒ iii. tragacanth. ʒ i. M. f. ſ. Electuarium. Doſ. quantit. jugland. quotidie in ingreſſu lecti horis tribus à cœna levi.

Addi poſſunt pulv. rad. ſymph. ocul. cancr. cryſtall. rupis in aq. urtic. & vin. Rhenan. ſæpius extinct. & in porphyrite redact. in alcohol.

℞. Trochiſc. nephrit. ʒ i. conſerv. roſ. rub. ℥ i ß. M. ſ. deglutiat mane immediate ante hauſtum lactis aſinini ſacch. roſ. edulcorat.

Trochiſci nephritici ſunt tales.

℞. Glycyrrhiz. Hiſpan. mund. ℥ ii. ſem. rec. mund. melon. cucurbit. citrull. an. ℥ß. ſem. papav. alb. portulac. oxalid. lactuc. plantag. ſophiæ chirurg. an. ʒ iii ß. ſem. malv. cydon. an. ʒ iii. roſ. rub. anther. roſ. cupul. gland. ſumach. bacc. myrt. coriand. præparat. acac. hypociſt. an. ʒ iiß. ſantal. omnium an. ʒ i. maſtich. thur. ſeu oliban. ſandarach. ſuccin. præparat. an. ℈ v. ſpod.

corn. cerv. ad albed. calcinat. cran. human. ust. an. ℈ iv. sang. dracon. magmat. rhabarb. ab expressione residui an. ℥ß. carnis & ossium mespillot. herniar. equiset. gland. an. ʒii. gumm. Arab. prun. ceras. tragacanth. an. ʒiß. amyl. tritic. ℥i. f. Pulvis & trajiciatur per setaceum, & cum aq. sperm. ranar. plantag. & ros. f. Pasta ex qua formentur Trochisci ad usum.

Julapium exhibeatur ex aqu. stillat. sperm. ranar. & syrupo è succo plantag. corallor. &c.

Crocus Martis corallinus detur instar Lohoch cum gumm. Arab. & tragacanth. addit. sacchar. Gummi autem dissolvantur in aq. plantag. & sperm. ranar.

℞. Unguent. nutrit. magistral. rec. ℥ iv. camph. ol. nenupharin. solut. ℈ i. M f. pro litu pro regione lumbari quotidie in ingressu lecti usurpando, superposito linteo non admodum calente.

Bufo terrestris siccatus syndone involutus suspendatur ex collo retrorsum, ita ut tangat regionem renum & continuo gestetur.

Multum valet succus urticæ depurat. cum syrupo sequenti exhibitus, succi viz. ℥ iv. ad ℥ i. syrupi.

℞. Syr. de succo plantag. moror. rub. Idæi an. ℥ iv. syr. corall. ℥v. syr. cydon. rob. de ribes an. ℥ vi. M f. ad usum.

℞. Urtic. rub. urent. virid. man. vi. scabios. rec. man. ii. heder. terrest. man. i. Contund. & extrahatur succus, & edulcoretur sacch. ros. Dos. ℥ iv. mane & vesperi.

℞. Pulp. rad. alth. ℥ß. pulv. subtil. rad. symph. maj. & glycyrrhiz. Hispan. ocul. cancr. præparat. an. ʒ ii. lap. hæmatit. præparat. ʒ iii. sacch. ros. ℥ iv. Misc. pulv. & cum s. q. gum tragac. aq. scabios. extract. f. tabellæ, semperque unam in ore teneat.

℞. Flor. sulphuris, lapid. hæmatit. præparat. part. alb. benzoin. an. ℈i. Excipiantur omnia syrup. de hedera terrest. s. q. f. Bolus dandus pluribus matutinis consequentib⁹, superhausto posseti ex scabios. & veronic. preparati haustulo, dilato ad minus ad 3. hor. cibo.

℞. Balsam. sulphur. terebinthin. inspissat. ℥ß. rad. enul. sicc. gumm. guajac. an. ʒ ii. ceruss. antimon. Jovis in alcohol. redact. cum sacch. cand. an. ʒ iii. cum q. s. balsam. Peruvian. f. Massa pilularis, Dos. ʒ i. mane quotidie, superbibendo haustum cerevisiæ mellitæ.

Vidi quendam, annorum circiter 40. qui à retentricis renum imbecillitate, & tum vasorum tum parenchymatis laxitate tantum cruoris fundebat cum urina, ut corpus macilentum, exangue & pene tabidum ægerrimè traheret, pulsum habens velocem, languidum & febrilem. Eò usque res devenerat ut refrigeratâ urinâ, incoctus sanguis in ea concresceret albicans, & gelatinæ potius quàm sanguini affinis. Vano labore assumptis & adhibitis omnibus remediis, tandem intra tres quatuorve dies convaluit, hausto quotidie mane lacte vaccin. rec. mulcto suprà ramum menthæ rubræ, eoque calente ex animali dulcorato satis bonâ quantitate syrup. (gelatinæ, sapæ) cydonior. & syrup. cinamom. Vivit adhuc (1644.) nomine Chambers, & ab annis 12. perfecta fuit ista curatio

Quidam, qui adhuc est in vivis, in paroxysmis nephriticis à calculo, & etiam extra paroxysmos sæpiùs solitus fundere urinas sanguinolentas, consuluit plures Medicos doctos & melioris notæ, qui diu præscripserunt quæcunque sunt artis, & irrito labore administrârunt idonea remedia, propinato sæpiùs succo plantaginis, datis quæcunque ex symphyto, &c. præter iteratam phlebotomiam & alia innumera. Tandem accessit mulier quæ sequenti remedio intra decem dies perfecit negotium planè sedato per plures menses sanguinis fluxu, qui quoties recurrit eodem sistitur modo.

℞. Bonam quantitatem herbar. viridium plantag. centinod. bursæ pastor. hyperici; concisis affundatur in vesica vel cupr. vel potiùs stanneâ magna quantitas lactis vaccini rec. mulcti, & f. distillatio, quæ etiam fieri poterit in vase refrigeratorio; Excipiatur aqua, quæ reservetur ad usum. Exhibeantur ℥v. aut vi. hujus aquæ, cum ℥ i. syr. de alth. (quidni de symphyt.) ter in die, manè horâ octavâ, quintâ pomeridianâ & in ingressu lecti per dies 10. 12. 15.

N. B. Semel in eodem subjecto facta est recidiva hyemali tempestate, quâ cùm non suppeterent herbæ virentes, eædem præcedente æstate dum vigerent collectæ, & debitè in umbra siccatæ, lacti inditæ & distillat. profuerunt optimè. Retulit Turnerus ægri pharmacopœus, *Mart.* 5. 1645.

Undecunque ardor urinæ vel dysuriæ procedat, an ab humorum acrimonia, an à calculo, aut ab ulcere, vel inflammatione Vesicæ, vel ejusdem sphincteris, sequentia eidem conducere possunt.

Pilulæ Nephriticæ Michelii magnæ sunt efficaciæ in urinæ ardore à tartaro lutoso.

℞. Myrrh. thuris mascul. mastich. an. ʒii. succin. præpar. croci an. ℥ ß. camphor. ʒ ii. ℈ ii. ceruss. antimon. fixiss. & albiss. ʒ xv. Trita omnia ut alkool excipiantur s. q. terebinthin. Venet. in spirit. Vini tartarisato liquata & mediante aquâ communi lactificatæ, f. massa pilular. Cap. ʒß. mane horis tribus ante prandium, & tantundem horis totidem à cœna levi, superhausto aquæ lactis seq. parvo cyatho, idque diu donec tota massa consumpta fuerit.

℞. Rad. alth. symphyt. major. bulbor. lilior. alb. an. ℔ iv. fol. equiset. parietar. melilot. cum toto an. fascic. iv. (fasciculus autē habet man. iv.) fol. betonic. scabios. pimpinell. taps. barbat. cum flor. an. fascic. ii. lagopod. portulac. plantagin. vulgar. & aquat. an. fascic. iiß. malv. violar. atriplic. hort. an. fascic. iii. flor. nenuph. utriusqoe, malv. ros. chamæmel. an. m. vi. flor. eric. m. viii. melon. recent. à cortic. liberat. maj. fragr. matur. numer. iv. Recentia omnia incidantur, iisque affund. aqu. hord. vel alæ recent. coct. nondum fermentat. alterutrius, viz. liquoris fervent. ℔ xx. Sinatur fieri maceratio per noctem, in ampla vesica cuprea vel plumbea, aut ferrea, si habeatur, idque ad leviss. ciner. tepid. calorem; mane autem affunde seri lactis recent. non acidi ℔ xl. & superposito capitello in refrigerat. f. distillatio in vase duplici, vel saltem ad levissimum calorem, & quæ extillarit aqua, servetur ad usum in lagenis lapideis exactissimè obturatis subere, reponend. loco frigido subterraneo.

℞. Aq. lact. præscript. ℥ v. medull. sem. melon. ʒii. amygdal. dulc. recent. mund. par. v. hord. mundat. ad putrilag. cocti cochl. i. f. emulsio dulcorando pauco sacchara, add. gum. Arabic. pellucid. in eadem aqua dissolut. ʒi. M f. pro dosi.

℞. Gumm. Arabic. glycyrrhiz. Hispan. recent. an. ℥ iv. radic. sicc. alth. & symphyt. maj. an. ℥ ii. fol. equiset. ℥iii. flor. melilot. & malv. ros. an. ℥iß. Ex omnibus debitè siccatis f. pulvis subtiliss. ad usum.

Usus autem hic esto: ℞. Hujus pulv. ℥ß. aq. supradict. lactis ℔ j. trajic. aqua super pulverem per manicam duodecies ad minus. Calefiat primò, & ut meliùs virtutem attrahat, vas suppositum recipiens argenteum vel fictile sit in alio vase aquæ calentis pleno. Sumantur hujus liquoris ℥v. vi. vii. vel viii. pro dosi.

Pilulæ hæ lenientes ex gumm. in magnis urinæ ardoribus quacunque de causa utilissimæ sunt.

℞. Gumm. Arabic. & tragacanth. an. ℥ß. gumm. pruni & ceras. an. ʒ ii. album. ovi Inspissat. & penitus siccat. ℥i. pulp. extract. ex partibus. i. rad. alth. & parte una rad. symphyt. maj. cum decoct. capit. papav. alb. & citra ustionem in balneo vaporoso siccat ℥ i. succi glycyrrhiz. non. combust. ʒvi. Ex. [illegible] s. q. syrupi de papav. f. massa. Dosis à ʒ i. ad ʒ ij.

Non minoris efficaciæ est syrupus de mucilaginibus seq.

℞. Cort. med. ulmi, rad. alth. & symph. maj. an. ℥ii. sem. psyll. & cydon. an. ℥i. fl. nenuph. alb. recent. sect. per medium caliculis, ut semen mucilaginos. exeat, par. xxv. Coq. cortex, radix. & flor. in ℔ VIII. aq. hord. ad medietat. consumption. f. colatura, cui calenti indantur semina, & satis longâ infusione ad calorem moderatum extrahatur mucago, trajicienda per pannum stamineum, ad cujus ℥xvi. add. gumm. Arabic. in aqu. rosar. & plantag. dissolut. ℥i. gumm. prun. & ceras. itidem dissolut. an. ℥ß. gumm. tragacanth. dissolut. ad consistentiam syrupi ʒiii. sacchar. alb. in aq. lact. dissolut. (quę etiam pro aliis dissolutionibus sumi potest) ad pondus omnium. Coq. lento igne continuò agitando ad consistentiam mivæ, quæ in vitreo lati orificii servetur ad usum.

Hydromel item sequens multùm juvat.

℞. Lign. nephrit. concis. ℥ii. rad. chin. ℥xvi. rad. sicc. alth. malv. symph. maj. an. ℥VIII. polypod. glycyrrhiz. an. ℥iv. fol. sicc. parietar. cymar. malv. & alth. an. m. iß. fol. agrimon. equiset. veronic. mar. beton. an. man. ii. flor. nenuph. utriusque cum capitul. malvæ vulgar. & roseæ, papav. errat. an. p. VIII. sem. malv. alth. cydon. violar. an. ℥iß. melon. cucurbit. bacc. alkekeng. lactuc. portulac. an. ℥i. sem. papav. alb. ℥iii. (vide de sem. papav. nigr. de capit. papav. de sem. hyoscyam.) passular. mund. uvar. Corinthiac. jujub. an. ℥VII. gumm. Arabic. prun. cerasi an. ℥iiß. gumm. tragacanth. ʒx, Omnia concisa & contusa ponantur in saccum è panno stamineo raro, & recond. doliolo atque istis speciebus affund. hydromelitis optimè cocti & despumati galon. x. Affundatur autem liquor calens, & in loco calido sinatur fieri fermentatio somnimodi. Peractâ fermentatione liquor recondatur lagenis lap. apprimè clausis loco subterraneo.

N. B. Ut tollatur sapor mellis & flatus corrigantur, addatur pastinaca sylvestris, tota planta optimè lota bulliat cum mulsa (ejus scilicet ℔i. in mulsæ quantitat. suprà præscript.) Mulsa autem paretur ex parte una mellis, & partibus 5. aqu. pluviæ, quæ simul coquantur sedulo despumando ad supernatantis ovi terminum.

Ejusdem virtutis est. Ala hæc medicata.

℞. Rad. asparag. & ononid. an. ℥ii. rad. malv. alth. symph. maj. an. ℥iv. uvar. Corinthiac ℥vi. glycyrrhiz. rec. ℥iii. fol. parietar. manip. IV. Bulliant in galonibus sex alæ recent. ad duorum consumption. Colaturę add. gumm. Arabic. in aq. parietar. & siliq. fabar. virid. solut. ℥iv. gumm. prun. & cerasi itidem solut. & mucilag. sem. nenuphar. satis spiss. in iisdem aq. fact. an. ʒii. & f. fermentatio ad depurationem. Servetur ad usum. Detur bis in die longè à pastibus.

Cum hac utatur æger Electuario seq.

℞. Conf. flor malv. roseæ (*Holphosizs*) & communis an. ℥iv. conf. flor. papav. erratic. & nenuphar. an. ℥ii. medul. sem. melon. recent. ℥iii. pulv. glycyrrhiz. & rad. symphyt. maj. an. ℥i. gumm. Arabic. ℥iß. gumm. ceras. & prun. an. ʒx. M. s. f. Electuar. de quo cap. instar jugland. ante haustum Alæ.

Electuario huic, vel quibuslibet ex suprà præscriptis addi possunt (sæviente ardore & dolore) Opiata vel liquida vel solida, sub ingr. lect. vel aliàs si libeat.

In vesicam per siphonem injici potest liquor sequens.

℞. Fol. parietar. malv. taps. barbat. an. manip. i. flor. malv. ros. pug. iii. capit. papav. alb. majoran. numero iii, hord. mund. pug. ii. f. omnium decoct. & colat. de qua cap. ℔ß. lact. vaccin. ℔ii. mucilag. sem. malv. cydon. & fœnug. extr. in aqu. plantag. & sperm. ranar. ℥iii succi glycyrrhiz. in iisdem aqu. dissolut. ʒi. m. f. pro injectione, cui addi possunt gr. IV. opii.

Oleum amygd. dulc. in vesicam inject. dolorem mitigat, ut & oleum commune non rancidum: *Theod. de Mayerne Prax. Medic. lib. 3.*

Mictus sanguinis, utut sæpe in annos trahatur; tandem tamen est feralis. Protinus autem ad cruoris illum in Urinis conspectum de Calculo suspicio, neque id sine causâ, sæpe enim ejus ille effectus est. At reperias, in quibus nulla unquam Calculi signa apparuere, & tamen cum morbo hoc colluctabantur, Calorem vocant Renum; nimirum tenuis est in illis sanguis & fundi faciiis, quique se facilè cum sero per glandularum contextum in tubulos hydragogos, & ex hisce in Papillarum oras pelvimque efferat. Verùm & hic interponere judicium oportet; sunt enim quibus levior, sunt quibus saturatior tinctura inhæret; imo vulgi hic error est, ubi justo rubicundiorem vident & lixivialem colorem, sanguinis accusare mistiuram. Plurimis autem ad leviculum motum, concussionis imprimis sive in equo seu vehiculo, ut cujusque natura est, in Urinas incidunt rubras, saturas, tandem & cruentas, à quibus iterum cum quiete aut mutatâ corporis figurâ liberantur. Neque ullus hic est suppurationis metus, quando quod in Pelvim cum sero transmittitur sanguinis, universum destillat neque moram trahit: Si enim hoc fit, jam prona ad purulentiam dispositio, quam ipsæ tum produnt Urinæ, de cujus tamen copiam hoc monere habeo, vix intelligi posse, unde illa suppetat; cum, si Renum esset illa ulceratio, jam millies exhausti ac absumti viderentur; atque inde cogitatio mihi subrepit, annon, qui allabitur sanguis, purulentam materiam jam antè in sinu foverit mox in tubulos pelvimque cum sero exponendam. Vidi hominem, qui cum Urinis quotidie stiriam sanguinis emittebat, sed quæ tristioris morbi prænuncia intra octo menses inflammationem Renum, & hinc natam exulcerationem adfuturam testata est, sed cum hoc ille morbo biennium vixit, & dolia puris profudisse visus est. Credo tamen etiam sedimenti illam faciem nonnunquam imponere, & pro pure accipi, quæ talia non sunt. Subsidit aliquando in cruento sanguine crassamentum aliquot candidius, quod tantum abest, ut pro pure haberi possit, ut contra illud fibrosam sanguinis partem constituat, extrâ nunc rubedine inque serum trasmissa, albam. Joculare est experimentum, elatâ per calidam tincturâ rubrâ sanguinem ostendere in crassamento album. Nihil tamen magis me commovit, quàm Muci quoddam copiosissimum genus, nunc cum, nunc sine Calculo Urinam inundantis, jurares narium blennam esse pituitosâ membranâ emunctam. At nunc quoque sanguinis in Renibus Hæmorrhagiæ fiunt à Calculo, quas tamen nullum pus sequatur, obseratâ rursum, quæ pridem stillaverat, venâ, ne semper pus exspectandum putemus, ubi sanguinis conspicitur descensus. In Pueris autem, quamvis delicato hominum genere, minus adhuc est ab istis periculi, impunè enim eos tulisse vidi & Alvi & Renum Hęmorrhagias, trepidantibus ad cruoris præsentiam matribus. Quod si sępius rediret ab alvo morbus, Clystere Terebinthinato lacteo res tota conficiebatur. Quemadmodum verò à Vermibus omnis generis symptomata & ostenta proficisci solent, ita quàm maximè Urinæ quoque patiuntur in hoc morbo damnum, nam & Dysuria & Stranguria, & Diabetes cæteris sese symptomatis immiscent vermiumque, abstrusæ pullicici, molitiones produnt. Inter alia autem quis minctum cruentum ab hisce etiam animalculis in aliam sphæram rejectis excitari posse credat; duo tamen ejus rei exempla, si conjecturæ fides, mihi innotuere. Puella erat sex annorum, sana cæteroquin & bene valens; hæc primum Urinas mittebat de die cruentas, noctu verò naturales nullisque valitudinis notis affectas; at post quatuor septimanas illa quoque de nocte tingi monstrumque alere cœpit. Et verò num Parentum major sollicitudo Medicorū operâ quęre-

re

re videbatur, & hactenus quidem, quod nullum aliud ſymptoma malè haberet, de cauſa laborabatur; cumq; nunc præmaturum quoddam fermentationis menſtruæ genus, qualem ſeptenarii aliquando producunt, & produxiſſe antè demonſtravi, nunc aliud Naturæ ſecretò agentis beneficium animo agitaremus, fruſtrato remediorum, quæ huc collineabant, eventu, de Calculo incidit ſuſpicio; ſed neque ſigna teſtari hoc videbantur; neque medicamentorum apparatus, qui huc tendebat, ex voto reſpondit. Decoctum Rad. Altheę cum Malvę foliis & Jujubis cum Syrupo Byzantino; Emulſiones nonnihil Terebinthinatæ cum Aquis appropriatis in caſſum propinabantur; imò Balſamus Locatelli cum Syrupo de Symphyto, ne quid Empirici prætermiſiſſe videremur, nihilo plus præſtabat; ergo in illâ corporis actionumque ſpecioſa integritate, cum poſt ſex ſeptimanas ſubinde ventris aliqui dolores cùm dejectionibus, repentinis iſtis & mox ceſſaturis, ſuccederent, redire in illà Symptomatum anomalia ſuſpicio de vermibus, imò penitus confirmari, cœpit; nam cum aliquoties ei Pulverem ex Corallis rubris, Sanguine Draconis, Seminibus Hyperici & Zedoariæ cum momento Liquiritiæ, exhiberemus, tandem ipſa cum valetudine rediit in gratiam. Biennio ferè poſt idem rediit affectus, ſed pluribus iiſque gravioribus ſymptomatis comitatus, nam & ſummi ventris dolores & febris acriter inquietabant; ſed alter, qui in communionem operis adſcitus erat Medicus, continuo Calculum adſore judicabat, ſed cui eventus defuit; numque intra octo dies, tum à febre, tum Urinæ cruentæ incommodo, jam etiā ventris doloribus, qui ſub finem profligatiſſimi erant, liberata magis ſponte Naturæ, quam ullâ Medicorum operâ, convaluit. Neque hic velim quitquam de Vermibus dubitet, quod vivi non fuerint excluſi; manent enim ſæpe in corpore, villis, ex quibus pendent, agglutinati, ſoloque ſive ſuctu ſeu motu tragœdias illas excitant, mox in ordinem cogendi. *Joh. Nicolaus Pechlinus in Obſervationibus Phyſico-Medicis.*

Suppreſſæ urinæ Medicamenta ſæpiſſime mederi pro voto Medici nequeunt, & ad Operationem Manualem confugiendum; de quâ ſic Celeberr. Hieronymus Fabricius ab Aquapendente in ſuis Operationibus Chirurgicis.

DUÆ fiunt in veſica Chirurgicæ operationes, altera urinæ ſuppreſſæ reddendæ; altera calculo extrahendo dicata. Ubi igitur urina ſupprimitur, ex quacunque cauſa id fiat, viam aperire oportet; quod primò medicamentis urinam cientibus tentandum; ſed ſi hæc parum proficiunt, ad manus curationem deveniendum, & ſiquidem urina non redditur, quod calculus orificio veſicæ ſe oppoſuit, juvit aliquando mutatio ſitus, inter ſtantem & jacentem, elevatis cruribus: impoſitâ item candelâ, aut ſimplice, aut cum capulo argenteo, alteri extremo applicato, lapis aliò dimotus, & retrò impulſus, utinaque ſic reddita eſt. Quòd ſi ex ſenectute iter urinæ collapſum eſt, ideoque urina non redditur, fomentis calefacientibus ſuccurritur. Quod ſi ex adnata carne in meatu urinario, ex gonorrhœa, urina ſupprimitur, jam propoſita cura eſt exterendi carunculam. Sed urinæ ſuppreſſio plerumque non dat inducias id moliendi, ideoque dimiſſa caruncula, ſolemus urinam revocare, aut mollientibus circa virile membrum ſupra carunculam impoſitis, ut eſt ex radicibus althææ, cum butyro emplaſtrum; aut infundendo penem in balneum olei communis calidi. Interdum ne ægri ex urinæ ſuppreſſione moriantur, ſolemus aut cathetere, aut ſtylo argenteo, aut ex cornu, vi quadam carunculam abrumpere, & penetrare, & ita urinam ſolicitare. Si verò ex inflammatione colli veſicæ, aut meatus urinarii difficultas proveniat, medicamenta inflammationem arcentia ſanant; ut eſt emplaſtrum confectum ex plantagine, violis, malvis, & parietaria, in aqua coctis, & contuſis, mox oleo roſaceo admiſto. Quod ſi rurſus urina ſuppreſſa eſt propter concretum ſanguinem, aut humorem pituitoſum craſſum, & lentum in veſica contentum, & orificio ejus ſe opponentem, ſimiliter candela aliquando juvit; ſed ut plurimum alio opus eſt inſtrumento, cathetere appellato. Quod ſi tandem urina detineatur, quia urina nimium ſit repleta veſica, & expultrix facultas reſoluta ſit; quod veſicæ tunica, & tranſverſæ ejus fibræ ex diſtentione invalidæ ad conſtringendum evaſerint, uti ſæpe videmus. pueris plus juſto urinam detinentibus accidere; eo caſu, ego ſoleo ad claram flammam pectinem calefacere, interea vero oleo calido de capparibus ſupra veſicam inungere, & ſtopam pexam calidam ſupraponere; ita enim pueri ferè omnes minxerunt. Hoc Venetiis erat cujuſdam ſecretum, quo omnibus pueris, urina hac de cauſa ſuppreſſa ciebatur; quod libentiſſime vobis communico. Quod ſi natu grandior ſit, cui urina ex omnia collectione ſupprimatur, eaque craſſa ſit, neque valeat medicamentum jam propoſitum; aut contingat caſus, qui cuidam viro accidit, qui febre continua, ac periculoſa correptus, dum natura criſim eodem tempore tentaret per alvum, & urinam, alvus ſponte reſerata eſt, & excrevit ſine ulla difficultate; at urina tam copioſa ad veſicam fluxit, ut reſolutis tranſverſis fibris, non amplius potuerit patiens urinam reddere; cui ſi ego non adfuiſſem, certè vit ille mortuus eſſet; cum tamen natura per bonam criſim eum ſanare vellet: tali autem opem inſtrumento, paſſim uſurpato in hoc, & quocunque alio ſupra memorato caſu, in quo urinam ciere aliter non poſſumus; quod ſanè inſtrumentum à Celſo, fiſtula ænea nuncupatur, à nobis argentea fiſtula, tanquam ex argento facta appellabitur, Græcè καθετὴρ. quaſi demiſſor, aut immiſſor, vulgò verò ſyringa dicitur, à voce Græca σύριγξ quæ itidem fiſtulam ſignificat, ſeu ſyphonem; quam, uti dixi, aut ex ære, aut ex argento tum antiqui, tum quidam Recentiores ex aurilacho parant: at ego imaginarus ſum magis flexibile corpus, & illam ex cornu paravi. Harum Celſus, pro viris, tres, pro mulieribus, duas poſuit, ut cuicunque corpori, & ætati ſufficiant. Ex virilibus maxima, decem & quinque eſt digitorum, media duodecim, minima novem; ex muliebribus major novem, minor ſex. Incurvatas verò eas eſſe altero extremo, ſed magis viriles, oportet, quod veſicæ collum viris obliquatum magis ipſis feminis ſit; item læves admodum, ne pars exquiſitiſſimo ſenſu prædita, in aſpero tranſitu afficiatur, ideoque antiquitùs ex lævigato ære: at Recentiores melius ex argento facere conſueverunt. Poſtremo, neque nimis tenues, neque nimis craſſæ, eſſe oportet; nam nimis tenues, flexibiles, nimis verò craſſæ rigidiores ſunt; Utrumque autem extremum incommodum eſt ad ingreſſum in veſicam, quod potiſſimum illud eſt, quod ab hoc inſtrumento optamus. Inſuper Neoterici aliud commentum in his parandis excogitarunt; nam Antiqui unicum tantum foramen in ſummo parabant; at Recentiores tum in ſummo, tum à lateribus foramina, & plura, & pauciora aperiri volebant, non curantes, interdum in ſummo nullum pertundi foramen, neque ſine ratione; nam interdum catheteris extremum ſuperat urinam, hoc eſt, elatius urina eſt, ideoque non exit urina; at ſi à lateribus perforata ſit ſyringa, ſine difficultate exit.

Supereſt videamus, quomodo in veſicam immittatur. Sub experto Medico non difficilis eſt modus; etenim nudis pudendis oblatis, & homine aut ſtante, ad murum tamen innixo, aut ſupino jacente, aut altius quodammodo ſedente, Medicus, air Celſus, à dextro latere, ſiniſtra quidem manu, colem maſculi continere; dextra verò fiſtulam inunctam demittere in iter urinæ debet. Sunt qui colem in primo fiſtulæ ingreſſu inclinent, & recurvam fiſtulæ partem deorſum inclinatam inſerant; alii, ſublato ſurſum cole, contrario modo fiſtulam immittunt. Sed parum omnino refert, dummodo ſine difficultate pertranſeat totum iter fiſtula. At fortè potiur inſerendi ratio prima eſt, quod non liceat poſtea fiſtulam revolvere, ubi ad multum ſpatium immiſſa eſt. Sed ſecunda ratio jacenti magis competit. Atque ubi ad cervicem veſicæ ventum eſt, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam in ipſam veſicam compellimus; in quo opere, hoc ex Anatome animadvertendum eſt, ne in veſicæ ingreſſu, membranula quædam quaſi oſtiolum, quo foramina vaſorum ſeminis in unum junguntur, violetur; quod dignoſcemus tum ex intruſionis fiſtulæ difficultate, tum ex dolore effatu digno excitato, tum demum ex ſanguine emanante, iis enim ſignis apparentibus, reducere psulum, & retrahere ad ſe ſyringam Medicum oportet, rurſuſque denuo intrudere, donec membrana intacta, pertranſeat, & in veſicam ingrediatur fiſtula, & urina ſtatim reddatur; quo facto, revocare eandem oportet. Sed Paulus vult, quò urina exeat, linum ſpongiæ, aut lanæ, aut xyli, ſecundum Albucaſin, exiguo fruſtulo, antea ad fiſtulæ oram alligatum, eſſe per externum ſyringæ orificium trahendum; quod quaſi vi vacui, urinam ſecum ducat; ſed urina abſque alio commento ex ſe exit libere, potiſſimum ſi foramina ad latera habeat ſyringa, uti dictum eſt, cum in veſica continetur; nã cum neque adeſt, neque continetur, non redditur.

Evenit autem non raró, ut urina ſupprimatur, neque in veſica contineatur; qui caſus maximè periculoſus eſt, & minatur vitæ diſcrimen; quoniam propter duplicem contingit cauſam; aut propter continuam, & malignam febrem, in qua urina à calore febrili intenſo, in viſceribus, & ſanguine interius attrahitur, ac in corpus & venas refunditur; aut quia ſupra renes, ob eorum obſtructionem, aut à lapide, aut humorum craſſitie factam, retenta urina ſit. Dignoſcetis autem in veſica urinam eſſe, aut non eſſe, ex tactu, & compreſſione ſupra pubem, cui veſica eſt ſubjecta; nam quando urina in ea continetur, tenſio, & dolor, & tumor in parte perſentitur; ſin minùs, cavitas, & mollities ſine dolore eſt. At ubi urina in corpus, & venas refunditur, jam ſanguis omnis aquoſus redditur, & vires proſternuntur, ac æger moritur: ſed ubi in febre continua, & maligna id accidit, deſperata res eſt, & citò pereunt. At in altero caſu, medelam aliquando attulimus, & hæc fuit, aut una, aut duæ, aut tres, aut ad ſummum quatuor cantharides integræ, cum alis & pedibus, in pollinem redactæ, & cum miliô ſolis, & poliô montanô ad ſcrupulos duos exhibitæ, & cum ſyrupô de duab^s^ radicib^s^ in bolum confor:matę; mox quatuor, aut quinque unciis lactis ſeminum melonum, cum aqua ex thecis fabarum extracti, ut eroſio cantharidum præpediatur, propinatis. De muliere autem nihil dico, quòd facilis ingreſſus fiſtulæ in veſicam mulieri ſit.

De Catheteriſmo, pro Urinâ ſuppreſſâ educendâ, ſic ſcribit Clariſſ. Anton. à Nuck, in Experimentis Chirurgicis.

Urinæ excretio variis de cauſis vel imminui vel totaliter ſupprimi poteſt. Nonnunquam enim Caruncula in Urethra ſive meatu urinario intus enata exitum ejus impedit. Subinde tumor quidam Urethram comprimendo, vel viſcida quædam & tenax materia veſicæ collum obturando, obicem urinæ ponunt. Aliquando deniq; calculus in Urethra aut veſica hęrens omnẽ ipſi viâ pręcludit. Unde immanes patienti adferuntur cruciatus, quos nonnunquam ipſa mors preſſo pede ſubſequi ſolet, niſi tempeſtivè amoliatur.

Quam ob cauſam, medicamentis tam internis, quàm externis incaſſum adhibitis, Operatio, *Catheteriſmus* dicta, requiritur, quæ Cathetere ſeu fiſtulâ argenteâ lævi & incurva, pro patientis ætate majore vel minore perficitur.

Cathetere itaque oleo prius oblito, ſiniſtrâ virgam teneat, meatumque urinarium tantillum comprimat Chirurgus: mox Catheterem introducat, ea tamen lege, ut ejus convexitas abdomen reſpiciat; dein inſtrumentum ulterius adigendo, prudenterque premendo, ſob oſſe pubis invertat, ita ut ipſius extremitas veſicæ collum tangens eandem ſubintret, ſicque tetracto ſtylo cum ſuo epiſtomio, urinæ exitus concedatur.

Quod dum peragitur, cavendum, ne Urethrę ſpongioſæ latera durius tangantur, & moleſta hæmorrhagia ſuperveniat.

Alia Catheterem applicandi methodus hoc modo peragitur: Virgâ verſus ventrem elevatâ, Catheteris utraque extremitas ventrem reſpiciat, rectâque viâ inſtrumentum leniter propellendo veſicæ immittatur, atque ita Catheteris inverſio, uti in præcedenti methodo, non requiritur. Hâc viâ Chirurgus aliquando felicius procedit, ſæpéque patiens manu propria Catheterem applicare poteſt.

Præter Catheteres, quibus frequenter Chirurgi utuntur, occurrunt *Flexiles* dicti, ex *Argento*, *Corio*, vel *Cute Anguillæ* confecti, quorum uſus non modò minus certus, ſed & minus conveniens eſſe ſolet.

Nos autem omnium commodiſſimos putamus illos, qui in ea parte, ubi flexuram faciunt, variis foraminibus ſunt pervii, per hos enim aquam parentiorem viam inventuram nemo dubitabit.

In ſexu fœmineo Catbetere breviori & craſſiori utendum, cujus convexitas, ventrem quamvis reſpicere debeat, non tamen eſt invertenda. Ulterius enim ſolummodo adigendo facili negotio veſicam ſubintrabit. Quibus peractis, ſtylus retrahendus, ut per viam patulam urina exire poſſit.

Hactenus Clariſſ. Nuckius, de Catheteriſmô pro Urinâ educendâ.

Aliquando autem accidit, quòd urinâ ſuppreſſâ, nullâ arte in veſicam intrudi poſſit Catheter; & illud non ſemel vidimus. Tunc unicum remedium eſt in punctione perinæi, per inſtrumentum, tubulatum aptum ad modum illius, quod in Paracentheſi adhibetur, efformatum, ſed longius, ut commodè totum ſpatium, quod latera perinæi, & partem veſicæ ſupra ejus collum intercedit, trajicere poſſit, atque in veſicæ cavum penetrare. De Inſtrumentô pro Urinæ incontinentia, vid. ſub titulô Inſtrum. Chirurg. Tab. XVI. fig. 4.

Conſultationes.

De Urina ſuppreſſione, Iſchuria dicta, pro Ingenua Muliere Forojulienſi.

Ingenua mulier ſexagenaria, conqueri cœpit ſex abhinc menſibus

menſibus de meiendi difficultate, ſenſim adeò aucta, ut quinque circiter menſes continua urinæ ſuppreſſione conflictetur, quæ catherere immiſſo ſit ſollicitanda, eoque progreſſus eſt affectus, ut neque ipſius uſu cieri poſſit, niſi manu compreſſo hypogaſtrio. Accedit dolor per vices recurrens in ſiniſtro latere, propè ſiniſtrum renem, refertque Lithotomus, ſe dum catheterem immittit calculum deprehendiſſe. Propterea de agendis conſulitur.

Quare cùm urinæ excretio ſit propria veſicæ actio, ejuſdem ſuppreſſio morboſa erit, & quidem depravita: ac proinde ſymptoma ab alio dependens, actione nempe læſa expultricis, quæ excernere non poteſt ſeruſitatem in veſica urinaria contentam. Calculus autem in veſica eſt morbus in numero ipſius, & dolor in regione ſiniſtri renis, triſtis ſenſus, ab objecto diſſentaneo conſertim & violenter ſolvente continuum partis, & fortè ab alio calculo; Expultricis autem veſicæ actio cùm dupliciter lædi poſſit, vel labeſactata, vel impedita, teſte Gal. 6. de L. Aff. & 3. de Cauſis Symptom. Impedita quidem, ob anguſtiam cervicis, & colli veſicæ, labeſactata verò ab intemperie frigida & humida. In caſu tamen præſenti impedita non eſt. Hoc enim fieret vel ab obſtructione, vel compreſſione, vel conniventia, vel coaleſcentia ipſius canalis. Verum nullo horum coarctatur meatus: non ab obſtructione, quia neque à pituita, cujus nulla eſt excretio; neque à caruncula in canali ſuborta, quoniam præceſſiſſet aut gonorrhœa, & alterius materiæ effluxus acris, & mordacis, cum ſanguinis excretione, quæ nulla fuerunt; de calculo aliqua ſubeſt ſuſpicio, cùm tactui occurrat, atque non raro urinæ ſuppreſſionis ſit cauſa; quod tamen non admittitur, cùm catherere immiſſo calculus detrudi debeat ad alias partes, nec tamen profluat urina; minus metuendum de coaleſcentia, catheterem enim non admitteret. Atque licet à tumore inflammatorio in perinæo non raro ſupprimatur urina; quod obſervavit Gal. in quodam, cui gravis in ea parte inflicta fuit plaga, ut retulit 6. de L. Aff. & à me quoque obſervatum in Illuſtriſſ. Com. Annibale de Comitibus, Patricio noſtro. Verum tunc præcedit dolor, atque ipſa inflammatione aut ſoluta, ut contigit Gal. aut ſuppurata, & diſrupta, ut in Illuſtriſſ. Comite, abſque ullo obice, & liberè effunditur urina. Quare ſtatuendum eſt, veſicam & muſculos ejus compreſſioni dicatos, qui ſunt in hypogaſtrio, affectos eſſe, & quidem paralyſi, non muſculi ſphincteris ipſius: tunc enim adeſſet urinæ incontinentia, ſed corporis, & fundi, cujus ratione non poteſt commodè complecti per fibras tranſverſas in ipſa contenta, quo illud exprimat, quod fortè ſuperfluæ ipſarum humiditati, & laxitati adſcribendum: accedente quinetiam obtuſo veſicæ ſenſu, vel obſtructione nervorum diffuſorum, cùm ad ejus ſubſtantiam ſenſus cauſa, tùm ad muſculos cremaſteres in hypogaſtrio ſitos, illi comprimendę dicatos. Quod patetex eo, quia ſenſim ſpatio 20. dierum circiter facta eſt perfecta urinę ſuppreſſio, quę ſolo cathetere immiſſo non effluit abſque pubis & hypogaſtrii compreſſione, non ſecus ac à Dodonęo proditū eſt 67. ſuarum Obſervationum, ſibi contigiſſe. Cujus alia non fuit cauſa, quam pituitoſa materia, hac ætate redundans, & fortè etiam naturale temperamentum; quę ſicut antehac ad renes confluens atq; in ipſis hęrens, in calculos concrevit, quorum alter ibi affixus, alter antehac in veſicam præcipitatus, in ipſa incrementum cœpit; ita nunc confluens eadem ad veſicam, laxitatem & paralyſin induxit. Faceſſit tamen negotium, cur laborante calculo veſica, non ſit ſtranguria, & dolor, frequens meiendi voluntas, ut fieri ſolet? An hujus cauſa eſt idè obtuſus ſenſus veſicę, cujus ratione calculus non protruditur ad muſculum ſphincterem, ac proinde ibi hæret ſine ullo triſti ſenſu, cùm qui in rene eſt, irritet expultricem, & cùm ad ureteris principium truditur, dolorem inferat. Atque hęc de eſſentia & cauſis prædictorum affectuum proponenda duxi.

Ex quibus facile eſt conjectare, quam difficilis futura ſit prædictorum affectuum ſanatio, hac præſertim ętate, qua in dies magis languente calido innato ſit pituitę potentus, ut vix ejus perfectæ aliqua affulgeat ſpes, cùm inprimis ſit ſuſpicio tumoris alicujus in collo veſicæ, ob continuum tot menſium catheteris uſum; ſiquidem non rarò ſanguis nunc cum dolore excerni obſervatur; ut propterea inflammationis præſens immineat periculum. Verùm cùm patiens ſit optimi habitus, & ad omnia tentanda prompta, ſolo prognoſtico non eſt committenda.

Si ergo aliquis curæ ſit locus, dubium eſt, utrū ſtatim præſenti affectui occurrendum, an verò præmittenda ſit extractio calculi in veſica hęrentis? Cui ſolvendo ſtatuimus, quod licet parùm præſenti affectui uſui eſſe poſſit calculi extractio, quia tamen tutiorem reddit uſum localiū, præmittendam eſſe; quod non admodum difficili negotio in mulieribus fieri poteſt, abſque ulla ſectione, qua in viris eſt opus, cùm illis brevius ſit veſicæ collum, & laxius; ut propterea commodè admittat inſtrumenta calculo extrahendo accommodata. Duo enim magnitudinis ovi gallinacei extractos vidi, abſque inſigni moleſtia, alterū in Virgine veſtali Cœnobii Sanctę Marię Matris Domini hujus Urbis: alterum verò in uxore Pauli Capivaccei, nobilis Patavini.

Quare præmittatur diligens humorum præparatio, eorundemque purgatio, eaque repetita, ne humores ad partem affectam confluant: ſanguine quinetiam educto, ſed ex ſaphena, vel ex venis ſedalibus ad unc. vi. circiter: Capite mox peculiariter purgato per errhina, & maſticatoria. A quibus extrahatur calculus veſicæ: non omiſſis frictionibus, lateris affecti manibus inunctis oleo amygd. ad laxandas vias, quo calculus renis ad veſicam deſcendat. In quem uſum exhiberi poterunt ſpecies lithontribon cum aqua ononidu, parietaria, & ex ſiliquis fabarum, triduò. A quorum uſu, & viribus inſtauratis accommodis alimentis, deveniendum erit ad remedia calorifica, & exſiccantia interna, & externa. Inter interna ex uſu erit decoctum paratum ex ſaſſafras, ligno Indico, & radicibus fœniculi, aſparagi, & apii, cum coluba turricola, additis abſinthio, ſilere montano, ſalvia, roſmarino, & ſtœchade: præmiſſo bolo ex terebinthina Cypria, & Theriaca antiqua. Externa erunt fomenta, inunctiones, emplaſtra, Vico Excellentiſſ. notiſſima. Ominum tamen maximè ex uſu ſperatem Aquas Monti-Falconis, non longè ab hinc diſtantes, quarum facultas vigere magis obſervatur menſe Auguſto, quàm quocunque alio tempore. Atque hæc in caſu præſenti proponenda habui, potius ut ad quæſita reſpondeam, quàm ut ſanationis ſpem aliquam concipiam, ſi inprimis dolor lateris non cedat à deſcenſu lapidis, cùm tunc omnia propoſita ſupervacua ſint futura. *Benedictus Silvaticus Conſil. & Reſp. Medic. Cent.* 3.

De mira Urinæ & Alvi ſuppreſſione in nobili Veſtali. Ad Virum doctiſſimum Joh. Baptiſtam Soncinum, Practicæ Medicinæ Profeſſorem primarium. Piſas.

Nobilem hanc Veſtalem, 20. annorum circiter, hyſtericis paſſionibus detineri compertiſſimum eſt; cùm ex eo, quòd vacuo à menſibus tempore, poſtquam primo eruperunt, ſtatim invaſit febris ardens; mox lenta ſemeſtre ſpatium durans: juxta D. Hippocr. oraculum, quòd, deficientibus menſibus, morbi fiunt ex utero, tum potiſſimum, quòd ſemper à ſanguinis evacuatione juvamentum cœpit. In his autem affectibus afficitur magis caput, quam alia pars, ut hoc nomine Torpo-

Torpores in iis observentur, Respirationes singultuosæ. Caroticæ passiones statutis temporibus semel & iterum recurrentes: quibus aliquando succedunt copiosæ lachrymæ, vel ipsarum loco, gravitas capitis, & aurium tinnitus; ac omninò portentosæ invadunt accessiones, quæ plurimum vel prorsus delitescunt, vel saltem remittunt statim misso sanguine cùm ex venis inferioribus, tum ex superioribus, adeò luculenter, ut aliquando ab hujus præsidii usu 20. dies, & quod excurrit à nova accessione immunis vixerit. Prætet quæ gravia sympromata miraculo proximũ sanè refers Vir præclarissime, quòd scilicet perpetua, ac prodigiosa urinæ, & alvi suppressione laboret Nobilis Virgo, ita ut decimo tantùm, aut duodecimo quolibet die unciam unam, aut alteram aquæ albissimæ urinæ loco effundat, licet copiosius bibat interdum. Atque cùm puerilibus annis illi fuerit alvus semper adstrictior durantibus hisce symptomatib⁹, nihil prorsus spontè reddit, injectisque clysteribus, aut quibuscunque aliis evacuantibus assumptis, vel ea non excernit, vel plurimùm saltem sola aquosa, præter sola aquosa aliquando non absimilia loturæ intestinorum, ad semilibram, aut rarissimè ad libram unam circiter crassioribus excrementis, & alvi fæcibus nullis omninò hucusque ab eo tempore observatis. Ab evacuantibus quibuscunque, potissimùm validioribus, maximam capit noxam. Vomitu quandoque molestissimo, ac ferè inani torquetur, quo tempore os ipsi tetro amarore inficitur.

De hac itaque mira urinæ, & alvi suppressione quandoquidem meam exposcis sententiam, hujus non aliam causam censeo, quàm internorum viscerum æstum, qui maximam serosæ materiæ partem in halitus dissolvit, alia in lachrymas effusa, alia verò insensibiliter discussa, quinimo & alia clysterum, & dejectoriorum medicamentorum ope per alvum aliquando expurgata. Quod autem natura per insuetas vias materiam quandoque evacuet, insolens non videatur, cùm observaverim fluxus sanguinis menstrui statutis mensibus ex angulari vena oculi sinistri multa copia; aliquando quinetiam per sudores eandem materiam præfinito mensium tempore exereram; ut facili negotio natura hunc humorem in lachrymas effundat, cùm in primis non vacet suspicione ægra humoris melancholici prædominantis, quem sæpius Hippocr. aquam vocat; qua fortè de causa contrectato hypochondrio sinistro recurrit affectus; quòd olim me observare memini in sacerdote splenetico motus convulsivos, ex lienis attrectatione, qui ex violenta ejusdem compressione remittebant. Gravior occurrit difficultas in assignanda causa suppressionis fæcum alvi, absque noxa alicujus momenti. Licet enim aliquando sisti possint non solum menses sed etiam annos, ut patet ex variis historiis à Joh. Schenc' io ex pluribus authoribus petitis lib. 3. Observationũ medicinalium; ubi etiam prostat historia nobilis virginis, variis passionibus laborantis, ab his non multum dissimilib⁹, cum suppressione alvi, urinæ, sudoris, & mensium. Cæterum in his casibus vel intumescit venter, cum dolore, ob suppressas fæces, vel clysteris beneficio hæ subducuntur, ut contigit nobili Virgini, cujus meminit ille Observatione 277. cùm tamen in hac patiente neque suboriantur dolores, neque expurgentur fæces clysterum, aut medicamentorum usu: ut hoc nomine magis admiranda sit hæc fæcum suppressio; nisi dicamus, assumpta ita attenuari ab internorum viscerũ æstu, ut non multũ supersit terrestris materiæ. Qua ratione dixit Hippocr. quod *Mictio plurima paucam significat dejectionem*. Quod si admittatur, pauca excrementa crassa in amplis intestinorum anfractibus hærebunt facilè, absque insigni noxa. Atque hæc brevibus, & in transcursu, ob varia negotia, & meum ex Urbe discessum proponenda habui de casu præsenti; plura committens doctrinæ & eruditioni Viri præclarissimi.

Remedia quod attinet, insistendum censeo eductioni sanguinis ex alterutra saphena, non hirudinibus, sed sectâ venâ, quò crassior effluat. Hoc enim fere auxilio refert Matthęus de Gradi se Vestalem Ticinensem sanasse. Fonticuli duo infernis partibus inurendi, alvus sollicitanda purgantibus validis, placentæ forma umbilico appositis, fascia superaddita, facta emollitione ventris omento vervecis imbuto oleo amygdalatum; injectis clysteribus ex iisdem oleis, atque exhibito blando dejectorio per os; accedente quinetiam insessu in balneo laxante, quò fæces duriores, si quæ sunt, liquescant. Interim refrigerantium, & humectantium usus frequens erit, seri lact. depurati præsertim, modò dejectorii, modo diuretici, vel etiam lactis ipsius asinini, dejectorii pariter, addito diagrydio; non omissis uterinis medicamentis; cùm à ratione non abhorreat, facultatem intestinorum torpore ob aliquam nervorum obstructionem, & semiparalysin in illis partibus, non illi absimilem, quo partes cutaneæ afficiuntur. Atque hæc in gratiam Viri Perillustris, & Excellentiss. cui omnia debeo. *Idem ibidem.*

De Ischuria, Dysuria, & Stranguria. Pro Nobili Forojuliensi.

Vir Nobil. quinquagenarius, temperamenti calidi & humidi, cum aliqua ventriculi frigiditate, variis in Adolescentia exercitiis gladiatoriis, militaribus, & Venereis in Italia, Germania, & Pannonia omnino addictus, phrenitide, febre pestilenti, fœdaque gonorrhœa, per vices laboravit, destillatione salsa nunc ipsi molesta. Octodecim verò ab hinc annis, mense Decembri suppressione urinæ correptus fuit: quæ tamen frequenti calidorum linteorum usu pectini, & perinæo applicatorum libere fluxit, à quo tempore quotannis semper, cùm æstate, tum hyeme, renum, ut inquit, laxitatem & resolutionem passus est; atque toto eo spatio urina quindecim, aut viginti dies turbida fuit, cum sedimento materiæ albæ poris instar, mox aliquot dies vitreæ, accedente levi urethræ ardore; quæ pristinam postmodum naturalem substantiam recipiebat, atque nulla molestia verno, & autumnali tempore, semper effluebat sanorum similis. Cæterum postremis hisce duobus annis hyeme, urina turbida iterum fluxit, cum conatu vehementi; ita tamen, ut quò acrior meiendi voluntas esset, eo minus profusè redderetur, accedente immani dolore, & ardore propè radicem penis, cũ ponderis sensu veluti pilæ plumbeæ incumbentis: remittente verò conatu illo, turbida manabat, livescens, fœtida, atque exhalante fœtore, acrimonię mordacitatisque plurimùm particeps, ferè rubra, cum manifestis sanguinis notis, ramentorum rubrorum specie in matulę fundo, quæ baculo dissolvi nequaquam poterant; succedebat quandoque materia alba, crassa, viscida, tenax, absque conatu, paulatim pondere suo, & lubricitate subsidens: quinimò retulit, quod quando meiendo vesicam comprimit, ejusdem qualitatis, & naturæ materia per alvum excernitur, non secus quam ab usu clysterum, & medicamentorum assumptorum, ut refert Vir Excellentissimus in morbi historia ad nos transmissa. Erumpentibus verò flatibus deorsum copiosè interdum, maximè levari se observat. Quò itaque ab his affectibus liberetur nostram implorat opem. Quod ut ex methodo fiat; pars affecta, morbosus affectus, & causę sunt inquirendæ.

Pars affecta ex situ, actione læsa, excretis, & juvantibus cuilibet patet. Dolor enim, & ardor propè radicem penis, urinæ suppressio, meiendi voluntas, cum ardore, excretio materiæ crassæ, albæ, cruentæ, & juvamentum à calorificis perinæo, & pubis regioni

gioni adhibitis illam luce clarius produnt, cervicem scil. vesicæ, cum musculo sphinctere, & glandulis prostatis proximis, in omni gonorrhæa Gallica affectis: quod patet luculentius ex dejectione per alvum similis materię, ratione consensus intestini recti cum musculo sphinctere vesicæ illi contiguo. Affectus verò prædictarum partium, me judice, duplex fuerit, angustia scilicet, atque ideò morbus in mala compositione, seu in via, & ulcus in soluta continuitate. Angustia in casu præsenti duplex est, obstructio nempe, & compressio meatus urinarii, quarum ratione sistitur aliquando, vel ægrè fluit lotium; atque obstructio ortum duxit à pituita crassâ, viscida, & lenta, plurimum à ventriculo transmissâ, quę ischuriam seu urinæ suppressionem invexit, donec ea attenuata, fluxiorique reddita usu linteorum calidorum pubi, & perinæo applicatorum liberè effluxit. Compressio quinetiam meatus urinarii causam habuit intumescentiam cum glandularum prostatarum, musculo sphincteri proximarum, cum intestini recti, non solum à flatibus, sed etiam ab humoribus vitiosis, quæ & conatum illum, & acrem meiendi voluntatem irritam induxit, atque ischuriam, vel dysuriam saltem; eadem prorsus ratione, qua prædictæ glandulæ spiritibus dum turgent in Venerea libidine, cum penis erectione, mictionem intercipiunt, donec iis dissolutis flaccescat, quo tempore libere fluit urina; quanquam prædictus tumor suspicione non vacet inflammationis, cum sphaceli periculo; cujus signa fuerunt urina illa turbida, livescens, fœtida, & rubra, cum sanguinis ramentis, de quibus superius; quę & ulcus in illis partibus patefaciunt ex divino Hippocratis oraculo Quarto Aphor. 81. quod. Si quis sanguinem, aut pus, aut squamulas meiat, & gravis dolor adsit, vesicę exulceratio significatur. Licet enim puris, & sanguinis excretio sint accidentia communia omnibus instrumentis mictioni dicatis, ex eodem Hippocr. Aph. 75. ejusdem quartæ Sectionis. Si quis sanguinem, aut pus meiat, renum, aut vesicæ exulceratio significatur. Graveolentia tamen est proprium signum affectæ vesicæ, ex Galen. in Comment. quando potissimum excernuntur rubra ramenta, ut in casu præsenti: ut mirum non sit, si stranguria his successerit: quanquam hujus causa potior potuerit esse materia salsa à capite defluens: a qua statutis temporibus ad prædictas partes affectas à natura transmissa, censeo gonorrhœam illam spuriam (renum laxitatis nomine insignitam) octodecim annis à Gallica quotannis hyeme & æstate ortum duxisse, quo tempore 15. aut 20. dies continuos turbidam reddit urinam, cum hypostasi materiæ primò albæ puri similis, mox & vitreæ aliquot dies, quæ postmodum sanorum prorsus similis toto verno, & autumnali tempore manat. Vix enim mihi persuadere possum, tantam materię copiam sensim coacervari in parte affecta, absque ulla noxa tam longo temporis spatio, quin potius in eam concedo sententiam, quòd celrico quodam modo hyeme, & æstate transmittatur à partibus superioribus, & expurgetur per partem affectam. Duo tamen hoc in loco negotium facessere videntur: primò quidem cur contingat hæc fluxio hyberno tantum, & æstivo tempore; imò ne tunc quidem nisi mense circiter? Secundò, cur ad vesicę compressionem hujusmodi materia excernatur per alvum? An quòd hyberno tempore pituitosæ materiæ fiat proventus, cùm genitæ, tum coacervatę, ob ambiens frigidum cerebrum refrigerans, & cutis meatus occludens, quæ propterea ratione copiæ expultricem irritat; Æstivo autem tempore ratione malæ qualitatis, salsedinis scilicet, & acrimoniæ: cùm præsertim Nob. Patiens catarrho salso laboret, ut hoc nomine expultricem irritando transmittatur ad partem affectam, tanquam imbecilliorem: quod non fit verno tempore omnium saluberrimo, neque autumnali, ob insensibilem, & sensibilem materiæ resolutionem æstate pręterita. Hujusmodi verò materiæ copia confluit ad intestinum rectum, propter ejus cum vesica consensum, cui utpote tenuium villorum & membranarum ope, adhæret, ut ad ejus compressionem, atque clysterum, & medicamentorum assumptorum usu possit expurgari per alvum. Atque hæc de parte affecta, eorum Affectibus, & Causis abundè fuerint.

Prognosticum quod attinet, patet quam difficilis futura sit horum curatio, duratio, magnitudo, & incomposita victus ratio Nob. Patientis palam faciunt: cùm potissimum stranguria virulenta sit inveterata, cujus adsunt indicia. Quod si vesicę substantia esset exulcerata, prorsus incurabilis foret affectio. Verùm cùm exulceratio sit in ejus cervice, & musculo, quæ sunt partes carnosæ, sperandum est fore ut pręsentes affectus remittant, & Nob. Patiens à gravioribus præservetur.

Quod fiet, si materia fluens divertatur, prohibita quinetiam ipsius regeneratione iis quæ caput refrigerare, & exsiccare, jecoris fervorem contemperare, & ventriculum calefacere possint: fluxaque sensibiliter, & insensibiliter evacuetur; ac ulcus detergeatur, exsiccetur, & cicatrice obducatur; non omissis Alexipharmacis virulentiam Gallicam, & excellentem ulceris putredinem oppugnantibus.

Quare præmissa universali totius, & particulari capitis, exque accuratissima purgatione, medicamentis simplicibus, & compositis pituitam prædominantem, & bilem præparantibus, & purgantibus, cum sanguinis eductione primò ex jecoraria dextra, mox ex saphena sinistra: alter fonticulus dextro brachio inurendus erit, cùm alterum gestet in sinistro, majoris revulsionis gratiâ.

Materias remediorum tanquam notissimas, brevitati consulens, Viris præclarissimis committo; hoc tantum suadens, ut semper Vere, & Autumno purgetur corpus; quo levetur sarcina, hyeme, & æstate transmitti sueta ad partem affectam. A quibus tria præsidiorum genera interna ex usu erunt. Primò quidem potus aquæ Tetutianæ, quatriduum, cum mell. ros. solut. ad ℔. iij. qualibet die, detergendę pituitosæ materiæ; mox aquarum diureticarum, ex siliquis fabarum, Alchechengi, & ononidis ad lib. unam cum drachm. 1. Terebinthinę Cyprię, x. vel xii. dies. Secundum remedium erit decoctum ex ligno Indico, & salsa parilla, 30. dies, cum sudore; ita tamen ut salsę sit major dosis, cui singulis diebus addatur unc. 1. succi cichorii optimè depurati, ad extinguendam virulentiam Gallicam, exsiccandum catarrhum, & pituitosam materiam. Tertium erit lac asininum, ad unc. iv. quotidie assumptum, cum melle rosato simplici; quo nil utilius ad detergendum, & consolidandum ulcus, ex Galeni sententia de Simplic. Medicam. cui si progressu temporis admisceatur pulvis sarcocollæ, & thus, exsiccabit magis, & ulcus cicatrice obducet; cujus usus erit mensem circiter; quo tempore validiora quinetiam exsiccantia præscribenda erunt.

Quibus accedent externa, quæ proportione illis respondeant, puta clysteres primo detersorii, deinde exsiccantes. Insessus in aquis Thermalibus subastringentibus, potissimum Montis Ægrotorum; vel in aquis fabarum, in quibus sæpius extinctum fuerit ferrum candens; injecto quinetiam per siphonem lacte in meatum urinarium; atque applicato perinæo cerato barbaro, subacto cum succo acaciæ & myrtillorum. Ventriculus foveatur spongia imbuta vino generoso, in quo ebullierint mentha, absinthium, & calamintha, superaddito cerato mastichino. Caput exsiccetur pulveribus exsiccantibus rosarum, cornu cervi, ostreorum combustorum & agarici.

Victusque proportione his respondeat. *Idem ibidem.*

De Dyſuria. Pro Illuſtr. ac Nob. Anglo, Sereniſſ. Regis Angliæ ad Principes Oratore.

Illuſtriſſimus Patiens poſt varias gonorrhœas Gallicas, atque longum uſum decocti ex ligno Indico, & ſalſa parilla, cum ſudore ſemper, & victu exſiccante, longè quidem melius habuit, non tamen unquam in totum convaluit. Guttulæ ſiquidem quædam ſeminis compreſſa glande ſemper manarunt, licet aliquando eo conatu, quo dejiciuntur fæces, major ejus copia ſponte effluxerit, cujus cauſa tribus adhinc annis ex Chirurgi cujuſdam conſilio injecta fuit ſiphone in penem aqua ex tartaro vitriolato, & ſpiritu ſalis, vel vitrioli diſſolutis, ad exſiccandas, & roborandas prædictas partes, à cujus uſu in moleſtiſſimam & diuturnam dyſuriam incidit, quę ſenſim remiſit, per ſiphonem injecto lacte. Cùm verò ſuadente altero Medico hauſiſſet aquas thermales calidas, atque ſtillicidium ex iiſdem calefactis valdè ſupra regionem veſicæ admiſiſſet, longe deterius habuit, donec variis Medicis præſidiis internis, & externis in præſentem morbi ſtatum perductus eſt, quo frequenter mejere cogitur, pleno tamen alveo, & aliqua copia, cum pruritu quodam, & ſibilo in meatu urinario, fluente urina, ſuperſtite ab ipſa aliqua mejendi voluntate, & ſtillantibus guttulis aliquot urinæ. Invaleſcit verò affectus illicò ab uſu aromatum, acrium, ſalſorum, & diureticorum in cibis, atque vinis acidi, violento exercitio, & venere, ad quam ſicuti antehac proclivis erat, & promptus, ita in præſentia ſegnis & ignavus evaſit. Propterea noſtram efflagitat opem, & operam.

Inquirendæ itaque cauſę ſunt prędictorum affectuum, quò accommodatis remediis ſit locus. Tres autem principes poſſunt eſſe dyſuriæ præſentis. Primò quidem confluxus pituitæ ſalſæ, à capite calido & humido ad affectas partes, prout ejuſdem copia tranſmittitur ad fauces, ad partes circa linguæ baſim, & thoracem; quæ eſt cauſa verrucarum in ejuſdem linguæ baſi, tumoris aliquando glandularum antiadum, raucedinis, & tuſſis. Secunda cauſa poteſt eſſe arenularum ſcabrities, vel earundem in calculum concretio, cùm antehac eaſdem excreverit. Tertia, urinæ acrimonia, ortum ducens à jecoris fervore, cujus adſunt indicia in digitis, & naribus, ubi leves inflammationes, eryſipelas, & furunculi erumpunt. Cæterum neque à pituita ſalſa, neque ab arenulis affectum præſentem contigiſſe cenſeo, cùm urinæ ſint ſemper boni coloris, mediocris ſubſtantiæ, & ſine ulla hypoſtaſi, & quidem diutius ab ipſis excretis, quod ſanè non fieret, ſi hujus affectus cauſæ eſſent. Propterea duplicem hujus cauſam agnoſco, acrimoniam primò urinę, ex permixta bile, & atra bile in jecore fervido genitis, atque hac ętate non evacuatis: ſecunda exquiſitum ſenſum partis affectæ, cùm à frequenti præterita Venere, quæ exhauſit humiditatem illam viſcidam, glandulis inhærentem, tum potiſſimum à frequenti uſu aquæ illius tartareæ, acris & mordacis injectæ: ſicut ſegnities ad Venerem fieri potuit à nimia laxitate vaſorum ſpermaticorum, cujus ratione ſeminis fit ejaculatio confertim, & longè majori copia quàm antea.

Affectus ſanè difficilis curationis, ob durationem ipſorum; cujus ratione nec dum ceſſerunt variis remediis internis, & externis hucuſque adminiſtratis. Non tamen incurabiles cenſeo, ſi refrigerantium, exſiccantium, & roborantium longior fuerit uſus, præmiſſa accurata totius corporis purgatione.

Abſolvetur verò hæc lenientibus, præparantibus, & purgantibus humores prædominantes, pituitoſum, & melancholicum; non omiſſa ſanguinis miſſione ex vena jecoraria dextra, cùm toti evacuando, tum contemperando jecoris fervori. A quibus tria remedia interna ex uſu cenſeo; primo quidem ſyrupum ex mucilaginibus, ad muniendas partes ſuperficialiter eraſas, cujus parandi hæc ratio eſt.

℞. Seminum altheæ malvæ, cydoniorum an. onc. I, ſeminum papav. albi, tragacanthi, gummi Arabici an. unc. ſem. contundantur, & infundantur in ſufficienti quantitate decocti malvæ, liquiritiæ, ſem. pylii, papaveris albi, & fructum alkechengi ad partes æquales decoctorum; facta deinde expreſſione horum ſeminum, tragacanthi, & gummi; cui adde prędicti decocti unc. VI. ſacchari albiſſimi q. ſ. f. ſyrupus: cujus uſus erit ſingulis matutinis horis ad unc. ij. cum libra una prædicti decoct. pergatque in uſu ipſius 15. dies, & ab ipſo præſcribatur decoctum ex ſantalis citrinis, & viſco quercino, hunc in modum.

℞. Santalorum citrivorum unc. IV. viſci quercini unc. ii. aquæ fontis lib. VI. f. inf. diem naturalem, deinde decoque lento igne ad conſumptionem medietatis, addendo ſub finem liquiritiæ inciſæ unc. I. ſem. fructuum alkechengi contuſorum unc. I. & facta levi ebullitione, & colatura ſervetur, ac deinde

℞. Prædictæ decoctionis unc. VIII. ſucci cichorii optimè depurati unc. I. ſeminum quatuor frigidorum majorum contuſorum unc. I. ſem. magiſterii, perlarum, & corallorum an. gr. iij. miſc. pro ſyrup. & ſic pro ſingulis: cujus uſus erit 20. & plures dies, præmiſſa unc. ſem. hujus medicamenti.

℞. Sacchari roſ. antiqui, diacydonii ſine aromatibus, an. onc. VI. aromatici roſati drach. ſem. confect. alchermes, unc. ſem. trochiſcorum de ſuccino drachm. ij m. cum ſyrup: de ſucco limonum: cujus doſis unc. I. vel ante decoct. vel ab ipſius uſu. Fiant inſeſſus in vino rubro aſtringenti, in quo ebullierint roſmarinus, ſalvia, ſtæchas, calamentum, addito alumine crudo pulverizato. Inunctiones perinæi demum ex uſu erunt, ex oleo de caſtoreo, & de nuce moſchata, additis gr. iij. moſchi, & ambræ, cum pauca cera. Verrucarum ſumma forficibus amputanda, deinde exſiccandæ illæ pulvere tuthiæ, roſarum exſiccatarum, & corticum granatorum: atque majoris exſiccationis, & roborationis causâ, ferrum latius candens proximè admoveatur; munitis partibus circumpoſitis linteolo imbuto aqua roſarum.

Victum tanquam notum Viro Illuſtr. ac Præclariſſ. Medicis ejus curæ præfectis brevitati conſulens committo. *Idem ibidem.*

De Stranguria ab ulcere veſica, & levi Apoplexia. Pro D. Stanislao Dembinchi Polono.

Ex hiſtoria ad nos tranſmiſſa conſtat, Virum Nobilem ſexagenarium, hirſutum, animoſum, nigris pilis, atque inordinatè viventem, poſt gonorrhœas, ſcorbutum & hypochondriacam affectionem, conqueſtum eſſe ab aliquot annis, ſicut & nunc, de mictione frequenti, dolorifica, & veluti purulenta; atque doloris ſitum eſſe in ſphinctere veſicæ, & perinæo, qui decumbendo remiſſior ſit, erecto corpore invaleſcat, graviſſimus verò ambulando evadat. Addunt, virum Nobilem ante ſemeſtre correptum fuiſſe oblivione, & omnium animalium actionum abolitione. Quam affectionem præceſſit, nunc verò ſequitur triſtitia ſine cauſa, flatibus item abundare. Quorum malorum cauſa opem Medicam poſcit.

Cenſemus primò itaque, inveſtigandam eſſe ſtranguriæ ſeu mictionis depravatæ cauſam, quę diutius ipſum torquet, cujus cauſa continuò decumbere cogitur; deinde expendemus, qualis fuerit affectus ille, quo ante ſemeſtre laboravit, & quæ fuerit ejus cauſa.

Quanquam autem ſtranguriæ variæ poſſint eſſe cauſæ; in caſu tamen noſtro duorum alterum ſtatuendum cenſemus; vel ſcilicet ipſam ortum ducere à pituita ſalſa, vel ab ulcere ſphincteris veſicæ. Hinc enim ſedi-

mentum

mentum crassum, veluti purulentum in urina conspicuum indicis esse potest, hanc non fieri simpliciter ab urinæ acrimonia, quam nobis alioquin suadere facilè posset hirsutus, calidusque & siccus corporis habitus, ad bilis proventum accommodatus: ut quid enim contentum hoc veluti purulentum? Minus huic sententiæ accedo, quod à calculo proveniat, cujus signum esse potest dolor in sphinctere firmus, intentionem, & remissionem suspiciens à vario corporis motu. Si enim adesset calculus, præcessisset arenularum excretio, dolor nephriticus, & aliquando passus esset ischuriam, vel saltem urinæ stillicidium. Quare crediderim facile, affectum hunc à pituita salsa produci; cujus indicium esse potest sedimentum illud crassum, quod agitatum urinam efficit turbidam, ætas senilis, prætetita functionum principum noxa, & incomposita vivendi ratio. Nec tamen ulceris desunt indicia ex gonorrhœis præteritis, musculum sphincterem exulcerare quę potuerint, necnon, & ex contentorum substantia: cùm referant, contentum esse quali purulentum. Quare in hac signorum ancipiti conjectura, in eam maximè feror sententiam, stranguriam præsentem fieri potius ab ulcere, quàm à pituita salsa: cùm hæc viscida esse soleat, quale non est contentum propositum; adde, quod pituita salsa non magis afficit sphincterem, quàm meatum urinarium, ac proinde in variis partibus dolorem inferre deberet, qui neque invalesceret magis ambulando, quàm stando, vel decumbendo. Accedit, quod gonorrhϾ præteritæ facilè exulcerare potuerunt glandulas prostratas, quarum supra musculum sphincterem situs est, vel ut alii censent, infrà, semper tamen juxta musculum, quem propterea exulcerare possunt; quinimò & partes circumpositas, ita ut foramine pateant meatus, perinæum, vel scrotum, ac urinam non tarò transmittant. Quod observavimus diebus elapsis in pariente nostro Patavino, gonorrhœam Gallicam spernente, nec perfecte curante. Præter quæ, dolor semper soli alicui parti inhæret, qui alioquin ad proximas propagaretur, atque convalescit ad motum corporis, ratione sympathiæ musculosæ substantiæ; cujus rei luculentius indicium esset sanguinis vestigium, si adesset: quod tamen non est omninò necessarium. Primò quoniam vigente gonorrhœa potuit effluxisse; Secundò, quia in pus facessere potest, antequam excernatur. Quapropter censeo stranguriæ hujus causam esse ulcus; quemadmodum, & affectionem illam præteriti semestris, qua functiones animales perierunt, fuisse apoplexiam levem, ab humore melancholico, ex hypochondriis in cerebrum elevato. De qua Hippocr. in Aphor. Quibus derepentè lingua fit incontinens, aut pars aliqua corporis attonita stupet, est signum melancholicum; ut propterea in paralysin non desierit, quæ semper excipit apoplexiam à pituita subortam. Quod & ex eo facile conjicere est, quia Nob. Patiens hypochondriaca affectione laborat, & quod ante symptoma illud, & ab ipso, sine causa mœret. Et hęc de essentia, causis, & partibus affectis affectuum prædictorum.

Quos sanè antiquos, & tantum non connatos, non solum difficillimæ fore curationis censeo, sed etiam periculum imminere perforationis perinæi, & graviorum affectuum, nisi accommodatis remediis cesserint.

Quare ratione doloris, & depravatæ mictionis, detergendum est ulcus, & cicatrice obducendum, præmissa diversione materiæ fluentis; discutiendi flatus; obstructiones, si quæ sunt in liene, reserandæ; contemperandum jecur, præmissa universali corporis purgatione, nec omissis epicerasticis, ratione doloris. Quæ præstabuntur remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diæteticis.

Inter Chirurgica principem locum obtinet sanguinis eductio, cùm ex jecoraria dextra, tum ex saphena sinistra, demum ex venis sedalibus, pauca tamen copia, habita semper ratione virium, & ætatis.

Pharmaceutica sint universalia, & particularia; in quibus erunt lenientia, præparantia, & purgantia humorem melancholicum prædominantem, necnon & pituitosum: hac tamen lege, ne sint diuretica, quæ humores vitiosos devehant ad partem affectam. Materias remediorum tanquam notissimas Viris præclarissimis data opera committendas duxi; hoc tantum observato, quod si Patiens Nobiliss. fuerit ad vomitum proclivis, vomitoria blanda aliquando illi exhibeantur; dolore interim mitigato anodynis, emplastro nempe ex farina, malva, lacte, & oleo rosato: vel ex pane, lacte, & aqua rosarum imbuto: emplastri forma perinæo applicando. Quod si vigiliæ infestæ essent, doloris causa, emulsiones seminum papaveris albi, à cæna, ex usu erunt, necnon aliquando grana duo, vel tria laudani nepenthes à Quercetano descripti in Pharmacopœa restituta. Localia erunt tria potissimùm; primum quidem jus galli junioris, cum agrimonia, cuscuta, ceterah, britannica, halicacabo, & ligno nephritico; præmissa drachm. 1. terebinthinæ laticinæ, & illi instillatis sex guttulis spiritus vitrioli. Conferet quippe & flatibus discutiendis, & hypochondriacæ. Secundò serum lactis caprini, ad libras duas, singulis diebus assumptum, depuratum cum succo citri, alternatim exhibitum, cum syr. ros. sol. ad subducendam alvum; & vacuis ab ipso diebus, cum syr. capillorum veneris Fernelii, & emulsione seminum frigidorum. Quòd si ab his flatuum proventus augeretur, ipsius loco exhibeantur aquæ destillatæ ex siliquis fabarum, seminibus malvæ, alchechengi, & hordeo cortice non exuto cum spiritu terebinthinæ; additis fructibus sebesten in destillatione. Tertium remedium erit usus aquarum ferratarum, vel acidarum, si in patria haberi possint; sin minus, paretur potio ex aquis stillatitiis plantaginis, portulacę, solatri, consolidæ, & nymphεæ, cum trochiscis de carabe, de spodio, terra sigillata, & succino. Horum enim ope ulcus jam detertum occludetur, applicato extrinsecus cerato diapalma.

Quibus accedat congrua victus ratio, in qua abstinendum ab omnibus aromatibus, acribus, vinis generosis, atque diureticis quibuscunque. Quod si interim tanta flatuum copia non obstiterit, lac asininum plures dies in aurora haustum, cum saccharo; vel etiam bubulum summoperè ex usu erit, quà detergendo, quà cicatrice obducendo ulceri proposito. Atque hęc in casu præsenti proponenda habui, in salutem Nobilis patientis, quam ipsi largiantur Superi. *Idem ibidem.*

De Strangùria ex ulcere colli Vesicæ, non sine suspicione Calculi. Pro Illustriss. Militum Præfecto Turco, Veronensi.

Illustrissimus Vir, ætatis 48. annorum, temperamenti calidi & humidi, habitus carnosi, post varias gonorrhœas præteritas Gallicas, ulcera fistulosa, & calculos cum urina excretos, tandem postremum molis nuclei oleæ tanto cum conatu, & dolore ejecit, ut ei successerit profusus sanguinis fluxus ex meatu urinario, cum animi deliquio. Per vices deinde magnam materiæ viscidissimę, & crassissimę copiam profudit, cum vehementi conatu, cui successit acris, & frequens meiendi voluntas, cum aliquo dolore, & pauca urinæ copia semel effusa; accedente somno frequenter interrupto, cum sanguinis, & purulentæ materiæ fluxu, quandoque & dolore in perinæo, propè podicem, urina semper crassa, & turbata, quæ deinde, subsidente materia crassa, & turbata, inclarescit: curru tamen, & equo iter facit absque insigni molestia. Medicam propterea manum exposcit.

Supponendum itaque primò tanquam receptum, cal-

culos olim fuisse exclusos, affectumque hunc, de quo potissimum sunt querelæ, esse stranguriam: quæ licet varias agnoscat causas, hęc tamen vel ortum ducit à calculo vesica delitescente, vel ab ulcere propè podicem suborto. Utriusque enim affectus luculenta adsunt indicia; calculi quidem, quoniam olim alii fuerunt exclusi, & molestia quędam percipitur in extrema glande, cum frequenti meiendi libidine: quæ sanè vesicæ calculum produnt quidem, non tamen sunt signa pathognomonica, cùm pręsente quandoque calculo desiderentur: quandoque verò mictio adsit frequens, absente calculo; cùm scil. fit ab humoribus acribus, salsis, vel hujusmodi: præterquam quod accidentia enarrata causam habere possunt etiam ulcus in collo vesicæ; tunc enim urina sua acrimonia vellicans, tristem sensum efficit, frequenterque irritat expultricem: ut propterea signa prædicta calculum ab ulcere non distinguant, nisi excernatur pus sanguini quandoque permixtum, quandoque verò sincerum; quale in nobilissimo patiente non raro conspicuum fuit. Quam ob causam pro comperto affirmaverim, adesse ulcus in collo vesicæ, cujus ratione ab urina acri fit irritamentum; nec ab ea solùm, sed etiam à salsedine pituitæ copiosè effusæ cum urina, quę propterea subsidet in fundo matulæ, cujus causa putredini ascribenda, quam manifestè prodit materia fluxilior. Statuendum itaque stranguriam hanc ab ulcere vesicæ ortum ducere, eadem prorsus ratione, qua renibus purulentis urinæ stillicidium succedit, ex Hipp. decreto in Aphorismis.

Hæc itaque est princeps hujus affectus causa, quæ cum delitescat in penitioribus partibus, ad quas medicamenta nonnisi alterata pertingunt, incurabilis, vel saltem difficillimæ curationis censendus est.

Cui curando materia fluens divertenda, fluxa evacuanda, acrimonia ipsius contemperanda, ulcus detergendum, exsiccandum, & cicatrice obducendum, vel saltem epicerasticis acrimonia, & mordacitas obtundenda. Quod præstabunt remedia ex fonte Chirurgico, Pharmaceutico, & Dięretico deprompta.

Inter Chirurgica, pro universali corporis expurgatione, & materiæ fluentis diversione, sanguis est educendus primò ex jecoraria dextra, revulsionis causa, & pro contemperatione fervoris jecoris, atque totius corporis inanitione; ex saphena demum sinistra pro derivatione, juxta Galeni præceptum, in affectibus infra renes, ex partibus infernis sanguinem educendum esse. Locus erit deinde topicis in canalem urinarium infundendis, inferius proponendis, post totius exacuationem pharmaceuticis remediis tentandam.

Leniatur itaque alvus syrup. ros. solut. & manna, cum decoct. pulpæ tamarindorum. Præparentur humores syrup. acet. simplici, melle rosato simplici, & syrup. de pomis, cum decoct. cichurii, borrag. violatum, malvæ, & seminum citri. Purgentur demum agarico trochiscato, & melle ros. solut. cum decoct. seminum citri. A quibus, pręscribatur blandum vomitorium, ex oxymel. simplici, & succo raphani, in jure pingui. Triduum exhibeatur aqua Terutiana, ad libras tres quotidie, cum tribus unciis syrup. ros. solut. Ab horum usu, contemperetur humoris acrimonia, detergeatur ulcus, & sensus obtundatur; quod præstabit apprimè bolus ex gummi cerasorum, & succino; à quo exhibeantur emuls. sem. melonum, cucurbitæ, papaveris, & liquiritiæ: quæ & usui erunt ex seminibus cucurbitæ, nucleis pineis, & amygd. dulcibus, elicitæ cum aquis ex siliquis fabarum, seminibus malvæ, & alchechengi, hausta plures dies. Accommodatius tamen nihil censeo lacte asinino: quippe quod detergere potest, contemperare, & agglutinare, commendatum propterea ab omnibus Autoribus ulceribus in pulmonum, renum, & quibuslibet aliis internis: cujus usus erit singulis matutinis horis, quinque ante cibum, ad ℥v. circiter, cum sacchero; somno deinde conciliato, & parca pręcedente cœna, à qua unc. iij. emulsionis sem. papaveris albi, cum aqua lactucæ opportunè exhibebuntur. Siphone interim infundatur in meatum urinarium idem lac sem. papaveris albi, cùm succo nenupharis. Emplastrum perinæo applicetur hàc formulâ.

℞. Mucilaginis sem. malvæ, psyllii, an. unc. sem. olei rosar. completi unc. ij. succi plantag. emuls. sem. papaveris albi an. unc. 1. sem. farinæ hordei pugillos duos, lactis q. s. m. f. emplastrum.

Victus sit humectans refrigerans, & epicerasticus. Prisana propterea hordeacea panatella cum emuls. sem. melonum; fercula ex lacte, carnes agninæ, & alia hujusmodi conducent quam maximè, ut & vinum oligophorum subdulce. *Idem ibidem.*

De Mictione difficili, & cruenta. Pro Perillustr. Andrea Picenardo, Causidico præstantissimo. Cremonam.

Perillustris, & Excellent. Vir, boni habitus, in primo senio, duobus abhinc annis post longam, & laboriosam equitationem, sanguinem stillatim minxit, cum maximo conatu, & dolore intensissimo circa extremum intestinum rectum ante mictionem, & extremam glandem ab ipsa: qui quidem in hanc usque diem eum torquet, quamplurimis licet ex methodi lege medicamentis, cum Galenicis, tum Spagirica arte paratis internis, & externis præscriptis; ut propterea de agendis nos consulat.

Causa itaque morbifica primò indaganda est, quam censet Vir Excellent. qui ad nos scripsit, esse intemperiem calidam prędictarum partium, ab acri, & salsa materia, cum in illis ex putredine genita, tum aliunde confluente, atque in primis à cerebro calidiori, ob assidua studia, & causarum sollicitum negotium, & jecore præcalido, non sine soluta continuitate, ulcere scil. in vesica suborto, ob jugem illius materiæ confluxum: cujus non obscura præbere videntur indicia phlegmone erysipelatodes, & aliquando œdematosa, gangræna penis, & febris lenta cum obscuris invasionibus. Quam sententiam amplexi sunt quinetiam plurimi alii Viri doctissimi, qui de hoc affectu antehac consilium habuerunt. Quod autem humorum acrium adfuerit copia procul omni dubio est; an vero hæc sit immediata hujus affectus causa, non ita palàm est; cum duos potissimum annos duraverit, nec tot, & adeò variis Medicis præsidiis cesserit: quod causam quinetiam firmam prodit, quæ si esset ulcus, quod suspicantur Viri præclariss. saniem effunderet, nec dolor tantum mictionis tempore, sed & ab illa superstes esset, cum qui à calculo fit invalescat in ipsa mictione: ut propterea de vesicæ calculo non levis sit suspicio. Mictio namque cruenta ab equitatione hinc facile succedere potuit, prout & urinę difficultas, quando calculus ejus est molis, ut illius orificium occludere possit. Accedit tristis ille sensus in extrema glande, perpetuus fere comes hujus affectus, pondus, molestia in podice, dum à calculo comprimitur, urina alba, crassa, & turbata, calculosorum propria. Neque obstat, quod non fuerit deprehensus immisso cathetere: & candela; cum oblini possit veluti mucore quodam, duritiem, & scabritiem ejus lævigante. Quod si curru iter fecerit, atque urina cruenta reddatur, certius fuerit indicium calculi in vesica latitantis, si potissimum antehac Perillustris Patiens doloribus nephriticis opportunus fuerit, atque arenolas minxerit: quanquam non diffiteor falli nos sæpius, cum in hac, tum in aliis internis affectionibus dignoscendis; ut propterea venia magis sim dignus, si abiens ex simplici historia erraverim, quàm Viri illi Excellentiss. hujus curę incumbentes duos annos fere continuos.

Utcunque sit, si adsit ulcus, & humorum acrimonia ipsum fovens, duo præsidia peropportuna censeo, alterum, idque internum, potum lactis asinini viginti & triginta dies singulis matutinis horis, cum frustulo panis, & pauco saccharo, ad oncias sex circiter; præmissa cœna parca, & Terebinthina Veneta, vehiculi loco. Extrinsecus verò balneum universale aquæ dulcis tepidæ, non omissis aliis refrigerantibus; cùm alimentis, tum medicamentis: atque in illis cucurbitæ primum locum obtinent: hordeum & item amygdal. recentes erunt accommodatissima. Quod si calculus adesset, quod maximè suspicor, nullum aliud remedium ex usu erit præter sectionem, quæ in hoc habitu à Viro perito feliciter administrata succedere potest. Atque hæc attingenda duxi, obsequii causa erga Virum Excellentissimum, cui plura debeo. *Idem ibidem.*

De Mictione Urinæ Lacteæ, ex Renum ulcere. Pro Adm. Rev. Malfatto, Cathedralis Patavinæ Custode.

Patiens Adm. Revi annorum 50. temperamenti calidi & sicci, post dolores frequentes in Ilio sinistro, cum excretione arenularum, duobus abhinc annis, ex quolibet corporis motu urinam cruentam, meiere cœpit, dolore invalescente in parte affecta, & pituitæ vomitu a cibo. Mox ab anno urinam reddidit crassam, & turbatam, quæ deindè inclarescebat, cum hypostasi materiæ albæ fluidæ, & veluti lacteæ, atque gravitate continua in parte affecta, cruris stupore, lenta febricula, & insigni corporis macie, absque evidenti paparoxysmo febrili. Quorum causa nos consulit.

Primò itaque inquirenda venit pars affecta, tum affectus, & causæ, mox ad prognosticum, accuratiorem progrediendum. Primum quod spectat, ex situ partis affectæ, gravitate affectus, annexisque symptomatib᷒ compertissimum est, partem affectam esse renem sinistrum, affectumque esse calculum. Prodidit enim Hippocr. Prima in 6. Epid. 5. quòd quando adest calculus in renibus, in renem dolor est gravis, cùm cibo replentur, evomuntque pituitam. Atque ex arenulis præteritis patet id luculentius; quas in patiente Admodum Rev. concrescere potuisse in renibus conjectare est ex pituitosa materia vomitu ejecta, temperamento calido, & ætate. In adultis namque, & consistentis ætatis, calculi concrescunt in renibus; pueris autem in vesica; ex Gal. in Commento Tex. 5. ejusdem primo in 6. Epid. In vesica lapis pueris magis fit, Nephritis verò ætate declinantibus. Qui renis calculum scabritie non vacat, cujus ratione à corporis motu fit abrasio ejus substantiæ, ac proinde mictio cruenta. Vomitus autem à cibo succedit, sive cibi nomine veniant assumpta sive excrementa crassa, intestinis conclusa: quo utroque sensu vocem, eam usurpari posse asserit Gal. in Commentar. citato. Consentiente enim peritonæo, comprimitur pars affecta, dolorque & vomitus excitatur; grandis verò calculus vasa comprimit spinæ incumbentia, quæ ad crus repunt, venam scil. & arteriam magnam, quarum ope renibus consensus cum cruribus intercedit, ex Gal. in Comm. citato, scribente, quod qui censent consensum hunc fieri per nervos, ureteres, & membranas, omninò ab experientia alienos, cùm tunc stupor fiat. Cæterum materia quæ nunc subsidet postquam urina inclaruit, alia esse non potest, quam purulenta. Visciditatis enim prorsus expers est, quam pituitosa materia sibi vindicat. Quamobrem cùm materia purulenta per urinam excerni possit, vel ex vesica, vel ex renibus, thorace, jecore, aliisque partibus supra renes, ad hos nempe per emulgentes transmissa; hæc sanè ex vesica non effluit, cùm quia pus tunc fœtet ob imbecillum ipsius calorem, tum quia fluere potest seorsum ab urina: longè minùs à partibus superioribus affluit, cùm de ipsis nullæ sint querelæ; atque pus ab urina excreta secernatur. Statuendum propterea est, purulentam hanc materiam à renibus emanare: qua ratione in sputo cruento id contingit ex pulmonibus. A sanguinis enim sputo, puris sputum; ac prinde in rene affecto ulcus esse subortum, quæ est etiam causa febris lentæ, symptomaticæ nuncupatæ, tabidæ non absimili ex ulceribus pulmonum; quam propterea totius corporis maciès sequitur. Atque hæc de affectu proposito, & ejus causis.

Qui me judice, prorsus insanabilis est, cùm corpus tabidum evaserit, viresque sint collapsæ. Non tamen solo prognostico committendus patiens, cùm nondum adhibuerit congrua remedia.

Quare præmissa blanda totius purgatione, ulcus saltem est detergendum, & cicatrice obducendum, cùm de calculo excludendo nulla sit spes, quòd nulla in promptu sint medicamenta lapidem frangentia, jam concretum à biennio, ac proinde obduratum; cui nec per ureteres via patet, ob ejus molem, & scabritiem; licet aliquando ex abscessu in lumbis suppurato, & vel sectione patefacto, vel disrupto contigerit, ut sibi hanc viam fecerint calculi, & foras eruperint, testimonio Cardani, Fernelii, Parei, Bauhini, & aliorum, cujus tamen nullum extat vestigium. Periculum enim majus minatur sectio renis ab Ambrosio Pareo proposita lib. 24. suæ magnæ Chirurgiæ cap. 16. referente, quendam Nobilem Medunensem calculo renali laborantem, capite damnatum, à Magistratu facta potestate, Medicorum Parisinorum in gratiam sectum fuisse, calculumque evulsum; atque obducto vulnere sanatum, & supplici factam gratiam. Si namq; hęc operatio fiat in lumbis, è regione renis, cum præsenti maximè discrimine conjuncta est; quod eo sit pervadendum per musculos dorsales, nervos, arteriam aortam, & venam cavam, cum syncopes, & mortis periculo. Quod si vero per Ilia tentetur, intestinis diductis parata ad renem via, licet quidem ab illa levius impendeat periculum, quod advertit Roussetus de Partu Cæsareo, confluxus tamen sanguinis in cavitatem abdominis eo non vacat, renisque cicatrix difficillima est, ut has ob causas, vel non sit tentanda, vel præmisso saltem prognostico interitus.

Hac ergo missa, detergendum est ulcus mulsa, cum aqua hordeacea, & lupinorum, tres aut quatuor dies, ad libras tres potui data, cum spiritu terebinthinæ. Curatio postmodum absolvenda erit potu lactis primò asinini, ut tenuioris substantiæ, ac proinde detergentis magis: mox vaccini, vi agglutinante præpollentis; quorum usus pro cibo quinetiam erit, & corporis nutritione. Atque hæc ex usu futura censueram, nisi mors ægrum præripuisset, cujus aperto cadavere, in conspectum venit calculus longitudinis digiti pollicis, in quatuor ramos diremptus, papillis impactos, tota alioqui renis substantia absumpta, superstitibus tantùm membranis, & calculo. *Idem ibidem.*

Urinæ Ardor, & ejusdem Retentio.

Mictio sępe sępius ob molestissimum ardorem depravata, & quandoque imminuta, atque etiam omnino suppressa, læsionem in meatibus urinariis certo supponit; quam tamen essentialem & iisdem partibus impressam non esse credendum, cùm continua non sit, sed ab ipsa urina pendere, quæ ita sua acrimonia vellicat, imo det ureterum principium, ut iidem contrahantur, ac propterea (addita etiam pituitosæ ac salsæ materiæ portione collum vesicæ interdum obstruente) facilè ipsimet urinæ transitum impediat. Hoc autem facilius mihi persuadeo, si in Nob. hoc Patiente fervidum jecur & humidum caput considerem, & ventriculum per consequens imbecillum, qui nunquam, nisi tenuis... vino

assump-

assumpto, potest cruditates non generare, quæ postea ab hepatis calore attractæ, facile etiam ad renes transeunt, jam frequenti scalarum ascensu imbeciliores & calidiores redditos, unde leve aliquod stillicidium seminalis materiæ originem habuit.

Affectum hunc, cum essentialis in vasis ipsis urinariis non sit, sanari omnino posse censeo, materiam non solum pituitosam, sed etiam biliosam evacuando; partium intemperies corrigendo & à renibus divertendo.

Et ex fonte Chirurgico bis sanguinem ex utroque brachio moderate educerem. Et quamvis renes valde juvare videatur hæmorrhoidalis evacuatio, huic tamen in casu præsenti supersederem, ne humores ad vesicam advocarem, in qua nihil esse puto, quod derivatione opus habeat.

Ex Pharmaceutico reliqua depromenda remedia. Et primò expiaris à cruditatibus primis viis & biliosis humoribus in hepate ac toto venoso genere contemperatis, ter aut quater aquam Tettucianam exhiberem. Inde per 15. dies arrideret valde rhabarb. usus in sero caprino infusi; quod si stomachus non adeo bene toleraret, multicari poterit, serum superbibendo, quod depuratum, sit, si ad alvum vergat; destillatum vero, si ad vesicam. Terebinthinam autem nostram Venetam, licet in hujusmodi affectibus locum habere videatur, in præsenti casu non probo, cum clare satis conjiciam in renibus cruditates non adesse, quæ detersione indigeant, unde potius cruditatibus, vel in venis existentibus, vel ab hepate attractis, viam ad renes & vesicam pararet; quod è diametro intentioni divertendi jam propositæ adversatur. Quamobrem ut Diuretica omnia damno, ita leve aliquod Purgans quod humorem utrumque; placide per alvum educat, necessarium puto, quod parari poterit ex pilulis de tribus cum rhabarb. aggregativis & masticinis, hordeum die medicamenti in prandio assumendo.

His addatur opportuna vivendi ratio, quæ cruditates nullo modo producat, sed aliquam corroborationem Ventriculo afferat: cui tria aut quatuor grana mastiches hora una ante cibum assumpta, non parum prodessent. Cœna sit prandio parcior: & exercitium à cibo, quantum fieri potest, evitetur. Cætera Excellentissimo Adstanti præscribenda relinquo. *Raymund. Joh. Fortis Consult. & Respons. Medic. Tom. 2. Cent. 3.*

Stranguria in muliere hypochondriaca.

In viduitate ante plures annos relicta Egregia ac Perillustris Mulier non vulgari corporis proceritate donata, cum actionum promptitudine, habitu corporis mediocri ac optimo faciei colore annum suæ ætatis quadragesimum septimum agebat, dum post diuturnos labores ac vigilias fere continuas in Matris infirmitate lethali diu perpessas, cœpit conqueri mense Septembri anni 1671. de dolore ventriculi ac faciei pallore, perseverantibus, sed non valde urgentibus, usque ad æstivum prope Solstitium anni 1672. quo tempore dolore invalescente, multa ac varia, ut fertur, remedia, una cum sanguinis missione à Basilica & Saphæna incassum experta est; post quæ accersitus, inveni Patientem, alias capiti destillationibus obnoxiam, singulis fere diebus infestatam dolore ventriculi ad sinistrum hypochondrium sese porrigente & non statis horis, sed tam ante, quam post cibum invadente, coactam, tali molestia, per aliquot horas pronam decumbere, sine vomitu, sed non absque siti, cum cibi inappetentia. alvo astricta fæcibus utplurimum biliosis, præcordiorum tensione, Menstruorum in mense Julio tantum apparitione, ventriculi tensiva gravitate molesta à cibo, atque flatibus seu ructibus per os frequenter erumpentibus, præcipue & semper, dum manu sinistrum hypochondrium premeretur. Adhibitis autem variis medicamentis, & præsertim calidioribus aperientibus & evacuantibus, imminuta valde sunt jam dicta symptomata omnia, præter faciei pallorem cum virium languore; verum accesserunt anhelitus difficultas cum tussi & sputo salsuginoso, alternatim, ut ait, invadente, & desinente cum Stranguria, in qua cogitur cum ardore ac gravi pressione, in fine mictionis, sæpissime urinam emittere claram, potius aquosam, sine fœtore, arenulis, vel aliò excremento, exceptis raris filamentis epidermidem æmulantibus. Unde Patiens non admissura Lithotomum in exploratorem, ambigitur, num hujus pravæ mictionis causa sit pituita salsa, an vero calculus in vesica contentus.

Nobilem mulierem jam hypochondriacam melancholicam affectionem contraxisse (ad quam forsan prona erat) dum ægritudini diuturnæ adstitit dilectissimæ Matris, ob labores, vigilias atque incommoda, & corporis, & maxime ipsius animi ob Matris ejusdem obitum subsequutum, sicut antea destillationibus quoque à capite delabentibus obnoxiam fuisse. facile credendum; & sicut ab hypochondriaca affectione modo prorsus immunem vix ego credo, ita destillationis fontem exhaustum & desiccatum esse posse medicamentis administratis non video. Et primo hypochondriacam melancholicam affectionem prorsus extirpatam non fuisse existimo, quoniam licet obstructiones Aperientibus fuerint valde imminutæ, calida tamen intemperies tum jecoris, tum hypochondriorum, medicamentis remissa non fuit, eo quod (uti ego puto) id non permiserit anni tempus quæ calida intemperies primæ coctioni in ventriculo, nimirum chylificationi non parum incommodat, dum à calore viscerum ventriculo circumstantium fit alimentorum fermentatio, quæ est ad concoctionem & chylificationem à proprio & nativo calore ventriculi mox absolvendam præparatio; & ideo si cum exustione à nimio viscerum calore hæc fiat, imperfecta necessario evadit quoque ipsa chylificatio; quem concoctionis modum perperam acceperunt, & intellexerunt recentiores Novatores, credentes concoctionem in ventriculo sola fermentatione fieri: quoniam nec observarunt Hippocratem, qui nihil ignoravit, fermentationem à concoctione distinguentem, dum ait, Si quis in fermentatum alimentum novos cibos ingesserit, longiori tempore & majori quiete eget, ut concoquatur. Cum igitur viscerum calor in Nob. hac Muliere adhuc nimis vigeat, non chylificationi solum, sed sanguificationi quoque maxime officere pro certo habendum: eoque magis, cùm hoc tempore menstruale beneficium deficiat, & ideo sanguinem vitiosum manere, & nutritionem depravatam reddere necesse sit, unde pallores & virium langoores. Verum superstitem quoque fuisse destillationem censendum, quæ sicut antea in ventriculum delabens, & in fundo permanens, eidem additis in pyloro & mesaraicis, obstructionibus, jam enarratos dolores excitabat, lævam abdominis partem occupantes, juxta fundi ipsius ventriculi situm, ita & lienem exhalationibus abundare, non tamen dolorem facientibus, est asserendum. Cum igitur materiæ catarrhalis non cessaverit reproductio, ejusdem aliquam portionem ad bronchia pulmonum deferri credibile est, à qua difficultas anhelitus, quam tamen crediderim ego potius à compressione diaphragmatis, ab exhalationibus ascendentibus excitari: major autem portio facile à capite per venas jugulares ad universum corpus deducitur, & primo sanguinem inquinans, deinde unà cum urina ad renes & vesicam transmittitur, & vesicæ collo adhærendo, atque mordicando, urinæ difficultatem cum molesta Stranguria inducit; sed adhuc magis credendum, quod sicut aliqua catarrhalis materiæ portio à capite per laryngem ad vias spirirales delabitur, ita multo major quantitas per œsophagum ad ventriculum, ut anteá, defera-

fera-

deferatur, & inde ulterius ad jecur, cum jam aperlentibus calidioribus medicamentis reſeratæ & paratæ viæ fuerint, & ita expeditæ, ut ipſi catarrhali materiæ ad vias urinæ iter facile factum fuerit; quæ nonniſi ſalſa & à calore, & ab aliqua bilioſæ ſeroſitatis mistione eſſe poteſt, ut idcirco urinæ ardorem atque difficultatem neceſſario inducere debeat, ſicque Urinæ ſtranguriosæ, non nephriticę, ſed alia pro aliis fiant, ut dicebat Hipp. & ſubdebat Galenus. Univerſum corpus ab excrementis per urinam expurgari. Nec mirum ab exiguis filamentis depravatum hujuſmodi affectum provenire, dum à ſola urinarum acrimonia non ſolum mingendi difficultatem ob irritamentum, verum & muſculi veſicæ excoriationes & ulcera excitari poſſe obſervavit Galenus idem. Lapidis autem in veſica præſentiam ego prorſus excluderem, quoniam arenulæ excretæ ſubſidentes non præceſſerunt, minuſque calculoſa è renibus in veſicam deſcendiſſe ſuſpicari poſſim. Aſſerere autem quod in veſica inchoari & generari potuerit, authoritati Hipp. & rationi repugnat: ſiquidem ab eodem Hipp. pronunciatum habemus, quod ſupra quadrageſimum ſecundum annum lapis in veſica generari non poſſit, niſi antea in veſica extiterit; & ideo dicebat idem Hipp. calculos in veſica Pueris eſſe familiares: rationem autem reddit Galenus in Commento, quia licet Senes humorem crudum acervent, ratione ætatis, ut Pueri ratione voracitatis, quia tamen calorem fortem reſolventem non habent, ideo calculum in veſica non generant, ad calculum enim in veſica generandum ardens ac fervida debet eſſe veſica, ita enim excalefacta urinam non dimittit, & quod craſſiſſimum ac turbidiſſimum, coacervatur, & dum volvitur, in lapidem concreſcit.

His ita ſe habentibus, ut Nob. Mulieri ſuccurratur, præmiſſâ primarum viarum expiatione, ſecunda intentio erit, viſcerum calorem contemperare; tertia humorum acrimoniam atque ſalſedinem demulcere; quarta pituitoſos ſalſos humores à veſica ad alvum divertere; quinta deſtillationem à pectore revellere & intercipere; ejus verò fontem exiccare, tanquam nimis operoſum, omitto. Hiſque intentionibus ſatis fieri poſſe non diffido; potius de hypochondriacæ affectionis recrudeſcentia non parum dubito.

Remedia autem ſunt depromenda à Chirurgico, Pharmaceutico & Diætetico fonte, quorum aliqua hoc etiam incongruo tempore ſunt adminiſtranda, & alia generoſiora in Vernum tempus differenda.

In præſens ex fonte Chirurgico nulla ſanguinis miſſio eſt deſumenda. Cauteria jam rectè fixa, ſunt cuſtodienda, quibus frequentes pedum lotiones ante cibum erunt addendæ. Ex Pharmacia aliqua ſunt in uſum ducenda, quę ſimul valeant & calorem contemperare, & humorum acrimoniam atque ſalſedinem demulcere, necnon ſalſas cruditates à veſica divertere. Quæ omnia præſtare poterit flos caſſiæ ad drachmas ij. ſingulo ſummo mane exhibendus, cui poſt horam ſuperbibat jus tenue endivia & violis alteratum, & duabus vel tribus horis ab aſſumpto jure prandeat. In hujus autem uſu decem aut duodecim diebus perſeveret; mox eodem modo & ordine totidem diebus aſſumat elect. lenit. ſine ſena, ita namque partim diverti poterit ſalſus humor ad alvum, partim demulcebitur portio ad urinam declinans; quo tranſacto tempore, convenire poterit egregium ad ſalſedinem remedium à me pluries expertum, & eſt aqua ſtillat. malvarum ad cyathum, addita unc. ſyrupi de pomis ſimpl. quindecim aut viginti diebus aſſumenda. Quibus non ſufficientibus, in fine Veris erit ineunda Purgatio, ſanguinem rurſus educendo, primò ex Jecoraria, mox ex Saphæna; & primis viis expeditis ſuccis refrigerantibus depuratis & per arenam trajectis, maſſa ſanguinea erit depuranda uſu rhab. non ultra ſemidrachmam in exigua caſſia per plures dies, cui ſuperbibat ſerum deſtillatum. Tandem ad uſum aquæ Nocerianæ, 15. aut 20. diebus propinandæ, erit accedendum; deinde quantitas & qualitas deſtillationis à capite erit diligenter obſervanda: nam ſi qualitate potius acri & ſalſâ peccaverit, uſu lactis aſinini commode corrigi poterit, remedium utique, quod & viſceribus naturalibus, & omniverſo corpori non parum proderit. Si vero copioſior obſervata fuerit, lacti aſinino ſubſtituatur potio matutina 15. aut 20. diebus haurienda, ex aqua ſtillat. anguriæ, cujus felices effectus à me pluries experti fuere. Interim catarrhalis deſtillatio ad nares derivanda Errhino ex pulvere majoranæ & ireos parato; & noctu dormiens confectiones Diacodii, vel Diatragachanti frigidi, vel Diapenedii in ore detineat. Et tempet congruam victus rationem ſervet à Doct. Viro Adſtanti diligenter præſcribendam, cujus prudenti judicio reliqua quoque omnia melius diſponenda relinquo. *Idem ibidem.*

Urinæ difficultas cum ſuſpicione Calculi Veſicæ in Hypochondriaco.

Illuſtriſſimus Vir quadrageſimum primum annum agens, bilioſi temperamenti, & calidi potiſſimum jecoris, graciliſque fere habitus, & facillimæ reſolutionis, ingenii acumine maxime præditus, & egregiam ſedulamque operam Reipublicæ jam diu navans, magnis applicationibus, etiam poſt cibum incumbens, ſex vix horis neceſſario ſomno conceſſis, duodecim abhinc annis, melancholicis prius paſſionibus, ſæva poſtea ac contumaci adeo catharrali ad pectus deſtillatione, atque urinę ſimul difficultate divexatus fuit, ut ad extremam pene maciem devenerit. Hoc ſtatu Matrito Romam profectus, & inde Neapolim, atque ex tribus quæ geſtabat Cauteriis, duobus ſuppreſſis, atque unico ſervato, cœpit melius habere, imminutaque deſtillatione, priſtinas vires naturaleque robur recipere, quod uſque ad hanc diem etiam conſervat. Infeſtat tamen adhuc continuus fere capitis dolor & ardor, levi etiam quandoque, licet raro, febricula comitante, aliunde fortaſſe fomitem, ſive cauſam accipiens, cum naturalia viſcera, obſtructa percipiantur, cum manifeſta arteriæ pulſatione. Quæ mala Medicis quidem auxiliis cedere videntur, brevibus tamen intervallis recurrunt. His acceſſit, proxima Æſtate, repetita urinæ ſuppreſſio per aliquot horas, quæ tandem in moleſtiſſimam frequentiam ac difficultatem tranſiit: crebro enim matulam petit, urinamque exigua quantitate, languidiori impulſu, & nonniſi erecto corpore, & per diverſas ejus motitationes, difficulter ejicit, colore quidem & ſubſtantia modo naturalem, quandoque tamen arenulis rubris, interdum ſuccis phlegmaticis miſtam, cum aliquo pruritu & ardore. Hæc autem difficultas eo magis recrudeſcit, quo magis caput laborat, aliquando etiam cum dorſi lumborumque levi dolore.

His varia ex doctiſſime à Te præſcriptis, remedia adhibuimus, & quidem non ſine profectu; quia tamen moleſtum adhuc capitis gravamen atque ardor excruciant, & frequentior mejendi neceſſitas, anxie rurſus expoſcimus, ut ſtatu Illuſtr. Pat. ex hac relatione exactius cognito, validiora nobis Artis præſidia demonſtres; hoc ſolum innuentes, quod valde calida haud facile tolerantur.

Quamvis quomodo Vir Illuſtriſſimus, arte ne, an ſponte, Cœlum mutans, Cauteria ſupprimens, ab inſigni macie, reſpirationis atque urinæ difficultate, quibus duodecim abhinc annis moleſtabatur, vindicatus jam fuerit, ex relatis non videam; nihilominus quoniam ſtatus, tunc temporis, ejuſdem à nobis conſiderandus, præſens vero curandus; idcirco hypochondriacum affectum cum capitis ardore moleſto, & febriculas quandoque invadentes, atque tandem, quod magis eſt, mingendi difficultatem, examinanda mihi atque curanda, proponam, ut omni Medicæ Artis conatu illuſtr. Viro opem feram.

prescribendo, cui jam dicta omnia, consideranda & corrigenda quoque committo. *Idem ibidem.*

Urinæ Suppressio.

Cum in mutilata relatione de Urinæ suppressione Nobil. Virum per intervalla divexante, principaliora pro Curatione & Præservatione desiderentur, nempe causarum dignotio, vix quicquam certi scribi potest; attamen conjecturis quibusdam aliqua sub conditione scribere audeo, donec plenior ad me perveniat notitia, ut certiorem quoque Præservationem Nobil. Patienti afferre possimus.

Accepi igitur Nobiliss. Virum in ætate consistenti constitutum, temperamenti calidi & sicci, gracilis habitus, Ventriculi molestiis aliquando obnoxium, & febriculis frequenter correptum, quæ convenienti diætæ & evacuationibus facile cedunt, tandem in urinę suppressionem incidisse, frequenter repetentem. Me tamen latet, num sequatur alicujus materiæ, aut arenosæ, aut facilius crudæ & glutinosæ per urinam excretio, indeque mali solutio, & liberameiendi actio, an vero post aliquod suppressionis tempus sequatur mictio, absque eo, quod appareat ulla in urina materia: etenim si res primo modo se habeat, credendum in Ventriculo, forsan privative frigido ab æstuantibus hypochondriis reddito, juges cruditates produci, quæ ad mesenterium deductæ, & in eodem stagnantes, à jecoris & hypochondriorum calore fermententur, & febriles accessiones frequenter inducant. Quod si contingat ut mesenterium pervadant, & ad jecur transeant, una cum sanguine circulando ad cor pervenientes, per arteriam magnam, & tandem per emulgentes ad renes transmittantur: vel, secundum Recentiores, per vasa lymphatica à cisterna venarum lactearum breviori via ad renes deducantur, eorundem ductus obstruendo, urinæ suppressionem inducunt: aut in Vesicam quoque delatæ, urinæ transitum impedire possunt. Quarum cruditatum præsentiam facile & necessario demonstrare debet earundem exitus, dum solvitur urina, & cessat suppressio. Quod si nulla succedat & appareat crassæ materię excretio, calorem excitari in musculo sphinctere suspicandum, forsan à fervidiori urina, aut biliosæ materię mista: dum enim sphincter à re aliqua acri, aut calidiori nimis irritatur atque mordetur, ad nimiam constrictionem cogitur, quam sustinet atque conservat, donec aut remittatur ipse fervor, aut musculus ipse mordicationi assuefactus, & à necessitate coactus, quantitati ipsius urinæ cedens, quodammodo laxetur, aperiatur, & transitum ipsi urinę permittat. In tali vero naturali dispositione servatur, donec nova materia biliosa urinæ associetur, & ad urinam rursus deferatur. Utrumque casum non semel in praxi ego observavi, & congruis remediis Patientes non solum curavi, sed, quod magis est, pręservavi.

Etenim pro Curatione primi casus, Clystere primum, mox etiam leniente medicamento præmisso, ad validiora diuretica devenio, qualia sunt aqua Ononidis, vel cum spiritu salis, vel cum spiritu tart. rectif. & alchalizato. Pariter efficacissimus fuit à me expertus sal tart. fixus, in aqua parietariæ, addito syrupo de succo limonum: sicut efficacissima est quoque quinta essentia crystalli, reliquis incassum tentatis, eaque dissoluta in jure, parietaria, petroselino, radic. apii & fœniculi alterato; non omittendo eodem tempore fomenta affectæ parti spongia magna apponenda, ex decoct. fol. malv. parier. melil. chamæmeli, radic. raph. altheæ, lil. alb. liquiritiæ, sem. fœniculi, lini & fœnugræci; à quorum remotione, illinienda pars oleis, amygd. aneth. & de scorpionibus.

Pro Curatione vero secundi, præmisso blando Clystere ex lacte, butyro & syrupo ros. solutivo, quinimo & medicamento leniente, Emulsio sem. melonum, cum aqua malv. vel cum sero capr. aut asinino destill. extracta, addito syrupo de ibisco, vel violaceo, congruentissima esse solet. Et interim semicupium aquæ dulcis statim parandum, alterata foliis malv. violarum, parietariæ, & salicis, in quo tepido sedeat Nob. Patiens per horam; à Balneo vero fiat copiosa inunctio, imo affusio regioni ipsius vesicę, oleo amygdal. & violaceo; vel illiniantur partes illæ omnes unguento malvino, cui superapponatur petia jam dictis oleis, vel lacte tepido imbuta; repetendæ autem erunt tum Emulsiones, tum Balnea, bis in die.

Sed Præservatio aptior & necessaria mihi magis videtur, quæ in primo casu consistit in inhibenda materię crudæ regeneratione: quod consequi quoniam difficillimum foret, ideo sicut reproducitur, ita per intervalla ad alvum ducenda & educenda, ne adeo frequenter febriculę ingruant; aut ad vias urinarias ducatur.

Idque consequi nos posse spero, dum Nob. Patiens tum in convenienti vivendi ratione insistat, tum pauca hæc, sed meliora & faciliora à me proposita exequatur.

Congruam victus rationem, cruditatibus adversantem, Excellentissimo Medico Adstanti præscribendam relinquo, & aliqua tantum ventriculum roborantia in usum ducenda propono, nempe tria grana mastich. integra ante prandii assumptionem frequenter devoranda: & sal absinthii ad ℈i. sub cœnam in exiguo vino dissolutum, hauriendum; quandoque statim à cœna rotula, sive Confectio, ex oleo legitimo cinnam. parata, saccharum cum aqua cinnam. aut florum citri dissolvendo, aptissima quoque erit.

Secundę intentioni satisfaciendum aliquo familiari medicamento stomacho non officiente, quale esse poterit pilula masticina, bis in mense, continuato triduo, sub cœnam ad ʒß. sumpta, cui addi posset Extractum mechoac. ad gr. x. quibus, si forsan non succedat ob corporis gracilitatem & siccitatem optata evacuatio, substitui poterit Extractum Lenitivi ad ʒij. addito pariter mechoac. Extracto: ita namque cruditates nec in primis viis corrumpi poterunt, sicque neque febriculas excitare: & per alvum evacuatæ, urinarios meatus obstruere nequibunt.

Pro Præservatione autem ab altera causa, expiatis primis viis, biliosa materia erit expurganda, & jecoris fervor contemperandus. Quarę rhabarbari usus facile opportunus esse poterit, cujus calor ut moderetur, Cassię misceri poterit ita.

℞. Rhabarb. opt. ʒß. Flor. cass. ℥.ij. m. f. boli quatuor horis ante cibum assumendi: sed post horam à bolis assumptis superbibat cyathum aquæ stillat. de succo cichorii; quod medicamentum quotidie sumi poterit per decem dies. Quod si forte rhabarbari usum non toleret Nob. Patiens, tertio quoque die ter repetat electuarium de succo rosarum ad ℥ij. flori cassiæ mistum, cui superbibat pariter aquam cichorii jam præscriptam, vel hordeaceam: & diebus intermediis cyathum bibat aquæ refrigerantis, aut cichorii, aut endiviæ, cum Julapio violac. aut rosarum simplici. Inde ad jecoris calidam intemperiem remittendam, eadem aqua stillat. de succo cich. uti poterit ad ℔. 1. addita syrupi de succo limonum uncia, vel salis prunellæ drachma, in cujus usu 15. aut 20. diebus perseveret; & interim extrinsecus jecoris regioni Epithema apponatur ex succo limonum, exigua quoque aceti rosati portione addita.

Quibus congrua erit injungenda victus ratio, pariter ab Excell. Viro Adstanti præscribenda: cui cætera quoquè consideranda & melius dirigenda libenter relinquo, pro Præservatione Viri Nobilissimi, quam à Deo Opt. Max. enixe precor. *Idem ibidem.*

Obſervationes.

Pro Iſchuria.

℞. Aq. malv. ℥iv. ſpirit. terebinth. ℈ß. M. exhibe: poſtea patavi balneum; in quo inſideret, ex aq. dulci tepida in qua incoxerint parietaria chamæm. parthenium, beton. apium & petroſel. addito oleo communi, antequam balneum ingrederetur, dedimus alterum diureticum cum ex aq. cortic. fabar. ℥iv. cum gr. VIII. ſpir. vitrioli: ſequenti die ſuccum raphani exhibui ad ℥iv. quem evomuit: ſerò verò aquam capill. ven. ad ℥iv. cum gr. VI. ol. camphoræ. *Roderius à Fonſeca. Tom. 1. conſult.* 87.

Mirabile eſt hoc experimentum, quo uſus eſt quidam ex iſchuria in lecto decumbens adeo vehementi, ut quinque diebus urina ſupreſſa maneret, qui cum nullis remediis curari poſſet, tandem duas treſve ſquibalas fimi equini ponderantes ℥ ij. cum vino calido rhenano colabat per pannum lineum, quam colaturam una doſi, cum fruſtra multa tentaſſet remedia, ſumebat, & ex incontinenti mingebat: alius etiam cum laboraret ex calculo, & omnimoda urinæ ſuppreſſione, idque per plures dies, eandem potionem ſumens, ſtatim miraculi inſtar lotium excrevit, & convaluit: fœliciter etiam idem medicamentum tertio ceſſit. *Petrus Foreſtus, Schol. obſerv.* 19. *lib.* 25. *De veſica morbis.*

Pharmacopœus quidam Pariſienſis iſchuria laborans, poſt multa remedia quatuor dies fruſtra uſurpata, ſequens ſibi ipſi compoſuit, à quo urina provocata eſt, & liberatus fuit:

℞. Vini alb. canarini ℥iv. ſucc. limon. ℥i. ſpiritus terebinth. ʒ ij. pro uno hauſtu. *Samuel Forminus, obſerv.* 42.

Efficax remedium ad iſchuriam expertus ſum in tribus ægrotantibus ex cerebro picæ exſiccato & cum vino albo propinato, intra horam urinæ fluxus promovetur. *Samuel Forminus, obſerv.* 33.

Devenimus ad pulv. unius cantharid. integræ cum pulv. pellis leporis combuſtæ: ſed res è voto non ſucceſſit. *Epiphanius Ferdinandus, hiſtor.* 97.

Poſt mitiorum uſum exhiberem gr. ij. cantharidum cum ℥ ij. ol. amygd. amar. *Chriſtoph. Guarinonius, conſult.* 238.

Mercator quidam ab octiduo ſtagnantem urinam paſſus, jam morti vicinus, diureticum ſumpſit è ſucco millepedum & ſucco conchyliorum nigrorum, cui granum unum cantharid. incoxerat, integro hauſtu bibitum. *Joh. Helmontius, tract. cui tit. De Lithiaſi.*

Pro Urina ſuppreſſione ex calculo renum.

Per tres quatuorve dies lotium non reddiderat mulier quædam renum calculo laborans; cum hæc remedia ſequentia adhibuiſſem, miraculi inſtar urinam reddidit, & curata fuit:

℞. Parietar. virid. M. iv. cum butyro fricta pectini cataplaſmatis inſtar calidè imponatur.

℞. Cheræfol. malv. parietar. an. M. J. ſem. alth. malv. an. ʒiß. cicer. rub. ℥ij. ſem. quatuor. frigid. maj. an. ʒ j. hord. mund. p. j. ſebeſt. rec. num. 9. caric. num. v. liquir. raſ. ℥ ß. coq. in ℔ iij. aquæ ad conſumptionem medietatis: colaturam continuò bibens, his remediis curata fuit Mulier quædam gravida, quæ in octavo menſe adeo calculo fuit affecta, ut mingere non potuerit; his autem remediis non tantum lotium reddidit, ſed & calculos duos ad piſi magnitudinem, neque fœtui obfuerant remedia, nam nono menſe abſoluto feliciter peperit. *Petrus Foreſtus, obſerv.* 25. *lib.* 24. *De renum morbis.*

Quidam mercatori urinæ retentione laboranti ex calculo ureterem obſtruente, hoc decoctum ſequens exhibui, quod licet ſecretum ſit & arcanum, ut vocant, nunc quidem reticere nolo, ob communem ægrotantium utilitatem, tale igitur eſt:

℞. Sem. malv. alth. an. ʒ iij. cicer. rub. ℥ iij. ſem. quatuor frigid. maj. an. ʒij. hord. mund. ℥ij. caric. ping. n. 9. ſebeſt. n. 7. liquir. raſ. ʒ vi. F. decoctio in ℔ iv. aq. pluvial. ad medietat. conſumptionem, colatura uſui reſervetur, qua continuo urens calculum ſemper excrevit, & urina copioſiſſime effluxit; eſt hoc decoctum lubricans ſimul & emolliens, & urinam provocans; hoc modo alii ſimili caſu laborantes in hunc modum ſemper curati fuere, primo injecto clyſtere emolliente, deinde fomentis & linimentis emollientibus, dolorem ſedantibus, & renem ac ureterem relaxantibus, poſtea decocto noſtro cum ficubus, cicere & aliis, ultimo purgatione ex caſſia adhibita. *Petrus Foreſtus, obſerv.* 29. *lib.* 24.

Pro urina retentione.

Ruſticus quidam decem diebus urinæ ſuppreſſione laborabat, pro illo conſultus, hoc Medicamentum præſcribo:

℞. Rad. fœnic. liquir. raſ. an. ℥ ß. parietar. malv. viol. agrimon. ſummitat. ribes nigræ, an. M j. ſem. aniſ. ʒiß. uvar. paſſar. exacin. p. j. ſol. ſen. ℥j. gran. alkikengi. num. v. F. decoctio in ℔ iij. ſeri lactis ad Medietatem; bis in die ſumebat ex hoc decocto, regionem veſicæ tum pectinem inungebat ol. amygd. d. poſtea adjecto oleo ſcorpion. etiam impoſito hoc cataplaſmate:

℞. Parietar. malv. chæreſol. fl. chamæm. an. M. j. cumini. pulv. ʒj. Rad. alth. ℥iß. coq. in exigua aqua ad mollitudinem, piſtentur, addendo butyr. rec. ℥ij. ol. ſcorpion. ℥i. M. ex decocto, cum ſumpſiſſet, alvus ei ſoluta eſt, & cataplaſmate continuò impoſito, tandem minxit lotium copioſum. Multa ſunt, quæ lotium provocant, ſed præcipuè ſolia ribes nigræ, licet aliquando vehemens ſit, ut ſanguinem ſimul cum lotio educat, ut in hoc ruſtico evenit. *Petrus Foreſtus, obſerv.* 18. *& ſchol. lib.* 25.

Pro urinæ difficultate cum dolore circa pubem in muliere quinto die partus. Cum fruſtra multa remedia eſſent tentata, accitus fui: hoc ſequens cataplaſma pectini appoſui, quo appoſito, incantamenti inſtar, cum eandem pro deplorata haberent, lotium liberè reddidit, & ab eo dolore, qui pubem exercebat; fuit liberata.

℞. Parietar. M. ij. Cheref. Miß. inciſa ad mollitudinem decoq. add. butyr. rec. ℥ ij. Ol. ſcorpion. ℥iß. calide pectini applicetur, ita profuit, ut nullis aliis remediis opus fuerit, ſuſpicabar malum ex frigore contractum, ſola ſæpè parietaria cum oleo ſcorpion inſtar emplaſtri pectini appoſita (quod experimentum præceptoris mei *Elidæi* erat) profuit, & me tarò fefellit, etiam ubi obſtructio eſſet ab humoribus craſſioribus, præcedente tamen clyſtere emolliente. *Idem obſerv.* 8. *lib.* 25.

Pro urinæ ſuppreſſione in puero.

℞. Parietar. oleo frixam, & eam calidam ad pectinem ſuperimpone vel inter anum & pudenda, urinam enim ciet. Vel cæpam excavatam accipe, in quam infunde oleum anethinum vel commune, & ad cineres calidos, quoad tabeſcat, ſinito, & piſtam calidam ſupra prædicta loca imponito; aliorum ac cæparum reſtis minutim cæſa, & oleo, frixa ac admota juvat; oleum lilinum idem præſtat, ſed puer hic, quum multa eſſent tentata, ex oleo ſcorpion inunctus multa minxit, & liber evaſit; radix meu oleo cocta, & pectini applicita, urinam pueris unicè provocat. *Amatus Luſitanus, curat.* 10. *cent.* 4.

Subſequens

Subsequens emulsio in suppressione orinæ ultra septimum diem ad miraculum usque exeruit suas vires in muliere quadam, & est secretum Divi Maximiliani, excrevit calculos ultra mille & quingentos, & aliquot mensuras urinæ.

℞. Sem. viol. purpur. ℥ß. cum aq. veronic. q. s. F. emulsio. *Carolus Oslevius* Epist. antepenult. lib. 3. Epist. & consil. *Cratonis*, *&c.*

Pro urinæ interceptione & difficultate, laudo ego hunc pulverem.

℞. Nucleor Persic. cerasor. an. ℥ij. sem. dauci, siler. montan. an. ʒvi. sem. fœnic. d. anis. liquit. an. ℥ß. artemis. ℥j. sacch. albiss. ad pondus omnium. F. pulvis subtiliss. capiat cochl. j. in vino albo tenui: in eo casu maximè etiam laudo amygdalas amaras, vel iis meliores nucleos persicos comestos: item pulvisculum virgę aureæ vel artemis. vel calam. aromat. quem velim cum vino albo tenui absorberi ʒi. vel ʒij. pondere, mirum quam sint ex usu hi pulveres, si in frequentem usum adhibeantur, vel simplices vel mixti. *Reinerus Solenander, consil.* 18. *sect.* 1.

℞. Sem. raphan. genist. an. ʒiij. sem. bardan. ʒij. croci ℈ß. sacch. ℥iß. F. pulvis: detur una pars manè jejuno ventriculo ex vino albo, altera pars vesperi ante cibum. Inter ea quæ admoventur tria maximi valoris mihi magnoperè probantur. Primum sanguis vulpis calidus renibus illitus; alterum oleum scorpion. cum minima cantharidum in pulv. redactarum portiuncula pariter illitum: tertium est quod.

℞. Succ. cepæ. petrosel. apii, fœnic. an. ℥iv. cum mica panis. F. cataplasma pro renibus. *Joh. Zecchius, consult.* 30.

℞. Aqu. veronic. parietar. an. ℥ij. Syrup. de alth. ℥i. M. F. Julepus; add. ol. succin. gt. v. exhibe dimidiam partem circa vesperam, alteram mane; reperatur hic clyster alternis diebus.

℞. Rad. malv. alth. an. ℥i. fol. malv. pariet. heder. terrestr. an. M. j. flor. chamæm. melil. an. p. j. sem. fœnic. anis. carvi. an. ʒij. F. decoctio in colat. ℔j. dissolv. bened. laxat. ℥ . mell. viol. ℥j. ol. amygd. d. chamæm. an. ℥i. salis ℈ij. F. enema. cum iisdem, herbis aucta quantitate fiat insessus. *Joh. Petrus Lotichius, observat.* 11. *cap.* 3. *lib.* 4.

℞. Parietar. rec. M. iv. decoq. ad cataplasmatis consistentiam, adde ol. lil. alb. ℥ij. ol. scorpion. ℥i. F. cataplasma, id linteo duplicato densè inductum calide sumini applicetur, cum admiratione illico lotium provocatum quoties admotum, quasi affixa cucurbitula sensit urinæ attractionem. *Augustinus Thonerus, observ.* 10, *lib.* 1.

Hoc decoctum præscripsi.

℞. Rad. liquit. ℥i. passul. ℥iß. Rad. ononid. ℥ß. cicer. rub. p. j. fol. malv. parietar. an. M. j. flor. chamæm. p. i. F. decoctio, dulcoretur addito sacch. & bibat, insessione quoque ex decocto malv. parietar. chamæm. tepide utatur, his factis urinam denuo reddidit & dolor circa vesicæ regionem quievit. *Felix Platerus, observ. lib.* 2. *pag.* 280.

Ad mictionem provocandam quæ mirè angebat, bibit jusculum sequens.

℞. Circer. rubr. p. j. rad. asparag. petrosel. an. ℥i. sem. melon. ℥ß. Coq. addito butyro, bibat, sub vesperam copiosè minxit urinam, cessante iterum mictione dedi hanc potionem.

℞. Sem. nasturt. ʒß. Aq. parietar. ℥i. Julepi viol. ℥ß. bibat, & repetat decoctum cicerum, quibus factis immensam denuò urinæ copiam ut prius minxit sine recidiva. *Felix Platerus, observ. lib.* 2. *pag.* 359.

Viro cuidam nobili certis temporibus circiter biduum vel triduum supprimebatur urina, adeo ut nullam reddere poterat; tuncque dolorem & in renibus gravem, & distendentem in vesica sentiebat, donec urina impetu quodam rursùm prosiliret, copiosa, eaque turbida, in qua subsidente, vel colata per pannum, pus & mucus bona quantitate deprehendebantur. Existimavi renum, & presertim dextri, in quo latere magis dolebat, aliquam exulcerationem esse, à qua pus in renibus coacervatum, mucumq; urinæ in ureteres influxum, tamdiu impedire, donec loco cederet, & cum urina elueretur; metuebam etiam ne calculus quoque aliquis subsit, qui in renum substantia genitus, auctus diuque retentus, illic sedem fixerit: remediis meis usus tarius & mitius hoc affectu laboravit, inter quę hęc plerumque profuerunt, quando paroxysmus ille eum invadebat, insessione in balneo utebatur ex decocto relaxantium & anodynorum simplicium parato.

Bibebat de hoc diloto terebinth. una vice ad ℥iß. quod & si illi non saperet, quia tamen mictio inde mox sequebatur, obtemperabat.

℞. Resin. laricea vel abietin. puriss. & limpidæ ℥ß. vitell. unius ovi, mell. ℥i. agitentur probè in mortario marmor. donec albescat & dissolvat lactis cremoris instar: postea adde vin. alb. opt. aq. parietar. & fl. fabar. an. ℥iß. syr. limon. vel acetos. citri. ℥i. agitentur denuò, ut amplius liquescat. servetur ad usum ex terebinth. vera cypria pilulas parari curavi hoc pacto.

℞. Terebinth. veræ ℥ß. sacch. cand. ʒii. syr. de limon. q. s. F. massa, de qua capiat ʒi. pro vice hebdomadatim, vel si malit in pulvere uti, ejus ʒi. bibit cum vino: paroxysmo interdum adveniente bibit sequens decoctum, uti & alio tempore frequenter.

℞. Cicer. rubr. p. j. maceratorum aliquandio antequam decoquerentur, in aq. rad. fœnic. petros. & asparag. rec. vel turionum illius recentium cum pullularent, an. parum. F. decoctio. adde ol. amygd. d. rec. expr. ʒvi. salis tantillum pro uno haustu. Quando dolor immensus erat, ut nulla esset quies, egoque vocatus adessem, ad narcotica progressus, quibus prius non erat usus, cum & somnus obreperet, atque levamen sentiret, mirè laudabat; quæ tamen non nisi necessitate urgente summa, illi exhibebam, per pilulas ejusmodi.

℞. Pulv. troch. alkikengi sine opio ʒii. opii ʒß. contriti diligentissimè cum ʒi. sacch. candi. cum syr. de liquirit. F. massa Detur pilula ℈i. pondere, vel paulo plus prout operabitur. Hisce potissimum remediis, quę abstergendo obstructiones solvebant, urinam promovebant, dolorem mulcebant, multos annos sublevatus fuit: donec thermas Cellenses adire volens, cum itineri accinctus esset, apoplexia subitò correptus expiravit. *Felix Platerus, observ. lib.* 3. *pag.* 813.

Fotus admotus reni & ureteri, mox inunctio ex oleo Scorpionum & amygd. d. tum etiam cataplasma ex fęce decocti emollientis cum cepis coctis sub cineribus: eodemque tempore exhibitus julepus sequens.

℞. Succ. parietar. & fœnicul. marin. an. ℥ß. succ. limon. & ol. amygd. d. rec. an. ℥i. M. F. julepus, pro una dosi: intra horam ab assumpto julepo, copiosè minxit & liberatus est. Ad sigillum curationis sumpsit postridie mane bolum ex cassia, rheo, & cremore tartari. *Lazarus Riverius, obs.* 29. *cent.* 2.

Nobilis quidam diębus æstivis calidissimis Lutetia Monspelium veniens, multoque potu ad sitim extinguendam sese ingurgitans, quatuor à reditu suo diebus incidit in omnimodam urinæ suppressionem. Usitatis remediis per triduum usurpatis nihil conferentibus, tandem ego vocor, & prædictorum relationem audiens, quęro num dolorem aliquem in lumbis aut pube æger perciperet, aut aliàs nephriticis affectibus obnoxius fuisset, ille se nullo dictarum partium dolore affici, neque unquam dolores nephriticos passum esse constanter affirmavit: quibus omnibus diligenter perpensis, censui hanc urinę suppressionem à nullo renum aut vesicæ vitio dependere, sed potius ab obstructione venarum emulgen-

emulgentium, quam humorum multitudo pepererat. Siquidem Gal. libr. 10. method. cap. 2. duplicem obſtructionis cauſam ſtatuit, humorum ſcilicet multitudinem, & eorum craſſitiem: ratione multitudinis vaſa nimium repleta & diſtenta, non poſſunt ſeſe contrahere ad expulſionem, quod maniſeſte in veſica, quæ à diuturniore urinæ retentione prætermodum diſtenta, difficillimè interdum urinam excernit, propter contractionis defectum. Huic ſententiæ inhęrens, phlebotomiam propoſui larga manu celebrandam, ad ſolvendam venarum plenitudinem, cui cùm acquieviſſet Medicus ordinarius, extracta fuit ſanguinis ℔i. at vix hora elapſa à veneſectione, ſenſit æger profluentem urinam à renibus ad veſicam per ureteres, & ſe brevi eam redditurum profeſſus eſt; ac paulò poſt matulam petiit, quę cum unica mictione repleretur, alia vaſa fuerunt afferenda, ita ut intra horæ ſpatium plures urinæ libras excreverit. Sicque omninò liberatus eſt, neque ſumere voluit purgans medicamentum quod in craſtinum ipſi fuerat præſcriptum. *Lazarus Riverius obſerv. 1. cent. 1.*

Jo. Dominicus Sala qui ætatem inter experimenta conſumpſerat, ſemel omni vitæ ſpatio ſe urinam quindecim diebus in viro ſuppreſſam vidiſſe monuit, venis ad pollicis amplitudinem intumeſcentibus, quę fluente denuo urina in ſtatum naturalem rediere. Secus urinam ſupra quinque vel ſex dies nunquam meminerat retentam. *Joh. Rhodius, obſerv. 28. cent. 3.*

Nicolaus Trevi ſanus Medicinæ Theoreticæ Profeſſor, jam ætate confectus à veſicæ calculo urinæ vexabatur ſuppreſſione. Jacobi Zabarellæ tunc Profeſſoris Medici munere atque conſilio, quum lapidem nephriticum brachio aptaſſet; calculum excrevit: nec quicquam ex eo percepit incommodi, poſtquam ipſum perpetuò circumferret. Eandem ejus efficaciam Jo. And. Schogargus celebris Medicus Patavii in agricola eſt expertus, qui urina retenta dum valde torqueretur, lapide iſto coxæ interiori admoto; ea protinus effluxit. *Joh. Rhodius, obſerv. 30. cent. 3.*

Lapis Nephriticus maximè laudatus ex Nova Hiſpania defertur, praſſio lapidi ſimilis, qui ad viridem colorem lacteo permixtum tendit, præfertur viridior: ejus præcipua laus eſt ad nephriticos dolores, tum ad calculum expellendum & arenulas. Nobilis mihi notus unum habet, cui nullum alium comparandum vidi; nam eum brachio geſtans, tanta arenularum quantitate liberatur, ut metuens ne noxia ſit tanta ejectio, interdum illum deponat, nullumque tum amplius calculum ejicit: ſed dolore premente denuò eum geſtans, ſtatim levatur aut minuitur dolor, multarum arenularum, atque etiam calculorum expulſione. Ea etiam occulta facultate præditus eſt, ut ab ejuſmodi dolore præſervet geſtatus, renum calorem mitigando. Duciſſa Bejar ter brevi temporis intervallo nephriticis doloribus afflicta, armillam ex eo lapide ſibi confecit, quam perpetuò geſtat; ex illo tempore (quod decennium ſuperat) eo dolore nunquam vexata eſt *Nicol. Monardes. lib. De ſimpl. Medicam. ex novo Orbe delatis.*

Pro Urina incontinentia.

Urina infantium (ut refert Benedictus Vermenſis) muribus elixis in cibo datis cohibetur. Ego hoc expertum novi à quibuſdam mulierculis Delphenſibus, quę pueris elixos mures commodè dederint. *Petrus Foreſtus, ſchol. obſ. 22. lib. 25. De Veſica morbis.* Legatur *Obſervatio 22.*

Malmundarium anno 1608. vocatus, hydropicam anum curaturus, immanem ex remota platea ejulatum audio, ſciſcitor quid eſſet, ducor ad juvenem primiparam, cui Inepta obſtetrix veſicam laceraverat, ut ne momento urinam contineret. Unde jugi ſtillicidio excoriata primum cutis labiorum pudendi; moxque tot ibi verrucæ, ſed molles, natæ, ut putem nullius duas manuum volas capere illas potuiſſe; utraque nates ad os ferè eodem lorio exeſa. Juſſi Leodium illam vehi cupidiſſimus curam illam tentandi, reclamante Socero meo Ryctio Medico Doctiſſimo, ut primùm operi me accinxi, informem illam & prægrandem verrucarum molem, magmate illo ex ſtibio crudo & ſublimato æqualiter mixtis, unde butyrum antimonii deſtillant, densè oblevi: qua ſæpius detaſa, die tandem tertio, labia pudendi altiſſimè ſepulta primum ſe aperuere, & clunium putris caro exeſa vel exciſa ſpem boni ſucceſſus fecit: ut primùm diductis labiis Sphincterem veſicæ obſervare potui, ſiphonem argenteum concinnavi, cujus partem breviorem veſicæ immittebam, longiori autem & quatuor latos digitos extanti lagenam alligabam. Hoc modo urina alio derivata, ulceribus ad cicatricem ductis, ſana ſibi viſa, maritum, cum quo biennio non conſueverat, decimo nono poſtquam Leodium venit die, ad ſe vocat, à quo, cum ipſam artem reponendi ſiphonem neceſſariò auferendum in amplexibus docuiſſem, iterum gravida fœlicius peperit: cæterum urinæ jugi ſtillicidio cum multa adhibuiſſem fruſtra, dimiſi hoc uno lætam, quod omni dolore ſoluta moleſtam vitam ob lagenæ pondus commodius traheret. Tandem alia occaſione Malmundarium revocatus, lætiſſimam offendi, unaque ſiphonem argenteum offerentem; jam inquit aliquot menſes hujus adminiculo non egui, tibi fortè uſui aliquando erit. Stupente me, quomodo urinæ illa incontinentia liberari potuiſſet, oſtendit mihi ſacculum collo appenſum, in quo erat pulvis bufonis vivi in nova olla uſti. Hoc à cingaro ſe edoctam, ab ejus uſu nihilo ſecius urinam ſe continere, quam ante lacerationem. Leodium reverſus, hoc ſecretum nunquam mihi lectum vel auditum in alio experiendum duxi. Appendi itaque collo Mercatoris cujuſdam eadem incontinentia ob male ſectum calculum, vexati, mirum dictu, etiam hic ſtatim perſanatus fuit. Aliam periculum hujus faciendi occaſionem quamvis curioſè quęſiverim reperire non potui. *Henricus ab Heers, obſerv. 14. lib. 1.*

Uſus catechu in Urina Profluvio continuo.

Magnifici viri filiola 2. annorum, ab incunabulis ſolam aquam bibens, à Cereviſia vinoque penitus abhorrens, ante biennium Urinæ quadam incontinentia laborabat, urina ſæpius urgente & fluente, cum dolore & intertigine pudendorum. Dedi pro lenienda, temperanda, & ad naturalem ſtatum reducenda excretione:

℞. Rad. alth. præp. ʒii. troch. alkek. c. op. ʒi. Sacch. ad p. o. M. F. Pulv. S. *Lindpulver.* 2. malvat. juniperinum, cum ſpiritu nephritico factum, & Anodynis temperatum, de quo alias. 3. Ad Umbilicum Ol. cer. ſuccin. cum aliis calefacientibus remixta. 4. pro intertigine pudendorum.

℞. Ung. roſ. ℥ß. nihil. alb. ſacch. ſaturn. per præcipita. ʒß. ol. momord. parum, m. præter inſpergenda ſicciora. 5. balneum ordinavi ex lenientibus & conſolidantibus, malv. bismalv. roſ. rub. Chamęm. &c. Sed omnia hæc in ſimilibus affectibus preceſſe ſolita levi effectu ſe commendabant, indies magis producto affectu. Cum igitur majori adſtrictione opus eſſe videretur, pro Renum laxo tono roborando, dedi tandem Catechu præp. aliquot doſes, in aqua pro potu miſcendas, unde diuturnum & obſtinatum malum opinione & parentum & Medici ipſius citiùs ceſſit.

Eundem in finem, in ſimillimo, ſed graviori caſu, ubi nempe præter memorata, in locis intertriginoſis vermes generarentur & apparerent moleſtiſſimi, idem medicamentum ceu divinum auxilium adhibuit D. D. Weitzius, Amicus & Collega honoratiſſimus. *G. Wolfg. Wedelius.*

De

De Urinæ incontinentia à casu ab Alto.

Vir quidam fermè septuagenarius per plurimos annos intemperatè vivens, cum ab alto novem circiter cubitorum, non sine magna lumborum & nervorum contusione in terram resupinus decidisset, eadem die involuntaria urinę mictione afficitur, adeò ut ne minimam urinę quantitatem in vesica retinere posset, ob nervos vesicæ cervicis læsos & relaxatos. Quantumvis autem varia selectiora, ad molestum affectum hunc depellendum, diu in usum adhiberentur remedia, tàm externa, quàm interna, attritos præprimis ac laxatos nervos respicientia ac roborantia, optatus tamen effectus non sequebatur, ob ætatem procul dubio provectiorem; corporisque vires ab immodica victus ratione, jam longo temporis spatio continuata, fractas & imbecilliores redditas. Cum autem nihilominus in publicum prodire anxiè desideraret, precibus institit, ut in tantis angustiis ipsi suppetias ferrem. De auxilio cogitanti incidit mihi Cl. Hildani instrumentum cent. 6. obs. 55. descriptum, ex stanno conflatum, superiori parte circa coxendicem duplicata tela annectendum, quo urina inter deambulandum aptè colligitur, quam tam benè recipit ac continet, ut ne guttula quidem deperdatur. Hoc jam instrumento munitus senex non solùm in publicum prodit, verùm etiam consueto munere fungitur. Tametsi autem Amatus Lusitanus cent. 2. curat. 11. & Benivenius Florentious de abditis morbor. causis cap. 93. de urinæ incontinentia ex casu, medicamentis ultimam spinæ vertebram ac laxatos nervos roborantibus curata, mentionem faciant; illius tamen ægrotus fuit juvenis, corpore robusto & bona temperatura præditus, hujus verò senectus adhuc vegeta & viribus pollens, adeoque ambo ad curationem longe habiliores. *Alphonsi Rhonii.*

De Urinæ incontinentia.

Quondam etiam nimio praceps urina fluento
Irrigat exuvias, obscœnoque inficit imbri.
Ergo cinis cornu cervini proderit haustus,
Vel nepeta ex vino tritum vel lacte capella.

Ita quidem Serenus Sam. cap. de vesicæ & urinæ vitiis; Sed Polyhistor Plinius aliud huic malo remedium opponit: Urina infantium (inquit lib. 30. Nat. hist. cap. 15.) cohibetur muribus elixis in cibo datis: Sed alter noster & Germaniæ Plinius, Conrad. Gesnerus, ex nescio qua Sereni editione in hist. anim. vivipar. cap. de mure, p. m. 721. paulò aliter licet in eundem finem subscribit, si urina præter voluntatem vel nimium fluat, cinis prodest (hausto nepetæ succo.)

Ex vino muris tritus, vel lacte capella.

Quot aliàs passim prostent ad ejusmodi malum tollendum specifica remedia, jam inter omnes constat, & vel unica illa Nobilissimi nostri Pegasi observatio, Anno Ephemerid. secundo inserta, hujus rei testis sat locuplex. Ego ex antiquatis unum proferam novo schemate vestitum. Virgo quædam nobilis constitutionis phlegmaticæ & vitæ sedentariæ, ac diætæ minus convenienti dedita, ab ineunte ætate & jam adultior, urinæ incontinentia diu noctuque gravissime affligitur, & licet variis remediorum generibus, & inter illa suillo quoque pudendo variè præparato sæpè multumque uteretur, eoque nomine non tam ex mali contumacia, quàm florentis ætatis reverentia, pudore non levi suffusa, omnium mortalium opem imploraret, nullo tamen vel ex ipsa Epidauro adscito medicamento citius & felicius convalescere potuit, quàm quod suggessit, quasi ἀπὸ μηχανῆς interveniens plebeia quædam, tædiosi affectus pertinacia & juvenculæ verecundia commota: Ea, inquit, facile te salvam dabo, unumque, si obtemperaveris. Filius mihi erat, pergit Thestylis, 15. circiter annorum, quem cum fabro ferrario in disciplinam tradere vellem, sed incontinentia urinæ a puero ad illum usque diem efflictim laborantem, idque malum fabro indicarem, esto bono animo, inquit, facilius hunc tibi puerum curabo, quàm vulpes pyrum comest. Domi mihi nascitur præsentissimum remedium, musculis aliquot devoratis, immunis erit ab omni hac spurcitie filius tuus, Dictum, factum. Virgo sanitatis cupidissima, omnes statim angulos perquirit, & inventis aliquot musculis eos in clibano prius exsiccatos ac pulverisatos audacter devorat, ovo frixo inditos, & statim à gravissimo hoc malo liberatur, mensibusque qui in 18. ætatis annum usque substiterant, prorumpentibus inculpata postea fruitur valetudine, redeunte sensim faciei colore, qui antea pallidus fuerat vel luridus potius, florido vividoque.

Ex hac historia noto,

1. Plebejorum remedia non semper esse contemnenda: οὐδὲ ἰδιωτέων ἱστορίην, ἤν τι δοκέῃ ξυμφέρον, pręcipit Cous noster inter alia Medico necessaria, quod eleganter reddidit Clarissimus Hoefferus in suo Hercule Medico p. m. 77. Neminem pudeat, inquit, quantumvis literatum aliquid addiscere, quod ad artis suæ perfectionem & ornamentum spectat, sive illud ab anu septuagenaria, sive ab eruditissimo quoque suggestum, modo non sit superstitiosum, lege divina prohibitum, aut alia ratione insanum &c. Quale quid & hujus aniculæ erat, quæ pro qualibet dosi musculos num. 3. sumere, idque terna vice certaque die repetere jubebat, quod tamen ægra una dosi malo hoc defuncta, neglexit.

Noto 2. Mures domesticos in statu adversæ valetudinis citra noxam assumi posse, cum panis, caseus, lardum & frumenta, ex iisque ferè optimum quodque ipsorum sint deliciæ, hinc de caseo fertur proverbium, omnium optimum esse quem mus arroserit, & pinguescunt inde, ut nonnullis populis (ut incolis in Calecut) in cibum veniant, à felibus expetantur & felinam quoque carnem vescam reddant, qua itidem avide vescuntur Liburini, Hispani & Galli Narbonenses.

Noto 3. Mictionem plurimam parvæ quidem dejectionis causam esse, ex Aphor. Hipp. 83. s. 4. sed & tardantium mensium obicem non levem, ob crassitiem sanguinis vasorumq; angustiam, humore seroso sanguinis vehiculo ad renes potissimum derivato, quod medicorum nostri seculi Coryphæus Sennertus quoque inculcat l. 4. pr. p. m. 151. Cavendum (inquit) ne menses moventia in horum suppressione indiscriminatim usurpentur, nam cum multa ex iis sint, quæ urinam simul movent, exhibita intempestive potius nocent. *Joh. Michaelis Febri.*

Incontinentia Urinæ.

Pastor quidam Holsatus Fridrichsstadio nuperrimè hanc observationem ad me perscripsit: Cuidam hic apud nos mulieri, quæ 7. annos incontinentia urinæ laboraverat, à circumforaneo præscriptum tale medicamentum.

℞. Ficuum, uvarum Corinthiacarum, passularum an. ℔ß. Incisa coq. in aq. pluvialis ℔iv. quibus deinde add. glycyrrhizæ ℥i. minutim concisæ. Ex hac potione sæpius repetita & recocta bonum haustum cepit, tandemque inde convaluit.

Quomodo hęc potio Incontinentiam Urinæ curare potuerit, non meum, sed vestrum est definire, cum à

Practicis hic alia præſcribantur. Malum enim hoc cæteroquin aſtringentibus & conſolidantibus curari vult, cum plurimum à ſoluta continuitate, ſcil. dilaceratione colli veſicæ ortum ducat, ubi quoque concurrit ſphincteris læſio. *D. J. L. Hannemanni.*

Reſponſio Th. Bartholini.

Quia in hiſtoria non additur cauſa quæ incontinentiam urinæ in muliere vel concitavit vel fovit, ſuſpicari licet vel ab acrimonia lotii dependere, vel in partu læſas eſſe urinæ vias. Si illa, abſtergentia & mitigantia ex ficu, & uvis magis profuerunt, quam aſtringentia. Si hoc, conſolidationem perfecerunt eadem natura benigna adjuvante. Ex ficu ad urinæ incontinentiam hoc rectius ab Italis laudatur.

℞. Fol. ficus, bacc. lauri an. ℥ii. f. pulv. doſ. ʒii. in vino nigro vel cum cibo. Neque enim ficubus levis aſtringendi facultas deneganda. Ex Diphilo Athenæus l. 3. deipnoſoph. annotat; quorum remiſſior dulcedo eſt, illas ori placere cum eduntur, & ob aliquantulam adſtrictionem ventriculo prodeſſe: orbicata, quibus adſtrictio jucunda eſt cum dulcedine, ventriculo conferre.

De Certo in Vrinæ incontinentia remedio.

Præſentiſſimis urinæ incontinentiam curantibus remediis merito accenſendum eſſe pudendum ſuillum, quod B. Dn. D. Mœllenbroccius Ann. 11. Ephem. Germ. Cur. obſ. 21. commendat, ſequentia teſtantur. Fœtum excludebat mortuum mercatoris Grunbergenſis uxor cum partu difficillimo, & tali qui etiam veſicæ muſculos lædebat, ut urina ſponte flueret. Poſt debitam evacuationem corporis & uteri, dabam pudendum ſuillum aſſatum & pulveriſatum, cum pauco ſaccharo dulcoratum, & felix eventus comitabatur conſilium datum. Alia fœmina laborabat incontinentia urinæ per 15. annos, ſed huic nil auxilii erat ab hocce remedio, quia malum erat inveteratum. Ruſtico Scher-endorffenſi, qui etiam per ſexennium involuntariè emiſerat urinam, hoc ordinabam, aliquid equidem levaminis videbat, ſed malum non tollebatur penitus ob eandem fortè rationem. Principiis obſta. *Samuelis Ledelii.*

Remedium certum in incontinentia urinæ.

Contra urinæ incontinentiam multa ab autoribus commendantur remedia, e. g. veſica ſuilla combuſta, leporum teſticuli, guttur galli toſtum & exiccatum, cineres erinacei combuſti, medulla lapidum, pulvis piſcium in ventre lucii piſcis repertorum exiccatorum &c. ſed nullum præſtantius & certius non ſemel inveni pudendo ſuillo, quocumque modo cocto vel aſſato, atq; à B. D. Joh. Michaelis P. P. & Practico, Lipſiæ quondam celeberrimo, ſæpius comprobato. Schrederus lib. 4. Pharmacop. Med. Chim. p. 112. ſcribit, ſe noſſe quendam, qui mictionem nocturnam Tabaci ſuffitu præcavit. *D. Valentini Andreæ Moellenbrocci.*

De Mictione involuntaria.

Domini Seidelii uxor, poſt partum difficillimum ſentit dolores acutos circa pudenda. Urina præter voluntatem effluebat & guttatim. Præſcripſi ſeq.

℞. Sem. papav. alb. cydon. an. ℈iv. hyoſc. alb. Gumm. arab. tragac. ana ʒi ß. Rad. glycyrrh. Santal. rubr. Troch. Alkekeng. ana ʒß. Sacch. roſ. tab. ʒiij. M. F. Pulvis.

℞. Mucil. ſem. cydon. ℥ß. pſyl. ʒj. extract. cum Aq. Equiſet. & plantag. q. ſ. Add. Alb. ovor. n. 1. Ol. verbaſc. ʒiiß. roſ. viol. ana ℥ß. ceræ q. ſ. M. F. Linimentum. Lavetur Aq. ſolani, & adde Ungu. alb. camph. ʒß. His curabatur optimè & ſubjungebat dein uſum Thermarum Landeccenſium & integrè reſtituebatur.

Scholion.) Hoc malum originem trahit à læſione Sphincteris in partu, prout nunc læſio vel major vel minor exiſtit, ita & ſpes curationis. Morbus ſi inveteratus ſit, difficulter admodum curatur, vel planè non aufertur. Tria ejuſmodi Exempla in Praxi mihi ſeſe obtulere. Fœminam quandam, ubi recens erat malum, paucis remediis in integrum reſtitui. Duas alias, ubi malum inveteratum & læſio magna, reſtituere non potui, etſi mitigatio mali & ſpes curationis ſæpiùs affulgeret.

Vrina diu per ſcrotum reddita.

Vir Illuſtris cum ante biennium iter faciens à mari terris, qua tranſeundum, impetuoſe ſuperfuſo cum curru ſimul propemodum hauſtus fuiſſet hyberno tempore, evaſit quidem, ſed totus madens undis, & frigore rigens. Ex eo, intumeſcere ſibi ſcrotum, indurarique notavit, cumque malum aggravaretur, in urbem tandem noſtram ſe tranſtulit de ſalute anxius. Vocati in conſilium celeb. Monichenius Archiater Regius, & ego, primùm quidem per epicraſin humores noxios expurgavimus, inde ad cataplaſmata cum chirurgo verſi animadvertimus matutinis viſitationibus ſplenia madida, & urinam redolentia. Unde expenſis accuratius omnibus foramen in infima ſcroti parte conſpeximus, unde lotium proficiſcebatur. Injecta turunda, quæ foramen modicè ampliaret, perſeveratum ad duritiem emendandam cataplaſmatis, cumque conſtaret bis pertuſum Scrotum, & ſuperna parte, qua perinæum urethræ jungitur, & inferna, quæ pervia oculis, inter prognoſtica dubia accinximus nos ad leniter purgantia & clementer exſiccantia, adeo optato eventu, ut malum, quod in corpore alioquin cacochymico, & ſexagenario exitium minabatur, feliciter ceſſarit. Præcipuè à vino malvatico chalybeato evidens auxilium deprehendimus. *Thom. Bartholini.*

Vrina circa os ſacrum exiens.

Henricus Crentzfeldi, Medicinæ candidatus Germanus, jam diu auditor meus induſtrius, ex antiqua vertebrarum dorſi luxatione & gibbo per intervalla valetudinis afflictæ fuit, doloribus potiſſimum circa os ſacrum infeſtantibus, qui ſuperioribus menſibus adeo invaluere, ut ferendis impar juſſerit locum affectum, & puris deliteſcentis indicia non obſcurè præ ſe ferentem per Chirurgum aperiri. Quo ex arte aperto profluxit mox purulenta materia copioſe, & ſimul cum illa urina per vulnus erupit. Duravit ille urinæ fluxus per locum affectum aliquandiu, donec ſuperveniens paulatim hydrops mandata fatorum exſequeretur, & juvenem eruditum in rationes Libitinæ referret. *Olai Borrichii.*

Ex nimio aloës uſu cruenta urina.

Zythopœus quidam Hafnienſis ſexagenario major, & durioris alvi, ex conſilio amici ſuſpendit in cereviſia ſua fermentanda ſuccum aloës vulgatum, & ita præparata utitur, primis quidem menſibus ſine ullo ſanitatis diſpendio, tandem inter mejendum notat ſibi ſanguineum quiddam cum urina prodire, ſed negligentior ſui pergit, & in medicata ſua potione tam diu perſiſtit, donec loco urinæ ſæpe purum, & copioſum ſanguinem redderet. Quam metamorphoſin formidans calamitatem ſuam mihi aperit, nec unde proficiſcatur, ullo modo poteſt hariolari. Ego in ſex res non naturales inquirens cùm adverto potione illa aloëtica delectari ſenem, eas verò, inquam, tragœdias aloe excitat, à qua porro abſtinendum, ut cui nihil familiarius, quam acrimonia ſua oſtiola venarum aperire.

Cum

Cùm pareret monitis, & pilas ex terebinthina, rhabarbaro, & marga saxatili concinnatas loco aloës frequentaret, cessavit invisum malum, & cruor intra vasa sua coërcitus quievit. *D. Olai Borrichii.*

Purulentum lotium.

Bis anno, quem terimus, urinam purulentam Hafniæ vidimus, in nobili puero & honesta femina, dispari fato sicut sexu, sede quoque affecta dispari.

Nobilis puer septennis purulenta multa mingit, sed gravissimo in perinæo glandeque cruciatu, unde ad mictionem vix cogi potest dolorum horrore. Alias benè valet & ludit sine ulla querimonia. Tentavimus per syringam explorare, ubi in vesica vitium lateret, sed nihil deprehendere potuimus, ut suspicio sit altius hærere malum, sive in fundo vesicę exulceratæ, sive in prostatis, in lumbis quippe nullum dolorem sensit. Adhibita omnia interna pariter & externa. Sed auxilia eiusit pertinax malum, quod tandem cum morte extinctum fuit. Multa signa persuadebant, vesicæ esse exulcerationem vel vicinarum partium. Quia pus excretum urinæ non ita permiscebatur, sed sæpe solum visebatur, idque cum aliquo fœtore, qualem membranosę partes exulceratæ spirare solent. Huc spectat Aphorismus 81 sectionis 4. Hippocratis, quanquam squamulæ necdum nobis visæ, quamdiu apud nos fuit. Ad alium enim translato locum quid exinde acciderit, ignoramus. Mortuum verò rescivimus.

Honestæ feminæ, sed gravidę, purula urina majus negotium facessebat, sed meliori eventu. Magnus dolor dorsum lumbosque vexabat. Febris accensa cum horrore, duplicis Tertianæ typum referebat. Urina primum cruenta, mox purulenta apparuit. Vomitus quoque sanguinis semel terrebat. Pus verò copiosum cothidie cum lotio reddidit, inæqualiter quidem illi mixtum, tandem tamen in fundo matulæ subsidens, sed sine fœtore. Renum apostema quoddam ruptum, suspicio certa videbatur ex dolore dorsi & lumborum, febre comitante, & puris conditione. Unde verò sanguinis vomitus, non ęquè facilè potuit dijudicari. Credo tamen, omnia hæc symptomata à sanguinis copia fluxisse. Plethorica quippè est. Et cum prægnanti menses non fluant, qua data porta est, ruunt & evacuantur. Vidimus enim alias in mensium vel obstructione vel parcimonia, abundantem in corpore sanguinem alias vias sibi elegisse. In curatione circumspecti ea exhibere ausi non sumus, quę purulentos renes per vesicam expurgarent, ne fœtus simul propelleretur sexímestris, de cujus salute sollicitos nos esse conveniebat, cum abortus esset metus quiescente eo, & nullum motum edente paroxysmi diebus. Igitur terebinthinatis omissis, Emulsiones & hordeata præscripsimus, ut & renibus & febri prospiceretur, cordialibusque pulveribus & febrem jugulare animus fuit, & fœtum roborare. Dorso dolenti Emplastrum Diachylon cum gummis, umbilico verò Epithema ex balsamo Embryonum &c. appositum. Tam feliciter omnia successerunt, ut superstite fœtu & matre convalescente, urina sana sit reddita, & febris die septimo per sudorem terminata. *Th. Bartholini.*

Urina viridis.

Matrona nobilis sextum mensem gravida corripitur febre tertiana. Advocor, & quæ malo avertendo opportuna sunt, præscribo. Postridie & sequentibus aliquot diebus, dum urinam prægnantis inspicio, oppidò viridem eam observo, sedimento griseo subsidente. Jubeo frontem & oculos mihi obverti, cognitarus anne in icterum declinet malum, quod compertum, urinas ictericorum aliquando ex flavo virere. Nihil in vultu, in oculis nihil, quod de imminente ictero testetur. Cessavit paullo post malum, pharmacis acidi nimii vires frangentibus expugnatum: quid enim credibilius, quam bilem in corpore hoc cum potentiori acido confusam ad vasa urinæ penetrasse, & in itinere colorem suum flavum, ad imperium acidi, in viridem convertisse, quo nihil frequentius, ob eandem rationem, in excrementis infantum solet notari. *Ol. Borrichii.*

De Urina nigra nil funesti indicante.

Vir apud nos Præ-consularis Dominus ac Patronus mihi maximus G. K. nulla data causa externa, urinam dum redderet, nigram illam egredi cerneit; ipse ad insolitum urinæ suæ colorem perterritus, vocari me jubet: accedens video colorem, examino substantiam, nulla aderat pelluciditas, nullum sedimentum, imo nec cum aliquandiu in receptaculo vitreo communi stetisset; atramentum scriptorium urinæ loco substitutum judicassem, si non serio & scrupulosè satis eam mihi monstratam esse animadvertissem. Indispositionem gravem sentiebat nullam, nisi quod circa lienis regionem tensionem aliquam perciperet, & circa diaphragma. sese cingulo quasi ligatum incedere conquereretur. Permanebat color toties, quoties reddebatur urina, nigertimus per dies quinque continuos; post sensim remittens, ad obscure rubrum accedebat, donec decimo die ad statum rediret naturalem. Ex eo tempore, quamvis cum hypochondriaco malo satis graviter conflictaretur, utcunque habere cœpit. Post mensium plurium decursum iterum pręter spem nigram reddidit urinam, quæ per dies aliquot talis permansit, donec sine adhibitione ullorum remediorum naturalem iterum reciperet colorem.

Crisin fuisse naturę, quæ melancholicum huncce humorem per naturales urinæ vias evacuaverit, dubium non est, cum excretionem hancce benè tulerit Magnificus & Generosus Dominus, & ab excretione hacce satis copiosa melius culè valetè inceperit: sed quia tal acidum in copia urinæ permistum fuit, mirum forte, quod nec ad excretionem sæpius stimularit, nec in excretione ipsa dolorem, pruritum, aut acrimonię alicujus sensum molestum conciliaverit. Notum est magni Hippocr. de urinis nigris judicium, quod perniciosas eas pronunciaverit: ita ille *Sect. Coac. Prænot. versu* 580. Ὀλέθριον δ' ἐστὶν τῶν οὔρων τότε μέλανα πλεῖον ὑπόστασιν ἔχον, καὶ τὸ μέλαν. Rationem dat interpres ejus non infelix Fœsius, quod incendii magni & exstinctionis caloris nativi nota sit. Sunt tamen apud Autores exempla contraria. *Hippocrates* ipse *lib.6.Epid.sect.2.Ægrot.3.* Herophontem febre acuta laborantem, cui οὖρα μέλανα reddebantur, καὶ σπλὴν ἐπήρθη, lien intumuit, evasisse notavit; & *Ægrot.* 7. de Metone meminit, οὖρα ὑπομέλανα εἶχεν, urinam subnigricantem habuit; *Lib. 3. Epid. Sect.3. Ægrot.9.* de Heropitho scribit, quod οὖρα habuerit λεπτὰ καὶ μέλανα, & 3. *Epid. ejusdem Sect. Ægrot.* 11. de muliere aspera & austera in Thaso scribit, quod ad tertium morbi diem habuerit οὖρα μέλανα λεπτὰ, evasisse autem omnes. Conciliavit Hippocratem immortalis *Prosper Martianus*, maximus Divi Senis Interpres, in commentario loci superius allegati *Sect.2. Coac. Prænot.* Hujus diversitatis, *inquit*, ratio est, quia etiamsi hęc humoris nigri præsentiam supponat, hujus tamen malitia non est eadem, cùm longè deterior sit niger & exustus humor, qui proprio vocabulo atra bilis dicitur, melancholia naturali, fæx sanguinis dici posset, imò utriusque humoris non semper æqualis est conditio, cùm levior ille sit, quem natura jam superavit, eo qui crudus adhuc persistit, &c. *Clar. Bartholinus* ex esu immodico uvarum lotium nigrum redditum fuisse exemplum habet *Cent.5.Hist.Med.Observ.* 10. Unde autem color iste ater latici communicetur plurimorum torsit animos:

animos: An sulphuris & salis portiones adustæ coctione longiore colorem saturatiorem sero suppeditant, qui mora longiore ad nigredinem vergit? An fæculentiæ melancholicę, queis superabundare melancholicos constat, ubi in eam excreverint quantitatem, ur à natura ferri amplius non possint, vel fermentationem aliquam vel motum etiam à causa externa, diureticis nimiis, acceperunt, massæ sanguineæ communicatæ, vel confusæ potius, per loca urinæ dicata evacuantur? Sic turgentem in corpore bilem flavam lotium ictero flavo saturate rubrum reddere videmus, in nigro autem impensę rubrum, &, ut Hippocratis mihi uti verbis liceat, ὑπομέλανα conspici practicis notum est: unde plerosq; de quibus Autores referunt, quod nigras excreverint urinas & restituti fuerint, hypochondriacos fuisse apparet. Maximè huc facit historia, quam ex *Valetio* ad *Hollerium Schenckius* refert *Lib.* 3. *Observ.* 3. *p.* 469. Religiosum nimirum fuisse, cui ter aut quater in anno lien intumuit, onde dolore hypochondriaco maximè infestabatur, nigricantibus tandem & atramento simillimis apparentibus urinis, quæ per 5. vel 7. durabant dies, salvus evasit & incolumis, cessante tumore & gravitate hypochondrii, qui, repetito subinde ejusmodi per intervalla profluvio nigro ab hypochondriorum & tensione & lienis duritie liberatus est. In aliis, in quibus lethales judicantur urinæ nigræ, à summa veneni alicujus vel epoti vel geniti in corpore virulentia aut malignitate colorem nigrum provenire existimo, absumptis nimirum vel extinctis sanguinis spiritibus, sicque mixtionis soluto vinculo, sanguini quasi νεκρωσις conciliatur, unde corruptum cum sanguine serum colorem recipit nigrum: Res patet exemplo, ulcus sordidum ubi in gangrænam, & hæc in sphacelum abit, sanies quæ initio alba erat, flava primum, mox fusca, & tandem conclamatis omnibus, nigra evadit. *Joh. Schmidii.*

Globus sclopetarius per urinam excretus.

Ex Epistola, scripta à Doctore Nathanaële Fairfax, *ad Editorem, de Globo sclopetario excreto cum Urina.*

Domine, Abhinc aliquanto tempore misi tibi per Dominum A. C. ad Dominum B. quendam glandem plumbeum, excretum à muliere per Ureterem, cujus rei circumstantias proposueram proxima occasione tradere per Epistolam; sed usque nunc impeditus fui quo minus id efficerem. Rudis historia se habet ut sequitur.

G. Eliot de *Mendlesham* in *Suffolcia*, mulier pallida, mediocris ætate, & corpulenta, admodum aliquot annos afflicta cruciatu intestinorum, persuasa fuit à Vicino, qui multum in simili Accidente passus fuerat, deglutire duos idoneos glandes: & statim (ut ipse ante) fruebatur quiete à doloribus: sed postea cruciatus magno cum fœnore redibant, ipsaque multum cum morbo spatio 15. annorum conflictata, semet commisit curæ Apothecarii mei, *Dom. Gibsoni* de *Stowmarket*, qui in ipso conflictu præscripsit illi dosin pulveris Dominę Comitissæ de *Holland*, eumque illa bibit in poscha mane, à meridie lenes habuit sedes, noctem traxit in tortura corporis multo cum vomitu, & proximo mane dum mingebat, cum Urina excrevit, quod cum clangore ad latus matulæ elapsum maximè illam attonuit ignaram, quid esset: & Urina cautè effusa, reliquus erat gravis & (secundùm apparentiam) calculosus lapis, colore dubio inter flavum & rubrum, fere magnitudine extremitatem pollicis equans, prout ipsa confidenter mihi asseruit; sed ubi malleo decusserant exteriorem partem crustæ ejus, invenerunt globum medio inclusum colore æreo; qui tamen cultello paulum resectus comperiebatur esse plumbeus: qua re inventa facile erat ejus rei rationem reddere. Quæsivi ex ea, annon ante loquiri curasset in tales globos excretos? ipsa verò respondit, aliquot diebus postquam glandes deglutiisset, excrementa ejus perfunctoriè fuisse examinata, sed neutro reperto, cessatum ab ulteriori inquisitione. Porrò interrogata de magnitudine globi? respondebat fuisse secundum apparentiam majorem, cum eum deglutiret. De statu corporis ejus ratione Lapidis quæsita, respondebat se ante & post accidens istud excrevisse copiam rubicundæ arenæ, in primis tribus annis postquam glandes deglutiisset, excrevisse lapidem rubicundum, cumque satis magnum. Ulterius quæsivi ex ea modum quo corpus ejus fuerit affectum, ipso excretionis tempore? respondebat similem fuisse casum dolori calculi communi, nisi quod diutius (per aliquot nempe septimanas) se detinuisset, quodque miserum in modum inclinata fuisset, (prout sæpissime accidit, lapide existente in Ureteribus,) pronaque in Vomitum, & præcipuè ajebat se sensisse lapidem pedetentim descendere ex rene ad Vesicam, in sinistrum Ureterem. Tum interrogavi eam, num certa esset glandem fuisse excretum per Meatum Urinarium, & non per Intestinum rectum? asserebatque se non errare in re illa. Et certè Tunica calculosa, qua globus fuerat indutus, satis ostendit, ubi fuerit detentus: Ad quæstionem, num & alterum glandem excrevisset, respondebat negando, quantum sciret, quin potius ajebat eundem adhuc in corpore suo existere. Tandem quoad statum ejus à tempore excretionis, dicebat se semper laborasse è doloribus Colicæ ex Calculo, minimè verò tam acriter ac ante.

Hæc est plana relatio materiæ Facti. Præcipuus usus hujus Exempli (si memorari meretur,) est corroborare conjecturam meam, quam diu foveo, de alia via ex Stomacho ad Vesicam, præter eas quas Anatomici hactenus retulerunt. Nam hunc glandem minimè pervenisse ad Ureteres per Venas, Arterias, Nervos, Lymphæductus (quę sunt sola vasa eo ducentia) mihi videtur controversiam omnem superare. Si dicatur Natura gravata invenire miros & extraordinarios ductus, ad expurgandum corpus rebus omnibus extraneis & noxiis, facilè illud largiar, quia plurima exempla nota sunt, quæ id probent; attamen non arbitror illud tam convenienter urgeri, quandoquidem alia quædam Exempla illud videntur comitari, quæ nequeunt tolli per eandem invasionem; scil. Multi experiuntur, quod postquam biberint 4. vel 5. vitia Vini Rhenani (exempli gratia) intra tempus minus quadrante horæ se valde micturire, inprimis corpore agitato. Liquorem verò transire per vasa Lactea, Venas, Cor, & Arterias, & tam brevi tempore percolari per sanguinem, vix mihi credibile est.

Sed profectò brevior hęc via (ubicunque sit) non minus naturalis est, atque illa, qua transeundum fuisset, si diutius in corpore detentus fuisset; ut raceam, quàm parum olear fœtorem renum, & quam similis sit sibi, antequam fuisset deglutitus, & postquam excretus. Et ego arbitror, ductum Lactis in mammas multum esse affinem huic ductui Urinæ in Vesicam; cujus subita evasio in mammas, simul ac Nutrix bibit commune Lac, non magis poterat explanari per vulgatam doctrinam Circulationis, quàm hæc Urinæ in Vesicam, donec brevior transitus fuerat detectus per Ductus Thoracicos; quanquam ordinariè possit eò percolari per Arterias, prout & Serum in Renes; nisi qood in rivulo lacteo Natura ibi inveniat alium alveum, quàm hic in rivulo aqueo: tanquam nonnunquam effunduntur quædam per papillas, vix minùs admirabilia, quàm hic glans, de quo locuti sumus, per collum Vesicæ. Sed forsitan nimis prolixus sum in meis reflexionibus, de quibus velim scias me nil altius sentire, quam candidissimum quemque Lectorem. Sum. &c. *Act. Philosoph. Angl. mens. Oct.* 1668.

De

De Pila plumbea per penem reddita.

Sclopeto percuti Capitaneum quendam in latere dextro, contigit hoc anno, globulo in vesicæ cavitatem penetrante. Quiescit ibi per aliquod tempus, & vulnus coit: sensu tamen gravitatis circa pubem relicto. Tandem, oborta & urinæ difficultate, & cæteris quasi calculi vesicæ symptomatis, per penem cum urina excernitur pila, magnitudine pisum majus hortense æquans, ex earum scilicet ordine, quæ vulgo Pilæ cursoriæ, Lauff-Kugeln, appellantur. Convaluit autem perfectè vulneratus, & nihil mali jam sentit amplius.

Consideratione digna hic occurrunt nonnulla, ac 1. quidem, quod globuli impetus salutariter desierit eo ipso momento, quo in vesicæ cavitatem is delatus esset; & quod cum ægri exitio ulterius haut penetraverit. 11. Vulnera vesicæ lethalia censentur ex Hippocratis lib. 6. aphor. 18. sed intelliguntur ibi Diacopę, sive vulnera gravissima: ac præterea excipiuntur vulnera in sphinctere sive carnosa parte facta, quamvis determinari hic non possit, num parte illa carnosa vel membranosa vesicam pila subierit. Foramen certe parare ingens, ipsa exigua, haut valuit. *D. Joh. Sigismundi Elsholtii.*

Plumbum per urinam excretum.

Claudius Sohn, curator annonæ aulicæ, vir quadragenario proximus, incidit ex intervallo in nephriticos dolores, quibus durantibus, cùm ante bienoium advocaret, Medicinam ægro facturus, ille hausto pharmaco cum redderet urinam, grandinem simul plumbeam justæ magnitudinis, una cum calculo per Urethram, exclusit. Rogatus à me, ecquid plumbum improvisò devorasset, respondit, ante triduum manducatas sibi aviculas, grandinibus plumbeis interfectas, & proinde coqui incuria relictum in avibus plumbum à se haud dubiè haustum fuisse. Non dissimilia hoc ipso mense contigere Jacobo Kitzerovv, fabro argentario, qui ex calculi doloribus aliquamdiu cruciatus sensit die quodam in vesica pungens quiddam & lacerans.

Cumque urinam reddere instituceret, in ipsa urethra dolores notavit exquisitissimos, inspicit locum dolentem, & post paulo cum urina defluentem ex urethra videt aciculam æneam, capite acutiori primum exeunte, quam in ipso parturiendi limine ipse eximit manu, & mihi mox advenienti obstupefactus tradit; Credibile est cum pane haustam fuisse: Hic de viis solliciti sumus, per quas & grando plumbea, & acicula in vesiculam penetravit: Novos ductus ab Anatomes industriis cultoribus expectamus, similia ante jam observavit Schenckius, sed mirum in illa Anatomes luce nihil hactenus detectum quod rem difficilem enucleet. *Olai Borrichii.*

De Mictu fungorum.

Civis quidam Chemnicensis annos multos podagricis juxtim ac nephriticis doloribus cruciatus, ante annos si rectè memini octo aut novem, comprimis equo aut curru vectus, aut post alium concitatiorem corporis motum, in cruentam incidit mictionem, quę primò quidem aliquot dies, post aliquot hebdomadas, jam verò anni quadrantem & ultra duravit. Urina loturam carnis refert, grumosque sanguinis, sub quibus calculi non rarò delitescunt, admixtos habet plurimos. Dolores sentit circa regionem renum & diaphragmatis per intervalla adeò graves, ut in nullo loco quiescere possit, continuò exclamans: *Der Leib sey ihm inwendig gantz rohe, es schneide wie Messer drinne.* Unde dolores isti & constans cruenta mictio, absque singulari virium jactura sæpius miratus, tandem in urina fungos cerasa cum pediculis referentes deprehendi; quos exsiccatos apud me servo. Renes igitur aut fungosos esse pronunciandum, aut fungos in cavitatibus alere. A calculis namque, quos magno numero egessit, potuerunt vulnerari & lædi papillares eorundem caruncul&, & ab urinæ acrimonia exulcerarę, in ejusmodi fungosam transire substantiam. Quod verò fungi sanguineo sudore continuò madescant, nemo nescit, nisi qui fungos non vidit. Dolores autem ad diaphragmatis regionem usque adscendunt, quod per externam membranam à peritonæo ortam cum lumbis & diaphragmate renes communicant. An curam recipiat morbus dubito, eundem verò ulteriori disquisitione dignum existimo. *L. Christiani Friderici Garmanni.*

De Vermiculis aliquandiu post variolas cum urina rejectis.

Variolas dari Verminosas, cutem mira deformitate exedentes, tota die sublimioris caveæ experiuntur Practici. Sanguinem quin etiam animatam hancce occupare putredinem, authores non desunt. Quid? quod etiam cum liquore urinoso molestissimo interdum maritetur conjugio. Cujus rei exemplum superiori æstate, variolis fertilissima, in puella quadam 4. circiter annorum habui, quæ declinantibus tunc variolis, pustulisque deciduis per aliquot hebdomadas semper cum Urina excrevit vermiculos alatos, urina existente calida recensque micta, sese moventes; eadem verò frigefacta à motu cessantes morientes. Parentes rei novitate perterriti vel fascinum subesse, vel circa vasa Urinaria apostema latitare existimarunt. Sed bono eosdem jussi animo esse, exhibendo lene purgans, unde deinceps planè evanuerunt ingrati hospites. *D. Ehrenfried Hagendorn.*

Vermis per meatum urinarium exclusus.

In corde, pulmonibus, epate, aliisque corporis humani partibus sæpius vermiculos nasci, exemplis & authoritatibus Medici passim confirmant. Admiratione percussus magis obstupui, cum legerem apud Cl. Schenckium, vermes ex vesica urinali nonnunquam cum lotio exiisse. Simile quid Anno 1678. d. 5. Aprilis notare mihi licuit in milite nostri præsidii, cujus uxor summopere mecum conquerens de pertinaci mariti sui ischuria precibus me invitabat, ut ipsum inviserem urinæque tamdiu suppressæ per medicamenta idonea pristinum fluxum redderem; Ego officii mei memor postulationi hujus deesse nolui, & ægrotum miserè afflictum deprehendi, septimus quippe jam agebatur dies, quo ne guttulam urinæ excreverat: Querelas de summis circa umbilicum cruciatibus deque tentione circa vesicam instituebat, talisque aderat tumor abdominis, ut ascitico miser non absimilis videretur. Ego diligenter, tam interna quam externa ordinavi, nihil intermittens eorum, quæ ad adipiscendum optatum hujus mali exitum admoveri solent. Ast inani diu me torquebam labore, neque successus tam citò ex animi sententia procedebat. Meditanti igitur mihi de immissione catheteris accurrit ægroti uxor apportans vermem crassitie calami scriptorii & longitudine trium digitorum, referensque, ejecto hoc per urethram animalculo post multos conatus laboresque, marito suo tandem pristinam facultatem pro lubitu vesicam exonerandi esse redditam. Fœtus hujus inopinati exclusionem lochia quasi insequebantur, nectarisque vitalis fluxus cum urina per aliquot dies propullulabat, qui tamen exhibita emulsione terebinthinata feliciter esse desiit. Vermis post emissionem vitali quidem fruebatur aura, paulo post autem exspiravit. Notandum me suasorem antea

antea exstitisse, ęgrotus ut diligenter comederet amygdalas amaras, quæ uti egregia pollent virtute diuretica, ita eas ratione amaritiei vermiculi ex vesica propulsionem masculè adjuvisse, nulla mihi hæret dubitatio, cum experientia constet, quàm salutarem in morbis verminosis alias præstent operam, possetque hoc remedium tanquam euporiston catalogo medicaminum vesicæ vermibus resistentium inseri, modo certa signa pathognomica ipsorum præsentiam indicarent. Admiratione me detinuit & hoc imprimis, qua ratione vermes in vesica degere possint, qui fiat, quod non enecentur aut convertantur in putrilaginem ab acri, mordaci salsoque lotio? Admirari autem desii considerans, in acerrimo aceto innumerabiles sæpius vermiculos reperiri, inque illo vitam transigere satis commodam; quanquam non faciam cum aliis, qui acetum nihil esse aliud quam congeriem minutissimorum vermiculorum mordicantium, atque horum morsibus omnem aceti acrimoniam dependere. Hac ratione enim quis instare posset, bilem, salem culinarem aliaque acria salina & acida, quę linguam acrimonia sua feriunt, esse corpora ex atomis & particulis verminosis mordentibus conflata &c. quod absurdum, cùm optima microscopia contrarium etiam in ipso aceto nos edoceant, nisi quis mentis suæ phantasmatibus nimium abblandiendo se ipsum decipere amet, non secus uti illi, qui pulverem ex particulis chordarum tubrarum, quales testudinibus adaptari solent, ab impostoribus præparatum assumentes, à pluribus vermiculis se postea liberatos esse firmiter sibi persuadebant, uti literis prodidit *Felix Platerus Quæst. Therapeut. Appendic. Prax. p.m.* 592.

Scholion.) Observationi huic respondet illa, quam *Bald. Ronsæus Epist. medic.* de sene quodam refert, qui urinæ difficultate gravius laborans, per somnum excrevit vermem cum maxima sanguinis copia, salvusque evasit; cui addere licet alteram illam *Edmundi de Meara*, videlicet de puero semel in mense, & aliquando sępius, post duorum vel trium dierum dysuriam, multos lumbricos per virgæ canalem excernente; ut & *Joh. Rhodii cent.* 3. *observat.* 36. de adolescente post 5. dierum difficilem mictionem tæniam vivam emingente. Quænam verò jam in præsenti casu exsistat diri illius affectus causa, determinare est difficile. Aut enim vermis ille orificium vesicæ urinariæ corpore suo obturasse, sicque una urinæ egressum inhibuisse, dici posset, aut, quod credibilius, idem vesicę collum, rodendo sugendove nervosam ejus partem lædens, ad convulsivam contractionem irritaverat, unde fibrę ejus contractæ meatum unà urinarium occludere potuerunt; qua dolorifica cessante lumbrici adhęsione, eodem nempe ab amygdalorum amarorum virtute, cum sanguine ad vesicam delata, vel quacunque demum alia à causa excusso, non fibræ tantùm laxatæ denuo fuerant, sed & apertum vulnusculum sanguinem aliquandiu, priusquam iterum consolidaretur, stillaverat. Quin & vermis ille, si primò non ipsa in cavitate vesicæ delituerit, sed mediante sanguine ipsas inter cervicis membranas depositus fuerit; sensim adauctus tumorem illo in loco excitare, ac tensione ista quandam membranę internæ excrescentiam mentiri, sicq; tandem orificium omnino obturare valuit, usque dum membrana divulsa exitum sibi paraverat, sicque non tantùm hæc denuo se contrahens meatus libertatem restituerat, sed aliquandiu etiam ex apertura ista sanguinem emiserat. *Joh. Petri Albrechti.*

De incontinentia sive stillicidio urinæ, & instrumentis ad eam excipiendam.

Viro Clarissimo & Doctissimo

Dno. Jacobo Hagenbachio, apud Basileenses Medicinæ & Chirurgiæ Doctori celeberrimo, amico meo singulari,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus,

S. P. D.

DEcreveram aliquoties, Clarissime atque doctissime mi Dn. *Hagenbach*, gravissimum affectum nobilissimi viri, Domini *Petri* à Watrenwyl, Dom. in Wyl, felicissimę memorię, tibi communicare, simulque inventiones meas novas, ad colligendam urinam explicare, ut sextæ Centuriæ inseri posset observatio: Unum verò impedimento fuit; Nobilissimus enim ęger, quadam die, cum graviter laboraret, morbumque abstrusum esse sibi videretur, coram uxore sua aliisque adstantibus, me rogavit, ut post mortem cadaver suum aperire, & quæ notatione digna invenirem, ea in bonum publicum, observationibus meis inserere vellem. Quum itaque tandem naturę satisfecisset, nihil magis in votis fuit, quàm re ipsa præstare, quæ defuncto verbis promiseram. Uxori itaque & amicis mentem meam aperio, dissectionem quin etiam (ne sumptus forsan eos absterreret) gratis me facturum promitto; Sed surdis, ut ajunt, cantilenam cecini. Vides mi Dn. *Hagenbach*, fatuam illam sollicitudinem nostrorum hominum circa mortuos, & damnosam negligentiam de salute viventium. Hæc quum perpenderem quodammodo indignatus fui, & propter injuriam in bonum publicum ab eis perpetratam, apud me constitui, nihil de hoc affectu in lucem me daturum, imò & de instrumentis ad colligendam urinam à me inventis, & in musæo meo absconditis, ne quidem cogitavi amplius. Hisce verò diebus cum iterum ęger quidam, incontinentia sive stillicidio urinæ laborans, in manus meas venisset, felicissimumque usum instrumentorum istorum iterum vidissem, visum mihi fuit pauca hęc, quæ de hoc affectu memoriæ meę adhuc inhærent, consignare, instrumenta quin etiam adumbrare, & tibi communicare.

Fuerat autem nobilis ille à multis annis catarrhis obnoxius, qui nunc hanc, nunc illam corporis partem occupabant, quapropter sæpissime suasi, ut præter optimam victus rationem corpus per intervalla expurgaretur, & fonticuli fabricarentur. Suaseram autem, ut ad hepatis intemperiem (quę veluti scaturigo erat reliquorum affectuum) corrigendam ad dextram poplitem, pro evacuatione verò capitis sinistro brachio caustica applicarentur. Victus rationem quàm exactè quidem observavit, à juventute enim temperanter vixerat, purgationes verò, etiam maxima urgente necessitate, difficulter sumebat, & applicationem causticorum omninò neglexit, imò ad nauseam usque semper respuit. Sic ingravescente ætate, & magis magisque imminuto calore nativo, omnia paulatim in deterius abierunt. Anno itaque 1625. cum autumnus pluviosus & inconstans fuisset, de catharris magis magisque conqueri cœpit, qui nunc hanc nunc illam partem invadebant. Tandem verò è regione renis dextri, sub hepate fixus remansit dolor, ab initio gravativus erat, paulatim tamen adauctus est.

Ego etiamsi ab initio morbi vocatus non fuissem, scio tamen, Collegam meum nihil eorum quæ requirebantur, omisisse. Corpus ex arte purgatum, vena incisa fuit, inunctiones quinetiam, fomentationes, & insessiones minimè neglectæ fuerunt. Ego cum 4. Februarii 1626. accersitus essem, omniaque ex arte administrata fuisse viderem, nihil innovare volui: materiam enim ex superioribus partibus deorsum delapsam, & inter peritonæum & musculos abdominis retentam, beneficio fomentationum, cataplasmatum &c. in halitum reduci posse sperabam, sed frustra. Quum itaque exteriùs nihil appareret, neque tactu quicquam perciperetur, Collega meus in illam incidit sententiam, malum in rene esse; Visum itaque fuit ęgro, ad acidulas Griesba-

Griesbachenſes ſe conferre, Tuamque Excellentiam alioſq; Medicos apud vos, in tranſitu Baſileam, in conſilium adhibere, ex eorum itaque, & noſtro conſilio acidulis uſus fuit. Bernam reverſus meliuſculè quidem habuit, non diu tamen poſt dolores lateris iterum ingraveſcere cœperunt. Conſtitutum itaque à nobis fuit, ut maturantia & pus moventia applicarentur; Si forſan materia inter peritonæum & muſculos retenta, verſus cutem attracta, beneficio inciſionis evacuari poſſet, quemadmodum in genere, virtute, & pietate nobili matrona, Dom. *VVildina* apud vos, & Soloduri in alia matrona nobili, tibi quoq; nota, in ſimili ferè affectu, ante annos aliquot à me factum fuiſſe, te non latet, ſed & his nihil profecimus, adeò labefactata apud ipſum erat facultas expultrix. Tandem deorſum & ad nervos crura moventes delapſa materia peccante, ſequuta eſt paralyſis crurum & veſicæ, ita ut urina guttatim exſtillaret, tandemq; videlicet 20. Febr. 1626. finem vitę ſuæ faceret. Propter acrimoniam enim urinæ & decubitum, ſequuta eſt circa Coccigem excoriatio & inflammatio, quæ tandem in gangręnam ſphacelumque degeneravit, nateſque ad oſſa uſque eroſit; Vix credas quantos habuerim labores circa nobiliſſimum huncce ægrum, quos tamē parvi facerem, ſi cadaver, uti defuncto promiſeram, aperire mihi licuiſſet.

Porrò cum nobiliſſimum & afflictiſſimum ægrum, propter ſtillicidium urinę, in iſtis viderem anguſtiis, & proinde propter charitatem chriſtianam commotus eſſem, cogitaremque, quomodo ipſum in ſuis miſeriis ſublevare poſſem, inter alia inſtrumentum ad colligendam urinam, non ſine maximo ſolamine ægri, excogitavi; Ejus enim beneficio urinam ita collegit, ut ne guttula quidem ad ulcus deflueret. Hiſce diebus excellentiſſimum uſum hujus inſtrumenti in ſeptuagenario Vito iterum vidi, de quo poſtea fuſius, cùm pauca quædam, quæ de morbo nobiliſſimi ægri noſtri adhuc dicenda ſunt, adſcripſero.

Nobiliſſimo ægro, multiſque aliis morbum abditum & captum humanum excedentem viſum fuiſſe, & proinde ægrum voluiſſe, ut in bonum publicum cadaver ſuum diſſecarent, ab initio hujus epiſtolę intellexiſti: mea verò quæ de hoc affectu fuerit opinio, paucis nunc adſcribam, tuoque judicio libenter ſubmittam.

Ægrum autem multis annis catarrhis obnoxium fuiſſe, tibi, Vir Clariſſime, qui ipſum familiariter cognoviſti, notum eſt. Cum itaque paulò ante morbum latus dextrum, neſcio nunc quâ illiſione aut caſu, quàm leviſſimè offendiſſet, affectumque neglexiſſet, & proinde latus labefactatum fuiſſet, humores paulatim ex capite ad partem debiliorem & in loco decliviori ſitam, defluere cœperunt, ab initio tamen ferè ſine moleſtia ac dolore, materia enim peccans frigida viſcidaque, ac in parva quantitate erat, eam autem inter peritonęum & muſculos abdominis latuiſſe, inde manifeſtum fit, quod exteriùs neque tactu neque viſu unquam illam detegere potuerimus. Quandoquidem longè faciliùs peritonæum introrſum in ſaccum, quàm muſculos abdominis cum ſuis membranis ac cute ipſa, extrorſum dilatare atque extendere potuit materia peccans; Idque in aliis me obſervare licuit, uti videre poteris Centuria 1. Obſ. 63. & in annexa epiſtola doctiſſimi Viri Dom. *Claudii Buccardi*, item Centur. 2. Obſ. 37. At abſceſſum graviſſimum Virtute & pietate nobiliſſimæ matronæ Dominę *VVildina*, nulla alia in parte quàm inter peritonæum & muſculos abdominis latuiſſe, ſatis ſuperq; exploratum habeo. Clariſſimus Dominus *D. Caſparus Bauhinus* p. m. cui curatio mecum commiſſa erat, id quoque ſępiſſimè coram me & adſtantibus faſſus eſt. Quod & odor ipſe puris, qui effluebat, ſatis ſuperque arguebat; Plerumque enim odorem interaneorum animalium recens mactatorum, planè præ ſe ferebat. Taceam nunc de periculoſo ac maximo affectu nobiliſſimæ matronæ, Dom. *Magdalena Beiſſin*, Nobiliſſimi & Conſultiſſimi Viri Domini *VVerneri Saler*, Solodurenſis Conſulis prudentiſſimi uxoris, cujus affectus tibi notus eſt. In hac matrona pus præcipuè inter muſculos & peritonæum congregatum fuiſſe, clariſſimus Dominus *Scharandæus* (qui ipſam mecum curandam habuit) fidem faciet. Valet & vivit etiam nunc quàm feliciter matrona illa.

Sed quęris forſan cauſam, cur in nobiliſſimo ægro noſtro, inciſio æquè ac in præcedentibus facta non fuerit? Reſpondeo ac ſincerè profiteor, pręcipuam veramq; ſedem mali, ſemper nos, imo & ipſum ægrum latuiſſe. Cum enim materia peccans viſcida, & planè frigida eſſet, non pungitivos, ut in præcedentibus, ſed gravativos excitavit dolores, qui à coſtis mendoſis per totum latus ad inguen uſque dextrum æquabiliter ſe extendebant. Cùm itaque foris, ne minimum quidem indicium ſacculi, qui materiam continebat, appareret, ludibrio habebant adſtantes omnia, quę ego de apertura aut inciſione proponebam. Hæc ſunt, Clariſſime & doctiſsime mi D. *Hagenbach*, quæ de morbo nobilisſimi ægri noſtri menti meę adhuc inhærent, ſi maturiùs calamum accipere potuiſſem, forſan & nonnulla alia, quæ memorię meæ exciderunt, addidiſſem. Hæc pręcipuè eam ob cauſam ad te ſcribere volui, ut anſam haberem inſtrumenta, ad colligendam urinam, in utilitatem ęgrorum in lucem dare, & ſextæ Centurię annectere. Tu omnia ęqui boniq; conſule, quæſo.

Superiùs de alio quodam ægro, ſtillicidio urinæ laborante, mentionem feci, fuit is ſeptuagenarius quidam Bernenſis, qui 21. Junii cùm totâ die circa ligna findenda occupatus fuiſſet, præter modum incaluiſſet, & circa crepuſculum veſpertinum, ſuperveniente pluvia frigidiuſcula, corpus ſubitò madefactum & quodammodò frigore percuſſum fuiſſet, paralyſi dextri lateris correptus eſt. Loquelam quoque & intellectum ſimul amiſit. Excrementa quin etiam, tum alvi, tum veſicæ, involuntariè effluebant. Vocatus, illam adhibui diligentiam, ut paulatim intellectum & loquelam ex parte recuperaverit. Ex parte inquam, ſiniſtrum enim nervum recurrentem ſaltem reſtitutum, dextrum verò ſimulque dextram partem ſpinæ, materia peccante etiamnunc oneratam eſſe arbitror.

Brachium enim & crus dextrum officio ſuo nondum funguntur. Excrementa tamen alvi non amplius involuntariè profluunt. Urina verò adhuc guttulatim exſtillat; verùm id propter retentricis facultatis imbecillitatem, in decrepitis mirum non eſt.

Cùm itaque ab initio, imò & in hunc uſque diem urina guttatim exſtillaſſet & (ut ingenuè fatear) inſtrumentum prædictum è memoria mihi excidiſſet, ſed cum non diu poſt propter acrimoniam urinæ & decubitum ſequuta ſit excoriatio circa os Coccigis, & nates, hac de re valde ſollicitus eram, en rurſus in mentem mihi venit, quanto cum ſucceſſu Dominus in Wyl, p. m. prædicto inſtrumento uſus fuerat; protinus itaque illud ægro ſuppoſui, quo & urinam etiamnunc tam exactè colligit, ut ne guttula quidem deperdatur. Ab initio autem tria excogitavi inſtrumenta A.B.C. notata, quorum A. inter femora collocetur, dum æger ſupinus, B. ſi in dextrum, C. verò, ſi in ſiniſtrum cubuerit. (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 1. 2. 3.

Sunt quidem aptiſſima inſtrumenta hæc, & prædicto Domino in Wyl maximam utilitatem ac ſolamen in ſuo morbo attulerunt, cùm tamen moleſtum eſſe viderē, tot inſtrumentis inſtructum eſſe, poſteà aliud, & quidem omnium aptiſſimum inveni. Aptiſſimum inquam, ſive enim ſupinus, ſive in dextrum, ſive in ſiniſtrum latus ſe vertat æger, quàm bellè adaptari poteſt. Ejus delineationem hîc quoq; annexi. (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 4.)

Fabricatur autem vel ex argilla, vel ex ſtanno, cupro, imò etiam ex vitro, ejus capacitatis, ut libram vel libram unam & ſemis urinæ contineat.

In Viris autem ſolummodò utimur præſcriptis inſtrumentis, in mulieribus vix adaptari poſſunt, in iis verò vaſculum in libro de Lithotomia Veſicæ cap. 21. delineatum, aptum eſt, præſertim ſi filum craſſum ex lana contortum, pudendis per matronam aliquam ita adaptatū fuerit,

fuerit, ut ſuperior pars fili colli veſicæ adhæreat, inferior verò in vaſculum propendeat.

Hæc de inſtrumentis ad urinam recipiendam. Coronidis loco addam compendioſiſſimam curationem ſtillicidii urinæ in decrepito, fuit is Dominus *Benedictus Grat*, olim verbi divini miniſter fideliſſimus, homo 93. annorum, hîc in vicinia in Dorberg, cui Anno 1626. quum ſtillicidio urinæ correptus fuiſſet, nec ſine moleſtia aliquandiu laboraſſet, meque in conſilium adhibuiſſet, & malum propter retentricis facultatis imbecillitatem ortũ eſſe cognoviſſem, ſequentem exhibui potiunculam.

R. Syr. de papavere, & De Althæa Fernelii an. ℥j. Confectionis Alkermes ʒj. Aq. Buglоſſæ, Boraginis & Meliſſæ an. ℥ij. Aq. Cinamomi, ſive vino deſtillatæ ℥jß.

De hac potiuncula ſumebat ſingulis diebus per tres horas ante prandium, ad cochlearia tria aut quatuor, totidemque per tres horas poſt cœnam, idq; ad menſes aliquot. Hoc ſolo medicamento, optima tamen obſervata victus ratione, ita inſtaurata fuit facultas retentrix, ut ab eo tempore, & ad finem uſque vitæ ſuæ (vixit autem uſque ad annum 95. ætatis) urina non amplius involuntariè efflueret. Per intervalla tamen præſcripta potione utebatur.

His vale Doctiſſime amantiſſimeq; mi *D. Hagenbach*, & cum tuis omnibus quàm feliciſſimè vive. Dabam Bernæ 5. Sept. 1628.

De ardore & incontinentia urinæ, & nova inventione inſtrumenti, quo inter deambulandum colligitur.

Ad eundem Virum doctiſſimum

Dn. Jacobum Hagenbachium, Medicinæ & Chirurgiæ Doctorem celeberrimum,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

Superiori an. doctiſſime mi Dom. *Hagenbach*, Caſum non Vulgarem de ſtillicidio urinæ ad Te ſcripſi, nunc ſimile quid occurrit, quod tecum communicare viſum eſt. Capitaneus quidam decrepitus, Civis Friburgenſis, à multis annis arthritide nodoſa laboravit: Ante annum quoque de ardore & acrimonia urinæ conqueri cœpit. Præſcripta fuerunt multa, tum à Medicis Freiburgenſibus tum etiam à me, ad demulcendum ardorem & acrimoniam urinæ, quæ tamen parum profuerunt. Materia enim, quæ antehac ad articulos defluere, ibidemque dolores intenſiſſimos excitare ſolebat, nunc ad renes & vias urinarias decumbit. Hinc tanta ſequitur urinæ acrimonia, ut illam ſingulis ferè momentis reddere coactus ſit: dolores verò Arthritici non uſq; adeò vehementer, uti antehac, ipſum moleſtant, corpore quin etiam mediocriter valet: ita etiam ut plerumque in publicum prodiret, niſi incontinentia urinæ obeſſet. Ut igitur optimum huncce virum & mihi à multis annis amicitia junctum, in tantis moleſtiis ſublevarem, inſtrumentum commodiſſimum inveni, quo urinam inter deambulandum colligit. Eſt autem tubulus ex ligno tornatus, cui ex infima parte, veſica bovina alligata eſt. Ex ſuperiori verò parte thoraci, ex duplicata tela facta, tubulus annectitur, ut ex ſequenti figura videre licet. (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 5.)

Commodiſſimum eſt inſtrumentum hoc non ſolum pedes incedendo, verùm etiam equitando. Veſica enim, tubulo alligata, urinam tam benè recipit, atque continet, ut ne guttula quidem deperdatur. Sed quia ægro tandem, propter madorem veſicæ, fit moleſtum, idcirco vaſculum excogitavi, quod membrum virile quoque excipit; Eſtque ſimili modo thoraci annexum. Specimen quod mitto, fictile quidem eſt, longè tamen commodius erit, ſi ex argento, cupro, ſtanno, aut tenuiſſima lamina ferrea inſtagnata (ſturtz) fabricatum fuerit. Externa facies hujus vaſculi nonnihil in rotundum elevata eſt. Oppoſitum verò latus, quod femora verſus tendit, multò magis extuberat. Capacitas ejus ſit, ut ſemilibram contineat. Ambo inſtrumenta ad te mitto, (*vid. Tab.* XXI. *fig.* 6. & 7.) quæ ut ſerena fronte accipere velis, rogo. His vale, Vir doctiſſime, & feliciter vive diu. Raptim Bernæ 25. Junii 1629.

Iſchuria ex urethræ ruptione, & urinæ in ſcrotum effuſione, curata.

Clariſſ. Joh. Ludovici Apini. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 3.

Leonhard Vogel, Murarius in Alfeld, d. 5. Decembris 1694. Supino in terram lapſu interfemineum cum teſticulis & ſcroto graviter impegit, diſtracto arboris trunco, & ab illo tempore nullam potuit urinam reddere, inſequente ſcroti mox ingenti tumore. D. C. poſtquam mihi hęc nunciata eſſent, ad reſolvendum ſanguinis grumum, quem exiſtimaveram Iſchuriæ adjutorem eſſe, & ad fovendas partes à contuſione gravius læſas, applicatur Cataplaſma, non intermiſſis internis cruoti fundendo pariter dicatis. Cùm hæc ſine ſucceſſu adminiſtrarentur, d. 7. ipſe vocor, & ſub veſperam adveniens ſcrotum adeò tumens reperio, ut capacitatem pilei non intraſſet. Color erat ater quaſi ſanguinis ſuffuſi, & virile quoque membrum horrendum intumuerat, ſimul, ut in hydropicis ſolet, tortuoſis in ſe teſlexum gyris. Tentavi frequenti apti liquoris in penem injectione ſolvere, quod me ſolicitum adhuc tenebat, ſanguinis coagulum, & ſpaſmodicas fibrarum externâ violentiâ læſarum criſpationes demulcere nitebar paregoricis linimentis & fotibus: Sed incaſſum, ſcroti tumore ad ſenſum aucto, & ægro, quoties urina urgeret exitum, miſerè ejulante & de ardore in ſcrotum deſcendente conqueſto, ut jam ſuſpicarer, urinam in hunc ipſum colligi ſacculum, qua in ſuſpicione tantò magis confirmabar, quòd turgentem & explorantem digitum in perinæo ad radicem penis ubi urethram, ſalvis exterioribus ruptam fuiſſe oportet, ferre non poruerit. Itaque ſine morâ ſcrotum profundiùs ſcarificatur, cum cautelâ tamen, ne ſubjectæ partes læderentur, tantò magis neceſſariâ, quòd æger herniâ inteſtino-ſcrotali per plures jam annos laboraret. Effluebat illico bona pars ſeroſi liquoris, urinoſum odorem ſpirantis, ſanguinis verò nihil. Jubebam inde imponi linteamina calida ſpiritu vini camphorato & matricali ebria, ad arcendam putredinem & gangrænam ſcroti jam imminentem, applicatis deſuper ſacculis ex ſummitatibus pini, abietis, herb. beton. ſalv. fl. Chamæmel. Serpill. Origan. bacc. laur. juniper. ſem. cumin. & campħ. vino incoctis. Manè d. 8. lętior ſcroti comparet facies, ut hinc inde pulchrè ruberet, &, quod per noctem ſeri non parum extillaverit, jamjam notabiliter detumeſceret. Saltem in ſiniſtra ejuſdem parte macula nigra corruptæ jam dum ſphacelo portionis cujuſdam curanti conſpiciebatur, quam ſine doloris ſenſu cultelli acie à cute vicinâ ſanâ ſeparavimus. Cæterùm in uſu dictorum adhuc pergebatur, niſi quod labiis ulceroſi nunc ſcroti unguento digeſtivo proſpiceretur. D. 9. referunt mihi pro certo nunc conſtare, omnem urinam per ſcrotum excerni, & quidem ſine notabili dolore; cupiebatque nunc æger, ut ordinarium ſibi reſtitueretur per penem urinæ iter, id quod annuente gratiâ divinâ feliciter quoque perfectum feci. Et in ſcrotum ulceroſum, & in urethram per penem curabam ſypunculo injici ſeq. liquorem vulnerarium.

♃. Herb. Conſolid. Saracen. Pyrol. Heder. arbor. ana Mj. lign. quercin. ℥j. juniper. ℥ß. ſal. tartar. ʒij. Coq. in ſ. q. aq. com. Colaturæ ♃. ℔j. add. mell. roſac. ℥j. Maſtich. Thur. Myrrh. pulveriſat. ana ʒj. D. ad fictil. S.

Warm

VVarm einzuſpriken. Labiis ulceroſis unguentum digeſtivum, Emplaſtrum de Minio & Cataplaſma ex ſolis apicibus pini & abietis cum vino paratum conſtanter imponitur. Cum hæc ſedulo continuarentur, & pro uſu interno ſequens ſimul pulvis ſumeretur:

℞. Oculor. cancr. præp. ℨij. pulv. conſol. Saracen, ſem. anis. an. ℨiij. M. D. ad ſcat. S. *Auſheilendes Pulver, Morgens und Abends 3. Meſſerpiken im VVein zu nehmen.*

factum omine felici, ut d. 15. dimidium urinæ per viam ordinariam redderetur, reliquum verò per ſcrotum adhuc efflueret. Iterantur eadem medicamenta tam felici ſucceſſu, ut ſubinde paucior ex ſcroto manaret urina, & d. 26. omnis per viam ordinariam excerneretur, unde conſolidationem in urethra factam judicavi, & ſcroti curam ſiccantibus brevi, benedicente Deo, ad finem perduxi.

Iſchuria per puncturam peniræi, curata.

Clariſſ. Viti Riedlini. Miſcell. Curios. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Qnod in Iſchuria, cui Mercatorem quendam ſuccubuiſſe, anno tertio, die Februarii ſecundo Linearum mearum medicarum retuli, apertionem Perinæi ſed fruſtra ſuaſerim ibi, ſi reliquas lineas, ſine dubio legiſti, quia nempe nec Chirurgus tum adfuit, cui ſat tutò operatio hæc committi potuiſſet, nec ægrotus in eandem conſentire voluit, mentem tamen meam, ſic ſervari nonnullos tam gravi decumbentes malo poſſe, propterea non mutavi, quin io ſententia mea magis confirmatus fui, cum haud ita diu poſt Franciſci Tolleti, Chirurgi Pariſienſis, egregium de Lithotomia tractatum evolviſſem, qui huic ipſi operationi totum caput XXI. deſtinavit, & tam inſtrumentum, quo, tam quomodo ſit inſtituenda, pluribus deſcribit, ut adeò, ſi in poſterum talis iterum caſus mihi obveniret, modò adeſſet, qui commodaret manus, Chirurgus, eam ſuadere denuò, nullus omnino dubitarem, cùm præſertim interea Nicolaus Menageot, Chirurgus Cæſareus meritiſſimus, hiſtoriam feliciter peractæ hujus operationis recenſuerit, quam hic repetere non prorſus abs re erit. Sunt plures jam anni, quod Viennę ſcribæ cujuſdam filiolus, puer optimæ ſpei in Iſchuriam incidit, quæ per aliquot dies inſtans, nullique remedio vel minimum cedens, omni ſpe, eundem è mortis faucibus eripi poſſe, Parentes privavit, accidit verò fortè fortunâ, quòd Chirurgus, cujus curæ demandatus fuerat Puer, eundem adiens, in via offendit modò laudatum Menageot, cui, quia familiari ejuſdem amicitiâ gaudebat, caſum recenſuit, utque ægrum ſecum adiret, rogavit, nec defuit hic ejuſdem petito, cùmque omnia diligenter exploraſſet, tumorem inæqualem ab urinâ in abdomine ſubortum notaſſet, & penem à tumore tam diſtortum inveniſſet, ut nulla arte Catheter applicari potuiſſet, de Puncturâ Perinæi cogitare coepit, ne verò aut audax nimium videretur, aut vi morbi ſubſequens mors ſoli operationi adſcriberetur, ſine Medici conſilio eandem inſtituere detrectavit, qua de cauſa Celebris quidam Vir, cùm quàm periculoſum ſit, in craſtinum expectare, uti quidem Mater voluerat, demonſtraſſet, eodem adhue die vocatus fuit, qui ſibi imaginatus, Chirurgum in pubis regione, ubi veſica urinâ repleta aliquantum protuberabat, apertionem hanc moliri, eam quidem aliquoties inſtitutam ſe meminiſſe, at nunquam feliciter ceſſiſſe, eidem in aurem dixit, at cùm hic modum, quo Perinæum perforare velit, indicaſſet, ſtatim conſentit, unde paulò pòſt inſtrumento hunc in uſum parato, quod *Trocart* Tolletus nominat, feliciter veſicam aperuit, & immiſſo Cathetere flexili, Urinam tum in Veſica præſentem evacuavit, nec hunc denuò extraxit, donec & cauſa obſtructionis hujus ſublata fuit, ut nempe interea ſemper urinam per hanc viam reddere poſſet, hæc verò pene demum detumeſcente innotuit, qui tum infra glandem exulcerari coepit, per quod ulcus, Calculus, qui hactenus urinę viam conſuetam intercluſerat, extractus fuerat. Utut autem extracto Cathetere, tum per illud arte factum, tum ab ulcere excavatum foramen aliquamdiu puer minxerit, cicatrice tamen paulatim læſis his partibus inductâ, Dei gratiâ, ſic convaluit, ut de quo conqueratur, hunc uſque in diem non habeat. Sicuti verò hìc ſine dubio, niſi tali modo eidem ſubventum fuiſſet, ſervari vix potuiſſet, ita ſane, ubi inprimis certum imminet vitæ periculum, Medicus ab extremis talibus remediis tantùm non abhorreat, ut ea nunquam prorſus in uſum vocare auderet, cùm feliciter in uſum ductorum plura quoque non deſint exempla.

Anatomicæ Inſpectiones.

De urina retentione, in qua plurima obſervatione digna occurrunt.

Viro Clariſſimo Doctiſſimoque

D. Philib. Sarazeno, Doctori Medico, magni illius Jani Anton. Saraceni F. amico ſingulari,

Cui

Guilhelmus Fabricius Hildanus

S. P. D.

QUod de Dyſenteria veſtra graviſſima communicaſti ſcriptum, vir Ampliſſime, domine & amice ſummoperè honorande, gratiſſimum mihi fuit, quod & in Tractatu meo de Dyſenteria, quem nunc præ manibus habeo, locum honeſtiſſimum habebit. In uſu aquæ chalybeatæ te cum *Cratone* non conſentire video, nec immeritò. Quandoquidem tantus vir, ut acceptam atque probabilem hancce novam ſuam opinionem ac paradoxon redderet, ſuas rationes debebat addere. Ariſtoteles tamen lib. proble. & Avicen. lib. 1. Fen. 2. doctr. 2. cap. 16. tecum minimè conſentire videntur. Aquam enim in coctura ſubtiliorem & rariorem fieri, docent.

Ego tamen, ut ingenuè fatear, in Dyſenteria illa populari, quę ſuperioribus annis apud nos graſſata eſt, cum fructu ægrorum, ab uſu aquæ chalybeatæ me abſtinuiſſe, auſus ſum affirmare.

Cæterùm quia te circa res medicas obſervatione dignas, curioſum eſſe ſciam, hiſtoriam hanc de retentione urinæ non communicare non libuit. Illa autem ſic ſe habet.

David Romay, civis Paterniacenſis, annos 80. & ultrà natus, cùm ex nimio vini recentis uſu 13. Novemb. anno 1606. ſuppreſſione urinę, & dolore colico corripi cœpiſſet, nulliſque remediis in diem 12. usque morbi ſui uſus fuiſſet, tandem extrema neceſſitate urgente, die videl. 12. dicta, quæ 24. Novemb. erat, me accerſere coactus fuit. Tùm hominem in lecto febricitantem, miris cruciatibus ac doloribus afflictum, viribus quinetiam proſtratum, cum ventris tumore magno, duro, tenſo, ac renitente, ab oſſe pubis ad regionem fundi ventriculi, & hypochondriorum ferè uſque, gravidę inſtar, offendi. Ego illicò ſacculum ex herbis, radicibus, ſeminibus emollientibus, relaxantibus, ac urinam moventibus, præparavi, & aquâ coctum calidè applicui. Cathetere dein per ductum urinarium in veſicam immiſſo, libras quinque urinæ, cum unciis quatuor medicinalis ponderis, extraxi. Unde afflictus & decrepitus homo mirum in modum allevatus fuit, tumor quoq; ventris multùm ſubſidit.

Die ſequenti, videlic. 25. Novemb. Enema emolliens, leniens, ac anodynum ipſi exhibui, catheterem quidem intruſi in veſicam, urinæ tamen nihil emanavit. Hinc denuò auctus eſt dolor, & tenſio ventris.

Vigeſima tamen ſexta die, quum rurſus catheterem per meatum penis in veſicam immiſiſſem & libras ſex urinæ elicuiſſem, protinus dolor & tenſio ventris ceſſavit.

Vigeſimâ ſeptimâ denuò catheteris beneficio urinæ lbvj. profluxêre. Id quod ſanè mirandum, quomodo veſicæ corpus tam exiguum, ita extendi potuerit, ut tandem

urinę copiam contineret. Undè non mirum, miſerum hunccce ſenem tam diris cruciatibus vexatum fuiſſe, quam veſica pars maximè ſenſilis, & tanta urinæ copia tantopere fuerit diſteuta.

Die 28. circa meridiem rursùs catbetere immiſſo, poſtquam urinæ ℔ iiij. cum ℥ iiij. extraxiſſem, ſub finem circiter ℥ j. puris ſubſequuta eſt. Polteà clyſtere leniente & anodyno injecto, bis alvum exoneravit, indeque maximum levamen perſenſit. Sub veſperam verò horâ nonâ adhuc ſemel cathetere in veſicam indito, urinæ ℔ iiij. uti præcedentibus vicibus, quibus ſemper quoque multum ſanguinis effluxerat. Ex quibus ſignis facilè conjicere licuit, abſceſſum in veſica delituiſſe, ejusque venulas propter extenſionem ab urinæ copia factam, ruptas fuiſſe.

Die 29. matutino tempore aliud Enema emolliens & anodynum injeci, & circa meridiem per immiſſum catheterem, urinæ ℔ iiij. & ℥vj. cum cyatho puris pleno, uti & ſub veſperam libras quatuor & uncias octo cum pauxillo puris, extraxi.

Die 30. Novembris manè cathetere urinę ℔ij. cum mnlto ſanguine admixto, ſub veſperam verò cyathos tres vel quatuor elicui. Verùm antequam ulteriùs progrediar, id notandum; etſi catheter difficulter immitteretur, parvo tamen & exili cathetere me nunquam propter obſtacula, quæ circa ſphincterem latitabant, in vacuum veſicæ pervenire potuiſſe, craſſiori verò imò qui craſſitiem pennæ cygni adæquabat, multò faciliùs.

Ratio forſan hęc reddi poteſt: quia cum ductus urinatius circa veſicæ collum, imò & ſphyncter ipſe propter ſcyrrhum, qui ante oſtium colli veſicæ latitabat, uti polteà dicemus, tumefactus eſſet, neceſſariò in perinæo coarctatio & anguſtia ipſius ductus urinarii ſequebatur. Porrò exilem & minutum catheterem hancce anguſtiam aperire atque dilatare non potuiſſe, rationi conſentaneum eſt, id quod craſſioris beneficio faciliùs, & minori cum dolore fieri potuit.

Die 1. Decemb. manè cùm in ipſo ductu urinario, & circa collum veſicæ obſtacula nonnulla, catheteris intromiſſionem nullomodo ampliùs admitterent, Enema emolliens, leniens, & anodynum, illi denuò exhibui; ventrem, inguina, & coxas oleo anethino, lumbricor. & chamomil. renes verò unguento roſato inunxi. Dein à prandio ſemicupium ex radicibus, herbis, floribus, ſeminibus emollientibus, relaxantibus, & dolores lenientibus præparavi. In quod cùm deſcendiſſet æger, & per horę quadrantem reſediſſet; urinam ſpontè excernere cœpit, indeque levamen non exiguum perſenſit.

Die 2. Decembr. manè illi ad ʒ ij. terebinthinæ Venetæ exhibui: ventrem, inguina, coxas & renes prędictis oleis & unguento inunxi. A prandio propter doloris vehementiam, rurſus illum in ſemicupium deſcendere juſſi. Ex quo egreſſus, non ſolùm urinam copiosè, ſed unà quoque materiam craſſam, albam, ac fœtidiſſimam excrevit. Sub noctem verò quia alvus non reſpondebat, denuò illi Enema injeci; Qua nocte alvum ter exoneravit.

Die 3. nonnihil aquę noſtræ diureticæ illi propinavi, & partes prædictas bis quutidie inunxi. Medicamentis hiſce Deus Opt. Max. ita benedixit, ut deinceps ſemper urinam, ſimul & purulentam atque fœtidam materiam ſponte & abſque dolore aut impedimento redderet. Ventrem nihilominus & renes quotidiè, uti dictum, inungere juſſi. Verùm pro mundificatione & abſterſione renum, veſicæ, & meatuum urinariorum, die 5. Decemb. ʒ ij. terebinth. Venetę illi exhibui. Et quia tumor ille durus è regione veſicæ nondum penitùs ſublatus erat, ſacculum ex radicibus, herbis, floribus, ac ſeminibus emollientibus, reſolventibus, & flatus diſcutientibus, bis aut ter interdiu calidè applicare imperavi. Tumor tamen ex hujus ſacculi applicatione, cum urinæ illius fœtidæ ac purulentæ excretione ad 17. diem menſis Decemb. perſiſtebat, qua tandem paulatim tumor ſubſidere, urinaque aliquantum clarior ac purior fieri, fœtorque remittere cœpit. Intereà temporis alvo non reſpondente, modò clyſteribus, modò ſuppoſitoriis, modò pulvere mechoacę ad ʒj. cum juſculo carnium recentium utebatur. Hinc ventris dolores ſedati fuêre: urinam quoque abſque difficultate, ſed involuntariè reddebat. Die 6. Jan. 1607. levis quędam diarrhœa ad dies 4. vel 5. durans, ſupervenit, quæ tamen poſtquam ipſi quotidie ter aut quater parùm aquę cinamomi abſque vino deſtillatæ, cum confectione alkermes exhibuiſſem, ceſſavit.

Circa diem 9. Januarii urina per ſeceſſum, nunc ſeorſim, nunc verò mixta excrementis, & quidem involuntariè effluere cœpit, neque ampliùs per penem eam reddidit. Dolor tameo nullus aderat, vireſque pro ætate conſtabant, nec appetitus admodùm proſtratus uſque ad 18. Januarii, quâ tuſſicula ſicca correptus, vires & appetitus paulatim ita dimiuuebantur, ut 30. Januarii, piè ac placidè animam *Deo* reddiderit. Aperto cadavere ſcirrhum magnitudinem ovi gallinacei adæquantem, unciaſque duas pendentem, in ipſa veſica, & quidem ante collum ipſius tenaciter adhæreſcentem, inveni. Ex cavitate prætereà veſicæ, uſque in inteſtinum rectum, ulcuſculum conſpiciebatur rotundum procul dubio ab urina purulenta & fœtida exeſum. Corpus item veſicæ circa ipſius collum, uti quoque inteſtinum rectum lividum, ren uterque inſignis magnitudinis, exteriùs veſiculis quamplurimis ſeroſo humore ſcatentibus, apparebant. Hepar denique io parte cava durum ac ſcirrhoſum viſebatur.

Curationi ſæpiſſimè interfuêre Reverendus *D. Joh. Merula*, hujus loci verbi divini miniſter fideliſſimus, Doctiſſ. *D. Emanuel Urſtiſius* Liberalium artium Magiſter, Dn. *Daniel Tavellus*, Scholæ Paterniacenſ. Ludimoderator, Nobil. *Jacobus De Bruel*, & quamplurimi alii, quorum & major pars diſſectioni cadaveris interfuerat. Vale Vir clariſſime, & feliciter vive diu. Paterniaci Aventicor. Die 4. Julii, 1608.

Anatome Adoleſcentis Dyſuriâ extincti.

Clariſſ. Joh. Chriſtophori Bautzmanni. Miſcell. Curios. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Hactenus in praxi meâ, ſi ritè memini, octo ſe mihi obtulerunt Patientes Dyſuria mortali conflictantes, quibus non ſolùm à me, ſed & aliis Præſtantiſſimis Medicis (taceo Medicaſtros) fruſtra levamina, etiam omnis generis, adhibita fuere. Fateor etiam quòd caſus ille, quem Magnificus Præſes Dn. D. Lucas Schröckius in Decadis II. Anno VIII. Obſervatione CCXXXII. recenſet, me ſæpiſſimè anxium detinuerit, quale de illis hactenus tractatis Patientibus prognoſticon proferre debebam. Non ſemel etiam dolebam de perverſo illo hominum plerorumque more, nolentes aperturam cadaverum ſuorum propinquorum concedere, quorum ope noſtra experientia firmior reddi poſſet. Tandem autem illam obtinui, concedente in vivis Patiente, & poſt mortem Parentibus, An. 1698. die quinto Aprilis in corpore Georgii Nicolai *von Staden*, filii maximę ſpei & indolis Secretarii Regii Conſiſtorii. Hic puer tredecim annorum cum ſemiſſe, in vita ſua per complures annos dolore Renum, Abdominis, Dyſuria, dolore in Glande Penis (quam continuò comprimebat) vexabatur, tandem in Hecticam incidebat, & per intervalla cum Urinæ ſtillicidio, maximoque Urinæ ardore pituitam lentam in fundo matulæ adhęrentem tenaciter excernebat. Aperto Cadavere Veſicam Pure ſcatentem, cum Lapide ʒiiiß. inveniebam, qui propter aſperitatem ſuam, orificium veſicę continuò vellicaverat, & ad

excernendum

excernendum onus, ſed fruſtra compulerat, & veſicam maculâ nigrâ, forte Gangræna incipiente notaverat, unde etiam continuæ vomitiones billioſæ ante diſceſſum ex hac miſeriarum valle, Renis dextri parenchyma penitus conſumptum erat, & ſacculus relictus, pure cocto refertus apparebat. Ren ſiniſter valde flaccidus, tamen à putredine intactus manſerat; cæteris viſceribus ſanis & illæſis. Ex quibus conjicere poteram Renem in principio morbi calculis refertum fuiſſe, qui aſperitate ſua ſuppurationem ibidem fecerunt, tandem autem per Ureterem in Veſicam deſcendiſſe, ibidem per ſubſequens & deſtillans pus & mole tartareâ in dies auctos, in unum corpus coaluiſſe. Credo igitur (citra prejudicium tamen aliter ſentientium) omnes illos Dyſuria laborantes, quos hactenus tractavi, qui dolorem illum ſympathicum in glande perpeſſi fuerunt, & Pituitam lentam excreverunt, ſi non calculos in Veſica aluere, ſaltem ſuppuratos Renes habuiſſe.

Dyſuriæ cauſa rara, Anatome detecta.

Clariſſ. Lucæ Schröckii. Ephemerid. German. Centur. 1. *&* 2.

Matrona 57. annorum, per integrum annum valetudinaria, preter alia ſymptomata, doloribus in pube & abdomine, dextrum inprimis hypochondrium, ubi tumor durus, indolens, capitis infantilis magnitudine tactui obſervabatur, occupantibus infeſtabatur; omnium verò moleſtiſſimum erat dyſuria, cum teneſmo, alvi difficultate, fluoreque albo, interdum ſanguini permixto, urinâ verò quaſi lacteâ exiſtente. Poſt varia in vanum adhibita remedia, quibus calculo potiſſimum medela quærebatur, meum etiam conſilium in principio Anni 1708. expetiit, qui, præmiſſo de incerto curæ ſucceſſu prognoſtico, de calculi preſentiâ dubitans, & præter meſenterii tumorem ſcirrhoſum, circa veſicam etiam tale quid latêre judicans, temperantibus & abſorbentibus internis, externis etiam reſolventibus dolores demulcere laboravi, & propinatâ idcirco primò magneſiâ albâ, leviculas inducias impetravi, urinâ etiam clarâ inde effluente, quæ verò poſt aliquod temporis ſpatium priorem faciem reinduit, quin turbida dein fœtidaq; evaſit, & talis ad finem uſque vitæ perſtitit. Marte dein, tum in ſubtiliſſimam ſcobem limato, tum in tenuem crocum cũ aquâ corroſô, tumentes glandulas reſtituere, quod in aliquibus aliis bene ceſſiſſe expertus fueram, aliquandiu ſed fruſtra tentavi. Tandem anodyno pulvere, ſæpius exhibito, dolorum vehementiæ obviam itum, qui licèt ſomnum non induceret, ſemper tamen aliquot horarum inducias à doloribus conciliavit; uſque dum ægra penitus emaciata in fine Menſis Julii vivorum numero eximeretur. In cujus Cadavere aperto nihil præternaturale inventum fuit, tumorem in dextro hypochondrio ſcirrhoſum, inteſtino ileo, & colo arctiſſimè adhærentem, ſimilemque alium, qui totam ferè pelvim occupaverat, atque veſicæ fundo penitus adnatus fuerat, ſpithamæ latitudine & quatuor digitorum altitudine, duorumque ferè craſſitie conſpicuus, ſenſim verò in utraque extremitate anguſtior redditus. Hunc comprimendo veſicam, atque ob ſalſas ſtagnantis in eo lymphæ particulas eandem lancinando, doloroſam iſtam urinę excretionem produxiſſe arbitror.

UTERI MORBI.

DE Uteri fabrica ac officiis vide quæ abundè in Bibliothecæ noſtræ Anatomicæ parte primâ: Morbos autem quod attinet, jam de iis in Menſtrui fluxus morbis, in Partionis morbis, &c. Hic itaque tantum de Scirrhô & Cancrô Uteri & de ejuſdem Procidentia per *Curationes*, *Obſervationes*, & *Anatomicas inſpectiones.*

Curationes.

De Scirrho & Cancro uteri.

Licet Medici veri ac rationalis ſit, Morbos præſentes curare, futuros præcavere, incurabiles non attingere, ne infamentur remedia quæ multis fuêre ſaluti: quoniam tamen ſatius eſt anceps ac dubium experiri preſidium quàm nullum, & Chriſtiana charitas non vetat ægris ſpem poſcentibus denegare auxilium, Patientis voluntati mos gerendus eſt, eaque præſcribenda quæ teterrimam diriſſimi morbi hydram leniant ſaltem, ſi non extinguant & averruncent.

Cancros occultos (id eſt, vel non apertos, vel Uteri) non tangere melius: ſi enim tangas, moriuntur citius; ſi non tangas, diutiùs perdurant.

Hoc affectu laborantes ſæpe conqueruntur de dolore Lumborum & dorſi, ob Nervos qui à medulla ſpinali orti in uterum implantantur. At cur pars ſpinæ ſuperior dolet, inquies? Nota, nervorum diſſectionem & diviſionem fieri in partibus ſuperioribus, (ita ut medulla ſpinalis ſit inſtar caudæ equinæ) licet è ſpina prodierint in inferioribus; dolor autem ad originem uſque extenditur.

Ventriculus itidem ſæpiſſimè nauſeâ vomituque afficitur per conſenſum ob ſextum par nervorum quod utrique parti inſeritur.

Si vires conſtent, purgetur pil. ex fol. ſennæ, tartaro chalybeato, pulvere rhabarb. jalap. exceptis extractis rhei, ſennæ & abſinth. Ad maſſæ hujuſmodi ℈j. add. gr. x. xii. xv. vel xx. pulv. calomel. At in iſtis non properandum, nam generoſa remedia validas vires poſtulant.

Si blandiùs purgare velis, detur priſana laxans clarificat. ex ſenn. ʒij. pulp. tamarind. ℥i. pulp. caſſiæ ʒvi. vel mann. ℥i. f. potio ut artis eſt. Aut detur dilutũ caſſiæ ſolùm, factum cum priſana, & ſæpius per pânum trajectum. Conveniunt etiam ſyrup. de pomis ſolutivus, de epithymo Auguſtanus, violarum ſolutivus, &c.

Clyſteres, ſive ad purgandum, ſive ad diſcutiendum, ſive denique ad leniendum dolorem injiciantur, in parva ſint quantitate.

℞. Juris omaſorum ℥iv. vin. muſcatell. ℥ij. infuſ. croc. metal. ℥iij. ſal. gem. ʒi. f. clyſter (in ſcirrho) purgativus.

Clyſter, cui incoxerint plantago, ſolanum, papaver erraticum, agrim. herba Roberti, idque in lacte aut jure capitis vitulini, detur in parva quantitate (viz. ℥viii.) cum ſyring. aut veſica ſiphone brevi. Urgente ſummo dolore, in eo diſſolvantur gr. ij. iv. vi. Laudani. Nihil addatur pingue, ſed ſoli ovorum vitelli. Injiciatur hic clyſter quoties alvus pigra extiterit. Præterquam enim quòd ab adſtricto alvo pejus ſe habeant ægræ, clyſter etiam rationem obtinet fotus pro utero.

Si quid valet in diſcuſſione, certe Mercurius crudus, in parva quantitate, ut primò ad ℈i. permixtus pil. fœtid. vel iſtiuſmodi, additis gr. x. vel viii. vel vi. flor. ſulph. nulli ſecundum eſt ad complendam iſtam intentionem diſſolvendi medicamentum. Da audacter ſæpiùs ſine metu ptyaliſmi, qui quamvis ſuperveniat, nihil nocebit.

Electuarium hoc roborans eſt ſpecificum adverſus Cancrum, ſumend. mane & veſperi inſtar avellanæ majoris.

℞. Lact. ex æquis partib⁹ ocul. cancr. perl. & corall. cum aq. veronic. præpar. ℥ij. cancr. fluviatilium ad albedinem calcinator. chel. cancr. marin. nigr. in apice an. ℥i. diaphoretici vulgaris optimè præpar. ℥iß. milleped. præpar. raſur. dent. equi marin. viperinę carnis præpar. an. ʒx. cornu cervi ad albedinem uſti, raſur. cran. human. uſti & non uſti an. ℥vi. Rad. gladiol.

ſcrophular. utriuſque, filipendul. ſpong. bedeguar. ſicc. an. ʒv. lapid. lazul. gagat. & ſmaragd. præp. an. ʒvii. Mſ. & cum ſyrup. fact. ex ſuccis pedis columbin. & veronic. utriuſque, f. Elect. inſtar. Opiatæ.

Viperarum caro magni eſt momenti in curatione Elephantiaſis quæ eſt Cancer univerſalis, quidni earum ferarum uſus etiam conveniet in cancro particulari cum idoneis vehiculis?

In junioribus quibus menſes, naturæ lege, non ceſſaverint, Chalybeata (cum menſes moventibus) principem locum obtinent; (nihil enim chalybe potentius ad internos ſcirrhos emolliendos & abſumendos) ſenioribus autem (fluxum menſtruum non patientibus) non æquè proſunt.

Victus ſit boni ſucci; alimenta quæ facilè coqui & citò diſtribui poſſint, exhibeantur. Ut gelatina ex carnibus & cornu cervi. Juſcula conſummat. Jus carnium diſtillatum per deſcenſum, expreſſum, colatitium, reſtaurans. Panatella. Ova ſorbilia. Emulſiones, Amydalogala. Hordeatum, &c.

Cerevíſia medicata In uſum ordinarium ſit talis.

℞. Sarſæparill. ℔i. rad. filic. fœm. rad. cannæ Hiſpan. lign. lentiſc. ana ℔ß. rad. ſcrophular. major. filipend. ſigill. Solomon. ana ℥ iv. lign. ſalſafr. ℥ ij. raſur. dent. equ. marin. C: C. & eborts ana ℥iij. fol. agrimon. fænicul. veronic. utriuſque, ceterach ana m. ij. ſummit. roriſmar. p. iij. nuc. moſchat. ℥i Alæ galon. x. ſucc. naſturt. aquat. & cochlear. ana ℔ijß. Sinatur fieri fermentatio.

Paſſulatum ex aqua chalybeata utiliter pro potu ordinario propinari poteſt. Aqua autem calens projiciatur ſupra paſſulas Damaſcenas, & f. fermentatio donec vinoſum habeat ſaporem. Vinum item gilvum oligophorum aquis Spadenſibus dilutum. Serum etiam lactis clarificatum, cum ſyrup. de pomis redolentibus. Aquæ denique in *Wellenborough* prope *Ashby* in Comitatu *Northampton*, conſtantes ex ferro multo, vitriolo pauco, & alumine aut nitro, multum valent.

Cùm dolor ſit ſymptoma maximè plerumq; urgens, ad hunc ſedandum, Laudanum exhibeatur vel per ſe ad gr. i. ij. iij. iv. quia aſſuetudine tandem natura ejus uſum ſpernet; vel cum conſ. de hyacinth. vel cum diaſcord. ℈j. bene fermentari, ita ut non fœtcat aut galbanum ſapiat. Abſtinendum ab opio quia venenatum, caput valde ferit, pruritum excitat, torpidum reddit corpus, unde ægra manus, tibias, pedes manifeſtè frigidos ſæpe ſentit.

Dolor etiam a ſemicupio imminui poteſt: viz. In lacte & aqua coquantur ſolanum, plantago, hyoſcyamus, tapſus barbatus, piloſella, herba Roberti, flos papav. errat. nenuphar. ſol. ſalicis, vitis, cicuta, cynogloſſa, ſem. lini, pſyllii, cydon. &c. In decocto tepido mergatur corpus dimidium, urgentibus doloribus: Iſla enim Narcotica & dolorem ſedabunt, & tumorem emollient, & (ſi hæmorrhagia adſit) ſanguinem ſiſtent, nec oberunt viſceribus.

Lenitur etiam dolor ab Emulſionibus: ut.

℞. Medull. ſemin. melon. recent. ʒiij. ſem. papav. alb. in aq. roſar. infuſ. per tres hor. ʒij. amygd. dulc. recent. mund. par. iij. terantur in mortar. marmor. & affuſis ℥vi. aq. ſtillatit. lactis f. Emulſio, in qua colata diſſolv. ſyrup. de mucilag. ʒx. Mſ. f. hauſtus ſumend. cum dolor ſævierit. Vel ſi magis anodynam velis, pro ſyrup. de mucilag. adde diacodii ʒvi. vel ℥i. præcipuè veſperi.

Si tumor durus in Epigaſtrio, alterutrôve inguine tactui ſe offerat.

℞. Ung. de alth. ſimpl. ℥iß. pingued. capon. ol. amygd. dulc. & lil. alb. an. ʒß. ſperm. cet. recent. unguent. è flor. aurant. ana ʒiij. Mſ. f. litus pro unctione partis duræ & dolentis mane & in ingreſſu lecti, diu multumque manu leviter in gyrum fricando, ſuperpoſito Emplaſt. ſeq. quod ſuperinducta faſcia idoneâ contineatur.

℞. Maſſ. Empl. de ammoniac. ℥ ij. cerat. ſantalin. rec. ℥ j. gum. carann. ʒß. liquefiant ſimul, adde ceræ in ſucco abſinth. & acet. ſtillatit. coct. ad ſuccor. conſumptionem q. ſ. f. Empl. cujus portio aluta molli extendatur, & tumefactę parti applicetur.

Vel applicetur (noctu) cataplaſma ſeq.

℞. Rad. alth. & lil. alb. ana ℥iv. fol. ſigill. B. M. ſive bryon. utriuſque, ſcrophul. maj. ana m. ij. fol. chamæmel. rut. abſinth. ana m. ijß. malvæ m. iß. cicut. totius & hyoſcyam. ana m. iij. Conciſa omnia indantur ollæ fictili vitriatę cum axungiæ ſuillæ recent. ℔iv. alæ fortiſſim. ℔iv. Coq. mediocri calore ad alæ conſumption. & herbar. putrilag. Exprimatur pinguedo, cujus refrigeratæ pars purior à fæculenta ſeparata ſervetur ad uſum.

℞. Rad. recent. ſcrophul. maj. & min. ana ℥iij. rad. recent. ſigill. B. Mar. ℥iv. Rad. bryon. itidem recent. ℥ ij. piſtentur omnia exactiſſimè & per ſetaceum trajiciantur: add. farin. ſubtiliſſ. ſem. lin. ℥iv. axung. ut ſuprà præpar. ad pondus omnium, ſive ʒxvi. Subigantur exactiſſimè in mortar. lapid. & f. cataplaſma. Inter terendum autem add. croc. ſubtiliſſimè pulverizat. ʒij.

Si tumor in vagina vel circa orificium Internum ſit, vel partes hæ ſint durę, vaginę injiciatur liquor ſeq.

R. Succ. ſalv. ℥iv. aq. ſtillatir. caprifol. & vini de Malaga ana ℥vi. flor. & ſummit. roriſmarin. m. j. mellis roſat. ℥ iv. bulliant ſimul ad deſpumationem mellis lento igne, liquor clarificetur ſervandus ad uſum.

Ad duritiem emolliendam & tumorem diſcutiendum valent etiam ſequentia: vaporarium, cum emollientibus, diſcutientibus hyſtericis. Spongia imbuta decocto emollienti vaginæ immiſſa. Peſſus cum ſtyrace liquida & pulveribus ſyndone involutis. Semicupium cum menſes provocantibus tempeſtatc idonca. Mercurialia per os. Suffitus Mercurialis, qui excipi poterit in ſella perforata.

Si hæmorrhagia adſit, injiciatur ſucci urticæ mortuæ ſive lamii, plantaginis, ſophiæ Chirurgorum, &c. cum croco Martis, Laudano, hypocyſt. acac. &c. Applicetur item lumbis cataplaſma ex argilla, aceto & ſucc. plantag.

℞. Cort. granator. balauſt. ſumach. an. ℥i. nucum cupreſſi ʒvi. Roſ. rubr. myrtill. an. ℥ß. f. decoctio in aqua chalybeata (ut Fabrorum.) Cum hoc decocto extrahatur mucago ſem. pſyll. & cydon. Mucilaginis hujus ℥ ij. adde acaciæ, hypocyſt. an. ʒß. diſſolut. in aq. roſ. f. injectio per metrenchytum. Patiente ita poſito ut medicamentum non effluat, quod erit in parva quantitate & ſatis ſpiſſum injiciendum. Statim autem ab injectione indatur Naſcale ex ſpongia molli involuta ſyndone, (cum filo) quæ affluente humore inflabitur, & pudendum magis magiſque claudet.

Si Cancer jam ulceroſus factus fuerit, f. injectio ſeq.

℞. Sterc. vaccæ gramen depaſcentis, recentis. ℔x. ſucc. ſymphit. maj. veronicæ, plantag. ſolani, ſemper vivi utriuſque ana ℔ii. ſucci portulac. ℔ iv. Mſ. f. diſtillatio in alembico plumbeo. Cape de hac aqua ℔ ii. plegmatis aluminis, vitrioli, & ſpermatis ranarum ana ℔i. tapſimel. ℥vi. aloës, ſalis Saturni dulcis, (i. e. per triplicem in aqua aluminoſa diſſolutionem & coagulationem præparati) ana ℥i. Mſ. pro injectione facienda in parva quantitate per ſyphonem. Si velis ut magis adhæreat, adde mucag. ſem. pſyll. cydon. & nenuph. vel gum. Arabic. pruni, ceraſi, diſſolut. in aqua roſarum. F. injectio bis in die claudendo ſpongiâ prædictâ, quæ digito blandè adigi poterit, uſque ad ulcus dummodo propendeat filum.

Vel

Vel ℞. Fol. Agrimon. caprifol. herb. Robert. ana m. i. chelidon. maj. m. ii. apii m. ß. rof. rubr. p. iii. fl. sambuc. hyperic. chamæmel. mellilot. ana p. ii. hord. integr. p. iiß. f. omnium decoctio in ℔iiii. aq. ad tertiæ partis consumption. In colatur. dissolv. mell. caprifol. syrup. de rof. sicc. ana ℥ ii. vini de Malaga, infusionis glycyrrhiz. Anglic. ℔ß. Mf. pro injectione facienda per syphonem bis terve in die, ter quavis vice tepidè.

Suffitus. ℞. Mastich. ℥ i. sandarac. thuris ana ℥ ß. balsam. alb. sicc. tereb. sicc. ana ʒii. laudani ʒii. antim. ℥ i ß. cinnab. ℥i. styrac. calam. benzoin. ana ʒiiiß. carbon. salicis ad pondus omnium, f. pulvis (ut alkool.) excip. mucag. gum. tragacanth. extract. in aqua melill. & rof. Fiant avicul. pro suffitu, excipiendo semel in die in sella perforata. *Theodor. de Mayerne Prax. Medic. lib. 3.*

Procidentia Uteri.

I. Quemadmodum Anus, ita & Uterus quandoque prolabitur; viz. ubi is deorsum tendit, atque interdum extra vulvam procedet. Hic autem uteri prolapsus nunc major est, ita ut ad dimidium usque coxarum descendat; nunc minor, ut vix extra pudendum promineat.

II. Prolabitur autem uterus, cùm ejus ligamenta, partesque membranosæ, quibus naturaliter sua in sede detinetur, relaxantur; quod aliquando contingit, ob magnos in dejectionibus difficilioribus conatus, vel propter vim partus, nimiam corporis humiditatem, &c. vel si saltu, aliàve commotione corporis validâ, ac sæpius iterata uterus in sinum impellatur. Atque hic uteri prolapsus prout major vel minor est, sic interdum ad mediam prolabitur vaginam; aliquando ad vulvæ usque orificium, ut uteri osculum in sinum pudoris decidat. &, vaginâ inversâ, extra propendeat; nonnunquam denique totus extra vulvam decidit, ac variis modis afficitur.

III. Sed hanc uteri procidentiam multi negant, censentque laxitatem quandam vaginæ, quæ extra pudendum prominet, hæc ludibria facere. In primis Jobus Meckerannus Observ. Chirurg. cap. 51. & Henricus à Roonhuysen Obs. part. 1. obs. 2. pluribus tum rationibus, tum exemplis probare conatur uterum ipsum prolabi nunquam posse; sed relaxationem & procidentiam rugosæ vaginæ substantiæ pro utero prolapsò haberi, & curari. Hisce adstipulatur *Kerckringius Spicil. Anatom. Observ.* 20. *& Cl. van Horne*; qui *Microtechne Sect. 2. Part.* 1. §. 28. ita scribit: „Circa Uteri Procidentiam hoc monendum habeo, vix ac ne vix quidem, imò omninò, non contingere posse ut Uteri corpus propendeat extra vulvam; atque proinde non adeò frequentem esse hunc affectum ac vulgò creditur. Cæterum decipiuntur Obstetrices, & cum iis magna pars Medicorum, à vagina rugosa uteri, quæ post difficilem partum aut etiam ab imperita Obstetrice à subjectis partibus avulsa, accedente pituitosorum humorum affluxu ita extenditur, atque in tantum sæpe augetur hoc malum, ut extra vulvam pendula vagina imitetur vasculum aliquod pyriforme, nam quo major est prolapsus, eò radix ipsius angustior fit: ac proinde cum ob Gangrænam abscindere eam cogimur, parvo admodum periculo idem fit.

IV. Verum fateamur licet, rugosam uteri vaginam post difficilem partum, aut ab imperita obstetrice, à partibus subjectis avulsam, accedente pituitosorum humorum affluxu, nonnunquam ita extendi, ut extra vulvam pendeat; hoc tamen non probat, ipsum uterum quoque prolabi non posse. Sic legimus apud Carpum, *in Isagoge Anatomica*, historiam mulieris, cui Uterus non tantum foras prolapsus, verum etiam exsectus est. Habemus apud *Paraum Chirurg. lib.* 23. *Cap.* 41. exemplum Uteri prolapsi, & à Paræo exscissi, ac post mulieris mortem in abdomine non inventi. Similiter apud *Hildanum Cent.* 4. *Observ.* 60. 61. 62. tria hujusmodi Uteri prolapsus extant exempla. Et plura describunt *Felix Platerus Observ. lib.* 3. *Th. Bartholinus Cent.* 2. *Observ.* 91. *Cent.* 5. *Observ.* 9. *Dom. de Marchettis, Anat. cap.* 7. *Clar. Diemerbroekius Anat. lib.* 1. *cap.* 24. *Stalpert vander VViel Observ. Anat. & Chirurg.* 69. aliique. Quandoquidem igitur ratio dictat, humores à toto corpore defluentes Uteri Ligamenta humectare, ac relaxare in tantum posse, ut in vulvam is descendat; & experientia confirmat, in locis humidioribus hunc morbum satis familiarem esse, de vero Uteri prolapsu amplius dubitare non licet. Imò verò ab eo conatu, quem in partu mulier adhibet, si præsertim ob difficultatem pariendi magna vi peragatur, Uterus cum fœtu in sinum vaginæ quandoque detruditur. Ita memini me ad mulierem difficulter parturientem vocatum 20. Januarii 1686. in qua cum obstetrice & præsentibus mulieribus observavi Uterum cum incluso Fœtu in vaginam ad vulvæ usque orificium prolapsum, prominente extra pudendum interno Uteri Osculo ad duorum digitorum latitudinem.

V. Haud ineptè igitur *Clarif. Blasius Observ. Medic. Part.* 3. *Observ.* 1. *&* 2. Uteri Procidentiam distinguit in veram, & imperfectam. Vera Uteri Procidentia dicitur, quando ipse Uterus, membranosis ejus ligamentis laxatis, deorsum tendit, atque in, vel extra vulvam propendet, foras prominente interno ejus osculo. Verum imperfecta Procidentia nuncupatur, quoties relaxata, & extra pudendum prominens vagina hæc ludibria facit.

VI. Cæterum altera hic restat difficultas, scilicet an ipse Uterus inverti possit? huic quæstioni respondemus, in difficili partu, dum placenta firmius utero adhæret & ab imperitis Obstetricibus nimium protrahitur, id quandoque contingere posse, qualia exempla occurrunt apud *Petrum de Marchettis Observ. Chirurg.* 61. *Stalpert vander VViel Obs. Anat. & Chirurg.* 67. aliosque. In virginibus vero hoc impossibile judicamus, propterea quod crassa & membranosa Colli Uteri substantia in illis exiguo tantum foramine pervia sit.

VII. Uterus verò si prolapsus sit intra vulvam, exiguus apparet tumor, quasi extensæ pellis, & pondus veluti ovi majoris circa pudenda percipitur. At quum omninò prolabatur, tumor adest ovi anserini adinstar, in cujus ima parte foramen conspicitur exiguum, quod est internum Uteri osculum. Sin autem rugosa vaginæ substantia, relaxata nimium, extra pudendum promineat, id haud difficulter observatur.

VIII. Equidem affectus hic dum recens est, & potius Uteri in vaginam descensus, quam ejusdem extra vulvam procidentia, facilius curatur. Atqui diutius si duraverit hoc malum, indiesque augeatur, difficulter, & non nisi longo tempore sanatur. Insuper facilius curam suspicit in junioribus, quam adultioribus; quibus Uterus, etsi reponatur, levi de causa iterum procidit. Imperfecta quoque Uteri procidentia curatu haud ita difficilis est.

IX. Igitur morbi hujus Curatio (sive Uteri Procidentia sit vera, hoc est, ipsius Uteri prolapsus; sive sit imperfecta, id est, rugosæ Vaginæ Uteri substantiæ relaxatio, & extra vulvam procidentia) repositionem ejus quod prolapsum est, repositi in suum locum conservationem, nec non laxatarum partium adstrictionem & confirmationem, requirit.

X. Sed ante repositionem considerandum est an Uteri aut vaginæ relaxatæ procidentia sit simplex, an verò adjungatur ipsi inflammatio, aliusve tumor. Hisce namque apparentibus, repositio ne tentetur, nisi evanuerint hæc symptomata. Quem in finem pars prolapsa foveatur Decocto Florum Camomillæ, Meliloti, Herbarum Calamenthæ, Pulegii, Rosmarini, Seminis Dauci,

Levistici, &c. Hinc tumore imminuto evacuatoque per Clysterem stercore, atque urinâ excretâ (ut undique à compressione liber sit Uterus,) Ægra in lecto supina collocetur, & coxis elevatis, Poplitibusque reflexis, ac capite quantum fieri potest demisso, ipsa basin tumoris manibus apprehendat, eumque introrsum adigat. Quod si ipsa perficere nequeat, Chirurgus aut Obstetrix digitum in ejus orificium immittat, ac sensim Uterum attollat: vel accipiat candelam ceream, suâ crassitie vaginæ muliebri respondentem, & eâ citra violentiam omne id protrudat, quod procidit, donec tota moles suum in locum reducatur.

Scribit Rodericus à Castro de morbis mulierum libr. 2. cap. 16. utile esse, ut Medicus vel Chirurgus ferrum ignitum manu ostendat, simuletque, quasi eô tangere vellet prolapsum Uterum: sic enim retrahi Uterum, uti & prolapsa intestina. Atque refert Chirurgum exercitatissimum ita curasse quendam, qui vulnus in ventre acceperat, per quod intestina egrediebantur; quę cùm nullo remedio reduci potuissent, nihil aliud profuisse, quam quod magnum ferramentum candens, coram patiente manu tenens, vulneri applicaturum finxit; cujus rei subito terrore intestina è vestigio suum in locum reducta fuisse.

XI. Postquam autem Uterus fuit repositus in suum locum, ut ibidem contineatur, mulier in lecto reclinetur cruribus extensis, ita ut unum alteri incumbat, & isto in situ aliquot dies maneat. Interim adstringens & roborans Fotus Uteri regioni spongiæ ope continuò adhibeatur. v. gr.

℞. Rad. Consolidæ majoris, Rubiæ Tinctorum an. ʒiii. Iridis Florentinæ ʒii. Herb. Matricariæ, Salviæ, Pulegii, Fol. Quercus, Flor. Rosar. rubr. an. Mj. Balaustiæ, Glandium, Aluminis, Sem. Cumini an. ʒii. Coq. in s. q. Vini Rubri Adstringentis ad ℔iii. pro Fotu. Regioni Umbilicali nonnulli imponunt Emplastrum ad Rupturam, vel Oxycroceum, vel id quod sequitur.

℞. Opoponacis ℥ii. Styracis Liquidæ ʒß. Thuris, Mastichis, Picis, Boli Armen. an. ʒii. Ceræ q. s. F. S. A. Emplastrum. Etiam valdè hic laudantur Suffitus ex cortice, vel Pulvere Ligni Quercini, dicto *Aan, of Saag meel*. Alii volunt, ut suffimigetur pelle anguillæ sale conditæ.

XII. Interim cura habeatur, ne alvus pigrior sit, vel laxior. Si enim duræ sint feces, Uterus in iis egerendis facilè præcipitatur. Lubrica verò alvus membranas Uterum alligantes plurimum laxat. Insuper & omnes causæ, quæ prolapsum hujus partis excitare valent, tollendæ; atque corpori universo, tum Utero ipsi prospiciendum. Quem in finem multùm conducunt Decocta ex Guajaco, Salsapatilla, China, Sassaphras, additis & iis, quæ Uterum roborare valent continuò usurpata.

XIII. Sin verò nulla perfectæ curationis spes sit; ut tamen à procidentiâ hâc, quę facilè iterum accidit, secura sit fœmina, pessulos, seu potius globulos cereos in uterum intrudere, ibidemque relinquere solent, de quibus videantur, Roussetus de Partu Cæsareo sect. 6. cap. 34. Pareus lib. 23. cap. 41. Hildanus cent. 4. observ. 61. Locô pessariorum in uteri procidentiâ quidam uti solent circulis ex subere factis, & cerâ obductis. Vid. Sculterus Armam. Cheir. tabulâ 17. Verumtamen subligaculum seu Zona (quæ pro re natâ diversimode parari solet) hic potius adhibenda mihi videtur: Hâc enim munitæ mulieres sine periculô procidentiæ ambulare, & munera sua obire possunt.

XIV. Atqui prolapsus uterus cùm gangrænâ corripiatur, nec ea sisti possit, quin potius in sphacelum abeat, eum abscindendum nonnulli suadent, sed cùm periculosa admodum sit hæc Chirurgia, eam non facilè instituendam censeo. Si tamen relaxata omnium vagina extra vulvam procidat, atque sideretur; ea, vel sectione, vel strictiore ligaturâ sine periculô auferatur, ac porrò curetur. *Joh. Munnicks in Chirurgiâ ad Praxim hodiernam adornatâ.*

De Utero mulierculatum fabula est eum locum suum motare, descendere, ascendere, inflecti in latus modò sinistrum nunc dextrum, nunc flatulento spiritu turgidum palpitare vivique animalis præbere speciem, nunc ab aquis propelli in alias atque alias partes. De ascensu quidem illo in gulam apud feminas nata persuasio nuper paulum temittere cœpit, postquam Medici, Obstetrices, quarum in illâ parte apud credulum genus auctoritas maxima est, aliud edocuere. De descensu autem seu procidentiâ Uteri non æquè illas faciles reperio, hunc enim nimis quàm manifestè, & contra quàm disputari potest, manibus ipsę suis deprehendunt atque probant. Quæ res me adhuc dum perduxit ut credam, quæ insignes nuper Practici de procidentiâ Uteri, tanquam falsâ & imaginatiâ protulere, fidem non mereri. Equidem in talibus, quæ oculorum manuumque experimento nituntur, & ad quæ, velut opertum bonæ Deę, rarius admitti viros videas, Obstetricum aliquam esse fidem omnino mihi persuadeo. Sint Vaginę plurimi prolapsus, neque enim hoc negari potest, & imponat mulierculatum vulgo ęmulus globi tumor, attamen non in totum is qui que Utero abjudicandus. Compellavi ego bonę fidei Obstetrices, quę mihi post propositas difficultates sanctè adfirmarunt, manibus se suis Uteri prolapsum palpasse, tum corporis tum orificii interni; hac verò notâ se distinguere Uteri ac Vaginæ casum, quod ubi hæc excidit insertis digitis ab unâ parte connexio exploratur; ossit, ubi ille, non possit, & obvium Uteri orificium discrimen statim manifestet, fundum enim semper inverti, quę feminarum credulitas, morosæ experientiæ non respondet, sæpè namq; prono osculo in Vaginam inde & extra eam descendit, neque faciem adeò quàm situm mutat. Nonnunquam tamen etiam importuna Obstetricis manus funiculorum umbilicalium violentâ demolitione, dum orificium Uteri internum adhuc hiat multâque mucilagine laxatur, fundum ipsum attraxit difficilique & laboriosæ procidentiæ ansam præbuit; clauso enim orificio aut alias non ita patulo fundum inverti posse, ostento proximum est. De Vaginę prolapsu id quoque censeo, eum facilius curari quàm Uteri; illum nec obstare, utut magnus sit, quò minus concipere & parere femina possit. Sanavi olim Lugduni in Batavis, ubi tyrocinium artis feci, feminam juvenculam, quæ præter mille alia incommoda, vehementi quoq; & vastâ Vaginæ Uteri procidentiâ laborabat; tantùm verò abfuit, ut hoc conceptum partumve impediret, ut contra singulis annis domum filio augeret, sæpè etiam abortiret. Illa quamvis laboriosissimè pareret & decretoriè, non aliud remedium procidentiæ quærebat quam Graviditatem, cum hâc enim ipsâ lente tumor tetrahebatur seque in alvum condebat, mox iterum ad partum redituros. Jam si quis retinentium ligamentorum vim impedire credat, quò minus uterus prolabi possit, sciat oportet, eandem quoq; causam in Vaginæ lapsu adduci posse. Quid enim? An non suis perinde ligamentis, iisque satis firmis Vagina nectitur ossibusq; incumbit? At vero uterus, annon ligamentis ille solutioribus adnectitur? Annon latum illud membraneumque planum, quod Alas vocant Vespertilionum, liberius fluctuat quàm Vagina? Annon mobile etiam est ipsum Uteri corpus & ad lapsum proclivius, imprimis si vis accedat, quâ inconsultæ Obstetrices per parturientium viscera grassantur? Ego sanè, quoties faciem Naturalium, Uteri & Vaginę, attentius rimor, non video, quid prohibeat, quò minus Uterus descendere ex parte vel totus possit; sed neque meo hic quemquam arbitrio acquiescere volo. Veniant in rem præsentem, qui operis Sylvii, Hornii, Kerkringii & Meeckerani Observationibus & speciosâ persuasione adducti omnem Utero proptosin negare audet,

& videant, num paucę Observationes tanti sint, ut testatam omnibus feminis opinionem, nunc quoque tot à multis retro seculis Practicorum, nuper etiam ipsius Naturalium arbitri Grafii, quo uno judice in hâc causâ gaudere æquum erat, jam verò etiam Anatomiæ auctoritatem elevare possint. Mantissę loco adjiciam è feminarum scholis contra Proptôsin remedium. Capitur Cornu vervecis annui, & amenta ejus panni serici Chermesini centonibus permista super testam aut patellam terream ignitam fumigantur, vapor sellâ pertusâ interfæmineo excipitur; inde pessarium ex eodem serico Petroleo macerato in Vaginam immittitur, post aliquot dierum moras Uterus recedit & firmatur. *Johannes Nicolaus Pechlinus in Observationibus Physico-Medicis.*

De Uteri Cancro.

Sequens injectio ulcerato Cancro maximè convenit.

℞. Herb. Roberti, verbasci. scabios. chelidon. min. aneth. sterc. human. an. q. v. comburantur: de cinere accipiantur ʒ ii. aqu. solan. ℥ vi. excepta in mortario plumbeo pistillo plumbeo agitentur, deinde in uterum injiciantur. Oleum ovorum frequenter ductum & agitatum in mortario plumbeo donec spissius reddatur, & plumbi colorem contraxerit, efficacissimum est medicamentum. Cinis cancrorum fluviatilium lotus in aqua Solani, permixto pulvere ex plumbo vel antimonio, ulceratum Cancrum curare dicitur & creditur; quod si non curat, saltem mitigat, exsiccat, & depascentem cohibet. *Petrus Forestus, schol. obs.* 47. *lib.* 28. *de Mulier. Morbis.*

Pro Uteri dolore intenso ex frigore.

Nihil quicquam huic magis profuit, quam castor. ℈ i. cum vini Rhenani exiguo sumpti. Alteri etiam mulieri cum dolore ventositas admixta erat, exhibui pulv. Rad. Gentian. ℥ i. cum vino generoso. Nihil enim æquè dolori subvenit, ut rectè dixit Benedictus Veronensis, quam castoreum, si ex frigida causa fuerit, sive potum, sive illitum: ita & gentiana trita mirè prodest ex vino calefacto pota, si ex vento fuerit, nam & imminentem arcet dolorem. *Petrus Forestus, obs.* 40. *lib.* 28.

Pro Uteri scirrho.

Cum robusta esset, sanguis ut extraheretur mandavi; exhibui etiam syrup. rosar. pallid. cum foliis senæ, adjecto paucillo electuario de hiera, deinde apposui emplastrum de mucilagin. & de melilot. postea & Emplastrum de Ammoniaco, sed prius inunxi hoc linimento.

℞. Mucilagin. sem. lini, fænugræc. alth. malv. an. ℥ v. succi ireos ℥ iii. pingued. anatis, gallin. anser. an. ʒ vi. ol. cheirini ℥ iß. bulliant ad consumptionem succor. deinde adde croci ʒ ß. cum cera F. unguentum: commendatur à Nicolo, his remediis hæc optimè habuit.

Ad partem emolliendam fiat hic fotus ex *Rondeletio.*

℞. Rad. lil. alb. bismalv. cucum. agrest. an. ℥ iii. artemis. tertiam partem manipuli unius, ficuum paria 20. sem. lini fænugræc. an. ℥ ii. fl. chamæm. viol. melilot. an. p. i. F. decoctio in aqu. & oleo dulci, qua foveatur regio uteri; ex residentia pista & transmissa fiat cataplasma, quod applicetur post fotum, deinde utatur sequenti unguento.

℞. Butyr. rec. axung. porcin. an. ℥ i. pingued. gallin. anatis, anser. an. ℥ iß. ol. amygd. d. & lilior. an. ℥ iii. mucilag. sem. fænugræc. extract. cum vino albo. ℥ i. terebintht. & ceræ q. s. F. unguentum quo utatur post usum fotus; & post usum unguenti rursus redeat ad fotum, & iterum ad unguentum. His præsidiis aliquando usus sum commodè in vidua quadam, in qua durities erat totum ferè uterum occupans; sequens quoque valde utile est.

℞. Opoponac. bdell. ammoniac. an. ℥ i. styrac. myrrh. an. ℥ ß. propol. verę ℥ i. rad. irid. ʒ i. croci ʒ ß. dissolv. lachrymæ in oleo lil. & amygd. d. & vino malvatico, & depurentur; quibus adde terebinth. & ceræ parum F. unguentum. *Petrus Forestus, observ.* 45. *& schol. lib.* 28. *De morbis mulierum.*

℞. Emplastr. de melilot. & de mucilag. an. ℥ i. gummi ammoniac. in aceto solut. & traject. & iterum inspissat. ℥ ß. cum ol. lilior. F. emplastrum debitæ magnitudinis super alutam extendendum & regioni uteri applicandum post Inunctionem & quinto quoq; die renovandum. *Lazarus Riverius, observ.* 38. *cent.* 1.

Inter præsidia pręcipua, quæ ad emolliendum scirrhum, priscorum & juniorum sagacitas adinvenit, chalybs est, cujus usu lapidosas durities promptè liquari vidimus: fœmina quædam ex menstrui retentione malè habens in uteri regione tormina persensit, apparuit etiam in pubis regione tumor aliqualiter durus, & indolens, qui ab ovi magnitudine incipiens, ita quinquennio excrevit, ut cucurbitam rotundam magnam præsentaret, in cujus profundo, tactu murmur percipiebatur; expurgatum corpus, sępissimè sudorifica, fotus, unguenta, cataplasmata varia adhibita. Sed omnia hæc, etsi utilia, nullam commoditatem attulere, tandem solo chalybis usu per duos menses exhibiti omninò resolutus est tumor. *Zacutus Lusitanus, observ.* 88. *lib.* 2. *Prax. Medic. Admir.*

Pro Uteri ulcere.

Præmissis venæ sectione & purgatione, & julepis bilem & acrimoniam contemperantibus, ad ardorem & intemperiem tollendam imperavi, ut succum bursæ pastoris & plantag. aliquando injiceret cum lacte muliebri, & exterius cum iisdem succis lavaret; vel cum panno lineo applicaret. Valescus utebatur aqua frigida: novi (inquit) aliquas mulieres quę sentientes se habere ejusmodi ulcera, lavabant ea cum aqua frigida, mundabant, deinde & cum pannis lineis exsiccabant, & in matricem mittebant frequenter, atque iisdem pręsidiis sæpe mutatis hæc ipsa sæpius per se ad integram curationem, sufficiebant. Ablata intemperie ad detergentia & exsiccantia devenimus, hoc optimum mihi videbatur quod ex sero lactis constabat cum pauco saccharo: quod ut injiceretur jubebam ad ulceris detersionem: postea etiam adjecto melle, & syr. de rosis; aliquando etiam consului, ut Injiceretur decoctum lentium & plantag. & agrimon. decoctum absynth. non convenit, nisi quando ulcus est surdidum, deterso satis ulcere aqua hordei & melle rosato, mandavi ut unguentum conficeretur ex tuthiæ ablutæ & præpar. partib. duabus cadmiæ, litharg. argent. sarcocoll. an. part. j. cum ol. ros. vel aqu. plantag. inungatur; demum deventum est ad unguenta partem resiccantia, ut ad unguentum diapompholig. & de cerussa, & sic egregie curata fuit. Jo. Tiengius Medicus Amstelrodamensis nobilem se matronam hoc modo ab ulcere uteri restituisse dicebat, dabat de quarto in quartum diem ℥ v. decocti senæ, epithymi, ros. rub. myrobal. ind. & clysterem subinde in partem affectam injici mandabat ex aqua tepida decoction. senæ, epithym. fumar. fl. chamęm. ros. cui terebinthina exigua, mel. rosac. & hordei farina injecta erant, deinde pessos in uterum seu os uteri ponebat.

℞. Mell.

℞. Mell. rosac. ℔ß. farin. lupio. siligin. fænugręc. sarcocoll. an. ℥ß. F. pessi si pruritus aut dolor adesset, iisdem addebat semen papav. hyoscyam. & camphoram. *Petrus Forestus : observ. 48. lib. 23. De Morb. Mulier.*

Succus urticæ cum pueri urina mistus abluendo injectus ulcera uteri mirificè sanat. *Felix Platerius, practic. tom. 2. cap.* 14. *pag.* 575.

Pro Uteri cervicis ulcere.

Primò unguentum sequens doloris ulcerisque causa præscripsi, ut illud cum panno lineo discerpto uteri cervici intruderet.

℞. Mucilag. sem. psyll. factæ cum aqu. rof. ℥iii. vitell. ovi num. ii. troch. alb. Rhas. cum opio, butyr. rec. an. ℥ß. F. instar unguenti deinde utatur hac injectione cum syringa.

℞. Aq. solan. plantag. rof. an. ℥ii. opii. dissolut. ℈i. album. ovor. num. t. ol. rosac. ℥i. agitentur probè. lenimen ab hisce & præsertim unguento maximum sensit, quare illius usum postea semper continuabat: post dies aliquot, diversionis gratia, cum adeo copiosè ichor urens efflueret, dedi illi mannæ ℥iß. in jusculo, & quia mire eam angebat fluxus ille, idque præsertim peracto menstruo fluore dedi sequentem potionem noctu cubitum ituræ.

℞. Aq. plantag. & rof. an. ℥i. syr. de papav. ʒiii. trochisc. alkikengi sine opio & sacch. rof. tabul. an. ℥ß. M.F. potio: varia sunt subinde exhibita purgantia; cum rediret per vices ardor & cruciatus, qui tamen semper usu unguenti cessabat, dedi seq. emulsionem ut aliquoties biberet.

℞. Emulsionis ex. semin. frigid. maj. fact. cum aq. rof. & plantag. an. ℥vi. item injectionem novam ordinavi sic.

℞. Troch. alb. rhas. cum opio ℥ß. mucilag. sem. psyll. cum aq. rof. extract. ℥ij. infusion. gummi tragacanth. ʒi. fact. cum aq. plantag. ℥ij. Misc. & injiciantur cum lacte: suffitum hunc quoque per infundibulum, injecto pulvere sequenti super carbones excipiebat singulis matutinis, quem valde probabat.

℞. Thur. mastich. an. ʒi. F. pulvis pro suffitu.

Ad sanationem ulceris hanc injectionem præscripsi: nihilominus semper in usu unguenti perseverans, quod omnibus pręstabat.

℞. Rad. consolid. ℥i. Rad. bistort. ℥ß. alth. ʒvi. Fol. plantag. equiseti, consolid. Sarac. an. M. j. sem. lini, ℥i. sem. psyllii. ʒij. hord. p. j. F. decoctio, in colat. ℔i. dissolv. mell. rosat. ℥ij. sacchar. rubr. ℥i. M. pro injectione purgato iterum corpore, usa est per vices sequenti pulvere.

℞. Ossium dactyl. ʒij. pulv. equiseti ʒi. corall. rubr. ʒiß. sacch. rof. tab. ʒiß. sang. drac. ʒß. F. pulvis tenuiss. horum usu cœpit ita sanari, ut in publicum prodire posset: verum post tres menses, iterum fluor licet minore quantitate admodum tamen acris rediit. Postquam per quatriduum purgata erat, hac usa est insessione.

℞. Rad. consolid. herb. consolid. alchymill. plantag. equiset. heder. mal. chamæm. an. q. s. add. sem. lini & gypsi usti scutell. i. coq. in aq. pluviali, add. aq. fabrorum extinctionis ferri: hac insessione usa est per mensem integrum semel in die ad duas horas; & quoties è baloeo egrediebatur, suffitum hunc admittebat.

℞. Thur. mastich. an. ʒiij. benjoin. storac. calam. an. ℥ß. succini, ʒij. F. pulvis crassus, pro suffitu, injiciebat interim continuo troch. alkikengi dissolut. cum lacte caprino, dolore urgente cum opio, postea sine eo, & sic tandem in integrum restituta est. *Felix Platerus, observat. lib. 2. pag.* 480.

Meatus urinarius gravissimo errore pro fistula pudendi muliebris curatus.

Vocatus aliquando à Barbitonsore ad curandam fistulam pudendi muliebris, hic Anatomes ignarus, illius loco, specillo mihi exhibuit meatum urinarium, in quem immittebat turundam longam satis, medicamentis corrosivis inductam, ut tolleret callum, & fistulam sanaret. Miratus hominis imperitiam, cachinno dignam, ipsi mandavi, præsente muliere, ut deinceps uteretur exigua turunda per duos, aut tres dies, illita unguento ex cerusa camphorato, quo excoriatio illa inducta à dictis medicamentis sanaretur; cum tamen simul à muliere discederemus, eundem monui, quam credebat fistulam, esse meatum urinarium; unde suborto risu, deprecatus est veniam, quod nunquam antea viderit pudendum muliebre, hujus erroris causam. Documento Chirurgis, ne Anatomes sint imperiti, cum ignoratis partibus, & earum morbis, medicamenta propria non possint illis adhiberi. *Petrus de Marchettis Observationum Anatomicar. Sylloge.*

Uterus laxatus à partu puellæ, pro secundinis non procedentibus, ab obstetrice imperita manibus magna vi attractus, & præcipitatus, suborta illius inflammatione, & gangræna, Illustrissimæ Matronis mortis causa.

Cum Nobili cuidam, viginti annorum circiter, à partu puellæ non statim secundinæ procederent, atque uterum nonnihil laxatum obstetrix videret, hunc illarum loco, gravi errore manibus magna vi attractum, extra pudendum præcipitavit, non sine magno dolore Patientis Nobilissimæ, quorum causa incidit in lypothymiam, utero valde inflammato, & hærentibus secuodinis; quem proinde primò inunxi oleo rosaceo, atque sensim medium introduxi; inunctionibus postmodum, omentis pinguibus castrati, & lacte adhibitis, eodem nonnihil molliori reddito, aliquot post horis totum in pristinam sedem compuli, secunditis sponte prodeuntibus, cum patientis levamento; quibus tamen non potuit prohiberi inflammatio illa gravis uteri, quominùs migraret in gangrænam, & mortem Nobilissimæ mulieris, sanguine licet educto, atque multis injectionibus, variisque pręsidiis in cassum administratis.

Exemplo obstetricibus quę omnium peritiam profitentur, quanquam imperitissimæ, ut secundinas sponte potius prolabi permittant, quam violentis manibus eas solicitent; aut earum loco prout huic contigit, uterum ipsum extrahant, quampluribus mortis auctores. *Idem ibidem.*

De Vermibus Uteri.

Mulier hic in vicinia 50. annorum, tenuis fortunæ, lacticiniis, aliisque cibis crudioribus adsueta, tribus jam elapsis annis incredibilem sentit pruritum & fervorem circa genitalia, subsequo dolore rodente & igneo quasi, ac urente, per aliquot dies continuante: tandem per muliebria ingenti ascaridum, casei vermiculos apprimè referentium, copia exclusa, dolor quidem & pruritus aliquatenus remittunt, omnis tamen molestia penitus non aufertur; sed per vices malum dictum recrudescit, ac aliquoties jam, fœtore maximo & symptomatibus hystericis accedentibus, vermium copiam satis largam excrevit. Affectum hunc per medicamenta interna pariter ac externa, inprimis per clysteres ac pessos uterinos, ut & balnea, penitus profligari posse nullus dubito. Verum cum præ nimio pudore malum hoc nulli revelare velit, adeoque consilia Medica spernat, miseram vitam agere cogitur. Hinc rectè Poëta cecinit,

Stulto-

Stultorum incurata pudor malus ulcera celat. D. Benjamini Scharffii.

(Sondershusâ Schvvinfurtum ad Magnif. Dom. Præsidem & hinc Vratislaviam ad Collectores Mense Septembr. 1677.)

De Utero Scirrhoso.

Anno prædicto, æstate eadem, adesse me contigit aperturæ cujusdam fœminæ demortuę. Hanc dum viveret, quia semper rubicunda, & pergrande abdomen gestabat, gravidam primo intuitu esse existimabam, sed cum per plures annos in eodem statu persisteret, opinionem seposui: tandem ex synocho putrida, ut intellexi, fatis cessit. Aperto abdomine tumor pergrandis scirrhosus in epigastrio, & in mesenterio vomica, teterrimi odoris pure repleta in conspectum venit: tumor ille præternaturalis à quonam viscere suam duceret originem, difficile erat dijudicare, tandem separatis intestinis, uterum in hanc molem excrevisse advertimus, tamque duræ substantiæ, ut novaculæ aciem vix admitteret licet acutissimam. Persimilis erat illi utero, quem Excell. *D. D. Regner. de Graaf Anno* 1. *Ephem. Curiosarum Observ.* 128. exactè descripsit, & quantum conjectura (cum bilance explorare integrum non esset) assequi licuit, pondere eundem, si non superavit, penitus ęquavit. Cavitas in illo ferme nulla, nisi quod vagina pro excernendis necessariis servaretur aperta. D. *Simonis Aloysii Tudecii.*

Scirrhus & perforatio Uteri.

Honesta quædam matrona juvencula, bis fœtum mortuum, opportuno tamen tempore enixa, tertium gravida, tempore partus instante, doloribusque urgentibus, fœtum frustrà excludere allaborat. Ego prima Julii Anni millesimi sexcentesimi septuagesimi vesperi ad eam vocatus (Excellentissimus enim Dn. *D. Segerus*, collega & amicus meus honorandus, cùm ob propriam ægritudinem casui huic præsens adesse non poterat) inveni satis adhuc vegetam, quærens de statu ipsius, ab obstetricibus responsum tale retuli, os uteri apertum esse, reliquave benè constituta, situm autem infantis malum, manu tantum dextrâ extra vergente, capite verò & reliquis membris impervestigabilibus. Cum ipsi per totam noctem unà cum tribus obstetricibus, parentibus & propinquis adessem, nonnullaque corroborantia & fœtus expulsionem promoventia præscriberem, ægraque sine fastidio libenter assumeret, omnia tamen in eodem statu permanserunt, manu infantis usque ad scapulam fere exerta, & jam emortua immobili manente, puerperaque summè debili: donec tandem natura in totum deficiente, die secunda Julii paulò ante primam pomeridianam animam placidè Deo reddidit. Cadavere ipsius statim post mortem aperto, inferius uterum invenimus laceratum, & quasi ex ulcere perforatum, fœto masculino perfecto cum secundinis extra uterum inter intestina latitante, manu tantùm dextra partim extra uterum prominente: præterea quoque uterus in fundo dissectus ad palmæ crassitiem scirrhosa duritie tumidus apparuit. Funestum hunc & rarissimum casum ulteriori disquisitioni Experientissimorum Practicorum relinquo. D. *Simonis Scultzi.*

De Utero Cartilagineo.

Anno 1662. vidua annorum 44. nomine *die Mehlfuhrerin*, gravi dolore dorsi & ingenti siti vexata, urinæ suppressione præcedente fit hydropica. Natura spretis omnibus medicamentis debitum suum persolvens, viduam hanc cultro decernit Anatomico: Adstante *Dn. Heckero* Medico civitatis Mariæburgensis, facta per Chirurgum, Dn. *Lorenz Arnolt* sectione, ingens copia aquę effunditur, & lien quasi convolutus calculis plenus conspicitur, perventum est ad renes, in quorum dextro & quidem circa infundibulum, invenimus quadrangularem lapidem, qui totam cavitatem pelvis implebat. Processimus ad uterum, qui cum magna admiratione primò totus lapidosus à nobis putabatur, quantitate quidem parvus, sed nimis durus. Tandem vi dissectus, totus uterus cum orificio interiori erat cartilagineus, relicta cavitate interna ad amplitudinem nucis juglandis, & ureteres aliquo modo extensi scatebant arena copiosa, alias tamen in naturali constitutione observabantur. *D. Andreæ Cnoeffelii.*

Carcinoma Uteri ex suppresso fluore.

Mulier Hafniensis quinquagenaria, pluscolorum liberorum Mater, passa fluorem sanguineum, petiit remedium à nescio quo, qui fluxum illum cruentum Uteri compescuit tandem, remanente copioso per Uterum seri fluore, quo etiam imminuto excrevit sensim tuberculum in Uteri orificio, quod auctum propendit extra vaginam longius. Dolores angebant miseram, & terrebat frustulum extra pudenda dependens, creditusque Uterus ipsius esse ita prolapsus. Advocatus Chirurgus Regius, experientissimus *Philippus Hacquart*, rem detegit, invenitque Uteri orificio superno adnatum tuberculum instar steatomatis, molle & pendulum, angusto collo, reliquo corpore instar ficus comparente patula tamen via in Uterum. Inito cum uxore consilio, de rescindendo tuberculo doloroso, injectoque circa Uteri orificium vinculo, incurva novacula dextre abscidit & exemit, restituitque in integrum mulierem. Extractum tuberculum mihi ostendit, prorsus ficus majoris magnitudine & figura, angusto collo præditum & ventre subrotundo. Per medium dissectū steatomatis substantiam præ se tulit, sero permixtum. Suspicio est, post fluoris suppressionem nimis accelerarum, à natura cumulatum in orificio Uteri fuisse hoc malum & excrevisse, ut discamus non statim inhibendos esse fluxus à Natura tentatos & inchoatos. *D. Thomæ Bartholini.*

De Utero putrefacto, illæso Fœtu.

Paupercula quædam hujus loci in Suburbio habitans, Uterum ferens, toto difficilis gestationis tempore semper de doloribus in abdomine querula, justo appropinquante partus tempore, inter ingentes conatus cum parere nequiret, 21. Januarii Anno 1676. exspiravit. Ad sectionem altero die mane vocatus, cum propter alia negotia ipse venire non potuissem (quod tamen maxime postea pœnituit.) misi Chirurgum nostrum Alexandrinum Schele, ut aperiret eam, & referret si quid rari occurreret. Hic ergo statim post peractam sectionem me accedens recensuit, aperto abdomine, & remotis integumentis parum effluxisse aquæ putridæ, mox in conspectum venisse infantem omni ex parte liberum, in abdomine extra uterum situm, mortuum quidem, sed cętera absolutum, perfectum, nulla parte contaminatum, sub ipso autem Uterum apparuisse semiputridum, & sphacelo ita absumptum, ut frusta ejus nigricantia fœtida exemerit, adstantibusque monstraverit. Admiratus rei novitatem, studiosus inquisivi, an non, quia fœtus illæsus salvus & integer, Uterus fortè in muliere, continuis laboribus & gestationibus victum quærente, fuerit ruptus, sicque infans in abdomen prolapsus, id quod sæpius fieri posse concedit *Vesling in Synt. Anatom.* & exemplis probat *Hildan. cap.* 1. *Observ. Chir.* 64. *ut & Dn. Fausius in Epist. ad D. Stranj. de fœtu Mussip.* Sed ille revera Uterum putrefactum,

una cum obstetrice, & aliis adstantibus à me interrogatis, constanter affirmavit, adeo ut fidem amplius denegare non potuerim. Similem prope casum recenset *Fr. Rosset. de part. Cæsar. S. 4. cap. 4.* de infante qui, putrido Uteri fundo relicto, in abdomen transiit, post quatuor annos extractus, nondum adeò computruit quin masculum fuisse agnosci potuerit. Quod si itaque hic, quatuor continuos per annos in putrido loco moras nectendo, non penitus fuit absumptus, credibile etiam nostrum sine labe aliquot menses potuisse manere, quamvis quomodo vivere, nutrimentum & augmentum sumere potuerit, non concipiam. Cæterum ex putrefacto Utero, etiam infectum fœtum computruisse, & perforata matrice hinc inde partes exivisse vid. *Præfat. Rosset. l. c. & Clar. Th. Barthol. de insol. part. hum. viis. D. Caroli Raygeri.*

Historia Uteri ex virgine resecti.

In secundo Ephemeridum Tomo Observat. 226. f. 328, mentio fuit facta virginis, cui testes per hymenem propendentes ablati fuere. Dum verò tunc Uterus valdè tumens vi egredi cum summis circa inguina doloribus conaretur, chirurgo ad id accito author fui, ut immisso per myrtifoliarum carunculatum circulum speculo antrorsum secundum longitudinem incisionem faceret, zonamque virgineam solveret, ut via protrumpenti isti moll pateret. Illi verò me absente, ignarus talis ἐγχειρήσεως, cum illius virginis claustra nunquam aspexisset, speculo matricis violentam tentavit divulsionem, quæ etiam non sine dolore & qualicunque hæmorrhagia fuit secuta, remanente interim, suumque in locum se recipiente Utero. Ad quinquennium virgo illa ab omni incommodo libera vixit: quo exacto tempore denuò graviter decumbere cœpit, & tensivo circa pudoris sinum dolore miserè afflicta, chirurgo prædicto jam fatis sublato, virum alium ad curationem admittere noluit, seque juratæ cuidam fœminæ commisit, quæ ductui nostro patens felicem ipsi opem attulit. Prominebat tandem pugni minoris magnitudine Uterus admodum inflatus, in sinistra regione introrsum vaginæ arctè adhærens. Fœmina adsistens digito paulatim per aliquot dies separare eundem studuit, cui tunc à latere vaginæ divulso funem injecit, & prope cervicem ligavit, indiesque sericum fortius constringens, paulatim tumorem istum diminuit, post quatuor septimanas corrugatam quasi & demortuam istam massam, quæ ficus instar compressæ apparuit, deciduam effecit. Formam uteri nondum defloratæ omninò referebat, sed cavitate carebat, quæ suspensum, utrum id corpus verus uterus esset, me tenuit. Cum verò & loci, unde propendebat, conditio, & præcedens utriusque testiculi amissio, & liber circa tumorem eminentem ambitus, mirusque qui ante prægressus fuit cum collo Uteri malè affecti consensus, siquidem circa laryngem consimile denuò ulcus æquè fœtens hoc morbi tempore adfuit, in unum conspirarint, tanto confirmatiorem me reddidere naturam sarcinam matricis inutilem, maleque conformatam foràs voluisse protrusam, quæ nihil unquam frustra fecisse voluit. Tamdiu stabit hæc ipsa sententia, donec tandem è vivis abierit, quę tunc dissecta contrarium docere poterit. Longæviores autem aliàs utero privatas sæpè observavi fœminas; & hæc ipsa post amissum sexus fœminini characterem, ab anno hactenus vegeta & incolumis vivit, quæ circa culpam suam non amplius virgo, nec mulier, nec deflorata audit, sexum alioquin meliorem semper aversata. *Domini Johannis Georgii Volkameri.*

De Sphacelo interno fundi uteri in nana.

Anno 1675. Dominicâ S. S. Trinitati Sacrâ, venit Thorunium Illustrissima Comitissa à *Denhorff*, Illustrissimi Domini Johannis Ignatii Boukovvski, Palatini Pomeraniæ, Regnique Poloniæ Senatoris, Skarzeviensis, Koscierinensis &c. Capitanei, Terrarumque Prussiæ Thesaurarii, conjux, cum nanâ Russa triginta sex annos nata, jam per octiduum nephriticis doloribus gravissimè divexata: quibus tandem paulùm sopitis, novum symptoma supervenit, morbilli purpurati cum febre continua, qui cum altera die mox evanuissent, natura jam à doloribus nephriticis summè debilitata succumbente, accedentibus levissimis convulsionibus, eadem vitam cum morte commutavit. A morte ipsius Illustrissima Domina causam ejusdem mortis repentinæ indagare cupiens, ut sectio cadaveris institueretur, rogar: quam etiam me præsente peregit Georgius Gruoack, chirurgus, ubi tum cor inventum est flaccidum sine ulla pinguedine, absque humore in capsula ejus, pulmones lividi, ren sinister itidem omni pinguedine destituebatur, in quo calculus phaseoli magnitudine repertus est, ren autem dexter naturali similis fuit, in quo etiam calculus, qualis in sinistro, sed minor latitabat, in ureteribus nihil, vesica ab urina vacua, uteri autem fundus tam ab extra quàm ab intra sphacelo correptus fuit: qui etiam absque omni dubio tam repentinę mortis causa erat. Hoc in casu etiam epigenesis *Steph. Roderici Castr.* pulchrè confirmatur, de qua eundem vid. *Opusc. quæ ex quibus. D. Simonis Schultzii.*

De excrescentia uteri ulcerosa, cum sphacelo, lethali.

Honesta Matrona multorum liberorum mater, Ursula Schadin, pie defuncti Balthasaris Lemcken, Civis & Negotiatoris Thorunensis relicta vidua, cum jam ante aliquot menses (post terminum menstrui fluxus à natura præfinitum, diu exactum) menstrua inordinate fluere percepisset, cum magno dorsi, coxendicum & adjacentium partium dolore; inde quotidie debilior facta, meam implorat opem. Cui ego ex lege artis nostræ diversa ad id facientia præscribere cœpi remedia, continuante filum, me decumbente, *Dn. D. Johanne Blumickio*; verùm illa nullum inde levamen sentiens, eorum pertæsa, indies pejora symptomata cum atrophia totius corporis expecta eit. Interim menses pedetentim primò, posteà etiam in totum cessarunt fluere: nihilominus eadem semper languidior facta, & lecto affixa permanens, tandemque febre cum gravissimo horrore partium extremarum per aliquot horas, & calore intensissimo longiore, inordinatè aliquoties correpta, per aliquot septimanas, sine omni cibo, solo potu cerevisiæ secundariæ contenta, vitam protogavit, vomitibus denique primùm biliosis, mox atrabilariis succedentibus. Sed spatio octo dierum ante mortem, menses cum gravissimis pubis doloribus iterum rediere, post quorum mox remissionem tumor è vulva prominens tubicundus & ulcerosus apparebat, purulenta & fœtida saburra ex eo indesinenter fluente. Tum misera illa die 12. Augusti anni 1675. post levissimas convulsiones piam animam Salvatori suo placidè reddidit. A morte autem partes inferiores circa pudenda & nates, anticæ & posticę, à sphacelo nigerrimæ & corruptę conspiciebantur, unà cum tumore propendente. *Ex eodem.*

Excrescentia carnea Uterina.

Rustica quinquagenariæ proxima è pago *Engishofen* superioris Turgoviç, cui nomen Catharina *Huberin*, phlegmaticæ, ut appellant vulgò, temperiei, ad Venerem segnis, nupserat ante viginti, & si quid excurrere potest annos, marito vegeto, robusto, & cui ad τὸ εὖ ζῆν præter μόνην βιλάτην nihil deesse visum est. Cum hoc

nonni

duos integro spacio progenuit filios, quorum prior octodecim, posterior novem jam annos uterque τῶν ἀθλητῶν Hippocratis laudatum nomen meriti. A biennio autem lumborum doloribus levibus, quidem, sed ἀδιαλείπτως divexabatur, cui frequens mingendi desiderium ceu individuus sese junxerat comes. Menstrua intermedio hoc tempore sæpius intempestivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot septimanas fluxu urgebant; interdum etiam nihil prorsus fluebant. Symptomatum horum impatiens fœmina, Veterinarii cujusdam, ut infelicioris mortalium sortis ἀλόγως ἐπὶ τὸ εἶδος consilium & opem exploratura abit, sed tristi, ut fieri plurimum solet, cum eventu; quippe ab eo, ceu calculo renum laboraret, generosa sollens remedia λιθοντριπτικὰ, in continuam ex eorum usu incidit mingendi necessitudinem: minxit autem haud difficulter & absque dolore molestiore. Appetitus interea ἀλύμαντος perstitit; nec ulla unquam κεφαλαλγία fœminam turbit. Semestre nunc labitur, ex quo artuum lassitudinem primum sentiebat; à trimestri verò præ lumborum & inguinum doloribus, licet non adeo vehementibus, sedere difficulter poterat, nulla licet exterius apparente corporis labe.

Die Junii 12. anni hujus 1681. sentire quid cepit in vagina uteri, quod egerendi maximum conatum movit. Novitate rei percussa fœmina, duas statim accessivit obstetrices, & licet certò sciret, se gravidam non esse, voluit nihilominus, ut quid rei hoc sit, studiosè explorarent, insolitarum ejusmodi rerum imperitæ obstetrices fungum coagulati sanguinis esse sphacelatum (vocant *ein Brandknollen*) arbitratæ, manu illum extrahendum statuunt. Consilio dum anxia de sanitate Ægra annuit peritior, quæ sibi visa est obstetrix manus admovet promptas, sed dum grumum se obtenturam sanguinis credit, en carneam molem duas spithamas longitudinem propemodum æquantem pertinaciter protrahit, Ægra interim præ acerbissimis, qui sibi in extractione pariebantur, doloribus immaniter vociferante, venas imprimis atque nervos omnes ex utroque illorum latere sibi rumpi alto clamore ingeminante. Obstetrices perpetuis Ægræ ejulatibus attonitæ, serò nimium animadvertunt, corpus illud præternaturale non ex vagina saltem, sed ex utero ipso ulterius descendere. Sollicitæ itaque de rei eventu Veterinarium, à quo antea sinistro cum successu curata fuit, accersi de novo volunt. Ille verò semel atque iterum vocatus accedere renuit, suam hisce in casibus ἀπειρίαν prætendens. Intolerabiles interim dolores Ægram miserrimam eo impulerunt, ut obtestaretur obstetrices, incisione corporis levamen sibi procurare tentarent. Nec rogari dio consuetæ morem gerunt obstetrices, vulnusque digiti longitudinem, ac duorum digitorum transversorum profunditatem facile exæquans incautæ infligunt. Verum enim verò, ut sinister utplurimum solet esse eventus eorum, quæ ἀλόγως peraguntur, ita tantum quoque abfuit, ut Ægra inde levaretur, ut potius in pejus omnia ruerent, dolorque per se jam intensus singulis penè momentis magis magisque exacerbaretur, nec, quod pessimum omnium, extaret, qui consilio adjumentum præstare potuisset. Fatis igitur commendata Mitioribus jacuit ad 14. Junii ejusdem, quo Cleophea Schobingera, Matrona Sangallensis Nobilissima, & ob plurimos, quos ipsa perpessa est, morbos, in variis Mulierum affectibus perentandis versatissima, ad Miseram invisendam à rusticolis rogabatur, haud longè tum à pago negotiorum causa existens. Matrona igitur, pro affectu quo erga miseras & pauperes ejusmodi fœminas auxilio destitutas tenetur benigno, sine mora ad Ægram proficiscitur, ubi examinatis probè omnibus casus circumstantiis, comperit tandē corpus illud ex sinu pudoris propendens sphacelatū jam magna sui parte, intolerabilē ferè expirare fœtorē, ac penitius consideratū nil esse aliud vidit, quam inversum uterum, carneis excrescentiis pluribus, ut ex figura adjecta patet, involutum, molemque carnis maximam spithamæ unius cum dimidia longitudinem exæquare cognovit. Observavit itidem, ipsam quoque uteri substantiam à vulnere læsam ac sphacelo corruptam extare, molesque carneas singulas propriis involutas membranis, ac à se invicem distinctas, uteri substantiæ tenacissimè adhærere. Omnibus sic probe perpensis, Prognosin statim funestam facit, omnia tamen ad Ægræ salutem se contributuram promittit. Eum in finem Chirurgum, qui maximè vicinus erat, accersi jubet, utpote cum quo de medendi ratione, siquidem manualem heic operationem necessariam esse omninò prævidebat, consilium iniret. Quo facto, in eo convenerunt, uti absque admotione cultri (in desperato enim casu famæ quoque immeritò sæpè in dubiis eventibus periclitantis habenda ratio) digitis saltem carnea moles ab uteri substantia divellatur; eoque peracto uterus in locum reponatur. Manum itaque Matrona admovit operi, molesque singulas satis magno cum labore ab utero sine notabili cum dolore ita avulsit, ut vix duas sanguinis uncias inde perdiderit Ægra.

Maxima, quæ adfuit, moles, duorum transversorum digitorum latitudinem utero undiquaque adnexa, colorem secundinarum finxit, substantiamque obtinuit soliditate lienis bovini gaudentem, ac pondere libram civilem æquantem, venis quoque quamplurimis superficiem permeantibus superbientem. Minores verò moles omnes carnis fuerunt firmioris, ac fibrosioris, coloris autem nigricantis, odoris fœtidissimi; & levicula sui parte utero per venarum, arteriolarum, aliorumque vasorum reciprocam communicationem adhærentia. Avulsis hisce corporibus Matrona uterum quoque extremis partibus violacei ac nigri coloris, insensilem quippe & jam sphacelatum, in locum suum reponere laborat, ac dum eum sub osse pubis sursum protrudebat, Ægra leviculum persensit dolorem, sed statim iterum evanescentem. Ab 11. Jau. usque ad 14. Ischuria laboravit Ægra, bihorio autem post operationem peractam sine difficultate ac impedimento urinas reddidit. Nausea interim perpetuo conflictabatur, quæ sanè sphacelo membri laborantium atque inde moribundorum consuetudo tantum non perpetua. Peractis hisce omnibus, in id incumbendum erat, ut sphaceli progressus minueretur, vulnusque uteri sanaretur. Præscriptis itaque ex consilio Medici internis sudoriferis blandis, vulnerariis decoctis, ac injectionibus uterinis convenientibus, & diæta ad mentem Dom. Mauriceau in tractatu de Affectibus Muliebris imperata. Matrona Nobilissima ad negotia pristina revertebatur, Ægramque Chirurgi solicitæ commendabat curæ, quam & ea industria gessit, ut Ægram adhuc ad sex integros dies superstitem servaret; quibus absolutis, sphacelo ingravescente animam reddidit. *D. Theodori Zwingeri.*

Hactenus ille, quibus ego meam qualemcunque adderem ἐπίκρισιν, ni ea perspicuitate singula essent dicta, ut ab omnibus pariter intelligi possint: Agmen dissertationis claudet historia Juveoculæ, Ovula innumera excernentis, cujus copiam suggessit Excellent. Theophilus *Bonetus*, Medicus Genevensis, æterna laude dignissimus, in literis d. 16. Aug. 1681. ad me exaratis: Oblatæ, *inquit*, mihi à muliere clinica, duæ patinæ stanneæ, non mediocris magnitudinis, quas adimplebant ovorum myriades, omninò illis similium, quæ è majoribus nostris truttis in exenteratione eruuntur, magnitudinis scilicet grani juniperini maturi,

turi, etsi quædam esseot minora, qualia in dicto fiu-tice aote maturitatem, ❧ verò à prædictis discrimine quod sibi lovicem oon cohærerent, sed sparsim bumori lento & albo lonatateur, ovi albumeo referenti. His confusæ etant pelliculæ, quæ in aquam calentem conjectæ noo dissolvebantur, sicuti coocretæ & & rompactæ pituitæ accidit, sed membranarum fragmenta referebant: Adstabat his frustum carneum, obscurè rubens, ovi gallioacei mediocris magnitudine: Chirurgus familiaris, ut audio, ovorum nonnulla aquæ ferventi immissa Induruisse retulit, &c. Ruminent ista eruditi; & qui, vel unde hæc ovorum congeries succreverit, pro ingenii, qua pollent acie, melius examinent; mihi enim de his aliisvè hactenus locutisse satis est. Vale ô Academiæ nostrę decus illustre, scriptisque elegantissimis orbem literatum locupletare perge: Scripsi Basil. d. 19. Decembris, 1683. *Joh. Jacob. Harderus.*

Corpus myloides post partum masculinum ex utero propendens, cum subitaneo puerperæ interitu. Aperturæ cadaverum utilitas.

Uxor molitoris nostri in mola Kuppelichina dicta 30. præpropter aooorum, sat alloqui bonæ constitutioois, iofautisque jam unius marer, per totum ingravidationis secundæ tempus facie pallida se male habuit. *D. 25. Septemb. Ann.* 1683. dolorifico pulsu fores uteri Lucina pulsavit, accersitur obstetrix audacula, & ex illarum forte, quibus est satis loquentię, sapientię parum, ut loqui Salustius amat: elapsis binis horis, quod quidem illi retulerant, enititur pusionem vegetum, Secundinæ satis auspicato (iterum referente obstetrice) successeront. Ioterim continuati dolores puerperam ad horæ dimidium excruciant, ideotidem ingeminantem, adhuc adesse, quod excluderet, aut Didymon aut aliud quidpiam. Manus obstetrix commodat, expectatur geminus, corpus enim ad obstetricis tactum infantile caput mentitum erat. Secus autem atque exspectarant res cecidit. Propendet extra pudeodom corpus globosum, sed nulla arte, nisi fortè adhibita vi separabile: obstetrix hic agere sola verita, Chirurgum; hic autem re explorata, fatiscentibus interea ægræ viribus, me accersit. Ego, quantumlibet festinabundus, velociam prævertere non potui; pedem enim vix porta extuli dum animam hæc exhalavit. Adsum, Corpus myloides (molam dicere non audeo) illinc adhuc propendebat, sanguinoleorum, adque tactum duriusculum; sed manu calidiore tractatum rediit ad caseam mollitiem. Jubeo Chirurgum digitis explorare, si fortè posset hujus corporis Initium quoddam repetisse, quod ab illo frustra tentatum; quousque enim digito penetrarat, corpus illud secutum est. Impero deoique ut cultro, quam posset, profundè adacto, illud rescinderet, quod ægrè, cultri aciem remorante cartilaginea cervicis, quam corpus illud habebat, duritie effectum. Saccum post illum, quem referebat, accuratius examinavimus, foris totum sanguinoleorum, sed per longitudinem cultro apertus, nil quidquam, imò ne aquæ guttam in ventre ostendit, sed cute glabra, quanquam corrugata & albicante, superficie loterna, iovestitus erat; Caro interim spongiosa, sesquipollicem sua crassitie absolvens; nihil hic vasorum, ligameotorum, ossiom, squamarum nihil; illud etiam me vehementer mirum habuit, quod tam citò puerpera extingueretur.

Scholium) Qoid belc fuit opus factu? Cadaveris apertura poterat omnem, qoæ animis oostris insederat, dubitationem dispulisse. Impia vero Pietas, qua, hoc quidem in passu, erga mortuos sunt affecti, qui sanguinis eos propinquitate contingunt, salutare hoc & fructuosum opus in fere parricidia oumerat. Ut enim suspicer, fuisse non molam, sed uteri forte procideutiam, id tameo asseverare ooo audeo. Multas ego molas & legi & vidi, nooquam talem. At, quid uteri substantiæ convenientius, si forte solam cartilagioem excipias? Potuit autem uteri orificium aliqua sua parte cartilagineum esse, veluti tum in pyloro, tum ani, vesicæque sphincteribus plus vice simplici observarunt anatomici. Obstetrix autem, qualis hęc fuit, sibi relicta parum prudens; ubi deinde pauxillum illud sanæ mentis vini effluvia tomulatuoi, secundioas fortè arctius hærentes, vel internæ uteri superficiei alicubi adnatas, vi evellere tentans, uterum potuit simul loco movere, qui per nixus secundas extra pudendi rimam omninò propelli potuit. Jam verò est cuilibet notum, quàm possint ægrè puerperæ statim post partum externum frigus perferre, ita, ut multoties ingenti horrore ceu paroxysmo febrili coocutiantur, immò, ni tempori succurras, de vita periclitentur, quale exemplum haut ita pridem in civitate nostra habuimus; quid futurum, Lector, arbitraris, utero insuper ipso, & quidem inverso, refrigerato: noone quandoque herniosi, sicubi refrigeretur hernia, morte luunt aëris inclementiam? atqui sunt herniæ insuper beoeficio cutis externæ, cui involvuntur, aliquantillum à frigore munitæ, secus atque ipsissimus propendens uterus. Scilicet, sunt hæ partes membranosæ, frigoris proinde impatientissimæ, quo tactæ facillimè couvelluntur, insequeote morte. Quod autem supra mooui, oon licuit audacter pronunciare fuisse uterum, nec enim ulteriorem aut per sectionem, aut per digitos explorationem ferebant adstantes, & naturam variè quoque ludere In molis generandis oovimus. Exempla varia *Ephemerides nostræ* suppeditant, *cumprimis Dec.* 1. *Ann.* 1. *observ.* 1. 36. *Ann.* 2. *observ.* 79. 84. 160. *Ann* 3. *observ.* 129. *Act. Med. Hafn. vol.* 1. *obser.* 26. *Plater observ. l.* 3. *p.* 868. 872. *Schenck. Salmuth. Bartholinus, Hildanus & alii plures.* Suppeditat hic casus duo quasi porisinata, quorum primum est: interesse Reipublicæ, ut obstetrices conducantur piæ, sobriæ, prudentes & peritæ: Alterum: Ioteresse eidem, impiam illam Pietatem consanguineorum antiquari, & In casibus præcipuè siogularibus cadaverum aperturam concedi, quin, pro circumstantiarum ratione iuperari.

Vulgus non solet distinguere inter Anatomen & solam cadaverum aperturam (*Deffnung*) hinc, quia audiunt fortè in Academiis supplicio affectorum cadavera anatomiæ tradi, defunctorum aut affinitatis existimatiooi detractum iri verentur, si aperiri permittantur: sed facile possent hoc timore exui, ni vanis & præconceptis persuasiooibus pertinacius inhærerent. Quamquam enim nec ipsa anatome supplicio affectorum in contumeliam defuncti aut propinquorum tendat, & booi publici caussa fiat, ob quam injuria fieri non censetur, ut rectè allegat ex ff. Carpzovius in prax. rer. criminal. part. 2. quæst. 137. n. 72. f. (obi disquirit, non supplicio affectorum cadavera sine anatomico cultro subjicienda, & allatis rationibus affirmat) toto tamen cælo differt cadaverum apertura ab eorum anatome, siquidem in hac omnes corporis partes ad per oosceudum hominis oaturalem statum examinantur & explicantur; in illa tantum in caussam morbi, huncque losequeotis interitus, adeoque io statum hujus præternaturalem, inquiritur, ut aliis cum eodem aut analogo morbo conflictantibus opera Medici tantò sit præsentior. Tantum itaque abest, ut ab ejusmodi apertura cuiqoam impietatis oota affricetur, ut potius impingat vehementer in Christianam charitatem, quisquis heic Medici sedulitatem, sufflaminare sustioet. Quantum debemus laboriosissimo Boneto, qui in aperturis cadaverũ operã collocavit nullo auto compensandam, cujus est testis illustre Sepulchretũ à laudato auctore evulgatum. Siquid heic impii latetet, cur Magnatum

tum cadavera aperiuntur? non eo fine, vel inde ganrilla ægris utilitas accrescat, nisi forte per accidens sed tantum in conditura seu balsamationis gratiam? Quid multis? Si modò homines reflecterent, Medicum non animi gratia, sed ut ægris prosit, sectiones has desiderare, non adeo sese opponerent: quid enim in hac apertura, ex tetro fœtore, vel miasmate etiam contracto delitiatum? quid non potius molestiæ? Hanc autem, uti non in omnibus morbis sine discrimine requiro, (quid enim interest aperire quem ex febre maligna interiisse constat?) sed tantum in casibus valde dubiis, rationem & experientiam Medicam illudentibus, aut ubi quid commissi erroris adstantibus suspicamur, velut in hoc nostro casu factum; heic dico, quantumcumque etiam propinqui reluctentur, autoritate superiorum esse cogendos, ut vel ingratiis Medicos cum Chirurgis ad sectionem admittant. Plura in hanc aperturam notabilia habent *Ephemer. nostra Ann. 1. observ. 15. D. Rosini Lentilis.*

Uterus ex difficili partu perruptus.

Anno 1670. 24. August. Pragæ. *Catharina Wolrabin*, temperamenti frigidi & humidi, ætatis 35. ann. quatuor jam antea proles robustas feliciter peperit; tandem de dolore uteri subinde querebatur, colore pallida, macies indies incrementum sumsit, tussis sicca molestabat, cum quinta proie ad nonum mensem naturale pariendi tempus pervenit, quatuor diebus laborioso partu misere torquebatur, fœtus dextram manum exporrectam habuit, nec ultra ab Obstetrice adjuvari, nec à conatu Matris protrudi potuit, quinta tandem die fœtu jam extincto, & illa expiravit. Maritus tam laboriosi partus causam scire cupiens, ut eam pervestigarem rogavit. Aperto itaque leniter abdomine, Puer robustus extra uterum omnibus involucris solutus, pedibus in sinistrum hypochondrium extensis Lienem contingens, capite cum manu exporrectâ, intra ossa pubis & cervicem uteri hærebat.

Chirurgo adstanti, ut fœtum suaviter eximat, dico, quo exempto, manus livida unà cum parte capitis, quæ exitum tentabat, ob vehementem facultatis expultricis conatum, in acutum redacta, deprehensa. Uterus in parte sinistra una cum secundinis à conatu pueri pedibus disruptus: in parte verò dextra, tumor quidam durus in convexum usque ad cervicem Uteri instar globi se extendebat, in Concavo hujus ulcus nigrum gangrænosum illum tumorem causans, qui fœtui viam præclusit, repertum est. Sectus per medium tumor, crassitiem quatuor transversorum digitorum superabat. Hæc causa detenti fœtus. *D. Simonis Aloysii Tudecis de Monte Galeâ.*

Uteri & vesicæ urinariæ Procidentia.

Quod verum est, meum est, dixit olim Seneca in Epistolis. Utinam idem adhuc sentirent ac saperent scriptores omnes, veritatemque pluris facerent, ceu æternum quid ac immutabile, quam fallacia præjudicia aut fucatæ novitatis illecebras, intempestivum contradicendi studium; Quicquid verò delinquant alii, ritubentve mente, nobis hercle quidquam affectare præter amabile verum religioni est. Neque enim curiositate nostra & quotidianis exercitationibus alio collimamus, quam ad cognoscendam veritatem colendumque Deum, deinde etiam ad curandam mortalium valetudinem. Hic errorea tamen non tantùm vitare ipsi adhibita summa diligentia, sed etiam ut evitent cæteri efficere pro virili parte tenemur. Inter muliebres morbos omni ævo cognita & perspecta fuit uteri procidentia, grave sane molestumque malum, quippe generationi plurimum officiens, ac interdum etiam funestum: docuitque universa antiquitas uterum mulieribus aliquando prolabi. Hodie autem post Theodorum *Kerckringium*, præclaris monumentis apud eruditos celebrem, in Belgio famigerati chirurgi duo *Roonhusius* & *Meckeranus* editis observationibus negant matricem procidere posse, quod prisci uno omnes ore affirmaverant, arguuntque erroris ac imperitiæ præclara & vel Æsculapio majora nomina. In hoc ancipiti statu, cum alterutri partium causa cadendum sit, judicem appellare nullum convenit nisi experientiam. Equidem in rebus ad rationem solam pertinentibus humanæ autoritati tantum fidei nunquam adhibemus, quantum conscientiæ dictamini: semper enim pro falso ambiguoque justè reputamus quicquid claro & distinctu mentis nostræ conceptui repugnat, etiamsi gravissimi autores sexcenti id verum ac indubitatum esse pronunciarunt. Nimirum sapientum ratio sui juris est, & ad quam homines adspirare debent, æternæ veritati, hoc est, Deo, priùs auscultat quam hominibus. At aliter planè sentiendum est de rebus contingentibus in judicio cui præsidet experientia. Hic votorum pluralitas, & testium idem affirmantium multitudo, plurimum momenti ac vim veritatis habet, nisi manifesto demonstrari queat testimonia esse fraudulenta. Quamobrem cum in his casibus magni æstimanda sit bona fides, & scriptorum idem sentientium frequentia atque autoritas, acerbè ferimus Chirurgorum istorum petulantiam, in tot præcellentes Medicos temere ac perversè insultantium, quorum ipsi neque famam nec eruditionem assequuntur, imo continere nos diutius non possumus, quin contra ipsos pro veritate & antiquitatis honore testimonium publice dicamus. Accidit anno Christi 1682. mense Martio, ut in xenodochio Schapusiano vidua decumberet, ex diuturna & gravi uteri procidentia laborans. Primum quidem ante plusculos annos, cum uxor adhuc marito frueretur, leve malum fuit, nihilque aliud quam vaginæ lavamentum; postea verò conceptione & partu iteratis paulatim ita degeneravit, ut vagina omnis inversa promineret ac inter femora nutaret. Procidentiam ægra sibi identidem ipsa reposuit, & pila cerea utcunque firmavit, donec novissimè difficulter parturienti uterus edito fœtu in vaginam dependulam prolaberetur. Pensilis massa carnis spithamam æquavit longitudine, crassitiem utraque manus facile complecti non potuit, tantumque doloris & molestiæ ægrotanti creavit procidentia, potissimum obambulaturæ ac rem familiarem curaturæ, ut subinde mortem præoptaret. Infernè per patulum uteri orificium menstrua statis temporum intervallis promanarunt. Matricem autem extra pudenda delapsam manibus nostris aliquoties palpavimus, quæ tamen inversa haut erat, ut oculis conspici posset, sed latens intra vaginam propendulam tractari potuit & comprehendi manibus. Illa sursum aliquando compulsa nativam sedem cum saltu repetiit; ast vaginam in pristinum restituere locum non licuit. Tandem cum nihil remedii superesset, & alia atque alia mala imminerent, hanc amputare visum est. Eventu autem spem non implente ægra mortem occubuit. Docuit post anatome uterum revera procidisse, vaginamque totam fuisse eversam. Adhæc, quod magis mirum & planè novum videtur, cum utero vesicam urinariam similiter mutata sede procubuisse annotavimus; ceu pluribus aliquando forsan denarrabit inclytus *Wepferus*, qui horum omnium nos voluit esse testes oculatos. Nec tamen rupta fuerunt uteri & vesicæ vincula, sed tantùm laxata. Resipiscant ergo *Kerckringius*,

Roonhusius & *Meckeranus*, siquidem adhuc in vivis sint, sententiamque suam erroneam & perniciosam moniti retractent.' Cæteri demum quotquot hæc lecturi sunt, & quorum ista novisse interest, vel nostro exemplo discant scrupulose ponderata omnia, ac ubique magnam adhibere diligentiam cautionemque, ne cum delinquant ipsi rum seducant incuriæ alios, aut seducantur. *D. Joh. Conradi Peyer.*

Mulieres Hydropicæ Uteri procidentiæ sæpe obnoxiæ.

Alterum quod memorandum supra testabar, est, quod mulieres hydropicæ pleræque simul conquerantur de procidentia uteri. In primis duæ vetulæ summam inde patiebantur molestiam, ad mortem usque. Eo ipso dui i m se offert ex recentiorum observatis, v. g Barbetti in Prax, &c. qui scribunt vulgò dictas uteri procidentias videri, non esse veras ut plurimum, sed aut flatulentum vel aliud quid sarcomati simile. Pro affirmativa verò, ut pauca hęc subjungam, verè nempe uterum procidere posse uti certissimum aliàs est, ita notavi, post partum ipsum quandoque uteri se explicuisse globum & prop nuisse; quod nuperrimè in præfecti cujusdam uxore accidit, cui fomentis calidis iterum reponebatur. Deinde in hydropica altera memorata vidi propendens uteri corpus, quantum ob vastissimam tumentis corporis molem licebat. Mitto observationes aliorum. Cum ergo à sero illo copioso intra abdomen præter naturam collecto necessario laxentur ligamenta uteri, videtur probabile esse, & laxati ab humore, & protrudi à copia & pondere eundem posse, sicque veram tunc dari posse in hydropicis procidentiam. Illud verò mirum est, quod in vicino pago æditui conjux, quotiescumque concepit (contra morem alias affectus) procidentiam aliqualem uteri primis ingravidationis septimanis experitur, hinc sensim is iterum contrahitur, & extra illum statum nil tale patitur. *D. Thomæ Bartholini.*

Excrescentia fungosa Uterum prolapsum simulans.

Uterum, non tantùm ad pudoris usque sinum descendere, sed & planè extra imam ejus prolabi; & sic majore modo, modo minore magnitudine foris propendere, adeò jam commune atque receptum est Practicorum dogma, ut vix ullum offendas, qui de Mulierum morbis disserens, prolapsus seu procidentiæ uteri nullam fecerit mentionem. Imò si Divinum nostrum Coum evolvamus, in scriptis quoque illius Affectus, istius haud obscura offendemus vestigia. Nam *lib. de Nat. Mul. cap. 5. pag. 564. & cap. 75. pag. 582. edit. Foës.* expressè uteri, extra pudenda prorsus prolapsi, atque velut Scrotum penduli, signa, causas atque curationem tradit. Quæ cuncta iisdem verbis repetit *lib. 2. de Morb. Mul. cap. 38. pag. 655. & cap. 40. pag. 656.* Et *lib. de Sterilibus, seu iis, quæ Uterum non gerunt, cap. 28. pag. 687.* Ita quoque *lib. de Superfœt. cap. 26. vers. 3. pag. 267.* quomodo Uterus crebro excidens reponendus, & quali decocto prius abluendus sit, docet. Imo verba illa, quæ *lib. de Locis in Hom. cap. 59. vers. 1. pag. 423.* de situ Uteri vitiato, breviter quidem, attamen nervosè satis, profert, dum inquit: *Uteri quocunque è sede naturali moti fuerint, morbos afferunt, sive foras processerint, sive intrò cesserint;* de Uteri cum prolapsu, tum ascensu intelligenda esse, cur dubitamus? Sic igitur *Hippocratem*, Uterum extra pudenda prolabi posse statuentem, secuti sunt hactenus innumeri Medici. Et merito quidem. Ipsa namque Experientia assensum urget, dum Uterum p. n. extra abdomen pensilem apparoisse, diligentia atque intemerata fides Observatorum annotavit. Certè *Rousse-tus* de partu Cæs. sect. 4. cap. 5. & 6. Et *Casp. Bauhinus* in Append. ad Rouss. Parte 4. plurima collegerunt Exempla. Quibus merito addenda, quæ leguntur apud *Paræum* Lib. 13. c. 40. & 41. pag 798. seq. *Joh. Gvvintherium* de Medic. Vet. & Commem. 1. pag. 771. *Fernel.* Physiol. lib. 7. cap. 2. Op. Tom. 1. pag 188. A. & Pathol. lib. 6. cap. 16. Tom. 2. p. 205. A. B. *Forest.* Observ. Med. lib. 28. Observ. 35. & 36. *Panarol.* Iatrol. Pentec. 1. Observ. 23. pag. 15. a. *Thom. Barthol.* Hist. Anat. rar. Cent. 4. hist. 2. p. 213. *Poterium* observ. & Curat. Cent. 3. cap. 91. pag. 290. *Paul. Barbette* Chirurg. Part. 1. c. 8. p. 36. *Petr. Estanoë* Obser. 11. annex. Obs. Rivet. p. 335. *Velschium* Obs. Med. Episagm. 77. pag. 51. aliosque. Cæterum, licet Uterum extra Pudenda revera procidere posse statuam, non tamen nego, quod etiam sæpe excrescentiæ carneæ aliaque Uteri prolapsum ita mentiantur, ut & oculatissimis imponere possint. Talia namque exempla præter *Clar. Thom. Barthol.* Hist. Anat. rar. Cent. 2. Hist. 58. p. 274. referunt quoque peritissimi Chirurgi Belgæ *Henr. van Roonhuysen* Observ. Chirurg. Part. 1. Observ. 2. Et *Job. van Meeckren* Obs. Chirurg. c. 51. p. 320. & seq. & in Append. cap. 14. p. 491. Quibus haud absimilis est sequens historia, quam fide bona teseram. Maria, Davidis Stils Scoti vidua, honesta & pia, atque Temperamento Melancholico prædita, Anno Christi 1666. ætatis circiter 47. Viduitatis 8. dum in Nundinis, quæ post Festum Sanctorum Simonis & Judæ hic Thoruni celebrantur, rei suæ nimiam dat operam, & posthabito Mensium fluxu, quo tum ordinarie corripiebatur, merces suas emptoribus, se verò frigidiori aëri exponit. primum quidem in Hypogastrio leves quosdam sentit dolores, quos tamen ab externo frigore obortos esse ipsa suspicabatur. Dolores excepit exiguus in pudendo tumor, qui quotidie crescens, ægram eo adegit, ut medicatricem in consilium vocaverit. Hæc ubi balneis atque inunctionibus suis, per aliquot septimanas continuatis, frustra tractavit ægram, desperata tandem causa, ut sepolito pudore Chirurgus consulatur, suasit. Sic igitur die 13. Januarii Anno 1667. vocatus, Chirurgus *Antonius Stattlender*, offendit extra pudoris sinum propendentem substantiam quandam sphacelosam, maximè fœtentem, & duos pugnos magnitudine superantem. Unde Affectus raritate atque gravitate permotus, Medicum sibi in subsidium dari petiit. Adjungitur ei ab Amicia Excellentissimus Senex *Dn. D. Christophorus Meisnerus*, jam ἐν ἁγίοις, Quo cum, ubi die 14. Jan. visitavit ægram, abrasit de prominente sphacelosa substantia ultra libram, reliquum vero defensivis munivit. Subsequenti die 15. Jan. Excellentissimum *Dn. D. Simonem Schultzium* & *Me.* ad se invitavit Beatus *Meisnerus*, atque compatentibus nobis casum in præsentia Chirurgi exposuit, nostramque sententiam inquisivit. Et quandoquidem *B. Meisnerus* illud, quod extra pudendum propendebat, oil nisi excrescentiam fungosam, Chirurgus verò Uterum inversum atque prolapsum esse contenderent, re pro & contra ventilata, ipsam placuit adire ægram, ipsumque affectum propriis lustrare oculis. Omnes igitur ad ægram nos contulimus, ubi mox sub hypocausti ingressum molestissimus nos excepit fœtor. Ægram vero ipsam deprehendimus nimis debilem, attamen sectionem omninò exoptantem. Detecta tandem parte affecta, in diversas mox ivimus partes, ambigentes, quid sphacelosum illud esset quod extra pudoris sinum conspiciebatur. Nam *B. Meisnerus* Uterum, ob ligamenta imprimis latiora, ita

ita excidere posse pernegans, illud pro fungosa habuit excrescentia. Nos verò uterum inversum propendere arbitrati sumus. Neque nos ligamentorum uterinorum usus de opinione nostra dimovere potuit, cùm tantum valeat in eorum constitutione naturali, non vero prætenaturali, ubi aut rupta, aut saltē ob continuum humoris affluxum nimis laxata ac resoluta, officium suum minimè præstare possunt. Prout etiam in aliis procidentiis, & imprimis oculi, contingere solet. Confirmarunt præterea sententiam nostram exempla, à *Rousseto*, *Bauhino* aliisque suprà citatis annotata. Et tandem ipse Chirurgus haud leve pondus addidit, ubi nostro instinctu digitum intra sinum immisit, & undique ad latera colli Uterini cavitatem explorans, ubique sibi obstare substantiam membranosam, retulit. Unde Uteri fundum instar sacci inversum propendere collegimus. Quandoquidem autem totum illud, quod propendebat, sphacelo corruptum erat, seposita illa controversia in eo omnes consentimus, ut substantia illa sphacelosa, sive uterus sit, sive non, quantocyus, & antequam ulter omnino prosternantur, rescindatur, ne partes adhuc sinceræ inficiantur. Imprimis cùm ipsa ægra idem perpetuis efflagitaret precibus. Quare facto ad sectionem debito apparatu, & Chirurgo Johanne Kelnero ad ferendas Antonio suppetias iterum vocato, injecit iste vinculum parti sanæ, non longè à vesicæ urinariæ orificio, per quod nullo negotio stylum in ipsam vesicam immisit. Vinculo colligato, dum ægræ positus sectioni adaptatur, ista manus anxiè tactare, crebertimè expallescere, & sudore circa frontem diffluere cœpit. Unde Leipothymiam instare colligentes, mutato consilio sectionem distulimus, veriti ne una cum sphacelosa excrescentia ipsam quoque auferamus animam. Relicto igitur vinculo, defensivis partem affectam munivit Chirurgus, atque ex ordinatione Beati Meisneri ægra diversis usa est corroborantibus. Nox subsecuta inquieta, propter dolores ab injecto vinculo excitatos. Die 16. Jan. ob ægræ imbecillitatem nihil tentatum. Die 17. Jan. cum viribus magis magisque decrescentibus, circa ligatam regionem magnos se pati dolores conquereretur ægra, & præterea prope vinculum macula appareret nigra; ægra quoque per tussim purulentam materiam satis copiosè rejiceret, ita ut eam Phthisi ex ulcere Pulmonum contracta laborare nemo ambigeret, & Artis honori & nostræ famæ consulentes, sectionem omnino differendam esse, usque dum vitia Pulmonum emenderentur, & vites restaurentur, decrevimus. Vinculum igitur solvere jussimus, atque ut locum affectum debitè tractet, Chirurgum monuimus. Remoto vinculo sanguis undique stillabat, & simul quoque dolores remittebant. Subsequentibus autem diebus quotidie plures particulas corruptas abstulit Chirurgus, ita ut excrescentia jam vix unum pugnum æquaret, & fœtor indies minueretur. Unde & nos ipsi quoque, cum abrasa tanta parte, nedum qoidem adhuc in medio illius cavitas aliqua appareret, qualem tamen adesse debere credidimus, si de Utero prolapso tanta quantitas fuisses ablata, non jam pro corpore uterino, sed pro excrescentia quadam fungosa ac sphacelosa propendentem illam substantiam cum B. Meisnero habuimus. Neque etiam aliud ipse docuit eventus, cum enim ægra Phthisi consumpta die 24. Martii animam Creatori suo reddidisset, abdomine reserato, Uterus illius omni ex parte sanus in pelvi, ceu debito & naturali suo loco, hæsit, nec licet propendens substantia variè traheretur, quicquam movebatur. Sphacelosa autem illa substantia nil aliud fuit, nisi excrescentia fungosa, ex uteri collo majori, & hujus antica parte prope Vesicæ orificium enata. Verbo, ipsa Uteri colli substantia rugosa, spongiosa, à mensium & corruptorum humorum affluxu ampliata atque dilatata. *D. Segerus è Lut. Thorun. Uratisl. datis.*

De Procidentia uteri falsâ.

Magno *Socrati*, Philosopho summo, imò & *Antonio Juliano*, Oratori Romano, Ordinarium fuit, quoties de amoribus sermo habendus, facie tectâ publico se exponere, eò quod quæ proponerent omnis reprehensionis expertia neutiquam esse, satis constaret.

Quam ergo pœnam non incurret ille, qui naturæ arvum, amoris omnis pudorisque fontem, perarare tentat, cum imprimis in finem, ut sententiæ Antiquorum quæ uterum muliebrem non tantum extra corpus prolabi, sed & in totum auferri posse docet, falsitas declaretur, præstare multis forsan videbitur ab incepto desistere, quam Clarissimorum Virorum turbæ adeò insigni procidentiæ extirpationivè uterinæ possibilitatem probanti, sese opponere.

At verò non est quod me deterreant hæc similiaque, quin contra animosus, anatomico experientiæ cultro armatus, quę in destructionem figmenti dicti adferri poterunt, proponere aggrediar:

Amicus Socrates, amicus Plato,
Sed magis amica veritas.

E re studiosorum erit, Authorum variorum, qui vel per negligentiam vel per occupationes varias, uterum non solùm extra corpus procidere, sed & à Chirurgo auferri sine damno posse, docuerunt, sententias diversas, antequam quæ nobis obvenere exhibeamus, proponere.

Aetius à Midenâ lib. 16. de re medicâ cap. 78. Uterum ad magnitudinem ovi struthiocameli extra corpus procidere posse, tradit.

Majoris extensionis aliis habetur, quorum etiam variis causam procidentiæ addere placet, vociferationem nempè, fœcum alvinarum excretionem molestam, casum, percussionem ad femora, coitum indecentem, partum graviorem; videri possunt quæ hâc de re habet *Felix Platerus de part. procid. cap.* 2.

Aristoteles lib. 7. cap. 2. Uterinæ procidentiæ causam venereum appetitum excedentem dicit, eam que curari minime posse nisi gravidatione.

Hier. Fab. ab Aquapend operat. Chirurg. part. 1. *cap.* 26. quid agendum sit docere studet, quoties ob ligamentorum, vel laxitatem, vel separationem uterus extra corpus prolapsus.

Felix Platerus cap. 2. *de part. procid.* Mulierem cui uterus prolapsus concipere, imò etiam fœtum ipsum circumgestare posse, scribit.

Vopiscus Fortun. Plempius Anatom. Cabrolii c. 34. Uterum ad capitis magnitudinem procidere posse scribit, eumque incuriâ quadam putrefactum exstirpari sine incommodo, sic ut etiam eo ablato concipere queat mulier.

Paulus Ægineta de arte med. lib. 3. *cap.* 72. vivam pronunciat mulierem, cui uterus abscissus.

Du Laurens lib. 7. *de part. gener. cap.* 11. *Æginetæ* sententiam amplectitur, omnia bona promittens mulieri cui uterus ablatus.

Nec utero solo sed & renibus sine damno carere posse hominem *Theoph. Paracelsus Paramir. lib.* 4. *de orig. morb. matris.* scribit.

Jacobus Berengarius in Mag. anat. Langius Epist. 39. *Tom.* 2. *Mercurial. lib.* 4. *genec.* 11. *& Ludov. Duretus in Holler. cap.* 57. *de morb. partic.* Uterum muliebrē extirpasse se memorant sine ullo metu, sine ullo vitæ periculo.

Regius Medicus *Fernelius* vidisse se refert parturientem quandam, cui uterus cum fœtu incluso, sine ullo vitæ dispendio ablatus, ipse licet *anat. cap.* 7. uterum

uterum firmiter satis nexum refetat, non solum vesicæ urinariæ & intestino recto fibrillarum subtilium ope, sed & ossibus illium beneficio ligamentorum validorum.

Plinius & *Sordanus*, uterum muliebrem auferri sine periculo posse, exemplo porcorum probare nituntur, quibus, ut delicatiorem escam præbeant, uterus auferri solet.

Parcus Consiliarius regius lib. 23. *cap.* 41. mentionem facit mulieris 30. annorum, cui ablatus uterus.

Parco assensum præbet *Franciscus Rousetus de partu Cæsareo sect.* 4. *cap.* 5. & 6. Uterque in sententiæ suæ probationem adferunt, quod in dissectis cadaveribus pelvim, quo loco uterus detinetur, induratam observaverint.

Fabulis magis annumerati, merentur, quæ de uteri exstirpatione agentes *Avenzoar lib.* 2. *cap.* 2. *Anton. Benriven. de abdit. morbor. caus. cap.* 11. *Wierus, Zacut. Lusitanus. Fel. Platerus,* & plures alii, adferre voluerunt, mulieres nempè, quibus uterus corruptus abscissus, non solùm superstites permansisse, sed & liberos procreasse.

Hildanus è contra ex ore Medici, *Henrici Stapedii,* in responsione ad casum de uteri Ruptura à *Dom. Michaële Doringio,* Medico, propositum, exemplum adducit mulieris, ab exstirpatione uteri inordinata subitò extinctæ.

Thomas Bartholinus cent. 2. *histor.* 91. Historiam proponit à *Clar. Matthio* Medico communicatam, qua in nobili quadam, ab obstetrice secundinas auferre laborante, uterum, & cum eo vitam ipsam ablatam narrat. *Nobilissima*, inquit, *Matrona Chilonii Holsatorum* 15. ante filiorum mater, fœtum vivum, quem 40. hebdomadibus commode satis gestaverat, semihoræ labore, sine ulla molestiâ fæliciter 1642. exclusit, remanentibus tamen more hujus puerperæ secundinis, quas cum obstetrix, ut solita fuerat, solvere & extrahere conatur, unà cum secundinis uterum, quamquam inscia, extraxit. Inter operandum puerperæ sciscitanti, quomodo negocium succederet, respondit: secundinam se quidem habere, sed subsequi carnis partem sibi incognitam. Adstantes fœminæ, molam esse credentes, ubique sæpe id evenisse, obstetricem ad extrahendam carnem extimulant, quæ omnia, etiam validiore manu, viribus conato, & renitente carne, jussa exequitur. Advocatus *Dom. Matthius,* sine voce, nutu, & pulsu puerperam invenit, mortuamque vere pronunciat; occupatâ deinde obstetricis sede, immissaque sub lecti stragulis manu, ipsum uterum integrum, marsupii instar propendentem, & ab utroque latere perforatum obstetricis digito, deprehendit, adstantibusque monstravit, verè tunc mortuam sero credentibus.

Idem cent. 1. *hist.* 97. carnosæ excrescentiæ, in utero ex casu obortæ, libras quatuor cum media pendentis, mulieri lethalis, meminit.

Locum natura utero & amplum, & totum concessit, inter vesicam urinariam; & intestinum rectum, quæ hic duplicis pulvinaris vices subeunt. Medius hic est, quò in æquilibrio servetur corpus.

Componitur quoad structuram ex tunicis, venis, arteriis, nervis, & ligamentis.

Tunicæ hic duæ, interna una, altera externa.

Hæc originem sumit à peritonæo, illa carnosa est magis, quam ulla membranarum infimi ventris, fibrarum triplici constat ordine, quarum ope attractio, retentio, & expulsio perficiuntur, crassities harum tunicarum increscit decrescitque, pro diversitate ætatis, temporis, menstruationis & graviditatis.

Venæ duplicis conditionis sunt, utroque latere una, superiores quædam, quædam inferiores. Superiores à spermaticis procedunt, antequam Testes accedunt, uterinumque fundum & collum petentant. Eadem ratio arteriarum. Inferiores venæ, similiter ac arteriæ ab Hypogastricis deveniunt.

Nervi non solum à sexto pari nervorum cerebri deveniunt, sed & ex spinali medullâ, quæ osse sacro detinetur.

Ligamentorum, quorum ope & vicinis partibus nectitur uterus, & in suo situ conservatur, duo sunt paria, horum duo superiora sunt, duo inferiora.

Superiora continuationes atque appendices sunt peritonæi, cornibus seu *Tubis Fallopianis* connexa. Inferiora teretia sunt, validaque nervosa, intus excavata, hæc ex latere fundi uterini descendentia, ubi circa inguina tendines musculorum obliquorum abdominis attigerunt, eos perforant, mox varias in partes divisa, una earum, quæ brevissima, circa Clitoridem os pubis accedit, alterâ longissimâ, membranam adiposam, cum quâ non solum femoris magnam partem adit, sed &, si fides habenda *Riolano*, *sect.* 1. *anat. cap.* 32. ad extremam pedis excurrit.

Ligamentis hisce imputari debent varia, eaque magno numero mulieribus obvenientia, Tumores nempè inguinales, stupor pedum, dolor femorum, plantarumque pedum articulorum circa pedem extremum, collique vesicæ urinariæ, juxtor imò resolutio universalis partium corporis totius, superiorum æque ac inferiorum.

Proposita quibus haud sufficiunt, adeant scripta anatomica quæ, exhibuerunt *Johannes Riolanus*, *Johannes Veslingius*, & *Thomas Bartholinus*: quam arctè vasa spermatica, ligamenta, membranæque utero uniantur, imò uterus ipse peritonæo, vesicis seminariis, intestino recto, tunicæ ossis innominati interiorem superficiem investienti, præter varias partes alias, sensiles, insensileique, quantum satis erit, declarabunt. Ut adeò cum *Riolano* partem uterum necessariam pronunciare teneamus, similiter ac Testiculos, attamen minimè divisibilem.

Partium enarratarum structuram, connexionemque legitime perpendens, quis non videat, quàm facillimum sit, gravidas, imò sæpius etiam non gravidas, vitio quodam superveniente, gravia eaque plurima molestare symptomata, hue dolores intolerabiles, febres gravissimæ, aliaque, imò mors sæpius ipsa, quæ, ubi abortivorum exclusio indebita, mulierem affligere solent.

Ulterius quod si procedamus, quæ non malorum caterva sese offert quoties in mulieribus etiam non gravidis menstruorum excretio supprimitur? fluor albus hic occurrit, palpitatio cordis, febres erraticæ, deliria gravia, nausea continua, pica, chlorosis, & centum alia, quorum causa uterus, ut adeò haud inconvenienter uterus *Hippocrati lib. de locis in homine* 59. omnium malorum, quæcunque mulieribus obvenire solent, causa dicatur.

Rebus sic se habentibus, tanto inter uterum partesque alias existente consensu, tanta connexione, quis Chirurgorum exstirpationi ejus admoveret manum, quis qui symptomatum ipsius dispositioni pravæ supervenientium ullam rationem habet?

At non sine ratione hîc aliquis in naturam ejus, quod veteres, imò & recentiorum plurimi, uterum prolapsum appellarunt, quod restituisse, imò sæpius abstulisse sine ullo damno referunt, inquiret. Vix enim scriptorum ullus occurrit, qui non de affectibus mulierum agens Procidentiæ uterinæ mentionem faciat, causas ejus exponat, imò & curationem proponat.

Sunt etiam, qui, procidentiæ hujus differentias exhibentes, ad genua ipsa corpus hoc, quod uterus habetur, prolabi posse tradunt.

Quod si scriptores hi illud laboris sumerent, ut liga-

ligamentorum uteri aliformium structuram examinarent, firmum id adeò, firmiterque vicinis connexum reperient, ut impossibile sit, separationem hic ullam dari, nisi quæ cultri acie peragitur, sic ut nullo pondere extrorsum moveri queat.

Casus nonnullos rariores, qui vel nobis ipsis occurrerunt, vel Medicis Chirurgisvè aliis, primò hic proponere necessarium utileve ducimus, antequam ad rem ipsam deveniamus, quidque de uterinâ procidentia, de qua tam multæ scripserunt varii, statuendum sit, declaramus.

Primo loco considerationi nostræ, omniumque, qui in hac re informari desiderant, dignum est, quod in gratiam artis Chirurgicæ cultorum his verbis *Cent. 2. hist.* 58. proponit *Thomas Bartolinus. Vidi*, inquit *Vir Celeberrimus*, *in Nosocomio Patavino* 1641. Dissectam mulierem, quæ prolapsum uteri à partu difficili antè 10. annos passa credebatur. Narravit se in prato cubantem observasse descendere uterum, gramenque vocari. Ex illo tempore indies crevit ob affluxum sanguinis, ut distentus nigredine in putredinem degeneraverit. Judicabat Chirurgicas operationes nobis demonstrans P. Marchettus, non esse uteri procidentiam, sed excrescentiam aliquam in vaginâ uteri, adeoque abscindendam. Alter Nosodochii Chirurgus familiaris pro uteri stetit procidentiâ, cum excrescentia subitum ortum, incrementumque habere non possit. Mulier interim secari volens, inter ambigua consilia ad mortem properavit. In aperto cadavere, satis trunco obæso, sed artubus emaciatis, uterum suo loco sanum beneque constitutum vidimus, excrescentiam verò ex uteri vaginâ dilaceratâ pendulam, cum labiis pudendi, ex lue venereâ forsan inflammatis.

Accedit casus priori ferè similis, quem & nobis & publico communicare placuit Medico hujus loci experientissimo *Dn. Francisco van der Schagen*, quo quæ omni tempore sibi persuaserat, nunquam scilicet uterum verum profunde adeo extra corpus prolabi posse, uti quidem veterum recentiorumque crediderunt plurimi, nec ullo tempore exstirpatum eum fuisse, sicut in vivis non solùm permanserit mulier, verùm etiam prolifera; quin potius ablatum fuisse aliquod partibus genitalibus, extra uterum, adhærens, vera esse observasse se testabatur. Verba, quibus casum hunc proponere placuit, hæc erant:

Ante annos aliquot cadaver aperui mulieris alicujus, consistentia ætatis, hydrope imi ventris extinctæ, quod jam à longo tempore uteri procidentiâ laboraslet, omittere haut potui, quin in veram ejus constitutionem, inquirerem, dissecto proinde abdomine, intestinis ad latera inclinatis, uterum non solum quoad externa legitimè se habentem reperi, sed & loco debito collocatum; ad quod pudendi labiis continebatur, pro utero prolapso semper habitum, nil nisi vaginæ seu colli uterini partem eo extensam notavi, quale quid, dum laxantur tunicæ, facile contingere posse quivis concedet.

Placet jam exstirpatum uterum oculis Lectoris curiosi exponere, quo figmentia circa ejus procidentiam, abscissionemque à variis propositis, fidem ulterius dare desinat.

Anno 1653. die nativitatis Christi, quo & consilio, & opera inservivimus Chirurgo hujus Reipubl. celebri. *Henrico Roonhuisen*, cum *Clarissimis, Experientissimisque Viris*, *Dn. Dn. Arnoldo Tholinx*, *Guiljelmo Pisone*, *Matteo Slado*, *Medicis*, *D. Georgio van Loon*, *Chirurgo*, mulierem accessimus 45. annorum, cujus pudendis unitum corpus insigne, pondetosum, fœtidumque, collo tenui deorsum extensum, uterus hoc habebatur omnibus ad pedes prolapsus; in quâ etiam sententia persistere placuit aliis, postquam exstirpatum, maximè quod uteri cornua, vasa cœca, cum Testiculis in eo observasse se sibi persuaderent, cui tamen nobiscum alii se opponebant, eò quod, siquidem possibilis esset uteri procidentia, partes dictæ exterius haud forent conspicuæ, sed in inverso continerentur utero; hac ratione fore addebatur, ut similes omnino evaderemus Medicis, Chirurgisve regiis, *Dn. Gaudin, la Fiere Pareo, & Jacobo Guillelmeau*, qui in utero prolapso alicujus mulieris, fundum abscisso, & Testiculum, & abortivi fœtus tunicam corruptam noixrunt. Vide *Paraum lib. 24. cap.* 48.

Diebus aliquot elapsis, quid de enarratâ, peractâque, quæ dubios nos valde fecerat, controversiâque variis ansam dederat, statuendum, consticit; sanam enim observabamus mulierem, menstrua ex debito fluere, imò graviditatis signa quædam occurrere; plura huc facientia scite qui desiderat, *observationem secundam Partis primæ D. Rodenhuysen* consulere poterit.

Historiis externatis, nostram jungere, ordinis ratio exigit, exhibebit ea non solum in vivente muliere procidentiam imaginariam, Chirurgica manu ablatam, sed & in cadavere dissecto, quid ejus nomine venisset iis, qui ante mortem inspexerant, corpus extra pudenda propendens.

Mulier 53. annorum *Pariint je Roosa*, jam à longo tempore fluxu menstruali, primo sanguineo, hinc albo laboraverat, unde imaginariam contraxerat uteri procidentiam, cum febre intensâ, virium destructione, corporisque extabescentiâ summâ; Corpus hoc prolapsum insignis erat magnitudinis, jam gangrænâ correptum, pondere suo valdè molestum, eam nobiscum visitatunt *Dn. Jacobus Vallan Birrius, Bouwmeester, Tobias Andrea, Medici*, & *Jacobus Odendaal*, Chirurgus.

Re inspecta, arduum multis videbatur, & non nisi cum vitæ interitu perfici posse, uterum ita prolapsum exstirpare, haud enim induci poterant, uteri hoc minimè corpus esse credere, cujus cum corde, hepate, cerebro maximus consensus, quo etiam mulierem destitui posse impossibile.

Urgebant alii exstirpationem, ex eo quod & veterum & recentiorum scriptæ, actaque eam possibilem haberent, sæpiusque sine ullo sanitatis dispendio peractam testarentur.

Probabilius nobis videbatur, cui etiam sententiæ non unus accedebat, corpus dictum, insigniter adeò tumidum, fœtidum, pondereque summo molestum, extra pudenda muliebria ad pedum genua dependens, ipsius uteri corpus haud esse, sed solam ejus tunicam internam, dum in stato sano reliquis unitur, variis modis rugosam, extra pudenda, plicis variis solutis, ipsaque à subjecta tunica mediâ separatâ, prolapsam. Tunicæ hujus procidentiæ occasionem primam dedisse suspicabamur humorum impuriorum, acriumve fluxum diuturnum, undè vasorum sanguineorum tunicam eam accedentium corrosio, eamque insequens sanguinis extravasatio, atque loco præternaturali collectio, imò ob humorum copiam expressione, laxitateve vaginalia hujus tunicæ ad exteriora protrusio.

Mulier pondus dictum circumgestare coacta, fœtorem summum diutius perferre nequiens, exstirpationem urgebat quam maximè. Arduum sane omnibus habebatur eam instituere, nec tamen occasionem oblatam, quæ fronte capillata, posthæc calva, negligere licuit, sic enim constare posse credebamus, quid veritatis falsitatisvè insit decantatæ antiquorum, recentiorumque variorum sententiæ, qua uterum muliebrem extra corpus procidere, imò sine ullo vitæ gravidinatisque infecuturæ dispendio auferri posse docetur.

Consultatione debitâ institutâ, opus magnum, non sine mortis prognosi, aggredi constitutum. Operatio-

nis hæc fuit methodus. Primò ligaturâ arctâ fasciæ firmioris ope institutâ collum corporis dicti coarctabatur, mox intra ligaturam & corpus prolapsum, cultri acutioris operâ, instituebatur abscissio. Fasciæ ad colli constrictionem adhibitæ portio notabilis relinquebatur, ad id, ut, siquidem è vivis discederet ægrotans, & nobis cadaver dissecandi occasio concederetur, ejus ductu in partia amputatæ radicem deduceremur. Exstirpatione peractâ sanguinis fluxus nullus observabatur, ad quem tamen stypticum aliquod loco vulnerato applicabatur, licet in totum eum attingere haud concederetur, propterea, quod illico, abscissione peractâ iotrorsum duceretur pars ea cui fascia injecta.

In diem usque quartum omnia bene se habebant, ast circa sextum, septimumvè vires valdè imminuebantur, febris contra & animi deliquia augebantur, sic quidem ut brevi Deo animam nobis corpus exhibere cogeretur.

Ad anatomen ejus admissi, ventris imi integumentis, uteri examen instituere primarium duximus; hic enim quid de uteri prolapsu, prolapsique exstirpatione, statuendum, clarè constare posse credebamus.

Quoad externa, nihil io eo observare nobis licuit quod constitutioni morbosæ annumerari queat, nihil hi: deficiebat, non solùm in utero ipso, sed & vicinis partibus generationi dicatis; Coloris erat albicantia, pyri complanati Figuram habens.

Hisce sic perspectis ossiúmque pubis divisione, eo loco ubi cartilago interposita ea jungit, peracta, uteri totum corpus, cum partibus annexis, qua fieri potuit dexteritate, à partibus viciuis quibus connectebatur, separavimus separatumque coovenienter tabulæ imposuimus.

Hic quoties fascia extra pudendum pendula, corporis abscissi radici adhuc alligata movebatur, nullo modo movebatur uterus; cogebamur adeoque vaginam uterinam secundum longitudinem corporis dissecare, quo, cuinam parti alligata esset fascia dicta, quidque fuisset illud quod exstirpatum, constaret. Apertione facta fasciæ ductum secuti devenie bamus ad mali principium, portionem nempè tunicæ internæ rugosæ, vaginam præter alias constituentis, post ablationem portionis reliquæ quæ laxitatis nimiæ culpa extra pudendum prociderat, in utero relictæ, cui stricta admodum fascia erat juncta. Terminus hic orificio uteri interno vicinus valdè.

Quis ergò non videt, veteres hæc omnia necessario latuisse, quod in rei veritatem, qua decebat curiositate, haud inquisiverint? Procidentias uterinas quas observasse se, imò exstirpasse referunt, sic tamen ut sana permanserit ægra, satisque fœcunda, quomodo veras fuisse probabunt? Sane multa cerebro nostro fingimus, quorum falsitatem dissectiones cadaverum evidentissime patefaciunt. Ut in variis casibus aliis, ita in hoc proposito verum id observare licuit, Vanam esse procidentiam uteri perfectam, adeoque impossibile omoinò mulieri uterum totum auferre, integra manente vita, salvaque conceptione.

Observatio hæc, præter alia à nobis hoc capite proposita, planè satis edocere Chirurgum juniorem poterunt, quænam agenda quoties, ex affluxu imprimis humorum, vaginæ dicta tunica interior, laxior, justo reddita, hinc extensa procidentiam nostræ similem, spuriam omninò producere notatur; nihil est quod hic exstirpationem impedire queat, modò vires ægrotantis eam permiserint, insistere hic licet tuto vestigiis Medicorum Chirurgorumque eorum, veterum æque ac moderoorum, qui procidentiam oteri auferri posse sine damno volunt, modò quæ illi toti utero applicarunt, nos tunicæ ejus rugosæ tribuamus, abstulerunt fateor antiquiores uterum prolapsum, ast non nisi imaginarium, nil enim nisi tunicam dictã exstirparunt quod facillimũ, imò nullius periculi opus; quã etiam operationẽ aggredi tenetur Chirurgus, siquidem inflammationes, gangrænæ, exulcerationesque graviores, accesserint, imò ægrotanti difficillimum, partem prolapsam protuberantem intra vaginam detinere. Pessaria equidem in tali casu usurpari, imò usurpari posse, probè scio, ast cum cera liquefacta denuderur facilè lignum, quod ea incrustatum, non potest fieri quin vasa sanguinea uterina, ob corporis motum agitato ligno, aperiantur, undè sanguinis fluxio continua (quæ menstruatio immodica vocari contuevit) cum vitium destructione, corporísque extabescentia.

Adesdum itaque Chirurgicæ artis cultor, quænam uteri procidentia in Chirurgia occurrat percepisti; quomodo per exstirpationem auferri queat sine periculo, quidque antiquorum dogmata in hoc negotio fidei mereatur, vel saltem qua methodo errores eorum tegere liceat, procidentia talis qnoties offertur alacri animo extirpationem aggredere, facilis æque est curationis ac vitia corporis varia alia, sola hic ut percepisti tunica vagioæ rugosa extrorsum protrusa tollitur, minimè uterus ipse. Non ita pridem similis conditionis Uterum prolapsum ægrotanti valdè molestum minoris licet extensionis, auferre mihi licuit, bono cum successu. Quod si occasione data prolapsum ejusmodi uterum tollere concedatur, intrepido id perficere animo allabores quæso, sic enim ægrotanti salua, antiquitati errorum correctio, recentioribus veritatis indagatio adferetur.

Historiæ huic antequam finem imponamus, utile quam maximè videtur, qua methodo exstirpatio dicta perfici queat, imò debeat, paucis declarare; instrumenta ad operationem hanc necessaria exiguo numero comprehendi possunt, sunt ea cultellus falcatus acutus, fascia, medicamentum stypticum, ligamenta circa extrema divisa, ex linteo molli antiquo patata, similia iis quibus lythotomus uti solet.

Ægrotanti mensæ lucumbenti ligamentum hoc primo omoium applicetur, facto circa ventris aoteriora nodo, hinc fascia injiciatur collo corporis prolapsi, fiat constrictio arctissima loco vaginæ proximo; hoc facto, sinistra manu, quo fieri poterit robore, corpus prolapsum attrahatur, dextra cultro dicto armata loco inter collum constrictum & partem reliquam prolapsam intermedio, auferatur Exstirpatione dicto modo peracta, loco vulnerato, ad quem facile manum Chirurgi ducet fascia eidem adhuc nexa, pulvis seq. stypticus cum albumine ovorum applicetur, ipleniisque debitis impositis deligatio conveniens instituatur, ad quam ligamenti primo loco ventri ægrotantis applicati extremitates conveniunt. Medicamentum stypticum, quod delicatula valdè sit vagina seq. modo conficietur.

℞. Farin. Consol. maj. ℥ij. Cortic. querc. subr. pulv. ℥ij. Nuc. Gallar. ʒ iij. Cupress. Balaust. Sang. Dracon. Boli Armen. ver. Lapid. Hæmatit. an. ʒij. Alum. ust. ʒj. F. Pulvis.

Die seq. injectio potest fieri ex infra scripto, bis quovis die ad tollendum dolorem.

℞. Fol. Malv. Verbasci. Alchimill. an. M. j. Caudæ equin. Plantag. an. M. ß. Flor. Rosar. Rubr. ℈ij. Sem. Lini. ℥iij. Mastich. Oliban. an. ʒij. Coq. in aq. pura, F. Colat. ad ℥xx. in ea dissolve Mell. Ros. ℥ i ß. F. Injectio.

Die uno alterove his medicamentis consumpto, ad majorem mundificationem seq. injectio usurpari potest.

℞. Rad. Consol. major. ℥j. Fol. Ruthæ Scordii. Hysop. Artemis. Flor. osar. Rubr. an. M. ß. Summ. Absinth. ℈ i j. Coq. s. a. in vino

vino Gallico, Colat. adde Liqunt. Ægypt. ℥ß. Mell. Rosac. ℥iß. Ung. de Apio ℥iß. M. F. Injectio.

Ad aliquot dies injectio hæc usurpari potest quod si pus, albicantis coloris, minori copia, quam antea se exhibuerit, seq. injectio ad exsiccationem majorem consolidationemque priori misceri potest.

℞. Tut. Præpar. Lap. Calamin. præp. an. ℥iß. Sief. Alb. Rhas. ℥j. Bals. Sulph. ℈j.

Et brevi tempore sine omni dubio curatio absoluta. *Jobus à Meekeren in Observationibus Anatomico Medicis.*

De vera totius uteri procidentia.

Quanquam plurimi scriptores, ac inter eos recentiores multi (quales sunt *Theodor. Kerkringius Roonhusius* & *Mekeranus*, aliique) negent totam vulvam procidere, ipse tamen cum sæpius memoratis fratre meo, ac Clariss. *Solingio* Medicis, post debitam inquisitionem comperi, *Martinæ* cuidam *Mottyn* non vaginam tantùm, sed & ipsum procidisse uterum, qui durus admodum, ac duorum pugnorum instar conjunctorum reperiebatur. Internum etiam matricis os quàm facillimè sentire poteramus, quod extrinsecus tanquam os Cyprini (Carpam vulgo dicimus) nobis apparebat. *Addit idem, in ejusdem Observationis scholio.* Retulit mihi nuper Nobiliss. Dom. Ægidius *Eutich. Saxoniæ Ducis Archiater* se ann. 1683. die Octobris 16. hic Hagæ ad Matronam I. D. V. 29. annos habentem ocyssimè fuisse vocatum, quæ ex Carpenti, seu Esledi saltu præcipiti abortum difficilem, & violentum non sine uteri prolapsu passa erat. Quem ipse, Obstetriaque, nec non Matronæ Mater, aliæque conspexerint: Suasi itaque ut appropriatis adstringentibus in vino coctis foveretur, oleosisque intruderetur uterus, atque ipsa elato tranquillè cubaret podice, brodiaque analeptica per epicrasim sumeret. Atque ita quidem intra unius mensis intervallum pristinæ restituta est sanitati, quotannis sine ullo parturiens incommodo. Quod si illa quidem ætate fuisset provecta, res hæc non tam fælicem, opinor, habuisset exitum. *Cornelius Stalpartius van der Wiel in Observationibus Chirurgicis rarioribus.*

Ipse cum Chirurgo Medicoque *Cornelio Solingio* hic Hagæ ann. 1673. 14. Aprilis ad M. J. Uxorem vocatus fui, quæ pridie robustum ediderat partum, cujus è corpore ignorantia obstetricis secundarum loco uterus eductus erat, quem instar inversæ manicæ, interioribus partibus exterioribus redditis, inter femora propendentem invenimus, infantis minoris caput æquantem magnitudine: Dictam quoque puerperam post dimidiam à partu horam decessisse intelleximus: Altera autem paulò post accedens obstetrix secundas cum funiculo umbilicali ab inverso utero, cui etiamnum affigebantur, separavit. Nos autem inversum hoc corpus bene perspectum, facto in fundo foramine, in suum reduximus locum, atque tum illico per dictum foramen ipsa sensimus intestina. *Idem ibid.*

De uteri ruptura.

Cùm *Jonæ Pergo* filia jam quater peperisset, nec sine maximo dolore atque incommodo singulis vicibus edidisset partus, quintò uterum ferens haud minoribus agitata cruciatibus, ac satis diu antequam pareret vehementius longè, quàm quidem præcedenti tempore infestata fuit usque ad tertiam ante partum diem, ab hoc enim tempore multum sibi obvenisse levaminis fatebatur. At, cùm jam ipse instaret pariendi actus, nullo modo emittere obstetricis ope valuit fœtum, qui jam ante dies aliquot extinctus videbatur (uti postea ex motatione, ac separatione cutis illius satis liquebat) quique flexis post cervicem manibus, atque ore oblique sursum ad os pubis elevato reperiebatur: ita ut varia, ac gravia admodum, jam parturienti sensim magis, magisque supervenirent symptomata; videlicet non deliquium tantum, oppressio, horror, ac febris, sed & plurimarum obscurè viridium fæcum vomitu rejectio, quoniam fœtus intestinum rectum, cui proximus erat, ita premebat, ut excrementis per intestina negaretur transitus. Ad hanc mulierem tantis pressam angustiis, nec parere valentem accessimus tandem mecum fuit experientiss. Chirurgus Cornel. Solingius, nunc etiam Medicus, qui, me præsente, brevi postea jam mortuum eduxit fœtum. Quo facto, quia non ita facilè educere secundas poterat Chirurgus, in ipsius mulieris corpus immittere manum quam funiculus ducebat, cœpit: tum verò intestini prius, quam uteri placentam sensit. Hanc verò illico postea reperiens, tribus partibus propendentem sensit in abdomine, extra uterum, quem, quoniam jam ante aliquot dies fœtum emiserat, pro maxima parte, durè admodum compactum, atque in se contractum comperit, ita ut initio scirrhum crederet. Ille itaque porrò secundam, ubi etiamnum adhærebat, ab utero separavit, cartilaginemque cujus ope pubis ossa conjunguntur, omnino mollem evasisse, ac dicta ossa ad digiti latitudinem à se invicem recessisse haud dubiè paulatim diducta sensit. Ipsa autem mulier tantis victa laboribus, angoribusque eodem die vivere desiit. Postridie autem, me, fratreque *Joh. Stalpartio van der Wiel* præsentibus, illius cadaver à dicto *Solingio* fuit apertum. Tum verò venter ante dissectionem mirum in modum extensus, ac protuberans apparuit, illa autem facta, ex magno isto tumore nihil à nobis effluere animadversum est, præter fætentem flatuum copiam, nec non parum coagulati bonique coloris sanguinis, qui ex cotyledonibus, aut multò magis ex uteri vasorum ostiolis, quo tempore ab eo avelleretur placenta, illuc defluxerat. Postea dictus *Solingius* manum ab exteriore parte per vulvam in cadaver immisit, atque iterum tum intestina, recedentemque supra os pubis uterum reperit, cujus partem inferiorem paulò supra internum os versus posteriora (quo scil. loco communis membrana à peritonæo proveniens intestinum rectum simul cum utero cingit, vestitque) ruptam invenit, per quam aperturam totus fœtus, exceptis capite, brachiisque, ut modò dictum, post cervicem flexis, in matris ventrem transierat. Atque hæc quidem causa est, quòd idem, amplioni spatio reperto, levamen aliquod matri, ut supra narratum, paucis ante partum diebus attulerit. *Idem ibidem.*

Uteri procidentia falsa.

Cùm ann. 1667. ad nautæ cujusdam uxorem Hagam inter ac Delphos habitantem fuissem vocatus, ipsi à partu etiamnum recenti, magnum in ipsius uteri vagina tumorem esse comperi, non sine ejusdem exitu, extra enim corpus propendebat ovo Struthiocameli similis, ac purpurascentis lividique erat coloris. Chirurgum itaque arcessi, prædixique haud dubiè mox gangrænam insecuturam, atque illico Chirurgus *Nicol. Wintercamp Risvico* veniens adfuit, qui, me præsente, dictum tumorem variis in locis incidit, ne sentiente quidem muliere. Nos verò tumorem illum (atque ita quidem fueram suspicatus) coagulato sanguine reperimus refertum. Quare talia ipsi cataplasmata, fomentaque præparavimus, qualia hujusmodi requirit malum. Atque ita quidem illa, post factam separationem, carnisque accretionem intra mensis spatium convaluit, pluresque dein liberos peperit. *Idem ibidem.*

Idem

Idem nobis visum ann. 1686. Neocomi Helvetiorum in Lanii uxore; scil. illa post partus laboriosi dulores tumorem, infantia caput ad minimum æquantem, è labiorum vulvæ interioribus partibus propendentem gestabat, quem, usi opera experientissimi Chirurgi *D Jonæ Antonii Purry*, scarificationibus factis, cataplasmatibus fotibusque applicitis, & tandem sanguine è tumoris medio in massam concreto, facillimoque ferro educto, facilè curare licuit, atque ægram, imminenti, ut omnes credebant, periculo subtrahere.

Uterus morbo consumptus.

Fœmina annorum circiter 33. patiebatur levem dysuriam, cujus vexationem annum circiter tacitè tulit. Dein malo ingravescente, ejulatu horrificò illa terrebat præsentes, ac proximarum domuum vicinos; dum etiam fœtoris à partibus afflictis exhalantis inhumanitas arceret, præter necessarios, omnes. Simul questa est de femoris, nec non tibiæ ejusdem lateris dolore atroci, alto, & ossium medullam lacerante, liquante, & qui remediorum infinitorum vim fefellit adeò, ut solo opio in tripla dosi tertia quavis nocte sumto mitesceret ad tempus. Post tyrannicas circiter anni unius tortoras rogatus fui in opteias ferendas rei conclamatæ; judicavi post aliquod laborantis examen, populante & polluente ulcere uterum exedi: & in spurcam saniem fluere, obstetricem adhibui, & instruxi, quæ manu explorarer oum ulcus jam corpus uteri perforasse, post patientem indagationem retulit ea omnino perviam esse ulcere uteri cavitatem in vicina & externa spacia: difficilè utique mihi non fuit absolutè desperatam prognosim instituere, cùm bas partium spermaticarum ruinas resarcire impossibile evidenter sit, tamen in solatium, non salutem miseræ intentus præscripsi injectiones in uterum detergentea quarum beneficio & fætor & dolor urinæ plurimùm remisere, dum simul uteretur iusculis diureticis & ptisana ejusdem functionis, jusculis enim incoquebantur radices petroselini, fœniculi, apii, asparagi, ononidis, folia cerefolii, fragariæ, nasturtii aquatici, acetosæ, mutatis sæpiùs alternatim istis pro gustus captizantis commoditate; ptisana hujus erat confectionis.

♃. Sem. hyper. contus. ℨij. alkekeng. contus. ℨiij. ciner. plaor. genist. stipit. fabar. an. ℨiij. fiat decoct in aq. com. ℔. iv. ad consumptionem part. 3. coletur, clarificetur & aromatisetur cinnam. pro sitis usu. Ut importunis sollicitationibus non insensibilis audirem, addidi emulsionem quoque diureticam.

♃. Amygdal. dulc. excortic. ℨvi. sem. milii sol. ℨj sem. 4. frigid. maj. ℨß. contund. affundendo sensim aq. parietar. ℥iv. in expresso solve syrop. fragor. ℨ vi. f. Emolsio sæpius ad libitum expetentis iteranda. Ut femoris & tibiæ dolori castigando prospiceretur, consului balneum aquæ dulcis qua cum coqueretur hordeum mundatum, herbæ hyosciami, solani, malvæ, altheæ, sempervivum minus, flores verbasci, meliloti, chamomillæ, insuper vaporem adhibui cum radicibus altheæ, mandragoræ, & seminib. papaver. albi, hyosciam. cum fol. sempervivi utriusque lacte omnibus coctis: prætetea alio vapore pro solatio nauseantis, scil. remedia omnia mox memorata cum aceti urentis ℔ij. sacb. saturni ℨiß. opii Thebaicl ℨj. camphor. ℈ij. in exhalationem calore ratefaciente attenuabantur, quò partes dolore cruciante miseras amicè ferirent, nonnihil his corrigentibus cicurabatur, sed moles tumoris ædematosi sensim latiùs se explicabat: Interim nascitur tussis violenta & frequens, cum sputis sanguine tingente constanter rubescentibus, quæ pulmonum ulcus recens excavatum evidenter loquebantur: præscripsi pulverem sequentem, ut aliquo solatio sui nimium delicatè amantem reficerem.

♃. Pulver. antihect. Poterii ℈ij. sacch. saturn ℈j. pulv. Abbat. Halsi ℨß. sacch. rosat. ℥iß. f. pulvis bis quotidie ex cochleari sumendus, simul ptisanam coqui jussi vulnerariam, sic & pulmonis & uteri statui annuentem.

♃. Rad. consol. maj. ℥ß. fol. veron. scord. flor. rosar. rubr. an. M. ß. antimon. crudi nodulo ligati ℨiij. bulliant cum aq. comm. ℔ v. ad remanentiam ℔ iv. pro potu ordinario; sed omnia ur facile erat prævidere in cassum cessêre, exsiccante famelica tabe tot malorum lethalium obruentium prole funestissima, febrisque hecticæ insatiabiliter populantis pedisequa, fatis imperantibus paruit. Secui corpus operæ usus experti & amici Chirurgi, sterno utrinque secto sursumque in faciem jacente, apparuit pulmo ambobus suis lobis universim tribus ulceribus peresus: cordis conus diaphragmati mutuæ substantiæ intimo coitu firmiter infixus accreverat: attamen magnum polypus decem transversorum digitorum longitudine notabilis imprægnarat; sed quod monstrum bacteous invisum, nulla deprehendere licuit curiosè spectantibus uteri vestigia, præter ramenta quædam fracida, eaque parva in tetricam materiam euntia: eadem sors vesicam ad collum usque perdiderat, cæteris partibus pepercit iniquitas dictis malis satur; & ne in minimis curiositati meæ deessem, volui incisione patere tibiæ femorisque afflicti partes internas, illico ultra lib. ij. seri limpidi stillatim effluxit, & nervus quæsitus exterous quanti cruralis propago circa poplitem patritus magnitudine digiti mediocris apparuit stupentibus, humore lentaore consertum turgidus: fine tamen ulla, quod mirêre, convulsione aut paralysi prævia; hinc In dubium meritò vocari potest de utriusque affectus causa, sententia vulgaris, nec enim ubique seroso latice mersus nervus, in latitudinem notabiliter explicatus contractione ob extremorum approximationem brevior evadit, nec is ipse humor omnes internæ substantiæ poros infarciens spirituum animalium commercium hoc pacto præpediens sensum tibiæ sustulatus est. Huic cladi ansam dedisse cum rationabili probabilitaria conjectura dixerim binam caosam, una est partus arduus, prima irascentis Numinis in sexum muliebrem pœna ob ejus ambitiosam insaniam, quo rustica obstetrix placentam ab utero barbarè avulsit, laceravit, ut locus spurcus humoribus copiosis, acribus, & tandem putrentibus fœdè scatens, proprio scelere elaborarit ulcus altum, omnemque substantiam inhumaniter devorarit. Secunda causa est mariti ad veneris effrenis officia generosissimi penis insolitæ longitudinis, ex confricatione illius allidentis immodestâ & frequentissima, uteri orificium excoriari, altiusque susim lacerari, tandem humore spurco perenniter irrorante rodi, & putredine accersita facilè actionis ejusdem socia, vorari potuit. *Ex communicatione Clariss. Dom. Nozet Archiatri Friburgensis.*

Uteri Procidentiam possibilem esse ostendit dissectio cadaveris muliebris, in cujus uteri prolapsi vagina cereus globulus deprehensus est.

Magna difficultas est An uterus ipse inverti possit? quantum ad nos attinet, existimamus in difficili partu dum placenta ei firmius adhæret, & ab imperitis obstetricibus nimium attrahitur, id aliquando contingere posse, rarissime licet id eveniat: In virginibus (nisi quandoque incredibilia contingerent) impossibile judicaremus, propterea quod crassa ac membranosa colli uterini substantia in illis tantum exiguo foramine pervia sit. Ad cujus confirmationem sequentem observationem communicabo: Annno 1671. in Nosocomio Delphensi, dissecuimus mulierem procidentia uteri laborantem, in cujus uteri vagina nulla

la Sarcomata, nullasque alias excrescentias, sed tantum ingentem cereum globum invenimus, cujus immissi beneficio Vagina (quæ aliàs ob uteri ligamenta nimium relaxata invertebatur ac foris propendebat) cum utero intus detinebatur, uteri cervix autem naturalem constitutionem retinebat, adeoque minime invertebatur. *Regnerus de Graaf de Mulierum organis*, &c.

Uteri Procidentia vera in cadaveris apertione deprehensa.

Anno 1670. mense Januar: curæ meæ commissa mulier 28. annor. robusta valde, in qua corpus teres, insignis magnitudinis, ad pudendum se offerebat. In decumbente circa partem superiorem, ubi pudendo proximum crassitiei illius erat, quam duplici spithama comprehendere non licebat: inferiora versus paulo contractius, longitudinem vero spithamæ habebat: Ast quoties incedebat, elongabatur adeo ut etiam genua ipsa attingeret extremo suo: Durum omnino corpus hoc ac scirrhosum observabatur: Difficile valde & hic, ut in caso sequenti, certi aliquid determinare, idque eo magis quod haud adeo firmæ mentis mulier hæc deprehenderetur, adeoque nec de causa mali, nec de tempore quo vel inceperit, vel augmentum sumpserit, vel ullo alio ad dignotionem curationemve scitu necessario nos informare apta: Rei gravitatem considerans, in Nosocomium publicum eam deferri curavi: Hic extirpationi quod multum à multis tribueretur (licet summopere eam mecum improbaret *Clar. Gerard de Penijne* Nosocomii Medicus ordinarius) ad eam deventum est, ast minus fructuosa fuit, tertio enim die ab eo quo ligatura prima injecta, obiit ægra, fuit hic 27. Januarii.

In aperti cadaveris ventre Uterus desiderabatur, utpote qui totus inversus, extra corpus dependebat, intra sui cavum testiculos, uterinaque ligamenta, (excepta ala dextra quæ adhuc in ventre deprehendebatur) continens: Prolapsus autem uteri fundus cum testiculis, partibusque adhærentibus, non ad extremum hujus tumoris, genubus proximum, ac si fundi uterini supremum tam fuerit vicinum genubus, sed detentæ partes dictæ in fundo, ad vaginam, aut potiùs ad orificium internum prolapso, vagina ipsa extensa, mireque incrassata: Incrassata mire substantia hæc uteri, adeo ut etiam vel digitorum trium transversorum crassities hic notaretur cultro dissecanda, antequam in cavitatem devenire liceret Ureter uterque ad digiti minoris amplitudinem distentus erat, forsan quod fascia ob viciniam via urinaria constricta: Fides si habenda tumori, ex partu laborioso Procidentia hæc deduci debet: Totum uterum ad exteriora non fuisse prolapsum, mihi saltem (præterquam quod in aperto testiculi in summo hærerent tumoris) argumentum est quod in imo tumoris hujus apertio notabilis, impervia licet, quæ minime adfuisset, si quidem uterus inversus in totum extra corpus fuisset prolapsus. *Gerardus Blasius Observat. Medic.* 1. *part.* 3.

Uteri Procidentia imperfecta.

Eodem mense petitioni maritisuperstitis, desiderioque meo, satisfacturus, aperui ventrem defunctæ puerperæ. Obierat hæc die præcedente, hora 5. post partum, sana aliàs antea, edito fœtu optime valente.

Exhibuit hic se uteri fundus ad interiora illius conversus, sicque ad pudendum usque prolapsus, adeo ut vagina tota corpore hoc uteri inverso repleretur, quod etiam arctè adeo à contracto utero detinebatur, ut nonnisi robore summo, atque violentia, ope per pudendum immissi instrumenti, sursum detrudi, sic in naturalem locum reduci potuerit. Imprudentiæ obstetricis, an vero nimis arctæ cohærentiæ secundinarum cum uteri membrana interna, hoc malum adscribi debeat; non meum determinare, hoc tamen addo, retulisse adstantes mulieres, quæ in partu obstetrici auxiliatæ fuerant, quam primum fœtus in lucem prodiisset, exclamasse obstetricem adhuc alium in utero hærere fœtum, sicque extra pudendum protraxisse corpus aliquod rubrum, ad cujus aspectum consternatæ adsidentes imperitiæ illam accusarant, ab opere desisteret serio admonentes, quod etiam fecit postquam in quantum, vel per uteri contractionem, vel per ignorantiam licuit, extra pudendum dependens introrsum iterum compulit: Vasa omnia sanguine hic adeo destituebantur, ut etiam quocunque loco cultro anatomico aperta nil ejus funderent, subsidentibus in totum tonicis: quem etiam sanguinis defectum ex immoderato fluxo, ob secundinæ violentam separationem extractionemque caussatam, mortis subitaneæ caussam judicamus. *Idem ibidem.*

Uteri procidentia, mola credita, lethalis.

Filia hominis coqui, prægnans, ante partum mortem optabat & eventuram prædicebat: Pridie ajunt ingenti laborasse diarrhœa, noctu facile peperit. Inter pariendum uterus cum secundina prodiit, qui restiturus est, quamvis ignorarent uterum esse: Mane vocatus, quum omnibus viribus destitueretur & vix pulsus sentiretur. Uterus extra propendebat, turgens admodum, quem cum attingerem, effluebat liquor sanguineus & serosus, ita ut existimarem quum nihil tale vidissem, esse molam aliquam quæ utero firmiter adhæreret: mecum idem sentiebant obstetrix & Chirurgus: Ego ob rei novitatem nihil tentare volui, curans vocari *Joh. de Arge r.* Erant ejus opinionis futurum ut præciderent, id tamen noluerunt absente illo Chirurgo tentare: Præscripsi cataplasma emolliens & suppurans, cujus præparationem non expetebant, statim enim moriebatur.

Defuncta illa Tumore aperto, animadvertimus nihil aliud esse quam uterum eversum: mirabar non à me agnitum, licet id primo suspicarer: Verùm id effecit ignorantia obstetricum: deinde quod diceretur nullam vim fuisse in pariendo & fluxu comprimendo, quum arteriis & venis alligaretur. *Ex observationibus Joh. Bauhini.*

Uteri procidentia & ectomia, cui deficienti Callosum corpus substituit natura.

Mulieri cuidam fere trigenariæ, sanæ, menstruali, conceptionis signa paulo post secundas nuptias, cum ex priore matrimonio prolem nullam suscepisset, apparuerunt; Progressu temporis obortus est ad partes imas & pudenda ponderis sensus, dolore & urinæ retentione adeo molestus ut Chirurgo patefacere se, infortuniumque suum coacta fuerit: Is viso tumore in perinæo, fotu & cataplasmatibus anodynis & emollientibus dolorem sedavit; Sed mox ad pudendi labrum Interius vomica, velut ab abscessu rupto apparuit, sanie subrubra, citrina & pallida, multo tempore manans; Interim haud evanescebat ponderis ille sensus, quin potius augebatur in dies, ita ut ab anno 1573. ne se quidem in lecto, in hoc illudve latus convertere posset. nisi admota manu hypogastrio ad oneris levamen; sed & tum quidam veluti globus toto corpore & pondere suo sibi provolvi videbatur, in quodcunque latus decumberet, nec stans nec

ſedens alvi excrementa reddere valebat, niſi pondere illo ſurſum manibus ad diaphragma ſublato: inceſſura vix crura promovere poterat, quaſi ſibi ſemper ex interfemineo aliquid penderet quod progreſſum remoraretur: Ex intervallis Vomica illa recludebatur ſanie ſolita manans, ſed tum capitis membrorumque omnium dolor, animi deliquia, faſtidia, vomitus, ſuffocationes miſeram urgebant, adeo ut ab empirica muliere perſuaſa, facile adducta fuerit, ut antimonium hauriret, cujus tanta fuit & tam effera vis, ut poſt multas cum multis torminibus vomitiones & aquoſas per alvum dejectiones, viſus ſit ſibi anus procidere: ſed admonita à familiari quadam ſua, cui ſe videndam crederat, haud ab ano id procedere, ſed à vulva, Chirurgos vocavit, qui ſibi auxilio afflictæ ſanitati eſſemus: Expenſa re tota & diligenter animadverſa, communi conſilio cenſuimus id quod prociderat extirpandum eſſe: quod atro colore, fœtore & aliis ejuſmodi ſignis putridæ ac corruptæ rei argumenta manifeſta præberet: Ergo per duos dies ſenſim, fruſtatim & ſine dolore corpus extraximus, quod nobis Uteri corpus eſſe viſum eſt: Cujus rei fidem fecere unus ex teſticulis, qui integer extractus eſt, craſſiorque item membrana, reliqua ea mola, quæ ſuppurata, rupto abſceſſu, ſenſim diffluxerat. Revulſo omni ejuſmodi corpore, melius ægra habere cœpit, & tamen ante extirpationem novem totos dies urina ſuppreſſa fuerat. Dehinc omnia ſibi, naturæ ſuæ & ſtato curſui reddita ſunt, totumque trimeſtre ſana & egregie incolumis ægra ſupervixit, donec ſuborta repente pleuritide interiit.

Diſſecta à me, & ſedulo ſingula exquirenti, nuſquam comparuit uterus, ſed ejus loco calloſum quoddam corpus, quod natura, quæ nunquàm in nobis otiatur, jacturam ejus partis quaſi reparatura, vel lacunam potius alvi repletura, ſubſtituerat. *Paræus lib. de Hom. gener. lib. 45.*

Uteri Procidentis exſectio lethalis, ob ſimul ſectum Coli inteſtini partem in illum delapſi.

Adſtiti agyrtæ qui Uterum ad magnitudinem ovi anſerini prolapſum cum ſectione curaturum ſe diceret, nec ullis argumentis meis, qui aliam curandi viam proponebam, cederet. Roganti etiam ut ſaltem in uterum prolapſa inteſtina, vel quicquid eſſet, duriſſimum enim ſe tactui offerebat, aliudque quam aquam aut flatum eſſe certo certius affirmanti, primum loco ſuo, ſupinata muliere, reponeret, nec quicquam ab eo præter mala verba referrem, Fac inquam quod facis, mihi tyrannicam illam audaciam & imperitiam ſpectare nec libet nec licet. Nondum domo pedem extuleram, cum immani clamore & ejulatu introrſum vocor: convellebatur vehementer à ſectione patiens, cumque animam non dubie agentem viderem, externam unctionem afferri jubeo, ſed ſerius: exſpiravit enim in fine ſectionis, in qua adſtantibus omnibus, vel fuga ſibi conſulentibus, alvina enim copioſe prodibant excrementa: Utero cum contentis in aquæ adſtantem ſitulam projectis & lotis, Inteſtinum colon, ad cubiti fere longitudinem ſectum, omnibus viſendum præbui. *Henricus ab Heer Obſerv. Med. 22. p. m. 192.*

Sarcoma totam uteri vaginam occupans; foraſque propendens, Uteri Procidentiam falſo exhibens.

Eorum ſententiam qui uterum foras prodire, & extra corpus ipſum propendere exiſtimant, cultro anatomico impugnabo: Coloniæ Agrippinæ mulier erat, quæ hyſtericis paſſionibus mirum in modum cruciabatur, Procidentiam uteri earum miſeriarum cauſam eſſe & ſcire ſe, & manu tangere opinabantur: propendebat enim extra corpus quippiam, quod illi non aliud quam uterum eſſe, vel eſſe poſſe, exiſtimabant: hæc interim mulier omnia quæ menſes obſtructi & reliquus uteri furor excitare ſolet ſymptomata paſſa, tandem anno 1665. morte ab his liberata fuit.

Dum Chirurgis hoc cadaver ſecantibus adſum, cauſa apparuit tantorum malorum prorſus alia quam opinati fuerant: Non enim prociderat uterus, quod fieri non poſſe oſtendemus, ſed interno ejus orificio adnatum erat ſarcoma, quod diductum per totam vaginæ longitudinem extra corpus ſeſe oſtenderat.

Poſtea aliam ipſe ſecans puellam, inveni ſimilis ſarcomatis rudimentum inſtar dactyli orificio uteri interno adhæreſcens, quod ſi tempore adauctum fuiſſet, eadem ratione incautis impoſuiſſet, qui uterum ſemper immobiliter loco ſuo conſiſtentem, tanquam vagantem per omnes partes ventris, vel tanquam procidentem accuſaſſent. *Theodorus Kerckringius Obſervat. Anat. 53. Vide obſervat. ejuſd. n. 20.*

Uteri cancroſi procidentiæ felix eventus. Clariſſ. Joh. Georgii Joſephi Schwalleri. Miſcell. Curioſ. Decur. III. Ann. 2.

Mulier ruſtica in pago Haltingen Marchionatûs Badenſis, quinquagenaria major, & jam à biennio, & quod excurrit, procidentiâ uteri laborans, cùm mox Empiricorum, mox Chirurgorum fruſtrà exploraſſet opem, tamen domeſticis remediis malo occurrere ſtatuit, operæ quotidianæ plus minus vacans: Enimverò contigit, ut tumor quandoque affligeret, ſubditus & recirens, cum inſigni dolore ac urinæ quandoque ſuppreſſione & incedendi ſummâ moleſtiâ: menſe Junio anni hujus 94. iiſdem ſymptomatibus divexantibus, miſera in balneum ſe contulit, è quo tamen, locô levaminis, ſternam malorum reportavit: Siquidem acceſſitus d. 22. Jun. Illuſtr. ac Excell. Dn. D. Joh. Jacob Harderus, Com. Palat. Cæſar. & Sereniſſ. March. Badens. Archiat. Profeſſor Anatom. & Botan. meritiſſ. Fautor & Patronus colendiſſ. deprehendit unà mecum (Ipſius enim benevolentiæ debeo, quod me frequenter ſibi comitem jungat) ægram atroci dolore fatigatam, proſtratis viribus, pulſu celeri ac crebro, appetitu dejecto & facie tantùm non hippocratica, procumbente in anterioribus tumore duro, livido, renitente, ac caput infantis exæquante; vaſa per hunc diſperſa, nigro colore lugubrem ægræ ſtatum confirmârunt, unà cum facie, quæ profluxit, & atrâ, quam exhalabat, mephiti; neque partes externæ tutæ manſerunt, ichore fœtido acerrimo profluente, ipſas vehementer arrodente. Cancroſam progeniem inde ſtatim animadvertens præfat. Clariſſ. Harderus, quæ jam interiora verſus uſque proſerpſit, & juxta; cùm ad ætatem, tum præſentem ægræ viriumque ejus conſtitutionem attendens, prognoſin non niſi valde ancipitem rogatus, inſtituit, convenientibus tamen remediis ordinatis, quorum adhibitionem diligentem Chirurgo præſenti ſeriò imperavit: Fuerunt illæ, aqua calcis cum emplaſtr. Saturin. additâ aquâ cardiac. temperatâ, denique defenſivo communi; nutrimentum exhordeat, & exactus ex rerum non naturalium uſus inculcatus, ad meliorem ſtatum uſque continuanda: Rediit decem ab hinc diebus Chirurgus, qui mulierem tantiſper melius habere, & naturæ ſeparationem corruptæ partis à ſanâ

ſanâ moliri, retulit, quod cùm reduces deprehendiſſemus, ligaturis opus iſtud juvaret, juſſimus; quod quidem ita feliciter ſucceſſit, ut, cùm interjecto aliquot dierum ſpatio, tertiâ vice rediiſſemus, vaginam, membranâ equidem exteriore, aliiſque ipſam integentibus nudam, cætera tamen bene conſtitutam conſpexerimus, ceu aliquando in ſuis Obſervationibus Excellent. Dn. D. Harderus pleniùs & dilucidius cum Scholio docebit.

Uteri virginei rara excreſcentia.

Clariſſ. Joh. Theodori Mæren. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Virgo XXX. annorum, jam ab annis circiter XI. ſenſit ſibi increſcere abdomen, menſtruis tamen ritè fluentibus, aucta eſt hæc moles abdominis de anno ad annum, vireſque ſumſit eundo, ut quæ quibuſdam in initio ſiniſtram de virginis pudicitiâ ſuſpicionem moviſſet, dein docente tempore omnium eſſe ſtupori, eò majori, quò ſe latiùs abdomen extenderet, ut jam non ampliùs ante ſe videre, minùs rectà incedere, ſed dorſo incurvato, & protuberante abdominis monte baculo inniti deberet, animo tamen, ſemper erecta & cum Deo ſuo contenta fuit. Hæc virgo tandem ob ulcus tibiæ depaſcens affixa lecto eſt, & accedente inopino lapſu, poſt paucos ſaltem dies, Anno hoc exſpirantis ſeculi decimi ſexti placidè obdormivit. Inſtitui Anatomicam inſpectionem, adjuvante prænobili & expertiſſimo D. Affine meo Friderico Cronberg, modò Principis Haſſo-Rheinfeldenſis Medico & ad S. Goarum Practico feliciſſimo. Exterior figura corporis tota macilenta erat & exhauſta, excepto immenſo abdomine, quod aperuimus, & ultro mox ingens è ſuo carcere carnea maſſa in conſpectum protupit: peritonæum & cutis abdominis, utpote juxta molem incluſam violentâ expanſione dilatatâ, tenuia admodum erant. Subter molem hanc atque inter reliquas inteſtinorum cavitates, ad tres plus minus amphoras latebat liquor ſeu ichor flavus & aliquantulùm fœtens, an ille ex lapſu mortem prægreſsô in cavitatem deſtillarit, neſcio. Omnia interanea, ſive in pectore, ſive in abdomine, hepar, lien, quæ aliàs in ſuſpicionem mali venerant, ſana erant, niſi quòd reſpectivè majora eſſent, quàm in extenuato corpore debere eſſe putabantur. Atque hæc cum inteſtinis prementе ab infrà verſus ſuperiora mole ferè ſub Thoracem coacta fuerant. Omentum gracile admodum perpaucis pinguedinis particulis hinc inde obſitum colorem putredinalem induerat.

Cæterùm moles illa carnea, cùm ob immenſitatem nos penè ſtupidos redderet, juſſi tamen illam à duobus chirurgis elevari, ut ſaltem radix ejus in conſpectum veniret, cumque radicibus ſuis circumquaque tàm dorſo inferiori quàm peritonæo & pubi ſat fortibus membranis alligaretur, illæ circum circa cultrô diſſectæ ſunt, atque ſic apparebat, molem hanc vel eſſe ipſum uterum, vel eſſe quidquam utero adnatum, hinc eandem intra oſſa pubis profunde juſſi reſolvere, ſuperincumbebat huic moli veſica urinaria, quæ tamen peregrinis membranis videbatur involuta. Inquiſivi in adſtantes, quæ perſonæ hujus notitiam bonam habebant, utrum liberè ſemper minxiſſet, reſpondebant quòd ſic, & quod nunquam de hac re aliquid conqueſta fuiſſet, addebant ad meam quæſtionem, ab anno jam illam virginem menſtrua deſeruiſſe. Molem ergo illam carneam profundè exſciſſam in adſtantem menſam depoſuimus, duo Chirurgi, qui portabant, dicebant eſſe librarum ſeptuaginta aut plurium. Saltem credo fuiſſe libratum ſexaginta. Primùm inquiſivi in vaginam uterinam, & hac inventâ monſtrabat ſe mox uteri orificium, quô Chirurgis monſtratô certi erant hanc molem nihil aliud eſſe quàm ipſum uterum, nam interior uteri cavitas oblongior vix digitum parvum admittebat, membrana interior erat ligamentoſa, & huic continua erat maſſa illa informis. Ab uno latere ſubtili ſectione oſtendebat ſe tubus Fallopianus, cum uno teſticulo ovulis referto & ornamento foliaceo; ſed ab altero latere nihil ſimile, niſi quòd in diſſectione maſſæ, duæ aut tres glandulæ reperirentur ſimiles teſticulis gallinaceis, licèt majores, & in ſe ſimilem ſubſtantiam ſtriatam & albidam haberent. Ceterùm tota maſſa in meros lobos diviſa erat, nimitum in duos lobos majores, qui diviſi, dabant intra ſe tanquam in nuce alios & alios lobos, cū novis involucris. Subſtantia hujus horrendę carnis ſpongioſa & glanduloſa plena erat vaſculis, in quibus vel ſerum, vel ſanguis congrumatus latebat, diverſis venis, arteriis & membranis, turgida. In medio tamen hujus molis, ubi utero propinquior eſſet, forte ligamentum erat, quod uno in loco jam inceperat oſſefieri. Cùm adſtantibus exponerem, qualiter Moguntiæ ſub tempore mei Profeſſoratûs ibidem obſervaverim Hepar librarum ferè viginti, in muliere quæ credita Hydropica fuerat, orta fuit hæc inter adſtantes Spectatores quæſtio, an, ubi in homine incipientis cujuſdam excreſcentiæ aut molis ſuſpicio eſt, an non inquirebant, hęc medicamentis pręcaveri, ſi non impediri, aut planè tolli poſſit? quam curioſitatem inquirentium nondum ſufficiente ſatisfactione ſatiavi, ſatiandus priùs feliciori D. D. Collegarum experientiâ.

Uterus lapidibus refertus.

Clariſſ. Michaelis Angeli Mori. Ephemer. German. Centur. 1. & 2.

Honeſtiſſima Matrona 48. annorum per menſes decem de acerbiſſimo in infimo ventre dolore conquerebatur, qui nullis cedebat remediis, licèt multa in uſum parata fuerint, ad tactum tumor ſcirrhoſus in utero deprehendebatur, à quo materia acris, & loturę carnis ſimilis deſtillabat. Tandem pleuritide correpta è vivis diſceſſit; diſſecto cadavere uterus lapidib⁹ plenus repertus eſt ad numerum 32. maximi eorum magnitudinem amygdali ęquabant, minimi fabis conſimiles erant, & inter plicaturas, & tubulos uteri infarcti, & incarcerati conſpiciebantur: Aliqui erant coloris flavi, aliqui ęruginei, & rupti ad ſimilitudinē cepę, varias habebant tunicas; de iſtis periculô factô in pauperibus ad pondus medię drachmę ſudor promovebatur, unde Bezoardici lapides à me nuncupantur & tam frequenter in uſum dedi, ut jam paucos illorum conſervem, quare qui mortem cauſati ſunt, nunc ſalutem donant.

Procidentia uteri totalis, quoad fundum, cum febre malignâ.

Clariſſ. Joh. Adami Genſelii Ephemer. German. Centur. 1. & 2.

Fœmina 28. annorum uxor pannificis hujus loci, temperamenti ſanguinei corripitur febri malignâ, curata vel potiùs deſtructa per novem dies continuos à quodam Barbitonſore; decima die accerſitus, omnia in peſſimo inveni ſtatu, venæſectionem neglectam, totalem virium proſtrationem, reſpirationem difficillimam, deliria immania, acceſſit procidentia uteri totalis cū urinæ ſuppreſſione; uterus quidem vinculis undiquaq; alligatur,

ut Hollerius inquit, antè, retrò, superiùs, inferiùs obliquè ad collum & inguina, ossi pubis & sacro per tunicá à peritonęo dextra & sinistrâ parte annectitur; vasis etiá magnis per arterias & venas, pręsertim spermaticas, spinali medullę per nervos, recto intestino & vesicę per fibras tenues, unde & maximus uteri consensus cum toto corpore; ast in hoc subjecto uterus totaliter instar marsupii inversus, non quoad orificium, sed quoad fundum descendit, extra vaginam propendens tumore livescente, cucurbitam duarum librarum ęquans, omnibus fimbriis, vinculis, ligamentis nerveis, latisque ac membranosis & rotundis laxatis, imò quibusdá ruptis, nullo planè penitus penitusq; apparente foramine, magna lis est inter doctissimos etiam recentiores Medicos de procidentiâ uteri, adeò ut de nullo fœminarum affectu magis disquisitum sit, quàm de hoc, ut taceam ex Græcis Aëtium & plures D. Beckius cum Garmero, Medico Hamburgensi, diu disceptavit de prolapsu matricis, & præ indignatione (ut Pechlinus retulit) mortuus. Helvius item & Lindenius mordicus eum negarunt: miror tamen Hornium peritissimum aliàs anatomicum eundem negasse, experientiâ sine dubio carens, solâ speculatinne utens: eundem verò affirmant ex Arabibus Avicenna, & ex nostris Platerus observ. p. 761. Carpius in Isagog. anatom. p. 23. Rolfincius de part. genital. p. 164. Parę.is l. 23. C. 4. Hildan. Cent. 4. Observ. 60. Regn. de Graef. p. 143. Brunnerus de morb. mul. Lib. 2. C. 18. Diemerbroch anat. L. I. C. 24. Marchettus observ. 61. Maurir. de morb. mul. L. 4. C. 6. Solingen. Harveus Lib. de partu p. 347. Blasius P. 3. observ. 1. Bartholinus C. 2. hist. 9. Act. Hafn. vol. 2. observ. 44. Corn. Stalpart *von der* Wiel observ. rar. Cent. 1. C. 67. & Hippocrates noster in multis locis, inprimis Lib. 2. de morb. mul. C. 33. testatur. Ego quoque oculatus sum testis, manib' palpavi, fuit verò hęc procidentia externa completa, ut verbis utar Wedelii, inter omnes Medicos nostri Seculi de tota re literariâ; pręprimis Medicâ, tá scribendo quàm docendo per quadraginta & plures annos, certò meritissimi: quam & in Italia aliquoties in Xenodochio Romano, Paravino ac Veneto observavi; absurdú itaq; foret sensuú testimonio ac experientię rerum magistrę cótradicere, una quippe experientia & hîc plus valet, quàm centum rationes. Causam verò hujus procidentię ęgra attribuit imperitię obstetricis, vaginam intempestivè ante aliquot septimanas in partu, locô secundinę vi trahentis ac arripientis: sanguinis tamen eruptioné non vidi, quam Rodericus à Castro & Primorosius sine ratione affirmant in tali procidentia, vasis enim ruptis, sanguis non tam extra corpus, quàm intra abdomen profunditur, imò uteri fundum, omnibus ligamentis solutis in aëre quasi pendentem extravasatus ille sanguis, pondere suo ita aggravat ac comprimit, ut prolabi necessitetur, nec nisi mentis impotem eundem negare posse crediderim. Vigesima die, durantib' adhuc deliriis, accesserunt suffocationes uterinę ac convulsiones sumó cum tremore ob partium nervearum mébranosarumq;, partim distensionem, partim ruptioné, uterus à continuâ femorum allisione, ac excrementorum contaminatione nimiùm quantùm tumefactus, ab attritu & incubitu intertriginosus ex livido rubens gangrænam minitabatur, cumque talis pręcipitatio uteri totalis cum inversione, inprimis in febri maligna utplurimum lethalis observetur, exiguam spem de salute ægrę hujus concepi, continuatis tamen bezoardicis, analepticis, traumaticis, uterinis ac nervinis, adhibui fotus emollientes ex rad. lil. alb. alth. Symph. Herb. sanicul. parietar. malv. cham. melil. verbasc. semin. fœnugræc. in lacte coct. uterumque clunibus elevatis, femoribus decussatis, poplitibus reflexis ac divaricatis per obstetricem reponi, ac candela cerea ol. lil. alb. & momord. inuncta blandè intrudi curavi, reiteratis fotibus ac cataplasmatibus, imposito quoque circulo è subere confecto cerâ obducto, & pectini ac ossi sacr. emplastr. contr. rupt. cum mastich. succin. tacamah. galb. lapid. magnet. tandem vigesima prima die, quæ ut plurimum terminus est acutorum morborum, melioré spem concepi, deliria tamen ad trigesimum octavum duraverunt diem, parum vel nihil quasi intermittentia, raro cum exemplo, trigesimâ nonâ, deliriis jamjam cessantibus, meliùs valere cœpit, & adhuc, laus sit DEO, vivit; multùm fastidii verò ipsi causatus est decubitus longior, à quo excoriata quasi fuit, multis partibus circa lumbos & clunes jam sphacelatis, quibus scarificatis & separatis, pedetentim totaliter convaluit, annoque sequente concepit, & partum robustum adhuc viventem (imò ab illo tépore jam quatuor) in lucem edidit, & quod quàm maximè notandum, uterum mensibus instantibus non eminere extrorsum, sed in centro suo semper jam contineri.

Uteri ruptura, ipso partûs tempore funesta.

Clariss. Joh. Jacobi Harderi Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Pręterquam quod fœminæ gravidæ toto quo utero gestant tempore, molestissima experiuntur symptomata, ut nihil magis præter horam partus exoptent, contingit quandoque ut hæc illis ipsa funesta sit, votumque in lacrymas præter spem mutetur. Rustica 30. & quod excurrit annorum in viciniâ aliquot liberorum mater, quorum tamen vivum nullum vidit, præter filiolam, nupero Novembris mense, hoc ipsum comprobavit. Enimverò completâ periodô ordinariâ, cùm dolores partus ingruerent, suô quidem officiô functa est, sed frustra, quin viribus orbata protinus ad Chirurgi periti operam confugeret: accedens hîc matrem labore attritam cum extremorum frigore deprehendit, simulque fœtûs situm exploraturus, hunc in abdominis pariter atque uteri capacitate delitescere notavit, quæ singula nobis redux enarravit, simulque quod facto opus arbitremur quæsivit. Jussimus hinc ut fœtum, ubi mater tantisper ad se redierit, extraheret, quod & factum ocyus citra matris incommodum, quia verò ex gravi uteri læsione lethalem exitum prævidimus, ut horam mortis indicarent, unà petere jussimus: factum est hoc postridie, circa vesperam neque sectionem desiderantibus abnuerunt: inde inciso convenienter hypogastrio & remotis quæ impedimento esse poterant, in uteri collo, non procul ab orificio interno, qui nondum prorsus subsederat, foramen manifestum detexerunt, per quod via in abdominis cavum infanti patuit, sub sinistro pubis osse, quod prope commissuram, apophysin acuminatam ostendit; insuper dignum notatu est, quòd singuli quos peperit infantes, fissurâ illa cranii parte qua sub dicta apophysi transire necesse habuerunt, infelici sorte passi sunt, quorum equidem causam suo tempore pervestigabimus.

Uteri locô, excrescentia singularis, in cadavere virginis reperta.

Clariss. Davidis Christiani Valtheri. Ephemer. German. Centur. 1. & 2.

Latet Anguis in herba. Occasionem ita loquendi dedit mihi mirabilis affectus Virginis cujusdam nobilis. Hæc sæpe sentiebat dolores insignes nephriticos imputatos. Vomitus, Salivæ abundantia, dolores circa pubem aut hypogastrium, ut & fixus & stabilis circa lumborum regionem, magnum cibi fastidium, anxietas circa præcordia, urina cum maxi-

me

mo ardore & ftranguria, particulæ igneæ ex oculis vagabundæ, evacuationes alvi & tandem laſſitudo & debilitas totius corporis cum proſtratione omnium virium, ſitis, angina, excretio ſanguinis per anum putridi, nihil, niſi mortem procurare poterant. Vis enim morbi adverſus omnem & præſentiſſimam Medicinam invaleſcebat, ita, ut virgo noſtra nephritide, tanquam malo hæreditario enecta ab omnibus diceretur. Sed ſectio cadaveris poſtea latentem monſtravit anguem. Corculum enim erat nimis flaccidum, & omni ſanguine vacuum, pulmones vitioſi, macidi, & circumcirca pleuræ adnati; Diaphragma inflammatum, ventriculus quaſi excoriatus, puſtuliſque magnis, nigris, & rubicundis, internè obſeſſus; Subſtantia pancreatis fermè tota conſumta, ſubſtantia verò hepatis pulcherrima; Lien flaccidus, inteſtina partim bonæ, partim malæ notæ; Renes perminuti, molles & abſque faſcia renali, & internè abſque omni ſabulo & calculo, è contrario verò locô uteri duæ excreſcentiæ veſicæ inhærebant, quæ forti membranâ cohærebant.

Magnitudo excreſcentiæ majoris erat inſtar duorum pugnorum, alterius verò pugillaris; Colorem album poſſidebant; Subſtantia craſſa & cartilaginoſa; factâ diſſectione minoris, meatus in collum uteri ductum gerens videbatur. Quis itaque ex urinâ & aliis ſupra memoratis ſignis uterum in tantas excreſcentias tranſmutatum, judicare potuiſſet, niſi ſectio poſt mortem, veritatem docuiſſet.

Aliam uteri excreſcentiam virgineâ annotavit Nobiſ. D. D. Mœten, Obſerv. C. Decad. III. ann. 7. & 8. Ephem. A. N. C. p. m. 167.

Uteri procidentiæ cauſa ſingularis, Anatome detecta.

Clariſſ. Joh. Mauritii Hoffmanni. Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Uteri fundum inverti inſtar chirotecæ & foris extra pudendum prominere, ſive à tumoris ſcirrhoſi pondere eò adigatur, ſive ab imperitâ obſtetricis manû, funiculum fœtûs umbilicalem. cum placentæ arctiùs incuneatis acinis nimiâ cum violentiâ detrahente, evellatur, Cl. Friderici Ruyſchii Obſervat. Anatomico-Chirurgic. Obſ. VII. & X. Iſbrand. Dimerbroeh Anatom. Lib. I. cap. XXV. Hildani Centur. IV. Obſ. LX. & LXII. Ephemerid. noſtrarum Decur. II. Ann. I. Obſ. CXLI. Decur. II. Anni VI. Obſ. XCI. Ejuſdem Dec. Anni IX. Obſ. CXLIX. Decur. III. Anni I. Obſ. CXIV. Petri de Marchettis Obſ. Med. Syllog. Obſ. LXI. manifeſtè declarāt.

Tunicam verò etiam internam *vaginæ rugoſam*, aut ab obſtetrice incauta, aut à fœtu graviore & gemello, aut diutius ibi ob viarum anguſtiam hærente, aut à parturiendi, itemque alvum egerendi, aut pondus gravius elevandi niſu validiori, plus æquo extenſam, aut ab humoribus ſeroſis illuc copioſiùs confluentibus relaxatam, aut à prægreſſo diuturno fluore albo eroſam, extra pudendum propendere, & globoſa figura verum mentiri uterum obſervatio noſtra in Ephemerid. Decur. II. Anni I. num. CLXXI. legenda, tum ſimiles in Decur. III. Ann. V. & VI. Obſ. CCXXVI. Meckreen Obſervat. Medico-chirurg. cap. LIV. David van der Beeke in peculiari diſſertatione de uteri procidentia conſignatæ teſtantur. Sed adhuc *cervicem & oſculum uteri internum* in ſinum pudoris decidere, Felix Platerus Obſervat. lib. III. p. 742. & ſeq. atque Jacobus Primeroſius lib. II. de morbis mulierum cap. XV. notaverunt, & ſcriptores communiter docent, *morbidum ejuſmodi receſſum* violentam fundi uterini, ut & cervicis nec non ligamentorum tam latorum uterum offibus illum alligantium quàm teretium eundem partibus anterioribus devincientium, inverſionem, avulſionem & abruptionem inſequi; peculiarem autem haud prævisâ cauſam *talem receſſum* intuliſſe, ſequens hiſtoria manifeſtabit. Vixit Solisbaci in urbe principe honeſta civis uxor, quæ poſtremâ procidentiæ uterinæ ſpecie afflictata, auxilium conſiliumque undique conquirere anxiè cœpit, idque eò magis, quoniam oſculum uteri internum & ab urinæ alluvie & attritu ſub ingreſſu facto, excoriatione ortâ læſum graviter dolebat, & deorſum ruentis uteri pondus indies accreſcebat. Adhibuit adeoque, peſſimo muliercularum medicaſtrarum conſilio, balnea & inſeſſus ex emollientibus & aromaticis, ex medicorum ſapientiorum præſcripto circulos & globulos ligneos alias uſitatos cerâ obductos in ſubſidium aſſumſit, peculiari inſuper ſubligaculo firmavit, ſed irrito prorſus eventu vanâque medelæ ſpe, cervici uteri cum oſculo interno turgidiori & prominentiori facto illos reprimente; intumuit demum ſuffuſâ venter ab undâ, atque hydrope aſcitâ in ſtupendam molem cum expandente, poſt longam plurium menſium patientiam miſera fato occubuit. Ego in Aula Sereniſſimi Ducis Palatini, Principis ac Domini mei clementiſſimi, tunc præſens, impetratâ licentiâ cadaveris ſectionem adminiſtrandam præcepi. Aperto itaque primùm abdomine, ex ſeri turbidi fœculenti copia cum impetu profiliit, quæ amphoras adſtantes binas adimplere potuiſſet, omentum putrilagine fermè conſumtum, epar pallidum conſpiciebatur, folliculus bilis amurcæ ſimilis parum continebat. Cùm autem uteri potiſſimùm indagandi gratiâ ſcrutinium hocce permiſſum & inſtitutum fuerit; mox ſupra illius fundum depreſſum *tumor tunicatus amplus* in conſpectum ſeſe dedit, ſero limpido, ſed ad contactum glutinoſo fermè ad crepaturam uſque adimpletus, vaſculis ſanguiferis tenerioribus per ſuperficiem hinc inde excurrentibus, tumori etiam dicto inhærebant quatuor hydatides lymphâ turgidæ, quibus viſis in apricum proferebatur cauſa morboſæ procidentiæ recentitæ, is ipſe nempe tumor cum ſociis hydatidibus, qui uteri fundum & cervicem cum oſculo interno incumbente ſuo pondere ſede naturali cedere & prominere coëgerat, nullo adminiculo reprimendum.

Ægra, cùm in vivis adhuc eſſet interrogata, num coitcia eſſet alicujus violentiæ externæ perpeſſa, nullam indicare potuit, ut ideo, quantùm humanæ mentis conjectura aſſequi licet, procul dubio tumor ille cum hydatidibus utero imminens, à ſero lymphatico acriori & viſcido per fibrillas uteri eroſas aut diſtendendo abruptas effuſo & membranæ ambitu mox cincto originem ſuam ſumſerit; aut ſi vaſa uteri lymphatica, hucuſque quidē in utero humano abſcondita, exiſterent, ſicuti haud ſine omni probabilitate illa præſuppoſuit Anatomicus, Philippus Verbeyen, Anatom. corpor. humani lib. I. Tract. II. cap. XXIX. p. m. 134. ex hi'ce ipſis ſolutionem continui perpeſſis, lymphâque effuſâ tumor iſte natales ſuos habere potuerit; dum cæteroquin de hydropis aſciris geneſi, à lymphâ ſimili vitioſa ex multiplicibus in abdomine conſpicuis vaſis lymphaticis læſis exundante, hic derivanda nullus, uti ſpero, ambiget.

UVÆ ſeu UVULÆ MORBI.

De iis vid. ſub titulô GURGULIONIS MORBI Hic tantùm de Uvulę defectû duas adducemus obſervationes curioſas.

Uvulæ defectus.

Clariſſ. Joh. Jacobi Harderi. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 2.

De Voce & loquelâ eruditè non minùs, quàm prolixè

lixè ſcripſit, Vir perpetuâ laude digniſſimus, Fabritius ab Aquapendente, obque id laryngis ſtructuram univerſim, cum glottidis, epiglottidis, aliarumque partium his vicinarum uſu, ſtudioſè expoſuit. Nobis ad vocem articularã commodiùs edendam, uvulam plurimùm conferre, vel exemplo puellæ quatuor annorum probare liceat, quam ante trimeſtre circiter Lœraci vidimus: Sollicita mater ad nos confugit, quodq; infans vocem diſtinctam edere recuſaret, conqueſta fuit, anxiè queritans utrũ vitium in linguæ frenulo non ſatis ſoluto, vel alio oris vitio hęrere arbitremur, & quodnam malo conſilium congruentiſſimum, ſuadeamus: Examinavimus hinc linguã cum membranulâ ſubjacente, nihilq; labis in iſtis deprehendimus: os hinc, quantùm poſſet aperire juſſimus, moxque rimam ingentẽ, vacuam, palatum verſus conſpeximus, adjacentibus paristhmiis nudis, citra ulla gargareonis indicia: In mentem hinc nobis revocavimus aureum Hippocr. I. περὶ ἀρχῶν par. XIX. effatum Ἡ δὲ γλῶσσα ἀρθροῖ τῷ προσβάλλειν, ἐν τῷ λάρυγγι ἀποφράσσουσα καὶ προσβάλλουσα πρὸς τὴν ὑπερῴην καὶ πρὸς τοὺς ὀδόντας, ποιεῖ σαφηνίζειν.

Uvulæ, ab ortu, defectum reſarciunt vicinæ partes, ſine incommodo.

Clariſſ. Andreæ Myrrhen. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann 9. & 10.

Ante annum vocabar ad perſonam Principem, quæ deglutiendi difficultate, raucedine & quadam re linguæ incumbente &c. conquerebatur, Iſthmum faucium inſpexi, nec veſtigium, multò minùs ipſam columellam inveni, inſpectionem repetii, eloqui an ſilere deberem neſcius, aſt Sereniſſima Princeps pro more clemẽtiſſimo gratiis præiit dubia alloqui volentem, affirmabat à primo ortu defectum uvulæ, aſt ſine incommodo eam habuiſſe; Iterum inſpexi, en! peculiarem naturę providentiam, vicinę partes, pręprimis expanſum illud pendulum laquear ſolitò tumidiores ac denſiores pro foramine colli acutiori formando, hinc ſat acutiori loquitur voce, acutiſſimè cantat, articulatè verba promit, aſt ab inclementiore aëris externi injuriâ pulmones faciliimè lęduntur, hinc tẽpore pluvioſo, frigido, humido, catharris ac tuſſi facilè obnoxia, uſu Olei ſcorpion. Marth. ad gutt. XV. in lacte calido ſumpti corrigibilibus; ut hinc uvulę inter primarios ullus, & ille eluceſcat, obicem nempe ponere aëri frigidiùs hauſto, ne ſummâ frigiditate ſuâ actuali pulmonib⁹, bronchiis illabendo veſiculari huic parenchymati noceat, ſed priùs concavo oris undique evaporabili circumdatus alteretur & uvulâ quaſi diſcerptus, naturę amicior reddatur.

VULNUS.

In Vulnerum tractatione eundem obſervabimus ordinem, quem in Ulceribus obſervavimus, ſcilicet antequã ad Conſultationes, variaſque Obſervationes deveniamus, Curationes proponemus in tres claſſes diſtributas; in quarum primâ, Celeberrimum Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, pro Veteribus ac Medię ętatis Autoribus, collocabimus; in ſecundâ famoſiſſ. Theophraſtum Paracelſum, pro Chimiſtis; in tertiâ, Clariſſ. Joh. Munnicks, pro Recentioribus, Illis omnibus verbum unum adjicientes de cautionibus quibuſdem ſpecialibus adhibendis in cura Vulnerum quæ ab Accuratiſſimô Magatô, Italô jam dudum fuere expoſitæ, & ab Experientiſſimô Dnô. Belloſte, Chirurgô Gallô ab aliquot annis renovatę, ſeu potiùs praxi propriâ confirmatæ.

Hieronymi Fabricii ab Aquapendente de Vulneribus Liber.

Cap. 1. *De vulnerum conſideratione in Genere.*

ABSOLUTA de Tumoribus præter naturam, & congeneribus affectibus, doctrina: proximum eſt, ut Vulnerum rationem aperiamus. Significat autem vulnus interdum omnem morbum; ut text. 17. l. 2. de art. com. 30. de iis quæ fiunt in med. Interdum ſignificat ſolutionem continui, factam tantum in carne; ut c. 1. l. 3. Meth. med. cap. ult. lib. de cauſ. Morb. & interdum continui ſolutionem in carne, non quomodocunque, ſed ſaltem cæſim factam, ut c. 6. de Conſtitutione artis. Nos autem hoc in lib. de omnibus vulneribus agemus, carnis, nervorum, venarum, capitis, thoracis, &c. ſive fiant cæſim, ſive punctim, ſive contuſione.

Vulnus ergo, hoc modo ſumptum, eſt ſolutio continui, externo aliquo inſtrumento, in molli parte inflicta. Per mollem partem, intelligimus omnem ſubſtantiam in corpore exceptis oſſibus.

Vulnerum differentiæ petuntur à quatuor fontibus; primùm à loco affecto, ſecundo à natura affectus, id eſt, à vulnere in ſe, & ſecundùm propriam naturam conſiderato; tertiò ab iis, quæ præter naturam vulneribus adjunguntur; quartò, à re quapiam extranea. I. à loco affecto: vulnus eſt vel in carne, vel nervo, vena, capite, thorace, pede, &c. II. à natura vulneris; ut à figura, magnitudine, inæqualitate. A figura vulnus dicitur rectum, tranſverſum, obliquum, pampini modo retortum, hami ritu uncum, &c. A magnitudine, magnum, parvum; longum, breve; ſuperficiale, profundum. Ab æqualitate, & inæqualitate, aliud æquale, aliud inæquale, id eſt, aliud totum apertum aliud partim apertum, partim ſub cute latens, cap. 11. lib. 3. Meth. III. à rebus præter naturam ut ſunt morbus, cauſa, ſymptoma. Hinc vulneri jungitur, vel tumor, gangræna, inflammatio, vel nihil horum: alia item, vulnera conjuncta ſunt cum ſuis cauſis, ut globulis plumbeis, ſagitta, ſpiculo, &c. quoddam etiam vulnus eſt dolens, quoddam non. IV. à rebus extraneis, ut à tempore, vulnus dicitur recens, antiquum.

Cauſæ vulnerum ſunt omnia externa inſtrumenta, apta continuum ſolvere, c. ult. lib. de cauſ. quæ id faciunt, pungendo, incidendo, rumpendo, contundendo, erodendo. c. 6. de conſtit. artis. Pungunt tenuia, & acuta, ut acus, ſagitta, venenoſa animalia, morſus ferarum. Incidunt, ſive ſecant tenuia, & lata; ut gladius, culter. Rumpunt, quæ vehementi motu in partes contrarias divellunt; ut grave onus, concitatiſſimus curſus, valentiſſimus ſaltus, caſus ab alto. Contundunt gravia, & dura; ut lapis, lignum, obtuſum ferrum, plumbum; maximè autem fiunt contuſiones, ubi ſubjecta corpora ſunt dura; ut in genu, articulis, capite, ubi oſſa ſunt excarnia. Erodunt denique ferrum candens, ſeu ignis, medicamentum cauſticum, quæ partis ſubſtantiam abſumunt.

De ſignis autem vulnerum, nihil in præſentia dicam; nam externa ſenſu ipſo innoteſcunt; internorum vera ſigna ſuis quælibet locis afferemus.

Cap. 2. *De Vulnere carnis ſimplici.*

AD particularia devenientes, primùm tractabimus vulnera partium ſimilarium, ut Carnis,

Vena-

Venarum, Arteriarum, Nervorum, & Ligamentorum. Deinde ad magis composita accedemus; nempe ad vulnera Capitis, Thoracis, Abdominis, &c.

Primum de carnis vulnere dicemus. Hîc autem per carnem intelligimus, cuticulam, cutem, pinguedinem, membranam carnosam, substratam carnem musculorum: curatio enim in his partibus non variat; ideoque totum hoc compositum, carnis nomine comprehendimus: Non potest quidem caro hæc vulnerari, nisi etiam venæ, arteriæ, nervi vulnerentur; quod testatur profusio sanguinis, & dolor: nos tamen id, carnis solommodo vulnus appellamus, quatenus sanguinis profusio, & dolor non ita invalescunt, ut ad se curationem trahant. Carnis autem vulnus licet variis fiat modis; ut per punctionem, incisionem, ruptionem, contusionem: nos tamen jam primò agemus de eo, quod frequentius accidit, nimirum de incisione; cum qua punctio, & ruptio concidere aliquo modo videntur. Incisio porrò vel est simplex, sine amissione substantiæ; vel cum hac. De simpliciori ergo primùm sequitur tractatus.

Quantum ad prognosim: cum omnis morbus sit periculosos, vel ob partis affectæ præstantiam, vel ob affectus magnitudinem, vel quia malignam quandam habet naturam, c. 6. lib. 4. Meth. vulnus carnis non est periculosum, quia caro non est pars princeps; nec si vulneretur, contumax, & malignum fit vulnus, quemadmodum in articulis: propter magnitudinem tamen grave reddi potest, quia in magno vulnere maximè pars debilitatur, Musculorum vulnera in media parte carnosa tutiora sunt, quàm in partibus fini, aut principio propinquis: secundùm Celsum c. 26. l. 5.

Scopus curandi vulnera, est unire id, quod divisum est. Unio autem licet naturæ opus sit: in hac tamen absolvenda, sex à medico auxilia exposcit. 1. sanguinis profusionem sistere. 2. inflammationem prohibere. 3. adducere labia ad mutuum contactum. 4. adducta conservare. 5. præcavere, ne quid labiis vulnerum intercidat. 6. substantiam vulneratæ partis salubrem conservare. Gal. c. 90. artis parvæ. Celsus c. 26. lib. 5. Avicenna Tertia Quarti tract. 1. c. 3. Qui scopi, ut explendi sint, ordine deinceps docebimus.

Cap. 3. *De sistenda profusione sanguinis.*

VUlnus, de quo nunc agimus, non pertingit ad magnam venam; nihilominus, cum vasa minora incidantur, sanguinis effluvium sistendum est, nisi sponte, & tempestivè restringatur. Quod si modicè fluat, debemus permittere ut tantùm effluat, quantum commodum videbitur, pro inflammatione arcenda, postea ovi albumen subactum, & stupa exceptum, vulneri imponendum. Si stupa desit, sumimus cotonem, seu gossypium, aut in hujus defectu, linteum duplicatum, in ovi albumine infusum, & madidum. Si dolor aliquis adsit, totum ovum similiter subactum assumimus. Quemadmodum in ovi defectu poscam, aut vinum nigrum austerum, aut vinum granatorum, quibus linteum, aut stupam imbuimus, & imponimus, Tela etiam araneæ, utiliter superponi potest.

Cap. 4. *De Inflammatione prohibenda.*

INflammatio, nisi prohibeatur, omni vulneri supervenit: vulnus enim partem reddit imbecillem, ut superflua ad eam facile influant, præcipuè tenuiora, & calidiora, quæ inflammationem movent. Deinde à parte vulnerata, propter imbecillitatem, non potest fieri proba concoctio alimenti proprii, unde resultant excrementa; quæ cum pars extra vulnus detrudere nequeat; diutiùs retenta inflammantur. Tertiò, quia in vulnere dolor excitatur; ac natura cum sanguine accurrens, & opem ferre cupiens, phlegmones causa exsistit.

Magno igitur studio arcenda est inflammatio, quia hæc penè sola vulneratis causa esse solet interitus; paucis exceptis vulneribus, in partibus principalibus, quæ per se sunt lethalia. Est autem primùm inflammationis causæ occurrendum, nimirum defluxui, seu motui calidorum humorum ad partem vulneratam. Quoad humores calidos, curandum est, ac prohibendum, ne in corpore gignantur; remotis nimirum causis, tum efficientibus externis; quæ sunt res naturales; & internis, quæ est caliditas jecoris; tum materiali, quæ est cibus. Qui verò calidi humores geniti sunt, hi quatenus quiescunt, prohibendi, ne moveantur; quatenus autem ad partem vulneratam moventur, pervenire non sinantur. Prohibemus, ne moveantur, si ipsos segniores, & ineptos ad motum reddamus; quod fit refrigerando ipsos & incrassando, viasque constringendo, & ultimò ipsorum vehiculum auferendo. Ne autem jam fluentes ad partem perveniant, prohibetur revellendo, repellendo, intercipiendo.

Hos autem scopos absolvimus Diæta, Pharmacia, Chirurgia. Quoad diætam, si grave est vulnus, æger à cibo, & potu, quantum vires patiuntur, abstinebit, suasu Celsi, cap. 26. l. 5. In qualitate autem victus erit, primùm refrigerans, & incrassans sanguinem; deinde vasa constringens, tertiò urinam movens: quemadmodum suprà cap. 5. lib. 1. de curanda phlegmone docuimus: quo Lectorem, cum par utrobique sit ratio, remittimus.

Quidam præcipiunt vulneratis in principio danda esse ova, carnes, perdices, hœdos, pullos; vinum potens, pro confortatione. Verùm hi cibi nequaquam conveniunt, nisi è sanguinis profusione, aut alia evacuatione vires ita sint labefactatæ, ut mortis immineat periculum. Vinum nullo modo concedendum, ut nec in ulla inflammatione, c. ult. l. 4. Meth. hoc enim humores insigniter calefacit, attenuat, fundit.

Aliarum etiam rerum non naturalium habenda est ratio. Proinde aër erit frigidus, vel natura, vel arte; unde cubiculum inspergendum aqua frigidissima, foliis salicis, vitis capreolis. Vigiliæ vitandæ, quæ calefaciunt, & humores fundunt. Præcipienda quies, quæ refrigerat. Maximè ejus membri motum vitabimus, quod vulneratum est. In iis, quæ excernuntur, & subsistunt, ritè quoque procedendum. Abstinendum à Venere: Vitandæ animi affectiones, præsertim ira, cujus ratione totum corpus inflammatur, & erysipelata insignia in parte vulnerata oboriuntur.

Quoad pharmaciam, totius corporis habenda est ratio, medicamentis Lenientibus, Alterantibus, & Purgantibus. Lenientia ea seligenda, quæ tum movere alvum, sine corporis exagitatione, tum refrigerare, vel certè parum admodum calefacere possunt. Inde apozemata, & julapia propinari debent, quibus facultas sit refrigerandi, modicè astringendi, & lotium ciendi. De quibus omnibus abundè libro 1. de inflammatione curanda, egimus.

Id tamen peculiariter hoc loco notandum: olim Chirurgis in vulnerum curatione potiones vulnerarias solemnes fuisse: è rubia majore, symphyto, pede columbino, plantagine, cannabe, brassica rubra, caryophyllata, pimpinella, pilosella, verbena, centaurio, artemisia, ophioglosso, pyrola, betonica, veronica, aristolochia, sanicula, alchimilla, gentiana, serpentaria, herniaria, scordio, pentaphyllo, mille

millefolio, scabiosa, anagallide, carduo benedicto, hyperico, mumia, maci, bolo Armena, cancris fluviatilibus, lumbricis terrestribus, spermate ceti, &c. Ea his, & similibus, delegerunt parti vulneratæ idonea, pro temporis conditione, ægri temperie, & vulneris specie; neq; modo herbas, sed & succos earundem, ex aqua, vel vino albo, aut œnomelite coaeruut, & manè quotidie exhibuerunt, ad sanguinem depurandum, ad arcendum putredinem, ad sanguinis dissolvendum grumos, ad eapurgandum, & omnia peregrina corpora ejiciendum. Verùm non debent hæc decocta per vulnerum initia præscribi: quod calida sint pleraque, sanguinem attenuatum in partem affectam præcipitantia; ideoque tantùm locum habent, ubi nec febris adest, nec phlegmones in parte vulnerata imminet periculum; quæ etiam Celsi, de vino vulneneratis propinando, docta est sententia, c. 26. lib. 5. Hæc quidem παρέργως; nec enim huc proprie sed potius ad caput hujus libri septimum spectare videntur.

Purgantia Guido in vulneribus improbat. Sunt enim, air, calida, aperitiva, & commovent fluxum, & præparant vulnera ad apostema, & ad fluaum. At Galen. c. 6. l. 4. Meth. ex Hippocratis sententia, in lib. de ulceribus, ait purgationem esse necessariam in vulneribus, quæ aliquo modo magna sunt, id est, quæ suturis, & deligaturis indigent, qualia penè sunt omnia. Guidonis autem rationi respondemus, purgantia non debere esse calidissima, sed aliquo modo refrigerantia. Et licet calefacerent; nihil tamen damni afferrent, quia calefaciunt partes ad intestina desinentes: magis conferunt ad revulsionem faciendam. Purgantia igitur conferunt, evacuando humores calidos, & sic prohibendo, ne ad partem vulneratam moveantur; vel jam commotos etiam revellendo. Humores autem purgandi, sunt calidi, potissimum biliosi, nonnunquam etiam aut pituitosi salsi, aut melancholici adusti. Medicamenta ergo potissimum biliosos, educent humores, ideoque non admodum erunt calida: sed potius refrigerantia: inter quæ mitiora sunt, tamarindi, ac rhabarbarum; valentiora, electuarium de succo ros. Mesues, diaphœnicon, &c. Formula talis esto; R. rhab. electi scr. iiij. spicæ gr. vii. vini albi parum: Fiat infusio in decocto flor. & fruct. & expressioni adde syr. ros. sol. unc. iii. elect. de succo ros. dr. ii. sem. Misc. & fiat potio, exhibenda quinque horis ante prandium. Vel R. flor. cass. recenter extractæ unc. i. electuar. è succo ros. Mesuæ dr. ii. sem. Misc. & cum saccharo fiat bolus. Quidam magis delectantur pilulis, quæ exhibendę potissimùm ubi febris, aut nulla adest, aut exigua; cui statim superbibendum est jusculum alteratum ex endivia, vel soncho. R. pil. coch. scr. iv. mastich. dr. sem. cum aqua endiviæ fiant pil. num. v. deaurentur. Hæc tamen purgantia variari possunt; nam mitiora præscribentur æstate, aut hieme, quàm vere, & autumno, si vulnus parvum, æger debilis, corpus non admodum repletum, alvus lubrica. Sunt autem exhibenda purgantia, non quemadmodum nonnulli perperam faciunt, post decimum quartum diem; quia tunc jam præteriit timor inflammationis, sed quamdiu inflammationis adest suspicio, in omnibus iis pergere debemus quæ ad totius corporis procurationem pertinent.

Jam videndum restat, quomodo humores, qui in motu sunt, prohibendi, ne ad partem vulneratam perveniant; quod fit tribus modis, Revellendo, Intercipiendo, Repellendo. Revulsoria præsidia sunt venæ sectio, purgatio, balneum, frictio, inunctiones calidæ, & digerentes, vincula, seu ligaturæ, vesicatorium, cucurbitulæ. Primas in revellendo obtinet venæsectio; nam primò prohibet generationem calidorum humorum, refrigerando jecur; deinde prohibet humores genitos fluere, ipsos evacuando; ultimò prohibet, ne humores, qui sunt in fluxu, perveniant ad locum vulneratum. Statim ergo initiò ad venæ sectionem confugiendum, pensitata magnitudine vulneris, viriumque robore: non enim plenitudo, sed vulneris magnitudo phlebotomiam indicat, cap. 6. lib. 4. Meth. Si ergo vulnus sit magnum, aut propè partem principem, ut in capite, & thorace, & vulneratus sit robustus, ascendimus etiam ad libram sanguinis, & ultra. Si vulnus non est magnum, & in partem principem, ut. in cerebro, tempus autem hyemale, partimur sanguinis detractionem; quia in tali vulnere, & tempore non ita facilè oritur inflammatio: proinde iteramus venæ sectionem, quando maximè influxum humorum timemus, ut pote post quartum diem. Si vulneratus non sit admodum robustus, parcius est detrahendus, hoc est ad unc. vi. deinde ad iii. Et si valde sit debilis æger, una die unc. iiij. & die sequenti totidem mittimus. Nullo enim modo in vulneribus omittenda est venæ sectio; aut si hæc, ob summam virium imbecillitatem administrari nequit, cucurbitulis scarificatis, ejus loco, utimur, semper in partibus contrariis, & è directo. Quam citissimè autem, & prima etiam die sanguis mittendus; nec prius exhibendum est leniens, nec clyster immittendus, qui possit aliquo modo remorari phlebotomiam; ut Celsus ait, c. de venæ sect. Post venæ sectionem, etiam alia revulsoria præsidia usurpare possumus, ut frictiones, vincula, balnea calida, inunctiones calidas, & digerentes, cucurbitulas siccas. Ad vesicatoria rarò devenimus, nisi vulnus sit insigne, & in parte principe, ut cerebro. Fonticulis nunquam utimur; quia fluxum non nisi longo tempore avertunt.

Intercipientia, seu defensiva, sunt frigida, sicca, id est, astringentia; quæ ponuntur non in loco vulnerato, sed in itinere, ante locum eaitus; chirurgi eligunt partem excarnem ut sunt articuli. De his, ut & de repellentibus, suprà diximus, c. 5. l. 1. de curanda phlegmone; & plura de repellentibus deinceps afferemus, in iis, quæ parti vulneratæ imponuntur.

Hactenus ergo de iis, quæ universi corporis præparationem spectant, in diæta, pharmacia, chirurgia; quæ omnia administranda sunt, quandiu durat timor inflammationis. Terminus autem inflammationis communiter à chirurgis constituitur dies septimus, è c. 2. lib. 3. per gen. nam quinto die adest vigor inflammationis, quia tunc quanta futura est phlegmone, sese ostendit, secundùm Celsum, c. 26. l. 5. At hic terminus, seu timor phlegmones non est in omnibus vulneribus æqualis; longius enim protrahitur tempus, ac metus inflammationis, si mitius est vulnus, si pars affecta frigidior; si natura ægri frigidior, si tempus hibernum; si corpus non sit plethoricum, nec febre conflictetur. Malè ergo faciunt, qui in minori vulnere, in quo plerumque tempus inflammationis protrahitur ad septimum diem, decimumquartum præterire sinunt, & tunc demum purgans sine ullo fructu exhibent cùm tamen hoc, propter inflammationem, maturiùs fuisset exhibendum.

Cap. 5. *Quomodo labia vulneris ad mutuum contactum sint applicanda, & applicata servanda.*

LABIA vulneris applicantur, & applicata servantur tribus instrumentis; deligatura, suturis, & fibulis. cap. 9. art. med. Deligationis tres ponuntur species, ab Avicenna quarta quarti, tract. 1. c. 3. item à Gal. & Hippocr. in lib. de iis, quæ fiunt in med. alia enim dicitur retentiva, alia glutinatoria, seu incarnativa, alia expulsiva. Retentiva usurpatur solùm ad retinenda medicamenta in parte vulnerata imposi-

imposita; cujusmodi sunt deligationes, quæ fiunt in vulneribus capitis. Glutinatoria deligatio dicitur, quæ labia vulneris sibi invicem adjungit, & adjuncta continet: & hæc arctiùs, quam superior, stringenda. Expulsiva utimur in fistulis, & cavernosis sinubus, ad expellendam materiam; & hæc arctiùs stringitur. Glutinatoria deligatura tantùm ad nostrum facit propositum; eaque utimur in vulneribus, tantum per longitudinem membrorum factis, & quidem non admodum profundis, ita ut vix cutem vulnerent. Hæc fit è fascia linea, nec dura nimis, nec molli; ne vel premat, vel rumpatur, Gel. c. 26. lib. 5. Gal. c. 4. lib. 3. Meth. unde mulierculæ assumunt tunicas veteres. Latitudo fasciæ ea esse debet, ut non solùm vulnus, verùm etiam modicè oras utrinque comprehendat. Sed si fuerit vulnus longius, meliùs erit facere fasciam strictam, tres videlicet digitos latam. Circumduci hæc fascia debet utrisque extremis, ita ut media fasciæ pars ponatur supra vulnus, dein hinc inde circumducatur, com. 13. lib. 2. de iis quæ fiunt in med. At, meo judicio, commodiùs est incipere circumductionem à parte vulneris opposita, ut fascia dein circumducta stringatur supra vulnus; sic enim meliùs adducentur labia: posteà circumducetur similiter fascia, vel ambo ejus capita, hinc inde, ita ut inferior pars per inferiorem membri partem circumducatur, superior verò per superiorem. Et ratio est, quia ita procul ab affecta parte exprimuntur humores, hinc inde, id est inferiùs & superiùs. Fascia nec laxa, nec stricta nimis esto; ne vel non contineat, vel dolorem, inflammationem, & gangrænam excitet: terminus sit bona laborantis tolerantia. Et si vulnus sit inæquale, ut ab una parte caro magis recedat; ab hac etiam plus attrahetur. Hieme sæpius circumire oportet, æstate verò quoties necesse est, ne pars, propter plures circuitus fasciæ, incalescat. Celsus ait nodum esse faciendum supra vulnus: & non nisi longè à vulnere. Sed tutiùs est terminos ipsius fasciæ acu assuere. Fascia ita circumducta, interdum solet premere labia vulneris; ita dolorem, ac inflammationem inferre. Avicennas ergo quarta quarti, tract. 1. c. 2. ad hanc compressionem vitandum, pulvinaria quædam, seu plumaceolos opponit, ut calor partis foveatur, & pars ab externo frigore defendatur; fiunt hæc è stupa, cotone, lana, vel etiam è plumis: & plumaceoli crassiores, qui ad vitandum compressionem fasciarum imponuntur, fiunt trianguli, & interdum sicci apponuntur, interdum madefiunt è vino, aut ovi albumine, & latus trianguli apponitur, per longitudinem labiorum; deinde verò fascia circumducitur. Hæc de deligatura.

Alterum instrumentum, quo labia vulneris adducuntur, & adducta conservantur, est Sutura; cujus tria genera à Guidone proponuntur: glutinatoria, quæ sola facit ad nostrum propositum; sanguinis suppressoria, quæ fit acu, per utrumque labium trajecta, deinde verò evoluta, & eadem parte rursus trajecta, quemadmodum faciunt, qui pelles consuunt: hac sutura fluentem sanguinem supprimimus; quæ tamen non est admodum tuta, quia uno laxato puncto, cætera omnia laxantur, tertia sutura est retentiva, quæ efficitur in vulneribus dilaceratis, in quibus deperdita est caro, ut labia ad tempus adducantur eo modo, quo fieri potest. Glutinatoriæ suturæ quinque proponuntur species à Guidone. Prima fit acu trajecta per utrumque labium manu dextera; deinde sinistra manu teneatur cannula fenestrata, quæ innitatur labio ipsius vulneris, ut dum acus, & filum egreditur, labium non consequatur, & invertatur. Sed ego, loco hujus cannulæ, appono digitos sinistræ manus, nimirum indicem, & medium, ut inter digitos filum egrediatur, qui digiti labium comprimunt, & non sinunt inverti. Trajecta igitur acu, fit punctum, primò quidem filum obvolvendo duabus circumvolutionibus; deinde verò unà filum inciditur, aliquantulum remotè à nodo. Primum punctum fit in medio longitudinis vulneris; deinde fiunt alia puncta, quotquot necessaria sunt, semper trajiciendo acum in media parte, inter punctum, & extremitatem vulneris, & sic tot fient puncta, quot necessaria videbuntur, ad contactum labiorum efficiendum. Altera species suturæ glutinatoriæ, fit hoc modo. Sumuntur tot acus quot puncta volumus facere, quæ trajiciuntur per labium utrumque vulneris & inibi relinquuntur; deinde verò circum unamquamque acum revolvitur filum, eo modo, quo faciunt mulieres, quando volunt aut in pileo, aut in manicis acus asservare. Tertia suturæ species fit trajecta acu per utrumque labium, ita ut filum trahatur ad partem oppositam; deinde eadem acu per idem foramen rursus trajecta, & relicta ansula, in qua apponitur festuca, aut frustulum calami scriptorii, aut fili contorti, & duri; & ex alia parte alia festuca apponitur, & adstringitur. Duæ reliquæ suturæ species à Guidone propositæ, non sunt suturæ: ideoque de iis suo loco agemus. Quænam autem è propositis suturis tribus sit melior, facilè patet; quæ scilicet, & meliùs adducit labia: & minorem infert dolorem. Tertia igitur species omnibus aliis est deterior, sæpius enim dolorem facit, dum acus bis trajicitur per idem foramen, & labia in superficie permittit separata. Secunda etiam deterior est prima; quia dum acus in parte vulnerata relinquuntur, qui fieri potest, ut pars ab acubus non graviter afficiatur? Primus ergo suendi modus est præstantissimus, & communiter à Chirurgis usurpatur: in quo multa sunt observanda, ut mox dicemus.

Antequam autem fiat sutura, sanguis in vulnere concretus, prius est detergendus, ne putrescens inflammationem excitet; ac glutinationem impediat: linamentum etiam, gratiâ profusionis sanguinis vulneri admotum, auferendum est. Detergimus autem vulnus ante suturam, vino nigro austero, cap. 4. lib. 3. Meth. hoc enim omni vulneri, & ulceri, qua ulcus, est optimum. Spongia igitur madefacta in tali vino, & expressâ, sanguis detergendus, Quod si quandoque accidat, ut licet abluatur vulnus, nihilominus sanguinis aliquid profundatur; non tamen suturas in tempus aliud differre debemus; (nisi alicujus momenti sit sanguinis profusio) quoniam exiguus ille sanguis, qui profluit, solet etiam brevi temporis spatio, extra labia suturis adducta, propelli ab ipsa natura, id tamen verum est; non ità citò curari vulnus si aliquid sanguinis profundatur, quam si nihil profundatur.

Deterso vulnere, quædam circa suturam faciendam notentur: primùm, quæ acus sit eligenda; secundò, quod filum, tertiò quod spatium inter puncta intercedere debeat, quartò modus suendi, id est, in qua vulneris parte incipere, & quomodò progredi oporteat: quintò, quàm profundæ debeant esse suturæ: sextò quamdiu suturæ in vulnere sint conservandæ. Acus ergo erit longa, lævis, perpolita, cuspide triangulari, & cauda excavata, ita ut filum in ea recondatur, nec acus transitum remoretur. Filum esto firmum, æquale, leve cujusmodi est sericum, secundùm Guidonem. At hoc non probo; nam experientia comprobavi filum sericum brevi tempore labia consuta abrumpere, & dissecare; idque vel ob tincturam, quæ ut plurimum fit è chalcantho; vel propter naturam ipsius serici, quod habet fila tenuissima, quæ facilè abrumpuntur. Ego itaque sumo filum è lino, quod sit firmum, album, æquale, molle, læve, & quia omne filum, dum constringit cutem, abrumpitur: propterea ego oblinio filum aut tragacantha madefacta in aqua rosarum, aut cera alba quæ frequentius ad manum est. Filum autem non in omnibus

nibus vulneribus uniforme sed crassius; si vulnus valde hiat, alioquin tenuius. Porrò in efficiendis suturis chirurgum quàm celerrimè acum transfigere debet, & si fieri potest, uno ictu, sive adactu debet perforare utrumque labium: id quod facilè succedit in cute molli: in cute duriori tutiùs est unum labium post alterum perforare. Quàm autem profundæ debeant esse suturæ, explicat Celsus c. 26. l. 5. & Gal. cap. ult. lib. 3. Meth. ubi enim vulnus est transversum, & profundum, tunc altæ efficiendæ sunt suturæ, ita ut non tantùm cutem, sed carnem etiam subjectam comprehendant, quò valentius hæreant, nec cutem abrumpant: contra, ubi profundum non est vulnus, satis est cutem tantùm apprehendere. In altis suturis efficiendis vitandæ sunt venæ, arteriæ, nervi, & tendines. Sutura, nec nimis crebra, nec nimis rara injicienda est, secundum Celsum loco citato, rarior enim non probè adducit labia; crebrior autem vehementiùs afficit, & facit, ut major sequatur inflammatio; idque magis æstate. Guido ait spatium, singula puncta intercedens debere æquare latitudinem unius digiti seu spatium transversi indicis. Quod dictum solummodo verum est in vulnere transverso longo, & admodum profundo: vulnera enim facta per longitudinem musculorum, vel sola deligatura, vel paucissimis indigent suturis, cap. ult. lib. 3. Meth. Celsus verò quot danda sint puncta exactissimè docet: eatenus, ait, novum est faciendum punctum, quia cutis ducentem, quasi sua sponte subsequitur, id est, tantùm distabunt puncta, ut si quis manu vulneris labia apprehendat, sine ulla vi hujusmodi labia subsequantur. Ubi autem incipere, & quomodo progredi oporteat, è dictis facilè colligitur: quod totum à vulneris longitudine dependere videtur. Si enim vulnus habeat longitudinem digiti transversi, aut etiam minorem, non indigemus sutura: quia, vel deligatura, vel medicamentum, vel etiam ipsa natura labia parum in parvo vulnere separata solet adducere. Si longitudo vulneris sit duorum digitorum transversorum, una in medio sutura sufficit. Si fuerit vulnus trium digitorum, duo puncta sunt danda. Si quatuor digitorum, tria, Et sic pergendum, ut semper numerus digitorum, uno superet numerum punctorum. Et hæc ratio perpetuò servanda est; nisi vena, arteria, nervus, & tendo prohibeant; has enim partes declinantes cogimur sæpe suturas aliquando magis distantes facere. Tempus relinquendi suturas, est, quousque unio, seu glutinatio facta sit, quæ variat ratione magnitudinis vulneris: nam majus vulnus tardiùs cusatur: variat ratione constitutionis corporis, quia sunt quædam corpora, quorum carnes facillimè glutinantur: variat ratione temporis anni, nam hieme tardiùs, æstate, & vere citius: temperatura corporis humida tardius, siccior citius sanescit: in humida cœli constitutione tardius, in sicca citius fit glutinatio: si plenus est corporis habitus, si pravis refertus humoribus, ut in hydropicis, tardiùs fit glutinatio. In summa siccitas, sive è temperie partis, aut totius, aut anni tempore, aut regione, aut ætate, aut constitutione, & habitu contingat, omnino facit ad citam vulneris conglutinationem: si modò siccitas non sit valde in excessu. Hinc Hippocrates in lib. de vulneribus dicit; Sanum sicco vicinius esse, humidum non sano. Ferè tamen suturæ in magnis, & transversis vulneribus septem aut octo dies detinentur: in minoribus verò, & quibus tantùm cutis est vulnerata, sufficiunt tres, aut ad summum quatuor dies: quemadmodum in facie, aut primo die aut ad summum altero auferuntur suturæ, quod facimus, ne cicatrix suturarum indecora remaneat.

Tertium instrumentum, quo labia vulneris adjunguntur, & adjuncta servantur, sunt Fibulæ. Usus fibularum est in constringendo id, quod separatum est c. 90. art. med. cap. 1. lib. 2. per luct. cap. ult. lib. 3. Meth. cap. 8. lib. 2. ad Glauc. item Cels. cap. 26. l. 5. De harum & materia, & figura auctores discrepant. Oribasius enim cap. 4. lib. de machin. ait fibulas fieri ex ære, ferro, auro, & habere formam circuli: unde Virgilius, Aurea purpuream subnectit fibula vestem. Guido fibulas appellat hamos, qui debeant esse parvi pro ratione membri, & ab utraque parte curvati, ut labio utrinque infigantur. At tales aculeos pungentes infigere in ipsa carne, & nervosis partibus est pessimum: Unde hæc sententia falsa est, maximè quia hami postea latius esse vulnus permittunt. Fallopius voluit, fibulas esse primam suturæ speciem, in qua filum abscinditur, & qua communiter in vulneribus utimur: & hoc potissimùm colligit ex eo, quod Celsus ait fibulam fieri ex acia molli, ubi Fallopius, per aciam intelligit filum, quod nobis vulgo azza dicitur. At contra hanc sententiam multa afferri possunt. Primùm enim acia, nusquam in lingua Latina non invenitur, nisi hoc in loco apud Cels. & proinde non potest probari, quod acia Latinis significet filum. Secundò, in editionibus nonnullis, pro, acia, legitur, acu. Tertiò, dicit Celsus, quod fibulæ ferè vulnus latius esse patiuntur: at fibula quæ fit cum filo, secundùm Fallopium labia vulneris valde adstringit: quartò apud nullum probatum auctorem materia fibularum est filum, sed æs, ferrum, aurum, lignum: unde Celsus c. 25. lib. 7. agens de ratione infibulandi, ait exempto filo, fibula additur; ac proinde patet fibulam non esse è filo. Quintò, modus loquendi ipsius Galeni, & Celsi, quando mentionem faciunt fibularum, talis est, ut per fibulam nullo modo filum intelligi queat: dicunt enim additis, impositis, injectis, superdatis fibulis; quæ filo non competunt.

His ergo rationibus olim adductus fibulam credidi non fieri è filo, sed ex ære, aut materia ferrea, non quidem è materia dura, quæ in vulneribus infigeretur, ut Guido sentit, sed molliore, quæ infigeretur per utrumque labium, & deinde intorqueretur. Postmodum verò meliùs rem considerans, inveni opinionem Fallopii esse verissimam. Nam primùm Celsus fibulam & suturam simul dicit fieri ex acia molli, non nimis torta; ubi dictio illa non nimis torta, nullo modo acui potest competere, sed filo, quod duplicatum sumitur & intorquetur, non tamen nimis, ne evadat durum, & inæquale. Præterea, si illa dictio, ea acia, intelligeretur, acu, nihil faceret ad rem; sicut enim sutura non fit ex acu, sed è filo, ita & fibula. Modus etiam loquendi ipsius Celsi, cum dicit esse injiciendam fibulam valde respondet illi loco, cum dicit, injectum vinculum mordet. Licet autem quædam fibulæ aliàs fierent è ferro, auro, ligno, &c. in vulneribus tamen nihil prohibet, quin è filo fiant; pro diverso enim usu, & materia, & figura variari potest.

Quartum etiam præsidium à modernis excogitatum est, ad labia adducendum in vulneribus, nimirum glutinum. Lintea enim formæ triangularis, quadrangulæ, aut alterius figuræ, prout situs vulneris exigit, oblinita glutino applicantur ad labia vulneris, & non constringuntur, sed detinentur, donec resiccato glutino, lintea cui valde adhæreant: quod contingit spatio trium, quatuor horarum, aut ad summum diei dimidii, & cum linteum valde adhæret cuti, constringimus illud, & cum hoc simul labia vulneris. Quidam lintea consuunt verâ suturâ, & ita finiunt, donec vulnus sit glutinatum. Quæ ratio mihi non placet; quia sic non possumus vulnus regere, & medicamenta sic difficulter applicantur, &

si quæ sanies effluit, difficulter detergitur. Placet ergo mihi ut linteis applicentur ansulæ è filo duplicato, seu multiplicato, & contorto, & cera oblinito; quæ habeant eam distantiam, quam suturæ solent habere, aut etiam minorem. Quibus ansulis è contrariis partibus alligatis, labia adducuntur, & sic iisdem solutis, quoties opus est, vulnus possumus detergere, medicamenta, & linteum vino expressum superimponere, & rursus deligare. Apponenda autem sunt hæc lintea, non ut contingant labia vulneris, sed tantum distabunt ut medicamenta apponi possint.

Glutinum verò conficitur è medicamentis astringentibus, & emplasticis atque viscosis, ut sunt ovi albumen, bolus Arm. sanguis drac. thus pingue, sarcocolla, mastiche, farina volatilis, fuligo fabrorum, gypsum, corallium, tragacantha, sanguis humanus (unde fit glutinum perfectissimum) resina pinguis. Materia excipiens potest esse ovi albumen optimè subactum: cetera verò in pollinem tenuissimum redacta, ovi albumini miscentur, donec medicamentum adipiscatur mellis crassitiem, verbi gratia, R. sangnin. drac. thuris, sarcocollæ, mastiches, ana drach. sem. ovi albumin. q. s. Misce. Et hoc ego utor frequentissimè. Vel: R. boli Arm. sarcocollæ, mastiches. ana drach. I. Misce. cum ovi albumine. Vel: R. mastiches, farinæ volatilis ana drach. sem. boli Arm. coralliorum ana scrup. i. sang. drac. drach. i. Misce cum ovi albumine. Alii utuntur glutino piscium; alii glutino taurino. Sed ego experientia comprobavi validiora esse ea, quæ proposui. In absentia omnium, ovi albumen subactum, & linteo madefacto exceptum adhærescit, sed non validè. Gypsum, cum ovi albumine ita adhærescit corpori, ut secundum Rhasin, non nisi lima auferri queat. At proposita, ut dixi sunt commodiora. Quidam calcem vivam, cum ovi albumine miscent; at non probo hoc, quia intentio in vulneribus est refrigerare.

Porrò contingit interdum ut glutinum fiat impotens, linteumque non ampliùs cuti adhærescat; unde nondum facta vulneris glutinatione, labia separantur. Fit autem hoc, si linteum, & glutinum humectentur: id quod duobus potissimùm modis accidere potest. Primùm, si linteum vino madidum supra apponatur: quod vitabimus, si lintea exprimamus, vel aliud linteum priùs superimponamus. Deinde humectatur etiam glutinum, si sanies è vulnere effluat: quamvis enim vulnus, quod curamus, ejus sit naturæ, ut non debeat sanies ab ipso effluere, cùm scilicet labia exactissimè sunt adducta, in magnis tamen vulneribus ad amussim id fieri nequit. In hoc ergo casu, excogitavi quædam, quæ resistunt humiditati, & saniei; ut sunt resina pini, aut picea, gummi elemi, aut Ammoniacum, ex aceto dissolutum, &c. hęc si reliquis pulveribus admisceantur, resistere solent saniei, ego quidem plurimùm utor resina pini; aut si hęc non fuerit applicata, saniesque effluat, ac timeamus magis adhuc effluxuram, tunc, qua parte madefacit sanies, ego soleo aliud linteum in inferiori magis parte, propè id, quod primò est appositum, cum suis etiam ansulis, apponere; ut si forsitan prius linteum decidat, alterum prioris vicem subeat.

Usus glutini communis est, constringere labia: particularis usus est, primò in vulneribus faciei: quia enim suturæ, ac fibulæ cutem abrumpunt, ut non tantùm vulneris, sed punctorum etiam cicatrices appareant, nos beneficio glutini, deformitatem punctorum vitamus: glutino enim jam adhærescente, aut ipsamet prima die, aut ad summum altera, si vulnus consutum fuerit, aut fibulæ impositæ, nos filum & omnia puncta auferimus, & ansulis lintei constringimus labia, usque ad perfectam glutinationem. Alius est glutini usus, in transversis, & magnis, sive longis vulneribus, in quibus, etiam si plurimæ factæ fuerint suturæ, & plurimæ fibulæ impositæ, nihilominus ante glutinationem puncta abrumpuntur, id est, cutis rumpitur, ut glutinatio fieri nequeat. Antiqui in his casibus, utentes cùm suturis; tum fibulis, nimium ægros cruciabant, toties acu trajecta, quin & ipso fili morsu: At nos glutino apposito, suturam factam adjuvamus. Faciliùs autem & feliciùs glutino uti possumus, quàm suturis; hæ enim, & dum fiunt, dolorem faciunt, & dum factæ sunt, filum, semper cutim mordet; glutinum nullum facit dolorem. Suturæ faciunt cicatricem turpem; glutinum nullam. Suturæ denique in longius tempus protrahunt glutinationem: quandiu enim filum persistit, tamdiu sanies generatur inter filum, & carnem, quæ prohibet glutinationem.

Verum non indifferenter his quatuor instrumentis propositis utendum est: deligatura enim est imbecillior, quam sutura, cap. ult. lib. 3. Meth. & sutura est debilior fibulis, secundùm Celsum cap. 3. lib. 5. unde interdum uno, interdum pluribus indigemus, cap. ult. l. 3. Meth. Si enim vulnus sit minimum, ut quando aliquis gladiolo vulneratur in digito, nullo indigemus instrumento; quia natura ipsa per se adducit, & sanat. Si vulnus sit parvum imponimus aliquod emplasticum, ut telam aranei, aut rasuram corrigiarum, aut aliud glutinans; cap. 8. lib. 2. ad Glauc. Si vulnus sit magnum, tunc vel sola egemus deligatura, si vulnus longum sit per musculorum longitudinem, non tamen admodum magnum, & longum; vel deligatura, & sutura, in vulnere transverso, sed non admodum lato, vel deligatura, & sutura, in vulnere transverso, cujus labia multum à se distant, sub transverso continetur obliquum. Si vulnus maximum, valde longum, transversum, profundius, egemus deligatura, sutura, & fibulis.

Quod si propter vulneris magnitudinem sperare non possumus totum vulnus in partibus profundioribus, ad exactam unionem duci posse, tribus dictis instrumentis, unde sinus remaneret, qui postmodum repleretur sanie, propterea in talium vulnerum parte decliviori foramen relinquimus, & in hoc turundam immittimus, ut sanies expurgetur. Quod si vulnus non ita sit profundum, totum est consuendum, neque foramen relinquendum, ut malè quidam indifferenter in omnibus vulneribus, faciunt, vel unum, vel duo foramina relinquentes: nec enim tunc carnis generatione opus est (ut in maximo vulnere, de quo jam diximus) sed sola glutinatione.

Inter dicta quatuor instrumenta, glutinum est tutissimum; & dolore vacat; Ideoque hoc in omnibus vulneribus uti possumus, auferendo suturas jam factas; unde sic, & citiùs, & majori jucunditate curamus.

Cap. 6. *Ut præcavendum, ne quid labiis vulnerum intercidat;*

SOLET interdum heterogeneum quid labiis intercidere; ut pilus, oleum, filum, &c. quæ glutinationem impediunt; quod summo studio præcavendum. De medicamentis verò, & potissimum de pulveribus, quidam statuunt, quod nullo modo pulveres intra labia sint immittendi; unde hi linteum supra labia reducta imponunt, & deinde supra illud linteum pulveres inspergunt; At hoc modo medicamentum, cum per contactum agere debeat, non rectè per linteum suum effectum potest producere. Alii dicunt, pulveres dedita opera inter labia inspergendos

gendos esse; hos enim in carnem quidem verti non posse, non tamen glutinationem impedire, quia post effectum suum editum, extrà vulnus à natura expellantur. Verùm pulveres corpulentia sua glutinationem semper impediunt, licet facultate juvent; ideoque mediam ego teneo sententiam, ne studio pulveres labiis inspergantur, sed tantum in vulneris superficie; quemadmodum etiam monet Averroes 3. Colliget.

Cap. 7. *Ut partis vulneratæ substantia salubris conservanda.*

SALUTI partis vulneratæ ut consulamus, multa nos impellunt; unionem enim in vulneribus optamus, cujus effectrix causa est natura, sive partis temperies: quæ non potest unionem efficere, nisi sit sana, deinde quia pars est debilis, corporis excrementa abundantiùs ad ipsam confluunt; natura etiam parti dolenti volens occurrere, sanguinem copiosum mittit in auxilium, unde dyscrasia vel humida, vel calida contrahi potest. prætereà, pars debilitata non potest alimentum ritè conficere, unde multa excrementa resultant, quæ cum ob debilitatem non queant extra vulnus propelli, partem ad humidam intemperiem permutant. Tandem quia labia tam exactè adduci nequeunt, quin exiguæ quædam cavernulæ intercedant, has sanie repleri necesse est, & dein humidam dyscrasiam produci.

Quamobrem, ut his occurratur vitiis medicamenta glutinatoria erunt frigida, ut repellant id, quod influit, & siccantia in gradu secundo, ut humiditates intus contentas absorbeant, sive ob debilitatem coctionis resultent, sive in spariis vacuis colligantur; sic enim simul etiam suppurationem prohibent: denique erunt astringentia, ut partem debilitatam corroborent.

Hippocrates igitur in lib. de ulceribus, utitur spongia densa, molli, incisa, licciore, non madida; spongia enim absorbet, & quasi combibit humorem, hæc autem densior esse debet, nam rarior non contegeret omnes partes circumjacentes, debet etiam esse mollior, ne duritie premat, ac dolorem inferat; postremò sicca esse debet, maximè si intentio est solùm exsiccandi, at quando unà quoque repellere est animus, spongiam exprimere possumus è posca, oxycrato, vino nigro austero, secundùm Celsum cap. 26. lib. 5. & Galenum lib. 11. Simpl. cap. de spongia.

Guido, post factas suturas, supra vulnus inspergit pulverem hunc: R. thuris partes ii. sang. drac. partem i. boli Arm. part. iii. excipiantur prima vice ovi albo, & cum stupa imponantur, ne autem amotione stupæ, puncta suturarum dilacerentur, ante stupæ applicationem superponendum linteum madidum, cum ovi albumine: Et sic medicamentum finit per quatuor dies nisi aliud urgeat accidens; secunda autem vice eundem pulverem excipit cum resina terebinthina, cujus descriptio exstat in Guidonis Antidotario.

Ego verò cum posterioribus chirurgis, sic curo. Reductis labiis per suturam, &c. primò pulveres adstringentes supra vulnus inspergo, de quibus mox dicam; deinde appono aliquod ceratum, ut diapalma aut barbarum, idque tum ad pulveres detinendum, tum ad partis substantiam salubrem conservandam tertiò impono linteum duplicatum è vino nigro austero expressum, idque multò latiùs quàm sit vulnus, ita ut comprehendat hinc inde multas partes circumstantes. Alii utuntur linteis, in aqua frigida madefactis; frigida enim repellit, & dum à parte detinentur, etiam digerit, secundùm Galenum lib. 1. de Simpl. cui experientia quoque suffragatur; nam si manus diutius in aqua detineatur, apices digitorum corrugantur, digestis scilicet, & siccatis humoribus. Alii utuntur linteis siccis, cum incantationibus; qui curant, non verbis, sed siccitate lintei; hoc medicamentum respondet spongiæ Hippocratis. Alii utuntur oleis, ut masthichino, aut rosaceo, aut hypericonis; & certissimè hi pessimè omnium faciunt, nam olea semper vulnus disjungunt, & glutinationem prohibent; ab his ergo prorsus abstinendum.

Porrò medicamenta glutinatoria, alia sunt simplicia, alia composita; & utraque vel in forma tenui, ut pulveres, vel in solida, ut cerata, Galen. lib. 5. simpl. multa simplicia glutinantia enumerat; ut sunt ebulus, sambucus, anagallis, pyra sylvestria, rubus, cauda equina, salicis folia, hederæ folia viridia in vino decocta, corni folia, & germina, vinum nigrum austerum; item cap. 4. lib. 3. Meth. folia, germina, & pilulæ cupressi, ulmus, &c. omnia denique sicca, & astringentia. In forma solida sunt, ceratum barbarum, diapalma, &c. descripta à Galeno lib. 1. per. gen.

Quantum autem siccandum sit, cognoscitur è vulneris magnitudine, natura ægri, tempore anni. Hinc si vulnus omnino est exiguum, simplex glutinatorium sufficit, c. 8. lib. 2. ad Glauc. Si vulnus sit profundissimum, & maximum, opus est tutunda, facto foramine in parte decliviori, ut expurgetur sanies; non enim invenitur medicamentum, quod siccando omnem illam humiditatem absumat. Si medium sit vulnus, mediocre etiam requiritur medicamentum. Hinc, si vulnus est parvum, & ægri temperies humida, anni tempus calidum, regio calida; mitius requiritur siccans, & astringens; ut rosa, plantago, anagallis, ebulus, sambucus, ulmus. Vel hoc compositum, tenuis formæ; R. rosarum, plantag. thuris, ana partes æquales, pulverizata subtilissimè, misce. In forma solida, casu proposito convenient ceratum de Cerussa, aut de Minio. Si indicationes sint contrariæ, ita ut prævaleant ea, quæ astringentia postulant, valentissima siccantia, & astringentia usurpabuntur; ut bolus Arm. sang. drac. folia, germina, & pilulæ cupressi, balaustia, pyra sylvestria, myrtilli, gallæ immaturæ. Inter composita, prodeiit hic pulvis; R. boli Arm. sanguinis draconis, thuris, ana pat. æquas. Ceratum etiam barbarum magnum laudatur. Si indicationes refrigerandi: siccantia, & astringentia medium tenebunt locum inter mitiora, & valentissima; ut hederæ folia viridia, è vino decocta, rubus, cauda equina, salicis folia, vinum nigrum austerum. Pulvis hic proderit; R. masthiches, corallorum, caudæ equinæ ana partes aquas. Commendatur emplastrum barbarum minus, si hiems fuerit; si Ver, aut aër temperatus, diapalma. Notandum autem de vino nigro austero, ex hoc spongiam, vel lintea expressa partibus circumstantibus apponenda maximè ubi fluxus ad vulnus timetur; ita enim fluxio repellitur, pars verò exsiccatur, & corroboratur. Quod si majore egeamus robore, & validiore repellente, vino incoquimus plantaginem, rosas; & chamæmelum, si fuerit hiems. Si adhuc majori astrictione opus, incoquimus cortices granat. balaust. myrtill. alumen.

Non possum autem silentio involvere medicamentum quoddam præstantissimum ad patrium nervosarum vulnera, cujus descriptionem ab Hispano Sacerdote, fide dignissimo accepi, qui retulit in Hispania non licere hoc medicamentum componere, quod homines medicamenti viribus confisi, facilè digladientur, inq. arenam descendant. Est

autem hoc, R. olei vetustiss. unc. iii. terebinthinæ, puræ unc. viii. frumenti integri unc. i. sem. hyperici unc. ii. rad. cardui benedicti, rad. Valerianæ ana unc. i. thuris pulverizati unc. ii. Radices, & herbæ crasso modo contunduntur, in olla ponuntur, & tantum vini albi superfunditur, ut omnia in vino merguntur; & per biduum facta infusione, oleum & frumentum adjiciuntur, & coquuntur omnia ad vini consumptionem: Mox facta forti expressione, additur terebinthina & thus: & iterum parum finantur bullire, servaturque in vase vitreo. Sanat vulnera, ut ajunt, spatio xxiv. horarum. Modus utendi talis est: Abluto priùs vulnere vino albo frigido, statim inungitur totum vulnus oleo prædicto calente: quod si hoc fieri commodè nequeat, per Siphonem intra vulnus, tamquam per clysterem immittitur; & confestim labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, deligatura aut sutura, aut glutino; deinde partes circumstantes prædicto oleo similiter inunguntur. Supra vero vulneris labia jam reducta linteum imponitur, prædicto oleo madens: & supra hoc aliud, vino nigro expressum; mox alia lintea sicca, deinde fascia superligatur.

Imposita medicamenta solvere, & vulnus inspicere sufficit tertio quoque, aut quarto die si vulnus benè aptatum est, & nisi solvere cogamur ab alio. Si enim Galenus per gen. in ulceribus, in quibus sanies effluit, tertio quoque die, & hyeme etiam quarto; ulcera curat, ac inspicit; profectò etiam nobis illud licet in vulnere simplici glutinando, in quo sanies non effluit. Sæpe quidem cogimur secundo die resolvere, ut vel glutinum apponamus, vel amputemus puncta, vel corrigimus, quæ ab aliis perperam sunt commissa, aut pravè coaptata. Cogimur etiam religare vulnus, quoniam futuræ sensim laxantur, & ita vulneris labia aperiuntur. Denique ægri, & astantes sæpè cogunt, ut religemus vulnus quotidie, cum ipsius tamen potius damno; alias enim nos vulnus negligere existimant. Verumtamen tutò tertio quoque die inspicere. Et hæc de vulneribus è simplici incisione factis.

Cap. 8. *De Vulnere carnis composito, seu cavo.*

HACTENUS de vulnere simplici, in quo tantùm unio requirebatur; sequitur compositum, seu cavum, in quo præter unionem; etiam carnis generatio requiritur. Dicitur autem vulnus cavum, non solum in quo portio carnis deperdita est, sed etiam quod è simplici fit incisione, sine carnis amissione, cujus tamen vulneris labia, ob magnitudinem, & nimiam distantiam non possunt in profundo ad mutuum contactum adduci; unde necessariò cavitas in profundo manet, quæ carne est implenda.

In hujus autem curatione, generalia, & ad totum corpus spectantia, de quibus in vulnere simplici dixi, præsuppono; protinus enim prospiciendum, ne sanguinis fiat profusio, neve inflammatio superveniat. Horum gratia sanguinem mittimus, exhibemus syrupos refrigerantes, modicè astringentes, urinam moventes; damus etiam purgantia; diætam præscribimus congruam; denique revulsoriis utimur præsidiis, ut frictionibus, balneis, &c. Præterea, in curatione vulneris cavi unio fieri nequit, nisi priùs caro generetur, quæ cavitatem impleat, cap. 3. lib. 3. Meth. Quia verò in hoc vulnere, semper materia quædam præter naturam continetur, quam pars expellere nequit; ideo hæc priùs concoquenda, & detergenda. Quatuor ergo scopi sunt in horum vulnerum curatione; primùm enim concoquentibus utendum; secundò detergentibus; tertiò sarcoticis, quartò epuloticis, seu cicatricem inducentibus.

Digestiva, & detergentia simul misceri possunt, ita tamen ut illa in principio, hæc in fine præpolleant. Digestivis autem utendum, donec pus generatum conspiciatur; quod citiùs fit in vulneribus parvis, æstate, & in pueris; tardiùs hieme, in vulnere magno, in natura frigida. Et tunc si in digestivis ampliùs pergeremus, ulcus redderemus sordidum; sicut faciunt barbitonsores, qui usque ad finem concoquentia imponunt. Errant etiam illi, qui dierum numero, tempus, quo medicamenta sunt mutanda, metiuntur; hi enim usque ad septimum diem concoquunt, usque ad undecimum, vel decimum quartum detergunt; magno errore. Utendum igitur concoquentibus, donec pus laudabile appareat, id est, album, læve, æquale, non fœtidum. Concoquente ergo tali in principio uti possumus. R. vitell. ovorum nu. ii. farinæ tritici, thuris pulverizati, an. q. s. ad vitellos inspissandum. Detergens erit tale. R. mellis ros. col. unc. iii. farinæ hordei unc. i. aquæ betonicæ parum, Misce. Si placet miscere concoquentia, & detergentia. R. mellis unc. iii. farinæ tritici unc. sem. succi apii unc. iv. Misce ad formam pultis, si adjiciatur croci scrup. i. medicamentum redderetur magis concoctorium. Vel. R. resinæ terebinthinæ unc. i. thuris pulverizati dragh. i. ovi vitellum i. Misce. Si fit æstas, & in vulnere aliquis sensus doloris persentiatur, sumo resinam terebinthinam, aut abiegnam, in aqua lotam, si sit hiems; aliquid croci addo.

Si in fine animus sit tantùm mundificare, ac detergere, linamenta in melle tincta id præstabunt, secundum Celsi sententiam; item farina hordeacea, fabarum, cum melle. Melicratum quoque deterget c. 8. lib. 2. ad Glaucon. Soleat etiam hoc componere, quod ad conquendum, & detergendum maximè valet. R. succi apii, ebuli, vini, mellis, axungiæ porcinæ, butyri recentis, ana partes æquas. Misce, & ad spissitudinem coque.

Postquam vulnus per concoquentia, & detergentia, redditum est idoneum, ut carne impleri queat: carnis generationi protinus incumbendum. Sunt autem sarcotica exsiccantia, quin & detergentia, ob excrementa, quæ continuò in carnis generatione segregantur. Dicetur autem copiosè de Sarcoticis in doctrina ulcerum. Si vulnus magnum, corpus siccum, & durum, tempore hiemali, conveniunt sarcotica valentissima, unguentum Isidis & Apostolorum. Si verò æstas sit, aerve calidus & siccus, unguentum de tuthia. Mediis temporibus, & minori vulnere, naturisq. temperatis, convenit unguentum de Betonica. Hieme unguentum Basilicum; æstate unguentum de Cerussa. Si natura temperata, vulnus mediocre, tempus medium; id est, ver & autumnus; R. resinæ terebinth. unc. iii. ceræ unc. i. thuris, mastich. fœnigræci ana unc. sem. olei communis drag. x. Dissolvuntur resina, & cera ad ignem, item oleum: Colantur; deinde pulveres adjiciuntur, & fit unguentum. Magis autem conveniunt sarcotica, actu, & potestate sicca, ut pulveres, qui vulneribus inspergantur. In parvis ergo vulneribus, & naturis temperatis & tempore hiemali; R. thuris, resinæ colophoniæ, farinæ fœnigræci, ana unc. sem. fiat pulvis. Si majus est vulnus, æstas, corpus magis siccum; R. aloës, sarcocollæ, sanguinis dracon. tuthiæ præparat. ana part. æq. In duris corporibus, & magnis vulneribus, R. rad. iridis, mannæ thuris, myrrhæ, aloës, radicis pauacis, resinæ laricis, ana part. æq. Misce, &c.

Si in vulnere cavo deperdita sit substantia, ut cavitas in propatulo sit, facilè medicamenta imponuntur, si scilicet linamenta inficiantur unguentis propositis, aut si pulveres inspergantur. At si vulnus cavum

cavum sit, sine amissione substantiæ, id est, si è simplici incisione, & ita magnum sit, ut cavitas in profundo remaneat, hęc quia io propatulo noo est, instrumento eger, quo medicamenta immittantur. Primùm ergo, si tale occurret vulnus, id consuere oportet altis suturis & in parte declivi relinquendum foramen; aot si cavitas vicina sit parti oppositæ, & pars opposita situm habeat magis declivem quàm totum vulnus, tunc in parte aversa, vulnus incidendum, & perforandum, cap. 8. lib. 2. ad Glauc. cap. 9c. art. med. In summa, foramen in tali vulnere relinquendum, per quod sanies effluat; ne intempestive consutum, post cum dedecore denuo sit incidendum. Per hoc ergo foramen etiam medicamenta sunt immittenda instrumento tereti oblongo, altero extremo fastigiato, altero crassiore, seu lato, quod vocatur turunda, penicillum, à Celso linamentum obvolutum, & oblongum, item implicitum, & involutum, vulgo tenta. Hujus turundæ primus est usus, ut foramen servet apertum: secundus, ot medicamenta in profundam cavitatem usque ducat: tertius ut combibat excrementa quæ generantur in cavitate. Sed aliæ turundæ ad alium usum sunt commodiores. Quæ enim fiunt in modum cannulæ, aut è linteo, cerà oblito, aut è plumbo, argento & consimilibus conferunt potissimum ad colluviem è cavitatibus expurgandam; & his rarò in vulneribus utimur. Quæ verò fiunt è linteis implicitis, & involutis, item è stupa, è linamentis carptis à linteo: hæ medicamenta ad fundum ducunt, simul etiam materiam exsiccant, & combibunt, quia materia, è qua fiunt, ad hęc pręstandum est idonea. Quæ fiunt è spongia contorta, è medulla sambuci, è radice gentianæ, potissimùm verò è medulla sorgi; faciunt ad ampliandum foramen.

Porrò impositis Sarcoticis, superponendum est aliquod medicamentum, potissimum ad formam cerati, ut est diapalma, ceratum barbatum; & hoc fit tum ad detinendum sarcotica, tum ad vulnus à frigore defendendum. Utimur etiam linteis & spongiis expressis ex vino nigro austero; eoque vel puro; vel si majori opus est robore, in quo decocta sint balaustium, malicorium, rubus, myrtilli, scabiosa, folia olivæ, & similia astringentia medicamenta.

De exedentibus carnem luxuriantem, vide in doctrina ulcerum: ut etiam epuloticis, sive cicatricem inducentibus.

Cap. 9. *De Cicatricum tollenda deformitate.*

IAM docendum restat, quomodo vitia, quæ post vulnerum curationem remanere solent, curari debeant; ut sunt cicatrices concavæ, eminentes, malè coloratæ, rugosæ, variam habentes figuram, aut magnæ cicatrices remanentes.

Concava igitur fit cicatrix, vel vulneris culpa, vel medici incuria. Culpa vulneris, si vel amissa sit, & excisa portio seminalis, vel in vulnere inveterato per putredinem similiter sit absumpta substantia; tunc enim consolidatio tantùm fit secundùm partes profundis, ut cava maneat cicatrix. Cavitas hæc in ætate adulta, aut inclinante, instaurari nequit; in crescente verò, & robusta ætate, potest aliqua substantiæ portio regenerari. Primùm ergo scarificanda est cicatrix, sectionibus frequentissimis non tamen profundis; deinde imponenda sunt sarcotica, forma unguentorum, quæ remolliant potiùs ipsam partem, & potiùs minus siccent, ac detergant, quam sit ex usu. Proinde ego utor onguento de Betonica, quod fit sine pulveribus, è solo betonicæ succo, oleo, & pauca cera. Incuria medici nonnumquam cava fit cicatrix; vel quia præproperè vulnus ad cicatricem ducitur, evidenti satis cavitate adhuc existente; vel quia labia non tenentur sublevata, sed interiùs inclinata sinuntur consolidari. Et hæ cicatrices cavæ similiter curantur, ut priores; primùm scarificando partem, deinde regenerando carnem. Prohibebimus autem, oe fiat cava cicatrix; si vulnus ad cicatricem ducatur, quando exigua superest cavitas, item si labia suspensa teneantur, impositis linamentis siccis, aut admoto glutino aliquo, cum ansulis, quibus labia, quæ interiùs volunt consolidari, attollere queamus.

Cicatrix eminens fit culpa medici, si vel carnem sinat excrescere, hanc per exedentia absumat: vel unum labium super alterum glutinet. Corrigitur, in primo casu, scarificata parte, & apposito dein catæretico; in secundo casu scarificata similiter parte, & post apposito medicamento epoulotico. Fiunt etiam interdum cicatrices malè coloratæ, ut subnigræ, citrinæ, virides, lividæ, nigræ, albæ; idque propter pravos humores, qui hosce colores habent; qui humores oriuntur, aut è prava victus ratione, aut è visceris alicujus intemperie. Corriguntur, si auferantur causæ efficientes; nimirum pravus victus, & dyscrasia visceris; si denique in parte affecta utamur detergentibus, resolventibus, & siccantibus, Celsus cap. 26. lib. 5. proponit modum corrigendi cicatrices albas, & nigras. Ad albas (sub quibus etiam alii) colores albo vicini comprehenduntur) superponit plumbum album, vel derasum, vel contritum, vel ad modum laminæ tenuioris, laudat etiam radicem cucumeris sylvestris, quæ causam albi coloris, nimirum humorem album, seu pituitosum, à proprietate ad se foras trahit; manifestis etiam qualitatibus eundem dissipat, & digerit. Eadem ratione usurpari potest colocynthis, & alia, quæ pituitam evocant. Laudat etiam Celsus hoc compositum R. elaterii part. i. spumæ argenti part. ii. unguenti pondo iv. quæ excipiuntur resina terebinthina, donec fiat emplastri forma. Ad nigras cicatrices, nigrisve vicinas ait conferre æruginem, plumbum elotum, paribus portionibus. Præterea calamenthum in vino decoctum, & emplastri modo impositum. Nec omittenda ea, quæ tollunt humorem nigrum, causam hujus coloris, ut helleborus niger pulverizatus, aut etiam unguento aliquo admistus.

Rugosa fit cicatrix, si medicus non bene coaptet vulneris partes, quæ cicatrice obducendæ sunt: aut, si non apponit expouloticum debito tempore; vel non apponit secundum omnes vulneris partes, ut opus est, sed in quibusdam partibus debilius, in quibusdam fortius. Corrigitur, primùm scarificatione: deinde medicamentis erodentibus, quibus vulneris partes æquantur, ac planæ redduntur: postmodum epouloticis impositis.

Cicatrices multiformes, & magnæ, factæ culpâ, vel medici, vel vulneris, vix possunt aliter curari. Faciliùs autem corriguntur recentes, quàm inveteratæ.

Quod si cicatrices cute sint duriores, & proinde valde rubræ appareant, cutem emollimus oleo de Ben, oleo de vitellis ovorum; sed præ cæteris ego usurpare soleo pinguedinem humanam; quæ familiaritate quadam temperamenti, ut arbitror, efficaciùs agit, quàm reliqua modo proposita.

Cap. 10. *De Vulneribus Vasorum, id est, Venarum, & Arteriarum.*

VUlnera venarum, & arteriarum ad se trahunt curationem,

tionem, si fiant in vasis majoribus; idque faciunt non ratione vulneris, quod facilè uniri potest, sed ratione symptomatis supervenientis, nimirù profusionis sanguinis.

Cognoscitur autem sanguinis profusio, facilè è vulneris magnitudine, & ex impetu ruentis sanguinis. Præterea ab Anatomico etiam cognoscitur è sede, locoque vulneris, num sit in parte, per quam venæ, & arteriæ, vel majores, vel etiam plures progrediuntur. Num autem sanguis fluat è vena, vel arteria, docet Avicenna Quarta Quarti tract. 2. cap. 16. Primùm enim sanguis arterialis egreditur cum saltu, & impetu, in arteriæ dilatatione, in constrictione contra, sanguis retrahitur; sanguis autem venarum, uniformiter exit. Secundò, sanguis arteriarum est subtilior, venarum crassior. Tertiò, sanguis arteriosus est rubeus, clarus; venarum sanguis, ad nigredinem vergit, nec ita est floridus. Quartò, sanguis arterialis multò est calidior sanguine venæ. Quintò, sanguis arterialis, dum emittitur, plurimo spiritu permistus esse videtur; sanguis venarum non est spirituosus.

Causæ porrò vulnerum vasorum sunt instrumenta externa, quæ vasorum tunicas dividere possunt, pungendo, secando, rumpendo, contundendo.

Quoniam autem sanguis vitæ est thesaurus, sanè ex ipsius largiore profusione mors imminet; hinc fit ut immodicam effusionem sanguinis sequantur desipientia, convulsio, singultus, syncope, ob multam spirituum vitalium, & naturalium inanitionem. Aphor. 9. sect. 7. Difficiliùs autem curatur vulnus arteriæ, quàm venæ, quia sanguis arteriosus magis est fluxilis, ac difficiliùs compescitur; deinde quia arteriæ corpus durum est, & perpetuò movetur.

Quantum ad curandi indicationes, sanguis sistitur, aut clauso, quod perruptum est, vase; aut non amplius fluente sanguine, cap. 3. & 5. lib. 5. Meth. Respicere ergo nos oportet, & ad vasis apertionem, & ad sanguinem fluentem. Vasis apertio claudenda est; clauditur, vel labiis dissidentibus in unum adductis; vel osculo vasis obstructo, seu obturato.

Adducuntur labia, tum opera manuum, tum per deligaturam, tum vinculo, tum refrigerantibus, & adstringentibus. Obstruitur osculum, vel intrinsecùs, vel extrinsecus. Intrinsecùs à sanguine, qui intrinsecè concrescit, ac θρόμβος dicitur. Extrinsecùs iis, quæ foris imponuntur; ut sunt sanguis extrinsecus concretus, digiti, carnosæ partes circa vulnus, item spongia, linamenta, medicamenta emplastica, quæ lentore, & crassitie apertionem obturant; item quæ crustam efficiunt, ut sunt ignis, & medicamenta vim igneam habentia. Ne autem clusum vas à sanguine impetuosè affluente recludatur, oportet nos etiam sanguini prospicere; fluxum avertendo, derivando, revellendo ad partes alias, & sanguinem ipsum refrigerando, ac incrassando, ne tam promptè fluat.

Materiæ ergo præsidiorum diriguntur ad duo; primùm, ut sanguis confluere prohibeatur; secundò, ut apertio claudatur. Confluere prohibetur sanguis, cum totius corporis refrigeratione, tum maximè partis affectæ. Totum corpus refrigeramus. Diæta, Chirurgia, Pharmacia.

Diæta debet esse tenuis, frigida crassioris substantiæ, & modicè astringens; ut scilicet sanguis minuatur, refrigeretur, incrassetur, & in venis restringatur. Non ergo prosunt cibi qui multi sunt nutrimenti, ut ova, carnes, vinum, sed lactuca, endivia, amylum, oryza, ptisana hordeacea, cucurbita, anguria. Conveniunt è carnibus, pedes vitulorum, & castratorum; item capita, & cerebra, quæ lentam habent, frigidamque substantiam. E fructibus conceduntur pyra, cydonia, sorba, mespila, corna, malum granatum, pruna, & alia astringentia.

Potus sit aqua frigida, vel chalybeata, posca, vinum granatorum, aqua hordei, julepus rosatus, violatus aut ribes. Placent aquæ stillatitiæ, plantaginis, endiviæ. Exhibeantur actu frigida, in ea quantitate, ut corporis tantum vires sustineant. In virium prostratione, conveniunt carnes, potius siccæ, quàm humidæ, & sylvestres, quàm domesticæ, ut sunt perdices, phasiani, turtures, aviculæ montanæ aliæ, ova integra; quæ cibaria condienda sunt omphacio, sumach, succo granatorum, &c. aut simili adstringente. Si vinum dari oporteat, illud non sit odoratum, sed nigrum, & austerum. Aër erit frigidus. Vitabitur ira, furor, motus, vigiliæ. Alvus erit libera.

Medicamentis etiam totum corpus refrigeratur; nimirum syrupis, decoctis, potionibus; in primis laudatur potus aquæ frigidę, ut ęger una vice tantum bibat aquæ, quantum potest. Secundum locum obtinent syrupi, vel simpliciter refrigerantes; vel modicè adstringentes; ut syr. de cichor. de portulaca, rosaceus recens, myrtinus, &c. cum aquis convenientibus.

Oportet verò & partem affectam refrigerare; unde repellentibus ea debet madefieri, quò procul ab affecta parte sanguis repellatur. Affundetur ergo posca, vinum nigrum austerum, succus solatri, sempervivi, lactucæ, plantaginis. Hæc medicamenta, & similia, non solùm parti affectæ imponuntur; sed etiam aliquando longiùs à parte affecta, ut officio defensivorum fungantur, & prohibeant, ne ulteriùs sanguis ad partem vulneratam perveniat. In pertinacissimis profusionibus, soleo aquam frigidam subinde perfundere, non solùm supra partem affectam, sed etiam supra omnes partes circumjacentes: cui aquæ interdum acetum misceo, & subinde perfundo; aut lintea in ea madefacta impono, semper mutando, ne incalescant in parte. Rhazis monet, subinde nivem apponendam esse supra partem læsam, quę refrigerat, & propter terrenam substantiam, astringit.

Avertendus etiam est fluxus sanguinis, tum revulsione, tum derivatione. Revulsoria præsidia sunt, primùm venę sectio, quę semper instituenda est, si profusio magna sit, & vires robustę, si vires minus firmę, partiemur venę sectionem in duas partes. Si vires phlebotomiam tolerare nequeant, affigendę sunt cucurbitulę, primùm quidē scarificatę, deinde siccę. In defectu horum omnium, alia revulsoria sunt administranda, ut vincula, inunctiones, frictiones, balnea, & hæc omnia in partibus contrariis parti vulneratæ.

Hactenus de curatione hęmorrhagiæ, quatenus respicit sanguinem. Persequemur jam indicationes, quæ à vasis sumuntur. Clauditur ergo vasis apertio, vel labiis adductis, vel orificio obstructo; quorum prius posteriore melius est, quoniam, & profusionem sedat, & simul vulnus sanat. Adducuntur labia, interdum à seipsis, interdum opera medici; à se ipsis, quando ob nimiam sanguinis profusionem, tunicę vasorum concidunt, & sic labium super labium cadit: qui modus nunquam optandus est. Medicus autem labia adducit, opera manuum, sutura, deligatura, vinculo vase excepto; refrigerantibus, & adstringentibus medicamentis. Per suturam, non intelligimus suturam ipsius vasis; nam tunicæ consutę dilacerarentur, sed suturam totius vulneris, quę fieri debet, ut Guido docuit, in sutura, quam vocat sanguinis suppressoriam; fit hęc acu trajecta, & revoluta supra vulnus, & iterum trajecta, atque iterum, semper ex eodem latere, quemadmodum suuntur pelles. Quia autem nos hanc veram esse antiquorum suturam docuimus, non est, cur eam sanguinis suppressoriam, cum Guidone appellemus. Deligatura fieri debet è duplici initio, è fascia lata, ut supra in vulnere simplici docuimus: id saltem notetur magis expedire, ut fascia ovi albumine

madida ſit, quam ſicca. Porrò ſi non ſperamus hæmorrhagiam ſedari poſſe, adducendo labia ad mutuum contactum, aut ſutura, aut deligatura, recurrimus ad tertium præſidium, quod eſt, vas ipſum vincire filo: volſella enim, ſeu alio inſtrumento adunco vas apprehenditur, paullulum tunica elevatur, deinde aliquantulum intorta, filum undique obvolvitur, & ſtringitur. Ligatura una interdum ſufficit, cum vas, è quo ſanguis profluit, propinquum eſt ſuo principio, nimirum cordi, aut hepati; duplex autem ligatura eſt neceſſaria, cum ſanguis profluit ex utraque vaſis parte. Verum, ut ego ſentio, tutius eſt, ſemper binas efficere deligaturas; quia in corpore noſtro prope infinitæ ſunt venarum anaſtomoſes. Factis igitur duplicibus vinculis, totum vas tranſverſum eſt incidendum; ſic enim pars utraque retrahitur, & vinculum diutiùs conſervatur. Poſtremò medicamenta refrigerantia, & adſtringentia proſunt, quę non ſaltem vaſis tunicam contrahunt, ſed ſanguinem etiam denſant, de his paulò antè dictum eſt. Sunt autem perfuſio aquæ frigidæ chalybeatæ, lintea madefacta in aqua cum aceto modico in vino granatorum, nix, omphacium, decoctum balauſtii, myrtillorum, gallæ immaturæ, ſucci hypociſtidis. &c. Compoſitum tale eſſe poteſt, R. fol. ſolatri, hyoſcyami ana Man. 1. terantur, & cum hordei farina, ac pulvere malicorii, paribus portionibus, & aceto q. ſ. miſceantur, ac ponantur ſupra vaſis aperturam: & hic modus hæmorrhagiæ ſedandæ, per adductionem labiorum, in ſimplici vulnere, quod ex inciſione oritur, ſemper uſurpandus eſt.

Si portio quædam ſubſtantiæ ipſius vaſis ſit deperdita, tunc labia vulneris non ſunt ad invicem adducenda; ſed obſtruendo vaſis aperturam, ſiſtenda profuſio. Obſtructio autem fit intrinſecè, per ſanguinem intus concretum: digitus enim primùm fiſſuræ imponitur, ac tandiu detinetur, donec ſanguis extrinſecùs circa digitum concreſcat; dum enim concreſcit, ſolet etiam aliqua gutta è parte exteriori in orificium delabi, quæ concreſcens ſanguinem ſupprimit.

Quo facto, blandè digitus auferendus, &, ſi opus, alia medicamenta imponenda; ſin minus opus videatur, relinquendus eſt grumus, donec è ſeipſo decidat: hic modus non poteſt adminiſtrari in arteria, cujus ſanguis calidiſſimus difficulter concreſcit, idque maximè etiam ob perpetuum arteriæ motum: locum ergo tantùm habet in vena, quæ non admodum magna ſit, nec in profundo ſita. Extrinſecùs oſculum vaſis obſtruunt, cutis, & carnoſæ partes circa vulnus exiſtentes, quæ ſi ab aliis decedant, reduci debent ſupra oſculum; hæc enim à natura facilè glutinantur. Quoniam verò ut plurimum natura, ſeu figura vulneris hoc non patitur, aliis utimur præſidiis; ſiccis enim linamentis vulnus implemus, ſupraque imponimus ſpongiam ex aqua frigida expreſſam, ſi linamenta ſicca parum valent, poſſunt aceto madefieri. Interdum hæc non ſufficiunt, unde ad emplaſtica medicamenta recurrendum, qualia ſunt, ovi albumen, gypſum ablutum, viſcus, glutinum decoctum, gluten de coriis decoctum in aqua amylum, farina volatilis, thus pingue, tragacantha, maſtiche, terra ſigillata, bolus Arm. ſarcocolla. Pulveribus non utimur ſolis, ſed ovi albo miſtis, cap. 4. lib. 5. Meth. ut fiat maſſa, ad mellis conſiſtentiam. Excepta hæc medicamenta molliſſimis pilis leporinis, tum imponenda ſunt orificio vaſis, tum totum vulnus iis liberaliter implendum. Poſſunt etiam excipi tela aranei, quæ eſt in molendinis plena farina volatili, linamentis minutim inciſis, raſura lintei vetuſtiſſimi, cotone, vel lanugine adhærente cortici caſtanearum in parte interiori; vel lanugine deraſa ex intima parte corrigiarum. Ego frequenter utor pilis leporinis, & frequentiùs xylo, ſeu bombace, quia magis eſt ad manum, utor autem xylo uſto, & ex eo mihi flocculos paro, hiſque medicamentum excipio, & ſubinde impono, primùm quidem, ſupra foramen ipſum digitis premendo aliquandiu, donec totum vulnus ſit repletum prædicto medicamento. Quoniam autem humiditas, quæ è vulnere continuò effluit, emplaſtica medicamenta laxat, & ſeparat ab oſculo vaſis, ſemper eſſet renovanda obſtructio, & ſemper immineret periculum hæmorrhagiæ, propterea carnis generationi intenti eſſe debemus, quæ citò ſanguinem ſiſtat, inſtar operculi; quod Galenus facit hoc medicamento; R. thuris par. i. aloës partem dimidiam; redige in pollinem, & ovi candido miſce ac ſubige, ad mellis craſſitiem, deinde molliſſimis pilis leporinis excipe, & oſculo vaſis totique vulneri liberaliter impone. Thus vi emplaſtica obſtruit foramen, ſiccitate carnem generat, unde in duplici pondere ſumitur, aloë carnem generat & vaſa adſtringit. Si intentio eſt magis generare carnem, quàm ſanguinem ſiſtere, poſſumus plus de aloë ſumere, quàm de thure; ſi ad utrumque æque tendamus, pares utriuſque portiones eſſe poſſunt: in corporibus item duris, plus aloes ſumendum, in mollibus, plus thuris, intemperatis, æquæ portiones. Huic Galeni medicamento Almanſor addit ſanguinem dracon. potiſſimum cum magis carnem generare volumus; Rhaſes addit præter ſang. drac. etiam ſarcocollam, quæ & emplaſtica eſt, & carnem generat. Alii ſic componunt; R. gummi Arabici, aloës ana part. i. thuris reſinoſi part. ii. miſce cum ovi albumine, ad mellis conſiſtentiam. Poſſumus etiam his medicamentis addere ſanguinem humanum, aut alterius animalis, pulverizatum. Rhaſes etiam commendat gypſum ablutum, cum ovi albo. Quod ſi hæc medicamenta impoſita laxentur, humectentur, & remolliantur, abjicienda ſunt, & paranda nova, majori diligentia; indicandum etiam adſtantibus, ut ſi forſan per medici abſentiam ſuperveniat ſanguinis profuſio, omnia medicamenta auferant, & manum intra vulnus imponant, poſtea aquam frigidiſſimam continuò in vulnus infundant, cui aceti quippiam miſceri poteſt, donec profuſio ſiſtatur; id quod etiam à medico interdum fieri poteſt, ſi nondum medicamenta habent parata.

Obſtructo vaſe, vulnere impleto medicamento emplaſtico; forinſecùs faſcia eſt alliganda, è tenui, & veteri linteo confecta; cujus tres, aut quatuor primæ circumvolutiones fiant ſupra vulnus, reliquæ circumducantur verſus venæ radicem, nimirum versùs hepar, aut cor, cap. 4. lib. 5. Meth. Strictura faſciæ fiat ad bonam laborantis tolerantiam.

Situs partis vulneratæ talis erit, qui dolore vacet, & ſurſum ſpectet: dolore vacabit pars, ſi in media figura, id eſt, quæ æqualiter diſtat ab extremis motibus nimirum, extrema flexione, & extrema extenſione, membrum ponatur. Media autem figura non eſt eadem in omnibus articulis; nam in digitis manus, eſt angulus obtuſus; in carpo, recta linea; in cubito, angulus acutus. Si membrum non collocetur in hac media figura, brevi temporis ſpatio dolet, unde inſignis proritatur profuſio; ſimiliter eveniet, ſi membrum inclinatum deorſum ponamus.

Aptè membro collocato, permittemus ſic ligatum, & collocatum per triduum. Tertio autem die ſoluta faſcia, ſi medicamentum firmiter adhæreſcat, oportet ſinere, & ſupra ipſum ſimile medicamentum ſuperponere, & rurſus faſciam circunducere. Sin verò medicamentum parum adhæreſcat, ipſum auferemus, & ſiniſtra manu, ſive digitis, comprehenſo vaſe, dextra rurſus replebitur vulnus, & obſtruetur vaſis oſculum. Sic ergo fit obſtructio medicamentis emplaſticis.

Quod ſi vaſis portio ſatis magna eſt ablata, dictis præſidiis

sidiis nihil efficere possumus; ideoque ad ea præsidia, quę crustam efficiunt, devenire cogimur. Hęc curatio tamen non est tuta: nam si forsan accidat, ut priùs, quàm sanguinis profusio sistatur, crusta cadat, vehementior fit hæmorrhagia, quoniam ex ustione orificium vasis multò amplius est redditum, deinde ustio facit dolorem, & calorem insignem, quæ duæ sunt fluxionis causę; non ergo ad hæc medicamenta est deveniendum, nisi reliqua frustra fuerint experta. Crustam autem efficiunt, vel ipse ignis, ut ferrum ignitum, &c. vel caustica. Chirurgi primùm uti solent causticis; ego autem contrà semper ferro ignito priùs sum usus; huic enim legem, modumque imponere possum; caustico nequaquam, præterea ferrum roborat partem, causticum sæpe corrumpit putrefaciendo: Item ferrum candens non spargitur; at causticum valde dilatatur, quia autem multi patientes ferrum non admittunt, his caustica adhibenda. Debent autem hæc caustica non tantùm habere vim adurendi, sed oportet, ut crustam efficiant altam, & duram, utque pertinaciter inhęreant, in casu enim crustæ periculum est. Hinc Gal. c. 4. lib. 5. Meth. sumit caustica adstringentia, ut sunt chalcitis, misy, atramentum sutorium: calx à Galen. rejicitur, quia licet caustica sit, non tamen adstringit. Avicenna his causticis tum emplastica miscet, tum alia astringentia, & hoc componit; R. vitrioli citrini drag. aa. thuris minuti drag. xvi. aloës, glutini sicci, ana drag. viii. arsenici drag. iv. gypsi subtilissimè contriti dr g. xa. Miscentur, & in liciniis inspersa imponuntur vasis orificio, vitriolum, & arsenicum sunt caustica adstrigentia; thus, glutinum, aloë sunt emplastica: aloë, & gypsum sunt adstringentia. Quidam huic medicamento addunt sanguinem draconis, & hypocistidem, ut magis reddatur astringens.

Si ad ferrum candens est deveniendum, quod multò est tutius: notandum, ut valde sit candens, & omnino rubrum; sic enim citissimè crustam facit, eamque crassiorem. Facta crusta, sine omni mora citissimè studendum carnis generationi, ne forte cadat crusta, antequam caro sit generata.

Hactenus de medicamentis, quæ methodo inventa fuere ad sistendum sanguinem. Nunc proponenda ea, quæ sub methodum non cadunt, & à proprietate hęmorrhagiam sedant: ut apis viva, linteo involuta, & ligata supra membrum, à quo fluit sanguis: lapis Jaspis detentus in manu ejusdem lateris, à quo fluit sanguis, aut membris appensus: aqua, sive succus ocymi, majoris menthæ, succus stercoris asini, aut porci, aut equi, si membrum his infundatur. Quidam utuntur incantationibus, & characteribus scriptis cum proprio sanguine, quibus nihil fido.

De arteriarum vulneribus quædam peculiariter addenda sunt; quod scilicet requirant summam diligentiam in carne gignenda, quæ non erit mollis, sed densior, ac durior, ne subtus nutriamus aneurisma, id est, tumorem perniciosissimum à sanguine arterioso, ob arteriam apertam genitum, qui plures interimit. In gignenda ergo carne supra arteriam, frequenter digito tentandum, num insignis quidem pulsus sentiatur; hic enim aneurismatis est signum. Efficitur autem caro durior, si magis aliquantò exsiccantia imponantur, si unguentorum sarcoticorum vice pulveres sarcotici inspergantur.

Quantum ad vulnera vasorum internorum, quoniam in propatulo non sunt, tantum usurpamus revulsionem, derivationem, cibum & potum, medicamenta emplastica, refrigerantia, & adstringentia. Revulsio ergo fit ex opposito, per venæ sectionem, frictionem, vincula, &c. Cibi habebunt vim emplasticam, & refrigerantem, ut est ovi albumen, caro vervecis, pedes, & capita castratorum, vinum granatorum. Cibi condiantur omphacio, vino granatorum, sumach. Syrupi etiam dabuntur, & decocta, è refrigerantibus, & adstringentibus, in magnis venis, è balaust. hypocistide, rhoë, omphaciu, acacia, gallis immaturis, malicorio; in parvis, sufficiunt aloë, manna thuris, pini cortex, sigillum lemnium, fructus spinæ Aegyptiæ, crocus, hæmatites lapis, & similia, è vino nigro austero exhibita; si tale vinum non adsit, ea aqua, aut decocto plantaginis, solani, rubi, myrtillorum; coquantur etiam ex aqua, folia rubi, myrti, hederæ, salicis; itē hypocistis, orobanche, corna, mespila, pyrastra, mala cotonea, myrti baccæ, &c.

Quæritur autem num in vulneribus vasorum internorum, liceat externa medicamenta apponere? Respondet Galenus cap. 6. lib. 5. Meth. id non licere, nisi cautionibus multis præmissis. Si enim refrigerantia partibus extra applicentur, hæc sanguinem intrò compellunt, & venas in alto existentes implent, & potius profusionem proritant. Præterea hæc aguntur contra methodum, quæ jubet fluxionem ad opposita revellere. Quamobrem præmittenda est revulsio, per venæ sectionem, cucurbitulas, frictiones, balnea, inunctiones calidas, ac digerentes, vesicatoria; purgantia etiam prius exhibenda, tum demum adstringentia & refrigerantia foris imponenda.

Si in his vulneribus sanguinem intus manere contingat, convenit succi nepetæ, unc. i. cum succi plantaginis unc. iij. Si autem sanguis non tantùm extra non fluat, sed etiam intus coaguletur, & concrescat; exhibenda sunt ea medicamenta, quæ concretum sanguinem dissolvunt, ut est bdellium cum acoro sumtum, cyminum pulverizatum, decoctum seminis apii, quod sanguinem concretum dissolvit, & per urinas educit.

Cap. 11. *De Nervorum Vulneribus.*

SUB nervis hic etiam tendines comprehendimus, & de utrorumque agemus vulneribus. In quovis vulnere quidem, etiam simplici, nervorum fibræ minimę læduntur, unde dolor oritur: at de his hic non loquimur, quoniam curationem ad se non trahunt; sed sermonem habemus de nervis majoribus.

Signum nervi vulnerati sumitur è loco vulneris, si scil. vulnus in eo sit loco, per quem multi, magnique nervi transeunt. Requiritur ergo hic anatomes cognitio. Attamen etiam conjectura quadā vulnus tendinis deprehendere possumus, si inflictum sit ad articulos; tendines enim sunt fines musculorum, & fines musculorum semper desinunt ad articulos, vel prope articulos: item si vulnus sit in partibus excarnibus, ut in pede, in summa manu, quæ admodum sunt tendinibus referta. Alterum signum nervi vulnerati, non autem è toto præcisi, est dolor insignis, quem sequitur pulsatio, inflammatio, convulsio, delirium. Quod si nervus per transversum è toto sit pręcisus, horum nihil accidit, nec enim dolet, &c. sed oritur torpor, id est, amissio sensus, & motus ejus membri, in quod nervus ille inserebatur.

Instrumenta nervos vulnerantia pungunt, secant, rumpunt, vel contundunt: unde variæ vulnerum nervorū differentiæ; vel enim sunt puncturæ, vel scissuræ, vel contusiones; puncturæ, vel sunt apertæ, & hiant, vel cæcæ, & connivent; incisiones fiunt per longitudinem, vel transversè: & utræque sunt, vel cum amissione substantiæ, vel sine ea: transversim factę, vel totum præcidunt nervum, vel partem.

Quoad prognosticum, propter *ὁμοιοπάθειαν*, & *συμπάθειαν* cum cerebro, nervis vulneratis, accidunt dolores vehementissimi, convulsiones, quę maximè vulnera reddunt perniciosa, deliria, apostemata, sitis intēsa, vigilię, linguę siccitas,

siccitas, febris vehementissima; quam tamen febrem Avicennas existimat esse ex è mitioribus dispositionibus in nervis vulneratis: unde reliqua multò majora erunt.

Punctura Nervorum ut Curanda.

PUnctura, incisio, & contusio distinctam requirunt curationem. Primùm autem de punctura tractabimus: in cujus tamen curatione multa communia erunt cum reliquis differentiis.

In curatione igitur puncturæ, primò totius corporis habenda est ratio, ne ad nervos vulneratos è toto fiat fluxio, cum sint debiles, doleant, & topica calida, atque attrahentia requirant; unde facilè apostema, & inflammatio orietur, nervique putrescerent: quamobrem Paulus c. 54. l. 4. & Galenus c. 2. lib. 6. Meth. dicunt, vulnerum nervorum curationem, à sanguinis missione esse auspicandam. Purgantia etiam exhibenda; de quibus fusius actum est in doctrina vulneris simplicis. Victus erit extremè tenuis: quarta quarti, tract. 4. c. 2. Avicen. Aër non erit frigidus, ut in aliis vulneribus, sed calidius, alioquin periculum erit, ne oriatur convulsio. Aphor. 18. sect. 5. & cap. 2. lib. 3. per gen. unde & dum solvitur nervi vulnus, oportet ægrum esse in loco calido, habere parata lintea calefacta, &c.

Facta universi corporis procuratione, veniendum ad partem affectam: in qua considerandum, num punctura sit Cæca, an aperta. Cæca fieri solet ab acu, sagitta, pugione, &c. & tum incidenda est cutis per transversum, ad angulos rectos, duabus factis sectionibus: ut sanies exire, & medicamenta ad puncturam usque viribus suis pervenire queant.

Aperta autem punctura, sive arte hac, sive à causa primum vulnerante, imponenda sunt medicamenta siccantia, calida, tenuium partium, ut putredinem exsiccent, saniem ex alto attrahant, ipsamque digerant. c. 2. lib. 6. Meth. cap. 2. lib. 3. per gen. In modo autem utendi, cum Gal. loco citato, notandum, ut & dolor leniatur (per lenientia, item per auferentia doloris causam, non per stupefacientia, quæ frigore nervos lædunt,) & prohibeatur inflammatio. Præstatur autem hoc oleis calidis, ac tenuium partium; quæ unctuosa sua natura laxant, & leniunt partem; deinde facultate calida saniem foras trahunt, & sic causam doloris, ac inflammationis, auferunt; tertiò patefaciunt foramen, & servant apertum. Gal. ergo sæpè puncturam nervi fomento olei actu calidi curavit, oleum lana excipiendo, partemque fovendo: eligitur in primis oleum Sabinum, maximè bimum, & trimum; vetustius enim magis est tenue: nos habemus olea è montibus Paravinis, quæ etiam sunt tenuium partium: præterea multa habemus parata in officinis, multaque ex tempore parare possumus; ut, si incoquamus oleo rutam, aut anethum, fiet oleum tenue, & exsiccans: prodest etiam oleum costinum, oleum de scorpionibus, liliorum alborum, vulpinum, de castorio maximè laudatur; de lumbricis commendatur à Rhasi 13. Continent. oleo de balsamo utitur Avicennas. Fomentum ex aqua, licet calida sit, Galenus improbat, quia humectat; humectatio autem nervis adversa. Porrò considerandum etiam est, quantum siccare, aut calefacere debeat medicamentum puncturæ idoneum; nimirum, ut saniem ex alto evocare, & siccare possit; minus enim calidum, non evocat; justo calidius evocat quidem, sed cum morsu, & inflammatione. Proinde, si è medicamento imposito, vel nullum æger calorem, vel vehementem percipiat, non est conveniens; quia vel nihil saniei educit; vel educit quidem, sed inflammat quoque; si calorem sentiat in parte moderatum, veluti è Sole, bonum est medicamentum; rursus, si æger pruritum, & morsum sentiat, ab imposito medicamento; aut si solum sentiat pruritum, & vulneris orificium magis hiat, quam priùs, ut brevi videatur morsus esse subsecuturus, valentius est medicamentum, quàm oportet; si autem pruritum sentiat, & orificium non sit magis patefactum; bonum est exsiccans, & detergens. Sed quia minus decet periculum facere in parte affecta, consulo, ut medicamenta imponatis parti sanæ ipsius ægrotantis; Si enim tepidam caliditatem persenserit, bonum erit medicamentum. His explicatis proponit Galenus resinam terebinthinam, succum Cyrenaicum, oleum laurinum, lixivia stillatitia, cedrinum oleum, & fermentum; quæ omnia saniem ex alto evocant. Interdum euphorbio miscet oleum; interdum sagapenum, oleum, & terebinthinam commiscet in corporibus duris; miscet etiam oleum & sulphur vivum, ad sorbilem spissitudinem in minùs duris corporibus; in duris ad mellis crassitiem. Feliciter etiam hoc utitur; R. ceræ par. j. terebinthinæ, picis, ana partem dimidiam, euphorbii partem duodecimam; pro varietate tamen corporum, nunc minus nunc plus de euphorbio admisceatur: cap. 2. lib. 6. Meth. cap. 2. lib. 3. per gen. Sic ergo nervorum curantur puncturæ.

Quod si negligentia vel ægri, vel chirurgi, nervi puncturæ accidat dolor, inflammatio aut convulsio; his occurrendum, juxta Aetii doctrinam, cap. 27. lib. 14.

In inflammatione ergo nervi, & putredini, & inflammationi resistendum, per refrigerantia, & siccantia. Proderit ergo farina fabacea, aut ervina, aut hordeacea, vel cicerum, ex oxymelite decocta. Valentiùs refrigerat milii farina ex oxymelite decocta. Antequam autem hæc imponantur, locus fovendus est oleo, cui modicum aceti sit admistum.

Si cum inflammatione dolor insignis urgeat, farina fabacea, aut ervina, cûm modica sapa decoquenda, & paucissimo aceto: pars tamen priùs oleo tepido fovenda: ad minuendum etiam dolorem, & inflammationem, necessaria est venæ sectio; vel si vires eam non permittant, hirudines, cucurbitulæ scarificatæ; vesicatoria etiam prosunt in partibus oppositis.

Si dolor, & inflammatio sit insignis, imminet convulsio; proinde huic occurrendum. Foveatur spinę medulla oleo calido; prætetea etiam membrum, in quo est nervus vulneratus, verbi gratia si sit punctura in manu, inungatur totum brachium, maximè sub axillis, qua nervi progrediuntur; item tota spina colli, & thoracis, oleo, lanisque foveatur. Si in pede fiat punctura, non solum crus inungendum est, sed etiam lanæ oleo calido imbutæ ad inguina sunt apponendæ: similiterque faciendum per totam spinam lumborum, & ossis sacri, ad usque extremitatem. Si convulsio jam excitata sit, satis est periculosa Aphor. 2. sect. 5. multi enim ex ea moriuntur, quia affectio, seu phlegmone, communicatur cerebro, & spinali medullæ per partem, post partem. Causa convulsionis in punctura est repletio sive copiosus humorum influxus ad partem affectam, & inflammatam. Curatio ergo erit, evacuatio; unde administramus revulsoria præsidia, venæ sectionem, cucurbitulas, hirudines, vesicatoria, &c. Post accedendum ad ipsam convulsionem sedandam, fotu olei calidi, lanis oleo adspersis, medicamento liquido ex euphorbio, & castoreo, c. 2. lib. 3. per gen. Ego autem soleo totum membrum convulsum infundere in oleum calidum, veluti in balneum, & in hoc oleo membrum detinere jubeo, donec sedetur convulsio; efficacius autem reddo oleum, si incoquo aliquid castorei, aut lumbricorum terræ.

Incisio Nervorum ut curanda.

Incisio fit, aut per longitudinem, aut in transversu; & utraque est vel cum cutis præcisione, ut nudatus sit nervus; vel ut non sit aëri expositus. Sicut autem in nervo puncto timemus putrefactionem nervi, propter saniem, quæ continuo segregatur; ita etiam in nervo per longitudinem inciso, & nudato, putrefactionem timemus; ac proinde similiter indigemus siccantibus, quæ saniem absumant, & digerant. Hæc autem siccantia in punctura erunt calida, & tenuia, ut ad imum penetrare, saniemque evocare possint; hic nec calore, nec tenuitate opus est, quia medicamentum contingit nervum detectum; unde hic requiruntur siccantia in activis temperata. Quantum autem siccare debeant hæc medicamenta Gal. explicat c. 3. lib. 6. Meth. c. 2. lib. 3. per gen. ut scilicet cum minima mordicatione exsiccent. Hoc autem facit calx lota, in multo oleo soluta, & linamentis imposita; item pompholyx lota, & rosaceo largiore liquata, & imposita; lotione enim deponitur mordicatio. Aetius valde laudat unguentum Isidis dissolutum in plurimo oleo rosaceo. His adjungantur inunctiones, & fomenta spinalis medullæ, sicut in punctura diximus.

Si nervus totus dissectus sit, non oritur convulsio, quia pars utraque retrahitur, & facile curatur iis, quę carnem implent.

Si quadantenus è transversò dissectus est nervus, metus est doloris, inflammationis, & potissimum convulsionis: inflammatio enim facilè à fibris dissectis, ad non sectas progreditur; unde convulsio in fibris non sectis excitatur. Convenit ergo largior sanguinis missio, victus tenuior, quies, fomenta continua ex oleis propositis, ad spinalem medullam; aut etiam in inguinibus, si vulnus sit in crure: aut sub axillis, si in brachiis. Medicamenta, quæ imponi debent vulneri, eadem sunt quæ in nervo nudato.

Contusio, & distorsio nervorum, ut curanda.

Si contusio nervi sit cum exulceratione cutis, non modò requiruntur medicamenta siccantia, sed etiam partes cutis dissidentes constringentia, & contrahentia; unde utiliter imponitur cataplasma ex oxymelite, & farina fabacea: aut si desideramus siccantius, è farina ervi, & oxymelite; aut si adhuc magis exsiccans optamus, ex Iride, Illyrica, & oxymelite; item folia umi oleo imposita, betonica superposita, cinis sarmentorum vitis, mistus oleo, pinguedini gallinæ, & aceto.

Si contusio nervi sit sine vulnere, aut exulceratione cutis superpositæ, pars sæpius fovenda est oleo calente; item emplastro è radice cyclaminis, cum sale, & melle; & si magis exsiccans volumus, addatur majorana; fomentum similiter è decocto mentastri; quæ omnia siccantia sunt, & tenuium partium præterea aliquantulum calida, ut ex alto evocent & putredinem omnem prohibeant.

Si contusio sit cum dolore, & exulceratione, oportet lenire dolorem, facta perfusione ex oleo chamæmælino, anethino, irino, de ruta, de matricaria; hyeme autem ex oleo de castoreo. Si tandem contusio sit cum dolore, & sine exulceratione, confert decoctum acori, & Iridis, item narcissi cepa trita cum melle.

Non modò autem nervis contusis conferunt localia, sed etiam per os assumpta, ut si sumatur dr. i. gentianæ, item opopanax cum vino, & melicrato; Acori decoctum bibitum Scordium haustum, Ammoniacum cum melle, decoctio chamedryos recentis epota.

Quodsi casu, vel motu, vel alia occasione, nervi distorqueantur, ut motus impediatur, confert althæa recens cocta, & imposita.

Si in nervo contuso, distorto, aut quomodolibet vulnerato, remaneat durities, ut sæpè fit, propter humorum crassorum affluxum, unde stupor in parte frequenter persentitur, conducunt mollientia, & digerentia; ut bdellium in aqua solutum, & par pondus radicis malvavisci contritæ: item radix lilii trita, cum sapa: item galbanum, bdellium, euphorbium, cum fæce olei; præterea diachylum magnum, cum styrace liquido: oleum liliorum alborum, oleum anethinum, adeps anseris, bdellium cum adipe dissolutum, oleum de narcisso, oleum, in quo brancæ ursinæ folia sint macerata, & decocta, tum per se, tum cum modica cera nova; ultimo suffumigium è lapide pyrite, aut molari, quod fit ex aceto; sed hoc est resolvens valentissimum: molliens verò, quod huic respondet, est œsypus, id est sordities lanarum.

Cap. 12. *De vulneribus Ligamentorum.*

Ligamentis vulneratis, quia sensu carent, non pertimescenda sunt dolor, vel convulsio. Scopus ergo erit siccandi saniem, quæ è ligamento vulnerato segregatur, ne ligamentum putrefaciat. Hic autem tutò valentioribus uti possumus, propter ἀναισθησίαν; ne tamen insigniter modum excedant. Apponitur theriaca, cum trochiscis Andronis, Pasionis, & Polyidæ, modico oleo vetere liquatis.

Si ligamentum contundatur, aut contorqueatur, nullo modo utendum est fomento ex aqua calida, quod quidam faciunt, quia putrefacit, sed potius calidis, & aliquantulum adstringentibus; ut oleo nardino, mastichino, emplastro barbaro magno, &c.

Cap. 13. *De Capitis Vulneribus: & primùm de partibus Capitis anatomica consideratio, ad præsens negotium necessaria.*

Hactenus de vulneribus egimus partium Similarium, carnis, venarum, arteriarum, nervorum, ligamentorum. Deinceps, de Instrumentorum, non omnium quidem, sed tamen præcipuorum vulneribus loquemur: qualia sunt Capitis, Thoracis, & Abdominis, itemque partium hisce quasi ventribus inclusarum.

Capitis ergo vulnera quod attinet, cùm magni ea esse momenti, & adeò negligenter à plerisque tractari constet: nos universam eorum rationem breviter, & sufficienter persequemur. Primùmque videbimus, quornam sint capitis partes: & quid in unaquaque particula notandum, quod ad notitiam, præsagium, aut curationem, conducat.

Capillis igitur cutis subjecta est; in qua notanda sunt, crassities, sensus, vasa, & musculi subjecti. Quoad crassitiem, tenuissima est cutis in syncipite, in aliis partibus crassior; unde vulnus syncipiti inflictum, licet modicum videatur, periculosum tamen est; quia ob cutis tenuitatem noxa facilè cerebro communicatur, eadem de causa in tali vulnere semper suspicandum est, os cranii subjectum esse læsum. Præterea, cutis capitis sensum obtusum sortita est. Et propterea, si de fractura cranii dubitamus, audacter cutim incidere debemus; quia, & facilè ea sanescit, & dolor non adeò magnus est. Cavendum tamen, ne fiat incisio in partibus anterioribus ad frontem, ubi musculus est, qui transversim sectus, facit, ut supercilium super oculos cadat; ideoque aut non secandus, aut saltem secundum fibrarum longitudinem. Vena etiam, quæ in fronte apparet, non debet secari; aut si forsan secetur, obstructione oculi profusio sanguinis sistenda. Multò minus admittenda est sectio partium cutis lateralium; nam utrinque

temporibus in signis musculus adest, quo læso, convulsio, phrenitis, & febris excitatur. Per partes temporales etiam flexuosa vasa excurrunt, quorum sanguis difficulter compescitur; & propterea etiam ab harum partium sectione abstinendum.

Sub cute locatur pericranium. Unde discimus, ut in perforando cranio incidamus, & cutim, & pericranium, totumque os à pericranio nudemus; alioquin, si terebra imponatur supra pericranium, inflammationes, febres, & alia symptomata consequentur: cum enim pericranium oriatur à dura matre, per suturas, extra calvariam, transeunte; affecto pericranio, facilè propter continuitatem duræ etiam matri affectio communicatur.

Cranium sequitur, quod os est è multis ossibus coagmentatum per suturas: quarum quinque sunt ad nostrum facientes propositum, Coronalis, lambdoeides, sagittalis, & duæ squamosæ. Ubi ergo terebra perforandum est cranium, vitandæ sunt suturæ: quia per has dura mater exit, & pericranii generationem: quia dilacerata, vulnus facilè inflammari, & lethale reddi posset. Hinc etiam patet ossa circa suturas non esse solida, sed divisa, & proinde in ictibus ad resistendum infirma: & pus ibi contractum facilè descendere, & ad cerebrum transfundi posse. Tertiò utilis est cognitio suturarum, ne decipiamur, ut Hippocrates, putantes fracturam, aut rimam esse id, quod sutura est. Secundò in cranio notabimus crassitiem, & tenuitatem: in media parte os est tenuissimum: in occipite crassissimum: in fronte medio modo se habet. Hinc vulnera in syncipite magis sunt periculosa, quàm in aliis partibus, ob cutis, & ossis tenuitatem: ob multam cerebri portionem, quæ syncipiti subest, ob contusionem vasorum per parvos sinus internæ calvariæ, & sincipitis excurrentium: ex his quippe sparsus sanguis inter cranium, & duram matrem, causa est mortis.

Dura mater, membrana est sub cranio posita; quæ vulnerata, convulsiones, & alia prava symptomata sequuntur; idque magis, si vulneretur in parte capitis media, secundum longitudinem capitis; per hanc enim partem sinus duræ matris excurrit, sanguine refertissimus, qui præcisus replet totum spatium vacuum, inter cranium, & duram matrem, cum morte cita ipsius ægrotantis.

Pia mater cerebri corpus tangit; hinc vulnus fieri vix potest in pia matre, nisi & cerebrum vulneretur. Venis mater pia abundat; unde in ipsius vulnere sanguinis profusionem exspectare oportet.

Cerebrum piæ matri subjacet, inque ventriculis plexus venarum, & arteriarum habet minutissimos, qui in ictibus capitis facilè rumpuntur.

Cap. 14. *De Differentiis vulnerum Capitis.*

DIFFERENTIÆ vulnerum capitis petuntur à causis; quæ in vulneribus capitis sunt, incidentes, pungentes, & sæpissimè contundentes. Ab incidente instrumento fit Incisio, seu Dissectio cutis, cranii, meningum, vel cerebri ipsius. Simplex quidem incisio, sine amissione substantiæ, in cute, & pericranio, dicitur vulnus capitis simplex; in osse, à Paulo dicitur ἑδρα. Si incisio fiat in cranio, cum amissione substantiæ, vocatur à Galeno Dedolatio, in lib. de defin. Med. A causa pungente fit perforatio cutis, cranii, meningum, &c. In incisione tamen, & perforatione fieri vix potest, quin & caput contundatur; unde contusiones esse frequentissimas diximus. Contusio autem potissimum consistit in cute, & cranio; nam meninges, & cerebrum non recipiunt contusionem, quia sunt mollia corpora. Contusio autem duplex est; una quando pars in profundum recedit, sicut in vase stanneo, aut plumbeo accidit; altera, quando pars contrahitur, & constringitur in sua substantia, sicut in corpore spongioso. Cutis utroque modo contundi potest; ut etiam cranium si fractura, seu rima sit cõjuncta. At cranium sine rima primo modo contundi nequit secundum Hippocratem in lib. de capitis vuln. sc. in hominibus adultis, quorum calvaria propter siccitatem, non potest in profundum recedere sine fractura; licet secundum Gal. in lib. de def. med. & Paulum, c. 90. lib. 6. in calvariis puerorum ob mollitiem id accidere queat. Secundo autem modo contundi posse cranium sine rima, non est controversum. Porrò contunditur vel cutis vel cranium, si cutis est simplicissima species contusionis. Cranium contunditur vel sine rima, vel cum rima. Si sine rima fit contusio, ea vel fit absque læsione partium internarum, estque sine periculo; vel cum læsione partium internarum potissimùm nervorum mollissimorum, aut venarum, quæ est periculosissima; aut duræ matris, quæ per suturas exiens interdum à partibus propinquis contunditur & putrescit. Dum autem cranium contunditur cum rima, seu fractura: tunc cranium frangitur vel in loco contuso, vel alia in parte. Si in loco contuso, tunc rima, vel primam saltem cranii laminam apprehendit, vel pervenit ad meditullium, vel denique ad interiorem cranii faciem. Si calvaria non frangatur in loco contuso, tum vel in proximo, vel in opposito. Et hæ omnes sunt species vulnerum capitis.

Verum dubitatur de ea contusionis specie, in qua cranium finditur in ea parte, quæ opposita est loco contuso. Celsus enim cap. 4. lib. 8. & Soranus hoc statuunt, & comprobant tum experientia sua, tum ratione à vitro desumpta, quod in una parte contusum, in opposita rumpitur. Et hinc Celsus monet, ut, si sub contusione in calvaria non reperiatur rima, opposita pars consideretur, num in ea tumor aliquis obortus sit; tunc enim cute secta, fracturam ibi deprehendi asserit. At Paulus, Guido, & alii, hoc negant: rationem enim non valere dicunt, cum vitrum omnino sit fragile, vacuum, undique sibi continuum; cerebrum verò durum, plenum, & suturis coagmentatum. Ad experientiam respondent, fieri posse, ut æger contuso cranio in priore parte, retro etiam cadat in posteriorem, & hanc tum demum frangat. Ego verò Celsi sententiæ adhæreo, qui postremam calvariæ partem fractam vidit, sine casu in posteriora; hoc tamen rarò accidit, & ut puto, in iis, qui cranium habent valde solidum, in quo suturæ obscuræ sunt, ut in eo aër magis unitus circumferri queat. Cùm enim aër in cranio existens ex ictu commovetur & utrimque hinc inde aufugiens ictum ferientis, continuus fertur per totam cranii substantiam; post in concursu aër uterque ad partem cranii oppositam allidit, & retroflectitur, & sic cranium renitens, ac non extensibile, frangit; non aliter ac duo homines, qui in velocissimo cursu sibi invicem obviam facti necessariò retroflectuntur.

Cap. 15. *De Signis Vulnerum capitis.*

IN capitis vulnere ab incidente, & perforante instrumento, si dubitamus de fractura calvariæ, videbimus num signa fracturæ cranii adsint; solet enim sæpe vomitus biliosus sequi, item casus, & obcæcatio, non tamen semper: præter etiam hæc symptomata, interdum rima oculis apparet, interdum propter exiguitatem non cernitur, nisi cranium prius respergatur attramento scriptorio; & deín detergatur; vel specillo immisso explorandum, num id, quod occurrit, lubricum sit, an asperum; si lubricum, os non

non est fractum; si asperum, modò ne sint suturæ, est fractum. Perpendere etiam debemus vulneris profunditatem, & magnitudinem, num instrumentum potuit pervenire ad cranium, nec ne.

In contusione etiam cognoscendum est, num cranium sit fractum, nec ne. Si ergo cutis superposita sit integra; quæremus, num is homo bilem vomuerit, num sit obcæcatus, num obmutuerit, num sanguis per nares, & aures effluxerit; num sine sensu quasi dormiens jacuerit; num ipsum vertigo apprehenderit, hæc enim supervenientia indicant, os esse fractum. Si non superveniunt, nihilominus oportet dubitare de fractura cranii; ideoque signa capienda ab omnibus iis, quæ ad contusionem efficiendam concurrunt. Percunctabimur igitur num facta sit percussio lapide, ligno, aut ferro, & num levi, vel ponderoso, aspero, vel leni, vehementer an leviter, num patiens sit juvenis, an senex, robustus, vel debilis, num habuerit caput sanum, an verò malè dispositum, num æger in contusione persenserit veluti fragorem quendam. Quidam præter hæc signa, etiam his utuntur. Sumunt thuris, ceræ, ladani. unc. ij. resinæ terebinthinæ, aceti, farinæ fabarum unc. i. hæc mista imponunt capiti deraso, in loco contuso, & sequenti die auferunt, sique medicamentum in una parte magis quam in alia siccatum apparet, ibi os subesse fractum dicunt. Alii præcipiunt ægro ut dentibus filum apprehendat in una extremitate, in altera apprehenditur à manu, deinde baculo percutitur filum; & si æger in aliqua parte capitis dolorem sentiat, ibi os fractum esse dicunt. Alii filum dentibus apprehensum, manu sæpius ex altera parte trahunt; & ubi æger dolorem sentit, ibi fractum esse os asserunt. Nonnulli præcipiunt ægro ut dentibus frangat amygdalum, aut nucem avellanam, & ubi dolor sentitur, ibi os fractum esse putant. Hæc signa, ut verum fatear, possunt quidem ostendere læsionem musculorum temporalium, moventium maxillam inferiorem; dum enim hi trahentes dolent, signum est læsionem esse in ipsis musculis, non autem in cranio. Si cutis non sit integra, sed rupta eadem hæc signa fracturam cranii patefacient: imponitur enim medicamentum infectum colore nigro, ut atramento scriptorio; dein linteum oleo madidum superponitur; ultimo cataplasma è massa, seu frixa polenta; postero die vulnere resoluto, oportet os deradere, & ubi sub derasione os nigrum apparet, ibi est contusio.

Interdum calvaria osse nudata, non frangitur in loco contuso, sed in parte vicina aut opposita; & talis fractura non potest cognosci in principio, sed saltem in progressu, è symptomatibus supervenientibus, ut sunt vomitus, bilis, obcæcatio, &c. His enim præsentibus, si in loco, ubi cutis discissa est, fractura non conspiciatur, alia parte considerabimus, num locus sit mollis, num tumeat, vel doleat; ubi hæc apparuerint, cutis protinus incidenda sub qua os fractum reperietur. Si fractura sit facta in parte vicina contusioni, ut os nudatum sit hæc aderunt signa à me in praxi observata. Primò, vulnus ea parte, qua respicit os fractum, non sanatur, in aliis verò cicatrice obducitur. Secundò, ex eadem parte ichor quidam tenuis exit. Tertiò, sanies ex parte copiosior effluit: quàm sit pro ratione magnitudinis vulneris. Quartò, caro mollis, laxa, hebes, & flaccida ex parte subcrescit. Quintò, per intervalla febricula accedit. Sextò, si stylus immittatur, cutis à cranio separata repetitur. Ultimò, eadem parte tumor apparet aliquis, & mollities ipsius loci.

Cognito cranium esse fractum, oportet etiam nosse, quàm profunda sit fractura, num tima ad duram matrem accedat; cujus tria sunt signa. Primum enim, æger clauso ore, & naribus spiritum omni conatu detineat, & ad superiora impellat; si tunc per rimam exeat halitus, aut humor quidam vaporosus signum est penetrare: in spiritu enim cohibendo, dura mater inflatur ut aër seu humor, qui est in spatio inter duram meningem, & cranium per rimam extrudatur. Alterum signum est Guidonis qui mastiches pulverem miscet albumini ovi ducitque super linteum, & fracturæ imponit; postero die, si medicamentum siccius apparet, ea parte quæ fracturam respicit, signum est, totum fractum esse, quia calor ex internis partibus exhalans medicamentum siccat. Ultimum, & certissimum signum est, ut disperso atramento scriptorio super rimam, cranium deinde abradatur usque quò rima nigra appareat; sic enim facilè cognoscitur, quantùm rima intrò penetret.

Si dura mater sit vulnerata, aut ab aliquo ossis frustulo, seu spiculo recedente violata, signa sunt, præter bilis vomitum, casum, obcæcationem, & vertiginem; quod torpor accedit, mens non costat, nervorum vel resolutio, vel distensio sequitur, febris adest acuta, & continua, Celsus c. 26. lib. 8. signo adfert vulnerati cerebri, aut membranarum ejus, tum prædicta, tum sanguinem per nares, vel autes exeuntem, &c.

Quoad Prognostica. Primùm, vulnera quò magis cerebro vicinia, eò periculosiora. Deinde, minus periculum est ex incisione, majus è perforatione, maximum è contusione. Tertiò, vulnera in media capitis parte sunt periculosissima, quia ibi copiosissimum consistit cerebrum, quia parte ea tenuissimum est cranium, & quia ibi nulla est via, per quam noxia materia expurgari queat; in occipitio contra se res habet: in anteriore parte, id est, in fronte, medio se modo vulnera habent, licet enim & hic cerebrum sit copiosum, os tamen satis est crassum, & præterea viæ adsunt expurgandæ materiæ noxiæ, nares, os, aures. Item, vulnera ad suturas sunt periculosa, quia & os ad resistendum est ibi infirmum, & dura mater pertransit, & facilè è vulnere superposito sanies descendit in duram matrem, Quartò, quoad symptomata supervenientia, pro eorum ratione, majus, vel minus est periculum. Quintò, causæ concurrentes faciunt vulnus magis, vel minùs periculosum, si scilicet factum sit instrumento ponderoso, angulari, ex alto, animo irato, &c.

Tandem omne capitis vulnus periculosum est; etsi enim simplex sit pericranii incisio; cùm tamen hoc à dura meninge ortum trahat, facilè huic inflammatio pericranii communicari potest, ut vulnus alioquin exiguum, fiat periculosum. Si verò vulneretur cranium, præter jam dicta pericula (nam & hic læsum necessariò est pericranium) hoc accedit incommodi, quod medicus ignorat, num in parte vicina, vel opposita facta sit fractura; item si fractio in contuso fiat loco, sæpe non conspici potest, fieri etiam potest, ut integra ossis externa superficie, spiculum ossis in parte interna è contusione recedat, & duram matrem pungat, sitque mortis causa; præter hæc etiam multa sub contusione fiunt, quæ à medico ignorantur, ut si contuso capite, aut rumpantur mollis aliquis cerebri nervus, aut vena aliqua in plexu choroeide, vel in pia matre, &c.

Cap. 16. *De curatione simplicium, & exteriorum Capitis vulnerum.*

Sicut in omnibus vulneribus sanguinis profusio & inflammatio metuitur, ita etiam in capite.

Hęmorrhagia quidem maxime circa tempora, piam matrem, & sinus duręmatris, ubi multę sunt venę, inflammatio verò vel sola in capitis vulneribus mortem infert

inferre solet. Celſ. c. 4. lib. 8. & c. 26. lib. 5. His autem, qua ſit ratione occurrendum, ſuprà in vulnere carnis ſimplici docuimus. Accedamus igitur jam ad locum affectum.

Et primò quantum ad vulnus è ſimplici cutis inciſione factum; quidam volunt labia in hoc vulnere ſuturis connectenda eſſe, quoniam hæ labia mutuò adducunt (quod deligaturis ſufficienter in capite fieri nequit, ut in aliis corporis partibus) & prohibent, ne caput ab aëre externo offendatur, c. 90. art. med. Et hæc eſt ſententia Guidonis, & Avicennæ, lib. 4. Fen. 5. tract. 3. c. 1. & Archigenis c. 1. lib. 2. per loca.

Contra, Chirurgorum vulgus vulnera hæc per carnis generationem curat, relinquendo labia ab invicem ſeparata; dicunt enim cutem capitis inciſam non glutinari, ut reliqua cutis unitur; unde ſanie ad pericranium generata, labiis adductis pericranium poſſe inflammari, os putrefieri poſſe, & inflammationem duræ matri communicari, ut vulnus etiam parvum, periculoſum ſic reddatur. In Guidonis opinione, evitatio aëris frigidi non cogit ut fiant ſuturæ; poteſt enim hæc alteratio aliis etiam modis vitari, ut velamentis, tegumentis, ſtupa, alteratione ipſius aëris. In altera ſententia, cum dicitur cutim capitis non poſſe glutinari, hoc experientia quotidie refutat; quamvis enim ubi craſſior, duriorque cutis eſt, difficilius uniatur; attamen & hæc unitur.

Ad Dubitationis autem ſolutionem quod attinet, ſi cutis tantum ſit inciſa, ſine læſione pericranii, vulnus conſuendum eſt: quod ſi pericranium una inciſum eſt, illæſo tamen oſſe, vulnus curandum eſt per carnis generationem, diducto pericranio, & oſſe conſcalpto, & abraſo; ut voluit Galenus c. 1. lib. 2. per loca. & Hippocrates in lib. de capitis vuln. ubi ait vulnus cum oſſe nudato adſtringi non debere.

Tres autem cauſæ afferri poſſunt, cur vulnus cum pericranii læſione, per carnis generationem, ſine ſuturis, curari debeat. Primùm enim dum in ſuturis acu pangitur pericranium, dumque partes ejus ſimul attrahuntur, fit dolor, quem inflammatio ſequi poteſt, & hæc facilè duræ matri poteſt communicari, à qua ſcilicet pericranium oritur. Secundò, ſi infra pericranium conſutum ſanies oriatur, hæc facilè ipſum cranium corrumpere poteſt. Poſtremò, fruſtrà conſuitur pericranium, quod cùm ſit tenue, exangue, & nervoſum, glutinari nequit, ut Gal. de veſica prodidit. Com. Aphor. 18. ſect. 6.

Porrò in pericranii inciſione, Galenus præcipit os deradi, propter tres præcipuè cauſas. Primò enim fieri non poteſt, ut læſo pericranio (quod validiſſimè cranio adhæreſcit, ſummèque tenue eſt) non etiam cranium aliquo modo lædatur: at propter modicam cranii læſionem, neceſſarium eſt os deradere; ut ſuo loco docebitur. Secundò, inciſo pericranio, os nudatur, & ab aëre alteratur; at caro gigni nequit, niſi os ab aëre alteratum deradatur. Tertiò, quæ præcipua cauſa eſt, ſi os non deradatur, caro nec generari poteſt, nec inhærere, ſeu firmari, cum os in ſuperficie ſit lævigatum, & perpolitum; ſi verò deradatur, & aſperius reddatur, citiſſimè caro generatur; quoniam ſic oſcula venarum aperiuntur, ut facile ſanguis ſuppetat pro carnis generatione.

Hinc manifeſtum fit, omninò allucinatum eſſe Rhaſin, 15. Continent. 5. cap. & Serapionem, in cap. de cura Sodæ à percuſſione, ubi præcipiunt, vulnera capitis, cum oſſis fractura, uſque ad piam matrem, eſſe conſuenda. Si enim, inciſo pericranio, ſuturæ prohibentur, quantò magis in cranii fractura?

Non damno Chirurgos, qui nullũ capitis vulnus, etiãſi cutis ſolùm inciſa, ſit conſuunt: ſi enim in tali ſimplici vulnere, non tota incidatur cutis, labia non ſunt ſeparata, & proinde ſuturis non indigemus; at tota cutis incidatur propter continuitatem, & inhærentiam, quam habet cum pericranio, periculum eſt, ne etiam pericranium ſit læſum; in quo dubio, tutius eſt relinquere vulnus apertum, & abſtinere à ſutura, perque carnis generationem curare: ſi enim ſic fiat, nullum ſequitur damnum, niſi quod aliquantò tardius ſanatur vulnus carnis generatione, quam unione.

Contra, ſi incidatis in vulnus capitis, cum ſola cutis præciſione, à chirurgo conſutum, non poteſtis opus chirurgi reprehendere; propter Galeni, & Avicennæ auctoritatem. Facta igitur ſutura, ſicut in ſimplici carnis vulnere diximus, oportet ſupra labia ſpargere pulveres adſtringentes, ut in humidioribus naturis, & parvis vulneribus. R. pulveris roſarum rub. plantag. ana part. æqu. miſce. in corpore robuſtiore, ſicciore, & vulnere majori, convenit. Serapionis medicamentum, quod eſt: R. aloes, ſarcocollæ, ana drach. j. corticum thuris drach. ij. ſang. drac. ſem. Mil. pulverizata ſubtiliſſimè, poteſtis huic etiam addere bolum Arm. Pulveribus inſperſis, deſuper ceratum aliquod imponendum; hyeme, ceratum barbarum, æſtate, ceratum de minio, aut de ceruſſa; mediis temporibus diapalma.

Si autem placet vulnus per carnis generationem curare, priùs oportet concoquere, ſeu pus movere, quod fit, in humidioribus naturis, reſinæ abietinæ drach. vj. & ovi vitello num. 1. ſi corpus ſiccius ſit, prædicto addemus thuris drach. j. hyeme optimum concoquens hoc eſt. R. reſinæ terebinth. drach. vi. olei hyperic. drach. iii. thuris pulverizati drag. i. ovi vitellum num. 1. Miſce. Ubi ſub hoc medicamento apparet pus bonum, quod fit ſpatio unius diei, vel bidui, aut ad ſummum tridui, vulnus autem non eſt ſatis purum, aut deterſum, prædicto medicamento addimus plus reſinæ, aut drach. ii. mellis; poſtea verò imponimus, quæ vulnus carne implent; hyeme ſcilicet, & in naturis ſiccis, duriſque unguentum Iſidis; æſtate unguentum de tuthia; mediis temporibus, unguentum de betonica, cum pulveribus compoſitum, ut in officinis paratur, pro ſiccis naturis: in humidioribus utimur unguento de betonica, ſive pulveribus, è ſucco beton. ol. & cera pauca. Verùm, antequam unguentum ſupra labia vulneris ponatur, os ſubjectum deraſum poſtulat primùm remedium ſarcoticum, quod valde ſiccum ſit, & poteſtate, & actu; quia os ſua natura ſicciſſimum. Priùs ergo ſupra os hic pulvis ſpargitur. R. rad. irid. ariſtol. thuris, ana drach. ſem. Miſc. in naturis autem humidioribus interdum thus pulverizatum ſolum ſufficere poteſt, ut in pueris. Generata carne, inducitur cicatrix, vel linamentis ſiccis, vel pulveribus de tuthia, cornu cervi uſto; item pulv. roſarum, malicorii; ſupra autem imponenda cerata, quæ ſupra modo retulimus.

Cap. 17. *De Curanda fractura Cranii, quæ non pervenit ad duram meningem.*

HActenus de vulnere, quod cuti ſolum, & pericranio inflictum eſt, ſequitur vulnus, in quo cranium etiã læditur. Si læditur ab inſtrumento incidente, vel perforante; non poteſt tale vulnus contingere, niſi cum ruptura cutis; at ſi à contundente læditur, ſeu frangitur, hoc fieri poteſt, & ſine cutis ſuperpoſitæ ruptione, & cum cutis ruptione. Præterea, fractura hæc, ſeu rima, vel totum apprehendit, frangitque cranium; vel deſinit in aliqua cranii parte.

Primùm ergo nos de leviſſima cranii fractura agemus, quæ non penetrat ad duram matrem: ſi igitur cranium rumpatur, & cutis ſuperpoſita non rumpatur, incidenda eſt cutis ad angulos rectos, crucis modo, ut fiſſura detegatur;

unde

unde non solum cutim, sed etiam pericranium præscindere oportet, & longè à fissura deducere, secundùm Avicennam, quintæ quarti, tract. 3. cap. 1.

Detecta autem fissura, Avicenna vult statim ossis fracturam scalpro deradendam esse, quandiu illius apparet vestigium: at Celsus c. 4. l. 8. præcipit, prius utendum esse medicamentis, deinde si hęc curatio non prosperè succedat, ad scalpra esse deveniendum; qua in parte Celsus nullo modo mihi satisfacit, primò, quia in vulneribus capitis, quæ sua naturæ admodùm sunt periculosæ, pessimum esse, exspectare prava symptomata, & tunc demum providere, cum forsitan occasio præteriit, nec ampliùs providere licet, causa etiam ob quam Celsus ferramenta rejicit, frivola est; ait enim melius velamen cerebro esse callum, qui in rima concrescit, quam carnem, quæ concrescit, ubi os derasum est; at nos, dum deradimus os, aut terebra perforamus, non efficimus magnas ossis excisiones, aut dilatationes, & licet efficeremus, non tamen ægrotanti essent noxiæ; cum multos videamus, sanam, & commodam vitam degere, quibus maxima frustula ossis in capite desunt. Præterea si secundùm Celsum, rima non deradatur, ut plurimum nigrorem contrahit, propter quem deinde cogimur non sine dedecore, & timore, os ipsum nolimus velimus, abradere: & quia, secundum Gal. cranium denudatum, licet læsum non sit, deradendum tamen est, multò magis hoc faciendum, si cranium lęditur, idque propter tres causas. Primum, quia in rima necessariò colligitur sanies, è superpositis labiis descendens, & os atque subjecta membra corrumpens, & inflammans; cum etiam ossa inflammari possint, c. 2. l. de Tum. Præt. Nat. Celsus c. 4. l. 8. at dum os deraditur, & aufertur, facilè vitamus ejusmodi saniei collectionem, quia possumus ipsam detergere. Secundò, labia in osse inciso sunt inęqualia, aspera, ut caro cum illis quasi aculeis pungentibus versari nequeat, deradendo autem, asperitates omnes auferuntur. Postremò, beneficio scalpri devenimus in exactam cognitionem profunditatis rimæ; id quod in cranii fracturis scitu summè est necessarium. Magis igitur Avicennæ, & antiquorum probo sententiam, qui in tali vulnere protinus ad scalpra deveniunt.

Porrò scalpra, alia sunt excisoria, quæ excidunt os, sicut fabri lignarii lignum excidunt; bis ego magis utor, & eorum alia triangula, alia quadrata, alia rotunda; sunt etiam scalpra derasoria, vulgò raspatoria, quæ deradendo os eximunt: in usu scalpri notandum primum, ne pericranium offendatur, inde enim febres, & inflammationes oriuntur.

Deinde oportet exigua linteolæ parare, operire labia vulneris; ne offendantur ab aëre, vel scalpro incavato. Hoc facto, oportet deradere supra rimam, secundum longitudinem ipsius, quandiu rimæ apparet; quod facilè innotescit, si rimæ atramento scriptorio respergatur, si timeatur chalcanthum, quod causticum est, fieri potest atramentum è sola galla, quæ nigrum efficit colorem, & hoc potissimum in principio fieri debet, cum timemus rimam ad duram matrem pervenire; at si exiguum est, quod apponitur, & brevi tempore consistit, facilè atramento scriptorio uti possumus. Ne autem in attritu scalprum incalescat, & os inflammet, quidam hoc infundunt in oleum rosaceum, ut inflammatio prohibeatur, & ferrum facilè currat; & si quando incautè à scalpro labia vulneris offendantur, minùs doleant, propter oleum; ego autem potius muto scalpra, quia inunctio retundit scalpri aciem.

Facta derasione medicamenta imponenda sunt, primùm concoquentia, dum pus bonum appareat, ut supra in simplici vulnere diximus, deinde sarcotica.

Quia autem duas habemus partes vulneratas, cutim, & os, proinde in osse, corpore sua natura siccissimo, siccioribus etiam, quàm in cute, utendum remediis, nimirum, & actu, & potentia siccis; unde conveniunt radix iridis, thus, orobus, sarcocolla, myrrha, cortex radicis opopanacis, aristolochia, sang. drac. & alia vehementer, sed sine morsu, exsiccantia, quæ omnia in pulverem tenuissimum redacta, supra os, & derasum, & non derasum sparguntur: in his tamen pulveribus delectus est habendus; si enim vulnus exiguum, & corpus humidius, thus solum sufficit; si vulnus majus, natura siccior, & robustior, convenit manna thuris, quę valentiùs ipso thure, & desiccat, & detergit. Si vulnus sit sordidum, & magis detersoria poscat, myrrha utendum. Si tempus frigidum, ex usu sunt potiùs calida, ut iris, aristoloch. cortex rad. opopanacis; Si æstivum, sanguis, drac. cornu cervi ustum, & aliæ potiùs refrigerantia.

Supra cutem autem vulneratam, seu labiis vulneris, apponendæ sunt, quæ mollem habent consistentiam, ut unguenta; proinde si vulnus non sit adeò magnum, si natura humidior, ut pueri, aut mulieris, si tempus anni temperatum; convenit unguentum è succo betonicæ, oleo, & cera: si vulnus majus, temperatura siccior, tempus hyemale, convenit unguentum iridis, unguentum de gummi elemi, unguentum de matrisilva; nam hyems calidiora postulat; reliqua sicciora, & magis detersoria: si magnum vulnus, natura robusta, tempus ęstivum, prodest unguentum de thuthia.

Si vulnus carne sit impletum, id est, si caro sit genita, tum supra os, tum in labiis vulneris, cicatrix est inducenda: quę autem conveniant epoulotica, item quæ medicamenta exteriùs sint imponenda, in vulnere capitis simplici attulimus.

Cap. 18. *De fractura Calvariæ ad duram matrem penetrante, ita tamen ut hæc illæsa sit.*

Ossis fractura ad meningem crassam penetrans, vel fractura tantùm est, vel fracturæ, & ossis depressio; & in utraque, rima, vel stricta est & compressa, vel latius patet.

Pręmissa ergo totius corporis curatione, ad partem affectam deveniemus, secundùm Celsum c. 4. lib. 8. duo in tali vulnere sunt pericula; primum, ne humor ad duram membranam descendat, hic enim putrescens, & inflammatus omnia subjecta corpora corrumpit; unde febres, deliria, convulsiones, postremò mors: alterum periculum est, ne os deprimatur; vel aliquod frustulum ab osse interiùs separetur, & duram membranam pungat; unde dolores acutissimi, convulsiones interdum, & apoplexia: hoc postremum non est frequens, primum verò perpetuum est, & præcaveri nullo modo potest, ab osse enim, è fractura debili reddito, non amplius fieri potest proba concoctio proprii alimenti, unde necessariò excrementitia quædam humiditas in loco fissuræ segregatur, & alia è partibus vulneris superpositis, per rimam, in duram matrem descendit, quæ ob debilitatem, accedente præsertim rimæ angustia, foras extrudi nequit; unde fermè omnes, qui è vulneribus capitis moriuntur, hac de causa pereunt, ut ego in dissectis cadaveribus observavi. Hinc ergo patet, præcipuum scopum in hoc vulnere curando esse, ut materia illa educatur.

Et proinde si rima non sit patens, id est, si non abundè detur exitus saniei, os excidere, & perforare oportet, cap. ult. lib. 6. Meth. sic enim licet detergere, & abluere sordes à membrana, faciliis patet exitus materiæ, & si quod ossis frustulum membranam pungit, id eximi potest. Perforatio igitur facienda est, quando hæc duo adsunt; primum, si timetur materiæ descensus; deinde, si non abundè datur exitus materiei;

riei;

riei; contra, ſi rima ſit patens, aut ſi fractura non penetret totum os, nec adſit contuſio, ut nullus ſit metus ſaniei intus contentæ, non eſt perforandum cranium, nec fruſtra meninx dura aëri exponenda.

Hic autem dubitatur, num cute capitis integra ſuperpoſita, & oſſis ſubjecti fractura cognita ſuis ſignis, liceat cutim diſſecare, & os perforare. Nonnulli nec præciſionem cutis, nec perforationem oſſis admittunt; prima eorum ratio eſt, ſicuti in aliis fracturis, ſi cutis ſuperpoſita eſt integra, natura callum generat, nec præciſione cutis opus eſt: ita etiam io cranii fracturis, ſimiliter natura callum generabit. Secunda ratio, in aliis fracturis, ſanguioem, qui circa fracturam colligitur, natura foras trudit, unde linteamina ſæpè infecta ſanguine conſpiciuntur; ſic etiam io cranii fractura poteſt natura materiam deſcendentem extra cutim expellere. Verùm plus facienda eſt Celſi, & Pauli ſententia, qui dum ſuſpicaotur fracturam ſubeſſe, audacter cutim diſſecant, etiamſi dubitent fruſtra eſſe incidendum; nam facilè rurſus ſaneſcit, & ſenſum noo habet acutum. Ad rationem verò allatam reſpondemus, non eandem eſſe rationem fracturarum cranii, & aliarum partium: io aliis enim fracturis natura, propter mollem carnem, & mollem cutim ſuperpoſitam, facilè poteſt materiam expellere; deligatura etiam in iiſtis fracturis, humores influxos hinc inde exprimere poteſt, quod io capitis fractura fieri nequit. Præterea, in capitis fractura, non obducitur callus; priuſquam enim hoc fiat, homo moritur, ob ſaniei coacervationem ſupra duram membranam.

Perforationem autem cranii iidem rejiciunt; primùm, quòd oſſe perforato, calor expiret, qui alioquin incluſus, materiam deſcendentem, per meatus naturales expurgaret, per palatum, nares, aures, oculos, glandulas poſt aures exiſtentes: facilè Inſuper in cranio perforando, vena lacerati, aut membrana pungi, aut cerebrum concuti poteſt; tandem ægri plerumque ferramenta timent. At Hippocrates apertè perforationem præcipit, ubi cranium colliditur, aut contunditur; ſive rima in aperto ſit, ſive lateat; oe autem calor exſpiret, velamentis, emplaſtriſque prohibetur. Verum eſt, quod natura ioterdum per meatus naturales materiam expurgat, at ſæpe hoc non facit; unde in re dubia, non eſt æger in diſcrimen adducendus.

Sed his remediis, contra ſaniem deſcendentem pugnant; capiti enim impoount emplaſtra valde calida, è gummi elemi, reſina pini, opopanace, bdellio, calamo aromatico, baccis lauri, ariſtolochia, radice cucumeris ſylveſtris, quæ materiam evocare poſſunt: vel, per os exhibent potiones, è cinnamomo, galanga, cardamomo, pipere longo, caryophyllis, vino, aqua vitæ, ſalvia, roremarino, quæ materiam conſumunt, & diſſolvunt; at verò hæc adeo ſuot calida, ut externa ſanguinem, & materiam ad locum affectum trahere valeant, cum periculo inflammationis; potiones verò aut febrem inſignem, aut aliquod eryſipelas io vulnere, & io corpore ægrotantis excitent; niſi fortè tota ſubſtantia, potiones materiam illam credantur diſſipare; ſicut Carpus in tractatu fracturarum Cranii, de Hebræo quodam ſcribit. Verùm tale medicamentum non inveniri arbitror, & ſi haberem, ego quoque à ſectione oſſis, & cutis abſtinerem.

Ferramenta autem, quibus ad hanc operationem utimur, varia ſunt; alia dicuntur ſcalpra, quibus utimur in oſſe imbecilli, & tenui; præterea, cum rima totum os non pervadit; aliud inſtrumentum eſt terebra, ei ſimilis, qua fabri utuntur lignarii; tertium eſt modiolus, inſtrumentum teres, concavum, imis oris ſerratum, in cujus medio clavus eſt.

Primùm ergo, ſi cranium perforandum eſt, os à pericranio denudatur, ne terebra ſuper pericranium apponatur; quia excitaretur inſignis dolor, & inflammatio; deindè linteolis labia vulneris obvelantur. In oſſe autem excidendo, minima fruſtula eximere debemus; dura enim mater ſubjecta, facilè ab aëre afficitur; taceo, quod non ſint ingentes cutis ſectiones faciendæ, quæ tamen neceſſario fiunt in larga oſſis exciſione. His conſideratis, in latere ipſius rimæ, interpoſito digiti ſpatio, ſæpe tamen non habemus tanſum ſpatii, apponimus modiolum; deinde manu ſiniſtra premimus, dextra verò circumvolvimus, dum modiolus circumagitur, parum olei roſacei, aut lactis inſtillari poteſt, ut magis lubricus circumagatur; ac ne incaleſcat modiolus, ſubinde io aquam mergendus. Ubi circumvolvendo, ad medietatem ipſius cranii devenimus, quod dignoſcemus è ſanguine exeunte, majore diligentia reliquum opus agendum eſt, & manus ſiniſtra ſæpius attollenda, & magis ſuſpendenda; ne forte modiolus compreſſus, incautè cadat ſupra duram matrem, aut ipſam pungat. Meum inſtrumentum compoſitum eſt è modiolo, & terebra, habetque alas, quò minus poſſit deſcendere, & cadere ſupra duram matrem.

Perforato cranio, oræ foraminis ſunt circumradendæ, & lævigandæ inſtrumento lenticulari, dicitur ita ob lentis figuram in ima parte, ſic enim propter rotunditatem duram matrem non lædit, aliàs enim ſi caro in oſſe aſpero ſuccreſceret, dolores orirentur. Si quid verò ſcobis in dura membrana collectum eſt, id totum eſt detergendum.

In medicamentis porrò, quæ ſupra membranam jam patefactam imponenda ſunt, variant auctores. Paulus enim cap. 90. lib. 6. & Avicenna utuntur humidis blandiſſimis, nimirum oleo roſaceo. Celſus autem c. 4. l. 8. ſiccantia uſurpat, & primò acri aceto membranam reſpergit, ut ſi quid ſanguinis ex ea profluat, cohibeatur; aut ſi cruor ſuper eam fuerit concretus, diſſolvatur, poſtea imponit cephalica emplaſtra cap. 19. lib. 5. deſcripta; ut emplaſtrum viride, aut Judæi, &c. quæ maximè ſunt ſiccantia. Galenus lib. 10. ſimpl. cap. de ſang. columbæ, laudat olea, at cap. ult. lib. 6. Meth. ſiccantia præſcribit.

Ad hanc tollendum difficultatem ſcire oportet ea quę duræ matri imponuntur, ſaltem in id dirigi, oe ea lædatur à materia deſcendeote; hoc autem primùm fit, ſi ipſam materiam, quæ acris, mordax, & prava eſt, benignam reddamus, quod quidem fiet, ſi ipſam io pus bonum convertamus. Et hoc reſpexerunt Paulus, Avicennas, Hippocrates, & quandoqoe Galenus, item chirurgi antiqui Romani, & noſtræ ætatis quinetiam imponentes duræ matri oleum roſatum, ut materiam deſcendentem io pus vertant. At objiciet quis, pus moventia ſunt calida, & humida; oleum roſaceum eſt frigidum, & ſiccum, ideoque non eſt ſuppuratorium. Reſpondeo: ſuppurantia dicuntur, quę calorem nativum, noo in qualitate, ſed quantitate adaugent; debent ergo ſimilia eſſe craſi partis, cui applicantur; at quia natura humana generaliter ſumpta, eſt calida, & humida, proinde Galenus ubique dicit, pus moventia eſſe calida, & humida; ubi verò exactiſſimè loqoitur de ſuppuratorio in quaque parte, id ejuſdem temperiei eſſe ait, cum parte, cui applicatur. Quoniam igitur dura mater, temperamenti frigidi, & ſicci eſt, oleum roſatum huic impoſitum, quod ejuſdem eſt temperiei, pus movere poteſt; quin expreſſe Gal. cap. 2. lib. 2. κ. γ. ait; ubi miſtam facultatem, repellendi ſ. & concoquendi deſideramus; roſaceum eſſe uſurpandum. Magis autem ſuppuratoriom eſt hoc oleum roſ. ſi ſit completum, id eſt, ſi è maturis olivis ſit extractum. Præter oleum roſatum, Gal. lib. 10. ſimpl. laudat ſanguinem columbæ, & turturis; hęc enim animalia ſicca ſunt, & proinde eorũ ſanguis duræ matri temperamento conſentit,

& eſt

& est suppuratorium medicamentum. Chirurgi nostri, præter hæc, usurpant resinam abietis, quam communiter oleum abiegoum nuncupant, eamque oleo rosaceo admiscent, & rectè quidem, mea seoteotia: nam in concoqueote medicamento opus est facultate emplastica, cap. 19. lib. 5. Simpl. quam non habet oleum rosi. eam verò acquirit à resina. Potest autem variari permistio olei rosi. & resinæ, pro ratione corporis vulnerati, pro tempore vulneris, pro tempore anni, pro sensu hebeti, vel acuto, in pueris enim, & corporibus humidioribus, quia dura mater est humidioris craseos, oleum rosi. completum purum usurpatur; in adulto, & corpore calidiore, atque ficciore, dura mater minùs frigida, & magis sicca est, unde oleo rosi. aliquid resinæ abiegnæ miscendum; in capite admodum calido, & sicco, ut calvo, & capillos crispos habente, plus resinæ miscendum: sic quoniam in principio vulneris, propter inflammationem, magis refrigerantibus est utendum, plus olei rosati usurpamus; in progressu verò, obi magis expurganda est sanies, atque siccanda, plus resinæ admiscendum, sic hyeme plus resinæ, æstate, plus ol. rosati admiscendum.

Item, si vulnus sensum habeat acutum, oleum rosatum magis competit; nam resina, propter detergentem facultatem, potest morsum aliqoem inferre, eadem ratione, quia resina abiegna cum oleo rosato temperatur, possumus admiscere etiam resinam terebinthinam. Plerique usurpant oleum mastichinum, quod potissimùm faciendum, quando propter capitis naturam calidam, & siccam, ob sensum tamen acutum, non licet nobis osorpare resinam; in quo casn, etiam oleum hyperyci admiscere possumus, quod concoquit, & emplasticum est. Hic ergo primus est modus; quo pręcavemus, ne dura mater lædatur à materia descendente.

Alter modus fit per siccantia, qoæ materiam absumunt. Et huc respicit Celsus, item Gal. interdum, & Chirurgi Asiarici.

Utrumqoe modum Gal. probat, c. nlt. l. 6. Meth. Nos pus moventibus utimur; instillamus oleum rosi. tepens, vel per se solum, vel resinæ, aut aliis admistum, deinde secundum Paulum, & Avicennam linteum rotundum, magnitudine vulnus ęquans, oleo rosato imbutum supra foramen imponimus; ne scilicet linamenta, post apponenda, in foramen ingrediantur, & ita, aut duram matrem premant, aut inter membranam, & cranium, cum periculo sese insinuent, hoc facto, linamenta sicca, oleo rosato imbuta supra rotundum linteum impooimus. Postea monet Paulus, duplicatum linteum latius, vino, & oleo madens, aut rosaceo imbutum toti vulneri esse circumponendum, & ultimo ligaturam efficieodam, quæ in capite tantummodo medicamenta detineat. Nos autem, supra lintes oleo rosaceo imbuta, imponimus emplastrum Hippocratis, factum è farina hordei.

Quæritur autem, quandiu medicamento concoquente, seu oleo rosi. uti debeamus? Respondet Gal. c. ult. l. 6. Meth. tandiu his utendum, donec tempus inflammationis præteriit, & omnia ad unguem suot sicca, tunc enim ad carnem generandam, mox ad cicatricem inducendum devenire debemus. Tempus autem inflammationis ponit diem septimum. Celsus c. 26. lib. 5. ait quintum diem ostendere, quanta futura sit inflammatio. Paulus autem c. 90. lib. 6. monet medicamenta post tertium diem esse mutanda, id est, non amplius esse utendum pus movente, & sic Auctores dissidere videnrur; quamvis res hæc maximi sit momenti. Recurrendum ergo est sd indicationes, & tamdiu coquentibus utendum, quamdiu materia concocta non est, nec in pus bonum versa; qood citius fit si vulnus parvum, si caput calidius, si æstas: quod si suppuratoriis minùs diu utamur, quàm par est, non sumus tuti ab inflammatione; si contra justo diutiùs, id est, si jam confecto pure, tamen in suppurantibus pergamus, membrana tum è frequenti oleorum impositione, tum è puris longa mora, hebes fiet, attolletur, & tandem computrescet. Hac de causa arbitror, tam brevem τῶν πεπτικῶν terminum, nimirum triduum à Paulo esse assignatum. Si enim ad alterum extremum inclinandum est, potiùs non est exspectanda inculpata, & optima omni è parte concoctio, quàm ut ea apparente, diutiùs in pus moveote persistamus.

Ubi pus bonum apparet, hoc expurgandum est, & membrana exsiccanda; unde oleo rosato plus resinæ admiscemus; vel in bumidioribus naturis, per se sola, quæ expurgandi vim habent, usurpamus; in majori puris copia, vice resinæ, utimur melle rosi. syrupo vel rosi. per se, vel in mistis aliis.

Deterso, & siccato vulnere, ad sarcotica accedimus, & supra duram membranam imponimus, vel unguentum de betonica, de matrisylva, de gummi elemi, vel unguentum Isidis; & ratione ossis, inspergimus pulveres cephalicos dictos, ut pulv. iridis, aristoloch. peuced. ervi, myrrhæ, &c. Cicatrix ut sit inducenda, supra docuimus.

Hinc apparet multum eos errare, qui non per morbi tempora, sed per statutum quendam dierum ordinem, vulnera hæc curant; nam usque ad quartum diem, imponunt oleum rosarum; à quarto ad septimum, miscent resinam; à septimo ad undecimum, vel decimum quartum, apponunt unguentum de betonica; ultrà verò usurpant unguentum Isidis.

Verùm cum non tantùm vulneris, sed etiam partium circumstantium ratio sit habenda, idcirco, præter dicta præsidia opus est refrigerantibus, ut materia influens repellatur, & exsiccantibus, ut materia influxs absumstur; adstringentibus denique, ut partes circumjacentes corroborentur. Quapropter Hippocrares in lib. de Vuln. Cap. medicamentum, seu emplastrum componit è farioa hordei, & oleo rosi. quod superponendum est omnibus medicamentis jam propositis, & exterius, tum caput magna è parte, tum cervix, & collum, præcipuè ad venas jugulsres, inungi debent oleo rosato calido, quod fit tum ad dolorem leniendum, si adsit, tum ad sanguinem moderate refrigerandum, qui sorsum ad caput influit. Hoc autem emplastrum variari potest, pro anni tempore, pro ratione vulneris, symptomatum, & naturæ capitis: nam æstate sic fit. R. farinæ hordei unc. viij. olei rosi. unc. iv. poscæ, id est, aceti, & aqnæ, propter majorem refrigerationem, q. s. ad conficiendum emplastrum; hyeme paramus cum vino, Si caput sit debile præter oleum rosi. & far. hord. addimus unc. li. pulv. rosarum rub. & cum vioo formamus. Si vnlnus doleat, addimus defruti unc. ii. vel iii. si vulnus sit factum è contusione, aut quomodo libet contusio vulneri adjungatur, ut sanguis inter poros cutis spargatur, miscemus adstringentia, & quæ sanguinem siccare, & discutere possunt, hoc modo: R. farinæ hord. unc. vj. myrtill. unc. ii. olei rosi. unc. iv. oxymelitis simpl. unc. iii. vini albi non potentis q. s. Misc. & fiat emplastrum; possunt interdum misceri pulverum beton. aut stoech. aut parum spicæ, præsertim, si caput admodum debile est, & frigidum, ad calorem videlicet cerebri fovendum.

Cap. 19. *De Vulnere duræ meningis.*

SI vulnus tam altè penetret, ut dura etiam membrana vulneretur, pręmissa universali cura, quæ respicit sanguinis profusionem, & inflammationem, oportet videre, quæ parti affectæ sint imponenda. Hoc ergo vulnus peculiare habet, quod dolor vehemens urget, unde prima indicatio est lenieudi dolorem: deinde quia

in hos

in hoc vulnere simul, & cutis, & cranium est læsum, ut pugnandum sit contra materiam descendentem, os, nisi pateat, perforandum est, tertiò vulnus duræ matris, aut glutinandum, aut carne implendum.

Primùm autem leniendus est dolor, ne facta attractione, oriatur inflammatio, aut convulsio. Leniri aliàs solet dolor vel ablata causa doloris, quod hic fieri nequit, cùm causa doloris sit vulnus, dolor autem ipse magis urgeat; vel stupefaciendo, quod & ipsum hic non habet locum, sic enim membrana, & totum corpus redderetur insensibile, vel denique leniendo, per medicamenta unctuosa, & olea, quæ hic locum habent, idque maximè cum simul illa olea adversus materiam descendentem pugnare possint, infundimus ergo oleum ros. tepidum supra membranam; vel columbæ sub alis venam secamus, & sanguinem illum calidum instillamus; vel sanguinem palumbi, aut turturis, propter dolorem, & ad concoctionem; si dolor non admodum urgeat, magis respicere debemus ad materiam descendentem, ideòque magis concoquentia adhibemus, ut resinam abiegnam, oleum masticinum, oleum hyperici, his utendum, donec vel dolor sit mitigatus, vel pus in vulnere appareat, quibus præsentibus, dimittantur olea, ne membranæ fiant hebetes, attollantur, & putrescant. Et tunc purganda, & siccanda est dura mater, melle rosato, vel syr. ros. instillatis aut supra positis.

His peractis, accedendum ad curandum vulnus duræ matris, quod unionem postulat. At, licet pia mater, propter mollitiem, glutinari possit; dura tamen, quia dura, nervosa, & tenuis est, glutinari nequit; maximè quia ad unionem necessarium est, ut labia ad mutuum contactum adducantur, quod fit deligatura, sutura, & fibulis, quorum nullum fieri potest in dura meninge vulnerata. Archigenes cap. 1. lib. a. per loc. ait eam posse glutinari; sed si medicamenta ipsius perpendantur, magis sunt carnem generantia, quàm glutinantia; unde, & Gal. ait vulneratam hanc membranam debere curari per carnis generationem, totum scilicet vulnus carne implendo. Infundit autem Archigenes, quod etiam Gal. probat, supra duram membranam, succum calaminthæ; deinde inspergit milii farinam, quæ moderatur calorem calaminthæ; & hæc medicamenta sunt siccantia, & detersoria, ac proinde carnem generant. Desuper imponendum est medicamentum è butyro, oleo ros. adipe suillo vetere; ut tum concoquat, tum carnem generet in labiis vulneris.

Cap. 20. *De Vulnere membranæ tenuis, & ipsius cerebri.*

PIA mater omnino tenuis est, & prorsus cerebro adhæret, ut vulnerari nequeat, sine cerebri vulnere, hæc vulnera ferè semper sunt lethalia, interdum tamen æger restituitur, quæ autem de vulnere cutis, cranii, & duræ matris dicta sunt, ea omnia huc transferenda: solum enim ea, quæ vulneri proposito peculiaria sunt, perlustrabimus.

Quantùm igitur ad piam matrem, cum hæc plurimis venis sit referta, fieri non potest, ut ipsa vulnus accipiat, quin sanguinis profusio sequatur. Cerebrum autem vulneratum, & aëri expositum, quod sæpe experientia probavi, facilè putrescit, propter frigus externum quod calorem cerebri exiguum extinguit; & propter humiditatem, tum in ipso cerebri corpore, ob debilitatem, collectam; unde oritur indicatio calefaciendi, & siccandi.

De sistendo sanguine, supra in generali vulnerum curatione diximus, & Gal. cap. 4. lib. 5. Meth. medicamentum hoc aliis omnibus anteponit; aloës una pars, duæque thuris, exquisitè pulverizentur, atque subacta albumine, pilis leporinis excipiantur, & imponantur. De iis, quæ carnem generant supra duram, & piam matrem, dictum quoque supra est.

Cerebri vulnus quod attinet, calore opus est, & siccitate, dum ergo vulnus solvitur, aut medicamenta mutantur, calefieri debent lateres, vel tegulæ, & capiti vulnerato in debita distantia apponendæ, ut aër ambiens calefiat, prodest etiam totum cubiculum calefacere.

De medicamentis topicis, sic statuo, quidam oleo rosato utuntur: alii linteolis vino imbutis; ego verò experientia didici, in cerebri vulneribus ab omnibus oleosis, & pinguibus esse abstinendum; quia cerebrum, corpus mollissimum, facile ab iis putredinem acquirit, etiamsi facultate sint sicca. Aquam vitæ probo; ac nuper in magno cerebri vulnere, felicissimo successu, hoc sum usus. R. farinæ milii unc. ß. olei Hispani unc. i. de quo supra cap. 7. in tractatu de Vulneribus Carnis, Mithridatii drach. vi. balsami nigri, quod è Lusitania, vulgo Portugallia affertur; non lutei, quod adfertur ex Aegypto, & Cayro, drach. iii. aquæ vitæ drach. v. olei de chalcantho drach. i. sem. Misc. Hæc ingredientia valde siccant, & putredini resistunt; quædam eorum immodicè calefaciunt, sed ab aliis frigidis temperantur; nam milii farina in excessu tertio frigida est, & sicca, supra ponatur tale emplastrum: R. farinæ hordei unc. iii. pulveris chamæmeli unc. iv. pulveris spicæ, & schoenanti, ana drag. iii. pulv. beton. & stœchad. ana unc. sem. ol. masticini lib. sem. ol. rosati completi unc. iii. oxymelitis simplicis unc. v. vini albi mediocriter potentis; quantum ad emplastrum effingendum satis est.

Cap. 21. *De Thoracis vulneribus, & primum de eorum Differentiis, Signis, Prognosticis.*

PER Thoracem, seu medium ventrem, intelligimus totum illud spatium costis circumseptum, quod constat cute, pinguedine, membrana carnosa, musculis intercostalibus, costis, pleura membrana: ante, os est pectoris; post, dorsi spina; in cavitatis medio cor pericardio conclusum; utrinque pulmones adjacent; & infrà ponitur diaphragma; adest etiam vena cava, aorta arteria, & gula.

Porrò, thoracis vulnus aut est penetrans, quod pleuram perforat; aut non penetrans quod eam minimè pertundit. Rursus, penetrans vulnus, aut est cum læsione partium internarum, aut sine ea; cum læsione, multiplex esse potest: nimirum vulnus cordis, pulmonum, pericardii, diaphragmatis, gulæ, arteriæ magnæ, & reliquarum reconditarum partium.

Notis verò propriis dictæ modò differentiæ accuratè sunt secernendæ, si ergo penetrat vulnus, immissi styli, aut candelæ multa portio ingreditur, præterea anhelitus sive aër exit, qui candelam, vel flocculum bombacis, aut lanæ, foramini appositum, movere conspicitur; hoc maxime certum est signum, si aër egrediatur cum strepitu, & sono quodam rauco: interdum tamen si vulnus est prope os pectoris, etiam aër exire potest, & multa styli portio ingredi, propter insignem cavitatem, quam faciunt membranæ intersepientes ad sternum, distinctam, & separatam à cavitate thoracis, num autem in penetrante vulnere lædantur partes internæ, cor, pulmones, diaphragma, gula, medulla spinalis, petatur è Celso, cap. 26. lib. 5.

Vulnera in thoracis parte posteriore, magis sunt periculosa, quàm in priore, quia plures ibi, majoresque adsunt nervi, & tendines, periculosiora redduntur, si dorsi medulla vulneretur, ob sæva symptomata, quæ sequun-

ſequuntur è ſympatheia cerebri: omne etiam vulnus thoracis periculoſum eſt, propter materiam, quæ in cavitatem thoracis deſcendit: ſi cor vulneretur, deſperata eſt res, ſicut etiam, ſi diaphragma in parte nervoſa, item ſi pulmo magno vulnere ſit confoſſus, aut pericardii tunica.

Cap. 22. *De Vulnere thoracis penetrante, ſine laeſione membrorum internorum.*

VUlnus thoracis non penetrans curatur, ut vulnus ſimplex. In penetrante autem præmiſſa corporis totius purgatione, potiſſimum id incumbendum ut evacuetur colluvies, cruor, & humiditas, quæ in thoracem è labiis vulneris deſcendit; ne putreſcens mortem inferat. Evacuetur autem per tres vias; per vulneris orificium, per os, ſcilicet tuſſiendo, & per urinæ viam.

Quantum ſpectat ad urinæ viam, etiam Galen. lib. 5. de loc. affect. obſervavi ea, quæ in thorace continentur, per urinam interdum evacuari; quod & ego ſæpe vidi in pleuritide, & peripneumonia. Putavit autem Galenus, materiam primò tranſſumi in propagines venæ azygos dictæ: hinc in cavam venam ad extrum cordis ventriculum; & è cava vena per deorſum tranſeundo jecur, pervenire ad emulgentes. Nobis autem alia via innotuit, cujus primus fuit inventor Nicolaus Novocomenſis, Venetorum annis ſuperioribus Medicus clariſſimus; à vena enim ſine pari, prope diaphragma, porrigitur ductus, recta per ſpinam ad emulgentes. Fidem autem hic vacuationi, & hæc hiſtoria facere poteſt. Quidam amicus meus aliquando in thorace vulneratur, vulnus nec reperiebatur penetrans à Medicis, quia ob foraminis anguſtiam, non multa ſtyli portio immittebatur; caro etiam occupaverat foramen, ut ſpiritus ſeu anhelitus non egrederetur. Ex accidentibus tamen supervenientibus, penetrans eſſe vulnus, poſt cognitum eſt; ſuper diaphragma enim ſentitur pondus, exſpuitur ſanguis, cum tuſſi, invaleſcit febris, accidunt vigiliæ, dejicitur appetitus, anguſtatur anhelitus, & aliquando livor apparet extra coſtas, ubi continetur materia; & propterea Medici, cum è foramine penè occluſo nihil poſſent evacuare, volebant thoracem aperire inter ſextam, & ſeptimam coſtam; cum autem poſtridie id eſſent facturi, interea accidit, ut æger cyathum cruoris plenum meieret, è quo à dolore, febre, & omnibus ſymptomatibus levatus eſt. Proinde diureticis hoc in caſu opus eſt, & quidem vehementibus, niſi febris prohibeat; hac enim præſente, dabimus decocta, ſyrupos capillorum Veneris, polytrichi, rad. petroſelini, betonicæ. Si nulla, vel exigua adſit febris, dabitur decoctum apii, radic. fœniculi: hoc etiam in victu obſervandum, ut ſicut in omni vulnere, ad inflammationem arcendam, datur ptiſana hordeacea, ita hic in omni cibo, & potiſſimùm in ptiſana, miſceatur lac ſeminum melonum, itemq; ſemina cucurbitæ, & reliqua frigida majora. Cucurbitæ etiam fructus dabuntur in ferculis, ſi adſint. Potus ſit aqua hordei, in qua radix fenic. aut petroſ. fuerit incocta.

Secundò materia in thorace contenta, etiam per nicos excernitur, cap. 8. lib. 5. Meth. Unde conveniet poſca diluta, tepida, acetum enim mirificè ſanguinem concretum diſcutit, & diſſolvit; at acrimoniam ejus multa aqua Gal. obtundit. Ego manè ſoleo exhibere aliquod decoctum, ſive ſyrupum, qui refrigeret, & potiſſimum urinam adaugeat, ſequenti die exhibeo poſcam dilutam, tepidam. Notandum autem, ſi ægri difficulter tuſſiant, lambenda dentur, quæ facilem reddunt tuſſim, ſyrupus de farfara, de glycyrrhiza, cum oxymelite aut ſyrupo aceroſo.

Tertiò, materia per vulneris foramen educitur. Quidam tamen volunt non eſſe aperta, foramina relinquenda, ſed glutinanda: ne calor vitalis exſpiret, & aër frigidus, ac corrumpens ingrediatur: mihi tamen probatur, ut apertum teneatur vulnus; nec enim tam faciè materia per urinam, & os vacuari poteſt, quemadmodum per foramen vulneris, è quo ſtatim, via expeditiſſima, fit totius materiæ evacuatio; ſi enim per urinas vacuatur, materia primùm penetrat in ſubſtantiam pleuræ, deinde in azygon venam, poſt in emulgentes, renes, ureteres, veſicam; ſi per tuſſim, materia primò fertur in pleuram, poſt pulmonum pervadit ſubſtantiam, tum in arteria migrat aſperam, indeque ad os accedens exſpuitur, ad contrariam autem rationem, reſpondendum, vulnus non diu apertum eſſe tenendum, & aërem calefaciendum, aut carbonibus, aut regulis calidis, dum medicatio adminiſtratur.

Quæritur autem, cur adeò periculoſum ſit, in vulneribus thoracis, materiam in cavitatem deſcendere; cum in abdominis vulneribus materia deſcendens, nullum, aut modicum faceſſat negotium? Cauſa ergo eſt, quoniam materia, in thoracis cavitatem deſcendens, facilè inflammatur; perpetuò enim à thoracis motu movetur, & conſiſtit propè partes calidiſſimas; prætetea, quoniam partes in thorace contentæ maximum habent uſum, & indigent libero ſpatio, ut facilè inflari, & ſubſiſtere queant, ad cordis calorem refrigerandum, & cuſtodiendum; tertio, quia concluſę ſunt omnes viæ, per quas materia à natura foras trahi facilè poſſet; contra in abdominis vulneribus, materia deſcendit in cavitatem illam, quæ oſſe pubis, coxendicis, & oſſe ſacro concluditur, ubi adeſt inteſtinum rectum, ad quam cavitatem, tanquam ad ſentinam, natura ſolet etiam totius corporis excrementa detrudere, ut per inteſtinum, per anum, aut etiam per inguina quandoq; vacuentur; & hujuſmodi materia inflammari non poteſt, quia locus non eſt calidus; partes deniq; circumſtantes non habent magnum uſum, ſed à natura excipiendis excrementis dicatæ ſunt. His ergo de cauſis, in vulneribus thoracis, foramen apertum eſt ſervandum, in abdomine occludendum.

Servatur autem apertum, beneficio turundarum, in quantitate materiæ non multa; ut ſic non tam facilè, vel expirare calor, vel aër frigidus ingredi queat. At ſi multa materiæ copia intus continetur, periculum eſt, ne ſuo contactu partibus internis officiat, quando longum tempus, verbi gratia, una dies, inter unam, & alteram medicationem, ſeu inſpectionem interponitur; propterea opus habemus aliquo inſtrumento, quod & apertum ſervet foramen, & continuò etiam materiæ exitum præbeat, ut eſt cannula plumbea, vel argentea, aut confecta è linteo, cera alba oblinito, & in cannulæ foramen redacto. Semper autem tum turundæ, tum cannulæ filum annecti debet ſatis longum; periculum enim eſt, ne turunda, ob perpetuum thoracis motum, & ob attractionem, quæ fit vi vacui in diaſtole, ingrediatur in thoracem, mortiſque fiat cauſa, ut factum aliquando meminimus.

Turunda autem, ſeu cannula oblinenda eſt aliquo medicamento, in principio, quod pus moveat & materiam ex alto trahat; in progreſſu, quod carnem generet, & ſimiliter materiam ex alto trahat. Accommodatiſſimum ergo erit hoc, R olei communis, ſevi arietini an. unc. i. ſem. picis navalis unc. ſem. picis Græcæ drach. iii. (ſi ſit æſtas, ſi hiems unc. i.) maſtiches, thuris, galbani, Ammoniaci, opopanacis, ſerapini, ceræ ana unc. ſem. Teruntur terenda li-

quantur liquanda, ad ignem, & coctis adjiciuntur terebinthinę drach. vi. fiat unguentum, quod partim pus movet, partim carnem gignit. Si paretur forma cerati durioti, potest extra admoveri, ut attrahat materiam è profundo. Ad carnem gignendum, utimur quoq; unguento de betonica, in turundis; extra autem apponimus emplastrum sacrum, quod attrahit; si in principio inflammationem formidamus, sacri emplastri vice, uti poterimus cerato è betonica.

Si materia in thorace contenta est tenuis, facilè exit, præcipuè si æger tussiat, aut constringat thoracem. Si verò angustum sit foramen, & materia crassior, atq; copiosior, difficulter exit; proinde thoracem eluimus, immittendo per vulneris foramen mulsam: ceu clysmum, c. 8. lib. 5. Meth. ægroq; præcipiendo, ut, si potest, de latere in latus revolvatur, & vel tussi, vel astrictione thoracis, materiam expellere nitatur, revolvendo se potissimùm in vulnus, ita ut materia possit suopte pondere ad foramen pervenire; si materia sit admodum crassa, utimur iis, quæ habent majorem vim detergendi, attenuandi, & incidendi, unde infundimus vinum album, cum melle, & interdum in vino decoquimus myrrham, thus, farinam lupinorum, hyssopum, betonicam. Si admodum difficulter materia extrahatur, Gal. utitur instrumentis πύελκοις, ad formam syringis, quæ extrahunt materias contentas vi vacui.

Ubi autem materię minui incipiunt, sensim turundam minuimus, & carnem gignere studemus, ut foramen claudamus: si enim vulnus fiat inveteratum, evadit fistulosum, & non amplius, aut difficulter glutinari potest. Hinc quidam in thorace vulnerati, quibus quotidie materia in cavitatem descendit, per totam vitam coacti sunt gestare cannulam argenteam vulneris foramine.

Cap. 23. *De Vulnere Pulmonis, & Diaphragmatis.*

DIcemus pauca de curatione vulnerum penetrantium, cum læsione partium internarum. Si ergo vulneretur cor, aut pericardium, aut diaphragmatis pars nervosa; aut si pulmo magno vulnere sit confossus, lethalia sunt vulnera, de quibus nihil agemus.

Si autem pulmonis vulnus parvum sit, & diaphragma in parte carnosa vulneretur; curari possunt hæc vulnera, de quibus in præsentia tractabimus. In pulmonis ergo vulnere, hi sunt curationis scopi: quatenus pulmo vulneratus est, oportet & sanguinis profusionem sistere, cum pulmo vasis insignib. sit refertus, & inflammationem arcere, cui pulmo maximè est obnoxius ob calorem, & vitalis sanguinis abundantiam, & vulnus glutinari; quod tamen ob perpetuum motum nonnisi difficulter fieri potest. Quatenus vulnus penetrat, oportet vacuare cruorem, in cavitatem descendentem. Totius etiam corporis maxima est cura habenda.

Mittimus sanguinem, & venæ sectionem sæpiùs iteramus. Prodest hæmorrhoidum provocatio, ad arcendum inflammationem pulmonum, lib. 3. de humor. De reliquis generalibus præsidiis, in communi doctrina vulnerum. Ad Topica quod attinet, uno medicamento omnibus scopis satisfacere possumus, quod erit astringens & emplasticum, hoc enim sistet sanguinem, arcebit phlegmonem, & glutinabit. Sumimus igitur thus, mastichem bolum Arm. sang. dracon. ana part. æq. ac pulverizata in vulnus immittimus, seu per cannulam pulveres insufflamus; aut infundimus cum vino nigro austero, aut cum decocto plantaginis, ros. rubi, prout indicatio efferet. Si enim præpolleat indicatio refrenandi sanguinem, miscemus vino nigro austero prædicto pulveres, ita tamen, ut priùs in eo incoquamus cortices granatorum. Si magis potest indicatio arcendę inflammationis; utendum potiùs est aqua, in qua plantago rubus, equisetum, &c. fuerint decocta. Si nihil horum timetur, sed vulnus habet sorditiem, mulsum cum prædictis pulveribus infundere oportet. Ad glutinandum conferunt alchimilla, fragaria, caryophyllata, tormentilla, pervinca, pimpinella, pilosella, virga aurea, radix symphyti majoris, radix rubiæ, sanicula, bistorta, auricula ursi, amaranthi purpurei flos, & pulmonaria, orificium detineatur apertum, per turundam, aut cannulam; sicuti prius dictum est, eædem sunt indicationes, eademq; medicamenta, si diaphragma in parte carnosa sit vulneratum. Atque hæc de vulneribus thoracis.

Cap. 24. *De Abdominis vulneribus, & primùm de eorum Differentiis, Signis, & Prognosticis.*

CApitis, & thoracis vulnera hucusque prosecuti sumus; imus restat venter, quem Abdomen vocare consuevimus. Atq; ne nominis ambiguitas errandi sit occasio, per Abdomen intelligi volumus totum illud spatium, quod à costis spuriis, lumbis, & ossibus ilium comprehenditur, constans cute, pinguedine, membrana carnosa, octo musculis; quibus partibus peritonæum subjacet, quod inclusa tenet nutritionis potissimum viscera, nimirum hepar, lienem, ventriculum, intestina, renes, vesicam, vasa seminaria, ureteres.

Hinc varia Abdominis existunt vulnera: aut enim sunt non penetrantia, cum vulnerantur partes superpositæ, cutis, pinguedo, membrana carnosa, & sub ecti musculi, intacto peritonæo; aut sunt penetrantia, ubi peritonæum quoque vulneratur; & hæc rursus sunt vel cum exitu alicujus partis, vel sine exitu; Item penetrant, aut cum læsione partium internarum, aut his illæsis; vulnus penetrans cum exitu, duplex est; per vulnus enim exeunt aut intestina, aut omentum, vulnus penetrans, cum læsione partium internarum tot habet differentias, quot partes sunt in abdomine contentæ; unde alia vulnera sunt cum læsione jecoris, vel lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ, renum, &c.

Penetrans vulnus à non penetrante dignoscitur, ex immissione styli, seu candelæ; si enim multa portio ingreditur, signum est, penetrare. Ubi tamen advertendum, ne decipiamur; nam foramine obliquo, retorto, aut à superjacentibus corporibus, occluso, sæpè minima portio ingreditur, licet vulnus penetret; contra, sæpè multa styli portio obliquè inter musculos ingreditur, etiamsi vulnus non sit penetrans. Aliud signum est; si vinum intra orificium vulneris mittatur, in penetrante, ingreditur in cavitatem; in non penetrante, retro egreditur per vulnus. Certius penetrantis vulneris signum est, si intestinum, aut omentum exeat, quinimo si vulneris magnitudo conferatur cum instrumento vulnerante, conjici potest, num vulnus penetret; si penetret vulnus, inquirendum, num pars etiam aliqua interna sit læsa; quod petendum è Celso, cap. 26. lib. 5. in signis vulnerati jecoris, lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ. Maximi autem facienda sunt signa, desumpta tum à situ, tum ab exeuntibus: exitus enim sanguinis, & locus dexter, significat jecoris; exitus sanguinis atrioris, & locus sinister, lienis indicat vulnus; locus dexter, & exitus bilis significat vesicam esse vulneratam.

Vul-

Vulnus non penetrans periculo vacat, nisi admodum sit magnum; periculosius tamen est, quod in medio est abdominis, quam quod est in lateribus; pars enim media magis est nervosa, & difficilius consuitur. Praeterea etiam intestina facile ad mediam partem faciunt impetum, & sic glutinationem impediunt. Vulnus penetrans, licet non lædantur partes internæ, periculosum tamen est, quia magnum, & altum. Cum autem læduntur partes internæ, vulnera maxima è parte sunt lethalia; servari enim nequit, ait Celsus, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecoris portæ, cui spinæ medulla percussa est, cuique medius pulmo, aut jejunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes, aut vesica vulnerata sunt. Gal. vulnera ventriculi in fundo, si magna non sint, bene curari posse ait, quia medicamenta facilè ad fundum descendunt, & permanent; contra accidit in ventriculi orificio. Jejuni vulnus incurabile ait; primò, propter multitudinem vasorum; secundò, quia tonica ejus est pertennis, & nervosa; tertio, quia bilem sinceram recipit: Postremo, quia jecori est omnium maximè vicinum. Et sic vulneratos observavi habere pulsus admodum exiles, & frequentissimos, morique primo, aut altero die; unde si tales videritis pulsus, semper dubitate de tenuibus intestinis vulneratis.

Cap. 25. *De vulnere Abdominis penetrante, cum exitu intestini, aut omenti.*

Vulnus Abdominis non penetrans, curatur quemadmodum vulnus in carne; penetrans autem, cum exitu intestini, aut omenti, quatuor indicat, c. 4. lib. 6. Meth. Primum, ut intestina suum in locum recondantur. Secundo, ut vulnus consuatur. Tertio, ut medicamentum apponatur. Quarto, ut prospiciamus, ne qua præ tantior pars simul afficiatur. Supposita ergo totius corporis procuratione, per venæ sectionem, medicamenta, diætam; ad propositos scopos deveniendum.

Quoad primum scopum, si mediocre fuerit vulnus, & recens exciderit intestinum, manibus, & digitis impellendo, est recondendum; si foramen sit angustum, & intestinum, ob longam extrà ventrem moram, à frigidiore aëris contactu flatibus repleatur, & turgidum reddatur, ut non amplius intrò condi manibus queat, tunc vel vulnus ampliandum, vel flatus discutiendi. Prius autem tentanda est flatuum discussio, per calefacientia, cum à frigore sint procreati; foveantur igitur intestina spongia molli, ex aqua calente expressa; vel è vino nigro austero calido, quod meliùs, ob calidiatem nativam, discutit flatus, & roborat intestina; quidam vinum alterant schoenantho, chamæmelo, spica, cypero; vel in horum defectu, calamintha, origano, pulegio, dictamno, quæ valenter flatus discutiunt; ut & semina anisi, fæniculi, ammeos, cocta in vino nigro, vel albo; aut etiam ea aqua, in quibus expressa spongia, aut lana, intestinum diutiùs fovendum: alii sumunt catulum, aut magnum pullum, quæ viva dissecant, & intestinis admovent, ut flatus discutiantur. Rhasea subinde pulmones animalium calidos imponit. Flatibus dissipatis, intestina digitis intromittenda; Rhases ægrum manibus, pedibusque apprehensum elevat, & concutit, ut intestina ingrediantur: si hic modus non procedat, tunc vulnus est ampliandum syringotomo, quod instrumentum vulgò Falcetta dicitur, & post intromittenda intestina.

Si omentum extra labatur, & quidem, si diutius exstiterit sub aëre frigidiore, ita ut vel multum refrigeratum fuerit, vel etiam nigrum, aut viride redditum; juxta Aphor. 58. sect. 6. tunc ligabitur ea parte, quæ calidæ parti est proxima, portioque corrupta amputabitur. Ligatur autem omentum, ne ipsius vasa aperta, sanguinem intra abdominia cavitatem spargant. Quidam ligatum, etiam ferro adurunt; quod tamen superfluum arbitror. Filum extra ventrem longum relinquetur, ut omentum per vulnus retrahi queat: quod si non ita refrigeratum sit omentum, restituere possumus sine vinculo, restitura enim natura ipsa unite solet.

Alter scopus est, vulnus consuere, ne intestina rursus extra prorumpant; collocetur igitur æger primum in loco lucido, ut qui consuit, vulnus videat, & decumbat in partem vulneri oppositam, seu aversam, ut eò minùs impetum ad foramen faciant intestina. Minister manibus apprehendat vulneris labia, & Medico tantam vulneris partem porrigat, quanta ad consuendum est necessaria: postea vulnus consuatur. Species autem suturarum abdominis tres administrari possunt; in prima sutura, consuitur peritoneum, cum abdomine, seu musculis, & vicissim musculi cum peritoneo; acus enim filum trahens, infigitur ab externis introrsum per cutim, & subjectos musculos, ad peritoneum usque; postea, intacto peritoneo illius partis, per alterius partis peritoneum, atque etiam per musculos, ab internis exsta acus est infigenda; hinc interjecto spatio digiti transversi, per abdomen ejusdem partis, ab externis introrsum, intacto peritoneo, acus infigenda est; postea per peritoneum, & abdomen alterius labii, ab internis extra acus est transigenda, & ita deinceps pergendum, modò perforando, modò prætereundo peritoneum, donec universa facta sit sutura. Sic Galen. At Albucasis vult, ut in hac sutura semper infigatur acus ex eodem latere; quod fieri non potest, si revolvatur filum supra labia. Alii vero labiis quatuor perforatis, ligant, & efficiunt punctum, postea amputant, & sic efficiunt vinculum, quod fibula vocatur; tot autem vincula injiciunt, quot sunt necessaria. Omnes hi modi boni sunt. In altera suturæ specie, consuitur peritoneum cum peritoneo, & abdomen cum abdomine, id est, musculi cum musculis; trajicitur enim acus per abdomen, ab externis introrsum, donec perveniatur ad peritoneum, deinde acu revocata, per utramque peritonei partem, ab internis introrsum acus est transigenda, tum ab internis extra per abdomen, & sic pergendum, donec universum vulnus consutum fuerit. Tertia sutura illa est, quæ communiter solet in vulneribus usurpari, quam in carnis vulnere proposuimus; transigitur enim acus per quatuor labia simul, id est, per duo latera abdominis, & duo peritonei, & tot efficiuntur suturæ, quot sunt necessariæ. Ex his tribus suturis, Gal. magis probat primum modum, quam secundum, & secundum magis, quàm tertium: peritoneum enim, quia membranosum est & tenue, difficilius cum peritoneo unitur, unde semper in parte læsa tumor apparet, qui fit ab intestinis extra peritoneum exeuntibus, & sub cute tumorem laxum & magnum efficientibus, qui perpetuo diveant patientis, ut etiam Rhasea annotavit 14. Continent. At peritoneum cum musculis carnosis facilius unitur. Albucasis, præter hos suendi modos, duos alios affert, cap. 87. lib. 2. In priore modo, acu perforantur quatuor vulneris labia; deinde revolato filo super labia, rursus per idem foramen acus transfigitur, & post ambo fili capita constringuntur, fitque punctum; & sic deinceps tot fiunt puncta, quot sunt necessaria. In posteriore modo,

acu perforatis quatuor labiis vulneris, rursus justo interposito spatio, altero etiam latere iterum perforantur quatuor labia vulneris, & ex ambabus extremitatibus fit punctum ad latera.

Quoniam autem suturæ intra paucos dies laxantur, erodentes ipsa labia, & quidem maximè in abdomine, propter intestinorum impetum continuum; ad hoc prohibendum, præter suturas jam factas, ego appono glutinum, cum suis ansulis.

Tertius scopus est, medicamentum apponere. Debent autem medicamenta esse glutinatoria; unde inspergendi pulveres adstringentes, è sanguine Draconis, bolo Armen. Mastiche, myrtillis, paribus portionibus; postea ceratum aliquod glutinatorium superponendum, ut in hyeme, emplastrum Barbarum; aliis verò temporibus, Diapalma. Si vulnus sit in loco, ubi medicamenta non adhærent, usurpamus adstringentia, ut folia salicis, rubi germina, plantaginem, gallas immat. linteum usum. Impositis medicamentis, Gal. deligat vulnus, fascia duplici initio circumducta, ut sic conservatis suturis, impulsioni intestinorum resistatur. Hæc deligatura, ut ego arbitror, convenit quidem in vulneribus per longitudinem factis, at vulneribus transversis, vel nullus vel admodum exiguus fasciæ est usus, propterea nos, ad suturas conservandum, generale, & strenuum præsidium proposuimus, nimirum glutinum.

Quartum scopum Gal. proponit, ut in vulneribus penetrantibus prospiciatur, ne quæ pars nobilis simul afficiatur. Hic autem videtur Gal. maximè respicere ad cerebrum, quemadmodum etiam facit in vulneribus nervorum, quia plurimæ abdominis partes nervosæ sunt, ut secundùm abdominis partes anteriores musculi, peritonaeum, ventriculus, intestina, vesica, tunicæ viscerum, & hac de causa Gal. proponit inunctionem, aut fomentum è calido oleo, axillis ab usque ad inguina, cap. 4. lib. 6. Meth. Credendum tamen est, dum Gal. ungit ab axillis ad inguina, id est, & totum thoracem, & totum abdomen, eum respexisse partes & thoracis, & abdominis omnes.

Porrò cruor, & sanies è labiis vulneris necessariò in cavitatem abdominis descendit, potestque offendere intestina, & omnia alia membra; unde interdum tumorem creat, interdum ad hydropem ægrum deducit. Cognoscitur autem materiæ descensus, è gravitate, dolore, tensione, & tumore abdominis, item è motu materiæ de loco ad locum, qui sentitur per impulsionem, seu compressionem. Videtur Galen. ad hanc materiam etiam respexisse, in illa inunctione ad inguina; nec enim Gal. alibi, vel quisquam alius, saniei descendentis mentionem facit. Non potest autem vacuari sensibiliter, cum vulnus abdominis non sit apertum detinendum, sed vacuanda est. Hæc materia insensibiliter, per ea quæ dissipant, evocant, & imas abdominis partes rarefaciunt. Hinc Galenus inguina fovet lanis, & oleo calente: at si musculi carnosi vulnerati sint, magis timetur fluxus cruoris, & propterea non sufficit oleum commune, sed opus est magis attenuantibus, ut oleo rutaceo, anethino, amygdal. costino, de castoreo, liliorum albor. Emplastrum emolliens, discutiens, & rarefaciens inguinibus apponetur; ut, quod fit è rad. althææ, lil. albor. cucumeris asinini, cum pul. calaminthæ aut hyssopi, & cum oleo amygdal. dulcium, aut anethi, aut etiam pingnedinibus. Convenit quoque ceratum factum, oleo amygd. dulc. remollitum; item diachylum cum gummis, emollitum oleo de scorpionibus, & si resina pini adjiciatur, maximopere valet ad materias ex alto attrahendum.

Cap. 26. *De Intestinorum Vulneribus.*

COgnoscimus vulnerata esse intestina crassa, si vel stercus, vel odor ejus exhibeatur: tenuia, si vel chylus exit, vel bilis, vulnerato jejuno, aut duodeno. Periculosissima sunt hæc vulnera, & tenuium ferè semper lethalia.

In his autem vulneribus quinque proponuntur scopi: Primò, labia vulneris adducenda. Secundò, medicamentum imponendum. Tertio, intestinum in suum locum recondendum. Quartò, prohibendum, ne fæces pertransiennttes vulneri noceant. Quintò, vulnus abdominis penetrans curandum.

Quoad primum scopum; nisi intestinum vulneratum, extra abdomen sit prolapsum, oportet id placidè foras trahere; deinde labia adducere, & adducta conservare: faciebat hoc Albucasis duobus instrumentis, cap. 87. lib. 2. Primum formicis illis, quæ magna habent capita; sumitur enim formica, quæ os apertum habet, & utrique labio intestini applicato, admovetur, ut id apprehendat; quo facto formicæ corpus abscinditur, & caput inibi relinquitur; sumuntur autem tot formicæ, quot necessariæ sunt pro labiis conjungendis. Sed hunc modum Chirurgi improbant; quia caput formicæ demortuæ relaxatur, & constrictione intestinorum facilè excidit. Præterea, in hyeme formicæ hæ non reperiuntur, & in æstate non semper quærendi tempus suppetit. Alter modus est, quo labia intestini filo uniuntur, secundum modum suturæ tertiæ abdominis; acus enim pertransit labium utrumque, & filum supra labia revolvitur, eo modo, quo suuntur pelles. In consuendo autem intestino, quidam utuntur fibra ex intestino alicujus animalis extracta, vel sola, vel obvoluta filo è lino, idque faciunt, ut arbitror, ne fili durities labium vulneris offendat; at hoc mihi non probatur; quia necessariò fibra illa putrescit, ego igitur filum eligo, potiùs è lino, quàm sericum, quod ob tenuitatem, vel tincturam, magis erodit, quod sit mollissimum, & cera oblinitum.

Sunt nonnulli inepti, qui, antequam consuatur intestinum, cannulam immittunt; vel è sambuco, vel portione asperæ arteriæ alicujus animalis, vel ex alio intestini frustulo, ne futuræ ciborum transitu diiacerentur; his quippe putrefactis, æger interficietur, ideoque pessimum hoc consilium fugiendum.

Alter scopus est, ut imponantur medicamenta. Vulnus ergò abluendum est vino nigro austero, calido, & linteo molli, calidoque siccandum: post medicamentum glutinatorium imponendum, ut pulvis mastiches, boli Arm. sang. drac. barbula hirci, cortex granatorum.

Tertiò recondenda sunt intestina, & sutura in abdomine facienda, ut supra docuimus. Nonnulli vulnus abdominis apertum tenent: ut medicamentum quotidie supra vulnus intestini spargere queant. At magis probo, ut consuatur vulnus, sicuti etiam Galen. facit: ratio est: si enim vulnus sit apertum, aër externus frigidus torsiones, doloresque excitat; tum è se, propter frigus, tum ob flatus, qui ratione frigoris generari possunt, unde periculum est, ne à flatibus suturæ intestini disrumpantur. Præterea, medicamenta non possunt inspergi supra vulnus: quia intestina in abdomine multis de causis loco moventur, ut à flatibus, à chylo,

chylo, &c. conclusus autem calor nativus, neque expirans, citiùs intestina sanat, si modò æger sanari potest.

Quartò prohibendum est, ne fæces per intestina transeuntes loco vulnerato noceant, dum vel detentæ, vel induratæ futuram comprimunt. Occurrendum autem est, tum victus ratione adeo humida, tum maximè immissis clysteribus, qui fæces emolliant, & educant, præterea vulneris glutinationem adjuvent, id est, qui habeant vim abluendi, adstringendi, & glutinandi. Avicenna immittit per clysterem, vinum austerum, vel solum, vel cum pulvere sanguin. dracon. gummi Arab. tragacanth. mastiches, glutinando, & roborando, fæces molliuntur jure confecto è pedibus vitulorum, & castratorum, cum pulveribus propositis glutinatio, etiam juvari potest iis, quæ per os sumuntur, ut est decoctum caudæ equinæ, pilosellæ; saccharum rof. cum bolô Arm. conserva cydoniorum, aut simplex, aut cum pulvere rof. aut corticum granatorum &c.

Cap. 27. *De ventriculi vulnere.*

VUlnus hoc consistit, vel in fundô ventriculi, vel circa os; & vel penetrat in cavitatem, cujus signa sunt, exitus chyli per foramen, vomitus Sanguinis, & cibi inappetentia, dolor, & interdum spasmus; vel non penetrat. Circa os inflictum lethale est, sicut & penetrans; non tamen deserendus æger, quia multa præter medici opinionem eveniunt.

Bibat æger vinum de cydoniis, aquam plantag. vinum granatorum, decoctum caudæ equinæ, & pilosellæ, dentur thus, & mastiche, cum saccharô rosac. aut conservâ cydoniorum. Parcissimè comedat, ne vomendo impediatur glutinatio; vacuô etiam existente ventriculô & corrugatô, faciliùs uniri vulnus potest. Levissimus etiam erit cibus, aut aqua carnis, confecta cum caudâ equinâ, & pilosellâ. In hôc casû, præcipuè cùm vomunt, probantur clysmi nutrientes, è contuso carnis, ex ovis ruptis, & cum jure pingui conquassatis.

Extra, roborandus est ventriculus, oleô de absinthiô, de cydoniis, myrtinô, rosaceô. Turunda immittenda est in foramen vulneris externi, non ventriculi; ita tamen ut pervenire possit ad vulnus ventriculi: Eidque inficienda turunda oleô hyperici, & terebinthi, & ovi vitellô: lenit enim dolorem, emplasticum est, & pus movet.

Cap. 28. *De hepatis, lienis, & renum vulneribus.*

HÆc omnia lethalia; æger tamen non deserendus: Factis ergo iis, quæ ad totius corporis procurationem pertinent, vulnus abdominis consuendum, glutinatio naturæ committenda, ita tamen, ut æger sumat decoctum thuris, & mastiches, cum vinô, aut etiam cum aquâ. Sanguis, qui in cavitatem abdominis erumpit, à naturâ dissolvitur ipsâ, si sanari debet æger; aut abscessus quidam, ob sympathiam ad inguina excitatur, quò in pus versô, sanguis vacuatur; ita ut nullam hujus sanguinis rationem esse habendam Albucasis existimet. Hæc igitur de Vulneribus dicta sufficiant.

Hieronymi Fabricii ab Aquapendente Appendix ad librum de Vulneribus; seu de singularium quarundam corporis partium Vulneribus.

De vulneribus frontis.

EGimus supra, secundo nostræ Chirurgiæ libro, de vulneribus generaliter; deinde de vulneribus partium similarium; utpote carnis, venarum, arteriarum, & nervorum firmatum; tertio loco egimus de vulneribus partium dissimilarium, quæ sunt, capitis, thoracis, & abdominis; nunc operæ pretium facturi sumus, si de vulneribus magis particularibus, quæ in dictis dissimilaribus magis continentur, tractationem subjungamus, orsi à capite; in quo comprehenditur facies, & in ea frons, oculi, palpebræ, nasus, & aliæ partes, de quibus sigillatim agemus.

Inprimis quantum attinet ad vulnera faciei, illud generaliter notandum est, quod cum facies sit perpetuò omnium oculis exposita, atque in ea decor, & venustas desideretur, in quocunque vulnere faciei illud potissimùm est exoptandum, ut non fiat deformis cicatrix; potissimum, quando vulnus sine periculo fit: nam si accidat, ut vulnus periculum aliquod vitæ portendat, tunc neglecto decore, securitati tantum incumbendum est. Igitur primò frontis vulnera percurramus.

Si in fronte vulnus inflictum fit, idque cum læsione ossis, in eo casu, ut dixi, decori nequaquam est studendum, sed securitati; quia periculosum est vulnus, & curari debet sine suturis, & sine aliis instrumentis, quæ possunt vulneris labia unire; quinimò vulnus apertum tenere oportet, os deradere, atque in summa eam adhibere curationem, quæ convenit vulneribus capitis, cum calvariæ fractura. At ubi vulnus frontis varium est, & multiformes habet interiores, aut etiam substantiam deperditam, tutissimum tamen est; vulnus, quia fit sine ossis læsione, in eo casu, quantum fieri potest, decori est attendendum.

Ponamus igitur, vulnus curandum esse in fronte, simplici incisione factum, sine substantiæ deperditione, & ossis læsione, hujus curatio sub ea comprehenditur, quæ allata fuit in vulnere carnis & cutis; propter quam rationem alicui forsitan superflua hæc vulnerum tractatio videri possit; cum tamen non ita se res habeat, imò quatenus hujus vulnerris tractatio sub proposita comprehenditur, eatenus nos in hujusmodi vulneribus supponemus universi corporis curationem, [illegible] Chirurgiam, Medicamenta, & Diætam; [illegible]ponemus etiam eas intentiones curandi, quæ [illegible] illa fuere proposita; sed in eo tantum insistemus, ut si quid particulariter desiderent hæc vulnera, sive medicamenta, sive operationes, sive aliud quid, illud in singulis præmittemus, ut in proposito frontis vulnere, in quo scopus est, unire quod divisum est,

sive vulnus per longitudinem, sive in transversum fiat; quod si adsit sanguinis profusio quæ unioni adversetur, prius illi incumbendum est, postea ad unionem veniendum, quæ perpetuo eatenus est curanda, ut deformis evitetur cicatrix. Ad unionem autem efficiendam, instrumenta sunt Suturæ, deligatura fibula, & Glutinum. Suturæ, & fibulæ, tanquam deformem cicatricem inducentes, rejiciendæ sunt; nam dum acus perforat ipsam cutim, continuum solvit, & nova cicatrix inducitur. Filum autem transversum abradit cutim, & deformem reddit cicatricem.

Quod si dicatis, omnes consuevere vulnera frontis, aut saltem, qui melius faciunt, prima vice suere, secunda, & tertia suturas auferre, & glutinum, ponere; ita vitant deformem cicatricem. Dicendum, quod suturæ, & fibulæ perpetuò aliquod vestigium cicatricis inducunt, & relinquunt, ratione fili, quod abradit cutim; aut saltem ratione acus eandem perforantis, in quo foramine, necessaria est cicatricula; unde præter vulneris propositi cicatricem, semper sub suturis, & fibulis, aliæ, & novæ cicatrices sunt expectandæ; propterea, quantum fieri potest, in vulnere frontis abstinendum est à suturis, & fibulis.

Abstinere autem quis potest, ubi rectum frontis vulnus fuerit, ita ut à capite descendat, versus oculos, aut nares; vel obliquè, versus anteriora, secundùm ductum fibrarum musculi frontis; si enim tale vulnus accidat, nos possumus, & debemus etiam prima vice abstinere à suturis, & fibulis, & administrare alia, quæ labia adducunt, & adducta conservant, inter quæ, deligatura numeratur; quæ si fiat duplici initio, erit apta ad constringenda labia ad mutuum contactum, & ita conservanda.

In qua ligatura illud notandum est, ut fascia non sit lata, imò angusta, ita ut non semel, sed bis, & sæpius circunducatur, ut solum vulnus adducatur. Quia vero fascia imbecillis est, nec potest vulneris labia tum adducere ad mutuum contactum, tum potissimum adducta conservare; quia perpetuò laxatur; ideo nos non contenti sola fascia, secunda vice apponimus glutinum, id est, lintea, cum suis ansulis, hinc inde vulneri applicamus, glutino inducta quo exsiccato, & firmiter adhærente, postea ansula adversæ ansulæ alligatur. Glutinum autem hoc loco non proponimus, quia de vario glutinis genere dictum est, dum ageremus de vulnere in carne; sed memoriæ gratia, defectu aliorum medicamentorum, ovi albumen subactum est glutinum, quod adhæret cuti, cum exsiccatum fuerit; cui si admisceatur pulvis tenuissimus, aut sanguinis dracon. aut thuris, aut mastiches, aut sarcocollæ, & ad crassitiem mellis redigatur, adhuc valentius adhærebit. Hæc est ratio curandi vulneris in fronte, ut evitetur turpis cicatrix.

Quod si vulneris ratio non patiatur uti ea deligatura; quia verbi gratia, vulnus transversum sit, in quo usus deligaturæ nullus est, tunc perpendenda est vulneris lo[illegible]udo; si vulnus admodum longum sit, quia in tali vulnere labia valde diducuntur, absuntque à se invicem, propterea suturis, aut fibulis egemus prima vice; secunda vero, oportet suturam removere, & glutinum applicare. Imponimus suturas, aut fibulas, ut labia vulneris valde dilatata ad mutuum contactum adducantur; auferimus secunda vice suturam, ne deformis fiat cicatrix, ex filo abradente cutim transversùm, in efficiendis suturis, aut fibulis. Scire licet, hujusmodi suturas rariores esse injiciendas, quam in aliis partibus; propterea fieri debent ex filo; non serico, sed lineo, non nimis torto, & cera potissimum oblinito, quæ prohibet abrasionem cutis; ita enim turpem cicatricem vitamus.

Quod si similiter transversum quidem sit vulnus, sed exiguum, ita ut labia non multum dissideant, in hoc casu, possumus vitare suturas, & fibulas, etiamsi deligatura aliena sit: nam tunc possumus usurpare linteola oblonga, & angustissima, hoc est latitudine transversi digiti medii; longitudine, quæ comprehendat vulnus hinc inde, quantum fieri potest. Hujusmodi linteola, prius reductis vulneris labiis ad mutuum contactum, & manibus ita detentis, madefiunt in ovi albumine; & applicantur hinc inde, tot, quot sunt necessaria, ita ut se contingant; & sic tandiu tenentur, donec siccentur, postea superponitur stupa pexa, albumine ovi madefacta; quæ si imponatur transversùm, dum siccatur, solet contrahi, & ita vulneris labia adducere, & adducta conservare. Hoc fit prima medicatione, ut vitentur fibulæ, & suturæ; secunda vero vice, apponimus glutinum propositum, cujus beneficio labia quinetiam adducuntur. Fieri etiam potest, ut vulnus adeo sit exiguum, ut non solum prima vice, linteola proposita satis sint ad adducenda, & conservanda labia, verum etiam secunda, & aliis vicibus possint sufficere similia, transversum vulneri applicata quidem sed cerato aliquo illita, cui vis insit aut emplastica, aut adstringens; exiguo enim vulnere possumus dimittere glutinum, & sequi totam curationem cum his linteolis, prima vice albumine ovi, sequentibus autem, aliquo cerato illitis. Ceratum esse potest vel sacrum, vel barbarum, vel de betonica, vel diapalma; vel aliud simile, quod habeat vim emplasticam, aut adstringentem, & cuti adhæreat. Et hæc est ratio adducendi labia vulneris in fronte, & adducta conservandi, ut vitetur deformitas cicatricis.

In vulnere frontis, ex simplici incisione facto, sine substantiæ deperditione, & ossis læsione, sive per longitudinem, sive transversum sit vulnus, in quo unio requiratur, visum est in superioribus, quinam modi essent opportuni labiis adducendis simul, & adductis conservandis; quæ sunt duæ primæ intentiones unionis moliendæ: superest nunc, ut alias intentiones expleamus, sunt autem ut medicamenta imponamus, quæ faciant ad glutinandum vulnus, quæque glutinatoria appellantur; non quia glutinent, & uniant; quoniam coalitum, & pristinam unionem restituit natura, Galen. 3. Meth. sed quatenus hæc, exsiccando humiditates, quas segregant, auferunt omne impedimentum, ut deinde natura possit unire: ideo siccantia hujusmodi medicamenta futura sunt.

Cum igitur glutinatoria siccantia sint potestate, actu vero possint esse mollia, seu humida, & sicca; ut puta, pulverulenta, unum vobis communicandum in presentia venit, quod pertinet ad vulnera, non solum frontis, sed etiam totius faciei, ne deformis fiat cicatrix; quia ut dictum est, ubi vulnera faciei tutissima sunt, manifestè requiritur faciei decor ratione cicatricis;

dico. Igitur etſi propoſita medicamenta futura ſunt ſiccantia potestate; actu tamen, in facie, ut pulchra fiat cicatrix, futura ſunt mollia, ſeu humida, ſive velimus, glutinare vulnus ſimplex, ſive cicatricem inducere.

Si vulnus ſit cum deperditione ſubſtantiæ, licet prima fronte paradoxon videatur, & contra nonnullos, ſcribentes, vulnera faciei expoſcere valentiſſimè ſiccantia; quia natura ſua ſicca ſunt: quod quamvis in fronte concedi poteſt, atque in auribus, naſo, & pleriſque aliis faciei partibus, in gena tamen non ita hoc concedendum eſt, quia pars genæ humida eſt, & pinguedine multa obducta; non tamen quod dico, contrarium eſt ſcribentibus: requiri in faciei vulneribus medicamenta valde ſicca; quoniam ſi optamus citam glutinationem, citam cicatricem, vulnerisque ſanationem, utique debemus admovere valenter ſiccantia, id eſt, actu, & poteſtate; at ſi non ita ſimus ſolliciti de feſtina, & matura vulneris ſanatione, ſed potius de pulchra cicatrice, eo caſu, experientia à me comprobatum eſt, nequaquam perpetuò actu ſicca valere, ſed conſiſtentia mollia & humida, ſive glutinatoria, ſive cicatricem inducentia ſint. Ratio autem hujus rei, ut opinor, hæc eſt, quoniam dum utimur poteſtate, & actu ſiccis, ut puta, cum pulveres inſpergimus, quia quæ hujuſmodi ſunt, ſolent magis ſiccare, quam quæ poteſtate quidem ſicca, actu autem ſunt mollia, proſpere ſuccedit, & quam citiſſimè fit vulneris glutinatio, & cicatrix. Quia igitur in omni vulnere non poſſunt labia ita ad amuſſim conjungi, quin aliquot ſpatia, quamvis exigua, interveniant, quæ carne repleri debent, hinc fit ut ſub pulveribus, actu, & poteſtate ſiccis medicamentis, non concedatur tantum temporis naturæ, ut poſſit carne replere illa ſpatia, unde accidit, ut unio, ſeu cicatrix interdum fiat, inæqualis; interdum major, interdum minor; at ſub medicamento potentia ſiccante, actu verò molli, natura non poteſt ita feſtinare unionem, aut cicatricem, ut non generet carnem, & non repleat ſpatia, nec exiccet ipſum vulnus; hinc fit, ut perpetuò, prout experientia comprobatum eſt, ſub medicamento mollis conſiſtentiæ, tardius aliquantulum, ſed perpulchra poſtea ſuccedat cicatrix, quam exoptamus, potiſſimum in facie.

Ad glutinandum dictum vulnus frontis, ſi fuerit hyems, ceratum barbarum appellatum, erit opportunum: aliis vero temporibus, diapalma eſt conveniens; quæ ſanè cerata, ſi duriora ſint conſiſtentia, emollire oportet, oleo hyperici; imò vero, ſi eodem oleo utamur, immixto reſinæ terebinthinæ, unionem efficit pulchram: præ cæteris, oleum illud Hiſpanicum, cujus deſcriptionem ſuperius tradidi, eſt præſtantiſſimum, & ad uniendum, & ad pulchram cicatricem moliendam; ubi autem propemodum facta eſt unio, inungatur locus inciſionis pinguedine humana, quæ citò, ſive proprietate ſubſtantiæ, ſive alio modo, pulcherrimam efficit cicatricem.

Quod ſi intentio ſit cicatricem inducendi, ſub vulnere facto cum deperditione ſubſtantiæ in fronte, in quo primum requiritur carnis generatio; ea medicamenta opportuna ſunt, quæ retulimus in tractatione vulneris carnis; ut puta, unguentum de betonica, Iſidis, Apoſtolorum; & hujuſmodi. Si volumus inducere cicatricem, quæ æqualis ſit, neque deformis, oportet ob dictam rationem, abſtinere à pluribus, licet hujuſmodi etiam gignant cicatricem; & utendum quidem eſt medicamento cicatricem inducente, ſed conſiſtentiæ mollis. Uſurpanda etiam medicamenta cicatrizantia, quæ potentia ſicca ſint, conſiſtentia autem molli. Teſtatur hoc Gal. 13. Meth. 5. ubi præcipit, in vulnere, circa oras inſpergendos pulveres, in reliquo ulcere etiam imponendum cicatricem inducens, conſiſtentia molli; ſed in vulnere faciei, in quo pulchra optatur cicatrix, à pulveribus abſtinendum eſt; unde ſicuti tuthia præparata eſt cicatricem inducens actu, & potentia ſiccum; ita unguentum de tuthia, cicatrizat, ſed molle eſt. Hoc igitur utendum eſt ad cicatrizandum in fronte. Similiter convenit unguentum de ceruſſa, præcipue æſtate. Vidi quoque ab unguento de betonica inductam fuiſſe cicatricem pulchram. Et quia quæ cicatricem inducunt, ſunt ejuſdem naturæ cum glutinantibus, niſi quod validiora aliquantulum ſunt cicatrizantia, propterea oleum hyperici, cum reſina probatur, & emplaſtrum barbarum, & diapalma, & in fine, ubi fermè facta eſt cicatrix, pinguedo humana eſt præſtantiſſima. Hac ratione ſanatur vulnus in fronte inflictum.

De Vulnere Superciliorum.

Quod ſi vulnus in ſupercilio contingat ſecundum longitudinem, huic eadem curatio competit, qualem propoſuimus in reliquis frontis vulneribus. Et ſi tranſverſim fiat, ſciatis, niſi vulnus hujuſmodi diligenter curetur, ſequi caſum ſupercilii, & proinde palpebrarum ſuper oculum: unde quantum fieri poteſt, eſt exactè glutinandum vulnus. Quo caſu, à ſuturis, & bis quidem altis abſtinendum non eſt, ut ſuperficies labiorum ad amuſſim in omni parte ſe mutuò contingant. Et ſi vulnus fuerit ex ſimplici inciſione factum, ſine deperditione ſubſtantiæ, in hoc vulnere, in quo propter pilos tegentes locum, non ita ſolliciti eſſe debemus de cicatrice turpi remanente, ſunt inſpergendi pulveres, ut citò fiat cicatrix. Quod ſi vulnus ſit cum deperditione ſubſtantiæ, contrarium faciendum eſt, propter omnium, quod ſuccedere ſolet, contrarium ei quod dixi, nimirum cicatrix interdum ita dura efficitur, ut retrahat palpebram ſurſum, & impediat, quo minus palpebra tegat oculum; unde ne palpebræ retractio ſuccedat, operæ pretium eſt uti ſarcoticis, & cicatricem inducentibus, conſiſtentiâ mollibus.

Quod ſi fortè accidat, ut ob imperitiam fuerit relicta cicatrix ita retracta, ut palpebra non poſſit deprimi, eo caſu, vos debetis ipſam cicatricem incidere inciſione ſemicirculari: quæ fiat ſecundum fibrarum orbicularium ipſius muſculi conſtringentis palpebram; ſic enim non offenduntur fibræ, nec muſculi, interea palpebra deprimi poteſt. Neque verendum eſt, ne efficientes orbicularem inciſionem, quæ æmulatur tranſverſam, offendatur muſculus palpebram attollens, quoniam ille muſculus, ignoratus ab antiquis Anatomicis, & ſitus intra orbitam oculi, ſub oſſibus, prope muſculos oculum moventes neque offendi

 poteſt,

potest; quoniam incisio non est tam alte efficienda, ut laniet, & perforet tunicam internam palpebræ, sed tantummodo incidat cicatricem, & musculum orbicularem, qui non offenditur per orbicularem incisionem.

De Vulneribus Palpebrarum.

Palpebrarum vulnera vel recta fiunt, vel transversa, seu obliqua, & utraque incidunt tantummodo musculum orbicularem, vel subjectam etiam membranam, quæ musculi fundamentum est. Recta palpebrarum vulnera dicuntur quæ per rectitudinem fibrarum fiunt, quamvis secundum faciei processum transversa appellari debeant & sunt, quæ ab uno angulo ad alium producuntur; quæ si per longitudinem facta dicantur, idem erit. Transversa vero vulnera in palpebris appellantur, quæ à supercilio versus cavum oculi fiunt.

Si igitur vulnus sit ex simplici incisione factum, & transversum, tunc sui non potest, nisi subjecta membrana quoque consuatur, consui autem non potest tale vulnus, quoniam incisæ sunt fibræ musculi, unde suturæ non hærent, nisi subjecta membrana consuatur; quod fieri non debet, quoniam filum oculi corpus attingeret, atque ipsum offenderet, & inflammaret. Igitur in hoc casu glutino magis utendum est, quod habeat unicam utrinque ansulam.

Quod si vulnus in longitudinem palpebræ fiat, neque subjectam membranam incidat, in eo casu suturâ uti possumus, & debemus, quæ fiat ex acu, & filo tenuissimo, & multa cera oblinito. Sive autem sutura fiat, sive glutinum imponatur, & ita labia adducantur, & adducta conserventur, medicamentum imponendum est, quod citissimè glutinet palpebram; inde pulvis tenuissimus supra labia vulneris inspersus, ex bol. Arm. orientali, est opportunissimum medicamentum, sicut etiam terra sigillata, & sanguis draconis, in tenuissimum pulverem redacta; supra quem, linteum angustum, & vetustum, ne duritie offendat, ovo integro subacto madefactum apponendum est, quod tum ad conservandum pulverem, tum ad inflammationem arcendam facit. Quo casu, partes palpebrarum circunstantes vel omnino non, vel cautè admodum inungendæ sunt oleo rosato, ne oleum defluat in oculum, & ipsum inflammet; olea enim valde sunt inimica oculis, sed linteum ex vino nigro austero non potente expressum est superponendum. Atque ita curanda sunt vulnera palpebrarum.

De Vulneribus oculorum, & primò de incisione tunicæ corneæ, & conjunctivæ.

Quod si oculi vulnerentur, sciendum est, oculum vulnerari posse dupliciter, vel ad corneam; vel ad conjunctivam tunicam, id est, albam illam membranam, quæ exterius apparet. Utrumque autem vulnus vel fit cum incisione, aut corneæ, aut conjunctivæ, ita ut incisio non penetret totam tunicam; & hujusmodi vulnus solet esse sine amissione visus, aut hujusmodi vulnera ita incidunt, ut totam membranam perforent; quo casu vulnus utplurimum succedit cum visus amissione; quia, si cornea incidatur, solet exire humor aqueus; si verò conjunctiva, solet humor vitreus pariter exire. Interdum autem, ubi hujusmodi vulnera magna sunt, etiam crystallinus humor, & uvea tunica prorumpunt. Interdum etiam à perforante instrumento ita profundum fit vulnus in orbita oculi, ut penetret per foramen, aut rimam latam, & oblongam; cum ossi in profundo orbitæ, & instrumentum pervenit ad cerebrum, ex quo ægri statim decidunt. Et gladiatores solent hujusmodi ictum, quasi certum habere, & inter ceteros Gallus quidam gladiator erat, qui hujusmodi vulnus habebat certissimum, & tutissimum.

Igitur si oculi vulnus sit simplicissimum, ita ut tantum cornea, seu conjunctiva tunica incidatur, vulnus tamen non penetret, & sit sine exitu alicujus interni, sive corporis solidi, sive humoris, sciendum est, triplicem oriri intentionem curandi, prima est, uniendi incisionem; secunda, propter sensum oculorum, dolorem leniendi; tertia est, inflammationem, & sanguinis fluxum cohibendi, quia oculi vulnerati statim inflammantur.

Ad unionem præstandam, in exiguo proposito vulnere, forte satius est, vel nullum medicamentum, quod oculi corpus contingat, apponere; quia oculus ab omnibus irritatur, vel si abluendi, aut uniendi causâ quidpiam omnino apponendum, debet esse aut aqua, aut liquor. Sed ubi aliquid apponere consilium sit, tunc adductis palpebris, & obvelato oculo læso, medicamenta, quæ tum dolorem leniunt, tum inflammationem, & sanguinis fluxionem arceant, exterius apponenda; propterea in hoc casu, ubi palpebræ occlusæ sunt, & invicem reductæ, attendendum est aut dolori, aut inflammationi; uni, vel utrique prout unum magis curationem ad se trahit.

Ergo si dolor minus affligat, inflammationi arcendæ est attendendum, propellendo materiam, & sanguinem ab oculo. Præsidiorum materiæ multæ sunt; sed ante omnia quædam sunt animadvertenda, quæ si non observentur; inflammationem movebunt. Primum est, ut in oculo vulnerato, ab oleo, & omnibus oleosis, seu pinguibus medicamentis penitus abstineamus; quia oculum inflammant, & dolorem inferunt. Alterum est, ut uno oculo vulnerato, ambos oculos fasciâ obvelemus, & ægro tenebras affundamus, quia oculi patientes, ab omni luce læduntur; ambos igitur oculos obvelamus, ut sanum oculum firmemus, & motum illius cohibeamus. Ratio hujus redditur ab Alexandro in Problematibus, ubi quærens, qua ratione uno oculo patiente, difficiliùs curetur, quàm si uterque lædatur? ita quia oculus sanus toties cogit oculum ægrum ad motum, quoties ipse sanus movetur, cùm natura comparatum sit, non posse unum moveri, quin & alter moveatur; motus autem sanationi contrarius, & inflammationem movet. His tertium accedit, situs nempe capitis; qui oculo vulneratur, hic non ex toto capite depresso jacere debet; cum perniciosus sit ille situs, quo inclinatur caput ad anteriora valde, ad quam partem ut pluri-

plurimum patientes solent illud reclinare, tanquam aspectum lucis fugientes, quæ facilè vitatur, si oculi ambo obvelentur; unde oportet ægrum capite sublevato in lecto jacere. Insuper neque caput oportet deponere in pulvinar ex pluma, sed ex corio, repletum alga, aut palea illa tenuissima, quæ evolat dum purgantur frumentum, aut oportet lintea multiplicata sub capite ponere.

Quod verò medicamenta attinet, quæ adsint repellentia, hæc duplicia sunt, alia adstringentia, id est, terrea, alia aquea; si dolor adjungatur vulneri, sunt magis opportuna repellentia aquea; si non adsit dolor, utemur adstringentibus, quorum alia sunt simplicia, alia composita. Simplicia sunt, aqua fontana, rosatum, plantaginis, portulacæ, hordei, ovi albumen, mucilago psyllii, cydoniorum, tragacanthi decoctum, papaveris, hyoscyami, acacia, sumach, hordeum, decoctum nucum cypressi, gallarum immaturarum, balaustiorum, & hujusmodi, quæ partim sunt liquores, partim decocta, partim medicamenta in substantia.

Ex jam dictis simplicibus, fiunt composita medicamenta, quæ, nisi necessitas urgeat, non sunt imponenda immediatè supra vulnus, & corneam tunicam, sed supra palpebram, jam supra oculum reductam; neque dubium est, quin facultas medicamenti repellens, & adstringens ad vulnus perveniat, ipsumque glutinet; quoniam entis palpebræ, musculus, & tunica, partes sunt omnes tenuissimæ, ita ut facilè possit penetrare medicamentum.

Si urgeret necessitas medicamenta in oculum immittendi, ut si sanies, vel lippitudo oculo superveniret, vel alias impurus esset, eo casu, ablnendus est aqua plantaginis, vel rosarum; aut aqua rosarum, cui bolus Armena sit mixta; vel aqua plantaginis cum modico sief albo sine opio. Sed ultimum summæ palpebræ imponitur medicamentum, ut est aqua pluvialis, cui sexta pars aluminis liquata, & incocta sit, linteis madefactis imposita. vel decoctum nucum cupressi, cum sanguine drac. vel aut aqua fabarum, cum ovi albumine, si inflammatio adsit, cum succo portulacæ, & mucilagine psyllii, quibus unitur vulnus oculi, ubi dolor non admodum infestat.

Quod si dolor urgeat, anodyna conveniunt, ut lac omne, potissimum muliebre, tum extra, linteis admotum; tum intrò emunctum; quo si chalybeato utamur, tum ad dolorem sedandum, tum ad glutinandum facit; sanguis turturum columbarum pullorum, sub alia incisa vena, in oculum instillatus, prodest. Hoc cataplasma mitigat. R. carnis pomorum, eorum præsertim, quæ Calamana appellantur, vel Apiola, sub cinere calido coctorum, unc. ii. vitellorum ov. num. ii. flor. cassiæ noviter extractæ, dracon. vi, mucilag. psyllii, althææ ana unc. semis, farinæ hordei cribratæ, parum, misce, & fiat emplastrum. Non modo ad leniendum dolorem his utimur; sed etiam ad inflammationem arcendam defensiva appellata probantur, quæ intercipiunt, & cohibent sanguinem influentem ad oculum, & non sinunt ad partem affectam pervenire; & hæc apponuntur in fronte, temporibus, genis & in circumjacentibus oculi partibus, unde venæ excurrunt ad oculum, unde si argilla propositis partibus apponatur, sanguis ad oculum fluens prohibetur; sic lintea madefacta in posca, frequenter applicantur; sic granatorum vinum, cum mucilagine psyllii, bolo Armena, sanguine draconis, ovi albumine, in vino nigro austero, ad mellis crassitiem mixtis, quo illinitur frons, genæ, & tempora. His curatur vulnus oculorum simplicissimum.

De Vulnere oculi, cum exitu humoris aquei.

Quod si vulnus majus sit, & corneam penetret, vel conjunctivam tunicam, ex quo exeat aqueus humor, hujusmodi vulnus fere contingit cum deperditione visus; nisi puer sit vulneratus, in quo Galenus voluit, humorem aqueum instaurari. Unde tam in puero, quàm in adulto, scopus est prohibere, ne tam multa copia humoris aquei effundatur; quod fit adstringendo, & medicamentis emplasticis, supra palpebram, & intra ipsum vulnus immissis; ut R. mucilag. psyllii, thuris, gummi Arabici, tragacanthi ana unc. semis, quæ mucilagines in aqua hordei extrahuntur. Idem ad totum oculum valet, si bolum Armenam orientalem admiscueris.

De Vulnere oculorum, cum effusione Humoris Vitrei, & Crystallini.

Si sub vulnere oculi penetrante, humor vitreus, & crystallinus sit evacuatus, ad inflammationem & dolorem sedandum, si adsit, ea conveniunt, quæ supra proposuimus. Reliqua intentio est, vulnus carne implere, & quàm citissimè cicatrice obducere. Unde inspergitur intus sief album sine opio, & cum opio, si adsit inflammatio, cerusa pulveriz. pul. boli Armenæ, tuthia præparata, & alia actu sicca, ut cicatrix inducatur; quia visio in hoc vulnere deperdita est, hinc decori incumbendum est, quod fiet, si vitreum oculum, similem alteri imponamus, sic facilè deformitatem vitabimus, oculum æquivocè restituentes, qui aliquando ita similis videtur esse sano, ut etiam peritis imponat, nec videatur oculus æquivocus, sed verus. Hujusmodi oculi Venetiis parantur.

De Vulnere Oculorum profundiore.

Solet nonnunquam oculus vulnerari ab instrumento perforante, & incidente; in quo vulnere, per vias quasdam patentes in ipsos oculos, in partem profundiorem penetrat instrumentum, & pervenit in basin, & ad ventriculos cerebri; unde patientes extemplò mortui cadunt; quoniam motus ex dissipatis spiritibus, statim omnis deperditur, & consequenter respiratio, & ita matura sequitur mors. Quod si non perveniat ad cerebrum hujusmodi vulnus, est curabile, & curatur sarcoticis; priùs diligenter investigando, num in hoc vulnere relicta sit instrumenti portio, ut mihi aliquando accidit: Tarvisio enim ad me venit quidam, qui in illa cavitate vulnus acceperat, & prætericrant duo menses, nec sanabatur, & oculus erat humidus, & dolebat; secunda vice diligentiùs investigavi, & extraxi frustulum pali, quo fuit vulneratus, longitudine dimidii digiti, & brevi fuit sanatus, unguento de betonica in turunda, & oxelæo exterius. Quod volui animadvertere, ut non modo in his, sed in aliis omnibus semper ante omnia investigetis, num aliqua portio instrumenti relicta sit in vulnere.

De

De Vulneribus Nasi, & primùm de Simplici Incisione Cutis Nasi.

Agendum nunc est de vulneribus nasi, ubi sciendum primò, nasum in parte superiore habere ossa, in inferiore cartilaginem; unde si vulneretur, vel potest tantùm vulnerari cutis; vel unà cum cute ossa, & cartilagines, possimùm in parte inferiore, ubi aliquando tam valenter vulneratur cartilago, ut nasi globus, & portio pinnæ amputetur, & decidat. Hæ sunt species vulnerum, quæ naso contingunt.

Si cutis tantum vulneretur, sive in superna, sive inferna parte, omnino abstinendum à sutura, ad labia adducenda, & utendum glutino cum suis ansulis, ut cicatricis vestigia non appareant: nam cum nasus præ omnibus faciei partibus emineat, spectatissimus est, unde cicatrix tulet magis apparere in naso, quia oculis primò objicitur, quàm in aliis partibus; propterea in hujusmodi vulnere turissimo, tantummodo pulchritudini studendum, quod fiet, si glutino adducantur labia. Aliquando incisio adeò exigua est, ut sufficiant angustissima illa lintea, albumine ovi madefacta, pro prima vice; aliquando etiam pro reliquo tempore sufficiunt angustissima linteola, aliquo cerato emplastico oblinita, & apposita, ut in frontis vulnere fuit propositum: quo casu, operæ precium est, ad cicatricem inducendam, uti medicamentis consistentia mollibus, quemadmodum in vulneribus frontis dixi, ut cicatrix pulchra fiat, quæ vix oculis animadvertatur.

De Vulnere ossis nasi.

Quod si vulnus nasi sit in parte superiore, cum præcisione ossis, sciendum est, proponi vulnus cum fractura junctum; onde prima intentio est conformare fractutam, deinde vulnus unire.

Primum fit, ponendo latam spatham, aut ligneam, aut ferream intra nares, quæ commodè ingrediatur; exteriùs digitis æquando, ac conformando ossa fracta. Facta hujusmodi ossium æquatione, debemus intra nares imponere cannulam, vel offeam, vel argenteam, vel æneam, quæ rotunda non sit, sed potius depressa, respondens cavitati internæ narium; quæ tam longa sit, ut in parte inferna promineat, quò auferri possit, quæ sanè cannula aliquando fit ex calamo anseris, quando non est aliud ad manum. Hæc cannula tria præstat. Primò, conformatam fracturam custodit, & conservat, & prohibet, ne ossa interiùs prorumpant. Deinde, respirationis usum præstat, dum narium foramen latum conservat. Tertiò, præbet viam apertam excrementis à cerebro descendentibus; tum etiam saniei ex vulnere deorsum defluenti. Sed notandum, ne hujusmodi cannula nimis sursum mittatur, ne moveat sternuramentum; quia sternutamentum labefactat conformationem fracturæ.

Conformata fractura, adducenda sunt labia vulneris ad mutuum contactum, qood prima vice fit linteis angustis, ovi albumine madefactis, ac stupa; reliquo tempore, cum medicamentis, quæ adstringendi vim habent; quæ si actu sicca exteriùs inspergantur, propter ossis fracturam, quæ majora exsiccantia desiderat, non erit abs re. Quantum ad cicatricem spectat, ubi ossa unita sunt, poterunt apponi quæ cicatricem pulchram efficiant; nam si humida apponantur, ratione pulchræ cicatricis, ante ossis unionem, fieri poterit, ut callus nimis magnus succrescat, & vulnus fit deformius, ratione hujus, quam ratione cicatricis: unde, licet in vulnere superiore nasi, probaverim glutinatoria consistentia mollia, propter rationem propositam, est necessarium usurpare consistentia sicca; ut sunt bolus Armena, sanguis draconis, quæ sint in tenuissimum pollinem redacta. Interdum ubi insignis est fractura, eadem medicamenta ovi albumine, ad mellis crassitiem commixta, apponimus, intus illinendo ipsam cannulam: sed oportet ut cannula obvolvatur tenuissimo linteo, quo medicamentum adhæreat, ne propter lævitatem cannulæ statim labatur.

Si vulnus nasi sit in osse transversum, opus est etiam deligatura; quæ fit primò oppositis hinc inde duobus pulvinaribus, confectis ex linteis multiplicatis, expressis in vino nigro austero: deinde sumpta fascia, quæ habeat in medio foramen, quod vix nasi globulum excipiat; hæc retro ducatur supra caput in occipitio, & sic imposita ligetur; quæ fascia arctiùs liganda, ut prohibeat casum nasi. Sic altera fascia angustissima ponatur in confinio nasi, & supremi labii, & similiter ducatur hinc inde sursum, & ut prior ligetur. In quo casu, ut hujusmodi fasciæ firmiùs hæreant, & necesse erit fasciam orbicularem, quæ supra tempora ducatur, alligare, ibique filo firmare propositas fascias: uti & puvilli appositi firmandi sunt, & appendendi. Sic curatur vulnus nasi, quod cum ossis fractura fit.

De Vulnere Cartilaginis nasi.

Vulnus in nasi cartilagine inflictum, eandem cannulam requirit: deinde vulneris labia adducenda, & fasciis alligand, iisdemque medicamentis curanda sunt, ut supra dictum est.

Si verò portio nasi cartilaginea, ex toto amputetur, insanabile hujusmodi est vulnus. Ne tamen tanta ex abscisso naso in facie appareret deformitas, ars excogitavit reparare amissum nasum; & primi, qui modum reparandi nasum calluere, fuerunt Calabri, deinde devenit ad Medicos Bononienses. Est tamen modus adeo laboriosus, difficilis, & longus, ut ii, qui huic se submiserunt, si rursus indigerent nasi reparatione, non ampliùs se submitterent. Fit, scarificata portione pinnæ nasi; deinde incisa cute brachii respondentis majori portioni nasi deperditæ; & applicata cute, atque consuta cum parte scarificata nasi, brachium postea capiti alligatur, ita ut neque hinc, neque inde unquam dimoveatur; quia si moveretur, non fieret agglutinatio. Facta glutinatione, iterum scarificatur nasus aliis scarificationibus, & frequentibus, adeo ut caro rubea appareat, & cicatricis reliquiæ non appareant; tum vicina brachii portio inciditur, & apponitur naso, & consuitur, atque hoc toties repetitur, & efficitur, quousque totus nasus fuerit scarificatus, & cutis brachii ex toto fuerit brachio ablata, & naso agglutinata. Multas animadversiones in hujusmodi curatione proponerem, nisi scirem, hujus rei professorem magnum volumen in lucem dedisse.

De Vulneribus Genarum.

In genarum vulneribus, illud peculiare observavi, talia vulnera esse obnoxia sanguinis profusioni, propter venas, & arterias sursum per genas excurrentes, quæ sanguinis profusio vulneris glutinationem impedit, adeò illi primum sit occurrendum, medicamentis, & modis in vulneribus venarum propo-

propositis, postea labiis adducendis, & glutinando vulneri incumbendum est; quæ iisdem prorsus medicamentis, & modo absolvuntur, ut in vulneribus frontis propositum est. In hujusmodi vulnere illud non est ignorandum, scilicet, non oportere vulneratum mandere, neque loqui, neque buccas inflare, neque ridere, neque flere, neque inclinato capite stare, neque spiritus cohibitione uti: nam memini, juvenem quendam in gena vulneratum, inflata bucca, focum accendere voluisse, & statim tanta copia sanguinis profusa est, ut ferè periret.

Hæc vulnera genarum aliquando adeo profunda fiunt, propter musculos, & multam pinguedinem, quæ ossi superstant, ut cum non possint labia in profundo exactè committi, necessarium sit sinum quendam intercedere; & sic vulnus simplex in compositum degenerat, ut carnis generatione indigeat: quod ubi accidit, omnino venustati cicatricis est attendendum; quia gena est pars spectatissima; unde in proposito casu, primò labiis glutino adductis, opportunum fuerit, foramen in parte inferna parare, quod immissa turunda apertum servetur, ut inde profunda pars vulneris expurgetur; quod est efficiendum, quando vulnus genæ in barbam desinit, unde cicatrix ex proventu barbæ occultatur. At si vulnus totum extra barbam sit, vel labia vulneris non sunt ad amussim ansulis adstringenda, sed quadantenus amplectenda, ut per ipsa sanies possit exire; potissimùm quod præstandum est circa partem infernam; aut, quod melius est, oportet fasciis ita vulnus ligare, & comprimere, ut sinus vitetur, & ita generatio, collectioque saniei. Hæc fascia in vulnere genæ transverso, & profundo alligari debet prima vice, in qua requiritur, ut labia ad mutuum contactum adducantur; quod cum suturis, & fibulis, à quibus in hoc vulnere abstinendum, fieri non possit, id fasciarum compressione corrigimus. Ideò angustissimis linteis primò, deinde stupis, in ovi albumine madefactis, & appositis, dum minister manu, & digitis continet labia in unum adducta, Chirurgus debet fasciam ex duplici initio convolutam sub mento apponere, sursum ducere, & arctè constringere, donec alligetur in capitis vertice, & hæc fascia, in vulnere transverso valde longo debet esse non nimis angusta, adeò ut dimidium vulneris comprehendat; deinde alia fascia similis priori alteram vulneris partem stringat, & à mento sursum ducta, ut prima, in vertice capitis, alligetur; hic est unus modus. Alius est, ut capiti vulnerati birretum Turcicum, quod gestant Turcæ sub Turbante, apponatur; postea ad tempus utrunque fascia sub mento trahatur, & sic in vertice alligetur; hujusmodi fasciæ prima vice solent labia vulneris adducere ad mutuum contactum, loco suturarum, & fibularum; à quibus abstinendum in vulnere genæ, propter deformitatem cicatricis. Quia verò profundum est vulnus, & ratione profunditatis sinus potest procreari in intima parte; præterea labia propositi vulneris sub prioribus fasciis possunt subsultare, & unum supra alterum eminere, ideò ut utrumque vitemus, ponimus alteram fasciam, quæ transversa sit, & transversa facie ducta supra labia suprema, ad utrumque tempus assuatur: si opus est validiori compressione, dummodo sine dolore fiat, pulvinar ex duplicato linteo factum, & ex vino nigro austero expressum, sub dicta fascia est apponendum; ne labium subsultet, & vitetur sinus profundæ partis. Hoc fit prima vice. Secunda vice, ubi resolvitur vulnus, glutinum cum ansulis apponitur, & propositis fasciis, & medicamentis similiter curatur.

Deinde dimissis etiam fasciis, aut non omnibus obvolutis, procedendum est cum glutino, ac medicamentis glutinantibus, & cicatricem inducentibus, quæ consistentia mollia sint, ut in vulneribus frontis dictum fuit.

Aliud quoque experientia à me comprobatum est, in genarum vulneribus: nam quotiescunque vulnera prope aures contingunt, glutinantur modo proposito; sed versus autem foraminulum angustissimum, vix oculis conspicuum apparet, per quod, potissimum, ubi patientes mandunt, tanta copia exit limpidæ aquæ, quæ est veluti lacryma ab oculis emissa, & durat aliquando unum, aliquando duos menses: unde, & quomodo effluat, ego certè nescio; sed ad exsiccandam illam copiosam humiditatem, usus sum linteis madefactis in aqua thermali Aponensi; vel cerato ex oxelæo, vel sacro, & hujusmodi valenter exsiccantibus.

De Vulneribus Labiorum.

Labia ut plurimum per longitudinem rescinduntur: aliquando à nativitate labrum superius infantulis apertum manere contingit; quod plurimum accidit cum amissione substantiæ, modo labii, modò gingivæ, aut palati. Si labium ex vulnere sit præcisum, sive sit superius, sive inferius, citò glutinatur, fibula imposita; sed propter fili erosionem, & deformem cicatricem, etiam imponendum est glutinum, quod cutem subsecare non sinat. In fibula imponenda, & jam imposita omnino ab omni labii motu est abstinendum, qui vel mandendo, vel loquendo, & hujusmodi fiat. Nam cum aliquando tentarem suere labium, æger in risum movebatur, & nunquam fuit possibile acum transmittere, donec abstineret à risu; postea eadem medicamenta applicanda cum ovi albumine.

Quod si labio superiore diviso nascatur Infans, quia hujusmodi solutio unitatis est cum amissione substantiæ, vel labii, vel gingivæ, vel palati, oritur indicatio reficiendi substantiam deperditam; quod si à natura non absolvatur, multò minus à Medico; quia opus naturæ est. Non potest natura hoc præstare pluribus de causis, ac potissimùm, quia labia infantis, vel mammas, & papillas apprehendendo, vel vociferando, vel flendo, continuo in motu sunt, qui impedit sanationem. Quod si à natura caro non procreatur, arte labia recisa glutinentur, & ad mutuum contactum adducantur; cum sua mollitie facilè extendantur, & adducantur, etiamsi substantia deperdatur; quod faciliùs in infante præstatur sutura, vel fibula: at in adultis, prudentioribus, fibulæ tantum sufficiunt; non verò in pueris, propter motum prædictum; unde necessarium est glutinum, ut conservet fibulas, ne labium erodant.

In fibulis imponendis, nonnulli sunt, qui communi utuntur fibula; quæ imponitur, transmissa acu per utrunque labium, facto deinde puncto; sed oportet acum longiùs à fissura labii transmittere, quò valentiùs hæreat fibula, & non abrumpatur. Alii sunt, qui infigunt acum per utrumque labium recisum, deinde inibi relinquunt eandem, & filum pluries circa acum obvolvunt. Ego verò paro mihi acus, in altera extremitate acutas, & rigidas, in altera verò molles, & flexibiles: hæ infiguntur per utrumque labium, inibique relinquuntur, & pars dextera reflectitur in sinistram, & sinistra supra dextram; & tot acus infiguntur, & relinquuntur, quot sunt necessariæ, ut fiat adductio labiorum ad mutuum contactum; super

per quas acus apponitur linteolum, albumine ovi madefactum; & eatenus servantur acus infixæ, quousque facta labiorum proba glutinatio, & hic modus est tutior; quoniam minus eroditur cutis transversè ab hujusmodi acubus, quàm filo: sed oportet, antequam fibulæ imponantur, scarificare ex omni parte labium divisum, ut eo reducto ad mutuum contactum, per fibulas uniri possit.

De Vulneribus Auricularum.

Accedamus modò ad vulnera auricularum, sive ex toto abscindatur auricula, sive aliqua ejus portio. Quod attinet ad portionem auriculæ, quæ ex toto decidit, tutissimum est vulnus, quoad vitam. Quod si auricula ita abscindatur, ut portio incisa conjuncta sit sanæ, hanc cum sana conjungere oportet, vera sutura, quæ fit filo continuato, & transmissa acu per utrumque labium; deinde supra vulnus revoluta, rursus ex eodem latere transmissa, revolutaque, quousque tota sutura completa sit; in qua perficienda, subjectam cartilaginem vitare oportet, quia puncta inflammatur, & putrescit. Quare tantum cutem consuere oportet, incipiendo primò ab una extremitate vulneris, sive superna, sive inferna; deinde verò devenire ad alteram extremitatem; & facta hoc modo sutura in una parte, ut puta superna, consuenda erit etiam inferna, id est, pars adversa; nam si consueremus tantum ex una parte, adversa pars non glutinaretur; aut curvara auricula maneret proinde deformis, & turpis. Aliquando ubi auriculæ portio abscinditur, ita tamen ut reliquæ sit adjuncta, possumus abstinere à sutura, atque ita vitare occasionem inflammationis, & doloris, & ad labia ad mutuum contactum adducenda, possumus uti linteolis angustissimis, vel in ovi albumine madefactis, vel aliquo medicamento emplastico oblinitis, quæ sufficiunt ad labia vulneris adducenda. Emplasticum est, quod componitur ex mastiche, & resina terebinthina, oleo rosaceo, & pauca cera.

Postquam vero suturis, vel materia jam dicta, portio auriculæ præcisa cum sana commissa est, indigemus glutinantibus, quæ in parte siccissima debent etiam esse siccissima, ut est bolus Arm. balaustia, pulvis rosarum rubearum, malicorii, qui pulvis conservatur supra partem affectam vel emplastro barbaro, vel diapalma. In tota curatione vulnerum auricularum, perpetuo sollicitos esse oportet de meatu auditorio, prohibentes, ne à sanie repleatur; unde obstruendus est, vel gossipio, vel spongia; per intervalla etiam est detergendus gossipio, vel sicco, vel vino nigro madefacto.

De Vulneribus Linguæ.

Lingua etsi intra os consistat, septo dentium munita, & ab omnibus injuriis tuta videatur, accidit tamen aliquando eam vulnerari, cum non modo offensores externos, verum etiam domesticos obtineat; quoniam ubi genæ, & buccæ inciduntur, & perforantur, solet etiam lingua nonnunquam vulnerari; imò sæpè à dentibus propriis rescindi, ubi in valido deorsum concussu lingua intercidat. Hæc autem vulnera fiunt vel cum omnimoda totius abscissione, vel alicujus tantum portionis; prius si accidat, abscissam partem exspuere oportet, nec est quod eam glutinare tentemus; quia abscissa portio penitus est mortua, & mortuum vivo non adjungitur.

Quod si linguæ portio abscindatur, ita tamen ut corpori linguæ hæreat, hæc species vulneris curabilis est: sed considerandum est, num portio præcisa vivæ conjuncta sit, ut quodammodo vibret, propter quam rationem difficultet admodum possumus sperare glutinationem; vel portio præcisæ linguæ corpori magis appensa sit. Sed sive portio præcisa parum vivæ adhæreat, sive multum, omnino vitare debetis omnimodam abscissionem, ut plerique facere consueverunt. Quod præceptum perpetuum esse volo, non modo in lingua, sed in omnibus faciei partibus, naso, digitis, & hujusmodi; quoniam sæpe, præter spem Medicorum, partes agglutinantur, quæ mens non concipit glutinari posse; & si præcindantur, omnino petit usus, & coarctabitur deformitas; ut in lingua, & labiis perit locutio: in naso, & auricula, præter usum amissum, deformitas patitur. Causa autem, ob quam sæpè, præter spem glutinantur partes, quæ modicè vivæ adhærent, est, quia si per illam partem, quæ vivæ adhæret, parva excurrat vena tantum, hæc potest illam nutrire, & vitam præstare; nam si in brachio, cutis portio ex toto abscissa agglutinatur naso, multo magis possibile est, eandem portionem suo toti agglutinari. Hoc vos admoneo, quoniam multi sunt, qui contrarium faciunt, existimantes se magnum facinus patrasse, si frustulum partis à se incisum ostentent, cum tamen indignum commiserint: & quamvis non succedat glutinatio partis commissæ, nihil tamen ex ea re amittimus, cum natura solet deinde vivum à mortuo separare; unde soli naturæ negotium est committendum, cum nostrum tantum sit labia ad amussim adducere ad mutuum contactum.

In quocunque ergo vulnere linguæ, in quo pars præcisa sanæ adhuc conjuncta sit, sunt mutuo applicanda labia; quod licet difficillimum factu sit, quia inter præsidiorum materias, quę mutuò labia adducunt, glutinum, & deligatura, aliena sunt, sutura tamen convenit: hæc vero ut efficiatur, non dici potest, quam difficile sit, & nisi lingua extrahatur extra os, etiam impossibile. Ad trahendum foras linguam, nonnulli pręcipiunt, linguam à patiente extra missam, linteo mundo tenui apprehendendam esse, ne elabatur; sed ad hoc, ego forcipes paravi, inversas semi orbiculares, obvolutas linteo, quibus apprehensa lingua foras trahitur, & tutissimè tenetur; & hoc instrumento quoque utor, dum volo incidere vinculum sub lingua.

Foras extracta, & exporrecta lingua, accedimus ad suturam, quæ dupliciter fieri potest; vel si solum linguæ corpus consuamus, vel si tantum linguæ tunicam sutura apprehendimus, dimisso corpore. Inter duos prędictos modos secundus videtur magis opportunus, & tutior à dolore, & inflammatione. Dicebat Celsus, lib. 5. c. 26. quod quò minùs acus corpus transit, minores inflammationes sequuntur; at minùs transit, si tunicam tantum, quam si etiam corpus transeat.

Facta hoc modo sutura, & sic linguæ portione cum reliqua conjuncta, medicamenta deinde glutinatoria adhibenda sunt, quę imponenda ad inflammationem arcendam, vel ad glutinationem moliendam: hæc vero, neque oleosa, neque emplastica, vel unguenta sint; quia statim diffluunt, tum ex se, tum quia ab humore linguæ remolliuntur: nam lingua, dum sana est, humiditate scatet, quando vero vulneratur, humiditates sunt copiosissimæ, ideò ea medicamenta sunt opportuna, quæ diu in ore continentur, & versantur cum lingua; ut sunt pulvis boli Armenæ, sanguinis draconis, myrtilli nec sunt improbandi, aliquamdiu detineantur, sed si ab humiditatibus linguæ statim fluant, liquores tantum in ore tenendi sunt, qui præterquam quod glutinant & inflammationem arcent, etiam abluunt saniem, si quæ congeratur. & humores affluentes similiter eluunt, & exsiccant. Unde hæc medicamenta sint sicca, valenter adstringentia, ut vinum granatorum, cum aqua aluminis; vel aqua

aqua plantaginis, cum syrupo de ribes, aut decoctum pilosellæ, cum syrup. de rosis siccis, aut aqua hordei cui modicum alumen sit incoctum, decoctum balaustiorum, malicorii, cum syrup. cydoniorum, aut decoctum rubi cum aqua fabrorum, si adsit dolor, lac sem. melonum, serum chalybeatum. Addatur peculiaris victus ratio, ut frigidis, & liquidis nutriatur, ut ptisana hordeacea, panatella liquida, cum sem. melonum; vitelli ovorum in jure carnis, quod instaurans vulgo dicitur. Hæc sunt medicamenta ad linguæ vulnera opportuna.

De Vulneribus Colli.

Postquam egimus de vulneribus faciei, nunc descendamus ad Vulnera, quæ in collo, & cervice fiunt. Collum autem dicitur ea pars, quæ capiti proximè subjacet, & inter faciem, & pectus collocatur, figura rotundum; ita dictum, quod caput quasi columna sustentet. Hoc cùm ex pluribus partibus componatur, plures in eo vulneris species contingunt; particulariter autem, præter cutem, & subjectos musculos, in parte anteriore colli collocatur aspera arteria, sub qua gula ponitur; paulo autem à lateribus, venæ, & arteriæ jugulares ponuntur, parte posteriore, spina est, anterius, & supra, guttur, seu larynx; quemadmodum infra ad jugulum, ubi cavitas est, venæ, & arteriæ insignes jugulares, & axillares positæ; ideò de quatuor colli vulneribus privatim agemus. Si collum in parte anteriore vulneretur solet lædi aspera arteria, & gula; in anteriore parte, supra, larinx; infra vero insignes venæ, & arteriæ jugulares, & axillares; in parte posteriore spinalis medulla.

Generaliter nullum colli vulnus periculosum est, etiamsi totum pertranseat, ab una ad alteram partem, nisi aliqua prædictarum partium vulneretur; quo casu, vel vulnus est mortale; vel periculosum.

De Vulnere Asperæ Arteriæ.

Vulneris in aspera arteria facti signum est, spiritus per vulnus emissus, tussis, exitus sanguinis per os, amissio vocis, denique hoc vulnus attestatur, medius colli locus. In eo curando, si transversum inflictum sit, necessarium est ægrotantem deprimere caput, & collum; si per longitudinem, attollere, quo vulneris asperæ arteriæ labia coeant & simul jungantur; insuper, patientem recta cervice potius stare convenit, ne sanguis, & sanies in asperam arteriam descendant. Quo facto, vulnus suendum est, vel sutura vera, vel fibulis, quæ labia vulneris ad mutuum contactum adducant. Deinde medicamentum est imponendum, quod glutinatorium sit; ita tamen vulnus glutinet, ne humor, sanguis, & sanies in asperam arteriam, cum periculo suffocationis illabantur; Sed ita exterius glutinare oportet, ut per ipsa labia exterius natura possit vulnus purgare.

Hujusmodi autem glutinatoria, magis futura sunt emplastica quàm adstringentia, consistentia potius humida, quam sicca; ut R. resinæ terebinthinæ, cum aqua portulacæ lotæ, unc. i. pul. mastiches, drach. i. semis, olei hyperici. drach. iij. albumina cum vitellis ovorum, quot sufficiunt ad efficiendum medicamentum ad formam unguenti. Oleum Hispanicum, supra in vulnere carnis traditum plurimum præstat. Hac ratione curatur vulnus asperæ arteriæ, quod periculo non vacat, tum propter inflammationem, quę arctando potest suffocare; tum propter humorem in asperam arteriam descendentem, qui etiam suffocationis adducit periculum.

De Vulnere Gutturis & Laryngis.

Quod si vulnus in gutture, & larynge factum sit, signa sunt; locus superior colli, vocis amissio, & aëris, ubi ad cavitatem pervenerit, exitus. Magis est periculosum, quam vulnus asperæ arteriæ, tum propter loci angustiam, quæ minatur periculum suffocationis, si locus sanguine, sanie, & hujusmodi repleatur, tum quod hæc pars habet musculos circumpositos, qui sunt tubei, & sanguinei, unde angina oriri solet. Quare magis oportet esse solicitum Medicum de cura totius.

Quod ad partem affectam, eodem modo in hoc vulnere medicamentis procedendùm est ut in vulnere asperæ arteriæ dictum est. Quod si sub sutura facta, & appositis medicamentis immineat suffocationis periculum, quia cavitas laryngis sit repleta, inflammata, vel coarctata, ut respiratio effici non possit, eo casu, debemus vulnus dilatare, atque fistulam argenteam, altero extremo recurvam, ex altero verò in rubæ formam dilitatam, immittere; quæ perveniens ad cavitatem respirationis, aëri ingressum præbet. Ubi verò causæ spiritum obstruentes ablatæ sunt, est auferenda etiam cannula, & glutinando vulneri, vel carnis generationi incumbendum. Quod dixi de fistula, non modo in hoc vulnere laryngis, sed etiam asperæ arteriæ, locum habet.

Si vulnus sit anterius, in inferiore parte, & colli cavo, ita ut tam alte penetret, ut sanguis ex vulnere erumpat, mortale est; quia tantus sit sanguinis ruentis impetus, ut statim cum sanguine effundatur vita. Unde hujusmodi cavitas ab antiquis jugulum est appellata; quia eo læso, animalia jugulentur.

De Vulnere Venarum, & Arteriarum Jugularium.

Vulnera colli, si magis à lateribus fiant, quia ibi excurrunt venæ, & arteriæ jugulares, ideo similiter sit sanguinis effusio, quæ efficit vulnus lethale, potissimum si arteria, vel vena interna vulneretur, at si vulnus fiat parvulum, & in externis venis, vel arteriis, & Chirurgus tempestivè accedat, ubi medicamentis in vulneribus venarum, & arteriarum propositis, sanguinem sistere non potest, statim debet hamo apprehendere vas vulneratum, & attollere, deinde partes utrinque filo ligare, & transversum totum vas præscindere; sic poterit refrænari sanguinis profusio, quæ vitam è vestigio tollit; ita æger curari potest; licet factu difficile sit. Cetera vide in vulnere venarum, & arteriarum.

De Vulnere Spinalis Medullæ.

Collum, si in posteriore sui parte vulneretur, cervix læditur. Si vulnus illarum sit musculosæ cervi-

cervicis parti, jam proposita est curatio, at si ad medullam spinalem pervenerit; adeò ut vel tota ejusdem; vel pars præcidatur, quomodocunque vulnus fuerit mortale est: nam si tota præscindatur, statim deperditur motus & sensus totius corporis; nec non quasi tota respiratio, & multis motus ad vitam necessarii, hinc sequitur mors. Quod si non tota spinalis medulla abscindatur, sed tantum vulneretur, necessariò ingens sequitur convulsio; ac proinde matura mors. Quia verò succurrendum est miseris ægrotantibus, remediis, quæ possunt etiam ipsos aliquando sanare, præsertim cùm plura præter medicorum opinionem, contingant; idcò imponenda sunt ea, quæ dolorem leniant, convulsionem arceant; & quæ etiam saniem exiccent sine morsu.

Medicamenta oleosa sunt huic intentioni accommodatissima; unde probatur oleum hyperici instillatum; aut ol. de lumbricis, cum modica portione Theriacæ, vel Mithridatii; aut ol. de vitellis ovorum, balsamum nigrum, vel luteum, aut ol. Hisp. ol. de cera, aut mastichinum cum terebinthina. Quo casu, oportet totius spinę habere rationem, inungendo oleo vulpino, mastichino, de castoreo, & de lumbricis. Nec modo spinæ totius; sed etiam capitis habenda cura, perfundendo totum caput oleo camæmelino lumbricato. Reliqua in vulneribus nervorum sunt proposita.

De Vulneribus Gulæ.

Præstat in collo gula, quæ si vulneretur, signa sunt, difficultas deglutiendi, vomitus, exitus cibi, & potus per vulnus; quia vero gula in profundissima colli parte consistit, fieri ferè non potest, ut ea vulnerata, non etiam aspera arteria, venæ, & arteriæ jugulares, & nervi recurrentes vulnerentur; ex quo fit, ut præter proposita signa, quæ significant gulam vulneratam, conjungantur ea, quæ aliarum partium vulnus manifestant. Qua etiam ratione fit, ut vulnus gulæ, quo sua natura periculosum est, sæpè tamen lethale fiat, propter conjunctionem aliorum vulnerum, & sæva symptomata, quæ illa sequuntur; nam ubi venæ, & arteriæ jugulares vulnerantur, statim sanguinis profusio supervenit; in universum, vulnus gulæ periculosum est, tum propter deglutiendi difficultatem; tum quia persæpe inflammatio communicatur ori ventriculi, ex quo oriuntur sæva symptomata. Licet hoc quoque experientia compertum sit, non paucos ex vulnere gulæ supervixisse, unde proponenda est curatio.

Vulneris gulæ curatio in eo consistit, ut consuatur vulnus vera sutura, aut fibulis; ita tamen ut labia vulneris ad mutuum contactum, vel non omnino ducantur, ne sanies intus collecta detineatur, sed per labia exire possit; vel si consilium fit omnino adducere, in inferiore parte foramen, turunda imposita, servandum est apertum, tum ut detur exitus saniei; tum ut si cibus exeat, non possit intus detineri, & esse causa inflammationis, ideo medicamenta emplastica, supra in vulnere asperæ arteriæ proposita, sunt convenientissima. Præter hæc, apponendum exterius aliquod emplastrum, quod inflammationem arceat; ut quod conficitur ex farina hordei, oleo rosato, sapa, & vino nigro.

Sed in hoc vulnere potissimum victus ratio requiritur; nam cum deglutitio cibi, & potus perpetuo fit difficilis, nonnunquam ex toto adimitur. Ubi difficulter deglutiunt, exhibendi sunt cibi illi, qui sint liquidi, & plurimum nutriant, ut copia ciborum sit sufficiens, alioquin plurimum nutrientes cibaria non convenirent, inflammationi arcendæ, unde contusum liquidum; ovum sorbile, aqua carnis, instaurans dictum, conveniunt; jusculi item, quibus aliquandiu portio pulli sit incocta, jos consummarum appellatum, item lac sem. melonum, lac caprinum, & hujusmodi, quæ liquida sunt, nec gravant, & plurimum nutriunt, tanquam opportunissima exhibenda sunt.

Quod si omnino ablata sit deglutitio, ita ut nihil possit in ventriculum descendere, eo casu, ne ægrotantes fame pereant, debemus nutrire per clysteres, immissos in anum; quos nutrire posse testatur Oribasius, & Aetius, uti ipsa Anatome ostendit, per venas mesaraicas, pervenientes ad intestina, fieri posse transumptionem cibi ad jecur. Quare clysteres fiant ex cibis supra positis, seclusis iis, quæ irritant naturam ad expulsionem. Quando autem cibandi ratio necessaria est, debetis primò expurgare intestina à fæcibus. per clysterem; qui vim habeat, educendi easdem, utpote qui salem recipiat, præter mel rosaceum, aut saccharum rubrum, oleum, & alia, quæ molliendo, & detergendo fæces abluunt, & naturam ad expulsionem irritant. Evacuatis fæcibus, immittendi sunt clysteres ad nutriendum apti; prætermissis oleo, sale, saccharo, & his, quæ possunt irritare expultricem; quibus immissis, impetandum; ut diutius easdem detineant.

De Vulneribus Articulorum.

A collo, descendimus ad thoracem, inde ad abdomen, quorum vulnera extra, & intus facta, etiam cum partium interorum læsione, supra executi sumus; ut modo supersint brachiorum, & crurum. Omitto hoc loco penis, & testiculorum vulnera; quæ partes raro, vel nunquam vulnerantur, & eandem cum abdomine requirunt curationem. In brachiis, & cruribus nos dimissis vulneribus, quæ in parte carnosa contingunt, de quibus aliàs à nobis abundè tractatum est, devenimus ad eas partes, quæ peculiarem exposcunt curationem, ut sunt vulnera articulorum, quæ ultimo loco in hoc tractatu de Vulneribus supersunt. Articulus ex Galeno lib. de ossibus, in principio, est ossium compositio, ad motum voluntarium comparata, quæ compositio ad minimum fit ex duobus ossibus; præterea ex ligamento orbiculari, alligante ambo ossa, adeo ut se mutuo contingant, aliquando etiam ex ligamento rotundo, quod in profundissima ossis parte consistit. Hæc conjunctio, quæ articulus appellatur, obtinet profundiores partes, quàm cæteræ; quo fit, ut omnis articulus tegatur musculis, tendinibus potissimum, venis, arteriis, & nervis. Ex quo sequitur, & experientia quotidie monstrat; articulorum vulnera, non modo curatu difficillima, sed periculosa, ac lethalia esse. Periculosa sunt, ac lethalia, quoniam rarò fit, ut articulus vulneretur, & vulnus perveniat ad articulationem, id est, ad ossa incidenda, quin partes superiores, quæ movere articulos, cum illis vulnerentur; unde si venæ, & arteriæ vulnerentur, sanguinis profusio oritur, proptex quam periculosum redditur vulnus; si tendines, & nervi, statim insignes dolores oriuntur, quibus inflammatio, & spasmus supervenit. Unde hujusmodi vulnera ratione aliarum partium, quæ necessario vulnerantur, fiunt periculosa. Dixi, necessario propositas partes vulnerari; quia utplurimum carnem superpositam

non

non habent, quę in se vulnus recipiens, defendat à vulnere venas, arterias, tendines, &c. Sunt etiam vulnera articulorum periculosa, & difficilis curationis, ratione suæ naturæ seu naturæ articulorum, quia cum natura carnem generet, & glutinationem moliatur in ipsis vulneribus, hæc in ipsis articulis admodum est imbecillis; & redditur imbecillior, ob acceptum vulnus; sunt enim articuli imbecilles, quia exangues, frigidi, & excarnes: addo, quod cum articuli constent ex ligamentis membranosis, hujusmodi non posse glutinari restatur 5. Aph. Galenus, his verbis; vesica non glutinatur, quia frigida, & exsanguis est; ideò non mirum, si sint periculosa, aut saltem sanatu difficilia, & diuturnam exposcant curationem articulorum vulnera.

Horum vulnerum alia ad articuli cavitatem pertingunt, alia non. Quæ non pertingunt, potius appellanda sunt vulnera supra articulos facta, quoniam non perveniunt ad cavitatem articuli; in quibus si tendines, aut nervi vulnerentur, curandi sunt ut vulnera nervorum; si verò venæ, & arteriæ vulnerentur, oportet talia vulnera curare, prout suo loco dictum est. Sola autem ea articulorum vulnera censenda sunt, quæ ad articuli cavitatem pertingunt, in quibus saltem orbiculare ligamentum inciditur; interdum aliqua pars capitis ossis. In his autem vulneribus curandis statim oritur dubitatio, num consuenda sint, nec ne; nam in praxi, sunt qui consuunt, & adducunt labia ad mutuum contactum, & glutinare tentant; alii relinquunt vulnus apertum, & carnis generationi student. Qui renuunt suturam, dicunt non oportere suere. Primò, quia consuitur pars, quæ uniri non potest, ut est ligamentum, quod cum nervosum, & exangue sit, non potest uniri, ex Galeni sententia. Secunda causa est, quia adstringendo labia vulneris sutura, includimus in profundo saniem, quæ copiosissima cohibetur aliquando mucosa, aliquando tenuis, & sic inflammatio abscessus, & non raro gangræna oboritur. Ego verò memor sententiæ Galeni 3. de Fract. qui asserit, quod omnia sub cute constituta, gaudent operculo cutis, & considerans, quod articuli cum sint frigidi, exangues, excarnes, calore depauperati, facilè in iis extinguitur calor innatus, præcipuè si aëri frigido exponantur; propter hanc rationem, hujus opinionis fui, ut articulorum vulnera suerentur, & labia ad mutuum contactum adducerentur. Ad rationes in contrarium adductas & primò ad primam; respondetur, quod in his vulneribus satis est cutem mutuò applicare suturis, aut fibulis; & sic vulnera à frigiditate aëris tueri, & tegere articulum cute, id est, naturali suo integumento, intacto à sutura ligamento; nisi fortè puer sit, in quo propter partium mollitiem unio speranda est, in quo si ligamentum consuatur, & vulnus totum simul adducatur, facilè hęc operatio absolvetur, tum quia ligamentum sua natura robustum est, & suturæ hærent, tum quia fit sine dolore, sensu enim privatum est ligamentum. Verum si huic obstare credar, quod hoc modo consuta cute, & ligamento dimisso, cavitas in parte interna paretur, ideo vulnus carnis generatione potiùs curandum, propterea quod per secundam rationem, intus sanies cum periculo colligatur, si vulnus consuatur. Respondetur, nos parum curare in his vulneribus, an vulnus cavum relinquatur, vel carnis generatione curetur; sed tamen curamus, ne vulnus atque articuli nudi aëri frigido exponantur; quia imminet periculum extinctionis caloris, unde gangrænæ oriuntur: aut si hoc non succedat, nulla concoctio umquam in vulnere apparet. Neque propterea sequitur, nos conclusuros intus saniem per suturam; quoniam ita volumus esse consuendum vulnus, ut sanies possit expurgari.

Ex his discendum est, qua ratione labia vulneris per suturam sint ad mutuum contactum adducenda; ita scilicet, ut in extremitate declivi foramen relinquatur, in quod turunda, mittatur, & ita sanies expurgetur. Quo facto, medicamentum ei imponendum, aliud supra suturam, aliud supra turundam. Supra suturam, glutinatorium, vel emplasticum ponendum ut est hoc. ℞. Mastiches, boli Armenæ, aloës, ana drach. i. misce, fiat pulvis tenuissimus, & inspergatur. Humidum medicamentum est, quod. ℞. Mastiches, aloës, ana drach. l. resinæ abietinæ, unc. i. olei hyperici unc. semis. Misceantur, atque turundæ immittendæ apponantur.

Quando vulnera pertingunt corpus ligamenti, & articulum, valde siccum futurum est medicamentum, multis de causis; tum quia ligamenta, & ossa, quæ articulum componunt, sua natura sunt siccissima, & proinde siccis gaudent; tum quia sensu privata sunt, & tolerant robustissima medicamenta; tertiò, quia copiosissima sanies effluit ex vulneribus articulorum, modo mucosa, modo tenuis, & necesse est medicamentorum non obrui, neque facultates obtundi, ideò valde exsiccans debet esse medicamentum. Quare plerique volunt, abstinendum esse à relaxantibus, emollientibus, humectantibus, & omnino oleosis medicamentis, nisi dolor urgeat. Volunt præterea esse imponenda consistentia sicca. Ego vero, etsi libenter ab hujusmodi oleosis abstineo, utor tamen turunda, unguento de betonica imbuta, quam postea revolvo super pulverem tenuissimum, qui ℞. myrrhæ, rad. iridis, betonicæ, colophoniæ ana drach. i. misceantur, & pulverizatis subtilissimè, interdum adhibeo Theriacam, cum trochiscis Andronis, Pasionis, & Polyidæ. Similiter turundæ admoveo, aut eum turunda immitto aliquando ol. Hispanum; vel balsamum luteum, vel nigrum intus infundo, præsertim pueris, & natura humidioribus aliquando usurpatur turunda cum hoc medicamento. ℞. Terebinthinæ drach. vi. gum. Elemi drach. iv. ol. hyperici drach. iij. bol. Armenæ, sang. draconis ana drach. i. aquæ vitæ drach. ij. Liquefiant simul omnia lento igne; deinde adde pol. rad. iridis, aloës, mastiches, myrrhæ, ana drach. i. misce. Et hoc erit medicamentum opportunissimum ad absumendam saniem universam, & carne replendam cavitatem. Extrinsecus siccantia competunt, ut est ceratum de betonica: at si nulla adsit inflammatio, vel dolor, adhibenda quæ aliquo pacto trahunt ex alto, ut ceratum barbarum, cum dimidia parte sacri. Hæc igitur sunt medicamenta, ad vulnera articulorum sananda.

Philippi Aureoli Paracelsi. utriusque Medicinæ Doctoris, De Vulneribus, Libri, Tractatus Primus, de iis quæ ad Chirurgum pertinent.

Cap. I. *Quid ad primum Vulneris intuitum Chirurgum & scire, & judicare oporteat.*

INter plurima quæ Chirurgum nosse decet, primum ac præcipuum illud est: utquocunque tandem oblato vulnere, primo statim intuit, quale nam illud sit, cognoscat: quo de curationis possibilitate, ac fine, certi quid prædicere queat: ne forsan ma-

gno suo artisque dedecore ac incommodo, aliquid quoad naturæ impossibile sit, polliceantur: vel agendo citra id quod natura præstare poterat, non sine ægri magno malo subsistat; omnino enim naturæ vim ac virtutem prædictionum normam constituere medicum decet. Siquidem omnes conatus irriti evadunt, ac oleum & opera luduntur, si quid aternemus naturæ viribus superius: sin minus quàm natura possit promittamus, duplex est periculum: nem vel ægri damno, naturæ non, ut decet, auxiliamur: vel nostram ipsorum ignorantiam detegimus, dum naturæ potentiam nos non cognovisse ipsi prodimus. Itaque ut & artis & naturæ, tum sui ipsius rationem habeat Medicus, necessarium est, quod tria hæc non nisi simul subsistant, ac uno deficiente, reliqua statim corruant quoque.

Memineris itaque Naturam sic comparatam esse, ut sui similis semper permaneat, nunquam vim sibi fieri à medico patiatur: sed sic arti præesse, ut ad ipsius nutum ac voluntatem, te & artem tuam mutari necesse sit. Curabis ergo, ut talia illi remedia adferas, quæ ipsa non respuat: constitutum enim jam hoc est, te naturam, non ipsam te imitari ac sequi oportere, artis itaque summum mysterium erit in naturæ & remedii convenientis cognitione: hæc enim celerem efficiunt curationem. Membrum in totum resectum, nunquam agglutinabis: abscissum, non tamen plane, nemo est qui sic reponere possit; ut nihil supersit incommodi: paralyses ex nervorum vulneribus nunquam tolluntur, quemadmodum & læthalia vulnera curationem non admittunt. Istiusmodi ergo curationes cave aggrediaris, quod earum pollicitationes ridiculæ & sint, & habeantur: sufficiat tibi inspecto vulnere, quid per naturam fieri possit, cognoscere, ac artis beneficio efficere; cujus particulares præceptiones, ut sunt quæ ad glutinationem pertinent, quod eæ usu ac experientia quam ex scriptis cognoscantur rectius, scribere intermitto: hoc tamen observes velim, ne tua inscitia naturæ damnum inferas. Sæpius enim Chirurgos ac tonsores jactabundos audias, qui nasum triduo ante abscissum, & ferro tandem in nive repertum: digitos etiam præsectos, & alia portentosiora quoque gloriantur se restituere posse. Ego quoque memini, cum apud Forum Julii essem, me tonsorem vidisse, qui magna omnium admiratione, cuidam, cui auris præsecta erat, eam cemento adglutinarit, verum gloria ea brevis ac inanis fuit: nam altero post die suppurata, statim decidit, ipsèque vulgi fabula factus est. Hujusmodi jactantiam quis probet? Ego in medico veritatis studium, industriam, gravitatem, præ omnibus aliis virtutibus requiro: orationem quoque naturæ congruentem, quæ apud rerum peritos fidem mereatur, gloriosam esse medico notum esse puto.

Signorum præterea cognitio, ac symptomatum, quæ vulneribus quotidie superveniunt, peritia admodum necessaria est: ut quid ea mali portendant ac designent, cognoscas & symptomatum difficultates præcavere possis: etenim si sanorum corpora tot casibus sunt exposita, quid in ægro sperandum putas? ubi syderatio, atrophia, apoplexia, comitialis morbus, vulneribus supervenire sæpissime conspiciuntur: quæ nisi tu cognoscas, & prævideas, tua inscitia magnum & tibi & ægro conciliabis malum: quoniam majus sæpe damnum videmus ex incuria medici, ac symptomatum contemptu, quam ab ipsomet vulnere nasci, quæ mala facile avertes, si & signorum & symptomatum gloriosam habueris cognitionem. Cognitionem non simplicem, qualis fabrorum & cerdonum est in sua arte: sed absolutam, & scientificam; quam nisi habeas, artis operationem ne aggrediaris: in qua non opinio, non jactantia, non contentio, non superbia, sed una ac sola scientia & cognitio dominatur: sed antiqua est hæc artium pestis, quod earum praxin theoriæ præponunt plerique; & ferè apud chirurgos conjugio artis magisterium comparatur.

Erga vulneratos verò indulgentia quàm sit noxia, non admodum scribere opus esse puto, cùm & optima remedia infamari, & diligentem operationem confundi, ægrotum inobedientia experiamur quotidie, quemadmodum vicissim ægrotum obedientia medicum magno sollicitudinis onere levati quandoque videmus. Itaque semper videris, ut tu imperium in ægrum obtineas: præstat enim illum quam te dolere: quod nisi facias, cogeris quandoque illi blandiri, ac concedere, quæ non careant periculo, & propter quæ inscitia ab aliis argui possis. Accedit ad hæc, quòd homo occultas multorum morborum causas in se continet, quæ levi indulgentia in actum deduci facile possunt, in quibus cavendis, in excessu quàm in defectu peccata leviora sunt: cùm tot sint vulnerum symptomata, ut eorum ratione omnia penè vulnera læthalia pronunciare ausim. Nam & tempus, & natura, & temperamentum in ægrotis, singula ad interitum declinant. Itaque primum omnium circumspicies de omnibus, quæ ad operis perfectionem pertinent methodicam: ad quam rem plurimum juvabit sequentis capitis lectio, ex quo symptomatum rationem, antequam curationem aggrediaris, addisces: nolo enim te, ubi jam vulnus offertur, tum demum discere velle, sed ut antea quæ utilia, quæque noxia occurrere possint, cognoscas; nam in ægrotantibus experiri, discere, remediorum, periculum facere, semel licuit, & uni licuit, à quo te discere decet, non denuo experiri: ne forsan, quod ille ait, Per mortem experimenta fecisse dicaris.

Cap. 2. *De Methodo curandorum Vulnerum, ac de Juvantibus & Nocentibus.*

PRimum itaque scire oportet, quænam sit efficiens causa curationis vulnerum: ea enim conveniens remedium indicare potest. Scias ergo naturam corporis, carnis, ossium, nervosarumque partium radicalem ac congenitum Balsamum in se continere: qui vulnera, puncturas, omnemque continui solutionem curandi facultate præditus sit, quod sic intelliges: Balsamus naturalis fracta ossa conglutinat: balsamus naturalis in carne reconditus, carnosum vulnus sanat: sicque omnis humani corporis pars curationis efficientē causā, id est, naturalem medicum in se continet, qui ipsius continuitatem solutam denuo conjungat. Quapropter meminerit Chirurgus, non se, sed Balsamum, qui in corpore consistit, vulnera curare: non enim levis error est, si medicus sibi curationem adscribat. Hoc solum namque chirurgi officium est, ac chirurgię opus, Naturæ curam gerere in loco affecto: ne scilicet vulnus à causis externis irritetur, ac Balsami curatrix facultas impediatur: sed ut ipsa absque impedimento suo munere fungi possit, medici industria adjuta: ut jam rectè dicatur, bonus Balsami custos, bonus Chirurgus esse. Definiemus itaque Chirurgum custodem naturæ (balsami radicalis) ab actionibus externorum elementorum. Elementorum siquidem ea natura est, ut naturæ, ubi ea debilitata est, vim facere conentur: quorum actiones, si per medicamenta impediat Medicus, suo munere defunctus esse ritè dicetur, atque, interim natura in suo Balsamo non impedita fœliciter actionem perficit (maximè si decenti ac industria deligatura adjuvetur) perficit autem, dum carnem aut nervum, aut id, in quo vulnus consistit, generat. Exemplo res illustrior fiet. Carnem, adipem,

pem, axungiam, ſanguinem, medullam, &c. Non ſane hominem generare quiſque eſt qui dicat: neque à cibo generari conſentaneum eſt, ſed natura vim obtinet nutritivam, ac augmentatricem, qua id ipſum perficit: Iſtæ tamen facultates cibo & potu conſervantur, quemadmodum nec pluvia, nec terra lignum generare dicuntur, ſed arbor: nec tamen ipſa ſine terra vel pluvia durare poteſt. Exemplo itaque terræ vulnerum curationem declaremus: Balſamus vulnera curat, quam tamen actionem, niſi nutriatur, nunquam perficere poteſt. Nutritionis ergo neceſſitas Dieteticen medicinæ partem fecit. Eſt & alia nutritio Balſami, per medicamenta vulneri impoſita, qua & melius & celerius curat: eſt enim & medicamentum aptum Balſami nutrimentum. Adeò ut in hoc tota ars conſiſtere videatur, ſi medicus naturæ conveniens nutrimentum offerat: quo ſi ipſa deſtituatur, ſtatim vulnus pejus evadit, omnisque generis ſymptomata ſubito ingruunt: vulnus putreſcit, ac fœtidum exhalat, quæ duo ſigna nutrimenti errorem certò teſtantur: nec verò nutrire ſolum, ſed & mundum conſervare vulnus oportet, quòd in putredine Balſami vires deperdantur. Notabis quoque hic duplicem puris differentiam: pus enim in vulneribus detentum aliud à putredine eſt vulneris, aliud à nutrimento medicamentoſo, quod excrementitium pus dicitur. Balſamus enim ex medicamento ubi nutrimentum attraxerit, reliquum ceu fæces & ſtercora depellit: nam ipſum uti omnis cibus excrementum in ſe continet. Hinc diſcat Chirurgus in vulneribus, non pus, non putredinem, ſed excrementum generari debere: ut hinc etiam pateat, quàm noxium dogma ſit illud, quo vulnera obſtruere, & ad ſuppurationem deducere jubemur. Monitos quoque Chirurgos volo, ut inpoſterum vulgatum ſuendorum, ac albumine ovi oblinendorum vulnerum morem abjiciant, tamquam naturæ adverſiſſimum: ſtultum namque eſt (quod multis rationibus comprobare poſſem) iſtis incumbere, cùm hoc ſolum requirat natura, ut à putredine libera ſit, atque medicamentis eo quo dictum eſt modo juvetur, ac ab excrementis, ſingulis deligaturis exoneretur. Hæc nunc dixiſſe ſufficiunt de efficiente cauſa curationis vulnerum, ac de iis quæ juvant: cætera omnia extra hunc catalogum, inter nocentia referentur.

Medicamenta autem ea (ut & hoc moneamus) quæ non generant excrementa, non ſunt medicamenta dicenda, ſed venena potius, quare ſi medicamento aliquo adhibito nulla excrementa appareant, jam periculum imminere ſcias: imprimis autem ſi ea prodeant, in dignoſcendis illis te exerceto. Non raro enim Chirurgos vidi, quibus fœtor ac putredo vulnerum in deliciis eſſent, & ex quibus optima ſibi pollicebantur: verum exitus acta probabat. Tu hoc præceptum ex me habeto: quandocunque contigerit vulnus aliquod fœtere, inſtar ulceris putridi: neque te nec medicinam tuam, neque vulnus ipſum proficere. Quare cognitio medicamentorum neceſſaria eſt medico: ut quæ excrementa generent, quæ minus, quæ bona, quæve mala ſit, ſciat: niſi enim horum peritiam habeat, caſu agit, quocunque tandem eventu agit. Quod ſi fors cura proficiat, jam omne id arti ſuæ tribuunt iſti homines, & in multos annos id prædicant, Excrementa & Saniem deblaterant, cùm præter voculas iſtas ſciant nihil. Hoc potius ſtudeatis moneo, ut & vulnus cognoſcatis, & ejus curationis internam cauſam intueamini: exterius verò ipſum & mundum ſervetis, & ab injuriis tueamini. Hæc namque vera eſt curandorum vulnerum methodus.

Cap. 3. *Quæ Vulnera Lethalia ſint, quæ minus: tum ubi Paralyſis metuenda ſit.*

Convenit verò etiam & de vulneribus maturè judicare poſſe, num ea lethalia ſint futura, nec ne: ac an reſolutio membri ſecutura ſit, pronunciare: tum quatenus in priſtinum ſtatum membrum affectum reduci queat circumſpicere, cujus rei ſequentia capias documenta.

Primùm, quicquid perfectum eſt in totum, vel ſic ut ex cute tantum adhuc pendeat, hoc nunquam curari poſſe certiſſimum eſt. De profundioribus verò vulneribus tale erit judicium: brachii (exempli cauſa) diameter in decem partes dividatur, nunc quicquid ultra nonum punctum perfectum fuerit, etiamſi rurſus agglutinetur, nullum tamen ejus uſum fore ſperes. Si verò vulneris profunditas citra nonum punctum ſubſtiterit, quantò puncta pauciora erunt, tantò confidentius de ſalute pronunciabis.

Vulnera in partibus carnoſis, niſi arteriarum ac muſculorum ratione id fiat, periculo ſemper vacant: horum tamen ratione vel reſolutio, vel mors aliquando ſubſequi poteſt. Vulnera quoque tranſverſim facta, niſi ſtudioſè peterentur, reſolutionem minantur.

Nervoſarum verò partium vulnera, niſi medicorum errore id accidat, non efficiunt paralyſin: nam nec nervus, nec ligamentum, nec tendo præſectus, quà nervus eſt, ligamentum vel tendo reſolutionem facit: ſed quia vel in medicamentis, vel diæta, vel in aliis caſibus error commiſſus eſt.

Articulorum autem vulnera deperdito oſſe, vel patella aliqua, uti periculum non mediocre minantur: ſic ſi nihil horum abſciſſum ſit, facile reſtituuntur, cavendum tamen unicè erit, ne phlegmone incidat: hæc enim ſi accidat, ſpes nulla curationis integræ ſupereſt: ſic in locum oſſis deperditi caro ſuccreſcat deſperatum malum eſt, ac membrum ipſum neceſſario reſolvitur.

Atque ut ſummatim dicam, artuum vulnera omnia, ſeu punctim vel cæſim illata, longa, tranſverſa, profunda, facilè à reſolutione & contractura liberantur, ſi convenientes medicinæ in promptu ſint: tales autem non ſunt eæ, quæ in æreis chirurgorum thecis ac capſis latent, quibus ipſi ſæpius plus damni dant, quàm commodi adferant: unde ego non immeritò ipſorum relicta medicina, aliam ac meliorem, qua illis malis occurrere poſſim, ſequor.

Capitis præterea vulnera gravia quandoque adferunt ſymptomata: apoplexiam, mortem ſubitam, epylepſiam, ſenſuum ac loquelæ imminutionem ac abolitionem: non quidem in omnibus, ſed pro natura eorum qui affecti ſunt. Horum itaque curatio pro tempore, ſexu, complexione, natura, & proprietatibus patientium variatur: medicamenta etiam quæ præ manibus habentur, curationem immutant: ſunt qui mania, ſunt qui phreneſi corripiantur, quibus & ſua ſingularis curatio competit.

Notandum quoque organa ſenſuum, ac linguæ vulnerata, nec apoplexiam nec paralyſin cauſare, ſed ſimplicitate eſſe vulnera, quæ curationem non admittant, niſi admodum exigua ſint.

Veſicæ vulneratio lethalis eſt, quòd ipſa glutinationem non admittat.

Corde etiam ac pectore vulnerato, ſalutis omnis ſpes adempta eſt. Inteſtinorum verò vulnera quamvis curationem nullam admittant, non tamen lethalia putantur, quòd ope peritorum artificum ipſorum actio alliò transferri poſſit. Diſtinguenda tamen ea ſunt ratione ſitus, quòd ipſe aliquantiſper judicium mutet.

Splenis vulnera ac puncturæ nec lethales ſunt, nec periculoſæ, ac quicquid ibi mali ſubeſſe poſſet, hoc omne venæ ſectione præcaveri poteſt.

Veſiculæ bilis vulnera contrario modo ſe habent: nam & indubitatam ac miſerandam mortem adferunt.

Pulmonum verò vulnera, quamvis lethalia non ſint, curationem tamen nullam accipiunt, ſed in phthiſim, tuſſim, diſpnæam, & ſimiles affectus tranſmutantur.

Ventricolo antem vulnerato, etsi mors certa consequatur, vita tamen quandoque in longum tempus adhuc protrahitur: sitûs verò ratione alia aliis velocius interimunt: ea namque quæ à latere ac dorsi regione infliguntur, pessima quidem sunt, sed anteriora magis lethalia habentur. Hepatis vulnera sequuntur, quæ etiamsi curari impossibile sit: nam semper ad deterius inclinant, diuturnos tamen magis morbos faciunt, quàm ut lethalia habeantur: ferè enim totius corporis consumptio, ea excipit.

Renum vulnera Hepaticis respondent, nisi quòd salubriora existant, facultatem insitam renum destruunt tamen.

Observare verò & illud convenit, vulnera ad radices & emunctiora partium principum facta, lethalia esse, celerius verò vel tardius interficere, pro dignitate partis cui ministrant.

Latentia autem vulnera (si intus ad radices sunt) difficillimè judicantur, ob id quod sensibus non sunt exposita. Contingit etenim non rarò miranda vulnera sanari: contrà, quæ extra periculum esse credebantur, necem adferre, cujus rei causa est locorum ac partium dignitatis diversitas: nam vulnera tum pectoris, tum ventris profunda ac penetrantia quandoque lethalia non sunt, quòd forsan in obrutum ferantur.

Vulnera capitis, sive ea magna sint, sive parva, periculosa sunt omnia: caput namque, cùm variorum morborum irritabiles causas in se contineat, quid mirum eas per vulnera exacerbari, maximè verò si & ægrotantis natura ac vires, tum medicamentorum malignitas concurrant. Sin ad cerebri substantiam vulnera penetraverint, omnis jam curationis spes præclusa est.

Vulnera etiam quæ extentis ac porrectis artubus accidunt, iis quæ flaccidis vel pendentibus membris infliguntur, & curatu difficiliora, & magis lethalia existunt, quin & præsentaneam mortem non rarò adferunt: Præter jam memoratas vulnerum differentias, aliæ plures species inveniuntur, quas peritus Chirurgus ex jam dictis signis facile dignoscet ac judicabit. Sed experientiæ stulta persuasio multis turpiter imponit, à quibus cavere tutum est: horum namque opinio ægrorum est perditio.

Ad hæc tempus, horæ, cœlestium corporum influxus, motus & natura, vulnera aliàs curatu facillima, lethalia efficiunt: homo enim singulis horis mille casibus expositus est: quorum cognitio non subitò, sed paulatim comparari potest.

Cap. 4. *Chirurgo quid præcipue metuendum in vulneribus: ac quid, influxus cælestium corporum noceat.*

SCire verò & Chirurgos convenit, quid maximè in vulneribus metuendum veniat. Nam ut maximè videantur quandoque salubres esse plagæ, tamen quia pluribus casibus expositæ sunt, periculum ferè subest: vulnera siquidem iratis inflicta, & periculosa, & curatu difficillima existunt, methodicamque curationem invertunt, quòd iræ nullum (præter consumptionem) existat remedium, bilis verò fervor difficilimè contemperetur. Sic mulieres prægnantes vulneratæ, de aborto & partûs doloribus periclitantur: quin convulsiones & tormina non rarò superveniunt. Iisdem quoque malis expositi sunt iracundi, infidi, odiosi, Saturnini, ac Martiales. Sunt qui solo venenoso intuitu vulneribus mala symptomata conciliare possunt: uti in mulieribus apparet, quæ intuitu inficiunt, quemadmodum & à sudore & afflatu quoque venena ac morbos communicari videmus: isthæc itaque omnia, antequam curationem auspiceris, tollas oportet. Vulnera præterea recens pastis ac potis illata: maximè si fuerint cibi concoctu difficiles, uti suilla caro &c. curationem retardant: nam quia & concoqui, & distribui in universum corpus eos oportet, vulneribus nocere manifestum est. Cæterùm, quia quandoque hæreditariis vel periodicis morbis, vulnerati obnoxii sunt: Convulsioni scilicet, Epilepsiæ, & similibus: hujusmodi certè mala principio studiose præcavere oportebit, quòd iis ingruentibus, natura obruta nisi adjuvetur, vel plane concidat, vel curationem longiorem efficiat. Quemadmodum & vulneribus, quibus alii morbi complicantur: ut Atrophiæ, Fistulæ, Cancri, ulcera, curatio nulla adhibenda est, nisi istis (quæ omnem curationem ad se pertrahunt) prius sublatis. Itaque & morbum ipsum, & symptomata considerabis, ne te & ægrum perdas: nisi enim ista prævideas, summum tibi conciliabis malum. Neque enim suprà quàm natura ferat, quidquid in istis attentandum erit, ne ex vulnere non vulnus, sed difficilius quoddam morbi genus conficias.

Cœlestium verò corporum influxus, ac impressio, quàm efficaciter operetur in istis, jam ostendendum erat: sed quia disputatio ista & prolixa & difficilis est, Astronomis eam relinquemus. Certè si pestilentiam superiora efficere possunt, quis dubitet cœlestia vulneribus sua influentia nocere posse? Quamobrem studiosus ac diligens Chirurgus cœli situ inspecto, si eum infaustum viderit, & ægro periculum pronunciare poterit: de cætero verò sic judicabit, ut cum astris pugnare temerarium putet, nisi mutatis eorum dispositionibus: nam medicinæ (quemadmodum & in peste accidit) nisi hoste superiores sint, parum proficiunt: quare & hostium vires, & medicamentorum potestatem acuratè conferet medicus, quòd ob subjecti (hominis scilicet) inconstantiam ac mutabilitatem judicia periculosa existant. Contingit præterea vulnera ipsa malignitatem quandam contrahere, quemadmodum lutum, non debito tempore effossum, cicadas producere, ligna cæsa cariem extrahere videmus; quod si accidat, memineris hujusmodi dispositiones, non nisi singularibus Arcanis tolli posse, quæ sic se ad vulneris naturam habeant, uti herbas quasdam ac semina cicadis & cariei adversari novimus. Hisce ergo Arcanis supra vulgatam medendi rationem oteris: nam sæpissime accidit aptis etiam adhibitis remediis, vulnera in deterius prolabi (veluti quandoque cæsa ligna, vel factas incisiones non regerminare ob temporis injurias) cujus rei causa solis cœli conversionibus rectissimè tribuitur. Ista quamvis rarò accidant, accidunt tamen aliquando, horum itaque gratia in Astronomicis exerceri Chirurgi officio consentaneum esse judico: ne ei quod sutoribus quibusdam evenit, contingat, qui cùm calceamenta omnis generis suere noverint probè, ea tamen invertere nequeunt.

Cap. 5. *Recentibus vulneribus, tum inveteratis, quæ & quales Medicinæ conveniant.*

DEligandorum autem vulnerum rationem novisse decet, tum in recentibus, cùm in inveteratis plagis: apta namque ligatura uti inveteratis mirifice prodest: sic inconcinna recentibus etiam officit. Recentia itaque vulnera à symptomatis primùm præcavenda sunt, quod nisi fiat, non mediocre malum ægro conficies. Hoc autem singulari capite admonere placuit, propter ineptos quosdam Chirurgos, quos subinde gloriari audias, se hujusmodi admonitionibus posthabitis, etiam felici successu vulnera curasse: esto ita sanè, sed illi interim quantis doloribus ægros excruciarint, quantos errorum acervos cumularint, reticent. Curandi ratio illorum talis est: vulnere oblato, ipsum albumine ovi emplastrant, sicque tertium diem expectandum præcipiunt, qui error ipsorum primus est, & neutiquam tolerandus: tu verò hunc ut devites, vulnus plane ne consuas, sed juxta doctrinam secundi tractatus, ipsum suo nutrimento alito. Sin inveteratum & sordidum occurrat vulnus, à pure & fœtore ipsum mundabis prius: hoc enim solo differunt, curatio sordidi ac

mundi

mundi vulneris. Vulnus itaque vel mundum antea, vel jam demum mundatum, singulis diebus bis deligabis, præcisè semper duodecim horis interpositis: horas autem studiosè observabis, quòd post duodecimam horam cujusvis medicamenti & actio, & nutritio elanguescat, ex quo vulnus ipsum postea paulatim in deterius prolabitur: nam ab externis elementis non amplius tutum existit: hac ergo methodo ad finem usque curationis progredieris: ubi tamen jam ad cicatricem ducendam perveneris, sufficiet forsan viginti quatuor horis semel deligare: ne nimium autem confidens sis, moneo. Secundus Chirurgorum error est, quòd elapso triduo, & albumine consumpto, pice, cera, sevo, oleo, invicem mixtis, adjectis quandoque thure, mastiche, viridi æris, gummi, & similibus, vulnus implent: quæ remedia quia nimium calefaciunt, vulneribus non conveniunt: ad hæc tam pueriliter cocta sunt, ut ne vel minimum quidem nutrimenti vulneri adferre possint: taceo quòd naturales facultates nimia sua attrahendi potentia invertunt, unde phlegmones, tumores, erysipelata, calores vehementes, punctorii dolores, atque infinita alia contrahuntur. Quare si his malis obrutum vulnus tibi offeratur, statim illi medicamentis mundificativis vocatis impositis, aptam deligaturam adhibebis: dicta autem medicamenta talia quoque sint, quæ partis temperiem conservent: hac ratione lethalia nedum periculosa vulnera percurabis. Vulnera verò cùm pro sexus, temperaturæ, ac symptomatum ratione, nunc lethalia, nunc curabilia existant (videas enim non rarò idem vulnus in hoc salutare, in illo lethum afferre) ego rectissimè omnia lethalia potius quàm salutaria dicenda esse existimo, quòd propter ea quæ dixi, de salute difficillimum judicium existat: nam symptomata omnia ferè lateuter subeunt. Lethalia tamen vulnera sine exceptione dico, quæ cerebro, cordi, ventris orificio, vesicæ, intestinis exilibus, occipitio, ac trachæ arteriæ infliguntur: reliqua quæ pulmonibus, epati, & similibus visceribus accidunt, lethalia quoque existunt quidem, sed perdurant longius, & ferè aliis morbis tandem complicantur. Eodem modo diuturna & mortalia sunt vesiculæ bilis, ventriculi, arteriarum, & venæ portæ vulnera: tum ea quæ transversim musculos incidunt, & quæ extentis membris infliguntur, quamvis ista minus periculosa esse non invitus concesserim. Ii quoque quorum venæ, nervi, arteriæ, ac viscera (quod non rarò accidit) à naturali situ evariant, vulnerati pejus habeot, difficiliúsque sanantur. Morbi etiam lethales, ut apoplexia, & similes vulneribus conjuncti, præsentaneam inducunt necem. Quinetiam cœlestes influentiæ, terrores subiti, & negligentia medicorum, tum temporum mutationes mortis sunt concausæ.

Notandum interim est, capitis vulneribus phrenitim, opticis nervis oblæsis cœcitatem, organorum auditus transpunctionibus surditatem succedere. Generationis verò membrorum vulnera si non lethalia sint, sterilitatem tamen inferre. Articuli autem transversim dissecti, resolutionem faciunt, alio modo læsi, convenientibus remediis non difficulter restituuntur. Ligamentorum verò ac tendonum Balsamus si pereat, membrorum resolutionem facit: uti & atrophia si vulneribus complicetur, idem mali genus inducit. Sunt præterea multa vulnerum genera, quæ paralysin efficere possint: ut ea quæ ad radices ligamentorum consistunt, aliàque infinita, quæ etsi ea sui natura talia non sint: tamen temporis, horarum, ac symptomatum adminiculo talia evadunt: quibus etsi Medicum quandoque resistere impossibile sit: tamen harum rerum cognitione exercitari necesse est. Contrà resolutiones multæ remediis aptis præcavebuntur quandoque, si phlegmoni oxyrrhodino imposito, deligationem aptam feceris, medicamentis mundificativis adhibitis, & stictico emplastro superimposito, ad finem usque curationis progressus fueris, abjecto suorum unguento albo.

Est & tertius Chirurgorum error, quo Sinoviæ, id est, albi glutinis fluxiones concitant: quod ubi accidere videris, tum eorum medicamenta cum thecolis atris per fenestras dejicito: tempus enim & necessitas aliam medicinam expostulant. Itaque vulnus aceto rosaceo abluito statim, ad calorem temperandum: emplastrum sticticum superimponito, ad fluxionem sistendam: fluxione & intemperie sublatis, mundandum vulnus suscipe, ac tandem juxta rationem jam commemoratam cum emplastro stictico curationem perfice. Sunt præterea errorum multæ centuriæ, Imperitis Chirurgis ac medicis familiares. Nos ex iis paucos, præcipuos tamen, annotare voluimus, quo eos propter periculi magnitudinem devitare studiosius possis, nostramque methodum cognoscere accuratius. Hujus etiam certum te esse volo, nullam curationem putrefactione perfici posse, vel debere: per ea etenim vulnera curari debent, quæ putredini resistunt maximè: nam remedia curandis vulneribus destinata, Sal referunt. Sal enim Balsamus quidam externus est: is autem balsamus ex iis parari debet, quæ partis vulneratæ, ut visceris, nervi, ossis, articuli, &c. nutrimentum in se continet. Hæc est illa nostra divina methodus, sine qua nullam gloriam in medicina consequi datum est.

Cap. 6. *Vulnerum accidentia Temporis ac Cœlestium motuum ratione evenientia, &c.*

MAnifestum illud est, ac præter demonstrationem fidem meretur, cœlorum conversiones varia morborum genera in nobis causare: nam sanorum etiam corpora infici ac defœdari ab iis, nil refert commemorare, adeò ut illius actiones declinare impossibile videatur: nam admirandi sunt cœlestium effectus, quos si sani non effugiunt, quis dubitet vulneratos iis subjectos quoque esse? sed hæc à quibusdam, nisi experientiâ convincantur, incredibilia habentur. Notabis ergo, cœlum quemadmodum in sanis febrium efficiendarum vim habet: sic in vulneribus febres excitare posse, & tales quidem febres, quæ statis periodis rigore & calore paroxismum perficiant, quæ quotidianarum ac tertianarum typos observent, quæque non prius ægrum relinquant, quàm vulnus ipsum coaluerit: hasce ergo affectiones, Chirurgus non symptomata vulnerum, sed veras febres esse pronunciabit. Contigisse etiam hominum memoria scimus, grassante peste, vulneratos (qui præter vulnus plane nil incommodi sentiebant) sine bubonibus ac carbunculis tamen, peste correptos fuisse, alios biduum tantum, alios paulò diutius supervixisse. Sunt vulnera quibus causonicæ febres superveniunt, quæ ferè lethalia conspeximus. Vidimus in castris, cùm milites ex febribus ardentibus epidemicis linguarum asperitate laborarent, vulneribus asperas cuticulas supervenisse, similes iis quæ linguas molestabant, ita ut fauces & vulnera invicem referrent. Hæc & alia ut non infrequenter eveniunt, sic curationem non admittunt, nisi per ea remedia quæ morbis ipsis specifica habentur, ut pestilentialia vulnera pestilentialibus, causonica causonicis remediis (id est, quæ pesti & causoni adhibentur alias) percurari observabimus. Observatum & illud aliquoties est, hæmorrhagiam vulneribus supervenisse, non quidem genuini sanguinis, sed materiæ cujusdam quæ sanguinem referret, qui nullis remediis curari poterat. Sed cùm eo tempore Dyssenteriæ epidemicæ grassarentur, quarum dejectiones illum sanguinem referrent, eosdemque periodos utrumque malum servaret tandem exhibitis Dyssenteriæ specificis remediis, & vulnerum hæmorrhagia sanata est. Istiusmodi casus Chirurgum sedulo observare decet: mihi non raro occurrerunt, olim, occurrent & postea. Oblatus mihi aliquando est quidam servus ex eorum numero qui metallis effodiendis destinati sunt, qui ex vulnere quotidie ter quaterque rigore corriperetur, aderat & spasmus, qui membrum nunc in hanc, nunc in illam partem

convelleret: huic ego exhibito vitrioli liquore (quòd epilepticum quiddam subesse videretur) sanitati restitui. Hanc historiam ob id narrare volui, ut ostenderem, in hujusmodi casibus Medicos à Chirurgis in consilium advocari debere. Etsi enim Chirurgos decebat istarum quoque rerum peritiam habere: sed ut ob harum inertiam à periculo tuti simus, præstat medicos quoque in consilium adhibere. Superveniunt ad hæc vulneribus affectiones quædam, quorum radix non in ipso vulnere, sed in toto corpore continetur (ut sunt phrenitides, epilepsiæ, & similes passiones) has jam non vulnerum symptomata, sed verè morbos appellabimus: quòd percuratis etiam vulneribus permaneant. Istis itaque malis consilium ex medicina quærendum erit: quorum quia pauca vel nulla adhuc reperta sunt, omni studio in id incumbendum erit, ut ea inveniamus, si modo ægris consultum velimus. Et certè Chirurgos chirurgorum nomen usurpare non decebat: nisi hæc & vidissent & curassent aliquoties, ne subinde ad medicos recurrere cogerentur: etenim cùm ex vulnere originem duxerint hi morbi, Chirurgorum erat eos tollere posse. Nam Chirurgus dicendus non est, qui solum suere, deligare, carnem secare, rodere, ac radere didicit: sed qui omnia ea quæ vulnus circumstant, cum ipso mali fonte tollere potest.

Cap. 7. *De morbis Internis, qui Vulneribus complicantur, ex quibus Cancer, Fistula, & Syreon &c. generantur.*

CAusas ac radices, ex quibus paulatim Fistulæ, Cancri, ulcera depascentia, erysipelata, gangrænæ ac phagedenæ nascantur, in corporibus absconditas detineri sciendum est. Quæ si in aliquem locum decubuerint, & jam erumpere conentur, accedente plaga, vel cæsim vel punctim illata: tum demum se produnt manifestè, cum vulnere complicantur. Unde summa vulneris malignitas oritur, nullis etiam, nobilissimis vulnerariis remediis superabilis, nullásque cicatrices agnoscens. Itaque quia vulnus non simplex est, sed fistulosum, cancrosum, &c. non simplex medicamentum, sed fistulas, cancros &c. curare valens adhibendum erit. Est in quibus medicamenti vis, antequam hæc mala perfectè elaborata appareant, ipsa absumat. Quòd si jam in statu sint, vulnere relicto, ista tractanda veniunt: utrisque enim simul incumbere non licet; quòd contraria requirant remedia: difficilius itaque prius curandum. Quare vellem Chirurgos non simplicia tantum vulnera, sed & tumorum, & ulcerum: ut Cancri, Fistularum, Phagadenæ ac Syrei curandi rationem callere: & suo dedecore, & ægrorum malo, turpiter inchoatam jam curationem intermittere cogerentur: vel saltem ut meminissent in hujusmodi casibus relicto vulnere, curationem invertendam esse. Observandum præterea est, vulneribus luxuriantibus sæpius carnem increscere, fungorum ac spongiarum instar, quam dum imperiti Chirurgi (qui rarissimè sine damno operantur) nunc corrodentibus medicamentis tollere, nunc sectione auferre, conati sunt: Lerneæ hydræ capita repullularunt, ut sine dolore scribere etiam nequeam miserias, quibus ægros afflixerunt. Causam harum spongiarum paulù altius repetere libet. Verrucarum quoddam genus est, quod abscissum subinde majus ac copiosius prorumpit, & quò sæpius vel abscissum, vel arrosum fuerit, eò luxuriat magis: ex quo genere & fungos, & spongias, de quibus jam diximus, esse putandum est. Etenim hujusmodi verrucarum radice vulnerata, consentaneum est fungos & spongias tales, à luxuriante natura protrudi. Accidit & illud, sed rarius, ex cicatricibus jam olim ductis, similem carnem enasci, utut sit, verrucarum ratione id accidere manifestum est. Idem mali genus non rarò scyrrhi & œdematis specie se prodidit, quæ quamvis minus periculi habeant, tamen sedulum ac diligentem requirunt artificem, ut & dignoscere, & expertia remediis malo subvenire possit. Hæc eo nomine hîc dico, ut singuli sibi ab istis asinis cavere possint: qui cum morbum nunquam viderint antea, gloriantur tamen se curare posse, ad quam rem pestiferis planè utuntur remediis. Ista autem mala vulneribus complicata tam sunt varia, ac aspectu miseranda, tantam in curando requirunt sedulitatem, ut verbis explicare vix queam. Itaque tu qui te Chirurgum profiteris, isthæc curare scias: sin nescis, adhuc Laureatis annumerari te ne pigeat: es enim semidoctor saltem.

Cap. 8. *De Vulneribus quæ venenatis telis inferuntur.*

TEla quamvis venenis inficere omnium memoriâ turpe habitum sit: tamen hominum malignitas hoc flagitii genus subinde non intermittit, unde & vulnus ipsum, & venenosa materia intolerandis affligunt cruciatibus: quare istis quæ auxilia comperant, scribere convenit. Inficiendi genera varia sunt, quæ silentio præterire præstat. Inficiuntur ab hostibus enses, gladii, hastæ, tela: domesticis verò usibus venenum contrahunt instrumenta mechanica: ut falces, exempli gratia, quæ usus tempore dum incalescunt, naturam eorum quæ secant, ut herbarum, rubetarum, serpentum, aranearum, murium, ac locustarum, facile recipiunt. sic vomeres à terra quam secant, veneni quiddam contrahunt: ista itaque sedulo consideranda, & ab iis studiose cavendum: nam quamvis ex attritu, & dum acuuntur, aliquod rursus veneni depereant, nunquam tamen ipsum totum perit. Dissimilis ratio est eorum instrumentorum quibus fabri lignarii utuntur, ut securis & dolabræ: isthæc namque salubritatis quiddam contrahunt potius, ex lignis quæ secant. Vitrum quamvis venenum sit ex sui natura, tamen nisi intra vulnus permaneat, ipsum inficere nequit, Fusorum verò ac aliorum instrumentorum, quæ frequenter manibus versant homines (mulieres præcipuè) virus admodum pestiferum vulneribus existit; quod ea ex frequenti usu venenum in se recondant vehementissimum. Lapides ac metalla veneni nihil habent, quamvis non negaverim ferri quandoque essentiam à Dyphrige non probe purgatum, inficiendi vires servare. Venena hujusmodi quomodo extrahere conveniat, quia secundo tractatu suis locis remedia scribemus, nihil opus est hîc commemorare: illis itaque remediis fac instructus sis, si nisi enim ea cognoscas, sed vulgaris uti pergas, serò tandem, summo cum dedecore ad ista confugere cogeris. Observare quoque accuratè oportet, num hujusmodi symptomata, ex veneni communicatione orta sint, vel an ab alia aliqua causa originem duxerint, nam ob signorum similitudinem difficilis est dijudicatio. Sed telorum studio, quàm casu infectorum, majora existunt nocumenta. Calores urentes, phlegmones, decoloratio partis, laterumque punctiones, (præcipuè in sclopetorum globis) accidunt, quibus mitigandis, frigidum aliquod oleum vulnerarium infundes. Reliquorum verò symptomata mitiora sunt, nisi casu vel aranearum vel buffonum venenum conceperint, vulnerique communicaverint: ea itaque juxta canones tertii tractatus curabis, rejectis ærearum theculorum inutilibus unguentis.

Cap. 9. *Cibo, Potu, Venere, exercitiis, &c. quomodo ægri selpsos perdant.*

SEd Medico omnia secundum rationem operanti, ægrorum tamen inobedientia quandoque omnem curationem confundit, ut non raro accidat: vulnera salubria aliàs, in paralysin abire: membra vulnerata atrophia consumi, innumeráque alia hujusmodi symptomata evenire, ne dicam mortem quandoque subsequi: in ista ergo intentum medicum esse convenit,

ut

ut causam mali declarare possit. Libertate namque ægrorum videmus naturam sic irritari ac concitari, ut nunquam postea suo munere fungatur, sed extra suos limites ævagatietur, nec se contineat amplius. Exemplo sit venereorum usus, quo membrum passum sic inflammatur, ut ad omne morborum genus dispositionem acquirat, maximè si situs vulneris concurrat. Itaque quo pacto illis malis subvenire possis, distinctione cognosces. Videmus veneris usu membrum sacro igne correptum, syderatum, ac gangrenâ affectum resecari oportuisse: alios statim mortuos, alios lethalibus febribus, alios convulsionibus, quosdam erysipelate captos obiisse. Quare in hujusmodi casibus memineris libidinem hanc nullis remediis extirpari posse: sed donec à seipsa sedata fuerit, relinquendam, ac tum demum accuratiore medicatione vulneri invigilandum. Sic immodicum exercitium vulnerati membri, quamvis non tam gravibus periculis subjaceat, non tamen periculo res vacat; nam & phlegmones, ex quibus successu temporis gangrænæ, vel febres symptomaticæ, vel atrophiæ, vel resolutiones nasci possunt, concitari solent quandoque. Curabis itaque, ægro quietem illius membri, ne ex contemptu levis mali, aliud majus oriatur. Similiter in diætæ legitima administratione, hoc est, cibi ac potus ordinaria quantitate aliquid studii ponendum est, ne forsan repletione, quæ vulneribus nocentissima existit, aliquid damni ægro concilies: nam natura, ubi aliquo morbo gravata est, non vult ab eo abstrahi, sed modum & auxilium desiderat, quo morbum evincere possit: quod si impediatur, ad quandam iracundiam concitata, toto corpore furere incipit, à quo furore consequenter tabes, febres, phlegmones, aliique ingentes dolores concitantur. His ergo de causis horum inquam periculorum metu, convenit medicum, non quod ægri petulantiæ libuerit, sed quod salus & ratio jusserint, sibi licere putare. Meminimus quoque præter prædicta mala, majora sæpius à veneris intempertantia accidisse, Apoplexiam, puta, syncopem lethalem, epilepsiam, hydropem, quibus nulla medicina sufficeret, sed certissima mors subsequeretur. Præterea in cibo & potu legitimis exhibendis magnam requirunt ægri medicorum diligentiam: nam si vulneratis cibis ac potionibus vulnera gloriantur, quid prohibet, ipsis vulneribus adversantibus exhibitis, tam deteriorem effici? cum semper ultro in deteriora ruat natura. Itaque flagris ac cruce digni sunt Chirurgi, qui contempta Diætæ regula ac norma, quidvis ægris licere sinunt, eum tempus & occasio tantum periculi tamen in se contineant, ut summa quandoque prudentia ac diligentia non sufficiant, ad præcavenda symptomata, quibus ægri expositi sunt.

Cap. 10. *De Symptomatis, quæ ægri Temperaturam seu complexionem sequuntur.*

MEdici verò rationes & inid intentas esse oportet, ut meminerint homines alios ὀξυπαθεῖς esse, alios δυσπαθεῖς: ista enim consideratio medici, eurasque velocitatis scopum continet. Nam quemadmodum, ut exemplo rem declaremus, lignum aliud alio secatur, sculpiturque facilius: aliud alio durius, pluribusque germinibus ac ramis præditum est, omne tamen fabri ac artificis industria tandem evincitur, ac perpolitur (sic quoque de gemmis ac lapidibus intelligas licet.) Eodem modo de hominum corporibus judicare convenit: etenim cum ea terra omnes prognati simus, ipsa autem & durum & molle, & crassum & gracile &c. in se contineat, simile autem generet simile: nos quoque invicem diversos esse, pro ratione ejus ea quo orti sumus, quis dubitet? Quapropter istis animum advertere Chirurgos decet, ut an facilè vel ægrè curationem admittat subjectum corpus, cognoscant, similiter ac fabri tiliæ lignum quàm abietis nodosos truncos facilius subigi ac secari norunt. Sunt qui admodum tenera ac subtili natura prædiri inveniuntur, ut iis vel minima vulnera (quæ aliorum corporibus nihil negotii facesserent) lethum adferant, naturarum itaque, ista diversissima diversitas sedulitatem maximam requirit. Quare hæc non [illegible] causa est, quę me coëgit, ut vulgaris medicamentis relictis, nova quæsiverim: nam, etsi ea omni quandoque salubria existant, tamen postea via decimo usui [illegible]: moneo itaque, ut repudiatis istis, formulas sequenti tractatu annotatas recipiatis: habebitis namque calipodium singulis calceamentis aptum (quod aiunt.) Nam etiamsi quandoque videbuntur dyspulotica esse vulnera, omnia tamen tandem istis remediis nostris curari cognoscetis. Ad hæc jubeo Chirurgos præparata medicamenta singulis partibus convenientia asservare. Empyricorum enim transitus ille ad similia mitè medicinam conspurcavit: sed boni illi homines, hoc solo se defendunt, dum contemptis meis remediis, objiciunt, jam olim antequam ego extitissem, vulnera curata esse. Esto ita sanè: nam vulnera ante me curata esse non inficior, hoc tamen dico, meis remediis, in magnis cladibus ac oppugnationibus me (quantum natura ferebat) ea mille non unum spe sua frustrasse, vel perdidisse, cùm ipsi interim vix vig simum quemque restituerent, quare meum institutum omnis prudenti probari mihi persuadeo. Volui autem hoc loco ista commemorare, quò hominibus ostenderem differentiam veræ ac fucatæ medicinæ: nã veræ medicinæ tantus olim honos habitus est, quantus& jã habetur: falsæ verò tam omnes fuerunt infensi, quam jam sunt, sed non dignoscunt eam homines: non enim antiquitas hanc illa meliorem facit, alioquio & lolium tritico æquivaleret: unà enim oriuntur, nemo tamen tam stupidus est, qui lolium quàm triticum malit. Ista hominibus patefacere mihi propositum est, ut tandem (cùm æque facile rectum ac falsum addiscatur) verę medicinę studio flagrare incipiant aliquando.

Cap. 11. *De Vulneribus, quę Mulieribus menstruis laborantibus accidunt.*

SYmptomatum magnitudo & varietas, quam hujusmodi in casibus accidisse memini, admonet de istis scitu & jucunda & necessaria quædam annotare. Vidi cuidam vulneratæ, sanguinem menstruum non per consueta loca, sed per vulneris sinum effluxisse: alias vidi, quibus Epilepsiæ, convulsiones, aliaque symptomata supervenerunt, neque intermitterent, donec Menstrua fluere desinerent, ac uteri anathopia & katathopia sedarentur. Quibusdam phlegmones, cephalalgiæ, dyspnœæ, nausea accidunt, unde vulneris curatio impeditur ac difficilior redditur: hisce ergo malis si mederi velis, menstruorum inordinationem prius tollas necesse est, quo medicamenta suas actiones perficere rectius possint. Observare & illud convenit, mulieribus singularem quandam iracundiæ speciem accidere, qua si correptę vulnerentur, omnia jam dictis graviora eveniunt: convulsionibus namque totius corporis corripiuntur: unde uterus molestatur quoque sicque duplex malum: nascitur, quorum utrumque sua habet gravia symptomata: nam convulsionibus paralysis, uterinis malis matricis suffocatio succedit. Sciendum itaque, quoniam istiusmodi mala circa vulnus ferè sæviunt acerrime, primum omnium de sedanda matrice & tollendis convulsionibus consilium quærendum esse: quę res autem apud medicos, non qui Doctoris titulo superbiunt (venalis namque est,) sed longo rerum usu peritos. Remedia hic scribere decebat, sed nostra lingua difficulter redduntur, & singularem tractationem requirunt: hic igitur negotium

gotium hoc intermittamus. Illud hic observemus potius, jam dicta mala tum hæmorrhagiæ ac phlegmones, si concurrant cum memoratis malis, si non lethalia, certè curatu difficillima efficere vulnera: itaque studiosè præcavemus prius, vel si præcaveri impossibile est, ne prædictione à scopo aberres observatu.

Cap. 12. *Signa vulnerum, eorumque Significationes.*

Symptomata omnia vulneribus superventura præcedentibus quibusdam signis cognoscuntur. Quamobrem chirurgici officii erit, quibuscunque signis apparentibus quid ea præmonstrent ominari posse. Medici enim est quidem, vulnus clementer, tuto, ac celeriter curare, quod si omnibus ritè administratis, id non eveniat, argumentum certissimum est, aliquid mali superventurum esse: quod quomodo arte dignosci possit, hoc capite aperiemus. Simiorikin namque medicinæ partem ego summum secretum existimo, de qua neque medici, neque chirurgi veteres quidquam fide dignum memoriæ prodiderunt, nos quæcunque longa exercitatione experientiaque comprobavimus, ea fideliter depromemus: laudabile namque videtur, neque cuiquam vitio daudum, veterum inventis sua superaddere velle.

Signa.

Actunm vulnera, quibus ex dolore, phlegmone est concitata, si circa axillæ articulum (vulnere in brachio existente) vel coxendicem (si pes vulneratus sit) noctu, vespertique ac in mutationibus tempestatum: tum si Luna nova vel plena fuerit, dolores ac fluxiones augeantur, judicabis ea membra, vulnere clauso, in tabem abitura.

Similiter vulnere ad glutinationem apto apparente, si circa ipsum versus membrorum extremitates, vel retrò ad articulos tumores fiant, qui paulatim indurescant, nec digerantur, sed glutinato jam vulnere persistunt, id est, si singularis sit affectus factus, periculum est, ne abscessus colligatur, vulnere ipso longè deterior, ex quo ulcus fiet: imò sydeatio ac caries ossium, totiusque membri subsequatur. Ichores quoque (seu cambium) si fluere incipiant, tabes membri certissima subsequitur, quæ curationem nullam admittit, nisi justa quantitate ejus quod defluxit, regeneretur, alioqui membrum ipsum cælæ arboris instar exarescit, fitque membrum aridum vocatum.

Vulnera præterea quæ somnum impediunt, vigilias ac inquietudines inducunt: item quæ punctionibus assiduis molestant, maximè ubi sitis inexhausta accesserit, lethalia sunt, nisi forsan medicamentorum malignitate id accidat, quod excipio: loquor enim hic de naturæ impotentis, non de medicorum erroribus. Item ubi oculi convelluntur, ubi lingua balbutiunt, auditusque depravatus est, atque ubi loquuntur tardius, lethale est. Sin vulnera humida subinde sint, nec pus generent, nec glutinari pergant, sed subsistant (si nec cordis palpitatio, nec membrorum debilitas conjunguntur: hæc enim lethalia sunt) certum est hoc indicium, ea in Cancrum, Fistulam vel aliud ulcus malignum abitura. Sic ubi vultus ipsum curationem libenter receperit, corpus autem tristetur, id est, si vulnus benè, corpus autem malè habeat, signum hoc est lethale. Phrenitidem in vulneribus superventuram, minantur trux aspectus, oculorum inversiones, loquela audax & vehemens, membrorum agilitas, febris, maximus circa caput æstus, hæc eadem signa Maniam, vel aliam aliquam rationalis animæ læsionem, pro subjecti varietate, minantur. Stridor autem dentium (nisi id à verminatione fiat) si cum mentis abalienatione contingat, minatur lethalem aliquem casum superventurum. Ubi verò spuma circa os appareat, spiritus difficulter ducitur, stertur adest, oculi convelluntur, artus spasmantur, judica vel convulsiones, vel Epilepsiam in propinquo esse. Si in somnis vulnerati membrorum apprehensiones sentiunt, nisi ab insomniis vel terroribus id accidat, puris collectionem ostendit. Ubi verò tumores fiunt, qui tarde curationem admittunt, ostendit membrum mox sensum amissurum esse. Quod si ventriculi supinitas superveniat, vomitus ac nausea, cum siti immodica, signum est venas ac nervos abscissos loco & officio motus esse. Hujusmodi signa alia permulta restant enumeranda, sed horum capita enumerasse sufficiat: sufficiant quoque ista ad omnia symptomata superventura præcognoscenda, sed discere & experiri, totius hujus considerationis fundamenta sunt.

Cap. 13. *Vulnera desperata, vel perperam curata, quomodo tractanda sint.*

Quamvis præsenti tractatu recentia tantum vulnera expedire propositum fuerat: tamen cùm inveterata plura occurrant, de iis etiam proprio capite differere placuit. Nam si quis tonsorum ac veterinariorum istarum artes inspiciat, mirari subeat, quomodo lentiginem, nedum graviora vulnera ipsos curare possibile sit. Istis itaque in vulneribus hoc primùm considerabimus, an medici errore, à morbo quodam vel symptomate vulnus ipsum depravatum sit: isti duo enim sunt depravationis modi: ubi à morbo malum est, & Chirurgus id non agnoscit, fus imperitia ægrum perdit: sin absque morbo, rursum suæ artis incertitudine damnum conciliatur: quod ubi contigerit, erroris causam inquire. Si à morbo complicato vulnus depravatum fuerit, ejus curandi rationem ex aliis nostris Chirurgicis libris addisces. Potes quoque, si placet, alios scriptores ac pseudomedicos inspicere, in quibus tamen spei parum ponendum existimo, quòd effectu rarissime potiantur, cùm tamen Deus Opt. Max. medicinæ effectum constituerit curationem ipsam, quam illi non consequuntur. Unicum est quod hic docere placet, à nullo unquam veterum proditum (cujus quoque gratia præsens caput scribere instituimus) quodque ex nostra schola primum exiit: unum scilicet esse medicamentum universale, in omnibus istis malis, quæ à morbis complicatis oriuntur: ut sunt, Cancer, Fistulæ ac similia. Realgaris scilicet sal, uti Alkali, cujus conficiendi rationem hic docere nolo, sufficiat meminisse, si tam desideras, suo loco reperias descriptam, quo omne genus Fistularum ac Carcinomatum, Phagedenarum, Syreon, tumFungorum cum vulneribus complicatorum extirpare funditus, tandemque vulnus ipsum cicatrice claudere potes. Cujus remedii inventor primus quia ego extiti, meritò proprio capiti illud commemorare libuit. Gloriari enim non præter decorum possum, de mea multiplici rerum experientia, qua omnes qui extiterunt ante me superare me scio. Unde non immeritò id juris mihi sumpsi, omnia scil. naturæ secreta publicandi. Cogit verò me ad jactantiam summa experientia mea, dum Doctores istos, Chirurgos ac tonsores nulla experientia, minimo usu, summa infelicitate morbos curare, imò ægros perdere video: multos malleos habent isti fabri, vim tamen & usum eorum ignorant, at quid porro margarita prodest, cùm nil sciat quàm vorare? Ego Akbynriam prædico; quæ secretas medicinas conficit, quibus omnia mala sanantur: hanc ipsi cùm ignorent, nec Chymistæ, nec Medici dicendi sunt. Nam aut remedia penes Alchimistas sont, vel penes Medicos: si penes hos, ea ipsi ignorant: si

si penes illos, iidem ea non didicerunt: quomodo igitur laudem aliquam merentur isti homines? Eum ego fummis laudibus evehendum judicarem potius, qui naturam eò deducere poteft, ut ad auxiliandum apta fit; hoc eft, ut extractis falubribus inutilia ejicere fciat, tum qui ipfius efficaciam cognofcit: nam præparatio & fcientia, id eft, Chymia & Medicina, ut à fe invicem feparentur, impoffibile videatur; quod fi quis ea fejungere inftituerit, nil nifi meras tenebras in Medicinam introducet, ac vera fanè ftultitia foret, quòd hac feparatione omnia medicinæ fundamenta ruerent. Ut autem meatum rationum certitudinem cognofcatis, non multum laborandum mihi puto: hoc unum moneo, vim remediorum iftorum pfeudomedicorum infpicite, quibus vulnera primùm perdunt, ubi jam depravata funt, nunc hoc, nunc illo experimento adhibito, miserè ægros excruciant, tandemque ubi omnia nihil profecerint, omni falutis fpe adempta ad mortem miseros adigunt. Sed de complicatis morbis fatis. Nunc medici errores intueamur. Vulnera à Medico depravantur, remediis inconvenientibus adhibitis, fectione fcilicet, oftione, lotionibus, unctione, medicamentis erodentibus, aliifque hoc genus peftiferis artibus, quas tu cum omnibus aliis Chirurgorum venenofis remediis (quibus fubinde in deterius abire folet malum) rejicies, obfervatis interim cautelis fecundi tractatus de purgandis &. laudendis vulneribus. Sed Deo Opt. Max. (cujus beneficio medicinas hafce inveni) laus fit in fempiternum, cui quoque pro tis gratias ago, quacunque tandem ratione eas nactus fim. Verum quia Iatrochymista fum: utrumque enim fcio, & Medicinam & chemiam ,liceat mihi errores qui committuntur detegere, ac peftifera remedia ifta, repofitis in eorum locum falubrius rejicere, quod ut faciam lubentius ardens juvandi ftudium ac prompta voluntas jubent. Sed de iftis & aliis malis ac depravatis vulneribus curandis, Deo dante, fecundo hujus operis libro utilia documenta tradam, quibus ad eminuendam iftorum doctorum ac pfeudomedicorum jactantiam uti poffitis: plura enim ab illis perperam curata vulnera, & quæ defperata habebantur, ego perfanavi.

Cap. 14. *Suendorum vulnerum ratio: ac futuras non acu sed medicamentis fieri debere.*

PRodere vero ipforum & in confuendis vulneribus ftultitiam; imò rejicere convenit, itaque rejectis acubus, aliifque quibus ad tem hanc ifti utuntur, ne pigeat meliora difcere. Vulnera confuendi mos antiquus eft,ut adeo primus ejus author ignoretur, ajunt ifti, firmam hanc rationem videte, ftultitia tam antiqua eft quàm prudentia: ergo non rejicienda, quis non videat? Frigidum argumentum eft, cùm antiquitate errores excufantur. Stultitia tam eft antiqua quàm fapientia: nihil hoc ad vitum fapientem pertinet, filius an ne fequatur parentis fatuitatem? Sed pergamus, fi vulnus confuas, fcias ipfam futuram inutilem effe: quia putrefcit mox & decidit: quod fi rurfum confuas, denuò decidit, & cogeris tandem dehifcere finere vulnus ipfum: nam femper in idem recidit, five futuram facias, five intermittas, hoc faltem intereft, quòd illa volgata ratione magis excrucientur ægri, quare ftultitiam iftam ex qua malorum tanti acervi oriuntur (quæ omnia jam fcribere non vacat.) ut dolores, phlegmones, defluxiones ad partem affectam &c. intermittatis quæfo. Ut autem confuendi meliorem ac certiorem rationem teneatis, ifta vos fundamenta obfervare vellem. Nimirum naturam ipfam tantum quantum fingulis diebus glutinat fuopte marte intrinfecus contrahere ac fuere, ficque progredi paulatim, donec ad labia & extremitates ipfius vulneris perventum fit, totumque glutinetur, fabrorum inftar; qui duos afferes glutino jungunt. Cicatricem vero æquè anguftam facit, ac fi tutorio filo confuiffes. Memini me interfuiffe vulnerum curationibus, ubi tonfores audiebam, qui filo futorio ac porcinis fetis vulnus confuendum effe confulerent, quòd metuendum putarent, ne fericum filum non fufficeret; hinc videre liceat ftupiditatem horum hominum. Sed tu hoc facias, cura ut remediis bonis inftructus fis, juxta noftros canones, quibus obfervatis, nervos, ligamenta, tendones, cutem, carnem, legitimis remediis adhibitis, (fine errore) naturæ fuenda ac glutinanda relinques. Hoc nifi feceris, chirurgi nomen nunquam merebetis, fed ejus qui naturæ adverfari ftudeat: adeo ut nifi Divino magis quàm tuo auxilio juvarentur ægri, nunquam fine damno tuo utterentur confilio tuaque opera. Natura enim fic comparata eft, ut jucundam & quæ fine dolore fiat curationem ipfa defideret: novit enim talem præftari poffe, exhorrefcit verò ad tortorum iftorum ingreffum. Hinc ego fuendi rationem non folum ut ab arte alienam, fed & ut dolores & fluxiones concitantem improbo, & doleo tam inartificiofam operationem inter artis fecreta numerati: fed de his idem eft cum urinatum infpectione judicium, ubi lucri quàm falutis ratio major habetur, quòd fi non fpectaretur, facilè ab arte exularent futuræ iftæ miferandæ. In quarum locum fi fobftituerentur pulveres glutinatorii ac aqoæ collericæ, de quibus fequenti tractatu differemus, quarum & artificiofa eft præparatio, & admirabilis efficacia, non vulnera folùm, fed majora quoque mala curarentur facillimè, quæ ifti incurabilia proclamant. Sed errorum femper plus quàm verorum canonum extitit, quos ii loquacitate tegunt, fub qua vulgus artem latere exiftimat, ficque tandem in verorum locum falfa fubftituuntur remedia.

Cap. 15. *Deligandorum Vulnerum Ratio.*

QUamvis fecundo tractatu cujufvis remedii adhibendi rationem, ab initio ad finem ufque curationis,defcribemus; hic tamen loci commoditate illecti deligandorum vulnerum modum annotabimus. Deligaturus initio vulnus, primum omnium ipfum Oleo vel Balfamo vel unguento vulnerario tepidis, unà cum his quæ in iis intabuerint, implebis, dein Emplaftro ftictico impofito accuratè deligabis, circa vulneris autem regionem eadem ipfa adhibebis, vel fi mavis oxyrrhodino ipfum membrum irrigabis. Et iftud continuabis in novem vel octo dies, prout vulnus ipfum magnum vel parvum extiterit: immutabis autem feu iterabis fingulis XII. horis. Iftis ritè perfectis, majore cura nil opus eft, nifi vulnus admodum amplum fit, vel in quo tendo vel ligamentum aliquod vulneratum, majora fymptomata minetur: tum enim pro tua induftria majorem adhibebis diligentiam. Ubi vulnus punctim factum eft Syphone, oleum aliquod ex prædictis injiciendum erit, vulnufque ut dictum eft curandum. Semper autem prima deligatio accuratiffima effe debet, quòd tum neceffitas maximè poftulet. Capitis autem vulnera curandi ratio hæc eft: petiam lineam vel cottum imbue calido oleo vulnerario (à Balfamo autem, id eft,deftillatis oleis abftineto) poft herbis ac floribus, qui oleo intabuerunt, imple, impletam in vulneris profunditatem immitte, devitatis tamen menyngibus (quas tangere piaculum eft) quo facto, emplaftrum fuperimpone, ac tandem deliga. Capiti autem ea maximè emplaftra conveniunt, quæ Gummina & Lythargirum, non autem Refinam, vel Colophoniam, vel Camphoram recipiunt, hujufmodi remediis & curandi methodo ferè circa nonum diem vulnera omnia tertia parte fanantur, nam totam in tres partes diftingue, initium, medium, & finem. Ubi autem vulneratus jam vires recollegerit, omiffo oleo, Balfamum fubftitues, tanges verò vulnus penna in Balfamum intincta, poftea emplaftro impofito, curam continuabis, donec nervi, articuli, &c. antea nudati

nudati, jam tecti apparuerint. Ultima postea deligatura subsequetur, quæ solis emplastris sticticis absolvetur ad cicatricem usque. hæc curandi ratio mihi familiaris est, in vulneribus ossium, nervorum ac similium, in quibus de curatione desperant alii. Sin vulnera non admodum periculosa sint, sufficiet uno ex prædictis modis, assumpto vulneris curationem perficere: nam si in illis initio statim recta deligatura fiat, commodumque remedium adhibeatur, nil periculi amplius metuendum erit. Supersunt alia remedia, vulnerarii pulveres, potiones vulnerariæ, sublimata, destillata & similia, de quorum usu suis locis copiosè disseremus.

Cap. 16. De *quibusdam Morbis qui Vulneribus curatis succedunt.*

VUlnus curare artis esse facilè concedo, perfectioris tamen artis opus esse affirmo, & vulnus ipsum curare, & ne morbus aliquis curato vulneri superveniat, diætæ legitima ratione præscripta præcavere posse. Exempli causa, scarificatio vel venæ sectio naturæ oppressæ subvenit, quæ nisi adhibeatur, alii morbi succedunt: sic in magnis vulneribus, ubi non scarificatio seu phlebotomia sed profundius vulnus spectatur, cavendum ne alicui morbo occasio præbeatur, cavebitur autem, si per vulnus ipsum naturam exoneravimus (quemadmodum venæsectione futuros morbos præcavemus) id autem quo pacto fieri debet, pro tua industria cognosces, temporis, loci, occasionis semper habita ratione: sæpe namque aliàs tumores ac abscessus interni fiunt. Notandum etiam, magnam sanguinis profusionem aliquando dispnæam, quandoque hydropem efficere, aliósque tumores, non raro quoque complexionis seu temperamentæ mutationis causam existere in ægris, succedunt quandoque etiam vulneribus vertigo, ventriculi imbecillitas, similesque passiones à quibus ut sibi ægri curati caveant, admonebis, ubi diætæ formulam præscribes. Ista quamvis ad medicos pertineant, nil tamen de istis memoriæ ab ipsis proditum est, frustráque ipsorum scripta consuluntur. Tu ista ut præcaveas, & scarificatione & phlebotomia, prout situs vulneris expostularit, uteris & ad purgandum sanguinem Aquam Cichoreæ & Camædryos exhibebis: hæ enim omnem sanguinis noxam tollere aptæ sunt. Observatione præterea dignum est, vulnera inflicta, magnorum morborum qui jam generabantur medelam esse, maximè ubi magna venarum vasa aperta fuerint: nam si phlebotomia tantopere commendatur, quid prohibet ista vulnera plethoræ curam nominare? Ego agrestem hominem novi, qui cum à multis annis surdaster fuisset, tandem cùm casu in tumultu quodam auris illa cum malæ parte abscissa esset, auditum recuperavit: sic debilitate visus, diuturnas quartanas, quæ nullis remediis obedirent, curatas esse, meminimus. Vidi quoque in præliis, quibus pestes ac febres ardentes successerunt, eos qui in prælio vulnus accepissent, evasisse, cùm reliqui perirent. Sic erysipelati obnoxios observavimus post vulnus acceptum ab hoc malo liberatos esse. Quin & Arthritide molestatos vidimus, post vulnera nil mali aliquot annis sensisse. Quamobrem medicum tam usum quàm noxam vulnerum observare decet: nam non raro accidit, per se pestiferum, ex accidenti tamen utile ac salubre effici.

Cap. 17. *In Vulneribus quid Locorum ratione observandum sit.*

PRæter ea quæ superius commemoravimus loca, genitalium locorum vulnera omnium periculosissima sunt, quòd summis ea doloribus affligant. Istorum tamen deligandorum eadem est ratio quæ superius dicta est, nisi quod ob intensissimos dolores ac phlegmonum vehementiam anodyna seu paregorica remedia requirant, conficientur autem ex farina fabarum, in vino & aceto cocta, quam subinde recalefactam cataplasmatis instar, impones, donec dolor mitigatus remitat, vel loco fabaceæ farinæ lutum furnarium, eodem modo præparatum adhibebis, tum doloris sedandi, tum defensionis (quam isto loco desiderant maximam) gratia. Quod si istis dolor non acquiescat, tum ℞. *fl. camomillæ, verbasci ana M.* 1. *olei q. s. coquantur & fiat cathaplasma, imponatur calidum.* Si nec istis dolor mitegetur, ad Ebulum in vino coctum & cathaplasmatis forma præparatum, tamquam ad sacram anchoram confugies. Sin Oscus (id est, scrotum) exeat, tum difficulter retinetur, retinetur tamen per terram sigillatam, non eam vulgatam officinarum, ex quovis luto confectam, sed nobis singulariter notam. Sunt præterea intestinorum ac peritonei vulnera, quæ quia glutinationem uti diximus non admittunt, argenteis fistulis continenda rursus erunt, quod si præstari potest ut aliquando contingit, salus speranda est, quo pacto autem id fieri debeat, exercitatione, quàm ex scriptis disces melius. Recti quoque intestini exitus à vulneribus causatus, eodem modo non difficulter sanatur. In hujusmodi casibus miram quandoque chirurgorum ac tonsorum audias jactantiam, qui non ista saltem, sed & membra, aures, nasum, digitos, &c. triduo ante abscissa se restituere velle gloriantur. Sed quia nugandi tempus habent: non enim aliis occupantur, quis non illis ignoscat? Verùm cùm minora non curent, de majoribus fabulosa eos dicere mihi persuadeo. Ego experientia edoctus, quantam fidem ista mercantur, scio: sed pergamus. Capite vulnerato ocymum in vino coctum imponitur, magno successu, similiter Lavendula, Majorana, Salvia, propter mentis alienationem ac vertiginem, atque syncopas adhibentur. Similiter de Pulmonibus, Epate, Splene, ac Renibus sciendum istlhæc, viscera Auro potabili sustentari ac nutriri debere, quod præparatum omnes medici asservare debent, quòd nullius pretii medicus sit, qui illud non habet. Ego quidem & preparationem novi, ipsumque habeo, sed jam non publicari præstat, tempus forsan revelabit.

Peroratio primi Tractatus.

Cum hactenus omnia theoremata medicæ artis, quæ extra remediorum formulas chirurgum novisse oportet, ac sine quibus minimum utilitatis ex Rescriptis seu Receptis, quæ vocant, reportaturus est medicus, oratione explicuerim, repeti denuo debet quod in proœmio scripsimus, memini enim ibi, quomodo aliquando eum persuasione ductus putaverim vulgata medicorum theoremata vera ac absoluta esse, ipsam artem fastidire ceperim. Verum ego tandem, eorum imperfectione cognita, nil prius, nil jucundius habui, quàm hanc sentinam expurgare, ac medicinam suo nitori restituere. Sed meum propositum dum considero, sentio illud pseudomedicis istis nunquam probatum iri, at contrà dum video nil spei in illis cum fructu poni, illos me impedire non patiar. Non inficias eo, præclara esse quorundam Germanorum nostrorum ingenia, quæ si huic arti excolendæ invigilarent, non inutilem operam præstitura forent. Et doleo certè, ea studiis iis corrumpi & frangi, quorum minimus in hominum conversatione usus existit. Isti viri si usum Medicinæ accuratius considerarent, plus operæ in ea ponerent. Si enim charitatem proximo præcipuè debemus, an ne majus dilectionis opus est, quàm si proximo id quod ille charissimum habet (sanitatem scil.) restituamus? Eos ego ad medicinam capessendam adhortor, quo eam ex istorum Thessalorum manibus, qui eam tam fœdè conspurcarunt, tandem eripiant; istaq; inutilia studia, nec à Deo nec à natura imperata relinquant, sed discant Christianæ charitati magis consentanea exercere: quid enim ista studia (quæ illi humaniora appellant) aliud sunt nisi vanitas, quorum nec usus nec fructus ullus, neque in seipsos, neque in alios redundat, sed nil nisi sonus quidam tibiæ agrestis sunt, qui dum auditur aliqua ratione animos afficit, at ubi desierit, nullius momenti amplius habetur? Sed fucatis studiis

semper

semper invigilamus accuratius, quòd popularem applausum mereantur. Hinc medicinæ studium tot sæculis incultum remansit, quòd nemo sine contemptu ei vacare posset: quin & ipsum Deum Opt. Max. qui divino ore suo ægros medico opus habere protulit, ludibrio habent, totamque Evangelii doctrinam contemnunt irrisores isti. Quamobrem in eam denuo sententiam devenio, Medicinam non in cujusvis eruditione stabiliendam esse, quòd eruditi ferè omnes Cathedram Pestilentię possideant, loquor autem hic de vulgata illa, & fucata scholastica eruditione. Me interim illud scripturæ testimonium consolatur, quod expressè innuit Medicum à Deo creatum esse, itaq; ego istorum blateronum loquax auxilium, non desidero amplius, ad expurgandam Medicinam, sed opera perfecta cordatorum hominum, quibus integritas cordi sit, mihi sufficiant.

Verumtamen intelligo, quemadmodum plures se ministerio Evangelii immiscent, & nemo est qui non de Deo loqui præsumat, eos tamen qui in vineam vocati sunt cum fructu eam colere solos, reliquos vero Sues & bestias esse, quæ diruta macerie in vineam domini irruerunt, eamque diruerunt, qui suo tempore quoque meritas pœnas daturi sunt. Sic magnum esse Medicorum acervum, peritorum autem ac fidelium minimum numerum: nullus enim porcus est qui non hanc vineam diruerit. Hinc Apostatæ monachi, qui desidiæ, crapulæ, scortationi assueti erant, cùm viderent ad faciendam medicinam (vulgaris usus) præter loquacitatem, artis parum desiderari, quo suo ventri prospicerent, Medicinæ se immiscuerunt, atque sic Medicinæ sacratiss. scientia, fertilis ager fuit omnibus iis qui laborum pertæsi, otium captabant. Nec verò apostatæ soli, sed & carnifices, cæterique ejus farinæ homines, quibus probum virum annumerari pudeat, hanc lucri fœcundam artem capturunt. Istis tamen Medicum animo frangi non decet: nam si Prophetę pseudopropheras, Apostoli pseudoapostolos juxta se tolerarunt, medicum quoque pseudomedicos ferre non iniquum erit, sedulo autem illud dictum Christi, Medico observandum est, cum inquit: Nemo venit ad me, nisi quem traxerit pater meus cœlestis, eadem namque ratione Medicum à Deo creatum, æger consulit, quem eò deduxerit Dominus: nam & Medicorum & ægrorum duplex genus existit, justorum & injustorum, sui ægri itaque suos Medicos quærunt, & vicissim, interim tamen invicem permixti omnes vivunt, quemadmodum nunquam triticum sine vicia vel iolio accrevisse videmus. Sed isthęc jam sufficiant, properemus jam itaque ad sequentem tractatum.

Libri De Vulneribus Tractatus Secundus.

Proœmium.

Charitas proximi jubet, ut qui in publicum quid emittunt, scripta sua, sine fuco & præstigiis, sed certissima experientia nixa aliis legenda præbeant, ea quoque observata conditione, ne nimia copia luxurient, vel penuria frigeant, sicuti & agros planè incultos, vel nimium cultos fructum non ferre videmus. Quamobrem, commendandis scriptis accommodatissimum est excessum & defectum cavere, quod istis non observatis, vel inutilia vel pestifera evadant opera, cujus rei argumentum manifestissimum sunt Barbarorum quorundam scripta, qui cùm de omnium morborum curationibus à capite ad calcem disseruerint, tamen interim nihil egerunt, quàm ut vera cum falsis jungerent, omniaque confunderent: nam cùm non publici commodi, sed popularis auræ captandæ gratia scripserint, ea operibus suis inseruerunt, quorum ne decimam quidem partem experientia comprobarunt. Sunt qui mihi vitio vertant, quòd non utar authoritatibus scholasticorum medicorum, quasi verò ob id minus docti viri nomen merear. (Cùm tamen omnes isti quotquot sunt, sive Germani, sive Itali, non digni sint, qui corrigiam calceamentorum meorum mihi solvant.) Ego vero hoc testor, nil me scribere, nisi quod Deo teste advocato, comprobare possim, hoc rerarum vigiliarum fundamento posito, mirum quot crabrones irritaverim, volunt ut illorum scriptis citatis tes comprobem, cùm hoc medio nunquam optato fine potiri queam: quia enim ipsorum libri mendis scatent, quomodo non nisi mendacia scriberem? vix enim unicum theorema apud illos invenias, quod fuco vel contradictione careat. Atque ut scribam quod sentio, sic ego judico omnia ipsorum scripta, dubiæ consultationes sunt, nulla hic demonstratione, nulla experientia quidquam comprobatur, ac vel cæcus videre queat Avicennæ magnos Canones, Mesuei atque reliquorum Barbarorum commentarios (quos tamen vulgus quasi sanctos habet) mendaciorum plurimum, veritatis nimium continere. Multi morborum centurias describunt, cùm tamen vix decuriam viderint, nedum curarint, istis ne ego nitar istos mihi imitandos proponam: quorum asseclas, video ex centum vix decem curare, & consultationum centuria descripta vix quinque ægris prodesse posse, ac qui una garrulitate ac superbia, quarum fœcundissima altrix est Italia, nituntur, unde id quoque juris sibi sumunt, ut quidvis, quod ad exornandas suas nenias facere possit, pro vero ac certo scribere audeant. Sed dæmone præceptore utuntur, qui cum Rhetor sit, quomodo non orationis illecebra ipsorum phantasias exornaret; sed væ fatuo, qui hæc pro Evangeliis teputat. In omnibus quamobrem scriptis non Medicis solum, sed Chronicis atque Historicis summa ac unica virtus est veritatis studium, quod si non adsit, non scripsisse præstiterit, sed mentiendi occasio ampla est, & vulgus tenebras quàm lucem mavult. De hac difficultate rescindenda tale meum est judicium. Spiritus vivificat, litera interficit, inquit Scriptura. Spiritus & literæ diversa ratio est? Spiritus unicam veritatem continet, hinc qui veritatem saltem scribit, non literas pingit, sed veritatem per se quidem invisibilem, sed quam scripto vel voce percipere possumus. Litera verò (scripturę) est cùm quis veritatem non scribit, sed per consequens mendacium: hinc sequitur literam, id est, mendacium interficere, quare qui scribunt, veritatē scribant, alioqui hominem interficiunt, homicidii verò pœna à Deo constituta est æternum supplicium. Imitandos itaq; nobis proponamus Prophetas & Apostolos, qui fœcunda brevitate veritatis fontē descripserunt, qui nil nisi quod Divino ore notare jussi erant, scripto prodiderunt: horū exemplo & nos veritatem, cujus simplex est oratio, proponamus, nec patiamur inanis gloriæ studio in loquacitatis virium nos detrudi: nam si illi summum bonum sine orationis pigmentis describere potuerunt, nec nobis difficile erit in tenuiori materia idem pręstare. Non sum etiam ignarus ejus, quod Christus dicit: Ubi receptus fuero ex hoc mundo, mittam vobis Spiritum sanctum, qui omnia docebit vos. Qui si nos (uti non dubitandum est) docebit, certè præter veritatem, nil docebit, veritas autem tenui oratione contenta est, quę mundo qui pompam spectat non sufficit. Itaque si loquacitatem Spiritui sancto tribui audiveritis, ne credite: nam si sermonis prolixitas veritatem efficeret, fateri cogeremur, Christum non omnia quæ necessitas requirebat dixisse. Ista Scripturæ loca eo nomine citavi, ut ostenderem, Medicinam jam sola loquacitate ac interficiente litera descriptam haberi, nt præter casum nil certi in ea habeatur amplius. Hanc literam dum à spiritu separare conor, stultus ab omnibus habeor, nec forsan immeritò: Oceanus enim immensus est, ex quo enatare impossibile videatur. Margaritas porcis non projiciendas, neque sanctum canibus porrigendū aiunt, ac consequentiā faciunt: ergo veritas scripto non est publicanda, bene dicunt: nam

nam ipſi porci ſunt iſta margarita indigni, quorum unicum fundamentum eſt, litera mendax & interficiens, quaſi vero non imitandus nobis eſſet Chriſtus, qui veritatem ab Evangeliſtis ſcribi, ab Apoſtolis univerſo orbi annunciari ac prædicari voluit, cui ſi baptiſati fidem habeamus, ſalvabimur. Itaque ſi porcos ab ovibus ſeparaverimus, porcos nos deterrere non patiemur, quin cęteris veritatem ſcribamus. Sequitur ergo ſecundus operis noſtri tractatus, Medicamenta & remedia continens, quibus omnia vulnera tam cęſim, quàm punctim facta (quantum natura patimur) curare docebimus. Quod ſi noſtras compoſitiones cum veterum reſcriptis quandoq; concordare videritis, nolo vos ea inde hinc exſcripta putare, ſed quia Medicina, à mundi origine uſque, certiſſimo ſemper fundamento innixa eſt, nos illud tenere, cæteros vero fabulis ac fucis, ſi non undique certè pleriſque in locis conſpurcaſſe judicabitis: nam ubi illi, quod tamen rariſſimum eſt, Medicinam incorruptam reliquerunt, nil mirum erit, ſi invicem concordemus. Mihi itaque multiplici experientia exercitato, liceat medicinæ imperfectionem ſarcire, vel aliorum in ea errores notare, tu interim ſequentia remedia & diſce & exerce, poſthabita omni loquacitatis pompa, quæ nihil ad artem facit: Et eris perfectus Medicus.

Vulneratorum Diæta, ſeu victus ratio.

Rerum non naturalium adminiſtrationem indebitam, vulneratis periculoſam eſſe extra dubium omnia eſſe puto, cùm eandem ſanis nedum ægris noxiam eſſe quotidiè experiamur, itaque cùm videamus diætam curare vulnera, victus rationem inconcinnam vulneribus nocere negare non poſſumus, neque tamen vera victus ratio ſine remediis aptis, vel optima remedia abſq; legitima diętæ ratione, quidquam laudè dignũ poſtulabunt, ſed ſemper iſta conjuncta eſſe oportet. Quam pſeudomedici in ptiſana, alica, juſculis diætam obſervant, explodenda eſt, quòd ab iſtis natura integra abhorreat, nedum læſa quãobrem digeſtivę virtutis facultas in pręſcribendo victu inſpicienda erit, ſic ſi ebrius aliquis vulneratus ſit, ante ſobrietatis tempus nil ferè offeres, ſed uſque in tertium & quartum diem, ſola tenui victus ratione, ptiſana ſcilicet, &c. contentus eris. Sobrius vero ſi vulnus acceperit, huic certe euchymis, & plurimi alimenti cibis ſuccurres, quod in eo concoctrix facultas integra adhuc ſit, ebrius vero dupliciter læſus ſit, continui ſcilicet ſolutione, & naturalium facultatum noxa. In victu vero offerendo varietatem captabis, quòd ea ęgris grata ſit, quibus quandoq; gratificari licet paulò deteriore victu, cavendum tamen à carne ſuilla, anſere, anate, & volucribus aquatilibus, &c. quos cibos quivis vulneratis obeſſe novit. Unice autem illud obſervandum erit, ut & ſæpe & modicum offeras, repletionem nimiam, famem ac ſitim caveas. Sitis etenim (ut reliqua taceam) Eparis tatione evenit, quod cùm vulneri alendo ſanguinem mittat, ad attractionem humidi incitatur, quare vulneratis potus non prohibendus, quòd ejus tanta ſit neceſſitas: ſitis enim medicina quędam eſt, & propter medicamenta evenit ferè, neque etiam ſive vehementer ſive leviter vulneratus, quiſquam ad cibum vel potum capiendum cogendus eſt, niſi ubi ventriculus refrixit, vel appetentia ob frigiditatem illam concidit: tum enim victum calidum, ut jus carneum vel avenatum offeres. Pręter jam dicta in uſu alimentorum quędam pauca conſiderantur, ut puta, ætas & natura ægri, ciborum bonitas ac malignitas, temporiſque ratio. In potu autem vulneratis exhibendo accuratior quædam ratio obſervanda erit: nam ſiti quàm fame magis moleſtantur ægri. Epar ſiquidem (ſitis origo) magis, quàm ventriculos (in quo fames reſidet) afficitur: hæmorrhagia enim Epati communicatur maximè non ſic ventriculo: quamvis enim ventriculi actio ferè debilitetur in vulneratis, cui & Epar poſtea conſentit, tamen cùm potus nil admodum in ventriculo commoretur, de ejus offenſa nil metuendum, tum etiam Epar inde juvari certò cognoſcimus: nam potus in vulneris nutritionem alteratus, ab Epate ad vulnus tranſmittitur: quòd ſi potus multum ſanguinis generet, minus damni inde metuemus. Itaque quivis Chirurgus potionum delectum habeat, iis in locis in quibus Medicinam facit. Cætera quod attinet, ægri membri, ægro quietem imperabis præcipue, & ut ab ambientis aëris mutationibus ſibi caveat monebis: quòd ſi contingat vulnus cum morbo alio, ſcilicet convulſionibus, Epilepſia, colico dolore, complicari, (uti primo tractatu admonuimus) caprinam, in Febribus ova devitabis, & ſimiliter de aliis. Cibos vero condimẽtis, aromatis, deſtillatis cinnamomi ac caryophyllorum aquis condire ac temperare licebit. Quin & carnes ſine aqua in duplici vaſe coquere utile erit, potes ſi placuerit, ad Epatis & ventricoli confortationem carnes cum vino vel aqua, cinnamomo ac caryophyllis eodem modo decoquere. Notandum quoque eſt inter initia humido quàm ſicco victu magis juvari ægros: nam Epari tum temporis potius, quam ventriculo proſpicere oportet. Nec illud ignorandum, in magnis capitis vulneribus potiones fortes, vinum ſublimatum & ſimilia intermittenda eſſe, utendum vero aqua, in qua panis maduerit, mixta cum ſucco cinnamomi.

Alvus aſtricta, urina ſuppreſſia, & vomitus, in vulneratis, quomodo curentur.

Vulneratis alvus dura redditur variis de cauſis: quandoque enim natura nimio ſanguine profuſo, ad expulſionem impotens redditur, quandoque conſtipatio ex diuturno decubitu oritur, præterea quoniam appetitus deperditur, atque concoctio vitiatur, pauca excrementa generari manifeſtum eſt, quin & febres ac phlegmones, quæ ſuperveniunt, excrementa diſſipant. Adhæc & illud patet, in multa ſiti pauca excrementa fieri. His de cauſis ſi alvus adſtricta ſit, ante tertium vel quartum diem nil admodum eam ſolvere laborabis, niſi pectoris quandam anguſtiam ſenſerint ægri, atque tum etiam glande uti ſufficiet, quod ſi glandes nil promoveant, Caſſiæ medullam, electuarium de ſucco roſarum, Diaphænicon vel Benedictam laxativam exhibebis, neque verò planè contemnenda ſunt, apozemata & diluta, ut foliorum ſenæ, polypodii & ſimilium, quorum deſcriptiones ut vulgo notas jam prætereo. Nunquam tamen naturam ad excretionem cogere, Clyſteri vel ſimili aliquo remedio attentabis: neque enim unquam tantum cogendo proficies, quantum natura per ſe efficere poteſt, viribus non plane deſtituta, itaque ne nimium præceps ſis, in alvo movenda moneo. Vomitus prætetea vulneratis ſupervenit quandoque, qui quoniam & periculi minimum habet, & ferè ubi natura vires recollegerit, ſolvitur, nullam curationis indicationem propriam habet, verum ne plane ſine remedio ſis, ℞. *fermenti M.* I. *ſucci menthæ cum aceto extracti q. ſ. coquantur in formam cataplaſmatis vel Emplaſtri, calidum imponatur ventriculo, ubi refrixerit eodem ſucco rurſum calefiat, ſinatur per tres horas à paſtu.* Similiter urinæ ſuppreſſio ægris accidit, *quam ut tollas,* ℞. *lap. cancrorum, exhibe in ſucco vel aqua raphani*, quòd ſi non perficiant, ℞. *croci q. ſ. factus ſacculus imponatur inguinibus vel da glandes ſiccatas in pul. redactas in potu, &c.* Verum de iſtis, iſta ſcripſiſſe ſufficiat, quod ea una cum curatione vulneris per ſe abeant.

Secundi Tractatus Paracelſi, de remediis vulnerum, telorum, & Sclopetorum componendis

Cap.

Cap. I. *De compositione remediorum præcepta generalia.*

ABsolutis hactenus iis, quę ad cognitionem ac theoriam curandorum vulnerum pertinebant, præscripta quoque generali diætandi formula, tum quo pacto symptomatis vulnerum succurrendum sit ostenso, tempus postulare videtur, ut tandem quibus remediis curatio absolvenda sit aperiamus, quod priusquam aggrediamur, hanc generalem componendorum quorumvis remediorum methodum observare conveniet. Quemadmodum in homine anima, qua tamen homo, homo est, invisibilis existit, sic in medicamento, & corpus est medicamenti, & ejus veluti anima, quædam actio seu energia, quæ etsi sine corpore non existit, (nam per corpus necessario agit) corpus tamen ipsum ad sanandum nihil conducit, nisi quòd actioni subest. Verum cùm aliquod corpus necessario adsit, videtur cujusque medicamenti duo corpora constituenda esse, purum alterum, alterum impurum (hoc illius quasi subjectum) in quorum separatione ars componendorum medicamentorum universa constituta est. Separatio autem fit, non sine corruptione ejus, quod est corporis, quam subtilis deinde præparatio (suo loco dicenda) consequitur. Observandum tamen, quædam medicamenta esse, quæ absque separatione, vel corporis corruptione adhiberi postulant, quibus singularis quoq; mistio conveniet. Sunt & tertii generis medicamenta, quę actionem suam in alieno corpore melius quàm in proprio perficiunt: horum ergo corpora permutanda erunt. Ultimum genus est, eorum quæ per se nullam vim vel actionem obtinent, subtiliore tamen præparatione adhibita, admirandas facultates nanciscuntur. Hæc nova videntur, ab antiquitate non recepta, magno damno & dedecore tamen ignorata: dum enim non considerant veteres, medicamenta quædam separatione, quædam subtiliore præparatione, quædam alienorum corporum inductione actiones meliores habere, imò omnino habere, duorum, trium, pluriumve compositione, pueriliter defectum suum sarcire conantur, quod tamen nunquam quisquam consequetur, manente eo quod est impuro corpore. Generalissimum itaque hoc sit medico in medicamentis considerandum, quanam præparationis formula medicamentum ad summum actionis suæ deduci possit, quod qui ignorat, sub-ulcus non Medicus habendus est. Isto igitur canone observato, notandum deinceps est, Caloris multas esse differentias: *Calor enim est instrumentum omnium præparationum*, atque ob id singulariter contemplandus. Caloris differentiæ sunt ignis, sol, fimus, calidum innatum, &c. differentia autem in actione consistit: nam medicamento aliquo in cucurbita ad solem posito, alia erit ejus vis, quam si vel igne, vel carbonibus, vel in fimo præparatum fuisset, & vicissim. Sic aqua, sic arena, etsi ambo extrinsecu calore agant, diversimode tamen agunt: ut cuivis medicamento competentem adferas calorem, hasce differentias studiosè notabis, quas veteres medici dum contemnunt, unico calore contenti, omnia permiscent, summa cum imis confundunt: tu cave sic agas, imò quæ ad solem pertinet, ad solem præpara: sic quod in Reverberatorio parari debet, illic præpara. Sunt ex antiquis medicis, qui ab Alchymistis edocti, isthæc non planè intermittunt, sed quia fundamentis Chemicæ artis destituuntur, pauca suo loco agunt, nos in præsentiarum quantum ad curationem vulnerum pertinebit, commemorabimus, reliquia suis locis non omissuri, monentes interim, ut stultas pharmacopœorum præparationes abjiciatis.

Cap. 2. *Potiones Vulnerum quomodo parandæ ac corrigendæ.*

VUlnerariarum potionum vis ac facultas ea est, ut auxiliante natura, intrinsecus omne vulnus tam cæsim, quàm punctim illatum percurare possint. Etsi enim natura per se nobis curat, tamen si confœderatis medicis auxiliis adjuvetur (auxilia autem naturæ cognata sint oportet) facilè opus perficiet. Hujusmodi ergo auxilia potionum forma maximè commendatur: nam cùm natura vegetalia quędam habeat, quæ si in alia corpora redigantur & applicentur: vulnera curant, certè nulla meliore forma, quam in potiones redacta actionē perficient: etenim potionem natura ceu alimentum recipit, cui quæ inest medicamentosa vis non respuitur à natura etiam. Vulnerariæ istæ potiones, quamvis omni ætate in usu fuerunt, tamen pauci veterum ex legitimis simplicibus legitimè eas confecerunt, sed ferè pro more suo sordide ac oscitanter pararunt. Sciendum quoque hujusmodi potiones, non solum medicamenta, sed & alimenta esse, itaque eadem ratione licebit cibos vulnerarios parare, scilicet ut ea ipsa remedia una cum cibis percoquantur: verum quia tardius distribuuntur, & ferè ventriculi aliqua imbecillitas subest, omittuntur, mihi sanè non displicent, si ventriculus eos concoquere possit. Varietas potionum vulnerariarum ex ingredientium diversitate desumitur, hujus generis simplicium ferè centum numero sunt, quorum v. vel vi. circiter ad unam potionem assumuntur, quarum vires in aliud corpus, vinum exempli gratia, traducendæ sunt, ante omnia tamē delectu opus est, quòd alia melius, alia celerius, alia deterius, alia tardius suam operationem perficiant. Est vero & alius quoque harum potionum usus, quod ingruentibus malis ea occurrant: conservant enim naturale temperamentum, omnemque intemperiem corrigunt: adhæc naturam sic alunt, ut planè nil ipsa præterea desideret, quod nullo extrinsecus adhibito medicamento quisquā effecerit, quamobrem hujusmodi cognoscendis, & legitimè comparandis, sedulam operam navabit medicus. Vidi præter inferius notata, mirandos effectus consecutos esse hujusmodi medicamenta. Belgradi cum essem memini me vidisse Thracem seu Valachum quendam, qui unico haustu exhibito quodvis vulnus curaret, ego tamen cùm ejus periculum facerem pro locorum ac temporis varietate non perpetuo valere didici. Sic in Croatia Zygum quendam (vulgo Zyginer) vidimus, qui cujusdam herbæ succo in potu exhibito omnes punctura, in quibus symptomata gravia nulla adhuc essent, sanaret. Stockholmii quoq; in Dania erat matrona quędam nobilis, quæ omnia vulnera (nervorum vulneribus & iis in quibus ossa fracta essent exceptis) tertio haustu dato glutinaret, sed istis (quia ferè in simplicibus tantùm ac carnosarum partium vulneribus prosunt) medicus contentus ne esto, sed certiora inquirat. Observavimus veruntamen exorcistam seu Magum quendam ossium fracturas ac nervorum vulnera hujusmodi potionibus curasse, sed ubi rem penitus inspeximus, non potione, sed extrinsecus adhibitis remediis (suo loco dicendis) id eum effecisse cognovimus. Priusquam autem potionū formulas præscribo, simplicia ex quibus eæ parantur ordine annotare placet, notabo autem ea saltem, quorum ope omnis generis vulnera, quocunque tandem modo facta, curare possis.

Sanicula alba.
Sanicula sylvestris.
Alchimilla.
Dracunculus.
Ophioglosson.
Sapo.
Senecta Serpentis.
Trifolium.
Consolida media.
Telephium.
Pastinacæ sativæ alterius herba.
Limonium utrunque.
Mumia.
Sperma ceti.

Noctua.
Terra sigillata vera.
Rhabarbarum.
Buxi folia.
Cyclamen.
Perycllmenum.
Tuber.
Aristolochia.
Agrimonia.
Symphitum.
Persicaria.
Beta utraque.
Pavonis pennæ.
Polytricum aureum sive Apuleii.
Lilium convallium, id est, Ephemeron non lethale.

Præter commemorata simplicia, etsi plura sunt, sufficiunt tamen ista, quin hoc scire sat sit, inter jam dicta tria esse, quorum succo epoto, omnia vulnera ac puncturæ curentur. Item duo notata esse, quorum utrunque prius aquæ intinctum, si vulneri imponatur, ipsum vulnus prius glutinari, quàm herbæ computrescant. Est & unum ex his, quod ter potum vulnera, omniaque vulnerum symptomata glutinare, ac tollere efficax est: sed ista admiranda naturæ cognitio non nisi laboribus comparatur, estque secretior quàm quæ scriptis publicanda sit. Sunt & ex commemoratis, quædam quæ intestinorum vulnera non aliter quàm carnosarum partium vulnera glutinant. Discendum itaque ac experiendum, strenueque laborandum in horum inquisitione, quod si ego ista omnia tibi communicatem, injurius tibi forem. Sed ad descriptiones ac formulas potionum progredior, quibus si instructus fueris, Medici nomen magno ægrorum commodo tuleris, &c.

Præparandi modus antiquorum, tum recentium.

SOlenne fuit antiquis potiones hasce ex vino ad tertias cum remediis cocto parare, stulta ac insulsa ratione, quod scilicet gustus, facultas, & natura vini, hujusmodi coctura planè deperdatur: quod ut præcaveamus, vinum in cantharum cum remediis imponemus ac commissutis vasis, probè circumlitis in duplici vase decoquemus: sic enim de vini substantia, ac viribus non solum nil perditur, sed & in illud omnis facultas herbarum decoctarum transit. Nostra hæc præparandi ratio eo nomine gratior esse debet, quòd eo modo paratæ potiones, non ut reliquæ tormina ac nauseam concitent: maximè si ex austeris vinis, qualia Kelhamium Tigurinum, ac Brigantinum sunt, parentur. Deligendum autem ad hanc decoctionem erit vinum antiquum, album, tenue. Vitandum vero rubrum ac crassum, quòd alienę facultatis non facilè particeps fiat. Possunt vindemiarum tempore, sine coctura, potiones tales parari, si herbæ enumeratæ in musto deferbuerint, ac post tertium mensem, aliæ recentes impositæ fuerint, ut vinum omnem eorum qualitatem induat, quod deinde absque ulteriore præparatione, potionis vulnerariæ loco dari poterit. Contingit quandoque vino nos destitui, vel patientes abstemios esse, vel aliàs vino facilè lædi, uti ubi caput graviter vulneratum fuerit, in hujusmodi casibus parabuntur potiones ex herbis contusis & in cantharo, ut dictum est, in diplomate coctis: fundunt namque de se liquorem qui potionis vulnerariæ loco esse potest, quia tamen fere ingratus est liquor, cinnamomum adjiciemus, tum gustus commendandi, tum restaurandarum virium gratia. Tres jam commemorati modi singulares, in omnibus casibus sufficere possunt, est tamen & quartus non minus elegans, cùm herbarum loco succi eorum in duplici vase, cum aromatis decoquuntur. Simili ratione alimenta vulneratis parabimus, si carnes vel pullos ac gallinas, &c. cum aqua quantum sufficit adjectis herbis vulnerariis in duplici vase decoxerimus, vel si aqua displicuerit, in vino decoques, ac gelatinam parabis: hujusmodi enim alimenta mirum in modum vulnerum glutinationem adjuvant.

Formula Potionum Vulnerariarum.

♃. Sanicula, Vinca pervinca, Centaurea, Bethonica, ana M. 1. Consolida regalis M. ß. Agrimonia M. 2. decoquantur ut præscriptum est.

Alia.

♃. Ophioglossi M. 3. Alchimilla M. 2. Vinca pervinca minoris M. 1. Periclimeni M. 1. ß. Rhabarbari ℥ 1. Rhapontici ℥ 3. coquantur ut dictum est.

Aliud.

♃. Angelica ℥ ß. Mummia ℥ 1. Spermatis Ceti ʒ 2. glandium ℥ 2. Telephii M. 2. Ciclaminis ℥ 2. Limonii utriusque ana M. 3. Vini quantum sufficit, fiat decoctio in duplici vase, potes si placuerit tertiam partem aquæ assumere.

Sunt & alii præparationum modi, si herbæ in aquis destillatis intabuerint, ac postea in duplici vase coquantur.

Ut.

♃. Aena Limonii sextarium unum, herbarum Limonii M. 1. Diapensia M. ß. Vinca pervinca M. ß. fiat decoctio eo quo dictum est modo in cantharo.

Nobilissimæ vero hujus generis potiones arte Chemica parantur, simili modo quo oleum arceutidum album conficitur, nimirum si iisdem herbæ vulnerariæ jungantur: est namque in baccis juniperi, singularis ac secretior quædam facultas vulnera respiciens, hic modus elegantissimus est, sed cùm hîc chemica docere non sit propositum, faciliorem, ac simplicem rationem parandi potiones ex baccis juniperi præscribemus.

Ut.

♃. Baccarum Juniperi contusarum lib. 2. Limonii utriusque, periclimeni, radicis Diapensia albæ ana M. ß. Ophioglossi M. 1. ß. Symphiti, aristolochia ana ℥ 5. Persicaria ℥ 4. destillentur arte chemica, aqua destillata rursus immergantur herba dicta, tum Bacca Juniperi cum cinnamomo, & fiat decoctio in diplomate vase bene occluso.

Similiter ex floribus vulnerariis cum Spica (uti oleum de Spica) paratur pinguedo quædam quæ parva dosi, tam in cibo, quàm in potu sumpta, vulneribus prodest.

Exempli Causa.

♃. fl. spica M. j. hyperici M. iiij. fl. Verbasci M. ij. fl. Bethonica, centauri minoris, Prunella ana M. ß. fiat more solito.

Aliud Universale.

♃. Rad. Symphiti ℥ ij. aristolochia ℥ iij. Calami arom. ℥ j. Ireos ℥ ß. herba vinca pervinca M. iiij. Sanicula alba M. ß. pennarum extremitatis cauda pavonis ℥ ij. Myrrha, Masticis, Thuris, Mummia ana ℥ ß. Rhabarbari ʒ vj. coquantur in vino vel aqua destillata, vel succo Limonii, vel aqua communi, prout necessitas postulaverit. Hæc de formulis potionum vulnerariarum dicta sufficiant, quarum etsi apud quosdam plurimæ asserventur, tamen preparandi inscitia in usum non veniunt. Vix enim ullum remedii genus minus usurpant Chirurgi istis potionibus, partim ob negligentiam, partim componendi ac præparandi inscitiam, cùm tamen tam certa ex iis speranda sit salus in puncturis. Dosis harum potionum ex viribus laborantis, tum ea ipsarum vehementia dijudicatur.

Cap. 3.

Cap. 3. *Unguentorum vulnerariorum parandorum ratio.*

VUlneribus curandis, onguenta omni ætate adhibita esse experientiâ didicimus: nam unguentorum mentionem apud antiquos fieri audias, cùm omnium reliquorum ne verbo quidem meminerunt remediorum. Istorom namque usus vulgatus, & domesticus fuit semper: antiquitus enim nemo non ea domi suæ, ad usum subinde asservabat præparata. Illis autem temporibus ea, quæ corpus dabant, duo tantummodo fuêre, Mel scilicet & Butyrum: ea autem vulgus, eo nomine præcipue delegerunt, quòd Apes ac Boues omne genus florum ac herbarum exugere & depascere viderent, existimantes (nec sine consilio) iis varias herbarum facultates communicari. Verum successu temporis, cùm sophistica Medicinam quoque invasisset, isthæc quasi rustica & nimis simplicia contemni cœperunt: atque horum loco alia fucata magis, minus tamen otilia substitui. Ego vero candide hortor medicos, hæc ne contemnant, quæ veteribus in usu fuerunt, ac pseudomedicorum istorum fucatas compositiooes, ot summas pestes defugiant. Et ut (quantum io me est) veterum compositiones in usum tevocentur, ipsorum aliquot tescripta seu formulas in medium adferam, quod si non Græcorum, Arabum, Mauritanorum, ac Ægyptiorum utat ingredientibus, non statim ea abiici velim: erunt enim illis, si non superiora, saltem viribus patia, & talia quæ vulgo succedanea vocantur. Ea autem quæ corpus constituunt promiscue assumere licebit, ut pro melle butyrum, & vicissim, uti occasio & tempus jusserint.

Exempla.

Recipe Butyri maialis recensis lib. j. Arnoglossa, Limonii utriusque, Beta, cum radicibus ana: M. j. Ophioglossi M. iij. contundantur & permisceantur cum Butyro, & insolentur per menses aliquot, post percolentur, ac serventur ad usum.

Aliud.

Recipe Butyri maialis lib. iij. Rad. Symphiti majoris lib. j. Ophioglossi lib. j. ß. intestinorum terra mundatorum lib. ß. Aristolochia rec. quartarium unum, contundantur omnia & fiat pulticula, quam vel insolare, vel in fi .o digerere, vel frigido aliquo loco, ad humiditatis separationem reservare poteris. Hujusmodi compositiones plures passim existunt, sed istæ duæ ad quodvis vulneris genus curandum sufficient: quò autem diutius à putredine tuta sint unguenta ista, butyrum aliquoties in aqua salsa lavare, vel salis modicum toti compositioni adjicere coveniet. Licebit etiam ex unico medicamento unguentum parare, ut ex Melle & Ophioglosso, vel floribus Hyperici, Butyro & Rad. Aristolochiæ, vel Symphiti majoris: in istis autem delectus adhibendus pro regionum & cœli varietate. Hactenus antiquitatis monumenta protulimus, sequitur recentior modus non minus elegans, à nobis primum inventus & usurpatus. ℞. *radices & herbas ex commemoratis, quæ placuerint, eas adhuc virides contunde in formam pulticula, postea affunde vini, tantum ut paululum supernatet, coque in duplici vase cantharo inclusa, per horas decem, dein exempta rursus commisce, & percola, ac adjectis mellificii apum recentis vel Butyri, quantum sufficit, mixtisque omnibus impenantur in cantharum, & coquantur ut prius, cocta iterum percolentur, ac prelo exprimantur, denique Alembico indita insolentur. usque ad justam consistentiam, ac reserventur ad usum, & habebis unguentum, in quo confidere possis. in summis difficultatibus: deligere autem poteris, ut efficacissima Rad. Symphiti, Aristolochia, Ophioglossum, L monium, & intestina terra.*

Admiratione insuper digna est hominum antiquorũ industria, in indagandis humanæ naturæ conservantibus remediis: nam singulis suarum regionum peculiaria simplicia in usum adhibuerunt, hinc quidam Melle & Butyro relictis, Gummina & Resinam, pro unguentorum corporibus receperunt. Resinæ autem, cum diversę sint, alia aliis magis minusve placuit. Quamobrem ut horum quoque rationem diversitatemque cognoscas, paucas quasdam formulas exempli gratia describemus.

Resinarum nobilium apud Germanos duo tantum genera teperiuntur, Laricea & Abiegna, ex Laricea paratur unguentum tale, ut.

Recipe Resina Laricea lib. j. albumina ovorum numero 20. agitentur benè, ac subigantur, fiat unguentum colore subflavum, cui permisce pul. Rad. Symphiti majoris ℥ ß. aristolochia rotunda ʒ j. farina hordei ℥ vj. subigantur omnia, & fiat unguentum perfectum in omnia vulnera.

Aliud ex Resina Abietis.

Recipe Resina abiegna lib. j. liquefiat paulatim, & à sordibus perpurgetur: post adjice medulla vituli parum, radicis symphiti, vel intestinorum terra, tantundem, vel quantum sufficere videbitur: contundantur omnia, & permisceantur in mortario calido, & imponantur vulneri.

Alii quibus ista non sufficiebant, onguenta parabant ex resina & cera, cum oleo temperatis, adjectis herbis, ac radicibus, omnibusque invicem mixtis, sed ista quia vulneribus magis prosunt, alium in locum reservabimus: tum etiam quòd cera ad corpus constituendum minimum vitium habeat, eam libenter omittimus. Quæ hactenus de istis unguentis diximus, non paucos movebunt scio: nam hoc mirandum est, Medicos minus quàm idiotas curando proficere, sed pseudomedici sunt non Medici, quos subtilitas sedocit, cum simplicitate non minus efficere possimus: hinc rustici felicius curant, quòd simplicibus contenti sint, Medici verò dum subtiliora scrutantur, ex uno errore in alium prolabuntur, maximè verò in præparatione peccant isti homines, quæ tamen unica ferè io medicamentis consideranda venit.

Cap. 4. *De oleis & balsamis vulnera curantibus.*

OLeorum quàm Balsami osus antiquior, compositioque simplicior existit: nam Balsami confectio Chemiæ singularem peritiam requirit, & ab Alchymistis primum inventa est. Olea vero vulneraria ab antiquis dudum ante in usum recepta sunt: nam cùm quibusdam unguentorum forma ac mellis, corpus non usque adeo placeret, de commodiore forma remediis cogitarunt, & an oleum facultates florum, radicum, ac herbarum, sic quoque combiberet, periculom fecerunt, nec sine successu quidem: nam experientia edocti sunt, commodius hic quàm illic fieri posse, brevique tantum crevit horum oleorum usus, ut omnia reliqua remedia in desuetudinem, ac contemptum venirent. Ubi ea in usum adhibebantur, lavandum prius vulnus erat, pòst infundendum oleum, ac demum deligandum, hujus curandi rationis Christus in Evangelica parabola, de vulnerato & Samaritano, meminit quoque, magno argumento hujus artis antiquitatis & prestantiæ. Posterioribus seculis Chemistæ cùm destiliatis oleis, plus quàm simplicibus tribuendum putarent, rejectis simplicibus, destillata pararunt, & ob artificiosam præparationem Balsami nomioe appellarunt: Quibus etsi plus virium tribuam quam simplicibus, experientia tamen diuturna didici vulgatam Chemistarum destillandi rationem, per laterum commix-

commixtionem reprobandam esse, & eam usurpandam, qua sine omni admixtione aliorum corporum per Retortam destillantur: in quo opere perficiendo, accuratè spectandum, ut ubi Spiritus progredi, vel color olei in magis rubicundum mutari cœperit desistamus, ne alieno colore, vel sapore, aut odore ipsum imbuamus. Eadem ratione Chemistę in oleo Terebinthinæ extrahendo peccarunt: nam illorum more paratum, calidius est, quàm ut carnis generationem in vulneribus promovere possit. Itaque si tu id parare velis, uti de oleis monuimus, destillabis, & habebis Balsamum nobilissimum pro nervorum vulneribus curandis.

Attentatum quoque idem est in Gummi, cera, Resina, &c. destillandis, sed sine successu. Itaque hujus formæ remediorum, quatuor sunt differentiæ: oleum scilicet simplex, & destillatum: item Terebinthina simplex & destillata, nos singularum specierum, quasdam formulas selectiores exempli causâ annotabimus.

Oleum & Terebinthina simplex pro vulneribus, quæ & destillari possunt.

Recipe Corporis, id est, olei vel terebinthina lib. j. fl. camomilla, Rosarum rub. prunella ana M. j. fl. Hypericonis M. iij. fl. centaurea, chelidonia ana M. ß. mixta omnia ponantur ad solem per duos menses. Hoc oleo seu Balsamo mira pręstantur in vulneribus præter omnem dolorem, si placuerit poteris sequenti anno, eosdem flores, in eodem oleo denuo macerare, & habebis medicamentum nunquam satis laudatum.

Aliud.

Recipe Herbarum Ophioglossi, Limonii minoris, Agrimonia, Sanicula ana M. j. fl. Hyperici M. ij. rad. Symphiti M. ß. vermium terrestrium undatorum numero 100. *olei vel terebinthine, quantum sufficit pro maceratione omnium, sistantur ad solem, ad tempus legitimum digestionis, & utere.* Possunt istia oleis imponi quoque Mummia, Mastiche, Thus & Myrrha, sed in istis modus servandus est (quòd olea flores lubentissime recipiant: maximæ verò facultatis sunt flores Hyperici.) Quidam viride æris, limaturam ferri & similia (quæ tamen suis de causis mihi displicent) injiciunt: ab istis ut tibi caveas moneo.

Notare & hoc convenit, semina earum plantarum, quæ oleis injiciuntur, si contusa per hyemem calidiore in loco in oleis macerentur, ea multo efficaciora reddere.

Balsami Vulnerarii Formula.

Recipe olei olivarum lib. ß. Terebinthina quartar. i. flor. Hyperici quantum sufficit ad implendum, florum Verbasci tertiam partem ad fl. Hyperici, Vini albi generosiss. sextarium unum & semis decoquantur ad consumptionem vini, postea ad tempus legitimum insolentur. Hoc Balsamo nunquam te sine mirando successu usum tibi persuadeas. Quemadmodum diversis temporibus varia remedia inventa sunt, sic vernicis præparatio singulare remedium humano generi aperuit. Namque ii qui Vernicem parabant, ejus experimentum utile in Mammarum inflammationibus, & aliis ulceribus malignis, fecerunt: atque hinc ulterius progressi, enumeratis herbis ac floribus impositis, ad vulnerum curationem felicissime adhibuerunt hæc, formula quia crassior, diuturniorem insolationem requirit: nihilo tamen reliquis deterior est, si Mastiche, thure ac Myrrha adjectis digeratur: & ubi aliquandiu in digestione perstiterit, Mumia quoque ei adjiciatur. Observandum quoque, Vernicem, si ex oleo vulnerario, cum vino, Carabe, ac Mastiche percoquatur, multò generosiorem reddi.

Progressu quoque temporis, nec istis contenti homines, medullas quoque cum dictis herbis permistas, ad solem in oleosam quandam formam reducere conati sunt, quod dum faciunt, alter alteram præfert aliis, tandem experientia edocti, humanam optimam esse, post hanc cervinam, in harum defectu vitulinam prępferendam didicerunt. Sic & axungiam seu pinguedinem animalium, simili ratione in olea resolvere optimo successu tentarunt, atque in hoc genere humanam primas tenere, post caponis & gallinæ non inutiles esse cognoverunt: inter pisces tamen nullius axungiam præter quàm Thymalli utilem repererunt, ex qua præstantiss. oleum vulnerarium parari consuevit. Vernicem, cujus superius meminimus, si ex oleo vel Terebinthina destillatis confeceris, nobiliorem experieris, quod & hîc monere placuit. Formulas Balsamorum ac oleorum plures non describo, quòd sciam me præstantissimas omnium proposuisse, tu si alias desideres: observatis superioribus canonibus, facilè necessitate postulante eas conficies.

Cap. 5. *De vulnerum curatione per Medicamenta expurgantia (vulgo mundificativa dicta.)*

QUandoquidem natura ipsa Balsamum qui vulnera curat, interius in se reconditum circumfert, ut nihil præter mundationem, ad vulnus curandum deesse videatur: de ea quoque pauca admonere non inutile forsan fuerit. Videmus enim canes lingendo vulnera sua curare, nulla alia ratione, quàm quòd ea expurgent, quos imitati prisci homines, vulnera sua, manuum præcipuè, frequenti linctu pulcrè curarunt: verum successu temporis delicatiores facti, à linctu abhorruerunt, ac urina vulnera lavare cœperunt: sicque carnosa vulnera facilè curavêre: sed quia fœtorem vulneribus conciliabat, & frequentem deligationem requirebat, pigritia ducti, & hanc reliquerunt, ac ad vinum confugerunt, quod etiamsi non contemnendum esset, tamen in magnis vulneribus sufficere non poterat, tandemque ad aquam salsam progressi, eam utiliter tum hominibus, tum bestiis adhibuerunt: verum ne hæc quidem diu duravit etiam, sed in ejus locum successerunt sequentia mundificativa.

Primum, in vino decoxerunt aliquas herbas vulnerarias, modico salis adjecto, eoque decocto, vulnus ipsum lavarunt, tandemque emplastri loco favos contusos imposuerunt.

Alii aluminata aqua, adjecto pauco atramento, vulnera curarunt. Quidam succo plantag. ac Chelidoniæ pauco sale adjecto vulneribus medicari solent: sunt enim non paucæ herbæ, quæ solo succo vulnera glutinant. Arabum vulgus sale cum melle ad vulnera sananda utitur. Istiusmodi curationes etiamsi tardè fiant, tamen, quia periculo ferè vacant, vulgò gratiores existunt, contempta interim pseudomedicorum curandi ratione. Sunt & alia, quæ secretiore quadam natura vulnera expurgandi prædita sunt, uti Persicaria, quæ si in aqua lota vulneri imponatur, ipsum sanat ex insita salis facultate, sed de ea plura in capite de operationibus cœlestium dicere animus est.

Hujusmodi vilia remedia videntur, viles tamen operationes non habent, sed plus istis effeceris quandoque, quàm magnificis illis ac prolixis pseudomedicorum descriptionibus. Hujus tamen te meminisse volo, hoc capite, notatam curandi rationem in iis tantum vulneribus sufficere, in quibus nulla graviora symptomata ægros molestant, vel quæ non nimis magna sunt, nisi forsan æger optima sit corporis constitutione.

Cap. 6. *De Emplastris pro vulneribus, & puncturis curandis.*

Emplastrorum compositio, etsi ferè exotica simplicia requirit, nihilo minus tamen præstantia apud nos fieri possunt emplastra, quod Divina gratia, sic regiones omnes totius orbis inter se comparatæ sint, ut altera alterius defectus facile restituat, ac compenset. Horum ergo compositionem in præsentiarum docere placuit, quòd etsi jam antea enumeratæ medicamentorum formæ, ad omne vulneris genus tollendum sufficiant, tamen singularem quandam vim contra ingruentia symptomata emplastris inesse cognoverimus. Quoniam verò & nostratia quædam simplicia symptomatis non minus occurrunt, ea nos singulari libro parvæ Chirurgiæ descripsimus: hîc de Emplastris solum sticticis locuturi. Inventionem & originem multorum remediorum, uti ad mechanicos artifices superius retulimus, sic in Emplastrorum inventione plurima illis accepta ferimus: namque figuli Lythargiri vires, fabri ferrarii Crocum Martis, ærarii fabri Squammam æris primum docuerunt, ac hujusmodi documenta, Experimenta vocarunt. Alchimistæ quoque mira istis in rebus didicerunt, ac docuerunt, expertique sunt, ut in Minio ac Cerussa, aliisque quæ hîc scribere nil opus est. Hos secuti philosophi, qui horum simplicium vires describere, & compositionem machinari ausi fuerunt: ac primum quidem ex cera & oleo simplicia paraverunt emplastra, quibus deinde (quod minimum efficaciæ iis inesse perspicerent), alia, ut Minium, Cerussam, rubiginem ferri, Squammam æris, ac Lythargirum, cæteraque similia adjecerunt, cerotaque confecerunt: postea cùm ne his quidem contenti essent, Gummina & Magnetem, quod attrahendi vi prædita scirent, cum sarcoticis pulveribus: ut Thure, Mastiche, Myrrha, similibusque admiscuerunt, sicque paulatim progressi, subinde meliora confecerunt, donec miraculosas etiam curationes istis emplastris præstarent. Verum sophistarum ac pseudomedicorum malitia hæc quoque tandem corrupta sunt & adulterata, quorum ut nequitia prodatur, antiquorum emplastra conficiendi rationem in publicum proferemus, indigna enim sunt, quæ diutius lateant: nam medicum à Deo ad salutem ægrorum, non pro thesauris reponendis, (quod pseudomedicis istis peculiare est) creatum scimus. Sed jam ad emplastra pergamus.

Vulgatissimus emplastra conficiendi modus, apud antiquos fuit talis. *Recipe Ceræ lib. j. picis Græcæ quartarium j. colliquatis invicem, & adhuc modice calentibus insperge pul. rament. lap. Carneolæ, Corallii utriusque, Magnetis, Molybdenæ ana ʒß. Carabe, Mastiches, Thuris ana ʒvj. Myrrhæ, Mumiæ ana ℥ß. post adjectis ℥j. Terebinthinæ agitentur, dum refrixerint omnia, tandem malaxentur pinguedine thymalli piscis, ac reponatur ad usum.* Poteris hoc emplastro uti optimo successu; non in vulneribus solum; sed etiam in quibusvis ulceribus malignis.

Aliud.

Recipe Ceræ virgineæ lib. j. picis Græcæ tantundem. Terebinthinæ quartar. j. colliquatis ad ignem insperge pul. Masticis ℥iij. succini ℥ß. stent ad lentum ignem quarta horæ parte, postea adjiciantur pul. Myrrhæ, Thuris ana ℥ß. Mumiæ ℥ij. Aloës Epaticæ ℥j. ß. Camphoræ ℥ß. agitentur probe, donec refrigescant omnia, tandemque jam dicta pinguedine malaxentur, ac reponantur ad usum. Valet mirifice ad puncturas curandas. Aliud quod glandes, tela, ac armorum fragmenta extrahit. *Recipe autem Ceræ lib. j. colophoniæ, picis sutorum ana quartar. j. liquefactis adjiciuntur Gummi Ammoniaci ℥. ij. Bdellii ℥j. Magnetis subtilissimè pulverisati ℥v. succini ℥iii. mixta omnia malaxantur cum oleo ovorum, ac reservantur ad usum in extremis, tum pro vulneribus perperam curatis glutinandis.* Præter jam dictam rationem, alius est emplastra conficiendi modus, scilicet, cum cerotis alia medicamenta adjiciuntur, eaque in emplastra rediguntur: ut sequitur.

Recipe Ceræ, Lythargiri, olei communis, ana lib. j. fiat Ceretum, cui adjice.

Ammoniaci, Bdellii ana ℥ß. Galbani oppoponacis ana ʒ. vj. dissolvantur in aceto, ac percolata, rursus ad justam spissitudinem recoquantur, & cum cerote, superius unitis ac permixtis injice, pul. Molydbdenæ, Corallii utriusque, Magnetis ana ℥j. ß. Thuris, Mastiches ana ℥j. Terebinthinæ ℥iii. olei anethini ℥ß. fiat emplastrum secundum artem. Vel.

Recipe Oppoponac. quart. j. perpurgetur (ut dictum est) ac cum Ceroto misceatur: tum ℞ *Mumiæ ℥iij. Aristolochiæ ℥ij. Mastiches, Thuris, Myrrhæ ana ℥ß. Terebinthinæ quartar. j. Olei Laurini ℥j. Camphoræ ʒij. malaxentur oleo camomillæ, & fiat emplastrum.* Vel. *Recipe Ammoniaci perpurgati ℥v. sang. draconis ℥ij. Colophoniæ ℥iij. picis navalis ℥j. Thuris, Mastiches ana ʒvj. Myrrhæ ℥j. Terebinthinæ ℥iiij. malaxentur oleo laurino.*

Hactenus prosecuti sumus emplastrorum, tum inventionis modum, tum duplicem componendi rationem, ea facilitate, tantoque compendio, ut jam cuivis promptum sit, rejectis erroneis pseudomedicorum compositionibus, alias præstantiores excogitare. Ego certe præter dicta emplastra, longo usu hoc quod sequitur comprobavi efficacissimum esse.

Recipe Ceræ virgineæ, olei vulnerarii nostri ana lib. j. ß. Lythargiri auri lib. j. plumbi usti lib. ß. fiat Cerotum, cui adjice Vernicis cum herbis parati (de quo supra) lib. ß. Terebinthinæ quartarium j. gummina ac pulveres superiorum descriptionum quæcunque placuerint, malaxentur cum Balsamo vulnerario, ac fiat emplastrum secundum artem. Alia præterea stictica emplastra, multa experientia comprobavi, quorum descriptiones, in secundum nostri operis tractatum de ulceribus reservabimus, quòd ea non tam vulneribus quàm ulceribus curandis prosint. Decebat quoque emplastra pro depravatis, ac perperam curatis vulneribus sanandis describere: sed quia de iis copiose in minori chirurgia disseruimus, eò studiosum lectorem ablegamus. Cæterum observandum, mala, quæ istis non vincuntur remediis, alio modo vincere non possibile sit: namq; ad impossibile non extendit medica ars, ut exempli causa, latentes tormentarios glandes, latentiaque tela, nec emplastris, nec aliis remediis extrahi posse scimus: ab istis ergo abstinendum. Hæc itaque de emplastris dicta sufficiant: nam de istis hoc certò polliceri possum, eorum usu nunquam non optato fine potiri posse Medicum. Illud quoque in more positum habeo, ut emplastrum compositurus, prius Lythargiri satis magnam copiam cum Vernice ad horas 10. decoquam in massam, quæ in pulverem redigi possit, ex eaque Cerotum parem, hincque emplastra, eo quo meminimus modo.

Cap. 7. *De Pulveribus traumaticis.*

Traumatici pulveres, olim in usum recepti sunt, à serpentum exemplo, quos quandoque dissectos, cùm semetipsos rursum conglutinare herbis quibusdam homines viderent (quas deinde ab effectu *Serpentarias* vocarunt.) Eas herbas dein in pulverem redactas, ad glutinandas etiam abscissas corporis partes usurpandas putarunt, puerili certè ratione, quòd rem malè distinguerent: nam hominis partes, motus, atque vitæ principium

principium non seorsim obtinent, quemadmodum in reptilium diversis partibus fieri videmus. Ad hęc serpentes seipsos vel linctu, vel masticatis hujusmodi herbis impositis, curare suspicio est: mirandis enim virtutibus à natura donati sunt. Quos etiam si Empirici studiosè imitari suot conati, operam tamen luserunt: etenim vivum cum mortuo nullam planè communionem recipit: interim tamen dum in istorum inquisitionem intenti sunt homines, hoc repererunt Senectæ anguium mitificam quandam vim inesse ad vulnerum curationem: ut hinc non dubiam conjecturam facere liceat, serpentes magis senecta sua se curare, vel aliqua insita vi, quàm herbis, cùm id ante receptum sit, naturalem Balsamum vulnera curare. Hoc argumento ducti Empyrici, Senectæ anguium (quod nullas alias hujusmodi herbas cognoscerent) suendorum vulnerum vim tribuerunt: oec istis contenti, alia quoque experimenta fecerunt: ea enim ætate, nullus erat fili & acus usus in suturis faciendis: verum cùm & hanc suendi formam recepissent, nec ea tamen utilis esset, perrexerunt alia, quibus labia vulnerum contrahendi vis esset, inqoirere, tandemque voti compotes facti, pulveres ac succos taler repererunt, qui vulnerum labia contrahendo sibi contigua redderent., naturamque in glutinando adjuvarent. Eo autem nomine pulveres isti potiores sunt habendi, quòd una opera, summum, imum, ac medium vulneris, per eos natura glutinet, quod in potionibus, oleis, unguentis, ac emplastris non præstare potest, sed saltem ab imo, & intrinsecus exteriora versus facere cogitur. Notandum vero, in usu horum pulverum illud est: Quòd etsi eorum operatio velocissima existat (nulla enim alia remediorum forma citius glutinat) ab iis tamen abstinendum esse, ubi symptomata aliqua graviora urserint, ut pura phlegmone, febris, tumor durus, hæmorrhagia, &c. quòd istis scilicet actio medicamenti impediatur: vel igitur intermittendi pulveres sunt, vel istis symptomatis prius incumbendum. Pulveres isti in triplici differentia sunt: vel enim ob siccitatem constringunt, ut Bolus Armenus: vel alia de causa, ut Acacia, id est, succus prunorum agrestium immaturorum: astringunt, vel glutinis instar conjungunt labia vulnerum, ut Tragachantum. Nec verò bases solum harum compositionum considerandę veniunt: sed & alia corrigentia & ingredientia, quæ naturali balsamo nutrimentum suppeditant. (Sequuntur formulæ triplices.)

Recipe Boli armeni veri quartarium j. dissolvatur in aqua Aluminis, quantum sufficit, destilletur, dein alia superfundatur aqua, ac denuo elambicetur, iteretur que toties, donec Bolus in oleum degeneret, qui ad Solem dein exiccatus, ac in pulverem redactus misceatur cum ℥j. Thuris, ʒß. lap. Carneoli ʒij. Mumiæ: omnia in pul. redacta, bis quotidie vulneri inspergantur, ac emplastrum stictieum superimponatur. Valet ad vulnus sanandum, & pręcavenda symptomata supradicta. Oleum jam dictum, quemadmodum, & oleum Saturni, & oleum de croco Martis, ac de ære usto tantæ sunt efficaciæ, ut verbis exprimere non possim, præcipue in cavendis symptomatis.

Alius: *Recipe Acaciæ, succi Gallarum immaturarũ ana partes æquales, coquantur ad consistentiam Electuarii, post insperge pul. rad. Symphiti majoris octavam partem, coquantur in aqua aluminis, deniq; ad Solem exiccentur, redigaturque in pulverem.* Hoc pulvere nunquam uteris sine emplastro, quòd de Symptomatis superventuris periculum sit.

De Tragaganto quod diximus, exempli causa, verius diximus: nam in hujusmodi pulverem redigi non potest. Ego non raro & certe optimo successu, latomorum lutum linimenti instar vulneribus adhibui, lutum autem Ægyprio more paratum esse debet, scilicet, ut in humore actionem suam perficere possit. Soleo loco olei lini, oleum traumaticum ex oleo lini paratum, tum loco calcis, Corall. alb. ustum recipere. Sunt & alii pulveres, qui etsi non admodum artificiosi sint, tamen quia in aliorum defectu usurpari possunt, aliquas paucas eorum formulas describam: non enim delector copiosis Receptarum descriptionibus. *Recipe Thuris, Myrrhæ, Masticis ana ʒß. Corall. rub. ʒj. aloes Epat. ℥ij. descriptionis superioris pul. ad pondus omnium fiat pulvis.* Alius.

Recipe Acaciæ, succi Gall. immaturorum, succi Saniculæ, succi Clematidis, succi Ophioglossi ana ʒss exsiccentur ad solem, interim dum siccatur, adjice Gummi Ammoniaci perpurgati ℥ij. omnia exiccata redigantur in pulverem.

In usu pulverum horum præscribenda erit ægris diæta ad siccum declinans, cum pauco potu. Cætera simplicia, quæ vulnera constringunt, quia ferè arte Chemica parantur, ad suum locum reservabimus.

Cap. 8. *De Vulnerum curatione per cœlestes operationes.*

ARtes quędam Chirurgicæ, à primis Astronomiæ cultoribus inventæ sunt, quibus admiranda (virtute ætherea) in vulneribus præstabant. Verum eæ post obitum antiquorum Magorum sic deperditæ sunt, ut vix aliqua vestigia supersiot amplius. Ars autem cœlestium impressionum erat, ut actionem influentem io corpoream aliquam substantiam deducerent, in qua deinde vigeret. Res exemplo declaretur. Semen Rosæ, virtutem & naturam rosæ obtinet, nec tamen Rosa adhuc est, sed ubi ipsum in terram conjectum germinaverit, tum demum Rosam producit. Eadem ratione cœlestes quædam virtutes ac actiones existunt, quæ in gemmas, quæ Peantides & Garmahii (alias gemmæ Inyæ) vocantur à priscis Magis sunt seminatæ, hincque ortæ postea, non secus, ac semen quod ex arbore decidit ac regerminat. Hæc illa veterum Ægyptiorum, ac Persarum Astronomia extitit, qua gemmas cœlestibus virtutibus ornaruot. Neque vero ista statim adynata reputanda sunt: namque si cœlum pestem aliosq; morbos nobis immittere credimus, cur non benignitas ejus virtutes nobis communicari speremus: Similiter si in hominum corpora agit cœlum, cur non in lapides quoque tela sua torquere putemus? Hujusmodi cœlestibus spiculis plurimi tanguntur, quæ Magus, qui firmamenti peritiam habet, facile si noxia sint devitabit: vel si benigna fuerint, posito aliquo corpore eidem communicabit, ut jam illud corpus vim illius teli, seu influentię planę in se obtineat. Hinc reperti sunt apud Ægyptios lapides, qui gestati morbes quosdam efficerent: vicissim vero alii, qui eosdem morbos persanarent. Sic Gemmas Huyas, id est, Peantides vidimus, quibus sagittarii insculpti essent adversus tela, quibus Enses adversus vulnera valuisse. Magos etiam lapides, ad curandum febres efficaces reddidisse scimus: nec contra morbos solum, sed & vulnera, eorumque symptomata, hæmarhagiam scilicet, Sinoniam, convulsiones ac Epilepsiam, pugnantes fecisse. Sed ut illa ætate, horum usus frequens, & authoritas magna fuit, sic paulatim pseudo-philosophorum sophisticè adaucta, io desuetudinem ac contemptum venerunt, aliaque puerilia in horum locum sunt substituta.

Lapides autem isti, qui adhuc extant ab antiquis parati (quòd alius plane jam sit cœlorum situs ac influxus, quàm olim fuerit) non amplius tam sunt efficaces, quàm tum erant, quamobrem convenit eos de novo præparare.

Extant quidem magni veterum Centones in Medicina, Astronomia, rebusque naturalibus, sed oil nisi merę nugę sunt, & verba sine ratione: in horum locum

præstabat,

præstabat, hanc artem majoris usus ac certitudinis substituere: verum surdis fabula.

Ars magica quòd secretior esset, nec vulgaribus philosophis cognita, tum quòd non solum lapidibus, sed & verbis hujusmodi vires mirabiles ingenerabant, Magi, odioso vocabulo Præstigiatrix appellari cœpit. Nam imperiti harum rerum homines, qui tamen artis titulum sibi usurpabant, ad artificiosas operationes Cruces, ac Exorcismos addiderunt: hinc deinde vulgus Magicæ artis impetitum, Exorcismis, characteribus, preculis, sigonturis, X aliisque frivolis rebus, eam vim tribuere cœpit. Verùm aliter se res habet: nam constellatio, sub qua parantur lapides, ac verba, vires inducit, non Exorcismus. Hoc quoque errore ductæ Sagæ ac Striges, mulieres in eum, in quo adhuc versantur, errorem inciderunt. Exemplo, Deum naturaliter variis modis, facultates ac operationes rebus concedere docebimus. Quædam terræ nascentia præparatione adhibita, ad omne morborum genus Catholica remedia effici possunt, quæ deinde in substantia applicantur. Simili modo medica vis inest cœlo, quæ & ipsa tripliciter nobis communicatur. Primo per corpora terrestria, ut Persicariam vel Gemmas, ut Peantides vel Gammahy. Secundo per verba, vel scripta, vel pronunciata, non tamen scriptura verbo efficaciam dat, sicut nec terra Persicariæ, sed sola cœlestis influentia. Tertio operantur sydera per Fidem nostram, si cum cœlo ea concordet, nec de Incantatione hic aliquid suspiceris: naturalis enim cœli hæc est actio, diversa tamen ab actionibus Elementaribus. Sed de omnibus istis copiose in nostro libro Magico disseruimus. Admirari itaque amplius tantopere non debemus, cùm jam naturaliter ista fieri non negemus ultra, manifestum etiam est, Carneoli virtutes non à terra ortum ducere, sed cœlitus implantari, sic Saphyri, sic ungulæ Onagri, sic cornu Monocerotis, plurimorumque aliorum corporum vires solummodo cœlestibus influentiis tribuendæ veniunt. Hinc illa dubitatio dissolvi potest, cur idem remedium in morbo, diversis corporibus non similiter efficax sit. Nam non omnes morbi cœlestes sunt: itaque ubi Elementares morbi sunt, Elementaria remedia, ubi cœlitus demissi, cœlestia adhibenda erunt. Patet ex hoc loco etiam, cur cùm tot adversus pestem Experimenta habeamus, in paucissimis tamen ea prosint. Etenim vel cœlum adeo vehementer, ac quasi violenter agit, vel remedium est, quod contra cœlum non pugnet, sed tantum agit solummodo, quantum ex Elementorum crasi agere natum est. Opera igitur danda est Chirurgo, ut vires Gemmarum, herbarum, Radicum, ac seminum cœlitus infusas accurate cognoscat: nec horum solum, sed & characterum ac verborum quoque, istis namque & glandes scloppetorum latentes, tum telorum ferramenta, quæ nullis aliis remediis cedunt, extrahuntur mirabili plane artificio. Nec quemque deterreat vulgi de istis opinio quòd præstigiatricem, superstitiosam, ac prohibitam hanc artem proclamat, non inficias eo, exorcismos, cruces, &c. odium mereri: eam & ego ea ab arte exulare jubeo. Nam in Radicula operationem perfici sine exorcismo manifestum est. De istis hæc hactenus publici commodi causa admonere placuit: quæ etiamsi paradoxa sunt vera, sunt tamen & perfecta: omne enim Perfectum à Deo, à quo omnia sunt creata, & sine quo nihil existit.

Cap. 9. *De sublimatis quibusdam ac destillatis ad vulnerum curationem pertinentibus.*

Chemicam artem ad naturæ defectus sarciendos inventam esse, nemini dubium esse putamus. Nam natura etiamsi præstantissima plurima suppeditet remedia, quædam tamen produxit imperfecta, ac cruda, quibus perficiendis separatio adhibenda est, qua purum ab impuro liberatur, ut tandem vires suas perfectè ostendere possit. Hanc artem sic callere Chirurgum volumus (uti situorem rationem atramenti parandi scire oportet) quam nisi sciat, Chirurgi nomen nunquam merebitur. Plurimum namque refert quomodo medicamenta præparentur, utque ad summum actionis gradum perducantur: etenim non quemadmodum res est, sed uti esse debet (id est, perfectiss.) usurpanda venit. Deus enim non vult tam oscitanter Medicinam tractari, ipse quidem Remedia creavit, sed à nobis præparari voluit. Siquidem in labore ac sudore faciei pane vesci nos jussit. Itaque ars Chemica non repudianda erit Chirurgo.

Posito nunc eo, medicamentis præparationem adhibendam esse. Notandum, quòd etsi præparationis modi plurimi sint, duos tamen, Sublimationem ac Destillationem ad vulnera curanda sufficere. Nam etsi Reverberatione, Calcinatione, ac Dissolutione magna vis medicamentis accedat, Arcana tamen illa, quia ad alias curationes referuntur, alibi scribenda sunt. Paucas harum descriptiones hic annotaturus sum, quòd paucas earum hactenus usus fuerit, & apud vulgus jejuna experientia. Nam donec Medici, pharmacopæorum præparationibus contenti erunt, nil laude dignum unquam proferent. Et Alchymistæ (nam isti admiranda experiuntur) dum morborum cognitionem sibi compararent, nil suis remediis etiam præstantissimis, efficient. Omnino enim conjunctas artes esse oportet Medicinam & Chemiam, si modo fructum aliquem inde speramus. Sequentibus igitur verbis sedulo animum adverte. Antimonium itaque miranda virtute pollet in sanandis vulneribus quibus Carcinomata, Fistulæ, ac Syreon, &c. complicantur. Cujus secretum quia penes me est (non enim puro extare in istis casibus, præstantius, nobilius, certius aliquod remedium) publicare non dubitavi, verum quoniam praxis difficulter scripto profertur, moneo ut præparandi modum apud Chemistas addiscas: nam te indignum forer, præmansum mandere. Videbis illic ex lib. j. parari ℥ ij. olei Antimonii. Recipiunt autem illi Antimonii lib. iij. Salis gemmæ in calcem redacti tantundem, destillant per Retortam, in Athanar, id est, igne fortissimo per 3. dies, & 3. noctes, & prodit oleum rubicundum Antimonii præstantissimum, artis Chemicæ secretum nunquam satis laudatum, in desperatis vulneribus. Ab hujus tamen usu abstinendum, ubi non complicata fuerint, Carcinomata, Fistulæ, &c. Similiter Venerem sublimatione tantas vires acquirere experti sumus, ut jam cum Antimonio de præstantia certare audeat. Ejus præparatio talis est: Venus cum Mercurio, in calcem redigitur, calx deinde aquæ fortis aliquantum combibere sinitur, post denuo exiccatus, cum duplo salis communis in Reverberatorio sublimantur, & ascender pulvis viridis, levis ac subtilis, qui in vulnera inspersus emplastro stictico imposito, omnia vulnera curat, quibuscunque tandem malis ea gravata sint. Hujusmodi virtutes pluribus aliis Metallis, ac Mineralibus insunt, quæ sola præparandi ignorantia ignorantur: quàm vero Medico turpe sit, ista ignorare, quilibet ipse judicet. Hinc certè medicinæ contemptum originem duxisse certum est: hinc Medici præstigiatores ac improbi homines habiti sunt. Incumbendum igitur omnibus in id est, ut suæ artis perfectionem sibi proponant, quam studio, opera, ac sedulitate se comparare posse sibi persuadeant. Ante omnia vero experientiam comparent, qua si destituantur, & artem & Artificem contemni sciant: comparabunt autem eam non in anilibus artibus, sed in præstantibus illis, quales de Venere & Antimonio annotatæ jam sunt, tum in justo adsubendi modo: nam ridiculu est præsentibus nobilissimis remediis eorum genuinum usum ignorare.

Cap.

Cap. 10. *De sanguine sistendo in vulneratis.*

SAnguinis fluxum prohibiturus, ante omnia ægri complexionem, naturam, venarum situm, tempus, horam, iram, vulneris dispositionem, &c. considerabit, nam si in sano corpore, quanto magis in ægro hæc contemplanda erunt: siquidem quandoq; contingit, ut hujusmodi fluxum sistere impossibile sit: quod si quis eum violenter supprimere conetur, symptomata aliquod accerset, hæmorrhagia longè gravius, quamobrem in istis casibus naturalis virtus omnino spectanda erit. Commune itaque axioma Medico observandum: quòd sublata causa, tollatur effectus. Quare si ex *Ira* vel *Venere* hæmorrhagia concitata sit, cùm in hujusmodi dispositionibus natura remedia respuat. Iracundiam ac appetitum prius sedare necesse habemus. Si motus causa, sit quies, sit repletio, inanitio imperanda erit, sicque semper contraria dispositio inducenda, quemadmodum si cælestis constellatio in causa sit, eam prius finiri oportet. Nisi enim ista prius curentur, lethales fieri possunt hæmorrhagiæ. Nemo eum curabit, qui ipse curari non vult; nemo cujusquam iram sedabit, nisi ipsa remittat, & sic de aliis: res exemplo clarior fiet. Ebrius si vulnus accipiat, vapores tum magis caput petunt, exprimuntque venas replent, & ipse sævit magis: Ebrietatem tamen nemo est, qui interim curare possit. Et per consequens hæmorrhagiam ab Ebrietate natam curare difficile erit: Ista Chirurgos observare decet, ne impossibilia & arti & naturæ polliceantur. Ex dictis colligitur sanguinem nunquam sistendum, vel sistere attentandum, ubi ex commemoratis causis fluxerit: nam hic nec amuleta, nec characteres, nec cauteria, nec deligaturæ quidquam prosunt. Et etiamsi nonnunquam sistatur sanguis, vel graviora symptomata ingruere, vel rabem, aut paralysin membri subsequuturam esse sciendum erit. Si enim in sanis venæsectio inconcinna, paralysin, tabem, atrophiã, &c. efficit, an non in vulneribus idem fieri credamus? Vulnere vero sanguinem profundente, ubi ista mala non adsunt, sistere ipsum licebit, nec tamen prius, quàm justam aliquam sanguinis copiam profuderit: ea autem quanta esse debeat, diuturna experientia te docebit. Et ut summatim dicam, quando & quomodo sanguis sistendus sit, scias, omnem eam mensuram, in medicamento, vulnus curante sitam esse, sive oleum, sive unguentum, sive emplastrum, sive tandem Balsamus illud sit: nam ipsum si legitimum sit, sanguinem tum demùm fluere prohibet, ubi ejus quantum satis est profluxerit. Nam omnia quæ hic fiunt suo marte salubria, quæ coacte, periculosa putanda sunt.

Accidit quoque non raro, ubi corpus plethoricum est, non prius sanguinem sisti, quàm plenitudo ad vasa evacuata sit: item in calidiore temperatura, idem quandoque evenit. His in casibus, supprimere nec difficile, nec periculosum est, quod si non succedat, cogere etiam licebit, quòd inter duo mala, mortem scilicet & periculum, minus malum deligendum sit: facilius enim remedium contra symptomata, quàm contra mortem reperitur. Ante omnia verò membra calida servare, & ambientem frigidum devitare, semperque Emplastro Stictico tectum servare vulnus convenit: ipsum enim & symptomata præcavere, & sanguinem, ut facilius sistatur, temperare efficax est. Notandum quoque si casu varices, aut aliaqui intortæ venæ aperiantur, nil admodum de sistendo sanguine cogitandum esse, quòd hujusmodi evacuatione plurimum pravorum humorum natura deponat. Memoratis conditionibus observaris, si ars jubeat hæmorrhagiæ occurrere, etiamsi plurima sanguinem sistentia ad manus sint, tu tamen ut summam spem in Stricticis emplastris reponas moneo. Cæterum (ut & hoc moneam) in temperatis corporibus, nunquam sollicitum de istis esse oportere, cùm natura per se sanguinem utilem reservet, extra dubium esse putamus.

Sequuntur simplicia sanguinem cohibentia.

1 Crocus Martis subtilissimum: Reverberatus.
2 Æs ustum instar Croci Martis paratum.
3 Farina volatilis inspersa, ut cum sanguine mixta obstruat.
4 Pili leporini, & præcipue sub cauda.
5 Muscus craniotum cadaverum.
6 Carneolus suspensus vel in manu detectus.
7 Cinis Ranarum.
8 Hæmatites lapis.
9 Dysenterica remedia.
10 Lana seu Xylon in putamine nucis alligatum vulneri.

Qui istis remediis non cohibetur sanguis, præcipue vero duobus prioribus, difficulter vel nunquam sistitur: quamobrem tum nil rentandum ulterius, sed expectandum, donec ultrò fluere desinat.

Neque interim contemnenda erit cœlestis operatio, quæ characteribus perficitur, quam in extremis tentare quoque licebit. Observandum & illud est, si dum sistitur sanguis ad interiora confluere velle videbitur, statim à proposito discedendum esse, ne forsan abscessus circa interiora fiant. Hæc hactenus de hæmorrhagia sistenda dicta sufficiant, quam facile colleticis remediis consequi licet, etiam consentiente natura.

Cap. 11. *De sinonia seu fluxu glutinis albi sistendo.*

FLuxus iste duabus de causis in vulneribus accidit: vel enim ægrorum libidine ac inobedientia concitatur, vel Chirurgi errore, tum in medicamentis, tum in deligaturis committitur. Hasce ergo causas si vel prohibuerimus, vel emendaverimus, fluxus iste facillimè præcavebitur: sin jam adsit instar sanguinis fluentis, de quo jam dictum est, sistetur: si enim commodis remediis adhibitis apta deligatora fiat, facilè natura ad officium redit, ac ad pristinum statum reducitur. Hinc discas licet quæ medicamenta Chirurgici remedii nomen mereantur: nempe ea saltem, quæ non solum vulnus glutinare, verum & omne genus symptomatum ac fluxionum arcere possunt. Experimenta ac formulas remediorum, quibus fluxus iste cohibetur, quia passim descripta reperiuntur, annotare intermitto, tum quòd plerunque fallacia sunt, tum quod ego plus spei in traumaticis oleis, unguentis, ac emplastris ponendum putem. Quod ad causas & symptomata hujus fluxionis attinet, idem de iis judicium est, ac de fluxu sanguinis: itaque similis consideratio naturalis potentiæ tibi incumbit. Cætera, quæ ad hunc locum pertinent, alibi copiosius descripsimus. Prognosticon fluxus Sinoniæ, nisi ante statum sistatur, atrophiam, ac paralysin membri facit. Quod succinctius de hisce scribam, nec operandi modum mihi notum ac familiarem ostendam, ne mireris: nam res non periculo vacat, siquidem enim omnis salus in medicamentis sita est illa, ut tibi compares moneo: nam illis omnia effeceris, sin his destituaris, malum ægro conciliabis. Itaque non de singularibus experimentis, quæ fluxum hunc sistant, sollicitus sis, sed de iis tibi prospicito, quæ præter hoc, & vulnus ipsum curare queant.

Cap. 12. *De calore, frigore, phlegmone, tumoribus, duritia, decoloratione partis, carne supercrescente, vulnerum scilicet symptomatis compescendis.*

FRequens admodum hactenus facta est mentio symptomatum, quæ vulneribus superveniunt: ea itaq; quomodo declinanda vel compescenda sint, præsenti capite edocere proposui. Vulnera siquidem placidissima, & aspectu laudabilia, etsi imperitis medicis periculo vacare

vacare credantur, talem tamen ſemper diatheſin obtinent, à qua facilis ac præceps in deteriora lapſus ſit. Etenim univerſali corporis harmonia oblæſa, certe ſpeciales integras manere incredibile eſt: nam exempli cauſa, ſi quis ſymporas plures irriter, is & totum convivium diſſolvit, & compotorum quemque ad iram concitat: ſic gladius tum totius corporis, tum ſingulorum membrorum harmoniam ac temperiem corrumpit: nam & hic, uti in exemplo diximus, ſingulæ partes per ſe fremunt. Sed ut ut ſit, cuique vulneri malitiam conjunctam eſſe, etſi plane aliàs ſymptomatis vacare credatur, putandum eſt. Quia ergo vulneribus ex hujuſmodi agitatione congenita quaſi malitia communicatur, de ea breviter quædam admonere haud inutile fuerit, quo vulneri ab ea cavere poſſitis, hujus itaq; malignitatis, etſi variæ ſint ſpecies, nil tamen artificioſa diſtinctione opus eſt, generaliter ea cognoviſſe ſufficiat. Cognoſcitur autem multa obſervatione ac inſpectione: aliam enim cognitionis formam meliorem nullam ſcripto exprimere poſſum. Symptomatum ſumma genera tria ſunt, ad quæ omnia cætera tanquam ad capita referuntur: Phlegmone, Spaſmus, ac Caro luxurians, ea vero non ſolum per vim illatis vulneribus, ſed & ſtudio factis, ut quæ à Lythotomis in Hernia, ac calculo veſicæ curando fiunt, (quin iſtis maxime propter loci, ac partis naturam ac ſitum) ſuperveniunt. Ad Phlegmonem tanquam ad caput, & calor & frigus referuntur, quibus dein durities ac decoloratio ſubſequuntur, omnibus iſtis unica curatio competit, quę in generalem vulneris ſanationem includenda venit. Curatio horum etſi multifariam ab aliis pertractata fuit, ferè tamen erroribus ſcatet. Noſtra ratio excellentiſſima eſt, quæ per Iuſquiamum abſolvitur, vel papaver, aut Lolium. Etſi enim Hyoſciamo plurimum tribuam, nil refert tamen ejus loco iſta ſumere, pro conditione ſcilicet & occaſione ægri, ac remediorum. Scio hæc noſtra mitigantia paucis placere, ſed alios ego non curo: experientia enim didici, ſine iſtis non placari naturam.

Nam hujuſmodi in caſibus natura parum admodum, præter quietem, ac doloris ſedationem poſtulat, itaq; ut naturam adjuves, ægro ſomnum procurabis: is enim dolores compeſcit, uti & in ebriis ebrietatem edormiri videmus. Canon curationis hujus eſt, ut membro quies, corpori ſomnus concilietur. Formula vero remedii talis:

Recipe Rad. Hyoſciami quantum ſufficit, digeratur in aceto roſaceo ad Solem, fiat epythema, in eo madeant petia linea, imponantur loco dolenti tepida, donec dolor quieverit. Ego Iuſquiamum, cujus vires mihi perſpectæ ſunt, maxime commendo, poſſunt qui volunt ejus loco alia anodyna recipere.

Spaſmus inſuper (cujus meminimus) frequentiſſimè vulneribus complicatur, quem per ea quæ nervos conforrant pellere poteris, inter quæ primum locum obtinent oleum Terebinthinæ, (quod primò profluit) tum oleum olivarum quibus locus affectus & partes adjacentes perungi ſedulo debent.

Luxuriantis præterea, ſeu ſupercreſcentis carnis memini ſuperius, non quòd ei ſingularem curationem deberi putem, ſed ut aliorum ea in re errorem detegerem: cum enim illa non permanentem diſpoſitionem habeat, ſed ultrò ſive ob medicamenti vim, ſive ob ægri plethoricam conſtitutionem fiat, abeat ac abſumatur, nil opus eſt, eam ſingularibus remediis abſumere, quod tamen pſeudomedici ſtulto propoſito attentant, per Corrodentia medicamenta, quorum cùm maligna natura ſit, actio quoque violenta & naturæ inimica exiſtit. Quidam alumine uſto, alii vitriolo, nonnulli Auripigmento, ſunt qui Mercurio ſublimato ad eam rem utuntur. Sed hoc efficiunt iſti carnifices, ut dum carnem arrodunt, tantam malignitatem vulneri concilient, ut poſteà vel nunquam, vel difficillimè curationem recipiat. Ego de his hoc præceptum do, ut ubi hujuſmodi caro, vel Sireon ortum habuerit in vulneribus, ſive ex plethora, ſive alia de cauſa, juxta receptas hoc libro annotatas, eam tollatis: ſic enim nec dolore, nec periculo ægrum cruciabitis. Cætera ſymptomata vel ſub jam dictas regulas referuntur, vel juxta canones x. & xj. capitum curantur.

Cap. 13. *De Medicamentorum delectu, & adhibendi modo.*

MEdicamentorum uſus non ſolum in legitima adhibendi ac deligandi ratione, ſed & in optimorum aptorumque artificioſo delectu conſiſtit, de quo etſi ſæpius hactenus, nunquam tamen ex profeſſo dictum ſit, pauca quædam ſcribere conſtitui.

Obſervabis itaque remediorum profectum, hunc in modum. Si ex impoſito medicamento, dolor ac alia ſymptomata, præter ea quæ vulneribus neceſſario ſuperveniunt, accreſcunt, ſtatim illud amovendum ſcias, verum diſtinctione hîc opus eſt: accidit enim frequentiſſime ex inconcinna deligatura, dolores ac ſymptomata excitari: quare tùm non medicamentum abjiciendum erit, ſed expectato deligandi juſto tempore (quod ferè xij. horarum eſt,) ligatura emendenda. Dolores enim ſi quid aliud ſtudiosè præcavere Chirurgum decet, ſemper namq; mali quid portendunt.

Sæpius etiam monuimus hactenus, puris generationem, ac fœtorem in vulneribus prohiberi debere, quod certè non niſi per medicamenta fieri poterit. Itaque ſi iſta generari videbimus, medicamenti vim intendendam eſſe conjiciemus: nam pus ac fœtor eo generatur, quòd ipſum medicamentum à malo ſuperetur ac evincatur. Quinetiam ſi in deterius prolabi vulnus videatur, de immutando medicamento cogitandum erit, namque mutationes ejuſmodi ſi fiant in vulneribus, certiſſimum ſunt ſuperventuri ſymptomatis ſignum: hinc niſi medicamentum proſpere agat, mali quid ſuſpicari poſſumus. Quapropter obſervandum, quòd oleis traumaticis confidenter uti liceat, quòd eorum uſum fœliciſſimus in hujuſmodi malis conſequatur ſucceſſus, ſimilis quoque efficacia eſt potionum traumaticarum, maximè ubi eæ ex iis ſimplicibus paratæ fuerint, quę omnia membra reſpiciunt, ac anodyna ſunt. Unguenta operationes quoque non vulgares obtinent, verum in iis deligandi tempus xij. ſcilicet horarum obſervandum erit, ſed viij. horæ quandoque ſufficiunt etiam. Catholicum autem hoc eſto in omnibus remediorum formulis, ut ea quæ vulneri adverſari videbuntur, removeantur, atque ſi refrigeratione vulnus opus habebit, ut refrigerantia ipſi remedio admiſceantur. Nam etiamſi (quod verè dicere poſſum) omnium præſtantiſſima remedia hoc tractatu deſcripta ſint, qualia vix tota Europa inveniatur: tamen tam univerſalia eſſe non poſſunt, quin quandoque vulneri aliquid accidat, quod ipſa compeſcere nequeant: maximè vero in omnibus refrigerantia deſiderari manifeſtum eſt. Quin nec illud negaverim, alios oleis, alios unguentis, alios Emplaſtris, alios potionibus, alios balſamis, alios ſublimatis ac deſtillatis, alios cœleſtibus impreſſionibus magis obedientem naturam obtinere: atque hinc ſingulas ſingulorum naturas ſpectandas eſſe, nec ſtatim pronunciandum iſtis hoc profuit, ergo huic conducet: nam quemadmodum hominum varia temperatura exiſtit, ſic Deus Opt. Max. multa remediorum genera creavit, quibus medicum animum advertere oportet. Idem intelligendum de juſto medicamentorum exhibendorum tempore, tum ægrorum ad perferenda medicamenta diſpoſitione, in quibus omnibus conſideranda morbi cum remedio, tum nutrimenti cum medicamento convenientia ac unitio, uti & puris, fœtoris, ac verminationis generatio prohibita, mirificam in operando fœlicitatem præſtant,

præstant. Cætera hanc rem concernentia suis locis commodè absolventur: hic tria Capita observanda. I. Ægri cum medicamento convenientia. II. Deligandi ratio respectu excrementi. III. Puris, fœtoris, doloris, ac similium præcautio: ista tria namque rem totam absolvunt, ut negotium nulla jam ulteriore declaratione indigeat. Unum restat notandum, si in profundioribus punctionibus ac vulneribus, pus colligatur, Lavamento illud expurgandum esse: parato scilicet ex vino, Myrrha, & Sale coctis, ac per syringam injectis: injecto autem lavamento, vulneratum membrum pronum æger habebit, ut pus effluere possit, ne forsan interiora rodat: verum artificium hoc, experientia artium magistra docebit.

Cap. 14. *Salubria ac insalubria Vulnera, quomodo cognoscenda sint.*

QUid casus ac fortuna in vulneribus possint, non alienum esse à Chirurgia consideratione putamus. Fortunæ enim tota, cœlestibus motibus, signis, ac astris subjecta est, sic, ut omnes ipsorum operationes excipiat, sive ea à retrogrado, sive progrediente motu, sive bonæ sive malæ imprimatur. Vicissim nos in terrestri globo, motu, illi motui adverso movemur, occurruntq; nobis varia atque diversa, à quibus alteramur, motus autem iste alius est à vulgari illo Astronomorum motu.

Itaque si quis vulneratus sit, si mala aliqua fortuna superveniat, vulnus magis infortunatum efficietur: nam quemadmodum ventum morbosis magis noxium videmus quàm sanis, sic constellationes vulneraris quàm sanis plus obesse judicandum est. Vocamus autem hujusmodi constellationum adventum, *Fortunam*, vel *Infortunium*: nam ista non necessariò, sed quasi casu eveniunt, quòd scilicet bonum bono, malum malo, vel bonum malo, fortuito jungatur. Itaque vulnera sub Geminis, Virgine, Capricorno inflicta, deterrima sunt: minus noxia quæ sub Tauro & Leone, pòst sub Ariete, inde sub Aquario, Piscibus ac Cancro accidunt. Omnium verò saluberrima sunt sub Libra, Scorpione, ac Sagittario accepta.

Sic horæ planetariæ, sive inæquales quæ vocantur diversæ sunt, salubritatis respectu: nam Solis hora omnium saluberrima est, post Jovis, hinc Veneris, dein Mercurii, postea Martis: insaluberrima autem Lunę ac Saturni horę existunt.

Vulnera verò quæ post Novilunium fiunt, si sub Hypochondriis sint, deteriora sunt, quàm quæ Luna plena accidunt: quæ verò supra diaphragma sunt, meliora sunt crescente, quàm decrescente Luna. Sic nocturna diurnis, pomeridiana antemeridianis periculosiora habentur. In mensibus, Martio, Aprili, ac Augusto malignitas summa, Maio ac Julio salubritas primaria, reliquis omnibus mediocritas tribuitur. Istæ conditiones eo nomine accuratè notandæ sunt, quòd per eas vulnera etiam placidissima, lethalia evadant. Infortunia hæc tamen facilè devitabuntur, legitimo usu nostrorum remediorum, quæ præsenti tractatu annotavimus. Sin vulgaris pseudomedicorum formulis uti pergas, non solum non declinabis isthæc mala, verum majora etiam capiti ægri accerses. Itaque fortuna ac infortunium ratione temporis quomodo accidat, exemplo disce. Viator, dum in itinere est, malis simul ac bonis expositus est, quę vel nolens, si occurrant, recipit, quæ si non iter faceret, nunquam occurrerent. Similiter astra, tempus, ac motus nobis occurrunt, prout nos sub ils versamur ac deprehendimur, unde dolores, symptomata, aliaque mala oriuntur: quibus omnibus Chirurgum intentum esse oportet, ne res inter se confundat, remediaque præstantissima aliàs, contemptui exponat. Non solum enim is Medici nomen meretur, qui simpliciter curare novit vulnus, sed is potius, qui omnia, quæ vulneri accidere possunt, futura præcavere, vel facta tollere potest. Sed istis dum vulgus animum non advertit, in facultatem medicam ea relata sunt, ut jam omnia ista penes Medicos esse, vel ad Medicos pertinere credantur, verùm tantum abest, ut hæc cognoscant isti Medici, ut nec scripto, nec opere Medicos se esse testentur, ut Chirurgos & Tonsores taceam interim.

Cap. 15. *De claudendo Vulnere, ne aperiatur amplius.*

VUlnus simplex, quod in carnosa tantum substantia consistit, glutinare facillimum est, paulò difficilius glutinantur, qua in nervosis ac osseis sunt partibus. Id verò difficillimum est, quæ vulnus comitantur, eique superveniunt, curare ac præcavere posse: hinc enim perfecti Medici titulum consequi licet. Quoniam verò multa hactenus symptomatum mentio facta est, præsenti loco ea, quæ vulneris ad cicatricem perductionem impediunt, vel consequuntur, commemorabimus. Artis enim est, vulnus sic claudere posse, ne fungi, atrophiæ, vel rupturę subsequantur, de quibus malis præcavendis, (quoniam nihil à quoquam hactenus perscriptum est) nostra secreta publici commodi gratia proferemus. Imprimis igitur quędam observanda erunt in medicamentorum administratione, quibus observatis nil horum malorùm amplius metuendum erit. Ac fungorum generationem quod attinet, superius monuimus, fungorum causas in verrucarum radicibus contineri, ex quibus ad aliquot pondo usque fungos enasci vidimus, quibus qualis curatio conveniat, & alibi multis in locis, & in Chirurgia minori singulari capite pertractavimus. Verum quia & præsenti opere vulnera, & vulnerum symptomata curare docemus, de iis regulam quoque præscribere decet. Itaque si vulneratus quispiam sit per vel juxta varices: earum radices lavamento quodam eluere, pòst pulvillos in eo madefactos imponere, sicque vulnus deligare conveniet. Parabitur autem lavamentum ex Sale Armoniaco aliquoties per Tartarum sublimato, ac super Marmore in aquam soluto. Nec est quod salis Armoniaci acrimoniam atque malignitatem hic vereatis: namque sic paratus omnem acrimoniam deponit, fitque singulare hujus mali remedium, quo si utaris, optimo successu vulnus claudes. Monendi etiam mihi hic veniunt Chirurgi, ut subinde si occasio dederit, imò semper vulnus inspiciant, quò certiores fiant, quæ & qualia mala illis succedere possint. Nam quod sæpe hactenus diximus, Medica ars non simplici curatione, sed & præcautione ac prognostico absolvitur.

Frequens & illud est, vulneribus glutinatis ea denuo rumpi, iisque postea Carcinomata, Syreon, ac Fistulas subsequi, sed hæc facile antequam radices agant, extirpantur, si vulnus priusquam primo deligetur, viridi oleo Vitrioli abluatur: illud enim mali originem per pus expurgat, ac omne genus carcinomatum, Phagedenarum, ac Herpetum radicitus evellit: verum origo mali, aliquanto difficilius discernitur, non tamen diutius periti medici judicium defugere potest. Viride vero Vitrioli oleum non est, cur expavescas: ipsum enim unicum est, ac sacrum curandorum carcinomatum, Fistularum ac Phagedenarum remedium, id est, secretum, cujus virtutes qui ignorat, indignus est qui Medici titulo gaudeat. Quinetiam vulneribus curatis defluxiones typicæ (id est, quæ tempestatum ac motus Lunæ ratione periodicè infestant) succedunt, quæ nisi deriventur, membri vulnerati atrophiam, paralysin, forsan etiam arthritin efficiunt. Sed quia hæc mala superventura, manifestis signis in curatione deprehenduntur (nam ferè pro motu

Lunæ

Lunæ crescunt, ac imminuuntur) ea facile declinabimus, facta evacuatione per pilulas Arthericas: habito personæ quoque respectu, tum oleo laterino in vulnus infuso, si scilicet dolores succrescant.

Universam symptomatum rationem (quantum ejus ego experientiâ didici) mihi oratione prosecutus esse videor, nihil enim hactenus scripto prodidi, quod non diuturno usu verissimum esse comprobaverim; præsenti tamen capite præcipuè illud tractavimus, quo ne cicatria denuò rumpatur præcavendum putamus: nam non raro Chirurgos, ac tonsores monui, ista ut præcaverent: sed ferè responderunt, sua parum interesse, se novo vulnere facto; novum præmium cupidiss. expectare: sicque stulte in sua nequitia gloriabantur.

Cap. 16. *Telorum vulnera quomodo tractanda, & quid à cæteris differant.*

QUamvis abunde hactenus de puncturis dictum à nobis sit, tamen cum telorum vulnera, hoc quoque singulare habeant, ut ob nimiam eorum profunditatem, ima vulneris difficulter sub visum se proferant: isti quoque difficultati, quomodo occurreodum sit, declarare convenit: nam etsi magna vis est emplastrorum stiticorum: tamen cùm magna sit horum diversitas casuum, distinguere hic non inutile fuerit, siquidem non minimum periculi hinc oriri possit.

Itaque si fors tale vulnus offerat, duplici remedio ei succurrendum erit: primò per emplastrum ac potionem vulnerariam: deinde per lavamentum per syringam injectum, quod ea melle, vino, aqua, alumine & sale commode parabitur: dosim singulorum ingredientum, si medicus es, tu pro rei varietate immutabis commode, itaque nil opus est, eam multis verbis exprimere. Lavamentum autem toties iterabitur, donec illud purum sursus effluat, quo absoluto opere oleum aliquod traumaticum, eodem modo per syringam injicere utile erit, tandemque emplastro stictico deligare. Observatione autem dignissimum est, quod lapides astacorum (sive cancrorum fluvialium) poti, mirandam in istis efficaciam habeant, nec in istis solum, sed in omni etiam inflatione precavenda. Hac (quam scripsimus) methodo in omnibus tum punctutis, tum telorum profundis vulneribus, sive ea in carnosa substantia sive etiam in ossium juncturis sint, progrediendum tibi esse memineris. Verum omnia ista Characteres juxta cœlestes influentias confecti, multò facilius curabunt, si vel in intestina penetrassent usque. Decubitus verò in hujusmodi vulneribus, vel maximè spectandus venit: nam si membrum supinum teneat æger, gurgitem purulentum faciet, qui in prono situ non heret. Itaque semper membra vulnerata prona tenenda, hoc est, ut fundus sorsum, labia verò vulneris deorsum spectent: namque sic facilimè curationem recipient, eo tamen dempto, ut si Balsamum vel oleum vulnerarium infuderis, supinum membri decubitum ægro imperes. Aliud adhuc præter jam dicta in telorum vulneribus (supra communium vulnerum symptomata) symptoma est, debilitas scilicet vitalium facultatum, quæ in istis multo maxima existit: quamobrem accuratiore tum in victu præscribendo, tum in restaurandis viribus, diligentia opus erit, maximè si fœtor aliquis, vel principia gangrenę, vulnerisque labiorum decoloratio apparuerint: vel ubi ulceris cum vulnere complicationem metuemus. Quamobrem in sanguine grumoso dissolvendo, ac alvo lenienda sedulam operam navabis. Quæ porrò ad vulnerum profundorum curationem requiruntur, ex generali vulnerum curandorũ methodo petenda erunt, qua observata, omnia vulnerum genera percurabis facile: namque tam perfecta est à Deo creata ars Medica, quàm quævis ars alia sit, verum quod non semper fine potitur, non artis, sed subjecti defectu hoc accidit, quemadmodum cum nodosum lignum enormiter secatur, non artis sed ligni causa id accidisse dicimus.

Cap. 17. *De telorum ferramentis latentibus extrahendis.*

EXtrahendorum telorum, quæ infixa corporibus intus hærent, duplex est modus: unus quidem per attractionem, alter per protrusionem seu impulsionem, quæ ambæ indicationes ea telorum forma petuntur: nam ubi teretes ac oblongæ telorum formæ sunt, per attractionem ea eximuntur: ubi vero hamis prædita tela fuerint, (quæ nunc vulgò barbulata vocantur) quia quo pacto ea retrò extrahantur, nondum inventum est, per impulsionem ea protrudere in adversam partem cogimur, similiter de sclopetorum glandibus, quæ in ossa ac ossium articulationes penetrarunt, eatrahendis, cùm nihil adhuc repertum in rerum natura sit, ferè ad occultas herbarum, ac radicum proprietates recurritur: sed quia eæ saltem valent, ubi extractio non per contrarium nisum impeditur, vulgatam medendi rationem tenere præstiterit. Nam quæ autor Herbarii de viribus radicum ac herbarum (quæ videlicet seras recludant, ac clavos extrahant, tum de gemmis prodidit) fabulosa sunt: nam horum omnium attractio similis est ei, quę in Herculeo lapide conspicitur, qui ferrum liberum attrahit quidem, non sic fixum: itaque hic distinctè loquendum erit. Etenim non inficias eo seras iis teclusas esse, clavos extractos, aliaque similia perpetrata. Verum hæc arte Magica præstita sunt, qua Magnes terrestris, cum magnete Firmamenti conjunctus fuit, sicque per eum non ista saltem, sed & hamata telorum ferramenta retrorsum educta sunt. Eadem ratione vires attractrices herbis, ac radicibus à Magis implantatæ sunt, dum ii simplicia ea cœlestibus astris subjecerunt. Quamobrem perperam ea istis concluditur, hoc hujus speciei individuum id præstitit: ergo omnia iisdem viribus pollent: nam nisi arte Magica constellentur, frustra eum effectum ab illis expectabis, quin & hoc observandum est, constellatas hujusmodi facultates successu tẽporis deperditas iri.

Veruntamen ut tandem de educendis hoc genus telorum ferramentis, ac sclopetorum glandibus aliquid in medium adferamus. Sciendum unicum restare iis de rebus remediũ, quod in quibusdã verbis constellatis consistit, quibus præsentibus nullo negotio, omnia telorũ genera duobus digitis ea vulnere eximere licet. Sed Sophistarum invidentia hanc artem obscuravit, ut quam sub pœna anathematis, ac ignis supplicii caverere interdictum esset: cùm tamen nullæ plane subsint præstigiæ, nulli exorcismi, nihil necromanticum, sed om nia sint naturalia, ac ex iis rebus quas Deus ad usum hominum creavit, parata: per quæ Divina miracula palam fiunt, sed ea est Ignorantiæ labes, ut Divina opera Dæmonibus, & vicissim, ascribat.

Jam dictum remedium si contemnas, ægrum necessariò excarnificabis: nam vel circumjacentes partes putrefacere prius oportet, vel secare (quo vel retrorsum educas vel propellas) necesse est, vel ipsa tela intus per quædam instrumenta confringere (quo per partes eximi possit) cogeris, verum quantis ista doloribus proficiantur, ii sciunt, qui in horum manus aliquando inciderunt. Ego certè non minus, quam isti hypocritæ, Divinæ voluntati obedire satago, nil tamen deterreor, quin iis quæ illi execranda putant, utar, ut quæ non prohibita esse sciam. Denique ad hujus tractatus conclusionem illud admonendum puto. Si præsentis tractatus canones observentur, ac ejusdem' præscripta remedia adhibeantur, telorum extractionem plus quàm, Chirurgorum instrumentis adjuvari, maximè si dolores ac phlegmones fieri prohibeantur, quæ tamen

men mala concitantur ab hujusmodi Instrumentis,

Peroratio secundi Tractatus.

Quod in præsentis tractatus proœmio monuimus, eum, scilicet, qui scripta in publicum emittere velit, sic de artis quam docet certitudine, veritate, constantia, ac perpetuitate scribere, ac certum esse debere, ut nullum hic dubium, nullam spem, vel persuasionem dominari, sed meram veritatem præcellere sciat. Hoc ipsum sine jactantiæ nota nosmetipsi de nobis gloriari possumus. Etenim quæcunque præsenti hoc nostro Chirurgico opere prodidimus, omnia ea longo usu certaque experientia comprobata esse, vel eorum quoque testimonio, qui nostra ope adjuti sunt testatum facere possemus. Itaque scripta nostra non tam ex nostra authoritate, quam operum præstantia fidem merentur, quæ laus, Divina gratia, nunquam ea, quod spero, destituet, quantumcunque æmuli ac obtrectatores nostri contra tumultuentur. Namque doctrinam nostram non quasi cereo naso præditam effinximus, ut pro libito eam cuivis torquere liceret, sed certam ac constantem: etenim non quod placeret, sed quod res ipsa doceret, scribendum nobis proposuimus, quod ea docendi ratio vel maximè Medica, id est, certa esset: Medicina enim non cerea est, non juncea, vel quę loquacitate compareur, sed talis, quæ experientia & usu nitatur ac constet, iisque comprobanda sit. Quamobrem de experientia, & quod ea fideliter à me scriptis mandata sit, jure gloriari possum, nec quisquam est, qui mendacii vel erroris hic nos arguere queat, cum non quà nobis videretur, sed quà, ars & experientia juberet, omnia ditexerimus, quod à paucis aliis observari videas. Et quamvis quod vulgò fertur, Margaritas non projiciendas porcis esse, nos à scribendi munere deterrere poterat; majorem tamen rationem publici commodi habere oportuit: nam etsi eorum qui ista contemnent, ingens erit numerus, erit tamen aliquis etiam eorum, qui ea amplectentur: etenim quemadmodum sanitas non omnibus, sic ars quibusdam nec competit, nec contingit: non enim qui speciosos oculos, vel aures habet, statim videt vel audit bene: sed Deus est, qui isthæc bona quibus vult, impertit, qui quibus Medicinam concesserit, eos quoque perfectos efficiet: contra qui sine Divino permissu Medicinam sibi usurpant, produntur non ita multò post. Qui non rogat, non accipit: qui non quærit, non invenit: non pulsanti non aperitur, inquit scriptura: itaque ab iis qui non orant, quærunt, pulsant, id quod habent auferetur, hoc est, nequitia illorum ultione divina tollitur.

Memoratas ergo ob causas secretiora, longo usu tamen & experientia à me comprobata, remedia hoc tractatu publica feci, non ignarus, quosdam pseudomedicos, hypocritas, & pharisęos in simili scripti genere laborasse, ac indies adhuc experto empyricum hujusmodi scriptum ab Empyrico ac hypocrita non vulgari nominis consarcinatum. Verum illi experimenta sua mirè paltiant, ac ad multa extendunt, iisque suam hypocrisin celant. Mira sanè res est hypocrisis, quæ non in aliquo mechanico artificio, sed in solis scientiis phantasticis locum habere potest: nimirum quòd hîc laborum nimium, lucri plurimum suppetat. Sic in medicina Empyrici hypocritæ sunt, qui uno experimento ad omne morbi genus utuntur. Cavendum itaque in omni artium genere ab hypocrisi erit, hæc enim unica omnium artium pestis est, quæ apud plurimos arti prævalet, quemadmodum & Hypocritas semper majoris quàm Christum & Apostolos habitos esse videmus, & scortatorem scortum publicum ardentius, quàm conjugem amplecti experientia docemur, qui error donec durabit, difficulter vera Medicina clarebit.

Interim lubens fateor, non exotica, sed domestica ferè remedia à nobis prodita esse, tamen hoc polliceri possum, ad vulnerum, tam cæsim, quàm punctim factorum, tum telorum ac glandium, perfectam curationem nihil hic desiderari: nisi forsan tuos proprios defectus, inexperientiam nimirum, experientię stultam persuasionem, opinionum portenta, nobis ascribere velis. Sed ab istis cavendum tibi est, utpote de quibus sit in extremo judicio ratio reddenda.

Tractatus Tertius. De Morsibus Venenosis, & ossium fracturis, aliisque ad vulnerum Chirurgiam pertinentibus.

Præfatio.

Præter armorum ac telorum plagas, hucusque pertractatas, aliæ supersunt adhuc unitatis solutiones, quæ nollibi rectius quam sub vulneribus collocantur, nam morsus Canis, vel alterius bestię, item ossis fractura, etsi vulnera verè non sint, tamen aliquid vulneribus simile obtinent. Sic quoque ambusta, cutis excoriationes, atque sanguis concretus (sive ex plaga, vel casu ex alto fiat) partiumque refrigeratio; ad Chirurgiam referuntur. Non sic gangræna, pestis, Antrax, Carbunculus, &c. ea enim mala rectius ad tumorum, ac ulcerum curationem, quàm ad vulnerariam Chirurgiam accommodantur. Quæ itaque præsenti tractatu docebo, ea omnia unà cum punctionibus & vulneribus absolutissimè cognosci à vulnerario medico, præcipio: nam horum absolutiorem notitiam, quàm Gangrænæ, Apostematum, Carbunculorum, &c. consequi datur, ut quæ omnia in naturæ possibilitate constituantur: nam omnia ea quæ extra hanc posita sunt, suis locis annotabimus. Hic verò ea saltem commemoraturi, de quibus astantes etiam judicare possint, an ad medicinæ possibilitatem accedant, nec ne, (hoc est, an salutaria vel lethalia, curabilia vel curatu impossibilia sint.) Nam in cæteris quibusdam etiam lethalia quandoque salutaria videntur, & vicissim: nam iis omne malum Medicamentis tolli posse falso persuasum est, unde postea artem contemptui habent Centauri isti. Verum hic observandum, in impossibilibus frustra laborari: itaque possibilitas Medicinæ norma constituenda erit, in qua tamen vita & mors æquè dominantur, itaque hanc præcavere, illam conservare Medici officium erit.

Hoc itaque tertio tractatu Remedia pro affectibus iis, quos commemoravimus ad vulnerariam Medicinam pertinere, scribemus: quæ quomodo ad nos pervenerint, ostendere tempestivum videtur: isthæc enim ulterius clam habere publici commodi causa nolui. Remediorum omne genus ab hominibus successivè inventum esse, sine dubio est: aliud enim casu, aliud inquisitione, ac industria repertum, ac publicum factum est, ad quos duos inventionis modos, *Lumen naturæ* quoque accessit, adeo ut & canibus certum fieret, lingendo vulnera eorum curari, ac homines qui hoc Lumen suspicerent, mira in morbis fugandis cognoscerent. Verum Pharisaici, hypocritæ ac literatores medici, omnia hæc remedia Lumine naturæ rejecto, ad se rapuerunt tandem ut jam vulgus nil commodi amplius sperare posset. Quemadmodum Christus in Evangelica parabola vulnerati in Hiericho, idem ostendere voluit: ibi enim etsi Sacerdos ac Levita etiam misericordiam exercere potuissent, unus tamen Samaritanus præstitit, causa est, quòd illis *Lumen naturæ* concessum à Deo non erat, huic

verò

vero à Deo Opt. Max. donatum, itaque ibi salus quærenda ægris, quæ ea à Deo reposita, id est il soli curandi officium præstare possunt, quibus Naturale Lumen datum est. Sic ubi Spiritus Domini non est, nihil spirituale efficitur: nam quæ sine illo fiunt, Prodigia à Pseudochristo sunt, uti & curationes extra Lumen Naturę factas, à Pseudomedicis fieri dicimus. Itaque uno verbo dicam, Remedia nostra per Samaritanos, hoc est, veros Medicos ad nos pervenisse.

Veruntamen hi quandoque in usu, & adhibendorum exerci- remediorum ratione non parum aberrant, ob tationis nimium defectum. Medicinæ enim & diuturnam & diligentem exercitationem requirit: nam remedia non in uno, vel aliquibus, sed in centum vel pluribus etiam ęgris experta ac comprobata esse necesse est: qua in re summa diligentia ac observatio requiritur, ut nimirum morbi natura, & ad remedium habilitas & dispositio accurate cognoscatur, quam naturæ ac morbi cognitionem, qui sibi comparaverit, jam medici nomen immeritò usurpabit. Mihi sane plurima hujusmodi remedia, à vilibus ac imperitis hominibus communicata sunt, qui ipsi cùm in adhibendis iis peccassent, fine sperato frustrabantur. Ego verò eorum usum longa exercitatione edoctus, iis postmodum optimo successu utebar. Adeo ut non immerito me horum experimentorum Correctorem, ac examinatorem gloriari possim, quique eorum legitimum usum ostenderim: nam apud Pseudomedicos, neque exercitio, neque usu satis comprobata extabant: cujusvis enim remedii comprobatio sufficientem requirit numerum ægrorum, ii interim re non satis cognita, tumido spiritu scripturiunt, totosque codices nugis suis replent, verum ô miseram scriptionem, quæ ante sufficientem experientiam prodit, nemo Chronica de factis scribit, quæ nondum contigerunt, sic autores isti nunquam tantos remediorum cantones comportassent, si de iis saltem quorum usum cognitum habuere, scripsissent: sed stulti de rebus futuris sibi scribendum putarunt.

Veruntamen quia diuturna experientia horum loquacitatem usu longè superat (nil enim verba inania ad sanandum conferunt) hanc explodere, ac in ejus locum experientiam substituere æquum videtur. Etsi enim plurimi hoc ægrè ferunt, me meis principiis per veterum autoritates eadem non conciliare, mea parum refert, cùm antea eam mihi rerum experientiam tribuam, qualem nemo veterum habuit. Etiam hoc experientiâ didici speculationes quibus isti se macerant, nil ad Medici perfectionem facere, sed artem solam. Ars autem ista experientia est, non speculatio, quæ ipsa Theoriam præcedit: nam ubi quid expertus fueris, tum demum ejus naturam contemplari conveniet, & post hanc iterum experiendum. Hæc vera Empyria est, non Chirurgorum ac tonsorum vulgarium, sed artificiosa. Nam Medici Theoria Experientia est, &c. Sequitur jam descriptio eorum vulnerum, quæ sine telis Inferuntur, quæ & Diætæ formulam ac curandi rationem continebit.

Diata ratio Horum Vulnerum. Demorsorum à Canibus Diata ratio.

Victus ratio quam præscribimus, etsi in omnibus morsibus observandum est, Canum tamen rabidorum morsus eam accuratissimam desiderant. Summe autem in hac spectandum erit, ut Bilis seu Choleræ rabiem attemperemus, ne ea radices agat. Namque ut primum quis à cane demorsus est, statim Caninæ rabiei natura occulta quadam vi, Cholerę communicatur, quæ furere incipiens, omne genus Biliosorum morborum excitat. Verum hic nil admodum laborandum, quod in Biliosis alias factitant Medici, sed sufficit Frigidam frequenter propinasse, ac revomuisse, tum à vini potu prohibuisse. Neque est ut metuas, ne potus altius venenosam materiam deducat: nam vel jam deducta est, antequam diætam præscriberes, vel nil amplius vereri opus est. Exhibebis itaque præter aquam, si ita videatur, Cerevisiam, vel potiones paratas ex pomis, prunis sylvestribus, vel oxyachanta. Cibus erit Brassica, muria condita, & omnia refrigerantia, tantâ copiâ oblata, ut revomant.

Utile quoque fuerit folia Rosarum & Senę, ad s. q. in sero lactis incoxisse, ac addita pauca Benedicta Laxativa in potu frigidè exhibuisse. Nil tamen est quod vulgatum Medicorum dictum te remoretur, cum dicunt, Senam Melancholiam educere, sufficiat tibi scire, materiam peccantem in hoc affectu per eam dejici, sive ea Melancholia est, sive quid aliud. Acetaria quoque cum multo oleo, Acetum rosaceum, in quo conservæ Rosarum modicum dissolutum sit, prosunt maximè ubi sevit malum. Cavendum etiam unice erit, ab aromatum ac odoramentorum usu, maximè ubi ea calida fuerint. Ubi febris crescere inceperit, Acetum rosaceum cum succo oxyacanthæ in potu dabis: nam tum de rabie ingruente metus est. Sciendum quinetiam est, hoc modo vulneratos Caninam plane naturam induere, itaque duram illis medicinam competere: optimum igitur erit eos aliquandiu in frigidam immersos continere.

Observandum præterea, demorsos non omnes rabiosos fieri, sed aliis quibusdam morbis corripi aliquos, maximè qui natura Biliosi non sunt: intentum ergo medicum esse oportet in ægri complexionem, ut qui morbi illi ingruant, discernat.

A Serpente, Vipera, lacerta vel alia venenosa bestia demorsis, qua victus ratio præscribenda.

Venenum bestiarum, sive punctione, sive morsu, casu vel ira, quod pejus est, pessimum per exorcismos communicatum, deletur si in cibo offerantur ea, quæ cordi, Epati, ac Ventriculo confortandis appropriata sunt: nam cùm Venena principes maxime partes petant, eas munire, confortare, ad frangendam illorum malitiam necesse erit. Quare ubi venenum Cor petere ex signis cognoveris, exhibebis Oleum in quo calybs candens aliquoties restinctus sit, ad lib. j. pondus, cum pulver. Corall. rub. ℥. ij. El. de gemmis ʒ. ʃs. singulis vero dieb. quinquies bibet æger, prima vice tepidum, postea frigidum.

Potus alias erit Vinum rub. astringens calybeatum cum modica Theriaca, singulis vero vini haustib. ʒß Corall. rub. admiscenda, hocque potu utendum, donec salutaria signa appareant. Quod si inter Olei usum sitis inexhausta excruciarit, Lac calidum cum pul. Corall. dabis Laudanum vocatum Arcanum nostrum, quod omnia ista superat, ubi mors in propinquo est, suo capite describemus. Nos, quidquid aliis videatur, Philonium Persicum dum oleum bibitur, datum, mirifice caput aliasque principes partes tueri testamur. Sciendum etiam, sitim immensam, quæ crescentis & cor petentis veneni certiss. argumentum est, quia potu restinguere non datur, extrinsecus adhibito Epythemate ex aceto Rosaceo cum Camphora, & Sandalis parato, attemperandam esse. Quæ ad victus rationem pertinent ultra, suo capite annotabuntur, hic scire sat est, Tenuitatem victus primarium scopum esse.

Fractis ossibus ac Sanguini concreto qualis diata conveniat.

Potus & cibus in fracturis indicationem singularem non habent, saltem hoc cavendum in hoc malo, ne calida victus ratio calores ac febres faciat & augeat: frigidiori ergo diætæ intendendum, quę & modica sit, & ad roborandas vires comparata.

Grumoso verò ac intus concreto sanguini dissolvendo, cibus convenit, cui aliquid purgantium medicamento-

mentorum adjectum sit, ut Ptisana cum Rhabarb. vel rad. Asclepiadis, aut fol. Senæ, Terebinth. vel Lacca. Sic cibariis Mummiam ac Reon Ponticum utiliter incoquemus. Verum medico prudenti ac provido, moderabitur mali magnitudo, ut præterea specialibus regulis nil opus habeamus.

Ambustis, quis victus exhibendus.

Ubi adustio lethalis non est, nil admodum necesse habemus accuratiore diæta ægros macerare. At ubi mortis periculum imminet, ea contemnenda non erit. Itaque extrinsecus imponenda, quæ calorem extra attrahant. Sin malum in tantum auctum est, ut ea non sufficiant, per intrefecus exhibita, is quoque restinguendus erit, dabimus itaque succum Sedi cum aqua mixtum, vel succum cancrorum fluvialium extractum cum aqua fl. tiliæ, aut simill, &c. Aceto quoque rosaceo, uti dictum est, utemur, donec periculi magnitudo imminuta sit.

Refrigeratorum victus ratio.

Qui ob refrigerationem de gangræna periclitantur, adjuvantur maximopere Rosaceo aceto, & pipere longo, unà cum vino generoso, in potu datis: & ea conducunt, si cibaria iis quoque condiantur. Qui verò jam morti propinqui sunt, Aqua vitæ cum Theriaca & radice tussilaginis contemperatâ, sunt nutriendi, iisque in satis magna copia utendum. Ubi ista ad manus non sunt, Zinziber. Caryophill. Cardamom. Grana Paradisi, &c. vino incocta, ac calida pota, proderunt maximè, si dein ad sudandum se composuerint, quo frigus extrà ferri denuo possit.

Cap. *De morsu Canis rabidi.*

Canum morsus triplices sunt: Rabiosorum, Iratorum, ac Ludentium. Omnium periculosissimi Rabidorum sunt: nam rabies per morsum ad interiora fertur, sicque duplex malum junctum est. Post hos iratorum morsus periculosi sunt: nam & ira cum vulnere jungitur quoque, unde venenum existit. Sine insigni periculo sunt, qui à ludentibus inferuntur: namque curationem facillime recipiunt. Idem judicium erit de morsibus Luporum, Aprorum, ac similium bestiarum, verùm omnes ii ad Morsus iratos referendi erunt, eodemque quo canini modo curandi.

Rabidi verò homines efficiuntur, ex morsu rabiosi canis hac ratione. Canis rabiosi omnes cogitationes, omnisque malignitas, dum mordet, ad hominem, atque locum in quem morsum infert, intentæ sunt: vicissim homo dum mordetur, metuit, omnesque speculationes ad eundem locum refert: etiam morsus tempore eodem in loco sunt, ac junguntur canis imaginatio, ac hominis speculatio, atque tum hæc ab illa per contagium inficitur, quemadmodum fumus seu exhalatio jucunda à fœtida corrumpitur: nam etsi imaginationes istæ tactiles non sunt, sunt tamen corporeæ (id est, aëreæ uti ventus) atque sic earum mixtio accidit. Imaginatrix seu phantastica facultas interim in homine, Magnetica quadam attrahendi virtute pollet, qua alias imaginationes (ut caninas in hoc casu) ad se attrahit, non aliter quàm colorem ac sonum, quem alter communi sensu percepit, alter per visum ac auditum in se recipit, eodemque reponit. Sic præsenti in casu Imaginatio humana, per vulnus attrahit caninam imaginationem venenatâ, atque vicissim ab ea inficitur, ejusque naturam Induit. Nam quemadmodum aquam multam, pauco croco tingi videmus, sic hominis totam rationem, à canina phantasia corrumpi putandum est.

Hæc humanæ rabiei origo est, quę his signis cognoscitur. Canum instar obvios mordent, canina appetentia corripiuntur, aliisque malis exagitantur, quæ à nulla causa intreseca excitari possunt, sed à sola ista quam dixi prava imaginatione. Quamobrem morbus iste naturalis nullo modo dicendus erit, imò naturæ adversiss. appellandus, neque morbus solum, sed & omnia ejus symptomata, calor, phlegmone, intemperies, &c. Quin & ii qui supervenient morbi, diversiss. sunt ab iis, qui aliis vulneribus junguntur. Itaque in curandi ratione, tantum à vulgato modo declinabimus, quantum hoc vulneris genus, cum suis symptomatis, ab aliis evariare videbimus.

Itaque in curanda rabie, primum scopum esse Bilis evacuationem superiora testantur: verum cùm cholera in tantum inficiatur in rabie, ut nisi eam detrahas, summum periculum metuendum sit. Eam non per alvum solum, sed & supra vacuare oportebit, quantò valentius, tantò melius: nam hic mediocritas nil promovet. Purgandum verò per ea quę bilem solam, eamque potenter trahunt; ut sunt Rhabarbarum, Colocynthis, Agaricus, succus corticis sambuci, Esula, &c.

Interim etiam dum Bilis ex toto vacuatur, parti prospiciendum quoque erit, quæ affecta est. Utilissima autem ad hunc scopum erunt, ea quæ Paronychiis sanandis adhibentur: ut sunt de stupefacientium genere Sperniola, Oleum Mandragoræ, &c.

Quibus tantisper utendum erit, donec dolorem sedatum esse cognoverimus. Vulnus verò ipsum Emplastro sticțico (cui tamen pix Græca admixta non sit) deligandum. Hisce tribus remediis, Carattico nimirum, Emplastro sticțico, ac Anodynis quemvis canis rabiosi morbum percurabis; facile Observandum tamen, rabiem, quæ difficulter cedit, opiatis exhibitis medicamentis (inter quæ Sulphur vitrioli chemico modo paratum, aliaque multa numerantur) sedandam atque curandam esse, quidquid deblaterent contrà vulgares Practici. Descriptiones purgantium, opiatorum, ac stupefacientium remediorum, etsi plurimæ annotari possent, sufficit tamen simplicia, ex quibus ea componūtur, ostendisse, compositionē enim usus ac exercitatio ipsa docebunt.

Iratorum vero canum morsus, sciendum intrinsecus assumptis medicamentis nil opus habere, sed extrinsecus jam commemoratis facile percurari. Ludentium autem morsus curabis vulneris simplicis instar; quemadmodum II. Tractatu jam ostendimus. Catholicum tamen in omnibus canum morsibus esto, Emplastra primum locum in iis curandis obtinere: dein Choleræ rabiem per opiata temperandam esse: tum cavendum maximè, ne vulnus sive morsus, in aliud genus morbi, ut ulcus &c. abeat.

Cap. 2. *De Morsu Serpentis, Viperæ, Lacertæ; similiumque Bestiarum.*

Singularem quandam malignitatem obtinere, hoc genus vulnera observandum. Quæ omnia in duplici differentia reperiuntur. Nam vel ex ira, cum irritantur, ex Rabie, dum conjurationibus, id est Exorcismis urgentur. Itaque iratarum serpentum, ac viperarum morsus, quia ipsis & ira, & venenum à natura implantatum est, morsus seu vulnus quoque naturale habendum est. Verum quod à Conjurationibus ortum haber longè est à natura alienum. Etenim nihil quod secundum naturam est, exorcismis vincitur: nam natura iis non subest: sed id quod conjurationibus cedit, incantatum est, & id quod ex incantatione adest, Exorcismis pellitur, Hinc venari licet causam, quamobrem quædam viperæ Exorcismis domentur, quædam non: & cur quidam serpentum domitores, optato fine potiantur, alii minus. Nam exorcismus unionem spirituū desiderat, qui ex corpore noo pelluntur, nisi per jejunia & preces, id est, per Divinam virtutem ac fidem, cui nihil denegatum est, sine qua quæ fiunt conjurationes, exorcismi ver non sunt, sed inutiles, quibus exorcista cùm multum tribuat, nihil tamen efficit. Sciendum ergo viperas dum conjurantur, in rabiem agi, non aliter quàm porci

porci in Evangelio, qui dæmonibus obsessi erant, quos eo ablegaverat Christus: nam in viperis dæmones habitant, qui per exorcismos fatigati, ipsas in rabiem agunt, ac exagitant: ex qua dein venenosissimi morsus oriuntur. Et ut summatim dictum, nil conjurationibus domatur, quod dæmone obsesso non sit, vel ut ipse exorcista dæmonium habeat oportet: habent autem serpentes dæmonia in se, quæ tractari se patiuntur, non ex vi Exorcismi, sed spe occasionis, ad majus malum comparandum.

Itaque observandum in rabiosis istis morsibus, (cum demorsa pars colorem, figuram, &c. viperæ quæ momordit induat) præter naturalem quandam affectionem adesse, à dæmonibus conjuratis inductam, sic porci illi, qui à dæmonibus obsessi in mare se præcipitarunt, si aliquem momordissent, morsum inflixissent contra naturam, quemadmodum de serpentibus dictum jam est. Quin & hoc contradictione vacat, rabiosos canes à dæmonibus exagitari (unde deinde homines demorsi rabiem incurrant: quia enim canibus non raro homines plusquàm pauperibus ac mendicis benefaciunt, ac misericordes sunt, non dubitandum est, ad ultionem hujus peccati, Deum Opt. Max. canibus dæmonia immittere, hæc etsi capite priore annotanda fuerant, quia tamen illic naturalia tantum tractavimus, hunc in locum reservare maluimus. Conjecturam itaque de tali dæmonio facere poteris, si præscriptis remediis nil concedat malum. Contingit etiam non raro Lupos inveniri, qui homines simul ac jumenta mordeant, lanient, ac devorent, non Luporum more, sed planè dæmonica specie, ut jam dubium non sit, à dæmone obsessos esse: nam & reliqui lupi eos avertantur & fugiunt, quemadmodum & nos à dæmonibus obsessos homines devitamus. Etenim cùm venationibus nimium indulgeant homines, animarum etiam salute posthabita, credendum est, Divino permissu hæc accidere, quare quare in omnibus mediocritas observanda, & meliora semper priore loco absolvenda Quæ istis in rebus dubitatio alicui succurrere posset, hoc arguméto facile tolletur. Etenim cū hominū corpora à dæmonibus obsideri videamus, quis dubitet, bestiarū, maximè Serpentū, quibus Deus suo ore maledixit, a spiritibus malis occupari? Itaq; studiose cavendum ab obsessis istis animalibus: nam dæmones ea tractabilia, & hominibus morigera faciunt, quo ipsi tandem eorum imperio potiantur. Verum ut de naturalibus tandem iterum loquamur, considerandum quomodò venis læsis venenum in corporis intima penetret: nam aperta aliqua vena, per venenosum hujusmodi morsum, statim juxta venæ rectitudinem, per contagium intro serpit venenum, quod si itaque caput ea vena respiciat, in cerebrum: sin pectus, in cor: sin hypochondria, ad hepar statim venenum fertur; unde periculi magnitudinem dein metiri in promptu est. Quare malo huic præcavendo ac curando, utile erit statim per assumpta, cor ac principes partes munire ac roborare: Extrinsecus vero vulneri attrahentia, ad oras vero vulneris Defensiva applicare, veneni inhærentis, ac phlegmones quæ accessit gratiâ. Cæterum ubi ea per malignos spiritus facta sunt vulnera, quomodo curanda sint, hic à me non docetur, sed saltē ubi naturalia sunt, quæ experientia didici prodesse, propono.

Medicamentum intrò assumendum tale est: ℞. *Metridatii ℥ij. Theriaca bona ℥j. pul. Coralliorum rubeorum ℥ij. ß. detur quantum necessitas postulare videbitur: nam vera dosis non nisi experientia addiscitur.* Quod si hæc parum proficiant, dabis aurum Diaphoreticum, vel laudanum, materiam perlatam, vel gemmam dissolutam: hæc namque summa sunt istis malis secreta in quibus certam [illegible]is spem ponere potes.

Exterius vulneri commodissimè impones, ℞. *Emplastri stiktici ex Lytargiro, gummi & mumnia confecti quartarium j. gummi ℥ij. mixta demum coquantur in Emplastri formam.* Hoc emplastrum juxta communen canonem impones, ac deligabis, donec in melius inclinare vulnus videbitur: tum enim sufficier simplex sine gummi adjectitio usurpare. Optimum verò fuerit, celerrimè omnia adhibere, propter celerem veneni motum. Defensivum quoque remedium, toti membro affecto impositum plurimum juvabit, parabitur autem ex fl. Verbasci, hyperici, Ruta, Rosis, in aceto ad tempus maceratis in Sole, epithema hoc calidū lineis pannis imponetur, donec intéperies, phlegmone, &c. in totū recesserint.

Quæ à spiritibus fiunt vulnera, curandi consilium apud me nullum invenêre adhuc: unum hoc scio & moneo, ab exorcismis abstinendum esse: nam etsi non inscius sim, non nisi naturaliter venena transire in corpus vulneratum, tamen interim ista persuasio apud paucos exolevit. Itaque Deum propter superstitionem istam, multa dæmonibus concedere credendum est. Nam uti Scortatori scortum, Aleatori talum, furi occasionem, prædoni viatorem: sic Exorcistæ spiritum suum offerri divino permissu (ad induranda corda infidelium ac flagitiosorū) manifestum est. Verum ista opera suum quæque artificem judicabunt, ac testabuntur in novissimo die.

Cap. 3. *De Areanorum, Rubetarum ac similium animalium Venenis.*

PRæter hactenus memoratas bestias, alia supersunt animalia, quæ etsi vulnus facere non sufficiant, tamen veneni sui contractu aliquid huic simile efficere possunt. Itaque venenorum imprimis natura, ac diversitas consideranda, tum in animalibus, tum in terræ nascentibus, quorum cùm infinitam varietatem existere non inscius sim, aliquorum ut Rubetarum ac Araneorum, &c. ut quorum natura mihi perspectior est, describere operæ pretium putavi: nam eorum quorum natura mihi incognita est, non meminisse præstiterit, quòd de iis nihil experientia didicerim.

Hoc unicum de venenis pronuntiare possum, nemini adhuc eorum naturam exquisitè cognitam esse, adeo ut dicere ausim, experientià me didicisse aliquod veneni genus existere, à Theriaca Invictum. Quid de ipsorum diversitate dicam? Scorpio veneno inficit, sed sui ipsius mali remedium est, an vero aliquod huic simile invenias. Arsenicum & idem interficit, non tamen seipsum curat. Sic Mercorius venenum est, multis tamen medicina, ut jam ista enumerare nil attineat, cùm impossibile sit omnia memorare: quoniam omnibus venenis, quævis alexipharmaca non repugnant. Ego quæ usu ac experientia addidici, contra Araneorum, Rubetarum, ac Salamandræ venena facere fideliter proponam. Verum Salamandram paulo aliam curationem obtinere puto: nam nullum umqnam ab ea demortuum vidi, sed Chemistas quosdam scio, qui cùm tincturam quandam, ad Rubrum ei inesse crederent, eam fictili cui canalis ferreus adhærebat inclusam igne urgebant, denique per canalem illum Mercurium infundebant, unde postea fœtor, seu halitus venenosissimus prosiliens, sic miseros illos auriquærulos inficiebat, ut quandoque cum facie totum corpus intumesceret, non raro etiam mors subsequeretur. Pro hoc mali genere quod expertus sum curare, breviter & quantum Chirurgicum negotium patitur, annotabo. Ad hoc caput tanquam ad summum genus referendi erant omnes ii morbi, qui in aurifodinis, ac fusoriis tabernis ob metallorum venenosam vim, endemii habentur: verum quia singulari, & ad hoc deputato libro (de morbo metallico. seu subterraneo, *Berg kranckheit*) tū in minori Chirurgia, omnia huc pertinentia absolutissimè docuimus, eò diligentem lectorem remittendū putavimus.

Remedia itaque ad Aranei, Rubetæ, ac Salamandræ venena præstantissima sunt Terra sigillata, & Solis axungia: hæc in Salamandræ, illa in Araneorū ac Rubetarū venenis, posterius remediū suo capite, id est, sub titulo de Arsenici ac Mercurii veneno tollendo, annotatum reperies,

hîc pauca quædam de terra sigillata observanda ostendemus. Terra Sigillata nostra, non ea est officinarum vulgaris, ex luto albo eloto parata, qua omnes totius Germaniæ ac Italię, imò Europæ officinæ scatent: non enim tam copiosa extat vera, ut omnibus ubique ac semper eam nancisci promptum sit. Nam hæc terra subtilis est, ac Mineralibus annumerata, metallorum instar subterraneos ductus, ac venas obtinens, inventu difficilis, cognita paucis, multis prædicata, ea in trociscos minutissimos redacta sigillo notatur, ac *Terra Sancti Pauli* nominatur: quæ quia etiam jam adulterari cœpit, ex præscriptis notis censenda erit. Bis mihi eam videre licuit, semel in Croatia apud Arabem quendam agyrtam: tum apud Siculum quendam rerum Metallicarum peritum, ad Mariam Lauretanam, quæ suos ductus, tanquam metallum obtinebat. Sed hanc nostram paucitas, ac pretium, illius vero copia obscurarunt, dolendum tamen, quòd neque Germaniæ, neque Italię doctores Medicos, tantum adhuc didicisse, ut suum lutum, à vera sphragyde antiquis tantopere prædicata, discernere possint.

Usus terrę sigillatę nostrę est, ut ea cum sputo in pulviculam redacta, Aranei ac Rubetę veneno imponatur. sanat sine periculo, non ista solum, sed & aliarum venenatarum bestiarum morsus, si initio statim adhibeatur. Axungia solis intrinsecus & extrinsecus usurpatur, si Salamandra momordit vel læsit, exhibetur fere in vino dissoluta bibenda, &c.

Cap. 4. *De ossium fracturis curandis.*

CAusas fracturarum ossium, scribere nil admodum referre puto, cum externas ac violentas eas esse omnibus manifestum sit: nam quemadmodum calybis sic & ossis fractura vehementem causam desiderat. Fracturæ vero origo ea est, quod ossium substantia instar Talci vel Auripigmenti assellata seu foliata existit, unde ea non per transversum solum, ut calybs rumpuntur, sed & per longitudinem finduntur. Verum de curatione potior nobis sermo est, in qua considerandum læsa quoque sit cutis nec ne: nam ubi ea integra adhuc est, accurata operatione opus est, ut singula iterum suum in locum reducantur, quo facto, tum demùm ad ea quæ ossa conglutinant, progrediendum erit. Sin ossi fracto vulnus quoque complicetur. Emplastris ac Oleis Traumaticis unà cum fracturas glutinantibus medicamentis utendum erit. Constitutę ergo jam duplices fracturæ, earumque duplex curatio: simplex scilicet, & cum vulnere complicata. In omni vero fractura, bis in die deligandum esse præcipimus, omninoque spleniis ac ferulis abstinendum, verùm nostris utendum instrumentis, circulo nimirum trochleæ incumbente, (quem modum quosdam ex discipulis nostris docuimus, aliàs scripto explicatu difficilem) quo commodissime omnem fracturam repositam suo legitimo in situ conservabis. Nam hoc Catholicum in fracturis putamus, sive sint cum vulnere complicatæ; sive non; ut scilicet quotidie bis ipsa deligetur, (ad eventandum nimitum calorem) loco non moveatur, ferulis non cingatur, &c. Quæ si non observentur; varia subsequuntur mala, phlegmone, putredo; post hanc gangręna, non raro etiam mors, pro loci nimirum diversitate, & morbi magnitudine, auctis & imminutis omnibus. Intemperies itaque omnium maximè præcavenda: nam eam subsecuta putredo difficulter solvitur, sed ferè in Fistulas ac ulcera profunda, & fœtida abit, præcavebis autem commodissimè, si dierim bis malum inspicias, nec tertio die deligaturam intermittas; quod Chiturgorum vulgus factitare solet: nam etsi aliquos eo modo curaris, præstat tamen majoris mali devitandi causâ nostram methodum sequi.

Ferulis vero abstinendum eo nomine præcipimus, quòd iis uti sine commotione, ac repositi ossis dislocatione non possimus. Ad hæc ferularum usus, fortem deligaturam requirit, fasciarum quoque copia, phlegmones atque intemperiem necessario quasi facit. Quin contingit non raro tumorem ex phlegmone ortum, mane in se residere, ex quo non potest non fascia laxari, ac os repositum dislocari. Itaque propter duo hęc incommoda, intemperiei nimirum phlegmones, ac putredinis concitationem, tum fracturæ dislocationem, (ex qua claudicatio vel intortum membrum sequitur) ferulas necessario rejiciendas putamus. Cætera quod attinet, scias, non usque adeo excellentis artificii esse fracturam curare, maximè in juvenibus, in quibus unica Symphiti radix contusa, cocta & imposita callum facit: sic Aristolochia, serpentaria, ac Traumaticæ herbæ quævis vino incoctæ ac impositæ sufficiunt.

Est præterea herba quædam, Herba Sophiæ dicta nobis, quæ tam cruda, quam cocta omnem fracturam sanat. Idem de nostris Oleis, Balsamis, Unguentis, Emplastris, Traumaticis tibi confidentissime polliceri poteris, saltem ut præscriptos canones observes: namque natura levissimo auxilio adjuta, plurimum per se efficit. Duo præterea in fracturis studiose spectanda erunt, nimirum ut vulnus cum fractura complicatum post ossis repositionem demum curemus, sicuti vulnus curandum præcepimus, dein agamus per Symphitum, Aristolochiam, &c. uti diximus: semper vero mane ac vesperi deligemus. Tum ut Ecchymosin (de qua capite sequenti) si qua fiat, ex qua Tussis, Sternutatio, Punctorius dolor. &c. oriuntur, quam citissime solvatur, ac ex corpore depellatur. Sciendum quinetiam est, naturam in locandis ac reponendis quibusdam ossibus, ut costis, &c. nostrà ope minimum indigere, in aliis, ut artuum, &c. nostrum accuratum auxilium desiderare. Symptomatum autem, ut caloris, tumoris, &c. ex quibus putredo, curandorum hæc ratio est, ut Oxyrrhodino calido restinguantur, ac oleo hyperici, vel florum Verbasci, (quemadmodum in Oleis vulnerariis docuimus) ac similium tumor discutiatur: nam cętera primarii scopi, ultro secum trahunt, ut de iis multum disserere nil opus sit. Sin, quod ob medicorum imperitiam frequentissimum est, Ignis sacer, ulcus cacoëthes, vel fistula, &c. subsequatur, sciendum nil spei amplius superesse, sed vel membrum amputandum vel certissimam mortem expectandam esse. Denique observa, idem plane quod de fractis ossibus diximus, in comminutis ac contusis judicium esse, nisi quod hîc ossa libera plane removenda pręcipiunt Chiturgi.

Cap. 5. *De curatione ecchymomatis,*

ECchymosis seu Ecchymoma, causas caracticas habet, ruptionem, contusionem, casum ab alto: nam istis de causis sanguis extra vasa effusus, in parte dolente colligitur, in grumos abit, ac tandem putrefactus, vicinas partes erodit, ac ulcus facit, pro loci natura varium. Itaque Ecchymomatis primarias differentias nos statuimus à partium diversitate, ut aliud sit partium internarum, aliud externarum ut artuum, &c. hincque duplex quoque nascitur curandi ratio, Nos ambas seorsim paucis absolvemus. Sanguis concretus exteriorum partium uti periculo plerumque vacat, ita in interioribus collectus, propter apostemata, quæ minatur, ferè mali majoris author est, itaque & propter hæc, tum propter impendentes obstructiones, in omni etiam levissima ecchymosi interna, de dissolvendo grumo, sine mora cogitandum est. Sciendum quoque in contusione tam artuum quam viscerum semper de mundando ac expurgando sanguine consilium ineundum esse: nam semper (nisi forsan admodum juvenibus) majus aliquod malum in propinquo est, nisi hoc fiat: sin

preste-

præstetur, jam omnē procul est periculum. Itaque semper primo grumi dissolvendi, digerendi: nam iis manentibus, si curationem conficere pergas, Ignem sacrum, putredines, inflammationes, &c. excitabis, malæque medicinæ, quæ ferro perficitur; autor eris.

Dissolvendorum autem grumorum duplex est modus: per interiora remedia alter, alter per extrinsecus admota, tam in interiorum, quàm artuum, ecchymosi.

Oleum ad Sanguinem concretum in artubus.

Recipe fl. Verbasci M. j. Fl. Hyperici M. iij. Rad. Asclepiadis M. ß. Mummia ℥j. ole: olivarum recentis lib. ij. Terebinthina lib. j. Vini rub. opt. sextarios duos, coquantur omnia per horas vij. post vase vitreato probe occluse macerentur ad solem ad tempus, ac exprimantur, & habebis oleum ad hoc malum incomparabile, si eo pars affecta ungatur mane & vesperi.

Pulvis ad dissolvendos Grumos Sanguinis circa interiora collectos.

Recipe Rhabarbari electi ʒ ij. Mummia ʒß. Lacca rub. Spermatis ceti ana ʒ j. Boli Armeni, Terra sigillata ana ʒ ß. rad. hyrundinaria ʒ iij. fiat pulvis subtilis, exhibeatur ʒ j. in aqua fl. tilia vel consimili. Valet ad ecchymosin, tam intrinsecam quàm extrinsecam tollendā: nec est ut plura remedia requiras, duo hęc nunquā te, etiam in summo periculo destituent, certo scio.

Cap. 6. *Ad Ambusta ex Lignorum flamma.*

ADustionis differentiæ variæ sunt, atque hinc ejus curandi rationes diversæ. Nam quemadmodum medicamenta ad solem cocta alias vires adipiscuntur, quàm ad ignem parata: alias ad flammam alias in prunis cocta, utque alia est suphuris, alia aquæ vitæ, alia lactis, alia mellis flamma in præparandis remediis: sic adustiones à flamma simplici, lacte, aqua, pulvere tormentario, sulphure, metallis, fulmine, fulgure, &c. aliæ sunt ab iis, quæ à vapore, metalli fusionibus, aqua salis, vitrioli, Aluminis, &c. fiunt, imò omnes à se invicem diversæ putandæ sunt diversamque curationem requirunt, quam etiam commodioris doctrinæ gratia, suis distinctam capitibus proponemus. Et flammæ simplicis lignarię curatio quidem talis est. Primum omnium calorem, ad exteriora attrahes hoc modo. Recipe Butyri recentis, quantum sufficit, calefiat, calidissimum aquę frigidæ infundatur, ac agitetur, donec nivis instar inalbescat, post abjectā aquā servetur ad usum, in forma unguenti, valet ad omnem adustionem simplicem à ligno, Lacte, Oleo, Butyro, Resina, &c. factam. Usus tempore quotidie bis, ter quaterve, aut pluries locum affectum, eo peunges studebisque semper pinguem ex butyro servare partem affectam, nec unquam patieris exiccari, donec plane percurata sit, hoc unguento quemvis maximum calorem facillimè extrahes: quin ubi adustio tanta fuerit, ut ulcera fiant, sufficies si Emplastro stictico jungatur, nec opus est multum aliis insudare remediis inquirendis, hoc unico, sed certissimo, tuto contentus eris. Observabis tamen in adustione per pingues res, ut Oleum, Butyrum, &c. factas, majorem paulò Emplastri, stictici usum requiri.

Cap. 7. *De adustione ex metallis, aquis mineralibus, ac similibus curanda.*

MEtallica ac Mineralia, singularem quandam veneni communicandi rationem obtinent, ipsis à propria natura implantatam, atque hinc propriam quoque curandi methodum, quę etsi ad omnia metalla generalis est, in particularibus tamen quandam diversitatem observat; nam restinctio caloris diversa est, in Mercurio, Sale, Vitriolo, ac Alumine, tum in rubigine, quibus etsi ea, qua ad simplicem adustionem pręscripta est (priore capite) etiam convenire possit, tutior tamen est, quam post annotabimus. Venenum de quo diximus, metallis peculiare similem quodammodo pestem adfert, ac Rabiosi canis venenum; itaque non solum de calore extrahendo, sed & de veneno extirpando, cogitandum, namque ipsum quod à Vitriolo, Alumine, Sale, ære, &c. generatur, fere ulcerum, quę cachoëtę vocantur, causa existit, non raro quoque lepram faciunt: Lepram non veram quidem, sed spuriam, legitimæ non absimilem, à quo totius temperatura dissolvitur. Ad extrahendum autem, ac restinguendum calorem, seu ustionem Metallorum, ℞. Adipis suillæ, id est, lardi quantum sufficit, liquefiat ac incalescat, post calidiss. infundatur in aquam Solani, agitetur dum consistentiam unguenti nactus fuerit, hoc unguento perunctum malum, sine aliorum remediorum accessione percuratur.

Ubi à Mercurio quis ustus est, locum affectum in lacte calidissimo intinctis pannis, vicies vel ultra fovere convenit, sic ut ubi refrixerit semper immutetur, post unguento ex Butyro parato calorem extrahere, Emplastro de Colophonia, cicatricem facere oportebit. Hic ustionis modus rarus est, contingit tamen si Amalgamata quę vocant parentur. Singularia hic affectus symptomata habet, Odontalgiam ac Tremorem; quæ abstinentia à contactu Mercurii, usu Aquæ vitæ in lotione manuum, tum gargarisatione seu oris collutione, cum aqua Lavendulę, sine negotio curantur: frequentia hæc sunt iis, qui Cinnabarim parant, Mercurium per descensum pręparant; Metalla separant, aliisque Metallorum artificibus, &c. Ustiones porro ab aquis salinarum, fontium Aluminis & Vitrioli, quocunque tandem modo eę fiant, periculosissimæ sunt: nisi enim accuratè empyreuma, id est, calor extrahatur, gravissima subsequuntur mala. Nos pro his certissimum remedium, sub unguenti forma proponemus. Habet autem Olei nucum, lib. ß. Sævi cervini, lib. j. Butyri præparati uti præcepimus, lib. j. ß. misce, fiat unguentum, uratur quotidie bis mane & vesperi, donec nihil doloris, phlegmones, ac caloris supersit. Denique si istis non plane cedat.: Balsamo, unguento, vel pulvere traumatico, cicatricem facias, deliges autem medicamenta, quæ maculas quoque fieri prohibent. Hæc remedia iis quoque ustionibus, quæ tinctoribus accidunt non incommode adhibebis.

Cap. 8. *de Ustione Pulveris Tormentarii, Salnitri, sulphuris, & aqua regalis, curanda.*

ADustionis ista species, præter cœlestem ustionem, longe omnium periculosissima est, quemadmodum & ea quæ à vehementibus Chemicorum aquis, ut Mercuriali, Gradatoria, Regali, &c. excitatur: hęc tamen magis ob Corrosionem, quæ à venenorum acrimonia excitatur, quam alia de causa gravis est. Illa vero multis modis: nam & admodum penetratoria est, & restinctu difficilis, propter Salnitrum & Sulphur, quorum calor non nisi à seipsis consumi potest. Nos de istis singulari capite disserere non infrugiferum putavimus. Itaque ut primum quis à pulvere tormentario ustus fuerit, utile erit hoc unguento locum passum perungere.

Recipe Butyri lib. j. Ol. nucum, Sevi cervini ana lib. ß. Medulla Tauri quartarium j. liquefacta ac fervida infundantur in aquam Nymphea ter quaterve, agitentur probe & fiat unguentum, quo ungatur æger,

ubi incalueris, renovare onvenit, donec dolor quieverit, ac denique ut vulnus simplex curare.

Sin à Chemicis aquis, ustio facta sit, præter hoc, oleis traumaticis, vel stictico Emplastro, Corrodentem vim frangere enitendũ est, tandẽque curare. Ego in hujusmodi casibus, si quis alius remediorũ varietate abundo, sed iltis quæ scripsi, vim primariam tribuo, expertus.

Cap. 9. *De Ambustis à Fulmine & fulgure, curandis*

MAteria hujus ignis ex qua Firmamentale Sulphur ac Salnitrum est: quemadmodum ex terra prodeunt Sulphur ac Salnitrum, ex quibus deinde in unum coactis singularis oritur substantia: si cœlestes materias huic respondentes esse, omnino putandum est: si enim pluvia & nix in cœlo generantur, quid prohibet ignem quoque ac Salnitrum illic nasci? Itaque Fulmen ejusque ignem, cœlestem quandam compositionem esse ad exemplum hujus terrestris, à syderibus comparatam pronunciamus. Quamobrem sciendum, quemadmodum cœlum elementa superat, sic hujus ignis malignitatem longo post se spatio omnes, reliquas Elementarii ignis ustiones relinquere. Nam ferè vel præsentaneâ morte adfert, vel indubitatam alicujus membri jacturam: quidquid enim contigerit, vel destruit totum, vel corrumpit, ignis nostri exemplo, qui ligna vel omnino in cineres redigit, vel in carbones mutat: nunc uti ex carbone, nedum ex cinere, lignum fieri impossibile est, sic hujusmodi membra vix in pristinum statum reduci posse putandum erit, ne impossibilia polliceamur, ac in artis operibus aberremus. Duplex ergo fulminis curatio est: nam iis, quæ jam quasi in carbonem abierunt, omnimoda ablatio, reliquis quæ mediocriter se habent, alteratio, ac pristini status inductio competit. Hoc interim meminisse decet, quandam hujus ignis speciem esse, quam extinguere ante Sulphuris & Salnitri consumptionem impossibile sit. Ego quæ quinta vice, (pluries enim hujusmodi casibus non interfui) expertus sum, fideliter proponam.

Medicina itaque in hoc malo sit, quæ antequam empyreuma extrahatur, vehementiss. refrigeret: nam nisi ea adhibeatur, urendi nullus finis est, quemadmodum hoc ipsum in pulvere tormentario sæpiss. experimur. Restinctorii illius medicamenti formula talis est: *Recipe Spermatis ranarum, succi Sedi, Astacorum fluvialium, ana partes æquales, Myrrhæ, Vitrioli modicum, mixta omnia, imponantur membro affecto, donec calor remittat, quo restincto, unguentis præscriptis ad ustiones, curationem perficito.*

Sin eousque malum sævit, ut jam omnia instar carbonum usta sint, hoc emplastro utere: tum pars emortua à sana abscedet ac decidet.

Recipe lib. j. Colophoniæ, lib. ß. Picis communis, quartarium j. Ceræ, olei, & Terebinthinæ modicum, malaxetur, & fiat Emplastrum, quod impositum vivum à mortuo separat: tu dein ad curationem absolvendam Emplastro stictico contentus esto.

Cap. 10. *De Empyreumate à Glandibus tormentariis facto, restinguendo.*

EMpyreuma sive ustio hæc periculosa existit multis modis, nam ejus calor diuturnus est, & metallicam quandam venenositatem comitem habet, tum ex violento ictu difficultatis quid contrahit. His curandis malis primum omnium ad refrigerandum glandem, restinguente medicamento utendum erit, cujus etiam usus erit, quamvis non in corpore amplius glans inhæreat. Hujus generis autem sunt, Acetum rosaceum, Succi Solani, Nympheæ, Sempervivi, &c. succus Astacorum, tum Sperneolæ, si per siryngam injiciantur sæpius, donec calor resederit, quo facto, unguentis, balsamis &c. vulneratis, tamquam puncturam simplicem curare conveniet: verum tum propter ea, quæ unâ cum glandibus penetrarunt, extrahenda, tum aliis multis de causis emplastrorum Sticticorum usus contemnendus non erit.

Verum refrigerantium magna ubique copia est, ut Limacum, Ranarum, Astacorum, intestinorum terræ, succus Sperneolarum, & similia. Succi tamen herbarum Nympheæ, Solani, Sempervivi potiores habentur, neque contemnendum etiam atramentum sutorium. Omnium verò præstantissimum parabis, ex aceto rosaceo, & succo Astacorum invicem mixtis; horum verò non his saltem, sed & in pulveris tormentarii ustionibus uti licebit. Accidit quinetiam non rarò vulneratos perterrefactos aquæ se immergere totos, vel frigidâ vulnus fovere, quod ubi factum fuerit, sufficiet unguento ab ambusta superius præscripto curationem perficere. Sciendum denique hanc ustionis speciem interim lethalem fieri, si calor interiora ac principalia membra, ut cerebrum &c. petat, quo in casu salus nulla speranda amplius. Sin lethale adhuc malum non est, intrinsecus per potiones datas calorem restinguere enitendum est. Potiones autem in totum refrigeratoriæ sunto, aqua, lac, zythum, succus pomorum, præcipue vero commendatur aqua prunorum Cypricorum minorum (quæ Germani Cepartem vocant) pota a vino autem omnino arcendi erunt ægri.

Cap. 11. *Aurium Tinnitus, visus Hebetudo ex usu Tormentorum Bellicorum nata, ut curentur*

MAjorum tormentorum fragor, Campanarum sonitus, Molendinorum tumultus, utpote excellentia & vehementoria sensibilia audiendi facultatem corrumpunt, quandoque & aurium quendam tinnitum efficiunt: nam auditus organi structura subtilissima, jucundos tantum, lenes & harmonicos sonos sine jactura cepit, à reliquis acutis nimiumque gravibus illæsum vix permanens. Simile de oculis est judicium, qui cùm tantum luminis saltem requirent, quantum ad discutiendas tenebras sufficit, ab excellenti quoque fulgore, ut Solis & Ignis, &c. facilè destruitur. Hinc ignis subitus è tormentis erumpens, etsi corporaliter oculos non subeat, quia tamen subitus ac prætulgidus est, eos non potest non lædere. His itaque incommodis, quomodo mederi oporteat, paucis aperiam. Ubi aures tinniunt, Auricularum frequentes scarificatus fieri, Luna inferiora signa percurrente, utile erit. quibus si nil perfeceris, cucurbitulas post aures appones, quod si ne sic concedit malum, ad venæ sub lingua sectionem tamquam ad ultimũ remedium confugiendum erit.

Oculis præterea affectis, conveniet frequens fomenratio ex viciarum vel hordei farina à furfuribus non mundata, ut nimirũ ea in aqua coquatur, & calidus vapor in oculos recipiatur, donec lachrymas fundere desinant, quo facto in canthum majorem, aliquoties mane guttam Olei laterini immittere haud infrugiferum fuerit.

Cap. 12. *Refrigeratorum Curandi Ratio.*

DUpliciter quis refrigerari potest: nam refrigeratio alia est ex diuturno usu frigidarum rerum, ut inambulatione in aqua frigida, quæ non potest non consequenter defluxiones in artus concitare. Alia refrigeratio est, ex hyemalis frigidi ambientis gelu facta, quæ finita hyeme, fere in manifestũ morbũ degenerat. Est & tertia species, quæ effectũ suu statim prodit, ut cũ mors statim eos apprehendit, vel mẽbrum aliquod in totũ perit.

De refrigerationibus, quæ vel hyeme, vel mora in aquis frigidis contrahuntur, quæque paulatim in alios morbos abeunt, quia Medicorum potius, quàm Chirurgorũ opera sanantur, nihil hic præcipe-

præcipere animus est. De ea tamen specie quæ manifestum malum statim facit, non tam medicis quàm Chirurgis propria, in præsentiarum quædam docere convenit. Quoniam autem fere iis in locis, quibus morbi frequentius ac peculiariter quasi fiunt, optima mali remedia habentur, tamen in hoc affectu longe alia ratio est. Nam apud Alpinos, Helveticos, & Monticolas, rude hominum genus, hic affectus frequentiss. est, apud quos tamen nullum adhuc utile reperias remedium, anilia, puerilia, stulta omnia sunt, quæ apud ipsos expiscari mihi licuit. Ego quæ iis in locis aliquandiu commoratus, expertus sum, proponam. Membrum ergo extremè refrigeratum, mortuum esse dubium non est: nam ad pristinum statum reducere illud impossibile est, sed putrescit ac decidit, quasi in lepra. Etenim sine controversia constat, lepras frequentes ob refrigerationem fieri. Quamobrem ista membra cùm sui ablationem necessario ostendant, nil in eorum curatione sodandum erit, sed omni studio in id incumbendum, ut emortuum à sano separemus, ne pars syncera trahatur: quin hoc tentandum, ut quamprimum ad deperditi restitutionem properemus, si modo id restitui possibile sit: nam in digito vel simili membro frustra hoc tentari quis ignorat.

Medicamenti autem ejus quo utimur descriptio hæc est. ℞. *Piperis longi, Cardamomi, Granorum Paradisi ana ℥ i. Euphorbii ℥ii. Mastiches, ℥i. ß. redigantur in pulverem ac coquantur in Urina pueri, vel hominis Rufi sextariis duobus, donec octava pars supersit, post colentur ac eo quod superest, membrum refrigeratum, ter quotidie ungatur, & abscedet mortuum à vivo.* Pòst per onguenta vulneraria claudatur vulnus. Mira huic unguento calefaciendi vis inest: nam eo aliqua parte perunctus, mirum si illa die frigus sentiat. In præcavenda vero refrigeratione, à variis varia usurpantur, pelles ab aliis, ab aliis coriũ, sed omnia ista longe superat, Papyrus complicata, calceamentis ac tibialibus imposita, omnem aëris inclementiam in extremo gelu arcet, omnes pelles, ac coria antecellit; sed ne humectetur, cavendum.

Quibus omnimoda refrigeratio ad mortem usque penetravit, iis Theriacam & Camphoram cum aqua vitę mixtam exhibere, ac in stratis componere utile est, Zinziber quoque & calamus vino incocta mirifice pota prosunt. Item aqua vitæ, in qua crocus intabuerit. Aromata præmansa frigus arcent, &c. Præter hæc nil de refrigeratione curanda, vel præcavenda penes me est, sed sufficient ista sine dubio in omni casu. Notandum denique quandã refrigerationis speciem esse, quæ tam periculosa, quam ipsa est, esse non cernitur, sed ea detenti, plerumque per somnum extinguuntur. Membra denique refrigerata leprosorum instar insensibilia efficiuntur, ac magnis refrigerationibus ferè cutanea mala, scabies scilicet, Psora, &c. succedunt.

Cap. 13. *De singularibus Quibusdam Chirurgicis observationibus.*

ETsi summa fide, accuratissimaque diligentia, tribus his libris totum vulnerum curandorum negotium tradidimus, tamen quia & alii quidam idem stadium decurrerunt, sua singuli placita proponentes, admonendum duximus, nostrum scriptum, & certissimis fundamentis niti, & absolutissima experientia contineri. Nã etsi Chirurgorum quædam cautelæ nondum à nobis expressę sunt, tamen nihil de operis perfectione detractum puto, cum usus, exercitatio ac experientia, quàm scripta de iis admoneant rectius. Nam quę ex libris discuntur, verarum cautelarum, seu observationum nomen non merentur, sed quæ usu & exercitio comparata sunt. Ego quę hoc seculo certissima, optima, nobilissima sunt, scripsi, non inscius posteriora secula plura observatura esse. Nam hora, dies, annus, seculum, nova semper produnt, quæ omnia scriptis mandari nequeunt, sed ad observationes referuntur. Itaque si tu illis nostram Medicinam applicaveris commode, observationum usum cognosces. Sic miranda sæpe vulnera fiunt in cladibus, de quibus nil apud antiquos, vel recentiores scriptum invenias, iis particulariter mederi etsi non docuerunt alii, generaliter tamen descriptam methodum, tu si specialem feceris curandi modum invenies. Nam hic artis usus elucescit, si temporis, ægri, & imò omnium particularium ratione habita, medicinam feceris. Quin non raro vidi, adeo miranda vulnera, quæ nulla unquam medici industria curari potuissent, nisi optima remedia præsto fuissent: verum ea est naturæ industria, ut si aptis remediis adjuvetur, sic omnia disponat, ut medici diligentiam plurimum superet. Quare sedula navanda opera in præstantibus remediis conquirendis, pòst in experientia ac naturæ cognitione non minus laborandum. Observandum etiam, hydropicorum, Ictericorum, Arthritide, ac Podagra laborantium vulnera exiccandæ aquæ, ac sedandorum tumorum rationem requirere: nam ubi humiditas persistit: nunquam speraveris vulneris glutinationem. Sic Paralyticorum, ac Podagricorum vulnera, magnam medici industriam requirunt: nam pro subjecti diversitate evariant. Nunc salubria sunt nunc noxia, nunc curatu facilia, nunc difficilia, quamobrem Medicos peritos in consilium adhibere tutissimum fuerit.

Hactenus omnia quæ ad Chirurgiam pertinent, absolvisse mihi videor, tanta quidem diligentia, ut nihil desiderare possis. Nam usu, exercitatione, experientia, tantum nactus sum peritiæ, ut plus nemo unquam, pauci tantundem adepturi sint. Nil ergo te moveant, quæ Doctores bullati contra me eblaterant: nugæ enim sunt & ineptiæ, ac de rebus illis inexpertis, inania verba, quibus nil nisi Doctoris titulum prætendere possunt: sed de his satis.

Peroratio.

Absoluta jam nobis est, Divina gratia, vulnerum Chirurgia, non quidem omnibus placitura: sed eos ego qui meliora sciunt, ut ea proferant, etiam atque etiam rogo. De meis ego scriptis, hoc vere pronuntiare possum, satis superque ea usu, ac exercitatione comprobata esse, & illum qui paria possit, videre ut liceat opto. Gloriari ac jactari familiare est, & promptum alios præ se contemnere: verum si rei natura, ac experientię magnitudo pensitentur, illis forsan non minor ero. Unicum hoc studium, Deus testor, mihi fuit, damna ęgrorum præcavere, quod dum conor, variis me expono injuriis, verum Pharisæorum ac Hypocritarum istorum calumnias nil moror, quibus nil nisi controversias serere propositum est. Medicis præsenti opere me satisfecisse persuasum habeo. Etsi enim polito, ac arduo dicendi genere usus non sum, nil admodum refert, patria, ac vernacula lingua, quæ Helvetica est, quàm Rethorico stylo uti malui, cùm non linguam sed artem docere institutum esset, tum quod sufficeret ad experientiam meam, toto orbi proponendam, qua & Medicis & ægrotis innumeris adhuc prodesse animus est. Rogatos interim Medicos omnes velim, meam in illustranda medicina operam, meliorem in partem interpretentur. Ego vicissim illis omnia fausta fœliciaque in Practico opere, tum veram veræ Medicinæ cognitionem ex animo precor.

Argumentum in Teophrasti Paracelsi Chirurgiæ Minoris, seu. Bertheoneæ, Librum De Vulneribus.

Initio per totum librum primum docetur, qua ratione, potestate vel auctoritate medicus aut chirurgus vulnerum curam suscipere valeat, & audeat.

In quo simul attingitur, qua potestate Medico à natura sit injunctum, ut rectè, justè & divine vulnerum cum accidentibus curam suscipiat, eamque vi & potestate naturæ fortiter tractet, quo mors & mala futura præveniantur. Ubi simul ac uberius explicatur quod natura Medico in manus quasi subministret, quibus modis, rebus ac viis natura depravata semel ac læsa restitui, reparari ac resocillari queat. Simul quoque tum veterum & recentiorum scriptorum scripta & doctrinæ examinantur, eorumque ruditas, inscitiæ, ineptiæ & errores crassissimi, quibus juniores seduxerunt, demonstrantur: econtra verò solido fundamento docetur, quid Medicina, quid non sit, futilitas, quid fundamentum, quid pietas, quid seductio, qua Medici hactenus usi sunt sæpissime.

Cap. I. *Quid Mumia, hoc est, Medicina.*

PRiusquam attentes mederi, aut medicum profitearis necesse omnino est, ut primo scias, quid id sit, quod vulnera curat. Quo cognito, tibi fidere potes ipse ægrumque audacter consolari. Principio Mumia id, quod omnia vulnera curat, hoc est, dulcis Mercurius. Hic enim austerus & dulcis invicem separantur. Dulcis cognitio à vulneribus: austeri vero ab ulceribus dependet. Hic enim duo mineralium instar in corpore se habent. Dulcis itaque is est à quo vulnera curantur.

II. Ex eo, quod modò dictum est, enucleatius addisce, quod Mumia sit liquor, in toto corpore dispersus per omnia membra ea vi & fortitudine, qua requiritur: divisus tamen hoc modo, in carne secundum naturam carnis, in osse secundum ejus naturam, in arteriis & ligamentis secundum naturam eorundem: in medulla, venis vel cute, prout ipsorum ratio postulat. Ex quo sequitur, Mumiam carnis vulnera carnis, Mumiam ligamentorum vulnera eorundem sanare. Adeo ut quodliber membrum sua propria mumia indigeat. Inde enim progmanat contractura ligamentorum & arteriarum, si peregrina seu aliena mumia curare debeat. Quin & inde caussatur effervescentia & putrescentia vulnerum, si nimirum alia Mumia in carnem, quam carnis attrahatur. Membrum quodlibet non nisi propria mumia conservatur & curatur.

III. Hoc dico, naturam corporis, quæ damnum perpessa est, suam ipsius curam secum perferre, non aliter ac arbor juvenis vulnerata læsave, quæ sua ipsius mumia iterum coagulatur, velut alnus & populus. Idem quoque est in homine. Quemadmodum enim arbor senex coalescit, ita quoque senum mumia, manca, flaccida & velut arida est. Ex quo sequitur illud; Senum majorem curam, quam juvenum habendam? Plantator seu hortulanus, qui arborem plantatam, immissa ei fronde, dissecat ac vulnerat, ille, per eandem herbam vulnus illud conglutinat, & quidem adeo, ut frons & arbor, & extus & intus invicem coalescant: Non sane quod planta, seu cortex impositus, ejusdé naturæ sit, sed ot ab extrinsecus adveniente aere, eam præservet, & Mumiam in sua humiditate conservet, ex qua modo dicta sanatio profluit.

IV. Exemplum hoc vobis proponam, quo propriæ naturæ fidere melius possitis. Canē considerato, qui lingua lambens vulnera sua curat, quod lambendo mumia in sua conservet humiditate ac in suo tēperamento. Quamobrem quoties mumia corrumpi cogitur ob siccitatem exterioris aëris, & accidentis, iterum lambit, eoque mumiā tandiu sustentat in sua temperatura, donec sanetur. Itidem in serpentibus evenit, qui læsi per mumiæ conservationem rore factam, ad herbas vulnera sua confricantes, illa curant, aut masticatis ore nec non attritis earum succis mumiam suam sustentant. Pariter & reliqua brutorum genera, quæ vulnerantur, hac via medicamentum recipiunt & curam. Non alias chirurgus vulnerā cognoscere debet, quam, ut ea conservet in temperata humiditate juxta prædictorum exemplorum demonstrationem atque tenorem, quodque pro suæ mumiæ competentia.

V. Summe vobis cavendum, ne per aliam viam vulnerum curam aggrediamini, prout hactenus contra naturæ conditiones, artem & rationem vos attrahere saniem audetis, quæ prorsus mumiæ corruptio, tum vulnerum sanationis impedimentum existit. Non est igitur, quod aliam vobis proponatis imaginationem, quam ab exemplo jam audistis, & cane, quem propria natura decet inimicum esse vulnerum suorum saniei putrisque, tum vice versa hæc sibi prorsus inimica: hinc fit, ut abstergat ea lābendo, Similem rationem habere chirurgū decet, ne corpus humanum ejusmodi naturę contrarietatibus perdat, à quibus accidentia quęvis originem ducunt, ut clamores, vel incendia, frigora, tumores, & similia. Quæ statim atque perceptum fuerit ab initio vulneribus adesse, concurrereque, puri caussa penitus est attribuenda: quapropter unā cum suis radicibus evellendum & auferendum erit. Ab eo potissimum annotato magisterium, quo natura conservari potest in sua temperatura melius, ut ipsamet pellat à se malum, quod ei nocet. Item considerato bovem, cui costa frangitur, propria natura curari solùm. Sic etiam aliud nihil chirurgus, quam, ut arceat accidentia, procurare debet; quæ tantum in temperaturæ defectu sita sunt: Nam inter hominem & brutum hoc loco notanda est hæc differentia, quod ille sit accidentibus obnoxius: istud verò non, ob Anatomiā. Quod reliquū est, natura perficit.

VI. Ubi tamen chirurgus ordinem pervertere naturæ conatus fuerit, seipsum ea sapientiorem existimans, indigereque naturam sua speculatione, statim in errorem incidit, corrumpit naturam, & ejus conatus impedit ac opus aggreditur quod in mortem usque naturæ contrarium est. Jam incurvationes membrorum, contracturæ, vel indormitiones, atidurę nec non graviora quædam, & futuri caduci, post apostemata sunt exspectanda, non aliunde quam ab incuria chirurgi, vel ignorantia. Verum si fortassis ad inscitiæ tuæ defensionem adferas, hominem & canem simul non convenire, ut unum in alterius exemplum adduci debeat, cum homo nobilius animal existat. Sic tibi respondero, quod nobilius sit, Cęsari tribuendum est, subtiliores in se contineat humores, ac venas plurimas, quæ cani deficiunt: inde notabis eum tantò meliorem habere Mumiā. Calor suę linguæ, vulnera linguæ sanat, & aurium excremētalis piognedo, vulnera suarū curat auriū, sic de reliquis. In his omnibus crede solum, quodvis à natura productū, in se, quo dāna sua propellere valeat, continere. Sed accidentia quæ præter medicamentorum vires arceri pellive minimè nequeunt, sub antiquis Mumiis comprehenduntur, evitanda vel expellenda, vulnerum ad resocillationem. Quod ad curam eorum tamen attinet, id omne Mumia per seipsam efficit.

VII. Quidquid igitur latius de vulneribus hoc loco habebitur, volo curam eorum per naturæ Mumiam fieri, tum quod superponetur medicamentum, incarnativum nullo modo vocari, sed bene conservativum. Quod autem ab externis essentiis accidit, ex quibus elementatur, virtutibus medicamentorum elementalium potentissime pellendum erit. Animadvertendum igitur antiquorum chirurgorum errorem in eo fuisse, quod putarint Aristolochiam rotundam, consolidam majorem, serpentinam, &c. procreare carnes, aut, ut crescerent efficere, cū nullum horum istius conditionis existat, nec effentię. Idipsum de Mastice, thure, &c. falso crediderunt. Intelle-

Gus

ctus eorum hic fuit, ut vulnera stomachis ventriculisve cōparanda forent, jecinoribus, & integri Archei viribus, ac si quum herbas, radices, semina, panem, caules, &c. quis edit, inde nascuntur, aut vegetant carnes humanæ: pariter in vulneribus intellexerunt stomachum esse, qui virtutem haberet medicamenta superposita secundum Archei conditiones in carnes convertendi, &c.

VIII. Igitur ea, quæ Vulneribus conducunt, incarnativa minime, tanquam illa, quæ carnes crescere faciunt, appellari, sed conservativa nominari debent, quod mumiam conservent, & attractiva sunt, quod eandem ad vulnerum locum attrahant, quàm extrinseca retrorsum egerant elementa; rursum ad se revocant & ad vulnus: cujus exemplum hoc esto. Quod frigore congelatum est, lignum ardore solvit: non quod calor ille materiam exhibeat, aut sit quæ temperat, sed quod frigus extrahat, & in suum temperamentum corpus gelatum rursum adducat. Hominis membrum gelu rigidum, sua Mumia privatum est. Ut igitur calor Mumiam iterum infert in membrum hoc attractu suo, quo quidem cedere gelu cogitur ac solvi: non secus gelu vulnus comparandum, & medicamentum virtuti ex ligno procedenti per elementum. Pariformiter & in hunc modum se disponere chirurgum decet, in sui medicamenti virium cognitionem & conjunctionem, quæ ad Mumiam requiruntur.

Cap. 2. *De Vulneribus, & quid sit Vulnus.*

INitio quid vulnus, & qua via naturæ contrarium existat, etiam qua ratione morbus fore dicatur, probe vobis cognitum sit oportet. Quum in corpus infertur, aut incutitur vulnus, duæ statim occasiones infirmitatis adsūt. Nam per se vulnus non, at accidens ipsū est morbus. Sciēdum itaque duas unicuique vulneri contrarietates agnatas esse. Corporis videlicet in sua substantia separatio, propter quam naturæ cursus impeditur, ideo, quod interna anatomia separata est, & corrupta. Altera contrarietas est, quæ cum ictu simul incidit, ut externorum elementorum, tam repente quidem, ut ab ea cavere possibile non sit. Quapropter accidens illud, quod præter Anatomiæ corruptionem fit, externo chaos attribuendum.

II. Animadverte jam, qua via prior contrarietas naturæ sit inimica; & quonam pacto fieri possit infirmitas aut morbus. Quod vulnus in morbum transeat, ex repressione substantiæ, naturæ cursusque sui contingit, prout in externis elementis, ubi tale quid eis accidit. Ut in ignis firmamento: si fissura lata vulneris instar in cœlo per transversum fieret, quæ comparatione quadam ita pateret, quî possent astra cœli sui circuli cursum perficere? Ab uno labio vulneris ad aliud saltatio non admittitur: Non aliàs gradum cursumque suum sistere Sol & Luna cogerentur, si circulus eorum sectus foret. Natura siquidem integro plurimum gaudet, ruptaque prorsus abhorret. Comparatione prout astra cœli stare cogerentur, interna pariter astra corporis humani sisti propter vulnus est necessum, ut integer naturę cursus perfici nequeat. Et prout per stationem astrorum in cœlo, sphęrę corruptio finisq; fieret, itidem & cordis naturæ casus foret, exstinctioque.

III. Cum igitur naturam integram esse necessario; non dissectam, non aliqua parte lęsam, nec impeditam in suo cursu modo quovis oporteat: inde sequitur, quoties id nō fit, cursus naturalis in corpore statio vel repressio, quæ morbum infert, vulneri non attribuendum sed cursui jam retardato. Veluti quum vulnus medio brachio per transversum aut alias illatum est: meatus unius partis & venæ cursum ad alteram non habent, neq; transitum, quo fit, ut illi membro fiat injuria. Et nisi per Mumiam naturæ curandum inter illa membra, venę, pori, &c. simul, ut ante fuerunt, & ex natura coire debent, conjungantur, damnum subsequitur, ex quo quidem aridura membri (quæ nihil aliud est, quā transpositio membrorum & curę successus pravus) nascitur, ortumque sumit. Quodlibet mēbrum siquidem cum alio convenire debet, idque solum industria naturæ, non sapientia Chirurgi: quapropter ego non immerito naturam voco medicam: non Chirurgum ipsum dico medicum fore vulnerum. Impossibile namque Chirurgo foret ejusmodi conjunctionem per se facere posse; cum à natura fieri tantum debeat. Propterea possum optimo jure Galenum Præfectum, Avicennam, & alios Principes medicorum inutiles existimare, vocareque medicos, qui nec sibi, nec aliis talem doctrinam dederint, aut proposuerint, qua naturam carnis in sese curandi se potestatem ullam aut industriam habere, detegere, vel intelligere potuissent unquam.

IV. De contrarietatibus animadverte latius: mox atque datus est ictus in vulnus transiens, adest momento simul accidens, ut ovo contingit, cujus cortex aperitur, hoc ab externo statim aëre talem infectionem recipit ut in priorem statum redire nunquam valeat; etsi testa subtilissimam fissuram accepisset, quæ quocunque modo posset accidere, momentoque possibile foret eam consolidare, nihilominus in perfectam suam essentiam illud nunquam redit. Latius quicquid ovo huic accidit, ut putrefactio, exsiccatio; vel arefactio, clari vel albuminis, vitellique resolutio; corticis vastatio, &c. hoc omne contingit humano corpori per apertionem vulnere factam. Ita contrarius est externus circulus interno, prout essentiæ quintæ; quæ quantumvis bona sit, aut nobilis, ubi minimam fissuram Firmamentum conciperet, quicquid eo circulo continetur intrinsecus, id est, cœlo suam essentiam nunquam retineret. Pariformiter omne, quod involutum testa reperitur, cortice vel pelle, mox atque minimum patuerit includens ab externo sic inficitur inclusum aëre, ut ibidem integra nunquam essentia reperiri valeat amplius.

V. Considerate pomum, cui facta sit incisio, putrefit hoc non alio, quam aëre solo, qui circulum ejus intravit. Et si talis incisio non accidisset, cortex nihilominus porosa foret ac humida contra pellis naturam; diu conservari nequit pomum istud, quod in id exteriora penetrent elementa. Hac ratione plurimæ corruptiones hominibus accidunt eorum sanitatis, ubi contrarius circulus humanum, id est, pellem penetravit. Est igitur Chirurgo maxime necessarium, considératuque dignum, ab istis exemplis, accidentia quævis agnata fore vulneribus, & propterea affectibus eorum esse præveniendum, ne postmodum erumpant, causæque simul una cum suis accidentibus in locum unum concurrant, optimeque præcavendum. Ut in arbore læsa; Mumia ejusdem arboris fissuram hujusmodi replet, ac in eam se confert, alioqui putrescit arbor, & arefit eo loco. Verum si per se repleatur, vulnus hoc suum præmunit atque defendit ab externo quovis aëre, ne subintret; eoque sese curare potest. Simile quidem exemplum habeto: cum arbor suo privatur cortice, non defendit tam hic amplius, nisi donec Mumia humectetur: nam, ut non externo consumetur & exsiccetur aëre, nisi quid sub cortice resistat, arboris totius mox adest corruptio. Non secus igitur ac insensibilia producta naturaliter. homini præ oculis existunt: sensibilia pari modo sibi proponenda putet; ac judicanda, nec non ab insensibilium exemplis à natura sibi prolatis ac præfiguratis, cum sensibilibus agendū oportet corporib⁹. Nec est quod curet aut imitetur ineptias, ac mendacia receptorum, ab antiquis & recentib⁹ traditorum Chirurgis, hactenus ad mea tempora perperam fictis glossis atque commentis inexperti cujusvis & inertis auctorum & adductorum, quæ suæ potius inscitiæ testimonia sunt, ac ignorantiæ, quam sapientiæ.

VI. Quum ergo duo contrarii circuli simul concurrūt, externus & internus, inde sequitur, vulnus fore morbū, & indigere medicamentis etiā externis, quę ab elemētis producūtur: idq; propter momentaneū illud accidēs, & agnatum: quod nisi foret, unumquodque vulnus percuraretur

absque

absque hominis adminiculo. Cum tamen infectio talis ab una in alium circulum intrare valeat, inde colligitur naturæ medicamentum exterum in istis accidentibus, internę subvenire naturæ debere, quod hæc per se potens non sit, infectionem externi circuli propellere: sed natura, quam exteriora producunt elementa, bene potest. Ex his facile colligere potestis, intentionem fore meam atque fundamentum, quæ vobis in cura vulnerum propono solum, esse, quod ratione tantum accidentium adhibentur medicamenta vulneribus, non in auxilium naturę corporis, at in expulsionem eorum, quæ ab externis elementis infecta fuere, sive per metallum, aut alia mineralia, per aërem, vel hæc omnia simul. Quamobrem ad auferendum accidens, latius habetur fundamentum hujus operis in tota chirurgia, non in procreandis arte carnibus: in istis Anatomia non alias consideranda, quam in tollendis membrorum accidentibus. Amplius hoc libro non loquar de accidentibus effectualibus, at solum de causalibus quæ morbi sunt ipsamet vulnerum, ut exemplo hoc intelligi poterit. Si vulnus infecto veneno gladio, vel ense cuiquam inferatur, hoc ipsum inflabitur, ac tumefiet: item Balsamus & naturalis Mumia mox inficitur, impuraque redditur. In eo solo consistit ars, ut idem venenum à vulnere tollatur, vulnusque muniatur interna mumia, prout supra de arbore dictum est. Et non alias, quàm vulnus à veneno concipit accidens, ab aëris contrarietate similiter potest infici: quapropter vacuum aut apertum sive detectum relinqui minimè debet, at Mumia semper obduci munirique, tum juxta conditionem externarum infectionum, accidens tumoris, caloris, aut alterius contrarietatis arceri semper, vel etiam auferri.

Cap. 3. *De Curis Vulnerum.*

Priusquam aggrediatur curas, probe Chirurgus notum habeat, quodvis elementum Anatomiam integram atque perfectam in se continere. Quadruplicia vulnerum inde genera nascuntur, ut quædam subjiciantur igni, alia quidem aquæ, terræ nonnulla, cætera subjint aëri. Volo pariter ex suo quodlibet elemento curari, ut quæ terræ fuerint attributa, per ea, quæ terra produxit, & sic de reliquis. Nam uti quadruplicia vulnera, totidem ex adverso Mumias fore putato. Latius istorum elementorum cognitio necessaria, quod ad medicinam attinet, ad hunc modum.

Quæcunque in aquam transeunt, ex aqua sumpserunt originem: item, quod ex terra fuerit, hujus in se Mumiam continet: quod vero Thereniabin exhibet, adhæret aëri: pariter quæ sunt ignis impressiones, ignis Mumiam dant. Ad vulnerum cognitionem intelligere nolo vos Melancholiam, Choleram, Phlegma, neque Sanguinem, quod fundamentum hoc mater sit mendosorum chirurgorum, & medicorum omnium. Similiter ex elemento terræ quid accipere vos minime volo, in quo elementum ignis operationem suam perficit: neque ex elemento aquæ quicquam sumatis, cui terram inesse dicitis (aut videtis:) nam quodvis elementum est in semeptiso tantum, & non quatuor simul. Vos autem homines ad hunc modum cognoscitis, ut Aëreos judicetis, à multiloquio, Terreos à multo risu, Igneos à Veneris voluptatibus, Aqueos à delectationibus ex aqua sumptis. At quæ qualisque horum cognitio necessaria sit, à vulneribus, & non à corpore, vel conditionibus vulnerati sumendam esse dico.

Utut hæc se habeant, recepta sumenda sunt ex temperamento quatuor elementorum, ut receptum unicum in ejusmodi quadruplicia vulnera potestatem habeat. Nam fieri minimè potest, ut aliquid absque simili temperamento curari sanarique valeat. Hoc est verum temperamentum, quum virtutes elementorum simul in corpus unum rediguntur, ut ex eis unica mixtura, & unica tantum operatio, carens omni contrarietate, sic ut ibidem unius Mumiæ solum natura sit, ex quatuor tamen procedens. Non prout quis vinum & aquam simul confundit, eoque putat, quod cum corpore mixta sunt, eorum virtutes etiam uniantur, hoc falsum est. Aut si nenuphar in vino coquerem, scolopendriam, mannam, aut lauri baccas, &c. & hac via cuperem corporum atque virtutum eorum simul commixtionem, vel potius unionem efficere: falsum etiam foret intentum, quod permixtio quævis absque substantia corporum suorum fieri debeat. Quapropter vulnerum curæ nunc & in posterum assumentur, primò, quod ad manum & chirurgiam attinet. Principio medicamentorum præparationes, deinceps vulnerum cognitiones, tandem præparationes vulnerum, & postremo vulnerum curæ, post unum aliud ponetur: quorum quatuor intellectum ex sequentibus accipite.

Animadvertite vos medici quotquot estis in genere, Doctores, aut quivis alii qualescunque fueritis, qui vulnerum artem & curas habere jactabunde passimque spargitis. Penes vos, eos etiam puto, qui naturam viribus fraudant, atque virtutibus ejus, imo perditùs enervant, sive textu, vel commentis Academiarum, aut aliis nugis id fiat: præcedentis meæ demonstrationis finem attigi. Verum latius est, quod unus alteri dipteram jam concutiat melius, absque pileoli rubei, vel magni cujusvis nominis titulive respectu quopiam. Quam Theophrasto mensuram fecistis antea, nunc est, quod eam jam recipiatis. Pugna seria centuplicata, non jocosa dimicatione vobiscum agere cupio. Si quid honesti vestra contineant recepta, vel tota vestra medicina veri tantillum habeat, prodite contra me nunc in lucem. Serio jam agetur magis, nempe receptis meis, quibus vulnera superantur, & curantur, & vestris, quibus econtra perduntur, vulnerati funditus.

Sumite primum, & resarcite simul, glauca Galeni consilia calvaque, nec non aliorum omnium patronorum, quotquot habetis eorum, qui falsa recepta vestra patrocinati sunt hactenus; occasionemque dederunt vobis juxta suę doctrinæ tenorem, istiusmodi vos imposturis alendi. Si quid in Græcorum, Avicennæ, vel aliorum ejus farinæ scriptis hominum est fundamenti, defendite jam, & ad lucem producite. Si quid etiam utile scriptum sit unquam ex traditionibus vestris, & industria, proferte, videteque vos, qui Schvvollis & Monspessulum ex opposito constent.

Receptum fide dignum, & consolatione plenum ad omnia capitis vulnera, corporis, & membrorum omnium, ac similium, exceptis intestinorum vulneribus.

℞. *Axungia, Butyri ana lib. j. Liquoris Parthenionis, Consolida aurea, Consolida majoris, ana vertonem j. Serpentaria, Plantaginis ana vertonem* ß. Omnia commixta simul, veteri suo loco decoquito ad unguenti vel butyri formam. Huic adde.

Visci, Lumbricorum ℥. 5. *Medulla bovis* ℥. 3. *Mumia nostratis* ℥ 4. *cera satis, ad unguentum.* In unguenti formam reduc. Vestra volvite revolviteque recepta, videteque num illa simul omnia, hoc unicum virtutib. æquare valeant. En pro vobis, flocci vix facio vos.

Aliud.

℞. *Butyri crudi, Mumia Medulla, ana lib.* v. *Aristolochia rotunda, Consolida aurea ana* ℥. v. Simul permisce, donec liquores & butyrum unum fiant. En iterum, si quid valetis, huic audacter unico, vestris omnibus receptis oculum eruite. Sed ne credatis me vos Helveticis tantum unguentis expeditos velle, quę tamen in conflictibus exercituum, cuncta vestra pudefecerunt unguenta cum chirurgis vestris: hoc etiam perlegite.

Aliud.

Aliud.

℞. *Mellis erudi lib. j. ß. Succi Parthenionis, Pervincæ, Pirolæ, singulorum vertonem j. ß.* inde mixturam facito.

Aliud.

℞. *Mellis crudi lib. vj. Visci, Consolidæ majoris lib ij. Croci Martis lib. ß.* & permisce. Si præscripta recepta præ manibus acciperetis, quod facile non fecetitis scio, tum primum intelligeretis ab experientia, quam enormes errores in vestria receptis hactenus commissi ac dimissi fuerunt. Etsi fortassis illa minus digna vohis viderentur, quam, ut recipere velletis (quæ communis est vestræ farinæ hominum conditio, quo meliora quæque fuerint; ut eo minoris illa faciant) jam altiora vohis proponam, quo sat sit, quod contemnatis.

Aliud.

℞. *Terebinthina. Olei lini ana lib. iij. Florum æris, Croci Martis. Salis fusi ana ℥ j. Liquoris Parthenionis ℥ iiij.* Coquantur in spissitudinem satis corpoream. Et quamvis ego receptum hoc non vocem balsamum, ut vestra conditio est, vestra quotquot habetia balsama colligite, quibus huic uni rursus oculum eruite, si quid potestis.

Aliud.

℞. *Terebinthina, Mellis cocti, Succi Parthenionis, Serpentaria ana lib j.* Coquantur simul in suam spissitudinem.

In his meis receptis quærite, si corpus unicum ultramarinum inveniatis. Dico plus imposuisse vos hominibus, vestria illis Ultramarinis, quam probe cum eis egisse. Cæterum credite mihi fideliter asserenti, Græca & Arabica recepta regiones alias omnes perdite seducere.

Aliud receptum, in quo Mumia potentissime dominatur, ad omnium vulnerum curam.

℞. *Olei arietiæ Lini, ana lib. j. Terebinthina lota, vertonem j. Carabis tris. ℥ j. Colcotharis, Croci Martis, Florum æris ana ℥. ij.* fiat viscus.

Aliud simile.

℞. *Olei ovorum ℥ x. Oleo nucum lib. j. Olei lini lib ß. Carabis contusi ℥ ij.* Coquantur in viscum, & huic adde *visci Consolidæ majoris, Lumbricorum ana* ℥ß.

Quid opus est, ut multa variaque recepta ponam, cum duo vel tria tantum ad omnia vulnerum genera sufficiant, ac mihi magis inscitiæ verti posset; nisi factum ea de causa, ut constaret hominibus, quam vilia recepta vestra, contemptuque digna sint, & quod minimum inter illa quæ posui, certo citius omnia, quæ scripsistis unquam, excellat. Verum chirurgos inter varia capita, sensusque diversi reperiuntur: uni illitus, huic unguenta, potiones vulnerariæ tertio, quarto frixum, & quinto lixum arridet. Quapropter, ut omnium appetitui per me satisfiat, in similibus plura hæc notate recepta, quæ sequuntur in hunc modum.

Potio quædam vulneraria, quæ sumentis mane vesperique haustum ejus unicum, vulnera quæque persanat intus & extra.

℞. *De cornibus cervi manipulos sex, Pirola, Consolida aurea, Aristolochia, Parthenionis ana M. j Agrimonia, manipulos duos:* pone simul omnia in vinum recens & permitte sic in fimo equino digeri, & renovato, rursusque digeri sic tertio finito per mediam hyemem: ex una sex mensuras hac ratione conficies.

Alia potio vulneraria priori similis.

℞. *Cervisia recens cocta mensuras xx. Succi de cornibus cervi mensuram j.* & simul digerantur.

Alia.

℞. *Sicera mellis recens cocta, mensuras xxx. Serpentina, Agrimonia ana manipulos iiij. Parthenionis manipulos vj.* & ut supra digerantur.

Alia.

Suprema potio vulneraria est, ut succum de cornibus cervi destilles, ejusque liquoris cochlear semis in potum administres, postea nihil amplius. Eo potu sanatur vulnus feliciter. Jam vide tu, quid potioris habeas: hoc adfer.

Emplastrum.

℞. *Cera mellita lib. j. Visci prædicti vertonem j. Mumia ex cruribus ℥ iij Pulveris Parthenionis, Chelidonia ana* ℥ j. ß. inde fiat emplastrum.

Alia.

℞. *Cera mellita, Terebinthina, Visci præparati ana lib. j. Olei lini, lib iij Lythargyrii præparati, Calaminaris præparati ana lib. j.* Coquantur in emplastrum.

Pulveris ad vulnera compositio.

Ut his etiam pulveres addam, ob quos nonnulli sese jactabunde plurimum extollunt. ℞. *Croci Martis, Veneris atque Saturni ana ℥ß. Mercurii dulcis drachmam semis*, inde fiat pulvis.

Etsi minime necessarium, in vestræ tamen pompæ repressionem, operæpretium est, varia recepta ponere: cœruleum aut glaucum unum, aliud viride, unum ex lapidibus, aliud ex gummi vel corallis, tertium ex mastice, &c. Nec ea prætermittere volo, sed ex transmarinis etiam recepta ponere, quamquam ista centuplicato superentur ab aliis, quæ superius posui: nihilominus addita non alia de causa, quam, ut antiquorum error suis in receptis palam fit, ut infra.

Emplastrum cum ultramarinis ad omnia vulnera, nullo prorsus membro corporis excepto.

℞. *Olei olivarum lib. j Cera lib j ß. Lithargyrii lib. ij* coquantur in cerotum, cui adde *Thuris, Masticis, Myrrha ana* ℥ j. ß. Commisceantur, & adjice *mumiæ* ℥ *iij.* pinse manibus extrahendo cum ℥. ß. *Camphora in oleo anetino, vel ex Verbasco.*

Aliud.

℞ *Olivarum olei lib j Masticis, Thuris, Myrrha, Opoponacis, Serapini, Storacis, Bdellii ana* ℥ *j* Coquantur in formam. postmodum accipe *cera lib j Calaminar præparati lib ß.* coquantur in cerotum, & pinse cum camphora, prout supra.

Aliud.

℞. *Ceræ nova lib. j. salis parthenionis, Mumiæ medullæ, ana* ℥ *iij.* liquefac igne. Jam inspice recepta scribentium veterum, & meæ conditionem scriptionis ex opposito, ambobus utere modis, & antiquorum scribentium simplicitatem experietis.

Balsamum.

℞. *Olivarum olei lib. ß. Olei de nucibus nostratibus lib. j. ß. Mumiæ de medullis* ℥ 3. *Mumiæ pinguedinis* ℥. 9. *Consolidæ aureæ, Florum centaureæ ana* ℥15. digerantur ad solem. Balsamum hoc altius & excellentius reperies, quam recepta quævis hactenus scripta: reliquum hoc scite, si recepta componere vellem ex transmarinis è diversis regionibus collectis, omnes sectas vestras confunderem. libros, pharmacopolas, atque thesauros vestros, quos ab Adami temporibus hactenus collegistis: eo vos redigerem, ut & canes veluti misereri cogerentur, quod hactenus tam egregia simplicia perperam in recepta compilastis: imo, ut muscæ vobis supersedere dedignarentur, nisi suum stercum emitendi causa. Verùm nisi tanta necessitas urgeret, meque tam acriter sollicitèque ad hoc movissetis, aliquoties velo parvulo dedecus hoc vestrum tegere voluissem, ne tantam in miseriam prorsum incidissetis, ut vestri tantum miserandum foret. Ut ad nos redeamus. Dico latius, supremum, in quo Mumiam pono maximam & potissimam, consistit in salibus, ut illis acredinem & asperitatem auferatis, & statim atque dulcedinem receperunt, maxima supremaque Mumia facta sunt. Metalla similiter & Antimonium sine corrosivis in liquorem adducta, mumias omnes excellunt. Item, ubi Tereniabin à spumis atque fecibus separantur, majorem producere mumiam chaos minime potest istis, quæ dicta sunt. Et quicquid ex terra in purum viscum transit, hoc ipsum est mumia terræ. Item quum Nostoch in spiritum extra suum corpus educitur, ignis est mumia. Quapropter ad ista mumiæ quadruplicia genera, stolida capita primum acuite vestra. Beatticas illas veteres conditiones relinquite. Tum demum in Scholam vos conferte, quid transmutationes & præparationes existant, addiscite. Nam in istis omnis chirurgiæ supremi latet arcani fundamentum.

Declaratio vulnerum solum consistit in conjunctione suarum partium ad hunc modum, videlicet, ut membra simul conjungantur in pristinum statum, & per hujusmodi naturæ conjunctionis aptitudinem, venæ simul liter[illegible] è directo conveniant, nervi, ligamenta, ossa, carnes ac similia quæque: id ipsum per concavos asseres, quod quidem instrumentum conjuncta membra semel, suo dimoveri loco non sinit. Hoc te docet usus cum industria cognoscere. Quapropter dicere quidem audeo, rusticos & quosvis plebeios negotium istud minime decere. Non est etiam, quod hoc loco, nomini, vel arti suæ quisquam fidat, ut barbitonsores & balneatores solent, quorum para major hujusmodi caret industria, sed ineptitudine vulnera dislocant. Nequaquam etiam sarcienda sunt, quod vulnerum perditionis initium unum existat sutura. Quamobrem aptitudo summopere tibi quærenda est, ac appetenda vulnerum in conjunctione, ut ignorantia tua vulneratos non per[illegible].

Præparatio vero vulnerum est, dum sanguis adhuc ab eis profluit, ut sistatur: post Mumia superponatur. Nec est, quod cures iterum ossium fragmenta, vel similia manserint in illis, quæ ferramentis extrahere nullo modo tentes. quod ista pellendi purgandique muneris Mumiæ relinquendum sit: hæc enim aptius, quam ferra, vel instrumenta quævis evellere possint, expellit. Verum flavæ tuæ capsulæ hoc ipsum efficiunt, ut ferramentis fodere coactus sis, & instrumentis vulnera depravare: superius tantummodo curate, fundo putrido per te relicto. Quamobrem ego, te merito per aliam viam ducere debeo, quam ea sit, qua graderis indies: ad hoc movet me tui ruditas ingenii, quæ balneatoribus ac tonsoribus adhæret. Isti sese tueri non alias norunt, quam eo titulo videlicet: *Magister ego Joannes (inquit hic) vocor barbitonsor: ille magister Ulericus balneator.* Cura postmodum sequitur in hanc sententiam, ut medicamentum, quod vulneri superimponis, applicare probe notum habeas. Quod quidem experientia mumiæ conditionum acquiritur, ut in emplastris. Nonnulla manent ab exordio primæ ligationis ad finem usque sanationis, ut unico sub emplastro curetur vulnus. Talia sunt ex mumiis fixis emplastra, quæ tamen reverberatæ mumiæ sunt, viginti quatuor horis duntaxat relinquuntur: & quæ sunt attractivis commixtæ, duodecim, & hoc omne cum permutatione. Sunt & aliæ Mumiæ quædam ex balsamali Mumia, quæ semel adligatæ vulneribus, per tres, vel quatuor septimanas, suas retinent vires. Pannis etiam mundissimis ligationes quum fiunt, quodque vulnus curari sanarique potest. Aliqui pulveres habentur, qui singulis octonis renovari volunt horis, quod ad superpositionem attinet. Similiter aliæ Mumiæ sunt, quarum superius multarum est facta mentio, quæ multo citius curant, quam futura fieri queat. Itidem nonnullæ vulnerariæ potiones existunt, quarum haustus unus in tertiam aut quartam septimanam operatur, donec sanetur vulnus, uti Mercurialis fere conditio. Mumiales hujuscemodi conditiones ex Mercurio possunt intelligi, qui postquam semel cœpit mundificare, per mensem integrum absque motu suppler. Ab experientia proprietates istas depromere debes, quòd scriptis perfecte nequeant exponi. Fundamentum namque medicinæ hoc est, ut operatio quævis peculiariter usu, tum experientia disci debeat. Ex Anatomia pariter quilibet Chirurgus aptus industriusque fieri, sic ut nullum in toto corpore membrum existat, quod non in mente fixum habeat, quo quum læsum aut sectum fuerit, connectere secundum eandem Anatomiam, per instrumentum concavum rite valeat. Alias quicunque chirurgus didicerit, aut rem ipsam intellexerit, medicus nulla ratione dici meretur, sed potius carnifex.

Cap. 4. *Cognitio Foditionum aut Confossorum Vulnerum, Jaculorum, Ictuum, Casuum, Contusionum, &c.*

LAtius atq; de vulnerum aliis generibus loquendum est, uti de fodicatis, jaculis, aut casibus factis, idque genus reliquis: quæ quidem ab aliis non alias differunt essentia, præter quod confossa, vel jaculis icta strictiore sint orificio, profundiusque venas & carnes aliis & sectis vulneribus intrent, quo fit, ut non ita commode curari valeant. Nam accidentis cujusvis conditio talis est, ut circum se plurimis cavernis delectetur, & amplis. Quo fit, ut patentia magis compressis minore sollicitudine satis indigeant, & illis, quibus orificium strictius exstiterit. Et quanto supernis magis vulnus aliquod stringitur, tanto periculosius in fundo fuerit judicandum. Quod cum fodicatis & jaculis inflictis evenire solet vulneribus, quum inflantur exterius, introque versum protendit accidens, ad eosdem lacertos atque venas. Quo fit, ut ad mortem apertis & patentibus proniora exterius sint. Animadvertendum etiam in similibus, ea

quæ

quæ relicta sunt a fodicationibus, aut jaculorum ictibus ramenta extrahenda mox fore, priusquam tumores & accidentia veniant. Quod nisi fiat, ea procitvia magis ad mortem, quam ad vitam cognoscenda sint. Quare statim atque signis admodum apparentibus, tale qoid ob oculos extiterit, aut in dubio relinquenda sunt instrumenta ferrea, Mumiæque munus & officium extrahendi committendum. Quod istorum cura quandam aliam aptitodinem habeat, idque ratione dupiici: priore quidem, ut juxta jaculum aliud vulnos incidatur. Mumia solum in attractionem permiata, manibus vero non extrahatur: quicquid enim hac via per medicinam extrahitur, vitæ nullatenus reluctari potest. Simile quid in contusionibus & casibus contingere solet, ut ibidem etiam alia studio vulnera fiant, vel arte, quo melius accidens in exitum protumpere valeat, & introrsum ad vitam adimendam non protendatur latius: aut extrinsecus Mumia sedetur, & expeliatur. Nam qualiscumque fuerit casus aut contusio quævis, & quantumvia aspera durave, glauca vel nigra, per Mumiam à membro deletur sine incisione, vel saniei quapiam ejectione. Quandoquidem inflationes istæ corruptiones minime sunt, aut corruptæ naturæ, sed in bonis partibus tumores tantum. Quapropter ita præter amplius accidens abeunt. Si casum tamen, confossum ictum aut simile quid, ad internas regiones contingeret penetrare, ut venæ, vel quidpiam aliud ruptum foret, quo regionibus istis extranei quid accidisset: ibidem adhibenda summa cum diligentia tibi cura, simili pellendi modo, quo docebitur infra. Ubi vero ob ferrum alias reluctaretur aut hamos, eaireque nollet, idipsum non retrograditur, at ultra protrudendum erit ad partes oppositas: aut alias putrefactione dilatandum orificium introitus, idque nisi vitæ præjodicium adferat: postmodum attractiva Mumia superposita, qua tumor sedatur, & aufertur accidens, attentari poterit, si cuspis alata ferreaque retrocedere possit, eo quo subintravit. Admonitum etiam te velim, ne quicquam ferramentis coneris agere, membrumque labefactes, nisi fortassis extrahendum prope cutim accideret, aut esset in aliquo plano, in quo nullum foret periculum arripere: quamvis absque Mumia raro fieri valeat. Similiter ejusdem attractivæ Mumiæ natura conditioneque nonnunquam incussi corporibus tormentorum, vel bombardarum globuli remanentes, retrorsum attrahuntur, ni forte in alienam regionem deciderent. In quibus animadvertendum est, Mumiam in extraneis regionibus non habere potestatem aliqosm. Quapropter ubi globulus in corpus trajectus ad intestina, vel diaphragma subeus vel intus advenerit, ab eis locis extrahi nullo modo potest. Itidem si fistulas intrarit, ac deorsum resederit, in aliam regionem transivit. Et quamvis Mumia tam potens foret, ut globulos ad se trahere valeret, id fistulæ concavitas minime patitor. In istis igitur maxima cura diligentiaque videndum, quid & quinam agatur.

Cap. 5. *De prædictorum curis, & eis, quæ requiruntur in similibus.*

ISTorum cura vulnerum processui communium haud absimilis existit, excepto solo, quod Mumia cibari debet attractivis, & ejusmodi quidem, quæ non attrahunt humores ad se, neque liquores, aut similia: sed quæ metalia solum, aut lignum, os &c. trahunt. Nam si communia hunc in usum attractiva sumantur, fluxiones accurrunt. Quamvis accidere plerumque soiet, ut globulus aut ferrum in lacertis post curam perfectam remaneat, id causante bona Mumia, quæ in accidens nullum decidit, aut irritata vehementer non fuit. Inde post multos annos & successu temporis per pus & saniem erumpit, eaciditque: hoc naturæ tantum est relinquendum, & nullatenus assumendum. Quod enim à natura curatur, quis emendabit, aut auferet ab ea potestatem?

Attractiva quædam habentur, quæ lignorum aut pannorum fragmenta trahunt ad se, prout *Alphaltum & Carabe*: Nonnulla ferrum, ut *Magnes*: alia cuprum, ut *stannum, & amethisti coloratores*: pleraque plumbum & lapides, ut *Alabastrum*: aliqua frustula carnium ossiumque, ut *gummi, therebinthina, & asphaltum*: quædam alia sunt omnium attractiva, ut *serpentina*. Horum omnium vires attractivæ cum existant, à chirurgo separari non debent. Nam in operationibus naturæ, posquam vulneri superposita sunt, omnia simul attrahunt, ut quod extra per se, stramina lignave trahit, in vulneribus ferrum, plumbum, lapides attrahit, ossaque: contra quod ferrum duntaxat in vulneribus, omnia quæ soluta sunt in eis, ab ipsis extrahit. Non igitur externas, at potius internas vires atque virtutes chirurgus aspicere, consideratque debet.

Quanquam hæc omnia tibi proponantur, in industria, nihilominus multa sua suot ad cognitionem, ut cum globubus in caput sagittatus foret, ac sub cranium decideret, in regiones oculorum, aut quoquo sit, Mumiam eo loco scias applicare. Vel si quovis alio corporis loco jaculatio, vel fodicatio fieret, prout indies mirabiliter occurrunt, aptitudine sola hoc ipsum dijudicare debes ex supra posito fundamento. Verum quod naturali cursui reluctari volet, non attentes.

Receptorum compositiones emplastris fieri debent, ut cum in fodicatis aut jaculis factis vulneribus aliquid liberi vel soluti foret extrahendum: ad emplastrorum supra scriptorum libram unam, attractivorum, quæ jam dicta sont, pars octava sumatur, mixtorum simol, aut unius tantum. Item viscus de botin, abietis, vel de pino attractivorum istorum loco sumi posse notandum: qui viscus ex locustis & fructibus extrahitur ad spissitudinem & formam terebinthinæ.

Cap. 6. *De fundamento quodam synoniæ, sanguinisque profluentium.*

VT supra de Synonia dictum est, quod intelligitur, quum ab orificiis vulnerum, jaculationum, aut fodicationum effluit: ille dolor, quem efficit bic fluans, è frigore nascitur exterioris aëris, qui Synoniæ substantiam penetrat: ista contrarietas alterius elementi (ut supra) hoc loco plurimum etiam adversatur, pariter ubi per medicamentum alteratur. Quapropter adhibenda cura, ne medicamenta Synoniæ sint amica, vel ad eam inclinata. Nam statim atque vulnus aliquod sub medicamento pravius redditur, & Synonia sequitur, infectioni venenoque medicamenti fuerit adscribendum, quod contra naturæ verum ordinem applicatum sit. Quare merito hujusmodi præcepta rejicio, quæ similibus nempe contrariantibus permixta sunt, & falso per vulneratorum inobedientiam à chirurgis hactenus excusata, vel per signa contraria, similiaque defensa.

Ejusmodi contrarietas in Synonia, quæ ex aëre vel ex medicamento provenire potest, via duplici demonstratur, & apparet: priore quidem, cum Synonia resolvitur per aërem, & à sua substantia transmutatur: aut ubi nimium aëre vel ipso medicamento siccatur, ut ea etiam via muteiur à substantia, non secus ac oleum tartari, quod in humiditate seipsum

plus satis resolvit, ac oleitatem amittit, pariter ex vase, cui fuerit impositum: aut utriusque causa fieri potest, ut exsiccetur atque durescat. Sciendum utique hoc loco, exteriores cursus partim extrinsecus humectare, quandoque vero siccare, juxta naturæ conditionem tum temporis ibidem exsistentem, & partis alterius, Quocunque modo fiat, est substantiæ corruptio, quam eò loci natura pati minime potest, ac sensualitate sua tam acuta, quam gustu linguæ percipitur.

Sanguinis tamen occasio talis est, ut quum in ebullitione fuerit, eum sistere nemo potest, si per apertionem factam effluat. Totius enim corporis partium omnium conditio talis est, ut paroxysmum ebullitionis habeat. Quo fit, ut cum sub hujusmodi paroxysmo naturæ contrarii quid acciderit, eo loco in quo fuerit paroxysmus, maximus oriatur morbus. Quapropter, ubi vulnus jaculationis aut fodicationis in venas aut membrum ebullitionis ejusmodi subjectum illatum erit, sanguis ibidem sisti nequit, usque dum ebullitionis terminus fuerit adimpletus, etsi longe a fine, vel prope tentatum sit, periculosum vulnus, aut non exstiterit, &c. Si tamen ejusmodi paroxysmus nullus adsit, opus non est sistere sanguinem, aut retinere, quod per seipsum, ubi tempus adfuerit, cesset fluere. Verum si nimium abundaret, aut diutius æquo flueret; vel occurreret aliud, cujus causa plus satis effunderetur, tum demum sanguinis retentiones locum, & suas vires habent. Ad hæc non ignorandum sæpius fieri phlebotomiam, quæ in mortem effluit, quandoque retrorsum in corpus effunditur, nonnunquam contractum cum tumore membrum efficit, atque dolore maximo. Hoc ipsum accidit ex imperitia phlebotomiæ, quod sanguinis ebullitionis tempore facta sit. Quamobrem expeditius est, in suo cursu considerare sanguinem, quam cælum in suis temporibus.

In exemplum adferemus ollam aqua bulliente plenam & coopertam, si cooperculum ejus foramen aliquod habuerit; eo quidem effervet, ac tantisper effluit, quousque nihil adsit amplius aquæ liquorisve. Non alias in corpore quum ebullitio fuerit, ad vulneris orificium effervet, usque dum sanguinis, quid in ebullitionis loco sit, æque late, ac extenditur. Quod si vi reprimatur, aër in modum incendit, inficitque, ut retrorsum actus in corpus, iterum quærat exitum: ut olla prius dicta, si cooperculi foramen obstruatur, in partes & fragmenta rumpitur ac dissilit. Animadvertendum igitur ne furens iste sanguis, quoquo modo sistendus assumatur. At solum ad hoc apto medicamento & exterius applicato sedari potest illa bullitio, non secus ac olla bullientem aquam habens, aquæ frigidæ quum imponitur, ab ebullitione prohibetur. Ex sanguinis ineptis repressionibus error sequitur, ut similia medicamenta *sanguinis retentiva* dicta sint hactenus quæ vulneratos perdiderunt funditus. Ea propter sistendi, vel extinguendi rationem habere chirurgum decet.

Cap. 7. *De cura Synoniæ, ac effluxionis sanguinis è vulneribus.*

Ad Synoniæ curam balsami prius dicti medicamentum, aut aliud assumendum est, usque ad libram, unciæ duodecim testaculi, & tosti commiscendæ: quod vulneribus applicatum, Synoniam ex promtu sistit. Notandum etiam quodvis antea positorum vulneralium medicamentorum ad Synoniam validum ac potens fore: similiter accidens istud ex imperitia chirurgorum procedere. Quare quum vero medicamento quis usus fuerit, Synonia reprimetur, quæ non alio quam ab inexperto chirurgo ducit originem: non immerito suam igitur inscitiam carpo.

Quod ad sanguinis repressionem attinet, dum ebullit, administrandus est potu laudani puri præparati scrupulus unus: eo quidem exstinguitur ebullitio, & sanguis una reprimitur. Aut præparati seminis de lolio albo uncia semis cum lacte canabis detur potanda. Similiter pannis corticum Jusquiami decoctione madidis membro superpositis extinguitur ebullitio hæc. Nullo modo repressionibus in hujusmodi sanguinis fluxionibus utendum. Quod vero fluxionis alterius est, carneoli vitibus, hæmatitis, usneæ, & plurium aliorum committo, quæ communia sunt, quapropter hic minime ponenda.

Cap. 8. De *crurum ossiumve rupturarum origine.*

Ut fracturarum ossium fundamentum probe cognitum sit, animadvertendum est naturæ nihil accidere posse, quod sibi contrarium sit extra damnum ossium. Nam os tantum frangitur absque nervorum, carnis, & reliquorum præjudicio. quæ conditio naturaque rupturæ cujusvis ossium exitiit, ut illi nullum a primo casu latius accidens interveniat aliud, quam in sese ruptura fuerit,: cujus cura maximopere notanda venit, quod in ejus defectu, quævis accidentia sita sunt, ut calores, frigora, tumores, cruditates, pustulæ, nigri glaucive colores, insensibilitas, putrefactiones, fistulæ, concavitates, incendia, &c. Quæ quidem ex primo casu non procedunt, sed ex accidentibus, incuria vel imperitia chirurgi caussaris in hujusmodi membro.

Fracturarum ossium conditioni simile ponemus exemplum hoc. Non alias intelligendæ, quam ubi quis accinctus gladio super hunc decidens, illæsa vagina frangatur ensis: hoc loco de osse pariter intelligendum, ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius, cui solum adhibendum est remedium: sic & ossi rupto, non pelli vel carni quidem integris. Nec est, quod in his admiretur quispiam quod accidentia casusque mirabiliter accidant, ut à tonitru nonnunquam arbor dejicitur integro cortice manente. Item sæpius frangitur os, medullis penitus illæsis. Pariformiter equus pedem casu perfringit, absque alio quovis accidente nervorum, alteriusve damno. Chirurgo notandum est igitur, in qualibet ossium fractura, dolorem omnem casu provenientem, in ruptura quærendum. Fistularum siquidem & fragmentorum earum conditio talis existit, ut hujusmodi quosvi, dolores ad se trahant. Quapropter in rupturis ossium accidentia minime curanda calorum, frigorum, nec alia: medicamenta non consideranda sicca nec humida: nam inter curas omnes rupturæ similes facillimæ sunt, minus curandæ. Quod natura per seipsam ordinem servet hujus, cumque ejus in medio damnum situm sit, cui nihil accidit mali: quo fit, ut liquores illi membrum sustentantes, ossis ipsimet existant medici: hoc ad hunc modum intelliges. Ossi fracto nihil accidere periculi potest, ac curari sanarique necessario debet a Mumia corporis, in carne, ligamentis, medullis, &c. existente, cujus in medio situm os, & circumseptum est, a quibus omnibus etiam persanatur: quandoquidem apertum nil, per quod externis accidentibus pateret accessus. Quapropter apte riteque ligare, naturæque sua requies data, certissimum in istis medicamentum sunt, & indubia cura.

Si tamen ad rupturas accedant vulnera, per quæ fragmenta quæpiam apparerent ossium à fistulis soluta vel disjuncta, per vulneralia medicamenta superius dicta, fac ut extrahas, & nullo modo per ferramenta, vel alia quævis instrumenta fodiendo coneris extrahere: nam vera Mumia, potest quicquid est naturæ contrarium elicere, tum quæ semifissutæ sunt, natura per se curat. Hac te cura non obruas, nec oneres, quod

quod multi perdantur ad hunc modum chirurgorum imperita sapientia, retardentuique naturales vires, eo quod variis uti sub illitatibus attributque velint. & naturam suis insania capitibus, quam per seipsam exsistat, reddere meliorem: quo nedum sanitatem, sed membrum etiam & vitam auferunt. Notandum insuper plurimos jactabundos & gloriosos, brevi tempore fracturas, herbis aut radicibus curare posse, capitibus suis persuadere subtilibus, quod omne ridiculum, ut ludus puerorum est. Membrum siquidem, ubi recte probeque rursus conjunctum, suis apria ad hoc instrumentis fuerit, ac in temperatura sua conservatum, per Mumiam propriam citius multo curatur, quam herbis omnibus fieri queat.

Cap. 9. *De curâ fracturarum ossium.*

PRincipio fracturas ossium ut cures, animadverte, concivis ut instrumentis membra concludens erigas, ut supra de vulneribus diximus, utque ab anteriore posterioreque partibus & quaqua versum libere possis accedere tangereque. Postmodum vulneralibus ligato medi amentis: & si promptus in eorum usu fueris, hoc scito, quemlibet nempe viscum nigræ consolidæ, serpentinæ, & Aristolochiæ rotundæ rupturas optime curare, mane vesperique superligatum, non usque adeo stricte, singulis vicibus iterum apertis ligaculis; recentem & calidum apponitum. Nam alia sane medicamenta, quæ per sparadrap. torularia ligacula, vel aliis pannis fiunt, mere futilia sunt, & membri magis ad perditionem, quam ublevationem facientia: Quod vero si curetur sub istis ligationibus, laudet æger propriam naturam, & sanam, quæ veneno sui medici resistere valuit. Sic etiam ligationibus tertio quovis die tantum fas'tia. item suffultionibus, compressionibus nimiis, & similibus vanis operationibus accidentium excitantur centenaria. Verum etsi vulnera forent, è quibus ossa prominerent, erige prout supra dictum est, ac ad modum vulnerum cura.

Cap. 10. *De dislocatione juncturarum.*

DOlor, qui dislocatis juncturis inest, non aliunde provenit, quam ex liquore, qui extra suam Anatomiam excessit, & ex acetositate hac membri dolorea oriuntur. Nam liquores juncturarum ubi corrumpuntur, in incendium transeunt. Pariter Anatomia corporis pati minime potest, absque dolore, membrorum dislocationes, aut læsiones fieri: quod in sua sanitate rectam dispositionem capiat: ejusque natura talis est, ut prout concatenata, nervis, arteriis, venis, &c. juxta hunc ordinem fore manereque velit, ac debet, à quo si perturbetur, dolorem concipit illi similem, qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura, &c. Quare juncturarum dolorea optime considerandi sunt, quod nonnulli proveniant ex acetositate, sicuti prius dictum est: alii qui ex dislocationibus Anatomiæ: quidam ex veteri crescentia: reliqui ex Synoniæ corruptione. Ex quibus omnibus tumores membrorum oriri possunt, aridæ postmodum & contractæ, &c. tum etiam interdum accidens ex Anatomiæ corruptione. Considerandum etiam in istis, juncturas peculiariter viribus esse dotatas magis, quam fistulæ, carnea, aut venæ sint, maximasque vires hominis, in veteri crescentia, nervia, & arteriis existere. Quare dolor maximus oritur, in hujusmodi junctura, præsertim ubi Synoniæ nervique simul concurrunt, in quib is vires omnes consistunt Spasmi similiumque morborum occasio est, fluxus mineralis ex arsenico, natura cujus & conditio excitare tumores & calores: in istis etiam suas vires exercet.

Particularia quædam ad curas istas necessaria primo scire vos decet, ut in dislocatis hujusmo i juncturis, istas non fore prius medicandas, quam suis restitutæ locis fuerint, eoque redierint, unde exiverant: quod quidem scriptu possibile non est, hoc solum scribi potest, quod sequitur.

Quicunque juncturas optime suo restituere loco scire cupit, à carnificibus id ipsum addiscat, etsi tormentaria membrorum distractio per carnifices & juncturarum dislocatio differant, eo, quod illud tardius fiat, istud vero momentaneæ.

Sæpius evenire solet, ut per tormentarias istas juncturarum dislocationes, podagrici fluxus adimantur, & aliquando brachiorum contractuiæ. Scito quoque juncturarum suo loco restitutiones manu solum & oculis addisci posse, quod in usu maximo, & in promptitudine consistunt.

Contingit etiam sæpe, dislocationes ab imperitis chirurgia depravatas, per se ipsas ita sanari, ut concrescant, & à patientibus non existimentur amplius. Item, ut liquores illi essent, ac ita postmodum in suum locum redeant.

Item sæpius evenire solet, ut junctura non dislocata, vetus crescentia, nervique similes dolores concipiant, ut è suo loco fore putentur: & ut Synonia quandoque discedat, & membrum contractum fiat, non alias, ac si dislocatum esset. Est igitur, quod chirurgus hæc signa probe cognoscat, ne quando juncturas præsumat restituere, quæ minime dislocatæ sunt, & hae vix dislocet eas, quod sæpe contingit, ut posteriora pejora fiant prioribus.

Cap. 11. *De cura dislocationum.*

SUo primum loco membrum dislocatum restituito, post camomillæ succo, vel agrimoniæ ligato. Si tamen infrigidata junctura sit; oleo ex floribus herbæ flammæ cœli dictæ, mixiæ cum petroleo; cumque maturuerit, in locum restitue. Animadvertas etiam; ne facile terrearis reponendum inter, aut extrahendum: nam sæpe contingere solet, ut dolorea hujuscemodi non rrasoleaut absque punctionibus, quod junctura contraria fit. Quæ vero subductæ sunt; curantur taxo laterino. Et si dislocatæ non fuerint, viscu de consolida sedabis dolorem atque morbum.

Cap. 12. *De his quæ Vulneribus contingere possunt, accidentibus.*

ACcidentium origo, contrarietatia & irritationis vulnerum, qua mumiam superant ac vincunt; & accedens malitia, naturæ bonitatem expellit, ab externa essentia est: quod ad hunc modum intelligas. Duo contraria non possunt in uno consistere, quare semper unum ab altero divisum esse debet. In exemplum: Quicquid extra sphæram est ignis elementi, teluratur intrinseco: tum quod in ea conclusum est intus, mundusque peculiaria existit, contra nihil ab extemo resistere: quod quidem homo facit, cum sphæra minor existat. Et non fecus ac elementa simul in uno cortice sunt conclusa, pariter & homo. Si cortex elementalis, aut eorum testa frangeretur, contrarium intraret ad eorum corruptionem. Similiter ubi hominis testa, pellis ejus nempe, vulnere frangitur, externum accidens exterioris sphæræ, jam in illum introducit accidens, quod non vulneris loco habendum est, sed, ut infirmitas & morbus.

Quinam hujusmodi contrarietas accidat corpori, sic intelliges. Externa mineralia cum internis minime conveniunt, quo fit, ut Mercurius externus internum arripiat, & realgar internum externo resistat, & anacbtron ambo sibi mutuo contraria sint.

Hoc omne producit impressio recedens ab elementis, quæ suam operationem perficere nullo modo potuisset, nisi corpus fuisset apertum: jam unum cum altero pugnat, &c. Statim atque ligamina mineralibus istis infecta sunt, sequitur inde spasmus, tetanus, incurvatio, & synthena. Quum tamen ipsa caro fuerit ab externis infecta, sequetur tumor & inflatio, similiter oppilatio, calor, & stupefactio. Sic de cæteris partibus corporis, quæque juxta suam essentiam, peculiare suum accidens ex infectis venis recipit: unde membro punctiones intrinsecus, & postmodum apostema sequuntur, & alia quàm plurima.

Notandum igitur, accidens omne solum ex contrarietatibus duarum creaturarum procedere, quum Anatomię duæ simul concurrunt, & unam altera concludit. His omnibus chirurgus prævenire debet, eo scilicet, ut naturā in Mumia sua conservet per temperaturam: sic fiet, ut nihil horum incurrat. Si tamen id ab ipso, vel alio prius neglectum fuerit, accidens quodvis in sui membri temperaturam adduci debet. Ut si veniant synthenæ, ligamenta solum & arteriæ curanda sumantur: si ex inflatione periculi quid instet, ut partes carneæ tantum, sic de reliquis membris. Ex istorum namque neglectu, quinquaginta vel sexaginta plus minus accidentia possunt erumpere, semper unum ex alio succedere. Ut inflatio, viginti potest accidentia producere, totidem & spasmus. Quapropter in vanum ambas hoc libello non est, quod pluries Anatomias ob oculos posuisse me, quæ per unius testæ fractionem sese mutuo contingunt.

Ad hæc modo sequitur, qua via similia refelli queant accidentia, non solum ea, quæ sunt præ manibus, verum etiam illa, quæ ex eis oriri possent, ut ventris oppilatio, nec non urinæ, Chronicus morbus, ut Hemoptoica, morbus caducus, paralysis, cœcitas visus, ac aliæ similes infirmitates, quæ gignuntur ex prædictis accidentibus. Omnes concludi sub eo medicamento necessum est, ut Anatomiæ separentur, & interna superet ac vincat externam, ordine, qui sequitur, & regulis una post aliam infra positis.

Accidentia per imperitiam chirurgorum occurrentia plus minus sex & viginti reperiuntur. Ut sunt, *vulnerum paroxysmus, ardor, stupefactio, tumor vel saccus, vermes, putredo, foraminatio, fœtor, ignis persicus, vel pruina, cancer, consumptio membri, vel aridura, tremor, contractura, contractio, contorsio, spasmus, tetanus, fistula, gluten album, vel Synonia, sanguinis eruptio, caro putrida, tubercula, verrucæ, fungus, fistula pustulosa, oppilatio, Hæmoptoica*, &c. quæ omnia proveniunt ex incuria chirurgorum, vel imperitia: hoc loco solum adscripta, ut cum vel priusquam acciderint, eis præveniatur, aut præsentia jam amoveri queant, non quod natura per seipsam hujusmodi morborum sit causa.

Definitiones accidentium.

1. Vulnerum Paroxysmus est, cum primo calescunt admodum, inde post in frigus incidunt, febrium instar, & hoc alternis diebus vel horis.

2. Ardor eorum est, ubi calor oritur in vulnere, qui per totum corpus extenditur: postmodum cessat, ac determinato suo tempore deinceps redit, estque præter omne frigus.

3. Stupefactio dicitur, quando vulnus dormire videtur, ac si formicæ discurrerent in eo.

4. Tumor vel saccus est, quando vulnus cum calore tumefit, & ubi digito hujusmodi tumor comprimitur, fossam admittit remanentem, ut hernia aquosa. Tumores alii vero non sunt accidentia.

5. Vermes dicuntur, cum in vulnere nascuntur vermes, incuria chirurgi, vel imperitia qui tale medicamentum adhibet, ut simul unà cum vulnere putrescat, indeque vermes generentur

6. Putrescentia dicitur, ubi vulnus putrefit, & curam non admittit amplius.

7. Foraminatio quidem est, cum vulnus æquo serius curatur, aut retardatur à sanatione, fluxus introducitur, inde foramen unum fit.

8. Fœtor est, quum vulnus sive sanetur, aut non, fœtorem concipit, indicium est pravi medicamenti, calidæque naturæ.

9. Ignis Persicus, vel pruina dicitur, ubi vulnus sub finem calore tumesceret, glaucum & fuscum, postea nigrum, colores conciperet: postremo hoc membrum incenderetur.

10. Cancer est, quando vulnera calorem concipiunt, & cum eo simul fluxum, qui juxta vulnus foramina produceret, ac circum illud exederet.

11. Consumptio membri, vel aridura dicitur, quum vulnera perperam curata sunt, ut liquores per suos meatus transire nequeant, eos tunc absumit natura, quo fit, ut arescant membra.

12. Tremor est, ubi membrum unà cum vulnere tremit, etiam post sanationem quiescere nunquam potest.

13. Contractura dicitur, quoties membrum impotens factum est, ac debilius, quam, ut aliquid elevare, vel tenere valeat.

14. Contractio dicitur, quoties membrum erectum aut curvum remanet, ut incurvari, vel erigi non possit amplius, juxta sui veram conditionem.

15. Contorsio dicitur, quando membra simul in ipsis nervis cum tremore contorquentur, & incurvantur: item os & oculi deformiter invertuntur, atque torquentur.

16. 17. Spasmus & Tetanus duæ convulsiones vulnerum existunt, & quandoque membrorum simul.

18. Fistula dicitur, ubi vulnus concluditur superius, excepto foramine parvo, sed inferius omnino pravum existit.

19. Gluten album, aut Synonia dicitur, quando clarum nervorum effluit, viscosum, ut concussum album ovi.

20. Sanguinis emissio dicitur, quum vulnera sub medicamento vice qualibet emittunt sanguinem, & nonnihil sudoris.

21. Caro superflux dicitur, ea quæ crescit in vulneribus præter necessitatem putrida.

22. Tubercula vel verrucæ dicuntur, quoties in vulneribus illa copiose nascuntur, istis etiam unà cum illis sanationem admittentibus.

23. Fungus dicitur, quum post vulneris sanationem enascuntur verrucæ quædam, & ex eis deinceps tumor in quantitatem duarum, trium aut quatuor librarum excrescens, ac adhærens non secus ac arbori fungus: fœtet, ac foraminibus scatet.

24. Fistula pustulosa dicitur ac fit, ubi vulnus repente nimium concluditur, priusquam fundamentum firmum posuerit, & ita postmodum putrescit.

25. Oppilatio quidem fit ex debilitate naturæ propter nimiam sanguinis emissionem, ut æger ventris beneficium habere non possit, nec urinæ.

26. Hæmoptoica sanguinisque sputatio procedit ex sanguine congelato, qui retentus fuisset intrinsecus, & ab exordio purgatus non fuerit: ex ore suum emunctorium quærit.

Cap. 13. *De Cautionibus, aut præventionibus & curis dictorum accidentium.*

SI vulneribus Paroxysmus, Ardor, aut Stupefactio fortassis incidissent, cura talis est.

℞. *Calaminaris, Lithargyrii, Minii, ana lib.* ß. *Tutia* ℥ij. *Ceræ, Olei mirtillorum ana* ℥ix. Cocta simul in cerotum omnia, superpositaque, &c. Similiter oleum camphoræ vulneribus illitum mox adimit. Et uncia ß. Mithridatieæ conservæ pota hoc ipsum efficit.

Pro tumoribus.

℞. *Nasturcii aquatici, Nenupharis, ana* quod sufficere videbitur, & coque simul in aceto rosaceo, calida superpone.

Aliud remedium.

Accipe de furnis argillam adustam, & in aceto coctam, etiam superpone.

Aliud.

Accipe melones, quos in aceto coctos etiam superpone. Ictis spongia hoc modo cocta, superposita que id ipsum præstat.

Ad vermes, putrescentiam, foraminationem, & fœtorem.

℞. *Mellis, lib.* ß. *Aleopatici* ℥j. *Succi chelidonia* ℥vj. *Salis communis* ℥ß. Omnibus mixtis & calidis laventur: hæc lotura vermes ac alia quæ supra dicta sunt accidentia pellit.

Aliud remedium.

℞. *Consolida aurea, consolida rubea, ana manipulum unum. Mellis cocti despumati lib. ij. Salis gemma* ℥ij. *Vini lib. j.* ß. simul in loturam coquantur, eaque laventur.

Ad ignem Persicum, & cancrum.

℞. *Vitrioli* ℥j. *amborum gummi minorum ana* ℥ij. *Ocra* ℥ß. *Vini & aceti ana lib. j.* cocta calidaque superligentur.

Aliud.

℞. *Lithargyrii lib. j. Aluminis lib.* ß. *Salis* ℥ij. *Thuris* ℥iiij. *Gummi Romani* ℥v. *Vini, aqua & aceti ana lib. j.* Coquantur ad quartam horæ partem, & calida superponito. Item sanguis destillatus & superpositus aufert accidentia dicta.

Ad membrorum consumptionem, vel ariduram, tremorem, contracturam, & contractionem.

℞. *Galbani lib. j. Terebinthina lib. iij. Olei laurini, Olei olivarum ana* ℥iij. fiat oleum quo mane vespertique poteris uti.

Aliud.

℞. *Vulpis adipis, & Taxi ana lib.* ß. *Mumia de medullis* ℥iij. fiat onguentum, quo mane & vespere damna hæc inunguntur, & illis medetur optime.

Ad contorsionem, Spasmum, & Tetanum.

℞. *Sandali maris* ℥j. *Amygdalarum leporum,* ℥ß. *Fiat pulvis, de quo detis* ʒj. *cum aqua Basiliconis potandi.* Si post primum haustum redire vellent, adhibe secundum. Ad collum suspendes ægro, & in manum dabis, donec optime caleat.

Ad fistulas.

℞. *Emplastri de Mumia* ℥ij *Visci de botin* ℥. ß. *Consolida rubea liquorum drachmam j.* Fiat emplastrum, quod superpositum inmotum ad sex dies maneat. Postmodum innovabis, & æque diu relinques.

Aliud.

℞. *Aqua Galitheni,* ℥iiij. *Olei vitellorum ovorum* ℥j. *Mumia liquorum,* ℥vj. fiat oleum quo madidi panni superponantur.

Ad gluten album, vel synoniam, sanguinis emissionem, & carnem superfluam.

℞. *Ceroti de Mumia,* ℥iiij. *Olei de spica, drachmam unam, Testiculi, Tosti, ana drachmas iij.* Ex omnibus fiat emplastrum.

Ad Tubercula, Verrucas, &c.

Accipe *oleum ardens*, quo loeum singulis diebus quater inunge: hoc aufert omnia quæque similia nascuntur in vulneribus.

Ad fungum.

Accipe *Filum arsenicale*, quo fungum abscindes. Postmodum siste sanguinem, & oleo ardente perunge. Consumentur hoc oleo verrucæ, fungique omnes ac rami vel radices, è quibus nascuntur. Et post consumptionem cura sanaque poros emplastro de Mumia. Vetum ubi sanguis nimium abunde profluetet, laxa venam tetro fungum, & refrigera prout supra de sanguinis repressione dictum.

Ad pustulosam fistulam.

℞. *Liquorum carabis, Aspalti, Armoniaci ana* ℥. ß. *Ceroti de Mumia* ℥iij Misce simul in emplastrum, & applicato. Si valde putridum inferius fuerit vulnus, aperi facque latius orificium ejus, at ubi non, à fundamento sanatur optime.

Ad oppilationem.

Quilibet vulneratus & oppilatus Serapino purgari debet, aut per Mumiam ultramarinam juxta sui m pondus in potionibus vulnerariis administratum. Et ultra dictarum potionum usum per se, cessandum non est à dictis purgationibus. Nam istæ longe præstantiores existunt omnibus laxativis, eo quod absque damno transeant.

Ad sputationem sanguinis, quam Hæmoptoicam vocant.

℞. *Reubarbari, Liquorum de lacca, ana* ℥j *Mumia* ℥ij. Hujus drachmam j. administrabis potu, quam diu sanguinem

guinem exspuerit. Et si forte supurari nollet, addes Mumiæ sylvestris tertiam partem, & ejus tum drachmam semis tantum administrabis.

Et quamvis occurrant accidentia longe plura his, quæ dicta sunt, indies & nova. Singola scribere foret impossibile Quapropter ex prædictis, quod fore commodum, & utile per experientiam & industriam tuo parabis usui, selige.

Et quod etiam plura fore scias recepta, quæ cuique scriptu necessaria forent accidenti. Verum quod fundamentum eorum antea demonstratum sit: si forte quid communioribus chirurgis gravius, quam intelligere valeant, erit, aut videbitur: in exemplum assumant à fabro tecens artem addiscente, qui singulos ictus peculiariter discere, quodlibet ferrum & carbonum species omnes cognoscere cogitur: quo fit, ut peregrinari, seque ad eos, qui norunt, conferre debeat. Itidem Chiturge tu putato, non dormiendum inter hæc tam ardua opera labore sine tibi, tum præter usum acquirenda, ut hactenus communioribus mos fuit chirurgis, qui crediderunt, pulvinaribus sedendo, mollioribusque decumbendo suis speculationibus omnia perscrutari se posse. At ego certo vobis assero. licet in diem usque Judicii speculemini, si non videndo & exercendo sedulo didiceritis omnes, vestrum nemo pendet obolum, nec valet.

Cap. 14. *De Morborum origine Vulnera subsequentium.*

IN his animadvertito, sæpius contingere, ut in depravata vulnera contra naturæ cursum tam inscite curata, mors dominium acquirat, per insitos mortales in corpora & morbos: ut in capitis vulneribus, aut cum venæ capitales aliis aperiuntur membris. Evenire sæpe solet etiam, uti mineralis Anatomia docet, ex hujusmodi vulneribus morbum lethargicum succedere, caducum, phrenesim, atque maniam, nec non accidentia plurima contra visum, & auditum, item vertiginem, linguæ gustus amissionem, & quandoque narium odoratum, ac alios hujuscemodi morbos, antea non consecutos, at postmodum violenter apparentes, & in senio potissimum perceptos: qui quidem omnes per Mumiæ medicamentum averti possunt. Non est igitur, quod ægro Doctores ferant, si in sua placita quandoque loquat ea, quæ sibimet ipsis ad reptebensionem attribuunt. Quum hujusmodi volunt infirmitates adscribere naturæ, tanquam ipsa præter vulnera foret earum occasio, quod quidem erroneum est. Nam idipsum Anatomia docet apette, per externa similes morbos in ipsam introduci naturam, & violenter id fieri. Sane si melius considerarent, quinam suas Mars impressiones invehit, sanius de his rebus judicarent. Quandoquidem ubi suam ille malitiam adimplere cupit, impressio gladius ejus existit. Videte quæ somnia vestra, quamque nigriora sint carbonibus. Quodvis natura productum, ac vitam habens, per Martem læsum, tempestatis generationem recipere debet. Vos utique naturam vituperare nulla via debetia, at medicum potius inscium, & externum accidens, ac perditionem ægroti.

Nec etiam barbitonsores, rudesve medicos vel chirurgos ægre ferre decet, quod Mumiam extollam contra suam imperitiam, artis ac fundamenti veri prorsus ignorantiam. Hoc enim fundamentum existimo verum, & maximam artem, vulnera sanare nedum, verum etiam ita curare sanareque, ut accidentis nulla postmodum expectanda sint. Vulnerum sanatio canibus agnata est, ut interim de hominibus taceam. At prædictis morbis & accidentibus præcavere, prævenireque, non est agnatæ conditioni tribuendum. Quo fit, ut eos existimare chirurgos minime valeam: qui sanare vulnera norunt. Sed illi veri chirurgi merito vocandi sunt, qui: sanare simul & alia damna divertere possunt. Sartori chirurgus minime comparari potest, qui suturæ suæ nullam certitudinem habet, quum disjungetur, aliam, quam donec filum manserit integrum: tantisper & non diutius pollicetur, ejusque certus fore potest. Si medicina chirurgiaque tale foret veteramentariorum opus frusticulatum, & veterum calceorum emendationi simile, quemque male habere posset, quod contra vos tam avide scripserim ac scribam: prout in chirurgia vestra hactenus existimastis.

Et quod adhuc ob accidentia, quorum soli vos estis occasio, culpari nolitis pessimum indicium, & nullius causa boni. Si vos Anatomiæ vere periti foretis, experiremini fodicara, jacula, vel alia, ut pulmonis vulnera, medicamentis aliis quam alia vulnera prorsus indigere. Non quod Mumiam hac de causa mutem, aut invalidam existimem, sed, ut Asthmaticis & spirosis anhelitibus, tussi, sputationi sanguinis, aut hæmoptoicæ, pectorisque testictioni, quæ in mortem usque manere solent, præveniatur: sic etiam quod epati, spleni, renibus, &c. potest accidere, præcaveatur, sive sint apostemata, putrescentiæ, oppilationes, & similia.

Exterioribus membris etiam corporis tremores indies occurrunt, in spasmum incidentiæ faciles, consumptiones, aut ariduræ, nec non contracturæ. Similiter intestinis à suo naturali dimotis ordine, variæ cholicæ, lacerationes, & contorsiones oriuntur. Adhuc existimatis omnes de hac medicina minime fore loquendum, vobisque fas & nefas in jus optimum esse prorsus relinquendum, ea de causa, quod medicum nomen apud vos existat, aliud vero nihil. Si culinia vestris per solum nomen satis foret, pessime quidem ederent illi, qui ex eis aluntur. Videte jam quid nomen sit, & quid ars, super quam illud fundamentum esse debet.

Sæpius etiam evenire solet, ut ex hujusmodi negligentia, vel imperitia potius febrium variæ species enascantur, item hydropisis, Paralysis, Ictericia, similesque morbi, sæpe talis etiam, qui per annos aliquot lateat, postmodum erumpit, non sine miseria maxima. Cum tamen præ manibus fuerint, ut indies accidere solet, in medicinam latius arripiendum, ut hujuscemodi morbi, qui peculiarem Theoricam & Practicam habent, curari queant: & qua via fieri debeat, sequentibus jam paragrahis habetur.

Cap. 15. *De Curis Prædictorum & præventionibus.*

SCitote primum, quod ad capitis medicamentum in his attinet, ut quum Lethargicus ad paralysim accederet in veræ Paralysis curam non cadere, prout cura continet in vulnerationibus & incisionibus per quas Paralysis cura fit integra. Plurimi namque morbi repetiuntur, qui per vulnera tolluntur, omnes illi neque, qui ex vulneribus occurrunt, uti Lethargicus & Paralyticus, qui ex vulnerum accidentibus proveniunt. Econtra præter accidentia hæc, illos curant vulnera. In Ictericia similiter, quæ curam ex vulneribus recipit, & sano per vulnus advenit: sic & caducus per vulnera cessat, per quæ potest etiam accidere. Non alias de Hypropisi, nec non aliis morbis corporis evenit. Quapropter hoc loco Medicina debet alia ratione quodammodo, quam aliorum processus morborum habet, conduci tractarique, quæ non sub ejusdem receptis poni, prout medici veteres scripserunt, & moderni per illos intelligunt. Fundamentum hoc est, ut unicuique medicamento vulne-

vulnerum administrari mumia debeat, & per idipsum applicari. Ut in Galithano vires curæ caduci deli teseunt, verum in isto non, nisi Galitbenum ad essentiam ejus accesserit. Sic & Paralysis cura Balsamus est de Galbano: si tamen ex vulneribus orta mumiæ admisceri debet ille balsamus, ut is & mumia sint unum. Pariter in Synthena, Sandalum maris ad mumiam accedere necesse est. In Spasmo ac Tetano. Mumia cum Amygdalis unum efficere debet. In pulmonia defectibus Resinam terræ præparatam, cum ipsa mumia simul oportet admisceri. Et in tremoribus manuum, lavendulæ cum mumia liquores.

Talis differentia, qualis de accidentibus antea diximus, intelligenda est, excepta mumia tamen, cujusq; accidentis curæ sanationisq. Sed quum accidens hujusmodi corporalem in morbum transmutaretur, medicamentum de Mumia (sicuti meminimus) ad usum assumendum erit. Non alias quam de cura paragraphorum in morbis demonstratum, in istis etiam intelligendum cum additione Mumiæ in substantiam unam, juxta processum & ordinem, quem hujusmodi morborum conditio requirit. Per compositi similem iti unum concordantiam, isti, qui causantur à vulneribus morbi tolluntur: Et nisi Mumia talis adfuerit, eo loci frustra curabitur.

Pari sane possem, chirurgos majorem inter sese diligentiam in ægros adhibere, ne simile quid occurreret. Verum quod vulnerati duobus assibus vix majore pretio sanari cupiant, non ita prorsus incusare possum eos, ubi tale contigerit ægis. Nam ob vilem ejusmodi solutionem, medicina vi quadam fore meretrix cogitur, & unicuique subjici, qui præ nimia pigritia non potest alias alere se. Quapropter eos non culpo multum, à quibus id contingit: nam raro vili pretio bonæ merces emuntur. Nec ita loquor, ut vili medentea tedargnam, cum pro tantilla pecunia via aliod nil præstare possent, etsi scirent. Agere se fideliter etiam putant, interim & pauca merces hæc illis tota ratissime persolvitur. Quare melius igitur, aut altius quid addiscerent.

Cap. 16. *De Signis Vulnerum ad Mortem, vel ad vitæ retentionem indicia ferentibus.*

CORporis humani conditionem fundatissime notam habere chirurgum decet, quo loco morti magis aut minus obnoxium existat, si vulneretur ibidem. Hoc ipsum ab aliis abunde satis antea scriptum habetur, & optime cognitum, quod cor, cerebrum, vesica, &c. quum vulnus receperint, ad mortem id fieri. Quinam tamen isti scripserint videamus. Alias non, quam si hunc in modum scripsissent, ubi cuiquam truncatum est caput, mortuus est. Hæc à me dicta sunt, quod membra superius allegata, & quæ notione communi per se clara sunt, libris non indigeant.

Quod vero scitu necessarium in his, & non ita communiter notum omnibus, & quæ mortem etiam inducant vulnera, quanquam dicta membra non attingant, animadvertens diligenter notato.

Vulnera nervis plurimum extensis, lacertis aut musculis illata, sunt ad mortem. Ut quum viribus omnibus membrum extenditur, eodem momento vulneratur. Attis digladiatoriæ potissimorum arcanorum notum est, ut pugiles membris agilitet & facile præter violentiam agitatis aggrediantur.

Non alias fodicatio vel jaculatio, quantumvis exigua. Contractionem hujusmodi vel spasmum, in furia aut alias in carne contingens, mortem infert. Quapropter summa diligentia chirurgo sunt curanda potioribus & selectioribus medicamentis.

Similiter in hydropisi vulnera mortalia sunt; in quartana vero & Paralysi, vitam retinere possunt.

Ubi cholera se receperit in arterias, tremorem & contorsionem excitarit, eoque tempore læsæ fuerint partes illæ mortem admittunt. Et vulnus omne, quod in ebullitionem fuerit illatum. Item omne, quod venas temporum pulsatiles & somniferas in paroxysmo secuerit, aut attigerit, mortale judicandum est.

Animadvertendum etiam ex medicamentoris vulnera plerunque reddi mortalia, potissimum ubi calorem ex eis recipiunt, ac sub eis intumescunt, aut indormiscunt: ista signa sunt corporis ac vitæ perditionis. Item quum sæpius emittunt sanguinem, tremunt, medicamento non convalescunt, & postmodum in paroxysmum incidunt, ad mortem tendunt.

Etiam quum alii calores & accidentia concurrunt alia, restrictio pectoris vel anhelitus, in ultimum signum cognoscenda sunt. Signorum ejusmodi multa quidem existunt, satisque nota: quare plurimis relictis, quæ magis notatu digna videbantur, hoc loco posuimus. Quæ vero prædictis carent accidentibus & signis, curatu facilia sunt. Notandum tamen, quum accidens aliquod in vulnus minime periculosum inciderit, ut morbi, qui dicti sunt, incipetent oriri, si per se bonum existat, id est curatu facile, medicamentum etiam bonum fuerit; est quod finis periculosus expectetur.

Cap. 17. *De Signorum aut regiminis locive cujusvis animadversione, medico vel chirurgo perito minime necessaria.*

CUm ex regimine cibi & potus caro nascatur, vel potius nutriatur, oritur quæstio, si differentia sit, aut unius cibi caro melior existat, quam alterius? ut utrum pulli meliorem carnem efficiant, vel capones suillis carnibus hoc loco sint salubriores? Meam percipit sententiam ad hunc modum. Principio non ignorandum, omne, quod editur à stomacho digeri, naturaque in unum finem, etsi mille ciborum varietates, unica tamen omnes caro fiunt. Quare pulliorum carnes talem carnem efficiunt, qualem avenæ pultes. Quamvis objiceretur, unum habere nigriorem carnem altero, magis rubeam &c. Hoc ipsum concernit generationem, & non ciborum digestionem.

Simile quid à fabris ferrariis adduci potest, quorum quilibet peculiare ferrum, equinum cudit, estque unum alteri quodque simile: sic etiam, quæ nigra caro natura fuerit, æque sanabilis erit, atque alia quævis. In eo tamen conditiones carnium differunt, quod si homo quid ederit, hoc ipsum caro fit hominis: & si porcus comederit, porcina caro futurum est: si canis, canina. Cum igitur caro naturam imiretur, & in eam transmutetur, quid refert quodcunque comederit æger?

Contra si quis objiciat, ab accidentibus quæ ex cibo provenire credat, ut in febricitantibus, & loquatur, statim atque porcinas carnes edit, in febrem incidit, aut quoties piscibus vescitur, male mox habet. Non est, quod ægrotationes ejusmodi carni vel piscibus adscribas, at potius imbecillitati malæque stomachi dispositioni, qui non semper omne, quod injicitur ei, pati potest. Quare hac ratione sese defendit, ac ob ejus irritationem corpus unà cum eo simul abhorret. Nam hominis vulnerati plurimum, & exanguis ventriculus nihil appetit. Si tamen quid administrandum sit, hoc ipsum tale fore necessum est, ut maxime debilis æger non abhorreat ut offæ quædam aqua, butyro pauco, vel pinguedine modica madentes, aut vino:

post-

postmodum jure gallinaceo, deinceps bubulo, vel ex bovinis carnibus, & postremo si fuerit opus ex suillis: uno sic post aliud administrato, quoad potentior fiat. Ubi jam instauratus fuerit ex seipso natura sic adjuvante, non est quod respectum vulneris habeas, at exhibe quicquid ferre stomachus valuerit.

Optimo possum igitur jure dicere, vulnerum non habendum esse respectum, at stomachi per seipsum: ne disturbetur aut destinatur vulneribus namque hac via subveniri melius potest. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adscribito causis, & non cibis. Nam eo loci cato, quæ fit ex oleribus, gallinis, avibus aut botulis, talis est, qualem natura fore cupit. Hoc tamen observare bene poteris, ut cibos tales atque potus administres, qui sanguinis & carnis plurimum efficiunt, ut eis naturæ citius ac melius subventum sit. Quod ad carnium salubriorem esum, atque potuum excellentiam attinet, hoc scito. Credis suillas carnes bubulis insalubriores: eadem est ac leporum ad vulpium carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit gustare, porcorum superfluam pinguedinem, & quanto pondere bubulam excedat? Sane si talis humiditas in porcinis carnibus non existeret, eas, ut salubertimas administrares, æque ac perdicinas. Quod scire de suillis carnibus voles: ipsæ quædam in sua pinguedine proprietates habent, quæ stomacho quodammodo contrariæ sunt eorum, qui cibum hujusmodi non appetunt. Quamobrem stomacho nihil aliud hujus imputandum venit, quam ob appetitus defectum & abhorrescentiam quandam, vel alicujus cibi nauseam, & non propter insalubritatem, vel ciborum noxam.

In vino quidem observabis, id sano homini largius sumptum nocere posse, quanto magis ægro. Si capiti sano, quanto magis noxium erit vulnerato. Contra considerato, virium nihil aquam sano tribuere, multo minus infirmo. Qua de causa medium servabis utrinque juxta conditiones infirmorum.

Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, uti de cibis antea dictum. In exemplum. Ubi conflictus millium viginti contingit, fieri minime potest, quin mille vulnerentur eodem membro, in quo signum idem extiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiuntur, moriunturque magis aliis. Quæ tandem hujus occasio, præterquam de locis corporis habitu, medicamentisque pravis demonstratum fuit.

Quisnam phlebotomiarum determinatam horam præscribit? quis frigidum aut calidum administrat? vel condimenta more Monspelianorum? Certe nemo. Accidere solet, ut, qui suillis & vitulinis carnibus, item cervisia vinoque repletus existat, & vulneratus capite, perquam optime sanetur, quia peritum habet medicum: Alius vacuus atque jejunus in tibia vulnus accipiens moritur; cujus rei causæ declaratæ superius extiterunt. Signa, regimina, loci, regionum, corporisque partes hactenus imperitorum excusationes medicorum fuerunt. Si hæc, ut vultis contraria forent infirmis, ex mille vix duo sanarentur. Istæ sunt vestræ conditiones, ut jam de sereno cœruleoque cœlo fabulemini, deque rebus aliissimis duntaxat, & remotissimis. Nunc in cœlo hoc habetur: jam ab Occidente procedit illud: tum demum Luna furnariæ furcæ, vel rutabuli formam habet: postmodum Septentrionalis ventus afflat (de longinquis tantum) quæ in abietibus & in patibulis sunt, ac omnia prorsus impediunt, imo quæ in Hispania, septemque Selandiæ montibus existunt, onde longinqui venti prorumpunt: postremo de magnete comparationes adferunt. O cœci vos medici, quod in homine vobisque præ manibus existit, si conspiceretis aut videretis, & quid in medicina, a his vestris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cum eo minime pervenire possitis, nec ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia consistere.

Cap. 18. *De Fundamento Quodam Adustionum, & gelu.*

QUa ratione suas in corpus imprimat proprietates adustio, notandum venit, quocunque modo fiat: utpote casum adustionis, vel accidens calorem non existere, sed subtilium spirituum asperitas vel acuitas potius corpus destruit.

Sal iterum accensum ignescit prorsum, & omne, quod ab igne hoc damnatum fit, nitrum efficit, & non essentiæ complexio. Sulphur etiam accensum, aliam substantiam ad se recipit, est nihilominus sulphur hoc ipsum. Quod autem absumit istud, est in eo, per accensionem tamen excitatum. Non alias de adustionibus. Quum ignis corpus aliquod arripit adurítque, non externus ignis hoc efficit, quod damnum existit: verum accenditur corpus & quicquid inde sequitur damni, solum ex eo, quod accensum est procedit, ac in accensionem incidit. Ut lignum carbo per seipsum fit. Nam sulphur corporis, quamvis ipsum exhibeat flammam ob fixam ejus conditionem, accenditur utrurque tamen, estque fixus ignis, & eo per externum adducitur, cui tantisper tantumque resistit, quantisper & quantum adfuerit ignis.

Quamobrem in cura sulphur accensum arripi necessum est corporis, cum in eo sanatio consistat. Item obicunque sanatio, vel unde surgit ejus origo, materia pariter & morbi subjectum ejus existit. Et omnia, quæ huic adhibenda sunt medicamenta, solum ad superandum sulphur corporis ordinari debent.

Adustionis differentia duplex: una per flammam, quæ molitur consumptionem: altera quæ fit bullientibus. Flamma fit sive lignorum, pulverum, resinarum, aut pinguedinum. Bullitionibus, ut calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperitur alia naturam habens utriusque, ut ea, quæ fit liquefactis metallis, & similibus.

Ad hæc animadvertendum, utrum ex substantia quicquam adhæreat, an non: ut ex pulvere, quod sulphur, & salnitrum post se, vel sui consumptionem accensione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare suum residuum, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodque proprium habet, cognitu necessarium: non propter sanationem, sed extremos dolores, quos inferunt hujusmodi reliquiæ.

Salis nitri, sulphuris, & resinarum spirituum acuitas peculiares dolores edit: nam ibidem est spiritus salis. Ex metallis etiam alios ac singulares, quod eo loco fit Mercurius. Ex aliis adurentibus adhuc alios, quia sulphur ibidem est resolutum. Hujusmodi sulphuris separationibus variantur in membro dolores, uti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, juxta suam conditionem atque naturam. Sed hæc omnia medicinam prorsus non concernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam unicam, non alias hoc loco per medicinam unicam sit alimentum. Et non secus ac aqua flammam & accensionem in corpore quovis extinguit, medicamentum etiam adustionem pellit. Adustionum dolores accidentalia sunt, originem ex igne ducentia: postmodum ex aere quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum insuper post veneni conceptionem

istud per meatus, & venas in primum suum centrum penetrare, quo mortem inducit.

Jam de Gelu sciendum, unumquodque calidum, ubi frigore superatum, id est, congelatum fuerit, postmodum in putrefactionem transire. Hac de causa lignum & lapides ea gelu nullam putrefactionem accipiunt.

Quæ prius bullivit aqua, frigore superatur in congelationem, immutatur, & ea ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimum obnoxia. Verum ea, quæ recens frigidaque transit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit. Sic de cæteris liquoribus intelligendum.

Quanto magis quod à natura calefit, putrefactionibus obnoxium existit: ut animal aut brutum congelatum, alias ac multo fœdios ejus cadaver putrefactum olet, alio, quod alia via quavis interiit. Non alias de homine, quum sui corporis aliqua parte congelatur, accidit: quod naturalis calor, qui fuit abiatus, in suum cadaver nunquam redit amplius.

Quum igitur membrum aliquod gelu prorsus rigidum fit, ab eo vita separatur, ut ubi tibia congelatur, vita moritur in ea, separatique necessum est à vivo, quod mortuum existit à superiore parte genu videlicet. Ista congelatio, priusquam emoriatur membrum, ejus est vehemens indormitio, postquam à vita sua decidit. Et non alias ac ignis membrum aliquod superat ac vincit, frigus idipsum etiam efficit. Item, prout aqua fervens etiam ignis ingenti frigore congelantur ac extinguuntur, non secus & naturalis calor, quum arripitur ab illo. Extinguitur itaque primo calor, & postmodum gelu vincitur. Nam atque membrum suo calore privatum est, ei nunquam restitui potest. Cum hoc incipit congelari, calor à carne primo recedit, ob suæ humiditatis congelationem, postmodum à nervis, & postremo quidem à medullis ossium. Quapropter evenire solet, ut caro frustatim decidat, alia non corrupta, quod istam naturæ vehementer defenderit. Quandoque medullæ prorsum emoriuntur, unde postmodum nulla sanitas vera succedere potest. Item sæpe contingit etiam, ut gelu tam subtile fit, porosque penetret in medullas, quas congelat, illæsis aliis partibus: & nonnunquam intestina cæteris non tactis.

Ex hujusmodi congelationibus oriuntur varii morbi, permanentes in mortem usque, prout Hydropsis, contracturæ, mania, lepra, &c. juxta membri cujuspiam arreptionem. In quibus chirurgum decet aliud quærere fundamentum, quo similia curare valeat, & non ut veteres, unica lyra choream ducere semper unam, ipsos imitando. Congelationibus igitur istis dummodo membrum omnino rigidum non existat, sed in via, succurrendum est.

Cap. 19. *De Curis Amborum adustionis videlicet ac gelu: vel congelationis membrorum.*

CUram utriusque, scilicet adustionis & congelationis uno sub medicamento concludam, quod ambæ per consumptionem in putrefactionem tendunt. Qua de causa perquam utilem Anatomiam utrinque fore certum est. Communia, quæ passim à vulgaribus & aliis medicis remedis ponuntur, huc adducere nolo, nec eorum vix meminisse, propter eorum vulgarem usum ablque utilitate, ut sunt *florum Tiliæ, Verbascique liquores, oleum lini, butyrum & lardum, calida liquefactaque, nec non alia plura.* Similiter ea, quæ ad congelationem usurpata sunt remedis, magis quam ad remedium, in depravationem utilis, quod variorum accidentium productiva sint, in his, quæ per alia facile curari possent. Hujus pravi generis unguenta sunt *Agrippinum, & de Terebinthina*, cum ea, quæ fiunt ex ovis, &c.

Cura quidem earum est, ut unius Mumiæ per additionem conservetur altera, nempe debilitata, hunc in modum qui sequitur.

℞. *Olei costi lib. j. Sevi hircini lib. ß. Ceræ ℥ix.* Fiat unguentum, quod fing.lis quaternis horis applicandum est, aut sæpius, quo locus melius humiditatem suam retinere valeat.

Aliud remedium.

℞. *Olei ex laganis avium ℥v. Adipis cervi ℥ij. ß. Ceræ, Liquorum ex ovis, ana ℥ iiij.* Misce simul, & utere. Hujusmodi medicamentum ab initio curæ sufficiens est in finem usque, nec opus alio, quod in eo mumia constituta sit, qua quidem utraque frigoris congelatio, tum caloris adustio curatur.

Conclusio libri primi Bertheonea, Chirurgiaque minoris.

Non dubito quin ante dictæ demonstrationes aliquibus, etsi a quo saltem breviores fore videbuntur, illis puto, qui horum non ante nihil cognoverunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari si debeat, aperte satis intelligit omnia. Tum, qui discere cupiverit, ex istis fundamenti satis accipiet.

Secreta quædam hoc loco subticere volui, quæ plurimum existimata sunt, ut in vulneribus capitis ac intestinorum, & similibus, quæ curæ periculosioris existunt: non ob ignoranti m, sed ea occasione quadam, scilicet, quod medicinæ temerarii nebulones immiscentur, qui sese præter fundamentum intrudunt, sive docti, vel indocti fuerint, & ægros æque temere curandos, audacterque suscipiunt, ac si plurimum experti forent: quo fit, ut infimos funditus perdant, & quandoque jugulent. Ut istorum capitibus phantasias non adferam, quibus ea seipsis aliud perperam somniare possent, quod me non intelligerent, captui suæ rationis, aut alias quam scriberem, occasionem dare nolo, qua latius ægris quam sint, ab istis perdentur, aut miserius. Quandoquidem in vulneribus capitis, quæ cerebrum detegunt, vel intestinorum, aut alvi, quæ fissuram, scissionem, truncationem habent, qui per instrumenta curandum fit, argenteas testas fillulasve, quibus tegi cerebrum, aut caementorum ductus continuari debeat: idipsum apertum propriumque requirit hominem, & non insanum stolidumve caput, ut illi, qui sese passim in medicinam per fenestras, & non per ostium intrudunt, possident, & qui quodcunque somniant, idipsum etiam audent earqui H s igitur quæ scripsi fecisse pro hac parte de Mumia, tum excusasse me satis volo.

Theophrasti Paracelsi Bombast Utriusque Medicinæ Doctoris, de Cura Vulnerum, libellus excellentissimus.

IN vulnerum cura tres habentur viæ, provenientes ex vero fundamento hujus artis quarum *prima* vulneratis in potionibus consistit: *secunda* quidem in fodicationum emplastris: *tertia* verò sita est in Balsamis. Plures viæ reperiuntur, naturæ minimè necessariæ, cum tres quæ dictæ sunt principaliores existant in hac artis parte. Quam igitur earum fueris ingressus, fœliciter cedet, quare fictitias alias, miscrasque fugito vias.

Prima

Prima Via.

De potionibus vulnerariis.

UNaquæque potio vulnetatia debet accidentia quævis arcere, oe vulneribus incidaot. Quamobtem istas habere virtutes binas oportet ; unam ad ulcera curaodum : alteram ad arcendum accidentia.

Ad vuloera cutandum, istæ sunt excellentiotes herbæ : videlicet, *agrimonia, pyrola, alchimilla, serpentina omnes, consolida, betonica.*

Ad præveniendum accidentibus istæ sunt potissimæ, scilicet *hirundinaria, melissa, veronica, ciclamen, &c.* coquatur ex istis vulneraria potio secundùm usum, & in potum administretur.

Est quòd scias in his, quantò citius vulnus aliquod curatur, tantò melius ac fœlicius operari te. Et si forte non obstantibus ejusmodi potionibus accidens inciderit, ad mortem id fieri judicato, vel in diuturnam infirmitatem. Procede ut sequitur hoc infra posito capitolo.

Potio vulneraria.

℞. *Pyrolæ manipulos duos, Ciclaminis, Saniculæ ana manipulum unum, Alchimillæ manipulum* ß. Coquantur in duabus mensuris vini, juxta communem usum. Decoctionem istam in potum administrabis manè vesperique. Verum herbas à quibus decoctionem elixasti, super vulnera ligabis, admixto pauco sale, procedesque secundum ordioem ad vulneta oecessarium. Hæc potio curat unumquodque vulnus sectum aut fodicatum. Cave solum ne quid alterius admiscueris medicamenti.

Secunda Via.

De fodicationum emplastris.

Est quod hunc per fodicationum emplastra curandi volneta modum notetis. Æquum foret cætera vos fictitia relinquere, putaticiaque medicamenta, maneutes in vero medendi fundamento, cum tot signia demonstrationibusque sufficientissimis admoniti sæpius estis, illa non sine plurimis accidentibus in usum unquam assumpta fuisse, contracturis aut morte, similibusque provenientibus ex eis. Quapropter usum fodicationum emplastrorum tenete, quo vos haudquaqoam, nec ægri vestri seducemini.

Emplastrorum ejusmodi conditio talis est, ut accidentia quævis auferant applicatiooe secunda, nihil corruptionis accidentalis aut contrarietatis admittant, &c. Quare propter hæc arcana sua notate compositionem eorum, ut eam probè cognoscatis. Melius est unicum hoc medicamentum, quàm ars iotegra, quam factitatis.

Unumquodque fodicationum emplastrum ex quadruplicibus compilari debet, quadruplici ratione. *Prima* quidem ob sanatiooem, quæ de cera fit. *Secunda*, ut accidentia quæ vulneribus indies & singulis horis incidunt, amoveantur, sic ut in eis nullatenus maoeant : idipsum fit per gummi. *Tertia*, ut alia quibus vulnera, prætee accidentia subjecta sunt, veluti putredini, vermibus, corruptioni carnis, & similibus, auferantur, & hoc per consolidativa majora, masticen, myrrham, &c. quicquid per ista crescit, optimum est sub eo processu, qui positus est antea. *Quarta*, ut præservet à spoogiositate carnis, scabie, pruritu, aridura, contracturis, & similibus aliis, ut sequitur, idque per mineralia, prout lithargyrium, marchasitam, antimonium, calamioarem, & similia. Io istis quatuor ars vera componendi fodicationum emplastra consistit, in quibus etiam cura sanatióque vera latet. Alia multa reperiuntur, quæ plus nominis quàm artis habent.

Compositio fodicationum emplastri.

℞. *Ceræ, Lithargyrii ana lib. j. Calaminaris, Colophoniæ, ana* ℥ *ii.* ß. *Olei communis lib. j.* ß. Liquescant igne leni cera, colophonia, & oleum simul, postea lithargyrium & calaminaris contusa, tritáque subtiliter sensim injiciantur ac decoquantur ad emplastri justam spissitudinem, incombusta postmodum imponantur gummi hæc, ut seqoitur.

℞. *Oppopanâcis, Serapini, Bdellii, Ammoniaci, Galbani ana* ℥ *j.* ß. *preparatorum tamen, & in aceto coctorum prius.* Et postquam aliis admixta fuerint, addantur isti pulveres.

℞. *Corallorum alborum & rubeorum, Mumiæ, Myrrhæ, Thuris ana* ℥ ß. *Croci Martis* ʒ *ij.* His aliis admixtis partem adjice larignæ masticis, deinceps infunde. Postmodum hypericonis oleo, nec non lumbricioo cum additione Camphoræ ʒß. agitato manus inter, & serva.

Non est quòd excusationes quæras io descriptione hac, neque ut sumptus fugias, aut multitudinem abhorreas simplicium, aut potius adhibe diligentiam in his, quæ te securum faciunt, in omnibus vulneribus capitis, etiam fodicatis ac aliis, quæ minimè curare debes, solum relinque medicamento curam : ipsum est medicus, tu verò non.

Alia compositio fodicationum emplastri cujusdam, ad ulcera cùm vetera, tum recentia, nec non ad vulnera quævis excellentissimi.

℞. *Galbani, Oppopanacis, anà* ℥ *ij. Ammoniaci, Bdellii ana* ʒ*ij.* Teraotur omnia minutissimè, ponantur per diem & noctem in ollam fictilem & vitreatam, affuso quidem optimo aceto ex vino facto. Postmodum coquantur in eo, suavi tamen igne carbonum, ut gummi liquescant, quo percepto calida in saccum effundantur, & exprimantur, ut separentur à fecibus, quæ sunt abjiciendæ. Colatura hæc iterum bulliat in olla, tamdiu, donec acetum evaporatum sit omnino : semper agitanda sunt, ne combutantur. Hoc serva mundissimè coopertum, ne quid incidat. Postea sume olei olivarum libras duas, ceræ novæ libram ß. quæ in ollam fictilem vitreatam & satis magnam ponantur super igoem carbonum, & sensim liquescant. Injice tandem lithargyrii minutissimè triti libram unam & ß. paulatim & successivè semper agitando, quousque permixta sit, & spadicei coloris fiat materia, vel in eum incipiat converti. Postmodum accipe gummi prius coctum ad quantitatem nucis, & injice qualibet vice tantundem, quousque intrârint omnia, mixtaque sint in aliis rebus & colliquata : videndum interim, ne materia plus æquo calescens efferveat, cum per se valde calida sit. Postremo hæc addes.

℞. *Utriusque aristolochiæ rotundæ, Calaminaris, Myrrhæ, Thuris ana* ℥ *j. Tritis terendis, & injectis affundatur olei laurini* ℥*j. & ultimò Therebinthinæ puræ* ʒ*iij.* coquantur agitando summa cum diligentia. Cum scire voles, an satis cocta sint, ejus parum in frigidam aquam pones, & si non adeò mollia adhæserit, bene se habet, sin minùs, & adhæreat ipsis digitis, coquatur latiùs, donec optimè cocta sit materia.

Depone

Depone post ab igne, & in magnam pelvim aqua plenam effunde, postquam infrigidatum fuerit, ut manibus eam tractare valeas, istis oleo camomillæ vel rosaceo perunctis, amalgama tribus aut quatuor horis, & mundo vase reconditum emplastrum hoc serva: quinquaginta post annos, æquè bonum est ac recens, vel anno primo factum.

Usus.

Istius emplastri virtutes innumeræ sunt ad ulcera vetera, nec non recentia, siccat, mundificat, carnem bonam producit, consolidat, ac sanat unâ septimanâ magis, quàm aliud integro mense: putrefieri non permittit, aut corrumpi, nec malam carnem excrescere: nervis truncatis aut contusis optimum est remedium, ferrum, lignum, plumbum & alia de vulneribus attrahit superpositum eis tantùm. Venenosorum animalium curat morsus, ictusque: maturescere facit apostemata cuncta sola superpositione: contra cancrum, fistulam, ignem persicum &c. est excellentissimum, & ad mitigandos omnes dolores.

Tertia chirurgia via. De Balsamo.

BAlsamum aliud nihil est, quàm medulla Mumiæ; Mumia siquidem est balsami corpus, quare medicus utens balsamo hoc, juxta naturam operatur optimè. Verum est oleo præparata destillataque vocari balsama, sed a nullis præterquam imperitis medicis: non continent enim in se Mumiam, ex qua sanatio procedit omnis. Nullam ergo frivolorum oleorum ejusmodi facio mentionem. Sal etiam balsami naturam habet, non quod balsamum existat, vel mumia, sed eorum est sustentaculum: continet enim vulnus mumiam, cui sal applicatur in sua præparatione plenum.

Haud imitandi sunt, qui dicunt, hîc frigidum, calidum, humidum, aut ibi siccum: ista quidem contra naturam adducuntur in vulnerum curis, cùm accidentia sunt. Cum verum assumitur medicamentum, ista non occurrunt. Grave nimis atque damnosum est medicamentum, accidentibus obnoxium, quod eorum curæ contrariæ sint, contrario modo paritet succedunt. Hujus rei causa latet in scatularum variis coloribus.

Descriptio Balsami talis est.

℞. Mumiam cum æquali pondere mellis, admixtis floribus hypericonis, & aliquo vase reclusa vitreo, ponatur in digestionem, per septimanas quatuor. Postmodum servetur hoc digestum, quo quidem humectanda sunt assiduè vulnera, donec persanata sint.

D. Theophrasti Paracelsi Chirurgia vulnerum, cum recentium, tum veterum, occultorum & manifestorum ulcerum, &c.

Cui Libri duo, prior de contracturis; de Apostematibus, Syronibus & Nodis alter, accesserunt, per interna & externa medicamenta curam eorum veram continentes.

Tractatus primus de recentibus Vulneribus.

Cap. 1. *De prima vulnerum aspectione.*

APprime necessarium, ut in quovis Chirurgo prudentia, tum ars & experientia simul conjunctæ sint, & mox atque vulnus aliquod inspexerit, ejus optimum judicium faciat curæ sinisque: ne sese temere jactans ab exordio, plus minusve quam præstare valeat, pollicetur, vel ex natura queat fieri. Verbum omne suum ex possibilitate naturæ ponderare debet. Nam si, quæ in ipsa patitur, majora promittat, quo latius progressus fuerit, eo res verget in deterius, infamiæque notam incurret non exiguam: si vero pauciora nihilominus, quod artis suæ nullam habere certitudinem videbitur, dedecori sibi fuerit adscribendum. Quapropter utrumque, scilicet ars atque natura æqualiter sibi cognitæ fore debent, alias earum altera deficiente, quicquid operabitur, frustraneum nedum erit, verumetiam in ruinam patientis. Nulla ratione cogi se natura permiserit, nec in aliam proprietatem, aut qualitatem quam sibi consentaneum, verti. Si remediis itaque non congruentibus fuerit usus, labefactabit eam. Siquidem est, quod medicus omnis ipsam, & non ipsa medicos ullo modo sequatur. Hæc est ergo summa Chirurgiæ methodus, ut ea medicamenta nota sint, quæ naturæ maxime conveniunt: quibus etiam cognitis, curas aggredi quivis tuto medicus poterit.

Membrum aliquod ictu separatum à corpore, non potest iterum affigi. Quod si etiam ullo modo fuerit affixum, in pristinum locum restitui sine defectu minime poterit: nec id quod ad contracturam alicujus membri, vulnerarum. Mortale non est in curam cum retentione vitæ suscipiendum, nec omne quod impossibile: nam fatuum foret, irrisioneque dignum.

Disce igitur tu Chirurge: quæ palam sunt oculo tuo cognoscere, quo scias quid ars & natura valeant, in hisque progredere.

Et quanquam practica manualis omni ex parte scripturis exprimi non potest, ut sunt vulnerum conclusiones, & similia: nihilominus dexteritate propria per assiduam experientiam habitum contrahente, discito non contra naturales conclusiones agere, ne monstri quid excites præter naturam, aut crescere facias.

Signa, quæ in vulneribus maxime cognoscenda sunt.

Ignorare nullo modo Chirurgus debet, quæ bona, quæve mala signa vulnerum existant, & quid accidentis immineat, quid illa significent, ut occurrere valeat indies, & obstare. Quandoquidem si corpus sanum ab accidentibus totum non sit, quanto minus ægrum. Hæc si non intelligis, ipsum te fallis, perdisque patientem, cum resistere non possis accidentibus, artique fidas, quam etiam non calles. En quinam ægros & vulneratos in majus vitæ suæ discrimen ponat, cum idipsum quod contemnis, vulnere longe periculosius existat. Contra cum hujuscemodi prænuncia signa malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obstruere facile poteris, laudemque tibi parare non exiguam. Provenit enim ars omnis ab experientia, judicioque præmaturo. Quare volatum ne moliaris, antequam plumæ tibi creverint, hoc est, donec optime didiceris. Nihil hoc loco superbia, jactantia, vel arrogantia prosunt, at ipsa vera scientia. Hæc sentina fuit vitiorum omnium, in hac arte nedum, verum etiam in aliis, quod finem exspectare vix è millibus unus disciplinæ sui voluerit, sed fere semper in magistros evaserunt omnes, antequam veri discipuli dici mererentur.

Ægrotis ne permiseris, quod noxium esse putes: nam solent aliqui petulantia sua curam applicatam etsi felicem pervertere. Cum igitur obedientia possis à multa sollicitudine curaque sublevari, coge si potes, ut obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quam errorem tuum deplorare te, seque sui ruinam indulgentia tua factam. Evenire sæpissime solet, ut ex permissione vel minima, quam ipse Chirurgus noxiam fore non judicavit, maximum oriatur damnum, quo sibi dedecus etiam, atque merito contemptum concillat velut artifex ignarus artis. Tam occulta est hominis natura, ut fur aut latro latens

in ea percipi nequeat, qui vel minimam occasionem quærit, aut ægro vitam, vel sibi famam deprædandi. Quapropter nimium potius quam parum esto sollicitus. Cum tot & tam varia sint accidentia, quæ circumvallant hominem, ut omne vulnus ferme dijudicari mortale magis, quam curabile debeat: nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis, quam in melius vergunt. Quapropter considera quicquid operi tuo completissime convenit perfectius, ordinatius & minori cum defectu fabro, latomo, seu lapicida quovis. Hoc ergo quod sequitur Capitulum, summa cum attentione legas & relegas, quo maximam accidentium partem addiscas: tum demum opus aggredere. Quid boni malive tibi succedere possit, hæc in te cognoscas oportet: non antea curabis vulnera. Nisi donec præ manibus occurrant, exspectare mala, tumque prius addiscere, latronique fores, ubi jam intravit, occludere, sed antea. Sic fiet, ut cùm ea jam eminus apparuerint, aut etiam adfuerint, quo resistendum sit illis notum habeas remedium.

Cap. 2. *Qua via rationéque vulnus curari debeat? Quidnam sit quod curet, quid perdat? Et quid naturale sit balsamum in omnibus corporis membris?*

IGnorari minime debet omnibus corporis membris inesse balsamum naturale carnis, venarum, ossium, &c. quod ipsis innatum ab initio per naturam, vulnera quævis illata sanat. Hoc est: naturale balsamum in carne situm, naturaliter carnem, & quod in ossibus, fracturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, ut pote, quodvis proprium in se continere medicamentum, quod ipsum quoquo modo læsum persanat. Est igitur natura sibimet proprius medicus, qui quod in ipsa deficit, optime reparat.

Hoc loco scitu valde necessarium est, Chirurgum non sanare vulnera, sed balsamum in corpore situm hoc ipsum efficere. Quicunque crediderit alias, aut sibi temere sanationem vulnerum adscripserit, sese necnon alios miserrime seducet: cum artis propriæ, vel ejus quod profitetur, nullam cognitionem habeat. Verum tu vulnerarie medice cognoscas, cuinam in hoc negotio rei sis aptus, & quid ars ipsa præstare valeat, est quod audias.

Medicinæ manus in læsionibus curandis hoc solum est officium, ut naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinseci balsami ne per eos inficiatur, aut impediatur, quo minus vires suas exercere valeat naturales, at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Ubi vulnus jam apertum cura diligenti non tutabitur, certissimum est, illud operationibus naturæ solis nullo modo sanari posse, prout decet.

Quapropter is, qui hoc loco defendere tuerique noverit, Chirurgus erit optimus, eaque ratione protector nominandus, quod ab externis elementis contrariis atque reluctantibus illam vindicare novit. Externorum siquidem elementorum est maxima cura, naturæ defectibus majores adjicere defectus. Hujusmodi vires elementares inimicæ naturæ, per Chirurgum optimis medicamentis pellendæ sunt: hac via poterit comite naturali balsamo felici cum successu progredi. Nam ubi defensionibus jam dictis in sua quiete conservatur & pace, cumque ligationibus juvatur accommodis, ipsamet operatur, ac sese perfectissime sanat, carnem ac ea, quæ necessaria sunt, pro vulnerum facultate crescere facit. Verbi gratia, Quidnam id est quod carnes, pinguedinem, adipem, sanguinem, atque medullas ad incrementum promovet: Non homo, non cibus, aut potus. At ipsa natura vegetativam & augmentativam in se facultatem habet, quæ corpus, potu, ciboque mediantibus tamen sustentet: quibus & ipsa conservatur & roboratur etiam. Simili ratione pluvia terraque lignum minime producunt, sed arbor ipsa, non sine ipsis tamen. A ventriculo sumatur exemplum hoc. Naturale Balsamum est id quod sanat, verum, ut hoc efficiat, indiget alimento, eoque duplici. Prius administrat cibus & potus: unde ratio victus ordinati (quem *Diætam* vocant) ortum habet: Posterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum, aut superpositum, hoc nutrit balsamum, ut eo celerius ac solidius sanet. Est igitur unguentum, ut medicamentum balsami conveniens alimentum.

Hoc igitur unicum vulnerario medico restat, ut bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si vero hac in re fueris negligens, aut imperitus potius, vulnera quæcunque praviora fieri, nec non in accidentia quævis incidere permittet. Cum etiam perceperis, fœtorem in vulneribus, facile judicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione suas naturæ balsamum operationes adimplere minime posse. Quapropter est, quod munda per alimentum conservantur vulnera, ne quid in illis putridi fœtidique reperiatur.

Purgationis pariter est notanda quædam in vulneribus differentia dupliciter apparens. Prior ex eorum putrefactione provenit, altera quidem ea sui prædicto nutrimento: hoc enim excrementum est, illud vero sanies. Balsamum siquidem ab unguento suum sugit alimentum: quod autem ex eo superest, stercora dat, ac immunditiem, ut reliqua ciborum nutrimenta solent.

Ex his igitur non est ignoranda conclusio Chirurgis; utpote vulnera penes purgationem excrementorum, & non saniei fore conservanda, nec in putrefactionibus Naturæ contrarium est medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint suffocata, recentique nutrimento non sustentata. Hujus etiam enormis erroris vestri, vos inter Chirurgos communiter, usitati (quem indies absque judicio vel arte, fineque successu felici committere soliti fuistis hactenus) eosque præsertim, quos id vitii delectat, monitos hortatosque velim, ut abstineant, scilicet à sutura vulnerum, & conglutinationibus ovorum albugine factis, quibus naturam ipsam à sita in alienam, & ei contrariam prorsus qualitatem contorquetis. Hæc medicina vestra nullibi fundamentum habet. Hoc natura solum in sui sanationem optat, ut à putrefactione protegatur, & medicamento congruo balsamum ejus nutriatur, ut supra, necnon ut excrementa vera penes unamquamque vulnerum à vinculis dissolutionem inventa sint.

Hactenus quid illud sit, quod vulnera sanat, amplé satis diximus. Quicquid alias quam auditum est, actum cum illis fuerit, efficiet praviora, vel ipsa penitus perdet.

Cap. 3. *De vulneribus, quæ morti sunt obnoxia, vel non, aut in contracturam sui membri tendentia.*

QUod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoscenda sunt illa, quæ mortem inferunt corpori, vel suis membris contractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficillimum est & incertissimum plurimis: nihilominus pro vulnerum qualitate, Chirurgus ipsum se dispone e debet in auxilium, eo loci potissimum, ubi natura sese juvare conatur, non ut imperitus & ignarus artis eam aggredi.

Cap. 4.

Cap. 4. *De his, quæ Chirurgo metuenda ſunt in vulneribus, aſtrorum impedimentis, & meta poſſibilitatis, ejuſque termino.*

ETſi plerunque vulneta non ſint aſpectu periculoſa, vel talia non appateant: contrarietates tamen, & accidentia metuenda ſunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato, vel cholera fellis commoto fuerit incuſſum, tale curatu difficilimum erit, ac valde periculoſum. Depravantur enim hoc accidente vulnera ſic, ut nunquam prout æquum foret, curari valeant, quouſque fellis irritatio ſedata ſit omnino, venenumque ſuum deſierit. Siquidem ad choleram nullum aliud remedium adhiberi poteſt melius, quam ut per ſeipſum quieſcere permittatur. Nonnullorum etiam oculi ſuo ſunt infecti veneno, ut aſpectu ſolo vulnus quodvis inficiant: ejus etiam finis eſt exſpectandus. Cum pleno ventre cibo vel potu, quis vulnus accipit, & præſertim ubi ſuillas carnes ediſſet aut ſimile quid, eo minus fit ſanabile. Pariter agnatæ quævis infirmitates, ut epilepſia, puerorumque morbi curam vulnerum impediunt. In accidentibus hujuſmodi cautum eſſe te plurimum oportebit, maxime quod à natura latius progredi minime datum ſit, antequæ vulnerationem extiterit. Si pariter ad vulnus acceſſerint infirmitates, *aridura, fiſtula. cancer, foramina, &c.* non prius natura curam admittit, quam hujuſcemodi malorum tollantur genera. Latius igitur agere ſuſcipias, quam ſe naturæ ſcopus extenderit. Nam ex iſtis vulneribus plura naſcuntur, quam vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum ægritudinum: oportebit ergo te cautum in his plurimum exiſtere.

Cœlorum curſus etiam varius, & operationes ejus potentiſſimæ ſuis in nos impreſſionibus efficaciter agunt. Quandoquidem ſi peſtem impelmere cœlum valeat, & vulnus aliquod inficere diverſimode poterit. Ex his colligere debet Chirurgus, ac intelligere, cur ubi cœlum infeliciter fuerit ſuis in aſpectibus diſpoſitum, & ejus cura ſit infelix. Contra cœlum nihil naturaliter opponere poſſumus: quapropter in ſimilibus, infelicitatis iſtiuſmodi finis eſt exſpectandus. Interea tamen aliqua mutatio fieri poteſt, at non efficacior eis, quæ in curia peſtilentialibus nonnunquam viſæ ſunt. Hac de cauſa majus ne ſuſceperis onus, quam valeas vulnerum inimicitias exſequi, ſed mature conſidera, quales & quantæ fuerint. Si medicamento potentiores exſiſtant, impotenti validiorem te vincere poſſe non exiſtimabis. Abſit à te jactantia, potius ea, quæ te præſtare poſſe noſti, poſtremo reſerva, quam ſtatim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla eſt..

Nonnunquam etiam evenire ſolet, ut vulnera miram per ſe naturam ipſa recipiant, non alias quam lignum in ſigno contrario truncatum vermes concipit, argillaque non congruo tempore deſoſſa, grillos producit: quod cum in aliquo vulnere perceperis, aliis remediis id evelli vel averti poſſe non credes, quam particularibus arcanis quibuſdam: ut illa ſunt, quæ nonnullis in herbis & ſeminibus latent, ut lignum vermes non concipere nec argillam, grillos penes quæ fuerint, aut creverint. His enim latius in ſimilibus utendum erit, quam communium uſus medicamentorum & curarum habeat. Vulnera ſæpius depravari ſub optimo certoque medicamento vel unguento compertum eſt, ob cœleſtes curſus curam impedientes. Non ſecus ac lignum ſub infelici conſtellatione tonſum, amplius vegetare non poteſt, nec inſitum aut plantarum quid excreſcere vulneribus itidem (raro licet) contingere tamen aliquando ſolet. Quapropter hujuſmodi cœleſtium curſuum diſciplinam non abhorreas, at potius conare totis viribus eos diſcere; ne videaris aſtantibus ut calcarius, qui totum calcem extruere novit præter inverſionem.

Cap. 5. *De vulneribus recentibus, & utraque medicina ſua depravatis, cum eorum demonſtratione, quæ mortalia ſunt, aut ſaltem periculoſa.*

LIgandi vulnera modus non eſt ignorandus, ut non depraventur, & jam depravata juxta ſuam naturam debitis ligaturis involvantur. Recentia vulnera ſummopere tuenda ſunt ab accidentibus, quæ damnum aliquod inferre poſſunt: horum enim contemptu, plurimum depravantur. Cum igitur iſta variis & pravis accidentibus obnoxia ſint, operæ pretium fuerit ea declarare.

Conſuetum eſt hactenus iſtorum labia conſui, demum ovorum albumine conſolidari, triduoque ſub iſta ligatura teneri: quod omne depravationis eorum primum eſt exemplar. A ſuturis abſtine prorſus, & juxta ſecundi Tractatus ordinem hujus Libri vulnera per nutrimentum cura, ſic primæ depravationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicem potiſſimam. Si tamen, ipſa jam depravata reperetis, à fœtore corruptioneque repurga, prout in ſecundo tractatu docetur. Jam differentiam habes inter ea, quæ recentia ſunt, & illa quæ depravata, nec non quid cum eis agendum, & qua ratione curanda ſuſcipere debeas. Quod reliquum eſt, utere medicamentis in ſecundo Tractatu deſcriptis, & infra diem & noctem bis liga, ſingulis nempe duodenis horis ordinate conſuetam nulla ratione prætereundo horam. Si diutius exſpectaveris, operatio medicamenti propter nutrimenti conſumptionem evanuerit, & cum ea defenſio ab extrinſecis elementis, inde vulnus detrimentum patitur, ac depravatur. Horam igitur obſerva diligenter in finem uſque. Cum tamen concluſioni propinquum fuerit, poteris vigeſimam in horam tardare, verum huic nimium ne fidas.

Primæ ligaturę depravationem ovorum pulribus & ſutura factam, altera mox inde ſequitur hæc. Reſinis utuntur in altera ligatura, quandoque cera non præparata, ſevo & oleo mixta: nonnunquam æris viridi, maſtice, thure, gummi &c. quæ ob nimium calorem non conveniunt recentibus vulneribus, nec alimentum præbent opportunum. Sugunt igitur ab his vulnera ſuccum valde noxium: quo fit ut nulla ſit operatio naturæ, ſed contra ſeipſam cogatur agere, nunc tumorem, jam corruptionem, tremores cum frigore caloreque, inflammationes, aut punctures membrorum, & ſimilia. Cum ergo tibi tale vulnus oblatum fuerit, ut protius depravatum deſperatumque ſuſcipe curandum, & ſtatim illi, quæ mundificant, applica medicamina. Vulnera quædam aliquibus illata mortalia ſunt, aliquibus non; aliquibus etiam temporibus, non aliis: quæ poſteriora tamen aliquando mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax eſt admodum judicium, quo conatum eſt quodvis ad mortem aut ad curam vulnus agnoſci poſſe. Quædam tamen illata principalioribus membris, ut cerebro, quibus hoc molitetur exitum, circa regiones cordis, tanquam deſperata poterunt exiſtimari: nam illæſa confinia ſua cor cupit. Vulnera veſicæ pariter, & inteſtinorum, quæ tranſitum excrementorum naturalem effundunt in uterum. Item pulmonis arteriæ, folliſque reſpirationis ejus, quæ cervicem truncant omnino, vulneraque ſicca ad cordia regiones uſque redundantia, cum ſanguine congelato poſſunt ad mortem agnoſci: nec non alia multa propter acceſſum alicujus accidentis mortem alias invehentis, ut in pulmone jecoreque. Splenis etiam periculoſa vulnera, pariter quæ fel aperiunt, ac illa quibus, ut fodicationum ictibus, venæ jecur & ſtomachum interſitæ truncatæ fuerint. Quæ vitæ muſculum confodiunt, in loco vitæ præſertim exiſtentem. Quæ membris extenſis plurimum & expanſis infli-

guntur, hoc est, dum quis membrum vi quadam extendetit, ac in eo simul vulnus acceperit, cum reliquis quæ dicta, mortale, non æque tamen habendum est, at minus periculosum.

Evenire solet etiam, ut propter situm aut contortionem corporis, intrinsecus ordo naturalis desormetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus illatum fuerit, ad mortem judicari poterit. Aliquoties impinguntur vulnera, quæ repentinam inferunt mortem, & alia q æ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Alias ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob lignum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem: Sæpius ob curæ negligentiam. Et quandoque juxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Observandum etiam est, vulnera capitis maniam producere: venaeum, visus & oculorum cœcitatem, cellarum aurium, surditatem. Si genitalia læduntur: aut ad mortem, vel in sterilitatem juxta læsionem accidisse putandum est. Sunt quædam loca, quæ læ a loquelam etiam impediunt. Vulnera quæ per transversum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionem illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod inciderit, membrum quodcunque sit, contractum reddit. Nervus omnis læsus, qui balsamo suo privatur contractionem causat. Cum vulnus arripit ardura, pariter contractum membrum efficit. Sunt & alia multa variaque vulnerum contractionem causantium genera: veluti cum ligamentorum truncatæ radices fuerint, aut earum venæ, eorum membrum contrahunt. Variæ contractuearum causæ præter eas quæ dictæ sunt, ac locis illarum contrariæ, nihilominus etiam contracturam adferunt à temporibus, & aliis accidentibus, quarum origo describi non facil potest. Est enim homo tot involutus misetiis ea corrupta sua natura, ut non sit opus ei temere seipsum in illas profundius conjicere (quod plerique male fani faciunt indies:) nam ipsa pronior in depravationem, quam in emendationem est: quo fit ut omnibus istis accidentibus resistere non sie humanatum virium, nec artis. Non enim potest Medicus contra impossibilitatem ipsius naturæ quicquam adferre, sed solum quod præmiserit adjuvare. Hoc vero Chirorgi fundamentum fore debet. Quamquam aliquoties medio medicamento præveniuntur contracturis, aliisque similibus accidentibus, ubi tamen ipsa natura medicamentum ad curam receperit, alias non curae medicus, ut in secundo Tractatu dicetur amplius.

Tumores calido rosarum aceto curabis, rejecto protius & abjecto cupreæ capsulæ unguento albo. Postquam vulnera mundificata fuerint, curentur unguento fodicationum, in finem usque.

De glarea vulnerum.

Ex cuprea capsula Chirurgorum oritur alia depravatio vulnerum, utpote glarealis aqua. Statim atque hanc perceperis, capsulam ejicias per fenestram, & cura fodicationum unguento, & aceto rosarum calido, prosequereque, propter membri calorem, & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te convertas, ut supra, post unguento fodicationum comple, donec ea consoliderit. Hoc certissimum habe, vulnerum coram veram nulla putrefactione fieri debere, sed medicamentis, quæ eam arcent & amovent: ea namque sanant vulnera, consolidantque. Quicquid enrare debet, propterea tem salis in se continere necessum est, quod ut balsamum extrinsecum, putrefactionem arceat: hoc ipsum oportet esse temperaturæ naturæ, compositum ea eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quam nervorum, ossium, &c. Isto curabis feliciter, alias non.

Cap. 16. *De vulnerum accidentibus à temporibus, & cœlestium cursibus expressis, & aliis incidentiis.*

Manifestum est influentiis & suis impressionibus, cœlum varios morbos producere, juxta varia sua tempora, sanoique plurimum inficere, ut isti tueri sese ab ejus incursibus minime valeant, at humilitee succumbere coguntur. Cum igitur bene habentes vincat, quanto magis vulneratos. Et veluti febres diversas in sanis gignit, in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxysmorum temporibus operationes suas in vulneribus exercent frigore caloreque sævientibus, juxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarum: quæ non recedunt ab hominibus donec sanata sint vulnera.

Suo tempore contingit ut pestilentia sæviente, morbus hic se manifestarit in vulneribus ulceris instar, & cum frigore caloreque primum inceperit, qua nonnulli correpti fuere, qui tamen alibi per totum corpus nihil præterquam in vulneribus fuerat ortum, senserunt.

Evenit etiam aliquoties inter milites, ut in vulneribus angina sit orta, non alias quam in lingua solet cum signis omnibus, & crassa cotis à vulneribus eaierit, prout lingua consuevit, avelli. Innumerabilia sunt accidentia similia, quibus eisdem ordine medicamentisque observatis, ut in suis locis assuetis, etiam in vulneribus medendum est. Eodem namque medicamento quo linguarum anginæ, vulnerum anginæ curatæ sunt, nec alia via potuissent à vulneribus expelli quam eisdem, quæ contra pestem aut in aginam applicantur.

Sæpius etiam contingit, ut vulnera sanguinis profluvium ejecerint, qui verus non fuit sanguis: hunc nulla medicina sistere potuit. At cum eo tempore dysenteria sæviret, in illis regionibus, & excrementa profluentia parisormia forent illis, quæ manabant è vulneribus, eaitumque facerent non dissimilem, imo prout secessus redirent, in omnibusque respoonderent, collectum est & conclusum, ut idem quod applicatur dysenteriæ medicamentum, istis vulneribus adhiberetur: quod etiam factum est. Hæc & similia Chirurgo sunt optime consideranda: nam cum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries evenire possent, ac pluribus.

Mineralium metallorumque fossorem vulneratum præ manibus habui curandum, qui tremore maximo ter aut quater quolibet die concussus fuit, contractione convulsioneque membri huc atque illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atque potandum oleum exhibui, bibitque, melius habuit. Verum ubi liquorem vitrioli hausisset ore, curatus est: siquidem species epilepsiæ fuit. Hæc à me tantum dicta sint ne si forte similes amplius ægritudines oriantur cognosci queat, plus ibidem uno damno, periculosa quædam accidentia fore.

In similibus itaque recurrendum est ad medicinam intrinsecam, quamvis optime conveniert, ut Chirurgus per se talia curare sciret accidentia præter aliorum auxilium.

Ex adverso, plerunque per vulnera generantur infirmitates, non tamen situm habent in illis, at veræ sunt infirmitates intrinsecæ, veluti mania, epilepsia, &c. Quæ quidem ægritudines, licet persanata sint vulnera, nondum abeunt, at remanent. Qua de re debet alius hoc loco processus, & curandi modus excogitari, quo medicamentum inveniatur prorsus alienum à Receptis, cujus hactenus inter medicos & Chirurgos pauca vel nulla notitia fuit.

Cap. 7.

Cap. 7. *De morbis occultis in corpore cum vulneribus sese permiscentibus, è quibus cancri, fistulæ, lupi, frigidæ calidæque nascuntur uredines.*

IN humano corpore latent causæ quædam, & corporales infirmitates, è quibus successu temporis fistulæ, cancri, foramina vulnerum, ulcerationes, uredo frigida vel calida, ferrugo vel lentigo prava, lupus, & id genus similia enascuntur. Cum aliquo in loco materia hujusmodi molitur erumpere, talis etiam patefit morbus, ex quo & vulnere simul damnum fit unicum. Inde sequitur, ut vulnera curam omnem rejiciant, & nullis medicamentis quantumcunque bonis concludi queant: imo potius in accidentia, quæ narravimus, erumpant. Quamvis aliquoties ac sæpe his occurrant, & vulnera brevi curentur spatio, præsertim ubi materia talis recens adhuc fuerit, ac immatura, vel nondum enata. Verum si matura sit, incassum occurritur: erumpere necessum est idipsum, quod præ manibus fuerit. Quandoquidem vulneraria medicamina differunt ab illis quibus damna dicta resiaurantur, ut ab albo nigrum. Quapropter infirmitatum hujuscemodi remedia sunt arripienda, vulneralibus omnino rejectis. Inde facile colligi poterit ejusmodi notitiam ægritudinum habere necessario debere Chirurgum, alias non sine maximo dedecore manum è tabella (quod aiunt) retrahere cogetur. Hujus negotii fundamentum est, ut relictis vulnerum unguentis, ad alia confugiat remedia, quæ dicta sunt.

Non ignoranda ea, quæ circa putridam & superfluam carnem in vulneribus orientem attinet, esse duximus. Nonnunquam in spongiæ magnæ quantitatem & similitudinem solet emergere, veluti videmus ab arboribus dependere tumores quosdam instar agarici. Ignari Chirurgi separationum aquis fortibus abrodere conati sunt: alii novacula truncarunt, unde graviora multa, quæ legere quidem horrenda nimis forent, excitarunt: quapropter omittimus, & productorum istorum causam exponemus. Porri quidam existunt, qui quanto magis truncati fuerint, ac sæpius, tanto majores turpioresque renascuntur. Non alias faciunt cum eroduntur corrosivis aquis. quæ quidem remedia porris minime convenientia, quandoque fungos, vel eorum similitudinem referentes tumores excitant. Cum itaque per porros naturaliter hoc demonstretur, spongiæ vulnerum ortum habent ex porrorum fundamento, radiceque: dum hujusmodi sanguinis latebræ tactæ fuerint apertæque, postmodum ex cruoris hujus malitia simile quid oritur monstri. Contingere potest etiam, ut aliquot annis postea spongiæ tales è conclusis vulneribus enascantur, est nihilominus earum fons & origo, quæ porrorum, & non alia: sed vulnerum conclusionem ante correctionem aut compescentiam istius virulentiæ, post curam imperfectam emergunt in formam similem. Nonnunquam in glandulas vel napram excreverunt, minori quam antea periculo. Est igitur Chirurgo summè necessarium, ut istorum accidentium cognitionem habeat, ne quando suscipiat eorum curam, quorum originis & remediorum ignarus inexpertusque fuerit. Hæc non alia de causa protuli, quam ut ægros ac vulneratos admoneam, ab istius farinæ putatitiis medicis, qui talia curare præsumunt, mere tamen depravantibus, abstinendum esse, nisi perditum iri cupiant.

Cap. 8. *De vulneribus infectis, & venenato ferro, vel similibus armis incussis.*

AN arma, quibus vulnera corporibus inflicta sunt, veneno prius illita fuissent, animadvertendum est summa diligentia. Quanquam & scelestum & supplicio dignum est facinus, impiis tamen hominibus in usu quandoque situr existitisse, videlicet pugiones, gladios, tela & omnis generis arma bellorum, ut veneno linirent, quo præter vulnera dita, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrent. Hujus veneficii varia sunt genera merito subticenda.

Præter ea, quæ in quotidianum usum veniunt instrumenta mechanica, nullo studio, ulibus necessariis venena contrahunt eorum quæ secuerint: ut falces ex herbarum variarum in pratis (quarum nonnullæ venenum suum innatum, & à natura possident) sectionibus, & ferri calore tum etiam venenosorum animalium, prout serpentum, bufonum, & aliorum sub herbis latentium cruore sic inficiuntur, ut vulnus aliquod eis contractum instrumentis plurimum causa veneni sit periculosum.

Quamobrem in similibus animadversio particulariter est habenda curationis eorum & curæ vulnerum. Et licet acutionibus lapide factis nonnihil auferatur istius veneni, non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terræ natura concipiunt, vulneraque venenata faciunt.

Ferrum siquidem omne recipit in se naturam alienam, ut ejus in quod applicatur usu. Itidem & palæ faciont hortenses, falcesque minores, at noxiæ minus prædictis.

Fabrorum lignariorum tamen secures, & omne quod in lignum agit instrumentum veluti dolabræ, similiaque non recipiunt in se hoc usu venenum, ac potius curabilem naturam acquirunt.

Vitrum autem ex sui natura venenum est, nec nisi frustum ejus aut fragmenta maneant in vulnere, non alias. Verum donec in eo manserint plurimum inficiunt.

Quæ tamen vulnera ligno fiunt eo maxime quod manibus indies teritur, ut fusi muliercularum, pessimum venenum accipiunt à manibus: quoniam sudor liquorque pravus per ligni cuspidem penetrat, inficitque plurimum.

Lapidea necnon alia metalla veneno carent, quod ad vulnerationem attinet. Ferrum quidem aliquando suo realgare non omnino repurgatum est, unde magis alio puriore nocivius contingit.

Quinam hujusmodi venena queant extrahi, singulatim scribere superfluum foret: nam secundi Tractatus id recepta perfectissime præstant ex sua proprietate: fac igitur, ut illa habeat.

Animadvertendum etiam tibi, num vulnerum accidentia procedant ex hujusmodi venenis, aut non: Siquidem accidere posset, ut ex venenis judicarentur, quæ nata forent aliunde, cum ista venenis ascriberentur: nam signa parum differunt. Quamvis venenatorum armorum studio manifestum indicium in vulneribus apparet, utpote calor exurens, inflammatio, summa tumor, coloris in carne mutatio non consueta, laterumque punctiones præsertim ex telorum alatis cuspidibus. Si dolor hujusmodi nimium presserit, infunde frigidum oleum vulnerare, post superposito fodicationum unguento prosequere: sic venenum evincea.

Alia tamen instrumenta solis usibus venenata, non ita crudeliter vulneribus hominem torquent, nisi forte cruor aut pinguedo bufonis aut araneæ simul cum ferro lædente subintrasset in vulnus: tum demum utere medicamentis, quæ tertii Tractatus receptis continentur.

Cap. 9. *De illis depravationibus, quæ propria fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum, potuum, & exercitiorum abusu, tum actu venereo.*

LIcet Chirurgus omnem diligentiam, & ex arte probatissima quæque medicamenta vulneribus, adhibeat, ut hac de causa nihil ad sanationem sequatur perfectissimam, nihilominus poterit æger sua petulantia totum hoc opus excellentissimum, & nausam ipsam pervertere. Quod sæpissime contingit, ut videlicet ex inordinato suo regimine, vulnerati sui membri sibi concilient aut ariditatem, vel contracturam ægri, vel accidens aliquod in vulnere, quæ non evenissent, ubi sub obedientia Chirurgi se continuissent: aliquoties etiam ipsi propriam suæ mortis causam excitant. Hæc non sine maturo judicio considerata sunt, ut cognoscatur, uter in his culpandus veniat, æger an medicus. Ægri petulantia naturam irritat, ut non amplius in bonam dispositionem redeat, ad quam prona prius fuerat. Idipsum ex actu Venereo patet, eo nempe sic vulnus accendi, ut in quodvis accidens incidere pronum sit, juxta situm ejus. Quapropter est, quo hoc ex vulnere cognoscere discas, & prævenire. Nam sæpius contingit ex hoc usu vulneratis, ut sibimet in vulnere Hecticum ignem concivesint: qua de causa vel totum oportuit membrum aliquoties amputare, vel mortales febres accesserunt, aut apoplexia, vel alia morti plurimum obnoxia. Id in his tibi summe notandum erit, cum violentum accidens petulantia contractum diligenti cura superare non potueris, ut rabiem hanc quiescere permittas ac sedari: tamen diligentiori studio curam interea prosequaris.

Non alias ex inquietudine vulnerati membri, plurima possunt accidentia (non ita periculosa tamen ac illa quæ ex actu Venereo proveniunt) oriri. Nihilominus ex ea nonnunquam vulnera contrahunt alterationes ad incendium inclinatas, vel febrem vulneralem, aut contracturam, vel cum frigore, tremore, & calore, similiaque multa. Quietem igitur vulneratis impera membri læsi, contemptu hujus quid pejus oritur.

Ciborum & potuum rationem præscribe, ne quid edant aut bibant, quod vulneri præjudicium adferat, neve se his aut bonis obruant: nam omnia repletio penes infirmos naturam infestat: quæ modum, atque mensuram potissimum ubi defectus in corpore fuerit quo melius ei resistere valeat. Contra si prædictis obruta sit, in choleram & irritationem commovetur, juxta quarum naturam per totum corpus diffusa sævit: quæ sævitia tremorum, febrium in vulneribus, aliorumque pessimorum accidentium est potissima causa.

Ut hæc igitur evitari queant, æquum est Chirurgum vulneratorum non aspicere personas, at miserias & calamitates, quæ sequuntur inobedientiam eorum.

Ex coitu nonnunquam oriuntur accidentia periculosissima, prout apoplexia, subitanea mors, epilepsia, hydropisia, &c. quæ curam non recipiunt, at in mortem tendunt.

Exquisitio ciborum & potuum particularium non est contemnenda. Nam si per cibos & potus ordinatos ad vulnera, curantur vulnerati, sic etiam potibus & cibis incongruis perduntur: Bono malum enim semper est promptius propiusque.

Cap. 10. *De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt.*

QUod uno curabilius alius reperitur, aut ad sanationem tardior apprime Chirurgus considerare debet, ne latius quam ipsamet natura valet, progredi conetur. Aptius operi lignum est alio, vel isto nodosius, durius, aut reluctantius aliud, quaqua versum arripiatur, attamen cum tempore dolatur omne: sic etiam cum hominibus. Ex terra quidem sumus omnes, in qua durum, ineptum, aptum habetur & molle: quapropter id, quod in ipsa reperitur, illa continent quæ producit. Cum igitur natura talis aut alia suis in proprietatibus durior aut mitior occurrit, cedere naturæ Chirurgi probum est officium, à ligno sumentis exemplum, ut supra.

Efficit etiam aliquando vulneratorum delicata natura sua, mortalia fore vulnera, quæ sanabilia forent in aliis. Est enim admiranda penitus in humano genere natura, varieque distincta, ut summa consideratione sit opus, ubi singulare corpus oblatum est, particulares etiam esse curas assumendas. Ratio hæc mihi dedit occasionem, plurimorum Chirurgorum artem & medicamina rejiciendi, quod in uno corpore fundata sint, postmodum in decem aliis nihil operentur. Hac de causa remitto vos ad secundi Tractatus recepta, quæ cum habueritis, dolabram quibusvis aptam lignis possidetis, licet in uno quam in altero celerius agentem, suo tempore tamen in omnibus. Tarditatis etiam hujuscemodi causa non est mutandum medicamentum, at solum tempus expectandum.

Videat igitur Chirurgus, & diligentissime curet, simile medicamentum assequi posse, quod non uni carni tantum, sed omni sit aptum & idoneum, aliaque relinquat, quæ hactenus in Chirurgia tantas attulere tenebras, ut semper opus fuerit immutare, nunc in hoc, jam in aliud: nec tamen ad artis perfectionem aut fontem perventum est.

Cap. 11. *De vulneribus, quæ possunt in mulieribus offerri, sese menstruis permiscentibus.*

PRæterenndum non est, quod in vulneribus mulierum accidere quandoque potest, utpote naturalis eruptio per illa menstruorum profluvii, quo tempore periculosissima concurrunt accidentia, prout epilepsia, vel species ejus, quæ non prius quam sit optime sedata matrix, à patientibus recedunt. Vulnerum inde fiunt accidentia multa, nempe calores acerrimi, contracturæ, dolores capitis, restrictio pectoris, potus & cibi nausea: quæ omnia curam infelicem atque periculosam reddunt. Ut hæc tollantur accidentia, necessarium est, ut menstrua naturalem exitum faciant, & medicamina tum demum operari feliciter possint. Mulieribus etiam agnata peculiaris inest cholera, quæ si occurrat, multo periculosior est menstruis: nam ex cholera generantur contracturæ per totum corpus, quibus excitatis commovetur & matrix: concurrunt itaque duæ simul infirmitates, quarum utraque particularia sua producit accidentia, prout contracturas vel paralysin in manibus pedibusque, tum ex matricis ascensu, species epilepsiæ. In his notandum est, omnes illas infirmitates per vulnera moliri transitum: quapropter considerandum est qua ratione sedari matrix debeat, & amoveri contractio, tandem curare vulnus. Hujusmodi concurrentes infirmitates non facile removentur, at plerumque perseverant in mortem usque: & si remedium aliquod adhiberi potest, longo successu temporis id fieri

fieri visum est, quamobrem ab exordio, vel ante præveniendum erit.

Cap. 12. *De signis in vulneribus & vulneratis apparentibus: quid significent, & quid inde sequatur?*

PRiusquam accidens aliquod in vulnus incidat, apparet in eo signum: est itaque Chirurgo necessarium, ut à signis præcedentibus cognoscat subsequentia, quo vulnera quanto lenius fieri poterit, curet. Si tamen ultra diligentiam contrarii quid præter medicaminis usum & consuetudinem eveniat, accidens aliquod exspectandum est. Hoc igitur Capitulo signorum tractare significationes & intellectum proposui: quod in Chirurgia summum arcanum existimo, & ipsemet expertus doceo: quodque sciam neminem diligenter observantem ea, quæ describam, fallere posse, licet à nullis hactenus Medicis aut Chirurgis prolata sint. Æquum est, ut si novi quid in his, quæ Rempublicam juvare queant, ab aliquo sit expertum, in medium adferatur.

Tumores vulnerum.

Si vulnera quatuor membrorum, ut pote scapularum, in juncturis potissimum, brachiorumve, necnon coxendicum & crurum tumorem cum dolore concipiant, juxta mutationes temporum aucto vel diminuto, aut secundum lunæ quartalia, plenæ præsertim, & novæ, tum ante mediam noctem intendatur acrius, in aridaram tendunt, post conclusionem effectum consecutam.

Vulnera quæ facile curam admittunt nihilominus tumorem juxta se tendentem ad manus vel pedes, aut retrorsum ad juncturas emittunt, qui decrescat admodum, & convalescente vulnere non minuitur, imo dolorem in se recipit omnem, indicant ibidem accumulari corruptos humores, qui magis quam ipsa vulnera vicinis membris obsunt, carnesque, nedum & venas, verum etiam ossa putrefaciunt, fistulas & foramina multa producunt, et inde post incurabile damnum oriatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Cum viscosus liquor ad albumen ovi profluit à vulneribus, indicat accidens spiritualissimum, ut membri totius & medullarum exiccatio, cui nemo poterit obstare, nisi liquor ille justo pondere fuerit membro prorsum aliqua medendi ratione restitutus, alias exiccatur, ut lignum ab arbore sua truncatum: quod quidem accidens aridura vocatur.

Inquietudo membri vulnerati, patientisque.

Vulnus omne, quod patienti somnum impedit, ac prorsus aufert, ipsum etiam quiescere nequit, hisque laterum accedunt punctiones, indicat mortis occasionem adesse, præsertim ubi sitis intolerabilis patientem cruciet. Verum animadverte ne forte id ab incongruo medicamento proveniat: loquor solum hoc loco de naturæ defectibus.

Turbatus intellectus.

Spasmus in oculo cum apparuerit, lingua balbutiens, & ad interrogata nulla vel aliena ob turbatum intellectum responsio, mortem indicant, potissimum si depravetur auditus.

Mania.

Si torvis intensisque hominis oculis aspiciant, alacris tamen eorum sermo sit, vox acrior solito, & si in altantes accendantur, capitique sit calor maximus, maniam aut furiæ speciem imminentem significant, juxta qualitatem eorum quæ dicta sunt.

Si vulnera postmodum aquam emittant, ac ab excrementorum ejectione sui nutrimenti essent, curamque non admittant interim, aut sanationem, in cancrum, fistulam, aut ulcerationem tendunt: vel si turbatio concurrat intellectui, cum debilitate membrorum, aut pulsatione cordis, mortem indicant.

Vulnere sanationem optime recipiente, si corpus aggravetur, & eo magis, quo bene sit vulneri, mortis etiam est indicium. Cum vulnerati stridorem dentibus edunt, inique fiunt immemores, indicant mortis occasionem adventuram: nisi fortassis vermes in eis postmodum inveniantur, tum demum se res melius habet.

Cùm ore spumam ejiciunt, anhelitumque fortiter attrahunt, ac naribus strepitum emittunt, spasmo pariter oculos manus & pedes infestante, contractionum, aut epilepsiæ, vel subitaneæ mortis est indicium, præsertim ubi seipsos incurvant, corporaque sua torquent.

Si repentinos per se tractus in vulnere dormiendum foret, aut alias fiat, indicium est alicujus gravissimi casus vel accidentis, nisi forte per timorem aut horrendum somnium excitetur.

Si tumor ad vulnus accedat, qui pressione facta, foveam retinet, tenuisque fit admodum sanatio carnis, & plurimum tarda, membri talis indormitionis, vel in eo sensus amissionis est indicium.

Ubi ventriculus digestivam facultatem amiserit, ut cibum retinere minime valeat, invaseritque maxima sitis, venas & nervos sectos à proprio loco suo fore dimotos, & è directo non convenientes judicabis.

Multo plura dari possent indicia, verum hæc potissima fuerunt, è quibus alia quævis diligentibus innotescent: eaque hac de causa posui, ut illa quæ significant, prævenire valeant illi posterum occurrent. Non enim sine magna possunt experientia cognosci, scriptis quoque doceri complete, nec addisci. Quapropter diligentia maxima requiritur ejus, qui peritus earum esse cupit rerum, quas eminus tanquam è speculo scriptura demonstrat.

Cap. 13. *De vulneribus depravatis.*

ETsi libellum hunc de recentibus vulneribus conscribere cœperim: quia tamen ea, quæ per imperitiam putatitiorum Chirurgorum depravantur, indies multo plura sint aliis, breve fundamentum etiam de his ponendum esse duxi. Primo considerandum erit quid illud sit, quo vulnus depravatum est, an accidens aliquod superveniens, vel imprudentia medici. Quod si fuerit accidens, excellentissimum remedium habetur ad omnes vulnerum depravationes, ut ad cancrum, fistulam, similesque hoc in secundo Libro faciam, ut ista ars recenter inventa, & hactenus ignorata, nemini collata sit. Alchimia mater est arcanorum in Medicina, quibus desperati curantur morbi, prout in sequentibus audietur latius.

Cap. 14. *De sutura vulnerum, & ejus usu: deinde quid sutura vera sit.*

TAm vetus est sutura vulnerum usus, ut ejus exordium fere nemini cognitum sit: quid ad rem, si veteres usus manere debeant, sunt & fatui cum stultis veteres: quid ad sapientem attinet. Si pater tuus aut avus pessime fecerit, via propterea fallere decipereque homines? quid sapienti negotii est cum fatuitate patris tui? Hoc à me disceito. Quamvis aliquod

quod vulnus consueris, ipse perpendas, non diu sic manere: nam putrescit, suntque posteriora pejora prioribus, ut omittam ea, quæ subsequuntur accidentia periculosissima. Ut igitur meliorem futuram addiscas, accipe fundamentum hoc. Natura per seipsam tantum connectit, ac eo die sanat, & ita consequenter in dies usque ad supremum concludit, & melius, ac si tu filis chirurgicum vulnera consuisses. Propter suturam enim citius aut melius non sanantur vulnera, sed longe deterius ac infelicius. Ista futura tua sit, acusque: Bonum fac habeas medicamentum: quod cum habueris, eo contue. Si hunc usum rejicias, nemo te merito Chirurgum æstimare poterit, sed inimicum naturæ verum: & nisi Deus hominum quam tu sanitatem optaret magis, nullus curaretur unquam. Summum naturæ defectuosæ desiderium est absque dolore suos curari defectus, quod etiam optime fieri posse novit, hac de causa curandi processum hunc amat. Verum abhorret inflatos artes, Chirurgorumque similium unguenta. Nec solum ob eudicateio naturæ contrarior, at etiam propter incidentia mala, quæ per ipsaio introducuntur.

Merito jam, hominum delitia vocentur artes. Reperiuntur quidem pulveres & aquæ conglutinantes, quæ vulnus quodvis non alias connectunt, ac duos asseres optima colla. Hunc usum ego maximam artem fore dico: nam ipso mirabiliter curantur vulnera, prout in secundo Tractatu de receptis docebitur. Si hæc ars loco suturarum venisset in usum, aut mansisset hactenus, multa vulnera curata fuissent, quæ male sanata remanserunt. Verum destruentium semper, quam restaurantium copia major extitit, eo, quod ubi loquacitas, ibidem quæri solet ars, at inveniri nequaquam. Sic fundamenta ruunt artium, & construuntur abusus, qui locum earum occupant.

Cap. 15. *De ligaturis primis, mediis, ac postremis, ac aliis apprime necessariis.*

IN Chirurgia quædam notanda sunt, ac ab initio usque ad finem optime consideranda. Quamvis unumquodque medicamentum eorum, quæ secundo Tractatu scribuntur, initium, medium, atque finem per se complectatur: nihilominus, ut citius curentur, & ab accidentibus tueantur vulnera, potior hic est, & convenientior usus. Ab exordio vulnera curans, oleis, balsamis, & unguentis vulneratibus, imbutisque suis medicamentis ligato floribus, & istis implero vulnera tepidis: tum demum unguenta vulneraria, vel fodicationum superposito, postremo circum vulnus olea vulneraria cum suis, quæ continent, ligato, singulis horis duodenis renovando continuandoque novem, vel ad minimum octo diebus. Hoc meum est consilium, ut fiat in maximis & periculosissimis vulneribus, in quibus nervi truncati sunt, aut multo pejora quæpiam secta, & ubi dubitatur de accidentium incidentiis, aut contractutis: quæ quidem evitantur omnia, si ligaturæ primæ tales fuerint, juxta processum hunc observatæ. Et ubi vulnera fodicata periculosaque forent, per syringam inspuantur olea vulneralia ut hujusmodi latebris evitentur etiam accidentia. Nam principiis non tam diligenter obstare quis potest, ac necessarium est. Si capiti vero sint inflicta, linteolum tenue, vel byssinum velum, oleo vel unguento vulnerali & calido madidum, (balsamo vulnerali nullo modo) superpone vulneri, sic ut fundum ejus tangat, intacta pia matre tamen aut illæsa: postmodum imple sulcum eo medicamento, quod fit ex herbis & floribus in oleo vulnerari contentis, & prius expressis: postremo fodicationum unguentum superpone (non tamen ex illis, quæ non ex lithargyriis componuntur, ligatoque, ut supra dictum est de aliis, donec perceperis patientem habere melius, & roboratum esse, quod plerumque fieri solet in octo vel novem diebus. Deinceps cum feliciter patienti rem succedere videris, oleo balsamino curabis cum illito pluma leniter, & unguento superposito, tamdiu, quousque nervorum juncturas, aut similia non videris amplius: tum demum fere secunda ligatura finem habet. Tertia postremaque ligatura fit nudo soloque fodicationum unguento, in finem usque vulnerum, aut curæ. Hæc est medendi ratio, & consilium in periculosis vulneribus, quæ in ossa, nervos, arterias, & similia facta sunt, & de quorum cura desperatum fore posset. Cum tamen ita periculosa non fuerit, poteris unico tantum medicamento uti, procedereque sine metu. Maximum est hoc negotium, in principio scilicet agere mitissime cum vulneribus, impositis medicamentis, quæ ex fundamento vero composita sunt, & vetis etiam superius ab extrinsecis inimicis defendentibus. Sunt præterea quædam alia medicamenta, veluti potiones, & pulveres vulnerum, sublimata ac destillata, quorum usus infra suis capitulis declarabitur.

Cap. 16. *De quibusdam intrinsecis morbis, quæ ex vulnerum conclusorum curis oriuntur.*

SOlent plerunque post vulnerum conclusionem infirmitates periculosissimæ sequi. Non solum igitur in conclusione curandorum vulnerum ars tota consistit, verumetiam præventione quibusvis accidentibus, quæ subsequi possent, ordine, regimineque bonis opposita. Exemplum ab his, qui minuunt sanguinem, accipiamus, exitum hunc naturæ præparant in auxilium, per quem ulterius juvari vult: quod nisi fiant, sequuntur accidentia. Cum in tam levibus ergo hoc ipsum evenire videatur, quanto magis exitu fuerit opus illis, quibus multa fuerunt inflicta vulnera ut infirmitates intrinsecæ, quæ subsequi possent, evitentur. Industria summa requiritur, ut cognosci queat ac intelligi, qua via rationeque hoc loco naturæ præparari debeat exitus, & quo tempore congrue fieri debeat. Animadvertendum est etiam, nimiam sanguinis effusionem sæpius pulmonem inficere, quandoque hydropisin, aut alios tumores excitare, vel aliquoties complexionem in aliam à propria sua natura qualitatem invertere: qua de causa vertigines, ventriculi malæ dispositiones, & similia in aliis membris oriuntur, latius consideranda, quam hoc loco describi queant. Cum igitur à te curatus quispiam recesserit, hoc regimen ea ordine præscribere decet, ut damna quævis effugere possit. Nonnunquam etiam per vulnera graves curantur infirmitates. Vidi quendam ferme surdum à plurimis annis, cui suis amputata cum frusto carnis amplo sanis auricula, hoc vulnere curato ab ea parte melius audivit. Hoc ipsum etiam aliquoties accidit oculis, ut clariores facti recuperarint aciem. Sic & in aliis defectibus ægritudinibusque evenire solet ac potest, quarum sanguis est occasio. Alii fuere, qui dysenteria sæpius in anno vexati, medio vulnerum sectorum fodicatorumque longo tempore liberati sunt. Podagram etiam plurimis annis retardarunt. Quapropter uno plura consideranda sunt à Chirurgo, nec non æque ac utilitates, damna cognoscenda vulnerum. Nam etsi quandoque noxium quid esse videtur omnino, tamen alias utile reperitur ex altera parte sæpius.

Cap. 17. *De quibusdam in particularibus vulneribus, & fodicationibus animadvertendis.*

IN genitalibus & pudendis vulnera plus, quam in aliis partibus doloris inferunt. Eorum ligationis ordo minime differt ab eo, qui de cæteris dictus est, ut pote cum observatione principii, medii, finisque ad mitigationem doloris, aut inflationis, tumefactionisque depressionem in illis concurrentium. Istud medicamentum confici debet ex farina fabarum in vino & aceto cocta, calidumque superponi, quantum pati valeat æger: & cum refrixerit, iterum ut prius innovatum calidumque superponatur, donec sedetur dolor: vel fabarum loco farinæ sumatur ex furnis argilia usta, præpareturque ut farina, & eodem superponatur modo, quousque dolor cessaverit. Si forte his remediis nollet cedere prursum, accipe florum chamomillæ manipulum unum, & florum verbasci vel tapsi barbari tantundem, coquantur in olivarum oleo, donec in modum emplastri reducentur, hoc superpone calidum. Rursus ubi non juverit, ebulum in vino coctum superpone: postremum hoc est in his remedium.

Intestinorum vulnera debent artificiose connecti cannulis argenteis, modo fieri possit. Evenire solet etiam, ut succesius intestinum unà cum excrementis exeat, quod eo si pervenire poterit, bene est. Verum industriam id requirit maximam ab omnibus non subeundam. Præcipua quæ à Chirurgo notanda considerandaque (præter illa quæ de receptis cognoscenda) sunt, hactenus aperui. Quæ si quis non intellexerit, secundi, tertiique Tractatus recepta sibi sunt inutilia.

Secundus tractatus Chirurgicæ D. Theophrasti Paracelsi.

De medicamentis, artibus, & receptis, per quæ vulnera, fodicationes, jaculorum ictus, & similia curantur.

Præfatio.

Hoc sequenti secundoque post primum Tractatu meo continentur omnia recepta & medicamenta, quibus verissime certissimeque juxta naturæ verum ordinem quodlibet vulnerum genus, aut fodicationum curatur, & eo, quo pervenire debet ac potest, perducitur neglectis prorsus iis, quæ ab aliis scripta sunt. Chirurgiæ fuit hactenus & semper verum & certissimum fundamentum, at à putatitiis Chirurgis depravatum & falsificatum.

Quod quidem expertus sum, hoc vobis palam facere possum, quo melius, & quinam corrigendi sint. Lege igitur, addisceque recepta quæ sequuntur, quibus fideliter agere cum proximo, non alias, quam ipse tecum fieri cuperes, ex æquo valeas. Considera superbiam, vanam gloriam, pompam, & multiloquium curare minime posse, at solam artem. Quapropter abjice quicquid arti contrarium, ut perfectus fias in Chirurgia medicus.

Cap. 1. De *abstinentia, regimine, & ordine, quæ à vulneratis observanda sunt.*

CUm sanis corporibus inordinatus vivendi modus noceat, quanto magis infirmis. Id ipsum in vulneratis considerandum est, præsertim quod videamus ordine bono cibi & potus, ac regimine vulnera curari posse, pariter, & malo depravari. Servandus est igitur, ut in omnibus, & in vulneratis ordo bonus, qui faciat ad sanitatem, contra quem nihil admittendum erit. Nam ordo malus & medicamentum, licet optimum nihil operari boni possunt: nec medicamentum cum bono regimine pravum. Inde sequitur vulneratos cibis & potibus optimis alendos esse, juxta sui tamen stomachi digestionem. Ordinem & usum hunc observato. Si quispiam potus existens vulneratus fuerit, sine talem in secundum vel tertium aut quartum diem superfluum hoc, quod sumpsit, optime digerere: interea tamen poteris illi offas aqua madidas, & avenæ farina concoctas administrare, potumque dare decoctionem hordei. At si jejunus vel non potus aliquod vulnus receperit, optima quæque saniora dabis, quod ejus natura non sit alterata in digestione, prout altera poti, qui duo jam habet vulnera, prius intrinsecum naturam corrumpens, alterum extrinsecum in carne.

Cibus vulneratorum sæpius mutandus est, eorumque varius appetitus exstinguendus, & non reprimendus, nisi talia forent ab eis desiderata quæ in omnibus ægritudinibus prohibita sunt, ut suillæ carnes, anserinæ, aquaticarum avium, &c.

Hoc loco potissimum est, ut sæpius & qualibet vice parum cibentur & potentur vulnerati: non obruantur eis ullo modo, nec diu fameant aut sitiant. Nam eorum sitis ex jecore procedit, quod à vulnere suum cogitur nutrimentum exhibere, quapropter est in vulneratis exstinguenda sitis: quæ quidem potius quam sitis medicamentum est ad curam excitatum. Est ergo potus istorum concurrens medicamentum, & in vulnere solatium: sic de cibo judicandum erit.

Præter necessitatem edere vel bibere non cogantur, sive graviter aut leviter vulnerati, nisi foret infrigidatus ventriculus, & hac de causa non appeteret cibum, propter digestionis in eo defectum: quo percepto, calefaciendi stomachi gratia poterit cibus administrari calidus & potens qualibet vice parum & sæpius: ut sunt offæ carnium jure madidæ, vel pultes, quas Germani vocant adustas. Non est quod latius de cibo vel potu scribatur, quam ut respectu personarum leves atque digestibiles administrentur, suis etiam temporibus, utpote cum exigit ipsa natura. In potu plurimum erit animadvertendum, ut adhibeatur ex æquo: nam plus vulnerati sitiunt quam fament, ob sanguinis effusionem (uti supra dictum est) quam sitis, & non ita fames sequitur. Siquidem ex effusione sanguinis, jecori suum deficit nutrimentum, & non stomacho: quapropter sua siti nobis indicat hujusmodi restauratum cupere defectum. Quod stomacho defecit, non est ita metuendum, nec tanti momenti hoc loco: citius enim & levius corroboratur ventriculus ipso jecore. Stomachus omnis hac ratione suam digestionem amittit, quod ex cibo suo jecur satiare non potest: attamen potum digestio parum appetit. Pluris igitur quam stomachum jecur facito, quod istud vulneri suum nutrimentum exhibeat. Et quanto magis in se potus habuerit sanguinis, id est, in eum erit potius convertibilis, tanto magis vulnus ad sanationem promovetur. Quamobrem potissimum & optimum juxta regionis commoditatem, quem habere valeas elige potum.

Jubeto vulneratum quiescere, ne membrum fatiget ægrum, eo melius curabitur.

Et si forte quæpiam infirmitates inciderent ut supra, scias addere vel detrahere: ut si contorsiones fierent membrorum, aut epilepsia, vel spasmus accederent, caprinas carnes ne dederis, & si febres, ovorum nihil: sic de cæteris infirmitatibus ad vulnera concurrentibus.

Cap. 2. *De obstructione alvi, ejectione per os, & urina defectu, vulneratis aliquando contingentibus.*

QUod vulneratis alvus obstruatur, ex sanguinis effusione fit potissimum, quæ naturam debilitavit magis, quam expellere valeat: *secundo*, longa decumbentia id etiam operatur: *tertio*, famis atque

sitis

sitis defectus: *quarto*, vulnerum natura calorem concipit, qui siccat & consumit: *quinto*, sitis indicat obstructionem alvi siccitate causatam esse.

In his animadvertendum, opus non fore laxationibus, nisi post diem tertium, aut paulo diutius, vel ubi cordis astrictionem senserint, quo percepto suppositoriis imprimis utendum erit: quæ si non juverint, cassia fistula detur, aut electuarium ex succo rosarum, diafinicon, aut benedicta laxativa, juxta communem usum.

Non sunt etiam contemnendæ potiones decoctionum, quæ fiunt ex folliculis senæ, polypodio, similibusque.

Evenire solet aliquoties, ut vulnerati per os ejiciant, aut saltem ad hoc proni sint. Cum id contigerit, accipe frumentacii fermenti manipulum unum, cum succo mentæ, & aceto contusum, & in emplastrum coctum, ac stomacho superpositum, teneatur donec refrixerit: postmodum calefactum iterum apponatur quoties ederit, ac duabus vel tribus horis postea super ventriculi cavitatem relinquatur. Non usque adeo curandum est istud accidens, cum non sit admodum periculosum, nec in malum finem tendens, sed ut natura fortificatur, per sese transit in nihilum.

Cum autem urina meatum sistit, da patienti cancrorum oculos in aqua vel succo raphani tritos in potum, & si non juverit, crocus in sacculo pudendis alligetur extrinsecus, aut glandes edat siccas, etiam cum vulnerum cura cessat.

Cap. 3. *De præparationibus medicamentorum instructio generalis.*

CUivis medico familiarissimum inter cætera fore debet hoc, scilicet, ut cognoscat, in qua præparatione quodvis potius ac potentius vires suas exerit, quicunque idipsum non didicit, ad Medicinam aptus esse minime potest. Est enim differentia maxima calorum coquentium vel digerentium: calore siquidem præparantur omnia, vel ignis, solis, fimi, vel naturaliter innato: quæ sic intellige. Cum aliquod medicamentum in phiala vitrea soli fuerit expositum, aliam virtutem habet, quam si calore digestum fuisset ignis ligno facti vel fimo: & in hoc postremo coctum aliam, quam in sole vel igne. Discrimen est etiam inter calorem arenæ & aquæ, licet ambo calorem ab eodem igne recipiant externo, pariter & simili modo. Cum igitur consideratu maxime necessarium, ut unumquodque sit in convenienti sibi calore præparatum, æquum etiam erit hoc ipsum declarare, quo digeri queat in sole, quod illi convenit: & in reverberatorio quicquid ab eo præparari debet: ac per se teneri, quod ex seipso præparatur: ut vinum in suo vase, nec non in fimo perfici, quod in eo potest emendari quodvis congruo suo loco, prout in sequentibus receptis habetur apertissime. Discite igitur, quis naturæ sit ordo cognoscere simul & experiri, quave ratione præparari cupiat, alias quod in ipsa virtutum est, ac operationum, perficere non potest. Hujusmodi præparationum tantillam antiqui fecere mentionem, quantam ab Alchimistis & admodum sobrie sugere potuerunt absque vero fundamento: quamobrem hoc illo & aliud alio destinarunt, singula quo non pertinent: inde manifeste patet eorum ignorantia maxima.

Cap. 4. *De præparationibus vulneralium ciborum & potuum, correctionibus, viribus, & virtutibus eorum.*

TAnta vis atque potestas est vulneralium potionum, ut auxiliante natura quidem intrinseca, vulnus quodque fodicatum curet. Etenim si natura per seipsum proprius sibi medicus existat, solumque hoc unum cupiat, ut ab extrinseca juvetur ob communem inter sese convenientiam, & symbolisationem (quod certissimum est) externa debet internæ conjungi naturæ. Habet itaque natura quædam corpora, quorum virtutes aliis in corporibus usurpandæ sunt, & ex similibus fieri vulnerales potiones debent, ut in suum ea recipiat natura cibum: ea ratione sibi medicamentum associatur, ut vulnera curentur naturaliter. Quapropter apprime necessarium, ut vulnerum potiones doceantur juxta suum ordinem, cum probatissima certissimaque sint medicamenta, quibus cum sectionum, tum fodicationum vulnera curantur omnia. Quamvis potiones vulnerales semper in usu fuerint: in convenientibus tamen compositæ partibus & præparationibus vanis ac inutilibus imperitia medicorum extiterunt. Sunt itaque veræ potiones vulnerales medicamenta nedum, verumetiam nutrimenta. Pariter & cibi vulnerales fieri possunt, hac ratione videlicet, ut eadem, quæ dictas potionum compositiones intrant, una cum cibo coquantur & edantur. Verumenimvero quod in stomacho tardius digeruntur, non ita celeriter auxilia sua præbent vulneribus ut potiones: & quia plerumque ventriculus ad digestionem est indispositus, omissum fuit istud medicamentum, ut natura non debilitetur amplius. Si tamen fieri possit bona digestio, perquam utile fuerit, una cum potionibus exhibere. Variæ sunt potionum vulneralium decoctiones, quod varia sint ea similiter, è quibus fiunt, ut centenarium fere numerum impleant: è quibus quinque vel sex plus vel minus eligunt, et in aliud corpus transferantur, scilicet in vinum. Quicquid sit, nonnulla meliora, pejora quædam; alia suis in operationibus tardiora, celeriora sunt alia, quæ prout à Chirurgis cognita, medicamentum inde simile resultat. Erit igitur maxime necessarium imprimis, quæ potiora fuerint cognoscere, quibus maxima virtus ad prædictas potiones est insita, præparareque juxta naturalem eorum ordinem: hac via potest unumquodque vulnus sectione fodicationeque factum, ad sanitatem adduci perfectissimam. Potiones quæ dictæ sunt, ac cibi simul sumpti plurimis accidentibus occurrunt, ac futuris alias damnis. Nam in suo temperamento conservant naturam, ut mitis maneat, utque nullam occasionem inveniat aliquod accidens vel damnum inferendi: siquidem omne quod naturam in pace conservat, efficit etiam, ut ipsa de nutrimento minime conqueratur: quo non deficiente natura, membra sanantur præter incidentiam pravorum accidentium. Idipsum non ita facile per extrinseca medicamenta fieri potest, velut per intrinsecus adhibita. Quamobrem ad vulnerum potiones & earum parationis ordinem quivis Chirurgus animum studiumque summa cum diligentia dirigere deberet, quod potius medicamentum eis reperiri nullum valeat, aut quo evitari melius possint accidentia prava. Præter eorum, quæ ponemus ordinem inferius, excellentissimas vidi potiones vulnerales, quæ peculiari sua natura mirabilia curarunt vulnera, naturaliter tamen, & ita supra cætera medicamenta, ut merito forent admiranda. Vidi quendam Walachum in civitate quadam, quæ *Alba Græca* nuncupatur, is unico potionis haustu patientibus adhibito, vulnera quævis, cum secta, tum fodicata curabat. Quamvis hæc non omnibus, nec in omnibus locis, neque in vulneribus omnibus valeat aut certa sit, nihilominus cum ægrotos animadvertissem ejus & vulnerum situs, percepi quævis ejusdem generis vulnera hoc modo curari posse leviter: quod vero tale vulnus, ante ita situm non esset, fallebat: est in ipsa natura tamen virtus hæc magna. Vidi pariter in Croatia Ægyptium circumvagantem unius herbæ succum semel in potum dedisse vulneratis, & curasse quævis fodicata vulnera. Verum quæ in accidens erant prona, curare minime poterat.

Itidem in Stockanima Daniæ vidi potionem vulneralem

ralem apod mulierem nobilem, cujus tribus haustibus, præter ea quæ sectos nervos, & ossa rupta continerent, alia quævis curabantur vulnera. Cum tamen rarissime caro sola secetur, non est similibus omnino fidendum. Alias dæmonum conjuratorem vidi, qui tribus haustibus alicujus potionis vulneralis omnia, tam ossium, quam nervorum vulnera curavit. Sed cum ejus rei veritatem examinassem, didici non curasse potiones, at id solum quod superposuit vulneribus: quod etiam in aliis capitulis & suo loco dicetur. Interim quæ potissima sunt, ac principalia fore judicem ad hujusce modi potiones, inferius enumerabo, quibus indubiam fidem adhibere poteris, ac illis omne genus vulnerum, excepto nullo curare. Pariter, quæ præparari debeant, componique, dicemus infra: numerus eorum hic est, *Diapesia alba. Diapesia campestris. Alchimilla. Serpentaria. Ophioglossum. Consolida sarracenia. Baucia flava folia. Pirola utraque, Persicaria. Bleta alba, & rubra, Cauda pavonis. Glandes, Mumia. Sperma ceti. Terra sigillata vera. Rhenbarbarum, libanotis. Asarum. Agrimonia. Consolida major. Polytriconis Apulei. Lilium convallium.* Plura sunt & multo, quæ hoc loco numerare superfluum esset, cum inter ea, quæ superius ponuntur, tria sint vegetabilia, quorum cujusvis succus haustus quodcunque vulnus sectum aut fodicatum curat. Etiam duo sunt inter illa, quæ recenti prius aqua frigida madefacta, vulnerique superposita, citius curant, quam herbarum alterutra putrescat.

Unum est adhuc inter eadem, quod ter haustum vulnera secta nec non fodicata curat, etiam si forent periculosissimis accidentibus attrepta: his quidem ablatis illa curat perfectissime. Sunt etiam inter prædicta, quæ vulnera curant intestinorum, non alias quam carnium. Mirabilis enim est natura suis in arcanis, quæ quidem addiscere, necnon experiri, pulchrum est & utile: non sine tamen id labore maximo, summa diligentia, nec non experientia multiplici fieri poterit. Jam ergo potiones vulnerales juxta verum ordinem & usum earum ponam, quas diligenter addiscito: ut bonus atque perfectus Chirurgus factus, in utilitatem Reipublicæ tuique laudem, artem exercere valeas.

Cap. 5. *De præparationibus antiquis, & postmodum recentioribus vulneralium potionibus.*

ANtiquis hic usus fuit, ut herbæ vulnerales in vino coquerent, ad consumptionem tertiæ partis vel medietatis. Ista præparatio contra naturam est, & verum ordinem: quia si vinum per se bullire scias, ut supra, frigefierique sinas, reperies insipidum liquorem naturæ prorsus contrarium: evaporavit enim quod vinum erat in auras, & remansit fœtidus acidusque liquor naturæ penitus inutilis. Quapropter si hoc evitare corrigereque velis, ac retinere vinum in suis viribus, ad juvandam naturam idoneum, in stanneum cantarum aut lagenam positum, & pultibus farina factis obstructum, in aqua bulliat per horam unam, aut sesqui, hac ratione suas vires non amittit, sed in sua natura manet integrum, & in id herbarum virtutes imprimuntur perfectius ac fortius, quam ex usu veteri. Diligenter igitur quem tibi modum posui serva, ne fœtidum & insipidum naturæ potum in sui detrimentum pates. Est etiam utilissimus usus, ut in Septembri, cum vinum adhuc recens est, à torculari, statim reponatur in dolium vulnerariibus herbis prius impletum, & ita simul digerantur per tres menses, quibus absolutis abstrahatur, erit hoc vinum, potio vulneralis utilissima, quæ nulla coctione præparatione ve latius indiget: nam est jam potus vulneratorum optimus. Usus vero meus communiter hic est, cum vinum administrari patientibus non potuit, neque debuit, ut herbas vulnerales optime dissectas & virides in cantarum positum obstructum pultibus & in aqua fervente coxerim octo horis: inde liquorem habui, potionemque vulneralem, quam patientibus administravi. Est hic potus utilissimus illis, quibus vinum bibere non licet, aut in capite vulnerati sunt, &c. Trium harum quamlibet quocunque modo vulneralem potionem præparaveris juxta proportionum ordinem, utilis erit. Iste modus etiam non est inutilis, ut herbarum vulneralium succos in cantaro sicut prius audivisti, coquas in aqua bulliente, fiet ex eis optimus, cui poteris parum aromatum addere, ut reddatur gratior acceptiorque naturæ. Itidem intelligendum erit de cibis vulneralibus. Quicquid cibi vules adhibere patienti, carnes aut gallinas, in cantarum cum aquæ tanta quantitate, quantum juris habere cupis, additis insuper vulnerariibus herbis posita quæque obturato cantaro coquantur in cacabo fervente aqua pleno, suo tempore convenienter. Hic cibus erit vulneratis utilissimus ad curam. Poteris etiam aquæ loco sumere vinum, pro his, quibus non oberit: cibus hic est nutriens vulnera præ cæteris omnibus.

Instructio quædam ad componendum aliquas vulneratorum potiones.

℞. *Diapensia vel sanicula, pirola, centaurea, betonica, ana manipulum unum, consolida regalis m. ß. Agrimoniæ m. ij.* coquantur ex ordine prædicto.

Alia potio.

℞. *Dragunculi manip. iij. alchimilla m. ij. pirola minoris m. j. alyssi. m. ß. reubarbari ʒ j. reuponticæ ʒ iij.* & coquantur, ut supra.

Alia.

℞. *Angelicæ ℥ ß. mumia ℥ j spermatis ceti ʒ ij. consolida sarraconicæ m ij. ciclaminis ʒ ij. pirola utriusque ana m. iij.* vini quantum sat est: coquantur ut alia. Alio modo præparari possunt istæ potiones, ut pote, si destillatas aquas ex vulnerariibus herbis acceperis, easque suis herbis iterum imbiberis, & in clauso cantaro coxeris, ut supra, potiones fient excellentissimæ, quarum unum exemplum hoc habe.

℞. *Pirola minoris aqua mensuram j. cui pirola m. j. injicias, diapensia m. ß. pervincæ tantundem:* coquantur, ut supra.

Est & alius processus, juxta quem fiunt omnium excellentissimæ potiones, in modum, quo paratur album oleum baccatum juniperi vulnerariibus herbis adjunctis, & simul præparatis omnibus. Hic processus omnium est artificiosissimus, ac subtilissimus, præ cæteris etiam eligendus. Nam in juniperis baccis latet peculiaris ad sananda vulnera virtus, quapropter suadeo quibusvis, ut præparationem hanc addiscant. At quia per destillationis artem fieri debet, quæ hoc loco non docetur, nec eo ponendam esse judicavi. Verum qua ratione quævis potio cum prædictis præparari baccis valeat, in exemplum adducam.

℞. *Baccarum juniperi libras ij. optime tritas. pirola utriusque, alyssi, radices diapensia alba ana m. ß, ophioglossi m. ß. consolida majoris, aristolochia rotunda ana ʒ. v. persicaria ʒ. iiij.* præpara secundum artem hujus destillationis. Poteris etiam easdem aquas ex hujusmodi destillatione provenientes vulnerariibus herbis affundere, necnon in cantaro præparare, sicut antea diximus: nec solum è baccis, verum etiam ex cinnamomo similibusq; Subtilis alia fieri potest præparatio, si flores vulnerares

una

una cum ſpicæ floribus, non alias quam oleum de ſpica paretur in pinguedinem. Doſis tamen exigua cum cibo vel potu fore debet, in cujus declarationem hoc utemur exemplo.

℞. *Florum ſpica m. j. florum hypericonis m. iiij. florum taxi m. ij. betonica, centauria, prunella ana m. ß.* præpara ſecundùm uſum de ſpica dictum.

Alius præparationis modus.

℞. *Conſolida majoris* ℥ij. *Ariſtolochia rotunda* ℥iij. *calami aromatici* ʒj *iridis* ℥ß. *ſaponaria m v diapenſia albæ m. ß herba cauda pavonis* ʒij. *myrrha, maſticis, thuris, mumia ana* ℥ß. *rhenbarvari* ℥j ß coquantur in vino vel in aquis deſtillatis, vel in ſucco pirolæ, aut in aqua communi, prout commodius fieri poteſt. Hactenus de vulneratium potionum præparationibus dictum ſit. Multi reperiuntur, qui bona recepta habent, ſi tamen, ut ſupra diximus, præparentur, efficaciora forent, ac magis utilia.

Doſis hujuſcemodi potionum diſcretioni tuæ relinquitur, qua præparationum vires & efficaciam cognoſcere debes ac judicare.

Cap. 6. *De præparationibus unguentorum vulnerarium, quibus in medicamentum efficacius aliis adducuntur.*

UNguenta vulneraria medicamentum ſunt præ ceteris antiquiſſimum, experientiaque probatiſſimum ad vulnera: quod in uſu fuiſſe priuſquam alia forent excogitata, ſcito. Omnibus hæc ars communis fuit ac familiaris: nam à popularibus inventa, patribuſque familias, & ſuis aſſervata domibus: quod medicamentum compoſitum erat ex eis, quæ cuique ſuis in campis creverunt, & hortis, quæque potuit unuſquiſque ſerere metereque.

Iſtorum unguentorum vulnerarium fundamentum in duobus tantum conſtitutum fuit, ſcilicet in melle, & in butyro, quæ duo vulgus potiſſimum elegit: quia conſiderarunt apes è floribus & herbis plurimas virtutes exugere: cumque illa multas habeant, & mel habere neceſſum eſſe cogitarunt. Pariter & vaccæ paſcuntur multis herbis & floribus optimis: quapropter & butyrum eaſdem habere virtutes debet. Hac ratione mel & butyrum electa ſunt corpora, quibus medicamentum inderetur. Ex iſtis conſiderationibus ortum eſt, ut medicamenta, quæ in campis creverunt, cum melle butyroque fuerint unita, ſervata, & his poſtmodum curata vulnera. Certiſſimum eſt, veram atque perfectam artem hanc exiſtere, & unguentorum uſum. At ſurrexerunt poſtea ſophiſtæ Medici & Chirurgi, qui contemnentes artem iſtam coram popularibus, ruſticam eam appellantes, alias excogitarunt praviſſimas, & optimas abjecerunt.

Jam ſimilia ponam recepta, ut iterum in uſum redeant. Poterit loco butyri mel, vel in iſtius locum alterum ſubſtitui: hoc eſt, quoties unum reperitur ſcriptum, alterum accipi.

Unguenta cum butyro & melle.

℞. *Butyri de menſe Maio falſi, crudi*, non cocti, cui per contuſionem immiſceantur, *utriuſque plantaginis, utriuſque pirola. Bleta cum radicibus ana m. j. dracunculi minoris vel ophioglοſſi m. ij.* Miſceantur omnia tundendo ſimul, ut fiat unguentum, quod ſoli clauſum in vitro poterit exponi menſes aliquot, & poſtmodum ab impuro colari, ſic defecatius reddetur, ac prius.

Aliud.

℞. *Maialis butyri libras iij. radicis conſolida majoris viridis lib. j. ophioglοſſi lib. j. ß. lumbricorum purgatorum lib. ß. ariſtolochia rotunda viridiſque* ℥iij. teranrur omnia ſimul in partes, & poſtea reponantur in locum frigidum, & ſi pinguedinem emittant, poteris eam abjicere: ſoli pariter exponi poteſt, vel in fimo digeri, poſtea ſervari.

Hoc ſervato proceſſu, diverſimode componi poterunt unguenta vulneraria, quæ per ſe potentia ſunt quodvis curare vulnus: addi poteſt etiam parum ſalis, ad humectationem: vel aqua ſalis ablui debent, aut ſalſa.

Unicum potes etiam tantum aſſumere, prout mel & dragunculum; mel & flores hyperici, butyrum & conſolidam majorem, aut plura ſimul ex his, quæ vulnerales inter herbas numerantur. Et quia potior & efficacior una eſt altera, meliores eligito, pro commoditate regionis & loci.

Unguenta quædam ex reſinis.

Poſtquam ex butyro melleque vulgus unguenta vulneralia reperiſſet, alii reſinas ex arboribus fluere conſpicientes cogitarunt ex iſtis alia ſibi conficere. Reſinarum vero diverſa genera ſunt, ut *abietis, laricis, &c. gummique*, juxta cujuſque regionis & loci naturam, ſibi quiſque peculiaria præparavit unguenta. Perfectiſſimæ ſunt artes iſtæ, quarum aliquot recepta ponam, ut unuſquiſque ſumere valeat; quod in ſua patria vel habitationis loco creſcit, unguentum quoque præparare.

In Germania reſinarum excellentiſſimarum duo tantum genera producuntur, una abietis, altera laricis: cujus poſterioris dabimus exemplum.

℞. *Reſina laricis lib. j. ovorum vitella xx.* contunde ſimul omnia, fiet inde flavum unguentum huic impone *conſolida majoris, optime trita* ℥ß *ariſtolochia rotunda contuſa* ℥j. *hordei farina* ʒvj. contere ſimul omnia, & fiat unguentum, quo curabis vulnera, quæcunque voles.

Aliud ex reſina abietis.

℞. *Reſina abietis clara mundæque lib.* ß liquefiat ſuaviter igne lentiſſimo, huic injice butyri parum, & miſce fortiter, contere poſtmodum in mortario cum æquali pondere conſolidæ majoris, ut unum inde fiat, quo vulnera curantur.

Unguentum ex cera.

Poſt iſtas artes exorta ſunt unguenta cerea, cum reſinis mixta ſimul & oleo temperata, poſtmodum adjectis vulneralibus herbis earumque radicibus, ut ſupra dictum eſt ſæpius.

Eſt nihilominus inter alias artes minima, quamobrem ejus hoc loco paucam admodum facere mentionem volui.

Cap. 7. *De præparationibus oleorum & balſamorum vulnerarium.*

OLea vulneraria penes antiquos in communi reperta ſunt, & poſtmodum ab Alchimiſtis balſama.

Cum veteres unguentorum vulneralium conſideraſſent virtutes, eademque melli butyroque miſcuerunt, oleo pariter conjunxerunt, experientes utrum unirentur ei prout aliis. Quum & hoc ſibi ſucceſſiſſe feliciter vidiſſent, eo ſic uſi fuerunt oleo.

Primo laverunt vulnera vino, demum inunxerunt oleo, curaruntque. Hujus etiam artis meminit Chriſtus, ubi de Samaritano loquitur in Hiericho vulneratum à latronibus, curante. Quamobrem conjectare licet, artem hanc fore vetuſtiſſimam, & olim priſcis in maximo pretio fuiſſe.

Poſt-

Poſtmodum advenerunt Alchimiſtæ, quæ deſtillata crudis olea præſtare judicantes, ea quæ crudo prius admiſceri conſueta fuerant, oleo deſtillato non feliciter addiderunt, & alterius uſi loco nomen propter deſtillationem immutarunt, vocaruntque balſama.

Nonnulla quidem eſt inter deſtillatum & crudum oleum differentia. Verum ego ſum expertus oleum deſtillatum non debere hoc eſſe, quod ab Alchimiſtis *laterinum* dicitur, ſed abſque mixtione alterius rei deſtillatum per vas retortum, donec mutari color cœperit a nativo, ſcilicet in rubedinem, quo percepto recipiens amovendum, & in eo reperietur oleum priore colore, nec odore vix immutatum: hoc utere, cum balſamum voles ad vulnera componere.

Terebinthinam pariter, ut oleum nimis deſtillarunt Alchimiſtæ, cui vulnerales herbas impoſuerunt: at errore ſuo hoc etiam non caruit. Nam ubi hæc tam acriter deſtillata eſt, calida ſubtiliſque nimium efficitur, ad promovendam carnem in vulneribus: quapropter ut oleum deſtillari debet, ut in ſuo maneat odore, coloremque rubeum non concipiat.

Latius tentatum fuit, utpote gummi, reſinas, & ceram deſtillare, ſed abſque fructu: quare manet olei terebinthinæque deſtillatorum aut crudorum uſus: e quibus aliquot infra ponemus recepta.

De balſamo crudorum vel deſtillatorum olei cum aliis & terebinthina.

℞. Terebinthinæ lib. j. florum camomillæ, roſarum rubearum, prunellæ ana m. j. florum hypericonis m. iij. florum centauriæ, chelidoniæ ana m. ß. commiſce ſimul & expone ſoli, ſpacio duorum menſium. Hoc oleo vel balſamo curare poteris vulnera mirabilia ſine dolore. Poteſt etiam anno revoluto hoc exprimi, nec non recentibus imbui floribus, exponi ſoli ſicut prius: admirandæ virtutis eſt balſamum. ſive cum oleo, ſive cum terebinthina compoſitum ſit.

Alia balſami compoſitio;

℞. Ophioglosſi, pirolæ minoris, agrimoniæ, diapenſiæ, ana m. j. florum hypericonis m. ij. conſolidæ majoris coctæ m. ß. lumbricorum purgatorum numero centum. Affunde corpus, & in ſole digerantur omnia ſuo determinato tempore. Hoc ad omnia vulnera balſamo potes uti feliciter, & ea curare citra dolorem.

Addi poſſunt huic oleo, mumia; maſtix, myrrha, thus, at parum, nam olea balſamaque vulneralia delectantur plurimum herbis & floribus magis, quorum hypericonis hoc loco nobiliſſimus eſt. Addi ſolet etiam gummi, quod fatuum: aliquoties viride æris, æs uſtum, & limatura ferri: ſed minime laudabile eſt.

Earundem etiam herbarum, quibus imbuta ſunt balſama, ſeminibus contritis injectiſque ſi digerantur poſt herbarum digeſtionem, per hyemem in calido, vel in æſtuario ſervata, olea longe fiunt efficaciora.

Poſtmodum ut artium una poſt aliam orta, vernicis ars reperta fuit ex carabe flavo, cujus artifices in aliquibus damnis corporis experti ſunt, videlicet in uberibus mulierum exulceratis, & aliis pleriſque foraminibus curam ejus felicem, eſſe. Quod cum animadvertiſſent, vernicem herbis & floribus dictis expleverunt, & ut alia balſama ſoli digerenda expoſuerunt. Et quamvis præparatio tarda ſit, ob ejus tamen efficacem operationem, cum in ſectis & ſodicatis vulneribus, tum in ulceribus maximopere laudandum eſt balſamum. Adduntur huic vernici cum ad medelam aſſumitur & prius, maſticis ter tantum quantum vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad ejus medietatem. Etiam dum vernix adhuc eſt in digeſtione, debet adjungi mumiæ juxta compoſitionem.

Tentavit poſtea vulgus olei loco terebinthinæque medullas oſſium & pinguedines ex animalibus; in his tamdiu hæſerunt, donec cervinas didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut cavillas (deficientibus aliis) expleverunt herbis, ebrumque floribus, ut ſupra, ſolique digerendas ſimul expoſuerunt, quouſque ſuo tempore vulneraria facta ſint olea. Poſtremo repererunt humanas medullas omnes alias præcellere, magiſque fore utiles. Non aliter de pinguedinibus animalium actum eſt, utpote floribus & herbis, cum in olea vulneraria redactæ ſunt, quibus omnia vulnera curata fuerunt. Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ ſunt, verum illas ac omnes alias humana plurimum excellit. Inter piſces non eſt præſtantior ea, quæ a Germanis appellatur *Aeſchenchmaltz*.

Poteſt etiam ex oleo terebinthinaque deſtillatis per præcedentem additionem ſubtiliſſima vernix fieri, quæ plus alia non deſtilata valeat. Varia ſunt quidem oleorum & balſamorum genera: quorum hic nullam facio mentionem aut paucorum, quod ſciam ea, quæ tibi jam poſui certiſſima fore, quibus te certiorem facere poſſum, ad vulnera quæque fore præſtantiſſima. Poteris ipſe tibi juxta commoditatem regionis in qua fueris, & ex ordine ſequentis Capituli recepta componere.

Cap. 8. De *curatione vulnerum per ea, quæ munda conſervant illa, ſuaque mundificatione ſanitatem conciliant.*

CUm proprium natura balſamum penes ſe habeat, quo ſua damna reſarcit, & alio non ſit opus, quam ut munda conſerventur vulnera: mundationis ordinem iſtius æquum eſt ut demonſtremus. A cane ſumptum fuit exemplum, qui vulnera ſua quæque, modo lambere poſſit ea, promovet magis ad ſanitatem, quam curet: nam is mundat ſolum, & natura curat. Hoc ipſum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum inſtar, experti ſunt in ſeipſis, quod in canibus apparet. Aliqui laverunt lotio, curaruntque; verum quod hoc facile fœtorem vulneribus induxit, & ſæpius iſta repeti debuit ablutio, latius perquiſierunt, ac urinæ loco ſumpſerunt vinum, & quia parum in majoribus vulneribus effecit, ad ſalſam ventum eſt aquam: iſta quidem & laverunt & curarunt vulnera tam hominum, quam brutorum animalium. Communis hic uſus fuit, qui poſtmodum in diſſuetudinem ſucceſſo temporis abiit, aliique mundationum acceſſere modi, quorum aliquot in ſequentibus enarrabo.

Acceperunt herbas vulnerarias, eaſque vino coxerunt vel aqua, ſale juxta libitum addito: decoctione hac ſæpius lavarunt vulnera, favumque mellis contuſum unguenti loco ſuperpoſuerunt.

Alumine ſoluto in aqua cum modica lapidis gagatis, lavarunt & curarunt etiam vulnera. Item ſucco burſæ paſtoris, vel plantaginis, aut aliarum herbarum cum ſale modico lavarunt. Multæ ſunt herbæ ſimiles, quarum ſucci vulnera quævis curant.

Apud Arabes mel & ſal paucum infundere vulneribus communiter uſitatum eſt antea, quo curatum eſt remedio.

Sunt etiam aliæ mundificationes, quibus mirabili;

biliter curantur vulnera, prout si persicaria recenti prius aqua madefacta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute salis in ea naturaliter insiti.

Sæpius oleo terebinthinæ salso curata sunt quæ communiora fuerunt vulnera. Nec est quod simplices artes, quas modo posui: talis est naturæ proprietas, ut per seipsam curet, ubi mundificatio servata sit, ac potissimum, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, uti plerunque solet imperitia Chirurgorum evenire, quare merito detegendum. Verum alius ordo necessarius est ad evitandum accidentia, quia communioribus illis, quæ dicta sunt, minime fieri potest: in illis autem, in quibus talia non expectantur, simplicioribus uti poteris, ut in superfluas artes putatitiorum Chirurgorum non incidas. Tarde curare melius & bene, quam tardius superfluis artibus depravare, quæ per se mala sunt.

Cap. 9. *De præparationibus vulnerarium unguentorum, & fodicationum, una cum eorum inventionibus, & admirandis operationibus.*

CApitulum hoc peregrina remedia continet, his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicissitudines esse voluit, merito quod nobis ab exteris contingere boni potest, ac a nobis aliis, describemus. Quapropter fundamentum probatissimorum unguentorum habe normam & compositionem, quibus arcentur accidentia, quantumvis magna, tolluntur que. Licet leviter ac facile vulnus curari possit, ut (quod ad curationem solum ejus attinet) opus non foret ungnenta similia describere: verum quia damnum vix unquam solum esse contingit, sed unum alteri fere semper affluit, ea patefacere volui. Possunt accidentia rebus quæ nostris in regionibus crescunt, evitari: tamen hoc loco tantum fodicationum unguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta sunt, in illis quibus indies utuntur: ut ærarii fabri sanguinis fluxum ære adusto restrinxerunt, & fluentia siccarunt, vulnera. Ferrarii quidem adusto suo ferro, quod *crocus martis* appellatur, usi sunt ad vulnera. Figuli vero lithargyrio argenteo (quod vocant) vel aureo nonnulla sunt etiam experti. Multa sunt vulgarium inventa, quæ dicta fuerunt experimenta. Multo plura tamen ab Alchimistis varia tentantibus, & in variis rebus hoc loco non describenda, prout minium, cerusa, similiaque reperta fuêre.

Postmodum accesserunt Philosophi, qui rerum vires & naturam scrutantes, plura in unum corpus redegerunt, ut oleum & ceram in emplastrum cocta, quod cum utile parum fore videretur, adjecerunt, nunc minium, alias cerusam, lapidem calaminarem, rubiginem ferri, æs ustum, lythargyrium, &c. quæ simul cocta varia cerota facta sunt, hisque linteola fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum proprietates attractivas, atque magnetis cognoscentes. cerotis adjunxerunt, eisque meliora quam antea fuisse, quod perciperent, pulverem vulnerarem addiderunt ex mastice, thure, myrrha, &c. meliora tum demum extiterunt. Sic ulterius progressi, fodicationum unguentorum ordinem certissimum & compositionem adepti sunt, eisque mirabiliter curarunt: horum descriptionem ponimus variis, utilibus tamen omnibus modis. Primum hoc modo communiter constructum.

♃. *Ceræ lib. j. picis græcæ ℥iij.* liquefiant ambo simul, & liquefactis, non nimium tamen calidis injiciatur pulvis hic. ♃. *frusta carneoli, coralii rubei & albi magnetis, calaminaris lapidis ana ʒ ß. carabis flavi aut succini, masticis, thuris, ana ʒ vj. myrrhæ, mumiæ ana ℥j. ß.* trita minutissime liquidis immisceantur & his jam optime permixtis, injice *terebinthina ℥j. ß.* spatula semper agitato, donec frigescat. Postremo perunctis oleo piscium *aschenschmaltz*, agitetur, & fiat emplastrum.

Aliud.

♃. *Ceræ virgineæ lib. ij. picis græcæ lib. j. terebinthinæ ℥iij. liquefiant igne lento, quibus impone trita masticis ℥iij. carabis flavi ℈.* maneant in igne lentissimo quartam horæ partem. Postmodum accipe ℥ij. *mumiæ, thuris, & myrrhæ ana ʒ ß. aloepatici ℥j. ß.* trita misce prædictis, & agita prout in emplastro priori, donec frigescant. Postremo in emplastrum agitabis oleo piscium *aschenschmaltz*, addendo, *camphoræ tritæ ʒ ß.* hoc fodicata vulnera curabis omnia.

Aliud potentissimum, ad extrahendum ferrum, globulos, telorum cuspides, ac alia quæ remanent in vulneribus, & à præcedentibus elici minime possunt.

♃. *Ceræ lib. j. colophoniæ, picis nigræ ana ℥iij. liquefactis simul ambobus, injice gummi armoniaci ℥ij. bdellij ℥j. magnetis ʒ v. carabis flavi ℥iij* trita misce liquatis, & in emplastrum agita manibus ovorum oleo perunctis: hoc in maximis necessitatibus uti poteris ad concludenda vulnera, nec non restaurand quæ depravata sunt.

Alia compositio cujus ab exordio mentionem fecimus.

♃. *Olei, ceræ, lythargyrii triti ana lib. j.* liquefiant, & in cerotum coquantur, cui poterunt ea quæ sequuntur, addi.

Additio prima.

♃. *Armoniaci, bdellii ana ʒ ß. galbani, opopanacis ana ʒ vj.* solvantur in aceto, coquantur, & per pannum colentur, postea coquantur in emplastrum: hoc admisce præcedenti ceroto. Postquam simul juncta fuerint, eis, qui sequuntur, pulveres addito. *Lapidis calaminaris, coralli rubei & albi, magnetis ana ʒ j. ß. thuris, masticis ana ℥j. cum permixta fuerint, admisce terebinthina ℥iij. & olei anetini ℥ß.* reduc in formam emplastri oleo piscium *aschenschmaltz*, vel alio, secundum artem.

Additio secunda.

♃. *Opopanacis ℥iij.* repurga optime sicut audivisti superius, & cum ceroto permisce. Postmodum adde *mumiæ ℥iij. aristolochiæ rotundæ ℥ij. masticis, thuris, myrræ ana ℥ß.* deinceps addiice *terebinthinæ ℥ij. olei laurini ℥j. camphoræ ʒij.* reduc in formam cum oleo camomelino.

Additio tertia.

♃. *Armoniaci ʒ v.* præparati nempe sicut prius, *sanguinis draconis ℥ij. colophoniæ ℥iij. picis navalis ℥j. thuris, masticis ana ʒ vi. terebinthinæ ℥iiij.* reduc in formam cum oleo laurino. Jam habes compositionem fodicationum emplastrorum duobus modis, eorum inventionem atque successum. Postremum tamen hoc melius omnibus antea positis, quo citius ac

ac potentius evitantur & amoventur accidentia quævis, diligenter observato.

♃. *Ceræ virgineæ lib. j.* ß. *vulneralis olei tantundem, lithargyrii lib. j. lapidis calaminaris lib.* ß. ex istis fiat cerotum, cui vernicis lib. ß. adde cum herbis temperatæ, terebinthinæ juxta vulnerum naturam præparatæ ℥iij. & iterum in cerotum coquantur. Postmodum adde gummi, nec non præscriptarum additionum quam volueris, fiat emplastrum, & reducatur in formam cum vulnerari balsamo.

Quicquid his emplastris elici non poterit, alia nempe violenta via tentari debet: ut si globuli plumbei descendissent, impossibile fuerit etiam instrumentis eruere. Quapropter impossibilia Medicinæ committenda non sunt. De fodicationum emplastris dictum sit hactenus, quibus quicunque juxta Medicinæ verum ordinem usus fuerit, non confundetur.

Cap. 10. *De pulveribus quibusdam, fodicationes & vulnera quævis curantibus.*

Successu temporis pulveres quidam & succi reperti sunt, & alia, quæ vulnera conglutinarunt, ut ambo latera conjuncta sint. Et ubi talis fit conjunctio, natura potest in toto vulnere facilius operari, quam ubi non: at per alia medicamenta curari debet, ut sunt vulnerates potiones; unguenta, olea, emplastra, &c. Natura quidem non potest alibi quam in fundo solum operari, in quo connectit indies, donec ad supremum deveniat. Fodicationum tamen & vulnerum pulveres connectunt æqualiter superius, inferius, & in medio.

Animadvertendum est, ubi vulnerum fodicationum pulveres in usum venire queant, in his videlicet vulneribus, quæ sanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullum neque duritiem habent, sed mollities in eis naturalis conspicitur: alias connectere nullo modo possunt. Si tamen accidentia jam sint præ manibus quæ dicta sunt, ea removere scias oportet: antequam utaris pulveribus: etiam dum usus fueris, provideas, ne via quavis irrumpere valeant: nam in vulneribus calor atque tumor conjuncta rursum disjungunt. Est illa celerrima ferme cura, nihilominus ab accidentibus tutari debet quæ diximus.

Diversis rationibus proprietatem hanc habent isti pulveres, aliqui propter naturalem siccitatem, ut bolus armenus, qui cuncta per insitam ariditatem, quibus interjectus fuerit, connectit.

Sunt alia comprimentia quædam præter siccitatem, ut succus prunorum sylvestrium immaturus. Alia conglutinantia, veluti tragacantum. Juxta horum trium proprietates fiunt omnes pulveres conglutinantes. Ulterius notandum erit, non solum conglutinativis utendum, sed etiam adjungenda esse medicamenta naturali balsamo suum alimentum exhibentia. Quapropter pulverum usum juxta proprietatem eorum, quæ dicta sunt, ponam, & compositionem.

♃. *Boli armeni veri* ℥iij. quas in aqua nitri dissolves, postea destillatione separabis, & aliam priori similem aquam affundes pulveri, separabisque sicut antea: toties id repetendum erit quousque bolus in oleum convertatur: hoc in sole siccandum est in pulverem, cui *thuris* ℥j. *carneoli* ℥ß. *mumiæ.* ℨij. omnia simul in pulverem commisce, quem vulneribus insperges quovis die bis, & ligabis juxta consuetudinem, superposito fodicationum emplastro, quo vulnera præserventur ab accidentibus.

Alius pulvis.

Succum prunorum immaturorum & sylvestrium coquito, quousque in spissitudinem electuarii sit redactus.

Gillarum etiam immaturarum tantundem coques, & istis consolidæ majoris contritæ minutim octavam aliorum partem addes, postmodum in aluminis aqua pora bullire facito: postremo simul omnia siccato, post utere prout moris est.

Lapicidarum & fabrorum colla; qua sub aquis utuntur; quandoque vulnera ligavi, non in forma pulveris, at spissi liquoris: & fodicationum emplastro superposito curavi mirabiliter. Verum olei lini loco, vulneratæ sumpsi oleum ex oleo lini cum cæteris compositum, pro calce, corallum album in cineres adustum. Colla calcii Kyssim, etiam hoc loco sumpta vulnera sejungi non sinit: noli tamen eo præter fodicationum emplastrum uti.

Alius pulvis.

♃. *Thuris, myrrhæ, masticis ana* ℨß. *coralli rubei* ℨij. *aloep.tici* ℨjß. omnibus permixtis, & in pulverem contritis, alterutrum adde pulverum antea positorum, pro media parte prioris.

Alius

♃. *Succorum prunorum sylvestrium immaturorum; fœnicula vel diapensia, ophioglossi ana* ℥v. siccentur in sole, donec semi sicci fuerint, postmodum adde *gummi armoniaci præparati* ℨij. tum siccentur in pulverem.

Vulnera conserventur in siccitate, patientibus cibi modicum, & humidi valde parum administrando.

Reperiuntur & alia constrictiva, cum tamen ex Alchimia petenda sint, infra suo loco ponenda.

Cap. 11. *De sublimatis atque destillatis mirabiliter vulnera curantibus.*

Quicunque Alchimiam exercent, utilissima reperiunt medicamenta, variaque scribentum recepta longe superantia. Verum quod morborum proprietates ignorent, parum inde possunt emolumenti proferre. Medicinæ siquidem Alchimia semper conjuncta fore deberet. Antimonium virtutem admirabilem possidet in curationibus vulnerum, quibus accidentia corporalia mixta sunt, ut *fistula, cancer, lupus*, &c. In quibus tamen illa non concurrunt, ejus usu non erit opus, cum in aliis tantum cæteras omnes excellat artes, ut major aut melior non possit reperiri: salvâ tamen cujusvis experientiâ dictum. Quapropter summè necessarium existimo declarationem ejus, tametsi præparatio non facilè scriptis addisci queat, ab Alchimistis petenda est, ut antimonium reduci possit in oleum rubeum, ut sanguis, & ea lib. j. habeantur ℥ij. vel j. ß.

♃. *Antimonii lib. iij. salis gemmæ calcinati tantundem*, & simul destilla per vas retortum tribus diebus naturalibus, & sic habebis rubeum oleum, cujus virtutes ad incurabilia desperataque vulnera satis commendari nequeunt. Itidem de sublimatis censendum est, ut si cuprum vel æs rubeum sublimaveris, non minores in eo quam in antimonio virtutes erunt. Ut in sublimationem veniat, prius erit calcinandum, postea per separationis aquam dissolvendum, & coagulandum, in pulveremque siccandum, cui duæ partes liquidi salis, aut liquefacti sunt addendæ: postmodum ab eis in reverberatorio sublimetur in viridem pulverem subtilissimum & levem, quo vulnera cum curare voles, in ea spargatur, fodicationum emplastro superposito.

Cap. 12. *De sanguine sistendo, nec non eis quæ ad hoc negotium sunt necessaria.*

AD sanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, utpote venarum proprietates, corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora accidens, & vulneris essentia. Nam si homini sano contrarietates & accidentia varia contingant, multò magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxiæ sunt. Cum in venas accidens hoc irruerit, non facilè potest amoveri: nam sæpius evenire solet, ut sanguis nulla ratione sisti valeat in vulneribus, nec ullis medicamentis, at per seipsum sedari debet. Quamvis aliqui putent vi quadam eum retinere: quod si contigerit, aliud accidens longè deterius orietur. Considerandum igitur quid natura possit, ne præter ipsam aliquid attentetur. Non præterit fluxus, donec ejus amota sit causa: ut si præ cholera factus, ea prius cessare debet: nam ipsâ durante medicamentum natura nullum recipit. Si ex actu venereo, nisi prorsus extinctus appetitus ille sit, vanum etiam est remedium. Si propter ebrietatem, expectanda est completa digestio. Si membri fatigatione causatus fuerit, quiescere prius debet. Multi sunt articuli similes hoc loco non recitandi, solùm hoc notandum erit, ut amoveatur causa fluxus, tum & ipse cogitur cessare. Si fortè constellatione causatus foret, ea præterire debet, priusquam sanguis retineri queat: si causæ tales commemoratæ non sint, fieri potest ut vulneratus effusione moriatur sanguinis. Namquis juvare poterit eum, qui nolit ipse? quis etiam ejus choleram sedare potest, qui pacificari non vult? Causam ergo cessare fluxus necessum est, alias nequaquam sisti potest. Ebrietas ad caput ascendit, & in eo sævit: si contingat potum aliquem recipere vulnus, hujusmodi sæviens natura per venas in sanguinem transit, & eo non alias, quàm in capite sævit. Quis ebrio potest ebrietatis suæ proprietatem auferre? nemo: pariter ebrium sanguinem sedare nemo poterit, sic de reliquis intelligendum est. Hæc à me dicta sunt, ut Chirurgus in istis rectâ procedat, & non suscipiat quæ sunt impossibilia, verùm ut prudens ea, quæ natura potest, intelligat.

Cum igitur ea quæ dicta sunt, violentes ita prorumpant, ab arte sistendi sanguinem cessare debet Chirurgus, cumque solum sistere velle, qui præter dictas occasiones efflait. Nam his nullum juvare potest medicamentum, adustio nulla, ligatio, nec corticum nucum ad collum appensio, nullus character. Et quamvis aliqua ratione sistatur, aliud erumpet accidens, & in similibus communiter sequuntur aridituræ membrorum, vel contracturæ. Exempli causa, venæ sæpius aperiuntur in brachio, quamobrem contractum redditur, aut aridutum vel moritur is, qui sustinuit. Si tale quid in venarum pacificis laxationibus contingit, quantò magis in aliis? Cùm tamen accidentia talia contigerint, aut apparuerint, poteris permittere sanguinem effluere pro discretione. Siquidem ubi vena quævis aperitur, sanguinis pondus amittere determinatum oportet eam, antea sistere non est utile, donec ad pondus hoc diminutus sanguis fuerit. Ab experientia propria discere te hæc oportebit. Ut à me tamen brevem instructionem habeas, qui sanguinis repressiones ex æquo fieri debeant, non cito nimium, vel tardius quàm par sit. Ejus rei verum in eo fundamento consistit, ut medicamentum quo vulnus curari debet, sanguinem etiam in eo sistat: nec est quod utaris alio remedio. Nam medicamentum ex artis fundamento vero compositum sit (ut sunt *fodicationum emplastra, olea, balsama, & emplastra vulneraria*, &c.) sanguinem sistit omnem justo pondere non tempestivè, nec tarde nimis. Potissimum arcanum hoc est, ut metam justam contingere valeat medicamentum. Sæpius etiam accidere solet, ut in sanguine lateat lohemitas: hæc si per suum quæsierit emunctorium, non sistetus sanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquoties ob calidam complexionem ferVit fluxus: talis poterit aliis quàm fodicationum emplastris, aut similibus res primi: quorum aliqua ponimus inferius: tuæ tamen discretioni relinquitur, sistere si voles, poteris aut non. Potiùs tamen quam expectare mortem, sistendum esse judicamus, ubi medium offertur accidens hoc amovendi. Procurandum præ cæteris, ut membrum servetur calidum, nec ullo modo frigeat, neque fodicationum emplastro careat: hoc enim sedantur accidentia, ut retentionem citiùs admittant. Solent etiam aliquæ venæ reliquis esse repletiores, ut nervorum instar tumeant, hoc loco fluxum liberius patere sine metu: nam cum eo multum impuritatis fl it.

Fodicationum igitur emplastra tibi sint commendatissima etiamsi alia scites, quæ sanguinem sistere possunt, eisque valeres uti: vide tamen, ut non tardiùs aut citiùs æquo feceris. Verùm in illis quibus natura sana, miris & pura fuerit, sanguinis fit per se retentio, quæ potissima est.

Nonnulla sanguinem sistentia.

Crocus martis optimè reverberatus & subtilissimus. Æs ustum, or crocus præparatum. Farina volatilis inspersa vulneribus, ut cum sanguine pastam efficiat. Pili albi, qui sub caudis leporum nascuntur. Usnea super capita mortuorum crescens. Casocolus in manu contentus, aut à collo suspensus. Crois ex ranis adustis.

Ubi hæc sanguinem non septem sint, præsertim, ea, quæ primo descripta sunt, non facilè fieri poterit, donec pro suo pondere fluxerit in finem usque: qui tunc metam attigerit, levitet siler.

Hactenus de retentione sanguinis abundè satis dictum sit: quamvis alia reprimentia multa sunt, cùm tamen causæ fluxus expectate sedationem & per se necessarium sit, & cursum accidentis, ne pejus quid oriatur, quid multis opus est? Fac ut optima quæque medicamenta habeas, ut supra diximus, optime sistere poteris illis juxta naturæ desiderium.

Cap. 13. *De repressione glarealis aquæ.*

GLarealis aquæ fluxus oritur ex medicamento naturæ contrario vulneribus applicato, vel ex impertinenti ligatura, vel ex vulneratorum occasione data: quapropter illis omnibus præveniendum erit accidentibus. Postquam tamen inciderint, eodem ordine quo sanguinis & istius aquæ fluxus amovendi sunt probatis medicamentis in hoc Tractatu positis. Hac viâ mitigatur irritata natura, & per se glarealem aquam sistit. Non sunt igitur vulneraria medicamenta, quæ solum curant, at illa, quæ pellunt accidentia, præservant à nimio fluxu, cùm sanguinis tum glarealis aquæ. Quæ similes virtutes non habent, medicamenta minimè dici possunt, nec ea quæ depravant vulnera.

Et quamvis multa quæ glarealem aquam sistere putantur, à nonnullis descripta sint: nihilominus probata non sunt omnia, nec in omnibus: at in aliquibus utilia, in aliis vero non: aliquoties conducentia, quandoque non. Cum ergo tam fallacia sint, neminem ea docere cupio, sed potiùs quæ certissima sunt, ut *fodicationum emplastra, olea vulneraria*, &c. Accidentia quæ per sanguinis emissionem oriuntur, hic etiam per glarealis aquæ fluxum consideranda sunt, ut in isto prout in illo profluvio juxta naturæ potentiam, & non contra valeas operari. Quæ hoc loco sequuntur, aliis in subse-

subsequentibus capitulis repetica. Nisi retineatur, aut à nimio fluxu compescatur, aridura, nec non alia subsequentur accidentia.

Cap. 14. *De propulsione paroxismorum à vulneribus, caloris, frigoris, superfluæ carnis, tumorum, duritiei, nec non coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarum incisoribus Chirurgis.*

PRæter illa, quæ dicta sunt, alia causantur accidentia. Licet vulnus ex aspectu judicari posset à Chirurgia omnibus, carere quibusvis accidentibus: est nihilominus in ipsa natura propter variarum concordantiam in ea partium contrarietas orta. Nam ubi gladius membrum aliquod in corpore lædit, non solum illud, verum etiam alia quæque membra per condolentiam: quapropter singulorum accurrit ira, miscetutque vulneribus in vindictam læsionis. Ut si quis lapidem jaciat inter multos confabulantes amicos & socios, eorum nemo permanet immotus, nec in sua veteri natura vel temperie: verùm quisque copit eorum hoc ipsum ulcisci. Non alias in humano corpore fit, cum ei vulnus incussum est. Qui potest igitur vulnus carere suis accidentibus agnatis, etiamsi non accurreret aliud.

Cum igitur ob hujusmodi commotionem agnata sit vulneri talis inimicitia, merito ne diutiùs ignoretur, suscepi describendam. Et quamvis varia sint istius originis accidentia: tamen arte levi propulsanda sunt, alias cum ob istorum ignorantiam occurrentium, quis gravioribus medicamentis aliis magis convenientibus usus fuerit, vulneri novum producet accidens, deteriusque damnum. Quapropter ab experientia debent agnata, non ex litera cognosci quæ sunt accidentia, cum describi proprie nequeant. Remedia tamen quæ his adhiberi possunt, brevibus enumerabo. Sunt agnati vulnerum *paroxysmi*, *spasmus*, *caro putrida*, quæ non solùm in vulneribus per choleram incussis, verumetiam studio vel arte factis, ut ab incisoribus calculorum, lapidum & rupturarum accidere possunt, ob locum, in quo facta sunt, periculo magis obnoxium. Quo pacto similibus agnatis erit succurrendum accidentibus, infra ponimus.

Paroxysmus in vulneribus.

Sub vulnerum paroxysmis concludo calorem præter naturam & frigus. Antea diximus originem, jam sedationem eorum unico medicamento ponemus, nec horum tantum, at accidentium etiam ex eis orientium, sunt *durities*, *color cœruleus*, &c. In jusquiamo latet virtus, qua propulsantur ea, licet etiam in papavere vis mitigativa reperiatur. Mitigativis enim plurimùm delectatur natura, sine quibus pacificari vel sedari nequit. Solam ista requiem appetit à Chirurgo sibi cieri: quid ergo proprius aut convenientius esse potest, indormitiva natura? Hæc enim, ut ebrius in somnum agitur, & non secus ac iste, rursus ad memoriam redit, illa per membri somnum ab irritatione quiescit, ac postmodum expergefacta digestionem sævitiæ suæ fecit: sic tolluntur paroxysmi vulnerum cum suis accidentibus optimè, nec melius.

Remedium vulneribus somnum inferens.

℞. *Radices jusquiami*, quas in sole cum aceto rosaceo digeres, & lintea madida hoc liquore, calidaque vulneribus appones, humectando calefaciendoque toties iterabis, donec membrum in requiem adductum sit. Multæ similes aliæ radices inveniuntur: at quia hac te certissimum reddere possum, quid multis obruere cupiam? sat erit si unico securus esse remedio valeas.

Spasmus.

Antea spasmi fecimus mentionem, quinam ipse vulneribus admiscetur. Hujus expulsio fit per venarum corronotationem. Oleo terebinthinæ vel olivarum ungendæ sunt venæ, his enim vigorantur.

De carne superflua.

Quod ad carnem superfluam attinet, exceptis accidentibus, peculiaribus non est remediis opus: nam ex sui natura non permanet, sive ex medicamenti superfluitate nascatur, sive ex abundantia sanguinis: Et quamvis peculiare non adhibeatur ei medicamentum, eo usu quo curantur vulnera, consumitur. Verùm quod superfluam carnem adferam hoc loco, non alia de causa factum est, quam quod sciam, Chirurgus putatitios ejus nullam habere notitiam: eo patet, quia corrosivis auferre conantur. Eorum corrosiva pessima, sunt varia, velut *alumen ustum*, *vitriolum*, &c. nonnulli sumunt *arsenicum*, alii *mercurium sublimatum*, quibus abrodere putant, nec levioribus auferri posse confidenant. Non animadvertunt etiam ob nimiam suam ignorantiam, hujuscemodi prava medicamenta vulneribus intolerabiles adferre dolores, & varias infirmitates, illaque suo sic inficere veneno, ut natura nihil amplius consilii vel auxilii pati nec admittere velit. Sic ego te docebo, nempe ut cum in vulneribus caro superflua sive ulcerosa, sive sanguinolenta creverit, aut alias quovis modo, solis medicamentis in isto Tractatu contentis utaris, illa quidem auferent eam absque dolore.

Quod ad ipsam duritiem attinet, eisdem etiam remediis tollitur. Solum id te facere decet, ut optima quæque habeas medicamenta, juxta verum ordinem & fundamentum composita, sic fiet, ut accidentia nulla vulneribus incidant.

Cap. 15. *De medicamentis utilibus & inutilibus.*

NOn solum in vulnerum ligationibus aut applicationibus, medicamentorum curæ negotium consistit, sed etiam & potissimùm in eo videlicet, ut Chirurgus cognoscat, utrum utile medicamentum sit, aut non: de cujus rei declaratione Capitulum hoc ad instructionem scribere volui. Primum in usum & proprietatem assumas, ut cum perceperis dolores aut accidentia sub medicamentis oriri (sive multis utaris aut paucis) præter communem usum, ab eis abstineas, ac de aliis tibi prospicias, nam quodvis medicamentum inferens dolorem vulneribus, aut permittens, statim abjiciendum est, & nullo modo superponendum. Tempus etiam inter ligaturas erit observandum secundum alimenti vulneris digestionem, unam tardiùs aut citiùs altera factam. Est communis terminus tamen horarum duodecim: quæ plus minusve requirunt, illis etiam pro sua ratione fuerit connivendum. Hæc à me dicta sunt, quia solent ex inordinato ligandi modo plurimi dolores oriri. Cum ex medicamenti defectu non fuerint, facilius accidentibus hujuscemodi cum diligentia prævenire poteris. Unicum consideratu maximè dignum, ut summopere dolores omnes evites, qui non sunt ex vulneris agnata natura: nam quacunque ratione sint alia, nihil boni præsagiunt. Cavendum erit etiam (ut sæpius antea dictum est) à sanie fœtoreque medicamentis ea propulsantibus, quæ si debiliora fuerint, quam vulnerum pravitas, ab ista vincuntur. Quapropter efficaciora fortioraque sumito, cùm ea signa videris. Sæpius accidere solet, ut vul-

nera mutentur, ac in deterius vergant sub optimis medicamentis: consultum erit mutare sæpius etiam ipsa medicamenta, si non, pauca requies erit vulneribus. Hoc signum est multorum accidentium, ubi medicamentum recedens à vulnere, bonum finem curæ non indicaverit. Olea vulneraria non permittunt accidentia, nec potiones vulneratorum, præsertim si constiterint ex eis, quæ singula membra corpus inquietantia pacificant, & quiescere faciunt. Unguenta pariter vulneraria suam in ligaturis proprietatem habent, ut singulis duodenis & octonis nonnunquam horis innoventur. In omnibus tamen medicamentis notandum est, ut ea, quæ vulneribus apparent esse contraria, mutentur, & eorum loco applicentur alia. Cum etiam refrigerio fuerit opus, aut alio simili quovis auxilio, mox administretur. Quamvis ista recepta sint optima probatissimáque, nihilominus vix fieri potest, quin aliquando subveniet necessitati sit opus, non magnis artibus, at sola refrigeratione. Siquidem vulnerati quandoque naturam pronam habent, unus ad potiones vulnerares, alius ad emplastra, & alius ad olea balsamaque pariter vulneraria, quispiam alius ad fodicationum emplastra, vel ad sublimata, destillatáque pronus erit alius. Hæc & similia consideranda veniunt, non ista nempe: *hoc medicamento plurimi curati sunt, ergo & iste curabitur eo* Varia sunt enim genera medicamentorum, & hominum variæ naturæ: quæ quidem omnia perpendenda sunt Medicamentorum propriorum adhibendorum & non, erit adhibenda ratio, vulnerumque proprietatum, atque medicamento eum est facienda comparatio, nec non alimenti vulnerum ad illa. Videndum etiam, ut ex vulneribus nulla sanies, nec fœtor, neque vermes exeant. Quicunque juxta prædictas rationes operatus fuerit Chirurgus, poterit boni quid efficere. Sique plura desiderentur, aliis suis capitulis enarrata sunt, experientia quoque docet indies Hæc tria potissimè notanda veniunt, ut supra, nempe, quod infirmi & medicamenta simul conveniant: ut ligatum sit juxta normam excrementorum: & postremò secundùm evitationem saniei, fœtoris, dolorum & similium. In his enim potissimæ curarum animadversiones consistunt.

Cum vero fodicata profundaque vulnera suis in cavernis aliquam saniem congregarint, obveniendum erit hoc modo, scilicet, ut myrrha salé ac vino decoctis atque solutis, per syringam in fundum usque vulnerum injectis abluantur & mundificentur. Item patiens tali situ jacere cogatur, ut sanies effluere valeat, & non rodat in profundum. Quæ reliqua sunt annotanda, docet usus & experientia.

Cap. 16. *De conclusionibus vulnerum ita fiendis, ut post curam nihil oriatur novi, sed solida sint ac permanentes.*

VUlnus omne concluditur: est enim sanandæ curæ nis ars ipsa facilis admodum, venarum autem & nervorum potissime considerands. Nam in ista curarum totum consistit negotium, quam, qui calluerit, Chirurgus erit, non ille, qui simpliciter curare vel concludere vulnera novit. Bonæ vulnerum conclusiones æstimatione plurima dignæ sunt, post quas nullum subsequatur damnum, quod sæpe solet, ut *aridura, cicatricum apertura, spongiæ*, nec non alia multa. Ut ab hujusmodi tuta sint accidentibus, quædam arcana sunt in Chirurgia, quibus curandum inter arceotur.

† Ex porris & radicibus eorum spongiæ nascuntur è vulneribus aliquot libras æquantes. Dum curantur vulnera, possunt evitari lavamento quodam à prima ligatura statim adhibendo, postquam radices porrorum apparuerint, quæ facilè cognoscuntur. In istius loturæ liquore madefiant fila, vulneribusque imponantur pro porrorum extensione. Lotura fit ex sale armoniaco sæpius à tartaro sublimato, postmodum super marmoreum lapidem resoluto. Ubicumque hoc usus fuerit Chirurgus, optimè concludet absque periculo damnorum subsequentium, quibus prævenire maximum arcanum est. Accidere potest etiam, ut post conclusionem vulnera rursum aperiantur, & per se tandem suo tempore cancri, fistulæ, noli me tangere, vel ferrugines oriantur. His etiam inter curandum prævenire potest Chirurgus, præsertim ubi radices adhuc tenellæ sunt atque recentes (alias enim in vulneribus patefactæ fuissent) viridi oleo vitrioli cum abluta fuerint vulnera statim à prima ligatura, quæ dicta sunt evitantur, eorumque radices mortificantur, ac per saniem una cum excrementis vulnerum alimenti per purgationem exeunt, ab ista sanie non est quod terrorem concipias. Hic verus, fistulas, & omnia cancrorum luporumque à radice tollendi genera, nec non alia quæque corrodentia damna, modus est optimus, antequam enascantur, tam in profundo, quam in plano.

Sæpenumero solent etiam aliqui fluxus in juncturis post conclusiones oriri, cum dolore maximo, pro mutationibus temporum aucto, vel imminuto, vel juxta Lunæ quartalia, postmodum ariduræ, membrorumve contracturæ sequuntur: Istis etiam præveniendum erit statim, dum curantur vulnera, ut cum perceperis dictis mutationibus temporum, aut Lunæ, pariter augeri dolores, judicium facias, accidentia talia cum tempore, nisi prævenias, enasci debere. Quapropter levibus obvenias purgationibus juxta respectum personarum oportet, ut pillulis aretheticis, & similibus: & in vulnera quandoque dolorum præcipue temporibus laterinum oleum calefactum infundatur, & ita postmodum ligentur. Non alias cum cæteris accidentibus agas, cùm apparere videris ea, prævenire mox addiscito.

Cap. 17. *De animadversionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis magis, quam in aliis, & necessariis.*

ETsi de fodicicatis vulneribus antea satis amplè dictum sit, nihilominus, quod aliis tardiùs curantur, & præsertim ubi medicamentum non pertingit fundum, aliqua considerata necessaria jam repetemus. Quod secta fundum vulnera palam faciant, fodicata vero non, periculosiùs cum istis quam cum illis agitur. Quanquam rarò contingere soleat, ut in illis oriatur accidens, ubi fodicationum consta sunt emplastris, quæ vetant illa: tamen apprimè notandum est, cum remedio majori consilioque sit opus quàm alias.

Præter ea quæ de fodicationum emplastris dicta sunt, cum eis adhuc duo maximum in usum & necessitatem veniunt: prius, ut potio vulneralis administretur: posterius, ut lotura aut lavamen um fiat immissionibus per syringam toties repetitis, donec clarum atque mundum effluat. Lavamentum hoc fit ex melle, vino, aqua, alumine, sale, &c. pro discretione juxta necessitatem ordinatè proportionandum. Post hujusmodi lavamentum immittendum est oleum vulnerale per idem instrumentum in fundum usque vulneris, & ligandum emplastris quæ diximus. Oculi cancrorum etiam in potum adhibiti maximæ virtutis existunt, efficacisque mirabilis in fodicatis vulneribus.

Si forte vulnera deorsum fodicata sint, aut pro [illegible] decu-

decubitus ratione tendant, imperabis, ut alio modo patiens jaceat, ut lavamenta vel ablutiones prorsus eximi queant: nam per latera semper defluunt in fundum, operationesque medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita jaceat, ut vulneris fundus in altum sit erectum, & orificium ejus imum respiciat, ni forte balsamum aut oleum immissum esset. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplastra curare mitius deorsum, quàm sursum versa.

Est etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorem diligentiam requirunt quam alia vulnera, nempe quod ex propria sua natura magis in depravationem tendant aliis. Cura naviter igitur. ut ab eis congelatum sanguinem expurges, ventris naturalem conserves mollitiem, & in cibis meliorem ordinem habeas, potissimùm ubi jam vulnera fœtorem emittere cœperint putredinis, ac si perficus ignis irruere vellet, ac circum orificium cœruleum & rubeum colorem poneret: cavernosæ quoque vicinæ partes apparent, ac si foramina quædam incidere vellent. Quod reliquum fuerit in fodicatis vulneribus curandis, invenies in aliorum vulnerum curis, juxta hos processus omnes fodicationes curare securè poteris, & absque dubio: nam Deus creavit completam ex omni parte medicinam, quapropter non est (quod ad eam attinet) quod anxiè cures. Nisi fortassis impossibile quid, ut lignum quod ob multitudinem ramurum nodorumve concurrentium, findi nequit, occurrat. Medicamentum à monstrosis terretur, cùm non reperit juxta veram naturam formatos homines. In istis quidem cùm difficiles, tum dubiosæ curæ sunt, eo quod propriam naturam destructam habeant. Quid cum his igitur potest agere Medicina?

Cap. 18. *De cuspidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.*

ALatæ cuspides jaculorum aut sagittarum in vulneribus remanentium, vix elici possunt, ob hamos in carnem se figentes, cum extrahere quia conatur, in forte maxima fiat industria, tali nempe, ut si torta sint in vulnere, dirigantur alæ rursus æqualiter ad orificium, non aliàs quam intrarunt. Verùm ubi dum retrahuntur, infixi jam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Itidem cum globulis bombardarum solet accidere, qui vi quadam in juncturas & ossium cavitates ejaculati sunt, ac ob sui contusionem formæque rotundæ mutationem ita comprimuntur, ut eximi nequeant. Quanquam de radicibus & herbis multa scripta reperiuntur, quæ propriis viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus istorum virtus in illis tantùm operatur, quæ per incurvationem aut intumescentiam solidam non reluctantur ejuscemodi viribus attractivis. Cùm itaque hoc impediat, penes communia medicamenta remanere compertum est utilius.

Quòd autem feræ fuerint apertæ, vel parietibus evulsi clavi fixissimi, vel è vulneribus, à Magis id factum est, qui terræ magnetem cum firmamenti magnete reduxerunt, in eandem similitudinem, & hac arte clavos è parietibus extraxerunt, pessulaque foriùm retraxerunt, aut elevarunt, ferasque per attractionem aperuerunt juxta magnetis præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ jaculorum & sagittarum sunt alatæ cuspides. Nonnullas etiam radices ac herbas Magi præpararunt, quæ prius ex se virtutem habeant attractivam, & postmodum ubi cum syderibus cœlestibus in similitudinem convenerunt, non alias attraxerunt, quam de magnete supra diximus. Ex eo nullo modo sequitur unamquamque herbam aut radicem, nec magnetem quemlibet id efficere, sed ea tantùm, quæ constellata sunt: & ista cum tempore pereunt, moriuntur, ac rediguntur ad nihilum, cùm in omnibus rebus mors existat.

Sunt etiam verba quædam constellata, quibus ea, quæ prædicta sunt, extrahuntur, duobus digitis tantum admotis. Artes istæ naturales existunt, certæ, probatæque, nec non incantationis omnis aut diabolicæ superstitionis expertes, ad hominum usum & utilitatem datæ.

Cum ignoratæ fuerint artes hujusmodi, & medicamentis fieri debet extractio, vicinæ partes omnes putrefaciendæ sunt, quousque latus admodum pateat exitus: aut incisio fienda, vel protrusione sunt ad alteram partem opposi tam eximenda.

In Tertium Tractatum Chirurgiæ Recentium Vulnerum, Doctoris Theophrasti Paracelsi.

Præfatio.

ALia ratione, quam armis in humana corpora sæpius infliguntur vulnera, eisdem subjecta medicamentis. Nam etsi casus mortus armis non fiat, vulnus tamen efficit: sic de reliquis morsibus, & infectionibus extrinsecis. Itidem ossium rupturæ, vulnera carnis etsi non sint, ossium vulnera tamen existunt, hac ratione sub Chirurgia comprehensa. Sic etiam adustiones quocunque modo factæ, sunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore sanguis, casu vel percussione factus, & gelu frigoreque maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium unà cum sectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, ut cognoscat ea, quæ possit in similibus, & quæ non; possibilia quæque, necnon impossibilia: quid ad Chirurgiam pertinet, quid vero non: quid mortale, quid non: quid ad vitam conducat, & quid non, &c. Tandem opus est impossibile quodque relinquere, & possibile quodvis in sua potentia conservare curareque, ne fiat impossibile: nam ad istud nulla medicina reperitur, at solum ad illud, possibile nempe. In possibili namque mors etiam continetur, ut in impossibili: in possibili tamen amobilis, eo scilicet, ut conservetur, ne fiat impossibile.

Hoc itaque Tractatu docetur de vulneribus, quæ aliis quàm armis infliguntur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinent, quæ quidem indiget usu maximo, diuturnoque tempore. Hujus artis quodlibet experimentum in uno patiente solum comprobatum fore non debet, at in aliquot centenis diligentia maxima, nec non animadversione ad naturales proprietates. Tum demum his usibus continuis dicitur cognosci natura, nec priùs operari potest Chirurgus, aut seipsum talem agnoscere. Apud inutiles & nullius aut minimæ saltem æstimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, præter verum ordinem ab eis usitata: quorum Chirurgus usu longissimo cum experientia corrector & examinator fore debeset, ut in verum usum redirent, juxta sui tenoris potentiam & vires. Nam speculationes Chirurgorum non efficiunt, at artes, quæ pariter speculationes non existunt, sed experimenta manu reperta. Hæc postmodum sequitur contemplatio, quæ propriè dicitur ad naturam animadversio, quinam ea sint tendum. Postremò venit experientia similium artium, & hæc est vera magistra, non ipse tonsor aut balneator, nec eorum collegæ. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Jam ponemus earum eorum vulnerum, quæ fiunt absque armis, cum regimine, &c.

Cap. 1. *De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum similibus, & primò de canum rabidorum morsibus, &c.*

PRimum ad canum rabiosorum morsus hoc esto remedium, ut videlicet fel & cholera superentur, ne vincant naturam: quandoquidem ut canis rabidus momorderit, inde mox ille morsus nititur cum felle choleraque, tum demum sævi nt, ac omne quod ex eis oriri potuit accidens, promovent in esse, deque minimo maximum excitant. Non est opus hoc loco multis considerationibus, prout in felle & cholera, solum bibatur aqua frigida continuo, tamque magnis haustibus, ut iterum per os ejiciatur. Cavendum est & abstinendum à vino. Cervisia tamen, quæ parum lupuli virium habeat, uti patiens poterit. Præ cæteris autem potionibus illæ, quæ fient ex oxiacanta, & prunulis sylvestribus, aut pomis optimæ sunt.

Itidem & frigidis cibandi sunt: ut brassicis albis contusis, & acetosis ita per se confectis, ut in Germania soleot, & ita copiosè, ut etiam evomant. Et ubi voles potum optimum adhibere, coquas follicula senæ, & folia rosarum in lacte sero suo privato, & huic decoctioni, benedictæ laxativæ parum admisceбis, & frigidam bibat, ut moderate purget. Non est quod verba medicorum communium cures, dicentium, *sena folia melancholiam purgare*: hoc loco debitam purgant materiam. Poterunt ei lactucæ cum aceto & oleo dati comedendæ, rosarum etiam electuarium cum aceto mixtum in potum adhiberi, cum acriter agitari patiens videbitur.

Summopere cavendum est, ne quid cum aromatibus conditum edatur, aut ea per se, nihil quod bene redoleat, aut calidum sit. Nullum fiat fumigium. Si calor admodum excesserit, ut in rabiem incidatur, potus adhibeatur ex aceto rosaceo cum succo oxiacanta mixto continuus. Hæc omnia fiant juxta conditiones patientis.

Considerandum est etiam hoc loco, tales infirmitates in caninam tendere naturam: qua de re miri regimine non est opus, ut supra diximus. Patientes in aquam jacere frigidam, bonum erit.

Ubi tamen in aliam complexionem hujusmodi canum tenderent morsus, ut cum choleræ parum sunt obnoxii patientes, illorum esse debet mitius regimen. Non in rabiem incidunt omnes, quos rabidi canes momorderunt, sed in aliud accidens juxta cujusque naturam. Notanda sunt igitur signa, quibus in quod accidens unusquisque possit incidere, demonstratur, & ex eo indicio regimen erit ordinandum.

Cap. 2. *De regimine vulneratorum à morsibus anguium, serpentum, viperarum, lacertarum, & aliorum venenati generis animalium.*

INter venenatos morsus periculosi magis existunt illi, qui per choleram fiunt, aliis, qui casu: periculosissimi verò, qui ex incantationibus. In his omnibus remedium est, ut in cibum administrentur ea, quæ stomachum, jecur, & cor tuentur atque præservant. Nam venena mox tendunt ad cor: non enim cupiunt solum in membrum læsum imprimi, sed ex sua proprietate nobilissimum hominis membrum invadere, quod quidem hac ratione præ cæteris præservandum est.

In defensionem cordis, aliorumque membrorum principalium, statim atque perceperis venenum ad cor tendere, olivarum oleum, in qua calybs candens aliquoties priùs extinguatur, & cui pro qualibet libra, corallorum rubeorum & minutissime contusorum ℥ij. fuerint additæ, nec non specierum de gemmis ℥j. calidum in potum haustumque primùm administrentur, aliis verò vicibus frigidum, hoc ipsum detur potandum, quinquies ad minimum uno die. Postmodum sit potus ejus vinum rubeum calybis, sicut oleum, extinctione præparatum, cui theriacæ parum admisceatur, & pro quolibet haustu ℥ß. coralli rubei pulverizati. Continuetur hic potus, donec signum appareat evidens.

Si tamen inter potandum oleum sitis invadat nimiom patientem, detur interpositis vicibus calidum lac mixtum pulvere coralli. Est etiam philosophum perficum postremæ huic potioni miarum, per quàm urile, sæpius post olei haustus potum, in membrorum capitalium defensionem: contradicant licet omnes, quotquot sunt medici.

Nihilominus ubi sitis non naturalis intervenerit, non est necessarium, ut omnino satietur: est tamen indicium verissimum, venenum cordi proximum fieri. Quapropter utile fuerit hujusmodi sitim extingui hoc modo, nempe, ut exterius applicetur aqua rosacea cum camphora sandaloque mixta.

Quod ad cibum attinet, juxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digestibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento situm est, ut in suo capitulo dicetur.

Cap. 3. *De regimine servando in rupturis ossium, & in sanguine congelato intrinsecus.*

IN rupturis ossium non est ciborum & potuum cura peculiaris habenda, nisi quod eis uti, quæ refrigerent oporteat, ut præ calore non incidant in febres ægri: nutritivis & optimis quibusque moderate cibentur, &c.

Eorum tamen quibus sanguis intrinsecus est congelatus, cibus atque potus purgantibus commisceri debent, ut hordei decoctio cum pauco rheubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum senæ folliculis, aut therebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reupontica coqui debet. Hic ordo simul cum pertinentibus medicamentis observandus erit, juxta magis aut minus, pro necessitatis exigentia.

Cap. 4. *De diæta regiminéque pro his qui patiuntur adustiones.*

IN communioribus adustionibus diæta minimè fuerit opus, at in illis tantùm, quæ mortem inferre possunt. In istis regimen optimum erit medicamentum: quo ab internis ad exteriora calor adustionis attrahi valeat. Verum si nimium penetrarit, exteris remediis omnino retrahi non potest, quapropter intrinsecus etiam refrigeriis & extinctionibus opus erit.

Extinctiones internæ fiunt sedi succo aquæ permixto, aut cucumbitarum succo mixta cum liliarum florum aquâ per pannum expressa: & acetum rosaceum cibis admixtum plurimum prodest: & alia quæ supra posita sunt. Non diutiùs tamen his utendum erit, quàm summè necessarium fore videbitur.

Cap. 5. *De regimine eorum qui frigore congelati sunt.*

HIs qui frigore sunt ita congelati, ut ad interiora gelu penetret, acetum rosaceum pipere jongo, vinoque mixtum in potum adhibeatur: eisque cibus condiendus est, plus minusve juxta frigoris intensio-

tensionem. Iis verò, qui in morem usque gelati sunt, ardens aqua therisca mixta, radicibusque tussilaginis detur potanda non modice. Hæc si haberi nequeat, zingiber vel caryophilli, cardamomum & grana paradisi coquantur simul, & administrentur calida, postmodum sudent.

Cap. 6. *De curis morsuum à venenosis animalibus externè factorum, rupturarum ossium, adustionum omnium quibusvis artificibus accidentium.*

De morsibus canum rabiosorum, & aliis.

Morsus canum in tres species dividuntur: aut rabiosi, vel cholerici, vel communes existunt. Omnium rabiosi pessimi: nam rabiosa natura simul cum ipso morsu naturam hominis inficit, ut eam rabiendi mordendique proprietatem inducat. Postea choleræ morsus est, cum canes irritati mordent: secundum hîc malignitatis locum obtinet, eo quod cholera cum morsu remanet in vulnere. Postremò qui fit à canibus non iratis, at subito moto, minus omnium periculosus, tum facilius curabilis existit. Luporum etiam & porcorum sylvestrium ac similium animalium, non alias quam canum sunt curandi morsus: non tamen sub rabidis, aut cholericis comprehendendi.

Considerandum ulterius, quanam ratione fiat, ut morsus canum rabiosorum, hominem eo vulnere possit etiam rabiosum efficere: quod ita contingit. Cùm canis mordet, eo momento suam naturam integre fixam habet in hominem, & eo loco potissimùm, in quem arripit. Mox atque subitam læsionem homo sentit, retrogressus totam speculationem habet in morsu, & ita conveniunt in unum ambæ phantasiæ momentaneæ, ut speculatio hominis imaginatione canis inficiatur, non alias quam ubi duo fumi, redolens unus, & fœtens alter, simul commiscentur. Nam licet imaginationes non sint sensibiles, corporales tamen existunt, ut venti, miscentur etiam ut isti, vel fumi.

Habet hominis phantasia vires attractivas magneti similes, quibus alias phantasias ad se trahit, non secus ac quis ab alio quid audiat aut videat, hoc ipsum ab istius phantasia trahitur in phantasiam alterius, ut sit in ista prout in alia: hoc loco pariter attrahit homo suâ phantasiâ canis conditiones, quarum attractionibus inficitur, se in naturam caninam transmutatur: ut croco tingitur aqua, pariter & hominis ratio, maculatur à canis rabiosa natura, corrumpiturque, ut conditiones in homine similes fiant illis, quæ caninæ sunt. Evenire namque solet, ut homo talis rabiosus etiam fiat, & in homines irruat ut canis, stomachumque similem acquirat, & in eo modo conditionatum, ut canum instar foret, istorumque proprietates complures, quæ ex sua natura sibi minimè contingere possunt, at solùm ex imaginationibus antea dictis. Quapropter non sunt isti morbi mortales at naturæ maximè contrarii. Et cum rabiosos homines morsus canum efficiunt, eorum est rabies canum rabiei similis, omnibus conditionibus & proprietatibus. Accidentia quævis etiam ut calores, tumores, paroxysmi, nec non similia, concurrentia, non sunt communibus similia, nec infirmitates accedentes cum aliis conveniunt. In istis igitur nullo modo, prout in vulneribus, operari debet Chirurgus: at eorum in cura primùm hoc sit, nempe ut fel & cholera purgentur acerrimè, ne dominentur, cholera potissimùm: nam hoc loco sic inficitur, ut nisi repressa, hominem interimat ejus virulentia. Purgatio talis fieri debet, quæ fel & choleram tantùm purgent, sive colocynthide, vel agarico, esula, succo ex sambuci corticibus, rheubarbaro, similibusque constet: quanto violentiùs, tanto meliùs infernè, superneque pellendum erit absque respectu.

Inter purgandum exterius etiam refrigerandum est, illis quæ vermem interimunt, ut stupefactivis, ranarum cruore, oleo mandragoræ, similibusque, donec dolor cesset omnis. Ligentur vulnera morsuum hujusmodi fodicationum emplastris, sine pice Græca tamen compositis.

His tribus remediis, utpote purgationibus intrinsecis, refrigerationibus externis, & fodicationum emplastris, poteris omnes canum rabiosorum curare morsus. Et si his cessare nollet rabies, opiatis utendum erit juxta consuetudinem eorum. Ab his nullius dimoveri te suasionibus permittas: nam per illa sedatur optime rabies. Inter quæ potissimum & optimum est sulphur à vitriolo per tostionem & præparationem depromptam: poteris etiam aliis uti notissimis. Varia purgativorum, refrigerationum, & opiatorum describi recepta possent: verùm hoc loco non necessaria, tantùm illa, quibus fiunt, ut supra, compositionem ex usu discere debes, & industriâ tuâ successu temporis acquisita.

Reliqui morsus canum ut cholera facti, medicamentis internis aut purgationibus non indigent, sed externis, ut superius narratum est: communes verò morsus medicamentis in secundo Tractatu positis ad vulnera. Hactenus de canum sit morsibus dictum: solum hoc restat, ut admoneamus eos, qui curam istorum agent, nisi medicamentis præscriptis utantur, subsequi facile hæreditarias infirmitates, aut perpetuas posse, velut internas corruptiones, aut ulcera manantia crurium, &c. Curam igitur adhibete, ne simile contingat vobis & patientibus.

Cap. 7. *De morsibus anguium, serpentum, Lacertarum, & similium insectorum animalium.*

Ut naturaliter de venenatis morsibus loquamur, ubi jam venenum in carnem hominis introductum est, aperiuntur venæ, & hoc ipsum in se recipiunt. Est quidem veneni proprietas, ut per venarum conductus fluat usque ad earum originem: ut si capitis & cerebri venas corripiat, capiti periculum infert: si jecoris isti: si cordis, etiam isti: sic de reliquis. In eo loco periculum est mortis metuendum, quapropter internis medicamentis utendum erit, ad cor & reliqua interna membra tuendum, & cum eis externis attractivis, ad retrahendum, atque defensivis ad exterius membrum tumoribus & veneno in eo jam existente vindicandum.

Præservativum internum hoc esto, videlicet, ut sumantur *mithridati* ʒij. *theriacæ* ℥j. quibus immixta sit ℥i.ß. *coralli rubei*, & pro necessitate patientibus adhibeatur: nam dosis administrationis non bene describi potest: experiendo igitur addisce per te hoc ipsum cognoscere. Si hoc etiam non juverit, penes me non est melius quærendum.

Medicamentum supra vulnus applicandum est, ut fodicationum emplastrum hoc, quod ex *lythargyrio, gummi, & mumia* compositum est, & ad hujus ℥iij. addas quatuor *gummi singul.* ℥j. coquas omnia simul, & liquefacias, postmodum super vulnera liges, ut moris est. Animadverte cum vulnera melius habere cœperint, ut mox inde fodicationum emplastris illa cures in finem usque. Fac in istis ut velocissimus existas, ob veneni velocitatem.

Defensivum ad membrum ungendum, & vulneri superponendum est, ut accipias flores taxi, rutæ, flores hypericonis & rosarum, quæ ponantur in aceto bono

no ad digerendum in sole suo tempore. Hoc aceto madefacta linteola, calefactaque sæpius imponantur aut superponantur membro, donec tumor & calor inflammatus abeat. Aliorum damnorum veneno bufonum, aranearum, salamandrarum illarorum optimum remedium est, ut sumatur vera terra sigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) saliva in pultem conteratur, & morsibus dictorum animalium superponatur: hæc venenum adimit.

Cap. 8. *De cura rupturarum ossium.*

CUm talis ossium ruptura facta fuerit, ut pellis aperta non sit, eo loci fieri debet industriosa conjunctio, ut unumquodque suum locum proprium occupet. Postmodum utendum erit suis medicamentis. At si in similibus rupturis aliquod vulnus apertum interveniat, sodicationum emplastris & oleis vulneraribus, ut ad vulnera dictum est, utere, tum supra hæc eis, quæ ad rupturam idonea sunt.

Rupturæ bis quovis die curandæ sunt, compressæ tamen & catenlæ ferreis annulis, juxta Chirurgorum expertorum usum. Hoc instrumento potest omnis ruptura curari, præter motionem conjunctionis: quod excellentissimum est in rupturarum curis. Et nisi diligentiâ summâ curentur, metuendum est, ne pessima subsequantur accidentia, præsertim in teneris complexionibus, quæ faciliùs aliis inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, istas mox totius membri destructio sequitur, & sæpe mors ipsa, juxta locum & accidens. Erit igitur summè cavendum ab inflammationibus maximè quod putrefactiones ex eis provenientes amoveri non possint, ac foramina generent, fistulas, & fœtores maximos eisdem in locis. Liga singulis diebus mundissimis pannis bis, ita securus eris ab accidentibus.

Amotione comprimentium assulatum disjungitur commissura partium, alias disligando fieri minimè potest, & præter hujusmodi solutiones etiam fit. Nam si ligare voles in asseribus, comprimere debebis acerrimè, pannisque suffulcire, quibus operationibus oportet necessariò tumores oriri, nec non paroxysmos. Et ut moris est istiusmodi tumefactiones mane diminuuntur, & per consequens laxantur ligacula, quo fit ut etiam disnectantur quæ conjuncta fuerant: & priusquam ea comprimas, accidit quod evitare putas. Hac de causa non potes rupturam, ut æquum esset, curare, sed potius inflammas ad putrefactionem, aut inflectis ut semper curvum os maneat. Licet aliquoties inopinate cures unicum, non semper tibi tamen ita succedit. Est ars curandi rupturas ossium certissima, nec nisi propter Chirurgorum ignorantiam fallax.

Ad rupturas ossium curandas, herba quædam *Sophia* nomine dicta, Sclavoniis optime nota, cum lacte cocta præ cæteris omnibus est præstantissima. Summe necessarium foret eam ab omnibus communiter plantari, ut curæ multæ relevarentur à malis accidentibus.

Alia cura præter eas habetur, ut rupturam postquam in ferreis annulis fuerit, optime vulneraribus oleis inungas circumquaque. Postmodum hanc decoctionem superponas. Accipe *consolida majoris libras duas*, *aristolochia rotunda lib. j.* coque simul in vino, & aqua, post in pultes contundantur, & exprimatur aquâ: materiæ tantum addito calidæ vernicis, ut fiat in modum emplastri. Calidum hoc ac pati patiens valeat, superponatur. Fiat id in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura ossium.

Communis est etiam & certissima cura, quæ fit unctionibus ad rupturas, oleis vulneraribus vel similibus balsamis, aut sodicationum emplastris. Quapropter non est necessarium hic adducere multa Recepta, quæ potius ad perditionem quàm ad sanitatem faciunt.

Cap. 9. *De cura coagulati sanguinis, qui pelli potest.*

COagulationes sanguinis vario modo fieri possunt, *ut trusionibus*, *casibus*, *percussionibus*, &c. vel in corpore, vel in membris. Cùm aliquod membrum gravi nimium percussione contusum fuerit, impossibile est, ut in eo fiat iterum naturalis unio læsi cum circumstantibus, quia mortem in se recipit à percussione vel trusione: quapropter auferendum erit separatione prius, quod mortuum est, ut à reliquo vitam recipiat.

At si percussionibus, trusionibus, aut casu coagulationes intra corpus contigerint sanguinis, mox in putrefactionem transeunt: nam ibidem ac in membris extrinsecis tamdiu resistere non potest, ob internum calorem in corpore, sic in deterius pronum est, ut quicquid in eo læsum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendum est remedium eo loci, quàm in extrinsecis, ad internorum defensionem principalium membrorum, quæ facilè tali sanguine mortificari possunt. Nam vitæ radices intrinsecus existunt, extrinsecus rami. Quapropter magis metuendæ sunt internæ quam læsiones externæ: hac ratione citiùs istis, quam istis obveniendum erit, & absque mora.

Sunt itaque duæ conditiones remediorum pro coagulationibus. Externarum, hoc est, percussionum vel contusionum remedium, ut locum oleo laterino perungas, postea liges cum aceto rosaceo. Non est, quod cœruleum colorem auferre cures, at resolvere, tum abeunt per se colores. Inter cœtera quæque præstantissimum oleum ad omnia externa membra contusa fractaque, hypericonis existit, ac utilissimum. Itidem & olea vulneraria, balsama, & ex sodicationum emplastris tracta, sunt in usum, qui dictus est, utilia.

Ad coagulatum sanguinem intrinsecus, multa recepta possunt adferri. Sunt aliqua tamen corpora præstantissima è quibus omnia constant remedia, quorum ego tibi seligam potissima, nempe *rheubarbarum*, *sperma ceti*, *laccam*, *carbones tiliarum arborum*, *astrucium*, *vel brancam ursinam*, *aquam peonia*, *aquam endivia*, *bolum armenum*, *terram sigillatam*, *hirundinariam*, *reuponticam*, *lapatium majus*, *aquam valeriana*, *aquam florum tilia*, *mumiam*, *diagridium*, *agaricum*, *scolopendriam*, *yssopum*, *aquam cardus Maria*, *sal gemma*.

Non ignorandum est, omnes purgationes aut laxationes coagulatum sanguinem pellere, cum aliud remedium haberi nequit. Locus etiam casus, aut contusionis, jungi debet prædictis medicamentis ad exteriora membra positis, ad mitigandum. Poteris etiam clysteriis uti, juxta necessitatem. Manna pariter est excellentissimum hoc loco remedium. Animadverte ne priusquam ad maturitatem pervenias, acribus utaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

Cap. 10. *De combustionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis, aut pinguedine factis.*

HOc capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares uti poterunt.

Accipe *butyrum*, liquefac, & ita calidissimum effundes in aquam frigidam, cochleari tamdiu agitabis, donec ut nix albescat. Postmodum ab aqua separabis, & emplastrum ex eo factum adustionibus appones,

nea: hoc inflammationes extrahit. Si damnum majus fuerit, ut unico superetur, alia multa post unum statim aliud emplastrum superpones, donec totum incendium extractum sit, atque tumor subsedetit. Hoc ipsum ex larido poteris conficere prout butyrum præparato. Jam aliquot adustionum capitula ponam, & remedia, quibus latiùs instrueris.

Cap. 11. *De adustionibus, quæ liquefactis calidisve metallis, sale, aut vitriolo coquendis fiunt.*

ADustiones metallicæ peculiarem extinctionem requirunt apud fusores & alios metallarios: aliam salium, vitrioli, & aluminum coctores. Similiter cum eis, quæ fiunt ex mineralibus, ut torrendo, liquando, evaporando, necnon illis, quæ sub montibus igne subterraneo fossoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis, qui cinnabarim & minium, ac similia conficiunt.

Primò commune fit unguentum omnibus adustionibus utile, hoc modo: ℞. *Nucum oleum, sevum cervinum*, & liquefac simul, inunge combustas partes: hoc unguento metallicæ combustiones curari possunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant, & econtra. Verum sub curæ finem post extractionem incendii, curabis medicamentis vulnetum, aut *siccis pulveribus, aut croco Martis, vel croco Veneris*. Si vero salium adustiones vitrioli & aluminum his extingui non possent, *aqua ex squamulis ranarum viridibus aquæ supernatantibus utere*. Nam quodvis remedium extrahi se non permittit, nisi priùs extinguatur eo loco, in quo quidem existit, ut quod fulgurum ictibus, aut sub montibus vel coquendo cinnabarim, factum fuerit, inveteratumque. Verùm ubi mox à principio remedium adhibetur prædictis medicamentis juvari potest: si non, profundiùs indies fixum retrahi se non patitur: quod ab initio tamen amotu facillimum erat. Cave ne impertinentibus extinctionibus utaris ab exordio, sed vide ut simul semper inflammationes extrahas, & nisi juvet, optimis & potissimis opus hoc exequere: postmodum si curam admittere nollet, vulnerum curato medicamentis. Fodicationum etiam emplastra combustionum extrahunt incendia: verùm ordo supra positus est optimus. Alia multa reperiuntur extinguentia extrahentiaque, sed ob eorum levitatem relinquere volui, & solùm ea, quæ communiter omnibus adustionibus utilia sunt, ponere.

Cap. 12. *De incendiis à bombardico pulvere, sulphure, nitroque factis, & similibus.*

ANimadvertendum est in adustionibus à pulvere bombardico factis, aut eis, quibus inest sulphur, aut nitrum, ignem ad interiora penetrantem fore non leviter extinguibilem. Quapropter ubi quæ proposita sunt remedia non juvarent ab initio, his quæ sequuntur utere: tandem post extinctionem incendii, cura medicamentis, ut supra.

Similia remedia fiunt ex eis, quæ sunt humida per se: hoc est, naturam habent aqueam, ut *sempervivum, cancri, nenuphar, & linum palustre*. Horum rusorum accipe succum, & eo lava partes adustas, quarum incendia facilè non extinguuntur: nam ex propria natura vincunt adustiones.

Cap. 13. *De extinctionibus & extractionibus incendiorum à globulis bombardicis ortorum, & aliis pulvere tormentorum incussis.*

AD extrahendum incendium à globulis causatum nota remedium, hoc scilicet: *Litharg. yrium in aceto coque tamdiu, donec in sal convertatur, sed primo debet acetum preparare cum alcali. Postmodum sal istud lithargyrii solvatur in aquam, hanc suc. o permisce cancrorum.* Iste liquor in momento qualecunque in incendium tollit. Cum igitur à globulis incendium auferre voles, hunc liquorem immitte per syringam in vulnus, ut globulum attingat, quem ubi contigerit, mox cum dolore cessat incendium.

Quod ad vulneris oculum aut orificium attinet, si patiatur incendium, medicamentis utilibus hoc ipsum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum est. Verùm si forte neglectum fuisset quod jam diximus, vide ut alia medicamenta, quæ veniunt in usum, accipias.

Cap. 14. *De congelationibus in aqua, vel in sicco contingentibus.*

MEmbrorum congelationes duplicia damna secum adferunt, ut *paroxysmos & tumefactiones*. Paroxysmi successu temporis nascuntur magis indies aucti: verum tumores in putrefactionem incidunt. Hoc medicamentum certò certius expertus sum. Oleum urinæ, quod in proprio sale suo conservatur, congelationibus in aqua natis, & similibus, omnem paroxysmum aufert.

Quod inflationes concernit, atque tumores, hoc penes me certissimum est experimentum. Urina perungantur aut laventur optime, postmodum fodicationum emplastris ligentur aut conservari poterunt, præsertim ubi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata sit, post illa, quæ dicta sunt, fodicationum emplastris, aut similibus aliis vulneraribus medicamentis erit mundificandum. Animadvertendum etiam, ubi gelu tenderet ad interiora cor versus, ut patientibus therlacam, & aquam ardentem in potum ambas commixtas administres, ut calor in membro congelato restauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit unctum ante mortificationem, absque damno restitui potest integrum.

Johannis Munnicks, Doctor. & Professor. Medici, de Vulneribus, Liber.

Cap. 1. *Quid Vulnus, quæ sint illius Differentiæ, Causæ, Diagnostica.*

I. V*Ulnus* ex communi omnium consensu nihil aliud est, quam *solutio continui* seu *continuitatis*. Sed ut melius innotescat natura Vulneris, videndum est, qualis-nam sit hæc continui solutio, ad quam pro cognitione Vulneris nos transmittunt Veteres. Enimverò *solutio continui*, quæ quibusdam *soluta unitas* vel *unitatis divisio* dicitur, est *separatio ab invicem partium alicujus membri*, cui separationi contraria est unio, & continuitas. Sed cum contrariorum eadem sit ratio & disciplina, si viderimus, quid sit hæc partium unitas, ex hac quoque palam fiet, quid erit unitatis solutio. *Unio* autem, sive *Unitas partium* dicitur *constitutio secundum naturam*, atque *natura-*

no ad digerendum in sole suo tempore. Hoc aceto madefacta linteola, calefactaque sæpius imponantur aut superponantur membro, donec tumor & calor inflammatus abeat. Aliorum damnorum veneno bufonum, aranearum, salamandrarum illatorum optimum remedium est, ut sumatur vera terra sigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) saliva in pultem conteratur, & morsibus dictorum animalium superponatur: hæc venenum adimit.

Cap. 8. *De cura rupturarum ossium.*

CUm talis ossium ruptura facta fuerit, ut pellis aperta non sit, eo loci fieri debet industriosa conjunctio, ut unumquodque suum locum proprium occupet. Postmodum utendum esit suis medicamentis. At si in similibus rupturis aliquod vulnus apertum interveniat, fodicationum emplastris & oleis vulneraribus, ut ad vulnera dictum est, utere, tum supra hæc eia, quæ ad rupturam idonea sunt.

Rupturæ bis quovis die curandæ sunt, compressæ tamen & extensæ ferreis annulis, juxta Chirurgorum expertorum usum. Hoc instrumento potest omnis ruptura curari, præter motionem conjunctionis: quod excellentissimum est in rupturarum curis. Et nisi diligentiâ summâ curentur, metuendum est, ne pessima subsequantur accidentia, præsertim in teneris complexionibus, quæ faciliùs aliis inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, istas mox totius membri destructio sequitur, & sæpe mors ipsa, juxta locum & accidens. Erit igitur summè cavendum ab inflammationibus maximè quod putrefactiones ex eis provenientes amoveri non possint, ac foramina generent, fistulas, & fœtores maximos eisdem in locis. Liga singulis diebus mundissimis pannis bis, ita securus eris ab accidentibus.

Amotione comprimentium assularum disjungitur commissura partium, alias disligando fieri minimè potest, & præter hujusmodi solutiones etiam fit. Nam si ligare voles in asseribus, comprimere debebis acerrimè, pannisque suffulcire, quibus operationibus oportet necessariò tumores oriri, nec non paroxysmos. Et ut moris est istiusmodi tumefactiones mane diminuuntur, & per consequens laxantur ligacula, quo fit ut etiam disnectantur quæ conjuncta fuerant: & priusquam ea comprimas, accidit quod evitare putas. Hac de causa non potes rupturam, ut æquum esset, curare, sed potius inflammas ad putrefactionem, aut inflectis ut semper curvum os maneat. Licet aliquoties inopinate cures unicum, non semper tibi tamen ita succedit. Est ars curandi rupturas ossium certissima, nec nisi propter Chirurgorum ignorantiam fallax.

Ad rupturas ossium curandas, herba quædam *Sophia* nomine dicta, Sclavoniis optime nota, cum lacte cocta præ cæteris omnibus est præstantissima. Summe necessarium foret eam ab omnibus communiter plantari, ut curæ multæ relevarentur à malis accidentibus.

Alia cura præter eas habetur, ut rupturam postquam in ferreis annulis fuerit, optime vulneraribus oleis inungas circumquaque. Postmodum hanc decoctionem superponas. Accipe *consolida majoris libras duas*, *aristolochia rotunda lib. j.* coque simul in vino, & aqua, post in pultes contundantur, & exprimatur aquâ; materiæ tantum addito calidæ vernicis, ut fiat in modum emplastri. Calidum hoc ac pati patiens valeat, superponatur. Fiat id in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura ossium.

Communis est etiam & certissima cura, quæ fit unctionibus ad rupturas, oleis vulnerariibus vel similibus balsamis, aut fodicationum emplastris. Quapropter non est necessarium hîc adducere multa Recepta, quæ potius ad perditionem quàm ad sanitatem faciunt.

Cap. 9. *De cura coagulati sanguinis, qua pelli potest.*

COagulationes sanguinis vario modo fieri possunt, *ut trusionibus, casibus, percussionibus*, &c. vel in corpore, vel in membris. Cùm aliquod membrum gravi nimium percussione contusum fuerit, impossibile est, ut in eo fiat iterum naturalis unio læsi cum circumstantibus, quia mortem in se recipit à percussione vel trusione: quapropter auferendum erit separatione prius, quod mortuum est, ut à reliquo vitam recipiat.

At si percussionibus, trusionibus, aut casu coagulationes intra corpus contigerint sanguinis, mox in putrefactionem transeunt: nam ibidem ac in membris extrinsecis tamdiu resistere non potest, ob internum calorem in corpore, sic in deterius pronum est, ut quicquid in eo læsum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendum est remedium eo loci, quàm in extrinsecis, ad internorum defensionem principalium membrorum, quæ facilè tali sanguine mortificari possunt. Nam vitæ radices intrinsecus existunt, extrinsecus rami. Quapropter magis metuendæ sunt internæ quam læsiones externæ: hac ratione citiùs illis, quam istis obveniendum erit, & absque mora.

Sunt itaque duæ conditiones remediorum pro coagulationibus. Externarum, hoc est, percussionum vel contusionum remedium, ut locum oleo laterino perungas, postea liges eum aceto rosaceo. Non est, quod cœruleum colorem auferre cures, at resolvere, tum abeunt per se colores. Inter cætera quæque præstantissimum oleum ad omnia externa membra contusa fractaque, hypericonis existit, ac utilissimum. Itidem & olea vulneraria, balsama, & ex fodicationum emplastris tracta, sunt in usum, qui dictus est, utilia.

Ad coagulatum sanguinem intrinsecus, multa recepta possunt adferri. Sunt aliqua tamen corpora præstantissima è quibus omnia constant remedia, quorum ego tibi seligam potissima, nempe *rheubarbarum, sperma ceti, laccam, carbones tiliarum arborum, astrucium, vel brancam ursinam, aquam peonia, aquam endivia, bolum armenum, terram sigillatam, hirundinariam, reuponticam, lapatium majus, aquam valeriana, aquam florum tilia, mumiam, diagridium, agaricum, scolopendriam, yssopum, aquam cardus Maria, sal gemmæ.*

Non ignorandum est, omnes purgationes aut laxationes coagulatum sanguinem pellere, cum aliud remedium haberi nequit. Locos etiam casus, aut contusionis, ungi debet prædictis medicamentis ad exteriora membra positis, ad mitigandum. Poteris etiam clysteriis uti, juxta necessitatem. Manna pariter est excellentissimum hoc loco remedium. Animadverte ne priusquam ad maturitatem pervenias, acribus utaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

Cap. 10. *De combustionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis, aut pinguedine factis.*

HOc capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares uti poterunt.

Accipe *butyrum*, liquefac, & ita calidissimum effundes in aquam frigidam, cochleari tamdiu agitabis, donec ut nix albescat. Postmodum ab aqua separabis, & emplastrum ex eo factum adustionibus appones,

ues: hoc inflammationes extrahit. Si damnum majus fuerit, ut unico superetur, alia multa post unum statim aliud emplastrum superpones, donec totum incendium extractum sit, atque tumor subsederit. Hoc ipsum ex lardo poteris conficere: prout butyrum præparato. Jam aliquot adustionum capitula ponam, & remedia, quibus latiùs instrueris.

Cap. 11. *De adustionibus, quæ liquefactis calidisve metallis, sale, aut vitriolo coquendis fiunt.*

ADustiones metallicæ peculiarem extinctionem requirunt apud fusores & alios metallarios: aliam salium, vitrioli, & aluminum coctores. Similiter cum eis, quæ fiunt ex mineralibus, ut torrendo, liquando, evaporando, necnon illis, quæ sub montibus igne subterraneo fossoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis, qui cinnabarim & minium, ac similia conficiunt.

Primò commune fit unguentum omnibus adustionibus utile, hoc modo: ℞. *Nucum oleum, sevum cervinum*, & liquefac simul, inunge combustas partes: hoc onguento metallicæ combustiones curari possunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant, & econtra. Verum sub curæ finem post extractionem incendii, curabis medicamentis vulnerum, aut *siccis pulveribus, aut croco Martis, vel croco Veneris.* Si vero salium adustiones vitrioli & aluminum his extingui non possent, *aqua ex squamulis ranarum viridibus aqua supernatantibus utere.* Nam quodvis remedium extrahi se non permittit, nisi priùs extinguatur eo loco, in quo quidem existit, ut quod fulgurum ictibus, aut sub montibus vel coquendo cinnabarim, factum fuerit, inveteratumque. Verùm ubi mox à principio remedium adhibetur prædictis medicamentis juvari potest; si non, profundiùs indies fiam retrahi se non patitur: quod ab initio tamen amotu facillimum erat. Cave ne impertinentibus extinctionibus utaris ab exordio, sed vide ut simul semper inflammationes extrahas, & nisi juvet, optimis & potissimis opus hoc exequere: postmodum si curam admittere nollet, vulnerum curato medicamentis. Fodicationum etiam emplastra combustionum extrahunt incendia: verùm ordo supra positus est optimus. Alia multa reperiuntur extinguentia extrahentiaque, sed ob eorum levitatem relinquere volui, & solùm ea, quæ communiter omnibus adustionibus utilia sunt, ponere.

Cap. 12. *De incendiis à bombardico pulvere, sulphure, nitroque factis, & similibus.*

ANimadvertendum est in adustionibus à pulvere bombardico factis, aut eis, quibus inest sulphur, aut nitrum, ignem ad interiora penetrantem fore non leviter extinguibilem. Quapropter ubi quæ proposita sunt remedia non juvareut ab initio, his quæ sequuntur utere: tandem post extinctionem incendii, cura medicamentis, ut supra.

Similia remedia fiunt ea, quæ sunt humida per se: hoc est, naturam habent aqueam, ut *sempervivum, cancri, nenuphar, & linum palustre.* Horum rosorum accipe succum, & eo lava partes adustas, quarum incendia facilè non extinguuntur: nam ex propria natura vincunt adustiones.

Cap. 13. *De extinctionibus & extractionibus incendiorum à globulis bombardicis ortorum, & aliis pulvere tormentorum incussis.*

AD extrahendum incendium à globulis causatum bona remedium, hoc scilicet: *Lithargyrium in aceto coque tamdiu, donec in sal convertatur, sed primo debet acetum preparari cum alcali. Postmodum sal istud lithargyrii solvatur in aquam, hanc succo permisce cancrorum.* Iste liquor in momento qualecunque sit incendium tollit. Cum igitur à globulis incendium auferre voles, hunc liquorem immitte per syringam in vulnus, ut globulum attingat, quem ubi contigerit, mox cum dolore cessat incendium.

Quod ad vulnera oculum aut otificium attinet, si patiatur incendium, medicamentis utilibus hoc ipsum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum est. Verùm si forte neglectum fuisset quod jam diximus, vide ut alia medicamenta, quæ veniunt in usum, accipias.

Cap. 14. *De congelationibus in aqua, vel in sicco contingentibus.*

MEmbrorum congelationes duplicia damna secum adferunt, ut *paroxysmos & tumefactiones.* Paroxysmi successu temporis nascuntur magis indies aucti: verum tumores in putrefactionem incidunt. Hoc medicamentum certò certius expertus sum. Oleum urinæ, quod in proprio sale suo conservatur, congelationibus in aqua natis, & similibus, omnem paroxysmum aufert.

Quod inflationes concernit, atque tumores, hoc penes me certissimum est experimentum. Urina perungantur aut laventur optime, postmodum fodicationum emplastris ligentur aut conservari poterunt, præsertim ubi nox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen ea mortificata sit, post illa, quæ dicta sunt, fodicationum emplastris, aut similibus aliis vulneratibus medicamentis erit mundificandum. Animadvertendum etiam, ubi gelu tenderet ad interiora cor versus, ut patientibus theriacam, & aquam ardentem in potum ambas commixtas administrea, ut calor in membro congelato restauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit unctum ante mortificationem, absque damno restitui potest integrum.

Johannis Munnicks, Doctor. & Professor. Medici, de Vulneribus, Liber.

Cap. 1. *Quid Vulnus, quæ sint illius Differentiæ, Causæ, Diagnostica.*

I. VUlnus ex communi omnium consensu nihil aliud est, quam *solutio continui* seu *continuitatis.* Sed ut melius innotescat natura Vulneris, videndum est, qualis-nam sit hæc continui solutio, ad quam pro cognitione Vulneris nos transmittunt Veteres. Enimverò *solutio continui*, quæ quibusdam *soluta unitas* vel *unitatis divisio* dicitur, est *separatio ab invicem partium alicujus membri*, cui separationi contraria est unio, & continuitas. Sed cum contrariorum eadem sit ratio & disciplina, si viderimus, quid sit hæc partium unitas, ea hac quoque palam fiet, quid erit unitatis solutio. *Unio* autem, sive *Unitas partium* dicitur *constitutio secundùm naturam*, atque *natura-*

turalis compaginatio seu *conjunctio.* Quum ergò Unio sit constitutio naturalis, solutio hujus unitatis erit habitus præter naturam; undè sequitur, quod sit morbus. Equidem non omnis continui solutio Vulnus est: idem namquè dici potest de Ulcere, atquè Fractura.

II. Hinc alii strictius definiunt Vulnus. *Solutionem continui in carne cæsim factam*: quo dicto nec Contusio, nec Punctio, nec Morsus alicujus Animalis inter Vulnera numerari potest, quibus tamen affectibus Vulnerum nomen jam dudum inditum fuit. Unde & nos per Vulnus intelligimus omnem continui solutionem, tam cæsim, quàm punctim, sivè per contusionem factam, non solùm carnis, sed nervorum, venarum, arteriarum, aliarumquè mollium partium. Idquè definimus, quod sit *Solutio continui recens, cruenta, in parte molli, extrinsecus incidens, sive ab externo quodam instrumento inflicta.* Atquè hæc Vulneris definitio satis perfecta est; quippe quæ optimè ejus naturam explicat, neque magis, neque minus comprehendit; nec non ab Ulcere, & Fractura manifestè illud distinguit.

III. Sed quum Vulnus dicatur continui solutio in parte molli, tam cæsim, quam punctim, & contusione facta, modo dicendum, quid unaquæque harum continui solutionum species sit.

Incisio est plaga, sive Vulnus cæsim illatum instrumento longioris aciei, ut ense, cultro, similivè.

Punctura est partis alicujus mollioris perforatio à re acuta, ut sagitta, pugione, mucrone; aut ab alicujus animalis morsu, ictuvè facta.

Contusio est partis carnosæ solutio continui interna, integra manente cute, quæ fit ab instrumento gravi ac retuso; ut si quis membrum aliquod in lapidem impinget, aut ligno fortiter percutiat.

Differentiæ porrò Vulnerum permultæ sunt. Enimverò differunt quædam respectu partium vulneratarum, unde alia sunt in carne, alia in tendine, alia in nervo, alia in vena, alia in arteria, alia in capite, alia in collo, alia in thorace, &c.

Quædam differunt ratione Vulneris essentiæ, unde vulnera alia simplicia sunt, alia composita. Simplicia dicuntur, quæ cutem duntaxat carnisquè portionem occupant, sine ulla partis deperditione. At composita sunt, quandò & cutem & carnem cum substantiæ amissione invadunt.

Alia differunt ratione periculi & securitatis, vel impedimenti remansuri; & sic quædam lethalia, quædam non lethalia, quædam nullum afferunt post sanationem impedimentum, quædam membra post sanationem vel impedita, vel debilitata, vel deturpata relinquunt.

Alia differunt respectu instrumentorum vulnerantium: & hac ratione quædam cæsim inflicta sunt, quædam punctim, quædam cum instrumentis secantibus, quædam discerpentibus, quædam contundentibus, & sic porrò.

Deniquè differunt Vulnera juxta quantitatem, quo pacto quædam magna sunt, quædam parva, quædam mediocria, quædam altè penetrantia & profunda, quædam lata & superficiaria, &c.

IV. De *Causis Vulnerum* multa dicere opus non est. Eæ namquè sunt omnia illa, quæ extrinsecus advenientia continuum solvere ac dividere possunt, incidendo, pungendo, rumpendo, contundendo, perforando. Sic vulneris cæsim facti causæ sunt omnia instrumenta, quæ incidendi vim habent, ut ensis, culter, vitrum, &c. Puncturæ causæ sunt quæcunquè acuta, ut sagittæ, acus, dentes animalium. Rumpunt quæcunquè partem mollem distendunt, & in partes contrarias divellunt, ut gravioris ponderis elevatio vel gestatio, casus, percussio, vociferatio. Contundunt gravia, dura, ac retusa, ut lapis, lignum, plumbum, &c. Perforant ferrum ignitum, globi plumbei è sclopetis emissi, &c.

V. Quoad *Diagnosin*: Vulnus ipsum per se sensibus manifestum est, nec Signis, quibus cognoscatur, opus habet. Verum etsi sensui patescat, quis interne locus sit vulneratus; si equidem vulnus ad interiora penetret, quæ intus partes vulneratæ sint, haud ità obvium est. Enimverò vulnera omnia quæ corpus nostrum lædunt, aut sunt externa & in partibus continentibus, aut interna ac penetrantia. Si externa sunt, judicium de iis visu & tactu fieri solet ac potest: sin verò interna & penetrantia; ea quidem sunt aut in capite, aut in thorace, aut in inferiore ventre, unà cum partium contentarum læsione, aut sine earum læsione.

Si Vulnus in cavitatem aliquam penetret, nec partes quæ ibi continentur offendat; ea penetratio dignoscitur specillo ferreo, aut plumbeo, vel tenui cereâ candelâ, partes autem internæ nullo modo offensæ videntur, quum nullum grave symptoma sese prodat. At si penetrando præcipuam quandam partem contentam læserit vulnerans instrumentum, ejus læsionis signa breviter nunc exhibebimus.

Quod si Vulnus igitur in Caput penetraverit, atquè Cranium fregerit, (id quod visu & tactu judicare debet Chirurgus) vel Menynges læduntur, vel ipsum Cerebrum offenditur.

Membranarum Cerebri læsarum signa sunt, maximi ac extremi dolores qui repentè superveniunt, nauseæ, vomitiones, nec non sanguinis per aures, oculos, naresquè effluxus; insuper mentis accedit alienatio, præcipuè si punctim vulnus inflictum fuerit. Interdum tamen læsum Pericranium eadem symptomata parit. Quod si Cerebrum in sua substantia læsum sit, omnia hæc accidentia augentur, magis intenditur febris, atquè non rarò mutus fit Patiens, omniquè loquendi facultate prorsus destituitur.

Quum verò in Thoracem penetret Vulnus, plerumquè offendit aut Pulmonem, aut Cor, aut Pericardium, aut Diaphragma, aut Vasa quæconquè. At Thoracem penetrare cognoscitur specillo, visu, tactu, quumquè aër è vulnere exeat, aut quum Æger medicamentorum vulneri impositorum saporem ore percipiat.

Atqui Pulmonem læsum esse judicamus, quando tum è vulnere, tum ex ore egeritur tenuis, spumosusque cruor; nec non sonora, premens, ac difficilis est respiratio.

Quum verò læduntur vel ipsum Cor, vel magna in thorace Vasa, immodicus fit sanguinis fluxus, qui totam mox implet capacitatem, extremitates refrigerantur, sudorquè frigidus erumpit, certus mortis nuntius & index.

Quod si Diaphragma continui solutionem recipiat, magna spirandi difficultas, acuta febris, aliaquè gravia accedere solent symptomata.

Quum autem in Ventrem Inferiorem Vulnus penetret, (id quod specillo, visu, tactu, & vaporibus exhalantibus judicamus) offendit aut Jecur, aut Lienem, aut Ventriculum, aut Intestina, aut Renes, aut Vasa majora, aut Vesicam Urinariam, aut Uterum, si patiens sit mulier.

Ventriculus si vulneratus sit, chylus per vulnus exit, hinc perpetuus vomitus consequitur, tandem singultus, animi deliquium, aliaquè plura superveniunt accidentia.

Intestina vulnerata esse cognoscimus, quum per ipsum vulnus quoquè exeant excrementa, vel magis minusvè crassa ac fœtentia, prout aut crassum aut tenue læsum sit Intestinum. Cæterarum porrò partium vulneratarum signa ex antedictis nunc abundè innotescent, & suis locis tradentur.

Cap. 2.

Cap. 2. *De Vulnerum Prognosticis.*

I. SEd priusquam Vulneris Curam aggrediatur Medicus, omninò de *Prognosticis* sollicitus esse debet. Viz. præcognoscendum, sit ne sanabile vulnus, vel insanabile. Si sanabile, an curatu facile sit, an verò difficile, atquè integra & pristina sanitas an Ægrotanti restitui queat, vel an sanatus membri alicujus sit passurus actionem læsam. Atqui insanabile si sit vulnus, an lethale sit, & ad mortem vergat, an verò in ulcus curatu arduum sit degeneraturum.

II. Primò itaquè diligenter expendendum *quæ Vulnera sint lethalia, quæ non.* Etenim quæstio hæc magni momenti est, atque diligenter & accuratè Medico pensitanda, ac cognoscenda. Namquè cum in judiciis & fato vita nonnullorum ob vulnera aliis inflicta periclitet, & à Judicibus Medicorum sententia hac de re requiratur, diligens danda opera, ut talem de Vulneris natura sententiam ferat Medicus, qua innocens non condemnetur, nec reus absolvatur.

III. Idcirco hic notandum, non omne vulnus, quod mors sequitur, dicendum esse lethale; sed id solum, quod suapte naturà mortem adfert. Atquè hoc sensu Vulnerum quædam lethalia dicuntur, quædam indifferentia; quod aliquandò lethalia sint, aliquandò non, pro Medentis industria, Ægri natura, constitutione, ætate, to. ıre, & obedientia, pro temporis ratione, regionum qualitate, &c. Lethalium igitur alia absolutè, seu ex necessitate lethalia sunt, quod omninò semper Ægrum interimant; alia non necessariò, sed ut plurimum occidunt.

IV. *Vulnera ex necessitate lethalia* sunt ea, quæ omnem medelam effugientia brevi temporis spatio vitam adimunt, uti ex Jurisconsultis notat Farinac. *de homicid. quæst* 126. *num.* 5. *Lethalia ut plurimum* sunt, quorum curatio difficilis est, & sæpius male succedit, non quod semper interficiant, adnotante ex ipsis Jurisconsultis Barbos. *in Collect. Doct. tit.* 12. *cap.* 18. *num.* 7. *tom.* 2. Nam potest quidem vulnus esse secundum plurimum lethale ex sua natura, & tamen vulneratus convalescere; quemadmodum etiam aliqui morbi, tametsi lethales videantur suà naturâ, nonnunquam curantur.

V. Sunt autem lethalia vulnera judicanda, primò & præcipue *ex natura partis vulneratæ,* dehinc ex vulneris qualitate, ex ejusdem quantitate, ætate patientis, sexu, temporis constitutione, loci conditione, statu ipsius vulnerati, qualitate instrumentorum vulnerantium, accidentibus plerumquè vulneribus supervenire consuetis, aliisquè nonnullis conditionibus ab extra accedentibus. At, ceu dixi, *natura ipsius partis vulneratæ præcipua causa est periculi & securitatis vulnerum.* Cætera enim omnia per accidens ad id concurrunt, uti palam est; cum hæc, siquidem vulnera ex partis vulneratæ natura sint lethalia, faciant ad mortis accelerationem aut retardationem: aut si lethalia non sint, possint ea reddere minoris vel majoris securitatis, facilioris aut difficilioris curationis, ex. gr. vulnus simplex in parte carnosa omnem securitatem, quantum ex se est, solet promittere; quale esset vulnus in carnosa parte brachii. Quod si id ipsum vulnus magnum sit, si accedat aëris constitutio contagiosa, si æger sit debilis, senex, aut valetudinarius, si arma fuerint venenata: hoc ipsum vulnus, quod aliàs tutum erat, evadet dubium, & lethale.

VI. Hinc sapienter dictum est ab Hippocrate *lib.* 2. *prædict.* quod ex omnibus vulneribus contingit homines mori: quod idem monent Vallesius *comm.* 5. *Epid. text.* 16. Pareus *Chirur.* 8. *cap.* 4. aliiquè. Quia potest vulnus esse salutare, & tamen vulneratus vel ob morbosum corporis habitum, vel ob occultam quandam læsorum circumstantiumquè corporum cacoëthiam decedere, vel aliis accidentariis ex causis. Unde etiam si, quoad magnitudinem, vulnusculum nullo modo consideretur, ita ut neque vulneris nomine dignetur, respectu tamen partis læsæ potest esse absolutè lethale: ex. gr. si cor attigerit, aut si ad internas alias nobiliores partes penetraverit, aut si acus in nervosam particulam profundius adacta sit; quale exemplum habemus apud Hippocratem *libr.* 5. *Epidem. text.* 44. sutoris soleatum veteramentariarum, qui acu sese pupugit juxta genu, & tertio à vulnere die mortuus est; sic etiam Aristo apud eundem Hipp. *libr.* 7. *Epidem. text.* 97. ex vulnere digiti pedis, succedente gangrænâ mortuus est, quod fortè nervosam partem læsisset. Conjung. Forestus *libr.* 6. *observ.* 49. 50. Hildanus *Cent.* 1. *observ.* 21. *Cent.* 5. *observ.* 2. 85. Quæ exempla satis declarant, vulnus aliquandò esse quidem respectu magnitudinis parvum, sed partis vulneratæ ratione maximum, quia mortem facilimè accersit.

VII. Ergò partis natura præ cæteris omnibus vulnerum conditionibus venit consideranda, juxta quam lethalia vulnera Hippocrates septem pronunciat *Sect.* 6. *Aphor.* 18. „Cui perfecta est vesica, aut cerebrum, „aut cor, aut septum transversum, aut aliquod ex In„testinis tenuibus, aut ventriculus, aut hepar, letha„le. Hunc tamen Aphorismum tum limitat, tum am„pliat *in Coacis Aphor.* 509. *in Cod. Fæsi:* dum inquit: „Ex vulnere ferè mors contingit, si cui vulneratum „fuerit cerebrum, aut spinalis medulla aut jecur, aut „septum transversum, vel cor, aut vesica, aut quædam „grandis vena. Mors quoquè subit, si in arteriam & „pulmonem insignes valdè plagæ inflictæ fuerint, ità „ut percusso pulmone, minor sit, qui per os prodit „spiritus, quam qui per vulnus excidit. Intereunt ve„rò, quibus nervi interiores, sive tenuis aliquis, si„ve crassus vulnus acceperit, si plaga transversa fuerit, „& magna: quod si parva & recta, nonnulli pericu„lo eximuntur. Minimè autem ab his vulneribus mors „impendet, quæ in corporis partes, in quibus hæc non „sunt, aut ab his quam longissimè absunt, infliguntur. Etiam C. Celsus *lib.* 5. *cap.* 26. sententiam Hippocratis „ad hunc modum expressit. Servari non potest, cui ba„sis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecinoris „portæ, cui in spina medulla percussa est, cuiquè aut „pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius intestinum, „ventriculus, aut renes vulnerati sunt, cuivè circa fau„ces grandes venæ, vel arteriæ præcisæ sunt. Vix „autem ad sanitatem perveniunt, quibus ulla parte „pulmo, aut jecinoris crassum, aut membrana quæ „continet cerebrum, aut lien, aut vulva, aut vesica, „aut ullum intestinum, aut septum transversum vul„neratum est. Hi quoquè in præcipiti sunt, in qui„bus usquè ad grandes, intusquè conditas venas, in „alis vel poplitibus mucro desedit. Periculosa etiam „vulnera sunt, ubicunquè venæ majores sunt, quoniam „exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Id„què evenit non in alis tantum, atquè poplitibus, sed „etiam in his venis, quæ ad anum, testiculosquè per„veniunt. Præter hæc malum vulnus est, quodcunquè „in alis, vel feminibus, vel inanibus locis vel in ar„ticulis, vel inter digitos est. Item quodcunquè mus„culum, aut nervum, aut arteriam, aut membranam, „aut os, aut cartilaginem læsit. Sed partium harum vulnera ordine nunc consideremus, & quæ vel absolutè vel simpliciter lethalia sint, quæ non, videamus.

VIII. Igitur inter lethalia referri debent *Vulnera Cerebri*; at non omnia. Vidit namquè ipse Galenus hujusmodi vulnera curata, uti refert *comm. in Hipp. Aphor.* 18. *sect.* 6. & *libr.* 8. *de usu part. cap.* 10. Exempla quoq; habentur apud Valleriolam *libr.* 4. *obs.* 10. *lib.* 5. *obs.* 9. *libr.* 6. *observ.* 4. Hildanum *Cent.* 4. *Obs.* 1. 2. 3. Et longum catalogum illorum, qui vulnera cerebri sanata viderunt, recenset Joh. Andr. à Cruce, *de Vulner.*

ner. lib. 1. tract. 2. cap. 14. de cerebro sauciato. Imò observatum fuit, particulâ cerebri amissâ, Ægrum nihilominus convaluisse; cujus rei varię historiæ notatæ sont à Nicolao Massa, Carpo, Fallopio, Christ. à Vega, Francisco Arcæo, Horario Augenio, Petro de Marchettis, aliisquè præstantissimis practicis. Sunt quoquè notatu dignę historiæ de periculosissimis cerebri vulneribus, quæ extant apud Cabrolium *Obs.* 16. 22. 34. Henricum Petreum, Matthiam Glandorpium, Sennertum, Diemerbroeckium *in Anatome - Corporis Humani.*

At non solum Vulnera Cerebri parvi facienda non sunt; sed nec levissima Capitis Vulnera unquam negligenda, uti cum Hippocrate monent Horatius Augenius *lib. 9. Epist. 3.* Aquapendens *Oper. Cheirurg. libr. 2. cap.* 15. Et ex Jurisconsultis Farinaccus *quæst.* 126. 127. Habent enim capitis vulnera quid peculiare, ac omninò diversum à plerisquè aliis vulneribus; quum partium aliarum vulnera, etiamsi non contemnendæ sint magnitudinis, negligi tutius possint, quam levissima capitis.

IX. Quoad *Spinalis Medullæ Vulnera*; cùm Spinæ Medulla in partibus sub cerebro sitis, cerebri vices gerat, & cum cerebro substantiam, membranasquè communes habeat, haud secus ac cerebri vulnera: Ea Spinalia Medullæ lethalia meritò pronunciantur; in primis si superior ejus pars vulneretur: qua læsa, spirituum animalium in totum corpus influxus tollitur, hinc omnium capiti subjectarum partium sensus, motusquè aboletur, adeoquè & cæteræ omnes actiones silent, & brevi pallida mors sequitur.

X. *Cordis Vulnera* quoquè inter lethalia, non sine ratione, recensentur ab Hippocrate: namquè ea absolutè vel ex necessitate semper Ægrum interimunt. Et licet nonnulli cum iis per exiguum tempus vixerint, nunquam tamen sanari potuerunt: imò plerique eo ipso fere momento, quo vulnus in ventriculos penetrat, tanquam fulmine icti, concidunt, quod semel nobis videre contigit, 4. Octobris 1680. Si tamen vulnus admodum exile in ventriculos penetret, tum interdum, etsi tarò, accidit, hominem tam subitò non corruisse, sed paucas horas supervixisse. Ita vidit Paræus virum in corde vulneratum per ducentos passus cucurrisse. Meminit Schenkius *Observ. Medic. lib.* 2. studiosi, qui vulnus punctim per utrumque ventriculum recepit, & tamen plateę longæ spatium cursu confecit, ac mente sanus ferè per horam vixit. Jonstonus, Henricus ab Heers, Tulpius, & plures alii, varia referunt exempla eorum, qui corde vulnerato aliquot horas, imò diem unum & alterum vixerunt. Hoc & nos observavimus in quodam Juris studioso; qui 1688. 9. Julii octavâ circiter vespertinâ ense vulneratus fuit in sinistro thoracis latere juxta papillam, penetrante vulnere inter quartam & quintam costam. Hoc postquam inflictum fuit, difficulter admodum spiravit, ac cruor immodicè profluxit, adeò ut animo fermè deficeret, & Cheirurgus foramen protinus occludere cogeretur. Quo facto augebatur in horàs summa spirandi difficultas, ut tandem 11. Julii, horâ ante meridiem undecimâ expiraverit. Vocati à Nob. Ampliss. Prætore ac Judicibus cadaver aperuimus, & vidimus sinistram thoracis partem sanguine fermè repletam, atquè penetrasse gladium per pericardium in sinistrum cordis thalamum, qui prope mucronem penitus perfossus fuit. Quod verò inflicto hoc lethali vulnere, ultrà triginta octo horas supervixerit Patiens, factum fuit quoniam singulis cordis constrictionibus, mucrone ad basin ascendente, ventriculi istius vulnera ità fuerunt occlusa, ut nil nisi perquam exigua cruoris portio emanaverit, unde nec Patiens tam subitò extingui necesse habuerit. Fernelius *Patholog. libr. 5. cap. 12.* dicit: „ Vulnera cordi „ inflicta, quę non altè in ventriculos penetrant, non „ protinus interimunt. In quodam, qui sensim contabescens & liquescens, de medio tandem sublatus est, „ tria ulcera in corde reperi non parum cava & sordi- „ da, multo ante jam tempore contracta. Simile quid de cordis ulcere refert Petrus de Marchettis *Observ. Chirurg.* 47. de quodam, qui paulatim longo temporis tractu omninò emaciatus, tandem obiit; in cujus dissecto cadavere invenit magnum ulcus, quod non solum cordis capsulam, verum etiam substantię cordis magnam partem exederat, usquè dum tandem penetrasset in sinistri ventriculi cavitatem, ęgrumquè sic occidisset. Sed oppidò rarum est exemplum, quod habet Cl. Diemerbroeckius *Anat. libr. 2. cap. 6.* cujusdam viri robusti in corde vulnerati, vulnere penetrante in superiorem partem dextri ventriculi, supra valvulas tricuspides, prope ingressum venæ cavæ; qui tamen ultrà novem dies supervixit. At quoniam angustum admodum erat vulnus, & suprà valvulas inflictum, hinc factum fuit, quod in cordis constrictione totus, qui in dextrum ventriculum è cava profluxerat, sanguis, propter valvularum tricuspidum impedimenta, per vulnus expelli non potuerit, sed maxima ejus pars per arteriam pneumonicam, quæ vulnere multò laxior erat, in pulmonem fuerit propulsa, atquè inde porrò ad sinistrum ventriculum, & arteriam aortam, ità ut non nisi pauxillum singulis pulsibus è vulnere in pericardium & thoracis cavitatem expelli potuerit, unde etiam vires tardius collapsæ sunt. Historia quoquè perquam rara militis, qui in corde saucius vitam ultrà quindecim dies sustentavit, habetur apud Sennertum *Prax. libr. 5. part. 4. cap. 3.*

Verumenimverò vulnera in cordis cavitatem penetrantia non solum absolutè, & ex necessitate lethalia sunt; sed & vulnera, si Cordis Substantiam Musculosam tantum attingant, omnem quoque medelam effugiunt, atque Patienti vitam adimunt; quia quamcunque Cordis partem quomodocunque attigerit vulnus, coalescere, ob continuum ejus motum, non potest; unde & inflammatio, aliaque gravia symptomata superveniunt, quæ necessariò hominem, si non subitò, saltem non multò post interficiunt. Audire de Cordis Vulnusculis non penetrantibus, lethalibus equidem, historiam, quam Paolus Zacchias *Quæst. Med - Legal. libr. 5. titul. 2. quæst.* 2. ità describit: „ Maniacus qui- „ dam Sacerdos, cùm furore ductus se primum castras- „ set, imò universum penem cum scroto & testibus „ abscidisset, in eodem furore persistens, acubus qui- „ busdam fortibus pectus sub sinistra mammilla sibi „ transfodit, tandemque post nonnullos dies, quinque „ nimirum aut sex, ab hisce vulnusculis illatis vitam, „ quam oderat, facilè amisit. Aperto cadavere, acus „ omnes ad Cordis Substantiam penetrasse repertæ, „ cum quibus tamen potuit per nonnullos dies supervivere. Igitur quomodocunque sit, quòd aut eâdem horâ, ac momento, vel subsequenti die, vel etiam post duos, tresve, aut plures dies, qualecunque Cordis Vulnus interficiat; ea conclusio rata ac firma maneat, quod *Cordis Vulnera, sive in ventriculos usquè penetrent sive non, necessariò Ægrum interimant.*

XI. Non minori jure *Pulmonis Vulnera* inter lethalia refert Hippocrates *in Coacis Prænotionibus.* At verò tam absolutè quæcunquè Pulmonis Vulnera pronunciari nequeunt lethalia, ac si nullum huic visceri inflictum vulnus unquam curetur: quapropter ipse Hip. addit limitationem; si viz, vulnus sit magnum, ut Pulmone sauciato minus spiritus per os prodeat, quam è vulnere excidat; atquè si vel vas sanguineum magnum, vel asperæ arteriæ ramus lædatur. Enimverò omnia pulmonis Vulnera lethalia semper non esse, docuit nonnunquam experientia, qua constat, nonnullos per totum thoracem & pulmonem fuisse perfossos,

fossos, & nihilominus convaluisse. Videantur Hildanus *Cent.* 2. *Obser.* 32. *Cent.* 3. *Obs.* 36. *Cent.* 1. *Epist.* 52. Sennertus *prax. libr.* 5. *part.* 4. *cap.* 3. Valleriola *libr.* 4. *obs.* 10. Nicolaus Massa, Franciscus Arcæus, Fallopius, Forestus, Tulpius, & alii.

Ea igitur Pulmonis Vulnera absolutè lethalia non sunt, in quibus saltem Pulmonis substantia, non verò magna vasa læsa sunt; neque illa, quæ non adeò magna sunt, ut nec respirationem graviter lædant, nec alia quæcunquè gravia accersant symptomata.

E contrario si magna sint Pulmonis Vulnera, & non solum Pulmonis substantia, sed & magna in eo vasa vulnerentur, Ea pronunciare licet ea necessitate lethalia, utpote in quibus sanguis, spiritusquè vitalis profunditur & dissipatur; vel à copia cruoris extrà vasa effusi pulmo ac cor opprimuntur, & homo suffocatur.

Insuper mortem plerumquè adferunt ea Pulmonis Vulnera, in quibus exulcerari incipit vesiculosa ejus substantia, atquè Phthisis excitatur: vel in quibus sanguis in thoracis capacitatem effusus, ibi putrescere incipit, & vel Febrem, vel Empyema excitat. Sed quæritur hic, *nonne tale Pulmonis Vulnus, cui Phthisis succedit quæ postea mortem Ægro adfert, dicendum sit absolute & ex necessitate lethale, & an tali in casu Reus non teneatur de homicidio?* Quidam ex Jurisconsultis censent, vulnus non esse dicendum ex necessitate lethale, si accidentia remittant, si Vulneratus melius habuerit, si post triduum è lecto surrexerit, & ambulaverit, licet deinde ex recidiva mortuus fuerit; adeoquè Vulnerans jam ultrà non teneri de occiso, tanquam si non præsumatur ex vulnere mortuus. Damhoud. *in Enchirid. rer. crimin. cap.* 77. *n.* 10. Menoch. *de arbitr. cas.* 275. *num.* 9. Farinaceus *de homicid. quæst.* 126. 127. Sed nos quod spectat, sententiam hanc omninò improbamus, eà ratione ducti, quod malignæ ægritudines, & ipsa quoquè maligna & necantia vulnera aliquandò remittant; imo & hoc habeant proprium, teste Galeno, quod remittere videantur, ac dehinc repentè recrudescant, hominemquè è medio, quasi inopinatò, tollant. Difficultatem verò auget id, quod ipsimet Jurisconsulti ex recidiva conjecturam desumant, vulnus fuisse lethale, & Vulneratum ejus culpâ decessisse ob recidivam. Farinac. *loc. cit. quæst.* 127. *num.* 77. quę è directo contraria videntur iis, quæ circa hanc conjecturam ex ipsorum sententia superius allata sunt. Haud secus de Vulnere Pulmonis, cui Phthisis succedit judicandum puto: viz. absolutè id esse lethale, & Vulnerantem teneri de homicidio, licet post longam hebdomadarum seriem demum Vulneratus moriatur. Phthisis quidem, non Vulnus, proxima mortis causa est; at Vulnus mortis causa remota. Et quod in sano corpore se habet, ut causa remota, est ipsa occasio mortis: dum namquè constat, accidentia ex ipso vulnere originem habuisse, & semper usquè ad mortem perseverasse, ex vulnere præsumi debet mortuus vulneratus.

XII. *Asperæ Arteriæ Vulnera* non lethalia esse, verum sanari posse, docet Laryngotomia. Ea nimirum sanantur, quæ magna non sunt, & in quibus membranæ saltem, quibus Tracheæ cartilagines connectuntur, vulnerantur. Scenkius *Observ. Medic. libr.* 2. At annulli cartilaginei si vulnerentur, ob duritiem pars coalescere nequit. Hippocrat. *libr.* 6. *Aphor.* 19. *libr.* 7. *Aphor.* 28. Galenus 5. *meth. med. cap.* 7. Hæc igitur vulnera haud ineptè lethalia censentur. Equidem non subitam, sed lentam mortem adferre solent; dum vel ab aëre per vulnus consertim ingrediente pulmones alterantur & debilitantur, vel callosa quædam substantia vulneri succrescit, quę spiritum sensim intercipiendo tandem hominem jugulat, ità ad octodecim hebdomadas vulnere tali laborantem vidit Barbette, antequam moreretur.

XIII. *Diaphragmatis Vulnera* inter lethalia quoquè recenset Hippocrates. Distinguit equidem Galenus *libr.* 5. *meth. med. cap.* 9. inter ea, quæ Diaphragmatis parti tendiosæ, & quæ carnosæ infliguntur; atquè illa statuit esse lethalia, hæc sanabilia. Scribit porrò *comm. in Hipp. Aphor.* 18. *sect.* 6. nervosę Diaphragmatis partis vulnera non semper lethalia, sed magna solum; planè enim gravia tum superveniunt symptomata; delirium puta, difficilis respiratio, febris, convulsio, singultus, risus sardonius, ut ridendo Ægri moriantur.

XIV. Haud secus *Ventriculi Vulnera* inter lethalia numerantur; & meritò, quia in parte hac magis membranosa ægerrimè sanantur; ac si infligantur Superiori ejus Orificio, quod Stomachus nuncupatur, ob nervorum ei insertorum copiam, convulsionibus & singultibus continuis Ægrum occidunt; sin verò Ventriculi Fundo infligantur, ingesta alimenta mox effluunt in abdominis cavitatem, illic alia viscera brevi corruptura.

Verum etsi usus & ratio illud Hippocratis effatum confirment, hanc tamen regulam interdum, quamvis rarò, exceptionem admisisse, & subinde Vulnus Ventriculi sanatum fuisse, observatum fuit; cujus curationis historias sibi visas describunt Fallopius *de cap. vuln. cap.* 12. Cornax *in Epistol. Respons. ad. D. Ægidium Hartogh.* Julius Alexandrinus *annot. ad cap.* 4. *lib.* 6. *Therap. Galeni.* Diemerbroeckius *Anat. lib.* 1. *cap.* 6. & ex aliis collegit Scenkius *Obs. Med. lib.* 3. Sunt quoquè admirandæ illæ historiæ, quæ de duobus Cultrivoris referuntur: quarum alteram describunt Bernhardus Suevus *in tract. de insp. vuln.* Crollius *in præfat. Basilica Chymica.* Sennertus *prax. lib.* 1. *part.* 1. *sect.* 1. *cap.* 15. & *lib.* 5. *part.* 4. *cap.* 3. de Rustico Bohemo, qui 1602. Pragæ cultrum novem pollicum longitudinis deglutiit; qui post septem hebdomadas è ventriculo excisus, & Æger sanitati restitutus fuit. Alteram sibi ipsis visam enarrant Georgius Lothus, & Rutgerus Hempsiugh *in peculiari germanico tractatu* de Juvene duos & viginti annos nato; qui Regiomontii in Prussia 1635. cultrum longitudine duas transversas palmas excedentem, deorsum descendente manubrio, casu deglutiit; qui post sextam heddomadam à Cheirurgo excisus, Ægerque intra mensem sanatus fuit. Culter hic postea à Daniele Beckero, Medico Dantiscano, D. Othoni Heurnio, quondam Lugduni in Batavis Medicinæ Professori, donatus, ibidem inter alia rara in Theatro Anatomico asservatur.

Ex aliaris igitur historiis haud immeritò concludimus, Vulnera Ventriculi Fundo inflicta non absolutè seu ex necessitate, verum simpliciter lethalia esse dicenda; sed quæ Superius ejus Orificium seu Stomachum penetrant, omnem medelam effugere, adeoquè necessariò & semper Ægrum interimere. Eo namquè graviter afflicto, ob maximum cum cerebro & corde consensum, lethalia plerumquè excitari solent symptomata.

XV. Ejusdem naturæ sunt *Intestinorum Vulnera*, quæ ab Hippocrate inter lethalia quoquè referuntur. Sunt tamen periculosiora Vulnera Tenuium, quam Crassorum Intestinorum; ob substantiam illorum membranosam magis, minusquè carnosam.

XVI. Succedunt *Hepatis Vulnera*, quę inter lethalia etiam non sine ratione enumerat Hippocr. *libr.* 1. *de morbis* & *libr.* 6. *aphor.* 18. propterea quod copiosa hæmorrhagia citius Ægrum occidat, quam

sisti medicamentis possit; & si forte sistatur, tamen ulcus post vulnus relictum tam raro & difficilè sanetur, ut ex tribus millibus ea parte vulneratis vix unus aut alter evadat, & inter miracula fere habendi sint, qui servati ex iis fuerunt. Equidem tradit Paulus Ægineta *lib. 6. cap.* 28. vulnerato Hepate, abscissâque ejus parte, hominem servari posse. Et Hispanum Juvenem, cui magna Hepatis portio per ilei dextri vulnus erumpebat, sanatum fuisse refert Corn. Gemma *Cosmocritic. lib. 1. cap. 6.* Et Nobilem post inflictum circa Hepatis regionem vulnus, ac particulâ ex ejus substantia abscissâ, extractâque, sanum evasisse, scribit Bertinus *Med. lib. 13. cap.* 7. Idem observarunt Hildanus *Cent. 2. Obs.* 34. Matthias Glandorpius *in Spec. Chirurg. Observ.* 34. Sed hæc sunt naturæ miracula, qualia in curationibus aliquandò contingere, olim Averroës tradidit.

XVII. *Lienis Vulnera* eodem ferè modo se habent, ut Hepatis; atquè lethalia semper observantur.

XVIII. De *Renum Vulneribus* quæritur, sintne Ea lethalia? Resp. profunda Renum Vulnera absolutè & ex necessitate esse lethalia, atquè ex centum ità vulneratis vix unum sanitatem recuperare. Quæ quidem lethalitas non procedit à Renum nobilitate aut præstantia; sed à symptomatum syndrome; uti à magna hæmorrhagia, vasorum dissectione, urinæ obstructione, ejusvè continuo effluxu, inflammatione, dolore, & quidem præcipuè abscessu, ac exulceratione ob acris seri transitum vix curabili, aliisquè, quæ Ægrorum vires ad mortem usquè conterunt. Renes quippè licet non sint partes principes, sunt tamen tales, quarum usu carere non possumus; quo sublato, vel graviter saltem impedito, vita tollitur. Contigit quidem nonnullos Renibus vulneratos aliquamdiu supervixisse, & minus peritis sanatos visos fuisse, sed tandem tamen superstites abscessus Ægros è medio sustulisse. Sic Fallopius, Corn. Gemma, Dodonæus, Forestus, Valleriola, aliiquè, varia referunt Renibus vulneratorum exempla, qui aliquot annos supervixerunt; tandem verò ex istis vulneribus mortui sunt. Quod autem alii citius, alii tardius fatis cedant, fit prout illa vulnera magis minusvè profunda, & symptomata majora vel minora fuerint.

XIX. Insuper in catalogo vulnerum lethalium apud Hippocratem reperiuntur *Vesica Urinaria Vulnera.* Distinctione tamen hîc opus est. Nam quod Collo Vesicæ infligitur vulnus sanari posse, docet Litothomia. At Fundo ejus vulnerato, atquè penitus perfosso, ire solet Patiens, unde redire negant quenquam.

XX. Tandem occurrunt & *Venarum, Arteriarumquè Majorum Vulnera*, quæ sæpius sunt lethalia. Namquè cum ligaturâ constringi nequeant, cruore immodicè effuso, vires subitò dejiciuntur, & Patiens plerumquè extinguitur. Equidem cum Chirurgus alius meliùs alio vulnus claudere possit, causa mortis in Vulnerantem non semper conjicienda.

Vulnera Nervorum Majorum ferè incurabilia sunt, quandoquè lethalia.

Vulnera Venenatis Instrumentis aut *Animalibus* inflicta ferè semper lethalia sunt.

XXI. Atquè hæc sunt vulnera, quæ Hippocrates lethalia esse rectè scribit. Quorum tamen, ceu dixi, quædam sunt absolutè vel omninò lethalia, quædam simpliciter lethalia. Absolutè vel ex necessitate lethalia Farinaceus *tit. de homicid. quæst.* 125. definit, quæ non requirunt curam & consilium Medicorum; sed sunt talia, è quibus Vulneratus statim moritur, *hoc est*, ob quæ, quamvis omni arte & industria curentur, Æger nihilominus moritur. Lethalia simpliciter, *id est*, non omninò mortalia, vel ad mortem certa, idem Farinaceus describit, ex quibus Vulneratus non statim moritur, & ex quibus quandoquè etiam non moritur.

XXII. Quæ igitur vulnera simpliciter tantum lethalia sint, *hoc est*, è quibus etsi aliqui interdum convalescant, hic vel ille tamen ex iis revera mortuus dici possit, ex superioribus abundè patet. Hoc equidem addendum, *ex eventu maximè judicari, an vulnus actu lethale fuerit.* Nam etsi robustus aliquis, aut aliàs exactè sanus ex vulnere convaluerit; tamen non necessarium est, ut ex simili vulnere senex, puer, vel debilis quispiam convalescat: sed licet ille à simili vulnere sanatus fuerit, hic ex eo necessariò mori potest. Enimverò ex præcedenti statu Vulnerati vulnus accipitur conjecturâ majoris aut minoris periculi: vulnera namquè quæ fiunt in corporibus morbosis; cacochymicis, convalescentibus, valetudinariis, magis absquè dubio periculosa sunt; & idcircò non malè Jurisconsulti voluerunt, Vulnerantem infirmum, si ille decedat, teneri de homicidio, etiam vulnere non existente mortali. Nam quamvis vulnus per se non mortale possit fieri lethale ex corporis vulnerati impuritate, videtur tamen Vulnerans dedisse proximam causam mortis, ut in casu quo Manardus *libr. 6. Epist. Medic.* 1. in quo cum supervenerit Vulnerato, duobus vulneribus læso non quidem mortaliter, ut ipse probat, Erysipelas, ob corporis impuritatem mortuus est die quarto decimo; cumquè unusquisque huic periculo subjici possit, non videtur ullo modo Vulnerans excusandus, præsertim si deliberato animo occidendi vulnerasse constet, si lethalibus non existentibus vulneribus, Vulneratus ex corporis impuritate decedat, ex qua tamen absquè inflictis vulneribus non decessisset: qui enim causam damni dat, damnum fecisse videtur; at Jurisconsultis hæc decidenda relinquimus.

XXIII. Insuper quæritur hîc, *an vulnus, quod ex sui natura nequaquam lethale sit, possit incuriâ Medentis, vel ipsiusmet Vulnerati, & per accidens, fieri lethale?* Res hæc videtur magni momenti, quia etiamsi quando vulnus est absolute & ex sua natura lethale, non excusatur Vulnerans ex malo regimine, aut ex negligentia & imperitia Medicorum, sed omninò de homicidio tenetur; quòd dominetur præsumptio, Vulneratum ex vulnere decessisse. At verò si vulnus fuerit ambiguum tam ad sanitatem, quàm ad mortem, & Vulneratus non adhibuerit Medicum; aut adhibuerit Imperitum; aut si suâ ipsius negligentiâ & inobedientiâ mortuus fuerit, tunc Vulnerans de homicidio non tenetur, cum suâ ipsius culpâ præsumatur mortuus. Semper enim præsumptio militat, quod vulnere non existente ex necessitate lethali, Vulneratus ex vulnere non decesserit; quoniam mortis præsumptio ex vulnere sumi debet non simpliciter ex vulnere, sed ex aliis quamplurimis, quæ vulneri conjungi consueverunt. Sunt autem hæc reducenda vel ad Medicum, vel ad Ægrotum, vel ad Externa.

XXIV. Quoad Medicum, vel Chirurgum: vulnus non lethale aliquandò occidit, si ex ignorantia Ille non noverit vulneris qualitatem, ut in casu, de quo Langius; ubi Cheirurgus curaturus sauciatum in capite Equitem cum cranii fractura, vulneris exiguitati fisus, cranii fracturæ, nullo modo medicatus est, unde Vulneratus eum ob errorem è medio sublatus, aliàs forsan non periturus. Haud absimilem casum citat Forestus *lib. 6. oberv.* 2. de vulnere non lethali, ex quo tamen Æger Medici culpâ interiit. Idem quoquè antè biennium à nobis visum fuit in Rustico, qui vulneratus in sinistro thoracis latere, hinc difficulter spirans, à Medico ac Cheirurgo ut Pleuriticus curatus,

curatus, vulnere ferè neglecto, obiit. Namquè eadem ratione, si Medicus nesciat opportuna adhibere remedia, aut adhibeat contraria, Ægrum perimit.

XXV. Quoad Ægrotum; manifestum est, ejus culpâ id ipsum succedere posse, ut si Medicum non adhibuerit, aut adhibuerit Imperitum; cum paria sint, Medicum non adhibere, aut adhibere Imperitum. Farinacens *de homicid. quæst.* 120. *sect.* 4. *num.* 76. Imò præstat Medicum non habere, quam Inexpertum habere. Roder. à Castro *Med. Polit. lib.* 1. *cap.* 7. Si item medicamenta opportuna sibi adhiberi non permiserit, aut quicquam moliri circa se renuerit, quod erat ad sanitatem necessarium: si contra Medicorum sententiam aëri sese exposuerit: aut si quomodocunquè in usu sex rerum nonnaturalium insigniter peccaverit. Equidem non quilibet error Vulnerati hac in re culpari potest, sed debet esse notabilis. Farinac. *loc. cit. quæst.* 126. *num.* 25. Et eo insignior, quo magis leve ac tutum vulnus à peritioribus judicatum fuerit: tunc enim oportet, ut talis sit negligentia, & tales sint errores in victu & medela, ut evidenter constet, ex eorum vitio Ægrum decessisse. At tunc quidem debent periti Medici de erratis hisce judicare, ac nominatim determinare, quod hic error cum hoc vulnere, tametsi non esset mortale, potuerit mortem accersere.

Insuper ex mala corporis Vulnerati constitutione, vulnuscula aliquandò nullius momenti, & è quibus plurimi convalescunt, nonnullis possunt esse lethalia: sic de Philæ puero scribit Hipp. *libr.* 7. *Epidem.* quod ex sola ossis denudatione in fronte, uno die febre superveniente, & osse livore contracto, mortuus fuerit. Idem refert Theodori cujusdam puerum ex ossis denudatione nullius penè momenti, die vigesimo tertio mortuum esse. Et magnæ navis Præfectum quendam, cum anchorâ minus dextræ indicem & os collisisset, inflammatione ac convulsione superveniente, decimo tertio die vitam cum morte commutasse. Telephanem quoquè ex Harpeli liberta filium, plagam in pedis pollice accepisse, ex eàquè inflammationem, vehementemquè dolorem consecutum fuisse, quo remittente, Ægrum in convulsionem incidisse & tertio die mortem obiisse. Refert Forestus *lib.* 6. *Obs. Chirurg.* 50. Consulem quendam Alcmarinum, cum pedes more ipsi consueto lavaret, & callum sub pedis planta cultello abradere & abscindere studeret, se vulnerasse & statim subsequente spasmo extinctum fuisse. *Et Observ.* 49. quendam tibiam ad rem duram allisisse, ipsamquè cum contusione & vulnere læsisse, quem deinde superveniens gangræna sustulit. Hildanus quoquè *Cent.* 5. *Obs.* x. duo recenset exempla, unum de Operario, qui spinâ pedem punxit; alterum de Fœmina, quæ spinâ apicem indici dextri vulneravit, qui ambo superveniente gangrænâ mortui sunt. Joh. Matthęus *quæst.* 27. scribit, quendam grassatorem in humero haud adeò profundè vulneratum, mortuum fuisse: alium quoquè in Comitatu Oldenburgico in media femoris regione cultello leviter vulneratum, confestim interiisse. Et Horatius Augenius *tom.* 1. *libr.* 9. *epist.* 2. plures eorum recenset historias, qui ex parvo & levi vulnere perierunt. Atquè hujus rei exempla alibi etiam passim nota sunt, in primis apud Jobum Meekeranum *in Observationibus Chirurgicis.*

Tanti igitur faciendus morbosus corporis apparatus in vulneribus, ut non solum in mediocribus, sed & in minimis maxima ejus ratio sit habenda, cum facilè ex ejus culpa possit minimum vulnus, & salutare alioquin, pravitatem contrahere, ex qua deinceps Ægrum perire facillimum est.

XXVI. Quoad Externa; multa sunt, quæ mortem ex non lethali vulnere afferre possunt: viz. ipsa armorum qualitas, aër externus, regio, temporis constitutio, & alia, de quibus abundè nunc dictum fuit. Enimverò si gladius, vel telum, aut quodcunquè quo vulnus inflictum est, instrumentum sit venenatum, leve etiam vulnusculum mortem adferre potest.

Dein aëris constitutio, ac loci proprietas hic peculiarem vim habent. Sic capitis vulnera, quæ in multis locis lethalia non sunt, in aliis observantur lethalia. Scribit Vidus Vidius *libr.* 6. *de curat. morbor. cap.* 90. Florentiæ vulnera capitis plerisquè esse lethalia, & causam refert in aërem frigidum tenuem; Paris verò, & Lugduni paucos ex iis interire cum cœlum ibi sit crassius. Amatus Lusitanus *Cent.* 5. *Curat.* 100. inquit, Florentiæ & Bononię capitis vulnera esse periculosa, non ità Ragusę. Et Ambrosius Paræus testatur, Lutetiæ quàm Avenioni capitis vulnera esse difficiliora. Et sic de cæteris. Quæ utrum ejus momenti existimanda sint, ut reum ab homicidio excusare queant, non leviter dubitandum: illud certum est, non esse hæc talis ponderis, ut promiscuè in quocunquè levissimo vulnere mortis causa esse possint: in mediocribus tamen vulneribus multum cooperari haud dubitandum, ex quibus Jurisconsulti cætera decidere possunt, quę ad id negotium facere videntur.

Cap. 3. *De Vulnerum Curatione in genere.*

I. IN quolibet morbo curando prima Indicatio ab ipsius Affectus essentia desumi solet, quæ præcipit & ostendit *Contrarium per suum Contrarium esse tollendum.* Et hoc est, quod innuere videtur Galenus, quum *libr. de Artis Constitutione* sic inquit: „quare generalissimus curandorum scopus erit, contraria contrariis remedia esse, & particularibus particularia contraria.

II. Vulnus ergò, cum sit *Solutio Continui*, indicat *Unitionem*, sicut quælibet alia continui solutio. Etenim hæc soluta unitas partes, quæ sejunctæ sunt, uniendas esse præcipit, quatenus quidem Vulnus simplex est. Si verò alii affectus, seu morbi, seu causæ, seu symptomata vulneri conjunguntur, tot dantur Indicationes, quot ea sunt, quæ ita affectum compositum constituunt.

III. Sin aliquid de substantia carnis amissum sit, duplex datur Indicatio; scilicet id quod divisum est, uniendum; quod deest, regenerandum. Si cutis & caro contusæ sint, quod contusum est in pus mutandum, ut abscedat. Et ità de reliquis affectibus, quę vulneri conjunguntur, sese res habet.

IV. Hæc verò Unio, quæ est prima & generalis Vulnerum Curandorum Indicatio, solius naturæ opus est; hujusquè unius operâ partes vulneratæ ut & fractæ, disjunctę iterum coalescunt & conglutinantur. Cum autem ad id medium quoddam, & quasi gluten requiratur, utitur natura ipsâ materiâ, quâ partes nutriuntur, sanguine scilicet, continuò in partem propulso; qui in poris parietum & labiorum vulneris hærens, in substantiam parti vulneratæ similem mutatur: atq; ità ejus ceu naturalis cujusdam balsami, beneficio, quæ disjuncta erant coalescunt, & ex duobus unum fit, haud secus ac taleolæ arbori insertæ cum eadem arctissimè uniuntur. Atquè hoc quidem opus etsi solius naturę sit; Medicus tamen hac in re naturæ minister est, ac nisi Medicus naturę subsidio veniat, ipsa in multis fine suo frustratur, nec conglutinationem moliri potest.

V. Ea autem quę Medico hac in re agenda sunt, ad quatuor capita reduxit Galenus *Art. Med. cap.* 90. ubi sic inquit: „coalescere facit ea, quæ invicem distant, & pristinam unitatem restituit ipsa Natura; „nostrum verò opus est, applicare extrema distantium „partium, atquè in unum coacta conservare, & tertio

„hoc cadavere, ne quid labiis vulneratis incidat, & „ quarto ipsam partis substantiam salubrem conser- „ vare.

VI. Atque ita in Vulnerum Curatione quatuor à Galeno recensentur Medici officia, idquè haud immerito: namquè ut Medicus suum finem ac intentionem, *hoc est*, solutæ unitatis unionem, consequatur, laborandum 1. Ut omnia symptomata vulneri supervenientia, quæque unitionem impedire possunt, tollantur. 2. Ne quid extranei in vulnere & inter labia ejus hæreat, vel relinquatur. 3. Ut dehiscentes vulnerum partes conjungantur, conjunctæque ità serventur. 4. Ut partis vulneratæ temperies & robur conservetur.

Cap. 4. *De Vulnerum Symptomatibus.*

I. PRimam itaquè Indicationem in Vulneribus curandis diximus, *Accidentium sive Symptomatum Correctionem*, quæ admodum necessaria est, cum nullo pacto vulnera perfectè curari ac sanari queant, nisi Symptomata, quæ ea consequuntur, abigantur & profligentur, fiuntquè aliquandò tam magna, ut ad se totam trahant curationem: inter quæ primò numeratur *ingens Sanguinis Profusio*, quæ non solum vires dejicit, atquè vitam interdum homini eripit, sed & curationem impedit. Quam diu namquè sanguinis fluxus continuatur, in curatione nihil proficitur. Accidit autem Hæmorrhagia vulneratis arteriis aut venis, vel majoribus vel minoribus.

II. Igitur Vulnere inflicto, si modicè sanguis fluat, permittendum ut tantum effluat, quantum commodum videbitur. Quod si immodicè cruor profluat, ut vires dejiciat, quamprimum sistatur. Eum in finem omnia ea præstanda sunt, quæ motum ejus impedire ac inhibere possunt.

III. Impeditur sanguinis fluxus, si convenientibus remediis & deligatione orificium vulneris occludatur. Occluditur verò vulneris orificium, vel labiorum vulnerati vasis conjunctione, vel orificii obstructione. Conjunguntur vulneris labia, vel digitis orificium vulneris tamdiu comprimendo, quousquè sanguis grumescat, ac ità ipse vasis orificium obstruat; vel fasciis vulneris orificia invicem adducendo. Sed tutissimum est, operam dare, ut orificium vasis sanguinem fundentis obstruatur *Linteo Carpto*. Vel ejus loco vulnus impleatur *Fungo isto Orbiculari*, quem *Crepitum Lupi*, vulgò (*Bovyst* appellant.

IV. Equidem si huic soli fidere non libeat, fiat Pulvis Adstringens, qui excipiatur Albumine Ovi, atquè cum linteo carpto vel stupa cannabina vulneri imponitur. Galenus *libr. 5. meth. med. cap.* 4. hoc medicamentum ad sanguinem sistendum præ reliquis commendat, & omnium quę novetit optimum esse scribit:

℞. *Thuris* ℨj. *Aloës* ℨiß. *M. F. Pulvis, qui Misceatur cum Ovi Albumine, & pilis leporinis, vel stupâ cannabina excipiatur, sicquè vasi laso, totique vulneri imponatur.*

Possunt & alii Pulveres Adstringentes eum in finem præscribi. v. gr.

℞. *Boli Armeni* ℨij. *Farina Volatilis* ℨß. *Mastichis, Thuris, Cap. Mort. Vitrioli an.* ℈j. *M. F. Pulvis, Albumine Ovi excipiendus.*

℞. *Gallarum* ℨj. *Boli Armeni* ℈ij. *Terra Lemnia* ℈iij. *Vitrioli Cyprei* ℈ß. *Aluminis Crudi* ℈j. *M. F. Pulvis.*

Hildanus *libr. de Gangrana & Sphacelo cap.* 19. suum pulverem valdè extollit, cujus descriptionem dedimus *libr. 1. cap. 17. pag.* 106.

Hisce ità vulneri impositis conveniens superinjicienda ligatura. Nequè ab usu horum medicamentorum desistendum, donec caro quæ gignitur, circa vas ità sit producta, ut ejus orificium claudat. Hoc enim nisi fiat, semper metuenda est hæmorrhagia.

V. Quod si nec hisce sistatur sanguinis effluxus, *Causticis* nonnulli utuntur, quæ crustam inducunt, cujus beneficio vasis orificium occluditur. Quo in casu quidam laudant *Liquorem Stypticum*, momentaneâ coagulatione miraculosè sanguinem sistentem, quem tradidimus quoquè *libr. 1. cap. 17. pag.* 106.

Si ne sic quidem sanguinis fluxus sisti possit, admoveatur *Cauterium Actuale*. Sed de hisce latior erit dicendi occasio, ubi de Vulneribus Arteriarum & Venarum sumus dicturi.

VI. Non rarò quoquè vulneribus supervenit *Inflammatio*, vel quum parum sanguinis profluxerit, quod scribit Hippocrates *lib. de Ulceribus*: „Si statim pro „ valetudine sanguis plus minusvè à plaga fluxerit, & „ ipsum vulnus, & quæ juxta sunt, minus inflam- „matione premuntur; vel ratione partis læsæ, ut ait Celsus *lib. 5. cap.* 26. sic vulneribus partium nervosarum ut plurimum Inflammatio accedit, cum ob dolorem sanguinis ad partem affectam affluxus concitetur.

Si ergò sanguis non satis fluxerit, atquè Inflammatio metuatur, vel jam adsit, Vena secanda, & pro viribus Ægrotantis sanguis evacuandus: quamprimum namquè ei occurrendum, cum vulnus sanari nequeat, nisi Inflammatio tollatur.

VII. Sæpissimè etiam *Dolor* vehemens vulneribus accidit. Etsi enim nullum fere vulnus sit sine dolore, equidem non rarò ille tolerabilis est: interdum verò planè vehemens, id quod fit maximè cum nervi, partesquè nervosæ vulneratæ sunt. Hic quamprimum sedari debet, cum excitet vigilias, vires dejiciat; nec non humorum in partem affectam affluxus, inflammationis, febris, gangrænæ, causa sit.

Sed quum non semper eandem ob causam Dolor accidat, si medicamenta acria nimis, & calida illum produxerint, mutentur illicò. Si externum aliquid vulneri inhæreat, aut tutunda nimis longa vel crassa sit, aut ossis fragmentum vicinas partes pungat, extrahatur. Si à puris retenti copia Dolor proveniat, liber exitus ipsi detur. Inflammatio si Doloris causa sit, Venâ Sectâ, imponatur hoc vel simile Cataplasma:

℞. *Herb. Malva, Althea, Violaria, Flor. Sambuci, Camomilla an.* M. *Coct.* in *Aqua Pura ad mollitiem, & contusis adde, Farina Hordei* ℨiß. *Fabarum, Lini an.* ℨj. *Pulv. Croci* ℈ß. *M. F. Cataplasma.*

VIII. Inter Symptomata quæ vulneribus accidere solent, observatur & *Pruritus*, qui etsi leve videatur symptoma, tamen quia hoc etiam Ægrotantem torquet, & si partem scalpat, vel inter dormiendum fricet, periculum est, ne immodicè è vulnere profluat cruor, vel dolorosa accedat partis excoriatio, vel humorum ad partem affectam concitetur fluxus; ideo removendus, præsertim quum à saniei acrimonia ut plurimum procedat. Igitur pars affecta Aquâ tepidâ perfundatur ac abluatur; vel potius calidum applicetur Fomentum, identidem renovandum, ut apertis poris materia pruritum excitans discuti facilius, ac evacuari possit: vel illinatur *Unguentum Nutritum*, aut *Album Camphoratum*, aut simile.

IX. Insigne etiam, & periculosum Symptoma sæpè vulneribus accidit, *Convulsio* seu *Motus Convulsivus*; qui hic fit vel à nervorum punctura, eorumquè ingenti dolore; vel ab acri humore aut vapore partem nervosam vellicante: ad quem expellendum insurgens natura, irregularem spirituum in nervos influxum, ceu eorundem explosionem excitat, hinc & partium contractionem spasmodicam ciet. Sunt autem satis periculosæ Convulsiones in Vulneribus. Hippocr. *Sect. 5. Aphor.* 2. 3.

Qua ratione verò Spasmodicæ Affectiones sint curandæ, non hujus loci est indagare. In Convulsione tamen vulneri superveniente hoc Unguentum laudat Barbette.

℞. *Olei Limacum, Lumbricorum, Sesamini an.* ℨj. *Ping. Vulpis, Arietis an,* ℨß. *Butyri Insulsi* ℨvj. *Sp r. Vini*

Vini ℥iij. *Coq. ad Spiritus Vini consumptionem, add. Olei Spicæ, Rosmarini, Succini an.* ℈ij. *Misceantur.*

Ad hæc *Balsamus Sulphuris, Balsamus Peruvianus, Oleum Terebinthinæ, Oleum Petræ, Oleum Philosophorum*, & similia valdè commendantur.

Si ab ingenti Dolore accedat Convulsio, ejus causa tollenda. Verum a Nervi, Partisve Nervosæ Punctura aut Morsu Convulsis quomodo sit succurrendum, in sequentibus, de nervis tendinibusque punctim vel cæsim vulneratis, exponemus.

X. Interdum & *Caro* in vulneribus luxuriat *Fungosa*, & ultrà modum excrescit; quę efficit, ut cicatrix vel turpis fiat, vel nulla. Accidit autem hoc Medentis negligentia, qui minus quam par est, siccantia medicamenta adhibuit. Quod ergò superfluum est, tollendum ut vulnus cicatrice claudi queat. Estque hoc opus Medici, qui medicamentis fortiter siccantibus, detergentibus, ac si opus sit, etiam nonnihil erodentibus carnem superfluam absumit. Eum in finem inspergatur *Pulvis Rad. Iridis Florentinæ*, vel *Pulvis ex aq. part. Ochræ & Sabinæ*, vel *Alumen Ustum*, vel *Mercurius Præcipitatus Ruber*. Quidam sequentia commendant:

℞. *Aluminis Crudi, Viridis Æris an.* ʒij. *Coq. in Vini* ℥xviij. *ad quartæ partis consumptionem, colat. add. Camphoræ* ʒj. *Misceantur.*

℞. *Gallarum, Balaustiæ, Thuris, Myrrhæ, Aluminis Usti an.* ʒj. *Cerussæ, Æruginis, sanguinis Draconis an.* ʒß. *M. F. Pulvis.*

XI. *Febris*, quæ frequenter admodum vulneribus accidit, plerumquè *Symptomatica* est, adeoquè nec ità metuenda; quippe quæ rarò peculiarem sui curationem requirit.

Cap. 5. *De Rebus Alienis è Vulnere eximendis.*

I. Deinde ut Vulnus ritè curetur, animadvertendum, *ne quid extraneum illud ingrediatur* atq; ideo quando *Pili* circa vulnus sunt, ii tondendi, vel radendi, vulnere prius molli linteo vel filamentis repleto, quoniam intra id si incidant, atque non extrahantur, glutinationem impediunt. Nonnunquam etiam intrà vulnus reperiuntur sanguinis grumi, pili, ossis particula aspera & pungens, calx, arena, terra, vel telum aliquod, ut sagitta, vel mucro vel spina, vel arundo, vel globulus plumbeus, vel simile.

II. Ex hisce *si quid intrà vulneris labia hæreat, ejus glutinationem impedit, adeoquè id totum extrahendum.* Quod ut fiat, vulnus, nisi satis hiet, dilatandum, quantum opus fuerit, modo ne magnæ arteriæ aut venæ, nervi, tendinesve secentur. Atquè si adsit *Sanguis in grumos concretus*, Is expressione, suctione, aliove modo auferri debet: ita enim & minus puris generabitur; & symptomatum copia minor notabitur. At verò quamdiu hæmorrhagiæ metus est, cruor omnis ex vulnere eximi non debet.

III. Quum verò *Pili* vel *Calx*, vel *Arena*, vel *Terra* vel quid simile intrà vulnus reperiatur, Vino Calido id abluendum, & abstergendum.

Officula fracta mobilia si sint in vulnere, prima in deligatione eximantur, nisi hæmorrhagia inhibuerit; si verò aliis ossibus adhuc adhæreant, naturæ conatus expectandus, & videndum an ea iterum cum reliquo osse unitura, an separatura sint.

IV. Sin *Vitrum fractum, Spina, Festuca, Sagitta, Globus Plumbeus*, vel aliud genus armorum, quo vulnus inflictum est, ei inhæreat, leniter ac jucundè vel digitis, vel volsellâ, vel forcipe, similivè instrumento, prout res postulare videtur, apprehendi & evelli debet. Sed priusquam extractionem hanc tentet Cheirurgus, videndum an Æger, extracto tali alieno corpore, vivere possit, ne Is mortem Patienti accersisse dicatur.

V. Modum verò *Globulos Plumbeos* extrahendi quod spectat, primum perpendere oportet, num globulus tam altè carni insederit, ut oppositæ parti magis sit vicinus, & per cutem, aut subjectam quoque carnem exterius tangatur: solet enim ad tactum apparere ex duritie & figura, tuncquè incidere partem oppositam oportet, & globulum ità recipere. Quod si tam altè non insederit, ut exitus ejus ex parte opposita commodè haberi nequeat, tunc specillo per vulneris foramen, & globuli ingressum tentetur, globuloquè reperto utcunquè longum sit spatium, tentanda ejus extractio forcipe, vel volsellâ, quæ ferrata extremitate eundem apprehendit, vel instrumento apud Hildanum *Cent. 1. Obs. 88.* depicto.

Quod si globulus specillo non observetur, uti non rarò evenit in vulnere profundissimo, membrum ità collocandum, ut suo pondere simul cum pure exire is possit. Hoc si non fiat, vulnus curetur, expectetque Cheirurgus, donec circa cutem sese manifestet globulus, quod non rarò post longam annorum seriem demum fieri solet. Et scribit Schenckius *Observat. Medic. lib. 5.* Juvenem quendam æneo tormento ictum excepisse tribus sub ventriculo digitis, globulo in viscera adacto; eumquè paucos eis dies, emisso per anum globulo, nullaquè noxâ ullo in viscere relictâ, sanatum fuisse. Simile exemplum refert Paræus, de milite, qui nono post inflictum vulnus die glandem per anum excrevit, & planè intrà tres dehinc hebdomadas convaluit. De globulo plumbeo menses sex, nullo supervenienete symptomate, inter cranium & crassam menyngem detento, exemplum singulare habet Hildanus *Cent. 2. Observ. 2.* Idem *Cent. 3. Observ. 67.* scribit, globulum plumbeum, ictu sclopeti in vacuum vesicæ immissum, trigiota post annos calculosâ materiâ, ovi molem adæquante, obductum inventum fuisse. Atqui audite Eundem, quum *Cent. 1. Obs. 88.* ità inquit: „ Non rarò globuli plumbei sclopeto projecti per multos annos in parte aliqua corporis sine dolore, aut alio aliquo incommodo delitescere possunt. Est tamen officium rationalis Chirurgi extrahere quicquid extraneum est in vulneribus, nec idcircò ullo modo In iis relinquendus est globulus; donec enim vel minima etiamnum festuca, aut ossis fractiæ squamma; vel simile quid extraneum parti Inhæserit, vulnus incurabile existit. Globulus verò, si nonnunquam ob peculiarem plumbi facultatem in corpore remaneat, longam & difficilem reddit curationem, propterea quod ægrè carne obduci possit globulus. Præterea si globulus in partem aliquam nervosam projectus fuerit, & nervum vel tendinem, vel membranam compresserit, maximos excitabit dolores; hinc varia & prava accidentia. Si circa ventris alicujus regionem lateat globulus, metuendum, ne temporis successu in ventrem ipsum penetret, & de novo morbum excitet: mutat enim situm & locum propter pondus. Si remanserit globulus subter vase quodam, & callosâ substantiâ fuerit obductus, periculum est ne comprimat adjacentia vasa & membri extenuationem ac interitum producat. Hactenus ille.

VI. Eodem ferè modo extrahuntur *Sagittæ*. Et licet inter Christianos milites hodiè non usurpentur tela Medici tamen, ac Cheirurgi interest scire, qua methodo in corpus immissa extrahi debeant. Hæc tirè extrahere satis difficilis est operatio, oriturquè illa difficultas ex loco potissimum, in quem in corpus immissa penetraverunt. Modum equidem quæcunque tela è corpore extrahendi accuratè tradit Celsus *lib. 7. cap. 5.* „ Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte qua venit, aut ab ea in quam tetendit. Illic viam qoa redeat, ipsum sibi fecit. Hìc à scalpello accipit. Nam contrà mucronem caro inciditur. Sed si non altè telum insedit, & in summa carne est, aut certè magnas venas & loca nervosa non transit, nihil melius est, quam qua venit, id evellere. Si verò plus est, per quod telo revertendum, quam quod perrumpendum est: jamquè venas nervosque id transiit, commodius est aperire quod superest, itaque extrahe-

„ extrahere. Nam & propius petitur, & tutius evel-„ litur, & in majore membro si medium mucro tran-„ sit, facilius sanescit quod pervium est, quia utrin-„ que medicamento fovetur. Sed si retrò telum re-„ cipiendum est, amplienda scalpello plaga est, quo fa-„ cilius id sequatur, quoque minor oriatur inflam-„ matio; quæ major fit, si ab illo ipso telo dum re-„ dit, corpus laniatur. &c.

Hoc modo igitur extrahitur telum; vel manibus, si foras promineat, & in sola carne infixum sit; vel volsellâ, cum profundius inhæreat; vel aliis instrumentis cujusmodi sunt forcipes longæ, denticulatæ, rectæ, incurvæ, extremâ parte latæ, rotundæ, quibus recentiores Cheirurgi varia nomina à figura indiderunt; & Rostrum Corvinum, Ciconeæ, Anatis, Anseris appellarunt, quorum icones habentur apud Joh. Andr. à Cruce, & Ambr. Paræum. Sed de telorum extractione plura videantur apud Celsum *loco citato*, & Paulum Æginetam *libr. 6. cap.* 83.

VII. Si vero Ossis frustulum, vel Spina vel Festuca, vel quid simile carni inhæserit; quod nec manu, nec instrumentis extrahi possit; id medicamentis hac vi præditis extrahendum multi volunt, qualia dicuntur *Dictamnus, Gummi Galbanum, Sagapenum, Pix, Axungia Leporis, Mus Vivus dissectus, Musca Vulgares, Stercus Anseris, Magnes, Fermentum Acre, Emplastrum Opodeltoch*, & plura alia; è quibus præparantur Emplastra, quæ videri possunt apud Fallopium, Pecceritum, Sennertum, Barbette, aliosque. Sed talia, utpote parvi momenti, & forsan nullius utilitatis, lubenter negligimus.

VIII. Atqui cum nulla arte telum, vel quicquid armorum est, è vulnere extrahi possit, totum negotium naturæ committendum, quæ non tarò miracula hîc præstat, & præter naturam corpori immissa, per viam quascunque potest, expellit. Cujus rei historiæ passim occurrunt. Sic Hippocrates *libr. 5 Epidem.* cuidam, qui juxta inguen sagittâ percussus fuerat, cuspidem post sex annos eduxit: Et Hildanus cuidam cultrum, qui spinæ dorsi infixus erat, post biennium extraxit *Cent.* 1. *Observ* 61. Simile quid se vidisse refert Sennertus *prax. libr. 5 part. 4. cap. 5.*

Cap. 6. *Modus exponitur, quo Vulneris Labia sint conjungenda, conjunctaque servanda.*

I. Tertium, quod in Vulnerum Curatione necessarium pronuntiavimus, est, *ut divisa ac disjuncta vulneris lab a ad se invicem adducantur, adductaque conserventur*, quo possit natura, mediante naturali quodam balsamo, eadem arctissimè unire, haud secus ac talcolas arbori insertas cum eâdem coalescere videmus.

II. Fit autem *Adductio* hæc vel *Deligaturâ* vel *Suturâ*, vel *Glutine*, vel *Instrumento Comprimente*: his omnibus vel simul, vel separatim uti possumus. Deligatura, Sutura, & Instrumentum Comprimens, sunt materiæ antiquitus inventæ; Glutinum verò, seu Gluten est materia à posterioribus excogitata.

III. *Deligaturam* seu *Fasciationem* quod spectat; ea nonnunquam sufficit in vulneribus artuum secundum longitudinem factis, & non admodum profundis; atque ubi speramus, solâ deligaturâ vel fasciatione vulneris labia conjungi posse, non temerè instituenda est sutura. Sit autem fascia linea, nec dura nimia, nec mollis, cujus latitudo ea esse debet, ut semel injecta non vulnus tantum, sed & utrinque aliquid ad oras ejus comprehendat. At longius si fuerit vulnus, melius angustâ & strictâ fasciâ, *hoc est*, trium circiter digitorum, deligatio perficitur. At ligatura hæc nec nimis laxa sit, nec nimis arcta: si enim laxior sit, non continet adducta vulneris labia; sin strictior, dolorem, humorum affluxum atque inflammationem parit. Terminus ergò astrictionis bona erit Ægri tolerantia. Sed ut facilior fiat labiorum in magnis vulneribus adductio, adhibeantur insuper *Splenia* utrinque labia comprimentia.

IV. Alterum instrumentum quo vulneris labia adducuntur, adductaque conservantur, est *Sutura*; quæ per *Acum* fieri solet. Optimum foret, Cheirurgum acu nunquam indigere: sic enim Æger à dolore, vulnus ab inflammatione, ipseque Cheirurgus à variis molestiis liberaretur. Equidem res nonnunquam exigit, potissimum in vulneribus transversim inflictis: aut cum fasciationem locus affectus non patitur; aut ubi particula nondum à suo continente separata est, sed per tenuem adhuc cutis portionem eidem adhæret.

V. Ad Suturam igitur ritè instituendam opus habemus *Acu Triangulari* cujus cuspis nonnihil incurva sit; *Filo cerâ oblito*; & *Canali* extremâ parte *Fenestrato*, cui vulneris labium innitatur, ne in hanc aut illam partem, dum acus adigitur, commoveatur.

VI. Fit autem Sutura hoc modo: in medio vulneris acu duplex filum ceratum trahente, si vulnus sit magnum, vulneris labia transfiguntur, & facto nodo, filum paulò supra nodum resecatur. Hæc suturæ species usu venire potest in vulneribus superficiariis, quæ cutem non excedunt; eaque *intersissa* vocatur, quod post singulos punctos, facto nodo filum abscinditur.

VII. Sed interdum Suturam instituimus, cum acum unam pluresve in carne relinquimus, iisque filum circumglomeramus, haud secus ac mulieres acus in vestibus fixas asservare solent, & ita consuevit fieri in labiis leporinis, aut admodum profundis vulneribus.

VIII. Quandoque pellionum more, acum cum filo sæpius traducimus & circumvolvimus; qualis sutura debetur vulneratis intestinis, abdomini, & partibus pendulis.

IX. Interim verò notandum, ne nimis rara, nec nimis crebra sit sutura: etenim nimis rara non continet; nimis crebra dolores & inflammationes parit. Igitur tale intervallum inter unum & alterum punctum intercedat, ut cutis decentem quasi subsequatur, & oræ ipsæ ex toto se contingant, exceptâ parte exiguâ, tutandæ inferendæ inservivente, ut puri superfluo exitus detur.

X. Atqui Fasciatio ubi non sufficit, & Sutura non necessaria est, conveniens valdè *Glutinum* seu *Emplastrum Glutinatorium*; idque adhibetur in vulneribus faciei, ad evitandam deformitatem, quam alioquin punctura acus adferre solent. Insuper & Glutini usus est in transversis, & magnis, sive longis vulneribus.

XI. Quondam fiebant Emplastra Glutinatoria ex pannis lineis triangularibus per habenas adductis: viz. lintea comparabantur valida, æqualia, mollia, quadrangularis, triangularis, vel alterius figuræ, prout vulneris situs, & membri, cui applicari debebant, natura requirebat, quæ in parte, qua vulnus respiciunt, complicabantur, aut suebantur subtiliter. & fila per latitudinem eorum aliquoties trajiciebantur. Istis linteis annectebantur ansulæ è filo duplicato vel multiplicato, & contorto, cerâ oblito, eâ distantiâ, quam suturæ habere solent, aut etiam minore. Linteis istis inducebatur Glutinum è medicamentis adstringentibus & viscosis compositum: quæ hoc modo Glutine inducta & ansulis suis instructa, duo utrinque ad latera vulneris, pollicis distantiâ, ità apponebantur, ut ansulæ sibi rectè respondeerent, & tamdiu relinquebantur, donec glutine siccato lintea cuti firmiter adhærerent. Linteis cuti jam arctè adhærentibus, ansulæ seu fila mutuo colligebantur, & constringebantur, ut vulneris labia ritè iterentur. Videantur Joh. Andr. à Cruce *lib. 1. tract. 2.* Paræus *libr.* 10. *cap.* 26. Guillemæus *Tab. 6.*

XII. Su-

XII. Suturam verò per Glutinum applicandi modum peculiarem habet Cæsar Magatus; viz. Ceratum aliquod extendit super linteum, dein ex linteo hoc tot partes longitudine digitum æquantes, vel etiam longiores, latitudine autem ligulam adstrictoriam, in extremitatibus verò paulò latiores, quot puncturæ in vulnere requiri videntur, abscindit; primamquè in vulneris medio applicat, ità tamen, ut uni saltem lateri vulneris dimidia sui parte adhæreat, aliqua libera sit. Huic è latere opposito aliam applicat; atquè ità per vices procedit, unam in dextra, alteram in sinistra parte applicando: postea partes quæ liberæ sunt, nec dum cuti adhęrent, unam quidem dextrâ, alteram sinistrâ manu apprehendit, & utramquè versus labium oppositum contrahit, donec labia ad mutuum contactum adducantur. Hinc utramque portionem, quam manu continet, labio opposito, cui non adhæret, applicat, utquè rectè omni ex parte adhæreant, curiosè studet, sicquè in reliquis procedit, ità ut inter unam & alteram tantum sit intervallum, quantum aliàs inter acus puncturas solet intercedere.

Et sanè sufficiunt nunc pro Glutine, Emplastra digiti minimi latitudine, cuti pertinaciter adhærentia; quæ adeò validè vulneri conglutinantur, ut nec sanguis, nec alia quævis humiditas Ea solvere queat. Quem in finem sæpè usurpatur *Emplastrum Sticticum Crollii*, vel aliud quoddam Glutinatorium, cujus formulæ varię ex variis auctoribus peti possunt; hîc tamen meritò excellit *Emplastrum Diapalma* ritè præparatum.

XIII. Hildanus *libr. de Gangræna & Sphacelo cap.* 19. Glutinum ad labia vulneris applicat, ità tamen ut labia minimè attingat, sed spatium minimi ferè digiti sit inter labia vulneris & emplastrum. Postero die emplastro siccato, & tenaciter cuti adhærenti, acum filo trajectam inserit, sicquè vulneris labia haud secus conjungit, ac si ipsam cutem & carnem perforasset. Glutini autem, quo utitur, descriptio hæc est:

℞. Farinæ volatilis ℥j. Pulv. Rosar. Rubr. Mastichis, Thuris, Sang. Draconis, Gum. Tragacanth. an. ʒij. M. F. Pulvis subtilis, cui adde Albumen unius Ovi, Aqua Rosacea q. s. ut mellis spissitudinem acquirat, ità relinquatur per noctem, & si altero die nimis spissum sit Glutinum, iterum affunde Aquam Rosarum, aut Plantaginis, ac dein utere.

XIV. Insuper prętermittere hîc non debemus *Instrumenta* quę *comprimendo* venę arteriæquè læsæ orificia, ad earundem consolidationem non parum juvant; sive ea ex ligno, sive ex ferro, sive ex ære, sive ex alia quavis materia conficiantur, quorum icones apud Sculterum, aliosquè passim licet videre.

XV. Deniquè circa vulnerum deligationem indagandum, an vulnus simplex & unicum sit, an verò duplicatum. Accidit namquè interdum, ut licet in cute unum sit vulnus, in musculis tamen sub cute duo sint, vel tria vulnera. Hoc enim si fiat, & Cheirurgus unum saltem vulnus curet, reliquum, quod latet, negligat, pus in altero colligitur, atquè dolorem, inflammationem, febrem, aliaquè gravia excitat symptomata; cujus rei historias notavit Hildanus *Cent. 3. Observ.* 84. 85. ubi etiam docet, qua ratione sinus ille latens possit aperiri, ac instrumenta ad eam rem idonea depicta exhibet.

Cap. 7. *De Medicamentis ad Vulnera Curanda necessariis, & Partis Vulneratæ substantia salubri conservanda.*

I. Atquè hæc Cheirurgi officia sunt, quæ circà Vulnerum Curationem præstare debet: ipsa verò partium vulneratarum unio & coalitus opus Naturæ est; quæ non rarò sine ulla medicamentorum ope (quod præcipuè in vulneribus internis accidit) ea, quæ disjuncta sunt, glutinat.

II. Fit autem Unio hæc & Coalitus alicujus Glutinis interventu, cujus Materia nulla alia esse potest, quam eadem, ex qua nutriuntur ipsæ partes; scilicet Sanguis sanus, qui ad partes nutritionis gratia delatus in parietibus vulneris, nec non porositatibus & tubulis carnium hinc inde roris instar resudans à naturali partis calore elaboratur, & excoquitur, viscidiorquè redditur ac densatur, ut necessariò per eum coëant, quæ distabant partes.

III. Cum igitur Natura sit efficiens causa conglutinationis, Sanguis materia; duo hæc ut rectè se habeant necesse est. Et quoad prius; duo sunt in sanando vulnere Naturæ officia. Primum ut laudabile pus generet. Alterum ut ea, quæ disjuncta sunt, conglutinet. Namquè licet Galenus ejus rei expressam mentionem non faciat, cum de vulneribus curandis in genere agat; tamen Rhases, Avicenna, & Celsus, pus ex vulnere jam ad sanitatem spectante fluere, primòquè pus movendum hinc purgandum & implendum, tandemquè cicatrice vulnus claudendum docent. Atquè felix experientia istam curandi rationem probavit; & medicamenta, quæ eô fine applicantur, *Digestiva* vulgò nuncupantur.

IV. Medicus enim hac in re Naturę succurrere debet, Medicamenta admovendo Digestiva, postea Sarcotica seu Glutinantia. In praxi equidem hic discrepare videntur auctores; dum alii, Suppurantibus seu Digestivis neglectis, mox Siccantia adhibent, Balsama scilicet vel Naturalia, vel Artificialia, quibus & vulnus illinunt, quæquè in profundum instillant, & per turundas imponunt; alii Pus Moventia seu Digestiva præmittunt. Et sanè αὐτοψία docuit, utramquè curandi rationem, finem suum assequi. Non tamen sine discrimine utraquè Medicamenta usurpanda videntur. Digestiva enim si incautè & nimis diu adhibeantur in ulcus sordidum non rarò degenerat vulnus. Itaquè tutissimum puto, non semper uni medicamento confidere, sed pro affectæ partis temperaturâ ea componere, & Digestiva Sarcoticis ac Glutinantibus miscere; cùm experientia testetur, talia longè felicius, quàm mera Suppurantia usurpari.

V. Parantur autem Digestiva seu Pus Moventia è *Vitellis Ovorum, Melle, Communi Terebinthina, Gum. Elemi, Oleo Rosarum, Farina Tritici, Hordei, &c.* v. gr.

℞. Therebinthinæ, Mellis an. ℥j. Vitellum unius Ovi, Farinæ Hordei q. s. M. F. Digestivum.

℞. Olei Rosarum ℥ij. Ceræ Citrinæ ℥ß. Thuris, Mastichis an. ʒj. Vitellum unius Ovi, Butyri Insulsi q. s. Misceantur.

VI. Ubi detersum est vulnus, & laudabile pus apparet, proximum est, ut quod vulneratum & disjunctum est, carne repleatur, ac conglutinetur. Atqui abundè detersum & mundificatum vulnus esse constat, quod colore rubro appareant infectæ partes carnosæ, nervosæ verò albæ ac splendentes, ossa itidem candida vel subrubra. Tunc autem Sarcotica appellata Medicamenta imponantur. Ea tamen minus scitè ita dici manifestum est, cùm re verâ carnem non gignant, sed tantum impedimenta removeant; temperando viz. acrimoniam puris acidam, & absumendo omnem humiditatem, quæ inter agglutinanda ora possit esse impedimento, quo minus vulneris labia inter se uniri ac coalescere queant.

VII. Sunt verò Sarcotica dicta Medicamenta varia: v. gr. *Radix Aristolochiæ Rotundæ, Consolidæ Majoris; Sanicula, Centaurium, Hypericum, Pimpinella, Plantago; Semen Fænigraci, Lini; Thus, Aloës, Bolus, Colophonia, Resina Pini, Gummi Elemi, Mastix, Myrrha, Sarcocolla, Styrax, Therebinthina, Cera, Cerussa. Lapis Calaminaris, Lythargyrum, Plumbum Ustum; Oleum Hyperici, Laurinum; Unguentum Aureum, Basilicon; Balsamum Peruvianum, Sulphuris; Mel Rosarum*, & plura alia, è quibus composita varia pro re nata parari solent.

Injectio hæc carnis generationem egregiè promovet, & cava, sinuosaque vulnera replet;

℞. Balsami Sulphuris Therebinthinati ʒij. Olei Hy-

perici, Camomillæ; Styracis Liquidæ an. ʒiß: *Mellis Roſacei* ℥ij. *Lactis Dulcis* vel *Vini Albi Gallici q. ſ. Miſceatur pro Injectione.*

Alii ſequentia laudant,

℞. *Therebinthina, Gummi Elemi an.* ℥iß. *Ping. Caſtrat.* ℥j. *Porci antiq.* ℥ij. *Liquefiant ad ignem, & Miſceantur.*

℞. *Reſinæ, Ceræ, Therebinthinæ, Olei Roſarum an.* ℥j. *Thuris, Maſtichis, Myrrhæ an.* ʒij. *M. F. S. A. Unguentum.*

Aquapendens *Operat. Cheirurg. part. 2. libr. 2. cap.* 7. tanquam medicamentum præſtantiſſimum, in primis ad partium nervoſarum vulnera, commendat id quod ſequitur: additque, ſe ab Hiſpano quodam Sacerdote ejus deſcriptionem accepiſſe; qui retulit, in Hiſpania non licere hoc medicamentum componere, quod homines medicamenti viribus confiſi, facile digladientur; inque arenam deſcendant. Eſt autem hoc;

℞. *Olei Vetuſtiſſimi* ℥iv. *Therebinthinæ claræ* ℥viij. *Frumenti integri* ʒiß. *Florum Hyperici* ℥j. *Rad. Valerianæ, Cardui bened. an.* ℥j. *Thuris pulveriſati* ℥j.

Radices & Herbæ craſſo modo contundantur, in olla ponantur, & tantum Vini Albi ſuperaffundatur, ut omnia in Vino ſubmergantur, atque per biduum factâ infuſione, Oleum & Frumentum adjiciantur, omniaque coquantur ad Vini conſumptionem: mox factâ forti expreſſione addatur Thus ac Therebinthina, & iterum parum ſinantur bullire, atque in vaſe vitreo ſerventur.

Sanat vulnera, ut aiunt, ſpatio viginti quatuor horarum. Modus autem utendi hic eſt: „ Vulnere prius Vi-„ no Albo frigido abluto; ſtatim totum vulnus inunga-„ tur Oleo hoc calente: quod ſi hoc commodè fieri „ nequeat, per ſiphonem intrà vulnus immittatur, & con-„ feſtim vulneris labia ad mutuum contactum adducan-„ tur deligaturâ, aut ſutura, aut glutine; deinde partes „ adjacentes eodem quoque inungantur Oleo; at ſuprà „ vulneris labia jam reducta linteum imponatur hoc „ Oleo madens, & ſuper hoc aliud vino nigro imbu-„ tum atque expreſſum; mox alia lintea ſicca; dein „ faſciâ circumligetur.

Et plura hujuſmodi Olea, Unguenta, & Balſama Vulneraria ex Sennerto, Cæſare Magato, Peccetto, aliiſque autoribus peti poſſunt; inter quæ tamen haud infimam laudem merentur *Unguentum Baſilicon, Balſamum Sulphuris Therebinthinatum* vel *Succinatum*, nec non *Balſamum Peruvianum.*

Inſuper Emplaſtra Sarcotica dicta varia à Chirurgiæ ſcriptoribus proponuntur; ſed quoniam Ea in curandis vulneribus operculi vicem tantum præbere poſſunt, hinc operæ pretium non exiſtimavi ullas eorum formulas hic exhibere.

VIII. Ubi vulnus carne repletum fuerit, cicatrice claudendum, cutis, ſeu ejus loco cicatrix, generanda, ejuſque beneficio ſoluta continuitas plane unienda. Atqui ut in gignenda carne Natura eſt opifex, materiam Sanguis ſuppeditat; ità quoque in producenda cicatrice accidit. Medicus namque impedimenta tantum removet, Medicamenta imponendo magis Siccantia, quæ idcirco Epulotica ſeu Cicatricem Inducentia dicuntur. Talia ſunt *Radix Conſolida, Mirrha, Maſtix, Sarcocolla, Lapis Calaminaris, Lythargyrum, Minium, Plumbum Uſtum, Tutia, Unguentum de Tutia, Album Camphoratum, Diapompholigos, Deſiccativum Rubrum, &c. Emplaſtrum Diapalma, Gryſeum, Oppodeltoch, de Minio. &c.* In quibus eligendis partis affectæ temperatura & ſtructura probe conſideranda eſt.

Barbette hoc habet Emplaſtrum,

℞. *Empl. Diapalmæ, Gryſei, Diapompholigos an.* ℥j. *Gummi Elemi* ʒij. *Sacchari Saturni* ʒß. *Ceræ q. ſ. M. F. S. A. Emplaſtrum.*

Sed inter Epulotica dicta medicamenta palmam facilè præripit *Mercurii Amalgama*, quippe quod, juſto tempore uſurpatum, citius cicatricem inducit; cujus hæc eſt deſcriptio:

℞. *Plumbi* ℥j. *liquefacto adde Argenti Vivi* ℥j. *Effunde ſuper chartam. Dein exſiccatum, pulveriſatum, Emplaſtro Diapompholigos, vel ſimili miſceatur, ac uſurpetur.*

IX. Externis hiſce remediis *Interna* quædam, *Vulneraria* dicta, jungemus; quæ in vulnerum curatione non parum prodeſſe obſervantur. Sunt autem ea leviter Adſtringentia ac Detergentia, adeoque puris laudabilis generationem promoventia, hinc vulnus mundificantia & conſolidantia: qualia dicuntur *Radix Conſolida, Gentiana, Ariſtolochia, Zedoaria, Biſtorta, Pyrola, Sanicula, Alchimilla, Bugula, Plantago, Millefolium, Artemiſia, Agrimonia, Vinca per Vinca, Piloſella, Virga Aurea: Dictamnus, Centaurium Minus, Oculi Cancrorum, &c.* Ex quib. varia, pro partis affectæ ſtructurâ & temperaturâ, præparantur Compoſita, imprimis Potiones Vulnerariæ.

X. Equidem de Potionibus Vulnerariis diſſentiunt Practici. Nonnulli eas quidem admittunt in vulneratis iis partibus, ad quas ejuſmodi potiones pertingunt, quales ſunt Gula, Ventriculus, Inteſtina, Renes, Veſica Urinaria, tuncque ſunt loco Topicorum Medicamentorum: in partibus verò vulneratis externis, eas prorſus rejiciunt, utpote ad quas ob ſitus diſtantiam penetrare poſſe non credunt.

E contrario Joh. Manardus Potiones ejuſmodi ad vulnera nova & antiqua utiles eſſe, ſeque eas non ſemel expertum, atque curaſſe iis ſolis peſſima & deſperata ulcera, teſtatur. Eaſdem uſurparunt & alii, non ſolum Empirici, ſed quoque doctiſſimi Medici ac Cheirurgi, ut Guido, Joh. de Vigo, Nicolaus Maſſa, Joh. Tagaultius, Johan. Andr. à Cruce, Fallopius, Matthiolus *comment. in Dioſcor.* Ambr. Paræus, Aquapendens, Ludov. Septalius, & plures, quos experientia docuit, Potiones haſce ad vulnera curanda maximè utiles eſſe. Ideoque experientiæ refragari, & medicamenta longo uſu probata rejicere, aut negligere, nefas ſit. Etenim *præſtat ea quæ fiunt: quomodo fiant, quærere; quam, quod fiant, negare.* Galen. *5. de loc. aff. c. 3.* Et ſanè cum ſanguine, ceu vehiculo, arteriarum ductu particulas Vulnerariorum Medicamentorum ad quarumcunque partium vulnera pervenire poſſe, haud dubitandum; ubi, acrimoniam Puris acidam temperando, hinc & detergendo ac mundificando, eorum conſolidationem non parum juvare queunt.

XI. Non tamen uſurpandæ iſtiuſmodi Potiones in principio, & ubi nihil periculi in vulnere eſt, atque ad integram ſanationem ſola Topica ſufficiunt; ſed tum in primis, quum, ob vitioſam partis conſtitutionem, curationem vulnera non facilè ſuſcipiunt; hinc non ſolum in vulneribus, ſed & ulceribus ac fiſtulis feliciter uſurpantur. Qua de re Ambr. Paræus ſic ſcribit: „ natura tali potione adjuta planè mira feciſſe, mihi „ non rarò viſa eſt in carioſorum oſſium correctione, „ & ulcerum conſolidatione. Hæ namque potiones etſi „ humores noxios per alvum non expurgent; valdè ta-„ men efficaces ſunt detergendis ulceribus, & ab omni „ excrementitiorum humorum colluvie vindicandis, ſan-„ guini defæcando, & ab ichoribus, omnique impu-„ ritate repurgando, fractis oſſibus agglutinandis, & „ nervis unioni reſtituendis. Hæc Medicamenta admi-„ rabili & propè divinâ vi ſuâ ſic ſanguinem expurgant „ ut ex eo, tanquam ex materia apta & laudabili, ca-„ ro, & quævis alia ſubſtantia promptè reſtitui & re-„ poni poſſit, & pars priſtinæ unioni reddi. Et Matthio-„ lus *comment. in libr. 4. Dioſcorid.* ait; ejuſmodi po-„ tionibus vidi ego cùm thoracis, tum inteſtinorum „ vulnera ſanari, quæ lethalia, & nullo prorſus auxi-„ lio curari poſſe cenſebantur. Plura de Decocto Vulnerario, deque ejus uſu ac abuſu, videantur apud Hildanum *in Obſervatione ſingulari de Vulnere Sclopeti graviſſimo, Operi ſuo poſt Tractatum de Ambuſtionibus inſerta, pag. mihi & libr. de Ichore & Meliceria Celſi cap. 7.*

XII. Hujuſmodi verò Decocti Vulnerarii variæ occurrunt formulæ. v. gr. ℞. *Rad.*

℞. *Rad. Consolida Maj. Aristolochia Rotund. an.* ℥vj. *Herb. Bugula rec.* Mij. *Pyrola, Sanicula, Alchymilla an.* Mj. *Coq. in Aqua Comm. part.* ij. *Vini Rubri part.* j. *ad* ℥xxx. *Colatura detur usui.*

℞. *Herb. Alchimilla, Sanicula, Artemisia, Consolid. Saracen. Hedera terrestr. an.* Mj. *Vini Albi Gallici* ℔ij. *Coq. in vase clauso, & colentur.*

℞. *Rasura Ligni Guajaci* ℥iv. *Rad. Salsaparilla* ℥iß. *Santali Citrini* ℥ß. *Contusa macerentur per noctem in Aqua Pura* ℥LXX. *dein s. a. coq. add. Herb. Pyrola, Sanicula, Fragaria, Summ. Hyperici an.* Mj. *F. S. A. Decoctio ad* ℥xxx.

Barbette sequens extollit;

℞. *Rad. Aristolochia Rot.* ℥iß. *Cyclaminis, Herb. Prunella, Geranii Robberti. an.* Mj. *Sabina* ℨiij. *Mumia, Galanga an.* ℨij. *Oculor. Cancror.* ℥ß. *Contusa & Conscissa coq. in Vino Rubro ad* ℔iij. *colatura add. Syrupi de Symphito Fern.* ℥v. *Misceantur.*

Alii laudant Decoctum D. Freydachii. viz.

℞. *Rad. Consolida Maj.* ℥ij. *Herb. Sanicula, Pyrola, Ambrosiana, Melissa, Veronica, Artemisia, Hyperici, Cent. min. an,* Mj. *Ocul. Cancror. Pulv.* ℨj. *Coq. in Cerevisia melioris nota* ℔vij. *ad* ℔ivß. *Colatura usurpetur.*

Nonnulli extollunt sequentia;

℞. *Ocul. Cancror. crud. pulv.* ℥j. *Aceti Vini fortiss.* xiv. *Digerantur simul, atque bis terve quotidiè Vulneratus sumat circiter unum cochlear.*

℞. *Ocul. Cancror. crud. pulv. Rad. Zedoaria an.* ℥ß *Herb. Sanicula virid.* Mij. *Coq in Vini Rhenani* ℔ij. *Aqua Pura* ℔i. *dein colentur. Bibat Patiens mane & vesperi* ℥v. *aut circiter.*

Vel quotidiè exhibeatur Vulnerato *pulvis ex Oculorum Cancrorum* ℨß. *vel* ℈ij.

XIII. Cæterum ut partis vulneratæ substantia salubris conservetur, rerum quoque nonnaturalium usus conveniens sit temperaturæ Vulnerati in genere, & in specie parti læsæ accommodatus. *Aer* nec frigidus sit, nec calidus valde; verum *temperatus* potius, te*pidus*. *Cibus & Potus* tales sint, è quibus sanguis generetur laudabilis, quique pravis symptomatibus occasionem præbere nequeant. *Quies* Vulneratis convenit, in primis parti vulneratæ. Recta prætereà instituitur *Somni & Vigiliarum* ratio. *Animi* quoque *Motus nimii* sunt vitandi, *Ira* præsertim, uti id exemplis confirmat Hildanus *Cent.* 1. *Observ.* 17. 18. Et Fallopius *tract. de Vulner. in genere cap.* 16. ait: „quandoque in vulneribus puerorum noxia quædam „esse concedenda, ne fiat fletus, qui maxime nocet puerulis vulneratis, & ne alia pejora succedant Incommoda. Insuper & *Veneris usus* nocet Vulneratis: *Alvus* autem si non responderit, aperta servetur Clystere potius, quam Medicamento exhibito Purgante.

Denique si sanguis in corpore Vulnerati abundet, ut metuatur ejus ad vulnus defluxus, hinc & varia metuenda sint accidentia, *Venæsectio* ut instituatur, nisi antea cruor multum fluxerit, summopere necessarium erit.

Cap. 8. *De Particulari Vulnerum Curatione & primùm de Vulnere Carnis simplici, & profundo.*

I. IGitur in genere de Vulnerum Curatione, nec non de Methodo, qua eorum symptomata aut impediri aut moderari debeant, abunde dictum fuit: nunc gestit animus, quonam ordine ad specialem uniuscujusquè vulneris curationem sit procedendum, exponere. At vulnera, quæ externas duntaxat corporis partes occupant, sunt aut in cute, aut carne, cum vel sine contusione, aut in carne cum continuitatis solutione in venis, arteriis, aut nervis, partibusvè, nervosis: de hisce primum; deinde de partium compositarum (capitis puta, thoracis, abdominis, &c.) vulneribus agere constitui.

II. Communiter autem per *Carnem* intelligitur Cuticula, Cutis, Pinguedo, Panniculus Carnosus, ac subjecta Musculorum Caro. Estq; hujusmodi *Carnis Vulnus*, quod incidendo contingit, aut simplex & sine substantiæ deperditione, aut cum deperditione vel amissione substantiæ. Atqui quod simplex est, & absq; substantiæ amissione, aliud est in superficie, & in summo residens, aliud profundum: aliud magnum, aliud parvum, aliud mediocre. Quod verò est cum substantiæ deperditione, aliud est cum solius cutis, aliud cum subjectæ quoquè carnis amissione.

III. Vulnus verò cuti duntaxat & carni inflictum, si leve sit & simplex, curari non rarò solet naturæ ipsius beneficio, solâ adhibitâ ligaturâ, aut levi quopiam imposito remedio. Enimverò cum in simplici vulnere superficialis tantum adsit divisio, hinc Medici intentio simplex & unica esse solet; viz. id quod divisum est, reuniri debet. Sed priusquam hoc fiat, si quid extraneum inter vulneris labia hæreat, ut sanguinis grumi, pili, pulvis, vel quid simile, id in primis removendum; nec non immodicus cruoris effluxus, si adsit, cohibendus. Quo suppresso, atquè deterso, mundatoquè vulnere, labia ad se invicem adducenda, simulquè unienda, & unita servanda: nec non petiæ ex linteo discerpto, *Balsamo Peruviano*, aut *Italico*, similivè seu naturali seu artificiali, imbutæ imponendæ, ac superponendum *Emplastrum Diap. Limeum*, vel *Defensivum*, vel *Opodeltoch*, ut possit natura, mediante naturali partis læsæ nutrimento, disjuncta vulneris labia denuò reunire.

IV. Sed Vulnus Carnis quum profundum sit, citra substantiæ amissionem, tunc in primis animadvertendum, quo spectet vulneris orificium, ejusque fundum. Si deorsùm spectet orificium, sic ut sanies liberè effluere possit, decenti ligaturâ, & suturâ quoquè, si opus fuerit, admotis insuper sarcoticis ac glutinantibus, facillimè curam suscipit.

Si verò sursùm spectet vulneris orificium, deorsumque fundum, atquè in cavitate ejus sanies detineatur, tum videndum, utrum partem vulneratam commodo situ ità collocare queamus, ut deorsum orificium sursumque fundum spectet, adeoque liberè exeat purulenta materies: tunc enim expulsivâ ligaturâ, nec non convenientibus impositis medicamentis, citò curabitur, nec novâ opus erit sectione.

Atqui nisi deorsum spectet vulneris orificium, neque convenienre situ & figura pars vulnerata ità collocari possit, ut orificium vulneris deorsum, ejusdemque fundum sursum tendat, ac sanies in fundo contineatur, ibidem apertio facienda, ut Puri exitus detur: vel tota cavitas, *hoc est*, ab orificio ad fundum usque secanda. Factâ sectione pro primo apparatu petiæ ex linteo discerpto immittendæ, sanguinisque fluxus sistendus, dein conveniente Digestivo vulnus detergendum, hinc Medicamentis utendum Sarcoticis & vim conglutinandi habentibus, tandemque Epuloticis seu cicatricem inducentibus.

V. Interim si vulnus profundum sit & angustum, adeoque incisione dilatandum, cavendum ne nervi, aut venæ arteriævè majores lædantur: aliter petiis immissis crassioribus curandum, ut vulneris orificium non consolidetur, nisi bene detersum, & carne impletum fuerit; quo facto paulatim est imminuenda, tandemque relinquenda petia, & vulnus imposito Emplastro ad cicatricem perducendum. Vel quum dilatare angustum vulnus incisione non audeat Cheirurgus ob vicina vasa majora, & ob subjectas nervosas tendinosasque partes, vulneri immittatur *Medulla Sambuci*, aut *Turunda ex Radice Gentiana*, vel *Spongia praparata*, qua intumescente & vulnus ex voto Medentis ampliatur.

Preparari autem Spongia ad vulnera dilatanda ità solet:

℞. *Spongiam novam, Cera flava q. s. Cera liquefacta immittatur Spongia, qua dein inter duo linteamina Oleo madefacta in torculari exprimatur, hinc exsiccetur, & usui servetur.*

Cap. 9.

Cap. 9. *De Vulnere Carnis Composito, seu Cavo, & cum Substantia deperditione.*

I. S*Implici Carnis Vulneri, Cavum* succedit; viz. tum illud, in quo aliqua adest substantię deperditio, ut cutis, eiquè subjectę carnis musculosæ; tum id, in quo etsi nulla adsit substantiæ deperditio, atque ex simplici incisione factum fuerit, equidem labia vulneris ob eju magnitudinem, & nimiam inter se distantiam ad mutuum contactum adduci in fundo nequeunt, atque ideo cavitas ibidem remanet: quę ut impleatur, utque disjunctæ partes simul uniantur, nova carnis generatione opus est. Enimverò in hujusmodi vulnere cum duo succurrant, scilicet *Unitatis Divisio, & Cavitas*; ideo duplex ejus curationis scopus erit. Quod namque divisum est, *Unionem*, & cavitas *Repletionem* desiderat. At quum partes à se invicem divisæ hîc uniri nequeant, nisi priùs impleatur cavitas; ideo prima Indicatio Curativa erit, novam carnem generare, dehinc cavitatem replere.

II. Quia verò in tali vulnere materia quædam præter naturam semper continetur, quam pars læsa expellere nequit; idcirco hæc prius digerenda erit, & detergenda. Quem in finem Digestiva & Detergentia simul misceantur; ita tamen, ut Digestiva primum; deinde Detergentia prævaleant: utendum verò Digestivis, quoasque bonum Pus appareat, *hoc est*, quod sit album, leve, æquale, & minimè fœtidum: tunc enim si Digestivis porrò uteremur, in sordidum Ulcus hujusmodi vulnus commutatur.

III. Conveniens autem Digestivum seu Suppurationem movens Medicamentum paratur ex *Therebinthina, Melle, & Ovi Vitello.* At si Digestiva ac Detergentia miscere cupimus, hoc vel simile conficiatur:

℞. *Mellis Comm.* ℥ß. *Therebinthina* ℥j. *Farina Hordei* ʒ ii. *Pulv. Aloes, Myrrha an.* ℈ij. *Croci gr.* xv. *Vitell. duorum Ovorum, Spir. Vini* ℥ß. *Fiat ex his S. A. Digestivum.*

Suas quoquè laudes hic meretur *Mundificativum ex Apio.*

Verumenimverò angustum si sit vulnus simulque profundum, *Injectio* conducit *ex Vino Gallico, vel Spiritu Vini, cum Pulvere Myrrhæ & Aloës.* Vel.

℞. *Herb. Malva, Violaria, Artemisia, Summ. Hyperici, Centaur. min. Flor. Camomilla an.* Mj. *Coq. in Aqua Pura, ad* ℥ vj. *colat. add. Mellis Rosacei* ℥ij. *Spir. Vini* ℥iij. *Misceantur pro Injectione.*

IV. Postquam vulnus abundè detersum, & ritè mundatum est, imponenda sunt Sarcotica seu carnem gignentia: quæ quidem carnem non generant, sed carnis gignendæ impedimenta tollunt, ut dictum supra, *cap.* 7. Talia sunt *Unguentum Basilicon, Unguentum Aureum, Balsamum Peruvianum, Balsamum Sulphuris*, &c. quæ vel sola, vel inter se & cum aliis mixta utiliter usurpari solent.

Impositis Sarcoticis surperponendum *Emplastrum Diapalma*, vel simile, tum ad detinenda imposita medicamenta, tum ad vulnus ab aëre frigido defendendum. Alii Emplastri loco utuntur *linteis expressis in Vino Calido, vel Fomento conveniente*, ad partem vulneratam corroborandam.

V. Vulnere carne ferè repleto ab usu Sarcoticorum desistendum, & cicatrix inducenda impositis Epuloticis, *hoc est*, Medicamentis Exsiccantibus & leviter Adstringentibus: qualia sunt *Unguentum de Tutia: de Cerussa, Diapompholigos, Emplastrum Gryseum, de Minio*, & alia superius exposita.

VI. Cęterum etsi carnis generatio sit naturæ opus, tamen non rarò ex Medentis negligentia supercrescens Caro in vulneribus enascitur: quando non, uti decet, Exsiccantia Medicamenta apposuit, & diu nimis Sarcoticis fuit usus. Quamobrem cum caro ad justam magnitudinem & altitudinem excreverit, imponenda *Carnia Sica.* Sin nihilominus ultrò excrescat, absumenda est eo modo, ut *cap.* 7. exposuimus.

Cap. 10. *De Vulneribus Vasorum*, hoc est, *Venarum & Arteriarum.*

I. V*Enarum & Arteriarum Majorum Vulnera* totam ad se trahunt Curationem, idquè non vulneris ratione, quod facilè uniri potest; sed ob gravius symptoma, quod nunquam non istiusmodi vulneribus supervenit: viz. sanguinis profusionem, quæ animi deliquia, atquè similia excitare solet accidentia. Sed cum sanguis fluat vel ex venis, vel ex arteriis, & quidem nunc majoribus, nunc minoribus; qui è venis profluit cruor, crassior est, nigrior, obscurior, atquè sine pulsu æqualiter effluit; qui verò ex arteriis prodit, tenuior apparet, spumosior, & coccinei coloris, nec non cum pulsatione exilit. Si majus vas sit apertum, majore copiâ & impetu sanguis profunditur; minore autem, si minus vas sit vulneratum. Insuper ab Anatomes Perito è sede, locoquè vulneris haud difficulter cognoscitur, num sit in parte, per quam venæ & arteriæ, vel majores, vel minores transeunt.

II. Horum verò Vasorum Vulnerum Curatio dirigenda est, & ad immodicum cruoris effluxum cohibendum, & ad apertum vas occludendum. Atquè hinc, etsi vulnus vasis nondum coaluerit, ut sanguinis fluxus prohibeatur, omnia ea sunt facienda quæ ejus motum impedire ac inhibere possunt. Impeditur sanguinis fluxus, si convenientibus remediis, & deligatione orificium vulneris occludatur, ut *cap.* 4. abundè docuimus.

III. Quoad aperti vasis occlusionem; ea fieri potest, vel labiorum simul adductione & conjunctione, vel orificii obstructione. Adducuntur labia nonnunquam suâ sponte, interdum Medici operâ. Spontaneo motu ad se invicem accedunt, quando ob nimiam sanguinis profusionem tunicæ vasorum concidunt, sicquè labium super labium cadit. Medicus verò id facit manuum operâ; viz. vel digitis vulneris labia & vasis orificium cousquè comprimendo, ac detinendo, ut sanguis grumescat, atquè vas vulneratum obstruat; vel fasciis liquore adstringente madefactis, & aliquoties supra vulnus revolutis, vulneris labia comprimendo; vel suturâ vulneris labia simul adducendo.

IV. At si non speramus hęmorrhagiam sedari posse, adducendo ad mutuum contactum vulneris labia, vel digitis, vel deligaturâ, vel suturâ, *Vas Vulneratum filo vinciatur:* volsella seu alio quopiam adunco instrumento vas apprehendatur, paululum elevetur, dein filum undiquè obvolvatur, & stringatur. Quo facto Sarcoticum ac Sanguinem sistens Medicamentum imponendum, & vincula non removenda, donec ex se cadant, atquè apertum vas penitus occlusum sit. Sed hic sanguinem sistendi modus in primis locum habet in Arteriarum vulneribus.

Sin verò apertum vas vinculo ligari nequeat; ob Venæ Arteriævè profundiorem situm, tunc integrum vas obliquè præcidendum; ut hoc modo vasis dissecti extremis retractis, & sub carne absconditis, hinc & occlusis, sanguis supprimatur.

V. Scultetus *in Armament. Chirurg. Tab.* 18. *Fig.* 4. describit atquè depingit Instrumentum ad Carpi Arteriam, consultò aut fortuitò apertam, comprimendam; idquè in Arteriarum Carpi Vulneribus utilissimum esse, ait, *in explicatione Tab. Ultim. pag. mihi* ubi etiam refert Paravii suo tempore fuisse exercitatissimum Arteriotomum, qui ex consilio Medicorum Arteriam in Carpo nonnunquam incidebat, factaquè sanguinis evacuatione hoc Instrumento vulnus ità comprimebat, ut ne gutta quidem sanguinis citrà Cheirurgi voluntatem profunderetur, nequè ullum ex compressione symptoma eveniret. At qua ratione hoc suo instrumento vulneratam in Carpo Arteriam compressit, sanguinemquè suppressit, videri potest *post Armamen.*

ment. Chir. Observ. 89. Insuper & alia instrumenta nunc passim habentur, quæ vulneratam in Carpo Arteriam tuto comprimere, hinc & curare queunt.

VI. Atquè hi omnes sanguinem supprimendi modi præcipuè in vulneribus absquè substantię deperditione, & ab instrumento incidente factis conveniunt. Verum si portio quædam substantiæ ipsius vasis sit deperdita, tunc vulneris labia ad invicem ducenda non sunt; sed obstruendo vasis aperturam, sistenda sanguinis profusio. Hæc autem obstructio fit per sanguinem intus concretum: digitus enim fissuræ imponitur, ac tamdiu detinetur, donec circa digitum sanguis concrescat. Quo facto, prudenter digitus auferendus, &, si opus videatur, alia medicamenta imponenda; sin minus, relinquendus est grumus, donec spontè decidat. Et hoc fuit consilium Leonardi Botalli, uti refert Illustris Satrapa Hooftdius *in Historia Batava libr.* 19. vulneratam venam jugularem in collo Celsissimi Principis Auriaci Gulielmi Primi, imposito supra eam digito obturatam, atquè sanguiois ex eadem fluxum inhibitum fuisse.

VII. Nisi hoc modo succedat, extrinsecus vasis orificium obstrueodum; vel reducendo vulneris partes carnosas; aut cutem suprà vulneris osculum, quod cum fieri possit, optimum est, quoniam haud difficulter ea conglutinantur. At si vulneris figura hoc non patitur, sicco linteo discerpto vulnus implendum, aliisvè conglutinantibus medicamentis utendum.

VIII. Sio verò nec his auxiliis sanguis sisti possit, ut quando magna vasis portio est ablata, ad Crustam vel Escharam Inducentia est deveniendum. Quę tamen curatio admodum tuta non est: nam si forsan contingat, ut, priusquam sanguinis profusio sistatur, crusta cadat, augetur utiquè hęmorrhagia; quod ex vasis ustione amplius factū sit orificiū. Quapropter hujusmodi remediis non utendum, nisi reliqua frustrà fuerint experta. Efficiunt verò crustam aut Ferramenta Candentia, aut Caustica Medicamenta, quibus, præter vim erodendi, facultas adstringendi sit conjuncta.

IX. Inducta escarâ, quam citissimè carnis generationi danda opera, ut priusquam crusta cadat, vas carne occlusum sit. Hinc escaræ casus festinandus non est, quooiam majus fieret sanguinis profluvium; verum curandum potius, ut diutius adhæreat.

Cap. II. *De Vulneribus Nervorum, & Nervosarum Partium.*

I. V*Ulneribus nervorum* etiam *ea* quæ *tendinum* sunt comprehendimus, eo quod io Curatione nullum occurrat discrimen. Sunt verò *Nervorum* vel *Tendinum Vulnera, duplicia*; viz. *Punctura* aut *Incisio*, prout instrumentum vulnerans punctim, vel cæsim vulnus infert.

II. Cognoscitur autem Nervum vel Tendinem esse vulneratum, ex loci vulnerati consideratione, & ex Anatome, quæ quibus mēbris Nervi, Tendinesvè inserantur docet: dein ex dolore vehementi, qui statim post inflictum vulnus Ægrum infestat, quemquè pulsatio, inflammatio, convulsio, & similia plura sequuntur accidentia; nisi nervus transversim totus sit dissectus. Enimverò habent nervi sensum exquisitissimum, & propterea iis vulneratis statim in parte vulneratâ gravia hæc symptomata oriuntur; quod fibrillis quibusdam in nervo dissectis, reliquæ, integræ adhuc, tanto magis patiantur à tensione continua, per vehementiorem spirituum animalium influxum producta. Insuper Nervum vel Tendinem *Punctim* vulneratum esse, cognoscitur ex ipso Teli genere, & vulneris conditione; si nimirum id angustum sit, & nihilominùs gravis mox subsequatur dolor, atquè hinc pulsatio, inflammatio, febris, convulsio &c.

Atqui, si Nervus vel Tendo non punctim, sed *Cæsim* vulneratus sit, indagandum, an secundum longitudinem, an verò per transversum, & quidem an Nervus vel totus dissectus, vel ex parte tantum vulneratus sit, & quantum cutis superjacentis sit divisum; cum hujusmodi horum vulnerum differentiæ non parum curationem varient. Si itaque Nervus sit cæsim vulneratus, verum non totus dissectus, symptomata haud ità gravia sunt, ac si punctim vulneretur. Si secundum longitudinem Nervus vel Tendo sit vulneratus, convulsionis metus tantus non est, cum fibræ non ita afficiantur. Sin totus dissectus sit, equidem tantum periculum non adfert, nec illius convulsionis metus est: aliud tamen incurabile malum subsequitur, partis scilicet, cui nervus vel tendo inseritur, debilitas in sensu & motu; cum spiritus animales eam in partem amplius deferri nequeant.

III. Cæterum omnia Nervorum vulnera quanquam sint periculosa, Punctura tamen periculosior est, quam Sectio. Tendinum vulnera minus periculosa sunt, quam Nervorum. Vulneri superveniens Convulsio, lethale, ait Hipp. *Aphor.* 2. *Sect.* 5. quod potissimum de Partium Nervosarum vulneribus intelligendum censemus.

IV. Quoad *Curandi Methodum*: in omni Nervorum atquè Tendinum vulnere, cum dolor valdè affligat, & inflammatio immineat, danda opera, ut dolor leniatur, ac inflammatio prohibeatur, quem in finem *Venæ sectio* adeo conducit, ut ab ea oporteat Medicum vulnerum horum curationem semper auspicari.

Specialis verò Curatio ab aliorum vulnerum curatione differt, propterea quod alia consolidari debeant, hæc verò dilatari; quorum essentia consideranda est, & species. Nam incisus omninò si Nervus fuerit, minora toti corpori infert symptomata, quam si aliqua tantum ex parte sectus sit; sed adfert impotentiam, membrum actione privans. Si incisio in longum fuerit, minus incommodi parit, quam quum in transversum. At punctio omnium deterrima est, ob extremum dolorem, nec non gravissima ac periculosissima accidentia, quibus promptè ac diligenter occurrendum est.

V. Igitur Nervus vel Tendo si *punctim* vulneratus fuerit, considerandum num *Punctura* sit cæca, vel aperta. *Cæca* fieri solet ab acu, sagitta, pugione, aut simili instrumento: quo in casu cutis incidenda est, vulnusquè dilatandum ad subjectum usque nervum vel tendinem, ut sanies exire, & medicamentorum particulæ ad puncturam penetrare queant.

At Punctura si Cæca non sit; verùm *Aperta*; patens tale vulnus servandum, &, si opus sit, latius quoquè incidendum: hinc imponenda medicamenta siccantia, calida, tenuium partium, ut nervus punctus roboretur, dolor mitigetur, qualia sunt *Terebinthina, Cera, Gummi Elemi, Tacamahaca, Caranna, Opobalsamum, Balsamum Copaiva, Balsamum Peruvianum, Balsamum Sulphuris, Spiritus Vini, Oleum Therebinthina, Oleum Cera, Oleum Succini*, & similia: etenim in partium nervosarum vulneribus, ubi nervus vel tendo est denudatus, nec Unguentum, nec Oleum pingue unquam admovendum; quippe quod vehementem mox excitare solet inflammationem.

Fallopius inter omnia medicamenta principem locum *Euphorbium* tenere ait, idquè in Nervi Tendinisvè Punctura *Sacram Anchoram* appellat.

Galenus piscatoribus, qui continuo à spinis piscium pungebantur, singulare excogitavit remedium; viz. *Therebinthinam*, quam calidam in Puncturam instillabat. Et sanè pręstantissimum ac præsentaneum remedium est *Oleum Therebinthina*; quod nervo aut tendini denudato actu calidum sit admovendum, ut ipsios particulæ in majori motu positę faciliùs & altiùs penetrent: insuper imponenda petia hoc vel simili Digestivo illita,

℞. *Terebinthina* ℥iß. *Mellis, Unguenti Basiliconis, Olei Therebinthina an.* ʒiij. *Pulv. Myrrha* ℥iß. *Vitellum unius Ovi, M. F. S. A. Digestivum.*

Scultetus *post Armam. Chir. Obs.* 64 in Nervi Punctura vehementer extollit id quod sequitur;

℞. Therebinthina ℥ß. *Pulv. Euphorbii* ℈i. *Ceræ parum M. F. Unguentum.*

VI. Notandum ergò, nulla medicamenta nervo vel tendini vulnerato esse admovenda, nisi actu calida, imò & fervida nonnunquam. Et si in nervi, tendinisvè punctura, impositis dictis medicamentis, dolor non sedetur, quin exacerbetur potius, cum affectæ partis inflammatione, labiorum vulneris tumore, & serosæ, tenuis, atquè virulentæ saniei exudatione, *Spiritus Vini* vel *Oleum Therebinthinæ fervens* instillandum, eoquè imbuto linteo spatulæ extremo alligato aliquoties contingenda non modo vulneris superficies, sed & ima ejus pars. Hoc enim, ceu Cauterio, inusto nervo vel tendine, sensus adimitur, proindequè dolor sedatur. Hac methodo Ambr. Paræus Carolum Nonum Galliæ Regem (cui loco venæ Nervus fuit punctus) curavit: *instillato scilicet in vulnus fervente Oleo Therebinthinæ cum Spiritu Vini, & applicito super totum brachium Emplastro Diapalma in Aceto & Oleo Rosaceo dissoluto, obvolutâ insuper fasciâ expulsivâ, quæ à carpo ducto initio, in summum humeri articulum desinebat.*

VII. Ad *Dolorem* sedandum, *Cataplasma ex Mica Panis, Lacte, & Croci tantillo*, parti affectæ utiliter applicetur. Vel,

℞. Mica Panis Albi ℔ß. *Farinæ Althææ* ℥iß. *Flor. Camomillæ, Anethi an.* Mß. *Coq. in Lacte Dulci ad mollitiem, & dein contund. pro Cataplasmate.*

Quum autem Dolor non tantum, sed magna insuper adsit *Inflammatio*, uti non rarò contingit, hoc vel simile applicetur:

℞. Mica Panis Albi ℔j. *Farinæ Hordei* ℥ij. *Foli. Scordii, Rutæ, Flor. Sambuci an.* ℥j. *Summ. Absynthii* ʒß.

Fiat Pulvis, ex eoquè cum s. q. Vini Gallici vel Lactis Dulcis S. A Cataplasma.

Dolor verò si vehemens sit, & Inflammatio insignis, adeoque *Convulsio* imminere videatur, Nervus omninò secandus est, quo ea impediatur. Nec refert, si ex eo membrum futurum sit paralyticum: satius enim est, motum alicujus partis perire, quam totum hominem.

VIII. Deniquè in Nervi Tendinisvè Punctura quoquè animadvertendum, ut vulnus non conglutinetur, priusquam optimè fuerit purgatum, quod ex doloris sedatione, aliorumquè symptomatum imminutione dignoscitur. Interim tamen industrius sit Cheirurgus in ambiente frigido aëre arcendo, quandoquidem ille *acidum acre* in se continet, cujus ratione nervis sit inimicus, Hipp. *Aphor.* 18. *sect.* 5.

Notatu digna porrò Nervi Puncturæ exempla videantur apud Johum Meekeranum *Observ. Cheirurg. cap.* 62.

IX. Haud secus procedendum, si Nervus vel Tendo *Cæsim* vulneratus fuerit. At si totus sit incisus, suadet M. A. Severinus *Efficacis Chirurg. lib.* 2. *cap.* 123. ut Nervus, & præsertim Tendo discissus. consuatur Hoc tamen minimè admittendum, quoniam si suendo pungeretur, eadem symptomata acciderent, quæ aliàs in Nervorum Punctura oriri solent. Idem affirmat Petrus de Marchettis *Observ. Chirurg.* 63. ubi addit, se observasse, incautè nervos, aut tendines à quibusdam Barbitonsoribus fuisse consutos, secutâ convulsione, & morte Ægrotantium.

Cap. 12. *De Vulnere cum Contusione.*

I. CÆterum differunt vulnera non solum partium læsarum ratione; sed & instrumenti, quo vulnus infligitur, conditio vulneris aliquam adfert differentiam. Etenim vulnera alia instrumentis infliguntur acutis, alia obtusis; quod non parum curationem variat. Atquè ideò quum de vulneribus punctim aut cæsim inflictis hactenus dictum sit, nunc ut de iisdem obtusis instrumentis illatis agamus, ordo hujus Tractatus expostulare videtur.

II. Solutæ igitur Unitatis illa species, quam instrumenta obtusa in parte molli efficiunt, *Contusio* apellatur. Fit autem *Contusio in Vulneribus*, quando telum aut instrumentum, quo vulnus infligitur, non solum incidendi & secandi, sed quoquè contundendi vim habet: id quod fit, quum istiusmodi vulnerans instrumentum retusum sit, aut grave; quo modo & sine vulnere, & cum vulnere mollis pars contundi, & quasi comminui potest.

III. Cognoscitur autem Vulnus cum Contusione ex instrumento, quo vulnus inflictum fuit; si scilicet obtusum, & grave id fuerit: dein ex dolore, & livido partis lesæ colore. Atquè tale vulnus periculosius, & difficilius curatu est, quam quod est sine contusione: præsertim quod pars contusa, & sanguis ex dilaceratis vasis effusus si putrescere incipiat, Gangræna non rarò oriatur.

IV. Atqui in vulneris hujus Curatione cum duo occurrant, Vulnus nimirum, & Contusio: hinc Intentiones Curativæ duæ sunt, quarum Altera ad Vulnus, Altera ad Contusionem spectat. Enimverò cum id quod contusum est, in integrum restitui nequeat, & sanguis è vasis effusus in parte contusa hæreat, adeoquè facilè corrumpatur; danda opera, ut utrumque vel discutiatur, vel potius in Pus mutetur, docente id Hippocrate *Libr. de Ulceribus*: „ Si quid carnis collisum, attritumquè à Telo fuerit, ità curandum est, ut quam celerrimè suppuretur: nam & minus inflammatione præhenditur, & necesse est collisam detritamquè à Telo carnem in Pus conversam tabescere, deinde novam creari. Duæ igitur Indicationes in Contuso Vulnere Curando nobis ab Hippocrate proponuntur; suppuratio nimirum, & novæ carnis generatio. Quibus scopis ut simul satisfiat, vulneri cum petiis immittatur hoc, vel simile Digestivū;

℞. Terebinthinæ ℥iß. *Mellis, Unguenti Basiliconis, Olei Rosacei an.* ʒß. *Pulv. Croci* ℈j. *Vitellum unius Ovi. M. F. S. A. Digestivum.*

Partes verò Contusæ dolorem lenientibus, ac leviter resolventibus inungendæ. v. gr.

℞. Olei Rosarum, Camomillæ, Trifolii Odorati an. ʒß. *Ceræ* ʒj. *Misceantur pro Litu.*

At magna si sit Contusio, insuper admoveatur Fomentum:

℞. Herb. Malvæ, Althææ, Rutæ, Artemisiæ, Scordii, Absynthii, Flor. Camomillæ, Meliloti an. Mj. Coq. in s. q. Cerevisiæ Tenuis ad ℥xxx. *Colatura sit pro Fotu.*

Vel, quoniam quæ contusa sunt quam citissimè suppurari debent, ejus loco calidè imponatur, & identidem renovetur Cataplasma:

℞. Rad. Lilior. Albor. rec. ℥iij. *Fol. Malvæ, Althææ, Flor. Camomillæ, Meliloti an. Mj. Caricarum pinguium* No. viij. *Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & minutim contusis, add. Farinæ Hordei, Sem. Lini an.* ℥iß. *Unguenti Basiliconis* ℥ii. *Pulv. Croci* ʒß. *Vitellos duorum Ovorum. M. F. S. A. Cataplasma.*

V. Vulnere abundè suppurato, ad Detergentia deveniendum: qualia sunt *Unguentum Basilicon, Unguentum Aureum, Unguentum Apostolorum, Mel Rosaceum*, & simila; quibus penicilli, sive turundæ ex filamentis factæ imbuendæ, & vulneri immittendæ, ac desuper sicca linamenta, vel aridæ stupæ imponendæ, & contentivâ fasciâ continendæ. Purgato verò, ac deterso vulnere, impositis Sarcoticis vulnus carne implendum; quod facilius consequemur, turundas indies imminuendo: hinc ad cicatricem perducendum.

VI. Equidem non semper Contusioni adest Vulnus, sed effunditur quandoquè sanguis, integrâ manente cute, in spatia partium, unde oritur Affectus. qui

ἐκχύμωμα & ἐκχύμωσις appellatur; Latini *Effusionem*, *Suffusionē*, *Sugillationem* verterunt. Est autem *Ecchymosis* nihil aliud, quam *Cruoris in vicina spatia, ob vasorum apertionem Effusio*, si nimirum, cute illæsâ, vasa ob contusionem lacera sanguinem effundant. Etsi verò sæpius pars in tumorem non attollitur, sed ità sanguis in spatia partium sese insinuat, ut nullus tumor appareat; interdum tamen pars intumescit si extravasati cruoris copia major sit: imo interdum tama in copia sanguis effunditur, ut sub cute inter musculos collectus sinum efficiat, atquè partem in tumorem attollat; hinc Inflammationis, & tandem Gangrænæ causa evadat. At quam periculosæ sint magnæ Contusiones, & quam facilè in Gangrænam degenerent, exemplo docet Hildanus *Cent.* 2. *Observ.* 83.

VII. Itaque factà contusione, sanguinis in locum affectum fluxus præcavendus, ne Inflammatio excitetur: id optimè fiet per *Venæsectionem*. Qua de causa Galenus jubet, ut in casu ab alto, & percussionibus, mox vena aperiatur. Deinde Parti Contusæ applicetur *Spiritus Vini*, vel *simplex*, vel *Camphoratus*, aut illinatur *Oleum Ceræ*; ac superponatur *Emplastrum de Cumino*, vel *Emplastrum de Spermate Ceti*, cujus hæc est descriptio:

℞. Ceræ Albæ ℥iv. Spermatis Ceti ℥ij. Gummi Galbani in Aceto soluti ʒj. Fiat ex his S. A. Emplastrum.

At Contusio si magna sit, Emplastri loco, calidè applicetur Fomentum, identidemquè renovetur:

℞. Fol. Malvæ, Althææ, Rutæ, Artemisiæ, Calamenthæ, Scordii, Dictamni, Flor. Rosar. Rubr. an. Mj. *Chamomillæ* Mij. *Sem. Cumini* ʒvj. *Incisa & contusa coq. in Cerevisia Tenui, vel Vino Gallico ad* ℔iij. *pro Fomento.*

VIII. Hisce verò si nulla fiat Resolutio, sive Contusio non sit valdè magna, locus affectus incidendus, dein detergendus, tandemquè more aliorum abscessuum curandus. Cum autem Suppurationis notæ adsint, utpote cum locus affectus nonnihil intumescat, ad tactum mollis appareat, dolor quidam pulsatilis & rubedo circum apparere incipiat, promovenda est Suppuratio. Facta Suppuratione, Abscessus aperiendus, dein Ulcus purgandum, & detergendum, hinc carne implendum, tandemquè cicatrice claudendum.

Cap. 13. *De Vulneribus Morsu Animalium illatis, aliisque Venenatis.*

I. AD Vulnera cum Contusione pertinent *ea*, quæ *animalium morsu* inferuntur. Sunt autem *Hæc* vel *Venenata*, vel *Veneni Expertia*. Enimverò accidit interdum, ut homo à cane, simia, equo, asino, aliisvè animalibus non rabidis, vel etiam ab alio homine mordeatur. Nihilominus tamen omnem feræ morsum quoddam virus habere scribit, C. Celsus *libr.* 5. *cap.* 27. Id quod de feris, iratis præsertim, facilè negari non potest. Et quamvis nulla omninò virulentia sit in vulnere morsu animalis inflicto; contusio equidem, quæ omnia vulnera periculosiora & curatu difficiliora reddit, vulnera hæc graviora facit. Nam cum animalium dentes non ità acuti sint, ut gladius, vel culter, vel aliud armorum genus, dum vulnerant, simul contundunt.

II. Quam periculosa autem sint Vulnera etiam Hominis Morsu illata, docet Jobus Meekeranus *Observ. Chirurg. cap.* 64. exemplo cujusdam furis, qui lictorem morsu in pollice dextræ manus ità excepit, ut in plures particulas os comminutum, & mors sequuta fuerit. Affirmat idem tribus exemplis Hildanus *Cent.* 1. *Obs.* 84. 85. Quorum primum est Mercatoris, inter pocula morsu alterius in apice dextri indicis vulnerati; cui ex morsu tota manus fuit inflammata, & gangræna sequuta, cum convulsionibus, febre ardente, syncope, & maxima inquietudine. Alterum est de Medico, à phrenetica, cum incautè, linguæ explorandæ gratiâ, digitum in os mulieris immitteret, demorso; cui vehemens dolor non solum in digito, sed & toto in brachio statim exortus fuit. Tertium est viri, ab alio furioso ad primam pollicis articulationem graviter morsi; cui itidem dolor vehemens per totum brachium mox exortus est, febrisquè sequuta, & syncope. Haud absimilem historiam recenset Matthias Glandorpius *in Speculo Cheirurg. Obs.* 49. de viro, qui dentibus alterius irati in pollice circa primum articulum sauciatus fuit; unde dolor maximus, totius manus inflammatio, febris, corporis inquietudo, lypothymiæ frequentes, & intensus capitis dolor exortus est. Et sanè vulnera hæc periculosa sunt, tum ex se propter Contusionem, tum quod Saliva iratorum animalium Venenati aliquid conjunctum habeat, & eò magis periculosa sunt, si partes nervosæ mordeantur.

III. Igitur cum in Vulnere Morsu Animalium illato adsit Contusio, nunc major, nunc minor, prout dentes animalis sunt magis minusvè acuti, & ex contusione magnus inferatur dolor, præsertim quum virulentia quædam morsui adsit, ideo diversam Curationem hujusmodi vulnera ab aliis requirunt; atquè tum Contusionis, tum Malignitatis, tum Doloris habenda est ratio. Quapropter sanguis primum diligenter è vulnere exprimendus, idquè abluendum *Aceto acerrimo*, vel potius *Spiritu Vini*, aut *simplici*, aut *Camphorato*, seu *Spiritu Vini in quo dissoluta Theriaca*: hinc imponendum hoc vel simile Digestivum;

℞. Unguenti Basiliconis ℥j. Mellis, Therebinthinæ an. ℥ß. Theriaces, Olei Scorpionum an. ʒvj. *Vitellum unius Ovi. Misceantur pro Digestivo.*

Interim ad Malignitatis Virus per corporis habitum expellendum, & symptomata graviora præcavenda, Mixturâ continuò utatur Patiens Sudoriferâ & Alexipharmacâ, ex *Aqua Melissæ, Cardui benedicti, Confectione Hyacinthorum, Sale Absinthii, Oculis Cancrorum, &c.* At à Venæsectione, & Purgatione, quas multi hic nimis temerè proponunt, omninò abstinendum.

Ad Inflammationis & Doloris sedationem admoveatur Cataplasma: v. gr.

℞. Farinæ Avenaceæ, vulgò (*Haver-gort*,) ℥xij. *Pulv. Fol. Rutæ, Scordii, Flor. Sambuci an.* ʒvj. *Coctis in Cerevisia Tenui ad pultis consistentiam add. Butiri rec.* ℥ij. *aut* ℥iij. *M. F. Cataplasma.*

Dolore sedato, morsuquè probè digesto, vulneri imponatur Mundificativum. v. g.

℞. Mellis ℥ij. *Terebinthinæ* ℥j. *Theriaces, Farinæ Hordei an.* ʒv. *Pulv. Aloës, Myrrhæ, Aristolochiæ Rot. an.* ʒj. *Croci gr. xv. Spir. Vini* ℥j. *Vitellum unius Ovi. M. S. A. pro Mundificativo.*

Deterso tandem, & mundificato vulnere, carne id replendum, & cicatrice claudendum, ut aliàs fieri solet.

Sin Gangræna imminere videatur, pars affecta scarificanda, & porrò tractanda, ut *Lib.* 1. docuimus.

IV. Deniquè & peculiarem requirunt Curationem *Vulnera Venenata*; sive Venenum globis, sagittis, telis, aut quocunquè armorum genere, sive animalium, ut canis vel lupi rabidi, vel alterius venenosi morsu, sive ictu scorpionis, aspidis, vel aliûs venenati insecti inferatur.

V. Hujusmodi autem Venenata Vulnera ab aliis minus venenatis, haud ità difficulter dignoscuntur. Si namquè ab animalibus Venenosis inflicta sint, ex Ægri relatione innotescunt. Verum à globulo plumbeo, vel telo, vel alio armorum genere si vulneratus sit Patiens cognoscitur id ex eo, quod in loco vulnerato sensus doloris & punctionis major sit, partis vulneratæ color naturalis mutetur, & in lividum ac nigrum degeneret, moxquè symptomata præter rationem vulneris gravia sequantur, viz.

toto in corpore nunc ardor, nunc obstupescentia, & præcordiorum angustia, interdum & tremor ac lypothimia percipiatur. Quamprimum enim Venenum per venas & nervos receptum est, sese in sanguinem & spiritus diffundit, quibus infestum admodum est; unde gravia hæc excitantur symptomata. Quæ quidem Generalia Venenati Vulneris Signa sunt; quibus tamen plurima alia pro Veneni cujusquè natura accedunt Symptomata.

VI. Cæterum omne vulnus, quod venenato armorum genere, vel à venenoso animali inflictum est, longè gravius & periculosius est, quàm quod veneno caret, adeo ut vulnus etiam exiguum venenatum mortem adferre possit, cùm magna etiamnum vulnera alias sanari queant.

VII. Quoad *Indicationes Curativas:* vulnus, quatenus vulnus, quomodo curandum sit, nunc abundè exposuimus. Sed si spectetur ut venenatum, danda opera ne altius in sanguinem & spiritus penetret Venenum; dein ut ejus vis infringatur Alexipharmacis.

Primum ergò attendendum, an telum venenatum adhuc intrà vulnus hæreat: omnis siquidem frustrà tentatur curatio, nisi id extrahatur; atquè ideo, ut manus opera quamprimum eximatur, laborandum.

Deinceps Venenum ipsum extrahendum, & ad exteriora evocandum. In quem finem Veteres adhibebant *Suctiones* & qui id præstabant *Psylli* appellabantur, existimabantquè, eos proprietatem quandam habere Venenum Suctione extrahendi, eidemquè resistendi; cum tamen id saltem audacia præstarent. De hisce Celsus *libr. 5. cap. 27.* ita scribit: „ Si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui vulnus exugat. Nequè hercules „ scientiam præcipuam habent hi qui Psylli nominan„ tur, sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam vene„ num serpentis, ut quædam etiam venatoria venena, „ quibus Galli præcipuè utuntur, non gustu, sed in „ vulnere nocent. Et *paulo post*: „ Ergo quisquis e„ xemplum Psylli secutus, id vulnus exuxerit, & ipse „ tutus erit, & tutum hominem præstabit. Illud, ne „ intereat, ante debebit attendere, ne quod in gin„ givis, palatovè, aliavè parte oris ulcus habeat. Hic „ modus. Venenum è vulneribus & ictibus venenatis exugendi, in India Orientali nunc etiamnum familiaris est, ut sæpius mihi narravit Nob. ac Illustr. D. D. van ... tot D...kestein, oculatus testis; ubi hoc curationis genere multi victum & amictum sibi quærunt: viz ex ictibus, morsibusvè serpentum, aut aliorum venenosorum animalium venenum Suctione extrahendo; dum interim ore identidem colluto ac deterso *Limonum Succo* sese præmunire, ac tutos reddere norunt ad acrimoniam & malignitatem exucti veneni.

VIII. Alii Venenum è vulneribus venenatis, præsertim è morsibus ictibusvè venenosorum animalium, extrahunt *Cucurbitulis*, quæ eo potentius operantur, si profundiores adhibeantur Scarificationes. Amotis Cucurbitulis Gallinam vel Columbam vivam deplumato podice, vel per medium sectam, vulneri imponunt.

Alii, si locus affectus nervosus non sit, in venenatis vulneribus, carnem undiquè exscindunt, vel partem læsam abscindunt. Et refert Galenus, vinitorem quendam, à Vipera morsum, confestim læsum digitum falce abscidisse, atquè ità omne periculum evitasse, ac evasisse.

IX. Abluere quoque vulnus utile erit *Aceto acerrimo*, aut *Spiritu Vini simplici*, vel *Camphorato*, aut *Aquâ contra Gangranam*, aut *Spiritu Vini in quo Theriaca dissoluta.*

Nonnulli, si vulnus non sit in parte nervosa, ceu efficacissimum remedium, laudant *Actuale Cauterium*, quod vi ignis & Venenum absumere, & ne ad interiora penetret prohibere valet: atqui curandum, ut citò decidat crusta; quod nisi fiat, scalpello separanda, nec ulcus statim conglutinandum, at diu apertum servandum, tandemque sensim curandum. Ipsi autem vulneri imponunt *Capam cum Sale*, vel *Allium Sylvestre*, vel *Rutam cum Theriaca aut Stercore Columbino contusam*, vel tale Emplastrum;

℞. *Caparum coctarum* ℥iij. *Theriaces* ℥ß. *Stercoris Caprilli* ℥j. *Pulv. Rad. Angelica* ʒiß. *Olei Scorpionum* ℥iß. *Mellis & Cera q. s. M. F. S. A. Emplastrum aut Cataplasma.*

Barbette ex Guidone proponit, & laudat hoc, quod sequitur:

℞. *Gummi Galbani, Sagapeni, Opoponacis, Myrrha, Asa Fœtida, Piperis, Sulphuris an.* ʒvj. *Stercoris Columbini, Anatis an.* ℥j. *Mumia* ℥ß. *Pulv. Rad. Consolid. maj.* ʒiij. *Olei Hypericonis q. s. M. F. S. A. Emplastrum.*

X. Interea dum hæc fiunt, & quidem statim, accepto vulnere, exhibenda sunt Antidota, quæ Veneno resistunt, idq; per latum cutis spiraculum, excitato sudore, expellunt; qualia sunt *Theriaca, Mithridatium, Diascordium, Confectio Hyacinthorum, Lapis Bezaar, Cornu Cervi, Antimonium Diaphoreticũ, Bezoardicũ Minerale, Unicornu, &c.* At Venæsectio, & Purgatio nocẽt sũmoperè.

Atque hæc in genere sufficiunt de Vulneribus Venenatis. In specie de Morsu Canis Rabidi, & de variorum animalium venenosorum, Viperæ puta, Scorpionis, Aranei, Apis, Muscæ, &c. Morsibus, Ictibusve agere, animus non est. De quibus videri possunt C. Celsus *libr. 5. cap. 27.* Sennertus *Prax. libr. 1. part. 2. cap. 16.* & *libr. 6. part. 8.* Hildanus *Cent. 2. Obs. 98.* & plures alii.

Cap. 14. *De Vulneribus Sclopetorum.*

I. INsuper ad Contusa Vulnera non sine ratione referuntur *ea*, quæ *Sclopetis* infliguntur. Etenim Vulnus à Glande Sclopetorum factum non simplex est vulnus, sive simplex continui solutio; sed est vulnus cum contusione, & laceratione plerumque musculorum, vasorum, partium nervosarum, ac non rarò quoquè cum ossium fractura conjunctum.

II. Igitur Vulnera Sclopetorum Globis inflicta differunt à Vulneribus Acuto Telo illatis, partim, quas Globus pertransiit, contusione & dilaceratione. Equidem differunt hujusmodi vulnera inter se; quod alia magna sint, alia parva; alia profunda, alia minus profunda; interdum globus ex sclopeto emissus partem pertransierit, interdum in parte adhuc hæreat; interdum solus globus in corpus penetraverit: interdum armaturam, vel alias res, per quas transiit, secum in corpus rapuerit.

III. Signa, quibus hæc vulnera in genere cognoscuntur, tradere opus non est; cùm sufficiat, cognitum habere, aliquem à globo è bombarda emisso vulneratum esse. Quæ autem partes vulneratæ sint, vel stilo immisso explorandum, vel è partium situ, per Anatomen noto cognoscendum.

IV. At Sclopetorum Vulnera, quoniam insignem conjunctam habent contusionem, sunt longè periculosiora, quàm ea, quæ Gladio aut Telo infliguntur. Atquè ideo ex quibus vulneribus Gladio illatis, multi sanantur, puta ventriculi, intestinorum, vesicæ, &c. ex iisdem Sclopetorum Glande factis rarò quis convalescit. Sed quanquam hæc vulnera sint periculosiora vulneribus instrumento acuto inflictis; non tamen facilè Æger deserendus, cum hic natura sæpè miracula faciat, & eos, qui sepulturæ tradendi videbantur, convaluisse observatum sit. Cujusmodi historiæ passim notæ sunt, ac singularem istiusmodi Observationem & Curationem operibus suis quoquè subjicit Fabritius Hildanus *post Librum de Combustionibus pag. mihi 935. ad 949.* in qua multa lectu digna narrantur.

Cæterum quo plores partes & nobiliores sunt vulneratæ, contusæ, & dilaceratæ, ac in primis si ossa simul fracta & comminuta sint, eo vulnus est periculosius, & curatu difficilius.

V. Indicationes Curarivas horum vulnerum quod spectat: eæ tres sunt. Prima est, Globi, si adhuc parti vulneratæ inhæreat, Extractio. Secunda, contusæ carnis in Pus mutatio. Tertia, quæ reliquis vulneribus communis est, ut vulnus carne impleatur, ac porrò cicatrice claudatur.

VI. Primum ergò quæcunquè extranea in vulnere fuerint, ut indumentorum frustula, globi, ossium fragmenta separata & pungentia, ac alia quæ conservari nequeunt, ut sanguis extravasatus, caro contusa ac lacera, pus, & similia, si absquè maximo dolore fieri potest, extrahenda; & hoc faciendum vel digitis, vel volsellis, aut tenaculis, aut forcipibus denticulatis ac rostri instar aduncis, aliisvè similibus instrumentis, uti Cap. 5. latius exposuimus.

VII. Deinde curetur, ut id quod contusum est in Pus mutetur, & à carne sana, partibusque sanis separetur. Atqui cum contusæ partes facilè putrescant, & hinc gangrænæ periculum immineat, vulgata illa in aliis vulneribus Digestiva & Suppurantia hic simpliciter locum non habent; præsertim si partes nervosæ contusæ sint, quæ hujusmodi humida & pinguia non tolerant, sed ficciora requirunt. Hinc in Sclopetorum Vulneribus à multis laudatur hoc *Oleum Catellorum*; cui mira vis est dolorem sedandi, & suppurandi, si calidum vulneri instilletur.

℞. *Olei Violarum* vel *Liliorum Alborum* ℔iiij. *in eo coquantur Catelli duo nuper nati, ad ossium dissolutionem addendo interim, Lumbricorum terrestr. in Vino lotor.* ℔j. *Coq. simul, & sine forti expressione colentur. In colatura liquefiant, Therebinthinæ Venet.* ℥iij. *Spiritus Vini* ℥j. *Misceantur.*

Utilia sunt & hæc;

℞. *Olei Sem. Lini, Liliorum Alborum an.* ℥iij. *Unguenti Basiliconis* ℥j. *Misceantur.* A. *Therebinthinæ* ℥iiij. *Thuris, Mastichis an.* ʒiij. *Myrrhæ* ʒj. *Olei Hypericonis* ʒij. *Vitellis duorũ Ovorũ. Pulv. Croci* ℈i. *Misceantur S. A.*

Barbette in Sclopetorum Vulneribus sequens extollit:

℞. *Therebinthinæ, Galbani, Picis Liquidæ an.* ℥ij. *Mastichis, Thuris, Nitri, Salis Armoniaci an.* ℥j. *Aluminis* ʒß. *Viridis Æris, Vitrioli Albi, Camphoræ, Pulv. Lumbricorum an.* ʒj. *Olei Lini, Rosarum an.* ℥ij. *Olei Lumbricorum, Therebinthinæ an.* ʒj. *M. F. S. A. Mundificativum.*

Interim hic laudandum non videtur consilium Jouberti, Quercetani, aliorumquè, qui Sclopetorum Vulneribus per aliquot primos dies imponi volunt *Mercurium Præcipitatum Rubrum cum Axungia Porci, aliavè Pinguedine mixtum.* Mercurius namquè Præcipitatus, præterquam quod contusioni non prosit, parti vulneratę gangrænosam constitutionem addet. Hinc aliquod ex propositis Digestivis potius usurpetur; vel post tertiam, quartam, aut quintam deligationem; haud inutile erit hoc:

℞. *Therebinthinæ Venet.* ℥iiij. *Olei Rosarum* ℥j. *Mellis Rosacei* ℥iij. *Pulv. Myrrhæ, Aloës, Mastichis, Aristoloch. Rot. an.* ʒiß. *Farinæ Hordei* ʒiij. *Vitellos duorum Ovorum. Fiat ex his S. A. Digestivum.*

Insuper parti sanæ dolorem sedandum cogimur quandoquè imponere Anodynum Cataplasma. v. g.

℞. *Herb. Malvæ, Althææ, Hyperici, Absynthii, Flor. Camomillæ, Meliloti an.* Mß. *Coctis in Lacte Vaccino ad mollitiem, & minutim contusis; add. Farinæ Althææ, Fabarum an.* ℥iß. *M. F. Cataplasma.*

Circa applicationem verò medicamentorum & hoc monendum, ne turundæ sint nimis crassæ, ut saniei exitum prohibeant, & sic inflammationem, aliaquè gravia inducant symptomata; vel ne nimis longæ sint, ut pungant; vel duræ nimis, ut lacerent. Adhæc si globus totum membrum penetraverit, ut vulnus utraquè parte pateat, utriquè foramini turunda immittatur. In principio etiam una deligatio quovis die sufficit: vulnera enim Sclopeto inflicta rarò ante diem tertium aut quartum pus exhibent: deinceps puris copia aut acrimonia satis semel, an bis, tervè de die deligatio sit instituenda, determinabit.

VIII. Postquam abundè digestum est vulnus, atquè id quod contusum est, maxima ex parte, in pus mutatum, vulnus abstergendum, carne implendum, ac cicatrice claudendum. Et quidem ubi vulnus purum fuerit, necessaria omninò est carnis generatio; tùm contusa caro in pus mutetur, & vulnus omninò cavum fiat.

Ad Abstergentia verò quod attinet; Ea mitiora vel fortiora esse debent, prout major vel minor Puris copia adest, & vulnus vel purius vel sordidius est: quem in finem conducunt *Unguentum Aureum, Apostolorum*, & alia in superioribus proposita. Quædam autem Vulnerum Sclopetorum Globis inflictorum exempla, lectu digna, videri possunt apud Scultetum *post Armament. Chirurg. Obser.* 27. 53. 58. 94.

IX. Sed in Sclopetorum Vulneribus non rarò contingit, ut *Facies Pulvere Pyrio comburatur, & nigris maculis inficiatur.* Et quidem, explosâ bombardâ, duobus modis per pulverem pyrium Facies læditur, atquè aduritur; nimirum, aut à pulveris flamma; si prope hominem accendatur, vultumque contingat; aut citrà flammam ab ipso pulvere, qui dum in Faciem è sclopeto prospergitur, cutem per vim trajicit, nigrasque maculas ac vibices producit, ut adeò fœdum in modum Facies deformetur: si namque grana hujus pulveris integra profundè cuti inhæreant, & non eximantur, maculas istiusmodi pariunt nigricantes & lividas.

X. Quum igitur Facies à pulveris pyrii flammâ aduratur, nihilque pulveris cutem trajecerit, omnes jam factæ vesiculæ forfice sunt incidendæ, ut acris humor effluat. Sed cum tali in casu Oculi plerumquè afficiantur, pluriumque intersit Oculorum, summa Visui conservando adhibenda est diligentia: quare sęplus *Lac Muliebre, vel Vaccinum recens ac tepidum* Oculis instilletur, eoque linteamina duplicata vel triplicata imbuantur, Oculisque imponantur. Loco lactis recentis ac tepidi, Oculis instillari & admoveri potest *Aqua Rosacea, in qua tantillum Seminis Cydoniorum & Fœnigræci maceratum est.* Dolor verò si admodum vehemens sit, imponatur inter duo linteamina hoc, vel simile Cataplasma:

℞. *Pulpæ Pomorum Acidul. repurg.* ℥iiij. *Coq. in s. q. Aquæ Rosarum & Fœniculi, dein conter. & add. Mucilag. Sem. Fœnigræci* ℥iß. *Lapid. Hæmatitid. prępar.* ʒiß. *Albumen unius Ovi. Fiat ex his S. A. Cataplasma.*

Partibus verò Faciei ambustis admoveatur Unguentum dolorem leniens, cutem combustione induratam emolliens, ac cicatrices impediens. Quem in finem Hildanus *in Tract. de Sclopetaria Curatione cap.* 3. hoc commendat:

℞. *Gummi Elemi purissimi* ʒj. *Olei Ovorum, Amygdalar. Dulc. Ping. Ursinæ, Humanæ an.* ℥ß. *Mucilag. Sem. Cydonior. in Aq. Ros. extract.* ʒij. *M. S. A. pro Linimento, quo tota Facies illinatur.*

Scultetus *post Armament. Chirurg. Observ.* 33. sequens valde laudat:

℞. *Butyri rec. sæpius liquefacti, & in Aq. Spernìolæ loti* ℥iij. *Olei è Vitellis Ovor.* ℥j. *Misceantur pro Linimento.*

XI. Si verò pulvis sclopetarius cuti infixus fuerit, is confestim acu, aliovè acuminato instrumento, quantum fieri poterit eximendus; quodquè hoc modo auferri nequeat, id spongiâ Aquâ calidâ imbuta eluendum, nequè desistendum, nisi omni omninò pulvere exterso; dein Facies aliquo ex suprascriptis Linimentis ioungenda. At vehemens si urgeat dolor, linteum *Aquâ Rosateâ & Plantaginis, in qua tantillum Seminis Cydoniorum & Fœnigræci sit maceratum*, imbutum calidè prius imponendum.

Nitratus item Pulvis Oculis insper us diligenter quoquè parvâ spongiâ Lacte calido madefactâ eluendus; dein

dein acquiescendum, omnique alio, vel aciculæ, vel cæterorum instrumentorum usu, cui extra oculos locus est, supersedendum, ne patiens de visu, vel Chirurgus de existimationis discrimine laboret. Etenim pulvis hic si Pupillæ fuerit infixus, Vulneratus de visu ut plurimum periclitatur.

Cap. 15. *De Partium Compositarum Vulneribus.*

& 1. *De Vulneribus Capitis.*

I. VUlnerari potest *caput* pluribus modis: vel enim tantum Cutis afficitur; vel Cutis & Pericranium; vel cum his etiam Cranium, &c.

Vulnera quæ sunt in Cranio, vel totum Cranium penetrant, vel non: quæ penetrant, vel sunt cum Crassæ Menyngis læsione, vel sine ea: si læditur Crassa Menynx, Ea vel sola vulneratur, vel simul cum Tenui Menynge, nonnunquam & incluso quoquè Cerebro.

II. Species verò Solutæ Unitatis, quæ in Cute & Pericranio fieri possunt, sunt *Incisio*, *Punctio*, *Contusio*. At in Cranio quinque recenseri solent; viz. *Fissura*, *Contusio*, *Depressio*, *Sedes Teli*, & *Contrafissura*.

III. *Fissura* seu *Rima* est *divisio quædam continui in Cranio tenuis & subtilis, qua utplurimum habet circumpositum os collisum & contusum.* Accidit autem Fissura, cum ab instrumento gravi ac contundente, ut lapide, ligno, casu ab alto, & in rem durum impulsu, Cranium ita læditur, ut vasis testacei in modum findatur, seu rimam contrahat. Et semper quidem à re gravi & contundente Rima provenit; nonnunquam tamen simul ab incidente & acuta, ut gladio acuto simul & gravi. Atqui ex Fissuris aliæ utramquè cranii laminam non penetrant, aliæ totum cranium penetrant; ubi scilicet utraquè lamina ad crassam usquè menyngem finditur: cui Fissuræ interdum & hoc accidit, quod menynx ab interna calvaria separatur, unde vasa divulsa sanguinem effundunt, qui sub cranio collectus, nisi via ipsi ad exitum patefiat, Ægrotanti extremum diem adfert. Vel ubi utraquè cranii lamina ad menyngem usquè finditur, non rarò cranii frustula abscedunt, qua menyngem comprimunt, pungunt, & variis modis afficiunt, unde gravia, imo lethalia succedunt accidentia. Equidem externa cranii tabula finditur quandoquè, illæsâ internâ. Vel interna Rimam seu Fissuram contrahit, tabulâ externâ manente integrâ, cujus rei exempla citant Fallopius *in libr. Hippocr. de Vulner. Capitis cap.* 13. Scultetus *post Armament. Chirurg. Obs.* 14. Tulpius *Obs. Med. libr.* 1. *cap.* 2. Atquè in interna hac cranii lamina, externâ remanente integrâ, Fissura oriri potest, quando exterior lamina tantum contunditur in se ipsam cedendo, inferior verò lamina cùm durissima sit, cumquè propter summam ejus duritiem in se cedere non possit, Rimam contrahit.

IV. Secunda solutæ unitatis in Cranio species est *Contusio* seu *Collisio*, cum sine rima & fissura, ab irruente & illiso extrinsecus violenter, aut obstante aliquo duro & obtuso corpore, os ità contunditur, ut, etsi externa ejus facies ad sensum permaneat integra: in profundo tamen fit continui solutio, dum intus deprimitur, & in se cogitur Cranium; ut idem ferè ei contingat, quod carnibus, dum à re dura & gravi læduntur, accidere solet.

V. Tertia differentia est *Depressio* seu *Introcessio*, cum finditur Cranium, sed non, ut in simplici fissura, in suo loco manet; verum intrò cedit: id quod fit ex validis obtusorum telorum, lapidum, fustium ictibus, vel capitis ex lapsu ad rem duram obtusam vehementiore allisione. Equidem deprimitur interdum Cranium sine rima & fissura, quod in puerorum capitibus, quorum ossa sunt molliora, ferè accidit. In adultis verò Rimam introcedendo plerumquè contrahit: quorum enim ossa sunt duriora, in iis vix deprimi potest Cranium, quin simul frangatur.

VI. Quarta est *Sedes, Sessio, Vestigium*, cum à Telo Acuto Cranium læditur, ita ut aciei Teli impressum vestigium, & sedes, qua parte Telum insedit, manifestè appareat.

VII. Quinta & Ultima solutæ unitatis in Cranio Differentia vulgò censetur *Contrafissura*, qua findi Cranium dicitur in parte opposita illi, in qua ictus fit. Hanc Hippocrates videtur describere *lib. de Vulneribus Capitis*; cum sic ait: „ os sub vulnere „ frangitur alia capitis parte, quàm qua vulnus est, & „ os nudatum est. Atquè ex hoc Hippocratis loco plurimi de hac Fissuræ specie non dubitarunt: eamquè Nic. Fontanus *annot. in cap.* 1. *Epitom. Vesalii*, etiam confirmare nititur exemplo pueri, qui è muro quindecim pedes alto ceciderat, in quo Fractura cum multis Fissuris mox deprehensa fuit circa Musculum Temporalem; sed secto post mortem Cranio, adhuc duæ aliæ Contrafissuræ in latere opposito repertæ sunt. Equidem hasce Contrafissuras Fallopius *de Vulneribus Capitis*, *cap.* 13. Galenus, Paulus Ægineta, & plures alii strenuè negant: quibus & nos calculum nostrum addimus. Enimvero Fissura in Cranio contingeos se non extendit ulterius, quàm per unum os, & ad proximam futuram sistitur.

Quantum ad citata Hippocratis verba: ille non loquitur ibi de Contrafissura, sed docet, interdum pus sub cranio alia parte colligi, quam quæ os fractum est: aut saltem non dicit in parte opposita semper Cranium frangi, sed alio loco, quam quo vulnus est, osquè nudatum fuit; & addit, non scire posse Medicum, ubinam malum hæreat, & quanam parte vulneratus sit Æger: cum tamen facilè id sciri posset, si in contraria parte semper læsio esset.

VIII. *Diagnostica Vulnerum Capitis Signa* quod spectat: Ea quæ partibus Cranio superpositis accidunt, & *Cutis*, *Carnisque Vulnera* dicuntur, vel ipso intuitu, vel saltem specilli indagine patefiunt. At *Pericranium* si simul vulneretur, graviora accedunt symptomata, præsertim quum incautè de Barbitonsore pinguia admoveantur medicamenta; qualia sunt dolor vehemens, capitis totius inflammatio, febris continua, sopor, &c. Cæterarum verò partium læsiones non ità facilè innotescunt; exquè petuntur primum ab affectis seu symptomatibus, quæ plagæ supervenire statim solent. Ipsa Calvaria cùm ossea planè sit, sensusquè per se expers, nequè dolorem, nequè aliud grave symptoma excitare potest; sed tantum ex Menyngum & Cerebri compressione; punctura, lancinatione, mala accidentia oboriri solent: de quibus C. Celsus *libr.* 8. *cap.* „ 4. pertusâ calvariâ, protinus requirendum est, num bi„ lem is homo vomuerit, num oculi ejus obcæcati „ sint, num obmutuerit, num per nares aureisve san„ guis ei effluxerit, num conciderit, num sine sensu „ quasi dormiens jacuerit? Hæc enim non, nisi osse fracto, eveniunt. Quibus addi potest oculorum rubedo, vertigo tenebricosa. Augetur suspicio, si Æger in percussionis actu stridorem quasi fracti ossis perceperit. De his etiam loquitur Hippocrates *Sect.* 6. *Aphor.* 50. *Sect.* 7. *Aphor.* 14. 24. 58.

Verum Signa hæc etsi propria, equidem inseparabilia semper non sunt: atquè accidere potest, ut fracto etiamnum Cranio nihil istorum appareat; si scilicet fractura sit parva, & caput robustum. Testatur quoquè Pareus, ex enumeratorum signorum absentia non usquè adeò firmiter illæsam esse calvariã pronunciari posse, dum multis Cranium fractum fuisse fatetur, quibus nihil tale ab ictu supervenerit. Memorabile exemplum narratur ab Hildano *Cent.* 5. *Observ.* 24. de rustico in capite vulnerato, cum fractura cranii, & læsione atquè effluxu cerebri substantiæ; in quo viro nihil planè illorum signo-

signorum, quæ auctores requirunt, apparuit, toto morbi decursu, præter symptomaticā febriculā, quę brevi cessavit.

Equidem horum symptomatum quædam ut plurimum statim invadunt; viz. subitus in terram lapsus, vertigo, oculorum caligo, vomitus biliosus, sanguinis è naribus, auribusvè, aut ore fluxus, aphonia; quędam postmodum superveniunt, aut convulsio, febris, delirium, sopor, paralysis.

IX. Adhæc Signa quoquè desumenda sunt ab omnibus iis, quæ ad contusionem efficiendam concurrunt. Percunctandum igitur, num facta sit percussio lapide, ligno, aut ferro, & num levi vel ponderoso, aspero vel leni, vehementer aut leviter, num Patiens sit juvenis vel senex robustus vel debilis, num habuerit caput sanum, an malè dispositum, &c.

X. Veruntamen ipse Sensus, fidelissimus testis, Fracturas detegit, & hic Hippocrates jubet, ut Medicus, priusquam aliquid tentetur, quo Ægrum & adstantes sibi confidentiores reddat, primò capillos consideret. Si enim hi Telo sunt dissecti, & ipso in vulnere continentur, ossis denudati & læsi signum id esse docet. At certior explorandi modus est, qui fit per specillum.

C. Celsus specillo contentus non est, & licet nec minima Rima appareat; tamen si ex Teli vel Ictus conditione, & supervenientibus symptomatibus de Cranii Fractura suspicio sit, ossi attamentum scriptorium inducere jubet & postea os radere. Quod enim fissum est, quia nigrum colorem in se recepit, nigrum manet, reliquum verò rasurà album fit, & naturalem colorem acquirit. Atquè repertam hoc modo Fissuram porrò radere secundum profunditatem oportet: si enim rasione omnis nigredo eximatur, indicio est Fissuram minorem esse; sin deleri nequeat, profundius penetrat.

Quidam pręter hæc signa, etiam his utuntur: sumunt *Thuris*, *Ceræ*, *Ladani an.* ℥ij. *Therebinthinæ*, *Aceti*, *Farinæ Fabarum an.* ℥j. Hæc mixta imponunt capiti deraso, in loco contuso, & sequenti die auferunt: sicquè medicamentum in una parte magis quam in alia siccatum appareat; ibi os fractum subesse dicunt.

Alii volunt, ut Patiens in una extremitate filū dentib⁹ apprehendat, in altero extremo manu teneat, idq; baculo vel digito percutiatur: hinc si Æger in aliqua capitis parte dolorem sentiat, ibi os fractum esse putant.

Nonnulli suadent, ut Æger dentibus amygdalum vel nucem frangat, & ubi dolor sentitur, ibi os fractum censent. Sed incerta esse ultima hæc signa, exemplo docet Scultetus *post. Armament. Chir. Obs.* 19. Scribit quoquè Paræus, etsi utrumquè sæpius tentaverit, horum tamen signorum veritatem experientiâ non potuisse comprobare.

Insuper Calvaria interdum non frangitur in loco contuso, sed in parte vicina; & talis Fractura in principio cognosci non potest, verum in progressu ex accidentibus, ut sunt bilis vomitus, vertigo, obcæcatio, &c. demum constat. Hisce enim præsentibus, si in loco, ubi cutis discissa est, Fractura non appareat, alia in parte considerandum, num locus sit mollis, num tumeat, num doleat: hæc ubi apparuerint, cutis protinus incidenda, sub qua os fractum non rarò reperitur.

XI. Quoad *Prognosin*: quæ vulnera etsi per se periculosa non sint, præcipuè cuti & panniculo carnoso inflicta, nemoque ex iis, si rectè tractentur, moriatur; tamen nec illud male dicitur, *nullum Capitis Vulnus contemnendum esse*, quod monuit Hippocrates, *in proœmio libr. de Vulner. Capitis*. Atque ideò in iis curandis, quam in aliarum partium cutaneis, & non profundis vulneribus, plus diligentiæ adhibendum; cum, si quid negligatur, magnum sæpè accersatur periculum.

XII. Si Cranium quocunquè modo læsum sit, periculo non vacat, nec vulnus contemni debet; etiam ubi omnia bene se habere videntur: scribitque Paræus, & à veteribus proditum, & experientiâ confirmatum esse, in Cranii Fractura neminem extrà periculum positum censeri debere, nisi post centesimum diem. Minus tamen periculi est, si externa saltem tabula læsa sit; & minus adhuc, si incisa solum: contusio verò majus conjunctum habet periculum.

Si verò utraquè lamina divisa sit, totaquè aperta calvaria, majus adest periculum: minus, si sit Sedes Teli, aut lata & ampla Fissura: majus, si Fissura sit angusta: adhuc majus, si sit Contusio & Rima simul; ac imprimis si Rima illa sit angusta: maximum periculum est, si Rima sit in alia parte ab ea, quæ ictum excepit.

Augetur periculum, si præter Cranium & Crassa Menynx, ac præsertim si simul Tenuis Menynx, & ipsum Cerebrum læsa sunt: & quò vulnus profundius penetrat, eo periculosius est.

Insuper & hîc consideranda sunt aëris ambientis, regionis, ipsius vulneris conditio, aliaque accidentia. Atque hinc æstate capitis vulnera sunt periculosiora, ob imminentis inflammationis metum: hyeme quidem etiam ob frigus: quod tamen aëre igne temperato facilè evitari potest. Etiam in humida regione capite vulnerati plus periclitantur, quam in sicca.

XIII. Cæterum in occultis Rimis & Contusionibus summè periculosum, si inter duas cranii tabulas diploë compressa sit, sanguinisquè aliquid effundat; qui eo loci putrescens ossis corruptionem adfert, ut interdum non solum aliquot post acceptum ictum hebdomadibus, sed & mensibus, nihil mali suspicans Æger moriatur; cujus rei notabile exemplum habet Petrus Pavius *in comment. ad Hipp. de Vulner. Capit.* de quodam, poculo stanneo in capite percusso, in quo nulla fissura deprehensa fuit; & vulnere consolidato Æger benè se habere putans, post decimum mensem inter deambulandum vertigine correptus concidit, neque diu post obiit. Aperto Cranio deprehensum est, os in loco ictus plane corruptum fuisse: & Menyngem in consensum traxisse. Haud absimilem historiam refert Scultetus *post Armament. Chirurg. Obs.* 7. cujusdam rustici, qui ab aliis pugnis exceptus, validè in nudo capite percussus fuit, crebrosque ac vehementes ictus sustinuit; quod tamen magni non æstimavit, & per aliquot dies consueta munia obiit, quamvis dolores non parvos ex percussione senserit. Quid fit? ingravescentibus postmodum symptomatibus, rusticus hic centesimo demum die, ob intermissum trepani usum ivit unde redire negant quenquam.

XIV. Porrò vulnera in media capitis parte periculosissima censentur; in occipitió contrà sese res habet; in parte anteriore, *hoc est*, in fronte medio modo se habent. Item quæ ad Suturas fiunt plagę sunt periculosæ, cum propter Cranii eo loci imbecillitatem, tum propter Crassam Menyngem, quæ fibris ibi annectitur.

XV. Igitur Capitis Vulnerum Differentiis, Diagnosticis, & Prognosticis abundè expositis, ordo nos ducit ad eorundem Curationem, tum generalem, tum specialem. Enimverò varia & diversimoda quum sint capitis vulnera, diversæ quoquè erunt illorum Curationes; quas singulatim describere oportet, initium ducendo à *Simplici Capitis Contusione*. Est autem *Contusio* interna alicujus partis solutio continui, & collisio, cute plerumquè manente integrâ, quæ fit à re gravi, dura, & obtusa, quam sequitur ἐκχύμωσις & ἐκχύμωμα, *sanguinis* scilicet *sub cutem effusio*. Hæc in Capite fit, cùm vel fuste, vel aliâ re obtusâ id percutitur, vel ex casu rei duræ ac non acutæ alliditur, &c. cute plerumquè integrâ, exigua subcutanea vascula aperiuntur, sanguisquè ex iis effunditur; unde *Tumor mollis, lividus absquè magno dolore* excitatur. Qui si ritè tractetur, omni vacat periculo. At si vel *Pericranium* vel *Cranium* afficiatur, vel si *Musculi Temporales* contundātur, non rarò gravia, imò & lethalia quandoquè succedunt symptomata, puta delirium, paralysis, convul-

fio, &c. qualia exempla habet Glandorpius *in Spec. Chirur. cap.* 10. 11. 12.

XVI. Ut autem *Curetur Simplex Capitis Contusio*, humorum affluxus est prohibendus, dolor si adsit mitigandus, & sanguis sub cutem effusus evacuandus. Eum in finem nonnulli Repellentia & Adstringentia adhibere solent, locumquè affectum *Oleo Rosaceo* inungunt; deinde *Ovi Albumen benè conquassatum, vel solum, vel Aquâ & Aceto Rosarum mixtum, & stupâ exceptum* imponunt, & istiusmodi plura applicant. Sed ut ut fatear, non video quo jure talia prodesse possunt; quandoquidem poros obstruendo, hinc exhalationem impediendo, humorem extravasatum in parte affecta detinent magis, quapropter Discutientia & Resolventia, simulque partem affectam Roborantia potius usurpentur. Et quidē, si Contusio magna sit, calidè admoveatur hoc, vel simile Fomentū, ac identidem renovetur:

℞. *Fol. Betonica* Mij. *Rosmarini, Majorana, Mentha, Ruta, Flor. Anethi, Camomilla an* Mj. *Rosar. Rubr. Stachad. Arab. an.* Mß. *Bacc. Lauri, Juniperi an.* ℥ß. *Sem. Cumini* ʒiij. *Vini Gallici* ℔iiij. *Coq. S. A. in Diplomate, pro Fomento.*

Forestus *Lib.* 9. *Obs.* 32. laudat Cataplasma Helidei, quod mirū io modū humiditatē in contusionib⁹ discutere ait;

℞. *Herb. Absynthii, Betonica, Flor. Camomilla, Rosar. Rubr. an.* Mj. *Coctis ad mollitiem, & dein contusis, add. Farina Fabarum* ℥iij *Olei Rosacei, Vini Nigri stiptici an. q. s. M. F. S. A. Cataplasma.*

Jacobus à Roonhuysen ad omnes capitis contusiones hoc suum Emplastrum admodum extollit:

℞. *Cera Flava, Emplastri Diachalciteos an.* ℔ß. *Olei Myrtillorum, Rosarum an.* ℥iij. *Laurini* ℥ij. *Pulv. Myrtillorum* ʒij. *Sem. Cumini* ʒvj. *Fiat ex hisce Emplastrum.*

Si Contusio nimis magna non sit, mox ab ictu locus affectus inungatur *Oleo Cera*, ac imponatur *Emplastrum è Cumino*, aut *de Spermate Ceti*, vel, si affluxus humorum metuitur, *Emplastrum Defensivum*. Et sanè hoc modo Contusiones ingentes, quæ pueris ex casu contingunt, non rarò sanantur. Loco olei ceræ utitur nonnunquam Forestus *Oleo Anisi*.

XVII. Si verò ob sanguinis extrà vascula effusi copiam, in totum discuti nequeat, & suppuratio impediri non possit, tumor statim incidendus, & contentus intus humor educendus, ne pericranium eique subjectū cranium corrumpat; uti observavit Scultetus *post Armam. Chir. Obs.* 16. in puero, qui ex capitis contusione, tribus mensibus, instante novilunio, convulsionibus vexatus fuit: à quibus tamen, capitis sectione ad cranium usq; factâ, & evacuatâ materia ibidem hærente, nec non cranio nigro ac aspero debitè deraso, curatus fuit. Sed & magna Capitis Contusio in prima curatione non rarò aperiri debet, cum subjectum Cranium nonnunquā fractum sit, ejusquè fragmenta Crassam Menyngē vellicent, atquè ideò eximenda; cujus rei notatu dignum describit exemplum Jobus Meekeranus *Observ. Chirurg. cap.* 1.

XVIII. At verò vulneratur quandoquè Caput simpliciter, *hoc est*, cranio manente integro: viz. *ubi solummodo cutis, panniculus carnosus, musculi, nonnunquam & pericranium læditur.* Quo in casu indagandum, quousque tale vulnus penetret. Si namque sola Cutis si læsa, nulla alia Curandi ratio est, quam quæ cæteris cutaneis debetur vulneribus. Nimium sanguis, si vehementer fluat, sistendus, capilli circa vulnus abradendi, & vulneris labia unienda, uuitaque servanda aut sutura aut potius medicamento agglutinante. Reliqua autem capitis vulnera, quæ sunt cum Pericranii læsione, tutò non consuuntur, nec agglutinantur; sed per carnis generationem curari debent.

XIX. Cum igitur primâ læsionis horâ ad Vulneratum, ex sola Pericranii incisione, vocatus fuerit Medicus, vulnus statim carpiâ siccâ impleatur, quo sanguinis fluxus comprimatur, ac disjuncta teneantur vulneris labia; capiti verò mappis laneis imponatur Fomentum in Contusionis Curatione propositum;

Vel,

℞. *Herb. Betonica* Mij. *Rosmarini, Majoranæ, Mentha an.* Mj. *Flor. Camomilla, Stachad. Arab. an.* Mß. *Bacc. Juniperi* ℥ß. *Vini Albi* ℔iij *Coq. S. A. in Diplomate, pro Fomēto.*

Altero die, sanguine cohibito, capillisquè in ambitu derasis, vulneri imponantur petiæ Digestivo *ex Therebinthina, Ovi Vitello, ac Mellis Rosacei & Spiritus Vini tantillo*, illitæ, desuper applicandum *Emplastrum Diapalma*, vel simile, & superponendum Fomentum: atquè ita pergendum, donec Pus appareat bonum; quod est album, & non fœtidum. Quo apparente, pro vulneris mundificatione Digestivo aliquod *Detergens* admisceatur, donec omninò detersum ac mundatum fuerit, tuncquè carnis generationi studeat Cheirurgus, quapropter Unguentum Basilicon, Balsamum Peruvianum, similevè Sarcoticum, filamentis aridis inductum, apponat, desuper Emplastrum, deinde Fomentum, convenientemquè fasciam. Atquè hisce utendum ad perfectam usque carnis generationem; hinc vulnus cicatrice obducendum.

Historia vulneris, in quo capitis cutis ad Pericranium usque divulsa erat, sic ut tota ab occipitis initio in frontem & faciem dependeret, curati habetur apud Paræum *libr.* 10. *cap.* 15. Haud absimile exemplum citat Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 16. pueri septē annorum, cui capitis cutis ursi unguibus cum Pericranio, ad suturam usque lambdoidalem discerpta erat, succrescente in ejus locum alio tegmine, priori analogo, cum capillis.

XX. Quod si detectum sit Cranium, atquè ab aëre ambiente vel alteretur tantum, vel etiam nigrescat undique tunc abradendum vel ad coloris mutationem, vel donec sanguis ex eo dimanet: ossi verò deraso *Sicca carpia* imponenda, ac vulnus porrò, ut artis est, tractandum.

At Cutis & Pericranii vulnus si sit cum Contusione, & valdè angustum, incisione dilatandum est; sique post vulneris dilatationem Instrumenti Sedes in Cranio appareat, Scalpris abradatur.

XXI. Sed quum vulneratur Cranium ipsum; vel læditur ab instrumento incidente aut perforante, idque fieri non potest, nisi cum vulnere ipsius cutis; vel ab instrumento contundente, & hoc fieri solet aliquandò sine cutis vulnere, nonnunquam cum ejus apertione. Præterea Fractura seu Rima vel totum apprehendit, frangitquè Cranium, vel definit in aliqua Cranii parte.

XXII. Si igitur Medicus ad curandum vulnus capitis cum denudatione Cranii fuerit vocatus, quamprimum capillos abradat, & ossis statum vel stilo exploratorio, vel oculis, vel utrisque simul quam diligentissimè perquirat; siquè Fracturam vel Rimam invenerit, aut ex antecedentibus & præsentibus symptomatibus fracturæ suspicionem habuerit, aut saltem de fractura dubitaverit, vulnus statim in formam crucis aut trianguli dilatet, ut denudatum Cranium necessarias manuum operationes per Scalpra aut Terebram admittere possit.

XXIII. Vulnere satis dilatato, Cheirurgus quam primum ejus labia & ipsum Pericranium, vel obtuso aliquo instrumento, vel unguibus à Cranio separet, super os filamenta arida ponat, ac reliquum vulnus carpiâ siccâ impleat; non solum ut sanguinis fluxus sistatur; verum etiam ne vulnus concidat, utquè in proximum diem abundè pateat. Atqui Rima si tunc appareat, Scalpris Cranium abradendum, donec Rima si penitus deleta sit, osquè sub ea album & sanum appareat; quod certissimum signum est, Rimam non penetrasse.

Ossi deraso filamenta arida sunt imponenda, labiisquè Digestivum, vel Sarcoticum aliquod Unguentum

tum, desuper Fomentum, & conveniens Fascia.

XXIV. Quod si Medicus, dum sic Scalpris operatur inveniat Rimam Cranii utramquè laminam penetrare, eamquè gravia comitentur Symptomata, quæ collectam inter Cranium & Crassam Menyngem materiam arguunt, remotis scalpris, mox Trepano Cranium est perforandum, juxta Hippocratem *text.* 2. *de Vulner. Capit.* „ postquam scalpro os deraseris, si tibi „ exigere sectionem videtur, secare debes, nequè „ pati, ut res tertium diem excedat, priusquam seces, sed intrà id spatium secabis. Ab initio enim neglectâ perforatione, propter compressionem, aut punctionem Menyngum ab officulis factam, augetur dolor, & membranæ inflammatione corripiuntur: hinc febris, delirium, vomitus, spasmus, paralysis, aliaquè accidentia, imò & mors ipsa, celerrimè supervenire consuevere Hildanus *Cent.* 4. *Obs.* 4.

Nonnulla circa Capitis Vulnera, cum Cranii Fractura observanda, magni momenti, & notatu dignissima, habet Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 15. ubi inter cætera docet, si Rima, vel Sedes Instrumenti descenderit ad Diploën, omninò deveniendum esse ad Terebrationem, nullo licet alio præsente symptomate. Quod idem affirmat Scultetus *Obser.* 2.

XXV. Sin plaga in Sutura cõtigerit, quæritur, *an Cranium in ipsa Sutura liceat perforare?* Hildanus negat, atq; varias pro sua sententia adfert rationes *in Epistola à Joh. Fredr. Werdenburgio M.D. post Obs.* 8. *Cent.* 2. inserta.

Joh. Baptista Cortesius *comm. in Hipp. de Vulner. Capit.* inquit: „ casu ità expostulante verendum non „ est, ad perforationem supra Suturam devenire: ma„ jus enim incommodum accidit Vulneratis ex dilatatio„ ne atquè sectione cutis, & Pericranii à subjecto os„ se separatione, quam ex operatione in suturarum regio„ ne. Huic adstipulatur Jacobus Berengarius *de Cranii Fractura cap.* 36. ubi testatur, se aliquoties operationem hanc fecisse, eiquè ex voto semper successisse. „ „ Nec est (porrò inquit) tam grande periculum in „ commissuris operari, sicut aliqui dicunt: videmus e„ nim cauteria fieri in commissuris: & tamen nullum sequitur nocumentum.

E contrario Cæsar Magatus *de rara Vulner. Medicat. Lib.* 2. *Cap.* 33. ait: „ si Rima ad Suturas facta fuerit, „ os perforare oportet utraquè ex parte suturæ, in sutu„ ra verò fugienda est terebratio, sicut & abrasio, Fallopius quoq; *in Hipp. de Vulner. Capit. cap.* 19. vult, ut prope suturas Craniũ trepano perforetur, non in suturis.

Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 16. non tantum vult ab hac perforatione supra suturas cavendum esse, sed etiam juxta ipsas, utpote perniciosâ. Quinimo si vulnus fuerit inflictum supra suturas, cum levi earundẽ labe, lethale plerumquè esse ait.

Joh. de Vigo *Pract. part.* 2. *libr.* 1. inquit: „ si „ percussio supra commissuram evenire contigerit, dico „ utramquè partem ossis esse perforandam; viz. in dex„ tra & sinistra parte commissuræ, & hujusmodi in„ strumento semper commissuram intactam relinquen„ do. Et sanè si plaga ad Suturam contingat, sic ut Cranium ibidem deprimatur, & quandoque etiam findatur adeoquè, & Trepano particula ossis exscindenda sit; nunquam in sutura, verum ab utraquè parte juxta suturam Cranium erit perforandum, ne Crassa Menynx, quæ ipsis commissuris inhæret, laceretur.

XXVI. Quando igitur ictus ratione, ea instrumenti qualitate, & supervenientibus symptomatibus, certum est, Fissuram penetrare, tunc magnâ sanè diligentiâ explorandum, *an Rima sit satis lata pro evacuatione materia, quæ per ipsam ad Crassam Menyngem defluxit, nec ne?* non satis lata Cheirurgiam per *Trepanum* instituendam expetit, quo per factum in Cranio foramen exire possit & evacuari tum sanguis, tum sanies, quæ præter naturam sub eo continetur. Igitur, derasis capillis, cutis unà cum Pericranio Novaculâ est, incidenda (nisi à vulnere divisa fuerit) in formam crucis aut trianguli. Hoc facto, Pericranium à subjecto Cranio unguibus, aut *Separatorio* instrumento diducendum: ne verò vulneris labia iterum ad se invicem accedant, & nudatum os tegant, impositis plumaceolis diducta sunt servanda. Hinc altero die, situato ut decet Ægro, ministrorum unus caput teneat quàm firmissime, ne vacillet; tum Cranium aperiendum, & Trepano prope Rimam, in loco decliviore, pro faciliore exitu materiæ supra Crassam Menyngem collectæ, perforandum. Primò nimirum adhibendus *modiolus mas*, in cujus medio *clavus* est, & debitè circumvolvendus, donec tale Cranio impresserit vestigium, ut ei modiolus fœmina firmiter insistere possit. Dein remoto mare, Trepani vestibulo *modiolus fœmina* dictus est adaptandus, qui fortiter & æqualiter quoquè circumvolvendus, & per intervalla ab osse auferendus, tum ut scobs e crenia modioli auferri possit; tum ut queamus examinare: quousque penetraverit instrumentum. Signum autem certissimum, ad Diploën seu Meditullium nos pervenisse, sanguis præbet ex ejus arteriolis læsis erumpens; unde jam valde prudenter, & suspensâ manu perforatio est continuanda, ne crassa menynx à demergente modiolo offendatur. Ubi vacillare incipit officulum, non solùm cautius & mitius terebra comprimatur, verum etiam sæpius eximatur, ad conjectandum, quantum ossis perforandi adhuc supersit; quum autem undique æqualiter modiolum penetrasse *specillo laro* cognoverimus, tentandum est, an blanda vi officulum *volsellâ* auferre possimus. Quo facto, foraminis in ambitu asperitas læviganda *Lenticulari* instrumento. Atqui, ut sanies exire commodè possit, *Decussorio* dicto est deprimenda crassa menynx, Ægerquè interea clausis ore & naribus spiritum contineat, sic ut materia inter Cranium & Menyngem profundius contenta egredi possit.

Hisce ità peractis, supra Crassam Menyngem per foramen dimittatur linteolum ex serico rubro, vel lineo albo, instar orbis rotundum, filo alligatum, ut extrahi possit, & *Melle Rosaceo, additâ tertia vel quarta parte Spiritus Vini*, immersum; ut membranam mundam servet, eamque ob pulsationem ab allisione ossis defendat. Linteo immissi, foramini globulus ex aridis filamentis inserendus, ne pus in vulnere genitum ad Menyngem descendat: ossi denudato linamenta arida, at labiis Digestivo quodam illita adhibenda; tandem conveniens fascia superliganda.

Alii loco Mellis Rosacei cum Spiritu Vini crassæ menyngi cum linteolo imponunt *Balsamum Peruvianum*, quod hoc in casu valdè laudant.

XXVII. At Fissura si hiat ità, ut pus per eam liberè possit expurgari, neque perforatione Cranii, neque dilatatione vulneris per scalpellum opus est: unde eos animadversione & reprehensione dignos meritò judicat Chalmetæus, qui non tantum in parva Cranii Fissura, verum etiam in maxima Rimæ satis audacter modiolum adhibent, quo errore curatio in longum tempus protrahitur, cum summo Ægrotantis damno, & Medici famæ detrimento.

XXVIII. Cum verò Cranium sub Musculo Temporali Rimam contraxerit, haud secus procedendum, modò incisio in Musculo Temporali fiat ad ductum fibrarum. Ita Petrus Pavius *comm. in Hipp. de Vulner. Capitis*, si necessitas expostulet, etiam Tempora dividere; & Ægrum omni ope non destituere, jubet: refertquè se vidisse alà mole puero ità contusum Tempus dextrum, ut aliquot pertusi ossis fragmenta per vulnus eximerentur; nihil tamen incommodi toto curationis tempore patiente puero; imo Tempora aperiri manu Cheirurgi non semel vidisse absque ullo symptomate: Sed duo hic monet: primum, ut non nisi summa

urgente

urgente necessitate Tempora dividantur: deinde ut novacula semper secundum ductum fibrarum Musculi Temporalis ducatur.

Exemplum vulneris capitis in Musculo Temporali cũ Rima Cranii latissima, & Duræ Matris Inflamatione, curari, videre est apud Sculteum *post Armam. Chir. Obs.* 3.

XXIX. Sin Punctura seu Sedes Instrumenti sit in Cranio, eaquè non penetrans utramquè laminam, Cranium abradendum, quousquè Punctura penetret, uti in Cranii Fissura Capillari & non penetrante fieri solet: vel *Terebrâ Triformi* Punctura amplietur & deleatur ejus vestigium Calvariæ impressum. Quum verò utramque perforet laminam, Cranium aperiatur Modiolis, adhibendo ipsi puncto clavum modioli maris, donec vestigium aderit, cui modiolus fœmina insistere possit.

XXX. Interdum quoquè accidit, ut Cranium, integrâ manente cute, patiatur Depressionem, nonnunquam simplicem & citrà Rimam, interdum cum Rima seu Fissura. Depressio citrà Fracturam in solis pueris contingit; at in adultis Introcessio vix unquam fit sine Fissura propter summam Cranii duritiem.

Igitur Cranium in pueris sub illæsis integumentis si depressum sit, ità ut tangentibus vel intuentibus Fovea mediocris, quam nulla prava sequuntur symptomata, appareat, ab omni Cheirurgia abstineatur: at capilli circa depressionem tantum abradantur, & Fomentum aliquod Cephalicum calidè cum pannis laneis applicetur, identidemque renovetur; quô solo in pueris simplex Cranii Depressio, sine Rima, plerumquè curari solet. Hac de re Cæsar Magatus *de rara Vulnerum Medicatione lib.* 2. *cap.* 19. sic loquitur: „ Compertum est etiam experientiâ, non semper ad ossis introcessionem sequi prava symptomata. Habui ego „ præ manibus puellam, annum circiter septimum agentem, cui ex casu in frontem os essatu digna quantitate introcessit, & nullum omninò supervenit symptoma. Habui etiam puerum, annum circiter decimum agentem, cui ex casu in sinciput versus latera os introcessit ad unguis minoris digiti quantitatem, & nullum supervenit symptoma. Adultum etiam vidi ab ossis introcessione in fronte convaluisse, licet minimè elevatum fuerit os depressum „ & fovea remanserit. Quo fit, ut existimem non supervenire mala symptomata, nisi compressioni adjunctum sit aliquid, quod membranam pungat, aut „ quando etiam sanguis supra membranam effusus sit, „ aut compressio fuerit insignis, ità ut cerebrum comprimatur. Haud secus Petrus de Marchettis *Observ. Chir.* 8. refert, se puerum septem annorum curasse, cum insigni depressione in fronte, quam attollere non potuit; sed Rimam, quæ aderat, Scalpro Derasorio dilatavit, & cætera lege artis peregit. Et *Obs.* 9. scribit de quadam puella, quæ in postica capitis parte insignem ossis depressionem passa est, & tamen sanata fuit, superstite insigni foveâ, sine ullâ noxâ. *Non proinde*, ait, *metuendum admodum pueris hoc modo contusis, ob mollitiem ipsius Cranii.* At rarius est, quod habet Scultetus *post Armament. Chir. Obs.* 37. de introcessione Cranii minimè fissi in ancilla triginta annorum, ejusdemq; curatione, nullis supervenietib᾽ symptomatib᾽.

XXXI. Enimverò in adultioribus hujusmodi depressiones sub integra cute rarissimè sine Fissura in Cranio reperiuntur. Atqui dissectâ cute, si Rima in exteriore Cranii lamina non appareat, timendum erit, ne interior tabula patiatur Fissuram, per quam materia ad Menyngem quidem descendere, sed iterum per eam evacuari minimè possit. Qualem Fracturam observavit Scultetus in milite, qui ob Depressionem Cranii secundo die mortuus est. Quoties igitur in adultorum capitibus talis apparet Fovea, statim cutis Scalpello in trianguli, vel crucis formam incidenda, Pericranium à cranio separandum, ac vulnus hians carpiâ siccâ servandum, non solum ut Medicus certior fiat, an fissum vel depressum sit Cranium, verum etiam ut, re exigente, Trepano commodè perforari id possit. Quod ut plurimum ad latus depressionis fieri solet. Nonnunquam duobus in locis Modiolis Cranium excidendum est, dein foraminum interstitium serrulâ auferendum, ut officula, quæ interdum ab interna Cranii tabula separantur, & aculei instar Crassam Menyngem pungunt; volsellâ eximi queant. Testatur Marchette *Obs.* 5. quod viginti intra dies quatuor molitus sit perforationes, ob gravia permanentia symptomata, scilicet paralysin linguæ & brachii sinistri; atquè in quarta perforatione impegerit modiolo in ossis frustulũ, membranas & cerebrũ pungens: quo educto, non diu post motum linguæ & brachii Patiens receperit.

XXXII. Idem Marchette *Obs.* 14. quæstionem movet; scilicet, *num Crassam Menyngem liceat secare, quo exitus pateat purulentæ materia, supra Piam Matrem & Cerebrum collecta?* & tandem concludit; quandò certò constat, materiam inter Menynges esse collectam, tum tutò posse deveniri ad hanc operationem, utcunquè periculi non expertem, cum alioquin, nullo adhibito remedio, certa mors immineat, atquè ex Celso præstet anceps experiri remedium, quàm nullum, impiumquè sit relinquere Ægrum remediis destitutum.

Cruiter *in Obs. Anatom. & Chir.* de hac quæstione sic scribit: „ Nisi metuerem reprehensionem & calumnias, in gravibus & periculosis capitis vulneribus, „ ubi vel contusionis cerebri, vel vasis perrupti sub „ membrana, manifesta haberem signa, auderem duram cerebri membranam perscindere: etenim ut in „ omnium, sic in horum vulnerum curatione præcipuum est, perficere, ut vulnera optimè expurgentur, „ nam omne quod tangitur à putrido, putrescit.

Fallopius *in libr. Hipp. de Vuln. Capit. cap.* 43. aperire Menyngem, & materiei exitum dare suadet, licet fateatur, se nunquam fecisse.

Paræus quoquè vult, si conjectura sit puris conclusi, scalpello esse aperiendam Crassam Menyngem; idquè in multis Ægris se fortunâ variâ fecisse inquit *libr.* 10. *cap.* 21. Hinc ut concludendum omninò videatur, Crassam Menyngem, si necessitas id postulet, potius aperiendam esse, quam permittendum, ut Æger sine auxilio moriatur. Cujus rei historia habetur apud Glandorpium, *in Speculo Chirurgiæ Obs.* 4. de quodam pugili, cui cum graviter in capite vulnerato tertio die gravia symptomata supervenirent, ut suspicio esset, materiam sub Cranio collectam esse, Cranium apertum est; verum nihil effluxit, sed Dura Mater in tumorem elata in conspectum venit; quæ cum scalpello incurvato, ne ipsum Cerebrum læderetur, aperiretur, maxima copia saniei effluxit, quæ non inter Cranium & Duram Matrem, sed inter Duram & Piam Matrem latuerat; qua evacuatâ, & idoneis adhibitis medicamentis Æger sanitatem recuperavit.

XXXIII. Veruntamen quum tam alte penetret capitis vulnus, ut & Crassa Menynx lædatur, adeoquè sanguis copiosè profundatur, & dolor in parte hac membranosa valdè urgeat; os, nisi antea ex vulnere pateat, statim aperiendum, fragmenta Cranii fracti, si adsint, eximenda, hinc membrana detegenda, eique imponenda, ad cohibendam cruoris profusionem *carpia sicca.* At in secunda deligatione imponatur *Mel vel Syrupus Rosarum, cui vel tertia vel dimidia pars Spiritus Vini mixtus est*: aut ejus loco applicetur *Balsamum Peruvianum.* Quorum medicamentorum applicatione Dura Mater læsa uniri solet per carnis, aut substantiæ ei analogæ generationem. Hoc in casu Joh. Andr. à Cruce sequens laudat;

℞. Olei Therebinthinæ, Spiritus Vini, Syrupi de Rosis Siccis an. ℥j. *Misceantur.*

XXXIV Sed Tenuis Menynx seu Pia Mater,

quoniam

quoniam tenuis omninò est, & cerebro prorsus adhęret, vulnerari nequit sine Cerebri ipsius læsione. Atquè hujusmodi capitis vulnera, in quibus non solum Cranium & Crassa Menynx, sed simul Tenuis Menynx & Cerebrum læsa observantur, valde periculosa sunt; & quo profundius penetrant, eò periculosiora meritò haberi solent. Equidem in Cerebri substantia abscessum fieri posse, vel quemquam Cerebri portione abscissâ posse convalescere, superius Cap. 2. abundè probavi: idquè Paræus *libr.* 10. *cap.* 23. auctoritate veterum, ac propriâ experientiâ quoquè affirmat. Videatur etiam Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 1. 2. 3. 4. 5.

Itaquè in hujusmodi vulneribus curandis abstinendum omninò ab Oleosis & Pinguibus, ob quę Crassa Menynx facilè inflammationem, & Cerebri Substantia putredinem concipere solet. Verum, ceu diximus, admoveantur *Mel* vel *Syrupus Rosarum, cui tertia circiter pars Spiritus Vini, vel Aqua Theriacalis, vel Aqua contrà Gangranam admisceatur.* Etiã conducit *Balsamum Peruvianum*, si cum plumaceolis tepidè imponatur.

Interim dum vulnus solvitur, & medicamenta mutantur, multi sartaginem ignitam suprà caput Patientis suspendunt, ad aëris frigus temperandum; verum id æstivo tempore minimè necessarium est: hybernâ tempestate cubiculi aër ab exstructo foco calefactus sit, & subindè linteum calefacere, ac loco vulnerato imponere sufficiat.

XXXV. Porrò ex vulneratis cerebri membranis interdum Caro quædam Mollis & Fungosa pullulat, quę idcircò *Fungus Cerebri* appellatur. Ut enim per arborum cortices humor quidam vitiosus quandoquè extillat, qui in Fungum concrescit; ità si Cerebri Membranæ vulnerentur, humor exudans in mollem ac carnosam substantiam, quæ Fungi instar est, mutatur, ac brevi temporis spatio magnum sæpè incrementum sumit, ut suprà cranium & cutem nonnunquam emineat;

Sunt verò hi Cerebri Fungi periculosi, & non rarò lethales; cum ob vitiosi humoris ad cerebrum affluxum proveniant, tandemquè putrescentes gangrænam minentur. Atque hioc quamprimum tollendi, & absumendi Siccantibus Medicamentis. Acriora namquè hìc vitanda. Excisio autem quæ ferro fit, ut & ligaturâ ac filo serico, adeò tuta non est; cum gravia supervenire soleant symptomata. Si tamen nimium increscat Fungus, filo serico arctius ad radicem ligandus, ut decidat; reliquum medicamentis siccantibus absumendum. Quem in finem Paręus inspergit hunc Pulverem:

℞. *Sabinæ* ℨij. *Ochræ* ℨj. *M. F. Pulvis.*

Sed hoc in casu utiliter aliquandò usurpatum vidimus *Pulverem ex Scænantho & Spica Nardi.* Quo remedio Petrus Marchettis sæpius istiusmodi Fungos etiam sanavit, quodque proindè tanquam Arcanum proponit *Obs. Chir.* 6.

Cap. 16. *De Vulneribus Faciei.*

I. F*aciei Vulnera* Nihil ab aliorum vulnerum curatione differunt, nisi quod Faciei forma & pulchritudo conservanda sit, dandaquè in primis opera, ne relinquatur cicatrix: id quod fiet, si vulneris labia aut suturâ, aut deligaturâ, aut glutinante medicamento ritè colligentur, ac inter se uniantur. Sutura verò in faciei vulneribus prudenter facienda est, nec magna carnis cutisquè crassities capienda: illa namquè per se satis uniuntur, quod cutis carni sic adhærescat, ut alterum alteri facilè conglutinetur & coalescat. Quod si Emplastrum Glutinans per se satis fuerit efficax, eo utendũ. Etenim Faciei Vulnera per Suturam curari non debent, si aliter fieri potest, ne cicatrices eam deformem reddant: sin minus, cõmunis usurpanda erit Sutura, & puncta punctis propius adjungenda.

Sed quum magnum sit, ac profundum vulnus, multumquè à se distent ejus labia, nec Glutinis, nec vulgaris Suturæ vix ullus usus est. Quare acubus utendum triangularibus vel quadrangularibus, quò in carnem promptius & facilius subeant, filum cerâ obductum ducentibus: hisquè vulneris labia transmittere, &, quoad vulnus perfectè agglutinatum fuerit, acus in eo relinquere oportet, sæpius circa easdem filum glomerando; haud secus ac mulieres acus vestibus infixas asservare solent.

II. Cæterum ad Vulnera Faciei referri solent Vulnera Frontis, Superciliorum, Palpebrarum, Genarum &c. Atque in *Fronte* si Vulnus inflictum sit, idque *cum ossis læsione*, tum decori non est studendum, sed securitati, quia periculosum est vulnus, & curari debet sine suturis, vel aliis instrumentis, quæ possunt vulneris labia unire; quin imò vulnus apertum servare oportet, os deradere, & porrò eam adhibere curationem, quæ fieri solet in Vulneribus Capitis cum Cranii Fractura vel Depressione. At quum Frontis Vulnus sit *sine ossis læsione*, quantum fieri potest, venustati est attendendum, idque curandum ut Vulnus Capitis Simplex, *hoc est*, sine Cranii, Menyngum, & Cerebri læsione.

III. Haud secus procedendum si Vulnus in *Supercilio* contingat secundum *longitudinem.* Si verò *transversim* fiat; vulnus hoc, nisi diligenter curetur, sequitur Casus Supercilii, adeoquè & Palpebræ super Oculum: unde, quantum possibile, exactè tale vulnus est glutinandum. In quo casu à Suturis, & quidem profundioribus abstinendum non est, ut labiorum superficies ad amussim se mutuo contingant. Qood si vulnus hoc sit cum deperditione substantiæ, cautè admodum procedendum, ne relinquatur cicatrix ità dura, ut sursum retrahat Palpebram, & impediat, quo minus ea oculum tegat.

IV. Verum *Palpebra* si vulnerata sit, absquè ulla Oculi offensione, non magnoperè quidem metuendum, cum non difficulter hujusmodi vulnus sanetur. Quum tamen vicinarum oculi partium vulnera, ob materiæ affluxum, cæcitatem aliquandò induxisse observatum sit, Palpebrarum Vulnera parvi facere non semper debemus. Refert Fabritius Hildanus *Cent.* 5. *Obs.* 17. Quendam vulnus exiguum acie pugionis ad radicem Frontis, & quidem in ipsam Palpebram Superiorem accepisse; idquè ab initio, ob sui exiguitatem, neglectum fuisse: at paulò post, exortus est dolor gravissimus totius capitis, cum tanta Oculi intumescentia, ut ad ovi circiter magnitudinem extrà orbitam suam prominеret, cum corneæ tunicæ ruptura, humorum oculi effluxu. Hildanus medicamentis tum internis, tum externis Ægrum quidem restituit; visum tamen, ob membranarum rupturam, & humorum deperditionem, nunquam recuperavit. Idem *Cent.* 6. *Obs.* 6. scribit, puero cuidam quatuor annorum, jactu bacilli ex una parte acuti, vulnus ad Palpebram Superiorem sinistram inflictum fuisse. Cecidit mox in terram puer, cibumquè indigestum evomuit, nec quicquam cibi & potus in tertium diem usquè retinere potuit. Accedens Barbitonsor frustulum pinguedinis extrà vulnus propendens rep[illegible]it, quod filo serico ligatum post dies aliquot forfic[illegible]idit, vulnusquè quindecim intrà dies, nullis immissis turundis, cicatrice obduxit. Mensibus aliquot elapsis, puerum hunc cæcum esse altero oculo observatum fuit; interim tamen extimæ omnes oculi partes illæsæ erant, imò ne motus quidem depravatus fuit: quibus Hildanus suspicatur, vulnus hoc inter cranium & oculum ad nervum opticum usquè penetrasse; unde ille vel læsus fuit, vel à materia aliqua cruda eò confluente compressus, aut obstructus.

V. Igitur Palpebræ Vulnus si sit simplici incisione

facta uni

factum, & quidem *transversum*, consui non potest, quoniam musculi orbicularis fibræ sunt incisæ, unde suturæ non tenent, nisi subjecta membrana simul consuatur; quod fieri non debet, quoniam oculi bulbum filum attingeret, ipsumque offenderet, & inflammaret. Quapropter hoc in casu Suturâ Siccâ, *hoc est*, Emplastro Glutinatorio magis utendum est.

Quod si vulnus per *longitudinem* Palpebræ fiat, neque per subjectam membranam penetret, Suturâ uti possumus, & sæpè debemus; quæ fiat acu, & filo tenuissimo, cerâ oblito. Sive aut Sutura fiat, sive imponatur Glutinatorium Emplastrum, & ità labia adducantur, adductaquè serventur, medicamentum imponendum est, quod citissimè possit Palpebram glutinare; quale est *Balsamum Sulphuris*, aut *Peruvianum*, similevè.

VI. Palpebrarum Vulnera sequuntur proximè *Vulnera Genarum*; de quibus Fabritius ab Aquapendente *Oper. Chir. part.* à. *libr.* 2. *cap.* 31. ità scribit: „ In Genarum Vulneribus illud peculiare observavi, talia vulnera esse obnoxia sanguinis profusioni, propter venas & arterias sursum per genas „ excurrentes; quę sanguinis profusio vulneris glutinationem impedit, adeoquè illi primum est occurrendum „ medicamentis, & modis, in vulneribus venarum propositis, postea labiis adducendis, & vulneri glutinando incumbendum est. In hujusmodi vulnere illud non est ignorandum, scilicet non oportere vulneratum masticare, neque loqui, neque buccas inflare, neque ridere, neque flere, neque inclinato corpore stare, neque spiritus cohibitione uti. Memini nàq; „ juvenem quendam in gena vulneratum, inflatâ buccâ, focum accendere voluisse, & statim tanta copia „ sanguinis profusa est, ut ferè perierit.

„ Hæc Genarum Vulnera aliquandò adeò profunda „ fiunt, propter musculos & multam pinguedinem, „ quæ ossi superstant: ut cum non possint labia in profundo exactè committi, necessarium sit sinum quendam intercedere; & sic vulnus simplex in compositum degenerat, ut carnis generatione indigeat. Quod „ ubi accidit, omnino venustati cicatricis est attendendum, quia gena est pars spectatissima; unde in „ proposito casu, primò labiis glutinô adductis, opportunum fuerit foramen in parte inferna parare, „ quod immissâ turundâ apertum servetur, ut inde profunda pars vulneris expurgetur; quod est efficiendum, quandò vulnus genæ in barbam desinit, unde „ cicatrix ex adventu barbæ occultatur. At si vulnus „ totum extrà barbam sit, vel labia vulneris non sunt „ adamussim ansulis adstringenda, sed quatenus amplectenda, ut per ipsa sanies possit exire, potissimum id præstandum est circa partem infernam: Aut, „ quod melius est, oportet fasciis ita vulnus ligare „ & comprimere, ut sinus vitetur, & ità generatio, „ collectioquè saniei.

Si autem tota Gena fuerit dissecta, uti nonnunquam contingit, quoniam ab interna parte tegumentum apponere haud possumus, & continuâ humiditate os scatet; optimum est, medicamentum, quod palato arridet, vulneri quoquè per os admovere; quale est *Mel Rosarum*, *vel simplex*, *vel cui tantillum Spiritus Vini*, *aut Tinctur*[illegible]*rni admixtum est*.

Exemplum vulneris Faciei propè nasum inflicti in quo vaginæ gladii vinculum relictum fuit, tandem post quatuor annos extractum, nec non ejusdem curatio, videri potest apud Hildanum *Cent.* 3. *Obs.* 24.

VII. Cæterum & hoc in Genarum Vulneribus observandum; quotiescunquè vulnera prope Aures contingunt, viz. eo loci, ubi superior ductus salivalis excurrit, exiguum quoddam remanere foraminulum, per quod, potissimum ubi manducare solent Patientes, magna limpidæ aquæ seu humoris salivalis copia continuò extillat; qui fluxus non rarò per plures menses durat, ac magnas Medenti parit molestias. Solet verò Curari hujusmodi salivalis humoris per exiguum hoc, & merè fistulosum foraminulum, stillicidium, per imposita Medicamenta valenter Exsiccantia & Constringentia; inter quæ laudem meretur *Pulvis Ossis Sepiæ*, qui foramini inspersus, & Digestivo mixtus, non rarò molestum hoc symptoma tollit.

Sed nonnunquam hoc lymphæ profluvium, ut cohibeatur, Acria & Exedentia requirit, quibus, ceu Potentiali Cauterio, fistulosum hoc foraminulum eroditur & ampliatur, hinc denuò consolidatur, occluditur, adeoquè limpidi humoris continuum stillicidium coërcetur. Quo in casu aliquandò usurpavimus *turundam exiguam, ex Mercurio Præcipitato Rubro cum Spiritu Vitrioli subactam*, quę aperturę ductus salivalis immissa, tamquam Corrosivum, indurata ac callosa ejus latera erodendo undiquè abstulit, & paucos intrà dies molestam hanc fistulam penitus sanavit.

Cap. 17. *De Vulneribus Oculorum.*

I. O*Culorum Vulnera* ad sensum satis patent. Ea verò spernenda non sunt, siquidem propter partis læsæ nobilitatem & structuram, sensumquè exquisitum, quæ in aliis partibus parva sunt, in Oculis magna meritò censentur. Enimverò facilè concitantur defluxiones, hinc dolores acerbissimi, inflammationesquè accedunt. Adhæc cæcitatis periculum ex quovis, tametsi exiguo, Oculi vulnere imminet, cum propter continuas defluxiones, tum propter aquei humoris effusionem.

Alterum Oculis vulneratis imminet periculum, ex collectione materiæ purulentæ, qua humores inficiuntur, tunicæquè eroduntur. Quamobrem vulnera hęc ità tractanda sunt, ut omni studio occurratur fluxioni, & quamprimum agglutinentur citrà puris generationem.

II. Atque ideò simplex quum sit Oculi Vulnus, ut tantum Cornea vel Conjunctiva Tunica incidatur, vulnus tamen non penetret, & sine humoris effluxu, Curatur incisionem glutinando, dolorem leniendo, ac inflammationem cohibendo. Quapropter abluendus Oculus *Lacte recenti tepido*, cui & *Aqua Rosacea* addi potest; dein admoveatur *Aqua Rosacea, in qua maceratum est Semen Cydoniorum & Fœnigraci*. Diligenter interim oportebit inspicere, an aliquid corporis ferientis relictum sit, nec ne, ut particula ferri, aut vitri, festuca, vel simile. Namquè si particula quædam relicta sit, auspicanda est cura ab extractione illius, modo appareat quod præter naturam inhæret.

Scribit Fabritius Hildanus, *Cent.* 4. *Obs.* 6. de fabro ferrario, cui frustulum scoriæ, cum impetu in oculum prosiliens, ipsi profundius infixum fuit. Expertus hic Chirurgus post aliquot dies vocatus, ex inferiore parte pupillæ, ubi iris apparet, scoriam repetit: sed quamvis omnem diligentiam adhiberet, & extractionem tentaret, oleum tamen & operam perdidit; unde & totum negotium naturæ, impositisquè medicamentis committere coactus fuit. Igitur corpore purgato, Collyrium Anodynum & nonnihil Repellens applicuit, Venam in brachio secavit, Cucurbitulasque scapulis imposuit; at frustraneo eventu: etenim dolor & infixa scoria remanserunt. Tandem hoc sacculo applicato penitus convaluit Æger:

℞. *Rad. Althææ minutim incis. & contus.* ℥j. *Fol. Betonicæ, Euphrasiæ, Flor. Camomillæ, Meliloti an.* Mß. *Rosar. Rubr.* Mj. *Seminis Fœnigraci* ℥ß.

Incisa & contusa dentur in sacculis ejus magnitudinis, ut totum oculum tegere possint: hosq; sacculos in Lacte Dulci tepido maceratos identidè Oculo Affecto applicuit. Idem refert *Cent.* 4. *Obs.* 18. puerum quendam liquefactum plumbum imprudenter & nimis velociter

in aquam

in aquam frigidam projecisse, idquè eo impetu in altum resiliisse, ut non solum pileo, verum etiam oculo sinistro infigeretur. Parens accurrit, puerumquè statim ad Hildanum deduxit; qui cum oculum inspexisset, granum unum plumbi ad lentis ferè magnitudinem palpebræ superiori, ubi crines erumpunt, alterum tunicæ adnatæ infisum reperit, adeò profundè, ut volsellis vix extrahi possit. Tandem extracto plumbo, oculo Collyrium Anodynum & Repellens instillavit atquè applicuit. oculumquè fasciâ clausit, sicquè paucos intra dies Patiens convaluit. Et *Obs.* 21. narrat, rusticum quendam, cum chalybem emeret, & frustum ad frustum allideret, scintillam ipsi in illam corneæ tunicæ partem, ubi iris conspicitur, prosiliisse, eiquè membranæ firmiter inhæsisse, maximo cum dolore. Quum verò adstantes per plures dies omnem adhibuissent diligentiam, dolores quinetiam, ac Inflammationes vehementer auctæ fuissent, Febriculus corpore purgato, ac institutâ Phlebotomiâ, instrumentis scoriam extrahere tentavit; sed adeo exiguus fuit, ut extrahere iisdem non potuerit. Quapropter beneficio sacculi, cujus supra mentio facta est, extrahere illam constituit; sed frustrà. Tandem aliud remedium excogitavit: interim enim dum Hildanus ambabus manibus palpebras aperit, alter Magnetem oculo, quam proximè Æger id ferre potuit, admovet. Id cum aliquoties fecissent, tandem scoria ex oculo in lapidem prosiliit. Deinceps applicato Collyrio Anodyno brevi convaluit. Denique *Cent.* 5. *Obs.* 15. vulneris oculi sinistri gravissimi, cum corneæ tunicæ ruptura, & aquei humoris effluxu, historiam quoquè describit.

Vulnus interno oculi cantho inflictum manubrio flabelli, cujus, suborto post tres menses tumore, ex palato fracta portio educta est, & tamen sanatum, videre est apud Petrum de Marchettis *Obs. Chir.* 23. Gravissimi quoquè vulneris oculi, cum infixo fusi aculeo, curati, exemplum affert Scultetus *post Armam. Chir. Obs.* 20.

III. Itaquè eductis ex oculo vulnerato peregrinis corpusculis, curandum, ut quamprimum vulnus glutinetur. Sed quoniam pars est sensilissimi sensus, tractanda erit medicamentis minimè acribus, ac iis, quæ specificè oculis conducunt, quæquè vim habent dolorem leniendi, & inflammationem arcendi. Quem in finem oculo instilletur & admoveatur hoc, vel simile Collyrium;

℞. *Aq. Rosarum. Plantaginis, Chelidonii maj. an.* ℥j. *Vini Rubri Adstringentis* ℥ß. *Troch. Alb. Rhasis subt. pulv.* ℈ij. *Tutiæ prep.* ʒß. *Sacchar. Saturni* gr. v. *Misceantur.*

Foras verò applicetur Anodynum Cataplasma. v. gr.

℞. *Pulpæ Pom.rum repurg.* ℥vj. *Coq. in Aqua Rosarum & Fœniculi ad mollitiem, dein conter. & add. Mucilag. Sem. Fœnigreci* ℥ij. *Pulv. Cort. Granatorum, Lapid Hæmatit. prep. an.* ʒij. *Croci* ℈j. *Albumina duorum Ovorum. Lactis Dulcis rec. q. s. M. F. Cataplasma inter duo linteamina Oculo calidè applicandum.*

Ab Oleosis & Pinguibus omnibus abstinendum in oculorum vulneribus; quippe quæ facilè in partibus membranosis excitant inflammationem.

At Detergentibus & Sarcoticis quum opus fit, præscribatur hoc modo.

℞. *Aq. Rosarum* ℥iij. *Mellis Despumati* ℥ij. *Pulv. Aloes* ʒß. *Misceantur pro Collyrio.*

Interim maximâ diligentiâ servandi sunt Ægri, ne lumen videant, neque maneant in loco valdè calido, ob dolorem & inflammationem.

Observandum præterea, ut uno oculo vulnerato, ambos fasciâ obvelemus; dum si sanus oculus maneat apertus. Patiens eundem sæpè movet, eodemquè videt. Atqui motus ille externus oculi sani vix contingit, quin simul moveatur oculus vulneratus. Insuper quum sanus oculus occlusus non sit, visu multa objecta continuò attingit, id quod fieri nequit, quin simul motus de novo producatur in fibrillis nervi optici, atquè ne minima quidem fibrilla nervi optici in oculo sano moveri potest, quin eodem tempore moveatur etiam fibrilla ejusdem ordinis in nervo optico oculi læsi; cum naturâ comparatum sit, non posse unum oculum vel extrinsecus vel intrinsecus moveri, quin alter similiter moveatur: quantum autem motus sanationi contrarietur, & quam facilè dolorem ac inflammationem excitet, is haud difficulter conjiciet, qui aliquandò expertus est, quo cum dolore, ac quanto cum emolumento manus aut pes inflammatus, vel vulneratus de loco in locum moveatur.

IV. Quod si majus sit vulnus, & Corneam Tunicam penetret, hinc & effluat Aqueus Humor; globosa tunica cornea mox corrugatur, ac in se concidit, adeoquè visus deperditio succedit, uel non semel in praxi observavimus.

Hoc in casu oculo vulnerato cum linteis imponatur Collyrium Adstringens & Emplasticum. v. g.

℞. *Albuminis Ovi* ʒj. *Aquæ Rosarum* ℥iß. *simul agitentur & conquassentur, add. Pulv. Boli Armeni* ℈ß. *Misceantur.*

Dein cum nullus supersit inflammationis metus, imponatur hoc vel simile.

℞. *Aq. Rosarum* ℥ij. *Chelidonii maj.* ℥j. *Pulv. Troch. Alb. Rhasis* ʒj. *Tutiæ præpar.* ʒß. *Camphoræ, Sacchar. Saturni an.* gr. iv. *Misceantur pro Collyrio*; cui, re exigente, addi possunt *Myrrha*, & *Sarcocolla lacte nutrita.*

Sin adhuc majus & profundius sit oculi vulnus, sic ut omnes Humores elabantur, ad inflammationem, & dolorem sedandum, si adsint, ea conducunt, quæ nunc proposuimus: reliqua intentio erit vulnus carne implere, & quam citissimè cicatricem obducere, quia in hujusmodi vulnere semper deperdita est visio. Hinc decori incumbendum; quod fiet, si oculum amissum compensemus oculo vitreo picto; qui aliquandò ita similis apparet sano, ut etiam peritis videatur verus oculus. Tales arte factos vitreos oculos in musæo nostro servamus.

V. At si cum oculi globo etiam Palpebra vulnerata sit, cavendum, ne inter curandum Palpebra cum oculi globo conglutinetur, sicquè impediatur motus ipsius oculi. Ad id evitandum, dandis erit opera, ut Æger quotidiè inter deligandum aperiat oculum, & in partem oppositam volvere teneat, &, si possit, volvat.

Cap. 18. *De Nasi Vulneribus.*

I. **N***Asus* ubi vulneratur, vel cutis tantum inciditur, vel unà cum cute ossa & cartilagines læduntur, potissimum in parte inferiore; quo in loco quandoquè tam vehementer vulneratur cartilago, ut Nasi Globus, & portio Pinnæ amputetur, ac decidat.

II. Si Cutis tantum sauciatur, sive in supema, sive in inferna parte, vulneris labia ad se invicem adducenda non sunt per Suturam, verum per Glutinatoria Emplastra, ut cicatricis vestigia evitentur.

Quòd si factum sit Nasi Vulnus in parte superiore, cum Ossis Fractura, prima intentio est, Fracturam conformare, dein Vulnus unire. Immissâ, igitur in nares spatulæ caudâ, vel idoneo intruso bacillo, flupis, bombace, vel linteo obvoluto, depressa ossa nativæ sedi & figuræ sunt restituenda; dein vulneris labia ad mutuum contactum Emplastris Glutinatoriis adducenda; nec non naribus immittendi tubuli,

non quidem exactè rotundi, sed quodammodo lati & depressi, quorum beneficio ossa nasi suo in situ contineantur, & exitus saniei, ac inspirationi exspirationique via pateat: tandem conveniens injicienda ligatura, quæ non nimium premat, ne simus reddatur nasus.

Vulnus Nasi cum Ossis Fractura, idque à Sculteto curatum, videre est *post Armam. Chir. Obs.* 22. Refert quoque Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 26. historiam gravissimæ Nasi Contusionis, cum Ossis Fractura & Comminutione, feliciter sanatæ.

III. Quum verò particula Nasi abscissa fit, nunquam reunitur, etiamsi vel recentissimum sit vulnus: eadem si adhuc illi cohæreat, acus ope eidem jungatur. Etenim ima Nasi pars, cum sit cartilaginea, quassari quidem, deprimi, & contorqueri potest; at non frangi, ut superior, quæ ossea est.

Itaque Nasi portio si omninò abscissa fuerit, adeoquè nullo pacto possit restaurari, deperdita illa particula fabricetur ex laminis argenteis, naturali nasi colore pictis. At ex brachii cute nares denuò efformandas esse, docuit Taliacotius, qui de hujusmodi curatione magnum volumen orbi erudito exhibuit.

Cap. 19. *De Vulneribus Labiorum, Aurium, & Linguæ.*

I. LAbia quum fauciantur, ut plurimum per longitudinem rescinduntur. Et hujusmodi Labii Vulnus si fit absque ulla substantiæ deperditione, ejus labra diligenter sunt consuenda, decenterque adaptanda; ut nulla adsit eminentia, omnisque deformitas vitetur; ac vulnus porrò per primam intentionem curandum, conglutinandum.

II. In instituenda verò hac Sutura, nonnulli eâ utuntur, quæ fit acu per utramque labii divisi partem transmissa, factô deindè punctô, quale futuræ genus in aliis partibus vulneratis plerumque institui solet: sed oportet acum à labii divisione longius transmittere, quo valentius teneat filum, & non abrumpatur. Vel ob fili facilem erosionem, & deformem cicatricem, potius una, duæ, tresvè acus per utramque labii divisi partem sunt transmittendæ, & in carne relinquendæ, filum sæpius circa easdem glomerando, uti in curandis leporinis labiis fieri solet.

Factâ divisi labii adductione, & per Suturam ad mutuum contactum conjunctione, imponatur foras linteum *Ovi Albumine* madefactum, similevè Exsiccans Glutinatorium; intus verò adhibeatur *Mel Rosarum, vel simplex, vel cui Spiritus Vini aut Tinctura Saturni tantillum admixtum fit*: etiam infixæ serventur acus, quousquè facta sit labiorum proba conglutinatio; quod circa finem secundæ hebdomadæ plerumquè contingit, quo tempore licet acus auferre.

Vincula in hisce partibus, ubi opus fuerit, tantum ad medicamenta continenda conveniunt. Etenim vulnera labiorum, ut & Aurium Externarum, plus boni ab acu, quam à ligaturis expectant.

Cæterum in sutura adhibenda, & post ipsam adhibitam, omninò ab omni labii motu est abstinendum, qui vel mandendo, vel loquendo, vel ridendo fit; quod impossibile fit tunc vulneris labra conjungere, aut conjuncta servare.

De istiusmodi vulneribus Chalmætæus *Enchir. Chirurg. lib.* 1. *cap.* 18. sic loquitur: „ Labiorum Vulnera suturam decentem requirunt, ac appositionem „eorum, quæ glutinant, atque ob frequens sputum, „quod humectat, diligentius est exsiccandum & ad„stringendum: Ligaturam hujusmodi vulnera non ad„mittunt, nisi ad medicamenta, quæ apponuntur, „retinenda.

III. Non tarò quoque vulneratur *Auris Externa*, sive omninò abscindatur, sive aliqua ejus portio sauciatur.

Si externa Auris ità abscindatur, ut portio incisa conjuncta sit sanæ, hanc Suturâ cum sana conjungere oportet; quæ fit filo continuato, & acu transmissâ per utrumquè labium, dein supra vulnus revolutâ, rursus ex eodem latere transmissâ & revolutâ, quousque tota sutura facta sit; in qua facienda, subjectam cartilaginem evitare oportet, quia puncta inflammantur, aliterve malè afficitur.

Aliquandò tamen ubi Externæ Auris portio ità abscinditur, ut reliquæ fit conjuncta, à Sutura abstinere possumus, atque ità vitare doloris ac inflammationis occasionem; & ad vulneris labia ad mutuum contactum adducenda sæpè Emplastra sufficiunt Glutinatoria.

Quibus verò Auris tota penitus abscissa sit, iis nihil aliud restat, nisi ut infortunii sui deformitatem curâ palliativâ quantum quidem possibile, suppleant, & autem mutilatam ex papyro crassiore, vel corio picto resarciant.

IV. Porrò *Lingua* etsi intrà os consistat, dentium septo munita, atque ab injuriis omnibus tuta satis videatur, accidit tamen quandoque eam vulnerari: quoniam ubi genæ & buccæ inciduntur & perforantur, solet quoque Lingua nonnunquam sauciari; imò dentibus sæpè propriis rescindi, uti in Epilepsia, aut Casu graviore non tarò contingit. Atque hæc vulnera sunt vel cum abscissione Linguæ ferè totius, vel alicujus ejusdem portionis.

Substantiæ jactura resarciri nequit, quia pars omnis à corpore vivente, à quo vitam durebat, distracta & avulsa vitere definit. Paræus tamen mentionem facit cujusdam, cui Insignis linguæ portio erat ablata; qui nihilominus ope lignei instrumenti, quod ore detinebat, voces edebat articulatas. Sic factitiis ligneis cruribus utimur ad incedendum, & ex ferro fit instrumentum brachio applicandum, quo in manus defectu, apprehensio quadantenus exerceri potest.

V. Quod si Linguæ portio abscindatur, ità tamen ut corpori linguæ adhuc cohæreat, vitanda est omnimoda ejus abscissio. „ Quod præceptum, inquit „Aquapendens *Oper. Chir. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* „4. perpetuum esse volo, non modo in lingua, sed „in omnibus faciei partibus, naso, digitis, & hu„jusmodi, quoniam sæpè præter Medicorum spem „ partes agglutinantur, quæ mens non concipit glutinari posse.

Ubi igitur dissectio Linguæ contigerit, vulneris labia ad se invicem sunt docenda; atqui alia nulla datur via ea adducendi, adductaque servandi quam per Suturam, idquè propter situm partis vulneratæ, & continuò affluentem humiditatem. Sed quoniam Lingua propter salivalem humorem lubrica est, & ex manibus facilè elabitur, à solerti ministro arctè continenda; interim acu, ut decet, consuatur, ac injectis nodis filum juxta nodum secetur: nam si longius relinquatur, inter masticandum in dentium interstitiis implicatur, & lacerantur puncta.

Adductis labiis, quoniam situs linguæ, atque humiditas salivalia impedimento sunt ne partem vulneratam, uti decet, tegere queamus, satis erit, si Patiens ore contineat Agglutinantia, quæ palato haud valde ingrata sunt.

Linguæ v. gr. adhibeatur *Syrupus de Rosis Siccis*, aut *Mel Rosarum, vel simplex, vel cui admixta Tinctura Saturni*, atque identidem os colluat Æger hoc vel simili Gargarismate.

℞. *Aq. Plantaginis ℥vj Mellis Rosacei ℥iß. Tinct. Saturni ℈iß, vel ℈ij. Misceantur.*

Vel

℞. Fol.

℞. *Fol. Ligustri, Plantaginis, Quercus, Flor. Rosarum Rubr. an. Mj. Balaustia, Cort. Granatorum an.* ℥ij. *Coq. in Aqua Pura ad* ℥xx. *Colat. add. Mellis Rosarum* ℥iij. *Misceantur.*

Si verò à re pungente saucia, aliterve transfossa fuerit Lingua, adeoquè nec labia diffideant, nec portio quædam abscissa sit, satis erit parti læsę admovere *Mel Rosarum, cui Spiritus Vini aut Tinctura Saturni tantillum* additum sit; reliquum *Saliva* glutinare solet. Interea abstineat Patiens ab omni locutione, & masticatione soris, ut vulneratum hoc organum quiescat.

Linguæ Vulnus transversim factum, ejusdemque Curatio, habetur apud Hildanum *Cent.* 1. *Obs.* 28. Raram quoque historiam linguæ, ex malè curato sclopeti vulnere, partibus subjectis arctè coalescentis, cum impedita locutione, periculosâ & peritâ sectione separatæ, ac restitutæ, habet Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 32.

Cap. 20. *De Vulneribus Cervicis, Colli, Gutturis, Vasorum Jugularium, & Medullæ Spinalis.*

I. FAciei Vulneribus succedunt *Vulnera Colli & cervicis.* Dicitur autem *Collum* ea pars, quæ capiti proximè subjacet, & faciem inter pectusquè collocatur: figura rotundum; ità dictum, quod caput seu columna sustentet. Hoc quum pluribus ex partibus componitur, plures in eo contingunt vulnerum species, prout hæ vel illæ in Collo existentes partes saucientur; quales præter *Cutem*, eique subjectos *Musculos*, sunt *Arteria Aspera, Gula, Venæ Jugulares, Spina Medulla, &c.*

II. Hinc fit, ut ex Vulneribus hiscè alia sint insanabilia, alia difficulter, & non nisi maximo cum vitæ periculo sanentur; atquè ex iis quæ sanantur, alia fandi potentiam demant, vel perpetuò lædant; alia partis vulneratæ motum vitient, prout ex dictis partibus una vel plures, & magis vel minus fuerint læsæ: attamen quæ citrà læsionem sunt dictarum partium, atquè in cute & carne duntaxat, nullum adferunt periculum. Nam, ut ait Aquapendens *Oper. Chir. part.* „ 2. *lib.* 2. *cap.* 35. Generaliter nullum colli vulnus „ periculosum est, etiamsi totum collum pertranseat „ ab una ad alteram partem, nisi aliqua prædictarum „ partium vulneretur: in quo casu vel vulnus est mor„ tale, vel periculosum.

III. Igitur simplex si sit Colli Vulnus, primum cruoris profusio erit cohibenda, dein sutura adhibenda, ac porrò per primam intentionem, ut simplex carnis vulnus, id curandum.

Quod si Vulnera Colli punctim inflicta fuerint, nec statim mortem adferant, pro signo habendum esse vult Marchette *Obs.* 37. Venas Jugulares & Arterias Carotides illæsas esse. Qui propterea istiusmodi vulnera hoc modò curare solet: viz. turundam immittit brevissimam, & non crassam, integumenta haud excedentem, *Ovi Albuminè* imbutam, superjecto linteolo duplicato per totum collum, quoquè *Ovi Albumine Bolo Armeno & Sanguine Draconis* intincto: omni deniquè arte prohibere studet puris generationem, utpote quòd venas & arterias corrodit, cum mortis præsenti periculo. Duobus tribusve elapsis diebus, turundam removet, applicatquè linteolum *Cerato ex Cerusâ* inductum, sicquè octò vel decem dierum spatio vulnera hæc sanare consuevit.

Quod si vulnus trajiciat totum Collum, utrinquè imponit turundam brevissimam eodem modo. Observavit præterea, hæc vulnera specillo nunquam esse tentanda, ne lædantur venæ vel arteriæ, cum summo vitæ periculo.

IV. Sed & *Oesophagus, & Arteria Aspera* in Collo nonnunquam vulnerantur. Et quidem *Oesophagus* si vulneretur, sanguis screando per os rejicitur, & cibus potusquè per inflictum vulnus exit. Verum *Arteriæ Asperæ Vulnera* innotescunt ex situ, & assidua cruoris per os cum tussi rejectione, voce vel abolitâ vel imminutâ, nec non aëris per vulnus exitu in expiratione, & ingressu in inspiratione, præsertim si ore naribusquè occlusis Patiens respirare tentet.

V. Hujusmodi Asperæ Arteriæ Vulnus, quoniam exanguis Ea est, & in continuo ob respirationem, locutionem, & deglutitionem existit motu, summè periculosum, & non rarò lethale est. Exemplum tamen vulneris Asperæ sanati, lectu dignum, habet Tulpius *Obs. Medic. libr.* 1. *cap.* 50.

Idem pronunciare licet de Oesophagi Vulnere: præsertim quod hæ partes rarissimè saucientur, nisi simul vulnerentur venæ jugulares, aut arteriæ carotides, aut nervi vel recurrentes vel paris vagi, unde ingens sanguinis mox accidit profusio, & gravissima alia superveniunt symptomata. Experientiâ nihilominus compertum est, nonnullos ex Gulæ vulnere supervixisse: & citat Schenkius *Obs. Medic. libr.* 3. historiam vulneris in collo, per quod alimenta egrediebantur, sanati. Insuper Gulæ vulnera sanabilia quandoquè esse, exemplo probat Pigræus *Prax. Chir. lib.* 4. *cap.* 12. ubi etiam docet, suturâ validâ & tenaci istiusmodi vulneris labia esse adducenda, præcipitquè ut resupino collo Patientes bibant, & liquidum alimentum sumant, sic ut præcaveatur, ne per vulnus cibus potusvè egrediatur.

VI. Igitur perscissa penitus si sit Asperà Arteria, quamvis desperatus sit casus; quoniam tamen multum refert, num Ægrotans loqui possit, diligenter consuendum erit vulnus, ac deinceps tegumento idoneo tegendum, ut inspiratus aër per vulnus exire nequeat: quo facto, nisi magna cruoris profusio simul adfuerit, amissam loquendi potestatem Patiens recuperabit, resquè suas disponere poterit. At si penitus discissa non sit, aliqua conglutinationis spes est, atquè ideò vulnus consuendum, ejusquè labia ad mutuum contactum adducenda; hinc imponendum medicamentum, quod ita valet glutinare, ne sanguis & sanies in asperam arteriam cum periculo suffocationis illabantur. Eum in finem Aquapendens *Oper. Chir. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 36. hoc commendat Digestivum.

℞. *Terebinthinæ lotæ* ℥j. *Pulv. Mastichis* ʒiß. *Olei Hiperici* ʒiij. *Albumina cum Vitellis Ovorum quot sufficiunt ad efficiendum Unguentum.*

Ut verò facilior fiat consolidatio, in ore continenda erunt, quæ agglutinandi vim habent; cujusmodi sunt, quæ liquari possunt, quò paulatim liquefacta in asperam ferantur, ut *Saccharum Althææ,* vel *Tabellæ ex Specie Diatragacanthæ, &c.* vel *Linctus ex Melle Rosaceo, Syrupo Althææ, de Symphito cum Specie Diatragacanth, &c.* vel *Gargarisma ex Radice Consolidæ, Tormentillæ, Foliis Plantaginis, Quercûs, Saniculæ, & similibus decoctis; addito colaturæ Melle Rosaceo, aut Syrupo de Rosis Sicc.*

Si autem Vulnus cum deperditione substantiæ Asperæ Arteriæ contigerit, quoniam nullus potest esse sanationis locus, nisi Christiana pietas aliter suaderet, facto Prognostico foret discedendum. Huic ergò vulneri latum linteum denso medicamento illitum applicandum est, ne tam linteum, quàm medicamentum ad asperæ arteriæ cavitatem, dum spiritum ducit Patiens, moveatur: atquè in ore contineat, quæ hujus partis vulneribus conducere nunc diximus.

VII. Pari ratione curandum erit Oesophagi Vulnus. Erunt quoque hîc paulatim deglutienda idonea medicamenta, quæ sensim, & tanquam aqua per pa-

sutem defluens, ad partem affectam perveniunt, quod facile supino situ assequimur, cujusmodi est Electuarium ex *Conserva Rosarum Rubrarum*, *Specie Diatragacantha*, *Bolo Armeno*, *Terra Sigillata*, *Syrupo de Symphyto*, *&c.* Huc insuper faciunt Linctus, Gargarismata, & cetera nunc laudata, quorum particulæ sensim descendentes perfundere, & tandem consolidare valent partem vulneratam. Utquè vulneris conglutinatio succedat eò facilius, Patiens nihil eorum, quæ deglutitu difficilia sunt, devoret; ac omni ratione vomitum præcavere studeat, utpote quò violenter nimia agitatur gula.

VIII. Ceterum Colli Vulnera si magis à lateribus fiant, quandoquidem ibi excurrunt *Venæ Jugulares* & *Arteriæ Carotides*, ideò, læsis istis vasis, lethalis non rarò fit sanguinis profusio. Exiguum verò colli vasis inflictum vulnus, si Cheirurgus tempestivè accedat, non tardò curatur. Etenim *Interna Jugularis vena* vel *Arteriæ Carotides* si fuerint vulneratæ, in maximo periculo versatur Patiens, ob nimiam sanguinis profusionem, cui succurri non potest earum constrictione, eo quod Jugulum constringi non patiatur citra periculum strangulatus & suffocationis: quod si non constringatur, immedicabilis succedit hæmorrhagia.

IX. Quum igitur Vasa hæc Jugularia fuerint sauciata, omni ratione occurrendum sanguinis profluvio. Sed cautè admodum hæc vulnera erunt tractanda, nec in detergendis grumis, aut vulnere mundificando, nimis diligentes esse oportebit. Et si medicamentis, in superioribus abundè propositis, Cheirurgus sanguinem sistere nequeat, mox hamulo vulneratum vas apprehendere debet, & attollere, deinde partes utrinquè filo ligare, totumquè vas transversim præscindere: si fortan cruoris profusio cohiberi, & ità Æger servari possit.

Nonnulli vulnerata Vasa Jugularia obstruere norunt, digito vas apertum aliquamdiu comprimendo, donec ibidem sanguis concrescat, atquè concretus vulneris orificium obstruat, adeoquè amplius non permittat cruorem profluere. Et habet Chalmæteus *Enchir. Chir. libr.* 2. *cap.* 19. exemplum cujusdam, in Vena Jugulari Externa vulnerati, qui famulorum opera, vicissim vulneri digitum per tres dies admoventium, evasit. Atquè haud absimili modo vulneratam jugularem venam in collo Celsissimi Arausionum Principis Gullielmi Primi, obturatam, sanguinisquè ea eadem fluxum inhibitum fuisse, superius de Venarum & Arteriarum Vulneribus narravimus.

X. Atqui Collum si in parte postica, seu Cervice vulneretur, nonnunquam læditur *Spina Medulla*; sive punctim aut cæsim ea sauciatur, sive tota per transversum discinditur. Hoc si contingat oboritur convulsio vel paralysis in partibus plagæ subjectis, nec non urinæ & alvi fæcum citra voluntatem excretio, aut omnimoda suppressio. De hoc vulnere Hippocrates 2. *prædict.* ità inquit: „ si Spinalis Medulla aut ex casu aut „ ex alia quapiam causa externa, aut sua sponte laborarit, & crurum impotentiam facit, ut ne tactum quidem percipiat Æger, & ventris, & vesicæ, adeo ut primis quidem diebus stercus aut urina non „ nisi coactè reddantur. Quod si morbus invaluerit, & „ stercus & urina, Ægro inscio, prodit, tandemquè non longo post intervallo perit. Addit Celsus *lib.* 5. *cap.* 26. „ servari non potest, qui in Spinæ Medulla percussus est. Et refert Tulpius *Obs. Medic. libr.* 3. *cap.* 24 hujusmodi Spinalis Medullæ vulneris exemplum, quod tertio die mortem attulit.

XI. Quia verò succurrendum est miseris Ægrotantibus, eadem hîc erunt imponenda, quæ in vulneribus nervorum nervosarumquè partium. Atquè hinc admoveatur *Oleum Therebinthinæ actu calidum*, vel *Balsamum Peruvianum*, vel *Oleum Ceræ*, vel quod sequitur;

℞. *Spir. Vini* ℥ij. *Mellis Rosarum* ℥j. *Pulv. Aloës, Myrrhæ an.* ʒj. *Misceantur.*

Et superponatur Digestivum. v. gr.

℞. *Mellis, Therebinthinæ Venet an.* ℥ß. *Theriacæ* ʒj. *Vitellum unius Ovi. Pulv. Myrrhæ* ʒß. *M. F. Digestivum.*

Interim in hujusmodi vulneribus curandum, ut sanies effluxum habeat, ne retenta dolores, inflammationes, & graviora alia excitet symptomata. Atquè ideò si satis patens non sit vulnus, erit dilatandum, ut ichor expurgari possit: si verò vicinæ partes non permittant, ut vulnus dilatetur, plerumquè desperatus est casus. De vulneribus hisce Joh. de Vigo sic inquit: „ quæ vulnera ipsius medullæ eodem modo „ tractanda sunt, sicuti vulnera cerebri, quare semper Medicus debet eadem ratione curare, & vul„ nera spinalis medullæ, & vulnera cerebri.

Cap. 21. *De Vulneribus Thoracis, & Partium intus Contentarum.*

I. T*Horacis Vulnera* alia sunt *non Penetrantia*, in quibus scilicet membrana pleura adhuc integra est; alia *Penetrantia*, in quibus non solum thoracis musculi, sed & pleura perforatur, ità ut vulnus in ipsam penetret Thoracis cavitatem.

Penetrantia Vulnera rursum sunt, vel sine partium in Thorace contentarum, vel cum earundem læsione; puta pulmonis, pericardii, cordis, diaphragmatis, venæ cavæ, arteriæ aortæ, &c.

II. Simplex si sit, Thoracis Vulnus, nequè in cavitatem ejus penetret, & alius nullus conjungatur affectus, nihil peculiare ad sui curationem desiderat, præter reliqua vulnera.

Si autem detecta sit Costa, ea abradenda est ad medirullium usquè, dein vulnus ut simplex considerandum. Quum verò fracta sit, ea suum in locum restituenda, ac porrò curanda, ut de Fracturis sumus dicturi.

III. At profundius cum sit vulnus, diligenter indagandum, an penetret usquè in thoracis cavitatem, an non. In thoracis cavitatem penetrasse instrumentum vulnerans, indicat aër per vulnus exiens; qui potissimum deprehenditur, si vulneris orificio tenuis admoveatur cerea candela, aut lana tenuiter carpta vel gossypium eidem imponatur: sæpius namquè candela extinguitur, vel saltem flamma ejus nutare videtur, & lana vel gossypium quasi vento agitari conspicitur. Verum hic aëris è vulnere thoracis egressus in primis observatur, quoties Ægri tussiunt, vel ore naribusquè occlusis vehementer conantur exspirare.

Sed hæc per aërem egredientem exploratio fallere potest, si vulnus obliquum vel tortuosum sit; aut musculi thoracis sito Patientis ab eo, quem habebat dum vulnus accepit, varient, atque vulneris aperturam tegant; vel plagæ orificium, ob non immissam turundam, sit conglutinatum: tum enim aër egredi non potest, imò nec specillum vel stilus intromitti. Ideoquè Ægrum, dum vulnus explorandum est, eo sito collocare oportet, in quo erat, cum inflictum fuit.

In penetrantibus quoquè & amplis thoracis vulneribus respiratio interdum læditur, & voce Æger privatur vulnere patente; eô tamen occlusô redit vox, & respiratio liberius peragitur. Insuper dum sanguis in pectore congeritur, & alia accedunt; vis. febris, tussis molesta, sputum cruentum, lateris dolor, pondus & gravitas circa costas nothas, &c. Et si contentæ intus materiæ, aut contentæ alicujus partis vulneratæ adsint indicia, certissimum erit vulnus penetrare, tametsi ipsum assequi specillo non liceat. Partium verò

thoracis

thoracis contentarum vulnera quibus ut plurimum innoteſcant Cap. 1. diximus.

IV. Cæterum quæ in Thoracis anteriore parte, atquè à lateribus contingunt vulnera, neque ad interiora penetrant, ex ſe omni periculo vacant, etiamſi ſecundum propriam eſſentiam ſint magna. At quæ in Thoracis parte poſtica fiunt, magis ſunt periculoſa, quia plures ibi, majoreſquè adſunt nervi & tendines: periculoſiora redduntur, ſi dorſi medulla vulneretur, propter gravia, imò & lethalia accidentia.

Quæ verò intra Pectoris cavum penetrant, nullum licet ex contentis viſceribus lædatur, longè periculoſiora ſunt: quod aër externus per vulnus non alteratus ingrediatur, internaſquè partes offendat, hinc dolor, tuſſis, inflammatio, febris, & cætera procedant. ſymptomata.

Adhuc tamen periculoſiora cenſenda ſunt, ſi inſuper ſanguis in Thoracis cavitatem fuerit effuſus, qui ibidem putreſcere, & graviſſima excitare accidentia potis eſt.

Sed periculoſiſſima ſunt, ſi quæ ex contentis partibus fuerint ſauciæ, quapropter haud abs re inquit Galenus 4. *Meth.* 6. „ vulnus, quod intra thoracem „ vel peritonæum penetrat, non parvum periculum „ adfert, præcipuè ſi quid internorum unà ſit vulne„ ratum. Equidem de vulnerum contentarum in thorace partium prognoſticis in ſpecie Cap. 2. abundè egi.

V. Quoad *Curandi Methodum*: hujuſmodi vulnus non diſſimilem quidem poſtulat curam à reliquis vulneribus in parte carnoſa exiſtentibus; ſi nempe in thoracis cavitatem haud penetret. At ſi penetret in pectoris cavum, fueritque citra contentarum partium læſionem, neque in thorace materia quæpiam contineatur, vulnus quamprimum eſt occludendum, ut aëris externi ingreſſus prohibeatur; hinc protinus conglutinandum.

VI. Si verò contineri intus materiam ſuſpicemur, per dies aliquot vulneris orificium patens eſt ſervandum, ut expurgari ea poſſit; & ſi ob plagæ aperturam minus patentem probè effluere nequeat, ſcalpello plaga eſt dilatanda: utquè facilius profluat, ſupra vulnus Vulneratus decumbat. Inſuper, niſi vulnus per ſe ſatis pateſcat, plagæ intra oſculum immittatur tubulus argenteus vel plumbeus, per quem ſanguis, aliavè contenta materies commodè expurgari queat. Deinceps vulnus liberè erit occludendum. At vulnerum in thoracis cavitatem penetrantium veram & ſuccinctam curandi methodum tradit Petrus de Marchettis *Obſ. Chir.* 41.

VII. Haud ſecus ratiocinatur Fabritius Hildanus *Cent.* 3. *Obſ.* 37. Vulnera pectoris, ſi ſa„ num eſt corpus, vulnuſquè recenter inflictum, ne„ què ſanguis aut pus ullum in pectore collectum, vul„ nus ut diu apertum maneat, minimè opus eſt. In „ cacochymicis verò corporibus alia ratio eſt; in iis „ enim vulnerum & ulcerum pectoris conſolidatio, „ donec natura ſe probè exoneraverit, minimè acce„ leranda eſt. Scultetus quoquè *in Armam. Chir. Tab.* 37. monet, ne vulnus thoracis penetrans unquam conſuatur, aut per primam intentionem curetur, ne materiæ, quæ in thoracis cavitatem effuſa eſt cum Ægrotantis periculo præcludatur exitus: vult autem, ut primò immittatur turunda filo alligata, ad apertum vulnus ſervandum. Quod ſi materies intrà thoracem collecta fuerit craſſa, atquè ad exitum per plagam inepta, illa attenuetur injectis per aliquot dies *Lavacris ex Decoctione Hordei, Paſſularum, addito Melle Roſaceo*, ac vulneri immittatur cannola, ut pus, injectaque decoctio ſenſim denuò expurgetur. At plura huc ſpectantia idem habet *poſt Armam. Chir Obſ.* 42. 43. 59.

VIII. At tamen ſcribit Joh. de Vigo *libr.* 3. *tract.* 1. *cap.* 10. controverſum inter Chirurgos eſſe, de penetrantium thoracis vulnerum conſolidatione. Quibuſdam enim videri ejuſmodi vulnera quamprimum claudenda, & cicatrice obducenda eſſe, ne aër frigidus in cor ſubeat, ac ſpiritus vitales exiliant & diſſipentur. Alii è contrario cenſent, talia vulnera diutius aperta eſſe ſervanda: imò ſi per ſe non ſatis pateant, Chirurgiâ amplificanda, quò ſanguini in thoracis ſpatium effuſo exitus pateat, alioquin cunctando putredinem contracturo, unde febris incrementum, ſinus fiſtuloſus, aliaque periculoſa, accidentia.

Priorem ſententiam amplectitur Theodoricus *libr.* 2. *cap.* 16. ubi in quacunque parte thoracis fiat vulnus, in continenti labia conjungi vult.

Poſteriori ſubſcribunt Joh. de Vigo *loco citato* Brunus *Chir. Mag lib.* 1. *cap.* 4. Rolandus *lib.* 3. *cap.* 19. Lanfrancus *tract.* 2. *cap.* 5. Gulielmus de Saliceto *libr.* 2. *cap.* 12. Rogerius *cap.* 21. Chalmæteus *in Encheiridio Chirurgico*. Item Paræus de hac quæſtione ſic loquit: „ Prior quidem ſententia ratione & veritate „ nititur, modo nihil aut parum ſanguinis in thora„ cis capacitatem effuſum: Poſterior verò locum ha„ bet, cum magna vis ſanguinis in thoracis ſpatium ſe effudit. Atque hiſtoriâ utramquè ſententiam comprobat, docetquè vulnus thoracis penetrans ad duos treſvè dies apertum eſſe ſervandum: at cum animadvertimus Ægrum nullo, aut ſaltem exiguo dolore vexari, nullo pondere diaphragma premi, ſpirandi libertatem adeſſe, adeoquè detrahi periculum, quam citiſſimè fieri poterit, ad cicatricem vulnus perduci volt. Eadem diſtinctione utitur Pigræus *Prax. Chirurg. libr.* 4. *cap.* 14. ubi inquit: ſi parva ſanguinis „ copia in thorace fuerit contenta, eam diſſipari & „ evacuari tuſſiendo & ſcreando.

Si ergò certa contentæ in thorace materiæ indicia ſeſe offerant, materia illa ut educatur poſtulat. Educitur autem per tres vias: vel per vulneris orificium, vel per os tuſſiendo, vel nonnunquam per urinæ viam. Rarum eſt, pus ex thoracis vulnere, in cavitatem ejus effuſum, per alvum expurgari, quod ſe obſervaſſe ſcribit Marchette *Obſ.* 43. At rarius, coſtæ fractæ fragmentum per anum fuiſſe excretum, quod ſe vidiſſe nobis narravit Cl. Diemerbroekius in collegio ſuo Chirurgico, cum ſub ejus auſpiciis quondam Medicinæ ſtudio operam darem, atquè ipſum illud coſtæ fragmentum quoquè exhibuit.

IX. Curandum igitur, ne præproperè, & priuſquam materia fuerit expurgata, vulneris orificium occludatur: verum apertum id ſervandum, beneficio turundarum, ſic ut non facilè externus aër ingredi queat. At ſi copioſa materies intus contineatur, periculum eſt, ne ſuo contactu partibus contentis malè afficiat; in primis quum inter unam & alteram inſpectionem nimis longum tempus intercedat. Quapropter utile eſt Inſtrumentum, quod & apertum ſervat foramen, & materiæ exitum continuò præbet; quale eſt cannula plumbea, vel argentea, aut linteum cerâ albâ oblitum & in cannulæ formam redactum.

X. Sed notandum in vulneribus thoracis tum turundæ, tum cannulæ filum ſemper alligandum eſſe ſatis longum; ne ea, ob perpetuum thoracis in reſpiratione motum, incidat in pectoris cavitatem, mortiſquè cauſa fiat. Tale exemplum refert Hildanus *Cent.* 1. *Obſ.* 46. cujuſdam, qui duas turundas in cavitatem thoracis delapſas poſt tres menſes tuſſi rejecit. Et *Cent.* 3. *Obſ.* 36. aliam narrat hiſtoriam de quodam in pectore vulnerato, qui duas turundas ſatis longas ultrà biennium ſecum geſtavit, à quibus tandem, ne gry quidem alteratis, caſu potius, quam arte fuit liberatus, atque ità ſanitati reſtitutus. Tulpius quoquè *Obſ. Med. libr.* 2. *c.* 15. meminit cujuſdam nobilis Dani, qui poſt menſem ſextum turundam, in thoracis cavitatem per Chirurgi imprudentiam delapſam, per os excreavit. Rarum etiā eſt,

habet Pigræus *Prax. Chir. libr. 4. cap.* 14. de milite, qui sclopeto in thorace vulneratus, tribus quatuorve à sanatione mensibus, per arteriam asperam satis crassum, tribusque ad minimum digitis longum, costæ fragmentum excrevit, atque ab eo tempore nullum amplius incommodum persensit.

XI. Insuper circa turundæ aut cannulæ usum in vulneribus thoracis notandum, eas oblinendas esse medicamento Digestivo. Etiam ne nimis longæ sint turundæ, ut pulmonem lædant.

Imposita hoc modo cannulâ, fiat tegumentum, quod injurias aëris, ambientis arceat. Et supra plagam Patiens plerumque decumbat, quò materies proprio pondere ad vulnus feratur. Per intervalla quoque ore naribusque occlusis spiritus comprimatur, quò pulmo intumescat diaphragma contrahatur, sicque ad vulnus contenta materia exprimatur.

XII. Sed materies hæc ut facilius educatur, & partim etiam absumatur, nonnulli detergentes & exsiccantes liquores per vulnus in thoracis cavitatem quotidiè immittere solent: quales sunt, *Hydromel* & *Aqua Hordei*, cum *Melle Rosaceo*; aut Decoctio leviter abstergens & attenuans, ex *Agrimonia*, *Veronica*, *Hyperico*, *Radice Aristolochia Rotunda*, *&c.* addito *Melle Rosaceo*, nonnunquam & *Spiritu Vini*. Quibus siphunis ope in thoracem injectis, obturatoque vulnere, jubent ut Patiens modo in hoc, modo in istud latus sese volvat, quò materia ab omnibus partibus eluatur, hinc per plagæ aperturam unà cum injectione educatur: observandum interea, ne quid lotionis intra thoracem maneat, eò quod ipsa ob admixtam purulentam materiam corrumpatur, & prava invehat symptomata. Atque hoc modo procedunt, donec materia amplius per vulnus non exeat, & nulla appareant contentæ materiæ signa. Jubent præterea, ut Patiens tussiat, quò materies fortius expellatur ad vulnus, & per os quoque portio ejus educatur.

Monet etiam Sculterus *in Armam. Chir. Tab.* 37. in vulneribus thoracis cum parvs pulmonis & diaphragmatis ad partem carnosam incisione, ut non solum promoveatur materiæ per vulnus ex se latum, aut scalpello dilatatum, aut per novum foramen, aut per urinarias vias exclusio; verum etiam, ut per siphonem in thoracem infundatur 1. Decoctum vasa sanguinem fundentia constringens, 2. materiam crassam attenuans, 3. internum vulnus detergens, 4. illud consolidans.

Si verò ob plagæ angustiam contentæ materiæ non ità pateat exitus, congruâ sectione vulnus est dilatandum. At si vulnus sit in superiore pectoris parte, potius in imo thoracis loco, viz. inter septimam & octavam costam apertio est facienda.

Purulentæ materiæ qualitas etiam exploranda immisso specillo; idque illicò extractum si nigrum fit vel fiat, Ægrorum via evasurum indicat.

XIII. Atqui ubi recesserint symptomata, detrahendus tubulus, quumque materia minui incipiat, sensim turunda imminuenda, & carnis generationi incumbendum, ut foramen claudatur: si enim vulnus fit inveteratum, evadit fistulosum, & non, aut saltem difficulter glutinari potest.

Foras verò applicetur medicamentum vulneri idoneum; viz. exsiccans, simulque carnem gignens, ac consolidans. v. gr.

℞. Therebinthinæ Venet. ℥j. Mellis Rosacei, Olei Hypericonis an. ℥ß. Misceantur.

Alii in hujusmodi vulneribus istud laudant;

℞ Resinæ Pini clara & odora ℥xij. Therebinthinæ, Olei Laurini an. ℥ij. Gummi Elemi ℥iij Resina & Gummi ad ignem liquefeant, dein addantur Oleum & Therebinthina, parum bulliant, donec Unguenti crassitiem acquirant, tandemque colentur.

Interim à tussi, quantum fieri potest; Æger abstineat. Enimverò totus thorax quum exagitetur tussi, fieri nequit, quin vulneratæ partes denuò lacerentur, adeoque consolidatio impediatur. Si tamen tussis infestet, eo quod ad pulmonem pars contentæ materiæ transmittatur, in ore contineat quæ vim habent leniendi, attenuandi, expectorandi; cujusmodi sunt *Syrupi varii Pectorales*, aliaque pro Arteriæ Asperæ & Oesophagi vulneribus laudata. Hîc quoque conducit Decoctum Pectorale, quod simul Vulnerarium fieri potest. v. gr.

℞. Rad. Consolida Maj. Liquiritiæ rasæ an. ℥j. Aristolochia Rot. ʒv. Herb. Tussilaginis, Capill. Ven. Fragariæ, Sanicula an. Mj. Caricarum, Passular. Enucleatar. an. ℥ij. Coq in Aqua Hordei ad ℥xxx. Sumat Patiens ter quaterve ℥iij. Vel ℥iiij. quotidie.

XIV. Sin *interna aliqua pars fuerit saucia*, quantum ad apparens vulnus attinet, eadem omninò curatio convenit; adeoque nec opus est, ut aliquod, præter hæc quæ proposuimus, medicamentum plagæ immittatur. Attamen in *Pulmonis Vulneribus* danda opera, ut primum sanguinis profusio, quæ ob insignia hujus visceris vasa accidere solet, sistatur, & inflammatio, cui pars hæc obnoxia est prohibeatur, tandemque vulnus conglutinetur: sanguis verò, qui in thoracis cavitatem effusus est, evacuetur. Itaque ut inflammatio prohibeatur, nisi nimiâ cruoris profusione vires sint dejectæ, *Vena secetur*. Si vulnus sit angustum, hinc ut exitus extravasato sanguini non pateat, scalpello ampliandum. In operatione verò Æger vehementer exspiret, quo pulmo collabatur. Deinde medicamenta adhibenda adstringentia & emplastica: sive ea sint, quæ in cavitatem thoracis infunduntur; sive interna, quæ ore sumuntur. Talia sunt *Bolus Armenus, Terra Sigillata, Thus, Mastix, Balaustia, Gummi Arabicum, Tragacantha, &c.* ex quibus injectiones, pulveres, & similia præparari possunt. Sed ut pulvis Pulmoni Vulnerato applicetur, jubendum ut Æger spiritum ducat, quo vesiculosum hoc viscus infletur, aëremque eò usque contineat, ut vulnus pulvere sit conspersum. Interna autem, & quæ per os sunt exhibenda, alibi ac præsertim Cap. 7. exposuimus.

Quum verò quædam Pulmonis pars è vulnere emineat, & livescere ac nigrescere incipiat, atque ità corruptionis notas exhibeat, ea ferro est abscindenda, uti ex variis Chirurgiæ scriptoribus in præcedentibus notavimus.

Diaphragma quum in parte carnosa sit vulneratum, eædem sunt indicationes curativæ. At *tendinosa pars si vulneretur*, vulnus lethale est.

Cap. 22. *De Vulneribus Abdominis, & Internarum Partium.*

I. VUlneribus Thoracis succedunt *Abdominis Vulnera*. Per *Abdomen* autem intelligimus totum illud spatium, quod à costis spuriis, lumbis, & ossibus innominatis comprehenditur: constans cuticulâ, cute, adipe, membranâ carnosâ decem musculis: quibus partibus peritonæum subjacet, includens viscera in infimo ventre contenta.

Hinc varia existunt *Abdominis Vulnera*. Aut enim sunt non *Penetrantia*, quum exteriores saucientur partes; cutis puta, pinguedo, membrana carnosa, hisque subjecti musculi, intacto peritonæo: aut sunt *Penetrantia*, ubi peritonæum quoque vulneratur. Cæterum penetrantia Abdominis vulnera sunt, aut *cum*, aut *sine* partium internarum læsione. Vulnus penetrans cum læsione partium internarum, tot habet differentias, quot sunt partes in infimo ventre contentæ:

tæ: unde alia vulnera sunt cum læsione jecoris, vel lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ, renum, &c. Rursus vulnera Abdominis penetrantia sunt quandoquè cum omenti ac intestinorum exitu, nonnunquam citrà eum.

II. An autem vulnus penetret in Abdominis cavitatem, an non penetret, indagandum. Penetrans vulnus à non penetrante dignoscitur immissione stili vel ceteæ candelæ: si enim multa portio ingreditur, signum est plagam penetrare. Advertendum tamen, ne decipiamur: nam fieri potest, ut foramine existente obliquo, tetorto, aut à superjacentibus partibus occluso, minima stili vel cereæ candelæ portio in ventrem ingrediatur, tametsi penetret vulnus: & è contrario, multa stili aut candelæ portio obliquè inter musculos progrediatur, etiamsi plaga non sit penetrans.

Addunt nonnulli: si vinum intrà orificium vulneris immittatur, in penetrante id ingredi in ventris cavitatem, in non penetrante retrò egredi per plagam. Sed hunc explorandi modum haud immeritò rejicit Cæsar Magatus *libr.* 2. *cap.* 69.

Certius verò penetrantis vulneris indicium est, si intestinum aut omentum exeat. Quinimò si plagæ magnitudo conferatur cum vulnerante instrumento, non rarò conjecturà assequi possumus, vulnus num penetret, nec ne.

III. At non satis est, dignoscere plagam penetrare, sed insuper nosse oportet, num aliqua contentarum partium sit saucia; id quod petendum ex Celso *libr.* 5. *cap.* 26.

Sic *Hepar Vulneratum* indicare ut plurimum solent; vulnus in dextro hypochondrio ad costas nothas, copiosi sanguinis per vulnus exitus, vomitus biliosus, cruentæ dejectiones, acerbi dolores & punctiones in partibus vicinis & propinquis, febris. Quod si hujusmodi vulnus profundius sit, patit animi deliquium, sudorem frigidum, ac mortem brevi infert.

Lienem Vulneratum significant, vulnus in hypochondrio sinistro penetrans sub costis nothis, copiosi sanguinis nigricantis per plagam effluxus: sitis, febris nonnunquam & respiratio lædi solet, affecto per consensum diaphragmate.

Ventriculum Vulneratum esse suspicamur, si abdomen sit saucium è regione ventriculi; si præsertim singultus accedat, & cibus potusquè assumptus vomitu reiciatur. Et quandoquidem ità læsus ventriculus nec appetere cibum, nec continere, nec fermentare ritè potest: interdum crudus cibus & potus; interdum semidigestus chylus per vulnus exit. Insuper animi deliquium frequenter Vulneratum corripit, potissimum si superius ejus orificium seu stomachus sauciecur, unde & frigidi erumpunt sudores, aliaquè gravia, imò lethalia plerumquè accedunt symptomata.

Eadem ferè eveniunt, si *Vulneretur Tenue Intestinum*: exit namquè per vulnus nondum perfectus chylus, hypochondria tenduntur ac vomitus non rarò accedit. Deniquè & maximi ventris cruciatus Vulneratum corripiunt, ut plurimum cum febre satis valida. At *Crassum Intestinum*, si *Vulneretur* egrediuntur per vulneris orificium fæces, vel saltem stercoris odor inter deligandum percipitur, cruentaquè per alvum dejiciuntur.

Renes Vulneratos esse existimamus ex loco affecto, præsertim quum urina cruenta sit, & difficulter reddatur, dolorquè gravis partem affectam affligat, qui ad inguina testiculosquè sæpè extenditur; cumquè latum sit vulnus, aquosus cruor per id egreditur.

Sin *Vesica Urinaria sit Vulnerata*, urina per plagam exit, eaquè reddi solet cruenta: pecten tenditur, dolorquè, dolent & ilia, nec non febris ut plurimum accedit.

Venam Cavam aut *Aortam Arteriam hic Vulneratam* conjectamus ex ingenti sanguinis profusione, quam statim mors sequitur.

Summatim quæ pars in infimo ventre sit saucia, conjicimus primum ex situ partis, deinde ex actione læsa, deniquè ab excreto.

IV. Cæterum vulnera Abdominis non penetrantia, si ritè curentur, absquè ullo sunt periculo, nisi sint valdè magna. Periculosiora tamen meritò censentur, quæ in media abdominis parte, quam quæ in lateribus sunt, propter concurrentes ibidem loci abdominis musculorum tendines.

At penetrans abdominis vulnus, licet non lædantur partes internæ, periculosius tamen est; præsertim magnum si sit, & profundum, eò quod intestina facilè excidant, quæ difficulter postea suo loco restituuntur. Etiam angusta hujusmodi vulnera, si intestina excidant, periculo non vacant. Nisi enim id quod excidit statim in suum locum reponatur, intumescit ac inflatur, ut postea per angustum foramen restitui nequeat; hinc ab aere externo alteratur, corrumpitur, & malum sæpius evadit lethale.

De vulneribus verò Abdominis penetrantibus, cum contentarum intus partium læsione; quid judicandum sit Cap. 2. abundè diximus.

V. Vulnera porrò Abdominis *non Penetrantia* eandem requirunt Curandi methodum, quam reliquarum carnosarum partium vulnera.

Si verò *Penetrent*, *citra tamen egressum vel læsionem internarum partium*; *ac citra substantiæ deperditionem*, quamprimum sunt glutinanda: viz. disjuncta vulneris labia manuum opera adducenda, adductaquè servanda idoneâ sutura. Glutine liquidem in talibus vulneribus uti non possumus, eò quod peritonæum, utpote exanguis membrana, mutuò agglutinari nequeat; quo dehiscente, in posterum intestina excidere solent. Id ergò ne contingat, ita vulnus erit consuendum, ut hinc inde musculis, agglutinetur peritonæum. Ita quoquè Guido de Cauliaco, Fallopius *tom.* 2. *tract.* 7. *cap.* 17. & plerìquè alii docent: viz. vulnera in Abdominis cavitatem penetrantia, absquè læsione internarum partium, nullo modo aperta esse servanda, sed protinus consuenda & agglutinanda.

VI. At *Intestinum si sit Vulneratum*, tamdiu vulnus apertum servari volunt nonnulli, quousquè conglutinatum sit intestinum, cumquè vulnus consuere jubent. Lanfrancus *Chir. Magn. tract.* 2. *cap.* 7. Rolandus *lib.* 3. *cap.* 26. Guilielmus de Saliceto *libr.* 2. *cap.* 15. Rogerius *libr* 3. *cap.* 29.

Chalmæteus *Enchir. Chir. libr.* 2. *cap.* 23. omnia Abdominis vulnera unienda & consuenda esse vult. Nequè ex sanguine in infimi ventris cavitatem effuso magnum damnum imminere inquit, sic illic quoquè retineatur, cum natura ipsum in inguina transmittet, atquè tumorem excitabit, qui curabitur ut abscessus.

Atqui vulnus abdominis penetrans, citrà tamen læsionem vel egressum contentarum partium, si ob angustiam ejus suturâ non egeat, glutinatio medicamentis, in superioribus abundè propositis, quamprimum adjuvanda: dein conveniente fasciaturâ vinciendum, ità tamen, ut dolorem non inferat.

VII. Sed in Curatione *Penetrantium Vulnerum absquè internarum partium læsione*, *verùm cum exitu Intestini aut omenti*, non alium præceptorem imitari necessum est, quam Galenum, qui *libr.* 6. *Method. Med. cap.* 4. hujusmodi vulneris Curam ità describit: „Primum itaquè id agendum est, ut intestina quæ „exciderunt, in suum recondantur locum. 2. Ut vul„nus consuatur, 3. Ut medicamentum apponatur. 4.

Ut prospiciamus, ne præstantior quæpiam pars simul afficiatur.

VIII. Quoad primum: si mediocre fuerit vulnus, & *recens exciderit Intestinum*; manibus & digitis impellendo est recondendum: id quod difficulter non rarò peragitur, quoniam per exiguum vulnus paulatim, & multum exit, inflatur, intumescit, ventoquè repletur. Quo in casu prolapsum intestinum Fotu calido, ex *Absynthio*, *Scordio*, *Ruta*, *Malva*, *Floribus Camomillæ*, *Meliloti*, *Semine Cumini*, *similibusquè in Cerevisia aut Vino decoctis*, continuò foveatur, si forsan flatus ità discuti possint.

Dissipatis flatibus tentanda erit Intestini reductio, quæ ut facilius succedat, oportebit Patientem ità decumbere, ut plaga sursum spectet, & contenta intus intestina contrariam in partem ferantur.

Quod si nec hoc modo inflatio cesserit, adeoquè reponi nequeat Intestinum, vulnus tantum ampliandum, quantum ad intestini repositionem opus est. Quod ut dextrè fiat, vulneri digitum imponat Chirurgus, ne fortè intestinum ferro attingatur: vel utatur scalpello incurvo, alterâ tantum parte aciem habente, in cujus extremo adsit globulus, ne intestinum mucrone sauciet. Factâ idoneâ sectione introducatur intestinum, vulnus consuatur, ac conveniens medicamentum apponatur. At ne præstantior pars simul afficiatur, animadvertere oportet, priusquam fiat restitutio, num sanguine fœdatum sit, aut aliâ re conspurcatum intestinum, vel ipsi adhæreat peregrinum aliquod corpusculum, tunc enim prius sedulò ab omni sorde, & peregrinis corpusculis est abluendum.

IX. Verum *Omentum si extrà labatur*, nondum tamen fuerit refrigeratum, nequè colorem mutaverit, quamprimum intromittendum, cum citissimè ab aëre alteretur & corrumpatur. Sed si refrigeratum, hinc & alteratum fuerit, ex Hippocratis præcepto *Aphor.* 58. *Sect.* 6. ligabitur ea parte, quæ calidæ parti est proxima, portioquè corrupta amputabitur. Ligari autem Omentum hîc debet, ne ipsius vasa aperta cruorem intrà abdominis cavitatem effundant: qualem casum describit Marchette *Obs.* 51.

X. Alter scopus est *Vulnus Consuere*, ne Intestinum vel Omentum denuò prorumpat. Collocetur igitur, ac decumbat Patiens in partem plagæ oppositam, ut eò minus ad aperturam impetum faciant intestina. Interim minister manibus apprehendat vulneris labia, & Chirurgo tantam porrigat vulneris partem, quanta ad consuendum est necessaria. Dein consuatur vulnus eô modô, ut quoniam peritonæum peritonæo non agglutinatur, tamen agglutinetur musculis; idquè assequi poterimus, si inter consuendum hinc inde peritonæum musculis ipsis adducatur: scilicet acus, duplicatum filum ceratum ducens, primum ab externa vulneris parte ità trajiciatur, ut & cutis & musculi & peritonæum simul trajiciantur; ex opposito verò à parte interna vulneris, intacto peritonæo, musculi cum cute trajiciendi: ab eadem parte semidigiti interstitio extrinsecus postmodum infigatur acus sic; ut partes continentes omnes simul cum peritonæo trajiciantur; sed in opposita parte ab internis extrinsecus infigenda acus, ut, intacto peritonæo, cætera infimi ventris integumenta trajiciantur, & sic deinceps, donec tot injecta fuerint puncta, quot erunt necessaria. At quoniam puncta hæc non leve onus sustinent, ne ab ipsis scindatur caro, procul à vulneris ore ferè per digitum sunt injicienda.

Hunc suendi modum comprobavit ac explicavit Galenus *Meth. Med. libr.* 6. *cap.* 6. Et sanè alium nullum licet reperire, quò agglutinari musculis queat peritonæum: si namquè communi uti vellimus suturâ, ità scilicet, ut vel utraquè ex parte peritonæum trajiciamus, vel intactum omninò relinquamus, id non conglutinabitur; atquè sic post sanationem vulneris omentum aut intestina prorumperent, & inemendabilis herniæ causa essent.

Si verò hujusmodi vulnus fuerit cum deperditione substantiæ, uti contingit, si sclopeto infligatur, nequaquam ejus labia sunt adducenda; siquidem curari id oportet, sicut vulnus cavum, per carnis generationem.

XI. Si tamen *Intestina sint Vulnerata*, priusquam introducantur, idoneâ suturâ, ut ait Celsus *libr.* 8. sunt consuenda. Quod si fuerint saucia, verum extrà vulnus non prociderint, ampliore reddito vulnere, eadem extrahere oportet, modo commodè fieri possit; atquè consuere eô prorsus modô, quo pelles consui solent.

De Vulneratorum Intestinorum Curatione diligenter quoquè agit Galenus *lib.* 6. *Meth. Med. cap.* 4. ubi docet vulneratum intestinum primò, si fieri queat, esse consuendum. 2. applicanda ei medicamenta. 3. si prolapsum quoquè sit, suum in locum reponendum. 4. curandum, ne fæces in transitu ipsi noceant: tandemque abdominis vulnus claudendum.

Primum ergò si vulnus amplum sit, & vulneratum intestinum prolapsum, mox id suendum, & pristinæ sedi restituendum. Nisi enim hoc statim fiat, ab aëre ambiente alteratur, ac lividum evadit, omnisquè curationis spes præciditur. Quod si prolapsum non sit, paulatim & placidè foras trahendum, deinde vulneris labia simul adducenda, & adducta consuenda acu subtili, brevi, ac rotundâ, & filo lineo, forti, æquali, ceraquè oblinito, eô fermè modô, quo pelliones pelles, & mulieres linteamina vulgò consuere solent. Factâ suturâ, vulneratum intestinum abluatur *Lacte recenti calido*, seu potius *Vino*, vel *simplici*, vel *in quo Rosa*, *Chamæmelum*, *Absynthium*, *Scordium*, *& similia sunt decocta*; eiquè illinatur *Balsamum Sulphuris Therebenthinatum*, vel *Peruvianum*, vel aliud quodvis Sarcoticum ac Glutinans Balsamum seu Oleum: nec non modicè inspergatur Consolidans Pulvis. v. gr.

℞. *Aloës*, *Mastichis*, *Thuris*, *Mumiæ*, *Sanguinis Draconis an.* ℈j. *M. F. Pulvis subtilis.*

His factis, intestinum paulatim & leniter in naturalem locum est reducendum; dein abdominis vulnus consuendum, ac porrò ut artis est curandum. Sed peractâ, vulnerati intestini suturâ, filum ne abscindatur; verum utraquè ejus extremitas extrà plagam propendeat, ut suo tempore extrahi possit.

Interim ut faciliùs Intestinorum Vulnus consolidetur, Medicamenta usurpanda consolidantia. Et quidem si plaga in Tenue inciderit Intestinum, exhibendum quoquè *Decoctum ex Radicibus Consolida, Tormentillæ, Herbis Pyrolæ, Saniculæ, Plantagine, Hyperico, & similibus, in Aqua Pura vel Chalybeata decoctis*: nec non *Electuarium ex Conserva Rosarum Rubrarum*, *Bolo Armena*, *Terra Lemnia*, *Gummi Arabico*, *Tragacantha*, *Syrupo de Symphito*, *&c.* Quum verò Crassum Intestinum sit saucium, ano per fistulam injiciatur *Vinum Rubrum Adstringens*, vel laudatum nunc *Decoctum Vulnerarium*; vel *Clyster* fiat *ex Lacte Dulci cum Therebinthina Veneta*, *Ovi Vitello dissoluta*, *addito Melle Rosaceo*, *&c.*

Atqui *Intestinorum Vulnus si fuerit cum substantiæ defectu*, ut contingit, quando ictus sclopeto infligitur, aggredi curam non debemus nisi coacti, & cum prognostico; casus enim plerumquè est desperatus.

Cæterum non possum hîc non meminisse admirandæ historiæ cujusdam adolescentis, ense paulò supra umbilicum vulnerati, de quo refert Hildanus *Cent.* 5. *Obs.* 74. quod non tantum magnam con-

concreti, nigricantisque & putrescentis, sanguinis copiam per alvum excreverit; (non obscurum vulneratorum intestinorum argumentum) verum etiam circa anni finem ab accepto vulnere, alvum exoneraturus, inflicti ensis extremum apicem excluserit.

XXII. *Ventriculi Vulnera* probè sunt consideranda, an penetrent intrà cavitatem ejus, nec ne, & in qua ejus parte sint; *hoc est*, an in orificio, vel in fundo. Quibus perspectis, *si Ventriculi Vulnus penetrans non sit* consuatur plaga Abdomini illata, & protinus curetur, atquè Ventriculi Vulnus naturæ beneficio relinquatur.

Si penetret, quamvis tunc ut plurimum lethale sit, non tamen sine medela Æger est relinquendus, cum præstet anceps experiri remedium, quam nullum, & multa præter Medentis opinionem eveniant.

Quum igitur *Telo Scindente Vulnus inflictum sit Ventriculi Fundo*, & totus promineat Ventriculus, vulnus consuendum est eô prorsus modo, quô saucia Intestina consui solent; hinc consuatur Abdomen, ac eadem portò instituatur curatio, ac in vulneratis intestinis. Si verò non promineat Ventriculus, vel parvum sit vulnus, ac angusto & perforante instrumento factum, adeoquè consui nec possit, nequè opus sit, vulnus abdominis ità consuendum, ut in vulneris inferiore parte relinquatur orificium, quò pus expurgari possit, atquè intra hoc orificium immittenda turunda, quæ intrà ventriculi vulnus nequaquam ingredi debet, sed ut saltem ad id perveniat sufficit; eaquè inungatur *Balsamo Sulphuris*, vel *Peruviano*, vel *Unguento Aureo*, vel *Basilicono*, vel si digerendum plus sit,

℞. Therebinthina Venet. ℥ß. *Olei Hypericonis* ℥j. *Vitellum unius Ovi. Misceatur pro Digestivo.*

Alii hîc laudant hoc Linimentum;

℞. Olei Mastichini, Abietini an. ℥j. *Thuris* ʒij. *Pulv. Rad. Tormentillæ, Consolidæ an.* ʒj. *Croci* ℈j. *Lumbricorum Terrestr.* No. v. *Vini Albi* ℥ij. *coq. ad Vini consumptionem, dein colentur pro Linimento.*

Sed plurimum ad hujusmodi vulnerum consolidationem juvant assumpta, eò quod longam in ventriculo moram trahant; hinc & Decocta, & Electuaria in Vulneratis Intestinis laudata apprimè hîc conducunt. Enimvero in pharmacis ore sumendis, nec non in victu, præcipua curationis pars consistit: quapropter parcè admodum comedere debet Patiens, ne ex cibi copia distendatur ventriculus, verum corrugatus maneat, sicquè faciliùs vulnus uniatur ac conglutinetur.

Si autem hujusmodi Vulnus sit *cum substantiæ amissione*, desperatus plerumquè est casus. Uti & quum *in orificio Ventriculi superiore seu Stomacho* plaga contigerit. At vulnus thoracis penetrans per septum transversum in ventriculi fundum, ejusdemquè curatio, videri potest apud Scultetum *post Armam. Chir. Obs.* 47.

XIII. *Hepatis & Lienis Vulnera* licet ut plurimum sint lethalia, parva tamen & superficiaria aliquandò sanari solent, atquè ideò Æger non est derelinquendus. Si ergò magnum sit Abdominis vulnus, & per id viscera hæc erumpant, quamprimum intromittenda, ne ab aëre alterentur, dein vulnus consuendum, & in inferiore ejus parte orificium relinquendum, in quod turunda, suprascriptis medicamentis inuncta, immittenda, & glutinatio naturæ committenda. Interea decumbat Vulneratus, quò diutius citrà molestiam potest, suprà partem vulneratam, quò faciliùs ad plagam materia feratur.

Cæterum sollicitos non esse oportet, ne inflammatio accedat, atquè ideò revulsioni potissimum studendum, tum per *Venæsectionem* in brachio, tum per *Clysteres Lenientes & Abstergentes* subindè injectos.

Hîc quoquè locum habent *Decocta Vulneraria & Conglutinantia.* Et si pus per urinæ viam Medicus observet, *Diuretica* hujusmodi Decoctis addantur.

XIV. Si *Renes Vulnerentur*, attendendum, num effluat per plagam purum lotium, vel sanguis serosus: quoniam si non exeat talis materies, quin potius purus effundatur cruor, hujusmodi vulnus ad ipsam Renum cavitatem non penetrare; verum superficietenus, *hoc est*, in parenchymate tantum Organa hæc saucia esse indicio est. Quo in casu infundatur intrà vulnus consolidans aliquod medicamentum; puta *Oleum Therebinthinæ calidum*, vel *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum*, vel *Balsamum Peruvianum* vel *Unguentum Sanctum*, ab insigni effectu ità appellatum, quod Joh: Andr. à Cruce *in sua Chirurgia* ità describit:

℞. Resinæ Pini claræ & odoræ ℥xij. *Therebinthinæ, Olei Laurini an.* ℥ij. *Gummi Elemi* ℥ix. *Fiat ex his S. A. Unguentum.*

Hôc factô Abdominis plaga consuatur, ac porrò consolidetur, & Vulnus Renis naturæ relinquatur.

Atqui profundius quum sit Renum Vulnus, sic ut urina pura vel sanguis serosus egrediatur, tunc Abdominis plaga non consuatur, sed intrà eam per siphonem injiciatur *calidum Vinum Rubrum Adstringens*, vel *abstergens & consolidans Injectio, ex Radice Consolida, Tormentilla, Herbis, Plantagine, Alchymillâ, Hypericô, Rosis Rubris, Balaustiâ, in Aquâ Ferratâ vel Vinô Rubrô Adstringente decoctis, additis Melle Rosaceô & tantillô Spiritus Vini*; ac dein vulneri imponatur aliquod Consolidans Balsamum vel Unguentum, idquè quotidiè semel vel bis renovetur, usquè dum vulnus sanatum sit.

Patiens interim utatur *Decocto Vulnerario simul & Diuretico, ex Radicibus Consolida, Aristolochia Rotunda, Glycyrrhyzæ, Herbis Althææ, Malva, Alchymilla, Sanicula, Hyperico, Fructibus Alkekengi, & similibus, in Aqua Pura vel Ferrata decoctis, addito Syrupo Papaveris Rhœados vel Althææ Fernelii.* Pro potu ordinario bibat *Ptisanam* vel *Emulsionem ex Hordeo Mundato, Semine Melonum, Cucumeris, &c.*

Quod si in hujusmodi vulneribus supprimatur urina, ob sanguinem grumefactum urinæ viam obsitnentem ac obturantem, sumat Patiens mane & vesperè decem aut duodecim harum Pilularum;

℞. Therebinthinæ Venet. ad consist. pilular. coct. ℥ß. *Pulv. Troch. Alkekengi* ʒij. *Oculorum Cancrorum Crud. Cretæ an.* ʒj. *F. S. A. Pilulæ magnitudinis Cicerum.*

XV. Quoad *Vesicæ Urinariæ Vulnera*: Ea *quæ Fundo ejus sunt inflicta* rarò sanantur, præsertim cum urina in abdominis cavitatem continuò effluat. Quæ verò *in Collo seu Cervice sunt* curari solent, haud secus ac vulnera pro extrahendis calculis à Lithotomis facta: & quidem pro eorum curatione eædem habendæ sunt indicationes, ac in vulneribus Renum.

Cap. 23. *De Vulneribus Articulorum.*

I. SEd & in brachiis & cruribus, præter ea quæ in parte carnosa contingunt, occurrunt *Articulorum Vulnera*; quæ peculiarem requirunt curandi methodum.

II. Est autem *Articulus*, ex Galeno *lib. de ossibus in principio*, ossium compositio ad voluntarium motum

comp

patitur. Quæ compositio fit ex duobus ossibus, nec non ex ligamentis, tum orbiculari, tum tereti, ossa hæc ità alligantibus, ut se mutuò contingant. Insuper profundiores obtinet partes hæc conjunctio: etenim sunt in Articulo tendines, ligamenta, venæ, arteriæ, nervi, &c. Hinc & hujusmodi vulnera non modò eventu difficilis, sed quoquè periculosa, imò lethalia nonnunquam observantur. Adhuc tamen periculosiora sunt, si Luxatio adsit. Nequè enim sine vitæ periculo Articulus tum reponi potest, ob dolores hujusmodi vulnera perpetuò comitantes. Quapropter Prognostico se munire debet Medicus, ne apud vulgum malè audiat: aliàs enim si Articulum reponat, isquè repositus maneat, mortem adfert Ægrotanti, vid tarquè non rarò ad exiguum vulnus mors sequota. Verum de hisce *Libr. 5.* latius sumus dicturi.

III. Cæterum horum vulnerum alia ad Articuli cavitatem pertingunt, alia non. Quæ eousquè non perveniunt, dici possunt *Vulnera supra Articulos facta*, quoniam ad ipsam ossium conjunctionem non penetrant: in quibus tamen si Tendines aut Nervi vulnerentur, curari debent vulnera nervorum, nervosarumquè partium: sin Venæ aut Arteriæ saucientur, oportet talia vulnera tractare ut *suo loco* dictum est.

IV. Sola autem ea censenda sunt *Articulorum Vulnera*, quæ ad Articuli cavitatem descendunt, in quibus ad ò conjunctionis ligamenta inciduntur. Hæc vulnera ut curentur, ab externi aëris injuriis probè sunt defendenda; aëris quippe acrimonia acida vulneratis articulorum partibus nervosis summoperè nocet. Labia quoquè vulneris ad se invicem adducenda quidem, non tamen penitus, si profundior plaga sit, ut sanici, quæ tenuis simul & acris hîc colligitur, exitus continuò pateat: deinceps eadem imponenda, quæ in nervorum, partiumque nervosarum vulneribus conducere suo loco docuimus; insuper & superponatur, ac identidem renovetur Fomentatio calida, ex Absinthio, Ruta, Scordio, Artemisia, floribus Sambuci, Camomillæ, Rosis Rubris, &c. in Cerevisia aut Vino decoctis; vel ejus loco admoveatur Cataplasma. v. gr.

℞. Pulv. Fol. Rutæ, Scordii, Flor. Camomillæ, Sambuci an. ℥j. Coctis in Cerevisia ad pultis consistentiam add. Farinæ Sem. Lini, Fœni græci an. ℥ißs. althææ ℥j. Pulv. Croci ʒj. M. F. S. A. Cataplasma.

Multum quoque refert, quod membrum ritè collocetur, ut ejus actio conservetur, nec non dolor & humorum affluxus præcaveatur: proptereà & Vena secanda, & totum corpus diligenter evacuandum, ut de nervorum, nervosarumque partium vulneribus abundè dictum fuit.

V. Si ergò antica Humeri pars fuerit saucia, alæ complicatum aliquoties linteum subjiciatur, & aliquo involvatur, quod cubitum sustineat, & caput humeri altius impellat: proprio enim pondere deorsum tractum humeri caput facit, ut vulnus tardius sanetur. At ima pars quum vulnerata sit, simulac coaluit plaga imperandum Ægro, ut brachium huc & illuc per intervalla moveat, ne, inductà cicatrice, læsio in motu contingat, quasi obligato per cicatricem articulo: vel ipso in articulo callus gignatur, liberum humeri motum in posterum impediturus. Historiam verò vulneris sclopeti in articulatione humeri cum scapula, sanati, decem annos incolumi Ægro; à quibus oborto in eadem parte tumore, totum acromium corruptum volsellà eductum fuit, tradit Marchette observ. 40.

VI. Sin Cubiti articulo inflictum sit vulnus, brachium neque extensum servandum, neque inflexum nimis; illa enim figura contractionem, sanato vulnere, solet impedire; hæc liberam extensionem; quocirca mediâ collocandum figurâ, quæ angulum obtusum refert.

VII. At in Manu vulneratis Carpo, Digitorumque articulis, manus semiflexa est continenda, atquè digiti non extendendi, ne inductà cicatrice, rigidum permaneat hoc organum. Historiam quoque lectu dignam juvenis, cui morsu equi fuerit detruncatum tertium pollicis internodium, cum evulsione tendinis musculi id flectentis, hocque ex voto sanatum, refert Marchette observ. 62.

VIII. Sed Femoris articulus quum sit saucius, supinus Æger decumbat, & idoneis pulvillis ac deligationibus caput istius ossis suo in acetabulo contineatur; & dum cicatrix inducitur, Ægro imperandum, ut interdum huc atquè illuc femor moveat, ne, inductà cicatrice, motus læsio accidat.

Genu vulneratum rectà figurâ est extendendum, & ità collocandum, ut claudicatio evitetur. Atque sic de cæteris vulneratis articulis erit dicendum.

Hactenus Municks in Chirurgiâ ad Praxin hodiernam adornata. Jam ad Cautiones in Sanationibus Vulnerum & Ulcerum adhibendas, ex Celeberrimô Cæsare Magato, Medicô Italô, properabimus, postquam paucula recensuerimus super globulorum extractione, & remediis quibusdam vulnerariis generalibus.

De Globulorum extractione.

Si globulus ossi impactus fuerit, quàm commodissimè fieri poterit, elevatorii apice in ipsum defixa extrahetur. Quòd si tam citò avelli nequeat, relinquendus est per aliquot dies, sic enim per carnium suppurationem foramen grandius fiet, & os globulum minus arctè constringet; Necessarium interea fuerit illum singulis diebus movere; & si fortè nimis adhæreat extremum remedium in variarum ossis partium terebratione per trepanum pyramidalem, positum erit, ut sic elevatorium intromitti possit, quo & blandè concutiatur & extrahatur. Si verò globulus parvus sit atque medio tibiæ ossi, aut costæ, aut sterno, aut cuipiam è cranii ossibus, defixus, terebrandum foret prædictum os, trepano sic posito ut ipsius cavitatis medium globulus occupet, ut sic unà cum ossis frustulo auferatur. Quòd globulus articulationis cujuspiam v. g. tibiæ cum femore, medium penetret, quàm blandè fieri poterit, ab una parte femur ab alia tibia trahetur, ut sic ligamenta & tendines, qui articulationem constringunt dilatentur, sic spatium inter ossa sit laxius, ita ut parvo adhibito forcipe cujus extrema in cochlearis formam sint excavata, facilè apprehendatur & extrahatur; sed si metus sit ne sic nimius procreetur dolor, curandum genu flectatur, sic enim ossa magis ad invicem accedentia, globulum & comprimunt & ad extra propellunt, unde simplici facta incisione facilè excutitur. Verùm si globulus vi sua os quasi contriverit & in plures particulas discerpserit, interque illas vel permanserit, vel ulteriùs progressus ponè ipsas tantùm constiterit, tutissimum fuerit vulnus dilatare quantùm pars affecta permiserit, sive per sui ingressum, sive per exitum, si adfuerit; eodemquè momento adhibitis digitis, vel alio instrumento apto exquirendæ veniunt particulæ ossis à suo toto separatæ, eademque via globulus, si in vulnere remanserit, ut omnis, quàm blandè fieri poterit, eximantur; & si grandiores aliquæ reperiantur fibidiæ, quæ aut toti suo, aut pericranio, aut ligamentis adhæreant, vi non sunt eximendæ, ne sic magnus dolor & etiam convulsio accersatur; è contra oportet eas toti suo reaptare; sæpius enim natura eas foràs eliminat sine ullo dolore, in ipso suppurationis negotio, aut per se separantur,

tur, dum novæ excrescunt carnes quæ ipsas ad exteriora propellunt, aut in subsequentibus, parti redunantur, eique sistinendæ inserviunt.

De extractione globuli plumbei per sex annos circa linguam hærentis; & loquelam gravem facientis historiam scribit *Celeberr. Johus à Meek'ren* quam hic legere commodum fuerit.

Operatio est Chirurgica & nota, balbutientium linguam pondetum appropriatorum ope deprimere, quo tardius loqui adsuescant.

Actio contraria nobis in Nosocomio nostro obvenit. *Franciscus Wouters*, miles, antè sexennium globulum sclopetarium linguâ receperat, vulnere à nocha ad locum dictum penetrante; unde gravis ipsi adeò loquela, ut non nisi longo tempore semeustam aliquam proferre valeret.

Hujus (siquidem possibile) quo curatio Instituetetur, præmissâ purgatione commodâ, venæsectioneque institutâ largiore, sinistra manu, linteo munita (quo firmior certiorque apprehensio) linguam apprehendimus, mox eo loco ubi globulus hærebat, dextrâ scil. linguæ parte, eâque ad postica vergente sectionem instituimus, foramine facto, cystique, cui inclusus globulus, dissectâ, beneficio instrumenti incurvati, commodi, sensim globum extraximus.

Sanguinis ad fluxum cohibendum, vulnerisque ad mundificationem collutio hæc præscripta.

℞. Fol Plantaginis, Agrimoniæ, Violar. Acetosæ an. M. j. Flor. Rosar. rubr. M. ß. Balaust. ʒij. Nuc. Gallar. ʒß. Coquantur in Aq. hord. Colat. ℥v. adde Mell. Rof. ℥j. Ol. Vitriol. g. 4. M.

Collutione institutâ linctus hic usurpatus:

℞. Syrup. de Symph. Fernel. ℥j. Violat. Mell. Rosat. an. ℥ß M. F. Linctus.

Et horum solo usu sex septemvè dierum spatio integrè æget hic curatus, debitaque gratiarum actione habitâ, discessit.

De facili Curatione Vulnerum simplicium.

Modum facilem curandi simplicia vulnera hic apponere mihi liceat, ad Medicinæ Tyrones erudiendos, qui sequens est à me pluries feliciter expertus. Vulnera igitur mane & vespeti vinô albô generosô priùs mundifico, postea oleum hypericonis vulneri appono, & sic hôc facili remedio simplicia vulnera citò certâque methodô sana reddo. Et elapsis diebus vulnus simplex sanatum vidi solâ inspersione pulveris tabaci. *Ex communicatione Viri Præclariss. Dom. Josephi Lanzoni.*

Josephi Lanzoni Med. Ferrar. Remedia Varia experta ad vulnera simplicia sananda.

Primò; Solum vinum calidè appositum pluries expertus fui multæ esse efficaciæ ad vulnera simplicia curanda. Secundò, Pulvere tabaci insperso militem vulnera sanare retulit expertus. Tertiò, Aquam vitæ, oleum Hiperic., oleum vitell. ovorum, oleum Terebinth., & oleum Abietinum multæ esse efficaciæ ad vulnera consolidanda probavi sæpè in Praxi Medica faciendâ; imò aquam communem non solùm sanguinem sistere, sed etiam vulnera simplicia quoque consolidare experientia me docuit. Quartò, sequenti unguento fæliciter multi utuntur Chirurgi; nempe.

℞. Terebinthinæ lotæ in aq. salviæ ℥ß. Mellis rosat. simpl. ℥iij. Farin. hord. ʒij. Aloës succotrin. ʒiij. Pulv. sang. dracon. in lacrima ʒj m. f. Unguentum S. A.. Quintò, Balsamum sulphuris ad vulnera sananda commendant multi sic educti à Matt. Rulando; hocque probavit miles, & sanatus est. Sextò, Pulverem vitrioli romani rubificati non tantùm hæmorragias sistere, sed etiam vulnera consolidare, expertus nuper fui in Adolescente, ab alio in brachio dextro vulneiato. Septimò, Herbam millefolium dictam contusam cum vino generoso appositam brevi curasse vulnus, Chirurgus Amicus meus fidè dignus mihi retulit; quod etiam in Rustico ego fæliciter expertus nuper fui.

Josephi Lanzoni Observatio de remedio ad Vulnera ad Dominum Doctorem J. Jac. Mangetum Amicum Colendissimum.

Primos duos tomos Bibliothecæ tuæ Practicæ diligentissimè collectæ, ac utilissimè publici juris factæ, ritè accepi; & quia ab humanissimis tuis mihi scriptis, intellexi nunc quartum tomum sub typo existere, antequam ad umbilicum perducatur egregium tale opus; mihi liceat tibi transmittere sequentem formulam Balsami, qui intrà hor. 24. omnia simplicia vulnera sanat.

℞. Olei Veteris olivar. ℥iij. Terebinth. Venet. ℥v. Flor. Hiperic. ℥ß. Thuris elect. ℥j. Sang. dracon. in lacrim. ʒiij. Ol. Abietini ℥j. Flor. Nicotian. pug. ij M. omnia hæc simul, superinfundendo tantum Vini Malvatici, ut omnia submergantur; & stent per triduum in infusione; postea coquantur ad vini consumptionem, inde fortì facta S. A. expressione, reponatur Balsam. in Vase ad usum.

Ad faciliter incarnanda Vulnera, & Ulcera.

℞. Pulv. Masticis, Myrthæ, Incens. an. ℈j. Ol. Terebinth. Ceræ, ex vitel. ovor. an. ℈ij. Unguent. de Betonic. ℥iij. Spir. Vini optim. ℥j. M. F. S. A. Unguentum.

Observatio de Observatione circa vulnera capitis. Observatum fuit, inquit *Clariss. Dn. Joh. Jacob. Waldschmidius in not. ad Barbet. Chirurg.*, omnes in capite graviter vulneratos, si lumen, vel candelam ferre non potuerunt, fuisse mortuos; quod idem ego pluries expertus fui, imò hoc tanquam signo lætalitaris ipsius vulneris nunc utor. *Ex ejusdem Viri Clariss. communicatione.*

Præclarissimi Viri, D. Dionisii Andreæ Sancassani, Comachii Medici Primarii, Aphorismorum ex operibus Celeberrimi Cæsaris Magati collectorum, Centuria tres: Quibus quicquid prædictus Magatus in curâ Vulnerum & Ulcerum, secundùm propriam sibi methodum tradit, compendiò explicatur.

CENTURIA PRIMA CHIRURGICA.

Aphorismus.

I. QUisquis sibi gloriam sanati vulneris adscribere volet, decipiet & se ipsum, & eos qui illi confidunt, commonstrando se, si Chirurgiam exercet, parum in hâc arte versatum.

II. Si exactus habeatur calculus, constabit quòd in vulnerum curâ & Chirurgus non magis confert, quàm Medicus, Physicus dictus, omnis alterius morbi, tam externi, quàm interni, sanationi facit.

III. Natura est vera morborum medicatrix, ut sapienter sentiebat Hippocrates. Illud autem nunquam melius observari potest quàm in vulnerum curâ.

IV. Maximæ sunt naturæ vires, quando iis auxilium subjungitur, nec debilitantur à Chirurgis aut Medi-

Medicis remedia inidonea adhibentibus. Utinam hoc aliquando, ipsi intellexerint, ea namque ratione omitterent plura remedia, sæpiùs quæ sunt ipsò morbò magis nocua. Curæ multò meliùs succederent si illi qui iis vacant indoctiores essent, & proprio emolumento minùs quam vulneratorum ipsis commissorum commodo, intenderent.

V. In iis vulneribus quibus pars aliaqua interior affecta fuit, Chirurgus nullatenus sibi proponit efficacius quid admovere. Attendere debet ad ea quæ ipsius oculis subjiciuntur, & reminisci quòd ipsa Natura viscerum curæ præest; dum Ars nihil in iis vulneratis conficere valet.

VI. In vulnerum curâ Chirurgi officium, in eò positum est ut Naturam tueatur contra accidentia imminentia, atque impediat corruptionem balsami ab ipsâ adhibendi.

VII. Quicumque vulnera curare intendet, omissis aliis pluribus indicationibus, debebit unice duobus insistere: scilicet caloris naturalis conservationi, & omnium quæ ejusmodi intentioni officere possunt, remotioni.

VIII. Satis erit si calor naturalis per quem vulnerum cura perfici potest, sit validus: Ex eòque evenit quòd etiam in manibus eorum qui quotidie remedia renovant, contra quàm deceret, vulnera sæpe sanentur.

IX. Virtus quâ vulnera sanantur minimè temedio adhibito includitur; Sed in eò quòd idem vulnus bene coopertum detineatur.

X. Non autem omne tegumentum aptum erit defendendo ac corroborando calori naturali partis vulneratæ: Verum debet illud ea arte confici quæ arcere valeat aëris injurias ab iis partibus quæ proprio tegumentô per inflictum vulnus fuere spoliatæ. Tegumentum autem illud artificiale gravius esse minimè debet.

XI. Aer quantumvis calidus calore ipso naturali semper est frigidior. Ejus impressiones minoris non sunt momenti, & malum quòd inde oriri potest perniciosius est quàm concipere queas. Irrident hoc multi, & tamen nihil certius est.

XII. Pomum in aliquâ sui parte incisum, non aliâ de causâ putrescit nisi quia Aer interiora ejus penetrat. Idem etiam in vulneribus evenit.

XIII. Citò sanantur ossium fracturæ, si carnes non fuerint vulneratæ, quia aër ad illas minime pervenire potest. Verùm non ita facilè sanantur si ipsis adjunctum fuerit vulnus.

XIV. Si ossis alicujus luxationi adjungatur vulnus, illud in proprium locum non reducetur sine periculô convulsionis, hocque tantùm propterea quòd aër se in partem affectam insinuat. Chirurgus itaque talem articuli repositionem recuset; & si timeat ad id se coactum iri, potiùs quàm illud peragat, quantociùs fugiat.

XV. Aer cujuscumque demùm fuerit conditionis, omnibus prorsùs vulneribus est infensissimus; non exceptò etiam aëre æstivô calidô.

XVI. In vulneribus gravissimis poterunt interponi quatuordecim, viginti, & etiam plures dies inter vulneratorum medicationes, & hoc felicissimè succedet.

XVII. Quis non videt nihil magis calorem naturalem partium vulneratarum fotorum esse, quàm si illæ probè cooperiantur? Sic etenim ab aëris injuriis defendetur, & eò minùs evaporabit, quò raniùs medicationes adhibebuntur.

XVIII. Chirurgus dum cooperta continebit vulnera, non propterea erit spectator otiosus: Omnia enim observabit, & omnibus providebit. Attendat autem præcipuè ad expurgationem excrementorum, nec permittat ut illa in vulneribus accumulentur. Ipsius itaque erit officii ut statim ac ea formantur, continuò foras exeant, idque sine remediorum applicatione.

XIX. Verus Chirurgus faciliùs cognoscet statum alicujus vulneris, sine interiori ejus inspectione, quam alius qui illud ipsum duabus vicibus de die medicatur, fasciasque involventes solvit.

XX. In primâ vulneris medicatione cognoscet facilè peritus Chirurgus, si adventura sint accidentia aliqua exitiosa, & quare.

XXI. Si vulnus fuerit sine febre, sine dolore, sine partis affectæ gravitate ac tensione, & si excrementa facilè exeant, sanatio quàm commodè succedet. Infeliciter verò si ea omnia adsint.

XXII. Illis ipsis qui vulnera frequentiùs medicantur, superveniunt casus sinistri quos non prævident; imò etiam sæpiùs quàm iis qui rariùs ipsa retegunt.

XXIII. Status vulneris certiùs ex pulsu dignoscetur, quàm ex ejus retecti inspectione. Chirurgo perito ne quidem minima alteratio occulta erit.

XXIV. Omnis vulneris alteratio, quamtumvis parva, corpus totum alterat. Verum non omnia corporis alteratio, etiamsi intensior, partem vulneratam alterat.

XXV. In omni vulnere qui calorem naturalem in proprium statum restituere valebit, nullatenùs opus habebit aliô remediô pro ejus curâ.

XXVI. Si provideatur temperamento ac vigori partis vulneratæ, non accumulabuntur excrementa, quæ requirunt affectatam illam diligentiam, & nocivam curiositatem, propter quam singulis deligatur diebus.

XXVII. Qui nondum sunt assueti methodo quâ rariores fiunt medicationes, & propterea in eâ observandâ aliquid timebunt sinistri, poterunt aliquando vulnus retegere, illodque cursim oculis suis perlustrare; hic enim parum procreabitur mali, dummodò Chirurgus se circonspectum ac promptum exhibeat.

XXVIII. Si omnia vulnera unô & eôdem modô contegantur, inde necessariò subsequentur errores perniciosi, & quandoque lethales.

XXIX. Tegumentum bene constitutum fovet ac corroborat naturalem calorem, à cujus efficaciâ in parte vulneratâ peragi possunt illa omnia quæ à variorum remediorum facultatibus exquiruntur.

XXX. Optimum vulneris tegumentum erit semper ipsa cutis, quâ partes subjectæ sine magnô suô damnô carere minimè possunt.

XXXI. Si supra vulnus retrahatur cutis, etiamsi ea sit omninò prope separata & sublivida, illa tamen adhærebit & reagglutinabitur etiam in senibus. Sub hôc tegumentô, aut etiam aliô artificiali, non accumulabitur excrementorum pars major quàm vigesimâ earum quæ accomularentur si singulis diebus medicationes adhiberentur: Illud autem eâ fit ratione, quòd natura impedimentis irritantibus minus lacessatur.

XXXII. Si in vulnere tota resecetur cutis, quæ jam maximâ sui parte est separata; & ea prorsùs denudentur carnes subjectæ; vulnus inde evadet & magis dolorosum, ac etiam sordidius: Illudque eò magis eveniet si medicatio adhibeatur secundùm Galenicam methodum: Unde etiam cicatrix difficillimè inducetur.

XXXIII. In Pustulis dolorosis, si illæ acû perforatæ leviter comprimantur, sicque intactâ aliâs cute, puri exitus detur, iterum, etiam in id, si opus fuerit, pustularum perforatione, multò promptiùs illæ sanabuntur, quàm si apertio major fieret, cutis-

cutisque resecaretur. Unde evidentissimè manifestatur & aëris malignitas, & tegumenti naturalis efficacitas; cui propterea deficienti supplendum omnino venit per tegumentum aliquod artificiale.

XXXIV. Si quando arbori alicui sylvestri surculus de alia arbore cultâ resectus inseritur, ex aëre liberè incurrente, ac penetrante, non mediocris advenit noxa, & ut illa præcaveatur, tegumentis & fasciatione apta aër excluditur. Quis non credat itidem ipsum aërem sensibilibus carnium vulneratarum partibus, arboribusque multò mollioribus, non parum infensum esse debere?

XXXV. Dum quotidie vulnera fasciationibus suis spoliantur, commoventur, manibus tractantur, detergentur, & alia similia peraguntur, dolor inducitur satis vehemens, ac fluxionibus excitandis non parum aptus; unde postea procedunt inflammationes &c.

XXXVI. Quando vulnus aliquod retegitur, quod per longum tempus tectum fuerit, illud ita mundum reperitur, ut nulli medicamento abstergenti id æquè bene mundificare liceat.

XXXVII. Si vulnus è quô excrementa magnâ copiâ exeunt, religetur rarius, videbis quòd sic eadem excrementa, multò minori quantitate, omni habitâ justâ proportione, generabuntur. Quid igitur illa producit magis quam medicatio frequens?

XXXVIII. Dum calefit aër ambiens, pro præservandis vulneribus ab ejus insultibus, in idque adhibentur panni calidi aliæque diligentiæ; sic sanè obtineri nequit quod obtinetur quando vulnus probè tectum conservatur. Si etenim vulnus tegumentis suis spolietur, subitò frigescit: Quandoquidem omnis aëris calor, quâcunque demum arte inductus, si eum calore naturali comparetur, in multis deficit gradibus.

XXXIX. Quando exsolvendum venit aliquod vulnus ante tempus, considerari debet an damnum quod ab aëris incursibus inducendum est, pensandum veniat cum aliô aliquô majoris ponderis emolumentô

XL. Cùm vulnera probe cooperta continentur, ossa minime exfoliantur, aut minùs ac promptiùs saltem desquamantur, quàm si singulis diebus medicarentur.

XLI. Si probè coopertum fuerit vulnus, minima erit purulentiæ quantitas; illaque partim viam sibi faciet sensibilem per emissaria sibi à Chirurgô parata; partim verò in habitum insensibilem resolvetur.

XLII. Dum vulnera probè cooperta medicantur, in iis purulentia non enascitur viscosa, qualis reperitur cùm Galenicè tractantur, ubi manuum & remediorum abstersio requiritur.

XLIII. Si cui munditiei in curandô vulnere placeat, illi minimè denegabitur, quin partes tegumentorum humidiores removeat, illisque alias sicciores substituat. Dummodo in hôc peragendô vulnus non omnino retegatur.

XLIV. Vapores qui ex vulnere elevantur, si retineantur, offensam non parient tantam, quanta adveniret, si aëri illud exponeretur. Nec aliquacunque demùm cautio eam noxam præcavere potest.

XLV. Quando vulneri adjungitur aliquod symptoma quod illud religare cogat, insanum se præberet qui illud non faceret. Ea autem cura coacta dici debet, dum quando vulnus coopertum detineri potest, cura est regularis.

XLVI. Illi etiam ipsi qui vulgari modô vulnera curant, sæpius coguntur contra suam methodum procedere, ac medicationem aliquorum ex iis non parum differre; cum verbi gratiâ hæmorrhagiam aliquam metuunt &c. Itaque nulla est regula quæ suam non patiatur exceptionem.

XLVII. Minimè interest si sub tegumentô aptò dispereat via medicamentorum: Illa etenim æquiparanda non venit vi ipsius tegumenti, quæ sanè longè excedit cujuscumque medicamenti vim.

XLVIII. Superatô inflammationis periculô, tegumentum non æquè ut antea est necessarium. Tunc itaque Chirurgus, ut aliquid agere videatur, potest semel aut bis vulnus religare; dummodo ab aëris injuriis illud quàm diligenter defendat.

XLIX. Quorundam erronea, imò ridicula est opinio, qui credunt per longum tempus vulnera aperta detineri debere: Dum scilicet reputant illa sufficienter expurgari minime posse, si purulentia copiosissima inde non exeat.

L. In vulneribus, linamenta quæ introducuntur, sunt corpora extranea, quæ pars vulnerata facilè ferre non potest: siquidem ipsi ossiatenùs sunt naturalia.

LI. Linamenta quæ in vulnera inducuntur, id mali procreant quòd partem vulneratam distendendo eam comprimant, sicque fluxionem in ipsam attrahant. Præterea dum adimpleat partem vulneratam, vulnerati crumenam non parum depient.

LII. Omissis linamentis, non sic tamen minùs apertum erit vulneris orificium: imò sic faciliùs remotô ejusmodi obstaculô, purulentia sibi viam faciet.

LIII. Linamenta quæ in vulnera introducuntur, ipsa pejoris faciunt conditionis. Hoc autem aliqui astris imputant, quorum culpa, si ita dicere licet, non alia est, quàm quòd forsan vulneratis, per suum defluvium inspirent, ut se manibus committant tam imprudentibus.

LIV. Vanus est admodùm timor ille quem sibi faciunt quidam Chirurgi; scilicet quòd si linamenta in vulnera sibi commissa non inducant, eorundem orificium necessariò obturandum veniat, ante carnium, quæ in fundô enasci debent, procreationem. Caro etenim promptiùs multò in vulneris fundô, ubi calor vividior est, quàm in ipsius orificio generatur.

LV. Ex eô quòd sanantur vulnera in quæ linamenta introducuntur, non aliud concludi potest, quàm sanationes quandoque fieri etiam malè curatis morbis; Natura etiam sæpe medicantium errores corrigit, quando nimiùm non impeditur.

LVI. Verùm, nonne saltem ad introducenda medicamenta necessaria, commoda erunt linamenta? Minime: Jam etenim supradictum fuit, sanationem perfici posse sine remediis inductis, & ea sola tantùm adhiberi debere quorum vis per minimum temporis spatium sit perduratura.

LVII. In vulnerum curâ, dum rarò medicamenta adhibentur, mirandum se præbet naturæ artificium singulare: Tunc etenim illa sensim vulnerum cavitates replet, illaque conglutinat, relinquendo interea orificium sufficiens pro excrementorum expurgatione, donec adimpleta sit omnimò cavitas; nec ampliùs superstit aliquid quod expurgari debeat.

LVIII. In vulnerum curatione, omnino attendendum venit ut ea emissaria apta habeant: Hoc est ut sit ipsis via rectà ac larga imò per declivia, aperta, per quam exire possint purulentiæ. Illud autem Chirurgi prudentiam & industriam exigit.

LIX. Si ille qui vulneravit viam non fecerit sufficientem excrementorum in vulnere inflictô generandorum emissioni; necessarium erit illam sectionibus opportunis dilatare, in idque etiam ossa, si opus fuerit, discindere: Arte etenim debet id confici aptum exigentiis. Imò si istiusmodi sectiones non sufficiant, vulnus novum, si illud magis è re fuerit; parandum venit.

LX. Aperiendum est vulneribus emissarium, si illud deficiat; Foveaturque interim ac reparetur calor par-

Partis affectæ. Tunc nolente, etiam ipsô Chirurgô sanabitur vulnus.

LXI. Multùm interest ut probè fascientur vulnera. In ipsô autem principiô summè opus est à fasciationibus abstinere strictioribus; illudque imprimis si grandiora fuerint vulnera.

LXII. Fasciationes non debent inservire nisi ad continendum supra vulnus tegumentum, quod fuerit ipsi impositum proportionaliter ad necessitatem.

LXIII. In simplici vulnere adhiberi poterit agglutinans fasciatio.

LXIV. In grandioribus vulneribus, si ea fasciatio quæ primò laxa fuerat facta, constrictior evadat, ratione tumoris in principiô accrescentis, non exolvetur ipsa subitò: Sed suffecerit si hic atque illic fasciatio paulisper resecta laxetur.

LXV. Discusso tumore qui vulneri se adjunxerat, si fasciatio hic nimiùm relaxata videatur, poterit ea consui ubi fuerat priùs resecta, aliam ipsi rursùs circumvolvendo.

LXVI. Necessarium prorsùs est non delinquere in vulnerum fasciatione strictiori, ac præcipuè in capitis vulneribus; ne scilicet in ea incurratur funesta symptomata, quæ inde enasci possunt.

LXVII. Fasciatione confectâ satius fuerit ejus extrema consuere, quàm nodô continere. Nam per nodum excitatur dolor, qui summâ curâ semper averti debet.

LXVIII. Quando approximanda venient vulneris labia, ac tum ita conservanda erunt, satius erit fibulas cum glutine adhibere, quam agglutinativâ uti fasciatione.

LXIX. Multis de rationibus cogi quis potest vulnerum fasciationes ante tempus ad id destinatum exolvere, quarum præcipuæ sunt necessitas operationis alicujus in ea peragendæ, & materia, seu corpus aliquod, quod inde extrahi debeat.

LXX. Hæmorrhagia immoderata, gangræna, inflammatio, & pejoris notæ purulentiæ, Chirurgum cogunt vulnera exsolvere: Ut & etiam si caro nimiùm excrescat, si humiditas copiosior fuerit. Ab unâ etenim parte exsiccandum venit vulnus; ac ab alia consumendum illud quod nimium est.

LXXI. Si corpora extranea fuerint è vulnere extrahenda, tunc exsolvendum est vulnus. Observandum autem quòd si eô probè coopertô detentô, purulentia in magnâ quantitate exeat, signum certum inde peti possit, corpus extraneum inibi adesse, quod sui extractionem requirat. Unde eô extractô ac foràs rejectô, statim cessabit ejusmodi purulentiæ copia.

LXXII. Dolor aliquando cogit vulnus exsolvere. Verùm si doloris illius causa fuerit aër ipse, cui vulnus nimiùm expositum fuerit. Tunc remedium erit in ipsâ fasciatione, per quam dolor proculdubio cessabit.

LXXIII. Ante tempus exsolvetur vulnus, si sic purulentiis contentis commodior aperienda sit via. Eapropter ab initiô necessarium est quandoque in eum finem illud retegere, bis aut ter, ac, quamvis rariùs, etiam quater. Quò minùs autem hoc fiet tantò hoc fuerit vulneri utilius.

LXXIV. Pruritus & fœtor è purulentiis contentis emanans, cogunt etiam ipsi quandoque vulnera retegere. Raro autem illud evenit perito Chirurgo, qui diligenter cavet ut purulentiæ sensim per emissaria ipsis parata exeant.

LXXV. Exsolvetur vulnus, si in eô generentur vermes qui carnes corrodant. Rarissimè autem ejusmodi insecta generabuntur, si vulnus probe tectum fuerit.

LXXVI. Si nihil occurrat quod vulnus ante tempus exolvere cogat; Non priùs illud religabitur, quàm cum cavitas fuerit carne repleta, ac cicatrisatio jam proxima.

LXXVII. Si quando retegetur vulnus, illud non fuerit omnino carnibus repletum, ejusmodi retectio non erit multùm damnosa; ac satis erit si sit prope repletum, quandoquidem difficillimum est nosse proprium momentum quò talis repletio perfici debet.

LXXVIII. Error non committetur gravis si vulnus cavum priùs quàm omnino carnibus repletum sit retegatur: Commodiùs etenim replebitur, quando post ejusmodi retectionem, excrementis inde eliminandis emissarium apertum parabitur.

LXXIX. In juvenibus & adultis boni temperamenti, carnes in vulneribus citiùs multò excrescent, quàm in senibus, aut iis quorum habitudo fuerit mala.

LXXX. Vulnera simplicia, si probè curentur, intra octiduum sanantur. Vulnuscula autem parvi momenti, intra biduum, aut triduum.

LXXXI. Vulnera grandia carnibus inflicta, si non adsit contusio, intra quatuordecim dies carne replentur. Sin contusa fuerint non replebuntur nisi post viginti dies: Imò viginti quatuor requirentur, si os fuerit affectum, quod exfoliari debeat.

LXXXII. Si vulnus inflictum fuerit cum totali ossis fractura; tum, secundùm ossis fracti magnitudinem aut qualitatem, ejusmodi vulnus carne non replebitur ante diem trigesimam, imò etiam trigesimam quintam, ac quadragesimam.

LXXXIII. Si in vulnere ossis separatio fieri debeat, qualiscumque demùm supputatio fiat, certissimum est, quod illud carnibus nunquam replebitur, priùs quàm os jam mortuum separatum fuerit, ac foràs rejectum.

LXXXIV. Ut vulnus aliquod lethale pronuncietur, oportet ut illud proximè accedat ad maximam amplitudinem in omni sensû. Morientur autem vulnerati promptiùs aut tardiùs, prout eorum vulnera ad ejusmodi extremam magnitudinem longiùs, aut propiùs accedent.

LXXXV. Vulnera minimè occidunt per se ipsa: Verùm mors advenit per ea quæ ipsis superadjunguntur, aut quæ iisdem adnectuntur. Sic v. g. si vulneri superveniat convulsio, syncope, hæmorrhagia immodica, aliaque similia, mors est inevitabilis, ac brevi vulneratum è vivis tollet.

LXXXVI. Etiamsi in vulneribus crises non superveniant, perinde tamen non minùs attendendum ad dies decretorias dictas. Habent etenim ejusmodi dies quod sui observationem mereatur pro prognosi feliciter dirigendâ.

LXXXVII. Si diebus criticis, nulla adveniat in vulnere mala mutatio, & Symptomata quæ supervenerant, tunc mitescunt, cura potest credi propè infallibilis.

LXXXVIII. Vulnera gravissima, si bene tecta curentur, non erit semper infaustum signum si nulla ipsis superveniat tumefactio, ut voluit Hippocrates.

LXXXIX. Nihil mali vulneribus accedere poterit, quod non subodoratus sit peritus Chirurgus. Ille etenim propriâ experientiâ causam videbit quæ ejusmodi symptomata patere est parata.

XC. In primâ vulnerum medicatione applicari solet stuppa albumine ovi bene agitatô imbuta. Illud remedium adhiberi debet rariùs, & amoveri ex quô dolor ejus applicatione inductus persentitur.

XCI. Albuminis ovi agitati applicatio, è re fuerit ubi aderit hæmorrhagia, per ejusmodi medicamentum inhibenda. Illi ipsi tamen cohibitioni meliùs inservient digiti comprimentes. Dummodo lacerata non sit arteria, vel secta.

XCII. In omnibus recentibus vulneribus, exceptis

tis iis abdominis, utile fuerit si sanguis fluat, quantum sufficerit pro præveniendô inflammationis periculô.

XCIII. Malum est vulnera consuere dum ex iis effluit sanguis. Quandoquidem is intra illa hac ratione cohibitus coagulatur, ac in purulentiam abit; unde non tantùm impeditur parietum vulneris agglutinatio; sed etiam inflammatio producitur.

XCIV. Si vulnus occurrat cavum, ubi cohibitus fuerit sanguis, & extranea corpora extracta; assumatur cum spatula remedium aptum, eô que ad candelæ calorem liquefactô, attingantur vulneris labia, parumque etiam in ejusdem fundum instilletur. Postea orificio imponantur filamenta illô ipsô remediô imprægnata; tandemque fiat idoneum tegumentum; additis peciis, compressis, & fasciationibus necessariis.

XCV. Si vulnus non fuerit de graviorum genere, omitti poterunt filamenta. Dum interim medicans Chirurgus omnino cavebit ne tegumenta adhibita illud vulnus nimiùm onerent, & illâ fasciatione commodâ probè contineantur.

XCVI. Postquam medicatum fuerit vulnus, collocabitur pars vulnerata in sitû idoneô, qui dolorem minimè inducat, & in quô vulneris orificium sit declivius, ad minimum eâ parte, unde purulentias exituras speramus.

XCVII. Vulgò medicantur vulnera tertiô, aut quartô quôque die. Interea vera ac legitima medicationis methodus in eô posita est, ut vulnus coopertum probè contineatur, donec conjectari liceat, quòd illud carne propè repletum sit.

XCVIII. Si vulneratus post vulgarem medicationem adhibitam, nobis incurrerit. Considerandum erit primô locô, quantum temporis vulnus aëri expositum fuerit. Si autem ejusmodi expositio non advenerit quàm à triduô, aut quatriduô; supputatio pro medicatione subsequente fieri debet, quasi si ipsô illô die vulneratus fuisset patiens curæ nostræ commissus.

XCIX. Si advocatus fueris ad vulneratum, cui priori die applicatæ fuerint stuppæ albumine ovi &c. imbutæ; illæ relinqui debebunt ad quartam usque diem, dum modo nihil manû operandum illic veniat. Quòd si vulneratus per longum tempus malè curatus sit, corrigetur vitium inde inductum per raras medicationes in posterum adhibitas.

C. Si vulnus ejus fuerit conditionis, in quâ orificium est strictius, quam ut per illud possint emitti purulentiæ: Ac præterea os sit affectum; aut viscus aliquod retectum; ita ut cum tegumentô naturali ei mederi minimè liceat. Melius ac utilius erit curam cum linamentis, aliisque corporibus tubularis, in id introductis aggredi, & medicationes ad tertium quemque diem differre.

CENTURIA SECUNDA, PHARMACEUTICA.

Aphorismus Primus.

MEdicamentorum applicatio non est absolutè necessaria in vulnerum curatione; illaque utilia propriè non sunt nisi ad decus quoddam politicum.

II. Vis vulnerum sanatrix in medicamentis minimè posita est; sed in eô quòd probè contecta teneantur, & vulneratus quietus maneat.

III. Medicamentis etiam contrariis, sanescunt vulnera in subjectis robustis. Solum autem digestivum lotum omnibus satisfacit indicationibus, quas sibi proponere potest Chirurgus in vulneribus & simplicibus & cavis.

IV. Per applicationem solius primi medicamenti poterit incarnari, ac cicatrisari vulnus etiam cavum; dum modò in eô pauca generata fuerint excrementa.

V. Non medicamentis, sed soli calori naturali concessum est, supputationes facere, agglutinare, carnes generare, corpora extranea foras exturbare, partemque excrementorum digerere, partem insensibiliter foràs è vulneribus eliminare.

VI. Solius naturæ opus semper fuit, & semper erit carnium generatio, in vulneribus. Carnes etenim procreantur ex sanguine; quale autem erit medicamentum, quod ipsum in carnes convertere queat?

VII. Si cicatrix esset opus medicamentorum, eorum favore posset cicatrisari vulnus, antequam carne foret repletum; ipsisque mediantibus cicatrix densari ac ad fundum usque vulneris extendi posset.

VIII. Unicô eum medicamentô agglutinari possunt vulnera simplicia, & carne repleri vulnera cava, dum modò illud medicamentum inserviat pro tegumentô, calorique naturali reparando sit idoneum.

IX. Datô quôcunque demùm medicamentô, dummodò illud venenosum non fuerit ac mordax, sed bonæ consistentiæ, aut quod ad eam facilè reduci possit: Ejus operâ agglutinari potest omne vulnus simplex, & carnibus repleri omne vulnus cavum.

X. Sine ullô cujuscunque demùm generis medicamentô, curari potest omne vulnus: Verùm non sine accuratâ diligentiâ ejus qui curat. Modus itaque curandi omnibus, quæ ars subministrare potest, prævalet medicamentis.

XI. In vulnerum curatione ridiculum est medicationes singulis diebus iterare, eum tantùm in finem, ut remedia applicentur, vulneraque mundentur: Aëria etenim injuriæ majorem multò noxam sic inferent, quàm quæ compensari possit per adjumentum ex ejusmodi affectatâ medicandi ostentatione adveniens.

XII. Si medicamentorum vi vulnerum curam attentare volueris, opus erit, illa subinde mutare. Nociva autem hæc diligentia omitti commodè potest, totumque opus naturæ providentiæ committi.

XIII. Ut vulneris labia stent probè approximata, adhibetur fasciatio agglutinativa, aut etiam sutura vera. Verùm commodior erit sutura sicca, de quâ vide suô locô.

XIV. Gluten, cujus, operâ perficitur sutura sicca, prævalet omninò suturæ veræ; tum ratione doloris, cui sic commodè parcitur; tum ratione cicatricis, quæ sic pulchrior est; quod præcipuè requiritur in faciei cicatricibus.

XV. In linguæ vulneribus, saliva erit pro medicamentô exquisitô. Veteres linguam vulneratam consuebant; sed hoc omitti potest.

XVI. In omnibus vulneribus, in quibus glutini nullus erit locus, sutura adhiberi poterit: Talia sunt nasi, labiorum, intestinorum, aurium, profundaque etiam alia vulnera, quorum oræ ad invicem adduci nequibunt.

XVII. Ut gluten vulneris labia ad se invicem adducere queat, ac in tali statû ea detinere, necessarium est ut sit tenacissimum, ac tantæ vis, ut cùm parti adglutinatum fuerit, in illâ suturæ vices suppleat, ac immotum persistere possit ad finem usque curæ.

XVIII. Inter varias utilitates, quæ ex usû glutinis referri possunt, hæc sanè præcipua fuerit, quòd in ejus adhibitione non opus est vulnerum fascia-

deligare tertiô aut quartô die postquam fuerint accepta, in ô etiam citiùs in faciel vulneribus, ut suturarum fila rescindantur.

X'X. Pro glutinis confectione, adhibeorur secundùm Magatum, lachrimæ abietinæ unciæ quatuor; liquoris ulmi unciæ tres, resinæ pini, picis grææ ac navalis, & ceræ ana uncia una; gummi ammoniaci, tacamahacæ, mastiches ana drachmæ decem; sarcocollæ, sanguinis draconis in lacrimis, gummi juniperi & hederæ ana drachmæ sex; rad. consolidæ majoris, aristolochiæ rotundæ, bistortæ, tormentillæ ana drachmæ duæ. Gummi in igne funduntur, cum paucâ abietinâ lactimâ; hinc ab igne summota alembico immittantur, quô in Mariæ balneum immissô, aquosa humiditas ejus calore tota abstrahatur. Adjungantur postea pulveres, ac de novô extrahatur omnis humiditas. Sic tandem obtinebitur materia non parum tenax, quam calor corporis minimè liquefacere potest, sed potiùs solidiorem ac tenaciorem reddit.

XX. Simplicitas medicamentorum quæ tantopere est cordi Medicis sapientibus, locum etiam habebit in glutinis præparatione, si attendatur ad ea detrimenta quæ emanant à variis compositionibus.

XXI. Magis procul dubio nocebit applicatio medicamenti facta alicui vulneri, si sic introducatur aë., quàm totalis abstinentia à medicamentô.

XXII. Si vulnera contineantur cooperta, iisque singulis diebus minimè applicentur medicamenta; illa non erunt sine medelâ: Quantumvis etenim vis remedii primò applicati depradatur, restabit tegumentum, cujus virtus multò sanè prævalet efficacitati medicamentorum etiam selectiorum.

XXIII. Vulnera possunt quidem carere tot medicamentis quæ in illis curandis adhibentur: verùm non itidem auxiliis opportunis, quæ genuina eorundem remedia dici merentur.

XXIV. In vulneribus hepatis, pulmonis, ac similium partium, medicamenta concludi ac insinuari minimè queunt; sed tantùm auxilia opportuna, & convenientia administrari.

XXV. In vulneribus, non tantùm minùs salotaria existimentur medicamenta apposita, quàm auxilia prædicta, quia iis non donantur virtutibus quæ ipsis tribuuntur; sed præcipuè propterea quòd in ejuscemodi medicamentorum applicatione deliganda veniant vulnera, sicque aëri patefacienda sint.

XXVI. Si cui tamen prorsùs arrideant medicamenta, contentimus quòd iis utatur, dummodò in eorum applicatione vulnera nec retegat, nec deliget.

XXVII. In internis vulneribus quis medicamenta non reprobabit, si pro illorum adhibitione partes vulneratæ aëri veniant exponendæ.

XXVIII. In vulneribus internis, clysteriorum ac potionum usus conceditur, quia certum est quòd ejuscemodi medicamentorum substantia ad ipsa vulnera minimè perveniet.

XXIX. Soli naturæ, sine ullo medicamentorum adjuvamine, committitur vulneratorum viscerum sanatio, quam itidem non minùs feliciter perficiet in vulneribus externis.

XXX. Excrementa è vulneribus emanantia, nullatenùs illa retegere ac medicamenta applicare cogunt: Dummodò etenim eorum exitui conveniens paretur via, natura ipsa forâs amandabit.

XXXI. Medicamenta quæ in vulnera introducuntur, sunt semper corpora extranea, quæ quantumvis exquisitæ fuerint conditionis, forâs ejici debent.

XXXII. Olea, ut & medicamenta omnia unctuosa, vulnerum agglutinationi cùm maximè officiant, omitti prorsus debent, nec de eâ affectione ullus dubitare debet.

XXXIII. Omne medicamentum ab ipsâ naturâ est alienum, ac propterea cùm in vulnera instillatur, ibi potioris non est conditionis quàm ipsa excrementa.

XXXIV. Antiquior vulnerum sanandorum methodus, non peragebatur per medicamenta, sed per suctionem. Cato etenim, cùm ipsi transeundum foret per loca deserta, valdè periculosa, Psyllos secum deducebat, quibus vulnera à serpentibus inflicta exsugerentur.

XXXV. Homines delicatiores redditi, suctioni vulnerum substituerunt eorumdem balneationem ex urinâ; unde ventum ad balneationem ex vinô, ex aquâ marinâ, postea ex aquâ aluminosâ, vitriolatâ, & similibus. Quæ omnia bona erunt dummodo in illorum usu natura in suô non interturbetur opere.

XXXVI. Aqua fontana pura, à multis adhibetur pro curâ vulnerum, etiam gravissimorum. Inde autem producuntur sanationes non superstitiosæ, sed legitimæ, quia scilicet per ejuscemodi applicationem, Natura, quæ est vera vulnerum medicatrix, in suô non interturbatur opere.

XXXVII. Canes vulnera sua sanant, dummodò ea lambere queant: ipsorum etenim saliva balsamus est, cui vix alius aliquis æquiparari potest, pro vulneribus contra aëris insultus defendendis.

XXXVIII. Unguentum Armarium, celebre remedium, non eapropter proficit quòd illud ingrediatur usnea, seu muscus super craniô humanô excrescens, ut vulgò reputatur; sed quia impedit quò minùs ii qui ipsô utuntur, medicamenta vulneribus apponant.

XXXIX. Balsami sympatici dicti, sunt puri manuum lusus in vulnerum curatione. Nam dum iis inungitur vulnerum circumferentia, minimè emolumentum aliquod inde advenit; sed tantùm ex eô quòd tunc nihil in vulnera ipsa introducatur.

XL. Si remedia quæ ab agirtis adhibentur, quorumque chirurgos pudet, efficacia aliquando videntur in vulnerum curatione, id sanè non provenit à virtute aliquâ reali quam possideant; sed inde tantùm quòd qui iis utuntur, turundis omnibus rejectis rariùs vulnera medicantur: Unde Natura in balsami sui verè efficacis usû non interturbatur.

XLI. Unusquisque particulare aliquod remedium vulnerarium possidet. Nullum autem ex iis proficiet, nisi quod fuerit innocentius, ac vulnerum sanationi minùs contrarium.

XLII. Ille possidebit remedium vulnerarium pretiosum, qui illud ejus conditionis habebit, quod si quicquid boni ab ipsô speratur efficere nequeat, non producet hoc omne mali quod à medicamentis inducitur.

XLIII. Etiamsi adhiberetur in vulneribus medicamentum aliquod oppositum indicationibus ab ipsâ parte vulneratæ haud deductis, Natura facilè supplebit medicantis errori, dummodò turundæ prorsùs omittantur. & medicationes rariùs fiant.

XLIV. Si turundis omissis, vulnera quartô quòque tantum die medicentur, omnia medicamenta, tam simplicia, quàm composita, quæ pro eorum curatione in libris reperiuntur, erunt efficacia.

XLV. In vulnerum conglutinatione facient bulbi pistori, si secundùm Plinii mentem, quintô tantùm quôque die renovabuntur; cumque hâc caute-

la

ia non minus proficient, si ex Damonis mente muscus aquaticus ipsis adjungatur.

XLVI. Si in Bonæ Spei Promontoriô sanantur vulnera per instillatum aliquod sebum ex pecudibus extractum, maximè patet illud sic fieri quia tale medicamentum non est nocivum, non autem quòd habeat in se efficaciam aliquam realem.

XLVII. Brigantinorum montium incolæ solâ terebenthinâ; & Tridentini, solô abiegnô oleô vulnera curant; quia hæc medicamenta nihil in se continent quô Naturæ balsamus destrui ac corrumpi queat.

XLVIII. Laudatur taurinum gluten solutum, ac in vulnera cæsim facta calide instillatum. Verùm Plinius è quô tale depromitur medicamentum, advertit quòd non debet removeri ante triduum, & In eô tota ejus vis sita est.

XLIX. Quandoquidem à tegumentô quicquid boni à medicamentis in vulneribus adhibitis, speratur, procedit: sufficerit pro famâ aliquâ iisdem medicamentis conservanda, si orificio vulnerum imponantur plumaceoli aliquô illorum imbuti.

L. Si medicamentum quod vulneri applicatur fuerit naturæ amicum, ac caloris naturalis vigorandi capax, tegumentum sanationem perficiet.

LI. Observate, admonet Fallopius, ne in vulnera decidant olea, aut unctuosæ materiæ, quia eorum agglutinationem impediunt. Galenus ac Celsus illa habent tanquam corpora extranea, & quidni etiam nos.

LII. Dum vulnerum circumferentia oleô rosatô inungitur, summopere attendendum; addit idem Fallopius, ne ejus quidem guttula in vulnus ipsum dilabatur. Cui igitur bonô tot in vulnera instillantur materiæ, quas minime opus est hic rursùs enumeremus.

LIII. Omne remedium à Naturâ alienum est, adeoque nihil magis urget, postquam aliquod ex iis in vulnus instillatum fuerit, quàm ut citissimè illud cum excrementis extrudatur.

LIV. Quamcumque demùm possideat virtutem medicamentum quod vulneri applicatur, si debeat illud per plurium dierum spatium inibi permanere, deperdet eam, tum per calorem naturalem partis ipsius, tum per abundantiam excrementorum de vulnere prodeuntium.

LV. Unusquisque potest sibi fabricare remedium aliquod specificum pro vulneribus, ac eô mediante illa sanare, dummodo illud medicamentum adhibeatur cum hisce conditionibus; quòd scilicet non instilletur in vulnera, nec in ejus adhibitione turundæ in usû sint; Imò medicationes rariùs fiant.

LVI. In vulneribus cavis ac profundis, quorum labia ad se invicem adduci nequeunt, non è re fuerit permittere ut vacuum aëre impleatur; multò minùs ut quisquiliis quibusdam irritantibus, compleatur: tunc itaque satiùs erit remedium aliquod simplex ac minimè nocivum instillare, quale fuerit v. g. balsamum Samaritanum.

LVII. Inter remedia simplicia ac minimè nocua, excellit sanè in vulnerum curâ aqua fontana pura, quam Palazius non parum celebravit.

LVIII. Oineleon ac Hydreleon sunt duæ compositiones quæ optimè succedunt in vulneribus. Primum paratur ex vinô & oleô; alterum ex oleô & aquâ. Eorum virtus in hôc tota est, quòd sint innocua, & quòd opus Naturæ non interturbent; pro quô satis est si vulnus probè coopertum detineatur.

LIX. Exinde constare potest quòd medicamenta in vulnera instillatâ nullius sint utilitatis; quia scilicet eorum plurima etiam à sclopetis confecta, sine hujusmodi instillatione quotidie sanentur.

LX. In sclopetorum vulneribus satis est in primâ medicatione, eorum orificio linteum terebinthinâ, aut digestivô lotô, imbutum imponere; additisque compressis vulnus deligare eâ fasciatione quæ retentiva dicitur. Posteaque partem in situ congruô collocare, ut excrementa commodè effluant, nec dolor excitetur. Hôc peractô vulnus intactum relinqui potest ad usque diem 14: si nullum supervenerit symptoma quod illud citiùs religare cogat.

LXI. In vulneribus applicationes omnes exteriores permitti possunt, & etiam emplastra emollientia, carnibus remolliendis apta: Verùm multivaria eorum compositio unicè erit ad pompam, & eô magis innocuum fuerit remedium quò simplicius.

LXII. Si in vulnerum sanatione adhibeantur medicamenta è regionibus longinquis petita, hoc potiùs ad pompam fiet; quàm quòd inde sperari debeat majus aliquod subsidium. Exteriùs non magis prodesunt quàm medicamenta nostra inquilina: Interiùs non minùs nocebunt.

LXIII. Natura, inquit Fallopius, non potest opus suum perficere, nisi removeantur impedimenta. Medicamenta autem quæ ut ipsi subveniatur, impenduntur, ac in vulnera introducuntur, præcipuè si composita fuerint, illius sunt sortis, eòque magis si in ipsorum usurpatione turundæ adhibeantur.

LXIV. Natura, ex ejusdem Fallopii mente, est ipsa quæ sanat, ac si illud non facit, propterea hoc evenit quia in opere suô, per mali vim, vel per medicamenta præpeditur. Per accidens tantùm vulnera à Chirurgô sanantur, quæ ab ipsâ Naturâ ab ipsis non interturbatâ meliùs sanarentur.

LXV. Quot reperiuntur vulnera, subjungit Fallopius, quæ sine medicamentis sanantur? Nonne quotidie videmus curationes in brutis peractas, sine ullâ ejusmodi applicatione?

LXVI. Si medicamenta vim possiderent quæ ipsis tribuitur; illa præcipuè in cicatrisantibus manifestaretur, & cicatrisatio unô ac eôdem tempore in amplô vulnere per omnes sui partes generaretur; si modò à tali medicamentô omnes attingerentur. Verùm cicatrisatio fit, primò in marginibus vulneris, non autem in ejusdem mediô, quô tamen non minùs pervenit remedium.

LXVII. Carnium generatio in vulneribus cavis, nullatenus est remediorum effectus; & hallucinantur quicunque arbitrantur illam ab ipsis proficisci. Hæc generatio merum est Naturæ opus, ut & totius corporis laudabilis habitudinis.

LXVIII. Suppurantia medicamenta unicè agunt per temperamenti partis vulneratæ destructionem; Suppuratio legitima est caloris naturalis opus; & inde nihil separatur quàm quod necessariò separari debet.

LXIX. Si fiat comparatio utilitatis ac noxæ medicamentorum abstergentium ac abluentium in vulneribus, constabit sanè de majori noxâ quàm utilitate. Ipsa natura quæ novit rationem excludendorum corporum extraneorum, durorum & etiam partibus infixorum, non minùs commodè, sine aliquô subsidiô externô, excludet recrementa quantumvis vulneri affixa.

LXX. Injectiones medicamentorum frequentiùs adhibentur, propter ignorantiam mali quod inde procreatur. Illæ etenim distendunt & aggravant partem vulneratam, introducunt aërem & quod de iis restat in vulnere est corpus extraneum ipsi inimicum.

deligare tertiò aut quartò die postquam fuerint accepta, imò etiam citiùs in faciei vulneribus, ut suturarum fila rescindantur.

XIX. Pro glutinis confectione, adhibentur secundùm Magatum, lachrimæ abietinæ unciæ quatuor; liquoris ulmi unciæ tres, resinæ pini, picis græcæ ac navalis, & ceræ ana uncia una; gummi ammoniaci, tacamahacæ, mastiches ana drachmæ decem; sarcocollæ, sanguinis draconis in lacrimis, gummi juniperi & hederæ ana drachmæ sex; rad. consolidæ majoris, aristolochiæ rotundæ, bistortæ, tormentillæ ana drachmæ duæ. Gummi in igne fundantur, cum paucâ abietinâ lacrimâ; hinc ab igne summota alembico immittantur, quô in Mariæ Balneum immissô, aquosa humiditas ejus calore tota abstrahatur. Adjungantur postea pulveres, ac de novô extrahatur omnis humiditas. Sic tandem obtinebitur materia non parum tenax, quam calor corporis minimè liquefacere potest, sed potiùs solidiorem ac tenaciorem reddit.

XX. Simplicitas medicamentorum quæ tantopere est cordi Medicis sapientibus, locum etiam habebit in glutinis præparatione, si attendatur ad ea detrimenta quæ emanant à variis compositionibus.

XXI. Magis procuidubio nocerit applicatio medicamenti facta alicui vulneri, si sic introducatur aër, quàm totalis abstinentia à medicamentô.

XXII. Si vulnera contineantur cooperta, iisque singulis diebus minimè applicentur medicamenta; illa non erunt sine medelâ: Quantumvis etenim vis remedii primò applicati depredatur, restabit tegumentum, cujus virtus multò sanè prævalet efficacitati medicamentorum etiam selectiorum.

XXIII. Vulnera possunt quidem carere tot medicamentis quæ in illis curandis adhibentur: verùm non itidem auxiliis opportunis, quæ genuina eorundem remedia dici merentur.

XXIV. In vulneribus hepatis, pulmonis, ac similium partium, medicamenta concludi ac insinuari minimè queunt; sed tantùm auxilia opportuna, & convenientia administrari.

XXV. In vulneribus non tantùm minùs salutaria existimantur medicamenta apposita, quàm analysi prædicta, quia iis non donantur virtutibus quæ ipsis tribuuntur; sed præcipuè propterea quòd in ejuscemodi medicamentorum applicatione deliganda veniant vulnera, sicque aëri patefacienda sint.

XXVI. Si cui tamen prorsùs arrideant medicamenta, contentimus quòd iis utatur, dummodò in eorum applicatione vulnera nec retegat, nec deliget.

XXVII. In internis vulneribus quis medicamenta non reprobabit, si pro illorum adhibitione partes vulneratæ aëri veniant exponendæ.

XXVIII. In vulneribus internis, clysteriorum ac potionum usus conceditur, quia certum est quòd ejuscemodi medicamentorum substantia ad ipsa vulnera minimè perveniet.

XXIX. Soli naturæ, sine ullo medicamentorum adjuvamine, committitur vulneratorum viscerum sanatio, quam itidem non minùs feliciter perficiet in vulneribus externis.

XXX. Excrementa è vulneribus emanantia, nullatenùs illa retegere, aut medicamenta applicare exigunt: Dummodò etenim eorum exitui conveniens pateat via, natura ipsa forâs amandabit.

XXXI. Medicamenta quæ in vulnera introducuntur, sunt semper corpora extranea, quæ quantumvis exquisitæ fuerint conditionis, forâs ejici debent.

XXXII. Olea, ut & medicamenta omnia unctuosa, vulnerum agglutinationi cùm maximè officiant, omitti prorsus debent, nec de eâ assertione ullus dubitare debet.

XXXIII. Omne medicamentum ab ipsâ naturâ est alienum, ac propterea cùm in vulnera instillatur, ibi potioris non est conditionis quàm ipsa excrementa.

XXXIV. Antiquior vulnerum sanandorum methodus, non peragebatur per medicamenta, sed per suctionem. Cato etenim, cum ipsi transeundum foret per loca deserta, valdè periculosa, Psyllos secum deducebat, quibus vulnera à serpentibus inflicta exsugerentur.

XXXV. Homines delicatiores redditi, suctioni vulnerum substituerunt eorumdem balneationem ex urinâ; unde ventum ad balneationem ex vinô, ex aquâ marinâ, postea ex aquâ aluminosâ, vitriolatâ, & similibus. Quæ omnia bona erunt dummodo in illorum usu natura in suô non interturbetur opere.

XXXVI. Aqua fontana pura, à multis adhibetur pro curâ vulnerum, etiam gravissimorum. Inde autem producuntur sanationes non superstitiosæ, sed legitimæ, quia scilicet per ejuscemodi applicationem, Natura, quæ est vera vulnerum medicatrix, in suô non interturbatur opere.

XXXVII. Canes vulnera sua sanant, dummodò ea lambere queant: Ipsorum etenim saliva balsamus est, cui vix alius aliquis æquiparari potest, pro vulneribus contra aëris insultus defendendis.

XXXVIII. Unguentum Armarium, celebre remedium, non eapropter proficit quòd illud ingrediatur usnea, seu muscus super craniô humanô excrescens, ut vulgò reputatur; sed quia impedit quò minùs ii qui ipsô utuntur, medicamenta vulneribus apponant.

XXXIX. Balsami sympatici dicti, sunt puri manuum lusus in vulnerum curatione. Nam dum iis inungitur vulnerum circumferentia, minimè emolumentum aliquod inde advenit; sed tantùm ex eô quòd tunc nihil in vulnera ipsa introducatur.

XL. Si remedia quæ ab agirtis adhibentur, quorumque chirurgos pudet, efficacia aliquando videntur in vulnerum curatione, id sanè non provenit à virtute aliquâ reali quam possideant; sed inde tantùm quòd qui iis utuntur, turundis omnibus rejectis rariùs vulnera medicantur: Unde Natura in balsami sui verè efficacis usû non interturbatur.

XLI. Unusquisque particulare aliquod remedium vulnerarium possidet. Nullum autem ex iis proficiet, nisi quod fuerit innocentius, ac vulnerum sanationi minùs contrarium.

XLII. Ille possidebit remedium vulnerarium pretiosum, qui illud ejus conditionis habebit, quod si quicquid boni ab ipsô speratur efficere nequeat, non producet hoc omne mali quod à medicamentis inducitur.

XLIII. Etiamsi adhiberetur in vulneribus medicamentum aliquod oppositum indicationibus ab ipsô partis vulneratæ statû deductis, Natura facilè supplebit medicantis errori, dummodò turundæ prorsùs omittantur, & medicationes rariùs fiant.

XLIV. Si turundis omissis, vulnera quintô quoque tantum die medicentur, omnia medicamenta, tam simplicia, quàm composita, quæ pro eorum curatione in libris reperiuntur, erunt efficacia.

XLV. In vulnerum conglutinatione facient bulbi pistati, si secundùm Plinii mentem, quintô tantùm quôque die renovabuntur; cumque hâc caute-

iâ non minus proficient, si ex Damonis mente muscus aquaticus ipsis adjungatur.

XLVI. Si in Bonæ Spei Promontoriô sanantur vulnera per instillatum aliquod sebum ex pecudibus extractum, maximè patet illud sic fieri quia tale medicamentum non est nocivum, non autem quòd habeat in se efficaciam aliquam realem.

XLVII. Brigantinorum montium incolæ solâ terebenthinâ; & Tridentini, solò abiegnô oleô vulnera curant; quia hæc medicamenta nihil in se continent quô Naturæ balsamus destrui ac corrumpi queat.

XLVIII. Laudatur taurinum gluten solutum, ac in vulnera cæsim facta calide instillatum. Verùm Plinius è quô tale depromitur medicamentum, advertit quòd non debet removeri ante triduum, & in eô tota ejus vis sita est.

XLIX. Quandoquidem à tegumentô quicquid boni à medicamentis in vulneribus adhibitis, speratur, procedit; suffecerit pro famâ aliquâ iisdem medicamentis conservanda, si orificio vulnerum imponantur plumaceoli aliquô illorum imbuti.

L. Si medicamentum quod vulneri applicatur fuerit naturæ amicum; ac caloris naturalis vigorandi capax, tegumentum sanationem perficiet.

LI. Observate; admonet Fallopius, ne in vulnera decidant olea, aut unctuosæ materiæ, quia eorum agglutinationem impediunt. Galenus ac Celsus illa habent tanquam corpora extranea, & quidni etiam nos.

LII. Dum vulnerum circumferentia oleô rosatô innungitur, summopere attendendum; addit idem Fallopius, ne ejus quidem guttula in vulnus ipsum dilabatur. Cui igitur bonô tot in vulnera instillantur materiæ, quas minime opus est hic rursùs enumeremus.

LIII. Omne remedium à Naturâ alienum est, adeoque nihil magis urget, postquam aliquod ex iis in vulnus instillatum fuerit, quàm ut citissimè illud cum excrementis extrudatur.

LIV. Quamcumque demùm possideat virtutem medicamentum quod vulneri applicatur, si debeat illud per plurium dierum spatium inibi permanere, deperdet eam, tum per calorem naturalem partis ipsius, tum per abundantiam excrementorum de vulnere prodeuntium.

LV. Unusquisque potest sibi fabricare remedium aliquod specificum pro vulneribus, ac eô mediante illa sanare, dummodo illud medicamentum adhibeatur cum hisce conditionibus; quòd scilicet non instilletur in vulnera, nec in ejus adhibitione turundæ in usû sint; imò medicationes rariùs fiant.

LVI. In vulneribus cavis ac profundis, quorum labia ad se invicem adduci nequeunt, non è re fuerit permittere ut vacuum aëre impleatur; multò minùs ut quisquiliis quibusdam irritantibus, compleatur: tunc itaque satiùs erit remedium aliquod simplex ac minimè nocivum instillare, quale fuerit v. g. balsamum Samaritanum.

LVII. Inter remedia simplicia ac minimè nocua, excellit sanè in vulnerum curâ aqua fontana pura, quam Palazius non parum celebravit.

LVIII. Oinelеon ac Hydreleon sunt duæ compositiones quæ optimè succedunt in vulneribus. Primum paratur ex vinô & oleô; alterum ex oleô & aquâ. Eorum virtus in hôc tota est, quòd sint innocua, & quòd opus Naturæ non interturbent; pro quô satis est si vulnus probè coopertum detineatur.

LIX. Exinde constare potest quòd medicamenta in vulnera instillata nullius sint utilitatis; quia scilicet eorum plurima etiam à scloperis confecta, sine hujusmodi instillatione quotidie sanentur.

LX. In scloperitorum vulneribus satis est in primâ medicatione, eorum orificio floccum terebinthinâ, aut digestivô linô, imbutum imponere; additisque compressis vulnus deligare eâ fasciatione quæ retentiva dicitur. Posteaque partem in situ congruô collocare, ut excrementa commodè effluant, nec dolor excitetur. Hôc peractô vulnus intactum relinqui potest ad usque diem 14. si nullum supervenerit symptoma quod illud citiùs religare cogat.

LXI. In vulneribus applicationes omnes exteriores permitti possunt, & etiam emplastra emollientia, carnibus remolliendis apta: Verùm multivaria eorum compositio unicè erit ad pompam, & eô magis innocuum fuerit remedium quò simplicius.

LXII. Si in vulnerum sanatione adhibeantur medicamenta è regionibus longinquis petita, hoc potiùs ad pompam fieri; quàm quòd inde sperari debeat majus aliquod subsidium. Exteriùs non magis prodeтunt quàm medicamenta nostra inquilina: Interiùs non minùs nocebunt.

LXIII. Natura, inquit Fallopius, non potest opus suum perficere, nisi removeantur impedimenta. Medicamenta autem quæ ut ipsi subveniatur, impenduntur, ac in vulnera introducuntur, præcipuè si composita fuerint, illius sunt sortis, eòque magis si in ipsorum usurpatione turundæ adhibeantur.

LXIV. Natura, ex ejusdem Fallopii mente, est ipsa quæ sanat, ac si illud non facit, propterea hoc evenit quia in opere suô, per mali vim, vel per medicamenta præpeditur. Per accidens tantùm vulnera à Chirurgô sanantur, quæ ab ipsâ Naturâ ab ipsia non interturbatâ meliùs sanarentur.

LXV. Quot reperiuntur vulnera, subjungit Fallopius, quæ sine medicamentis sanantur? Nonne quotidie videmus curationes in brutis peractas, sine ullâ ejusmodi applicatione?

LXVI. Si medicamenta vim possiderent quæ ipsis tribuitur; illa præcipuè in cicatrisantibus manifestaretur, & cicatrisatio unô ac eôdem tempore in amplô vulnere per omnes sui partes generaretur; si modò à tali medicamentô omnes attingerentur; Verùm cicatrisatio fit, primò in marginibus vulneris, non autem in ejusdem mediô, quô tamen non minùs pervenit remedium.

LXVII. Carnium generatio in vulneribus cavis; nullatenus est remediorum effectus; & hallucinantur quicunque arbitrantur illam ab ipsis proficisci. Hæc generatio merum est Naturæ opus, ut & totius corporis laudabilis habitudinis.

LXVIII. Suppurantia medicamenta unicè agunt per temperamenti partis vulneratæ destructionem; Suppuratio legitima est caloris naturalis opus; & inde nihil separatur quàm quod necessariò separari debet;

LXIX. Si fiat comparatio utilitatis ac noxæ medicamentorum abstergentium ac abluentium in vulneribus, constabit sanè de majori noxâ quàm utilitate. Ipsa natura quæ novit rationem excludendorum corporum extraneorum, durorum & etiam partibus infixorum, non minùs commodè, sine aliquô subsidiô externô, excludit recrementa qualitumvis vulneri affixa.

LXX. Injectiones medicamentorum frequentiùs adhibentur, propter ignorantiam mali quod inde procreatur. Illæ etenim distendunt & aggravant partem vulneratam, introducunt aërem & quod de iis restat in vulnere est corpus extraneum ipsi inimicum.

LXXI. In pectoris vulneribus, curæ fiunt diffusiores per injectiones adhibitas; sic enim suppurationes augescunt, vulneraque ordinariò redduntur fistulosa.

LXXII. Quando injectiones omnino creduntur necessariæ, tum quia materia suppurata nimiùm est tenax, crassa ac calida; tum quia in vulnere concluditur sanguis coagulatus, & horumce omnium exclusio per se non perficitur: Tunc attendendum num satius sit, tertiò tantùm quòque die, quàm frequentiùs eas usurpare, ut sic vulneratus rariùs per hanc curam patiatur, & vulnus aëri ambienti minùs patulum fiat.

LXXIII. Quamprimùm defervuerit materia, rariùs fient injectiones, & tandem ab iis omnino abstinebitur. Experientia ipsa demonstrabit, quòd postquam fuerint omissæ, suppuratio parcior fiet, & cura multò citiùs peragetur.

LXXIV. Quicunque circumspectus fuerit in injectionum usurpatione, minùs nocebit vulneribus; quique ab iis protsùs abstinuebit in iis curandis multò citiùs proficiet.

LXXV. In vulneribus inserviunt defensiva parti applicata ad solam ostentationem medicantis, qui ex ignorantiâ peccat, si non noverit verum horum usum. & ex malitiâ, si hôc ipsi notò in illa tamen adhibeat.

LXXVI. Medicamenta non sunt necessaria, nisi propter symptomata vulnera concomitantia, aut ea consequentia. Namque per eorum præsentiam exigit sunitas ab illis qui ipsa suppeditare possunt.

LXXVII. Inflammatio pessimum est symptoma in vulneribus, & sæpe mortale; cùm permanente illa tumori aut incarnari minimè queunt. Remedia autem oleosa in inflammationi, magnô vulneratorum malò conservandæ, apta omnino sunt.

LXXVIII. Satiùs semper fuerit inflammationem præcavere quàm opus habere, de remediis, postquam orta fuerit, ei arcendæ aptis cogitare. Illa autem præcavetur, si sanguis liberiùs ex parte vulnerata effluxerit: Si verò inflammatio adveniat, sanguis ex venâ necessariò educendus.

LXXIX. Dolor in vulneribus alterum est pessimum symptoma, ac præcipuè in tendinum ac nervorum vulneribus. Verùm hic anodyna medicamenta non tam prosunt, quàm ea medicandi methodus quæ omnes turundas excludit.

LXXX. Omni medicamento locali præcellet in vulneribus, medicantis attentio in dolore mitigandò, & propterea cavendo ne materiæ suppuratæ detineantur, & turundæ adhibeantur: Dum interim pars vulnerata in situ idoneò collocatur.

LXXXI. Si dolor ex eô procreatus fuerit quòd vulnus aëri expositus sit, ex eô ille cessabit quòd pars vulnerata probè tegatur: Si verò eainde ortus sit, quòd corpora extranea in illô retenta fuerint, remedium erit in ipsorum exclusione, dummodò possibilis sit.

LXXXII. Qui pro dolore sedando partem vulneratam emplastris contegere voluerit, videat ne illa ipsi vulneri imponat, ne onere suô ipsum aggravent: Verùm, ea commodiùs circùm vulnus componet. Eadem cautio in inflammatione adhibenda venit.

LXXXIII. Carnes quæ vulneribus accrescunt, absque dolore ægri nequeunt. Si autem ratò vulnera medicantur, rarissimè istiusmodi carnes procreantur. Hippocrates autor est quod illæ per victum, parcissimum absumi queunt: Verùm si hoc non satis sit ad remedia confugiendum, inter quæ simpliciora, minusque dolores excitantia, seligi debent.

LXXXIV. In vulneribus non minùs credent proficuos remediorum internorum, quàm externorum usus. Verùm æquè sine illis ac hoc his vulnera curari possunt.

LXXXV. Si corpus vulneratum sanum fuerit, necessaria non erunt purgantia, quæ prorsùs videntur utilia si idem corpus fuerit pravis repletum humoribus. Oportet itaque ad statum corporis probè attendere.

LXXXVI. Multi in omni vulnerum specie, quantumvis etiam simplice, purgantibus utuntur medicamentis, eò adducti Hippocratis ac Galeni autoritate, qui ea usurparunt. Hoc tamen tutò non fit.

LXXXVII. Medicamenta purgantia minimè de corpore detrahunt humores pravos; sed sæpius quod in iis bonum est corrumpunt, sanguinem commovendo. Quæ omnia vulneratis non parum nocent.

LXXXVIII. Pro evacuandis vulneratis, in quibus humores pravi adsunt, purgantibus medicamentis per os assumptis prævalent clysteria, ipsaque etiam cibaria. Hâc etenim ultima ratione, evacuari corpora per accidens dici possunt, & obtinetur finis ab Hippocrate designatus.

LXXXIX. Ex quò concepetis non dari purgantia quæ hunc aut illum humorem electivè educant, facillimè nosces quàm frustrà veasti fuerint vulneratti per eorum ineptùm usum.

XC. Sufficiet si attendatur ad incommoda quæ à medicamentis purgantibus excitantur, in hominibus aliàs verè sanis, ut eorundem infructuosi necessaria omissio; idque eò magis quòd non deficiunt procalli fine adipiscendò securiora.

XCI. Alterantium medicamentorum usus non parum semper fuit celebratus in omnibus morbis, indeque etiam necessarius reputatus in vulneribus: dum scilicet hâc ratione fluxiones quæ pertimentur cohiberi posse creduntur, ipsis incrassatis & ad motum inidoneis factis.

XCII. Si diligenter attendatur ad falsas antiquorum Medicinæ professorum ideas, observabitur procul dubiò quòd sine ullâ tot syruporum refrigerantium ac adstringentium exhibitione, vulnera commodè sanabuntur, & sic vulneratti à tot nauseosis potionibus liberabuntur.

XCIII. In vulneribus in quibus inflammatio pertimetur, aut putredo ac corruptio partis vulneratæ; ubi etiam aderit pravorum humorum copia, dispendiosa potiùs quàm utilia erunt illa remedia quæ vulgò vocantur cordialia.

XCIV. Quòd cor præservari queat in vulneratis, à pravâ aliqua corruptione per epithemata ac linimenta exterius ipsius regioni applicata, persuaderi iis poterit qui Artis minimè sunt gnari, idque non sine magnô conscientiæ morsu.

XCV. Quicunque vulneratis exhibet potiones, sub eô titulò quòd sic facilitatur ipsorum sanatio, misere hallucinatur, sicque manifestat quòd vitam minime noscit per quam ejusmodi potiones ad partem læsam pervenire possunt.

XCVI. Non possit ineptius quid excogitari, quàm quod aliqui dicunt, illud medicamentum ad lienem, illud ad hepar, aliud pulmonem vulneratum, ut & ad alia viscera læsa, pro iis consolidandis, rectà pergere.

XCVII. Si aliquando paucæ unciæ istiusmodi potionum accederent ad viscus vulneratum, consolida-

lidationem potiùs impedirent quàm promoverent; hæcque veritas manifesta est cuicunque mens est sana.

XCVIII. Permagnum sanè foret illud ingenium quod excogitare posset præparationem remedii compositi, per cujus usurpationem foràs extruderentur corpora extranea ipsô vulnerationis tempore in vulnus inducta.

XCIX. Possumus, inquit Fallopius, pro corporibus extraneis educendis usurpare medicamenta simplicia; sed illa cùm minimè proficiunt, adhibentur quandoque remedia composita, quæ tum proficere videntur, cùm natura vegetior, illa, per se etiam sine ullô medicamentorum auxiliô, exturbat, propter incommodum quod ab iis inducitur. Hoc idem facit postquam sanata fuerint vulnera.

C. In ossium fracturis, qui spem facit pro agglutinatione eorum, in remediis per os exhibitis, vel hallucinatus a suis magistris alios decipit, vel sic sibi honorem parare arbitratur. Sic aliquibus bene cessit quòd persuaserint suis ægris, se secretum possidere medicamentum, cujus vi pus per vias urinarias deturbari posset; alias etenim urinas opertas ditinendo, alias minimè, sic varietatem in illarum diaphoneitate ac crassitie inducebant, suæ assertionis probationi, ut credebant, idoneam.

CENTURIA TERTIA DIÆTETICA.

Aphorismus Primus.

IN gravibus, imò & gravissimis vulneribus, sanatio eò faciliùs procedit, quò is cui eorum cura committitur, magis ad medicationis methodum, quàm ad remedia in id adhibenda, attendet. Ut autem successus speratus commodiùs ac securiùs obtineatur, necessaria est diæta exquisita.

II. Si eadem omnibus vulneratis diæta præscriberetur, pauci forent illos levamen inde perciperent. Multi periculum sic incurrerent, alii utilitate ea probâ ac speciali diætæ methodô certò adventurâ minimè fruerentur.

III. Homo sanus, ex hôc ipsô sanitatem amittit quòd vulneratus fuerit, debet itaque vulnerationis momentô rationem diætæ suæ prorsùs mutare, ac propterea plùribus rebus quæ illi priùs adjumento erant carere.

IV. Malum quod vulnerato per vulnus inflictum advenit, ut plurimùm pendet à circulatione succi vitalis impeditâ in aliquâ corporis parte. Itaque diætam exercere debebit, quæ ipsis occasionem non præbeat impetuosioris motus in aliis partibus.

V. In vulneratis etiam ut plurimùm impeditur insensibilis transpiratio: Unde necessarium erit ejusmodi impedimento providere.

VI. Quicquid in graviter vulneratô accelerabit succorum motum, & perspirationem insensibilem impediet, omnino nocebit. Sex autem res quæ non-naturales vocantur, si malè administrentur, ejusmodi effectus producere possunt.

VII. Res non-naturales sub certâ methodô non adhibitæ, sanorum statum perturbare valent, multò magis vulneratorum.

VIII. Si noscatur quomodo sex rebus non-naturalibus utebatur vulneratus antequam vulnus illi inflictum fuisset, inde non parum lucis acquiretur pro præscribendâ diætæ methodô ipsius curæ magis apta.

IX. Attentio quam adhibebit Medicus in præscribendâ diætâ, erit semper multò magis proficua, quàm ejusdem in commutandis vulneratorum remediis sollicitudo.

X. Quòd Aër externus vulneribus tegumentô naturali privatis sit nocivus, res est quæ supponi potiùs debet, quàm probari.

XI. Multum facere potest pro promptâ, aut tardiori vulneris sanatione temperatura aëris, antequam aut post vulnerationem inspirati, tum propter illa quæ per tale vehiculum in sanguinem inducuntur, tum propter illa quæ secundùm ejusdem temperiem faciliùs, aut difficiliùs perspirantur.

XII. Attendi debet in curâ vulneratorum ad anni tempestatem. Hybernô tempore, quô ambiens frigidius est, tardiores erunt curationes, quàm ubi temperata fuerit tempestas, & moderatus calor locì in quô medicationes fiunt.

XIII. Qui noverit quomodo ex alteratione ambientis alteretur perspiratio insensibilis & quomodò ex hujus alteratione alterentur vitales succi, noscet etiam quâ ratione una tempestas alteri prævaleat in vulneratorum curatione.

XIV. Si aëris constitutio fuerit inordinata, malè inde habebunt vulnerati, quia sic succorum vitalium alterationes cum iisdem inordinationibus procedent.

XV. Maximè erit vulneratis nociva constitutio aëris humida; illa etenim non parum facit ad putredinis generationem, quæ periculosa reddit vulnera, ac curationem eorum longiùs multò producit.

XVI. Plures laudant aëris frigiditatem in vulneratis, quasi sic humores ad motum minùs prompti evaderent, atque vasa per quæ fluunt stringerentur. Verùm cùm ejusmodi aër omnino sit vulneribus infensus, affectæ parti ille minimè nocere non poterit si ipsi fuerit exposita.

XVII. Aër calidus videtur frigidô conducibilior in vulneribus: Verùm si in calore excedat nocivus omnino erit, quia humores nimiùm fundet, ac vasa laxabit. Eò autem erit nocentior, quò magis ad partem vulneratam accedet.

XVIII. Tempestas vulneratis accommodatior verna foret, tanquam magis temperata: Verùm cùm quia alium vulnerare intendit, tempestatem minimè seligit ac observat.

XIX. Provideri equidem potest de aëre qui à vulneratô inspirari debet, ut si non optimus, minùs saltem nocivus fiat; non itidem de eô cui partes vulneratæ exponuntur.

XX. Vulneratis procurari debet aër apertus, liber, ac temperatus: Si enim infectus inspiretur, nocivus erit, quantumvis vulnera bene tecta contineantur.

XXI. In Nosocomiis ubi aër expirationibus morbificis impregnatur, vulnerati postquam à Chirurgis fuere sanati, in Medicorum manus sæpe incidunt, febribus malignis, ac etiam mortalibus implicisti.

XXII. Ambientis consideratio non parum valet ad vulnerum curam, quando debent sub tegumentô contineri, & medicationes rariùs fieri.

XXIII. Tegumentum vulneris aliud omnino erit hibernô tempore, quàm æstivô: Illud etenim quod satis fuerit æstivô tempore, hibernô minimè sufficeret, quodque hibernô tempore partem non aggravat, æstivô, eidem erit intolerabile.

XXIV. Quando vagantur Epidemicæ Constitutiones, sicque strages non parvæ introducuntur; certum sit quòd fomes mali est in aëre. Tunc itaque sedulè custodiri debent vulnerati, & attentiùs prohiberi aëris appulsus ad partem vulneratam.

XXV. Constitutiones repertæ sunt in quibus vulnera facillimè fiebant verminosa, illud autem ea rè procedebat, quòd singulis diebus illa aëri exponebantur.

Si itaque ejusmodi verminationis seminium in aëre continebatur, ut probabile est, satiùs multò fuisset illum ab ipsis diligentiùs arcere.

XXVI. In vulnerum cura multi ad aërem parum attendunt, dum interim inde curæ magis, quàm ab aliâ quâcunque causâ, difficiliores evadunt, si ille à partibus affectis non arceatur.

XXVII. Illi qui post ossium fracturas aut gravia vulnera sanata, persentiunt dolores in temporum variationibus, satis comprobant quòd aër sit penè rantissimus, & in vulneribus omnino pertimescendus.

XXVIII. In capitis vulneribus minimè dici potest quantùm aër ipsa investiens sit nocivus: Sic etenim fungi in durâ matre pronascuntur, & lethalia redduntur illa vulnera quæ aliàs curabilia fuissent.

XXIX. In vulneratis articulis aër multa procurat mala; is etenim cùm non parum noceat in omnibus vulneribus profundioribus, in illis quæ nervos ac membranas attingunt aut ossa detegunt, pessima symptomata, ac mortem ipsam, in minus cautis accersit.

XXX. Quòd aër inspiratus vulnera non æquè noceat ac ille quô immediate ambiuntur partes vulneratæ, facilè ex eò conjicere licet, quòd qui inspiratus est ad locum affectum non perveniat, non nisi ab illis omnibus quæ nocere valebant spoliatus.

XXXI. Generalis est sententia, quòd cognosci debeant, quantùm sit possibile, veræ ac legitimæ victûs regulæ; quia iis ignotis multæ calamitates induci possunt. Præcipiendæ itaque veniunt in vulneratis, tanquam res maximi momenti.

XXXII. Victûs regulæ, quæ cibum ac potum respiciunt, inserviunt pro sanis à morbis præservandis; sed non itidem à vulneribus præservare possunt. Verum tamen est quòd per accidens, ex crapulâ ac ebrietate vulnera advenire queunt.

XXXIII. Diæta in vulneratis ad præservationem facit, dum scilicet ea arcet mala quæ ab illegitima victûs ratione procurarentur.

XXXIV. Raræ vulnerum curationes ac turundarum abstinentia, non liberant à victus ratione strictà in gravioribus vulneribus: Verùm in simplicioribus aliquid ampliùs concedi potest, sed semper cum timore.

XXXV. Inter eos qui methodô ab ordinariâ ac usuali diversâ in vulneribus utuntur, non sunt admittendi illi de quibus Fonseca mentionem habet, qui scilicet sanationem per balsamica peragunt, sine ulla diætæ regularum consideratione.

XXXVI. Sobrietas ac temperantia vulneratis unicè debent commendari: Crapula etenim & intemperantia, etiam in remissiore gradû vulneratis lethales fieri possunt.

XXXVII. In omnibus vulneribus, idque magis in recentibus, quàm vetustioribus, utilissimum est aquam bibere, & paucô cibô uti. Illud admonet Hippocrates in permultis operum suorum locis.

XXXVIII. Vulneratos tibi commissos fame affli-ge, iisque aquam bibendam porrige, ait Hippocrates, ut innotescat quanti sit momenti victus parcissimus. Idem sentiunt & Celsus & Galenus.

XXXIX. In omnibus protaùs vulneribus Galenus strictiorem victûs rationem commendat, & arbitratur quòd illa diæta purgantis medicamenti vices gerat, dum sic per accidens corpus evacuatur.

XL. Fames, inquit Celsus, ac maxima in cibis abstinentia quantùm scilicet ea tolerari potest, vulneratis in tutâ conditione collocandis non parum faciet, id autem præcipuè est necessarium in vulnerationis initiis.

XLI. Ut magis constet quantùm sit momentosum abstinentia in vulneribus, attendi debet ad præceptum Celsi, quô injungit ut in vulneribus oculorum nihil exhibeatur cibi, imò si fieri possit, nequidem aqua præbeatur.

XLII. Quando in vulneribus succrescunt carnes superfluæ, per abstinentiam possunt consumi, inquit Hippocrates. Omnes autem norunt quanti sit laboris ac doloris, ejusmodi carnes per medicamenta absumere.

XLIII. Quicunque attenderit ad id quod etiam in corpore verè sanô, dum graviùs vulneratur, advenit, facilè percipiet necessitatem cibi in principiis minuendi, ac vulnerato abstinentiam præscribendi.

XLIV. In gravioribus vulneribus interrumpitur fluidorum motus in affectis partibus, nec sanguis per arterias adveniens à venis ad centrum efferri potest: Propterea enascuntur tumores ac inflammationes, nisi ejusdem sanguinis copia & motus minuantur: quod commodè per abstinentiam perficitur.

XLV. Etiamsi transpiratio insensibilis in vulneribus dolorem intensum procreantibus, minuatur, fluidaque difficiliùs circulationes suas absolvant; ciborum parcimonia illam liberiorem facit, & fluidorum circulum adjuvat.

XLVI. Quandoquidem ex eô quòd vulneratus movere se nequeat, sic magnô pro perspiratione juvamentô privatur: Per ciborum parcimoniam, dum ejusmodi perspirationis materia minuitur, sic non parvum levamen vulneratis procuratur.

XLVII. Qui novit quinam cibi faciliùs digeruntur, ac perspirationem non impediunt, novit exinde eos, quibus in nutriendis vulneratis suæ curæ commissis uti debeat.

XLVIII. Dum cibi corrumpuntur, exinde perspiratio impeditur, ac propterea nutriri debebunt vulnerati cibis corruptioni minùs obnoxiis, & facilis digestionis, iisque paucis.

XLIX. Vinum purum & spirituosum vulneratis est nocivum; quandoquidem particulis suis volatilibus potens est tumultus in vitalia fluida inducere, ac per ipsum in eorundem massam dum acidum deportatur, sic acorem contrahit balsamus quô in reuniendis vulneribus utitur Natura.

L. Aqua est vulneratorum potus commendabilior. Hippocrates post aquam acetum deprædicat: Verùm illud intelligi debet de acetô copiosiori aquâ temperatô. Sic enim inservit acetum pro sapore aliquô in aquam inducendô, eique promptiùs in omnes humani corporis canaliculos convehendæ, atque sic humectationi & refrigerio procurandis.

LI. In vulneribus, præcipuè capitis, non minùs nocent vigiliæ continuæ, quàm protractiores somni.

LII. Si vigiliæ excesserint, metus est ne inflammationem ac convulsionem inducant, quibus vulneratis nihil periculosius.

LIII. Somnus immoderatus imminentis est lethargi, aut aliûs alicujus comatosi affectûs, præludium, ac propterea vulnerato maximè nocivus.

LIV. Somnus ac vigiliæ immoderatæ malæ sunt sortis in vulneratis, & tanquam occasiones mali, & tanquam ejusdem signa: Somnus equidem protractior, quia caput vaporibus ac humiditatibus replet; vigiliæ verò, quia totum corpus excalefaciunt, ac præcipuè cerebrum, dum spiritus in motus concitatiores agunt.

LV. Vulnerato non proderit si statim post assumptum cibum dormierit: Sic etenim caput fumis oppletur, humoresque difficiliùs perspirant.

LVI. Illi qui in medicando turundis utuntur, vulneratis noctes doloribus acerbas procurant, cùm-

que

quo eâ ratione ſomnus arceatur, inde mala non pauca advocantur.

LVII. Quando turundis omiſſis rariores fiunt medicationes vulneratorum, vigiliæ minimè inducuntur, per quas cùm difficilis reddatur perſpiratio, iidem vulnerati malè ſe habent.

LVIII. Placidior eſt ſanguinis circulatio tempore ſomni, ut & in vigiliâ quæ conſequitur ſomnum neceſſarium. In vulneratis autem hæc circulatio perturbata quàm maximè nocet.

LIX. Cùm videmus multa animalia per ſomnum pingueſcere, inde ſatis arguitur quòd ille ſucci nutritii edulcorationi faciat: Hic autem ſuccus, eſt idem ipſe balſamus quô Natura in ſanandis vulneribus utitur.

LX. Dum rarò medicationes vulneribus adhibentur, ſi ſomnus vigiliis fuerit proportionatus, lætus curationi eorundem ſucceſſus ſperari poteſt.

LXI. In gravioribus vulneribus, atque etiam magis in graviſſimis, in quibus medicationes rarò, & turundis omiſſis, adhibentur, partis affectæ motus ſalutarem effectum procurare nequit.

LXII. Rariores medicationes hoc habent ſingulare, quòd ſic ſuaviùs quieſcant vulnerati, ac propterea eorundem ſanatio promptior evadat.

LXIII. Motus humores commovet, ſique vehementior fuerit fluxiones in partem vulneratam accerſet.

LXIV. Inter ea quæ Naturam perturbare queunt, illô tempore quô vulnerum reunioni allaborat, primum locum tenet partis vulneratæ motus.

LXV. Motus non æquè nocebit iis qui in capite aut brachiis fuerunt vulnerati, quàm iis qui vulnera in femoribus aut tibiis accepêre.

LXVI. Inter remedia vulneratis maximè idonea Celſus quietem recenſet: Unde credibile eſt illum noviſſe mala quæ à frequentioribus medicationibus procedunt.

LXVII. Multa ſunt beneficia quæ in ſanis per totiùs corporis motum procurantur; ſic etenim deficiens perſpiratio reparatur: Verùm in vulneratis eadem perſpiratio reparatur per arctam victûs rationem, aut per frictiones in partibus minimè vulneratis peractas.

LXVIII. Si poſt inſitiones in plantis factas, requiratur quies ut non moriantur; quis non videt pro reunione carnium ſeparatarum vitandam omnino eſſe quotidianam illarum commotionem.

LXIX. Si medicationes rariùs adhibeantur in vulneratis, idque turundis omnibus rejectis, hoc inde beneficium procurabitur, quòd non erunt obligati quieti, ut ita dicamus, violentæ; qualis eſt ea quam facit longior in lectô mora ad quam commonis cogit curatio.

LXX. Ex eô etiam in vulneratis quies debet motui præferri; quia ſic facilior redditur perſpiratio, cujus libertas ac abundantia omni arte debet procurari.

LXXI. Multùm in vulneratis intereſt ut non retineantur infimi ventris expurgationes, ut & urinæ evacuationes: Verùm multò magis attendendum, quòd ſi illæ non procedant naturaliter, remediis non provocentur, quando ſic ut plurimùm totum corpus exagitatur.

LXXII. Medicamenta ſolutiva, levioribus etiam minimè exceptis, impreſſionem ſemper aliquam faciunt in fluidis. Iis itaque præferri debent clyſteres, aut ſuppoſitoria, ut contra omnem perturbationem ſiamus tuti.

LXXIII. Quod maximè momentoſum eſt in vulneribus, in eô exiſtit ut purulentiæ in iis non detineantur, dum raræ medicationes adhibentur; ac propterea earum evacuationi via pateat. Is autem qui in curationibus vulnerum turundis utitur, purulentias potiùs includit, quam expurgat.

LXXIV. Si in vulneratis methodus adhibeatur Magati, eorum ſtatus parum recedet ab eô in quô erant cùm ſani degebant ante vulnerationem: Illud fuit in causâ, ut quidam ex iis venerem tentare auſi ſint, quòd impunè illis minimè ceſſit.

LXXV. Expurgatio univerſalis per inſenſibilem tranſpirationem æque neceſſaria eſt vulneratis ac non vulneratis: Ubi iſta impeditur ſemper aliquid mali patientibus adveniet.

LXXVI. Minimè credibile eſt, aut explicatû facile, quot mala ſeculis præteritis, in vulneratos fuerint inducta, ac præcipuè in vulneribus capitis, dum iis medicamenta exhibebantur purgantia, cum eâ intentione ut per illa expurgarentur hi aut illi humores, juxta Veterum doctrinam.

LXXVII. Si ſanus erat ille qui vulneratus fuit, antequam vulnus acciperet, perſiſtet in eô ipsô ſtatû in totô ſuô corpore, præterquàm in parte affectâ; cui providebitur dum excrementorum in illa generatorum evacuatio non præpedietur.

LXXVIII. Si in vulneratis nihil expurgaretur, quàm quod expurgandum venit, prompta omninò & tuta ipſorum eſſet curatio.

LXXIX. Difficiles & longæ fiunt omnes vulneratorum curationes, dum in iis ſingulis diebus medicationes adhibentur, quandoquidem ſic detinentur illæ materiæ quæ expurgari deberent, & expurgantur ea quæ conſervare ſatius eſſet. Turundæ effectum primum producunt, & alterum à remediis ſuppurantibus inducitur.

LXXX. Quandoquidem in vulneribus per raras medicationes, turundis omiſſis, purulentiæ vigeſimam partem non excedunt earum quæ in medicationibus quotidianis, ac turundis adhibitis evacuantur; concludi minimè debet quòd per primam methodum detineatur id quod expurgari deberet: Verùm potiùs quòd per alteram expurgatur id cujus detentio ſatior multò fuiſſet.

LXXXI. Ubi aliquis de ſe prædicaret, quòd ſecretum poſſideret medicamentum, cujus vi purulentiæ per urinas deturbarentur, ac ab ejus exhibitione vulnera munda, & pauciſſimis purulentiis inquinata oſtenderet: Sciendum totum ſecretum in eo eſſe, quòd ille medicationes adhibeat rariores, ac omiſſis turundis.

LXXXII. Omnis prorſus materia, aut corpus extraneum in vulnere contentum occaſionem præbet copioſæ purulentiarum expurgationi: Illis itaque providebit vel Natura ipſa, vel Chirurgi manus: Verùm ut plurimùm ſatius eſt ejuſmodi operationes Naturæ committere, ſi præcipuè hæ materiæ aut corpora extranea magnæ fuerint fixitatis, aut profundiùs occultata, ſenſibuſque minimè occurrentia, ac difficilis extractionis.

LXXXIII. Sanguis qui copioſiùs ex aliquô vulnere diffluit, reprimi ac coerceri debet; interea tamen utile fuerit, ſi ille ad certam menſuram effundatur, dummodo vulnus in unum è tribus ventribus non penetret: Sic enim prævenitur & inflammatio & tumefactio, quæ aliàs ſupervenire ſolent.

LXXXIV. Si de vulnere recenti parcus exciderit ſanguis, utile fuerit ipſi exitum parare per venam ſcalpellô apertam: Quò magis etenim ejus minuetur maſſa, eô magis providebitur interruptioni ipſius circulationis in partibus vulneratis.

LXXXV. Ut

LXXXV. Ut determinari possit quantitas sanguinis, quæ ex aliquô vulnere effluere potest, aut ea quæ illius occasione è venâ educenda venit; attendendum erit ad vulnerati ætatem, temperamentum, anni tempestatem, ut & ad vulneris naturam.

LXXXVI. Dum vulnerum medicationes rariores, ac sine turundis perficiuntur, concoctiones faciliores evadunt, ac per consequens commodius expurgantur ea quæ expurgari debent, & retinentur quæ retinenda veniunt: Sic etenim corpus parum recedit ab eô statû, in quô sanitatis suæ tempore versabatur.

LXXXVII. Si vulneratus singulis diebus alvum exoneret; si urinam potui proportionatam ejiciat; si sputaverit, ac mucum solitô modô è nasô emiserit; concludi potest quòd ipsius corpus est in statû ad sanitatem proximô. Quandoquidem autem hæc omnia sic succedunt, quando vulnera secundùm Magati methodum curantur, facilè inde constat ejusdem illius methodi utilitas.

LXXXVIII. Si vulnerato febris advenerit aut aliud aliquod pravum accidens, non longè à verô aberrabitur, si pronuncietur aliquid retineri quod expurgandum erat, sive id sensibile, sive insensibile fuerit.

LXXXIX. Victus tenuis, qui vulnerato præscribitur, talis non præscribitur quasi vulneratus infirmus foret, sed quia cùm motûs libertate privetur, periculum esset, ne in pleniori victu multa retinerentur excrementa, quæ expurgari deberent.

XC. Sudor universalis minimè prodest vulnerato, si præter vulnus, quod est malum particulare, non afficiatur aliâ aliquâ infirmitate, quæ exigat expurgationem illam generalem per cutis cribrum; aut transpiratio priùs non fuerit retenta: aut fermentum aliquod febrile in massam humoralem se non insinuaverit, vel in ea progenitum sit.

XCI. Animi pathemata vulneratorum statum non parum alterant: Propterea maximi interest ea reprimere, quandoquidem non tantùm in spiritus, sed etiam in totam humorum massam vehementer agunt.

XCII. Multi ex vulneribus, per se minimè lethalibus, mortui sunt; alii quidem præ metû, quem ipsis incussit lethalitas, quam vulnus suum locum convehere arbitrati sunt; alii præ ira, quâ in vulneratores suos exarserunt.

XCIII. Longè à vulneratô eliminari debent & metus & iracundia; prior etenim sanguinis motum cohibet; altera verò nimiùm eundem promovet. Propterea per illa si non accersatur mors, saltem symptomata producentur periculosa.

XCIV. Magni est momenti animi tranquillitas, omni curâ libera, pro vitâ sanâ: Non parum etiam ad hoc idem facit, si dolor aliquis corpori non procuretur. Dum autem medicationes sunt raræ, & à turundis abstinetur in curâ vulneratorum, illud perficitur, quod ipsis est necessarium; quia sic in suavi degunt tranquillitate animi, & doloribus non affliguntur.

XCV. Qui medicationes secundùm Magati methodum adhibet, operam dabit ut tranquillus sit vulnerati sui animus; ac propterea si impatienter ille ferat, quòd ejusmodi medicationes sint raræ, debebit contrarium ipsi persuadere rationibus ex ejus maximâ utilitate petitis.

XCVI. Medicantes illi, qui per scurriles jocos arbitrantur se posse tranquillitatem inducere in vulneratorum animum, non minùs hallucinantur quàm si qui per vultûs ac habitûs gravitatem idem se obtinere posse opinantur. Priores etenim agitant vulneratum præ metû, quòd in mimum potiùs quàm Chirurgum inciderit. Posteriores verò eundem melancholicum faciunt, ac dubium super curationis successû, ex occasione gravitatis præmemoratæ.

XCVII. Chirurgus, qui vehementiùs deprædicat curationes à se factas, qui pro sui confidentiâ procurandâ, faciliorem pollicetur ægri sui sanationem, suspectum se facit minoris peritiæ. Sic etiam perturbantur vulnerati, si se dubitantem præbeat Chirurgus, si medicamenta frequentiùs commutet, si non prævideat ea, quæ patienti suo adveniunt: Hæc omnia illorum animum agitant, & curantium honorem minuunt.

XCVIII. Pro varietate animorum, debet se gerere Chirurgus ad tranquillitatem iis procurandam, & eos omnes bonâ spe connutriendos. Aliis satis erit se virum prudentem præbere; aliis facetia aliqua tempori ùs & cum gratiâ intermista probabitur. Res feliciter & ex sententiâ cum omnibus minimè geretur à Chirurgô, qui idem semper se exhibebit; verùm potiùs ab illô, qui omnium genio se accommodare noverit.

XCIX. Inter ea, quæ tranquillitatem in vulneratorum animum inducunt, præcipuum erit, eum ingenuitate medicationes suas adhibere, & de propriâ curandi methodô peritè disserere. Præ omnibus autem aliis, necessarium erit Chirurgo, qui rarioribus utitur medicationibus, quique turundas omnes rejicit, sui excelsiorem paulò opinionem apud omnium animos procurare. Hæc ipsi succedent cum admiratione eorum omnium, qui postea videbunt laudabiles suæ methodi effectus.

C. Vulnerati super Chirurgorum vultû legunt quid de ipsorum vitâ aut morte sentiant: unde non parum interest illum sic componere, ut fiduciam curatoris semper ingerat, vulneratusque videat se in manibus ejus esse qui artem suam verè possidet. Sic enim obediens erit, & sine nimiâ sanationis spe devitabit metum vehementiorem & omnem desperationem. In his sita est animi tranquillitas vulneratis tantopere momentosa, & quæ rarò admodum conciliatur, si medicationes aliâ adhibeantur ratione, quàm eâ quam famosissimus edocet Magatus.

Præclarissimi Viri Dionisii Andreæ Sancassani, Comacchii Medici Primarii, Aphorismorum ex Operibus Celeberrimi Cæsaris Magati, collectorum Centuria alia, seu quarta, quâ quicquid prædictus Magati in curâ Vulnerum & Ulcerum, secundùm propriam sibi methodum tradit, compendiô rursus explicatur, & in Appendicem trium priorum Centuriarum præbetur.

Aphorismus primus.

QUandoquidem Natura, Vulnerum non minùs, quàm Sinuum ac Ulcerum vera est Medicatrix; Chirurgus illorum omnium curæ assidens, adhibebit remedia; vel eidem naturæ corroborandæ idonea, unde malum vincere possit; vel illi fini prorsùs contraria.

II. Ille qui pro curandis Ulceribus ac Sinubus, impendet res Naturæ vigorandæ aptas, faciet curam quæ Sympatica dici meretur? Sic ut è contrà Antipatica vocari potest ea, pro quâ medicamenta contraria adhibentur.

III. Om-

III. Omnibus probè supputatis magis proficuum erit vulneratis, curam quam diximus Sympaticam sibi proponere, quàm aliam ipsi oppositam. Illa etenim per unum ac simplex tegumentum reparat calorem naturalem, in hisce occasionibus deperditum: Unde pendet istius curæ ratio essentialis.

IV. Si vulnera per methodum Sympaticam curentur, non opus erit multis medicamentis, & ea omni die renovare. Calor etenim naturalis corroboratus, excrementa concoquet, illa foràs protrudet, Vulnus mundabit, incarnabit, ac optimè cicatrisabit.

V. Methodo curandi Sympaticæ, præposita fuit à Galenô Antipatica. In eô autem non parum aberravit, quòd sic neglexerit indicationem quæ desumitur à caloris naturalis offensâ, ac unicè cogitaverit de liberandis vulneribus à suis excrementis, parum de eorundem generatione præveniendâ sollicitus.

VI. Inutiles itaque fuerunt Galeni sollicitudines in applicandis ac renovandis vulnerum remediis; & prorsùs imaginaria fuit transitio quam ab unâ indicatione ad aliam faciebat; siquidem medicamenta externa ab ipsô inventa, nociva potius quàm proficua illis sunt.

VII. Si remedia abstergendis vulnerum aut ulcerum purulentiis, aut excrementis eorundem desiccandis apta esse debeant: necessarium foret ea seligere, modò validiora, modò mitiora, secundùm conditionem purulentiarum.

VIII. Dum medicamentis abstergentibus vulnera curantur, in iis excrementa semper reperiuntur; ac propterea continuò remedia ipsis infundenda erunt.

IX. Remedia abstergentia minimè sunt necessaria in vulneribus; quandoquidem etiamsi crassior fuerit purulentia, sine ejuscemodi applicationibus sanantur vulnera interna, ut & etiam incarnantur sinua notabiles atque admodùm purulenti; imò ulcera profundiora commodè cicatrisantur.

X. Multi dum laboriosiùs in ulcerum viscidis excrementis educendis se defatigant, ea per remedia abstergentia, quæ in id adhibent, multò putridiora faciunt; imò etiam sæpiùs profundiora; causam horumce accidentium alii prorsùs occasioni, quàm quæ vera est, tribuendo.

XI. In vulneribus, si carnes fuerint humidæ, minime necessarium erit medicamenta desiccantia ipsis applicare. Callus quô ossa fracta conglutinantur, principio mollis est, & postea maximam acquirit siccitatem, ac duritiem; dum scilicet calor naturalis sensim absumit humidum superfluum quod inibi aderat.

XII. Si forent remedia quæ per unam aut alteram septimanam, imò per menses retinere possent propriam virtutem; illa commode vulneribus applicarentur, & inibi cooperta detinerentur; talia etenim remedia commodè per sui super parte affectâ moram agerent.

XIII. Pro vulneribus mundificandis requiritur calor naturalis robustus: Ut autem talis fiat ejuscemodi calor, qui priùs debilis erat, nihil prævalebit tegumento apto, ac raris medicationibus; quæ sanè decantatissimis etiam remediis præferri debent.

XIV. Dum vulnus sæpiùs retegitur, calor naturalis debilitatur: Calore autem naturali debilitatô, purulentiarum proventus augetur, illæque tardiùs exeunt; unde pronascuntur alia mala, quæ sanationem faciunt difficiliorem.

XV. Etiamsi darentur remedia, virtutes de iis decantatas possidentia, non minùs tamen ipsis prævalebit cura Sympatica, tanquam vulneribus multò utilior.

XVI. Sympatica cura non minùs facit pro vulneribus, quam pro sinubus ac ulceribus sanandis: In hisce etenim omnibus quatenus partes affectas ab aëris incursibus tuetur, sanationem illarum optime promovet.

XVII. Ulcera non pauca, quæ fuere reputata incurabilia, ac innumeris remediis rebellia sunt visa; per curam sympaticam sanata fuere.

XVIII. Qui receptarum ac secretorum remediorum inquisitionem faciunt anxiam, rariùs & tantùm ex casu, eorum faustos vident effectus, ab illis à quibus ipsa acceperunt promissos. Secretorum maximum in hôc situm est, ut nulli ipsorum fidatur.

XIX. Remedium exquisitissimum sæpissime fuerit, medicamenta nulla, ac præcipuè composita, in vulneribus adhibere. Quicunque in hôc articulô fuerit intelligens, suscipere potest curam cujuscumque vulneris, etiam contumacioris.

XX. Multò meliùs procedet ulceris curatio, si id tectum teneatur, & si singulis diebus medicamenta ipsi non adhibeantur; quàm si omni die nunc hôc, nunc illô remediô sanatio tentetur: Sic etenim multò pejus habebit.

XXI. In ulcerum, ut & ægritudinum internarum ac externarum plurium curâ, mirum in modum succedent res simplices, ordinariæ ac viles; idque multò felicius fiet quàm per medicamenta composita & extranea; quorum sanè usus promissis minimè respondet.

XXII. Bene dictum fuit, quòd medicatio vulnerum verè idonea minimè sita est in multorum remediorum secretorum possessione; sed in curandi methodô, quæ semper amat pauca, experta, ac simplicissima remedia.

XXIII. Qui animô sollicitô ulceribus multa remedia applicat, idem facit ac Pater ille qui scorpionem filiô suo pro pane exhibet. Calor naturalis qui unicè restaurari debet, per remedia destruitur, docente Celeberrimô Magatô.

XXIV. Remedia quæ in vulnerum curatione adhibentur, sunt ut plurimùm Naturæ contraria: Dumque eam & debilitant; & vexant, hostilia omnino se demonstrant. Calorem etenim naturalem nunquam adjuvant; quin potiùs eundem prorsùs, per sui frequentem applicationem opprimunt.

XXV. Dum frequentes medicationes ulceribus applicantur, aër partis affectæ temperamentum perturbat: Cùm eadem probè tecta contineantur, calor naturalis vegetior semper reddetur, sicque faciet quicquid pro sanatione necessarium est.

XXVI. Abscessus, qui sunt sinus exitu privati; postquam fuerint aperti, carne intra octo aut decem dies complebuntur, si modò ossa minimè sint corrupta. Verùm intra totum id tempus, quantumcunque grandes fuerint, semel, aut bis ad summum retegi debent.

XXVII. Sinus, qui sunt ulcera tegumentô suô naturali cooperta; sanantur sine remediis: Illudque feliciter admodùm succedit, si post incisos abscessus cooperti contineantur, & medicationes raræ sint.

XXVIII. Dum aperiuntur abscessus, incisio debet fieri grandior, ac in locô decliviori. Primâ postea die turunda inducatur, pro orificiô dilatandô ac purulentiarum exitu facilitandô.

XXIX. Postquam amota fuerit turunda primò inducta, atque purulentiæ per expressionem evacuatæ, satis erit si abscessus orificio imponantur filamenta digestivô probè inprægnata, parsque affecta in eô contineatur situ in quô apertura decliviorem occupet locum; tuncque patiens per quinque aut plures dies immedicatus relinquatur.

XXX.

XXX. Post incisum ac expurgatum abscessum, è re fuerit fasciationem adhibere expulsivam, dummodo inflammationis reliquiæ minimè adsint. Alias enim strictior ligatura phlegmonem continuò excitaret.

XXXI. Sinus, in quibus medicationes rarò adhibentur, paucam evomunt purulentiam, & citò carnibus replentur. At verò si omni die medicationes fiant, multæ materiæ ex illis exibunt, & vix intra menses sanabuntur.

XXXII. Difficilis fit sinuum curatio per abundantiam materiarum quæ ex ipsis exeunt, & illa abundantia præcipuam sui habet causam in medicationibus frequentioribus: Illæ etenim per aëris inductionem, ac irritationem quam producunt, partem corrumpunt, ac pessimi propterea sunt effectus.

XXXIII. Cura simpatica feliciter succedit in sinubus, quia sic partes divisæ sub propriô suô tegumentô, scilicet cute, continentur. Hæc autem cura strictæ ligaturæ faciliùs se accommodat, quàm illi quæ cum aliis medicamentis perficitur. Unio autem commodiùs procedit sub tegumentis naturalibus, quàm sub artificialibus; verùm tempus in id necessarium ipsi concedendum est.

XXXIV. Contra doctrinam celebriorum magistrorum, & Græcorum & Latinorum, faciunt illi Chirurgi, qui omni die sinubus ac ulceribus medicationes applicant; illi etenim quartô, aut quintô tantùm quoque die ipsas adhibebant. Moderni etiam aliqui idem docent, dum credunt remedium sic faciliùs operaturum, dum tamen effectus optatus unicè pendet ex eô quòd sic pars affecta rariùs detegatur.

XXXV. Dum coopertum detinetur vulnus, cum aliquô remedô minimè corrosivô, vigoratur calor naturalis, & in eum statum deducitur qui sanationi conveniens est.

XXXVI. Si ulcus rariùs retegatur, medicamentisque non irritetur, excrementa in minori quantitate generabuntur, pars meliùs enutrietur, & ad sanationem optatam disponetur.

XXXVII. In ulceribus antiquis, ac corporibus cacochimis, præter curam internam, aliquando necessaria est cura externa. Debet etenim caro corrupta, si adsit, ex iis separari; debet os abradi, ac lævigari quando opus est. Unô verbô vetus ulcus debet reduci in recens ulcus, antequam ejus curam per raras medicationes susceperis.

XXXVIII. Remediis omnibus externis prævalebit in ulceribus, aliàs curabilibus, diæta, ac totius corporis expurgatio: Verùm cuilibet licitum non est duos hosce articulos ita dirigere, ut vulneratis, aut ulcerosis, juvamento, potiùs quàm damno sint. Quando sic omnia perficiuntur, parum interest si rariùs retegantur partes affectæ, ac medicamenta iis applicentur.

XXXIX. Si in ulceribus cum variis accidentibus complicatis, unde purulentiæ pessimæ conditionis exeunt, & quæ remediis compluribus adhibitis sunt rebellia; efficax tamen est rarior medicatio, & abstinentia à remediis compositis: talis curationis methodus multò magis erit proficua in vulneribus, etiam gravissimis.

XL. Non datur itaque remedium quod in vulneribus, sinubus, & ulceribus curandis æquiparandum veniat medicationibus raris. Hæc autem Chirurgiæ pars ante celeberrimum Magatum, ad perfectionem necessariam minimè fuerat deducta.

XLI. Si Spagirici ac Chimici possent in curâ vulnerum, perficere per remedia ab iis tantopere decantata, quicquid pollicentur; mendacii arguerent Paracelsum Patriarcham suum, autorem aphorismi primi, primæ harumce quatuor Centuriarum.

XLII. Balsama per destillationem confecta, præterquàm quòd in vulnerum curatione nihil sunt quàm manuum jocus, nociva etiam declarantur ab Hartmannô Chimicô superioris fortis. Sunt enim illi suspecta, tum propter nimiam penetrationem, tum propter empyreuma quod ipsis inter destillandum adjungitur. Optima erit hæc animadversio pro refrænanda Spagiricorum immoderatâ in suis pollicitationibus jactantiâ.

XLIII. Si quis non noverit falsitatem elogii quod de suô emplastrô Stictîcô prædicat Crollius; quòd scilicet mirabile sit in curâ vulnerum, quòdque infinitæ sint ejus virtutes: nec sub lunari globô, illô quid efficacius reperiri queat: ut de horumce omnium falsitate convincatur, probationem faciat istiusmodi remedii, atque consideret quòd sit è triginta quatuor ingredientibus compositum.

XLIV. Unguentum sympaticum stellatum Paracelsi, compositio est omnium insanissima, tum si consideretur compositio ipsa, tum methodus quâ remedium applicatur. Crollius persuadere satagit quòd tale medicamentum è stellarum influxû suas habet vires: Verùm quicumque sanô est animô talia deridet deliramenta.

XLV. Futilia permulta de unguentô Stellatô enarrat Crollius; v. g. quòd ipsâ die, quâ applicatur, Venus à patiente non venit exercenda; quòd vulnus minimè consuendum sit; quòd sufficerit omni die ipsum religare post appositam compressam, urinâ patientis madidam &c. Hâc adhibitâ methodô, etiam exulante balsamô, sanabitur vulnus; scilicet nihil compertum habemus de hujusce balsami vi: an fuerit ipsius balsami naturalis adjutoria; an destinctiva? Quod ultimum forsan pertimescendum.

XLVI. Chimici dum in suis præparationibus remediorum florem sublimatum pollicentur, in vulneratorum gratiam; deberent hermeticè sigillare quod nimis volatile in suis continetur pollicitationibus; ne citius evolans, in praxi tota earum vis deperdita reperiretur.

XLVII. Chimistarum, ut & remediorum ab ipsis confectorum infirmitas, pro vulneribus sanandis, non aliunde meliùs manifestatur, quàm ex iis quæ de onguentô stellatô annotat Crollius. Ille etenim naturæ injuriam facit, dum curam quæ isti soli debetur, rebus quàm maximè ridiculis assignat.

XLVIII. Non sufficit dicere, quòd Chimia dicere ac facere possit, imò dicat & faciat: experientia & ratio in vulnerum curâ pro naturâ militant, cujus ope ea peragitur cura, dummodò remedia maximô etiam artificiô parata, ipsius operationi non noceant.

XLIX. Qui norunt quicquid Naturæ unicè opus est in vulnerum curâ, subrident quoties vident Spagiricos, se cum suis alembicis defatigantes, ut taltem cum illâ aliquid cooperari queant. Quicunque etenim communi hominum sensû præditus est, istorum præparationibus parum, aut nihil dabit.

L. In vulneribus in quibus de aliquô malô conficiendô agitur, rejici non debent medicamenta spagirica. Verùm omittenda veniunt ea quorum ope arbitrantur Chimici se curas peragere posse, quæ solius naturæ sunt opera.

LI. Scribit Hartmannus quòd ex oleis hyperic. Lumbricor. terebinth. & mastich æqualibus partibus commistis conficitur balsamus intra viginti quatuor horas vulnera sanans, idque eadem facilitate quâ sui collegæ alis pollicentur.

LII. Etiamsi Chimistæ ac Empyrici curationem vulnerum intra viginti quatuor horas, per suorum remediorum applicationem polliceantur: illud difficillimè succedet, etiam in levissimis; nunquam verò in gravioribus.

Balsa-

LIII. Balsamus vulnerarius Felic. Vurtzii, etiam viridi æris tinctus, ut docet Hartmannus, quicquid autoritatis acquisierat deperdit ex quo conudatur ejus compositio. Idem dici potest de simil bus aliis remediis à Paulô Barbette, Doleô, Ettmullerô, & aliis recentior.bus propositis.

LIV. Hartmannus nunquam vulnera medicatus est, aliàs minimè dixisset ea ad fundum usque suis balsamis esse adimplenda, adspersô cancrorum pulvere, (ridiculô medicamentô) ut scilicet vulnus sic in superficie non priùs incarnetur quàm in fundô.

LV. Certum aurium cum oleô nucum constituit balsamum in vulneribus, in quo Natura Spagiricam exercuisset, si quod de tali asseritur balsamô mera non foret futilitas, ab Hartmannô propositâ, & ab Ettmullerô rursùs deprædicata.

LVI. Oleum ceræ proponitur à Begulnô tanquam magnum in sanandis vulneribus medicamentum, paucaque alia remedia in talem usum exhibet, quia forsan meliùs quàm alii subodoratus est eorumdem inefficaciam in malô cujus sanatio est merum naturæ opus.

LVII. In gravioribus vulneribus vires pollicitas minimè exseris unguentum armarium. Nihil aliud efficit quàm Naturæ operandi libertatem concedere. Idem dicendum de pulveribus ac balsamis sympaticis, quæ tantopere fuere deprædicata.

LVIII. Optimè dicebat Poterius, magnus Spagiricus. Si possumus vulnera sanare cum paucis ac facillimis medicamentis, quid adhibebimus multa, malè secura, & sæpe malô ipsô pejora? Si experientia ac ratio, non verò opinio, artem constituunt, quare nos Chimici contrarium facimus?

LIX. Quòd Chirurgus doctus ac prudens sit simplex Naturæ minister, qui eam unice sequi debeat in vulnerum curatione, docet Petrus Joh. Faber. Cui proinde bono tot balsama composita proponit.

LX. Impietatis accusari meretur Spagirica, dum in vulnerum curâ proponit balsama ex carne humanâ, ac spiritus & tincturas è sanguine humanô. Si etenim secundùm eam caro vitulina est utilis, quare carnem hominis sani exigit?

LXI. Dum in capitis vulneribus pauca volt balsama Faber, commonstrat se caput habere. Capitis etenim vulnera, non secùs ac alia omnia, remedia tanq iam corpora extranea, ac sibi inimica persentiunt.

LXII. Cura vulnerum, aliarumque ægritudinum per transplantationem, phrenesis est quam contraxere Chimistæ ex suorum furnorum ardore.

LXIII. Quia persicaria folia habet maculis sanguineis tincta; quia hypericum folia habet perforata; quia gentiana cruciata radicem habet in modum crucis incisam; quia millefolium folia sua habet quasi discerpta; quia ulmus transfossa ac foraminata gerit folia: Hæc simplicia erunt optima remedia in vulneribus humanis. Hoc est Chimistarum delitamentum à Crolliô expositum.

LXIV. Quid in causâ est, inquit Crollius, cur omnes plantæ quæ resinas effundunt, sunt vulneribus salutares? Quandoquidem, respondet, earum truncus minimè offenditur, obi ferrô attingitur. Quid ridiculius?

LXV. Furnorum fumus Paracelso mentis lumen obtenebrat, quandoquidem non videt, quòd etiamsi suis sanarentur remediis vulnera, id non effici ex eorum virtute imaginaria; sed quia in illorum usû vulnera operta continebantur, sicque natura sola, à causis externis minimè interrupta illa sanabat.

LXVI. Chimistæ illi, qui dum vulneratis suis, tincturas è sanguine humanô paratas propinant, sanationem sic totam ac promptam sibi promittunt, debent facultatem possidere, commeatum remedio præbendi, ut rectà ad partem vulneratam progrediatur, nec in viâ impediatur.

LXVII. Nunquam aliquis reperietur finis balsamorum, aut aliorum remediorum præparationibus, pro sanandis vulneribus, si chimistæ ab istis operibus non desistant, ac discant omnem ipsorum præparationum successum ab eô pendere, quòd in illarum applicatione à turundis prorsùs abstineant.

LXVIII. Bonetus multa affert vulneraria remedia, à quibus abstinere poterat. Inter ea reperitur balsamus Samaritanus D. de Bernlix, compositus è multis ac variis rebus, quique nihil possidet boni quàm solum nomen. Nec novissedatur, quare Samaritani nomen Emplastro vulnerario quod describit concedat; siquidem illud minimè est præparatio sinceri alicujus Medici.

LXIX. Secreta quædam remedia Philosophica, à Chimistis pro vulneribus decantata, non magis proficiunt quàm vulnerariæ potiones, quæ nihil boni efficiunt.

LXX. Arbitratur Ettmullerus quòd imperfecta sit ac claudicet praxis Medica, idque duabus de causis; ex penuria scilicet experimentorum chimicorum, & ex defectû observationum anatomicarum. Verùm in vulnerum curâ nihil proficiunt illa, & hæ tantùm adjuvant si sobriè admittantur.

LXXI. Illi qui singulis diebus vulnera medicantur, idque cum unguentis ac oleis usitatis, habent pro re certâ, imò certissimâ, quòd sint quædam clymata, ac regiones in quibus facillimè sanantur vulnera capitis, dum in aliis eadem lethalia ut plurimùm existunt. Quædam ubi pessimè se habent qui in tibiis vulnerantur, dum in aliis eadem vulnera facillimè sanantur.

LXXII. Quòd Parisiis vulnera capitis difficiliùs quàm in Ditione Avenionensi curarentur, quòdque contrarium prorsùs eveniat in tibiarum vulneribus, jam dudum à Guid. de Cauliacô fuit observatum.

LXXIII. Asserit Fallopius, quòd clymata urbium Neapolis, Venetiæ, ac Florentiæ, sint vulneribus capitis lethalia. Post Fallopium eandem observationem pro verâ pronunciavit Magatus.

LXXIV. Quòd Bononia, in Italiâ, sit omninò funesta iis qui in capite fuere vulnerati, scripsit Amatus Lusitanus, ac ex eodem transcripsit Ettmullerus; Verum quidem est de parte urbis meridionali; at minimè de septentrionali, ubi aër crassior existit, quia ejus situs est humilior, longiùsque à monte distat.

LXXV. Civitas Ferrariensis reputatur à Quercetano vulneribus capitis infensa. Eam tamen ab ejusmodi offensâ liberat Fallopius, qui eam considerat tanquam locum humidum, cujus aër crassior noceat potius vulneribus tibiarum.

LXXVI. Respectû habitô ad aëris crassitiem, duæ præcipuæ Civitates, Venetiæ, & Patavium, considerantur à Fallopiô tanquam vulneribus capitis propitiæ, & vulneribus tibiarum infensæ.

LXXVII. Aër Romanus, hybernô tempore, & vesperi, & æstivô, matutinis horis, nocivus est iis qui in capite fuere vulnerati, si hisce horis medicationes adhibeantur, magis quàm omnibus aliis, propter frigiditatem quâ tunc perfunditur. Id observavit Alexander Petronius, in suô de Romanorum Victu librô. Post eum Georgius Baglivus asserit, quòd Romæ ulcera ac vulnera pedum sunt difficilis admodùm curationis, præcipuè si unctuosa in iis adhibentur medicamenta: Quòdque è contrà facilè sanantur in capite vulnerati. Contrarium docet Ettmullerus; & omnes isti in contrarietatibus suis verum dicent si attendatur ad aëris varietatem quæ in variis hujusce magnæ urbis sitibus reperitur.

LXXVIII. Qui dicunt in vulneribus capitis aërem esse nocivum propter occultam quandam sui proprietatem, nesciunt quid dicunt. Fallopius dicit aërem subtiliorem vulneribus capitis esse infensum, sed non ita

ita ut propter hoc solum accidat, quærendamque esse ejusce eventus aliam rationem, quam nos in aliô sanè constitutam non credimus, quàm in malis medicationibus.

LXXIX. Fallopius scribit quòd Florentiæ, ac Venetiæ sanaverit vulnera capitis, etiam lethalissima, nullô habitô ad harumce urbium aërem respectû, sed quia in medicationibus maximè circonspectus fuerit.

LXXX. Si probè tecta contineantur vulnera capitis ac tibiarum, cessabit omnis illa diversitas clymatum, quæ ipsis tantopere contraria reputatur. Verùm tamen ubi aër fuerit subtilior ac penetrantior, opus erit caput defendere cum tegumentis proportionatis, advertendo ne in excessum delabamur: Quandoquidem si gravius fuerit pondus, ac calor intensior, inde occidi possunt qui in capite sunt vulnerati, etiàm in illis locis in quibus aër est maximè propitius.

LXXXI. Illi qui vulnera singulis diebus medicantur, idque cum medicamentis unctuosis, facilè imputabunt aëris offensæ quod suæ debetur culpæ, quâ impressione aëris admissâ tota pars vulnerata facciique victoi commoventur ac turbantur.

LXXXII. Aër, in locis humilioribus, palustribus & humidis, est instar aquæ, & aqua instar cæni: qui illum respiratione haurit, parum transpirat, & transpirationis materia convertitur in Ichorem, quô inundantur ductus viscerum ac glandularum, & inspissantur succi vitales; unde parcior fit spirituum generatio, fibræque laxantur.

LXXXIII. In capitis vulneribus, non erit nocivus aër crassior, quia minùs possidet elasticitatis, succos minùs movet, aut calorem minùs evaporare finit. Infensus verò erit vulneribus tibiarum, quia præterquàm quòd fluida lentiori circulationi apta facit, compressione suâ super parte vulneratâ, transpirationem impediet, & acidum augebit.

LXXXIV. In locis altis ac montosis, aër quamvis à partibus elasticis magis liber, subtilior ac siccior existit; unde qui eum respiratione haurit, bene transpirat, sufficitque illiùs elasticitas conservando motui liquorum vitalium; unde spiritus agiliores, fibræque in debitâ tensione continentur.

LXXXV. Quomodo aër subtilior Infensus sit vulneribus capitis, explicari potest per observationem à Boilæô relatam. Possidebat scilicet ille medicamentum quod dum in vase probè obturatô detinebatur, coagulatum cernebatur: Vase verò apertô, aëre que ipsum subintrante, subitò dissolvebatur. Quis etenim non videt simile quid in vulneribus capitis ab aëre subtiliori peragi posse.

LXXXVI. Aër subtilior tibiarum vulneribus est propitius, quia eô imbutus, sanguinem possidet, qui faciliùs per venas à partibus inferioribus ad centrum regreditur; nativus scilicet calor robustior est, fibræque sunt meliùs constitutæ.

LXXXVII. Pro assignandâ verâ ratione offensæ aëris in vulneribus variarum corporis partium, non opus est recurrere ad varias materias per aërem sparsas; nam illius motus ac compressio sunt veræ horum effectuum causæ.

LXXXVIII. Aër Maltensis, Neapolitanô jam melior non est, ut ex eô faciliùs illic vulnera capitis, quàm hic sanari debeant. Interea tamen ne quidem de centum unus in manibus Maltensium Chirurgorum moritur, ut tradit Severinus, dum Neapoli vix è centum unus evadit.

LXXXIX. Nullus Autor de sorte vulneratorum Ditionis Mediolanensis scripsit. Quòd autem illius aër sit bonus aut malus iis ipsis, secundùm bonam aut malam medicationum methodum, asserit Septalius, qui habet omnes capite vulneratos in magnô Hospitali occubuisse, donec ad methodum Galenicam deventum esset.

XC. Facilè percipi potest, quòd si modò bene coopertum detineatur vulnus aliquod capitis, aut tibiarum, aër quantumvis subtilis aut crassus fuerit nihil mali efficiet, unde corruit tota doctrina, de offensâ, aut inoffensâ aëris in clymatibus variis.

XCI. Romlerus non parum sapienter dicebat, quòd difficultas quæ in sanandis vulneribus capitis Florentiæ occurrebat, non tam ab aëris subtilitate pendebat, quam ab insufficientiâ Chirurgorum, qui in iis sanandis doctiores ac diligentiores videri volebant.

XCII. Qui vidit effectum ex introductione aëris in ampullam enatum, in quâ contineatur liquor aliquis limpidus ac transparens, qui statim ac removetur obturamentum totus conturbatur, ac in fumum densum, continuò de ampullâ exeuntem, convertitur, unde huic liquori aquæ fumantis nomen fuit inditum: Ille noscet quàm bene fuerit vulnera probè cooperta detinere.

XCIII. Nulla est corporis pars, quæ, etiam æstivô tempore, non sit calidior ipsô aëre, idque eò magis, quòd suô tegamentô naturali privabitur. Aër itaque, cujuscunque demùm clymatis non potest quàm nocere vulneribus, dum calorem naturalem conculcat, penes quem est illa sanare.

XCIV. In capitis vulneribus, oportebit illa ab aëre crassô defendere, quia iis adjuvamento esse nequit, quamvis minùs quàm subtilior noceat.

XCV. In tibiarum vulneribus, si frequentiùs reteganturt, medicamentaque unctuosa adhibeantur, malè sic procedetur in aëre crassô, nec bene etiam in subtiliori. Clyma in eô est beneficus, quòd aëris erroribus celandis faciat, dum iisdem emendandis insufficiens est.

XCVI. Qui in vulneribus capitis, aut tibiarum, juvamentum ex aëre sibi pollicetur, ac propterea ea frequentibus illius incursionibus exponit, fatuitatis cujusdam speciei meritò argui potest.

XCVII. Aër locorum maritimorum, eo quòd sale sit omnino gravidus, ac humidarum exhalationum plenus, non minùs nocivus aut proficuus erit vulneratis, pro ratione medicationum, quæ bene, aut malè à Chirurgis adhibebuntur.

XCVIII. Vulnerato bonum erit aërem subtiliorem respiratione haurire, sed non permittere ut ille vulnus ipsum circumcingat, ac directè ambiat: Quandoquidem aër per respirationem modificatur, ac corrigitur, quod non item evenit in eô qui in vulnus incurrit.

XCIX. In vulneribus brachiorum, pectoris, aut Infimi ventris, nemo unquam cogitavit de partialitate clymatis, (liceat hôc uti verbô) pro hisce partibus; sed earum fortuna tota reposita fuit in methodo medendi. Quidni idem erit judicium de vulneribus capitis & tibiarum?

C. Optimè itaque à Magatô fuit conclusum, ac centum post eum annis, à Dnô. Belloste, quòd omnis clymatis partialitas cessat, quando vulnera capitis & tibiarum eâ curantur methodô, quæ pro basi habet illa ab aëris injuriâ defendere, rarò medicari, & à turundis abstinere.

Observaniones quædam.

Experientissimi Chirurgi, D. Jacobi Peregrini Nouvoletti, super Methodô Magatianâ, à Clariss. D. D. Sancassanâ, in Aphorismis jam allatis, traditâ: Fx Illius ad Hunc, doctissimâ Epistolâ exscripta.

UT aliquatenus respondeam honori, mihi à Clariss. Virô concesso, mentem meam aperiam super

per quæstione proposita; *quomodo canis lambendo propria vulnera, illa sanent, etiamsi ab aeris incursibus minimè defendantur?* Super hac quæstione liberè ac ingenuè dicam, quòd aër non sit solus infensus vulneribus, & consequenter quòd non tam periculosum sit ea frequenter, præ aëris metû, retegere, ut affirmat Magatus; mihique propterea appareat quòd sit alia aliqua causa quæ aëre ipsô vulneribus multò magis noceat: Excipiendo interea aërem actualiter frigidum, quem pro venenô habeo; ut etiam aërem varie in certis clymatibus infectum. Dico itaque quòd laudem meretur vulnerum rara medicatio, non quòd illa sic ab aëris insultibus defenduntur, sed quia quotidianæ medicationes impediunt eorum reunionem, quæ majori ex parte, ut arbitror, consistit, in quibusdam filamentis, ut plurimùm à Chirurgis pro purulentiâ viscidâ habitis, dum non aliud reverâ sunt quàm filamenta subtilissima, quibus utitur natura pro reuniendis partibus divisis: Exinde etenim patet, quòd quando Chirurgi singulis diebus stillant medicamenta in vulnera à se prius diligenter abstersa, destruunt stamina à Naturâ inchoata. Ego itaque a famosissimi Magati partibus stans, non solùm simplicibus utor medicamentis, balsamô scilicet Samaritanô, cui parum camphuræ adjungo; medicationes rariùs adhibeo, & turundas omnes excludo. Rursùs maximi facio tegumentum artificiale, ubi deficit naturale, & vulnera quàm rarissimè possum deligo ac retego. Ex hisce quatuor cautionibus, scilicet abstinentiâ à turundis, rarioribus medicationibus, compositorum medicamentorum exclusione, & tegumentô cum magnâ accuratione adhibendô: Canis; ut ad quæstionem tuam tandem deveniam, primam ac tertiam in usum revocat; secundam verò ac quartam protsùs negligit: Singulis etenim momentis medicatur vulnera sua, quæ minimè cooperta habet: Unde non parum dubia fit nociva aëris qualitas; quandoquidem canis, dum se ab illius insultibus minimè defendit, vulnera propria non minùs sanat. Concludendum itaque venit, non aërem solum esse vulneribus infestum, quando frequenter pro remediorum applicatione reteguntur. Hic audio Te opponentem, quòd canis frequentibus vulnerum suorum lambitibus, perpetuò distumpit stamina pro eorundem reunione à Naturâ parata; unde mirum quomodo sanari queant. Verùm respondeo, quòd aliud sit sanatio prompta ac bona; aliud sanatio mala, & tarda: Quod idem est ac si cum Magatô dicerem, aliam esse curationem quæ fit per viam sympaticam; aliam quæ per viam antipaticam peragitur. Si autem experientia doceat quòd per utramque methodum sanantur vulnera; inde concludi debet, aut quòd utrsque sit bona, aut quòd saltem una alterâ tantùm melior existat. Animalia bruta sine medicamentis revera sanantur, sed non sine alterâ ex methodis suprà allatis. Ipse canis dum propriam salivam in sui sanationem lambendo impendit, remediô utitur sympaticô, cum fructû quod nemo negaverit. Verùm illa cura est procul dubiô tardior quàm si vulnus coopertum interea foret, & aliud etiam aliquod remedium usurparetur. Ego id plùs quàm decies ac decies observavi, & illud idem observant Professores illi, qui in medicandis vulneribus, aërem considerant, dummodò frigidus non fuerit, tanquam rem indifferentem, dum ab eodem qualiscumque demùm conditionis sit, protsus abhorrent Magati Discipuli. Liceat tamen mihi dicere, quòd quando canis propria lambit vulnera, sic facit ut liberentur à purulentiis ac corporibus extraneis, quòdque si diligenter cooperta detinerentur, corruptiones in iis facillimè enascerentur propter purulentias in illis accumulatas, ac impactas ab ipsis pilis: quibus animal vestitur: Sapienter itaque se gerit canis, si ita loqui liceat, dum propria lambit vulnera, siquidem eâ ratione removet impedimenta quæ illorum sanationi officerent: Quod est absolutæ necessitatis in omnibus brutorum vulneribus. Verum etenim equidem est quòd Natura est vulnerum medicatrix; at verissimum etiam quòd pro ejusmodi operatione ab ipsâ obtinendâ, removenda veniant à Chirurgô impedimenta, quæ illorum reunioni obstare possunt. Canis proinde vices eximii gerit Chirurgi, & in eâ actione, scientiâ homini aliquatenus superiorem se ostendit; quandoquidem sic amovet impedimenta, quibus sublatis Natura commodè reunionem ac sanationem sibi commissam peragit. Addo propterea, quòd canis propria vulnera sanabit, quantumvis aëri ambienti patentia, dummodo linguâ suâ utatur, & tanquam instrumentô, quô amovet impedimenta, & tanquam re calore naturæ suæ homogeneô, donatâ: Eâ etenim ratione fotus est paratus, cujus utilitas tantopere à famosô commendatur Magatô, ut patet ex Aphorismis quos ex ejus Operibus exscripsisti. Ex iis quæ hactenus à me fuere allata, nollem sanè concluderetur, me aërem prorsùs vulneribus innoxium pronunciare, sed tantùm pro certô habere, minùs mali ab eô effici, quàm si præ metû ipsius introductionis, impedimenta verè infensa in illis detinerentur. Observandum præterea, quòd cùm lingua canis non sit ut ea cati aspera, sed lævis ac humidissima, per ejus actionem non disrumpentur omnia stamina à Naturâ medicatrice pro reunione vulneris parata.

Ex iis quæ in cane vulneratô eveniunt, manifestum fit, quòd aër non sit illud quod præcipuam facit difficultatem in vulnerum sanatione, sed potiùs eorum manus qui singulis diebus ipsa medicantur, ac remedia inidonea apponunt & immittunt: Applicatio etenim istorum remediorum quæ fit singulis diebus, inservit tantùm destruendo interno remedio, quòd non malè Naturæ Balsami nomine insignietur. Utinam aliquando attendatur ad magnum malum quod ex frequentioribus producitur medicationibus, propter rationes jam allatas.

In malis nascentibus, seu tumoribus, qui sunt frequentes in hôc quem incolo aëre maritimô; quique tam laboriosæ fuerunt curæ prædecessoribus meis, methodum adhibeo non minùs suavem eâ quâ in vulneratis utor. Abstineo, quantùm possibile, ab irritantibus, quæ priùs moltò ægrorum damnô usurpabantur: Aquam dulcem calidam, ac etiam fervidam, si cauterisatione humidâ opus sit, potiùs appono; pompam remediorum compositorum excludo, ac in simplicioribus & innocentioribus me contineo. Si agatur de suppuratione accelerandâ, id cum simplice butyrô recenti perago, & postquam illius beneficiô tumores fuere aperti, illos quàm minimè fieri potest, turundis aut medicamentis frequentioribus irrito; eâdemque etiam ipsâ methodô in ulceribus abstergendis utor: In his etenim, ut & sinibus, remedium prædictum usurpo, etiam quando de carnibus inducendis, & ipsâ cicatrisatione agitur; impedimenta quæ reunioni obstant, primò manu, aut remediis amovendo. Unô verbô illud curæ mihi est; ut opus Naturæ non interrumpam.

Hæc est praxis mea, Reverendissime Domine, cujus explicationi subjungere liceat, cum omni observantiâ Tibi debitâ; quòd ægerrime subscribere possim illis tuis Aphorismis, in quibus asseris, per quatuordecim, viginti, & plures etiam dies, abstineri posse à vulnerum medicatione, sufficereque ut quartô, aut quintô quôque die sinus & ulcera retegantur: Illa etenim medicationum raritas, quæ tanto-

Subjectum adæquatum, quod symptomatum meritò dixeris; æstimandę veniunt partes totius peripheriæ capitis, & præcipuè simul intra positę. Istę autem sunt utręque meninges; quarum una cavitatem cranii succingit, extima & robustior, quam duram matrem appellant vulgò, altera intimior, corticem cerebri immediatè investiens & cerebrum. Compati hoc necessum habet per consensum & concussionem, qualicunque etiam & ad sensum nullâ cranii factâ læsione, cui dicta symptomata non æque ac cerebro ipsi conflicto adscribi debent. Id quod patet tum à priori, siquidem poris ibidem compressis spirituum limites cohibentur, tum à posteriori, quatenus actionum animalium in sensu & motu facta est interpolatio. Respectu verò contusionis & læsionis factæ ipsę hæ partes contentæ pro principali sunt habendæ parte affectâ.

Causa immediata vulneris ipsius est soluta unitas recens & cruenta; ipsius verò contusionis; tanquam potioris, dicto sensu acceptæ, causa immediata assignanda venit, nostro judicio, confusio & inordinatio spirituum animalium.

Mediata proximior videtur quidem primâ fronte statuenda contusio ab instrumento duro, gravi atque obtuso, ipsi cranio & pericranio illata; Sed cùm hæc causa agere cesset, neque nisi inutilem indicationem prębeat, rectiùs nobis dicetur circulatio sanguinis & lymphæ læsa, cedentibus partibus mollibus forti ac reperito ictui, & ab illâ violentiâ actu divisis.

Hoc ipso innuitur humor, quoad essentiam sanguis & lympha; ille in vasis magis, hæc in poris, ac ventriculis undulans, & largius prę sanguine hîc loci visenda.

Peccant, ab extraneâ quidem illâ læsione, corpore alioqui satis sano & athletico, imprimis affecta, quantitate, quod in corpore plethorico concipere facile est, largiùs sic etiam in cerebrum redundantes. Ob victum enim pleniorem adaucti per rivolos vasorum turgidulos non tàm liberè vagantur, impeditis & debilitatis hinc spiritibus.

Excedunt in qualitate, tum læsâ facultate, tum ab errore externo. Læsa fuit facultas ab unitate & conformatione læsis, unde & temperiem nativam tutari nequeunt, sed alterantur, &, σῆψις si concedatur, vappescunt, in pus ipsum abituri, acrimoniam concipiunt. Error externus, non minus in confesso est ebrietate velut geminatâ præcedente, unde & per se jam confusi fuêre spiritus, ac lymphæ halituosæ immersi, adeoque totius naturę torpor & ἀταξία promptius consecuta.

Multum huc faciunt particulæ indigestæ ac respectu tum cerebri, tum sui ipsius improportionatæ, cum sanguine advectæ, blandamque ejus dulcedinem pervertentes, spiritus sulphure vaporoso ligantes, agilitatemque eorundem figentes, ut duplici hâc clade de statione suâ dejiciantur.

Peccant imprimis Motu generationis & locali. Extra locum affectum genitę & congestæ cruditates ex chylo vitioso in ventris infimi culinis hinc amandatæ sunt ad caput læsum debiliusque redditum, hinc tantò magis affectum, & ad recipiendum aptum redditum, convocatis huc quibuscunque aliis noxis, quæ promptè in laticem, vectorem spirituum, & spiritus ipsos derivantur.

In loco affecto ipso, osse, tam firmo licet, injuriam passo, à concussione productâ per poros, & continuatâ per mobiles spiritus, ipsumque aërem facta fuit confusio, obstructio, subsidentia, imò, quod admodum credibile est, extravasatio lymphæ & sanguinis ipsius. Quantas verò noxas horum extravasatio, grumescentia & corruptio non impedita parturiat, in aprico est. Possumus itaque & hîc applicare reliqua hujus commatis. Appulsu continuato per vasa arteriosa carotica, non recipitur in poros & vasa reciprocè humor mobilis uterque, sed fit συναθροισμὸς & σῆψις, tantò gravior, quod extravasatus humor hîc *inveniat spatium* amplum satis. Viæ sunt tum *jam laudatę patulę*, tum pori, notum enim est, quovis duro percusso corpore propagari impetum per totum, & tanquam cum sono, aëris verberati indice, labem intrò ferri.

Nunc ad causas mediatas remotiores pergendum erit, quæ quidem hoc loco non ad producendam causam morbificam, modificandum tamen morbum & symptomata faciunt.

Ex Naturalium numero habitus corporis licet succi plenus & sic optimus videatur, speciosus tamen saltem & suspectus haberi debet, imò juxta 1. *Aphor.* 3. periculosus, instabilis, quia hujusmodi corpus suis viribus oneratum est, ad sanitatis læsæ præsidia minus aptum. Adde, quòd à vi externâ quoque ruptio vasorum, profluvium hinc sanguinis & virium jactura major faciliùs contingere potuit.

Consentit temperamentum sanguineum, quod ut particulis oleosis, balsamicis, aqueis roscidisve æqualiter sat imprægnatum, sic idem tantò præsentius vitium concipit, in membro principali læsione inductâ. Ubi enim abundant humores, si lædantur, tantò magis vitiantur, unde spiritus eò facilius immergi potuêre vehiculis hisce. Videtur verò & hæc crasis in Cholericum statum proclivis, unde in jurgia pronitas occurrit.

Ætas, media ac satis florida, nimis tamen, ut fit, sibi fidens ac licentiosè vivens fervore suo nimium audaci similem fortunam sinistram accersivit.

Nec prætereundum vitæ genus, quod grave martis onus sustinuit, hactenus, ita, ut rerum sex nonnaturalium abusu, vel saltim indifferenti usu, non habito respectu, an rectè, vel perperam fiat, natura quasi altera inducta sit, injuriisque occalescere visa externis easdem vix præsentiverit. Ferri solent ista à naturâ per ætatem & bonitatem fortiori, ast, quando hinc impetitur corpus semel, dilatæ quasi illuc noxę præstitiuti gradu se exerunt. Aëris quippe, nebulosi pręcipuè, frigidi, particulis heterogeneis fœti, ventorum, pluviarumque incommoda plura multùm ad infirmandos succos vitales contulêre, cùm inspiratione, tum transpiratione mediante, quod ἀδιαπνευσίας malum, habitioribus non infrequens, archeo simul pœnas inflixit quò magè tacitas, eò pòst graviores, sicubi per læsionem externam evigilàrunt.

Quid verò de erroribus aliis dicemus, qui non minus culpandi veniunt? Cibus & potus nimium ingurgitatus, vini & tabaci contrarius haustus sulphure suo narcotico cerebri oras percellere norunt ac stupefacere, unde gas suo fuliginoso spirituum undas inquinant, porosque obstruunt, ut graviores hæ longè sint æstimandæ plagæ, vino turbatis spiritibus inflictæ, cum sic minùs eluctari vel resistere norint, sed labascant magis & obnubilentur cùm animales, tum vitales.

Tacemus, negligentiùs omninò hinc tractari vulnera, non attendente ægro, vel cavente sibi maturè, non adstantibus & ipsis ebriis, aut ebrietati adscribentibus graviorem soporem; Unde observati sunt fatis cessisse, qui, non admodum graviter vulnerati in capite, aëri frigido expositi incuriâ & propriâ & alienâ ansam dedêre humorum σήψει majori, ac coagulo.

Motus Animi in mentem nobis vocant, quàm periculosum sit, & naturæ inconveniens, si ab uno extremo ad alterum fiat progressus, citra decentem mediationem. Irâ efferati spiritus & citati vulnere facto oppressi sunt. Ira ultionis cupidine inflata, omnium affectuum, juxta *Gassendum*, congestio est. & juxta Poëtam furor brevis, unde definitur: θυμὸς ζέσις ἐστὶ τοῦ περὶ τὴν καρδίαν θερμοῦ, ira est fermentatio calidi circa cor; Flamma vitalis sic efferatur, commovetur, & accenditur. Vehemens hæc mutatio, verba sunt *Hoffmanni l. de spiritibus cap. 1. pag.* 89. puta in pulsu, in calore, in aliis non est, nisi à reciprocatione spirituum cum sanguine. Nihil sub sole est, quod ita moveat humores,

quam ira. Et videmus, quid accidat tandem iratis, præcipuè si subitò comedant, bibant, laborent, antequam motus humorum sedatus sit. Hinc & plura mala inde orta passim legas, uti & *Willisius* convulsiones horrificas, insultusque epilepticos ab irâ notavit, *Pathol. cerebr. cap. 1. p. m 12.* Confer. *Galenus lib. de cognosc. anim. morb. cap. 4.*

Omne tandem absolvit punctum ex Præternaturalium Classe percussio repetita violenta, in fornicem capitis facta, unde quassato eodem sequentia symptomata, superius signorum loco recensita, orta fuêre, rationem sui jam postulantia.

1. *Corruit statim cum stupore*, cessante ad tempus influxu spirituum animalium confusorum plexatio in partes infra caput positas, unde non libratum spiritibus pro tironibus corpus mole suâ ruit. Concipi id & confecti potest cum foritice vel etiam fistigi ædium, quæ fulmine tacta omnium dudum harum collapsum minantur.

2. *Somnolentus adest torpor & continua in somnum pronensio*: Postquam enim hâc spirituum debilitate, poris item cerebri à lymphâ stagnante obstructis, fieri aliter haud potuit, quin sulphure vaporoso accedente somni hæc species pro mortis imago, inducta fuerit, phosphoro animali obscurato; quemadmodum spiritu mundi solari absente sublunaria quæque induunt torporem, & tenebræ ingruunt horrendæ.

3. *Ad quæsita debito modo non respondet*, ob excentricitatem aliquam mentis à motore erroneo inductam, quare cùm irradiatio spirituum rectorum vacillet, non tàm linguæ usus depravatur & difficilis redditur, quàm conceptuum imminuta formatio, ut videmus horologium, exorbitante aliquâ rotulâ, horas nunc tonitu, nunc gnomone solùm perversè sæpe metiri.

4. *Inter quietem subinde pavet & concutitur*; ob irritationem meningum, in fibras usque nerveas, delicatissimi sensûs, spiritibus non blandè undulantibus, & acrimonia vellicante musculosarum partium vibratâ, ut chorda solet uno extremo compulsa ad alterum usque motitari.

5. *Queritur vestibus de dolore graviori*: orto nimirum a violentâ nimia impressione in fibrillas membranosas, quæ nimis vellicatæ graviorem edunt molestiam, ab indice animi sat ostentam, depositâ jam omni ebrietatis & καρώσεως larvâ. Et hic sanè videtur morbi meridies, eo ardentior, quò nebuloso magis vapore abacto dolorum faces biantia jam intervalla aderunt.

6. *Vertiginem etiam sequenti tempore patitur*, tum ob positivam causam, ab effluvis halituosis cum spiritibus animalibus sociatis quibus irretiti ἀταξίαν & inordinationem subeunt; tum privativam, seu defectum eorundem, & depreditum vigorem, unde nutantes ipsi corpus æquali influxu irradiare nequeunt.

7. *Neque tandem alvus respondet*, & quidem culpâ archei, actionibus ut in totâ corporis œconomiâ; ita fecit oni inutilium non riè invigilan is, ductibus intestinalibus & vesicæ pigrè commonitis commotisque; Non aliter, ac quod mechanice contingit in machinâ hydraulicâ, læsione factâ rotarum, affabrè alias sibi inhærentium, unde per eas eia vasa & tubos minus promoventur, eò quod primo impulsu destituantur. Eadem ratio est urinæ, quæ non promptè redditur, etiam ob id, quod mens laboret, neque satis stimulum sentiat.

Perspectis huc usque satis, quæ ad Theoriam faciunt, instruenda jam erit Prognosis salutis & Mortis quæ dubia & periculosa satis primâ fronte apparet. Morbus est magnus ratione essentiæ, contusio gravissima præ cæteris eò pejor, quò majorem incussionem corpori factam notat: magnus intuitu remotioris à statu naturali dispositionis & symptomatum, magnus ratione partis affectæ principalis. Non solùm illud vulnus est κακὸν seu δυσκατάλυτον, quod ad cerebrum ipsum pertingit, elogio 6. *Aphor. 18.* sed & quod concurrere nimis ipsum & incolas, vitæ autores, perfundare potest. Attamen benè sperare jubent ætas adhuc florida, naturæ robur, febris & virtibus biliosi absentia, quæ gravius affectum pec vulnera cerebrum consequuntur; 6. *Aphor. 50.* aëre simul regionis nostræ temperato benigniùs adspirante, & quod palmarium est, legitima, si à Deo abierimus, vulneris tractatio. Nisi enim id fiat, & æger curatissimè motem gerat, timenda est inflammatio phrenitis, sanies, abscessus, corruptio cerebri fœda, & oriunda exinde symptomata, febris, vigiliæ, delirium, horrores, superiorum æstus, vomitus, ciborum fastidium, mors.

Neque sic longior affectus noster metuendus erit, si, posito Medici & ægri æquali concursu, in tempore ac debito modo tractetur, symptomata ulteriùs præcaveantur leviora quæ videntur, non flocci fiant, quidem, quod *Hippocrates* monet, nullum capitis vulnus leviter contemni vel negligi debet.

His demum observatis Modum eventus salutarem certò speramus per discussionem materiæ morbificæ, collectæ, spirituum &, naturâ duce, humorum animalium reductionem ad priorem statum, licet debilitatem quandam capitis ad functiones ordinarias consecuturam timendum sit, ad aëris mutationem, errorésque diætæ cumprimis manifestandam.

Morbi ac signorum indole jam prævisâ, Curatio nunc eò facilior & felicior, i. e. methodica, suscipienda est, tribus innixa Indicationibus, quibus fragile corpus restitui firmiter potest.

Curatoria morbi ipsius & symptomatum urgentium curam habet, vulneri, dolori, stupori, somnolentiæ prospiciens.

Præservatoria causas respicit continentem & foventes humores, extrà sphæram activitatis suæ abituri entes sic enim tutò agere ab que insidiis timendis licet.

Vitalis viribus animalibus & vitalibus partiumque & spirituum tono prospicit, per confortantia nervina & analeptica.

Singulis hisce indicata subveniunt præsidia, Chirurgica, Pharmaceutica, Diætetica.

Primo loco Fons Chirurgicus se sistit, duplicis generis præsidia exhibens propria & communia. Hæc vulnus & contusionem spectant proximiùs; illa mediatè, ad sanguinis & lymphæ circulum habito respectu.

Exploraro igitur probè vulneri, quod simplex sit citra ullam cranii fracturam, quod cum contusione insigni, capillis suo loco abrasis, duplici solet succurri modo, vel stuppâ cannabinâ, albumine ovorum imbutâ, replendo hiatum ad hojus aliquam diductionem, sistendam hæmorrhagiam & arcendum affluxum: quem in finem & pulvis sicg. otico-cephalicus ex flor. beron. balaust. spicâ Indicâ, succino, mastiche, stuppæ jam dictæ adspergi vel per se immitti potest, paulò jam ad cranium vius; vel solùm, detersio priùs sanguine, Emplast. sticticum, opoeldoch, vel de betonicâ, de gummi hederæ Al. Benedicti, ab *Heerio* descriptum *Obs. 21. pag. 250.* imponi. Partes autem vicinæ oleo rolaceo myrtino castorino illini possunt ad defensionem majorem.

Hinc pars læsa fovenda diligenter sacculis, constitis ex speciebus cephalicis, (quas infestis describentis,) cum vino coctis, singulis horis alternandis; fasciâ desuper politâ, ut probè hæc contineantur. Cùm quæ in vulneribus cum contusione sanguis extravasetur qui in pus abit sensim è poris ichoteteins, hinc aperiendum ad consolidationem vulnus est etiam digestivis, quantùm quidem partia constitutio admittit; quo nomine Unguentum digestivum ex Terebinthinâ. aq. beton. lotâ & vitello ovi, tanquam basi, parari potest, additis pro lubitu thuris ac myrrhæ pulveri, cum gr. i. vel altero camphoræ, linteis conceptis cranio substratis, adhibendum.

Ta-

Tacemus spleoia pro fasciatione sublevandâ, & quod ab aëre extrinseco, à frigido, probè defendendum sit vulnus, fovendum si quod aliud, argumento 5. *Aphor.* 22. ut archèus partialis vigorem suum recuperet, sine ulteriori phlegmone & affluxu. Eadem hæc sunt simul mundificantia & detergentia, quæ cum illis maximè cognata volatili blando constant, temperata, nervina, balsamica, quotidianâ deligatione, & repetitâ quidem, pure eterso. Olea verò absint, nec huc quadrant facilè, sordidum reddentia vulnus, nisi forsan balsamum de Peru, vel de Capaiba, nervinum alus miscendum videatur.

Neque opus est seorsim mundato ulceri adhibere sarcotica; satis est, naturam sic adjutam staminibus fibrosis γλισχρῷ vitali succurrere, interventu liquoris nutritii partem divulsam reunire, ut ita, fibris coarctatis, coalitus perfectus fiat, & cicatrisatione demum vulnus sigilletur tempore legitimo, quam *Scultet. Armam. Chir. p. 1. p. m.* 42. cerato divino aut filamentis aridis absolvit.

Nec verò ullum indicans gravius, qualismodi superiùs in Prognosi citavimus, videtur h. l. majora præsidia efflagitare v. g. scalpra, modiolos, trepana, pro cutis, pericranii, calvariæ ipsius solutione, cùm non solùm nostræ huic, sed graviori etiam capitis læsione satisfaciant superius dicta, imprimis fomenta. Testatur que id hod è accuratior experientia, imprimis *Dom. Præsidis*, qui hujusmodi fotus, tanquam ἐμπορίσιμα & ut unicè necessarios, ita proficuos sæpius expertus est citra ullam trepanationem. Si enim his ipsis optimis præsidiis discutiamus humores subsisteotes, ut, natura sibi vias inveniente, recipiantur in vasa, mittantur in loca excretioni apta, exhalent, adeòque in ichorem purulentum non facessant, nec opus est trepano, pro ejus eductione. Confirmat idem præter alios *Roonhuysius p. 2. observ. 1. & seq.* asserens, se pluries in contusione cum & sine fracturâ fotus hosce summè probatos invenisse, & magis ferè ac ipsum trepani usum, simili huic malo eâdem medicinâ factâ; & citat præterea alios ὁμοψήφους fide dignissimos, *Forestum, Lanfranc. Vid. Vidium*, multis rationibus pugnantem contra ipsum trepani usum, *expos. in lib. Hippocr. de cap. vulner.*

Consultiùs sæpe operationes talismodi, utut aliàs satis proficuæ, cœteris paribus, & in ægro nostro, omittuntur, quàm cum parentum dissensu, ægri periculo, medici molestiâ in usum vocantur.

Inter communia præsidia memorari dignissima est Venæsectio, quæ pro præstandâ revulsione necessaria est, ut parte demptâ raundans sanguis invitetur promptius in vasa, & à naturâ etiam subigi ac disjici possit magis, neque febrile μίασμα concipiatur. Educatur sanguis maturè ad ℥ij. iij. vel paulò plus, ad εὐφορίαν, è saphænâ vel cephalicâ pedis. Alibi enim citatiori urgente sic fluxu affluxus sanguinis p. n. præcavetur & corrigitur.

Venæsectionis vicariæ esse queunt Cucurbitulæ, in sequens tempus cum scarificatione scapulis & brachiis adhibendæ, pro ciendis & evacuandis, quibus æger scatet, humoribus extraneis, subcutaneis, parti vicinæ læsæ nocituris.

Frictiones quoque in plantis pedum & extremis reliquis usu non carebunt, quæ, excitatis unà viribus archei somno vinoque sepulti, σάρις humorum removeant, rarefactisque fuligines per poros hinc inde excutiant, ita tamen, ne discessione seri factâ per motum hunc intendatur sanguinis calor, & affluxus ad partem debilem concitetur, sed arceatur potiùs longius.

Sin urgeat seri σάρις & debilitas organi sensuum, successu temporis, pro re natâ, alia quoque remedia suidenda fuerint, quæ sero eliminando & coërcendo in specie vacant, ut sunt Vesicantia & Seraceum, in nuchâ, Fonticulus, in brachio vel pede adhibendus.

Primum hunc Pontem alter Pharmaceuticus excipit, non solùm Chirurgiæ suggerens necessaria subsidia, sed ipse quoque primario fine frequentandus, unde è singulis hujus loculis lustratis mutuabimur necessaria.

Lenientia obstructionem primarum viarum seu alvi, in vulneribus capitis tàm frequentem, quàm valdè noxiam, expediunt. Admonent hæc archeum sui officii, revellunt, & aliis medicamentis aditum apperant, feliciùs sic operaturis. Imo ob alvum cessautem omninò indicaotur, quam in rem laudabimus sequentia:

℞. Rad. pœon. scorzon an. ʒij. summ. cent. min. flor. bellid. a. p. ij. 4. cordial. a. p. j. senn. Alex. s. st. ℥ß rhabarb. elect. ʒij, schœnanth. ʒß. crystall. tart. ʒv. passul. min. ʒj. Coq. io s. q. aq s. Colat. ℥vi. add. elect. lenit. syrup. de cich. c. rhabarb. an. ℥ß. M. F. Potio. *S. Laxier-Trancklein.*

℞. Extract. Aloës laat. ℈j. agar. ℈ß. ol. anisi gut. i. M. c. s. q. elix. cephal. F. l. a. Pil. min. Consperg. cryst: tart. *D. S Linde-Pillen.*

Optimè idem exequentur clysteres, meatus lævigando, scybala restitantia provocando & depellendo. Horum effectum citiorem, præter levamen capitis, non modò alvus sed & vesica capit, ob vicinitatis & texturæ consensum stimulanda, pro deplendo simul humore excrementitio, de quo *Lang. Misc. Curios. p.* 16. videri meretur; ut glandes & suppositoria, cùm officinalia, tum usualia domestica, non tangamus.

℞. Rad. alth. malv. pœon. an. ℥ß. herb. 5. emoll. rut. beton. a. M ß. flor chamæm. stœch. Arab. a p. ij. sem. fœnigr. ʒvi. anis. ʒj fol. senn. s. s. ʒiij. Coq. in s. q. aq. s.

℞. Colat. ℔j. ol. lil. alb. Cheir. an. ℥ß. elect. hier. picr. Gal. ℥j. Sal. anod. ʒj. M. F. Clyster.

Præparantia & digestiva humorum alia ut adducamus, non opus est; vulnera enim capitis morborum acutorum genium æmulantur, in quibus præparantia humores ad exitum non ita, ut in chronicis aliisque, locum habent.

Sique præmittenda quædam fuerint, satis erit, potioribus aliis uti, quàm hisce inhærendo occasionem benè agendi perdere.

Purgantia declinante morbo, & in posterum præservandi fine, utilia fore commendamus, quandoquidem cacochymiam deplendo mistam arcent, unde ad caput debile redundare magis serum vitiosum possit. Ita enim magma corporis residuum iners dejici, sordesque eliquatæ præcipitari, biliosæ & pituitosæ præcipue, poterunt, quò pacata à seditiosis hisce extrusis particulis degat respublica microcosmica.

℞. Resin. gialap ℈ß. tart. vitriol. gr. xiv. antim: diaph. non eduic gr. iij. ol. mac gr. j. M. F. l. a. Pulvis. D. ad Ch. S. *Purgier Pulver.*

℞. Extract. carbol. Andern. resin. scammon. a. ℈ß: M c. elix. Pr. Parac. q. s. F. l. a. Pil. n. 12. *S. Purgier-Pillen:*

℞. Magist. scamm. gr. xii. spir. sambuc. ʒj. aq. cinamom. ʒß. tinct. tart. ℈ß. syrup. de cich. c. rhab. ʒij. M: S. *Purgier-Trancklein.*

℞. Elix. prop. purg ℈iv. tinct. antim. tart. ess. fumar. a. ℈j. M. D. ad vitr. *S. Purgier-Essentz.*

℞. Conserv. pœon. ʒß. pulv. laa. veg gr. xxiv. Crystall. tart. gr. vi. syrup. de cich. c. rhabarb. & sacch: q. s. M. F. l. a. Bolus.

Purgantia verò ἀνωτερικά, Vomitoria, an hic conveniant non immeritò dubitatur, cùm contraindicantia præpolleant ferè ipsis indicantibus. Licet enim crudidates ab ingluvie pridianâ adhuc residuæ, quin soporosus hinc torpor illud suadeant: prohibere tamen idem videntur partes nerveæ in ægro nostro læsæ, quæ motus quoscunque spasmodicos aversantur, hosque sæpius, velint, nolint, subire necesse habent. Accedit quod mane altero magis caput gravatum deprehendatur, quàm ventriculus, quod onerosa lympha sic minus excuti possit, neque positâ etiam nauseâ vel ad

vomendum conatu id æque impræsentiarum à positivâ causâ arcessendum sit. Neque enim vomitus talis symptomaticus, in vulneribus capitis quoque avenieos, vomitu commode curatur. Quod si tamen de gravitate ventriculi conqueratur, & urgere videatur præsentia humoris, facilè vel uno grano tart. emetici id expedidire licebit.

Diaphoretica insignissimum conferent emolumentum, utpote genuina præsidia pro circulo lymphæ & sanguinis redintegrando, pro vigore conservando, miasmati fermentifico putredinoso febrili arcendo, & dissipando. Hæc quippe serum ichorescens eliminant, ut vel eorum torpidum & stagnans volatilisetur & rarefiat, per poros hosce quàm rectvorum ipsorum, quà glandularum subcutanearum quasi filtretur, salvo tecto servato vitali balsamo. Hæc affluxum ad partem affectam abarcent, ne cerebri alveos gravet amplius lympha, sed magis explicita nitore suo splendeat, spiritusque hinc, antea sopiti, corrigantur, ut resurgant.

♃ Pulv. bea. Senn. bea. lunaris a. ℈ß. flor. sal. armon. gr. v. M. F. Pulvis. *S. Zertheilend Pulverlein.*

♃ Spir. tart. composit. ʒiß. sal. armon. c. v. ℈j. tinct. bezoard. D. Præl. ʒj. anod. ℈ß. M. D. ad Vitr. *S. Schwitz Mixtur.*

♃. Spir. theriac. camph. liq. ebor. succ. a. ʒj. M.

Ex diureticorum classe mutuabimur, quæ lympham alterant, ejusque ichorescentiam biliosam prohibent, & serum ad urinarias vias divertendo ita arcent magis, ne torpis ac en latur, vel foveatur, quem in finem succinata acidula, nitrosa, & temperata a ia huc faciunt.

♃ Tinct. flor. pœon. bellidis, clyss. antimonii a ʒj. M. D in vitr. *S. Alterier Tinctur. ins Bier.*

♃. Mag. oc. cancr. succin. alb. præp. a. ℈j arcan. duplic. Mys. ʒß M F Pulvis. *S. Resolvir-Pulv.*

♃ Aq. alkek. che. cerol. b. ton. a. ℥iß. liq. mineral. nephr. clyss. antim. sulphur. a. ℈j. syrup. capill. veneris ʒß seu q. suff. ad grat. M. S. *Wässerl. zum Pulver.*

Alterantia demum complementum addent præcipua inter reliqua præsidia, specifica vulneri, parti læsæ, & symptomatibus adeoque traumatica, & cephalica confortantia quæ læsionum omnem averruncent, lymphæ & spiritibus vigorem restituant, sanguinis balsamum conservent, & sic ad statum naturalem œconomiam animalem reducant; seligenda partim volatilia non tamen æque ac lida, partim temperata.

♃ Tinct. bezoard. ess. traumat. D. Præl. a. ʒj. M. *S Zertheil und heilende Tinctur.*

♃. Ess. mum ʒ. rosmar. hyper. a. ʒß. M. S. u. s.

♃. Liq. ceph. D Præl. ʒiß. ol. salv. gt. iij. M. D. ad Vitr. *S Haupt Mixtur.*

♃. Spir. C. C. succinat. castor. a. ʒß. M. S. u. s.

♃. Elix. ceph. D Præl. ʒiß. Essent. salv. ʒß. spir. rut. volat. ℈j. M S. *Haupt Essentz.*

♃. Spec. diamarg. frig. flor. cinnab. nativ. a. ʒß. visc. cor. tern. præp. oc. cancr. præp. a. ℈j. fragm. lap. pretios. gr. vi. M. F. Pulvis. D. in chartâ *S. Starck-Pulver.*

♃. Pulv. epil. March. spec. cephal. Mich. a. ʒß. Rad. doron. corall. præp a. ℈j. marg. perl. gr. xv. sal. vol. succin. g. iij. M. F. Pulv. D. in chart. S. u. s.

♃. Aq. ceras. nigr. beton. verben. lil. conv. s. v. til. pœon. a. ʒj. spir. vitr. ceph. rosmat. cohob. a. ʒj. pulv. ceph. March. ʒß mag. cran. hum. ungul. alc. a. ℈ʒ. syrup. pœon. q. s. M. S. *Starck tränklein.*

♃. Conserv. pœon. lil. conv. rosmar. a. ℥j. spec. diamarg. fr. diaxyl. al. a. ʒj. pulv. epil. M. magist. perlar. corall. a. ℈j Conf. alk. em. s m. ℈iv. Syrup. pœon. q. s. M F. l. a. Elect. D. in pyx. *S. Haupt-Lattwerge.*

Tacemus potiones traumaticas, quorum in vulneribus capitis minor est usus, ob temperiem cerebri humidiorem, unde aliis formulis utendum fuerit.

Neque Topica omittenda sunt, quæ inter, ut balsama apoplectica, antidinica, species ad pulsus, odoramenta alia non memoremus, eminent cumprimis Fotus, sedulò statim ab initio applicandi & continuandi.

♃. Rad. Irid. Florent. aristol. rotund. a. ℥j. fol. beton. m ij. salv. rosmar. verben. origan. a. m j flor. beton. lilior. convall. salv. rosar. stœch. ar. chamom. R. a. pilj. thur. mastich. succin. alb. a ʒiß. Conc. cont. g. m. D. in Ch. S. spec. *zum Haupt secklein.*

Diæta ultimum tenet locum, primas tamen ubique gerens, ab ægro nostro strictis mensuranda cancellis. In Naturali victus sit tenuis: Cibus eligatur εὔχυμος, qui particulas nutritivas, γλισχρὰς & suaves admodum secum vehat. Potus sit mediocris, cerevisia fecibus orbata, particulis vaporosis, loliaceis, sulphureis mage obtusis, qualis Numburgensis laudatur, quæ inter alias minus caput gravat.

Vini usus via concedendus, nisi successu temporis admodum moderatus & parcos. Ferit enim caput, & motū ciet humorū, unde affluxus major & facilius intemperies.

In Vitali ratio Aëris habeatur, ne sit intemperatus, frigidus & humidus, vulneratis, in specie nerveis simul partibus facilè noxam afflans, unde & sedulò mox tegendum vulnus, inter deligandum, linteamine calefacto prius, ut ab aëre sic magis defendatur.

In Animali omnus nimius vitetur. Quies cordi habeatur, quin ipsa vertigo & debilitas capitis facilè motum per se prohibet.

Animi affectus compescantur. Excernendi promoveantur. *Joh. Michaelis in Praxi Clyrica Speciali.*

Observationes & Anatomicæ Inspectiones.

Læso cerebro, aut etiam parte ullâ ejus amissâ, non ex necessitate mortem consequi.

Putant nonnulli, læso cerebrô, aut etiam ipsius tunicis, mortem necessario consequi, ex Hippocratis authoritate, qui sic scriptum reliquit. Vesicâ discissâ, aut cerebro, aut corde, aut septo transverso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut ventriculo, aut jecore, lethale est. Sed hoc (lethale) teste Galeno Hippocrates, aliàs usurpavit, ceu mortem necessariam inferens, alias ceu periculosum Cerebri certe quidem vulnus, nisi profundum & ad ventriculus usque penetrans, non ea necessitate mortem inferre testatur Galenus, commentario ad superiorem illum Aphor. Id quod nobis sæpius observare contigit, idque sequentibus confirmo exemplis.

Exemplum I. Ante annos decem & amplius, quum darem operam prædicto præstantissimo Archichirurgo Cosmo Slotano, missus ab eo in oppidum Langenberg 8. Septembris 1581. Ut ibi curarem varios ægrotos: vocatus fui à quodam rustico Johanne Hurtmann, prope Hattingen ut ipsius inviserem sororem, quæ vulnus contusum in dextro osse bregmatis, cum fractura & impressione cranii acceperat. Evomuit mox ab initio biliosum humorem, & cibum indigestum, sinistrum latus resolutum est: in dextro autem convulsiones patiebatur. Abrasis crinibus fragmenta aliqua cranii & portiunculam ad instar fabæ ex cerebri substantia digitis extraxi. Altera die advenit Slotanus, qui dilatato vulnere denuo extrahit fragmenta quædam ossis, & portiunculam ipsius cerebri, ad nucis avellanæ magnitudinem. Postea aliquoties ipsemet Slotanus me præsente de cerebri substantia detraxit: & tamen convaluit plenissime.

Exempl. II. Anno 1599. accessit ad me puella, cum insigni tumore ad dextram syncipitis partem, in concursu suturæ rectæ & coronalis. Causam exquirenti respondit, se ante sex hebdomadas in lapidem impegisse. At quum nec vomitus, nec dolor febrisve adfuisset, non suspicabar cranium, multo minus cerebrum læsum fuisse. Tumore tamen inciso, maxima effluxit puris quantitas: postea stylo deprehendi insignem cranii fissuram: unde subesse periculum animadvertens, Medicum accersendum suasi. Perandie quum advocatus esset clarissimus D. Janus Antonius Saracenus, medicus Regius, cutem decussavi, extraxique fragmenta quamplurima cranii: ita ut cerebrum ad taleri latitudinem denudatum conspiceretur. Tunicæ enim plane corruptæ erant, quarum

quarum particulas quasdam præsente Medico Saraceno extraxi. Tribus hebdomadibus ferme quotidie portiones aliquas ex cerebri substantia abstuli, natura ipsa expellente: ita ut pars illa valde concava conspiceretur. Nihilominus tamen cerebri motus egregie apparebat: ut de cerebri motu nihil quicquam dubitandum sit. Movetur enim cerebrum, non membranæ tantùm. Tandem vero exorta sunt ex ipso cerebro denudato & carente membranis, tubercula carnosa lentium instar, quæ sensim aucta se invicem conjungebant, & tegumentum carnosum & satis solidum procreabant, cujus beneficio concavitas impleta & cerebrum tectum fuit: sicque pristinam sanitatem puella brevi recuperatura videbatur. Nihilominus quum alid me negotia vocarent, neglecta, ut verisimile est, curatione, ipsam post semestre obiisse intellexi. Sed illud notandum quamdiu illam curavi, nullum supervenisse dolorem, febrem, aliudve symptoma: ita ut domestica sua curaret, quasi plane valens stupentibus omnibus iis qui curationi interdum intererant. In quibus præcipue fuerunt clarissimi ac reverendi viri D. Amandus Polanus S. S. Theologiæ Doctor & in inclita Basiliensium Academia Professor celebertimus, Hermannus Lignaridus S S Theologiæ Doctor, & in Schola Bernensi Professor præstantissimus; Janus Antonius Saracenus Philosophus eximius & Medicus Regius; Dominus Georgius Jenischius, Illustrissimi Wencezlai à Zerotin Medicus: præterea Antonius Macæus Pharmacopœus, & multi alii, qui non immerito illius casua admiratione tenebantur.

Exemplum III. Dum hæc curabatur, vocatus fui unà cum clarissimo D. Jano Antonio Saraceno, in Sabaudiæ vicum quendam ad rusticum, qui exigui vulneris commisi occasione, supra dextrum os bregmatis maximâ fracturâ cranii laborabat: unde febricitabat vehementer, & delirabat, sinistro simul latere resoluto. Cute ad Y figuram juxta cranii fracturam incisa, statim tria fragmenta ossis satis magna digitis extraxi. Inveni quoque in vulnere portionem cerebri ad nucis magnitudinem. Chirurgus ejus prior (agebatur enim quintus dies) quum id vidisset, ajebat se desperare de salute. Verùm admonitus cerebri vulnera interdum curari, nobis promisit summam se adhibiturum diligentiam. Nos omnia ad morbum & symptomata ejus præcepimus. Cessavit febris & delirium: latus paralysi laborans restitutum fuit.

Verùm quum reliqua fragmenta cranii essent extrahenda, & Chirurgus ipsius propter imperitiam id negligeret, post hebdomadas aliquot in febrim aliaque symptomata recidit, & paucis post diebus è vita decessit, adeoque meræ Chirurgi negligentiæ pœnas misit. Si enim fragmenta ossis, uti decuit, extracta fuissent, procul dubio plenissime sanos evasisset.

Exemplum IV. Superiori Anno 1604. mense Octobri, hic Paterniaci Lausannensem 30. annos natum curandum habui, cui acie gladii Helvetici dextrum bregma recisum, & in ipsam substantiam cerebri usque, impressum fuit, cum sinistri brachii resolutione, aliisque gravioribus symptomatibus. Fragmenta quàm plurima cranii extraxi. Tandem Dei beneficio pristinæ sanitati restitutus fuit, non sine admiratione multorum, qui huic curationi interfuere. Inter quos fuit Reverendus ac Doctissimus Dn. Nathanael Chambutus verbi divini minister.

Exempla hæc in gratiam tyronum Chirurgorum recensere placuit; quos adhortor, ne unquam de sanitate ægri; quantumvis morbus magnus fuerit, ac prima fronte incurabilis videatur, desperent, quemadmodum Chirurgus ille, cujus in proximo præcedente exemplo, mentio facta fuit, de salute ægri sui desperabat. Positâ itaque fiduciâ in Dei omnipotentia (facta tamen prius prognosticatione & protestatione coram consanguineis & adstantibus, de manifesto periculo) curationem aggredi, omnem que diligentiam adhibere debet Chirurgus, nec impio illo dicto: *Desperates non oportet attingere*, ab officio suo avocari. Sæpissime enim in morbis contingunt multa, quæ antiquos latuerunt; Et quorum ratio nulla reddi potest, ut Reverendus Clarissimus Dn. D. Antonius Fayus, Philosophicarum & Medicarum rerum doctissimus, & apud Genevenses SS. Theologiæ Professor celeberrimus, in quodam epigrammate, mihi non ita pridem communicato, eleganter cecinit, quod exemplum, quia ad nostrum propositum facit, hic subjicere visum est.

Ad illud Averrois, MONSTRA IN MORBIS FIUNT.

ANTONIUS FAYUS.

Non audita loquor, narranti credite. vidi
Hisce oculis, tetigi non dubitante manu.
Acer erat juvenis, medio cui vulnus adactum
Est capiti; Cerebri pars quoque cæsa fuit:
Ille tamen vivit. Si credas arte Melampi
Id factum, peccas; hic medicina silet.
Monstra sed in morbis Arabum fiet ille sophorum
Quod fieri dixit, re patet ab se palam.

Guilielm. Fabricius Hildanus Observation. Chirurgicar. Cent. 1.

Ex fungo male curato mors.

Cosmus Slotanus Chirurgus præstantissimus, juvenem nobili familia natum, cui cranium fractum, portioque ejus quædam exempta fuit, unde fungus exortus; curandum habuit. Ille, ab omni propemodum periculo levato ægro, & sedatis symptomatibus, à curatione continuanda desistere coactus fuit, quod suiam principis sui sequeretur. Barbitonsor, cui erat demandata, contempto consilio & medicamentis Slotani, nullaque habita ratione loci affecti, pulverem aluminis & vitrioli ossi insperfit fungo. Inde exortis statim dolore vehementissimo, febre acutissima, delirio, & inflammatione, paucis post diebus mors subsequuta est. *Idem ibidem.*

Legitima fungi curatio.

Anno 1601. 9. Februarii D. *Francisci Cresserans* Lustriacensis Patricii ac tribuni filius, Petrus nomine 14. annos natus, vulnus ex casu lapidis, ex alto diruti (cujus pondus librarum duodecim cum onciis decem) in dextro bregmate cum insigni cranii fractione accepit. Ego ad curationem vocatus, puerum inveni sine loquela, visu, auditu, & ut breviter dicam, semianimem. Vomitus aderat vehemens & continuus, & sanguinem ejiciebat, tum per os, & nares, tum etiam per aures. Abrasis crinibus dilataoque vulnere, impressum cranium altius in substantiam cerebri & duram matrem disruptam, conspiciebatur. Exemptis eadem nocte cranii fragmentis, curationem aggredior, prout necessitas urgebat. Et quamvis gravissima adessent symptomata, ita ut de recuperanda sanitate parum spei superesset, tandem nihilominus paulatim & ante vigesimum diem morbi, ex toto fere remiserunt. Pars quoque duræ matris ab impresso cranio disrupta, sensim naturæ & medicamentorum beneficio frustatim excidit, ita ut sperabamus, jam procul abesset à periculo. Sed elapso vigesimo die morbi, ecce novum malum, exortus enim est è vulnere fungus insignis qui intra viginti quatuor horas ita excrevit, ut magnitudine ovi gallinacei extra cranium emineret,

quem

quem divino favore infrà scriptis medicamentis feliciter persanavi.

In principio singulis, deinde alternis, ac tandem tertio quoque die, sequens enema injeci.

℞. Radicum & foliorum althex, Malvarum, Parietariæ, Mercurialis, Florum Chamomil. Meliloti, Florum & foliorum betonicæ ana M. ß. Semin. fœnigræci, Lini, Anisi ana ℥i. Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis, in ℔. j. colaturæ dissolve benedictæ Laxat. Et hieræ picræ compositæ ana ʒiii. vitellum ovi, salis p. j. Ol. Chamomillæ ℥ii. Misce fiat enema. Bis verò in die fomentationem sequentem vulneri applicui.

℞. Foliorum & florum betonicæ, Salviæ, Chamomillæ, Meliloti, Rosarum, Summitatum majoranæ, Rosmarini ana M. j. Sem. anisi & Fœnigræci ana ℥i.

Incidantur & contundantur pro fotu. Harum herbarum q. s. indatur sacculo ejus magnitudinis ut mediam fere partem capitis cooperiat, qui filo intertextus, coquatur in vini & aquæ communis ana partibus æqualibus, & applicetur calide. Post fotum diligenter abstergendum est caput linteis calidis. deinde sequentem pulverem inspersi fungo atque toti vulneri.

℞. Radicum gariophillat. Angelicæ, Calami aromatici an. ʒß. Rad arist. rotund. iridis Florent. Ligni guajaci ana ʒii. Florum salviæ, summitatum majoran. Rosmarini ana p. j fiat omnium pulvis tenuissimus. Deinde sequens emplastrum applicui.

℞. Emplast. de betonica ℥iv. Gummi elemi dissoluti in oleo rosaceo ℥i. Pulver. rosarum, Myrtillorum ana ʒi Mastiches, Calami aromatici ana ʒii. Cum s. q. olei rosacei fiat emplastrum.

His fungus paulatim & intra quatuordecim dies subsidit. Ossicula quoque quæ cum aliis prima nocte extrahi non potuerant, exierunt; ita ut intra hebdomadas decem plenissime convalesceret.

His conjunctis fragmentis, latitudo exempti cranii facile apparet. At quamvis fractio & exemptio cranii magna esset, nihilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus: sed motus cerebri diu nobis perspicuus fuit: cute enim & portione aliqua carnis tantummodo obtegebatur. Ne autem aliqua occasione externa facile læderetur cerebrum, laminam cupream adaptari curavi, quæ annexa pileo, partem illam capitis obtegebat. Nunc verò, quia natura paulatim foramen cranii callo quodam obduxit, motus ille cerebri non amplius persentitur. Vivit, & optime valet corpore adolescens ille, ad hunc usque diem 19. Martii Ann. 1605. quo hæc scripsi. Ingenio quoque ad studia aliaque aptissimus est.

Vixit adolescens ille, ad vigesimum quartum fere annum, sine ulla læsione, aut diminutione memoriæ vel judicii Tandem quadam die Genevâ pedes Lustriacum rediens, cum supra modum incaluisset, frigidam affatim bibisset, ac pleuritide correptus fuisset, Medicos quin etiam rationales in consilium non adhibuisset, pie obdormivit. *Idem ibidem.*

Annotatio. De fungis

Quemadmodum in stirpibus arborum humores semiputridi per corticem exuberantes, in fungos coalescunt: sic fracta exemptaque portione aliqua cranii, ac dura matre læsa, statim humores cerebri circa plagam affluunt, qui sive ossis, (ut Alexander Aphrodisæus voluit.) sive aëris frigiditate condensati, instar fungi concrescunt, atque interdum adeo intumescunt, ut extra cranium emineant. Affectus autem ille Galeno fungus à similitudine appellatur: est enim caro mollis, levis, pallida, & spongiosa: quæ quidem cito excrescit: lento vero pede retrocedit. Potest & ex flatu procreari. Si enim calor cerebri imbecillus factus, in materiam, quæ circa vulnus collecta est, aliquid agere intendit, flatum procreat: qui quum per tenuem menyngem exspirare nequeat, eam in altum elevat. Observavi enim hactenus in his, qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem menyngem ut plurimum integram, crassam autem disruptam fuisse. Crassa enim rupta factaque digestione vulneris, natura statim incipit carnem supra tenuem menyngem generare, quæ loco tegumenti incumbit, ne ex aëris injuria nocumentum contrahat. Si namque humores copiose aut flatus circa plagam colliguntur, tenuem membranam simul cum adnata carne falciæ ad instar fungi in altum elevant. In nostro verò jam commemorato ægro, & crassa & tenuis menynx vulneratæ fuerunt. *Idem ibidem.*

Pus fœtidissimum, & vermes ad duram matrem reperti

Cæso sub canicula anni, 1587. Helveticorum exercitu apud Delphinates, venit nobis ad manus ex numero vulneratorum juvenis robustus, & bono habitu, at capite sauciatus, hunc in modum. Secta illi fuerat pars ossis parietalis circiter palmam lata: hæc autem cuti musculosæ adhæserat, suoque loco erat reddita: quin & sanguinis & pilorum interventu concreverat, veluti crusta, quæ totam illam partem contegens, impedierat quo minus ulla materia sex diebus totis ab accepto vulnere promanaret. Porro abrasis crinibus, apertoque vulnere, inventa est inter partem ossis separati & duram matrem, plurima materies graveolens, simul & ossium tenuia aliquot fragmenta. Præterea, quod majus est, vermes grandiusculi quatuor aut quinque. Insuper & dura mater denigrata & infecta erat putredine tamdiu insidente. Æger nihilominus convaluit, Clarissimi Jani Antonii Saracení Medici Regii consilio, & Johannis Griffonii Chirurgi longe peritissimi operâ atque industriâ; quibus & ego interfui. Quibus autem putredo hæc cohibita fuerit petat lector ex Tractatu meo de Gangræna. *Idem ibidem.*

Juvenis, cui caput vulneratum & cranium fractum, ex sola ira in febrim recidit & moritur.

Juvenis quindecim annos natus, vulnus contusum cum cranii fractione circa bregma accepit. Primo apparatu vulnere dilatato & deinde ossiculis extractis, ad suppurationem feliciter perduximus vulnus, omniaque symptomata remissa sunt. Elapso verò decimo quarto die, quum adolescens alius qui circa lectum ludebat, ipsum ad iram provocasset; recidit in febrem & phrenesin, ita ut quarto post die è vita decesserit. Cranio aperto coram clarissimo viro D D Marco Offredo, Philosopho & Medico celeberrimo, invenimus cerebri membranas undique inflammatas, ac tum venas tum arterias omnes sanguine turgescentes. *Idem ibidem.*

Ex animi quadam commotione vehementi, arteria nuper vulnerata, postmodum autem penè sanata, denuo magno cum periculo rupta est.

Incidit in manus meas homo quadragenarius robustissimus, naturâ biliosus & iracundus, cui vulnerato capite ramus sinister soporalis arteriæ, desuper musculo crotaphito incisus fuerat. Sanguine primo apparatu pulvere meo restricto, vulnus ad digestionem perduxi. Quinto verò die morbi, quum ex propinquis quidam, qui vulnus inflixerat, ex improviso in cubiculum ingrederetur; vulneratus inscius adventûs, ex ipsius aspectu adeo perturbatus est, ut denuo rupta sit arteria, adeoque sequuta hæmorrhagia, quæ vix restingui potuerit: convaluit tamen penitus.

Annotatio. Quum ex cunctis perturbationibus, nulla tum sanis, tum inprimis ægris sit periculosior ira, moneat Chirurgus ægrotos suos, ut summo studio sibi ab ea caveant. Est enim ira, omnium perturbationum atrocissima & fœcundissima infinitorum malorum mater: quæ naturam hominis in truculentam commutat feram. In pectoribus humanis graves excitat fluctus, calloris juxta cor est uti quidam fervor: ubi is per totum corpus dispergitur, solet febris succendi, eaque acuta; ut alibi Galenus testatur; sanguinem item concitat in venis; Cerebrum concutit, nervos convellit; humores exagitat, calorem labefactat innatum; cujus veluti fervor esse videtur, teste Galeno.

Hominem doctum & eruditum cognovi, qui facilè, (ut sæpius ipse vidi) ex ira in febrim, ut plurimum ephemeram, nonnunquam & in tertianam incidebat, non sine magno periculo.

Matronam item honestissimam & piam cognovi Duisledorpiæ, quæ adeo à pharmacis abhorrebat, ut mannam aut syrupum rosaceum vix poterit sumere. Cuncta, tali naturæ beneficio erat prædita, ut ex minima etiam animi perturbatione, præcipuè ex ira, alvus adeo subduceretur, ac si pharmacum quantumvis efficax sumpsisset. *Idem ibidem.*

Juvenis vulnere capitis cum fractura cranii laborans, & pene sanatus, ex usu venereo incidit in febrem, inde moritur.

Juvenis robustus & biliosus, baculo vulnus ad sinistrum bregma cum ossis fractione recepit: Ego advocatus dilatavi vulnus, & ad digestionem perduxi, dolorem sedavi, fragmenta item cranii ex percussione facta extraxi. Vulnus deinde mundificatum carne oppletur. Quum autem spatio quinque hebdomadarum tractassem vulnus, ac omnia symptomata plane essent remissa, & vulnus pene cicatrice obductum, cum scorto rem habuit. Itaque paucas post horas recidit in febrim, ac dolorem capitis vehementiorem quàm ante. Latus item oppositum resolutum est, brachium verò lateris ægrotantis spasmo correptum, symptomata ingravescentia singulis momentis ac nullis cedentia remediis, quarto tandem die miserum hunc libidinosum extinxerunt. *Idem ibidem.*

Puer, vulnere capitis, & cranii fractione laborans, ex tumultu & strepitu nimio gravissimis symptomatis conflictatus, tandem moritur.

Quantum ira, timor, apprehensio, concubitusque capite vulneratis noceat, ex superioribus constat. Quàm vero itidem periculosum sit tumultuose quippiam circa vulneratos agere, jam tyronibus Chirurgis exemplo demonstrabo. Tractavi cum Cosmo Slotano, Chirurgo præstantissimo, puerum 14. annorum cui bregma ex vulnere contuso fractum fuit. Extraximus ossicula quamplurima, febrem extinximus, dolorem reliquaque symptomata compescuimus. Patri autem illius pueri, quod œnopola esset, prohibuimus, ne permitteret pulsare tympanum, tubas, aliave ejusmodi instrumenta in domo sua. At pater neglectis admonitionibus nostris, permisit pulsari tympanum & fistulam prope cubiculum decumbentis, & saltare rusticos usque ad mediam noctem. Postridie invenimus ægrum acutissima febre, delirio, spasmo, nausea, aliisque symptomatibus laborantem: propter quæ quarto die è vita decessit. Pater hujus rei causa ad magistratum delatus, graviter, nec injurià, mulctatus fuit. *Idem ibidem.*

Virgo nobilis, neglecto parvo vulnere in capite moritur.

Virgo nobilis, quum in choreis incaluisset, & capite in postem cecidisset, vulnusculum in vertice contraxit, ubi cutis vix læsa fuit. Illa, quia neque dolorem neque inflammationem sentiebat, primo & secundo die vulnus (aut potius contusionem) plane neglexit. Tertio die incœpit parum dolere: quapropter barbitonsorem accersivit: qui rasis crinibus cutem vix læsam animadvertens, virginem irridebat. Quarto verò, capitis gravitate & febricula correpta est. Ego sexto die morbi ad ipsam vocatus, comperi ipsam delirantem, faciem & oculos inflammatos, & linguam aridam: ita ut sequenti die è vita decesserit. Aperto capite sanguinem sub cranio collectum, & cerebri membranas inflammatione correptas invenimus; cranium tamen nequaquam læsum fuit. Hinc perspicuum fit, vulnera capitis, quantumvis minima, præcipuè quæ circa suturas occurrunt; non esse negligenda. Infiniti enim ramuli venarum & arteriarum, ex una & altera parte membranarum cerebri, circa suturas concurrunt, & suturis inseruntur, quorum beneficio cerebrum cranio alligatur, & suspenditur. Quapropter contusiones ea in parte facilè ad cerebri membranas, magno cum ægrotantium periculo extenduntur. *Idem ibidem.*

Actus venereus in nervorum vulneribus periculosus.

Multoties contingit vulneratos spasmo & morte corripi: cujus occasio vel causa Medico incognita est. Quomodo autem id fieri possit, sequenti historia nobilis cujusdam (cui Cosmus Slotanus, peritissimus Chirurgus, Valentiæ lævam, amputarat, ex ictu sclopeti inflicto contusam) apparebit. Ægrotanti juveni voluptatibus dedito, diserte interdictum erat ab uxoris congressu: At is vulnere propemodum persanato & sedatis symptomatis omnibus, eam interpellavit, qua renuente propter seria Slotani monita, ipse emisit sperma citra coitum: atque hinc recidit protinus in febrim, delitia, spasmos, aliaque graviora symptomata, tandemque obiit quarto post die. Ex his intelligimus, quàm infesta sit Venus nervorum vulneribus, æque ac capitis & articulorum affectibus. Ac quidni actus venereus nervos exagitaret, atque periculosa accidentia excitaret? Vidi enim ex risu vehementi in nervis sauciatis symptomata periculosissima nasci, ut ex sequenti observatione videre est. *Idem ibidem.*

Risus in vulneribus nervorum periculosus.

Anno 1601. 14. Aprilis, nobilissimo Viro Imberto à Diesbach, Domino S. Christophori, sinistra manus ictu sclopeto adeo fracta & contusa fuit ut pollex usque ad carpum plane separatus, metacarpus quoque adeo fractus & contusus fuit; ut ossa quamplurima metacarpi eximere cogeret: & ut verbo dicam, tota manus, nervi & ossa adeo lacerata & quassata fuerunt, ut ad eam conservandam parum superesset spei: fuit nihilominus Dei beneficio ita restituta, ut ne digitum quidem amiserit. Quum vero statim ab initio summo studio in hoc incumberem, ut dolores repellerem; & partem læsam ab inflammatione & à fluxu humorum vindicarem, curatio tam feliciter successit, ut minimum doloris senserit, & inquietudines fere nullas supervenerint. Porro quarto die morbi, quum quidam ex adstantibus jocaretur, & ridiculosam historiam quandam narraret, Nob. vulneratus nobiscum quoque ad risum excitatus fuit. Hinc statim exortus est dolor adeo gravis, per totum brachium usque ad nucham, ut spatio 24. horarum de convulsione periclitaretur. Sequentibus verò adhibitis remediis paulatim sedatus est dolor, & in pristinum statum restitutum est brachium.

De vulnere quodam pectoris, cum abscissione portionis cujusdam ipsius Pulmonis.

A Domino Abelo Roscio, apud Lausannenses Doctore, Gul. Fabr. Hild. communicata.

INsanabilia Pulmonum vulnera, asserunt Medici ac Chirurgi fere omnes, (Vir Clarissime) cùm tamen ipsa perquam bene consolidari ac curari sæpius contingat, ut ex variis neotericorum historiis colligere est: idque maxime clarum fit ex observatione genitoris mei, piæ memoriæ, Ab. Roscii, Doctoris Medici tibi amicissimi. Quæ sane historia jam ante annos multos ab ipso accepta, fere è memoria exciderat, hanc tibi communicare volui, prius quam tota penitus è mente effluxisset, quod ea inter curationes miras reponenda, seu inter vulnera admirabilia curata recensenda mihi digna visa sit.

Erat apud Delphinates in urbe Calmontii, ubi Medicinam per aliquot annos felicissime faciebat pater, ex nostris vicinis quidam secundùm pectus graviter sauciatus, vulnere punctim facto, is etenim inter pectoria costas, ni fallor quintam ac sextam, non procul ab osse sterno vulnus acceperat, cui cùm gladius lato mucrone pulmonem ipsum levissime perfodisset, in sui extractione & exitu, nescio quomodo in gyrum facto, secum pulmonis portiunculam per vulnus foras eduxit: quare statim à cunctis adstantibus morti proximus adjudicatus fuit æger. Attamen vulnerati precibus condescentes amici & affines, Patrem Medicum cum Chirurgo advocandum curarunt, qui etiam vulnus lethale pronunciavit adstantibus, ægrum tamen semper bono animo esse jussit, & ne de salute desperaret, manus auxiliares illi à dicto Chirurgo adhibendas & curationem tentandam voluit pater. Jussitque quamprimum eam lobi pulmonis partem, quæ foras prominebat, prius bene vino lotam in pectus retrudendam. Sed eam, dum tractaretur leviter livescere animadvertens amputare fecit ferreo candente instrumento. Reliquum verò in pectus benigne retrusit Chirurgus, dilatatis prius cuneo, ad id ex tempore parato ligneo, costis. Deinde vulnus ex arte, postea & Medici præscripto curatum fuit, intra propinatis quibusdam pectoralibus, ex vulnerariis decoctis per aliquot dies, tandem convaluit æger, qui deinde in multos annos vitam protraxit: pulmonibus ac thorace semper sanis & ab omni noxa prorsus immunibus. Pulmonum itaque vulnera per se incurabilia semper aut lethalia existere negamus. Nisi inflammatione vulnus profundum sit affectum: vel ubi magna vasa, aut bronchia læsit, aut prope cor attigit. Hæc horis subcisivis scribenda duxi, ut tibi viro doctissimo, & mei amantissimo satisfacerem ac morem gererem. Interea te unà cum tuis bene feliciterque valere exopto. Lausannæ, Ididus Decembris Anno 1606. *Idem ibidem.*

De vulnere quodam admirando Pectoris, cum diaphragmatis dilaceratione, & ventriculi suo loco amotione.

A Clarissimo Dn. Daniele Sennerto Gulielm. Fabr. Hildan. communicata.

CUm non dubitem, tibi in curationibus Chirurgicis multa rara & miranda obvenire, atque ea te studiose annotare; rem non ingratam tibi me facturum putavi, si sequentem casum ex annotatione D. Andreæ Schatonis piæ memoriæ, soceri mei quondam in hac Academia Professoris Medicinæ, tecum communicavero. Est autem talis. Henricus Buscherhovius, Revaliensis Livonus, cùm melancholia, tentationibusque variis vexaretur; res tandem eò rediit, ut ex Saxonia Wittebergam rediens, ante portam urbis proprio gladio se confoderet, Anno 1582. 20. Septembris, infra quartam costam in thoracem adacto, & sub nona costa in tergo exeunte. Quod vulnus tamen intra menses duos sanatum est. Verùm accidit, ut post menses aliquot, iterum de absurdis cogitationibus conquereretur, & postea die 28. April. Anno 1583. male haberet, & sequentibus diebus primo aquam, & quicquid cibi assumpsisset, post viridia; tandem die 22. Mali nigra quater, eaque magnâ copiâ rejiceret vomitu, cum sudoribus frigidis & leipothymia, ac deinde post ultimum vomitum expiraret. Corpus apertum est, deprehensumque vulnus per pulmonea & diaphragma penetrasse, & quidem diaphragma transfossum fuisse in nerveo circulo. Pulmonis fere nihil repertum est in sinistro latere confosso, cùm procul dubio cum pure exierit, exigua portiuncula aderat costis adnata. Ventriculus totus ascenderat in sinistrum thoracis latus, & cor cum capsula de sede sua depulerat in dextrum latus, ubi & vivus ille jubebat observari cordis pulsum. Cor arefactum erat, copiosa citrina aqua in capsula; Omentum & Pancreas totum etiam fere circa ventriculum computruerat.

In qua historia tum alia certe admiranda, tum illud videtur, quod ventriculus sedem suam ita mutavit. *Idem ibidem.*

De vulnere abdominis, cum abscissione cujusdam portionis Hepatis.

Quamvis vulnera partium principum, ab Hippocr. non immeritò lethalia censeantur, sæpissimè tamen sic vulneratos evasisse, observavi, uti quoque in Observationibus meis de vulneribus cerebri, vesicæ, & intestinorum exemplis annotavi. Vulnera quoque Hepatis, quæ omnium ferè difficillima, propter sanguinis, quæ inde sequi solet, profusionem, videntur non omninò insanabilia esse, experientia docuit, & Viri docti testantur. Mihi quoque exemplum unum non vulgare observare contigit. Helvetius quidam triginta annorum in conflictu quodam gladio Helvetico è regione hepatis percussus fuit, maximumque vulnus recepit. Sanguis copiosè effluxit, ita ut in deliquium animi incideret. Advocato Chirurgo, cùm vulnus explorare, & medicamenta ad sanguinem sistendum imponere vellet, frustum Hepatis, ad ostium vulneris sese offerebat, quod cùm forcipibus apprehendisset, integrè extraxit. Ac quamvis sævissima supervenirent symptomata, nihilominus tandem Dei beneficio, optimè convaluit. Post annos tres febre continuâ correptus, Genevam appulit. ibique in nosodochio receptus, Clarissimo ac Doctissimo Viro Dom. Jano Antonio Sarazeno, Medico Regio piæ memoriæ, compatri meo plurimùm honorando, ac Dom. Joh. Griffonio, Chirurgo longe celeberrimo, curandus commissus fuit. Ego, quum quadam die ipsum cum prædictis viris inviserem, & graviter laborantem offendissem, alta voce sic exclamare cœpit Nonne miserandum, me nunc febre absumi, neque à duobus curari posse, cùm tamen ante annos tres graviter in latus sauciatus, ut frustum Hepatis gladio mihi abscissum atque extractum esset, ab unico tantummodo Chirurgo Dei beneficio, sanitati restitutus fuerim! Nos cùm hac de re attoniti, latus in conspectum exhibuit, & cicatricem longitudinis spi-

thamæ è regione Hepatis monstravit. Post paucos dies, cùm occubuisset, cadaver ejus incidimus, & portiunculam quandam infimi lobi Hepatis abscissam fuisse, vulnùsque cicatrice eleganter obductum, reipsâ comperimus. Reliquæ vero partes corporis, imò & ipsum hepar, nihilominus secundùm naturam se habebant. *Idem ibidem.*

De capitis periculosi vulneris cum cerebri concussione, in Matrona gravida, curatione.

Anno 1600. 21. Octobris, Uxor honesti viri, Dn. Petri Quey, civis & mercatoris Viviacensis, ad Lacum Lemannum, cùm circa æquilibrium libræ, in qua ingens moles ferri trutinabatur, occupata esset, & famulus qui libram gerebat, trabem ferream, quæ propter molem ex adversa parte, in altum elevata erat, imprudenter satis contrectasset, ex improviso matronæ in bregma dextrum decidit. Illa protinus in terram quasi mortua prostrata, cibum indigestum evomuit: sanguinem item per os, nares & aures non solùm illa die, verùm etiam per dies aliquot ejecit, & loquelam amisit, ita ut postquam ipsam in lectum posuissent, cuncti nihil aliud quàm mortem proximam expectarent. Ego tamen ut manum ipsi adhiberem, maritus valdè sollicitus fuit. Pro primo apparatu à domesticis albumen ovi conquassatum, & argillâ fornacum mixtum, ad sanguinem sistendum, vulneri impositum fuit, deinde Lausanna me accersivit.

Secunda itaque die ad ipsam perveni, tum abrasis crinibus, maximum vulnus in bregmate dextro, secundùm longitudinem suturæ rectæ ductum ad cranium usque, quod tamen neque fractum, neque impressum, inveni. Febris, dolores totius capitis, vigiliæ, inquietudines & syncopæ aderant. Quotiescunque item jusculum aliquod aut ptisanam sumeret, statim evomit, aliaque signa, ex quibus cerebrum valdè commotum, & sanguinem extravenatum, circa membranas cerebri effusum esse, conspiciebantur. Ego, ut cerebrum sese evacuare posset, de perforatione cranii adstantes amicos monui. Quibus rationibus meis intellectis, facilè consentire videbantur, sed primò quia moltùm gravida & doloribus capitis ab annis aliquot obnoxia, quin totum etiam tempus impræegnationis debilis fuerat; Secundò, quia nova incisione ad latus vulneris & quidem versùs musculum temporalem pro vulneris dilatatione & ut perforario cranii commodè fieri posset, facienda erat, suaseruot; imò obnixe rogarunt, ut omnia alia remedia tentarem, priusquam ad hoc, quod ipsis tam grave atque periculosum videbatur, perveniretem. Ego, ne mihi imputaretur, parui, interim tamen terebellum, & quicquid ad operationem necessarium, in promptu habui, idque ad eum finem, ut cùm primum res in pejus tendere viderem, extremum præsidium adhiberem: Veniebat enim tunc mihi in mentem, olim undecima quoque die felici cum successu terebellum, cum præstantissimo Chirurgo D. Johan. Griffonio adhibuisse, ut suo loco declarabimus. Ossi itaque denudato filamenta sicca, reliquo verò vulneri sequens digestivum imposui.

℞. Terebinth. lotæ in aqua betonicæ & salviæ ℥j. Ol. rosacei & Ol. nostri de betonica an. ℥j. Ol. de vitellis ovorum ʒj. Gummi elemi dissoluti cum suprà scriptis oleis & percolati ʒß. Croci ℈ij.

Vitellos ovorum num. 2. Misce, fiat onguentum. Omnia deinde Emplastro basilicone obtegantur. Totum verò caput oleis sequentibus inunxi.

℞. Ol. nost. de betonica ℥j. Ol. Rosacei ℥ij. Misce. Eadem die, quia alvus constricta, sub vesperam sequens enema leniens exhibui: Acre enim propter impregnationem, & quia fœtus jam aliquo modo commotus, & tormina parturientium adessent, exhibere ausus non eram:

℞. Herbarum & florum betonicæ, Agrimoniæ, Malvæ & altheæ cum radicibus, Violarum an. M. j. Florum chamomillæ, Meliloti an. Mj. ß. Sem. anisi & Fœniculi an. ℥j. Fœnigræci ℥ß. Coquantur in ℔ iv. decocti capitis vervecis, ad consumptionem tertiæ partis. In ℥ x. hujus decocti colaturæ, dissolve vitellos ovorum num. 2. ol. communis, & butyri recentis an. ℥j. Salis p. j. Misce, fiat enema. Rejecto clystere, venam in cubito dextro pertudi sanguinemque ad uncias circiter quatuor, revulsionis scilicet gratiâ, extraxi.

Cùm enim, quia utero gestabat, tum etiam quiâ ex vulnere sanguis copiosè satis effluxerat, prudentet mihi hac in re erat agendum. Mens tamen erat, post dies aliquot ipsi incidere venam jugularem dextram, uti haud ita pridem Lausannæ in puella, commotione cerebri laborante, maximo cum successu feceram: Mutavimus tamen consilium propter motum naturæ, ut postea dicemus. Cùm verò ab initio morbi præ dolore non quievisser, post cœnam per duas horas ipsi usque ad grana quatuor Laudani exhibui: ea nocte satis quietè dormivit. Altera die iterum ossi (quod & tamdiu faciendum est, donec carne tectum sit) filamenta sicca, reliquo verò vulneri digestivum præscriptum imposui; totumque caput oleis prædictis inunxi. Interim autem dum contrectabam vulnus, sequenti sacculo calido totum caput cooperiebam.

℞. Radicum cariophyllatæ ℥ij. Foliorum & florum betonicæ, Florum chamomillæ, Meliloti, Rosarum, primulæ veris, Summit. rosmarini, Majoranę an. M. j. Sem. anisi ℥j.

Incidantur & contundantur pro sacculo intersuto, & ejus magnitudinis, ut totam ferè capitis partem capillatam cooperiri possit. Eo vino rubro incocto, applicetur. Sacculus iste non solùm vulnus ab injuria aëris defendit, verùm etiam caput roborat, sanguinemque extravenatum dissolvit, incidit, atque ut partim per poros cutis, partim per vias naturales effluere possit, efficit: Estque mihi in vulneribus & contusionibus capitis satis familiaris, non tamen statim ab initio, sed postquam universalia prius adhibita fuerint, eo utor. His administratis remediis, optimaque observata victus ratione, & alternis diebus adhibito enemate, febris, reliquaque symptomata, circa quartum multùm imminuta fuere: Vulnus quinetiam ad optimam digestionem sese parabat, ita quidem ut septimo die morbi nulla amplius adesset febris neque dolor. Elapso septimo, solo oleo betonicæ totum caput inunxi, vulneri verò sequens unguentum imposui.

℞. Terebinth. lotæ in aqua salviæ ℥ß. Gummi elemi dissoluti in ol. betonic. ʒij. Pulveris radic. cariophyllatæ, Radic. Iridis, Flor. Aristoloch. rotund. Myrrhæ, Thuris, an. ʒß.

Cum f. q. mellis rosati, & vitelli ovi, fiat unguentum, quod filamentis imponendum est; Omnia denique emplastro de betonica obtegantur.

Quinta porrò die morbi, dolorem gravativum retro aures, & in ipso collo usque ad humerum persentire cœpit, quibus in locis maxima & insignis ecchymosis facta est, non sine singulari Dei & naturæ beneficio, quæ sanguinem extravenatum & circa membranas cerebri collectum, per emunctoria expellebat. Tum mihi occurrebat similis casus, quem in puella cum Dom. Griffonio curavi, in qua natura similiter sese per hanc viam à sanguine extravenato exoneravit, ut Cent. 1. Observ. 12. declaravimus. Ante quartam præterea diem, per intervalla guttula una aut altera sanguinis puri per nares, præcipuè autem per dextram; nonnunquam tamen & per sinistram emanavit. Quinto & sexto non sanguis purus, sed aqua sanguinolenta, effluxit. Septima, 8. 9. 10. & 11. multum sanguinis coagulati pure admixti, 12. 13. & 14. verò non tam co-

piosè,

piosè, sed per intervalla emunxit. A decimo quinto usque ad trigesimum & ultra, multum purulentæ materiæ per nares excrevit. Ita singulari Dei beneficio feliciter curata fuit. Et fructum usque ad constitutum tempus gestavit. Tum parturientium doloribus correpta, gemellos progenuit, qui ut arbitror, ad hunc usque annum 1608. superstites sunt. Matrona verò, cùm post annos aliquot iterum utero gestaret, & parturientium doloribus correpta esset, fœtum autem, vel ob situationem sui ineptam, vel aliam ob causam eniti non posset, & periti Chirurgi in consilium minimè vocarentur, misera illa miserè unà cum fœtu vitam cum morte commutavit. *Idem Cent. 3.*

De vulnere quodam faciei inflicto, rara & admiranda curatione.

A Georgio Fabro, D. Medico Gul. Fabr. Hildan. communicata.

POstquam civis quidam honestus superius Rosbachii in Wetteravia, nomine Johannes Philippus à Bleichenbach, ad expedienda negotia Niddam profectus, cum senioris præfecti ibidem filio, Hermanno Crugio aliquantulum compotasset, inter cetera de salinis suis, quas possidet parens, qualiscunque facta est mentio. Quare ad invisendas illas ambo procedunt. Inter eundum verò accidit, ut dictus Crugius, Bleichenbachium gladio (non tamen districto) in certamen provocaret, cui cum Bleichenbachius animo planè alacri nec hostili occurreret, seseque defendere vellet, de improviso à Crugio in sinistram maxillam propè nasum graviter vulneratus est, & quidem adeò, ut illum ipsum gladium tanta vi faciei infixum, manubrio atque nodo in terram delapsis, sibi ipsimet ambabus manibus totisque viribus tandem extrahere coactus fuerit. Quo facto & extracto, nullum planè vaginæ vinculum sed nudum tantummodo gladii mucronem conspicere licuit.

Etsi verò uterque suspicati sunt, illud ipsum vinculum in cranio seu capite adhuc delitescere, pro impossibili tamen rem arbitrati, in gramine potius (quia verno tempore in prato quodam viridi convenerant) anxie, sed frustra quæsierunt istud. Unde Bleichenbachius Crugium precibus compellavit, ut digito quadantenus exploraret, num fortè in ipso vulnere adhuc hæreret: quod & fecit, sed nihil deprehendere potuit. Doloribus itaque magis magisque ingravescentibus, nocteque ingruenti, ipsi tum temporis in proximo quodam pago pernoctandum, sicque hac vice Chirurgi alicujus operâ carendum fuit.

Sequenti verò die Fridbergæ, à quodam barbitonsore vulnus spleniis, sive fasciis tantummodò cooperiri passus est. Deinde in patria sua Rosbachio, alterum quendam adhibuit; qui hoc vulnus solo emplastro nigro, sive fodicationis (Germanicè *Stichpflaster*) nullis injectis turundis spatio sex septimanarum consolidavit.

Cùm igitur per tres integras septimanas vulnus ita conglutinatum esset, præ dolorum impatientia tandem resecari curavit; ut hac ratione noxii humoris, veluti patefacto emissario, liberiùs posset effluere virus. Isto sic aperto, perexiguum quoddam foramen retinuit, non secus ac subula quadam esset perforatum. Intereà multas & varias potiones vulnerarias exhausit, absque ullo tamen alleviationis fructu. Post trimestre, famâ cujusdam Chirurgi, haud quidem imperiti, pellectus, Hanoviam sese contulit, ubi septuaginta quinque septimanas commoratus; Medicorum quoque nonnullorum consilio usus est: verùm nullus eorum ad sufficientem & plenariam hujus vulneris cognitionem pervenire potuit. Tandem verò prædicti Medici, unà cum Chirurgo, Cranio quopiam dissecto & perforato, vinculum istud propè foramen (quemadmodum in utraque cranii parte circa nares exigua foramina conspiciuntur) in illam ipsam sinuosam seu cartilagineam cavitatem, unius digiti longitudine sub osse impactum fuisse, unanimi consensu collegerunt. Chirurgi & barbitonsores omnia sua medicamenta in ipsius vinculi tantummodò cavitatem ingesserunt. Cùm verò omnia frustra tentata viderentur, Chirurgus tandem Hanoviensis, situm vulneri adjacentem semissis digiti latitudinè novacula quadam, ad os usque transversim incidit, & carne digito separata inquisivit, ubi malum latitaret, existimans os seu zygoma fortè cariosum seu denigratum esse, sicque istud penitùs incorruptum, instrumentis quibusdam corradendo malè tractavit, sed brevi à seipso rursus coaluit. Posteà ille ipse Chirurgus variis multisque per intervalla usus est virulentis atque escaroticis medicamentis: sed vulnus nullam omninò vim corrosivam ferre potuit; quamvis particulam carnis magnitudine sesterrii, omnino exederit.

Inde facies ab orta periculosa oculi inflammatione adeò intumuit, ut nihil medicamentorum amplius applicare valuerit. Interea autem dum inflammationi extinguendæ studet, excrescentia quædam carnis subsequuta est. Demum paternos revisit lares. Nihilominus tamen humor aliquis quotidie effluxit, instar aquæ cujusdam vitriolatæ, & colore singulis horis ter quaterve alterato, foramen istud, uti antea dictum, aliquantisper adhuc remansit.

Dolores quoque ità fuerunt exacerbati, ut præ illis somnum capere nequiverit. Hinc igitur commotus in Alsatiam profectus est, ibidemque obsidioni Moltzheimensi & Dachsteinianæ interfuit, ubi dum ipsi in tanto æstu armatura accincto, equitandum fuit, gena propè vulnus adeò intumuit, ut penè nasum ipsũ adæquaverit. Unde sibi ipsi pro certo persuasum habet, vinculum nimia istius caloris vi, sese hoc modo paulatim exeruisse. Horum tandem omnium pertæsus, Fridbergam rediit, ibique duobus fratribus barbitonsoribus rem omnem explicuit, obnixè rogitans ut vulnus denuo resecarent, & de origine seu fundamento diligentiùs indagarent, data fide, se fore contentum, etiamsi in ipso momento mortem oppetere cogeretur. Qui quidem plusquam tricesies cutim incidendo, periculum fecerunt, decem integras septimanas consumpserunt, tandemque casu potius quam arte, forcipula, quæ vulgo *Kornzanglein*, vinculum istud medicamentis atque unguentis totum adhuc repletum extraxerunt, quod sanè tantùm de se se emisit fœtorem & mucorem, ut patiens vix ipse, nedum adstantes illum tolerare potuerint. Postremò inter sex septimanas vulnus istud perfectè fuit sanatum. Hoc gladii vinculum, quatuor annos, minus quinque septimanarum, faciei infixum, decima tertia tandem Februarii anni elapsi 1611. fuit extractum. Nullum amplius dolorem persentiscit, nisi quod indicem sive salutarem difficulter ori admovere queat, ob aliquam nervi, in isto latere fortè incisi, Lesionem & convulsionem. *Idem ibidem.*

De infelici successu potionis vulneraria.

Anno 1616. gladiator quidam M. Conradus Pancka, Dantiscanus quidem natione, sed Bernæ civitate donatus, vir adhuc juvenis, robustus & plethoricus, cùm duos nobiles inter se litigantes, alterum ab altero separare vellet, gladio acuto in brachium sinistrum vulneratus fuit. Hæmorrhagia sedata, ex consilio amicorum

amicorum solo decocto vulnerario (quod ibi non solùm in vulneribus, verùm etiam in quibusdam aliis affectibus Panaceæ loco habetur) ex Pyrola, virga aurea, sanicula, artemesia & beta rubra in vino coctis, cum barbitonsore quodam, M. Johann. Knopff, nomine curationem aggressus est. Ter autem in die haustum decocti prædicti sumebat, vulnusque eodem decocto ter abluebat, linteumque infuccatum decocto applicabat, ac reliquum negotium curationis omninò naturæ committebat. Ab initio curatio ad votum successit. Circa tertium verò exorta est inflammatio, dolor ingens, febris, nausea & appetitus prostratio. Quapropter cum ego in subsidium vocatus essem, manum totumque brachium intumefactum, & ad cubitum usque inflammatum reperi: nec solum brachium intumefactum erat, verùm & musculi pectoris per consensum afficiebantur: hinc quoque de angustia pectoris conquerebatur, propter vapores quoque ex inflammato brachio ascendentes, cor nonnunquam veluti lipothymiâ afficiebatur. Vulnus autem in musculo isto, qui à Vesalio tabulâ primâ musculorum annotatur, & ferè eo in loco, ubi versus carpum in tendonem desinit, existebat; exteriùs veluti crustâ obductum & clausum erat.

Accepto stylo exploratorio, cùm anguem in herba latentem detegere vellem, adstantes me admonent, ne tale quid tentarem, nec vulnus tesficarem; cutem enim superficierenus tantummodò scissam, ægrumque decoctum vulnerarium ab initio bibisse. Imaginantur namque sibi nostrates homines, decoctum hoc consolidationem externam vulnerum non concedere, nisi ipsa concavitate prius consolidata: ego tamen sæpissimè contrarium magno ægrorum periculo observavi. Immisso stylo, cum vulnus spithamam ferè profundum esse, versus cubitum ipsum penetrans vidissent, supra modum admirati fuerunt. Inuncto brachio oleo anodyno, turundam, quæ tamen dimidiam partem vulneris nondum attingebat, (profundius enim prima vlce pervenire non potui) digestivo nostro, alibi in affectibus capitis descripto, inunctam imposui & linteum in refrigerativo madefactum tepidè applicui: victus rationem tenuem præscripsi, vinoque ipsi planè interdixi. Et cum julapium ex refrigerantibus & corroborantibus circa nonam noctis propinassem, longè quietior noctem illam transegit, & aliquantulum meliùs habere cœpit. Altera die circa sextam matutinam Cholagogum exhibui, cujus beneficio corpus clementer expurgatum fuit. Brachium iterum inunxi, turundam paulò longiorem imposui: idem quotiescunque vulnus curabam, tentavi, donec ad fundum vulneris pervenerim. Non autem expedit, quod diligenter notandum, ut turunda ejus sit crassitiei, ut totum vulnus adimpleat: hinc enim dolor continuus, aliaque pessima symptomata excitarentur: sed sufficit, ut circa superficiem vulneris, tres tantummodò partes vulneris adimpleat, & quarta remaneat vacua, ne labia vulneris à turunda extendantur. Turunda autem ex linteis suavissimis eo modo fabricata est, ut formam planè pyramidalem habeat, quo tandem circa fundum vulneris quartam solummodò partem vulneris adimpleat, vacuo relicto, ne generatio carnis impediatur; propter eandem quoque caussam, digesto vulnere, turunda singulis ferè diebus aliquantum abbrevianda est.

Cæterùm post dies aliquot, cùm symptomata, veluti dolorem, intumefactionem brachii, nec non inflammationem non satis remittere viderem, indeque colligerem, adhuc aliquid nobis nondum satis cognitum subesse, eamque ob caussam iterum stylo argenteo vulnus explorarem, secundum inveni sinum (non tamen ejusdem profunditatis) sub vena, quam vocant cephalicam, versus medianam penetrantem.

In superficie itaque, videlicet in cute, unum erat, in ipsis verò musculis duplex erat vulnus, quod quidem diligenter notandum: quotiescunque enim hujusmodi reduplicatio vulneris accidit, æger versatur in periculo: dum enim Chirurgus curat unum, alterum verò sibi incognitum negligit, pessima suboriuntur symptomata, quemadmodum aliquoties mihi videre contigit.

Detecto itaque altero vulnere, turundam quoque eodem onguento inunctam immisi. Idque bis in die: brachium totum prædicto oleo inunxi, & sequens cataplasma applicui.

℞. Farinæ hordei, Fabarum ana ℥j. Pulv. Rosarum Rubearum, Balaust. ana ʒij. Chamomil. Melilot. ana ʒj.

Cum posca, fiat cataplasma: addè sub finem parum olei rosacei & vitellum unius ovi unà cum albumine. Hanc methodum ante decimum quartum diem non mutavi, deinde sarcoticis, & cicatricem inducentibus curationem feliciter absolvi, observata tamen optima victus ratione, & laxata alvo, quotiescunque necessitas urgebat.

Porrò reduplicatio hujusmodi vulnerum accidit, aut propter tremulentiam manus, quæ vulnus infligit, aut propter motum, agitationemque corporis vulnerati. Iracundus enim infligendo vulnus, profectò non eandem prudentiam ac circumspectionem adhibet, qua nos utimur in operationibus Chirurgicis: neque ipsius intentio est, uti nostra, videlicet curare, sed ut plurimùm enecare potius; utut autem sit, non vacat periculo maximo hujusmodi reduplicatio vulneris, imprimis si Chirurgus ignarus aut negligens fuerit, quemadmodum antea quoque monui. *Idem Cent.* 4.

De vulnere reduplicato & gravissimis inde sequutis symptomatibus.

Reduplicationem vulnerum, periculosam esse, in præcedenti observatione obiter notavimus: idque nunc in gratiam tyronum exemplo non vulgari ostendere non gravabor. Reduplicationem autem vulneris voco quando in cute unum existit vulnus, in musculis verò duo, aut etiam, ut me vidisse memini, tria reperiuntur; idque propter caussas in præcedenti observatione allatas: hinc aliquando ægri gravissimis periculosissimisque symptomatibus, absque caussa Chirurgo cognita corripiuntur, quemadmodum ex sequenti observatione videre licet.

Circa annum 1608. rusticus quidam in Perroy ad lacum Lemmanum, in duello vulnus in coxam dextram, è regione ferè articuli, gladio acuto recepit. Advocato barbitonsore, qui immisso stylo exploratorio, vulnus sursum versus os sacrum ascendens reperit. Id quamvis ea, quâ fieri potuit diligentiâ curaret, nihilominus circa tertium exortus est dolor maximus, inflammatio, febris, aliaque gravissima symptomata. Ego circa sextum morbi, literis nobilissimi Viri Dn. Joh. de Martines Dn. in Bourjou piæ memoriæ, cùm accersitus essem, hominem in maximis angustiis reperi, tam magnus erat dolor, inflammatio, febris, & difficultas in reddendis urinis: (tota enim clunis usque ad podicem & perinæum intumefacta erat) immisso stylo, aliud vulnus, quod barbitonsor non observaverat, deorsum per medium clunis versus podicem descendens reperi.

Cæterùm cùm vulnus exernum in cute ita angustum, ut ambas turundas excipere non posset, & alterum à me detectum valdè profundum esset, deorsumque

fumque tenderet, suasi adstantibus & amicis, ut ex inferiori parte inciderentur, quo pus eo melius effluere posset. Exonerata itaque alvo beneficio enematis, & immisso stylo excavato; & ex una parte aperto, ad ipsum fundum vulneris usque scalpellum per rimam, aut excavationem ipsam styli detrusi & impressi, donec quod reliquum erat carnis unà cum cute, acie scalpelli transfigerem: quo facto, & extracto scalpello, funem ex serico rubro paratam, & digestivo inunctam imposui, coxam ad genu usque totumque latus oleo anodyno inunxi, & loco affecto sequens cataplasma calidè applicui.

℞. Micæ panis ℔j. pulv. seminis fœnigræci, lini, cydoniorum, meliloti an. ℥ß. Pulv. rosar. rubear. ℥j. croci ʒß. Coquantur cum lacte vaccino, fiatque cataplasma, addendo vitellos ovorum num. 2.

Post cœnam julapium ex refrigerantibus, corroborantibus, & dolorem lenientibus exhibui: hinc melius quievit ea nocte, urinamque minori cum difficultate excrevit. Sequenti die cholagogo corpus evacuavi, postera die venam in cubito incidi, & secundum tolerantiam virium sanguinem extraxi. Vulnus autem in duodecimum, aut decimum quartum diem prædictis remediis bis in die curavi: funem ad minimum semel in die extraxi, recentemque eodem digestivo inunctam imposui. Hac methodo cùm per dies aliquot, uti dixi, usus fuissem, & æger optimam, tenuemque victus rationem observasset, dolor, reliquaque symptomata remiserunt. Digesto satis & mundificato vulnere, sarcoticis, & cicatricem inducentibus curationem feliciter absolvi. *Idem ibidem.*

Guilhelmi Fabricii Hildani &c.

De Vulnere Quodam Gravissimo, ictu Sclopeti inflicto,

Observatio & Curatio singularis,

In qua multa lectione digna, & Cheirurgiæ studiosis utilissima recensentur.

NOn immerito fingit Poëta, Actæonem in cervum conversum, à propriis suis canibus dilaceratum fuisse. Sæpissimè enim accidit, ut qui venationi addicti, nec satis circumspectè ac prudenter in hoc, alioquin generoso & utili (teste Eusebio) corporis exercitio sese gerant, etiam à familiaribus imò & ab amicis ipsis graviter lædantur. Exemplum non minus memorabile, & annotatione dignum, quàm funestum & lamentabile Nobilissimus Vir *Dn. Jacobus Wallier*, nobis exhibuit. Casum, quia gravissimus, & annotatione dignissimus, in gratiam Artis Cheirurgicæ studiosorum, ordine recensere visum est.

Fuerat autem nobilis iste, qui tunc temporis, cum vulnus, uti mox dicam, reciperet, vigesimum tertium annum ætatis prætergressus erat, per annos aliquot Burgi Segusianorum in subsidio Regio: ubi sub Generoso & strenuo Viro Dn. Petro de Boysse, Barone in Pardaliari, &c. ibidem nomine Henrici Magni Regis Christianissimi Gubernatore, signiferum egit.

Porrò vigesima prima Mensis Julii Ann. 1608. prędictus Dn. de Boysse, cum ad venationem apri eques exspaciari vellet, voluit ut Dn. Wallier, simul & quidam ex officiariis propugnaculi ipsum comitarentur. Circa septimum itaque horam matutinam ad sylvam, quæ horæ unius itinere aut circiter ab oppido & propugnaculo Bourg distat, perveniunt.

Descendunt, ac aprum hinc & inde quærunt. Quum autem omnes dispersi essent, ac unus hic, alter illic aprum inter dumos exspectaret, accidit ut prædictus officiarius (audito cane in aprum latrante) hinc inde perspiciens, ante se in dumo quodam, nescio quid submovere viderit.

Quum verò nihil aliud cogitaret, quàm aprum ibidem latitare, sclopetum explodit. Sed proh dolor loco apri, nobilis iste VVallier ictum in coxam sinistram recepit, protinusque in terram cecidit.

Bombarda autem tribus globulis, quorum unusquisque drachmas septem & duos scrupulos pondere æquabat, onerata fuerat. Horum unus bombardam nobilis ægri perfregit: Alter ad coxam caligas, illæsa tamen cute, trajecit.

Tertius verò globulus cum externam partem femoris intrasset, ac os femoris in medio offendisset, illud omninò confregit, cum maxima musculorum & vasorum dilaceratione, & conquassatione. Interim tamen etsi vulnus maximum esset, attamen nulla ferè, ut ab ipso ægro, Medico, & cheirurgis mihi relatum fuit, supervenit hæmorrhagia: Ab initio enim, inquit pręstantissimus Vir Dom. *Ambrosius Paræus*, ex hujusmodi vulneribus parum effluit sanguinis, idque cum propter maximam contusionem, quam adfert globulus, tum etiam propter ingentem agitationem commotionemque äëris, qui spiritus ad internas & circum jacentes partes vulneris repellit: Uti manifestè in illis, quibus membrum aliquod integrum, globulo tormentario bellico amputatum est, apparet.

Porrò in nobili nostro ægro, impetus ictus, & allisio globuli ad os, adeò vehemens ac magna fuerat, ut globulus ipse; (uti egomet vidi) medius, non secus ac si cultro dissectus fuisset, ruptus fuerit. Quapropter ipsius vis atque impetus, quum adeò interruptus atque abolitus esset, ut ulterius progredi non posset, inter cutem & musculos remansit.

Quum verò, & quidem non sine maxima difficultate, ad propugnaculum pervenisset; clarissimus atque doctissimus vir *Janus de Burgo*, Philosophus insignis, & Medicus celeberrimus, Magister item *Antonius Scaly* Cheirurgus, in consilium vocati, coxam totumque crus, ad tibiam suprà modum intumefactam deprehenderunt, globulum verò ex interna parte femoris prope cutem repererunt.

Eum porrò, quum incisa prius cute, absque difficultate & hæmorrhagia extraxissent, ac cum alio quodam globulo ejusdem bombarbæ in trutinam projecissent, & vix dimidium pondus alterius globuli ponderare animadvertissent, attoniti fuerunt. Post quatuor tamen dies ad latus vulneris, quod ex interna parte femoris novacula fecerant, reliqua pars globuli sese in conspectum exhibere cœpit, ibique facta incisione, extracta fuit.

Quomodo autem globulus, ita uti dixi, in duas partes fissus fuerit, admiratione non vacat: Cum id in plumbo, propter sui mollitiem difficulter fieri posse, omnibus in confesso sit. Sed tantus fuerat impetus, & contra os allisio globuli, ossis quinetiam perfractio atque contritio, ut globulus, procuidubio, in ipso ictu à fragmento quodam acuto ossis, in duas partes fissus ac divisus fuerit.

Hęc propterea adscribo, ut maxima illa ac ingens fractura & comminutio ossis, carnisque & vasorum dilaceratio atque contritio, inde eo magis innotescat, appareatque.

Eadem autem die Dn. *Claudius Chapusius* Cheirurgus insignis, ex vicino oppido S. Amour, protinus quoque accersitus sub vesperam appulit.

Tom congregatis cum ipso Dn. D. *de Burgo* Medico & Mag. *Antonio Chaly* cheirurgo, & solutis fasciis, principium gangrænę, quæ se ad inguen ferè usque extendebat, jam adesse repererunt: idque præcipuè ex interna parte femoris. Quamobrem Dn. Chapusius reliquorum cum consensu, quicquid ipsis suspectum videbatur, novacula scarificavit, medicamenta quinetiam, quæ in gangræna requiruntur, applicuit.

Gangrænam autem hanc, ex maxima illa contusione carnis & vasorum, ossis quinetiam fractione, & sanguinis extravenati abundantia, accidisse, verisimile est. Sanguis enim, ut Hippocrates scriptum reliquit, atque experientia docet, si in ventrem præter naturam effunditur, necesse est suppurari.

Ad gangrænæ quoque procreationem summa illa ægri imbecillitas non parum faciebat. Ita enim vires, statim ab initio, & ut ita dicam, in ipso momento, prostratæ fuerunt, ut excrementa omnia involuntariè redderet. Quod autem grangræna tam citò, nimirum eadem die supervenerit, admiratione non vacat. Ego illam propter summam humiditatem loci affecti, affluxum maximum humorum, ingentemque aëris calorem, & caloris nativi in ægro imbecillitatem supervenisse, arbitror. Supervenerant quoque statim ab initio dolores ingentes, febris continua, inquietudines maximæ, ac vigiliæ.

Etsi verò adstantes de recuperanda valetudine penè desperarent. Medicus tamen & cheirurgi, ut symptomatis omnibus rectè & methodicè prospicerent, omnes intendebant nervos. Victus rationem optimam & convenientem præscribebant, potiones cordiales corroborantes, & refrigerantes exhibebant, Regioni cordis epithemata admovebant: corpus quinetiam à pravis humoribus expurgabant.

Loco verò affecto unguenta, cataplasmata, inunctiones, & similia, quæ dolorem leniunt, pus promovent, & putredini adversantur, applicabant. Interim nihilominus gangræna ita progrediebatur, ut quarta die morbi, iterum de novo scarificare, & fortiora medicamenta applicare coacti fuerint: quibus Deus Opt. Max. ita benedixit, ut gangræna omninò cessaverit: etiamsi reliqua symptomota indies accrescerent.

Alia quoque symptomata molesta & laboriosa, calcanei scilicet, & è regione coccygis, inflammatio atque exulceratio supervenerunt. Illa autem procul dubio propter continuum decubitum, & quod corpus propter virium labefactationem & imminutionem spirituum, grave redditum fuerat, advenerunt. Symptomata hæc Medico atque cheirurgis multum negotii facessebant. Quàm periculosæ enim sint inflammationes prędictarum partium, sciunt practici, & ex libro Hippocrat. de fracturis, Pareo lib. 15. cap. 27. & tractatu meo de gangræna & sphacelo scire licet.

Tandem nihilominus post multos ac indefessos labores Medici, & cheirurgorum, sed inprimis per singularem clementiam Divinam, symptomata circa talum & coccygem, ad optatum finem pervenerunt.

Circa vulnera autem & fracturam in femore, quum symptomata indies accrescerent; Generoso viro *Dn. de Boyse* Gubernatori propugnaculi ob singularem suam in ęgrum benevolentiam & amorem visum fuit, ut Medici & Cheirurgi convocarentur, & de morbo inter se conferrent. Præter prædictum itaque Dn. Doctorem *Janum de Burgo, Chapusium* & Mag. *Antonium Chaly*, tertius quoque Cheirurgus, Vir uti senex ita quoque usu longaque rerum Cheirurgicarum experientia insignis practicus, accersitus fuit. In ista porro consultatione tertius ille Cheirurgus proposuit: tres faciendas esse incisiones circam circa fracturam, unam in externa, alteram ex interna parte femoris, ubi globulus duobus in locis jam excisus fuerat: tertiam denique ex anteriori parte. Incisiones autem istas ad os usque, & spithamam longas faciendas esse volebat,

Idque in eum finem, ut fragmenta omnia ossis simul ac semel, eximi, extrahique possint: & curatio brevis ac facilis efficeretur. Clarissimus verò Dn. de Burgo, Dn. Chapusius & Mag. Antonius operationem hanc, propter metum hæmorrhagiæ mortisque discrimen, non esse administrandam, proponebant. Quapropter etiamsi tertius ille Chirurgus, ad undecimum usque diem apud ægrum commoraretur, lapidem que huncce quotidiè ferè moveret, & nonnulli ex adstantibus, & quidem ex primariis, hujus quoque essent sententiæ, nihil tamen hac in re tentatum fuit, Dominus enim de Burgo planè sibi (& rectè quidem) persuasum habebat, non sufficere, citò velle curare, nisi id simul tutò & jucundè fieret.

Cæterùm etiamsi hujusmodi operationes tutò & absque extremo dolore, & periculo vitę, fieri non posse, etiam eis, qui mediocriter in Anatomicis versati sunt, notissimum sit, in artis tamen cheirurgicæ studiosorum gratiam, antequam in narratione historiæ ulterius progrediar, id paucis exponere non abs re esse duxi.

Quicunque operationem aliquam cheirurgicam cum fructu instituere cupit, is ut ea quæ sequuntur, perpendat, examinetque necesse est. Vires nimirum, locum affectum, & necessitatem operationis.

Vires autem inprimis & ante omnia sunt examinandę, præcipuè in magnis & periculosis operationibus. Nisi enim validæ fuerint, vix ægrum evadere posse, certum est. Ubi enim vires deficiunt, frustra laborat Medicus, quapropter potius ab operatione desistere convenit, quam nomen mali Medici sibi comparare. Quales autem in hoc nostro ægro fuerint vires ex eis quæ dicta sunt, apparet. Tunc temporis enim vires, propter doloris vehementiam supra modum, & ita quidem erant prostratæ, ut excrementa involuntariè profluerent: & nihil aliud præter mortem in propinquis esse exspectarent adstantes. Quandoquidem febris continua, inquietudines maximæ, lipothymiæ, cibi fastidium, aliaque gravissima symptomata aderant.

Itaque quomodo in ista operatione, tamque dolorosa, ipsum persistere, & tantam effusionem sanguinis, & spirituum sufferre potuisset, non video.

Præterea locus affectus diligenter examinandus est, & an in ipso operatio tutò fieri possit, perpendendum. Nonnunquam enim operatio aliqua facienda est, sed locus affectus illam non admittit: etiamsi vires validæ fuerint, & necessitas illam requirat. Sed videamus nunc, an in hoc nostro ægro operatio illa proposita, ratione loci affecti, tutò fieri potuisset? Tres, ut dixi, faciendas esse incisiones volebat, ex utraque scilicet parte femoris unam; tertiam verò ex anteriori parte. Quantum ad illam, in externa parte femoris, quartus, quintus, & octavus femur moventium musculi, qui jam ab ictu & globulo mirum in modum dilacerati fuerant, de novo incidendi fuissent.

In anteriori verò parte femoris, præcipuè octavus, ac nonus tibiam moventes musculi, qui unà cum septimo tibiam moventium musculo, in validissimum ac amplum tendinem, qui patellam, sive rotulam apprehendit, ac anteriori parte tibiæ inseritur, conservari minimè potuissent.

Quæ autem ex ista operatione sequuta fuissent symptomata, si quis compositionem, & structuram horum musculorum examinet, (vasa enim multa venarum & arteriarum, membranas item exquisitissimo sensu præditas continent) facilè scire poterit.

Præter hæmorrhagiam itaque inevitabilem dolor ingens, spasmus, inflammatio, febris, vigilię, aliaque pessima symptomata exspectanda erant. Idque non solùm propter incisionum magnitudinem, verùm etiam quia corpus pravis humoribus creatum, obstructionibusque quinetiam viscerum affectum erat.

Incisio præterea ex interna parte femoris, vix illam (ut de musculorum & nervosarum partium læsione taceam) absque abscisione magna illius crus petentis venæ propaginis fieri potuisse, tam certum est, quàm quod certissimum.

Hinc de hæmorrhagia maxima spirituum dissipatio, & subita mors sequuta fuissent. Exempla non desunt. Cuidam enim Germano & magni nominis viro cum teme-

temerarius empiricus, tumorem scirrhosum ex interna parte femoris, ubi prædictus ramus descendit, excidere vellet, ac ramum istum novacula offendisset, sequuta est hæmorrhagia adeò magna, ut unà cum sanguine, etiam animam è momento efflaret.

Sed ponamus casum, insignem aliquem anatomicum & Chirurgum, incisiones hasce omnes absque periculo (quod tamen fieri non potuit) perfecisse, quid tamen utilitatis ægro inde advenisset, nondum video. Ossicula enim omnia, quæ propter violentiam ictus, hinc & inde per partes musculosas dispersa fuerant, invenire minimè potuisset. Videmus id in carne animalium; etiamsi enim coquus diligens ossicula quam diligentissimè ea carne extraxerit, fieri tamen nunquam potest, quin post cocturam inter masticandum, (præcipuè si os aliquod magnum, & in parte musculosâ perfractum fuerit) fragmentum aliquod, inveniatur. At sciunt practici, minimum quandoque fragmentum ossis, non minora, ac si magnum esset, facessere negotia, curationemque in longum tempus protrahere.

Tertiò necessitas perpendenda est, hoc est; an hæc vel illa operatio requiratur? Si enim necessitas urget, vires & pars affecta consentiant, minimè procrastinanda erit operatio; Sin minus, ad quid prodest ægrum tormentis excruciare? Sed videamus nunc, an propositâ operatio in ægro nostro requirebatur, anque utilis fuisset? Ego planè persuasum mihi habeo, omnia illa ossicula, quæ ab ictu perfracta, & contrita fuerant, minimè extrahi debuisse. Pars enim ossium fractorum, dum callus generatur, denuò coalescit, atque reliquia ossibus, mediante callo, agglutinatur. Hæc autem ita fieri, non ex simplici conjectura scribo; Sed rem ita sese habere ipsa experientia, & ocularis inspectio me edocuit. Habeo enim in Musæo meo ossa plurima, olim graviter confracta, & comminuta, ac denuò per callum conglutinata; In quibus etiamnum veritas eorum, quæ jam jam dixi, videre licet: Varia enim fragmenta in transversum, & obliquum posita, in eis visuntur. Tam sagax & provida est natura, in generatione calli, & ossium agglutinatione. Inter reliqua autem ossa, duas habeo costas, quæ cum ambæ ita perfractę essent, ut fragmenta ad invicem sese attingerent, per callum in medio tam eleganter, ac fortiter conglutinati fuerunt, ut potius ad latus quam in ipso callo disrumpi possint. Id autem, si in costis, quæ se invicem, ratione musculorum intercostalium, non attingunt, accidit, cur quæso in magnis ossibus, in quibus proprium alimentum, ex quo, ut Galenus testatur, callus generatur, superabundat, non fieret?

Sed ut paucis absolvam, quemadmodum non omnis caro contusa, uti indies in praxi videmus, putrescit, & in pus convertitur, sed ea tantummodo quæ ita contusa est, ut nullum amplius in se contineat vas integrum, per quod spiritus, & sanguis in partem læsam influere possint, sic quoque de ossibus æstimandum est. Quandoquidem ea, quæ nondum penitus à periostio suo separata sunt, per callum denuò agglutinari facile possunt. Illa porro ossicula si quis vi extrahere, & à periostio, membrana exquisitissimo sensu præditâ, abrumpere vellet, graviter à via recta aberraret, & infinita symptomata, veluti dolorem, inflammationes, delirium, convulsiones, & hujusmodi excitaret.

Exspectandum enim (ut recte monent Medici) est naturæ auxilium, donec ipsa ossa veluti ad maturationem perducat, & à sua membrana separet; ac propellere incipiat, hinc Avicenna (loquens de frustis ossium, in ulceribus relictis) rectè scribit. *Illud*, inquit, *quod est melius, est ut non festinetur in extractione eorum: imo dimittantur naturæ & adjuventur; Et illud cum attractione pauca eorum quæ extrahunt in spacio, & non festine, &c.* Et paulo post. *Nam cum tu preperas & extrahis ea violenter, tunc est in eis* *timor spasmi & permixtionis, & febrium.* Theodoricus lib. 2. c. 27. eadem habet verba. Rectè itaque Medicus simul & Cheirurgi fecerunt, quod ab initio morbi extractionem fragmentorum ossium non tentaverint. Hæc tamen in calvaria fracta; ubi ossa membranas cerebri pungunt, minime intelligenda esse; censeo. Illa enim, ut Hippocrates; lib. de vulneribus capitis docet; protinus, & ante tertium, aut quartum diem, sunt extrahenda. Si enim fragmenta, quæ membranas pungunt, diutius relinquantur, spes in angusto posita est.

Cæterum in hôc nostrô ægrô, omnia ossa, quæ ob violentiam ictus perfracta fuerant, non excidisse, ex magnitudine calli cognoscere licet. Callus enim ultra spithamam longus, bellè apparet; & per totam sui vitam apparebit. Hinc fracturam ejus fuisse magnitudinis, satis superque liquet: ubi enim fractura non adest; ibi quoque non generatur callus. Deinde, etiamsi maxima fuerit fractura, atque contritio ossis, non tamen pro magnitudine fracturæ exciderunt. Numero enim viginti circiter quatuor fragmenta tantummodò exempta fuere, inter quæ quatuor, quæ Burgę, non tamen ab initio morbi; sed post aliquot menses, naturę beneficio exciderunt, (pręter ea quæ ego tandem extraxi) majora sunt: reliqua crassitiem pisi; aut lentis non excedunt.

Inter omnia autem fragmenta, quę exciderunt, quæque ęger veluti res pretiosas conservat, nullum occurrit os quod alteri possit adjungi, atque adaptari; ut aliquis dicere possit, hæc, vel illa duo fragmenta antea fuisse conjuncta. Quæ autem, quæso, hujus rei est causa? profectò nulla alia, quàm quod major pars fragmentorum remanserit; & per callum agglutinata fuerit.

Minimè itaque utile atque consultum fuisset; si ab initio fragmenta omnia, quæ ab ictu fracta, & veluti separata erant, extraxissent. Quum enim, ut sciunt practici, necesse sit, ut ambæ extremitates ossis fracti, quę conjungi debent, sese attingant, antequam callus generari possit, ac fractura in nostro ægro spithamam longa erat, mirum in modum retractum; & depravatum fuisset femur, si quicquid confractum extraxissent; *Magnum enim (Hippocratis verbis utor) dedecus est, ac detrimentum, femur brevius efficere. Nam si quidem manus brevior fiat, & occultari poterit, & non est magnus error. At crus si brevior fiat claudum hominem efficiet. Sanum enim crus longius est, & id redarguit, &c.* Cæterum quia major pars fragmentorum remanserit, ut antea ostendi, factum est ut callus factus sit validus, & magnus, neque femur ultra longitudinem trium digitorum, in latitudinem positorum; brevius existat; Ex quibus absurditas consilii cujusdam cheirurgi Rheti, qui callum post decem menses iterum medicamentis emolliendum, ac frangendum; ipsiusque eminentias forcipe, & scalpris abrumpendas esse, ægro, cum in thermis Piperiois esset; suadebat. Callus enim tunc quoque temporis ita confirmatus, roboratusque erat, ut femoris os potius ad latera calli, quam in ipso callo fractum fuisset. Nec video quomodo id, quod ita induruit, medicamentis iterum emolliri potuisset.

Os quoddam fractum, & mirum in modum contritum, post menses tres, ab accepta fractura, ad manus meas pervenit. In ipso cùm decoctionibus & fomentationibus, oleis & similibus emollientibus, experiri vellem, an callus emolliri posset, multum, sed frustrà laboravi. Nullus enim quantumvis robustissimus, hactenus callum hujus ossis, ambabus manibus frangere potuit; Reservo illud huc usque in Musæo meo, in quo hinc inde fragmenta ossis, decussatim posita, ac callo connexa, agglutinataque conspiciuntur. Vana itaque & frivola est jactantia quorundam Empiricorum, circumforaneorumque qui se in ossibus fractis, & male, aut incurvatè curatis, callum post longum quoque tempus, medicamentis emollire ac denuo refringere,

gere, ossaque in pristinam sedem reponere posse gloriantur. Cujus operationis ne verbum quidem apud Hippocratem, aut Galenum habemus. Contra Hippocrates libro de fracturis, hunc in modum scribit. *At vero, inquit, si femoris os fractum fuerit, extensionem præ omnibus facere oportet, ita ut ne defectuosum fiat. Maximum enim dedecus est ac detrimentum, femur brevius efficere, &c.*

Et paulò post. *Quare utilis fuerit, ut si quis male curandus sit, ambo potius crura fracta habeat, quam alterum tantum, æquilibris enim ipse sibi ipsi fuerit hoc modo.* Hic de emollitione & fractione calli, ne jota quidem habet Hippocrates. In principio tamen morbi, & antequam induratus fuerit callus, si ossa non satis rectè reposita fuerint, callum denuo medicamentis emolliendum, ossaque reponenda esse, cum Paræo libro 15. cap. 29. concedo. Ea tamen distinctione, ut neque tumor, neque inflammatio adsit: quæ si adfuerint, arte operationem removenda sunt. Verum si jam occallaverit, & in lapideam naturam versus sit, *Vesalii* verbis utor, attrectandum nullo prorsus pacto esse arbitror. *Id enim & dolores acerbos, & inflammationes excitat.* Et nonnunquam etiam mortem; Paræus & Jessenius eadem fere habent verba. Neque hæc est doctrina Neotericorum solummodo, verum & Guidonis, & Avicennæ; qui sic scriptum reliquit. *Quandoque*, inquit, *fractura est restaurata non secundum quod oportet: & est necessarium, ut iteretur ejus fractura, quare oportet ut restaurator sciat dispositionem alrosboth, qui restauravit os. Quod si fuerit magnus, fortis, non vadat ad frangendum ipsum secundo, fortasse enim non possibile ut frangatur ex loco fracturæ primæ, propter fortitudinem alrosboth, quare frangetur in alia parte loci. Et Albucasis; Tortu sitas*, inquit, *quando accidit membro post sanationem ejus, & eminentia ossis fracta, aut nodatio, & fœdatur per illud forma membri, tamen membrum non prohibetur ab operatione sua naturali: Cave stolidorum medicorum exemplo, denuo membrum loco suo & sanitati restitutum, frangas. Nam inventi sunt adeo amentes, qui hoc fecerunt, quod temerarium & insanum factum, perdit sæpe aliquod membrum, nonnunquam totum hominem perdit.* Hujus quoque opinionis sunt *Bruno* & alii. Non potuit itaque hujusmodi operatio à Cheirurgo Rheto proposita, absque mortis discrimine administrari, præcipuè in hoc nostro ægro, qui naturâ non usque adeò validus ac robustus est. Atque hæc de fractione calli, in gratiam tyronum adscribere placuit.

Sed redeamus nunc unde digressi fuimus, diximus, ab initio excretionem involuntariam excrementorum, propter summam virium labefactationem ac prostrationem, supervenisse. Excretio porro ista, in fluxum veluti hepaticum conversa fuit, & per dies non nullos continuavit, neq; absque molestia, magna cum utilitate tamen ægri. Quandoquidem hoc modo, corpus jam antea per annos aliquot obstructionibus viscerum, hepatis scilicet, splenis, & venarum mesaraicarum obnoxium, à pravis istis, atque excrementitiis humoribus exoneratum, febris quinetiam continua, ex parte imminuta fuit. Interim tamen femur malè affectum, propter abundantiam humorum, qui simul deorsum fluebant, non exiguum damnum inde recepit. Adeò enim copiosè humores excrementitii in partem affectum descendebant, ut maxima inde dolorosa, nec non periculosa sequuta sit totius cruris, sed præcipuè circa genu intumefactio. Quamobrem ne propter abundantiam illam humorum excrementitiorum, calor nativus extingueretur, quin potiùs serosi isti humores evacuarentur, quatuor cauteria potentialia applicuit Dn. Chapusius, nimirum duo ad latera rotulæ, reliqua ad poplitem, unum videlicet ex interna, alterum verò in externa parte suræ. Ex illis porro fonticulis, materia tam copiosè effluxit, ut intumefactio totius cruris insigniter multumque inde imminuta fuerit. Cum autem omnes de morbo bene sperarent, ac symptomata omnia aliquo modo imminuta esse viderentur; Ecce novus insurgit hostis. Quarta enim die, post cauteriorum applicationem, quum natura sese per ea magis magisque exonerare vellet, via tamen nondum satis pateret, ita in corpore commoti fuerunt humores, ut exorto prius dolore vehementissimo totius cruris, denuò aucta sit febris, humores quinetiam de novo tam copiosè affluerent, ut cuncti nihil aliud quàm gangrænam proximam esse, timerent. Medicus ac cheirurgi iterum omne studium, omnemque diligentiam ac laborem, ad profliganda symptomata, fideliter impendebant. Corpus itaque semel atque iterum rhabarbaro, sena, syrupo rosato solutivo composito, mannâ, cassiâ, & similibus, à pravis humoribus expurgabant: venam in brachio secabant: Coxam scarificabant: medicamenta quinetiam topica, prout necessitas imperabat, & diversa symptomata requirebant, applicabant: quibus Deus Opt. Max. ita benedixit, ut æger à gravissimis istis symptomatibus, inflammatione scilicet, dolore, & principio gangrænæ, liberatus fuerit. Postea ad primam curandi Methodum redierunt. Cauteria potentialia quod attinet, atque in eorum applicatione error, uti nonnulli arbitrati sunt, commissus fuerit, deinceps suo loco fusius declarabitur: nunc autem, quæ post ea advenerunt symptomata, notanda sunt.

Ab initio morbi usque ad 20. diem Mensis Aprilis, nimirum novem mensium spacio, rarissimè absque febre fuit æger. Illa autem ab initio per dies multos continua, postea verò tertiana, jam simplex, jam duplex fuit. Febris illa etsi aliquando propter sedulam diligentiam *Dn. D. de Burgo* Medici, optimamque, ac exquisitam victus rationem, quam æger observabat, per dies aliquot, aut habdomadam unam, aut ad summum alteram, intermitteret, revertebatur tamen mox, ægrumque iterum extorquebat. Quum autem ita uti dixi, febre, doloribus, inquietudinibusque, vigiliis, atque infinitis aliis symptomatibus exerceretur æger, novo, nec non gravi quodam morbo, fame, scilicet insatiabili fere, cum maximo oris ventriculi morsu & rosione, Mense Novembri correptus fuit. Appetitus adeò erat vehemens, ut difficulter obsaturari posset æger. Etiamsi enim singulis viginti quatuor horis cibum ad minimum quinquies, & quidem satis lautè assumeret, vix tamen mensa mensam exspectare potuit. Potum contra, non usque adeò appetebat. Cibum retinebat, neque illum indigestum per alvum rejiciebat: nec vomitus ullus aderat. Posteaquam morbo hocce gravissimo per mensem integrum laborasset, & summa cum difficultate, magnisque laboribus, & diligentia *Dn. D. de Burgo* Medici vix curatus esset, iterum in febrim tertianam incidit. Febris hæc cum vomitu vehementi ipsum invasit. Superveniebant & deliria, vigiliæ, inquietudinesque maximæ. Febris hæc per duorum mensium spacium ægrum mirum in modum excruciavit: interim tamen appetitum illum immoderatum ita delevit, abstulitque, ut deinceps ne minimum quidem istius vestigium senserit. Finita febri, fragmenta ossium sese offerre, & excidere incipiebant.

Porro famem hancce insanabilem non solum ægris, & ex morbis convalescentibus, verum etiam aliquando eis, qui optimâ sanitate frui videntur, accidere observavi. Addam exemplum unum, Anno 1594. Cùm Colonia Reinbachium ad Nobilissimum ac Strenuum Virum *Dn. D. de Brembt*, Reverendissimi Episcopi Coloniensis Consiliarium prudentissimum, & Satrapam in Reinbach vigilantissimum, morbo gravissimo laborantem, vocatus essem: & per mensem ferè integrum apud ipsum moram traherem, Presbyterum ejus Oppidi, hominem quadraginta circiter annorum ætatis, robustissimum, & optimo corporis habitu præditum, familiariter cognovi. Is bona fide mihi retulit,

lit, se septem annorum spacio, fame veluti insatiabili, tam vehementer laborasse, ot sæpissimè in agris (non habens penes sese cibum) humi sese projicere, gramina & herbas abscindere, ac crudè devorare coactus esset. Usus autem fuerat medicamentis quamplurimis, sed absque successu. Tandem verò anno septimo morbi, oescio quâ evacuatione criticâ factâ, à morbò isto feliciter liberatus fuit; & postea per multos annos sanus & incolumis vixit.

Quum verò morbus ita in longum tempus protraheretur, Nobilissimus Vir *Dn. Wallier*, ægroti parens, Paterniaco ad S. Albinum me advocari jussit: & ut Burgum proficisceret, filiumque suum inviserem, opem quinetiam, ac consilium sibi communicarem, & quidnam imposterum faciendum, indicarem, à me postulabat. Burgum itaque quarta Aprilis perveni, ægrumque adhuc in grabato decumbeotem inveni. Propter summam enim imbecillitatem femoris, & febrem (quæ ex levissima etiam occasione eum iovadebat) è grabato surgere, & suffulcris sese inniti, ausus nondum fuerat; imo ne corpus quidem tantum sublevare potoerat, ut ministri excrementa pelvi aliqua excipere possent. Ulcera aderant tria, unum qoidem in interna, reliqua duo in externa parte femoris: quorum unum globulus, ubi iotraverat, alterum verò natura, ad expellenda ossium fragmenta, fecerat. In omnibus autem istis ulceribus, immisso stylo exploratorio, ossa denudata inveniebantur. Genu quasi immobile, & pes versus talum internum incurvatus erat.

Post dies aliquot, Clarissimo Viro *Dn. D. Jano de Burgo* Medico celeberrimo, *Dn. Claudio Chapusio*, nec non *M. Antonio Chaly* mecum congregatis, (ut quid inposterum agendum esset, consultaremus) deliberatum fuit. Primò ut æger aërem mutaret. Cum enim Burgi & præcipuè io propognaculo, propter stagnorum copiam, aër adeò sit bumidus, atque insalobris, ut pauci inter extraneos eo absque insigni damno uti possint, non exiguum commodum atque utilitatem ex mutatione ista, ægrum capessiturum, sperabamus. Secundò ut io patria potionibus, electuariis & similibus, ad reserandas obstructiones viscerum, corroborandasque partes nobiles, uteretur. Io eum finem Dn. D. de Burgo, quæ sequuntur remedia, præscripsit.

℞. Succorum fumariæ, Agrimoniæ, Cichorii agrestis, ana ℥iiij. Succi limonum depurati ℥vj.

In quibus macera horis vigioti quatuor foliorum senæ mundatorum.

Epithymi ana ℥j. ß. Agarici trochiscati, Rhabarbari electi ana ℥iiij. Cinamomi optimi ℈ij. Fœniculi dulcis ʒj.

Facta infusione, & postea leni ebullitione, fiat colatura, cui adde syrupi Rosati laxativi ℥iiij. fiant tres doses, horis quatuor ante cibum, tertio quoque die sumendę. Sic purgato corpore.

℞. Radicum qoinque aperitivarum ℥j. Corticum radicum capparis, & Tamarisci ana ʒvj.

Macerentur supra calidos cineres, horis octo, in ℥iiij. oaymellis simplicis, deinde in vase fictili vitreato coquantur in aquæ ℔iiij. adjecto:

Cichorii, Betonicæ, Chamædrios, Agrimoniæ; Summitatum lopulorum, & Herbarum capillarium ana M.j. Absinthii vulgaris, Marrubii albi, Endiviæ, Buglossæ ana M. ß. Passularum exacinatarum, Liquiritiæ rasæ an. ℥j. Spicæ nardi, Scœnantos ana ʒj. ß. Florum Cichorii, Buglossæ & Violarum ana p. j. In ℔j. ß. colaturæ dissolve Syrupi de Endivia compositi, Syr. de bizantiis & Acetosæ simplicis ana ℥j. ß.

Sacchari q. s. fiat apozema clarificatum, & aromatizatum ℥j. pulv. Diarthodonis Abbatis, pro quatuot dosibus matutinis.

Ab usu ejusmodi Apozematis redeat ad usum syrupi purgantis, & sic vicissim circuitu repetito, utatur tum apozemate tum syrupo laxante. Finito tum apozemate; tum syrupo laxante, fiat eorum nova compositio, nec eis uti antea desinat, quàm duodecim saltem dierum spacium ab initio ad finem usque intercesserit.

Si contumaciores obstructiones his non cedant, utatur sequentibus syrupis.

℞. Agrimonii, Absynthii vulgaris, Prassii albi, Chelidonii majoris ana M. ij.

Contundantur in pila marmorea, sensim affundendo vini albi ℔. ß. expressus succus sinatur residere. Fiat colatura, in qua dissolve sacchari quantum opus, factaque leni ebullitione dentur ℥iij. pro dosi, mane jejuno stomacho.

℞. Radicum chynæ ponderosę & non foraminibus perviæ.

Cort. Tamarisci ana ℥j. Rad. graminis ℥ij.

Ceterach. M. j. ß. Aquæ fontanę ℔. vj.

Fiat decoctio ad sextæ partis consumptionem, de colatura diluat vinum in potu, quod quidem sit album & tenuium partium.

Universali & epicratica purgatione administrata, utatur sequenti electuario.

℞. Confectionis dialaccæ ʒiij. Trochiscorum de Rhabarbaro & de capparibus an. ʒj. Mithridatii veteris ʒ. j. ß. Lumbricorum terrestrium præpar. & Cochlearum limacum tenuissimè pulverisatarum an. ʒij. Pulv. Diarrhodonis Abbatis ℈ij. Conservæ florum calendulæ ℥. ß.

Cum syrupo de succo cichorii fiat electarium, utatur alternis diebus mane ad quantitatem unius avellanæ: superepoto pauculo vino albo, aquâ cichorii diluto.

Si quandoque superioribus uti pigeat, parentur illi jiuscula ea pullis gallinaceis, farcitis floribus genistę, capparibus, uvis Corinthiacis, incoctis præterea radicibus fœniculi, petroselini, ab interiore matrice mundatis; itemque ciceribus rubris, & præterea buglossa, boragine, endiviâ & cæteris ejusmodi, condiantur itaque sale communi, etsi multò melius esset ea, illius loco absintii sale, aut cremore tartari condiri.

℞. Aloes succotrioi, in succo rosarum pallidarum dissoluti, & denuò coagulati ℥. ß. Gummi ammoniaci in aceto rosato dissoloti, & per setaceum trajecti ʒij. Myrrhæ ʒiß. Radicis Gentianæ ℈ij. Specierum diatrion. santal. ʒj. Salis absinthii ℈iiij. Croci ʒ. ß.

Cum melle rosato & succo cichorii fiat massa, è cojus singulis drachmis formentur pilulæ sex, capiat pilulam unam, paulò ante cibum.

Foveantur & hypochondria sequenti modo.

℞. Radicis Altheæ ℔. ß. Radicis bryoniæ & Cucumetis agrestis an. ℥iij. Radicis apii, petroselini an. ℥ij. Corticum radicum cappar. & Tamarisci an. ℥j. Foliorum hederæ & Sambuci an. M. ij. Ceterach M. j. Seminis agni casti, & Abrotani an. ℥ß. Florum genistæ, Camomillę & Meliloti an. p. j. ß.

Fiat decoctio, qua foveantur hypochondria utraque; vel excipiantur hæc sacculis lineis, qui bene expressi applicentur hypochondriis.

℞. Ol. de capparibus, & Amygdalarum amararum an. ℥j. ß. Ol. Tartari ℥j. Bdellii & Ammoniaci dissoluti in aceto scyllitico an. ʒ. vj.

Ceræ tantillum, fiat linimentum, quo calidè post fomentationem liniantur hypochondria.

Caveat ab usu ciborum omnium pituitosi, crassi, ac feculenti succi promotum facientium. Quod autem ad crus affectum spectat, hîc prætermitto, quod nobilis æger prudenti admodum viro, doctissimoque Cheirurgo *Dom. Guilhelmo Fabricio Hildano* committatur, illique negotium totum, & meritò quidem concredatur. Atque hæc sunt, quæ à Viro Clarissimo & doctissimo Dn. D. Jano de Burgo Medico longe celeberrimo, Burgi præscripta fuere. Cæterum interim dum æger sese ad iter præparat, tempusque commodum exspectaret, Lugdunum

dunum me contuli, idque in eum finem, ut ibidem quoque præstantissimorum Medicorum opinionem atque sententiam, de hocce tam gravissimo affectu intelligerem. Convocatis itaque viris clarissimis atque doctissimis, Dom Jacobo Pons, & Dom. Philiberto Saraceno, Medicinæ Doctoribus longè celeberrimis, ipsis morbum cum omnibus circumstantiis & symptomatibus, quantum potui, delineavi. Illa quinetiam, quæ Burgi inter nos deliberata fuêre, exposui. Hi omnibus illis, quæ Burgi inter nos deliberata fuêre, subscripserunt: & cum mutationem aëris, tum etiam usum thermarum, & acidularum approbavere. Lugduno quum Burgum reversus essem, ægrumque in lecticam posuissem, in viam nos dedimus, vigesima die Aprillis 1609. stylo novo: ubi notandum, altera quoque die mutationem quandam in melius, in ægro apparuisse: ita quidem, ut deinceps de die in diem appetitus, simul & vires, mirum in modum accrescerent: tam efficax in nobis est optima & salubris constitutio aëris: 25. ejusdem mensis Neocomum feliciter pervenimus: ibique quia æger aliquo modo ex itinere defatigatus erat, per dies aliquot moram fecimus. Deinde per lacum Neocomensem, Biellensem & Arulam fluvium Solodurum contendimus: ubi, ut æger quotidie innixus fulfulcris ambulando sese exerceret, operam dedi. Res nobis ita ad votum successit, ut paulò post eques quoque hinc & inde deambulare, & paulatim unico baculo incedere posset. Suasi ut interim dum tempus ad thermas aut acidulas invisendas commodum expectaret, apozematis aperitivis, reliquisque medicamentis Burgi, communi consensu à Medico præscriptis, uteretur. Verùm quum æger decocto quodam vulnerariu (quod nobilis quibam ipsi præscripserat, quodque ad expellenda ossa, aliaque mira præstanda, nostrates supra modum extollunt) ex sanicula, alchimilla, pyrola, prunella, sabina & similibus, vino coctis, ex consilio & consensu parentis uteretur, totum negotium barbitonsori domestico, & famulis commisi, & purgato iterum ægro, domum me contuli. De præscripto decocto vulnerario, ter in die haustum bibebat: eodemque decocto ulcera abluebant, & linteum reduplicatum, nec non decocto madefactum, iterumque expressum, calidè applicabant adstantes. Ab usu tamen hujus decocti, quia (uti ego ante meum abitum ipsi prædixeram) summoperè se lædi, maximumque incommodum inde persentiret, non ultra dies viginti eo uti potuit. Sunt enim hujusmodi potiones (quod notandum) eis, qui obstructionibus viscerum, veluti hepatis, lienis, & venarum mesaraicarum laborant, propter eorum vim astringentem & exsiccantem adversissimę. Quandoquidem constringendo & exsiccando, excrementitios humores in visceribus retinent. Hinc dolores, tormina, hypochondriorum inflationes, scirrhos viscerum, tandemque vitium & appetitus prostratio, aliaque incommoda sequuntur. Et quia nobilis noster æger à teneris ferè unguiculis obstructionibus obnoxius fuerat, & ex diuturno concubitu partes nobiles labefactatæ essent, incommoda illa omnia, quæ recensui, ex usu decocti in se expertus est.

Infelicem illum successum decoctorum vulnerariorum, in aliis quoque observavi, præcipuè in nobili quodam Viro, Cacochymico, propè Lausannam. Is cum propter ulcus circa costas mendosas decocto vulnerario, ex consilio imperiti hominis uteretur, in tertianam periculosam incidit.

Anno 1615. Mense Februario, Generosus quidam, cujus nomini parco, exulceratione glandularum prostatarum, & carunculis in meatu urinario, (quarum curationem mihi commiserat) laborans, à quodam, prętter meum consensum ac voluntatem, inductus fuit, ut decocto vulnerario Halviliano, ut vocant, uteretur, paruit, ac bibit secundum præscriptum, verum non sine damno. Etiamsi enim antea corpus à me ex arte purgatum, vena quinetiam secta fuisset, non diu tamen post febri cum maximis rigoribus correptus fuit, quà & per dies aliquot laboravit, præsertim de tertio in tertium diem. Erat autem Generosus hic noster cacochymicus, & obstructionibus à longo tempore obnoxius. De hoc decocto plura videat Lector in tractatu nostro de Ichore & Meliceria Celsi cap. 7. Quapropter videat cheirurgus, ne temerè decocta vulneraria cacochymicis, qualis eo tempore nobilis noster æger fuit, exhibeat.

Post meum abitum, quia præscriptis potionibus, absque insigni damno, ultra dies viginti uti non potuerat, & thermas invisere vellet, iterum ad me scripsit, ut quasnam sibi eligere deberet, ex me intelligeret. Ego ut Piperinis uteretur, suasi: duplicem enim fructum ex ipsis exspectabam. Quandoquidem non solum ad obstructiones reserandas, partesque nobiles corroborandas, mirum in modum conveniunt, verum etiam nervos & nervosas partes corroborant, emolliuntque. Et ut verbo dicam, mirandas habent facultates, egregiasque ex se edunt operationes, uti nobilis noster æger in se expertus est, quemadmodum posthac, si Deus Opt. Max. vitam concesserit, fusius declarabo.

Nunc perpendendum est, quænam causa esse possit, quod genu adeò difficulter moveatur, anque hęc, uti nonnulli voluerunt, cauteriis potentialibus ad rotulam, ut antea dixi, applicatis, adscribi possit? Item cur æger ab usu thermarum tam exiguum fructum in crure & genu perceperit? Motui juncturarum inserviunt nervi, musculi, tendones, ligamenta, & humor viscidus, in ipsis articulis contentus. Hæc omnia donec secundum naturam sese habent, movetur articulus; contrà, si malè fuerint affecta, motus aut depravatur, aut omninò aboletur, secundum affectus magnitudinem. Si enim ligamenta, quæ articulum firmant stabiliuntque, aut etiam appendices ossium erosæ fuerint, & humor ille viscidus, qui articulis inhæret, effluxerit, articulus omninò suo motu privatur. Sin nervi & musculi, qui motui inserviunt, lædantur, motus quidem depravatur, non tamen semper aboletur. In hoc autem ægro nostro, neque ligamenta erosa fuisse, neque humorem viscidum ex articulo effluxisse, nunc quia nullus adest tumor, ac omnia circa genu secundum naturam ferè sese habent, apparet. Cauteria potentialia quod attinet, perpendendum est, (quemadmodum & antea dixi) ea ipso tempore, quo genu supra modum intumefactum fuit, applicata fuisse. Quapropter quum hoc tempore extensa & elevata esset cutis, eorum vis atque urendi facultas, ad ligamenta & nervosas partes usque pervenire non potuisse, rationi consentaneum est. Affectus itaque ille in genu, & depravatio motus, partim ad callum, partim quoque ad musculos referri debet. Ad callum, quia supra modum præcipuè antrorsum extuberat, & veluti arcum in osse efficit. Ad musculos, quia ea in parte septimus & octavus tibiam moventium musculi descendunt, & unà cũ nervis, à callo extuberante in altum elevantur, inflexionem genu non admittunt: adde quoque, quod musculi & nervi à globulo, & ossis fragmentis dilacerati fuerint. Mirum itaque non est ægrum tam exiguum fructum, cùm ex tot inunctionibus emollientibus, resolventibus, & corroborantibus, tum etiam ex thermis ipsis Piperinis percepisse. Si enim causa, scilicet extuberantia calli & ossis, tolli non potest, quis, quæso, affectum tollere poterit? In ipsa tamen curatione, quia mirum in modum, uti postea dicam, imminutus fuit callus, sequitur quoque quod ęger nunc multò melius, quam antea genu inflectere, & circumagere possit. Quod autem ægrum à thermis exiguum fructum percepisse dixerim, id de expulsione fragmentorum ossis, inflexione & motu genu intelligo: quandoquidem ne minimum quidem ossiculum, beneficio thermarum, natura rejecerat. Verùm

tùm quantum ad roborationem nervosarum partium, tam efficaces fuerant, ut ęger, qui in lectica, & quidem cum difficultate ad thermas conductus fuerat, eques reversus sit.

Nunc verò unde digressus fui, redeundum est. Dixi anteâ, Thermas Piperinas ægro præscriptas fuisse. Circa principium itaque mensis Julii lecticâ Tigurum, inde in pagum Valens, thermis proximum, conductus fuit. Tiguri medicamenta purgantia, ibidem à Medico præscripta acceperat: Stomachus tamen ea (forsan propter defatigationem ex itinere) retinere non potuit. Descendit itaque vallum, & in antrum ad thermas pervenit. Quas ingressus, statim commota fuit natura, alvumque per dies aliquot, maxima cum utilitate ægri, subduxit. Fuit autem in thermis dies 21. Prima die horas tres, secunda septem, tertia decem, & sic ascendendo usque ad horas sedecim, quotidie balneavit. Nonnunquam quoque spatio viginti quatuor horarum thermis non egrediebatur, sed cibum in ipsis sumebat, & sedendo dormiebat. Totum tempus tum ante usum thermarum, tum etiam interim dum ipsis uteretur, ac deinceps cum domum reversus esset, optimam observabat victus rationem, & per intervalla nonnihil confectionis alkermes, cum aqua cinamomi, ad partes nobiles roborandas, jejuno stomacho assumebat.

Interim dum thermis uteretur, Cheirurgum ex oppido quodam, thermis proximo, in consilium advocari jussit. Suasit ille, ut ex utraque parte femoris, os, aut ferro ignito, aut novacula detegeretur, iterum frangeretur, calluloq; scalpris abraderetur, aliaque inepta & absurda proponebat: sed occurrebant tunc ægro ea, quę de periculo istarum operationum, sæpius ex *Dn. D. De Burgo, Dn. Chapusio* & ex me intellexerat, quapropter hac in re temere, & absque consilio, nihil tentare voluit. Dimisit itaque Chirurgum istum, & suo consilio uti noluit. De absurda hacce solutione antea quoque dictum fuit.

Reversus cum esset Soludurum, iterum per literas accersitus fui: undecima itaque Septemb. stylo novo, Soludurum perveni, ægrumque quantum quidem ad partes nobiles spectat, veluti sanum, ut ita dicam, reperi. In femore tamen & circumcirca callum quatuor erant ulcera fistulosa, angusta, callosa: quapropter mirum non est fragmenta ossis, beneficio thermarum minimè fuisse expulsa, ulcera enim prius dilatari & callositates absumi debebant. Id, quia medicamentis antequam thermas ingrederetur, factum non fuerat, & beneficio thermarum fieri non potuit, frustra negotium hocce naturæ committebatur. In istis autem omnibus ulceribus immisso stylo exploratorio ossa denudata percipiebantur. Ulcus unum ex interna parte femoris, reliqua tria in externa parte erant.

Curationem, ut sequitur, institui. Primò corpus sequenti potiuncula expurgavi.

R. Herbarum Agrimoniæ, Veronicæ, Cuscutæ, Ceterach, Scabiosæ an. M. ß. Trium florum cordialium, Genistæ, & Sambuci an. p. j. Liquiritiæ, & Uvarum passularum exacinatarum an. ℥ß. Seminis anisi & Foliorum senæ mundat. an. ʒiij.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iiij. In quibus infundantur & macerentur per noctem,

Rhabarbari electi ʒij. Agarici recenter trochiscati ʒj. ß.

In expressione dissolve syrupi rosati solutivi compositi cum Rhabarb. Agaric. & sena, aquæ cinamomi destillatæ sine vino an. ℥j.

Misce, fiat potiuncula, detur quatuor horis ante prandium. Postridie, qui fuit 13. Septemb. venam in cubito incidi, & uncias circiter quinque sanguinis extraxi. Decima quarta causticum meum applicui. Factâ escharâ, digestivum sequens quotidie bis imposui.

R. Ceræ novę ℥. ß. Terebinth. lotæ in aqua rosar. Ol. rosarum, Amygdalar. dulcium, & De vitellis ovorum an. ℥j. Gummi elemi ʒij.

Dissolventur lentissimo igne, & per linteum colentur. Deinde admisce,

Croci subtiliss. pulverisati ℈ij. Vitellum unius ovi, Misce, fiatque unguentum.

16. Escharam scalpello excidi, & fragmentum ossis detexi: quod quum magnum animadvertissem, post dies aliquot causticum applicui. Ubi notandum, cutem & carnem, quæ fragmento ossis adjacebat, adeò duram & callosam fuisse, ut causticum, quantumvis copiosè applicatum, sæpiusque iteratum, vix penetrare posset. Interim tamen etsi causticum propter carnis callositatem vix penetraret, naturæ tamen & medicamentorum beneficio, fragmentum ossis de die in diem, magis magisque relaxabatur, tandem incepi singulis diebus semel aut bis os, forcipe apprehendere, & aliquantum & quidem clementer agitare. Id quum per dies aliquot fecissem, adeò relaxatum fuit, ut vigesima tertia Septembris illud absque dolore & violentia extraxerim.

Ex motione autem atque agitatione ossis (quod minimè erat omittendum) dolores adeò vehementes superveniebant, ut famuli, qui pedem tenebant, motum atque agitationem quandam tremulentam nervorum circa talum perciperent. Primis quidem diebus non ultra genu se extendebat dolor iste, tandem verò ad talum & digitos pedum usque perveniebat: ita quidem ut nulla violentia inter movendum & agitandum os uti auderem. Verebar enim, ne spasmo aut aliquo alio gravi symptomate corriperetur æger: adeò natura est tenellus, & exquisitissimo sensu præditus. Non video itaque, quomodo cheirurgi isti, quorum antea mentio facta fuit, violentas istas & dolorosas operationes, absque mortis discrimine, administrare potuissent.

Extracto osse ab ulcere sinus quidam cuniculosus, & substantia quadam callosa tectus, in quo & ossicula latitabant, repertus fuit. Callositatem porrò illam, quum cauterio potentiali nonnisi maxima cum difficultate prodere posse, actuale verò aut novaculam ægrum non facilè admittere velle viderem, aliud medium excogitare cœpi, & quomodo carnem illam callosam filo abscindere, sinumque illum detegere possem, inveni. Stylum itaque exploratorium ex argento fabricatum & incurvatum, cui filum aliquoties reduplicatum, annexum fuit; per ulcus immisi, filumque traduxi. Id verò ut clementer fieret, neque stylus carnem compungeret doloremque excitaret, ex una parte stylum, cui filum erat alligatum, ex altera verò parte stylum excavatum, sive ut vocant ductorem, quo alterum stylum excipere posset, immisi. Absque hujus enim ductoris beneficio, stylum exploratorium, propter anfractuositatem ulceris traducere antea non potueram: etiamsi summam adhibuissem diligentiam.

Ita applicato instrumento, & fasciis parti affectæ alligato, quotidie ter, aut quater, trabem circumvolvi; sic enim filum carnem paulatim contraxit, arcteque constrinxit, tandemque sine dolore abscidit. Interim autem dum utebar prædicto instrumento, digestivum, antea præscriptum, filamentis ulceri imposui; & Emplastum Divinum applicui. Totum femur & os sacrum sequentibus oleis calidè bis in die inunxi.

♃. Ol. lumbricorum, Volpini, Anethini Rosarum an. ℥j. Ol. de vitellis ovorum, & Amygdalarum dulcium; Pinguedinis humanæ ana ℥ j. ß. Misce, fiat linimentum.

Quadam die, cum dolor supervenisset, sequens applicui cataplasma.

♃. Farinæ fabarum ℥iiij. Farinæ fœnigræci & Seminis lini ana ʒiiij. Pulv. sem. cydoniorum ʒij. Pulv. rosarum. Chamomillæ, Meliloti ana ℥ß.

Coquantur cum decocto radicum altheæ, fiatque cataplasma, cui in fine admisce:

Butyri

Baryti recentis, Ol. rosacei ana ℥j. Vitellos ovorum num. 2. Croci pulverisati. ℈ij.

Misce fitque cataplasma, quod calidè applicetur.

Trigesima die Septembris, cum filum totam istam carnem callosam abscidit, iterum fragmenta ossis in profundo ulceris stylo exploratorio reperi: quapropter pulverem catagmaticum, qui materiam, & si quid extranei ulceribus inest, ex profundo trahit, inspergere cœpi, & Emplastrum Divinum applicui. Circa principium mensis Octobris, quum æger beneficio diarrhææ, à pravis humoribus evacuatus fuisset, venam brachii sinistri, ad sanguinem melancholicum diminuendum, maximo cum fructu, incidi.

Porrò quia ingressus ille ad ossicula, quę specillo reperiebantur, adeo angustus esset, ut fragmenta inde extrahi non possent, ac proinde dilatatione indigeret, 8. 9. & 10. ejusdem mensis unguentum escharoticum applicui, cujus beneficio facta eschara, iterum digestivum, superius descriptum, aliaque anodyna, ad casum usque escharę, applicui. Decima quinta fragmentum ossis extraxi: deinde spongiam emplastro de betonica præparatam, ne labia ulceris coalescerent, imposui.

Eâdem die sub vesperam, iterum ossiculum extraxi.

Hactenus ulcus ex interna parte femoris existens, planè me neglexisse videtur: &, ut ingenue fatear, ex parte neglectum fuit. Quia enim fragmentum ossis, quod stylo exploratorio persentiebatur, maximum, (ut postea ex ipsius delineatione apparebit) esset, & profundè latitaret, tenaciterque inhæreret, contra verò ulcus angustum, profundum, & fistulosum, non potuit extrahi fragmentum hoc, nisi prius dilatatum esset ulcus. At dilatatio illa, propter ramum istum insignem venæ cavæ, ulceri proximum, absque summo periculo fieri non potuit. Hæc cum ęger & adstantes ex me intellexissent, deliberatum fuit, in curatione reliquorum ulcerum eâ quâ fieri potuit diligentiâ procedere, huic verò ulceri curationem palliativam adhibere, totumque negotium potius naturæ committere, quàm cum summo, imò & mortis periculo, aliquid tentare. Attamen ne pus circa prædictum os colligeretur, & grave aliquod symptoma excitaret, quotidie turundam pulvere catagmatico aspersam infixi, & Emplastrum Divinum applicui.

Cæterùm, quum ossiculum jamjam delineatum extraxissem, atque non procul ab ossiculo illo in ulcere, ex interna parte femoris latitante abesse, apud me perpendissem, iterum nonnihil unguenti escharotici, circa fundum ulceris (quod jam profundissimum) filamentis imposui: Quod verò reliquum erat ulceris, spongiis pręparatis, & unguentis anodynis illinitis, adimplevi. Facta escharâ, digestivum, donec ipsa ablata esset, imposui. Deinde iterùm unguentum escharoticum applicui. Idque toties iteravi, donec ossicula illa, quę in interno ulcere stylo exploratorio persentiebantur, in ulcere externo nobis in conspectum venirent. Interim totum crus coxam & os sacrum oleis anodinis, antea descriptis, inunxi, & cataplasma anodynum applicui. Sequenti quoque Electuaria pro corroboratione internarum partium, sæpissimè jejuno stomacho, & per horam unam aut alteram post cœnam æger utebatur.

℞. Conservę florum betonicæ, Salviæ, Absynthii Pontici, Rad. Cichorii cond. ana ℥ß. Confect. Alkermes ʒvj. Spec. Aromatici rosati, Diarrhodonis Abbatis ana ʒj.

Misce, & cum s. q. syrupi conser. corticum citri, fiat electuarium.

Detectis ossiculis, quotidie turundam pulvere catagmatico aspersam, subter os clementer intrudi: idque in eum finem, ut beneficio spongiæ, os paulatim in altum elevaretur, expelleretur que, quo tandem forcipe aliqua aut hamulo postea delineato apprehendi possit.

Vigesima itaque prima, post cœnam cum ulcus curarem, duo fragmenta sed valdè exigua extraxi: deinde turundas ex spongiis præparatis factas, & prędicto pulvere aspersas infixi. Vigesima secunda paulò ante prandium, præsentibus viris nobilissimis *Dn. Joh. a Rosie, Dn. Philippo Stafiaco Dn. In Molondins, & Dn. Ludovico Gerbardo*, & nonnullis aliis maximum fragmentum ossis feliciter, & fere sine dolore, extraxi.

Atque hoc erat fragmentum ossis, quod in ulcere, ex interna parte femoris existente percipiebatur. Idque inde videre licet, quod eâdem die, quo extractum fuit, quum post cœnam stylum exploratorium immisissem, neque fragmentum ossis, neque obstaculum ullum percipi potuerit: quapropter ab eo tempore funem, ex serico rubro, interlaqueatum, & pulvere catagmatico aspersum nec non stylo annexum ab ulcere in extrema parte femoris existente, per internum usque, parvo cum negotio trajeci. Funis autem iste, primis quidem diebus crassitiem pennæ anseris adæquabat: mundificato verò ulcere, ipsum paulatim imminuere cœpi: ad mensem tamen Februarium ferè usque, fune isto usus sum. Callositates enim & concavitates sordidæ aderant: ideoque ut ulcera per menses aliquot aperta manerent, omnem adhibui diligentiam, imposito quotidie pulvere catagmatico, sic enim callositates ulceris absumebantur, sordes expurgabantur, callus quinetiam qui ab initio non solum magnus, & deformis erat, verum etiam propter sui exuberantiam flexionem genu impediebat, mirum in modum, & ita quidem imminutus fuit, ut æger paulò post absque baculo incederet: genu quin etiam multò facilius, quàm antea, inflectere posset.

Interim autem dum in extrahendis ossibus, uti dixi, laborarem, ulcus quinetiam ut ex præcedenti delineatione apparet, maximum esset, & ossa adjacentes partes, præcipuè ambulando, & equitando, compungerent, exercitiaque corporis ægro tantoperè necessaria, impedirent. Instrumentum ex cupro, in formam tegumenti testudinis, excavatum, & oblongum fabricandum curavi. Illud ex interna parte gossipio, & telâ cooperto & munito, vulneri superimposui, & ita adaptavi, ut absque difficultate ambulare, & equitare posset.

Post extractionem prędicti ossis, incepimus totum crus, simul & os sacrum, aqua theriacali, pro roboratione partium nervosarum inungere. Parti verò læsæ sequentem sacculum corroborantem, quotidie bis calidè applicui.

℞. Foliorum & florum betonicę, Salviæ, Rosmarini, Majoranæ, Ivę arthericæ, Primolæ Veris, Absinthii vulgaris, Origani, Hyperici, Centaurii minoris. Florum chamomillæ, Meliloti, Rosarum odoriferarum ana M. ß. Balaustiorum, Nucum cupressi, Gallarum, Corticum granatorum ana ʒß. Aluminis & Seminis anisi ana ℥j.

Incidantur, & contundantur grosso modo; indanturque, sacculo ejus magnitudinis, ut femur ferè totum usque ad genu cooperire possit: quo intersuto, vinoque rubro cocto, calidè uti dictum est, applicetur, ulceri verò balsamum instillavi, & Empl. Divinum applicui.

Nona Novembris sequenti potiuncula corpus iterum expurgavi.

℞. Agrimoniæ, Cuscutæ, Veronicæ an. M. ß. Sem. anisi, Foliorum senæ Alexa. mund. ana ℥iij. Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iiij. in quibus dissolve.

Pulv. senæ laxat. ℈. ij. Syrupi rosati solutivi compositi cum Rhabarbaro, Agarico & sena, Aquæ cinamomi distillatę sine vino ana ℥j. Misce, fiat potio.

Purgato corpore, cum per dies octo (propter obstructiones viscerum) aqua quadam diuretica usus esset,

cauterio

cauterio potentiali, fonticulum in brachio sinistro effformavi, idque in eum finem, ut humor, qui deorsum ad femur affectum defluere assuefactus fuerat, diverteretur. Ulcera tamen ad mensem usque Junium aperta remansere; idque maximo suo commodo, propter extuberantiam calli, qui fluentibus ulceribus, magis magisque, uti antea dictum fuit, absumebatur. Interim quoque ossicula aliquot, tria aut quatuor, si rectè memini, cum pure eruperunt, tandemque ulcera omninò coaluerunt; & ita Divino favore restitutus fuit æger, ut per duos integros annos, non solum absque baculo incederet, saltaret, & choreas duceret, verum etiam ad omnia exercitia nobilia pedes equesque exercenda, agilissimus atque promptissimus esset. Quum autem superiori Anno 1612. Æstatis tempore, dum ego in Belgio essem, ossiculum aliquod, (quemadmodum sæpissimè, in hujusmodi fracturis, etiam post multos annos accidere solet) sese offerret; ad cheirurgum quendam adductus fuit, ubi ipsum de novo multis ingentibusque doloribus, & quidem in longum tempus affectum fuisse, non ita pridem ex Nobilissimo & singulari virtute prædito viro *Dn. Philippo à Stafiaco Dn. in Molondins &c.* & aliis viris fide dignis Soloduri intellexi, & quidem cum dolore.

Cæterum antequam præsenti historiæ finem imponam, monitos velim Juniores cheirurgos, ut plurimum in hujusmodi fracturis, in quibus ossa, quemadmodum in hoc nostro ægro, contrita & comminuta sunt, post multos quoque annos, uti ego sæpissimè in gravissimis istis bellis, inferioris Germaniæ, observavi, ossicula nonnulla erumpere; ex impetu enim globuli, per partes musculosas disperguntur plurima; Alia circa callum quidem remanent, sed propter obstaculum aliquod ipsi annecti non possunt: & quia natura nihil tale in corpore nostro suffert, paulatim in conspectum veniunt. Id autem quia fit naturæ beneficio, opus non est, ut hac de re usque adeò solicitus sit æger. Cheirurgus verò prospicere debet, ne extrahendo ossicula, quemadmodum antea quoque monui, violentia utatur. Sed præcipuum negotium naturæ committat. Interim tamen obstacula, quæ naturam in suis operationibus remorantur, veluti angustia & callositates ulcerum, excrescentia carnis, dolores, & similia, removeat.

Porrò expulsio illa ossium, vel etiam globuli, si aliqua in parte corporis diu delituerit, etiamsi naturæ beneficio fieri dixerim, semper tamen commotionem aliquam corporis adesse, sat scio: quapropter Medicus aut Cheirurgus, qui naturæ minister est, ut symptomata, quantum fieri potest, removeat, diligens esse debet. Quotiescunque itaque natura ad globulum, aut ossiculum aliquod expellendum, sese accingit, primum quod supervenit symptoma dolor est, cui mox affluxus humorum, inflammatio, & abscessus in parte affecta sequuntur. Supervenit & ut plurimum febris, sed symptomatica est & ephemera. Etsi autem hujusmodi symptomata gravissima & acutissima esse videantur, non propterea tamen ad ferrum & ignem (quæ uti extrema remedia, sic quoque extremis morbis conveniunt,) confugiendum est. Non enim prava materia à parte ignobili ad partem principem, cujus partis officio vita carere nequit, effunditur, sed contra, ex partibus nobilibus ad ignobiles expellitur. Et quia hujusmodi affectus, inducias dant satis longas, opus non est, quicquam præcipitanter, sed omnia cum præmeditatione, præcipue in delicatulis & valetudinariis, quemadmodum est nobilis noster æger, agenda atque administranda sunt. Quomodo autem ego aliquoties in hujusmodi affectibus processerim, nunc in gratiam tyronum adscribere, & exemplo declarare non gravabor.

Ante annos circiter octodecim, cum Nobilissimus ac strenuus Vir, Dn. Petrus ab Erlach Dominus in Bioley &c. in Gallis, sub Christianissimo Rege Henrico Magno, exercitum duceret, in conflictu militum vulnus ictu bombardæ, circa pedem, si rectè memini dextrum, recepit. Vulnus quidem curatum fuit, globulus verò circa articulum ipsum remansit. Post aonos aliquot, cum Freiburgum Helvetiorum, ad suos reversus esset, ac quadam die in venatione sese nimis violenter exercuisset, dolor adeò vehemens circa pedem exortus est, ut dies noctesque ejulare coactus esset. Ego accersitus, quum ad ipsum pervenissem, alta voce exclamare cœpit. . Utinam mi Fabrici, tecum attulisses serram. Mallem enim amputari pedem, quàm hujusmodi doloribus diutius excruciari. Totum crus, inprimis pes intumefactus erat, & inflammatio circa cicatricem prioris vulneris & febris aderat.

Curationem porrò sic institui, victum tenuem præscripsi: eademque die, paulò ante cœnam alvum enemate laxavi, Cicatrici, quæ elevata, emplastrum Basiliconis, toti pedi verò sequens cataplasma anodynum applicui.

℞. Micæ panis albi ℔. ß. Pulveris seminis fœnigræci ℥j. Sem. meliloti, & cydoniorum an. ʒij.

Coquantur cum lacte vaccino recens emulcto ad formam cataplasmatis, admisce in fine croci ℈j. Ol: amygdalarum dulcium ℥j. Vitellos ovorum numero 2.

Misce, fiatque s. a. cataplasma, quod calidè applicetur. Genu & femur sequenti linimento inunxi.

℞. Ol. rosacei, Amygdal. dulc. an. ℥j. Ol. de vitellis ovor. ℥. ß. Misce.

Eadem die, post cœnam nonnihil Nepentis exhibui; hinc dolor multum imminutus fuit, ita ut sequenti nocte bene quieverit. Postero die corpus sequenti potiuncula expurgavi:

℞. Herbarum agrimoniæ, Veronicæ an. p. j. Rad. lapatii acuti, Acetosæ an. ℥. ß. Trium florum cordial. an. p. j. Seminis anisi, Foliorum senæ an. ʒij.

Coquantur in s. q. aquæ cichorii & acetosæ; ut colatura redeat ad ℥iiij. in quibus infundantur per noctem.

Rhabarbari electi ʒij. Cinamomi ℈ij. Tartari albi ℈ j. ß. In colatura dissolve Electuarii de succo rosarum ʒj. Syrup. ros. solut. ex multis infusionibus ℥j.

Misce, fiat potio, detur quatuor horis ante prandium.

Purgato corpore, venam in cubito, ejusdem lateris, incidi: loco verò affecto præscriptum cataplasma applicui, & femur bis in die, uti dictum est, inunxi. Tertia die post meum adventum, in pede rupta fuit vomica, idque eodem in loco, in quo globulus absconditus atque inclusus jacebat. Pus copiosè mox effluxit, totusque dolor evanuit, omniaque symptomata paulatim remiserunt. Globulus etsi non usque adeò profundè circa articulum stylo exploratorio persentiretur, ulcus tamen quia angustum, & dilatationem ipsius æger admittere nollet, cicatricem iterum obducere coactus fui. Remansit itaque globulus, neque huc usque molestiam ægro peperit.

Cum fragmentis tamen ossium alia est ratio. Plumbum enim, quia Alfonso Ferreo testante, similitudinem atque familiaritatem quandam cum corpore nostro habet, etiam per multos annos, & quidem ad finem usque vitæ, in parte aliqua corporis delituisse, sæpissimè observatum fuit.

Exemplum memorabile hac de re Lector in secunda Centuria Observationum mearum Chirurgicarum, de globulo cerebro incluso videre poterit. Ossa verò penitus separata, ferrum item, lignum & similia, naturæ adeò sunt inimica, ut nihil tale in corpore sufferre possit. Exempla qui habere cupit, videat in prima Centuria Observationem de cultro, lumbis infixo. Item in tertia Centuria, Observationem de gravissimo vulnere

faciei inflicto. Si itaque officulum aliquod sese obtulerit, clementer dilatandum est ulcus, idque turundis, ex spongiis præparatis aut radicibus gentianæ, factis. Ego spongiis utor, minus enim dolorificæ sunt: illasque emplastro de betonica præparo: officula enim attrahit, & summoperè in hujusmodi ulceribus, in quacunque corporis parte ea fuerit, convenit, præcipuè si aliquid gummi elemi admixtum fuerit. Ulcus si profundum, callosum & non satis latum fuerit, unguento aliquo escharotico dilatandum est: Deinde pulvis qui ex alto ad se trahit, quotidie inspergendus, aut turundis, salivâ madefactis, nec non pulvere prædicto immersis, imponendus est. Officula quamprimum in conspectum veniunt, quotidiè leniter agitanda sunt, donec omninò separata sint, & absque dolore extrahi possint. Vi enim ossa, ut antea quoque monui, nunquam sunt extrahenda, nisi cum in calvaria fracta, membranas cerebri pupugerint. Carie autem si os contaminatum fuerit, pulvis euphorbii quotidie inspersus, summoperè convenit. Cariem enim corrigit, & ossa separat: neque ipsius orendi facultas metuenda est: quemadmodum in secunda Centuria Observ. suo loco monstravimus. Hæc omnia autem ut leniter, & absque dolore, inprimis si æger natura est tenellus, fiant, perquam necesse est. Dolor enim omnium symptomatum, quæ vulneribus & ulceribus supervenire possint, (exceptâ hæmorrhagia) præcipuum, & periculosissimum est symptoma: ideoque quantum fieri potest evitandus. Imprudenter itaque faciunt chirurgi, qui ægrorum corpora absque insigni necessitate tormentis lacerant. Si enim dolor partem aliquam externam corporis diu infestaverit, debilitatur non solùm pars illa malè affecta, propter concursum humorum, qui existit à dolore (dolor enim humores & sanguinem, attestante Galeno, attrahit) verùm etiam interiora omnia inde labefactantur. Deinde propter continuos dolores, vigilias & inquietudines, intemperies calida internorum viscerum suboritur, sanguis in venis incenditur, appetitus prostratur: nec proba fit concoctio stomachi, multò minus sanguificatio in hepate. Inde multi pravi humores in corpore procreantur, quos tandem obstructiones viscerum, labefactatio & prostratio virium, caloris que nativi, qui omnia vivifica concoquit, & vitæ nostræ veluti fomes est, diminutio, humidi radicalis absumtio, aliaque gravissima symptomata sequuntur. Hæc cùm ego apud me perpenderem, circa nobilem ægrum eam adhibui diligentiam atque industriam, ut non solum prædictas operationes omnes absque dolore ferè perfecerim, ossaque quæ reperire potui, extraxerim, verùm etiam carnem causticis, ab externo ad internum usque ulcus femoris, eroserim, callositatesque absumpserim: uti in præcedenti narratione fusiùs declaravimus.

Interim autem dum hujusmodi operationes circa ulcera externa administrantur, optima victus ratio observanda est, corpus per intervalla, à pravis humoribus evacuandum: partesque nobiles corroborandæ sunt, de quibus omnibus, quia superius dictum est, hic subsisto, finemque historiæ facio.

Tractatus Sclopetariæ curationis Guilhelmi Fabricii Hildani.

Seu

Vulnerum sclopetorum ictibus inflictorum Curatio. Recèns à Discipulo Commensalique suo Johan-Henrico Lavatero, Latina facta.

MAgna viros inter literatos atque illiteratos existit contentio: utrum videlicet empyreuma vulneribus ictu sclopetorum inducatur, nec ne? Dicunt alii, glandem in cannam tormentario pulvere, aërisque pulsu adeò incalescere vehementer, vulnera ut adurat: unde tot tamque varia ad empyreuma restinguendum sunt inventa atque excogitata remedia. Firmis autem argumentis, certisque non minus experimentis evincere possem, nullum glandi prorsus inesse calorem, tormentariique pulveris flammam rarissimè ad usque vulnera pertingere. Quia verò disputationibus hisce repetendis æquo forem prolixior: Lector, autores hac de re fusius scribentes consulere ne gravetur. Alii dicunt, etiam vulnera putrium propter pulverem evadere venenosa: id quod falsissimum. Experientia namque docet, omnia pulveris ingredientia, sulphur puta, nitrum, tiliæ carbones, spiritumque vini, citra vitæ discrimen in corpus assumi posse. Quinimò ipsum plumbum experientiâ magistrâ, sine noxa multos per annos in mortalium corporibus retineri. Unde colligitur, vulnera, nec propter plumbum, neque propter pulverem existere venenata. Glandes autem veneno infici posse, facilè concedo, idque diligenter ut observent, chirurgos monitos volo. Unde igitur, dixerit quis, vulnera hæc, nequaquam cùm sint adusta, tam vehementer inflammantur, doloreque afficiuntur? Respondetur, id primum à vulnere plurimum contuso, laceratisque in ejus circumferentibus venis fieri, cum sanguis his è vulneribus raro extillet: cogitur enim contusa caro atque extravenatus sanguis putrescere, in pusque converti, id quod citra inflammationem doloremque maximum accidere non posse, omnibus Medicinam dextrè facientibus exploratum est.

Dein Inflammationem hanc Cheirurgorum medicamentis nonnunquam, minus aptis impositis, suscitari: Cùm enim crediram volnerum adustionem frigidis restinguere conantur, naturam ad vulneris suppurationem maturandam impediunt: Applicatis ergò frigidis cum pori claudantur, vaporesque maligni contusi vulneris intercipiantur, inflammatio magis magisque augetur, ut in Tractatu de Gangræna & Sphacelo monuimus. Vera ergò methodicaque curatio sequentibus nititur membris. Primùm cum magna carnis contusio sit facta, venarumque laceratio, imò & nonnunquam ossium fractio, summâ confestim diligentiâ vulneris maturanda suppuratio fuerit: Omnis enim contusa caro, paulo antè ut posuum, teste Hippocrate atque experientia, suppuretur ac putrescat, necesse est. Dein cum actutim humores & sanguis ex vicinis atque adeò nonnunquam totius corporis venis confluant, quibus dolor, tumor, cæteraque symptomata foventur singula, ii humores evacuandi, repellendi, divertendique veniunt, eorumque affluxus ad partem affectam impediendus. Tertiò quoniam contusis ex vulneribus maligni per arterias ad cor eleventur vapores, ut iisque etiam Chirurgus tam externis quam internis medeatur necessum est.

Ad primum quod attinet curationis membrum, Cheirurgus, primùm si quod os ictu glandis fuerit fractum, id suo loco componat, omniaque aliena vulneribus inhærentia, glandes videlicet, ossium fragmenta & similia, quantum fieri potest, eximat, dolorem interim quoad potest, præcaveat.

Instrumenta ad globulos extrahendos idonea, Centuriæ primæ observatione 88. delineantur.

Quod si globulum, ossiumque fragmenta prima vice educere nequeat, ea die altero tertiove extrahere conetur: postmodum verò cùm ista vulneris exploratio, summo conjuncta cruciatu sit, dolorque omnium periculosissimum sit symptoma, scrutinio supersedeat, pusque vulneris moveat, quod de die in diem,

num

num quid extranei lateat, patefaciet, propelletque. Si qua præsens hæmorrhagia, eam ante omnia pulvere ad sistendum sanguinem, in Tractatu de Gangræna & Sphacelo, capite ii. descripto, cohibeat: Quâ suppressâ, subsequens unguentum affatim vulneribus imponat, & turundas illinat. Ex eodem etiam, vel ex unguento Basilico emplastrum ad vulnus tegendum conficiat.

℞. Ceræ, Colophoniæ, Terebinthinæ, singulorum ℥j. Ol. Lini, Amygdalarum dulcium, de vitellis ovorum, Rosarum, Butyri recentis sine sale, singulorum ℥ß. Quibus omnibus simul liquatis & percolatis addatur vitellus unius ovi Croci ℨj. Theriacæ Venetæ ℨj. Cornu cervini usti & præparati ℨj.

Affectæ quoque partis circumferentia, aut crure vel brachio sauciato ad usque corpus, sex vel septem primis diebus oleo rosaceo, vel infra posito est illinenda unguento.

℞. Ol. Rosacei, Myrtini, singulorum ℥j. Lumbricorum terrestrium ℥ß. Aceti Rosacei cochleare unum. Misceantur & adhibeantur ut dictum.

Dein tota pars affecta calide sequenti cataplasmate primis quinque vel sex foveatur diebus.

℞. Farinæ hordei ℥vj. Rosarum rubrarum, Myrtillorum, singulorum subtiliss. tritorum ℥ß.

Decoquantur posca ad consistentiam cataplasmatis: Cocto jam addantur ovorum duorum albumina cum vitellis.

Dolore autem justo vehementiore cruciante, adjiciatur seminis fœnigræci pulverisati ℥ß. Cydoniorum ℨii.

Vel totum membrum consequenti inungatur unguento.

℞. Ol. Lumbricorum terrestrium, de vitellis ovorum, Amygdalarum dulcium, Sem. Lini, Pinguedinis humanæ, singulorum ℥j Croci exquisitè triti ℨj. Mucilaginis Sem. Cydoniorum Aq. Rosarum extractæ ℥j. Misceantur calideque adhibeantur.

Postea sequens cataplasma parti affectæ calidè admoveatur.

℞. Medullæ triticei panis ℔j. Butyri recentis sine sale ℥ij. Sem. Fœnigræci ℥ß. Cydoniorum ℨij.

Coquantur recenti lacte ad pultis consistentiam, deinde addatur croci ℨj. vitelli ovorum cum albumine num. duo.

Tum pars affecta fasciis poscâ imbutis obvolvatur (aut crure vel brachio sauciatis ad corpus usque) quæ fasciæ impetum sanguinis, humorumque membrum in affectum incumbentium, arceant. Quo fine sequens defensivum, spithamâ vulnere superius, adhibeatur.

℞. Farinæ hordei ℥ij. Rosarum rubearum, Gallarum, Boli albi, Nucis cupressi, singulorum tritorum ℨij. Succi sylvestrium prunorum immaturorum exsiccati, denuoque dissoluti ℥ß.

Coquantur aquâ & aceto, addanturque olei rosacei ℥ij. quod uti memoratum est, applicetur.

Quòd si verò globus integrum trajecerit membrum, non ex utraque parte (multi quod consuevere) turundæ vulneri immittantur: verùm specillo omni cura transmisso, funiculus, quem ego ex filo conficio serico, prædictoque unguento illino, trajiciatur. Cujus longitudo crassitiesque vulneri sit adæquata, qui singulis diebus minimum semel renovetur, ita tamen, ut specillum vulneri non immittatur, sed exeunti funiculo recens annexus succedat. Qui funiculus tam diu adhibebitur, donec vulnus fuerit mundificatum: tunc utraque quoque ex parte turunda inferatur, ut vulnus in medio sensim coalescat. Usus hujus funiculi haud est contemnendus: Vulnus enim servat apertum, aërique expositum, & si quid alieni in vulnere teneatur, id ipsum natura ejus funiculi medio paulatim expellit. Periculosus contrà turundarum profundis istis in vulneribus usus est: Vulnus enim inflammatur, in medioque coalescit, unde extranea à glande introducta crines videlicet, chartæ, linteamina, vestiumve particulæ, citra magnam difficultatem, dolorem & periculum extrahi nequeunt.

Hinc recens cietur inflammatio, tumor, immoderata puris copia, quin imò & nervorum ossiumque corruptio. Vulnus autem si Gangrænam vel Sphacelum minatur, funiculus unguento nostro Ægyptiaco, in Tractatu de Gangræna & Sphacelo cap. 13. descripto, fuerit illinendus, atque adeò procedendum, ut in allegato Tractatu fusius explicatum est. In promptu autem Ægyptiacum nostrum si non fuerit,

℞. Ægyptiaci Vulgaris ℥j. Aloës, Myrrhæ, sing. ℨj. Camphoræ ℈j. Theriacæ Venetæ ℨij.

Misceantur cum s. q. rosacei mellis. Dein subsequens cataplasma calidè applicetur.

℞. Farinæ lupinorum, Lentium, singulorum ℥ij.

In aquâ paululo aceti, cochleari que mellis aliquantum bulliant: Dein addatur Absinthii, Cardui benedicti, Scordii singulorum subtilissimè tritorum ℥ß.

Denuò post unam vel alteram ebullitionem admisce Aloës, Myrrhæ sing. ℨij. Theriacæ ℥ß.

Atque ita calidè applicetur. Vulnere jam satis digesto, dolore, tumore, inflammationeque levatis, funiculus sequenti oblinatur unguento.

℞. Rad. Aristolochiæ rotundæ, Iridis Florentinæ, Caryophyllatæ, Angelicæ, sing. optimè pulverisatorum ℨij. Quibus admisce Terebinthinæ ℥j. Theriacæ Venetæ ℨij. Præcipitati pulveris, Magnetis, Succini, sing. ℨiß. Mellis rosacei q. s. Vitellum unius ovi.

Misceantur in mortario ad formam unguenti. Quo ad finem usque curationis utendum: Vulnus enim abstergit, ac quicquid latet extranei, prædictum unguentum educit.

Cùm exploratum habueris, nihil alieni absconditum esse, funiculum extrahas, ex utraque parte turundam immittas, vulnusque cicatrice obducas. Digesto ut jam dictum est vulnere, doloreque sedato, usu Emplastri basilici, similiumve abstineas, ejusque loco diapalmeum, Divinum, de Cerussâ, vel consequens substituas cataplasma.

℞. Farinæ fabarum, Lentium, sing. ℥iv. Rosarum rubr. Absinthii, Flor. Chamomillæ, Sambuci, Flor. Rosmarini, Salviæ, sing. exquisitè tritorum ℨij. Salis ℥iiij.

Coquantur vino rubro ad consistentiam cataplasmatis, addendo sapæ ℥iiij. ejus verò defectu, tantundem mellis, vel inspissati pyrorum acidorum succi, quibus tamen sapa præstat.

Hoc cataplasma multò corroborando cæteris efficacius emplastris, ideoque longè præstat, quoad curationis usque consumptionem continues. Si autem vulnus præter voluntatem & antequam ab alienis iisdem extractis fuerit mundificatum, coalescere occipiat; id etiam atque etiam impedias, apertumque teneas: Id quod turundis ex Rad. Gentianæ, præparatisve spongiis, adornatis, unguentoque ex radicibus Aristolochiæ rotundæ illitis, aut præcipitato pulvere conspersis, commodè fiet. Fragmenta quoque semifractorum ossium si præstò fuerint, vi non sunt extrahenda, verùm medicamentorum, naturæque operatio expectanda. Et tantum de primo dictum sufficiat curationis membro.

Superius fuit positum his è vulneribus sauciorum sanguinem, humoresque evacuandos, repellendos ac divertendos esse, ne partem in affectam incumbant: Id quod primò optimâ fit victus ratione: Cùm ex superfluo victu copiosior sanguis creetur, indeque inflammatio consequatur. Saucius primis decem vel duodecim diebus, imò necessitate cogente diutius, te-

nuiter, quantum ejus fieri poteſt, paſcatur. Inprimis verò ei cibus concoctu difficilis, ſanguinemque calefaciens, uti ſunt aromata, cæpę, porra, allia, raphani, ſingulaque bene ſalita, uti caro bovina, & ſuilla ſalita, caſeus, piſces, fugiendi. Cibandus contrà hordeo, decorticatàque avenâ, butyro recenti præparata, vel cum carne bovina, aut ovina, coctâ. Dictæ quoque carnes, ut & pulli gallinacei acetosâ, lactucâ, borragine, bugloſſâ, cerifolio, ſpinachio, calendulâ, ſimilibuſque ſativis herbis coquantur, cum juſculiſque comedantur. Primis quatuordecim diebus à vino, fortique cerevisia abſtinendum, ejuſque loco cerevisia tenuis, probè tamen cocta, vel ptiſana, ſequenſve decoctum ſubſtituendum.

℞. Hordei, Fol. Agrimoniæ, ſing. Mij. Veronicæ Mj.

Coquantur aquę menſuris vj. ad uſque hordei ruptionem.

Hoc decoctum ſaucio, quantum ejus & quotieſcunque petierit, propinandum, cui quoque acetoſæ manipulus unus, tantundemque prunorum, aciditatis conciliandæ gratiâ adjiciendum. Huc etiam quadrat Syrupus acetoſæ, violarum, de Ribes, berberorum, citronum, limonum, granatorum. Saucíato verò potum præoptanti dulcem, addantur Radices liquiritiæ drachmæ octo vel duodecim. Juvenes, Robuſtiq; Viri ſero lactis citra noxam uti poſſunt, lacte verò nequaquam. Quòd ſi verò ſaucius ætate confectus, naturâ morboſus, debilitatoque ſtomacho fuerit, affectus: Cibi ſalviâ, Rorismarino, Majoranâ, mace, croco, Cinamomo condiendi. Præſcripto decocto aqua Cinamomi, vel vinum album pro arbitrio miſceri poterit. Ex uſu quoque ſaucio fuerit emulſio amygdalarum dulcium, ſeminiſque melonum & cucurbitarum, ſique dolor vehemens atque inquietudo infeſtent, ſemen papaveris albi adjiciatur. Medicus autem ſecundùm ſaucii conſtitutionem, ætatem, annique curſum, ſingula iſthæc, prout in Tractatu de Gangræna & Sphacelo fuſius explicuimus, adminiſtrabit.

Idem & de aëre ſentiendum: In denſo namque æſtatis fervore, diebus videlicet canicularibus, ſaucii cubiculum ſępenumerò frigida irrorandum, gramine foliiſque ſalignis conſpergendum. Contrà frigido, humidoque cœlo temperandum. Veneri omnibuſque impudicis cogitationibus valedicendum: Quàm noxia namque ea ſit, exemplo memorabili, in obſervationibus Tractatuque meo de Gangræna & Sphacelo, doceris. Sic & ab Ira, cogitationibus vindictæ cupidis, cum ea bilem moveant, ſanguinemque inflamment, ſauciatus abſtineat. Somnus quoque ſauciis non commodus duntaxat, verùm pernecesſarius exiſtit: Vigiliis enim & inquietudine humores accenduntur, vulnerumque ſuppuratio, quin imò & cæteræ naturæ operationes impediuntur. Quare ſauciato dolore ſummo, nimiàque inſomnia laboranti ſuccurrendum. Quo fine veſperi duas poſt paſtum horas, emulſionem ex ſemine papaveris albi, aquâ lactucę modicoque ſaccharo præparatam eidem exhibeas. Syrupus quin etiam ſeminis prædicti ad ℥j. vel ℥iß. Aquâ lactucę vel endiviæ diſſolutus, plurimùm conducit.

Tempore verò æſtivo propinetur ejuſmodi potus.

℞. Seminis papaveris albi, capita 4. vel 5. Fol. Lactucę, Borraginis, Portulacæ, ſing. Mj.

Concidantur, contundantur & coquantur aquæ ℔ij. ad conſumptionem tertię partis, addito, ſi libet, paulo ſacharo.

Frontem, temporaque unguento populeonis illinas, cujus ℥j. ſi ſex vel octo grana opii, aqua roſ. diſſoluti admiſceas, efficacius ſomnum conciliaverit. Quo etiam facit phylonium, Triphera, & Laudanum, quod ſummâ tamen prudentiâ, quemadmodum in Tractatu de Gangræna monui, adhibendum.

Secundò, humores ſanguiſque ſuperfluus, magno cum periculo ad ſauciatum membrum fluentes, ſtatim ab initio veniunt evacuandi, alioque unde nimus metuendum periculi, divertendi. Quare ſauciato aveni robuſto, plethoricoque exiſtenti, eodem protinus die venam ſeces, ſecundumque vires illius ſanguinem ſubducas. Alvo tamen prius clyſtere, vel ſuppoſitorio ex melle & ſale præparato, ſolutâ. Quæ ſectio ſi primo die adminiſtrari nequeat, poſteriore tentanda. Dein corpus Electuarii de ſucco roſarum ℥ß. vel Electuarii Diacatholici ℥j. ſecundum ſaucii conſtitutionem, ut alibi fuſius dixi, leniter purges. Ægri verò potiùs cacochymico, quam exiſtente plethorico, præſtat cum Electuarii diacarthami, vel diaphænici ℥j. ante venæ ſectionem purgare. Non autem ſufficit, ęgrum ſemel iterumve purgare: verùm Cheirurgo ſecundum ſaucii conſtitutionem, humorumque repletionem procedendum. Idem in ſanguinis miſſione ſequendum. Si enim ſauciatus ſit ætate juvenis, ſanguineque plenus, nec non ſymptomata, dolor nimirum, inflammatio, febriſque extiterint magna; tum venę ſectio bis terve repetenda. Capite verò læſo, inprimis facie ſclopetario pulvere adultâ & maculatâ, cucurbitas humeris, occipitique aliquoties applicare conduxerit: Humores enim affectæ parti incumbentes divertunt. Recenſitis hiſce remediis, ſanguis humoreſque vulneratam infeſtantes inflammationem, aliaq; dientes ſymptomata, impediuntur, evacuantur, divertunturque. Huc quoq; Defenſiva, faſciæque poſcâ imbutæ, de quibus in primo curationis membro dictum, ſpectant. Sanguine verò atque humoribus affectam partem cum impetu obruentibus, membra quoque ſana, quoad perferre ſaucius queat, humoribus divertendis, liganda.

Tertiò cùm plerumque propter vulnerum contuſionem, fractis præſertim oſſibus, majoribuſque ſimul contuſis muſculis, maligni vapores ad cor eleventur, ibique ſyncopen cauſent: Cheirurgus ſummo primùm ſtudio præſcriptis remediis, rotundiſque contuſorum ſuppurationem maturet, illudque pus ſanis à partibus removeat: Quod quidem non ſoli naturæ duntaxat & medicamentis committendum: verùm nonnunquam diligenti Cheirurgo, contuſa quę ſunt, forſice vel aliis idoneis inſtrumentis Separatoriis, citra ullum tamen dolorem recidenda. Dein unguentis vulneri imponendis ſemper cardiaca, cujus generis ſunt, theriaca Veneta, Lapis Bezoar, cornu cervi uſtum & præparatum, admiſceat. Interdum quoque mane ſaucio jejuno ex cardiacis prællegatis cum aliquantula cardui benedicti aquâ propinet. Syncopis verò, aliiſque cordis infirmitatibus præſentibus, ad potiones cordiales, epithemataque confugiat, & quemadmodum fuſius in Tractatu de Gangræna & Sphacelo cap. 20. explicui, procedat.

Cap. 2. *Quomodo vulnera, venenatis globis inflicta, ſint tractanda.*

Diabolus autem inauditis olim, humanoque generi perniciofiſſimis tormentorum armis improborum hominum operâ repertis, non acquievit: Verùm novis cottidiè inventionibus malas iſtas artes cumulare pergit: quo fit, ut teſte experientia, nonnulli deteſtandi homines pernicioſo lethalique veneno globos inficiant, adeò ut minima quoque vulnera evadant lethalia.

Quamobrem Medicus vel Cheirurgus ab imperitis atque improbis hominibus per calumniam imperitiæ arguitur, conviciiſque proſcinditur. Quare diligens Cheirurgus id etiam atque etiam quàm diligentiſſimè attendat, neque minorem honoris exiſtimationiſque ſuæ, quàm alienæ ſalutis rationem habeat. Quamvis autem quidam venenum hoc adeò præparare, Diaboli inſtinctu, ſciant, ei ut nemo valeat reſiſtere: Atque adeo

adeò vulneratus, vel parvo vulnere accepto, solâ nimirum epidermide læsa interimatur: Nihilominus officio suo Chirurgum fungi, omnemque diligentiam salutis præstandę adhibere oportet. Quemadmodum enim varia venenorum, proprietatibus atque operationibus differentium, genera reperiuntur: Sic quoque aliud alii tum ipsa vi, tum celeritate præcellit. Fusiorem cujus maleficii explicationem, gloriæ Dei cum adversetur, nec ex usu proximi sit, missam facio, lectoremque monitum volo omnibus in vulneribus sclopeto inflictis, id attendat, ac si quid præternaturale circa vulnera hujusmodi notet atque animadvertat, tempestivè de adhibendis cogitet antidotis. Jam verò hujus generis venenum non semper crassâ solum corporeâque constat substantiâ atque materiâ: sed potissimam partem spirituali, subtili, venenosoque vapore. Ac quemadmodum prius istud virus, corporatâ prædictum substantiâ, servit in vulneribus, aliquotque post diebus suam exerit vim atque efficacitatem: ita hoc posterius statim à principio intra circaque nobiliores corporis partes, cor puta, cerebrum, atque hepar, venenatam suam indolem expromit atque violentiam. Unde experimur, alios confestim à vulneratione: alios demum multis post diebus gravissimis corripi symptomatibus, lethaliterque affici. Multis parvo ac tantummodò superficiali vulnere, per venenatum sclopeti globum inflicto, mors infertur. Nonnullis quorum corpus, principesque partes trajiciuntur globo non infecto, nihilominus salus affertur. Qui parvo ex vulnere, minus autem per se periculoso, magnis symptomatibus, videlicet syncope, cordis debilitatione, cibi nauseâ, vomitu, febri, phrenitide, capitis lumborumq; dolore, urinæ ardore, atque adeò retentione tentantur, illi de vita periclitantur. Symptomata namque hæc significant, venenum illud in spirituoso maximè consistere vapore, exemploque per venas, arterias, & nervos tribus partibus nobilioribus, cordi nimirum, hepati cerebroque communicari, non autem crassâ corporeâque ratione efficax esse. Cùm ergò fieri nequeat, ut Medicus sciat, utrum veneno globum infecerit Sclopetarius: Prędicta symptomata circa vulnera verberatione Sclopetorum inflicta, consideratè animadvertat, omniaque insolita symptomata occurrentia arceat, omnibus modis venenum impediat, ne partes internę nobiliores, cor nimirum, cerebrum & hepar afficiantur: id quod fit medicamentis tum internis tum externis. Interna sunt generis illius, quæ cor cæterasque partes internas roborant, venenumque expellunt. Cujus generis theriaca Veneta melioris notæ, vel præcipuum est existimandum, cujus drachmam unam vel unam cum dimidia, aquâ Cardui benedicti, vel angelicæ dissolutam, saucio quamprimum propinabis, eique sudorem ciebis. Non minus de pretioso lapide orientali Bezoar grana decem, vel duodecim, sudori provocando exhibita, ut & de genuino unicornu gr. ij. perplurimum conduxerint. Aquis verò distillatis deficientibus, sequentem decoquas potionem, eis efficaciorem, in qua theriacam vel lapidem Bezoar exhibeas.

℞. Fol. Cardui benedicti, Scordii ana Mj. Rad. Angelicæ, Caryophyllatæ, Vincetoxici ana ℥ß.

Coquantur in vini albi Mens. ß. ad consumptionem tertiæ partis. Hujus decocti accipiatur q. s. in eoque pręscripta dissolvantur. Saucioque ad sudorem movendum calidè propinentur.

Sequens quoque potiuncula hoc in casu vehementer expedit: cor enim cæterasque partes internas roborat, iisque venenum defendit.

℞. Præscripti è Carduo benedicto & Rad. angelicæ, decocti ℥v. Confectionis Alkermes ʒj. Lapidis Bezoar orientalis grana X. Usti cornu cervi & præparati ʒß. Aq. Cinamomi ℥ß.

Misceantur, saucioque, ut memoratum est, exhibeantur. Sauciati cubiculum baccis juniperinis, storace Calamitha, ligno aloës, & similibus veneno resistentibus, corroborantibusque sine intermissione, frigido præsertim aëre suffumigetur. Intenso verò æstu nonnunquam cubile rosarum irroretur aquâ, vel

℞. Aq. Ros. Mens. s. infunde ollæ vitreatæ, addendo corticum citronum pauxillum incis. ℥j. Rad. angelicę, Caryophyllatæ ana ℥ß. Aceti rosacei ℥iiij.

Obturetur olla membranâ minutatim perforatâ, imponaturque foculo dum bulliat, sic pretiosum & odoratum, qui singulis in venenosis affectibus magno usui est, emittet vaporem.

Cibis incoquantur acetosa, borago, calendula, buglossum, melissa, pomorum aureorum, citreorumq; cortices, cinnamomum, macis, crocus, reliqua verò aromata, piper nimirum, Zingiber, caryophylli, cardamomum, nec non sinapi, cæpæ, allia, raphani, cæteraque acrimoniâ suâ linguam sanguinemque calefacientia, saucio vitanda. Quare & vino malvatico atque omni potu generoso abstinendum, ejusque loco, ptisana, prunis atque acetosæ foliis, radicibusque cocta, substituenda: Sique mala citrea in promptu fuerint, eorum succi nonnihil admisceatur: Mirificum enim is est veneni antidotum & corroborativum, sequens quoque potiuncula haud est contemnenda.

℞. Agrimonię, Veronicæ, Buglossæ, Acetosæ ana Mj.

Coquantur in aq. font. Mens. iv. ad consumptionem tertiæ partis, quæ pro lubitu ægro propinetur, admisceanturque pro ægri arbitrio syrupi vel succi malorum citrinorum, acetosæ, limonum, granatorum, & berberorum. Arteriis ad carpum calidè applicetur pannus sequenti epithemate imbutus.

℞. Aq. Melissæ, Rosarum, Boraginis, Buglossæ, Malvatici vini, sing. ℥iiij. Aq. Cinamami ℥ij. Aceti ros. & Sclareæ sing. ℥j. ß. Croci ʒß. Confectionis Alkermes ʒj. Cornu cervi usti ʒij. Spec. de gemmis ʒj. Misceantur & applicentur, ut dictum.

In defectu verò aquarum distillatarum, prædictas herbas, si non omnes, earum species saltem aliquot contundas, iisque vinum vel acetum affundas, percolesq; addendo crocum, aq. Cinnam. vel ejus loco tritum Cinnamomum, cum confectione Alkermes: unde pretiosum omnibus in cordis debilitationibus corroborativum perficies. Remediis Catharticis sanguinisque missione his in vulneribus Cheirurgus supersedeat, nisi consilio Medici petiti, præsertim in morbi principio, & antequam venenum vulneri fuerit exemtum: Quia dum iis sanguis & humores externis è venis partibusque ad internas revocantur, venenum eò promptius cor, cæterasque nominatas nobiliores infestaret partes: Nihilominus si alvus constipata fuerit, ea blandis clysteribus vel suppositoriis venit solvenda. Consultum quoque fuerit, somnum fugere immoderatum, præsertim in initio. Mediante namque somno haud parum caloris innati, sanguinis, spirituumque ad cor & reliquas nobiles recurrit partes, easque veneno implet.

Hac de causa etiam animi passiones, præcipuè ira, fugiendæ.

Et hęc de prima curationis parte, id est, de remediorum internorum usu, dicta sufficiant. Restat altera id topicis consistens remediis, manualique operatione.

Oblatis ergò hujusmodi vulneribus, globoque iis adhuc inhærente, Cheirurgus summo studio cum idoneis ad id instrumentis eximere conetur, etiamsi aliquid sanguinis ad vulneris scrutationem effluxerit, spem tamen non abjiciat, cum id & commodum sit, & necessarium, quandoquidem unà cum sanguine simul veneni quid, venis jam adorti, poterit exstillare. Cum autem saucius multum jam perfuderit sanguinem, Cheirurgum pro re nata convenit procedere. Extracto verò globo, circumferentiam profunde phlebotomo incidas, magnasque cucurbitas, quantas vulneratæ partes admittent, flamma haud parva admoveas, & sic vene-

num per vim attrahas. Quas cucurbitulas non semel tantùm, verùm aliquoties, primo, secundo, tertiove die repetas: Postmodum verò iis abstineas, ne vulneris suppuratio retardetur. Quamvis etiam doloris aliquantulum inducatur, nihil retulerit, cum & is attrahat. Vulneri subscriptum illicò impones unguentum.

℞. Theriacæ Venetæ ℥ß. Adusti Cornu cervi & præparati, Rad. Angelicæ, Caryophyllatæ, Gentianæ sing. ʒj. Fol. Rutæ, Scordii, sing. siccatorum & trit. ʒß. Bezoar grana xx.

Misceantur extracto cardui benedicti, paucoque spiritu vini ad formam unguenti; Quod affatim vulneri imponatur, dein Cataplasma superinjiciatur, quod habet,

Fermenti ℥iiij. Cæparum parumper in cineribus assatarum ℥iß. Fol. Rutæ recentium & contusorum Mj. Rad. Angelicæ, Gentianę, sing. tritorum ʒij. Theriacæ, Mithridat. sing. ℥ß.

Exactè misceantur succo Rutæ & Cardui benedicti q. s. calideque admoveatur, uti & cætera remedia: Frigus enim inprimis hisce noxium est vulneribus. Vulnus quoque singulis diebus bis vel ter, idque semper linteamentis mundis; unguentisque renovatis obliges, id autem ne cataplasmatibus semel jam applicatis, multi uti consuevere, rursus tegas: Consultum enim non est, cum veneni quid jam attraxerint, quin ne linteamina quidem eadem, nisi bene mundata, adhibenda. Defensivum, proximo superiore capite memoratum, binas ternasve palmas latum, vulneri superius admoveatur, eoque veneni, quantulum fieri potest, adscensus inhibeatur; Fasciæ verò poscâ imbutæ, hoc loco nequaquam conveniunt. Ex enim summa cum saucii noxa venenum ad cor repellerent. Ac si magnus quoque eum exercuerit dolor, circumferentiam vulneris oleo scorpionis, pauxillo rosacei admixto, oblinas. Alias olea, omniaque pinguia & viscosa huic malo non sunt admovenda, etsi magnam propter contusionem ex usu forent; iis enim intercluduntur pori, venenique exhalatio retardatur, inprimis autem cum venenum illud spirituosum extiterit. Si verò venenum crasso corporeoque vigore suam exsereret vim atque efficacitatem: tunc primò omnium symptomata, dolor nimirum magnus, tumor & inflammatio vulneri contingunt; quæ mox excipiunt febris, inquietudines, capitis dolor, lipothymiæ, cibi nausea, ructus & similia. Cùm autem elapsis demum aliquot diebus isthæc symptomata, saucium infestant, argumento sunt, venenum hoc priori minus existere periculosum: globumque materiam in vulnere reliquisse corrodentem. Quare digestiva, olea & similia, nec non cathartica medicamenta, sanguinisque missio, hoc loco haud planè sunt respuenda, medium tamen secundùm veneni naturam ac proprietatem teneatur: & Cheirurgus quoad ejus fieri potest, Medicum doctum ac peritum in consilium adhibeat.

Cap. 3. *De faciei, pulvere Sclopetario adustæ maculataque, curatione.*

FAcies duobus pulverem per nitratum læditur atque aduritur modis. Primum à pulveris flamma, quippe quæ prope hominem accenditur, vultumque contingit, secundum citra flammam ipsomet à pulvere, qui dum in faciem è canna prospergitur, cutem vi trajicit, & nigras infligit maculas atque vibices, ut adeò facies fœdum in modum deformetur. Persæpè namque grana pulveris integra profundè in cute latent, quæ non exempta maculas istas pariunt nigellas. Atque id quidem, Candide Lector, integra nimirum pulveris grana (experientia liquido docente) cuti impingi, probè notes. Si enim pulvis tanto ardore flammaque Sclopeto displosus, ex parte tantùm non totus accendatur, undenam globus tantum acquiret calorem, quem ei haud pauci attribuunt, carnem cæteraque contacta ut adurat. Quod quidem argumentum id ipsum etiam, quod jam in fronte hujus Tractatus posui, confirmat. Cùm autem Cheirurgis disputationes hæ non sint ex usu, iis missis factis, protinus harum plagarum curationem adgrediar. Ante omnia verò vultu sive flamma, sive pulvere oblæso, victus rationi, hujus Tractatus initio præscriptæ, saucius est obstringendus. Catharticis quoque utendum, ac juveni robusto existenti, plethoricoque vena secanda, majoresque cucurbitæ scapulis atque occipiti sunt admovendæ, quibus sanguis & humores in faciem confluentes retrahantur, nec non dolor, tumor atque inflammatio, quæ faciem tentare possent, præcaveantur, & præpediantur. Quo fine Defensivum fronti, verùm non adfectæ, applicetur. Postmodum ubi adustio à flamma tantum extiterit, nihilque pulveris cutem trajecerit, omnes jam factæ vesicæ forfice sunt incidendæ, humor acris ut emanet. Cum autem plurimum intersit oculorum, summa conservando visui diligentia est adhibenda. Quare sæpius, imò singulis horis lac muliebre recens, pauxillo aquæ ros. mixtum, oculis instilletur, eoque linteamentum duplicatum, vel triplicatum imbuatur, atque oculis imponatur. Magno autem dolore ægrum stimulante, parum integri croci ros. aqua lacteque maceretur. Aqua verò hæc singulis diebus propter lac renovetur. Acidum enimverò lac oculis valde noxium est. Subscriptum quoque collyrium est præsentissimum.

℞. Aq. Ros. ℥iiij. Aq. Albuminis ovi diu conquassati. Sem. Cydoniorum, ℈j. Dolore præsente tantundem sem. fœnigræci, Croci gr. x.

Macerentur per quatuor vel quinque horas, colenturque, atque ad usum serventur supra dictum.

Cruciante verò dolore sequens oculis admoveatur cataplasma,

℞. Pulpæ pomorum 3. aut 4. àcidorum, in cineribus assatorum ℥ij. Sem. Fœnigræci triti ʒij. Far. Hordei ℥j.

Misceantur lacte recenti ad consistentiam cataplasmatis, addito pauco croco, vitello unius ovi atque aliquantulo ros. ol. Misceantur, oculis cæterisque flammâ vel pulvere partibus oblæsis applicentur.

Subjectum etiam unguentum his affectibus perplurimum medetur: dolorem enim lenit, cutem calore induratam emollit, & cicatrices impedit.

℞. Gummi elemi pinguissimi ʒj. Ol. Amygdal. dulc. de vitellis ovorum, Pinguedinis ursinæ, humanæ, sing. ℥. ß. Mucilaginis seminis cydoniorum aq. ros. extractę ʒij.

Misceantur, quo tota facies illinatur.

Cavendum tamen, ne quid ejus in oculos influat, quia pinguia in iis dolorem cient. Dicto hoc unguento ad curationis consummationem continuandum. Phlegmone verò existente, illo abstinendum, quæque siquidem pinguia inflammationibus infesta sunt. Quare sequens præparetur collyrium, oculis præstantissimum, exsiccans, visumque corroborans.

℞. Aq. Euphrasię, Fœniculi, Rosarum, sing. ℥j. Tutiæ bene præparatæ, Sief albi sine opio, Cornu cervini adusti sing. ʒj.

Quo linteamina subtilia imbuenda, & tantisper admovenda, usque dum inflammatio sedetur. Dein unguento præscripto rursus ad cutis emollitionem utendum, id quod non hoc solum in affectu, verum in singulis faciei notandum est adustionibus. Valdè namque siccantia, indurantia, cutemque contrahentia, deformes relinquunt cicatrices. Quare cutis, uti dictum est, emollienda. De his plura in Tractatu meo de adustis cap. 9. Si verò nitratus pulvis cuti fuerit infixus, confestim is acu aliove acuminato instrumento, quantum fie-

ri poterit, eximendus: Quodque illis instrumentis afferri nequit, id spongia aqua calida madefacta eluendum, neque priusquam pulverem omninò omnem exterseris, desistendum. Præcipitatus pulvis hoc loco haud est contemnendus, quo quidem sæpenumero magno cum successu sum usus: is vulneribus inspergendus: residuum enim pulveris extrahit. Facies præscripto ex Gummi Elemi, oleoque amyg. dulc. unguento illinenda. Quod si quis dolor sit molestus, linteamentum aqua rof. & plantaginis, in quibus parum seminis Cydoniorum sit maceratum, imbutum, calidè applicandum. Oculi, ne cessitate sic postulante, calido muliebri lacte sæpissimè humectandi, cataplasmaque illud, ex pomis acidis compositum, imponendum. Pulvis item oculis inspersus diligenter quoque parva spongia, lacte calido madefacta, eluendus: Qua irrita ablutione acquiescendum, omnique alio vel aciculæ, vel cæterorum hujusmodi instrumentorum effossoriorum usu, cui extra oculos locus est, prorsus supersedendum, ne vel saucius in visus, vel tu ipse in existimationis discrimen præcipiteris. Ut plurimum enim verò, si pulvis pupillæ fuerit infixus, saucius de visu periclitatur.

Si in principio vocatus non fueris, & jam cutis rursus coaluerit, pulvere in vulnere relicto: Saucius verò se maculis illis nigricantibus liberatum velit, maculosis illis partibus crusta causticis blandè inducatur, pulvisque quantum fieri potest, auferatur, postmodum pulvis præcipitatus inspergatur ad usque omnimodam mundificationem. Crusta verò sequenti fit unguento.

℞. Cantharides num. vj. fermenti ℥ß.

Misceantur aceti guttulis aliquot in mortario, ad formam unguenti: Ex quo formentur minuta emplastra, maculam non excedentia: sique primum emplastrum nullas moveat pustulas, ad usque vesicationem recentia imponantur. Summo tamen studio cavendum, ne oculi materia ista lædantur. Ruptoria quoque hac in parte adhibeo mea, citra dolorem crustam cuti inducentia, quæ tamen in facie, propter corrosivam eorum facultatem, summum requirunt studium. Quod si verò iis, aliisve tibi libeat uti, singulis maculis non amplius grano sinapi imponas, adglutinanteque emplastro, cavendo effluxui, tegas.

Cathartica quoque remedia hoc in affectu, sanguinis nec non missio, scarificatio, victusque ratio, non fuerint insuper habenda.

Aqua admiranda in Vulneribus.

Habet hoc oleum vim curandi omnia vulnera & ulcera. Ita fit.

℞. Olei commun. antiq. ℔x. resin. pini, terebinth. ceræ, an. ℥ ij. hyperic. rorismar. rof. millefol. an. M. ß. croci ʒj. ping. porci rec. ℥vj. bulliant in balneo M. quo oleo calidissimo, quantum ferre possit æger, quidam omnia vulnera curabat. Ad ulcera quoque maximè confert. Aliud.

℞. Aqu. vitæ opt. & generosi vini pluries circulatæ, q. v. ponatur in boccia vitrea colli longioris; diligenter obturetur os, digeratur per viginti dies sub fimo eqnino calido, ita tamen, ut superior pars sit extra stercus aëri exposita; apparebit post viginti dies aqua cærulea supra fæces, quæ erunt coloris albi: separetur hæc aqua paulatim per inclinationem à fæcibus, & reponatur in vas vitreum bene obturatum ad usum. Hæc est illa aqua qua (ni fallor) nuper quidam utitur Venetius, ad curanda omnia vulnera ad admirationem usque. Vocatur hæc aqua à nobis divina. *Rodericus à Fonseca, tomo 2. consult. 16.*

Pro Vulnere Sclopeti in brachio.

Fiat degestio ex terebinth. ovi luteo & oleo rosac. In eandem intentionem præ ceteris laudatur oleum catulorum, quod omnibus digestivis anteponendum est. Est enim huic oleo vis mirifica, tum sedandi doloris; tum puris in ulcere maturandi. Si verò tale oleum non adsit, digeratur vulnus hoc digestivo.

℞. Ol. sem. lini & lil. an. ℥iij. unguenti basilici ℥j. liquefiant simul, quo oleo calenti madefiant penicilla, & intromittantur.

Suppurato vulnere, abstergendum est & mundificandum ita.

℞. Terebinth. cum aq. rof. lotæ ℥iv. ol. rof. ℥j. mell. rosac. ℥iij. myrrh. aloës, mastich. aristol. rot. an. ʒiß. farin. hord. ℥iij. M. quo abstergetur ulcus, & caro gignetur: Si ob longitudinem sinus medicamentum non possit attingere omnes partes, per injectiones abstergendum erit ita.

℞. Aq. hord ℔iv. agrim. cent. min. pimpinell. absynth. an. M. ß. rad. aristol. rot. ʒß. F. decoctio ad ℔ij. colat. add. aloës hepat. ʒiij. mell. rosac. ℥ij. bulliant parum F. injectio intra sinum. *Rodericus à Fonseca, tom. 2. consult. 2.*

Pro Vulnere simplici in carne.

Statim huic candidum ovi (ut fieri solet) agitatum stupâ canabinâ exceptum admotum est: deinde suto vulnere, appositus est hic Pulvis ruber.

℞. Bol. armen. terr. sigill. an. ʒvj. thur. mastichs sarcocoll. an. ʒiiß. myrrh. aloës, an. ʒiß. tragacanth. pisti, sang. drac. an. ʒj. farin. hord. & fabar. an. ʒß. F. pulvis qui cum ovi candido liquore agitetur, donec in corpus unum coeat, quod glutinis instar lentescat, postea stupis lenibus excipiendum erit medicamentum, & ita vulneri admovendum. Supra quod & aliæ stupæ solo ovi albo imburę, & intra pannum lineum eodem madefactum liquore involutę apponendæ sunt. Sed & supra vulnus, nulla alia intercedente materia, pannus aliquis tenuis prædicto liquore imbutus admoveri debet, ne scilicet dum removentur stupæ, sutu ę jam factæ fila abrumpant aut dilacerent. Loca etiam circumjacentia oleo rosac. inuncta fuere. Primus hic apparatus usque in quartum diem mutari non debet: quod si post quartum diem transactum, vulnus non coaluerit, vino aliquo stiptico calente abluendum est. Deinde stupæ prædicto vino imbutæ & expressę super ipsum vulnus apponendæ erunt, quas & quotidie mutare oportebit. Intra enim paucos dies hoc modo vulnus adglutinabimus & persanabimus. Vinum omnis vulneris, qua vulnus est, optimum est medicamentum: siccat enim & adstringit. *Petrus Forestus, obser. 23. & schol. lib. 6. Observ. Chirurg.*

Pro Vulnere cavo.

Chirurgus quidam hoc medicamento ad vulnus carne implendum, & ad deperditam carnem generandam feliciter cum linamentis utebatur.

℞. Terebinth. ℥iv. ol. myrtin. ℥ij. resin. pini, colophon. an. ℥j. thur. ℥iß. sang. drac. ℥j. ceræ parum. F. unguentum. Est unguentum quoddam, sine quo esse nolo, vocatum, in generando carnem apprimè Nobile, & est.

℞. Thur. myrrh. an. ℥ij. sang. drac. ℥ß. picis græcæ & navalis, an. ℥j. centaur. ℥ß. terebinth. resin. pini. an. ℥ß. sævi vaccin. ℥ß. ceræ ℥iß. ol. q. s. F. unguentum. *Idem. observ. 23. & schol. lib. 6. Observ. Chir.*

Vulneribus carne repletis, cicatricem inducere so-

lebat *Jo. Carpus* inſignis Chirurgus modò cum unguento de ceruſſ1, modò cum tetrapharmaco. Sed & hoc ſequens unguentum cicatricem inducit.

℞. Terebinth. ℥ß. ol. roſ. myrtin. an. ℥j. ſævi caſtrat ℥ij. ceræ ℥ v. litharg. plumbi uſti, minii, ceruſſ. an. ʒiij. corall. rubr. ʒj. tutiæ præp. ℈ j. F. unguentum. *Petrus Foreſtus. obſerv. 26. lib. 6. obſerv. Chir.*

Pro Vulnere cum contuſione.

In contuſione cum vulnere facta à bombarda in crure, aut in alio loco, Chirurgus quidam loca contuſa inungebat oleo roſac. quo & *Carpus* uti ſolebat.

Inter alia etiam utebatur hoc unguento.

℞. Ol. roſac ℥ iij. ol. vitell. ovor. ℥ij. vitri albiſſ. ſubtiliſſ. pulve iz. ℥ij. ceræ albæ ℥ ß. cortic. mediani ſambuci M. ſ. balliant omnia S A. & colentur. Hic non eſt par à principio, uſque ad repletionem carnis, & eſt mirabile in omni combuſtione ignis. Sed in contuſionibus prædictis, hoc unguentu ſolùm eſt utendum, quouſque mala qualitas ſit remota, deinde curantur ut aliæ contuſiones. *Foreſtus. obſerv. 26. libr. 6. obſerv. Chirurg.*

Pro Vulnere cum hæmorrhagia.

Chirurgus quidam ad ſanguinem à vulnere profluentem reſtringendum, commodè hoc reſtrinctivo utebatur.

℞. Vitriol. roman. ℔j. aceti vini ℔ij. boli ℥j. adde, ſi velis, croci Martis, & minus faller ℥j. M. Quidam hoc tempore ſolo croco Martis contenti ſunt Hoc quod ſequitur, ut à quodam accepi, nunquam fefellit.

℞. Argenti ſublimat. ℥j. probè miſce cum unguento populeo, & utere. Alius hoc reſtrictivo in vulneribus nimium ſanguinem effundentibus utebatur. Uſneam ſeu muſcum arboris ſambuci in vulnere ponebat, & non extrahebat priuſquam vulnus palleſceret; ſanguinem enim in vulnere reſtringit: quemadmodum vaſa ſpermatica viruli cum didymo ſi comburantur, & in pulverem redigantur, mirabiliter ſanguinem ſtringunt, hoc pulvere utuntur Judęi dum puellos circumcidunt.

Alius Chirurgus inſignis hoc pulvere utebatur.

℞. Calcis vivę, vitriol. albi, aloës, an. q. ſ. Sed & hic pulvis valet ad reſtringendum ſanguinem.

℞. Alumin. combuſt. cortic. granat. aloes, an. ʒj. vitriol. roman. ʒß. ſang. drac. balauſt. an. ℈j. acaciæ ℈j. fiat pulvis. *Petrus Foreſtus. obſerv. 37. lib. 6. obſerv. Chirurg.*

Pro vulnere in junctura humidum quid extillante.

Hoc unguentum contulit.

℞. Terebinth. lotæ in aq. ſalv. ℥ß. mell. commun. vel roſac. ʒiij. farin. hord. ʒ j. aloes ſuccotrin. ʒiij. F. unguentum.

Chirurgus quidam hoc ſequenti utebatur unguento in ſimilibus accidentibus.

℞. Farin. ſem. lini, farin. hord. orobi, an. part. æq. mell. q. ſ. ad incorporandas prædictas farinas ſupra ignem ad ſpiſſitudinem pultis, deinde cùm frigidum evaſerit, adde pulv. thuris; myrrh. an. ʒß. confice ad modum unguenti. His nervorum ac tendinum vulneribus cæſim acceptis expeditiſſimum apprimeque idoneum eſſe creditur, quod unguentum ex vermibus vulgò nuncupatur. Recipit autem cent. min. linguæ canis lanceolatæ (quæ plantago eſt maj. anguſtifolia) piloſell. conſolid. maj. & min. an. M. j. verm. terreſtr. ℔ ß. ol. commun. ℔ j. vini ℔iß. ſubigantur ſimul, & ita ſeptem diebus nutriantur ſeu fermententur. Deinde illis adde ſævi arietis ℔j. picis nigr. reſin. an. quart. j. gummi ammoniac. galban. opoponac. in aceto diſſolut. an. ʒv. ſimul omnia moderato igne decoq. uſque ad vini & aceti conſumptionem & colentur. Ubi penè refriaerint; adde terebinth. quart. ß. thur. maſtich. ſarcocoll. an. ʒiij. croci ʒij. ſpatula agitentur in mortario, ut F. unguentum. Si nervus ſit nudatus, non applicabis acria medicamenta. Tunc præſtantiſſimum erit, calcem æſtatis tempore diebus canicularibus ſub Sole aqua ſalubri & dulciſſima ſæpius elotam, & exſiccatam, plurimo optimoque roſaceo admixtam apponere. Congruit etiam in hoc caſu unguentum diapompholig. ut & emplaſtr. diachalcitid. *Petrus Foreſtus. obſerv. 39. & ſchol. lib. 6. obſerv. Chir.*

Pro Vulnere:

Vulneri turundam balſamo ſulphur. imbutam mane ac veſperi applicabam, quæ per agglutinationem & concretionem (quæ facultates peculiares ac mirificæ ſunt in hoc oleo) ſanabatur intra quatuor dies. Sic cætera vulnera omnia etiam à tormentis bellicis & ſcloperis accepta, miraculosè curavimus. *Martinus Rulandus. curat.* 88. *cent.* 1.

Vulnera mane & veſperi vino mundifico: poſtea goſſipium aut linteolum in oleum hyperic. intinctum vulneri applico: atque hoc perfacili remedio vulnera citò certòque ſine majore negotio ſano. *Martinus Rulandus. curat. 6. cent. 5.*

In parte nervoſa vulnerata utendum eſt lenibus ac dolorem placantibus, ne à dolore fluxio incumbat parti: quare pax ſit à validè refrigerantibus & ſtringentibus: potius calidis ſiccantibus curentur. Sæpè non ſine ſucceſſu author fui Chirurgis, ut in his uterentur oleo extuſo ex ſem. hyperici, cui immacerati fuerant flores hyperici. *Jo. Heurnius. ad aphor. 66. ſect. 5.*

Vidi domicellam quæ in humeri & ſcapulæ articulo vulnus acceperat. Nullus tumor apparebat, leniter inſaniebat, ac claudi januas ac feneſtras volebat, ne alicubi mors ingrederetur: obiit. Virum vidi, qui lapſu humeri carnem læſerat, nullus tumor, leniter inſaniebat, edere nolebat, verebatur enim ne cochlearia ac patinę irreperent in ventriculum, obiit. *Jo. Heurnius. ad aphor. 65. ſect. 5.*

Succus urticæ cum urina pueri miſtus abluendo, vulnera citò & mirè ſanat. *Felix Platerus. practic. tom. 2. cap. 17. pag.* 809.

Inter vulgus noſtrum celebre & decantatum eſt unguentum *Torchilli* Ruſtici Cimbri, quo feliciter utuntur in vulneribus recentibus & inveteratis, in nervorum reſolutione, & quàm plurimis aliis affectibus, ut huc tanquam ad ſacram anchoram confugiant, quanquàm ex lege artis confectum non ſit, contemnenda tamen neutiquam eſt plebei hominis experientia, quandoque olitor eſt opportuna locutus. Ut ad plures unguentum perveniat, non gravabor ejus compoſitionem hìc ſignare.

℞. Balſamitæ ſeu ſalvię part. IV. millefol. part. iij. quæ colligantur exeunte menſe Majo, vel alias pro tempeſtatis varietate, minutim inciſa ſioul coquantur per horas duas in vaſe cum butyri Majalis ℔viij. colentur; & colatura iterum igni imponatur, admixtis ſęvi cervini ℔ij. & ſævi hircini ℔ j. ceræ ℔ß. reſin. pioi., quart. j. terebinth. ℔iß. coq. omnia invicem donec diſſoluta ſint, deinde ab igne remotis addendum tantum ærugin. minotim contuſi, ut viridi colore tingantur, immiſcendæ quoque ol. ſpicæ ℥ij. ut ita omnia invicem permiſceantur, & agitentur donec refrigeſcant. Aliud ejuſdem unguentum ad membrorum dolores, fracturas oſſium, luxationes, alioſque externos morbos, qui integra & illæſa cute moleſti ſunt, mi-

ris à vulgo encomiis laudatur, cujus hæc est conficiendi ratio.

℞. Absinth. marin. virid. quartarium vasis, consolid. maj. tantundem; minutim concisa coq. per horas duas in butyri Majalis lbx. & colentur. Colatura super novum ignem reponatur cum sævi cervin. lbij. axung. taxi lbj. ceræ lbß. terebinth. lbiiß. donec hæc liquescant. Deinde ab igne remotis, addantur olei juniper. ℥. iv. & invicem agitentur donec refrigescant. *Thomas Bartholinus. histor. 23. cent. 6.*

Nuper patefactum est remedium Sympatheticum, quod sanat eminus. Doctor Theologus quidam retulit mihi, quod cùm non posset alequi, subesse in chalcantho vim naturalem sanandi vulnus absens, si linteo cruento adspergeretur, ideoque reputasse operâ Diaboli istam sanationem contingere: ex altera autem parte vidisset aliquot experientias a viris probis factas: itaque in re dubia & casu Conscientiæ, se fecisse experientiam rei hoc modo, inspersit pulverem optimi chalcanthi linteo cruento, cum protestatione expressa, se nolle quicquam experiri, aut sanatum iri, si vel minima esset pacti aut cacodæmonis operatio: se vidisse tamen vulnus solito citius sanatum, cruorem etiam statim sedatum: adeoque deinde se credidisse causas naturales, quanquam nobis ignotas, operari in præfata sympathetica curatione. *Jo. Helmont. tract. cui tit. Butler.*

Pro vulnere sub ala ad pulmones penetrante.

Injectiones primùm abstergentes, postea siccantes & consolidantes successivè in vulnus per syringam infundantur tepidè, corpore ita collocato ut rursus effluere possint. Abstergens injectio talis sit.

℞. Seri lactis caprilli ℥vlij. mell. rosf. ℥ij. succi apii, chelidon. an. ℥j. sarcocoll. infus. in lacte & solut. ʒiß. terebinth. cum vitell. ovi solut ʒij. M. F. injectio abstergens; interlapso med. die, injectio consolidans adhibeatur ita.

℞. Lactis caprin. in quo igniti silices sunt extincti lbiß. dissolv. succ. plantag. rad. consolid. maj. an. ℥j. sarcocoll. infus. & solut. in lacte ʒiß. terebinth. solut. cum vitel. ovi ʒij. M. F. injectio consolidans. Si multum puris emanet, abstergente frequentius, sin minus, consolidante utatur. Bibat singulis diebus lac caprillum, & si pus remittat, ovillum ad ℥iv. pro vice, sumendo mane in lecto cum ʒiß. sequentis pulveris.

℞. Rad. consolid. maj. ʒ ij. rad. alth. ʒj. liquir. ʒiij. sem. plang. ʒj. sem. hyoicyam. ʒß. ocul. cancri ʒj. gummi arab. tragac. an. ʒß. sacch. rosf. tabul. ℥iv. M. F. pulvis. Injiciantur vulneri turundæ isto unguento tinctæ.

℞. Terebinth. lotæ in aq. salv. ℥ß. mell. rosf. ʒiij. farin. hord. ʒiij. aloës succotrin. ʒiij. M. F. unguentum. Paretur potus vulnerarius thoracicus in hunc modum.

℞. Herbar. pyrol. veronic. alchymill. caryophyllat. caul. rubr. fænicul. utriusque an. M. j. ungul. caballin. Miß. agrimon. pentaphyl. an. M. ß. rad. consolid. maj. ʒiij. rad. bistort. ʒj. coq. in aq. font. ad lbj. add. mell. rosf. colat. ℥ij. syr. jujub. ℥j. M. pro decocto traumatico. *Jo. Petrus Lotichius. observ. 6. cap. 8. lib. 6.*

Pro vulnere, in Pectore.

Vulneratus quidam in pectore cum globo sclopeti, sequenti potu curatus fuit.

℞. Pulv. artemis. consolid. maj. bugulæ, ungul. caballin. hyssop. caul. rubr. an. M. j. vel lj. coq. in vino & aqua, addendo in fine mell. q. s. & F. potus.

Hæc potio sequens mirabilis, ad vulnera interna valere dicitur.

℞. Agrimon. pimpinell. fol. oleæ, cent. min. sæch. arab. salv. pilosell. consolid. utriusque, arnogloss. caryophillat. rubiæ tinct. pedis columbin. hormin. absinth. tanacet. heder. terrestr. fragar. bugloss. gentian. betonic. verben. an. M. ß. bulliant in tribus quartis vini ad quart. j. Postea adde mellis ℥viij. colentur in modum clareti. Alii conficiunt ex pyrola, betonica, cariophillat. consolidis, diaboli morsu, sanicula, bugula, pervinca, in cerevisia, vino, aut aqua in duplici vase cum melle. Alia potio mirabilis, quæ dicitur fistulam curare, ossa fracta de vulneribus projicere.

℞. Valerian. caulium rubr. fragar. abrotan. tanacet. summitat. & rad. lapath. acut. tormentill. rub. tinct. plantag. lanceolatæ, caryophillat. card. ben. an. M. j. sem. fænic. apii, petrosel. an. ʒß. sem. canab. lbß. grosso modo pulverizata, coq. in lbx. vini albi, usque ad consumptionem medietatis, addiis lbiij. mellis. F. Apozema; detur quolibet mane & sero cyathus. *Petrus Forestus, schol. obs. 17. lib. 6. obser. Chir.*

Pluribus experimentis comprobatum audio millefolii virtutem ad vulnerum coitionem, indiesque novis observationibus confirmari: referam solùm quod ab Hollerio in Chir. adnotatur. Cuidam decisus nasus erat, qua os in cartilaginem desinit: Rusticus propendentem partem alteri digitis conjunxit, herbam tusam & è vino nigro tritam, quod millefol. appellant, impegit, rudius omnia colligavit, unde celerrimè restitit sanguis profluens, & vulnus pulchra cicatrice, brevi coiit. *Jul. Cæsar. Baricellus. hortul. genial. pag. 210.*

In ulmo arbore inveniuntur vesiculæ quædam, in quibus gummi latet, ad instar lenti & glutinosi humoris, ex quo culices generantur. Humorem hunc unà cum culicibus colligit *Michaël Sterpinus* insignis Chymicus mense Junio, in phiala vitrea, qui glutinosus est instar argenti vivi, sed in vitrum conjectus rufescit. Post plures dies colat, & infundit flores ac rad. Symphyti maj. concisas, recentes, macetatque in Sole per aliquot dies: tum aquositate in cineribus per destillationem abstracta ad dimidium, colat per filtrum, & conficit balsamum vulnerarium, quod se in plurimis expertum testatur consolidare vulnera recentia viginti quatuor horarum spatio, certissimo eventu. *Hieron. Reusn. observ. 136.*

Vulnus cum fractura Cranii, & effluxu particulæ Cerebri, in sene sexagenario.

Memini me curasse senem sexagenarium, præsentibus Excell. D. Veslingio, meo tunc discipulo, præclarissimo, ac eruditissimo Joanne Rhodio, multisque Studiosis, qui cùm noctu decidisset ex scala in caput, impegit in lebetem æneum, secuto inde vulnere, cum dilatatione suturæ coronalis, ut ossa bregmatis digitis omnino undiquaque moverentur: ea verò parte, quæ cartilaginea in pueris solet esse, inveni ossa fracta, quibus eductis, postmodum foramen magnitudine magnæ avellanæ superstes fuit, ex quo copia cerebri corrupti exivit; Æger verò infra scripta hac methodo curatus, vixit decem, & plures annos sanus.

A principio vulnus dilatavi ferramento incidente; deinde eduxi ossa illa fracta, unde membranæ manifestissimè apparuerunt laceratæ, & contusæ, quæ putrue-

putruerunt, cum cerebro sub ipsis corrupto. Interim supra membranas applicui mel rosaceum duos, vel tres dies, postmodum oleum abietinum, cum melle rosaceo mistum, ad detergendam, & concoquendam materiam in ipsis, & cerebro hærentem, à quibus pro corroboratione, portiunculam Balsami nigri Occidentalis, cum pauco oleo hyperici indidi; quod verò mirum, contusum cerebrum ante applicationem medicamentorum, cum abstergerem gossypio, mane, & vesperi, ejus portio prodiit, cœpitque medicamento præscripto rubescere, supra quod caro genita fuit, operuitque totam partem læsam, ut solummodo filamenta imbuta unguento ex tuthia applicuerim, superinjecto cerato ex Diachalcitide; quibus spatio duorum mensium æger fuit feliciter sanatus; administratis tamen prius universalibus, immisso scil. clystere, vena secta ex salvatella; nec non etiam per intervalla cucurbitulis scarificatis & non scarificatis admotis, lenientibus, alterantibus, & Diæta convenienti; verbo, omnibus illis peractis, quæ inflammationem, & fluxionem prohibere apta erant. *Petrus de Marchettis Observationum Chirurgicar. Sylloge.*

Vulnus partis posticæ capitis, cum fractura cranii & cerebri parte corrupta excreta.

Alium patientem quadragenarium curavi, vulneratum parte postica capitis, paulo supra suturam lambdoidem. Vulnus erat magnum quatuor digitos transversos, os movebatur ad tactum, & membranę cum cerebro erant scissę. Ab initio barbitonsor adhibuerat stupas imbutas ovi albumine; ego verò sequenti die vocatus, supra cerebrum apposui filamenta arida tenuissima, membranis verò oleum rosaceum, quia erant inflammatę, labiis vulneris digestivum rosaceum; postmodum linimentum simplex, cataplasmata cephalica, & embrocationes ex oleo rosaceo undique circa partem læsam; atque in curatione quotidie gossyplo abstergebam portiunculas cerebri vulnerati, & corrupti; à quibus aliquot post dies supra ipsum adhibui oleum hyperici: ex cujus usu decimo quarto die exacto cœpit succrescere caro rubra; postmodum usus sum unguento ex Betonica supra ipsam carnem, per aliquot dies, eo consilio, ut hęc citius gigneretur. Tandem filamentis mollioribus, & cerato ex diachalcitide cicatricem induxi, ut spatio quinquaginta dierum fuerit perfectè sanatus æger.

Animadvertendum tamen, quod in omnibus vulneribus cùm capitis, tum aliarum partium nisi fuerint parvi momenti, semper curatio instituenda est, quæ prospiciat toti corpori, sanguine scilicet educto, lenientibus, alterantibus, & purgantibus exhibitis, cum optima victus ratione, prout opus fuerit, quod etiam in hoc patiente diligentissimè factum fuit. Quod semel dixisse volo, nè in posterum id frustrà repetendum mihi sit. *Idem Ibidem.*

Portio Cerebri, cum annexa dura, & pia membrana, ex Cranii fractura educta.

Carolum Justachinum, civem Patavinum curavi, ense sauciatum supra caput, prope suturam sagittalem, cum læsione Cranii, & membranarum: prima siquidem lamina, & spongiosa erant separatæ à vitrea, quæ latitudine superabat crassitiem digiti pollicis, longitudine digitum annularem. Hęc verò non solum separata erat à prędictis partibus, sed etiam contusa, & simul cum dura menynge rupta, cui hæc lamina adhærebat. Tonsor à principio dilatavit vulnus, & apposuit medicamenta accommodata, in superiori observatione proposita, quæ non repeto; sequenti die, propter symptomata indicantia terebrationem, perforavi os, ex cujus foramine aliqua portio sanguinis effusi prodiit; applicui deinde medicamenta inflammationi, & contusioni ipsius membranæ, ut supra diximus, dicata, eadem methodo per aliquot dies; dum verò progressu temporis abstergebam partes ipsas subjectas, gossypio stylo obvoluto, vitream laminam hinc inde moveri percepi, ut coactus fuerim novam cranii perforationem primę contiguam efficere, ut educerem vitream separatam ab aliis partibus ossis: verùm omnia in cassum, quia magnitudo ipsius vitreæ excedebat latitudinem foraminis facti: quare paravi forcipem validum satis, quo apprehendi ipsam laminam, atque singulis diebus portiunculam ipsius abscidi; quam tandem diminutam volsellà eduxi, cui annexæ erant membranæ dura, & pia, cum portiuncula ipsius cerebri; eductâ laminâ, infundi vinum album alteratum Betonicâ, matrisylvâ, stœchade, per aliqoot dies, & spatio viginti dierum cœpit caro rubra apparere supra cerebrum, erumpentibus undique circa omnes partes vulneratas ossibus perforatis, & læsis; atque progressu quadraginta dierum circiter æger omnino fuit sanatus, qui adhuc nunc prospera utitur valetudine. *Idem ibidem.*

Vulnus mediæ partis capitis, ad corpus usque callosum pervadens, cum magna vi sanguinis effusi, ad lipothymiam usque, feliciter sanatum.

Famulum quendam in nobilissima Zabarellæ familia sanavi, cui vulnus fuit inflictum in parte media capitis, ubi cerebrum à falce dividitur, usque ad corpus callosum, vasis sectis, & sinu falcato, adeo ut ad duas libras, & quod excedit, sanguis effluxerit, ex qua evacuatione in lipothymiam incidit æger, ut mortuum adstantes crediderint; me accito, patiens quasi à somno profundo expergefactus, sanguinem denuò effudit; ego verò statim opplevi totum vulnus, quod æquabat longitudinem totius capitis, perveniebatque ut dixi, usque ad corpus callosum, gossypio usto, imbuto ovi albumine, bolo armena, sanguine draconis; filamentis tandem aridis supra gossypium, & stupa imbuta eodem ovi albumine, cum dictis pulveribus, unde sanguis firmatus, tertiaque tantùm die stupæ, & filamenta arida, cum aliqua portione gossypii usti fuerunt sublata, alia portione ejusdem, cum pulveribus, quæ adhærebat vasis, superstite, qui pulveres post decimam quartam paulatim fuerunt separati, nec sanguis amplius fluxit. Interim supra labia vulneris, ut supra dictum est, applicui digerentia, supra cerebrum verò prædictos pulveres, cum filamentis aridis; à quorum usu circa vigesimam diem cœpit apparere cerebrum rubrum, & carne tectum, ut propterea administraverim medicamenta usque ad perfectam sanitatem superius proposita, quibus non sine divina ope fuit felicissime sanatus. *Idem ibidem.*

Vulnus magnum, cum paralysi brachii oppositi, & linguæ, sanatum, educto frustulo ossis, cum portione membranæ piæ, & Cerebri.

Antonium Vendramenum, Patavini hujus Collegii Philosophiæ Doctorem, multis vulneribus confossum fuisse memini, inter quæ, capitis duntaxat, observatione dignum erat, quod in parte ejus dextera totum cranium, & membranas ipsas penetrabat, adeo ut frustulum ipsius laminæ vitreæ, ubi fermè vulnus desinebat, pungeret membranas, & cerebrum; ut propterea, præter alia symptomata his vulneribus communia, hoc fuerit huic proprium, paralysis nempè in brachio opposito,

posito, & lingua, adeo ut nec loqui, nec brachium movere posset, Præter communia medicamenta, quæ à principio hujusmodi vulneri conveniunt, sequenti die terebravi cranium in media vulneris parte, nullo tamen juvamento, sed iisdem symptomatibus affligentibus, ut proinde novam terebrationem tentare statuerim, sed frustrà; unde per aliquot dies apposui suprà membranas inflammatas oleum rosaceum, qua postmodum sublata, post septimam nempè, oleum hyperici, necnon, quia calvus erat patiens, atque membranæ à calvaria distabant, quod in calvis semper observavi, paravi injectiones ad abstergendas, & corroborandas partes subjectas, prius ex vino albo mulso, postmodum eodem alterato medicamentis superius propositis, curatis labiis, & aliis partibus sicuti supra dixi. Hęc tamen omnia in cassum tentata, quia nec motus brachio, nec linguæ rediit spatio viginti dierum. Tandem alias duas molitus sum perforationes certior factus, læsas esse membranas, & cerebrum à frustulo aliquo ossis vellicari, quod compertum; in ipsa siquidem operatione impegi modiolo in ossis frustulum, quod volsellâ apprehensum eduxi, cui annexa erat portio membranæ piæ, & cerebri, unde vix media post horâ motum linguæ, & brachii recepit; repetitis proinde injectionibus, ad sanitatem ægrum perduxi, medicamentis præscriptis, qui vixit postea per multos annos incolumis. *Idem ibidem.*

Fungus ex capitis vulnere, pulveribus ex spica & schœnantho inspersis, sanatus.

In consilium vocatus, vidi patientem vulneratum in syncipite, cujus vulnus ad cranium usque & duram meyngem pertingebat; cùm verò ægrum aliquot post dies à vulnere inflicto viserem, observavi fungum avellanæ magnitudine. Consului ut inspergerent pulveres ex spica, & schœnantho, quorum usu, sequenti die attritus est, & brevi etiam propriis remediis vulnus sanatum. Quo remedio sæpius fungos sanavi, ac proinde tanquam arcanum vobis propono. *Idem ibidem.*

Epilepsia duos, aut tres menses, à vulnere Cranii intempestivè obducto, terebratione sanata.

Consultationem me habuisse aliquando memini cum præclarissimo D. Julio Sala Professore Patavino, de quodam vulnerato pugione in capite, cum lęsione non solùm cranii, & membranarum, sed & cerebri ipsius. Vulnus quibusdam Medicis exterius curatum fuerat, inducta quin etiam cicatrice, ex qua duobus, aut tribus post mensibus, Epilepsiâ correptus est æger, qua bis, aut ter quolibet mense divexabatur; quem cùm Excellentiss. Sala interrogaret, an aliquando vulnus aliquod in capite passus esset, ipso verò id affirmante, specillo statim immisso, sub ipsa crusta inveni vulnus prædictum penetrans; unde illico deveni ad sectionem, & dilatationem partis, adhibita sequenti die terebratione, ex qua effluxerunt ichores quidam flavescentes, quorum ratione, supra cerebrum, & membranam, Balsamum nigrum occidentale viginti dies adhibui, quorum usu caro rubra cœpit succrescere, ægro spatio triginta dierum à vulnere, & epilepsia liberato. *Idem ibidem.*

Vulnus cum insigni depressione frontis, eadem non sublata, sed rima tantum dilatata, triginta diebus sanatum.

Curavi puerum septem annorum, cui in fronte ab ictu pedis equini fuit insignis ejus depressio, quam nec triploide, nec vecte attollere potui. Verùm quia in quadam ejusdem parte aderat rima, scalpro abrasorio eam dilatavi, ex qua aliquæ serositates emanabant, ut medicamenta ad membranam usque pervaderent, ex methodi lege applicita, à quibus decima quarta die genita hinc inde carne, melius habuit æger, qui tandem vulnere carne repleto unguentis sarcoticis, spatio triginta dierum fuit omninò sanatus, & optima huc usque fruitur valetudine. *Idem ibidem.*

Vulnus posticæ partis capitis, cum depressione ossis, & contusione, sine terebratione perfectè sanatum, in puella.

Puellam quandam ex familia Ridi observavi, quæ, cùm ex scala decidisset, & parte capitis postica impegisset in ejusdem lapideum gradum, insignem depressionem ossis passa est, cum contusione tantùm. Cùm verò ejusdem Parentes non concederent sectionem, nec operationes in his casibus pernecessarias, sed medicamenta dumtaxat applicarent ad inflammationem, & contusionem, præter Medicorum spem à natura fuit sanata, superstite tamen insigni depressione ossis, sine ulla tamen puellæ molestia; quæ adulta postmodum nupta fuit, & liberos procreavit, nuncque optimè degit. Non proinde metuendum admodum pueris hoc modo contusis, ob mollitiem ipsius cranii. *Idem ibidem.*

Ex vulnere anguli majoris oculi maturiùs occluso, aliud vulnus in cervice, cum febre, qua cessavit, eodem patefacto, & curato.

Rigaiam quendam nomine novi, pugione in angulo majori oculi læsum, ad quem statim vocatus, observavi labia vulneris suturâ à Barbitonsore ad mutuum contactum adducta, nullo tamen molesto symptomate præter febrem satis vehementem. Ægrum verò cùm interrogarem, an sentiret dolorem in partibus internis, de eodem, & quidem gravi conquestus est in occipitis parte opposita cervici, qua inspecta, deprehendi vulnus parvum in extremo occipite. Quapropter sectis punctis, quibus labia adducta invicem jungebantur, specillo demisso ad extremum usque vulnus, & ipsum occiput, illud exploravi; ac proinde in ejusdem partem anteriorem, & posteriorem immisse, exiguis turundis ejusdem magnitudinis, quæ longitudine non excedebant crassitiem duorum digitorum; supra has imposui medicamenta digerentia, & desuper ceratum ex cerusa. Pure verò jam apparente bono, & laudabili, usus sum unguento ex Betonica per aliquot dies, quibus transactis, cœpit succrescere caro; quare, turundis decurtatis, atque decimâ quartâ, cessante febre, iisdem omninò eductis, filamenta imbuta unguento ex tuthia applicui, superaddito cerato ex Diachalcitide; quorum usu spatio viginti dierum fuit sanatus æger, administratis à principio remediis universalibus ex methodi lege, ut supra dictum est. *Idem ibidem.*

Vulnus musculi temporalis, cum fractura Cranii, & membrana dura, accedente febre viginti dierum, sine terebratione feliciter sanatum.

Lanio quidam fuit vulneratus in parte laterali capitis, cui secto musculo temporali, cranio, & membranâ durâ, omnia symptomata, quæ solent alioquin in his vulneribus apparere, subotta sunt; & quod gravius, cum tanta copia sanguinis, ut lipothymia succederet.

Voca-

Vocatus, vidi ipsum veluti mortuum; & quamvis sanguis ad partes internas refluxisset, quod semper solet contingere in lipothymiis, adhibui tamen omnia illa medicamenta, quæ vim habent sanguinem sistendi, gossypium nempe ustum, pulveres astringentes, cum ovi albuminibus, quibus ejusdem fluxus sedatus est; ut propterea tertia tantum quaslibet die vulnus detexerim, & unguibus quàm optimè fieri potuit, separaverim musculum ab ipso cranio; verùm quia non erat terebrationi locus & sedes instrumenti erat valde ampla, per quam materia effluere posset, abrasorio tantùm scalpro locum lævigavi, ipsumque nonnihil dilatavi, ut nulla opus esset, terebratione, materiâ purulentâ obstructis naribus, ex partibus subjectis vi propulsâ. Initio verò instillavi oleum rosaceum, ad septimam usque; postmodum vinum album mulsum injeci, abstergendis vulnere, & partibus internis, atque aliquo modo corroborandis. Posteà alia injectione usus sum ex vino albo, alterato medicamentis superiùs propositis; quibus tamen spatio quadraginta dierum æger convalescere non potuit, quia materia saniosa continuò effluebat; cannulam propterea imposui plumbeam, quæ materiam assiduè effundebat, quam gestavit duos menses circiter. At quia hic patiens errabat continuò in victus ratione, vulnus non potuit ad cicatricem perduci, propter generationem copiosi puris: quinimò incidit in febrem, quam curavi viginti dies, vulnere non neglecto, cui applicui Balsamum nigrum occidentale; præscriptâ quinetiam diætâ, ratione febris; quibus perfectè sanatus fuit, necnon medicamentis aliàs propositis; ita tamen, ut miser patiens, teste Hipp. libro de vulneribus capitis, quod & ego sæpe in praxi observavi, non posset aperire totum os, quia secta parte musculi temporalis, alia convellitur, unde postmodum impotentia illa os diducendi. *Idem ibidem.*

Contusio gravis syncipitis, cum prolapsu in terram, & privatione facultatum principum, neglecta terebratione, lethalis.

Divi Antonii Festo, fenestra lignea satis gravis ex alto decidit in bregma cujusdam juvenis, cute tamen non scissa, sed graviter contusa, ex quo casu in terram prolapsus æger, sine sensu, & motu, cum privatione omnium facultatum principum, horæ spatio; ad quem Medicus magni nominis, simul cum quodam Chirurgo vocatus à principio, applicuerunt medicamenta consueta, ovi nempe albumen, oleum rosaceum, & similia; ego verò accersitus secunda die, statim ad cutis sectionem, & cranii perforationem deveniendum censui, renuentibus Chirurgis me senioribus, nec non patre ipsius ægri Varisco; verùm tantummodò præscribentibus cataplasmata, inunctiones, & alia externa remedia. Quindecim verò, aut sexdecim post diebus, denuo accitus, cùm viderem tumorem in parte læsa satis magnum, atque sub digitis perciperem pus fluctuans, nedum tamen permiserunt ossis excisionem; at iterum post vigesimam vocatus, annuentibus tandem omnibus, sectionem cruciatim administravi, ex qua maxima copia puris effluxit, cujus ratione summi illi viri terebrationem reprobarunt, nisi post quadragesimam diem, hac observatione adducti; quod natura per porositates ossis cranii purulentam materiam supra membranas, & Cerebrum hærentem transmittebat; ad cujus certe nunquam vidi; materia siquidem effluebat per poros, ad unciam unam quolibet die: quapropter ægrum cùm terebrassem, ex foramine quotidie copiosum pus emanabat; ipso tamen ægro sexagesimâ extincto. Huic similem etiam casum in cive quodam Patavino Merio, pilâ ferreâ contuso in capite, observavi, cum effluxu saniosæ materiæ per foraminula, & poros calvariæ: ad quem tertiò tantùm invisi, aliis Medicis ad ejus curam vocatis, qui à principio prætermissa terebratione, illi mortis autores fuerunt; quod moneo, ne in istos incidatis errores, si quando præ manibus habueritis hujusmodi vulneratos, cum symptomatibus, quæ nobis demonstrant partes internas læsas. *Idem ibidem.*

Vulnus capitis, cum fractura ossis syncipitis, & frontis, scalpro dilatata rima, post septimum sanatum.

Delatus quidam in valetudinarium D. Francisci, post septimam, vulneratus parte anteriori bregmatis, ad principium usque ossis Frontis, cum sectione membranarum: instrumenti tamen sedes non admodum ampla, qua à Medico propterea nonnihil scalpro dilatata, ex foramine ipsius vulneris serositates dumtaxat effluxerunt, licet non copiosæ; quod verò febre continua laboraret æger, nullo alio symptomate molesta; nec à principio quidem, præter hæmorrhagiam narium, ad semilibram sanguinis, neque materia posset liberè expurgari, ideo deveni ad perforationem ossis, ex qua pauca materia serosa excreta; undecima verò incidit æger in somnum profundum, Lethargi æmulum, pulsu tamen valido, cui præscripto victu tenui, cum pauco quandoque vino oligophoro, decimâ quartâ veluti à somno experrectus, erumpente maxima puris copia ex naribus, cœpit loqui, cum delirio; cui proinde statim inunxi partes internas, & externas nasi oleo amygdalarum dulcium, quo facilius laxarentur, ductâ quinetiam per nares aquâ hordei, cum manna: vulnere autem propriis medicamentis superiùs propositis curato, vigesimâ æger fuit liberatus à febre, nec materia ex naribus amplius fluxit. Hic autem observandus ordo ipsius naturæ; initio siquidem vulneris statim sanguis ex naribus fluxit, quam viam postmodum natura sibi parante, ac totum pus in capite hærens expurgatum, ægro quadraginta diebus sanitati restituto. Non itaque ægri, quamvis motu careant mortuorum instar, præsentibus quinetiam symptomatibus prædictis, sine cibo, ac remediis sunt dimittendi, cùm in arte aliquando nascantur monstra, Averroe teste. *Idem ibidem.*

Vulnus Capitis sine fractura, & rima cranii, decimâ quartâ lethale, ob copiam puris inter utramque membranam delitescentis, ex cerebri contusione.

Aliud vidi in eodem Nosodochio æstate, parte media bregmatis leviter vulneratum, cute tantummodo, & pericranio læsis, absque ulla offensa cranii. Hic patiens nullum passus est symptoma, neque morbi principio, neque die quarta, quem tamen septimâ invasit rigor insignis, cum concussione totius corporis quod remisso frigore incalescere cœpit, prout contingere solet in tertianis: ego verò post remissionem febris, ipsum terebravi, licet nulla materia ex foramine effluxerit: cùm verò membrana utcunque humore difflueret, in illam infudi sanguinem palumbi, ex ala statim eductum, corroborando ipsius calori; qua tamen sequenti die nigrescente, applicui aquam vitæ ad undecimam usque, tandem Balsamum nigrum Occidentale, ægro tamen decimâ quartâ extincto. Secto cranio, atque bene ondique deterso, & abluto ac diligentissime ad solem quaquaversum inspecto, nunquam potui in eo rimam, aut aliam aliquam noxam videre: verùm sectâ membranâ durâ, sub vulnere, inter ipsam, & piam, maximam puris copiam deprehendi, non sine admiratione, nullam fuisse rimam in osse, atque patientem nullum passum esse symptoma ad septimam usque, perindè ac si non fuisset vulneratus; ut propterea septimâ, illud symptoma contigisse conjicere liceat, contusione facta in membranis, & Cerebro.,

cu-

cujus causa aliquod vas fuerit disruptum, ex quo sanguis effluxit, qui cùm, omnium consensu, extra vasa concrescat, & putrescat, ideo copiosa materia purulenta supra Cerebrum congesta fuit, ægro mortis causa.

Dubitare verò hic quis posset, an secanda sit dura menynx, quò exitus pateat saniei, supra piam & Cerebrum collectæ; quod scilicet punctâ durâ membranâ, convulsionum certum periculū immineat, ac proinde mortis; quod tamen nullum censemus, factis duabus terebrationibus ossis, & parefacto osque adeo foramine, ut longa sectio fieri possit supra duram membranam; & quidem hac ratione, quia magna vulnera capitis, quæ non solùm secant membranas, sed etiam cerebrum, sanantur. Quando igitur certò constat, materiam inter utramque menyngem collectam esse, tunc tutò possumus devenire ad hanc operationem, utcunque periculi non expertem, cùm alioqui nullo adhibito remedio, certa mors immineat; atque ex Celso præstet anceps remedium experiri, quàm nullum, impiumque sit relinquere ægrum remediis destitutum. *Idem ibidem.*

Vulnus anterioris frontis, ad meditullium usque lethale, citra ullam cerebri, & membranæ labē, omnibus licet symptomatibus vulneris capitis præsentibus, cum hiatu suturæ lambdoidis, & materia saniosa intra ipsas suturas, & supra menyngem delitescente; præter alias observationes magni momenti in curatione vulnerum capitis cū fractura.

Tertium in eodem Xenodochio, parte anterioti frontis, pugione graviter satis vulneratum mihi videre contigit, cujus vulnus penetrabat usque ad meditullium. In hoc omnia aderant symptomata vulneribus capitis communia, alienatio nempe mentis, vomitus, aurium tinnitus, & alia ab Hippocr. enumerata: & licet de dolore alicujus partis non conquereretur, secunda tamen die ipsum terebravi, symptomatibus hoc præsidium postulantibus, & membranam aliquantulum inflammatam deprehendi, cujus causâ usus sum remediis suprà propositis, spectantibus inflammationem: licet verò menyngem deprimerem, & patiens obstructis naribus ipsam propelleret, nec quicquam perforatione peracta, effluxisset, obiit decimâ quartâ. Sectâ calvariâ loco vulneris, nec membrana, nec Cerebrum ullam noxam exhibuerunt, vitrea quinetiam illæsa; quanquam sutura lambdoides laxata fuerit, crassitie digiti auricularis, pauca materia saniosa intra ipsas suturas, & supra duram membranam delitescente. Cui similem casum me nunquam observasse memini, licet, contrafissuras in multis Calvariæ partibus viderim, non tamen in suturis; quanquam earum apud Auctores prostent exempla.

Circa quæ vulnera Capitis nonnulla observanda. Primò quod si contingat, ex aliquo ictu incidere patientem in mentis alienationem, cum privatione sensus, & motus, nisi alia symptomata ab Hippocr. enumerata accedant, nullum periculum vitæ immineat; ac proinde prætermittenda sit quæcunque operatio, sectio Calvariç scilicet, & perforatio ipsius Calvariæ: vidi siquidem aliquos ex prolapsu, aut ictu læso capite, apparente solo hoc symptomate, sequenti die omnino liberatos. Secundò, eminentiæ rotundæ undique circa vitream laminam osse terebratione educto, sunt signum manifestum aciem modioli non pervenisse ad membranam ipsam; neque perforationem fuisse causam mortis ipsi patienti; prout vice versa, iisdem non apparentibus, indicium erit membranæ læsæ, ac proinde lethale. Tertiò animadvertendum, non solùm totam abradendam rimam, aut sedem instrumenti, ad fundum usque; verùm si alterutrum descenderit usque ad meditullium, omninò deveniendum esse ad terebrationem, nullo licet alio præsente symptomate; hac ratione, quia materia purulenta ex labiis vulneris ad meditullium defluens, per ejus vasa, ad membranam etiam penetrat, inter quam, & cranium congesta, patienti mortem infert, quod in plerisque observavi, qui propterea administrata perforatione, omnes convaluerunt. Quartò prçter signa ab Hippocrate proposita, observandum, quod semper alvi fluxus vulneribus capitis accedens, absentibus licet aliis symptomatibus, cerebri læsi signum est, propter ejus scilicet consensum cum nervis sexti paris, qui orificiis ventriculi adnectuntur, quorum ratione inferius laxatur, & alvi fluxus statim succedit. Hi verò ferè omnes moriuntur, ob læsum cerebrum parte interna, quà in spinalem medullam exporrigitur, ubi nervorum ortus; omnia tamen remedia in his casibus statim administranda, quæ ad artis opera spectant, ab Hippocrate proposita. Quintò observavi sæpissimè, quod quando in his vulneribus collum incipit dolere, parte potissimum postica, & laterali, tunc materia purulenta delabitur ad Thoracis, & abdominis cavitatem, quæ longiori mora cùm pulmones, tum pleuram, aliquas nempe ipsorum partes erodit, ex quibus multa sanies emanat, quæ postmodum ad abdomen defluit, cum Jecoris, & Lienis labe, in quibus varias pustulas excitat, quibus disruptis, perinde ac ex pulmonibus, & pleura, ita & ex his materia purulenta effluit; quanquam hujus observationis ignari, existiment, abscessus obortos in his partibus, quorum ratione patientes moriuntur, non ex capitis vulnere, quod ex Capite copiosum pus posse ad inferna viscera delabi non sibi persuadeant; prout in plerisque observavi, mediam thoracis, & abdominis cavitatem pure fuisse refertam. Quam observationem multis tum in theatro Anatomico, tum in Valetudinario S. Francisci demonstravi. Sextò observatione dignum, quod musculus temporalis nunquam est secandus, contra multorum opinionem, qui audacter id præcipiunt; quotiescunque vulnus, aut contusio fuerit cum fractura ossis, quod rationibus abunde probatur. Primò quod plerique sic vulnerati moriantur. Hippoc. sententiâ; accedente propria experientia, qui observavi, musculo temporali à quibusdam Barbitonsoribus perperam secto, quarta die patientes convulsos obiisse. Secundò quod fracto osse sub ipso musculo, omnino lethale sit, ac proinde sectio hujusmodi sit supervacua; quod & ego sçpe vidi, & publicè frequenti theatro demonstravi in quibusdam, solam rimam in osse subjecto musculo temporali repentinç mortis causam fuisse, cùm falsò Apoplectici haberentur; sola præsente contusione, quæ nonnisi gravis, cùm ossa subjecta frangit, & musculum ipsum, tum partes internas ipsius Cerebri, unde certa mors. Quod si ex symptomatibus nobis innotescant hæ læsiones, extra musculum, parte ejusdem decliviori sectio facienda, ibique terebratio administranda, nec non lato postmodum specillo deprimenda membrana ipsa, quo exitus puri pateat; atque si aliqua depressio adfuerit, vecte elevanda; & urgente quandoque necessitate, totus musculus transversus secandus; quamvis periculosissima sit operatio. Verùm hæc propono, quia vidi quosdam ab hujusmodi vulnere convaluisse, opposita parte licet convulsa, cùm nec os ipsum multum parefieri potuisset; quam tamen operationem nec suadeo, nec improbo, licet, ut verum fatear, nunquam eandem fuerim molitus; quod ægrorum plerique, ut dixi, moriantur antequam vocetur Medicus, dato tametsi, non concesso casu; ab illa non me abhorrere profiteat.

Si verò vulnus recto eidem musculo inflictum sit, digitis potiùs, & unguibus, quo commodiùs fieri potest, dilatandum, antequam ad abrasionem, aut perforationem deveniamus, & globulis ex filamentis siccis potius spatium illud conservandum; quia etiamsi musculus secetur ductû recto fibrarum, suboriuntur tamen sævissima symptomata, cum vitæ discrimine; ut propre-

rea fatius fit dilatare modo prædicto. Præterea in vulneribus capitis observandum, quod hæc non solum periculum minantur ad quadragesimam usq; diem, ut vulgo creditur, sed diutius quinetiam; cùm ego sæpius observaverim, quosdam vixisse ultra tres menses à vulnere inflicto, quidam enim percussus soleâ equi ferreâ mense Junio, cum maxima contusione capitis, absque ullo tamen horum symptomatum, quæ in his vulneribus alioquin suboriuntur, cui licet secto loco contuso, sanguis extra vasa effusus eductus sit, atque omnes partes contusæ expurgatæ medicamentis propriis, vulnere meosis spatio angustiori reddito; nunquam tamen id ad cicatricem deductum, aliqua portione puris continuò emanante; quanquam læsio nunquam in osse apparuerit, nullumque symptoma: mense tamen Octobri suborta est febris, cum rigore, & vomitu, atque quarta die ab his symptomatibus obiit æger. Aperto cranio, maxima copia puris inventa fuit supra membranas, & intra substantiam cerebri.

Alium etiam vidi leviter vulneratum media capitis parte, non detecto osse, & nullo apparente symptomate, qui à Chirurgis sanatus, tribus pòst mensibus, quibus incolumis semper vixit, correptus fuit febre maligna, sine ullo symptomate vulneris capitis; post septimam dolor capitis subortus, loco vulneris inflicti tribus antè mensibus, in quo tamen jam ad cicatricem deducto, nihil apparuit, ægro decimâ quartâ mortuo. Sectâ calvariâ modo jam dicto, pus supra membranas, & cerebrum deprehendi; ut propterea vulgi opinioni credendum non sit, post quadragesimam diem, capite vulneratos, ratione vulneris mori non posse.

Terebrationem verò Capitis quod spectat, video contradictionem in libro Hippocratis de vulneribus capitis; hic siquidem capite vigesimo secundo scribit, facta abrasione, si opus fuerit, *deveniendum ad perforationem ipsius cranii ante triduum*, tempore calido potissimum; cum vigesimo nono ejusdem expressè dicat, quod si à principio fuerimus vocati, perforationem ossis usque ad membranas non esse tentandam; quæ manifesta est contradictio; quia si opus fuerit terebrare, quod patet ex symptomatibus vulneri statim supervenientibus, membrana detegenda ante triduum, quò vapores calidi ab imminente inflammatione elevati exhalare possint, atque ejusdem suppuratio prohibeatur, quæ necessariò, neglecto hoc præsidio, suboritur, quæ, & membranas, & cerebrum corrumpit, cum vitę discrimine. Accedit, quod non detecta membrana, cùm nempè totum os non educitur, quamvis parum moveatur, ut inquit Hippocrates, signis apparentibus læsionis partium internarum, frustrà fuerit terebratio illa, usque ad vitream tantùm, dum os sponte sua abscedat, quia pus supprimitur, succedentibus postmodum jam dictis symptomatibus; cùm terebrationis nullus alius sit usus, quàm ut materia purulenta intus conclusa per foramen effluat, ego siquidem observavi, quod si à filamentis incautè applicatis, aut gossypio vel frustulo aliquo ossis pus coërceatur, membranæ sæpissime, & cerebrum corrumpantur, ut dixi; quam solam ob causam perforationem præscripsit Hippocrates, quò exitus materiæ purulentæ pateat; ut proinde absentibus symptomatibus non sit in usum revocanda, cùm nudatâ membrana periculi plena sit; quia ex Hippocrate ab ambiente facillè læditur; contrà verò, symptomatibus apparentibus, statim perforandum totum os, cùm id superstes non possit separari, nisi spatio viginti, aut quadraginta dierum plurimùm, pure interim suppresso patientem interficiente; qua ratione adducor ut censeam, hæc non esse verba Divini Hippocratis, ac propterea codicem corruptum; quæ Foesii, diligentissimi ipsius interpretis quinetiam est sententia.

Hæc sunt à me observata in vulneribus capitis, quibus succedunt quædam observationes eorum, quæ non ratione vulneris, sed aliqua ab alia causa contingunt. *Idem ibidem.*

Cutis Capitis, Ursi unguibus cũ pericranio, ad suturã usque lambdoidem discerpta, sanata, succrescente in ejus vicem alio tegmine illi analogo, cũ capillis. Cortesius refellitur de perforatione Cranii in suturis.

Cuidam puero septem annorum ex prædotropheio orphanorum Patavino ab unguibus ursi tota capitis cutis, cum pericranio ad suturam usque lambdoidem discerpta & dilaniata fuit; quem curavi primò medicamentis digerentibus vulneri admotis, ossi verò nudato, filamentis aridis, quibus quindecim dierum spatio ex ipsis suturis, caro rubra repullulascere cœpit, & totum cranium velavit; epuloticis deinde cutis, aut illi quid analogum productum est, nec non trium mensium spatio, pili quoque, quod mirum, fruticarunt toto ferè cicatricis ductu: quædam enim spatia iisdem vacua relicta, propter callum ejusdem partis. Fallitur proinde Cortesius, vir alioquin doctissimus, qui tractatu de vulneribus capitis, textu vigesimo, mordicus tuetur, pericranium nequaquam ortum ducere à dura menynge; cùm ipse in theatro Anatomico publicè sępius demonstraverim, idem esse duræ matri continuum: quinimo idem auctor hanc profitetur sententiam, perforationem nempe cranii supra ipsas suturas, absq; vitę periculo fieri posse, contra Hippocratis mentem, qui deceptum se fateri non veretur, cùm timam, vel teli sedem perforasset suturæ loco, mortuo ægro, ut in historia Autonomi in Omilo, & Famulæ itidem in Omilo, ex capitis vulnere in suturis, mortuorum, patet; l. 5. Epidemiorum, ut propterea non sit omnino perforatio molienda supra suturas; quod ego longo artis usu observavi, quosdam scilicet ab imperitis Chirurgis supra suturas perforato cranio, septimâ mortuos esse: quinimò si vulnus fuerit inflictum supra suturas, cum levi earundem labe, lethale plerumque est; quodque gravius, vidi etiam in laborantibus gummate Gallico, supra suturas, corrosis à venefica qualitate pericranio, & cranio, atque destillantibus ichoribus in eo genitis supra duram menyngem, subortam convulsionem, & mortem. Ab hac ergo perforatione, non solùm supra suturas cavendum, sed etiam juxta ipsas, utpotè perniciosa, & lethali, quod monuisse volui non solùm propter Cortèsium, magni alioquin nominis virum, sed ut bono publico consulam. *Idem ibidem.*

Vulnus frontis amplum, ad oculos usque pervadens, cum cæcitate derepente suborta, sanatum.

Miles quidam Germanus, vulneratus sica gravi, & latissima, in parte frontis, secto ejusdem osse, & cerebro ferè usque ad oculos, derepente cæcus factus est; vel fortasse ex sectione opticorum nervorum, quod tamen ob vulnus altius descendens mihi specillo explorare non licuit; vel, quod verisimilius, ex vehementi illa concussione repletis nervis materiâ pituitosâ, quæ plerumque guttam serenam, Græcè Amaurosin inducere solet. Hic autem Patiens medicamentis ex methodi lege præscriptis toti corpori, & parti affectæ dicatis, duorum mensium spatio convaluit ex vulnere, cæcitate tamen superstite, quanquam pupilla lucidissima appareret, ut in hujusmodi morbo contingit. *Idem ibidem.*

Vulnus

Vulnus anguli majoris oculi, inflictum manubrio flabelli, sanatum, cujus, suborto tribus post mensibus, tumore, ex palato portio fracta educta fuit.

Memini me curasse mendicum quendam, qui cùm importunè eleemosynam peteret, æstate, à nobili quodam Patavino, manubrio ventilabri fuit vulneratus in angulo majori oculi, tantoque impetu, ut portio ejusdem, tres digitos longi, fracta in illo hæserit, non conspicua exterius, præter sola ejusdem frustula extrà angulum prominentia, cùm altera illius pars orbitam oculi fregisset, & ad palatum descendisset. Hunc autem cùm in Nosodochio mensem integrum curarem, eduxi primo frustula illa, quæ in angulo ipsius oculi solummodo hæsisse existimabam, unde collyriis prius arcentibus inflammationem, deinde exiccantibus, cicatrice exteriùs inducta, discessit veluti sanus; qui tamen tribus pòst mensibus circiter accessit me, tumore satis magno in palato laborans, quem dum secarem, cultro impegi in flabelli manubriolum, quod volsellà extraxi, impositis postmodum filamentis, primò imbutis ovi albumine, postero verò die, globulis intinctis melle rosaceo, aliquot dies. Tandem melle rosaceo, & aquâ hordei, quorum usu omninò convaluit. *Idem ibidem.*

Vulnus sclopeti in articulatione humeri cùm scapula, sanatum, decem annis incolumi ægro; à quibus orto in eadem parte tumore, totum acromium corruptum volsellâ eductum.

Mercator quidam ex familia Merulorum, vulneratus sclopeto in articulatione capitis humeri cum scapula, sanatus ab Excellentiss. Julio Casserio Placentino, Anatomes, & Chirurgiæ Professore magni nominis, decem annos integra usus valetudine; tumore insigni demum laboravit; quo loco cicatrix occultabat, cum febre, & dolore gravi, quo statim à me secto, maxima copia puris ex eodem effusa est, immissâ postea turundâ imbutâ ovi albumine, atque superinjectâ stupâ eodem madefactâ; postero verò die metuens ne tumor hic causam haberet aliquam corruptionem ossis, & specillo id explorarem, deprehendi frustulum ossis mobile, quod volsellâ eduxi, totum scilicet acromium ipsius scapulæ; digerentibus postmodum medicamentis prius sarcoticis, demum epuloticis usus, spatio mensis perfectissime ægrum ad sanitatem deduxi.

Non itaque mirum, si in vulneribus sclopetorum; multo temporis spatio ossa læsa abscedunt: hoc siquidem in praxi frequentissimum. *Idem ibidem.*

Vulnerum in Thoracis cavitatem penetrantium; tum quæ læsis intercostalibus vasis sanguinem in eandem effundunt; tum quæ iisdem integris, infliguntur, vera curandi Methodus.

Frequentissimè observavi, Thoracis vulnera ejusdem cavitatem penetrantia, sine ulla tamen læsione partium internarum; quæ quidem duplicis generis, alia quæ vasa intercostalia lædunt, ex quibus copiosus manans sanguis in ejusdem cavitatem delabitur; alia verò, quibus vasa illæsa sanguinem in eandem non effundunt. Prioris generis vulnus patens servandum; quam curandi methodum omnes Medicinæ scriptores proponunt; si verò nihil sanguinis in suis pateat signis, absentia scilicet symptomatum, ex sanguine in eadem collecto; in quibus sunt febris, tussis plurima, gravitas supra Diaphragma, & alia hujusmodi, tunc immissâ brevissimâ turundâ in orificium ipsum vulneris, imbuta ovi albumine, & superinjecto linteolo eodem madefacto, cum bolo armena, & sanguine draconis, leviter fasciâ comprimo partem læsam; atque sequenti die, remotâ turundâ ex toto, appono ceratum ex cerusa, quibus spatio septem, aut octo dierum patientes sanos præsto. Qua methodo quinetiam vulnera Thoracis, ejus tantummodo musculos penetrantia, ad sanitatem deduco, spithamam licet ampla, *Idem ibidem.*

Ex vulnere Thoracis inter quartam, & quintam costam, Epilepsia suborta, qua nunquam aliàs correptus fuerat æger, turundâ immissâ, recurrens.

Cùm duo studiosi inter se digladiarentur, eorum alter ex familia Curtorum, vulneratus thorace, inter quartam; & quintam costam prolapsus est in terram Epilepticus, cum spuma in ore motibusque convulsivis, à quibus symptomatibus, pariens mortuo similis domum deportatus, pulsibus tamen validis; quia verò Barbitonsor jam obligaverat vulnus, ipsum eodem statu dimisi, quod cùm accidisset matutinis horis, sub vesperam denuo accitus, redintegratis sensu, & motu, postero die vulnus obligavi, cùm facultates principes convaluissent; quod cùm curarem demisso specillo; patiens graviter conqueri cœpit de dolore cum levi quadam Convulsione, Epilepsiæ simili, cujus causâ specillum removi, atque à turunda abstinui, à Barbitonsore ante immissa appositis solis filamentis digestivo rosaceo imbutis, ac superaddito cerato ex cerusa, & quidem tertia die; quattâ verò, applicato eodem cerato, quibus spatio novem dierum ex toto fuit sanatus æger, qui cùm nunquam aliàs Epilepsiâ laborasset, ut mihi retulit, ex vulnere solo eâ correptus est, ratione scilicet nervi intercostalis læsi, inculpata valetudine etiam nunc Venetiis degens. *Idem ibidem.*

Pus ex vulneribus Thoracis superioris in ejusdem cavum effusum, sine sectione quandoque per alvum expurgatum; convalescentibus illicò ægris, quò id citius contingit.

Vulnera penetrantia Thoracis parte superiori inflicta, ita ut materia intus collecta non possit adeò commode expurgari, in Empyema degenerat, ex omnium sententia; qua ratione quidam à me perforati sectione inter quintam, & sextam costam, evacuatâ materiâ, plerique sanati fuere. Verùm observatione dignum, sine sectione eandem per alvum expurgari: quam tamen viam sectione Anatomica rimari non potui; quod & ab Hippocr. quinetiam observatum libro de morbis; ut propterea quidam illam crediderint non esse pus, sed chylosam potiùs substantiam, frustrà propterea applicatis hujus causâ Ventriculo remediis, Observatum quinetiam à me, quod quotiescunque citius materia expurgatur spatio nempè, summùm, diei, statim patientes convalescunt, materia ex vulnere non amplius manante, & quod mirum, febre quinetiam cessante, utpote quæ, eadem in cavitate Thoracis hærente, est continua: quinimo hoc signum pathognomonicum censetur; patientes immunes esse à febre, cùm nulla in Thorace sanies, quæ vulnus statim occludendum indicat, qua contrà sensim exudante, omnes moriuntur; quia morâ suâ dum permeat, partes internæ exulcerantur, pus augetur, atque ulcera, febrisque quotidie invalescunt, cum præsenti vitæ discrimine. Quod propterea animadvertendum illis est qui adhibentur his curationibus;

tionibus, ut scilicet si pus brevi spatio temporis non evacuetur, ejus eductionem quàm citissimè medicamentis curent; qua ratione exhibeo aut aquam hordei, vel mulsum, quæ paulatim detergent, ac evacuationi aptum reddunt, non sine ope naturæ illud expellentis; quo subsidio non egent robustiores, qui paucis diebus totam materiam purulentam extrudunt, & sanantur, nisi hæc evacuatio diutius protrahatur, quæ illis mortem inferat. Non autem hîc propono modum curandi vulnera Thoracis, cùm ab aliis satis superque de his actum sit. *Idem ibidem.*

Ex vulnere in Thoracis cavum penetrante inferius, perperam viginti dies obligato, febris, totius corporis macies, cum delirio suborta, à suppress. pure: quo expurgato, omnia remissa, sanato ægro. Ex squalore corpus squamis instar piscium obsitum. Error vulgarium Chirurgorum, qui vulnera thoracis non explorata, aquis balsamicis intempestivè occludunt, notatur.

Accepit quidam vulnus in Thoracis cavitatem penetrans, parte tamen decliviori, quod cùm Chirurgi quidam Tarvisini viginti dies obligassent, neque ejus altitudinem deprehendissent, negligentiâ, an imperitiâ dubium, maximâ proindè copiâ puris in thorace congestâ, incidit patiens in febrem continuam, cum macie totius corporis, rubore faciei, ac delirio, his potissimum verbis expressis, opus sibi esse duobus fonticulis, quo materia conclusa expurgaretur; quod non omni ratione vacabat, quanquam non distingueret locum delitescentis puris, cùm duos brachiis inurendos mandaret. Patavium eodem delato, cùm omnia prædicta accuratius expenderem, deveni in cognitionem, cavitatem Thoracis oppletam esse pure; quod experientiâ patefactum, demisso in vulnus specillo, in quod proinde immissâ turundâ, postridie eduxi phialam puris plenam, delirio cessante, & febre remissa: quod verò mirum, totum hujus ægri corpus, ratione siccitatis, & squaloris squamis instar piscium oblitum fuit; vocatis ad rei novitatem, Clarissimo Dominico Sala, cum multis studiosis rato casu, nec unquam ante hac conspecto: prout & observatione dignum, quod æger macie confectus, atque omnium judicio brevi moriturus, pure per cannulam plumbeam continuò educto, atque injectionibus ab Auctoribus propositis, spatio duorum mensium ex toto convaluerit, multos etiam annos incolumis.

Quæ sæpissimè quinetiam accidunt hoc tempore, dum imperiti quidam, aquis suis balsamicis & balsamis adstringunt partes externas vulneris, relictâ postmodum ejusdem cavitate pure oppleta, unde Empyematici moriuntur; qui propterea pro ignaris omninò habendi methodicæ artis, atque Empiricis, & Agyrtis, qui in circulis popello illudunt, dum sectâ aliqua corporis parte, balsamicis suis medicamentis, sordibus potius, sequenti die publicè vulnus obductum exhibent, cùm pauca tantum cutis secta fuerit, quam obligatam, & compressam, non sine naturæ ope agglutinant; quod & mihi experientiâ compertum, vulnera scilicet externa, angusta potissimum, nullo adhibito medicamento à natura sanata, solo applicito ovi albumine, trium, aut quatuor dierum spatio; cùm tamen ignari, & vulgares homines hos empiricos Deorum loco habeant, hæc vulnera externa videntes occlusa, cunctis ad ipsos confugientibus, qui licet propriâ ignorantiâ delusi, ægrorum erroribus potius quidquid secus acciderit adscribunt, atque ita seipsos ab omni crimine tutantur, non sine multorum interitu. *Idem ibidem.*

Ex vulnere Thoracis, superiùs magna puris copia in ejusdem cavo congesta, sectione inter quintam, & sextam costam expurgata; nec non per os, & urinam, dieì spatio.

Cujusdam scribæ filius, ex Agiaciorum familia, vulneratus parte superiori thoracis, ad ejus usque cavum, ex quo quum pus ægrè expurgaretur, multâ copiâ in eodem congestum, decrevi ipsum secare inter quintam, & sextam costam ejusdem lateris, imposita postmodum turundâ, ut superius dixi, sequenti die, quâ eductâ, duæ puris libræ effluxerunt. Observatione verò dignum, non solum vulneris orificio pus emanasse, sed & per os quinetiam magna copia, necnon per urinam quoque ad libram unam, & quod excedit, per diem; quæ viæ licet omnibus pateant, non tamen naturæ consuetæ, facta potissimum sectione, quæ materiam copiosam effudit; cùm tamen patiens esset juvenis decem & octo annorum, ac robustus, natura propterea has vias communes sibi paravit, ægro spatio mensis omninò sanato, & adhucnum incolumi, ob rationem superiùs propositam.

Dubium verò nonnullis, qua ratione materia purulenta supra diaphragma hærens, non impediat respirationem, cùm tamen hoc Galeno instrumentum sit proprium respirationis; quod scilicet experientiâ sit ipsis compertum, quendam nobilem Bellunensem fistulâ laborantem Thoracis, inter sextam, & septimam costam, nulla respirandi difficultate laborasse; cujus morbi causa, consultatione habita cum viris hujus urbis præclarissimis, negantibus multam adesse puris copiam in cavitate Thoracis, nulla potissimùm respirationis difficultate illi molesta; illorum tamen opinionem murdicus oppugnavi, materiam scilicet purulentam intus concludi affirmans, cujus ratione immissi turundam crassam satis & longam, circa horas vespertinas, vocatis sequenti mane multis Studiosis, qui consultationi interfuerant, quibus præsentibus, cùm turundam educerem, erupit ex Thoracis cavo libra, & quod excedit, puris, fœtentis adeo, ut adstantes præ odoris gravitate excedere coacti fuerint, quod pus rò conflixerat ex tomore thoracis, quo sex ante mensibus laboraverat patiens, superstite postmodum fistula prædicta. Ex quibus patet, quod quotiescunque pulmones pus non contingunt, vel moto quinetiam ipso diaphragmate, tunc respiratio illæsa est. Quod verò aliquis objicere posset, qua ratione scilicet innotescere possit pus in ipsa cavitate conclusum, nulla præsente respirandi difficultate; respondeo, observandum esse, quod quando adest minima portio puris in Thorace, id non fit sine febre, quod est signum illius pathognomonicum, præter alia ab auctoribus proposita, ut propterea superius admonuerim, vulnera Thoracis non esse ad cicatricem ducenda, nisi patientes immunes ab ipsa fuerint aliquot dies: quinimò advertendi m quinetiam, quod quando purulenta materia in cavitate Thoracis supra diaphragma decumbens, non superat pulmonum alas, tunc per tussim non expurgatur; quia admittere non possunt, eandem non contingentes. Nobilis verò hic patiens non solùm laboravit fistula simplici thoracis, sed & præterea duabus costis corruptis, quas proinde abradere opus fuit, non sine quibusdam aliis remediis, qui tamen cùm per negotia hîc morari diutius non posset, non integra valetudine discessit, illi tantùm præscriptis, brevi eo temporis spatio, injectionibus ex vino mulso, & aquis Thermalibus sulphureis; in quarû usu mirum occurrit, quod statim infusæ tussi excernebantur, ex vino vero injecto, medicamentis potissimum imbuto, illico nulla mora, maximo

maximo impetu rejiciebantur majori copia; ut propterea observandum sit, non solùm pulmones, raræ utpote substantiæ, sed etiam omnes partes nostri corporis suis poris patere, per quos non solùm excrementa communia, sed etiam materiæ saniosæ extruduntur ad communia loca; sicuti contingit in vulneribus thoracis, quibus non solùm ex locis omnibus notis materia purulenta fluit, sed etiam per intestina. *Idem ibidem.*

Ex Vulnere Thoracis Fistula suborta, spatio aliquot mensium pervadens ad capsulam Cordis, hujus substantiam ad fibras usque cavitatis absumpsit.

Ex Vulnere sterni ad quartam costam sinistra parte, subortâ fistulâ in quodam Veronensi, cùm per aliquot menses eâdem laborasset, ad ejus curationem me vocavit; cujus corpore primò expurgato, nulla licet spe salutis, ratione maciei, qua confectus erat, necnon febris, & virium imbecillitatis, immissâ turundâ, copiosum pus eduxi, à quo aliquot pòst diebus syncope correptus æger vitam cum morte commutavit.

Dissecto cadavere, inveni capsulam, & ferè totam cordis substantiam ad fibras usque ab ulcere exesam. Videant igitur, an constare possit sententia Aristotelis l. 3. de partibus animalium, cap. 4. quòd Cor nullum virium grave diu patiatur; siquidem hic patiens diu vixit, quamdiu scilicet ulcus, & fistula penetravit ad cavitatem, aut ventriculum sinistrum ipsius Cordis. *Idem ibid.*

Vulnus abdominis penetrans, cum prolapsu omenti, quod sectum, licet non omninò corruptum, nec tamen obligatum, ex magna vi sanguinis in inguen ejusdem partis decumbentis, abscessum in eo excitavit, qui sectus, educto multo pure, remediis accommodatis perfectè sanatus.

Sutorem vidi abdomine læsum, vulnere penetrante, cum prolapsu omenti, quod cùm Barbitonsor secuisset, non omninò alienatum, & gangrænâ corruptum, neque obligasset, ita ut ipso in sedem suam compulso sanguis ex venulis assiduè manaret, qui ad partem inguinis ejusdem lateris illapsus, atque congestus, viginti post dies circiter abscessum magnum excitavit; quem, vocatus secui, maximâ puris copiâ effluente, atque Barbitonsori præcepi, ut continuò turundam immitteret, donec tota materia exhauriretur, eâdem paulatim decurtatâ, tum postmodum omnino eductâ, ad obductam usque cicatricem, more consuetò. Observandum verò, ex sententiâ omnium Autorum, non esse secandum omentum, nisi filô constringatur, quod in vulnere relictum natura præter ullum incommodum extrudit; præcepto Barbitonsoribus maximè observandô. *Petrus de Marchettis Observationum Medico-Chirurgicar. Sylloge.*

Nervos, & tendines vulneratos non esse suendos, contra Severini sententiam. Tendinis vulnerati ex secta vena jecoraria lethalis, historia.

Observandum quoque nervos, & tendines non esse suendos, sicut perperam Severinus docuit Chirurgiæ Efficacis lib. 2. c. 123. Primò quia est contra Galeni methodum, quem proinde non intellexit; eo siquidem loco, quem Severinus citat, non solùm scripsit, nervos non esse suendos, quanquam nobiliores ipsis tendinibus, ratione spirituum per ipsos influentium, sed addit quinetiam, quod nunquam ausus sit eosdem suere. Quinimò ego observavi, incautè nervos, aut tendines à quibusdam Barbitonsoribus fuisse consutos, secuta convulsione, & morte patientum. Quare Severini doctrinâ utpote contraria, & sententiæ Galeni, & experientiæ, non est omninò admittenda, quin potius damnanda prorsus. Nec obstat, quod suæ opinionis fautorem, & auctorem advocare conetur Paræum lib. 22. magnæ Chirurgiæ, cap. 10. in cura illius Nobilis, cui nervis digiti manus sectis, quadam theca restitutus est motus; hoc siquidem ex verbis ipsius non constat, quæ sic habent. Nervo, tendineve penitus resectis, actio illa, cujus in parte autores erant, una plane abolerur: itaque flecti, tendive membrorum inhabile est, nisi ipsi opis aliquid arte Chirurgica allatum fuerit. Id ego præstiti nobili cuidam è familia Annæ Mommoranii, Galliæ equitum magistri, cui in prælio ad Druidas commisso, vulnus tantum gladio militari ad dextræ manus articulum externa parte inflictum erat, ut tendinibus, qui pollicem erigunt, plane resectis, etiam consolidatâ, & persanatâ plagâ, pollex intro inflexus, & in manus volam demissus maneret, nec extendi, & surrigi posset, nisi forte vi revulsus ab altera manu; sed tum etiam statim revolvebatur. Itaq; nec ensem ipse, nec pugionem, nec hastam capere, & tractare poterat, armis omninò inutilis, sine quib⁹ vitam nullam putabat. Cùm igitur de amputando inutili illo, & comprehensioni officiente pollice, me consuleret, negavi me facturum, aliam enim rationem comprehensam me animo habere, qua pollici afflicto succurrerem. Itaque thecam ex ferro albo ipsi efformandam curavi, in quam pollicem ipsum inderet, duobus loris ad armillas duas supra manus articulum, sic artificiosè theca illa vincta, & colligata erat, ut intentus, erectusque pollex maneret, atque adeò militarium armorum genus omne captare, & tractare illic posset.

Ut proinde mirari subeat, virum alioquin magni nominis, hæc protulisse; ut propterea vos monendos censeam serio, nunquam nervos, & tendines esse suendos; cùm Galenus eô locô dixerit quòd labia vulneris ad mutuum contactum adducenda sint, ipsumque vulnus suendum; de suendis verò nervis & tendinibus ne verbum quidem fecerit. Cujus pravæ consuetudinis suendi nervos luculentum non minùs quàm funestum nuper prostitit exemplum, cùm nostrorum Barbitonsorum aliqui, missu sanguine ex brachio, lanceolis suis acutis nervum sub vena jecoraria pertuderunt, miseris patientibus ex convulsione pereuntibus. *Idem ibidem.*

Mors è Vulnusculo Cranii neglecto.

Sub initium Novembris Anni 1671. cujusdam in vicinia nostrâ Chirurgi filiolus quinquennis, circa vesperâ in hypocausto discurrens, atque manu cultellum tenens, in terram graviter concidit, simulque cultellum supra sinistrum oculum ad latitudinem pollicis in palpebram infixit. Accurrens mater cultellum vulneri inhærens exemit, pater verò amicis se invisentibus assidens, ministro suo in mandatis dedit, ut vulnus obliget. Hoc addito monito, ut labia vulneris, quantum fieri possit, contrahat, ne aliquando rudior cicatrix frontem deformet. Exsequitur jussa magistri minister, atque sic intra paucos dies coit vulnus. Mox verò puer de dolore capitis circa locum imprimis vulneratum conqueri cœpit. Accessit dein calor. p. n. & debilitas, quæ puerum lectulo affixere. Ingravescente tandè malo, consulit me pater die 27. Novemb. atque veram reticens causam, filiolum nimio laborare calore conqueritur, imò veneficium subesse suspicatur. Ea namque opinio nostratis atque vicini vulgi animos occupavit, ut si quem morbum sibi incognitum, imò

sæpe & cognitum, sed tamen jam incurabilem offendant, ad incantationes mox rejiciant. Quemadmodum etiam præterlapsâ septimanâ contigit cujusdam Braxatoris servo plethorico, qui cùm illo tumoris genere, quod *Essere* Arabes vocant, laboraret, mulierculę aquâ fascinatâ eum conspersum esse pronunciabant, atque ad vetulam medicatricem, aut potius Sagam dexissent, nisi Herus illius prohibuisset, qui unica venæsectione & paucis alterantibus restitutus est. Sic igitur & bonus ille Chirurgus errorem suum incantationum velamento velans, Syrupum alterantem atque corroborantem pro solatio reportavit. Insecuta est nox inquieta, unde subsequente die 28. Novembris mater de filii salute maximè solicita, mihi in absentia mariti præsenti veram patefecit causam, atque simul è vulnere vix unam aut alteram sanguinis stillasse guttam retulit. Nullus tum in parte affecta apparebat tumor, puer verò de intenso illius loci dolore nimium conquerebatur. Præterea quoquè adeò insignia aderat debilitas, ut motus arteriæ vix perceptibilis esset. Unde certissimam prædixi mortem, cùm præter trepanum nullum aliud superesset remedium, & vires generoso illi remedio ferendo planè essent impares. In matris tamen solatium Cataplasma ex Cephalicis & sanguinis grumos discutientibus præscripsi, simulque, si quis è Chirurgis nostris adeò audax esset, & in desperato hoc casu cum famæ suæ periculo trepani remedium tentare vellet, id per me facere posset, addidi. Cæterùm istis omnibus renuentibus, nocte diem 29. Nov. insequente, sinistrum ægri latus occupavit paralysis, atque simul oculus sinister ita intumuit, ut etiam in ipsâ orbita amplius contineri non potuerit, sed extra eam prociderit. Ast die 30. Nov. vesperi aliquoties convulsus mortuus est. Atque sic infelix pater jacturâ unici filioli, negligentiæ suæ ac intempestivi venustatis studii satis graves luit pœnas. *Georgii Segeri.*

Periculosa Capitis vulnera curata.

Miles quidam in excursione contra Turcam Clavâ ferreâ vocatâ in caput percussus de repente concidit, (*Marteau d'armes*) à sociis pro mortuo habitus, sepulturæque destinatus, sed cùm adhuc spirare deprehenderetur, in fortallitium Hungaris *Vivat* dictum (quod tum nondum Turcis cesserat) deploratus, ibique à perito quodam Chirurgo Gallo tractatus, ac, aperto ipsi per incisionem, postquam jam sensus & vires redierant, pericranio, exempta cranii portione quæ volæ manus magnitudinem in parte dextra, inter suturam lambdoideam, & coronalem ab integro decesserat, imposita ejus vice laminula argentea undequaque perforata, tandemque vulnere juxta artis præscriptum consolidato feliciter restitutus fuit, hoc solum ipsi remanente incommodi, quod ineptus ad duriores labores, vigiliis, furori, minimum si biberit vini, singulisque Lunæ mutationibus certæ cuidam alterationi obnoxius redditus, prout ipse mihi oretenus retulit Argentinæ Anno M. DC. LXII. Cùm Cicatricem manibus meis palpassem, laminam sub cute latentem deprehendissem, & per foramina ejus motum quendam lentum, sed plenum & continuum, cerebri an arteriarum fuerit, non disputo, probè notassem. Mirandum certe, tam insignem Cranii portionem, tam valido ictu avulsam sine cerebri aut meningum aut ad minimum proximè subjacentis temporalis musculi læsione. Sed, qui sequitur casus, magis fortè mirandus, imò vix credendus esset, nisi Tabula ænea & Testimonium Viri Consultissimi *Martini Schodel* Posoniensis, Patriæ Reipubl. quondam Judicis, Ecclesiæ & Scholarum Evangelicarum Inspectoris, fidem faceret. Marco Baxam, Capitaneo cuidam Hungaro, Lancea Turcica per oculum dextrum adacta, ut retrò per cervicem exiverit mucrone, mortem non intulit, sed diligentibus Chirurgorum manibus tractatus restitutusque, aliquoties postea strenue se contra hostem gessit.

Tertium adjungo, periculosæ vulnerationis, sed & felicissimæ Curationis exemplum, Signiferum quendam Legionis p. t. Illustriss. Comitis Porciæ, hunc in Candia contra Turcam militantem globus Sclopetarius Oculo, non itidem vitâ privavit. Remansit post exactam Curam in Orbita globulus, & adhuc inter Ossa hæret, quem obducto licet vulnere, ut mihi dixit, subinde sentit quasi descendere, fortè quod pars affecta defluxionibus obnoxia dolorem inferat gravativum. *Carolus Rayger.*

Vulnus Cerebri profundum ad Cicatricem tendens.

Quidam J. U. Studiosus, naturâ Macrocephalus, à temperamento sanguineo, ex inordinato vivendi modo, in cholericum declinans, jurgiis, rixis, compotationibus & vagationibus nocturnis totus deditus, corypheus Fratrum turbantium, excubias militum nocturno tempore sæpius irritabat. Tandem die 4. Decembris Anni 1675. ebrius infeliciter cum illis altercans, à quodam Decurione bipenni in osse sincipitis dextro, inter suturam sagittalem & coronalem sauciabatur, ita ut statim aphonus & semiparalyticus in terram conciderer. Ad stationem suam à militibus deportatus, per noctem ibi decubuit, donec summo manè quasi mortuus à sociis inde efferretur. Hac ipsa die ad illum accersitus, mutum & immobilem super stragulis invenio; rogatus ab adstantibus ejus amicis, ut aliquid exhiberem, sequentem potiunculam præscripsi.

♃. Aqu. Cerasor. nigr. flor. til. an. Unc. iß. Syr. de pœon. Drach. vi. Tinct. Lunæ. gutt. vi. M. F. potio.

A qua exhibita circa vesperam linguam movere, & aliquantum fari cœpit. Chirurgus repurgato & deligato vulnere, suo se satisfecisse officio existimabat.

Tertio ab accepto vulnere die, specillo vulnus visito, & perforatum cranium esse deprehendo, Chirurgum ut fragmenta, quæ paralysim causare solent, cautè eximeret sedulò admoneo, quod etiam cum suo sibi adjuncto socio fideliter præstitit, quo patiens meliùs habere visus est; persistente nihilominus parte sinistra tota paralytica, unde suspicabar nondum esse à fragmentis repurgatum vulnus. Refecto itaque aliquantum ægro, incisionem pericranii, ut melior ad fracturam aditus pateret, fieri jussi, qua facta particulas quasdam duræ, & piæ matris cum frustulis cerebri Chirurgus eruit, & aliquid amplius latitare vix possibile esse affirmavit, & quia haud tuta intra cerebri substantiam erat lustratio, Chirurgus ab ea abstinuit, & æger absque motu partis sinistræ remansit, aliàs ad oblata benè habuit, & meliora de se speravit. Interea ego ad quendam extra Urbem evocatus, patientem hunc Chirurgi curæ commisi, post quindecim reversus dies, utcunque sibi præsentem sed adhuc paralyticum inveni. Qua de causa aliquid adhuc intus cerebro molestum latitare audacter asserui: præterea fungus instar nucis juglandis vulneri adnatus erat, quem Illustris Domini D. Petri de Marchettis, Præceptoris quondam mei Patavii, pulvere ex spica & schœnantho, laudato ab ipso in observationum suarum Medico-Chirurgicarum observatione sexta de fungo ex capitis vulnere enato, aspersi; diminui quidem, sed non totaliter absumpsi.

Quartus jam ab accepto vulnere agebatur mensis, quo tempore æger meliùs habere videbatur, & de emendanda imposterum vita serio cogitabat, sed

serò nimis; nam atrophia totius corporis in dies augebatur. Ego rursus extra Urbem sex diebus permansi, quo tempore ex vulnere læsi sanies fluxit copiosissima, ut Chirurgi totam cerebri substantiam in merum pus abiisse autumarent, intereà dum redeo, patiens sociis ultimum vale dixit. Vulnus lustrandum curiositas suasit; aperta itaque calvaria factaque circa processum duræ meningis longiorem incisione, copiosum pus effusum est, ex corrupto, & extravasato in sinu duræ meningis sanguine, qui copiosus ante mortem quasi criticè apparuit, vulnus in substantia cerebri unciam unam pedis geometrici in profunditate æquabat, & partem laminæ vitreæ instar squamæ piscis rotundam, ab unco hastæ obrutæ illuc incussam fundus fovebat; observatione verò dignum erat, quòd cavitas vulneris carne rubicunda ita obducebatur, & ad cicatricem disponebatur, ut frustulum laminæ in fundo relictum (nisi aliundè mors secuta fuisset) vix aliquam cerebro molestiam imposterum facere potuisset. Videtur idem confirmare doctissimus Veslingius, Anatomicorum facilè princeps, syntagmatis sui cap. 14. de cerebro, ubi inquit: Vulnere item coalescente, profundius ad.tti globi plumbei retinerentur, stylorumque fragmenta, cerebro & meningibus infixa multis annis inhærerent.

Illud etiam in hoc ægro observatu dignum, quod nec febre laboraverit, nec bilem vomuerit, quamvis Hippocrates 6. aphor. 50. dicat: quibuscunque præciditur cerebrum, his necesse febrem, & bilis vomitum supervenire. Nisi Hippocrates intelligat per febrem, exiguum etiam calorem, quem in hoc patiente observavi primis quatuor diebus, qui tamen decocto hordei cum succo limonum alterato temperatus fuit; eumque à prægressa crapula ortum fuisse existimabam: vomitus verò nec in principio, nec toto curationis tempore observatus est. *Sed regula sine exceptione nulla. D. Simonis Aloysii Tudecii.*

De vulnere Pectoris cum læsione Pulmonum, quod trium annorum spatio percuratum videbatur.

Cùm Anno 1669. die 22. Aprilis feriâ secundâ Paschali, gregarius quidam miles inter excubitores civicos Jacobus *Pohl*, Decurioni inter eosdem, Melchiori *Schvvartz* non benè favens, eundem ex levissimâ causâ minori gladio, aliàs sicâ, & Germanicè *Stilles* sive *Stecher* dicto, clandestinò in sinistro pectoris latere inter quartam & quintam costam versus superiora vulneraret, miser ille periculosè confossus in terram concidit, statimque domum delatus, Chirurgum Antonium *Seaslender* ad se accersere jubet: qui sanguinem spumosum in magnâ copia effluentem statim sistens, vulnus primum s. a. deligavit, & viribus prostratis cordiali potione (quantum potuit) prospexit, ægrumque sequenti die in meliori statu offendit. Tum prædictus Chirurgus ulterius constitutionem & situm vulneris instrumento exploratorio investigans, eidemque turundam immittens, invenit sinistrum pulmonis lobum satis profundè sauciatum. Adhibitâ itaque diligenti curâ in deligatione, & injectione ex decocto hordei tosti cum melle rosarum & syrupo Myrt. quotidie facta, illum jam extra periculum esse *ἀκινδύνως* suspicatus est, ægerque ipse opinabatur. Sed cùm die 9. Maii è lecto surgeret, & inter ambulandum corpus nimium commoveret, mox circa vesperam per canaliculum plumbeum vulneri à Chirurgo inditum, saniei & sanguinis cum liquidiore humore mistæ aliquot libræ effluxerunt. Ego sequenti die, ad ipsum manè vocatus, veniens, omnia in eo statu, ut jam narrata sunt, comperi, præterea vires summè debiles, cordis anxietatem, tussim & spirandi difficultatem: statim itaque ei præscripsi sequentem cordialem potionem pro aliquot vicibus. Rec. Conserv. fl. tunic. rorismar. viol. purp. papav. errat. an. ʒii. Aqu. Scabios. papav. errat. Cardui bened. rubi Idæi an. ℥iii. Mixta ebulliant in diplomate. Colaturæ fort. expr. adde aqu. Loch. Sani, Cinam. Cord. an. ʒvi. Syr. fl. tunic. Cordial. D. Meisn. an. ʒvi. Rasur. dent. apri, Oc. cancr. pp. Os. de C. C. an. ℈i. Confect. Cord. D. Meisn. ʒß. m. Viribus paulatim redintegratis istud decoctum ordinavi.

℞. Rad. Chinæ pond. in tal. sect. ℥iß. consolid. maj. ʒvi. bistort. torment. an. ʒiii. Santal. Citrini, Cinam. el. an. ʒii. Herb. pulmon. plantag. an. mj. fl. Cichor. Sylv. violar. purp. buglosf. consolid. regal. an. mß. balaust. p. ii. Cort. Citri Rec. ʒii. Incisa crassiusculè infunde per horas 18. in s. qu. aqu. font. postea coqu. in M. B. ad consumptionem tertię partis, sub finem decoctionis adde liquirit. ras. ʒvi. passul. maj. exac. ℥i. Sem. fœnicu ʒii. contusisque speciebus decoct. prioris, ebulliant iterum omnia aliquoties. Colaturæ lbv. per resid. depur. serv. pro usu.

℞. Dec. præscr. ℥iv. add. Syr. de Symph. Fern. ʒvii. Aqu. Cinam. Cord. ℥i. m. f. Haustus, quem quotidiè manè ebibit; nonnunquam etiam h. 4. vespertinâ. Reiteratum est hoc Decoctum alterâ & tertia vice. Usus est etiam aliquoties bals. Tart. comp. ad aliquot guttas. Vulneri interim injectio talis quotidiè per Chirurgum adhibebatur.

℞. Rad. tormentill. bistort. an. ʒii. Herb. bursi pastor. millefol. an. m. i. fl. balaust. rosar. r. an. p. i. Hord. tost. ℥i. Coqu. in s. qu. aqu. ad ℥xvi. Colat. adde Syr. Mirt. de ros. sicc. an. ʒii. m. Nihilominus tamen indies ultra libram supra dictæ materiæ è loco vulnerato effluxit, fluxusque ille fere ad octo hebdomadas continuavit, ægroto paulatim melius se habente, sed vulnere haud consolidato. Inde post festum visitationis Deiparæ Virginis ædibus exire cœpit, muniaque sua sine molestiâ peregit, usque ad finem Novembris: tum; nescio ex quâ occasione recidivam passus, iterum ad superioris Decocti usum reversus est, quibus & alia corroborantia, partim etiam expectorantia addita sunt. Donec tandem benedicente Summo Archiatro, anno septuagesimo feliciter cœpto, bonus ille & pius Vir pristinæ sanitati planè restitutus, in hunc usque diem, quo hæc scribo (Anno scil. 1672. 16. Aprilis in vigiliâ Paschali) optimè valet, & quia præter functionem militarem etiam repurgatoris fumarii provinciam sustinet, utrique officio satisfacit, cui ego Anno 1671. præterito, decima die Septembr. filiolam nomine Elisabetham ad sacram Baptismatis aquam suscepi, quæ hucusque, dum ista scribo, vivit & benè valet. Quanquam autem Chirurgus ulcusculum illud consolidare sæpius tentaverit, nihil tamen hucusque efficere potuit; quare canaliculum argenteum semper in eo gestat vulneratus, ad meliorē materię peccantis promotionem, quæ quasi per fonticulum effluendo, quotidie tamen in pauciori quantitate, pulmones à corruptione tuetur, & ferè ab omni tussi liberos servat. Unde apparet pulmonum vulnera, quanquam sint periculosa, non tamen simpliciter lethalia dicenda esse. Non enim omne vulnus, quod mors sequitur, lethale dicendum est, sed id solum, quod suâpte naturâ mortem adfert. Neque omnia vulnera, ob quæ supervenientibus gravibus symptomatibus ægri moriuntur; pro lethalibus habenda sunt, nam non necessariò, nec semper ipsis superveniunt, ut cum vulneribus articulorum & nervosarum partium, inflammatio, delirium & alia Symptomata accidunt, aut quando pulmone ulcerato ulcus aut phthisis subsequitur, unde ægrum lentâ morte occumbere obtingit. Septem autem partium vulnera *Hippocrates* lethalia esse statuit. Lib. Aphor. 6. Aph. 18. ita scribens: Cui vesica persecta fuerit,

rit, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum, aut tenue quoddam intestinum, aut ventriculus, aut jecur, lethale est: super quem Aphorismum videantur Commentatores, Galenus, Hollerius, Heurnius & Knoblochius. Hunc tamen Aphorismum Hippocrates tum limitat, tum ampliat, in Coacis, Aphor. 509. in Codice Fœsii, dum inquit: Ex vulnere ferè mors contingit, si cui vulneratum fuerit cerebrum, aut spinalis medulla, aut jecur, aut septum transversum, vel cor, aut vesica, aut quædam grandis vena. Mors quoque subit, si in arteriam & pulmonem insignes valdè plagæ inflictæ sunt, ita ut percusso pulmone, minor sit, qui per os prodit spiritus, quàm qui per vulnus excidit. Intereunt verò, quibus nervi interiores, sive tenuis aliquis, sive crassus, vulnus acceperit, si plaga transversa fuerit & magna: quòd si parva & recta, nonnulli periculo eximuntur. Minimè autem ab his vulneribus mors impendet, quæ in corporis partes, in quibus hæc non sunt, aut ab his quàm longissimè absunt, infliguntur. *Hucusque verba Hippocratis:* quorum veritatem confirmant, cùm præsens nostra Observatio, tum altera quam recenset *Sennertus* Pract. Medic. Lib. 2. Part. 2. cap. 11. & Lib. 5. Part. 4. cap. 3. atque duæ aliæ Celeberrimi illius Medico-Chirurgi *Guil. Fabricii Hildan.* de feliciter percuratis vulneribus pectoris, quorum unum cum abscissione portionis ipsius pulmonis, alterum cum pulmonis læsione fuit, ut videre est apud eundem Cent. 2. Observ. 32. & Cent. 3. Obs. 36. cum quibus conjunge *Petri Foresti* Obs. Chirurg. lib. 6. Obs. 4. & Epist. *Petri Fuhrmanni* in Greg. Horstii Epist. Medic. Sect. 19. Lib. 1. ut alias brevitatis studio omittam. Studiosus ille, cujus in Observatione citatâ Clariss. Sennertus meminit, posteà in vicina Academia Professor Medicinæ per multos annos fuit celeberrimus, Præceptorque meus omni observantiæ cultu devenerandus. Vix præsentem Observationem ad finem perduxeram, prædicti *Melchioris Schvvartzen* uxor conjugem meam alterius cujusdam rei gratiâ visitavit; quam cùm ego de valetudine mariti interrogarem, illa mihi respondit, ipsum jam ante octiduum tussim cum expectoratione copiosæ materiæ purulentæ pati, quæ etiam per foramen apertum abundanter exit, interim tamen non solùm in ædibus, sed etiam per plateas quotidiè obambulat, & munia sua perficit: qualem tandem catastrophen fabula hæc habitura sit, tempus revelabit, ego verò, Deo vitam concedente; benevolo Lectori candidè impertiam. *Simonis Schultzii.*

Vulnus Pectoris & Pulmonum ferè quinquennale minimè lethale. Ad præcedens Caput Observatio.

Bonus ille Decurio *Melchior Schvvartz*, à milite Gregario clandestine vulneratus, de quo *Obs. prac. anni tertii miscell. Phys. Curios. Germ.* mentio facta est, ab anni 1672. mense Maio, (quo tempore observationem istam conscripseram) usque ad annl 1673. vernum tempus satis commodâ valetudine usus, muniaque sua tam publicè quàm privatim absque impedimento obire potuit, iterumque filiolam sanam è conjuge suscepit: vulnere interim pectoris aperto manente, per quod natura sauciatorum pulmonum saniem apprimè expurgabat; sed cùm prædicto anno septuagesimo tertio circa festum Pentecostes suburbium Thoruniense extremum, *die Meckerau* dictum, à Polonis militibus contra jura Civitatis petulanter infestaretur, illeque cum urbanis militibus istud strenuè defenderet, atque hostes exinde expelleret, lethale capitis, præter alia scapulæ & brachiorum gravia vulnera, inde retulit, & licet ab *Antonio Stattlender*, chirurgo, circa deligationem vulnerum summa diligentia adhibita fuerit, nihilominus tamen natura succumbente miser ille, non ad unum infortunium natus, circa principium autumni anni 1673. occubuit, vulnusculo illo pectoris ad finem vitæ usque pus coctum ejiciente: cujus ego tragici casus ultimam periodum, promissis stans, hac vice Curioso Lectori lubenter communicare volui. Apparet ex ista relatione, mortis illius causam non fuisse vulnus pectoris cum læsione pulmonum satis periculosum, sed recens capiti inflictum lethale vulnus. *Simonis Schultzii.*

De Vulnere Pectoris.

Miles quidam præsidiarius Bregensis, ab altero vulnerator gladio acuto, vulnere penetrante per veras costas in cavitatem pectoris, non effluit sanguis multus, vulnus à Chirurgo consolidatur brevi tempore. Consolidato vulnere æger incidit in febrem cum summa respirandi difficultate, in consilium vocor, de vulnere certus fio, sanguinem in cavitatem pectoris confluxisse suspicor, V. S. primò omnium injungo, mitigatus calor, melior respiratio. Adjungo roborantia, refrigerantia, pectoralia. Lateri dextro emplastrum maturativum applico, per noctem augetur tussis, expectorat dimidiam pelvim plenam materiæ purulentæ, sanum se affirmat dextro latere, de sinistro conqueritur; inspicio vulnus, tumorem animadverto, locum tenui quasi membrana clausum, aperiendum iterum vulnus suadeo, tenuit Chirurgus, tandem assentit, aperit, exsilit tanquam à venâ sectâ purulenta materia, eaque inclinato ægro terram verlus bene multa, servatur apertum vulnus, æger super latere affecto jacere cogitur, singulis diebus inclinato corpore egreditur materia, corpus purgatur, injiciuntur abstergentia, adduntur potiones vulnerariæ; æger sanitati pristinæ restituitur.

Scholion.) Chirurgus iste admodum ineptus fuit, cùm de sanguine extravasato & in pectoris cavitatem influxo minimè sollicitus esset. Si enim vulnus dilatasset & corpus debito modo movisset, procul dubio sanguine effluxo febris & alia symptomata præcauta essent. Curationis methodus est accuratissima, Febris enim ratione V. S. optimè instituta, unde etiam symptomatum mitigatio secuta. Emplastrum quoque maturativum summoperè conduxit, quia materiam ad exitum aptam reddidit. Apertio vulneris rectè instituta & materia evacuata, quæ alias terris exhalationibus pulmonem putredine inficere, vel contactu diaphragma lædere potuisset. Corpus purgatum, ne humores peccantes affluerent. Abstergentibus locus affectus mundificatus, & potionibus vulnerariis illi pristinus vigor restitutus est. Cùm verò materia expectorata in cavitate pectoris hæserit, per quas vias expectoratio materiæ facta sit? Inquisitione dignum esset. Torsit hæc quæstio multos ex eruditis viris, præcipuè cùm non saltem materiam purulentam, sed & turundam, referente Tulpio lib. 2. Observ. 15. è cavitate pectoris rejectam esse, certum sit. Marc. Aurelius Severinus in opere de Abscess. in Consultat. singul. diligentissimè in has vias inquisivit; idemque prosecutus est in Epist. Bartholin. cent. 1. Epist. 68. ubi illi placuit, hoc tum ad motus perennis vim, tum ad pulmonis superni, tum diaphragmatis inferni complosum referre. Sed hæc, quod ingenuè fateor, captum meum superant. Quæ vero de amaritiei sensu in ore ab injectione amarâ percepto ex Paræo affert, saltem à vaporibus, quibus pervia sunt omnia, provenisse, quis affirmare possit? In luto itaque ignorantiæ tantoperè hærentibus auxiliares manus nobis porrigit clarissimus & ingenio-

geniosissimus Harveus *lib. de Gener. Animal. Exercit.* 3. *p.m.* 43, his verbis: Perforatio pulmonum, à me inventa (cujus modò memini) haud obscura & cæca est; sed in pennatis præsertim, patula admodum; adeo ut in struthio camelo meatus plurimos repererim, qui digitorum meorum apices facilè exciperent. Et paulò post: Imò verò dubitare liceat, an non in homine etiã dum vivit, aër per dictos meatus thoracis cavitatem penetret. Quomodo enim aliter empyicorum pus, & pleuriticorum extravenatus sanguis, illac effluant? In vulneribus pectoris (illæsis etiam pulmonibus) aër per vulnus foras erumpat? aut liquores in cavitatem pectoris injecti, cum sputo reddantur? Hactenus Harveus. Cui adstipulatur Clariss. *Bartholinus, Anat. reform. lib.* 2. *cap.* 29. Membranâ cingitur pulmo tenui, lævi, poris multis insignitâ, qui pori inflato pulmone follibus, satis conspicui. Quos aliquoties Johan. Walæus pisi majusculi magnitudine in vivorum dissectionibus observavit. Hinc sanies thoracis penetrare potest, & per tussim exire. Huic sententiæ calculum suum adjicit Clar. Lindenius Med. physs. *lib.* 2 *cap.* 6. §. 186. Perforationem talem membranæ pulmonariæ peculiare quid esse & eâ cognitâ nulli jam mirum videri debere posse, quæ præter naturam collecta sunt, in cavitate thoracis inde absorberi, & per arteriam asperam exspui, esse tamen istum abusum potius dictorum meatuum, & in casu extremę necessitatis tantum; usum verò esse perspirandi aërem in eandem cavitatem, quo circumfusus pulmonibus hos refrigeret. Et ita lux tenebris nostris tandem affulsit; Etsi enim in mortuis (subsidentibus omnibus) pori isti non admodum sint conspicui, tamen cùm alibi, (ut in pennatis certò constat) oculis pateant, non video, quâ causâ commotus, quis dubitare velit eosdem in homine existere, & naturam in extremis iis uti posse; cùm sæpe meatus obscuriores necessitate adacta sibi inquirat, ut è doctrina de abscessibus luculentum evadit, ubi natura oppressa sæpius vias plane invias invenit, per quas materiam ceu sarcinam deponit. Ita ut Marc. Aur. Severinus de absc. cap. 7. p. m. 9. scribere haut vereatur: Vias per quas humor deponitur, non æque pernoscimus, sed ignorantiam nostram ingenuè fatemur. Illud afferentes ex Hipp. quod confluxus unus, conspiratio una, consentientia omnia. &c. *Danielis Wincleri*

De affectu Strepitoso à vulnere Pectoris.

Excellentissimi Legati Veneti, Nobilis quidam vulneratus fuit in duello, ictumque recepit prope axillam dextram, quod tamen vulnus ad ipsos Pulmones non penetravit, sed per ipsum musculum pectoralem costas tantum allisit: Hic accepto vulnere à flatibus ita discruciatus fuit, ut & collum & facies & brachia summè intumescerent, essentque instar ex parte inflatæ, non penitùs tensæ, sed siccæ, Vesicæ suillæ, dumque tangerentur, strepitum mirabilem edebant, ac si tangeretur siccissima quædam Vesica ex parte inflata. Cumque ægrum interrogarem, utrum aliàs simili tactus fuisset affectu? respondit affirmative, sese jam multis temporibus, ejusmodi affectu laborasse. Diligentius in tam rari affectus causas inquirenti mihi, narravit quidam Med. Dr. quòd dum herbas in Alpibus Austriacis duobus circiter ab hinc annis disquireret, ab incolis ipsi narratum fuerit, & pecora & homines ejusmodi affectu, quem vocant Strepitosum, Germanice *die Rauch*, laborare, quem suffitu ex Myrthi foliis indubie profligant, hinc etiam plantam hanc vocant *den Rausch*. Cùm autem herbam ex tempore in Officinis non reperirem, ex baccis membra perfumari, & earundem oleo perungi protinùs curavi, & manifestum attulere auxilium. *Pauli de Sorbait.*

Vulnera profunda Colli non esse lethalia.

Nolui cineribus oblivionis recondere admirandum vulnus inflictum, cuidam Capitaneo Excellentissimi Domini Comitis Butiani eo tempore à Turcis inflictum, quo *Auroram*, ejus conjugem, mulierum pulcherrimam, duplici tertiana detentam curarem: Hic enim cum sociis contra Turcas ad confinia excurrens æqua lance certavit, occidendo multos, & pro occiso habitus inter mortuorum cadávera quasi sepultus; accepit enim vulnus in sinistro colli latere adeò profundum, ut musculi masseteres, splenii, venæ jugulares, arteriæ carotides, nervique recurrentes fuerint excisi, quod ex ejusdem profunditate ad duos digitos, saliente sanguine arterioso & venoso licuit intelligere. Sed paulo post audito victoriæ signo, ex cadaverum acervo surgit, à sociis vulnus strictè obducitur, domum equitat, nec sensum perdit, nec aphonus redditur, nec viribus destituitur, sed ea nocte uxori ter debitum matrimoniale reddidit sine discrimine. Curatus est, & successu temporis non solùm plures Turcas occidit, sed etiam Laxenburgi cum suo Excellentiss. Comite comparuit. Evasit, an quia vulnera in Ungarico climate facilius curantur per extraordinarias (ut audivi) curationes, aut quia paucis utuntur medicamentis, facilè restituuntur? crediderim potius Magati methodo, per primam scilicet intentionem, sanitati pristinæ restitui. *D. Antonii de Pozzis.*

Vulnus gutturis lethale.

Cùm Norimbergæ praxin medicam exercebam, quidam ætatis virilis & status cælibis, mercaturæ quondam, institoris seu procuratoris nomine, inserviens, tunc temporis verò omni officio dimotus & privatus, cùm aliquando Urbe excedens, intra vallum externum nimis sollicitus ac solus deambularet, subito ex mœrore & vitæ tædio, gutturi transversim cultro inflicto necem sibi inferre tentavit, ac Chirurgo ab aliis in tempore accersito, mundatoque vulnere à sanguinis grumis, larynx simul cum gula vel œsophago læsi inventi sunt. Inde vox absona & rauca saltem audiebatur, potusque portio vel liquoris assumpti, per vulneris rimam transibat, sicque deligato vulnere, novem aut decem dies æger tantùm supervixit. *Ex observ. propr. Joh. Helvvigii.*

Scholion Schröckii.) Simile gutturis graviter læsi exemplum aliquot abhinc annis à Parente meo clariss. observatum; dum Sutoris cujusdam uxor febre continua, cum deliriis laborans, & in hac sanæ mentis obtenebratiõne, amandata in culinam, ut pro virium refectione jusculum accerseret, quæ curam ejus agere debebat, clinica, è lecto surrexerat, novaculam, quam adesse sciebat, sumptura; cujus tamen loco forficem juxta positum arripuerat, eoque, præter minora aliqua vulnuscula, majus aliud in collo, cum asperæ arteriæ discissione, id quod in exspiratione emissus è vulnere spiritus innuebat, sibimet ipsa inflixerat, subsequente insigni hæmorrhagia, sponte tamen iterum cessante, quod vulnus dein, attractis per emplastrum glutinatorium ejusdem labiis, cæterisque rite administratis, intra trium septimanarum spatium feliciter à Chirurgo nostrate, M. P. persanatum fuit, ipsa ægra, quæ, cessante delirio, omnium quæ peregerat, ignara erat, vitalem adhuc auram incolumi hauriente. Alia vulneratæ, ex melancholia, desperatione &c. asperæ arteriæ exempla habentur in *cent.* 5. *hist. anat.* 89. *Bartholini*, *Georg. Hier. Welschii Syllogé observ.* [illegible] *curat. medicinal. Joh. Udalr. Rumler. observ.* 80, *Dominici de Marchettis Anat. cap.* 11. *&c.* [illegible]

Timat

Timæi Respons. medic. 14. *Nicol. Tulpii lib.* 1. *observ. med. cap.* 50. *Laz. Riverii observ. ab Ozia Aimar communic.* 5. *Marc. Donati lib.* 3. *de med. hist. mirab. cap.* 6. *&c.* Quæ tamen observationes de feliciori, quàm in Auctoris nostri Casu, eventu loquuntur, eoque ipso asperæ arteriæ vulnera non esse lethalia, sed denuo per artem uniri atque sanari posse, testantur. Unde etiam Laryngotomiam, quæ artificiosum asperæ arteriæ vulnus dici potest, absque periculo vitæ institui posse, ex hoc sequitur; quam dubium equidem reddere nonnulli laborarunt; quibus tamen abunde ab aliis jam responsum fuit; inprimis, ut Recentiorum saltem uno alteroque confirmetur testimonio ejusdem innocentia, magni nominis Medicus, D.D. *Joh. Dan. Horstius. epist.* 10. *observ. anatom. addit.* aliquot felices operationis hujus successus à fratre notatos fuisse, refert; quamvis Anatom. & Chirurgus olim Leidensis celeberrimus, C. Johannes van Horne, ceu Nobil. D. Joh. Henr. *Brechrfeld Volum.* 2. *Act. Med. Hafn. observ.* 15. recenset, in homine eam fuisse administratam, nullum exemplum noverit, licet eam ipsam in canibus sæpe feliciter expedierit. Bis quoque Renatus Moræus, doctrinâ & medendi peritiâ celeberrimus Chirurgiæ Professor, ut eum commendat *Cl. Rhodius diss. de acia cap.* 10. Parisiis eandem celebravit, quod *centur.* 1. *epist. med. Thom. Barthol. epist.* 81. *legitur.* Et Illustr. D. Guido Patinus ter eam in Urbe ista, in Monacho, Aulico, & Mercatore, cum successu institutam vidit, referente hoc *Excellent. D. Gerard. Blasio Comment. in Syntagm. anatom. Vesling. cap.* 11. Hinc Medicorum indecentem, ut vocat, miratur timorem Marc. Donatus, qui in ægro angina desperatè correpto, ad hoc præsidii genus ultimum admovere manus renuunt; magnanimos econtra adpellat illos Chirurgos exercitatos, qui anginosos vulnere isto salutari ab imminente suffocatione vendicant, liberam utpote aëri sic aperientes viam. Terremur, inquit Moræus l. c. rebus inexpertis, quæ in usum semel revocatæ eadem securitate admittuntur, qua peraguntur facilitate. Idque tanto magis faciendum videtur, cùm in desperatis morbis vel quidvis, quod spem aliquam sustentare queat, experiri, quàm soli prognostico ægrum relinquere deceat. *Satius est*, inquit *Celsus lib.* 2. *cap.* 10. *anceps auxilium experiri, quàm nullum*; Si anceps, multo magis & tale, quod tutò adhiberi à perita manu potest, Rarissimè tamen in usum revocatur hæc operatio, ut verbis *Laz. Riverii tom.* 2. *Prax. med. sect.* 5. *cap.* 7. loquar, propter metum infamiæ, quę Medicis & Chirurgis impendet, dum æger post operationem occumbit. Quod ut plurimum contingit, & mors operationi potius, quàm morbo tribuitur, quantumvis Medicus præmisso prognostico sese adversum calumniam munierit. Nec fortè Medicus, si ad Bronchotomiam persuadendam timidus existat, magnoperè reprehendendus erit, non enim tam prodigus famæ propriæ esse debet, istis cumprimis in regionibus, ubi major ferri salutaris animos occupat metus, & expeditior ad Medica præsidia judicanda ac diffamanda, vulgi, & qui vulgi more sapiunt, dominatur lingua, innocenti vulneri facilè culpam mortis (præsertim ubi, quod sæpe contingit, malignitas morbo juncta, atque in ægro, viribus jam exhausto, mortisque in faucibus constituto, vulneris istius inflicto demum admittitur. Et quis, quęso, si per alia incruenta remedia de vitæ conservatione spes superfit, dolorosam istam medelam perferet?) imputatura. Undè etiam exercitatissimi aliqui Chirurgi eandem nunquam celebrare ausi fuerunt; quos inter meritò nominandus est Hier. Fabricius ab Aquapendente, ipse id de se in Observ. Chir. scribens. Memini quoque, supra nominatum Excel. D. Dominicum de Marchettis, cùm A. 1669. in Nosocomio ad D. Franciscum Patavii, in gratiam Inclytę Nationis Germanicæ. Chirurgicas in cadaveribus cum adplausu ostenderet operationes, de Laryngotomia dissererem, utilitatemque ejus commendarem, quamvis alias Vir in isto, manibus quæ fit, medendi genere perquam sit peritus, audax & strenuus, hanc tamen operationem nunquam tentasse se, publicè fateri haud dubitasse. Alias inter, quæ auxilium hoc, ceu inutile prohibent, circumstantias, merito etiam à Scriptoribus adducitur pulmonum, quos in angina vehementiori plerunque simul adfici *Riverius* scribit, inflammatio, vel multis humoribus repletio. Quare *Paul. Barberto Anatom. pract. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 2. hanc consignavit admonitionem: Circumspectione hic summa opus est, ne si aliæ quoque partes, pulmo scilicet, pleura, gula, &c. inflammatæ, aut jam pure repletæ, irritus sit unus labor, & calumniandi ansam præbeat. Sed ut in viam redeam, asperæ arteriæ vulnera per se quidem, sive ubi sola fistula illa aërea, absque aliarum partium connexarum præstantiorum gravi læsione, vulnerata est, si debitè tractentur, maximè sunt lethalia; profundiora tamen si existant, summè periculosa evadunt, quia utplurimum venæ jugulares & arteriæ carotides unà dissecantur, magna subsequente sanguinis profusione, spirituumque vitalium dissipatione, vix arte ulla sistendis; extravasatoque sanguine in pulmones per vulneris hiatum copiosè descendente, atque ita ob respirationis inde exortum impedimentum, suffocationem inducente. Quo intuitu vulnus, quod Nobili cuidam anteriore colli parte in aspera arteria inflictum fuerat, Timæus d. l. pro simpliciter lethali habendum esse censuerat, & Magnific. *D.D. Gothofr. Welschius* in tr. de ratione vulner. lethal. judicio cap. 4. majorum vasorum, & in specie jugularium venarum internarum ac carotidum vulnera pro simpliciter & absolutè lethalibus habet. Quanquam ab *Ill. D.D. Antonio de Pozzis Ann.* 4. *Ephem. Germ. Curios. obs.* 39. notata observatio (cui magni *Hippocrat.* effatum *lib.* 2. *Prædictor. pag.* 69. *Cod. Foes.* favet; Vulnera ferè quidem mortem afferunt, quæ magnas venas, quæ sunt in collo & inguinibus, læserunt, deinde quæ cerebrum & hepar, deinceps quę in intestina & vesicam pertingunt. Quæ sanè omnia magnam perniciem afferunt, non eam tamen, ut (quod quidam existimant (nemo ex his servari possit, &c.) exceptionem hîc esse admittendam, evincat, dum vulnus colli profundum Capitaneo cuidam sinistro in latere inflictum memorat, quo præter musculos & nervos recurrentes, venæ etiam jugulares, arteriæque carotides excisæ fuerint, ipso ægro sanitati reddito. Qui tamen casus merito miraculis medicis adnumerari debet; præter enim conjecturas, quas prælaudatus Vir ibidem adnectit, fortè sanguis effusus in grumos circa patentia ostiola coactus, plenarium sanguinis effluxum inhibuit, idque eò magis, cùm dissectis per transversum, ideoque à naturali sua tensione remittentibus vasis, eorum extrema sive capita ex utraque parte retracta & quasi corrugata, simulque à circum jacentibus partibus oscula illa compressa fuerint; quem modum, à Galeno etiam 13. meth. med. propositum, in hæmorrhagiis à vasorum sanguiferorum vulnere incoërcibilibus, sæpe Chirurgos, non sine successu optato, amplecti, notissimum est. Et paucis abhinc annis in quodam cive Augustano, cui arteria, quæ in carpo pulsui contrectando destinatur, graviter vitreo vulnerata fuerat, cùm sanguinis fluxus remediis nullis inhiberi potuisset, optimè successisse, memini. Idem in hoc quoque Auctoris nostri casu dubio procul contigit; ubi tamen, cùm œsophagus unà læsus fuerit, mortem eo magis subsequi necesse fuit.

Vulnera

Vulnera pulmonum non lethalia.

Anni tertii Ephemeridum Observ. 186. demonstrat, vulnera pectoris cum læsione pulmonum non semper esse lethalia. Vulnus pulmonum curatum consignavit etiam *Horstius observ. Med. l. 3. observ.* 11. Mihi hoc suppetit in tali casu, quod hic D. Locumtenens, nomine *Kühlemorgen*, in Regis Sueciæ Exercitu contra Polonos militans, transfigitur à Tartarorum sagitta circa quintam & sextam costam superiorem, cuspide in pectore manente. Curabatur, & adhuc vivit per viginti aliquot annos sanus & incolumis, geminaque vice præterito bello Gallico Batavico Electoris Brandeburgici castra secutus. Est vir longioris staturæ, ast exsiccatus, lenique tussi semper molestatur. Curæ meæ subfuit febricitans, alio tempore plus quàm consuetum, tussiens, sed feliciter Dei gratiâ bis restitutus.

Quando sagittæ mucro se movet, & ob gravitatem ima petit, sentit obscurum dolorem & sanguinis fluxum copiosissimum per os. Ante aliquot annos tres Medici consuluerunt, mediante sectione per Chirurgi manum, extrahere cuspidem: annuit noster & strenuè operationem sustinuit, ast incassum, quia locum cuspidis non invenerunt. Vivit jam in Polonia ad actiones vegetus, annorum præter propter sexaginta. *Dom. Samuelis Ledelii.*

Vulnus Cor pertransiens non illico lethale.

Die 4. Jan. 1664. jussu Serenissimi Principis Hassorum Caroli, Domini mei Clementissimi, aperui cadaver Juvenis 25. annorum, sub mammilla dextra intra costam 4. & 5. ab alio gladio perfossi. Aperto cadavere vidi pectus totum sero & sanguine refertum, pericardium & cor per binos ventriculos perfossum, & tamen Juvenis per 4. aut 5. horas superstes in vita mansit. *D. Joh. Dolei.*

Casus singularis vulnerati abdominis.

Postquam Ann. 1676. Deo propitio feliciter appuli ad Bantam mense Novembri navi, quam albam Fortunam vocant, eaque exonerata mercibus Societatis Danicæ & Norvvegiæ, Amplissimus *Dn. Johannes Joachimus Paulli* Residens Regiæ Societatis Indicæ, misit Orientem versus ad vendendas merces nonnullas, emendosque asseres & trabes. Et quia ego valetudine minus prospera detentus, Bantam subsistere cogebar, accidit die 20. April. st. v. vel 1. Maji st. n. Ann. 1677. ut die isto Sabbathi nuntium ad prædictum Dominum Paulli, aliquoties mitteret Anglicus Agens Arnoldus Weit, prudens & officiosus Vir, amiceque invitaret ut secum ad Lotionis locum per fluvium trajiceret ad conferendos sermones de transfuga Johanne Henrico Schytte. Non potuit hoc illi negare Dn. Paulli jure amicitiæ, cùm etiam multum interesset Societati, ut fugitivus ille revocaretur ad Societatem Danicam. Igitur in comitatu multorum splendidissimorum hominum ad prædictum locum tendebant singuli sua scapha, nempe Anglicus Agens *Dn. Johannes Joachimus Paulli*, *Dn. Willibii*, cum conjuge, quæ uterum postremis mensibus gerebat, Dn. Nord Anglorum summus Capitaneus in Jambi, aliique plures. Cùm, Sole ad occasum vergente domum redire meditarentur suoque ordine scaphæ singulæ proveherentur, ubi medium itineris absolvissent, tragicus casus miserabilis & detestandus accidit. Nequissimus quidam Javan, genutenus aquæ insistens, brevi sed acuta utrinque lancea tres digitos lata, Anglici Agentis latus dextrum perfodit, qui sanguinis profluvio post mediam horam expiravit. Sequens suo ordine in Scapha sua Dn. Paulli, in tenebris nesciens quid Agenti accidisset, ab eodem Javan petitur, vulneraturque in trochantere. Dn. Paulli sentiens ictum, vertit se, ut ex scapha exsiliret, interea peractus est ictus, ibique aliquot musculi resecti, cum tendonibus, fibris, & nervis furtum tendentibus, pertusoque ramulo Venæ Cruralis, unde singulari Dei providentia lancea se vertit, ingressaque est plana sui parte infra umbilicum, ubi cutis, pinguedo, una cum musculis transversam manum late à Peritonæo separata fuerunt, lanceaque suo acumine magnam laciniam ab ipso hypogastrio dilaceravit, vulnusque effecit spithamam longum quatuorque digitos, quod ample hians, horribilem faciem repræsentabat; obi etiam quinque vel sex fibulæ impositæ. Dum ita vulneratum se. om. Paulli sensit, ex scapha provolutus in fluvium evasit fiscatti periculum.

Non potui intermittere quin simplicissimè enarrarem statum Vulneris, & quid in eo consideratione dignum fuerit, & quàm periculosum, nisi Omnipotens Deus ex singulari gratia avertisset. Primò in vulnerato Trochantere, si ictus profundus descendisset & extrema Musculorum qui os movent illique firmiter adhærent, resecuisset, evenire debuit motus impotentia. Deinde, vulnerati sunt duo musculi, qui ab osse ilium, & cum nervoso tendine inseruntur in Trochanterem, ut eundem extendant. Hi musculi sunt in origine sua candidi, & angustas insertiones habent, quę diligenter sunt consideranda quando circa Trochanterem vulnera fiunt. Tertiò: Si ictus, pollicis crassitie, altius penetrasset, ot læderetur ramus major, qui unà cum nervo magno ad genu pergit, venaque cruralis pertusa fuisset, magna sanguinis profusio sequi potuisset, ex qua sæpe animam cum sanguine vulnerati profundunt. Quartò: nisi lancea singulari Dei providentia sese vertisset, cùm in hypogastrium descenderet, illæso tamen peritonæo; sed acie sua ulterius ingressa fuisset, extremum vitæ periculum timeri potuit, quia prope os pubis locus ille situs est, ubi sitæ sunt partes generationis, ubi etiam intestina vulnerata fuissent, morte insequente.

Ego quidem primus fui qui vulnus obligavi: siquidà verò multum pro Societate Nobili interetat laudatum Dn. Paulli salvum esse, consultum visum fuit ex Batavia evocare Chirurgum peritum. Quod curæ fuit Nobilissimo *Dn. Johanni Maatsuycker* Generali in Batavia, qui expertum & doctum Chirurgum Reyneerum de Witt huc misit, convocato præterea perito Gallorum hic degentium Chirurgo, Gulielmo de Comball, quorum nobiscum diligenti opera Deus benedixit cœptis nostris, ut non tantùm symptomata prava averterentur, sed cura feliciter successerit. *D. Joh. Silleri.*

Vulnus inguinis lethale.

M. P. St. Norimbergensis, & Medicinæ Candidatus, cum An. 1628. in Academia Patria Altdorfensi ebriosus, evaginato gladio noctu alteri cuidam occurrisset, ab illo itidem petitus, & in inguine dextro prope vesicam punctim læsus, vulnere quidem non lethali, tamen exanimis concidit. *Ex observ. pr. D. Joh. Helvvigii.*

Scholion Schröckii.) Ratum cùm sit, inguinis vulnera per se & proprie non esse lethalia; quod repentinam in hoc juvene mortem attulerit, dubitari potest. Quamvis enim rudior aliquis lethalitatem exin adstrueret, quod immediate mors à punctura illa insequuta fuerit, nimium tamen is hallucinaretur, ridendus potius & explodendus vulneris arbiter. Nesciunt sane tales vim Hippocratici aphorismi omnium primi, quo non solum Medicum, & ægrum, & adstantes,

tes, quæ ad morborum curationem sive vitæ conservationem faciunt, observandorum admonere voluit Hippocrates; sed & res externæ rite ut sint comparatæ, requirit, quas inter non ultimum locum vehementiores animi adfectus, ira & terror, obtinent, expressis verbis à Galeno in Comment. memorata. Quorum utique magnæ potestati causam subsequutæ in hoc juvene præproperæ mortis adscribi posse, non sine ratione adstruitur, præcipue cum jam antea à liquore inebriante, sanguini & spiritibus confuso, horum naturalis motus perturbatus, iique inquinati, ac debilitati fuerint; unde facile flagrans antea in aggressorem ira, atque superveniens ex inflicto vulnere terror, spiritus suffocare & expellere potuerunt. Ipsa ebrietas quid non in perdendo homine efficit? Ut alias taceam tragœdias, quot, quæso, mortales convulsione, aphonia, apoplexia interemit? Notum id præcipue fuit Coo nostro, qui sect. 5. aphor. 5. ebrium, quem vox derepente deficiat, convulsum mori, pronuntiavit, nisi eum febris prehendat, aut qua hora crapula solvi solet, vox redeat. Exempla si desideres, præter plures alios Auctores, dabit Petrus Forest. lib. 9 observ. 17. in schol. aliudque maxime observandum Bald. Timæus respons. medic. 35. pellionis nempe ebriosi, post litigium cum militibus habitum, subitò exspirantis, cujus mortis causam Vir doctissimus, post peractam diligentem cadaveris inspectionem, nullum in capite ac reliquo corpore plagæ, contusionis, ictus, aut vulneris vestigium exhibentis à nimia ebrietate, vehementi excandescentiæ juncta, deduxerat, suffocatis nempe spiritibus vitalibus, aut obstructo nervorum principio, apoplexiam inducente. Animi pathemata, inopinato & vi quadam irruentia, quid valeant, neminem fugit, sive jucunda, sive adversa existant, ut non magno animi dolore tantum, sed & lætitiâ multos subito occubuisse, historiæ loquantur; idq; eo faciliùs ira & terror efficere valent, si ab accedente continui solutione sine vulneratione spirituum conceptacula & organa, in quibus operationes suas exercent, nervi &c. læduntur, adeoque ipsi etiam incolæ vel spiritus offenduntur. Exempla horum prostant plurima; ex quibus à *Daniele Beckero* quæst. 10. de cultrivoro Boruss. recensita, videlicet cujusdam à levi vulnere in abdomine accepto, nullo tamen intestino nec ventriculo læso, intra dimidiæ horæ spatium defuncti, alteriusque ex parvo inter lites vulnere sure inflicto, confestim exanimati, hic notasse sufficiat, quibus & historia à Balduino Ronsseo epist. medic. 12. memorata addi debet, ab omnibus de vulnerum lethalitate minus peritè & exactè judicaturis probe consideranda.

Tria sclopetorum vulnera notabilia.

Joh. Georg. Koch incola Oedingensis (pagus est uno lapide Heidelbergâ in occasum distans) annorum 34. præter propter, in Acie prope Bingen (quam habuit Sereniss. *Dominus Elector Palatinus*, Dominus meus clementissimus cum *Domino Electore Moguntino, Duce Lotharingiæ & Confœderatis*) A. C. 1665. Septembr. tribus sclopetorum glandibus, diversis in corporis locis, trajicitur; una ad medium genæ dextræ adeo maxillam superiorem feriebat, ut omnes dentes pene excuteret; & per sinistram buccam transiret: altera dextrum femur petebat, nec unquam extrahi potuit, adhuc dum inibi sine hominis molestia latitans. Tertia per dextram epigastrii partem sub costis spuriis versus ventriculum ingressa est, quæ magnas homini creavit molestias, cum ventris inflatione, vomitu &c. Verùm post Mensem hæc tertia glans, dum alvum exonerare studebat, præsente Cheirurgo Nosodochii Electoralis *M. Johann. Phil. Weislero* unà cum excrementis nigricantibus, sanguineis, grumosisque, quæ curiosius scrutabatur dictus Chirurgus, fuit excreta: nihilominus Dei clementia, & industriâ dicti Chirurgi, satis exercitati, bene convaluit, ut adhuc dum superstes vivat vegetus, jam quinquagenarius, & singulis fere septimanis Heidelbergam frequentet.

Scholium.) Cùm ventriculum in hoc casu vulneratum fuisse, non admodum dubitare liceat, eo ipso vulnera ejus non simpliciter esse lethalia sequitur. Unde (licet *Celsus lib. 5. cap. 26.* vulnera in insanabilia, difficulter curabilia, & quæ sunt promtioris curationis, distinguens, primo ordini ventriculum quoque inferat, ac servari non posse cui ventriculus sit vulneratus, clare innuat, pauloque antea prudentis Medici esse dicat, eum qui servari non potest, non attingere, nec subite speciem ejus ut occisi, quem sors ipsius peremit,) curationem quoque eorum Medico curæ cordisque esse debere, elucescit. Hinc magni nominis Medicus, *D. Joh. Riolanus in epist. ad D. Simonem Paulli* (vid. *hujus tract. de febb. pag. 112.*) ventriculum vulneratum quod sanari possit, multories se vidisse testatur, & aliquot exemplis *Joh. Georg. Schenckius in suo Observationum libro 3.* Notabilia imprimis sunt bina illa cultrivororum, Borussi & Bohemi, illius historiam *Georg. Lotho, & Dan. Beckero* singularibus libellis, hujus *Obs. Crollio præfat. Basilic. chim.* describentibus. Quare plurimi illa tantum, quæ magna sunt, vel orificium superius attingunt, lethalia proclamare malunt, eo quod ibi sanguis confertim erumpens non sisti, nec tantus hiatus, præcipue ob loci distantis & in cavitate corporis delitescentis incommoditatem, per convenientia remedia consolidari queat: hic verò nervorum insignis copia, maximam sensibilitatem parti isti concilians, facilè cor & cerebrum in consensum trahat, convulsionesque & dolores exitiales inferat. Quod ultimum uti veritati quàm maximè consonum, ita quoque exemplum vulnerati ea in parte, qui evaserit, nullibi reperio; idque etiam *Celsus d. l.* majori probabilitate innuere voluit, dum Stomachi percussionem lethalem, pronunciaverat, per Stomachum partem illam dubio procul intelligens. Vulnera magna tamen quod attinet, non sine distinctione aliqua admitti potest, ita ut, licet plerunque talia mortem adferant, si tamen absque magnorum vasorum gravi læsione, & consequenter massa sanguinis effusione, vix in angustiis iis coërcenda, accidant, æger evadere possit. *Hippocratem* equidem hic nonnulli in medium adducunt, ac si ventriculi vulnera lethalia simpliciter pronunciasset *s. 6. Aph. 81.* cùm tamen vox διακοπῆναι non simplicem aliquam vulnerationem, sed magnam violentiam & discissionem involvere ac denotare, multi jam animadverterint, ipseque *Galenus in Comment. Hippocr.* magna vulnera nominare consuevisse διακοπὰς, testetur. Unde etiam idem *Cous lib. 1. de morb.* cùm cerebri, spinalis medullæ, hepatis, septi transversi, vesicæ, venæ multum sanguinis effundentis, & cordis vulnera mortem inferre doceret, voce τρώματα, non eam vehementiam arguentis tantum usus, ventriculum exclusit, addens. Ex vulnere autem minimè mori contingit, si his partibus vulnus acceptum non fuerit. Accedit quòd *Galenus* verbum, lethale, ab eodem partim de iis proferri interpretetur, qui ex necessitate: sæpe autem de iis, qui magna ex parte sunt morituri. Quo posteriori sensu *Hippocr.* authoritatem salvam esse si velimus, lethalitatis judicium ventriculi vulneribus magnis erit adcommodandum, quia priori sensui experientia reclamat, docens, vulnera magna aut curata interdum fuisse, quod in rusticis illis cultrivoris patet; aut saltem non lethalia extitisse; cujus memorabilem histo-

riam

riam in *Diem. Cornarii histor. admir.* 9. legimus de rustici Bohemi veotriculo, venabulo lato vulnerato, quod amplum vulnus nulla arte consolidari quidem potuit, labiis tamen ejus tractu temporis occallescentibus, atque hiatu pro lubitu ægri instrumento quodam, panoulis laneis &c. obturari solito, per plurimos annos ut superviveret homo ille, concessit; cui homogeneum exemplom, ni idem fuerit, ea *Nicandri Physica* recenset in soo *tract. German.* inscripro: *Wahrhaffte Lügen*, *Georg. Rollenhagius cap.* 9. D. Georgii Franci.

De Ancilla viginti tribus cultri Ictibus sancia.

Ancilla cujusdam Civis Vidui, quadam vespera, absente Hero, idque ipso die solis, cùm sola in ædibus esset, intravit ad ipsam homo nefarius & desperabundus, furto & cæde fortunam fabricare voleos; petit enim primo ingressu Vitrum aquæ Vitæ, siquidem illa Vitæ aqua, quemadmodum vulgo vocatur, ibi venalis erat: Ancilla petito ipsius obsecundare volens, ingreditur conclave, obi reservabatur illa Vitalis aqua; Ille & furto & cædi intentus, aocillam solam videns, extinctâ candelâ, cultro ipsam aggreditur & in terram prostratam tot Vulnera infligit, quot ejulatus ancilla edidit; tandem, cùm ad tot Vulnera, misera illa, conticuisset, ille ancillam mortuam ratus, solus in ædibus ad Bona diripienda progreditur, sed à janua per quam exire debebat, aberravit, intrabat enim in Conclave alterum in postico hypocausti loco ædificatum, obi sine luce & lumine Cœci instar palpitabat; id cùm Aocilla humi prostrata & tot Cultri ictibus saucia, sed viva adhuc, animadvertisset, sese iterum collegit, surrexit & ad fores properavit; (timor enim addit alas) quas apertas post se reliquit; hinc vociferans auxilium petit à vicinis. Fur ille sicarius nefando suo proposito frustratus, ancillam enim, quam mortuam ratus, adhuc viventem & vociferantem audivit, per conclave illud erupit & non nisi cantharum argenteum, vix viginti Joachimicis æstimatum auffugiens secum portare potuit, metuebat enim, ne, si longiorem in ædibus moram traheret, apprehenderetur. Ille tanto scelere perpetrato, fugâ illâ ex ædibus sibi benè consuluisse ratus, sed manè perpetrati criminis memor ad portam Urbis, ot ulteriori fuga exitium illud, quod ex nefaodo illo facinore cervicibus suis imminere conjecturabat, evitaret, progreditur; quid fit? Ille sceleratissimus collare hesterno ancillæ sanguine tinctum cum adhuc gestaret, ab illo proditur; miles enim, qui excubias pro salute publica ad portam Urbis illâ horâ agebat, ex illo collari sanguine tincto sinistri quid suspicabatur (rumor enim tanti sceleris jam intra & extra Urbis mœnia increbuerat) comprehensus ergo fatetur delictum & cantharo argeoteo, quem intra vestes occulratum secum pro Viatico auferre volebat, illud coofirmavit: In Carcerem ergo conjectus & examinatus cùm esset, datâ à Judice senteotiâ, ad supplicium trahitur, ubi decollatus rotæ io altum erectæ imponitur, superstructo parvo patibulo & affixo cultro furti & cædis indicibus, ut tanti facinoris memoria prætereuntibus constaret.

Interea Ancilla à me & Chirurgo curatur ex illis viginti tribus vulneribus ægra, nollum verò lethale per se vidimus, nisi uoum in brachio, quod satis periculosum videbatur, totum enim illud brachium sinistrum ex nervo læso (ab inferiore parte juxta alam) ita unica nocte intumuerat ut Gangrænam metueremus, præscripto verò sudorifero, & decocto Bardanæ syrupo ex bellide rota edulcato, pro potu alterante, quod Deo benedicente optimè profuit. Chirurgo etiam externis suis medicamentis dextrè succurrente, sensim detumuit brachium & cum hoc etiam cætera sanata fuerunt vulnera, maous verò illius brachii semper peodula mansit, quod nulla arte corrigere potuimus, nervo vulnerato aut dissecto id prohibente. *Dom. Gaspari Kolichen.*

Arteria crurali læsa mors ad 14. dies dilata.

Malo fato ejusdem Illustris viri *Georgii Rosencrantzii* filius, *Ovvenus Rosencrantz*, ab alio Nob. io crure sinistro vuloeratus nupertimè, ingenti hæmorrhagia penè statim occubuisset, nisi sedulà Chirurgorum operâ vulnus obligatum fuisset. Tanta tameo sanguinis copia ex vulnere profluxit, ut convulsionibus imminentibus extrema videretur pati. Dilata verò mors fuit ad quartum decimom diem: quo superveniente febre, virium defectu & crebrioribus convulsionibus expiravit placidissimè. Sectioni cruris à Chirurgo regio Philippo institutæ, præsentes observavimus, vulnus cruris penetrasse musculum fascialem seu sartorium, ad arteriæ cruralis divaricationem primam, quam amplo foramine læserat, unde iogens illa hæmorrhagia, sursumque ad regionem Petinæi desiisse. Observata in vicinia musculorum tricipitis & lividi cavitas ampla, ovi magnitudine, gangræoam minitans, saoguioe purulento conspersa. Ipsum vero hiatum arteriæ cruralis, quem in divaricatione gladius infelix effecerat, grumosus sanguis obturatat, quæ causa fuit, quod universi sanguinis effluxus inhibitus fuerit, ne, sicut plerumque fieri solet, mors repeotina sequeretur. Magna dexteritate Chirurgorum turondas longiusculas & stilos immittentium cautum fuit, ne abraso grumoso sanguine, exitus superstiti saoguini aperiretur. Occurruot in praxi alia, quæ anootare singula noo vacat. *D. Thomæ Bartholini.*

Apertio Vulnerati.

Per lusum & jocom auriga fratris amantissimi *D. Erasmi Bartholini* & famulus peregrinus strictis gladiis in fœnili congredientes 9. Sept. 1673. tragicum exemplum præbueruot. Ex improviso enito latus gladius sub dextra brachii ala immergitur corpori famuli inter costam secundam & tertiam, penetratoque pulmone dextro vasa cordis majora io basi cordis lædit; & in sinistro demum pulmone se sistit. Dictum factum, sed sine dolore, concidit famulus *Torchillus Petri*, annorum 18. nescius se vulneratum, antequam conspecto gladio cruento in lipothymiam incideret. Chirurgo statim advocato, quia ex vulnere altiori nihil sanguinis stillabat, vena in brachio dextro aperta nihil quoque cruoris profudit, sinistra parum, unde ad se rediens æger reum amicum absolvens, se dormire velle ait, & quanquam à somno retardaretur, tamen post paulo placidè obdormivit, sine ullo doloris senso & signo. In aperto per Chirurgos Urbis *Bojum* & *Aspachium* corpore defuncti, invenimus pulmonem dextrum costis adnatum, totumque pulmonem quoque aridiorem ad phthisin vergentem, quippe artem figulinam didicerat, & æger diu inde recesserat. Cavitatem thoracis grumosus sanguis copiosè implebat, à quo, impeditis pulmonibus, cordeque liquore suo destituto, suffocatus. Sed cur sine doloris sensu insigni tam altum vulnus pertulit? Triumphat *Aristoteles* in cordis victoria Nervis io basi cordis disseminatis, hisque dissectis ascribendum istud beneficium, qui ad sensum magis, quàm motum in corde promovendum ab Anatomicis plerisque destinantur. Unde ad somnum propensio? Quia cessante sanguinis alio derivati ex corde influxu, cerebri ventriculi concinerunt.

Quanquam autem casu ludeotiom inter se amico-

rum, sine ulla lædendi, nedum occidendi voluntate, homicidium hoc perpetratum sit, vulneratusque præsentibus testibus reum à crimine absolverit, nec actores ulli de facto conquesti fuerint, non mater mœsta, non sorores fratresque, nec Magistratus proinde Lege sicaria condemnaverit nocentem, exemplo tamen erit cunctis, cautius tractanda arma nuda. Seria secum trahunt. Nec rarò enim, etiam inter inermes, fata suum negotium agunt. Vitanda igitur omnis occasio periculorum, ne lusum nobis in lusu fortuna faciat. *D. Thomæ Bartholini.*

De Hæmorrhagia ingenti, 6. vel 7. die post acceptum vulnus.

In conflictu exercitus Electoris Saxoniæ cum Cæsareo propè Lignitium, Nobilis quidam Misnensis, supremus excubiarum Præfectus, in quadam legione militum pedestrium, vulnus sclopeti acceperat in sinistro crure. Ecce autem post 6. vel 7. diem media nocte subito copiosus supervenit ex vulnere sanguinis fluxus; qua novitate ille perterritus media nocte me ad se vocat, de vita sua anxius. Ego verò illum bono animo esse jussi, id enim crebro accidere in vulneribus sclopetorum, & provenire, quia sedata jam in ammatione, vasorum ora dilatantur, & hinc sanguis, qui prius inflammata parte & condensatis vasis retentus fuit, effluit liberius. Quo de eventu etiam Glandorpius in Speculo Chirurgico. Et ita etiam docuit eventus, facilè enim sedatus est iste fluxus sanguinis, ægerque idoneis remediis convaluit.

Scholion.) Chirurgi inter se digladiantur, num combustio ut vulneribus sclopetorum conjuncta, vel non? Paræus combustionem satis firmis confutat argumentis, & demonstrat Glandem non posse ustione escharam inducere. Concedit id quidem Quercetanus, quoad glandem, non verò quoad pulverem pyrium, & distinguit distantiam loci, à quo provenit & exploditur glans, & simul an obstacula firma vel infirma adsint: idcirco dicit Vulnera sclopetorum aliquando (si scil. è propinquo loco explodatur glans) cum, aliquando (si distantiori loco) sine ustione posse esse. Et huic opinioni calculum meum adjicere non dubito. Etsi enim Paræus contra rationes à Quercetano allatas opponere possit, sc. incendium vestis & barbæ fieri scruti seu veteramenti glandibus alligati ratione, tamen cùm idem incendium fieri videamus à glandibus, iis rebus carentibus, si modo à propinquo explodantur, meliò sententiam Quercetani approbamus. Si itaque hoc vulnus è propinquo illatum fuisset, dicerem post escharam remotam hanc hæmorrhagiam secutam, & saltem è venis, non verò arteriis (ubi periculo non caruisset) provenisse, & inflammationem per istam sedatam fuisse. *D. Danielis Winckleri.*

Vena poplitis sponte aperta.

Memini, Monacho Carthusiano octuagenario in Carthusio Prüll propè Ratisbonam, dum in hortulo suo pro more solito laborabat, venam sub poplite bis sponte ruptam fuisse, puro ex sanguinis acris motu fortuito, & citra ullam corporis noxam & debilitatem, licet insignis hæmorrhagia sequeretur, vulnere ritè deligato, ac emplastico & epolotico imposito, brevi iste sanatus est, qui alioquin in toto vitæ decursu, nulla unquam medicina interna, nec ulla venæsectione utebatur; neque morbo gravi unquam decubuerat, homo quidem macilentus, sed venia magnis præditus, diætam semper simplicem observans, atque juxta Ordinis regulam, exactè vivens. *D. Joh. Helwigii.*

Scholion Schröckii.) Infensus admodum Venæsectionis oppugnator Helmontius, alias inter causas, quibus eandem improbat, cap. 4 tract. de feb. §. 14. eam in natura Deum nusquam instituisse, objicit: qui tamen menstrui sanguinis naturalem evacuationem si considerasset, telo isto remedium hoc vix petiisset; quin & hæmorrhagiæ narium criticæ, fluxus hæmorrhoidum, aliarumque venarum diæreses spontaneas opponit Exc. D. L. Sigismund. Grassius Ephem. Germ. Curios. Ann. 3. observ. 54. hasque duobus exemplis, uno in cruribus varicosis, altero in vena sublinguali illustrat. Sponte etiam aperti vasis historiam in manus sinistræ pollice, ut & in poplitæa dextri pedis habet Nob. D. J. Jac. Wepferus Exerc. de loc. adfect. in apopl. p. m. 250. Quibus addatur observatio *Bartholiniana cent. 5. hist. anat.* 19. de sanguine sponte ex salvatella dextræ manus exsiliente, nec non Dominici Panaroli pentec. 2. observ. Med. 4. de periodica venæ in crure varicosæ ruptura spontanea; ut & *Matthiæ Cornacis lib. 1. cap. 3. consult. Med.* de vena in temporibus sponte reserata; Plures verò similes ex *Sennerto, Platero, Hochstettero, Benivenio, Hollerio, Henrico ab Heer, Zacuto*, & propria observatione consignavit in Schediasm. de Lap. hæmat. procem. hæmatolog beatus noster *D. Joh. Laurent. Bauschius.* Quorum omnium causam vel in sanguinis effervescentiam, vel copiam, acredinem, serositatem, restagnationem, vasorum item imbecillitatem & laxitatem esse referendam, nemo est qui dubitaverit.

De punctura patellæ lethali.

Vulneratur miles in genu punctim, & quidem in patella, dictum factum moritur læsus, quæritur de causa subitaneæ mortis, cùm ibi nihil sit, quod repentinam mortem posset afferre; fortè animi consternatio causa istiua fuit. Novi enim duos alios etiamnum vitali fruentes aura, qui casu sive lapsu in rectam patellam fregerant, ut dehisceret, præter claudicationem tamen nihil mali passi ambo à multis nunc annis. De Fractura Patellæ egregius est Hildan. observ. Chirurg. cent. 5. pag. 484. & seq. *Dom. Laurentii Gieseleri.*

De Vulnere Pedis.

Paulus Jonas securi pedem profundè vulneravit. Vulnus vino, in quo saccharum solutum, eluere sibi curavit. Deinde croco vulnus replevit. Ita sanatus est. Hoc modo etiam vulnus in capite sibi inflictum sanavit.

Scholion.) Crocus calefacit 2. siccat 1. gradu, digerit, emollit & anodynus est. Itaque Balsamos vulnerarios plerumque ingreditur. Emplastrum Oxycroceum ab illo nomen & vires mutuatur. Unguentum Aureum Mesuæi etiam illum recipit; ut & Balsamus Vigonis decantatus. Ergo non contemnendum est Euporiston. *D. Georgii Winckleri.*

De balsamo terræ Catechu vulnerario.

Præter alia complura, quæ circa hocce subjectum hactenus feci experimenta, etiam hoc mihi sese obtulit. Scilicet aliud quasi agens affudi *Terræ Catechu* pulverisatæ lixivium Salis Tartari proportione circiter quadrupla. Vidi in momento veluti lixivium hocce purpureo tingi colore, atque in se Terram Catechu quasi absorbere, ut nihil sedimenti in vitro, ceu aliàs in ejusdem tincturis fit, viderès. Miratus ego tam subitaneam Catechu metamorphosin, gustavi liquorem, qui præter lixivii saporem dulcore quodam remistus erat. Asservavi eundem per aliquot dies in loco temperatiore, & ictus in gelatinam abiit rubicundissimam, butyri instar tractabilem.

Diutius

Diutius verò asservando animadverti denique, evaporata humiditate ejus, sua sponte concrevisse in florem plumâ leviorem, cum intermistis quibusdam particulis salinis, à sal. tart. Liquor hic egregium præstabit usum in ulceribus antiquis abstergendis & ad cicatrisationem perducendis. Sed de hoc aliisque ex Catechu mihi natis experimentis, propediem, si Deus permiserit, hominesque faverint, peculiari opella dabo plura. *D. Ehrenfredi Hagendorni.*

Vulnerum cura apud Æthiopes.

Æthiopes ad *caput bonæ spei*, gravissimis vulneribus nihil applicant aliud quam sevum ovillum, Hoc calidum vulneribus instillatum ea felicissime sanat. *Joh. Otthon. Helvigii.*

De *Unguento Armario. Ad D. Joh. Lud. Hannemannum.*

Doctissimas paginas, quas Unguento Armario impendisti, cum voluptate vidi. Sapiunt enim prolixam eruditionem, quam ad susceptum argomentum attulisti. Non immiscebo me difficultatibus, quibus urgeri videntur, qui pro curationis hujus magneticæ certitudine pugnant. De his alibi actum memini, & tua penna felicius expediet. Experientiis standum: quæ ubi sufficientes productæ fuerint, rem omnem convincent, & ad credendum invitos cogent. Multorum rationes nobis latent, quorum effectus oculis patet. Nec desperandum causas quoque erui posse ab ingeniosis, qui lynceis oculis & mente sublimi naturam sollicitant. Pulverem Sympatheticum, Lignum Sympatheticum (quod, ex Fraxino ut plurimum Martio Mense secto, quando succus est in cortice, desumitur, aliaque hujus commatis, quanquam simpliciora, eadem ad curandas plagas vi pollere, multis experimentis didici. Fateor unguentum armarium expectationem nostram in primaria UrbisMatrona aliquando fefellisse. Ad pectoris potius ulcus commendabatur à splendido quodam Viro splendidis promissis. Cæterùm cùm magna diligentia miscuisset unguentum, nihil profecit irrito conatu. Quin alibi felicius succedat decantatum remedium; nolim dubitare. Ego quidem hoc declinantis ætatis flexu perdidi spem, qua me olim oblectabam, maloque credere oculis aliorum lynceis, quàm causas vel investigare vel refutare. Ea laus Tibi aliisque servabitur, si quando benevolum Naturæ nutum nacti ad sacra secretiora admissi fueritis. Nihil labori pertinaci invium. Perrupit Acheronta Herculeus labor. Annibal Alpes aceto fregit, h. e. magno exercitus sui molimine, quo hodieque inexpugnabiles scopulos subruimus. Gratulor interim Naturæ Mystis, gratulor Tibi indefesso Naturæ amasio, quod omnia opera in eruenda Naturæ veritate impendatur. Applaudo bene meritis de Natura; & quanquam alterum pedem in tumulo habeam, non pigebit illa addiscere quibus ars servandi homines vel augetur vel illustratur. Perge, Vir Clarissime, orbem ingenii & doctrinæ Tuæ monumentis ornare, meque amare, qui rude donatus, naturæ potius debitum exsolvere paratus sum; quàm Naturam provocare novis experimentis. Sine pennis volare haud facilè est: At meæ alæ jam pennas non habent.

Antequam finem Epistolæ faciam, tuo judicio expono Transplantationis exemplum, de qua olim inter nos actum memini. Fidem fecit Amicus quidam Magnus, Persicariam dorso Equorum contuso applicatam, deinde in profluentem projectam, sanare ulcus simplici curatione. Eadem est ratio scrofulariæ, fabariæ & chelidoniæ radicis in abigendis scrophulis & sedandis hæmorrhoidibus. *Vale.* Hafn. Cal. Jul. 1678.

Testatur *Jac. Frabricius* Reg. Dan. olim Archiater in Schedis Mistis ad Crullium, quas Bibliothecæ Academiæ legavit *D. Simon Paulli* illius Gener, vidisse se qui cochleari novo, æneo, ligneo, aut argenteo, recens sibi ab ægro febricitante ipso empto, die Veneris ante Solis ortum insculperet † con † summatum † est, & dicto tempore, vinum, cerevisiam, vel aquam, aliumve liquorem, super istas literas fusum, tribus vicibus, unum cochlear post alterum ebiberet; optato cum successu, neque redisse febrem. Id verò quomodo operetur, ingenue fatetur se nescire. T. B.

Ex literis *D. D. Hannemanni* 15. Novembr. 1678. scribit: De cura Magnetica socio sequentem historiam, quam mihi *Franciscus Hesporn* Med. Studios. retulit. Puellus 12. annorum in Westphalia in pagò *Lillebach*, laborans Enterocele, Variorum Medicorum consilia secutus, multisque medicamentis, sed frustra, fatigatus, tandem ad hoc devenium consilium, ter per arborem quercum fissam traheretur, sicque sanatus perhibetur, Eandem curandi Methodum sæpius in patria mea Frisia Orientali fuisse institutam scio.

Claus Frich, civis Buxtebudanus, ictero laborans bis à me curatus est per Transplantationem, hocque modo, ex ejus urina cum farina fiebant placentæ, hasque catis, canibus devorandas objiciebant domestici, hoc facto vix ter repetito bis evanuit icterus. *Dom. Thomæ Bartholini.*

Ex Alapa mors.

In Supremo Justitiæ Tribunali Hafniæ 1672. causa ventilata fuit mulieris Otbinianæ, quæ à judicibus inferioribus domi rea judicata fuit homicidii, quia alapam ancillæ dedit, quæ exinde ira effervescens quinto die fatis cessit. In supremo vero judicio absoluta fuit Matrona honesta prudentissimis Patrum Conscriptorum calculis, & Regiâ sententiâ definitivâ, eò quod non alapæ vi, sed malo animo & iracundo mortem ipsa sibi conciverat impotens sui ancilla. Aliàs à colapho Apoplexiam ortam exemplis confirmant Benivenius, Schenkius, Hildanus: sed ea in ancilla hac statim non est insecuta. *D. Thomæ Bartholini.*

De Alapa lethali.

Cornu ferire taurum, taurum, equum ferire calce, dentes hiante rictis natura dat leoni, inquit Poëta: Pugnat proboscide elephas, rostro aves, aculeo apes, breviter, cuncta prope animalia naturaliter armis suis instructa sunt, solus homo inermis, ut cùm rex sit omnium animalium, instar regis apum aculeo careat, magisque prudentiæ, quàm armorum imperio valere sciat. Sed proh! quot furor arma ministrat? Non sufficiunt ex ferro & chalybe facta, ipse suis abutitur membris, sæpe brutorum quàm suo generi clementior, nec una tantum parte ceu ista animalia, sed prope omnibus corporis partibus alteri non lupus, Diabolus, qui primus homicida, evadit. Inter omnia autem membra nullum promptius in vindictam in cædem, quàm manus, unicum aliàs ad pulcherrimas res instrumentum, non semper armis instructa, sed pugno vel vola ad id sufficiens. Hinc tot alapæ leguntur lethales apud Beniven. Observ. Med. cap. 110. Hild. cap. 6. cap. 31. Hipp. de morb. vulgat. lib. 5. cap. 21. Melch. Sebitz. prod. exam. vuln. Thom. Bartholin. in act. Med. anno 1. p. 86. His & aliis hæc adjiciam.

Orta in vico quodam Austriæ *Gundersdorff* nominato lite inter duos venatores, senior juniori alapam dedit, hic illam vindicaturus ensem stringit,

prohibent adstantes, remque inter pocula componunt, succedit, porrigunt dextras, ille deprecatur, hic condonat. At dum junior dextram conciliandi gratiâ porrigit, seniorem volâ in faciem inopinato ferit: En, dicendo, tibi tuam alapam, statim senex concidit & exspiravit. Captivatus alter, & in jus protractus capitis sententiam quidem evasit, ad compedes tamen damnatus, in quibus ipsum vidi in arce prædicti *Gundersdorff*. Mirabile autem, quomodo levi illa volæ percussione, nullo alio supervenicnte symptomate, in uno momento fuerit extinctus. Qui casus alium mihi in memoriam revocat, non quidem funestum, sed tamen notabilem. Civis quidam hujus loci, uxori suæ, post aliquam altercationem colaphum dedit, ut ad proximum scamnum conciderit, lividis manus vestigiis in genia remanentibus. Octiduo elapso nullis aliis prævijs symptomatibus, in hemoptysin incidit illa, adeo violentam ut intra duas horas ultra quinque libras sanguinis exspuerit. Adstantes omnes hunc affectum ad dicere alapæ inflictæ, quod tamen negavi, nec potuisse causam fuisse asserui, nisi valde per accidens, commovendo nimium eam ad iram, qua calefactus & attenuatus sanguis venam rupit pulmonis, & ira cum impetu prosiliit, potius tamen ex aliâ causa fuisse arbitror. Cæterum administrata V. S. & exhibito pulvere ex lap. hæm. præp. mag. coral. & ocul. cancr. iterum convaluit. *D. Caroli Raygeri.*

Pulmonis vulnus sclopeto inflictum.

Anno 1636. mense Majo, durante obsidione munimenti Schenckiani, eques quidam ex nostris in conflictum equestri ictu sclopeti vulneratus in pectoris dextro latere circa mammillam, tribus globulis plumbeis pectus & pulmonem dextrum transeuntibus, atque in tergo circa scapulam tribus diversis foraminibus iterum exeuntibus. Cùm Noviomagum ad ædes suas delatus esset, atque ibi cum Chirurgo ipsum invisissem, è vulnerum statu certam mortem prædixi. Ne tamen nostrâ incuriâ mori videretur, vulnera deligavimus, alvum clystere subduximus, ad sanguinem e pulmone effluentem sistendum medicamenta convenientia dedimus, inferiori etiam vulneri cannam plumbeam immisimus, per quam sanguis & interna materia evacuari possent; quod cùm per illud vulnus minùs commodè fieret, postea in latere, factâ intercostali incisione, commodiorem viam fecimus. In diæta prohibuimus omnia acria, frigida, salsa acida, ut & cibos difficilis digestionis & mali nutrimenti. At cibos dulciores, juscula carnium vitulinarum, agninarum, gallinarum, ut & ipsas carnes, ova quoque sorbilia, lac dulce, & similia conceffimus, ac reliqua diæ am spectantia pro re nata quotidie præscripsimus. Interea continuatum semper fuit in usu apozemarum vulnerariorum pectoralium, nulla febris accessit, & appetitus mediocris remansit. Post tres quatuorve septimanas unà cum sanguine (qui totò ipsò intervallò modò spumosus, modò aquosus, modò coagulatus per cannam plumbeam, sed paucus, effluxerat, & sursum rejectus fuerat) pus satis magnâ quantitate cum tussi rejici cœpit, quod puris & sanguinis sputum continuavit usque ad sextum mensem, ita ut omnino nulla sanationis spes eluceret, æger enim totus extabescens, jam ad extremam maciem & debilitatem pervenerat. Miser tamen ille, vitæ cupidus, nos sæpe supplex rogabat, ne ipsum pro desperato desereremus, sed in curatione omnem diligentiam adhiberemus. Itaque, licet nos oleum & operam perdituros existimaremus, ipsius tamen precibus inducti, non potuimus non inceptum opus continuare. Quia autem propter summam debilitatem vires instaurandæ erant, præter apozema vulneraria, quæ ter de die assumebat, etiam ter de die haustum lactis caprini recenter mulcti tepide bibere jussimus: nonnunquam etiam amygdalatum, subinde conditum corroborans præscripsimus. Postquam lactis caprini usus reliquis medicamentis adjunctus esset, cœpit paulatim imminui puris sanguinolenti sputum, quod tandem unà cum tussi planè desiit circa initium decimi ab inflicto vulnere mensis. Exinde æger in dicti lactis usu continuando, indies magis magisque corroboratus fuit, & carnosior evasit. Circa finem decimi mensis cursus per cubiculum deambulavit. Exacto undecimo mense omnino sanatus foras prodiit, nec deinde quicquam mali è tanto vulnere retinuit. Septennio post ipsum adhuc sanum inter reliquos equites equitantem vidi.

Annotatio. Pulmonum vulnera admodum periculosa & plerumque lethalia esse testantur Hippocrates 6. aphor. f. 18. Galenus in com. ad dictum aphorif. Avicenna quarta quarti, cap. de disrupt. & extract. sagit. Celsus lib. 5. cap 26. aliique primarii Medici simul & Chirurgi, propterea quòd viscus fungosum propter continuum motum vix aliquam curationem recipere possit. Semper tamen lethalia non esse docuit experientia, cùm sæpe gravia pulmonum vulnera, gladiis inflicta, perfectè sanata fuisse visa fuit, atque etiam talia in quibus pulmonis substantiæ pars excisa fuit, quod se vidisse testantur Rolandus Parmensis praxeos lib. 3. cap. 25. Theodoricus lib. 2. cap. 17. Gemma lib. 1. cosmocrit. cap. 6. Valleriola lib. 4. observ. 10. Hildanus cent. 2. observ. 32. aliique plures. Verùm hactenus paucissimos invenias, qui pulmonum gravia vulnera sclopetis inflicta perfectè sanata viderint, (qualem tamen casum sibi visum describit Petrus Fubrmannus epist. ad Gregorium Horstium) propterea quòd à plumbei globuli maxima violentia facta gravis contusio, nullam in fungosa illa parte sanationem admittere videatur, sed potiùs inflammationem, putredinem, aut sphacelum minetur. Quæ tamen curatio prædicto equiti, usu medicamentorum & lactis caprini (de quo lacte antea observat. 20. in annot. pluribus egimus) feliciter contigit. Cujus equitis sanatio verè monstrosa haberi debet. Ego antehac vix unquam credidissem hujusmodi tria gravia pulmonis vulnera (quibus à globulorum transeuntium violentiâ debuit magna adfuisse contusio) sclopeto inflictâ sanari ullo modo posse, & nisi ipsemet oculatus testis adfuissem, forsitan adhuc dubitarem. Vulnera pulmonum gladiis & cultris inflicta aliàs sanata fuisse etiam nos vidimus, sed illud non est adeò mirum, cùm iis non adsit tanta contusio, neque iis tam facilè accedat inflammatio.

Præter dictam sanationem, etiam illud rarum contigit huic ægro, quòd tam graviter læsus, peste, quæ tunc crudelissimè grassabatur, non fuerit infectus, cùm alioqui plurimis vulneratis & aliis morbis laborantibus id contingeret. Erat autem hic æger homo robustus, florentis ætatis, boni temperamenti, & militabat sub Capitaneo Coenjers, Anglo. Ante aliquot annos, cum Bredæ Dominum de Nassau ægrotantem inviserem, eques, cum sexaginta aliis (inter quos adhuc duo alii erant, quibus capita trepano quondam perforati curaveram) in gratiarum actionem me conduxit usque ad Gerttydenbergam. *Isbrand. de Diemerbroeck in Curationib. & Observation. Medicis.*

Vulnus capitis, & cranii apertio per trepanum.

Lambertus N. nobilis Batavlensis, juvenis robustus circiter 24. annorum, 7. Martii, cùm equum generosum

sosum exerceret, & improvisò ab equo in terram dejectus, capitis partem posteriorem illisit in thecam tormenti bellici ita, tamen ut forinsecus nullum vulnus appareret. Statim post casum evomuit, & vertigine magna correptus fuit, qua aliquantum cessante, rursus equum conscendit ac domum se contulit. Cùm autem stabulum jam intrasset, iterum vertigine correptus in terram concidit, & quasi deperditâ prorsus memoriâ, quid sibi accidisset, vel quomodo ab equo cecidisset, aut ubi fuisset planè ignorabat. Imperitus quidam Chirurgus castrensis advocatus, ablatis capillis post aurem sinistram paulò sursùm versùs (de cujus loci dolore conquerebatur æger) levem fecit incisionem, quæ nullo modo ad pericranium usque pertingebat, & postridie circiter libram sanguinis è dextro brachio extraxit. 12. Martii, doloribus increscentibus etiam ego advocatus sum, quo tempore ægrum de acutissimis capitis doloribus conquerentem inveni, nulla tamen febris aderat. In loco affecto, præter vulnus quod Chirurgus fecerat, levem ac mollem percepi tumorem, ita ut ad tactum de cranii depressione aut fractura (quæ adesse symptomata satis indicabant) nihil certi judicari posset. Chirurgus imposuerat hactenus defensivum (ob metum, ut ajebat, inflammationis) ex bolo armena, albumine ovi & aceto simul mixtis: quod cùm pessimè hic adhiberetur, illud statim abjici, & lintea quadruplicata sequenti fomento intincta, ac parum expressa, toti capiti calidè circumponi, & ter quaterve de die renovari jussi.

℞. Herbar. betonicæ, rosmarini, thymi, salviæ, majoranæ, verbenæ, an. m. j. ß. florum stœchados, chamomillæ, meliloti, an. m. ß. baccarum lauri, sem. cumini, an. drach. iii. vini albi q. s. coquantur s. art. ad lib. iii. adde colaturæ spiritus vini unc. vi. misce, pro fomento.

Cùm autem æger alvum per quatriduum non exonerâsset, atque clysterem admittere nollet, haustum leniter purgantem exhibui, à quo alvum quinquies deposuit. Vesperi ejusdem diei, post fomentationem aliquoties applicatam, apparuit in loco affecto tumor magnitudinis dimidii ovi gallinacei; quo pertuso effluxit sanguis niger. Tunc postridie alio peritiore Chirurgo simul advocato, de cranio perforando consilium dedi. Verùm renuentibus acerrimè ægro & amicis, adhuc per biduum expectatum fuit, nempe ad 15. Martii (qui erat à casu dies nonus) quo tempore cùm capitis dolores jam ad summum acumen pervenissent, & rursus eodem loco tumor priore major conspiceretur, consentiente ægro, circa vesperam cranium ibidem denudari jussi, cùmque musculo temporali vicina esset plaga, aliquantùm versùs posteriorem capitis partem, ad suturam lambdoidalem, incisio crucialis usque ad os ipsum facta est. Effluxit statim multùm sanguinis nigri & coagulati, qui à natura robusta per lambdoidalem suturam (quam hac incisione ex parte denudavimus) expulsus fuerat, & inter cranium ac pericranium hæserat. Cranio sufficienti latitudine denudato & pericranio abraso, vulnus carpiâ siccâ repletum est. Insequenti nocte, dolore nonnihil mitigato, aliquantum dormivit æger. Postridie cranium trepano perforatum fuit, quo aperto vix drachma sanguinis effluxit, qui inter cranium & duram meningem hæserat: & jam aliquo modo coagulatus erat: hinc magnum ægro periculum impendere judicavi, cùm viderem sanguinem coagulatum, qui fortassis sub cranio adhuc latere poterat, sponte effluere non posse, & depressa meninge nihil etiam sequi. 17. Martii febri correptus fuit æger. Nocte subsequente convulsiones accesserunt, quibus per intervalla tantopere convellebatur, ut quatuor viri fortes ejus brachia & crura continere non possent. Ad hæc nihil dormivit, omnino deliravit, sitiit, & si potus vel aliud quid offerretur, illud sine ratione assumpsit. Sequenti die in eodem statu permansit; ita ut propter maximum delirium ac convulsiones vulnus ægrè deligari posset. Sic delirans in lecto cacabat & mingebat, magnum quoque linguæ anterioris frustum dentibus morsu abscidit, de cujus dolore, postea ad se reversus valde conquestus fuit. Tria hæc lethalia signa, delirium, febris, & convulsiones durârunt usque ad 20. Martii; quo tempore convulsiones aliquantùm remiserunt, manente tamen febre cum delirio. Ista die Chirurgus instrumento quodam plano, obtuso & oblongo (quod in hunc usum expressè parari curaveram) meningem aliquantum depressit, atque inter meningem & cranium, ad duorum digitorum latitudinem instrumentum immisit, meningem à cranio circum circa deprimendo dissolvens, ut hoc pacto, si quid alicubi lateret sanguinis coagulati, illud commodiùs evacuaretur. Verùm cùm retrorsum versùs instrumento meningem deprimeret, casu pervenit ad illum locum ubi causa totius mali residebat, è quo statim effluxit circiter semi uncia sanguinis nigri, purulenti, & aquosi 21. 22. & 23. Martii, eodem instrumento quotidie immisso, sanguinis & puris aquosi bona quantitas extracta est. Interea etiam delirium magna ex parte cessavit, & subinde nonnihil dormivit æger. 24. Martii depressa meninge nihil effluxit, parum deliravit æger, & è lecto assurgens duabus horis igni assedit. Tunc etiam caro ab inferiore osse circa meningem in foramine cranii succrescere cœpit. Vix comedere poterat ob linguæ anterioris dentibus abscissæ dolorem, qua de causa collutionem convenientem, qua os sæpius lavaret, parari feci, eâque lingua paulatim rursus sanata fuit. Toto tempore, à principio usque ad hunc diem usi sumus fomentatione, 12. Martii præscripta; tunc autem, illâ omissâ, capitium siccum, ex herbis cephalicis consutum, toti capiti circumposuimus. 25. Martii febris evanuit, atque æger multò meliùs valuit. Hactenus solum mel rosaceum cum pauco spiritus vini mixtum foramini cranii seu meningi impositum fuerat, tunc autem sequens pulvis isti melli permixtus est:

℞. Aloës hepat. sang. draconis, myrrhe, mastiches, olibani, an. scrup. i. ß. pollinis farinæ hordei scrup. ij. ß. fiat pulvis subtilis.

26. Martii omnino sanæ mentis fuit. Tunc meninge rursus supradicto instrumento depressâ, puris albi & bene cocti adhuc exigua quantitas tam manè quàm vesperi effluxit. Post hunc diem quotidie per tres quatuorve horas è lecto surrexit, & bene comedit. Sequentibus etiam nihil materiæ ampliùs è cranii foramine excretum est, sed illud, nobis etiam invitis, quatridui spatio carne repletum fuit. Forinsecus quoque caro undique; sed nimis citò, accrevit, ita ut levi caustico imposito eandem subinde auferre coacti fuerimus, nam expectanda erat ossis desquamatio. Sexta denique septimana ab osse magna, lata, & crassa squama separata est. Exinde æger vulnere carne repleto, brevi post sanatus fuit; illud tantùm incommodi retinens, quòd majore ingruente aëris tempestate, capite aliquantùm doleret; & à vini potatione statim inebriaretur.

In isto sanitatis statu ultra quadriennium more solito vixit. Anno autem 1641 mense Septembri, in castris cum aliis quibusdam equitibus bene sanus colludens, subitò in terram attonitus & mentis expers concidit ac statim acerrima convulsione totum corpus contractum fuit, & intra horæ quadrantem miser exspiravit. Si tunc temporis præsens adfuissem, apertô craniô inspexissem anne ab antiquo prædicto vulnere mortis causa processisset.

Annotatio. De vulneribus capitis cum fractura nii, quæstio est, quando ossis separatio facienda quod tempus Albucasis Chirurg. lib. cap. 3. ita : Quod si venit ad te vulneratus primis diebus, & est illud tempore hyemali tunc oportet ... ficias ablationem ossis ante diem decimumquartum, secundùm omnem dispositionem: & si ... in diebus æstatis, tunc oportet ut propterea removere os ante diem septimum, antequam corrumpatur quod est sub osse ex panniculo, & adveniant accidentia gravia. Cum Albucase consentit etiam Haly, pract. lib. 9. cap. de fract. cranii. Avicenna verò hoc tempus paulò strictiùs sumere videtur: 4. fen 5. tract. 3. cap. 1. Oportet (inquit) ut separatio non tardetur æstate ultra septem dies, in hyeme autem ultra decem, quantò autem citiùs fuerit, tantò erit melius, & longinquiùs ab hoc ut accidant nocumenta magna, &c. At Hippocrates omnium brevissimum tempus præscripsit, nam lib. de vuln. cap. monet, intra triduum os, quod secandum est, secari debere, neque permittendum ut operatio ulteriùs protrahatur, præsertim ubi tempus calidum fuerit. Cui Hippocratico dicto hæc clausula adjungi debet, nempe intra triduum ossis sectionem faciendam, si Medicus in principio satis tempestivè vocatus fuerit; at si fortè serius ad ægrum accedat (ut mihi hîc contigit) vel ab ægro aut amicis operatio aliquandiu impediatur, tunc etiam licere quocunque tempore cranium perforare, dummodo vel minima vitæ servandæ spes ab hac operatione, expectari posse videatur, præstat enim in certo periculo dubium tentare remedium, quàm nullum: nihil enim interest, inquit Celsus, præsidium an satis tutum sit, quod est unicum: & extremis morbis extrema adhibere remedia jubet Hippocrates. Greg. Horstius part. 2. lib. 4. Observ. 20. cranium cuidam ægro feliciter aperuit undecimo die, & alteri ægro similiter die 15. Hild. cent. 4. observ. 3. memorabilem refert historiam de cranii perforatione post duos à recepto ictu menses felicissimè administrata, quâ factâ, pus per foramen statim pleno ductu exsiliit, atque ita æger servatus fuit. Sic etiam in nostro ægro primis diebus effluxit sanguis purulentus & aquosus, at die decima septima merum pus album. Idem Hildanus prædictæ centuriæ observ. 4. aliud refert exemplum cranii undecima morbi die feliciter perforari. Paulus Ægineta lib. 6. cap. 50 scribit se novisse quendam cui post annum ab accepto vulnere cranium cum salute ægri perforatum fuit. Quo eodem capite etiam supradictam Hippocratis regulam paulò latiùs extendit, inquiens: Hyeme quidem ante decimumquartum diem omnino ossis ablationem facere coneris, æstate verò ante septimum, antequam mala symptomata accedant. Præstat quidem in principio hujusmodi operationes administrare, idque (ut ex Avicenna modò diximus) quantò citiùs, tantò meliùs; verùm prætergressô initiô ægros pro deploratis deserere non foret humanum, nisi lethalia symptomata ante operationem appareant, ut delirium, convulsiones, paralysis, &c. In tali enim casu reminisci oportet dicti Cornelii Celsi, l. 5. c. 25. Prudentis hominis est, eum qui servari non potest, attingere. Si lethalia illa symptomata, quæ in nostro ægro post operationem supervenerunt, ante eandem visa fuissent, operationem hanc non instituissemus, sed omnem de ægro spem abjecissemus, quemadmodum etiam desperavimus iisdem post operationem accedentibus, & nihilominus tamen præter spem & expectationem nostram sanatus fuit.

Nonnulli Medici admodum anxiè cavere jubent, ne in denudatione cranii, quæ perforationem præcedit, incisio fiat in ipsis suturis, & ne fibrillæ duræ meningis, suturas transeuntes ac cum pericranio unitæ lædantur, haud secus ac si inde magnum periculum expectandum foret. Sed ego jam multoties hujusmodi operationibus adfui, & ipsemet etiam incisiones super suturas (loco magis commodo ita se offerente) fieri, ac fibrillas istas etiam scalpello abradi sæpe curavi, neque ullum unquam incommodum inde prodiisse animadvertere potui, & experientiâ edoctus sum, hujusmodi anxias curas relinquendas esse illis Medicis theoricis, qui nunquam talibus curationibus adfuerunt, quas practici peritiores pro somniis habendas esse noverunt. Solummodo cavendum est ne lædatur musculus temporalis, & ne trepanum suturis imponatur atque ibi perforatio fiat. *Idem ibidem.*

Vulnus sclopeto inflictum.

Civis quidam Noviomagensis 20. Maji, anno 1637. bombardam imprudenter deorsum explosit, ita ut globulus plumbeus in plateæ silicem impingens, eadem vi sursum resiliret, atque ita fortuitò læderet mulierem quandam, quæ prope D. Stephani portam habitabat, cujus ædibus gradus pro Insigni erant. Intraverat globulus pectoris cavitatem tribus circiter digitis à spina dorsi, inter quintam & sextam costam, ac pulmonis exteriorem substantiam transiens, magnum ictum in latere dederat costæ quartæ ab inferiore parte, ita ut hæc quidem diffracta foret, sed globulus tamen non transiret, at in pectoris cavitate remaneret, qui ob ictum in silicem non rotundus, sed necessariò inæqualis planus vel oblongus fuisse debuit, quod & ipsum vulnus solitô majus & inæquale satis restabatur. Ægra sic vulnerata statim domum delata fuit. Ferè nihil sanguinis è vulnere effluxit, sed die secundæ multùm sanguinis cum tussi ejecit. Ex ipso vulnere magnum periculum adesse prædixi, partim quia globulus diaphragmati incumbens, nulla ratione è pectoris cavitate extrahi posset: partim quia pulmonis vulnera difficulter sanantur propter continuum motum, imprimis bombardæ ictu inflicta, quæ non sine magna contusione esse possunt. Ut autem officio nostro debitè fungeremur, Chirurgus quotidie vulnus religavit, & ego, corpore priùs leviter expurgato, hoc apozema præscripsi, de quo manè & vesperi haustum bibit.

℞. Radic. rubiæ tinctorum unc. j. eryngii, fœniculi, petroselini, ana unc. ß. glycyrrizæ rasæ drach. vj. herbar. scabiosæ, violariæ, tussilaginis, cherefolii, fol. ribesii nigri, ana m. j. chelidoniæ majoris m. ij. sem. 4. frig. maj. anisi, ana drach. j. passularum cum toto unc. ij. Coquantur in aquæ communis q. s. ad lib. ij. adde syrupi de glycyrriza, papaveris rheados, ana unc. j. ß. misce, fiat apozema.

De nullo conquerebatur dolore, præterquàm in vulnere, & isto in loco ubi costa diffracta erat, qui dolor paulatim evanuit, imposito emplastro oxycroceo, & costa rursus coaluit. Primis sex diebus valde debilis erat ægra; parum aut nihil comedebat, è vulnere vix parum puris exibat: nulla aderat febris, nec tussis, nec anhelitûs difficultas: post secundum diem neque sanguinem, neque pus per os rejiciebat, de quo mirabamur. 27. Maii, cùm alvus iterum constipatior foret, haustum laxantem exhibui, à quo bis terve alvum dejecit. 30. Maii valde angebatur, ita ut ipsam morituram omnes existimassent, verùm circa vesperam puris albi bonam quantitatem cum pauco sanguine ex improviso per tussim rejecit, unde summopere levata fuit, atque exinde meliùs habere cœpit. Vulnus etiam nobis invitis coaluit, nec è thoracis cavitate quicquam puris toto curationis tempore per vulnus effluxit. Post

hoc

hoc rejectum pus, septem diebus sine tussi fuit. 7. Junii cum parva tussi aliquantùm puris iterum exspuit, atque ita tussis rursus cessavit. Ægra quotidie fortior evasit, neque exinde quicquam puris aut sanguinis ampliùs exspuit, sed post secundum mensem integræ sanitati restituta, præter meam & omnium opinionem iterum foras prodiit, nullum à tanta plaga incommodum postea sentiens: nonus jam agitur annus quo bene sana vivit, neque etiam globulum plumbeum in pectore sentit, excepto cùm anhelitum magno cum suspirio trahit, tunc enim se aliquid grave supra diaphragma sentire dicit.

Annotatio. Procul dubio globulus plumbeus medium pulmonem non transiit, nec bronchia aut majora vasa dissecuit, sed tantùm in exteriore parte pulmonis substantiam leviter oblæsit; nam alioqui graviora subsecuta fuissent symptomata, nec etiam curatio tam citò peracta fuisset, quæ tamen adhuc satis mirabilis fuit, cùm tale vulnus non sine magna contusione inflictum fuisse potuerit.

Quamvis omnium Medicorum & Chirurgorum testimonio gravia pulmonis vulnera insanabilia, aut vero curatu difficillima existant, tamen cùm talia occurrunt, animus in totum abjiciendus non est, cùm interdum, tam illa, quàm hæc, præter spem sanata fuisse visum fuerit, quod multorum insignium Medicorum historiis constat. Nos suprà observat. 38. gravissimum pulmonis vulnus curatum descripsimus, hac verò observatione leve vulnus curatum annotavimus. Hujusmodi graves pulmonum læsiones curatæ etiam alias nobis visæ sunt. Memini me quondam novisse cauponem in pago Kaukerca, prope Leidam, habitantem, qui cum alio rustico pugnans, ictum recepit sub dextræ mammæ papilla, vulnere lato, ac cultro medium pulmonem transeunte, & posterius sub scapula exeunte. Hic à variis Medicis & Chirurgis diversis modis & diu tractatus fuit: tandem cùm à continua pulmonis suppuratione æger totus extabefactus, morti jam proximus videretur, post duos circiter ab accepto vulnere annos Ultrajectum delatus, à Chirurgo quodam solis decoctis vulnerariis perfectè sanatus est. Pulmonis tamen maxima pars suppuratione consumpta fuerat, quod manifesto percipiebatur cùm se antrorsum & retrorsum identidem commoveret, tunc enim pulmo dexter instar linguæ campanæ anteriorem & posteriorem thoracis partem obverberabat. Mirum est quòd tantum ulcus ad perfectam cicatrisationem perduci potuerit: istum tamen (qui erat homo admodum robustus) decennio post curationem vidi sine ulla tussi, sine ullo malo, atque adeò sanum & validum, ut nullum unquam viderim saniorem. Anno 1635. adhuc alium rusticum robustissimum cum Chirurgo tractavi in pago Linschoten, prope Montfurtum, qui pugnando, sub sinistræ mammæ papilla ictus fuit cultro lato usque ad medium pulmonem intrante. Rustici alii, qui ipsi tunc temporis aderant, interea dum ego cum Chirurgo Montfurto, vocaret, ipsum pronum in ventrem deposuerant, ac duabus manibus vulnus apertum retinuerant, ne sanguis in thoracis capacitate occluderetur, atque sic ultra tres matulas plenas sanguine effluxisse nobis retulerunt. Postquàm vulnus à nobis religatum foret, æger statim animo linquebatur, & moriturus putabatur, verùm exhibitis corroborantibus ad se rediit. Primis diebus per os modò sanguinem satis copiosum, modò pus rejecit, sanguis etiam spumosus coagulatus è vulnere, sed pauca quantitate, effluxit: ut breviter dicam, hic æger à tam periculoso vulnere convenienti medicamentorum usu optimè sanatus fuit, præter omnium opinionem, neque postea ullum in pectore incommodum sensit. Gulhelmus Fabricius Hildanus cent. 3. observ. 36. similem etiam casum refert: verùm cent. 2. observ. 32. valde memorabilem describit historiam vulneris pulmonis sanati, in quo pars substantiæ ipsius pulmonis fuit abscissa: quale exemplum ex Costeco etiam adducit Nicolaus Fontanus, lib. resp. & curat. medic. Similia exempla vulnerum pulmonum curatorum describunt Gregorius Horstius, Jessenius, Arcæus, aliique plures, in quibus non tantùm pulmones graviter vulnerati, verùm etiam substantiæ particulæ, imò & venarum majora rudera extracta fuerunt. *Idem ibidem.*

De vulnere capitis.

Juvenis sedecim annorum ex equo in terram delapsus vulnus satis magnum accepit in sincipite, & quidem tale, ut os nudum in conspectum veniret, interim æger aliquoties vomebat & satis malè habebat. Duæ à lapsu vix præterierant horæ, tùm accersitus sum ad ægrum, in cujus capite nec fissuram, nec fracturam, nec introcessionem cranii animadvertere potui, & vomitus tunc temporis cessabat, ac ægrotus mediocriter valebat, nec multum de dolore, nec de ullo alio conquerebatur incommodo.

Supervacaneum foret hîc loci explicare, unde vomitus hic prodierit, quandoquidem hanc rem per se satis claram esse existimo.

Derasis capillis vulnus linteis carptis siccis implevi, & quidem duplici de causa, primo ut sanguinis fluxus hoc pacto sisteretur, deinde etiam ut labia vulneris aliquatenus à se invicem dehiscerent, ut ita secuturo die cranium tantò melius pateret.

Tunc superposui emplastrum ex sequenti massa confectum.

℞. Emplast. diapalmæ ℥ij. Boli, Cretæ com. an. ʒij. Antimon. diaphor. ʒi. Ol. laurini ʒij. Tartari p. ʒß. M. S.

Postero die in cranio detecto nihil mali apparebat, ac ægrotus haud aliquo malo symptomate vexabatur, unde sperare cæpi, cranium intrinsecus etiam nihil mali passum fuisse, ac cerebrum bene habere cum utroque suo involucro.

Imposui igitur sequens labiis vulneris (osse prius contecto linteis carptis siccis.)

℞. Terebinth. comm. Mellis rosat. an. ℥ß. Myrrhæ, Aloës an. ʒb. M. S.

Et sic æger brevi pristinæ sanitati restitutus est.

Emplastrum imponebatur eum in finem, ut acidum temperaret, atque hoc modo, quicquid à contusione coagulatum erat, dissolveret citò; unguentum applicabatur, ut ita circulatio sanguinis ac humorum, aliquatenus in vulnere ob tubulos disruptos ac distortos impedita, restitueretur.

Cranium denudatum linteis carptis siccis contegebatur, partim ne pus ex labiis vulneris ossi damnum aliquod afferret, partim ut aër ambiens hoc pacto arceretur à cranio, cui valde inimicus est acido suo, quo abundat, ut quotidiana sanguinis per venæ sectionem emissi nos docet coagulatio ab aëre producta.

Illud autem lintei genus, quod belgice dicitur *catoen*, in vulneribus haud convenit, quia inflammationem non raro ciere consuevit angulis suis acutis, quibus donatum est, sicut id ope microscopii haud difficile est conspicere.

Omnia pinguia hîc sedulo vitavi, quia particulis suis ramosis valde angustos cranii tubulos satis pertinaciter obstruunt, atque ita efficiunt ut humores stagnent, & cranii salem volatilem corrumpant; cariemque inducant, ac tunc curatio haud parum procrastinatur ob portionem ossis cariosam quæ prius separari debet.

Scultetus in armamentario suo chirurgico partem vulneri capitis vicinam inungit aliquandiu oleis astringentibus ad præcavendam inflammationem, ut

ille opinatur, sed male, nam sanguinis circulatio non debet sisti sed promoveri in inflammatione, quandoquidem sanguis ac humores ob coagulationem suam in eadem stagnant plus quàm satis, ideoque humores coagulatos per emplastra acidum temperantia dissolvere mihi consultius esse videtur hoc in casu.

Venæsectionem, quam plerique in vulneribus capitis extulinut egregie, prursus omisi, quoniam non video, quid utilitatis inde provenire queat.

Medicamenta distinguere in mundificantia & sarcotica, atque illa prius, deinde hęc in usum revocare, est res nullius utilitatis, nam solum nostrum unguentum sufficit, & præstat quicquid necessarium est, dum acidum temperat, ac humorum circulationem restituit; sed interim ad hoc attendendum est, ut omisso præscripto unguento, lintea carpta sicca tandem imponamus, ubi carne fermè impletum est vulnus, nam aliàs caro nimis luxuriaret, ac altius exsurgeret, quàm par foret.

Veteres in capitis vulneribus adhibebant fasciam, quæ cancer appellatur, cujus delineatio videri potest apud Sculterum; verum enimvero jam temporis plerumque in usu est sudarium commune concinnè applicitum.

Vomitus in vulnere capitis ut plurimum multùm mali portendit, eundem autem non semper esse infallibile signum fracturæ cranii, fissuræ aut alterius alicujus incommodi valde magni, liquidò constat ex proposito nostro casu.

Periculosæ plena aleæ res est vulnus capitis, quod dum maximè arridet, tum insidias vel maximè struere solet; nullum igitur capitis vulnus, licet valdè exiguum videatur, parvi faciendum est, aut leviter perfunctoriève tractandum, sed debemus hîc potius omnia suspicari, quoniam non raro latet anguis in herba, cùm apud chirurgos alta securitas est.

Hisce paulisper in animo mecum volutatis, operæ pretium esse duco, hoc in campo, antequam finem imponam huic observationi, paulo latius ac liberius exspatiari, quàm solitus sum, ut si non aliis, mihi saltem ipsi, in cujus institutionem hæc scribo, hac in re satisfacere queam.

Extra omne dubium posita res est, vulnus capitis valde parvum aliquando longo post ictum acceptum tempore ægroto necem afferre posse, verùm hoc non impedit, quominus nonnunquam eveniat ut æger citra spem Medicorum Chirurgorumve à periculosissimo ac omnibus fermè pro lethifero habito vulnere capitis reconvalescat; sic memini patris mei curæ commissum fuisse ante aliquot annos ægrotum quendam, qui ligone vulnus adeo horrendum acceperat in sincipite, ut ab ictu inflicto non tantùm valdè magna cranii, sed etiam haud parva ipsius cerebri portio avelleretur, & tamen hic æger vivit adhuc Arenaci & valet, remanente tamen hemiplegiâ.

Hac historia forsan falsitatis convincere possem opinionem Willisii, dum lectori persuadere conatur, quòd memoriæ sedes reperiatur in cortice cerebri; nam si illud verum foret, tunc patientis mox citati memoria vacillare deberet, cùm tamen eadem non minus vigeat jam temporis, quàm antequam æger vulneratus est.

Sed quid loquor de iis, qui ab horrendo capitis vulnere revaluerunt? nonne multò mirabilius existit, etiam ingens beneficium redundare in aliquem ex capitis vulnere tam periculoso, ut à plerisque pro mortifero habeatur? maximè, & tamen non desunt exempla tale quid testantia; sic apud Schenckium legere licet, quo pacto aliquis, accepto periculoso capitis vulnere liberatus sit ab Epilepsia inveterata & valde pertinaci; ad hæc si tibi molestum non sit inspicere celeberrimum Hildanum centuriâ secundâ, observatione octava, ante oculos tibi ponetur casus satis rarus, scilicet quendam ad conjunctionem suturæ sagittalis cum coronali fracturam cranii accepisse, eundemque postea, remanente tamen ulcere, hoc modo sanatum fuisse à magna ac molesta cephalæa, quâ antea per longum temporis intervallum ęgrotaverat.

Tales historiæ, quales modò commemoravimus, rarò admodum contingere solent, ac idcirco præstat in capitis vulnere, qualecunque etiam sit, semper solicitum esse quàm securum nimis.

Vulnus autem capitis multò difficilius sanatur, ubi patiens lue laborat venerea, ut & si eadem capitis pars sæpius antea fuerit vulnerata; nam in morbo Gallico plerumque peccat humor acido-corrosivus, vulnerum sanationi haud exiguum apportans impedimentum, ubi autem contingit, ut eadem pars sæpius saucietur, manifestum est, tubulos ibidem haud paucos mirum in modum distortos manere, unde sanguis & humores obstaculum quoddam offendunt in circulari suo motu, cujus tamen beneficio propemodum tota peragitur vulnerum sanatio.

Atqui circulationem sanguinis & humorum aliquatenus impediri in parte semel aut sæpius vulnerata, licet vulnus jam diu coaluerit, vel hinc manifestum evadit, quod partes antea vulneratę plerumque solito frigidiores sint & tempestates ingruentes non rarò præsentiant.

Præterea vulnus capitis magis aut minus periculosum est, prout huic aut illi capitis parti infligitur; sic vulnus occipitis minus periculosum æstimatur, quia os propter crassitiem ac soliditatem suam raro fracturam aut fissuram patitur, etiamsi ictum satis vehementem recipiat; ac ubi jam contingit, ut os occipitis fracturâ aut fissurâ corripiatur, tunc sordes tamen in hac fractura aut fissura collectæ non ita facile in subjectam duram meningem destillant.

Vulnus autem valde periculosum habetur in bregmatis illo officulo, quo maturior ætas locum in infantibus apertum postea replet, absque dubio, quia illud officulum tenerum est & vicinum suturis.

Sic vulnus temporum valde formidolosum existit pluribus de causis, & primò quidem, quia musculus temporalis contectus est pericranio, deinde quia latet illic arteria satis magna, quæ vulnerata inducit hæmorrhagiam valde periculosam, quæ sistitur difficillime ea de causa, quòd, dum loquimur aut comedimus, musculi temporales commoveri debeant, & sic sanguinis fluxus jam cohibitus non rarò redire solet ac renovari.

Tertiò quia nervus in musculo temporali lęsus sæpius spasmum excitare consuevit, & quidem talem, qui belgicè dicitur *de Klem*, ac nos comedere prohibet; sic ubi musculus temporalis valde læditur, contrahitur oppositus ac excitatur illa affectio, quæ oris tortura appellatur.

Quartò quia sectio artificialis, aliquando necessaria in capitis vulneribus, non sine periculo fit in musculo temporali.

Quintò quia vulnerum medela requirit partis sauciæ quietem, quæ tamen sępissime turbatur in vulnere musculi temporalis, cùm scilicet aliquid comedimus aut loquimur.

Fissura in suturis etiam pejor existit, quàm alibi, & difficillime invenitur; sic Hippocrates Epid. 5. hoc modo se deceptum esse, & quidem cum vulnerati pernicie, ipse liberè profitetur.

Vulnus, inflictum superciliis, sic ut cavitas pateat, quæ in osse frontis reperitur, ventum emittit, quia scilicet illa cavitas ossis pervia est in nares, illudque vulnus vix ac ne vix quidem consolidatur, teste Celso aliisque, quibus talem casum videre contigit.

Chirurgi, cùm dubitant de cranii fractura aut fissu-

ra,

ra, vulnerato nucem dentibus frangendam præbent, aut filum, cujus alterum extremum ore tenet ægrotus, concutiunt, observantes, num tremulum illum motum absque molestia tolerare queat patiens.

Ubi cranium denudatum est, specillo plerumque inquirimus, num adsit fissura, nec ne; sed ut hoc examen rite instituatur, ante omnia exacte nosse oportet situm suturarum consuetum, ne sutura sumatur pro fissura, aut fissura pro sutura; atque ut error hic omnino declinetur, præterea meminisse oportet, suturam sagittalem aliquando præter consuetudinem procurrere usque ad nasum & frontem reddere bifidam, imò etiam nonnunquam ulterius se extendere ad occiput, illudque dividere; hic quoque in memoriam revocanda est observatio alicujus Anatomici, qui affirmat, se vidisse illud bregmatis ossiculum, quo provectior ætas implet locum in primam natis adhuc patulum, peculiari circumscriptum fuisse suturulâ.

Apud Paræum, Fallopium aliosque reperire licet vulneratos, in quibus mortuis & apertis externa cranii tabula, quæ ictum receperat, prorsus integra conspecta fuit, interna interim non tantùm rimam agente, sed etiam fragmenta quædam exhibente, quæ meningem punctione sua molestaverant; quo pacto hoc accidere potuit? dicam; ictus vehemens materiam subtilem ante se maxime agitavit, atque ita hæc materia subtilis celerrime mota transiit sine mora per primam cranii tabulam satis libere, nec damnum ullum intulit, verùm ubi pervenit ad secundam cranii tabulam, primâ (ut Anatomici testantur) multò solidiorem, ibi poros offendit adeo angustos, flexuosos, ut transire nequiter, nisi per novam viam, quam sibi ipsi violenter momento temporis pararet, & sic multis poris perruptis internam cranii tabulam egregie fidit; sic fulmen, intacta vaginâ, ensem liquefacere perhibetur, sic aqua fortis, illæsâ cerâ, argentum solvit.

Complures narrant aliquando contingere, ut percusso sincipite dextro, sinciput sinistrum rimam agat, dextro integro remanente, & talis casus dicitur plerumque contrafissura, quamvis hoc contrafissuræ vocabulum nonnunquam & ad alios casus extendatur.

Talem contrafissuram me nunquam conspexisse lubens confiteor, eandem autem dari Celsus affirmat, Æginera negat, ego autem hac super re judicium meum suspendo.

Aliquando contingit, ut medulla, quæ inter utramque cranii tabulam reperitur, ab ictu valido è cavernulis suis excutiatur ac exprimatur cum sanguine ab ictu quoque extra vasa profuso, sicque medulla hæc cum sanguine acredinem acido-corrosivam concipit, quâ cariem internæ cranii tabulæ inducit, atque ita nonnunquam humor acris & aquosus ex osse carioso prodiens meningem, ipsumque cerebrum inficit ægroque mortem inexspectatam minimeque prævisam infert aliquot interdum septimanis, imò, & mensibus post ictum, cranio extrinsecus interea temporis apparente integro, neque ullam fracturam aut fissuram ostendente, & talia exempla ab auctoribus, qui de Chirurgia scripserunt, hic atque illic narrantur.

Cranio cum dura matre læso aliquando intra viginti quatuor horas enascitur fungus ovi gallinacei magnitudinem propemodum adæquans, quem clarissimus Malpighius ortum suum debere existimat læsis glandulis, ex quibus cortex cerebri componitur, quæque secundùm ejusdem opinionem desinunt in radices nervorum, in quas succum suum nerveum ab arteriis acceptum & transcolatum transmittunt.

Ab omnibus ferme auctoribus serio monetur, nulla capitis vulnera esse consuenda, & quidem optime.

Dum vulnera capitis religabantur, Vesalius semper adhibebat candelam ceream accensam; (non sebaceam, quia pinguedo nocet ossibus) cum scilicet in finem, ut frigus ambientis aëris aliquatenus temperaret, sed jam temporis chirurgi quidam utuntur vase quodam æneo carbonibus vivis impleto, quod belgicè dicitur *een bedpan*.

Meditullium, quod inter utramque cranii tabulam continetur, in puerulis multò tenuius esse reperitur quàm in adultis, quod bene observandum judico à chirurgis, dum trepano aut scalpris utuntur, nam aliàs fieri posset, ut sibi persuaderent, se nondum ad meditullium pervenisse, dum interim ipsam læderent meningem.

Quidam, antequam adhibeant trepanum, eligunt crucialem carnis incisionem, alii triangularem, sed pater meus fere semper præferebat circularem, sicque totam illam carnis portionem a cranio separabat ac avellebat.

Inter operandum quidam trepanum ad temperandum calorem immittunt in oleum, sed male, quia oleum, ut sæpiùs diximus, est ossibus inimicum, quamobrem aqua communis nobis hoc in casu melius inservire potest.

Veteres opinabantur crescente luna medullam & cerebrum in animalibus augeri, ideoque usum trepani tempore pleni-lunii prohibebant, verùm hoc sæculo nos docuit experientia, cerebrum in cranio ac medullam in ossibus animalium non majori copia contineri luna crescente quàm alio quovis tempore, atque ita hæc opinio, arenoso adeò superstrata fundamento, corruit.

Veteres minimè admittere voluerunt, ut trepanum poneretur in suturis, sed jam temporis habemus Chirurgos, qui hoc intrepidè faciunt.

Aliquando contingit, ut dura mater cranio satis firmiter adhæreat, sed hoc admodum rarò evenire solet, estque præter consuetudinem.

Duræ meningi denudatæ Scultetus applicat oleum rosarum, Celsus acetum, sed uterque peccat, hic magis, ille minus, quid aliud efficiet oleum, quàm ut poros ac tubulos illius membranæ obturet, ac ita sanguinis ac humorum circulationi noceat? acetum autem coagulabit sanguinem ac humores per meningem circulantes, atque ita circulari eorundem motui non parum oberit.

Quid igitur hîc applicabitur? mel aut syrupus rosarum, sed præstat syrupus utpote minus acris, qui calidus imponi potest cum linteo rotundo, cui filum annexum est.

Posito trepano aliquando fit, ut super meningem nihil mali reperiatur, sed ut pus sub eâdem delitescat, & tum temporis meninx discindi debet, ut puri exitus concedatur, nec metuendum est, ne lædatur pia mater, quia pus interjacens hoc impedit, atque hanc meningis apertionem Arenaci feliciter institutam esse memini.

Æger capite vulneratus potiùs liquida quàm solida assumat, nam aliàs motus masticationis parti sauciæ aliquam afferre posset molestiam, & quidem præcipuè, si vulnus temporibus inflictum foret.

Si sternutatio aliquem capite sauciatum corriperet, absque dubio ejusdem cerebrum nimium commoveret ac vulneri noceret, ideoque consultum foret sternutationem, ubi præsentitur, impedire, quod facilè fiet, si digitis majorem utriusque oculi angulum aliquoties tum temporis fricemus.

In vulnere capitis ante omnia vitetur Venus & ira, quia cerebrum valdè commovent, atque ita miseris ægrotis haud parum damni apportant, ut crebra experientia testatur.

Atque ita tandem finiam, postquam dixero, me hîc loci non nisi rariora ac notatu digniora in medium proferre voluisse, nam cætera ad vulnera capitis pertinentia satis prolixè tractantur apud Paræum, Hil-

ſanum, Scultetum, aliosque chirurgiæ ſcriptores, quæ hic repetere prorſus ſupervacaneum eſſe exiſtimo. *Joh. Muys in Praxi Chirurgicâ rationali.*

De vulnere penetrante thoracem.

Juvenis annum agens trigeſimum inter ſextam, ſeptimamque coſtam (ſi numeres ab inferioribus) enſe vulnus accepit, quod in pectoris cavitatem penetrabat, ſicut id ipſum docebat ſpecillum blandè intruſum, ut & aër ſatis impetuosè è vulnere proſiliens. Æger interea temporis benè comedebat ac parum conquerebatur.

Quia vulnus non ſatis pro puris exitu parebat, impoſuimus turundam ex ſpongia præparata efformatam cum filo, atque ita luce ſequenti vulnus ſatis parulum exiſtebat, quapropter applicuimus tunc tertiam ex linteis carptis formatam ac idoneo digeſtivo oblitam cum emplaſtro acidum temperante ac bona ligatura.

Interim æger bibebat bis ſingulis diebus uncias tres ſequentis apoſematis.

℞. Herb. tuſſilag. capill. vener. ſcabioſæ an. m. iſ. Fol. abietis m. Paſſul. maj. exacinat. ℥ iij. Sem. fœniculi ʒß. Hordei M. iſ.

Coque in aquæ communis ac vini Gallici partibus æqualibus, & colatura librarum trium uſurpetur, quæ, ubi neceſſitas exigit, etiam per ſyringam in pectoris cavitatem poteſt immitti, admixtâ tum temporis unciâ unâ aut alterâ mellis roſarum.

Vulnus hoc pacto per dies aliquot tractatum parum puris emittebat, ac ægrotus quoad cætera bene ſeſe habebat, ideoque turundas de die in diem breviores formavimus, atque ita æger intra ſex ſeptimanas ab hoc vulnere prorſus convaluit.

Specillum, quo vulneris profunditas inquirebatur, non erat ferreum, quandoquidem hoc metallum ob rigiditatem ſuam non ſatis cedit muſculis, qui aliquando vulneris locum intrare ac replere ſolent, ubi æger corporis ſitum immutat, ſed adhibebatur candela cerea Belgice nominata *een waslichje* quæ propter flexilitatem ſuam nobis in hoc caſu melius inſervire poterat, verùm enimvero antequam huic operi accingebamur, patiens prout jubebamus, corpus in iſtum ſitum reduxit, in quo ſteterat, dum vulnerabatur.

Aër ex hoc vulnere ſatis impetuosè prorumpebat, atqui aliquando ille tanto impetu efferetur, ut admotam candelæ flammam extinguat, ſed unde hoc contingit? nimirum, dum thorax anguſtior in exſpiratione à muſculis abdominis ut & à propriis muſculis, aër cum vaporibus non paucis commiſtus compellitur ac comprimitur ad exitum ſibi quærendum, & ſic ob anguſtiam loci magna vi ex vulnere propellitur haud aliter ac videmus aërem ex follis tubo magno impetu prorumpere, dum latera, follis tantummodo leviter comprimuntur, nam ſic magna portio motus, qui antea ſingulas particulas aëris diverſimodè agitabat, impenditur in motum aëris in unam partem.

Verùm cur turunda filo alligata fuit? ſcilicet ne ipſa raperetur uſque in pectoris cavitatem, nam tale quid nonnunquam contigiſſe complures hiſtoriæ teſtantur, imo præterea legimus turundas non tantùm abreptas fuiſſe in cavum thoracis, ſed & eaſdem excitatâ tuſſi, poſtea per os ægroti exiiſſe.

Unde igitur fit, ut turunda aliquando penetret uſque in pectoris cavitatem? an cum veteribus reſpondebimus illud fieri per ſuctionem thoracis? minimè, quandoquidem ſatis clare ac evidenter demonſtrare poſſumus, omnem motum in hoc univerſo corporeo conſpicuum fieri per pulſionem.

Nec minus abſurdum foret ac abſonum, ſi cum pleriſque hìc loci vellem recurrere ad fugam vacui, id ipſum luce meridiana clarius eſt iis omnibus, qui à præjudiciis ſuis nondum plane occæcati ſunt, idemque ſatis diſtinctè explicatur apud clariſſimum Carteſium in parte ſecunda Principiorum Philoſophiæ.

Ut autem nos dicamus id, quod res eſt, quodque ab unoquoque facillimè poteſt intelligi, reſpondemus hunc in modum; quando inſpirationis tempus inſtat, thorax capacior redditur, quia diaphragma contrahitur deorſum; quia verò diaphragma ita contrahitur, venter egregiè protuberat, ſicque, aërem ſatis validè propellit, qui, quandoquidem vacuum nullibi exiſtit, eodem temporis momento neceſſariò intrare debet thoracem modo prædicto ampliatum, atque ita aër partim ingreditur per rimulam laryngi, partim etiam per vulneris orificium, utpote per viam commodiorem, breviorem ac magis liberam, ac dum aër ita proruit intrò per vulnus patulum thoracis, in tranſitu ſecum propellit turundam, niſi filo ſatis forti alligetur.

Nonnulli auctores, ubi nihil ſanguinis aut puris ſuper diaphragma jacere ſuſpicantur, vulnera pectoris penetrantia abſque ullarum turundarum ope ſanare conantur, aliiſque id ipſum commendant, ſed rariſſimè primis diebus hujus rei ſatis certi eſſe poſſunt, ideoque multò prudentius agere mihi videntur, qui mecum per aliquot dies utuntur turundis, ac interea temporis aërem ambientem, quantum poſſunt arcent à vulnere; aſt interea tamen eâ nobis utendum eſt cautelâ, ut tempeſtivo tempore à turundis abſtineamus, nam ſi diutius, quàm par eſſet, earundem uſus protraheretur, contingere poſſet; ut remaneret tandem fiſtula nullâ medicabilis arte ac ad extremum vitæ halitum perſeverans, quandoquidem ad tale malum producendum non parum confert continua pectoris in reſpiratione agitatio, quæ vulnerum conſolidationi non parum obeſt.

Vulnera thoracis penetrantia valde periculoſa ſunt, multoſque viventium conſortio valedicere coëgerunt, ac in aliis phthiſin excitarunt ipſa morte pejorem, nam mortis habet vices, lentè cùm trahitur vita gementibus; ſed interim tamen memini, me alicubi legiſſe, aliquem ab aſthmate, quo antea ſatis crudeliter affligebatur, per vulnus penetrans uſque in cavitatem thoracis feliciſſimè fuiſſe ſanatum; imò novi jam temporis adhuc Arnhemii honeſtum quendam civem, cui vulnus pectoris penetrans haud parum fuit ſalutiferum, nam ille jam per longum temporis intervallum laboraverat empyemate, ac mortem indubitatam quotidie exſpectabat, cùm ab alio, neſcio qua de cauſa ad iram concitato, enſe ſauciatus eſt ita, ut vulnus uſque in pectoris cavitatem penetraret, æger umque hoc pacto pure per vulneris orificium egrediente, brevi ſanaret ab empyemate, patre meo, dum viveret, medicam manum adhibente.

Ubi in vulnere pectoris valdè anguſto Chirurgi dubitant, an vulnus penetret in thoracis cavitatem, nec ne, aut lanam, aut flammam candelæ accenſæ vulneri admovere conſueverunt, atque ita concludunt vulnus penetrare, ſi tremulus in lana aut candela accenſa motus ab aëre ex pectore progrediente excitetur, ſin minus, contrà.

Quando jam contingit, ut pars aliqua in pectoris cavitate contenta ſimul lædatur, tunc vulnus diutius ſervandum eſt apertum, ac his de die injectio calida immitti poteſt, cui aloë, abſinthium, carduus benedictus aliaq. amara addi non debent, ut quidam facere ſolent, nam particulæ amaræ per ramos fiſtulæ pulmonis læſi cum aëre ſurſum latæ, amaro ac moleſto ſapore linguam afficiunt, ut crebra experientia teſtatur.

Si magnum aliquod vas ſanguiferum in thoracis

cavo

cavo situm vulneretur, tunc super diaphragma multum sanguinis confluere solet, ac excitare hoc pacto gravitatem circa diaphragma, febrim, vigilias, excreationem sanguineam, appetitum prostratum ac respirationem difficilem.

Per vices hic sanguis quotidie per vulneris orificium evacuandus est, ut & pus post aliquot à vulnere accepto luces plerunque subsequens.

Quod si sanguis, qui per vulnus inflictum effluit, spumosus esse reperiatur, signum est pulmonis vulnerati, ac tale vulnus sæpè tabem ac sæpius mortem miseris ægrotis apportat, quod mirum non videbitur illi, qui cum Malpighio aliisque curiosis humani corporis scrutatoribus paulò penitius, quàm veteres fecêre, pulmonis substantiam inspicere non gravatur, sic namque animadvertet pulmones nihil aliud esse quàm aggeriem quandam vesicularum membranacearum, vestitarum reti quodam mirabili ex venularum ac arteriolarum valdè minutis ramulis composito, in quas vesiculas aëri aditus patet ex aspera arteria.

Hinc igitur satis manifestum evadit, vulnus pulmonis tam exiguum esse non posse, quin vascula quædam sanguifera harum vesicularum simul lædantur, unde sanatio redditur adhuc difficilior, quæ tamen per se satis difficilis existit, quia vesiculæ hæ membranaceæ sunt, ac continuò in motu positæ, in quas præterea singulis horis toties novus aër impellitur, nam partes membranosæ multò tardius sanantur, quàm carnosę, & quòd quies partis læsæ consolidationem vulneris maturet, nemo in dubium trahere potest, qui semel tantùm in vita observavit, quàm facilè tibiarum vulnera sanentur ægro decumbente, & contrà quàm difficulter eadem consolidentur, ubi patiens quotidie per plateas obambulat; & quis tandem ignorat aërem ambientem à vulneribus diligenter esse arcendum?

Vulnera pulmonis igitur, uti diximus, ferè semper lethalia esse experimur, sed interim tamen legimus, frusto pulmonis per vulnus ablato patientem posse supervivere.

Pulmo repletur aëre, quamprimum homines nascuntur ac respirant, hoc autem non fit in fœtu, quamdiu idem in utero adhuc delitescit, atque ad hoc attendunt Medici, ubi à Magistratu coacti judicare debent, an infans mortuus, in utero an extra uterum vitam amiserit? tunc etenim pulmonem cadaveris è pectore proripiunt, eumque immittunt in aquam ac si pulmo tunc supernatet, extra uterum infans mortuus esse censetur, & contrà, ubi pulmo subsidit ac demergitur.

Vulnus in carnosa parte diaphragmatis ægrum in periculum haud exiguum adducit, sanatur tamen aliquando; sed cùm pars membranosa diaphragmatis vulneratur, æger non longo post tempore, exortâ febri ac delirio, expirat; nec mirum sane, cùm ob continuum diaphragmatis valdè sensilis tubuli circa vulnus valde detorqueantur, unde humores ibidem stagnant, acescunt ac inflammationem producunt, & cùm humores acescentes ex parte inflammata absorbentur in massam sanguineam, inducitur febris, quam sequitur delirium; sic memini aurigam Arnhemiensem, qui cultro in parte membranosa diaphragmatis vulneratus erat, statim post vulnus inflictum se pedibus ad ædes nostras contulisse, sed eundem mox adeo debilem evasisse, ut à duobus hominibus domum deportari deberet, ubi febri ac delirio correptus post triduum è medio sublatus est.

Mirandum est, quod non ita pridem me alicubi legisse recordor, nimirum quòd in uno ventriculus, in altero intestinum colon ex abdomine per vulnus diaphragmatis ascenderat in thoracem & quod uterque patiens adhuc aliquandiu vivere potuerit.

Vulnus pericardii lethiferum existimatur, ac ubi cordis substantia simul vulneratur, extemplo patiens plerumque vitam cum morte commutat; etiamsi reverà testari possim, Judæum Arnhemiensem in ipsa cordis substantia vulneratum nihilominus per sex dies quotidie bis pedibus suis ad ædes nostras, ut vulnus religaretur, se contulisse, antequam moreretur.

Galenus alicubi refert, ut testis oculatus, pericardio corrupto cor nudum satis late patuisse in pectore alicujus ægri, qui tamen inde reconvaluerit; verùm enimverò homines jam temporis adeo increduli esse reperiuntur, ut apud eosdem tales historiæ parum fidei inveniant, aut mereri videantur.

Dum de corde mentionem facio, duo præjudicia tollere debere mihi videor: primum, quo plerique è vulgo laborant, hoc est, quod pertinaciter credant cor sedem suam habere in latere pectoris sinistro, cùm tamen illud in medio pectoris collocatum sit, sed hujus erroris occasio populo data fuit ex eo, quod pulsus satis vehemens in latere thoracis sinistro sentiatur, secus ac in dextro, verùm hoc contingit, quia ad sinistrum latus sita est arteria magna.

Alterum, quod taxare volui, præjudicium hoc est, quod è veteribus quidam sibi persuaserint, cor nullis morbis conflictari; cujus opinionis falsitatem experientia tamen satis superque ostendit; sic in Ephemeridibus Gallicis legimus in ventriculo dextro cordis canini inventos esse vermes vivos triginta & unum, longitudinem digiti ac crassitiem habentes aciculę communis; ac præterea cor aliquando infestatur morbo aliquo qui polypus cordis nominatur, de quo vide Malpighium in tractatu de viscerum structura anatomica.

In vulneribus pectoris penetrantibus chirurgi quidam loco turundarum adhibent cannulas ex argento, plumbo, aut linteo cerâ imbuto confectas, verùm quia argentum à pure inficitur aliquatenus, & plumbum labia vulneris hîc nimis cito contingit cicatrice; præferenda videtur hîc loci cannula ex linteo cerâ imbuto confecta.

Acida omnibus vulneribus inimica sunt, sed præsertim vulneribus thoracis penetrantibus, nam præterquam quod sanguinem humoresque coagulent, ac circulationi ritè peragendæ reddant ineptos, etiam nocent hoc in casu, quia particulis suis ab utraque parte scindentibus tussim excitare solent. Sed quamvis acida rejiciam, non ideo hîc commendo dulces syrupos, quandoquidem iidem pulmonibus parum prosunt, ac interim ventriculo aliisque partibus nocent, ut plurimi mecum quotidie experiuntur; præstat ex tussilagine, capillis veneris aliisque herbis idoneis cum aqua cocta ac fervida adhuc extrahere tincturam in vasculo, quo utuntur, dum præparant potum herbæ *Tee* dictæ jam temporis adeo vulgarem.

Si æger penetrante thoracis vulnere laborat, & non emittat sanguinem in pectoris cavitate latentem per vulneris orificium, teneat granum unum moschi sub lingua, ac mox effluet sanguis, ut ait Sennertus, sed de successu valde dubito.

Nonnunquam altior est locus pectoris, cui vulnus inflictum est, quàm ut sanguis aut pus super diaphragma congregatum per vulneris foramen possit evacuari, & tunc aliquando sanguis aut pus cum tussi per os excerni conspicitur; imo haud pauci auctores testantur, pus tum temporis interdum ad vesicam deturbari ac cum urina expelli, quod pus per duas vias ad vesicam deduci posse putant; primo si per venulas aut vasa lymphatica abripiatur ad massam sanguineam, ac cum eadem deferatur ad renes, tandemque, ubi illic loci transcolatum fuerit, per ureteres descendat in vesicam & sic cum urina excernatur; verum altera via longe difficilior videtur; scilicet existimant pus per poros diaphragmatis intus foras spectantes sub forma roris transudare, & sic, itinere per totum abdomen per-

acto,

ecto, tandem per poros vesicæ foris intro spectantes vesicæ cavitatem intrare; poros autem foris intro spectantes in vesica revera reperiri sequenti probant experimento; in cubiculo calido vesicam invertunt atque immittunt aquam calidam, quæ inde roris instar transsudare tum temporis conspicitur.

Ubi tandem contingit, ut pus super diaphragma copiosè contentum per vulnus nimis altum nequeat expelli, atque illud præterea nec cum tussi per os, nec cum urina per vesicam evacuetur, tunc commendatur paracenthesis, hoc est incisio artificialis thoracis in loco decliviori, atque hæc operatio fit plerumque inter quintam & sextam costam, si numeres ab inferioribus, non in medio pectoris sed in latere, magis tamen ad anteriorem quàm ad posteriorem partem, ac potius circa superiorem costę partem quàm circa inferiorem, & quidem scalpello obvoluto aliqua ex parte panniculo, illo temporis momento, quo patiens expirat.

Atqui hæc operatio rarissimè exercetur in hisce regionibus eo sæculo, quo vivimus.

Facta jam paracenthesi pus simul & semel emittendum non est, sed partitis vicibus, atque hæc est res, quam omnes chirurgi concedunt, sed quę sit ratio, plerique prorsus ignorant; alii dicunt, quod spiritus dissipentur, si omne pus effluat una vice, alii fingunt naturam pruvidam, tunc vacuum illud persentiscere, ideoque in eum locum, ex quo pus promanavit, è vestigio mittere multum, imò nimium sanguinis ac humorum, sed utraque hæc ratio adeo frivola est, ut refutari non mereatur, ideoque tribus verbis tantùm dicam, quę mihi hujus rei ratio videatur, certum est in locum puris calidi recedentis mox aërem frigidum succedere, qui fibrillis, jam aliquatenus læsis à pure, non tantùm molestus est, sed non paucas præterea obstructiones producit in tubulis, quibus idcircò stagnant humores, coacervantur, acescunt, atque ita excitatur inflammatio; sic ubi aëri frigido exponitur statim postquam calefacti sumus, corripimur non rarò catharris vulgò sic dictis, atque cùm supra modum incaluimus, & cerevisiam frigidam tum temporis assumimus, plectimur aliquando pleuritide. *Idem ibidem.*

De vulnere abdominis penetrante.

Juveni viginti annorum ab adversario vulnus fuit inflictum, & quidem tale, ut ensis per anteriorem abdominis partem intraret, ac per tergum egrederetur.

Æger mox à vulnere inflicto, in lecto decubuit, ac primis diebus aliquatenus de hoc aut illo incommodo conquerebatur, postea verò de die in diem magis magisque reconvalescebat, ac utrumque vulnus intra tres septimanas prorsus consolidatum fuit turundis bono digestivo inunctis impositis, ac superimposito idoneo emplastro.

Haud necessarium erat hoc in casu explorare vulneris profunditatem, quandoquidem satis manifestè constabat, hoc vulnus penetrare usque in ipsam abdominis cavitatem, quia ensis mucro intraverat per ventrem, ac egressus erat per dorsum.

Aliàs vulneris profunditas plerumque inquiritur specillo ferreo aut plumbeo, sed præstat candela cerea, quæ Belgice dicitur *een Waslichje*, quia multo melius flecti potest, & accommodari ad qualescunque occurrentes mæandros; hinc interim gnaviter annotandum venit, quod specillum aliquando valde profunde intret per interstitia musculorum transiens, & quod vulnus tamen non penetret usque in ventris cavitatem, & è contra, quod vulnus penetret aliquando usque in abdominis cavum, licet specillum, ubi intruditur, mox inveniat resistentiam, scilicet quia partes in corpore læso aliter figuratæ erant, dum æger vulnerabatur, quàm postea, ubi vulneris status exploratur.

Vulnus addominis, etiamsi non penetret usque in ventris cavitatem, tamen difficulter sanatur ob motum respirationis, nam vulnera consolidanda desiderant requiem.

Quod si vulnus abdominis non penetrans sit in linea alba sic dicta, tunc adhuc multo difficilius sanatur & valdè dolorificum existit.

In secunda hujus decadis observatione volui, ut vulnera pectoris valdè exilia, redderentur ampliora, sed hæc operatio minimè locum meretur in vulnere abdominis, ne scilicet omentum vel intestinum per nimis amplum ventris foramen prolabatur extra abdominis cavitatem.

Quidam somniant resurrectionem mortuorum originem sumpturam ab ossiculo in decima octava vertebra contento, sed somniant, & quidem absque ulla verisimilitudine; nescio sanè, quid responderent mihi homines talem opinionem amplexi, si interrogarem eosdem. An igitur non resurgeret ille, cui ossiculum illud per vulnus foret conscissum?

Testes extra abdominis cavitatem propendent, ideoque facilè possent vulnerari, sed eorum vulnus ęgros in vitæ discrimen non adducit, quandoquidem & experientiâ teste homo utroque teste exsecto supervivere potis est; & cognovi familiariter medicinæ studiosum, cui alteruter testis ob herniam carnosam feliciter exscindebatur.

Quid igitur testes sunt? non nisi congeries minutissimorum funiculorum vel vasculorum semen conficientium, quæ si absque ruptione dissoluta sibi invicem adnecterentur, facillimè viginti ulnarum longitudinem excederent in homine; nam gliris testiculus ad ulnas quindecim extenditur.

Plerique chirurgi primo vulneribus applicant repellentia, hoc est, frigida & astringentia, sed circa inguina illa omittunt; si rationem quæras, respondebunt tibi, quia in inguinibus est emunctorium hepatis; verùm hoc responsum frivolum est & ridiculum, illudque jam dudum explosimus & sufficienter refutavimus in primæ decadis observatione octava.

Quid igitur in causa est, quod chirurgi alibi utantur frigidis & astringentibus, nunquàm verò in inguinibus? dicam, ausculta pauliper; ubique ferè nocent frigida & astringentia, sed magis inguinibus, quàm alibi, illud experientia stultorum magistra illos docuit; factum norunt & confitentur, causam affecti penitus ignorant, ideoque talem chymæram sibi effinxerunt, cùm vera causa interim sit, quod in inguinibus sedem suam habeant glandulæ, quæ nihil aliud sunt quàm congeries exilium vasorum valdè inflexorum, in quorum mæandris humores facilius subsistunt quàm alibi, si eorum circulationem chirurgi per frigida & astringentia perperam imposita retardent.

Vulnera abdominis penetrantia sunt omnia periculosa, sed longè magis periculosa, cùm ampla sunt, quia omentum aut intestinum tum temporis facilè foras prolabitur, ubi omentum, nisi statim post egressum suum in pristinum locum repellatur, brevi coagulatur, emoritur & colorem suum mutet ob aërem ambientem; sed unde omentum extra ventrem prolapsum tam cito emoritur? omentum nempè pluribus exiguis sacculis instructum est, in quos adeps apportatur per vascula adiposa singularia, sicut accuratiores hujus ævi anatomici testantur. Hinc jam facilè liquet, quàm facile adeps in sacculis suis, ac materia in vasculis exilibus adiposis contenta ab aëre frigido possit coagulari.

Ubi jam omentum extra abdominis cavitatem exulans ob moram aliquam interpositam modo prædicto corrumpi-

corrumpitur, tunc inter partem ſanam & corruptam filum injiciendum eſt, tuncque portio corrupta ferro reſecanda eſt, ne pars ſincera trahatur, & conſuto aliquatenus vulnere, ſi illud nimis amplum eſſe reperiatur, filum extra abdomen pendulum relinquendum eſt, donec progreſſu temporis decidat. Sic quendam, cui omenti portio ob nimiam moram extra abdomen erat corrupta, modo prædicto à patre meo tractatum feliciter à vulnere ſuo, convaluiſſe memini.

In amplo abdominis vulnere nonnunquam foras prorepit inteſtinum, quod è veſtigio reponendum eſt, nam aliàs flatibus ita diſtenditur, ut in priſtinum locum remitti minimè poſſit; ſed unde inteſtinum, extra ventrem remanens aliquandiu, flatibus diſtenditur? nimirum fermentatio excitatur non tantùm in chylo, ſucco pancreatico ac bile, verùm etiam in fæcibus à chylo relictis & fermento inteſtinorum parietibus adhærente; hinc multi exurgunt vapores (ut jam ſilentio præteream illos vapores, qui ea poris arteriolarum etiam continuò cavitatem inteſtinorum ingrediuntur) qui in cavitate inteſtini debent accumulari, illudque diſtendere, ſi pori intus foras ſpectantes ab aëre ambiente claudantur in inteſtino extra abdomen exulante.

Quid igitur agendum ſupereſt, ubi inteſtinum extra abdomen diſtentum conſpicitur; pori occluſi aperiendi ſunt, vaporibuſque intus contentis major concilianda eſt agitatio, quod fiet, ſi calide imponatur linum nendo recenter contortum, ſed coctione nondum purgatum, ubi illud nempe prius coctum fuerit in lacte dulci.

Inteſtinum, flatibus jam conſumptis reponi debet, ac vulnus aliqua ex parte conſui, ſi opus ſit.

Si inteſtina etiam vulnerentur, æger in magno vitæ diſcrimine verſatur, & quidem magis, ſi vulnus infligatur inteſtino tenui, minus, ſi craſſo, quia in hoc vulnus, poſtquam conſutum fuerit, facilius conglutinatur, quandoquidem majori tubulorum copiâ conſtat, per quos humores nutrientes apportantur; ſic craſſa inteſtina ferè tantum fæces continent, tenuia chylum. *Idem Ibidem.*

De vulnere pectoris penetrante cum ſyncope.

Vir militaris triginta circiter annorum enſe valde tenui miſere perfoſſus eſt, ſic ut vulnus paulò infra ſiniſtrum mamillum penetraret in cavitatem thoracis.

Vulneratus incidit in ſyncopen per aliquot horas durantem, ex vulnere parum ſanguinis profluxit.

Poſtero die accerſitus ægrum invenio mediocriter habentem, bene reſpirantem, ac parum & ſine dolore tuſſientem.

Aſtantes conſulebant me, ut & Chirurgus, an non expediret paracentheſin facere in loco paulò humiliori, ut ſic ſanguis, forſitan in cavum pectoris prolapſus faciliori via egrederetur.

Sed quandoquidem ægrotus noſter non difficulter reſpirabat, & mediocriter, quoad cætera, ſe habebat, judicabam via aliquid ſanguinis diaphragmati incumbere, ideoque hanc periculoſam operationem & noſtris regionibus inconſuetam ac nomine tantùm notam in vulneribus pectoris minime hîc loci convenire.

In vulnus igitur ſecundum conſilium noſtrum immittebatur turunda ex ſpongiâ cum cerâ & reſinâ præparatâ confectâ ad vulnus magis dilatandum & viam aperiendam ſanguini, ſi quis adhuc fortaſſis in cavitate pectoris deliteſceret.

Sed nihil ſanguinis ex cavo pectoris promanabat, & parum puris ex vulnere, atque ita Patiens, ſumpto aliquoties de die apozemate pectorali, intra tres ſeptimanas priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt, & brevi poſt tempore in Angliam profectus eſt cum Principe Auriaco, Hernē illo incomparabili, nunc Rege Angliæ, in cujus iter ſequentes verſiculos tum temporis meditatus eram.

Julius ingreſſus Cæſar mare venit ad Anglos,
Perdomuitque feras gentes victricibus armis.
Secula poſt aliquot Pater Auguſtinus eodem
Navigat, ignaris Chriſti pia ſacra repandens,
Sed nunc Auriacus Princeps & Cæſare major,
Nec minor alterius doctâ pietate Britannos
Per freta terribileis fluctus volventia, ventis
Concitaque horriſonis adiis cum claſſe, viriſque,
Et multis equitum turmis & tempore brumæ,
Aſſeras ut populum bis ſervum à Rege, Papaque.
In libertatem, cœptis Deus annuas, oro.

Sed unde ſyncope ægroti noſtri producta fuit? forſan ab ira immoderata & vindictæ cupiditate, nam hæ paſſiones ſanguinem ſolitò magis agitare ſolent, atque ita hoc aut illud fermentum acidum in latibulo quodam partis ſolidæ quieſcens elicere poſſunt, quod permiſtum cum maſſa ſanguinea eandem coagulat ita, ut circulum ſuum perficere via queat, & tunc præ foribus eſt ſyncope. *Idem ibidem.*

De vulnere vaſculi lymphatici.

Juvenis viginti quatuor annorum ſiniſtri pedis malleolo externo inflixit vulnuſculum valde parvum, ex quo nihilominus quotidie ingens aquæ limpidæ copia ſine dolore profluebat, unde conjecturam feci illic vaſculum aliquod lymphaticum ſauciatum eſſe, quare ægroto prædixi hanc plagam, licet exiguam, tardioris tamen eſſe medelæ.

Primo igitur ſpecillo vaſculum vulneratum aliquouſque molliter retrorſum protrudere conatus ſum, ut plicæ hoc pacto in vaſe lymphatico formatæ ſibi invicem per fibrillas quaſdam jungerentur atque ita vaſculum hoc occluderent, qua de re vide Dominum à Solingen manualium operationum parte quarta, capite ultimo, & penultimo.

Deinde inſperſi pulverem vitrioli cyprini & croci martis aſtringentis alternatim, & imponebam emplaſtrum diapompholigos ſtrictamque ligaturam, atque ita tribus ſeptimanis ſanatus eſt patiens. *Idem ibidem.*

De vulnere oculi miſerando cum contuſione.

Adoleſcenti ſedecim annorum jactus vehemens baculi valde acuti ea alterius manu forte provolantis oculum ſiniſtrum mirum in modum ſauciavit & contudit.

Chirurgus ſatis peritus huic ægroto diligenter aliquandiu opem tulit; decimo quarto læſionis die accerſitus inveni oculum in ingentem tumorem ſublatum magna inflammatione laborantem, ac atroci dolore patientem crudeliter excruciantem; humores oculi confuſi videbantur, ac extra palpebram inferiorem protuberabat excreſcentia rubra carnea per totam oculi longitudinem extenſa.

Aderat ad hæc febricula, pervigilium, dolor capitis, appetitus dejectus ac alvus aſtricta.

Humorum oculi confuſionem conſpiciens prædicebam iſtius omnimodam cæcitatem; membranæ nimirum humores oculi læſi diſtinguentes à ſe invicem vehementer fuerant contuſi, unde ſuppuratione factâ tandem dilacerabantur ita, ut humores confluerent in unum locum.

Baculum projectum ita contudit ac læſit oculum, ut multæ fibrillæ diſrumperentur, ac plures valde diſtorquerentur, unde humores ſtagnabant ac aceſcebant, tumoremque inflammationem ac dolorem producebant;

præterea ſanguis in arteriolis per album oculi diſperſis ſubſiſtens à ſubſequente ſanguine ea corde magno impetu propulſo urgebatur per porps arteriolarum valde diſtentarum eaire, atque ita multæ particulæ è ſanguine provolutæ ſibi iovicem ob ſuperficierum ſimilitudinem adhærebant, atque hanc excreſcentiam rubicundam formabant.

Quo pacto jam ea magna oculi inflammatione febricula, ea febricula pervigilium, ex pervigilio dolor capitis, appetitus dejectus, alvuſque aſtricta prodierit, haud opus eſt ut oſtendam, quandoquidem hęc ea præcedentibus decadibus facillime deducuntur.

Quia ea oculo vulnerato, ſicut ex radice, cætera ſymptomata tanquam ramuli propullulabant, oculi læſi medelæ inprimis incumbere placuit.

Sequens igitur collyrium:

℞. Aq. fœniculi ℥iij. Mell. roſat. ℥ß. Trochiſc. alb. Rhaſ. ʒij. Tutiæ pp. ʒß. M. S.

Bis de die in oculum tepide inſtillavimus ad acidum humorum ſtagnantium temperandum, dolorem mitigandum ac vulnus detergendum; acria verò addere noluimus, quamvis adeſſet excreſcentia ſatis magna, quoniam oculus hæc non fert ob ſenſum eaquiſitum & valde delicatum.

Noveramus etiam experientiâ, tales excreſcentias ſublata inflammatione ſine ulla medicamentorum acrium applicatione evaneſcere.

Superpoſuimus præterea ſequens cataplaſma ad dolorem leniendum ac circulationem ſanguinis & humorum ſubſiſtentium promovendam.

℞. Herb. biſmalvæ, hyſſopi, euphragiæ. argentinæ an. Mij. Sem. fœni græci. lini an. ℥j. Cap. papav. num. ij. Coque ſecundùm artem io vino ac fiat cataplaſma bis de die calide applicandum.

Hoc pacto abſceſſus intra oculum ex ſtagnantibus & aceſcentibus humoribus productus duobus in locis rumpebatur, unde dolor ſedabatur, tumor ſubſidebat, ac eacreſcentia carnea incipiebat decreſcere.

Interea temporis internis medicamentis medelam accelerare conati ſumus hoc modo; dum ſummus dolor aderat, ęgrotulus ſingulis noctibus devorabat pilulam ea granis duobus laudani opiati confectam, unde placide dormiebat ac egregie ſudabat.

Adhæc alternis diebus aſſumebat aliquid ſequentis conditi ad alvum laxandam.

℞. Conſerv. roſar. ℥j. Scammonei, Reſinę jalappæ an. ℈j. Pulv. millepedum ʒß. Mercur. dulc. ℈j. M. F. Conditum.

Millepedes addidi: quia in pleriſqoe affectibus oculorum proſunt. Tam dudum affirmavere Medici, millepedibus ineſſe peculiarem vim ad affectus oculorum perſanandos, ſed iſta peculiaris vis mihi conſiſtere viderut in magna copia ſalis volatilis, qua millepedes abundant, & quæ acidum peccans ſtagnantium humorum temperat.

Hoc pacto æger poſt trimeſtre ſpatium tandem convaluit, & dolor, tumor, excreſcentia, cæteraque ſymptomata abiere, ſed humoribus per abſceſſum apertum elapſis, oculus intra orbitam ſuam valde ſubſidit, viſu penitus amiſſo.

Ante aliquot annos juveni cuidam portio quædam calcis cum aqua & arena permiſtæ, qua in ædificiis extruendis ad conglutinandos lateres utuntur, infortunio quodam ab altero in oculum injecta eſt, onde ſimilis excreſcentia carnea, aliaque ſymptomata prodierunt, idemque ęger viſum miſerè amiſit. *Idem ibidem.*

De exiguo cruris vulnere & tamen Lethali,

Juvenis viginti circiter annorum ab Amaſia ſua fortè vulneratus eſt paulo ſuprà malleolum internum dextri cruris chartâ contortâ, qua pulvis pyrius comprimi ſolet, per ſclopetum emiſsâ.

Vulnus erat tantùm in ſuperficie nec ſuperabat magnitudinem ſtypheri, illudque ad mortem uſque apparebat rubicundum, & pus bene coctum inde profluebat, oon aderat ulla inflammatio, putredo vel gangræna, dolor erat exiguus, tumor nullus.

Patiens interea temporis bene dormiebat, edebat ac cętera vitę munia obibat. Manducaverat etiam muſculos cum pipere & aceto, ac in aperto aëre verſatus erat; parum aut nihil febricitabat.

Circa octavom nonumve diem ægrotus noſter levem convulſionem ſenſit circa vulnus ſurſum ſenſim aſcendentem, ſicut ego, qui vulnus non niſi poſt mortem patientis conſpexi, ea aſtantibus percepi. Paulo poſt aderat ſpaſmus muſculorum temporalium, qui ęgrum poſt aliquot dierum intervallum vitam cum morte commutare coëgit.

Sed unde ſpaſmus hic? fortaſſe nervulus leviter læſus eſt in vulnere, qui à pure acriori irritatus levem illam convulſionem excitavit, quę ſurſum aſcendebat; tandemque ob connexionem nervorum agitatæ ſunt etiam fibrillæ muſculi temporalis, atque ita fermentum quoddam corroſivum, quod antea ibi aliquandiu immotum delituerat, commovere cæperunt, unde major vellicatio fibrillarum, affluens ſolito copioſius ſucci nervei, tandemque ſpaſmus muſculorum temporalium.

Sed quidnam in cauſa eſt, quod ſpaſmus hic muſculorum temporalium ægros fere ſemper è medio tollat? muſculi nimirum temporales contecti ſunt pericranio, quod in ſpaſmo horum muſculorum valde diſtenditur, atque ita ſummum cruciatum inducit, qui augetur à nervis ſatis magnis atrociter vellicatis.

Præterea circulatio ſanguinis in vaſis magnis illic contentis à diſtenſione immodica horum muſculorum fere in totum ſufflaminatur, deinde medicamentorum & alimentorum aſſumptio prohibetur, tandemque reſpiratio, quâ nemo diu carere poteſt, valde impeditur, dum aër non niſi per nares propelli poteſt, atque hæc, ſi non ſingula, viribus tamen unitis agentia ſufficiunt inferendæ neci.

Quidam exiſtimabant muſculos comeſos cum pipere & aceto mortem huic ægro intuliſſe, ſed non video, quo pacto cibus hic tam lethifer eſſe potuerit.

Foreſtus libro ſexto obſervationum Chirurgicarum, obſervatione quinquageſima, caſum haud abſimilem deſcribit, quem hic annectere placet.

Quidam pedes lavans, cultello ſcriptorio, cùm callum ſub planta pedis abradere ſtuderet & exſcindere, ſe ipſum vulneravit, vulnere quidem non magno, ſed cùm ei ſtatim ſubſequeretur ſpaſmus, antequam remedia idonea adhiberentur, extinctus eſt. *Idem ibidem.*

Capitis Vulnus ingens, lethale, & Muſculorum dorſi ex globulo ſclopeti ictus lethalis.

Memoratu digna eſt hiſtoria, quam Excellentiſſ. Baumgarterus Archiater & Senator Sangallenſis, gloriâ meritiſque inclytus, IX. Cal. Jun. 1676. nobis impertiit. Ante aliquot (inquit) menſes, in viciniâ noſtra, quidam ea illo hominum genere, quorum civilitatem expertus Ampliſſimus veſter Conſul, à conterraneo temulento, ancipiti gladio pluribus in locis vulneratus, brachium amputatum, aliqoot in capite vulnera inflicta: cùm ſpes ſalutis affulgere jam videretur, vigeſimâ tamen die obiit: pridie ejus diei ego vocatus, vulnera ſatis bene ſe purgantia inveni, brachii

brachii truncus pus reddebat optimum; in sinistro tempore ingens erat vulnus, temporalis musculus dissectus: ossis tanta rima, ut trypano non opus fuerit, videbatur cerebri sive meningis motus: Vulnus minimè aridum, ut in mox morituris esse solet: convulsio aderat oppositæ partis, quę hîc nunquam abest, dissecto enim musculo temporalium alterô, congener solus trahit ad se maxillam inferiorem: convulsiones tamen horrendæ in ejusdem lateris artubus erant, in quarum causam, cùm omnia circà vulnera bene habere viderentur, tunc penetrare non potui. Post obitum caput aperiendi mihi copiâ factâ, meninx minimè erat læsa, nec corrupta, nec inflammatione correpta, nihil puris sub cranio, cerebrum adeò elegans, ut ejus Anatomiam in gratiam adstantium Medicorum & Chirurgorum exactè facere potuerim, in basi tantùm ἀπήχημα vasis inveni, nempe sanguinis aliquot grumos a venulâ ruptâ & multum ibi flavi ichoris, ut & circa principium spinalis medullæ, usque ad quintam colli vertebram.

Anno 1678. die 10. Julii accersiit nos Chirurgus quidam nostras, ut consilium & auxilium ferremus Commissario cuidam Gallo robusto & carnoso, qui ponè nates scloperi globulo superiora versus ictus fuerat: foramen erat parvulum, sed profundum, quod etiam styli longioris apicem elusit. Imperatâ diætâ, cui pro genio, exactissimè intentus fuit, primis diebus turundâ, nunc ex linteo, nunc rad. gentianæ conflatâ, intra ipsos dorsi musculos inferiùs immissâ, vulnus dilatare, materiæque delitescenti patentiorem viam struere studuimus: ast incassum, materia inter interstitia partium & loci profunditatem firmius impactâ: Incisione ulteriore, rem aggredi periculosum videbatur, ob tendinum eo loci copiam, tandem verò urgente ægroto, alea jacta fuit circumspectè, & lancettâ sinus ille apertus, unde pus copiosum profluxit: quinque circiter vel sex diebus post, dum detergentibus & vulnerariis Chirurgus strenue desudat, atque ægroti res in melius vergere videbantur, stranguriâ corripitur, cui denuò vocati medicamentis convenientibus vulnerariis ac antepilepticis occurrimus; veriti statim ne quid spasmodici superveniat: Postero die sub vesperam deglutire cupiens non potest: loquelâ vicissim impeditâ: inde malo progrediente artus paulatim convelluntur, tandemque per intervalla totum corpus obrigescit, usque dum viribus attritis (siquidem miser nec liquida ferè nec solida assumere potuerit amplius) vigesimo die fatis cessit.

Scholium.) Verissimum esse quod Hippocrates Sect. 5. aphorism. 2. effatur: ἐπὶ τρώματι σπασμὸς ἐπιγινόμενος θανάσιμον, præsentibus etiam historiis evincitur, in quarum utraque mirari subit nervorum tendinumque, qui horum quasi compigmentum sunt, mutuam conspirationem, equidem de musculis temporalibus constat, ipsa tamen ratio contrariæ actionis in hoc potissimùm consistere videtur, quod ob fibrarum parili officio destinatarum ex unâ parte læsionem graviorem, indeque in actione subsequentem quietem, quæ sunt ex parte oppositâ, sese vehementius stringere videantur: nec verò hic subsistit spasmodicus motus, quin continuatâ fibrarum nervearum tendinosarumque vehementi contractione, partes aliæ sensim prehenduntur, cujus quidem causa ibi sanguinis grumuli potuerunt esse, cum ichoris flavi idonea quantitate fibræ ductus nerveos circa basin tandem lacessentes, heic verò haud dubiè membranarum tendinumque ductus nervei incisi, suum fortè calculum adjiciente insuper puris acrioris in profundo stagnantis copiâ, & si ulteriùs pergere liceat, verisimile sit, quemadmodum ex levi puncturâ fibræ nerveę cujuscunque animalculi, fortem corrugationem subvenire animadvertimus, in ejuscemodi partium læsione, sive jam cæsim sive punctim illa fiat, fibrillas musculares violenter adeò conturqueri, ut non rarò obrigescant, similique motu continuato, totum corpus in damnum conjiciant, quibus sustentandis haud parum conducit, concitata spiritus animalis ὁρμὴ, quam hinc subsistentem, virium attritiò, tandemque mors necessariò subsequitur. Cerebri motus olim pluribus suspectus fuit, ideò enim cranio membranisque obvallatum credebatur, ut in quiete suo munere fungeretur; at pauciores sunt hodie, qui ipsum inficiantur: Dolor pulsitans qui atrocis sæpe cephalalgiæ comes est, arteriis equidem adscribitur, talis verò existeret nunquam, nisi succussis membranarum fibrillis, id spirituum ope subsequeretur; quod menti ejusmodi dolorem concipiendi ansam suppeditat; persuasumque habemus, fibrillarum harum constrictionem quæ in doloribus capitis variis, aliisque affectibus ceu gravedine, evidens est, non rarò magis spasmodicam fieri posse, ut hinc cerebrum membranarum istarum & piæ præcisè ratione, motum obscuriorem sneat, unde prorsus excusari non posse arbitramur, qui eidem motui nimium superstruunt, dum somni & vigiliarum causas alii, alii spiritûs animalis commodiorem generationem insuper inde deducunt: Clariss. Majovius lib. de spiritu Nitro-aëreo: Ad spiritus, inquit, nitro-aëreos in cerebrum copiâ satis amplâ deducendos, sanguinis arteriosi affluxus per se ipse sufficere non videtur, quapropter probabile arbitror, Meningem crassiorem cerebro circumdatam, pulsationem quandam obire, à quâ se contrahente, sanguis ad cerebrum appulsus comprimitur, unde fit, quòd particulæ nitro-aereæ ex massa cruoris exprimantur, inque cerebrum impellantur, haud multum absimili ritu ac particulæ motivæ alteræ musculorum constrictione, in partes motrices coguntur: At præterquam quòd pię meningis motu, ceu quæ vasa arteriosa potissimùm; horumque propagines ad cerebrum quod undiquaque investit, transmittit; ista expressio præcipuè fieri deberet, arteriolarum pulsus, earumque in glandulas corticales inosculatio, pro cruoris necessarii suppeditatione sufficere posse videtur, nec parum obstat tenera corticis structura; cui ejusmodi compressio, motui cordis respondens, facilè officeret: quin imo fibrillarum à spiritus nitro-aërei copiosâ expansione, turgescentia, quæ iisdem paciore numero præsentibus aliqualiter deficit, motum istum referre potis est. *Joh. Jacobi Harderus, in Observation. Anatomico-Practicis.*

Pulmonis vulnus ex gladii ictu.

Anno 1681. die 26. Junii, Gallus quidam nomine Landrin, carnosus & robustus, gladiô ictus fuit; pone vertebras thoracis sub scapulâ dextrâ. Chirurgus autem nonnisi sequenti die accersitus fuit, unde concidentibus vulneris inflicti labiis, ne gutta quidem sanguinis effluxerat, thorace interim cum humero & scapula ad cubitum usque intumescentibus, & ad attactum mollicellis ac spongiosis: dilatato hinc vulneri turundam à Chirurgo indi curavimus, quâ deinceps extractâ, ægro super latus affectum tantisper reclinato, ultra libram j. sanguinis fluidi & grumosi prorupisse vidimus: impetu hinc ejus coërcito, & turundâ deinceps inditâ, vulnerariis quâ resolventibus, quâ blandè adstringentibus & balsamicis certavimus: sanguinis istud ex vulnere profluvium, ultra 14. dies duravit, ita ut singulis manè ad 6. 7. & 8. ℥. vesperi verò ad ℥v. erumperent: neque facilè tulit, ubi sanguinis fluxum prorsus cohibere nitebamur, enimverò orthopnœâ gravi mox conflicta-

flictabatur, cruorisvè impetus tantus quandoque evasit, ut tumundam cum emplastro a fasciis cedere coëgerit, eâ semel copiâ, ut mane seq. linteamina & stragula subjacentia sanguinolenta penitus fuerint, ejusvè vestigia sub fornace deprehensa sint, injectionibus, quas ex vulnerar. thoracicis Chirurgus paravit, hactenus parum contrà efficientibus: Intermedio autem tempore sanguis erumpens variè habuit: post primum enim profluvium floridus sanguis erupit, spumosus & cum sibilo: succedentibus diebus serosior magis & quandoque grumosus, tandem autem merè aquosus, grumis in thoracis cavo subsistentibus, qui dehinc injectionum balsamicarum & putredini resistentium ope, cum fœtore educti sunt: Febris quoque illis diebus ægrotum prehendit, Ita ut cùm viribus polleret adhuc, in lecto ægrè detineretur, iisdem autem fractis per plusculos dies deliraret. Cessit tamen hæc ipsa medicamentorum usu, emulsionum maximè & juleporum vulnerariorum, atque injectionum, quibus à stagnante corrupto sanguine thorax mundatus fuit, osculaque vulneris ita tantisper consolidari ceperunt: Parato hinc decocto pectorali ex agglutinantibus & balsamicis, de quo manè & vesperi ℥iv. hausit, Chirurgus vulneris mundificationi reliquam operæ impendit, pure laudabili ex illo stillante, primis quidem diebus ad ℥vii. & viii. tandem verò nonnisi ad ℥j. & infra, cannula inde concinnata, quâ commodum, quicquid puris deinceps generaretur, expurgari queat, ægroque imperatâ exactissimâ diætâ, pill. ex diaphoret. joviali & extracto veron. commendatæ.

Scholium.) Eleganter Hippocrat. in Coac. prænot. ἀποθνήσκουσι δὲ μάλιςα ἐκ τῶν τρωμάτων ἤν τις ἐγκέφαλον τρωθῇ, ἢ ῥαχίτην μυελὸν, ἢ ἧπαρ ἢ φρένας, ἢ καρδίην ἢ κύστιν, ἢ φλέβα τῶν παχείων θανατικῶς· ἀτὰρ ἐν πνεύμονι ἢν μεγάλαι σφόδρα αἱ πληγαὶ γίνωνται, ὅ τε τῷ πλεύμονι πληγεὶς ἔλασσον προσερχόμενον πνεῦμα ἀπὸ τῆς τομῆς γίνεσθαι, ἢ τὸ ἀσπίδιον ἐκ τῶν τρώματος. Sunt certè, si quæ aliarum partium, periculosa maximè pulmonis vulnera, enimvero, præterquam quòd à continuâ aëris expansione, in continuo motu est, unde sanguinis effluxus in inspiratione copiosus deprehenditur, medicamenta insuper ad partem affectam, sui substantiâ omnia pariter non accedunt, imò ea textura partis est, quæ læsa agglutinari, minus restaurari, rarissimè solet vel potest, quin ab extravasante & prorumpente sanguine, gravissima symptomata superveniant, virium præprimis prompta jactura, & febris acuta, ubi corrumpi ille & suppurari, suaque miasmata communicando massam humoralem inficere, & à crasi sua dejicere, imò vicinarum partium fibrillas irritare insuper ceperit, ut phthisin prætereamus, quæ etiam superficiarium vulnus, ubi materia purulenta, minùs probè expurgata, vesiculas pulmonales ulteriùs arroserit, excipere consuevit: In Gallo isthoc, sanguinis effusio gravissima fuit, ut dubium fuerit, an pulmones profundiore vulnere affecti non sint, qualia sanè incurabilia esse, ex allatis Coi verbis concludere possemus: quia nihilominus benedicente Deo, ex medicamentorum usu paulatim convalescere cepit, superficiarium illud magis fuisse tantisper credemus, ad sanguinem spumosum & cum sibilo erumpentem, minùs attenti, quam ad venæ ἀζύγος ramulum, qui unà lædi graviùs potuit; Vulneratorumque vasculorum oscula, (quorum cruor, viâ primùm ob concidentia & subsidentia vulneris labra præclusa, insinuando se inter musculorum interstitia & ductus, humerum & thoracem spongiæ adinstar tumefieri fecit) consolidari cepisse credemus, nec tantam ejus copiam profundere potuisse, accedentibus reliquiis in pus laudabile dehinc conversis, unde cùm febris imminuta cum deliria sublata fuerunt: Legi meretur de vulnere pectoris cum læsione Pulmonum Histor. ab Excellent. Schulzio An. 3. Ephemerid. German. inserta, quæ huic nostræ non absimilis est: enimverò invenit Chirurgus sinistrum pulmonis lobum, profundè satis sauciatum; cumque ægrum jam extra periculum versari opinabatur, plusculis diebus post per canaliculum plumbeum, saniei & sanguinis cum liquidiore humore mistæ aliquot libræ effluxerunt, vocatusque præfatus Vir Clar. Decoct. pectoralibus aliisvè ut & injectionibus sanitati ipsum restituit: Aliud exemplum videre est, Ann. 1. Decur. 2. Ephemerid. Observat. 27. à Clariss. *Ledelio*, Medico Grünbergensi communicatum: His fortè rariora, videre est apud Clariss. Fabrit. Hildanum Observat. Centur. 2. & 3. à Gregorio Horstio & Abele Roscio ipsi perscripta, de pulmonis vulnerati portione abscissâ; cujusmodi unam etiam apud Schenkium videre est, ex *Rolandi* Chirurg. lib. 3. cap. 23, desumptam: Id hîc adjicere consultum ducimus, à decoctis traumaticis & pectoralibus, in pectoris diversis affectibus, egregium fructum hactenus nos percepisse, ut non immerito Excellent. *Wedelius*, Amicus & Collega honoratiss. culpet *Balduinum Ronseum* illa citra graviorum rationum momenta rejicientem atque contemnentem, ceu videre est lib. 1. sect. 2. cap. 8. amœnitat. Mater. Med. *Idem ibidem.*

De Vulnere capitis.

Vulneratur in occipite vir adusti temperamenti; nulla supervenerunt pessima symptomata post inflictum vulnus, quod quidem non erat valdè magnum, nec fractura aderat in osse. In principio itaque nulla prava habuit accidentia, solummodò febris superveniit; vulnus interea usque ad 30. diem morbi benè expurgabat saniem, & benè coloratum erat; circa hoc tempus æger emaciari cæpit, pus pejorabat in colore, & substantia; & crescente sensim macie ac febri: circa 45. diem morbi gravi sopore, cum levi mixtura delirii præhensus usque ad 50. diem soporosus jacuit, quo mortuus est. Aperto cranio Hujus Viri observavimus quod universa ferè pars alba, seu medullaris cerebri erat putrida, marcida, & magnâ puris copiâ circumfusa; è contra corticalis sive cinerea cerebri substantia, integra nec ullo modo putrefacta observabatur. Mirum est, quod cùm medullaris cerebri pars inventa fuisset marcida, & putrefacta, æger tamen antecedenter passus non fuerit, nec convulsiones, nec deliria, nec magnas febres, sed tantummodò levem soporem. *Ex communicatione Præclarissim. Viri D. Georg. Baglivi Archiatri Pontificii, &c.*

De vulnere Perinæi ad labia se tartarizante.

Septuagenario cuidam Romæ extractus fuit calculus è vesica per incisionem perinæi. Et quoniam affectibus calculosis nimis obnoxius erat æger, observavit Chirurgus, quod ad labia vulneris perinæi ingens tartareæ, & calculosæ materiæ copia supercrescebat, & ut mederetur vulnus, oportebat eam specillo abrodere, tanta erat supercrescentis tartari copia: Ex hoc arguimus sanguinem hujus ægri fuisse ingenter tartareum, & calculosum. *Ex eodem.*

De vulneribus Capitis.

Vir 40. annorum capite leviter vulneratus, circa 35. morbi diem ferè sanus erat, cùm ex improviso 36. morbi die rigore totius corporis maximo præhensus est, convulsionibus, & doloribus abdominis,

concussio.

concuſſionibus totius corporis: pallidus evaſit, pulſus parvi facti ſunt, delitavit: Et inde emaciari incipiens 40. die mortuus.

Aperto cadavere cerebrum leniter ſphacelatum invenimus in loco ubi fuit vulnus externè: Et circa hepar ac meſenterium inflammationem ac purulentiam deprehendimes. Pluries obſervavi, quod elapſis aliquot diebus ab inflicto vulnere in capite, ſuperveniant dolores ventris aut alicujus ex viſceribus, donec creſcente morbo ſuperveniant rigores, febres, & demum abſceſſus viſceribus, tandem mors. *Ex eodem.*

De fractura cranii, cute illæſa manente.

De caſu ex alto, cum fractura cranii ſine læſione cutis externæ obſervationem me legiſſe recordor apud *Joh. Helvigium obſervat.* 19. cui obſervationi eruditum, atque optimum Additamentum addidit Illuſtriſſimus Vir omni eruditionum genere inſtructus Patronus meus in æternum colendus Dn. Lucas Schrockius nunc Academiæ Leopoldinæ noſtræ digniſſimus Preſes; hic ego Menſe Februarii hujus Anni 1695. Adoleſcentem vidi ligno in capite percuſſum ſine vulnere, pauca tamen apparente contuſione; qui poſt tres dies à percuſſione in ſævum capitis dolorem, ac febrem incidit. Aperta cute à Chirurgo fractum cranium apparuit, à qua fractura die ſeptima mortuus eſt; ſimiles autem obſervationes de cranio fracto, cute illæſa manente, mentionem faciunt, preter citat. Helvigium, Foreſtus, Greg. Horſtius, Fabr. Hildanus, Joh. Schenckius, & alii &c. *Ex communicatione Præclariſſ. Viri Dom. Joſephi Lanzoni.*

De Vulnere ſola aqua ſimplici curato.

Aquam ſimplicem ſiſtere ſanguinem colligitur ex libro Domini Joſephi Cignoci Chirurgi Celeberrimi Florentini Domini mei ſemper colendi comment. ad lib. Hippocrat. de Ulceribus pag. mihi 21. ex obſerv. 136. Miſcel. A. N. C. Decur. 2. Ann. 10. ex Joſeph. Zambeccaro in experiment. ex Dn. Caſpar. Bartholino Th. Fil. in exercitat. Miſcell. & ex Diariis eruditor. Romæ Ann. 1670. Verùm non ſolum cruorem ſiſtere, ſed etiam vulnera ſanare poſſe aquam ſimplicem docet Philip. Palarius Med. Doct. in libro ſuo de Vera Methodo quibuſcunque vulneribus medendi cum aqua ſimplici; quod quidem nuper in quodam milite expertum fæliciter vidi; vulneratus enim hic miles fuit in brachio ſiniſtro, & ſolâ aquâ appoſitâ bis in die ſanatus ſine alio remedio eſt; diligenter enim vulnere deterſo linteolum aquâ madefactum apponebat, inde faſciâ ligabat; & hac arte curatio vulneris facta fuit: hinc de Famula mea, recordor in dextra manu vulnerata quæ vulnus ſuum brevi curavit, aquam ſimplicem adhibendo; *Ex eodem.*

De Vulnere in thorace, pure per urinam emiſſo, curato.

Dominus N. N. Annorum ætatis, 44. boni corporis habitûs vulneratus eſt in ſingulari certamine in parte ſiniſtra thoracis inter quartam, ac quintam coſtam. Vulnere judicato penetrante, ob maximam ſanguinis effuſionem, tuſſim moleſtam, ac febres maximas ſupervenientes, Chirurgus bis in die vulnus detergebat, ac ipſi medebatur ordinaria lege artis Pæoniæ, hinc undecima die non exiguam ſanguinis corrupti copiam cum urinà excrevit, & ità pariter quotidie uſque ad 19. diem, minuendo ſemper tamen de die in diem materiam purulentam; febres ceſſavere, tuſſis, & reliqua ſymptomata: ſicque æger ſpatio 27. dierum perfectè ſanus evaſit: hinc de alio milite recordor in Pectore vulnerato ab alio milite, qui puris materiam per urinæ vias tranſmiſit, & brevi convaluit; pariterque Pleuritide affectum vidi, ſanguinem, ac pus cum urinario ſero ſecernentem intrà 14. dies ſanum; ex quô patet vias aliquas eſſe, nobis adhuc ignotas, per quas Natura modò lapillos, modò pus, modò ſanguinem ad veſicam, à pectore, à Ventriculo, & aliis Viſceribus, demittat; quas vias incognitas nobis, futura ætas videbit, ac fortunati nepotes aperient; multa enim, ut cùm *Seneca* loquar, adhuc in humano corpore reſtant detegenda, ſemperque reſtabunt; de hac autem re ſatis. *Ex eodem.*

Epilepſia capitis vulnere curata.

De Phalereo deploratò ob vomicæ morbum narrat *Plinius lib. 7. cap.* 50. & poſt eum *Nicol. Caſſinus in Polyhiſtor. Symbolic. lib.* 3. qui cùm mortem in acie quæreret ab inimicis, vulnerato pectore medicinam invenit ex hoſte; Sic enim ab inimicis ſæpè quam non ſperamus utilitatem capimus, undè egregiè *Caſſiodorus lib. 4. Variar. num.* 47. ait, homines lædere cupientes, beneficia frequenter impertire; Hinc juvenem noſco comitiali morbo laborantem, ad cujus curationem multa fiere, ſed fruſtrà tentata remedia, qui à milite fuit vulneratus in capite, cùm cranii fractura inſigni, adeò ut proximus fuerit Morti; Aſt diligentis Chirurgi ope, Divina favente Clementia, poſt duos menſes ſanus evaſit, & quod notabile fuit, nec tempore curationis vulneris, nec poſt curationem unquam neque minimam epilepſiam paſſus eſt, nunc ſanus etiam vivit; Circa hanc rem quoque, me legiſſe recordor apud *Thom. Burnetum in Theſaur. medic. Practic. l. b.* 3. de quodam nobili, qui poſt gravem de ſcalis lapſum, ob quem neceſſe fuit terebram cranio admovere, à comitiali morbo ſanus evaſit, ac nunquam ex eo malum percepit; & de Puella refert *Laz. Riverius*, quæ mediante pleuritide ab epilepſia liberata fuit. *Ex eodem.*

Ventriculus utrinque confoſſus.

Hic Academia tota; totaque civitas juvenem vidit benè paſtum, enſeq; trajectum ad coſtar. cartil. 3. digitis infra xiphoïdem; pollicibus autem Octo intra reg. Epigaſtricam, ab hypochond. dextro in oppoſitum, quô gladii mucro egreſſus eſt.

Mox alimenta iterato vomitu rejecta ſunt cruore multo perfuſa; imò vomitione tertiâ atque quarta purus putus ſanguis affatim eructatus eſt, ad lypothym. uſque; & ſedes ipſæ ſanguineis grumis horrorem adſtantibus incuſſerunt.

Potionibus cardiacis atque vulnerariis æger refectus eſt; ſanguiſque repreſſus. Enematis deinceps è tereb. & ol. hyper. alvus eſt proluta, frequenter; V. Sectiones manu parca intercalando; diætâ verò ſeverè injunctâ è ſolis ovor. vitell. ſorbilib. aliàs cum Balſ. Peruv. aliàs autem cum balſ. ſulph. tereb. ac uſu ptiſ. è rad. ſymphyt. maj. & fl. hyper. & quidem frequent. ſed ſorbillando, ne ventriculus expanderetur cruentè, ſed contractus maneret ad vulneris contiguas oras lenſim agglutinandas, citra chyli recrementum irritans, ſed è diviſo vulnerum à d. & à S. ventriculi labia vitellis ovor. balſamicis delibata conglutinarentur, ut id ipſum intra tres hebdomadas votis noſtris aſperante Numine ſupremo, feliciter obtigit, juvene læto & vegeto patrios repetente Lares. *E Collegiis Viri Præclariſſ. Dom. Carol. Drelincurtii: communicante Excellentiſſ. D. Guyot.*

Vulnus pectoris itidem utrinque.

Famulus mihi fuit æt. 24. a. gladio triangulari tranſ-

fossus à papilla dextra in sinistram citra vel hæmorrhag. vel febr. vel dyspnœam insignem. Conjeci pulmonum alas non esse nisi ad limbos una cum Mediastino pertusos: imò ensis apicem & angulos vasa vel pulm. ve Mediast. sanguinea, non ità luculenter attigisse ac intercostalia.

Exitus menti meæ respondit, nam diætâ tenuissimâ, vulnerariis aliquot juscul is, prius illitis, Enematis & V. S. pristinæ sanitati ita restitutus est ut uxorem duxerit, cujus primogenit. sacro de fonte suscepi. *Ex eôdem.*

Os capitis denudatum, aëre licet nigrescens, tamen absque visibili lamellarum separatione restitutum.

Ossa capitis denudata & ab aëre denigrata non semper sensibiliter separantur, aut lamellam osseam expellunt, ut autumant authores. Vir quidam ab equo in capite percussus, in terram tanquam mortuus cecidit: cujo tanta alterius ossis syncipitis denudatione, ut imperialis tegendo vix sufficeret. Hæc ossis denudatio in totum nigricabat, circulo excepto, qui cuti proximus straminis latitudinem obtinebat. Hoc circulo albo de die in diem diminuto, patiens convaluit; sine ulla visibili ossis separatione, aut raspatorii usu, solo linteo carpto, partim sicco, ut os denudatum tegeretur, partim ad prospicienda vulneris labia digestivo & melle rosaceo illito. *Fredericus Ruyschius in Observat. Anatomico-Chirurgic.*

Ex vulneratô vase lymphaticô, copiosus lymphæ affluxus peculiari arte inhibitus.

Multos Chirurgiæ tyrones tàm otiosos & circa nugas assiduè occupatos esse, dolendum est. Inter omnes, quæ discuntur artes, nulla est, quæ Chirurgiam antecellat. Aliorum artificum subjectum est ferrum, lignum, lapides, &c. Chirurgorum verò corpus humanum, tàm affabrè à Deo ter opt. max. fabricatum, ut nemo vel ab ulla adhuc parte illud unquam satis perspectum habuerit; eâque de causa omnes, qui chirurgiæ operam dare decreverunt, perpetuò sese exercere debent, non in fistulæ, plectri, aliorumve instrumentorum musicorum lusu, uti inter ipsos nunc consuetum est, sed in rebus anatomicis: sic in millenis occasionibus non solum afflictis sæpe opem ferent, verùm etiam summos honores sibi ipsis procurarent. Mirari quoque subit, nonnullos tam fatuos reperiri Chirurgos, qui non verentur profiteri, sufficere Chirurgo rudem corporis humani scientiam, curiosiora Medicis relinquenda. Ex horum rudiori cohorte nuper quidam bubonem venereum aperuit ante perfectam maturitatem, (qua in re culpandus non erat, sic enim & nos facere solemus) simul autem importunâ dextrâ suâ vas lymphaticum dissecuit. Mirum dictu, quantum lymphæ singulis diebus è vulnere effluxerit! omnia linteamina continuè madefiebant. Tandem consilii expers à me idem exquisivit, nesciens unde tantum liquoris quotidie promanaret. Hic constabat necessarium esse Chirurgo corpus humanum omni curiositate rimari, nec rudem ejus scientiam ei sufficere, judicavi igitur splenia ex linteis complicatis esse applicanda, eademque arctè fibulâ (belgice *een Gesp*) comprimenda, sperans fore, ut vasa lymphatica per quæ lympha ab artubus inferioribus redux continuè sursum fluit, ita comprimerentur, sicque lymphæ motus inhiberetur, quod tam ex voto successit, ut sequenti die æger ab hoc malo fuerit liberatus: interim Chirurgus buboni prospicere poterat, sine ullo obstaculo aut relaxatione fibulæ, donec nulla amplius novi fluxus superesset formido. *Idem ibidem.*

Vulnus Thoracis penetrans, cum egressâ pulmonis portiunculâ, sanatum.

Non solùm hepar, verùm etiam pulmo magnos quandoque perferre potest affectus, sine vitæ dispendio, modò ex arte tractentur. Famulus cujusdam nautæ sauciatus parte inferiore & anteriore thoracis, ad ejus usque cavum, Chirurgum vocari jussit, qui visâ particulâ pulmonis è vulnere expulsâ (quam pro omenti parte habuit) illicò vinculo fortiter totum, quod erat expultum, ligavit, & me statim in consilium vocavit. Quum verò à me audivisset, vulnus esse inflictum non in abdominis sed pectoris cavitatem, & eam, quæ eminebat & ab illo ligata erat, particulam, pulmonis esse portionem, obstupuit. Rebus ita constitutis, suasi vulnus ita esse relinquendum, & digestivo emplastroque deffensivo singulis diebus semel ei esse prospiciendum, donec particula pulmonis ligata esset emortua, & sua sponte decideret, ea spe suffultus, ut, qui sub vinculo erat pulmo ipso vulnere consolidaretur: quod tam benè successit, ut brevi post convaluerit æger. *Idem ibidem.*

Vulnus Orbitæ oculi lethale.

Vir quidam ante aliquot annos baculi extremo, non admodum acuto, vulnerabatur in oculi sinistri orbita; quæ solutio, quantumvis illis qui curationi præerant videretur exigui momenti, tamen brevi post acceptum vulnus, obiit pariens. Nobilissimi Prætor & Scabini hujus urbis mihi & Chirurgis ordinariis injunxere, cadaveris apertionem mortis subitaneæ causam investigandi ergo. Extrinsecè exiguam ecchymosin in oculi parte superiore invenimus, ast verò superiore cranii parte serrâ ademptâ, anguem in herba latere experti sumus, vulnus enim cerebrum ipsum sat profundè penetraverat; quod facillime evenire potest eo loci, propter superioris partis orbitæ tenuitatem, in multis enim chartam scriptoriam os ibi haud superat, & præterea tam molle existit, ut in multis solo digito perforaverim. Itaque vulnera orbitis oculorum inflicta non flocci facienda, præsertim si instrumenta, per quæ inferuntur, non sint obtusa, aut vulnerati fiant somnolenti, nauseabundi, febricitantes, vertiginosi, convulsi. *Idem ibidem.*

De vulnere horrendo brevi ac feliciter curato.

Mulier annor. circiter 25. statura mediocris, torosa ac obesa, sanguineæ constitutionis, indolis ad levitatem tam animi quam corporis propensæ, nutrix postremæ, annô fortassis ante parentum obitum ortæ filiæ cujusdam non infimæ sortis viduæ, 18. Novembris anni præteriti 1692. tempore vespertino, nubilo & obscuro: oleum pro lampade allatum ad institorem vicinum missa, pro more suo fugax illuc avolat potiùs quàm currit, denuque te expeditâ citato cursu revolat, postica or palo (quódcun que dixeris statumen illic terræ infixo: ad arcendum ab ædium vestibulo curruum ac equorum accessum, perinde est) alto ulnam Brolmensem cum additamento duorum pollicum, crassa quartam ulnæ cum dimidiâ partem, dum eundem, qui vitandum noverat non satis providè circumspicit, pedem primum allidit: mox toto corpore prona ruens hypogastrium aut inguen potiùs allidit tanto tamque atroci impetu, ut illi ferendo impar, fissa cutis, eâque unâ cum pinguedine quæ illi istic copiosa, musculis ac peritonæo perforatis palus ipsum abdomen simul cum indusio, forte & tunicæ illâ parte, quæ has venieras subintrat, ac

vulnus ſpithamæ longitudinem excedens, tranſverſim à ſiniſtro ad dextrum uſque inguen abſque inſigni, quod mirum, dolore ac hæmorrhagiâ infligit. Illa corpore tandem reliquo ſive pondere ejus, ſive inteſtinorum & interiorum tunicarum lubricitate promovente in alterutrum latus devoluto in terram ſemianimis cadit, recollecto tamen mox ſpiritu, læſum dextrâ (ſiniſtrâ adhuc oleum ſervante) dum pertentat abdomen, quid rei geſtum exploratura, digitos inter induſii in vulnere adhuc hærentis plicaturas ipſum uſque in vulnus adeoque abdominis cavum inſerit, exterrita immentum, indutium è vulnere cum parte adipis plicas inter hærente ac poſterâ demum die ex iis exempta, extrahit, manuque dum ægrè à terra ſurgit, hiatum, ne inteſtina, cum omento prolaberentur coarctans, domum quæ aliquot tantùm paſſibus diſſita inde, tardigrada nunc revertitur. Vocatus Chirurgus explorato priùs, quantum licebat, vulneris interno ac partium illic ſitarum, omenti nimirum & inteſtinorum ſtatu, cùm illis noxæ peculiaris illarum nil adverteret, vulnus quinque connectit fibulis ac de cætero pulvillis ac emplaſtris debitè obligat; defertur ad me res, ſed obligato jam, quod malè me habebat, vulnere, ut terrorum incommodis, & ſi quæ præterea à lacte turgente, ob ablactandam protinus alumnulam, aut alias à caſu iſto ac vulnere metuenda ſymptomata iis neceſſariis proſpicerem medicamentis. Hinc poſtero demum die cùm ſecunda vice deligaretur ac poſtea pluries oculis uſurpavi. Coaluit tamen, Deo Chirurgi induſtriam ſecundante, atque naturæ benignioris ope validè obſtetricante, duarum fortè aut trium ad ſummum ſeptimanarum ſpatio, in tantum ut obambulare, faſciis tamen adhuc ſubligata alvo, potuerit, nullo ſuccedente, quod curam aut ſpem turbaret, ſiniſtro ſymptomate, niſi quod tertiâ fortè nocte, ob ſternutationem fortiorem fibularum duarum nexus lacera cute ſolverentur, partibus tamen ſubjacentibus jam ex parte cohærentibus, ut facilè emplaſtris rurſus contrahi aliquatenus ac contineri potuerint labia vulneris paululum hiantia. Imò tandem plenè de cætero curata priſtina nunc obit, præter lactationem, munia, nec de quo quæratur habet, niſi quod, ut mox ab initio veritus præmonueram, nec tamen cùm primæ deligationi non adfuerim, præcavere potueram, quia peritonæum fibularum nexibus non fuit ſatis exactè implicitum, ideoque ejuſdem plenarius non ſucceſſerit coalitus, herniæ aliqualis ſe quædam jam prodant veſtigia, quorum cauſa ſubligaculo alvum poſthac firmare cogeretur, ſi plurima quæ aliàs metuenda evitare voluerit, incommoda. *Dn. D. Guſtavi Caſimiri Gabrlepp. Miſcellaneor. Curioſorum Decur. 3. Ann. 1.*

Vulnus in medio Oeſophagi, ſeſqui annum patens.

Biennium ferè eſt, ex quo binorum in Germania militum temeritas linguæ pervenit ad gladios, petiit autem alterius jugulum alter, non plumbeo gladio, ſed ſtricto mucrone manu tam certa, ut ictum hoſtilem adverſarii acciperet Oeſophagus. Vulneratus, nullius experti Chirurgi opem implorat; ſed à medicaſtris decurrit ad veterinarios, inter luſcos oberrans & cœcos, donec vulnus coaleſcere dedignaretur. Hac æſtate Orbiniam venit, noſtris adſcriptus militibus, ſed nondum obducta cicatrice; nec poterat conſolidari plaga, licet omnem moveret lapidem ſedulus Chirurgus. Ambo itaque ad me veniunt, audituri quid de hoc decernerem. Ubi totam hanc, ceu geſta erat, recenſuiſſet miles hiſtoriam, immitto in vulnus ſtylum, quem per patentes inter cutim & gulam meandros liberè huc atque illuc vertere potui, ad tantum ſpatium, quantum Imperialis occupaſſet Thalerus. Ex his cuniculis præmonitus, dixi liberrimè, illum ex vulnere nunquam poſſe convaleſcere, antequam expurgatum fuiſſet illud augiæ ſtabulum. Inciſimus itaque ſcalprô Chirurgicô vulnus hocce, & unciâ latum, duplo majus reddidimus; mox autem patuit, in fundo, mali fomes, fungus ſcilicet, ex ipſo excreſcens Oeſophago, unde, tanquam è ſpongia, exudabat nocivus latex. Hunc ubi juſtò rigidiùs tractaſſet Chirurgus, vocatis in auxilium, mercurio præcipitato, & unguento Ægyptiaco, ſauclum propè propiùs jugulâſſet: ſuaſi ergo, ut ſolo alumine uſto, Apoſtolorum immixtô unguento, refractarium commitigaret thyrlum; quô evaneſcente auſpicatò, cicatrice perbellè ſolideſcebat diutiſſimè valvatum vulnus. *D. Georgii Hannei. Ephemerid. Germanic. Decur. 2. Ann. 8.*

De Glande Sclopeto emiſſa pulmonis lobum alterum cum Oeſophago perforante; cui natura felicem medelam paravit.

Juvenis robuſtus 25. annos natus, temperamento calido & humido, cùm in Pedemontio pro Deo ſtrenuè pugnaret, ultimo conflictûs die, qui erat 14. 24. Aprilis 1686. à milite Gallo glande in ipſum è ſclopeto emiſsâ à tergo circa 10. & 11. Thoracis vertebram vulneratus, concidit: Vulneri hæmorrhagiâ nullâ ſuperveniente, ſcalpello id fuit ampliatum, at præter expectationem, neque glans, neque ſanguis prodiit, hanc cùm jubente Chirurgo æger tuſſiendo expellere conaretur; nil niſi oryzæ, cujus cohlearia aliquot in prandio aſſumpſerat, grana aliquot expulit, quibus viſis, Chirurgus impoſito vulneri emplaſtro, ægrum velut moribundum reliquit; ac occluſum id fuit, atque æger præter omnium expectationem brevi convaluit, tantaſque in carcere, pane licet & aqua nutritus, recuperavit vires, ut menſe Februario 1687. immenſo urgente frigore per altiſſimas nives horridum cum fidelibus aliis in Helvetiam ſuſceperit & feliciſſimè ſuperaverit iter: Hinc quævis ruſtica munia alacriter obiit, uſque dum ſub finem menſis Septembris vindemiantem & aliquot dierum ſpatio onera ſolito graviora humeris geſtantem, primò ſpirandi difficultas prehenderit, cui brevi febris continua acuta ſupervenit, urgentibus ſiti, oris amarore, deliriis, vigiliis, dolore capitis & pectoris. Septimo demum morbi die, qui erat 1. Octobris, ad ægrum vocatus fuit Clariſſim. D. D. Veſtenius, cujus exteriora frigebant, interiora urebantur, pulſu exiſtente dicroto, oculiſque rubentibus; convenientibus adhibitis remediis, prædicta ſymptomata intra biduum ſaltem non penitus evanuerant: rectè enim ratiocinabatur æger, interdio vigilabat, noctu dormiebat, oblata alimenta ſolus abſque ullius adſtantis miniſterio aſſumebat, ſitis mitior erat, dolor capitis atque oculorum rubor evanuerant; ſola pectoris anguſtia in eodem perſiſtebat; dum tandem circa veſperam d. 7. Octobris novus ſubortus rigor cum ſubſequentibus ſymptomatibus quàm antea gravioribus (irritis medicamentis quibuſcunque) vires ſenſim fregerit, ut h. 7. veſpert. Octobr. piè in Domino expiraverit. Cadaver intolerabiliter penè fœtens in dorſo, brachiorum & pedum poſterioribus admodum livebat, anterioribus & latere utroque maculis hinc inde conſitis, omentum intus computruerat, lien tumebat cum duritie & livore, hepar hinc inde livebat, in pulmonis lobo dextro externa & anterior quidem facies, maculis liventibus plurimis erat conſperſa, at interior & poſterior tota livebat: lobus ſiniſter pleuræ, diaphragmati & mediaſtino circumcircaque erat adnatus, ut non niſi magna vi avelli potuerit; duorum ſupra hujus apicem digitorum

spatio in ipsa pulmonis substantia hærebat glans plumbea p ndens 3.iß quam natura propriâ tunicâ investierat. Vulnus eat tius cicatrice, interiùs adnato pulmone erat occlusum, quo avulso vulneris locum conspicere facillimum erat: at de vulnere Oesophagi, vestigium nusquam apparebat. *Joh. Jacob. Harder. Ephemerid. Germanicar. Decur. 2. Anno 10.*

Vulnus abdominis ac intestinorum sanatum.

Annô Domini 1691. Juliô mense, post aspera inter duos satellites Regios verba, alter vulnus accepit, in abdomine paulò suprà umbilicum in urbe Scotiæ nomine *Dalk[illegible]*, ubi hiemabat tum Satellitum cohors; cùm deficerent Medici Chirurgique, patientem ipse adii, cumque vulnus exploratoriô instrumentô diligentiùs examinâssem, Intestinum Colon perforatum competiebam. Tum de vulneratô conclamatum esse pronunciavi, ne tamen omnis inops auxilii lumen clauderet, enema injici curavi, quod subitò cum magnâ sanguinis copiâ rejectum est. Die proxime subsequenti Domino, de Graves, cohortis supremus Chirurgus, cum Dominô Baily, Practico Celeberrimô, ægrum visitabant, idem que mecum de intestini perforatione sentiebant, ac hominem brevi mori omnino asseverabant. Attamen vulnus ordinario Chirurgo vulgari methodo curandum committebatur. Per quinque dies sanguinem alvô dejiciebat satis copiosum, vulnere autem parum. Die sexta cùm omnis suppressetur hæmorrhagia, immensùm torquebat abdomen, intermissimaque febris ægrum urebat, verum cùm præmemoratus Dominus de Graves digitum in icem in vulnus indidisset, indeque septem ad octo sanguinis fœtidissimi libras exhausisset, omnia remittebant symptomata, breviqu e æger sanatus est. Juvenis ille erat robustus, animi intrepidi, diætam ita religiosè observans, ut per integrum mensem nihil nisi aliquot jusculi ac vini Canarioi cochlearia subinde deglutierit; posteaque dimidium tantùm pullum gallinaceum assatum unâ vice comederit. Vulnus autem cùm jam ad cicatricem perduceretur, Juvenis, ante vires satis redintegratas, sibi nimium præfidens, equum conscendit, parentesque, quinde cùn præter propter ab urbe milliaribus degentes, inviturus, ipsâ viâ, colicâ vehementissimâ corripitur, quæ in utriusque inguinis herniam terminabatur. Utrum hæc hernia sanguinis putridi reliquiis in abdomine restitantibus, ac per succussiones inter equitandum commotis, originem suam debeat, non ita facile est pronunciare: Homo tamen fubligaculô aptô cinctus commodè ac hilariter vivit. *Ex communicatione amicâ Excellentiss. Domini Felice Medicinæ Doctoris, &c.*

Vulnus Thoracis cum pulmonis læsione, sclopeto inflictum, feliciter curatum.

Clariss. Joh. Mauricii Hoffmanni. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. I.

Caupo in pago milliaris unius spatio hinc distante *Oberferrieden* dicto, cùm ad Nundinas anniversarias Ne go nses, Mense Augusto Anni supra millesimum quadringentesimum, nonagesimum secundum tendidiret, in viâ à latrone glandis sclopetariæ mediocris ictu dorsum trajectus, atque pulmonis lateris d x ri lobus non procul ab extremo perforatus fuit, unde is in terram prostratus per horulæ spatium semianimis decubuit, donec à rusticis supervenientibus in stiam e eva ua domum advehetetur. Per celeres Equos ego cum Chirurgo in auxilium vocatus, vulneratum invisò ad mortem se præparantem, & non nisi luctuosa ob omnimodam virium jacturam ad cœlos mittentem; vulnus inflictum exploro, atque sanguinem spumosum emanantem, sed & illo dilatato sub inspiratione pulmonis appropinquantis lobum læsum esse video, dum æger spiritum difficulter ducere poterat, partim ob sanguinem extravasatum thoracis cavo collectum, hujusque læsionem factam, partim ob glandem plumbeam cessante ictûs robore inde haud egressam, sed diaphragmati juxta costarum spuriarum anteriorem ambitum, (ceu dolor & pondus gravativum ibi molestum sonuere nobis videbatur) aliquantum intrusam. Ante omnia igitur virium defectui consulturus, ægro Julapium propinavi ex Aq. plantag rubi Idæi, veronic. Chærefol. ceras. nigrot. cinam. fl. cordial. & syrup. pap. errat. corticumque citri confectum, sanguinis autem extravasati coagulo resolvendo & respirationi levandæ, pulvere ex antimonio diaphoretic. ocul. cancr. præpat. spermat. Ceti & spec. diait. ofit. atque cordialibus temperatis idonea proportione mixtis concinnato, per vices dato prospexi, dum interea simul Chirurgus muneris sui partes persæquos digestivum ejusdemodi vulneri adaptatum cum turundâ immisit, atque balneatori ejus loci ut subsequente nocte vulneratum adstaret curâ commisâ, mecum Altdorffium redit. Altera die, ad vulneratum denuò parato itinere brevi, eundem meliùs paulò habere lætatus sum, huic ad ulteriorem opem ferendam me accingens apozema traumatico-pectorale bis quotidie calidè bibendum obtuli, manè autem jejuno ventriculo balsam. sulphuris anisati gt xv. ad aa cum jusculo assumendas præcepi, ad sitim coërcendam, febremque præsentem mitigandam, decoctum C. C. crud. raspat. Rad. Scorzoner. Chinæ, Sarsæparillæ, sem. fœnicul. baccar. alkek. caric. pirg & liquiritiæ rasæ pro lubitu hauriendum con essi, & cum hoc ipso ad vigilias demulcendas, emulsiones ex seminibus 4. frigidis majoribus, papav. alb. card. bened. & aliquot amygdalis dulc. rec. excorticatis elici volui; interea vulnus à Chirurgo sedulò & peritè porrò tractabatur, dum pro materiâ cruento-purulentâ thoracis detergendâ juvandâque pulmonis consolidatione, decoctum sequens tepidè per syphonem bis quotidie injici jussi. ℞. Rad. plantag. ℥vj. consolid. maj. aristoloch. rot. veræ, an. ℥ij. Herb. agrimoniæ, Veronic. hyperic. alchimill. aa. mß. rolmarin. Pij. flor. rol. rubr. prunell. an. P. j. Myrrh. ℈ij. Hordei Mj. incisa & contusa Ms. & coq. in Aq. f. q. ad lbiß. Colaturæ adde Mell. rosac. ℥ij. Balsami vulnerarii ℥iß. Ms. ad usum. Externè thorax tali Linimento calidè inungebatur: ℞. Unguenti pectoral. rubr. potabilis aa. ß. anodyn. ol. lumbric. terrestr. hyperic. aa. ℥j. terebinthin. destill. ℈ß. succin. destill. gt. vj. Misc. mox eidem pro fomento, dein impositis sacculis ex chærefol. agrimon. veronic. Salv. fl. chamœmel. melilot. rosar. rubr. repletis, interpassatis, vino fervente priùs immersis dein expressis. Post hæc repurgato satis vulnere, omissâ injectione cum turundâ indebatur seq. Unguentum: ℞ Unguent. de betonic. balsami vulnerarii nostratis aa. ℥iß. Mell. rosac. ℥ij. Misc. Atque sic vulnus ex voto consolidatum fuit, & caupo adhuc bene valet, nisi quòd respirationem, haud prorsus, uti antebac, liberam expetatur.

Vulnus abdominis gravissimum curatum.

Clariss. Joh. Victoris Jager Schmidt. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. II.

Rusticus quidam in pago *Hassen* territorii Ulmensis cùm

cùm in borreô de fœnili laberetur, incidit in furculam *Einem heulicher mit Welchen man pflegt das Heu heraus zu reissen*, quæ prope scrotum in inguina, tam altè penetraverat, ut mucro cum unco eidemque anneao stilo ad umbilicum usque pertingeret, duo Chirurgi accersiti, qua ratione mucronem, ob unci impedimentum, atque repugnantiam retrahere possint, nescientes, consilium de illius excisione ineunt; incisionem ergo à scroto usque ad umbilicum, ut prope illum uncum extrahere possint, instituunt, à qua magna hæmorrhagia, nullis fere remediis stypticis, etiam totis pileis combustis, auscultans, subsecuta. Patiente interim animam ferè cum sanguine effundente. Subsequente die alius accersitur Chirurgus, qui inspecto vulnere maximè perterritus, audaciam prædictorum Chirurgorum in incisione tam magnâ faciendâ satis superque demirari nequiverat, linteis abstergit piiris combustis sparsum, totumque nigricans vulnus, hæmorrhagiâ stypticis idoneis sedatâ, intestinisque blandè introactis, deligabat vulnus & adhibitis convenientibus remediis tandem pristinæ sanitati illum restituit.

Vulnus abdominis trajiciens per sclopetum minus inflictum, feliciter curatum.

Clariss. Cristophori Horchii, Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 3.

Die undecimo Decembris 1693. horâ meridianâ Excubitorum quidam Magister, Nobilis de Seliebring, cui, buccinatorem aulicum, ob commissum quoddam facinus, inermem facere ac carceri demandare imperatum erat, à jam dicto buccinatore, homine desperato, globo trium drachmarum pondus superante, sclopeto minori, quod Germanis *eine Sack Pistbole* audit, inflicto trajiciebatur, hinc semimortuus ad excubantium stationem magnam portabatur.

Jussu Serenissimi Nostri, statim accersitus ego, vulnus inflictum cavum abdominis intraos reperi, quàm proximè sub cartilagine ensiformi dextro à latere, & quamvis omnem adhiberem diligentiam ad detegendum introitum, tamen nec turundâ, nec specillo intrare licebat, tam ob impossibilitatem, quàm singultum convulsivum supervenientem, quapropter turunda tantùm breviori digestivoque illitâ deligavi.

Cùm autem ex opposito circa spinam dorsi globi exitum inquirerem, ecce illum digitis meis se præbentem, & profundè satis intra musculos dorsi delitescentem, pollicis circiter unius latitudine infra costam ultimam, ejusdemque distantiæ istius lateris, dextri scilicet, à spinâ, quem eo ipso momento incisione denudabam & forcipe eruebam; sed nec hic ad cavum intrare permittebatur, non obstante omni diligentiâ, & omni positu corporis observatô. Incidebam tamen & denudabam cavitatem intra musculos sursum versus, quantùm poteram, spe reperiendi introitum.

Mox à vulnere inflicto aderat vomitus ferè continuus, pulveris combusti pyrii odorem spirans, qui continuabat ad mediam noctem, horâ quintâ pomeridianâ jam stupebant oculi, & adstantes dignoscere nequibat sauciatus, nasus, pedes, manus, malæque frigore rigescebant, & dolore ac ardore summo ventriculi se excruciari continuò exclamabat, omnia reddebat per vomitum cruentum assumpta medicamenta, & conclamatum jam videbatur de eo.

Postquam autem omni diligentiâ adhibitâ, frictionibus linteamentorum calidorum corpus calefacere, oleoque rosarum, chamom. hyperic. lumbricorum cum spirit. camphorat. commixti abdomen & spinam illinere, sacculisque ex herbis aromaticis cum vino coctis fomentare curaveram, mediâ nocte jam præterlapsâ, primam nunc medicinam retinebat & acquiescebat parum cum terrore tamen perpetuo.

Insequenti die symptomata cessare aliquantò videbantur, vulneris anterioris faciem & circumferentiam lividam summeque contusam in formam stellæ incidebam, & linteamenta indusii combusta per integumenta abdominis adacta, (nam proximus stetit vulnerato, ita ut attingeret illum sclopeto) eximebam, turundam tamen ad fundum vulneris perducere non licebat absque insequenti singultu satis valido & periculoso, quapropter solis globulis ex linteis contortis, & digestivo ad hoc apto perlitis, laxè tantummodò deligavi. Dorsi vulneris incisionem parumper insequutus sum, spe detegendi transitum in cavum, juxta leges enim Chirurgiæ summè necessariam judicabam hujus detectionem, quò sanguis extravasatus in abdomine contentus foras eliminari quiret, sed irrita omnia. Hac cum deligatione continuavi ad nonum usque diem; postquam per vices etiam ex dorsi vulnere linteamenta nigra combusta satis dignoscenda altiùs protraxissem; statim post assumtum cibum solidum excitabatur vomitus, alvus erat constipata, cui clysteribus prospiciebatur, assumta tamen paucitate jusculorum ac sæpe repetitis vicibus, adhibitis cæteris medicamentis necessariis, vires jam in totum deperditæ aliquantùm reviviscebant.

Nono autem die eschatæ vulnerum nunc separatæ cùm conspicerentur, tensio se præbebat satis manifesta inguinis sinistri cum dolore acutissimo, febre accidentali ex pulsu citatissimo sitique continuâ invalescente, vomituque sæpe reiterato, hæc tensio etiam abscessum jam perfectum ferè mentiebatur, ita, ut non ampliùs dubitarent mecum de extravasato & collecto in cavo abdominis cruore puréque, cæteri Serenissimi Nostri Electoris Medici ac Chirurgi: Dum verò de hujus tumoris, qui pugni ferè magnitudinem referebat, apertura tempestivâ & puris collectî in abdomine emissione consultabatur, en! Cum magna admiratione & contra omnem expectationem vidimus intra paucas horas tumorem diminutum, totumque post aliquot dies linimentis emollientibus & sacculis ex herbis discutientibus discussum evanuisse, nullis tamen metastasi aut criticis dejectionibus observatis. Quo brevis sim, Æger hic noster omnem præter spem intra satis breve tempus feliciter reconvaluit, & adhucdum plenâ sanitate gaudet.

(*Scholion.*) Quis unquam credidisset aut sperasset, hujus trajectionis adeò faustum & felicem exitum, dum ex continuatione vomitûs, statim ab ictu cum singultu concomitato, de ventriculi læsione graviori nullus dubitaret, quin imò dum ipsa vomitio pulveris pyrii accensi odorem spirabat: Ex eventu autem ventriculi convexitatem superiorem, quæ est inter ambo orificia à globo contactam & læsam, (unde ardor ventriculi, vomitus & singultus facillimè deducenda) nec diaphragmatis partem posteriorem carnosam, & quidem superficiem ejus abdomen spectantem intactam & immunem fuisse, mihi ratione sitûs persuadeo. Separatione itaque partium contusarum ventriculi & diaphragmatis factâ, horum vulnera nunc recentia se invicem attingendo inosculata sunt, & ex longo supinoque decubitu tandem coaluerunt. Humores ex sauciatis tubulis extravasati inguen seu fundum petebant, quoniam autem pauca eorum fuit quantitas, & omni aëri externo accessus denegatus, nec fermentari nec putrefieri pote,

poterant, & nescio quò tandem desedit tumor. De linteamentorum combustorum, indusii nempe, penetratione per corpus hic supersedere licet. Sic effectus Naturæ varii.

Vulnus manus dextræ periculosum, curatum.

Clariss. Georgii Franci de Frankenau. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

J. G. Bolermann Scriniarius Vitembergæ, vir xxx. circiter annos natus A. 1691. hieme atrociter gladio vulnerabatur infra metacarpum in dorso manûs dextræ, ut ferè per medium scinderetur, cum læsione vasorum sanguiferorum & nerveorum. A Chirurgo Elvers vulnus consolidatur, verùm postea materia saniosa intercus totam occupabat manum cum immenso tumore ac dolore, ut opus fuerit extus in metacarpo, ac intra pollicem & indicem perforare ad pus educendum. Post 3. menses ad me accessit, manus erat curva, ad labores prorsus inepta, digiti enim erant rigidi, nec eos sponte movere poterat, quippe in minimo nec sensus, nec motus, in annulari immobili sensus erat obtusus, medius & index levem habebant sensum, ceteri ferè immobiles. Dixi spem exiguam aut nullam superesse: Jussi tamen sæpiùs in canes vivos recensque dissectos (antea verò idem in canibus primò strangulatis frustra tentarat) manum immitteret, præcipuè circa cor, donec agonizarent, quæ res ipsi optimè cessit. Interea quoque balsamo utebatur meo polychresto, quo manum sæpius ungebat, ita ut post paucas hebdomadas & sensum recuperaret & motum omnium digitorum, si minimum exceperis, pristinum tamen robur nunquam adquisivit. Vidi olim idem remedium optimè convenisse Dn. Kellero, Chori Musici Elect. Magistro & organoedo perquam artificioso. Ille Heidelberga Manhemium evocabatur, cùm verò circa Ladenburgum ad Nicri oram obequitaret, littus subtus excavatum decidebat, ipse verò cum equo præceps dabatur, non sine submersionis periculo; inde brachium fregit, quod equidem curabatur, sed motu admodum imminuto, quem tamen correxit sæpiùs immisso in recens mactata animalia varia brachio; quare macellum frequentabat diligentissimè, & pristinam inde recuperavit sanitatem.

Vulnus capitis magnum, sine magnis accidentibus.

Clariss. Samuelis Grassii. Miscel. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

Vulnera capitis etiam minima, propter metuendorum syndromen accidentium, periculosa esse, vel quilibet in praxi versatus fatebitur lubens; profundiora verò, in cavitatem cranii, & quidem, cum fracturâ penetrantia, periculosissima si non lethalia esse, pauci negabunt, experientiâ teste quotidianâ. Non desunt tamen exempla enormium capitis vulnerum sine ullis, vel saltim levioribus accidentibus curatorum, quod non incommodè miracula dixeris Medica, inter quod sequens adduxisse hac vice sufficiat: Mercator quidem Ebræus è Volihniâ oriundus, hic cùm Uratislaviam tenderetur in confiniis Silesiæ, ob rixas subortas securi percutitur obtusâ in sinistro capitis latere circa suturam coronalem & sagittalem cum fracturâ cranii; Pro more gentis leviter deligatus patremperque refectus; altero die iter Uratislaviam instituit, ncumque implorat auxilium. Ascito Chirurgo satis perito, vulnus examinatum deprehenditur cranium insigni fracturâ penetrasse, cranii laminis tam exterioribus quàm interioribus exitum minantibus. Nulla interim febris nullum delirium, nullus sopor, nulla alia accidentia ægrum infestabant, præter dolorem, quem somnum interrumpere ægerrimè ferebat. Caterùm sat bene comedebat, vulnus quoque legitimo modo deligatum, post unam vel alteram septimanam, jam contractis labiis, consolidationem meditabatur, cùm levis inquietudo calorque præternaturalis, insomnem turbaret noctem. Hinc puris quantitatem meningibus super incumbere ratus, jubeo ægrum compressis naribus & ore, spiritum continere, ubi per fracturam optimè cocti puris ad minimum unciæ duæ emanarunt, non sine stupore. Indies hoc modo excrevit insignem postmodum puris copiam, dum nullo ampliùs eodem exeunte, vulnus exemtis cranii laminis, solidatum fuit. Admiranda in hâc Opella est naturæ benignitas, cùm aliàs vel paucæ guttæ puris meningibus superincumbentes, febrem causentur inflammatoriam, mortemque accelerent, nec desint exempla, vel extrinsecus saltim in suturis, coronali sagittalique ictos, ob consensum membranarum, phreniticâ diem obiisse insaniâ. Practicis insuper relinquo doctioribus perpendendum, annon in pari vulnere & fracturâ cranii (dummodò mente fuerit constans æger) consultius fuerit uti tali per sufflationem puris evacuatione quam infidâ & periculo plenissimâ trepanatione, quam pro pure membranis cerebri non læsi superincumbente, evacuando, in fracturis cranii ut plurimum nimis officiosam & lethalem, raiò utilem; pro pure verò intra ventriculos cerebri vel ipsam substantiam contento, evertendo, planè inutilem, plerumque eventu dubio institutam, judicare non erubesco, amplâ munitus experientiâ.

Vulnus digiti, cum evulso nervo.

Clariss. Joh. Werneri Zolleri. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Anno 1696. Chirurgus quidam, Vir juvenis ex Algoia cum jumento empto, domum petens, illud ex funiculo tenui, circa carpum vel metacarpum & digitum indicem dextræ manus probè alligatum ducebat. Prætereiens villam quandam acclamabat illum Rusticus, ex quo jumentum in fugam actum, Chirurgum præcipitavit in terram. Hic omni modo manum de funiculo extricare studens, hanc quidem quoad carpum liberavit, at digitum tam ociffime à ligaturâ evolvere non potuit, inde factum est, ut rabido jumenti conamine, digitus circa medium articulum è manu fuerit evulsus, & quod planè stupendum, ac omnem quasi fidem superat, truncus major nervi cubitalis, majorem chordam æquans, ultra dimidiæ ulnæ magnitudinem digito adhærens, simul extractus. Hinc avulsam sibi totam esse manum, vel cubitum præ terrore clamitavit. Ad se rediens verò, non minore percellebatur mœrore, quando appensum nervum digito, funiculo adhuc alligatum invenit, indeque functionibus Chirurgicis inhabilem se factum veritus est. Sed ecce! dum tentaret manûs & digitorum paululum explorare residuum robur, deprehendit ab omni stupore aut paralysi manum esse immunem, motum verò & sensum planè expeditos & integros. Domum redux, nostri Chirurgi aulici implorat opem, qui & ipse stupendum miratus casum, & conspicatus truncum, me vocat, ego verò altiùs indagans in appendiculæ hujus naturam & essentiam, nil nisi verissimum esse ner-

vum

vum deprehendere potui. Refragarunt quidem Thomisticâ fide, aliqui magni nominis Medici, etiamsi viderent, non posse credere; sed quam primùm appensam digito chordam viderunt & perlustrarunt, crediderunt, remque stupendam judicarunt.

Vulnus horrendum & hactenus inauditum.

Clariss. Gustavi Casimiri Gahrliep. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Decuriæ Ephemeridum tertiæ Anno primo Obs. 85. vulnus horrendum palo abdomini inflictum Curiosis communicavi, nunc aliud multò magis abominandum dabo, integram nimirum in unâ personâ vitæ humanæ tragœdiam. Catharina Sabal zen 43. circiter annorum, Schwerini, in Metropoli Ducatûs, Megapolitani nata, Georgio de Ayen, locum tenenti, ut vocant, in exercitu Brandeburgico nupta, cui in obsidione Fortalitii Namurcensis ante annos quinque & quod excurrit, globus tormenti majoris, caput præcedenti die amputav[illegible], in castris præ foribus tugurii stans, inopinato [illegible]tis mariti nuntio, terrore simul & moerore immani perculsa, ac mente ferè mota, dum tremulis & cespitantibus gressibus tentorium subire tentat, lipothymiâ correpta cadit, ac abdomen, gemino fœtu jam ferè maturo immensum turgens, Saxo, crepidine latâ simulque acutâ, è solo eminenti, foribus proximè adjacenti violentissimè impingit, sicque tensas abdominis tunicas sub umbilico ab uno Ilium latere ad alterum transversim findit, adeò, ut cum intestinis & utero simul rupto gemelli præmaturè excuterentur. (narrata ex ore ipsius patientis refero, fidem ferè nonnullorum superantia) Ex lipothymiâ aut Syncope potiùs ab accurrentibus difficulter satis tandem excitata, intestina cum utero rupto & gemellis in alveum colligere, ac linteis & pulvinaribus fovere coacta, donec vehiculo, cùm in castris obstetrice destituta, ritè tractari aut debitè curari non posset, imposita, in urbem 8. leucas inde dissitam, Mechelen dictam, delata, & à Gemellis illis abortivis quatuordecim dies supervinentibus, & secundinâ per obstetricem liberata, ulteriùs Antverpiam in nosocomium quod illic celeberrimum est, translata fuit. Istic à Medicis & Chirurgis nosocomii, ut & Religiosis mulierculis cliuicis, diu sollicitè curata & tractata, ac quoniam intestina, quæ initio non satis circumspectè & ordinatè collecta & alveo imposita fuerant, hinc valde, motu fortassis peristaltico illorum ad confusionem quoque aliquid contribuente, intricata & contorta, commodè explicari, extricari & in alveum alvi jam tractu temporis ex parte utrinque coalescentem, ordine justo reponi non possent, hinc variis iisque calidis fomentorum generibus adhibitis refota, tamdiu donec omentum primò, post & Ilii pars, (suspicor extrema, coeco & coli valvulæ proxima, quia corporis adhuc nutritio superstes) computruit, dilacerata & à colo ac reliquâ intestinorum parte separata fuit. Unde omnia ciborum & digestorum, post separatum chylum, reliqua secrementa, quæ hactenus, transitu ad ordinaria emunctoria præcluso, regurgitarant, & per os nonnisi summis & tremendis molestiis & angoribus, nonnunquam & convulsionibus horrendis excernenda fuerant, sanatis utrinque & ad umbilicum usque ferè coadunatis rupturæ illius immanis & stupendæ labiis, ac cicatrice digitos minimùm duos ad tres usque transversos latâ, obductis, relicto sub ipso umbilico tres circiter digitos transversos longo hiatu, per quem intestini illud dictum extremum, proximè ipsi internè appendens, contenta sua posthac exoneravit. Quare ne illa fortè intempestivè, unà cum intestini prædicto illo extremo, & parte reliquorum ex aperturâ hac, & continuò elaberentur, fasciis initio & pulvillis vulnus illud hians, præsertim si surgere aut ambulare cogeretur coërcere tentarunt. Verùm ne sic quidem satis tutam præstiterunt: Quin non unâ ipsi vice major illorum pars inter ambulandum exciderit, & maximâ cum difficultate ac periculô vitæ rursus intrudenda fuerit. Adeò ut decurtandâ illâ intestini prolabentis parte Medicos inter & Chirurgos actum, ac terminus illi operationi peragendæ jam præstitutus, imò medicamentum narcoticum ægræ, illâ tamen in quem finem ignorante, sopiendæ propinandum, in promtu jam esset, atque dubio procul propinatum fuisset, nisi ejus scopum Discipulus illud apportans prodidisset; quare ab ægra hoc rescîscente recusatum. Divinâ tandem nunquam satis, ipsi præsertim deprædicandâ Providentiâ, opportunè accidit, ut Præsul Cœnobii proximè Nosocomio adjacentis, illâ ipsâ die, cujus sequenti manè peragenda fuerat operatio, Româ à Jubilæo reversus, ac à Medicorum illorum uno salutatus, casum hunc admirandum & detestandum consilium de curtanda intestini & auferendâ ejus parte ex illo audiens, summopere hoc dissuaserit, ipseque ægram cum Medico illô sequenti manè inviserit, ac exploratô calamitoso illius statu, simulque vulneris conditione & situ, de instrumentô, exactè quadrante pro intestinis intra abdomen cohibendis ac coërcendis, simulque excrementis per externum illorum elabentibus aptè recipiendis, idoneô & portatili cogitare cœperit. Id quod factô priùs è gypsô modulo, alvi & vulneris situi ac figuræ accuratè convenienti, juxta moduli illius formam ex orichalco fieri curavit vasculum. Quo corpori arctè alligato & loris diversis firmato, ut loco moveri nequeat, ægra ambulare, licet ægrè & non sine molestiâ potuit. Hac ratione quadantenus restituta, quod religionem mutare detrectaret, nosocomio eliminata, reditum in patriam tentans è Brabantiâ in Hollandiam, indeque Hamburgum, illac huc tandem venit inops opis & consilii, & ut inopiæ remedium aliquod inveniret, proborum quorundam suasu Medicinæ curioso Dn. D. Johann. Schockruitz miseriam suam detegit, cujus interventu à Collegio Regio Medico duobus Collegii membris; Mihi Vice-Decano ac Domino Doctori Johanni Pancovio Collegii Secretario, negotium datur, unà cum prædicto Intercessore, ac duobus Chirurgis, Johanne Sigeto & Johanne Christophoro Martini, illam visere & in statum illius inquirere, quo facto & exploratâ ejus calamitate, testimonium à Collegio impetravit, cujus beneficio piorum plurimorum obtentis eleemosynis & subsidiis, vitam nunc hîc licèt satis, ob incommoda illius vulneris insanabilis innumera, ut pote per quod non modò ciborum & potûs recrementa, sed & suo tempore Menstrua, tam rubra quàm alba, non sine insigni molestiâ & interdum etiam doloribus & angoribus vehementibus, (exauctoratô nunc penitus tam renum quàm vesicæ, ut & uteri vaginæ illius officiô, excernenda sunt; unde, si quando extremum illud Ilii foramini appendens crassamentis ciborum digestorum obturatur, Ileum adhuc quoque nonnunquam patitur calamitosum) oppidò miseram, interim aliquatenus tolerabilem trahit.

Vasculum superiùs memoratum, quod excipiendis fluentibus jugiter, præsertim sub distributionis Chyli tempore, sordibus dicatum, rotundum est, capsulæ, quibus magna documentorum publicorum sigilla includuntur, ad instar ferè fabrefactum, spithamam aut paulò plus latum, quatuor circiter digitos transversos amplum, anteriori quâ ventrem respicit, parte, paululum concavum, externè convexum: Concava illius pars initio corio, ne metallum cutem frigore aut aliàs læderet, munita; postquam autem id

ob continuum madorem brevi computruit, linteum aliquoties duplicatum sæpiusque mutandum corio substitutum fuit. Externè quatuor ansis validis instructum, quibus lora annecti possint, applicando firmiter & arctiùs astringendo dicto vasculo apta. In concavæ superficiei parte superiori, foramen est triquetrum, cujus basis pollices tres tranversos lata, ipsi abdominis hiatui sub umbilico, ut hunc simul capiat, exactissimè applicandum, ad recipiendas ex intestini extremo & àlvo fœces cujuscunque generis, donec vasculum ad marginem usque foraminis plenum, quod toties rursus per alterum in adversâ convexâ parte factum foramen ejusdem formæ & capacitatis, operculo, ne quid excidere inopportunè possit, exactè clausum, suo tempore deplendum, quod ipsum de die aliquoties, non nisi insigni molestiâ, corpore antrorsum valde protracto, & unius robusti aut duorum ope sustentato fieri potest ac debet. Unde ut tardiùs impleatur ac tantę molestiæ compendium fiat, raro, ut ait, prandet, sed cœnâ solâ & potu modico contenta ut plurimum esse cogitur, sic enim citiùs quàm par est, per intestina distillat & importunè effluit. Nocte tota supina cubare tenetur, quo cloacam illam portatilem tantisper, per se ponere & commodiùs quiescere possit, illo quippe corporis positu, cibus totam fere noctem in ventriculo moratur, & seriùs ac ut plurimum manè demum, applicatâ rursus illâ latrinâ, corpore erecto elabitur. Si quando meliorum defectu flatulenta comederit, miserè torquetur; hunc ipsi omnia esculenta talia cane pejus aut angue vitanda. Id tandem prętereundum non est, nullum in exerementis ex Ilii extremo foras elabentibus fœtorem stercoreum aut putridum fuisse animadversum.

Vulneris in cantho oculi exilis, singularia symptomata.

Clariss. Eliæ Camerarii. Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Non interni tantùm occultique morbi paradoxa phœnomena, captumque non rarò excellentium etiam Medicorum transcendentia exhibent, sed & externæ atque in oculos occurrentes machinæ humanæ læsiones, eæque satis interdum exiles, nec nostrâ adeò intentione dignæ primo obtutu visæ, ea post se trahere symptomata videas, quæ nec expectare hinc, nec metuere circumspectiores etiam Practici sustinuissent. Exemplum nuper Juvenis effati hujus manifestum dedit, quod cùm, exilitatem vulneris spectes, vix attendendum memorandumque videatur, ipsa tamen symptomatum singulari perplexitate, aliquem hîc mereri locum suo quidem jure censendum sit. Ætas illi est annorum 24. Vitæ genus venatorium, Patente quippe venatore nato. Hic inter jurgia litesque cum militibus natas initio Martii hujus 1712. ato in cantho sinistri oculi interno punctim læditur. Ipsa in se læsio conspicua satis ac dolorifica, ac simul obscura omnino incertaque fuit: exiguum conspiciebatur vulnusculum, in confinio palpebræ superioris ita inflictum ut ferè videri queat in osse, palpebrâ vix læsâ, statim terminatum, vel saltim haud adeò profundè penetrans, quod vel residua cicatriculæ exilitas confirmat, quin & ipse gladii cuspis incurvatus, si quidem certi essemus, eum in ipso demum ictu esse incurvatum: at reclamat ferè ipsa symptomatum subsecutorum gravitas atque singularitas, vel saltim gravibus eos implicat difficultatibus, qui speciaIiores malorum in obortorum investigare causas allaborant. Ingens in principio dolor, tumorque haud levis secutus, qui cùm sensim cederet remediis, haud adeò terrebat gravitate ac quidem socium symptoma & gravius & singularius, paralysis scilicet oppositi dextrive lateris (nihil enim tale sinistro acciderat) non brachium modò læsit, sed & latus proin totum amiserat vim movendi, quæ tamen ita sensim sensimque, & quosdam quasi per gradus restituta est, ut circa finem Aprilis (cùm Medicam demum postularet opem) valuerit rursus, modò tamem operosò, movere lateris illius artus, at sine vivaci sensu, aut vigore ullo, quin potius omnia illius lateris emortua videbantur, torpida, stupidaque; ita quidem ut ne frontis propriæ integumenta vim sentiendi vel se percipiendi retinerent; oculo tamen dextro primùm quoque afflicto, mox tamen rectissimè valente, nisi quòd pristinum exactissimi visûs (quali pollere venatores solent) acumen sibi haud superesse, nec se pristinâ scopum ἀκριβείᾳ vel perspicere vel sclopo exploso ferire, conquereretur. Sinistrum latus, cui inflictum erat vulnusculum, optimè valet, exceptô oculô læsô qui mox omnem videndi, luminisve perspiciendi facultatem penitus amisit, nec ullum hactenus vestigium ejus, quibuscunque etiam adhibitis remediis, potuit recuperare, cùm tamen serenitate sua ac nitore sanissimo etiam oculo nil quicquam concedat, nisi quòd pupillis tantillò amplior quàm aliàs erat, conspiciatur. Cùm dolor, tumorque & inflammatio cessassent, comperit superioris palpebræ abolitum esse motum, neque eam ampliùs elevare, oculumque denudare poterat: dehinc verò sensim multo crebroque conatu adhibito, sub alterius mensis finem attollere eam ad dimidium ferè spatium didicit, vix altiùs adducendam. Sub finem Junii Thermas adit Ferinas, saluberrimum systemati nervorum atque admirabilem fontem, jam quidem ita restitutus, ut qui primùm planè non poterat incedere, nunc rursus pedibus eò iter, lentum tamen ingressus sit: sic enim cum latere dextro est comparatum, ut moveatur quidem, sed cum molestia insigni, omnisque motus & promotio actuum fiat cum multo conatu ac labore quodam. Evenit inde, ut promtè satis in plano exactè Horizontali incedebat, ad omnes verò viæ eminentias allidens, perpetuò cespitet, dexter tamen oculus plenissimè acumini suo restitutus est, non modò adhibitis hactenus remediis, sed incrementa visûs manifesta se obtinuisse gloriatur æger, uno nunc oculo acutiùs cernente, quàm binis priùs concessum erat, eoque ipso scopum feliciùs ipso feriente. Perstat tamen & sinistri atque inutilis nunc oculi nitor ac pulcerrima serenitas. Memoria autem hominis admodum imminuta deprehenditur, adeò ut eorum, quæ vel aliquoties ipsi inculcata fuerint, mox iterum obliviscatur. Nolim gravis esse curiosis multo de phœnomenis ratiocinio, vel conjecturis potiùs: malim ab iis doceri, qui tam exile vulnusculum tam gravem & in opposito quidem latere, effectum post se traxerit, læso latere præter id, quod oculo accidit palpebræque, immuni. Cur nitor vigorque oculi perstet, quem nulli ampliùs radii afficiunt efficaciter, & qui vulnusculum incertæ profunditatis in cantho interno prope nares inflictum, hanc guttæ serenæ speciem, palpebræque resolutionem efficere valuerit; cur denique dexter oculus primùm debilior, majores dehinc vires auctioremque videndi aciem acquisiverit, cùm alias unô oculô læsô facile in consensum trahatur alter, debiliorque reddatur. Quanquam haud diffitendum, utriusque passim exempla observari haud adeò infrequenter, ratione phœnomeni adeò variantis haud æquè patente.

Præclarissimi Joh. Baptistæ Fantoni, Regiæ Celsitudinis Victoris Amedei secundi Sabaudiæ Ducis &c. Medici & Bibliothecarii, observationes Anatomico-Medicæ

dicus, notis à Celeberrimo Joh. Fantono illius Filio, illustratus ac auctus in alterâ Bibliotheca nostra Medico-Practica editione, exhibebimus, easque omnes sub propriis de quibus agunt morbis, trademus. Hic quatuor tantùm quæ ad caput de vulneribus pertinent, recensere contenti.

Cor Vulneratum.

I. Aperiebamus Militis Cadaver, cujus in Thoracem altè inflictum vulnus fuerat. Peracutus ac tenuis gladius sternum perforaverat, vulnere leviter attingente sinistrum Cordis ventriculum, & in dextrum penetrante. Vixerat 17. dies, singulisque ferè diebus libra sanguinis è vulnere educebatur. Nihil interea sanguinis, aut puris repertum est in Pericardio; tantùm labes aliqua Cordis apparuit, & in ventriculis Polypi continebantur. Hoc insuper meminimus, quòd cubare dextrorsùm Miles non poterat.

Scholium.

II. In quacunque parte Cor leviter vulneretur, concipi satis potest, quomodò in diastole vix ullus sanguis valeat per exiguum vulnus egredi, quia statim Cor contrahitur. Sed evidens est, quòd per quodcunque datum vulnus debet in systole sanguis effluere. Effluet autem magis si vulnus sit in cono, quàm in medio parietum, & in medio parietum magis, quàm lateraliter in basi.

III. Quoniam enim in systole Cordis omnis caro ejus inflatur, & unius lateris paries nititur in parietem alterius lateris: ex hoc mutuo nisu fit, ut sanguinis motus in neutrum ex oppositis parietibus determinetur; nam quilibet paries rationem habet potentiæ, & resistentiæ. Et quia Cordis machina ad conicum tubum reducitur, ita in contractione ejus sanguis recipit directionem motûs versùs utrumque extremum; Sed inferius extremum impervium est; itaque directio omnis ad superius convertitur.

IV. Modò supponamus Cor in apice vulnerari; Erit igitur Cor in utroque extremo pervium; ideòque effluet etiam sanguis ex inferioris extremi orificio, seu vulnere juxta proportionem vulneris, & æquali proportionaliter velocitate, quâ per superius extremum naturaliter pervium emittitur.

V. Hinc patet, quòd vulnerato uno Cordis pariete circa medium, minor, quàm à vulnerato cono sanguinis effluet quantitas: quia in contractione Cordis directio motûs sanguinis fit versùs duo Cordis extrema propter mutuum nisum parietum: eademque servatur directio, perforato pariete, ea quo fluere speciatim potest liquidi portio, prout à parte parietis oppositâ parieti vulnerato truditur; nam ubi vulnus est, ibi deest potentia liquidum impellens, & resistentia adversùs impetum illius, quod truditur à parte alterius parietis oppositâ vulneri.

VI. Denique supponamus, Cordis basim lateraliter vulnerari: quia Cordis caro ad basim gracilescit, ibique ampli sunt ventriculi; igitur in systole contractio carnis, quæ circa basim est, minorem vim habet: propterea parem nequit impetum sanguini imprimere, ut trajici per datum vulnus vehementer, & copiosè valeat. Accedit quòd sanguis protrusus à totâ mole carneâ Cordis versùs basis centrum, infringit impetum sanguinis, qui nititur in locum vulneris lateralem, unde exigua tantùm quantitas liquoris, & cum minori impetu per vulnus egrederetur, quia totus sanguis recipit directionem motûs à cono versùs mediam basim directè ad vasa.

VII. In caso enarrato non solùm vulnus ad Cordis basim, sed ad angulum, qui est inter Septum & sinistri parietem ventriculi, supponitur; Constat enim ex Narratione, quòd vulnus leviter sinistrum ventriculum attigerat; Ex quo fit, quòd in systole caro parietis, & caro septi, quæ angulum efformant, invicem accedant ob utriusque turgentiam, efficiantque angustius vulneris orificium; unde hâc etiam de causâ minori copiâ, & impetu effluit sanguis è vulnere versùs basim Cordis in casu exposito, quàm ad medium, & apicem ejus efflueret.

VIII. Cùm ad diem usque decimam septimam vulneratus Miles vitam perduxerit, & libra sanguinis diebus ferè singulis è vulnere educeretur: cùmque ad parcitatem alimentorum attendamus, quod vulneratis solet imperari, perspicere satis possumus, minùs ex vulneris vi, quàm quia exsanguis jam penè esset, Hominem periisse. Unde colligimus, non adeò mortiferas esse simplices Cordis læsiones, ut Prisci statuerunt: neque omninò incredibile illud esse, quod de cicatrice Cordis ex veteri vulnusculo in Cadaveribus deprehensâ Scriptores quidam memoriæ tradiderunt.

IX. Sed cùm de saucio Pericardio, & Corde constiterit, deque quotidianâ sanguinis ad eam mensuram rejectione; quòd nihil sanguinis, nihilque puris in Pericardii cavitate repertum sit, incredibile videtur. Tamen animadverto, vulnus fuisse in sinistram Sterni partem inflictum oportere: alioquin ingredi gladii cuspis vel levissimè in sinistrum, & postea trajecto Cordis septo in dextrum ventriculum minimè potuisset; hæc enim manifesta est obliquè ferientis gladii directio. Rursùs observo, ut ex Historiâ constat, quòd ad dextrum cubare latus minimè Ægrotanti licebat; Igitur ad assiduo in sinistrum decubitu factam fuisse conjicio Pericardii cum Cordis membranâ cohæsionem: quemadmodùm accidere in vulneribus Ventrium nonnunquam scimus, ut vel Omentum, vel Intestinum, vel Pulmo, cum Peritonæo, aut Pleurâ coalescat. Hoc posito, defluentem in cavitatem Pericardii modicum primò sanguinem, permistumque cum ejus lymphâ, & ab eâ dilutum vacuari jacente Ægro ad sauciam partem potuisse, deindèque coalitum membranarum fuisse subsequutum, concipio.

Diaphragmatis & Jecoris vulnus. Copia incorrupti sanguinis in cavitate Abdominis. Bilis in Cystide nulla.

I. Militi inflictum fuit vulnus ad octavam dextri lateris costam. Toto morbi decursu vix febriebat. Calor mitissimus erat: spiratio non admodùm difficilis. Die vj. vermes vomuit, factoque pulsu formicante mortuus est die vij.

II. Cadaveris aggredimur Sectionem. Trajectum gladio Diaphragma, altèque vulneratum Jecur deprehendimus, cum enormi effusione incorrupti sanguinis in cavitate Abdominis: omninòque vacuam bilis Vesiculam.

Scholium.

III. Quoniam extra vasa effusus sanguis moram facere in vulnerato viscere vix poterat, sed assiduè in Ventrem percolabatur: ideò calor remissus, & levissima febris verisimiliter aderat; Solet enim ardor summus, & liquidorum tumultus excitari, cùm retentus in vulnere sanguis alteratur atque corrumpitur, ejusque portio recirculantibus liquidis convinenter permiscetur. Servari autem in tanto Ventris spatio incorruptum sanguinem posse, non adeò mirum

est. Sæpiùs id ipsum accidisse, scimus. Corruptio longè facilior est in concervato sanguine, quàm diffuso, & fluctuante: in angusto & obsessolu o, quàm libero, & amplo. Notatio illud est Avicennæ monitum, viscida nempe suppurantia esse adhibenda, viscida, inquam, ut omni aditu intercluso, in ipsissimo loco, ne latiùs vagetur, humor cohibeatur, unoque motu intestino, & corruptivo tacitè perturbetur, non alio motu, qui eum invertere valeat, exagitetur, aut difflat.

IV. Sed ne peculiarem quidem causam silebo, cur dictum septem spatio sanguini extra venas corruptio nulla acciderit. Conjecturam liberè vendirabo, quoniam hic non infrequens Philosophorum sermo est. Sanguis ille, qui totus ferè è vulnerato Jecore emanabat, compositus præterea erat ex sanguine ramorum venæ cavæ, & sanguine Portæ. Hic bilem sese jam extricantem, ex-trentemque acoleos continet, ut ex Anatomicis nostris constat: ille verò in casu expulso magnam adhuc copiam bilis retinebat, quandoquidem vacua prorsus fellea Cystis reperta est, inte è pæ secretionis ex Visceris vulnere, & intempestie indicium itaque potuit in Ventre diffusus sanguis sinè corruptelâ servati, quia ex retentæ bilis copiâ amaricans. Valere autem amaritiem bilis adversùs coagulum, atque putredinem, Medici non pauci opinantur. Huic ejusdem penuria in viis cibariis astiam dedisse Verminum generationi videretur, nisi obstaret intestinalium lumbricorum in intestinis minimè familiaris productio. Culparem potiùs certam illam, insolentemque caliditatem Stomachi, & intestinis à sanguine extra venas illatam: Qui fomes, ni fallor, excludendis lumbricorum ovulis aptissimus extitit.

V. Quanquam verò Diaphragma vulnere affectum esset, spirandi difficultas non maxima contigit; nam & illæsus erat Pulmo, & quæ copiosum sanguinem cavitas excepit, non ea fuit Pectoris, sed infimi Ventris cavitas: non tam ex plagâ Respiratorii Organi, quàm Jecoris. Pulsum quidem oportebat sensim fieri minorem, factâ gradatim minori copiâ sanguinis in vasis: donec tam minima esset, ut eliciendis spiritibus, animando Cordi, implendis arteriis impar formicationem potiùs, quàm pulsum excitaret.

Pericardii, & Cordis Vulnus. Multum puris in Pericardio.

I. Miles gladio læsus in regione Cordis Taurinom translatus è Sabaudiæ Oppido curavit. Assiduas Cordis tremor, & frequens lipothymia non levem conjecturam vulnerati Cordis faciebant. Tres interim dies & viginti vitavit; quæ quidem diuturnior tolerantia infirmare meretur suspicionem visceris videbatur. Magno itaque studio ventum est ad Cadaveris Inspectionem.

II. O currit primò Pericardii superiore parte læsio, eoque dissecto insignis copia albicantis puris eminavit. Jamque exteriores Cordis fibræ putrescebant. Sed ad ipsum Cor i tus pervenerat, levissimèque in dextram cavitatem penetraverat.

Scholium.

III. Hic ea sunt repetenda, quæ in Scholio xvij. Observationis exposuimus. Adde, quòd gladi cuspis vix attigit Cordis ventriculum; unde gratim emanans sanguis magnâ copiâ congerì in Pericardio nisi ad multum temporis spatium minimè potuerat: quâ de causâ potuit serior mors vulnerato contingere. Qui porrò sanguis in Capsulâ colligebatur, partim à ventriculo prodibat, partim à carneo pariete Cordis; Aliquis etiam è Pericardii plagâ verisimiliter in cavitatem deducebat. Sic in putridam deg netavit materiam, à quâ sensim exterioribus Cordis fibris putredo inducebatur, Hinc etiam eruitur tremuli Cordis, & lipothymiæ, quæ non una fuit in ipso vulnere, causa; Si enim tam sensilis erat in ambitu Cordis, fibrisque ejus carneis alteratio, tantaque acredo, atque corruptio cumulati cruoris in Pericardio, fieri vix poterat, quin primordici motus in musculo Cordis, summèque turbati, & inæquales, unde tremor, ejus, & languor, excitarentur. Quod ajunt, & nos ipsi meminimus, aliquandò proritato sic Corde nequaquam has sequi mutationes, perrarum illud est; Nihil enim nobis observandum accidit frequentiùs, quàm perturbatio motionum Cordis levi de causâ, aut multiplici stimulo vellicati. Patet in Sectione Brutorum. Carnem Cordis, vel calido afflatu, vel frigidæ inspersione, vel acris liquoris contactu, vel cuspide acû, stimulatam, crebrò, inæqualiter, vehementer contrahi, convellique, animadvertimus.

Cerebri vulnus. Nullus in eo sanguis effusus.

I. Vir strenuus ad pugnam cum altero venerat. Hunc tereti, acutoque instrumento fecit ad internum oculi angulum. In cute vulnus quasi phlebotomo factum relinquitur. Heu miser! confestim vertiginosus cadit. Chirurgum advocant, qui attonitus hæret, levem plagulam dum cernit, videtque jacentem Ægrum, delirantem audit. Explorat stylo; parvitas vulneris prohibet; hinc primo, ut vocant, apparatu consulit Patienti suo; Quidquid evenerit, præstò est Chirurgus, dum is in Nosocomium traducitur. Ibi res pejùs cadit; Æger delirio fremit. Vena aperitur semel, iterùmque. Convulsiones delirio succedunt, membraque spasmodicis motibus exagitantur. Die xiv. convulsus moritur.

II. Accersit me Capitis Sectioni Chirurgus. Oculus ab instrumento abrasus, tumidusque apparuit, quod Orbitæ laminam, ipsumque Cerebrum penetraverat. Mirum verò, quòd ne gutta quidem sanguinis extra vasa reperiretur.

Scholium.

III. Quicunque Capitis Osteologiam callet, minimè mirabitur, ex inflicto in Orbitam ictu facilè Cerebrum offendi potuisse; parùm quippe obstat tenuis concameratio Orbitæ. Vertigo, delirentia convulsio Cerebri, & membranarum ejus læsionem haud rarò sequuntur. Quòd verò non ante quartam diem supra decimam Homo perierit, causa forsan non minima fuit in vulnerato Cerebro modica sanguinis effusio, aut, sicuti ex Dissectione constat, ad sensum nulla; Quod ego quidem arbitror de effusione in Cerebro, non circa membranas, intelligendum esse.

IV. Accidit mihi aliquandò, ut conico cuspide chalybei styli digitum sinistræ manûs meæ incautè, altèque ferirem: tamen retracto stylo ne gutta quidem sanguinis erupit. Fimbrias sic ego putavi laxiorem fuisse coaptatas, ut cruoris guttulæ minorem obicem in fibris, & vasculis ad circulationem, quàm ad effluxum in plagulâ invenerint. Neque aliter conjecerim in vulnusculo Cerebri accidere potuisse. Intereà, ut ego torquebar ex incruento digito meo, potuit hic pariter vulneratus ex analogo Cerebri ictu sinè hæmorrhagiâ dolere primùm, hinc convelli, insanire, ac tandem mori. Eâ est humanæ Capitis, ea Cerebri, & nervorum conditio, ut ex magnâ, & evidenti læsione interdùm convalescant Ægri, minimâ moriantur, aut diu, graviterque crucientur. Noveram ego Militem, qui ad internum Oculi angulum ex acuto gladio vulnus re-

ceperat;

ceperat. Incidit in visûs imbecillitatem, & (quod mirabile est) in levem, constantemque Hemiplegiam; sic ad multos annos inertem vitam perduxit.

V. Ad nostram quod pertinet Historiam, mirari satis nequeo, quòd ex minima læsione, imò levi tantùm perforatione Cerebri, quæ percipi sensibus vix poterat, quæque non effusionem sanguinis, non purulentam materiam, non corruptionem substantiæ induxerat, statim excitata fuerit Vertigo, prolapsus Æger, idemque insanierit, & perierit convulsus. Quare iterùm dicamus, nihil in Chirurgià fallacius, nihil insolentius, quàm Capitis, Cerebrique læsiones accidere. Meminimus in Observ. nostrâ IX. notabilis fracturæ parietalis ossis ex ingenti Trabe ab alto cadente: quanquam die vij. mortuus Homo fuerit, & inflammatas Meninges, corruptumque Cerebellum Sectio Cadaveris ostenderit; nulla tamen adfuit febris, nullaque, nisi paucis ante obitum horis, desipientia. Memoriâ quoque tenemus Historiam, quam in calce Libelli sui de Glandulis ad virilem Urethrâm detectis Clarissimus habet Terraneus: Quidam Capite læsus, die xxij. mortuus est. Supra piam matrem, & Cerebrum ad basim usque dextri Hemisphærii fœtidissimum pus exundabat: intereà xx. ab inflicto vulnere dies nullo vexatus Æger symptomate vixerat. Quæ à multis insuper Scriptoribus longè his rariora commemorantur, hîc reticere brevitati studentes volumus; E quibus tamen inferendum nobis videtur, Cerebrum partem Hominis esse, cujus obscura adhuc structura, obscuriores morbi, obscurissimæ functiones perpetim Philosophorum, atque Medicorum torquebunt ingenia.

Vulnus capitis gravissimum, ad cerebrum penetrans, lethale.

Clariss. Georgii Friderici Franci de Frankenau Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 1.

Mirum est ipsam Palladis sedem, arcem animi, & nobilissimarum functionum domicilium, caput, sit validis licèt integumentis galeàque robustissimâ in adultis probè sit munitum, ab externis tamen injuriis persæpe peti, quotidiana docent exempla. Tantus enim quandoque ferientis impetus instrumentique violentia est, ut capitis haud rarò periculum subeat tactus infeliciter homo. Hujus rei notabile mihi sub æstatis principium currentis anni dedit exemplum in puero sexenni Biltricii, pago urbi Witembergensi admodum vicino, qui cùm baculum humo attolleret, ab equo graviter feriebatur in anteriori capitis parte, jumentorum curam in pascuis à parentibus habere jussus, ut statim in terram concideret animò deficiens biliosaque vomens. Alii, qui præsentes aderant pueri, socium in terrâ prostratum, & insignem hæmorrhagiam videntes deserunt, matrique dicunt, ut extemplo filiolo subveniret semivivo. Nuntiô hocce sinistrò perterrita mater advolat, lethaliter sauciatum domum ducit, & sanguinis grumos vulneri & capillatæ parti insidentes loturâ vini calidi emollire tentat, sed inter lavandum experitur aliquam cerebri particulam candicantem vasisque fundo adhærentem abscessisse, & hiatum illum prægrandem in cranio, de quo rivuli sanguinis denuò spargi cœperant. Vocabatur Chirurgus, ut operam suam perquam necessariam hoc in casu commodaret; qui mox adveniens caput à pilis liberat, & hæmorrhagiam tanquam symptoma maximè urgens carptis linteolis balsamô peruvianô & syrupô rosatô perfusis compescit, capitique fomentis calidis ulteriùs prospicit. Post deligationem puer mox ad se rediit, & meliùs se habere visus est, cibum à matre petens. Tertia die post ipse cum Chirurgo accedo, (& dextrum bregmatis os cum ossis frontis parte, indicis digiti) longitudine & latitudine fissum & fractum animadverto, ut laceram subtus duram matrem cerebrique corticem exteriorem probè cerneremus. Hanc fissuram necessariò suturam coronalem transiisse & in frontis osse terminatam autopsia dictitarat. In altera contusionis extremitate pulsus (quem meningi potiùs quàm cerebro adscribendum puto) manifestè conspici poterat digitoque explorari celer admodum, & symptomaticis febribus omnibus familiaris, comitem habens sitim valde molestam. Hactenus non ampliùs vomuit, verùm ab illo tempore ex quo animum iterum collegit, admodum propensus ad somnum fuit. Omnes quotquot tunc temporis eramus præsentes, oculis ritè discernere potuit & cum ratione loqui. A vulnere usque ad ossa temporum & musculum temporalem tumida cernebatur cutis, ac inflammata, ita ut non absque molestia attactum digiti sustineret. Semper serum quoddam extravasatum, dilutè rubicundum eo ex loco, ubi arterias vehementer pulsare diximus; ob vasorum scilicet arteriosorum aperturas immediatè propelli oculis libavimus, quando operas Chirurgus ministrabat suas. Idem ille quando hiantia cranii ossa ad se invicem adducere volebat, majorem dolorem ægro caussabatur, & serum magis stillabat. Plura circa vulnus & partes subjacentes utpote cranium, meninges & cerebrum rimari non permittebat doloris vehementis, & sanguinis stillicidium majus inde metuendum, ut ut statim ossis cranii defectum, aut ejus ad interiora cerebri violenter adacti partem observaremus, quem etiam tollere tum temporis maximè studebamus.

Vulneri dicto balsamô de Peru cum syrupo rosato adhuc prospicit, & diffracta ossa ope Emplastri glutinatorii quodammodo continere laborat Chirurgus; vulneri tandem superimponit Emplastrum de betonica, & huic nodulum, herbis cephalicis variis instructum vinoque incoctum tepidè superinducit. Bis de die Spirit. Bezoar. Bussii aliquot guttulas in potu calido propinat, & præservando à majori incommodô (quod subsequi haut rarò solet) pulverem Marchionis, specificô cephalicô Michaël. & C. C. philos. præparato junctum ipse exhibet, quoniam sumtus verebantur parentes egeni.

Puer hic octavo demum die ab inflicto vulnere fatis concessit, ad ultimam ferè horam usque mente constans. A Chirurgo, ob meam tum temporis absentiam sequentia habeo: Proclivior ad somnum quotidie fuit, donec tandem motus convulsivi somno obrepentes filum vitæ abruperunt filiolo jam viribus exhausto. Depressum bregmatis os elevatorio attollere & ad pristinum statum reducere conatus fuit Chirurgus, sed nullo instrumento commodè & absque insigni patientis dolore fieri potuit. Post mortem videbantur ossa hæc capitis fracta ex alterâ parte ita depressa & in cerebri corticem reclinata, ut cerebrum in se quasi absconderent, cujus particulam quoque defuisse Excell. Dn. D. VVarteris, sectioni præsens, mihi asseruerat. Multùm seri rubicundi fluctuarat in opposita vulneri parte, scilicet quâ somnum ducere semper cogebatur. Dura mater jam tum nigricans apparuit & lacera per totum fracturæ cranii tractum. In ventriculis cerebri ichor quidam flavescens occurrit. Plura quę historiam nostram magis dilucidare possent ab aliis non habeo, ex dictis tamen æquus observationis meæ censor, ut confido, vulneris gravitatem ejus lethalitatem tantùm non inferentem satis clarè perspiciet.

Vulnus cerebri gravissimum, cum placidâ morte.

Clariss. Güntheri Christophori Schelhammeri. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 3.

Fœmina juvenis, nutrix mercede conducta, è fenestra in plateam decidens, ea vehementiâ caput in pavimentum ex durissima silice inæqualiter structum allidit, ut cranium totius dextri lateris non frangeretur modò, sed ex suo loco potius totum dimoveretur. Cutis illa portio, quæ os frontis tegebat, a sutura coronali usque supra oculi orbitam, non disrupta modò fuit, sed à medio ossis frontis ad ejus finem usque, & cum temporali concursum a subjecto cranio abscesserat, propendens supra oculum contusum & conquassatum, nudumque os destituerat, non secus ac si sollicita manu ab eo esset artificiosè separata. Totum, ut dixi, cranii dimidium, dextrumque latus anticè deorsum erat propulsum, & sub alteram ejus integram portionem recesserat paulisper inclavatum quasi, nec ulla vecti removeri indeque extrudi poterat: tota superior maxilla diffracta, dentes superiores dextri lateris inferiores reliquis vicinis exhibebat. Oculus post cutim propendentem cernebatur, ubi particula cerebri hærebat, spatulâ auferenda. Sanguinis ingens profusio fuerat secuta, ut bos interfectus videretur ante fores, ubi jacuerat exanimis aliquantisper ægra. Niger erat, & venosus, qui adhuc fluebat, interim arteriis pulsantibus in dura matre, quæ floridum ex naribus fundebant, ex quibus simul cerebri pars effluebat, quæ redeunte ex pectore anima pellebatur. Tam misero ægræ statu linteis carptis vulnus implebat Chirurgus, emplastro de Betonicâ superimpositô, & sacculis cephalicis: internè quoque adhibebantur confortantia cum vulnerariis & cephalicis, sanguis statim erumpere cessibat. Illa interim, quamvis sopore pressa, jacere videretur, ea nocte tamen pre dolore (quod tactô etiam vulnere fiebat) exclamabat, aliquando etiam edito sermone & suis precibus submissâ, ut facilè quilibet suspicabitur, voce, potiunculam præscriptam cochleatim facilè admittebat. Altero die scorbutiabat, mediocria omnia erant, jusculum meridie porrectum capiebat, sitim potu frequenter restinguebat, cui pulvis admistus erat vulnerarius. Solutis à Chirurgo vinculis, cutis cranio jam iterum adhærere deprehendebatur, cerebri portio aliqua rursum ex oculi cantho, quo defluxerat, eximebatur. Hac nocte aliquantulum dormire & quiescere visa est, & auditum esse integrum, repetitis quæ à matre dicebantur precibus, testatum faciebat. Tertia die cerebrum ex naribus effluere pergebat, tegumentis verò à vulnere remotis, fœtor pessimus cerebrum corruptum testabatur, spiritu matricali camphoratu, qui, hic Chirurgis frequenti in usu est, est autem balsamicus, lintea intingebantur & imponebantur. Illa nocte aliquantulum dormivit, postulavit elevari, resedit in lecto, locuta est sensibus integris, & præsenti animo preces continuò deinde fundens, & cupiens solvi, obtinuit à benignissimo numine quod petiit, & sine ullo gravi symptomate placidè obdormivit.

Apertô craniô, dimidium ossis frontis, totaque maxilla superior dextra ad os zygomaticum perfracta reperta est, os temporum ad os usque petrosum itidem, interna cranii facie, separatumque hoc totum: os frontis sub alterum adactum perruperat meninges, & cerebro viam fecerat, qua erumperet in nares. Totum hoc computruerat, & fermentabat, bullis subindè exorientibus maximo cum fœtore: totum cerebrum sanguine suffusum & rubellum in interiore etiam parte, quod ex arteriis in tubulatam medullam vi maxima intrusum esset: corpore calloso dissecto, in ventriculis cerebri colluvies sanguinis ingens, omnes cavitates eodem replere visebantur. Quæ ut me in id narrantur, quia maximè mirum videtur & singulare, tantâ in cerebri concussione, & sanguinis intra illud effusione, sensus tamen integros, rationem sui juris fuisse, & ne loquelam quidem penitùs abolitam, præterea nec epilepsiam, nec convulsiones alias, nec ullam symptoma grave supervenisse, sed ægram placidè expirasse. Quod ita factum arbitror, quia per ingentem adeò fracturam, sanguini effluxus liber concessus fuerat, ut cerebrum comprimi non potuerit, quo facto, haud dubiè stupor & sensuum omnium abolitio certò erat futura. Nam quòd ventriculi erant repleti, nihil poterat mali afferre, cùm cedere, posset undique liberum cerebrum, illi autem seri receptacula nihil ad spiritus animales conferentes, non poterant eorum functiones turbare.

Vulnus hepatis ac diaphragmatis lethale.

Clariss. Joh. Petri Albrechti. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Tragica, quam enarrare animus est, historia accidit, 25. Februar. anni præteriti in M. non procul ab urbe nostra sita. Degebat ibi ancilla quædam Margaretha *Brunners*, quæ diu in hocce famulatu officia sua felicissimè præstiterat, non ita pridem verò muratio cuidam in mœnibus illius loci reparandis occupato, ardentique eam deperiente amore desponsata erat. Hicce sponsus, ut dicto die, quo nimirum Bacchanalia à plebe celebrabantur constantis sui amoris exhibebat signa, circa meridiem hypocaustum, in quo sponsa erat, ingreditur, interque varias delectationes, quibus recreare ejus animum satagit, bombardam secum allatam (*eine Flinte* vocant) tubulô scilicet extra fenestram versus aëra directô, aliquoties explodit. Hilari porrô animô cum sponsâ agens, illam de novo pulvere pyriô & multâ charta oneratam imponit mensæ, cùmque se jam eandem in illius sanitatem exoneraturum dixisset, vix manu admotâ infausto fragore illa maturè nimis tamque funestô eventu solvitur, ut sponsa trium vix passuum intervallô à bombardæ tubulo tectâ ejus abdomen respiciente disjuncta, ex pernicioso ictu his saltem expressis verbis, *O Gott!* exanimis subitò procideret, casuque inopinatô sic, quod in sponsę salutem intenderat sponsus, jam in certissimum ejus cederet exitium. Perterritus ille lugubri spectaculo, morienti similis nutantem diu egit animam, postea redeuntibus quodam modo viribus in fuga salutem quærens, dum interim alii non minori perculsi terrore, flammis, quas vestimenta conceperant, exstinguendis, alii remediis domesticis vitæ, si possibile esset, revocandæ operam sedulò navant. Quæ tamen omnia inani facta sunt labore, vulneratâ nimirum in eodem permanente statu, nec ullum porrò vitę signum edente. Sequenti die Dominus loci meam & Chirurgi vel ideò desiderat pręsentiam, ut conditionem vulneris, anque globuli plumbei clanculum forsan bombardæ immissi signa adessent (qualia tamen quod hic monendum, nulla inventa sunt) diligenter inquiramus. Statim atque comparemus, massa mihi quædam parenchymatica satis crassa ab adstantibus offertur, latitudinem palmæ plus minus æquans, quam in ipso ictu ex sauciato corpore cum impetu prosiliisse perhibebant. Cognovi, illud hepatis quandam esse portionem, ac propterea, cùm ex minusculo vulnere tanta moles vix progredi posset, plagam nos satis amplam inventuros esse suspicatus sum. Sed remoto indusio præter opinionem dextrorsum in superiori epigastrii tractu vulnusculum patulum ratione magnitudinis ac figurę parum à foramine tubuli ferrei, ex quo lethiferi ignis in ipsam contigerat ejaculatio, discrepans, tamq; accuratè totundum & omni carne destitutũ, ac si circino quodam circumcisorio exemta hæc fuisset, prodiit in conspectũ, interiùs ipsam ventriculi substantiam

tiam ostendens. Aliàs quòd ad externas corporis partes, præter aliqualem mammarum adustionem nil notatu dignum conspectui nostro sese obtulit; Ubi verò apertô abdomine ad interiores perventum est, intestinis paululùm reclinatis, dextram hepatis partem à violentiâ ignis aliorumque bombardâ emissorum in minutissimas particulas laceratam, discerptam ac plurimis chartæ frustulis permixtam vidimus, alterâ versus sinistrum magis inclinante, ejus portione magis illęsâ apparente, in qua tamen illa pars; quæ ut plurimum in statu naturali ventriculi regioni dextrę superiùs incumbere solet, omnino desiderabatur, superstite nihilominus notabili vulneris vestigio sufficienter comprobante, id hepatis frustum, quod extra corpus projectum erat, violentâ dilaceratione ibi suo privatum fuisse nexu. Diaphragma quoque (ut de aliis non dicam partibus, quas nil vitii contraxisse, ocularis inspectio testabatur) in variis locis tam musculosis quàm nervosis adustione quasi syderatum & nigerrimo tinctum colore deprehendimus, unde repentinam mortem, non tam læso hepati, (quod ad minimum unius vel alterius horulæ vitam concedere potuisset) quàm ipsi sępto transverso violentâ hac percussione motu suo orbato, assignandam esse judicavi, cùm necessariò & quidem subitò sic cessante respirationis negotio, ancillę nostrę pereundum fuerit. Neque adeò obscurum videri potest, quomodo tantum hepatis frustum per exiguam illam abdominis plagam penetraverit. Notum enim est, pulverem pyrium in tubulo bombardæ accensum & ipsa explosione sub forma ignis protrusum, non statim in ipso egressu per aëra dissipari, sed ad aliqualem distantiam, vi quasi unitâ adhuc agere; jam verò cùm ancilla, de qua hîc loci nobis est sermo, vix trium passuum intervallo à bombarda suam habuerit locum, credibile est post factam ab ejaculatâ chartâ abdominis apertionem, ipsum pulveris pyrii ignem, nisi omnem, maximam tamen ejus partem cum illa simul sese in abdomen insinuasse, qui ibidem pro sua expansione & dilatatione satis spatii non inveniens, portionem hepatis, antea forsan ab ingestâ chartâ separatam, vulnusque epigastrii quodam modo occludentem, violenter secum abripuit protuditque foras. Sed an rectè ita sentiam, judicent alii.

Vulnus intestini recti lethale.

Clariss. Joh. Christophori Bautzmanni. Miscell. Curios. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Georgius Hermanni, miles gregarius Legionis Vellingianæ, Anno 1702. die 23. Aprilis, extra civitatem nostram Stadensem, in Diversorio, quod ad ultimum Obulum vocatur, inter pocula Cerevisiæ Bremensis, quæ inter alias hujus regionis pro generosissimâ habetur, & lusus Conorum, à verbis ad verbera & tandem gladios veniebat, in quo tumultu vulnerabatur, & 25. ejusd. mensis, cum febre & singultu moriebatur. Inspectum Cadaver, inveniebatur hinc inde lividum & sanguine suffusum; Scrotum gangrænosum, abdomenque distentum. Aperto abdomine, vulnus quod inter costam veram ultimam, & spuriam primam, lateris sinistri, punctim cum gladio læso acceperat, longitudinem pollicis habebat, penetraverat que per Diaphragma, propè Costas descendens ad Intestina, illæsis Ventriculo & Liene. Statim post aperturam Abdominis, fœtor gravis Nares feriebat, & Intestina flatibus distenta ac excrementis conspurcata in conspectum veniebant. Sedulò quidem Chirurgus vulnus intestinorum quærebat, sed invenire hactenus non poterat. Tandem jubebam ut Stomachum cum reliquis Intestinis & Mesenterio cultro aufferret, atque ablueret, prosequendo à Pyloro usque ad Intestinum rectum, manupressione illud quod scybalorum adhuc in Intestinis restaret. Hoc facto, Vulnera duo, per exitum excrementorum se prodebant in Intestino recto. Hæc quidem non penetraverant per transversum totum Intestinum, sed illud ab uno latere, sinistro scilicet, læserant: distabant à se invicem dimidio pollice, unum superius, alterum depressius, fibras transversim secando, quorum labia jam tum gangrænam perpessa fuerant. Quamvis verò nec Arteria magna, nec Vena cava, aliaque vasa sanguifera grandiora læsa fuerunt; attamen non contemnenda Sanguinis extravasati pars cum excrementis mixta inveniebatur in abdomine, quæ invicem fermentata, Gangrænam partibus induxerant, atque Symptomata, mortis prodromos, induxerant, quia neque vulnus Diaphragmatis & Intestini, ut decebat, legitimo modo deligari, nec iis Medicamenta idonea adhiberi potuerunt.

Vulnus cordis singulare.

Clariss. Joh. Davidis Mancharti. Ephemer. German. Centur. 1. & 2.

Miles quidam ab Officiario glande plumbeâ, desuper ex sclopeto seu pistolide per dorsum trajectus, mox, post vix tria prolata verba, mortuus conciderat. Viginti horis post mortem à me dissecti, sinistra thoracis cavitas tota, sanguine nondum coagulato repleta, dextra vacua, quarta dorsi vertebra penitus conquassata, quinta aliquo modo læsa, sunt inventa. Globulus verò per ramum arteriæ pulmonaris dextræ extra pericardium in basi cordis prope valvulas semilunares exierat, mox verò rursus prope auriculam sinistram, per obliquum, in ventriculum dextrum se immerserat, atque sine dilaceratione columnarum & fibrarum ejus, in parte acuminata cordis prorumpens, & intra duplicaturam mediastini transiens, inter cartilaginosos processus sterni, qui cum quarta & quintâ costa combinantur, illæsâ cute quiescebat. Situm dein cordis in quo fuerit, cum occideretur, vix capio, cor verò in diastole trajectum conjicio, & copiosum sanguinem, quem ex dorsi vulnere mortuus exsudaverat, quoque thoracis pars sinistra fuerat repleta, ex solâ arteria pulmonari prodiisse credo.

Vulnus hepatis enorme, morte, tertiò demum die, adveniente.

Clariss. Joh. Davidis Manchartî. Ephemer. German. Centur. 1. & 2.

a Miles quidam Cæsareus, ex Legione Cusana, ab expeditione Bavarica, per nostram regionem ad Rhenum rediens, à contubernali præter intentionem è pistolide glande plumbeâ trajectus, 1704. d. 5. Septembr. & ad Chirurgum nostratem devectus est, ut sanaretur. Vulnus erat in dextro latere ejusque costâ sextâ, in ipsâ curvaturâ, pergens digiti longitudine super ipsam costam, dorsum versus; ubi aliquid stylo quærentis obstabat semper, scabrum & asperum. Per vulnus statim post læsionem multùm sanguinis sinceri manaverat, me præsente verò, d. 7. Septembr. tertio post volnerationem die, detectum, vix ℥ij. sanguinis justò nigrioris, serosi, non spumosi profudit. Suasi statim incisionem, ad illud obstaculum usque, quam tamen Chirurgus in crastinum distulit, simul referens se vulnerato heri pulverem contra casum August. cum ęquali pondere ocul. cancr. ppt. in aquâ petroselini exhibuisse; unde statim meliùs habuerit, sed paulò post ingenti dolore in pectine oborto, denuò sumptâ petroselini aquâ, & oc. cancr. ppt. multùm sanguinis cum urinâ reddidisse, securo levamine. Nunc nulla adest respirationis læsio, tussis aut excreatio, è contrario tenetur anorexiâ, præcordiorumque compressione; & ad alvum egerendum frequens sed inanis est irritatio; urina difficulter prodit, cumque grumis sanguinis, pallet æger; nec tamen debilis est, quin potiùs absque adjumento è lecto surgit, ad sellam abit, magno conatu fæces egerere tentat; sitis mediocris, nullus rigor, calor p. n. non intensus, pulsus lentus sed æqualis, nulla cordis palpitatio. D. 8. Septemb. manè hora 3. vocor ad eundem; reperio summè debilem in sella sedentem. Multum sanguinis per vulnus manaverat, itidem serosi & nigrioris, turundæ & emplastra abierant, quod totâ nocte

inquietus, in finistro latere quiescere frustra tentasset, revolutus in dextrum, meliùs quidem habuerit, sed tantùm sanguinis ex vulnere profluxerat, ut per lectum pilis equinis fartum, *eine Matraze mit gestossenen Haar*, atque stramentum substratum manârit. Unde surrexit ipse solus, candelam poposcit, & satis alacriter locutus est, etiam nunc medico, mox deficere visus, deligato rursus vulnere, ex quo via aliquot guttæ sanguinis sub deligatione prodierant, in lectum repositus est. Restauratus hinc variis, utcunque meliùs habuit. Horâ X. matutinâ vulneris ulterior apertio, ut tandem constaret, quorsum id pertingeret, ad petitum ægri est instituta, vulnerato sorgente adhuc absque adjumento, & sectionem, absque doloris, ut videbatur, sensu tolerante. Tum demum patuit vulnus penetrare in cavitatem pectoris, costâ sextâ penitus diffractâ, quod omnes mirabamur, absque ulla dyspnœâ hactenus observata, fieri potuisse, ulterius verò quorsum abierit globulus ne divinare quidem licebat. A meridie sensim sensimque debilior factus, & pulsus magis magisque imminutus est, nec tamen adhuc ulla dyspnœa, tussis, singultus, palpitatio &c. aderant. Offam comedit, solus surrexit, deligationem sellæ insidens absque deliquio sustinuit, qua solutâ, in lectum se solus contulit, ita ut pedibus ei insisteret, & deinde se in eum submitteret. Præscripta tum rursus lenia diuretica, ob compressivum dolorem in pectine, & pruritum quendam in glande. Interim æger sputo, absque ullo vomitu, multùm bilis amarissimæ & croceæ salivâ dilutæ expuit, ita ut pavimentum & lectus croceo colore tingerentur, & paulo post in grave deliquium incidens, vires quidem aliquo modo recepit, at circa horam 5. vespertinam expiravit, absque ullo singultu & levi solùm oris tortura. Cadavere aperto thoracis totum latus dextrum sanguine grumoso plenum reperi ad ℔. 4. ad minimum, onde denuò viscus quoddam pectoris læsum suspicatus, dum ea utrinque verso, nec tamen quidquam reperio, sanguinem extravasatum exhauriendum duxi. Quò plus verò exhauriebam, eò plus aderat. Tandem inveni globulum, non ut exterioris vulneris ductus monstrabat, rectâ viâ in pectus, sed obliquè descendendo per diaphragma penetrasse. Abdomine igitur aperto, idem sanguine plenum reperio, quo exhausto, reperi foramen magnum per hepatis lobum inferiorem factum, & globulum hinc in dorsum juxta spinam penetrasse, unde etiam quarta solùm ejus pars extracta est, tota oitida, ac si cultrô ita secta esset, ut credam talem io sclopetum seu pistolidem insertum fuisse, quod interdum usu fit. Mirabar summopere, hominem hunc toto triduo supervivere potuisse, & quidem sine insigni phenomeno, parte tam nobili vulneratâ, & tantâ cum sanguinis deperditione, ut de situ vulneris, quem ne lyceus quidem conjecisset, nihil dicam.

Cranii squamma ex ossis Coronalis internâ laminâ detracta, cerebro profundè immergitur, superstite per plures menses vulneratô, & opus suum minime intermittente. Observatio Clariss. Dn. Ferrerii, quam nobis communicavit Praclariss. Joh. Fantonus Regis Siciliæ Archiater &c. Hanc vide capite de Cranii Fracturis.

Jam autem in eorum omnium quæ hactenus super variis vulneribus abundè allata fuere, Auctarium verè eximium, adjungemus, Vulneris Thoracici Ephemeridem adcuratissimam, quam Præclarissimus Johan. Nicol. Pechlinus, Observationum suarum Physico-Medicarum calci insertam tradit; & de quâ sic præfatur.

" *Ediderat hanc Historiam ante aliquot annos Clariss. Vir D. Mummius Luddens, Medicinæ Doctor, Practicusque Thoninga celebris, ac meus, in quo gaudeo, amicus: Quam ut nunc aliquâ sui parte auctiorem edam, atque emendatiorem, causæ impulerunt non una, quas, si tanti est, suô locô enarrare non pigebit.*

Ephemeris Vulneris Thoracici.

Articulus I.

JUvenis Studiosus boni habitus, An. MDCLXXIX. Tertio Nonarum Maii, ipsâ die Dominicâ, ne religio obstitisse credatur, inter quintam & sextam Thoracis costam, duorum pollicum transversorum intervallo ab osse Sterni, vulnus accepit exile atque angulosum.

Commentarius.

§. Circa vulnera, quæ pugnantes mutuò sibi inferunt, id quam maximè mihi visum est ratum, ea tot tamque infestis plagis pleraque innoxias esse & minimè lethales, planè, quasi è machinâ adesset DEUS, aut ictuum moderator Genius, quô in grave quidem, sed non protinus lethale, vulnus nocendi transiret libido. Vidimus vulnera per medios ventres adacta, exeunte in aversam partem ferro, lethalia futura, si viscus attigissent, nunc tamen innoxia; alia etiam ad ipsam partem nobilem, Mammillam sinistram, Cordis dictum Scrobiculum, Inguina, Collum Venarumque grandiores truncos directa; quæ si paulò altius, & vel pilum latum, penetrassent, mortifera fuissent; nunc verò majus quid est, in ipsam partem nobilem ferri immitti aciem, & vitam vel trahi aut servari, non sine miraculi suspicione. Fuerunt, quibus Cor vulneratum non nisi post aliquot dierum tædia mortem adtulit. In Actis, quæ consignaverat celeberrimus in viciniâ Protomedicus D. D. Garmerus, & quorum inspiciendorum copiam mihi pro illâ humanitate fecerat, offendi Fœminam ibidem Hamburgi intra sextam & septimam lævi lateris costam, trium fere unciarum magnitudine à Sterno ingrediente ferro, lætam, non tantùm Pulmonum, sed & Pericardii, sed & Cordis fatis altè penetrati, non tamen pertusi, vulnus inter summos cruciatus ac Cardialgias sustinuisse, ea quo non nisi post quatuordecim dierum moram interierit. Quod idem anno post certo homini evenit, cui & ipsi vulnus non in superficiem duntaxat musculosi Cordis, sed & dextram Camaram exierit, non antè moriente vulnerato, quàm quatuor dierum tædiis deliquiisque defunctus esset. Id verò singulare & valdè mirandum, quod ex fidelis Medici ore habeo, conspectum à se hominem, cujus Cor respectu itineris, quod plaga illata tenere debuerat, necessariò vulneratum credebatur, qui tamen fari quâdam benignitate post tolerata aliquot dierum tormenta dirissima, evaserit Medicique conjecturam fefellerit. Hic autem Vir, ut sibi redditus videbatur & ex parte sanus, neque enim in totum convaluerat subrepente identidem deliquio, post viginti duas septimanas inter operas, quibus occupabatur, concidit mortuus. Tam inopinæ mortis causam sciscitaturus Præfectus militaris, sub cujus signis stipendium merebatur, exenterari hominem jubet; cumque nihil in Ventre & alibi reperiretur, quod periculi tanti tamque subitæ mutationis causa esset, tandem ad veteris plagæ vestigia relapsi deprehendunt ruptam in Cordis superficie Vesiculam crassam & tunicatam, abscessus pridem sedem, cujus ipsius quoque sanies in Pericardium effusa mortem accelerasse videbatur; eratque ipse ille locus, qui è directô Pericardii, quique lateris cicatrici responderet, atque adeò facta pridem conjectura de Cordis vulnere pulchrè confirmari ex rata haberi cœpit. Ut nihil nunc addam de Guiljelmi Rivæ Chirurgi, Romæ olim à me salutari, notis experimentis, aliisque quorum sparsas hinc inde narrationes delibare nefas est. Alii etiam ex vulnere

Pulmonum satis profundo, alii ex Cerebri, Ventriculi, Intestinorum Vesicæque vulnere convaluere, quasi majoribus illos, certè pœnitentiæ & agniti erroris gratiæ, reservasset DEUS O. M. plerumque tamen, pudet dicere, successu tam infido, ut illorum pauci, quos tantum non Orci faucibus divina manus eripuerat, ad bonam mentem, tot tamen ante ceremoniis religiosisque verbis adjuratam, redierint, alii etiam exemplis illis commori mortis metum, quem in temerariis justum esse & Virum fortem decere ego quidem opinor, posuerint, sed dispari fato; namque & optimos sæpe haurit temeraria dextra; & malè meritos ferrum vel non attingit, aut in vulnus conjicit periculosum quidem, sed non lethale, ne quis putet omnibus eandem esse fortunam & custodis Angeli felicitatem. Studioso olim, grassatori nocturno, & periculosissimè vulnerato adfui. Adactum huic erat ferrum in Inguine dextro propè radicem Penis exeunte per postica, &, quod horrendum, per Os sacrum ferri cuspide. Hunc hominem indicio symptomatum planè ferallum, perpetuæ Syncopæ, Deliquii & Asphyxias, aut saltem Pulsus quàm obscuri, copiosâ adhæc urina per vulnus perque sedem emissâ, morti adjudicabamus. Et ut Inguen pars nervosa ac subtilis, atque Vesica, jam & Intestinum rectum duplici loco vulnerata viderentur ac pertusa, tamen, postquam grumi sanguinis ab alvo secedere, Vesicaque urinam, relicto vulnere ad collem, adeoque ordinariam viam, convertere cœpit, convaluit æger, & tristia Medicorum vaticinia triumfavit.

§ Notum est, plus inesse periculi plagis minoribus quàm grandioribus, si in cavitatem exeant; aliàs enim, ut ipsa magnitudo molestiam auget sanationis, ita in planâ superficie exile vulnus omni alio tutius. In profundum euntis plagæ osculum, nisi ex debito amplum sit & pateat, manus adhibenda & Turundis inditis oræ distinendæ, quo latentis in fundo materiæ tutior sit eruptio.

Artic. II.

Percussus statim ab accepto vulnere palluit, & sex septemve passibus promotis in occurrentium Chirurgorum, Mag. Valentini Butzeri & M. Joachimi Kopke, qui propè habitabant & forte fortunâ spectatum venerant, manus incidit, qui eum in ædes delatum suas grabato imposuere, vulneris conditionem exploraturi. Dum interim ego quoque à sacris, quibus operabar, avocatus ad jacentem deducor. Ibi quidem initio hominem satis miserum, &, si quid vultui credendum, deploratum reperio, adeò universi oris & genarum collapsus, inde & labrorum trepidantium livor & oculorum obtutus & capitis frigidum sudantis & nimium anheli pectoris, nunc & Lypothymiæ continuò subrepentis periculum, pulsu nunc etiam deficiente & vulnere sicco, extrema quæque adesse significare videbantur.

§ Quemadmodum ipsum in se vulnus periculosum est, ita periculi magnitudinem minuere sæpe fortuna solet. Sit asperis comitata symptomatis plaga, erit tamen, quod securiorem jubeat esse, si protinus adsit, qui manum commodet & tristiora quæque vel deliniat aut avertat. Plures haud dubiè vitam recepissent, nisi defuissent, qui subito symptomati, tum maximè sanguinis profusioni, peritam manum adferre potuissent. Pereundum sanè illi fuerat in solitudine abscissis pudendis, vincente manum Hæmorrhagiâ, nisi è quercu, cui se moriturus applicaverat, velut DEO monstrante, Moschus, ut est vitriolatæ adstrictionis particeps, vulneri admotus sanguinem cohibuisset. Vidi, cui arteriusque cru-ris fractura καυλήδον facta in medio itinere absente Chirurgo lethalis fuit. Certè in externi habitus Hæmorrhagiâ quid manus possit dexteritas, experti sunt commodo suo plurimi, laudatque ideò etiam velut optimum præsidium Botallus. Principi equidem Auriaco, cùm alia omnia frustrà essent, una Chirurgi manus saluti fuit. Spectavi mihi gladiator, cui Jugularis externæ vulnus subito profluvio mortem minabatur, nisi Chirurgi fortè præsentia manus moram adtulisset, donec delinito sanguinis animique fervore linamentis Emplastrisque rebelle aliàs vulnus tractari posset, lentè ad sanitatem perducto ægro. Puto autem Fortunæ beneficium fore non leve, si quis, ut est vulneratus, protinus vel in Bouderi aquam Stypticam, aut Cæsaris Magati Balsamum Empiricorum, aut Cæcilii Folii Ceratum, omnia ad invidiam usque laudata remedia, incideret, nempe, ubi vel sanguinis repressione aut glutinatione quàm subitâ est opus.

§ Notas hasce mortiferi vulneris plerique omnes agnoscunt, & ipse Medicorum antesignanus Celsus; verum, cum nihil sit tam triste adspectuque horridum, quod non aliquando ominantem fallat in illâ mentis humanæ caligine secretoque DEI influxu, utique non statim censoriè decernendum; ubique tamen, si vulnus profundum & cavitate abditum, periculi quàm securitatis inspicio justior est. Fuerunt, ubi interituri videbantur vulnerati, adeò omnia periculosæ plena aleæ gravissimisque conjuncta symptomatis; quæ utrum effectu an specie talia essent, in illo laborantium tædio corporumque varietate vix Oedipus conjiceret. Illa virium conditio & suffectura doloribus patientia, illa Naturæ mirifica perque ignota euntis virtus, illa spirituum sanguinisque & solidorum tam accurata invicem proportio, vulnerumque in abdito latentium facies, cùm non secundum omnes sui partes sint perspecta, conjectantem decipere facilè possunt. Accedit, quòd ægri sæpe doloribus & metu victi omnium symptomatum recensum instituere nequeant, & vel præsentium tædio aut futurorum imagine ita afficiantur, ut sibi erepti aut non omnia, aut alia, quàm oportet, enarrent. Illis verò etiam, qui ab ebrietate, fatali vulnerum matre, in periculum sunt conjecti, neque statim, ut acceptum est vulnus, nec paulò etiam post sensum sui aut vulneris habere solent, adeò veternus quidam oboritur, qui utrum à vino sit an vulnere, haud facilè discernas. Soporem inde calor sequitur, inundantibus sanguinem spiritusque, jam etiam mortis metu opprobriique cogitatione ferociores, sulfureis vini particulis, quem si à vulnere esse putares, oppidò fallereris; adeò in hisce quoque nihil initio absolutè determinandum, symptomatum variante concursu. Pulsus equidem defectus aut potius ἀναισθησία Cordis vulnerati suspicionem excitabat; sed cum aliunde quoque tum maximè ex consternatione illâ mutari tenor pulsus possit, neque illo indicio constare de eventu potuit.

Artic. III.

Ergo metuendam statim Syncopen aquâ Antapoplecticâ exterius, interius sequente potiuncula avertere cogitabam. R. Aq. Cord. comp. Uncias IV. è Typhis C. Cervi Unc. j. Cinnamomi Diabor. Spir. Liliot. Convall. aa. Unc. Semiss. Cerasor. nigr. Drachmas ij. Diascord. comp. Drachm. j. C. Cervi essentif. Scrupulum j. Ocul. Cancri. ppt. Scrup. ij. Elæosaccari Citri Drachm. 1. ß. Misce. Hujus potiunculæ aliquot identidem hausit cochlearia. Vulneris explorationem mira corporis ad flexum fatiscentis imbecillitas prohibebat; adeò etiam, ut, tentato semel

mel adito specillique parte in oram vulneris adactâ nova rerum facies sese ostenderet, & frequentari v.ltus spasmi dentiumque stridores propositum turbarent. Verùm, ut ægrum nimis reclinatum reperio, quem situm ipse mutus extorserat, jubeo corpus erigant concutiantque nonnihil, ut ne inspecta sanguinis moles Pulmones Corque ipsum opprimeret: sed extrema timentes Chirurgi molestiam inferre detrectabant, donec post duas horas collectis viribus aliquid sibi animi esse testatetur æger, & in cætero corporis frigore excitatior pulsus vitæ luculentioris præter argumentum. Itaque cùm nihil adhuc dum sanguinis vulnere efflueret, &, qui in vestes transierat, vix esset agnoscendus, denuo in varias partes quassari corpus jussi, sed conatu petinde irrito, sive Pulmonum sese lobi vulneri obvertetent, sive fibræ musculorum intercostalium suâ illâ conglobatione oras arctius cogerent. Rursus etiam post varios flexus, aditus specillo tentatus & repertus, ægro imprimis dolente, &, nisi extemplo retectus fuisset, deliquiis proximo.

§ De Spasmis, quamvis symptomate prodigioso & Hippocrati suspecto, æquè omnia incerta; quòd non propinqua causa, à quâ pendeant, sensibus obvia sit, imò etiam fibratum musculatium leviculæ palpitationes cum spasmo sæpe confundantur. Erant hic quoque, non spasmus, sed spasmodicæ contractiones invicem alternatæ, non tàm à vulneris, quàm dolorum atrocitate & mobili spirituum in illà animi perturbatione effervescentiâ, ut eventus docuit. Vidi nonnullos, quibus ad leves quoque causas musculi convellerentur, & ad tristia sive animi seu corporis objecta, seu misturam copulæ elasticæ, unde unde contractæ, palpitarent, eventu non infelici. Certè à turgescentiâ sanguinis vel copiosi aut rarefacti is particulis imbuti illæ in carpo palpitationes & tendinum lusus quotidiani sunt, &, si rectè attendis, sine periculo.

§ Exploratio potissima ferè est ex signis, quæ vulnerum conditionem manifestant; verùm utut mechanica sit & obvia sensibus actio, multis tamen & illa involvitur scrupulis. Primùm enim ob eam causam difficile esse puto experimentum, quòd situs, quem ægri initio habuerunt, dum vulnerarentur, plerunque mutetur, adeò ut sedes vulneris non ubique sibi respondeat, nam cùm ad corporis figuram viscera modò hunc modò illum situm acquirant, & vulnerum pleraque flexo aut in certum habitum figurato corpori inferantur; exploratio verò vel in jacentibus aut in angulum erectis contingat, necessum est superficies viscerum viciniam mutare & illam habitus cum viscere ἐυθυωρίαν infringi. Deinde, ut quis situm illum vulnerati deprehendisse se credat, tamen cum infesti vulneris malignitas & animi dolentis mollities non quemvis promiscuè flexum, tum minimè istum, admittat, non video, quemadmodum veram & adæquatam vulneris conditionem attingere specillum possit. Tertio & hoc aliquid est, quòd, quæ in cavitatem exeunt vulnera, à subjectis visceribus, sæpe & musculorum tumore, occludantur conantemque repellant. In Thoracis vulneribus frequentissimum est Pulmones specillo objici, ne ingredi cavitatem possit. Abdominis pertusi explorationem modò Omentum nunc Intestinum perturbat, imprimis si, dum vulnus infligeretur, tensa essent aut flaccida, ita enim parallelismum & sedem vulneris mutari oramque & fundum distare necesse est; ut ne specillum rectâ subire possit. Jam verò cùm fundi vulneris conditio, figura & magnitudo, tum maximè ruptarum venarum vel copia aut quantitas, in quo tamen maximum est momentum, explorari specillo nequeant, utique patet, quàm eorum, quæ abdita sunt, incerta sit atque difficilis probatio; ut ne quis putet rem esse levem de vulneribus, ocut manui specilloque obviis, judicio decernere. Est autem exploratio non solis Chirurgis committenda, sed & ipsi periculum facere Medicô debent; tùm ne soli sapere videantur rerumque intelligentes, tùm ne medentis prædictio alienâ fide nitatur. Observo autem hìc nonnullas Chirurgorum artes, qui semper, etiam cùm de ingenio vulneris satis constat, omnia in pejus vertunt, quo perctirati vulneris major sit gloria, & unctior merces. Sed est, meo judicio, candidè agendum & seriò, & uti incerti vulneris conditio non temerè elevanda, ita nec exaggeranda.

Artic. IV.

Sed cùm post varios conatus nihil efflueret sanguinis, vulnusque deligationem exposceret, Turunda à Chirurgis indita, quam ipsam Digestivo, ut est illorum mos, ex Terebinthinâ coctâ vitelloque Ovi & Rosarum oleo illeverant, superadditio Emplastro Stictico Crollii. Transactæ ita inter tumultus dolorésque quatuor horæ, cùm jussu meo retectum vulnus tenuissimam undam evomeret sanguinis calidi & fumantis, nondum satis, ut videbatur, vulnere pex turundam dilatato. Emissi tamen sanguinis pondus erat Unciarum ferè XII. & quia calculo putare effluentis copiam animum induxeramus, vasculum in eam rem aheneum Unciarum XIV. capax adhibuimus.

§ Non debebat amplius ita relinqui æger, nisi intempestivo illo calore, quem dies adferebat, vulneri noxa crearetur: itaque post tres horas Chirurgi linamentis turundâque vulnus oppleverè; sed ne quid damni caperent oræ ex sanguine vel coagulato aut inflammato, Digestivum fuit additum, Turunda quoque, ne intus abriperetur, ab instituta picaris; quod enim aliàs funiculis tentant, id cum in modum commodius & certius fieri posse videtur. De Digestivis id duntaxat notavi, ea, dum vulnus reddunt nitidius & à corruptione immune, consolidationem quoque & carnis procurare luxuriem, atque ita vulnus maturius sæpe coire aut saltem coitum tentare, quàm necessitas postulat. Igitur meo consilio id minimè agendum, dum cruda sunt omnia, dum sanguis nondum emanavit, dum fundus & si quæ sunt in angulis, non satis purgata tuenda quidem interior vulneris superficies à corruptione, sed non nimium caro augenda, adeò non temerè nec Terebinthina coctâ nec Unguentum fuscum Fel. Würtzii, quo liberalius vulgo utuntur, adhibenda. Erupit tandem expectatò sanguis per leiem tribulo suo minans, sed rivo tam tenui, ut oras dilatare necesse fuerit. De isto a tam sanguine meritò quis quærat, utrùm jam antè in Thorace stagnaverit, an nunc demum irrupetit? Stagnasse eum multis indiciis constat; quòd autem non eruperit, id partim terrori metui misto, qui vulneratum occupaverat, partim coalitis ob contractionem musculorum intercostalium fibris adscribendum fuit. Certè pulsûs illa tenuitas argumento erat, motum sanguinis nec dum satis integrum, adeò & lentam fuisse in extremis circulationem; quod ipsum & frigus externi habitus atque etiamnum durans vultûs squalor restabantur. Et ne quis putet sanguinem stagnantem & extra venarum sphæram retectum, nullis amplius nec animi nec corporis passionibus obnoxium; etiam aquæ illæ Abdominis & pus Empyicorum, quamvis degener materia, & terrore & animi deliquiis quandoque sistuntur.

Artic. V.

Circa horam nonam Vesperi redîmus, ubi pulsus à nobis deprehensus imbecillis atque angustus, ægro tamen

tamen ob inutilis sanguinis copiam nonnihil levato. De vulnere autem nihil adhuc dum certi, quod de Pulmonum læsione non constaret. Jam verò nobilis alicujus partis noxam symptomatum sæviorum congeries facilè arguebat. Pulmones rursum respiratio hic satis idonea à culpâ vindicabat; erat quidem illa paulò concitatior & quasi abrupta, verùm, res mira! nec tussi nec sanguine comitata. Sed ut omnis dubitandi materia amputaretur, adhibitus in testimonium Cereus, vulgato experimento, sed & ipse luminis constantiâ ostendebat nihil aëris vulnere efflari, adeò & illæsam Pulmonum superficiem nihil misisse sanguinis, fallaci tamen, ut apparebit, eventu.

§ Ex hisce puto constare, quàm *res sollicitus plena timoris* prædictio, & quàm una circumstantia, ut in aliis quoque accidit, variare negotium possit. Ponderanda sunt omnia, & ubi ponderaveris, non protinus fidendum indicio, quando in abdito lateant, quæ universam prognoseos materiam moderentur. Equidem, cùm morbi ingenium non in totum est perspectum, incerta est futurorum ratio. In hoc casu, cùm nondum vera & adæquata vulneris causa attingi potuerit, utique nihil decernendum erat. Credibile, vel grumum sanguinis, aut obversum Pulmonis lobum, quâ parte illæsus erat, aëri viam præclusisse.

Artic. VI.

Postridie ejus diei, qui erat Mensis quintus, accessi matutinus ægri conditionem exploraturus. Ibi tùm vultus æquè ut antè rigidus labraque adhuc livida, Pulsus celerior & caloris augmento comitatur, Respiratio profunda magisque interrupta, intolerabiles circa Cor angustiæ dolorque supra modum atrox. Vulnus detectum, quamvis inclinato corpore, nihil reddidit sanguinis; & quia aërem matutinum admittere incosultum erat, post aliquot quassationes, Turunda indita vulnusque religatum. Intus autem Analepticis vulnerariisque, & quæ grumum dissolverent certatum. Exemplum misturæ tale erat: R. Aq. Veronicæ, Scabiosæ, Pimpinellæ, Chærefolii, Schorzoneræ comp. aa. Unciam j. Cinnamomi Diabor. Spir. Fragorum aa. Unc. Semiss. Diascord. comp. Scrupul. IV. Aceti Vini-stillat. Unc. Semiss. Ocul. Cancri ppt. Drachm. j. Spermatis Ceti Grana XV. Saccari tabul. perl. Q. S. ad gratiam. Misce, cochleatim usurpetur.

Artic. VII.

De Meridie horâ fere quartâ vix amplius dolorum patiens, Chirurgo necessitatem imposuit vulnus resolvendi. At ille nihil audens sine consilio præsentiæ meæ omnia reservabat; itaque protinus adsum vulnerisque aperturam planè suadeo, quòd sanguinis erupturientis molem jam tum animo præsagirem. Reperio autem ægrum viribus valdè defectum & languentem, aucto nunc etiam caloris gradu pulsusque celeritate. Cor mirificè excruciabatur, ut quod non satis commodè in illâ sanguinis prementis copiâ volutari poterat. Respiratio concisa & profunda, Pulmonum illam expansionem abnuente cruore. Tussicula jam invaluerat: sed non magnopere molesta, & quâ, ut ipse dixit, jam ante morbum laboraverat; neque sicca illa aut sanguinem, quæ nostra erat exspectatio, sed crassam coctamque referens materiam. Unde ignarus, quid conjicerem, statui occasionem Tussis operiri; nec mora, effertur tussi phlegma coctum nitidumque, sed unicâ striâ sanguinis distinctum; ex quo cum ego Hæmoptoën jamjam adfuturam crederem, alia omnia evenerunt; nam inde rursum materia alba & cocta, nullum toto morbi decursu nec ramentum nec guttula sanguinis. Vulnus detectum inflexo in angulum acutiorem corpore ingens sanguinis profluvium dedit, etiam majus futurum, nisi plagam vinculis coërcuissemus. Sed cùm paulò post per Turundam quoque & Emplastrum promicaret, relerato vulnere IV. rursum Unciis eundi libertatem dedimus, ægro jam fatiscente & emissi sanguinis copiâ XVI. Uncias æquante. Itaque necessum erat momento fungi illius orbicularis, quem Lupi crepitum nostri vocant, strictturisque validis oras vulneris occupare. Interim æger medicamento priore refectus, & ponderis aliquod levamen sentiens, circa vesperam horâ nonâ reditum sollicitabat; quem & ipsi ultrò condicebamus. Itaque novus eo tempore orgasmus & erupturientis sanguinis prurigo ægrum molestabat; & quòd timeret cum tantâ sanguinis mole animæ quoque exitum, æg è adduci potuit, ut vulnus recluderemus; verùm intellecto periculo non recusavit Chirurgorum operam. Imò cùm sibi adhuc constare videretur, inutili omninò & in isto loco noxio cruori claustra laxavimus: effunditur ergo non sine trepidatione adspectantium pleno flumine ferè ad Uncias XII. Ad hæc febris invalescens sudorque repente subortus frigidus sinistri ominis suspicionem movebant; verùm & illa tempestas non perpetua. Repetita prior potio, &, quòd sanguis nimium se profundere videretur, Pulverem commendavi adstringentem in jusculo vitulino partitim sumendum. R. Pulv. Sanguinis Draconis gr. XXXV. Corall. rubr. ppt. scrup. j. Laudani opiati gr. j. Misce.

§ Nihil hîc magis mirandum, quàm quòd nihil sanguinis in tam metuendo Pulmonum vulnere ore tussi proruperit; quæ nota aliàs esse solet percussi visceris. Ballonius tamen, & ipse gravis Practicus, Consil. lib. II. consil. XXII. unum & alterum exemplum allegat, ubi nihil prodierit ore Pulmonibus læsis, censetque ejus rei rationem esse valdè perplexam. Ego autem, ut credam in leviculo vulnere & velut superficiali Pulmonum stricturâ sine Hæmoptoë transigi morbum posse, ita hoc casu, ubi grandior vena, atque etiam, ut postea apparebit, pars abrupta fuit, non satis capere possum, quem in modum laceratis vesiculis angularibus, in quas bronchiorum capillaria proximè se inserunt, unà cum aëre non etiam sanguis, aut quod ejus tenuius est, abripiatur. Dicendum fortè est in illo Naturæ lusu, grumulum aliquem sanguinis aut laceram Pulmonum membranam, velut valvulam, capillarium extremis obductam aditum obstruxisse.

Artic. VIII.

Die sexto Maji eadem ferè symptomata, quæ pridie, nisi quòd molestiam iterum sanguinis eruptionem tentaret circaque oras vulneris calore quodam effervesceret, indicante hoc ægro. Itaque manè emisimus sanguinis Libram semissem, etiam de meridie, erumpente sub finem spumoso sanguine, qui se hactenus non prodiderat; Cereus in experimentum rursum adhibitus tandem quoque aërem vulnere afflari ostendit, ut jam de Pulmonum vitio dubitare amplius non liceret. Vesperi extractæ rursum V. Unciæ, eratque fluor inæqualis & ad singulas inspirationes fortior atque spumosior; semper tamen ad sanguinis missionem levamen sentiente ægro. Mistura & Pulvis iterata.

§ Nunc tandem perrupisse molem sanguinis aër videtur, ut & in spumâ exiret & cereum difflaret, excusso nempe repagulo, quod hiatum insederat. Sed paradoxum est, non eâdem quoque viâ, quâ aër se proripuit, sanguinem rediisse aut volatile serum, cùm aliàs sæpe etiam sanies vesiculas transudet pulmoneas lobulisque bronchiorum excipiatur. Dicet alius, si quid obstitit impedimenti, adeò nec aër prorumpere debuit, at fuit fortè ea per accidens, fuit obversæ membranæ figura, ut externa quæque arcere

&

& aërem duntaxat desuper illapsum admittere potuerit. Forte etiam bronchiorum aliqui ramuli attriti & fluctuantes alter alteri viam incubitu obstruxere, solo aëre in inspiratione exitum sibi parante; neque enim, dum aër egreditur Pulmonum capillaria, ingredi sanguis potuit, dum verò & ipse viam remetitur, compressis statim capillaribus aut objectâ in illâ contractione valvulâ membraneâ, quæ vis omnis externa est, ab ingressu probibitus & sanguis videtur. Credibile etiam est, si in summâ aut mediâ parte Pulmonum fuit plaga, haud ita facilè assurgere sanguinem, ac si in infimis sit, nisi biatus efficiat, ut, qui è venis erumpit sanguis, mox in bronchia transeat.

Artic. IX.

Septimo Maji ægrum eodem ferè statu offendimus, nisi quòd febris, respiratio & tussicula aucta viderentur; quod ipsum in partem infortunii trahebam, cum in illâ quassatione Thoracis nulla quies, nulla coëundi potestas ruptis venis concederetur, quin potius ad tot irritamenta alius ex alio sanguis cavum inundaret. Apertum vulnus X.II. Uncias sanguinis spumosi & sibilantis refodit. Cùm itaque hoc argumento, etsi cæterorum symptomatum vehementia nonnihil remisisse videretur, omnia in ancipiti posita viderem, nec quidquam internis in tanta hæmorrhagiâ effici posse persuasus essem, consilium cepi infusionis, an fortè propius & melius Clyster ad venarum oras deferri sistereque impetum sanguinis posset. Cogitanti autem mihi incidit quidem de Aquâ stypticâ suspicio, sed vis illa adstringens vitriolata, qua sanguinem efficacius coagulat inque grumum cogit, dissuadere usum videbatur. Metuendum enim erat, ne sanguine quoque, qui Thoracis cavum inundabat, coagulato fluor omnis deficeret, atque adeò Pulmonum cordisque motu suspenso vita periclitaretur, Chirurgi etiam, quibuscum communicabam hoc consilium, insuetam sibi medicinam aliquantum horrescebant. Sed cùm monstrarem nihil in eâ fore periculi, modò blandis molliculisque adstringentibus uteremur, consensere tandem & ipsi manifesto discrimine compulsi. De die interim medicamentis indulsit prioribus, ne vires nimium labascerent. Sub vesperam redii, sed laborantis conditio nihilo melior, fortè quòd retectum vulnus sanguinem non funderet, quem tamen adesse copiosum illa pectoris gravitas & alia symptomata facilè significabant: Formulam hanc Clysteris Thoracici adstringentis in futurum præscripsimus. Rec. Primorum Sylv. Drachm. j. Fl. Rosar. rub. balaustior. aa. Pug. j. Herb. Veronicæ Man. j. Polygoni Man. Semiss. Radic. Torment. Drachm. ij. Terræ sigillatæ Scrup. ij. Coque in s. q. aquæ hordei ad Uncias IX, Culatura detur usui. Horâ nonâ vespertinâ denuo ægrum visitavi, & cùm omnia gravia viderentur, vulnus recludi jussi. Ibi tum statim novum profluvium, & ad singulas exspirationes auctius, excutiente sanguinem convexo diaphragmate. Unciæ erant IIX. Sed quia verebar, ne sanguis ad postica & angulum declivis diaphragmatis prolapsus morâ stationem quæreret, jussi subjectis pulvinaribus corpus nimis resupinum erigerent, quò facilior deinde esset effluxus. Et quia Clyster adstringens jam erat paratus, infusionem primum trium Cochlearium fieri mandavi; æquo animo tulit eum patiens sensitque ad teporem Clysteris Thoracis cavum blanda velut sparsione irrigari. Relictus inibi Clyster ad diem alterum vulnusque obligatum; interea, cùm febricula infestior esset & saturata rubedo, Peripneumoniæ symptoma, genas occuparet, medicamentis utendum duxi sanguinis bullientis æstum stagnantisque coagulum impedientibus. Itaque hunc pulverem præscripsi. Rec. Antimonii Diaphoret. Ocul. Cancri ppt. Fl. sulfuris rectif. aa. Scrup. Semiss. Spermat. Ceti, Mumiæ Alexandrinæ aa. Gr. VI. Sacchari perlati Gr. XII. Misce. F. Pulvis pro duabus dosibus.

§ In omni Hæmorrhagiâ quies utilissimum remedium: notum enim est, quàm musculorum quoque motus sanguinis promoveat fluorem. Quid ergo censendum de præcipuo illo post Cor circulationis organo, Pulmone? qui sine ullâ intermissione systoles illas alternat, & haustum sanguinem inflatu continuo propellit. Utrum credibile est motu isto non interrupto aut sisti sanguinis impetum aut coïre vasa posse? Videmus, quàm in musculosas partes adactum vulnus, si vena est percussa, omnem planè motum abnuat, &, nisi quies imperetur eaque continua, haud facilè coalescat: num in mobili isto perpetuo ferventisque à Corde sanguinis pleno organo venæ coïbunt? itaque ego non mirabar fluidi continuoque impulsi sanguinis pertinaciam; propius miraculo videbatur, illâ partis volutatione desiturum aliquando, qui inceperat, fluxum. Aër ille, quo sine nec momentum vivere possumus, dum influit continuò bronchiorumque & vesicularum replet utriculos, hoc ipso venarum, quæ toto viscere comites incedunt membranisque vesicularibus intexuntur, spatia coarctat sanguinemque in truncum venæ Pulmonalis inque auriculam Cordis sinistram mechanicè exprimit, ne quid facultatis vel expultricis aut attractricis subesse quis credat. Hac compressione, ut omnes promiscue venas, ita has quoque angustari sanguinemque continuò ejici necessum esset, nisi peculiari vi balsamicâ in tanto discrimine ipsa sibi sufficeret Natura & ἀναίσθητος ὄντα periculo occurreret. Sed in hanc rem conjecturam suo loco reservamus.

§ Famosa est Aqua styptica, Gallo auctore in nostrum quoque orbem sparsa, sed cujus efficaciam non æquè omnes salutarem aut certam experti sunt. Vis autem, quâ se commendat, in coagulatione sita est, quæ ut non ubique necessaria, alibi etiam damnosa, non mirum est eventu sæpe destitui, & nuper adeò laudatam medicinam in criminis suspicionem adduci. Interest plurimùm scire, quàm magnum sit vulnus, & qua parte, & quo modo illatum, rectum etiam an obliquum, secundùm fibrarum seriem an contrà, perpendiculare an horizontale, certè enim pro magnitudine & figurâ sanatio variat, coagulumque sanguinis aut conducit aut nocet. Vidimus ipsi, viderunt etiam alii, ingressu vulneris per grumum obstructo, quod reliquum erat fluidi sanguinis, actis subtus cuniculis passim per musculorum tendinumque fibras sese divisisse, & mutato motris genere, non ea Hæmorrhagiâ, quæ fortè aliis remediis sedari tutius potuerat, sed Gangrænâ obiisse vulneratos. Testis quoque est ejus rei ὁ πολυμαθέστατος Bartholinus, nuper nobis ereptus, in Actorum Hafniensium volumine tertio. Quid quòd toties etiam, quoties grumus vel ex improviso aut cum fasciis excidit excidit, autem sæpe, Hæmorrhagia recrudescere novamque curam, perinde ut priorem incertam, poscere visa est. Et ut laudanda sit Aquæ illius virtus, nollem tamen manibus præparetur, aut citius, quàm oportet, adhibeatur, non etiam temerè cavo ventrium committatur, quare neque hoc casu periculum ejus facere sustinuimus. Visum est nonnullis absurdum unâ operâ simul & crassum sanguinem fundere & tamen condensare, sed experientiam observanti apparet felix esse utriusque in speciem contrarii connubium. Tam est curiosa sui Natura, ut varii generis medicinas ipsa pulchrè disponat, & quamvis confusas suis tamen singulas objectis vitiisque accommodet. Quæ coagulant particulæ, non antè se exserunt, quàm eò sunt delatæ,

ubi

ubi illarum est usus; quæ attenuant, & ipsæ sibi contrarias respiciunt nec facilè aliis efficaciam impendunt suam. Cujus rei rationem hanc esse puto, quòd quæ attenuant, grumumque resolvunt sanguinis, fibrosis imprimis caseosisque ejus particulis & lymphæ tenuiori miscendæ specificè sint accommodata: quæ condensant, ea dividendo utriusque conjugio præcipitatione aliquâ aut adstrictione inserviant, dum seri poros excussis sanguinis fibrosioris particulis ipsa vel occupant aut ona coarctant. Ut ne quis culpam famigeratissimo Sylvio intentet, qui ut aliàs sæpe, tum in Hæmorrhagiâ semper, absorbentia, balsamica, & coagulum resolventia invicem commiscuit magnoque nominis elogio usurpavit.

Artic. X.

Octavo die Maii, erat is à vulneratione quintus, febris remissior etiam post noctem mediocrem, tussicula autem paulò asperior, at sanguinis immunis, coctâ duntaxat prodeunte materiâ. De gravitate dolebat in dorso circa nothas, quâ diaphragma declinat, inde & spatio hypochondriorum anteriora versus, quod cum ego à consensu partium vicinarum esse conjicerem, videbatur postea aliunde esse. Ad resolutionem vulneris præter omnem opinionem nihil erupit sanguinis, sive quòd Pulmo interveniret, seu quòd ad postica relapsus cruor haud facilè se revocari pateretur. Conabatur quidem & juvabat sollicito flexu profluvium æger, sed frustra; itaque, ne aëris ingressus cavo noceret, religari vulnus jussimus, aliam profluvii opportunitatem exspectantes. Cùm ergo circa meridiem inquietior factus molem stagnantis sanguinis æger persentisceret, ipse auctor & suasor extitit, ut vulnus resolveretur, non detrectantibus officium Chirurgis. Exivere Unciæ sanguinis IIX. sub finem etiam complures bullæ spumantes. Ingravescente cum vesperâ febri genisque efflorescentibus antè horam nonam vulnus recludi mandavi: sanguinem, si quis esset, evocaturus; nec mora, quin magnum sursus profluvium, sed quod post sex Unciarum jacturam maturè cohibitum. Instillationem de die intermissam meo jussu repetivere Chirurgi.

Artic. XI.

Postridiè matutinis horis melius se habebat, tantùm de pondere & puncturis postica versus conquestus. Respiratio quidem difficilis, concisa & frequens, sed non ex æquo & vulneris ingenio. Sanguis post resolutionem undulatim profluxit tandemque in spumâ defecit. Unciæ erant IV. Igitur, quòd coagulum & jamjam adfutura putredo jure metuerentur, moravi Clysteris genus, & decoctos in aquâ hordei Centaurii flores melle rosato deliniri Unciamque unam & semissem, hoc est, tria Cochlearia instillari jussi. Ptisanâ & vitulinis jusculis, quod solidiorum non esset capax ventriculus, satiare ægrum oportuit; quamvis vix etiam hæcce ferendo esset. Vesperi ægrum rursus visitavimus, ubi, præterquam quòd febricula invaluerat, etiam dolores offendimus solitò majores, maximè jam in hypochondrio sinistro; quod enim à loco affecto planè distaret, conjectavimus flatuum illam culpam esse, & sanè ita erat; evacuatâ enim alvo, dolor remisit & ipse sibi æger visus alacrior. Interim remotis linamentis atque turunda non protinus sanguis erupit, sed demum post varios conatus commodèque inflexum corpus. Ex illo autem certum oportuit servare situm, quo sanguis liberius proflueret, nempe ferè illum, quem, dum vulneraretur, tenuerat. Copia emissi sanguinis, subtractâ Clysteris quantitate, quod semper fecimus, Uncias æquabat XII, & quod ad priorem Clysterem quoque, id ad hunc maximè apparuit, medicatum prodiisse sanguinem Clysterisque odore perfusum.

§ Si rationem figuræ & nexus diaphragmatis attendimus, utique non videtur res levis, omnia ita ex declivi angulis evocare, ut vel statim in anteriora incumbant aut, quæ sunt, omnia excutiantur. Alligatur diaphragma Xyphoidi cartilagini, à quâ statim ad quartam, aut, si placet, alteram costarum notharum, inde ad ultimas, & duodecimam dorsi, inde & aliquot lumborum vertebras, obliquo ductu descendit, & apophysibus carneo-tendinosis ad os usque sacrum demittitur. Atque hic si calculum ineamus intervalli, quod ab utroque circumferentiæ puncto relinquitur, apparebit obliquius esse in homine hoc organum, quàm animalium ullo; accedit, quòd in exspiratione plani non tàm inclinati quàm convexi & in obtusum apicem surgentis centri figuram referat, adeò etiam curvilinea superficie angulum relinquat decliviorem & recto longè minorem. Ut adeò, si quid isto loco expellendum est, inspiratione magis fieri debeat, quàm exspiratione, nempe tum, quando musculus ille ex convexo tumore in planum subsidit minus inclinatum. At cùm ex circumferentiæ natura non possit planum fieri horizontale, videtur corporis prono inflexu defectus ille suppleri, id quod postridiè, & aliis diebus, ubi moram nectebat sanguis, experimento didicimus. Multum autem juvandæ huic figuræ vulneris sedes conferre videtur; nam quo a circumferentiæ & quidem posticæ finibus propius abest, hoc facilius est profluvium, multò contrà difficilius, si ad anteriora incumbat, difficillimum autem ubi superioribus costis inflictum est; nam aliquid & hoc excretioni levat molestiam, si in anterioribus quidem, sed tamen humili loco, interque quintam & sextam, aut sextam & septimam vulnus resedit: quorum illud nostro quoque ægro non leve præstitit beneficium.

§ Nimirum, quòd Hæmorrhagia nimia esset & corpus cum tempore nutrimento fraudaretur suo, consultum duxi Jusculis naturæ nostræ affinibus & Gelatinis jacturam succi nutricii reparare. In quorum commendationem hoc quoque accedebat, quòd viscosis dulcibusque particulis sanguinis deliniant fervorem motumque impediant, adeò & vasculorum coalitum blandè procurent. Medicatam magis Gelatinam censeo illam ex Cornu Cervi decoctam, quippe quæ sale etiam volatili fœcunda fermento vulnerum noxio expugnando plurimùm confert, quæ si specificis Syrupis aut acido Citri temperetur, etiam diversarum partium vulneribus & symptomatis accommodari potest.

§ Rarissimum est, ut non in doloribus istis, qui sunt à vulnere, hypochondria intumescant; & in illo spirituum humorumque orgasmo non etiam, qui in intestinum emittuntur humores, cùm maximè bilis fluida & volatilis, effervescant, & cùm ad alvum in illâ corporis quiete perduci nequeant, cumulatis flatibus ventri laterique officiant. Atque ideò in vulneribus quoque commendatissimi Clysteres & quæ primam purgant regionem Laxativa. Nam si alibi, hîc quoque videndum, ne quid ex ventre rapiant venæ, quod dulcedinem balsamicumque sanguinis saporem, quô maximè ad glutinanda vulnera est opus, corrumpat.

Artic. XII.

Decimo Maji. quòd situs esset repertus, qui evacuando erat idoneus, flumen prosiliebat cruoris, cujus ex nigredine & odore quasi pisculento, certè peregrino, jamjam adfuturam corruptionem augurabar. Emissi sanguinis copia Uncias VI. æquabat; jam verò quod pridiè feceramus, liquoris negligere infusoriam piaculum videbatur: immissa ergo lento manuum tractu Clysteris Cochlearia quatuor. Respiratio adhucdum difficilis; tussicula remissior & nihil non cocti prodens. Medicamentis

mentis pulmoneis bechicisque ex æquo continuatum. Laudavimus imprimis Conservam Rosar. Hisp. ut quæ demulceat non tantùm sanguinem, sed & spiritus reficiat. Etiam ad calorem temperandum & particularum effervescentium acrimoniam obducendam sequente formulâ usi sumus. Rec. Hordei mundati & ad crepit. cocti Unc. Semiss. Amygd. dulc. mund. Drachm. j. Sem. Melon. non rancid. Aquilegiæ, Milii Solis aa. Scrup. ij. Aq. Fragariæ, Fl. Acaciæ aa. Unc. iij. Scabiosæ, Schorzoneræ, Veronicæ aa. Unc. ij. F. Emulsio S. A. Adde Aq. Cinnam. diabor. Unc. j. Spir. Rosar. Rubi idæi aa. Drachm. ij. Ocul. Cancri præp. Antimonii Diaphoretici aa. Drachm. Semiss. Sacchari rotulati perlati Q. S. ad gratiam. Misce. Circa vesperam febris invaluerat & remotis plagis linamentisque novum sanguinis flumen matutino æquale apparebat, & cùm vix suffecturum ægrum putabamus, tantùm non post singulas corrupti sanguinis missiones animosior erat atque erectior. In cruore, etsi dies jam septimus verteretur, nulla adhuc dum puris lineamenta, nullæ fibræ, multò potius atra ubique & syrupi instar mucilaginosi crassa facies in refrigerato; quid quòd fluentem adhuc & calidum sanguinis rivum odor comitabatur virosus peregrinæ cujusdam mutationis index: Itaque cura habita instillationis.

§ Puris plerumque generatio haud ita diu trahitur, sed tamen pro corporis sanguinisque naturâ ocyus aut segnius procedit. Si corpus frigidioris temperamenti aut texturæ densioris, tardius, si calidioris & rarioris, citius absolvitur. Ut plurimùm tamen tertio, quinto aut summùm septimo die vestigia puris in extravasato cruore elucescere solent. Quo magis mirum videatur, nedum ullas puris notas apparuisse. Existimo autem sanguinem, qui extra venarum sphæram in cavitatem effusus est, cum à cæteri sanguinis consortio sit discretus, adeò nec calorem amplius quem invicem sibi suffundere mobiles particulæ possunt, participet, tardius ad suppurationem disponi quàm alium quemque. Accedit, quòd, qui in Thoracis cavo continetur, sanguis, Pulmonum & Diaphragmatis appulsu à quiete, quam fermentalis putredo exposcit, prohibeatur.

Artic. XIII.

Undecimo Maji eadem ferè phænomena, quæ antè; nam & ultra Libram profluxerat putidi obscurique sanguinis, sive quod Acaciæ succus aret, quem ob Hæmorrhagiæ periculum in Clysterem addi jusseramus, seu quòd putredo in moram versa nigrum contraxisset colorem.

Artic. XIV.

Duodecimo, id est, nono post acceptum vulnus, die nox ἄυπνος multâ que tussi & concisa respiratione tranfacta; adeò majus malum suspicatus novo consilio animum firmabam. Equidem in tam necessariâ animæ ultro citroque euntis reciprocatione vix credibile erat, vulnus, si quod esset in Pulmonibus, ad sanitatem perduci posse, adeò nec Hæmorrhagiæ modum fore. Præsagiebam itaque post tot symptomata ingentem sanguinis undam, nec fefellit opinio: pleno enim flumine erupit, non floridus amplius aut integer, sed squalore inquinatus: Instillationes frequentatæ detrahebant quidem nonnihil isti contagio, sed vincere in totum non poterant; quo ne quis hodiernum aut pridianum esse sanguinem existimaret, sed nuperum & jam inde à primo vulnere superstitem. Tam diversa undique symptomatum facies aliud atque aliud suadere videbatur. Manè prodiit unda X. Unciarum, puris autem nihil quidquam. Sub vesperam Unciæ VI. effluxere; febricula quoque intensior & φλόγωσις genarum, si unquam aliàs, nunc certè maxima, ut discrimen aliquod Pulmonum esse appareret. Reseratum vulnus sanguinem reddidit spumosum fœtentisque auræ plenum. Pulsus erat concitatior, inquies corporis summa, omnia in turbido. Instillationes potiones que vulnerariæ studiosè imperatæ; imo, ne quid à vulgari methodo deficeremus, Decoctum præscripsi ex Pyrolâ, Consolidâ majore & mediâ, Schorzonerâ, Scabiosâ, Tussilagine, Veronicâ, Liquiritiâ & Passulis, adjecto quoque ob suspectam putredinem florum Centaurii pugillo uno & altero; nempe, quæ ejus erant naturæ, ut molli dulcique glutino vulneris consolidationem promoverent.

§ Prodigio proximum erat sanguinem effundi tam copiosum, & ut odor & crassitudo testabantur inveteratum. Quis autem credat in tam angustis occupatisque spatiis hærere illam sanguinis molem potuisse; si non hæsisse constat ex aliis signis, quidni novitatem ipse suam tenui roseoque effluvio testetur? an verò stagnantis quoque contagium in viciniam & massam transiit humorum? Rem benè ponderanti videtur utique pars aliqua jam inde ab initio hæsisse, sed quæ continuò affluentem simili inficiat contagio, & specie sui obducat. Jam verò, si rupta usque patuit vena, quis tandem futurus erat excretionis modus in illâ visceris concussione? Sed hic quoque nos datâ operâ expediamus.

Artic. XV.

Tertio decimo die vix alia rerum species, certante hinc Naturâ, hinc morbi asperitate; manè tamen in universum pacatior, quàm vesperi, utrisque vicibus æqualis ferè copia sanguinis Uncias pendebat XIV. detractâ, ut aliàs, Clysteris mensurâ. Dies erat à vulnere decimus, ubi necdum vel vestigium puris; itaque priorem cogitationem facilè repudiassem, nisi nidor ille cruoris peregrinus in illâ crassitudine animum denuò confirmasset. Instillatio studiosè repetita.

Artic. XVI.

Quarto decimo die novum emicuit symptoma; namque vultus Roseo & Laccæ Florentinæ æmulo colore perfusus Peripneumoniæ inflammationisve pulmoneæ suspicionem augebat, sed motus Thoracis non adeò inæqualis & remissa inspiratio diversum quid suadebant. Febricula etiam lenta corpus depascebatur, eratque amplius depastura, nisi tam profusa Hæmorrhagia orgasmum infregisset. Ipso hoc die eductæ fuere Unciæ sanguinis XVIII. sed vapidi & mucilaginosi, ut jam in propinquo esse corruptionem crederes. Plusculum succi Acaciæ in Clysterem addi & siphonem ad alias aliasque Thoracis partes converti jussi, sicubi fortè perruptis venulis adspergi liquor adstringens posset. Suasi etiam Jusculis quàm maximè gelatinosis profluentis succi damnum resarciret, quod nec abnuit in mediocri appetitu.

§ Certè, cum sanguis sit pabulum & ebullitionis febriculosæ subjectum, fieri nequit, ut non cum diminutione ejus magna quoque effervescentiæ pars tollatur. Atque ideo protinus ad inflammationis suspicionem compendiosè sanguis mittitur, imò etiam, ubi minus ille ex vulnere fluit, quàm oportet; atque ob eam quoque causam, quæ est prudentiorum Medicorum animadversio, non statim, ubi vulneris est Hæmorrhagia, de sistendâ ea cogitatur, sed relinquitur exeundi copia, donec viribus & depascendi eas febri inflammatoriæ satis sit prospectum. In vulneribus tantam sæpe erupturientis sanguinis ferociam deprehendimus, ut, nisi emittatur, intus deſæviat gravissimaque excitet symptomata, & oras vulneris importuno coagulo fœtidaque putredine infestet. Hoc autem casu, ubi jam diu plus justò fluxerat, fluxurusque amplius videbatur, quamvis febris leniret periculum, auxit tamen Lipopsychiæ aut deliquii suspicionem. Atque ideo causæ erant justissimæ, ut, quod in Thoracem exciderat, detraheremus omne, & quod venarum adhucdum contineretur cancellis, quantâ maximâ operâ custodiremus, quamvis irrito hactenus eventu, quod Natura ostenderet, suas in curandis morbis & additis & desperatis partes sæpe esse potiores.

Artic.

Artic. XVII.

Quinto decimo morbi die color manè pallidior, circa vesperam autem magis miniatus. Instillatio facta resupinato subtractis pulvinaribus corpore, an fortè immissus liquor sic tandem melius vulneri appropinquaret, & aliquando Hæmorrhagia, si quæ esset, sisti posset. Calor etiam inclinante die invaluerat, quamvis non eum in modum, ut febrim aliquam argueret. Cruor effusus ad Uncias XII. etsi primùm serosus appareret atque fluidus, mox tamen contractâ pelliculâ crassus evasit atque mucilaginosus, & qui medicatum Clysteris odorem fœtente aurâ facilè superaret. Mel. Rosatum cum pauxillo spiritus vini addi in Clysterem jussi, ut ne putredo, quæ jamjam pus minari videbatur, degeneraret & sanguis stagnans ab Acaciæ succo plus æquo coagularetur. Intus quoque ad fluorem sanguinis compescendum hanc formulam adhibuimus. Rec. Cornu Cervi raspati Unc. iij. Passul. maj. mund. Drachm. ij. Sem. Anisi Unc. Sem. Aq. Plantag. Tormentillæ, Scabiosæ aa. Q. S. Coque S. A. Colat. Unciat. viij. Adde Aquæ è Typhis C. Cervi. Schorzon. comp. Cinnamomi diabor. aa. Unc. Semiss. Syrupi jujubini Drachm. vj. M. F. Gelatina vulneraria.

Artic. XVIII.

Die sexto decimo Febricula quidem non adeò intensa, sed tamen ingens virium deliquium, pulsusque ipse non quidem pro magnitudine morbi, sed comparatione cum antecedentibus institutâ, exiguus. Pondus puncturæque lateris, ex quibus valdè dolebat æger, molem & acrimoniam sanguinis tabescentis in illâ Pleuræ viciniâ satis indicabant, etsi nulla, mirabile! vel tussis aut alia vellicatio incommodaret. Detecto vulnere manè quidem Unciæ XIV. fœdi cruoris putidumque olentis; totidem etiam, quod vix credas, vesperi ultima minari videbantur: sed vultus constantia in tam copioso alibilis succi detrimento aliud promittebat. Ad examen revocatus cruor crassior apparuit & variegati in fundo coloris, ita ut purpuram pallidiorem dilutioribus & cancis striis intermistam referret. In refrigerato grumuli fundo hærebant candidiores, sedimenti urinacei, ubi post morbos solvitur, æmuli. Instillatio continuata & jam ante potio vulneraria.

Artic. XIX.

Die septimo decimo, qui vulneris erat quartus decimus, eadem adhuc symptomata viriumque majus discrimen, ægro jam quoque animum despondente, cùm ad vulneris aperturam ingentem denuo profundi sanguinis ad Unc. XI. copiam videret. Sanè nos quoque ad illam stagnantis fluidi quantitatem perculsi, quodvis experiundum duximus, & cùm nihil vel probatissimis effectum esset, loci fortè naturâ abhorrente, ad liquorem facilè stypticum pedem retulissemus, nisi illa sanguinis putidi crassi & jam purulenti copia diversum suasisset. Itaque receptam methodum ingressus DEO Naturæque negotium committere satius duxi; id tamen etiam conatus, ut tantillo Spiritus vini in Clysterem addito, crassitudo imminueretur. Vesperi reverso Pulsus, virium, functionumque omnium majus erat deliquium, quamvis non ex æquo morbi. Referata plaga Uncias reddidit XII. Æger exoneratâ putidi sanguinis mole non tantùm sibi constabat sed & parte aliquâ sensum doloris puncturasque jam aliquot diebus infestas levari fatebatur. Examinatus uterque in patinis cruor, non tantùm fœdè olebat evaporatis particulis medicatis, verùm etiam in fundo saniem ostendebat crassam, mucilaginosam atque purulentam. Itaque isto indicio de pure quidem concepimus spem lætam, sed illa permisti sanguinis copia vires ægri suffectas arguebat, & deinde in tantâ tabescentis fluidi morâ solida jam corruptionem hausisse videbantur.

Artic. XX.

Octavo decimo die nihil ferè mutata conditio ægri, nisi quòd somnus de nocte mediocris doloris sensum abstulisset. Resoluto vulnere effluxere Unciæ sanguinis XIII. intermistis fibris pallidioribus, quas in refrigerato apparuit esse puris jam maturati strias. Cruoris substantia multis jam partibus serosior quàm pridem, quod nempe crassioribus caseosisque fibris fundo subsidentibus inque pus excoctis serum innataret. Circa vesperam pauxillum duntaxat prorupit sanguinis, motantibus fluorem tenacioris materiæ filamentis. Jussimus ad hæc Clysterem Melle Vinique spiritu, quem hactenus commodè toleraverat, perfundi; additâ etiam ad arcendam putredinem Balsamicorum tincturâ.

§ Quo magis elaborari pus cœpit, hoc sanguis fuit & tenuior & aquosior; ut hoc ipso constet, puris generationem ad crassas potissimum & filamentosas sanguinis particulas spectare, esseque velut sedimentum quoddam sanguinis fermentatione eamque sequente præcipitatione tincturâ suâ & viscositate orbatum. Familiare est inter Chemicorum experimenta, Tincturas quàm saturatè rubras aciduli spiritus nidore in candidas verti, & cùm huic quoque fermento inflammatoriæ mutationis causas imputent nostri, facilè etiam, quod inde reliquum est symptomatum, hinc deducas.

Artic. XXI.

Nono decimo die mediocriter se habuit æger, etsi Febris nonnihil invaluerat, degenerante jam in Empyema sanguine. Respiratio aliquantò incommodior, unà & tussicula, nihil tamen peregrini in sputo. Id quoque dolebat, pondus in Thorace augeri; haud dubiè, quod crassiores particulæ, quæ in pus quàm maximè abeunt, à sero suo desertæ diaphragma magis premerent. Ad plagæ aperturam denuo Unciæ XII. sanguinis, sed quibus accesserat Triens solidi puris, ut de Empyemate jam planè constaret. Itaque cura omnis eò conversa, pugnatumque internis pariter atque externis.

Artic. XXII.

Vigesimo die utcunque melius se habere videbatur, prodieruntque ad resolutionem vulneris Unciæ IIX. puris saniosi & fœtidi, admistis tribus Unciis ichoris. Quâ de causâ Clysteris formulam ita variare placuit. Rec. Fol. Scordii Man. j. Flor. Hyperici, Bellidis, Centaurii min. aa. P j. Myrrhæ rubræ Drachm. Semiss. Coque in S. Q. aquæ puræ ad Colat. Unciar. X. adde Mellis Rosati Unciam j. & Semiss. Vesperi, non computato Clystere, Unciæ IV. puris prodiere. Hactenus igitur Hæmorrhagiæ ancipitis periculum evasisse videbatur æger, sed nova à pure sollicitudo.

§ Hæmorrhagiam certè non memini aliam vidisse aut legisse majorem quàm hanc ipsam, quamvis autem per ordinem successionis cruor eruperit, mirum tamen est, tot de die Unciis, aliquando & Libris, profusis vires non penitus intercidisse. Equidem, cùm corpus nostrum, nisi calculus fallit, viginti duntaxat octo aut summùm triginta sanguinis Libris rigetur, necesse est vetere expulso novum successisse sanguinem, totum adeoque corporis habitum mutatum, non inficiante hoc pinguiore alimentâ, quam postea præter omnem opinionem recepit. Aliquid tamen est, non simul & semel effusum fuisse,

ut meritò suspicari possim, ex quotidiano victu, potu & cibo, quamvis hic longè esset tenuissimus, redundasse; quod detrimenta illa lentè repararet. Sanè id unum serò dolui, non fuisse initas rationes quantitatis in victu, & nec urinæ nec excrementorum nec transpirationis, ita enim calculi subductio & mutua omnium comparatio fuisset facilior. Illud autem haud fallaci conjecturâ assequi posse videor, Excretorum sensilium quantitatem sensilium assumtorum quantitate longè semper fuisse majorem; nam si Urinæ, si Sudorum, si exteri Sanguinis exigam copiam, quod assumebatur sive liquidum seu solidum, primis saltem diebus, ferè nihil erat, quod postea, aliquid, & tamen excretorum respectu exile, Ut facilè induci me patiar, aliunde accessisse & vel ex aëre, quod ferri suppleret vicem, esse adeoque in ipso, quod Cosmopolita ajebat, *occultum vitæ cibum*, esse nectar analepticum, esse spiritum salemque volatilem & victricem omnium Lympham, suis tamen & ipsam beatam dotibus fermentisque instructam.

Artic. XXIII.

Die vigesimo primo symptomata in universum leniora, etsi subinde per horas ingravescerent. Vulnus manè detectum Uncias refudit puris jam candidioris crassiorisque III. unà cum duobus ramentis corporis solidioria articuli digitalis magnitudine: hæc ipsis oculis & Microscopio explorata vesicularum Pulmonis substantiam ex parte putridam ostendebant: adeò ut nunc demum de vulnere conjectandi certior occasio esset. Instillationes continuatæ.

§ Mirificum sanè est, nunc tandem prodere se Pulmonis frustillum, ubi tamen initio nec curiosa exploratio quidquam profecerat! Jam ergo constare debebat vulnus fuisse Pulmonis, nec vulnus tantùm sed & partem lobuli decussam. De vasis autem læsi magnitudine, etsi valdè rixentur auctores, video ego etiam non ita magni vulnus periculosum esse, quando in tam continuâ visceris à spumoso sanguine ferventis quassatione non facilè coaliturum videatur. Quemadmodum autem quà iter est sanguineorum vasorum, eò quoque pari necessitate contendunt aëreæ viæ, tubuli bronchiales, ita necessum eodem semper vulnere & aërem & sanguinem efflari. Ut enim plagam concipias longè subtilissimam & ad capillarem venulam directam, semper tamen & usque vesiculæ pulmonaris læsionem involvi opus est; Cùm autem vesiculæ istæ sint expansiones tubulorum bronchialium membraneæ, in quas velut in utriculos immissus aër se recipiat, utique ad minimam statim sopeci... pulmonaris, quippe quæ tota vesicularis est, stricturam aërem, nisi quid impediat, exire necesse est; ut plurimùm tamen etiam sanguinem, quia vesicularum singulis planis reticularim intextæ sunt venæ perque minima dispersæ. Hic autem, cùm pars decisa fuerit solidior, in tanto tamque subito sanguinis profluvio, tùm venas aliquot capillares, tùm unam paulò majorem pertusam fuisse probabile est. De lobulis autem, an protinus ferro fuerint abrasi, an verò putredine secesserint, dubium est: ego, partim ferro recisos, partim putredine solutos existimem non vanâ conjecturâ.

Sub vesperam redeuntibus IV. apparuere puris fœtidi Unciæ, unà cum ramentis solidioribus, sed in speciem putrilaginis corruptis. Intermissa jam Instillatio experimenti causâ.

Artic. XXIV.

Itaque postridie, dies erat secundus & vigesimus, vix aliquid puris extorquere vulnere potuimus lentem moram imponente; exile tamen ramentum ori vulneris se obtrectat, quod cùm forcipe dantaro amoliremur, aliquantulum puris successit. Instillationem autem magno negotio repetivimus. Vesperi reversis exhibuit sese pus ad Uncias X. sed non antequam æger in ventrem se abjecisset pronus. Fœtor autem intolerabilis medicatum Clysteris odorem longè superabat; jam ut e ex adstantibus aliquis, quem novitatis causâ adduxeram, & ipse Medicinæ candidatus, spectaculo rei, maximè etiam infesto nidore, territus in lypothymiam inciderat, balsamo benè olente, quo quisque se adversus fœtorem armaverat, ægrè revocatus. Verùm quia pus justò crassius videbatur, Spiritus Cornu Cervi tantillo in Clysterem addito fluorem reducere conabamur. At ne vulneris quoque angustia fluxum inhiberet, Turundam mutavimus, immisso ex radice Gentianâ Cylindro.

§ Fœtor ille puris novam sollicitudinem de Hæmorrhagiâ securis creabat, namque manifestum putredinis periculum manari Pulmonibus & ipsi Pleuræ videbatur. Portento tamen simile, in illâ fœtidæ auræ acrimoniâ, nunc Pleuram, nunc Diaphragma, nunc Pulmones afficiente, nullam unquam tussim secutam esse, nempe aliam, quàm quæ caularia valetudo antè morbum excitaverat. Utrùm Balsamicus Clysteris nidor vitiosum illud contagium ex parte correxerit, an membranæ fuerint παχύδερμοι atque sensus minus delicati, equidem haud facilè dixero. Scio aliàs ad inflammationes & puris generationem crescere membranarum texturam & quasi solidari. Interim, dum jam Pulmonis lobulos aliquâ sui parte imminutos fuisse constat, notabile est in tanto hiatu pus, quod etiam vesicularum texturam ab aliquibus transudare creditur, non etiam ad fauces bronchiorumque truncos viam affectasse seque in sputo aut screatu exseruisse. Sed opposuit se fortè, quod in pure erat glutinosissimum, viamque valvulæ instar obstruxit; aut ipsæ in se collapsæ vesiculæ beneficio succi saniosi, ut aliàs sæpe & labra & digitos conglutinare invicem solet, coaluere; sive etiam ruptæ vasculorum laciniæ præpostero flexu sibi incumbentes aliæ alias angustarunt; quemadmodum in exenteratis sæpe visceribus vidi nuda illa & fluitantia vascula, si in plano solido promiscuè agitantur, non penitus neque ad omnes partes aditum flatui dedisse. Neque enim in tàm obscuro rerum positu evadendi melior spes est.

Artic. XXV.

Die tertio & vigesimo II. Unciæ puris emanabant, sociantibus se iterum aliquot ramentis Pulmoneis. Perniciolus adhuc fœtor Instillationea poscebat. Vesperi denuo VI. Unciæ puris crassi & supra quàm credi potest fœtidi. Sanies erat bicolor, albis cinericiis jam & viridioribus flocculis distincta, ut appareret ex illo genere puris esse, cujus ingenium damnare Medici solent. Ahenenm vasculum, quo excipiebatur, atro purpureo colore signatum erat; quod cùm ab acidâ puris aurâ proficisci crederem, erosionem primùm Pleuræ, inde & Pulmonum, tandem etiam Costarum, veritus, Balsami aliquid Sulfuris & Anisati in Clysterem addi curavi.

Artic. XXVI.

Die quarto & vigesimo manè rursum II. Unciæ puris exivere unà cum majoribus ramentis, odore totum conclave infamante. Inquieta nox propter Turundam tumidiorem derivatis in se humoribus; justò etenim plus vulnus dilataverat. Itaque ad veterem Turundam & illam ex lino rediimus. Vesperi examinata puris materia copiosa iterum frustula moleculasque solidiores ostendit. Resoluto vulnere II. Unciæ puris paulò jam candidioris & æqualioris prodiere. Tussis, quæ jam inde ab aliquot diebus

bus infestaverat, planè remisit. Instillatio ad quatuor cochlearia instituta.

Artic. XXVII.

Die quinto & vigesimo valitudo mediocris; ex vulnere autem IV. Unciæ puris candidioris, comitati lobulo Pulmonis. Necdum tamen in illo medii ventris putore ullum vel puris in sputo, aut olidæ auræ in spiritu vestigium. Vesperi iterum Unciæ V. puris multò, quàm antè. fœtidioris, quo ipso spes pridem concepta nonnihil laborare cœpit. Ad purificandam superficiem tum Pulmonum tùm Costarum Mellis Rosati plusculum Clysteri adjici curavi, arcente etiam ulterius contagium amaritudine myrrhatâ.

Artic. XXVIII.

Die sexto & vigesimo Sympromatum quædam malacia. Pus tamen etiamnum fœtidum ad IV. Uncias profluens. Itaque Balsami Sulfuris Anisati guttas XV in Uncias IIX. Clysteris addidimus, meliorem sic puris conditionem spetantes. Vesperi III. apparebant puris Unciæ minus jam fœtidi omnibusque numeris absolutioris. quin & pondere se levati æger dicebat, an quòd pus jam maturius, hoc est, aëre concepto levius magisque fermentatum esset, an quòd pars aliqua ante decessisset.

§ Mirandum hoc quoque erat, ab olido illo puris contagio, jam inde ex aliquot diebus infesto, nihil quidquam damni vel in pulmones aut sanguinem redundasse. Tussis tamen nulla vel remissa, eaque aliunde. Pulsus mediocris & parum à naturali distans. Anima adhucdum pura nulloque squalore, quod equidem in illâ Pulmonis internique Thoracis putredine eventurum videbatur, inquinata. Equidem credibile est, à viscerum membranâ superficie, utpote arctius contextâ, halituosam illam auram modo ne sit nimis spiculata & acris, facilè repelli suisque contineri carceribus.

Artic. XXIX.

Die septimo & vigesimo pus erat candidius, æquale & minus olidum, nova tamen sympromatum syndrome spem pridie conceptam perturbabat; namque in mirâ membrorum segnitie, sensuum torpore & somni graviter incumbentis necessitate æger dolebat. Tumor quoque pedis, illius ex directo vulneris, jam à tribus diebus gravis; quid quòd & Pulsus mutatam rerum faciem significabat. Itaque, ut in talibus fieri solet, ὕπαλον vulnus suppositamque lateri doloroso saniem hariolatus spem ferè omnem abjeceram. Verùm Fortunæ lusus considerans manifesto ereptum periculo etiam majoribus eripi posse existimabam. Vesperi ejus diei Unciæ IV. puris albi & benè cocti nec ullo modo fœtidi effluxere. Sed tamen nescio quid febriculosi frigoris corpus infestabar, doloremque in Lumbis, maximè circa Costarum posticarum spatium sentiebat summum, viribus nunc etiam magis. quàm pridem, collapsis. Pulveres, mutatis paulùm ingredientibus, repetiti & novis sympromatibus accommodati. Intus quoque Balsamo Sulfuris Anisato in decoctum addito usi sumus, dum interim Instillationum quoque habita ratio.

§ Nunc tandem auræ aliquid ulcerosæ perrepante massam sanguinis febriculamque accendere videbatur, neque enim aliundè facilè novum illud symproma deduxeris. Obstitit quidem usque, si ita placet, membranarum solidior textura, at tandem victa succumbere debuit, spatio in sanguinem virulento puris nidore: qui cùm aciditatem quandam participet, mirum non est leve primum coagulum, & mox dissipato eo calorem subortum esse justô majorem, ut in quem desinere Naturæ vindicta solet.

Artic. XXX.

Postridie III. Unciæ puris liquidi albi & nihil præter Balsamum Sulfuris Anisatum redolentis emanarunt, multâ tamen spumâ tùm hanc tùm hesternam missionem comitante, manifesto documento aëris aliquid pectoris receptom cavitate elidi; certè enim lenta puris eruptio majorem justô moram & aëris commercium vulneri indulgebat. Hesternum frigus duas horas occupaverat excipiente calore, qui in mediam usque noctem perdurabat. Musculorum vigor remissus & ossa veluti confracta ægro apparebant, novum haud dubiè contagium suppeditante empyemate. Et quia morâ illâ damnum accipere & Pulmones & Pleura videbantur, consultum fuit experiri, num se Diureticis, quæ est nonnullorum persuasio, abduci materia pateretur. Præscripsi misturam ex aquis Chærefolii, Petroselini, Hyssopi, Spir. Fragorum; Tartari, & Oculis Cancri; verùm quibus nihil profectum est. Manè à Chirurgis intermissa erat infusio, atque ideo vesperi puris pauxillum idque crassum & vi extortum vulnere prorupit ad Unciam dimidiam. Quare denuo Instillationem imperavi non de nihilo omittendam.

Artic. XXXI.

Die nono & vigesimo rursum evacuatæ sunt IV. Unciæ puris paulò crassioris. Cæterà mediocriter se habebat æger risuque adventantem excipiebat. Respiratio modica, Tussis quoque remissa aut nulla; ὀσφυαλγία etiam unà cum pedis illo tumore seroso vaporoso evanuerat. Medicamentis febrifugis & maturantibus usque certatum.

Artic. XXXII.

Die sequente matutinis horis puris spumosi lenteque fluentis Unciæ II. Ingens hisce diebus & plus quàm canicularis calor aërem turbabat, adeò novum ægro metuendum erat periculum; at, sive quod transpiratio aucta, seu quidquid erat medicamentorum præcipitantium, contagiosam auram reprimeret, melius se habere viriumque constantiam erecto situ fateri cœperat. Sed neque hæc felicitas perpetua. Circa vesperam II. iterùm Unciæ & Semiss. Hac vice consultò Instillationem omisimus.

Artic. XXXIII.

Itaque postero die, qui erat primus & trigesimus, Uncia tantùm apparuit I. puris lentè & ægrè protrusi: quare repetita Instillatio matutina plusculum circa vesperam reddidit puris & quidem fluidioris, Drachmæ erant quasi decem. Dolor Hypochondrii sinistri denuò invaserat. Igitur evocati Clystere flatus quietem dedere.

§ Vulgatissimum est in illo vulneris dolore corporisque statâ quiete, dum fermentationes quoque lentè procedunt, flatus colligi alvumque constipari; ubi, cùm acribus impetuosisque medicinis occurrere religio sit, non temerè alio quàm Lenitivo ante Clystere operam adhiberi velim. Adeò neque hic, quod antè quoque factùm memini, nec Infusio Sennata, nec Syrupus laxativus Cancri Oculis & Aquâ Fl. Acaciæ dilutus, metuenda erant. Ut tamen sine suspicione offensæ medearis, tuta est ab omi parte Clysterum emollientium ratio; neque enim eos, quos Trochiscorum Alhandal plurimis granis condiunt Chirurgi, facilè admittendos putem, quod ipsorum Purgantium, ubi id necessitas postolat, longè potior & securior sit usus.

Artic. XXXVI.

Primo die Junii puris non spumosi Uncia dimidia, fortè quòd ob celeritatem deligationis omissamque Instillationem minus irrepserat aëris. Sub vesperam ultra Drachmas ij. vix quidquam prodiit, etsi in omnes partes verteretur corpus;

obnitentibus, credo, Pulmonibus. Instillatio neglecta. Ergo postridie vix I puris Drachma prodiit. Instillatio rursùs adhibita ostendit sub vesperam puris crassioris Unciam semel liquato per moram pare. Jam verò præter omnem spem, adeò nihil constat, pulsus concitatior dolorque in dorso dextro, quâ ad Lumbos vergit & costæ terminantur verè, vehemens, sine dubio ob superstitem adhuc puris materiam. Efflorescentia uti usque genæ major, jam & respiratio correpta & appetitus dejectus non iterum alere videbantur. Instillatio nunc iterum missa non alio consilio, quàm ut fructum ejus manifestius deprehenderemus.

Artic. XXXV.

Tertio die Drachmæ puris II. tantùm apparebant, ergo instillationem maturari jussi; inde etiam vesperi multiplicatæ Drachmæ ad Uncias crevere duas. Pus erat fluidum quidem, sed minus æquale, lividum & fœtido odore. Quare spes & expeditæ curationis eventus animum meum fluctuari cœpit. Infusio commendata, etiam Pulverum & Electuarii, quod ex Conserv. II. Symphyti, Veronicæ, Rosar. Loch. de Pulmone vulpis, Oculis Cancri, Succino præparato & Syrupo Papav. Rhead. constabat, usus.

Artic. XXXVI.

Quarto die pauxillum puris albidi & fœtentis, & quod Græci ἰχῶδες vocant. Nunc ergo specillo Thoracis cavitatem explorandam duxi, ut de mole ingentoque puris constaret. Itaque calefactum modice ferrum lento tractu sub Pulmonibus ad latera costarum induxit Chirurgus; cumque nihil adeò obsisteret, in adversum dorsi parietem ferrum impegit, jam etiam exterius sentiens ejus animadvertente digito, ipso verò ægro, sive metum, quem animo præceperat, seu sensu asperiore magis perculso jamque Cardialgiæ proximo. Querelabatur ocissima de dolore Dorsi circa costam octavam. Pulsus etiam celer & febriculosus, respiratio magis quàm antè impedita.

§ Periculum facere libuit, utrùm longo specillo materia notari posset, quò copiæ certior ratio haberetur. At sive quòd in declivem diaphragmatis angulum secessisset, seu aliud obstaret, nullum quidem ejus vel signum cepi potuit. Quod autem tam malè ab exploratione se haberet jamque Cardialgiæ proximus esset, vel à sensu Pleuræ subtilioris seu fortè inconsulto nervorum Cardiacorum compressu, in illâ specilli agitatione, repetendum fuit. Namque inde vix horæ requies, cùm alio omnia statu deprehenderem.

§ Totum inde corpus convellebatur, febris, dolor, respiratio, omnia in deterius vergere videbantur & post Cardialgias vehementissimas vomitus invadere & dejectiones alvi, redeunte statim: res mira! in universum corpus Exanthemate coccineo eoque ad singulos vomitus invalescente. Materia vomitu rejecta æquabat Libras III. eratque instar aquæ puræ nulloque adeò salsedine comitatæ. Potio analeptica, quam plerunque cætera medicamenta intercalabant, & ipsa rejecta. In hoc itaque ego certamine, velut Crisi, omnem eventus aleam positam existimavi.

§ Rarum profectò symptoma, & quod nescias unde deducas; nunc etiam de spirituum nunc humorum orgasmo incidit suspicio; Nervos quidem fibrasque primum illa exploratio vexasse videtur parata jam antè ad exitum seri fluidioris mole. Notabile tamen & hoc erat, in tam pertinaci corporis quassatione nec semilaceros Pulmones nec alias partes injuriam passas, quò Naturæ custodis prudentiam hîc intelligas.

Artic. XXXVII.

Quarto die Junii matutinus aderam peregrini symptomatis conditionem sciscitaturus; sed nihil adhucdum melius æger habebat. Vultus uno eoque rubertimo colore perfusus, jurasses Cinnabarin esse Laccâ temperatam. In cætero corpore maculas rubras albedo distinguebat, remittente nunc tamen, quod nocturni vigiles dicebant, febrili Paroxysmo & Exanthemate, quod uti universum vultum adhucdum, ita paulò antè totum corpus sine discrimine, aut ullâ candoris notâ occupaverat. Manè ad levissimam corporis concussionem vomitus recruduerat, exeuntibus rursum duabus seri limpidi libris. Pulsum reperi ego celerrimum, inæqualem & parvum, respirationem concisam & subitam, nunc etiam calorem toto corpore vehementiorem. Hac rerum facie perturbatus, disposito molliter corpore, pus, si quod esset, evocari jussi. Nec mora, prodiere Unciæ VII. & Semissis puris æqualis & subalbidi. Potuissemus autem plus expectare, nisi Lipothymia à tot doloribus superilea intervenisset. Infuso liquore guttulâ unâ atque alterâ Balsami Sulfuris animato vulnus obduximus, & quod omnia detrectaret Ventriculus quantumvis mollia, internorum usum tamdiu sufflaminavimus. Sub meridiem rediimus; ubi Rubor ille in totum remisisse videbatur, succedente veteri candore; Stomachus etiam leniùs assueverat Cardiacæ Potioni; Plagâ resolutâ cepimus II. Uncias puris striati & crassissimi. Vesperi Rubor se intenderat priori affinia, sed unius horæ intervallo finiebatur, jamque, quod antè non licuerat, significabat miras se ad Exanthema sensisse Ventriculi tentiones & post æstuosas quasdam acre que ebullitiones videri statim aliquid in venas diffundi, inde trahente contagium volatili succo in cutem emanare carneum primùm inde auctis gradibus coccineum colorem mox tamen iterum profligandum. Emissæ puris Unciæ II. Electuarium ad corroborandum Ventriculum exhibitum tale erat. Accipe conservæ Menthæ, Rosar. Vitriolatæ aa. Unc. Sem. Cond. Cortic. Citri Drachm. ij. Diacord. Frac. Scrup. ij. Mastich. el. Drachm. Semiss. Terræ sigillatæ, Japonicæ aa. Scrup. Sem. Syrupi Rubi Idæi Q. S. Misce, fiat Electuarium. Bolum jussi subinde deglutiret, donec firmior esset Ventriculi tonus.

§ Equidem à seri biliosâ & volatili Tincturâ facilique à cæterâ massâ secessu ortum duxisse hoc phænomenon mea quidem est conjectura. Genus autem efflorescentiæ tam rarum mihi visum, ut nec cum guttâ Rosaceâ, neque cum Erysipelate comparari potuerit, & semel tantùm in vultu ejusmodi subnatum colorem meminerim. Color autem erat non fœdus aut morbificus, sed pulcherrimus ejusque æmulus, quo pudoris notas in benè habito corpore exprimere & Natura & Pictoris penicillum solent.

Artic. XXXVIII.

Quinto die melior ægri conditio symptomataque in universum leviora. Pulsus moderatus, respiratio mollis, ipsius etiam ruboris exilia supererant rudimento. Unum duntaxat grave, dolor & tensio sub Cordis dicto Scrobiculo, ut appareret nedum omnem Ventriculi effervescentiam remisisse. Continuata Cardiaca & impositum ex Oleis Aromaticis linimentum. Prorupere puris Unciæ II. & Semiss.

Tolerabilis etiamnum ægri ratio, sed dura post vomitus Alvus Laxativo ex Syrupo Rosar. solutivo, Mannâ & Rob. Ribium sollicitari debuit; bis inde dejecerat. Puris pauxillum vulnere exiverat. De meridie lecto se proripuit, periculum virium facturus; & sanè sic satis benè novum hoc vitæ genus toleravit. Post horas duas lecto se reddiderat; Vesperi Uncia puris dimidia fuit educta.

Artic.

Artic. XXXIX.

Die sexto Junii manè puris flatuosi & bullati Uncia dimidia exivit, idque per ἀνόφορος, nunc etiam Ventriculi dolor planè desierat; imò & ciborum major, quàm pridem, appetentia. Vesperi eadem ratio; III. Drachmæ puris eductæ, spesque erat cum tempore imminutum iri puris copiam, quando de Dorsi dolore nulla amplius querela.

Artic. XL.

Die septimo tamen nova catastrophe & præter opinionem Uncia ferè dimidia tùm manè tùm vesperi emissa, recruduerat etiam ille in postico dolor.

Artic. XLI.

Octavo symptomata rursum omnia remissiora, Tussis nulla, Respiratio etiam multis partibus melior & ferè naturalis. Mira autem ad somnum propensio, ne quid recriculamenti abesset. Evocatæ manè Unciæ puris II. vesperi Drachma j. & Semissis.

Artic. XLII.

Nono Junii, qui erat à vulnere trigesimus septimus, nova emersit calamitas; namque virium manifestum deliquium. Vox exilis & rauca; pulsus quoque satis compressus. Equidem ad iteratam puris effervescentiam & nascentem inde sanguinis spirituumque intemperiem tot Paroxysmorum in se redeuntium errores referri posse videbantur. Drachmæ puris iij. prodierant.

Artic. XLIII.

Decimo Junii pus manè vesperique ad Drachmas ij. emissum. Clyster injectus plurimum detraxit materiæ viscosæ, unde & animi passus est deliquium. Vires tamen paulò antè firmiores, quàm pridem; namque de die duas horas egerat ὀρθοστάδην; Pulsus quoque erat compositus, at vesperi celerior cum nocte ingravescebat.

Artic. XLIV.

Sequente die eodem omnia statu; Pus utrisque vicibus ad Unciam I. prodiit. Vacuo Ventriculo mediocriter se habebat, repleto eo, quamvis nec hoc multum esset, omnia deteriora & cum febriculosâ intemperie conjuncta, efflorescentibus quoque genis, ut solet hecticis evenire. Facies ipsa sensim collabascens nihil adhuc dum boni promittebat.

Artic. XLV.

Undecimo Junii appetitus quidem mediocris, sed latera nondum satis firma corpus ægrè sustinebant; vix enim è lecto prorepebat, quin statim eum repeteret. Puris effluxit Uncia, sed, ut ab aliquot antè diebus, boni nitidique; quare etiam Clysteris genus mutare constitui, solâ hordei aquâ & melle rosato contentus.

Artic. XLVI.

Duodecimo die stillavit Pus ad Drachmas X. Nova genarum efflorescentia aliis aliisque symptomatis tùm maximè respiratione incommodâ vultuque Hippocratico excepta. Verùm animus ægri erectior ciborumque appetentia etiam, quæ ex prioribus nascebatur; suspicionem diluebant. Præscriptis formulis adhuc insistebamus, urgentes potissimum Balsami Sulfuris Anisati usum.

Artic. XLVII.

Tertio decimo die Unciæ puris II. effluxere. Itaque quo melius subveniri Naturæ posset, præscripsi mundificativum pariter & maturans remedium, Pilulas nempe, ut quarum actio tardior est & ipsâ tarditate securior. Formula autem hæc erat. Rec. Terebinthinæ Venetæ in Aquâ Petroselini coctæ Drachm. j. Flor. Sulfuris Drachm. Sem. Balsami Peruviani Scrupul. ß. Olei Anisi Guttas vj. M. F. Pilulæ numero quadraginta, Liquiritiæ pulvere conspergendæ quarum quinque aut septem tùm manè tùm vesperi cùm Syrupo Violaceo deglutiendæ erant.

Artic. XLVIII.

Quarto decimo die dolores circa sedem vulneris exquisiti, sine dubio acrimoniâ oram membraneam vellicante: jam verò & genarum color ruseus clandestinas sanguinis effervescentias prodebat. Pulsus & respiratio utraque sub noctem concitatiora, manè ad ingenium redibant. In illo tamen humorum orgasmo & appetentiæ & virium incrementum non contemnendum; & ut speciosis istis symptomatis fidendum minimè videretur, attamen ipse æger animum confirmabat. Exierat puris Uncia I. & dimidia.

Artic. XLIX.

Postridie dolores vulneris per centrum musculi Pectoralis in tendinem exire motuique brachii officere videbantur. Credibile motu intempestivo excitatam puris acrimoniam consensu quodam in vicinas partes desævisse. Puris apparebant Unciæ III.

Artic. L.

Sexto decimo die non sine ostento rursum prodiere Unciæ III. & dimidia; atque ita, quem tandem aliquando desiturum credebamus puris effluxum, novis auctibus insurrexit, spemque simul omnem modò collapsam nunc instauratam propemodum evertit: Pus quia crassum & nonnihil olidum, veterem balsamicumque ex amaricantibus Clysterem reposcebat, quem ideoque præcepi ut adhiberent.

Artic. LI.

Septimo decimo die eadem ferè quantitas, pridiano etiamnum durante dolore. Febricula sub vesperam semper infestior subinde & Lipothymiis comitata.

Artic. LII.

Octavo decimo eadem symptomatum series dolorque vulneris modicus. Conquerebatur etiam de matutino frigore in meridiem usque producto, quod plerunque cibo sumto calor excipiebat. Puris emissi Unciæ erant IV. paulatim crescente numero.

Artic. LIII.

Nono decimo die paulùm sibi redditus æger videbatur, calorisque & frigoris vices non ita graves. Puris Unciæ VI. apparebant. Quare suasi ægro præscriptis medicamentis, quorum hactenus fastidium diuturnitas pepererat, diligenter uteretur, ipsis cumprimis Pilulis, habitâ etiam Clysterum ratione, tùm qui Thoracem, tùm qui Alvum eluerent.

Artic. LIV.

Vigesimo die eadem symptomatum ratio putque ad Uncias III. emanavit. Cætera non malè se habebat. Ex illo tempore, quòd alia negotia obeunda essent itineraque ægrorum causâ continuam visitationem abrumperent, præscripto vivendi ordine vulnus Chirurgis commisi curandum, eâ tamen lege, ut, si quid novi sanationem turbaret, in eo amoliendo meo maximè consilio & præsentiâ uterentur. Itaque necessitate flagitante etiam post illa sæpiusculè adfui ægro diversam ejus conditionem toties mutabilem admiratus, quòd symptomatum quotidie alia atque alia facies esset, sanandi rationes mutationum ingenio accommodare necesse habui. Jam enim febriculæ, sed erraticæ, sed nocturnæ & frigore comitatæ; jam lipothymiæ, cum vultus pallore & labrorum lividitate, jam tussiculæ, obstinatæ quidem, sed vel siccæ aut cocto Phlegmate comitatæ, jam Diarrhoeæ etiam copiosæ cum febriculà, jam quies & sopor veternosus, jam alia periculi suspicionem auge-

augebant imposita mutandi necessitate. Et ut nihil certius videretur, quàm Empyum eum esse & usque mansurum, attamen post varia tædia consultationesque curiosas, juvante Deo O. M. eò res deducta est, ut pure penitus expurgato vulnus coalescceret, ægerque cum tempore sanior evaderet quàm pridem. Ingravescebant quidem & minabantur periculum, etiam post vulneris coalitum, Tusses, fallaces Febriculæ Hecticis non absimiles cum squalore Autumni conjunctæ, verùm tamen tùm diætæ, tum loci, cujus consuetudine gaudebat, ingenio, accedente etiam Hyemis molliculæ beneficio, morbum feliciter superavit unusque etiam ostendit Naturæ nihil esse difficile, & ubi à medicamentis tenuis spes est, à DEO plurimùm exspectandum esse boni. Sunt hæc monstra sanationum, quarum individualis & numerica ratio uni DEO perspecta est: & cum nos specie duntaxat & sensuum objectu omnia metiamur, indivisibilis autem illa Naturæ, seu Harmonicæ omnium unionis, quantitas & proportio Elaterisque efficacia nullo admodum sensu cognoscantur, non mirum est Prognosticorum, quæ à nobis proficiscuntur, fidem esse ambiguam. Ut adeò laudare habeam Medicorum prudentiam in rebus quoque dubiis cunctantium, in quam partem Prognosticum inclinet; nam si quid in talibus temerè hariolanti respondet, non Artis aut Scientiæ, sed Fortunæ opus esse putandum. Quid enim ibi certi esse potest, ubi objecti natura eâ parte cognita non est, quâ maximè esse debebat. Temeritas illa est conjecturæ etiam non vanæ nutricula. Satius est, & meo quidem judicio ad commendationem nominis utilius, ostendere, quàm sæpe Natura, etiam in vulgò conclamatis, sit potens, quàm contrà in plurimis nec speciosis circumstantiis sit fideodum, &, ubi omnia tuta videntur, sæpissimè eventus destituat. Quod sanè multis vulnerum observationibus testari possem, nisi Historia ad finem spectaret.

§ Puris autem ratio, dum fluxit, (fluxit autem ad diem usque septimum & vigesimum Julii) hæc fuit, ut plerunque qualitate sibi simile, copiâ dissimile prodiret; aliquando enim in Drachmas inque Scrupulos desiisse ejus effluxus, jamque nihil amplius exire, videbatur, cùm ecce subitò iterum ad Uncias, ad dimidias Libras, semel quoque ad integram & ultra effluerct. Igitur pro puris conditione Clysteres Thoracicos mutavimus, & ubi desinere fluxus ejus videbatur ultimis diebus, cannulam plumbeam sed alatam vulneri immisimus, ne puri, si quod restaret, aditus intempestivè obstrueretur. Fluebat autem nonnihil melius ad corporis motus respirationesque per cannulam in Emplastrum. Cùm desinere fluxus videbatur, cannulam extraximus & consolidationem tentavimus; & tamen, quamdiu vulnus apertum erat, aliquid effluebat cumque pure antea effluxerat, materiæ limpidæ serosæ, primùm ad Drachmam I. aut semissem unà cum pure, inde exhausto illo sola ad Drachmas ij. & diminutis gradibus ad scrupulum guttulasque. Materia illa in vasculo relicta gelatinæ naturam induebat arescebatque instar glutinis: quem cùm humorem Naturæ proprium & illum membranas Pleuramque inungentem esse judicarem, suasi consolidationem vulneris non infelici eventu. Illud autem de vulnere testari possum toto hoc curationis tempore valdè se præstitisse obnoxium, nec ullâ carnis alienæ luxuriâ neque labiorum callo fistulæ naturam affectasse; quod cùm aliàs timendum sæpe sit & moneant Practici, in hoc tamen corpore id quoque vel in Naturæ benignioris laudem, aut Chirurgorum prudentiam accedere meritò debuit.

In universum autem reperio ex Ephemeridibus Chirurgorum, quibus absente me per quatuor aut quinque septimanas, etsi subinde per epistolas consulerent, vulneris percurandi officium mandatum erat, effluxisse ex illo, quo ego numerare destiti, CXXIIX. Uncias cum dimidiâ puris fluidi atque crassi: quibus si numerum jungas priorem, excrescet in XX. Libras med. Unc. jx. Drachm. v. puris, atque illis si accedat sanguinis profusi calculus, ecce simul sumtæ materiæ XLIII. Libres V. Drachmas, non considerando quod temerè in lintea atque emplastra promanavit.

Notandum hîc est, si gravitas Puris ad bilancem examinata fuisset, longè majorem futuram fuisse copiam. Dimensi sumus vasculum, quo humores illi excipiebantur, exemplo cantharorum, quos aquis suis dimetiendis servant Pharmacopœi & Unciis distinguunt.

Quòd autem de copiâ illâ rem putas esse incredibilem, attendas velim non simul & semel, sed aliquot septimanarum cursu prodiisse, quidquid erat sanguinis aut Puris. At verò ne unius historiæ fide nitatur veritas, altera alteram corroboret. Hildanus Centur. III. Observ. Chirurg. Obs. XXXVII. Historiam, si non similem, certè prodigiosiorem, de Hæmorrhagiâ Umbilici, enarravit, testatusque est intra undecim dies, quotidie bis, idque horis destinatis, manè intra septimam & octavam, de meridie intra secundam & tertiam, certo Pharmacopœo Solodurensi XXVII. Libras sanguinis umbilico effluxisse, & tamen ægrum beneficio Naturæ sanatum ad se rediisse. Ubi nisi quotidiano victu damnum fluentis sanguinis compensatum ex parte fuit, ut compensatum esse potu quidem ego existimo, necesse est ab aëre, ut antè indicavi, materia seri repetatur, aut, hoc quoque fallente, longè major sanguinis copia venas perambulet, quàm vulgò nostri credunt.

In nostro verò casu hoc quoque perplexum satis, ut tamdiu fluxerit sanguis, nec tamen signum ejus in Pectore latentis satis manifestum fuerit. Si enim hæsit, utique in exspiratione, ubi attollitur Diaphragma, incumbentis pondus molestare debuit; sin in Pulmones se abdiderat sive pus seu sanguis ad occasiones erupturus, haud facilè quis modum latibuli expresserit, & sanè expansione suâ & ipsi dolorem adferre debuissent gravativum. Jam & hoc aliquid est, an omne simul ibi steterit, an verò partitis vicibus ut Pulmonibus exstillavit, ita etiam vulnere proruperit. Equidem fieri non potest, ut omnis tùm sanguinis tùm puris materia ab initio ibi hæserit, quod Thorax, vel si vacuus esset, tot capiendis Libris non sufficeret. Puto igitur subinde molem aliquam sanguinis vulnere emanasse, & tandem quoque stagnantem in lobulo aliquo cruorem corruptionem subiisse, qui ipse etiam allabentem in singulas horas fermento sui infecerit & ad putredinem disposuerit; omnem adeoque sanguinem ibi in pus converti potuisse, donec emendatâ sanguinis partisque læsæ texturâ vulnus coalesceret. Planè uti in Fonticulis nonnunquam fieri videmus, quòd corpore fraudato pleraque in eos alitura abripiatur, manèque & vesperi succum secernant nutricii æmulum, sed in speciem puris corruptum; cujus tùm demùm deprehendere finem solemus, quando melior complexio Balsamicum & consolidativum succum subministraverit, sparso etiam in reliquum corpus hoc beneficio.

Quod tamen sæpiusculè Phthisin minaretur æger erroribusque Paroxysmorum febrilium periculum tabificæ mortis indicaret, istis vulneribus proprium est; & ostento simile, post tot tædia intentatasque vicissitudines tandem tamen sine ullo recidivæ metu, at demum superato Autumno asperiore, integrum atque sanum, etiam cum adiposo corporis incremento, evasisse. Nescio autem, an simile sit, quod Gregorius Horstius Cent. iij. Obs. XXXVI. ad Hildanum hisce verbis transcripsit.

Exem-

Exemplum, loquitur de vulnere Pulmonis, *ante biennium hîc in viciniâ habui in Nobili quodam Viro, lethaliter in Pectore vulnerato, cui diutissimè decumbenti quotidie maxima saniei copia è vulnere, non rarò quoq. Pulmonū particulæ parvæ simul egrediebantur. Hic aliquandiu Phthisi corripiebatur omnibus signis cum eâ convenientе, quæ alias ab exulceratione Pulmonum fieri solet, interdum propter malignitatem putrescentis Pulmonis, cum summâ virium imbecillitate febrilique calore cutis Exanthemata rubra, more illorum, quæ Petechialibus febribus propria sunt, erumpebant. Tandem tamen, cum diu satis apertum esset vulnus, ipsumque Pectus atque Pulmones optimè expurgarentur, convalescere cæpit æger, adhuc hodie perfectè restitutus vivens, quod naturæ ipsius vegetæ & sanguineæ potiùs adscribendum esse puto.*

Rara verò etiam fortuna erat Nobilis istius, cujus sanationi ea parte ego quoque adfui. Nempe percutitur is gladio tertiam inter & quartam costam ponè mammillam dextram; mox inde varia symptomata, Respiratio anhela, Color pallidus, Lypothymiæ & alia. Exploratum vulnus nihil dabat, nec fœtum nec sanguinem, quin imò quamvis sæpe tentaretur in cavitatem transitus, specillum tamen semper & usque fefellit. Itaque trahitur tempus, vulnusque, quod parietis esse credebatur, post quatuordecim dies coibat. Sola respiratio adhucdum interrupta & gravis suspicionem fovere videbatur latentis mali, sed quòd specillum in pectus aditum non inveniret, jam in luem Veneream eamque hecticam, jam alia symptomatum illorum causam rejicere Chirurgi volebant. Quarto post vulneris obstructionem die tuberculum juxta cicatricem jam ad durandam erumpit; magnæ inde Cordis anxietates, magna respirandi difficultas, quæ cùm de nocte ingravescerent & à Lypothymiâ propius abesset æger, vocantur Chirurgi atque Medici velut ad morituriеntem. Quid fit? Tuberculum sponte rumpitur profunditque ingentem puris copiam, ad Libras VII. cum profluvio isto magnum sibi levamentum promittente ægro; & verò Chirurgi, cùm eunte pure vegetiorem reddi juvenem viderent, & ipse hoc posceret, moram imponere nolebant. Deligatur iterum vulnus, & Cardiaco medicamine corroboratus æger somnum capit aliquot horarum, quem toto illo tempore non viderat. Postridie iterum, sed duabus vicibus, IIX. Libræ puris exivere, post quæ imminui fluentis copia, & nunc prorsus sisti, nunc etiam redire copiosius cœpit. Post quatuor mensium patientiam, ubi omnia in pejus ruebant, & non solùm ea vultus sed & universi corporis macie monstrum intus ali constabat, ego quoque advocor in consilium. At verò ex pauculâ illâ sanie, eâque lividâ & spumosâ, quam vulnus fundebat, Pulmones jam tùm vitiatos sanguinemque corruptum, accedente imprimis oris fœtore, colligebam. Narrabat inter alia constans Juvenis suique fidens se desertis Medicis Chirurgisque, quorum operas vanas & contrarias invicem expertus erat, in Empirici multa promittentis manus incidisse, at neque sic satis securum aliorum quoque & nunc meam opem poscere. Rogabam ego, quid interea beneficii ab Empirico accepisset; ibi tum ille, enimverò hoc, inquit, quòd, qui pridem [illegible] eram, nunc [illegible] factus sim & viribus mulctatus novo me rursum experimento aut periculo objicere debeam. Ad quæ cùm ulterius quærenti responderet se tribus diebus continuis pulvere usum, qui nihil profuerit, sed qui quarto demum die duplicatâ auctus dosi tam malè affecerit corpus, ut post quinquaginta quatuor sedes, quas violentia ejus concitaverat, nihil amplius virium reliquum haberet, exspectare ergo se, nunquid superesset, quo valetudinem ejus juvare, aut quid futurum esset, exponere possem. Rogabam ad hæc, annon oris salivationem expertus esset, quod negabat. Hîc autem non dubitavi hominis temeritatem traducere, ut qui, cùm salivationem moliri cœpisset, tandem frustratus ultimâ maximâque dosi alvum eamque copiosam contra Artis regulas provocaverit. Cum itaque adhuc sub Empirici Thrasonis manibus esset, petii, mihi videndi ejus copiam faceret, quod factum. Adest ergo verendus barbâ homo, experimentis quibusdam totâ civitate notus, exponitque roganti, quam curandi methodum & hîc & alibi ingressus sit, nempe, ut in plerisque morbis, ita maximè in tabificis atque Empyis, Ptyalismi se uti beneficio, & conclamatos quosque morbos abigere, inque eam rem famigeratissimum illud Theophrasti arcanum Corallinum, hoc verò est, ut ego sentio, Turbit minerale, duram certè ac periculosam medicinam, adhibere. Neque mora, quin historiis aliquot cunctanti mihi occurreret suæ cessusque Ptyalismi non pœnitendos adjuraret; inter alia etiam puerum se vidisse Helvetium, cùm in Artis tyrocinio esset, cui disruptâ pectoris vomicâ inque vulnus excussâ XIIX. puris Libræ intra tres dies prodierint, neque antè persanari potuerit quam salivationem arcano isto Corallino aliisque Mercurialibus procuratam expertus esset. Audieram Thrasonicam vocem, cùm, ergo, inquam, hîc habes in quo te exerceas tantique remedii famam etiam mihi aliisque probes; sed tantum abest, ut in hoc quidem Juvene specimen non vulgaris curæ dederis, ut contrà jam pridem Hecticum exulceratumque attritis viribus in ultimum discrimen conjeceris. Et verò unum aiebat fefellisse Salivationem, quæ per Arcanum istud quæsita mutatis partibus in Purgationem, eamque enormem, transierit, neque tamen de valetudine hominis se desperare, modò ea, quæ porrigere vellet, adsumere non detrectaret. At primò illo experimento tuebatus æger meo consilio uti statuebat; sed cùm eo loco res esse dicerem, ut nihil temerè promittere possem in illâ virium imbecillitate, & pleraque ad tristiorem exitum spectare, Cardiacum magno animo petebat & consilium, quo itineri, quod in ultimam Livoniam, Nervam, parabat, sufficere posset; domi enim se habere, quod conversandum esset, antequam profectionis ad Manes necessitas imponeretur. Itaque dehortationibus omnibus spretis itineri se accingit, & dum à famulo ad hoc instructo vulnus fistulosum curari sinit, Pulveribusque quibusdam & Decocto Lignorum fermentato, quo vas repleverat, interiora tueretur, ad suos elabitur meliusque cum Æstate, quæ ibi serena est & tolerabilis, habere cœpit, & anno certè post adhuc superfuit. Accidêre hæc anno 1684. Hamburgi.

Miles & ipse Livonus, ex nostrâ & Prætoriâ cohorte, ab alio milite adversus vulneratur in latere sinistro duobus sub Papillâ digitis, in aversam partem, sub scapulæ angulo inferiore, exeunte teli cuspide. Hic homo initiò bene habitus atque ex Artis regulis tractatus sanari ægrè potuit, tùm quòd materia, quæ Diaphragmati incubabat, in illa vulneris altitudine non omnis exprimi potuerit, tùm quòd homo inconstans itæque affecto identidem circum-actus, speciosam & jamjam adfuturam consolidationem abrumperet. Huic vulnerato sæpiusculè alia ex aliis symptomata, membrorum lassitudo, articulorum imprimis veluti quidam fragor, Pulsus frequentior, facies rubicondula, aliaque occurrebant, quæ tandem Tussi invalescente in Hecticam desinere videbantur purulentam; adeò post unius anni tædia sibi ac Prognostico relictus sequentis anni, Hyems enim atque Autumnus minus ex voto responderant, beneficium præstolabatur, non vano augurio, ut est in talibus divinatio quædam. Itaque cùm ineunte Æstate adhuc superstes vulnusque trahens fistulosum omninò, labra namque callo obriguerant, novo se experimento committeret & primum

Chirurgo solo, inde etiam me uteretur; at ego vulneri calloso manifestam Pulmonis corruptelam, in illo anhelitu fœdum ac triste olente & febriculæ clandestinâ molitione, accedere viderem, & jam vesicularum Pulmonearum, jam Bronchiorum frustilla copiosa plagâ exirent, & perpetui lateris dolores periculum augerent, malè metuere homini cœpi, sed ille identidem urgens sibique ipsi sanitatem in illâ convalescendi morâ certò promittens labantem pridem animum erigebat. Itaque Chirurgus, quòd sæpe in Galliis peractam Fistulæ Thoracis sanationem vidisset, curationem, vulneris saltem, in se recipit neque de salute hominis, duri atque imperterriti, modò interna respondeant, dubitat. Ille autem Methodo Parisiensium insistendum ratus, primùm oras vulneris callosas forfice abscindit, inspersoque Pulvere ex Alumine usto cum Præcipitato rubro & floribus Balaustiorum purgat, inditâ etiam Turundâ, quæ vulneris angustias laxaret, jam quoque ut est Chirurgorum natio, Confectione Hamech Mercurio dulci temperatâ hominis alvum semel iterumque me absente, neque enim perpetuus aderam, sollicitaverat. At cùm non modò Vulnus sed & Pulmones, in quos ipsos etiam cum fistulâ descendisse callus videbatur, & Chirurgus olim in sectis post mortem notaverat, curam poscerent, si aliàs sanitas promitti posset, Chirurgiæ autem in illâ profunditate locus non esset, Clystere Vulnerario ex Herbis Balsamicis, quibus etiam Spiritus Vini, ut qui putredinem potenter arceat, & Unguenti Ægyptiaci aliquantulum, quod mihi quidem peregrinum erat & his terrarum insolitum, addere ausus est, illum Pulmonis callum vincere contendebat. Intus ego præscripseram Decoctum ex Lignis Herbisque pectoralibus, tùm pro Potu, tùm pro Medicinâ, cui conjungebam Pilulas ex Extractis Balsamicis manè vesperique devorandas, immistis etiam Lapidum Cancri pulvere, Antimonii Diaphoretici & Mercurii dulcis aliquot granis. Partes, in quibus dolor erat, Spiritu Lumbric. terr. & illo Vini Caphurato illini curabam; quibus tandem omnibus ritè usurpatis Tussis deliniri, sanies ad meliorem consistentiam reduci, tandem etiam imminui, habitus corporis vultusque refingi, Appetitus excitari omniaque in melius verti cœperunt. Itaque cùm vulnus nihil tandem redderet materiæ & consolidationem affectaret, quod mutari non poterat, & in illâ cæterorum symptomatum remissione indicari videbatur, post aliquot dierum moram properans Naturæ quodam ductu ad integritatem, nobis quidem permittentibus, coiit, sed, quod apparuit, tristi eventu; namque post duodecim à coalitu dies cum novis symptomatibus, & imprimis Orthopnœà, conflictari æger cœpit; adeò, qui antè incedere poterat ac domo exire, nunc vix se continere & erectus respirare poterit; & verò animam velut opprimi & deserere petentem querebatur. Ergò ad Decoctum pectorale balsamicum denuò relapsus, purgato primùm corpore, quod levari semper videbatur, illatam pridem Cicatricem resolvi, & post tres à coalitu septimanas, quæ in Pectore concepta erat sanies, copiosè effundi vidimus. Erant Puri, cujus Selibra erat, permista membranularum venularumque, quas Pulmones dimiserant, fragmenta, quæ deinde etiam plurimis diebus continuis unciatim educebantur. Magna hic iterum symptomatum malacia; repetitus Clysteris Thoracici usus, & in hoc, revocato quoque Decocto, laboratum, ne plaga maturiùs coiret. Jam verò obortus iterum oris fœtor & & rejectiones planè purulentæ magnum incutiebant timorem, & spes pridem instauratas labefactabant; imò verò non pus tantùm corruptum olidumque, sed & Arteriæ asperæ, sed membranarum, sed venularum particulæ Tussi prodeuntes ultima intentare videbantur. Inter hæc tamen homo, quamvis doloribus tædiisque excruciatus, usque copitans sanitatem se recuperare posse jurabat, modò ne nos longâ illâ sanandi molestiâ lassati curationem abrumperemus. Itaque, favente Æstatis aurâ corporisque robore, jam etiam frequenti Decocti usu, eò res deducta, ut, quod nemo temerè credere potuisset, intra sex septimanas novum sanguinem corporisque habitum, dulcificatis credo per Decoctum Balsamicum succis, velut renatus ostenderet, vulnusque iterum quantâ maximâ vi consolidationem quæreret, cui tamen non antè indulsimus, quàm oras ejus sequenti liquore, ex Solani & Plantaginis aquis, Saturni Sale, Mercurioque dulci & Melle Rosato, irroratas Chirurgus purgasset nitidaque & novâ carne induisset. Quo facto, cùm nihil obstare videretur & plaga ultrò ad coitum properaret, nosque tædiosa tot mensium sanatione fatigati essemus, hominem jam meliorem Naturę robori & fatis commisimus; quorum benignitatem quadriennium saltem expertus erat, postquam, quæ post vulnus eum exercebat, tussiculam siccam, inhospitæ & maritimę terræ, Heligolandiæ, in quam miles ablegatus erat, mutatione vicisset; & verò postea sæpe Hamburgi & alibi hominem sic satis vegetum compellavi, nisi quòd respiratio in illâ unius Pulmonis, aut certè maximę ejus partis, jacturâ malè eum haberet, operisque duris minus idoneum præstaret. Quis autem dubitet magnam hìc Naturæ, magnam Nationis in hoc factæ, ut sunt Livones, Finni, & id genus hominum, prærogativam esse, & durata in Septentrionali frigore corpora sustinendis vitæ dolorumque tædiis aptiora esse, quàm alia quæque sub molliore cœlo nata atque educata.

Equidem fatendum est, ubi post consolidatum vulnus externum, Dyspnœa, Tussis, Dolor lateris, Febricula aliaque ingravescunt, jure meritò concludi, esse adhuc reliquias aliquas puris malè purgati, quæ novo & periculosiori morbo scenam instruant, nisi maturè amoveantur; itaque in hoc adnitendum esse, ut, si per Alvum, Os seu Urinas materia non exeat, vulneris Cicatrix recludatur, latentique in pectore sive Empyemati seu Vomicæ exitus paretur; nisi enim hoc opportunè fiat aut Natura se ipsam expediat, prona est ad Hecticam, id est, lentam tabificamque, tandem & mortiferam febrem, dispositio. Neque hìc semper exspectandum est, donec Natura ipsa succurrat & foramen obstructum reseret, cùm rara hæc sint effecta, & ex plurimis vix unum respondeat, imò verò exspectatum serò Naturæ beneficium occasionem per vulnus sanandi eripiat. Ut autem Paracentesis utilissimus sit in hoc casu labor, tamen hoc quoque ei obstare videtur, quòd, ut in Hydrope aliisque morbis contingere solet, serò & corruptis jam visceribus infectoque sanguine instituta frustranea sit & fallat. Sed etiam vana sæpe est exspectatio, si ab Alvo, Urinis, aut quod locis illis vicinius est, Ore per Tussim rejectionemque purulentam morbi sanationem speremus, dum interim hîc quoque occasiones agendi elabuntur, &, quamvis sæpe pus tussi excernatur, osque halitu suo infamet, non tamen sic universum rejiciatur, ut non supersit maneatque infixum lobulis Pulmonum, quod Hecticam lentamque mortem tandem adferat. Adeoque rarissimum est, quod apud Gregorium Horstium, citante eodem Hildano, extat exemplum, ubi *Casus iste*, inquit, *cujus descriptionem ad Te dedi, felicissimum habuit exitum; etsi enim Vulneratus in secundo mense vulnerationis completo, propter imminentem suffocationem, consolidatis omninò vulneribus externis, Asthmate quasi prehensus periclitaretur, Tussi, Atrophiâ & Hecticâ febre plurimùm afflictus, adhibitis tamen convenientibus remediis, Sulfuris imprimis Balsamo Terebinthinato cum Syrupo Jujubino commixto, purulenta materia in ipsâ Pulmonum substantiâ collecta mensura cum dimidiâ per diem naturalem rejecta fuit, quo facto ita convaluit, ut jam potius in culinâ, quàm penes Medicos, ulterius adjumentum quæsiverit & ad suos hâc septimanâ ire decreverit.* Si

tamen

tamen omni ex parte fidendum eſt huic Obſervationi, & non poſtea in ſpeciem & ad tempus facta ſanatio, quod in Pulmonum vitiis identidem accidere vidimus, ſpem blandientis ſibi Medici feſellerit. Quod ſi id factum eſt, & uſque incolumis manſerit pridem tabidus, ſanationum monſtris rariſſimæque fortunæ accenſeas oportet hoc exemplum.

In Pulmonum Vulneribus Ulcereque hoc quoque ſemper memorabile viſum, quòd, etſi ſemper ſint in motu & iteratis concuſſionibus fatigentur, membranea adhæc & veſicularis textura, in illâ vaſorum ſanguineorum copiâ, vulneris coitum facilè recuſet, nihil tamen impediat, quo minus ad certam & duraturam ſanitatem perveniant vulnerati. Ubi Naturæ Matris ſolertiam non ſatis admirari poſſumus, ut quæ diſtinctis ſecretiſque Pulmonum lobis hoc effecerit, ut corrupto abſumtoque in ſaniem uno lobulo non protinus omnes inficiantur, at ſibi relicti Balſamo, quo gaudent, naturali corruptelam in vicinia adjectiſque proximè lobis graſſantem arceant, imprimis, ſi medicamentis oportunis Naturę robur adjuvetur. Vidimus autem in illis, quos olim Pulmonis ulcus malè habuerat, poſt mortem Pulmonis iſtos lobos, quos corruptela invaſerat, fungoſos planè & exſuccos, nunc etiam Pleuræ per calloſam membranam, quod etiam in omnibus Pulmonum Inflammationibus, vel ſuperficiariis, evenire ſolet, adglutinatos, cæteris illis lobis omni ex parte ſalvis nitidiſque & pulmonum officium præſtantibus, cum hoc tamen diſcrimine, quod ſegnius ſemper & cum aliquâ difficultate reſpirent. Quis verò ille ſit rector aut lobulorum cuſtos, qui proſerpens in viciniam virus repellat exeſiſque veſiculis veniſque prohibeat, ne eodem quoque ductu & obviis cavitatibus recipiatur, Oedipi conjecturæ relinquendum eſt.

Sed neque hoc trutinâ indignum, quòd Natura, quamdiu aliquid eſt, quod interni vulneris conditionem turbet, laborioſa ſemper ſit &, quo ſe ab onere liberet, proximos quoſque & oportuniſſimos exitus quęrat, nec antè dolorum finem faciat, quàm excluſum ſit, quod infeſtum erat. At verò tam clandeſtina ſępe hîc eſt aut moroſa, ut ſubinde, quando ſitum non incommodum nacta eſt materia, nullo ſigno aut ſymptomate pręſentiam ejus teſtetur, idque quàm maximè, cùm vulnus adhuc patulum atque æger corporis quietem curat; ſed quod poſtea demum, ubi occludi vulnus cœpit ſecuritatemque & ſibi & laboranti Medicus promittit, ſe exſerere ſolet; enimverò tùm vel minima quæque intus relicta negotium facere doloreſque & tædia conduplicare videntur, nec ante deſinere, quàm reſoluta Cicatrix aut pertuſa vicinia exitum ei dederit ægrumque dolore, Medicumque tædio liberaverit; neque hoc ſemel iterumque, ſed ſæpius, pullulante uſque & ſemper novâ causâ, fieri ſolet. In Fracturis ramenta oſſium hinc inde ſparſim disjecta, & acumine ſuo membranis muſculiſque rudius & contra opinionem Chirurgi impacta, jam & conſolidata, magnam ſæpè ægris, magnam medentibus pariunt ſollicitudinem, & toties coëuntis occluſique vulneris aperturam tantùm non extorquent, non tamen antè, quàm ad motum membrique uſum præparare ſe æger cœpit. Quid guttula ſanguinis, quid momentum puris, quid alia obducto jam vulnere poſſint, id triſtibus quotidie exemplis edocti ſumus; hinc enim impoſita Paracenteſis neceſſitas, tùm in Capitis, tùm aliarum Cavitatum vulneribus, in plurimis profuit. Triſtius autem ejuſmodi caſus exemplum non poſſum quin hîc adducam. Miles Locumtenens cum Studioſo illo, cujus initio hujus Ephemeridis memini, commiſſus vulnus acceperat in capite leviculum, quodque Cranium vix attingere videbatur, cæſim inflictum non procul à Suturâ Sagittali, in compenſationem credo, ejus, quod alteri adverſario punctim intulerat crudele planè, &, niſi Naturæ benignitas interveniſſet, mortiferum. Obambulat ergo cum exili plagâ homo & ipſe aſôtus, & conſuetudini hominum ſe quotidie infert ſolo Emplaſtro, quod aërem arceret, contentus. Chirurgus manè veſperique vulnus deligat, &, ut in illo hominis quadrati robore periculum abeſſe videt, poſt tres demum ſeptimanas purgato benè, quod putabat, vulnere oras coire ſinit; & verò tùm, ſi unquàm aliàs, hominis tripudia de ſanitate ſibi gratulantis, quę adverſario ægrè & non niſi exantlatis plurimis periculis conſtare videbatur. Solitæ ſe adhæc intemperiei tradit homo, & poſt quatuordecim dies in graviſſimos capitis membrorumque incidit dolores, quibus cùm ſtatim Febris Deliriumque accederent, intra tertium diem moritur Phreniticus, defuncto jam tot periculis & mortis metu adverſario ægro. Apertum poſt mortem Cranium nihil aliud oſtendit, quàm lentæ viſcoſęque ſaniei guttulam, quæ per Suturæ Sagittalis rimulas lentè erepens, ſparſo in cerebrum membranaſque ejus halitu virulento, inflammationem jam quoque ſphacelum facilè corrupto à vinoſis inundationibus corpori induxerit.

Sed quam peregrina etiam Mediciſque ignota corpora in vulnerum curatione moram imponant, uno etiam & ſingulari exemplo neceſſe eſt commonſtrem. In Obſidione Vœrdanâ vulneratur ex adverſo miles globuloque plumbeo per medium penem trajicitur. Magni hinc ſtatim & internecini dolores hominem ſibi eripiebant. Cùm autem ad ſe rediret, &, quâ parte vulnus eſſet, neſciret, ubi meliore ſe corporis parte multatum videt, mori ſe malle, quàm ſic exarmatum vivere localiter querebatur. Admiſſi ſtatim Chirurgi ex profunditate vulneris, quod ſub oſſe Pubis altius penetrabat, periculum ominabantur; cumque initio ſpecilli explorationem falleret immiſſus globulus, in Ventris cavum aut proximum ſedi locum adactus credebatur. Deligant Chirurgi vulnus pro more, melioremque ſortem exſpectant, &, ut Hæmorrhagia ſiſti poſtque triduum Puris maturandi ſpes affulgere cœpiſſet, me tamen quoque in conſilium advocant. Noto ego initio hominis vultum lividum morbique ſuſpecti notis diſtinctum, jam quoque colem glande ſuâ, quæ ſola à globo intacta fibrarum aliquot appendix videbatur, puſtulatum. Rogo ingenuè fateretur, quid actum eſſet; ubi ille ex Gonorrhæâ ſeſe laborare diuturnâ & virulentâ ingenuè faſſus utrique & vulneri & morbo remedium enixè quærebat, primùm autem & ante omnia, ut incredibilem in profundo vulneris ardorem reſtingueremus. Itaque præcipuæ & urgenti indicationi ſatisfacturi vulnus ex debito curamus, Clyſtereque Balſamico, cui aliquid Sacchari Saturni admiſcueramus, rem eò deducimus, ut poſt quatuordecim dies fibrarum è fundo vulneris ſubpullulantium robore porpulſus ad anteriora globulus plumbeus extrahi ſe pateretur; atque inde vulnus, cùm omnia benè ſe haberent, neque vel dolor aut puris conſiſtentia impediret, imprimis cùm Natura hùc quoque duceret, conſolidari paſſi ſumus. Interim Decoctis ex Lignis Herbiſque vulnerariis magno ſuo commodo & feliciter utebatur, neque aliàs temerè Gonorrhæam jam Lui propinquam curandi oportunitas fuiſſet, niſi vulnus patientiam ac quietem imperaſſet. Jam autem, cùm omnia in tuto eſſe rebamur, & ad pedum uſum æger ſeſe erigeret, & quamvis maximâ nequam membri parte mutilus obambulare inciperet, accidit, ut inopinis nobis nova inflammatio, novi & incredibiles dolores, jamque etiam tumor cum rubedine inſurgerent, ęgrumque penè excruciarent. Adcò hinc facilè conjecimus novo vulnere rumpendum penem. Et verò ita erat; quinto namque die poſt ſolvuntur denuo coalitæ primùm fibræ, magnaque educitur puris copia. Itaque de causâ novæ mutationis ſolliciti ſpecillum in omnes partes vulneriſque angulos vertimus, exploraturi nunquid fortè vel alter globulus aut oſſis ramentum conſolida-

solidationem impediret; sed cùm nihil deprehensum esset, & vulneris rursum ad glutinationem contendentis curam consultò differremus, tandem post octidui moram, in illâ imprimis dolorum symptomatumque absentia, coire illud passi sumus, dum interim perpetuò Decoctis ex Lignis Herbisque Balsamicis internæ partium constitutioni securitatem præstaremus. Coiverat vulnus octiduum, omniaque votis ægri respondebant, cùm ad corporis motum alii dolores, alia inflammatio & pristina redirent symptomata, quę non antè cessabant, quàm novam Vulneris aperturam Emollientium ac Digerentium usu consecuti essemus. Effluebant iterum Puris boni aliquot Unciæ, cumque tandem adventitium corpus nocens tantęque molitionis causam speraremus, ne tùm quidem post exactam diligentiam apparuit, quid esset, sed omnia, ut pridem, incerta. Ergo purgato ritè vulnere excussisque omnibus ejus angulis sanationem rursum procuravimus, sed eâdem fortunâ; namque post quatuordecim dies eadem Inflammatio & tumor eandem curandi formulam sollicitabant, imprimis, quòd pus semper bonum ac justæ substantiæ fuisset. In hoc ergo tam mirabili & obstinato symptomatum recursu jam globulum plumbeum aut ramentum ejus aliquod, jam ossiculum acutum, jam nescio quid peregrinæ materiæ vulneris absolutam curationem impedire hariolabamur, sed incerto omnia eventu. Itaque Chirurgorum unus operæ pretium, quidque ageret nescius, applicat se fortè parieti, pendentesque ibi hominis caligas observat, cumque jam materiam panni jam formam attentius consideraret, incidit fortè in rimam illam, quæ pudendis objici nodisque colligari solet, ubi cùm partem laciniæ unà cum nodo avulsam laceramque notat, oritur ei suspicio, nunquid fortè pars illa panni globuli ictu decussa eodemque impetu illata adhucdum in vulneris profundo latitaret; cùmque super ea re nobiscum consultaret, facilè omnibus convenit, si quid esset, quod vulneris coitum impediret, esse hoc vel nodum aut panni simul intrusi laciniam, non etiam dubitante amplius de rei veritate ægro, ut qui nodi pannique jacturam non ante factam fuisse adjutaret. Hoc indicio permoti vulnus turundis dilatamus, quò specillo facilior esset aditus, & verò præjudicio hoc animatis leve fuit durinsculi & renitentis corporis moram deprehendere, sed, quòd altius reconditum esset, extrahere non licuit. Ergo, quâ potuimus arte, puris augmentum promovimus, quo sic laxatâ fibrarum, quibus infixum videbatur, texturâ sponte & eo modo, quo Globulus nuper plumbeus, ad anteriora vulneris se proriperet, quod nono inde die post feliciter effectum; namque & unco obtusiori paruit, & mundatum inde ulcus duraturam usque integritatem recepit. Sanè nodus is erat ligneus cilicius, vulgò (*bavren Knupff*,) quem globuli impetus avulsum in vulneris profundum propulerat. Quo exemplo apparet omnem in sanandis glutinandisque vulneribus operam inanem esse, quamdiu abditur intus, quod fibrarum coalitum angulorum asperitate moretur; si enim læve est & rotundum corpus unà & ipsum fibris intexitur, & non nisi exiguo incommodo, prout situm est, Vulneratum mulctat.

De Fistulis autem Thoracis existimandum non septi duntaxat aut parietis carnosi, sed & Pulmonum eas esse, & agglutinatas alias aliis membranas vesiculasque speciem calli inducere, vulnerisque, quâ patet, profundum obsidere, adeoq; ad exstirpandas Fistulæ oras non vulneris superficialis, aut communis curam sufficere, sed Catæreticis quoque interiora tentanda esse, ne sanato duntaxat externi aut carnosi vulneris callo fistulæ in profundum euntis cura palliativa magis quàm vera videatur, & sic tandem ægri spem destituat. Quę autem alia erit causa, quòd Thoracis vulnera maturius consolidata toties rursum aperiri debeant, quàm Calli illa interius profundiusque abditi pertinacia, quam nisi ordinariâ viâ & ex parte Corrosivis tractes, frustranea est omnis de absolutâ & radicali curâ exspectatio. Itaque Gallorum hîc tempestivam audaciam laudare habeo, qui in persananda Thoracis Fistulâ, cui ipsi, quod in corpore aperto notasse memini, Pulmonis illa eodem ductu intervenientibus Pulmonum fibris Vesiculisque adnectitur, neque Vini Spiritui, neque Unguento Ægyptiaco, neque Mercurialibus, quorum tamen mihi usus in Clystere suspectus est, parcant, & felici Chirurgiâ magnum sibi nominis pretium concilient. Quis verò credat cum Thoracis Fistula vivere hominem, & sic satis commodè, posse; vivunt tamen sæpenumero, & occurrit mihi olim in Bataviâ Vir tussiculosus & Asthmaticus, qui jam à viginti quatuor annis tribus Fistulis iisque sinuosis in Thorace pertusus perpetuam stillaret saniem, &, ut subinde causarius esset, operis tamen diurnis manuumque labore victum quæreret animo firmus.

Epicrisis.

Atque adeò, ut ad Ephemerin meam redeam finemque Vulneri cum Curâ Imponam, ex tam infesto casu eumque comitantibus effectis apparet Naturæ in omnibus incredibilem esse potentiam, & fingi nihil tam peregrinum posse, quod non aliquando ipsâ procurante fuerit sanatum. Historia Marci Baxæ per medium oculum lanceâ caput transfixi Ephemeridibus Germanorum testantibus prodigiosa est. Vulnera quoque Cordis non protinus lethalia esse, aliquandiu trahi, ex plurimis aliorum scriptis in Anatomiâ Practicâ sub suo titulo Theophilus Bonetus, & paulò ante nos quoque notavimus. Et certè, si naturam Cordis, ut est carneomusculosa, expendimus, nihil quidem faciliusciriusque ad consolidationem pertendit, pertenderetque profectò semper, nisi alia accidentia, vulneris profunditas, illa in continuatâ palpitatione à Parallelismo declinatio, systole diastoleque, sanabilis carnis dispositionem everterent. Equidem pulmonei parenchymatis, utpote membranei, natura longè est sanatu difficilior, &, cùm motus quoque ille accedat in copiâ fluidi spirituosi irrequietus, Naturæ beneficium sit oportet, si quid vulneris ad sanitatem perveniat; namque & hîc multa Medici dexteritatem & conatum eludunt. NATURÆ ergo, illi optimæ, maximæ, illi functionum & catenatæ corporis harmoniæ Præsidi, illi anomalias divortiique, unde unde illati, conciliatrici nostrique & rerum suarum custodi amicæ, Dei quidem ministræ at morborum Dominæ, gratias agere & æstimatæ vulgò Fortunæ benignitatem imputare unicè debemus, non nisi sollicitudinis curiosæque speculationis auxiliique ferendi oportunitatem nobis vindicantes.

VULVÆ MORBI.

Vid.

UTERI MORBI.

Item sub titulô IMPERFORATI. *Hic tantùm rursùs pauca præcipuè ex Præclariss. Hieronymô Fabriciô ab Aquapendente, ac 1. De Hymene Imperforato.*

Hanc curationem Celsus incisione peragit, lineis decussatis, ad X litteræ similitudinem; magna cura adhibita, ne urinæ iter violetur, quod supra propèque est. Ego verò, qui aliquando vocatus fum, & vidi, atque curavi virginem imperforatam, non gravabor hoc loco recensere, tanquam rem utilissimam, curatio-

curationis totius historiam, ex qua multa addiscentur. Itaque ut dixi, semel tantum tot annorum curriculo, quadraginta trium scilicet spatio, quo hîc Patavii utramque medicinam sum professus, vidi virginem imperforatam, quæ vulgò dicitur, coperchiata; neque mirum videri debet, quoniam natura in rebus necessariis manca non est, & rarissime peccat, ob plurima nempe incommoda, & vitæ pericula, quæ supervenire solent. Hæc igitur Virgo, ab ipso natali die, membranam ὑμένα appellatam, imperforatam, totumque vulvę orificium occludentem sortita est; myrtochelides verò, seu alæ adeo exiguæ erant, ut fermè nullæ apparerent; si quidem contrahebantur à continuitate membranæ, ejusque tensione ab interna repletione facta; ubi autem fuit perforata vulva, alæ statim efformatæ sunt, tanquam laxata ex utraque parte membrana; ut ex his liceat conjicere, usum harum alarum esse, ut perforata membrana, tutelam alæ suscipiant pudendi mulieris, quod alioqui ab hymene prius custodiebatur. Hæc igitur nobilis Virgo, usque ad annum decimum tertium bene habuit, ab eo autem tempore cœpit malè habere; quod evenit propter purgationes menstruas detentas, quæ tunc moveri cœperunt: patiebatur dolores insignes circa lumbos, & in ima abdominis parte, qui etiam coxis, & articulo coxendicis communicabantur; unde Medici curabant affectionem, perinde ac si esset morbus articularis, dolorque coxendicus; sensim postea cœpit corpus emaciari, ac tabefieri, continuaque ferè febricula detineri; vigiliis insuper, inappetentia, tandemque delirio; tumor quoque renitens, ac dolens in imo abdomine, è regione uteri obortus est; quę omnia magis invalescebant quo tempore menstruæ purgationes magis instarent, urgerentque. Tandem cùm morti jam esset propinqua, accersitus, ac propriis oculis affectione perspecta, incidi simplici incisione membranam, & statim maxima sanguinis crassissimi, viscosi, æruginosi, ac fœtidi copia effusa, ab omnibus affectionibus quasi miraculo quodam extemplò fuit liberata; simplicem autem fui molitus incisionem, & lineam secundum vulvę, seu scissuræ longitudinem, ne si ax Celso, transversè, ad X litteræ similitudinem incidissem, alarum conformationem, quę resultat ex hymenis labiis incisis, & ex utraque parte laxatis, & ad alas retractis, impedivissem. Hæc igitur est Chirurgia, quam tutissimè, & felicissimo cum successu adhibui in virgine, & hymene non perforato.

De Glutinatis Vulvæ Labris.

Quod si culpa glutinati orificii vulvę, quod χ[illegible]μα Gręcis dicitur, concubitum mulier non admittat, sive à natali die, sive postea id contingat; ut puta ex ulcere carioso, aut alio per malam curam sanescente; uti evenit uxori cujusdam, qui cum vellet postea cum illa concumbere, invenit locum occlusum, & non potuit, nisi prius Chirurgia separata forent labia; neque mirum, facilè glutinati vulvæ scissuram ulceratam, quoniam mulieres ægrè admodum ejusdem obscœnas partes Chirurgis ostendunt, præsertim honestæ: eo casu administratur hæc Chirurgia. Resupinata muliere, & tibiis ad coxas retractis, & alligatis, ab invicemque divaricatis, & cubitis ipsius poplitibus subjectis, & funiculis congruentibus ad cervicem deligatis, ut monet Paulus; inde autem syringotomo altera extremitate acuto, aut longissimo cultro una parte, hoc est, interna aciem habente, altera retuso, & modicè ad cuspidem recurvato, cum manubriolo longissimo scissuram incidamus unica, aut duabus sectionibus, exactè per media labra lineam facientes, atramento scriptorio antea signatam, & digito indice exteriùs, ferramento verò interius exploratam.

De Carne, Tuberculo, Abscessu, in sinu vulvæ adnatis.

Nunc magis intra vulvam penetrantes, videamus, quomodo concubitum admittere queant mulieres, quę intus in pudendo, & vagina impedimentum, aut ex adnata carne, aut tuberculo, aut abscessu habent, oculis non obvium. Sed Paulus tantummodo abscessum curat, ad vulvæ orificium obortum, aut paulò intus, ita ut & speculo conspici, & Chirurgi manu ferè attingi possit; quem Chirurgia hoc modo curat, ubi medicamentis non cessit. Primò enim Paulus speculo feminis, & ætati accommodato, quod Dioptram nominat, vulvam aperit, & dilatat, ut abscessus appareat, quod si abscessus occurrens, mollis & tenuis existat, qui digiti tactu subsideat, juxta apicem dividetur spatula, aut specillo, & per os vulvæ pure evacuato, linamentum in longitudinem involutum, lemniscon dicunt, mollissimum, ex oleo rosaceo imponetur, & aut in abscessum, aut in sinum muliebrem inseretur; extra verò summas oras, super pectinem, lumbosque lanæ succidæ oleo madentes accommodabuntur, & hæc est Pauli Chirurgia.

At nos dicamus, quæ nobis occurrunt, pro curatone tuberculi, seu abscessus, qui in sinu pudendi intimius fit: ita ut neque oculis, neque speculo conspici, sed digito tantum attingi possit; quod difficile non est, cum usque ad uteri orificium digito perveniamus. Certum quidem est, si abscessus, aut caro duritiem habeant, & doleant, non esse attingenda; ne uterus consentiat, & distensio nervorum, & convulsio oboriatur; sed si abscessus mollis sit, indolens, & maturus, neque febrem habeat conjunctam, aut aliud quid, sed mitis sit, eo casu, ipsum incidendum esse animus inclinat, eo modo, quo Hippoc. tonsillas incidit; alligato scilicet parvo scalpello, digito indici; inde verò immisso simul intrò digito, & scalpello; tum verò prius digito abscessu percepto, inde scalpello ita leviter inciso, ut sanies effluat; quo facto, medicamentis detersoriis, & validè siccantibus abscessus apertus curandus; ut sunt insessus in aquis thermalibus, aut in vino albo, in quo scabiosa, scordium, & radices cucumeris agrestis sint macerata, aut lixivio, sed ante insessum, fistulam amplam ex ære, aut argento, aut ligno lævigatu paratam, & à lateribus multis foraminibus pertusam quò aqua infloat, & malum contingat, in vulvam immittere oportet: convenit quoque intus in pudendum per fistulam pulveres insufflare ex cornu cervi usto, ex tuthia præparata, aloe, cum modico aluminis, mysi, & melanteria. Clysteribus quoque per metrinchytas sinum eluere vino albo cum melle, aut scabiosa, aut matricaria, ex usu quoque erit.

Quod si caro pariter in sinu adnata sit, quæ concubitum prohibeat, propositis exsiccanda est; si hæc parum valent, Chirurgia ipsa eam auferre præter rem apud me non est, si modò, ut dixi, neque dura sit, neq; doleat, ut carcinomati similis sit, & non difficulter tum incidi, tum auferri, & avelli possit, idque præstabimus instrumento, polypo incidendo, & extrahendo accommodato, quod neque cuspide, aut à lateribus aliud apprehendere, quam superfluam carnem, propter recurvatam aciem non potest, ita ut sensim modò incidamus, modò apprehendendo avellamus.

Veruntamen adhuc superiùs ad uteri orificium ascendentes, ac pervenientes, si ipsum aut adglutinatum, aut membrana coopertum inveniatur, cujus causa prohibeatur conceptio, sciatis, casum hunc incurabilem esse; cùm incidens instrumentum tam altè, nisi cum manifestissimo periculo pervenire possit; fortèque illum esse casum de quo loquitur Aristot. 4. de Gener. Animal.

Animal. Cap. 4. his verbis: Jam feminis nonnullis os uteri compressum, concorporatumque, ab ineunte ætate ad tempus usque menstruorum perseveravit; mox urgentibus menstruis, doloreque infestante, aliis sponte diruptum est, aliis dissectum à Medicis; nonnullæ interierunt, cùm aut per vim disrumperetur, aut disrumpi non posset, quo loco dubitatio oboritur, num Aristoteles intelligat, concorporatum esse uteri verum orificium, cum Aristoteles interdum uterum, & vulvam confundat, cum dicit; Uteros & vulvas intus omnia habent. Quod intelligat vulvæ orificium ex eo conjicitur; quia in uteri orificio concorporato, menses erumpentes dolorem non excitant, neque opus est incidere ad glutinatum uteri orificium, ut menses effluant; quia in mulieribus menses erumpunt per uteri cervicem, seu vaginam, secus quam in brutis, causam in Anatome proposui. Prętereà uteri orificium unitum incidi non potest, propter situs altitudinem; at vulvę orificium oculis patet, & facilè inciditur. Contra verò Aristotelem intelligere uteri verum orificium, ex eo patet, quod dicat nonnullas mulieres interiisse ex incisione orificii uteri; id quod non accidit ex vulvæ orificio dissecto. Itaque incertum utcunque est, quid intelligat Aristoteles per uteri orificium concorporatum.

Hieronymus Fabricius ab Aquapendente. Jam verò de vulvâ ampliori restringendâ, remediisque in id aptis aliquid addere, absonum nobis videtur, imò Medicô scribente indignum. Quia tamen post partum laboriusum expansio tanta aliquando relinquitur, quæ apud honestiores fœminas medelam exigat; de eâ verbulum ex Weichardi Thes. Pharmaceut. adjiciemus. Succus ex prunis sylvestr. immatur. expressus, linteis exceptus, & ad modum pessi in vaginam immissus, ad tempus saltem corrigit, ut & ille qui ex uvis immaturis extrahitur, præcipuè si in eô aliquid aluminis dissolvatur, eôque pars sæpissimè abluatur. Verùm mirę est efficaciæ compositio sequens. ℞. Aq. rosar. ℔ß. aq. ex totô malor. citrior. ℥iij. alumin. crudi pulver. ʒij. moschi ℈ß. M. in vitrô diligenter, & linquantur in locô tepidô per 24. horas. Postea exprime per linteum, & ad usum serventur.

UVULÆ MORBI.

Vid.

GURGULIONIS MORBI.

Finis Libri Decimi-octavi, & totius Operis.